

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

LIETUVOS RESPUBLIKOS VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ ĮSTATYMO KOMENTARAS

Atsakingieji redaktoriai:

Deividas Soloveičik, Karolis Šimanskis

Vilnius, 2020 m.

Metodinė priemonė, parengta įgyvendinant Europos socialinio fondo ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšomis finansuojamą projektą „Viešųjų pirkimų efektyvumo didinimas metodinėmis priemonėmis“, projekto Nr. 10.1.2-ESFA-V-916-01-0004.

AUTORIAI

1. **Žydrūnė Biliūnaitė**, *Advokatų kontoros Norkus ir partneriai COBALT asocijuota teisininkė, advokato padėjėja, viešųjų pirkimų teisės ekspertė.*
2. **Kristina Ivanovė**, *Advokatų kontoros Norkus ir partneriai COBALT asocijuota teisininkė, advokato padėjėja, viešųjų pirkimų teisės ekspertė.*
3. **Dovilė Jankauskytė**, *Advokatų kontoros Norkus ir partneriai COBALT asocijuota teisininkė, advokato padėjėja, viešųjų pirkimų teisės ekspertė.*
4. **Karolina Keršytė**, *Advokatų kontoros Norkus ir partneriai COBALT vyresnioji teisininkė, advokato padėjėja, viešųjų pirkimų teisės ekspertė.*
5. **Matas Malijonis**, *Advokatų kontoros Norkus ir partneriai COBALT asocijuotas teisininkas, advokato padėjėjas, viešųjų pirkimų teisės ekspertas.*
6. **Dr. Deividas Soloveičik, LL.M** (atsakingasis redaktorius), *Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Privatinės teisės katedros docentas; Advokatų kontoros Norkus ir partneriai COBALT advokatas, partneris, Viešųjų pirkimų praktikos grupės vadovas, viešųjų pirkimų teisės ekspertas.*
7. **Karolis Šimanskis** (atsakingasis redaktorius), *Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus vyriausiasis patarėjas, viešųjų pirkimų teisės ekspertas; Mykolo Romerio universiteto Teisės mokyklos Privatinės teisės instituto doktorantas.*

SĄVOKOS

ABTĮ	Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas
ANK	Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas
Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas	Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo
Ataskaitų rengimo ir teikimo aprašas	Viešųjų pirkimų ir pirkimų ataskaitų rengimo ir teikimo tvarkos aprašas, patvirtintas VPT direktoriaus 2017 m. birželio 6 d. įsakymu Nr. 1S-80
Atstovybės	Lietuvos Respublikos diplomatinės atstovybės užsienio valstybėse, Lietuvos Respublikos atstovybės prie tarptautinių organizacijų, konsulinių įstaigų ir specialiųjų misijų
Bendrasis karinės įrangos sąrašas	Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2009 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. V-1216 patvirtintas Bendrasis karinės įrangos sąrašas
Bendrasis Teismas / ESBT	Europos Sąjungos Bendrasis Teismas
BK	Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas
BVPŽ	Bendrasis viešųjų pirkimų žodynas
CK	Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas
CPK	Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas
CPVA	VŠĮ Centrinė projektų valdymo agentūra
CVP IS	Centrinė viešųjų pirkimų informacinė sistema
Diplomatinių atstovybių tvarkos aprašas	Lietuvos Respublikos diplomatinių atstovybių užsienio valstybėse, Lietuvos Respublikos atstovybių prie tarptautinių organizacijų, konsulinių įstaigų ir specialiųjų misijų, taip pat kitų perkančiųjų organizacijų, kurios užsienyje įsigyja prekių, paslaugų ar darbų, skirtų užsienyje esantiems jų padaliniams, kariniams atstovams ar specialiesiems atašė arba skirtų užsienyje vykdomiems vystomojo bendradarbiavimo ir kitiems projektams, supaprastintų viešųjų pirkimų tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro ir Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministro 2017 m. rugpjūčio 31 d. įsakymu Nr. V-809/V-188

Direktyva 89/665/EEB

1989 m. gruodžio 21 d. Tarybos direktyva Nr. 89/665/EEB *dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su peržiūros procedūrų taikymu sudarant viešojo prekių pirkimo ir viešojo darbų pirkimo sutartis, derinimo*

Direktyva 2004/17/EB

2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/17/EB *koordinuojanti subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, pirkimų procedūras*

Direktyva 2004/18/EB

2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2004/18/EB *dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo*

Direktyva 2006/123/EB

2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2006/123/EB *dėl paslaugų vidaus rinkoje*

Direktyva 2007/66/EB

2007 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2007/66/EB *iš dalies keičianti Tarybos direktyvas 89/665/EEB ir 92/13/EEB dėl viešųjų sutarčių suteikimo peržiūros procedūrų veiksmingumo didinimo*

Direktyva 2009/33/EB

2009 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2009/33/EB *dėl skatinimo naudoti netaršias ir efektyviai energiją vartojančias kelių transporto priemones*

Direktyva 2009/52/EB

2009 m. birželio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2009/52/EB, kuria numatomi sankcijų ir priemonių nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių darbdaviams būtiniausi standartai

Direktyva 2009/81/EB

2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2009/81/EB *dėl darbų, prekių ir paslaugų pirkimo tam tikrų sutarčių, kurias sudaro perkančiosios organizacijos ar subjektai gynybos ir saugumo srityse, sudarymo tvarkos derinimo ir iš dalies keičianti direktyvas 2004/17/EB ir 2004/18/EB*

Direktyva 2012/27/ES

2012 m. spalio 25 d. Europos parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2012/27/ES *dėl energijos vartojimo efektyvumo*“, kuria iš dalies keičiamos Direktyvos 2009/125/EB ir 2010/30/ES bei, kuria panaikinamos Direktyvos 2004/8/EB ir 2006/32/EB

Direktyva 2013/12/ES

2013 m. gegužės 13 d. Tarybos direktyva Nr. 2013/12/ES, kuria dėl Kroatijos Respublikos

stojimo adaptuojama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2012/27/ES *dėl energijos vartojimo efektyvumo*

Direktyva 2013/55/ES

2013 m. lapkričio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/55/ES, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2005/36/EB dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo ir Reglamentas (ES) Nr. 1024/2012 dėl administracinio bendradarbiavimo per Vidaus rinkos informacijos sistemą (IMI reglamentas)

Direktyva 2014/23/ES

2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/23/ES *dėl koncesijos sutarčių suteikimo*

Direktyva 2014/24/ES

2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2014/24/ES *dėl viešųjų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/18/EB*

Direktyva 2014/25/ES

2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/25/ES *dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/17/EB*

Direktyva 2014/35/EB

2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/35/ES dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su tam tikrose įtampos ribose skirtų naudoti elektros įrenginių tiekimu rinkai, suderinimo

Direktyva 2014/55/ES

2014 m. balandžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2014/55/ES *dėl elektroninių sąskaitų faktūrų naudojimo viešuosiuose pirkimuose*

Direktyva 2016/943/ES

Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. direktyva Nr. 2016/943 *dėl neatskleistos praktinės patirties ir verslo informacijos (komercinių paslapčių) apsaugos nuo neteisėto jų gavimo, naudojimo ir atskleidimo*

Direktyva 2017/2054

2017 m. lapkričio 8 d. Komisijos direktyva Nr. 2017/2054, kuria iš dalies keičiamos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/43/EB nuostatos dėl su gynyba susijusių produktų sąrašo.

Lietuvos Respublikos darbo kodeksas

Europos Bendrija

EBPO	Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija
EBS	Europos Bendrijos steigimo sutartis
EBVPD	Europos bendrasis viešųjų pirkimų dokumentas
EK / Komisija	Europos Komisija
Elektroninių ryšių įstatymas	Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymas
Energijos ir kuro taisyklės	Įmonių, veikiančių energetikos srityje, energijos ar kuro, kurių reikia elektros ir šilumos, energijai gaminti, pirkimų taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. kovo 3 d. nutarimu Nr. 277
ENPV gairės	Ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo gairės, parengtos Viešųjų pirkimų tarnybos, įgyvendinant Europos socialinio fondo ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšomis finansuojamą projektą „Viešųjų pirkimų efektyvumo didinimas metodinėmis priemonėmis“, projekto Nr. 10.1.2-ESFA-1-915-01-0004V3(2018-02-13)
Etiško elgesio gairės	Etiško elgesio gairės „Etiško elgesio atmintinė perkanciosios organizacijos darbuotojams, vykstantiems viešuosius pirkimus“, parengtos Viešųjų pirkimų tarnybos
ESTT	Europos Sąjungos Teisingumo Teismas
ES	Europos Sąjunga
Finansinių priemonių rinkų įstatymas	Lietuvos Respublikos finansinių priemonių rinkų įstatymas
GPI	Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymas
IDI	Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačiųjų interesų derinimo valstybės tarnyboje įstatymas
Informacijos viešinimo CVP IS tvarkos aprašas	Informacijos viešinimo centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos aprašas, patvirtintas Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 19 d. įsakymu Nr. 1S-91
Ypatingos svarbos tarptautinių renginių sąrašas	Ypatingos svarbos tarptautinių renginių sąrašas, patvirtintas Vyriausybės 2017 m. rugpjūčio 16 d. nutarimu Nr. 676
Kainodaros taisyklių nustatymo metodika	Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. 1S-95 patvirtinta Kainodaros taisyklių nustatymo metodika

Koncesijų įstatymas	Lietuvos Respublikos koncesijų įstatymas
Konkurencijos įstatymas	Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas
KT	Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas
LApT	Lietuvos apeliacinis teismas
LAT	Lietuvos Aukščiausiasis Teismas
LR	Lietuvos Respublika
LVPA	VšĮ Lietuvos verslo paramos agentūra
Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašas	Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašas, patvirtintas Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. 1S-97
MTEP	Moksliniai tyrimai ir eksperimentinė plėtra
MTTP	Moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra
MVĮ	Mažos ir vidutinės įmonės
Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnyba	Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos
NSUSOAĮ	Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos įstatymas
Pirkimo vertės metodika	Nuolatomeis viešojo pirkimo ir pirkimo vertės skaičiavimo metodika, patvirtinta VPT 2017 m. birželio 27 d. įsakymu Nr. 1S-94
Pirkimų priežiūros taisyklės	Pirkimų priežiūros taisyklės, patvirtintos VPT direktoriaus 2019 m. vasario 1 d. įsakymu Nr. 1S-25
PĮ	Lietuvos Respublikos pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ir pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymas
PPO	Pasaulio prekybos organizacija
Projekto konkurso taisyklės	Projekto konkurso organizavimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2017 m. rugpjūčio 22 d. įsakymu Nr. D1-671
PVM	Pridėtinės vertės mokestis
Reglamentas 2195/2002	2002 m. lapkričio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas Nr. 2195/2002 <i>dėl bendro viešųjų pirkimų žodyno</i>
Reglamentas 1370/2007/EB	2007 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1370/2007 <i>dėl keleivinio geležinkelių ir kelių transporto viešųjų paslaugų</i>

Reglamentas 305/2011

2011 m. kovo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 305/2011, kuriuo nustatomos suderintos statybos produktų rinkodaros sąlygos ir panaikinama Tarybos direktyva 89/106/EEB

Reglamentas 1025/2012

2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1025/2012 dėl Europos standartizacijos, kuriuo iš dalies keičiamos Tarybos direktyvos 89/686/EEB ir 93/15/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 94/9/EB, 94/25/EB, 95/16/EB, 97/23/EB, 98/34/EB, 2004/22/EB, 2007/23/EB, 2009/23/EB ir 2009/105/EB ir panaikinama Tarybos sprendimas 87/95/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 1673/2005/EB

Reglamentas 651/2014

2014 m. birželio 17 d. Komisijos reglamentas (ES) Nr. 651/2014, kuriame tam tikrų kategorijų pagalba skelbiama suderinama su vidaus rinka taikant Sutarties 107 ir 108 straipsnius

Rinkos konsultacijų gairės

Rinkos konsultacijų gairės „Rinkos konsultacijos: iššūkiai ir galimybės“, parengtos Viešųjų pirkimų tarnybos 2018 m. vasario 13 d.

Roma I

Europos Parlamento ir Tarybos 2008 m. birželio 17 d. reglamentas (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinės prievolės taikytinos teisės (Roma I)

RRT

Ryšių reguliavimo tarnyba

SESV

Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo.

Socialinių įmonių įstatymas

Lietuvos Respublikos socialinių įmonių įstatymas

Sutarčių keitimo gairės

Viešųjų pirkimų tarnybos rekomendacinio pobūdžio metodinė priemonė, parengta įgyvendinant Europos socialinio fondo ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšomis finansuojamą projektą „Viešųjų pirkimų efektyvumo didinimas metodinėmis priemonėmis“, projekto Nr. 10.1.2-ESFA-V-916-01-0004.

Sveikatos priežiūros įstaigų įstatymas

Lietuvos Respublikos sveikatos priežiūros įstaigų įstatymas

Tarptautinių renginių tvarkos aprašas

Ypatingos svarbos tarptautinių renginių organizavimui reikalingų prekių, paslaugų ar darbų supaprastintų viešųjų pirkimų tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2017 m. rugsėjo 21 d. įsakymu Nr. 4-550

Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodika	Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodika, patvirtinta Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 29 d. įsakymu Nr. 1S-105
Užimtumo įstatymas	Lietuvos Respublikos užimtumo įstatymas
Užimtumo tarnyba	Užimtumo tarnyba prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos
Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymas	Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymas
Vietos savivaldos įstatymas	Lietuvos Respublikos viešosios savivaldos įstatymas
Viešųjų ir privačių interesų įstatymas	Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymas
Visuomenės informavimo priemonių įstatymas	Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo priemonių įstatymas
Vyriausybė	Lietuvos Respublikos Vyriausybė
VPĮ aiškinamasis raštas	Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo Nr. I-1491 pakeičimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas
VPĮ	Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas
VPT	Viešųjų pirkimų tarnyba
VTEK	Vyriausioji tarnybinės etikos komisija
VTEK įstatymas	Lietuvos Respublikos Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos įstatymas
VTĮ	Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas
VTPI	Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymas

TURINYS

1 straipsnis. Įstatymo taikymo sritis.....	14
2 straipsnis. Pagrindinės šio įstatymo sąvokos	24
3 straipsnis. Klasifikacija	93
4 straipsnis. Pirkimo vertės ribos	95
5 straipsnis. Numatomos pirkimo vertės skaičiavimas	101
6 straipsnis. Specialūs atvejai, kai šio įstatymo reikalavimai netaikomi paslaugų pirkimams	122
7 straipsnis. Pagal tarptautines taisykles atliekami pirkimai ir projekto konkursai	141
8 straipsnis. Vandentvarkos, energetikos, transporto ir pašto paslaugų srityse perkančiųjų organizacijų pirkimai	145
9 straipsnis. Pirkimai elektroninių ryšių srityje	149
10 straipsnis. Vidaus sandoriai	151
11 straipsnis. Mišrūs pirkimai.....	162
12 straipsnis. Pirkimų, apimančių gynybos ir saugumo aspektus, ypatumai.....	172
13 straipsnis. Mišrūs pirkimai, apimantys gynybos ar saugumo aspektus	176
14 straipsnis. Pagal tarptautines taisykles atliekami pirkimai, apimantys gynybos ir saugumo aspektus.....	182
15 straipsnis. Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugos	186
16 straipsnis. Pirkimo sutartis, kurią dotuoja perkančioji organizacija	190
17 straipsnis. Pagrindiniai pirkimų principai	193
18 straipsnis. Tiekėjai	218
19 straipsnis. Viešojo pirkimo komisija, ekspertai, stebėtojai	223
20 straipsnis. Konfidencialumas	234
21 straipsnis. Interesų konfliktas	254
22 straipsnis. Bendravimo ir keitimasis informacija	262
23 straipsnis. Rezervuota teisė dalyvauti pirkimuose	282
24 straipsnis. Rezervuota teisė dalyvauti tam tikrų paslaugų pirkimuose	291
25 straipsnis. Tarptautinio pirkimo, supaprastinto pirkimo ir mažos vertės pirkimo atlikimas	297
26 straipsnis. Pirkimų planai.....	302
27 straipsnis. Pasirengimas pirkimui	305
28 straipsnis. Pirkimo objekto skaidymas į dalis	317
29 straipsnis. Pirkimo procedūrų pradžia ir pabaiga.....	329
30 straipsnis. Išankstinis informacinis skelbimas	343

31 straipsnis. Skelbimas apie pirkimą ir skelbimas apie projekto konkursą.....	347
32 straipsnis. Savanoriško <i>ex ante</i> skaidrumo skelbimas	354
33 straipsnis. Skelbimai apie pirkimo ir projekto konkurso rezultatus.....	356
34 straipsnis. Skelbimo rengimas ir paskelbimas	360
35 straipsnis. Pirkimo dokumentų turinys	366
36 straipsnis. Pirkimo dokumentų teikimas	397
37 straipsnis. Techninė specifikacija	408
38 straipsnis. Ženklimas	427
39 straipsnis. Įrodinėjimo priemonės	436
40 straipsnis. Paraiškos ir pasiūlymo pateikimas.....	443
41 straipsnis. Pasiūlymo galiojimo terminas, jo keitimas ir atšaukimas.....	455
42 straipsnis. Pasiūlymo galiojimo ir pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimas.....	460
43 straipsnis. Alternatyvūs pasiūlymai	469
44 straipsnis. Susipažinimas su paraiškomis ar pasiūlymais	475
45 straipsnis. Tiekėjo ir jo pateiktos paraiškos ir pasiūlymo vertinimo bendrieji principai ..	487
46 straipsnis. Tiekėjo pašalinimo pagrindai.....	504
47 straipsnis. Tiekėjo kvalifikacijos tikrinimas	569
48 straipsnis. Kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartai	594
49 straipsnis. Rėmimasis kitų ūkio subjektų pajėgumais.....	598
50 straipsnis. Europos bendrasis viešųjų pirkimų dokumentas	613
51 straipsnis. Europos bendrajame viešųjų pirkimų dokumente pateikiamos informacijos patvirtinimo priemonės	623
52 straipsnis. Informacijos neslėpimas ar melagingos informacijos pateikimas arba dokumentų nepateikimas	640
53 straipsnis. Sertifikavimas ir staigų išduodamos pažymos	647
54 straipsnis. Kandidatų kvalifikacinė atranka	652
55 straipsnis. Pasiūlymų vertinimas ir palyginimas.....	658
56 straipsnis. Gyvenimo ciklo sąnaudos	686
57 straipsnis. Neįprastai maža pasiūlyta kaina	698
58 straipsnis. Informavimas apie pirkimo procedūros rezultatus	713
59 straipsnis. Atviro konkurso sąlygos ir vykdymas	722
60 straipsnis. Pasiūlymų pateikimo atviram konkursui terminai	726
61 straipsnis. Riboto konkurso sąlygos ir vykdymas.....	731
62 straipsnis. Paraiškų ir pasiūlymų pateikimo ribotam konkursui terminai	739

63 straipsnis. Skelbiamų derybų sąlygos	745
64 straipsnis. Skelbiamų derybų vykdymas.....	752
65 straipsnis. Paraiškų ir pirminių pasiūlymų pateikimo skelbiamoms deryboms terminai	759
66 straipsnis. Derybų reikalavimai	762
67 straipsnis. Konkurencinio dialogo sąlygos	768
68 straipsnis. Konkurencinio dialogo vykdymas	769
69 straipsnis. Paraiškų dalyvauti konkurenciniame dialoge pateikimo terminai	777
70 straipsnis. Dialogo reikalavimai.....	779
71 straipsnis. Neskelbiamų derybų sąlygos	789
72 straipsnis. Neskelbiamų derybų vykdymas.....	810
73 straipsnis. Inovacijų partnerystės sąlygos ir vykdymas	815
74 straipsnis. Paraiškų ir pasiūlymų pateikimo inovacijų partnerystei terminai	827
75 straipsnis. Derybų reikalavimai atliekant pirkimą inovacijų partnerystės būdu	829
76 straipsnis. Projekto konkurso vykdymas.....	834
77 straipsnis. Projekto konkurso vertinimo komisija.....	840
78 straipsnis. Preliminarioji sutartis.....	848
79 straipsnis. Dinaminė pirkimo sistema	858
80 straipsnis. Elektroninis aukcionas	874
81 straipsnis. Elektroninis katalogas.....	884
82 straipsnis. Centralizuotų pirkimų valdymo centrinės perkančiosios organizacijos	889
83 straipsnis. Įgaliojimų atlikti pirkimo procedūras suteikimas kitai perkančiajai organizacijai	901
84 straipsnis. Bendrai atliekamas pirkimas.....	904
85 straipsnis. Skirtingų valstybių narių perkančiųjų organizacijų bendrai atliekamas pirkimas	908
86 straipsnis. Pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymas.....	920
87 straipsnis. Pirkimo sutarties turinys	939
88 straipsnis. Subtiekinimas.....	953
89 straipsnis. Pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties keitimas jų galiojimo laikotarpiu	966
90 straipsnis. Pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties nutraukimas	1000
91 straipsnis. Pirkimo sutarties neįvykdymas ar netinkamas įvykdymas	1013
92 straipsnis. Pirkimų valdyme dalyvaujančios institucijos	1024
93 straipsnis. Viešųjų pirkimų tarnyba	1034
94 straipsnis. Viešųjų pirkimų tarnybos direktorius	1039

95 straipsnis. Viešųjų pirkimų tarnybos kompetencija	1047
96 straipsnis. Perkančiųjų organizacijų registracija ir pirkimų ataskaitos	1070
97 straipsnis. Pirkimo eigą pagrindžiantys dokumentai ir jų saugojimas	1076
98 straipsnis. Pirkimų stebėsenos ataskaita	1079
99 straipsnis. Europos Sąjungos teisės pažeidimo nagrinėjimas	1082
100 straipsnis. Perkančiosios organizacijos vadovų ir kitų įgaliotų asmenų atsakomybė ..	1086
101 straipsnis. Teisė ginčyti perkančiosios organizacijos veiksmus ar priimtus sprendimus	1093
102 straipsnis. Pretenzijos pateikimo perkančiajai organizacijai, prašymo pateikimo ar ieškinio pareiškimo teismui terminai	1118
103 straipsnis. Pretenzijos nagrinėjimas perkančiojoje organizacijoje	1133
104 straipsnis. Prašymo ar ieškinio nagrinėjimas teisme	1145
105 straipsnis. Pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pripažinimas negaliojančia. 1153	
106 straipsnis. Alternatyvios sankcijos ir jų taikymas	1165
107 straipsnis. Žalos atlyginimas dėl šio įstatymo reikalavimų nesilaikymo	1179

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

1 straipsnis. Įstatymo taikymo sritis

1. Šio įstatymo tikslas – užtikrinti efektyvių ir skaidrių viešųjų pirkimų ir projektų konkursų atlikimą.
2. Šis įstatymas reglamentuoja viešųjų pirkimų valdymo ir atlikimo tvarką, įskaitant viešojo pirkimo-pardavimo sutarčių vykdymą ir ginčų sprendimo tvarką, nustato viešųjų pirkimų subjektų teises, pareigas ir atsakomybę.
3. Šio įstatymo nuostatomis įgyvendinami šio įstatymo 7 priede nurodyti Europos Sąjungos teisės aktai.
4. Atliekant šio įstatymo reglamentuojamus viešuosius pirkimus, laikomasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 346 straipsnio nuostatų.

1. [VPI](#) 1 straipsnio 1 dalyje¹ yra išskirti ir įtvirtinti du [VPI](#) tikslo² elementai: *pirma*, įstatymu siekiama užtikrinti efektyvius viešuosius pirkimus ir projekto konkursus ir, *antra*, juo siekiama skaidrių viešųjų pirkimų bei projekto konkursų³. Daugiau [VPI](#) tikslų šiame straipsnyje neišskirta. Aptariama teisės norma atitinkamai koreliuoja su kitomis [VPI](#) normomis, kuriose įtvirtinti pagrindiniai viešųjų pirkimų principai, t. y. [VPI](#) 17 straipsnio 1 dalyje įtvirtintu skaidrumo principu bei 2 dalyje įtvirtiniais tikslais, todėl [VPI](#) 1 straipsnio 1 dalis atitinkamai turi būti aiškinama sistemiškai su [VPI](#) 17 straipsnio 1 ir 2 dalies nuostatomis.

[VPI](#) 1 straipsnio 1 dalyje, kurioje apibrėžtas įstatymo tikslas, įstatymo leidėjas išskyrė dvi procedūras – viešojo pirkimo bei projekto konkursą. [VPI](#) 2 straipsnio 37 dalyje yra nustatyta, kad viešasis pirkimas – vienos ar daugiau perkančiųjų organizacijų atliekamas prekių, paslaugų ar darbų įsigijimas su pasirinktu (pasirinktais) tiekėju (tiekėjais) sudarant viešojo pirkimo-pardavimo sutartį (sutartis), neatsižvelgiant į tai, ar prekės, paslaugos ar darbai yra skirti viešajam tikslui (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 37 dalies komentarą*). Tuo tarpu [VPI](#) 2 straipsnio 28 dalyje apibrėžtas projekto konkurso sąvoka, kurioje nustatyta, kad projekto konkursas – procedūra, kai perkančiąją organizacijai suteikiama galimybė įsigyti pateiktą ir vertinimo komisijos išrinktą projektą (paprastai teritorijų planavimo, architektūros, inžinerijos, duomenų apdorojimo, finansų inžinerijos). Projekto konkurso dalyviams gali būti skiriami prizai ar piniginės išmokos (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 28 dalies komentarą*).

Taigi, projekto konkursas yra viešojo pirkimo procedūrinė atmaina. Abi šios procedūros, nors ir nėra tapačios bei turi savo skirtumų, yra reguliuojamos to paties [VPI](#) ir yra viešųjų pirkimų teisės sistemos dalis, todėl toliau komentuojant šio straipsnio 1 dalį, bus vartojama bendra sąvoka „viešasis pirkimas“, plačiąja prasme apimanti visas viešųjų pirkimų teisės sistemos dalis, taip pat – ir projekto konkurso procedūrų sąvoką.

¹ [VPI](#) 1 straipsnio nuostatose yra iš dalies perkeltos [Direktyvos Nr. 2014/24/ES](#) 1 straipsnio, kuriame apibrėžtas [Direktyvos Nr. 2014/24/ES](#) dalykas ir taikymo sritis, taip pat šios direktyvos preambulės nuostatos.

² Nors [VPI](#) 1 straipsnyje tiesiogiai minima tiek įstatymo tikslo sąvoka, tiek nurodomi ir konkretūs tikslai, tačiau, kaip bus nurodoma toliau tekste, [VPI](#) 1 straipsnis nėra vienintelis, kuriame įtvirtinami viešųjų pirkimų teisinio reguliavimo tikslai. Tokie tikslai taip pat reglamentuojami ir [VPI](#) 17 straipsnio 2 dalyje (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 17 straipsnio komentarą*).

³ Pasmėtina, kad [VPI](#) nustatytų tikslų įgyvendinimo pagrindinį vaidmenį atlieka perkančioji organizacija, o įstatymas yra tik įrankis (priemonė) tinkamai sureguliuoti viešųjų pirkimų teisinius santykius, procesus, todėl įstatymų leidėjas daugiau sukuria prielaidas, o ne pats užtikrina skaidrių ir efektyvių pirkimų atlikimą.

Siekiant atskleisti [VPI](#) tikslą, apibrėžtą [VPI](#) 1 straipsnio 1 dalyje, būtina nustatyti abiejų elementų, t. y. efektyvumo bei skaidrumo viešuosiuose pirkimuose sampratą bei reikšmę.

Efektyvumas

Viešuosiuose pirkimuose efektyvumas, kaip vienas iš [VPI](#) tikslų, turėtų būti suprantamas keliais aspektais, *pirma*, kainos ir kokybės santykio užtikrinimo, *antra*, proceso trukmės ir ekonomiškumo užtikrinimo, *trečia*, turinio prieš formą principo taikymo.

(i) Kainos ir kokybės santykis

Kainos ir kokybės santykio aspektas koreliuoja su racionalumo principu, kuris yra nustatytas [VPI](#) 17 straipsnio 2 dalies 1 punkte (*detalesniam žiūrėti [VPI](#) 17 straipsnio 2 dalies 1 punkto komentare*). Šiuo aspektu papildomai pažymėtina, kad pagrindinis viešųjų pirkimų sistemos tikslas – geriausia „vertė už pinigus“ (angl. *value for money*, lot. *quid pro quo*). Kitaip tariant, visos perkančiosios organizacijos reikalingos prekės, paslaugos ir darbai turėtų būti įsigijami geriausiomis įmanomomis sąlygomis, tačiau tai savaime nereiškia įsigijimo tik už mažiausią kainą.

Kategorija „vertė už pinigus“ yra daugialypė ir apima tris pagrindinius elementus: *pirma*, perkančiosios organizacijos, vykdydamos viešuosius pirkimus, turi įsigyti tai, ko būtent joms reikia; kiekvienu konkrečiu pirkimu turi būti įgyvendinti perkančiosios organizacijos konkretūs poreikiai, dėl to perkančiajai organizacijai suteikta diskrecija nuspręsti dėl pirkimo objekto bei jo savybių konkrečiu momentu, parengti techninę specifikaciją bei įsigyti pirkimo objektą, kuris atitiktų techninės specifikacijos reikalavimus (*detalesniam žiūrėti [VPI](#) 37 straipsnio komentare*); *antra*, viešojo pirkimo sutartis turi būti sudaryta geriausiomis įmanomomis sąlygomis; tai, be kita ko, reiškia, kad kiekvieno viešojo pirkimo metu perkančioji organizacija turi pasirinkti tinkamą pirkimo metodą bei būdus, pasiūlymų vertinimo kriterijus (pavyzdžiui, vertinti ne tik kainą, bet ir palaikymo, eksploatavimo išlaidas ir kt.), kas sudarytų sąlygas pasiekti optimalų kainos ir kokybės santykį konkrečiu atveju; *trečia*, tam, kad galėtų pasiekti geriausią vertę už pinigus, perkančioji organizacija turi užtikrinti, jog viešąjį pirkimą laimėjęs tiekėjas bus pajėgus įvykdyti viešojo pirkimo sutartį joje nustatytomis sąlygomis, kitaip tariant, tiekėjui neužtenka tik pasiūlyti, tačiau būtina ir įgyvendinti (suteikti) tai, kas pasiūlyta⁴. Taigi, vertės sukūrimas ir užtikrinimas apima ne tik ikisutartinę stadiją, sutarties sudarymo momentą, bet ir viešojo pirkimo sutarties vykdymo kokybę bei šios priežiūrą.

(ii) Proceso ekonomiškumas (atsiperkamumas) ir trukmė

[VPI](#) reglaviu siekiama finansiniais ir proceso trukmės aspektais ekonomiškų viešojo pirkimo procedūrų, t. y. viešojo pirkimo procedūros turi būti vykdomos laiku, jas tinkamai iš anksto planuojant, ir ekonomiškai efektyviu būdu, t. y. parenkant ir optimaliai paskirstant administracinius, finansinius, organizacinius resursus. Jeigu vykdomi viešieji pirkimai atitinka pastarąsias savybes, jie yra efektyvūs.

⁴ Soloveičik Deividas. *Viešųjų pirkimų teisės tikslai ir jų įgyvendinimas*. ISSN 1392-1274. TEISĖ 2014 91, p. 55–91.

Viešųjų pirkimų procedūrų finansinės ir kitos išlaidos turi būti suderintos su tikslu pasiekti geriausią vertę už pinigus⁵. [VPI](#) nustatytas tikslas užtikrinti ekonomišką viešojo pirkimo procesą ir tinkamu laiku sietinas su sąlyginai trumpų viešojo pirkimo procedūrų vykdymo, ginčų sprendimo terminų įtvirtinimu [VPI](#) (detalesnį žiūrėti [VPI](#) 60–65, 102 straipsnių komentarus), taip pat su įvairių pirkimo būdų įtvirtinimu viešųjų pirkimų sistemoje. Įstatymo leidėjas, siekdamas užtikrinti efektyvumą viešuosiuose pirkimuose, įstatyme patitinkamai įtvirtino skirtingus galimus pirkimo būdus bei priemones (detalesnį žiūrėti [VPI](#) 59–85 straipsnių komentarus), skirtas pasiekti geriausią rezultatą.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, kuriai reikia įsigyti vos vieną kompiuterio lazerinį spausdintuvą, kainuojantį kelis šimtus eurų, tikėtina, gautų geriausią kainą, apklausdamas kelis šimtus tiekėjų bei paprašęs jų pateikti savo kainos pasiūlymus. Vis dėlto, jeigu tokios apimties apklausos procedūros atlikimas bei pasiūlymo laimėtojo nustatymas tam skiriamų finansinių bei žmogiškųjų išteklių prasme viršytų iš pigiausios prekės įsigijimo gaunamą naudą (galimus sutaupymus), perkančioji organizacija turėtų pasirinkti kitą galimą būdą ar apklausiant mažesnę skaičių tiekėjų (t. y. [VPI](#) 31 straipsnio 3 dalies 4 punkte įtvirtinta galimybė perkančiosioms organizacijoms atlikti neskelbiamus mažos vertės pirkimus, kai numatoma pirkimo sutarties vertė yra mažesnė kaip 10 000 Eur (dešimt tūkstančių eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio). Tokiu atveju pirkimas vykdomas pagal [Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašą](#), kuriame, pavyzdžiui, nustatyta galimybė perkančiosioms organizacijoms atlikti neskelbiamos apklausos procedūrą, apklausiant pasirinktą skaičių tiekėjų pasirinktu būdu).

Pavyzdys

Perkančiajai organizacijai dėl nenumatytų bei nuo jos nepriklausančių priežasčių reikia skubiai įsigyti pirkimo objektą, pavyzdžiui, siekiant atlikti kelio, kuris netikėtai dėl tam tikrų priežasčių tapo nepravažiuojamas, remonto darbus. Atsižvelgiant į nurodytas aplinkybes, įprasta viešojo pirkimo procedūra ([VPI](#) 59 straipsnyje įtvirtinta atviro konkurso (supaprastinto ar tarptautinio pirkimo būdų) procedūra) dėl kelio remonto darbų įsigijimo, siekiant gauti geriausią vertę už pinigus bei sudaryti sutartį palankiausiomis sąlygomis, nebūtų efektyviausia, kadangi tokiu atveju pirkimo procedūra neabejotinai užtruktų, kas sąlygotų viešajam interesui sukeltus nepatogumus (spustys dėl nepravažiuojamo kelio ir pan.), kurie galėtų nusverti bet kokią tokiu pirkimu gaunamą finansinę ar kitą naudą. Dėl to tokiu atveju tinkamesnis variantas būtų atlikti, pavyzdžiui, neskelbiamų derybų procedūrą, įtvirtintą [VPI](#) 71 straipsnyje (apie šią procedūrą detaliau žiūrėti nurodyto straipsnio komentare).

(ii) Turinys prieš formą

Efektumas viešuosiuose pirkimuose taip pat neatsiejamas nuo turinio prieš formą principo taikymo, vykdamas viešųjų pirkimų procedūras. Įstatymo leidėjo [VPI](#) 1 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas efektyvių viešųjų pirkimų tikslas reiškia, kad viešojo pirkimo procedūros turi

⁵ Arrowsmith Sue, Linarelli John, Wallace Don, JR. [Regulating Public Procurement. National and International Perspectives](#). The Hague. London. Boston, 2000.

būti orientuotos ne tik ir ne tiek į procesą, bet į rezultatą (t. y. [VPI](#) sureguliuotų viešųjų pirkimų procedūrų tikslas – ne procesas dėl proceso, ne tik taisyklės, bet procesas dėl rezultato (viešo pirkimo sutarties sudarymo ir jos visiško bei tinkamo įvykdymo) bei įrankiai (priemonės, skirti tam rezultatui pasiekti). Pastaruoju metu praktikoje akcentuojamas viešųjų pirkimų, kaip priemonės tikslui pasiekti (prekių, paslaugų ar darbų įsigijimui), ne tik taisyklių principas (angl. *tools not rules*). Šiuo tikslu [VPI](#) įtvirtintos procedūros, užtikrinančios šių rezultatų pasiekimą.

LAT praktikoje turinys prieš formą dažniausiai vadinamas *turiningoju vertinimu*. Atskleidamas turiningojo vertinimo esmę, kasacinis teismas yra nurodęs, kad [VPI](#) ir kituose teisės aktuose įtvirtinti reikalavimai perkančiajai organizacijai ir tiekėjams yra nustatyti, siekiant viešųjų pirkimų tikslų, todėl viešųjų pirkimų teisinių santykių formalizavimas svarbus tiek, kiek tai padeda siekti šių tikslų ir nepažeidžia viešųjų pirkimų principų. Tiekėjų veiksmų ir perkančiosios organizacijos sprendimų turiningasis vertinimas, atsižvelgiant į viešųjų pirkimų principus ir tikslus, turi viršenybę prieš formalumus⁶.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad turiningasis vertinimas lydi viešojo pirkimo procesą nuo jo pradžios iki pabaigos (sutarties įvykdymo). Kitaip tariant, reikalavimas užtikrinti efektyvumą bei turiningai vertinti viešojo pirkimo procesą, jo pavienės dalis ar konkrečius aspektus taikomas visose pirkimo stadijose, įgyvendinant skirtingus viešųjų pirkimų teisės institutus, pavyzdžiui, vertinant tiekėjų atitiktį nustatytiems reikalavimams, atliekant pasiūlymų placiaja ir siaurąja prasme vertinimą ir pan. Turiningasis vertinimas ir efektyvumo principo įgyvendinimas ypač aktualus tais atvejais, kai sprendžiamas galimos pasiūlymo neatitikties pirkimo dokumentų reikalavimams klausimas, pavyzdžiui, dėl korektūros, smulkių ir kitų pataisomų klaidų ar trūkumų (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 45 straipsnio 3 dalies ir 55 straipsnio 9 dalies komentarus*).

[VPI](#) 1 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas turinio prieš formą principas, kaip vienas iš efektyvumo elementų, atspindi, *pirma*, [VPI](#) 45 straipsnio 3 dalyje, pagal kurią leidžiama tiekėjui, kuris pateikė netikslūs, neisamius ar klaidingus duomenis apie jo atitiktį pirkimo dokumentų reikalavimams, patikslinti, papildyti, paaiškinti savo pasiūlymo duomenis dėl tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimo ([VPI](#) 46 straipsnis), atitikties kvalifikacijos reikalavimams ([VPI](#) 47 straipsnis), kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams ([VPI](#) 48 straipsnis) bei kitus duomenis, nesusijusius su pirkimo objektu, jo techninėmis charakteristikomis, sutarties vykdymo sąlygomis ar pasiūlymo kaina⁷ (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 45 straipsnio 3 dalies komentare*); *antra*, [VPI](#) 55 straipsnio 9 dalyje, kurioje įtvirtinta tiekėjo teisė aiškinti, tikslinti, pildyti kitus tiekėjo pasiūlymo duomenis, nekeičiant pasiūlymo esmės⁸ (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 55 straipsnio 9 dalies komentarą*). Nurodytos teisės normos aiškinamos ir taikomos sistemiškai su [VPI](#) 1 straipsnio 1 dalimi.

Galiausiai, aptariant efektyvumo tikslą viešuosiuose pirkimuose, papildomai pažymėtina, kad efektyvumas turi būti suprantamas ne tik kaip vidaus, bet ir kaip išorės

⁶ LAT 2011 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-498/2011](#); 2012 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-280/2012](#); 2014 m. lapkričio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-496/2014](#); 2018 m. rugsėjo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-325-469/2018](#).

⁷ EST 2013 m. spalio 10 d. sprendimas byloje *Manova*, [C-336/12](#); LAT 2013 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-495/2013](#).

⁸ LAT 2018 m. birželio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-234-469/2018](#); 2019 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-211-969/2019](#), 2019 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-217-969/2019](#).

kategorija, t. y. perkančioji organizacija kiekvienu atveju turi atsižvelgti ne tik į tai, kaip paskirstyti savo resursus, bet ir į visuomenės poreikius, laikantis [VPI](#) nustatytų taisyklių.

Skaidrumas

Antrasis [VPI](#) tikslas – skaidrumas viešuosiuose pirkimuose – neatsiejamas nuo [VPI](#) 17 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto viešųjų pirkimų skaidrumo principo. Taigi, [VPI](#) 17 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas tikslas sistemiškai aiškinamas su [VPI](#) 17 straipsnio 1 dalimi (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 17 straipsnio 1 dalies komentarą*).

Istatyme yra įtvirtintos priemonės, kuriomis užtikrinami skaidrūs viešieji pirkimai, pavyzdžiui, viešumo užtikrinimas (pavyzdžiui, skelbimų apie viešuosius pirkimus pateikimo tvarka, terminai ir sąlygos ([VPI](#) 31, 34 straipsniai), reikalavimai pirkimo dokumentams ([VPI](#) 35 straipsnis), atsakymų tiekėjams pateikimo ([VPI](#) 36 straipsnis) ir susipažinimo su pasiūlymais ([VPI](#) 44 straipsnis) tvarka, kurios privalo laikytis perkančiosios organizacijos), peržiūros procedūros (pavyzdžiui, [VPI](#) 101 straipsnyje įtvirtinta tiekėjų teisė ginčyti perkančiosios organizacijos sprendimus; [VPI](#) 35 straipsnyje įtvirtinti reikalavimai pirkimo dokumentams ir pan.) (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 17 straipsnio 1 dalies komentarą*).

2. [VPI](#) 1 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinta [VPI](#) taikymo apimtis (sritis). Ši norma yra aprašomoji, t. y. joje nėra nustatytų konkrečių viešųjų pirkimų sistemos taisyklių, viešųjų pirkimų subjektų teisių ir pareigų, tačiau yra apibrėžtas įstatymo taikymo ribos.

[VPI](#) 1 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos šios pagrindinės [VPI](#) taikymo sritys:

- (i) viešųjų pirkimų valdymo ir atlikimo tvarka, įskaitant viešojo pirkimo–pardavimo sutarčių vykdymą;
- (ii) viešųjų pirkimų ginčų sprendimo tvarka;
- (iii) viešųjų pirkimų subjektų teisės, pareigos ir atsakomybė.

Viešųjų pirkimų teisiniai santykiai nacionaliniu lygmeniu reguliuojami specialiaisiais teisės aktais – [VPI](#), į kurį taip pat perkeltas ES viešųjų pirkimų teisinis reguliavimas (direktyvos), ir kitais viešuosius pirkimus reglamentuojančiais teisės aktais (pavyzdžiui, VPT priimtais teisės aktais ir kt.). Pagal kasacinio teismo praktiką [VPI](#) pripažįstamas specialiuoju įstatymu (lot. *lex specialis*) tiek [CK](#), [CPK](#), tiek kitų teisės aktų⁹ atžvilgiu. [VPI](#), kaip specialiojo įstatymo aiškinimą ir taikymą, lemia šio įstatymo tikslai (nustatyti [VPI](#) 1 straipsnio 1 dalyje) ir juo reguliuojamų santykių pobūdis¹⁰.

⁹ Pažymėtina, kad [VPI](#) kaip specialiojo įstatymo statusas pripažintas, pavyzdžiui, LR [Komerčio arbitražo, Transporto veiklos pagrindų, Atliekų tvarkymo](#) įstatymų atžvilgiu.

¹⁰ Teismai nagrinėdami tiekėjų ir perkančiųjų organizacijų ginčus, pagal pareigas (lot. *ex officio*) sprendžia dėl [VPI](#) taikymo. [VPI](#) siekiama tinkamos kokybės prekių ir paslaugų, reikalingų valstybės ir savivaldybių darniai ir efektingai veiklai, racionaliam valstybės biudžeto lėšų naudojimui užtikrinti, konkurencijai ir rinkos plėtrai skatinti, lygiai ir sąžiningai, nediskriminavimo, skaidrumo principus įgyvendinančioms priemonėms garantuoti, atsižvelgiant į kovos su korupcija teisės aktų tikslus ir uždavinius. Viešųjų pirkimų teisinis reglamentavimas susijęs su viešojo intereso apsauga, todėl [VPI](#) viešiesiems pirkimams nustatyti specialūs reikalavimai, o šio įstatymo nuostatos aiškinamos ir taikytinos taip, kad būtų apgintas viešasis interesas. LAT 2008 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-583/2008](#).

Atsižvelgiant į tai, kad viešųjų pirkimų teisiniai santykiai reguliuojami specialiojo įstatymo, kitų teisės aktų nuostatos turi būti taikomos subsidiariai [VPI](#) atžvilgiu. Kitų teisės aktų nuostatų subsidiarius taikymas [VPI](#) naudai pasireiškia tuo, kad pirmiausia reikia taikyti galiojančias [VPI](#) nuostatas, o visos kitos teisės normos taikytinos tais atvejais, kai [VPI](#) tam tikras klausimas nereguliuojamas arba [VPI](#) normose įtvirtintos blanketinės (nukreipiančios) nuostatos. Aptartas specialiojo įstatymo ir kitų teisės aktų nuostatų subsidiarius taikymo pobūdis neeliminuoja privalomų reikalavimų, įtvirtintų ne [VPI](#), taikymo. [VPI](#) nuostatų negalima aiškinti ir taikyti taip, kad būtų nukrypta nuo kitų teisės aktų normų, o šių taikymas negali būti laikomas prieštaraujančiu [VPI](#) nuostatų taikymui, nebent [VPI](#) būtų aiškiai įtvirtintas priešingas reguliavimas¹¹.

[VPI](#) kaip specialiojo įstatymo statusas, be kita ko, lemia tai, kad neįtikslinama nuo to, kaip kituose teisės aktuose yra įtvirtinta ūkio subjektų parinkimo tvarka, bet kokiu atveju tokios tvarkos reguliavimo pirmenybė pripažintina būtent [VPI](#). LAT yra konstatavęs, kad, atsižvelgiant į [VPI](#) ir kitų teisės aktų subsidiaraus taikymo taisyklę, perkamųjų organizacijų ir tiekėjų teisiniai santykiai, ypač laimėtojo išrinkimo ir sutarties sudarymo tvarka, visose ūkio srityse reguliuojami šio specialaus įstatymo, išskyrus jame aiškiai nustatytas išimtis¹².

Šiame kontekste kasacinio teismo taip pat pasisakyta, kad tais atvejais, kai tam tikra teisinių santykių sritis nepatenka į [VPI](#) reguliavimo sritį, įstatyme įtvirtinus jo taikymo išimtį (ankstesnės [VPI](#) redakcijos 10 straipsnis, naujos [VPI](#) redakcijos 6–10 straipsniai), [VPI](#) normos tiesiogiai netaikytinos, tačiau teismų praktika viešųjų pirkimų bylose gali būti aktuali ir taikytina analogiškai, jeigu šie santykiai reguliuojami tais pačiais principais, kurie nustatyti ir [VPI](#) (detaliau žiūrėti [VPI](#) 17 straipsnio komentaras)¹³.

Pavyzdys

[VPI](#) 6 straipsnio 1 punkte nustatyta, kad žemės, esamų pastatų ar kitų nekilnojamųjų daiktų įsigijimui arba nuomai bei kokiomis finansinėmis priemonėmis ar teisių į šiuos daiktus įsigijimui nėra taikomi [VPI](#) reikalavimai. Tai reiškia, kad tokie pirkimai vykdomi Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka (jos patvirtintais tvarkos aprašais ir pan., pavyzdžiui, „Žemės, esamų pastatų ar kitų nekilnojamųjų daiktų įsigijimo arba nuomos ar teisių į šiuos daiktus įsigijimo tvarkos aprašas“, patvirtintu LR Vyriausybės 2017 m. gruodžio 13 d. nutarimu Nr. 1036), taip pat [CK](#) nustatytais reikalavimais ([CK](#) XLIX skyrius). Vis dėlto, atsižvelgiant į tai, kad tiek, pavyzdžiui, nurodyto tvarkos aprašo 3 straipsnyje, tiek, atitinkamai, [CK](#) 1.2, 1.5 straipsniuose yra įtvirtinti analogiški principai kaip ir [VPI](#) 17 straipsnyje, teismų praktika bei išaiškėjimai viešųjų pirkimų bylose, kuriose yra atskleistas šių principų turinys ir prasmė, tokie pirkimai bei jų procedūros (pavyzdžiui, sąlygų parengimui, pasiūlymų vertinimui ir kt.) yra taikomi pagal analogiją, nepaisant to, kad [VPI](#) taisyklės tiesiogiai netaikomos.

Šiuo aspektu papildomai pažymėtina, kad viešųjų pirkimų principų bei teismų praktikos, kuriose atskleistas šių principų turinys ir prasmė, taikymas pagal analogiją nereiškia konkrečios

¹¹ LAT 2014 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-411/2014](#).

¹² LAT 2014 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-534/2014](#).

¹³ LAT 2013 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-713/2013](#); 2014 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-534/2014](#); 2018 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-374-248/2018](#).

[VPI](#) taisyklėse nustatytos tvarkos taikymo kitiems santykiams, kurie nereguliuojami [VPI](#). Kitaip tariant, bet kuriuo atveju negali būti paneigta įstatymo leidėjo valia tam tikrus pirkimus išskirti iš bendrojo viešųjų pirkimų reguliavimo (*detalesnį žiūrėti, pavyzdžiui, [VPI](#) 6 straipsnio komentarą*).

Pažymėtina ir tai, kad ankstesnės redakcijos [VPI](#) 1 straipsnis buvo papildytas naujos redakcijos [VPI](#) 1 straipsnio 2 dalies norma tuo, kad aiškiai nustatytas įstatymo taikymas ir viešųjų pirkimų sutarties vykdymui. Viešųjų pirkimų teisinio reguliavimo aiškus išplečimas į viešųjų pirkimų sutarčių vykdymo sritį yra viena iš 2014 m. ES viešųjų pirkimų teisės reformos naujienų. Vis dėlto, remiantis anksčiau nurodytais kasacinio teismo išaiškinimais, [VPI](#) viešųjų pirkimų sutarčių vykdymui taikomas tiek, kiek tai tiesiogiai nurodyta šiame įstatyme, atitinkamai, pavyzdžiui, [VPI](#) 17, 89, 90 straipsniuose (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 17, 89, 90 straipsnių komentarus*). Atsižvelgiant į tai, [VPI](#) 1 straipsnio 2 dalies norma šio aspektu neaiškinantina plačiai, kadangi sutarties vykdymui yra taikomos [CK](#) (ar kitų teisės aktų) atitinkamos taisyklės. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad sudarius viešojo pirkimo sutartį, tokios sutarties aiškinimui, taikymui, ypač kiek tai susiję su viešojo pirkimo sutarties keitimu, yra taikomos [VPI](#) normos, ir tais atvejais, kai [VPI](#) nėra sureguliuotą, yra taikomi kiti teisės aktai¹⁴. Pavyzdžiui, viešojo pirkimo būdu sudaryta sutartis gali būti nutraukiama [VPI](#) 90 straipsnio 1 dalyje nustatytais atvejais bei kitais viešojo pirkimo sutartyje nustatytais ir (arba) [CK](#) nustatytais atvejais ir tvarka (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 90 straipsnio 3 dalies komentarą*).

Pagal [VPI](#) 1 straipsnio 2 dalį [VPI](#) yra taikomas ne visiems ūkio subjektams, o būtent viešųjų pirkimų subjektams – perkančiosioms organizacijoms, kurios atitinka [VPI](#) 2 straipsnio 25 dalyje nustatytus reikalavimus (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 25 dalies komentarą*)¹⁵.

3. [VPI](#) 1 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad [VPI](#) normomis yra įgyvendinami [VPI](#) 7 priede nurodyti ES teisės aktai. [VPI](#) 7 priede nurodyti ES teisės aktai – direktyvos, reglamentai, t. y.: (i) [Direktyva 89/665/EEB](#) su pakeitimais, padarytais [Direktyva 2007/66/EB](#) ir paskutiniais pakeitimais, padarytais [Direktyva 2014/23/ES](#); (ii) [Reglamentas 2195/2002](#); (iii) [Direktyva 2009/33/EB](#); (iv) [Direktyva 2009/52/EB](#); (v) [Direktyva 2012/27/ES](#) su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2013 m. gegužės 13 d. [Direktyva 2013/12/ES](#); (vi) [Direktyva 2014/24/ES](#); (vii) [Direktyva 2014/45/ES](#).

Taigi, [VPI](#) 7 priede nurodytas tik vienas reglamentas, kuris yra tiesioginio taikymo ES teisės aktas, ir kuriuo naudojamas tik [BVPŽ](#), t. y. bendra klasifikavimo sistema, taikoma viešiesiems pirkimams. Kiti [VPI](#) 7 priede nurodyti ES teisės aktai yra ES direktyvos.

Priešingai nei reglamentai, ES direktyvos nėra tiesiogiai taikomos. Atsižvelgiant į tai, [VPI](#) 1 straipsnio 3 dalies nuostata reiškia, kad aiškinant ir taikant [VPI](#) teisės normas, gali būti įgyvendintas vadinamasis netiesioginis direktyvų veikimas¹⁶.

¹⁴ LA 2011 m. spalio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-7-304/2011](#); 2013 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-713/2013](#).

¹⁵ LA 2019 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-230-378/2019](#).

¹⁶ ESTT 1986 m. vasario 26 d. sprendimas byloje *Marshall*, [C-152/84](#); 1987 m. spalio 8 d. sprendimas byloje *Kölpelghuis Nijmegen*, [C-80/86](#); 1990 m. lapkričio 13 d. sprendimas byloje *Marleasing*, [C-106/89](#); 1997 m. gruodžio 18 d. sprendimas byloje *Wallonie*, [C-129/96](#); 2003 m. gegužės 8 d. sprendimas byloje *ATRAL*, [C-14/02](#); LAT 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-155/2011](#).

ESTT, siekdamas užtikrinti ES teisės, įskaitant direktyvų, veiksmingumą, suformulavo netiesioginio direktyvų veikimo doktriną, pagal kurią nacionalinės teisės normos, kuriomis į valstybės narės vidaus teisės sistemą yra perkeltamos ES direktyvos, turi būti aiškinamos ir taikomos taip, kad tokiu aiškinimu ir taikymu būtų maksimaliai pasiekti konkrečios ES direktyvos tikslai¹⁷. Dėl to [VPI](#) normos, kuriose perkeltas atitinkamas ES teisės turinys, turi būti aiškinamos ir taikomos laikantis nurodytos taisyklės, todėl, įgyvendinat [VPI](#) reikalavimus, atsižvelgtina į [VPI](#) 7 priede nurodytus ES teisės aktus, jų tikslus, paskirtį ir ESTT išaiškinimus dėl konkrečios ES viešųjų pirkimų direktyvos teisės normos, kuri yra perkelta į [VPI](#). Vis dėlto kiekviena valstybė narė turi teisę savarankiškai pasirinkti ir nusistatyti ES direktyvų įgyvendinimo priemones (taip pat sugriežtinti ar sušvelninti ES direktyvose nustatytą reguliavimą).

4. [VPI](#) 1 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad atliekant [VPI](#) reglamentuojamus viešuosius pirkimus, yra taikomos [SESV](#) 346 straipsnio nuostatos. [VPI](#) 1 straipsnio 4 dalyje pateikta nuoroda į [SESV](#) 346 straipsnį pažymi gynybos ir saugumo sritys ypatingą svarbą bei poreikį nustatyti būtinas konkrečias priemones, siekiant užtikrinti nacionalinio saugumo interesus.

[SESV](#) 346 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad: a) jokia valstybė ES narė neprivalo teikti informacijos, kurios atskleidimą ji laiko prieštaraujančiu gyvybiniams savo saugumo interesams; b) kiekviena valstybė ES narė gali imtis priemonių, kurias mano esant būtinas apsaugoti gyvybiniams savo saugumo interesams, susijusiems su ginklų, amunicijos ir karinės paskirties medžiagų gamyba ar prekyba; šios priemonės neturi kenkti gaminiui, kurie nėra specialiai skirti karo tikslams, konkurencijos vidaus rinkoje sąlygoms. To paties [SESV](#) 346 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad ES Taryba, remdamasi Komisijos pasiūlymu, gali vieningai pakeisti 1958 m. balandžio 15 d. jos pačios sudarytą gaminių, kuriems taikomos šio straipsnio 1 dalies b punkto nuostatos, sąrašą¹⁸. [Aiškinamajame komunikate](#) dėl [SESV](#) 346 straipsnio (buvusio Europos Bendrijos sutarties 296 straipsnio) taikymo viešiesiems pirkimams gynybos srityje nustatyta, kad vidaus rinkos taisyklių netaikymas viešojo pirkimo sutartims gynybos srityje – tai priemonė, susijusi su prekyba ginklais, amunicija ir karinės paskirties medžiagomis. Todėl jos teisinis pagrindas yra [SESV](#) 346 straipsnio (buvusio Europos Bendrijos sutarties 296 straipsnio) 1 dalies b punktas. Valstybės narės gali pasinaudoti šia išimtimi sudarydamos viešojo pirkimo sutartis gynybos srityje, jeigu jos laikosi [SESV](#) (buvusios Europos Bendrijos sutarties) nustatytų sąlygų, kaip jas išaiškino ESTT. Be to, [SESV](#) 346 straipsnio 1 dalies b punkto taikymo sritį riboja „gyvybinių saugumo interesų“ sąvoka ir šio straipsnio 2 dalyje minimas karinės įrangos sąrašas (apie šiuos aspektus plačiau aptariama toliau).

Viešųjų pirkimų gynybos ir saugumo srityje vykdymas yra esminė valstybės nacionalinio saugumo užtikrinimo priemonė, o valstybės teisė įsigyti gynybai reikalingas priemones yra esminė valstybės suvereniteto dalis. Taigi, [VPI](#) 1 straipsnio 4 dalies nuostata dėl [SESV](#) 346 straipsnio išimties taikymo yra įtvirtinta, siekiant nepagrįstai neapriboti ES valstybių narių

¹⁷ ESTT 1984 m. balandžio 10 d. sprendimas byloje *Sabine von Colson ir Elisabeth Kamann*, [C-14/83](#).

¹⁸ Šiuo aspektu pažymėtina, kad ES Tarybos sąrašas nėra detalus ir nėra imperatyvus. Taryba, sudarydama tokį konkretų priemonių sąrašą, siekė dirbtinai neapriboti ES valstybių narių galimybių nesilaikyti ES sutartyse įtvirtintų nuostatų, atsižvelgiant į gynybos ir saugumo pirkimų specifiką ir į tai, kad ES nuo įsisteigimo pradžios neturėjo įgaliojimų veikti gynybos ir saugumo srityje.

diskrecijos nacionalinio saugumo srityje. Įtvirtinta nuostata taip pat reiškia, kad ES viešųjų pirkimų taisyklės yra taikytinos gynybos sektoriuje, o valstybės narės turi galimybę nuodiję nukrypti tik išimtiniais ES steigimo sutartyje numatytais atvejais ir sąlygomis.

SESV 346 straipsnyje įtvirtintos išimties taikymas

Pažymėtina, kad imtis vienašalių nacionalinių priemonių pagal [SESV 346 straipsnį](#), kurio taikymo išimtis nustatyta [VPI 1](#) straipsnio 4 dalyje, galima tik įgyvendinus dvi kumuliatyvias sąlygas¹⁹: *pirma*, priemonės, kurių imamasi, turi būti susijusios su ginklų, amunicijos ir karinės paskirties medžiagų gamyba ir prekyba; *antra*, priemonės yra būtinos apsaugoti gyvybinius atitinkamos valstybės narės saugumo interesus²⁰.

(i) *Priemonės turi būti susijusios su ginklų, amunicijos ir karinės paskirties medžiagų gamyba ir prekyba:*

Pirmoji sąlyga reiškia, kad perkamos priemonės turi būti būtinai susijusios su ginklų, amunicijos ir karinės paskirties medžiagų gamyba ir prekyba²¹. Nustatyme priemonės, susijusios su ginklų, amunicijos ir karinės paskirties medžiagų gamyba ir prekyba, perkamos pagal [Bendrąjį karinės įrangos sąrašą](#), kuriuo įgyvendinama [Direktyva 2017/2054](#).

ESBT išaiškinta, kad ginklų, amunicijos ir karinės paskirties prekių prekyba ir gamyba yra reguliuojama pagal atskirą teisinį režimą, nustatytą [SESV 346](#) straipsnio 1 dalies b) punkte, kuriuo nedraudžiama valstybėms narėms imtis atitinkamų priemonių, kurios joms atrodo būtinos apsaugoti gyvybinius saugumo interesus. Taip pat išaiškinta, kad šis straipsnis nedraudžia valstybei narei, atsižvelgiant į atitinkamą veiklą, imtis tokių priemonių, kurios, jos manymu, yra būtinos esminių jos saugumo interesų apsaugai ir suteikia valstybėms narėms ypač didelę diskreciją, vertinant tokios apsaugos gavimo poreikius²². Pagal ESTT dėl [SESV 346](#) straipsnio taikymą – norint pasiremti nustatyta išimtimi, nepakanka vien abstrakčiai nurodyti gyvybinių saugumo interesų egzistavimą, be to, išimties taikymas galimas tik tuomet, kai perkamų prekių, įrangos naudojimas išimtinai kariniams tikslams yra akivaizdus. Tuo tarpu, kai naudojimas karo tikslams nėra akivaizdus, būtina laikytis viešojo pirkimo sutarčių sudarymo taisyklių²³. Tai reiškia, kad įsigyjant prekes, kurios skirtos specialiai kariniams tikslams, tačiau iš esmės panašiai panaudojamos civilinėje srityje (pavyzdžiui, sraigtasparniai, platformos), galima pasiremti [SESV 346](#) straipsnio išimtimi, jeigu bus pagrįstas atitinkamų prekių naudojimas būtent kariniams tikslams, bei jei šios prekės dėl būtent joms būdingų charakteristikų, įskaitant esminius pakeitimus, gali būti laikomos specialiai sukurtos tokiems tikslams²⁴.

¹⁹ Generalinės advokatės Juliane Kokott 2012 m. sausio 19 d. išvada byloje *Insinöörtoimisto InsTiimi*, [C-615/10](#).

²⁰ Kuzmina, kas Vilius. [SESV Sutarties 346 straipsnyje įtvirtintos išimties taikymas gynybos ir saugumo srityje viešiesiems pirkimams](#). ISSN 1392-1274. TEISĖ 2018 106, p. 148.

²¹ Šios sąlygos egzistavimas visų pirma sietinas su produktais, nurodytais 1958 m. balandžio 15 d. Tarybos sprendimu 255/58 patvirtintu ginklų, amunicijos ir karinių medžiagų sąrašu.

²² ESBT 2003 m. rugsėjo 30 d. sprendimas byloje *Fiocchi Munizioni SpA*, [T-26/01](#); ESTT 2013 m. vasario 28 d. sprendimas byloje *Ellinika Nafpigeia AE*, [C-246/12 P](#).

²³ ESTT 2008 m. spalio 2 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Italiją*, [C-157/06](#).

²⁴ ESTT 2012 m. birželio 7 d. sprendimas *Insinöörtoimisto InsTiimi*, [C-615/10](#).

(ii) **Priemonės turi būti būtinos apsaugoti atitinkamos valstybės narės saugumo interesus:**

Antroji būtina sąlyga, siejama su galimybe imtis vienašalių nacionalinių priemonių pagal [SESV](#) 346 straipsnį, reiškia, kad pirmiausia viešasis pirkimas gynybos srityje turi būti susijęs būtent su gyvybiniais saugumo interesais, t. y. su valstybės saugumo interesais. Kitaip tariant, [SESV](#) 346 straipsnio taikymas galimas tik pagrindus gyvybinių saugumo interesų buvimą.

ESTT praktikoje nustatyta, kad gyvybinių saugumo interesų sampratą apibrėžia kiekviena ES valstybė narė²⁵. LR Seimo 2002 m. gegužės 28 d. nutarimu²⁶ IX-907 patvirtintos [Nacionalinio saugumo strategijos](#) 11 straipsnyje nustatyta, kad gyvybiniai LR nacionalinio saugumo interesai – interesai, kuriems apsaugoti naudojamos visos teisėtos priemonės ir kuriuos pažeidus kiltų grėsmė Lietuvos valstybės ir visuomenės egzistavimui. Gyvybiniai LR nacionalinio saugumo interesai yra: *pirma*, suverenitetas, teritorijos vientisumas, demokratinė konstitucinė santvarka; *antra*, pilietinė visuomenė, pagarba žmogaus ir piliečio teisėms bei laisvėms ir jų apsauga; *trečia*, taika ir gerovė valstybėje.

Vis dėlto atkreiptinas dėmesys, kad pagal ESTT praktiką nustatyta išimtis dėl [SESV](#) 346 straipsnio taikymo turi būti aiškinama siaurai. Kitaip tariant, [SESV](#) 346 straipsnis turėtų būti taikomas tik tais atvejais, kai nėra abejonų, kad atliekamas pirkimas atitinka abi šio straipsnio pirmoje dalyje nustatytas būtinąsias sąlygas. Priešingam atveju turėtų būti taikomas viešųjų pirkimų reguliavimas. ESTT šiuo aspektu yra išaiškinęs, kad [SESV](#) 346 straipsnis negali būti aiškinamas kaip suteikiantis teisę valstybėms narėms nukrypti nuo [SESV](#) nuostatų vien remiantis nurodytais gyvybiniais saugumo interesais²⁶, pavyzdžiui, ginklų, amunicijos, išimtinai karinės įrangos importo ir įsigijimo apšildymas nuo muitų ar pridėtinės vertės mokesčių nebūtų laikytinas valstybės narės gyvybinio saugumo interesais. Tuo tarpu vandens buteliukų tiekimas kariams krizės atveju, kuri susijusi su nacionaliniu saugumu, ar medikamentų tiekimas konflikto metu turėtų būti laikomi gyvybiniais saugumo interesais.

Galiausiai, nors [VPI](#) 1 straipsnio 4 dalies tekste aiškiai pažodžiui nėra įvardinta, vis dėlto įtvirtintos normos esmė, kad esant [SESV](#) 346 straipsnyje nurodytoms sąlygoms bei valstybei nusprendus vykdyti pirkimą, taikant [SESV](#) 346 straipsnį, viešųjų pirkimų reguliavimas, atliekant tokį pirkimą, yra eliminuojamas. Pagal bendrą taisyklę, išimties taikymo teisėtumą ir pagrįstumą įrodyti privalo išimtimi besivadovaujantis teisės subjektas, šiuo atveju – perkančioji organizacija.

²⁵ Nors šiuo aspektu valstybėms narėms yra suteikta diskrecija pačioms nuspręsti, kas laikytina jos gyvybiniais saugumo interesais, ESTT praktikoje sutinkama pavyzdžių, kuomet ESTT paneigė valstybės narės nurodytus gyvybinius saugumo interesus, pavyzdžiui, ESTT 2009 m. gruodžio 15 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Suomiją*, [C-284/05](#).

²⁶ Ten pat.

2 straipsnis. Pagrindinės šio įstatymo sąvokos

1. Atitikties vertinimo įstaiga – vadovaujantis 2008 m. liepos 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 765/2008, nustatančiu su gaminių prekyba susijusius akreditavimo ir rinkos priežiūros reikalavimus ir panaikinančiu Reglamentą (EEB) Nr. 339/93 (OL L 218, 2008, p. 30), akredituota įstaiga, vykdanči atitikties vertinimo veiklą, įskaitant kalibravimą, testavimą, sertifikavimą ir patikrą.
2. Centralizuotų viešųjų pirkimų veikla – nuolat vykdoma viena iš šių veiklų:
 - 1) prekių ir (arba) paslaugų, skirtų perkančiosioms organizacijoms, įsigijimas;
 - 2) perkančiosioms organizacijoms skirtų prekių, paslaugų ar darbų pirkimo procedūrų atlikimas arba preliminarųjų viešojo pirkimo-pardavimo sutarčių sudarymas.
3. Centrinė perkančioji organizacija – perkančioji organizacija, kuri vykdo centralizuotų viešųjų pirkimų veiklą ir gali vykdyti pagalbinę viešųjų pirkimų veiklą.
4. Centrinė viešųjų pirkimų informacinė sistema – valstybės informacinė sistema, kurioje:
 - 1) teikiami ir tvarkomi viešųjų pirkimų skelbimai ir ataskaitos;
 - 2) atliekamos viešųjų pirkimų procedūros;
 - 3) skelbiamos planuojamų atlikti viešųjų pirkimų suvestinės, viešųjų pirkimų dokumentai, viešojo pirkimo-pardavimo sutartys, preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutartys ir kita informacija apie viešuosius pirkimus;
 - 4) archyvuojami ir saugomi viešųjų pirkimų dokumentai;
 - 5) atliekami kiti įstatymuose nustatyti veiksmai.
5. Centrinio valstybinio administravimo subjektų sistemai nepriklausanti perkančioji organizacija (toliau – ne centrinės valdžios perkančioji organizacija) – perkančioji organizacija, neįrašyta į Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliotos institucijos patvirtintą centrinių valstybinio administravimo subjektų sistemai priklausančių perkančiųjų organizacijų sąrašą.
6. Centrinio valstybinio administravimo subjektų sistemai priklausanči perkančioji organizacija (toliau – centrinės valdžios institucija) – perkančioji organizacija, įrašyta į Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliotos institucijos patvirtintą centrinių valstybinio administravimo subjektų sistemai priklausančių perkančiųjų organizacijų sąrašą.
7. Darbų viešojo pirkimo-pardavimo sutartis (toliau – darbų pirkimo sutartis) – viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, kurios dalykas yra:
 - 1) darbai, susiję su šio įstatymo 1 priede išvardytomis veiklos rūšimis, arba šie darbai ir jų projektavimo paslaugos;

- 2) statinio (kuris yra statybos ir (arba) inžinerinės veiklos, kaip visumos rezultatas ir kuris gali savarankiškai atlikti ūkinę ar techninę funkciją) statybos darbai arba šie darbai ir statinio projektavimo paslaugos;
 - 3) statinio statymas bet kokiomis priemonėmis pagal perkanciosios organizacijos, darančios lemiamą poveikį darbo pobūdžiui arba projektui, nustatytus reikalavimus.
8. Elektroninės priemonės – elektroninė įranga, naudojama duomenims, perduodamiems ir gaunamiems laidinėmis, radijo, optinėmis ir kitomis elektromagnetinėmis priemonėmis, apdoroti (įskaitant skaitmeninį glaudinimą) ir saugoti.
 9. Europos standartas – Europos standartizacijos organizacijos priimtas visuomenei skirtas standartas.
 10. Europos techninio įvertinimo patvirtinimo dokumentas – Europos techninio vertinimo įstaigos išduodamas dokumentas, kuriuo patvirtinama, kad statybos produktas buvo įvertintas pagal esminius techninius reikalavimus.
 11. Gyvavimo ciklas – visi vienas po kito einantys ir (arba) tarpusavyje susiję produkto tiekimo, darbų atlikimo ar paslaugų teikimo etapai nuo žaliavų išgijimo ar išteklių gavimo iki produkto išėmimo iš apyvartos, utilizavimo, sunaikinimo ar paslaugų teikimo pabaigos, įskaitant atliktinus mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą, gamybą, prekybą ir jos sąlygų įvertinimą, transportavimą, naudojimą ir priežiūrą.
 12. Informacinė sistema „E. sąskaita“ – valstybės informacinė sistema, skirta informacinių technologijų priemonėmis parengti, pateikti ir išsaugoti su viešųjų pirkimų sutarčių, sudarytų vadovaujantis šiuo įstatymu, Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų, atliekamų gamybos ir saugumo srityje, įstatymu, pirkimo sutarčių, sudarytų vadovaujantis Lietuvos Respublikos *pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srityse perkančiųjų subjektų, įstatymu*, ir vandens, energijos ar energijai gaminti skirtu kuro pirkimo sutarčių, sudarytų pagal *Pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srityse perkančiųjų subjektų, įstatymo* išimtį, bei vidaus sandorių vykdymu susijusias sąskaitas už įsigyjamas prekes, paslaugas ir darbus, taip pat gauti informaciją apie pateiktų sąskaitų apmokėjimą.
 13. Informacinių ir ryšių technologijų bendroji techninė specifikacija – dokumentas, kuriame pateikiami informacinių ir ryšių technologijų techniniai duomenys ir kuris sudaro vadovaujantis 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1025/2012 dėl Europos standartizacijos, kuriuo iš dalies keičiamos Tarybos direktyvos 89/686/EEB ir 93/15/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 94/9/EB, 94/25/EB, 95/16/EB, 97/23/EB, 98/34/EB, 2004/22/EB, 2007/23/EB, 2009/23/EB ir 2009/105/EB ir panaikinamas Tarybos sprendimas 87/25/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 1673/2006/EB (OL L 246, 2012, p. 12), [13](#) ir [14](#) straipsniais.
 14. Inovacija – naujo arba iš esmės pagerinto produkto, paslaugos ar proceso, įskaitant gamybos, statybos, konstravimo ar kitus procesus, sukūrimas, naujo rinkodaros metodo arba naujo organizacinio metodo diegimas verslo praktikoje, organizacijoje

arba plėtojant išorės ryšius, be kita ko, siekiant padėti spręsti visuomeninius uždavinius, taip pat sudaryti sąlygas įgyvendinti strategiją „Europa 2020“, patvirtintą Europos Komisijos 2010 m. kovo 3 d. komunikatu Nr. KOM (2010) „2020 m. Europa. Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija“.

15. Konfidencialumo pasižadėjimas – viešojo pirkimo komisijos nario, eksperto ar kito asmens rašytinis pasižadėjimas neteikti tretiesiems asmenims informacijos, kurios atskleidimas prieštarautų šio įstatymo reikalavimams, visuomenės interesams ar pažeistų teisėtus viešuosiuose pirkimuose dalyvaujančių tiekėjų ir (arba) perkančiosios organizacijos interesus.
16. Nacionalinis standartas – nacionalinės standartizacijos institucijos priimtas visuomenei skirtas standartas.
17. Nepriekaištingos reputacijos asmuo – asmuo:
 - 1) kuris atitinka Lietuvos Respublikos *valstybės tarnybos įstatyme* (toliau – *Valstybės tarnybos įstatymas*) nustatytus nepriekaištingos reputacijos kriterijus, keliamus asmeniui, einančiam valstybės tarnautojo pareigas;
 - 2) kuriam nėra paskirta administracinė nuobauda (išskyrus išpėjimą) už šio įstatymo, Pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų įstatymo, Viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymo, taip pat šių įstatymų įgyvendinamųjų teisės aktų pažeidimą arba sprendimas dėl tokios administracinės nuobaudos paskyrimo įsiteisėjo ar asmuo įvykdė administracinį nurodymą anksčiau kaip prieš vienus metus;
 - 3) kuris nėra pripažintas pažeidęs Lietuvos Respublikos *viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymą* arba dėl kurio sprendimas pripažinti pažeidusiu šį įstatymą priimtas anksčiau kaip prieš vienus metus.
18. Nepriimtinas viešojo pirkimo pasiūlymas – pasiūlymas, atitinkantis vieną ar kelis šių požymių:
 - 1) jis neatitinka perkančiosios organizacijos viešojo pirkimo dokumentuose nustatytų reikalavimų, įskaitant reikalavimus dėl tiekėjo pašalinimo pagrindų, kvalifikacijos, kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų;
 - 2) jame pasiūlyta kaina viršija viešajam pirkimui skirtas lėšas, perkančiosios organizacijos nustatytas prieš pradedant pirkimo procedūrą, išskyrus šio įstatymo 45 straipsnio 1 dalies 5 punkte numatytus atvejus;
 - 3) jame gautas pavėluotai;
 - 4) dėl jo perkančioji organizacija turi įrodymų apie neleistino susitarimo ar korupcijos atvejus;
 - 5) jame pasiūlyta tiekėjo nepagrįsta ar netinkamai pagrįsta neįprastai maža kaina.
19. Nešališkumo deklaracija – viešojo pirkimo komisijos nario ar eksperto arba kito asmens pareiškimas raštu, kad jis nešališkas tiekėjams.

20. Netinkama viešojo pirkimo paraiška – viešojo pirkimo paraiška, kurią pateikęs viešojo pirkimo kandidatas atitinka perkančiosios organizacijos viešojo pirkimo dokumentuose nustatytą tiekėjo pašalinimo pagrindą arba neatitinka minėtuose dokumentuose nustatytų kvalifikacijos reikalavimų, kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų.
21. Netinkamas viešojo pirkimo pasiūlymas – viešojo pirkimo pasiūlymas, kuris neatitinka viešojo pirkimo objekto ir be esminių pakeitimų negalėtų pateikinti pirkimo dokumentuose nustatytų viešojo pirkimo objektui keliamu perkančiosios organizacijos poreikių ir reikalavimų.
22. Pagalbinė viešųjų pirkimų veikla – pagalbos atliekant viešuosius pirkimus teikimas, įskaitant šią ir kitą veiklą:
- 1) techninės infrastruktūros, kuria naudodamasi perkančioji organizacija gali atlikti prekių, paslaugų ar darbų viešųjų pirkimų procedūras arba sudaryti preliminarįsias viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, teikimas;
 - 2) konsultavimas dėl viešųjų pirkimų procedūrų atlikimo ar dokumentų rengimo;
 - 3) parengimas atlikti viešuosius pirkimus ir viešųjų pirkimų procedūrų organizavimas.
23. Pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos paslaugų tiekėjas – tiekėjas, rinkoje siūlantis pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos paslaugas.
24. Paslaugų viešojo pirkimo-pardavimo sutartis (toliau – paslaugų pirkimo sutartis) – viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, kurios dalykas yra paslaugų, išskyrus nurodytas šio straipsnio 26 dalyje, teikimas.
25. Perkančioji organizacija:
- 1) valstybės ar savivaldybės institucija;
 - 2) viešasis ar privatusis juridinis asmuo, jeigu visa ar tam tikra jo veiklos dalis yra skirta specialiai nekomercinio ir nepramoninio pobūdžio viešiesiems interesams (kai subjektas vykdo veiklą įprastinėmis rinkos sąlygomis, siekia pelno ir pats prisiima savo veiklos nuostolius, laikoma, kad viešieji interesai, kuriems tenkinti jis įsteigtas arba kuriuos tenkinti jam nustatytas tikslas, yra pramoninio arba komercinio pobūdžio) tenkinti ir jei jis atitinka bent vieną iš šių sąlygų:
 - a) jo veikla yra daugiau kaip 50 procentų finansuojama iš valstybės ar savivaldybių biudžetų arba kitų valstybės ar savivaldybių fondų lėšų, arba kitų šioje dalyje nustatytų viešųjų ar privačiųjų juridinių asmenų lėšų;
 - b) yra kontroliuojamas (valdomas) valstybės ar savivaldybių institucijų arba kitų šioje dalyje nustatytų viešųjų ar privačiųjų juridinių asmenų;
 - c) turi administraciją, valdymo ar priežiūros organą, kurio daugiau kaip pusė narių yra skiriami valstybės ar savivaldybių institucijų arba kitų šioje dalyje nurodytų viešųjų ar privačiųjų juridinių asmenų;

- 3) šios dalies 1 ir (arba) 2 punktuose nurodytų viešųjų ar privačiųjų juridinių asmenų asociacija.
26. Prekių viešojo pirkimo-pardavimo sutartis (toliau – prekių pirkimo sutartis) – viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, kurios dalykas yra prekės (prekių pirkimas, nuoma, finansinė nuoma (lizingas), pirkimas išsimokėtinai, numatant jas įsigyti ar to nenumatant), taip pat įsigyjamų prekių pristatymo, montavimo, diegimo ir kitos jų parengimo naudoti paslaugos, jeigu šios paslaugos tik papildo prekių tiekimą.
27. Preliminarioji viešojo pirkimo-pardavimo sutartis (toliau – preliminarioji sutartis) – vienos ar kelių perkančiųjų organizacijų ir vieno ar kelių tiekėjų sudaryta sutartis, kurios tikslas – nustatyti sąlygas, įskaitant kainą ir, kur to reikia, numatomą kiekį, taikomas viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, kurios bus sudarytos per tam tikrą nurodytą laikotarpį.
28. Projekto konkursas – procedūra, kai perkančiajai organizacijai suteikiama galimybė įsigyti pateiktą ir vertinimo komisijos išrinktą planą ar projektą (paprastai teritorijų planavimo, architektūros, inžinerijos, duomenų apdorojimo, finansų inžinerijos). Projekto konkurso dalyviams gali būti skiriami prizai ar piniginės išmokos.
29. Raštu – informacijos pateikimas žodžiais arba skaitmenimis, kuriuos galima perskaityti, atgaminti ir perduoti, įskaitant elektroninėmis priemonėmis perduotą ir saugomą informaciją.
30. Standartas – standartizacijos institucijos priimta neprivaloma techninė specifikacija, skirta daugkartiniam ar nuolatiniam taikymui. Standartai pagal juos priimančius subjektus gali būti tarptautiniai, Europos, nacionaliniai.
31. Suinteresuotas viešojo pirkimo dalyvis (toliau – suinteresuotas dalyvis) – viešojo pirkimo dalyvis, išskyrus dalyvį, kuris galutinai pašalintas iš viešojo pirkimo procedūros, t. y. jam pranešta apie viešojo pirkimo pasiūlymo atmetimą, ir kurio pašalinimas dėl pasibaigusio apskundimo termino negali būti ginčijamas arba dėl kurio pašalinimo pagrįstumo yra įsiteisėjęs teismo sprendimas.
32. Suinteresuotas viešojo pirkimo kandidatas (toliau – suinteresuotas kandidatas) – viešojo pirkimo kandidatas, kuriam perkančioji organizacija nepranešė apie jo viešojo pirkimo paraiškos atmetimą iki pranešimo apie sprendimą nustatyti laimėjusį viešojo pirkimo pasiūlymą išsiuntimo suinteresuotiems dalyviams.
33. Tarptautinis standartas – tarptautinės standartizacijos organizacijos priimtas visuomenei skirtas standartas.
34. Techninė specifikacija:
- 1) perkant darbus – viešojo pirkimo dokumentuose pateikiama medžiagų, produktų, jų tiekimo procesui keliamų techninių reikalavimų visuma, apimanti duomenis, pagal kuriuos galima nustatyti, ar medžiagos, produktai arba jų tiekimo procesas atitinka perkančiosios organizacijos reikmes. Šie duomenys apima poveikio aplinkai ir klimatui rodiklius, tinkamumo visiems naudotojams reikalavimus (taip pat galimybę naudotis neįgaliesiems) ir jų atitikties įvertinimą, eksploatacines ypatybes, saugos reikalavimus arba

duomenis, apimančius kokybės užtikrinimo tvarką, terminiją, simbolius, bandymus ir bandymų metodus, pakavimą, žymėjimą ir ženklinį naudojimą (naudojimo) instrukcijas, gamybos procesus ir metodus bet kuriuo darbų gyvavimo ciklo etapu. Duomenys taip pat apima nurodymus dėl projektavimo ir savikainos apskaičiavimo, patikrinimo, kontrolės ir darbų bei statybos metodų ar technologijos priėmimo sąlygas, taip pat visas kitas technines sąlygas, kurias perkančioji organizacija gali nustatyti pagal bendruosius ar specialiuosius reglamentus, susijusius su baigtais darbais ir medžiagomis ar jų sudedamosiomis dalimis;

- 2) perkant prekes ar paslaugas – viešojo pirkimo dokumentuose nustatyti produktui ar paslaugai apibūdinti reikalingi duomenys: kokybės lygis, poveikio aplinkai ir klimatui rodikliai, tinkamumo visiems naudotojams reikalavimai (taip pat galimybės naudotis neįgaliesiems) ir jų atitikties įvertinimas, eksploatacinės ypatybės, produkto vartojimas (naudojimas), saugumo reikalavimai arba duomenys, apimančys produkto reikalavimus: pavadinimas, kuriuo produktas parduodamas, terminija, simboliai, bandymai ir bandymų metodai, pakavimas, žymėjimas ir ženklinis naudojimas (naudojimo) instrukcijos, gamybos procesai ir metodai bet kuriuo prekės ar paslaugos gyvavimo ciklo etapu, taip pat atitikties įvertinimo tvarka.
35. Techninis pamatinis dokumentas – Europos standartizacijos organizacijos pagal kintantiems rinkos poreikiams priimtas ir paskelbtas, techninei specifikacijai apibrėžti naudojamas, dokumentas, išskyrus Europos standartus.
36. Tiekėjas – ūkio subjektas – fizinis asmuo, privatusis ar viešasis juridinis asmuo, kita organizacija ir jų padalinys arba tokių asmenų grupė, įskaitant laikinas ūkio subjektų asociacijas, kurie rinkoje siūlo atlikti darbus, tiekti prekes ar teikti paslaugas.
37. Viešasis pirkimas (toliau – pirkimas) – vienos ar daugiau perkančiųjų organizacijų atliekamas prekių, paslaugų ar darbų įsigijimas su pasirinktu (pasirinktais) tiekėju (tiekėjais) sudarant viešojo pirkimo-pardavimo sutartį (sutartis), neatsižvelgiant į tai, ar prekės, paslaugos ar darbai yra skirti viešajam tikslui.
38. Viešojo pirkimo dalyvis (toliau – dalyvis) – pirkimui pasiūlymą pateikęs tiekėjas.
39. Viešojo pirkimo dokumentai (toliau – pirkimo dokumentai) – perkančiosios organizacijos pateikiami arba nurodomi dokumentai, kuriuose aprašomi ar nustatomi pirkimo ar jo procedūros elementai: skelbimas apie pirkimą, išankstinis informacinis skelbimas, naudojamas kaip kvietimo dalyvauti pirkime priemonė, techninė specifikacija, aprašomasis dokumentas, viešojo pirkimo-pardavimo sutarties projektas, viešojo pirkimo kandidatų ir dalyvių dokumentų teikimo tvarka, informacija apie pirkime taikomus reikalavimus ir (arba) kiti dokumentai, jų paaiškinimai (patikslinimai).
40. Viešojo pirkimo iniciatorius (toliau – pirkimo iniciatorius) – perkančiosios organizacijos darbuotojas, kuris nurodo poreikį viešojo pirkimo būdu įsigyti

reikalingų prekių, paslaugų arba darbų ir (ar) parengia jų techninę specifikaciją ir (ar) jos projektą.

41. Viešojo pirkimo kandidatas (toliau – kandidatas) – tiekėjas, raštu išreiškęs siekį būti pakviestas arba jau pakviestas dalyvauti dialoge, kai pirkimas atliekamas konkurencinio dialogo būdu, ar pateikti pasiūlymo, kai pirkimas atliekamas riboto konkurso, skelbiamų derybų, neskelbiamų derybų arba inovacijų partnerystės būdu.
42. Viešojo pirkimo paraiška (toliau – paraiška) – tiekėjo raštu pateikiamų dokumentų ir duomenų visuma, kuria reiškiamas pageidavimas dalyvauti šiais būdais atliekamame pirkime: riboto konkurso, skelbiamų derybų, konkurencinio dialogo arba inovacijų partnerystės.
43. Viešojo pirkimo-pardavimo sutarties arba preliminarios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo atidėjimo terminas (toliau – atidėjimo terminas) – pagal šio įstatymo reikalavimus nustatytas laikotarpis, kuris prasideda nuo pranešimo apie sprendimą nustatyti laimėjusį viešojo pirkimo pasiūlymą išsiuntimo iš perkančiosios organizacijos suinteresuotiems kandidatams ir suinteresuotiems dalyviams dienos ir kuriam pasibaigus sudaroma viešojo pirkimo-pardavimo sutartis arba preliminarioji viešojo pirkimo-pardavimo sutartis.
44. Viešojo pirkimo-pardavimo sutartis (toliau – pirkimo sutartis) – šio įstatymo nustatyta tvarka dėl ekonominės naudos vieno ar daugiau ūkio subjektų ir vienos ar kelių perkančiųjų organizacijų raštu, išskyrus šiame įstatyme nustatytus atvejus, kai pirkimo sutartis gali būti sudaroma žodžiu, sudaroma sutartis, kurios dalykas yra prekės, paslaugos ar darbai. Ekonominė nauda laikomas piniginis atlygis arba kitoks atlygis tiekėjui, pavyzdžiui, teisė nemokėti mokesčių, pasinaudoti pirkimo sutarties vykdymo rezultatu, galimybė gauti pajamas iš trečiųjų asmenų ir panašiai.
45. Viešojo pirkimo pasiūlymas (toliau – pasiūlymas) – tiekėjo raštu pateikiamų dokumentų ir duomenų visuma ar žodžiu pateiktas siūlymas tiekti prekes, teikti paslaugas ar atlikti darbus pagal perkančiosios organizacijos pirkimo dokumentuose nustatytas sąlygas.
46. Viešojo pirkimo subtiektimo sutartis (toliau – subtiektimo sutartis) – laimėjusio dalyvio ir vieno arba kelių ūkio subjektų (toliau – subtiektėjai) arba subtiektėjo ir vieno arba kelių ūkio subjektų (toliau kartu – subtiektėjai) raštu ar žodžiu sudaroma sutartis dėl ekonominės naudos tiekti prekes, teikti paslaugas ar atlikti darbus, nurodytus perkančiosios organizacijos su laimėjusiu dalyviu sudarytoje pirkimo sutartyje.
47. Ženklinimo dokumentas – sertifikatas, liudijimas ar kitas dokumentas, kuriais patvirtinama, kad darbai, prekės, paslaugos, procesai ar procedūros atitinka ženklinimo reikalavimus.
48. Ženklinimo reikalavimai – reikalavimai, kuriuos turi atitikti prekės, paslaugos, darbai, procesai ar procedūros, kad būtų išduotas ženklinimo dokumentas.
49. Kitos šiame įstatyme vartojamos sąvokos suprantamos taip, kaip jos apibrėžtos Lietuvos Respublikos *baudžiamajame kodekse*, Pirkimų, atliekamų varentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatyme,

Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatyme, Lietuvos Respublikos finansinių priemonių rinkų įstatyme, Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatyme, Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatyme, Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatyme, Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos įstatyme.

1. Komentuojamo [VPI](#) 2 straipsnio 1 dalyje²⁷ yra atkartota [Europos Parlamento ir Tarybos 2008 m. liepos 9 d. reglamento \(EB\) Nr. 765/2008, nustatančio sąlygas prekyba susijusius akreditavimo ir rinkos priežiūros reikalavimus ir panaikinančio Reglamentą \(EEB\) Nr. 339/93](#) 2 straipsnio 13 punkte nurodyta atitikties vertinimo įstaigos sąvoka, nurodant, kad tai yra akredituota įstaiga, vykdanči atitikties vertinimo veiklą, įskaitant kalibravimą, testavimą, sertifikavimą ir patikrą.

Nacionaliniu mastu atitikties vertinimo objektai, atitikties vertinimo reglamentavimo pagrindai, atitikties vertinimo subjektai ir jų funkcijos yra reglamentuojami [Lietuvos Respublikos atitikties įvertinimo įstatyme](#). BĮ Nacionalinio akreditacijos biuro duomenimis²⁸, Lietuvoje yra 220 akredituotų atitikties vertinimo įstaigų, atitinkančių teisės aktų ir (arba) standartų reikalavimus bei galinčių patvirtinti produkto, proceso, paslaugos ar vadybos sistemos atitiktį teisės aktų ir (arba) standartų reikalavimams (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 39 straipsnio komentarą*).

Atsižvelgiant į tai, akredituota vertinimo įstaiga yra laikoma bet kurioje valstybėje narėje 2008 m. liepos 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 765/2008 nustatyta tvarka akredituota įstaiga, kuriai suteikta teisė patvirtinti prekės, proceso, paslaugos ar vadybos sistemos atitiktį teisės aktų ir (arba) standartų reikalavimams.

2. [VPI](#) 2 straipsnio 2 dalyje²⁹ įtvirtinta centralizuotų viešųjų pirkimų veiklos sąvoka. Centralizuotų viešųjų pirkimų veiklos konkretūs kriterijai, reikalavimai ir skirstymas detalizuoti [VPI](#) 82 straipsnyje (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 82 straipsnio komentarą*).

Centralizuotų viešųjų pirkimų veikla svarbi tuo, kad, atsižvelgiant į perkamus didelius kiekius, dažnį ir kitas aplinkybes, centralizuotas pirkimo būdas gali padėti didinti konkurenciją ir viešųjų pirkimų profesionalumą³⁰.

Subjektai, kurie vykdo centralizuotą viešųjų pirkimų veiklą, – centrinės perkančiosios organizacijos, nors tai tiesiogiai nėra įtvirtinta [VPI](#) 2 straipsnio 2 dalyje (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 3 dalies komentarą*).

Centralizuotų viešųjų pirkimų veiklai priskiriami šie du modeliai:

²⁷ Komentuojamos [VPI](#) 2 straipsnio 1 dalies normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 44 straipsnį.

²⁸ <http://db.nab.lt/ais/accreditation>

²⁹ Komentuojamos [VPI](#) 2 straipsnio 3 dalies normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 2 straipsnio 1 dalies 14 punkto bei 37 straipsnio normas.

³⁰ [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulos 69-oji konstatuojamoji dalis, Risvig Hamer, Carina, *Regular Purchases and Aggregated Procurement: the changes in the new Public procurement Directive regarding framework agreements, dynamic purchasing systems and central purchasing bodies*, Public Procurement Law Review No 4, 2014, 201-210 psl.

1) didmenininko veiklos atlikimas³¹. Šio modelio ypatybė – pati centrinė perkančioji organizacija savo vardu įsigyja prekes ar paslaugas, perima, sandėliuoja prekes, kurias vėliau perparduoda perkančiosioms organizacijoms. Šis modelis nėra taikomas darbams. Pavyzdžiui, Lietuvoje veikianti VšĮ CPO netaiko šio modelio.

2) tarpininko veiklos atlikimas, t. y. perkančiosioms organizacijoms skirtų prekių, paslaugų ar darbų pirkimo procedūrų atlikimas arba preliminarinių viešojo pirkimo–pardavimo sutarčių sudarymas³². Priešingai negu didmenininko modelyje, tarpininko veiklos modelyje objektu gali būti ir darbai. Tarpininko modelis dar turi du skirtingus veiklos variantus, kurie detalizuoti [VPI 82 straipsnyje](#) (*detalesnį žiūrėti [VPI 82 straipsnio komentarą](#)*).

- viešųjų pirkimų procedūrų atlikimas perkančiųjų organizacijų vardu ir naudai. Centrinė perkančioji organizacija veikia kaip įgaliotoji perkančioji organizacija (*detalesnį žiūrėti [VPI 83 straipsnio komentarą](#)*), o viešojo pirkimo sutartis sudaro pačios perkančiosios organizacijos;

- dinaminės pirkimo sistemos ar preliminarios viešojo pirkimo sutarties sudarymas centrinės perkančiosios organizacijos vardu. Tokiu atveju perkančiosios organizacijos gali pagal sudarytą dinaminę pirkimo sistemą ar preliminarą viešojo pirkimo sutartį sudaryti pagrindines viešojo pirkimo sutartis su tiekėjais.

Komentuojama sąvoka yra svarbi, kadangi perkančiosios organizacijos neturi pareigos organizuoti viešojo pirkimo centrinės perkančiosios organizacijos, kuri teikia viešųjų pirkimų vykdymo paslaugas, veiklai įsigyti (*detalesnį žiūrėti [VPI 82 straipsnio 5 dalies komentarą](#)*)³³.

3. [VPI 2 straipsnio 3 dalyje](#)³⁴ įtvirtinta centrinės perkančiosios organizacijos sąvoka.

Centrine perkančiąja organizacija gali būti tik perkančioji organizacija (*detalesnį žiūrėti [VPI 2 straipsnio 25 dalies komentarą](#)*), o kiti subjektai negali būti centrinėmis perkančiosiomis organizacijomis. Toks kriterijus yra įtvirtintas dėl to, kad kitos perkančiosios organizacijos, įsigyjančios iš ar per centrinę perkančiąją organizaciją, yra taikomos tinkamai įvykdžiusiomis viešųjų pirkimų procedūras (*detalesnį žiūrėti [VPI 82 straipsnio 3 dalies komentarą](#)*) ir joms šių procedūrų kartoti nereikia.

Centrine perkančiąja organizacija gali būti:

- jau veikianti perkančioji organizacija, pavyzdžiui, dviejų savivaldybių administracijos susitaria, kad viena iš savivaldybių administracijų abiejų naudai bendrai įsigis prekių, kurios bus naudojamos abiejų savivaldybių administracijų. Tačiau toks susitarimas negali būti vienkartinis – tai turi būti nuolatinis susitarimas dėl tokios veiklos. Jeigu tai būtų tik vienkartinis susitarimas, tuomet taikytinas [VPI 83 straipsnio](#) ar [VPI 84 straipsnio](#) reguliavimas dėl įgaliojimo ar dėl bendrai atliekamo pirkimo (*detalesnį žiūrėti [VPI 83-84 straipsnių komentarus](#)*);

³¹ [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 69-oji konstatuojamoji dalis; [Steinicke, Michael, Vesterdorf](#), Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 180 psl.

³² [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 69-oji konstatuojamoji dalis; [Steinicke, Michael, Vesterdorf](#), Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 180 psl.

³³ [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 70-oji konstatuojamoji dalis

³⁴ Komentuojamos [VPI 2 straipsnio 3 dalies](#) normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES 2 straipsnio 1 dalies 16 punkto](#) bei [37 straipsnio](#) normas.

• naujai įsteigta perkančioji organizacija, kurios funkcijos yra skirtos tik centralizuotų viešųjų pirkimų veiklai (ar papildomai kartu ir pagalbinei viešųjų pirkimų veiklai (*detaliau dėl pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos žiūrėti VPI 2 straipsnio 22 dalies komentarą*), pavyzdžiui, VŠĮ CPO. Naujos centrinės perkančiosios organizacijos steigimą gali vykdyti Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota (įgaliotos) institucija (institucijos) arba savivaldybės taryba (*detaliau žiūrėti VPI 82 straipsnio 6 dalies komentarą*).

Centrinės perkančiosios organizacijos gali veikti regiono ar visos valstybės mastu, nėra ribojamas centrinių perkančiųjų organizacijų skaičius.

Centrinė perkančioji organizacija gali vykdyti šias veiklas:

- centralizuotų viešųjų pirkimų veiklą (*detaliau žiūrėti VPI 2 straipsnio 2 dalies komentarą*);
- papildomai kartu su centralizuotų pirkimų veikla pagalbinę viešųjų pirkimų veiklą, pavyzdžiui, suteikti technines, informacines priemones, teisinės žinias ir profesinę kompetenciją perkančiosioms organizacijoms vykdyti pirkimus.

Centrinių perkančiųjų organizacijų veiklos detalesni reikalavimai įtvirtinti VPI 82 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPI 82 straipsnio komentarą*).

Perkančiosios organizacijos turi teisę naudotis centrinės perkančiosios organizacijos, esančios kitoje ES valstybėje narėje, paslaugomis (*detaliau žiūrėti VPI 85 straipsnio 3 dalies komentarą*).

4. VPI 2 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta CVP IS sąvoka ir funkcijos, kuriomis viešųjų pirkimų procedūrų šalys gali pasinaudoti savo veikloje.

CVP IS yra elektroninė informacinė sistema, kurioje registruojasi perkančiosios organizacijos ir tiekėjai bei kuri skirta viešųjų pirkimų procedūroms vykdyti. CVP IS galima rasti adresu <https://pirkimai.evisieji-pirkimai.lt/> arba <http://vpt.lrv.lt> puslapio apačioje paspaudus esančią nuorodą CVP IS.

CVP IS registracija tiek perkančiosioms organizacijoms, tiek tiekėjams yra nemokama. CVP IS registracija nėra būtina tam, kad tiekėjai galėtų susipažinti su skelbimais bei ataskaitomis, pirkimo dokumentais, pirkimo dokumentų pakeitimais ir patikslinimais (jeigu pastarieji yra tinkamai paskelbti perkančiųjų organizacijų), viešųjų pirkimų planais.

CVP IS yra valstybės informacinė sistema, kurią administruoja VPT³⁵. Lietuvoje veikia daugiau informacinių sistemų, kuriose gali būti paskelbti pirkimai, pavyzdžiui, Mercell³⁶, tačiau šios sistemos yra komercinės ir neprivalomos perkančiosioms organizacijoms. Kitaip sakant, perkančiosios organizacijos, vadovaujantis VPI 34 straipsniu (*detaliau žiūrėti VPI 34 straipsnio komentarą*), privalo skelbti viešuosius pirkimus CVP IS (išskyrus neskelbiamus pirkimus), bet neprivalo to daryti kitose sistemose, tačiau tokią teisę turi. Tarptautinės vertės pirkimai yra skelbiami CVP IS ir Europos Sąjungos leidinių biure³⁷.

³⁵ Visa administracinė informacija bei atsakymai į klausimus dėl CVP IS funkcionavimo pateikiami: <http://vpt.lrv.lt/> skiltyje „CVP IS“

³⁶ <https://www.mercell.com/lt-lt/62554931/viesieji-pirkimai.aspx>

³⁷ <https://ted.europa.eu/TED/main/HomePage.do>

VPI 2 straipsnio 4 dalyje pateiktas nebaigtinis sąrašas funkcijų, kurias galima atlikti CVP IS:

- teikti ir tvarkyti viešųjų pirkimų skelbimus (*detaliau žiūrėti VPI 34 straipsnio komentarą*) ir ataskaitas (*detaliau žiūrėti VPI 96 straipsnio komentarą*). Perkančiosios organizacijos CVP IS turi skelbti visus skelbimus, įskaitant išankstinius informacinius skelbimus (*detaliau žiūrėti VPI 30 straipsnio komentarą*), skelbimus apie pirkimo procedūras (*detaliau žiūrėti VPI 31 straipsnio komentarą*), *ex ante* skelbimus (*detaliau žiūrėti VPI 32 straipsnio komentarą*), skelbimus apie klaidų ištaisymą (*detaliau žiūrėti VPI 36 straipsnio 6 dalies komentarą*), skelbimus apie pirkimo sutarties sudarymą (*detaliau žiūrėti VPI 33 straipsnio komentarą*) ir kitus. Perkančioji organizacija taip pat skelbia rinkos konsultacijas ar techninės specifikacijos projektus CVP IS priemonėmis (*detaliau žiūrėti VPI 27 straipsnio komentarą*). Perkančiosios organizacijos CVP IS turi skelbti visas ataskaitas (*detaliau žiūrėti VPI 96 straipsnio komentarą*). Skelbimų ir ataskaitų formas, kurios prikomos Lietuvoje vykdomiems pirkimams tvirtina VPT (tarptautinės vertės pirkimų formas nustato Komisija).

- atlikti viešųjų pirkimų procedūras, pavyzdžiui, suformuoti pasiūlymų vokus, teikti pirkimo sąlygų paaiškinimus, teikti paklausimus ir gauti atsakymus dėl tiekėjų pasiūlymų atitikties pirkimo sąlygų reikalavimams, neįprastai mažos kainos pagrindimą ir kita. Skelbti viešųjų pirkimų dokumentus, įskaitant, bet neapsiribojant, kvalifikacijos reikalavimus, pasiūlymų vertinimo kriterijus, techninę specifikaciją, viešojo pirkimo sutarties projektą, pirkimo sąlygų paaiškinimus ir patikslinimus (*detaliau dėl viešųjų pirkimų dokumentų sampratos ir apimtys žiūrėti VPI 2 straipsnio 39 dalies komentarą*). Skelbti viešojo pirkimo–pardavimo sutartis, preliminarįsias viešojo pirkimo–pardavimo sutartis bei jų pakeitimus (*detaliau dėl viešojo pirkimo sutarties viešinimo žiūrėti VPI 86 straipsnio 9 dalies komentarą*). Visos viešojo pirkimo procedūros nuo viešojo pirkimo paskelbimo iki viešojo pirkimo sutarties sudarymo vykdomos tik CVP IS priemonėmis (išimtyje, kai nevykdoma CVP IS priemonėmis, nustatytos VPI 22 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPI 22 straipsnio komentarą*)).

- skelbti planuojamą atlikti viešųjų pirkimų suvestinę. Ši suvestinė turi būti paskelbta kiekvienais metais ne vėliau kaip iki kovo 15 dienos, o patikslinus planuojamą atlikti einamaisiais kalendoriniais metais pirkimų planus, – ne vėliau kaip per 5 darbo dienas (*detaliau žiūrėti VPI 26 straipsnio komentarą*).

- archyvuoti ir saugoti viešųjų pirkimų dokumentus.
- atlikti kitus įstatymuose nustatytus veiksmus, pavyzdžiui, CVP IS skelbiami perkančiųjų subjektų, veikiančių pagal PI, mažos vertės pirkimų aprašai³⁸; socialinių įmonių gaminamų prekių, teikiamų paslaugų ir atliekamų darbų sąrašai³⁹; informacija apie tarptautinio pirkimo vertės ribas, įskaitant informaciją apie patikslintas vertės ribas⁴⁰.

5. VPI 2 straipsnio 5 dalyje⁴¹ įtvirtinta necentrinės valdžios perkančiosios organizacijos sąvoka. Detaliai neapibrėžiamos šios perkančiosios organizacijos, o nukreipiama

³⁸ http://www.eviesiejiirkimai.lt/vpm/SVPTS/svpts_paieska.asp

³⁹ http://www.cvpp.lt/?option=com_social&Itemid=108

⁴⁰ https://pirkimai.eviesiejiirkimai.lt/ppo_startpage/Tarptautinio%20pirkimo%20vert%C4%97.pdf.

⁴¹ Komentuojamos VPI 2 straipsnio 3 dalies normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 2 straipsnio 1 dalies 2 punkto normas.

žiūrėti tiksliau į Centrinę valstybinio administravimo subjektų sistemai priklausančių perkančiųjų organizacijų sąrašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos ūkio ministro⁴² 2003 m. vasario 21 d. įsakymu Nr. 4-72 (aktualią redakciją) (toliau – **Centrinės valdžios perkančiųjų organizacijų sąrašas**).

Šis sąrašas yra baigtinis, todėl visos perkančiosios organizacijos, neįrašytos į Centrinės valdžios perkančiųjų organizacijų sąrašą, yra ne centrinės valdžios perkančiosios organizacijos. Pavyzdžiui, savivaldybių administracijos, savivaldybių įmonės nėra centrinės valdžios perkančiosios organizacijos.

Centrinės valdžios perkančiųjų organizacijų sąraše nėra apibrėžiami kriterijai, kuriais vadovaujantis perkančioji organizacija įrašoma į šį sąrašą. Jeigu yra įteigiamas naujas ūkio subjektas, kuris atitinka perkančiosios organizacijos sampratą (*detaliau dėl perkančiosios organizacijos sampratos žiūrėti [VPI 2 straipsnio 25 dalies komentarą](#)*), Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija sprendžia, ar tokia perkančioji organizacija priskirtina centrinės valdžios perkančiosioms organizacijoms ir ar turi būti keičiamas Centrinės valdžios perkančiųjų organizacijų sąrašas, jį papildant, ar ne.

Perkančiosios organizacijos priskyrimas necentrinės valdžios perkančiosioms organizacijoms lemia:

- pirkimo vertės ribų specifinį taikymą (*detaliau žiūrėti [VPI 4 straipsnio komentarą](#)*), t. y. prekių ir paslaugų tarptautinės vertės pirkimų ribos yra aukštesnės⁴³;
- išankstinį skelbimą kviesti tiekėjus dalyvauti viešajame pirkime, kurį ne centrinės valdžios perkančiosios organizacijos gali naudoti visais atvejais (*detaliau žiūrėti [VPI 30 straipsnio 3 dalies komentarą](#)*);
- tai, kad gali būti taikomos supaprastintos riboto konkurso ar skelbiamų derybų procedūros, t. y. galima nevykdyti kai kurių procedūros etapų (*detaliau žiūrėti [VPI 61 straipsnio 4 dalies bei 64 straipsnio 4 dalies komentarą](#)*);
- tai, kad gali būti nustatyti trumpesni pasiūlymų pateikimo terminai ribotame konkurse ir dinaminėje pirkimo sistemoje (*detaliau žiūrėti [VPI 62 straipsnio 6 dalies bei 79 straipsnio 5 dalies 3 punktą komentarą](#)*).

6. [VPI 2 straipsnio 6 dalyje](#)⁴⁴ įtvirtinta centrinės valdžios perkančiosios organizacijos sąvoka detaliai nenurodo šių perkančiųjų organizacijų, o nukreipia žiūrėti į Centrinės valdžios perkančiųjų organizacijų sąrašą (*detaliau žiūrėti [VPI 2 straipsnio 5 dalies komentarą](#)*).

Į Centrinės valdžios perkančiųjų organizacijų sąrašą patenka tokios perkančiosios organizacijos, kaip, pavyzdžiui, ministerijos, Lietuvos kariuomenė, Lietuvos bankas ir kitos.

⁴² Komiteto rengimo metu yra pakeistas ministerijos pavadinimas į LR ekonomikos ir inovacijų ministeriją.

⁴³ Nuo 2018 m. sausio 1 d. prekių ir paslaugų tarptautinio pirkimo vertės ribos buvo 221 000 Eur, o centrinės valdžios perkančiosioms organizacijoms – 144 000 Eur.

⁴⁴ Komentuojamos [VPI 2 straipsnio 3 dalies](#) normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES 2 straipsnio 1 dalies 3 punkto](#) normas.

Perkančiosios organizacijos priskyrimas centrinės valdžios perkančiosioms organizacijoms lemia priešingus padarinius negu priskyrimas necentrinės valdžios institucijoms (detaliau žiūrėti [VPI 2 straipsnio 5 dalies komentarą](#)).

7. [VPI 2 straipsnio 7 dalyje](#)⁴⁵ yra pateikta darbų viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąvoka, nurodant, kad darbų viešojo pirkimo-pardavimo sutartis yra sutartis, kurios dalykas (objektas) yra atitinkami darbai (pvz., rangos, statybos rangos, melioracijos, žemės ūkio ir kt.).

Iš pirmiau nurodytos darbų viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąvokos matyti, kad darbų viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi laikoma tik:

- 1) viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, t. y. sutartis, atitinkanti [VPI 2 straipsnio 44 dalyje](#) nustatytus kriterijus (*detaliau žiūrėti [VPI 2 straipsnio 44 dalies komentarą](#)*);
- 2) viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, kurios dalykas (objektas) yra darbai.

Įstatymų leidejas nustatė, kad darbais [VPI 2 straipsnio 7 dalies](#) taikymo ir aiškinimo prasme yra laikomi:

- 1) [VPI 1 priede](#) nurodyti statybos darbai ir t. y. statybos darbų projektavimas, pavyzdžiui, statyb vietės paruošimo, pastatų nugriovimo, išardymo, grunto išvežimo, stogų dangos ir stogo konstrukcijų įrengimas, kelių tiesimas, aerodromų ir sporto įrenginių statyba, vandens statinių statyba, elektros laidų įrengimas, santechnikos darbai, tinkavimas, grindų ir sienų dengimas, dažymas ir stiklinimas, ir kiti);
- 2) statinio (kuris yra statybos ir (arba) inžinerinės veiklos, kaip visumos, rezultatas ir kuris gali savarankiškai atlikti ūkinę ar techninę funkciją) statybos darbai arba šie darbai ir statinio projektavimo paslaugos;
- 3) statinio statymas bet kokiais priemonėmis pagal perkančiosios organizacijos, darančios lemiamą poveikį darbo pobūdžiui arba projektui, nustatytus reikalavimus.

ESTT praktikoje darbų viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąvoka išplėta konstatuojant, kad tokia sutartis vertinama atsižvelgiant į darbo rezultato ekonominę ir techninę funkciją⁴⁶. Tuo atveju, jei atitinkamas darbų rezultatas užtikrina ar gali užtikrinti atskirą ekonominę ar techninę funkciją, sutartis yra laikoma darbų viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi. Priešingu atveju, sutartis yra laikoma paslaugų ar prekių viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi.

Pavyzdžiui, jeigu perkančioji organizacija įsigyja elektros linijos iki atitinkamos gyvenvietės įrengimo darbus, darbų rezultatui užtikrinant ekonominę ir techninę funkciją – elektros tiekimą, tokia sutartis bus laikoma viešąja darbų pirkimo-pardavimo sutartimi. Tačiau, jeigu perkančioji organizacija įsigytų tik elektros tiekimo inžineriniam statiniui reikalingas medžiagas bei jų pristatymo iki statyb vietės paslaugas, tokia sutartis būtų laikoma prekių viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi, kadangi atitinkamos medžiagos savaime neužtikrina ekonominės ir techninės darbų funkcijos įgyvendinimo. Šiame kontekste analogiškai pasisakė ir Europinis teismas, sprendamas dėl nutarties pirmojoje nacionalinio stadiono byloje teisės

⁴⁵ Komentuojamos [VPI 2 straipsnio 7 dalies](#) normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES 2 straipsnio 1 dalies 6 punktą](#).

⁴⁶ ESTT 2000 m. spalio 5 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Prancūziją*, [C-16/98](#).

aiškinimo⁴⁷. Tuo atveju, jei sudaroma viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi įsigijami tiek darbai, tiek paslaugos arba prekės, sutarties rūšis (sutarčiai taikytinos normos) nustatoma atsižvelgiant į mišrios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties taisykles (*detaliau žiūrėti VPI 11 straipsnio komentarą*).

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad jei sutartimi būtų susitariama dėl savanoriško darbų atlikimo, tiekėjams atlyginant tik faktiškai patiriamas išlaidas, tokia sutartis nebūtų laikoma darbų viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi⁴⁸, kadangi nebūtų tenkinamas vienas iš viešojo pirkimo-pardavimo sutarties būtinųjų elementų – abipusis atlygintinumas (moralinė satisfakcija nėra laikoma atlygintinumu viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąvokos prasme)^{49,50}.

Atlygintinumas suprantamas plačiai, vertinant ne tik iš perkančiosios organizacijos perspektyvos, tačiau ir iš tiekėjo perspektyvos. Tuo atveju, jei vykdoma sutartį tiekėjas gauso papildomos naudos, pavyzdžiui, iš statinio griovimo metu paruošti išgautus metalus, tokiu atveju egzistuos atlygintinumo elementas. Egzistuoja atvejai, kuomet tiekėjo gaunama ekonominė nauda pasireiškia ne perkančiosios organizacijos teikiamu atlyginimu, o tiekėjo iš darbų viešojo pirkimo-pardavimo sutarties gaunama kaip papildomo ekonominė nauda (pavyzdžiui, darbų viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi pasiekiant atitinkamas rinkas ir gaunant ekonominę naudą iš toje rinkoje tiekiamų prekių ir paslaugų ar darbų).

Tuo atveju, jei atitinkama sutartimi perkančioji organizacija įsigyja ir atitinkamus darbus, ir įsipareigoja ateityje išnuomoti sukurtą darbų rezultatą, tokia sutartis vis vien yra laikoma darbų viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi, kadangi būtent darbų įsigijimas yra vyraujantis sutarties elementas. Ir priešingai – tuo atveju, jei, pavyzdžiui, koncesijos sutarties dalykas yra vyraujantis, o įsigijami darbai yra skirti tik koncesijos sutarties dalykui įgyvendinti, tokia sutartis nėra laikoma viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi⁵¹.

8. [VPI 2](#) straipsnio 8 dalyje⁵² įtvirtinta elektroninių priemonių sąvoka. [VPI 2](#) straipsnio 8 dalies nuostata sistemai aiškinama su [VPI 2](#) straipsnio 29 dalimi, kurioje įtvirtinta sąvoka *raštu*, kaipgi komentuojamoje [VPI 2](#) straipsnio 8 dalyje įtvirtinta elektroninės įrangos apibrėžtis, kuri naudojama ir skirta informacijos pateikimui raštu (*detaliau žiūrėti VPI 2 straipsnio 29 dalies komentarą*). Be to, elektroninių priemonių sąvoka apima elektroninę įrangą, kuria informacija ne tik pateikiama, bet ir apdorojama bei saugoma. [VPI 2](#) straipsnio 8 dalyje nėra paminėta baigtinio elektroninės įrangos, kuri naudojama informacijos perdavimui, gavimui, apdorojimui ir saugojimui elektroninėmis priemonėmis, sąrašo. Tai reiškia, kad elektroninėmis priemonėmis pateikiama, perduodama, apdorojama ar saugojama

⁴⁷ Sutartis sudaryta dėl darbų atlikimo, todėl sutarties vykdymo rezultatas yra sutartyje nurodytų darbų atlikimas ir jų priėmimas, neapimant darbams naudotinų, bet dar nepanaudotų medžiagų, įrenginių ar kitų su darbais tiesiogiai ar netiesiogiai susijusių priemonių. Teisėjų kolegija pažymi, kad dėl atliktų darbų nematerializuotos medžiagos nepatinka į atliktų darbų apimtį, kuriems 2009 m. lapkričio 13 d. nutartimi pripažintas restitucijos netaikymas. LAT 2010 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-505/2009](#).

⁴⁸ EST 2016 m. sausio 28 d. sprendimas byloje, *CASTA ir kt.*, [C-50/14](#).

⁴⁹ EST 1994 m. balandžio 19 d. sprendimas byloje *Gestion Hotelera Internacional prieš Comunidad Autonoma de Canarias ir kt.*, [C-331/92](#).

⁵⁰ LAT 2019 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-320-378/2019](#).

⁵¹ EST 2014 m. liepos 10 d. sprendimas byloje *Impresa Pizzarotti*, [C-213/13](#).

⁵² Komentuojamos [VPI 2](#) straipsnio 45 dalies normos nustatytos iš dalies įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 2 straipsnio 1 dalies 19 punkto nuostatas.

informacija apima bet kokią elektroninę įrangą, kurios funkcijos ir techninės savybės tai leidžia padaryti – tai gali būti tiek elektroninis paštas, tiek bet kokia elektroninė sistema (pavyzdžiui, CVP IS), mobilieji įrenginiai, duomenų bazės (debesies saugyklos) ir pan.

9. [VPI](#) 2 straipsnio 9 dalyje⁵³ yra pateikta Europos standarto sąvoka, nurodant, kad Europos standartas – tai Europos standartizacijos organizacijos priimtas visummenai skirtas standartas.

Europos standarto sąvoka aiškinama ir taikytina, atsižvelgiant į standarto sąvoką, apibrėžtą [VPI](#) 2 straipsnio 30 dalyje (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 30 dalies komentarą*), kadangi vienintelis kriterijus, kuris Europos standartą išskiria iš standarto, yra jį priimančio subjektas.

Pagal [Reglamento 1025/2012](#) 2 straipsnio 8 punktą Europos standartus priima viena iš trijų Europos standartizacijos organizacijų (ESO): Europos standartizacijos komitetas (CEN), Europos elektrotechnikos standartizacijos komitetas (CENELEC), Europos telekomunikacijų standartų institutas (ETSI).

10. [VPI](#) 2 straipsnio 10 dalyje⁵⁴ yra pateikta Europos techninio įvertinimo patvirtinimo dokumento sąvoka, nurodant, kad tai – Europos techninio vertinimo įstaigos išduodamas dokumentas, kuriuo patvirtinama, jog statybos produktas buvo įvertintas pagal esminius techninius reikalavimus.

[Reglamento 305/2011](#) 2 straipsnio 13 punkte nurodyta, kad Europos techninis įvertinimas – dokumentuotas statybos produkto eksploatacinių savybių vertinimas, atsižvelgiant į jo esmines charakteristikas, pagal atitinkamą Europos vertinimo dokumentą. Pagal [Reglamento 305/2011](#) 26 straipsnio nuostatas Europos techninį įvertinimą gamintojo prašymu ir remiantis Europos vertinimo dokumentu išduoda valstybių narių paskirtos techninio vertinimo įstaigos.

Techniniai įvertinimai gali būti dvejopi: Europos techninis įvertinimas (galiojantis visose ES narėse) ir nacionalinis techninis įvertinimas (galiojantis konkrečioje valstybėje narėje).

Pagal Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2013 m. rugpjūčio 28 d. įsakymą Nr. [D1-631](#) VI Statybos produkcijos sertifikavimo centras yra paskirtas atitinkamoms produktų sritims rengti ir išduoti nacionalinius techninius įvertinimus ir Europos techninius įvertinimus. Kitaip tariant, VI Statybos produkcijos sertifikavimo centras yra vienintelė techninio vertinimo įstaiga Lietuvoje, galinti rengti Europos ir nacionalinius techninius įvertinimus statybos produktų srityje.

⁵³ Komentuojamos [VPI](#) 2 straipsnio 9 dalies normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) VII priedo 2 punkto b papunktį.

⁵⁴ Komentuojamos [VPI](#) 2 straipsnio 10 dalies normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) VII priedo 3 punktą.

11. [VPI](#) 2 straipsnio 11 dalyje⁵⁵ yra pateikta gyvavimo ciklo sąvoka, nurodant, kad gyvavimo ciklas – tai visi vienas po kito einantys ir (arba) tarpusavyje susiję produkto tiekimo darbų atlikimo ar paslaugų teikimo etapai nuo žaliavų įsigijimo ar išteklių gavimo iki produkto išėmimo iš apyvartos, utilizavimo, sunaikinimo ar paslaugų teikimo pabaigos, įskaitant atliktinus mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą, gamybą, prekybą ir jos sąlygų įvertinimą, transportavimą, naudojimą ir priežiūrą.

Pažymėtina, kad gyvavimo ciklas gali būti skirstomas į 4 etapus: 1) pagaminimas, sukūrimas ar atlikimas ir įsigijimas; 2) naudojimas; 3) eksploatavimas; 4) perdirbimas arba utilizavimas. Visi pirmiau nurodyti etapai kartu sudaro prekės, paslaugos ar darbo rezultato gyvavimo ciklą.

Gyvavimo ciklas, be [VPI](#) 2 straipsnio 11 dalyje nurodytų etapų, gali būti skirstomas ir kitais pagrindais – mokslinių tyrimų, kūrimo, gamybos, transporto, naudojimo, priežiūros ir šalinimo etapus⁵⁶ (detaliau žiūrėti [VPI](#) 56 straipsnio komentarą).

12. [VPI](#) 2 straipsnio 12 dalyje yra pateikta informacinės sistemos „E. sąskaita“ samprata, nurodant, kad tai – valstybės informacinė sistema, skirta viešųjų pirkimų sąskaitoms teikti ir gauti elektroniniu būdu. Elektroninę paslaugą „E. sąskaita“ teikia Registrų centras, o konsultacinė medžiaga ir instrukcijos pateikiamos tinklalapyje⁵⁷.

2019 metų balandžio mėnesį Projekto „eInvoicing Cross-Border LT“ metu, atsižvelgiant į 2014 m. balandžio 16 d. [Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2014/55/ES](#)⁵⁸ dėl elektroninių sąskaitų faktūrų naudojimo viešuosiuose pirkimuose, informacinė sistema „E. Sąskaita“ buvo modernizuota taip, kad ji sudarytų galimybes perkančiosioms organizacijoms ir perkantiesiems subjektams priimti ir apdoroti Europos elektroninių sąskaitų faktūrų standartą atitinkančias elektronines sąskaitas faktūras. „E. sąskaita“ prisideda prie viešųjų pirkimų skaidrumo principo užtikrinimo, nes VPT turi techninę galimybę gauti ir viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vykdymo informaciją, kuri reikalinga užtikrinti tokių sutarčių vykdymo kontrolę⁵⁹. Taip pat visa informacija apie viešojo pirkimo-pardavimo sutarčių vykdymą gali būti prieinama ir kitoms kontroliuojančioms institucijoms^{60, 61}.

13. [VPI](#) 2 straipsnio 13 dalyje⁶² yra pateikta informacinių ir ryšių technologijų bendrosios techninės specifikacijos samprata, nurodant, kad tai – dokumentas, kuriame

⁵⁵ Komentuojamos [VPI](#) 2 straipsnio 11 dalies normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 2 straipsnio 1 dalies 20 punktą.

⁵⁶ Direktyvos [2014/24/ES](#) konstatuojamosios dalies 96 punktas.

⁵⁷ www.es-skaitai.lt.

⁵⁸ 2014 m. balandžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos [direktyva 2014/55/ES](#).

⁵⁹ Komiteto rengimo metu VPT neturėjo faktinės galimybės gauti viešojo [pirkimo-pardavimo](#) sutarties vykdymo informacijos.

⁶⁰ Komiteto rengimo metu kitos kontroliuojančios institucijos neturėjo faktinės galimybės gauti viešojo [pirkimo-pardavimo](#) sutarties vykdymo informacijos.

⁶¹ Priešingą priežiūrą atlieka VPT ir kitos valstybės institucijos pagal savo kompetenciją, taip pat Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu įgalioti Europos Sąjungos ar atskirų valstybių finansinę paramą administruojantys viešieji juridiniai asmenys pagal savo kompetenciją ([VPI](#) 92 straipsnio 3 dalis).

⁶² Komentuojamos [VPI](#) 2 straipsnio 13 dalies normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) VII priedo 4 punktą.

pateikiami informacinių ir ryšių technologijų techniniai duomenys ir kuris sudaromas vadovaujantis [Reglamento 1025/2012](#) 13 ir 14 straipsniais.

[Reglamento 1025/2012](#) 13 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad Komisija, valstybės narės siūlymu arba savo iniciatyva gali nuspręsti identifikuoti informacinių ir ryšių technologijų srities technines specifikacijas, kurios nėra nacionaliniai, Europos ar tarptautiniai standartai, tačiau atitinka [Reglamento 1025/2012](#) II priede išdėstytus reikalavimus, ir kurios gali būti nurodomos visų pirma siekiant sudaryti sąlygas sąveikai viešųjų pirkimų srityje.

[Reglamento 1025/2012](#) 14 straipsnyje nurodyta, kad informacinių ir ryšių technologijų srities techninės specifikacijos yra bendrosios techninės specifikacijos ES viešųjų pirkimų direktyvų (o atitinkamai – ir [VPI](#)) prasme.

14. [VPI](#) 2 straipsnio 14 dalyje⁶³ įtvirtinta inovacijos sąvoka. [VPI](#) pateikiama inovacijos sąvoka skiriasi nuo įprastinės jos sampratos, kadangi ji yra išplėsta papildomais turinio elementais, tokiais kaip „naujo rinkodaros metodo arba naujo organizacinio metodo diegimas verslo praktikoje, organizacijoje arba plėtojant išorės ryšius“. Inovacijų informacijos rinkimo, pranešimo ir naudojimo gairėse (Oslo vadove)⁶⁴ nurodoma, kad bendriausia prasme inovacija yra *naujas arba patobulintas produktas ar procesas (arba jų derinys), kuris ženkliai skiriasi nuo ankstesnių vieneto produktų ar procesų ir kuris yra prieinamas potencialiems naudotojams (produkto atveju) arba kuris vieneto yra naudojamas (proceso atveju)*. Taigi, matyti, kad įprastai inovacijos sąvoka iš esmės apima du elementus: prekę (produktą) arba procesą (arba prekę ir procesą), be papildomų naujų produktų ir paslaugų, rinkodaros metodo diegimą ir pan. Oslo vadove yra pateikiama *inovacinės veiklos* sąvoka, kuri reiškia visą įmonės vykdomą kūrybinę, finansinę ir komercinę veiklą, kuria siekiama inovacijų⁶⁵.

Taigi, matyti, kad [VPI](#) pateikiama išplėstinė inovacijos samprata, kadangi ji apima tiek prekės ir proceso inovaciją, t. y. naują, tiek ir inovacinę veiklą – gamybos, statybos, konstravimo ar kitus procesus, sukūrimą, naujo rinkodaros metodo arba naujo organizacinio metodo diegimą verslo praktikoje, organizacijoje arba plėtojant išorės ryšius, be kita ko, siekiant padėti spręsti visuomeninius uždavinius (verslo ar verslo proceso inovacija).

Be to, matyti, kad įstatymų leidėjas siekia susieti nacionalines ir globalias inovacijas arba, tiksliau, skatinti jų atsiradimą globaliu mastu, nurodydamas, kad inovacijos taikymas yra ir strategijos „Europa 2020“ tikslo įgyvendinimas.

Strategija „Europa 2020“ yra šio dešimtmečio ES ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo darbotvarkė. Daugiausia dėmesio joje skiriama pažangiam, tvariam ir integraciniam augimui, kad būtų pašalinti struktūriniai Europos ekonomikos trūkumai, padidintas jos konkurencingumas ir produktyvumas ir palaikoma tvari socialinė rinkos ekonomika⁶⁶. Vienas iš „Europa 2020“ tikslų – moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra (MTTP): – 3 % ES BVP turėtų būti investuojami į MTTP.

⁶³ Nurodomojamos [VPI](#) 2 straipsnio 3 dalies normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 2 straipsnio 1 dalies 22 punkto normas.

⁶⁴ <https://www.oecd.org/sti/inno/oslo-manual-2018-info.pdf>

⁶⁵ *Ier. pat.*

⁶⁶ https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester/framework/europe-2020-strategy_lt

Atitinkamai ten, kur gali būti panaudojama inovacija, tam pasiekti bei įgyvendinti gali būti naudojami ir VPI įtvirtinti mechanizmai, skirti inovacijai:

- inovacijų partnerystės pirkimo būdo pasirinkimas, kadangi inovacijų partnerystės pirkimo būdą galima taikyti tik siekiant sukurti inovatyvų produktą, paslaugą ar darbus (*detalesnį žiūrėti [VPI 73 straipsnio komentarą](#)*);
- pasiūlymų ekonominio naudingumo kokybės kriterijai, kai pasirenkamas kokybės kriterijus „inovatyvios charakteristikos“ (*detalesnį žiūrėti [VPI 55 straipsnio 1 dalies 1 punkto komentarą](#)*);
- atitinkamos viešo pirkimo sutarties nuostatos, skatinančios ir (arba) įpareigojančios tiekėjus kurti naujumą, diegti bei laikytis inovatyvių procesų ir pan.

15. [VPI 2 straipsnio 15 dalyje](#)⁶⁷ yra pateikta konfidencialumo pasižadėjimo sąvoka – tai viešojo pirkimo komisijos nario, eksperto ar kito asmens rašytinis pasižadėjimas neteikti tretiesiems asmenims informacijos, kurios atskleidimas prieštarautų šio įstatymo reikalavimams, visuomenės interesams ar pažeistų teisėtus viešuosiuose pirkimuose dalyvaujančių tiekėjų ir (arba) perkančiosios organizacijos interesus.

Kaip matyti iš pirmiau nurodytos konfidencialumo pasižadėjimo sąvokos, įstatymų leidėjas įtvirtino nebaigtinį subjektų, privalančių pasirašyti konfidencialumo pasižadėjimą, asmenų sąrašą. Dėl to konfidencialumo pasižadėjimas – tai su atitinkamo viešojo pirkimo organizavimo, pasiūlymų vertinimu ar bet kokia kitu būdu su atitinkamame viešajame pirkime esančios konfidencialios informacijos sužinojimu susijusio asmens pasižadėjimas neatskleisti sužinotos ar jam prieinamos konfidencialios informacijos tretiesiems asmenims (*dėl subjektų detaliau žiūrėti [VPI 21 straipsnio 1 dalies komentarą](#)*).

Tretieji asmenys, komentuojamos normos prasme, iš esmės reiškia bet kurį asmenį, kuris pagal [VPI](#) ar kitus teisės aktus ([VPI 58 straipsnio 5 dalis](#)) neturi teisės disponuoti informacija apie atitinkamo pirkimo procedūras, komisijos posėdžiuose pagarsintą ar nustatytą informaciją ir pan. Atsižvelgiant į tai, trečiaisiais asmenimis laikytini ir pirkime dalyvaujantys tiekėjai kiek jie nėra informuojami pagal viešuosius pirkimus reglamentuojančią tvarką.

[VPI 20 straipsnyje](#) detaliau nurodoma, kokia informacija gali būti laikoma konfidencialia, kokios informacijos atskleidimas pažeistų įstatymus, visuomenės interesus ar tiekėjų ir (ar) perkančiosios organizacijos interesus (*detalesnį žiūrėti [VPI 20 straipsnio komentarą](#)*).

[VPI 21 straipsnio 2 dalyje](#) reglamentuojama konfidencialumo pasižadėjimo teikimo tvarka. Konkreči konfidencialumo pasižadėjimo forma nėra patvirtinta, o VPT yra parengusi tik pavyzdinę konfidencialumo pasižadėjimo formą⁶⁸. Tai reiškia, kad perkančioji organizacija gali būti pasirengusi ir kitokios formos konfidencialumo pasižadėjimą.

Konfidencialumo pasižadėjimas gali būti pasirašomas vieną kartą per metus (jeigu kitaip nenustatyta perkančiosios organizacijos vidaus dokumentuose), jeigu pirkimą atlieka nuolatinė pirkimo komisija ar pirkimo organizatorius, turintis nustatytą nuolatinę pirkimų vykdymo funkciją, arba prieš kiekvieną pirkimą, jeigu kiekvienam pirkimui sudaroma skirtinga

⁶⁷ Komentuojamos [VPI 2 straipsnio 15 dalies](#) normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES 21 straipsnį](#).

⁶⁸ <http://vpt.lrv.lt/lt/metodine-pagalba/gaires-ir-rekomendacijos>

pirkimo komisija ar skiriamas kitas pirkimo organizatorius, ekspertas ar kitas asmuo (*detales žiūrėti VPI 21 straipsnio komentarą*).

Konfidencialumo pasižadėjimas yra vienašalis sandoris, o konfidencialumo pasižadėjimą sudarantis (pasirašantis) asmuo įsipareigoja neatskleisti konfidencialios informacijos tretiesiems asmenims. Pasirašius konfidencialumo pasižadėjimą, tokiam asmeniui suteikiama teisė susipažinti su konfidencialia informacija. Konfidencialumo pasižadėjimą pažeidusiam asmeniui patikėtos informacijos atskleidimas užtrauktų ne tik administracinę atsakomybę⁶⁹, tačiau tokiam asmeniui gali kilti ir civilinė deliktinė ar sutartinė atsakomybė⁷⁰, perkančiajai organizacijai ar tiekėjui reikalaujant atlyginti dėl konfidencialios informacijos atskleidimo tretiesiems asmenims kilusią žalą.

16. VPI 2 straipsnio 16 dalyje⁷¹ yra pateikta nacionalinio standarto sąvoka, nurodant, kad nacionalinis standartas yra nacionalinės standartizacijos institucijos priimtas visuomenei skirtas standartas.

Nacionalinio standarto sąvoka aiškinama ir taikytina, atsižvelgiant į standarto sąvoką, apibrėžtą VPI 2 straipsnio 30 dalyje (*detales žiūrėti VPI 2 straipsnio 30 dalies komentarą*), kadangi vieninteliai kriterijai, kurie nacionalinį standartą išskiria iš standartų, yra jį priimančias subjektas ir galiojimo teritorija – konkrečios valstybės teritorija.

Reglamento 1025/2012 2 straipsnio 10 punkte nurodyta, kad nacionalinė standartizacijos institucija – institucija, apie kurią valstybė narė pranešė EK. Nacionalinės standartizacijos įstaigos perkelia visus Europos standartų reikalavimus, nustatydamos identiškus nacionalinius standartus, ir panaikina visus prieštaraujantis nacionalinius standartus⁷².

Vienintelė Lietuvoje nacionalinių lygmeniu pripažinta standartizacijos institucija, turinti teisę būti tarptautinės ar Europos standartizacijos organizacijos nare, yra Lietuvos standartizacijos departamentas.

Pagal Lietuvos Respublikos standartizacijos įstatymo 3 straipsnį nacionalinės standartizacijos tikslai yra:

- 1) apsaugoti žmonių bei gyvūnų sveikatą, gyvybę, aplinką, materialines gėrybes, vartotojų interesus ir užtikrinti jų saugą;
- 2) sudaryti sąlygas laisvam prekių ir paslaugų judėjimui;
- 3) gerinti gaminių ir paslaugų kokybę, siekiant jų konkurencingumo vidaus ir užsienio rinkose;
- 4) atstovauti nacionalinės ekonomikos interesams tarptautinėje ir Europos standartizacijoje;
- 5) sudaryti sąlygas efektyviam valstybės išteklių naudojimui ir taupymui.

⁶⁹ Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 184 straipsnio 1 dalis.

⁷⁰ CK 6:263 straipsnis.

⁷¹ Komentuojamos VPI 2 straipsnio 16 dalies normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES VII priedo 2 punkto c papunktį.

⁷² https://europa.eu/youreurope/business/product/standardisation-in-europe/index_lt.htm

Lietuvos Respublikos standartizacijos įstatymo 4 straipsnyje nurodyta, kad pagrindiniai nacionalinės standartizacijos principai yra:

- 1) savanoriškas ir lygiomis teisėmis visų suinteresuotų subjektų – gamintojų ir paslaugų teikėjų, valstybės ir savivaldybių, vartotojų bei mokslo ir studijų institucijų, asociacijų, profesinių ir kitų nevyriausybinių organizacijų dalyvavimas standartizacijoje;
- 2) standartų rengimas ir priėmimas sutarimu;
- 3) savanoriškas standartų taikymas;
- 4) standartizacijos skaidrumas ir viešumas;
- 5) pirmenybės teikimas tarptautinei ir Europos standartizacijai;
- 6) šalies ekonomikos ir visuomenės poreikių tenkinimas;
- 7) naujausių mokslo laimėjimų ir technologijų taikymas;
- 8) nuoseklus nacionalinių standartų fondo sudarymas.

17. VPI 2 straipsnio 17 dalyje yra apibrėžta, koks asmuo gali būti laikomas nepriekaištingos reputacijos. Pagal VPI 2 straipsnio 17 dalį, nepriekaištingos reputacijos asmeniu gali būti tik toks asmuo, kuris atitinka visas kartu toliau nurodomas sąlygas.

- i. Asmuo atitinka VTI nustatytus nepriekaištingos reputacijos kriterijus, keliamus asmeniui, einančiam valstybės tarnautojo pareigas (VPI 2 straipsnio 17 dalies 1 punktas)

VTI 4 straipsnio 2 dalyje yra nurodomi kriterijai, kada valstybės tarnautojas arba asmuo, pretenduojantis tapti valstybės tarnautoju, nelaikomas nepriekaištingos reputacijos. VTI 4 straipsnio 2 dalyje nurodyti kriterijai yra susiję su: (i) tyčinio nusikaltimo padarymu; (ii) nusikaltimu valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams ar korupcinio pobūdžio nusikaltimo padarymu; (iii) nusikaltimu, kuriuo padaryta turtinė žala valstybei; (iv) baudžiamuoju nusižengimu valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams ar korupcinio pobūdžio baudžiamuoju nusižengimu; (v) atleidimu iš valstybės tarnautojo pareigų už VTI 33 straipsnio 5 dalies 1, 2, 3, 4, 5, 8, 9, 10 punktuose nurodytus šurkščius pažeidimus arba VTI 34 straipsnio 2 dalyje nustatytą atvejų pripažinimu, kad padarė šurkštų tarnybinį nusižengimą; (vi) atleidimu iš darbo, pareigų ar praradimu teisės verstis atitinkama veikla už kituose įstatymuose keliamo nepriekaištingos reputacijos reikalavimo neatitiktį ar elgesio (etikos) normų pažeidimą ir nuo atleidimo iš darbo, pareigų ar teisės verstis atitinkama veikla praradimo dienos nepraėjo 3 metai; (vii) atleidimu arba pašalinimu iš skiriamų arba renkamų pareigų dėl priesaikos ar pasižadėjimo sulauzymo, pareigūno vardo pažeminimo ir nuo atleidimo arba pašalinimo iš pareigų dienos nepraėjo 3 (trys) metai; (viii) buvimu įstatymų nustatyta tvarka uždraustos organizacijos nariu, jeigu nuo narystės pabaigos nepraėjo 3 (trys) metai.

Asmuo, atitinkantis bent vieną iš VTI 4 straipsnyje nurodytų kriterijų, nelaikomas asmeniu, turinčiu nepriekaištingą reputaciją, kas reiškia, kad tokio asmens reputacija yra netinkama ir tai sukelia VPI nustatytas teises pasekmes (pavyzdžiui, toks asmuo negali būti viešo pirkimo komisijos nariu).

- ii. *Asmuo, kuriam nėra paskirta administracinė nuobauda (išskyrus įspėjimą) už šio įstatymo, [PI](#), [GPI](#), taip pat šių įstatymų įgyvendinamųjų teisės aktų pažeidimą arba sprendimas dėl tokios administracinės nuobaudos paskyrimo įsiteisėjo ar asmuo įvykdė administracinį nurodymą anksčiau kaip prieš vienus metus ([VPI](#) 2 straipsnio 17 dalies 2 punktas)*

Tam, kad pagal [VPI](#) 2 straipsnio 17 dalies 2 punktą asmuo būtų pripažintas nepriekaištingos reputacijos, turi būti nustatytos šios aplinkybės: 1) asmuo neturi būti pažeidęs [VPI](#), [PI](#), [GPI](#) ir šių įstatymų įgyvendinamųjų teisės aktų, 2) už [VPI](#), [PI](#), [GPI](#) ir šių įstatymų įgyvendinamųjų teisės aktų pažeidimą nebūtų paskirta administracinė nuobauda (išskyrus įspėjimą), 3) jei buvo paskirta administracinė nuobauda, sprendimas dėl tokios administracinės nuobaudos paskyrimo įsiteisėjo ar asmuo įvykdė administracinį nurodymą anksčiau kaip prieš vienus metus.

Administracinė atsakomybė už [VPI](#), [PI](#), [GPI](#) ir šių įstatymų įgyvendinamųjų teisės aktų pažeidimą yra taikoma už administracinius nusižengimus, kurie reglamentuojami [ANK](#) 184 straipsnio nuostatose. Administracinė atsakomybė gali būti taikoma: (i) perkančiųjų organizacijų, perkančiųjų subjektų, koncesijas suteikiančių institucijų vadovams ar jų įgaliotiems asmenims; (ii) viešojo pirkimo ar pirkimo, tiekiamo vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiojo subjekto koncesijos suteikimo komisijos nariams, balsavusiems už neteisėto sprendimo priėmimą; (iii) ekspertams, perkančiųjų organizacijų, perkančiųjų subjektų, koncesijas suteikiančių institucijų valstybės tarnautojams ar darbuotojams.

Dėl to, jei asmeniui yra paskirta administracinė nuobauda ar sprendimas dėl tokios nuobaudos skyrimo įsiteisėjo ar asmuo įvykdė administracinį nurodymą anksčiau kaip prieš vienus metus, jis nėra laikomas nepriekaištingos reputacijos.

- iii. *Asmuo, kuris nėra pripažintas pažeidęs Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymą arba dėl kurio sprendimas pripažinti pažeidusiu šį įstatymą priimtas anksčiau kaip prieš vienus metus ([VPI](#) 2 straipsnio 17 dalies 2 punktas)*

[Viešųjų ir privačių interesų įstatymo](#) nuostatų laikymąsi prižiūri VTEK ([VTI](#) 23 straipsnis). VTEK tiria panešimus ir skundus dėl asmenų veiklos atitikties [Viešųjų ir privačių interesų įstatymo](#) reikalavimams ([VTEK įstatymo](#) 20 straipsnis). Jei pripažįstama, kad gauta pagrįsta informacija apie pažeidimą, VTEK motyvuotu sprendimu gali pradėti tyrimą savo iniciatyva.

Remiantis [VTEK įstatymo](#) 29 straipsnio 1 dalimi, VTEK, atlikusi tyrimą, gali priimti motyvuotą sprendimą, kuriuo pripažįsta, kad asmuo pažeidė [Viešųjų ir privačių interesų įstatymo](#) nuostatas. Taigi, tuo atveju, jei VTEK priima sprendimą, kad asmuo yra pažeidęs [Viešųjų ir privačių interesų įstatymo](#) nuostatas arba toks sprendimas priimtas anksčiau nei prieš vienus metus laikoma, kad asmuo nėra nepriekaištingos reputacijos.

18. [VPI](#) 2 straipsnio 18 dalyje yra įtvirtinta nepriimtino viešojo pirkimo pasiūlymo sąvoka, nors Direktyvoje 2014/24/ES, be nepriimtino pasiūlymo, reguliuojami ir netaisyklingi

pasiūlymai⁷³. Pasiūlymas laikomas nepriimtiniu, kai jis atitinka bent vieną iš komentuojamo straipsnio dalyje nustatytų alternatyvių požymių.

Pirma, pasiūlymas laikomas nepriimtiniu, kai jis neatitinka perkančiosios organizacijos viešojo pirkimo dokumentuose nustatytų reikalavimų, įskaitant tiekėjo pašalinimo pagrindų, kvalifikacijos, kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų reikalavimus. Kitaip tariant, nepriimtinas yra toks pasiūlymas, kuris neatitinka perkančiosios organizacijos nustatytų tiekėjų kokybinės atrankos kriterijų: tiek negatyvaus pobūdžio reikalavimų (VPI 46 straipsnis, tiek pozityviųjų reikalavimų (VPI 47–48 straipsniai); taip pat kuris neatitinka kitų reikalavimų tiekėjams (iforminimo, pasiūlymo galiojimo užtikrinimo, įgaliojimų nepateikimo ir t. t. (*detaliau žiūrėti VPI 46 straipsnio 3 dalies komentarą*)).

Komentuojamo straipsnio 18 dalies 1 punkte nustatyta, kad pasiūlymas laikomas nepriimtiniu, jei jis neatitinka perkančiosios organizacijos viešojo pirkimo dokumentuose nustatytų reikalavimų. Pažymima, kad vadovaujantis [VPI 2](#) straipsnio 39 dalimi, pirkimo dokumentai turi būti suprantami kaip visi perkančiosios organizacijos pateikiamų arba nurodomų dokumentų, kuriuose aprašomi ar nustatomi pirkimo ar jo procedūros elementai (įskaitant jų patikslinimus ir paaiškinimus), tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad ne visuomet pirkimo dokumentų neatitinkantis pasiūlymas gali būti laikomas nepriimtiniu. [VPI 2](#) straipsnio 21 dalyje nustatyta, kad pasiūlymas, kuris neatitinka viešojo pirkimo *objekto* ir be esminių pakeitimų negalėtų patenkinti pirkimo dokumentuose nustatytų viešojo pirkimo objektui keliamų perkančiosios organizacijos poreikių ir reikalavimų, laikomas *netinkamu* pasiūlymu. Taigi, laikytina, kad [VPI 2](#) straipsnio 21 dalis yra specialioji teisės norma komentuojamos nuostatos atžvilgiu. Dėl to, jeigu pasiūlymas neatitinka pirkimo dokumentų reikalavimų, kuriuose apibūdintas pirkimo objektas (pvz., techninėje specifikacijoje nustatytų reikalavimų pirkimo objektui), toks pasiūlymas turi būti laikomas *netinkamu* (*detaliau žiūrėti [VPI 2](#) straipsnio 21 dalies komentarą*), o jei pasiūlymas neatitinka tiekėjų reikalavimų – nepriimtiniu. Toks pirkimo sąlygų ir jų neatitikties padarinių skirstymas, be kita ko, išplaukia iš LAT praktikos⁷⁴.

Vadovaujantis [VPI 46](#) straipsniu, perkančioji organizacija privalo pašalinti tiekėją iš pirkimo procedūros, jeigu paaiškėja, kad jis atitinka bent vieną iš privalomų (t. y. [VPI 46](#) straipsnio 1–5 dalyse įtvirtintų) arba neprivalomų ([VPI 46](#) straipsnio 6 dalis) tiekėjų pašalinimo pagrindų. Dėl to, jeigu pasiūlymą pateikęs tiekėjas yra padaręs veiką, patenkančią į vieną iš konkrečiame pirkime taikomų pašalinimo pagrindų, perkančioji organizacija privalo jį pašalinti iš pirkimo procedūros (*detaliau žiūrėti [VPI 46](#) straipsnio komentarą*), o toks pasiūlymas – laikomas nepriimtiniu.

[VPI 47](#) straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad perkančioji organizacija privalo išsiaiškinti, ar tiekėjas yra kompetingas, patikimas ir pajėgus įvykdyti pirkimo sąlygas, todėl ji turi teisę

⁷³ Komentuojamoje dalyje įtvirtinta sąvoka nėra tiesiogiai įtvirtinta [Direktyvos 2014/24/ES](#) 2 straipsnyje „Terminų apibrėžtys“, tačiau nepriimtino ir netaisyklingo pasiūlymų pavyzdiniai atvejai yra nustatyti 26 straipsnio 4 dalies b) punkte, 35 straipsnio 5 dalyje: „*Netaisyklingais pasiūlymais laikomi visų pirma pasiūlymai, kurie neatitinka pirkimo dokumentų, buvo gauti per vėlai, pasiūlymai, kurių atveju gauta duomenų apie slaptą susitarimą ar korupciją, arba pasiūlymai, kuriuos perkančioji organizacija laiko neįprastai mažos kainos pasiūlymais. Nepriimtinais pasiūlymais visų pirma laikomi pasiūlymai, kurių teikėjai neturi reikiamos kvalifikacijos, taip pat pasiūlymai, kurių kaina viršija perkančiosios organizacijos biudžetą, nustatytą ir užfiksuotą dokumentuose prieš pradedant pirkimo procedūrą*“.

⁷⁴ LAT 2014 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-333/2014](#).

pirkimo dokumentuose nustatyti būtinus kandidatų ar dalyvių kvalifikacijos reikalavimus ir šių reikalavimų atitiktį patvirtinančius dokumentus ar informaciją. Analogiškai, [VPI](#) 48 straipsnio 1 dalyje nustatyta perkančiųjų organizacijų teisė reikalauti, kad tiekėjas pateiktų nepriklausomos įstaigos išduotą sertifikatą, patvirtinantį, kad jis laikosi tam tikrų kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų. Dėl to, jeigu perkančioji organizacija pasirinko ir pirkimo dokumentuose nustatė kvalifikacijos reikalavimus ar pareigą laikytis tam tikrų kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų, o pasiūlymą pateikęs tiekėjas šių reikalavimų neatitinka, pagal įstatymą toks tiekėjas privalo būti pašalintas iš pirkimo procedūros, o toks pasiūlymas – laikomas nepriimtiniu.

Antra, pasiūlymas laikomas nepriimtiniu, kai jame pasiūlyta kaina viršija viešajam pirkimui skirtas lėšas, perkančiosios organizacijos nustatytas prieš pridedant pirkimo procedūrą, išskyrus šio įstatymo 45 straipsnio 1 dalies 5 punkte numatytus atvejus.

Jeigu prieš vykdant pirkimo procedūras perkančioji organizacija ikiprocedūriniuose vidaus dokumentuose nustatė maksimalią pirkimui skirtą lėšų sumą (*detaliau žiūrėti VPI 45 straipsnio 1 dalies 5 punkto komentarą*), o pirkimo metu gaunamas tiekėjo pasiūlymas, kurio kaina pirmiau nurodytą lėšų sumą viršija, pagal įstatymą toks pasiūlymas turi būti laikomas nepriimtiniu ir atmestas.

Komentuojamo straipsnio 18 dalies 2 punkte pateiktas nuoroda į [VPI](#) 45 straipsnio 1 dalies 5 punktą ir nustatyta aukščiau apibūdintos taisyklės išimtis, kuomet pirkimui skiriamų lėšų sumą viršijantis pasiūlymas neprivalo būti atmestas (*detaliau žiūrėti VPI 45 straipsnio 1 dalies 5 punkto komentarą*). Tokiu atveju jis bus laikomas priimtiniu.

Trečia, pasiūlymas laikomas nepriimtiniu, kai jis gaunamas pavėluotai. Toks komentuojamos straipsnio dalies teisinis reguliavimas atitinka [VPI](#) 44 straipsnio 2 dalies nuostatas, kuriose nurodoma, kad būtent nustatytu vokų atplėšimo laiku turi įvykti pradinis susipažinimas su visomis paraiškėmis ar pasiūlymais, kurie gauti *nepasibaigus* jų pateikimo terminui. Dėl to, jei pasiūlymas gaunamas po jų pateikimo termino, su juo negali būti net susipažįstama (t. y. jis „neatidaromas“); jis negali būti vertinamas ir turi būti laikomas nepriimtiniu.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad [VPI](#) 22 straipsnio 1 dalyje nustatyta bendra taisyklė, kad perkančiosios organizacijos ir tiekėjo bendravimas ir keitimasis informacija pagal [VPI](#) (įskaitant skelbimų apie pirkimą, kvietimų pateikti pasiūlymą ir kitų pirkimo dokumentų, tiekėjų paraiškų, pasiūlymų, sprendinių, projekto konkursų planų ir projektų pateikimą) vyksta naudojantis CVP IS priemonėmis, o šio reikalavimo gali būti nesilaikoma tik išimtiniais [VPI](#) nurodytais atvejais. Atsižvelgiant į tai, kad, naudojantis CVP IS priemonėmis, pateikti pasiūlymą pavėluotai yra techniškai neįmanoma, komentuojamo pasiūlymo kvalifikavimo nepriimtiniu pagrindas praktikoje turėtų būti taikomas išimtiniais atvejais, pirkimo procedūras vykdant ne CVP IS priemonėmis.

Ketvirta, pasiūlymas laikomas nepriimtiniu, kai dėl jo perkančioji organizacija turi įrodymų apie neleistino susitarimo ar korupcijos atvejus.

[Direktyvos 2014/24/ES](#) 26 straipsnio 4 dalies b) punkte pateikti pasiūlymo kvalifikavimo taisyklių pavyzdiniai atvejai, tarp kurių pasiūlymai, kurių atveju gauta duomenų apie slapta susitarimą ar korupciją. Atsižvelgiant į šią [Direktyvos 2014/24/ES](#) nuostatą, darytina išvada, kad VPI įtvirtinta nepriimtino pasiūlymo sąvoka yra platesnė nei [Direktyvoje](#)

[2014/24/ES](#) įtvirtinta nepriimtino pasiūlymo samprata, ir apima ne tik [Direktyvoje 2014/24/ES](#) įtvirtintą nepriimtino pasiūlymo, tačiau ir netaisyklingo pasiūlymo sampratą.

Pažymėtina, kad komentuojamoje sąvokoje įtvirtinti pasiūlymo kvalifikavimu nepriimtini pagrindai – neleistino susitarimo ar korupcijos atvejai – yra susiję su sąžiningos konkurencijos užtikrinimu viešuosiuose pirkimuose. Nurodyti pasiūlymo kvalifikavimo nepriimtini pagrindai susiję su tiekėjo pašalinimo pagrindų, įtvirtintų [VPI 46](#) straipsnio 1 dalies 2 punkte bei 4 dalies 1–3, 5 punktuose, taikymu (*detaliau žiūrėti [VPI 46](#) straipsnio komentarą*).

Komentuojamoje normoje nustatyta, kad pasiūlymas laikomas nepriimtiniu, kai dėl tam tikrų aplinkybių (neleistino susitarimo ar korupcijos atveju) perkančioji organizacija turi įrodymų. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad VPI nėra įtvirtinta, kokie turi būti įrodymai, o komentuojamoje normoje nenurodoma, nei kiek, nei kokio patikimumo (turinio) įrodymų būtina turėti, norint aptariamam pagrindui pasiūlymą kvalifikuoti kaip nepriimtina.

Penkta, pasiūlymas laikomas nepriimtiniu, kai jame tiekėjo pasiūlyta neįprastai maža kaina netinkamai (nepakankamai) pagrindžiama ar apskritai nepagrindžiama.. Komentuojamo straipsnio punkte įtvirtintas pasiūlymo kvalifikavimo nepriimtini pagrindas susijęs su [VPI 57](#) straipsnyje įtvirtintu neįprastai mažos kainos instituto taikymu (*detaliau žiūrėti [VPI 57](#) straipsnio komentarą*). Nustačius neįprastai mažą pasiūlymo kainą ir tiekėjui jos nepagrindus ar ją netinkamai pagrindus, tokio tiekėjo pasiūlymas pagal įstatymą privalo būti laikomas nepriimtiniu.

19. [VPI 2](#) straipsnio 19 dalyje įtvirtinta nešališkumo deklaracijos sąvoka. Nešališkumo deklaracija – tai dokumentas, kuri prieš pradedant pirkimą turi pasirašyti viešojo pirkimo komisijos narys, ekspertas ar kitas asmuo (pavyzdžiui, pagalbinės pirkimų veiklos paslaugų teikėjo darbuotojai, stebėtojai). Nešališkumo deklaracijos forma yra patvirtinta VPT⁷⁵, ji privalo būti taikoma, atliekant viešuosius pirkimus.

Nešališkumo deklaracija gali būti pasirašoma vieną kartą per metus (jei kitaip nenustatyta perkančiosios organizacijos vidaus dokumentuose), jeigu pirkimą atlieka nuolatinė pirkimo komisija ar pirkimo organizatorius, turintis nustatytą nuolatinę pirkimų vykdymo funkciją, arba prieš kiekvieną pirkimą, jeigu kiekvienam pirkimui sudaroma vis kita pirkimo komisija ar skiriamas vis kitas pirkimo organizatorius⁷⁶. Tuo atveju, jeigu tas pats asmuo dirba keliose pirkimo komisijose arba yra ir pirkimo organizatorius, ir pirkimo komisijos narys – jam galima pasirašyti nešališkumo deklaraciją kartą per kalendorinius metus, nurodant visas atliekamas pareigas.

Galima situacija, kai perkančioji organizacija pakartotiniam pasiūlymų vertinimui pasitelkia ekspertą, nors to iš anksto nenustatė pirkimo sąlygose⁷⁷ – tokiu atveju ekspertas nešališkumo deklaraciją turės pasirašyti prieš atliekant pakartotinį pasiūlymo vertinimą.

⁷⁵ VPT direktoriaus 2017 m. birželio 23 d. įsakymas Nr. [1S-93](#).

⁷⁶ [Etiško elgesio gairės](#).

⁷⁷ LAT 2011 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-407/2011](#).

20. [VPI 2](#) straipsnio 20 dalyje yra įtvirtinta netinkamos viešojo pirkimo paraiškos sąvoka⁷⁸.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad viešojo pirkimo paraiškos sąvoka įtvirtinta [VPI 2](#) straipsnio 42 dalyje. Tai yra tiekėjo raštu pateikiamų dokumentų ir duomenų visuma, kuria reiškiamas pageidavimas dalyvauti šiais būdais atliekamame pirkime: riboto konkurso, skelbiamų derybų, konkurencinio dialogo arba inovacijų partnerystės. Dėl to komentuojamo straipsnio 20 dalyje įtvirtinta netinkamos viešojo pirkimo paraiškos samprata yra aktuali ir taikytina tik vykdant pirkimus riboto konkurso, skelbiamų derybų, konkurencinio dialogo arba inovacijų partnerystės būdais.

Paraiškos kvalifikavimo netinkama pagrindai atitinka nepriimtino pasiūlymo kvalifikavimo pagrindą, įtvirtintą [VPI 2](#) straipsnio 18 dalies 1 punkte (*detalesnį žiūrėti [VPI 2](#) straipsnio 18 dalies 1 punkto komentarą*).

21. [VPI 2](#) straipsnio 21 dalyje yra įtvirtinta netinkamo viešojo pirkimo pasiūlymo sąvoka⁷⁹. Atsižvelgiant į tai, kad netinkamu laikomas viešojo pirkimo pasiūlymas, kuris neatitinka viešojo pirkimo objekto reikalavimų ir be esminių pakeitimų negalėtų patenkinti pirkimo dokumentuose nustatytų viešojo pirkimo objektui nustatytų perkančiosios organizacijos poreikių ir reikalavimų, aktualu nustatyti, kas yra laikytina viešojo pirkimo objektu ir kokie pakeitimai turi būti laikomi esminiais.

Viešojo pirkimo objekto samprata įtvirtinta [VPI 2](#) straipsnio 37 dalyje (*detalesnį žiūrėti [VPI 2](#) straipsnio 37 dalies komentarą*). Reikalavimai viešojo pirkimo objekto apibūdinimui (t. y. techninei specifikacijai) nurodyti [VPI 2](#) straipsnyje (*detalesnį žiūrėti [VPI 37](#) straipsnio komentarą*). Atitinkamai netinkamu pasiūlymu bus laikomas toks pasiūlymas, kuris, *pirma*, neatitiks pirkimo dokumentuose nustatytų pirkimo objekto reikalavimų ir, *antra*, tokie trūkumai, vadovaujantis [VPI 55](#) straipsnio 9 dalyje (*detalesnį žiūrėti [VPI 55](#) straipsnio 9 dalies komentarą*) nustatyta tvarka, negali būti pašalinami be *esminių pasiūlymo pakeitimų*.

Atskirai pažymėtina, kad pagal LAT suformuotą praktiką situacija, kai dalyviui gali būti leidžiama paaiškinti atitinkamus neaiškius pasiūlymo elementus, yra daugiau išimtinio pobūdžio, pasiūlymo trūkumai turi būti redakcinio pobūdžio, objektyviai nustatytini ir paprastai ištaisytini. Nustatytas trūkumas pirmiau nurodytų kriterijų neatitinka, kai jam ištaisyti nepakanka paprasto ūkio subjekto paaiškinimo, o reikia atskiro, gan detalaus ir tikslaus pasiūlymo patikslinimo, papildymo naujais duomenimis. Be to, pripažintina, kad nei pats trūkumas, nei jo ištaisymas nepasižymi objektyvumu, jei jo ištaisymo rezultatas priklauso nuo tai atliekančio subjekto.⁸⁰

⁷⁸ Komentuojamame dalyje įtvirtinta sąvoka nėra tiesiogiai įtvirtinta [Direktyvos 2014/24/ES](#) 2 straipsnyje „Terminų apibrėžtyje“, tačiau netinkamo prašymo dalyvauti samprata yra nustatyta 32 straipsnio 2 dalies a punkte, 35 straipsnio 5 dalyje: „*Prašymas dalyvauti laikomas netinkamu, kai atitinkamas ekonominės veiklos vykdytojas turi būti pašalintas arba gali būti pašalintas pagal 57 straipsnį [Pašalinimo pagrindai] arba kai jis neatitinka atankos kriterijų, kuriuos perkančioji organizacija yra nustatčiusi pagal 58 straipsnį [Atrankos kriterijai]*“.

⁷⁹ Komentuojamoje normoje įtvirtinta sąvoka nėra tiesiogiai įtvirtinta [Direktyvos 2014/24/ES](#) 2 straipsnyje „Terminų apibrėžtyje“, tačiau netinkamo pasiūlymo sąvoka nurodyta 32 straipsnio 2 dalies a punkte, 35 straipsnio 5 dalyje: „*Pasiūlymas laikomas netinkamu, kai jis yra nereikšmingas sutarčiai, nes, nepadarius esminių pakeitimų, jis akivaizdžiai negali patenkinti pirkimo dokumentuose nurodytų perkančiosios organizacijos poreikių ir reikalavimų*“.

⁸⁰ LAT 2015 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-654-378/2015](#).

22. [VPI](#) 2 straipsnio 22 dalyje⁸¹ yra įtvirtinta pagalbinės viešųjų pirkimų veikla sąvoka. Bendrąja prasme pagalbinė viešųjų pirkimų veikla – tiesioginė tiekėjų pagalba, rengiantis pirkimui (pavyzdžiui, perkančiosios organizacijos įsigytos pirkimo dokumentų parengimo paslaugos ar konsultacinės paslaugos dėl jų rengimo ir pan.). Pagalbinė viešųjų pirkimų veikla (pagalba) yra vykdoma (teikiama) perkančiosioms organizacijoms [VPI](#) 2 straipsnio 25 dalies prasme (*detales žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 25 dalies komentaras*).

[VPI](#) 2 straipsnio 22 dalyje įtvirtintas sąrašas veiklų, kurios laikytinos pagalbine viešųjų pirkimų veikla, tačiau šis sąrašas nėra baigtinis. Taigi, šioje normoje nurodytos, tačiau tiesiogiai susijusios su pagalba perkančiosioms organizacijoms, atliekant viešuosius pirkimus, veiklos laikytinos pagalbine viešųjų pirkimų veikla.

Pagalbinė viešųjų pirkimų veikla įstatyme įvardijama, kaip pagalba perkančiosioms organizacijoms vykdyti viešuosius pirkimus, įskaitant, bet neapsiribojant šia veikla:

- 1) techninės infrastruktūros suteikimas viešųjų pirkimų vykdymui – platformos suteikimas, kurioje perkančioji organizacija turi galimybę atlikti visus su viešųjų pirkimų vykdymu susijusius veiksmus, t. y. atlikti procedūras nuo viešųjų pirkimų paskelbimo iki preliminarinių viešojo pirkimo sutarčių sudarymo. Pavyzdžiui, tokią pagalbinę viešųjų pirkimų veiklą vykdo CPO (*detales žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 3 dalies komentaras*), suteikianti galimybę perkančiosioms organizacijoms naudotis atskira CPO elektronine platforma;
- 2) konsultacijos dėl viešųjų pirkimų procedūrų atlikimo, dokumentų rengimo – tiesioginė pagalba perkančiajai organizacijai, rengiantis organizuoti konkretų viešąjį pirkimą, rengiant pirkimo dokumentus (prisidėjimas prie pirkimo dokumentų rengimo), išskyrus šių dokumentų visapusišką parengimą (pavyzdžiui, perkančiosios organizacijos, kuri ruošiasi vykdyti rangos darbų pirkimą, konsultacijos su techninio projekto rengėju, tam, kad tinkamai parengtų šio pirkimo sąlygas ir pan.);
- 3) parengimas atlikti viešuosius pirkimus ir viešųjų pirkimų procedūrų organizavimas – veikla, iš esmės reikianti viešojo pirkimo dokumentų parengimą bei visų su konkrečiu pirkimu įvykdymu susijusių procedūrų organizavimą, taip pat atsakymų į tiekėjų klausimus parengimą ir kitų veiksmų, organizuojant pirkimo procedūras, atlikimą.

Pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos vykdytojais gali būti subjektai, apibrėžti [VPI](#) 2 straipsnio 3 dalyje ir 23 dalyje (*detales žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 3 ir 23 dalių komentarus*).

23. [VPI](#) 2 straipsnio 23 dalyje⁸² yra pateikta pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos paslaugų teikėjas sąvoka. Pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos, kuri apibrėžta [VPI](#) 2 straipsnio 22 dalyje, paslaugų teikėjas turi būti: *pirma*, tiekėjas [VPI](#) prasme, t. y. kaip jis apibrėžtas [VPI](#) 2 straipsnio 36 dalyje (*detales žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 36 dalies komentaras*); *antra*, rinkoje siūlantis šias paslaugas (kitais tarant, toks tiekėjas, kuris geba (turi patirtį bei atitinkamą

⁸¹ Komentuojamo [VPI](#) 2 straipsnio 22 dalies nuostatose yra iš dalies perkeltos [Direktyvos 2014/24/ES](#) 2 straipsnio 1 dalies 15 punkto nuostatos.

⁸² Komentuojamo [VPI](#) 2 straipsnio 23 dalies nuostatose yra iš dalies perkeltos [Direktyvos 2014/24/ES](#) 2 straipsnio 1 dalies 17 punkto nuostatos.

kvalifikaciją) ir siūlo atitinkamas paslaugas). Atkreiptinas dėmesys į tai, kad perkančioji organizacija taip pat gali būti tiekėjas, rinkoje siūlantis tokias paslaugas. Įstatyme nėra įtvirtintu reikalavimų, kuriuos turi atitikti tiekėjas, siūlantis pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos paslaugas. Dėl konkrečių reikalavimų kiekvienu konkrečiu atveju sprendžia pati perkančioji organizacija, atsižvelgiant į reikalingos pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos pobūdį, į ketinamą vykdyti pirkimą, jo sudėtingumą, sritį, pirkimo objektą ir kitus svarbius aspektus. Papildomai pažymėtina, kad nors [VPI 2](#) straipsnio 23 dalyje aiškiai neįtvirtinta, pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos vykdytoja taip pat gali būti CPO, apibrėžta [VPI 2](#) straipsnio 3 dalyje (*detalesnė žiūrėti [VPI 2](#) straipsnio 3 dalies komentare*).

Su pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos vykdytojais perkančioji organizacija sudaro atitinkamų paslaugų teikimo sutartį (atlygintinę arba ne). Be to, kai pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos vykdytojai – tiekėjai (ar perkančiosios organizacijos, kurios vykdomos pagalbinės viešųjų pirkimų veikla, tampa tiekėjais šias paslaugas įsigijusių perkančiųjų organizacijų atžvilgiu) gauna ekonominę naudą, su jais perkančioji organizacija turi sudaryti viešojo pirkimo-pardavimo sutartį. Taigi, perkančioji organizacija, norėdama įsigyti atlygintines pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos paslaugas, privalo vykdyti viešojo pirkimo procedūras, išskyrus atvejus, kai tokios paslaugos yra įsigijamos iš CPO katalogo (*detalesnė žiūrėti [VPI 27](#) straipsnio komentare*).

24. [VPI 2](#) straipsnio 24 dalyje⁸³ yra pateikta paslaugų viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąvoka, nurodant, kad paslaugų viešojo pirkimo-pardavimo sutartis yra sutartis, kurios dalykas yra paslaugų, išskyrus nurodytų [VPI 2](#) straipsnio 26 dalyje, teikimas.

ES lygmeniu paslaugų viešojo pirkimo-pardavimo sutartimis siekiama įgyvendinti laisvo paslaugų judėjimo principą, užtikrinant kuo didesnę konkurenciją, be jokių apribojimų⁸⁴.

Iš pirmiau nurodytos paslaugų viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąvokos matyti, kad paslaugų viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi laikoma tik:

- 3) viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, t. y. sutartis, atitinkanti [VPI 2](#) straipsnio 44 dalyje nustatytus kriterijus (*detalesnė žiūrėti [VPI 2](#) straipsnio 44 dalies komentare*),
- 4) viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, kurios dalykas yra paslaugų teikimas.

Paslauga yra laikoma bet kokia savarankiška, paprastai už užmokestį atliekama ūkinė komercinė veikla⁸⁵, pavyzdžiui, sveikatos priežiūros ir farmacijos, finansinės, teisinės, elektroninių ryšių, transporto, laikinojo įdarbinimo, notarų ir antstolių, teisinės, kinematografinės ir kitos paslaugos⁸⁶. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad tais atvejais, kai paslaugas perkančioji organizacija įsigyja netaikydama [VPI](#) nustatytų reikalavimų [VPI 6](#) straipsnio pagrindu, tokios sutartys nėra laikomos viešojo pirkimo-pardavimo sutartimis (*detalesnė žiūrėti [VPI 6](#) straipsnio komentare*).

⁸³ Koncentuojamos [VPI 2](#) straipsnio 24 dalies normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 2 straipsnio 1 dalies 9 punktą.

⁸⁴ ES T 2014 m. gruodžio 11 d. sprendimas byloje *Azienda sanitaria locale n. 5 „Spezzino“ ir kt.*, [C-113/13](#).

⁸⁵ [Lietuvos Respublikos paslaugų įstatymo](#) 2 straipsnio 10 dalis.

⁸⁶ [Lietuvos Respublikos paslaugų įstatymo](#) 1 straipsnio 3 dalis.

Paslaugomis nėra laikoma prekių nuoma, finansinė nuoma (lizingas), pirkimas išsimokėtinai. Taip pat visos su prekės įsigijimu susijusios pristatymo, montavimo, diegimo ir kitos jų parengimo naudoti paslaugos^{87,88} ([VPI 2 straipsnio 26 dalis](#), *detaliau žiūrėti [VPI 2 straipsnio 26 dalies komentarą](#)*).

Tuo atveju, jeigu sudaroma viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi įsigijamos tiek prekės, tiek ir paslaugos arba darbai, sutarties rūšis (sutarčiai taikytinos teisės normos) nustatoma, atsižvelgiant į atitinkamos mišrios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties objekto dalies vertę (*detaliau žiūrėti [VPI 11 straipsnio komentarą](#)*).

Paslaugų viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi taip pat laikoma ir tokia sutartis, kuria perkančioji organizacija ne tik įsigyja atitinkamas paslaugas, tačiau ir įgyja sutarties įvykdymui būtinas priimti priešpriešines prievoles, kurios sudaro ar gali sudaryti visiškai atskiros sutarties dalyką, pavyzdžiui, perkančioji organizacija paslaugų teikėjui išnuomoja paslaugų teikimui būtiną įrangą⁸⁹.

25. [VPI 2 straipsnio 25 dalyje](#)⁹⁰ yra apibrėžti subjektai, kurie yra laikomi perkančiosiomis organizacijomis, taip pat sąlygos, kurių atitikties lemia perkančiosios organizacijos statuso įgijimą. Subjektai, turintys perkančiosios organizacijos statusą, privalo laikytis nacionalinių ir ES viešųjų pirkimų teisės normų, atitinkamai – pirkimai, vykdomi ne perkančiųjų organizacijų, nėra laikomi viešaisiais pirkimais [VPI](#) prasme. Tinkamas perkančiosios organizacijos statuso nustatymas reikšmingas pačioms perkančiosioms organizacijoms, siekiančioms teisėtai sudaryti sandorius dėl prekių, paslaugų ar darbų įsigijimo. Be to, tai svarbu ir tiekėjams, kurie gali apskusti perkančiosios organizacijos (nors tokia ji savęs nelaikė) veiksmus, pavyzdžiui, viešojo pirkimo konkurso nepaskelbimą, ir taip siekti su kitais tiekėjais varžytis dėl viešojo pirkimo sutarties sudarymo⁹¹.

Pagal [VPI 2 straipsnio 25 dalį](#) yra išskiriamos dvi subjektų, laikytinų perkančiosiomis organizacijomis, kategorijos, tai – valstybės ar savivaldybės institucijos ([VPI 2 straipsnio 25 dalies 1 punktas](#)) ir viešieji ar privatus juridiniai asmenys, atitinkantys [VPI 2 straipsnio 25 dalyje](#) nurodytus kriterijus ([VPI 2 straipsnio 25 dalies 2 punktas](#)). Taip pat perkančiosiomis organizacijos laikomos ir valstybės ar savivaldybių institucijų ir (arba) viešųjų ir privačiųjų juridinių asmenų, kurie laikytini perkančiosiomis organizacijomis, asociacijos ([VPI 2 straipsnio 25 dalies 3 punktas](#)).

1) Valstybės ar savivaldybės institucijos

Pirmoji subjektų, kvalifikuotinų perkančiosiomis organizacijomis, kategorija – [VPI 2 straipsnio 25 dalies 1 punkte](#) nurodytos valstybės ar savivaldybės institucijos.

⁸⁷ EST 2009 m. birželio 11 d. sprendimas byloje *Hans & Christophorus Oymanns*, [C-300/07](#).

⁸⁸ LAT 2011 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-119/2011](#).

⁸⁹ LAT 2018 m. spalio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-383-469/2018](#).

⁹⁰ Komentuojamos [VPI 2 straipsnio 25 dalies](#) normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES 2 straipsnio 1 dalies 1 ir 4 punktų](#) nuostatas.

⁹¹ LAT 2009 m. liepos 29 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga Nr. [A-3](#). Teismų praktika. 2009.

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje išaiškinta, kad valstybė savo funkcijas vykdo per atitinkamų institucijų sistemą, apimančią, visų pirma, valstybės institucijas; savo funkcijas valstybė taip pat gali tam tikra apimtimi vykdyti per kitas (ne valstybės) institucijas, kurioms pagal įstatymus yra pavesta (patikėta) vykdyti tam tikras valstybės funkcijas arba kurios tam tikromis įstatymuose apibrėžtomis formomis ir būdais dalyvauja vykdančios valstybės funkcijas⁹².

Pagal [Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo](#) 4 straipsnį į valstybės ar savivaldybės valdymo institucijų sąvoką patenka visos viešojo administravimo institucijos: centriniai ir teritoriniai valstybinio administravimo subjektai (institucijos) ir savivaldybių administravimo subjektai (institucijos).

Kitaip tariant, perkančiosiomis organizacijomis visų pirma yra laikomos visos valstybės ar savivaldybių institucijos, įstaigos ir (ar) organizacijos, kurios įgyvendina tam tikrą viešąją funkciją, kurių veikla yra skirta viešajam interesui tenkinti ir viešojo administravimo veiklai įgyvendinti.

Tačiau ypatingai svarbu pažymėti, kad perkančiosios organizacijos statusui pripažinti nebūtinai reikia, kad subjektas formaliai įeitų į valstybės ar savivaldybės administracijos sudėtį. Siekiant užtikrinti įsisteigimo laisvę ir laisvo paslaugų judėjimo principą, perkančiosios organizacijos sąvoka turi būti aiškinama pagal funkcinį metodą⁹³. Tai reiškia, kad subjektas savo veikla turėtų įgyvendinti viešojo administravimo funkciją ir (arba) šiam subjektui būtų patikėta bent iš dalies vykdyti veiklą, susijusią su šios funkcijos įgyvendinimu, ir (arba) viešųjų interesų tenkinimu⁹⁴. Kitaip tariant, lemiamą rolę turi juridinio asmens veiklos turinys, funkcija, o ne jo įsisteigimo forma. Dėl to iš esmės nėra skirtumo, kokių teisiniu pagrindu yra sukurtas perkančiosios organizacijos statusą turintis subjektas. Teismų praktikoje išaiškinta, kad subjektas, kurio įsteigimą ir funkcijas įtvirtina įstatymas ir kuris didžiąja dalimi priklauso nuo viešosios valdžios bei teikia viešąsias paslaugas, priskirtinas valstybės aparatui, net jeigu formaliai jis ir neįeina į valstybės aparato sudėtį ir net nepaisant aplinkybės, kad šis subjektas neturi teisinio subjektiškumo⁹⁵.

Taigi, svarbiausia, kad subjektas savo veikla įgyvendintų viešojo administravimo funkciją⁹⁶ ir (arba) šiam subjektui būtų patikėta bent iš dalies vykdyti veiklą, susijusią su šios funkcijos įgyvendinimu ir (arba) viešųjų interesų tenkinimu. Dėl to, pavyzdžiui, įvairios viešosios įstaigos, įsteigtos prie valstybinių įstaigų (ar veikiančios kaip savarankiški subjektai, pavyzdžiui, kaip CPJ⁹⁷) ar valstybės arba savivaldybės įmonės laikytinos perkančiosiomis organizacijomis [VII](#) prasme⁹⁷.

⁹² Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo [2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas](#).

⁹³ ESTT 1999 m. lapkričio 10 d. sprendimas byloje *Gemeente Arnhem ir Gemeente Rheden / BFI Holding*, [C-360/96](#); 2001 m. sausio 1 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Prancūziją*, [C-237/99](#).

⁹⁴ ESTT 1988 m. rugsėjo 20 d. sprendimas byloje *Gebroeders Beentjes BV prieš Nyderlandus*, [C-31/87](#); 1998 m. rugsėjo 17 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Belgiją*, [C-323/96](#); 1998 m. gruodžio 17 d. sprendimas byloje *Teoranta*, [C-352/96](#).

⁹⁵ ESTT 1988 m. rugsėjo 20 d. sprendimas byloje *Gebroeders Beentjes BV prieš Nyderlandus*, [31/87](#).

⁹⁶ Pagal [Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo](#) 3 straipsnio 1 dalį viešasis administravimas – įstatymais ir kitais teisės aktais reglamentuojama valstybės ir vietos savivaldos institucijų, kitų įstatymais įgaliotų subjektų vykdomoji veikla, skirta įstatymams, kitiems teisės aktams, vietos savivaldos institucijų sprendimams įgyvendinti, numatytoms viešosioms paslaugoms administruoti.

⁹⁷ LAT 2009 m. liepos 29 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga [Nr. A-3](#). Teismų praktika. 2009.

2) Viešieji ar privatieji juridiniai asmenys

Antroji subjektų, kvalifikuotinių perkančiosiomis organizacijomis, kategorija – viešieji ar privatieji juridiniai asmenys, išskyrus valstybės ar savivaldybės institucijas, kurie atitinka [VPI](#) 25 straipsnio 2 punkte nurodytus požymius (sąlygas).

[VPI](#) 2 straipsnio 25 dalies 2 punkte vartojama sąvoka *viešasis ar privatusis juridinis asmuo* atitinka [Direktyvos 2014/24/ES](#) 2 straipsnio 1 dalies 1 punkte vartojamą sąvoką *viešosios teisės reglamentuojami subjektai*, todėl šios sąvokos yra vartotinės kaip sinonimai, atitinkamai aktuali bei taikytina ir abi šias sąvokas aiškinanti teismų praktika. Nuosekliai formuojamoje teismų praktikoje išaiškinta, kad sąvoka *įstaigos, kurių veiklą reglamentuoja viešoji teisė* yra aiškinama pagal funkcinį metodą⁹⁸. Taikant funkcinį metodą, subjektas priskirtinas įstaigai, kurio veiklą reglamentuoja viešoji teisė, tada, kad (i) jis turi teisinį subjektiškumą, t. y. juridinio asmens statusą (ii) yra sukurtas turintis tikslą tenkinti ne komercinio ir ne pramoninio pobūdžio interesus, (iii) yra glaudžiai susijęs su valstybe ar jos institucija⁹⁹.

Taigi, tiek [VPI](#) 2 straipsnio 25 dalies 2 punktas, tiek aktuali teismų praktika lemia, kad tam, jog ūkio subjektas, kuris nėra valstybės ar savivaldybės institucija, būtų pripažintas perkančiąja organizacija, turi egzistuoti trys kumuliatyvos (privalomos visos kartu) sąlygos: *pirma*, subjektas turi turėti juridinio asmens statusą; *antra*, ūkio subjektas turi būti įsteigtas specialiai viešiesiems interesams tenkinti ir ūkio subjekto vykdoma veikla, skirta viešiesiems interesams tenkinti, turi būti nekomercinio ir ne pramoninio pobūdžio; *trečia*, ūkio subjektas finansine ir (arba) valdymo, ir (arba) kontrolės prasme (alternatyvūs kriterijai) turi būti priklausomas nuo valstybės (savivaldybės) institucijų ar kitų perkančiųjų organizacijų. ESTT ne kartą yra pažymėjęs, kad jei netenkinama bent viena iš nurodytų sąlygų, subjektas negali būti pripažintas *įstaiga, kurios veiklą reglamentuoja viešoji teisė*, taigi ir perkančiąja organizacija¹⁰⁰.

Pirmoji privaloma ūkio subjekto pripažinimo perkančiąja organizacija sąlyga yra susijusi su teisiniu subjektiškumu, t. y. juridinio asmens statusu. Kaip matyti iš [VPI](#) 25 straipsnio 2 punkte vartojamos sąvokos *viešieji ar privatieji juridiniai asmenys*, perkančiąja organizacija gali būti pripažintas tik juridinis asmuo. [CK](#) 2.34 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad visi juridiniai asmenys yra skirstomi į viešuosius ir privačiuosius juridinius asmenis. Atsižvelgiant į tai, kad nurodytas skirstymas apima visus juridinius asmenis, vertinant juridinio asmens kvalifikavimo perkančiąja organizacija galimybę, neturi praktinės reikšmės tai, ar juridinis asmuo yra viešasis ar privatusis.

Antroji privaloma viešojo ar privataus juridinio asmens pripažinimo perkančiąja organizacija sąlyga yra susijusi su juridinio asmens vykdomos veiklos tikslu – juridinio asmens veikla ar jos dalis turi būti skirta specialiai viešiesiems interesams tenkinti.

Sąvokos *specialiai* vartojimas rodo ES teisės aktų leidėjo ketinimą privalomas viešųjų pirkimų teisės normas taikyti tik subjektams, įsteigtiems siekiant specialaus tikslo – tenkinti viešojo intereso poreikius¹⁰¹. ESTT yra nurodęs, kad perkančioji organizacija yra įsteigta

⁹⁸ ESTT 2001 m. vasario 1 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Prancūziją*, Nr. [C-237/99](#).

⁹⁹ ESTT 2005 m. sausio 13 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Ispaniją*, Nr. [C-84/03](#).

¹⁰⁰ ESTT 2003 m. gegužės 22 d. sprendimas byloje *Korhonen ir kt.*, [C-18/01](#); 2008 m. balandžio 10 d. sprendimas byloje *Ing. Aigner*, [C-393/06](#).

¹⁰¹ ESTT 2017 m. spalio 5 d. sprendimas byloje *LitSpecMet*, [C-567/15](#).

specialiems viešiesiems interesams tenkinti, jeigu tokio juridinio asmens veikla skirta visuomenės (viešųjų) interesų tenkinimui¹⁰². Be to, viešųjų interesų tenkinimas nustatomas tais atvejais, kai subjekto veikla skirta poreikiams, glaudžiai susijusiems su valstybės instituciniu veikimu¹⁰³, socialinės gerovės, kurios garantija yra valstybės atsakomybė, prielaidų sudarymui ir plėtojimu¹⁰⁴ arba kitais analogiškais tikslais, tenkinti.

Viešasis interesas apima pagrindinius principus, kuriais grindžiama valstybės teisinė sistema, valstybės ir visuomenės funkcionavimas. Viešojo intereso sąvoka yra vertinimojo pobūdžio, jos turinys gali būti atskleidžiamas tik analizuojant konkrečios bylos aplinkybes. Bendrąja prasme viešieji interesai reiškia naudą visuomenei ar jos daliai, žmonių gerovę¹⁰⁵. Tai gali būti, pavyzdžiui, specialaus registro, atliekų tvarkymo ir utilizavimo, aplinkos apsaugos užtikrinimo, socialinių, sveikatos priežiūros paslaugų teikimo veikla ir pan.

Taigi, kai kalbama apie veiklą, specialiai skirtą viešajam interesui tenkinti, svarbiausias vertinimo kriterijus yra turinys, o ne forma. Nesvarbu, kad konkrečią veiklą vykdo teisine prasme privatus juridinis asmuo – UAB, AB ir pan., taip pat tai, kad jo veikla pagal įstatus ir kitus steigimo dokumentus yra grindžiama pelno siekimu bei organizuojama pagal vadybos standartus ir praktiką, būdingą pažangiai privačiai tame sektoriuje veikiančiai bendrovei. Esminis reikalavimas tokiems atvejais yra teisingai įvertinti (taikant ne tik teises, bet taip pat vadybos ir ekonomikos žinias), ar savo kasdiene veikla tas objektas įgyvendina (užtikrina) viešąjį interesą. Atsakymas yra paprastas, kai tam tikra veikla pasižymi išimtinė teise ar yra licencijuojama. Pavyzdžiui, šilumos energijos tiekimas nekelia klausimų dėl savo viešojo pobūdžio ir svarbos, ypač kai kainodara taip pat yra reguliuojama valstybės. Arba bendrovės priskyrimas prie strateginių valstybės bendrovių pagal vietos norminius aktus.

Teismų pasisakyta, kad sprendžiant, ar tam tikra veikla atitinka viešuosius interesus, nesvarbu, jog visuotinės svarbos poreikius tenkina ar gali tenkinti kiti ūkio subjektai; svarbu, kad kalbama apie poreikius, kuriuos valstybė ar vietos valdžios institucija nusprendžia dėl visuotinės svarbos priežasčių iš esmės patenkinti pačios arba kurių atžvilgiu jos ketina išsaugoti lemiamą įtaką¹⁰⁶.

Praktikoje pradeda ryškėti tendencija sąvoką *specialiai viešajam interesui tenkinti* aiškinti plačiai bei atsižvelgiant į funkcinį metodą. Pavyzdžiui, ESTT *LitSpecMet* sprendime¹⁰⁷ yra pažymėjęs, kad, atsižvelgiant į tai, jog ūkio subjektas tiekia prekes ir teikia paslaugas, skirtas patronuojančios bendrovės veiklai, tenkinančiai viešąjį interesą, užtikrinti, galėtų būti vertinama, kad toks ūkio subjektas buvo įsteigtas siekiant specialaus tikslo – viešųjų interesų tenkinimo, nors ir netiesiogiai (per patronuojančią bendrovę). ESTT generalinis advokatas aptariamoje *LitSpecMet* byloje nurodė, kad apskritai nėra lengva nustatyti, kada tam tikros ekonominės veiklos paskirtis yra tenkinti viešojo intereso poreikius (pati ši frazė jau yra

¹⁰² ESTT 1994 m. gruodžio 10 d. sprendimas byloje *Merci convenzionali porto di Genova SpA v Siderurgica Gabrielli*, C-179/90.

¹⁰³ ESTT 1998 m. sausio 15 d. sprendimas byloje *Mannesmann Anlagenbau Austria AG ir kt. prieš Strohal Rotationsdruck*, C-44/96.

¹⁰⁴ Tokio tipo poreikių spektras ESTT jurisprudencijoje yra labai platus. Pavyzdžiui, jis apima nuo šildymo tiekimo aplinką tausojančiu būdu (2008 m. balandžio 10 d. sprendimas byloje *Ing. Aigner*, C-393/06) iki privačių žmonių steigimo tam tikroje teritorijoje skatinimo (2003 m. gegužės 22 d. sprendimas byloje *Korhonen ir kt.*, C-18/03).

¹⁰⁵ LAT 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-155/2011](#).

¹⁰⁶ LAT 2015 m. gegužės 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-324-378/2015](#); 2017 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-182-969/2017](#).

¹⁰⁷ ESTT 2017 m. spalio 5 d. sprendimas byloje *LitSpecMet*, C-567/15.

miglota ir daugiareikšmė), o dar sunkiau yra apibrėžti, koku mastu iš principo privačios ir komercinio pobūdžio veiklos ir visuotinės svarbos veiklos sąsaja lemia tai, kad pirmoji įgyja antrosios pobūdį. Šio supanašėjimo padariniai nėra nereikšmingi: privatus ekonominės veiklos vykdytojas, kaip būtinas perkančiosios organizacijos partneris, taptų visuotinės svarbos veiklos vykdytoju, galbūt to net nesuvokdamas¹⁰⁸. Bet koku atveju akivaizdu, kad siekiant pripažinti, jog vienas subjektas vykdo viešąjį interesą užtikrinančią veiklą dalyvaudamas kito subjekto tokio pobūdžio veikloje, turi būti nustatytas glaudus šių subjektų tarpusavio ryšys, pavyzdžiui, pateisinantis vidaus sandorių sudarymo galimybę.

Tačiau vien aplinkybė, kad juridinio asmens veikla yra specialiai skirta (tiesiogiai ar netiesiogiai) viešiesiems interesams tenkinti, savaime nelemia tokio juridinio asmens kvalifikavimo perkančiąja organizacija. [VPI](#) 2 straipsnio 25 dalies 2 punkte vartojamas patikslinimas (sąvoka) *nekomercinio ir nepramoninio pobūdžio* reiškia, kad įstatymų leidėjas turėjo tikslą išskirti tokius interesus, kurie yra ne komercinio ar pramoninio pobūdžio, t. y. nurodytas pobūdis yra tikslinantis viešųjų interesų kriterijus. Vadinasi, esama ir tokių viešųjų interesų ar juridinių asmenų ir jų veiklos, kuri yra komercinio ar pramoninio pobūdžio ir todėl dėl jų toks subjektas neįgyja perkančiosios organizacijos statuso¹⁰⁹. Dėl to, vertinant, ar subjektas gali būti pripažintas perkančiąja organizacija, pirma, reikia vertinti, ar subjekto veikla apskritai tenkina viešąjį interesą, ir antra – ar ši veikla yra nekomercinio ir nepramoninio pobūdžio¹¹⁰.

Sąvoka *viešieji interesai*, neturintys komercinio ar pramoninio pobūdžio priklauso ES teisei ir turi būti aiškinama savarankiškai ir vienu dvi visose valstybėse narėse¹¹¹. Viešaisiais interesais, neturinčiais komercinio ar pramoninio pobūdžio, pripažįstami tokie poreikiai, kurie, *pirma*, tenkinami kitu nei vertybių ir paslaugų pasiūlymo (oferta) rinkai būdu, ir, *antra*, kurių atžvilgiu visuomeninio intereso sumetimais valstybė pati ar per kitą kontroliuojamą subjektą, nesvarbu, ar jo veikla reguliuojama privatinės ar viešosios teisės, nusprendžia patenkinti šiuos poreikius¹¹².

Tačiau nei [VPI](#) 2 straipsnio 25 dalies 2 punkte, nei kitose [VPI](#) nuostatose nėra konkrečiai nurodyta, kokie viešieji interesai yra laikytini nekomercinio ir nepramoninio pobūdžio. Priešingai – [VPI](#) 2 straipsnio 25 dalyje yra aiškiai, tiksliai ir nedviprasmiškai nurodyta, kad kai subjektas vykdo veiklą įprastinėmis rinkos sąlygomis, siekia pelno ir pats prisiima savo veiklos nuostolius, laikoma, kad viešieji interesai, kuriems tenkinti jis įsteigtas arba kuriuos tenkinti jam nustatytas tikslas, yra pramoninio arba komercinio pobūdžio. Teismų praktikoje taip pat išaiškinta, kad nekomercinis viešasis interesas negali būti konstatuojamas, jei įmonė konkrečią veiklą vykdo rinkos konkurencinėmis sąlygomis, siekia gauti su šia veikla susijusį pelną ir prisiima visišką su tuo susijusią atsakomybę¹¹³. Nekomercinio pobūdžio viešieji interesai apima veiklą, kuri neatitinka veikimo rinkos sąlygomis ir dėl kurios reikšmės valstybė siekia išlaikyti esminę kontrolę jos atžvilgiu¹¹⁴.

¹⁰⁸ Generalinio advokato Manuel Campos Sanchez-Bordona 2017 m. balandžio 27 d. išvada byloje *LitSpecMet*, [C-667/15](#).

¹⁰⁹ ESTT 2001 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Agorà ir Excelsior*, [C-223/99](#) ir [C-260/99](#).

¹¹⁰ ESTT 2003 m. gegužės 22 d. sprendimas byloje *Korhonen ir kt.*, [C-18/01](#).

¹¹¹ ESTT 2003 m. vasario 27 d. sprendimas byloje *Adolf Truley*, [C-373/00](#).

¹¹² ESTT 2003 m. gegužės 22 d. sprendimas byloje *Korhonen ir kt.*, [C-18/01](#).

¹¹³ *Ten pat.*

¹¹⁴ ESTT 1998 m. lapkričio 10 d. sprendimas byloje *Gemeente Arnhem v BFI Holding*, [C-360/96](#).

Taigi, vertinant, ar viešieji interesai, kuriems tenkinti skirta privataus ar viešojo juridinio asmens vykdoma veikla, yra nekomercinio ir nepramoninio pobūdžio, būtina įvertinti, įskaitant, bet neapsiribojant, ar ūkio subjektas veiklą vykdo įprastinėmis rinkos sąlygomis, ar siekia pelno, ar pats prisiima savo veiklos nuostolius¹¹⁵. Kitaip tariant, viešųjų interesų neturinčių komercinio ar pramoninio pobūdžio, buvimas ar nebuvimas turi būti nustatomas vertinant teisinių ir faktinių veiksmų visumą, nė vienam iš kriterijų nenustatant didesės svarbos už kitus. Tokiais veiksniais gali būti aplinkybės, nulėmusios subjekto sukūrimą (įsteigimą), sąlygos, kuriomis jis vykdo savo veiklą, įskaitant išplėtotos konkurencijos lygį rinkoje, t. y. ar subjektas veikia konkurencinėje aplinkoje su privačiomis įmonėmis¹¹⁶, ar valstybė paprastai pati pasirenka tenkinti tokius poreikius, kuriuos tenkinti subjektas, ar jokiais kitais būdais šių poreikių rinka negali patenkinti, pelno kaip (ne)pagrindinio tikslo siekimas, aplinkybės, kurios parodo, ar subjektas savo veikloje vadovaujasi produktyvumo ir kainų efektyvumo kriterijais, ar subjektas prisiima ekonominę riziką dėl savo veiklos, ar galimi nuostoliai padengiami valstybės, ir kt.¹¹⁷ ESTT yra išaiškinęs, kad nors subjektas siekia savo sąnaudas dengti iš gaunamų lėšų, tačiau jeigu egzistuoja mechanizmas, kurio pagalba gali būti dengiami nuostoliai iš viešųjų lėšų, laikoma, kad yra neprisiriimama su veikla susijusi rizika¹¹⁸. ESTT taip pat yra pasisakęs, kad finansinė rizika taip pat laikoma neprisiriimta, kai valstybė turi teisę įsikišti, kad būtų išvengta bankroto ar priverstinio likvidavimo¹¹⁹.

Šiame kontekste pabrėžtina, kad ESTT *LitSpecMet* byloje¹²⁰, pasisakydamas dėl veiklos, skirtos specialiai nekomercinio ir nepramoninio pobūdžio viešiesiems interesams tenkinti, pažymėjo šią sąvoką apibūdinantį kriterijų – veikimas, vadovaujantis ne ekonominiais, o kitais interesais, t. y. nurodė, kad subjektas veikia vadovaudamasis ne ekonominiais, o kitais interesais. Nors ESTT nei nurodytoje, nei kitose bylose nepaaiškino tokio kriterijaus reikšmės, manytina, kad tai reiškia būtent veikimą nesant savarankiškumo, veikimą pagal valstybės ar savivaldybės institucijų ar kitų perkančiųjų organizacijų nurodymus, sprendimų priėmimą ne vadovaujantis rinkos kriterijais, remiantis išimtinais verslo logika.

Pavyzdžiui, LAT praktikoje pripažinta, kad LITEXPO vykdoma veikla, kurios tikslai, nustatyti teisės aktuose, be kitko, yra ir Lietuvos valstybės reprezentavimas Lietuvoje ir užsienyje, organizuojant paradas, kongresus, konferencijas, taip pat valstybinės reikšmės renginius, skatinant Lietuvos žinomumą ir turizmą, kvalifikuotina kaip veikla (jos dalis), kuri yra skirta specialiai viešiesiems interesams. Tuo tarpu aplinkybė, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu pagrindu valstybė turi teisę nuspręsti dėl LITEXPO organizuojamų konferencijų bei reprezentacinių renginių, t. y. LITEXPO neturi teisės atsisakyti suteikti paslaugas, lemia, kad dalis LITEXPO veiklos nėra komercinio pobūdžio, ši veikla nėra vykdoma laisvosios valia, o yra viešosios valdžios sprendimų rezultatas, todėl – nekomercinio ir nepramoninio pobūdžio¹²¹.

VPI 25 straipsnio 2 punkte vartojamas teiginys *jeigu visa ar tam tikra veiklos dalis yra skirta specialiai nekomercinio ir nepramoninio pobūdžio viešiesiems interesams tenkinti* reiškia, kad ūkio subjektą kvalifikuojant perkančiąja organizacija nėra būtina, kad išimtina

¹¹⁵ ESTT 2017 m. spalio 5 d. sprendimas byloje *LitSpecMet*, [C-567/15](#).

¹¹⁶ ESTT 1998 m. lapkričio 10 d. sprendimas byloje *Gemeente Arnhem v BFI Holding BV*, ECR, [C-360/96](#).

¹¹⁷ ESTT 2003 m. spalio 16 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Ispaniją*, [C-283/00](#).

¹¹⁸ ESTT 2001 m. gegužės 10 d. sprendimas sujungtose bylose *Agorà ir Excelsior*, [C-223/99](#) ir [C-260/99](#).

¹¹⁹ ESTT 2003 m. gegužės 22 d. sprendimas byloje *Korhonen ir kt.*, [C-18/01](#).

¹²⁰ ESTT 2017 m. spalio 5 d. sprendimas byloje *LitSpecMet*, [C-567/15](#).

¹²¹ LAT 2016 m. kovo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-175-415/2016](#).

visa ūkio subjekto veikla būtų skirta nekomercinio ir nepramoninio pobūdžio viešiesiems interesams tenkinti¹²². Dėl perkančiosios organizacijos, sukurtos tenkinti viešuosius interesus, neturinčius komercinio ar pramoninio pobūdžio, teismų išplėtotą vadinamoji *infekcijos teorija*, pagal kurią tokie subjektai, vykdantys nors ir mažą savo veiklos dalį, turinčią viešojo intereso požymių (t. y. atitinkamai didžioji jų vykdomos ekonominės veiklos dalis yra grynai komercinė), priskirtini perkančiosioms organizacijoms¹²³. Ši teorija grindžiama tuo, kad subjektui, sukurtam specialiai viešajam interesui tenkinti, nedraudžiama užsiimti kita veikla, dėl kurios pobūdžio ir masto jis nepraranda savo perkančiosios organizacijos statuso. Aplinkybė, kad viešojo intereso tenkinimas sudaro tik palyginti labai mažą subjekto veiklos dalį, teisiškai nėra reikšminga, jei šis subjektas tenkina visuomeninius poreikius, kuriuos jis specialiai yra įpareigotas tenkinti. Nesvarbu ir tai, kad tokios perkančiosios organizacijos tvarko atskirą apskaitą ir siekia atskirti veiklą, kurią vykdo tam, kad patenkintų visuotinės svarbos poreikius, ir konkurencijos sąlygomis vykdomą veiklą¹²⁴.

Pabrėžtina, kad infekcijos teorija netaikoma vertikalčiai. Perkančiosios organizacijos statuso nustatymo ir priskyrimo aspektu nekomercinio ir nepramoninio pobūdžio viešieji interesai „užkrečia“ šio subjekto vykdomas kitokio pobūdžio veiklas (horizontalus infekcijos teorijos taikymas). Tačiau tam, kad subjektui būtų pripažintas perkančiosios organizacijos statusas, nepakanka, kad jis būtų įsteigtas perkančiosios organizacijos, jei šis subjektas atlieka veiklą, neskirtą viešajam interesui, kuri yra nekomercinio ar pramoninio pobūdžio, tenkinti. Taigi „užsikrėsti“ gali vieno subjekto skirtingos veiklos, o ne vienas subjektas nuo kito. Kita vertus, kaip nurodyta pirmiau, tam tikrais atvejais „užkrėtimas“ gali būti pripažintas tuomet, kai dviejų subjektų veiklos yra glaudžiai susijusios (viena kita aptarnaujančios). Vis tik ir tokiu atveju „užkrėtimas“ vyksta dėl veiklų tarpusavio ryšio, o ne tik dėl to, kad subjektas įsteigtas perkančiosios organizacijos.

Sprendžiant perkančiosios organizacijos statuso nustatymo klausimą, reikšmingas ir viešųjų interesų (kurie yra nekomercinio ir nekomercinio pobūdžio) tenkinimo pradžios aspektas. Subjektas, kuris nebuvo iš pradžių įsteigtas viešiesiems interesams tenkinti, bet vėliau prisiėmė pareigų, susijusių su viešųjų interesų tenkinimu, atitinka sąlygą (viešieji interesai, kurie yra nekomercinio ir nekomercinio pobūdžio), apibūdinančią subjektą, kurio veiklą reglamentuoja viešoji teisė. Viešųjų pirkimų teisės normos nebūtų efektyvios, jei išimtinai, atsižvelgiant tik į viešųjų interesų tenkinimo pradžią, subjektas galėtų būti neįtraukiamas į subjektų, kurie valdomi vadovaujantis viešąja teise, sąrašą. Egzistuojanti pareiga, susijusi su viešųjų interesų tenkinimu, turi būti objektyviai nustatyta, todėl nereikšminga, kad subjekto įstatuose nebuvo padaryta pakeitimų dėl praktinių veiklos pasikeitimų. Nors įstatatai ir nebuvo formaliai pakeisti, kad rodytų praktinius veiklos pasikeitimus, viešųjų interesų tenkinimą galima objektyviai nustatyti¹²⁵.

Tačiau tuo atveju, jeigu subjektas buvo perkančioji organizacija dėl savo vykdomos veiklos pobūdžio ir finansinio, valdymo arba kontrolės priklausomumo nuo valstybės, tačiau faktiškai nustojo vykdyti veiklą, skirtą specialiai nekomercinio ir nepramoninio pobūdžio interesų tenkinimui, toks faktinis veiklos pobūdžio pasikeitimas, neatlikus atitinkamų teisinių

¹²² LAC 2016 m. kovo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-175-415/2016](#).

¹²³ ESTT 1998 m. sausio 15 d. sprendimas byloje *Mannesmann Anlagenbau Austria ir kt. / Strohal Rotationsdruck*, [C-44/96](#).

¹²⁴ ESTT 2008 m. balandžio 10 d. sprendimas byloje *Ing. Aigner*, [C-393/06](#).

¹²⁵ ESTT 2002 m. gruodžio 12 d. sprendimas *Universale-Bau ir kt.*, [C-470/99](#).

veiksmų, pavyzdžiui, nepakeitus įstatų, savaime nelemtų perkančiosios organizacijos statuso pasikeitimo (praradimo). Nurodytą vertinimą pagrindžia tai, kad teisiškai neįforminus veiklos pobūdžio pasikeitimo išlieka galimybė, kad ūkio subjektas ateityje bus įpareigotas vykdyti atitinkamą veiklą, skirtą nekomercinio ir nepramoninio pobūdžio viešųjų interesų tenkinimui, bei negalės atsisakyti tokią veiklą vykdyti¹²⁶.

Be jau aptartų būtinų viešojo ar privataus juridinio asmens pripažinimo perkančiąja organizacija sąlygų, pagal [VPI](#) 2 straipsnio 25 dalies 2 punktą turi būti nustatoma ir trečioji privaloma sąlyga – ūkio subjekto finansinė ir (arba) valdymo, ir (arba) kontrolės priklausomybė nuo valstybės (savivaldybės) institucijų ar kitų perkančiųjų organizacijų. Pabrėžtina, kad nurodyti priklausomybės kriterijai yra alternatyvūs, kas reiškia, jog pakanka nustatyti bent vieno iš jų egzistavimą.

Vertinant ūkio subjekto finansinę ir (arba) valdymo ir (arba) kontrolės priklausomybę nuo valstybės (savivaldybės) institucijų ar kitų perkančiųjų organizacijų, taikytinas ESTT praktikoje suformuotas priklausomumo testas: aktuali ir reali įtaka juridinio asmens valdymui, įgyvendinamos juridinio asmens strategijos ir jo veiklos priežiūros lygis; juridinio asmens valdymas ir finansavimas – kiekybinis kriterijus, o jo valdymo priežiūra – kokybinis kriterijus; bent dalinis juridinio asmens finansavimas gali būti laikomas teigiamu priklausomumo testo rezultatu¹²⁷. Nurodytas priklausomumo testas įtvirtintas [VPI](#) 2 straipsnio 25 dalies 2 punkto a, b, c papunkčiuose.

Pagal [VPI](#) 2 straipsnio 25 dalies 2 punkto a papunktį finansinė ūkio subjekto priklausomybė nuo valstybės (savivaldybės) institucijų ar kitų perkančiųjų organizacijų yra nustatoma tada, kai jo veikla yra daugiau kaip 50 procentų finansuojama iš valstybės ar savivaldybių biudžetų arba kitų valstybės ar savivaldybių fondų lėšų, arba kitų [VPI](#) 2 straipsnio 25 dalyje nustatytų viešųjų ar privačiųjų juridinių asmenų lėšų.

Taikant nurodytą [VPI](#) 2 straipsnio 25 dalies 2 punkto a papunktį, svarbu nustatyti finansavimo šaltinį. Pabrėžtina, kad net ir tuo atveju, kai subjektas nėra tiesioginis valstybinio finansavimo adresatas, bet netiesiogiai naudojasi šiuo finansavimu, laikoma, kad toks subjektas finansuojamas valstybės. Dėl to, pavyzdžiui, studentų stipendijos, subsidijos, skirtos tyrimo darbams remti, yra valstybinis universiteto finansavimas. Vertinant finansavimo prigimtį, svarbu atsižvelgti į subjekto finansuojamos veiklos pobūdį (ar jis komercinis ar ne) ir jo dalį visoje veikloje. Dėl to valstybinio finansavimo pobūdis priklausys nuo to, ar valstybės finansuojamas subjektas už šį finansavimą suteikia atitinkamą vertybių ekvivalentą. Atsižvelgiant į tai, atlygis už mokslinius tyrimus kaip už konkrečią paslaugą nelaikomas valstybiniu finansavimu¹²⁸. Taigi subjekto finansavimo pobūdžiui nustatyti svarbi jo finansavimo prigimtis – sutartinė ar įstatyminė (norminė).

Sąvoka *veikla yra daugiau kaip 50 procentų finansuojama iš valstybės ar savivaldybių biudžetų arba kitų valstybės ar savivaldybių fondų lėšų*, remiantis ESTT praktika, neturi būti aiškinama kaip reiškianti tiesioginį ryšį tarp finansavimo ir valstybės. Dėl to, jei finansavimą sudaro rinkliavos iš vartotojų, kurių rinkimas teisiškai deleguotas subjektui ir ši rinkliava suvokama naudojantis viešosios valdžios suteiktomis valdingomis galiomis, šis subjektas

¹²⁶ LUT 2016 m. kovo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-175-415/2016](#).

¹²⁷ ESTT 2000 m. spalio 3 d. sprendimas byloje *University of Cambridge*, [C-380/98](#).

¹²⁸ *Ten pat*.

pripažintinas kaip daugiausia iš valstybės lėšų finansuojamu subjektu¹²⁹. Atkreiptinas dėmesys, kad [VPI](#) 2 straipsnio 25 dalies 2 punkto a papunkčio taikymo prasme ES lėšos, Šveicarijos, Norvegijos ir kitų fondų lėšos taip pat įskaitomos į aptariamą finansavimą.

Nei [VPI](#) 2 straipsnio 25 dalies 2 punkto a papunktyje, nei kitose [VPI](#) nuostatose nėra apibrėžta finansavimo laikotarpio pradžia. Jei subjektas finansuojamas iš valstybės lėšų ir kitų finansinių šaltinių arba turi nuosavų lėšų iš vykdomos veiklos (pvz., komercinės), būtina išsiaiškinti, ar valstybė tokį subjektą finansuoja daugiau kaip 50 proc. nuo jo visų turimų lėšų sumos, ar ne. Taikant [VPI](#) 2 straipsnio 25 dalies 2 punkto a papunktį, gali iškilti problema, jei valstybė subjektą finansuoja nereguliariai, skirtingomis apimtimis arba šio subjekto biudžetinių metų viduryje, kai prieš tai buvo nustatyta, kad subjektas neturi perkančiosios organizacijos statuso.

Pagal ESTT praktiką, sprendžiant finansavimo atskaitos taško klausimą, reikia atsižvelgti į teisinio tikrumo principą. Be to, taikant perkančiosios organizacijos statuso nustatymo procedūrą, būtina remtis ir tam tikru šios procedūros numatomumo (nuspėjamumo) kriterijumi, nes tokio subjekto finansavimas įvairiais metais gali būti skirtingas. Labiausiai tinkamas periodas finansavimui apskaičiuoti yra tie biudžetiniai metai, kuriais pradedami pirkimai. Remiantis viešųjų pirkimų teisiniu reguliavimu, vykdydama pareigą paskelbti visus būsimus tam tikrą sumą siekiančius pirkimus, perkančioji organizacija savo statusą išlaiko visus dvylika mėnesių nuo biudžetinių metų pradžios. Dėl to, atsižvelgiant į teisinio tikrumo ir numatomumo principus, perkančiosios organizacijos statusas turi būti nustatomas kasmet ir iš anksto, remiantis biudžetinių metų pradžios rodikliais, prieinamais prieš prasidedant biudžetiniams subjekto metams, net jei jie yra tik preliminarūs apytiksliai (metų pradžioje planuojamas finansavimas)¹³⁰.

Taigi, vienais biudžetiniais metais organizacija gali būti [VPI](#) reglamentuojamas subjektas, t. y. perkančioji organizacija kitais – ne. Atsižvelgiant į ESTT praktiką¹³¹, perkančioji organizacija turi taikyti viešųjų pirkimų procedūras visiems pirkimams, pradėtiems tais biudžetiniais metais, kuriais ji yra perkančioji organizacija. Dėl to, kai pirkimas pradedamas pagal [VPI](#), jis turi būti baigiamas tęsiant [VPI](#) nustatytas procedūras, nepriklausomai nuo to, kad organizacijos statusas pasikeičia¹³². Analogiškai, jeigu subjektas, kuris nebuvo laikomas perkančiąja organizacija dėl to, kad nebuvo finansinė, valdymo ar kontrolės prasme priklausomas nuo valstybės, vykdė atitinkamus pirkimus, kurių metu gavo valstybės finansavimą, lenkiantį perkančiosios organizacijos statuso įgijimą, pradėti pirkimai turėtų būti baigti pagal tas taisykles, pagal kurias buvo pradėti. Tačiau nauji pirkimai atitinkamais biudžetiniais metais privalėtų būti vykdomi jau pagal [VPI](#) reikalavimus, kiek įmanoma objektyviai juo laikantis (pvz., gali būti neįmanoma laikytis reikalavimo dėl pirkimo planų skelbimo).

Pagal [VPI](#) 2 straipsnio 25 dalies 2 punkto b papunktį ūkio subjekto valdymas (kontrolė), kaip priklausomybės nuo valstybės (savivaldybės) institucijų ar kitų perkančiųjų organizacijų kriterijus, yra nustatomas tada, kai ūkio subjektas yra valdomas valstybės ar savivaldybių institucijų arba kitų [VPI](#) 2 straipsnio 25 dalyje nustatytų viešųjų ar privačiųjų juridinių asmenų.

¹²⁹ ESTT 2007 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje *Bayerischer Rundfunk ir kt.*, [C-337/06](#).

¹³⁰ ESTT 2000 m. spalio 3 d. sprendimas byloje *University of Cambridge*, [C-380/98](#).

¹³¹ *Ibid.*

¹³² LAT 2009 m. liepos 29 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga [Nr. A-3](#). Teismų praktika. 2009.

Pagal ESTT praktiką subjekto valdymas yra veiksnys, kuriuo apibrėžiamas jo savarankiškumas ir galimybė savarankiškai veikti rinkoje be valstybės institucijų įtakos jo priimamiems sprendimams. Netgi jei iš teisės aktų nuostatų aiškiai neiškyla valstybės teisės kontroliuoti viešųjų pirkimų vykdymą, valstybė gali šią kontrolę vykdyti mažais mažais netiesiogiai. Dėl to toks subjektas priskirtinas prie valstybės kontroliuojamų¹³³.

Pripažįstama, kad subjekto kontrolė egzistuoja, kai teisės norma nustatomi arba viešojo administravimo institucijos priimami sprendimai dėl gaminamų prekių kainos, kiekio, veiklos pobūdžio, krypties bei tempo, teisės centrinės administracijos atstovui likviduoti šį subjektą, galimybės viešojo administravimo institucijai vykdyti patikras vietoje, atlikti auditus bei teikti iš to išplaukiančius pasiūlymus¹³⁴. Be to, valdymui (kontrolei), kitaip tariant, subjekto nesavarankiškumui, prilyginamas ir tam tikras finansinės priklausomybės aspektas, t. y. atvejais, kai šis subjektas neprisiima finansinės rizikos ir valstybė finansinėmis priemonėmis gali apsaugoti jį nuo likvidavimo¹³⁵.

Pagal [VPI 2](#) straipsnio 25 dalies 2 punkto c papunktį ūkio subjektas yra kontroliuojamas valstybės (savivaldybės) institucijų ar kitų perkančiųjų organizacijų tada, kai turi administraciją, valdymo ar priežiūros organą, kurio daugumą kaip pusę narių yra skiriami valstybės ar savivaldybių institucijų arba kitų [VPI 2](#) straipsnio 25 dalyje nurodytų viešųjų ar privačiųjų juridinių asmenų. Administracijos, valdymo ar priežiūros nariai suprantami kaip bet kurio juridinio asmens struktūrinio vieneto, turinčio administracines, valdymo ar priežiūros funkcijas, nariai.

ESTT praktikoje išaiškinta, kad nurodyta sąlyga (kaip ir dvi kitos) iliustruoja glaudų valdžios ir perkančiosios organizacijos priklausomumo (subordinacijos) ryšį. Šios trečiosios alternatyviosios sąlygos taikymui neturi teisės reikšmės tai, ar subjekto valdymo organų narius valdžios institucijos (ministras) atleidžia ir į jų vietą laikinai skiria kitus tik išimtiniais atvejais, kai aptinkami reikšmingi veiklos (veikimo ar neveikimo) pažeidimai, taip pat ir tai, ar šis skyrimas yra tęstinio pobūdžio. Tokia kontrolė nereiškia tik įprastos administracinio pobūdžio teisės pažeidimų kontrolės¹³⁶.

3) Valstybės ar savivaldybės ir (arba) viešųjų ar privačiųjų juridinių asmenų, laikytinų perkančiosiomis organizacijomis, asociacijos

[VPI 2](#) straipsnio 25 dalies 3 punkte nurodyta, kad perkančiąja organizacija laikytini ne tik jau aptarti dviejų kategorijų subjektai – valstybės ar savivaldybės institucijos ir viešieji ar privatieji juridiniai asmenys, atitinkantys nustatytus reikalavimus – bet taip pat ir nurodytų subjektų asociacijos, atsižvelgiant į įvairius jų derinius.

Pagal [Lietuvos Respublikos asociacijų įstatymo](#) 2 straipsnio 1 dalį asociacija yra savo pavadinimą turintis ribotos civilinės atsakomybės viešasis juridinis asmuo, kurio tikslas – koordinuoti asociacijos narių veiklą, atstovauti asociacijos narių interesams ir juos ginti ar tenkinti kitus viešuosius interesus.

¹³³ ESTT 1998 m. gruodžio 17 d. sprendimas byloje *Connemara Machine Turf*, [C-306/97](#), 1998 m. gruodžio 17 d. sprendimas *Komisija prieš Airiją*, [C-353/96](#).

¹³⁴ ESTT 2001 m. vasario 1 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Prancūziją*, [C-237/99](#).

¹³⁵ ESTT 2003 m. spalio 16 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Ispaniją*, [C-283/00](#).

¹³⁶ ESTT 2001 m. vasario 1 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Prancūziją*, [C-237/99](#).

Atsižvelgiant į asociacijos sampratą, reikalavimas asociacijoms, kurių nariai yra perkančiosios organizacijos, vadovautis [VPI](#) reikalavimais yra pagrįstas tuo, kad jos iš esmės yra finansuojamos iš valstybės biudžeto lėšų, jų pagrindinė veikla ir tikslas yra asociacijos narių (perkančiųjų organizacijų) koordinavimas.

Tačiau tuo atveju, kai asociacijos nariai yra ne tik perkančiosios organizacijos, bet taip pat ir privatūs ūkio subjektai, klausimas dėl asociacijos kvalifikavimo perkančiąja organizacija turi būti sprendžiamas pagal [VPI](#) 2 straipsnio 25 dalies 2 punkto kriterijus. Tikiuosi, kad asociacija tenkina [VPI](#) 2 straipsnio 25 dalies 2 punkte nurodytas sąlygas, ji pripažintina perkančiąja organizacija ir savo veikloje turi vadovautis [VPI](#) bei kitais viešuosius pirkimus reglamentuojančiais teisės aktais.

26. Komentuojamo [VPI](#) 2 straipsnio 26 dalyje¹³⁷ yra pateikta prekių viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąvoka, nurodant, kad prekių viešojo pirkimo-pardavimo sutartis yra sutartis, kurios dalykas yra prekės (prekių pirkimas, nuoma, finansinė nuoma (lizingas), pirkimas išsimokėtinai, numatant jas įsigyti ar to nenumatant), taip pat įsigyjamų prekių pristatymo, montavimo, diegimo ir kitos jų parengimo naudoti paslaugos, jeigu šios paslaugos tik papildo prekių tiekimą.

Iš pirmiau nurodytos prekių viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąvokos matyti, kad prekių viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi kvalifikuojama tik: 1) viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, t. y. sutartis, atitinkanti [VPI](#) 2 straipsnio 44 dalies nustatytus kriterijus (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 44 dalies komentarą*); 2) viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, kurios dalykas yra prekės.

Prekės sąvoka yra ES teisės kategorija, todėl aiškinant ir taikant [VPI](#) nuostatas reikia vadovautis ES teisėje ([Direktyvos 2014/24/ES](#) 2 straipsnio 1 dalies 8 punktas) įtvirtinta ir ESTT praktikoje išplėtotą *prekės* apibrėžimą. Preke yra laikomas turintis piniginę vertę produktas, kuris gali būti komercinių santykių objektu¹³⁸, pavyzdžiui, daiktai, pinigai ir vertybiniai popieriai, kitas turtas bei turinės teisės, intelektinės veiklos rezultatai, informacija (CK 1.97 straipsnio 1 dalis). ESTT praktikoje pažymima, kad ir atliekos, nepriklausomai nuo to, ar jos gali būti perdirbamos, ar ne, taip pat yra laikomos pinigine verte turinčiu produktu, kuris gali būti komercinių santykių objektu – preke¹³⁹.

Prekių pirkimo-pardavimu yra laikomas ne tik prekių pirkimas, tačiau ir jų nuoma, finansinė nuoma (lizingas), pirkimas išsimokėtinai. Taip pat visos su prekės įsigijimu susijusios pristatymo, montavimo, diegimo ir kitos jų parengimo naudoti paslaugos^{140,141}.

Pažymėtina, kad preke laikoma ir dar nepagaminta prekė. ESTT praktikoje pažymima, kad *prekės* sąvoka apima ir gaminimo procedūrą, nesvarbu, ar atitinkama prekė tiekama jau paruošta, ar pagaminta pagal naudos gavėjo reikalavimus, todėl tiekėjas gali siūlyti dar nepagamintą prekę, o prekių viešojo pirkimo-pardavimo sutartis gali būti sudaroma dėl dar nepagamintų prekių įsigijimo¹⁴². Pirmiau nurodytos ESTT suformuotos praktikos laikosi ir

¹³⁷ Komentuojamos [VPI](#) 2 straipsnio 26 dalies normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 2 straipsnio 1 dalies 8 punktą.

¹³⁸ ESTT 1968 m. gruodžio 10 d. sprendimas byloje *Europos Komisija prieš Italijos Respubliką*, C-7/68.

¹³⁹ ESTT 1992 m. liepos 9 d. sprendimas byloje *Europos Komisija prieš Belgijos Karalystę*, C-2/90.

¹⁴⁰ ESTT 2009 m. birželio 11 d. sprendimas byloje *Hans & Christophorus Oymanns*, C-300/07.

¹⁴¹ LAT 2011 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-119/2011](#).

¹⁴² ESTT 2009 m. birželio 11 d. sprendimas byloje *Hans & Christophorus Oymanns*, C-300/07.

LAT^{143,144}, tačiau LAT praktikoje pažymima ir tai, kad pirmiau nurodyti išaiškinimai nereiškia, kad perkančioji organizacija neturi teisės pirkimo dokumentuose nustatyti, jog tiekėjai gali siūlyti tik pagamintas prekes¹⁴⁵.

Tuo atveju, jeigu sudaroma viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi įsigyjamos tiek prekės, tiek ir paslaugos arba darbai, sutarties rūšis (sutarčiai taikytinos teisės normos) nustatoma, atsižvelgiant į atitinkamos mišrios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties objekto dalies vertę. Pavyzdžiui, jeigu kartu įsigyjamos ir prekės, ir paslaugos, tačiau prekių vertė yra didesnė, tokia sutartis laikoma prekių viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi. Ir priešingai (detačiau žiūrėti [VPI 11 straipsnio komentarą](#)).

27. [VPI 2](#) straipsnio 27 dalyje¹⁴⁶ yra pateikta preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąvoka, nurodant, kad preliminarioji viešojo pirkimo-pardavimo sutartis yra vienos ar kelių perkančiųjų organizacijų ir vieno ar kelių tiekėjų sudaryta sutartis, kurios tikslas – nustatyti sąlygas, įskaitant kainą ir, kur to reikia, numatomą kiekį, taikomas viešojo pirkimo-pardavimo sutartims, kurios bus sudarytos per tam tikrą nurodytą laikotarpį.

Preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutartis nėra konkreti procedūra ar galutinė viešojo pirkimo sutartis, tai veikiau yra priemonė, kuri rekomenduojama taikyti nustatytiems ir pasikartojantiems perkančiosios organizacijos poreikiams patenkinti, kai ji iš anksto nežino, kada tiksliai atsiras pirkimo poreikis, koks bus pirkimų dažnis ir pan.¹⁴⁷.

Tiekėjams naudinga tai, kad preliminarniąją viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi jiems suteikiamos išimtinės teisės dėl pirkimo objekto, dėl kurio yra sudaryta preliminarinė sutartis ir tiekėjai neturi dalyvauti naujame viešajame pirkime, o tik atnaujintame tiekėjų varžymesi (kai tokia procedūra nustatyta pirkimo dokumentuose). Pirmiau nurodyta sutartimi nustatoma, kaip viešojo pirkimo-pardavimo sutartis bus skiriama preliminariosios sutarties šalims, taip pat nustatomos kitos sąlygos, įskaitant viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo laikotarpį. Preliminariosios pirkimo sutarties naudojimo loginis pagrindas yra tai, kad preliminarniąją sutartimi padedama sutaupyti ir viešojo pirkimo išlaidas, nes atsiranda masto ekonomija, ir laiką, skiriamą viešojo pirkimo procedūroms.

Preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąvoka turi būti suprantama ir aiškinama sistemiškai su CK įtvirtinta preliminariosios sutarties sąvoka, samprata bei jos turiniu. [CK 6.165](#) straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad preliminarniąją sutartimi laikomas šalių susitarimas, pagal kurį jame aptartomis sąlygomis šalys įsipareigoja ateityje sudaryti kitą – pagrindinę – sutartį.

Kasacinis teismas, pasisakydamas dėl preliminariosios sutarties sąvokos, yra išaiškinęs, kad pagal [CK 6.165](#) straipsnyje įtvirtintą preliminariosios sutarties sampratą galima išskirti tokius šios sutarties bruožus: *pirma*, aiškus šalių susitarimas ateityje sudaryti kitą – pagrindinę – sutartį; *antra*, šalių susitarimas dėl būsimos pagrindinės sutarties dalyko ir esminių pagrindinės

¹⁴³ LAT 2010 m. kovo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-145/2010](#).

¹⁴⁴ LAT 2011 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-119/2011](#).

¹⁴⁵ LAT 2018 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-77-969/2018](#).

¹⁴⁶ Komentuojamos [VPI 2](#) straipsnio 27 dalies normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 33 straipsnį.

¹⁴⁷ 2018 m. vasario mėn. Europos Komisijos [Viešojo pirkimo gairės specialistams](#).

sutarties sąlygų aptarimas; *trečia*, terminas, per kurį turi būti sudaryta pagrindinė sutartis; ketvirta, šio susitarimo įforminimas rašytine forma¹⁴⁸.

Ne kiekvienas įsipareigojimas ateityje sudaryti sutartį gali būti kvalifikuojamas kaip preliminarioji sutartis. LAT praktikoje preliminarioji sutartis apibrėžiama kaip organizacinė sutartis, kuria šalys įsipareigoja joje aptartomis sąlygomis ateityje sudaryti pagrindinę sutartį¹⁴⁹. Atribodamas pagrindinę ir preliminariąją sutartis kasacinis teismas yra pareižęs, kad preliminarioji sutartis yra organizacinė, jos objektas yra būsima pagrindinė sutartis. Tuo tarpu pagrindinės sutarties bruožai yra tokie: šalys patenkina savo poreikius; egzistuoja objektas – turtinė ar kitokio pobūdžio vertybė, dėl kurios sudaroma sutartis; šalys arba viena iš jų visada turi subjektinę teisę į objektą arba ši teisė sukurama fikcijos (ateities vizijos) būdu. Pagal preliminarąją sutartį atsiranda prievolė sudaryti sutartį, o pagal pagrindinę sutartį – teisės ar pareigos dėl sutarties objekto¹⁵⁰.

Iš pirmiau nurodytos preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąvokos galima daryti išvadą, kad preliminarioji viešojo pirkimo-pardavimo sutartis iš esmės atitinka visus viešojo pirkimo-pardavimo sutarties požymius (*detaliau žiūrėti VPI 2 straipsnio 44 dalies komentarą*), išskyrus tai, kad šia sutartimi tiekėjas ir perkančioji organizacija sutaria dėl konkrečių viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąlygų, tačiau perkančioji organizacija dar neužsako atitinkamų prekių, paslaugų ar darbų. Kitais taisyklės, preliminarioji viešojo pirkimo-pardavimo sutartis yra tiekėjo (ar kelių tiekėjų) ir perkančiosios organizacijos (ar kelių perkančiųjų organizacijų) susitarimas dėl viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo ateityje, konkrečiomis, iš anksto sutartomis sąlygomis.

Komisija yra išleidusi aiškinamąjį raštą dėl preliminarinių sutarčių¹⁵¹. Komisija preliminarąsias viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, atsižvelgiant į jų išsamumą, skiria į dvi rūšis:

- 1) preliminarąsias viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, kuriomis susitariama dėl visų pagrindinės viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąlygų (angl. *Framework agreement*)¹⁵². Šia preliminarą viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi iš esmės nustatomos visos pagrindinės viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąlygos;
- 2) preliminarąsias viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, kuriomis susitariama dėl esminių pagrindinės viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąlygų (angl. *Framework agreement stricto sensu*). Šia preliminarą viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi nustatoma tik dalis pagrindinės viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąlygų, tiekėjams ir perkančiosioms organizacijoms paliekant galimybę derėtis dėl likusių pagrindinės viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąlygų.

Preliminarios sutartys gali būti su atnaujintu varžymusi ir be jo. Pirmuoju atveju perkančioji organizacija turi teisę iš jau atrinktų tiekėjų papildomos „minikonkurso“ procedūros būdu atrinkti tiekėją, su kuriuo bus sudaroma pagrindinė (galutinė) viešojo pirkimo-pardavimo sutartis. Perkančioji organizacija turi teisę nustatyti jai priimtinas atnaujinto varžymosi sąlygas, jeigu jos nepažeidžia viešųjų pirkimų principų (*detaliau žiūrėti*

¹⁴⁸ LAT 2018 m. lapkričio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-440-219/2018](#).

¹⁴⁹ LAT 2008 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-474/2008](#).

¹⁵⁰ LAT 2018 m. lapkričio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-440-219/2018](#).

¹⁵¹ [Europos Komisija, GROW GD. Aiškinamasis raštas. Preliminariosios sutartys.](#)

¹⁵² ESTT 1995 m. gegužės 4 d. sprendimas byloje *Europos Komisija v. Hellenic Republic*, [C-79/94](#).

[VPI 17 straipsnio komentarą](#)). Antruoju atveju, perkančioji organizacija sudaro pagrindinę (galutinę) viešojo pirkimo-pardavimo sutartį su tuo tiekėju, kuris buvo pirmas pasiūlymų eilėje.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad, priešingai nei pagrindinės viešojo pirkimo-pardavimo sutarties turiniui, [VPI](#) preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties turinys nėra nustatyta atitinkamų reikalavimų, todėl būtent perkančiosios organizacijos turi teisę nuspręsti, kokio išsamumo (rūšies) preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutartys bus sudaromos su tiekėjais. Pažymėtina, kad preliminariojoje viešojo pirkimo-pardavimo sutartyje sutartos sąlygos gali būti keičiamos tik laikantis [VPI](#) 89 straipsnyje nustatytų reikalavimų (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 89 straipsnio komentarą*). Komisija preliminariasias viešojo pirkimo-pardavimo sutartis į atskiras rūšis skiria ir pagal sutarties šalių skaičių (angl. *single or multiple framework agreements*):

- 1) tiekėjo ir kelių perkančiųjų organizacijų sudarytos preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutartys;
- 2) kelių tiekėjų ir vienos perkančiosios organizacijos sudarytos preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutartys;
- 3) kelių tiekėjų ir kelių perkančiųjų organizacijų sudarytos preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutartys.

Preliminarioji viešojo pirkimo-pardavimo sutartis gali būti sudaryta tarp kelių tiekėjų ir kelių perkančiųjų organizacijų, nepriklausomai nuo sutarties šalių skaičiaus, preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties nuostatos viešadai įpareigoja tiek ją sudariusius tiekėjus, tiek ir perkančiąsias organizacijas.

Pirmiau nurodytas Komisijos preliminarųjų viešojo pirkimo-pardavimo sutarčių skirstymas yra aktualus nagrinėjant klausimą dėl tiekėjo ir (ar) perkančiosios organizacijos galimybės prisijungti prie jau sudarytos preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties. Nors nei [Direktyvos 2014/24/ES](#), nei [VPI](#) nuostatose nėra nustatyta galimybės tiekėjui ar perkančiajai organizacijai prisijungti prie sudarytos preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties, ESTT praktikoje išplėtotas vienpusis sutarties uždaro principas, reiškiantis, kad tiekėjas negali prisijungti prie jau sudarytos preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties, kadangi tą riboja viešųjų pirkimų principai. Tačiau perkančiosios organizacijos pirmiau nurodyti principai neriboja, todėl perkančioji organizacija, nebuvo nuo pradžių tokios sutarties šalimi, gali prisijungti prie jau sudarytos preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties tomis pačiomis sąlygomis ir įsipareigoti ateityje sudaryti pagrindinę viešojo pirkimo-pardavimo sutartį apibrėžtais terminais, įsigyjant nurodytą kiekį prekių, paslaugų ar darbų nurodyta kaina¹⁵³. Svarbu pažymėti tai, kad pirmiau nurodytoje ESTT nagrinėtoje byloje būtent pirkimo dokumentuose buvo nustatyta galimybė perkančiosioms organizacijoms prisijungti prie preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties. Komiteto autorių nuomone, pirmiau nurodytas vienpusis sutarties uždaro principas taikomas tik tuo atveju, jei galimybė prisijungti prie preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties buvo nustatyta pirkimo dokumentuose.

¹⁵³ ESTT 2018 m. spalio 3 d. sprendimas byloje *Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato – Antitrust v. Azienda Socio-Sanitaria Territoriale della Vallcamonica – Sebino (ASST)*, [C-216/17](#).

Pavyzdys

Tiekėjas ir perkančioji organizacija Nr. 1 sudarė preliminarąją viešojo pirkimo-pardavimo sutartį. Pirkimo dokumentuose buvo nurodyta, kad prie sudarytos preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties gali prisijungti kitos perkančiosios organizacijos.

Perkančioji organizacija Nr. 2 išreiškė norą prisijungti prie jau sudarytos preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties, tačiau prašė prisijungti prie jos kitomis sąlygomis. Šiuo atveju tiekėjas gali prieštarauti dėl Perkančiosios organizacijos Nr. 2 prisijungimo prie preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties, kadangi prisijungiant prie preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties negalima keisti pirkimo dokumentuose ar jau sudarytoje preliminariojoje viešojo pirkimo-pardavimo sutartyje nustatytų sąlygų dėl pirkimo objekto, jo kiekio, pristatymo termino ir vietos, taikytinos teisės, ginčo sprendimo būdų ir tvarkos, sutarties nutraukimo pagrindų ir kitų sąlygų¹⁵⁴.

Preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties turinčiui, jos sudarymui, keitimui ir nutraukimui taikomi [VPI](#) 86, 89, 90 straipsniuose nustatyti reikalavimai (detaliau žiūrėti [VPI](#) 86, 89, 90 straipsnių komentarus).

28. [VPI](#) 2 straipsnio 28 dalyje¹⁵⁵ įtvirtinta projekto konkurso sąvoka.

Projekto konkurso procedūros detalios įtvirtintos Projekto konkurso organizavimo taisyklėse, patvirtintose LR aplinkos ministro 2017 m. rugpjūčio 22 d. įsakymu Nr. [D1-671](#) (toliau – Projekto konkurso organizavimo taisyklės).

Projekto konkurso organizavimo taisyklių 7 punkte įtvirtinta projekto samprata, t. y. tiekėjo parengtas planas ar projektas (paprastai teritorijų planavimo, architektūros, pavyzdžiui, projektiniai pasiūlymai naujo pastato statybai, kurie paskui naudojami rengiant techninį projektą, inžinerijos, duomenų apdorojimo, finansų inžinerijos), išreiškiantis pirkimo objekto pagrindinių sprendinių idėją ir parengtas pagal perkančiosios organizacijos ar perkančiojo subjekto nustatytas projekto konkurso sąlygas.

Projekto konkursas – specifinė viešojo pirkimo procedūra, kurios metu:

1. nėra įsigyjamas konkretus pirkimo objektas (paslaugos), o tik įsigyjamas planas ar projektas, kurio pagrindu toliau vykdomas viešasis pirkimas dėl konkretaus pirkimo objekto įsigijimo (arba perkančioji organizacija gali toliau nevykdyti pirkimo) (detaliau žiūrėti [VPI](#) 76-77 straipsnio komentarus)¹⁵⁶;

2. projekto konkurso pasiūlymų vertinimas atliekamas anonimiškai, t. y. planai ir projektai pateikiami be jokių tiekėją identifikuojančių duomenų, pateikiant tik projekto pasiūlymo devizą¹⁵⁷;

¹⁵⁴ ES T 2018 m. spalio 3 d. sprendimas byloje *Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato – Antitrust v. Azienda Socio-Sanitaria Territoriale della Vallcamonica – Sebino (ASST)*, [C-216/17](#).

¹⁵⁵ Komentuojamos [VPI](#) 2 straipsnio 3 dalies normos įgyvendinant [Direktivos 2014/24/ES](#) 2 straipsnio 1 dalies 21 punkto normas.

¹⁵⁶ Projekto konkurso organizavimo taisyklių 15 punktas.

¹⁵⁷ Projekto konkurso organizavimo taisyklių 4, 69 punktai.

3. planų ir projektų įvertinimui gali būti vykdomas viešas jų aptarimas, kuriame juos analizuoja komisijos pakviesti ekspertai¹⁵⁸;

4. perkančiosios organizacijos atlygis tiekėjams už projektą – prizai ar piniginės išmokos.

Projekto konkursas skirstomas pagal procedūrų būdą:

1. atviras projekto konkursas;
2. ribotas projekto konkursas

Projekto konkursas taip pat skirstomas pagal tolesnių procedūrų taisykles¹⁵⁹.

1. kaip dalis kitos viešojo pirkimo procedūros, kuria siekiama sudaryti paslaugų pirkimo sutartį;

2. kaip atskira procedūra, po kurios perkančioji organizacija gali paslaugų pirkimą vykdyti neskelbiamų derybų būdu, į derybas pakviesdama projekto konkurso laimėtoją arba vieną iš jų.

29. [VPI 2](#) straipsnio 29 dalyje¹⁶⁰ yra apibrėžta sąvoka *raštu*. Ši sąvoka apima bet kokios informacijos (įskaitant išreikštą tekstu – žodžiais ar skaitmenimis, ar garso įrašu) pateikimą bet kuriomis priemonėmis, jei tokią informaciją galima perskaityti, atgaminti ar perduoti. Atitinkamai [VPI 2](#) straipsnio 29 dalies norma sistemiskai aiškinama su [VPI 2](#) straipsnio 8 dalimi, kadangi informacijos pateikimas raštu apima ir informacijos pateikimą elektroninėmis priemonėmis (*detalesnį žiūrėti [VPI 2](#) straipsnio 8 dalies komentarą*).

Tai reiškia, kad į sąvoką *raštu* nepatenka tik informacijos pateikimas žodžiu. Pažymėtina, kad iš esmės visa perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų komunikacija (bendravimas ir keitimasis informacija) yra vykdoma raštu (įskaitant elektroninėmis priemonėmis) ir tik išimtiniais atvejais yra leidžiamos situacijos, kai perkančiosios organizacijos ir tiekėjai tarpusavyje bendrauja žodžiu (pavyzdžiui, [VPI 25](#) straipsnio 3–4 dalyse bei 86 straipsnio 7 dalyje yra įtvirtinti atvejai, kai perkančiosios organizacijos ir tiekėjai turi teisę sudaryti pirkimo sutartis žodžiu (*detalesnį žiūrėti [VPI 25](#) straipsnio 3–4 dalių bei 86 straipsnio 7 dalies komentarus*)). Atitinkamai, net ir tais atvejais, kai yra leidžiama komunikacija žodžiu, tokia komunikacija paprastai turi būti įtvirtinama tam tikru rašytiniu dokumentu (pavyzdžiui, protokolu ir pan.) (*detalesnį žiūrėti [VPI 22](#) straipsnio komentarą*).

30. [VPI 2](#) straipsnio 30 dalyje¹⁶¹ yra pateikta standarto sąvoka, nurodant, kad standartas – tai standartizacijos institucijos priimta neprivaloma techninė specifikacija, skirta daugkartiniam ar nuolatiniam taikymui.

[Reglamento 1025/2012](#) preambulės 1-ojoje konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad pagrindinis standartizacijos tikslas – apibrėžti savanoriškai taikomas technines ar kokybės

¹⁵⁸ Projekto konkurso organizavimo taisyklių 71 punktas.

¹⁵⁹ Projekto konkurso organizavimo taisyklių 15 punktas.

¹⁶⁰ Komentuojamos [VPI 2](#) straipsnio 45 dalies normos nustatytos iš dalies įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 2 straipsnio 1 dalies 18 punkto nuostatas.

¹⁶¹ Komentuojamos [VPI 2](#) straipsnio 30 dalies normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) VII priedo 2 punktą.

specifikacijas, kurias dabartiniai ar būsimi produktai, gamybos procesai ar paslaugos galėtų atitikti. Standartizacijai gali būti priskiriami įvairūs klausimai, pavyzdžiui, įvairių tam tikro produkto lygių ir dydžių arba techninių specifikacijų standartizavimas produktų ar paslaugų rinkose, kuriose suderinamumas ir sąveika su kitais produktais ar sistemomis yra esminiai.

Standartai ir kiti standartizacijos leidiniai yra produktų, paslaugų ir procesų – nuo gamybinių saugos šalmų ar elektroninių prietaisų kroviklių iki viešojo transporto paslaugų kokybės lygių – techninių specifikacijų gairės, kurių laikomasi savanoriškai. Standartus rengia privačios standartizavimo organizacijos, paprastai suinteresuotųjų šalių, manančių, kad reikia taikyti naują standartą, iniciatyva. Nors standartų paprastai laikomasi savanoriškai, jų taikymas įrodo, kad produktai ir paslaugos atitinka tam tikrą kokybės, saugos ir patikimumo lygį. Tačiau pabrėžtina, kad kai kuriais atvejais standartai teisės aktuose nurodomi kaip praeidautinas būdas arba net privalomas reikalavimas laikytis konkrečių teisės aktų (t. y. saugos, teisės aktų arba sąveikos reikalavimų) ¹⁶².

Pagrindinė standartų taikymo nauda pasireiškia, tuo, kad ¹⁶³:

- 1) Produktų kokybės ir saugos standartai padeda įvyti klientų pasitikėjimą. Laikantis standartų sukurti ir išbandyti įrankiai ir įranga užtikrina geresnę apsaugą tam tikro profilio darbuotojams, pavyzdžiui, ugniagesiams ar ligoninės personalui;
- 2) Kai paslaugos atitinka paslaugų standartus, klientams užtikrinama aukšta kokybė ir saugumas;
- 3) Standartai padeda saugoti aplinką ir vartotojų sveikatą. Pavyzdžiui, standartais nustatomi matavimo metodai oro taršai stebėti ir kontroliuoti. Maisto higienos standartais nustatoma su maistu susijusių medžiagų klasifikacijos ir bandymų metodika;
- 4) Daugiau galimybių patekti į rinkas – standartai gali atverti naujas rinkas, nes produktai ar paslaugos tampa suderinami ir palyginami;
- 5) Standartai gali padėti pagerinti produktų ar paslaugų tarpusavio sąveiką. Pavyzdžiui, standartais patariama, kokių matmenų bėgius naudoti, kad būtų užtikrinta traukinių sauga.

Standartai pagal juos priimančius subjektus gali būti tarptautiniai, Europos, nacionaliniai (detalesnį žiūrėti [VPI 2 straipsnio 9, 16, 33 dalių komentarus](#)). Nurodytų standartų taikymo pirmumo tvarka yra apibrezta [VPI 37 straipsnio 4 dalies 2 punkte](#).

31. [VPI 2 straipsnio 31 dalyje](#) yra įtvirtinta suinteresuoto viešojo pirkimo dalyvio sąvoka ¹⁶⁴. Ši sąvoka praktikoje yra reikšminga, kadangi dalyvio kvalifikavimas suinteresuotu suteikia komercinių teisių viešojo pirkimo procese (pavyzdžiui, teisė, įtvirtinta [VPI 104 straipsnio 4 dalyje](#), perkančiosioms organizacijoms būti informuotoms apie priimtus teismo sprendimus dėl vykdomo viešojo pirkimo,) arba turi įtakos viešojo pirkimo procedūros

¹⁶² http://europa.eu/youreurope/business/product/standardisation-in-europe/index_lt.htm

¹⁶³ Ten pat.

¹⁶⁴ [Direktyvos 89/665/EEB 2a straipsnio 2 dalyje](#) nustatyta, kad dalyviai laikomi suinteresuotais, jeigu jie nėra galutinai pašalinti. Pašalinimas yra galutinis, jeigu apie jį buvo pranešta suinteresuotiems dalyviams ir arba nepriklausoma peržiūros institucija jį pripažino teisėtu, arba jam jau negali būti taikoma peržiūros procedūra.

vykdymui (pvz., priklausomai nuo to, ar suinteresuotų dalyvių yra daugiau nei vienas, yra taikomas sutarties sudarymo atidėjimo terminas; žr. [VPI](#) 86 straipsnio 8 dalies 1 punktą).

[VPI](#) 2 straipsnio komentuojamoje dalyje yra įtvirtinta bendra taisyklė, kad suinteresuotu laikomas toks dalyvis, kuris nėra galutinai pašalintas iš pirkimo procedūros, t. y. dalyvis nepraranda suinteresuotumo ir tuo atveju, kai jis yra pašalintas iš pirkimo procedūros, tačiau dar gali ginčyti perkančiosios organizacijos sprendimą jį pašalinti iš vykdomo pirkimo.

[VPI](#) 102 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyta, kad tiekėjai turi teisę pateikti pretenziją perkančiajai organizacijai, pateikti prašymą ar pareikšti ieškinį teismui (išdalyti ieškinį dėl pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pripažinimo negaliojančia ar ieškinį dėl pirkimo sutarties nutraukimo pripažinimo nepagrįstu) per 10 dienų (supaprastintu pirkimų atveju – per 5 darbo dienas) nuo perkančiosios organizacijos pranešimo raštu apie jos priimtą sprendimą išsiuntimo tiekėjams dienos (jeigu šis pranešimas nebuvo siunčiamas elektroninėmis priemonėmis – per 15 dienų nuo pranešimo išsiuntimo tiekėjams dienos).

Dėl to, jeigu dalyvis pasinaudoja savo teisių gynimo priemonėmis ir perkančiosios organizacijos sprendimą atmeti jo pretenziją skundžia teismui, jis praranda suinteresuoto dalyvio statusą, jei įsiteisėjusiu teismo sprendimu atmetamas jo ieškinyje perkančiajai organizacijai. Atsižvelgiant į tai, kad Direktyvoje 89/665/EEB ir komentuojamo [VPI](#) straipsnio dalies reguliavimas dalyvio suinteresuotumą sieja su jo galutiniu pašalinimu iš pirkimo procedūros, dalyvis bus laikomas galutinai atmetas ir tokio atveju, jei ginčo procesas teisme, patvirtinantis jo teisėtą atmetimą, bus priimtas netik įsiteisėjusiu teismo sprendimu dėl ginčo esmės, tačiau kita forma, pvz., teismo patvirtinta tokios sutartimi, tiekėjui atsiimant ieškinį ar kitu atveju, jei tiekėjas nebeturės teisės inicijuoti pakartotinio ginčo dėl to paties sprendimo, kuriuo jis buvo atmetas.

Be to, ESTT savo praktikoje yra nurodęs, kad perkančiosios organizacijos sprendimų peržiūros procedūra turi būti prieinama bent jau kiekvienam asmeniui, kuris *yra ar buvo* suinteresuotas, jog su juo būtų sudaryta viešojo pirkimo sutartis, ir kuris dėl tariamo pažeidimo *gali arba galėjo patirti žalą* nuo to momento, kai perkančioji organizacija išreiškė savo valią, galinčią lemti teisinius padarinius. Tam, kad būtų galima pasinaudoti perkančiosios organizacijos sprendimų, priimtų iki viešojo pirkimo sutarties sudarymo, peržiūrėjimo procedūromis, pakanka parodyti *teisinį suinteresuotumą* dėl viešojo pirkimo sutarties sudarymo ir tiekėjui net nebūtina turėti formaliojo dalyvio ar kandidato statuso¹⁶⁵. Taigi, pagal ESTT ir LAT formuojamą praktiką, teisinis suinteresuotumas viešuoju pirkimu apima situacijas (yra galimas) tiekėjui net nedalyvaujant pirkime. Kita vertus, tokiam ūkio subjektui teisinis suinteresuotumas gali būti nepažintas, kai šis savo galbūt pažeistus interesus gina ne iš karto išviešinus jo teisės pažeidžiančias pirkimo nuostatas, bet vėlesnėje pirkimo stadijoje, pavyzdžiui, kai priimamas sprendimas su konkurso laimėtoju sudaryti viešojo pirkimo sutartį¹⁶⁶.

LAT šios srities praktikoje konstatuota, kad teismai, nepriklausomai nuo subjekto teisinės ir faktinės padėties viešojo pirkimo procedūrose, privalo visada įvertinti, ar toks subjektas yra suinteresuotas skundžiamos viešojo pirkimo sutarties sudarymu, įskaitant ir tuos atvejus, kai, pripažinus skundžiamą sutartį negaliojančia, jis pagrįstai galėtų tikėtis, jog iš naujo vykdomos viešojo pirkimo procedūros leis jam konkuruoti su kitais tiekėjais dėl naujos viešojo

¹⁶⁵ ESTT 2005 m. sausio 11 d. sprendimas byloje *Stadt Halle ir RPL Lochau*, [C-26/03](#).

¹⁶⁶ ESTT 2004 m. vasario 12 d. sprendimas byloje *Grossmann Air Service*, [C-230/02](#).

pirkimo sutarties sudarymo. Atsižvelgiant į tai, teisinis suinteresuotumas ginčyti perkančiosios organizacijos sprendimus pripažįstamas ir tokiam tiekėjui, kurio pasiūlymas neatmetas, bet ir neišrinktas laimėjusiu pirkimą¹⁶⁷, taip pat tokiam, kurio pasiūlyta kaina po šalių gražinimo į prieš pažeidimą buvusią padėtį kaip pernelyg didelė perkančiajai organizacijai gali būti nepriimtina¹⁶⁸, bei netgi tokiam, kuris teisėtai pašalintas iš pirkimo procedūrų¹⁶⁹.

Apibendrinant pateiktus išaiškinimus dėl suinteresuoto viešojo pirkimo dalyvio sampratos, darytina išvada, kad suinteresuotu dalyvis laikomas tol, kol jis nėra pašalintas iš viešojo pirkimo procedūros, o jei dalyvis iš pirkimo procedūros yra pašalinamas – tol, kol jis nesėkmingai pasinaudojo savo teisių gynbos priemonėmis, nes teismai jam nepripažino teisinės galimybės grįžti į vykdomą viešojo pirkimo procedūrą. Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad suinteresuoto dalyvio statuso netekimas nereiškia visiško teismo suinteresuotumo viešojo pirkimo rezultatu praradimo, t. y. net jei tiekėjas yra teisėtai pašalintas iš viešojo pirkimo procedūros, vadovaujantis [VPI](#) 58 straipsnio 1 dalimi jis vis tiek privalo būti informuotas apie viešojo pirkimo procedūros rezultatus ir turi teisę juos ginčyti, teikdamas pretenziją perkančiajai organizacijai dėl priimto sprendimo pripažinti kitą tiekėją laimėtoju, nepagrįstumo.

32. [VPI](#) 2 straipsnio 32 dalyje yra įtvirtinta suinteresuoto viešojo pirkimo kandidato sąvoka. Pagal komentuojamoje straipsnio dalyje pateiktą sampratą kandidatas laikomas suinteresuotu tol, kol jam nėra pranešta apie jo paraiškos atmetimą iki pranešimo apie sprendimą nustatyti laimėjusį viešojo pirkimo pasiūlymą išsiuntimo suinteresuotiems dalyviams¹⁷⁰.

Jei suinteresuotam kandidatui yra pranešama apie jo paraiškos atmetimą, tokį sprendimą jis gali apskusti [VPI](#) 102 straipsnyje nustatyta tvarka ir terminais. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad skirtingai nei [VPI](#) 2 straipsnio 31 dalies atveju, komentuojamo straipsnio dalyje nėra pažodžiui įtvirtinta, kad kandidatas išlaiko savo suinteresuotumą, kol neįsiteisėjo teismo sprendimas kilusio ginčo atveju.

Kaip nurodyta pirmiau, suinteresuoto kandidato statuso netekimas nereiškia teisinio suinteresuotumo viešojo pirkimo rezultatu praradimo, t. y. net jei kandidatas yra teisėtai pašalintas iš viešojo pirkimo procedūros, vadovaujantis [VPI](#) 58 straipsnio 1 dalimi jis vis tiek privalo būti informuotas apie viešojo pirkimo procedūros rezultatus ir turi teisę juos ginčyti, teikdamas pretenziją perkančiajai organizacijai dėl priimto sprendimo pripažinti kitą tiekėją laimėtoju, nepagrįstumo (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 31 dalies, 58 straipsnio 1 dalies komentarus*).

¹⁶⁷ LAT 2013 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-656/2013](#).

¹⁶⁸ LAT 2011 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-293/2011](#).

¹⁶⁹ LAT 2009 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-25/2009](#).

¹⁷⁰ [Direktyvos 89/665/EEB](#) 2a straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad kandidatai laikomi suinteresuotais, jei perkančioji organizacija nepranešė jiems apie jų paraiškos atmetimą prieš atitinkamiems dalyviams pranešdama apie sprendimą dėl sutarties suteikimo.

33. [VPI](#) 2 straipsnio 33 dalyje¹⁷¹ yra pateikta tarptautinio standarto sąvoka, nurodant kad tai – tarptautinės standartizacijos organizacijos priimtas visuomenei skirtas standartas.

Tarptautinio standarto sąvoka aiškinama ir taikytina atsižvelgiant į standarto sąvoką, apibrėžtą [VPI](#) 2 straipsnio 30 dalyje, kadangi esminis kriterijus, kuris tarptautinį standartą išskiria iš standartų, yra jį priimančio subjekto.

Tarptautiniai standartai yra rengiami atsižvelgiant į įvairių valstybių bendrąsias reikmes, todėl sudaro prielaidas šalinti technines prekybos kliūtis. Daugelis tarptautinių standartų yra perimti regioniniu ir nacionaliniu lygmeniu.

Pagal [Reglamento 1025/2012](#) 2 straipsnio 9 punktą tarptautinė standartizacijos institucija – Tarptautinė standartizacijos organizacija (ISO), Tarptautinė elektrotechnikos komisija (IEC) ir Tarptautinė telekomunikacijų sąjunga (ITU).

34. [VPI](#) 2 straipsnio 34 dalyje¹⁷² yra pateikta techninės specifikacijos sąvoka, atskirai išskiriant darbų techninę specifikaciją bei prekių ir paslaugų techninę specifikaciją. [VPI](#) 2 straipsnio 34 dalį sistemiškai aiškinant ir taikant su [VPI](#) 2 straipsnio 39 dalimi, matyti, kad techninė specifikacija yra sudėtinė viešojo pirkimo dokumentų dalis, o pagal [VPI](#) 35 straipsnio 2 dalies 10 punktą techninė specifikacija privalo būti nurodoma (pateikiama) kiekvieno viešojo pirkimo dokumentuose.

Pagal savo esmę techninė specifikacija yra dokumentas, kuriame nurodomi techniniai reikalavimai, kuriuos turi atitikti perkančiosios organizacijos siekiamos įsigyti prekės, paslaugos ar darbai, tam, kad būtų užtikrintas perkančiosios organizacijos poreikius atitinkančio objekto įsigijimas.

[VPI](#) 2 straipsnio 34 dalies 1 punkte nurodyta, kad, perkant darbus, techninė specifikacija suprantama kaip medžiagų, produktų ir jų tiekimo procesui keliamų techninių reikalavimų visuma, apimanti duomenis, pagal kuriuos galima nustatyti, ar medžiagos, produktai arba jų tiekimo procesas atitinka perkančiosios organizacijos reikmes. Šie duomenys apima poveikio aplinkai ir klimatui rodiklius, patalpinimo visiems naudotojams reikalavimus (taip pat galimybę naudotis neįgaliesiems) ir jų atitikties įvertinimą, eksploatacines ypatybes, saugos reikalavimus arba duomenis, apimančius kokybės užtikrinimo tvarką, terminiją, simbolius, bandymus ir bandymų metodus, pakavimą, žymėjimą ir ženklumą, vartojimo (naudojimo) instrukcijas, gamybos procesus ir metodus bet kuriuo darbų gyvavimo ciklo etapu. Duomenys taip pat apima nurodymus dėl projektavimo ir savikainos apskaičiavimo, patikrinimo, kontrolės ir darbų bei statybos metodų ar technologijos priėmimo sąlygas, taip pat visas kitas technines sąlygas, kurias perkančioji organizacija gali nustatyti pagal bendruosius ar specialiuosius reglamentus, susijusius su bangtais darbais ir medžiagomis ar jų sudedamosiomis dalimis.

[VPI](#) 2 straipsnio 34 dalies 2 punkte nurodyta, kad, perkant prekes ar paslaugas, techninė specifikacija suprantama kaip viešojo pirkimo dokumentuose nustatyti produktui ar paslaugai apibūdinanti reikalingi duomenys: kokybės lygis, poveikio aplinkai ir klimatui rodikliai, tinkamumo visiems naudotojams reikalavimai (taip pat galimybės naudotis neįgaliesiems) ir jų

¹⁷¹ Komentuojamos [VPI](#) 2 straipsnio 33 dalies normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) VII priedo 2 punkto a papunktį.

¹⁷² Komentuojamos [VPI](#) 2 straipsnio 34 dalies normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) VII priedo 1 punktą.

atitikties įvertinimas, eksploatacinės ypatybės, produkto vartojimas (naudojimas), saugumo reikalavimai arba duomenys, apimantys produkto reikalavimus: pavadinimas, kuriuo produktas parduodamas, terminija, simboliai, bandymai ir bandymų metodai, pakavimas, žymėjimas ir ženklavimas, vartojimo (naudojimo) instrukcijos, gamybos procesai ir metodai bet kurio produkto prekės ar paslaugos gyvavimo ciklo etapu, taip pat atitikties įvertinimo tvarka.

Pažymėtina, kad nurodyta darbų, prekių ir paslaugų techninės specifikacijos samprata yra reikšminga ne tik dėl tam tikrų pirkimo objekto reikalavimų tinkamumo, bet ir sprendžiant, ar atitinkama pirkimo sąlyga apskritai gali būti keliama pirkimo objektui, nes, pavyzdžiui, yra labiau susijusi su kitokio pobūdžio reikalavimais¹⁷³. Pavyzdžiui, ESTT konstatuota, kad prekės dėl tam tikro kokybės ženklo, susijusio su sąžininga prekyba (atitinkama prekės kaina palyginti su egzistuojančia rinkoje, bei adekvatus atlyginimas smulkiąjam besivystančių ekonomikų prekybininkui), reikalavimai neatitinka techninės specifikacijos apibrėžties, nes pastaroji susijusi tik su produktų, jų gamybos, pakuotės ar jų naudojimo charakteristikomis, o ne su sąlygomis, kuriomis tiekėjas juos įsigijo iš gamintojo (prekybos sąlygomis). Tokio pobūdžio reikalavimai gali būti susiję su sutarčių įvykdymo ar sutarties sudarymo (pasiūlymų vertinimo) sąlygomis, bet ne su techninės specifikacijos reikalavimais¹⁷⁴.

Konkretūs techninei specifikacijai keliami reikalavimai ir jos parengimo būdai yra nurodyti [VPI](#) 37 straipsnyje (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 37 straipsnio komentare*).

35. [VPI](#) 2 straipsnio 35 dalyje¹⁷⁵ yra patikta techninio pamatinio dokumento sąvoka, nurodant, kad tai – Europos standartizacijos organizacijos pagal kintantiems rinkos poreikiams pritaikytas procedūras priimtas ir paskelbtas, techninei specifikacijai apibrėžti naudojamas, dokumentas, išskyrus Europos standartus.

Techninis pamatinis dokumentas pagal savo esmę (tikslus, taikymo galimybes) yra tapatus Europos standartui (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 9, 30 dalių komentarus*). Tačiau Europos standartas (o taip pat ir standartas apskritai) yra skirtas daugkartiniam ir nuolatiniam naudojimui, tuo tarpu techninis pamatinis dokumentas – pritaikytas kintantiems rinkos poreikiams.

36. [VPI](#) 2 straipsnio 36 dalyje¹⁷⁶ įtvirtinta tiekėjo samprata, kuri, kaip matyti iš komentuojamos normos, yra plataus turinio, iš esmės apima visus subjektus, kurie išnagrinėję skelbime apie pirkimą ir pirkimo dokumentuose nurodytas sąlygas, vertina, kad rinkoje gali pasiūlyti vykdyti darbus, tiekti prekes ar teikti paslaugas, – pavieniui ar bendradarbiaudami su kitais subjektais (su partneriais ar subrangovais), nepaisant to, ar jie yra privatūs ar viešieji asmenys įmonių teisės prasme, ar rinkoje jie veikia sistemingai, ar epizodiškai, ir ar jiems

¹⁷³ LAT 2009 m. liepos 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-323/2009](#); 2010 m. gegužės 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-126/2010](#).

¹⁷⁴ ES T 2012 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Nyderlandus*, [C-368/10](#).

¹⁷⁵ Komentuojamos [VPI](#) 2 straipsnio 35 dalies normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) VII priedo 5 punktą.

¹⁷⁶ Komentuojamos [VPI](#) 2 straipsnio 36 dalies normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 2 straipsnio 1 dalies 10 punkto nuostatas. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad nurodytame ES teisiniame reguliavime įtvirtinta ne tiekėjo, o ekonominės veiklos vykdytojo sąvoka. Tiekėjo ir ekonominės veiklos vykdytojo sąvokos lygiavertės, naudotinos sinonimiškai.

skiriamos subsidijos iš viešųjų lėšų bei teikiama kokia nors finansinė parama iš šalies ir pan.¹⁷⁷ Pažymėtina, kad VPI vartojama viena tiekėjo sąvoka, nors, atsižvelgiant į pirkimo objektą (prekės, paslaugos, darbai), tiekėju vadinamas prekių tiekėjas, paslaugų tiekėjas, rangovas¹⁷⁸.

Galimybė rinkoje siūlyti kitiems subjektams įsigyti atitinkamą pirkimo objektą aiškintina plačiai. *Pirma*, tiekėjas nebūtinai turi būti pats tiesioginis prekės gamintojas, paslaugų ar darbų tiekėjas, o gali būti prekės pardavėjas (platintojas), darbų tiekimo ir paslaugų tiekimo procesų organizatorius. *Antra*, aptariama galimybė siūlyti neturi būti suprantama išimtinai tik kaip egzistuojanti faktinė situacija, o gali būti reali (pavyzdžiui, į rinką teikiama naujas produktas¹⁷⁹, subjekto veikla nėra tiesiogiai susijusi su komerciniais sandoriais¹⁸⁰ ar dėl specifinės prekės anksčiau nebuvo sudaroma sandorių¹⁸¹) ar potenciali tokio tiekėjo galimybė atlikti darbus, tiekti prekes ar teikti paslaugas¹⁸².

Tokia plati tiekėjo sąvokos turinio samprata išplaukia iš ESTT praktikos¹⁸³, joje, kaip nurodyta pirmiau, pažymėta, kad iš esmės nėra jokių formalinių ar kurtinių apribojimų dėl subjektų, kurie gali dalyvauti viešųjų pirkimų procedūroje¹⁸⁴. Svarbiausia, kad toks asmuo, nepriklausomai, ar jis fizinis ar juridinis (ar tarpinės jų formos, pavyzdžiui, advokatų kontora), turėtų teisinį teisingumą¹⁸⁵ ir veiksnumą¹⁸⁶.

Kita vertus, tiekėjo sąvoka nepriklauso išimtinai ES teisiniam reguliavimui, todėl atitinkama valstybė narė teisės aktais gali varžyti tam tikrų subjektų dalyvavimą viešuosiuose pirkimuose teisę. ESTT yra pažymėjęs, kad valstybės narės turi teisę leisti arba ne tam tikroms ūkio subjektų kategorijoms teikti tam tikras paslaugas¹⁸⁷. Šitaip jos gali reglamentuoti subjektų, kaip antai universitetų ir mokslo tyrimų institutų, kurie nesiekia pelno ir kurių pagrindinis tikslas yra mokymas ir mokslo tyrimai, veiklą. Jos taip pat gali leisti arba ne šiems subjektams veikti rinkoje, atsižvelgiant į tai, ar aptariama veikla yra suderinama su jų steigimo dokumentuose arba įstatuose nurodytais tikslais, ar ne¹⁸⁸. Atsižvelgiant į tai, nepriklausomai nuo teisinės ir faktinės galimybės perkančiosioms organizacijoms siūlyti tam tikrą pirkimo objektą, kai kuriems subjektams dėl specialaus reguliavimo gali būti draudžiama tai padaryti. Dėl to tiekėjų ratas įvairiose valstybėse narėse gali objektyviai skirtis. Tuo atveju, jei ES valstybės narė pagal vietos valstybės teisinį reguliavimą yra ribojama dalyvauti viešajame pirkime, tačiau kitoje valstybėje tas nėra draudžiama, tai tiekėjas toje valstybėje turi teisę

¹⁷⁷ ESTT 2009 m. gruodžio 23 d. sprendimas byloje *CoNISMa*, [C-305/08](#).

¹⁷⁸ [Steinicke](#), Michael, [Vesterdorf](#), Peter L., *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*, Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2013, p. 177.

¹⁷⁹ LAT 2011 m. kovo 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-119/2011](#).

¹⁸⁰ Pavyzdžiui, situacija, kai universitetai komercializuoja dalį savo veiklos (prisideda prie mokslo parkų, technologijų perdavimo centrų lėšų).

¹⁸¹ LAT 2013 m. kovo 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-94/2013](#).

¹⁸² Pavyzdžiui, inovatyvūs ar ikiprekybiniai pirkimai (*detales žiūrėti VPI 15 straipsnio 2 dalies komentarą*).

¹⁸³ ESTT 2009 m. gruodžio 23 d. sprendimas byloje *CoNISMa*, [C-305/08](#); 2020 m. sausio 30 d. sprendimas byloje *TIM SpA*, [C-395/18](#).

¹⁸⁴ Martin Trybus, Roberto Caranta, Gunilla Edelstam, *EU Public Contract Law. Public Procurement and Beyond*, 2014, p. 106.

¹⁸⁵ [CK 2.1](#) straipsnis. Sąvoka „teisingumas“ reiškia galėjimą turėti civilines teises ir pareigas.

¹⁸⁶ [CK 2.5](#) straipsnis. Sąvoka „veiksnumas“ reiškia galėjimą savo veiksmais įgyti civilines teises ir susikurti civilines pareigas.

¹⁸⁷ ESTT 2009 m. gruodžio 23 d. sprendimas byloje *CoNISMa*, [C-305/08](#); 2012 m. gruodžio 19 d. sprendimas byloje *Azienda Sanitaria Locale di Lecce, Università del Salento*, [C-159/11](#); 2014 m. gruodžio 18 d. sprendimas byloje *Azienda Ospedaliero-Universitaria di Careggi-Firenze*, [C-568/13](#).

¹⁸⁸ Pažymėtina, kad šiuo metu Lietuvoje nėra įtvirtinto atskiro reguliavimo, dėl kurio tam tikriems subjektams būtų ribojama dalyvavimo viešuosiuose pirkimuose teisė.

dalyvauti konkrečiame viešajame pirkime. Tačiau praktiniu požiūriu gali susidaryti situacija, kai objektyviai toks tiekėjas negalės įvykdyti sutarties ar jam bus sudėtinga ją įvykdyti, todėl perkančioji organizacija konkrečiu atveju turėtų pasiaiškinti atitinkamo specifinio užsienio tiekėjo galimybę vykdyti prisiimamus sutartinius įsipareigojimus.

Tiekėjo sąvoka apima komentuojamoje normoje nurodytas dvi asmenų (teisės subjektų), galinčių tiekti prekes, teikti paslaugas ar atlikti darbus, grupes – fizinius ir juridinius asmenis. Šios grupės papildomai skirstytinos į atskirus pogrupius:

I. Fiziniai asmenys.

- a. Pavieniai fiziniai asmenys. Tai tokie fiziniai asmenys, kurie turi teisnumą ([CK](#) 2.1 straipsnis) ir veiksnumą ([CK](#) 2.5 straipsnis). Pavyzdžiui, fiziniai asmenys, vykdanys individualią veiklą.
- b. Fizinių asmenų grupė. Tai tokia grupė, kurią sudaro du ar daugiau fizinių asmenų, turinčių teisnumą ([CK](#) 2.1 straipsnis) ir veiksnumą ([CK](#) 2.5 straipsnis).

II. Juridiniai asmenys.

- a. Privatūs juridiniai asmenys. Tai tokie juridiniai asmenys, kurių tikslas – tenkinti privačius interesus ([CK](#) 2.34 straipsnio 3 dalis). Sąvoka „privatūs interesai“ reiškia bet kokią asmeninę turtinę (pelno dalies, turto prieaugio gavimą) ar neturtinę naudą (žinomumo didinimas ir plėtimas, išitvirtinimas rinkoje), kurią gauna ar siekia gauti juridinio asmens dalyviai, steigėjai, juridinio asmens organų nariai.
- b. Viešieji juridiniai asmenys / kita organizacija ar jų padalinys. Tiekėju taip pat gali būti laikomas viešasis juridinis asmuo, kurio tikslas – tenkinti viešuosius interesus (valstybės ir savivaldybės įmonės, valstybės ir savivaldybės įstaigos, viešosios įstaigos, religinės bendrosios įmonės ir t. t.) ([CK](#) 2.34 straipsnio 2 dalis). Šiuo aspektu ESST pažymėjo, kad siekiant kuo didesnės konkurencijos viešuosiuose pirkimuose, ES nuostatos taikytinos, kai perkančioji organizacija ketina sudaryti atlygintinę sutartį su subjektu, kuris pats yra perkančioji organizacija¹⁸⁹. Kitaip tariant, tiekėju(-ais) komentuojamos [VPI](#) nuostatos prasme gali būti ir perkančioji organizacija ar perkantysis subjektas.

Aplinkybė, kad viešieji subjektai turi galimybę gauti finansavimą ir gali pateikti pasiūlymus mažesnėmis kainomis nei privačios įmonės, nereiškia, jog viešieji subjektai negali būti tiekėjais, paslaugų teikėjais ar rangovais¹⁹⁰. Be to, tas faktas, kad perkančioji organizacija turi teisę leisti viešajame pirkime dalyvauti asmenims, kurie gauna bet kokios rūšies paramą ir gali pasiūlyti mažesnes kainas, bet vertina juos kaip lygiateisius kitų asmenų, kurie tokios paramos negauna, atžvilgiu, nediskriminuoja tiekėjų ir nesukuria ribojimų teikti paslaugas¹⁹¹. Tačiau perkančioji organizacija, vertindama tiekėjo neįprastai mažą pasiūlymo kainą, gali atsižvelgti į tai, kad tiekėjas gauna subsidijas. Taigi, sąvoka „tiekėjas“

¹⁸⁹ ESST 2009 m. gruodžio 23 d. sprendimas byloje *CoNISMa*, [C-305/08](#); ESTT 2005 m. sausio 11 d. sprendimas byloje *Stadt Halle*, [C-26/03](#).

¹⁹⁰ [S. von Bar](#), Michael, [Vesterdorf](#), Peter L., *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*, Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018, p. 177.

¹⁹¹ ESTT 2000 m. gruodžio 7 d. sprendimas byloje *ARGE Gewässerschutz*, [C-94/99](#).

turi būti aiškinama kaip leidžianti viešajame pirkime dalyvauti asmeniui, kurio pagrindinis tikslas nėra pelno siekimas, kuris neturi įmonės organizacinės struktūros ir rinkoje veikia nereguliariai, kaip antai, pavyzdžiui, universitetai ir mokslo tyrimų įstaigos bei universitetų ir viešosios administracijos įstaigų grupės ir pan.¹⁹².

Be to, tiekėju gali būti ir kita organizacija ar jos padalinys. Organizacija yra laikomas bet kuris kitas susivienijimas, skirtas jį sudariusių narių poreikiams tenkinti ir tikslams įgyvendinti (pavyzdžiui, visuomeninė organizacija).

- c. Juridinių asmenų (privačių ir viešųjų) grupė¹⁹³, įskaitant laikinas ūkio subjektų grupes¹⁹⁴. Ūkio subjektų grupės dalyvavimas viešajame pirkime turi būti sistemiskai aiškinamas su [VPI 18](#) straipsniu, kuriame įtvirtinama tiekėjų grupės, nepaisant tokios ūkio subjektų grupės teisinės formos, teisė pateikti paraišką ar pasiūlymą. Ūkio subjektų grupė (konsorciumas), turia sudaro du ar daugiau asmenų (partnerių), kooperuodami savo turta, darbu ar žinias, siekia veikti bendrai tam tikram, neprieštaraujančiam įstatymui tikslui arba tam tikrai veiklai.

- III. **Fizinių ir juridinių asmenų grupė.** Tai tokia grupė, kurią sudaro fizinis (-iai) asmuo (-ys), turintis teisnumą ([CK 2.1](#) straipsnis) ir veiksnumą ([CK 2.5](#) straipsnis), bei juridinis (-iai) asmuo (-ys) (gali būti tiek privatus, tiek viešasis).

Jei pavienis ūkio subjektas konkretaus pirkimo atveju nėra pajėgus pats tiekti prekes, teikti paslaugas ar atlikti darbus, jis gali: (i) remtis kitų ūkio subjektų pajėgumais, neatsižvelgiant į ryšio su tais ūkio subjektais teisini pobūdį (*detačiau žiūrėti [VPI 49](#) straipsnio komentarą*); (ii) pasitelkti subrangovus, subteikėjus ar subteikėjus, tačiau pasiūlyme turi nurodyti, kokiai pirkimo sutarties daliai ir kokių subrangovus, subteikėjus ar subteikėjus ketina pasitelkti (*detačiau žiūrėti [VPI 88](#) straipsnio komentarą*)¹⁹⁵; (iii) paraišką ar pasiūlymą teikti jungtinės veiklos sutarties pagrindu kaip ūkio subjektų grupė (*detačiau žiūrėti [VPI 18](#) straipsnio komentarą*). Visais pirma nurodytais atvejais vertinama, kad egzistuoja asmenų grupė, t. y. iš kelių ūkio subjektų sudarytas tiekėjas.

Nors LAT praktikoje¹⁹⁶ nurodyta, kad subteikėjas nėra laikomas tiekėju [VPI 2](#) straipsnio 36 dalies prasme, tačiau atsižvelgiant į tai, kad subteikėjams tam tikri reikalavimai taikomi kaip ir tiekėjams, subteikėjai turėtų būti vertinami kaip tiekėjų grupės dalis, juolab kad subteikėjas, priešingai nei kitas trečiasis asmuo (pavyzdžiui, įrangos nuomotojas ar prekių tiekėjas statybų rangoje), perkančiosios organizacijos naudai betarpiškai (fiziškai, organizaciniu aspektu) prisideda prie viešojo pirkimo sutarties vykdymo¹⁹⁷. Subteikėjams kaip ir tiekėjams taikomi

¹⁹² ESTT 2009 m. gruodžio 23 d. sprendimas byloje *CoNISMa*, [C-305/08](#).

¹⁹³ Pažymėtina, kad gali būti įvairios sudėties juridinių asmenų grupė. Pavyzdžiui, keli privatūs juridiniai asmenys, privatus ir viešasis juridinis asmuo, jei tai neprieštaruoja įmonės įstatams.

¹⁹⁴ [VPI 2](#) straipsnio 36 punkte nurodytos laikinos ūkio subjektų asociacijos kaip savarankiškas juridinių asmenų statusas LR įmonių teisėje neegzistuoja. Asociacija laikoma kaip viešasis juridinis asmuo, kurio tikslas – koordinuoti asociacijos narių veiklą, atstovauti asociacijos narių interesams ir juos ginti ar tenkinti kitus viešuosius interesus ([LR asociacijų įstatymas](#)). Dėl to manytina, kad ši sąvoka į [VPI](#) automatiškai perkelta iš [Direktyvos 2004/41/ES](#), atsižvelgiant į tai, jog kai kurios valstybės narės tokie dariniai pripažįstami, pavyzdžiui, Italijoje – laikinios įmonių grupės.

¹⁹⁵ ESTT 2001 m. liepos 12 d. sprendimas byloje *Ordine degli Architetti delle Province di Milano e Lodi*, [C-339/95](#); ESTT 2007 m. sausio 18 d. sprendimas byloje *Jean Auroux*, [C-220/05](#).

¹⁹⁶ LAT 2012 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-359/2012](#).

¹⁹⁷ LAT 2017 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-354-690/2017](#).

šie reikalavimai: keliama pašalinimo pagrindų nebuvimo ([VPI 46](#) straipsnis) ir kvalifikacijos reikalavimai ([VPI 47](#) straipsnis) bei tikrinama atitiktis jiems. Paminėtina ir tai, kad pagrindinis subtiektimo (subrangos) skirtumas nuo jungtinės veiklos tas, kad subtiektėjo (subrangovo), priešingai nei partnerio, tiesiogiai su perkančiąja organizacija nesieja prievoliniai teisiniai santykiai: pasiūlymą teikia, viešojo pirkimo sutartį sudaro, už jos vykdymą atsako tik pasiūlymą pateikęs tiekėjas – dalyvis. Taigi subtiektėjas (subrangovas) tik vykdo dalyviui, viešojo pirkimo sutarties kontrahentui, tenkančių prievolių dalį, bet už visas savo prievoles dalyvis atsako perkančiajai organizacijai. Vis dėlto, nepaisant jungtinės veiklos partnerio ir subtiektėjo skirtumų, juos sieja tai, kad jie – ūkio subjektai, tiesiogiai ar netiesiogiai vykduantys dalį tiekėjo prievolės dėl paslaugų teikimo ar darbų atlikimo perkančiosios organizacijos naudai¹⁹⁸.

Ūkio subjektų grupės, kurią sudaro tiesiogiai už sutartį atsakingas asmuo ir jo subrangovas, nariai sudarys vieną tiekėją [VPI](#) prasme, tačiau tik pagrindinis ūkio subjektas, teikiantis pasiūlymą, įgaus dalyvio statusą. Būtent dėl to tiek viešojo pirkimo procedūrų metu, tiek viešojo pirkimo sutarties vykdymo metu tiesioginiai prievoliniai teisiniai santykiai su perkančiąja organizacija saistys tik dalyvį¹⁹⁹, bet ne jo pasitelktą subrangovą. Išimtimi laikytinos tik [VPI 88](#) straipsnio 2 dalies nuostatos, kuriose įtvirtinta galimybė, esant tam tikroms sąlygoms, tiesiogiai atsiskaityti su subrangovais.

Pažymėtina, kad tuo atveju, jei pasiūlymą perkančiajai organizacijai teikia ūkio subjektų (tiek fizinių, tiek juridinių asmenų) grupė, tai tiekėju yra laikoma visa asmenų grupė bendrai, o ne kiekvienas šios ūkio subjektų grupės narys atskirai. Tačiau tais atvejais, kai asmenų grupė veikia jungtinės veiklos pagrindu, kiekvienas ūkio subjektų grupės narys turi [VPI](#) normų tiekėjui suteiktas teises, pavyzdžiui teisę gauti perkančiosios organizacijos sprendimus²⁰⁰ ar reikalauti atlyginti žalą²⁰¹.

Galiausiai paminėtina ir tai, kad galima situacija, kai pirkime dalyvaus tiekėjas iš trečiųjų šalių. EK [Konkurso dalyvių iš trečiųjų šalių dalyvavimo ES viešųjų pirkimų rinkoje gairėms](#)²⁰² siekiama užtikrinti sąžiningą konkurenciją, aukštą kokybę ir vienodas sąlygas viešųjų pirkimų rinkose. Šiose gairėse nurodoma, kad iš esmės tiek ES bendrovėms, tiek ne ES bendrovėms taikomos tos pačios ES taisyklės. Tačiau teisė patekti į ES viešųjų pirkimų rinką užtikrinama tik tų trečiųjų šalių bendrovėms, su kuriomis ES yra sudariusi privalomus tarptautinius arba dvišalius laisvosios prekybos susitarimus, taikomus viešiesiems pirkimams. Taip pat pažymima, kad valstybės narės gali riboti teisę patekti į gynybos ir saugumo sričių rinkas.

37. Komentuojamo [VPI 2](#) straipsnio 37 dalyje yra pateikiama bendra viešojo pirkimo sąvoka, kuri yra autentiska ją vertinant nacionalinio teisinio reglamentavimo aspektu, kadangi ši sąvoka nėra įtvirtinta [Direktyvoje 2014/24/ES](#). Praktinė komentuojamos sąvokos svarba pasižymi tuo, kad tuomet, kai vykdomas pirkimo procesas neatitinka nurodytų viešojo pirkimo

¹⁹⁸ LAT 2017 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-354-690/2017](#).

¹⁹⁹ Jei dalyvį sudaro jungtinės veiklos pagrindu veikiantys ūkio subjektai, jie perkančiajai organizacijai atsako solidariai ([EK 6.6](#) straipsnio 3 dalis).

²⁰⁰ LAT 2011 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-7-404/2011](#).

²⁰¹ EST 2010 m. gegužės 6 d. sprendimas byloje *Club Hotel Loutraki AE, C-145/08 ir C-149/08*.

²⁰² Europos Komisijos 2019 m. liepos 24 d. [Konkurso dalyvių iš trečiųjų šalių dalyvavimo ES viešųjų pirkimų rinkoje gairės](#) grindžiamos 2017 m. spalio 3 d. komunikatu „Veiksmingi viešieji pirkimai Europoje ir Europai“, kuriuo įtvirtinama įvairiapusė valstybių narių partnerystė siekiant didinti viešųjų pirkimų veiksmingumą.

požymių ir teisinių kriterijų, jis nėra laikomas viešuoju pirkimu komentuojamos [VPI](#) teisės normos prasme, kas atitinkamai reiškia, jog neprivalo būti taikomos [VPI](#) taisyklės prekių, paslaugų ar darbų pirkimo sutarčiai sudaryti. Be to, tokiu atveju apskritai nelaikoma, kad yra sudaroma viešojo pirkimo-pardavimo sutartis [VPI](#) 2 straipsnio 46 dalies požiūriu. Dėl to *viešojo pirkimo* sąvoka yra aktuali ir sistemiškai aiškinama su viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąvoka (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 44 dalies komentarą*).

Viešojo pirkimo sąvoka pasižymi keliais ją apibūdinančiais elementais (sudedamomis dalimis). *Pirma*, įstatyme nustatyta, kad viešasis pirkimas yra *atliekamas įsigijimas*. Tai reiškia, kad viešasis pirkimas pirmiausia yra procesas (procedūra), kuria yra siekiama nupirkti tam tikrą objektą. Viešuoju pirkimu yra siekiama užtikrinti perkančiosios organizacijos tiesioginius ar netiesioginius (kito subjekto naudai) poreikius, nes tam, kad ji įgyvendintų jai priskirtas funkcijas, ji turi įsigyti.

Antra, viešasis pirkimas bus tik tuomet, kai jis bus vykdomas specialaus teisės subjekto – perkančiosios organizacijos. Tai reiškia, kad jeigu įsigijimas (pirkimas) yra vykdomas privataus ar tokio asmens, kuris nėra perkančioji organizacija (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 25 dalies komentarą*), tuomet tai nebus viešasis pirkimas komentuojamos [VPI](#) teisės normos prasme, kas atitinkamai reiškia, jog nebus taikomas ir [VPI](#). Įstatymų leidėjas neriboja perkančiųjų organizacijų skaičiaus vykdant viešąjį pirkimą [VPI](#) 2 straipsnio 37 dalyje nustatyta, kad viešasis pirkimas gali būti vykdomas vienos ar daugiau perkančiųjų organizacijų, kas reiškia, kad vienu metu (t. y. tuo pačiu pirkimu) gali pirkti ne viena, o dvi ar daugiau perkančiųjų organizacijų.

Trečia, viešasis pirkimas pagal [VPI](#) 2 straipsnio 37 dalį bus tuomet, kai atliekamas įsigijimas (pirkimas) bus vykdomas su tikslu nupirkti prekes, paslaugas arba darbus (pirkimo objektą pagal BVPŽ kodą). Kitaip tariant, tai, kad perkančioji organizacija įsigyja, t. y. kokiu tikslu ji sumoka pinigines lėšas, turi reikšmės nustatant, ar toks procesas yra viešasis pirkimas.

Ketvirta, viešasis pirkimas nėra betikslė procedūra ar procesas, nes viešuoju pirkimu siekiama sudaryti viešojo pirkimo-pardavimo sutartį (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 44 dalies komentarą*). Perkančiosios organizacijos privalo imtis visų nuo jų valios ir pastangų priklausančių priemonių tam, kad vykdoma viešojo pirkimo procedūra baigtųsi viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymu, t. y. šios sutarties sudarymas yra ne tik viešojo pirkimo, kaip proceso, požymis, bet ir vienas iš tikslų.

Penkta, įstatyme nustatyta, kad viešojo pirkimo-pardavimo sutartis sudaroma su pasirinktu (pasirinktais) tiekėju (tiekėjais). Taigi, tai, su kuo perkančioji organizacija sudaro viešojo pirkimo-pardavimo sutartį, turi įtakos nustatant, ar atliekama procedūra yra viešasis pirkimas komentuojamos [VPI](#) teisės normos prasme. Iš įstatymo teksto matyti, kad minėta sutartis komentuojamos procedūros būdu visais atvejais sudaroma tik su tiekėju (tiekėjais) (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 36 dalies komentarą*). [VPI](#) 2 straipsnio 37 dalyje vartojami žodžiai *su pasirinktu (pasirinktais) tiekėju (tiekėjais)* neturi būti suprantami, kaip įgalinantys perkančiąją organizacijai laisvai pasirinkti tiekėją (tiekėjus), su kuriuo(-iais) bus sudaroma viešojo pirkimo-pardavimo sutartis. *Pasirinktas (pasirinkti) tiekėjas (tiekėjai)* reiškia tiekėją arba tiekėjus, kurie yra parenkami ir nustatomi [VPI](#) nustatytais sąlygomis ir tvarka.

Galiausiai, *šešta*, [VPI](#) 2 straipsnio 37 dalyje nustatyta, kad teisiškai yra nereikšminga, ar sudarant viešojo pirkimo-pardavimo sutartį viešojo pirkimo procedūros būdu prekės, paslaugos ar darbai yra skirti viešajam tikslui ar ne. Tai reiškia, kad įstatymų leidėjas siekia, kad visos

sutartys, kurias sudaro perkančiosios organizacijos dėl prekių, paslaugų arba darbų įsigijimo, jeigu jos atitinka viešojo pirkimo-pardavimo sutarties požymius, turi būti sudaromos viešojo pirkimo būdu, taikant [VPI](#), nepaisant perkančiosios organizacijos organizacinių, ekonominių, vadybinių ir kitų motyvų tokiai sutarčiai sudaryti ir viešosioms piniginėms lėšoms panaudoti²⁰³.

Nors [VPI](#) 2 straipsnio 37 dalyje tiesiogiai nenurodyta, tačiau praktikoje viešasis pirkimas apibūdinamas dar keliais papildomais požymiais. Viešasis pirkimas yra procesas, kuris pasižymi *pokyčiu*, t. y. progresuojantis, dinamiškas procesas. Tai reiškia, kad viešasis pirkimas turi vystytis viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo link, o perkančiosios organizacijos privalo įgyvendinti joms [VPI](#) suteiktas teises ir įgaliojimus taip, kad tokia sutartis būtų sudaryta.

Kasacinio teismo šiuo aspektu išaiškinta, kad įstatymų leidėjas iš esmės įtvirtino nepertraukiamų ir operatyviai vykdomų viešojo pirkimo procedūrų modelį, kurio išimtys yra atskirai reglamentuotos ir pagrįstos svarbiomis aplinkybėmis. Dėl pirmiau nurodytų įstatymų leidėjo tikslų perkančiosios organizacijos negali savarankiškai priimti sprendimo stabdyti pirkimo procedūras²⁰⁴.

Be to, viešasis pirkimas yra ir *individualus* procesas. Tai nereiškia, kad kiekvienam viešajam pirkimui atlikti negali būti pasinaudota gerąja praktika, tipinėmis dokumentų formomis, pavyzdžiais ir pan. Priešingai, tokia praktika yra kasdienė ir įprasta. Tačiau visais atvejais svarbu, kad perkančioji organizacija tiksliai nustatytų ir išgrynintų, koks konkrečiai *jai* yra geriausias viešasis pirkimas, kuriuo ji efektyviai, optimaliai įgyvendintų viešųjų pirkimų tikslus ir pasiektų norimą rezultatą (koks turi būti pirkimo objektas, kokia procedūra galima geriausiai jį nupirkti, kaip turi būti paskirstomi administraciniai, žmogiškieji, finansiniai resursai ir pan.).

38. [VPI](#) 2 straipsnio 38 dalyje įtvirtinta viešojo pirkimo dalyvio²⁰⁵ sąvoka, t. y. dalyvis yra prekių tiekėjas, paslaugų tiekėjas ar rangovas, kuris konkrečiame pirkime pateikė pasiūlymą. Taigi, dalyviu pagal [VPI](#) pripažįstamas asmuo, kuris ne tik įvertino pirkimo dokumentus, juose keliamus reikalavimus ir nutarė, kad jis (vienas ar kartu su kitu subjektu) yra pajėgus dalyvauti viešajame pirkime ir tinkamai bei visiškai įvykdyti viešojo pirkimo sutartį, bet ir realizavo savo teisę varžytis dėl viešojo pirkimo konkurso laimėjimo.

Dalyvio teisinio statuso nustatymas yra svarbus, kadangi tiekėjui tapus dalyviu, šiam atsiranda [VPI](#) nustatytos teisės (pavyzdžiui, dalyvio teisė susipažinti su pirkimo laimėtojo pasiūlymo nekonfidencialia informacija ([VPI](#) 58 straipsnio 2 dalies 2 punkto a papunktis, 20 straipsnis) ir atitinkamos pareigos (pavyzdžiui, pareiga teikti teisingą ir tikslią, t. y. nemelagingą informaciją apie savo atitiktą pirkimo dokumentuose nustatytiems reikalavimams tiekėjams ([VPI](#) 46 straipsnio 4 dalies 4 punktas) ir pan.). Tačiau tiekėjo ir dalyvio atskyrimas tam tikrais atvejais nėra svarbus, pavyzdžiui, ginčijant konkretaus pirkimo sąlygų neteisėtumą ([VPI](#) 102 straipsnio 1 dalies 2 punktas).

²⁰³ Šis reiginys nereiškia, kad nurodytos priežastys ir motyvai negali būti reikšmingi kitame kontekste, pavyzdžiui, aiškinant viešojo pirkimo sutartį, vertinant perkančiosios organizacijos ar jos atstovų veiksmus iki ar pirkimo procedūros metu ir pan.

²⁰⁴ LZT 2017 m. gegužės 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-219-690/2017](#).

²⁰⁵ Komentuojamos [VPI](#) 2 straipsnio 38 dalies normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 2 straipsnio 1 dalies 11 punkto nuostatas.

Kita vertus, [VPI](#) šios sąvokos ne visuomet tiksliai atskiriamos, tiekėjai ir dalyviai vartojami sinonimiškai ([VPI](#) 20 straipsnis). Tokiu atveju turi būti vadovaujamasi ne pažodiniu tekstu, o jo turiniu, pavyzdžiui, tiekėjo pasiūlymas [VPI](#) 20 straipsnio prasme iš esmės reiškia dalyvio pasiūlymą. Atitinkamai plečiamai neturėtų būti aiškinamos [VPI](#) normos, kuriųse įtvirtinti ribojimai (su laimėtojo pasiūlymu gali susipažinti tik dalyviai ([VPI](#) 58 straipsnio 2 dalies 2 punkto a papunktis)).

39. Komentuojamo [VPI](#) 2 straipsnio 39 dalyje²⁰⁶ yra pateikta pirkimo dokumentų sąvoka, nurodant, kad pirkimo dokumentai – perkančiosios organizacijos pateikiami arba nurodomi dokumentai, kuriuose aprašomi ar nustatomi pirkimo ar jo procedūros elementai: skelbimas apie pirkimą, išankstinis informacinis skelbimas, naudojamas kaip kvietimo dalyvauti pirkime priemonė, techninė specifikacija, aprašomasis dokumentas, viešojo pirkimo–pardavimo sutarties projektas, viešojo pirkimo kandidatų ir dalyvių dokumentų teikimo tvarka, informacija apie pirkime taikomus reikalavimus ir (arba) kiti dokumentai, jų paaiškinimai (patikslinimai).

Viešojo pirkimo dokumentai yra fundamentalusis viešojo pirkimo procedūrų teisinio reglamentavimo šaltinis ir nuo šių dokumentų turinio priklauso, kaip, kokia tvarka ir kokiomis sąlygomis bus vykdomas konkretus viešasis pirkimas.

Pirkimo dokumentų sąvoka yra aiškinama ir taikoma plačiai, t. y. pirkimo dokumentai apima ne tik pagrindines viešojo pirkimo sąlygas, bet taip pat skelbimą apie pirkimą (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 31 straipsnio komentarą*), išankstinį skelbimą apie pirkimą (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 30 straipsnio komentarą*), techninę specifikaciją (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 37 straipsnio komentarą*), viešojo pirkimo–pardavimo sutarties projektą (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 87 straipsnio komentarą*), pirkimo sąlygų bei kitų pirkimo dokumentų paaiškinimus, patikslinimus (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 36 straipsnio 5 dalies ir 35 straipsnio komentarus*).

Kita vertus, į pirkimo dokumentų sudėtį neįeina pirkimų planai. LAT yra išaiškinęs, kad viešųjų pirkimų planas nelaikytinas išankstiniu skelbimu apie pirkimą²⁰⁷.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad pirkimo dokumentų sąvoka, jos turinys, taikymas ir aiškinimas atskirų [VPI](#) straipsnių kontekste ir pagal santykį su kitais teisės aktais detalai išdėstyti [VPI](#) 35 straipsnyje (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 35 straipsnio komentarą*).

40. [VPI](#) 2 straipsnio 40 dalyje įtvirtinta viešojo pirkimo iniciatoriaus sąvoka. Pirmiausia, prieš pradėdama viešojo pirkimo procedūrą, perkančioji organizacija turėtų nustatyti konkretų poreikį pirkimo objektui. Šią funkciją atlieka pirkimo iniciatorius, kuris iš esmės dalyvauja tikiprocedūrinėje stadijoje formuojant perkančiosios organizacijos poreikį, t. y. įvertina tinkamą, rengia būsimo įsigijimo pagrindimą, rengia pirkimų sąrašą, kiekvieno pirkimo procedūroms atlikti pildo paraišką, gali rengti techninę specifikaciją ar jos projektą ir pan. Konkrečios pirkimo iniciatoriaus funkcijos, jo skyrimo tvarka, jo teisės ir pareigos bei atsakomybė turi būti nustatyti perkančiosios organizacijos vidaus pirkimų organizavimo tvarkoje. Paprastai pirkimo iniciatorius yra skiriamas perkančiosios organizacijos vadovo.

²⁰⁶ Komentuojamos [VPI](#) 2 straipsnio 39 dalies normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 2 straipsnio 1 dalies 5 punktą.

²⁰⁷ LAT 2018 m. gegužės 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-160-469/2018](#).

Pirkimo iniciatoriaus sąvoka [VPI](#) (nors jame beveik nereguliuojami ikiprocedūriniai viešųjų pirkimų aspektai) atskirai išskirta tik dėl to, kad jis, kaip ir kiti viešojo pirkimo proceso dalyviai, gali turėti tiesioginį ir (ar) netiesioginį interesą konkurso rezultatu ar jo eiga, t. y. patekti į interesų konfliktą (*detales žiūrėti [VPI](#) 21 straipsnio komentarą*). Atsižvelgiant į tai, nors pirkimo iniciatorius nedalyvauja pirkimo procedūrose, jis privalo pasirašyti konfidencialumo pasižadėjimą (*detales žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 15 dalies komentarą*) ir nešališkumo deklaraciją (*detales žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 19 dalies komentarą*) bei deklaruoti savo privačius interesus.

41. [VPI](#) 2 straipsnio 41 dalyje įtvirtinta viešojo pirkimo kandidato sąvoka. Tiekėjas laikomas viešojo pirkimo kandidatu²⁰⁸ nuo to momento, kai:

- i. tiekėjas perkančiajai organizacijai raštu pareiškia apie siekį būti pakviestas dalyvauti konkurenciniame dialoge ar pateikti pasiūlymą ribotame konkurse, skelbiamose ar neskelbiamose derybose bei inovacijų partnerystėje. Tokį siekį tiekėjas gali išreikšti perkančiajai organizacijai pateikdamas paraišką (*detales žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 42 dalies komentarą*), kuris išreiškiamas pageidavimas dalyvauti pirkime (ribotame konkurse, skelbiamose derybose, konkurenciniame dialoge arba inovacijų partnerystėje) bei vėliau pateikti pasiūlymus.
- ii. tiekėjas jau yra pakviestas dalyvauti konkurenciniame dialoge arba pakviestas pateikti pasiūlymą ribotame konkurse, skelbiamose ar neskelbiamose derybose bei inovacijų partnerystėje. Sąvoka „pakviestas dalyvauti ar pateikti pasiūlymą“ turi būti aiškinama taip, kad perkančioji organizacija išsiunčia pakvietimus konkrečioms tiekėjams dalyvauti pirkime ir pateikti pasiūlymus. Pavyzdžiui, perkančioji organizacija, vykdydama pirkimą neskelbiamų derybų būdu, konkrečiam tiekėjui ar konkrečioms tiekėjams išsiunčia pakvietimą dalyvauti pirkime bei pateikti pasiūlymus arba perkančioji organizacija, vykdydama pirkimą riboto konkurso būdu, atrinktus kandidatus kviečia pateikti pasiūlymus ([VPI](#) 61 straipsnio 3 dalies 4 punktas).

Viešojo pirkimo kandidatas iš esmės yra viešojo pirkimo dalyvis (*pagal analogiją detales žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 38 dalies komentarą*) teisės varžytis dėl viešojo pirkimo sutarties sudarymo realizavimo aspektu. Tačiau specialioji viešojo pirkimo dalyvio – kandidato kategorija išskiriama pagal įstatyme nurodytus viešo pirkimo būdus, t. y. viešojo pirkimo kandidatas dalyvauja pirkimuose, kurie organizuojami konkurencinio dialogo, riboto konkurso, skelbiamų ar neskelbiamų derybų, taip pat inovacijų partnerystės būdu. Nors tiek kandidatas, tiek ir dalyvis pradeda realizuoti savo dalyvavimą pirkime, tačiau kandidato statusas nepriklauso nuo pasiūlymo pateikimo. Kaip matyti iš įstatymo teksto, nurodytas pirkimo būdų sąrašas yra baigtinis, todėl, pavyzdžiui, viešojo pirkimo kandidato kategorija nebus aktuali supaprastinto ar atviro konkurso atvejais.

²⁰⁸ Komentuojamos [VPI](#) 2 straipsnio 41 dalies normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 2 straipsnio 1 dalies 12 punkto nuostatas.

42. [VPI](#) 2 straipsnio 42 dalyje yra įtvirtinta viešojo pirkimo paraiškos sąvoka²⁰⁹.

Paraiška yra tiekėjo pateikiamų dokumentų ir duomenų visuma, kuria jis išreiškia pageidavimą dalyvauti pirkime, vykdomame vienu iš nurodytų būdų – riboto konkurso, skelbiamų derybų, konkurencinio dialogo arba inovacijų partnerystės. Šių pirkimų būdų ypatybė yra tokia, kad jie vykdomi dviem etapais – pirmajame etape perkančiosios organizacijos skelbia apie pirkimą ir kviečia tiekėjus pateikti paraiškas, o antrajame atrinktus tiekėjus kviečia pateikti pasiūlymus.

Vykdamas nurodyto pirkimo pirmąjį etapą, perkančiosios organizacijos

(i) skelbia apie pirkimą, kviesdamos tiekėjus pateikti *paraiškas* ([VPI](#) 61 straipsnio 3 dalies 1 punktas, 64 straipsnio 3 dalies 1 punktas; 68 straipsnio 2 dalies 1 punktas; 73 straipsnio 5 dalies 1 punktas);

(ii) patikrina, ar nėra pirkimo dokumentuose nustatytų kandidatų pašalinimo pagrindų, ar kandidatai atitinka keliamus kvalifikacijos reikalavimus ir, jeigu taikytina, reikalaujamas kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus ([VPI](#) 61 straipsnio 3 dalies 2 punktas, 64 straipsnio 3 dalies 2 punktas; 68 straipsnio 2 dalies 2 punktas; 73 straipsnio 5 dalies 2 punktas);

(iii) atlieka kandidatų kvalifikacinę atranką pagal nustatytas procedūras ir kriterijus, jeigu tokia atranka nurodyta pirkimo dokumentuose ([VPI](#) 61 straipsnio 3 dalies 3 punktas, 64 straipsnio 3 dalies 3 punktas; 68 straipsnio 2 dalies 3 punktas; 73 straipsnio 5 dalies 3 punktas).

Taigi, vykdamas būtent pirmąjį tokio pirkimo (atliekamo riboto konkurso, skelbiamų derybų, konkurencinio dialogo arba inovacijų partnerystės būdu) etapą, kiekvieno tiekėjo pateiktų dokumentų visuma yra laikoma jo viešojo pirkimo paraiška.

Perkančiajai organizacijai įvertinus tiekėjų paraiškas ir pabaigus pirmąjį tokio pirkimo etapą, ji gali pereiti į antrąjį etapą ir atrinktus kandidatus vienu metu raštu kviešti pateikti *pasiūlymus* ([VPI](#) 61 straipsnio 3 dalies 4 punktas, 64 straipsnio 3 dalies 4 punktas; 68 straipsnio 2 dalies 4 punktas; 73 straipsnio 5 dalies 4 punktas).

43. [VPI](#) 2 straipsnio 43 dalyje²¹⁰ įtvirtinta atidėjimo termino sąvoka.

Atidėjimo termino teisiniai pagrindai buvo suformuoti ESTT, kuris sprendė, kad su tiekėjų veiksmingos teisminės gynybės principu, išplaukiančiu iš Direktyvos [89/665](#) 1 straipsnio, nedera situacija, kai po perkančiosios organizacijos sprendimo paskelbti pirkimo laimėtoją iš karto priimamas sprendimas sudaryti viešojo pirkimo sutartį, t. y. šie sprendimai priimami vienu ar panašiu metu, arba net kai šie sprendimai yra sudėtinės vieno sprendimo dalys. Tokiais atvejais tiekėjai, siekiančiam kvestionuoti pirkimo rezultatus, nepaliekama nei teisinės, nei faktinės galimybės jų pakeisti.

Direktyvos [2007/66](#) preambulės 6-ojoje konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad *atidėjimo laikotarpis turėtų suteikti suinteresuotiems dalyviams pakankamai laiko išnagrinėti*

²⁰⁹ Konstatuojamojoje dalyje įtvirtinta sąvoka nėra tiesiogiai įtvirtinta [Direktyvos 2014/24/ES](#) 2 straipsnyje „Terminų apibrėžtys“, tačiau [Direktyvos 2014/24/ES](#) 28–31 straipsnių 1 dalyse nurodyta sąvoka „prašymas dalyvauti procedūroje“ turi būti vertinama kaip viešojo pirkimo paraiškos atitikmuo.

²¹⁰ Direktyvos [89/665](#) 1 straipsnis, Direktyvos [2007/66](#) preambulės 5-oji ir 6-oji konstatuojamoji dalis, 2a straipsnis.

sprendimą dėl sutarties suteikimo ir įvertinti, ar tikslinga inicijuoti peržiūros procedūrą; kai suinteresuotiems dalyviams pranešama apie sprendimą dėl sutarties suteikimo, jiems turi būti suteikta reikiama informacija, kuri būtina siekiant veiksmingos peržiūros; tai taip pat atitinkamai taikoma kandidatams, jei perkančioji organizacija ar perkantysis subjektas laiku nepateikė informacijos apie jų paraiškos atmetimą.

Taigi, šios nuostatos iš esmės atspindi atidėjimo terminio esmę ir [VPI 2](#) straipsnio 43 dalies reglamentavimo tikslą. Nurodytu tikslu turi būti vadovaujamasi kiekvienu atveju, kai atidėjimo terminas taikomas viešųjų pirkimų procedūrose. Atidėjimo terminas – viena iš tiekėjų teisių gynimo priemonių, todėl ši priemonė visuomet turi būti įgyvendinama kartu su tiekėjų teisių veiksmingos (efektyvios) gynbos teisiniu principu²¹¹.

Pagal [VPI 86](#) straipsnio 8 dalį pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis turi būti sudaroma nedelsiant, bet ne anksčiau, negu pasibaigė atidėjimo terminas (*detaliau žiūrėti [VPI 86](#) straipsnio 8 dalies komentarą*). Tai reiškia, kad atidėjimo terminas savęs tinka apibrėžtis ir vertinimas yra itin svarbus tiek perkančiosioms organizacijoms, tiek pirkimo dalyviams, kadangi juo, be kita ko, apibrėžti:

- 1) prielaidos pabaigti viešojo pirkimo procedūras ([VPI 29](#) straipsnio 2 dalies 1 punkto pagrindu, pasirašius pirkimo sutartį ar preliminarą sutartį (*detaliau žiūrėti [VPI 29](#) straipsnio 2 dalies 1 punkto komentarą*);
- 2) teisė pateikti pretenzijas ir perkančiųjų organizacijų pareiga priimti ir nagrinėti pretenzijas pagal [VPI 103](#) straipsnio 1 dalį (*detaliau žiūrėti [VPI 103](#) straipsnio 1 dalies komentarą*);
- 3) padariniai, kai perkančiosios organizacijos pažeidžia reikalavimą dėl atidėjimo termino, t. y. sudarytos sutartys laikomos negaliojančiomis (*detaliau žiūrėti [VPI 105](#) straipsnio 1 dalies 2 punkto komentarą*).

[VPI 86](#) straipsnio 8 dalyje yra detalizuoti atidėjimo terminai tarptautinės vertės pirkimams, supaprastintiems pirkimams bei atvejai, kai atidėjimo terminas netaikomas (*detaliau žiūrėti [VPI 86](#) straipsnio 8 dalies komentarą*).

[VPI 86](#) straipsnio 8 dalyje įtvirtinti atidėjimo terminai pagal [VPI 2](#) straipsnio 43 dalį pradedami skaičiuoti nuo pranešimo apie sprendimą nustatyti laimėjusį viešojo pirkimo pasiūlymą išsiuntimo iš perkančiosios organizacijos suinteresuotiems kandidatams ir suinteresuotiems dalyviams dienos. Kita vertus, pažymėtina, kad tiekėjo teisė pateikti pretenziją pagal [VPI 102](#) straipsnį, skaičiuojama ne formaliai nuo atidėjimo termino pradžios, o nuo tada, kai tiekėjas faktiškai sužinojo ar turėjo sužinoti apie jo pažeistas teises ir teisėtus interesus²¹². Todėl nors paprastai pretenzijos terminas skaičiuojamas nuo atidėjimo termino

²¹¹ ESTT 2002 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje *Universale-Bau* [C-470/99](#); 2003 m. vasario 27 d. sprendimas byloje *Santex SpA prieš Unità Socio Sanitaria Locale n. 42 di Pavia*, dalyvaujant *Sca Mölnlycke SpA*, *Artsana SpA* ir *Water SpA* [C-327/00](#); 2007 m. spalio 11 d. sprendimas byloje *Lämmerzahl GmbH prieš Freie Hansestadt Bremen* [C-241/06](#);

LAT 2011 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-119/2011](#); 2011 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-458/2011](#); 2013 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-7-32/2013](#); 2015 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-122-690/2015](#); 2016 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-237-415/2016](#); 2018 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-77-969/2018](#); 2018 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje [e3K-3-371-378/2018](#).

²¹² ESTT 2010 m. sausio 28 d. sprendimas byloje *Uniplex* [C-406/08](#); LAT 2009 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-35/2009](#); LAT 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-158/2011](#); LAT 2011

pradžios, tačiau esant išimtinėms aplinkybėms, kai tiekėjui reikia papildomos informacijos tam, kad įvertintų savo teisių ir teisėtų interesų galimą pažeidimą, pretenzijos terminas skaičiuojamas ne nuo atidėjimo termino pradžios, o nuo tinkamo informavimo pradžios (detaliau žiūrėti [VPI 102 straipsnio komentarą](#)).

Konkreto termino, kada perkančiosios organizacijos turi priimti sprendimą dėl laimėjusio pasiūlymo nėra, tačiau pagal [VPI 58 straipsnio 1 dalį](#), kai jau perkančiosios organizacijos priima tokį sprendimą, išsiųsti šį pranešimą perkančiosios organizacijos privalo per penkias darbo dienas nuo sprendimo priėmimo (detaliau žiūrėti [VPI 58 straipsnio 1 dalies komentarą](#)). Perkančiosios organizacijos gali išsiųsti pranešimą ir tą pačią sprendimo priėmimo dieną, tačiau tai negali būti atlikta vėliau nei per penkias darbo dienas.

Terminas *nuo išsiuntimo* reiškia, kad atidėjimo termino skaičiavimo pradžia nepriklauso nuo to, kada faktiškai suinteresuotas dalyvis ar kandidatas susipažino su perkančiosios organizacijos pranešimu, o svarbu, kada buvo išsiųstas pranešimas, tačiau, kaip minėta pirmiau, tai nedaro įtakos pretenzijų pateikimo terminui.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija išsiuntė pranešimą apie tarpdalinės vertės pirkimą laimėjusį pasiūlymą 2019 m. gegužės 6 d. 17 val. 03 min. Tiekėjas A perskaitė pranešimą 2019 m. gegužės 6 d. 18 val. 01 min., Tiekėjas B perskaitė pranešimą 2019 m. gegužės 7 d. 9 val. 17 min. Atidėjimo terminas vis tiek pradedamas skaičiuoti nuo 2019 m. gegužės 6 d., o ne nuo 2019 m. gegužės 7 d. Vadovaujantis [CK 1.118 straipsniu](#), terminas prasideda rytojaus dieną nuo nulis valandų nulis minučių po tos kalendorinės datos arba to įvykio, kuriais apibrėžta termino pradžia, jeigu įstatymų nenumatyta kita. Atsižvelgiant į tai, pirma skaičiuojama diena yra būtent 2019 m. gegužės 7 d. ir atidėjimo terminas baigiasi 2019 m. gegužės 16 d.

Taigi, atidėjimo termino skaičiavimo tvarka:

- *pirma*, perkančioji organizacija priima sprendimą dėl laimėjusio pasiūlymo;
- *antra*, per penkias darbo dienas praneša apie šį sprendimą suinteresuotiems kandidatams ir suinteresuotiems dalyviams;
- *trečia*, skaičiuoja [VPI 86 straipsnio 8 dalyje](#) nurodytą atidėjimo terminą pagal pirkimo rūšį nuo pranešimo apie šį sprendimą suinteresuotiems kandidatams ir suinteresuotiems dalyviams išsiuntimo dienos;
- *ketvirta*, pasibaigus atidėjimo terminui sudaro pirkimo sutartį ar preliminarą sutartį.

⁴ [VPI 2 straipsnio 44 dalyje](#)²¹³ yra pateikta viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąvoka, nurodant, kad tokia sutartis yra [VPI](#) nustatyta tvarka (i) dėl ekonominės naudos (ii)

m. liepos 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-307/2011](#); LAT 2011 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-506/2011](#); LAT 2016 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-237-415/2016](#).

⁴³ Komentuojamos [VPI 2 straipsnio 39 dalies](#) normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES 2 straipsnio 1 dalies 13 punktą](#).

vieno ar daugiau ūkio subjektų ir vienos ar kelių perkančiųjų organizacijų (iii) raštu, išskyrus [VPI](#) nustatytus atvejus, kai pirkimo sutartis gali būti sudaroma žodžiu, sudaroma sutartis, (iv) kurios dalykas yra prekės, paslaugos ar darbai.

[VPI](#) 2 straipsnio 44 dalyje reglamentuojamos esminės viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąlygos:

- 1) Sutartis sudaryta dėl ekonominės naudos. Ekonominė nauda (abipusiu atlygintinumu) yra laikomas piniginis atlygis arba kitoks atlygis tiekėjui, pavyzdžiui, teisė nemokėti mokesčių, pasinaudoti pirkimo sutarties vykdymo rezultatu, galintis gauti pajamas iš trečiųjų asmenų ir panašiai;
- 2) Sutartis sudaryta tarp vieno ar daugiau ūkio subjektų (jungtinės veiklos partnerių) ir vienos ar kelių perkančiųjų organizacijų;
- 3) Sutartis sudaryta raštu arba tiesiogiai įstatyme nustatytais išimtiniais atvejais – žodžiu ([VPI](#) 86 straipsnio 7–9 dalyse nustatytais atvejais, *detaliau žiūrėti [VPI](#) 86 straipsnio komentarą*);
- 4) Sutarties dalykas yra prekės, paslaugos ar darbai.

Abipusio atlygintinumo kriterijus

Pirmiausia svarbu paminėti, kad viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi laikoma tokia sutartis, iš kurios tiek tiekėjas, tiek ir perkančioji organizacija gauna ekonominės naudos, t. y. tenkinamas abipusio atlygintinumo kriterijus, kai abi sutarties šalys iš sutarties gauna priešpriešinį patenkinimą.

Atitinkama sutartis negali nepatekti į viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąvoką vien todėl, kad nustatytą atlygį sudaro tik teikiant prekes, teikiant paslaugą ar atliekant darbus patirtų išlaidų atlyginimas, arba todėl, kad ši sutartis sudaryta su pelno nesiekiančiu subjektu²¹⁴. Kaip išsamiai nurodyta toliau, viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi yra laikoma sutartis, iš kurios gaunamas atlyginimas ne tik pinigine forma²¹⁵.

Taip pat sutartis, pagal kurią numatyta mainais atlikti tam tikrus veiksmus, patenka į viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąvoką, net jeigu joje numatytas atlygis skirtas tik daliai dėl sutartos paslaugos teikimo patirtų išlaidų atlyginti^{216,217}.

Antra, vertinant perkančiosios organizacijos gaunamą ekonominę naudą, ESTT praktikoje pažymima, kad atitinkamo sandorio kvalifikavimas viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi priklauso nuo pirkimo objekto, o ne nuo jo paskirties. Nedaromas skirtumas tarp viešojo pirkimo sutarčių, kurias perkančioji organizacija sudarė įgyvendindama užduotį tenkinti viešojo intereso poreikius, ir sutarčių, kurios visiškai nesusijusios su tokia užduotimi²¹⁸. Viešosios pirkimo-pardavimo sutarties kvalifikavimui nėra reikšminga aplinkybė, ar visą galutinę naudą iš jos gauna ar gaus perkančioji organizacija. Tai, kad perkančioji organizacija negauna (ar ne visada gauna) tiesioginės naudos iš viešojo pirkimo

²¹⁴ ESTT 2014 m. gruodžio 11 d. sprendimas byloje *Azienda sanitaria locale n. 5 „Spezzino“*, [C-113/13](#).

²¹⁵ ESTT 2011 m. lapkričio 10 d. sprendimas byloje *Norma A v. Latgales plānošanas reģions*, [C-348/10](#).

²¹⁶ ESTT 2012 m. gruodžio 19 d. sprendimas byloje *Ordine degli Ingegneri della Provincia di Lecce*, [C-159/11](#).

²¹⁷ ESTT 2013 m. birželio 13 d. sprendimas byloje *Piepenbrock*, [C-386/11](#).

²¹⁸ ESTT 2010 m. liepos 15 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Vokietiją*, [C-271/08](#).

sutarties, kaip jos rezultato (ypač kai atlieka viešąsias, įstatymų deleguotas funkcijas) nereiškia, kad tokios sutarties sudarymas neturi ekonominės vertės, nes būtent viešojo pirkimo sutarties sudarymas jai leidžia pirmiau nurodytas funkcijas įgyvendinti.

Ekonominė vertė taip pat gali būti išreikšta ekonomine nauda, kurią galės gauti perkančioji organizacija naudodama darbo rezultatą arba jį perleisdama ateityje, taip pat tuo, kad ji finansavo atliktą darbą arba prisiėmė riziką, jei darbas ekonomiškai nepasitenkino^{219,220}.

Trečia, vertinant tiekėjo iš viešojo pirkimo-pardavimo sutarties gaunamą ekonominę naudą, pažymėtina, kad ši nauda pirmiausia yra finansinė, t. y. piniginė²²¹. Tačiau jau anksčiau minėta, jog ekonominė nauda pasižymi (gali pasižymėti) ne tik tiesiogine finansine nauda – pinigais. Kitaip tariant, ekonominė nauda suprantama plačiai ir ja yra laikoma piniginis arba kitoks atlygis tiekėjui, pavyzdžiui, teisė nemokėti mokesčių, pasinaudojimo pirkimo sutarties vykdymo rezultatu, galimybė gauti pajamas iš trečiųjų asmenų ir panašiai. Taigi ekonominė nauda tiekėjui – pirmiausia finansinė, nepriklausomai nuo lėšų gavimo šaltinio ar būdo²²². Net ir tais atvejais, kai tiekėjas, teikdamas prekes, paslaugas ar atlikdamas darbus, iš to gauna papildomą pirkimo sutartyje tiesiogiai nenustatytą atlyginimą iš trečiųjų asmenų arba realiai egzistuoja priešpriešinį interesų patenkinimas, su perkančiąja organizacija sudaryta sutartis nepraranda viešojo pirkimo-pardavimo sutarties požymių²²³.

Abipusio atlygintinumo principas reiškia, kad tiekėjas viešojo pirkimo sutartimi gali siekti ne tik piniginės ir ne tik tiesioginės finansinės naudos, bet gali turėti ir tikslą didinti konkurencingumą ir savo žinomumą, iš viešojo pirkimo sutarties vykdymo gauti netiesioginių pajamų^{224,225}. Vis dėlto netiesioginis (nepiginis) atlygis ar jo dalis kaip ekonominė viešojo pirkimo-pardavimo sutarties nauda gali būti prisiimama paties tiekėjo valia, o ne pirkimo dokumentuose nustatytu perkančiosios organizacijos sprendimu²²⁶.

Atsižvelgiant į tai, abipusio atlygintinumo kriterijus iš esmės apima tiek tiesiogiai perkančiajai organizacijai, tiek ir ne perkančiajai organizacijai tiekiamas prekes, paslaugas ar darbus, o tiekėjo gaunama nauda gali pasireikšti tiek atlyginimu pinigais, tiek ir netiesiogine nauda, neturinčia konkrečios tiesioginės piniginės išraiškos (didinamas konkurencingumas, žinomumas, pasiekama masto ekonomija ir kita).

Viešojo pirkimo-pardavimo sutarties atribojimas nuo koncesijos sutarties

Sutarties atlygintinumas gali lemti sandorio pripažinimą viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi arba koncesija, t. y. atlygintinumas yra ne tik viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vertinimo, bet ir atskirimo nuo koncesijos kriterijus.

Tuo atveju, kai, pavyzdžiui, paslaugos teikėjui atlyginimą moka ne atitinkama valstybės valdžios institucija, bet jį (atlygį) sudaro už naudojimąsi infrastruktūra trečiųjų asmenų mokami mokesčiai, toks atlyginimo būdas dažniausiai reiškia, kad paslaugos teikėjas prisiima

²¹⁹ ESTT 2010 m. kovo 25 d. sprendimas byloje *Helmut Müller*, C-451/08.

²²⁰ LAT 2014 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-456/2014.

²²¹ LAT 2009 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-252/2009.

²²² LAT 2014 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-456/2014.

²²³ ESTT 2007 m. liepos 18 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Italiją*, C-382/05.

²²⁴ LAT 2010 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-216/2010.

²²⁵ ESTT 2018 m. spalio 18 d. sprendimas byloje *Onsiglio di Stato*, C-606/17.

²²⁶ LAT 2013 m. kovo 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-94/2013.

riziką, susijusią su paslaugos eksploatavimu, ir leidžia manyti, kad tai yra viešųjų paslaugų koncesija²²⁷. Pažymėtina, kad atlygis, renkamas iš trečiųjų asmenų gaunamais mokesčiais (mokėjimais), yra viena iš paslaugų teikėjui pripažįstamos teisės eksploatuoti paslaugas įgyvendinimo formų. Atlygis iš trečiųjų asmenų suprantamas plačiąja prasme, t. y. jis gaunamas nebūtinai iš paslaugų naudotojų, bet ir iš viešosios teisės reguliuojamos įstaigos, atsakingos už lėšų persikirstymą (surinkimą ir išdalijimą) tam tikroje srityje (pavyzdžiui, sveikatos apsaugos)²²⁸.

Sutarties vertinimui kaip koncesijos sutarčiai, būtina nustatyti, ar ūkio subjektas prisiima su paslaugų teikimu susijusią riziką. Dėl to, jeigu paslaugų teikėjui, prekių tiekėjui ar darbų rangovui neperkeliami jokia su prekių, paslaugų ar darbų teikimu (atlikimu) susijusi rizika, tokia sutartis yra viešojo pirkimo-pardavimo sutartis ir priešingai – tuo atveju, jei paslaugų teikėjui perkeliama su prekių, paslaugų, darbų teikimu (atlikimu) susijusi rizika, tokia sutartis yra laikoma koncesijos sutartimi²²⁹. Koncesijos atveju ūkio subjektui perkeliama visa arba reikšminga su preke, paslauga ar darbu susijusi rizikos dalis. Rizikos perkėlimas gali sumenkėti dėl valstybės reguliavimo. Dažnai tam tikros veiklos sritys, be kita ko, susijusios su visuomenei naudinga veikla (pavyzdžiui, vandens tiekimas ir nuotekų šalinimas) reglamentuojamos taip, kad ten kylanti rizika yra ribojama. Tačiau ir tokiose srityse tiekėjui iš principo gali būti perkeliama perkančiajai organizacijai tekusi ribota rizika, dėl ko sandoris kvalifikuotinas ne viešojo paslaugų pirkimo-pardavimo, o koncesijos sutartimi. Kai atlyginimą paslaugų teikėjui moka išimtinai tretieji asmenys, tam, kad būtų galima nustatyti, jog egzistuoja viešojo paslaugų koncesija, pakanka, kad perkančioji organizacija perkeltų labai ribotą teikimo riziką. Prekės, paslaugos ar darbo ekonominio eksploatavimo riziką reikia suprasti kaip eksploatavimo riziką dėl rinkos netikėtumų. Ji gali reikštis kaip konkurencijos su kitais ūkio subjektais rizika, paslaugų pasiūlos ir paklausos neatitikties rizika už teikiamą paslaugą turinčiųjų sumokėti skolininkų nemokumo rizika, eksploatavimo išlaidų visiško nepadengimo iš pajamų rizika arba atsakomybės už žalą dėl nesuteiktos paslaugos rizika. Priešingai, tokia rizika, susijusi su blogu ūkio subjekto valdymu arba vertinimo klaidomis, nėra lemiama siekiant kvalifikuoti viešojo pirkimo-pardavimo sutartį arba viešąją paslaugų koncesiją, nes iš tiesų ji būdinga kiekvienai sutarčiai, neatsižvelgiant į tai, ar ji atitinka viešojo pirkimo-pardavimo sutarties, ar koncesijos sutarties bruožus. Kai neužtikinama, kad bus padengtos visos vykdant veiklą patirtos išlaidos, atsiranda nors ir labai ribota eksploatavimo rizika, ši sutartis turi būti kvalifikuojama kaip koncesija²³⁰.

Sutarties šaly

Viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vertinimui taip pat būtina nustatyti, kad viena sutarties šalis yra tiekėjas ar tokių tiekėjų grupė, veikianti jungtinės veiklos pagrindu, o kita sutarties šalis – perkančioji organizacija ar kelios perkančiosios organizacijos.

Vadovaujantis [VPI](#) 84–85 straipsnio nuostatomis, kelios perkančiosios organizacijos gali susitarinėti ir kartu atlikti bendrus pirkimus, todėl viešojo pirkimo-pardavimo sutarties šalimis gali

²²⁷ ESTT 2005 m. spalio 13 d. sprendimas byloje *Parking Brixen*, [C-458/03](#).

²²⁸ LTJT 2014 m. spalio 27 d. nutarties civilinėje byloje Nr. [3K-3-456/2014](#).

²²⁹ ESTT 2009 m. rugsėjo 10 d. sprendimas byloje *Eurawasser*, [C-206/08](#).

²³⁰ ESTT 2011 m. kovo 10 d. sprendimas byloje *Privater Rettungsdienst und Krankentransport Stadler*, [C-274/09](#).

būti keli tiekėjai ir kelios perkančiosios organizacijos (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 84–85 straipsnių komentarus*).

Tuo atveju, jei sutartis sudaroma tarp tiekėjo ir ūkio subjekto, kuris neturi perkančiosios organizacijos ar perkančiojo subjekto statuso, tokia sutartis nelaikoma viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi.

Sutarties forma

Viešojo pirkimo-pardavimo sutartis gali būti sudaroma tik raštu arba išimtiniais atvejais žodžiu, todėl konkludentiniais veiksmais sudaryta sutartis negali būti laikoma viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi.

[VPI](#) 86 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad bendru atveju viešojo pirkimo-pardavimo sutartis sudaroma raštu, tuo tarpu žodžiu viešojo pirkimo-pardavimo sutartis sudaroma tik [VPI](#) 86 straipsnio 7 dalyje nurodytais atvejais:

- 1) kai supaprastinto pirkimo sutarties vertė yra mažesnė kaip 3 000 Eur (trys tūkstančiai eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio);
- 2) [VPI](#) 25 straipsnio 3 ir 4 dalyse nurodytuose atvejuose ([Diplomatinių atstovybių tvarkos aprašas](#); [Tarptautinių renginių tvarkos aprašas](#); [Ypatingos svarbos tarptautinių renginių sąrašas](#)) nustatytais atvejais gali būti leidžiama žodžiu sudaryti supaprastinto pirkimo sutartis, kurių vertė ne didesnė kaip 10 000 Eur (dešimt tūkstančių eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio) (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 25 ir 86 straipsnių komentarus*).

Pažymėtina, kad raštu sudaryta viešojo pirkimo-pardavimo sutartis gali būti keičiama tik raštu, tuo tarpu žodžiu sudaryta viešojo pirkimo-pardavimo sutartis gali būti keičiama tiek raštu, tiek žodžiu, tiek konkludentiniais veiksmais.

Sutarties dalykas

Viešojo pirkimo-pardavimo sutarties dalyku gali būti visi civilinėje apyvartoje esantys civilinių teisių objektai: daiktai, pinigai ir vertybiniai popieriai, kitas turtas bei turtinės teisės, intelektinės veiklos rezultatai, informacija, veiksmai ir veiksmų rezultatai, taip pat kitos turtinės ir neturtinės vertybės (CK 1.97 straipsnio 1 dalis). Kitaip tariant, viešojo pirkimo-pardavimo sutarties dalyku gali būti bet kokios civilinėje apyvartoje esančios prekės, paslaugos ar darbai.

Viešojo pirkimo-pardavimo sutarties turiniui, jos sudarymui, keitimui ir nutraukimui taikomi [VPI](#) 86–90 straipsniuose nustatyti reikalavimai (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 86–90 straipsnių komentarus*).

Išimties

Vysų pirma, pažymėtina, kad viešojo pirkimo-pardavimo sutartimis nelaikomos sutartys, sudarytos vadovaujantis [VPI](#) 6–10 straipsniuose nustatytais išimtimis²³¹, t. y. viešojo

²³¹ ESTT 1999 m. lapkričio 19 d. sprendimas byloje *Teckal*, [C-107/98](#).

pirkimo-pardavimo sutartimis netaikomos sutartys, kurių sudarymui netaikomos [VPI](#) nuostatos, pavyzdžiui, vidaus sandoriai, sutartys, sudarytos pagal tarptautines taisykles. Sutartys dėl arbitražo ir taikinimo paslaugų, teisinių paslaugų atstovaujant teisme ir kita (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 6–10 straipsnių komentarus*). Vis dėlto reikėtų pažymėti, kad vadovaujantis [VPI](#) 10 straipsnyje nustatyta išimtimi sudarant vidaus sandorius, jiems taikomi tam tikri viešojo pirkimo-pardavimo sutarties elementai, pavyzdžiui, reikalavimas vykdyti tokį sandorį sąskaitas faktūras teikti naudojantis informacinės sistemos „E. sąskaita“ priemonėmis ([VPI](#) 10 straipsnio 3 dalies 2 punktas); per 15 dienų nuo vidaus sandorio sudarymo ar nuo kiekvieno jo pakeitimo, bet ne vėliau kaip iki pirmojo mokėjimo pagal jos pradžios, VPT nustatyta tvarka CVP IS paskelbti sudarytą sutartį ir visus jos pakeitimus ([VPI](#) 10 straipsnio 3 dalies 3 punktas) (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 10 straipsnio komentarą*).

Antra, viešųjų pirkimų reguliavimu skatinama ir užtikrinama ūkių subjektų konkurencija iš esmės suponuojama vieno laimėtojo išrinkimo, o ne kelių kontrahentų koegzistavimo mechanizmą. Todėl dėl vieno ar tokio paties pirkimo objekto negali būti sudaromos kelios viešojo pirkimo sutartys (išskyrus preliminarįsias viešojo pirkimo-pardavimo sutartis)²³².

Vis dėlto pažymėtina, kad viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi nėra laikoma sutartis, sudaryta pagal sutarčių sistemą, pagal kurią perkančioji organizacija siekia rinkoje įsigyti prekių, nevykdydama suinteresuotųjų ūkio subjektų atstovų, per visą šios sistemos galiojimo laikotarpį sudarydama sutartis su visais ūkio subjektais, kurie įsipareigoja tiekti atitinkamas prekes iš anksto nustatytomis sąlygomis, ir leisdamas jiems prisijungti prie šios sistemos jos galiojimo laikotarpiu^{233,234,235}. Kitaip tariant, tuo atveju, jei perkančioji organizacija paskelbia, jog sudarys sutartis su visais tiekėjais, kurie gali pasiūlyti atitinkamas prekes, paslaugas ar darbus, tokia su tiekėju sudaryta sutartis nėra laikoma viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi.

45. [VPI](#) 2 straipsnio 45 dalyje yra įtvirtinta viešojo pirkimo pasiūlymo sąvoka. Viešojo pirkimo pasiūlymo sąvoka apima tiekėjo tiek raštu, tiek žodžiu išreikštą siūlymą tiekti prekes, teikti paslaugas ar atlikti darbus, kuriuos konkrečiu pirkimu perka perkančioji organizacija pagal pirkimo dokumentuose nustatytas pirkimo sąlygas. Sąvoka „raštu“ turi būti suprantama, kaip ji apibrėžta [VPI](#) 2 straipsnio 29 dalyje (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 29 dalies komentarą*). Visi viešojo pirkimo pasiūlymai turi būti išreikšti ir pateikti perkančiajai organizacijai raštu, išskyrus atvejus, kai perkančioji organizacija vykdo mažos vertės pirkimą (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 4 straipsnio 3 dalies komentarą*) pagal [Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo](#) reikalavimus neskelbiamos apklausos žodžiu būdu ([Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo](#) 21.1.2. punktas).

Viešojo pirkimo pasiūlymo sąvoka aiškintina plačiau, apima ne tik tiekėjo išreikštą siūlymą, kuris nurodomas, pavyzdžiui, pasiūlymo formoje, o visus tiekėjo pirkime pateiktus duomenis ir dokumentus (įskaitant, bet neapsiribojant tiekėjo dokumentus ar duomenis, pagrindžiančius jo pirkimo sąlygose nustatytų reikalavimų atitikimą, tiekėjo paaiškinimus, patikslinimus ir kitus duomenis bei dokumentus). Nuosekliai plėtojamoje teismų praktikoje detaliai pažymėta, kad tiekėjų pasiūlymai turi būti vertinami kaip visuma dokumentų, o ne

²³² LAT 2018 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-8-248/2018](#).

²³³ E. JT 2016 m. birželio 2 d. sprendimas byloje *Dr. Falk Pharma GmbH v. DAK-Gesundheit*, [C-410/14](#).

²³⁴ ESTT 2018 m. kovo 1 d. sprendimas byloje *M. Tirkkonen v. Maaseutuvirasto*, [C-9/17](#).

²³⁵ LAT 2017 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-300-469/2017](#). + 383/2018

atskiri dokumentai²³⁶. Dėl to teismų šiuo aspektu taip pat, be kita ko, išaiškinta, kad, vertindama tiekėjo pasiūlymą, perkančioji organizacija turi atsižvelgti į visus tiekėjo pateiktus duomenis ir dokumentus (pavyzdžiui, tiekėjui aiškinant pasiūlymą [VPI 55 straipsnio 9 dalies pagrindu \(detaliau žiūrėti \[VPI 55 straipsnio 9 dalies komentarą\]\(#\)\)](#), perkančioji organizacija turi vertinti ir kitus pateiktus dokumentus, kitokios formos dokumentus, negu prašoma (paaiškinant žodžiu ar raštu, pateikiant kitus, negu prašoma, dokumentus ir pan.)²³⁷).

Teismų praktikoje, atsižvelgiant į teisiniame reguliavime skirtinguose kontekstuose vartojamą pasiūlymo sąvoką, išskirtos dvi kategorijos: pasiūlymai plačiąja prasme ir pasiūlymai siaurąja prasme. Pasiūlymas plačiąja prasme iš esmės reiškia komentuojamoje normoje įtvirtintą bendrąją pasiūlymo sampratą, t. y. tiekėjo perkančiajai organizacijai teikiamų dokumentų ir duomenų visumą. Pasiūlymo plačiąja prasme sąvokos aktualumas dvejopas: *pirma*, ji vartojama apibrėžti perkančiosios organizacijos sprendimą atsisakyti tiekėjo pasiūlymą; *antra*, ja leidžiama lengviau suprasti pasiūlymo prasmę siaurąja prasme.

Pasiūlymas siaurąja prasme reiškia tą pasiūlymo dalį, t. y. tuos tiekėjo duomenis ir dokumentus, kuriais jis grindžia perkančiosios organizacijos pirkimo sąlygose nustatytų pirkimo objekto, techninių charakteristikų, kainos apskaičiavimo ir panašių reikalavimų atitiktį (detaliau žiūrėti [VPI 55 straipsnio komentarą](#))²³⁸. Pasiūlymas siaurąja prasme iš esmės (nors yra platesnės apimties, nes apima ir įrodymus, kad pasiūlymas tinkamas, t. y. atitinka išankstines sąlygas) reiškia ofertą [CK 6.167 straipsnio](#) prasme, t. y. pasiūlymą sudaryti sutartį, jeigu šis pasiūlymas pakankamai apibūdintas ir išreiškia siūlytojo ketinimą būti sutarties saistomam ir įsipareigojančiam pasiūlymo priėmimo atveju.

46. [VPI 2 straipsnio 46 dalyje](#)²³⁹ yra pateikta viešojo pirkimo subtiektimo sutarties sąvoka, nurodant, kad viešojo pirkimo subtiektimo sutartis yra laimėjusio dalyvio ir vieno arba kelių subtiektėjų arba subtiektėjo ir vieno arba kelių subtiektėjų raštu ar žodžiu sudaroma sutartis dėl ekonominės naudos tiekti prekes, teikti paslaugas ar atlikti darbus, nurodytus perkančiosios organizacijos su laimėjusiu dalyviu sudarytoje pirkimo sutartyje.

Nors [VPI](#) nėra pateiktas subrangovo (subtiektėjo) sąvoka, kasacinio teismo praktikoje yra išaiškinta, kad subranga yra laikomas tiesioginis prisidėjimas prie viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vykdymo perkančiosios organizacijos naudai, o ne viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vykdymui reikalingų priemonių nuoma ar prekių tiekimas²⁴⁰.

Iš pirmiau nurodytos viešojo pirkimo subtiektimo sutarties sąvokos matyti, kad viešojo pirkimo subtiektimo sutartimi kvalifikuojama tik:

²³⁶ LAT 2010 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-425/2010](#); 2011 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-231/2011](#); 2011 m. liepos 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-311/2011](#); 2012 m. balandžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-43/2012](#); 2014 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-333/2014](#); 2014 m. lapkričio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-496/2014](#).

²³⁷ LAT 2012 m. balandžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-43/2012](#); 2013 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-43/2013](#).

²³⁸ LAT 2014 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-333/2014](#).

²³⁹ Komentuojamos [VPI 2 straipsnio 46 dalies](#) normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 71 straipsnį.

²⁴⁰ LAT 2017 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-354-690/2017](#).

- sutartis, sudaryta tarp pirkimo laimėtojo ir pirkimo laimėtojo pasitelkiamų subtiektėjų ar subtiektėjo su kitais subtiektėjais;
- sutartis, sudaryta dėl ekonominės naudos tiekti prekes, teikti paslaugas ar atlikti darbus, nurodytus perkančiosios organizacijos su laimėjusiu dalyviu sudarytoje viešojo pirkimo-pardavimo sutartyje.

Kitaip tariant, viešojo pirkimo subtiektimo sutartimi yra laikoma pirkimo laimėtojo su subtiektėjais arba subtiektėjų tarpusavyje sudaryta sutartis, kuria subtiektėjas ar jų grupė įsipareigoja tiekti prekes, teikti paslaugas ar atlikti darbus, susijusius su atliekama viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi. Tokia sutartis apima tiek subrangos sutartis vykdančią pagrindinę darbų ar paslaugų viešojo pirkimo-pardavimo sutartį, tiek ir prekių subtiektimo sutartis dėl prekių pirkimo-pardavimo sutarties vykdymo. LAT yra išaiškinęs, kad subtiektėjais laikomi tiek tiekėjui prekes, paslaugas ar darbus tiekiantys ar atliekantys subtiektėjai, tiek ir šių subtiektėjų pasitelkti tretieji asmenys, kurie tiesiogiai prisideda prie viešojo pirkimo sutarties vykdymo; taigi [VPI](#) prasme nėra antrinio ar tretinio lygio subtiektimo kai kurių subjektams nustatytų pareigų atžvilgiu (pavyzdžiui, reikia išviešinti visus subtiektėjus)²⁴¹.

Pavyzdys

Tuo atveju, jei vykdydamas statybos darbų viešojo pirkimo-pardavimo sutartį tiekėjas pasitelkia kitus ūkio subjektus, kurie vieni atlieka tinkavimo darbus, o kiti – tiekia statybines medžiagas, subrangovais bus laikomi tik tie ūkio subjektai, kurie tiesiogiai prisideda prie darbų viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vykdymo. Šiuo atveju subrangovu bus laikomas tik tinkavimo darbus atliekantis ūkio subjektas. Tuo tarpu statybines medžiagas tiekiantis ūkio subjektas nebus laikomas subrangovu, kadangi tiesiogiai darbų viešojo pirkimo-pardavimo sutarties toks ūkio subjektas nevykdo²⁴².

Viešojo pirkimo subtiektimo sutarties vertinimui neturi reikšmės tokios viešojo pirkimo subtiektimo sutarties sudarymo momentas, t. y. ar ji buvo sudaryta iki tiekėjo pripažinimo pirkimo laimėtoju, ar po to. Taip pat viešojo pirkimo subtiektimo sutartimi laikoma ir sutartis, kuri sudaryta ne dėl konkrečio viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vykdymo, tačiau siekiant ilgalaikio pirkimo laimėtojo ir subtiektėjo bendradarbiavimo, vykdančią pirkimo laimėtojo su perkančiosiomis organizacijomis sudarytas viešojo pirkimo-pardavimo sutartis.

Viešojo pirkimo subtiektimo sutarties turinio reikalavimai bei atitinkamos subtiektėjo teisės dėl tiesioginio atsiskaitymo galimybės įtvirtintos ir [VPI](#) 88 straipsnyje (*detalesnė žiūrėti [VPI](#) 88 straipsnio komentare*).

47. [VPI](#) 2 straipsnio 47 dalyje²⁴³ yra pateikta ženklinimo dokumento sąvoka. Kaip matyti iš įstatymo teksto, nuoroda teikiama būtent į rašytinį patvirtinimą, t. y. į atitinkamos formos dokumentą (ne žodinį patvirtinimą). Įstatymų leidėjas įtvirtino nebaigtinį ženklinimo

²⁴¹ LAT 2018 m. gegužės 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-219-469/2018](#).

²⁴² Pagal analogiją LAT 2017 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-354-690/2017](#).

²⁴³ Komentuojamos [VPI](#) 2 straipsnio 47 dalies normos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 2 straipsnio 1 dalies 23 punkto normas.

dokumentų sąrašą – tai gali būti ne tik sertifikatas ar liudijimas, bet ir bet koks kitas dokumentas (deklaracija, aprašymas ir pan.)

Taigi, viešojo pirkimo dokumentuose gali būti įtvirtintas reikalavimas, kad tiekėjas, siekdamas pagrįsti siūlomo objekto atitikties perkančiosios organizacijos išskeltiems reikalavimams, pateiktų konkretaus perkančiosios organizacijos nurodyto ženklo ženklinimo dokumentą arba jam lygiavertį dokumentą (*detalesnį žiūrėti VPI 38 straipsnio komentare*).

Iš VPI 2 straipsnio 47 dalies reguliavimo matyti, kad ženklinimo dokumento formai iš esmės nėra keliami jokie reikalavimai, kadangi, priklausomai nuo skirtingų ženklinimo atitikties reikalavimų gali būti grindžiama skirtingo pobūdžio (formos prasme) dokumentais. Pažymėtina, kad ženklinimas gali būti tiek išorinis, atliekamas trečiųjų asmenų, tiek paties gamintojo atliekamas ženklinimas. Pavyzdžiui, gaminius žymėti CE ženklu gali tik gamintojas (arba jo įgaliotas atstovas), kuris ženklindamas arba pasirūpindamas, kad būtų žymima ženklų CE, nurodo, jog jis prisiima atsakomybę dėl gaminio atitikties visiems taikytiniams reikalavimams²⁴⁴.

Nurodytoje VPI teisės normoje įtvirtinta, kad ženklinimo dokumentu gali būti patvirtinta ne tik darbų, prekių ar paslaugų atitikties nustatytiems ženklinimo reikalavimams, bet taip pat ir procesų ar procedūrų atitikties, kas reiškia, pavyzdžiui, gamybos, kokybės vadybos ir panašius procesus ar procedūras.

48. VPI 2 straipsnio 48 dalyje²⁴⁵ yra pateikta ženklinimo reikalavimų sąvoka, nurodant, kad ženklinimo reikalavimai – tai reikalavimai, kuriuos turi atitikti konkretus objektas, kad būtų išduotas ženklinimo dokumentas.

Ženklinimo reikalavimų sąvoka (samprata) yra glaudžiai susijusi su VPI 2 straipsnio 47 dalyje įtvirtinta ženklinimo dokumento sąvoka (samprata) – atitikties ženklinimo reikalavimams yra sąlyga, kuri turi būti įgyvendinta tam, kad būtų pasiektas rezultatas – gautas ženklinimo dokumentas.

Ženklinimo sistema yra grindžiama idėja, kad kiekvienas konkretus ženklas savyje talpina konkrečius reikalavimus, kurie turi būti įgyvendinti tam, kad konkretus objektas galėtų būti paženklintas tuo konkrečiu ženklu. Pavyzdžiui, daugeliu produktų prekiauti Europos ekonominėje erdvėje galima tik tuomet, jei jie pažymėti ženklų CE. Ženklas CE – tai įrodymas, kad produktas buvo įvertintas ir atitinka ES saugos, sveikatos ir aplinkos apsaugos reikalavimus. Vis dėlto perkančioji organizacija, siekdama, kad objektas atitiktų tam tikro ženklo reikalavimus viešojo pirkimo sąlygose negali pateikti tik blanketinės (nukreipiančios) nuorodos į to ženklo reguliavimą, nurodant, jog siūlomas objektas turi atitikti konkretaus ženklo reikalavimus, bet techninėje specifikacijoje turi aprašyti esmines pirkimo objekto savybes, įskaitant reikalavimus, nors jie ir sudaro atitinkamo ženklo turinį. Tuo tarpu pats ženklas gali būti reikalaujamas pateikti (naudojamas) kaip įrodymas, kad tenkinamos techninės specifikacijos sąlygos, nustatytos pirkimo dokumentuose²⁴⁶ (*detalesnį žiūrėti VPI 38 straipsnio komentare*).

²⁴⁴ LAT 2018 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-77-969/2018.

²⁴⁵ Komentuojamos VPI 2 straipsnio 24 dalies normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 2 straipsnio 1 dalies 23 punkto normas.

²⁴⁶ ESTT 2010 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Nyderlandus*, C-368/10.

49. VPI 2 straipsnio 49 dalyje yra pateikiamos nuorodos į teisės aktus, kuriuose yra apibrėžiamos kitos VPI vartojamos sąvokos, kurios nėra atskirai išskirtos ir apibrėžtos VPI 2 straipsnio 1–48 dalyse (*detaliau žiūrėti VPI 2 straipsnio 1–48 dalių komentarus*). Tuo atveju, jei VPI vartojamos sąvokos nėra aiškiai ir konkrečiai apibrėžtos bei išskirtos nurodytose VPI 2 straipsnio 1–48 dalyse, jų atitiktis reikia ieškoti kituose teisės aktuose, įskaitant: BK, PI, Visuomenės informavimo įstatyme, Finansinių priemonių rinkų įstatyme, Elektroninių ryšių įstatyme, Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatyme, VAI, NSUSOA.

VPI dėl reguliuojamų santykių svarbos ir iš jo išplaukiančių reguliavimo tikslų pripažįstamas specialiuoju įstatymu (lot. *lex specialis*) kitų teisės aktų²⁴⁷ atžvilgiu²⁴⁸. Dėl to kitų teisės aktų nuostatos turi būti taikomos subsidiariai VPI atžvilgiu. Kitų teisės aktų nuostatų subsidiarus taikymas VPI naudai pasireiškia tuo, kad pirmiausia reikia taikyti galiojančias VPI nuostatas, o visos kitos teisės normos taikytinos tais atvejais, kai VPI tam tikras klausimas nereguliuojamas arba VPI normose įtvirtintos blanketinės (nukreipiančios) nuostatos. Aptartas specialiojo įstatymo ir kitų teisės aktų nuostatų subsidiaraus taikymo pobūdis neeliminuoja privalomų reikalavimų, įtvirtintų ne VPI, taikymo²⁴⁹.

Būtent VPI 2 straipsnio 49 dalies normoje yra nurodyta VPI ir kitų teisės aktų subsidiaraus taikymo taisyklė. Tai reiškia, kad kituose teisės aktuose reglamentuojami terminai ir kategorijos viešųjų pirkimų teisinėje sistemoje nėra iš naujo kuriamos, o yra vartojamos tokios, kokios įtvirtintos kituose šaltiniuose.

Pavyzdys

VPI 17 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad perkančioji organizacija, veikianti gynybos srityje arba srityse, kurios laikomos nacionaliniam saugumui užtikrinti strategiškai svarbių ūkio sektorių dalimi, atlikdama su nacionaliniu saugumu susijusių prekių, paslaugų ar darbų pirkimus, įvertina visus galinčius kelti grėsmę nacionalinio saugumo interesams rizikos veiksnius ir sprendžia, ar šiuose pirkimuose gali dalyvauti tiekėjai ir jo subtieėjai, kurie nėra registruoti (jeigu tiekėjas ar subtieėjai yra fizinis asmuo – nuolat gyvenantys) ES valstybėje narėje, Šiaurės Atlanto sutarties organizacijos valstybėje narėje ar trečiojoje šalyje, pasirašiusioje VPI 17 straipsnio 4 dalyje nurodytus tarptautinius susitarimus (*detaliau žiūrėti VPI 17 straipsnio 5 dalies komentarą*).

Atitinkamai, siekiant suprasti nurodytos normos reikšmę ir prasmę, reikia atskleisti, ką reiškia sąvokos „nacionaliniam saugumui užtikrinti strategiškai svarbūs ūkio sektoriai“ ir

²⁴⁷ Pažymėtina, kad VPI kaip specialiojo įstatymo statusas pripažintas, pavyzdžiui, LR Komercinio arbitražo, Transporto veiklos įstatymu, Atliekų tvarkymo ir kitų įstatymų atžvilgiu.

²⁴⁸ Teisėninkai, nagrinėdami tiekėjų ir perkančiųjų organizacijų ginčus, pagal pareigas (lot. *ex officio*) sprendžia dėl VPI taikymo. VPI siekiama tinkamos kokybės prekių ir paslaugų, reikalingų valstybės ir savivaldybių darniai ir tinkamai veiklai, racionaliam valstybės biudžeto lėšų naudojimui užtikrinti, konkurencijai ir rinkos plėtrai skatinti, tygdarbiškumo, nediskriminavimo, skaidrumo principus įgyvendinančioms priemonėms garantuoti, atsižvelgiant į kovą su korupcija teisės aktų tikslus ir uždavinius. Viešųjų pirkimų teisinis reglamentavimas susijęs su viešojo intereso apsauga, todėl VPI viešiesiems pirkimams nustatyti specialūs reikalavimai, o šio įstatymo nuostatos taikytinos ir taikytinos taip, kad būtų apgintas viešasis interesas. LAT 2008 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-583/2008.

²⁴⁹ LAT 2014 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-411/2014.

„nacionalinio saugumo interesai“, tačiau [VPI](#) 2 straipsnio 1–48 dalyse jos nėra atskirai apibrėžtos. Nurodytų sąvokų reikšmės yra apibrėžtos [NSUSOAI](#).

[NSUSOAI](#) 2 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad „nacionaliniam saugumui užtikrinti strategiškai svarbus ūkio sektorius“ – LR valstybei ir visuomenei ypač svarbios veiklos, kurių nutraukus, sutrikdžius, apribojus ar nustojus vystyti gali būti pažeisti nacionalinio saugumo interesai, sritis; o pagal [NSUSOAI](#) 2 straipsnio 7 dalį „nacionalinio saugumo interesai“ – saugomi gyvybiniai ir pirmieji valstybės saugumo interesai, kaip jie suprantami Nacionalinio saugumo strategijoje, transeuropinės infrastruktūros plėtra bei LR įstatymuose įtvirtinti esminiai visuomenės interesai, įskaitant svarbiausių bendrus interesus atitinkančių paslaugų teikimą ir kita.

Taigi, šiuo atveju aiškinant ir taikant [VPI](#) 17 straipsnio 5 dalies normą, turi būti vadovaujamasi [NSUSOAI](#) 2 straipsnio 4 ir 7 dalyse nurodytų sąvokų reikšmėmis.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

3 straipsnis. Klasifikacija

1. Viešuosiuose pirkimuose taikoma klasifikacijos sistema pagal Bendrąjį viešųjų pirkimų žodyną (toliau – BVPŽ), nustatytą Reglamentu (EB) Nr. 2195/2002²⁵⁰.
2. Jeigu apibrėžtys BVPŽ ir Europos Bendrijos statistiniame ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriuje (toliau – NACE), nustatytame 1990 m. spalio 9 d. Tarybos reglamentu (EEB) Nr. 3037/90 dėl statistinio Europos Bendrijos ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriaus (OL L 293, 1990, p. 1), skiriasi, taikoma BVPŽ nomenklatūra.

Komentuojamame [VPI](#) 3 straipsnyje²⁵⁰ įtvirtintos taisyklės, kuriomis remiantis turi būti nustatyta viešųjų pirkimų objekto sritis, klasifikacija.

Nurodyta klasifikacija taikoma:

3. perkančiosioms organizacijoms rengiant viešųjų pirkimų planus;
4. sprendžiant dėl išimties netaikyti [VPI](#) (detaliau žiūrėti [VPI](#) 6 straipsnio ir 15 straipsnio komentarą);
5. skaičiuojant numatomas viešųjų pirkimų vertes (detaliau žiūrėti [VPI](#) 5 straipsnio komentarą);
6. nustatant viešojo pirkimo rūšį pagal numatomos pirkimo vertės ribas (detaliau žiūrėti [VPI](#) 4 straipsnio komentarą);
7. sprendžiant dėl rezervuotos teisės dalyvauti viešuosiuose pirkimuose (detaliau žiūrėti [VPI](#) 24 straipsnio komentarą).

Klasifikacija taip pat aktuali teismo procese nagrinėjant tiekėjų ir perkančiųjų organizacijų ginčus dėl perkančiųjų organizacijų sprendimų teisėtumo, pavyzdžiui, BVPŽ kodo klasifikacija buvo pasitelkta nustatant šiukšlių dėžių ir šiukšlių konteinerių, kaip pirkimo objektų skirtumus ir panašumus skiriantis kriterijus²⁵¹.

1. [VPI](#) 3 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad BVPŽ įtvirtintas Europos Parlamento ir Tarybos 2002 m. lapkričio 5 d. reglamente (EB) Nr. [2195/2002](#) dėl bendro viešųjų pirkimų žodyno (BVPŽ)²⁵².

BVPŽ pirkimo objektas yra apibrėžiamas 9 (devynių) skaičių seka:

- Dviem pirmais skaitmenimis žymimi skyriai (XX000000-Y);
- Trimis pirmais skaitmenimis žymimos grupės (XXX00000-Y);
- Keturiomis pirmais skaitmenimis žymimos klasės (XXXX0000-Y);
- Penkiais pirmais skaitmenimis žymimos kategorijos (XXXXX000-Y);

²⁵⁰ Komentuojamos [VPI](#) 3 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 23 straipsnio normas.

²⁵¹ LT 2018 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-325-469/2018](#);

²⁵² Nuo 2008 m. rugsėjo 17 d. yra taikytinas 2007 m. lapkričio 28 d. Komisijos Reglamentu (EB) Nr. [213/2008](#) patvirtintas BVPŽ.

Kiekvienu iš paskutinių trijų skaitmenų žymima vis smulkesnė kategorijos dalis. Devintu skaitmeniu patvirtinami prieš tai pateikti skaitmenys (kontrolinė pirmųjų 8 skaitmenų suma).

2. [VPI](#) 3 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kas turi pirmenybę tarp BVPŽ ir Europos Bendrijos statistinio ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriaus (toliau – NACE).

Tarybos 1990 m. spalio 9 d. reglamento (EEB) Nr. [3037/90](#) dėl statistinio Europos bendrijos ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriaus 1 straipsnio 2 dalyje yra nustatyta, kad reglamentas taikomas tik statistiniams tikslams naudojamiems klasifikatoriams (1 straipsnio 2 dalis).

Kadangi BVPŽ yra skirtas konkrečiai viešųjų pirkimų organizavimui, o NACE yra skirtas statistinių duomenų palyginamumui, prioritetas turi būti taikomas BVPŽ.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

4 straipsnis. Pirkimo vertės ribos

1. Tarptautiniu pirkimu laikomas pirkimas, kurio numatoma vertė be pridėtinės vertės mokesčio yra lygi arba viršija šias ribas:
 - 1) Direktyvos 2014/24/ES 4 straipsnio a, b ir c punktuose nustatytas ribas, kurias Europos Komisija kas dvejus metus peržiūri, tikslina ir skelbia Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje. Informacija apie šias ribas skelbiama ir Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje. Tais atvejais, kai krašto apsaugos sistemos perkančiųjų organizacijų prekių pirkimas yra susijęs su šio įstatymo 6 priede nurodytais produktais, taikoma Direktyvos 2014/24/ES 4 straipsnio b punkte nurodyta riba, kitais prekių pirkimų atvejais – Direktyvos 2014/24/ES 4 straipsnio c punkte nurodyta riba. Šio įstatymo 6 priede nurodytas preliminarus produktų sąrašas sudarytas remiantis Pasaulio prekybos organizacijos sutarties dėl viešųjų pirkimų 1 priedo 3 punkto tekstu;
 - 2) 750 000 Eur (septynių šimtų penkiasdešimt tūkstančių eurų), kai perkamos šio įstatymo 2 priede nurodytos socialinės ir kitos specialiosios paslaugos.
2. Supaprastintu pirkimu laikomas pirkimas, kurio numatoma vertė yra mažesnė už šio straipsnio 1 dalyje nurodytas vertės ribas ir šio įstatymo 5 straipsnio 8 dalyje nurodytas pirkimas.
3. Mažos vertės viešuoju pirkimu (toliau – mažos vertės pirkimas) laikomas supaprastintas pirkimas, kai prekių ar paslaugų pirkimo numatoma vertė yra mažesnė kaip 58 000 Eur (penkiasdešimt aštuoni tūkstančiai eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio), o darbų pirkimo numatoma vertė mažesnė kaip 145 000 Eur (šimtas keturiasdešimt penki tūkstančiai eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio), ir šio įstatymo 5 straipsnio 9 dalyje nurodytas pirkimas.

Komentuojamame [VPI](#) 4 straipsnyje²⁵³ nustatytos viešųjų pirkimų vertės ribos, pagal kurias pasirenkama tinkama viešųjų pirkimų rūšis ir (ar) porūšis, t. y. tarptautinės vertės pirkimas, supaprastintas pirkimas ar mažos vertės pirkimas.

[VPI](#) 4 straipsnio tikslas – išskirti ir įtvirtinti pirkimų vertės „slenksčius“, kurie lemia viešojo pirkimo skirstymą (klasifikaciją) į:

- vadinamuosius „ikidirektyvinės“ vertės arba nacionalinius, supaprastintus pirkimus;
- „direktyvinės“ vertės arba tarptautinius pirkimus.
- Be to, papildomai reglamentuojama atskiras supaprastintų pirkimų porūšis – mažos vertės pirkimai.

²⁵³ Komentuojamos [VPI](#) 4 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 4 straipsnio normas, Komisijos 2019 m. spalio 30 d. Deleguotojo Reglamento (ES) [2019/1828](#), kuriuo iš dalies keičiamos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/24/ES nuostatos dėl vertės ribų, taikomų sudarant pirkimo sutartis, normas.

Toks skirstymas yra aktualus dėl vykdomo viešojo pirkimo teisinio reguliavimo, kadangi skirtingos rūšies viešiesiems pirkimams iš dalies²⁵⁴ taikomos atskiros teisės normos (nacionaliniai ar ES teisės aktai), nustatomi atitinkamai griežtesni ar lankstesni reikalavimai procedūrų vykdymui, pirkimo dokumentams.

Kita vertus, įstatymų leidėjui nedraudžiama nustatyti (ar perkančiajai organizacijai nustatyti pirkimo sąlygose) ir tokių viešųjų pirkimų reguliavimą, pagal kurį tikros tarptautiniams pirkimams taikytinos nuostatos būtų privalomos ir supaprastintiems pirkimams²⁵⁵. Kitaip tariant, perkančiosios organizacijos visada gali vykdyti pirkimo procedūrą pagal griežtesnes VPĮ normas nei konkrečiu atveju šiame įstatyme tai nustatyta.

1. [VPĮ](#) 4 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta nuoroda į [Direktyvą 2014/24/ES](#) 4 straipsnį, kuriame pateiktos tarptautinio pirkimo vertės ribos (šiuo metu taikytinos atnaujintos tarptautinės vertės pirkimų ribos²⁵⁶). Kitaip sakant, tarptautinės vertės viešųjų pirkimų ribos yra vienodos visos ES mastu ir Lietuvos Respublikoje negali būti nustatomos kitokios ribos negu yra nustatyta ES teisės aktuose.

Tarptautinės vertės pirkimų ribos Komisijos taip pat keičiamos tik visos ES mastu kas dvejus metus ir skelbiamos [Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje](#). Lietuvos Respublikoje šias atnaujinamas ribas galima rasti [CVP IS](#).

Nurodytos pirkimo verčių ribos įtvirtintos ne PVM.

[VPĮ](#) 4 straipsnio 1 dalyje išskirtos tarptautinio pirkimo vertės ribos²⁵⁷:

Tarptautinio pirkimo vertės riba	Pagrindas taikyti tarptautinio pirkimo vertės ribą
139 000 EUR	viešojo prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių (<i>detalesniam žiūrėti atitinkamai VPĮ 2 straipsnio 26 dalies bei 24 dalies komentarus</i>), kurias skiria centrinės valdžios institucijos (<i>detalesniam žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 6 dalies komentarą</i>).
214 000 EUR	viešojo prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių, kurias skiria ne centrinės valdžios perkančiosios organizacijos (<i>detalesniam žiūrėti VPĮ 2 straipsnio 5 dalies komentarą</i>).

²⁵⁴ Tai reiškia, kad dalis teisės normų taikomų tarptautiniams pirkimams yra visiškai analogiškos ir supaprastintiems pirkimams, pavyzdžiui, neįprastai mažos kainos institutas, ribojimas keisti pirkimo sąlygas ar sutartį, jos vykdymo metu.

²⁵⁵ ESTJ 2011 m. kovo 17 d. sprendimas byloje *Strong Segurança SA prieš Município de Sintra, Securitas-Serveços e Tecnologia de Segurança*, [C-95/10](#).

²⁵⁶ Nurodytos vertės ribos nustatytos Komisijos 2019 m. spalio 30 d. Deleguotojo Reglamento (ES) [2019/1828](#), kuriuo iš dalies keičiamos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/24/ES nuostatos dėl vertės ribų, taikomų sudarant pirkimo sutartis, normas.

²⁵⁷ Nurodytos vertės ribos nustatytos Komisijos 2019 m. spalio 30 d. Deleguotojo Reglamento (ES) [2019/1828](#), kuriuo iš dalies keičiamos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/24/ES nuostatos dėl vertės ribų, taikomų sudarant pirkimo sutartis, normas.

750 000 EUR	perkamos VPI 2 priede nurodytos socialinės ir kitos specialiosios paslaugos ²⁵⁸ .
5 350 000 EUR	viešojo darbų pirkimo sutarčių atveju (<i>detalesniam viešojo darbų pirkimo sutarčių sampratos žiūrėti VPI 2 straipsnio 7 dalies komentarą</i>).

Projekto konkursams taip pat taikomos nurodytos ribos:

Tarptautinio pirkimo vertės riba	Pagrindas taikyti tarptautinio pirkimo vertės ribą
139 000 EUR	kai projekto konkursą vykdo centrinės valdžios institucijos (<i>detalesniam centrinės valdžios institucijos sampratos žiūrėti VPI 2 straipsnio 4 dalies komentarą</i>).
214 000 EUR	kai projekto konkursą vykdo ne centrinės valdžios perkančiosios organizacijos (<i>detalesniam ne centrinės valdžios perkančiosios organizacijos sampratos žiūrėti VPI 2 straipsnio 5 dalies komentarą</i>).

Gynybos ir saugumo srityje veikiančioms perkančiosioms organizacijoms pirkimo riba nustatoma priklausomai nuo pirkimo objekto:

Tarptautinio pirkimo vertės riba	Pagrindas taikyti tarptautinio pirkimo vertės ribą
139 000 EUR	kai viešuosius pirkimus vykdo gynybos srityje veikiančios centrinės valdžios institucijos, kai tos sutartys yra susijusios su produktais, kuriems taikomas VPI 6 priedas ²⁵⁹ .
214 000 EUR	kai viešuosius pirkimus vykdo gynybos srityje veikiančios centrinės valdžios institucijos, kai tos sutartys yra susijusios su produktais, kuriems netaikomas VPI 6 priedas ²⁶⁰ .

Atskiros pirkimo ribų nustatymo taisyklės nėra suformuotos, kai yra sudaromos mišrios sutartys (*detalesniam mišriųjų pirkimų žiūrėti [VPI 11](#) straipsnio komentarą*), o taikomos bendros

²⁵⁸ [VPI 2](#) priedas „socialinės ir kitos specialiosios paslaugos“ yra tiesiogiai perkeltas iš [Direktyvos 2014/24/ES](#) XIV priedo „74 straipsnyje nurodytos paslaugos“.

²⁵⁹ [VPI 6](#) priedas „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 4 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytų produktų, susijusių su krašto apsaugos sistemos perkančiųjų organizacijų prekių pirkimais, sąrašas“, kuriame, **pavyzdžiui**, nustatyta druska, siera, žemės ir kietosios uolienos, tinkavimo medžiagos, kalkės ir cementas, ryšių įranga ir kt. yra tiesiogiai perkeltas iš [Direktyvos 2014/24/ES](#) III priedas „4 straipsnio b punkte nurodytų produktų, susijusių su sutartimis, kurias perkančiosios organizacijos skiria gynybos srityje, sąrašas“ bei sudarytas remiantis Pasaulio prekybos organizacijos [sutarties dėl viešųjų pirkimų](#) 1 priedo 3 punkto tekstu.

²⁶⁰ *Ibid.*

[VPI](#) 4 straipsnio taisyklės mišrios sutarties dalims, kurios reguliuojamos [VPI](#). Tokiu atveju reikia vadovautis [VPI](#) 11 straipsnio nuostatomis, pavyzdžiui:

1) tais atvejais, kai perkami darbai ir paslaugos ir (ar) prekės kartu, taikomos [VPI](#) nuostatos, taikytinos pagrindinei objekto daliai. Paprastai statybos rangos darbų su darbu projekto parengimo pagrindinė dalis būna būtent statybos rangos darbai, todėl būtų taikoma tarptautinės pirkimo vertės riba darbams;

2) tais atvejais, kai perkamos paslaugos ir kartu [VPI](#) 2 priede nurodytos paslaugos, tuomet atsižvelgiama, kurių paslaugų vertė yra didesnė ir atitinkamai taikomos ribos arba įprastinėms paslaugoms, arba socialinėms ir kitoms specialiosioms paslaugoms.

[ES](#) nuostatos bei reikalavimai gali būti aktualūs ne tik tarptautinės vertės viešiesiems pirkimams, bet ir supaprastintiems pirkimams²⁶¹. Pagal nuosekliai plėčiamą ESTT praktiką²⁶², nors [Direktyvos 2014/24/ES](#) normos nėra tiesiogiai skirtos tarptautinės numatomo pirkimo vertės ribų nesiekiantiems viešiesiems pirkimams, tačiau jeigu jie turi tarptautinį interesą (angl. *cross-border interest*)²⁶³, atsižvelgtina į šias normas: bendruosius ES principus, būtent draudimus, išplaukiančius iš [SESV](#) įtvirtintų laisvo asmenų steigimosi, paslaugų teikimo ir laisvo prekių judėjimo principų bei bendruoju diskriminacijos draudimu pilietybės (kilmės) pagrindu.

Tarptautinio intereso nustatymas nėra automatiškai ar hipotetiškas, turi būti nustatytos objektyvios tam konkrečiam viešajam pirkimui būdingos aplinkybės, pavyzdžiui, reikšmingai didelė numatoma pirkimo vertė, vieta, kurioje bus vykdoma sutartis, techninės pirkimo objekto charakteristikos, ir pan.²⁶⁴. Pabrėžtina, kad tarptautinį interesą privalo nustatyti perkančiosios organizacijos (ginčo atveju – nacionaliniai teismai)²⁶⁵. Taigi, tarptautinio intereso kategorija

²⁶¹ [Steinicke, Michael, Vesterdorf](#), Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 207 psn.

²⁶² ESTT 2001 m. gruodžio 3 d. nutartis byloje *Vestergaard*, [C-59/00](#); 1981 m. vasario 17 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Italiją*, [133/80](#); 1987 m. liepos 9 d. sprendimas sujungtose bylose *CEI / Association intercommunale pour les autoroutes des Ardennes*, [27/86](#), 28/86 ir 29/86; 2000 m. gruodžio 7 d. sprendimas byloje *Telaustria ir Telefonadress*, [C-324/98](#); 2007 m. lapkričio 13 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Airiją*, [C-507/03](#); 2005 m. liepos 21 d. sprendimas byloje *Consorzio Aziende Metano (Coname) prieš Comune di Cingia de' Botti*, [C-231/03](#); 2007 m. birželio 14 d. sprendimas byloje *Medipac-Kazantzidis AE prieš Venizeleio-Pananeio (PE.S.Y. KRITIS)*, [C-6/05](#).

²⁶³ Supaprastintas pirkimas, turintis tarptautinį interesą, vykdomas pagal supaprastinto pirkimo taisykles, neprivalo būti skelbiamas oficialiame leidinyje ir netaikomos kitos tarptautiniams pirkimams skirtos normos.

²⁶⁴ Dr. Albert Sánchez-Craells, *'Certain cross-border interest' for a public contract cannot be purely hypothetical* ([C-486/17](#)), May 2, 2019. ESTT 2017 m. lapkričio 23 d. sprendimas byloje *Olympus Italia Srl prieš Istituto di Ricovero e Cura a Carattere Scientifico – Centro di Riferimento Oncologico della Basilicata (CROB) di Rionero in Vulture*, [C-486/17](#); ESTT 2008 m. gegužės 15 d. sprendimas sujungtose bylose *SECAP SpA (C-147/06) ir Santorso Soc. coop. art (C-148/06) prieš Comune di Torino*, [C-147/06](#) ir C-148/06; ESTT 2015 m. gruodžio 17 d. sprendimas byloje *Union des syndicats de l'immobilier (UNIS) prieš Ministre du Travail, de l'Emploi et de la Formation professionnelle et du Dialogue social ir Syndicat national des résidences de tourisme (SNRT) ir kt. ir Beaudout Père et Fils SARL prieš Ministre du Travail, de l'Emploi et de la Formation professionnelle et du Dialogue social ir kt.* [C-25/14](#) ir C-26/14; ESTT 2015 m. balandžio 16 d. sprendimas byloje *SC Enterprise Focused Solutions SRL prieš Spitalul Județean de Urgență Alba Iulia*, [C-278/14](#); ESTT 2013 m. lapkričio 14 d. sprendimas byloje *Belgacom NV prieš Interkommunale voor Teledistributie van het Gewest Antwerpen (INTEG) ir kt.* [C-221/12](#).

²⁶⁵ ESTT 2015 m. gruodžio 17 d. sprendimas sujungtose bylose *Union des syndicats de l'immobilier (UNIS) prieš Ministre du Travail, de l'Emploi et de la Formation professionnelle et du Dialogue social ir Syndicat national des résidences de tourisme (SNRT) ir kt. ir Beaudout Père et Fils SARL prieš Ministre du Travail, de l'Emploi et*

perkančiosioms organizacijoms yra svarbi tam, kad viešojo pirkimo procedūra būtų organizuojama ir vykdoma teisėtai, laikantis pirmiau nurodytų pamatinių ES teisės normų. VPT rekomenduoja, nustačius tarptautinį interesą, perkančiajai organizacijai taikyti ne supaprastinto, o tarptautinio pirkimo paskelbimo taisyklės (*detalesnė žiūrėti VPI 34 straipsnio komentarą*). Tokios rekomendacijos taikymas, be kita ko, garantuos, kad bus laikomasi ES bendrųjų principų ir kitų pamatinių pirmiau nurodytų nuostatų, ir tiekėjams nereikės atskirai spręsti, kaip, kokia apimtimi ir pan. informuoti galimai suinteresuotus kitų valstybių narių ūkio subjektus. Kita vertus, tokio neprivalomo sprendinio pasirinkimas nereikš, kad supaprastintas pirkimas, paskelbtas kaip tarptautinis, tokiu taps ir jam bus taikytinas visas tarptautinių pirkimų reguliavimas²⁶⁶.

2. [VPI 4](#) straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinta supaprastinto pirkimo vertės riba.

Supaprastintais pirkimais yra laikomi visi viešieji pirkimai:

- kurių numatoma vertė yra mažesnė už [VPI 4](#) straipsnio 1 dalyje nurodytas tarptautinio pirkimo vertės ribas.
- kurie, nors ir viršija [VPI 4](#) straipsnio 1 dalyje nurodytas vertės ribas, tačiau atitinka [VPI 5](#) straipsnio 8 dalyje nurodytas sąlygas dėl tapačių pirkimo objektų įsigijimo (*detalesnė žiūrėti VPI 5 straipsnio 8 dalies komentarą*).

Supaprastintų pirkimų procedūroms taikoma operatyvesnė bei lankstesnė [VPI](#) nustatyta tvarka nei tarptautinės vertės pirkimams, pavyzdžiui, [VPI 58](#) straipsnio 1 dalyje nustatyti trumpesni pasiūlymų pateikimo terminai (*detalesnė žiūrėti VPI 58 straipsnio 1 dalies komentarą*).²⁶⁷ Teisės taikymo požiūriu supaprastintas pirkimas reiškia, kad jis patenka iš esmės tik į nacionalinio teisinio reguliavimo sritį.

Kita vertus, kai kurios [VPI](#) nuostatos yra universalios ir taikomos bet kokios rūšies pirkimams, pavyzdžiui, viešojo pirkimo principai (*detalesnė žiūrėti VPI 17 straipsnio komentarą*), perkančiosios organizacijos statusas (*detalesnė žiūrėti VPI 2 straipsnio 25 dalies komentarą*), ginčų nagrinėjimo tvarka (*detalesnė žiūrėti VPI VII skyriaus komentarą*) ir t.t.

3. [VPI 4](#) straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta mažos vertės – supaprastintų pirkimų porūšio – pirkimo numatoma vertės riba²⁶⁸.

Mažos vertės pirkimu laikomi supaprastinti pirkimai, kai:

- prekių ar paslaugų pirkimo numatoma vertė yra mažesnė kaip 58 000 Eur;
- darbų pirkimo numatoma vertė mažesnė kaip 145 000 Eur;

de la Formation professionnelle et du Dialogue social ir kt. [C-25/14](#) ir [C-26/14](#); ESTT 2015 m. balandžio 16 d. sprendimas, *SC Enterprise Focused Solutions SRL prieš Spitalul Judeţean de Urgenţă Alba Iulia*, [C-278/14](#).

²⁶⁶ ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas *Borta*, [C-298/15](#).

²⁶⁷ ESTT pažymėjo, jog pirkimo objekto svarba, viešojo intereso buvimas nelemia to, jog supaprastintiems pirkimams turi būti taikomos griežtesnės taisyklės, kurios paprastai taikomos tik tarptautiniams pirkimams (*LAT 2010 m. lapkričio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-440/2010*).

²⁶⁸ Mažos vertės pirkimo ribos nustatytos nacionalinėje teisėje ir nėra atskirai reguliuojamos [Direktivos 2014/24/ES](#).

- [VPI](#) 5 straipsnio 9 dalyje nurodytais mažos vertės pirkimais yra laikomi supaprastinti pirkimai, kurie, nors ir viršija [VPI](#) 4 straipsnio 3 dalies nurodytas vertės ribas tačiau atitinka [VPI](#) 5 straipsnio 9 dalyje nurodytas sąlygas (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 5 straipsnio 9 dalies komentarą*).

[VPI](#) mažos vertės pirkimai reglamentuojami minimaliai, mažos vertės pirkimų tvarka nustatyta Viešųjų pirkimų tarnybos patvirtintame mažos vertės pirkimų tvarkos apraše²⁶⁹ (*detaliau dėl išimčių mažos vertės pirkimams žiūrėti [VPI](#) 25 straipsnio 2 dalies komentarą*). Nurodytas aprašas yra poįstatyminis ir privalomas teisės norminis aktas.

²⁶⁹ Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 28 d. įsakymas Nr. [IS-97](#) „Dėl Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo patvirtinimo“.

5 straipsnis. Numatomos pirkimo vertės skaičiavimas

- 1. Numatoma pirkimo vertė skaičiuojama imant visas mokėtinas sumas ir pridėtinės vertės mokesčio, į ją įtraukiant visas pirkimo sutarčių pasirinkimo ir atnaujinimo galimybes, kurios turi būti aiškiai numatytos pirkimo dokumentuose. Kai perkančioji organizacija numato prizus ir (arba) kitas išmokas kandidatams ar dalyviams, apskaičiuodama numatomą pirkimo vertę, ji turi į tai atsižvelgti. Numatoma pirkimo vertė skaičiuojama tokia, kokia ji yra pirkimo procedūrų pradžioje.**
- 2. Kai perkančioji organizacija yra sudaryta iš atskirų padalinių, skaičiuojant numatomą pirkimo vertę atsižvelgiama į bendrą numatomą pirkimo vertę visiems padaliniais. Tačiau jei atskiras perkančiosios organizacijos padalinys savarankiškai atsako už savo pirkimą arba tam tikras to pirkimo kategorijas, numatomo pirkimo vertė gali būti skaičiuojama atskirai tam padaliniui. Atskiru padaliniu, savarankiškai atsakančiu už savo pirkimą arba tam tikras to pirkimo kategorijas, laikomas toks perkančiosios organizacijos padalinys, kuris tenkina visas šias sąlygas:**
 - 1) turi įgaliojimus savarankiškai atlikti pirkimus ir priimti sprendimus dėl pirkimų;**
 - 2) pirkimams turi atskirą biudžeto eilutę;**
 - 3) turi įgaliojimus savarankiškai priimti sprendimus dėl pirkimo sutarčių sudarymo ir mokėjimų pagal tas sutartis iš savo biudžeto eilutės atlikimo.**
- 3. Perkančioji organizacija neturi teisės skaidyti pirkimo, jeigu taip galėtų būti išvengta šiame įstatyme pirkimui nustatytos tvarkos taikymo, išskyrus atvejus, kai tai yra pateisinama dėl šio straipsnio 2 dalyje nustatytų priežasčių.**
- 4. Pasirenkant numatomo pirkimo vertės skaičiavimo būdą negali būti siekiama išvengti šiame įstatyme pirkimui nustatytos tvarkos taikymo.**
- 5. Numatoma pirkimo vertė apskaičiuojama pagal Viešųjų pirkimų tarnybos patvirtintą pirkimo vertės apskaičiavimo metodiką.**
- 6. Jeigu prekių ar paslaugų pirkimo sutartys yra reguliaraus pobūdžio arba jas numatyta per tam tikrą laikotarpį atnaujinti, numatoma pirkimo vertė skaičiuojama vienu iš šių būdų:**
 - 1) sumuojama bendra faktinė to paties tipo pirkimo sutarčių, sudarytų per pastaruosius 12 mėnesių arba finansinius metus, vertė, pakoreguota (jeigu įmanoma) atsižvelgiant į perkamo kiekio arba vertės pokyčius per 12 mėnesių nuo pradinės pirkimo sutarties sudarymo;**
 - 2) sumuojama bendra vertė numatomų to paties tipo pirkimo sutarčių, kurios bus sudaromos per 12 mėnesių nuo pirmojo prekių pristatymo ar paslaugų suteikimo arba per visus finansinius metus, jeigu jie ilgesni kaip 12 mėnesių.**
- 7. Jeigu darbai ar to paties tipo prekės ir paslaugos gali būti perkami sudarant atskiras pirkimo sutartis ar preliminariausias sutartis atskiroms pirkimo dalims, tai apskaičiuojant numatomą pirkimo vertę atsižvelgiama į visas tokias pirkimo dalis. Kai atliekant pirkimą ketinama sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį**

kiekvienai pirkimo daliai, vadovaujamosi tomis šio įstatymo nuostatomis, kurias taikytinos atsižvelgiant į bendrą visų pirkimo dalių vertę.

8. Neatsižvelgdama į tai, kad numatoma pirkimo vertė yra lygi tarptautinio pirkimo vertės ribai arba ją viršija, perkančioji organizacija turi teisę šio įstatymo nustatyta tvarka atlikti supaprastintus pirkimus toms atskiroms pirkimo dalims, kurių kiekvienos vertė yra mažesnė kaip 80 000 Eur (aštuoniasdešimt tūkstančių eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio) perkant to paties tipo prekes ar paslaugas, 1 000 000 Eur (vienas milijonas eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio) perkant darbus, jeigu bendra tokių pirkimo dalių vertė yra ne didesnė kaip 20 procentų bendros visų pirkimo dalių vertės.
9. Neatsižvelgdama į tai, kad numatoma pirkimo vertė yra lygi mažos vertės pirkimo ribai arba ją viršija, perkančioji organizacija turi teisę šio įstatymo nustatyta tvarka atlikti mažos vertės pirkimą toms atskiroms pirkimo dalims, kurių bendra vertė yra mažesnė kaip 58 000 Eur (penkiasdešimt aštuoni tūkstančiai eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio) to paties tipo prekių ar paslaugų sutarčių vertės, o perkant darbus – mažesnė kaip 145 000 Eur (šimtas keturiasdešimt penki tūkstančiai eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio).
10. Jeigu numatoma pirkimo vertė yra lygi tarptautinio pirkimo vertės ribai arba ją viršija ir perkančioji organizacija pasinaudoja šio straipsnio 8 ir 9 dalyse nustatytais teisėmis, turi būti užtikrinama, kad bendra pagal šio straipsnio 8 ir 9 dalis atliekamo pirkimo dalių vertė būtų ne didesnė kaip 20 procentų bendros visų pirkimo dalių vertės.
11. Apskaičiuojant numatomą darbų pirkimo vertę, įskaitomos ir numatomo darbų atlikimo bei projektavimo (tuo atveju, kai kartu perkamos ir tų darbų projektavimo paslaugos) ir darbus atlikti reikalingų kitų paslaugų ar prekių, kurias rangovui pateikia perkančioji organizacija, numatomos vertės.
12. Prekių nuomos, lizingo (finansinės nuomos), pirkimo išsimokėtinai numatoma pirkimo vertė skaičiuojama:
 - 1) jeigu numatoma sudaryti terminuotą pirkimo sutartį, kurios trukmė yra 12 ar mažiau mėnesių – bendra numatomos pirkimo sutarties vertė, arba jeigu pirkimo sutarties trukmė yra daugiau kaip 12 mėnesių, – bendra numatomos pirkimo sutarties vertė, įskaitant numatomą likutinę vertę;
 - 2) jeigu numatoma sudaryti neterminuotą pirkimo sutartį arba jeigu abejojama dėl pirkimo sutarties trukmės, pirkimo sutarties mėnesio vertė padauginama iš 48;
13. Skaičiuojant numatomą paslaugų pirkimo vertę atsižvelgiama:
 - 1) draudimo paslaugų pirkimo atveju – į draudimo įmokų ar kitokio atlyginimo draudikui vertę;
 - 2) bankų ar kitų finansinių paslaugų pirkimo atveju – į bankui mokamas įmokas, komisinį atlyginimą, palūkanas ir kitokį atlyginimą už paslaugas;
 - 3) projektavimo paslaugų pirkimo atveju – į mokesčius, komisinį atlyginimą ir kitokį atlyginimą už paslaugas;

- 4) paslaugų pirkimo taikant projekto konkursą, kai su laimėtoju bus sudaroma paslaugos pirkimo sutartis, atveju – į numatomą perkamų paslaugų vertę, įskaitant visus galimus prizus ir (arba) kitas pinigines išmokas dalyviams;
- 5) paslaugų pirkimo taikant projekto konkursą, kai projekto konkurse laimėtojai ar dalyviai apdovanojami prizais ar kitomis piniginėmis išmokomis, atveju – į bendrą visų prizų ar kitokių piniginių išmokų vertę, įskaitant numatomą vertę paslaugų pirkimo sutarties, kuri vėliau gali būti sudaroma neskelbiamų derybų būdu pagal šio įstatymo 69 straipsnio 4 dalį, jeigu perkančioji organizacija skelbime apie projekto konkursą nurodo, kad tokia pirkimo sutartis bus sudaroma.
14. Jeigu numatytoje sudaryti paslaugų pirkimo sutartyje nebus nurodoma fiksuota kaina, skaičiuojant pirkimo vertę atsižvelgiama:
- 1) terminuotų sutarčių, kurių trukmė yra 48 ar mažiau mėnesių, atveju – į bendrą numatomos sudaryti pirkimo sutarties vertę;
 - 2) neterminuotų sutarčių atveju arba tada, kai numatomos sudaryti pirkimo sutarties trukmė yra daugiau kaip 48 mėnesiai, – į numatomos sudaryti pirkimo sutarties mėnesio vertę, padaugintą iš 48.
15. Preliminariosios sutarties ar dinaminės pirkimo sistemos taikymo atvejais numatoma pirkimo vertė nustatoma atsižvelgiant į didžiausią numatomą visų per visą preliminarosios sutarties arba dinaminės pirkimo sistemos trukmę numatytų sudaryti pirkimo sutarčių vertę be pridėtinės vertės mokesčio.
16. Inovacijų partnerystės sutarties atveju apskaičiuojant numatomą pirkimo vertę atsižvelgiama į mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros, kurią numatoma vykdyti per visus inovacijų partnerystės sutarties etapus, taip pat į didžiausias numatomas prekių, paslaugų ar darbų, kuriuos numatoma sukurti ir nusipirkti pagal inovacijų partnerystės sutartį, vertes be pridėtinės vertės mokesčio.

Komentuojamame [VPĮ 5 straipsnyje](#)²⁷⁰ nustatytos numatomos pirkimo vertės skaičiavimo taisyklės. Šių taisyklių tikslai:

- įtvirtinti priemones ir metodus nustatyti pirkimo rūšį (tarptautinis ar supaprastintas pirkimas) (*detaliau žiūrėti [VPĮ 4 straipsnio komentarą](#)*);
- įtvirtinti priemones ir metodus apskaičiuoti numatomą pirkimo vertę, kuri yra lyginamasis dydis vertinant neįprastai mažas pasiūlymų kainas (*detaliau žiūrėti [VPĮ 57 straipsnio komentarą](#)*) bei per didelę, perkančiosioms organizacijoms nepriimtina kainą (*detaliau žiūrėti [VPĮ 45 straipsnio 1 dalies 5 punkto komentarą](#)*).

Už viesųjų pirkimų rūšies parinkimo teisėtumą ir teisingumą atsakinga pirkimą vykdanči perkančioji organizacija. Tai reiškia, kad, pasirinkdama pirkimo rūšį, perkančioji organizacija privalo įsitikinti, jog numatoma pirkimo vertė neviršys [VPĮ](#) leidžiamos maksimalios

²⁷⁰ Komentuojamos [VPĮ 5](#) straipsnio normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 5 straipsnio normas.

supaprastintų pirkimų ribos, t. y. supaprastintiems darbų pirkimams numatoma pirkimo vertė neviršys tarptautinio pirkimo numatomos pirkimo vertės ribos.²⁷¹

Kai yra nustatomas pažeidimas, susijęs su pareigų apskaičiuoti numatomą pirkimo vertę nevykdymu:

- vien tokio pobūdžio pažeidimas, susijęs su pareigų apskaičiuoti pirkimo vertę nevykdymu, nėra pakankamas pagrindas viešojo pirkimo sutartį pripažinti negaliojančia;
- turi būti nustatyta faktinė viešo pirkimo sutarties (vienos ar kelių sutarčių) kaina ir pagal ją sprendžiama dėl perkančiosios organizacijos pasirinkto pirkimo būdo (ir rūšies, pvz., ar tai nėra tarptautinis pirkimas) atitikties [VPI](#) įtvirtintam teisiniam reguliavimui.²⁷²

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdė pirkimą apklausos būdu dėl automobilių parkavimo paslaugų teikimo bei sudarė sutartį su apklausos laimėtoju. Už paslaugas turėjo atsiskaityti patys stovėjimo aikštelės naudotojai bei perkančioji organizacija, kiekvieną mėnesį po 1 000 Eur. Po 3 metų buvo nustatyta, kad naudotojai ir perkančioji organizacija kartu už stovėjimą sumokėjo 300 000 Eur sumą. Kitas tiekėjas, įvertinęs situaciją, kreipėsi į teismą dėl sutarties pripažinimo neteisėta, kadangi sutarties vertė viršijo ne tik mažos vertės pirkimo, bet taip pat supaprastinto pirkimo ribas ir todėl turėjo būti skelbiamas tarptautinis pirkimas. LAT analogiškoje situacijoje pažymėjo, kad numatoma pirkimo vertė turi būti skaičiuojama įtraukiant ir naudotojų mokamas sumas bei kad tokie [VPI](#) 5 straipsnio nuostatų pažeidimai vertinami kaip šiurkštūs, laikoma, kad šių nuostatų nesilaikymu neužtikrinama tiekėjų konkurencija²⁷³.

Numatoma pirkimo vertė apskaičiuojama pagal tai, ką gaus tiekėjas, įvykdamas viešo pirkimo sutartį, tiek tiesiogiai iš perkančiosios organizacijos, tiek netiesiogiai, t. y. iš pačios veiklos vykdymo²⁷⁴, pavyzdžiui, mokėjimus atlieka tiesioginiai paslaugos naudotojai, o perkančioji organizacija padengia tik tą dalį tiekėjo kaštų, kurių nepadengia naudotojų mokėjimai.

Būtina nesutapatinti numatomos pirkimo vertės, kuri, kaip minėta, skirta nustatyti pirkimo rūšį ir maksimalios pirkimui skiriamos lėšų sumos. Numatoma pirkimo vertė visais atvejais turi būti nustatyta, tačiau maksimali pirkimui skiriama lėšų suma iš anksto gali būti nenustatoma. Gali būti tokių atvejų, kai numatoma pirkimo vertė sutampa su maksimalia pirkimui skiriama lėšų suma, tačiau taip pat perkančioji organizacija gali maksimalią pirkimui skiriamą lėšų sumą nustatyti didesnę²⁷⁵. Jeigu maksimali pirkimui skiriama lėšų suma yra

²⁷¹ LAT 2016 m. sausio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-90-469/2016](#); ESTT 2000 m. spalio 3 d. sprendimas byloje *The Queen prieš H.M. Treasury, ex parte The University of Cambridge*, [C-380/98](#).

²⁷² LAT 2016 m. sausio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-90-469/2016](#).

²⁷³ LAT 2016 m. sausio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-90-469/2016](#).

²⁷⁴ LAT 2016 m. sausio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-90-469/2016](#).

²⁷⁵ Maksimali planuojamos sudaryti viešojo pirkimo sutarties vertė kaip perkančiosios organizacijos poreikius ir galimybes atspindinti kategorija nustatoma pradinėje viešųjų pirkimų proceso stadijoje, o pirkimo vertė kaip pirkimo būdo ir teisinio reguliavimo laikymosi užtikrinimo priemonė ([VPI](#) 5 straipsnis) – jau vėlesnėje stadijoje, prieš viešojo pirkimo procedūrą paskelbimą. Taigi šios kategorijos atskiros, jų reguliavimo ir taikymo tikslai

didesnė už numatomą pirkimo vertę, tai neturėtų būti tiek didesnė, kad pasikeistų pirkimo rūšis. Pavyzdžiui, numatoma pirkimo vertė paslaugoms yra 135 000 Eur (supaprastintas pirkimas), tai galima maksimali pirkimui skiriama lėšų suma negali būti 150 000 Eur, kadangi tokiu atveju pirkimo rūšis pasikeistų iš supaprastinto į tarptautinį pirkimą (*detaliau apie maksimalią pirkimui skiriamą sumą žiūrėti VPI 45 straipsnio 1 dalies 5 punkto komentare*).

Numatomos pirkimo vertės skaičiavimo taisyklės taip pat nustatytos Pirkimo vertės metodikoje. Pirkimo vertės metodikos nuostatos yra įsakmaus pobūdžio ir jomis privalo vadovautis perkančiosios organizacijos.

Perkančioji organizacija numatomą pirkimo vertę gali apskaičiuoti šiais metodais:

- [VPI 5](#) straipsnyje nurodytais metodais ir sąlygomis;
- Pirkimo vertės metodikoje nurodytais metodais ir sąlygomis;
- pasitelkiant rinkos tyrimą ir (ar) rinkos konsultacijas (*detaliau žiūrėti VPI 27 straipsnio komentarą*);
- atsižvelgiant į perkančiosios organizacijos praktikoje sudarytų sutarčių patirtį²⁷⁶.

1. [VPI 5](#) straipsnio 1 dalyje yra įtvirtintos pagrindinės numatomos pirkimo vertės skaičiavimo taisyklės bei sumos, kurios turi būti įtrauktos į numatomą pirkimo vertę.

Numatoma pirkimo vertė yra skaičiuojama iki viešųjų pirkimų procedūrų pradžios, t. y. iki viešojo pirkimo skelbimo publikavimo arba kvietimo pateikti pasiūlymus, kai skelbimas nėra publikuojamas²⁷⁷.

Numatoma pirkimo vertė turi reikšmės viešojo pirkimo procedūrų metu:

- nustatius, kad visų tiekėjų pasiūlymų kainos viršija nustatytą numatomą pirkimo vertę, jeigu tiekėjų pasiūlymų kainos yra tiek didesnės, jog perkančioji organizacija turi pakeisti pirkimo rūšį (vietoj mažesnę vertę pirkimo turi vykdyti supaprastintą pirkimą ar vietoj supaprastinto pirkimo turi vykdyti tarptautinės vertės pirkimą), tuomet perkančioji organizacija neturi teisės vykdyti derybų su tiekėjais tam, kad būtų sumažintos pasiūlymų kainos. Tokiu atveju perkančioji organizacija turi atmesti visų tiekėjų pasiūlymus ir pirkimo procedūros baigiasi (*detaliau žiūrėti VPI 29 straipsnio 2 dalies 2 punkto komentarą*), tuomet vykdomas naujas pirkimas pagal tinkamai pasirinktą rūšį²⁷⁸.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija (centrinė valdžios institucija) vykdo supaprastintą pirkimą dėl aikštyno žolės priežiūros ir tvarkymo paslaugų bei numatė, kad numatoma pirkimo vertė yra

skirtingai. LAT 2018 m. gegužės 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-160-469/2018](#). Teismų praktika. 2018, 49, p. 143-145; LAT 2018 m. gegužės 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-40-969/2018](#)).

²⁷⁶ LAT 2016 m. sausio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-90-469/2016](#).

²⁷⁷ Numatomos viešojo pirkimo ir pirkimo vertės skaičiavimo metodikos, patvirtintos VPT 2017 m. birželio 27 d. įsakymu Nr. [IS-94](#), 6 punktas; [Steinicke, Michael, Vesterdorf](#), Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 219 psl.

²⁷⁸ Tais atvejais, kai yra įtvirtinta maksimali skirtina lėšų suma, perkančioji organizacija turi atmesti visų tiekėjų pasiūlymus, atitinkamai viešasis pirkimas laikomas pasibaigusiu.

135 000 Eur (ši suma nebuvo išviešinta). 3 tiekėjai pateikė pasiūlymus pirkime, atitinkamai 145 000 Eur, 150 000 Eur, 175 000 Eur. Visos šios sumos viršijo perkančiosios organizacijos nustatytą numatomą pirkimo vertę ir tarptautinės vertės pirkimų ribą. Perkančioji organizacija tokiu atveju turi nutraukti pirkimą [VPI](#) 29 straipsnio 3 dalies pagrindu ir vykdyti tarptautinės vertės pirkimą.

- kai tiekėjai pateikia pasiūlymus, kurių kainos yra mažesnės ir būtų galima vykdyti paprasčiau reguliuojamą viešąjį pirkimą²⁷⁹ (vietoje tarptautinio pirkimo galima vykdyti supaprastintą pirkimą), perkančioji organizacija neturi teisės nutraukti vykdomo pirkimo tik dėl netinkamo pirkimo rūšies pasirinkimo, o ji turi tęsti, kadangi griežtesnių nuostatų (skirtų tarptautinės vertės pirkimams) taikymas viešiesiems pirkimams, kuriems gali būti taikomas paprastesnis reguliavimas (supaprastintiems pirkimams), nepažeidžia [VPI](#)

Numatoma pirkimo vertė yra tai, ką perkančioji organizacija turi sumokėti pagal sudarytą viešojo pirkimo sutartį (faktinė suma vykdant viešojo pirkimo sutartį nuo perkančiosios organizacijos numatytos pirkimo vertės gali skirtis dėl tiekėjo siūlomos konkurencingesnės kainos, ne viso kiekio įsigijimo ar dėl viešojo pirkimo sutarties pakeitimo). Dydis turi būti tinkamai pagrįstas visomis būsimomis aplinkybėmis:

- 1) imant visas mokėtinas sumas be PVM. Tai reiškia, kad į numatomą pirkimo vertę turi būti įskaičiuotos visos išlaidos, pavyzdžiui, susijusios su pristatymu, prijungimu, išbandymu ir kt., taip pat turi būti įskaičiuoti visi pagal teisės aktus mokėtini mokesčiai, išskyrus PVM.

Kaip nustatyta [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 19-ojoje konstatuojamojoje dalyje, apskaičiuojant numatomą pirkimo vertę, būtina atsižvelgti į visas tiekėjo pajamas, tiek gautas iš perkančiosios organizacijos, tiek iš trečiųjų šalių²⁸⁰ bei prekių (paslaugų, darbų) perdavimą, nuolaidų gavimą ar kitą naudą, kurią gauna tiekėjas už sutarties vykdymą²⁸¹.

PVM nėra įskaičiuojamas atsižvelgiant į tai, kad viešuosiuose pirkimuose gali dalyvauti skirtingo statuso tiekėjai, kuriems gali būti netaikomas PVM mokestis, be to, skirtingoms prekėms, paslaugoms ar darbams yra numatomas skirtingo dydžio PVM mokestis, todėl galutinės pasiūlymų kainos gali skirtis dėl šio mokesčio taikymo ir jo dydžio.

- 2) įtraukiant visas pirkimo sutarčių pasirinkimo ir atnaujinimo galimybes²⁸², kurios turi būti aiškiai numatytos pirkimo dokumentuose.

[VPI](#) 89 straipsnyje yra įtvirtinta galimybė iš anksto numatyti viešojo pirkimo sutarties pratęsimą bei pratęsimo sąlygas (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 89 straipsnio komentarą*), todėl perkančioji organizacija, nustatydamą numatomą pirkimo vertę, turi atsižvelgti į tai, ar bus įtvirtinta tokia galimybė bei įtraukti sumas, mokėtinas per pratęstą terminą į numatomą pirkimo vertę.

²⁷⁹ [Stenicke, Michael, Vesterdorf](#), Peter L. [Brussels Commentary on EU Public Procurement Law](#). Nomos, C.H. BECK, Hart publishing, 2018 m., 219 psl.

²⁸⁰ EST/2007 m. sausio 18 d. sprendimas byloje *Jean Auroux ir kiti prieš Commune de Roanne*, [C-220/05](#).

²⁸¹ [Stenicke, Michael, Vesterdorf](#), Peter L. [Brussels Commentary on EU Public Procurement Law](#). Nomos, C.H. BECK, Hart publishing, 2018 m., 213 psl.

²⁸² Pirkimo vertės metodikos 4.1 punktas.

Perkančioji organizacija, nustatydamą pirkimo objekto apimtį, pirkimo sąlygose turi teisę nurodyti ne tik tikslų kiekį, tačiau taip pat ir orientacinį kiekį²⁸³ bei teisę įsigyti didesnį ar mažesnį kiekį, priklausomai nuo perkančiosios organizacijos poreikio. Dėl šios aplinkybės perkančioji organizacija, nustatydamą numatomą pirkimo vertę, privalo įskačiuoti visas sumas, t. y. didžiausią galimą įsigyti kiekį.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija nustato, kad ketina įsigyti preliminarų kiekį prekių ir vertina, kad gali būti įsigijama 15 procentų daugiau arba mažiau prekių negu numatytas preliminarus kiekis. Tokiu atveju numatoma pirkimo vertė turi būti skaičiuojama prie preliminarus kiekio pridėjus papildomą 15 procentų.

Be to, [VPI](#) 71 straipsnio 5 dalyje yra įtvirtinta galimybė papildomai pirkti iš to paties tiekėjo, t. y. nustatyta atnaujinimo galimybė²⁸⁴ (detaliau žiūrėti [VPI](#) 71 straipsnio 5 dalies komentarą), todėl ir šių papildomai vykdomų pirkimų vertė turi būti įskačiuota į numatomą pirkimo vertę.

3) Atsižvelgti į numatomus prizus ir (arba) kitas išmokas kandidatams ar dalyviams²⁸⁵.

Vykdamą projekto konkursą (detaliau žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 28 dalies bei 74 straipsnio komentarus) bei konkurencinį dialogą (detaliau žiūrėti [VPI](#) 68 straipsnio 4 dalies komentarą) perkančioji organizacija gali numatyti prizų ar kitų išmokų dalyviams ar kandidatams mokėjimą, todėl šios sumos turi būti įskačiuotos į numatomą pirkimo vertę.

2. [VPI](#) 5 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtintos taisyklės, taikomos skaičiuojant atskirų perkančiosios organizacijos padalinių numatomas pirkimų vertes.

Bendroji taisyklė – turėti bendrą sumuojamos visų perkančiosios organizacijos padalinių vykdomų viešųjų pirkimų vertės.

Įtvirtinama išimtis, kad, esant [VPI](#) 5 straipsnio 2 dalyje nurodytoms sąlygoms, gali būti nustatoma atskira perkančiosios organizacijos padalinio atliekamo viešojo pirkimo numatoma pirkimo vertė.

Perkančiosios organizacijos padalinys suprantamas kaip pirkimo vykdytojo struktūrinis ar administracinis padalinys (filialas, atstovybė, departamentas, skyrius, biuras, tarnyba, poskyris ir pan.), neturintis atskiro juridinio asmens statuso²⁸⁶.

Siekiant nesumuoti numatomų pirkimo verčių visiems perkančiosios organizacijos padaliniams, padalinys turi atitikti visas šias sąlygas:

²⁸³ Pavyzdžiui LAT 2017 m. birželio 2 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. [e3K-3-258-378/2017](#), orientacinis kiekis buvo didesnis nei 30 procentų ir LAT buvo laikoma, kad nėra iš viso nustatytas kiekis.

²⁸⁴ Pirkimo vertės metodikos 2.1 punktas.

²⁸⁵ Pirkimo vertės metodikos 4.2 punktas.

²⁸⁶ Pirkimo vertės metodikos 2.4 punktas.

- turi įgaliojimus savarankiškai atlikti pirkimus ir priimti sprendimus dėl pirkimų. Šiuo atveju aplinkybės, kad perkančioji organizacija ir jos padalinys kitais atvejais vykdė bendrus pirkimus ar perkančioji organizacija įsigyja prekių, paslaugų ar darbų padaliniui, gali turėti įtakos sprendžiant dėl šios sąlygos atitikties²⁸⁷, pavyzdžiui, jeigu perkančioji organizacija paprastai visus metus vykdo viešuosius pirkimus visiems padaliniams, o tik vieną atskirą viešąjį pirkimą nori atlikti pats padalinys, tuomet padalinys nebūtų laikomas atitinkančiu nurodytą sąlygą;

- pirkimams turi atskirą biudžeto eilutę;
- turi įgaliojimus savarankiškai priimti sprendimus dėl pirkimo sutarčių sudarymo ir mokėjimų pagal tas sutartis iš savo biudžeto eilutės atlikimo.

Nustatant, ar atskiras padalinys atitinka pirmiau nurodytas sąlygas, kartu turi būti vadovaujama šio padalinio veiklą reglamentuojančiais teisės aktais (įstatymais, nuostatais, veiklos (darbo) reglamentais, pareigybių aprašymais, vidaus tvarkos taisyklėmis ir t. t.) ir kitais dokumentais (įgaliojimais ir t. t.).

Lietuvoje atskirų padalinių, kurie atitiktų [VPI](#) 5 straipsnio 2 dalies sąlygas, vienas pavyzdžių – savivaldybių seniūnijos.

3. [VPI](#) 5 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtintas draudimas skaidyti pirkimą, siekiant išvengti [VPI](#) nustatytos tvarkos taikymo, t. y.:

- skaidyti tarptautinės vertės pirkimą į kelis supaprastintus pirkimus, siekiant išvengti tarptautiniams pirkimams taikomos tvarkos,
- skaidyti supaprastintus pirkimus į mažos vertės pirkimus, siekiant išvengti supaprastintiems pirkimams taikomos tvarkos.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija siekia įsigyti 5 automobilius, kurių kiekvienam planavo skirti iki 40 000 Eur. Bendra numatoma visų automobilių vertė viršija mažos vertės pirkimo vertės ribas, todėl turi būti vykdomas supaprastintas pirkimas. Tačiau perkančioji organizacija kiekvienam automobiliui numatė vykdyti atskirą pirkimą, kurių kiekvienas būtų 40 000 Eur ir būtų vykdomas kaip mažos vertės pirkimas.

Perkančioji organizacija negali išskaidyti pirkimo taip, kad būtų vykdomi mažos vertės pirkimai, o turi arba vykdyti bendrą supaprastintą pirkimą, arba atlikti atskirus pirkimus, tačiau jie turi būti vykdomi kaip supaprastinti pirkimai (išskyrus [VPI](#) 5 straipsnio 9 dalyje numatyta galimybę dalį pirkimų vykdyti kaip mažos vertės pirkimus).

²⁸⁷ [Steinicke, Michael, Vesterdorf](#), Peter L. [Brussels Commentary on EU Public Procurement Law](#). Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 217 psl.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija (sveikatos apsaugos ministerija) trims skirtingoms ligoninėms organizuoja po mobilių rentgenografijos aparatą, kurio kiekvieno vertė po 200 000 Eur. Bendra numatoma visų aparatų vertė viršija tarptautinio pirkimo vertės ribas, todėl turi būti vykdomas tarptautinis pirkimas. Tačiau perkančioji organizacija kiekvienai ligoninei nusprendė vykdyti atskirą pirkimą, kurių kiekvienas būtų 200 000 Eur ir būtų vykdomas kaip supaprastintas pirkimas.

Perkančioji organizacija negali išskaidyti pirkimo taip, kad būtų vykdomi supaprastinti pirkimai, o turi arba vykdyti bendrą tarptautinį pirkimą, arba atlikti atskirus pirkimus, tačiau jie turi būti vykdomi kaip tarptautiniai pirkimai (išskyrus [VPI 5](#) straipsnio 8 dalyje numatytą galimybę dalį pirkimų vykdyti kaip supaprastintus pirkimus).

Šis draudimas yra viena iš fundamentaliųjų viešųjų pirkimų taisyklių ir šios srities praktikos taisyklių, kurios nesilaikymas arba pažeidimas yra laikomas šiurkščiu teisės pažeidimu. Nurodyto draudimo nepaisymas lemia absoliutų perkančiosios organizacijos sprendimų, taip pat įgyvendintų pirkimo procedūrų bei sudarytų viešo pirkimo sutarčių neteisėtumą ir negaliojimą. Šiuo teisiniu draudimu yra siekiama užkirsti kelią galimai manipuliacijai taisyklėmis²⁸⁸.

Išimtis iš draudimo skaidyti – skaidymas leidzamas, kai atskirus pirkimus vykdo perkančiosios organizacijos padaliniai, atitinkantys nurodytus kriterijus (*detalesnė žiūrėti [VPI 5](#) straipsnio 2 dalies komentarą*).

[VPI 5](#) straipsnio 3 dalis nereiškia draudimo pirkimo objekto skaidyti į dalis (*detalesnė žiūrėti [VPI 28](#) straipsnio komentarą*), kai numatoma pirkimo vertė nustatoma sumuojant pirkimo objekto dalių vertes.

4. [VPI 5](#) straipsnio 4 dalyje yra įtvirtintas draudimas pasirinkti numatomos vertės skaičiavimo būdą, kuris leistų išvengti [VPI](#) nustatytos tvarkos taikymo.

5. [VPI 5](#) straipsnio 5 dalyje yra įtvirtinta, kad numatoma pirkimo vertė apskaičiuojama pagal viešųjų pirkimų tarnybos patvirtintą pirkimo vertės apskaičiavimo metodiką.

Kaip minėta, šiuo metu galioja Pirkimo vertės metodika, kuri privalomai taikoma vykdant viešojo pirkimo procedūras.

6. [VPI 5](#) straipsnio 6 dalyje yra reglamentuojamas numatomų pirkimo vertių skaičiavimo būdas, kai prekių ar paslaugų pirkimo sutartys yra reguliaraus pobūdžio arba jas numatyta per tam tikrą laikotarpį atnaujinti.

²⁸⁸ ESTT 2002 m. lapkričio 14 d. sprendimas byloje *Felix Swoboda GmbH prieš Österreichische Nationalbank*, [C-411/00](#).

Reguliaraus pobūdžio sutartis – nuolatiniam perkančiosios organizacijos ir (ar) trečiųjų asmenų poreikiams tenkinti ar įprastinei veiklai vykdyti perkančiosios organizacijos sudaroma pirkimo sutartis. Pavyzdžiui, kanceliarinių prekių, valymo paslaugų ir kitos panašios pirkimo sutartys yra reguliaraus pobūdžio, kadangi tokios prekės ir paslaugos būtinos įprastai veiklai vykdyti. Tuo tarpu medikamentų pirkimo sutartis dažniausiai bus reguliaraus pobūdžio tik ligoninei ar kitai panašią veiklą vykdančiai perkančiajai organizacijai²⁸⁹, tačiau ne bendrai.

Sutartis, kurią numatyta per tam tikrą laikotarpį atnaujinti – trumpalaikė sutartis dėl to paties tipo prekių ar paslaugų, kuri gali būti pakartotinai (iš naujo) sudaroma esant kelių mėnesių tarpui tarp atskirų sutarčių ar netgi nesant laiko tarpui, t. y. iš karto viena po kitos²⁹⁰.

To paties tipo prekės, paslaugos ir darbai²⁹¹ nustatomi pagal BVPŽ kodo pirmus tris skaitmenis (*detalesniam apie BVPŽ žiūrėti VPI 3 straipsnio komentarą*).

Pavyzdys

BVPŽ kodas 77100000-1 – Žemės ūkio paslaugos; BVPŽ kodas 77200000-2 – Miškininkystės paslaugos nelaikytinos to paties tipo paslaugomis, kadangi paskutinis skaitmuo yra skirtingas. Tuo tarpu BVPŽ kodas 77210000-5 – Medienos ruošos paslaugos ir BVPŽ kodas 77220000-8 – Medienos impregnavimo paslaugos gali būti laikomos to paties tipo paslaugomis, kadangi skiriasi tik ketvirtas BVPŽ kodo skaitmuo.

Numatomų pirkimo verčių skaičiavimo, kai prekių ar paslaugų pirkimo sutartys yra reguliaraus pobūdžio arba jas numatyta per tam tikrą laikotarpį atnaujinti, du metodai:

Retroaktyviai	Perspektyviai
Sumuojama bendra faktinė to paties tipo pirkimo sutarčių, sudarytų per pastaruosius 12 mėnesių arba finansinius metus, vertė, pakoreguota (jeigu įmanoma) atsižvelgiant į perkamo kiekio arba vertės pokyčius per 12 mėnesių nuo pradinės pirkimo sutarties sudarymo.	Sumuojama bendra numatomų to paties tipo pirkimo sutarčių, kurios bus sudaromos per 12 mėnesių nuo pirmojo prekių pristatymo ar paslaugų suteikimo arba per visus finansinius metus, jeigu jie ilgesni kaip 12 mėnesių, vertė.
Taip skaičiuojant numatomą pirkimo vertę, turi būti atsižvelgiama į:	
1) pirkimo kiekio pokyčius (perkančioji organizacija turi nustatyti koks konkretus kiekis yra reikalingas einamaisiais metais);	
2) pirkimo objekto kainos pokyčius (perkančioji organizacija turi	

²⁸⁹ Pirkimo vertės metodikos 2.6 punktas.

²⁹⁰ [Zinnicke, Michael, Vesterdorf](#), Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 230 psl.

²⁹¹ Pirkimo vertės metodikos 2.7 punktas.

nustatyti, ar perkamo objekto kaina rinkoje nepasikeitė, pavyzdžiui, dėl darbuotojų darbo užmokesčio pokyčių ar kitų rinkos elementų).	

Retroaktyvaus metodo pavyzdys

Perkančioji organizacija prieš 11 mėnesių sudarė vienerių metų trukmės kanceliarinių prekių pirkimo sutartį už 12 000 Eur be PVM. Šiuo konkrečiu metu perkančioji organizacija taip pat ketina įsigyti kanceliarinių prekių, tačiau jų reikia bent 12 procentų daugiau negu buvo įsigyta ankstesne sutartimi. Atsižvelgiant į tai, kad numatomas reikiamų prekių padidėjimas, tai numatoma pirkimo vertė 12 000 Eur be PVM + 12 000 × 12 proc., t. y. 13 440 Eur be PVM.

Perspektyvaus metodo pavyzdys

Jeigu perkančioji organizacija suplanavo, kad pirmasis per finansinius metus biuro baldų pirkimas bus pradėtas kovo 1 d., o pagal šio pirkimo pagrindą sudarytą pirkimo sutartį pirmasis prekių pristatymas numatomas gegužės 1 d., skaičiuodamas biuro baldų prekių pirkimo vertę, jis turi sudėti visų nuo gegužės 1 d. iki kitų metų gegužės 1 d. numatomų sudaryti baldų pirkimo sutarčių vertes, įskaitant ir numatomos pirkimo sutarties, kurios pagrindu pirmą kartą pristatomi baldai, vertę. Antrojo pirkimo procedūras per tuos pačius finansinius metus perkančioji organizacija numato pradėti rugpjūčio 1 d., o pirmasis pagal šio pirkimo pagrindu sudarytą pirkimo sutartį prekių pristatymo terminas numatomas spalio 1 d. Tokiu atveju antrojo pirkimo procedūrų pradžioje, skaičiuodama biuro baldų prekių pirkimo vertę, perkančioji organizacija turi sudėti visų nuo spalio 1 d. iki kitų metų spalio 1 d. numatomų sudaryti baldų pirkimo sutarčių vertes, įskaitant ir numatomos pirkimo sutarties, kurios pagrindu pirmą kartą pristatomi baldai, vertę²⁹².

Išimties iš nurodytos taisyklės dėl to paties tipo prekių, paslaugų ar darbų:

- 1) paslaugų teikimo sritys nėra identiškos ar panašios;
- 2) tokių paslaugų įprastai neteikia vienas tiekėjas (atsižvelgiama į tiekėjo specializaciją ir suinteresuotą atitinkamoje veikloje)²⁹³.

Pavyzdys

Nors BVPŽ kodas 92350000-9 – Azartinių lošimų ir lažybų organizavimo paslaugos bei BVPŽ kodas 92360000-2 – Pirotechninės paslaugos pirmi trys BVPŽ skaitmenys sutampa, atsižvelgiant į tai, kad šių paslaugų teikimo sritys yra skirtinga, joms teikti reikalingos skirtingos licencijos, šios paslaugos nelaikytinos to paties tipo paslaugomis. Taip pat šių paslaugų neteikia vienas ūkio subjektas, todėl nurodytos paslaugos nelaikytinos to paties tipo paslaugomis ir dėl šios priežasties.

²⁹² Pirkimo vertės metodikos 14.2 punktas.

²⁹³ Pirkimo vertės metodikos 2.7 punktas.

7. [VPI](#) 5 straipsnio 7 dalyje yra įtvirtintos numatomos pirkimo vertės skaičiavimo taisyklės tais atvejais, kai darbai ar to paties tipo prekės ir paslaugos gali būti perkami sudarant atskiras pirkimo sutartis ar preliminarines sutartis atskiroms pirkimo dalims²⁹⁴.

Jeigu pirkimo objektas yra skaidomas į pirkimo dalis (arba atskirus pirkimus) (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 28 straipsnio komentarą*), tai numatoma pirkimo vertė skaičiuojama ne atskirai kiekvienai daliai, bet kartu visų dalių (ar visų atskirų pirkimų).²⁹⁵ Ši taisyklė nepriklauso nuo to, ar sudaroma viešojo pirkimo sutartis (pagrindinė sutartis) ar preliminarinė sutartis, taip pat nereikšminga, į keltas pirkimo dalis yra suskaidytas pirkimas.

Šis reguliavimas neturi būti suprantamas kaip ribojimas skaidyti pirkimą į dalis ar sudaryti atskiras viešojo pirkimo sutartis, o tik reguliuoja numatomos vertės ribas, kiek tai susiję su pirkimo rūšies pasirinkimu, t. y. tai bus tarptautinės vertės pirkimas (-ai) ar supaprastintas (-i) pirkimas (-ai).

Pavyzdys

Perkančioji organizacija organizuoja pastato modernizavimo viešąjį pirkimą, kuris yra išskaidytas į 4 atskiras pirkimo dalis: darbo projektavimas; rekonstravimo darbai, įrenginio įsigijimas ir sumontavimas, baldų įsigijimas ir sumontavimas. Perkančioji organizacija, skaičiuodama numatomą pirkimo vertę, turi susumuoti visų šių atskirų pirkimo dalių vertes.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija organizuoja degalų įsigijimo iš degalinių visoje Lietuvos teritorijoje pirkimą, kuris yra suskaidytas į 60 pirkimo dalių pagal savivaldybių teritorijas. Perkančioji organizacija, skaičiuodama numatomą pirkimo vertę, turi susumuoti visose teritorijose numatomų įsigyti degalų vertes.

8. [VPI](#) 5 straipsnio 2 dalyje nustatyta numatomos pirkimo vertės skaičiavimo taisyklės išimtis, kai perkančioji organizacija gali vykdyti supaprastintus pirkimus, nors pagal bendrąsias normas jai reikėtų vykdyti tarptautinį pirkimą.

Išimties taikymas galimas, esant šioms sąlygoms²⁹⁶:

- 1) numatoma pirkimo vertė yra lygi tarptautinio pirkimo vertės ribai arba ją viršija;
- 2) perkančioji organizacija siekia atskirti dalį tarptautinio pirkimo bei vieną ar kelis pirkimus vykdyti supaprastinto pirkimo būdu;

²⁹⁴ Pirkimo vertės metodikos 33 punktas.

²⁹⁵ [Zinnicke, Michael, Vesterdorf](#), Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 222 psl.

²⁹⁶ Pirkimo vertės metodikos 35 p.

3) supaprastinto pirkimo, kurį perkančioji organizacija ketina vykdyti, numatoma pirkimo vertė prekėms ir paslaugoms yra mažesnė kaip 80 000 Eur be PVM, o perkant darbus – 1 000 000 Eur be PVM²⁹⁷;

4) bendra tokių supaprastintų pirkimų vertė yra ne didesnė kaip 20 procentų tarptautinio pirkimo vertės.

Kitaip sakant, perkančioji organizacija turi teisę vykdyti dalį darbų, paslaugų ar prekių pirkimų pagal supaprastintų pirkimų taisykles, nors jie turėtų būti vykdomi kaip tarptautiniai pirkimai.

Pavyzdys

Bendra atliekų tvarkymo paslaugų numatoma vertė yra 1 500 000 Eur be PVM, todėl perkančioji organizacija turi teisę atskirai pagal supaprastintų pirkimų taisykles vykdyti 3 pirkimus, kurių kiekvieno vertė 75 000 Eur be PVM, kadangi kiekvieno iš jų vertė neviršija 80 000 Eur be PVM, ir kartu ($3 \times 75\,000$ Eur be PVM) suma neviršija 20 procentų nuo bendros numatomos vertės (1 500 000 Eur be PVM), t. y. šiuo atveju sudaro 5 procentus²⁹⁸.

Dalies pirkimo objekto išskyrimas ir supaprastinto pirkimo vykdymas nėra ribojamas laiko, t. y. gali būti vykdomas prieš ir po bendro tarptautinės vertės pirkimo procedūrų.

VPT yra parengusi ir išviešinusi mokomaia skaičiuoklę²⁹⁹, kuri taikoma [VPI](#) 5 straipsnio 8-10 dalių atveju.

9. [VPI](#) 5 straipsnio 9 dalyje yra reglamentuojama numatomos pirkimo vertės skaičiavimo taisyklės išimtis, kai perkančioji organizacija gali vykdyti supaprastintus pirkimus.

Išimties taikymas galimas, esant šioms sąlygoms:

1) numatoma pirkimo vertė yra lygi mažos vertės pirkimo vertės ribai arba ją viršija, t. y. gali būti mažos vertės pirkimo, supaprastinto pirkimo ar tarptautinio pirkimo vertės ribos;

2) perkančioji organizacija siekia atskirti dalį pirkimo bei vieną ar kelis pirkimus vykdyti mažos vertės pirkimo būdu;

3) bendra tokių mažos vertės pirkimų numatoma vertė yra mažesnė kaip 58 000 Eur be PVM to paties tipo prekių ar paslaugų sutarčių vertės (*detaliau dėl to paties tipo prekių ar paslaugų samprata žiūrėti [VPI](#) 5 straipsnio 6 dalies komentarą*), o perkant darbus – mažesnė kaip 145 000 Eur be PVM.

4) yra taikoma 20 procentų bendros visų pirkimų dalių ir numatomos pirkimo vertės riba (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 5 straipsnio 8 dalies bei 10 komentarą*). Tai reiškia, kad mažos vertės

²⁹⁷ Šios nurodytos sumos, taip pat kaip ir [VPI](#) 4 straipsnyje nustatytos tarptautinio pirkimo ribos, kas dvejus metus gali būti koreguojamos Europos Komisijos.

²⁹⁸ [Zinnicke, Michael, Vesterdorf](#), Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 228 psl.

²⁹⁹ <http://vpt.lrv.lt/lt/naujienos/mokomoji-skaiciuokle>.

pirkimas, kurį perkančioji organizacija siekia atlikti atskirai pagal mažos vertės pirkimų taisyklės, negali būti brangesnis negu vienas penktadalis supaprastinto ar tarptautinio pirkimo vertės.

Pavyzdys

Ligoninė planuoja įsigyti reagentų, tačiau dėl reagentų galiojimo laiko ir pirmų netolygaus pasiskirstymo per metus ligoninė nori išskaidyti reagentų įsigijimą į keturis atskirus pirkimus ir per einamuosius finansinius metus sudaryti keturias atskiras sutartis, kurių vienos numatoma vertė yra 150 000 Eur be PVM, dviejų – po 10 000 Eur be PVM, o ketvirtosios – 3 000 Eur be PVM. Vadovaujantis [VPI 5](#) straipsnio reguliavimu (detaliau žiūrėti [VPI 5](#) straipsnio 6 dalies komentarą), sutarčių vertės turi būti sumuojamos ir bendra pirkimo vertė yra 173 000 Eur be PVM ($150\,000 + 10\,000 + 10\,000 + 3\,000$), kuri viršija tarptautinio pirkimo vertės ribą. Šiuo atveju perkančioji organizacija mažos vertės pirkimų galėtų atlikti ne daugiau kaip už 58 000 Eur be PVM, bet taip pat neviršyti 20 proc. ribos ($34\,600$ Eur be PVM), kitaip sakant abu pirkimus, kurie yra po 10 000 Eur bei 3 000 Eur vertės pirkimą ($10\,000 + 10\,000 + 3\,000 = 23\,000$ Eur), o pirkimas, kuriam planuota 150 000 Eur be PVM, turi būti vykdomas kaip tarptautinės vertės pirkimas.

10. [VPI 5](#) straipsnio 10 dalyje yra nustatytos [VPI 5](#) straipsnio 8 ir 9 dalių normų taikymo kartu taisyklės, t. y. perkančiosios organizacijos veiksmai, kai siekiama vykdyti tiek mažos vertės, tiek supaprastintus pirkimus, nors pagal bendrąsias normas jai reikėtų vykdyti tarptautinį pirkimą.

[VPI 5](#) straipsnio 8 ir 9 dalyse nurodytos išimtys, kuomet perkančioji organizacija turi teisę atlikti supaprastintus pirkimus ar mažos vertės pirkimo atskiroms pirkimo dalims ir atskiriems pirkimams:

- kai pirkimo vertė lygi tarptautinio pirkimo vertės ribai arba ją viršija ([VPI 5](#) straipsnio 8 dalis);
- kai pirkimo vertė lygi mažos vertės pirkimo vertės ribai arba ją viršija, įskaitant supaprastintus ir tarptautinius pirkimus ([VPI 5](#) straipsnio 9 dalis).

[VPI 5](#) straipsnio 10 dalyje įtvirtintas reguliavimas, kai perkančioji organizacija nori vykdyti ir supaprastintą pirkimą, ir mažos vertės pirkimą, o šių abiejų rūšių numatoma pirkimo vertė negali viršyti 20 procentų bendros visų pirkimo dalių vertės.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija planuoja įsigyti to paties tipo prekių, tačiau nori išskaidyti šį prekių pirkimą į keturis atskirus pirkimus ir per einamuosius finansinius metus sudaryti keturias atskiras to paties tipo reguliaraus pobūdžio prekių pirkimo sutartis, kurių pirmosios numatoma vertė yra 30 000 Eur be PVM, antrosios ir trečiosios – po 70 000 Eur be PVM, ketvirtosios – 650 000 Eur be PVM. Vadovaujantis [VPI 5](#) straipsnio reguliavimu (detaliau žiūrėti [VPI 5](#) straipsnio 6 dalies komentarą), šių pirkimo sutarčių vertės turi būti sumuojamos ir bendra pirkimo vertė yra 820 000 Eur be PVM ($30\,000 + 70\,000 + 70\,000 + 650\,000$), ji

viršija tarptautinio pirkimo vertės ribą. Šiuo atveju perkančioji organizacija supaprastintų ir mažos vertės pirkimų galėtų atlikti ne daugiau kaip už 164 000 Eur be PVM (skaičiuojama 20 procentų nuo 820 000 Eur be PVM, ir įvertinamos sąlygos, kad mažos vertės pirkimų bendra vertė negali viršyti 58 000 Eur be PVM, o kiekvieno supaprastinto pirkimo dalies vertė negali viršyti 80 000 Eur be PVM). Pirmasis pirkimas, kuriam planuota 30 000 Eur be PVM, galėtų būti laikomas mažos vertės supaprastintu pirkimu, antrasis – supaprastintu ne mažos vertės, o trečiasis ir ketvirtasis – tarptautiniu (jeigu perkančioji organizacija ir trečiąjį pirkimą vykdytų kaip supaprastintą, būtų viršijama 20 procentų riba, nebent perkančioji organizacija skaidytų ir šiuos pirkimus). Pastebime, kad nagrinėjamu atveju perkančioji organizacija antrąjį ir trečiąjį pirkimą galėtų vykdyti kaip supaprastintus pirkimus, tačiau tokiu atveju pirmąjį pirkimą, kuriam suplanuota 30 000 Eur be PVM, turėtų vykdyti kaip tarptautinės vertės pirkimą³⁰⁰.

11. [VPI](#) 5 straipsnio 11 dalyje numatyta, kad apskaičiuojant numatomą darbų pirkimo vertę, įskaitomos paslaugų ar prekių, kurias rangovui pateikia perkančioji organizacija, numatomos vertės. Kitaip sakant, aptariamam atveju ne tiekėjas teikia prekes ar paslaugas perkančiajai organizacijai, o atvirkščiai – perkančioji organizacija teikia prekes ar paslaugas tiekėjui, tam, kad pastarasis įvykdytų darbus.

Šio metodo taikymo sąlygos:

- 1) perkančioji organizacija iš tiekėjo perka darbus (darbai gali būti perkami su projektavimo paslaugomis, išskyrus kai taikoma [VPI](#) 28 straipsnio 3 dalies normos (detaliau žiūrėti [VPI](#) 28 straipsnio 3 dalies komentaras));
- 2) darbams atlikti yra reikalingos susijusios paslaugos ar prekės;
- 3) darbams atlikti reikalingas susijusias paslaugas ar prekes siūlo ne tiekėjas pasiūlyme, o perkančioji organizacija, pavyzdžiui, perkančioji organizacija pateikia kranus statybos darbams atlikti. Nėra svarbu tai, ar perkančioji organizacija įsigijo prekes ar paslaugas viešųjų pirkimų procedūrų pagrindu ar kitais pagrindais.

Numatomos pirkimo vertės skaičiavimas atliekamas, sudedant:

- 1) tiekėjo pasiūlymo kainą;
- 2) perkančiosios organizacijos teikiamų paslaugų ar prekių vertę. Į numatomą pirkimo vertę turi būti įskaičiuotos įrangos nuomos kainos, o ne įrangos įsigijimo kainos. Tačiau, jeigu prekių naudojimo terminas yra trumpesnis nei darbų sutarties terminas, tuomet turi būti įskaičiuota prekių įsigijimo kaina (pavyzdžiui, medžiagų, skirtų statybos darbams, tokių kaip statybiniai blokeliai, silikoniniai klijai ar pan., perdavimas rangovui)³⁰¹.

12. [VPI](#) 5 straipsnio 12 dalyje yra reglamentuojamos numatomos pirkimo vertės skaičiavimo taisyklės tais atvejais, kai vykdomas prekių nuomos, finansinės nuomos (lizingo), pirkimo išsimokėtinai pirkimas.

³⁰⁰ Pirkimo vertės metodikos 37 punktas.

³⁰¹ [Steinicke, Michael, Vesterdorf](#), Peter L. [Brussels Commentary on EU Public Procurement Law](#). Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 222 psl.

Prekių nuomos, finansinės nuomos (lizingo), pirkimo išsimokėtinai pirkimams taikomos skirtingos numatomos pirkimo vertės skaičiavimo taisyklės, kadangi šių pirkimo sutarčių vertės paprastai būna aukštesnės dėl finansavimo kaštų.

Prekių nuomos sutartys reguliuojamos [CK](#) 6 knygos XXVIII skyriuje.

Finansinė nuoma (lizingas) reguliuojama [CK](#) 6 knygos XXX skyriuje.

Pirkimo išsimokėtinai sutartys reguliuojamos [CK](#) 6 knygos XXIII skyriaus 10 skylyje.

Prekių nuomos, lizingo (finansinės nuomos), pirkimo išsimokėtinai numatoma pirkimo vertė skaičiuojama:

- 1) jeigu numatoma sudaryti terminuotą pirkimo sutartį, kurios trukmė yra 12 ar mažiau mėnesių – atsižvelgiant į bendrą numatomos pirkimo sutarties vertę (likutinė vertė į numatomos pirkimo sutarties vertę turi būti įtraukiama tik tuo atveju, jeigu prekes planuojama išpirkti);
- 2) jeigu pirkimo sutarties trukmė yra daugiau kaip 12 mėnesių – atsižvelgiant į bendrą numatomos pirkimo sutarties vertę, įskaitant numatomą likutinę vertę. Likutinė vertė – suma, gauta iš pirkimo objekto savikainos atėmus amortizacijos (nusidėvėjimo) sumą per visą pirkimo objekto naudojimo laiką, pridėjus visus šio pirkimo objekto vertės padidėjimus ir atėmus visus jos sumažėjimus³⁰². Likutinė vertė į numatomos pirkimo sutarties vertę turi būti įtraukiama nepriklausomai nuo to, ar prekes planuojama išpirkti;
- 3) jeigu numatoma sudaryti neterminuotą pirkimo sutartį arba jeigu abejojama dėl pirkimo sutarties trukmės – atsižvelgiant į pirkimo sutarties mėnesio vertę, padaugintą iš 48.

Pavyzdys

Savivaldybės administracija siekia įsigyti žemagrindžius autobusus ir troleibusus finansinio lizingo būdu bei jų priežiūros paslaugas, kai žemagrindžių autobusų ir troleibusų perdavimo savivaldybės administracijai terminas – 24 mėn. Numatomas lizingo laikotarpis – 5 metai, pradinė įmoka – 15 procentų visų žemagrindžių autobusų ir troleibusų kainos, palūkanų norma – fiksuota visą lizingo sutarties galiojimo laikotarpį, lizingo mėnesio įmokos apskaičiavimo metodas – linijinis, lizingo sutarties sudarymo mokestis netaikomas. Savivaldybė tokiu atveju turi įskaičiuoti visus mokėjimus, t. y. 15 procentų pradinį įnašą, 85 procentų kas mėnesinius mokėjimus, palūkanas, kurios pagal linijinį būdą skaičiuojamos nuo likusios mokėjimo sumos (palūkanų procentas nesikeičia), likutinę žemagrindžių autobusų ir troleibusų vertę po 5 metų termino, kadangi pirkimo sutarties trukmė yra ilgesnė nei 12 mėn.

13. [VPĮ](#) 8 straipsnio 13 dalyje yra sureguliuotos numatomos pirkimo vertės skaičiavimo taisyklės tais atvejais, kai vykdomas specifinių paslaugų: draudimo paslaugų; bankų ar kitų finansinių paslaugų, projektavimo paslaugų, paslaugų pirkimo po projekto konkursų, pirkimas.

³⁰² <http://zodynas.vz.lt/Likutine-verte>

[VPI](#) 5 straipsnio 13 dalyje nurodytos atskiros paslaugos tarpusavyje nesusijusios, tačiau joms visoms taikomos kitos nei įprastinės numatomos pirkimo vertės skaičiavimo taisyklės. t. y.:

1) draudimo paslaugos bei bankų ar kitos finansinės paslaugos yra susijusios su tuo, kad sukuria finansinę naudą perkančiajai organizacijai, kuri viršija atliekamus mokėjimus. Šiuo atveju, skaičiuojant numatomą pirkimo vertę, atsižvelgiama į tiekėjui mokamas sumas, tačiau ne į paslaugų vertę:

- pirkdama draudimo paslaugas, perkančioji organizacija atsižvelgia į draudimo įmokų ar kitokio atlyginimo draudikui (administraciniai kaštai ir kt.) vertę. Į numatomą pirkimo vertę neįskaičiuojama draudimo suma, frančizė, draudiko rizikos³⁰³;
- pirkdama bankų ar kitas finansines paslaugas, perkančioji organizacija atsižvelgia į bankui mokamas įmokas, komisinį atlyginimą, palūkanas ir kitokį atlyginimą už paslaugas (pavyzdžiui, finansinius patarimus)³⁰⁴.

2) projektavimo paslaugų pirkimų specifika – intelektinės nuosavybės teisių perdavimas. Skaičiuojant numatomą pirkimo vertę šioms paslaugoms, turi būti atsižvelgta į mokesčius, komisinį atlyginimą ir kitokį atlyginimą už paslaugas, mokamą projektuotojui.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo ypatingos kategorijos statinio tik techninio projekto parengimo paslaugų pirkimą. Darbo projektą ketinama įsigyti kartu su rangos darbais. Atsižvelgiant į tai, kad techninis projektas yra autorių teisių objektas, perkančioji organizacija sutarties projekte įtraukė sąlygas, kad techninio projekto rengėjas turi perduoti perkančiajai organizacijai techninio projekto turtines teises, įskaitant teisę pagal šį techninį projektą rengti darbo projektą atskiram subjektui. Turtinių teisių perleidimo kainą tiekėjai turi nurodyti atskirai pasiūlymo A formoje. Taip pat perkančioji organizacija, nustatydamą turtinių teisių perleidimo sąlygas bei numatydama apmokėjimą už tokį perleidimą, turi į numatomą pirkimo vertę įskaičiuoti galimą turtinių teisių perleidimo kainą.

3) Komentuojamo [VPI](#) 5 straipsnio 13 dalies 4-5 punktuose nurodoma pirkimų vertės skaičiavimo specifika, susijusi su projekto konkurso procedūromis (*detaliau apie projekto konkurso procedūrą žiūrėti [VPI](#) 76-77 straipsnių komentarą*), kai:

- po projekto konkurso iš karto sudaroma paslaugų sutartis ir skiriami prizai;
- po projekto konkurso yra vykdomos neskelbiamos derybos ir skiriami prizai.

Abiem nurodytais atvejais, kaip ir įtvirtinta [VPI](#) 5 straipsnio 1 dalyje (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 5 straipsnio 1 dalies komentarą*), į numatomą projekto konkurso vertę turi būti įskaičiuotos prizų ar premijų vertės.

Taip pat skaičiuojant projekto konkurso procedūroms numatomą vertę, turi būti įvertinama, kokia bus sutarties, kuri bus sudaroma kaip projekto konkurso rezultatas, vertė.

³⁰³ Pirkimo vertės metodikos 19.1 p.

³⁰⁴ Pirkimo vertės metodikos 19.2 punktas.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo projekto konkursą dėl naujo pastato projektinių sprendinių parengimo, kuriame numatyta, jog pirmų trijų vietų tiekėjams bus skiriami prizai:

I vieta – 15 000 Eur;

II vieta – 10 000 Eur;

III vieta – 7 000 Eur.

Po projekto konkurso procedūrų perkančioji organizacija vykdydys neskelbiamas derybas su visais trimis tiekėjais, kuriems skirtos 1-3 vietos, dėl techninio projekto parengimo ir projekto vykdymo priežiūros. Perkančioji organizacija sistemoje nustatė apskaičiavo, kad techninio projekto parengimo ir projekto vykdymo priežiūros paslaugų vertė turėtų neviršyti 122 000 Eur.

Perkančioji organizacija nustatydamą projekto konkurso numatomą vertę turi susumuoti 15 000 + 10 000 + 7 000 + 122 000 Eur vertes, t. y. numatomą pirkimo vertę būtų 154 000 Eur (atitinkamai turėtų būti vykdomas tarptautinės vertės pirkimas, jeigu projekto konkursą vykdo centrinės valdžios perkančioji organizacija).

14. Komentuojamo [VPI](#) 5 straipsnio 14 dalyje yra įtvirtintos numatomos pirkimo vertės skaičiavimo taisyklės tais atvejais, kai nėra taikoma fiksuotos kainos kainodara.

Kainodaros taisyklių nustatymo metodikos patvirtintos VPT direktoriaus 2017 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. [1S-95](#) (toliau – Kainodaros metodika), reguliuojami galimi kainodaros variantai, įskaitant fiksuoto įkainio, kintamojo įkainio, išlaidų atlyginimo kainodarą, kai perkančioji organizacija nežino tikslaus įsigyjamų objektų kiekio³⁰⁵.

Taigi, perkančioji organizacija, inicijuodama viešąjį pirkimą, gali objektyviai nežinoti galutinio rezultato bei konkrečios sumos, kurią galutinai sumokės viešojo pirkimo sutarties tiekėjui³⁰⁶. Bet kuriuo atveju perkančioji organizacija, siekdama numatomos vertės apskaičiavimo tikslų, privalo iki pirkimo procedūrų pradžios nustatyti numatomą pirkimo vertę (numatomos pirkimo vertės tikslas detalčiau nurodytas [VPI](#) 5 straipsnio komentaro pradžioje).

[VPI](#) 5 straipsnio 14 dalyje taisyklės taikomos tik paslaugų, kai nėra galimybės nustatyti bendros paslaugų vertės per visą sutarties vykdymo laikotarpį, pirkimams. Šios taisyklės turi būti aiškinamos siaurai, turi būti įvertinta, ar tikrai perkančioji organizacija negali nustatyti paslaugų kiekio, siekiamo tikslus rezultato ar kito objektyvaus mato, pagal kurį galima tiksliai apskaičiuoti numatomą pirkimo vertę.

³⁰⁵ Kainodaros metodikos 15, 24., 28 punktai.

³⁰⁶ Perkančioji organizacija, nepaisant to, kad nežino tikslų galutinių rezultatų kiekių, turėtų nustatyti maksimalią galimą sumokėti sumą, pagal kurią bus atliekamas neįprastai mažos kainos vertinimas, per didelės, nepriimtinos perkančiajai organizacijai kainos vertinimas ir atliekami kiti pirkimo procedūros veiksmai.

Pavyzdys

Jeigu perkančioji organizacija, sudarydama 3 metų paslaugų sutartį, jau iš anksto žino konkrečių tiekėjų mokėtiną sumą, tokiu atveju numatoma pirkimo vertė turėtų būti nurodyta suma ir neturi būti taikoma mėnesinės sumos sandauga su 48 mėnesiais.

Pavyzdys

Jeigu perkančioji organizacija konkurso sąlygose nurodo, kad sutartis sudaroma 1 metų terminui su galimybe ją pratęsti 2 kartus po 1 metus, perkančioji organizacija privalo į numatomą pirkimo vertę įskaičiuoti visus pirkimo sutarties pratęsimus.

[VPI](#) 5 straipsnio 14 dalyje įtvirtintos numatomos pirkimo vertės skaičiavimo taisyklės, taikomos terminuotoms ir neterminuotoms sutartims:

- 1) terminuotų sutarčių, kurių trukmė yra 48 ar mažiau mėnesių, atveju perkančioji organizacija atsižvelgia į bendrą numatomos sudaryti pirkimo sutarties vertę;
- 2) neterminuotų sutarčių atveju arba tada, kai numatomos sudaryti pirkimo sutarties trukmė yra daugiau kaip 48 mėnesiai, perkančioji organizacija atsižvelgia į numatomos sudaryti pirkimo sutarties mėnesio vertę, padauginą iš 48.

[VPI](#) 5 straipsnio 14 dalyje nėra reguliuojama, kokių būdu turi būti nustatyta mėnesio vertė, todėl tai pasirenka perkančioji organizacija pagal paslaugų specifiką.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija siekia įsigyti informacinės sistemos palaikymo paslaugas 48 mėnesių laikotarpiui, kurių poreikis ir kiekis kiekvieną mėnesį skiriasi, priklausomai nuo gedimų poreikio, atnaujinimų skaičiaus. Tokiu atveju perkančioji organizacija skaičiuodama numatomą pirkimo vertę, turi įskaičiuoti mėnesinio atlygio dydį 48 mėn. nepaisant to, jog ne visus 48 mėnesius bus teikiamos paslaugos.

15. [VPI](#) 5 straipsnio 15 dalyje yra įtvirtintos numatomos pirkimo vertės skaičiavimo taisyklės preliminariosios sutarties (*detaliau apie preliminarias sutartis žiūrėti [VPI](#) 78 straipsnio komentarą*) ar dinaminės pirkimo sistemos (*detaliau apie dinaminę pirkimo sistemą žiūrėti [VPI](#) 79 straipsnio komentarą*) taikymo atvejais.

Preliminarios sutarties ir dinaminės pirkimo sistemos specifika yra ta, kad tai daugiau yra pirkimo procedūra, o ne standartinė viešojo pirkimo sutartis³⁰⁷. Tiek preliminarios sutarties, tiek dinaminės pirkimo sistemos pagrindu perkančiosios organizacijos iš jau atrinktų tiekėjų pasirenka konkretų tiekėją, kuris teiks konkrečias paslaugas, prekes ar darbus.

Kitaip sakant, preliminarios sutarties ar dinaminės pirkimo sistemos yra pirmasis, tarpinis etapas, jos yra skirtos atrinkti tik kompetentingus tiekėjus, kurie geba įvykdyti

³⁰⁷ [Steinicke, Michael, Vesterdorf](#), Peter L. [Brussels Commentary on EU Public Procurement Law](#). Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 221 psl.

nurodyto pobūdžio sutartis ir yra pasirengę ateityje jas sudaryti ir vykdyti. Būtent antrajame etape yra detalizuojamas ir konkretizuojamas perkančiosios organizacijos poreikis, paslaugų, prekių ar darbų kiekis ir kiti reikalavimai, ir tik tada galima nustatyti tikslią numatomą pirkimo vertę. Perkančioji organizacija, sudarydama preliminarą sutartį ar dinaminę pirkimo sistemą, objektyviai gali nežinoti konkretaus kiekio objektų, kurie bus įsigijami.

Atsižvelgiant į tai, perkančioji organizacija, nustatydama numatomą pirkimo vertę, turi įvertinti didžiausią numatomą visų per visą preliminariosios sutarties arba dinaminės pirkimo sistemos trukmę numatytų sudaryti pirkimo sutarčių vertę. Kitaip sakant, turi būti sudedamos visų sutarčių vertės³⁰⁸. Tai atitinka ir [VPĮ](#) 5 straipsnio 1 dalies reguliavimą, pagal kurį turi būti įskaičiuoti visi sutarties atnaujinimai ir pratęsimai (*detaliau žiūrėti [VPĮ](#) 5 straipsnio 1 dalies komentarą*).

Pavyzdys

Universitetas ES finansavimo periode nuo 2021 m. iki 2024 m. planuoja gauti iki 2 000 000 Eur finansavimą savo turimų pastatų renovacijai, kurios tikslas – užtikrinti atsinaujinančios energijos panaudojimą. ES finansavimas bus gaunamas dalimis, kurių dydžio universitetas dar nežino. Universitetas ir pats ketina finansuoti dalį renovacijos darbų. Universitetas įvertino, jog turi 220 pastatų visoje Lietuvoje, kuriems reikalinga renovacija. Renovacijai bendrai reikalinga suma – 3 000 000 Eur. Įvertinęs visas aplinkybes, universitetas ketina skelbti viešąjį pirkimą, kurio pagrindu bus sudaryta renovacijos darbų preliminarinė sutartis, o pagrindines sutartis universitetas sudarys, jei ir (arba) kai bus gaunama ES finansavimo dalis ir paskirtas universiteto finansavimas. Atsižvelgiant į pirmiau nurodytas aplinkybes, universitetas turi įvertinti visiems pastatams renovuoti reikalingą sumą (3 000 000 Eur) nepaisant to, kad dalies renovacijos galimai nevykdys dėl, pavyzdžiui, negautos ES finansavimo dalies, pastatų pardavimo ar kitų priežasčių, kurios nėra žinomos pirkimo vykdymo metu.

16. [VPĮ](#) 5 straipsnio 16 dalimi yra reguliuojamos numatomos pirkimo vertės skaičiavimo taisyklės inovacijų partnerystės (*detaliau apie inovacijų partnerystę žiūrėti [VPĮ](#) 73-75 straipsnių komentarą*) sutarties atveju.

Inovacijų partnerystės pirkimo būdas išsiskiria tuo, kad perkančioji organizacija siekia įsigyti inovatyvią prekę, paslaugą ar darbus, t. y. tokį objektą, kuris rinkoje dar nėra siūlomas ir turės būti sukurtas sutarties vykdymo metu. Inovacijų partnerystės procedūros nepasibaigia pasirašius inovacijų partnerystės sutartį, kadangi sutarties vykdymo metu (etapais) gali būti mažinamas tiekėjų skaičius ir mokėjimai atliekami už kiekvieną etapą, nepaisant to, kad ne visi tiekėjai pateikia galutinį rezultatą – inovatyvią prekę, paslaugą ar darbus.

Taigi, inovacijų partnerystės atveju numatomą pirkimo vertę sudaro ne tik galutinio rezultato įsigijimo kaštai, bet ir mokslinių tyrimų ir inovacijų kaštai. Įstatymų leidėjas nurodo, kad apskaičiuojant inovacijų partnerystės pagrindu sudaromos viešo pirkimo sutarties vertę, reikia įskaičiuoti ir visą finansavimą, kuris perkančiosios organizacijos bus skiriamas moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai. Pavyzdžiui, apskaičiuojant komentuojamą

³⁰⁸ Tai atliekama nepaisant to, ar bus sudaromas maksimalus sutarčių skaičius, ar faktiškai perkančioji organizacija sudarys ne visas sutartis numatomai pirkimo vertei skaičiuoti.

vertę, turi būti įskaičiuojama sukurtos prekės, paslaugų ar darbų gerinimo ir tobulinimo kaina, bet kokios kitos išlaidos, kurios bus reikalingos ir patiriamos visais inovacijos kūrimo, diegimo, eksperimentinės eksploatacijos etapais ir pan. Be to, komentuojamoje VPI teisės normoje numatyta, kad, apskaičiuojant nurodytą pirkimo vertę, turi būti imama didžiausia numatyta prekių, paslaugų ar darbų, kurie bus įsigijami pagal aptariamu atveju sudarytą viešo pirkimo sutartį jos pabaigoje, vertė be PVM. Kitaip tariant, komentuojamoje normoje įtvirtinama tokia taisyklė: siekiant apskaičiuoti pirkimo vertę inovacijų partnerystės sutarties atveju, reikia vertinti ir įskaičiuoti į sutarties vertę ne tik siekiamos įgyti (sukurti) prekės, paslaugos, darbų kainą, bet ir visus papildomus su tuo (sukūrimu) susijusius mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros kaštus.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

6 straipsnis. Specialūs atvejai, kai šio įstatymo reikalavimai netaikomi paslaugų pirkimams

Šio įstatymo reikalavimai netaikomi:

- 1) žemės, esamų pastatų ar kitų nekilnojamųjų daiktų įsigijimui arba nuomai, bet kokiomis finansinėmis priemonėmis ar teisių į šiuos daiktus įsigijimui. Tokių pirkimų tvarką nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė;
- 2) radijo ir audiovizualinės žiniasklaidos programų, jų sukūrimo, gaminimo pirkimams, kai tokius pirkimus atlieka radijo programų transliuotojas ar visuomenės informavimo audiovizualinėmis priemonėmis paslaugos teikėjas, bei radijo ir audiovizualinės žiniasklaidos programų transliavimo eteryje laiko, kai sutartis sudaroma su radijo programų transliuotoju ar visuomenės informavimo audiovizualinėmis priemonėmis paslaugos teikėju, pirkimams. Šių pirkimų tvarką nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė;
- 3) arbitražo ir taikinimo paslaugų pirkimams;
- 4) šių teisinių paslaugų pirkimams:
 - a) atstovavimo arbitražo ar taikinimo procese, vykstančiame valstybėje narėje, trečiojoje šalyje arba tarptautinėje arbitražo ar taikinimo institucijoje, arba atstovavimo teisminiame procese, vykstančiame valstybės narės ar trečiosios šalies teismuose, tribunoluose ar viešosios institucijose arba tarptautiniuose teismuose, tribunoluose ar institucijose. Šio įstatymo reikalavimai netaikomi šiame papunktyje nurodytų paslaugų pirkimams tik tuo atveju, jeigu tokias paslaugas teikia advokatas ar kitas teisininkas, kaip apibrėžta 1977 m. kovo 22 d. Tarybos direktyvos 77/249/EEB, skirtos padėti teisininkams veiksmingai naudotis laisve teikti paslaugas (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 6 skyrius, 1 tomas, p. 52), su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2013 m. gegužės 13 d. Tarybos direktyva 2013/25/ES (OL L 158, 2013, p. 368), (toliau – Direktyva 77/249/EEB) 1 straipsnyje;
 - b) teisinių konsultacijų, reikalingų rengiantis šio punkto a papunktyje nurodytiems veiksams, arba jeigu yra konkrečių požymių ar didelė tikimybė, kad klausimas bus nagrinėjamas arbitražo, taikinimo ar teisminėje institucijoje. Šio įstatymo reikalavimai netaikomi šiame papunktyje nurodytų paslaugų pirkimams tik tuo atveju, jeigu tokias paslaugas teikia advokatas ar kitas teisininkas, kaip apibrėžta Direktyvos 77/249/EEB 1 straipsnyje;
 - c) notaro teikiamų dokumentų tvirtinimo ir liudijimo paslaugų;
 - d) patikėtinių, globėjų (rūpintojų) teikiamų teisinių paslaugų ar kitų teisinių paslaugų, kurių teikėjus skiria teismas arba tribunolas arba jie skiriami įstatymuose nustatytais pagrindais vykdyti specialių teismo prižiūrimų užduočių;
 - e) kitų teisinių paslaugų, susijusių su viešosios valdžios funkcijų atlikimu, kurių teikėjai yra skiriami ar atrenkami tokiu būdu, kuris dėl nuo perkančiosios organizacijos nepriklausančių priežasčių viešųjų pirkimų taisyklėmis negali būti reglamentuojamas;

- 5) finansinių paslaugų, susijusių su vertybinių popierių arba kitų finansinių priemonių emisija, pardavimu, pirkimu ar perleidimu, pirkimams;
- 6) centrinio banko paslaugų ir veiksmų, atliekamų su Europos finansinio stabilumo fondu ir Europos stabilumo mechanizmu, pirkimams;
- 7) paskoloms, susijusioms ar nesusijusioms su vertybinių popierių arba kitų finansinių priemonių emisija, pardavimu, pirkimu ar perleidimu;
- 8) darbo sutartims;
- 9) ne pelno siekiančių organizacijų ar asociacijų teikiamų civilinės gynybos, civilinės saugos ir ekstremaliųjų situacijų prevencijos paslaugų, kurių BVPŽ kodai yra 75250000-3, 75251000-0, 75251100-1, 75251110-4, 75251120-7, 75252000-7, 75222000-8, 98113100-9 ir 85143000-5 (išskyrus greitosios pagalbos paslaugas, skirtas pacientams vežti), pirkimams;
- 10) viešojo keleivinio transporto geležinkeliais arba metro paslaugų pirkimams;
- 11) paslaugų, kurių BVPŽ kodai yra 79311400-0 (reklamos kampanijų paslaugos), 92111230-3 (propagandinių filmų gamyba) ir 92111240-6 (propagandinių vaizdajuosčių gamyba), skirtų politinei kampanijai, pirkimams, kai pirkimą atlieka politinė partija;
- 12) paslaugų, kai jas perkančioji organizacija perka iš kitos perkančiosios organizacijos arba iš perkančiųjų organizacijų asociacijos, turinčių tokioms paslaugoms teikti išimtinę teisę, suteiktą įstatymu ar paskelbtu jo įgyvendinamuoju teisės aktu, kurio nuostatos atitinka Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo nuostatas, pirkimams.

Komentuojamame [VPI](#) 6 straipsnyje³⁰⁹ yra įtvirtintas baigtinis sąrašas atvejų, kai perkančiosios organizacijos vykdomiems pirkimams nėra taikomos [VPI](#) normos, t. y. netaikoma [VPI](#) nustatyta viešųjų pirkimų tvarka. Tokiais atvejais gali būti taikomos kitais teisės aktais nustatytos taisyklės arba pirkimas vykdomas taip pat, kaip privataus subjekto.

[VPI](#) 6 straipsnyje įtvirtintas išimtinių atvejų sąrašas, į kurį patenkantiems pirkimams netaikytinos [VPI](#) nuostatos, todėl jis, kaip ir kitokio pobūdžio išimtys, aiškinamas siaurai³¹⁰.

Pirkimai pagal [VPI](#) 6 straipsnyje įtvirtintas išimtis paprastai reguliuojami kitų teisės aktų, kurie taip pat nustato jų vykdymo sąlygas ir tvarką bei paprastai įtvirtina lygiateisiškumo, nediskriminavimo, proporcingumo principų užtikrinimą.

Jeigu įgyvendinant nurodytas išimtis prekės, paslaugos arba darbai yra perkami bet kokia kita teisimu būdu (pavyzdžiui, viešuoju konkursu pagal [CK](#)), tačiau pirkimų dokumentacijoje (pavyzdžiui, konkurso sąlygose) nurodyta, kad pirkimas (pavyzdžiui, konkursas), be kita ko, bus atliekamas vadovaujantis pirkimo principais, analogiškais ar tapačiais viešųjų pirkimų

³⁰⁹ Komentuojamos [VPI](#) 6 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 10 straipsnio normas

³¹⁰ Dėl nukrypimų siauro aiškinimo taip pat žiūrėti ESTT 1987 m. kovo 10 d. sprendimą byloje *Komisija prieš Italiją*, [199/85](#); ESTT 1993 m. lapkričio 17 d. sprendimą byloje *Komisija prieš Ispaniją*, [C-71/92](#); ESTT 1994 m. gegužės 3 d. sprendimą byloje *Komisija prieš Ispaniją*, [C-328/92](#); ESTT 2004 m. rugsėjo 14 d. sprendimą byloje *Komisija prieš Italiją*, [C-385/02](#).

principams (*detaliau apie viešųjų pirkimų principus žiūrėti [VPI](#) 17 straipsnio komentara*), perkančiosios organizacijos, net ir vykdydamos pirkimus ne pagal [VPI](#), turi pagal analogiją vadovautis teismų praktika dėl viešųjų pirkimų principų aiškinimo ir taikymo ir taikyti tokios praktikos suformuluotas taisykles. Šis reikalavimas neturi lemti konkrečios [VPI](#) nuostatoje nustatytos tvarkos taikymo, t. y. jis nereiškia, kad perkančioji organizacija privalo pradėti pirkimą pagal [VPI](#). Dėl to, taikant kitų teisės aktų nuostatas (pavyzdžiui, koncesijos konkursą), atsižvelgtina į [VPI](#) reguliavimą ir jį aiškinančią teismų praktiką tiek, kiek atitinkamos šiuo teisės aktų nuostatos sutampa, o konkrečios [VPI](#) nuostatos ir jų aiškinimas teismų sprendimuose gali būti naudojamas ne tiesiogiai, bet pagal analogiją³¹¹.

Pavyzdys

Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija organizavo uždarą konkursą dėl pastato, esančio Londone, skirtą įrengti Lietuvos Respublikos ambasada Jungtinėje Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystėje įsigijimo. Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija nustatė reikalavimus pastato plotui, saugumo reikalavimus, o taip pat, kad pastatas būtų tinkamas be papildomų rekonstravimo, remonto darbų. Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija pirkimui netaikė [VPI](#), tačiau viešai paskelbė apie pirkimą, nurodė, kad tiekėjai privalo nuosavybės teise valdyti parduodamą pastatą, taip pat buvo nurodyta pasiūlymų vertinimo tvarka, bei pažymėta, jog pasiūlymai vertinami laikantis lygiateisiškumo, nediskriminavimo bei konkurencijos užtikrinimo principų. Dėl to, aiškinant ir taikant pirkimo sąlygas, pavyzdžiui, sprendžiant dėl jų teisėtumo, turi būti atsižvelgiama į [VPI](#) nustatytus principus bei teismų praktiką dėl viešųjų pirkimų principų.

1. [VPI](#) 6 straipsnio 1 punkte yra įtvirtinta išimtis, kai perkančioji organizacija sudaro nekilnojamojo turto įsigijimo, nuomos ar kitų teisių į nekilnojamąjį turtą įsigijimo sutartis.

Šių sutarčių sudarymo tvarka ir procedūros reguliuojamos Žemės, esamų pastatų ar kitų nekilnojamųjų daiktų įsigijimo arba nuomos ar teisių į šiuos daiktus įsigijimo tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos vyriausybės 2017 m. gruodžio 13 d. nutarimu Nr. [1036](#) (toliau – **Nekilnojamųjų daiktų įsigijimo aprašas**). Šiame apraše detalizuojamos konkurso dėl nekilnojamojo turto įsigijimo ar nuomos ar kitų teisių į nekilnojamąjį turtą įsigijimo procedūros, sutarties sudarymo tvarka, sutarties terminai ir kt.

Komentuojama išimtimi nurodoma, kad pirkimas gali būti susijęs tiek su nekilnojamojo turto įsigijimu (pavyzdžiui, [CK](#) XXIII skyriaus 8 skirsnis „Nekilnojamojo daikto pirkimo – pardavimo sutartis“), tiek su nuoma (pavyzdžiui, [CK](#) XXIX skyrius „Žemės nuoma“) ar teisių į nekilnojamąjį turtą įsigijimu. Šios sąvokos turi būti aiškinamos ES mastu, todėl nėra ribojamos sandorių rūšys³¹². Perkančiosios organizacijos taip pat nėra apribotos, koku finansiniu būdu gali įsigyti (nuomoti) nurodytus objektus, kitaip tariant, nekilnojamojo turto ar teisių į jį įsigijimo finansavimo šaltinis nedaro įtakos komentuojamos išimties taikymui.

³¹¹ LA1/2010 m. birželio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-350/2010](#); 2013 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-713/2013](#).

³¹² [Steinicke, Michael, Vesterdorf](#), Peter L. [Brussels Commentary on EU Public Procurement Law](#). Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 247 psl.

Išimtis taikoma nekilnojamiesiems daiktams. [CK](#) nekilnojamojo daikto samprata: žemės esami pastatai, kiti kilnojamieji daiktai, kuriuos nekilnojamaipripažįsta įstatymas ([CK](#) 4.2 straipsnis). Nekilnojamųjų daiktų samprata kitose valstybėse narėse turi būti aiškinama pagal tos valstybės narės teisės aktus.

Perkančioji organizacija, siekdama pasinaudoti nustatyta išimtimi ir netaikyti [VPI](#) normų, privalo tinkamai įvertinti ketinamos sudaryti sutarties objektą bei reikalavimus. Perkančiosios organizacijos, kurios siekia pasinaudoti išimtimi, turi atskirti nuomos sutartis nuo statybos rangos sutarčių, kurioms viešųjų pirkimų tvarka yra taikoma.

ESTT sprendė ginčą³¹³, kuriame perkančioji organizacija paskelbė viešą skelbimą, siekdama pastatyti naują bendrą būstinę teismų administracijai. Perkančioji organizacija numatė kainodarą: 43 500 000 EUR skirta iš karto sumokėti už pastatą, bei 3 000 000 EUR metinis nuomos mokestis už pastatą, kuriuose buvo įsikūrę atitinkami teismai, išperkamąją nuomą. Prie skelbimo perkančioji organizacija pridėjo gaires dėl struktūrinių, funkcinių ir organizacinių reikalavimų. Pagal viešą skelbimą buvo atrinktas tiekėjas, tačiau dėl perkančiosios organizacijos finansavimo netekimo santykiai buvo nutraukti. Kilus ginčui tarp perkančiosios organizacijos ir tiekėjo, teismas kreipėsi į ESTT su klausimu, ar būsimos nekilnojamojo daikto nuomos sutartis, sudaryta išipaleigojimo nuomoti šį daiktą forma, prilygsta, nepaisant nuomos sutarčiai būdingų požymių, dėl pirkimo sutarčiai

ESTT byloje nurodė, kad:

- tuo momentu, kai perkančioji organizacija gavo laimėtojo pasiūlymą sudaryti nagrinėjamą sutartį, su ja susiję darbai dar nebuvo pradėti. Tokiomis aplinkybėmis reikia laikyti, kad pagrindinis minėtos sutarties dalykas yra šių darbų įvykdymas, o tai iš tiesų suponuoja, kad šis statinys vėliau neišvengiamai bus išnuomotas.

- tam, jog būtų galima pripažinti „viešojo darbų pirkimo“ buvimą, dar reikia, kad numatytas darbas būtų atliktas laikantis perkančiosios organizacijos nurodytų reikalavimų. Taip yra tuo atveju, kai perkančioji organizacija ėmėsi priemonių darbų pobūdžiui nustatyti arba bent turėjo lemiamą įtaką juos projektuojant. Kadangi perkančiosios organizacijos gairėse buvo techniniai ir kiti reikalavimai, laikoma, kad atitiko nurodytą sąlygą dėl perkančiosios organizacijos nurodomų reikalavimų.

Taigi, perkančiajai organizacijai ketinant išsinuomoti pastatą, būtina tinkamai apibrėžti pagrindinį sutarties dalyką, tinkamai įvertinti, ar yra nustatyti reikalavimai statybos rangos darbams, ar perkančioji organizacija turi galimybę daryti įtaką techniniam projektui, darbų vykdymui ir pan. Pastaruoju atveju, yra didelė tikimybė, kad perkančioji organizacija siekia įgyti darbus, ne teises į nekilnojamąjį daiktą, t. y. ne nuomą³¹⁴.

Šiuo atveju taip pat būtina atskirti subjektą, kuris įsigyja nekilnojamąjį turtą, t. y. perkančioji organizacija iš tiekėjų ar atvirkščiai. Šis atskyrimas itin svarbus, kadangi:

Nekilnojamųjų daiktų įsigijimo aprašas taikomas tik tais atvejais, kai perkančioji organizacija įsigyja žemę, pastatus, nekilnojamąjį turtą ar teises į jį iš tiekėjų³¹⁵.

³¹³ ESTT 2014 m. liepos 10 d. sprendimas byloje *Impresa Pizzarotti*, [C-213/13](#)

³¹⁴ ESTT 2014 m. liepos 10 d. sprendimas byloje *Impresa Pizzarotti*, [C-213/13](#); ESTT 2010 m. kovo 25 d. sprendimas byloje *Helmut Müller*, [C-451/08](#);

³¹⁵ Išskyrus atliekant žemės paėmimo visuomenės poreikiams procedūras pagal Lietuvos Respublikos žemės įstatymą ir Lietuvos Respublikos žemės paėmimo visuomenės poreikiams įgyvendinant ypatingos valstybinės

• tuo atveju, kai perkančioji organizacija perduoda tiekėjams žemę, pastatus ar kitus nekilnojamuosius daiktus, yra taikomos Valstybės ilgalaikio materialiojo turto viešojo nuomos konkurso ir nuomos ne konkurso būdu organizavimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. gruodžio 14 d. nutarimu Nr. [1524](#) „Dėl valstybės ilgalaikio materialiojo turto nuomos“, [CK, Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo](#) nuostatos.

2. [VPI](#) 6 straipsnio 2 punkte yra įtvirtinta išimtis perkančiosios organizacijos vykdomiems radijo ir audiovizualinės žiniasklaidos programų, jų sukūrimo, gaminimo pirkimams, kai tokius pirkimus atlieka radijo programų transliuotojas ar visuomenės informavimo audiovizualinėmis priemonėmis paslaugos teikėjas, bei radijo ir audiovizualinės žiniasklaidos programų transliavimo eteryje laiko, kai sutartis sudaroma su radijo programų transliuotoju ar visuomenės informavimo audiovizualinėmis priemonėmis paslaugos teikėju, pirkimams.

Išimties taikymo tikslai³¹⁶:

1) ši išimtis taikoma, atsižvelgiant į kultūrinės ar socialinės svarbos aspektus, dėl kurių viešųjų pirkimų taisyklės taikyti būtų netikslingi;

2) ši išimtis taip pat taikoma transliuojamosios žiniasklaidos paslaugų ir užsakomųjų paslaugų (nelinejinių paslaugų) atveju;

3) vis dėlto ši išimtis neturėtų būti taikoma techninės įrangos, būtinos tokių programų gamybai, bendrai gamybai ir transliavimui, tiekimo atveju³¹⁷.

Šio pirkimo objekto įsigijimo tvarką reguliuojama Radijo ir audiovizualinės žiniasklaidos programų, jų sukūrimo, gaminimo ir transliavimo eteryje laiko pirkimų tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. spalio 9 d. nutarimu Nr. [1264](#), (toliau – Žiniasklaidos programų pirkimo aprašas) nuostatomis³¹⁸.

Ši išimtis taikoma tik specifinėms perkančiosioms organizacijoms:

1) radijo programų transliuotojams (pavyzdžiui, LRT radijas);

2) visuomenės informavimo audiovizualinėmis priemonėmis paslaugos teikėjams (pavyzdžiui, LRT televizija).

Išimtis taikoma ne visiems specifinių perkančiųjų organizacijų pirkimams, o tik tiems pirkimams, kurių objektas:

1) radijo programos, jų sukūrimas ir (ar) gaminimas;

2) audiovizualinės žiniasklaidos programos, jų sukūrimas ir (ar) gaminimas;

svarbos projektus įstatymą, taip pat valstybei pirmumo teisę įsigyjant privačios žemės sklypą pagal Lietuvos Respublikos žemės įstatymą, Lietuvos Respublikos žemės ūkio paskirties žemės įsigijimo įstatymą ir Lietuvos Respublikos miškų įstatymą bei Lietuvos Respublikai perkant žemės sklypą iš užsienio valstybės Lietuvos Respublikos žemės sklypų perleidimo ir nuomos užsienio valstybių diplomatinėms atstovybėms ir konsulinėms įstaigoms tvarkos bei sąlygų įstatymo 2 straipsnio 2 dalyje nustatytu atveju.

³¹⁶ [Direktivos 2014/24/ES](#) preambulės 23-oji konstatuojamoji dalis.; [Steinicke, Michael, Vesterdorf](#), Peter L. [Principals Commentary on EU Public Procurement Law](#). Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 248 psl.

³¹⁷ Tai patvirtinta ESTT 2007 m. gruodžio 13 d. sprendime byloje *Bayerischer Rundfunk ir kt.*, [C-337/06](#).

³¹⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. gegužės 30 d. nutarimo Nr. [515](#) redakcija.

- 3) radijo programų transliavimo eteryje laikas;
- 4) audiovizualinės žiniasklaidos programų transliavimo eteryje laikas.

Nei [VPI](#), nei Žiniasklaidos programų pirkimo apraše neapibrėžta, ką konkrečiai apibūdina sąvokos „radijo ir audiovizualinės žiniasklaidos programa“, „radijo ir audiovizualinės žiniasklaidos programų sukūrimas“, „radijo ir audiovizualinės žiniasklaidos programų gaminimas“. Šios sąvokos įtvirtintos [Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatyme](#), todėl perkančiosios organizacijos, siekdamos išsiaiškinti sąvokas turi vertinti būtent šio įstatymo normas.

Pavyzdžiui, [Visuomenės informavimo įstatymo](#) 2 straipsnio 47 dalyje programa apibrėžiama kaip *savarankiškų savo turiniu ir struktūra garsų arba vaizdų perteikiančių judesį, lydimą arba nelydimą garso, visuma, paprastai sudaranti atskirą nustatyto programų tvarkaraščio arba katalogo vienetą ir atitinkanti radijo ir (ar) televizijos programų formą ir turinį (vaidybinis filmas, sporto ar kitoks renginys, situacijų komedija, dokumentinis filmas, programa vaikams, originalus dramos kūrinys, anonsas, komercinis audiovizualinis pranešimas, pokalbių programa, žinių programa ir kt.)*.

3. [VPI](#) 6 straipsnio 3 punkte yra įtvirtinta išimtis perkančiosios organizacijos vykdomiems arbitražo ir taikinimo paslaugų pirkimams.

Komentuojama išimtis apima arbitražo ir taikinimo paslaugų pirkimų išimtį. Nurodytos paslaugos yra susijusios su alternatyviu teismo procesui ginčų sprendimu. Galimos alternatyvių ginčų sprendimų rūšys: taikinamasis tarpininkavimas (mediacija) ([CPK](#) 231 straipsnis, Lietuvos Respublikos civilinių ginčų taikinamojo tarpininkavimo įstatymas), komercinis arbitražas ([Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymas](#)), kiti taikinimo būdai: derybos, tarpininkavimas ([Komercinio arbitražo įstatymas](#)) ir pan.

Ši išimtis nustatyta dėl to, kad arbitražo ir taikinimo paslaugas, taip pat kitų panašių alternatyvaus ginčų sprendimo formų paslaugas paprastai teikia įstaigos ar asmenys, patvirtinti ar atrinkti tokiu būdu, kuris nereguliuojamas viešųjų pirkimų taisyklėmis³¹⁹. Šių paslaugų specifika pasireiškia tuo, kad jos yra teikiamos tam tikros profesijos atstovo (pavyzdžiui, arbitras gali būti advokatas, auditorius, gydytojas ir pan.) arba asmens, kuriam būdinga konkreti profesinė kvalifikacija (pavyzdžiui, inžinierius), todėl tokių asmenų pasirinkimas siejamas ne tik su profesija bendrai, bet su konkrečiu asmeniu (arba institucija, pavyzdžiui, konkretus institucinis arbitražo teismas), kurį norima pasirinkti konkrečiam ginčui dėl jo kompetencijos ir, svarbiausia, pasitikėjimo juo, ko nebūtų įmanoma padaryti taikant viešųjų pirkimų procedūras. Kitaip tariant, tokiais atvejais įgyvendinamas *intuitu personae* (liet. dėl asmenų) principas, kuris komentuojamais atvejais nedera su viešųjų pirkimų procedūrų esme – atrinkti tiekėją konkurencingai. Todėl nurodytų paslaugų įgijimui VPI tvarka netaikoma.

3.1 Taikinamasis tarpininkavimas (Mediacija)

³¹⁹ [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 25 konstatuojamoji dalis, ESTT 2019 m. birželio 6 d. sprendimas byloje *P. M. ir kt. prieš Ministerraad*, [C-264/18](#).

Civilinių ginčų taikinamasis tarpininkavimas (mediacija) – civilinių ginčų sprendimo procedūra, kurios metu vienas ar keli civilinių ginčų taikinimo tarpininkai (mediatoriai) padeda civilinio ginčo šalims taikiai spręsti ginčą ([Civilinių ginčų taikinamojo tarpininkavimo įstatymo](#) 2 straipsnio 3 dalis).

Ginčo šalys gali pasinaudoti mediacija tiek tuo atveju, kai ginčas dar nėra nagrinėjamas teisme (neteisminė mediacija), tiek ir tuo atveju, kai byla jau nagrinėja teismas (teisminė mediacija) ([Civilinių ginčų taikinamojo tarpininkavimo įstatymo](#) 1 straipsnio 2 dalis).

Civilinių ginčų taikinimo tarpininkas (mediatorius) – trečiasis nešališkas fizinis asmuo, kuris dalyvauja sprendžiant kitų asmenų civilinį ginčą, siekdamas padėti jį išspręsti taikiai ([Civilinių ginčų taikinamojo tarpininkavimo įstatymo](#) 2 straipsnio 5 dalis).

3.2. Arbitražas

Arbitražas – ginčo sprendimo būdas, kai fiziniai ar juridiniai asmenys, remdamiesi savo susitarimu, tarpusavio ginčui spręsti kreipiasi ar įsipareigoja kreiptis ne į valstybės teismą, o į jų susitarimu pasirinktą arba įstatymo nustatyta tvarka paskirtą trečiąjį asmenį ar asmenis ([Komercinio arbitražo įstatymo](#) 2 straipsnis).

Arbitras – fizinis asmuo, ginčo šalių, jų susitarimu arba įstatymo nustatyta tvarka išrinktas ar paskirtas ginčui spręsti ([Komercinio arbitražo įstatymo](#) 2 straipsnis). Vadovaujantis [Komercinio arbitražo įstatymo](#) 13 straipsniu šalys nustato arbitrų skaičių, paskiria arbitrą (arbitrus), esant jo / jų sutikimui ([Komercinio arbitražo įstatymo](#) 14 straipsnis).

3.3. Taikinimas

Taikinimas (ikiarbitražinis tarpininkavimas) – ginčų nagrinėjimo procedūra, kai šalys pageidauja sureguliuoti ginčą be teismo ar arbitražo ([Komercinio arbitražo įstatymo](#) 41 straipsnis).

Tarpininkas – asmuo, kuriam šalių susitarimu pavedama išspręsti komercinį ginčą nesikreipiant į arbitražą ar teismą ([Komercinio arbitražo įstatymo](#) 2 straipsnis). Tarpininkai gali būti pasirinkti iš specialistų, prisųtytų į Vilniaus komercinio arbitro teismo rekomenduojamų arbitrų sąrašą³²⁰, arba kiti šalių susitarimu paskirti asmenys (Vilniaus komercinio arbitražo teismo valdybos 2005 m. gruodžio 8 d. nutarimu patvirtinto [Vilniaus komercinio arbitražo teismo tarpininkavimo ir taikinimo procedūros reglamento](#) 5 straipsnis).

4. [VPI](#) 6 straipsnio 4 punkte numatyta, kad viešųjų pirkimų reikalavimai netaikomi, įgyjant teisinės paslaugas. Svarbu tai, kad [VPI](#) netaikomas ne visų teisinių paslaugų įgijimui, o tik šioms paslaugoms: teisinis atstovavimas klientui tarptautinio arbitražo ar taikinimo instancijoje, valstybės narės ar trečiosios šalies teismuose ar viešosiose institucijose arba tarptautiniuose teismuose ar institucijose, taip pat teisinės konsultacijos, teikiamos rengiantis parduoties procesams arba esant jų tikimybei; notaro teikiamų dokumentų tvirtinimo ir liudijimo paslaugos; patikėtinių, globėjų (rūpintojų) teikiamų teisinių paslaugos ar kitos teisinės paslaugos, kurių teikėjus skiria teismas arba tribunolas arba jie skiriami įstatymuose

³²⁰ <http://www.arbitrazas.lt/arbitrai141.htm>

nustatytais pagrindais vykdyti specialių teismo prižiūrimų užduočių; kitos teisinės paslaugos susijusios su viešosios valdžios funkcijų atlikimu pirkimams.

Ši išimtis iš esmės nustatyta dėl tų pačių priežasčių, dėl kurių numatyta [VPI 6 straipsnio 3 punkte](#) įtvirtinta išimtis dėl arbitražo ir taikinimo paslaugų (*detaliau žiūrėti [VPI 6 straipsnio 3 punkto komentarą](#)*). Papildomai svarbu paminėti, kad nurodytos teisinės paslaugos yra fiduciarinio pobūdžio, t. y. tarp užsakovo ir teisinių paslaugų teikėjo paprastai susiklosto pasitikėjimu pagrįsti santykiai, griežto konfidencialumo reikalavimai³²¹ (viesojo pirkimo procedūrų atveju perkančioji organizacija turėtų atskleisti jau vien ginčo faktą). Šios savybės lemia, kad viešųjų pirkimų procedūra yra netinkama paslaugos teikėjo atrankai, nes jų prigimtis susijusi su asmeniniu (subjektyviu) ryšiu tarp perkančiosios organizacijos ir paslaugos teikėjo. Komentuojama išimtis yra bene vienintelis teisinio reguliavimo atvejis, kada toks ryšys įstatymų leidėjo yra leidžiamas.

Teisinės paslaugos, kurios nepatenka į nurodytą išimtį taip pat gali būti įsigyjamos pagal socialinių ir kitų specialių paslaugų reguliavimą³²², pavyzdžiui, BVPZ kodai nuo 79100000-5 [teisinės paslaugos] iki 79140000-7 [Teisinės konsultavimo ir informacijos paslaugos] ir 75231100-5 [Administracinės paslaugos, susijusios su teismais].

[VPI 6 straipsnio 4 punkte](#) yra įtvirtintos penkios atskiros teisinio pobūdžio paslaugos, kurioms taikoma komentuojama įstatyminė išimtis:

1) [VPI 6 straipsnio 4 punkto a papunkčio](#) įtvirtinta išimtis atstovavimo arbitražo, taikinimo, teisminiame procese, kai yra šios sąlygos kartu:

- teikiamos teisinio atstovavimo paslaugos. Teisinio atstovavimo paslauga komentuojamos normos tikslais reiškia gynybą ir atstovavimą bylų (civilinių, administracinių, mokestinių ir kt.) procese, kai tai daroma už atlyginimą. Taigi, bendros teisinio atstovavimo paslaugos kitose srityse, jeigu tai nesusiję su atstovavimu bylų procese, pavyzdžiui, deryboms dėl komercinės sutarties sąlygų su kontrahentu, negali būti perkamos, taikant komentuojamą VPI išimtį.

- Nurodytas atstovavimo paslaugas teikia:
 - advokatas ([Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymas](#));
 - kitas teisininkas, kaip apibrėžta Tarybos 1977 m. kovo 22 d. direktyvos [77/249/EEB](#), skirtos padėti teisininkams veiksmingai naudotis laisve teikti paslaugas³²³, 1 straipsnyje. Pavyzdžiui, Belgija: Avocat — Advocaat; Danija: Advokat; Vokietija: Rechtsanwalt; Prancūzija: Avocat; Airija: Barrister Solicitor; Italija: Avvocato; Liuksemburgas: Avocat-avoué; Nyderlandai: Avocaat; Jungtinė Karalystė: Advocate Barrister Solicitor.

Taigi, konsultantai, privatūs juridiniai asmenys, kurie teikia teisinės paslaugas, negali būti atinkti pagal nurodytą išimtį.

³²¹ EST, 2019 m. birželio 6 d. sprendimas byloje *P. M. ir kt. prieš Ministerraad* [C-264/18](#).

³²² [VPI 2 priedas](#).

³²³ Su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2013 m. gegužės 13 d. Tarybos direktyva [2013/25/ES](#) (OL L 158, 2013, p. 368).

- procesai, kurių metu teikiamos atstovavimo paslaugos:
 - atstovavimas neteisminėse institucijose: atstovavimo arbitražo ar taikinio procese (*detaliau apie nurodytas institucijas žiūrėti VPI 6 straipsnio 3 dalies komentarą*), vykstančiame valstybėje narėje, trečiojoje šalyje arba tarptautinėje arbitražo ar taikinio institucijoje;
 - atstovavimo teisiniame procese, vykstančiame valstybės narės ar trečiosios šalies teismuose, tribunoluose ar viešosiose institucijose arba tarptautiniuose teismuose, tribunoluose ar institucijose.

Valstybė narė komentuojamos išimties tikslais suprantama kaip ES valstybė narė. Trečiaja šalimi laikoma valstybė, kuri nepriklauso ES, pavyzdžiui, Šveicarija, JAV, Ukraina ir kt.

Teismo ar tribunolo sąvoka turi būti aiškinama plečiamai. Teismo ar tribunolo nustatymo kriterijai: institucija įsteigta teisės aktais, jos veikla nuolatinė, proceso metu sprendžiamas ginčas, ji taiko teisės norminius aktus ir yra nepriklausoma³²⁴. Dėl to, pavyzdžiui, Mokestinių ginčų prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės arba Vyriausybės administracinių ginčų komisija būtų laikomos teisinės peržiūros institucijomis komentuojamos VPI išimties prasme³²⁵.

Tarptautinis teismas ar institucija – tarptautinių sutarčių, organizacijų įsteigta institucija, skirta spręsti ginčus, pavyzdžiui, ESTT, Europos Žmogaus teisių teismas, Tarptautinis Jūrų Teisės Tribunalas ir kt.

2) *VPI 6 straipsnio 4 punkto b papunktyje įtvirtinta išimtis, kai teikiamos teisinės konsultacijos:*

- teisinės konsultacijos yra reikalingos rengiantis atstovavimui arbitražo, taikinimo, teisiniame procese, pavyzdžiui, teisinės konsultacijos dėl arbitražinės išlygos taikymo, dėl teisingumo klausimo, dėl žyminio mokesčio dydžio nustatymo, dėl civilinio, baudžiamojo, administracinio ar kitokio ginčo esmės ir pan. Svarbu paminėti, kad, kaip nurodyta įstatyme, aptariama išimtis taikoma ne bendrai dėl konsultacijų įgijimo, o įgyjamas konsultacijas tiesiogiai siejant su jų objektu – *konsultacijos dėl pasirengimo teisiniam ginčui teismo procese*. Dėl to, pavyzdžiui, komentuojama išimtis nebus taikoma siekiant įsigyti teisinės paslaugas, susijusias su atstovavimu derybose dėl nekilnojamojo turto įgijimo;

- yra konkrečių požymių ar didelė tikimybė, kad klausimas bus nagrinėjamas arbitražo, taikinimo ar teisinėje institucijoje. Vertinant, ar šios teisinės konsultacijos atitinka išimties sąlygas, būtina nustatyti konkrečius požymius dėl ikiteisminės stadijos ar didelę tikimybę, kad klausimas bus sprendžiamas teisiniu būdu. Pavyzdžiui, perkančioji organizacija yra gavusi trečiojo asmens pretenziją dėl jo teisių ir teisėtų interesų pažeidimo,

³²⁴ ESTT 1997 m. rugsėjo 17 d. sprendimas byloje *Dorsch Consult Ingenieurgesellschaft mbH prieš Bundesbau-Gesellschaft Berlin mbH*. [C-54/96](#); 1999 m. kovo 4 d. sprendimas byloje *Hospital Ingenieure Krankenhaustechnik Planungs-Gesellschaft mbH (HI) prieš Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaft*. [C-258/97](#); 1999 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje *Unitron Scandinavia A/S ir 3-S A/S, Danske Svineproducenters Serviselevskab prieš Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri*. [C-275/98](#).

³²⁵ ESTT 2010 m. spalio 21 d. sprendimas byloje *Nidera Handelscompagnie BV prieš Valstybinę mokesčių inspekciją prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos*. [C-385/09](#).

ypač, jei joje nurodyta, kad netenkinus pretenzijos bus kreipiamasi į teismą ir pan. Tokios aplinkybės komentuojamos išimties tikslais būtų pakankamos pagrįsti, kad ginčas yra realus.

Pavyzdys

VPĮ nustatyta, kad tiekėjas turi pateikti pretenziją perkančiajai organizacijai ir tik po to teikti ieškinį teismui (žiūrėti [VPĮ](#) 101 straipsnio 3 dalies komentarą), pretenzijos pateikimas yra ikiteisminė ginčo stadija. Taigi, teisinės paslaugos, susijusios su atsakymu į tiekėjo pretenziją, priskirtinos nurodytai išimčiai.

- Nurodytas atstovavimo paslaugas teikia:
 - advokatas ([Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymas](#));
 - kitas teisininkas, kaip apibrėžta Tarybos 1977 m. kovo 22 d. direktyvos [77/249/EEB](#), skirtos padėti teisininkams veiksmingai naudotis teisve teikti paslaugas³²⁶, 1 straipsnyje. Pavyzdžiui, Belgija: Avocat — Advocaat, Danija: Advokat; Vokietija: Rechtsanwalt; Prancūzija: Avocat; Airija: Barrister Solicitor; Italija: Avvocato; Liuksemburgas: Avocat-avoué; Nyderlandai: Avocaat; Jungtinė Karalystė: Advocate Barrister Solicitor.

Taigi, konsultantai, privatūs juridiniai asmenys, kurie teikia teisines paslaugas, negali būti atrinkti pagal nurodytą išimtį.

3) *[VPĮ](#) 6 straipsnio 4 punkto c papunktyje įtvirtinta išimtis dėl notaro teikiamų dokumentų tvirtinimo ir liudijimo paslaugų.*

[Lietuvos Respublikos notariato įstatyme](#) nustatyta, kad notarus skiria ir atleidžia Lietuvos Respublikos teisingumo ministras ([Notariato įstatymo](#) 2 straipsnis), asmenys turi laimėti konkursą, tam, kad galėtų eiti notarų pareigas ([Notariato įstatymo](#) 3 straipsnio 7 dalis), notarų skaičius, buveinė ir veiklos teritorija yra griežtai reguliuojamos ([Notariato įstatymo](#) 6 straipsnis), notarų darbo įkainiai taip pat yra griežtai reguliuojami ([Notariato įstatymo](#) 19 straipsnis). Visos šios aplinkybės lemia, kad viešojo pirkimo procedūros yra objektyviai netinkamos paslaugų įsigijimui, kadangi perkančioji organizacija gali pasirinkti tik konkretų notarą pagal jo veiklos teritoriją, be to, notarai negali varžytis dėl kainos (įkainių), nes jie taip pat reguliuojami.

4) *[VPĮ](#) 6 straipsnio 4 punkto d papunktyje įtvirtinta, kad viešųjų pirkimų procedūrų nereikia dėl patikėtinių, globėjų (rūpintojų) teikiamų teisinių paslaugų ar kitų teisinių paslaugų, kurių teikėjus skiria teismas arba tribunolas arba jie skiriami įstatymuose nustatytais pagrindais vykdyti specialių teismo prižiūrimų užduočių, įsigijimo.*

Globėjai ir rūpintojai, vadovaujantis [CPK](#) V dalies XXX skyriaus nustatyta tvarka skiriami asmenys (juridiniai ar fiziniai asmenys), jiems keliami reikalavimai, įskaitant

³²⁶ Su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2013 m. gegužės 13 d. Tarybos direktyva [2013/25/ES](#) (OL L 158, 2013, p. 368).

sveikatos būklę, prioritetas teikiamas giminystės ryšiais susijusiems asmenims, asmuo turi turėti moralines ir kitas savybes, todėl jų vieša atranka negali būti atliekama.

Globėjai ir rūpintojai, vadovaujantis [CK](#) III knygos VII dalimi, yra savo globotinių ir rūpintinių atstovai pagal įstatymą ir gina neveiksnių tam tikroje srityje ar ribotai veiksnų tam tikroje srityje asmenų teises ir interesus be specialaus pavedimo. Globėjas turi teisę sudaryti atstovaujamo neveiksnaus tam tikroje srityje asmens vardu ir interesais visus būtinus sandorius toje srityje ([CK](#) 3.240 straipsnis). Rūpintojas duoda sutikimą ribotai veiksniam tam tikroje srityje asmeniui sudaryti sandorį, kurio šis negali sudaryti savarankiškai, taip pat padeda ribotai veiksniam tam tikroje srityje asmeniui įgyvendinti kitas jo teises ar įvykdyti pareigas bei saugo jo teises ir teisėtus interesus nuo trečiųjų asmenų piktnaudžiavimo toje srityje. Taigi, globėjų ir rūpintojų paslaugos apima teisinę pagalbą, atstovaujant globotinio interesus.

Globėjai ir rūpintojai paprastai veikia neatlygintinai arba atlyginami tik jų veiklos kaštai iš globotinio turto pagal teismo sprendimą ([CK](#) 3.243 straipsnis). Kitais sakant, atlygintinumas nustatomas ne varžantis rinkoje, o teismo proceso būdu.

Daugumai sandorių dėl globotinio turto reikalingas teismo leidimas ([CK](#) 3.244 straipsnis).

Kitos išimties paslaugos yra teikiamos subjektui, kuris turi būti paskirti teismo ir turi suteikti paslaugas pagal teismo pavedimą, pavyzdžiui, teismo ekspertas ar vertėjas teisminiame procese.

5) [VPI](#) 6 straipsnio 4 punkte papunktyje nustatyta išimtis dėl kitų teisinių paslaugų, susijusių su viešosios valdžios funkcijų atlikimu, kurių teikėjai yra skiriami ar atrenkami tokiu būdu, kuris dėl nuo perkančiosios organizacijos nepriklausančių priežasčių pirkimų taisyklėmis negali būti reglamentuojamas.

Ši išimtis nustatyta, atsižvelgiant į [SESV](#) 51 straipsnio reguliavimą, kuriame įtvirtinta: veiklai, kuri bet kurioje valstybėje yra susijusi, nors ir laikinai, su viešosios valdžios funkcijų vykdymu, šio skyriaus nuostatos netaikomos. Europos Parlamentas ir Taryba, sprendami pagal įprastą teisėkūros procedūrą, gali nuspręsti, kad tam tikroms veiklos rūšims šio skyriaus nuostatos netaikomos.

5. [VPI](#) 6 straipsnio 5 punkte yra įtvirtinta išimtis dėl finansinių paslaugų, susijusių su vertybinių popierių arba kitų finansinių priemonių emisija, pardavimu, pirkimu ar perleidimu, pirkimams.

Išimtis nustatyta atsižvelgiant į tai, kad nacionalinė finansų politika yra griežtai reguliuojama ir leidžiama ribotam skaičiui kvalifikuotų ir registruotų subjektų. Taip pat ši išimtis nustatyta kaip būdas perkančiosioms organizacijoms įgyti finansinių resursų, pavyzdžiui, išleisti vertybinių popierių emisiją³²⁷.

Išimtis taikoma, esant šioms sąlygoms:

³²⁷ Professor [Arrowsmith, Sue](#), *The Law of Public and Utilities Procurement Volume 1*. London: Sweet & Maxwell, 2014 m., 420 psl.

1) finansinių paslaugų objektas: vertybiniai popieriai, pavyzdžiui, akcijos obligacijos³²⁸; kitos finansinės priemonės, pavyzdžiui, pinigų rinkos priemonės ar kitos priemonės detalai nurodytos [Lietuvos Respublikos finansinių priemonių rinkų įstatyme](#)³²⁹.

2) teikiamos konkrečios finansinės paslaugos: emisija – vertybinių popierių išleidimas; pardavimas; pirkimas; perleidimas; kt. Tačiau [VPĮ](#) 6 straipsnio 5 punkte įtvirtintos finansinės paslaugos aiškinamos siaurai, t. y. tik kaip pati finansinė operacija (emisija – vertybinių popierių išleidimas; pardavimas; pirkimas; perleidimas), o ne kaip apimančios ir išankstinius, parengiamuosius veiksmus, todėl [VPĮ](#) 6 straipsnio 5 punkte įtvirtintos finansinės paslaugos negali apimti perkančiosioms organizacijoms teikiamų konsultavimo paslaugų, pavyzdžiui, investavimo rekomendacijų³³⁰.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija turi lėšų, kurias buvo nuspręsta investuoti į konkretaus rinkoje veikiančio juridinio asmens akcijas. Perkančioji organizacija taip pat tiksliai žino, kiek akcijų ar už kokią sumą nori įsigyti. Perkančioji organizacija turi vertybinių popierių sąskaitą konkrečiame banke, todėl būtent per šį banką siekia įsigyti šias akcijas. Šios finansinės paslaugos naudotis banko investicine platforma įsigyti akcijas patenka į VPĮ 6 straipsnio 5 punkto išimtį gali būti įsigyjamoms ne VPĮ nustatyta tvarka.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija turi lėšų, kurias buvo nuspręsta investuoti. Perkančiajai organizacijai yra reikalinga konsultacija, t. y. siekiama gauti finansinį, investicinį įvertinimą iš kompetentingo subjekto, kuris galėtų perkančiajai organizacijai nustatyti konkrečias investavimo sritis, kryptis, rizikas, dydžius, pavyzdžiui, į kokias finansines priemones verta investuoti, t. y. pasirinkti akcijas ar kitas finansines priemones, kokiomis dalimis vykdyti investavimą ir panašiai. Šios finansinės paslaugos, t. y. konsultavimas, nepatenka į VPĮ 6 straipsnio 5 punkto išimtį ir konsultantas turi būti atrenkamas VPĮ nustatyta tvarka.

6. [VPĮ](#) 6 straipsnio 5 punkte yra įtvirtinta išimtis perkančiosios organizacijos centrinio banko paslaugų ir veiksmų, atliekamų su Europos finansinio stabilumo fondu ir Europos stabilumo mechanizmu, pirkimams.

Išimtis apima dvi skirtingas paslaugas:

- centrinio banko paslaugas;
- veiksmus, atliekamus su Europos finansinio stabilumo fondu ir Europos stabilumo mechanizmu.

³²⁸ Kaip reguliuojama [Lietuvos Respublikos vertybinių popierių įstatyme](#) bei ES teisės aktuose, kurie įgyvendinti šiuo įstatymu.

³²⁹ Kaip reguliuojama [Finansinių priemonių rinkų įstatyme](#) bei ES teisės aktuose, kurie įgyvendinti šiuo įstatymu.

³³⁰ Kaip reguliuojama [Finansinių priemonių rinkų įstatymo](#) 3 straipsnio 25 dalyje bei ES teisės aktuose, kurie įgyvendinti šiuo įstatymu.

Centrinio banko paslaugos nėra perkamos taikant [VPI](#), kadangi šios paslaugos yra tiesiogiai susijusios su pinigų politika³³¹ ir joms netaikoma konkurencinė procedūra³³², t.y. pavyzdžiui, Lietuvoje tik Lietuvos bankas gali teikti konkrečias paslaugas, pavyzdžiui, spręsti ginčus su finansų paslaugų teikėju.

Jeigu perkančioji organizacija siekia įsigyti paslaugas, kurios centrinio banko teikiamos kaip komercinės paslaugos, pavyzdžiui, garantijos, faktoringas, valstybės pagalbos valdymas, privatizavimo paslaugos, tuomet [VPI](#) taikomas, išskyrus, jeigu veikla patenka į [VPI](#) 6 straipsnio 7 dalyje numatytas išimtis.

Komentuojama išimtis taip pat apima veiksmus, atliekamus su Europos finansinio stabilumo fondu³³³ ir Europos stabilumo mechanizmu³³⁴. Europos finansinio stabilumo fondas ir Europos stabilumo mechanizmas skirti finansinei pagalbai valstybėms narėms, susiduriančioms su finansiniais sunkumais. Šių finansavimo priemonių skyrimo sąlyga – valstybės narės turi imtis priemonių, kad finansiniai sunkumai būtų išspręsti. Dėl šios priežasties visi veiksmai, kurių išipareigoja imtis valstybės narės, kurioms skirtas nurodytas finansavimas, turi būti atliekami pagal suderintą programą ir veiksmams atlikti nėra vykdomi viešieji pirkimai. Šios priemonės dar nebuvo pritaikytos Lietuvoje, tačiau jomis naudojosi tokios valstybės kaip Ispanija, Airija, Graikija.

7. [VPI](#) 6 straipsnio 7 punkte yra įtvirtinta išimtis, taikoma perkančiosios organizacijos paskolų³³⁵, susijusių ar nesusijusių su vertybinių popierių arba kitų finansinių priemonių emisija, pardavimui, pirkimui ar pakeitimui, kurios įtvirtinimas grindžiamas tomis pačiomis aplinkybėmis, kaip ir finansinių paslaugų išimtis³³⁶ (*detalesnė žiūrėti [VPI](#) 6 straipsnio 5 dalies komentarą*). Paskolos komentuojamos normos kontekste turi būti suprantamos kaip nesusijusios su vertybinių popierių ar kitų finansinių priemonių emisija arba kitomis su tuo susijusiomis operacijomis, kadangi nurodytų paslaugų įsigijimo išimtis reguliuojama kita – [VPI](#) 6 straipsnio 5 dalimi.

8. [VPI](#) 6 straipsnio 8 punkte yra įtvirtinta išimtis darbo sutartims, kadangi darbo santykiai negali būti sutapatami su ekonominės veiklos vykdymu (darbų atlikimu, paslaugų teikimu ar prekių tiekimu).

Darbo santykių komentuojamos normos tikslais reiškia teisinius santykius, kaip jie suprantami pagal SESV 45 straipsnį, jį detalizuojančius ES, taip pat Lietuvos nacionalinius teisės aktus ir suformuotą teismų praktiką³³⁷. [Lietuvos Respublikos darbo kodekso](#) 32 straipsnyje nurodyta, kad darbo sutartis – darbuotojo ir darbdavio susitarimas, pagal kurį

³³¹ [Lietuvos Respublikos Lietuvos banko įstatymo](#) 8 straipsnis.

³³² [Arrowsmith, Sue, The Law of Public and Utilities Procurement Volume 1](#). London: Sweet & Maxwell, 2014 m., 421 psl.

³³³ Fondas įsteigtas su tikslu finansuoti valstybės nares, patekusias į rimtas finansines problemas, pavyzdžiui, Graikija, Ispanija, Airija <https://www.esm.europa.eu/>.

³³⁴ <https://finmin.lrv.lt/lt/es-ir-tarptautinis-bendradarbiavimas/euopos-stabilumo-mechanizmas>.

³³⁵ Paskolos santykiai reguliuojami [CK](#) VI knygos XLIII skyriuje.

³³⁶ [Glinicke, Michael, Vesterdorf](#), Peter L. [Brussels Commentary on EU Public Procurement Law](#). Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 252 psl.

³³⁷ ESTT 1986 m. liepos 3 d. sprendimas byloje *Deborah Lawrie-Blum prieš Land Baden-Württemberg*, [66/85](#).

darbuotojas įsipareigoja būdamas pavaldus darbdaviui ir jo naudai atlikti darbo funkciją, o darbdavys įsipareigoja už tai mokėti darbo užmokestį. Tai patvirtinama ir ESTT praktikoje³³⁸. Darbo sutartimis laikomos tiek pagal individualius kriterijus atrinktų asmenų darbo santykiai, tiek pagal konkursą atrinktų asmenų darbo santykiai, tiek valstybės tarnybos santykiai, taip pat tiek neterminuotos, tiek terminuotos darbo sutartys³³⁹. Pavaldumas darbdaviui reiškia darbo funkcijos atlikimą, kai darbdavys turi teisę kontroliuoti ar vadovauti tiek visam darbo procesui, tiek ir jo daliai, o darbuotojas paklūsta darbdavio nurodymams ar darbovietėje gamybiniai tvarkai. Atliekant darbo funkciją, kylanti komercinė, finansinė ar gamybinė grėsmė tenka darbdaviui.

Tuo tarpu darbų (rangos), paslaugų ir prekių sutartys, įskaitant viešųjų pirkimų sutartis, paremtos veiklos savarankiškumu, rizikos prisiėmimu, pavaldumo santykių nebuvimu.

Komentuojama išimtis nėra taikoma:

- darbuotojų grupės kaupiamojo senatvės pensijų kaupimo sutartims, kai jos pagerina teisės aktuose nustatytą minimalų senatvės pensijos dydį. Kitaip sakant, jeigu darbuotojai (darbo taryba ar profesinė sąjunga) susitaria su darbdaviu (perkančiąja organizacija) dėl trečios pakopos pensijų kaupimo ir darbdavys turi pervesti dalį darbuotojų atlyginimo į pensijų kaupimo fondą, tai to fondo parinkimas turi būti atliekamas pagal [VPI](#)³⁴⁰.
- darbuotojų paieškos ir atrankos paslaugoms.
- laikinojo darbuotojų įdarbinimo paslaugoms.

Bet kuriuo atveju perkančiosios organizacijos turi įvertinti, ar paslaugoms nėra taikomas [VPI](#) reguliavimas socialinėms ar kitoms specifinėms paslaugoms³⁴¹, pavyzdžiui, BVPŽ kodai 75200000-8; 75231200-6; 75231240-8; 79611000-0; 79622000-0 [Namų ūkio pagalbinių darbininkų parūpinimo paslaugos]; 79624000-4 [Slaugos personalo parūpinimo paslaugos] ir 79625000-1 [Medicinos personalo parūpinimo paslaugos].

9. [VPI](#) 6 straipsnio 9 punkte yra įtvirtinta išimtis ne pelno siekiančių organizacijų ar asociacijų teikiamų civilinės gynybės, civilinės saugos ir ekstremaliųjų situacijų prevencijos paslaugų, kurių BVPŽ kodai yra 75250000-3, 75251000-0, 75251100-1, 75251110-4, 75251120-7, 75252000-7, 752522000-8, 98113100-9 ir 85143000-3 (išskyrus greitosios pagalbos paslaugas, skirtas pacientams vežti), pirkimams, kadangi nurodytų organizacijų veiklos būdas lemia, kad šios organizacijos negalėtų veikti, jeigu būtų priverstos konkuruoti viešuosiuose pirkimuose³⁴².

Ši išimtis taikytina tik tais atvejais, kai yra abi sąlygos kartu, t. y.:

- paslaugas teikia konkretus ūkio subjektas – ne pelno siekianti organizacija ar asociacija.

³³⁸ ESTT 2018 m. spalio 25 d. sprendimas byloje *Anodiki Services EPE* [C-260/17](#).

³³⁹ ESTT 2018 m. spalio 25 d. sprendimas byloje *Anodiki Services EPE* [C-260/17](#).

³⁴⁰ ESTT 2010 m. liepos 15 d. sprendimas byloje *Europos Komisija prieš Vokietijos Federacinę Respubliką*, [C-217/09](#).

³⁴¹ [VPI](#) 2 priedas.

³⁴² [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 28 konstatuojamoji dalis.

- teikiamos konkrečios paslaugos, kurių BVPŽ kodai yra tiksliai nurodyti išimtyje³⁴³.

Ne pelno siekiančių organizacijų apibrėžimas nėra pateikiamas [VPI](#) 6 straipsnio 9 punkte, todėl turi būti atsižvelgiama į [SESV](#) 54 straipsnio reguliavimą bei aktualią ESTT praktiką³⁴⁴. ESTT yra sprendęs³⁴⁵ klausimą dėl perkančiosios organizacijos susitarimo su savanorių asociacijoms atstovaujančiais subjektais dėl skubaus ir ypač skubaus medicinos transporto. Savanorių asociacijos už šių paslaugų teikimą atlyginamos tik faktiškai tuo tikslu patirtos išlaidos bei dalis pastovių ir nuolatinių išlaidų. Subjektai, neturintys savanorių, laikė tai nediskriminavimo principo pažeidimu. ESTT nurodė, kad savanorių asociacijos, kai nėra siekiama pelno ir atlyginamos tik faktiškai patirtos išlaidos, yra ne pelno siekiantys subjektai. Lietuvos Respublikoje pagal:

- [CK](#) 2.34 straipsnio 2 dalį viešieji juridiniai asmenys yra valstybės ar savivaldybės, jų institucijų arba **kitų asmenų, nesiekiančių naudoti, įsteigti juridiniai asmenys, kurių tikslas – tenkinti viešuosius interesus** (valstybės ir savivaldybės įmonės, valstybės ir savivaldybės įstaigos, viešosios įstaigos, religinės bendruomenės ir t. t.). Sąvoka, nesiekia naudoti sau“ reiškia, kad viešojo juridinio asmens steigėjas negauna jokios materialiosios naudos, kuri gali pasireikšti nebūtinai pinigine forma, tai gali būti ir tam tikrų paslaugų teikimas. Naudos, išskyrus atlyginimą už atliekamas funkcijas, negali gauti ir viešojo juridinio asmens valdymo organai. Materialiąja nauda negalima laikyti tikslo, kuriam įsteigtas viešasis juridinis asmuo, pasiekimo (pavyzdžiui, teniso populiarinimo, veiklos rėmimo, paslaugų dalyviams teikimo). Viešasis juridinis gali turėti ir siekti pelno, tačiau viešojo juridinio asmens dalyvis negali gauti pelno dalies. Sąvoka „viešieji interesai“ reiškia naudą visuomenei ar jos daliai, taip pat žmonių gerovę³⁴⁶.

- [Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymo](#) 2 straipsnio 5 dalį pelno nesiekiančios organizacijos – vienetai, kurie atitinka šiuos du kriterijus:

- jų veiklos tikslas neturi būti pelno siekimas, t. y. jų veiklos tikslas yra jų įstatuose nustatytų tikslų įgyvendinimas, ir
- jų pelnas pagal jų veiklą reglamentuojančius teisės aktus negali būti skirstomas steigėjams ir (arba) veiklos dalyviams.

Pagal Lietuvos įstatymus, pagrindinės ne pelno siekiančios organizacijos forma yra viešoji įstaiga³⁴⁷, asociacija, visuomeninė organizacija³⁴⁸, labdaros ir paramos fondas³⁴⁹.

Paslaugos, kurios teikiamos nurodytų organizacijų, taip pat yra apribotos konkrečių sąrašų:

- BVPŽ kodas 75250000-3 - Ugniagesių ir gelbėjimo paslaugos;
- BVPŽ kodas 75251000-0 - Ugniagesių paslaugos;

³⁴³ [Arrowsmith, Sue, The Law of Public and Utilities Procurement Volume 1](#). London: Sweet & Maxwell, 2014 m. 14 psl.

³⁴⁴ ESTT 2014 m. gruodžio 11 d. sprendimas byloje *Azienda sanitaria locale Nr. 5 „Spezzino“ ir kt.*, [C-113/13](#).

³⁴⁵ ESTT 2014 m. gruodžio 11 d. sprendimas byloje *Azienda sanitaria locale Nr. 5 „Spezzino“ ir kt.*, [C-113/13](#).

³⁴⁶ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Antroji knyga. Asmenys. Justitia, 2002 m., 96-99 psl.

³⁴⁷ [Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymo](#) 2 straipsnis.

³⁴⁸ [Lietuvos Respublikos asociacijų įstatymo](#) 2 straipsnis.

³⁴⁹ [Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos fondų įstatymo](#) 2 straipsnis.

- BVPŽ kodas 75251100-1 - Gaisrų gesinimo paslaugos;
- BVPŽ kodas 75251110-4 - Gaisrų prevencijos paslaugos;
- BVPŽ kodas 75251120-7 - Miškų gaisrų gesinimo paslaugos;
- BVPŽ kodas 75252000-7 - Gelbėjimo paslaugos;
- BVPŽ kodas 75222000-8 - Civilinės gynybos paslaugos;
- BVPŽ kodas 98113100-9 - Branduolinės saugos paslaugos;
- BVPŽ kodas 85143000-3 - Greitosios pagalbos paslaugos. Šio kodo išimtis netaikoma greitosios pagalbos paslaugoms, skirtoms pacientams vežti, ir šios paslaugos turi būti įsigyjamoms pagal [VPI](#)³⁵⁰. Kita vertus, paslaugų, kurių BVPŽ kodas yra 85143000-3 ir kurios apima tik pacientų vežimui skirtas greitosios pagalbos paslaugas, teikimui turėtų būti taikomas specialus režimas, nustatytas socialinėms ir kitoms specialioms paslaugoms³⁵¹.

10. [VPI](#) 6 straipsnio 10 punkte yra įtvirtinta išimtis viešojo keleivinio transporto geležinkeliais arba metro paslaugų pirkimams, kadangi jiems taikomas Reglamentas Nr. [1370/2007/EB](#). Kitaip sakant, išimtis taikoma tais atvejais, kai atrenkamas geležinkelių arba metro paslaugų operatorius.

Reglamento Nr. [1370/2007/EB](#) 5 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad keleivinio transporto geležinkeliais arba metro paslaugų pirkimams taikomas nurodytas reglamentas, išskyrus keleivinio transporto autobusais ar tramvajais paslaugas, kurioms taikomas [VPI](#). ESTT taip pat nurodyta, kad Reglamente Nr. [1370/2007/EB](#) įtvirtintos specialiosios teisės normos, kurios arba taikomos vietoj bendrųjų [Direktyvos 2014/24/ES](#) nuostatų, arba jas papildo, atsižvelgiant į tai, ar šioje direktyvoje yra teisės normų minėto reglamento reglamentuojamose srityse, ar ne³⁵². Kita vertus, valstybėms narėms nėra draudžiama nustatyti, kad netgi nurodyta išimtis nėra taikoma, o perkantiosios organizacijos privalo vadovautis [VPI](#)³⁵³.

Lietuvos Respublikoje keleivių vežimo reguliaraus susisiekimo kelių transporto maršrutais paslaugų konkursus taip pat reguliuoja Vežėjų (operatorių) parinkimo visuomenės aptarnavimo įsipareigojimas vykdyti konkurso organizavimo ir visuomenės aptarnavimo sutarčių sudarymo ir nutraukimo tvarka, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. rugsėjo 4 d. nutarimu Nr. [1132](#) bei Leidimų vežti keleivius reguliaraus susisiekimo kelių transporto maršrutais išdavimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2006 m. vasario 14 d. įsakymu Nr. [3-62](#). Kylant ginčams dėl to, ar, kilus teisės normų kolizijai (prieštaravimui) vežimo autobusais paslaugoms turi būti taikomas [VPI](#) ar pirmiau nurodytas žemėnių teisės aktų reguliavimas, LAT yra detalčiai pažymėjęs, kad taikytinas būtų [VPI](#) (tiek dėl [VPI](#) kaip specialiojo teisės akto, tiek dėl to, jog teisės aktų hierarchija lemia, kad

³⁵⁰ ESTT 2011 m. kovo 10 d. sprendimas byloje *Privater Rettungsdienst und Krankentransport Stadler*, [C-274/09](#); 2016 m. balandžio 29 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Vokietiją*, [C-160/08](#); 2007 m. gruodžio 18 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Airiją*, [C-532/03](#); 2001 m. spalio 25 d. sprendimas byloje *Ambulanz Glöckner*, [C-412/99](#).

³⁵¹ [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 28 konstatuojamoji dalis.

³⁵² ESTT 2018 m. rugsėjo 20 d. sprendimas byloje *Stefan Rudigier, dalyvaujant Salzburger Verkehrsverbund GmbH*, [C-518/17](#).

³⁵³ [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 27 konstatuojamoji dalis.

turi būti vadovaujamosi aukštesnės teisinės galios teisės aktu, t. y. įstatymu, o ne įstatymų lydimaisiais teisės aktais)³⁵⁴.

11. VPI 6 straipsnio 11 punkte yra įtvirtinta išimtis paslaugų, skirtų politinei kampanijai, pirkimams, kai pirkimą atlieka politinė partija, kadangi tam tikros rinkimų kampanijų metu teikiamos paslaugos (pavyzdžiui, propagandinių filmų ir vaizdajuosčių gamyba) yra taip neatsiejamai susijusios su paslaugų teikėjo politinėmis pažiūromis, kad paslaugų teikėjai paprastai yra atrenkami tokiu būdu, kuris negali būti reglamentuojamas viešųjų pirkimų taisyklėmis.

Komentuojama išimtis taikoma politinėms partijoms³⁵⁵, kurios yra laikytinos perkančiosiomis organizacijomis (*detaliau dėl perkančiosios organizacijos statuso žiūrėti VPI 2 straipsnio 25 dalies komentarą*). Politinėms partijoms, kurios neatitinka perkančiosios organizacijos statuso, netaikomas VPI, todėl jos nevykdo viešųjų pirkimų procedūrų ne tik kampanijų metu, bet ir kitais laikotarpiais. Lietuvoje yra registruotos 74 politinės partijos³⁵⁶, o biudžeto asignavimus yra gavę tik 7 partijos³⁵⁷, todėl dalis politinių partijų neturi perkančiosios organizacijos statuso.

VPI 6 straipsnio 11 punkte įtvirtintas baigtinis sąrašas paslaugų, kurių įsigijimui, politinės partijos neturi vykdyti viešojo pirkimo procedūrų:

- BVPŽ kodas 79341400-0 - reklamos kampanijų paslaugos;
- BVPŽ kodas 92111230-3 - propagandinių filmų gamyba;
- BVPŽ kodas 92111240-6 - propagandinių vaizdajuosčių gamyba.

VPI 6 straipsnio 11 punkte apibrėžtas ir tikslas, kuriam gali būti įsigijamos paslaugos – paslaugos turi būti skirtos politinei kampanijai. Politinė kampanija – Lietuvos Respublikos politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės įstatyme nustatytu laikotarpiu politinės kampanijos dalyvių, rinkėjų ir kitų fizinių bei juridinių asmenų atliekama veikla, susijusi su Seimo, Respublikos Prezidento rinkimais, rinkimais į Europos Parlamentą, savivaldybių tarybų rinkimais ar referendumu³⁵⁸. Taigi, politinė kampanija suprantama ir kaip tikslas (dalyvauti ir laimėti rinkimus), ir kaip laikotarpis (laikotarpis iki rinkimų), kurio metu perkamos paslaugos netaikant VPI.

12. VPI 6 straipsnio 12 punkte yra įtvirtinta išimtis paslaugų, kai jas perkančioji organizacija perka iš kitos perkančiosios organizacijos arba iš perkančiųjų organizacijų

³⁵⁴ LAT 2014 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-534/2014](#).

³⁵⁵ Lietuvos Respublikos politinių partijų įstatymo 2 straipsnio 5 dalyje yra pateikta politinės partijos sąvoka.

³⁵⁶ [https://tm.lrv.lt/uploads/tm/documents/files/\(ARCHYVINIS\)%20Lietuvos%20Respublikos%20politini%C5%B3%20partij%C5%B3%20s%C4%85ra%C5%A1as%202019-03-01%20su%20archyvu\(1\).pdf](https://tm.lrv.lt/uploads/tm/documents/files/(ARCHYVINIS)%20Lietuvos%20Respublikos%20politini%C5%B3%20partij%C5%B3%20s%C4%85ra%C5%A1as%202019-03-01%20su%20archyvu(1).pdf) Informacija atnaujinta 2019-03-01

³⁵⁷ <https://www.vrk.lt/2018-far>

³⁵⁸ Lietuvos Respublikos politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės įstatymo 2 straipsnio 7 dalyje pateikta tokia apibrėžtis: politinė kampanija – šiame įstatyme nustatytu laikotarpiu politinės kampanijos dalyvių, rinkėjų ir kitų fizinių bei juridinių asmenų atliekama veikla, susijusi su Seimo, Respublikos Prezidento rinkimais, rinkimais į Europos Parlamentą, savivaldybių tarybų rinkimais ar referendumu.

asociacijos, turinčių tokioms paslaugoms teikti išimtinę teisę, suteiktą įstatymu ar paskelbtu jo įgyvendinamuoju teisės aktu, kurio nuostatos atitinka [SESV](#) nuostatas, pirkimams.

Komentuojama išimtis gali būti taikoma, esant šioms sąlygoms:

1) išimtimi yra įsigijamos tik paslaugos (*detalesnė paslaugų sampratos žiūrėti [VPI 2 straipsnio 24 dalies komentare](#)*). Kadangi išimtis nenustatyta prekių ir darbų įsigijimui, šiems objektams išimtis negali būti taikoma;

2) paslaugų pirkimus atlieka perkančioji organizacija iš kitos perkančiosios organizacijos ar perkančiųjų organizacijų asociacijos (*detalesnė perkančiosios organizacijos ir perkančiųjų organizacijų asociacijos statuso žiūrėti [VPI 2 straipsnio 25 dalies komentare](#)*). Komentuojama išimtis netaikoma, kai išimtinės teises turi privatinieji subjektai. Toks reguliavimas pasirinktas dėl to, kad išimtinių paslaugų teikimui reikalingų prekių, paslaugų ar darbų įsigijimui perkančiosios organizacijos toliau vykdys viešuosius pirkimus;

3) perkančioji organizacija – paslaugos teikėja – turi išimtinę teisę teikti tokias paslaugas. Išimtinė teisė – perkančiajai organizacijai suteikta teisė teikti paslaugas, kurios negali būti teikiamos kitų ūkio subjektų. Išimtinė teisė yra įtvirtinta viešai paskelbtu įstatymu ar įstatymų įgyvendinamuoju teisės aktu. Kitaip sakant, išimtinė teisė negali būti suteikiama kitais būdais, pavyzdžiui, sutartimi. Teisinėje literatūroje pateikiama nuomonė, kad individualūs administraciniai aktai, gairės ir kiti aktai, ypač jie yra imperatyvaus pobūdžio, gali būti laikomi suteikiančiais išimtinės teises³⁵⁹. Išimtinė teisė gali būti suteikiama ir *ad hoc* (liet. vienam kartui) principu, ji neturi būti įgyvendinama tik prieš perkančiąją organizaciją, kuri perka nurodytas paslaugas, o naudojama būdais prieš trečiuosius asmenis³⁶⁰. Taigi, turi būti patikrintas sprendimo sudaryti ginčo sutartį teisinis pagrindas – t. y. ar egzistuoja teisės aktas, suteikiantis išimtinę teisę perkančiajai organizacijai atlikti konkrečių paslaugų pirkimus iš kitos perkančiosios organizacijos arba iš perkančiųjų organizacijų asociacijos, turinčių tokioms paslaugoms teikti išimtinę teisę³⁶¹.

Kita vertus, pavyzdžiui, LVAI nagrinėjo ginčą dėl VĮ Infostruktūra išimtinės teisės teikti valstybinio duomenų perdavimo tinklo paslaugas, kurių išimtinė teikimo teisė buvo nustatyta Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. gegužės 14 d. įsakymu Nr. 1V-167 „Dėl saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo nuostatų ir saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo paslaugų teikimo taisyklių patvirtinimo“ ir šis teisės aktas buvo pripažintas neteisėtu (priimtas viršijant savo kompetenciją bei prieštaraujantis konstituciniam teisinės valstybės principui)³⁶². Perkančiosioms organizacijoms kiekvieną kartą tikrinti teisės akto teisėtumą būtų pernelyg didelė našta, todėl neturi būti atliekamas administracinis ar net konstitucinis kiekvieno teisės akto patikrinimas.

4) teisės akto, kuriuo suteikta išimtinė teisė, nuostatos neprieštarauja [SESV](#), ypač kiek tai susiję su sąžiningos konkurencijos užtikrinimo principu, proporcingumo, lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principais, laisvo prekių, paslaugų ir asmenų judėjimo

³⁵⁹ [A. Powis, S. Sue, The Law of Public and Utilities Procurement Volume 1](#). London: Sweet & Maxwell, 2014 m., 53 psl.

³⁶⁰ [G. Vanicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. Brussels Commentary on EU Public Procurement Law](#). Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 258 psl.

³⁶¹ LVT 2017 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-149-969/2017](#).

³⁶² Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. rugsėjo 11 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. [L-14-502/2017](#).

principais bei užtikrinimu, kad paslaugos bus teikiamos visa apimtimi, bus užtikrinta paslaugų kokybė. Nacionalinės teisės požiūriu tai reiškia, kad teisės norminis aktas, kuriuo suteikiama išimtinė teisė, turi (plačiąja prasme) neprieštarauti Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir kitiems teisės aktams.

Pavyzdžiui, LAT nagrinėjo ginčą dėl VĮ Infostruktūra išimtinės teisės teikti valstybinio duomenų perdavimo tinklo paslaugas, kurių išimtinė teikimo teisė buvo nustatyta Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. gegužės 14 d. įsakymu Nr. 1V-167 „Dėl saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo nuostatų ir saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo paslaugų teikimo taisyklių patvirtinimo“. Kitas rinkos dalyvis ginčijo, kad saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo paslaugos yra analogiškos jo teikiamoms paslaugoms. „Šifruoto duomenų perdavimo kanalo“ paslauga, nurodyta sutartyje, technologiškai ir funkciškai yra kito rinkos dalyvio teiktos duomenų perdavimo paslaugos atitikmuo. LAT konstatavo, kad Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. gegužės 14 d. įsakymas Nr. 1V-167 „Dėl saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo nuostatų ir saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo paslaugų teikimo taisyklių patvirtinimo“ ta apimtimi, kiek suteikė VĮ Infostruktūra išimtinę teisę teikti komercines saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo paslaugas, prieštarauja [SESV](#) 102, 106(1) straipsnių ir (arba) 49 straipsnio ir (arba) 107, 108 straipsnių reikalavimams, pažeidžia [LR Konstitucijos](#) 46 straipsnyje įtvirtintą įpareigojimą saugoti sąžiningą konkurenciją ir draudimą monopolizuoti rinkas³⁶³.

³⁶³ LAT 2017 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-149-969/2017](#).

7 straipsnis. Pagal tarptautines taisykles atliekami pirkimai ir projekto konkursai

1. Šio įstatymo reikalavimai netaikomi pirkimams ir projekto konkursams, kuriuos perkančioji organizacija įpareigota atlikti pagal kitas procedūrines taisykles, nustatytas:
 - 1) tarptautinius įsipareigojimus nustatančiu dokumentu, tokiu kaip tarptautinis susitarimas, kuris sudarytas laikantis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo ir apie kurią pranešta Europos Komisijai, tarp Lietuvos Respublikos ir vienos ar daugiau trečiųjų šalių ar jų teritorinių padalinių dėl mokymų, paslaugų, darbų, skirtų bendram susitarimą pasirašiusių šalių projektui įgyvendinti ar juo pasinaudoti;
 - 2) tarptautinės organizacijos.
2. Šio įstatymo reikalavimai netaikomi pirkimams ir projekto konkursams, kuriuos perkančioji organizacija atlieka pagal kitas procedūrines taisykles, kurias nustatė tarptautinė organizacija ar tarptautinė finansų institucija, visiškai finansuojanti tokį pirkimą ar projekto konkursą. Jeigu pirkimą ar projekto konkursą didžiąja dalimi finansuoja tarptautinė organizacija ar tarptautinė finansų institucija, tai šalys turi susitarti dėl taikytinų pirkimo taisyklių.
3. Šis straipsnis netaikomas gynybos ir saugumo aspektus apimantiems pirkimams ir projekto konkursams, kurie atliekami pagal tarptautines taisykles vadovaujantis šio įstatymo 14 straipsniu.

VPI 7 straipsnio³⁶⁴ išimtys nustatytos, atsižvelgiant į tai, kad nurodytais atvejais pirkimams taikomos kitos – specialios procedūros. Būtų neracionalu reikalauti taikyti ES reguliavimą tais atvejais ir tuose projektuose, kai pirkimai vykdomi nors ir ES valstybės narės perkančiųjų organizacijų (bent iš dalies), tačiau pirkimo procese gali dalyvauti ir kiti subjektai.

1. VPI 7 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta išimtis perkančiosios organizacijos vykdomiems pirkimams, kurie turi būti vykdomi pagal kitas pirkimų taisykles:

1.1. VPI 7 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyta išimtis dėl tarptautinių susitarimų.

Tam, kad būtų taikoma komentuojama išimtis, turi būti nustatytos šios sąlygos kartu:

- sudarytas tarptautinius įsipareigojimus nustatantis dokumentas, pavyzdžiui, tarptautinis susitarimas tarp Lietuvos Respublikos ir vienos ar daugiau trečiųjų šalių ar jų teritorinių padalinių arba tarp Lietuvos Respublikos perkančiosios organizacijos bei perkančiosios organizacijos, esančios vienoje ar daugiau trečiųjų šalių ar jų teritorinių padalinių, t. y. valstybėje, kuri nėra ES narė.

VPI 7 straipsnio 1 dalies 1 punkte nėra įtvirtinta tarptautinio susitarimo samprata. Tarptautinis susitarimas – tarp valstybių sudarytas susitarimas, kuriam taikomos tarptautinės teisės normos, įtvirtintos viename ar keliuose susijusiuose dokumentuose, nesvarbu, koks būtų

³⁶⁴ Komentuojamos VPI 7 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 9 straipsnio normas.

to susitarimo pavadinimas³⁶⁵. Tarptautinis susitarimas gali būti bet kokios formos dokumentas atitinkantis nurodytus reikalavimus.

VPI 7 straipsnio 1 dalies 1 punkte nėra įtvirtinta teritorinio padalinio samprata, tačiau tai turėtų būti aiškinama plačiai, pavyzdžiui, federacinės valstybės valstija, autonominis regionas (Honkongas Kinijos atžvilgiu) ar pan.³⁶⁶. Taip pat trečiųjų šalių ar jų teritorinių padalinių perkančiųjų organizacijų samprata turi būti aiškinama ne pagal ES reguliavimą, bet pagal tarptautinės teisės ar tos trečiosios šalies teisės normas.

Taigi, komentuojama išimtis yra skirta įgyvendinti tik konkrečius projektus, kai dalyvauja bent vienas subjektas iš valstybės, kuri nėra ES valstybė narė, o kiti viešieji pirkimai, kurie vykdomi bendrai ES valstybių narių, yra reguliuojami VPI 83 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPI 83 straipsnio komentarą*).

Kita vertus, jeigu tarptautinį susitarimą sudaro dvi ar daugiau ES valstybių narių ir bent viena trečioji šalis, tuomet komentuojamo VPI 7 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyta išimtis gali būti taikoma³⁶⁷ (papildomai esant visoms kitoms nurodytoms sąlygoms).

- tarptautiniu susitarimu yra nustatomos viešųjų pirkimų taisyklės. Dokumente turi būti detalios aprašomos viešųjų pirkimų vykdymo nuostatos ir tvarka, susitarimas turi saistyti susitarimo šalis, t. y., pavyzdžiui, negali būti neįpareigojantis ketinimų protokolai³⁶⁸.
- tarptautinis susitarimas turi būti sudarytas laikantis SESV ir nacionalinės teisės. Tarptautinis susitarimas neturi pažeisti pagrindinių bendros rinkos laisvių: laisvo prekių, paslaugų ir asmenų judėjimo, taip pat turi užtikrinti sąžiningą konkurenciją, nediskriminavimo ir abipusio pripažinimo principus. Taigi, pirkimas, nors ir vykdomas pagal tarptautiniame susitarime nurodytas taisykles, tačiau ES valstybių narių tiekėjams turi būti sudarytos sąlygos dalyvauti tokiuose pirkimuose (skaidrumo lygis, nustatytas pagal viešųjų pirkimų reguliavimą nėra privalomas, t. y. nebūtina skelbti apie pirkimą CVP IS ar Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje)³⁶⁹.
- apie tarptautinį susitarimą yra pranešta Komisijai. VPI 7 straipsnio 1 dalies 1 punkte nėra nurodyta forma ar tvarka, kuria vadovaujantis valstybės narės turi pranešti Komisijai apie sudarytą tarptautinį susitarimą, tačiau, atsižvelgiant į sąlygas taikyti išimtį, darytina išvada, kad teikiant pranešimą Komisijai, būtina pateikti duomenis, patvirtinančius tarptautinio dokumento atitikimą išimtyje nurodytoms sąlygoms.
- pagal tarptautinio susitarimo tvarką perkami darbai, prekės ar paslaugos turi būti skirti bendram šalių projektui įgyvendinti ar juo pasinaudoti.

³⁶⁵ 1969 m. gegužės 22 d. Vienos sutarčių teisės konvencija; Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymo 1 straipsnis.

³⁶⁶ Steinicke, Michael, Vestendorf, Peter L. Brussels Commentary on EU Public Procurement Law. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 243 psl., Lietuvos Respublikoje nėra reglamentuotų teritorinių padalinių, kurie turėtų savo atskirą subjektiškumą, galėtų savarankiškai sudaryti nurodytus susitarimus.

³⁶⁷ Arrowsmith, Sue, The Law of Public and Utilities Procurement Volume 1. London: Sweet & Maxwell, 2014 m., 492 psl.

³⁶⁸ Arrowsmith, Sue, The Law of Public and Utilities Procurement Volume 1. London: Sweet & Maxwell, 2014 m., 492 psl.

³⁶⁹ Arrowsmith, Sue, The Law of Public and Utilities Procurement Volume 1. London: Sweet & Maxwell, 2014 m., 493 psl.

Pavyzdys

Šia nurodyta išimtimi gali pasinaudoti Lietuvos Respublikos ir Baltarusijos perkančiosios organizacijos, jeigu būtų vykdomas bendras elektros tinklų, dujų tinklų, vandentiekio tinklų, kelių tiesimo projektas, kuris bendrai apima Lietuvos – Baltarusijos sienų teritoriją.

Pavyzdys

Šia nurodyta išimtimi gali pasinaudoti Lietuvos Respublika ir Japonija, kartu siekdamos įgyvendinti projektą, susijusį su atliekų tvarkymo sistemos modernizavimu, kai reikia atlikti bendras mokslines tiriamąsias veiklas.

1.2. [VPI](#) 7 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatyta išimtis dėl tarptautinių organizacijų taisyklių viešiesiems pirkimams taikymo.

[VPI](#) 7 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtinta išimtis perkančiosios organizacijos vykdomiems pirkimams pagal taisykles, nustatytas tarptautinės organizacijos.

Paprastai tarptautinėmis organizacijomis vadinami nuolatiniai tarpvyriausybinių ir nevyriausybinių pobūdžio junginiai, įsteigti tarptautiniu susitarimu tam, kad padėtų spręsti tarptautines problemas, nurodytas jų steigiamuose dokumentuose, taip pat visapusiškai plėtotų tarptautinį bendradarbiavimą. Tarptautinei organizacijai būdingi šie bruožai: 1) steigiamasis dokumentas, kuriame nurodomi pagrindiniai organizacijos tikslai, veiklos kryptys ir būdai, organizacijos vidaus struktūra; 2) nuolatinis veiklos pobūdis ir esamos nuolatinės organizacijos institucijos; 3) lygiateisių subjektų savanoriška narystė; 4) pagrindinis veiklos metodas – daugiašalės derybos ir problemų aptarimas, sprendimų priėmimas balsuojant ar sutarimu; 5) sprendimai paprastai yra rekomendaciniai. Tarptautinė (tarpvyriausybinė) organizacija – tai valstybių susivienijimas, įsteigtas tarptautine sutartimi tam tikriems tikslams siekti, turintis nuolatinių institucijų sistemą, tarptautinės teisės subjekto statusą, sukurtas ir veikiantis pagal tarptautinę teisę.

Tarptautinės organizacijos turi savas patvirtintas taisykles, pavyzdžiui, NATO pirkimams taikomas reglamentas Nr. 4200 „NSPO pirkimų reglamentas“³⁷⁰. Kadangi tarptautinių organizacijų viešųjų pirkimų taisyklėse yra įtvirtinti analogiški viešųjų pirkimų principai, tai šių taisyklių taikymas paprastai nepažeidžia pagrindinių [SESV](#) nuostatų.

2. [VPI](#) 7 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinta išimtis dėl tarptautinių organizacijų ar tarptautinių finansų institucijų nustatytų procedūrinių taisyklių pirkimams taikymo, kai pirkimas finansuojamas tarptautinių organizacijų ar tarptautinių finansų institucijų.

[VPI](#) 7 straipsnio 2 dalies įtvirtinta išimtis taikoma, esant šioms sąlygoms:

• pirkimas visiškai finansuojamas tarptautinės organizacijos ar tarptautinės finansų institucijos.

³⁷⁰ https://www.nspa.nato.int/resources/site1/General/business/procurement/General%20info/NR-4200_e.pdf.

Visiškas finansavimas reiškia, kad tarptautinė organizacija ar tarptautinė finansų institucija skiria 100 procentų lėšų konkrečiam pirkimui.

Taigi, jeigu pirkimas nėra visiškai finansuojamas tarptautinės organizacijos ar tarptautinės finansų institucijos, tuomet pirkimų teisinis reguliavimas turi būti derinamas, t. y. šalys turi susitarti dėl taikytinų pirkimo taisyklių. Susitarimas gali nustatyti tiek tarptautinės organizacijos ar tarptautinės finansų institucijos taisykles, tiek [VPI](#).

- finansavimas skiriamas tarptautinės organizacijos ar tarptautinės finansų institucijos.

Tarptautinės organizacijos (*detalesnė tarptautinės organizacijos samprata žiūrėti [VPI 7 straipsnio 1 dalies 2 punkto komentarą](#)*), finansuojančios pirkimus, pavyzdys būtų Jungtinių Tautų Organizacija ir jos padaliniai, kurie finansuoja pirkimus.

Tarptautinės finansų institucijos – tai valstybių arba bankų susivienijimai (sąjungos), susikūrę tarptautinių daugiašalių sutarčių pagrindu, pavyzdžiui, Tarptautinis valiutos fondas (TVF); Europos rekonstrukcijos ir plėtros bankas (ERPB); Tarptautinis plėtros bankas (TAPB); Tarptautinis investicijų bankas (TIB); Europos investicijų bankas (EIB); Tarptautinio ekonominio bendradarbiavimo bankas (TEBB); Šiaurės investicijų bankas (ŠIB) ir kt.

- tarptautinė organizacija ar tarptautinė finansų institucija nustato procedūrinę pirkimo vykdymo taisykles, pavyzdžiui, Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko pirkimų politika, patvirtinta 2014 m. sausio 29 d.³⁷¹.

3. [VPI](#) 7 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta, kad [VPI](#) 7 straipsnis netaikomas gynybos ir saugumo aspektus apimančioms pirkimams ir projekto konkursams, kurie atliekami pagal tarptautines taisykles, vadovaujantis [VPI](#) 14 straipsniu. Kitaip sakant, komentuojamo [VPI](#) 7 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta nuostata, nukreipianti į [VPI](#) 14 straipsnį (*detalesnė žiūrėti [VPI 14 straipsnio komentarą](#)*).

³⁷¹ <http://www.ebrd.com/downloads/procurement/procurement-policy.pdf>.

8 straipsnis. Vandentvarkos, energetikos, transporto ir pašto paslaugų srities perkančiųjų organizacijų pirkimai

- 1. Šio įstatymo reikalavimai netaikomi vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų organizacijų pirkimams ir projektų konkursams:**
 - 1) kurie reikalingi Pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymo 5–11 straipsniuose nurodytai veiklai ar kelioms veikloms vykdyti;**
 - 2) kuriems Pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymas netaikomas vadovaujantis jo 14, 18 ir 27 straipsnių nuostatomis.**
- 2. Šio įstatymo reikalavimai taip pat netaikomi perkančiosios organizacijos, teikiančios Pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymo 10 straipsnio 2 dalies 1 punkte nurodytas pašto paslaugas, pirkimams ir projektų konkursams, reikalingiems šiai veiklai vykdyti:**
 - 1) pridėtinės vertės paslaugoms, susijusioms su elektroninėmis priemonėmis ir teikiamoms tik elektroninėmis priemonėmis, įskaitant saugų koduotų dokumentų perdavimą elektroninėmis priemonėmis, adresų valdymo paslaugas ir registruoto elektroninio pašto perdavimą, teikti;**
 - 2) finansinėms paslaugoms, kurių BVR³⁷² kodai yra nuo 66100000-1 iki 66720000-3 ir kurios nurodytos Pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymo 16 straipsnio 5 punkte, įskaitant pinigų siuntimą pašto pinigų persiuntimo sistemomis, teikti;**
 - 3) pašto mokos ženklų ir plateklių gaminių leidybos paslaugoms teikti;**
 - 4) logistikos paslaugoms (paslaugoms, derinančioms fizinį pristatymą ir (arba) sandėliavimą su kitomis ne pašto funkcijomis) teikti.**

Vandentvarkos, energetikos, transporto ir pašto paslaugų srities perkančiųjų organizacijų pirkimų teisiniai santykiai reguliuojami atskirame įstatyme ([PI](#)), todėl [VPI](#) šiems santykiams taikomas tik subsidijariai (papildomai), pavyzdžiui, nustatant pašalinimo pagrindus ar kvalifikacijos reikalavimus. [VPI](#) 8 straipsnyje įtvirtintų išimčių tikslas yra nustatyti atvejus, kuriems taikomas lankstesnis [PI](#) įtvirtintas reguliavimas ir nurodytos perkančiosios organizacijos nepaiso vadovautis [VPI](#).

Kita vertus, [VPI](#) 8 straipsnyje taip pat nustatomos taisyklės, kada perkančioji organizacija veikianti bet kurioje iš [PI](#) 5-11 straipsniuose reglamentuojamų sričių, turi vykdyti viešuosius pirkimus, vadovaudamasi [VPI](#).

Atkreiptas dėmesys į tai, kad [VPI](#) 8 straipsnyje įtvirtintos išimtys netaikomos, kai viešo pirkimo sutartis, sudaromos perkančiųjų organizacijų, vykdančių veiklą jūrų, pakrančių ar kelių transporto paslaugų srityse, kadangi šie pirkimai patenka į [VPI](#) taikymo sritį³⁷².

³⁷² [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 21-oji konstatuojamoji dalis.

1. [VPI](#) 8 straipsnio³⁷³ 1 dalyje yra įtvirtintos dvi išimtys, kai netaikomas [VPI](#):

1.1. [VPI](#) 8 straipsnio 1 dalies 1 punkte įtvirtinta išimtis veikalai, nurodytai [PI](#) 5-11 straipsniuose.

[VPI](#) 8 straipsnio 1 dalies 1 punkte įtvirtinta išimtis taikoma, kai yra šios sąlygos kartu:

- viešąjį pirkimą vykdo perkančioji organizacija, veikianti bet kurioje iš [PI](#) 5-11 straipsnių reglamentuojamų sričių.

Vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų organizacijų samprata yra apibrėžta [PI](#) 4 straipsnio 1 dalyje. Vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiosiomis organizacijomis laikomos tos organizacijos, kurios atitinka [VPI](#) 2 straipsnio 25 dalyje (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 25 dalies komentarą*) nustatytus požymius bei veikia vienoje ar keliuose iš [PI](#) 5-11 straipsniuose nurodytų sričių.

- viešasis pirkimas (projekto konkursas) yra vykdomas dėl specifinių prekių, paslaugų ar darbų, skirtų veiklai, reguliuojamai [PI](#) 5-11 straipsniuose (*detaliau žiūrėti atitinkamai [PI](#) 5-11 straipsnių komentarą*).

Kitaip sakant, vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančioji organizacija vykdo dviejų rūšių pirkimus:

1) skirtus komunalinio sektoriaus veiklai vykdyti, kaip tai nurodyta [PI](#) 5-11 straipsniuose (*detaliau žiūrėti atitinkamai [PI](#) 5-11 straipsnių komentarą*);

2) neskirtus komunalinio sektoriaus veiklai vykdyti. Pavyzdžiui, išimtys nurodytos [PI](#) 5 straipsnio 2 dalyje, 6 straipsnio 2 dalyje, 7 straipsnio 3 dalyje (*detaliau žiūrėti atitinkamai [PI](#) 5 straipsnio 2 dalies, 6 straipsnio 2 dalies, 7 straipsnio 3 dalies komentarą*). Taigi, viešiesiems pirkimams, neskirtiems komunalinio sektoriaus veiklai vykdyti, nėra taikoma išimtis.

Pavyzdys

Vandentvarkos srityje veikianti perkančioji organizacija siekia įsigyti vandens tiekimui reikalingas medžiagas, kurias bus naudojamos rekonstruojant vandentvarkos įmonės pastatą, kuriame dirba tik vandentvarkos įmonės administracija. Dėl nurodytų medžiagų vandentvarkos įmonė medžiagų pirkimą turi vykdyti, vadovaujantis [VPI](#).

Pavyzdys

Jūrų uosto direkcija paskelbė konkursą dėl krantinų rekonstravimo. LAT³⁷⁴, sprendžiant dėl veiklos priskirtinumo prie komunalinio sektoriaus veiklos, vertino BVPŽ kodą - 45241100 (Krantinių statybos darbai). Dėl pirkimo objekto ir pačios perkančiosios organizacijos veiklos pobūdžio LAT nurodė, kad krantinų rekonstravimo darbai laikytini įeinančiais į komunalinio sektoriaus viešųjų pirkimų teisinį reguliavimą.

³⁷³ Komentuojamos [VPI](#) 8 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 7 straipsnio normas.

³⁷⁴ LAT 2017 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-279-690/2017](#)

1.2. VPI 8 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtinta išimtis, kai netaikomas nei VPI, nei PI.

VPI 8 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtinta išimtis taikoma, kai yra šios sąlygos kartu:

- viešąjį pirkimą vykdo perkančioji organizacija, veikianti bet kurioje iš PI 5-11 straipsnių reglamentuojamų sričių.
- viešajam pirkimui PI netaikomas, vadovaujantis PI 14, 18 ir 27 straipsnių nuostatomis (*detalesnį žiūrėti PI 14, 18 ir 27 straipsnių komentarus*).

2. VPI 8 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinta papildoma išimtis pašto paslaugas teikiančioms perkančiosioms organizacijoms dėl jų teikiamų specifinių paslaugų bei joms teikti reikalingų prekių, paslaugų ar darbų išimtinumo, kiek tai susiję su autorių teisėmis, o taip pat su tuo, jog paslaugos yra komercinio pobūdžio, teikiamos komercinėje rinkoje, todėl perkančiosios organizacijos veiklos ribojimas viešųjų pirkimų procedūromis neužtikrintų vienodų sąlygų su kitais rinkos dalyviais.

VPI 8 straipsnio 2 dalies išimtis taikoma, esant abiem sąlygoms:

- viešuosius pirkimus vykdo perkančioji organizacija, teikianti PI 10 straipsnio 2 dalies 1 punkte nurodytas pašto paslaugas (*detalesnį žiūrėti PI 10 straipsnio 2 dalies 1 punkto komentarą*);
- pirkimai turi būti bent vienai iš šių veiklų:
 - pridėtinės vertės paslaugos, susijusios su elektroninėmis priemonėmis ir teikiamos tik elektroninėmis priemonėmis, įskaitant saugų koduotų dokumentų perdavimą elektroninėmis priemonėmis, adresu valdymo paslaugas ir registruoto elektroninio pašto perdavimą, teikti.

Lietuvos paštas teikia šias elektronines paslaugas:

- 1) e. pristatymas³⁷⁵ – elektroninių pranešimų ir dokumentų pristatymo fiziniams ir juridiniams asmenims informacinė sistema;
- 2) e. mokėjimai³⁷⁶ – galimybė vykdyti visus mokėjimus elektroniniu būdu, turint sąskaitą Lietuvos pašte. Alternatyva elektronei bankininkystei.
- 3) e. savitarna³⁷⁷ – tai paprasta, verslui pritaikyta elektroninė Lietuvos pašto sistema, skirta siunčiamų siuntų užsakymams formuoti, redaguoti ir pateikti;
- 4) e. sąskaita³⁷⁸ – galimybė prekių, paslaugų, darbų tiekėjams, vykdančioms viešųjų pirkimų sutartis, teikti ir gauti elektronines PVM sąskaitas faktūras, sąskaitas faktūras, kreditinius ir debetinius dokumentus bei avansines sąskaitas internetu.
- finansinės paslaugos, kurių BVPŽ kodai yra nuo 66100000-1 iki 66720000-3 ir kurios nurodytos PI 16 straipsnio 5 punkte, įskaitant pinigų siuntimą pašto pinigų persiuntimo sistemos, teikti.

³⁷⁵ <https://epristatymas.post.lt/>.

³⁷⁶ <https://www.post.lt/lt/mokejimo-saskaita>.

³⁷⁷ <https://www.post.lt/lt/e-savitarna-verslui>.

³⁷⁸ <https://www.post.lt/saskaitu-israsymas>.

Finansinių paslaugų, kurioms netaikomas [VPI](#), BVPŽ kodai:

- 1) 66100000-1 – bankų ir investavimo paslaugos;
- 2) 66500000-5 – draudimo ir pensijų paslaugos³⁷⁹;
- 3) 66600000-6 – išdo paslaugos;
- 4) 66700000-7 – perdraudimo paslaugos;
- 5) 66710000-0 – gyvybės perdraudimo paslaugos;
- 6) 66720000-3 – perdraudimo nuo nelaimingų atsitikimų ir sveikatos perdraudimo paslaugos.

Finansinės paslaugos, nurodytos [PI](#) 16 straipsnio 5 punkte (*detaliai žiūrėti [PI](#) 16 straipsnio 5 punkto komentarą*), – susijusios su vertybinių popierių arba kitų finansinių priemonių emisija, pardavimu, pirkimu ar perleidimu, pirkimam

Pinigų siuntimas pašto pinigų persiuntimo sistemomis – Lietuvos pašto ir kitų institucijų (pavyzdžiui, Western Union) teikiama paslauga, kai asmuo siunčia pinigus kitam asmeniui nenaudojant sąskaitų institucijose³⁸⁰.

- pašto mokes ženklų ir filatelines gaminių leidybos paslaugoms teikti.

Filateliniai gaminiai³⁸¹ – pašto ženklai, suvenyriniai lapai, teminiai pašto ženklų rinkiniai, knygos ir pan.

Pagal [Lietuvos Respublikos pašto įstatymą](#) 16 straipsnio 2 dalies 5 punktą universalios pašto paslaugų teikėjas privalo išleisti ir išimti iš apyvartos pašto mokes ženklus.

- logistikos paslaugoms (paslaugoms, derinančioms fizinį pristatymą ir (arba) sandėliavimą su kitomis ne pašto funkcijomis) teikti.

Lietuvos pašto logistika apima visus procesus nuo pašto siuntų išsiuntimo iki paskirties taško: pašto siuntų vežimas oro transportu ir automobiliais, pėsčiomis. Lietuvos paštas bendradarbiauja su logistikos įmonėmis siekdamas, kad pašto siuntos pasiektų skirtingas valstybes³⁸².

³⁷⁹ <https://www.post.lt/lt/draudimas>

³⁸⁰ <https://www.post.lt/lt/pinigu-perlaidos>

³⁸¹ <https://www.post.lt/lt/filatelija-Lietuvoje>

³⁸² <https://www.post.lt/lt/veikla-ir-istorija>

9 straipsnis. Pirkimai elektroninių ryšių srityje

Šio įstatymo reikalavimai netaikomi pirkimams ir projekto konkursams, kurių svarbiausias tikslas yra sudaryti galimybę perkančiosioms organizacijoms teikti ir eksploatuoti viešuosius ryšių tinklus arba teikti visuomenei vieną ar kelias elektroninių ryšių paslaugas.

Komentuojamame [VPI](#) 9 straipsnyje³⁸³ yra įtvirtinta išimtis perkančiosios organizacijos vykdomiems viešiesiems pirkimams (projekto konkursams), kurių svarbiausias tikslas yra sudaryti galimybę joms teikti ir eksploatuoti viešuosius ryšių tinklus arba teikti visuomenei vieną ar kelias elektroninių ryšių paslaugas. Lietuvoje elektroninių ryšių veiklą reguliuoja ir šių paslaugų teikėjų priežiūrą vykdo [Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnyba](#). [VPI](#) reguliavimas netaikomas, kadangi išimtyje nurodytos paslaugos neteikiamos konkurencinėje rinkoje, pavyzdžiui:

- ryšių kabelių kanalų sistema, taip pat televizijos transliacijų perdavimo skaitmeninės antžeminės televizijos tinklai, Lietuvos Respublikoje priklauso Telia Lietuva, AB (buvusi Teo, AB) 100 procentų, patekimas į rinką yra itin apribotas (reikia kasti žemę tam, jog būtų klojami kabeliai)³⁸⁴. Todėl perkančiosios organizacijos siekdamos nurodyto tikslo, paslaugas gali įsigyti tik iš Telia Lietuva, AB;
- taip pat šiuo metu universaliasias elektroninių ryšių paslaugas teikia AB Telia Lietuva, kurios maksimalias kainas reguliuoja Ryšių reguliavimo tarnyba³⁸⁵.
- Transliacijų perdavimo priemonių teikimo paslaugos teikiamos tik AB Lietuvos radijo ir televizijos centras³⁸⁶.

Taigi, nurodytos paslaugos teikiamos ir tinklai suteikiami konkretaus subjekto, turinčio tinklus ar teikiančio nurodytas paslaugas, todėl objektyviai nėra poreikio inicijuoti viešąjį pirkimą tais atvejais, kai dėl susiklosčiusios situacijos paslaugas gali teikti ar tinklus suteikti tik konkretus subjektas.

Dėl to perkančiosios organizacijos, siekdamos nurodyto tikslo, paslaugas gali įsigyti tik iš AB Telia, AB Lietuvos radijo ir televizijos centras ar kito ūkio subjekto, kuris vienintelis teikia nurodytas paslaugas ar turi nurodytus tinklus.

[VPI](#) 9 straipsnio išimtyje nustatytos dvi alternatyvos, kada ji taikoma:

- 1) kuomet siekiama sudaryti galimybę perkančiosioms organizacijoms teikti ir eksploatuoti viešuosius ryšių tinklus³⁸⁷;

³⁸³ Komentuojamame [VPI](#) 9 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 8 straipsnio normas.

³⁸⁴ Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 23 d. įsakymas Nr. [1V-626](#) „Dėl ūkio subjekto Telia Lietuva, AB, turinčio didelę įtaką televizijos transliacijų perdavimo skaitmeninės antžeminės televizijos tinklais paslaugų, skirtų turinio paslaugoms galutiniams vartotojams teikti, teikiamų Telia Lietuva, AB rinkoje, kurios geografinė teritorija yra Lietuvos Respublikos teritorija“

³⁸⁵ <https://www.rtt.lt/telefono-rysys-internetas-tv/informacija-paslaugu-teikejams/ipareigojimu-prieziura/>

³⁸⁶ <https://www.rtt.lt/telefono-rysys-internetas-tv/informacija-paslaugu-teikejams/ipareigojimu-prieziura/>

³⁸⁷ Šių paslaugų teikimas reguliuojamas [Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymu](#), Viešųjų ryšių tinklų vientisumo užtikrinimo taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos direktoriaus 2018 m. balandžio 25 d. įsakymu Nr. [1V-394](#) ir kt. teisės aktais.

2) kuomet siekiama sudaryti galimybę perkančiosioms organizacijoms teikti visuomenei vieną ar kelias elektroninių ryšių paslaugas³⁸⁸.

Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo 2 straipsnyje nurodytos sąvokos:

„elektroninių ryšių paslauga“ – paprastai už atlygį teikiama paslauga, kurią visiškai ar daugiausia sudaro signalų perdavimas elektroninių ryšių tinklais, įskaitant telekomunikacijų paslaugas ir perdavimo (siuntimo) paslaugas transliavimui (retransliavimui) naudojamais tinklais. Elektroninių ryšių paslaugos neapima elektroninių ryšių tinklais ar naudojant elektroninių ryšių paslaugas perduodamos informacijos turinio teikimo ar redaktinės turinio kontrolės paslaugų, tarp jų informacinės visuomenės paslaugų, kurių visiškai ar daugiausia nesudaro signalų perdavimas elektroninių ryšių tinklais (Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo 2 straipsnio 17 dalis) ;

„viešasis ryšių tinklas“ – elektroninių ryšių tinklas, kuris visiškai ar daugiausia naudojamas viešosioms elektroninių ryšių paslaugoms teikti, įskaitant elektroninių ryšių tinklą, kuriuo galima perduoti informaciją iš vieno tinklo galinio taško į kitą (Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo 2 straipsnio 74 dalis).

Taigi, esant nurodytiems tikslams, perkančiosios organizacijos gali įsigyti paslaugas, tinklus iš konkretaus ūkio subjekto be VPI procedūrų.

³⁸⁸ Ryšių paslaugų teikimas reguliuojamas Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymu, Universaliųjų elektroninių ryšių paslaugų teikimo taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos direktoriaus 2011 m. rugsėjo 20 d. įsakymu Nr. 1V-889 ir kt. teisės aktais.

10 straipsnis. Vidaus sandoriai

1. Šio įstatymo reikalavimai netaikomi vidaus sandoriams, kuriuos perkančioji organizacija sudaro su kita perkančiąja organizacija, kai yra visos šios sąlygos kartu:
 - 1) perkančioji organizacija kitą perkančiąją organizaciją kontroliuoja kaip savo pačios tarnybą ar struktūrinį padalinį, darydama lemiamą įtaką jos strateginiams tikslams ir reikšmingiems sprendimams, įskaitant sprendimus dėl: ilgalaikio turto investavimo, perleidimo, nuomos, įkeitimo, hipotekos; kitų ūkio subjektų akcijų įsigijimo arba perleidimo; teisės valdyti ūkio subjekto (subjektų) skyrius perdavimo. Tokią kontrolę gali atlikti ir kitas juridinis asmuo, kurį patį tokiu pačiu būdu kontroliuoja perkančioji organizacija;
 - 2) per paskutinius 3 finansinius metus daugiau kaip 80 procentų kontroliuojamos perkančiosios organizacijos gautų vidutinių pajamų iš pirkimo–pardavimo sutarčių sudaro pajamos, gautos iš sutarčių, sudarytų su kontroliuojančia perkančiąja organizacija arba su juridiniais asmenimis, kuriuos kontroliuoja ta perkančioji organizacija, ir skirtų jos (jų) poreikiams tenkinti ar funkcijoms atlikti. Jeigu kontroliuojama perkančioji organizacija vykdė veiklą trumpiau kaip 3 finansinius metus, tai atitinkami rezultatai turi būti numatyti pagal jos veiklos planus;
 - 3) kontroliuojamoje perkančiojoje organizacijoje nėra tiesioginio privataus kapitalo dalyvavimo.
2. Vidaus sandoris gali būti sudaromas tik išimtiniais atvejais, kai tenkinamos šio straipsnio 1 dalyje išdėstytos sąlygos ir kai:
 - 1) perkant viešojo pirkimo būdu būtų neįmanoma užtikrinti paslaugos teikimo nepertraukiamumo, geros kokybės ir prieinamumo arba
 - 2) įsigyjamoms viešojo pirkimo paslaugoms, administruojamos vadovaujantis Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 9 straipsnio 2 dalimi.
3. Siekdama sukurti sąlygas vidaus sandorių sudarymo priežiūrai, perkančioji organizacija:
 - 1) tvirtindama šio įstatymo 26 straipsnio 1 dalyje nurodytus einamaisiais kalendoriniais metais planuojamų atlikti pirkimų planus, juose pateikia informaciją apie planuojamus atlikti šiame straipsnyje nurodytus pirkimus;
 - 2) reikalauja iš tiekėjo, kad vykdant vidaus sandorius sąskaitos už įsigyjamą prekę, paslaugas ir darbus (toliau – sąskaitos faktūros) būtų teikiamos šio įstatymo 22 straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka;
 - 3) per 15 dienų nuo vidaus sandorio sudarymo ar nuo kiekvieno jo pakeitimo, bet ne vėliau kaip iki pirmojo mokėjimo pagal juos pradžios, Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje Viešųjų pirkimų tarnybos nustatyta tvarka paskelbia sudarytą sutartį ir visus jos pakeitimus;

- 4) per 30 dienų nuo ataskaitinių kalendorinių metų pabaigos Viešųjų pirkimų tarnybai jos nustatyta tvarka pateikia visų per kalendorinius metus atliktų šiame straipsnyje nurodytų pirkimų ataskaitą.
4. Šiame straipsnyje nustatyti reikalavimai taikomi visu vidaus sandorio galiojimo laikotarpiu.
5. Valstybės įmonės, akcinės bendrovės ir uždarnosios akcinės bendrovės, kuriose valstybei nuosavybės teise priklausančios akcijos suteikia daugiau kaip 1/2 balsų visuotiniame akcininkų susirinkime, vidaus sandorių sudaryti negali.

Komentuojamame [VPI](#) 10 straipsnyje³⁸⁹ yra įtvirtinta išimtis, kai perkančioji organizacija gali nevykdyti viešojo pirkimo procedūrų pagal [VPI](#) tais atvejais, kai yra sudaromi vidaus sandoriai.

Viešosios valdžios institucija turi galimybę jai tenkančias su viešuoju interesu susijusias užduotis įgyvendinti savo pačios administracinėmis, techninėmis ir kitomis priemonėmis ir neprivalo kreiptis į išorės subjektus, nepriklausančius jos tarnybos. ESTT išimties, susijusios su vidaus sandoriais, pripažinimą pateisino tuo, kad tokio atveju tarp perkančiosios organizacijos ir subjekto, su kuriuo sudaromas sandoris, egzistuoja ypatingas vidaus ryšys, net jeigu minėtas subjektas yra teisiškai nuo jos atskiras. Tokiais atvejais galima laikyti, kad perkančioji organizacija iš tikrųjų naudoja savo pačios priemonėmis ir kad subjektas, su kuriuo sudaromas sandoris, yra tarsi viena iš jos vidaus tarnybų³⁹⁰. Kitaip tariant, VPI teisiniai reikalavimai neturi būti taikomi įsigyjant prekes, paslaugas ar darbus iš paties savęs, t. y. nurodyta tvarka netaikoma sudarant sutartį paties su savimi.

Vidaus sandorių įtvirtinimo pagrindinis principas yra tas, kad į viešųjų pirkimų teisės taikymo sritį nepatenka ir viešųjų subjektų tarpusavio bendradarbiavimą nustatančios atlygintinės sutartys, jeigu tokios sutartys sudarytos tik tarp viešųjų subjektų, nedalyvaujant privačioms šalims, jeigu nė vienam privačiam paslaugų teikėjui nesudaroma palankesnė padėtis, palyginti su jo konkurentais ir jeigu šiose sutartyse nustatytas bendradarbiavimas vykdomas vadovaujantis tik tais sametiniais ir reikalavimais, kurie susiję su viešojo intereso tikslų siekimu³⁹¹.

[VPI](#) 10 straipsnyje yra nustatomi reikalavimai tik vertikaliai perkančiųjų organizacijų kooperacijai, t. y. santykiams, kai kontroliuojanti perkančioji organizacija sudaro sutartis su kontroliuojama perkančiąja organizacija. [VPI](#) 10 straipsnyje neperkeltos [Direktivos 2014/24/ES](#) 12 straipsnio 4 dalies teisės normos dėl horizontalaus, t. y. dviejų savarankiškų (nepavaldžių viena kitai) perkančiųjų organizacijų arba vadinamojo *viešo – viešo* (angl. *public to public*) bendradarbiavimo bei kelių perkančiųjų organizacijų kontrolės vienos perkančiosios organizacijos atžvilgiu³⁹². Pagal [VPI](#) 10 straipsnį netgi esant visoms vidaus sandorio sąlygoms,

³⁸⁹ Komentuojamame [VPI](#) 10 straipsnio normos nustatytos iš dalies įgyvendinant [Direktivos 2014/24/ES](#) 12 straipsnio normas.

³⁹⁰ ESTT 2005 m. sausio 11 d. sprendimas byloje *Stadt Halle ir RPL Recyclingpark Lochau GmbH prieš Arbeitsgemeinschaft Thermische Restabfall- und Energieverwertungsanlage TREA Leuna*, [C-26/03](#); 2014 m. gegužės 8 d. sprendimas byloje *Technische Universität Hamburg-Harburg ir Hochschul-Informationssystem GmbH prieš Datenlotsen Informationssysteme GmbH*, [C-15/13](#).

³⁹¹ ESTT 2009 m. birželio 9 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Vokietiją*, [C-480/06](#); 2013 m. birželio 13 d. sprendimas byloje *Piepenbrock Dienstleistungen GmbH & Co. KG prieš Kreis Düren*, [C-386/11](#).

³⁹² [VPI aiškinamajame rašte](#) nurodyta, kad Įstatymo projekte atsisakyta įtvirtinti šią išimtį siekiant išvengti galimo piktnaudžiavimo ir neigiamų pasekmių konkurencijai. Manytina, kad griežtesnė Lietuvos pozicija, priėmus sprendimą neperkelti į nacionalinę teisę išimties dėl bendradarbiavimo sutarčių, nesutrukdytų tinkamai įgyvendinti

Lietuvos įstatymų leidėjas apribotojo vidaus sandorių sudarymą tam tikras sąlygas atitinkančioms perkančiosioms organizacijoms (*detaliau žiūrėti VPI 10 straipsnio 5 dalies komentarą*).

1. [VPI 10](#) straipsnio 1 dalyje įtvirtintos sąlygos, kai gali būti sudaromas vidaus sandoris. Šių sąlygų visuma sudaro vidaus sandorio esmę, kurios turinys į teisinį reguliavimą perkeltas iš ESTT praktikos šioje srityje, todėl [VPI 10](#) straipsnio nuostatos aiškinamos ir taikytinos, į ją atsižvelgiant.

Pagal [VPI 10](#) straipsnio 1 dalį vidaus sandoriui pirmiausia kelama pagrindinė jo sudarymo prielaida – jo šalių specifinio subjektiškumo reikalavimas, t. y. tiek pirkėjas, tiek pardavėjas turi būti perkančiosios organizacijos (*detaliau dėl perkančiosios organizacijos statuso žiūrėti VPI 2 straipsnio 25 dalies komentarą*)³⁹³. Tokiu reguliavimu yra siekiama užtikrinti, kad nebūtų išvengta [VPI](#) nuostatų taikymo tais atvejais, kai vidaus sandorio šaliai – pardavėjui, siekiant tinkamai įvykdyti šį sandorį, iš rinkos reikia įsigyti prekių, paslaugų ar darbų, pvz., vidaus sandorio dėl darbų įvykdymui pardavėjui reikia įsigyti medžiagų ar įrenginių³⁹⁴.

Be sandorio šalių [VPI 10](#) straipsnio 1 dalyje įtvirtinti vadinamieji *Teckal*³⁹⁵ kriterijai:

- kontrolės kriterijus, t. y. pirmasis *Teckal* kriterijus, kad perkančioji organizacija kitą perkančiąją organizaciją kontroliuoja kaip savo pačios tarnybą ar struktūrinį padalinį;
- veiklos kriterijus, t. y. antrasis *Teckal* kriterijus, kad ne mažiau kaip 80 procentų perkančiosios organizacijos kuri yra pardavėjas, veiklos yra skirta kontroliuojančios perkančiosios organizacijos (pirkėjo) naudai;
- kontroliuojamoje perkančiojoje organizacijoje nėra tiesioginio privataus kapitalo dalyvavimo.

1.1. [VPI 10](#) straipsnio 1 dalies 1 punkte įtvirtintas kontrolės kriterijus

Kontrolės kriterijus suprantamas kaip reikalavimas, kad perkančioji organizacija kitą perkančiąją organizaciją kontroliuotų kaip savo pačios tarnybą ar struktūrinį padalinį, darydama lemiamą įtaką jos strateginiams tikslams ir reikšmingiems sprendimams, įskaitant sprendimus dėl: ilgalaikio turto investavimo, perleidimo, nuomos, įkeitimo, hipotekos; kitų ūkio subjektų akcijų įsigijimo arba perleidimo; teisės valdyti ūkio subjekto (subjektų) skyrius perdavimo ir pan. Tokia kontrolė gali būti vykdoma netiesiogiai, t. y. kontrolę gali vykdyti ir kitas juridinis asmuo, kurį patį tokiu pačiu būdu kontroliuoja perkančioji organizacija.

Taigi kontrolė gali būti vykdoma dviem būdais:

Direktyvos 2014/24/ES, o tik dar labiau padės pasiekti vienų iš pagrindinių jos tikslų užtikrinti skaidrumą ir konkurenciją viešuosiuose pirkimuose.

³⁹³ Reikalavimas abiem vidaus sandorio šalims būti perkančiosiomis organizacijomis yra nacionalinis reguliavimas, kuris yra griežtesnis nei ES teisės normose ar ESTT praktikoje įtvirtintos taisyklės.

³⁹⁴ ESTT 2017 m. spalio 5 d. sprendimas byloje *LitSpecMet*, [C-567/15](#).

³⁹⁵ ESTT 1999 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje *Teckal*, [C-107/98](#).

- tiesiogiai, kai pati kontroliuojanti perkančioji organizacija daro lemiamą įtaką kontroliuojamai perkančiajai organizacijai;

- netiesiogiai, kai kontroliuojanti perkančioji organizacija daro lemiamą įtaką kontroliuojamai perkančiajai organizacijai per kitą juridinį asmenį³⁹⁶. Kitaip sakant, susidaro kontrolės grandinė, kai kontroliuojanti perkančioji organizacija daro lemiamą įtaką juridiniam asmeniui, o tas juridinis asmuo atitinkamai daro lemiamą įtaką kontroliuojamai perkančiajai organizacijai.

Perkančiosios organizacijos kontrolei keliamas pagrindinis reikalavimas yra lemiamos įtakos kontroliuojamos perkančiosios organizacijos strateginiams tikslams ir reikšmingiems sprendimams darymas.

Atliekant šį vertinimą, reikia atsižvelgti į teisės aktų nuostatas ir atitinkamų faktinių aplinkybių visumą. Iš šio vertinimo turi išplaukti, kad perkančioji organizacija yra nuolat kontroliuojama kitos perkančiosios organizacijos, siekiant daryti įtaką šios organizacijos priimamiems sprendimams. Komentuojamais atvejais turi būti kontroliuojančios perkančiosios organizacijos galimybė daryti lemiamą įtaką kontroliuojamos perkančiosios organizacijos strateginiams tikslams bei svarbiems sprendimams³⁹⁷.

ESTT *Parking Brixen* byloje³⁹⁸ buvo analizuojamos faktinės aplinkybės, turinčios įtakos, kai sprendžiama dėl kontrolės kriterijaus egzistavimo. ESTT vertino, ar kontrolė buvo patikima. Argumentai, kurie pagrindė kontrolę: kontroliuojanti perkančioji organizacija perdavė turtą, vykdė valdymo patikrinimus, užtikrino nuostolių kompensavimą, skyrė daugumą valdybos narių. Argumentai, kurie pagrindė pakankamos kontrolės nebuvimą: vien teisė paskirti daugumą kontroliuojamos perkančiosios organizacijos valdybos narių nelaikoma pakankamu kontrolės ir lemiamos įtakos įrodymu. Dėl to, ESTT vertinimu papildomai turi būti vertinama aplinkybių visuma: kontroliuojamo subjekto steigimo tikslas, veiklos pobūdis ir klientai, galimi investuotojai ir įmonės veikla, valdybos įgaliojimai ir jų priklausomumas nuo kontroliuojančios perkančiosios organizacijos.

³⁹⁶ ESTT 2006 m. gegužės 11 d. sprendimas byloje *Carbotermo Consorzio Alisei*, [C-340/04](#).

³⁹⁷ ESTT 2005 m. spalio 13 d. sprendimas byloje *Parking Brixen*, [C-458/03](#).

³⁹⁸ ESTT 2005 m. spalio 13 d. sprendimas byloje *Parking Brixen*, [C-458/03](#). Faktinės bylos aplinkybės: pagal kontroliuojamos perkančiosios organizacijos įstatų 1 straipsnį ji buvo komunalinė organizacija, kurios speciali paskirtis buvo teikti viešodas ir integruotas vietines viešąsias paslaugas. Kontroliuojanti perkančioji organizacija nustatė bendras gaires, negrąžintinai perdavė kapitalą, garantavo galimų kontroliuojamos perkančiosios organizacijos sandorių kompensavimą, patikrino valdymo rezultatus ir atliko strateginį patikrinimą, ar kontroliuojama perkančioji organizacija turėjo būtiną savarankiškumą. Tačiau kontroliuojama perkančioji organizacija tapo rinkos subjektu, o dėl to kontroliuojančios perkančiosios organizacijos kontrolė tapo nepatikima. Tai patvirtina ir: a) kontroliuojamos perkančiosios organizacijos perorganizavimas į akcinę bendrovę ir šios įmonės rūšies pobūdis; b) bendrovės veiklos tikslo išplėtimas, nes ji pradėjo dirbti kitose naujose svarbiuose srityse, ypač asmenų ir prekių pervežimo bei informatikos ir telekomunikacijų srityse. Reikia pažymėti, kad bendrovė ir toliau vykdė įvairią veiklą, kurią anksčiau vykdė kontroliuojama perkančioji organizacija, visų pirma tokią, kaip antai vandens tiekimas ir nuotekų valymas, šilumos ir energijos tiekimas, atliekų šalinimas ir kelių statyba; c) privačias bendrovės atvėrimas kitoms investicijoms trumpam laikotarpiui; d) bendrovės veiklos srities išplėtimas: visos Italijos mastu ir į užsienį; e) valdybai paskirti svarbūs įgaliojimai praktiškai be jokios kontroliuojančios perkančiosios organizacijos valdymo organų kontrolės. Kontroliuojamos perkančiosios organizacijos įstatai, ypač jų 18 straipsnis, jai suteikė didelius įgaliojimus valdyti šią bendrovę, nes siekdama bendrovės tikslo ji turėjo teisę priimti bet kokią būtiną aktą. Be to, 18 straipsnyje nustatyta teisė pateikti iki 5 milijonų eurų vertės užstatą arba be išankstinio akcininkų susirinkimo sudaryti kitus sandorius rodo tai, kad ši bendrovė buvo labai savarankiška savo akcininkų atžvilgiu.

ESTT *Coditel Brabant* byloje³⁹⁹ nurodė, kad, siekiant nustatyti kontrolės kriterijų, reikėjo išnagrinėti tris aplinkybes:

- pirma, tai, kad privatus subjektas turėjo kontroliuojamos perkančiosios organizacijos kapitalą. ESTT nurodė, kad tai, jog tik valdžios subjektui (perkančiajai organizacijai) priklausė visas kontroliuojamos perkančiosios organizacijos kapitalas, iš principo gali reikšti, kad kontroliuojanti perkančioji organizacija šią bendrovę kontroliuoja analogiškai kaip savo tarnybas;

- antra, sprendimų priėmimo organų sudėtį. ESTT nurodė, kad tai, jog kontroliuojamos perkančiosios organizacijos sprendimų priėmimo organus sudaro jo narių, kontroliuojančių perkančiųjų organizacijų, atstovai, reiškia, kad šie subjektai kontroliuoja kontroliuojamos perkančiosios organizacijos sprendimų priėmimo organus ir taip gali daryti lemiamą įtaką jos strateginiams tikslams ir svarbiems sprendimams;

- trečia, kontroliuojamos perkančiosios organizacijos valdytojų tarybai suteiktų įgaliojimų apimtį (buvo matyti, kad kontroliuojamos perkančiosios organizacijos valdytojų taryba turėjo didžiausius įgaliojimus, būtent ji nustatė tarifus, todėl nuyktina, jog buvo kontrolė kontroliuojamos perkančiosios organizacijos atžvilgiu).

ESTT *Carbotermo* byloje⁴⁰⁰ nurodė, kad aplinkybė, kad perkančiajai organizacijai, vienai ar kartu su kitomis viešosios valdžios institucijomis priklausė visas bendrovės, su kuria sudaryta sutartis, kapitalas, parodė tikimybę, tačiau neuztikrino, kad ši perkančioji organizacija kontroliavo šią bendrovę analogiškai kaip savo tarnybas. ESTT konstatavo, kad vien kapitalo turėjimas įmonėje nėra pakankamas kontrolės kriterijaus įrodymas, o turi būti vertinamos teisės, kurias suteikia kapitalas įmonėje, bei jo teisė daryti kitą esminę įtaką.

ESTT *Asemfo* byloje⁴⁰¹ faktinės aplinkybės, turinčios įtakos, kai sprendžiama dėl kontrolės kriterijaus egzistavimo. Kontroliuojama perkančioji organizacija buvo valstybės įmonė, kurios kapitale galėjo dalyvauti ir autonominės sritys (Lietuvoje savivaldybių atitikmuo). Kontroliuojama perkančioji organizacija privalėjo vykdyti jos vykdomos veiklos srityje duotus valstybės centrinės administracijos, autonominių sričių bei pastarosioms priklausančių viešųjų organizacijų uždavymus ir neturėjo galimybės laisvai nustatyti savo veiklos įkainių. ESTT konstatavo, kad nurodymų vykdymas ir fiksuotų veiklos įkainių įtvirtinimas yra pakankami kontrolės kriterijaus įrodymai.

ESTT *Korhonen* byloje⁴⁰² taip pat buvo analizuojamos faktinės aplinkybės, turinčios įtakos, kai sprendžiama dėl kontrolės kriterijaus egzistavimo. ESTT nurodė, kad kontrolės kriterijus nepriklauso nuo to, ar visa įmonės veikla skirta išimtinai tik kontroliuojančios

³⁹⁹ ESTT 2008 m. rugsėjo 13 d. sprendimas byloje *Coditel Brabant*, [C-324/07](#).

⁴⁰⁰ ESTT 2006 m. gegužės 11 d. sprendimas byloje *Carbotermo ir Consorzio Alise*, [C-340/04](#).

⁴⁰¹ ESTT 2007 m. balandžio 19 d. sprendimas byloje *Asociación Nacional de Empresas Forestales*, [C-295/05](#).

⁴⁰² ESTT 2003 m. gegužės 22 d. sprendimas byloje *Korhonen*, [C-18/01](#). Faktinės aplinkybės: pagrindinė įmonės veikla buvo nekilnojamojo turto pirkimas, pardavimas ir išperkamoji nuoma, turto priežiūros paslaugų ir kitų susijusių nekilnojamojo turto valdymui reikalingų paslaugų organizavimas ir tiekimas. Įmonės pagrindinėje byloje vykdoma veikla, tiksliau, buvo projektavimo ir statybos paslaugų, susijusių su kelių biurų pastatų ir daugiabučių automobilių stovėjimo aikštelių statyba, įsigijimas. Ši veikla vykdoma pagal miesto savivaldybės sprendimą įkurti jos teritorijoje technologinės plėtos centrą. Įmonė pareiškė ketinanti nusipirkti žemės iš miesto, kai sklypas bus išdalinamas, ir suteikti naujai pastatytus pastatus technologijų įmonėms prieinamoje vietoje, jos veiklą iš tikrųjų gali patenkinti bendrojo intereso poreikius. Įsigydama projektavimo ir statybos paslaugas, susijusias su biurų pastatų statyba, įmonė veikia ne tik individualių, tiesiogiai su šiuo projektu susijusių įmonių, bet ir miesto interesų labui.

perkančiosios organizacijos poreikiams, ar gali būti ir kiti tikslai, svarbus yra pagrindinis įmonės veiklos tikslas, siekiant nustatyti vidaus sandoriui teisiškai reikšmingą sąsają.

1.2. VPI 10 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtintas veiklos kriterijus

Veiklos (antrasis *Teckal*) kriterijus suprantamas kaip reikalavimas, kad per paskutinius trejus finansinius metus kontroliuojamos perkančiosios organizacijos daugiau kaip 80 procentų gautų vidutinių pajamų iš pirkimo-pardavimo sutarčių sudarytų pajamos, gautos iš sutarčių, sudarytų su kontroliuojančia perkančiąja organizacija ar su juridiniais asmenimis, kuriuos kontroliuoja ta perkančioji organizacija, ir skirtų jos (jų) poreikiams tenkinti ar funkcijoms atlikti. Jeigu kontroliuojama perkančioji organizacija vykdė veiklą trumpiau kaip trejus finansinius metus, tai atitinkami rezultatai turi būti numatyti pagal jos veiklos planus.

Tam, kad būtų konstatuotas veiklos kriterijus turi būti nustatytos šios sąlygos kartu:

- kiekybinė sąlyga, t. y. kontroliuojamos perkančiosios organizacijos vidutinės pajamos iš sutarčių, sudarytų su kontroliuojančia perkančiąja organizacija ar su juridiniais asmenimis, kuriuos kontroliuoja ta perkančioji organizacija, ir skirtų jos (jų) poreikiams tenkinti ar funkcijoms atlikti, turi būti *ne mažesnės kaip 80 procentų visų vidutinių metinių pajamų*.

Kiekybinis skaičiavimas atliekamas:

- apskaičiuojamos visos kontroliuojamos perkančiosios organizacijos paskutinių trejų finansinių metų (jeigu veikla vykdoma trumpiau, skaičiuojami visos veiklos terminas) pajamos;

- apskaičiuojamos kontroliuojamos perkančiosios organizacijos paskutinių trejų finansinių metų (jeigu veikla vykdoma trumpiau, skaičiuojami visos veiklos terminas) pajamos gautos iš sutarčių, sudarytų su kontroliuojančia perkančiąja organizacija ar su juridiniais asmenimis, kuriuos kontroliuoja ta perkančioji organizacija, ir skirtų jos (jų) poreikiams tenkinti ar funkcijoms atlikti;

- apskaičiuojamas tiek visų pajamų, tiek konkrečių vertinamų pajamų vidurkis per trejus metus;

- palyginamas visų pajamų vidurkis su konkrečių vertinamų pajamų vidurkiu ir nustatomas santykis. Tai yra reikšminga, jei per pastarųjų trejų metų laikotarpį tam tikru metu aptariamų kontroliuojamos perkančiosios organizacijos pajamų struktūra keitėsi, svarbu, kad vidutinė pajamų dalis kontroliuojančios perkančiosios organizacijos ar jos kontroliuojamų subjektų naudai per trejus metus viršijo 80 procentų dalį.

- kokybinis kriterijus. Tokia kontroliuojama perkančioji organizacija didžiąją veiklos dalį turi vykdyti kartu su perkančiąja organizacija, kuri ją valdo, t. y. įmonė turi veikti savo tiekojo dalininko naudai, o (sutartiniai) santykiai su trečiaisiais asmenimis nėra reikšmingi. Kontroliuojama perkančioji organizacija turi būti anksčiau sudariusi sutartis su kontroliuojančia perkančiąja organizacija ar šios perkančiosios organizacijos kontroliuojamais kitais juridiniais asmenimis. Sudarytų sutarčių objektas turi tenkinti kontroliuojančios perkančiosios organizacijos ar jos kontroliuojamų juridinių asmenų poreikius arba sudarytų sutarčių objektas skirtas šių subjektų funkcijoms vykdyti.

Pavyzdys

Ekonomikos ir inovacijų ministerijos tikslai: formuoti konkurencingumo didinimo valstybės politiką – palankios aplinkos verslui kūrimo, smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros, geresnio reglamentavimo priemonių taikymo reguliuojant ūkio subjektų veiklą (administracinės ir kitos reguliavimo naštos mažinimo, teisės aktų supaprastinimo, teisinio reguliavimo kokybės gerinimo), verslo priežiūros, įmonių teisės, investicijų, eksporto skatinimo, technologijų, inovacijų, metrologijos, standartizacijos, akreditacijos, kosmoso, pramonės ir paslaugų plėtros. VšĮ „Versli Lietuva“ – Ekonomikos ir inovacijų ministerijos įsteigta agentūra, skatinanti verslumą, tvarią ir modernią verslo plėtrą, startuolių ekosistemą bei eksportą Lietuvoje⁴⁰³. Taigi, VšĮ „Versli Lietuva“ vykdoma veikla yra tiesiogiai skirta Ekonomikos ir inovacijų ministerijos poreikiams, tikslams tenkinti, nors nėra konkrečiai sudaromos sutartys tarp Ekonomikos ir inovacijų ministerijos bei VšĮ „Versli Lietuva“.

Kokybinis kriterijus nepriklauso⁴⁰⁴:

- nuo to, kas yra naudos gavėjas, t. y. kontroliuojanti perkančioji organizacija, jos kontroliuojamas juridinis asmuo, ar galutiniai vartotojai (naudotojai);
- nuo to, kas apmoka už teikiamą pirkimo objektą, t. y. kontroliuojanti perkančioji organizacija, jos kontroliuojamas juridinis asmuo, ar galutiniai vartotojai (naudotojai);
- nuo kontroliuojamos perkančiosios organizacijos veiklos teritorijos.

ESTT *Undis Servizi* byloje⁴⁰⁵ konstatavo, kad tais atvejais, kai įmonė vykdo veiklą ir sudaro sutartis su savivaldybėmis, kurios nėra įmonės steigėjos ar neturi jokios kontrolės įmonės atžvilgiu, gautos pajamos iš tokių sutarčių nepriskirtinos prie kokybinio kriterijaus, t. y. neįskaičiuojamos į nurodytą 80 procentų.

Kita vertus, jeigu sutartys sudaromos su vadinamąja „seserine“ įmone, t. y. kontroliuojančios perkančiosios organizacijos kontroliuojamais kitais juridiniais asmenimis, tuomet pajamos iš tokių sutarčių įskaičiuojamos į nurodytą 80 procentų.

VPI 10 straipsnio 1 dalies 2 punkte nėra ribojama pirkimo objekto apimtis, t. y. nėra ribojama, kokia veikla ir jos pajamos gali būti įskaičiuojami į 80 procentų vidutinių metinių pajamų, todėl laikytina, kad tai gali būti visų sektorių veikla⁴⁰⁶. Taip pat pažymėtina, kad įskaičiuojama ir veikla bei sutartys vykdytos kontroliuojančioms perkančiosioms organizacijoms, kol jos įgijo kontroliuojančios perkančiosios organizacijos statusą⁴⁰⁷.

1.3. VPI 10 straipsnio 1 dalies 3 punkte įtvirtintas tiesioginio privataus kapitalo dalyvavimo draudimo kriterijus

⁴⁰³ <http://www.verslilietuva.lt/apie-mus/kas-mes-esame/>.

⁴⁰⁴ Direktyvos 2014/24/ES preambulės 32-oji konstatuojamoji dalis, ESTT 2016 m. gruodžio 8 d. sprendimas byloje *Undis Servizi*, C-553/15.

⁴⁰⁵ ESTT 2016 m. gruodžio 8 d. sprendimas byloje *Undis Servizi*, C-553/15.

⁴⁰⁶ *Syrmicke, Michael, Vesterdorf*, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 266 psl.

⁴⁰⁷ ESTT 2016 m. gruodžio 8 d. sprendimas byloje *Undis Servizi*, C-553/15.

Šis kriterijus nėra tiesiogiai nurodytas ESTT *Teckal* byloje. Šio kriterijaus įtvirtinimas pagrįstas tuo, kad privataus subjekto dalyvavimas net ir 1 procentu kontroliuojamos perkančiosios organizacijos valdyje (kapitale) sukuria nepagrįstą konkurencinį pranašumą prieš kitus rinkos dalyvius, kadangi be konkurencinės procedūros suteikiama sutartis šiam subjektui⁴⁰⁸.

Taip pat yra numatoma išimtis iš [VPI](#) 10 straipsnio 1 dalies 3 punkte įtvirtinto kriterijaus, t. y. atsižvelgiant į specifines privalomas narystės pagrindu veikiančių viešųjų subjektų, pavyzdžiui, organizacijų, atsakingų už tam tikrų viešųjų paslaugų valdymą ar vykdymą, ypatybes, tai neturėtų būti taikoma tais atvejais, kai konkrečių privačių ekonominės veiklos vykdytojų dalyvavimas kontroliuojamojo juridinio asmens kapitale yra privalomas pagal Sutartis atitinkančią nacionalinės teisės akto nuostatą, su sąlyga, kad toks dalyvavimas nesuteikia kontrolės, teisės blokuoti ir nesuteikia lemiamos įtakos kontroliuojamojo juridinio asmens sprendimams⁴⁰⁹.

Tiesioginis kapitalo dalyvavimas turi būti suprantamas kaip tik tiesioginis dalyvavimas privačiomis lėšomis kontroliuojamajame juridiniame asmenyje. Dėl to, kai kontroliuojančiosios perkančiosios organizacijos kapitale yra privataus dalyvavimo, tai nekliudo skirti viešąsias sutartis kontroliuojamajam juridiniam asmeniui netaikant viešųjų pirkimų procedūrų, nes toks dalyvavimas neturi netiesioginio poveikio privačių ekonominės veiklos vykdytojų konkurencijai⁴¹⁰. Kitaip sakant, kriterijus taikomas tik kontroliuojamai perkančiajai organizacijai, bet ne kontroliuojančiai perkančiajai organizacijai.

Tiesioginis kapitalo dalyvavimas taip pat turi būti suprantamas taip, kad netiesioginis privataus kapitalo dalyvavimas yra leidžiamas. Netiesioginis privataus kapitalo dalyvavimas suprantamas kaip, pavyzdžiui, balsų turėjimas bendrovėje, kuri turi balsų kitoje bendrovėje ([Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo](#) 5 straipsnis).

2. [VPI](#) 10 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad vidaus sandoriai yra išimtis iš bendros taisyklės vykdyti viešojo pirkimo procedūras, todėl komentuojama teisės norma turi būti aiškinama siaurai⁴¹¹.

[VPI](#) 10 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos 2 išimtys ir jų sąlygos:

1) perkant viešojo pirkimo būdu būtų neįmanoma užtikrinti paslaugos teikimo nepertraukiamumo, geros kokybės ir prieinamumo arba

2) įsigyjamoms viešosios paslaugos, administruojamos vadovaujantis [Vietos savivaldos įstatymo](#) 9 straipsnio 3 dalimi.

ESTT *Irgita* byloje⁴¹² pažymėjo, kad vidaus sandorių sudarymas nėra privalomas netgi tuomet, kai situacija atitinka visas pirmiau minėtas vidaus sandorio sudarymo sąlygas (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 10 straipsnio 1 dalies komentarą*), perkančiosios organizacijos neprivalo tokio

⁴⁰⁸ [Direktivos 2014/24/ES](#) preambulės 32-oji konstatuojamoji dalis, ESTT 2014 m. birželio 19 d. sprendimas byloje *Centro Hospitalar de Setúbal EPE*, [C-574/12](#).

⁴⁰⁹ [Direktivos 2014/24/ES](#) preambulės 32-oji konstatuojamoji dalis.

⁴¹⁰ [Direktivos 2014/24/ES](#) preambulės 32-oji konstatuojamoji dalis.

⁴¹¹ ESTT 2016 m. gruodžio 8 d. sprendimas byloje *Undis Servizi*, [C-553/15](#); ESTT 2005 m. sausio 11 d. sprendimas byloje *Stadt Halle ir RPL Lochau*, [C-26/03](#).

⁴¹² ESTT 2019 m. spalio 3 d. sprendimas byloje *Irgita*, [C-285/18](#); 2020 m. vasario 6 d. nutartis byloje *Rieco*, [C-8/19](#)–[C-91/19](#).

sandorio sudaryti ir įstatymų leidėjas turi teisę sugriežtinti vidaus sandorių sudarymo kriterijus. Tai turi būti atliekama normas įtvirtinant aiškiai ir tiksliai teisės aktuose, kaip tai įtvirtinta [VPĮ](#) 10 straipsnio 2 dalyje.

[VPĮ](#) 10 straipsnio 2 dalies 1 punkto išimtis

Taigi, perkančioji organizacija, siekdama sudaryti vidaus sandorį, papildomai turi įvertinti šias aplinkybes visos ES bendrosios rinkos požiūriu (t. y. vertinti ne tik iš Lietuvoje, bet ir kitose ES valstybėse narėse veikiančių tiekėjų perspektyvos):

- jeigu būtų vykdomas viešasis pirkimas, nebūtų užtikrinamas paslaugų nepertraukiamumas. Kitaip sakant, pirkimo objekto specifiška yra susijusi su nepertraukiamu jo gavimu, galutiniai naudos gavėjai (vartotojai ar naudotojai) negali tam tikru periodu iki viešojo pirkimo sutarties sudarymo negauti pirkimo objekto. Šia sąlyga perkančioji organizacija negali pagrįsti pavėluoto viešojo pirkimo organizavimo, dėl kurio laiku nesudaroma viešojo pirkimo sutartis;
- jeigu būtų vykdomas viešasis pirkimas, nebūtų užtikrinama paslaugų kokybė. Kitaip sakant, paslaugų kokybė rinkoje yra tokia žema, kad tik perkančioji organizacija gali užtikrinti kokybiškos paslaugos suteikimą;
- jeigu būtų vykdomas viešasis pirkimas, nebūtų užtikrinamas paslaugų prieinamumas. Kitaip sakant, jeigu būtų sudaroma viešojo pirkimo sutartis yra tikimybė, kad vartotojai (naudotojai) būtų diskriminuojami, sudaromos kitos kliūtys gauti paslaugas, pavyzdžiui, paslaugos teikimo pagrindinė vieta pakeičiama ir tampa sudėtingas atvykimas gauti paslaugas (panaikinami skyriai arčiau vartotojų (naudotojų)).

[VPĮ](#) 10 straipsnio 2 dalies 2 punkto išimtis

[Vietos savivaldos įstatymo](#) 9 straipsnyje nustatyta, kad savivaldybė gali steigti naujus viešųjų paslaugų teikėjus ir (ar) [VPĮ](#) arba [PJ](#), arba [Koncesijų įstatymo](#) nustatyta tvarka pavesti viešosios paslaugos teikimą jau įsteigtam viešųjų paslaugų teikėjui, kai:

- 1) teikiamos vandens tiekimo, nuotekų valymo, šilumos tiekimo, atliekų tvarkymo, keleivių vežimo, teritorijų ir gatvių priežiūros ir tvarkymo, maitinimo švietimo, socialinės globos arba sveikatos priežiūros įstaigose paslaugos arba
- 2) teikiant viešąsias paslaugas turi būti valdomas ir naudojamas savivaldybių ar savivaldybių juridinių asmenų nekilnojamasis turtas ir kitas ūkio subjektas tokios paslaugos negalėtų teikti savo patalpose, arba
- 3) pagal [Vietos savivaldos įstatymo](#) 9¹ straipsnį steigiant naują juridinį asmenį ar pavedant vykdyti šios viešosios paslaugos teikimą, kuris yra ūkinė veikla, jau veikiančiai savivaldybės valdomai įmonei buvo gautas Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos sutikimas.

3. [VPĮ](#) 10 straipsnio 3 dalyje įtvirtintos vidaus sandorių viešinimo taisyklės.

VPI 10 straipsnio 3 dalyje įtvirtinti įpareigojimai perkančiosioms organizacijoms sudarančioms vidaus sandorius, sukurti sąlygas vidaus sandorių sudarymo priežiūrai, t. y.:

- perkančioji organizacija, tvirtindama VPI 26 straipsnio 1 dalyje nurodytus einamaisiais kalendoriniais metais planuojamų atlikti pirkimų planus, juose turi pateikti informaciją apie planuojamus atlikti VPI 10 straipsnyje nurodytus pirkimus (*detaliau žiūrėti VPI 26 straipsnio 1 dalies komentarą*). Kitaip sakant, perkančiosios organizacijos turi iš anksto išviešinti planuojamus vidaus sandorius. Tokiu būdu rinkos dalyviai gali patikrinti vidaus sandorio sudarymo sąlygas bei jų atitikimą VPI 10 straipsnio 2 dalies sąlygai.

- reikalauja iš tiekėjo, kad vykdant vidaus sandorius sąskaitos už įsigyjamas prekes, paslaugas ir darbus būtų teikiamos VPI 22 straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka (*detaliau žiūrėti VPI 22 straipsnio 3 dalies komentarą*), t. y. naudoti sistemą „e.sąskaita“ arba teikti sąskaitas faktūras, kurios atitinka nustatytus reikalavimus – Europos elektroninių sąskaitų faktūrų standartą, kurio nuoroda paskelbta EK 2017 m. spalio 16 d. įgyvendinimo sprendime (ES) [2017/1870](#) dėl nuorodos į Europos elektroninių sąskaitų faktūrų standartą ir sintaksių sąrašo paskelbimo pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2014/55/ES. Tokiu būdu gali būti prižiūrima, ar vidaus sandorio šalys nekeičia vidaus sandorio kainos, nemoka papildomų sumų be teisinio pagrindo.

- per 15 dienų nuo vidaus sandorio sudarymo ar nuo kiekvieno jo pakeitimo, bet ne vėliau kaip iki pirmojo mokėjimo pagal juos pradžios, CVP IS VPT nustatyta tvarka paskelbia sudarytą sutartį ir visus jos pakeitimus. VPT direktorius 2017 m. birželio 19 d. įsakymu Nr. [IS-91](#) patvirtino Informacijos viešinimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos aprašą, kurio 30 punkte nurodyta, kad pirkimo vykdytojas sudarytus vidaus sandorius viešina CVP IS ne vėliau kaip per 15 kalendorinių dienų nuo vidaus sandorio sudarymo, bet ne vėliau nei iki pirmojo mokėjimo pagal jį pradžios. Jei pirkimo vykdytojas keičia sudarytą vidaus sandorį, šie pakeitimai turi būti paskelbti CVP IS ne vėliau kaip per 15 kalendorinių dienų nuo atitinkamų pakeitimų atlikimo.

- per 30 dienų nuo ataskaitinių kalendorinių metų pabaigos VPT jos nustatyta tvarka pateikia visų per kalendorinius metus atliktų VPI 10 straipsnyje nurodytų pirkimų ataskaitą. Ataskaitų rengimo ir teikimo apraše nurodyta, kad perkančiosios organizacijos turi teikti metinę ataskaitą apie vidaus sandorius pagal Atn-3 formą.

4. VPI 10 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta taisyklė, kad VPI 10 straipsnio kriterijai, reikalavimai taikomi visu vidaus sandorio galiojimo laikotarpiu.

VPI 10 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta taisyklė reiškia, kad vidaus sandorio galiojimo laikotarpiu negali pasikeisti VPI 10 straipsnio 1 dalies kriterijai, pavyzdžiui, negali kontroliuojama perkančioji organizacija gauti tik 79 procentus vidutinių metinių pajamų iš veiklos kontroliuojamai perkančiajai organizacijai, negali kontroliuojamoje perkančiojoje organizacijoje atsirasti tiesioginio privataus kapitalo.

VPI 10 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta taisyklė taip pat reiškia, kad VPI 10 straipsnio 3 dalies reikalavimai dėl viešinimo ir vidaus sandorio vykdymo sąlygų taikomi visą vidaus sandorio laikotarpį, pavyzdžiui, negali šalys nuspręsti teikti popierines sąskaitas vietoj sąskaitų teikiamų per sistemą „e.sąskaita“.

5. [VPI](#) 10 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta išimtis, kai netgi esant visoms [VPI](#) 10 straipsnio 1 ir 2 dalies sąlygoms perkančiosios organizacijos negali sudaryti vidaus sandorių. Šis reguliavimas yra išimtinai nacionalinis.

[VPI](#) 10 straipsnio 5 dalyje įtvirtintas draudimas konkrečioms perkančiosioms organizacijoms sudaryti vidaus sandorius, t. y. valstybės įmonės, pavyzdžiui VĮ Registrų centras, akcinės bendrovės ir uždarnosios akcinės bendrovės, kuriose valstybei nuosavybės teise priklausančios akcijos suteikia daugiau kaip 1/2 balsų visuotiniame akcininkų susirinkime, pavyzdžiui, AB „Lietuvos geležinkeliai“.

Šiuo draudimu siekiama užtikrinti, kad nebūtų piktnaudžiaujama vidaus sandorių sudarymo galimybe, kadangi vidaus sandorių taikymas praktikoje sulaukia nemažai kritikos. Dėl vidaus sandorių gali sumažėti viešųjų pirkimų skaidrumas, konkurencija, efektyvumas (galimi pirkimai didesnėmis nei rinkos kainomis) ir tai lemtų neigiamas pasekmes vartotojų gerovei. Gali susidaryti prielaidos monopolijoms ir konkurencijos teisės pažeidimams, gali būti dirbtinai palaikomas neefektyviai veikiančių perkančiųjų organizacijų įsteigtų ir kontroliuojamų įmonių egzistavimas⁴¹³.

[VPI](#) 10 straipsnio 5 dalies atveju taip pat taikoma ESTT *Irgita* byloje⁴¹⁴ įtvirtinta teisės aiškinimo taisyklė, kad perkančiosios organizacijos neprivalo sudaryti vidaus sandorio, esant visoms jo sąlygoms, ir įstatymų leidėjas turi teisę suapribinti vidaus sandorių sudarymo kriterijus.

⁴¹³ [VPI aiškinamasis raštas](#).

⁴¹⁴ ESTT 2019 m. spalio 3 d. sprendimas byloje *Irgita*, [C-285/18](#).

11 straipsnis. Mišrūs pirkimai

- 1. Jeigu sudaroma mišri pirkimo sutartis, kurios pirkimo objekto atskiroms dalims taikomos skirtingos šio įstatymo nuostatos, vadovaujamasi šiomis taisyklėmis:**
 - 1) kai pirkimo objektas yra darbai kartu su paslaugomis ir (arba) prekėmis, taikomos šio įstatymo nuostatos, taikytinos pagrindinei mišrios pirkimo sutarties objekto daliai;**
 - 2) kai pirkimo objektas apima šio įstatymo 2 priede nurodytas paslaugas ir kitas paslaugas arba paslaugas ir prekes, taikomos šio įstatymo nuostatos, taikytinos mišrios pirkimo sutarties objekto daliai, kurios numatoma pirkimo vertė yra didžiausia, palyginti su kitomis to pirkimo dalimis.**
- 2. Jeigu dėl objektyvių priežasčių, susijusių su pirkimo objekto techninėmis ir (arba) ekonominėmis ypatybėmis, negali būti sudaromos atskiros pirkimo sutartys dėl pirkimo objekto, kurio daliai taikomos šio įstatymo nuostatos, o kitai daliai – kitų teisės aktų nuostatos, tokiame pirkime taikytinos teisės aktų nuostatos nustatomos atsižvelgiant į tai, kuri pirkimo sutarties objekto dalis yra pagrindinė.**
- 3. Jeigu objektyviai gali būti sudaromos atskiros pirkimo sutartys dėl pirkimo objekto, kurio daliai taikomos šio įstatymo nuostatos, o kitai daliai – kitų teisės aktų nuostatos, perkančioji organizacija gali sudaryti vieną pirkimo sutartį dėl viso pirkimo objekto arba sudaryti sutartis dėl kiekvienos pirkimo objekto dalies atskirai. Tuo atveju, kai perkančioji organizacija nusprendžia sudaryti:**
 - 1) pirkimo sutartis dėl atskirų pirkimo objekto dalių, sprendimas dėl šio įstatymo nuostatų taikymo priimamas dėl kiekvienos dalies atskirai, įvertinus atitinkamos pirkimo objekto dalies ypatybes;**
 - 2) mišrią pirkimo sutartį, tokiame pirkime, neatsižvelgiant į pirkimo vertę, taikomos šio įstatymo nuostatos, išskyrus šio įstatymo 13 straipsnyje nustatytus atvejus;**
 - 3) mišrią pirkimo sutartį dėl pirkimo objekto, turinčio prekių, paslaugų, darbų pirkimo ir koncesijų elementų, tokiame pirkime taikomos šio įstatymo nuostatos, jeigu pirkimo objekto dalies, kuriai taikytinos šio įstatymo nuostatos, numatoma pirkimo vertė viršija šio įstatymo 4 straipsnio 3 dalyje nurodytas mažos vertės pirkimo vertės ribas. Tačiau tais atvejais, kai pirkimo objekto dalies, kuriai taikytinos šio įstatymo nuostatos, numatoma pirkimo vertė yra mažesnė už šio įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje nurodytas tarptautinio pirkimo vertės ribas, o koncesijos objekto dalies, kuriai taikytinos Lietuvos Respublikos koncesijų įstatymo nuostatos, numatoma koncesijos vertė yra ne mažesnė už tarptautinės koncesijos vertės ribą, taip pat tais atvejais, kai pirkimo objekto dalies, kuriai taikytinos šio įstatymo nuostatos, numatoma pirkimo vertė yra lygi arba mažesnė už šio įstatymo 4 straipsnio 3 dalyje nurodytas mažos vertės pirkimo vertės ribas, tokie sutarčiai sudaryti taikomos Lietuvos Respublikos koncesijų įstatymo nuostatos.**
- 4. Jeigu sudaroma mišri pirkimo sutartis dėl pirkimo objekto, kurio daliai taikomos šio įstatymo nuostatos, o kitai daliai – Pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymo**

nuostatos, neatsižvelgiant į šio straipsnio 3 dalies nuostatas, taikomos Pirkimų atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų sritys perkančiųjų subjektų, įstatymo 20 ir 21 straipsnių nuostatos.

Komentuojamame [VPI](#) 11 straipsnyje⁴¹⁵ yra įtvirtintos viešųjų pirkimų taisyklės, kurios taikomos, kai sudaromos mišrios sutartys.

Mišrios sutartys – sutartys, turinčios kelių rūšių sutarčių elementų ([CK](#) 6, 156 straipsnio 3 dalis). Kitaip sakant, mišri sutartis nėra atskira viešųjų pirkimų sutarčių rūšis (kategorija), o tik atskirų pirkimo objekto sudedamųjų dalių, kaip visumos, įsigijimo sandoris. Toliau sutarčių sudarymas įprastinis civilinėje (sutarčių) teisėje.

Viešųjų pirkimų praktikoje, kai sutartis turi kelių rūšių sutarčių elementų (pavyzdžiui, prekių ir paslaugų, prekių ir darbų, paslaugų ir darbų), turi būti nustatoma, pagal kurio pirkimo objekto įsigijimui taikomas taisyklės bus organizuojamas viešasis pirkimas (pavyzdžiui, prekėms ar darbams taikomas taisyklės). Mišrių sutarčių instituto reguliavimo poreikis yra objektyvus, kadangi viešojo pirkimo procedūrai negali būti taikomos kelios taisyklės vienu metu. Aptariamas teisinis klausimas taip pat aktualus, kai sudaromos viešojo ir privataus sektorių partnerystės sutartys ar institucinės partnerystės sutartys, kai dalis sutarties objekto būna juridinio asmens steigimas, akcijų perleidimas ir kt.⁴¹⁶

[VPI](#) 11 straipsnio taisyklės turi esminės reikšmės dvi:

- santykio (taikytinumo) tarp [VPI](#) ir [VI](#) ar [Koncesijų įstatymo](#)⁴¹⁷;
- pirkimo vertės ribų; viešųjų pirkimų procedūrų pasirinkimo tais atvejais, kai pirkimo objektas yra sudėtinis ir jį sudaro iš esmės skirtingi objektai, pavyzdžiui, darbai ir paslaugos (pavyzdžiui, rangos darbai su darbo projekto parengimu ir kadastrinių bylų parengimu), įprastos paslaugos ir [VPI](#) 2 priede nurodytos paslaugos, prekės ir paslaugos (pavyzdžiui, automobilio įsigijimas ir jo techninės priežiūros paslaugos) ir kt.

1. [VPI](#) 11 straipsnio 1 dalis taikytina tiems atvejams, kai visos pirkimo objekto dalys patenka į [VPI](#) reguliavimą. Nepriklausomai nuo to, ar darbai, paslaugos ar prekės bus pripažinti pagrindine mišrios sutarties dalimi, vis tiek pirkimas bus vykdomas pagal [VPI](#).

[VPI](#) 11 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos dvi taisyklės, kuriomis vadovaujantis nustatomas pagrindinis mišraus pirkimo objektas.

[VPI](#) 11 straipsnio 1 dalies 1 punkte įtvirtinta *pagrindinio mišrios pirkimo sutarties objekto testas*. Šis testas taikomas, kai perkami darbai kartu su paslaugomis ir (arba) prekėmis. [VPI](#) neaprašo, kas yra „pagrindinė mišrios sutarties objekto dalis“, t. y. to nereglementuoja

⁴¹⁵ Komentuojamos [VPI](#) 11 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 3 straipsnio normas.

⁴¹⁶ Antrecka, Marta, *Institutionalised Public-Private Partnership as a Mixed Contract under the regime of the Directive 2014/24/EU*, EPPPL Nr. 3, 2014, 175-187 psl., ESTT 2010 m. gegužės 6 d. sprendimas sujungtose bylose *Club Hotel Loutraki AE ir kiti prieš Ethnico Symvoulia Radiotileorasis ir Ypourgos Epikrateias ir Aktor Anonymi Techniki Etaireia (Aktor ATE) prieš Ethnico Symvoulia Radiotileorasis*, [C-145/08](#) ir [C-149/08](#); 2010 m. gruodžio 22 d. sprendimas byloje *Mehiläinen Oy ir Terveystalo Healthcare Oy prieš Oulun kaupunki*, [C-215/09](#).

⁴¹⁷ [Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. Brussels Commentary on EU Public Procurement Law](#). Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 192 psl.

nei [VPI](#) 11 straipsnis, nei [Direktyvos 2014/24/ES](#) 3 straipsnis, todėl komentuojamos taisyklės taikymas glaudžiai susijęs su ESTT praktikoje pateiktais išaiškinimais⁴¹⁸.

Teismų praktikoje išskirta, kad perkančioji organizacija, prieš vykdydama pirkimą pagal konkrečias procedūras, turi nustatyti, kuris objektas yra pagrindinis, o kuris – šalutinis, skirtas „aptarnauti“ pagrindinį objektą⁴¹⁹.

Pagrindinio sutarties objekto testas atliekamas, be kita ko, atsižvelgiant į šiuos elementus, kurių sąrašas nėra baigtinis:

- koks yra pagrindinis viešo pirkimo sutarties sudarymo tikslas, pavyzdžiui, perkančioji organizacija siekia įsigyti prekes ar nusipirkti darbus, paslaugas;
- kaip detalai apibrėžiami konkretūs darbai, paslaugos;
- ar nustatytas atsiskaitymas už darbus, paslaugas;
- ar pagrindinis tiekėjas pats atliks darbus ir (arba) teks paslaugas, ar priešingai, samdys subrangovus, subtiekęs, subteikėjęs;
- koks numatomos vertės santykis⁴²⁰;
- ar galima įvykdyti sutartį be šalutinio objekto⁴²¹.

Nei vienas iš nurodytų kriterijų neturi pirmenybės, tačiau praktikoje nustatant pagrindinį mišrios sutarties objektą, dažniausiai vertinamas viešo pirkimo sutarties tikslas, tada papildomai vertinami kiti nurodyti kriterijai.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija siekia įsigyti mišrų pirkimo objektą, kurį sudaro darbai (pagrindinis pirkimo objektas) ir paslaugos, skirtos tinkamai pabaigti darbus. Darbų vertė yra 4 000 000 EUR (neviršija tarptautinės vertės ribų darbų pirkimams), paslaugų vertė – 250 000 EUR (viršija tarptautinės vertės ribas paslaugų pirkimams). Nepaisant to, kad paslaugų pirkimas atskirai turėtų būti vykdomas pagal tarptautinės vertės pirkimams skirtą reguliavimą, tačiau, kadangi tokiai mišriai sutarčiai taikytinas darbų pirkimų reguliavimas, o darbų vertė neviršija tarptautinės vertės ribų, bendras mišrus pirkimas vykdytinas pagal supaprastintų pirkimų taisyklės.

Pavyzdys

⁴¹⁸ Įskaitant ESTT 1989 m. gruodžio 5 d. sprendimą byloje *Komisija prieš Italiją*, [C-3/88](#); 1994 m. balandžio 19 d. sprendimą byloje *Gestión Hotelera Internacional*, [C-331/92](#); 2007 m. sausio 18 d. sprendimą byloje *Auroux ir kt.*, [C-20/05](#); 2008 m. vasario 21 d. sprendimą byloje *Komisija prieš Italiją*, [C-412/04](#); 2009 m. spalio 29 d. sprendimą byloje *Komisija prieš Vokietiją*, [C-536/07](#); 2014 m. liepos 10 d. sprendimą byloje *Impresa Pizzarotti & C. SpA prieš Comune di Bari ir kt.*, [C-213/13](#).

⁴¹⁹ ESTT 2008 m. vasario 21 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Italiją*, [C-412/04](#); [Arrowsmith, Sue, The Law of Public and Utilities Procurement Volume 1](#). London: Sweet & Maxwell, 2014 m., 445 psl.

⁴²⁰ ESTT 2008 m. vasario 21 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Italiją*, [C-412/04](#); [Arrowsmith, Sue, The Law of Public and Utilities Procurement Volume 1](#). London: Sweet & Maxwell, 2014 m., 445 psl.;

⁴²¹ Andrecka, Marta, *Institutionalised Public-Private Partnership as a Mixed Contract under the regime of the new Directive 2014/24/EU*, EPPPL Nr 3, 2014, 175-187 psl.

Perkančioji organizacija siekia įsigyti prekybos ir pramogų centro statybos darbus. Pirkimą sudarys:

- pastato ir automobilių stovėjimo aikštelės, įvažiavimo kelių statyba.*
- kiti darbai ir paslaugos, t. y. pirkimo laimėtojas taip pat turės nupirkti žemės sklypus, atlikti studijas, parengti projektavimo dokumentus, parengti ir pildyti tam tikrus buhalterijos ir valdymo dokumentus, atlikti lėšų paiešką, įgyvendinti efektyvias priemones siekiant užtikrinti darbo rezultatų pardavimą; užtikrinti bendrą projekto valdymą ir koordinavimą bei bendruomenės informavimą.*

ESTT tokioje situacijoje nustatė, kad šios paslaugos, t. y. žemės sklypų nupirkimas perkančiosios organizacijos naudai, studijų atlikimas, lėšų paieška, projekto valdymas ir koordinavimas bei bendruomenės informavimas, buvo dalis statybos darbų, todėl būtent darbų dalis buvo pripažinta pagrindine⁴²², o kitos dalys pripažintos tiesiogiai susijusiomis, „tarnaujančiomis“ pagrindinei daliai.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija siekia vykdyti pirkimą dėl mišraus pobūdžio sutarties sudarymo, kuris apima: susitarimą, pagal kurį perkančioji organizacija perleis 49 % patronuojamos bendrovės akcijų įmonei, kurią įsteigė laimėjęs konkurso dalyvis, susitarimą, pagal kurį įsteigta bendrovė įsipareigos įgyvendinti vystymo planą, kuris apims kazino patalpų pagerinimą ir jo veiklos licencijos teikiamų galimybių panaudojimą, pastatų kompleksui priklausančių dviejų viešbučių įrengimą ir atnaujinimą ir apie 280 hektarų ploto aplinkinių žemės sklypų sutvarkymą. Šių darbų vykdymas sudarys dalį kainos, kuri bus sumokėta už 49 % perkančiosios organizacijos dukterinės bendrovės akcijų įsigijimą, perkančiosios organizacijos ir įsteigtos įmonės susitarimą, kuriuo pastaroji įgys teisę paskirti perkančiosios organizacijos dukterinės bendrovės direktorių valdybos daugumą ir taip administruoti bendrovę, laikydamosi sutartyje įtvirtintų sąlygų, susitarimą, pagal kurį įsteigta įmonė užtikrins kazino valdymą už atlyginimą, kurį mokės perkančioji organizacija.

ESTT šią situaciją vertino taip, kad sutartis yra mišri ir apima, pirma, dalį, pagal kurią perkančioji organizacija perleis akcijas geriausią pasiūlymą pateikusiam dalyviui, – o toks susitarimas nepatenka į ES viešųjų pirkimų taisyklių taikymo sritį – ir, antra, sutartį dėl paslaugų su geriausią pasiūlymą pateikusiu dalyviu, kuris įsipareigoja valdyti kazino įmonę. ESTT konstatavo, kad pagrindinis mišrios sutarties dalykas buvo 49 % dukterinės bendrovės akcijų pardavimas geriausią pasiūlymą pateikusiam dalyviui, o šio sandorio darbų bei paslaugų dalis – nesvarbu, ar paslaugų dalis būtų viešasis paslaugų pirkimas, ar viešoji paslaugų koncepcija – buvo antraeilės, palyginti su pagrindiniu sutarties dalyku⁴²³. Taigi, tokiu atveju mišrios sutarties sudarymui nebuvo taikytinos viešuosius pirkimus reguliuojančios teisės normos.

⁴²² ESTT 2007 m. sausio 18 d. sprendimas byloje *Jean Auroux ir kiti prieš Commune de Roanne*. [C-220/05](#).

⁴²³ ESTT 2010 m. gegužės 6 d. sprendimas sujungtose bylose *Club Hotel Loutraki AE ir kiti prieš Ethnico Symvoulio Radiotileorasis ir Ypourgos Epikrateias ir Aktor Anonymi Techniki Etaireia (Aktor ATE) prieš Ethnico Symvoulio Radiotileorasis*, [C-145/08](#) ir C-149/08.

[VPI](#) 11 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtinta *didesnės numatomos pirkimo vertės taisyklė*. [VPI](#) 11 straipsnio 1 dalies 2 punkto taisyklė taikoma, kai pirkimo objektas apima bent du iš toliau nurodomų objektų:

- [VPI](#) 2 priede nurodytas paslaugas;
- paslaugas;
- prekes.

Numatomos pirkimo vertės skaičiavimo taisyklės įtvirtintos [VPI](#) 5 straipsnyje (detaliau žiūrėti [VPI](#) 5 straipsnio komentarą).

[VPI](#) 11 straipsnio 1 dalies 2 punkto taisyklės esmė yra ta, kad taikomas matematinis numatomų pirkimo verčių palyginimas. Apskaičiuojama kiekvienos mišrios sutarties objekto dalies numatoma pirkimo vertė (atskirai paslaugų, [VPI](#) 2 priede nurodytas paslaugų arba prekių) ir šios apskaičiuotos numatomos pirkimo vertės palyginimas tarpusavyje, vertinant, kuri iš jų yra didesnė.

Jeigu mišrią sutartį sudaro trys sudedamosios dalys: prekės, paslaugos ir [VPI](#) 2 priede nurodytos paslaugos, o prekių ir paslaugų kartu numatoma pirkimo vertė yra didesnė negu tik [VPI](#) 2 priede nurodytų paslaugų numatoma pirkimo vertė (*prekių numatoma pirkimo vertė + paslaugų numatoma pirkimo vertė > [VPI](#) 2 priede nurodytų paslaugų numatoma pirkimo vertė*), taikomos bendros [VPI](#) nuostatos, netaikomos išimties [VPI](#) 2 priede nurodytų paslaugų procedūroms⁴²⁴.

Išimtis iš [VPI](#) 11 straipsnio 1 dalies 2 punkto taisyklės – tais atvejais, kai perkamos prekės su jų sumontavimo (įrengimo) paslaugomis perkantioji organizacija turėtų pirkimą vertinti kaip prekių įsigijimą, t. y. taikyti pagrindines mišrios sutarties objekto dalies vertinimo kriterijų, o ne numatomos pirkimo vertės. LAT praktikoje buvo pasisakyta, kad prekės pirkimo sutarties sąvoka negali būti suprantama siaurai, nes jų pagaminimas, pristatymas, montavimas, diegimas ir kitos jų parengimo naudoti paslaugos taip pat įeina į prekių pirkimo sutarties sampratą (detaliau taip pat žiūrėti *prekių viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sampratą* [VPI](#) 2 straipsnio 26 dalies komentarą), todėl tokiais atvejais viešojo pirkimo sutartis netgi nebūtų laikoma mišria sutartimi, o būtų būtų prekių viešojo pirkimo-pardavimo sutartis⁴²⁵.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad tam tikrais atvejais prekių pirkimas su jų sumontavimu, ypač kai jos tampa integraliomis kito objekto dalimis, pagal įstatymą bus laikoma ne paslaugų suteikimu, o darbų atlikimu. [VPI](#) 2 straipsnio 7 dalies 1 punkte nurodyta, kad darbų pirkimo sutartis – viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, kurios dalykas yra darbai, susiję su [VPI](#) 1 priede išvardytomis veiklos sferomis, arba šie darbai ir jų projektavimo paslaugos, o [VPI](#) 1 priede, pavyzdžiui, nurodyta, kad darbais laikytini ne savos gamybos medinių langų įrengimas.

[VPI](#) 11 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatyta taisyklė labiausiai aktuali viešajam pirkimui tik tais atvejais, kai sprendžiama, ar [VPI](#) 2 priede nurodytos paslaugos laikytinos pagrindinėmis, kadangi tokiu atveju yra taikomos [VPI](#) nuostatos, lanksčiau reguliuojančios viešųjų pirkimų procedūras, pavyzdžiui, tarptautinės vertės riba yra 750 000 Eur, o ne 144 000 Eur (detaliau žiūrėti [VPI](#) 4 straipsnio komentarą), nėra pareigos skaidyti net ir tarptautinės

⁴²⁴ [A. Rowsmith, Sue, The Law of Public and Utilities Procurement Volume 1](#). London: Sweet & Maxwell, 2014 m., 444 psl.

⁴²⁵ LAT 2011 m. kovo 21 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. [3K-3-119/2011](#)

vertės pirkimų (*detales žiūrėti [VPI 28 straipsnio 1 dalies komentarą](#)), galimybė visais atvejais pasirinkti skelbiamų derybų būdą (*detales žiūrėti [VPI 63 straipsnio 2 dalies komentarą](#)*).*

Tais atvejais, kai vertinama paslaugų ir prekių numatoma pirkimo vertė, tuomet tinkamas pirkimo objekto nustatymas (kvalifikavimas) neturi reikšmės numatomai pirkimo vertei, nustatytai, atsižvelgiant į tai, kad tiek paslaugoms, tiek prekėms yra numatyta vienodo dydžio riba, nuo kurios turi būti vykdomas tarptautinės vertės pirkimas (*detales žiūrėti [VPI 4 straipsnio komentarą](#)*).

2. [VPI 11](#) straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinta pagrindinės mišrios pirkimo sutarties objekto dalies taisyklė tais atvejais, kai:

- perkančioji organizacija siekia sudaryti mišrią sutartį;
- ne visos pirkimo objekto dalys patenka į [VPI](#) reguliavimą, t. y. viena ar daugiau dalys atskirai galėtų būti perkamos pagal [VPI](#), o kita ar daugiau dalių atskirai galėtų būti perkamos pagal kitus teisės aktus.

Kitų teisės aktų baigtinis sąrašas nėra pateikiamas, tačiau gali būti:

- [PI](#);
- [Koncesijų įstatymas](#);
- [GPI](#);
- Reglamentas Nr. [1370/2007/EB](#) dėl keleivinio geležinkelių ir kelių transporto viešųjų paslaugų ir panaikinantį Tarybos reglamentus (EEB) Nr. 1191/69 ir (EEB) Nr. 1107/70;
- [Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas](#).
- pirkimo objekto dalys negali būti atskirtos į skirtingas sutartis dėl objektyvių priežasčių, susijusių su pirkimo objekto techninėmis ir (arba) ekonominėmis ypatybėmis.

Perkančiosios organizacijos turi nustatyti, ar dėl pirkimo objekto galima sudaryti atskiras sutartis, ar ne. Kiekvienam atskiram atveju turi būti nustatytos konkrečios, įrodymais pagrįstos priežastys nesudaryti atskirų sutarčių. Pačios perkančiosios organizacijos įsitikinimai ar numanomi ketinimai nėra pakankami įrodymai dėl pirkimo skaidymo (arba) neskaidymo į atskiras sutartis⁴²⁶. Todėl [VPI 11](#) straipsnio 2 dalyje įtvirtintos taisyklės aiškinamos siaurai, visos nustatytos sąlygos turi būti aiškiai pagrįstos objektyviais įrodymais, o ne tik perkančiosios organizacijos subjektyvia nuomone.

Poreikis sudaryti vieną sutartį gali iškilti tiek dėl techninio, tiek dėl ekonominio pobūdžio priežasčių⁴²⁷.

Techninio pobūdžio priežastis – pavyzdžiui, pagrįstas poreikis sudaryti vieną sutartį vieno pastato statybos atveju, jeigu viena to pastato dalis būtų numatyta tiesioginiam atnaujinamoms perkančiosios organizacijos naudojimui, o kita dalis būtų numatyta valdyti

⁴²⁶ ESTT 2010 m. gruodžio 22 d. sprendimas byloje *Mehiläinen ir Terveystalo Healthcare*, [C-215/09](#).

⁴²⁷ [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 11-oji konstatuojamoji dalis.

koncesijos pagrindu, pavyzdžiui, siekiant įrengti visuomenei skirtą požeminę automobilių stovėjimo aikštelę kuri yra neatskiriama pastato dalis.

Ekonominio pobūdžio priežastis – pavyzdžiui, vienos sutarties sudarymas pagrįstas dvigubos viešųjų pirkimų procedūros išvengimu, pavyzdžiui, institucinės partnerystės atveju nereikėtų pirma vykdyti privataus partnerio, kuris bus naujai kuriamo juridinio asmens partneris, atrankos ir tik tuomet vykdyti paslaugų koncesijos skyrimo procedūrą, kurioje įsteigtas juridinis asmuo turėtų varžytis su kitais ūkio subjektais (taip panašiant juridinio asmens steigimo tikslą)⁴²⁸.

Pavyzdys

Rangovas 2016 m. pateikė pasiūlymą Autobusų parkui, kuris yra perkančioji organizacija, dėl autobusų stoties modernizavimo projekto įgyvendinimo. Jame nurodė, kad ketina įsigyti žemės sklypą, kuris ribojasi su Autobusų parko naudojamu valstybinės žemės sklypu. Prašyme taip pat pažymėjo, kad Autobusų parko valdomos autobusų stoties būklė neatitiko šiuolaikinių reikalavimų, todėl reikalinga jos rekonstrukcija, o ją atliekant būtų tikslinga kartu įrengti prekybos paskirties patalpas, todėl Rangovas pasiūlė savo lėšomis atlikti stoties rekonstrukciją (suformuoti nekilnojamąjį statinį – modernią autobusų stotį su infrastruktūra ir prekybos paskirties statinį – prekybos centrą), taip pat suteikti finansinę paramą kitiems mieste esantiems rekreacijos ir poilsio objektams atnaujinti, pridėjo siūlomos sudaryti mainų sutarties projektą. Autobusų parkas nurodė, kad neturi finansinių galimybių savo lėšomis atlikti autobusų stoties rekonstrukciją. Mainų sutartimi susitariama: Autobusų parkas perleidžia dalį autobusų stoties pastato ir įgyja žemės sklypą, nustatomos sąlygos, pagal kurias Rangovas įsipareigoja atlikti autobusų stoties pastato rekonstrukciją ir suformuoti atskirus nekilnojamojo turto objektus (autobusų stotį ir prekybos centrą).

Sutarties šalys kvalifikavo šią sutartį mainų sutartimi. LAT tuo tarpu nustatė, kad sutartis yra mišri, turinti tiek mainų sutarties elementų, tiek kitų sutarčių (projektavimo ir rekonstravimo darbų, kurie reguliuojami VPI) elementų. Koncesijos sutarties elementai nebuvo LAT nustatyti, kadangi rangovo būsimos veiklos sritis nepatenka į Koncesijų įstatymo nustatytą koncesijų taikymo sritį, neatitinka koncesijų atlygintinumo ypatumų, Autobusų parkas nėra ūkio subjekto, galintis būti suteikiančiaja institucija⁴²⁹.

Dėl to prieš sudarant tokią sutartį būtina spręsti dėl sutarties dalių atskirtumo (galimybės atskirai vykdyti projektavimo ir darbų pirkimą pagal VPI) bei dėl pagrindinio sutarties objekto, jeigu būtų nuspręsta sudaryti vieną mišrią sutartį, t. y. ar mainų sutarties dalis yra pagrindinė, ar vis dėlto projektavimas ir rangos darbai yra pagrindinė sutarties objekto dalis.

Pavyzdys

⁴²⁸ Andrečka, Marta, *Institutionalised Public-Private Partnership as a Mixed Contract under the regime of the new Directive 2014/24/EU*, EPPPL Nr 3, 2014, 175-187 psl.; ESTT 2009 m. spalio 15 d. sprendimas byloje *Acosta*, C-196/08; 2010 m. gegužės 6 d. sprendimas sujungtose bylose *Club Hotel Loutraki ir kt.*, C-145/08 ir C-149/08.

⁴²⁹ LAT 2019 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-230-378/2019.

Perkančioji organizacija siekia įsigyti žaidimų patalpų įrengimo darbus ir veiklos vykdymą (koncesiją), kai kartu yra renovuojamas viešbučio pastatas. ESTT tokiu atveju buvo nustatyta, kad pagrindinis tikslas – veiklos vykdymas, o renovavimo ir įrengimo darbai buvo tik kaip priemonė pasiekti tikslą, todėl darbai nepripažinti pagrindiniu pirkimo objektu. Šiuo atveju nebuvo atsižvelgta į darbų ir paslaugų vertes, sprendžiant dėl pagrindinio objekto.⁴³⁰

3. [VPI](#) 11 straipsnio 3 dalyje yra nustatytos taisyklės, kai pirkimo objekto dalims taikomi skirtingi teisiniai reguliavimai ir kelios pirkimo dalys gali būti atskirtos sudarytos atskiros pirkimo sutartys.

[VPI](#) 11 straipsnio 3 dalyje yra išskirta perkančiosios organizacijos diskreција pasirinkti:

3.1. *[VPI](#) 11 straipsnio 3 dalies 1 punkte įtvirtinta perkančiosios organizacijos diskreција vykdyti atskirus pirkimus dėl kiekvienos pirkimo dalies⁴³¹.*

Kai perkančioji pasirenka vykdyti atskirus pirkimus dėl kiekvienos pirkimo dalies, perkančioji organizacija dėl kiekvienai pirkimo objekto daliai taikytinų teisės normų sprendžia atskirai, t. y. nustato taikyti [VPI](#) ar kitą teisės aktą.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija siekia išsinuomoti patalpas iš tiekėjų bei įsigyti paslaugas. Perkančioji organizacija nusprendė atskirti šias pirkimo objekto dalis. Patalpų nuomos sutartis sudaroma, netaikant [VPI](#) pagal šio įstatymo 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą išimtį (detaliau žiūrėti [VPI](#) 6 straipsnio 1 dalies komentarą), o paslaugos pagal [VPI](#) nuostatas.

Kai yra priimamas sprendimas dėl tų pirkimo objekto dalių, kurioms taikomas [VPI](#), turi būti taip pat atsižvelgiama į [VPI](#) 11 straipsnio 1 dalies taisyklės (detaliau žiūrėti [VPI](#) 11 straipsnio 1 dalies komentarą).

3.2. *[VPI](#) 11 straipsnio 3 dalies 2 punkte įtvirtinta perkančiosios organizacijos diskreција vykdyti bendrą mišrų pirkimą dėl visų pirkimo objekto dalių.*

Kadangi [VPI](#) 11 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta, kad bent viena pirkimo objekto dalis yra reguliuojama [VPI](#), todėl ir visam mišriam pirkimui bus taikomas [VPI](#). Tokia taisyklė įtvirtinta, siekiant užtikrinti, kad perkančiosios organizacijos negalėtų išvengti viešųjų pirkimų teisinio reguliavimo⁴³² ir taikoma tiek supaprastintiems pirkimams (įskaitant mažos vertės pirkimus), tiek tarptautinės vertės pirkimams. Ši taisyklė taikoma tik tais atvejais, kai mišraus pirkimo objekto dalių įsigijimas reguliuojamas skirtingais teisės aktais:

[VPI](#) arba [PI](#), arba [Koncesijų įstatymo](#);

⁴³⁰ ESJT 1994 m. balančio 19 d. sprendimas byloje *Gestión Hotelera Internacional prieš Comunidad Autónoma de Canarias*, [C-331/92](#).

⁴³¹ [Dėktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 12 konstatuojamoji dalis.

⁴³² [Steinicke, Michael, Vesterdorf](#), Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 205 psl.

- kitais teisės aktais, pavyzdžiui, Reglamento Nr. [1370/2007/EB](#).

[VPI](#) 11 straipsnio 3 dalies 2 punkte nereguliuojamas [VPI](#), [PI](#) ir (arba) [Koncesijų įstatymo](#) santykis, kuris nustatomas atskirose komentuojamo straipsnio dalyse. Kitaip sakant, kai kyla poreikis pasirinkti tarp [VPI](#) ir [PI](#) arba tarp [VPI](#) ir [Koncesijų įstatymo](#), taikomi [VPI](#) 11 straipsnio 3 dalies 3 punktas; [VPI](#) 11 straipsnio 4 dalis.

Išimtis iš [VPI](#) 11 straipsnio 3 dalies 2 punkte nurodytos taisyklės taikyti [VPI](#) taip pat yra įtvirtinta [VPI](#) 13 straipsnyje, kuriame reglamentuojami mišrūs pirkimai, apimančys gynybos ar saugumo aspektus (*detačiau žiūrėti [VPI](#) 13 straipsnio komentarą*).

3.3. *[VPI](#) 11 straipsnio 3 dalies 3 punkte įtvirtinta perkamosios organizacijos diskrecija vykdyti bendrą mišrų pirkimą, kai pirkimo objekto dalys yra reguliuojamos tiek [VPI](#), tiek [Koncesijų įstatymo](#).*

Esant [VPI](#) ir [Koncesijų įstatymo](#) santykiui, pagrindinis objektas nustatomas pagal didesnės pirkimo objekto dalių numatomos pirkimo vertės taisyklę, kuri įtvirtinta [VPI](#) 11 straipsnio 1 dalies 2 punkte:

Taikomas VPI	Taikomas Koncesijų įstatymas
Taikomos VPI nuostatos, jeigu pirkimo objekto dalies, kuriai taikomas VPI , vertė viršija mažos vertės ribas (<i>detačiau žiūrėti VPI 4 straipsnio 3 dalies komentarą</i>).	Taikomos Koncesijų įstatymo nuostatos, kai yra šios alternatyvios sąlygos:
	- pirkimo objekto dalies, kuriai taikytinos VPI nuostatos, numatoma pirkimo vertė yra mažesnė už tarptautinio pirkimo vertės ribas (<i>detačiau žiūrėti VPI 4 straipsnio 1 dalies komentarą</i>), o koncesijos objekto dalies, kuriai taikytinos Koncesijų įstatymo nuostatos, numatoma koncesijos vertė yra ne mažesnė už tarptautinės koncesijos vertės ribą ⁴³³ ;
	- pirkimo objekto dalies, kuriai taikytinos VPI nuostatos, numatoma pirkimo vertė yra mažesnė už tarptautinio pirkimo vertės ribas (<i>detačiau žiūrėti VPI 4 straipsnio 1 dalies komentarą</i>), o koncesijos objekto dalies, kuriai taikytinos Koncesijų įstatymo nuostatos, numatoma koncesijos vertė yra ne mažesnė už tarptautinės koncesijos vertės ribą ⁴³⁴ ;

⁴³³ [Koncesijų įstatymo](#) 3 straipsnio 29 dalis, Europos Parlamento ir Tarybos 2014 m. vasario 26 d. direktyva [2014/23/ES](#) dėl koncesijos sutarčių suteikimo 8 straipsnio 1 dalis; Komisijos 2017 m. gruodžio 18 d. deleguotasis reglamentas (ES) [2017/2366](#) kuriuo iš dalies keičiamos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/23/ES nuostatos dėl vertės ribų, taikomų sudarant pirkimo sutartis - 5 548 000 EUR.

⁴³⁴ [Koncesijų įstatymo](#) 3 straipsnio 29 dalis, Europos Parlamento ir Tarybos 2014 m. vasario 26 d. direktyva [2014/23/ES](#) dėl koncesijos sutarčių suteikimo 8 straipsnio 1 dalis; Komisijos 2017 m. gruodžio 18 d. deleguotasis reglamentas (ES) [2017/2366](#), kuriuo iš dalies keičiamos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/23/ES nuostatos dėl vertės ribų, taikomų sudarant pirkimo sutartis - 5 548 000 EUR

	- taikomos Koncesijų įstatymo nuostatos, kai pirkimo objekto dalies, kuriai taikomas VPI , vertė neviršija mažos vertės ribos (detaliau žiūrėti VPI 4 straipsnio 3 dalies komentarą).

4. [VPI 11](#) straipsnio 4 dalyje yra nustatytos taisyklės dėl pirkimo vykdymo, esant santykiui tarp [VPI](#) ir [PI](#), t. y. nurodoma nukreipiančioji nuoroda į [PI 20](#) ir [21](#) straipsnius (detaliau žiūrėti [PI 20 ir 21 straipsnių komentarą](#)).

[PI 20](#) straipsnio 2 dalyje (detaliau žiūrėti [PI 20 straipsnio 2 dalies komentarą](#)) įtvirtintas analogiškas reguliavimas [VPI 11](#) straipsnio 2 dalies reguliavimui (detaliau žiūrėti [VPI 11 straipsnio 2 dalies komentarą](#)), t. y. jeigu dėl objektyvių priežasčių susijusių su pirkimo objekto techninėmis ir (arba) ekonominėmis ypatybėmis, gali būti sudaromos atskiros pirkimo sutartys dėl pirkimo objekto, kurio daliai taikomos [PI](#) nuostatos, o kitai daliai – kitų teisės aktų, pavyzdžiui, [VPI](#), taikoma pagrindinės pirkimo objekto dalies taisyklė, įtvirtinta [VPI 11](#) straipsnio 1 dalies 1 punkte (detaliau žiūrėti [VPI 11 straipsnio 1 dalies 1 punkto komentarą](#)). Kitaip sakant, turi būti nustatoma pagrindinė pirkimo objekto dalis ir, atsižvelgiant į tai, taikomas teisinis reguliavimas.

[PI 20](#) straipsnio 3 dalyje (detaliau žiūrėti [PI 20 straipsnio 3 dalies komentarą](#)), [21](#) straipsnio 1 dalyje (detaliau žiūrėti [PI 21 straipsnio 1 dalies komentarą](#)) įtvirtintas analogiškas reguliavimas [VPI 11](#) straipsnio 3 daliai (detaliau žiūrėti [VPI 11 straipsnio 3 dalies komentarą](#)) dėl pirkimo procedūrų pasirinkimo, kai dėl pirkimo objekto gali būti sudaromos atskiros sutartys, tačiau perkančioji organizacija nusprendžia sudaryti vieną sutartį.

[PI 21](#) straipsnio 3 dalyje (detaliau žiūrėti [PI 21 straipsnio 3 dalies komentarą](#)) įtvirtinta, kad sudarant vieną mišrią sutartį, kai dėl pirkimo objekto gali būti sudaromos atskiros sutartys, tačiau perkančioji organizacija nusprendžia sudaryti vieną sutartį, taikoma pagrindinės pirkimo objekto dalies taisyklė, įtvirtinta [VPI 11](#) straipsnio 1 dalies 1 punkte (detaliau žiūrėti [VPI 11 straipsnio 1 dalies 1 punkto komentarą](#)). Kitaip sakant, turi būti nustatoma pagrindinė pirkimo objekto dalis ir, atsižvelgiant į tai, taikomas atitinkamas teisinis režimas. [PI 21](#) straipsnio 4 dalies 1 punkte (detaliau žiūrėti [PI 21 straipsnio 4 dalies 1 punkto komentarą](#)) įtvirtinta, kad tais atvejais, kai neįmanoma taikyti [PI 21](#) straipsnio 3 dalyje įtvirtintos pagrindinės pirkimo objekto dalies taisyklės, tuomet taikomos [VPI](#) procedūros.

Taigi, yra trys alternatyvos:

1) taikomos [VPI](#) procedūros arba [PI](#) procedūros pagal pagrindinės pirkimo objekto dalies taisyklę (detaliau žiūrėti [PI 20](#) straipsnio 2 dalies, [PI 21](#) straipsnio 3 dalies, [VPI 11](#) straipsnio 1 dalies 1 punkto komentarą), arba

2) taikomos [VPI](#) procedūros (detaliau žiūrėti [PI 21](#) straipsnio 4 dalies 1 punkto komentarą).

12 straipsnis. Pirkimų, apimančių gynybos ir saugumo aspektus, ypatumai

1. Šio įstatymo reikalavimai taikomi pirkimams ir projekto konkursams, apimantiems gynybos ir saugumo aspektus, išskyrus pirkimus ir projekto konkursus, kuriems:
 - 1) taikomas Viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymas;
 - 2) Viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymas netaikomas vadovaujantis Viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymo 3 straipsnio nuostatomis.
2. Šio įstatymo reikalavimai netaikomi gynybos ir saugumo aspektus apimantiems pirkimams ir projekto konkursams, išskyrus pirkimus ir projekto konkursus, kuriems netaikomos išimtys pagal šio straipsnio 1 dalį, kai atliekant pirkimo procedūras ir projekto konkursus:
 - 1) esminių valstybės saugumo interesų neįmanoma apsaugoti kitomis priemonėmis (pavyzdžiui, siekiama apsaugoti informacijos konfidencialių pobūdį) negu šio įstatymo reikalavimų netaikymas;
 - 2) perkančioji organizacija turėtų atskleisti informaciją, kurios atskleidimas pažeistų esminius valstybės saugumo interesus.
3. Šio įstatymo reikalavimai netaikomi, kai pirkimas, pirkimo sutarties vykdymas ar projekto konkursas yra pripažįstamas slaptu arba jiems valstybės saugumo aspektus reglamentuojančiuose įstatymuose ir jų įgyvendinamuosiuose teisės aktuose taikomi specialūs saugumo reikalavimai ir jeigu atitinkamų esminių valstybės saugumo interesų negalima apsaugoti kitomis priemonėmis negu šio įstatymo reikalavimų netaikymas.
4. Sprendimą dėl šio straipsnio 2 ir 3 dalyse nurodytų pirkimų atlikimo priima Lietuvos Respublikos Vyriausybė.

Komentuojamo [VPI](#) 12 straipsnyje⁴³⁵ yra nustatyta išimtis netaikyti [VPI](#) reikalavimų perkančiojo subjekto pirkimams ir projekto konkursams⁴³⁶, apimantiems gynybos ir saugumo aspektus tais atvejais, kai egzistuoja straipsnyje nurodytos išimtys. Kaip ir kiekviena teisės norma, kurioje nustatyta išimtis, viešųjų pirkimų procedūrų taikymo, taip ir [VPI](#) 12 straipsnio nuostatos turi būti aiškinamos siaurinamai, o aplinkybės, dėl kurių perkantysis subjektas taiko komentuojamą išimtį, turi įrodyti pats perkantysis subjektas.

Kiekviena valstybės narė išlieka išimtinai atsakinga visų pirma už savo nacionalinį saugumą tiek gynybos, tiek saugumo srityje⁴³⁷. Gynybos ir saugumo įranga yra nepaprastai svarbi valstybių tautų saugumui bei suverenumui ir ES autonomiškumui. Gynybos ir saugumo srities prekių bei paslaugų įsigijimai dažnai yra viena jautriausių valstybės įgyvendinamų funkcijų sričių. Dėl šių priežasčių vykdomiems pirkimams keliami ypatingi reikalavimai, ypač

⁴³⁵ Komentuojamos [VPI](#) 12 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 15 straipsnio nuostatas.

⁴³⁶ Paminėtina, kad [GPI](#) nėra įtvirtintos galimybės vykdyti projekto konkursus, todėl nepaisant to, jog [VPI](#) 12 straipsnyje yra įtvirtintas nukreipimas projekto konkursus vykdyti pagal [GPI](#), tačiau tokia galimybė neįmanoma. Dėl šios priežasties projekto konkursai turi būti vykdomi pagal [VPI](#) taisykles ir tvarką.

⁴³⁷ [SESV](#) 346 straipsnis ir [Direktyvos 2009/81/EB](#) preambulės 1-oji konstatuojamoji dalis. Apie [SESV](#) 346 straipsnio numatytas išimtis ir jų taikymo sąlygas detaliau žiūrėti [VPI](#) 1 straipsnio 4 dalies komentarą.

tiekimo patikimumo ir informacijos saugumo aspektais. Šie reikalavimai yra svarbūs perkant ginkluotosioms pajėgoms skirtus ginklus, šaudmenis ir karinės paskirties medžiagas (bei tiesiogiai su jais susijusias paslaugas ir darbus).

1. [VPI](#) 12 straipsnio 1 dalyje nustatyti du atvejai, kuomet perkančiųjų subjektų pirkimams ir projekto konkursams, apimantiems gynybos ir saugumo aspektus, yra netaikomi [VPI](#) nustatyti reikalavimai (vadinasi, nesant nurodytų sąlygų, [VPI](#) taikomas):

- 1) pirkimas (ir projekto konkursas) turi būti atliekamas vadovaujantis [GPI](#) arba
- 2) pirkimui yra taikomos [GPI](#) 3 straipsnyje nustatytos išimtys.

[GPI](#) 2 straipsnyje nustatyta, kad perkančiųjų subjektų pirkimas apibrėžiamas kaip apimantis gynybos ir saugumo aspektus, jei pirkimo objektas yra:

1) karinė įranga, įrašyta į Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos⁴³⁸ tvirtinamą Bendrąjį karinės įrangos sąrašą arba priskirtina bent vienam iš produktų tipų, išvardytų Europos ekonominės bendrijos Tarybos 1958 m. balandžio 15 d. sprendimu 255/58 patvirtintame Ginklų, amunicijos ir karinių medžiagų sąraše;

2) jautri įranga;

3) nurodytos karinės įrangos arba jautrios įrangos detalės, sudedamosios dalys ir (arba) jų mazgai;

4) darbai, prekės ir paslaugos, tiesiogiai susiję su nurodyta įranga ir perkami bet kuriuo šios įrangos gyvavimo ciklo etapu;

5) išskirtinai kariniams tikslams perkami darbai ir paslaugos;

6) jautrūs darbai ir jautrios paslaugos.

Dėl to perkančiųjų subjektų atliekami pirkimai, kurie apima [GPI](#) 2 straipsnyje apibrėžtus pirkimo objektus arba šių objektų įsigijimui turi būti taikomos kitos procedūros kaip yra nustatyta [GPI](#) 3 straipsnyje, negali būti vykdomi vadovaujantis [VPI](#) reikalavimais.

2. [VPI](#) 12 straipsnio 2 ir 3 dalyse yra nustatyti atvejai, kuomet perkančiojo subjekto pirkimams, apimantiems gynybos ir saugumo aspektus bei nepatenkantiems į [GPI](#) reguliavimo sritį, papildomai nustatyta [VPI](#) netaikymo išimtys:

1) esminių valstybės saugomų interesų neįmanoma apsaugoti kitomis priemonėmis (pavyzdžiui, siekiama apsaugoti konfidencialią informaciją), arba

2) pirkimo metu perkantysis subjektas turėtų atskleisti informaciją, kurios atskleidimas pažeistų esminius valstybės saugumo interesus, arba

3) pirkimas, pirkimo sutarties vykdymas yra pripažįstamas slaptu arba jiems valstybės saugumo aspektus reglamentuojančiuose įstatymuose ir jų įgyvendinamuosiuose teisės aktuose taikomi specialūs saugumo reikalavimai ir jei atitinkamų esminių valstybės saugumo interesų negalima apsaugoti kitomis priemonėmis [VPI](#) negu reikalavimų netaikymas,

⁴³⁸ Krašto apsaugos ministro 2009 m. gruodžio 29 d. įsakymas Nr. V-1216 „Dėl bendrojo karinės įrangos sąrašo patvirtinimo“.

tuomet pirkimas gali būti atliekamas pagal specialias procedūras, kurias yra įgaliota priimti Vyriausybė ([VPI](#) 12 straipsnio 4 dalis).

Ši [VPI](#) 22 straipsnio 2 ir 3 dalyse nustatyta išimtis turėtų būti suprantama, atsižvelgiant į pristatytą ES valstybių narių išimtinę atsakomybę dėl nacionalinio saugumo ir gynybos klausimų. Šiame kontekste pažymėtina, kad [Direktyvos 2009/81/EB](#) preambles 16-oje konstatuojamojoje dalyje akcentuojama, jog jokia ES teisės nuostata neturėtų drausti nustatyti ar taikyti priemonės, kurios būtų laikomos būtinomis pagal [SESV](#) nuostatas teisėtai pripažintų interesų apsaugai. Tai pirmiausia reiškia, kad viešo pirkimo sutarčių sudarymui galima daryti išimtis, jeigu tai daroma visuomenės saugumo tikslais arba jeigu tai būtina siekiant apsaugoti esminius valstybės saugumo interesus. Tai gali būti sutartys gynybos ar saugumo srityse, kurios reikalauja tokio ypatingo tiekimo reikalavimų saugumo arba kurios yra tokios slaptos ir (arba) svarbios nacionaliniam suverenumui, kad netgi specialių [GPI](#) nuostatų nepakanka, jog būtų užtikrinti valstybių narių esminiai saugumo interesai, už kurių apibrėžtį atsakingos tik pačios valstybės (pavyzdžiui, Pirkimų susijusių su žvalgybinio pobūdžio veikla, tvarkos apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. kovo 18 d. nutarimu Nr. 282, nustatyta specialioji žvalgybos institucijų, kriminalinės žvalgybos pagrindinių institucijų ar Lietuvos kriminalinės policijos biuro atliekamų prekių, paslaugų ir darbų pirkimų, susijusių su žvalgybinio pobūdžio veikla (žvalgyba, kontržvalgyba, kriminaline žvalgyba), organizavimo ir vykdymo tvarką.).

Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos įstatymuose nėra pateikta esminių valstybės saugomų interesų sąvokos. [Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos įstatymo](#) 2 straipsnio 7 dalyje nacionalinio saugumo interesai yra apibrėžiami kaip saugomi gyvybiniai ir pirmaeiliai valstybės saugumo interesai, kaip jie suprantami [Nacionalinio saugumo strategijoje](#), transeuropinės infrastruktūros plėtra bei Lietuvos Respublikos įstatymuose įtvirtinti esminiai visuomenės interesai, įskaitant svarbiausių bendrus interesus atitinkančių paslaugų teikimo tikslus.

Siekiant įvertinti, ar konkretūs interesai galėtų būti priskiriami prie esminių valstybės saugomų interesų, tikslinga atsižvelgti į [VTPI](#) 7 straipsnio 1 dalyje pateiktą sąrašą duomenų ir informacijos, kuri yra priskiriama valstybės paslaptims: detalūs duomenys apie valstybės gynybos rezervą ir suvestiniai detalūs duomenys apie mobilizacinį materialinių išteklių rezervą; detalūs duomenys apie valstybės gynybai naudojamą oro erdvės stebėjimo ir kontrolės sistemą; detalūs duomenys apie naujas technologijas, mokslinius tyrimus, bandymus ir jų rezultatus, turinčius ypatingą reikšmę valstybės interesams ir kt. Ar konkrečiu atveju pats pirkimas arba perkamos prekės, paslaugos ir darbai turėtų būti įslaptinami, sprendžia paslapčių subjektas⁴³⁹ ([VTPI](#) 6 straipsnio 2 dalis), kurio užduotims ir funkcijoms vykdyti ir yra reikalinga įsigyti prekių, paslaugų arba darbų.

Tačiau esminiai saugumo interesai ir galimybė taikyti komentuojamo [VPI](#) 12 straipsnio 2 dalies 1 punkte nustatytą išimtį, turėtų būti taikoma siaurai. Vien tik sprendimas įslaptinti perkamų prekių, paslaugų arba darbų technines savybes arba patį pirkimą, nėra pakankamas pagrindas taikyti [VPI](#) 12 straipsnio 2 dalyje nustatytą išimtį. Tik tais atvejais, kuomet

⁴³⁹ Paslapčių subjektu laikoma valstybės ir savivaldybės institucija, kurios veikla susijusi su informacijos įslaptinimu, išslaptinimu, įslaptintos informacijos naudojimu ir (ar) apsauga, tokiai institucijai pavaldi ar jos reguliavimo sričiai priskirta įstaiga, įmonė, kurioms suteiktas paslapčių subjekto statusas, pritarus Lietuvos Respublikos paslapčių apsaugos koordinavimo komisijai ([VTPI](#) 2 straipsnio 17 dalis).

įslaptintos informacijos arba esminių valstybės saugumo interesų negalima apsaugoti taikant [GPI](#) nustatytas taisykles, Vyriausybės sprendimu, galėtų būti taikomos specialios pirkimo procedūros.

Komentuojamo [VPI](#) 12 straipsnio 4 dalyje yra įtvirtinta Vyriausybės kompetencija priimti sprendimus dėl pirkimų, nustatytų [VPI](#) 12 straipsnio 2 ir 3 dalyse. Pažymėtina, kad komentuojama normoje nenurodyta, kokiais kriterijais remiantis ir kokias taisykles Vyriausybė privalo nustatyti, priimdama sprendimą taikyti šioje komentuojamo straipsnio dalyje įtvirtintą išimtį.

ESTT yra konstatavęs, kad visoms priemonėms, kurias valstybės narės priima laikydamosi teisėtų nacionalinio intereso reikalavimų, Bendrijos teisė nėra netaikoma vien todėl, kad jos yra susijusios su visuomenės apsauga ar nacionaline gynyba⁴⁴⁰. Dėl to Vyriausybei nėra suteikiama absoliuti diskrecija netaikyti [VPI](#) arba [GPI](#) nustatytų reikalavimų. Pažymėtina, kad tokių išimčių taikymas privalo būti proporcingas tikslams, kurių siekiama (*apie proporcingumo principo turinį žiūrėti detaliau [VPI](#) 17 straipsnio 1 dalies komentarą*), ir tokiu būdu neturėtų būti kliudoma laisvam prekių judėjimui ir laisvei teikti paslaugas.

Vyriausybės sprendimas turėtų būti pagrįstas įrodymais, kad vykdyti tokį išimtinį pirkimą yra neišvengiamai būtina ir gynybos ir saugumo interesų negalima užtikrinti atliekant pirkimą vadovaujantis [VPI](#) arba [GPI](#) nustatytomis taisyklėmis. ESTT yra pažymėjęs, kad sprendimas taikyti ES teisės išimtį turi būti pagrįstas įrodymais, kad toks sprendimas neviršija tokių išimtinių atvejų ribų⁴⁴¹. Nors [VPI](#) 12 straipsnio 4 dalyje nėra nustatyta, kokiais kriterijais remdamasi Vyriausybė turi teisę priimti sprendimą dėl [VPI](#) 12 straipsnio 2 ir 3 dalyse nurodytų pirkimų, tačiau kaip ir [GPI](#) 3 straipsnio 1 dalies 4 punkte aptariamu atveju, Vyriausybė sprendimą turėtų priimti tik gavusi ir įvertinusi perkančiojo subjekto pagrindimą dėl būtinumo taikyti išimtinės priemonės, siekiant įsigyti su esminiais valstybės saugumo interesais susijusias prekes, paslaugas arba darbus.

⁴⁴⁰ ESTT 2003 m. kovo 11 d. sprendimas byloje *Alexander Dory prieš Vokietiją*, [C-186/01](#).

⁴⁴¹ ESTT 1999 m. rugsėjo 16 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Ispaniją*, [C-414/97](#).

13 straipsnis. Mišrūs pirkimai, apimantys gynybos ar saugumo aspektus

1. Šio straipsnio nuostatos taikomos tais atvejais, kai sudaroma mišri pirkimo sutartis dėl pirkimo objekto, kurio daliai taikomos šio įstatymo nuostatos, o kitai daliai – Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 346 straipsnio arba Viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymo nuostatos.
2. Jeigu objektyviai gali būti sudaromos atskiros pirkimo sutartys dėl skirtingų pirkimo objekto dalių, perkančioji organizacija gali sudaryti vieną mišrią pirkimo sutartį dėl viso pirkimo objekto arba sudaryti pirkimo sutartis dėl kiekvienos pirkimo objekto dalies atskirai. Tuo atveju, kai perkančioji organizacija nusprendžia sudaryti:
 - 1) atskiras pirkimo sutartis dėl skirtingų pirkimo objekto dalių, sprendimas, kokio teisės akto nuostatas taikyti, priimamas dėl kiekvienos pirkimo sutarties atskirai, įvertinus atitinkamo pirkimo objekto ypatybes;
 - 2) mišrią pirkimo sutartį dėl viso pirkimo objekto, kurio daliai taikomos Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 346 straipsnio nuostatos, tokiam pirkimui šio įstatymo nuostatos netaikomos, jeigu mišrios pirkimo sutarties sudarymas pagrįstas objektyviomis priežastimis;
 - 3) mišrią pirkimo sutartį dėl viso pirkimo objekto, kurio daliai taikomos Viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymo nuostatos, tokiam pirkimui taikomos šiame punkte nurodyto įstatymo nuostatos, jeigu mišrios pirkimo sutarties sudarymas pagrįstas objektyviomis priežastimis. Ši nuostata taikoma atsižvelgiant į Viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatyme nustatytas pirkimo vertės ribas ir atvejus, kai Viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymo reikalavimai netaikomi;
 - 4) mišrią pirkimo sutartį, kuriai gali būti taikomos šios dalies 2 ir 3 punktų nuostatos, taikomos šios dalies 2 punkto nuostatos.
3. Pasirinkimo sudaryti mišrią pirkimo sutartį negali nulemti siekis išvengti šio įstatymo ir Viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymo nuostatų taikymo.
4. Jeigu dėl objektyvių priežasčių, susijusių su pirkimo objekto techninėmis ir (arba) ekonominėmis ypatybėmis, negali būti sudaromos atskiros pirkimo sutartys dėl pirkimo objekto, kurio daliai taikomos:
 - 1) Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 346 straipsnio nuostatos, tokiam pirkimui šio įstatymo nuostatos netaikomos;
 - 2) Viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymo nuostatos, tokiam pirkimui taikomos šiame punkte nurodyto įstatymo nuostatos.

[VPI](#) 13 straipsnis⁴⁴² reglamentuoja tuos atvejus, kai sudaroma mišri pirkimo sutartis, kuriai vienu metu taikytinos skirtingos teisės normos ir procedūros: vienai daliai [VPI](#), o kitai [SESV](#) 346 straipsnis (*detales apie [VPI](#) ir [SESV](#) taikymą žiūrėti [VPI](#) 1 straipsnio komentarą*) arba [GPI](#).

Pagrindinės mišrių sutarčių sudarymo, taip pat jų tinkamo teisinio kvalifikavimo taisyklės yra nustatytos [VPI](#) 11 straipsnyje (*detales žiūrėti [VPI](#) 11 straipsnio komentarą*), tačiau jos nėra taikomos sudarant mišrias sutartis, apimančias gynybos ir saugumo aspektus. Taigi, [VPI](#) 13 straipsnis yra specialusis [VPI](#) 11 straipsnio atžvilgiu. Nors komentuojamoje normoje nėra tiesiogiai nurodoma, kad mišraus pirkimo, apimančio gynybos ir saugumo aspektus, atveju [SESV](#) 346 straipsnyje nustatyti pirkimai arba pirkimai, atliekami vadovaujantis [GPI](#) nuostatomis, turi pirmenybę⁴⁴³, tačiau pastarojo teisinio reguliavimo pirmumas yra tiek įtvirtintas pačiame [SESV](#) 346 straipsnyje, tiek išplėskia iš [VPI](#) 13 straipsnio 4 dalyje įtvirtinto reglamentavimo (*detales žiūrėti [VPI](#) 13 straipsnio 4 dalies komentarą*).

1. [VPI](#) 13 straipsnio 1 dalis yra bendroji norma, kurioje apibrėžta [VPI](#) 13 straipsnio taikymo sritis, joje nurodyta, kad tais atvejais, kai perkančioji organizacija, planuodama pirkimą, nustato, kad dalis pirkimo objekto turi būti perkama vadovaujantis [VPI](#) nustatytais taisyklėmis, o kita dalis vadovaujantis [GPI](#) arba [SESV](#) 346 straipsnio nuostatomis, sprendžiant dėl mišrios sutarties sudarymo procedūrų, turi būti taikomos [VPI](#) 13 straipsnio 2–4 dalyse įtvirtintos taisyklės.

2. [VPI](#) 13 straipsnio 2 dalyje yra nustatyta, kad mišraus pirkimo, apimančio gynybos ir saugumo aspektus, atveju, perkančioji organizacija gali pasirinkti: (i) sudaryti vieną mišrią sutartį; (ii) sudaryti atskiras sutartis dėl kiekvienos pirkimo dalies atskirai.

Nors [VPI](#) 13 straipsnio 2 dalies formuluoatė „perkančioji organizacija gali“ suponuoja teisę perkančiajai organizacijai pasirinkti, ar sudaryti kelias atskiras sutartis, ar sudaryti vieną mišrią sutartį, tačiau tokia perkančiosios organizacijos pasirinkimo teisė nėra absoliuti. Ne tik [VPI](#) 13 straipsnio 2 dalyje, tačiau ir [VPI](#) 13 straipsnio 2 dalies 2 ir 3 punktuose yra nustatytas įpareigojimas perkančiajai organizacijai objektyviai pagrįsti mišrios sutarties dėl viso pirkimo objekto sudarymą⁴⁴⁴.

Perkančiosios organizacijos sprendimas sudaryti mišrią sutartį dėl viso pirkimo objekto turi būti pagrįstas objektyviais įrodymais, kad yra tikslinga sudaryti mišrią sutartį dėl viso pirkimo objekto.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija ketina įsigyti patalpų paprastojo remonto darbus. Vienoje iš remonuojamų patalpų yra sumontuota įslaptinta įranga. Patalpų remonto darbai turėtų būti

⁴⁴² Reglamentuojamos [VPI](#) 13 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 16 straipsnio nuostatas.

⁴⁴³ [Steincke, Michael, Vesterdorf](#), Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H. BECK, Hart publishing, 2018 m., 286 psl.

⁴⁴⁴ [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 11-ojoje ir 13-ojoje konstatuojamosiose dalyse yra paaiškinta, kad pareiga objektyviai pagrįsti mišrios sutarties dėl viso pirkimo objekto sudarymą, kildinama ir iš ESTT praktikos.

įsigijami vadovaujantis [VPI](#), o patalpų, kuriose yra sumontuota įslaptinta įranga, paprastojo remonto darbai turėtų būti įsigijami vadovaujantis [GPI](#). Tačiau numatomos remontuoti patalpos yra taip išdėstytos pastate, kad atskirai jas remontuoti yra neefektyvu, nes remonto metu reikalinga keisti bendrą, technologiškai neatskiriamą šildymo ir vėdinimo sistemą. Tokiu atveju, perkančioji organizacija, pasirengimo pirkimui metu, pagrindusi technologines priežastis, vadovaujantis [GPI](#) galėtų sudaryti vieną mišrią rangos sutartį dėl visu remonto darbų įsigijimo.

[VPI](#) nepateikta aplinkybių, kurios [VPI](#) 13 straipsnio 2 dalies prasme būtų pripažįstamos kaip objektyvios ir pateisinančios vienos mišrios sutarties sudarymą dėl skirtingų to paties pirkimo objekto dalių, sąrašo ar tokių aplinkybių nustatymo kriterijų. Sistemškai taikant įstatymo nuostatas, siekiant nustatyti, ar pirkimo objektas gali būti objektyviai skaidomas į atskiras pirkimo dalis, be kita ko, vadovautinasi pirkimo objekto skaidymo kriterijais, įtvirtintais [VPI](#) 28 straipsnyje (*detaliau apie pirkimo objekto skaidymą į dalis žiūrėti [VPI](#) 28 straipsnio komentarą*), ir juos aiškinančia teismų praktika

Pareiga objektyviai pagrįsti pirkimo objekto neskaidymą ar vienos mišrios sutarties sudarymą siejama su tikslu visais atvejais užtikrinti kaip įmanoma aukštesnį konkurencingumą. Pažymėtina, kad perkančiosios organizacijos pareiga visais atvejais užtikrinti, kad planuojant pirkimus ir jiems rengiantis nebūtų siekiama išvengti [VPI](#) nustatytos tvarkos taikymo ar būtų dirbtinai sumažinama konkurencija yra nustatyta ne tik [VPI](#) 13 straipsnio 3 dalyje, tačiau ir [VPI](#) 17 straipsnio 3 dalyje. Dėl to pareiga objektyviai pagrįsti mišrios sutarties sudarymą dėl viso pirkimo objekto yra skirta išvengti rizikos, kad perkančiosios organizacijos taikytų mažiau konkurencijai palankias teisės normas, kaip antai [GPI](#) arba apskritai siektų išvengti bendrai ES nustatytų viešųjų pirkimų taisyklių taikymo, pasinaudodamos [SESV](#) 346 straipsniu⁴⁴⁵. Be to, tiekėjų, galinčių sudaryti sutartis, kurioms taikomas [GPI](#) reguliavimas, yra potencialiai mažiau lyginant su bendrojo [VPI](#) reguliavimo sritimi, todėl mišrios sutarties sudarymas objektyviai mažina ūkio subjektų konkurenciją, dėl ko aptariama galimybė perkančiosios organizacijos turėtų naudotis tik išimtiniais atvejais.

[VPI](#) 13 straipsnio 2 dalies 1 punkte yra nustatyta taisyklė, kad tuo atveju, jei perkančioji organizacija nusprendžia sudaryti atskiras sutartis dėl skirtingų objekto dalių, tuomet sprendimas, kokio teisės akto nuostatas taikyti, priimamas dėl kiekvienos pirkimo sutarties atskirai.

Sprendimas sudaryti atskiras pirkimo sutartis dėl skirtingų objekto dalių (objektų) turėtų būti priimamas nuo pirkimo procedūrų pradžią (*detaliau apie pirkimo procedūrų pradžią žiūrėti [VPI](#) 26 straipsnio komentarą*). Perkančioji organizacija (pirkimo komisija ar pirkimo organizatorius), rengdamasi pirkimo vykdymui, pirmiausia turėtų įvertinti, ar sudėtinio pirkimo objekto dalys objektyviai gali būti skaidomos, jas įsigyjant pagal atskiras sutartis. Nustačius, kad pirkimo objektą galima skaidyti ir atskirų sutarčių sudarymas dėl pirkimo objekto ypatybių neturės įtakos sutarčių vykdymo aspektams, perkančioji organizacija turėtų vykdyti atskiras pirkimo procedūras arba skaidyti tą patį pirkimą į atskiras dalis ir sudaryti pirkimo sutartis dėl kiekvienos pirkimo objekto dalies atskirai.

⁴⁴⁵ [Steinicke, Michael, Vesterdorf](#), Peter L. [Brussels Commentary on EU Public Procurement Law](#). Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 203 psl.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, vykdydama kompiuterinės technikos su programine įranga pirkimą, nustatė, kad pirkimo dalys objektyviai gali būti atskirtos: kompiuterinė technika gali būti perkama vadovaujantis [VPI](#) nuostatomis, o programinė įranga – vadovaujantis [GPI](#) nuostatomis, tuomet šios atskiros dalys turėtų būti perkamos atskirai, vadovaujantis atitinkamo įstatymo reikalavimais.

Perkančioji organizacija pasirengimo pirkimui metu nustačiusi, kad pirkimo objektą iš esmės galima skaidyti, tačiau yra objektyvių priežasčių, kodėl yra būtina sudaryti vieną mišrią sutartį dėl visų atskirų pirkimo objekto dalių, turėtų taikyti [VPI](#) 12 straipsnio 2 dalies 2–4 punktuose nustatytas mišrių sutarčių sudarymo taisykles:

- Sudarant mišrią sutartį dėl viso pirkimo objekto, netaikyti [VPI](#) reikalavimų, jei pirkimo objekto daliai taikomos [SESV](#) 346 straipsnio nuostatos. Kitaip tariant, jei perkančioji organizacija nustato, kad bent viena pirkimo dalis gali būti perkama pagal [SESV](#) 346 straipsnį ir nusprendžia pirkimo į dalis neskaidyti, komentuojamos teisės normos pagrindu ji turi teisę apskritai netaikyti [VPI](#) ir visą pirkimo objektą (visą jo dalis) įsigyti išimtinai pagal [SESV](#) 346 straipsnį.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo karinės technikos, įskaitant jos atsarginių dalių, reikalingų technikos eksploatavimo pradžiai, įsigijimą. Vyriausybė, vadovaudamasi [VPI](#) 12 straipsnio 2 ir 4 dalimis, priėmė sprendimą vykdančią karinės technikos įsigijimą, netaikyti [VPI](#) ir [GPI](#) reikalavimų. Tarp atsarginių dalių yra ir tokių, galėtų būti įsigijamas ne tik iš karinės technikos pardavėjo, tačiau ir iš kitų tiekėjų vadovaujantis [GPI](#). Perkančioji organizacija nusprendė, kad nėra tikslinga atsarginių dalių įsigijimo skaidyti į atskirus modulius, nes pirminis atsarginių dalių komplektas yra reikalingas įsigijamos technikos naudojimo pradžiai, jos išbandymui, todėl nusprendė sudaryti vieną mišrią pirkimo sutartį dėl visų atskirų pirkimo objekto dalių, netaikydama [VPI](#) (arba) [GPI](#) reikalavimų.

- Sudarant mišrią pirkimo sutartį dėl viso pirkimo objekto, kurio daliai taikomos [GPI](#) nuostatos, netaikyti [GPI](#). Šiuo atveju perkančiajai organizacijai suteikiama teisė nesivadovauti [VPI](#), jeigu bent viena pirkimo objekto dalis gali būti perkama vadovaujantis [GPI](#) ir perkančioji organizacija nutaria neskaidyti pirkimo į dalis.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija įsigyja dvi transporto priemones: transporto priemonę, kurioje turi būti sumontuota įslaptinta ryšių įranga, ir transporto priemonę be papildomos ryšių įrangos. Abi transporto priemonės turi būti identiškos, kad jų negalėtų atskirti ir identifikuoti, kuri yra su įslaptinta ryšių įranga, o kuri – įprasta. Todėl yra būtina kartu pirkti transporto priemonę su įslaptinta ryšių įranga bei be įslaptintos ryšių įrangos. Atsižvelgiant į tai,

perkančioji organizacija nusprendė sudaryti mišrią pirkimo sutartį dėl visų pirkimo objekto dalių. Tokios mišrios sutarties sudarymui taikytinos [GPI](#) nuostatos.

[VPI](#) 13 straipsnio 2 dalies 3 punkte nustatyta mišrios sutarties sudarymo taisyklė turi būti taikoma atsižvelgiant į [GPI](#) numatytos pirkimo vertės skaičiavimo ribas. Tokio mišrios pirkimo atveju, apskaičiuojant pirkimo vertę, atskiros pirkimo objekto dalys, kurios perkamos pagal vieną mišrią sutartį, yra sumuojamos⁴⁴⁶.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo statybos darbų pirkimo procedūras. Atliekant dalį darbų, perkančioji organizacija turėtų atskleisti įslaptintą informaciją, todėl dalis pirkimo objekto, kurio vertė 1 000 000 (vienas milijonas) Eur turėtų būti perkama vadovaujantis [GPI](#), o darbai, kurie nėra susiję su įslaptintos informacijos atskleidimu, turėtų būti įsigijami vadovaujantis [VPI](#). Numatoma pastarųjų darbų vertė yra 5 000 000 (penki milijonai) Eur. Perkančioji organizacija nusprendė sudaryti vieną mišrią pirkimo sutartį dėl viso objekto ir pirkimą vykdyti vadovaujantis [GPI](#). Toks pirkimas turėtų būti laikomas tarptautiniu⁴⁴⁷, nes yra būtina sudėti atskirų dalių vertes.

[VPI](#) 13 straipsnio 2 dalies 3 punkte taip pat yra nustatyta mišrios sutarties sudarymo taisyklė, kai pirkimas yra vykdomas netaikant [GPI](#), vadovaujantis [GPI](#) 3 straipsnyje numatytomis išimtimis. Perkančioji organizacija, pasirengimo pirkimui metu, nustačiusi, kad dėl objektyviai pagrįstų priežasčių turi būti sudaroma mišri sutartis dėl pirkimo objekto, kurio viena dalis (dalys) turi būti perkama vadovaujantis [VPI](#), o kita dalis (dalys) vadovaujantis [GPI](#), mišrią sutartį dėl viso pirkimo objekto atskirų dalių sudaryti turėtų vadovaudamasis [GPI](#). Tačiau, jei tokiam pirkimui [GPI](#) būtų netaikomas [GPI](#) 3 straipsnyje nustatytais pagrindais, mišri sutartis dėl viso pirkimo objekto atskirų dalių turėtų būti sudaroma taikant specialiąsias pirkimo taisykles, nustatytas [GPI](#) 3 straipsnyje.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija ketina tarptautinių operacijų vietovėje įsigyti karinių vienetų naudojamos karinės technikos remonto ir priežiūros paslaugas. Viena transporto priemonė, kurią yra reikalinga remontuoti ir prižiūrėti, yra civilinės paskirties. Atsižvelgiant į saugumo situaciją tarptautinių operacijų vietovėje ir patikimų tiekėjų skaičių, objektyviai yra būtina sudaryti vieną mišrią sutartį dėl karių naudojamos karinės ir civilinės technikos remonto bei priežiūros. Kadangi pirkimams, atliekamiems trečiosiose valstybėse, įskaitant nekarinių prekių darbų ir paslaugų pirkimus logistikos tikslais ir susijusiems su Lietuvos kariuomenės karinių vienetų dislokavimu ne valstybėse narėse, kai prekės, paslaugos ar darbai perkami iš karinių operacijų zonoje įsisteigusiu tiekėju, [GPI](#) netaikomas, o pirkimas atliekamas pagal perkančiosios organizacijos patvirtintas taisykles ([GPI](#) 3 straipsnio 7 punktą), todėl

⁴⁴⁶ Numatomos viešojo pirkimo ir pirkimo vertės skaičiavimo metodikos, patvirtintos VPT direktoriaus 2017 m. birželio 27 d. įsakymu Nr. IS-94, 9 punktas.

⁴⁴⁷ Tarptautinio pirkimo vertės ribas, kurios galioja nuo 2018 m. sausio 1 d. galima rasti [čia](#).

perkančioji organizacija sudarydama mišrią sutartį dėl civilinės transporto priemonės ir karinės technikos remonto, netaiko [VPI](#) nuostatų, o pirkimą vykdo vadovaudamasi savo patvirtintomis taisyklėmis.

- Sudarant mišrią pirkimo sutartį, kuriai gali būti kartu taikomas [SESV](#) 346 straipsnis ir [GPI](#), netaikyti [VPI](#) ir [GPI](#) nuostatų. Šia [VPI](#) 13 straipsnio 2 dalies 3 punkto nuostata įgyvendinama valstybės nacionalinių saugumo ir gynybos interesų prioriteto prieš bendrąsias viešųjų pirkimų taisyklės principas (*detalesnė apie [VPI](#) ir [SESV](#) santykį žiūrėti [VPI](#) 1 ir 12 straipsnių komentaruose*). Dėl to tais atvejais, kai perkančioji organizacija pasirengimo pirkimo vykdymui metu nustato, kad to paties pirkimo objektui taikomos ir [SESV](#), ir [GPI](#) nuostatos bei objektyviai netikslinga sudaryti atskiras sutartis dėl to paties pirkimo objekto atskirų dalių, tuomet sudarant vieną mišrią sutartį, jos sudarymui taikytinos [SESV](#) 346 straipsnio nuostatos.

3. [VPI](#) 13 straipsnio 3 dalyje yra nustatyta taisyklė, draudžianti perkančiosioms organizacijoms naudotis [VPI](#) 13 straipsnyje įtvirtintomis šimtinių, siekiant išvengti [VPI](#) ir [GPI](#) taikymo. Ši norma yra bendrojo draudimo perkančiosioms organizacijoms planuojant ir vykdant pirkimus siekti išvengti viešųjų pirkimų taisyklių, įskaitant viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, taikymo, tąsa ([VPI](#) 13 straipsnio 3 dalis, [GPI](#) 3 straipsnio 2 dalis). [VPI](#) 13 straipsnio 3 dalyje nustatytas draudimas taikytinas tik pirkimams, atliekamiems [SESV](#) 346 straipsnio pagrindu (*detalesnė žiūrėti [VPI](#) 12 straipsnio komentare*).

4. [VPI](#) 13 straipsnio 4 dalyje yra nustatoma, kokiomis procedūromis remiantis, turėtų būti sudaromos mišrios sutartys, kurių objekto negalima atskirti dėl technologinių ir (arba) ekonominių priežasčių (*detalesnė apie ekonominius ir (arba) technologinius priežasčių nustatymą mišrių sutarčių atveju žiūrėti [VPI](#) 11 straipsnio 2 dalies komentare*). Mišrių sutarčių, apimančių gynybos ir saugumo aspektus, atveju nėra taikomos [VPI](#) 11 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatytos bendrosios mišriųjų sutarčių sudarymo taisyklės, kuriose įtvirtinta, kad pirkimui taikytinos teisės aktų nuostatos nustatomos, atsižvelgiant į tai, kuri pirkimo sutarties objekto dalis yra pagrindinė arba didžiausios vertės. [VPI](#) 13 straipsnio 4 dalyje yra įtvirtinta, kad visais atvejais, gynybos ir saugumo sritį reguliuojančios teisės normos turi pirmumą prieš įprastines viešojo pirkimo procedūras, t. y. jos yra specialiosios. Dėl to, tais atvejais, kai konkuruoja [VPI](#) ir [GPI](#), tuomet yra taikomos [GPI](#) normos, jei konkuruoja [GPI](#) ir [SESV](#) 346 straipsnio nuostatos, taikomas [SESV](#) 346 straipsnis.

Perkančioji organizacija vertindama, ar, vadovaujantis [VPI](#) 13 straipsnio 4 dalimi, turėtų būti sudaroma viena mišri pirkimo sutartis, turėtų atsižvelgti tik į ekonomines ir (arba) technologines priežastis. Įstatyme nenustatyta, kad galėtų būti vertinamos kitokio pobūdžio priežastys, kaip, pavyzdžiui, išsigijimo greitis, tiekimo patikimumas, tiekėjo patikimumas ir pan. Jei perkančioji organizacija nenustato ekonominių ir (arba) technologinių priežasčių, kurios lemia vienos mišrios sutarties sudarymo būtinybę, tačiau yra kitos priežastys, tuomet sprendžiant, ar turi būti sudaroma viena mišri sutartis ar kelios atskiros sutartys dėl atskirų pirkimo objekto dalių, turėtų būti vadovaujama [VPI](#) 13 straipsnio 2 ir 3 dalyse nustatytomis mišrių sutarčių sudarymo taisyklėmis.

14 straipsnis. Pagal tarptautines taisykles atliekami pirkimai, apimantys gynybos ir saugumo aspektus

1. Šio įstatymo reikalavimai netaikomi gynybos ir saugumo aspektus apimantiems pirkimams ir projekto konkursams, kuriuos perkančioji organizacija įpareigota atlikti pagal kitas procedūrinės taisyklės, nustatytas:
 - 1) tarptautiniu susitarimu ar sutartimi (ar jų dalimis) tarp Lietuvos Respublikos ir vienos ar daugiau trečiųjų šalių dėl prekių, paslaugų, darbų, skirtų bendram susitarimą ar sutartį pasirašiusių šalių projektui įgyvendinti ar naudoti, jeigu jie yra sudaryti laikantis Sutartyje dėl Europos Sąjungos veikimo nustatytų principų ir apie tokius pirkimus perkančioji organizacija praneša Europos Komisijai;
 - 2) tarptautiniu susitarimu ar sutartimi dėl karinių vienetų dislokavimo užsienio valstybėse, ir kurie yra susiję su valstybės narės ar trečiosios šalies įmonėmis;
 - 3) tarptautinių organizacijų.
2. Šio įstatymo reikalavimai netaikomi gynybos ir saugumo aspektus apimantiems pirkimams ir projekto konkursams, kuriuos perkančioji organizacija vykdo pagal tarptautinės organizacijos ar tarptautinės finansų institucijos nustatytas procedūrinės taisyklės ir kuriuos visiškai finansuoja tarptautinė organizacija ar tarptautinė finansų institucija. Tuo atveju, kai tarptautinė organizacija ar tarptautinė finansų institucija finansuoja didžiąją dalį pirkimų ir projekto konkursų, perkančioji organizacija ir šios institucijos sutaria dėl taikytinų procedūrinių taisyklių.

Komentuojamo [VPI](#) 14 straipsnyje yra nustatyta išimtis netaikyti [VPI](#) reikalavimų pirkimams ir projekto konkursams, apimantiems gynybos ir saugumo aspektus (*apie gynybos ir saugumo aspektus detaliau žiūrėti [VPI](#) 1 ir 12 straipsnių komentara*) tais atvejais, kai pirkimai atliekami vadovaujantis tarptautiniu susitarimu ar sutartimi, arba pagal tarptautinės organizacijos ar finansų institucijos nustatytas procedūrinės taisyklės. [VPI](#) 7 straipsnyje yra nustatytos bendrosios taisyklės, kaip turėtų būti atliekami viešieji pirkimai pagal tarptautines sutartis ar susitarimus (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 7 straipsnio komentara*), tačiau jos nėra taikomos vykdant pirkimus, apimančius gynybos ir saugumo aspektus. Taigi, [VPI](#) 14 straipsnis yra specialusis [VPI](#) 7 straipsnio atžvilgiu.

[VPI](#) 14 straipsnyje sąvokos *tarptautinės sutartis* ir *susitarimas* vartojamos kaip atskiros, tačiau tiek tarptautinės sutarties, tiek tarptautinio susitarimo atveju, kai jie yra įsigalioję ir taikytini, yra vienodai taikomos [VPI](#) 14 straipsnio normos.

[VPI](#) 14 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinti skirtingi atvejai, kuomet perkančioji organizacija įpareigota pirkimus vykdyti ne pagal [VPI](#) nustatytas taisykles, tačiau vadovaujantis kitomis, specialiomis procedūromis, kurios nustatomos tarptautiniu susitarimu. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad tarptautiniu susitarimu nustatytos taisyklės turi būti ne

⁴⁴⁸ Komentuojamos [VPI](#) 14 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 17 straipsnio nuostatas.

rekomendacinio pobūdžio, tačiau privalomos perkančiajai organizacijai (*perkančioji organizacija įpareigota*), t. y. tarptautinės sutarties normos yra privalomai vykdytinos. Dėl to perkančioji organizacija, prieš nuspręsdama, ar gali pasinaudoti [VPI](#) 14 straipsnio 1 dalyje nustatytomis išimtimis ir taikyti kitas nei [VPI](#) nustatytas pirkimo taisykles, privalo įvertinti, ar tarptautinėje sutartyje arba susitarime iš viso yra nustatytos pirkimo taisyklės, o jeigu yra nustatytos pirkimo taisyklės, ar yra privalomai taikomos perkančiosioms organizacijoms. Jei sutartyje nėra nustatytos taisyklės ar nustatytos taisyklės yra rekomendacinės, labai bendro pobūdžio gairės ar siektinas rezultatas, tuomet perkančioji organizacija negali remtis komentuojama išimtimi ir visas pirkimo procedūras privalo atlikti vadovaujantis [VPI](#) arba kitais teisės aktais.

[VPI](#) 14 straipsnio 1 dalies 1 punkte yra nustatyta, kad perkančioji organizacija prekes paslaugas ar darbus perka ne pagal [VPI](#) nustatytas taisykles, tačiau visada vadovaujasi tarptautinės sutarties taisyklėmis, kai:

- (i) tarptautinė sutartis yra sudaryta su trečiąja valstybe (pavyzdžiui, Jungtinėmis Amerikos Valstijomis, Kanada ir pan.);
- (ii) šios tarptautinės sutarties dalykas yra bendro projekto įgyvendinimas arba naudojimas;
- (iii) sutartis sudaryta laikantis [SESV](#). Tarptautinis susitarimas neturi pažeisti pagrindinių bendrosios rinkos laisvių: laisvo prekių, paslaugų ir asmenų judėjimo, taip pat turi užtikrinti sąžiningą konkurenciją, nediskriminavimo ir abipusio pripažinimo principus;
- (iv) Apie tarptautinį susitarimą yra pranešta Komisijai. Šiuo atveju komentuojamo [VPI](#) 14 straipsnio 1 dalies 1 punkte nėra nurodyta forma ar tvarka, kuria vadovaujantis šalis turi pranešti Komisijai apie sudarytą tarptautinį susitarimą. Nepaisant to, teikiant pranešimą Komisijai, reikalinga pateikti visus duomenis, jog tarptautinis susitarimas tenkina nurodytas bendrai (kartu) taikomas sąlygas.

Pavyzdys

Lietuvos Respublika sudarė tarptautinę sutartį su Jungtinėmis Amerikos Valstijomis, dėl bendro mokymų centro, skirto rengti trečiosios šalies personalą, steigimo. Sutarties šalys susitarė dėl kiekvienos iš šalių indėlio į centro kūrimą. Sutartyje buvo nustatyta, kad centro kūrimui reikalingų darbų įsigijimas turi būti vykdomas pagal abiejų šalių įgaliotų institucijų bendrai nustatytas procedūras, laikantis skaidrumo, lygiateisiškumo principų. Lietuvos Respublika informavo Europos Komisiją, kad sudarė tarptautinę sutartį. Atsižvelgiant į tai, vadovaujantis [VPI](#) 14 straipsnio 1 dalies 1 punktu, šiam projektui įgyvendinti reikalingi darbų pirkimai atliekami, taikant [VPI](#) nustatytą taisyklių.

[VPI](#) 14 straipsnio 1 dalies 2 punkte yra nustatyta, kad perkančioji organizacija prekes paslaugas ar darbus perka ne pagal [VPI](#) nustatytas taisykles, kai yra sudaroma tarptautinė sutartis (susitarimas), dėl karinių vienetų dislokavimo užsienio valstybėse.

Ši speciali išimtis yra susijusi su karinių vienetų dislokavimo užsienio valstybėse. Pastebėtina, kad vadovaujantis [Lietuvos Respublikos Konstitucijos](#) 138 straipsnio 4 punktu, tarptautinė sutartis dėl ginkluotųjų pajėgų buvimo ir jų statuso užsienio valstybių teritorijose

privalo būti ratifikuota Seimo. Tačiau pirkimo taisyklės nebūtinai bus nustatytos pačioje sutartyje, o gali būti įtvirtintos tarptautinė sutartį įgyvendinančiuose dokumentuose. Šuo atveju, VPI 14 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatytą išimti netaikyti VPI normų, galima tik tuomet, jeigu tarptautinės sutarties dėl karinių vienetų dislokavimo užsienio valstybėse nuostatos įpareigoję pirkimus, susijusius su šalies įsipareigojimų vykdymu, vykdyti pagal specialias procedūras.

Pažymėtina, kad VPI 14 straipsnio 1 dalies 2 punkte nėra nurodyta, kurioje valstybėje turi būti dislokuoti kariniai vienetai – šalyje narėje ar trečiojoje valstybėje. Istorškai Lietuvos karinių vienetų dislokavimas užsienio valstybės buvo grindžiamas naryste Jungtinių Tautų Organizacijoje (pavyzdžiui, Jungtinių Tautų vadovaujama operacija Malio Respublikoje MINUSMA), Šiaurės Atlanto Sutarties Organizacijoje (pavyzdžiui, NATO vadovaujama tarptautinė operacija Afganistano Islamo Respublikoje „Tvirta paklama“) arba daugiašalių koalicijų pagrindu (pavyzdžiui, Jungtinių Amerikos Valstijų vadovaujama koalicijos karinė operacija „Įgimtas ryžtas“). Visais šiais atvejais kariniai vienetai dislokuojami trečiosiose šalyse narėse. Tačiau karinių vienetų dislokavimas galimas ir ES šalyje narėje (pavyzdžiui, Europos Sąjungos karinė operacija Viduržemio jūros regione pietų centrinėje dalyje „EUNAVFOR MED operacija Sophia“). Dėl to, vadovaujantis VPI 14 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatyta išimtimi, suteikiama teisė vykdyti visus reikalingų prekių, paslaugų ir darbų pirkimus, kurie yra susiję su karinių vienetų dislokavimu.

VPI 14 straipsnio 1 dalies 2 punkto antroje dalyje nurodytas papildomas pirkimo požymis – *kurie susiję su valstybės narės ar trečiosios šalies įmonėmis*, turėtų būti suprantamas kaip paaiškinamoji norma, kad pirkimai, kurie susiję su karinių vienetų dislokavimu užsienio valstybėje, gali būti vykdomi ne tik iš bendrovių, kurios yra trečiosiose šalyse, tačiau perkant prekes, paslaugas ar darbus ir iš ES šalyse narėse gyvenančių tiekėjų.

VPI 14 straipsnio 1 dalies 3 punkte yra nustatyta, kad specialiąsias, perkančiąjai organizacijai privalomas pirkimo taisyklės gali nustatyti tarptautinės organizacijos, kuriose dalyvauja ir Lietuvos Respublika. Ši norma yra skirta siekiant sureguliuoti situacijas, susijusias su naryste skirtingose organizacijose, kurios turi nustatytas specialiąsias pirkimo procedūras (pavyzdžiui, Jungtinių Tautų Organizacija, Šiaurės Atlanto Sutarties Organizacija).

VPI 14 straipsnio 2 dalyje nustatytos pirkimų atlikimo taisyklės, kurios taikytinos situacijoms, kuomet pirkimas visas arba iš dalies finansuojamas tarptautinės organizacijos arba tarptautinės finansų institucijos lėšomis.

Tuo atveju, kai perkančioji organizacija vykdo pirkimo procedūras, tačiau už įsigyjamas prekes, paslaugas arba darbus sumoka (juos finansuoja) tarptautinė organizacija arba tarptautinė finansų institucija, tuomet VPI nustatytos taisyklės tokiam pirkimui nėra taikomos. Perkančioji organizacija vykdo pirkimo procedūras, sudaro pirkimo sutartį ir ją vykdo laikydamasi tarptautinės organizacijos ar tarptautinės finansų institucijos nustatytų taisyklių. Tarptautinių organizacijų patvirtintos taisyklės, pavyzdžiui NATO pirkimams taikomas reglamentas Nr. 4200 „NSPO pirkimų reglamentas“⁴⁴⁹.

Tačiau, jeigu tarptautinė organizacija arba tarptautinė finansų institucija finansuoja didžiąją dalį įsigijimo vertės, o kitą dalį turėtų padengti perkančioji organizacija, tuomet yra reikalaujama, kad būtų susitarta dėl specialiųjų pirkimų taisyklių, taikytinų tokiam atvejui

⁴⁴⁹ https://www.nspa.nato.int/resources/site1/General/business/procurement/General%20info/NR-4200_e.pdf.

(pirkimo sutarčiai). Pažymėtina, kad [VPI](#) 14 straipsnio 2 dalyje yra nustatyta, kad susitarima, kuriuo nustatomos specialiosios pirkimų taisyklės, turėtų sudaryti perkančioji organizacija.

Nors [VPI](#) 14 straipsnio 2 dalyje nėra nustatyta, kokia dalis laikoma *didesniąja*, tačiau lingvistiškai aiškinant šią įstatymo nuostatą, ji turėtų būti suprantama, kaip daugiau nei pusė viso pirkimo vertės. Be to, vertinant tai, kad vadovaujantis [VPI](#) 17 straipsnio 3 dalimi, planuojant ir vykdant pirkimus yra draudžiama siekti išvengti [VPI](#) nuostatų taikymą (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 17 straipsnio 3 dalies komentarą*), kiekvienu konkrečiu atveju perkančioji organizacija, sudarydama susitarimą su tarptautine organizacija arba tarptautine finansų institucija, turėtų įvertinti, ar pirkimo objekto negalima skaidyti į dalis (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 28 straipsnio komentarą*), ir turėtų siekti netaikyti [VPI](#) tik toje dalyje, kuri yra finansuojama tarptautinės organizacijos arba tarptautinės finansų institucijos (*detalesnį žiūrėti sutarčių, apimančių gynybos ir saugumo aspektus, sudarymą žiūrėti [VPI](#) 12 straipsnio komentarą*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

15 straipsnis. Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugos

1. Šio įstatymo reikalavimai mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugų, kurių BVPŽ kodai yra nuo 73000000-2 iki 73120000-9, 73300000-5, 73420000-2 ir 73430000-5, pirkimams taikomi tik tuo atveju, kai yra tenkinamos visos šios sąlygos:
 - 1) gauta nauda yra naudojama tik perkančiosios organizacijos veiklos poreikiams tenkinti;
 - 2) už visą teikiamą paslaugą sumoka pati perkančioji organizacija.
2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytų mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugų pirkimų, kurie netenkina šio straipsnio 1 dalyje nurodytų sąlygų, tvarką nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė.

VPI 15 straipsnyje⁴⁵⁰ nurodyta, kokiais atvejais perkančioji organizacija, įsigydama mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugas, turi taikyti VPI reikalavimus.

Moksliniai tyrimai ir inovacijos yra vienas svarbiausių ekonominės pažangos variklių, todėl siekiama, kad perkančiosios organizacijos stengtųsi strategiškai panaudoti viešuosius pirkimus inovacijoms skatinti. Vienas iš inovacijų skatinimo būdų yra ikiprekybiniai pirkimai ir inovatyvieji pirkimai, kurie gali būti atliekami Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugų pirkimų vykdymo tvarkos apraše⁴⁵¹ nustatyta tvarka (detaliau žiūrėti komentuojamo straipsnio antros dalies komentarą) bei konkurencinio dialogo arba inovacijų partnerystės būdu (detaliau žiūrėti VPI ketvirtąjo bei šeštojo skilinių straipsnių komentarą).

1. VPI 15 straipsnio 1 dalyje yra nurodyta išimtis, kai perkančioji organizacija, siekdama įsigyti komentuojamame straipsnyje apibrėžtas mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugas, taiko VPI normas⁴⁵², t. y. taikoma šiame įstatyme nustatyta viešųjų pirkimų tvarka. Kaip galima pastebėti iš komentuojamo teksto, įstatymų leidėjas nustatė atvirkštinę išimtį, t. y. reguliuojama ne situacija, kai VPI reikalavimai netaikomi, kaip tai nurodyta VPI 6 straipsnyje, bet atvirkščiai – nustatyta, kada VPI normos yra taikomos.

Pagal komentuojamą straipsnį VPI įtvirtinta tvarka privaloma vadovautis, jeigu (esant visoms toliau nurodytoms sąlygoms), *pirma*, perkamos mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugos, *antra*, šių paslaugų (pirkimo objekto) BVPŽ kodai yra nuo 73000000-2 iki 73120000-9, 73300000-5, 73420000-2 ir 73430000-5 bei, *trečia*, egzistuoja VPI 15 straipsnio 1 dalies 1 punkte įtvirtinta sąlyga, kad gauta nauda yra naudojama tik perkančiosios organizacijos veiklos poreikiams tenkinti, *ketvirta*, egzistuoja VPI 15 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtinta sąlyga, kad už visą teikiamą paslaugą sumoka pati perkančioji organizacija. Komentuojama teisės norma turi būti sistemiškai aiškinama su to paties VPI straipsnio antra dalimi, kurioje, kaip nurodoma toliau, nustatyta bendroji VPI netaikymo išimtis.

⁴⁵⁰ Komentuojamos VPI 15 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 14 straipsnio normą.

⁴⁵¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. sausio 15 d. nutarimu Nr. 22 patvirtintas Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugų pirkimų vykdymo tvarkos aprašas.

⁴⁵² Lieve Bos, Stephan Corvers, „Pre-commercial Public Procurement, A missing link in the European Innovation Cycle, Public Needs as a driver for innovation“, 2006.

Aptariama pirkimų organizavimo tvarka nustatyta, siekiant skatinti mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros programų bendrą finansavimą iš privačių įmonių. Kitaip tariant, siekiama paskatinti įmones bendradarbiauti su perkančiosiomis organizacijomis, dalyvaujant mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros veikloje⁴⁵³. Todėl [VPI](#) reikalavimai iš esmės taikomi tik tada, kai nėra tokio bendro finansavimo bei kai su mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugomis susijusios veiklos rezultatais naudojasi pati perkančioji organizacija. Tokiu atveju laikoma, kad ji išsigijo paslaugas ir tokia situacija atitinka viešojo pirkimo sąvoką (detales žiūrėti [VPI 2 straipsnio 37 dalies komentarą](#)).

Pirma, tam, kad pagal [VPI](#) 15 straipsnį būtų taikomi [VPI](#) nustatyti reikalavimai, turi būti perkamos mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugos, kurios bendrai apibrėžiamos kaip sisteminga kūrybinė gamtos, žmonijos, kultūros ir visuomenės pažinimo veikla ir jos rezultatų panaudojimas⁴⁵⁴.

[VPI](#) 15 straipsnio 1 dalyje yra nurodyta, kad [VPI](#) reikalavimai yra taikomi tik šioms mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugoms:

- (i) Mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos paslaugos bei su jomis susijusios konsultacinės paslaugos (BVPŽ kodas 73000000-2);
- (ii) Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės taikomosios veiklos paslaugos (BVPŽ kodas 73100000-3);
- (iii) Mokslinių tyrimų paslaugos (BVPŽ kodas 73110000-6);
- (iv) Eksperimentinės taikomosios veiklos paslaugos (BVPŽ kodas 73120000-9);
- (v) Mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos projektavimas bei atlikimas (BVPŽ kodas 73300000-5);
- (vi) Išankstinės galimybių studijos ir technologijų demonstravimas (BVPŽ kodas 73420000-2);
- (vii) Išbandymas ir įvertinimas (BVPŽ kodas 73430000-5).

Taigi, [VPI](#) reikalavimai taikomi tik pirmiau nurodytoms paslaugoms bei kai tenkinamos [VPI](#) 15 straipsnio 1 dalyje nurodytos sąlygos.

Antra, komentuojamo [VPI](#) 15 straipsnio 1 dalies 1 ir 2 punktuose yra įtvirtintos dvi sąlygos, kurioms esant mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros pirkimams yra taikomi [VPI](#) reikalavimai:

- (i) Pirmoji sąlyga yra susijusi su tuo, kad iš mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros nauda būtų naudinga tik konkrečiai perkančiajai organizacijai, bet ne viešajam interesui plačiąja prasme užtikrinti. Siekiant atskirti, ar nauda bus skirta konkrečiai perkančiajai organizacijai ar visai visuomenei plačiąja prasme, reikia įvertinti, koks yra išgyjamų mokslinių tyrimų tikslas, kur gauta nauda bus panaudojama ir pan.

Kai perkančioji organizacija išgyja mokslinius tyrimus, kuriais siekiama sukurti produktus ar technologijas visai rinkai, [VPI](#) nebūtų taikomas, kadangi nėra tenkinama pirmoji [VPI](#) 15 straipsnio 1 dalyje nurodyta sąlyga.

⁴⁵³ [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 35 konstatuojamoji dalis.

⁴⁵⁴ [Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo](#) 4 straipsnio 15 dalis.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija siekia įsigyti mėginių laboratorinių tyrimų paslaugas (BVPŽ kodas 73110000-6). Toks pirkimas atliekamas ekologinės gamybos kontrolės tikslais, t. y. susijęs tik su konkrečia perkančiąja organizacija ir jos gaunama nauda iš atliekamų tyrimų.

(ii) Antrąją sąlygą nustatoma, kad būtent perkančioji organizacija turi sumokėti už teikiamą paslaugą. Tuo atveju, jei siekiama įsigyti paslauga yra finansuojama ne tik perkančiosios organizacijos, bet, pavyzdžiui, privačių įmonių, tai tokiu atveju pirkimo vykdymui nebus taikoma viešųjų pirkimų procedūra. Tačiau tuo atveju, jei sutarties šalys yra kelios perkančiosios organizacijos, kurios gauna naudą bei jos kaiti apmoka už suteiktas paslaugas, tai tokiu atveju vis tiek būtų taikomi [VPI](#) reikalavimai, kadangi tai neturėtų būti vertinama kaip gautas finansavimas iš išorės⁴⁵⁵.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija siekia įsigyti medicinos priemonių ir įrangos rekvalifikavimo (kokybės patikrinimo) paslaugas (BVPŽ kodas 73430000 - Išbandymas ir įvertinimas). Perkančioji organizacija siekia išsiaiškinti, ar turima įranga (šaldikliai) užtikrina reikiamą temperatūrą. Kitaip tariant, perkančiosios organizacijos tikslas – patikrinti, kaip veikia turima įranga, kas reiškia, jog tai susiję su nauda konkrečiai perkančiajai organizacijai ir perkančioji organizacija nusimato už šią paslaugą sumokėti pati.

Tuo atveju, jei tenkinamos visos pirmiau nurodytos sąlygos, t. y. nėra bendro pramonės ir perkančiosios organizacijos finansavimo bei, kai su mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugomis susijusios veiklos rezultatais naudojasi pati perkančioji organizacija, tuomet taikoma viešųjų pirkimų procedūra. Tačiau tokių pirkimų vykdymui yra nustatyti tam tikri supaprastinti reikalavimai. Pavyzdžiui, [VPI](#) 71 straipsnio 3 d. 1 p. nustatyta, kad neskelbiamų derybų būdu prekės gali būti perkamos, jeigu perkamos prekės gaminamos tik mokslinių tyrimų, eksperimentų, studijų ar eksperimentinės plėtros tikslais ir jeigu tokiu pirkimu nesiekiamas viešųjų prekių masine gamyba sustiprinti komercinio pajėgumo arba padengti mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros išlaidų.

Sprendžiant [VPI](#) 15 straipsnio taikymo, svarbu pažymėti, kad tai susiję būtent su viešųjų paslaugų sutarčių išimtimis, kas reiškia, jog tokiu atveju turi būti sudaryta paslaugų viešojo pirkimo – pardavimo sutartis, kaip tai nustatyta [VPI](#) 2 straipsnio 24 dalyje (*plačiau žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 24 dalies komentarą*).

Be to, [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 35 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad paslaugų teikėjas, kuris vykdė tą veiklą, galėtų viešai paskelbti tos veiklos ataskaitą, tuo tarpu perkančioji organizacija išlaiko išimtinę teisę naudotis mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros rezultatais vykdydama savo veiklą.

⁴⁵⁵ [Steinicke](#), Michael, [Vesterdorf](#), Peter L., *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*, Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018, p. 272.

2. [VPI](#) 15 straipsnio 2 dalyje yra nurodyta bendroji išimtis, pagal kurią [VPI](#) netaikomas. Kitaip tariant, perkant mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugas, kurių BVPŽ kodai yra nuo 73000000-2 iki 73120000-9, 73300000-5, 73420000-2 ir 73430000-5, tačiau, kurios įgyjamos nesant [VPI](#) 15 straipsnio 1 dalies 1 ir 2 punktuose nurodytų sąryšių, [VPI](#) reikalavimai netaikomi ir įstatymu nesivadovaujama.

Pažymėtina, kad tuo atveju, kai nėra tenkinamos [VPI](#) 15 straipsnio 1 dalyje nurodytos sąlygos, turi būti vadovaujama [Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugų pirkimų vykdymo tvarkos aprašu](#)⁴⁵⁶. Šis aprašas nustato MTEP paslaugų pirkimų, kuriems netaikomi reikalavimai pagal [VPI](#) 15 straipsnio 1 dalį, organizavimo ir vykdymo principus, vykdymo tvarką, pagrindines MTEP paslaugų pirkime dalyvaujančių subjektų teises ir pareigas, ekspertų skyrimo tvarką, kitus esminius su MTEP paslaugų pirkimu susijusius klausimus, taip pat ir ikiprekybinių pirkimų vykdymo tvarką.

Svarbu pažymėti ir tai, kad siekiant vykdyti ikiprekybinius pirkimus, gali būti įsigyjamos tik mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugos, kaip tai nurodyta [VPI](#) 15 straipsnyje⁴⁵⁷. Tai gali apimti sprendimų ieškojimą ir kūrimą, prototipų gamybą, taip pat riboto pirmųjų bandomųjų produktų ir paslaugų skaičiaus kūrimą. Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugos neapima veiklų, susijusių su komercine plėtra (pavyzdžiui, masinė gamyba, tiekimas komerciniam gyvybingumui užtikrinti, integracija, pritaikymas, papildomas pritaikymas ir esamų produktų ar procesų patobulinimas).

⁴⁵⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. sausio 15 d. nutarimu Nr. 22 patvirtintas [Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugų pirkimų vykdymo tvarkos aprašas](#).

⁴⁵⁷ Europos Komisijos 2007 m. gruodžio 14 d. komunikatas [{SEC\(2007\) 1668}](#) „Ikiprekybiniai viešieji pirkimai. Naujųjų skatinimas siekiant užtikrinti ilgalaikes kokybiškas viešąsias paslaugas Europoje“.

16 straipsnis. Pirkimo sutartis, kurią dotuoja perkančioji organizacija

1. Šio įstatymo reikalavimai taikomi:

- 1) darbų pirkimo sutartims, kurias tiesiogiai daugiau kaip 50 procentų dotuoja perkančiosios organizacijos, kai tos sutartys apima vieną iš toliau nurodytų veiklos rūšių:
 - a) civilinės inžinerijos darbus, išvardytus šio įstatymo 1 priede;
 - b) ligoninių, mokyklų, universitetų, sporto, poilsio ir laisvalaikio paskirties infrastruktūros, administracinių tikslais naudojamų pastatų statybos darbus;
 - 2) paslaugų pirkimo sutartims, kurias tiesiogiai daugiau kaip 50 procentų dotuoja perkančiosios organizacijos ir kurios yra susijusios su šios dalies 1 punkte nurodytomis darbų pirkimo sutartimis.
2. Perkančiosios organizacijos turi užtikrinti, kad visi šio straipsnio 1 dalyje nurodyti pirkimai būtų atliekami vadovaujantis šiuo įstatymu, neatsižvelgiant į tai, kad dotuojamą pirkimą atlieka ne pati perkančioji organizacija arba ji tą pirkimą atlieka kito subjekto vardu ar kito subjekto naudai.

Komentuojamame [VPI](#) 16 straipsnyje⁴⁵⁸ yra įtvirtintos taisyklės pirkimams, kurie yra vykdomi ne pačių perkančiųjų organizacijų, tačiau yra jį dotuojami (skiriamas perkančiosios organizacijos finansavimas ar dotacijos gavėjas). Šiais būdais iš perkančiosios organizacijos gauna naudą dėl konkretaus projekto (vieno ar kelių susijusių pirkimų) vykdymo. Šiuo reguliavimu nustatoma išimtis iš taisyklės, kad tik perkančiosios organizacijos privalo vykdyti pirkimus pagal [VPI](#) ir nustato platesnį ratą subjektų, kurie privalo vadovautis [VPI](#).

1. [VPI](#) 16 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad [VPI](#) taikomas tik darbams ir paslaugoms, kuriuos perka ne perkančioji organizacija, o dotacijos gavėjas. Dėl to [VPI](#) netaikomas dotacijos gavėjo prekių pirkimams ir dotacijos gavėjas prekes gali įsigyti kaip privatus asmuo.

1.1. [VPI](#) 16 straipsnio 1 dalies 1 punkte įtvirtintos sąlygos, kai darbų pirkimams, dotuojamiems perkančiosios organizacijos, taikomas [VPI](#).

Pirmoji sąlyga, įtvirtinta [VPI](#) 16 straipsnio 1 dalies 1 punkte, – darbus tiesiogiai bent 50 procentų dotuoja perkančioji organizacija.

ESTT perkančiosios organizacijos daromus mokėjimus tretiesiems asmenims bei kitas taikomas lengvatas (pavyzdžiui, mokesčių lengvatas) laiko subsidijomis, kurios lemia viešųjų pirkimų normų taikytinumą. ESTT nurodė, kad tiesioginė subsidija negali būti aiškinama siaurai, kadangi tokiu būdu perkančiosios organizacijos galėtų siekti išvengti viešųjų pirkimų reguliavimo⁴⁵⁹. Dėl to, pavyzdžiui, perkančiosios organizacijos taikoma konkreti lengvata, kaip antai atleidimas nuo nuomos mokesčio ir pan., gali būti laikoma dotacija komentuojamos

⁴⁵⁸ Komentuojamos [VPI](#) 16 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 13 straipsnio normas.

⁴⁵⁹ ESTT 2013 m. rugsėjo 26 d. sprendimas byloje *Prancūzija prieš Komisiją*, [C-115/12 P](#).

normos prasme. Taigi, perkančioji organizacija dotacija turi laikyti tiek tiesioginį lėšų pervedimą dotacijos gavėjui, tiek kitą naudą, kurią gauna ūkio subjektas ir kuri turi pinigine verte (išraišką) – mokesčių lengvatą (individualią); atleidimą nuo nuomos mokesčio; beprocentinę paskolą, turtinę teisę ir pan.

Taip pat, atsižvelgiant į ESTT formuojamą teismų praktiką⁴⁶⁰, dotacija konkrečiam subjektui negali būti nuolatinė. Jeigu ūkio subjektas nuolat gautų finansavimą iš perkančiosios organizacijos, tai jau būtų viena iš sąlygų ūkio subjektą pripažinti perkančiąja organizacija (*detalesnį žiūrėti VPI 2 straipsnio 25 dalies komentarą*).

Antroji sąlyga, įtvirtinta [VPI 16](#) straipsnio 1 dalies 1 punkte, – [VPI 16](#) straipsnio 1 dalies 1 punkto a ir b papunkčiuose nurodyti konkretūs darbai, kuriuos dotacija perkančioji organizacija ir kurių įsigijimas turi būti vykdomas pagal [VPI](#):

- civilinės inžinerijos darbai, kurie turi patekti į [VPI 1](#) priedo sąrašą, pavyzdžiui, NACE klasifikatoriaus 45.21 klasės darbai, t. y. tiltai, įskaitant tuos, kurie skirti estakadinėms magistralėms, viadukams, tuneliams ir požeminėms perėjimams, ilgų nuotolių vamzdynai ir elektros linijos, miesto vamzdynai, miesto komunikacijos ir elektros linijos, papildomi miesto darbai, surenkamųjų statinių statymas ir įrengimas statybvietėje⁴⁶¹;
- pastatai: ligoninių, mokyklų, universitetų, sporto, poilsio ir laisvalaikio paskirties infrastruktūra, administraciniais tikslais naudojami pastatai. Pavyzdžiui, ESTT nurodė, kad atostogų komplekso renovacija, kurios metu buvo renovuotos sporto, poilsio ir laisvalaikio paskirties patalpos, patenka į komentuojamo straipsnio reguliavimo sritį ir turi būti įgyjama pagal viešojo pirkimo procedūras⁴⁶². Kadangi nėra nustatytos ligoninių, mokyklų, universitetų, sporto, poilsio ir laisvalaikio paskirties pastatų apimtys, šios sąvokos turi būti aiškinamos plečiamai, pavyzdžiui, senelių namai, neįgalieji institutai turi būti priskirti prie ligoninių paskirties, kadangi pagrindinis tikslas – sveikatos priežiūra⁴⁶³.

1.2. [VPI 16](#) straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtintos sąlygos, kai paslaugų pirkimams, dotuojamiems perkančiosios organizacijos, taikomas [VPI](#).

Pirmoji sąlyga, įtvirtinta [VPI 16](#) straipsnio 1 dalies 2 punkte, – paslaugas tiesiogiai bent 50 procentų dotuoja perkančioji organizacija. Paslaugų dotacijos samprata ir turinys yra analogiškas darbų dotacijos sampratai ir turiniui (*detalesnį žiūrėti VPI 16 straipsnio 1 dalies 1 punkto komentarą*).

Antroji sąlyga, įtvirtinta [VPI 16](#) straipsnio 1 dalies 2 punkte, – paslaugos turi būti tiesiogiai susijusios su darbais, nurodytais [VPI 16](#) straipsnio 1 dalies 1 punkte (*detalesnį žiūrėti VPI 16 straipsnio 1 dalies 1 punkto a ir b papunkčių komentarą*). Pavyzdžiui, statybos darbų techninės priežiūros paslaugos, kai statomi sporto ir poilsio paskirties pastatai, patenka į [VPI 16](#) straipsnio 1 dalies 2 punkto reguliavimo apimtį.

⁴⁶⁰ ESTT 2013 m. rugsėjo 26 d. sprendimas byloje *Prancūzija prieš Komisiją*, [C-115/12 P](#).

⁴⁶¹ BVP L kodai 45210000; (išskyrus 45213316), 45220000, 45231000, 45232000

⁴⁶² ESTT 2013 m. rugsėjo 26 d. sprendimas byloje *Prancūzija prieš Komisiją*, [C-115/12 P](#).

⁴⁶³ [Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. Brussels Commentary on EU Public Procurement Law](#). Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 279 psl.

2. [VPI](#) 16 straipsnio 2 dalyje nustatyta perkančiosios organizacijos pareiga užtikrinti, kad visi [VPI](#) 16 straipsnio 1 dalyje nurodyti pirkimai būtų vykdomi vadovaujantis [VPI](#).

Taigi, perkančioji organizacija, kuri dotuoja darbus ir paslaugas bent 50 procentu, turi nustatyti dotacijos gavėjui, nepriklausomai nuo to, koks yra dotacijos gavėjo statusas, konkrečias taisykles, reikalavimus, kurių pastarasis privalo laikytis. Tokie reikalavimai turi būti nuosekliai ir išsamiai reglamentuojami dotacijos suteikimo sutartyje.

[VPI](#) nesilaikymas (pirkimų pagal [VPI](#) nevykdymas, kai juos privaloma vykdyti) lemia bendruosius [VPI](#) nesilaikymo padarinius: visi priimti sprendimai yra neteisėti, sudarytos sutartys pripažintinos niekinėmis (*detaliau žiūrėti [VPI](#) VII skyriaus komentaras*), todėl rinkos dalyviai gali ginčyti sudarytas sutartis, o pirkėjui (atitinkamai ir perkančiajai organizacijai, kuri nevykdė tinkami dotuojamų darbų ir paslaugų įsigijimo priežiūros) būtų taikomos įstatyme nustatytos sankcijos.

17 straipsnis. Pagrindiniai pirkimų principai

1. Perkančioji organizacija užtikrina, kad vykdant pirkimą būtų laikomasi lygiateisiškumo, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo, skaidrumo principų.
2. Perkančioji organizacija turi siekti, kad:
 - 1) prekėms, paslaugoms ar darbams įsigyti skirtos lėšos būtų naudojamos racionaliai;
 - 2) vykdant pirkimo sutartis būtų laikomasi aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų, nustatytų Europos Sąjungos ir nacionalinėje teisėje, kolektyvinėse sutartyse ir šio įstatymo 5 straipsnyje nurodytose tarptautinėse konvencijose.
3. Planuojant pirkimus ir jiems rengiantis negali būti siekiama išvengti šiame įstatyme nustatytos tvarkos taikymo ar dirbtinai sumažinti konkurenciją. Laikoma, kad konkurencija yra dirbtinai sumažinta, kai pirkimai nepagrįstai sudaromos palankesnės ar nepalankesnės sąlygos tam tikriems tiekėjams.
4. Atsižvelgiant į Pasaulio prekybos organizacijos sutartį dėl viešųjų pirkimų ir kitus tarptautinius susitarimus, kurie yra privalomi valstybėms narėms, perkančioji organizacija pirkimų metu turi taikyti vienodas sąlygas trečiųjų šalių, pasirašiusių atitinkamus tarptautinius susitarimus, ir valstybių narių tiekėjams, darbams, prekėms ir paslaugoms.
5. Perkančioji organizacija, veikianti gynybos srityje arba srityse, kurios laikomos nacionaliniam saugumui užtikrinti strategiškai svarbių ūkio sektorių dalimi, atlikdama su nacionaliniu saugumu susijusių prekių, paslaugų ar darbų pirkimus, įvertina visus galinčius kelti grėsmę nacionalinio saugumo interesams rizikos veiksnius ir sprendžia, ar šiose pirkimuose gali dalyvauti tiekėjai ir jo subtiektėjai, kurie nėra registruoti (jeigu tiekėjas ar subtiektėjas yra fizinis asmuo – nuolat gyvenantys) Europos Sąjungos valstybėje narėje, Šiaurės Atlanto sutarties organizacijos valstybėje narėje ar trečiojoje šalyje, pasirašiusioje šio straipsnio 4 dalyje nurodytus tarptautinius susitarimus.

1. Komentuojamo [VPI](#) 17⁴⁶⁴ straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinti viešųjų pirkimų principai, sudarantys galimybes efektyviai ir tinkamai (teisėtai) įgyvendinti viešųjų pirkimų procesą. Tai – lygiateisiškumo, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo bei skaidrumo principai. Nurodyti viešųjų pirkimų principai yra itin svarbūs viešųjų pirkimų procedūrų reglamentavimui ir vykdymui, kadangi: (1) yra [Direktyvos 2014/24/ES](#) bei ją įgyvendinančio [VPI](#) normų pagrindas, (2) įgyvendina teisinio reguliavimo spragų, vakuumo užpildymo funkciją⁴⁶⁵ bei yra orientyras, kuriuo remiantis perkančiosios organizacijos priima

⁴⁶⁴ Komentuojamos [VPI](#) 17 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 18 straipsnio normas.

⁴⁶⁵ ESTT 2016 m. birželio 2 d. sprendimas byloje *Pizzo*, [C-27/15](#); LAT 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-7-23-248/2017](#).

sprendimus [VPI](#) tiesiogiai nereguliuojamose situacijose, (3) yra reikšmingi ir taikytini tiems viešiesiems pirkimams, kurių vertė nesiekia [Direktyvos 2014/24/ES](#) taikymo vertės ribų⁴⁶⁶.

Viešųjų pirkimų principai yra ne tik perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų teisių bei pareigų viešojo pirkimo srityje tiesioginis šaltinis, bet ir tiesiogiai taikytinos teisės normos. Vien viešųjų pirkimų principų pažeidimo konstatavimas, nesiremiant jokia papildoma norma, yra pakankamas pagrindas reikalauti teismo pripažinti neteisėtais perkančiosios organizacijos veiksmus. Taigi viešųjų pirkimų principai yra tos imperatyviosios normos, pagal kurias vertinama daugelis viešųjų pirkimų proceso elementų, taip pat kuriomis galima tiesiogiai remtis ginant asmenų, dalyvaujančių viešųjų pirkimų procedūrose, teises⁴⁶⁷.

Iš LAT formuojamos praktikos matyti, kad viešųjų pirkimų principams, be kita ko, pripažįstamas savarankiškas teisės normos statusas, pasireiškiantis dviem aspektais: viena vertus, šios normos gali būti atskiras perkančiosios organizacijos veiksmų neteisėtumo vertinimo ir nustatymo pagrindas, kita vertus, pagal viešųjų pirkimų principus sprendžiama dėl kitų [VPI](#) nuostatų neteisėtumo pobūdžio (esmingumo), nes ne kiekvienas nukrypimas nuo [VPI](#) tvarkos lems imperatyviųjų normų pažeidimą.

Kasacinio teismo taip pat konstatuota, kad nors viešųjų pirkimų principais privalu vadovautis taikant ir aiškinant visų [VPI](#) nuostatų turinį, taip pat ne tik pirkimo metu, bet ir sudarius bei vykdant viešojo pirkimo sutartį, vis dėlto atkreiptinas dėmesys į tai, jog atitinkamos [VPI](#) normos – konkreti viešųjų pirkimų principų išraiška, todėl būtent jos pirmiausia turėtų būti taikytinos sprendžiant tiekėjų ir perkančiųjų organizacijų ginčą. Tinkamas konkrečių [VPI](#) nuostatų taikymas kartu reiškia ir tinkamą viešųjų pirkimų principų laikymąsi⁴⁶⁸. Be to, kai kurios [VPI](#) normos aiškios, tikslios, iš esmės nepaliekančios taikymo laisvės, t. y. išimties; bendrųjų įstatymo normų – viešųjų pirkimų principų (ar bendrųjų teisės principų) – taikymas, taip pat siekis užtikrinti viešąjį interesą nepateisina praktikos, kuria būtų akivaizdžiai nukrypta nuo teisinio reguliavimo, iškreipta įstatymo leidėjo valia sureguliuoti atitinkamus teisinius santykius⁴⁶⁹.

Kasacinio teismo taip pat pasisakyta, kad tais atvejais, kai tam tikra teisinių santykių sritis nepatenka į [VPI](#) reguliavimo sritį, įstatyme tiesiogiai (pažodžiui) įtvirtinus jo taikymo išimtį, [VPI](#) normos tiesiogiai netaikytinos, o jurisprudencija dėl šio įstatymo gali būti aktuali ir taikytina *mutatis mutandis* (su būtinais (atitinkamais) pakeitimais); kita vertus, jei atskirą teisinių santykių sritį, kuri nepatenka į [VPI](#), reguliuojančiame teisės akte (pvz., tvarkoje, apraše) įtvirtinta, kad perkančioji organizacija konkurso procedūrų metu ir sudarydama sutartį laikosi skaidrumo, nediskriminavimo, lygiateisiškumo ir racionalaus lėšų panaudojimo principų, jų turinys dėl šių santykių reikšmės visuomenei iš esmės (bet nepaneigiant ir jų skirtumų) neturėtų skirtis nuo viešųjų pirkimų principų; atsižvelgiant į tai, tokiaime dokumente įtvirtintų principų taikymas užtikrinamas taikant viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos analogiją, tačiau taip, kad nebūtų paneigta įstatymų leidėjo valia tam tikrus santykius reguliuoti atskirai⁴⁷⁰.

⁴⁶⁶ Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L., *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*, Nomos, C.F. Müller, Hart publishing, 2018, p. 292-293.

⁴⁶⁷ LAT 2008 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-583/2008](#).

⁴⁶⁸ LAT 2016 m. vasario 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-121-690/2016](#).

⁴⁶⁹ LAT 2015 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-96-916/2015](#).

⁴⁷⁰ LAT 2013 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-713/2013](#); 2014 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-534/2014](#).

ESTT yra pažymėjęs, kad pareiga vadovautis viešųjų pirkimų principais yra viešųjų pirkimų direktyvų šerdis⁴⁷¹. Atsižvelgiant į fundamentalią viešųjų pirkimų principų reikšmę viešųjų pirkimų teisiniam reguliavimui, įtvirtinto teisinio reguliavimo aiškinimui ir taikymui, komentuojamo [VPI](#) normos aiškinamos plečiamai. Teisės doktrinoje laikomasi nuomonės, kad viešųjų pirkimų principai veikia kaip stabdžių ir atsvarų mechanizmas, bendrąja prasme netgi turintis viršenybę prieš pavienes [VPI](#) nuostatas ar konkretaus viešojo pirkimo dokumentus⁴⁷². Vis dėlto, kaip jau nurodyta, LAT praktikoje pripažįstama, kad pirmiausia turėtų būti taikomos būtent konkrečios [VPI](#) normos, o viešųjų pirkimų principų taikymas nepateisina praktikos, kuria būtų akivaizdžiai nukrypta nuo teisinio reguliavimo, iškreipta įstatymo leidėjo valia sureguliuoti atitinkamus teisinius santykius⁴⁷³.

Lygiateisiškumo, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo bei skaidrumo principai nėra vieninteliai principai, taikytini viešuosiuose pirkimuose. [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 1-ojoje konstatuojamojoje dalyje įtvirtinta, kad valstybės narės institucijų arba jų vardu vykdomas viešųjų sutarčių skyrimas turi atitikti [SES](#) principus, visų pirma, laisvo prekių judėjimo, įsisteigimo laisvės ir laisvės teikti paslaugas srityse. Taigi, viešiesiems pirkimams taikytini tiek bendrieji Europos Sąjungos teisės principai, tiek būtent iš šių principų kylantys komentuojamo [VPI](#) 17 straipsnio 1 dalyje įtvirtinti specialieji lygiateisiškumo, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo ir skaidrumo principai.

Iš [VPI](#) 17 straipsnio 1 dalies formuluotės matyti, kad viešųjų pirkimų principų laikymosi garantas ir jų galimo pažeidimo subjektas – perkačioji organizacija (o ne tiekėjas)⁴⁷⁴. Viešųjų pirkimų principų taikymas srities (*rationae materiae*) prasme reiškia, kad viešųjų pirkimų principais privalu vadovautis taikant ir aiškinant visų [VPI](#) nuostatų turinį, įskaitant, tiek dėl tarptautinių ir supaprastintų, tiek dėl klasikinio ir komunalinio sektorių viešųjų pirkimų visų procedūrų nuostatų. Viešųjų pirkimų principų taikymas srities aspektu aktualus ir dėl šių pamatinių nuostatų galimo taikymo planams, reguliuojamiems ne [VPI](#) (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 6 straipsnio komentarą*), ar kitiems panašioms teisiniams santykiams, pavyzdžiui, koncesijoms. Kasacinio teismo konstatuota, kad viešųjų pirkimų principai aktualūs ir koncesijos teisiniams santykiams, tačiau šių pamatinių nuostatų taikymas pagal analogiją, bendrieji viešumo, objektyvumo bei nešališkumo reikalavimai neturi lemti konkrečios [VPI](#) nuostatose nustatytos tvarkos taikymo paslaugų koncesijoms, nes tiek ES, tiek nacionalinis įstatymų leidėjas siekė įtvirtinti skirtingas šių dviejų rūšių konkursų vykdymo tvarkas⁴⁷⁵.

Viešųjų pirkimų principų taikymas laiko (*rationae temporis*) prasme apima visas viešojo pirkimo procedūras nuo viešojo pirkimo pradžios iki pabaigos, t. y. nuo pirkimo paskelbimo iki laimėtojo nustatymo ir viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo arba viešojo pirkimo pasibaigimo metu [VPI](#) nustatytu pagrindu (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 29 straipsnio komentarą*). Tačiau, sudarius viešojo pirkimo-pardavimo sutartį, viešųjų pirkimų principų svarba nesumenksta ir neišnyksta. [VPI](#) 1 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad [VPI](#) reglamentuojamas,

⁴⁷¹ ESTT 1993 m. birželio 22 d. sprendimas byloje *Storebaelt*, [C-243/89](#).

⁴⁷² Grallls, Albert Sanchez, De Konick, Constant, *Shaping EU Public Procurement Law. A Critical Analysis of the Case Law 2015-2017*. 2018, p. 301. The Netherlands: Kluwer Law International.

⁴⁷³ LAT 2015 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-96-916/2015](#).

⁴⁷⁴ LAT 2013 m. balandžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (I) Nr. [AC-38-1](#). Teismų praktika. 2013.

⁴⁷⁵ LAT 2010 m. liepos 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-350/2010](#); LAT 2013 m. balandžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (I) Nr. [AC-38-1](#). Teismų praktika. 2013.

įskaitant, bet neapsiribojant, viešojo pirkimo-pardavimo sutarčių vykdymas. Dėl to sisteminis [VPI](#) 1 straipsnio 2 dalies bei 17 straipsnio 1 dalies nuostatų aiškinimas ir taikymas leidžia daryti išvadą, kad viešųjų pirkimų principai taikytini ir viešojo pirkimo – pardavimo sutarčių vykdymo stadijoje. Tokios pozicijos laikomasi ir teismų praktikoje, nurodant, kad netinkamai vykdoma viešojo pirkimo-pardavimo sutartis gali reikšti viešųjų pirkimų principų pažeidimą⁴⁷⁶. Pavyzdžiui, viešųjų pirkimų principai neabejotinai būtų pažeisti tuo atveju, jeigu viešojo pirkimo-pardavimo sutarties šalys, vykdydamos viešojo pirkimo-pardavimo sutartį, nesilaikydamos [VPI](#) 89 straipsnio reikalavimų, pakeistų sutarties nuostatas.

Viešųjų pirkimų principų pažeidimai yra objektyvaus ir absoliutaus pobūdžio. Viešųjų pirkimų principų pažeidimo objektyvumas⁴⁷⁷ reiškiasi tuo, kad jo pripažinimui konstatuoti nesvarbios jokios kitos šalutinės aplinkybės, tokios, kaip perkančiosios organizacijos atstovų nepatyrimas, jų kaltės laipsnis, žalos dydis ir pan. Viešųjų pirkimų principų pažeidimų absoliutumas⁴⁷⁸ reiškia, kad kiekvienas viešųjų pirkimų principų pažeidimas lemia perkančiosios organizacijos veiksmų neteisėtumą, t. y. kiekvienas viešųjų pirkimų principų pažeidimas laikytinas esminiu pažeidimu ir toks pažeidimo nustatymas suponuoja teismų pareigą pripažinti tokius perkančiosios organizacijos veiksmus neteisėtais. Dėl to negalimi atvejai, kad nustatytas viešųjų pirkimų principo pažeidimas būtų kvalifikuotas kaip neesminis, kartu pripažįstant, kad perkančiosios organizacijos veiksmai yra teisėti.

Viešųjų pirkimų principų pažeidimas yra priegiamas imperatyviųjų nuostatų pažeidimui dėl to, kad šie, kaip ir kitos [VPI](#) imperatyviosios nuostatos, yra susiję su viešojo intereso apsauga. LAT ne kartą yra konstatavęs, kad viešųjų pirkimų principų pažeidimas neabejotinai reiškia imperatyviųjų teisės normų pažeidimą. Kaip nurodyta pirmiau, vien viešųjų pirkimų principų pažeidimo konstatavimas, nesiremiant jokia papildoma norma, yra pakankamas pagrindas reikalauti teismo pripažinti neteisėtais perkančiosios organizacijos veiksmus⁴⁷⁹. Taip pat pažymėtina, kad viešųjų pirkimų teisinį reguliavimą aiškinančioje teismų praktikoje⁴⁸⁰ yra išskiriamos dvi perkančiosios organizacijos veiksmų teisėtumo vertinimo situacijos: a) ar nepažeisti viešųjų pirkimų principai ir racionalaus lėšų panaudojimo tikslas; b) ar nepažeistas tik viešųjų pirkimų tikslas racionaliai panaudoti pirkimui skirtas lėšas. Tai reiškia, kad viešųjų pirkimų principų santykis bei ryšys savaime neeliminuoja situacijų, kai perkančioji organizacija viešojo pirkimo procedūras atlieka vadovaudamasi [VPI](#) reikalavimais, įskaitant, užtikindama viešųjų pirkimų principų laikymąsi, tačiau, pavyzdžiui, viešojo pirkimo sutartį sudaro neracionaliai panaudodama pirkimui skirtas lėšas, t. y. iš dalies nepasiekia viešųjų pirkimų tikslo (*detačiau žiūrėti [VPI](#) 17 straipsnio 2 dalies komentarą*). Dėl to viešųjų pirkimų tikslo, kaip ir viešųjų pirkimų principų, pažeidimas reiškia teisinio imperatyvo pažeidimą, sąlygojantį atitinkamas neigiamas pasekmes perkančiosios organizacijos priimtiniams sprendimams.

Pažymėtina, kad prie pirmiau nurodytų perkančiosios organizacijos veiksmų teisėtumo vertinimo pagrindų pagal naująjį reguliavimą nuo 2017 m. liepos 1 d. priskirtinas ir tiekėjų

⁴⁷⁶ LAT 2011 m. liepos 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-320/2011](#).

⁴⁷⁷ LAT 2013 m. balandžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (I) Nr. [AC-38-1](#). Teismų praktika. 2013; 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-7-23-248/2017](#).

⁴⁷⁸ *Teisr. nat.*

⁴⁷⁹ LAT 2009 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-506/2009](#); 2013 m. balandžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (I) Nr. [AC-38-1](#).

⁴⁸⁰ LAT 2013 m. balandžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (I) Nr. [AC-38-1](#). Teismų praktika. 2013; 2011 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-249/2011](#).

konkurencijos užtikrinimo imperatyvas (*detalesnį žiūrėti [VPI 17 straipsnio 3 dalies komentarą](#)*) bei kiti socioekonominio pobūdžio išpareigojimai, kurių konkretus turinys įtvirtinamas kituose teisės aktuose (*detalesnį žiūrėti [VPI 17 straipsnio 2 dalies 2 punkto komentarą](#)*). Vis dėlto pastarieji nėra būdingi išimtinai viešiesiems pirkimams, todėl iš esmės nesiskiria nuo kitų specialiųjų reikalavimų, įtvirtintų kituose teisės aktuose (*dėl subsidiaraus [VPI taikymo taisyklės detaliau žiūrėti \[VPI 1 straipsnio komentarą\]\(#\)](#)*).

Pagal LAT praktiką, kaip nurodyta pirmiau, sprendžiant dėl viešųjų pirkimų principų pažeidimo, kaip tokio, (ne)egzistavimo, nepakanka nustatyti aplinkybės, kad perkančioji organizacija nesilaikė viešojo pirkimo vedimo tvarkos, įtvirtintos [VPI](#) nuostatose ar viešojo pirkimo dokumentuose. Grynai formalus nukrypimas nuo [VPI](#) ar pirkimo dokumentuose nustatytos konkrečios procedūros ar jų vykdymo eigos, kuris iš esmės neturėjo įtakos dalyvių ir kitų tiekėjų teisių apimčiai, negali lemti viešųjų pirkimų principų pažeidimo, nebent būtų įrodyta priešingai⁴⁸¹. Kiekvienu (ypač smulkmeniškai reglamentuotose viešojo pirkimo vykdymo eigos) atveju reikia tirti perkančiosios organizacijos veiksmų pobūdį bei padarinius. Atsižvelgtina į perkančiosios organizacijos veiksmų ar sprendimų realiai sukeliamus padarinius tiekėjams. Dėl to būtina įvertinti tai, kiek perkančiosios organizacijos veiksmai faktiškai (realiai) paveikė tiekėjus, ir tai, ar konkrečiam (ar konkrečioms) tiekėjui buvo suteikta daugiau teisių negu kitiems (nepagrįsto konkurencinio pranašumo kriterijus)⁴⁸². Dėl to ne kiekvienas formalus nukrypimas nuo [VPI](#) ir (ar) viešojo pirkimo dokumentų reikalavimų turėtų būti vertinamas kaip lemiantis viešųjų pirkimų principų pažeidimą ir iš to kylančias pasekmes.

Šiame kontekste kasacinio teismo taip pat konstatuota, kad sandorių negaliojimo instituto paskirtis – siekti, kad civiliniuose santykiuose būtų užtikrintas teisėtumas, kartu nepažeisti šių santykių stabilumo ir teisinio tikrumo įgytų civilinių teisių atžvilgiu; [CK](#) 1.80 straipsnio 1 daliai taikyti būtina konstatuoti dviejų sąlygų visetą, kad teisės norma yra imperatyvi ir kad šios normos pažeidimo pasekmė yra sandorio negaliojimas; sprendžiant dėl abiejų šių sąlygų esminę reikšmę turi ne lingvistinė normos išraiška, o interesas, kurio apsaugą ji užtikrina; imperatyvioji teisės norma [CK](#) 1.80 straipsnio prasme yra tokia, kuria siekiama apsaugoti visos visuomenės interesus, viešąją tvarką, todėl aiškinantis normos imperatyvumą turi būti nustatyta, ar egzistuoja viešasis interesas, kuriam užtikrinti ji skirta⁴⁸³.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, nukrypdama nuo [VPI](#) 36 straipsnio 5 dalies reikalavimų, papildomą su pirkimo dokumentais susijusią informaciją (pirkimo sąlygų paaiškinimus) pateikė likus mažiau nei 6 dienoms (pavyzdžiui, likus 5 dienoms) iki pasiūlymų pateikimo termino pabaigos. Tačiau, likus, pavyzdžiui, 3 dienoms iki pasiūlymų pateikimo termino pabaigos, perkančioji organizacija tiekėjų prašymu ar savo iniciatyva nusprendė pratęsti pasiūlymų pateikimo terminą. Taigi, nors perkančioji organizacija, pateikdama pirkimo dokumentų paaiškinimus, formaliai pažeidė [VPI](#) 36 straipsnio 5 dalies reikalavimus, toks formalus pažeidimas, ypatingai atsižvelgiant į tai, kad pasiūlymų pateikimo terminas galiausiai buvo pratęstas, realiai negalėjo sukelti jokių padarinių tiekėjams, siekiantiems pateikti

⁴⁸¹ LAT 2010 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-150/2010](#).

⁴⁸² LAT 2010 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-425/2010](#); 2012 m. kovo 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-132/2012](#).

⁴⁸³ LAT 2014 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-534/2014](#).

pasiūlymus pirkime. Todėl toks formalus [VPI](#) 36 straipsnio 5 dalies pažeidimas nelemia viešųjų pirkimų principų pažeidimo.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, nukrypdama nuo [VPI](#) 96 straipsnio 2 dalies 2 punkto reikalavimų, visų per kalendorinius metus sudarytų pirkimo sutarčių ataskaitą Viešųjų pirkimų tarnybai pateikė praėjus 40 dienų (o ne 30 dienų) nuo ataskaitinių kalendorinių metų pabaigos. Nors perkančioji organizacija formaliai pažeidė [VPI](#) 96 straipsnio 2 dalies 2 punkto reikalavimus, toks pažeidimas nesukėlė jokių realių padarinių. Dėl to, atsižvelgiant į išimtinai formalų nurodyto pažeidimo pobūdį, jis negali būti vertinamas kaip lemiantis viešųjų pirkimų principų pažeidimą.

Nors viešųjų pirkimų principų prigimtis sutampa su bendraisiais teisės principais, tačiau kiekvienam iš viešųjų pirkimų principų yra būdingas savitas turinys, specifinė reikšmė ir jo adaptacija viešojo pirkimo procesui⁴⁸⁴. Dėl šių priežasčių viešųjų pirkimų principų turinys ir galimo perkančiosios organizacijos veiksmų neteisėtumo vertinimas nėra ir negali būti tiek universalūs, kad, *pirma*, be individualaus visų atitinkamo atvejo aplinkybių vertinimo būtų galima neabejotinai nustatyti šių pamatinių normų pažeidimą, *antra*, ne visuomet (nors paprastai) analogiškai skirtingų perkančiųjų organizacijų veiksmai neišvengiamai lems tapatų vertinimo rezultatą, nes, kaip nurodyta pirmiau, panašūs veiksmai gali sukelti skirtingus padarinius.

Lygiateisiškumas ir nediskriminavimas

Viešųjų pirkimų lygiateisiškumo principas yra vienas iš pagrindinių principų, kuriuo remiantis yra grindžiamas ne tik viešojo pirkimo procesas, bet ir viešojo pirkimo koncepcija apskritai. ESTT, aiškindamas [Direktyvos 2014/24/ES](#) ir prieš jos priėmimą galiojusių viešųjų pirkimų direktyvų⁴⁸⁵ nuostatas, paprastai⁴⁸⁶ pateikia iš esmės tapačią lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principų sampratą, juolab kad jie laikytini dviejomis vieno medalio pusėmis⁴⁸⁷. Dėl to toliau šie principai aptariami kartu.

ESTT lygiateisiškumo principą interpretuoja remdamasis klasikine šio principo koncepcija, pagal kurią laikoma, kad tapačios arba panašios aplinkybės negali būti vertinamos

⁴⁸⁴ Soloveičikas, E. [Viešųjų pirkimų principai: jų taikymas remiantis Europos Teisingumo Teismo ir Lietuvos teismų praktika](#). JUSTITIA 2008 m. Nr. 3 (69).

⁴⁸⁵ [Direktyva 2004/18/EB](#), [Direktyva 2004/17/EB](#).

⁴⁸⁶ ESTT, vertindamas draudimą diskriminuoti dėl pilietybės, konstatavo, kad šis principas yra tik ypatinga (specifinė) bendrojo lygiateisiškumo principo, vieno iš pagrindinio Bendrijos teisės principo, išraiška (ESTT 1980 m. spalio 8 d. sprendimas byloje *Überschär*, [C-810/79](#)).

⁴⁸⁷ Diskriminuojantis elgesys kartu lemia ir nelygiateisišką tiekėjų padėtį, bet ne visada nelygiateisiškas elgesys su tiekėjais reiškia diskriminaciją. Paprastai diskriminacija pripažįstama, kai nelygiateisiška subjektų (viešųjų pirkimų kontekste – tiekėjų) padėtį lemia tam tikras diskriminuojantis kriterijus, kuris suponuoja, kad tam tikro subjekto diskriminuojančio kriterijaus pagrindu vieni subjektai bus išskirti iš kitų atitinkamų subjektų sąrašo (ESTT 2013 m. balandžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (I) Nr. [AC-38-1](#). Teismų praktika. 2013).

skirtingai ir skirtingos aplinkybės negali būti vertinamos tapačiai⁴⁸⁸. Viešųjų pirkimų lygiateisiškumo principas suponuoja draudimą bet kokią skirtingą tiekėjų, jų pasiūlymų, kurie yra lygiaverčiai, vertinimą. Tačiau tam tikrais atvejais tapačių arba panašių aplinkybių skirtingas vertinimas ir atvirkščiai (skirtingų aplinkybių tapatus vertinimas) nereikia lygiateisiškumo principo pažeidimo ir diskriminacijos, jeigu tai objektyviai pateisinama tokio skirtingo vertinimo proporcingas siekiamam tikslui⁴⁸⁹.

Pavyzdys

Viešojo pirkimo sąlygose nustatomi konkretūs minimalūs kvalifikacijos reikalavimai savo esme yra ribojantys kai kurių tiekėjų galimybę dalyvauti atitinkamame viešajame pirkime, todėl, atrodytų, – diskriminaciniai. Tačiau viešojo pirkimo sąlyga, kurioje nustatytas atrankos kriterijus, kurį gali atitikti tik mažas skaičius tiekėjų, savaime nėra pakankamas pagrindas pripažinti tiekėjų lygiateisiškumo principo pažeidimą⁴⁹⁰. Kvalifikacijos reikalavimų nustatymas viešojo pirkimo sąlygose yra būtinas (ir objektyviai pateisinamas) tam, kad perkančioji organizacija galėtų realiai įsitikinti, jog viešojo pirkimo-pardavimo sutartį vykdys kompetentingas, patikimas ir pajėgus tiekėjas.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, veikianti gynybos srityje ir atliekanti su nacionaliniu saugumu susijusių prekių pirkimą, įvertinusi visus galimus kelti grėsmę nacionalinio saugumo interesams rizikos veiksnius, pirkimo sąlygose nurodo, kad pirkime negali dalyvauti tiekėjai ir jo subtieėjai, kurie nėra registruoti (jeigu tiekėjas ar subtieėjai yra fizinis asmuo – nuolat gyvenantys) ES valstybėje narėje, Šiaurės Atlanto sutarties organizacijos valstybėje narėje ar trečiojoje šalyje, pasirašiusioje šio straipsnio 4 dalyje nurodytus tarptautinius susitarimus (detaliau žiūrėti [VPI](#) 17 straipsnio 5 dalies komentarą).

Lygiateisiškumo (nediskriminavimo) principas taip pat reiškia būtinumą kiekvieno galimo viešojo pirkimo dalyvio (tiekėjo) interesais užtikrinti pakankamą viešumą, leidžiantį atverti rinką ir sudaranti galimybes suinteresuoto tiekėjo patekimui į ją bei įgalinantį kontroliuoti viešųjų pirkimų tvarkos nešališkumą⁴⁹¹. Atsižvelgiant į nurodytą lygiateisiškumo principo, kaip pakankamo viešųjų pirkimų viešumo garanto, funkciją, [VPI](#) reglamentuojami atskiri institutai (nuo pat viešojo pirkimo pradžios iki pabaigos ir viešojo pirkimo-pardavimo sutarties įvykdymo ir pasibaigimo), yra įtvirtintos viešumo užtikrinimo priemonės, pavyzdžiui, skelbimas apie viešąjį pirkimą ([VPI](#) 31 straipsnis), viešojo pirkimo dokumentų teikimas ([VPI](#) 36 straipsnis), viešojo pirkimo dalyvių informavimas apie viešajame pirkime priimtus sprendimus ([VPI](#) 58 straipsnis), viešojo pirkimo procedūrų ataskaitų teikimas ([VPI](#) 96 straipsnis).

⁴⁸⁸ ESTT 2004 m. rugsėjo 9 d. sprendimas byloje *Ispanija prieš Komisiją*, [C-304/01](#); 2004 m. gruodžio 14 d. sprendimas byloje *Arnold André*, [C-434/02](#).

⁴⁸⁹ ESTT 2002 m. balandžio 25 d. sprendimas byloje *Graikija prieš Komisiją*, [C-154/00](#).

⁴⁹⁰ ESTT 2002 m. rugsėjo 17 d. sprendimas byloje *Concordia Bus Finland*, [C-513/99](#).

⁴⁹¹ ESTT 2000 m. gruodžio 7 d. sprendimas byloje *Telaustria*, [C-324/98](#); 2005 m. spalio 13 d. sprendimas byloje *Parking Brixen*, [C-458/03](#).

Lygiateisiškumo (nediskriminavimo) principas viešuosiuose pirkimuose draudžia tiek tiesioginę, tiek netiesioginę diskriminaciją. Diskriminacija draudžiama tiek teisės aspektu (tiesiogiai teisės aktuose ar pirkimo dokumentuose nustatant sąlygas, palankias tik tam tikram subjektui ar subjektų grupei), tiek dėl fakto (kai palankus teisinis reguliavimas nėra tiesiogiai skirtas konkrečioms subjektams, tačiau faktiškai išskiriama tam tikra subjektų grupė ar asmenys, kuriems toks reguliavimas yra palankesnis). Pavyzdžiui, remiantis tiesioginės diskriminacijos draudimu, perkančiajai organizacijai draudžiama techninėse specifikacijose nurodyti konkrečius nacionalinius standartus ir reikalavimus⁴⁹². Tuo tarpu nuoroda į nacionalinius standartus, nereikalaujant privalomos atitikties jiems, gali būti pripažinta netiesiogine diskriminacija⁴⁹³.

Lygiateisiškumo (nediskriminavimo) principo (o taip pat ir kitų viešųjų pirkimų principų) pažeidimai galimi visose viešojo pirkimo vykdymo stadijose, nuo pat viešojo pirkimo dokumentų rengimo ir teikimo, viešojo pirkimo procedūrų vykdymo iki sudarytos viešojo pirkimo-pardavimo sutarties įvykdymo (pasibaigimo):

- 1) perkančiosios organizacijos, formuluodamos viešųjų pirkimų dokumentų sąlygas, privalo vadovautis lygiateisiškumo (nediskriminavimo) principu ir vengti tokių nuostatų, dėl kurių tam tikri potencialūs tiekėjai (viešojo pirkimo dalyviai), iš esmės pajėgūs ir kompetentingi įvykdyti viešojo pirkimo-pardavimo sutartį, būtų nepagrįstai eliminuojami iš viešojo pirkimo proceso. Lygiateisiškumo (nediskriminavimo) principas, rengiant viešojo pirkimo dokumentus, būtų laikomas pažeistu, įskaitant, bet neapribojant, tokiais atvejais:

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, viešojo pirkimo būdu siekdama įsigyti neypatingo statinio statybos darbus, viešojo pirkimo sąlygose įtvirtino reikalavimą, kad tiekėjas pirkimo sutarties vykdymui turėtų ir paskirtų specialistą – ypatingo statinio statybos darbų vadovą.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija viešojo pirkimo objektą suskaidė į 3 (tris) dalis, tačiau viešojo pirkimo sąlygose nurodė, kad tiekėjas (tiekėjų grupė) pasiūlymą gali pateikti tik dėl visų viešojo pirkimo objekto dalių.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija viešojo pirkimo sąlygose nustatė, kad tiekėjai turi pasiūlyti konkretaus modelio prekę, tačiau nenurodė, jog priimtini ir šiam modeliui lygiaverčiai objektai.

⁴⁹² EST 1988 m. rugsėjo 22 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Airiją*, [C-45/87](#).

⁴⁹³ EJT 2000 m. rugsėjo 26 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Prancūziją*, [C-225/98](#); LAT 2011 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-249/2011](#); LAT 2019 m. sausio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-32-378/2019](#).

- 2) perkančiosios organizacijos lygiateisiškumo (nediskriminavimo) principo reikalavimų privalo laikytis ne tik atlikdamos konkrečias [VPI](#) ir pirkimo dokumentuose nustatytas procedūras (priimdamos konkrečius sprendimus), bet taip pat ir vykdydamos bet kokius veiksmus (formuodamos tam tikrą praktiką). Kitaip tariant, lygiateisiškumo (nediskriminavimo) principo pažeidimas gali būti konstatuotas net ir nenustačius konkrečios [VPI](#) ir pirkimo dokumentuose įtvirtintos pareigos pažeidimo ir konkretaus perkančiosios organizacijos elgesio (veiksmo) neišforminus sprendimu, pavyzdžiui:

Pavyzdys

Perkančioji organizacija nustatė, kad tiekėjas A ir tiekėjas B pateikė neįprastai mažas pasiūlyimų kainas, todėl kreipėsi į tiekėjus dėl neįprastai mažų pasiūlyimų kainų pagrindimo. Tiekėjui A ir tiekėjui B pateikus kainų pagrindimus, perkančioji organizacija įvertino, kad nei vienas iš tiekėjų tinkamai nepagrindė pasiūlyimų kainų, kadangi pateikė išimtinai deklaratyvius teiginius, patvirtinimus, kad pasiūlytos kainos yra pakankamos viešojo pirkimo-pardavimo sutarties įvykdymui. Perkančioji organizacija tiekėjo A pasiūlymą atmetė, o į tiekėją B kreipėsi dėl pakartotinio neįprastai mažos pasiūlymo kainos pagrindimo.

Pavyzdys

Kasacinis teismas yra konstatavęs, kad perkančioji organizacija pažeidė lygiateisiškumo ir skaidrumo principus, kreipdamasi į tiekėją tiek dėl kvalifikacijos, tiek dėl neįprastai mažos kainos pagrindimo, tiek dėl laidavimo rašto, tiek dėl sutarties vykdymo duomenų tikslinimo ar aiškinimo, o atsakymui pateikti nustatė tik keturias dienas, iš kurių dvi – ne darbo dienos⁴⁹⁴.

- 3) perkančiosios organizacijos lygiateisiškumo (nediskriminavimo) principo reikalavimų privalo laikytis ne tik sudarydamos viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, bet taip pat ir jas vykdydamos. Lygiateisiškumo (nediskriminavimo) principas viešojo pirkimo – pardavimo sutarties vykdymo stadijoje pažeidžiamas, pavyzdžiui, tokiais atvejais:

Pavyzdys

Viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vykdymo laikotarpiu perkančioji organizacija ir tiekėjas, pažėisdami [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 3 punkto reikalavimus dėl pakeitimo vertės, neteisėtai pasitarė dėl sutarties objekto apimties pakeitimo (atkreiptinas dėmesys į tai, kad ne visi sutarties objekto apimties pakeitimai yra draudžiami, tačiau jie turi būti atliekami griežtai laikantis [VPI](#) 89 straipsnio reikalavimų).

ESTT yra nurodęs, kad lygiateisiškumas yra pažeidžiamas, įskaitant, bet neapsiribojant, ir tais atvejais, kai suteikiama išimtinė teisė teikti paslaugas, parduoti prekes arba atlikti darbus,

⁴⁹⁴ LAT 2010 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-425/2010](#).

netaikant imperatyvių viešųjų pirkimų teisės normų ir privalomų taisyklių⁴⁹⁵, su viešojo pirkimo laimėtoju ir (arba) kitais asmenimis yra deramasi dėl viešojo pirkimo sutarties projekto sąlygų po viešo pirkimo procedūrų baigimo, ypač kai viešojo pirkimo sutarties projektas buvo sudedamoji viešojo pirkimo dokumentų dalis⁴⁹⁶. Viešojo pirkimo sutarties vykdymui nustatyti perkančioji organizacija vėlesniais savo veiksmais negali keisti bendrosios kvietimo dalyvauti pirkimuose schemas ir vienašališkai keisti esminių pirkimo sąlygų, ypač, jei tai sąlygos, kurios buvo nustatytos pirkimo dokumentuose ir dėl kurių būtų patvirtintas kitas tiekėjas, nes tai prieštarautų nediskriminavimo principui⁴⁹⁷. Perkančiosios organizacijos, laikydamosi, įskaitant, bet neapsiribojant, lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principų reikalavimų, privalo vienodai aiškinti ir taikyti viešųjų pirkimų dokumentų sąlygas visų tiekėjų ir dalyvių atžvilgiu.

Lygiateisiškumo principo specifiką rodo ir tapačių standartų doktrina, kurią pagrindė ESTT ir kuri įtvirtinta [VPI](#) 37 straipsnio 5 dalyje ir 48 straipsnio 1 dalyje. Teismų praktikoje konstatuota, kad viešųjų pirkimų teisinio reguliavimo normos, kuriomis būtų sudaryta galimybė perkančiosioms organizacijoms nurodyti pirkimo dokumentuose konkretų standartą, prekių ženklą arba suformuluoti tokius reikalavimus, kuriais remiantis būtų neleistinai eliminuojamos tapačios prekės, paslaugos, darbai arba tiekėjai (viešojo pirkimo dalyviai) iš viešojo pirkimo proceso, turi būti laikomos nesuderinamos su lygiateisiškumo principu⁴⁹⁸. Tapačių standartų doktrina taikoma ne tik pasiūlymams vertinti, bet ir nustatant bei vertinant tiekėjo (viešojo pirkimo dalyvio) kvalifikacijos reikalavimus. [VPI](#) 47 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad perkančioji organizacija gali reikalauti, jog kandidatas ar dalyvis pateiktų nepriklausomos įstaigos išduotą sertifikatą, patvirtinantį, kad jis laikosi tam tikrų kokybės vadybos sistemos standartų. Tačiau perkančioji organizacija turi pripažinti lygiaverčius sertifikatus, išduotus kitose valstybėse narėse įsisteigusių įstaigų. Ji taip pat privalo priimti kitus kandidatų ar dalyvių lygiaverčių kokybės vadybos užtikrinimo priemonių įrodymus (detaliau žiūrėti [VPI](#) 39 straipsnio komentaras).

Taigi, lygiateisiškumo (nediskriminavimo) principas privalo būti užtikrintas visose viešojo pirkimo procedūrų stadijose, pridedant viešojo pirkimo sąlygų rengimu ir baigiant tiekėjų pasiūlymų vertinimu, viešojo pirkimo laimėtojo nustatymu, o, taip pat ir viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vykdymo etape.

Proporcingumas

Proporcingumo principo reikšmė pastaruoju metu tapo ypač akcentuojama, kadangi šis principas yra viešojo pirkimo procedūrų ir dažniausiai perkančiųjų organizacijų veiksmų teisėtumo matas⁴⁹⁹. Proporcingumo principo turinys bendriausia prasme siejamas su kelių

⁴⁹⁵ ESTT 1992 m. birželio 3 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Italiją*, [C-360/89](#); LAT 2012 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-359/2012](#).

⁴⁹⁶ ESTT 1993 m. birželio 22 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Daniją*, [C-243/89](#); LAT 2015 m. balandžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-226-248/2015](#).

⁴⁹⁷ ESTT 2004 m. balandžio 29 d. sprendimas byloje *Komisija prieš CAS Succhi di Frutta*, [C-496/99](#).

⁴⁹⁸ ESTT 1995 m. sausio 24 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Nyderlandus*, [C-359/93](#); LAT 2019 m. sausio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-32-378/2019](#).

⁴⁹⁹ ESTT 2008 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje *Michaniki*, [C-213/07](#); 2009 m. spalio 15 d. sprendimas byloje *Acoset*, [C-196/08](#); 2009 m. gegužės 19 d. sprendimas byloje *Assitur*, [C-538/07](#); 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas byloje *Borta*, [C-298/15](#); *Bogojevič, Sanja, Groussot Xavier, Hettne, Jorgenn, Discretion in EU Public Procurement Law*, 2019, P. 268-275.

pakopų testu: (i) taikoma priemonė turi būti tinkama tikslui pasiekti; (ii) taikoma priemonė turi būti būtina tikslui pasiekti, kas reiškia, kad negalima jokia kita priemonė, kuri mažiau ribotų tam tikrą laisvę⁵⁰⁰. Proporcingumo principas, kaip ir kiti viešųjų pirkimų principai, turi būti taikomas visose viešojo pirkimo stadijose, nuo pat viešojo pirkimo paskelbimo (viešojo pirkimo sąlygų rengimo) iki pat viešojo pirkimo laimėtojo nustatymo bei viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vykdymo etape. Proporcingumo principo reikšmė labiausiai aiškėja, kai reikia vertinti tam tikrų subjektų laisves, pasirinkimą ribojančių priemonių tinkamumą (teisėtumą). Toliau išskiriamos dažniausiai su proporcingumo principo taikymu susijusios situacijos.

Pirma, proporcingumo principas taikomas rengiant viešojo pirkimo dokumentus ir nustatant viešojo pirkimo sąlygas, įskaitant, tiekėjų kvalifikacijos bei techninės specifikacijos reikalavimus, pasiūlymų vertinimo kriterijus, viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąlygas.

Pavyzdžiui, [VPI 47](#) straipsnyje nustatyta perkančiosios organizacijos teisė individualizuoti reikalaujamą tiekėjo, kuris galėtų dalyvauti viešajame pirkime, kvalifikaciją. Kokie konkrečiai reikalavimai tiekėjų kvalifikacijai turėtų būti taikomi, [VPI](#) nereglamentuojama, todėl tik pati perkančioji organizacija, atsižvelgdama į viešojo pirkimo objektą ir taikydamą proporcingumo bei kitus viešųjų pirkimų principus, privalo nuspręsti, kokie ekonominės, finansinės būklės, techninio ir profesinio pajėgumo reikalavimai turi būti nustatomi pirkimo dokumentuose. Parinkdama konkrečius tiekėjo kvalifikacijos reikalavimus, perkančioji organizacija privalo taikyti minėtą dviejų pakopų vertinimą, kuris sudaro proporcingumo principo turinį. Pavyzdžiui, LAT yra konstatavęs, kad, atsižvelgiant į pirkimo objektą (dviejų objektų, statomų tuo pačiu metu, statybos darbai), reikalavimas turėti tris, o ne du specialistus, turinčius teisę eiti ypatingo statinio statybos vadovo pareigas visose perkančiosios organizacijos nurodytose statinių grupėse (susisiekimo komunikacijos: keliai, valstybinės reikšmės keliai; kiti transporto statiniai) yra neproporcingas⁵⁰¹ (*detaliau žiūrėti [VPI 47](#) straipsnio komentarą*).

Teismų praktikoje laikomasi nuoseklios pozicijos, kad, sprendžiant, ar nustatant techninės specifikacijos sąlygas nebuvo pažeistos tiekėjo teisės, turi būti įvertinta, įskaitant, bet neapsiribojant, ar itin išsamūs techninės specifikacijos reikalavimai (nebūtinai pritaikyti vienam tiekėjui, tačiau dėl savo detalumo reikšmingai apribojantys tiekėjų galimybes dalyvauti viešajame pirkime) buvo būtini norint pasiekti pirkimu siekiamus tikslus⁵⁰² (*detaliau žiūrėti [VPI 37](#) straipsnio komentarą*).

Proporcingumo principas yra svarbus ir formuluojant viešojo pirkimo sutarties projekto sąlygas, ypačiai – nustatant tiekėjo pareigas, jam taikomus apribojimus, civilinės atsakomybės sąlygas, sutarties įvykdymo terminus, priemones ir pan.

Antra, proporcingumo principas taip pat ypatingai svarbus ir taikomas, vertinant pasiūlymus. Pavyzdžiui, teismų praktikoje konstatuota, kad pagal viešųjų pirkimų teisinį reguliavimą viešajame pirkime iš principo nedraudžiama dalyvauti ūkio subjektams, kurie susieti tam tikrais ekonominiais, pavaldumo ar kitais ryšiais, kadangi absoliutaus susijusių ūkio subjektų dalyvavimo pirkimuose draudimas neatitinka proporcingumo principo⁵⁰³.

⁵⁰⁰ Schwarze, Jürgen. [European Administrative Law](#). London: Sweet & Maxwell, 1992. P. 682.

⁵⁰¹ LAT 2016 m. sausio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-62-415/2016](#).

⁵⁰² LAT 2019 m. sausio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-32-378/2019](#).

⁵⁰³ ESTT 2009 m. gegužės 19 d. Sprendimą *Assitur*, [C-538/07](#).

Trečia, proporcingumo principas taikytinas ir viešojo pirkimo–pardavimo sutarties vykdymo stadijoje, ypačiai, viešojo pirkimo–pardavimo sutarties pažeidimo ir atsakomybės už tai vertinimo situacijoje.

Pavyzdys

Vykdamas viešojo pirkimo–pardavimo sutartį, dalį darbų atliko ne pats viešąjį pirkimą laimėjęs tiekėjas, tačiau jo pasitelktas subtiekęs, kuris nebuvo išviešintas nei viešojo pirkimo procedūrų metu, nei po viešojo pirkimo – pardavimo sutarties sudarymo. Vis dėlto, jeigu nurodyta aplinkybė buvo nustatyta tuomet, kai darbai jau buvo atlikti laiku bei laikantis visų teisės aktuose ir viešojo pirkimo dokumentuose nurodytų kokybinių reikalavimų, o sutarties nuostatose nebuvo tiesiogiai nurodyta, kad tai būtų laikoma esminiu sutarties pažeidimu, sprendžiant dėl tiekėjui tenkančios atsakomybės už viešojo pirkimo–pardavimo sutarties pažeidimą, turi būti vadovaujama proporcingumo principu. Tačiau atveju, jeigu tiekėjo pasitelkti subtiektai (nors ir neišviešinti, kas laikytina pažeidimu) sutartį įvykdė tinkamai ir laiku, perkančioji organizacija realiai nepatyrė jokių nuostolių, todėl tiekėjui negalėtų kilti jų atlyginimo pareiga.

Pabrėžtina, kad su proporcingumo principu taip pat nedera pernelyg formalūs veiksmai, pavyzdžiui, perkančiosios organizacijos sprendimas atmesti tiekėjo pasiūlymą dėl tiekėjo netinkamai nurodytos sąžiningumo deklaracijos datos (rašymo klaidos)⁵⁰⁴.

Taigi, proporcingumo principas yra neatsižįjama veiksmingo viešojo pirkimo dalis. Proporcingumo principas yra tiesiogiai susijęs su lygiateisiškumo (nediskriminavimo) bei skaidrumo principais, nes įprastai perkančiosios organizacijos nustatomi apribojimai pažeidžia iškart visus šiuos principus ir taip slopina sąžiningą tiekėjų konkurenciją. Taip pat proporcingumo principas (kartu su skaidrumo principu) yra tas kriterijus, kuriuo remiantis apibrėžiamos perkančiųjų organizacijų diskrecijos ribos ir vertinamas diskrecijos įgyvendinimo tinkamumas⁵⁰⁵ (detaliau žiūrėti komentarą apie skaidrumo principą).

Skaidrumas

[Direktyvos 2014/24/ES](#) 18 straipsnis, o kartu ir jį įgyvendinanti komentuojama [VPI](#) 17 straipsnio 1 dalis, įtvirtina aiškią perkančiųjų organizacijų pareigą veikti skaidriai. Analizuojant skaidrumo principą, galima išskirti savarankiškus (nors ir susijusius) skaidrumo principo aspektus⁵⁰⁶, aptariamus toliau.

Visų pirma, skaidrumo principas (kaip ir lygiateisiškumo (nediskriminavimo) principas) yra siejamas su perkančiosios organizacijos pareiga tiekėjo naudai užtikrinti tinkamą

⁵⁰⁴ LA, 2008 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-583/2008](#).

⁵⁰⁵ [Roggeveen, Sanja, Groussot Xavier, Hettne, Jorgenn, Discretion in EU Public Procurement Law](#), 2019, P. 268-275.

⁵⁰⁶ Barnard, Catherine, Gehring, Markus, [Cambridge Yearbook of European Legal Studies](#), 2011-2012, Volume 14, 2012, p. 15-20. Oxford and Portland, Oregon.

Graells, Albert Sanchez, De Koninck, Constant, [Shaping EU Public Procurement Law. A Critical Analysis of the CJEU Case Law 2015-2017](#). 2018, p. 301. The Netherlands: Kluwer Law International.

informacijos pateikimą⁵⁰⁷. Kitaip tariant, skaidrumo principas pirmiausia reiškia fundamentali sąžiningumą ir atvirumą, vykdant viešojo pirkimo procedūras, tiekėjų teisę žinoti apie perkančiosios organizacijos poreikius ir planuojamus arba atliekamus pirkimus bei perkančiųjų organizacijų pareigą tiksliai laikytis ES ir nacionalinės viešųjų pirkimų teisės imperatyviųjų taisyklių, kuriose nustatyta paskelbimo apie viešuosius pirkimus tvarka. Būtent siekiant įgyvendinti skaidrumo principą, [VPI](#) reglamentuojama, pavyzdžiui, skelbimų apie viešuosius pirkimus pateikimo tvarka, terminai ir sąlygos ([VPI](#) 31, 34 straipsniai), reikalavimai pirkimo dokumentams ([VPI](#) 35 straipsnis), atsakymų tiekėjams pateikimo ([VPI](#) 36 straipsnis) ir susipažinimo su pasiūlymais ([VPI](#) 44 straipsnis) tvarka, kurios preciziškai privalo laikytis perkančiosios organizacijos.

Skaidrumo principo įgyvendinimas suponuoja valstybių narių, o kartu ir perkančiųjų organizacijų, pareigą įtvirtinti tokį viešųjų pirkimų teisinį reguliavimą, kuriame esant, tiekėjams būtų garantuotas viešojo pirkimo proceso ir su juo susijusių procedūrų viešumas. Todėl [VPI](#) detalai ir nuosekliai yra reguliuojamas viešojo pirkimo procesas nuo pat jo pradžios iki pabaigos bei aktualūs viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vykdymo aspektai. Pavyzdžiui, [VPI](#) 55 straipsnyje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų pareiga viešojo pirkimo dokumentuose nustatyti aiškius ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kriterijus, [VPI](#) 45 straipsnyje reglamentuojama bendroji pasiūlymų vertinimo tvarka (principai), [VPI](#) 101, 102 straipsniuose įtvirtinta tiekėjų teisė ginčyti perkančiosios organizacijos veiksmus (sprendimus) ir jos įgyvendinimo tvarka, [VPI](#) 89 straipsnyje reglamentuojama sudarytos viešojo pirkimo-pardavimo sutarties keitimo tvarka. Tačiau, net ir tais atvejais, kai [VPI](#) nereglamentuojama konkrečių perkančiųjų organizacijų pareigų, susijusių su jų atliekamų veiksmų (priimamų sprendimų) atskleidimu, paaiškinimu tiekėjams, viešųjų pirkimų skaidrumo principas yra tas kriterijus, kuriuo remiantis, perkančiosios organizacijos turėtų tiekėjams atskleisti, paaiškinti atitinkamą informaciją, o ne remtis tokios imperatyviosios pareigos [VPI](#) nebuvimu, jeigu tai nepažeidžia [VPI](#) (pavyzdžiui, [VPI](#) 20 straipsnio) ir (ar kitų teisės aktų) reikalavimų, tiekėjų teisių ir teisėtų interesų.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija pranešime apie pasiūlymų eilės sudarymą ir pirkimo laimėtoją nurodo, kad viešojo pirkimo – pardavimo sutartis bus sudaryta ne anksčiau, nei pasibaigus sutarties sudarymo atidėjimo terminui ([VPI](#) 87 straipsnio 8 dalis), tačiau konkreti sutarties sudarymo data ne nurodoma. Pirkimo laimėtojas, pasibaigus sutarties sudarymo atidėjimo terminui, nesulaukdamas iš perkančiosios organizacijos pranešimo apie konkrečią sutarties sudarymo datą, kreipiasi į perkančiąją organizaciją, prašydamas nurodyti, kodėl perkančioji organizacija ilgą laiką nesudaro viešojo pirkimo-pardavimo sutarties. Nors [VPI](#) tiesiogiai nenustatytas tokios perkančiosios organizacijos pareigos, vis dėlto, remiantis skaidrumo principo reikalavimais, perkančioji organizacija turėtų viešojo pirkimo laimėtojui pateikti prašomą informaciją (paaiškinti) sutarties nesudarymo priežastis ir nurodyti planuojamą sutarties sudarymo datą.

⁵⁰⁷ ESTT 2000 m. gruodžio 7 d. sprendimas byloje *Telaustria*, [C-324/98](#); 2005 m. spalio 13 d. sprendimas byloje *Parking Brixen*, [C-458/03](#).

ESTT, siekdamas užtikrinti didžiausią konkurenciją bendrojoje rinkoje bei sudaryti visiems tiekėjams vienodas galimybes dalyvauti viešuosiuose pirkimuose, skaidrumo principas ir iš jo kildinamą perkančiosios organizacijos pareigą tinkamai informuoti tiekėjus apie viešąjį pirkimą, aiškina itin plečiamai. ESTT praktikoje pripažinta, kad net ir tais atvejais, kai perkančiųjų organizacijų planuojamų sudaryti pirkimo sutarčių vertė yra mažesnė už [Direktyvoje 2014/24/ES](#) nustatytą, o tai reiškia, jog [Direktyvos 2014/24/ES](#) reglamentuojamos privalomos taisyklės tokiais atvejais netaikomos, perkančiosios organizacijos privalo vadovautis fundamentaliaisiais principais, įskaitant skaidrumo principą, ir tinkamai informuoti rinkoje veikiančius tiekėjus apie planuojamą sudaryti viešojo pirkimo sutartį, kuri kelia aiškų tarptautinį ūkio subjektų suinteresuotumą⁵⁰⁸.

Antra, skaidrumo principas, be kita ko, reiškia garantiją, kad perkančiųjų organizacijų sprendimai bus priimti (atitinkami veiksmai atlikti) išimtinai pagal nustatytas taisykles. Perkančiųjų organizacijų sprendimai turi būti grindžiami atitinkama teisės norma ([VPI](#), pirkimo sąlygomis ir pan.). Perkančiosios organizacijos privalo tiksliai ir nuosekliai laikytis imperatyviųjų [VPI](#) ir pirkimo dokumentų reikalavimų, atlikti visus [VPI](#) nustatytus veiksmus (paskelbti apie pirkimą, nustatyta tvarka teikti pirkimo dokumentų paaiškinimus ir patikslinimus, paskelbti apie preliminarį pasiūlymų eilę viešojo pirkimo nugalėtoją ir t. t.).

Kitaip tariant, skaidrumo principas, kartu su proporcingumo principu, yra tas kriterijus (priemonė), kuria nubrėžiamos perkančiųjų organizacijų įgyvendinamos diskrecijos ribos. Perkančiųjų organizacijų diskrecija ribojama nustatant pagrindinių sprendimų priėmimo kriterijus, ypač tiekėjų atrankos kriterijus, ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kriterijus, techninės specifikacijos reikalavimus. Nurodytų taisyklių tikslas – užtikrinti objektyvumą, tokiu būdu ribojant perkančiųjų organizacijų diskreciją, pagal pirkimo sąlygų reikalavimus priimant konkrečius sprendimus.

Nuosekliai formuojamoje teismų praktikoje pripažįstama, kad perkančiosios organizacijos privalo tiksliai laikytis paskelbtų pirkimo dokumentų⁵⁰⁹. Tikslus paskelbtų viešojo pirkimo dokumentų (sąlygų) laikymasis reiškia, jog perkančiosioms organizacijoms neleidžiama, įskaitant, bet neapsiribojant, itin laisvai interpretuoti savo suformuluotas aiškias viešojo pirkimo sąlygas, nes taip iš esmės gali būti pakeistas sąlygų turinys⁵¹⁰. ESTT dėl perkančiųjų organizacijų diskrecijos ribojimo yra pasisakęs, kad perkančiosios organizacijos negali priimti iš esmės pirkimo sąlygų reikalavimų neatitinkančio pasiūlymo⁵¹¹ ir negali leisti vienam konkrečiam tiekėjui pašalinti (ištaisyti) pasiūlymo neatitikimus⁵¹². Tokios ESTT išvados grindžiamos pirmaisia būtent skaidrumo bei lygiateisiškumo principų reikalavimais.

Bet kokie perkančiųjų organizacijų veiksmai (priimami sprendimai), net ir konkrečiai nereglamentuojami [VPI](#), yra galimi tik tiek, kiek nepažeidžia viešųjų pirkimų skaidrumo bei proporcingumo principų reikalavimų.

Trečia, kaip skaidrumo principo išraiška pripažįstama ir tiekėjų galimybė patikrinti perkančiosios organizacijos priimtus sprendimus, juos ginčyti ir būti tikriems, kad viešųjų

⁵⁰⁸ ESTT 2001 m. gruodžio 3 d. nutartis byloje *Vestergaard*, [C-59/00](#).

⁵⁰⁹ ESTT 2004 m. balandžio 29 d. sprendimas byloje *Komisija prieš CAS Succhi di Frutta*, Nr. [C-496/99](#); LAT 2013 m. balandžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (I) Nr. [AC-38-1](#). Teismų praktika. 2013.

⁵¹⁰ LAT 2011 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-458/2011](#).

⁵¹¹ ESTT 1993 m. birželio 22 d. sprendimas byloje *Storebaelt*, [C-243/89](#).

⁵¹² ESTT 1996 m. balandžio 25 d. sprendimas byloje *Walloon Buses*, [C-87/94](#).

pirkimų ginčus nagrinėjančių institucijų priimti sprendimai bus tinkamai įgyvendinti⁵¹³. Siekiant užtikrinti skaidrumo principo, pasireiškiančio kaip tiekėjų teisės patikrinti, gynyti perkančiosios organizacijos priimtus sprendimus, veiksmingą įgyvendinimą, perkančiosios organizacijos privalo tinkamai motyvuoti priimamus sprendimus ir atliekamus veiksmus aiškiai ir konkrečiai išdėstyti bei pagrįsti tokių sprendimų ir (arba) veiksmų priežastis, teisinį ir faktinį pagrindą⁵¹⁴. Dėl to perkančiosios organizacijos, pavyzdžiui, atmesdamos tiekėjo pasiūlymą, negali apsiriboti bendra fraze, kuria teigiama, kad pasiūlymas atmetamas, nes neatitiko tam tikrų pirkimo dokumentų nuostatų, kurios dažniausiai būna pakankamai abstrakčios. Perkančiųjų organizacijų sprendimai, priimti remiantis neįsisamiais, nemotyvuotais ir nepagrįstais argumentais privalo būti panaikinti, įskaitant, dėl viešųjų pirkimų skaidrumo principo pažeidimo.

Vis dėlto skaidrumo užtikrinimas viešuosiuose pirkimuose neturi būti suabsoliutinamas, kadangi pernelyg didelis skaidrumo siekis gali sukelti ir neigiamas pasekmes⁵¹⁵. Skaidrumo principo įgyvendinimas turi ribas, kadangi viešuosiuose pirkimuose, be kita ko, privalo būti užtikrinama ir tiekėjų, pateikusių pasiūlymus viešajame pirkime, komerciškai jautriausios informacijos apsauga. Tai reiškia, kad perkančiosios organizacijos, siekdamos užtikrinti maksimalų skaidrumą viešuosiuose pirkimuose, kiekvienu atveju turi įvertinti ir užtikrinti, jog šio principo įgyvendinimas nepažeistų tiekėjų teisės į konfidencialios informacijos apsaugą įgyvendinimo (*detales žiūrėti VPI 20 straipsnio komentarą*) bei bendrai neiškreiptų konkurencijos.

Abipusis pripažinimas

Abipusio pripažinimo principas viešuosiuose pirkimuose visų pirma taikomas vertinant prekių ir paslaugų, t. y. siūlomo pirkimo objekto, tapatumą ir ekvivalentiškumą. Jis pirmiausia buvo suformuotas ESTT praktikoje, susijusioje su laisvu prekių judėjimu, kaip fundamentalia ES teisėje įtvirtinta laisve. Abipusio pripažinimo principas kildinamas iš *Cassis de Dijon* bylos⁵¹⁶, dar žinomas kaip *Cassis* principas, kuris vėliau buvo perkeltas į viešųjų pirkimų teisinį reguliavimą ir adaptuotas viešųjų pirkimų praktikai. Remiantis abipusio pripažinimo principu, pripažįstama, kad, jeigu paslauga teikiama arba preke prekiaujama vienoje valstybėje narėje, ji turi būti pripažįstama atitinkanti tuos reikalavimus, kurie yra keliami tokiai prekei arba paslaugai vietos rinkoje (Lietuvoje), ypač kai tam tikri reikalavimai yra nustatyti bei suvienodinti visoje ES. Šio principo išimtys turi būti aiškinamos siaurai. Todėl atitinkama prekė arba paslauga negali būti laikoma netinkama tik todėl, kad ji gaminama arba teikiama ne Lietuvoje⁵¹⁷. Taigi, abipusio pripažinimo principas dažniausiai taikomas, vertinant techninių standartų, taisyklių, specifikacijų ir pan. atitiktį perkančiosios organizacijos nustatytiems reikalavimams.

Tačiau abipusio pripažinimo principas svarbus ir tiekėjų atitikties kvalifikacijos reikalavimams vertinimo etape. Nustatant tiekėjų kvalifikacijos reikalavimus abipusio

⁵¹³ ESJT 1999 m. spalio 28 d. sprendimas byloje *Alcatel Austria*, C-81/98.

⁵¹⁴ LAJ 2015 m. gruodžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-674-969/2015.

⁵¹⁵ Clemen Estevan de Quesada, Competition and Transparency in Public Procurement Markets. *Public Procurement Law Review*, Nr. 5, 2014. P. 229-244.

⁵¹⁶ ESTT 1979 m. vasario 20 d. sprendimas byloje *Rewe-Zentral AG prieš Bundesmonopolverwaltung für Branntwein*, C-120/78.

⁵¹⁷ ESTT 1982 m. vasario 10 d. sprendimas byloje *Transporoute prieš Ministère des travaux publics*, C-76/81.

pripažinimo principas pasireiškia perkančiųjų organizacijų pareiga pripažinti kitos valstybės narės institucijų išduotus kvalifikaciją liudijančius sertifikatus ar vadinamąsias tiekėjo sąžiningumo deklaracijas bei draudimu nustatyti išimtinai su nacionaline priklausomybe susijusius kvalifikacijos reikalavimus⁵¹⁸. Taigi, abipusio pripažinimo principo taikymas sudaro prielaidas tiekėjams (viešojo pirkimo dalyviams) paprasčiau pagrįsti savo kvalifikacijos atitikimą perkančiosios organizacijos nustatytiems reikalavimams. Todėl šis principas turi būti taikomas vertinant asmenų įgytą profesinę kvalifikaciją patvirtinančius dokumentus, pažymėjimus ir pan., jeigu tokia kvalifikacija įgyta kitose valstybėse narėse.

ESTT yra konstatavęs, kad ES teisei prieštarauja perkančiosios organizacijos reikalavimas užsienio tiekėjui pateikti įsisteigimo leidimą tos valstybės narės teritorijoje, kurioje skelbiamas pirkimas, nepaisant aplinkybės, kad savo kilmės dalyje jis yra teisėtai įregistruotas⁵¹⁹.

Kita vertus, abipusio pripažinimo principo taikymas nepaneigia tiek valstybės narės siekio užtikrinti tinkamą su viešuoju interesu susijusių paslaugų teikimą, tiek perkančiosios organizacijos poreikio dėl sklandaus sutarties įvykdymo. Atsižvelgiant į tai, dėl tam tikrų paslaugų iš užsienio ūkio subjektų gali būti reikalaujama papildomai užsitikrinti teisę verstis atitinkama veikla suteikiančiais dokumentais pagal paslaugų teikimo vietos valstybės teisės aktus⁵²⁰.

2. Nors komentuojamas [VPI](#) 17 straipsnis yra pavadintas „*Pagrindiniai pirkimų principai*“, šio straipsnio 2 dalyje vartojamas pavoka „turi siekti“ suponuoja, kad [VPI](#) 17 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinti viešųjų pirkimų tikslai. Dėl to komentuojamas [VPI](#) 17 straipsnis turi būti suprantamas plačiau – ne tik kaip reglamentuojantis viešųjų pirkimų principus, bet taip pat kaip įtvirtinantis pagrindinius viešųjų pirkimų tikslus. Atsižvelgiant į tai, [VPI](#) 17 straipsnio 2 dalis turi būti sistemiškai aiškinama ir ankama su [VPI](#) 1 straipsnio 1 dalimi, kurioje taip pat reglamentuojami viešųjų pirkimų tikslai.

Komentuojamo [VPI](#) 17 straipsnio 2 dalies 1 punkte yra įtvirtintas racionalaus viešiesiems pirkimams skirtų lėšų naudojimo siekis arba principinis viešųjų pirkimų tikslas – įsigyti perkančiajai organizacijai reikalingų prekių, paslaugų ar darbų, racionaliai naudojant tam skirtas lėšas. Čia pabrėžina, kad, nepaisant nurodyto viešųjų pirkimų tikslo, LAT praktikoje išaiškinta, jog tiekėjo teisinis suinteresuotumas viešojo pirkimo sutarties sudarymu reiškia tiekėjo suinteresuotumą gauti finansinį atlygį už suteiktas paslaugas, pristatytas prekes ar atliktus darbus, tačiau nereiškia tik jo ar kito subjekto naudos ar kitokio pobūdžio suinteresuotumo įgyvendinimo rezultatu, kaip tokiu⁵²¹.

Viešieji pirkimai visada yra susiję su mokesčių mokėtojų pinigų (plačiaja prasme) naudojimu, todėl ir ypat reikalauja garantijos, kad šie finansiniai resursai būtų panaudojami išimtinai ekonomiškai, efektyviai ir naudingai, t. y. racionaliai. Kasacinio teismo praktikoje konstatuota, kad su racionalaus lėšų naudojimo tikslu nedera, pavyzdžiui, tokios situacijos:

⁵¹⁸ LAT 2013 m. gruodžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. [AC-39-1](#). Teismų praktika. 2013.

⁵¹⁹ ESTT 1982 m. vasario 10 d. sprendimas byloje *Transporoute prieš Ministère des travaux publics*, [C-76/81](#).

⁵²⁰ [Direktyva 2006/123/EB](#); LAT 2011 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-506/2011](#).

⁵²¹ LAT 2014 m. balandžio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-255/2014](#).

- 1) dėl griežtų viešojo pirkimo sąlygų yra susiaurinama tiekėjų konkurencija⁵²²;
- 2) nesilaikant masto ekonomijos idėjos, sudėtinis pirkimo objektas nėra skaidomas į dalis⁵²³;
- 3) dėl neaiškios darbų apimties (pavyzdžiui, nežinia, kiek pasitaikys negarantinių perkamos įrangos gedimų), tiekėjai galėtų skirtingai apskaičiuoti tokių gedimų šalinimo kaštus, o gal jų net neišskaičiuoti į kainą, perkančioji organizacija negalėtų to patikrinti, todėl ji neišvengiamai susidurtų su nepalyginamu pasiūlymų vertinimu, kurio nebūtų galima pripažinti skaidriu bei objektyviu. Tokia ginčo sandorio kainos apskaičiavimo tvarka perkančioji organizacija pažeidžia racionalaus lėšų panaudojimo sutarčiai sudaryti imperatyvą⁵²⁴;
- 4) savivaldybės biudžeto lėšoms keliamas kuo racionaliau lėšų panaudojimo poreikis, o įpareigojimas perkančiąją organizaciją testuoti pirkimo procedūras, kai šioms procedūroms skirtos lėšos buvo perskirstytos, lėšų neracionalų lėšų panaudojimą⁵²⁵.

Racionalaus lėšų naudojimo siekis taip pat reiškia siekį užtikrinti optimalų kainos ir kokybės santykį, perkant mokesčių mokėtojų pinigus, t. y. perkančiosios organizacijos, vykdydamos viešuosius pirkimus, privalo siekti gauti „vertę už pinigus“ (lot. *quid pro quo*). Teisės doktrinoje išskirtini 3 (trys) svarbiausi „vertės už pinigus“ aspektai.

Pirmiausia, „vertė už pinigus“ reiškia, kad kiekvienas įgyvendinamas viešasis pirkimas turi sudaryti sąlygas perkančiajai organizacijai įsigyti tai, ko būtent jai reikia konkrečiu momentu. Kitaip tariant, perkamos prekės, paslaugos arba darbai turi atitikti perkančiosios organizacijos poreikius. Šiuo aspektu perkančiosioms organizacijoms yra suteikiama diskrecijos teisė nuspręsti, ką konkrečiai joms reikia įsigyti, kokias savybes turi atitikti pirkimo objektas (prekės, paslaugos arba darbai) ir kokios savybės yra geriausios ne apskritai, o būtent konkretų pirkimą organizuojančiai perkančiajai organizacijai. Dėl to perkančiosioms organizacijoms suteikiama prerogatyva parengti pirkimams būtinas technines specifikacijas (*detaliau žiūrėti [VPI 37 straipsnio komentarą](#)*). Tačiau nurodyta perkančiųjų organizacijų diskrecija nėra neribota⁵²⁶.

Antra, „vertė už pinigus“ reiškia, kad perkančioji organizacija turi siekti įgyti pirkimo objektą ir sudaryti viešojo pirkimo sutartį geriausiomis ir palankiausiomis pirkimo vykdymo metu egzistuojančiomis rinkoje sąlygomis. Perkančiosios organizacijos turi siekti pasirinkti deramą pirkimo būdą ir metodus, tam, kad būtų įgyvendintas pirkimo efektyvumas, siekiant įgyti tinkamą objektą. Maksimaliai palankios sąlygos reiškia, kad perkančioji organizacija turi siekti jai palankių viešojo pirkimo sutarties esminių sąlygų, kurios sudarytų sąlygas suvaldyti sutarties vykdymo metu galinčią kilti riziką (kokybės vadybos, finansavimo, atsiskaitymo, garantijų suteikimo ir t. t.). Atkreipiamas dėmesys į tai, kad „vertė už pinigus“ nereiškia tikslo įsigyti pigiausią prekę, paslaugą ar darbą. Sutarties vertė ir perkančiosios organizacijos skiriamų pirkimui lėšų biudžetas yra savarankiškas pirkimo planavimo aspektas. „Vertė už pinigus“ aptariamame kontekste reiškia, kad perkančiosios organizacijos turi siekti, kad

⁵²² LAT 2011 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-249/2011](#).

⁵²³ LAT 2015 m. balandžio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-84-248/2015](#).

⁵²⁴ LAT 2013 m. kovo 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-94/2013](#).

⁵²⁵ LAPt 2015 m. liepos 1 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. [e2A-739-236/2015](#).

⁵²⁶ LAT 2013 m. rugpjūčio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-415/2013](#).

išleidžiamų pinigų suma atitiktų perkamo objekto kainos ir kokybės santykį, t. y. perkančioji organizacija turi siekti nepermokėti, bet tai nereiškia siekio nupirkti nerealiai nužeminta kaina, lyginant su rinkoje egzistuojančiomis kainomis, nebent pats tiekėjas pasiūlo žemesnę nei įprasta kainą ir ją tinkamai pagrindžia (*detaliau žiūrėti VPI 57 straipsnio komentarą*).

Trečia, „*vertė už pinigus*“ taip pat reiškia garantiją, kad perkančiosios organizacijos parinktas viešo pirkimo laimėtojas ne tik sugebės pateikti geriausią pasiūlymą, bet ir faktiškai jį visiškai bei tinkamai įvykdyti taip, kaip nurodyta šalių sudarytoje viešo pirkimo sutartyje. Netinkamas viešo pirkimo sutarties vykdymas visada yra tiesiogiai susijęs su perkančiosios organizacijos patiriamais nuostoliais, pirmiausia finansiniais, taip pat ir administraciniais (skiriamas pirkimus organizuojančių asmenų laikas, administraciniai ir lūti resursai)⁵²⁷.

Pabrėžtina, kad racionalaus lėšų naudojimo tikslas („*vertės už pinigus*“ siekis) turi būti aiškinamas ir taikomas kartu su viešųjų pirkimų principais, kas reiškia, jog racionalus lėšų naudojimas, kaip toks, negali būti suabsoliutinamas. Perkančiųjų organizacijų veiksmai pripažįstami neteisėtais dėl skaidrumo principo pažeidimo, tuo atveju, kai perkančiosios organizacijos priima ir vertina pirkimo sąlygų neatitinkantį tiekėjo pasiūlymą, ir vėliau jį pripažįsta laimėjusiu, nepaisant aplinkybės, kad šio tiekėjo pasiūlyta kaina yra mažiausia⁵²⁸.

Pabrėžtina, kad racionalų lėšų panaudojimą užtikrina ne tik laimėtojo parinkimas, bet ir kruopštus bei dėmesingas viešojo pirkimo sutarties vykdymas ir jo priežiūra⁵²⁹. Pavyzdžiui, teismas, vertindamas kelionių organizavimo paslaugų viešojo pirkimo sąlygų teisėtumą, yra pažymėjęs, kad perkančioji organizacija turėtų prižiūrėti, ar tiekėjas jai konkrečiu atveju siūlo rinkos kainą atitinkančias paslaugas, ar nėra permokama, ar pritaikomos viešai siūlomos vežėjų nuolaidos ir pan.; ši priežiūra neturi būti atsitiktinė, taikoma pasirinktinai, o viešojo pirkimo sąlygomis turėtų būti sukurtas veiksmingas laimėtojo ir pirkėjo bendradarbiavimo mechanizmas, užtikrinantis paprastą ir operatyvų pasiūlytų kelionių kainos patikrą⁵³⁰.

Komentuojamo VPI 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte nustatyta, kad be racionalaus lėšų panaudojimo siekio, perkančioji organizacija privalo siekti, jog, vykdant pirkimo sutartis, būtų laikomasi ir aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų, nustatytų Europos Sąjungos ir nacionalinėje teisėje kolektyvinėse sutartyse ir VPI 5 priede nurodytose tarptautinėse konvencijose. VPI 17 straipsnio 2 dalies 2 punkto nuostata yra prielaida socialiai atsakingų viešųjų pirkimų vykdymui.

Pabrėžtina, kad vienas iš pagrindinių tikslų, nustatytų Direktyvoje 2014/24/ES, yra kova su socialiniu dempingu ir nedemoninės veiklos vykdytojais, kurie nesilaiko socialinės, darbo ar aplinkos teisės srityse nustatytų reikalavimų. Kitaip tariant, po Direktyvos 2014/24/ES įsigaliojimo, viešieji pirkimai ES siekiami ne tik nusipirkti tai, ko reikia, bet ir rinkoje elgtis socialiai atsakingai. Direktyvos 2014/24/ES preambulės 37-ojoje konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad, siekiant aplinkos, socialinės ir darbo teisės reikalavimus tinkamai įtraukti į viešųjų pirkimų procedūras, labai svarbu, kad valstybės narės ir perkančiosios organizacijos imtųsi tinkamų priemonių užtikrinti, kad būtų laikomasi aplinkos, socialinės ir darbo teisės srityse nustatytų pareigų, kurios taikomos darbų vykdymo ar paslaugų teikimo vietoje ir yra nustatytos įstatymais, teisės aktais, įsakymais ir sprendimais nacionaliniu ir ES lygiu, taip pat

⁵²⁷ LAT 2017 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-2-248/2017](#).

⁵²⁸ LAT 2007 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-295/2007](#); 2008 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-185/2008](#).

⁵²⁹ LAT 2017 m. vasario 2 d. nutarties civilinėje byloje Nr. [e3K-3-1-969/2017](#).

⁵³⁰ Ten pat.

kolektyvinėmis sutartimis, su sąlyga, kad tokios taisyklės ir jų taikymo būdas atitinka ES teisę. Lygiai taip pat, vykdant sutartis turi būti laikomasi [Direktyvos 2014/24/ES](#) X priede išvardytuose tarptautiniuose susitarimuose, kuriuos yra ratifikavusios visos valstybės narės, nustatytų pareigų. Vis dėlto tai jokių būdu neturėtų kliudyti taikyti darbuotojams palankesnių įdarbinimo sąlygų. Pabrėžtina, kad nurodytų tikslų įgyvendinimas priklauso nuo kiekvienos valstybės narės.

Taigi, ES ir nacionalinių įstatymų leidėjų valia perkančiosios organizacijos yra įpareigosos užtikrinti socialinę atsakomybę ir socialinių aspektų (angl. *social considerations*) įgyvendinimą viešųjų pirkimų procese⁵³¹. Dėl to komentuojamame [VPI](#) 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte yra įtvirtintas (apibrėžtas) principinis reikalavimas (objektas), kuri privalo siekti įgyvendinti perkančiosios organizacijos. Tačiau [VPI](#) nereglamentuoja, kokių konkrečiai aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės reikalavimų privalo būti laikomasi, nurodant, kad turi būti taikomi tiek ir tokie reikalavimai, kurie nustatyti ES ir nacionalinėje teisėje, kolektyvinėse sutartyse ir [VPI](#) 5 priede nurodytose tarptautinėse konvencijose. Dėl to vertintina, kad tai nėra savarankiška perkančiųjų organizacijų pareiga, o tiesiog atskirai išskirtas priminimas, kad be [VPI](#) reikalavimų perkančiosios organizacijos privalo laikytis ir kitų reikalavimų.

Socialinė atsakomybė apima šias sritis (sąrašas neįsigaliojęs): darbo teisės reikalavimus (minimalaus darbo užmokesčio užtikrinimas, saugi darbinė aplinka, sveikatos apsauga), žmogaus teisių apsaugą (vaikų ir priverstinio darbo draudimas, asociacijų laisvė), aplinkosaugą (ribotų išteklių atsakingas naudojimas, aplinkos monitoringas, ekologijos skatinimas⁵³²), verslo etiką (sąžininga konkurencija, antikorupeija, interesų konfliktų draudžiamumas) ir pan.

[Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 48-ojoje konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad aplinkos, socialinės ir darbo teisės nuostatų laikymosi kontrolė turėtų būti vykdoma atitinkamais pirkimo procedūros etapais, taikant bendruosius principus, kuriais reglamentuojamas dalyvių pasirinkimas ir sutarčių skyrimas, taikant pašalinimo kriterijus ir įgyvendinant nuostatas, susijusias su pasiūlyta neįprastai maža kaina. Būtinai patikrinimas tuo tikslu turėtų būti atliekamas pagal atitinkamas šios direktyvos nuostatas, visų pirma – nuostatas dėl įrodinėjimo priemonių ir saviideklaracijų. Taigi tiekėjų socialinė atsakomybė viešuosiuose pirkimuose gali pasireikšti per tiekėjų pašalinimo pagrindus ([VPI](#) 46 straipsnis), neįprastai mažos pasiūlymo kainos vertinimą ([VPI](#) 57 straipsnis), pasiūlymų vertinimą ir palyginimą ([VPI](#) 55 straipsnis), taip pat per atitinkamai suformuluotas viešo pirkimo sutarties sąlygas, kuriomis įtvirtinamos kontrahento (tiekėjo) pareigos veikti taip, kad būtų užtikrinta socialinė atsakomybė. Tačiau pabrėžtina, kad viešojo pirkimo sąlygos, kuriose nėra nurodoma, kad perkančioji organizacija tikrins, pavyzdžiui, ar tiekėjas savo darbuotojams moka minimalų darbo užmokestį ir (ar) laikosi darbo drausmės, moterų nediskriminavimo, savaime nėra neteisėtos.

⁵³¹ Albert Sanchez-Graells, Albert, [Public Procurement and 'Core' Human Rights: A Sketch of the EU Legal Framework](#), O Martin-Ortega & C M O'Brien (eds), *Public Procurement and Human Rights: Risks, Dilemmas and Opportunities for the State as a Buyer* (Edward Elgar, forthcoming), 2018.

⁵³² Pavyzdžiui, Europos Komisija yra parengusi Komisijos tarnybų darbinį dokumentą „[ES žaliųjų viešųjų pirkimų kriterijai, taikomi biurų pastatų projektavimui, statybai ir valdymui](#)“, kuriuo siekiama perkančiosioms organizacijoms palengvinti mažesnę poveikį aplinkai darančių pirkimo objektų (šiuo konkrečiu atveju – biurų pastatų projektavimo, statybos darbų, valdymo paslaugų) įsigijimą.

Atitinkamai VPI nuostatos suponuoja, kad aplinkos apsaugos, socialinių, darbo teisės nuostatų laikymasis tikrinamas (i) apibrėžiant bendruosius tiekėjų atrankos ar pasiūlymų vertinimo principus, įskaitant reikalavimus dėl tiekėjų pašalinimo, neįprastai mažos pasiūlytos kainos pagrindimo, techninių specifikacijų, ir (arba) (ii) nustatant sutarties vykdymo sąlygas.

Pirma, perkančiajai organizacijai pasirinkus socialinius, aplinkos apsaugos, darbo teisės kriterijus vertinti pasiūlymų vertinimo stadijoje, svarbu pažymėti, kad tokie kriterijai visada turi būti susiję su pirkimo objektu, todėl jie negali būti orientuoti tik į bendrąją tiekėjo įmonės socialinės atsakomybės ar poveikio aplinkai atsakomybės politiką. Pavyzdžiui, vertinant pasiūlymus pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio kriterijų galima skirti didesnę balą tiekėjui, kuris įsipareigo padėti nepalankioje padėtyje esantiems asmenims (bedarbiams, neįgaliesiems ar pan.), vykdydamas konkrečią sutartį. Tačiau didesnis balas negalima skirti vien už tai, kad tiekėjo įmonė laikosi socialinės atsakomybės politikos, nes aprūpina savo darbuotojų jų vaikams skirtu darželiu ar suteikia jiems laisvą darbo grafiką, nes tokie kriterijai nėra susiję su konkrečios sutarties vykdymo sąlygomis.

Kitas socialinio kriterijaus taikymo pavyzdys, pasirinkus kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio kriterijų, būtų vertinti, kiek tiekėjo ir subtiekiejų, jeigu jis pasitelkiamas, sutartį vykdysiantiems ir perkančiosios organizacijos pirkimo dokumentuose nurodytas užduotis atliksiantiems darbuotojams siūlomo darbo užmokesčio mėnesio mediana viršija LR nustatytą minimalų darbo užmokestį. Kuo daugiau tiekėjo pasiūlytas atlyginimo darbuotojams mėnesio mediana viršija LR nustatytą minimalų darbo užmokestį, tuo didesnis balas skiriamas. Taikant tokį socialinį kriterijų siekiama, kad tiekėjai mokėtų adekvatų rinkos sąlygoms atlygį savo darbuotojams, vykdančiams sudarytą viešojo pirkimo sutartį. Pabrėžtina, kad, jei tiekėjas pripažintas laimėtoju dėl to, kad jo pasiūlymas geriau už kitų pirkimo dalyvių atitiko ekonominio naudingumo reikalavimus, toks jo pranašumas turi tiesiogiai atsispindėti viešojo pirkimo sutartyje ar kituose sutartiniuose tiekėjo ir perkančiosios organizacijos dokumentuose⁵³³.

ESTT praktikoje, kalbant apie socialinės naudos santykį su viešojo pirkimo objektu, yra konstatuota, kad nereikalaujama, jog sutarties sudarymo kriterijus būtų susijęs su vidine produkto charakteristika, t. y. elementu, kuris materialine prasme įsikūnija šiame produkte⁵³⁴. Pavyzdžiui, nedraudžiama, kad, vykdydamas pirkimą elektros energijai tiekti, perkančioji organizacija nustatytų sutarties sudarymo kriterijų, kuriuo reikalaujama, kad elektros energija būtų pagaminta iš atsinaujinančių energijos šaltinių⁵³⁵.

Antra, perkančiosios organizacijos tiekėjų aplinkos apsaugos, socialinių, darbo teisės nuostatų laikymasis gali nustatyti ne tik kaip ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo subkriterijų, bet taip pat kaip viešojo pirkimo sutarties vykdymo sąlygą – tiekėjų pareigą sutarties vykdymo laikotarpiu laikytis nurodytų reikalavimų. Tiek vienu, tiek kitu atveju viešojo pirkimo laimėtojas turi pareigą laikytis socialinių, aplinkos apsaugos, darbo teisės reikalavimų (nurodytų tiekėjo pasiūlyme, kuris laikytinas sudėtine viešojo pirkimo sutarties dalimi arba įtvirtintą viešojo pirkimo sutartyje). Tačiau esminis skirtumas tarp perkančiosios organizacijos pasirinkimo socialinius, aplinkos apsaugos, darbo teisės kriterijus vertinti kaip tiekėjų pasiūlymo vertinimo kriterijus ar kaip sutarties vykdymo sąlygas yra tas, jog jeigu

⁵³³ ESTT 2010 m. balandžio 13 d. sprendimas byloje *Wall AG prieš Frankfurto miestą*, [C-91/08](#); LAT 2018 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-178-378/2018](#).

⁵³⁴ ESTT 2012 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Europos Komisija prieš Nyderlandus*, [C-368/10](#).

⁵³⁵ ESTT 2003 m. gruodžio 4 d. sprendime byloje *EVN ir Wienstrom*, [C-448/01](#).

perkančioji organizacija socialinių kriterijų vertina (nustato) kaip pasiūlymų vertinimo kriterijų, tai reiškia, kad ji objektyviai negali būti tikra, ar ir kaip, vykdant sutartį, atitinkamas socialinis kriterijus (vykdomos atitinkamos su tuo susijusios pareigos) konkrečiai materializuosis. Tokiu atveju pirkimo laimėtoją gali nulemti aukštesnis kitų kriterijų (kainos, kokybės, sutarties vykdysiančių darbuotojų kvalifikacijos) įvertinimas, o laimėtojo pasiūlymui priskirtas socialinio kriterijaus balas gali būti labai žemas arba net nulinis. Jeigu perkančioji organizacija socialinių kriterijų vertina (nustato) kaip sutarties įvykdymo sąlygą, ji yra visiškai garantuota, kad konkretus pirkimo laimėtojas, vykdydamas pirkimo sutartį, turės laikytis to kriterijaus.

VPI 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte įtvirtintas perkančiųjų organizacijų siekis, kad, vykdant pirkimo sutartį, būtų laikomasi ir aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų, lemia ir atitinkamus perkančiųjų organizacijų veiksmus, sprendžiant dėl tiekėjų pasiūlymų priimtinumą.

Tiekėjo pasiūlymą privaloma atmesti, jeigu jis pasiūlė neįprastai mažą kainą dėl to, kad pažeidė teisės aktuose nustatytus aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimus (VPI 57 straipsnio 3 dalies 2 punktas). Pavyzdžiui, jeigu tiekėjo pasiūlyme nurodyta kaina yra pernelyg maža dėl to, kad jis savo darbuotojams numatė mokėti žemesnį atlygį nei jo kilmės šalyje patvirtintas oficialus minimalus atlygis, tai jo pasiūlymas privalės būti atmetamas. Tokia griežta sankcija taikoma dėl dviejų pažeidimų pobūdžio: pažeidžiamos ne tik privalomos teisės normos, bet kartu taikomas ir socialinis dempingas, darbuotojams mokant per mažą atlyginimą.

VPI 46 straipsnio 6 dalies 1 punkte nustatyta perkančiosios organizacijos galimybė, bet ne prievolė pašalinti tiekėją iš viešojo pirkimo procedūrų, jeigu tiekėjas yra pažeidęs bent vieną iš VPI 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodytų aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų ir už tai tiekėjui paskirta administracinė nuobauda ar ekonominė sankcija, nustatytos Lietuvos Respublikos įstatymuose ar kitų valstybių teisės aktuose, kai nuo sprendimo, kuriuo buvo paskirta ši sankcija, įsiteisėjimo dienos praėjo mažiau kaip vieni metai, tačiau tokio tiekėjo pasiūlyme nėra siūloma neįprastai mažą kainą.

VPI 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte įtvirtintas socialinės atsakomybės elementas viešuosiuose pirkimuose lemia tai, kad bendrųjų viešųjų pirkimų tikslų ir principų (VPI 1 straipsnis, 17 straipsnis) turinys tampa žymiai platesnis: viešųjų pirkimų teise siekiama tikslų, kurių nepavyksta tiesioginiu teisiniu reguliavimu pasiekti per aplinkosaugos, darbo ir (arba) socialinės apsaugos teise. Socialinės atsakomybės elementas viešuosiuose pirkimuose pasižymi *eksteritorialumu*, kas reiškia, kad tiekėjo vykdoma veikla (jos bruožai) jo kilmės šalyje gali turėti įtakos kitose jurisdikcijose, rinkose (pavyzdžiui, prekių gamybos vietoje) ar kitoje (ne kilmės) valstybėje vykdomo viešojo pirkimo rezultatams.

Pavyzdys

Všienio tiekėjas viešajame pirkime nurodė neįprastai mažą pasiūlymo kainą. Perkančioji organizacija, paprašiusi tiekėjo pagrįsti pasiūlyme nurodytą neįprastai mažą kainą, nustatė, kad tokią kainą tiekėjas galėjo pasiūlyti dėl to, kad jo veiklos, vykdomos kilmės valstybėje, neįprastai mažus kaštus lemia, pavyzdžiui, žmogaus teises pažeidžiantis elgesys, įskaitant, bet neapsiribojant, vaikų darbo jėgos naudojimą. Nurodytu atveju perkančioji organizacija privalo tokį tiekėjo pasiūlymą atmesti (VPI 57 straipsnio 3 d. 2 p.).

3. Komentuojamo [VPI](#) 17 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta perkančiosios organizacijos pareiga užtikrinti, kad, vykdant viešųjų pirkimų procedūras, būtų laikomasi [VPI](#) reikalavimų ir nebūtų ribojama tiekėjų konkurencija. [VPI](#) 17 straipsnio 3 dalies nuostata (formuluotė) yra nauja, lyginant su [VPI](#) redakcijos, galiojusios iki 2017 m. liepos 1 d., nuostatomis. Tačiau konkurencijos užtikrinimo viešuosiuose pirkimuose siekis (pareiga) tiek ESTT⁵³⁶, tiek nacionalinių teismų⁵³⁷ praktikoje buvo (yra) plėtojamas jau ilgą laiką. Teisės doktrinoje nurodytas konkurencijos užtikrinimo siekis (pareiga) netgi laikomas savarankišku ir naujai įtvirtintu viešųjų pirkimų principu – konkurencijos principu⁵³⁸.

Konkurencijos užtikrinimas yra viena iš viešųjų pirkimų teisinio reguliavimo priemonių. ESTT, kalbėdamas apie viešojo pirkimo procedūrų koordinavimą ES lygmeniu, išskiria ne tik laisvo prekių, paslaugų judėjimo bei įsisteigimo laisvės apsaugą, bet ir tiekėjų ekonominių interesų apsaugą bei šių tiekėjų tarpusavio konkurencijos skatinimą⁵³⁹. Viešųjų pirkimų teisinio reguliavimo tikslai negali būti pasiekti, jei, taikant [VPI](#) reikalavimus, nebus atsižvelgiama į siekį saugoti ir užtikrinti veiksmingą bei sąžiningą konkurenciją rinkoje. Todėl [VPI](#) 17 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta prezumpcija, kad konkurencija yra dirbtinai sumažinta, kai pirkimu nepagrįstai sudaromos palankesnės ar nepalankesnės sąlygos tam tikriems tiekėjams. Kaip matyti, konkurencijos mažinimas viešajame pirkime yra reikšmingai susijęs su tiekėjų diskriminacijos nustatymu – nei vienas viešojo pirkimo dalyvis neturi būti mažiau palankioje padėtyje nei kiti. Taigi, [VPI](#) 17 straipsnio 3 dalis iš dalies sutampa su viešųjų pirkimų lygiateisiškumo, nediskriminavimo principais ([VPI](#) 17 straipsnio 1 dalis).

[VPI](#) 17 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas draudžiamas siekis planuojant pirkimus ir jiems rengiantis išvengti [VPI](#) nustatytos tvarkos taikymo iš esmės yra susijęs su planuojamo vykdyti viešojo pirkimo verte⁵⁴⁰ (*detalesnė apie pirkimo vertės nustatytą žiūrėti [VPI](#) 4, 5 straipsnių komentarus*). Pirkimo vertė turi būti skaičiuojama pirkimo pradžios momentu, o už pirkimo vertės apskaičiavimą atsakinga pirkimą atliekanti perkančioji organizacija, nustatydamą prekių, paslaugų ar darbų pirkimo vertę, turi laikytis šių reikalavimų: (i) perkančioji organizacija neturi teisės skaidyti pirkimo vertės į dalis, jeigu taip gali būti išvengta [VPI](#) nustatytos pirkimų tvarkos, išskyrus atvejus, jeigu visoms išskaidytoms pirkimo dalims bus taikomas pirkimo būdas (būdai), pasirinktas pagal [VPI](#) reikalavimus visai pirkimo vertei; (ii) perkančioji organizacija pirkimo vertės nustatymo būdo negali pasirinkti taip, kad būtų galima išvengti [VPI](#) nuostatų dėl pirkimo būdų pasirinkimo ir pirkimo procedūrų vykdymo taikymo.

Ypač pabrėžtina, kad konkurencija, jos užtikrinimas viešųjų pirkimų teisėje ir konkurencijos teisėje ne visuomet suprantama vienodai. Pirma, konkurencijos užtikrinimas viešuosiuose pirkimuose iš esmės yra siejamas su bendrąja pareiga nepagrįstai neriboti tiekėjų galimybes dalyvauti pirkime. Kitaip tariant, konkurencijos užtikrinimas viešuosiuose

⁵³⁶ ESTT 1993 m. birželio 22 sprendimas byloje *Storebaelt*, [C-243/89](#); 2008 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje *Michaniki*, [C-213/07](#).

⁵³⁷ LAT 2011 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-249/2011](#); 2014 m. birželio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-334/2014](#).

⁵³⁸ Gracins, Albert Sanchez, *Public Procurement and the EU Competition rules*, second edition, 2015. Oxford and Portland, Oregon, Gracins, Albert Sanchez, *The difficult balance between transparency and competition in public procurement: Some recent trends in the case law of the European Courts and a look at the new Directives*, 2013. University of Leicester School of Law Research Paper No. 13-11.

⁵³⁹ ESTT 2000 m. spalio 5 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Prancūziją*, [C-16/98](#).

⁵⁴⁰ LAT 2016 m. sausio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-90-469/2016](#).

pirkimuose yra susijęs su skaitlingumu – kuo daugiau tiekėjų turi galimybę dalyvauti viešajame pirkime, tuo didesnė konkurencija užtikrinama. Antra, konkurencijos užtikrinimas konkurencijos teisės prasme, visų pirma yra susijęs su lygiomis ūkio subjektų veiklos galimybėmis. [VPI](#) 17 straipsnio 3 dalyje reglamentuojamas būtent pirmasis nurodytas aspektas – konkurencijos užtikrinimas būtent viešųjų pirkimų teisės prasme, o ne apskritai.

Tačiau tam tikrai atvejais konkurencijos užtikrinimo viešajame pirkime vertinimas (vertinimo tvarka) yra susijęs ir su konkurencijos vertinimu konkurencijos teisės prasme. Pavyzdžiui, LAT yra konstatavęs, kad, tais atvejais, kai perkančioji organizacija iš viešai prieinamos informacijos pati turi duomenų apie tai, kad jos organizuojamo viešojo pirkimo procedūrose dalyvauja tiekėjai, kurie pagal [Konkurencijos įstatymo](#) nuostatas laikytini susijusiais tarpusavyje, ar šiuos duomenis ji gauna iš kitų asmenų, tai perkančioji organizacija privalo kreiptis į tokius dalyvius, jų prašydama paaiškinti abipusio ryšio pobūdį (turinį), įskaitant informaciją apie tai, kaip šie subjektai užtikrina savo veiklos nepriklausomumą ir informacijos konfidencialumą (praktikos ar susitarimų dėl konfidencialios informacijos apsaugos), taip pat paprašyti nurodyti, kaip konkrečiu atveju buvo išlaikytas susijusių asmenų nepriklausomumas teikiant pasiūlymus⁵⁴¹. Kasacinio teismo taip pat išaiškinta, kad apie nesavarankišką tiekėjų dalyvavimą galima spręsti ne tik iš tiesioginių, bet ir netiesioginių įrodymų, juolab kad išoriniai veiksmų derinimo požymiai gali būti nustatyti tiek tarp susijusių, tiek nesusijusių ūkio subjektų, t. y. tai nėra tik susijusiems asmenims būdingas elgesys. Ir priešingai, aiškiai neišreikštas ar teisėtais veiksmais lepiamas veiksmų derinimas daugiau būdingas susijusiems asmenims⁵⁴².

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad [VPI](#) 17 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta bendroji konkurencijos užtikrinimo pareiga (bendrosios principas) yra tiesiogiai įgyvendintas ir atskirose konkrečiose [VPI](#) normose. Pavyzdžiui, [VPI](#) 37 straipsnio 3 dalyje yra nurodyta, kad techninė specifikacija turi užtikrinti konkurenciją ir nediskriminuoti tiekėjų. Ši nuostata susijusi su ESTT praktikoje plėtojama lygiavertės standartų doktrina, pagal kurią konkretaus prekę apibūdinančio kriterijaus (pvz., modelis, prekės ženklas, patentas) naudojimas yra išimtinis ir turi būti pateisinamas sutarties dalyko specifika⁵⁴³ (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 37 straipsnio 3 dalies komentarą*). Analogiškai [VPI](#) 47 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad perkančiosios organizacijos nustatyti kvalifikacijos reikalavimai negali dirbtinai riboti konkurencijos (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 47 straipsnio 1 dalies komentarą*).

4. Komentuojamo [VPI](#) 17 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų pareiga, atsižvelgiant į [Pasaulio prekybos organizacijos sutartį dėl viešųjų pirkimų](#) ir kitus tarptautinius susitarimus, kurie yra privalomi valstybėms narėms, pirkimų metu taikyti vienodas sąlygas trečiųjų šalių, pasirašiusių atitinkamus tarptautinius susitarimus, ir valstybių narių tiekėjams, darbuams, prekėms ir paslaugoms.

PPO yra pagrindinė tarptautinė organizacija, sprendžianti klausimus, susijusius su tarptautinės prekybos normomis. PPO inicijuoti ir parengti susitarimai yra tarptautinės konkurencijos pagrindas. PPO yra daugiašalis instrumentas, t. y. daugiašalė prekybos sistema, nes dauguma valstybių yra PPO narės. Čia *daugiašalis*, priešingai nei *regioninis*,

⁵⁴¹ LAT 2018 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-317-469/2018](#).

⁵⁴² *Ten pat.*

⁵⁴³ ESTT 1995 m. sausio 24 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Nyderlandus*, [C-359/93](#).

bendradarbiavimas reiškia beveik pasaulinį bendradarbiavimą. Vienas iš pagrindinių daugiašalės prekybos sistemos tikslų yra užtikrinti kuo laisvesnę prekybą. [Pasaulio prekybos organizacijos sutartis dėl viešųjų pirkimų](#) yra daugiašalė sutartis, užtikrinanti viešųjų pirkimų rinkos atvirumą, skaidrumą ir nediskriminavimą tarp jos dalyvių – tiek ES valstybių narų, tiek trečiųjų šalių – tiekėjų.

2003 m. lygiagrečiai su viešųjų pirkimų teisės aktų derinimu, kartu su kitomis į ES stojančiomis šalimis vyko pasirengimas dėl prisijungimo prie [Pasaulio prekybos organizacijos sutarties dėl viešųjų pirkimų](#). 2004 m. Lietuva, kaip ES narė, tapo ir šios [Pasaulio prekybos organizacijos sutarties dėl viešųjų pirkimų](#) nare.

Pabrėžtina, kad [Pasaulio prekybos organizacijos sutartis dėl viešųjų pirkimų](#) reglamentuoja visų perkančiųjų organizacijų, bet ne visus pirkimus. Kitaip tariant, ji taikoma visoms perkančiosioms organizacijoms, tačiau ne visiems pirkimo objektams. Visi ES direktyvomis reglamentuojami darbų, prekių pirkimai yra reglamentuojami ir [Pasaulio prekybos organizacijos sutartimi dėl viešųjų pirkimų](#), išskyrus taikiniame svarbiausiame produktų klasifikatoriuje (CPC) aprašytas šių grupių, klasių ir poklasių paslaugas: 712235 (pašto važtos vežimo paslaugos), 7321 (pašto važtos vežimuoru paslaugos), 7524 (programų perdavimo paslaugos), 75241 (televizijos laidų perdavimo paslaugos), 75242 (radijo laidų perdavimo paslaugos), 7525 (sujungimo paslaugos), 7526 (visuminės nuotolinių ryšių (telekomunikacijų) paslaugos), 86602 (oficialaus ginčų sprendimo ir sutaikinimo paslaugos), balso telefonijos, radijo telefonijos, telekso, radijo ryškos, palydovinio ryšio paslaugas, finansines paslaugas susijusias su vertybinių popierių išleidimu, pardavimu, įsigijimu ar perdavimu, bei centrinio banko paslaugas.

Taigi, [Pasaulio prekybos organizacijos sutartis dėl viešųjų pirkimų](#) įtvirtina bendrąjį ES ir trečiųjų šalių tiekėjų, darbų, prekių ir paslaugų nediskriminavimo principą, kurio įgyvendinimą privalo užtikrinti perkančiosios organizacijos.

5. Komentuojamo [VPI](#) 17 straipsnio 5 dalis buvo priimta, siekiant [VPI](#) reguliavimą suderinti su [NSUSOAI](#) reguliavimu.

[VPI](#) 17 straipsnio 5 dalyje nuo 2019 m. birželio 11 d. buvo įtvirtinta perkančiųjų organizacijų, veikiančių gynybos srityje arba srityse, kurios laikomos nacionaliniam saugumui užtikrinti strategiškai svarbių ūkio sektorių dalimi, ir atliekančių su nacionaliniu saugumu susijusių prekių, paslaugų ar darbų pirkimus, pareiga įvertinti visus galinčius kelti grėsmę nacionalinio saugumo interesams rizikos veiksnius ir nuspręsti, ar šiuose pirkimuose gali dalyvauti tiekėjai ir jo subtiekejai, kurie nėra registruoti (jeigu tiekėjas ar subtiekejai yra fizinis asmuo – nuolat gyvenantys) ES valstybėje narėje, Šiaurės Atlanto sutarties organizacijos valstybėje narėje ir trečiojoje šalyje, pasirašiusioje šio straipsnio 4 dalyje nurodytus tarptautinius sutarimus. Taigi, komentuojama [VPI](#) 17 straipsnio 5 dalis yra taikoma tuo atveju, kai yra tenkinamos dvi kumuliatyvios (abi kartu) sąlygos: *pirma*, perkančioji organizacija veikia gynybos srityje arba srityse, kurios laikomos nacionaliniam saugumui užtikrinti strategiškai svarbių ūkio sektorių dalimi, ir, *antra*, perkančioji organizacija atlieka su nacionaliniu saugumu susijusių prekių, paslaugų ar darbų pirkimus.

[VPI](#) 17 straipsnio 5 dalyje nėra apibrėžiama, kokios konkrečiai sritys yra laikomos nacionaliniam saugumui užtikrinti strategiškai svarbių ūkio sektorių dalimi. Tačiau [NSUSOAI](#) 2 straipsnio 4 dalyje nurodyta, kad nacionaliniam saugumui užtikrinti strategiškai svarbus ūkio

sektorius – Lietuvos Respublikos valstybei ir visuomenei ypač svarbios veiklos, kurią nutraukus, sutrikdžius, apribojus ar nustojus vystyti gali būti pažeisti nacionalinio saugumo interesai, sritis. [NSUSOAI](#) 6 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad nacionaliniam saugumui užtikrinti strategiškai svarbūs yra šie ūkio sektoriai: energetikos, transporto, informacinių technologijų ir telekomunikacijų, kitų aukštųjų technologijų, finansų ir kredito, karinės įrangos.

Su [VPI](#) 17 straipsnio 5 dalyje įtvirtintos perkančiųjų organizacijų, kurioms konkretaus pirkimo atveju taikoma [VPI](#) 17 straipsnio 5 dalis, pareigos įvertinti visus rizikos veiksnius, galinčius kelti grėsmę nacionalinio saugumo interesams, įgyvendinimu neatsisaijamai yra susijusi [VPI](#) 37 straipsnio 2 dalis, kurioje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų teisė techninėse specifikacijose reikalauti, kad tiekėjo siūlomos prekės, paslaugos ar darbai nekeltų grėsmės nacionaliniam saugumui. Analogiškai su [VPI](#) 17 straipsnio 5 dalimi sistemai taikytina ir [VPI](#) 47 straipsnio 6 dalis, kurioje nustatyta, kad perkančioji organizacija, veikianti gynybos srityje ar valdanti ypatingos svarbos informacinę infrastruktūrą, ar veikianti srityje, kurios laikomos nacionaliniam saugumui užtikrinti strategiškai svarbių ūkio sektorių dalimi, atlikdama pirkimą, susijusį su nacionaliniu saugumu, gali laikyti, kad tiekėjas turi interesų konfliktą, galintį neigiamai paveikti pirkimo sutarties vykdymą, jeigu turi informacijos, kad tiekėjas ir jo pasitelkiami subtiektėjai turi interesų, galinčių kelti grėsmę nacionaliniam saugumui (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 47 straipsnio 6 dalies komentarą*).

Vis dėlto, nei komentuojamoje [VPI](#) 17 straipsnio 5 dalyje, nei kitose [VPI](#) nuostatose nėra nurodyta, paaiškinta, kaip perkančiosios organizacijos turėtų vertinti tiekėjų pasiūlymų atitiktį nurodytiems reikalavimams, t. y. nėra nurodyta, kada, pavyzdžiui, reikėtų vertinti, kad siūloma prekė ar paslauga kelia pavojų nacionaliniam saugumui ar tiekėjo interesai prieštarauja nacionaliniam saugumui. Tačiau [VPI](#) 92 straipsnio 12 dalyje nurodyta, kad informaciją, reikalingą įvertinti, ar perkančiosios organizacijos, veikiančios gynybos srityje, ketinama sudaryti pirkimo sutartis keltų grėsmę nacionalinio saugumo interesams, pagal perkančiosios organizacijos kreipimąsi teikia kompetentingos institucijos, vadovaudamosi [NSUSOAI](#) nurodytais sandorių atitikties nacionalinio saugumo interesams kriterijais. Vertinimas, ar perkančiosios organizacijos, valdančios ypatingos svarbos informacinę infrastruktūrą ar veikiančios srityse, kurios laikomos nacionaliniam saugumui užtikrinti strategiškai svarbių ūkio sektorių dalimi, ketinama sudaryti pirkimo sutartis keltų grėsmę nacionalinio saugumo interesams, atliekamas [NSUSOAI](#) nustatyta tvarka.

Taigi, perkančiųjų organizacijų vertinimas dėl konkrečių rizikos veiksnių, galinčių kelti grėsmę nacionalinio saugumo interesams, turėtų būti atliekamas tik iš kompetentingų institucijų gavus nurodytam vertinimui aktualią informaciją.

18 straipsnis. Tiekėjai

1. Jeigu tiekėjai pagal valstybės narės, kurioje jie registruoti, teisės aktus turi teisę teikti tam tikrą paslaugą, tiekti prekę ar atlikti darbus, tiekėjo pasiūlymas neturi būti atmestas remiantis vien tik tuo, kad pagal Lietuvos Respublikos įstatymus yra reikalaujama, jog šie tiekėjai turi būti fiziniai arba juridiniai asmenys. Tačiau prekių, paslaugų ar darbų pirkimo atveju iš juridinių asmenų gali būti reikalaujama paraiškoje arba pasiūlyme nurodyti už atitinkamos pirkimo sutarties įvykdymą atsakingų darbuotojų pavardes ir jų profesinę kvalifikaciją.
2. Paraišką arba pasiūlymą gali pateikti tiekėjų grupės, įskaitant laikinas tiekėjų grupes. Jeigu tokia grupė nori pateikti paraišką arba pasiūlymą, perkančioji organizacija iš šios grupės neturi reikalauti, kad ji įgytų tam tikrą teisinę formą, tačiau, perkančiajai organizacijai priėmus sprendimą su tokia grupe sudaryti pirkimo sutartį, iš jos gali būti reikalaujama įgyti tam tikrą teisinę formą, jeigu tai yra būtina siekiant tinkamai įvykdyti pirkimo sutartį.
3. Perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose turi paaiškinti, kaip tiekėjų grupės turi atitikti kvalifikacijos reikalavimus, keliamus pagal šio įstatymo 47 straipsnį, ir, jeigu taikytina, kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus, reikalaujamus pagal šio įstatymo 48 straipsnį. Jeigu tiekėjų grupei keliami reikalavimai, taip pat pirkimo sutarties vykdymo sąlygos, įskaitant reikalavimus, kad tiekėjų grupė paskirtą bendrą atstovą arba vadovaujantį narį, nurodytų grupės sudėtį, skiriasi nuo atskiriems dalyviams keliamų reikalavimų ir sąlygų, šie reikalavimai ir sąlygos turi būti pagrįsti objektyviomis priežastimis ir proporcingi.

[VPI](#) 18 straipsnyje⁵⁴⁴ įtvirtintos taisyklės, susijusios su ūkio subjektų teisės suteikti paslaugas, tiekti prekes ar atlikti darbus įgyvendinimu, nepriklausomai nuo jų teisinio statuso.

[VPI](#) 18 straipsnis turėtų būti sistemškai aiškinamas su [VPI](#) 2 straipsnio 36 dalimi, kurioje apibrėžta tiekėjo sąvoka, nurodant, kad tai ūkio subjektas – fizinis asmuo, privatusis ar viešasis juridinis asmuo, kita organizacija ir jų padalinys arba tokių asmenų grupė, įskaitant laikinas ūkio subjektų asociacijas, kurie rinkoje siūlo atlikti darbus, tiekti prekes ar teikti paslaugas (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 36 dalies komentarą*).

[VPI](#) 18 straipsnyje įtvirtintos taisyklės tiesiogiai koreliuoja su pagrindinėmis ES laisvėmis ir teisėmis. Tiksliau tariant, šios nuostatos skirtos užtikrinti [SESV](#) nuostatų dėl įsisteigimo teisės, laisvo prekių ir paslaugų judėjimo ([SESV](#) 28, 49, 56 straipsniai) įgyvendinimą, taip skatinant tarptautinę prekybą bendrojoje rinkoje. Viešųjų pirkimų teisės paskirtį šiuo aspektu pažymi ir ESTT, kuris nurodė, kad ES viešųjų pirkimų teise siekiama įgyvendinti įsisteigimo laisvę ir laisvę teikti paslaugas bei plėtoti veiksmingą bendrijos masto konkurenciją stiprinant, kad kuo daugiau valstybių narių rangovų pareikštų susidomėjimą⁵⁴⁵. Taigi, rinkos atvirumas viešuosiuose pirkimuose yra ES, kartu ir nacionalinės viešųjų pirkimų teisės, tikslas⁵⁴⁶.

⁵⁴⁴ Komentuojamos [VPI](#) 18 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 19 straipsnio normas.

⁵⁴⁵ ESTT 2008 m. gruodžio 16 d. sprendimas *Michaniki*, [C-213/07](#).

⁵⁴⁶ ARROWSMITH, Sue; KUNZLIK, Peter. Social and Environmental; MCCRUDDEN, Ch. Using public procurement to achieve social outcomes, (2004), National Resources Forum 28, p. 257–267; Soloveičikas, D.

Komentuojamas straipsnis koreliuoja ne tik su ES viešųjų pirkimų teise, bet ir su PPO [viešųjų pirkimų sutartimi](#), kuri yra privaloma valstybėms narėms ir pagal kurią perkančioji organizacija pirkimų metu turi taikyti vienodas sąlygas trečiųjų šalių, pasirašiusių atitinkamus tarptautinius susitarimus, ir valstybių narių tiekėjams, darbams, prekėms ir paslaugoms (detačiau žiūrėti [VPI 17 straipsnio 4 dalies komentarą](#)).

1. [VPI 18](#) straipsnio 1 dalyje yra nurodyta, kad tiekėjo pasiūlymas negali būti atmestas vien tik dėl Lietuvos Respublikos teisėje reikalaujamos teisinės formos turėjimo. Ši nuostata iš esmės yra taikoma tada, kai egzistuoja užsienio elementas, t. y. kitos valstybės tiekėjas siekia dalyvauti Lietuvoje organizuojamame pirkime. Dėl to ji neaktuali grynai vidaus situacijoms, kai Lietuvoje įstiegtiems ūkio subjektams keliama reikalavimai, susiję su jų teisiniu statusu ar veikla.

Jei pagal Lietuvos Respublikos įstatymus reikalaujama, kad pirkimo sutartį vykdytų tik tiekėjai, kurie būtų tik fiziniai arba tik juridiniai asmenys, tai kitos valstybės narės fizinių ar juridinių asmenų pasiūlymai negalės būti atmesti remiantis, kad jie neturi atitinkamo teisinio statuso. Taigi, aptariama norma – iš esmės skirtingų valstybių narių teisinių reguliavimų galimų prieštaravimų suderinimo priemonė.

ESTT pažymėjo, kad EB teisei prieštarauja perkančiosios organizacijos reikalavimas užsienio tiekėjui pateikti įsisteigimo leidimą tos valstybės narės teritorijoje, kurioje skelbiamas pirkimas, nepaisant aplinkybės, kad savo kilmės šalyje jis įregistruotas teisėtai⁵⁴⁷. Tai reiškia, kad perkančioji organizacija negali užsienio tiekėjui: (i) riboti dalyvavimą Lietuvoje vykdomuose viešuosiuose pirkimuose atitinkamos teisinės formos turėjimo aspektu; (ii) iš jo reikalauti įsisteigti Lietuvoje, kai jis turi teisę vykdyti veiklą kitoje valstybės narėje, išskyrus išimtinius atvejus, jeigu tai suderinama su viešųjų pirkimų principais, pirmiausia – proporcingumo principu (detačiau žiūrėti [VPI 17 straipsnio komentarą](#)).

Pavyzdys

[LR statybos įstatymo](#) 2 straipsnio 9 dalyje įtvirtinta, kad ekspertizės rangovas – tai Lietuvos Respublikoje įsteigtas ar užsienio valstybės juridinis asmuo, kita užsienio organizacija ar jų padalinys, turintis šio įstatymo nustatytą teisę atlikti statinio projekto ar statinio ekspertizę. Taigi, taigi pagal kitos valstybės narės įstatymus ekspertizės rangovu leidžiama būti ir fiziniam asmeniui ir pasiūlymą pateiktų kitos valstybės narės fizinis asmuo, tai perkančioji organizacija negalėtų atmesti tokio tiekėjo pasiūlymo vien dėl to, kad LR įstatymuose nustatytas kitoks ekspertizės rangovo statusas. Darytina išvada, kad pirmiau nurodyta statybos norma yra ne teisės suteikiančioji, o aprašomoji norma.

[VPI 18](#) straipsnio 1 dalyje taip pat nurodoma, kad perkančioji organizacija gali reikalauti pateikti informaciją apie atsakingų už sutarties vykdymą darbuotojų pavardes bei jų profesinę kvalifikaciją. Pažymėtina, kad tokios informacijos perkančioji organizacija gali reikalauti tik tais atvejais, kai tiekėjas yra juridinis asmuo. Tokios situacijos iš esmės gali susiklostyti tada,

[Viešųjų pirkimų principai: jų taikymas remiantis Europos Teisingumo Teismo ir Lietuvos teismų praktika.](#)
JUSTITIA 2008 m. Nr. 3.

⁵⁴⁷ ESTT 1982 m. vasario 10 d. sprendimas byloje *Transporoute prieš Ministère des travaux publics*, [C-76/81](#).

kai pasiūlymą pateikia užsienio juridinis asmuo, o Lietuvoje atitinkamą paslaugą teiktų fizinis asmuo.

Informacijos gavimo iš tiekėjo teisė perkančiajai organizacijai įtvirtinta su tikslu, kad pastaroji galėtų įsitikinti tiekėjo patikimumu ir jo galimybe tinkamai bei visiškai įvykdyti viešojo pirkimo sutartį. Kitaip tariant, įstatymų leidėjas nustatė, kad, viena vertus, perkančioji organizacija negali reikalauti iš kitų valstybių narių tiekėjų konkrečios teisinės formos, tačiau, kita vertus, įtvirtina priemones įsitikinti tiekėjo patikimumu. Galimybė reikalauti [VPI 18](#) straipsnio 1 dalyje nurodytos informacijos iš tiekėjo reiškia perkančiosios organizacijos teisę gauti tokią informaciją tiek apie įmonėje dirbančius darbuotojus, tiek apie fizinius asmenis, kurių pajėgumais tiekėjas remiasi⁵⁴⁸.

2. [VPI 18](#) straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinta tiekėjų grupių, įskaitant ir laikinų tiekėjų grupių, teisė pateikti paraišką ar pasiūlymą viešajame pirkime, taip pat nurodyti reikalavimai dėl tam tikros teisinės formos įgijimo, kurie būtini siekiant tinkamai įvykdyti pirkimo sutartį.

Kiekviename viešajame pirkime turi būti siekiama sudaryti sąlygas tiekėjams savarankiškai pasirinkti ir nuspręsti, kokia teisine, ekonomine ar vadybos forma jie ketina dalyvauti konkrečiame pirkime. Dėl to tiekėjai pirkime gali dalyvauti savarankiškai arba pateikti pasiūlymą kaip tiekėjų grupė (*apie tiekėjų grupes detaliau žiūrėti [VPI 2](#) straipsnio 36 dalies komentarą*).

Bendroji taisyklė dėl tiekėjų grupės dalyvavimo pirkimo procedūrose yra susijusi su tuo, kad perkančiosioms organizacijoms nesuteikiama teisė riboti ūkio subjektų galimybes kooperuotis, siekiant laimėti viešojo pirkimo konkursą. Dėl to perkančiosioms organizacijoms draudžiama riboti tiek jungtinę veiklą, tiek subrangą⁵⁴⁹, t. y. negalima riboti jungtinės veiklos ar subrangos nei apimties atžvilgiu nei subjektų skaičiumi (pavyzdžiui, kiek daugiausia partnerių gali kartu pateikti pasiūlymą). Taigi, tiekėjų grupės, kaip tai apibrėžta [VPI 2](#) straipsnio 36 dalyje, gali perkančiajai organizacijai pateikti pasiūlymą. Šiuo aspektu pažymėtina, kad tuo atveju, jei pasiūlymą pateikia tiekėjų grupė, tai perkančioji organizacija perkant darbus, paslaugas arba, kai reikia montuoti prekes, pirkimo dokumentuose gali reikalauti, kad esmines užduotis atliktų tiekėjų grupės dalyvis (*detaliau žiūrėti [VPI 49](#) straipsnio 7 dalies komentarą*).

[VPI 18](#) straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad, viena vertus, perkančioji organizacija negali reikalauti, kad pasiūlymą pateiktų konkrečios teisinės formos tiekėjas, kita vertus, išimtinais atvejais, perkančiajai organizacijai priėmus sprendimą su tiekėjų grupe sudaryti pirkimo sutartį, gali reikalauti įgyti tam tikrą teisinę formą. Tačiau [VPI 18](#) straipsnyje neapibrėžta, kokiais atvejais perkančioji organizacija gali nuspręsti dėl teisinės formos įgijimo, o tik nurodyta, kad galima tais atvejais, kai tai būtina siekiant tinkamai įvykdyti pirkimo sutartį. Tai reiškia, kad ši sąlyga yra vertinamoji ir kiekvienu konkrečiu atveju turi būti įvertinamas atitinkamas poreikis.

Be to, [VPI 18](#) straipsnyje nėra nurodyta, kokios teisinės formos įgijimo perkančioji organizacija galėtų reikalauti, tačiau iš įstatymo nuostatų, galima suprasti, kad gali būti įvairių

⁵⁴⁸ [Steinücke](#), Michael, [Vesterdorf](#), Peter L., *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*, Nomos, C.H. BECK, Hart publishing, 2018, p. 338.

⁵⁴⁹ ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas *Borta*, [C-298/15](#); LAT 2012 m. balandžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-43/2012](#); 2013 m. rugpjūčio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-415/2013](#).

teisinių formų⁵⁵⁰. Reikalavimas turėti specialią teisinę formą gali būti tada, kai, pavyzdžiui, keliamas bendrosios ir individualiosios atsakomybės reikalavimas, skyrus tokioms grupėms sutartį iš jų gali būti pareikalauta turėti specialią formą⁵⁵¹. [VPI](#) 18 straipsnio 2 dalyje nurodytas reikalavimas dėl teisinės formos įgijimo iš esmės yra siejamas su tais atvejais, kai pirkimo dokumentuose keliamas reikalavimas, kad tiekėjas ir jo pasitelkiami subtiekejai ar kiti tretieji asmenys sudarytų jungtinę veiklos sutartį tam, kad perkančiajai organizacijai atsakytų solidariai.

Svarbu ir tai, kad perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose turi iš karto išviešinti reikalavimą dėl tiekėjų grupės teisinės formos įgijimo. Kitaip tariant, perkančioji organizacija galėtų reikalauti, kad pirkimo laimėtojas, kuris pasiūlymą pateikė kaip tiekėjų grupę, įgytų tam tikrą teisinę formą tik tuo atveju, jei tai buvo nurodyta perkančiosios organizacijos pirkimo dokumentuose.

3. [VPI](#) 18 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta perkančiosios organizacijos pareiga pirkimo dokumentuose paaiškinti, kaip tiekėjų grupės turi atitikti tam tikrus keliamus reikalavimus.

[VPI](#) 18 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta perkančiosios organizacijos pareiga nustatyti ūkio subjektų pajėgumo įrodinėjimo ir sumavimo taisyklės, ši pareiga iš esmės reiškia tai, kad perkančioji organizacija privalo pirkimo dokumentuose nurodyti, kokius reikalavimus turi atitikti tiekėjų grupė bendrai bei kokius reikalavimus turi atitikti kiekvienas narys atskirai ([VPI](#) 35 straipsnio 2 dalies 2 punktas). Dėl to ši [VPI](#) 18 straipsnio 3 dalis turi būti sistemiskai aiškinama su [VPI](#) 35 straipsnio 2 dalies 2 punktu (*tačiau žiūrėti [VPI](#) 35 straipsnio 2 dalies 2 punkto komentarą*). Be to, papildomi reikalavimai, kurie taikomi subtiekejams, yra nurodyti [VPI](#) 88 straipsnyje, o pasitelkiamų ūkio subjektų pajėgumams papildomi reikalavimai įtvirtinti [VPI](#) 49 straipsnyje.

Perkančiosios organizacijos, įgyvendindamos [VPI](#) 18 straipsnio 3 dalies nuostatas dėl reikalavimų tiekėjų grupei nustatymo, turi laikytis proporcingumo ir kitų viešųjų pirkimų principų reikalavimų ([VPI](#) 17 straipsnio 1 dalis). Pavyzdžiui, LAT sprendė klausimą, kai jungtinės veiklos šalys sutartyje nesusitarė dėl atsakomybės perkančiosios organizacijos atžvilgiu ir pažymėjo, kad solidarioji jungtinės veiklos pagrindu veikiančių subjektų atsakomybė kreditoriaus atžvilgiu yra preziumuojama ([CK](#) 6.6 straipsnio 3 dalis), t. y. imperatyvi nuostata, o jungtinės veiklos sutartis, kurioje nenustatyta partnerių atsakomybė kreditorių atžvilgiu, vis tiek yra galiojanti⁵⁵².

Be to, perkančioji organizacija tiekėjų grupei (ir tais atvejais, kai pasiūlymą pateikia konsorciumas, ir kai tiekėjas remiasi kitų ūkio subjektų pajėgumais ar pasitelkia subrangovus) gali nustatyti reikalavimus, kurie skiriasi nuo atskiriems dalyviams keliamų reikalavimų ar sąlygų. Tačiau tokiais atvejais minėti reikalavimai ir sąlygos turi būti pagrįsti objektyviomis priežastimis ir būti proporcingi. [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 15-ojoje konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad ekonominės veiklos vykdytojų grupėms skirtų sutarčių vykdymui gali tekti nustatyti tokias sąlygas, kokios atskiriems dalyviams nekeliamos, pavyzdžiui, apimti reikalavimą paskirti bendrą atstovą arba pagrindinį partnerį pirkimo

⁵⁵⁰ LAT 2013 m. gruodžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. [AC-39-1](#). Teismų praktika. 2013.

⁵⁵¹ [Direktyvos 2014/24/ES](#) 15-oji konstatuojamoji dalis.

⁵⁵² LAT 2008 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-583/2008](#).

procedūros tikslais, arba reikalavimą pateikti informaciją apie grupės sudėtį. Tokie reikalavimai tiekėjams dažniausiai nustatomi siekiant, kad bendradarbiavimas būtų lankstesnis ir, pavyzdžiui, perkančioji organizacija viešųjų pirkimų procedūrų metu dėl papildomos informacijos kreiptųsi tik į paskirtą atsakingą konsorciumo narį, o ne į kiekvieną atskirai.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

19 straipsnis. Viešojo pirkimo komisija, ekspertai, stebėtojai

1. Perkančioji organizacija pirkimo (pirkimų) procedūroms atlikti privalo (mažos vertės pirkimų procedūroms, pagal preliminarąją sutartį atliekamoms atnaujinto tiekėjų varžymosi procedūroms, dinaminės pirkimo sistemos pagrindu atliekamoms kiekvieno konkretaus pirkimo procedūroms – gali) sudaryti viešojo pirkimo komisiją (toliau – Komisija), nustatyti jai užduotis ir suteikti visus įgaliojimus toms užduotims atlikti. Jeigu perkančioji organizacija atlikti pirkimų procedūras įgalioja kitą perkančiąją organizaciją, šiuos veiksmus atlieka įgaliojanti organizacija. Komisija dirba pagal ją sudariusios perkančiosios organizacijos patvirtintą darbo reglamentą, yra jai atskaitinga ir vykdo tik rašytines jos užduotis ir įpareigojimus.
2. Komisija sudaroma ją sudarančios perkančiosios organizacijos vadovo įsakymu (potvarkiu) iš ne mažiau kaip 3 fizinių asmenų – Komisijos pirmininko ir bent 2 Komisijos narių (toliau kartu – Komisijos narys, Komisijos nariai). Šie Komisijos nariai gali būti ir ne Komisiją sudarančios perkančiosios organizacijos darbuotojai. Komisiją sudaranti perkančioji organizacija turi teisę pakviesti ekspertų – dalyko žinovų konsultuoti klausimu, kuriam reikia specialių žinių ar vertinimo.
3. Komisijos pirmininku skiriamas Komisiją sudariusios perkančiosios organizacijos vadovas arba jo įgaliotas šios perkančiosios organizacijos ar bendru pavaldumu susijusios kitos perkančiosios organizacijos darbuotojas. Skiriant Komisijos narius, turi būti atsižvelgiama į jų ekonomines, technines, teises žinias ir šio įstatymo bei kitų pirkimus reglamentuojančių teisės aktų išmąymą. Komisijos nariais gali būti tik nepriekaištingos reputacijos asmenys. Komisijos posėdžiai ir priimami sprendimai yra teisėti, kai posėdyje dalyvauja daugiau kaip pusė visų Komisijos narių, o jeigu Komisija sudaryta iš 3 asmenų – kai posėdyje dalyvauja visi Komisijos nariai.
4. Komisiją sudariusi perkančioji organizacija gali kviesti Komisijos posėdžiuose stebėtojo teisėmis dalyvauti valstybės ir savivaldybių institucijų ar įstaigų atstovus, pateikusius atstovaujamo subjekto įgaliojimą (toliau – stebėtojai).
5. Komisija veikia nuo sprendimo ją sudaryti ir užduočių jai nustatymo iki sprendimo ją panaikinti priėmimo arba nuo ją sudariusios perkančiosios organizacijos rašytinių užduočių jai paskyrimo iki visų nustatytų užduočių įvykdymo arba sprendimo nutraukti pirkimo procedūras priėmimo. Komisija priima sprendimus posėdyje paprasta balsų dauguma atviru vardiniu balsavimu. Balsuoti galima tik už arba prieš siūlomą sprendimą. Jeigu balsai pasiskirsto po lygiai, lemia Komisijos pirmininko balsas. Komisijos sprendimai įforminami protokolu. Protokole nurodomi Komisijos sprendimo motyvai, pateikiami paaiškinimai, Komisijos narių atskiros nuomonės. Protokolą pasirašo visi Komisijos posėdyje dalyvavę nariai.
6. Komisijos posėdžiai gali vykti Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos priemonėmis.

1. [VPI](#) 19 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad perkančiosios organizacijos pirkimų procedūroms privalo sudaryti viešojo pirkimo komisiją. Įstatyme įtvirtintos išimtys, kuomet viešojo pirkimo komisijos galima nesudaryti, t. y. mažos vertės pirkimų procedūroms,

atnaujinto tiekėjų varžymosi procedūroms pagal preliminarąją sutartį bei dinaminės pirkimo sistemos pagrindu atliekamoms procedūroms – šiais atvejais komisijos sudarymas yra perkančiosios organizacijos teisė, o ne pareiga. Komisija gali būti sudaroma tiek nuolatinės sudėties (nebent kiltų poreikis ją keisti) visiems perkančiosios organizacijos vykdomiems pirkimams, tiek kiekvienam pirkimui atskirai.

Jeigu pirkimo procedūras atlieka pati perkančioji organizacija – komisiją sudaro, nustato atitinkamas užduotis ir visus įgaliojimus suteikia pati perkančioji organizacija. Tuo tarpu jeigu pirkimo procedūras pagal įgaliojimą atlieka kita perkančioji organizacija pagal [VPI 83](#) straipsnį (*detalesnį žiūrėti [VPI 83](#) straipsnio komentarą*), tuomet pirmiau nurodytus veiksmus atlieka būtent įgaliotoji (įgaliotinė) perkančioji organizacija. Atitinkamai ji yra ir atsakinga už šios komisijos veiklą, funkcijas ir tokios veiklos atitiktį [VPI](#) nustatytiems reikalavimams.

Komisija atlieka atitinkamos perkančiosios organizacijos nustatytas viešųjų pirkimų procedūrų vykdymo užduotis. [VPI](#) 19 straipsnio 1 dalyje taip pat nustatyta, kad komisija yra atskaitinga ją sudariusiai perkančiajai organizacijai, tačiau tai nereiškia, jog komisija yra varžoma perkančiosios organizacijos bei, vykdydama savo funkcijas, negali savarankiškai priimti sprendimų. Komisija yra nepriklausoma ir, vykdydama perkančiosios organizacijos paskirtas užduotis, visus sprendimus priima savarankiškai: pavyzdžiui, komisija vertina pasiūlymus ir sprendimą dėl pirkimo laimėtojo priima be papildomo perkančiosios organizacijos pritarimo, vadovaudamasi pirkimo sąlygomis ir [VPI](#) reikalavimais.

[VPI](#) 19 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad komisijos užduotys ir įpareigojimai, kurias joms nustato perkančiosios organizacijos, turi būti tik rašytinės formos. Vis dėlto įstatyme daugiau nėra aiškių, privalomųjų įpareigojimų nustatymo formos reikalavimų. Tai reiškia, kad perkančiosios organizacijos užduočių įforminimo ir komisijos supažindinimo su paskirtomis užduotimis nuostatas gali nustatyti vidaus tvarkos dokumentuose. Pavyzdžiui, komisijai skiriamos užduotys gali būti patvirtinamos perkančiosios organizacijos direktoriaus įsakymu, potvarkiu ir pan. ir įteikiamos komisijos nariams susipažinti pasirašytinai, arba užduotys gali būti pateikiamos elektroniniu laišku, išsiunčiant iš atsakingo asmens, pavyzdžiui, perkančiosios organizacijos direktoriaus elektroninio pašto, ar paskelbiamos perkančiosios organizacijos naudojamoje vidaus informacinėje sistemoje, kuria taip pat naudojasi ir komisijos nariai, ir pan.

Komisijos darbo tvarka (komisijos pareigos, teisės, atsakomybės ir kt. sąlygas) reglamentuojama komisijos darbo reglamentu, kurį rengia ir tvirtina ją sudariusi perkančioji organizacija. Jeigu perkančioji organizacija yra sudariusi ne vieną komisiją, ji gali nustatyti vieną komisijos darbo reglamentą visoms komisijoms, arba, jeigu yra poreikis, atskirus darbo reglamentus prieš kiekvieną naujai sudaromą komisiją (t. y. kiekviena perkančiosios organizacijos sudaryta komisija gali turėti po atskirą darbo reglamentą, jeigu perkančioji organizacija mano, kad tai yra reikalinga). Atskirų komisijų sudarymo poreikis priklauso tiek nuo perkančiosios organizacijos dydžio bei jos vykdomų pirkimų apimtys, tiek nuo vykdomų pirkimų pobūdžio. Atskira komisija konkrečiam pirkimui gali būti reikalinga tuomet, kai perkančioji organizacija vykdo nestandartinį, sudėtingą pirkimą, kuriam yra reikalingos specialios žinios (pavyzdžiui, perkančioji organizacija siekia įsigyti statinio atnaujinimo (modernizavimo) darbus ir šiuo atveju reikalingos tam tikros techninės statybų sritys žinios, arba siekia įsigyti informacinės sistemos sukūrimo ir įdiegimo darbus ir yra reikalingos informacinių technologijų sritys žinios). Tuo tarpu atskiros komisijos pirkimams pagal atitinkamus sektorius, o ne konkrečiam vienam pirkimui, gali būti reikalingos, kai perkančioji

organizacija vykdo daug viešųjų pirkimų skirtingose srityse ir viena komisija tiesiog fiziškai nebūtų pajėgi įvykdyti visas jai skiriamas užduotis. Bet kokių atveju komisijų sudėties ir jų sudarymo tikslingumas bei poreikis – atitinkamos perkančiosios organizacijos vidaus reikalas.

Įstatyme nėra nustatytų reikalavimų, kaip turi būti sudaromas komisijos darbo reglamentas ir kas jame turi būti nustatyta. Perkančiosios organizacijos komisijos darbo reglamentą rengia pagal vidaus tvarką, nustatytą pirkimų organizavimą reglamentuojančiuose dokumentuose. Rekomenduotina komisijos darbo reglamente ne tik formaliai parašyti imperatyviasias [VPI](#) normas, bet aptarti situacijas, kurios, nors ir aiškiai neregamentuojamos įstatymo, bet yra reikšmingos praktikai, su kuriomis dažniausiai susiduria perkančioji organizacija konkrečiai savo veikloje, vykdydama viešuosius pirkimus. Komisijos darbo reglamento nuostatose rekomenduotina aptarti šiuos aspektus:

- (i) kokiais teisės aktais komisija turi vadovautis savo veikloje (pavyzdžiui, ES teisės aktais, LR Konstitucija, [VPI](#), kitais viešuosius pirkimus reglamentuojančiais teisės aktais, reglamentu, kitais perkančiosios organizacijos vidaus dokumentais (nurodant, kokiais konkrečiai ir pan.);
- (ii) kas ir kaip sudaro komisiją, keičia jos sudėtį (pavyzdžiui, direktorius savo įsakymu, potvarkiu ar pan.);
- (iii) kas komisijai teikia nurodymus ir, kam komisija yra atskaitinga (ar tik direktoriui, ar taip pat ir direktoriaus pavaduotojams ar kitiems asmenims);
- (iv) kaip komisijai yra skiriamos užduotys (pavyzdžiui, tik raštu įteikiant pasirašytinai, ar elektroniniu būdu), kokiais atvejais komisija turi teisę atsisakyti vykdyti paskirtas užduotis (pavyzdžiui, kai užduotys prieštarauja [VPI](#) ir kitiems teisės aktams);
- (v) kokios komisijos funkcijos (pavyzdžiui, rengti skelbimus, informacinius pranešimus, skelbti pirkimo dokumentus, teikti tiekėjams pirkimo dokumentų paaiškinimus bei patikslinimus, rengti susitikimus su tiekėjais, atlikti vokų su pasiūlymais atplėšimo procedūras, tikrinti kandidatų ir dalyvių kvalifikacijos reikalavimų atitiktį, jų atitiktį patvirtinančius dokumentus, nagrinėti, vertinti, palyginti pateiktus pasiūlymus, priimti sprendimus ir pranešti dalyviams apie laimėtojo nustatymą, išnagrinėti gautas pretenzijas ir paruošti atsakymus ir pan.);
- (vi) kas yra atsakingas už konkrečių raštų ar dokumentų rengimą bei tvirtinimą (pavyzdžiui, ar ta pati komisija nagrinėja tiekėjų pretenzijas, ar yra skiriama atskira pretenzijų nagrinėjimo komisija, kas pasirašo parengtus atsakymus į pretenzijas ir pan.);
- (vii) kokie yra komisijos narių, pirmininko bei kitų atsakingų perkančiosios organizacijos atstovų pavadavimo tvarka (pavyzdžiui, kas pasirašo komisijos rengiamus raštus, atsakymus į pretenzijas ir pan., kai to negali padaryti paskirtas atsakingas asmuo ir pan.);
- (viii) kokios yra komisijos teisės (pavyzdžiui, gauti iš kitų perkančiosios organizacijos padalinių reikiamą informaciją apie reikalingų nupirkti prekių, paslaugų, darbų techninius, estetinius, funkcinius, kokybės reikalavimus, prekių kiekį, paslaugų ar darbų apimtį, terminus, eksploataavimo išlaidas ir kitus pirkimo objektui keliamus reikalavimus, gauti informaciją apie pirkimui skirtų lėšų sumą, kitą

reikalingą informaciją; perkančiosios organizacijos sprendimu kvieisti ekspertus (rekomenduotina nurodyti, kokia tvarka ekspertai yra parenkami ir skiriami, koks asmuo (asmens) turi teisę komisiją įpareigoti kvieisti ekspertus ir pan.);

- (ix) kokios yra komisijos pareigos (pavyzdžiui, prašyti kandidatų ar dalyvių patikslinti, papildyti arba paaiškinti pateiktus netikslius, neišsamius ar klaidingus dokumentus ar duomenis apie atitiktį pirkimo dokumentų reikalavimams; prašyti dalyvių ištaisyti pasiūlyme pastebėtas aritmetines klaidas, neįskaitant susipažinimo su pasiūlymais metu užfiksuotos kainos ar sanaudų; pratęsti pasiūlymų pateikimo terminus, kad visi pirkime norintys dalyvauti tiekėjai turėtų galimybę susipažinti su visa pasiūlymui parengti reikalinga informacija; pareikalauti pakeisti pasitelktą ūkio subjektą, kurio pagalba ketina remtis tiekėjas, reikalavimus atitinkančiu ūkio subjektu ir pan.);
- (x) kokia yra komisijos darbo organizavimo tvarka (jei kelių asmenų yra sudaroma komisija, kokie reikalavimai yra keliami komisijos nariams (išsilavinimo, patirties, specialių žinių ir pan.), su kokiais dokumentais komisijos nariai turi susipažinti ir (ar) pasirašyti, prieš pradėdami komisijos darbą (pavyzdžiui, pasirašyti konfidencialumo pasižadėjimus, nešališkumo deklaracijas, susipažinti su [Etiško elgesio gairėmis](#)⁵⁵³, kitais perkančiosios organizacijos viešųjų pirkimų tvarką reglamentuojančiais vidiniais dokumentais ir pan.);
- (xi) kokia yra komisijos posėdžių vykdymo tvarka (be privalomų reikalavimų, kurie nustatyti komentuojamame [VPI 19](#) straipsnyje, rekomenduotina reglamente nustatyti, kas protokoluoja komisijos posėdžius, ar visi komisijos nariai (jeigu jų daugiau nei 3) privalo dalyvauti posėdžiuose (jeigu nedalyvauja, ar privalo apie nedalyvavimą iš anksto pranešti ir, kam turėtų pranešti), kas gali pavaduoti komisijos pirmininką, jam nedalyvaujant posėdyje, kokia yra pavadavimo tvarka ir pan.).

2. [VPI 19](#) straipsnio 2 dalyje reglamentuojami reikalavimai komisijos sudėčiai. Komisijos sudėtį įsakymu arba potvarkiu tvirtina ją sudarančios perkančiosios organizacijos vadovas. Šiame įsakyme ar potvarkyje turėtų būti nurodyta, kokie asmenys yra skiriami komisijos nariais (nurodant jų vardus, pavardes, pareigas), kas iš jų yra skiriamas komisijos pirmininku, taip pat, ar yra sudaroma nuolatinės sudėties komisija visiems perkančiosios organizacijos vykdomiems pirkimams, ar komisija sudaroma konkrečiam pirkimui, ar konkrečios srities pirkimams. Įsakyme ar potvarkyje dėl komisijos skyrimo taip pat turėtų būti įtvirtinta šio dokumento įsigaliojimo data, paskelbimo tvarka bei už jo paskelbimą atsakingi asmenys (asmuo).

Įstatyme nėra nustatytų reikalavimų dėl komisijos narių keitimo. Jeigu perkančiajai organizacijai atsiranda poreikis pakeisti komisijos sudėtį (pavyzdžiui, vienam iš komisijos narių sergus, išvykus į komandiruotę, išvykus atostogų, pakeitus darbovietę ar dėl kitų priežasčių), ji gali tai padaryti pagal komisijos darbo reglamentą ar kitus vidaus viešųjų pirkimų organizavimo tvarką reglamentuojančius dokumentus. Tokiu atveju, keičiant komisijos narių

⁵⁵³ [Etiško elgesio viešuosiuose pirkimuose ir pirkimuose gairės ir Etiško elgesio viešuosiuose pirkimuose patvirtinė](#), kuri skelbiama VPT interneto svetainėje, adresu www.vpt.lt, skiltyje Metodinė pagalba / Gairės ir rekomendacijos.

sudėtį, naują sudėtį reikia patvirtinti perkančiosios organizacijos vadovo potvarkiu ar įsakymu. Komisijos sudėtis gali būti keičiama bet kuriuo metu (net ir prasidėjus konkrečiam viešojo pirkimo procedūroms). Atsižvelgiant į tai, keičiant komisijos sudėtį, pavyzdžiui, prasidėjus konkrečiam pirkimo procedūroms, nauji komisijos nariai turėtų susipažinti su vykdomo pirkimo eiga, priimtais sprendimais ir pan. Be to, pakeitus komisijos sudėtį, negali būti keičiamas jau priimtų buvusios komisijos sudėties sprendimų galiojimas. Atitinkamai, naujos sudėties komisijai turėtų galioti apribojimas keisti savo priimtus sprendimus, išskyrus išimtines situacijas, pavyzdžiui, kai buvusios komisijos narių sprendimai buvo neteisėti. Vis dėlto bendra taisyklė, kad buvusios komisijos narių sprendimų revizavimas yra išimtinis.

VPI 19 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad komisiją turi sudaryti ne mažiau kaip trys fiziniai asmenys, iš kurių vienas skiriamas komisijos pirmininku. Įstatyme nėra nustatyto ribojimo dėl maksimalaus komisijos narių skaičiaus, taigi, perkančiosios organizacijos vidaus tvarkos taisyklėse pačios nustato maksimalų skiriamų komisijos narių skaičių. Jeigu perkančioji organizacija komisiją sudaro atskirai kiekvienam pirkimui, tokiu atveju kiekvienos komisijos narių skaičius gali skirtis, tačiau bet kuriuo atveju negali būti mažesnis nei trys. Nors įstatyme nustatytas įpareigojimas tik dėl minimalaus trijų komisijos narių skaičiaus, visais atvejais rekomenduotina, kad komisija būtų sudaryta iš didesnio skaičiaus asmenų, pavyzdžiui, ne mažiau kaip penkių asmenų. Tokia rekomendacija sietina su VPI 19 straipsnio 3 dalyje nustatytu komisijos kvorumu, t. y. tam, kad vienam ar keliems iš komisijos narių susirgus, išvykus ir pan., komisija vis tiek galėtų priimti sprendimus (komisijos kvorumui reikalingas bent pusės komisijos narių dalyvavimas, o, kai komisijos narių iš viso yra trys – visų narių dalyvavimas) (*detalesnį žiūrėti VPI 19 straipsnio 3 dalyties komentarą*).

Įstatyme nėra įtvirtinto įpareigojimo, kad komisijos nariais (išskyrus pirmininką) būtų skiriami tik ją sudariusios perkančiosios organizacijos darbuotojai. Tai reiškia, kad perkančiosios organizacijos gali pasirinkti ir komisijos nariais skirti ne savo darbuotojus, tačiau trečiuosius asmenis, turinčius tam tikros srities žinių (pavyzdžiui, viešųjų pirkimų srities specialistus, arba konkrečios sritys susijusias su pirkimo objektu – statybų sektoriaus, informacinių technologijų, aplinkosaugos ar kitus specialistus). Tai aktualu ypač tais atvejais, kai komisija yra sudaroma ne visiems vykdomiems pirkimams, o konkrečiam pirkimui arba atitinkamo sektoriaus pirkimams. Perkančioji organizacija taip pat turi teisę, esant ekspertinių žinių poreikiui konkrečiu klausimu, pasitelkti ekspertus, kurie nebūtų skiriami komisijos nariais, tačiau vykdytų savo ekspertų pareigas – pavyzdžiui, teiktų konsultacijas, vertinant pasiūlymų techninę dalį ir pan. Rekomenduotina, kad konkrečių sričių specialistus perkančiosios organizacijos į viešojo pirkimo procedūras įtrauktų labiau kaip ekspertus, o ne komisijos narius.

Taigi, egzistuoja dvi situacijos: *pirma*, kai ekspertines žinias turintis asmuo paskiriamas į komisijos sudėtį, šiuo atveju ekspertas, kuris turi tam tikras specialias žinias, jas gali pritaikyti, tačiau būdamas komisijos nariu jis teikia ne formalizuotas ekspertines išvadas, o dalyvauja komisijos darbe lygiais pagrindais su kitais jos nariais, priimant komisijos sprendimus turi tiek pat teisių (įskaitant vieną balsą), kiek ir bet kuris kitas komisijos narys; *antra*, kai ekspertines žinias turintis asmuo nėra skiriamas būti komisijos nariu, tačiau yra paskiriamas konkrečiai užduočiai atlikti (pavyzdžiui, patikrinti ekonominio naudingumo kriteriją atitiktį) (*detalesnį žiūrėti VPI 55 straipsnio komentarą*), tokiu atveju paskirtas ekspertas

⁵⁴ LAT 2011 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-407/2011](#).

neturi sprendimo teisės, tačiau turi teisę teikti savo ekspertines išvadas jam nurodytais klausimais; taigi, tokiu atveju ekspertas priima savo sprendimą dėl ekspertinio vertinimo, tačiau galutinį žodį taria komisija, kurios eksperto pozicija nesaisto.

Kasacinio teismo dėl eksperto, kuris nėra komisijos narys, yra išaiškinta, kad tiek jo teisės gali pažeisti ne eksperto išvada, kaip tokia, o perkančiosios organizacijos sprendimas atmesti pasiūlymą. Ekspertas nėra viešojo pirkimo komisijos narys, nepriima galutinių sprendimų dėl tiekėjo pasiūlymo, o jo pasiūlymai, nuomonės, vertinimai, kad ir kokio turinio ar formuluočių bebūtų, neįpareigoja viešojo pirkimo komisijos priimti konkretaus sprendimo. Eksperto išvada – tai tik asmens, turinčio specialių žinių konkrečioje srityje, nuomonė ir tam tikros išvados, gautos susipažinus su konkurso dalyvio techniniu pasiūlymu bei jam pateikta pirkimų komisijos medžiaga. Šios išvados yra neįpareigojančios pirkimo komisijos priimti tam tikrus sprendimus, o yra jo atlikto tyrimo, pritaikius specialias žinias, rezultatas⁵⁵⁵.

Tuo atveju, kai komisijos nariais ar ekspertais yra skiriami ne ją sudarančios perkančiosios organizacijos darbuotojai, bei, kai atitinkamas pareigas įvykdyti skiriami išoriniai komisijos nariai ar ekspertai jas vykdo atlygintinai – dėl tokių asmenų paskyrimo perkančioji organizacija turėtų atlikti atskirą viešojo pirkimo procedūrą ir su jais sudaryti viešojo pirkimo paslaugų teikimo sutartį.

3. [VPI](#) 19 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad komisijos pirmininku gali būti skiriamas tik (i) komisiją sudariusios perkančiosios organizacijos vadovas arba jo įgaliotas darbuotojas, arba (ii) komisiją sudariusios perkančiosios organizacijos vadovo įgaliotas bendru pavaldumu susijusios⁵⁵⁶ perkančiosios organizacijos darbuotojas.

Įstatyme nėra įtvirtintų aiškių skiriamų komisijos narių ir komisijos pirmininko išsilavinimo ar patirties reikalavimų. Vis dėlto [VPI](#) 19 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad bet kuriuo atveju turi būti atsižvelgiama į skiriamų komisijos narių, įskaitant komisijos pirmininką, žinias bei kompetencijas, t. y. komisijos nariai turi turėti reikiamų ekonominių, techninių, teisinių žinių, turi išmanyti [VPI](#) ir kitų viešuosius pirkimus reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus. Perkančiosios organizacijos savo vidaus viešųjų pirkimų organizavimo ir vykdymo tvarką reglamentuojančiuose dokumentuose arba komisijos darbo reglamente gali nustatyti aiškesnius ir konkretesnius reikalavimus, kuriuos turi atitikti skiriami komisijos nariai bei komisijos pirmininkas, atsižvelgiant į minėtas [VPI](#) 19 straipsnio 3 dalyje nustatytas sritis (pavyzdžiui, reikalavimus turėti teisinį, ekonominį ar kt. srities išsilavinimą, ne mažiau kaip dvejų metų darbo patirtį atitinkamoje srityje ir pan.).

Visais atvejais rekomenduotina, kad komisijos nariai būtų skirtingų sričių atstovai, kurių kiekvienas turėtų specialių žinių, skirtingos patirties savo profesinėje veikloje. Pavyzdžiui, kad bent vienas komisijos narys (dar geriau – bent keli) turėtų geras teisės žinias, taip pat gerai išmanytų viešųjų pirkimų reguliavimą bei praktiką; bent vienas komisijos narys gerai išmanytų finansų sritį ir pardavimus, kiti komisijos nariai galėtų turėti specialių konkrečios srities žinių (pavyzdžiui, projektų valdymo, teritorijų planavimo ir kt.); jeigu komisija yra sudaroma konkrečiam pirkimui, bent vienas ar keli komisijos nariai turėtų būti konkrečios su pirkimo

⁵⁵⁵ LAT 2011 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-407/2011](#).

⁵⁵⁶ Bendro pavaldumo įmonė – viena iš dviejų ar daugiau įmonių, kurioms lemiamą poveikį daro tie patys juridiniai ar fiziniai asmenys ([14-ojo Verslo apskaitos standarto „Verslo jungimai“](#), patvirtinto Audito ir apskaitos tarnybos direktoriaus 2013 m. kovo 8 d. įsakymu Nr. VAS-3, 5.1 punktas).

objektu susijusios srities atstovai (medicinos pramonės, statybų sektoriaus, kultūros sektoriaus ir pan.). Perkančiosios organizacijos vidaus viešųjų pirkimų vykdymo tvarka reglamentuojančiuose dokumentuose taip pat gali nustatyti reikalavimus, kad kiekvienas komisijos narys, prieš pradėdamas darbą komisijoje, susipažintų su viešųjų pirkimų reguliavimo specifika, viešuosius pirkimus reglamentuojančiais teisės aktais, pavyzdžiui, sudalyvaujant vidaus ar išorės viešųjų pirkimų mokymuose, ar papildomai išlaikant perkančiosios organizacijos parengtą testą. Manytina, kad tokia tvarka galėtų padėti užtikrinti efektyvų bei sklandų komisijos darbą, sumažintų klaidų riziką vykdant viešuosius pirkimus, atitinkamai – galimai sumažintų kylančių ginčų tarp tiekėjų ir perkančiųjų organizacijų skaičių.

VPI 19 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad visi komisijos nariai turi būti nepriekaištingos reputacijos, tačiau ši norma nėra papildomai detalizuota. VPI 19 straipsnio 3 dalyje nėra įtvirtintos nepriekaištingos reputacijos sąvokos, taip pat neįtvirtinti reikalavimai, kaip komisijos nariai turėtų pagrįsti savo nepriekaištingą reputaciją. Dėl to šiuo atveju reikėtų vadovautis VPI 2 straipsnio 17 dalies norma, kurioje apibrėžta nepriekaištingos reputacijos asmens sąvoka. VPI 2 straipsnio 17 dalyje nustatyta, kad nepriekaištingos reputacijos asmuo: (i) kuris atitinka VTI nustatytus nepriekaištingos reputacijos kriterijus, keliamus asmeniui, einančiam valstybės tarnautojo pareigas; (ii) kuriam nėra pasitaikiusi administracinė nuobauda (išskyrus išpėjimą) už VPI, PI, GPI, taip pat šių įstatymų įgyvendinamųjų teisės aktų pažeidimą arba sprendimas dėl tokios administracinės nuobaudos įskyrimo įsiteisėjo ar asmuo įvykdė administracinį nurodymą anksčiau kaip prieš vienus metus; (iii) kuris nėra pripažintas pažeidęs IDI arba dėl kurio sprendimas pripažinti pažeidusiu šį įstatymą priimtas anksčiau kaip prieš vienus metus (*detalesnį žiūrėti VPI 2 straipsnio 17 dalies komentarą*).

Nors VPI 19 straipsnio 3 dalyje neįtvirtinta, tačiau, atsižvelgiant į VPI 21 straipsnio 2 dalies reikalavimus, komisijos kviestiniai nariai ir ekspertai, jeigu perkančiosios organizacijos konkrečiu atveju tokius pasitelkia, prieš pradėdami darbą privalo būti pasirašę konfidencialumo pasižadėjimus, kuri apibrėžti VPI 2 straipsnio 15 dalyje, bei nešališkumo deklaracijas, kurios apibrėžtos VPI 2 straipsnio 19 dalyje (*detalesnį žiūrėti VPI 2 straipsnio 15 ir 19 dalies bei 21 straipsnio 2 dalies komentarus*). Nurodytos pareigos sietinos su tiekėjų konfidencialios informacijos saugojimu (*detalesnį žiūrėti VPI 20 straipsnio komentarą*) bei su vienodo požiūrio į pirkimo dalyvius principu, kurio tikslas skatinti sveiką ir veiksmingą konkurenciją tarp tiekėjų (*detalesnį žiūrėti VPI 17 straipsnio komentarą*). Visi tiekėjai turi turėti vienodas galimybes suformuluoti savo pasiūlymus, o tai reiškia, kad visų tiekėjų pasiūlymams turi būti taikomos vienodos sąlygos. Iš to kylančia skaidrumo pareiga iš esmės siekiama užtikrinti perkančiosios organizacijos, įskaitant ir jos pakviestus kviestinius narius ar ekspertus, savivalės tam tikru konkurso dalyvių arba tam tikrų pasiūlymų atžvilgiu nebuvimą. Tuo atveju, kai perkančioji organizacija konkrečiame pirkime į pagalbą kviečiasi, pavyzdžiui, ekspertus, ji turi užtikrinti ir šių ekspertų nešališkumą. ESTT šiuo aspektu yra pasisakęs, kad nedraudžiama konstatuoti, jog konkurso dalyvių pasiūlymai įvertinti neteisėtai, remiantis vien tuo, kad tarp konkurso laimėtojo ir pasiūlymus vertinusių perkančiosios organizacijos paskirtų ekspertų buvo veiksmingų sąsajų. Perkančioji organizacija bet kuriuo atveju privalo patikrinti, ar egzistuoja interesų konfliktai, ir imtis tinkamų priemonių, skirtų jiems išvengti, nustatyti ir pašalinti⁵⁵⁷.

⁵⁵⁷ ESTT 2015 m. kovo 12 d. sprendimas byloje *eVigilo*, [C-538/13](#).

Istatyme taip pat nėra nustatytos pareigos perkančiosioms organizacijoms viešai skelbti komisijos sudėtį. Vis dėlto, atsižvelgiant į tai, kad komisijos narių privačių interesų deklaracijos ir jų duomenys turi būti viešai matomi (komisijos narių privačių interesų deklaracijos yra skelbiamos viešai ir jas galima rasti Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos interneto puslapyje⁵⁵⁸, nėra priežasčių, dėl ko komisijos narių sudėtis turėtų būti slepiama.

VPI 19 straipsnio 3 dalyje yra apibrėžtas komisijos narių kvorumas, t. y. komisijos posėdžiuose dalyvaujančių komisijos narių minimalus skaičius, kuris laikomas būtina sąlyga, kad posėdžiai ir juose priimti sprendimai būtų pripažinti galiojančiais. VPI 19 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad komisijos kvorumą sudaro ne mažiau kaip pusė visų komisijos narių, o jeigu komisija sudaryta iš trijų asmenų, tokiu atveju kvorumą sudaro visi komisijos nariai. Perkančiosios organizacijos vadovas turi užtikrinti, kad dėl nepakankamo komisijos kvorumo nebūtų sutrikdyta jos veikla ir nesustotų viešojo pirkimo procedūros.

Pavyzdys

Jeigu perkančioji organizacija, vykdydama viešąjį pirkimą, gavo tiekėjo pretenziją, tačiau pirkimo procedūrą stabdymui bei pretenzijos nagrinėjimui pagal VPI 103 straipsnio 2 dalies nuostatas dėl tam tikrų priežasčių nėra Komisijos kvorumo (pavyzdžiui, dalis Komisijos narių atostogauja ar pan.), Komisija negali šių procedūrų atlikti. Tokiu atveju perkančioji organizacija turi imtis veiksmų, kad būtų Komisijos kvorumas, pavyzdžiui, vadovo įsakymu paskirti pavaduojančius darbuotojus, pakeisti Komisijos sudėtį ar pan.

4. VPI 19 straipsnio 4 dalyje nustatyta perkančiosios organizacijos teisė į jos sudarytos komisijos posėdžius kviešti dalyvauti valstybės ir savivaldybių institucijų ar įstaigų ir visuomenės atstovus (stebėtojus). Minėtų institucijų ir įstaigų atstovai komisijos posėdžiuose turi teisę dalyvauti tik stebėtojų teisėmis. Tai reiškia, kad jie neturi nei balso teisės, nei jokių kitokių įgaliojimų priimti atitinkamus sprendimus, susijusius su komisijos darbu.

Stebėtojai gali būti pareikšti atsižvelgiant į konkretų pirkimą, t. y. pirkimo objektą, jo strateginę svarbą – ar pirkimas vietinės reikšmės (pavyzdžiui, rajono savivaldybės vykdomas darželio–lopšelio, kultūros namų ar pan. objekto atnaujinimo (modernizavimo) darbų pirkimas), ar reikšmingas valstybės mastu (pavyzdžiui, LR krašto apsaugos ministerijos vykdomas karinių daiktų vystymo pirkimas) ir pan. Atitinkamai, jei vykdomas pirkimas yra vietinės reikšmės, į komisijos posėdį stebėtojo teisėmis galėtų būti kviečiami vietos institucijų atstovai, pavyzdžiui, seniūnijų atstovai. Tuo tarpu strateginės reikšmės pirkimus gali būti kviečiami stebėti valstybės institucijų atstovai, pavyzdžiui, LR Specialiųjų tyrimų tarnybos, LR Valstybės saugumo departamento, įvairių ministerijų atstovai ir pan. Ši norma buvo įtvirtinta ne tik siekiant sudaryti galimybes perkančiajai organizacijai skaidriai atlikti pirkimus, bet ir tai parodyti visuomenei ar kitoms institucijoms.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo nacionalinio stadiono statybos darbų pirkimą. Siekiant užtikrinti vykdomo pirkimo skaidrumą, visuomenės bei institucijų, kurių veikla glaudžiai

⁵⁵⁸ Vieša nešališkumo deklaracijų paieška: <https://www.vtek.lt/deklaraciju-paieska>.

susijusi su pirkimo objektu, pasitikėjimą, į komisijos posėdžius pirkime stebėtojo teisėmis galėtų būti pakviestas LR Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos atstovas.

Kai perkančioji organizacija priima sprendimą į jos sudarytos komisijos posėdžius kviešti dalyvauti stebėtojus, tokiu atveju pirkimo dokumentuose taip pat turi būti nurodyta, kad į viešojo pirkimo komisijos posėdžius bus kviečiami dalyvauti stebėtojai bei apibrėžtos jų dalyvavimo sąlygos. Stebėtojai, atvykdami į komisijos posėdį, privalo turėti jų atstovaujamos institucijos ar įstaigos išduotą įgaliojimą. Be to, stebėtojai, kaip ir komisijos nariai bei ekspertai, taip pat turi būti pasirašę konfidencialumo pasižadėjimus ir nešališkumo deklaracijas pagal [VPI](#) 21 straipsnio 2 dalį.

5. [VPI](#) 19 straipsnio 5 dalyje nustatyta komisijos veiklos pradžia ir pabaiga. Komisija pradeda veikti nuo sprendimo ją sudaryti ir užduočių jai nustatymo iki (i) sprendimo ją panaikinti priėmimo, (ii) visiško užduočių įvykdymo, arba (iii) pirkimo procedūrų nutraukimo.

[VPI](#) 19 straipsnio 5 dalyje taip pat nustatyta komisijos posėdžių vykdymo ir sprendimų juose priėmimo tvarka. Komisija visus sprendimus priima posėdžiuose, kurie turi būti protokoluojami. Balsavimai komisijos posėdžiuose vykdomi atviru vardiniu balsavimu, nurodant, *už* arba *prieš* atitinkamą sprendimą, t. y. kiekvieno komisijos nario balsas (*už* arba *prieš* konkrečiu klausimu) yra užfiksuojamas protokole, nurodant balsavusio komisijos nario vardą ir pavardę.

Sprendimai komisijos posėdžiuose yra priimami paprasta balsų dauguma ir yra teisėti, jeigu susidarė posėdyje dalyvaujančių komisijos narių kворumas, nustatytas [VPI](#) 19 straipsnio 3 dalyje (pavyzdžiui, jeigu komisiją sudaro trys komisijos nariai, kurie visi dalyvavo komisijos posėdyje, tuomet sprendimas yra priimamas, kai už jį balsuoja bent du komisijos nariai (t. y. penkiasdešimt procentų plius vienas balsas). Tuo atveju, jeigu visų komisijos posėdyje dalyvavusių narių balsai pasiskirstė po lygiai, lemiamą reikšmę turi komisijos pirmininko balsas (pavyzdžiui, jeigu iš keturių komisijos narių du balsavo *už* ir du *prieš*, tokiu atveju bus priimtas tas sprendimas, už kurį balsavo komisijos pirmininkas).

[VPI](#) 19 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta, kad komisijos nariai turi teisę balsuoti tik *už* arba *prieš*, tai reiškia, kad balsavimo metu komisijos nariai negali susilaikyti nuo sprendimo priėmimo, o turi aiškiai išreikšti savo poziciją svarstomu klausimu, taip pat pateikti savo sprendimo motyvus. Nors įstatyme aiškiai neįtvirtinta, tačiau perkančiosios organizacijos komisijos darbo reglamente gali nustatyti, kad tuo atveju, kai komisijos narys negali priimti atitinkamo sprendimo, nes, pavyzdžiui, jam nepakako laiko išanalizuoti konkretų klausimą, trūksta tam reikiamos informacijos ar pan., tuomet komisijos narys galėtų motyvuotai prašyti nukelti komisijos balsavimo datą ir kreiptis dėl papildomos informacijos, paaiškinimų į kitus komisijos narius, ekspertus ir pan.

Komisijos posėdžio protokole yra nurodomi ne tik komisijos narių balsai ir rezultatai, bet taip pat ir komisijos narių pasisakymai, atskirosios nuomonės (kai jos pareiškiamos), paaiškinimai, komisijos sprendimų motyvai (pagrindai ir argumentai). Atsižvelgiant į įtvirtintą pagrindą motyvuoti komisijos sprendimus, komisijos nariai, kurie balsuoja priešingai nei dauguma, turėtų visuomet išreikšti savo atskirąją nuomonę.

Viešojo pirkimo komisijos sprendimų motyvai ir pagrindai reikšmingi tiekėjams, nes šie jiems leidžia suprasti perkančiosios organizacijos veiksmų galimo (ne)teisėtumo bei jų interesų užtikrinimo ar pažeidimo pobūdį ir apimtį, todėl suponuoja tiekėjų galimybę tinkamai ir veiksmingai ginti savo pažeistas teises. Šiuo aspektu kasacinis teismas yra išaiškinęs⁵⁵, kad perkančiosios organizacijos veiksmų teisėtumas ir jų atitikties reikalavimui motyvuoti komisijos sprendimus turi būti vertinami atsižvelgiant į tai, kokių padaryta pažeidimų – ar dėl sprendimų motyvų nebuvimo iš viso, ar dėl jų glaustumo, neinformatyvumo, abstraktumo, paveikto jų išsamaus pateikimo arba kitokių jų trūkumų, taip pat, ar šie trūkumai buvo esminiai, ar jie buvo ištaisyti. Šios aplinkybės nustatomos įvertinant komisijos protokolo turinį ir kitus pirkimo procedūrų dokumentus (pretenzijas, atsakymus į pretenzijas, kitą susiraišinėjimo medžiagą). Pagal šiuos duomenis turi būti įvertinama, ar nukrypimas nuo reikalavimų motyvuoti komisijos sprendimą yra esminis, t. y. pažeidžiantis viešųjų pirkimų pamatines nuostatas dėl pirkimo procedūrų skaidrumo, viešojo pirkimo dalyvių lygiateisiškumo ir kt. ([VPI](#) 17 straipsnis). Vertinant tiekėjų informatyvumo pakankamumą, atsižvelgtina į tai, ar atskiri dokumentai, kuriuose įtvirtinti perkančiosios organizacijos sprendimai (protokolai, pranešimas apie rezultatus), nors ir būdami lakoniški, glausti ir stokojantys išsamumo, užtikrina minimalios informacijos tiekėjui, reikalingos ginant savo galbūt pažeistas teises, pateikimą ar ne. Jeigu pirminiai dokumentai ne visiškai atitiko reikalavimus motyvuoti sprendimus, tačiau perkančioji organizacija visos procedūros metu teikė informaciją ir tai tiekėjams leido suprasti perkančiosios organizacijos veiksmų galimo neteisėtumo bei tiekėjų interesų pažeidimo apimtį ir taip buvo užtikrinta jų galimybė tinkamai ginti savo pažeistas teises, tai teismas gali daryti išvadą, kad pažeidimai dėl informacijos trūkumo ir motyvavimo nėra esminiai.

Pavyzdys

Komisija atmetė tiekėjo pasiūlymą. Komisija protokole nurodė, kad tiekėjo pasiūlymas neatitinka pirkimo sąlygų reikalavimų, tačiau kokių – nedetalizavo. Tiekėjas, susipažinęs su komisijos pranešimu dėl pasiūlymo atmetimo, pateikė pretenziją perkančiajai organizacijai, po to ieškinį teismui. Komisija tik atsiliepime į ieškinį nurodė pasiūlymo atmetimo motyvus. Toks komisijos pranešimo apie pasiūlymo neatitiktis turinio trūkumas nebūtų laikytinas vien tik formaliu priimamų sprendimų įtvirtinimo trūkumu (kadangi taip neabejotinai buvo suvaržytos tiekėjo galimybės dėl veiksmingos pažeistų teisių gynybos). Atitinkamai, tai sudarytų pagrindą perkančiosios organizacijos veiksmus peržiūros procedūroje pripažinti nenuosekliais, dviprasmskais ir pažeidžiančiais veiksmingos gynybos principą.

Komisijos posėdžio protokolą privalo pasirašyti visi posėdyje dalyvavę nariai. Jeigu komisijos posėdyje dalyvavęs komisijos narys protokole nepasirašo, turėtų būti laikoma, kad šis komisijos narys posėdyje nedalyvavo, o jo balsas negalėtų būti įskaitomas. Atitinkamai tokiu atveju turėtų būti patikrinama, ar komisijos narių balsai sudarė kворumą, nustatytą [VPI](#) 19 straipsnio 3 dalyje.

Jeigu komisijos posėdyje dalyvauja ne visi komisijos nariai, posėdžio protokole turėtų būti nurodomi visi komisijos nariai, įvardijant, kas komisijos posėdyje dalyvavo ir kaip balsavo, bei kas komisijos posėdyje nedalyvavo.

⁵⁵ LAT 2011 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-231/2011](#).

VPT taip pat yra parengusi komisijos posėdžių protokolų pavyzdines formas, kurios yra skirtos komisijos susipažinimo su pasiūlymais bei paraiškomis procedūroms fiksuoti. Šios protokolų formos yra paskelbtos VPT interneto puslapyje⁵⁶⁰ ir yra privalomos (*detaliau žiūrėti [VPI 44 straipsnio 9 dalies komentarą](#)*).

6. [VPI 19](#) straipsnio 6 dalyje⁵⁶¹ nustatyta teisė komisijos posėdžius vykdyti CVP IS priemonėmis. Tai reiškia, kad komisijos posėdžiai gali būti organizuojami arba tiesiogiai posėdžių dalyvių susitikimų metu arba nuotoliniu būdu CVP IS. Nesvarstant, kuriu būdu vykdomi komisijos posėdžiai, jiems taikomi tie patys reikalavimai, nustatyti [VPI 19](#) straipsnio 1-5 dalyse.

⁵⁶⁰ VPT parengtos pavyzdinės Komisijos posėdžių protokolų formos: <http://vpt.lrv.lt/lt/teisine-informacija/viesieji-pirkimai-2/komisijos-susipazinimo-su-paraiskomis-ar-pasiulymais-proceduros-protokolu-formos>.

⁵⁶¹ 2017 m. gegužės 2 d. [VPI](#) Nr. [XIII-327](#), kuris įsigaliojo 2017 m. liepos 1 d., nustatyta, kad [VPI 19](#) straipsnio 6 dalis įsigalioja 2023 m. sausio 1 d.

20 straipsnis. Konfidencialumas

1. Perkančioji organizacija, Komisija, jos nariai ar ekspertai ir kiti asmenys negali būti priversti tretiesiems asmenims atskleisti iš tiekėjų gautos informacijos, kurią jie nurodė kaip konfidencialią.
2. Visas tiekėjo pasiūlymas ir paraiška negali būti laikomi konfidencialia informacija, tačiau tiekėjas gali nurodyti, kad tam tikra jo pasiūlyme pateikta informacija yra konfidenciali. Konfidencialia informacija gali būti, pavyzdžiui, komercinė (gamybinė) paslaptis ir konfidencialieji pasiūlymų aspektai. Konfidencialia negalima laikyti informacijos:
 - 1) jeigu tai pažeistų įstatymus, nustatančius informacijos atskleidimo ar teisės gauti informaciją reikalavimus, ir šių įstatymų įgyvendinamuosius teisės aktus;
 - 2) jeigu tai pažeistų šio įstatymo 33, 58 straipsniuose ir 80 straipsnio 9 dalyje nustatytus reikalavimus dėl paskelbimo apie sudarytą pirkimo sutartį, kandidatų ir dalyvių informavimo, laimėjusio dalyvio pasiūlymo, sudarytos pirkimo sutarties, preliminariosios sutarties ir šių sutarčių pakeitimų paskelbimo, įskaitant informaciją apie pasiūlyme nurodytą prekių, paslaugų ar darbų kainą, išskyrus jos sudedamąsias dalis;
 - 3) pateiktos tiekėjų pašalinimo pagrindų nebuvimą, atitiktį kvalifikacijos reikalavimams, kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams patvirtintuose dokumentuose, išskyrus informaciją, kurią atskleidus būtų pažeisti tiekėjo įsipareigojimai pagal su trečiaisiais asmenimis sudarytas sutartis, – tuo atveju, kai ši informacija reikalinga tiekėjui jo teisėtiems interesams ginti;
 - 4) informacija apie pasitelktus ūkio subjektus, kurių pajėgumais remiasi tiekėjas, ir subtiekičius – tuo atveju, kai ši informacija reikalinga tiekėjui jo teisėtiems interesams ginti.
3. Jeigu perkančiajai organizacijai kyla abejonių dėl tiekėjo pasiūlyme nurodytos informacijos konfidencialumo, ji privalo prašyti tiekėjo įrodyti, kodėl nurodyta informacija yra konfidenciali. Jeigu tiekėjas per perkančiosios organizacijos nurodytą terminą, kuris negali būti trumpesnis kaip 5 darbo dienos, nepateikia tokių įrodymų arba pateikia netinkamus įrodymus, laikoma, kad tokia informacija yra nekonfidenciali.
4. Ne vėliau kaip praėjus 6 mėnesiams nuo pirkimo sutarties sudarymo suinteresuoti dalyviai gali prašyti perkančiosios organizacijos supažindinti juos su laimėjusio tiekėjo pasiūlymu ar paraiška (kandidatai – su kitų tiekėjų, kurie buvo pakviesti pateikti pasiūlymų ar dalyvauti dialoge, paraiškomis), tačiau negali būti atskleidžiama informacija, kurią kandidatai ar dalyviai nurodė kaip konfidencialią nepažeisdami šio straipsnio 2 dalies nuostatų.
5. Perkančioji organizacija gali nustatyti reikalavimus tiekėjams, siekdama apsaugoti informacijos, kurią perkančiosios organizacijos teikia vykdydamos pirkimo procesą, konfidencialų pobūdį.

VPI 20 straipsnis nacionaliniu lygmeniu įgyvendina [Direktyvos 2014/24/ES](#) 21 straipsnio nuostatas. Tačiau nacionalinis įstatymų leidėjas VPI 20 straipsnyje įtvirtino griežtesnį informacijos viešuosiuose pirkimuose pripažinimo konfidencialia ir jos apsaugos teisinį reguliavimą, lyginant su tuo, kuris įtvirtintas ES lygmeniu. Tokia valstybių narių teisė tiesiogiai įtvirtinta [Direktyvos 2014/24/ES](#) 21 straipsnyje, kuriame nustatyta jų diskrecija papildomai sureguliuoti konfidencialios informacijos apsaugą viešuosiuose pirkimuose. Dėl to konfidencialumo užtikrinimui viešuosiuose pirkimuose esminę reikšmę pirmiausia turi būtent nacionalinis teisinis reglamentavimas, juolab kad ES reguliavimas šioje srityje ligi šiol iš esmės yra neišplėtotas⁵⁶². Atsižvelgiant į tai, konfidencialios informacijos apsaugos samprata ir praktika įvairiose valstybėse objektyviai skiriasi⁵⁶³.

Be to, pažymėtina, kad komentuojamas straipsnis yra viena iš VPI nuostatų, kurios tinkamai gali būti suprastos ir pritaikytos tik išsamiai susipažinus su nacionaline teismų praktika šioje srityje, nes būtent joje atskleistas atitinkamų sąvokų turinys, nurodytos konkrečios perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų teisės bei pareigos. Komentuojamas VPI straipsnis – iš esmės senąjį lakoniškesnį reguliavimą aiškinančios teismų praktikos perkėlimas į teisės normas, todėl naujojo reguliavimo kokybinė reikšmė pasireiškia lengvesnėmis jo taikymo galimybėmis, bet ne turinio naujumu⁵⁶⁴.

1. Komentuojamo VPI 20 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta bendroji perkančiosios organizacijos, viešojo pirkimo komisijos, jos narių, ekspertų ir kitų asmenų, dalyvaujančių viešojo pirkimo procedūroje, pareiga užtikrinti iš tiekėjų gautos informacijos, kurią tiekėjai nurodė kaip konfidencialią, apsaugą. Ši bendroji tiekėjų ir jų atstovų pareiga kyla iš bendrojo komercinių ir pramoninių paslapčių apsaugos teisės principo⁵⁶⁵ bei yra detalizuojama kitose VPI 20 straipsnio nuostatose.

VPI 20 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos pareigos vykdymas pirmiausia priklauso nuo tiekėjų pasiūlyme taip pažymėtų duomenų nurodymo⁵⁶⁶. Nors teismų praktikoje nenurodoma imperatyvi perkančiųjų organizacijų pareiga užtikrinti informacijos, kurios slaptumo poreikio nenurodė pats tiekėjas (informacijos savininkas), apsaugą, vis dėlto tuo atveju, jei tiekėjo pasiūlyme nenurodyta, kad yra teikiama konfidenciali informacija, perkančioji organizacija gali suabejoti, ar, įvykdžiusi kito tiekėjo prašymą susipažinti su pasiūlymu, nepažeis konfidencialios informacijos apsaugos, todėl gali kreiptis į tiekėją jo klausdama, ar iš tiesų visa pasiūlymo informacija yra vieša⁵⁶⁷.

⁵⁶² Atkreiptinas dėmesys į tai, kad konfidencialios informacijos apsaugos institutas, nors ir išplaukiantis iš tiekėjų pažeistų teisių gynėbos, nėra įtvirtintas ES peržiūros direktyvose.

⁵⁶³ Birštonas, R., Šimanskis, K., [Komercinių paslapčių apsaugos ypatumai viešųjų pirkimų santykiuose](#), Teisė, 2019, Nr. 112.

⁵⁶⁴ Birštonas, R., Šimanskis, K., [Komercinių paslapčių apsaugos ypatumai viešųjų pirkimų santykiuose](#), Teisė, 2019, Nr. 112.

⁵⁶⁵ LAT 1986 m. birželio 24 d. sprendimas byloje *AKZO Chemie prieš Komisiją*, C-53/85.

⁵⁶⁶ Jankauskytė, D. [Konfidencialumo užtikrinimo ir skaidrumo principo santykis viešuosiuose pirkimuose](#), Teisės apžvalga, Nr.1 (17), 2018.

⁵⁶⁷ LAT 2013 m. birželio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-340/2013](#), Soloveičik, D., [Rethinking the confidentiality in public procurement: does public mean naked public?](#) *UrT*, 2018, Nr. 1.

Nors komentuojamo [VPI 20](#) straipsnio 3 dalyje aprašyta situacija dėl perkančiosios organizacijos kaip konfidencialios nurodytos informacijos turinio (statuso) kvestionavimo (*detales žiūrėti [VPI 20](#) straipsnio 3 dalies komentarą*), manytina, kad panašaus pobūdžio pareigos perkančiosioms organizacijoms kiltų, kai objektyviai, vidutiniam atitinkamos informacijos vertintojui būtų akivaizdu, jog jam patikėta informacija galimai yra komerciškai jautri, nors taip pasiūlyme ir neįvardyta. Bet kokių atveju, siekiant išvengti galimų informacijos teikėjo pretenzijų perkančiajai organizacijai, siūlytina visuomet kreiptis į patikėtos informacijos šaltinį, jo prašant paaiškinti, ar ir kiek jo pasiūlyme nurodyta informacijai taikytina įstatyme įtvirtinta apsauga.

Taigi, pirmiausia tiekėjas, siekiantis, kad būtų tinkamai užtikrinta jo teisė į informacijos apsaugą, turi tinkamai įgyvendinti teisę į šios informacijos konfidencialumą. Fabriztina, kad [VPI 20](#) straipsnio 1 dalį sistemiškai aiškinant ir taikant su [VPI 20](#) straipsnio 3 dalimi, tiekėjo teisės į konfidencialios informacijos apsaugą įgyvendinimas nėra išimtinai diskrecinis, neapsiriboja vien tik formaliu informacijos konfidencialumo nurodymu – tiekėjas turi pagrįsti (įrodyti) atitinkamos informacijos apsaugos poreikį (*detales žiūrėti [VPI 20](#) straipsnio 3 dalies komentarą*). Remiantis tuo, perkančiosios organizacijos jau pačios pirkimo sąlygose neretai nurodo, kad tiekėjai pasiūlyme turi ne tik pažymėti, kuri su pasiūlymu teikiama informacija laikytina konfidencialia, bet taip pat pateikti ir informacijos konfidencialumą pagrindžiančius įrodymus.

ESTT formuojamoje praktikoje yra išaiškinta, jog tiekėjų pasiūlymų konfidenciali informacija neteikiama tretiesiems asmenims, nes viešojo pirkimo sutarčių sudarymo procedūros grindžiamos pasitikėjimu tarp perkančiųjų organizacijų ir joje dalyvaujančių ūkio subjektų santykiais. Pastarieji privalo turėti galimybę perkančiosioms organizacijoms pateikti bet kokią sutarčiai sudaryti naudingą informaciją, nebijodami, kad šios organizacijos ją pateiks tretiesiems asmenims, nes tokios informacijos atskleidimas gali būti žalingas šiems ūkio subjektams⁵⁶⁸.

Dėl to konfidencialios informacijos apsaugos viešuosiuose pirkimuose užtikrinimas yra viena iš pagrindinių perkančiųjų organizacijų pareigų. Tiekėjui pasiūlyme nurodžius, kad kartu su pasiūlymu teikiama informacija yra konfidenciali ir perkančiajai organizacijai įsitikinus tokios informacijos konfidencialumą (*detales žiūrėti [VPI 20](#) straipsnio 3 dalies komentarą*), perkančioji organizacija, viešojo pirkimo komisija, jos nariai ar ekspertai ir kiti asmenys, pavyzdžiui, valstybės ar savivaldybių institucijų ar įstaigų atstovai (*detales žiūrėti [VPI 19](#) straipsnio 4 dalies komentarą*), bei pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos paslaugų teikėjai (*detales žiūrėti [VPI 2](#) straipsnio 23 dalies komentarą*) privalo užtikrinti tokios informacijos apsaugą ir negalios atskleisti tretiesiems asmenims. Dėl to viešojo pirkimo komisijos nariai, ekspertai ar kiti viešojo pirkimo procedūrose dalyvaujantys asmenys, prieš pradėdami vykdyti savo funkcijas (kiti pareigas), privalo pasirašyti konfidencialumo pasižadėjimą neteikti tretiesiems asmenims informacijos, kurios atskleidimas prieštarautų šio įstatymo reikalavimams, visuomenės interesams ar pažeistų teisėtus viešuosiuose pirkimuose dalyvaujančių tiekėjų ir (arba) perkančiosios organizacijos interesus (*apie konfidencialumo pasižadėjimą detales žiūrėti [VPI 2](#) straipsnio 15 dalies komentarą*).

⁵⁶⁸ ESTT 2008 m. vasario 14 d. sprendimas byloje *Varec*, [C-450/06](#).

Pažymėtina, kad sąvoka „iš tiekėjų gauta informacija“ aiškinama plačiai, ji apima ne tik pasiūlyme esančią informaciją, bet ir susirašinėjimą su tiekėjais, įskaitant neįprastai mažos kainos pagrindimą⁵⁶⁹ ar net kito tiekėjo pateiktą pretenziją bei atsakymą į ją⁵⁷⁰.

Bendroji perkančiųjų organizacijų ir kitų subjektų, turinčių teisę susipažinti su visa su pirkimais susijusia informacija, pareiga saugoti konfidencialią informaciją, be kita ko, įtvirtinta ir [VPI 58](#) straipsnio nuostatose (*detalesnį žiūrėti [VPI 58](#) straipsnio komentarą*). Tai, kad procedūros metu su viešuoju pirkimu susijusi informacija neatskleistina tretiesiems asmenims, nereiškia, jog su pirkimais susijusi informacija [VPI 58](#) straipsnio 5 dalies prasme laikytina konfidencialia informacija ir atitinkamai nevieša bylos medžiaga.⁵⁷¹ Viešojo pirkimo komisijos protokolai, susirašinėjimas su konkursų dalyviais, jiems paskelbti sprendimai ir pan. savo pobūdžiu yra vieši duomenys, šie dokumentai, atsižvelgiant į įstatymų leidėjo valią skaidrinti viešųjų pirkimų konkursus, pagal teisinį reguliavimą negali būti pripažinti komercine paslaptimi⁵⁷².

Vis dėlto pirmiau nurodytų dokumentų atskleidimas nėra automatinis, nes, pirma, priklauso nuo tiekėjo, prašančio šios informacijos, kreipimosi (prašymo), be to, antra, net ir perkančiosios organizacijos parengtuose dokumentuose gali būti užfiksuota tiekėjų komercinė paslaptis, todėl ji, vadovaudamasi komercinės paslapties nustatymo kriterijais (*dėl nurodytų kriterijų detaliau žiūrėti [VPI 20](#) straipsnio 2 dalies komentarą*), kiekvienu atveju turėtų įvertinti, atitinkamo dokumento turinį ir priimti sprendimą dėl konkretaus dokumento (ne)atskleidimo tiekėjams.

Nors [VPI 20](#) straipsnio 1 dalyje tiesiogiai tai nereglamentuojama, tačiau pareiga užtikrinti tiekėjų konfidencialios informacijos apsaugą tenka ne tik [VPI 20](#) straipsnio 1 dalyje nurodytiems subjektams, bet ir ginčus nagrinėjantiems institucijoms – teismams (*detalesnį žiūrėti [VPI 20](#) straipsnio 4 dalies komentarą*). ESJT yra išaiškinęs, kad nors už viešojo pirkimo procedūrų peržiūrą atsakinga institucija nepatenka tarp subjektų, kuriems negalima suteikti konfidencialios ir komercinės paslapties turinčios informacijos, tačiau ji pati privalo užtikrinti minėtų duomenų slaptumą⁵⁷³. Dėl ypatingos žalos, kuri galėtų atsirasti neteisėtai atskleidus konkurentui tam tikrą informaciją, peržiūros institucija, prieš pateikdama šią informaciją bylos šaliai, turi atitinkamam ūkio subjektui suteikti galimybę reikalauti šios informacijos konfidencialumo ar komercinių paslapties slaptumo⁵⁷⁴. Dėl to, atsižvelgiant į tai, kad galbūt komercinę paslaptį sudaranti informacija pasižymi slaptumo požymiu teismas, nagrinėdamas tokio pobūdžio bylas, taip pat turėtų imtis procesinių priemonių informacijos slaptumui išsaugoti, jog šalys nepatirtų neigiamų pasekmių dėl to, kad teismine tvarka siekia ginti savo teises ir teisėtus interesus⁵⁷⁵.

Pažymėtina, kad [EPK 10¹](#) straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, jog teismas nutartimi gali nustatyti konkrečius asmenis, turinčius teisę susipažinti su bylos medžiaga, kurioje pateikta komercinė paslaptį sudaranti informacija ar galimai komercinę paslaptį sudaranti informacija, daryti ir gauti bylos išrašus, nuorašus ir kopijas (skaitmenines kopijas), dalyvauti uždaruose teismo

⁵⁶⁹ LAT 2016 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-6-916/2018](#).

⁵⁷⁰ LAT 2016 m. kovo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-177-916/2016](#).

⁵⁷¹ LAT 2017 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-476-378/2017](#).

⁵⁷² LAT 2017 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-354-690/2017](#).

⁵⁷³ LAT 2008 m. vasario 14 d. sprendimas byloje *Varec*, [C-450/06](#).

⁵⁷⁴ ESTT 1986 m. birželio 24 d. sprendimas byloje *AKZO Chemie prieš Komisiją*, [C-53/85](#).

⁵⁷⁵ LAT 2016 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-7-6-706/2016](#).

posėdžiuose, kuriuose gali būti atskleista komercinę paslaptį sudaranti informacija ar galimai komercinę paslaptį sudaranti informacija, ir susipažinti su tų teismo posėdžių protokolais, gauti teismo sprendimo ar nutarties, kurioje atskleista komercinę paslaptį sudaranti informacija ar galimai komercinę paslaptį sudaranti informacija, patvirtintą kopiją (skaitmeninę kopiją). Vis dėlto, teismai, vadovaudamiesi CPK 10¹ straipsnio reguliavimu (proceso teisės normomis), neturėtų nurodytos procesinės normos taikyti paneigdami iš [VPI](#) 20 straipsnio (materialinės teisės normos) kylančią tiekėjų komercinės paslapties apsaugą⁵⁷⁶.

2. Komentuojamo [VPI](#) 20 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinta konfidencialios informacijos viešuosiuose pirkimuose samprata, pateikiant pavyzdinį konfidencialios informacijos sąrašą pozityviuoju bei negatyviuoju aspektais, t. y., viena vertus, nurodant, kokia informacija gali būti laikoma konfidencialia, kita vertus, priešingai, ne apibūdinant, kokia informacija viešuosiuose pirkimuose negali būti laikoma konfidencialia⁵⁷⁷. Taigi, nors pagal [VPI](#) 20 straipsnio 1 dalį tam, kad būtų sprendžiamas klausimas, ar tiekėjo informacija gali būti vertinama ir saugoma kaip konfidenciali, tiekėjas pats savo pasiūlyme turi nurodyti apie informacijos konfidencialumą, tačiau jis neturi neribotos diskrecijos bet kokią jo pasiūlymą sudarančią informaciją nurodyti kaip konfidencialią. Tiekėjo, sprendžiančio dėl tam tikros informacijos slaptumo ir apsaugos viešajame pirkime, diskrecijos ribos yra apibrėžtos [VPI](#) 20 straipsnio 2 dalyje ir ją aiškinančioje jurisprudencijoje (teismų praktikoje).

Nors pagal [VPI](#) 20 straipsnio 2 dalį konfidencialia pasiūlymo informacija pirmiausia laikytina komercinė (gamybinė)⁵⁷⁸ paslaptis, taip pat kiti konfidencialieji aspektai, vis dėlto iš kasacinio teismo praktikos⁵⁷⁹ matyti, kad ūkio subjektams pripažįstami teisėti lūkesčiai iš esmės tik į komercinės paslapties (gamybos ir prekybos) apsaugą, o kitokios informacijos neatskleidimas dėl konfidencialumo turėtų būti kardinamas iš teisinio reguliavimo (pavyzdžiui, asmens duomenų apsauga), bet ne dėl tiekėjo nurodymo pasiūlyme konkrečiu atveju ar jo susitarimo su trečiuoju asmeniu ypatingai saugoti pasirinktą informaciją⁵⁸⁰.

Jurisprudencijoje konfidencialios informacijos samprata įtvirtinta siaurinamai, siekiant užtikrinti ieškovų teisę į teisminę apsaugą, taip pat dėl viešųjų pirkimų santykių daugiašalio pobūdžio, kai ūkio subjekto siekis laimėti varžymąsi (sudaryti sutartį) lemia jo pareigą išviešinti informaciją, skirtą patikrinti atitiktį iškeltiems reikalavimams⁵⁸¹. Pažymėtina, kad teisėtas komercinės paslapties atskleidimas, t. y. aplinkybė, jog apie tam tikrus duomenis teisėtai žino ne tik informacijos šaltinis (kūrėjas), bet ir kiti subjektai (perkančioji organizacija), savaime nereiškia, kad tokia informacija praranda komercinės paslapties statusą ir dėl to gali būti neribotai suteikta jos prašančiam asmeniui. Atsižvelgiant į tai, tiekėjų informacijos slaptumo apsauga būtent ir sietina tik su komercine paslaptimi, o ne su kita konfidencialia

⁵⁷⁶ Žr. taip pat [Direktyvos 2016/943/ES](#) preambulės 18-ąją konstatuojamąją dalį.

⁵⁷⁷ Jankauskytė, D. [Konfidencialumo užtikrinimo ir skaidrumo principo santykis viešuosiuose pirkimuose](#). *Teisės apžvalga*, 10(1) (17), 2018.

⁵⁷⁸ Atkreiptas dėmesys į tai, kad teisiniame reguliavime komercinės paslaptys skirstomos į dvi atskiras – verslo ir techninių paslaptių – sritis, pastarosios turi vienodą teisinę reikšmę ir turėtų būti tapačiai saugotinos.

⁵⁷⁹ LAT/2018 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-16-378/2018](#).

⁵⁸⁰ Lestonas, R., Šimanskis, K., [Komercinių paslaptių apsaugos ypatumai viešųjų pirkimų santykiuose](#), *Teisė*, 2019, Nr. 112 [60 išnaša].

⁵⁸¹ LAT/2018 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-16-378/2018](#).

informacija, kurios apimtis (turinys) iš esmės pasižymi subjektyvumu, t. y. priklauso nuo informacijos turėtojo valios, o ne objektyvių kriterijų.

Atsižvelgiant į tai, viešuosiuose pirkimuose (kaip ir kituose santykiuose) pirmiausia saugotina komercinė (verslo ir gamybos) paslaptis. Komentuojamo straipsnio 2 dalyje įtvirtinamos atitinkamos informacijos išviešinimo pavyzdžiai – iš esmės konkretūs bei papildantys atvejai, kai prašoma informacija nelaikytina komercine paslaptimi.

Analizuojant, kokia informacija viešuosiuose pirkimuose gali būti pripažįstama (laikoma) komercine paslaptimi, matyti, kad VPI nepateikta nei komercinės paslapties sąvokos, nei jos sampratos.

Komercinės paslapties sąvoka yra (buvo) įtvirtinta nuo 2001 metų liepos 1 dienos įsigaliojusiam CK 1.116 straipsnyje. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad komercinių paslapčių teisinis reguliavimas neseniai tapo reglamentuotas ES lygmeniu – Direktyva 2016/943/ES pirmą kartą ES lygiu nustatytas komercinių paslapčių reguliavimas. Įgyvendinant Direktyvą 2016/943/ES, nuo 2018 m. birželio 1 d. buvo pakeistas CK 1.116 straipsnis, taip pat buvo priimtas specialus Lietuvos Respublikos komercinių paslapčių teisinės apsaugos įstatymas. Vis dėlto, nepaisant specialaus įstatymo priėmimo, komercinės paslapties sąvokos apibrėžtis (reguliavimas) liko įtvirtinta CK 1.116 straipsnio 1 dalyje, o jos pakeitimas laikytinas tik redakcinio pobūdžio formuluotės pakeitimu⁵⁸².

Taigi, nustatant komercinės paslapties sąvokos turinį VPI 20 straipsnio kontekste, sistemiškai turi būti taikomas CK 1.116 straipsnis, taip pat šios nuostatos taikymo praktika, formuojama kasacinio teismo⁵⁸³.

Teismų praktikoje nurodoma, kad informacijai, kuri gali būti pripažinta komercine paslaptimi, keliami reikalavimai, nustatyti CK 1.116 straipsnio 1 dalyje, iš esmės yra trys: slaptumas, vertingumas ir protingos pastangos, nukreiptos šiai informacijai išsaugoti⁵⁸⁴.

1) **Informacijos slaptumas.** Komercinių paslapčių apsaugos tikslas – ne informacijos nusiėmimas, o ribota (kontroliuojama) jos sklaida⁵⁸⁵. Tai, kad informacija nėra visuotinai žinoma, nereiškia, jog informacija turi būti absoliučiai slapta⁵⁸⁶. Vis dėlto informacijos slaptumo netekimas lemia jos teisinės apsaugos pabaigą.

CK 1.116 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodyta, jog informacija yra slapta, kai ji kaip visuma arba tiksliai jos sudėtis ir sudedamųjų dalių konfigūracija apskritai nežinoma arba jos negalima lengvai gauti viešajame aplinkoje, kurioje paprastai dirbama su tokia informacija.

Teisės doktrinoje sutariama, kad, vertinant informacijos slaptumą, svarbiausias kriterijus yra tai, ar informacija tapo žinoma komercinės paslapties turėtojo konkurentams (konkurentai ir yra laikytini ta aplinka, kurioje paprastai dirbama su tokia informacija)⁵⁸⁷. Vien informacijos atskleidimas perkančiam organizacijai niekaip negali būti laikomas komercinės paslapties

⁵⁸² Birštonas, R., Komercinių paslapčių direktyvos įgyvendinimas Lietuvos teisėje. Teisė, 2019, Nr. 110.

⁵⁸³ Birštonas, R., Šimanskis, K., Komercinių paslapčių apsaugos ypatumai viešųjų pirkimų santykiuose. Teisė, 2019, Nr. 112.

⁵⁸⁴ Lietuvos Respublikos Teisėsaugos ir teisėtvarkos ministerijos, 2016 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-6-706/2016.

⁵⁸⁵ Žiūraitis, pavyzdžiui, Direktyvos 2016/943/ES 3 konstatuojamąją dalį.

⁵⁸⁶ Lietuvos Respublikos Teisėsaugos ir teisėtvarkos ministerijos, 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-326/2012.

⁵⁸⁷ Silva, N., What exactly is a trade secret under the proposed directive? *Journal of Intellectual Property Law and Practice*, 2014 p. 14–15.

slaptumo atsisakymu, nes informacija ir toliau lieka nežinoma tiek tiekėjo konkurentams, tiek visuomenei⁵⁸⁸.

Perkančiosios organizacijos, siekdamos įvertinti tiekėjo informacijos atitiktį aptariamam slaptumo požymiui, privalo įsitikinti, kad informacija yra nežinoma arba jos negali lengvai gauti tiekėjo konkurentai. Nesvarbu, kad ne visi subjektai turi vienodos apimties informaciją, daug svarbiau kiek ji apskritai yra ir gali būti viešai prieinama⁵⁸⁹. Tam tikrais atvejais tai padaryti pakankamai paprasta, pavyzdžiui, kai tiekėjo informacija pateikiama visiems vartotojams prieinamose prekių instrukcijose⁵⁹⁰ ar kituose viešuose šaltiniuose (pavyzdžiui, moksliniuose straipsniuose⁵⁹¹), pats tiekėjas skelbia informaciją savo interneto puslapyje⁵⁹², informaciją sudaro duomenys apie anksčiau su perkančiosiomis organizacijomis (ar kitais subjektais) sudarytas sutartis⁵⁹³, kurios savo ruožtu yra viešos⁵⁹⁴.

Informacijos slaptumas – bene svarbiausias komercinės paslapties požymis viešųjų pirkimų teisiniuose santykiuose, nes jis, lyginant su kitais, labiau yra objektyvus ir lengviausiai identifikuojamas perkančiųjų organizacijų⁵⁹⁵. Esama atveju, kai perkančiajai organizacijai tiekėjo nurodytos informacijos žinomumas tiekėjo konkurentams yra visiškai nežinomas ir perkančioji organizacija neturi teisinių priemonių to patvirtinti. Teismo ginčo metu ši problema išsprendžiama abiem ginčo šalims rungtantis ir pateikiant savo poziciją patvirtinančius įrodymus. Tačiau perkančioji organizacija pati šiomis galimybėmis kaip teismas pasinaudoti negali⁵⁹⁶. Dėl to, esant nurodytai situacijai, perkančioji organizacija, vadovaudamasi [VPI 20](#) straipsnio 3 dalimi, turėtų keipti ir tiekėją dėl konkrečios informacijos, kurią tiekėjas įvardino kaip komercinę paslaptį, konfidencialumo, įskaitant, bet neapsiribojant, informacijos slaptumo, pagrindimo (*detaliau žiūrėti [VPI 20](#) straipsnio 3 dalies komentarą*).

2) **Informacijos vertingumas.** Šis kriterijus kasacinio teismo praktikoje paprastai aiškinamas kartu su slaptumu, nes informacija turi komercinę vertę dėl to, kad jos nežino tretieji asmenys, o ją turinčiam asmeniui ši informacija sukuria konkurencinį pranašumą prieš kitus rinkos dalyvius. Taigi tam, kad informacija sudarytų komercinę paslaptį, nepakanka, kad ji būtų tik slapta, – tokios informacijos turėtojas turi turėti verslo privalumą, gamybinio pranašumo, finansinės naudos ir kitą⁵⁹⁷.

Prie tokios naudos nepriskirtinas išimtinai tiekėjo galimybių laimėti viešąjį pirkimą turėjimas, todėl kitų tiekėjų aiškinamasis, kodėl jų konkurentas pripažintas laimėtoju, savaime konkurencinio pranašumo nepažeidžia⁵⁹⁸. Nors [VPI 20](#) straipsnio 2 dalies 3 punkte įtvirtinti

⁵⁸⁸ Birštonas, R., Šimanskis, K., [Komercinių paslaptių apsaugos ypatumai viešųjų pirkimų santykiuose](#), Teisė, 2019, Nr. 112.

⁵⁸⁹ LAT 2018 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-211-248/2018](#).

⁵⁹⁰ LAT 2018 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-360-248/2018](#).

⁵⁹¹ LAT 2018 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-211-248/2018](#).

⁵⁹² Viešųjų pirkimų tarnyba. Konfidencialumas viešuosiuose pirkimuose.

<https://vpt.lt/lt/naujienos/konfidencialumas-viesuosiuose-pirkimuose>

⁵⁹³ LAT 2017 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-354-690/2017](#).

⁵⁹⁴ Viešųjų pirkimų tarnyba. Konfidencialumas viešuosiuose pirkimuose.

<https://vpt.lt/lt/naujienos/konfidencialumas-viesuosiuose-pirkimuose>

⁵⁹⁵ Birštonas, R., Šimanskis, K., [Komercinių paslaptių apsaugos ypatumai viešųjų pirkimų santykiuose](#), Teisė, 2019, Nr. 112.

⁵⁹⁶ Birštonas, R., Šimanskis, K., [Komercinių paslaptių apsaugos ypatumai viešųjų pirkimų santykiuose](#), Teisė, 2019, Nr. 112.

⁵⁹⁷ LAT 2016 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-7-6-706/2016](#).

⁵⁹⁸ LAT 2018 m. gegužės 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-212-378/2018](#).

konkretūs duomenys (dokumentai), kurie nelaikytini konfidencialia informacija, tačiau iš teismų praktikos matyti, kad konfidencialiais nepripažįstami ir kitokio pobūdžio dokumentai, jei jų apsaugos tikslas susijęs tik su paties pasiūlymo atitikties patikra⁵⁹⁹.

Teisė į komercinę paslaptį sudarančią informaciją pati savaime yra vertinga, todėl, priklausomai nuo ūkio sektoriaus, kuriame įmonė veikia, tokios teisės gali sudaryti didelę įmonės turto dalį, taip pat jos pačios savaime gali būti civilinės apyvartos (patamoninės nuosavybės) objektas. Dėl to komercinės paslaptys yra vertingos, kai jos būna naudojamos tiek pagal tiesioginę paskirtį, tiek ir kitais būdais – jos gali būti atlygintinai perduodamos, taip pat gali tapti jų savininko indėliu į bendrą su kitu subjektu projektą ar kt. Neteisėtas komercinės paslapties panaudojimas vykdamas veiklą toje pačioje rinkoje, kurioje veikia jos savininkas, savo ruožtu reiškia, kad, paklausai nesant neribotai, komercinės paslapties savininkas netenka galimybės turėti verslo santykių, o kitas asmuo, neteisėtai pasinaudojęs komercine paslaptimi, įgyja prieš jį konkurencinį pranašumą, turėdamas galimybę naudotis kito subjekto komercine paslaptimi, tačiau nepatyręs jokių sąnaudų jai sukurti ar plėtoti⁶⁰⁰.

CK 1.116 straipsnio 1 dalies 2 punkte nurodoma, jog komercinė vertė gali būti tikra arba potenciali. Tai reiškia, kad komercinė vertė suprantama plačiai – galbūt šiandien informacijos konkrečios vertės negalima nustatyti, tačiau pakanka, kad tokia vertė galėtų atsirasti ateityje⁶⁰¹. Plačią komercinės vertės požymio interpretaciją yra patvirtinęs LAT, išaiškindamas, jog komercinė paslaptis turi suteikti jos turėtojui konkurencinį pranašumą, t. y. tam tikrų verslo privalumų, gamybinio pranašumo, finansinės naudos ir pan.⁶⁰²

Komercinės paslapties vertingumui labai svarbus laiko pranašumas – komercinė paslaptis, pagrįsta manyti, turi didžiausią konkurencinę vertę iškart po jos sukūrimo, nes leidžia jos savininkui panaudojant paslaptį gaminti naujas prekes ar siūlyti naujas paslaugas, taip iš komercinės paslapties gaunant maksimalią naudą. Dėl to naujesnės, laiko prasme aktualesnės informacijos neteisėtas gavimas, atskleidimas ar panaudojimas, pagrįsta manyti, jos savininkui sukelia daug skausmingesnių pasekmių nei senesnės⁶⁰³. Kita vertus, naujumas nėra privaloma (formaliai būtina) informacijos pripažinimo komercine paslaptimi sąlyga, svarbiau, kad ji būtų slapta, nors ir labai ilgą laiką⁶⁰⁴.

Ar konkretūs duomenys turi komercinę vertę, iš esmės yra įrodinėjimo objektas⁶⁰⁵. Dėl to, perkančiajai organizacijai negalint įsitikinti, kad tiekėjo informacija, nurodyta kaip komercinė paslaptis ir dėl to – konfidenciali informacija, perkančioji organizacija, vadovaudamasi VPI 20 straipsnio 3 dalimi, turėtų kreiptis į tiekėją dėl nurodytos informacijos komercinės vertės pagrindimo (*detalesnį žiūrėti VPI 20 straipsnio 3 dalies komentarą*).

3) Informacijos turėtojo protingos pastangos išsaugoti informacijos slaptumą.
Teismų praktikoje laikomasi nuoseklios pozicijos, kad, vertinant, ar asmuo ėmėsi priemonių

⁵⁹⁹ LAT 2018 m. birželio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-234-469/2018](#).

⁶⁰⁰ LAT 2018 m. spalio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-7-238-378/2018](#).

⁶⁰¹ Birštonas, R., Šimanskis, K. [Komercinių paslapčių apsaugos ypatumai viešųjų pirkimų santykiuose](#), Teisė, 2016, Nr. 112.

⁶⁰² LAT 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-326/2012](#), 2016 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-7-6-706/2016](#).

⁶⁰³ LAT 2018 m. spalio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-7-238-378/2018](#).

⁶⁰⁴ LAT 2016 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-7-6-706/2016](#).

⁶⁰⁵ LAT 2006 m. rugsėjo 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-499/2006](#); 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-350/2012](#).

saugoti informaciją, vertinama, ar jis priėmė sprendimą paskelbti konkrečius duomenis kaip saugotinus ir ėmėsi protingų saugos priemonių. Pastangos turėtų būti *protingos*, bet ne *ypatingos*, nes tai nepagrįstai susiaurintų komercinės paslapties ribas⁶⁰⁶. Reikšminga yra tai, ar informacijos savininkas, pavyzdžiui, naudojo fizines, technines, teises, organizacines ar kitokias priemones, priėmė sprendimą paskelbti konkrečius duomenis kaip saugotinus ir kt.⁶⁰⁷ Šis požymis labiausiai atspindi informacijos turėtojo valią ir vienašališkus veiksmus, kurie skirti tam tikrai informacijai kaip komercinei paslaptčiai identifikuoti ir jos teisei apsaugai užtikrinti⁶⁰⁸. Viešųjų pirkimų kontekste, VPI 20 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta tiekėjų pareiga nurodyti kartu su pasiūlymu teikiamos informacijos konfidencialumą iš dalies reiškia ir tiekėjo pastangas išsaugoti tokios informacijos slaptumą. Vis dėlto turi būti nustatyti ir kiti prieš pasiūlymo pateikimą aktyvūs ūkio subjekto veiksmai, kuriais jis siekė išsaugoti komerciškai jautrią informaciją, nebent tokios informacijos sukūrimas laiko atžvilkiu sutampa su pasiūlymo pateikimo momentu.

Taigi CK 1.116 straipsnyje nurodyti ir teismų praktikoje išpletoji komercinės paslapties požymiai yra suformuluoti taip, kad į komercinės paslapties sąvoką patektų platus spektras bendrovės interesų. Aptarti formalieji teisės kriterijai beveik neriboja informacijos, kuri galėtų būti laikoma komercine paslaptimi ir todėl – konfidencialia bendrovės informacija, pobūdžio ar turinio⁶⁰⁹. Tačiau tiekėjas, siekdamas, kad jo pasiūlyme nurodyta informacija būtų pripažįstama komercine paslaptimi, kurios konfidencialumą privalėtų užtikrinti perkančioji organizacija ir kiti viešojo pirkimo procese dalyvaujantys subjektai, privalo ne tik deklaratyviai nurodyti atitinkamos informacijos konfidencialumą, bet realiai pagrįsti tokios informacijos slaptumą, vertingumą ir protingas pastangas, nukreiptas šiai informacijai išsaugoti⁶¹⁰ (*detales žiūrėti VPI 20 straipsnio 3 dalies komentarą*).

Konfidencialiųjų pasiūlymų aspektų, kurių VPI 20 straipsnio 2 dalyje pažodžiui nurodyti kaip galima konfidenciali informacija, sąvoka ar sąrašas VPI taip pat nėra pateiktas. Konfidencialieji pasiūlymų aspektai nereglamentuojami (neapibrėžti) ir kituose teisės aktuose, juose tik įtvirtinta bendroji pareiga saugoti konfidencialią informaciją, kurią gali sudaryti banko paslaptis, valstybės, tarnybos, profesinė ir kita įstatymuose saugoma informacija⁶¹¹. Viešųjų pirkimų tarnybos vertinimo konfidencialieji pasiūlymų aspektai turėtų būti suprantami siaurai, t. y., kaip tokia informacija, kuri tiesiogiai nesusijusi su tiekėjo komercine (gamybine) paslaptimi, tačiau konkretaus pirkimo atveju suteikianti tiekėjui konkurencinį pranašumą⁶¹².

Vertinant VPI 20 straipsnio 2 dalies lingvistinę formuluotę, be komercinių paslaptčių ir konfidencialiųjų pasiūlymų aspektų, konfidencialia gali būti pripažįstama ir kita tiekėjo nurodyta informacija, kadangi VPI 20 straipsnio 2 dalyje pateiktas konfidencialios

⁶⁰⁶ LAT 2013 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-495/2013](#); 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-326/2012](#).

⁶⁰⁷ LAT 2006 m. rugsėjo 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-499/2006](#); 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-326/2012](#).

⁶⁰⁸ Birštonas, R., Šimanskis, K. [Komercinių paslaptčių apsaugos ypatumai viešųjų pirkimų santykiuose](#), Teisė, 2016, Nr. 112.

⁶⁰⁹ LAT 2014 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-447/2014](#).

⁶¹⁰ LAT 2018 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-6-916/2018](#).

⁶¹¹ Birštonas, R., Šimanskis, K. [Komercinių paslaptčių apsaugos ypatumai viešųjų pirkimų santykiuose](#), Teisė, 2016, Nr. 112.

⁶¹² https://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/LT_versija/E_vedlys/4_convenience/VPT_konfidencialumoisai_sanimas.pdf

informacijos sąrašas nėra baigtinis – vartojamas terminas „pavyzdžiui“. Vis dėlto, kaip nurodyta pirmiau, pagal teismų praktiką tiekėjo teisė apsaugoti pasiūlyme atskirai nurodyta neviešintą informaciją apima tik tokius duomenis, kurie vertinami kaip komercinė paslaptis [CK](#) 1.116 straipsnio 1 dalies prasme. Akivaizdu, kad informacija, kuri neatitinka komercinės paslapties požymių, tokiu pačiu tikslu – pirmiausia konkurencinio pranašumo – negali būti ginama kaip kita konfidenciali informacija.

Sprendžiant dėl informacijos pripažinimo (ne)konfidencialia ir iš to kylančių teisinių pasekmių, be nurodytų aspektų, kaip nurodyta pirmiau, būtina atsižvelgti ir į [VPI](#) 20 straipsnio 2 dalyje tiesiogiai (pažodžiui) nurodytą informaciją, kuri viešuosiuose pirkimuose negali būti laikoma konfidencialia:

- 1) Visų pirma, [VPI](#) 20 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinta principinė taisyklė, kad visas tiekėjo pasiūlymas negali būti laikomas konfidencialiu. Konfidencialios informacijos apsaugos tikslas – teisėta viešumo ribojimo priemonė, ji turi būti aiškinama siaurai, taikoma nepiktnaudžiaujant įstatymų suteiktomis teisėmis, informacijos konfidencialumas siejamas su galimos žalos grėsme, taigi duomenų slaptumas aiškinamas siaurai, neproporcingai nepribojunt ieškovo teisės į gynybą ir tik tikslu nepakenkti tos informacijos šaliniiui ar kitiems asmenims⁶¹³. Tokiu būdu užtikrinama, jog tiekėjų pasiūlymus sudarančios informacijos apsauga nebūtų piktnaudžiaujama taip, kad viešieji pirkimai taptų konfidencialiais perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų susitarimais⁶¹⁴. Viena iš svarbiausių viešųjų pirkimų principų – skaidrumo principas įpareigoja perkančiąsias organizacijas, vykdančias viešųjų pirkimų procedūras, užtikrinti pakankamą procedūrų viešumą, kaip favoritizmo rizikos ir sąvališkumo išvengimo bei neiškraipytos tiekėjų tarpusavio konkurencijos užtikrinimo garantą. Skaidrumo principas, be kita ko, reiškia tiekėjų galimybę patikrinti perkančiosios organizacijos priimtus sprendimus, juos ginčyti ir kitiems tikriems, kad viešųjų pirkimų ginčus nagrinėjančių institucijų priimti sprendimai bus tinkamai įgyvendinti⁶¹⁵. Kaip vienas iš perkančiosios organizacijos priimtų sprendimų pagrįstumo įvertinimo būdų yra Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatyme įtvirtinta tiekėjų teisė susipažinti su viešojo pirkimo laimėtojo pasiūlymu ir patikrinti, ar konkretus laimėtojas pasirinktas pagrįstai⁶¹⁶.
- 2) Antra, [VPI](#) 20 straipsnio 2 dalies 1 punkte nurodyta, kad konfidencialia negalima laikyti informacijos, jeigu tai pažeistų įstatymus, nustatančius informacijos atskleidimo ar teisės gauti informaciją reikalavimus, ir šių įstatymų įgyvendinamuosius teisės aktus.
- 3) Trečia, [VPI](#) 20 straipsnio 2 dalies 2 punkte nustatyta, kad konfidencialia negalima laikyti informacijos, jeigu tai pažeistų šio įstatymo 33, 58 straipsniuose ir 86 straipsnio 9 dalyje nustatytus reikalavimus dėl paskelbimo apie sudarytą pirkimo sutartį, kandidatų ir dalyvių informavimo, laimėjusio dalyvio pasiūlymo, sudarytos

⁶¹³ LAI 2012 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-495/2013](#).

⁶¹⁴ LNT 2012 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [2A-1514/2012](#).

⁶¹⁵ Solo viečikas, D. [Viešųjų pirkimų principai: jų taikymas remiantis Europos Teisingumo Teismo ir Lietuvos teismų praktika](#). JUSTITIA 2008 m. Nr. 3 (69).

⁶¹⁶ Jankauskytė, D. [Konfidencialumo užtikrinimo ir skaidrumo principo santykis viešuosiuose pirkimuose](#). *Teisės apžvalga*, Nr.1 (17), 2018.

pirkimo sutarties, preliminariosios sutarties ir šių sutarčių pakeitimų paskelbimo (detalesnė žiūrėti [VPI 33, 58 straipsnių, 86 straipsnio 9 dalies komentarus](#)), įskaitant informaciją apie pasiūlyme nurodytą prekių, paslaugų ar darbų kainą, išskyrus jos sudedamąsias dalis.

Pareiga viešai atskleisti galutinę kainą neprilyginama pareigai atskleisti ir konkretios galutinės kainos sudedamąsias dalis, kurios sudaro galimybes tiekėjams konkuruoti rinkoje⁶¹⁷. Kainos sudedamųjų dalių samprata priklauso nuo pirkimo objekto. Viešųjų pirkimų tarnyba yra pateikusi išaiškinimą, kad pirkimo objektui susidedant iš kelių prekių ar paslaugų, sudėtinėmis dalimis nelaikytini įkainiai, išskyrus išimtinis ir pagrįstus atvejus⁶¹⁸.

Ši pozicija išplaukia iš teismų praktikos, kurioje pažymėta, kad sąvoka *kainos sudedamosios dalys* aiškinama ir taikytina siaurai, siekiant apsaugoti kitos ūkio subjektams neprieinamą kainodarą, o ne tiesiog paprastą kainos išskaidymą; perkančiąjai organizacijai įsigyjant keletą skirtingų paslaugų (paslaugų paketą), jų įkainiai nelaikytini paslaugų kainos sudedamosiomis dalimis; tai – atskiri objektai, kurių kaina savaime nėra laikoma konfidencialia informacija ir tokia ji netampa tik dėl to, kad skirtingos prekės, paslaugos ar darbai perkančiosios organizacijos pasirinkimu įsigijami organizuojant vieną viešąjį pirkimą; aplinkybė, kad atskiri objektai perkami bendrai, nenulemia jų integralumo ir vertinimo kaip vienos visumos sudėtinio (funkciškai neatskiriamų) dalių⁶¹⁹.

Sudėtinėmis dalimis laikytinos tokios kainos (pajamų) dalys, kaip, pavyzdžiui, siūlomo pirkimo objekto savikaina, tiesioginės ir netiesioginės išlaidos, pristatymo kaštai, pelnas ir kita. Perkančiosios organizacijos, siekdamos užtikrinti viešojo pirkimo sąlygų aiškumą ir tikslumą⁶²⁰, konkretaus pirkimo dokumentuose turi teisę nurodyti, kas bus laikoma kainos sudedamosiomis dalimis, o kas ne. Tokiu būdu ne tik užtikrinamas viešojo pirkimo sąlygų aiškumas bei tikslumas, bet taip pat išvengiama atveju, kai, nukrypstant nuo [VPI](#) reikalavimų, siekiama išlaikyti paslaptįje įsigyjamų prekių, paslaugų ar darbų kainas.

- 4) Ketvirta, [VPI 20 straipsnio 2 dalies 3 punkte](#) nustatyta, kad konfidencialia negalima laikyti informacijos, pateiktos tiekėjų pašalinimo pagrindų nebuvimą, atitiktį kvalifikacijos reikalavimams, kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams patvirtinančiuose dokumentuose (*dėl nurodytų dokumentų detalių žiūrėti [VPI 46, 47, 48, 51 straipsnių komentarus](#)*), išskyrus informaciją, kurią atskleidus būtų pažeisti tiekėjo įsipareigojimai pagal su trečiaisiais asmenimis sudarytas sutartis, – tuo atveju, kai ši informacija reikalinga tiekėjo teisėtiems interesams ginti.

2017 m. kovo 1 d. įsigaliojusios [VPI](#) redakcijos 20 straipsnio 2 dalies 3 punkte, įstatymiškai tvirtinančios teismų iki tol formuotą teismų praktiką, buvo nurodyta, kad konfidencialia negalima laikyti informacijos, pateiktos tiekėjų pašalinimo pagrindų nebuvimą, atitiktį kvalifikacijos reikalavimams, kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams patvirtinančiuose dokumentuose, išskyrus informaciją, kurią atskleidus

⁶¹⁷ LAJ 2015 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-122-690/2015](#).

⁶¹⁸ Viešųjų pirkimų tarnyba. Konfidencialumas viešuosiuose pirkimuose.

<https://vpt.lrv.lt/lt/naujienos/konfidencialumas-viesuosiuose-pirkimuose>

⁶¹⁹ LAJ 2018 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-371-378/2018](#).

⁶²⁰ [VPI 35 straipsnio 4 dalyje](#) nurodyta, jog pirkimo dokumentai turi būti tikslūs, aiškūs, be dviprasmybių, kad tiekėjai galėtų pateikti pasiūlymus, o perkančioji organizacija – nupirkti tai, ko reikia.

būtų pažeisti Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo reikalavimai ar tiekėjo įsipareigojimai pagal su trečiaisiais asmenimis sudarytas sutartis. Taigi, įstatyminiu lygmeniu buvo susiaurinta informacijos, galimos laikyti konfidencialia būtent viešuosiuose pirkimuose, apimtis.

Nuo 2019 m. birželio 11 d. [VPI](#) 20 straipsnio 2 dalies 3 punkto redakcija buvo patikslinta – įstatymų leidėjas nustatė, kad pirmiau nurodyta informacija nelaikytina konfidencialia, išskyrus informaciją, kurią atskleidus būtų pažeisti tiekėjo įsipareigojimai pagal su trečiaisiais asmenimis sudarytas sutartis, tačiau vis dėlto *nurodyta informacija atskleidžiama tretiesiems asmenims tik tokiu atveju, jeigu ji yra reikalinga tiekėjo, prašančio aptariamą informacijos, teisėtų interesų gynymui*.

Taigi, [VPI](#) 20 straipsnio 2 dalies 3 punkte yra įtvirtinta bendroji taisyklė, kad įprastai tiekėjų pašalinimo pagrindų nebuvimą, atitiktį kvalifikacijos reikalavimams, kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams patvirtinančiuose dokumentuose pateikta informacija negali būti vertinama ir saugoma kaip konfidenciali. Vienintelė [VPI](#) 20 straipsnio 2 dalies 3 punkte tiesiogiai nustatyta tokios bendrosios taisyklės išimtis – jeigu aptariamą informacijos atskleidimas pažeistų tiekėjo įsipareigojimus pagal su trečiaisiais asmenimis sudarytas sutartis. Pastebėtina, jog toks reguliavimas suponuoja prielaidą dėl galimo tiekėjų piktnaudžiavimo, kai tiekėjai sutartyse su trečiaisiais asmenimis įsitvirtina tam tikros informacijos apsaugą ir vėliau tokiomis sutartimi piktnaudžiauja viešųjų pirkimų procedūrų metu. Todėl, siekiant išvengti tokio piktnaudžiavimo, [VPI](#) 20 straipsnio 2 dalies 3 punktas turi būti aiškinamas ir taikomas sistemiškai su [VPI](#) 20 straipsnio 3 dalimi, kurioje įtvirtinta tiekėjų pareiga įrodyti informacijos konfidencialumą. Pastebėtina, kad, nepaisant to, kad nuo 2019 m. birželio 11 d. įsigaliojusioje [VPI](#) 20 straipsnio 2 dalies 3 punkto redakcijoje nebeliko tiesiogiai įtvirtintos išimties dėl informacijos atskleidimo draudimo tuo atveju, jeigu tai pažeidžia [Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo](#) reikalavimus, tai jokių būdu nereiškia, jog perkančiosios organizacijos neprivalo laikytis nurodytų reikalavimų. Priešingai – nurodyta perkančiųjų organizacijų pareiga kyla tiesiogiai iš [Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo](#).

Esminė [VPI](#) 20 straipsnio 2 dalies 3 punkto reguliavimo, įsigaliojusio nuo 2019 m. birželio 11 d., naujovė (pakeytis) – vertinant, kokia tiekėjo pasiūlymo informacija gali būti pateikta susipažinimui tretiesiems asmenims, vertinamas ne tik konkretios pasiūlymo informacijos pobūdis, bet taip pat ir informacijos prašančio subjekto tikslas (informacijos poreikio tikslas). Nurodytu reguliavimu [VPI](#) buvo įtvirtinta teismų praktikoje išplėtotą taisyklę, kad teisė susipažinti su kito tiekėjo pasiūlymu iš esmės siejama su tiekėjo (ieškovo) teisių gynymu, jam nesuteikiama teisė inicijuoti perkančiosios organizacijos sprendimų peržiūros procedūras tik siekiant patenkinti savo smalsumą, juolab gresiant ūkio subjektų tarpusavio konkurencijos išskaidymui dėl jautrios informacijos išslaptinimo, ar užtikrinti bendrąjį šių santykių viešumą (skaidrumą)⁶²¹. Tokiu būdu siekiama suderinti vienos šalies teisę į komerciškai jautrios informacijos apsaugą su kitos šalies teise į teisingą bylos nagrinėjimą, įskaitant bet neapsiribojant, su ginču susijusių duomenų susižinojimą.

Taigi naujoji [VPI](#) 20 straipsnio 2 dalies 3 punkto redakcija įpareigoja perkančiąsias organizacijas įvertinti ne tik susipažinimui prašomos pateikti informacijos pobūdį

⁶²¹ LAT 2018 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-211-248/2018](#), 2018 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-360-248/2018](#); 2018 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-371-378/2018](#).

(kvalifikavimo konfidencialia (nekonfidencialia) galimybe), bet taip pat ir prašomos informacijos įtaką jos prašančiojo asmens realiai teisių gynybai. Tai suponuoja išvadą, kad tuo atveju, jeigu informacijos prašantis asmuo iš tiesų nesiekia savo galimai pažeistų teisių gynybos (tiesiog renka informaciją) arba savo galimai pažeistas teises realiai gali apginti ir neturėdamas kito tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimą, atitiktį kvalifikacijos reikalavimams, kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams patvirtinančiuose dokumentuose pateiktos informacijos, tokia informacija neturėtų būti atskleidžiama.

Pavyzdys

Tiekėjas, susipažinęs su perkančiosios organizacijos sprendimu dėl ekonominio naudingumo balų skyrimo, pasiūlymų eilės sudarymo ir laimėjusio pasiūlymo nustatymo, perkančiajai organizacijai pateikia prašymą susipažinti su antroje pasiūlymų eilės vietoje nurodyto tiekėjo pasiūlymu. Nors pagal bendrąją taisyklę ([VPI 20](#) straipsnio 2 dalies 3 punktas), tiekėjo kvalifikaciją pagrindžiančiuose dokumentuose pateikta informacija nėra konfidenciali, perkančioji organizacija, vadovaudamasi [VPI 20](#) straipsnio 2 dalies 3 punkto reguliavimu, vis dėlto neturėtų tiekėjui atskleisti šios informacijos, kadangi, bet koku atveju, antroje pasiūlymų eilės vietoje esančio tiekėjo pasiūlymo vertinimo tinkamumas (netinkamumas) negalėtų pakeisti viešojo pirkimo rezultatų (informacijos prašantis tiekėjas nekvestionuoja viešojo pirkimo laimėtojo pasiūlymo vertinimo).

- 5) Penkta, [VPI 20](#) straipsnio 2 dalies 4 punkte nustatyta, kad konfidencialia negalima laikyti informacijos apie pasitelktus ūkio subjektus, kurių pajėgumais remiasi tiekėjas, ir subtiekęs – tuo atveju, kai ši informacija reikalinga tiekėjui jo teisėtiems interesams ginti. Nurodyta nuostata reiškia, kad pagal bendrąją taisyklę ne tik tiekėjo, bet taip ir kitų asmenų, kuriais tiekėjas remiasi, siekdamas atitikti viešojo pirkimo sąlygas ir laimėti viešąjį pirkimą, kvalifikacijos duomenys, pašalinimo pagrindų nebuvimą pagrindžiantys duomenys bei atitiktį kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams pagrindžiantys duomenys negali būti laikomi konfidencialiais. Tačiau, analogiškai kaip ir [VPI 20](#) straipsnio 2 dalies 3 punkte nurodytu atveju, turi būti įvertinta prašomos informacijos įtaka ir reikšmė jos prašančiojo asmens realiai teisių gynybai. Tik nustačius, kad prašoma pateikti aptariama informacija yra reikalinga būtent tiekėjo teisėtų interesų gynybai, tokia informacija gali ir turi būti atskleista jo prašančiam trečiajam asmeniui (tiekėjui).

Kita vertus, manytina, kad tiekėjo teisinio suinteresuotumo kriterijus kaip privaloma sąlyga realizuojant savo teisę į kito tiekėjo pasiūlymo susižinojimą, nėra apribotas tik konkrečia informacijos rūšimi, o taikytinas visais atvejais (*dėl šio aspekto detaliau žiūrėti [VPI 20](#) straipsnio 4 dalies komentarą*).

[VPI 20](#) straipsnio 2 dalyje pateiktas informacijos, kuri negali būti laikoma konfidencialia (su tam tikromis išimtimis), sąrašas nėra baigtinis. Bet kokia kita informacija, nors tiesiogiai ir nenurodyta [VPI](#), taip pat nebus laikoma konfidencialia, jeigu tiekėjas nepateiks įrodymų, patvirtinančių duomenų slaptumo, užtikrinimo poreikį. Atsižvelgiant į teismų praktiką, kurioje šiaurinamai apibrėžta saugotina informacija, iš esmės turėtų būti laikomasi bendrosios

nuneigiamos prezumpcijos principo, kad tiekėjo pasiūlymo informacija yra vieša, nebent jis konkrečiai įrodytų (pagrįstų) jos komercinės paslapties pobūdį.

Dėl [VPI](#) 20 straipsnio 2 dalies aiškinimo, atsižvelgiant į konfidencialios informacijos sąsają su komercine paslaptimi, taip pat atkreiptinas dėmesys į [CK](#) 1.116 straipsnio 2 dalį, kurioje įtvirtinta, kad komercine paslaptimi nelaikoma:

- 1) informacija, kuri yra konfidenciali, bet neatitinka komercinės paslapties požymių;
- 2) informacija, kuri jos turėtojo nurodoma kaip konfidenciali, tačiau yra akivaizdi (plačiai žinoma), viešai paskelbta arba lengvai gaunama toje aplinkoje, kurioje paprastai dirbama su tokia informacija;
- 3) informacija, kuri įprastomis darbo aplinkybėmis tampa darbuotojų sąžiningai įgyta patirtimi, įgūdžiais, gebėjimais ar žiniomis;
- 4) informacija apie viešuosius interesus atitinkančias paslaugas teikiančių subjektų paslaugų ir prekių kainas bei veiklos sąnaudas;
- 5) kita įstatymų nustatyta informacija.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad pagal teisinį reguliavimą perkančiosioms organizacijoms nedraudžiama preventyviai ir proaktyviai užkirsti kelią tiekėjų tarpusavio ginčams dėl informacijos kvalifikavimo kaip komercinės paslapties, viešojo pirkimo sąlygose iš anksto nustatant, kas, perkančiosios organizacijos vertinimu, nelaikytina konfidencialia informacija (pavyzdžiui, prekių modelis ir gamintojas)⁶²².

Jeigu atitinkamame dokumente yra tik dalis konfidencialių duomenų (pavyzdžiui, asmens duomenų), konfidencialiu neturėtų būti pripažįstamas visas dokumentas, priešingai – informacijos prašančiam tiekėjui turėtų būti leista susipažinti su ta dokumento dalimi, kurioje nėra konfidencialios informacijos⁶²³.

Teisės doktrinoje nurodoma, kad perkančiajai organizacijai yra paprasčiau (patogiau) formaliai laikytis konfidencialumo pareigos. Vienas iš tokios pozicijos argumentų susijęs su galima perkančiosios organizacijos civiline atsakomybe dėl konfidencialios informacijos atskleidimo⁶²⁴. Kita vertus, perkančiosios organizacijos civilinės atsakomybės grėsmė neturėtų būti suabsoliutinta, juolab kad jos baimė lemia pavėlintą ginčų dėl tiekėjų pasiūlymų išviešinimo sprendimą tik teismo procese, o ne ikiteisminėje ginčo stadijoje, nors informacijos slaptumo ir viešojo pirkimo procedūrų viešumo kolizija turėtų būti išspręsta būtent pačios perkančiosios organizacijos (žiūrėti [VPI](#) 20 straipsnio 3 dalies komentarą). Informacijos prašytojo, o ne perkančiosios organizacijos veiksmai dėl komercinės paslapties išviešinimo (kai buvo imtasi visų įmanomų pastangų šią informaciją nustatyti) galėtų būti vertinami kaip nesąžiningos konkurencijos išraiška ([Konkurencijos įstatymo](#) 15 straipsnio 1 dalies 3 punktas). Be to, kaip nurodyta pirmiau, komercinių paslapčių reguliavimas viešuosiuose pirkimuose yra daugiau savito nacionalinio reguliavimo objektas, ir kiekviena valstybė konkrečiu atveju

⁶²² Birštonas, R., Šimanskis, K. [Komercinių paslapčių apsaugos ypatumai viešųjų pirkimų santykiuose](#), Teisė, 2019, Nr. 112, LAT 2018 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-211-248/2018.

⁶²³ Jankauskytė, D. [Konfidencialumo užtikrinimo ir skaidrumo principo santykis viešuosiuose pirkimuose](#), Teisės apžvalga, Nr.1 (17), 2018.

⁶²⁴ Birštonas, R., Šimanskis, K. [Komercinių paslapčių apsaugos ypatumai viešųjų pirkimų santykiuose](#), Teisė, 2019, Nr. 112.

sprendžia dėl to, kiek komercinei paslapčiai suteikti apsaugos⁶²⁵, įskaitant jos nesaugojimo atvejus⁶²⁶.

3. Komentuojamo [VPI](#) 20 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta perkančiųjų organizacijų pareiga, kilus abejonų dėl tiekėjo pasiūlyme nurodytos informacijos konfidencialumo, kreiptis į tiekėją su prašymu ne trumpiau kaip per 5 (penkias) darbo dienas pagrįsti, kodėl tiekėjo nurodyta informacija yra konfidenciali. [VPI](#) 20 straipsnio 3 dalies nuostata iš esmės reiškia, kad, nors informacijos kvalifikavimas konfidencialia pirmiausia priklauso nuo tiekėjo nurodymo apie tai pasiūlyme (*detales žiūrėti [VPI](#) 20 straipsnio 2 dalies komentarą*), tačiau toks tiekėjo nurodymas savaime nėra privalomas perkančiajai organizacijai⁶²⁷. Perkančiųjų organizacijų vaidmuo neturi apsiriboti tik formaliu nustatymu, kokias konkrečias pasiūlymo dalis tiekėjas įvardijo kaip konfidencialias, bet jos taip pat turi būti aktyvios, sprendamos dėl pasiūlymo turinio atitikties konfidencialios informacijos kriterijams vertinimo ir atitinkamų sprendimų dėl to priėmimo. Atsižvelgiant į tai, tiekėjo nurodymas, kad tam tikra pasiūlymo dalis konfidenciali, savaime perkančiųjų organizacijų neįpareigoja⁶²⁸.

LAT praktikoje ne kartą konstatuota, kad peržiūros procedūrų veiksmingumo principas neapribotas tik teismine ginčo stadija, pareiga užtikrinti peržiūros procedūros veiksmingumą perkančiajai organizacijai kyla dėl jos įgaliojimų nagrinėti tiekėjų pretenzijas, perkančioji organizacija pagal jos kompetenciją ir turimas priemones turi imtis reikalingų veiksmų, užtikrinančių tiekėjų pažeistų teisių gynbos veiksmingumą⁶²⁹. Nors perkančioji organizacija nėra peržiūros institucija, bet dėl ikiteisminės ginčų sprendimo sistemos turi plačius įgaliojimus bendradarbiauti su tiekėjais (prašančiuoju ir prašomuoju), o kartais ir pareigą, išplaukiančią iš tiekėjų veiksmingos teisių apsaugos tikslo, pagal savo kompetenciją ir turimas priemones imtis reikalingų veiksmų, užtikrinančių tiekėjams realias galimybes apginti galbūt pažeistus interesus⁶³⁰. Perkančiosios organizacijos sprendimų peržiūros procedūra ir jos taikymas negali lemti situacijos, kad pasinaudojimas šia procedūra tiekėjams pasidarytų praktiškai neįmanomas ar labai sudėtingas⁶³¹.

Tiekėjas, siekiantis, kad jo pateikta informacija būtų saugoma ir neatskleista tretiesiems asmenims, privalo perkančiajai organizacijai ne tik deklaratyviai nurodyti, bet taip pat pateikti informacijos konfidencialumo pagrindžiančius įrodymus. Tokių įrodymų (ne)tinkamumą vertina ir galutinį sprendimą dėl informacijos konfidencialumo priima būtent perkančioji

⁶²⁵ Birštonas, R., Šimanskis, K. [Komercinių paslapčių apsaugos ypatumai viešųjų pirkimų santykiuose](#), Teisė, 2019, Nr. 112.

⁶²⁶ [Direktyvos 2016/943/ES](#) 2 straipsnio 2 dalies b ir c punktuose įtvirtinta, kad ši direktyva netaikoma ES ar nacionalinių taisyklių, pagal kurias reikalaujama, kad komercinės paslapties turėtojai dėl viešojo intereso atskleistų informaciją, įskaitant komercines paslaptis, valdžios, administracinėms ar teisminėms institucijoms, kad tos institucijos galėtų vykdyti savo pareigas, taikymui bei pagal kurias reikalaujama arba leidžiama, kad ES institucijos ir įstaigos ar nacionalinės valdžios institucijos atskleistų įmonių pateiktą informaciją, kurią tos institucijos, įstaigos ar valdžios institucijos turi vykdydamos pareigas ir laikydamosi išimtinių teisių, nustatytų Sąjungos ar nacionalinėje teisėje, taikymui.

⁶²⁷ LAT 2017 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-301-469/2017](#).

⁶²⁸ Birštonas, R., Šimanskis, K. [Komercinių paslapčių apsaugos ypatumai viešųjų pirkimų santykiuose](#), Teisė, 2019, Nr. 112.

⁶²⁹ LAT 2011 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-119/2011](#).

⁶³⁰ LAT 2013 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-495/2013](#).

⁶³¹ ESTT 2003 m. vasario 27 d. sprendimas byloje *Santex*, [C-327/00](#).

organizacija (vis dėlto jos sprendimas peržiūrėtinas teisme). Dėl to tiekėjai turėtų dėti maksimalias pastangas tam, kad informacijos konfidencialumas būtų tinkamai pagrįstas, kadangi tai yra būtina sąlyga, siekiant užtikrinti atitinkamos informacijos slaptumą. LAT praktikoje yra laikomasi aiškos pozicijos, kad prašantis įslaptinti informaciją tiekėjas turi pateikti patikimus argumentus, jog duomenų atskleidimas pažeis jo teisėtus interesus⁶³². Viešųjų pirkimų tarnyba taip pat yra išaiškinusi⁶³³, kad informacija gali būti laikoma konfidencialia tik tuomet, kai tiekėjas ne formaliai, bet realiai (laikantis tai griežtai laikomos praktikos) pagrindžia būtinybę išsaugoti tokios informacijos slaptumą. Toks aktyvus tiekėjo – pirminio informacijos šaltinio vaidmuo pagrįsta iš teismų praktikos išplaukiančiais aiškinimais apie išimtinį, siaurai taikytiną viešumo ribojimą, draudimą piktnaudžiauti tiekėjo teisėmis taip pažeidžiant informacijos prašančio subjekto teisę į interesų gynybą.

Tiekėjo pasiūlyme nurodytos informacijos konfidencialumas kiekvienu atveju yra vertinamas individualiai, atsižvelgiant į visas su konkrečia situacija susijusias aplinkybes: viešojo pirkimo rūšį (prekių, paslaugų ar darbų viešasis pirkimas), tiekėjo pateiktos informacijos, kurią nurodė kaip konfidencialią, rūšį (pasiūlymas plačiąja ar siaurąja prasme, tiekėjo pateikta informacija susijusi su pasiūlymo objektu ar tiekėjo kvalifikacija ir kt.), viešojo pirkimo-pardavimo sutarties kainodarą. Nepakankamu informacijos konfidencialumo pagrindu galėtų būti laikomi, pavyzdžiui, tokie atvejai:

Pavyzdys

Tiekėjas, siekdamas pagrįsti pasiūlymo informacijos konfidencialumą, pateikia deklaratyvų tiekėjo ūkinėje veikloje taikytiną, paties tiekėjo parengtą konfidencialios informacijos sąrašą, tačiau nenurodo jokių realių ir pagrįstų argumentų, kodėl konkretūs pasiūlymo dokumentai turėtų būti laikytini konfidencialiais ir kaip pasiūlymo duomenų atskleidimas galėtų pažeisti jo interesus. Atsižvelgiant į tai, kad tiekėjas realiai nepagrindžia ir neįrodo pateiktos informacijos apsaugos poreikio, nurodyta informacija neturėtų būti pripažįstama konfidencialia ir išsaugoma. Kitaip tariant, nurodyta informacija turėtų būti pateikta susipažinti jos prašantiems asmenims.

Pavyzdys

Tiekėjas pasiūlymo informacijos, susijusios su siūlomo objekto charakteristikomis, konfidencialumą grindžia išimtinai tuo, kad perkamos specifinės prekės, nors informacijos pripažinimą (ne)konfidencialia lemia šios informacijos pobūdis ir turinys, o ne viešojo pirkimo objektas. Dėl to tiekėjas nepagrindus ir neįrodžius, kad pateikta informacija sudaro tiekėjo komercinę paslaptį, nurodyta informacija turėtų būti pateikta susipažinimui jos prašantiems asmenims.

4. Komentuojamo [VPI](#) 20 straipsnio 4 dalyje yra įtvirtinta suinteresuotų dalyvių teisė žaisti viešojo pirkimo – pardavimo sutarties sudarymo, bet ne vėliau kaip per 6 (šešis)

⁶³² LAT 2017 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-354-690/2017](#); 2018 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-16-378/2018](#).

⁶³³ Viešųjų pirkimų tarnyba. Konfidencialumas viešuosiuose pirkimuose. <https://vpt.lrv.lt/lt/naujienos/konfidencialumas-viesuosiuose-pirkimuose>

mėnesius, prašyti perkančiosios organizacijos supažindinti su laimėjusio tiekėjo pasiūlymu ar paraiška (kandidatų teisė – su kitų tiekėjų, kurie buvo pakviesti pateikti pasiūlymų ar dalyvauti dialoge, paraiškomis). Nurodytos teisės įgyvendinimas yra galimas tik egzistuojant 2 (dviem) kumulatyvioms (kartu taikytinomis) sąlygoms:

1) **Suinteresuotumas.** Tik toks viešojo pirkimo dalyvis, kuris nebuvo galutinai pašalintas iš viešojo pirkimo procedūros, ar viešojo pirkimo kandidatas, kuriam nebuvo pranešta apie jo viešojo pirkimo paraiškos atmetimą iki pranešimo apie sprendimą nustatyti laimėjusį viešojo pirkimo pasiūlymą išsiuntimo suinteresuotiems dalyviams, gali pasinaudoti [VPI](#) 20 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta teise susipažinti su laimėjusio tiekėjo pasiūlymu ar paraiška (*detaliau apie suinteresuoto viešojo pirkimo dalyvio / suinteresuoto viešojo pirkimo kandidato sampratą žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 31, 32 dalių komentarus*).

Kita vertus, nors aptariamoje normoje formaliai įtvirtinta suinteresuoto dalyvio sąvoka, tačiau iš LAT praktikos matyti, kad teisinis suinteresuotumas ginčyti perkančiosios organizacijos veiksmus – platesnė kategorija, ši teisė suteikiama ir pašalintiems tiekėjams⁶³⁴. LAT praktikoje išaiškinta, kad teisė susipažinti su kito tiekėjo pasiūlymu iš esmės siejama su tiekėjo (ieškovo) teisių gynimu, jam nesuteikiama teisė įnešioti perkančiosios organizacijos sprendimų peržiūros procedūros tik siekiant patenkinti savo smalsumą⁶³⁵. Suinteresuotumą pagrindžiantis galimas teisių pažeidimas nebūtinai turi būti tiesiogiai susijęs su paties ieškovo pasiūlymo vertinimu.

Jei perkančioji organizacija neteisėtai nesupažindina tiekėjo su kito dalyvio pasiūlymu, jis savo galimai pažeistas teises gali ginti įvairiomis teisių gynbos priemonėmis, priklausomai nuo to, kokią teisę jis siekia apginti – teisę į informaciją ar teisę į tinkamą savo pasiūlymo įvertinimą. Pirmu atveju tiekėjas (ieškovas) teismui pareiškia savarankišką materialųjį reikalavimą įpareigoti perkančiąją organizaciją supažindinti su kito tiekėjo pasiūlymu⁶³⁶; antru atveju tiekėjas reiškia savarankišką reikalavimą panaikinti perkančiosios organizacijos sprendimą atmeti jo pasiūlymą bei teikia procesinį prašymą išreikalauti įrodymą ([CPK](#) 10¹, 199 straipsniai)⁶³⁷. Kitaip tariant, pretenzijos perkančiajai organizacijai ir atitinkamai ieškinio teismui dalykas gali būti savarankiškas reikalavimas įpareigoti perkančiąją organizaciją pateikti prašomą informaciją susipažinimui. Šiuo atveju terminai, susiję su perkančiosios organizacijos veiksmų skundimu, ikiteismine ir teismine tvarka, yra skaičiuojami nuo to momento, kai tiekėjui tokia informacija buvo atskleista ir kai jis faktiškai sužinojo arba turėjo ir galėjo sužinoti apie jo teisių pažeidimą.

2) **Terminas, praėjęs nuo viešojo pirkimo – pardavimo sutarties sudarymo.** Suinteresuotas viešojo pirkimo dalyvis [VPI](#) 20 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta teise po viešojo pirkimo – pardavimo sutarties sudarymo susipažinti su laimėjusio tiekėjo pasiūlymu ar paraiška gali pasinaudoti ne vėliau kaip per 6 (šešis) mėnesius nuo viešojo pirkimo – pardavimo sutarties sudarymo. Nurodyta [VPI](#) 20 straipsnio 4 dalies nuostata yra betarpiškai susijusi su [VPI](#) 102 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta tiekėjo teise pareikšti ieškinį dėl pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pripažinimo negaliojančia per 6 (šešis) mėnesius nuo pirkimo sutarties sudarymo dienos (*detaliau dėl nurodytos teisės įgyvendinimo žiūrėti [VPI](#) 102*

⁶³⁴ LAT 2009 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-25/2009](#).

⁶³⁵ LAT 2018 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-211-248/2018](#); 2018 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-360-248/2018](#); 2018 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-371-378/2018](#).

⁶³⁶ LAT 2018 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-211-248/2018](#).

⁶³⁷ LAT 2018 m. birželio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-234-469/2018](#).

straipsnio 3 dalies komentarą). Taigi, praėjus 6 (šešiams) mėnesiams po viešojo pirkimo sutarties sudarymo, tiekėjas praranda teisę kvestionuoti tokios sutarties teisėtumą, todėl, tuo pačiu, tiekėjas praranda ir [VPI](#) 20 straipsnio 4 dalyje įtvirtintą teisę susipažinti su viešojo pirkimo – pardavimo sutartį sudariusio tiekėjo pateiktu pasiūlymu ar paraiška, kadangi toks susipažinimas nėra savitiksliis.

Perkančiajai organizacijai įvertinus ir nustačius, kad tiekėjas po viešojo pirkimo – pardavimo sutarties sudarymo pateikęs prašymą susipažinti su pirkimo laimėtojo pasiūlymu (paraiška), tenkina abi [VPI](#) 20 straipsnio 4 dalyje įtvirtintas sąlygas dėl suinteresuotumo ir termino, tokiam tiekėjui teiktinos informacijos apimtis nustatoma remiantis [VPI](#) 20 straipsnio 2 bei 3 dalyse įtvirtintomis taisyklėmis.

Manytina, kad [VPI](#) 20 straipsnio 4 dalimi įstatymų leidėjas netinkamai suderino iki 2017 m. liepos 1 d. galiojusią tiekėjų – informacijos turėtojo ir prašytojo – bei perkančiosios organizacijos santykių pusiausvyrą, nes pernelyg daug teisių suteikė ieškovui kitų subjektų atžvilgiu. Aptariamoje nuostatoje galimai netinkamai perkeltos [Direktyvos 2007/66](#) 2 f straipsnio 1 dalies b punkto nuostatos, kuriose duodama nuoroda į [Direktyvos 2007/66](#) 2 d straipsnį (negaliojančio sandorio prezumpcijos).

Nors ieškinio senaties terminas, įtvirtintas [VPI](#) 102 straipsnio 3 dalyje, taikomas tik dėl tam tikrų pažeidimų, nurodytų [VPI](#) 105 straipsnio 1 dalies 1-3 punktuose⁶³⁸, tačiau pagal naująjį [VPI](#) 20 straipsnio 4 dalies reguliavimą (ieškiniai ieškovai) iš esmės neribotai (tik pagrindę bendrąjį suinteresuotumą viešojo pirkimo rezultatais) gali kreiptis dėl laimėtojo pasiūlymo išviešinimo, jei nepraėjo normoje nustatytas 6 mėnesių terminas nuo sutarties sudarymo. Kaip ne kartą nurodyta pirmiau, savarakiška tiekėjų teisė reikalauti jiems suteikti informaciją sietina būtent su jų galimai pažeistų teisių gynyba, o ne paprastu smalsumu. Vis dėlto pagal naująjį reguliavimą ši interesų gynybos pagrindo takoskyra beveik išnyksta, nes labai tikėtina, kad ginčas dėl informacijos atskleidimo teisme būtų išspręstas jau po viešojo pirkimo sutarties įvykdymo ar baigiantis jos terminui. Be to, tokiu reguliavimu sudaromos prielaidos tiekėjams neoperatyviai ginti galbūt pažeistas teises.

Teismai, sprenddami tiekėjų ir perkančiųjų organizacijų ginčus, kuriuose keliamas prašomos išviešinti informacijos apsaugos dėl konfidencialaus pobūdžio klausimas, iš esmės turi suderinti tiek ieškovo (informacijos prašytojo) teisę į teisminę gynybą (veiksmingumo principas; *detaliau žiūrėti [VPI](#) 101 straipsnio komentarą*), tiek trečiojo asmens (informacijos šaltinio) teisę į konfidencialios informacijos apsaugą⁶³⁹.

Bylą nagrinėjančio teismo pareiga įvertinti šalių reikalavimų ir atsikirtimų pagrįstumą ir tuo tikslu tinkamai iširti įrodymus bei nustatyti reikšmingas ginčo sprendimui aplinkybes nesumenksta ir tais atvejais, kai dalis bylos įrodymų yra nevieši; nors pagrįstai pripažintų konfidencialiais dokumentų turinio teismas negali išviešinti procesiniame sprendime, jis turi iširti tokius įrodymus ir įvertinti jų įrodomąją reikšmę, siekdamas [CPK](#) 176 straipsnyje įtvirtinto įrodinėjimo tikslo – formuodamas vidinį įsitikinimą dėl ginčo sprendimui svarbių aplinkybių buvimo⁶⁴⁰.

⁶³⁸ [L. Soloveičik, K. Šimanskis. Viešojo pirkimo sutarties pripažinimas negaliojančia pagal Lietuvos Teismų praktiką](#), Teisė 84; LAT 2013 m. rugpjūčio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-415/2013](#).

⁶³⁹ LAT 2008 m. vasario 14 d. sprendimas byloje *Varec*, [C-450/06](#); Birštonas, R., Šimanskis, K. [Komercinių paslapčių apsaugos ypatumai viešųjų pirkimų santykiuose](#), Teisė, 2019, Nr. 112.

⁶⁴⁰ LAT 2018 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-339-469/2018](#).

Siekiant užtikrinti pamatinių teisių – teisės į informacijos slaptumą ir teisės į teisingą teisimą – balansą, siūlytina laikytis tokio pavyzdinio modelio: a) pirmiausia teismas pats iširia įrodymus; b) į bylos medžiagą įtraukia tik svarbius įrodymus; c) visus šiuos įrodymus, „užmaskavęs“ tam tikrus kai kurių dokumentų elementus tam tikrų šalių atžvilgiu, pateikia visoms šalims; d) atsižvelgia tik į tuos į bylos medžiagą įtrauktus dokumentus, su kuriais šalys galėjo susipažinti⁶⁴¹. Kad ir kaip konkrečiai būtų sprendžiamas ginčas dėl perkančiosios organizacijos atsisakymo išviešinti tiekėjo pasiūlymo duomenis, bet kokių atvejais, kad teismas motyvuotai tam tikrą informaciją pripažįsta komercine paslaptimi, tik dėl to neturėtų baigtis ieškovo galimai pažeistų teisių gynyba⁶⁴².

Tais atvejais, kai byloje kyla kolizija tarp procesinio sprendimo aiškumo ir motyvavimo išsamumo bei siekio apsaugoti proceso šalies komercinę paslaptį, teismas privalo kiek įmanoma labiau užtikrinti šių abiejų tikslų įgyvendinimą. Atsižvelgiant į tai, kita proceso šalis (kaip ir bet kuris kitas subjektas) galėtų būti supažindinama su riboto turinio, nuasmenintu procesiniu sprendimu, o išsamiai motyvuotą, įskaitant ir konfidencialios informacijos panaudojimą, sprendimą galėtų matyti tik aukštesnės instancijos teismas, jei jame toliau būtų nagrinėjamas tas pats ginčas, arba kitas teismas, bylą nagrinėjantis iš naujo⁶⁴³.

Teismas, pripažinęs, kad perkančioji organizacija nepagrįstai neleido susipažinti su kito tiekėjo pasiūlymo duomenimis, pagal konkrečias atitinkamos bylos aplinkybes sprendžia, ar dėl koncentruotumo ir ekonomiškumo peržiūros procedūrą testuoti teismo procese, ar šalis grąžinti į prieš pažeidimą buvusią padėtį, kur jos iš naujo apibrėžtų savo ginčo ribas pagal naujai paaiškinusią informaciją⁶⁴⁴ (detaliau žiūrėti [VPI 2011 straipsnio 3 dalies komentarą](#)).

5. Komentuojamo [VPI 20 straipsnio 5 dalyje](#) yra įtvirtinta perkančiosios organizacijos teisė nustatyti atitinkamus reikalavimus tiekėjams, tokiu būdu siekiant apsaugoti perkančiosios organizacijos viešojo pirkimo proceso metu teikiamos informacijos konfidencialų pobūdį. [VPI 20 straipsnio 5 dalis](#), priešingai nei [VPI 20 straipsnio 1 – 4 dalys](#), yra skirtos apsaugoti būtent perkančiosios organizacijos, o ne tiekėjų, viešojo pirkimo proceso metu teikiamos informacijos konfidencialų pobūdį.

[VPI 20 straipsnio 5 dalyje](#) nenurodyta, kokia konkrečiai informacija (kokiais požymiais pasižyminti) galėtų būti vertinama kaip konfidencialaus pobūdžio informacija, kurios apsaugai viešojo pirkimo dokumentuose gali būti įtvirtinami tam tikri reikalavimai. Tačiau vertintina, kad [VPI 20 straipsnio 5 dalies](#) pagrindu informacijos pateikimo tiekėjams ribojimas, skirtas konfidencialaus pobūdžio informacijos apsaugai, taikytinas išimtinai tais atvejais, kuomet neribotas informacijos atskleidimas galėtų turėti įtakos reikšmingiems valstybės interesams ir (ar) sąlygoti jų pažeidimą. Kaip nurodyta pirmiau, pagal LAT praktiką perkančiosios organizacijos pirkimo metu priimti vidaus dokumentai ar susirašinėjimai su dalyviais nelaikytini konfidencialia informacija. Saugotina informacija [VPI 20 straipsnio 5 dalies](#) taikymo prasme galėtų būti laikoma riboto naudojimo informacija, nurodyta, pavyzdžiui, [VTPI](#). Kita vertus, perkančiosios organizacijos privalo suderinti tarnybos, valstybės ar

⁶⁴¹ Generalinės advokatės Eleanor Sharpston 2007 m. spalio 25 d. išvada byloje *Varec*, C-450/06.

⁶⁴² Birštonas, R., Šimanskis, K. [Komercinių paslaptių apsaugos ypatumai viešųjų pirkimų santykiuose](#), Teisė, 2011, Nr. 112.

⁶⁴³ LAT 2018-01-04 nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-16-378/2018](#).

⁶⁴⁴ LAT 2013 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-495/2013](#).

profesinės paslapties apsaugą su pirkimo sąlygų aiškumo ir nedviprasmiškumo reikalavimais bei poreikiu lygiateisiškai įvertinti tiekėjų pasiūlymus. Priešingas vertinimas būtų nesuderinamas su viešųjų pirkimų skaidrumo principu, įpareigojančiu perkančiąsias organizacijas užtikrinti pakankamą pirkimo dokumentų (procedūrų) viešumą ir prieinamumą tiekėjams (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 17 straipsnio 1 dalies komentarą*).

[VPI](#) 20 straipsnio 5 dalyje nenurodoma, kokių konkrečiai priemonių gali imtis perkančioji organizacija, siekdama apsaugoti atitinkamos informacijos konfidencialų pobūdį. Tokiomis priemonėmis galėtų būti, pavyzdžiui:

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, veikianti teisėtvarcos srityje, CVP IS paskelbia skelbimą apie riboto konkurso būdu vykdomą viešąjį pirkimą ir pateikia dalį viešojo pirkimo dokumentų, pateiktuose dokumentuose nurodydama, kad, pavyzdžiui, techninėje specifikacijoje yra pateikta informacija su slaptumo žyma „Riboto naudojimo“ (informacija pripažįstama „Riboto naudojimo“ teisės aktų nustatyta tvarka), todėl CVP IS techninė specifikacija neskelbiama. Tačiau pirkimo sąlygose perkančioji organizacija nurodo, kad pateikti pasiūlymą pakviestam tiekėjui su technine specifikacija, kurioje yra pateikta įslaptinta informacija, žymima slaptumo žyma „Riboto naudojimo“, bus leista susipažinti perkančiosios organizacijos patalpose, laikantis [VTPI](#) ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių įslaptintos informacijos apsaugą, reikalavimų.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija CVP IS paskelbia skelbimą apie riboto konkurso būdu vykdomą viešąjį pirkimą ir pateikia dalį viešojo pirkimo dokumentų, pateiktuose dokumentuose nurodydama, kad, pavyzdžiui, su technine specifikacija bus leista susipažinti tik tiems tiekėjams, kurių kvalifikacija bus pripažinta atitinkančia nustatytus reikalavimus.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje paskelbia skelbimą apie viešąjį pirkimą ir pateikia dalį viešojo pirkimo dokumentų, pateiktuose dokumentuose nurodydama, kad su kita pirkimo dokumentų dalimi tiekėjams bus leidžiama susipažinti tik patvirtinus konfidencialumo įsipareigojimą.

21 straipsnis. Interesų konfliktas

1. Pirkimuose kylantiems interesų konfliktams priskiriami atvejai, kai perkančiosios organizacijos ar pagalbinės pirkimų veiklos paslaugų teikėjo darbuotojai, pirkimo iniciatoriai, Komisijos nariai ar ekspertai, stebėtojai, dalyvaujantys pirkimo procedūroje ar galintys daryti įtaką jos rezultatams, turi tiesioginį ar netiesioginį finansinį, ekonominį ar kitokio pobūdžio asmeninį suinteresuotumą galintį pakenkti jų nešališkumui ir nepriklausomumui pirkimo metu.
2. Perkančioji organizacija, siekdama užkirsti kelią pirkimuose kylantiems interesų konfliktams, turi reikalauti, kad kiekvienas šio straipsnio 1 dalyje nurodytas asmuo pirkimo procedūrose dalyvautų ar su pirkimu susijusius sprendimus priimtų tik prieš tai pasirašęs konfidencialumo pasižadėjimą ir Viešųjų pirkimų tarnybos kartu su Vyriausiąja tarnybinės etikos komisija nustatytos formos nešališkumo deklaraciją.
3. Perkančiajai organizacijai gavus pagrįstos informacijos apie tai, kad šio straipsnio 1 dalyje nurodytas asmuo gali būti patekęs į interesų konflikto situaciją ir nenusišalino nuo su atitinkamu pirkimu susijusių sprendimų priėmimo proceso ar jo stebėjimo, perkančiosios organizacijos vadovas ar jo įgaliotasis atstovas sustabdo nurodyto asmens dalyvavimą su atitinkamu pirkimu susijusių sprendimų priėmimo procese ar jo stebėjime ir atlieka to asmens su pirkimu susijusios veiklos patikrinimą. Perkančioji organizacija, nustatiusi, kad asmuo pateko į interesų konflikto situaciją, pašalina jį iš su atitinkamu pirkimu susijusių sprendimų priėmimo proceso ar jo stebėjimo ir įvertina, ar dėl nustatyto interesų konflikto neatsirado šio įstatymo 46 straipsnio 4 dalies 2 punkte nurodytas tiekėjo pašalinimo pagrindas. Jeigu nustatoma, kad į interesų konflikto situaciją pateko stebėtojas, perkančioji organizacija apie dėl jo priimtą sprendimą informuoja instituciją ar įstaigą, įgaliojusią asmenį stebėtojo teisėmis dalyvauti Komisijos posėdžiuose.

Ankstesnės redakcijos [VPI](#), taip pat ir [Direktyvoje 2004/18/EB](#) apskritai nebuvo įtvirtinta jokių taisyklių, susijusių su interesų konfliktu, todėl tai yra iš esmės naujas reguliavimas. Pagrindinis šios nuostatos tikslas yra užtikrinti, kad perkančiosios organizacijos (įskaitant jos patarėjus, pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos paslaugų teikėjus) ir viešo pirkimo dalyvių santykiuose nebūtų nevienodų varžymosi sąlygų ar iškraipytos konkurencijos prielaidų ir realių apraiškų. Kitaip tariant, komentuojama [VPI](#) norma siekiama viešųjų pirkimų principų, pirmiausia skaidrumo ir tikslų įgyvendinimo, korupcinio pobūdžio apraiškų prevencijos (detaliau žiūrėti [VPI](#) 17 straipsnio 1 dalies, 2 dalies 1 punkto ir 3 dalies komentarą). Tais atvejais, kai viešojo pirkimo sutartys yra sudaromos dėl korupcijos arba asmeninių interesų, tuomet nėra galimybių tikėtis, kad viešojo pirkimo sutarties rezultatas bus geriausia gauta vertė už pinigus. Taip yra todėl, kad viešojo pirkimo sutartys tokiais atvejais sudaromos ne su geriausiai rinkoje veikiančiais tiekėjais, o su tais tiekėjais, kurie turėjo palankesnes sąlygas laimėti pirkimą⁶⁴⁵.

Atsižvelgiant į tai, kad iki [Direktyvos 2014/24/ES](#) priėmimo interesų konflikto sąvoka nebuvo konkrečiai įtvirtinta, tai šios sąvokos samprata buvo plėtojama ESTT ir Bendrojo

⁶⁴⁵ Soloveičik D. [Viešųjų pirkimų tikslai ir jų įgyvendinimas](#). Teisė, 2014.

teismo praktikoje. ESBT⁶⁴⁶ nurodė, be kita ko, šiuos interesų konflikto požymius: (i) interesų konfliktas yra situacija; tai reiškia, kad interesų konfliktas savaime (lot. *per se*) nėra pažeidimas, tačiau yra prielaida tokiam kilti; (ii) interesų konfliktas turi būti objektyvus pobūdžio, dėl to neatsižvelgiama į suinteresuoto asmens ketinimus. Dėl to konkrečių atvejų vertinant interesų konflikto atvejį, be kita ko, turėtų būti vadovaujama nurodytais ESTT ir Bendrojo teismo išaiškinimais.

LAT, aiškindamas interesų konfliktų sampratą, konstatavo, kad interesų konfliktų situacijos plačiąja prasme susiklosto tada, kai perkančiosios organizacijos imasi aktyvių veiksmų, siekiant užtikrinti viešojo pirkimo procedūrų skaidrumą tiek vertikalios⁶⁴⁷, tiek horizontalaus interesų konfliktų atvejais, t. y. kai procedūrų skaidrumui kyla grėsmė dėl tiekėjo ir perkančiosios organizacijos ar dėl kelių tiekėjų tarpusavio santykių⁶⁴⁸. Be to, viešajame pirkime turi būti stengiamasi išvengti pavojaus, kad perkančioji organizacija vadovausis su nagrinėjamu pirkimu nesusijusiais kriterijais ir vien dėl to pirmenybę teiks kuriam nors konkurso dalyviui. Tokia situacija gali lemti konkurencijos iškreipimą bei nediskriminavimo bei lygiateisiškumo principų pažeidimą (VPI 17 straipsnio 1 dalis)⁶⁴⁹. Dėl to kiekviena perkančioji organizacija susidūrusi su intereso konflikto situacija privalo imtis aktyvių veiksmų ir ginčo atveju būtent perkančioji organizacija turi įrodinėti, kad tokių veiksmų ėmėsi.

Taigi, teismų praktikoje bei teisės doktrinoje⁶⁵⁰ yra išskiriamos šios interesų konfliktų kategorijos:

- i. **Vertikalūs (vidaus) interesų konfliktai.** Tai tokie interesų konfliktai, kurie vyksta tarp perkančiosios organizacijos ir ūkio subjekto (VPI 21 straipsnis).
- ii. **Horizontalūs (išorės) interesų konfliktai.** Tai bet kokie ūkio subjektų susitarimai, kurie bet koku būdu iškreipia konkurenciją viešojo pirkimo procedūrose, įskaitant tas, kurie apima konkurencijos teisės taisykles dėl draudžiamų susitarimų ir susitarimus kuriuos sudarė tarpusavyje susiję tiekėjai (detaliau žiūrėti VPI 46 straipsnio 4 dalies 1 punktą ir 6 dalies 2 punkto c papunktis).

VPI 21 straipsnyje⁶⁵¹ apibrėžta dalies vertikalinių (vidaus) interesų konfliktų sąvoka, priemonės interesų konfliktams išvengti bei galimi perkančiosios organizacijos veiksmai, gavus informacijos apie perkančiosios organizacijos darbuotojo, pagalbinės pirkimų veiklos

⁶⁴⁶ Bendrojo teismo 2004 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje *Deloitte Business Advisory*, T-195/05; 2015 m. spalio 13 d. sprendimas byloje *Intrasoft International*, T-403/12; 2013 m. kovo 20 d. sprendimas byloje *Nexans France*, T-415/10.

⁶⁴⁷ Pažymėtina, kad LAT 2013 m. spalio 9 d. nutartis Nr. 3K-3-436/2013, kuria kasacinis teismas kreipėsi į ESTT, prašydamas priimti prejudicinį sprendimą, ESTT 2015 kovo 12 d. sprendimas byloje *eVigilo*, C-538/13 (ESTT atsakymas į LAT prašymą) bei LAT 2015 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-309-248/2015 buvo pagrindas išskirti interesų konfliktus, kurie vyksta tarp perkančiosios organizacijos ir ūkio subjekto ar konkurso dalyvio, į atskirą kategoriją – vertikaliosios (vidaus) interesų konfliktus. Nors ESTT ir LAT sprendimų minėtų bylų tekstuose nėra konkrečiai nurodyta „vertikalūs ar vidaus interesų konfliktai“, tačiau ESTT 2018 m. gegužės 17 d. sprendime byloje *Specializuotas transportas*, C-531/16, LAT 2018 m. birželio 27 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-317-469/2018 buvo pradėtos vartoti vertikalios ir horizontalios interesų konfliktų sąvokos.

⁶⁴⁸ LAT 2018 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-317-469/2018.

⁶⁴⁹ LAT 2015 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-309-248/2015.

⁶⁵⁰ See, e.g., Abby, Andrecka, Marta, *Classification. Conflicts of Interest and Change of Contractor*, EPPPL, 3, 2015, P. 181; Soloveičik D., Šimanskis K. *The Evolving Concept of ‘Conflict of Interests’ in the EU Public Procurement Law*, European Procurement & Public Private Partnership Law Review, Volume 12, Issue 2. 2017.

⁶⁵¹ Komentuojamos VPI 21 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 24 straipsnio normas.

paslaugų tiekėjo darbuotojo (*detaliau žiūrėti VPI 2 straipsnio 23 dalies komentarą*), komisijos nario, eksperto ir stebėtojo patekimo į interesų konflikto situaciją. VPI 21 straipsniu yra siekiama užtikrinti perkančiosios organizacijos interesų konfliktų prevenciją, nustatymą ir šalinimą.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad kaip nurodyta pirmiau, VPI 21 straipsnyje reglamentuojami ne visi vertikalūs interesų konfliktai, o tik ta jų dalis, kuri susijusi su perkančiosios organizacijos, jos atstovų, jai padedančių ar procesą stebinčių asmenų interesų sankirta. Tokia vertikalių interesų konfliktų reglamentavimo apimtis išplaukia iš VPI 21 straipsnio 2 dalies, kurioje įtvirtinta interesų konfliktų, į kuriuos gali patekti pirkimo procedūros metu sprendimus priimančias asmenys, prevencija (konfidencialumo pasirašymas ir nešališkumo deklaracijos pasirašymas). Kita vertikalių interesų konfliktų, į kuriuos patenka pirkimo procedūroje dalyvaujantys ūkio subjektai (dalyviai), dalis reglamentuojama VPI 46 straipsnio normose.

VPI 21 straipsnio nuostatose atsispindi *eVigilo*⁶⁵² byloje pateikti pagrindiniai išaiškinimai: *pirma*, interesų konflikto sąvoka turi būti suprantama plečiamai ir net esant menkiausių abejonių, kad kuris nors asmuo gali būti linkęs (turėti interesą) suteikti pirmenybę konkrečiam tiekėjui viešojo pirkimo procedūrose, perkančioji organizacija turi imtis visų reikiamų priemonių, kad šios abejonės būtų pašalintos, o visų aktyvių veiksmų įrodinėjimo našta teismo procese tenka perkančiajai organizacijai, t. y. būtent ji turi įrodyti, kad ėmėsi visų reikiamų priemonių tiriant bei pašalinant visus galimus ar esamus interesų konfliktus, bet ne priešingai, t. y. ne tiekėjas turi tai įrodyti.

1. VPI 21 straipsnio 1 dalyje nurodoma, kokie atvejai yra priskiriami interesų konfliktams.

VPI 21 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos interesų konflikto situacijos yra susijusios būtent su perkančiosios organizacijos darbuotojais, pagalbinės pirkimų veiklos paslaugų tiekėjo darbuotojais (*detaliau žiūrėti VPI 2 straipsnio 23 dalies komentarą*), pirkimo iniciatoriais (*detaliau žiūrėti VPI 2 straipsnio 40 dalies komentarą*) komisijos nariais, ekspertais ir stebėtojais (*detaliau žiūrėti VPI 19 straipsnio komentarą*). VPI 21 straipsnio 1 dalyje nurodytas asmenų sąrašas, kurie gali patekti į vertikalios interesų konflikto situaciją, nėra baigtinis. Svarbu tai, kad VPI 21 straipsnio 1 dalyje nurodyti asmenys turi būti *dalyvaujantys pirkimo procedūroje* (pavyzdžiui, komisijos narys, ekspertas) ar *galintys daryti įtaką jos rezultatams* (pavyzdžiui, pirkimo iniciatorius).

Tam, kad būtų nustatyta, jog egzistuoja interesų konfliktas pagal VPI 21 straipsnio 1 dalį, turi būti nustatytos šios sąlygos: *pirma*, perkančiosios organizacijos atstovai turi turėti tiesioginį arba netiesioginį finansinį, ekonominį ar kitokį asmeninį interesą; *antra*, toks interesas gali pakenkti jų nešališkumui ir nepriklausomumui.

Pirma, finansinis ir ekonominis interesas turi būti suprantamas kaip toks, kai perkančiosios organizacijos atstovas siekia piniginių, turtinių, ekonominių naudų sau pačiam, šeimai, artimiesiems, savo turimai įmonei ar įmonei, kurioje turi akcijų ir pan. Finansinis ir ekonominis interesas suprantamas plačiai, tai nėra tik tiesioginiai pinigai. Tai gali būti turtinė

⁶⁵² ESTT 2015 kovo 12 d. sprendimas byloje *eVigilo*, C-538/13 bei LAT 2015 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-309-248/2015.

ar materialinė teisė, taip pat bet koks interesas, kuris siejamas su vienokiu ar kitokiu pinigų turinės teisės ar tokio intereso įgijimu. Dėl to interesų konfliktų situacijos dažnai kyla dėl egzistuojančių verslo ryšių. Situacija, kai asmuo, dalyvaujantis viešojo pirkimo paraiškų vertinime, pats laimi tą konkursą, prieštarauja vienodo požiūrio viešuosiuose pirkimuose principui, reikalavimui gerai valdyti Bendrijos lėšas ir sukčiavimo prevencijos siekiui⁶⁵³. Dėl to, kai nustatomas interesų konfliktas tarp vieno iš vertinimo komiteto narių ar konkurso dalyvio, viešojo pirkimo komisija privalo turimos informacijos pagrindu rūpestingai parengti ir priimti sprendimą dėl šio viešojo pirkimo procedūros tęsimo⁶⁵⁴.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija paskelbė viešąjį biuro baldų pirkimą, kuriame pasiūlymai buvo vertinami pagal kainos ir kokybės kriterijų. Perkančiosios organizacijos viešojo pirkimo komisijos narys A. B. yra ir baldų įmonės, kuri dalyvavo tame pirkime kartu su kita įmone konsorciumo pagrindu, savininkas. Komisijos narys A. B. perkančiosios organizacijos vadovui ar jo įgaliotam atstovui nebuvo atskleidęs savo veiklos baldų įmonėje. Tokiu būdu susiklostė interesų konflikto situacija, kurios komisijos narys neatskleidė ir nenusišalino nuo dalyvavimo pirkime.

[VPI](#) 21 straipsnio 1 dalyje nurodoma, kad interesų konfliktas pasireiškia, be kita ko, kai yra *kitoks asmeninis interesas*. Ši sąvoka (kategorija) turi būti suprantama kaip apimanti visas galimas situacijas, kurios daro įtaką viešųjų pirkimų procese dalyvaujančio asmens sprendimams dėl to, kad jam konkretus interesas yra naudingas asmeniškai⁶⁵⁵. Pavyzdžiui, kitoks asmeninis interesas gali būti noras įsiteisinti, palaikyti socialinius ar kitus ryšius ir pan. Toks interesas gali nesuteikti materialinės finansinės ar ekonominės naudos, tačiau gali būti naudingas sprendimą priimančiam ar viešųjų pirkimų procese dalyvaujančiam asmeniui.

Antra, kita interesų konflikto konstatavimo sąlyga yra ta, kad perkančiosios organizacijos atstovų turimas interesas gali pakenkti jų nešališkumui ir nepriklausomumui.

Nešališkumas ir nepriklausomumas reiškia, kad [VPI](#) 21 straipsnio 1 dalyje nurodyti asmenys, organizuodami pirkimą, rengdami pirkimo dokumentus, atlikdami pirkimus, ar atlikdami sutarties vykdymo priežiūrą, priima sprendimus nepriklausomai nuo tiekėjų, vadovo, kitų asmenų. Priimdami sprendimus perkančiosios organizacijos atstovai turi vengti išankstinės nuostatos, vadovautis visiems vienodais vertinimo kriterijais, viešųjų pirkimų principais, pirkimo dokumentais, vengti asmeniškumo, atsižvelgti į ekspertų pateiktą nuomonę ir kitus objektyvius veiksnius.

Dėl to perkančiosios organizacijos atstovai, viena vertus, turi dėti visas pastangas, kad nepatektų į interesų konflikto situaciją, kaip ji apibrėžta [VPI](#) 21 straipsnio 1 dalyje, kita vertus, matydami, kad rengiant, svarstant ar priimant sprendimus arba kitaip galint paveikti sprendimus, kurie sukelia ar gali sukelti interesų konfliktą, privalo nusišalinti, kaip tai nustatyta [Perkančiosios organizacijos ar perkančiojo subjekto vadovų, pirkimo komisijos narių, asmenų,](#)

⁶⁵³ Bendrojo teismo 1999 m. birželio 15 d. sprendimas byloje *Ismeri Europa*, [T-277/97](#).

⁶⁵⁴ Bendrojo teismo 2005 m. kovo 17 d. sprendimas byloje *AFCon Management Consultants*, [T-160/03](#).

⁶⁵⁵ [Steinicke](#), Michael, [Vesterdorf](#), Peter L., *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*, Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018, p. 363.

[perkančiosios organizacijos ar perkančiojo subjekto vadovo paskirtų atlikti supaprastintus pirkimus, pirkimų procedūrose dalyvaujančių ekspertų ir pirkimų iniciatorių nusišalinimo tvarkos aprašo](#)⁶⁵⁶ II ir III skyriuose. [Etiško elgesio gairėse](#) taip pat nurodoma, kad perkančiosios organizacijos ar pagalbinės pirkimų veiklos paslaugų teikėjo darbuotojai, pirkimo iniciatoriai, komisijos nariai ar ekspertai, stebėtojai turi vadovautis: (i) sąžiningumo principu – perkančiosios organizacijos atstovas savo pareigas vykdo sąžiningai ir dorai, nesinaudodamas padėtimi siekiant gauti asmeninės naudos; (ii) konfidencialumo principu – perkančiosios organizacijos atstovas negali tretiesiems asmenims atskleisti perkančiajai organizacijai pateiktos tiekėjo informacijos, kurios konfidencialumą nurodė tiekėjas, o žinoma informacija negali būti naudojama siekiant asmeninės naudos, ar siekiant proteguoti konkretų tiekėją ir sudaryti jam palankesnes sąlygas dalyvauti bei laimėti pirkimą; (iii) skaidrumo principu – turi būti užtikrinama, kad iš perkančiosios organizacijos pusės nebūtų faveritizmo rizikos ir savavališkumo.

[VPI](#) 21 straipsnio 1 dalyje neapibrėžiamos situacijos, kada perkančiosios organizacijos atstovų turimas interesas *gali* pakenkti jų nešališkumui ir nepriklausomumui, t. y. nėra paaiškinama, kaip turi būti suprantama *galėjimo* pakenkti sprendimui sąlyga. Viena vertus, šis terminas turėtų būti aiškinamas plačiai, kadangi tai atitiktų minėtoje *eVigilo* byloje formuotą ESTT ir LAT praktiką. Kita vertus, sąlyga negali būti aiškinama taip, kad bet koks nutolęs ir hipotetinis, teorinis galėjimas daryti įtaką nešališkumui ir nepriklausomumui atitiktų *galėjimo* sąlygą komentuojamos [VPI](#) normos prasme. Dėl to turėtų būti laikomasi praktikos, kad perkančiosios organizacijos atstovų turimas interesas *gali* pakenkti jų nešališkumui ir nepriklausomumui, jeigu tokį interesą galima pagrįsti įrodyti, jis yra akivaizdžiai numanomas, nesuderinamas tiek su teisės norminiais reikalavimais, tiek su įprastu etišku elgesiu viešuosiuose pirkimuose. Pavyzdžiui, pats faktas, kad viešųjų pirkimų komisijos narys ir pirkime dalyvaujančio tiekėjo direktorius prieš daugelį metų buvo pradinės mokyklos klasės draugai, savaime nesuponuoja nei *intereso*, nei jo *galėjimo* daryti įtaką nešališkumui ir nepriklausomumui. Tokia situacija neatitiktų anksčiau minėto interesų konflikto realumo kriterijaus.

Atsižvelgiant į tai, esant aptartų sąlygų – *intereso* ir jo įtakos priimamiems sprendimams galimybės – tarpusavy ryšys. Dėl to, jei įrodoma, kad asmens interesas yra realus, o ne hipotetinis, taip kartu įrodoma, kad toks interesas galėjo daryti įtaką asmens priimamų sprendimų nešališkumui.

Svarbu pažymėti, kad patekimas į interesų konflikto situaciją gali pasireikšti tiek pasirengimo pirkimui (pavyzdžiui, pirkimo sąlygų pritaikymas konkrečiam tiekėjui), tiek pasiūlymų vertinimo bei sprendimų priėmimo (vieno tiekėjo pasiūlymo palankesnis vertinimas) etape.

Taigi, perkančioji organizacija, vertindama, ar perkančiosios organizacijos atstovas pateko į interesų konflikto situaciją [VPI](#) 21 straipsnio 1 dalies pagrindu, turi nustatyti visas šias sąlygas: 1) į interesų konflikto situaciją pateko tokie perkančiosios organizacijos atstovai, kurie dalyvauja konkrečioje pirkimo procedūroje ir gali daryti įtaką jos rezultatams, 2) perkančiosios

⁶⁵⁶ VTEK 2019 m. gruodžio 19 d. sprendimu Nr. KS-339 patvirtintas [Perkančiosios organizacijos ar perkančiojo subjekto vadovu, pirkimo komisijos narių, asmenų, perkančiosios organizacijos ar perkančiojo subjekto vadovo paskirtų atlikti supaprastintus pirkimus, pirkimų procedūrose dalyvaujančių ekspertų ir pirkimų iniciatorių nusišalinimo tvarkos aprašas](#).

organizacijos atstovai turi realų (ne hipotetinį) tiesioginį ar netiesioginį finansinį, ekonominį ir kitokio pobūdžio asmeninį suinteresuotumą.

Nustačius nurodytas sąlygas būtų galima konstatuoti, kad šalys pateko į interesų konflikto situaciją, kaip tai nurodyta [VPI 21](#) straipsnio 1 dalyje. Perkančioji organizacija turi imtis visų pagrįstų veiksmų, siekdama išsiaiškinti, ar konkurencija buvo sąžininga.

Tuo atveju, jei atlikus išsamų patikrinimą, nustatomos [VPI 21](#) straipsnio 1 dalyje įtvirtintos sąlygos, perkančioji organizacija privalo:

- i. Nušalinti perkančiosios organizacijos atstovą nuo konkretaus sprendimo rengimo, svarstymo ar priėmimo procedūros, jeigu yra pakankamas pagrindas manyti, kad šio asmens dalyvavimas lemtų pirkimo procedūrų neskaidrumą. Nušalinimo tvarka yra apibrėžta [Perkančiosios organizacijos ar perkančiojo subjekto vadovų, pirkimo komisijos narių, asmenų, perkančiosios organizacijos ar perkančiojo subjekto vadovo paskirtų atlikti supaprastintus pirkimus, pirkimų procedūrose dalyvaujančių ekspertų ir pirkimų iniciatorių nušalinimo tvarkos aprašo](#)⁶⁵⁷ IV skyriuje.
- ii. įvertinti, ar tiekėjas turėtų būti pašalinamas iš viešojo pirkimo procedūros [VPI 46](#) straipsnio 4 dalies 2 punkto pagrindu su sąlyga, kad atitinkamos padėties nėra galimybės ištaisyti (*detaliau žiūrėti [VPI 46](#) straipsnio 4 dalies 2 punkto komentarą*).

2. [VPI 21](#) straipsnio 2 dalyje nurodytos preventyvos priemonės, kurių turi imtis perkančioji organizacija, siekdama užkirsti kelią pirkimuose kylantiems interesų konfliktams, t. y. perkančioji organizacija prieš pradėdama vykdyti viešąjį pirkimą, turi reikalauti, kad perkančiosios organizacijos darbuotojai, pagalbinės pirkimų veiklos paslaugų teikėjo darbuotojai, komisijos nariai ar ekspertai, stebėtojai, dalyvaujantys pirkimo procedūroje ar galintys daryti įtaką jos rezultatams, pasirašytų konfidencialumo pasižadėjimą ir nešališkumo deklaraciją.

Nešališkumo deklaracijos forma yra patvirtinta VPT direktoriaus 2017 m. birželio 23 d. įsakymu Nr. 1S-93⁶⁵⁸, turi privalomai taikoma, atliekant viešuosius pirkimus. Tuo tarpu konkreti konfidencialumo pasižadėjimo forma nėra patvirtinta, o VPT yra tik parengusi pavyzdinę konfidencialumo pasižadėjimo formą⁶⁵⁹, tai reiškia, kad perkančioji organizacija gali būti pasirengusi ir kitokios formos konfidencialumo pasižadėjimą.

Nešališkumo deklaracija ir konfidencialumo pasižadėjimas gali būti pasirašomi vieną kartą per metus (jei kitaip nenustatyta perkančiosios organizacijos vidaus dokumentuose), jeigu pirkimą atlieka nuolatinė pirkimo komisija ar pirkimo organizatorius, turintis nustatytą nuolatinę pirkimų vykdymo funkciją arba prieš kiekvieną pirkimą, jeigu kiekvienam pirkimui sudaroma vis kita pirkimo komisija ar skiriamas vis kitas pirkimo organizatorius. Tuo atveju, jeigu tas pats asmuo dirba keliose pirkimo komisijose arba yra ir pirkimo organizatorius, ir

⁶⁵⁷ VPTK 2019 m. gruodžio 19 d. sprendimu Nr. KS-339 patvirtintas [Perkančiosios organizacijos ar perkančiojo subjekto vadovų, pirkimo komisijos narių, asmenų, perkančiosios organizacijos ar perkančiojo subjekto vadovo paskirtų atlikti supaprastintus pirkimus, pirkimų procedūrose dalyvaujančių ekspertų ir pirkimų iniciatorių nušalinimo tvarkos aprašas](#).

⁶⁵⁸ Nešališkumo deklaracijos forma, patvirtinta VPT direktoriaus 2017 m. birželio 23 d. įsakymu Nr. [1S-93](#).

⁶⁵⁹ <http://vpt.lrv.lt/lt/metodine-pagalba/gaires-ir-rekomendacijos>

pirkimo komisijos narys – jam galima pasirašyti nešališkumo deklaraciją kartą per kalendorinius metus, nurodant visas atliekamas pareigas. Stebėtojas pasirašo nešališkumo deklaraciją ir konfidencialumo pasižadėjimą prieš kiekvieną pirkimą, kurio procedūras stebi.

Tačiau, perkančiosios organizacijos atstovų pasirašytos nešališkumo deklaracijos savaime neužtikrina šių subjektų objektyvaus elgesio, o daugiau yra prevencinė priemonė, t. y. deklaracijos pasirašymas negali būti vienintelis ekspertų nešališkumo įrodymas, kai dėl to keliamos pagrįstos abejonės⁶⁶⁰. Dėl to, jeigu konkurso dalyvis pateikia objektyvios informacijos, keliančios abejonę dėl perkančiosios organizacijos atstovo nešališkumo, būtent perkančioji organizacija turi išnagrinėti visas reikšmingas aplinkybes dėl galimo interesų konflikto tam, kad jis būtų nustatytas ir pašalintas, ir prireikus prašyti šalių pateikti tam tikros informacijos ir įrodymų⁶⁶¹.

Svarbu pažymėti ir tai, kad 2018 m. sausio 1 d. įsigaliojo [Viešųjų ir privačių interesų įstatymo](#) pakeitimai, kuriais išplėstas asmenų, turinčių deklaruoti privačius interesus, sąrašas, t. y. interesų deklaracijas turi pateikti viešojo pirkimo komisijos nariai, asmenys, perkančiosios organizacijos vadovo paskirti atlikti supaprastintus pirkimus, viešųjų pirkimų procedūrose dalyvaujantys ekspertai. Privačių interesų deklaracijas būtina pateikti ne vėliau, nei iki dalyvavimo viešojo pirkimo procedūrose pradžios. Šių asmenų privačių interesų deklaracijų duomenys yra vieši ir skelbiami VTEK interneto svetainėje⁶⁶². Nepateikę privačių interesų deklaracijos pirmiau minėtieji asmenys neturi teisės dalyvauti viešajame pirkime ir turi būti atšaukti iš atitinkamų pareigų. Taigi, nurodyti asmenys ne tik turi pasirašyti konfidencialumo pasižadėjimą ir nešališkumo deklaraciją, bet ir pateikti privačių interesų deklaracijas.

Be to, siekiant užkirsti kelią pirkimuose kylančioms interesų konfliktams, perkančioji organizacija gali nustatyti ir papildomas priemones, pavyzdžiui, interesų konfliktų nustatymo vengimo gaires, interesų konflikto nustatymo tvarką, trumpą atmintinę pirkimus vykdančioms ir inicijuojantiems asmenims.

3. [VPI](#) 21 straipsnio 3 dalyje nurodyti perkančiosios organizacijos veiksmai, sužinojus apie perkančiosios organizacijos atstovo patekimą į interesų konflikto situaciją.

Kaip jau nurodyta, perkančioji organizacija turi imtis visų pagal jos kompetenciją veiksmų, siekdama išsiaiškinti ir užkirsti kelią interesų konflikto situacijos atsiradimui ar ištaisymui. Dėl to, kai perkančioji organizacija pati sužino ar kitas pirkimo dalyvis ją informuoja, kad perkančiosios organizacijos atstovas gali būti patekęs į interesų konflikto situaciją, ji privalo sustabdyti to asmens dalyvavimą su konkrečiu pirkimu susijusių sprendimų priėmimo procese ar jo stebėjime bei privalo atlikti išsamų patikrinimą. Pažymėtina, kad kitas pirkimo dalyvis turi perkančiajai organizacijai nurodyti tik objektyvią ir prieinamą informaciją, bet ne patvirtinę tokios informacijos pagrįstumą⁶⁶³.

Nėra detaliai nurodyta, kokia informacija laikoma pakankama, kad perkančioji organizacija turėtų pradėti tyrimą dėl interesų konflikto situacijos, todėl kiekvienu konkrečiu

⁶⁶⁰ LAT 2015 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-309-248/2015](#).

⁶⁶¹ ESTT 2015 kovo 12 d. sprendimas byloje *eVigilo*, [C-538/13](#).

⁶⁶² Privačių interesų deklaracijų paieška: <https://www.vtek.lt/deklaraciju-paieska>

⁶⁶³ ESTT 2015 kovo 12 d. sprendimas byloje *eVigilo*, [C-538/13](#) bei LAT 2015 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-309-248/2015](#).

atveju turi būti vertinama atskirai. ESTT *eVigilo*⁶⁶⁴ byloje nurodė, kad aplinkybė, jog asmenys kartu dirba tame pačiame universitete, priklauso tai pačiai mokslinei grupei arba tame universitete juos sieja pavaldumo santykiai, ją reikėtų laikyti objektyvia informacija, dėl kurios perkančioji organizacija arba prireikus administracinės ar teisminės kontrolės institucijos turi pradėti išsamų tyrimą.

Tokiu atveju perkančioji organizacija privalo atlikti išsamų vidinį patikrinimą, t. y. kreiptis į interesų konfliktą patekusį perkančiosios organizacijos atstovą prašydama paaiškinti, kokie ryšiai sieja su konkrečiu tiekėju, jo darbuotoju, valdymo organo nariais, ar io turimi ryšiai neiškraipys konkurencijos pirkime, ar tam tikras tiekėjas neatsidurs geresnėje padėtyje pirkime ir pan.

Perkančioji organizacija tik atlikusi vidinį patikrinimą ir nustatčiusi, kad perkančiosios organizacijos atstovas pateko į interesų konflikto situaciją, atlieka šiuos veiksmus: (i) nušalina iš su konkretaus pirkimu susijusių sprendimų priėmimo proceso arba jo stebėjimo Perkančiosios organizacijos ar perkančiojo subjekto vadovų, pirkimo komisijos narių, asmenų, perkančiosios organizacijos ar perkančiojo subjekto vadovo paskirtų atlikti supaprastintus pirkimus, pirkimų procedūrose dalyvaujančių ekspertų ir pirkimų iniciatorių nusišalinimo tvarkos aprašo⁶⁶⁵ IV skyriuje įtvirtinta tvarka; (ii) įvertina, ar neatsirado pagrindas pašalinti tiekėjo iš pirkimo VPI 46 straipsnio 4 dalies 2 punkto (toliau žiūrėti VPI 46 straipsnio 4 dalies 2 punkto komentarą) pagrindu ir, atitinkamai, tiekėją pašalina iš pirkimo procedūrų arba leidžia toliau dalyvauti pirkime.

⁶⁶⁴ ESTT 2015 kovo 12 d. sprendimas byloje *eVigilo*, C-538/13.

⁶⁶⁵ VTEK 2019 m. gruodžio 19 d. sprendimu Nr. KS-339 patvirtintas Perkančiosios organizacijos ar perkančiojo subjekto vadovų, pirkimo komisijos narių, asmenų, perkančiosios organizacijos ar perkančiojo subjekto vadovo paskirtų atlikti supaprastintus pirkimus, pirkimų procedūrose dalyvaujančių ekspertų ir pirkimų iniciatorių nusišalinimo tvarkos aprašas.

22 straipsnis. Bendravimas ir keitimasis informacija

1. Perkančiosios organizacijos ir tiekėjo bendravimas ir keitimasis informacija pagal šį įstatymą, įskaitant skelbimų apie pirkimą, kvietimų pateikti pasiūlymą ir kitų pirkimo dokumentų, tiekėjų paraiškų, pasiūlymų, sprendinių, projekto konkursų planų ir projektų pateikimą, vyksta naudojantis Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos priemonėmis. Šioje dalyje nustatytų reikalavimų gali būti nesilaikoma tik išimtiniais šiame įstatyme nurodytais atvejais.
2. Atliekant pirkimo procedūras centrinės perkančiosios organizacijos sudarytos preliminariosios sutarties ar sukurto dinaminės pirkimų sistemos pagrindu, perkančiosios organizacijos ir tiekėjo bendravimas ir keitimasis informacija, įskaitant tiekėjų pasiūlymų pateikimą, gali vykti centrinės perkančiosios organizacijos siūlomomis elektroninėmis priemonėmis.
3. Pasirašant ar nutraukiant pirkimo ir preliminarąsias sutartis, vykdamas ir keičiant pirkimo sutartis, perkančiosios organizacijos ir tiekėjo bendravimas ir keitimasis informacija gali vykti ne Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos priemonėmis. Vykdamas pirkimo sutartis, sąskaitos faktūros teikiamos tik elektroniniu būdu. Elektroninės sąskaitos faktūros, atitinkančios Europos elektroninių sąskaitų faktūrų standartą, kurio nuoroda paskelbta 2017 m. spalio 16 d. Komisijos įgyvendinimo sprendime (ES) 2017/1870 dėl nuorodos į Europos elektroninių sąskaitų faktūrų standartą ir sintaksių sąrašo paskelbimo pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2014/55/ES (OL L 266, 2017, p. 19) (toliau – Europos elektroninių sąskaitų faktūrų standartas), teikiamos tiekėjo pasirinktomis priemonėmis. Europos elektroninių sąskaitų faktūrų standarto neatitinkančios elektroninės sąskaitos faktūros gali būti teikiamos tik naudojantis informacinės sistemos „E. sąskaita“ priemonėmis. Perkančioji organizacija elektronines sąskaitas faktūras priima ir apdoroja naudodamasi informacinės sistemos „E. sąskaita“ priemonėmis, išskyrus šio straipsnio 12 dalyje nustatytus atvejus ir atvejus, kai pirkimo sutartys sudaromos žodžiu. Šiame straipsnyje elektroninė sąskaita faktūra suprantama kaip sąskaita faktūra, išrašyta, perduota ir gauta tokiu elektroniniu formatu, kuris sudaro galimybę ją apdoroti automatiškai ir elektroniniu būdu.
4. Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos priemonės, centrinės perkančiosios organizacijos siūlomos elektroninės priemonės, informacinės sistemos „E. sąskaita“ priemonės ir jų techninės charakteristikos turi nediskriminuoti tiekėjų, būti visiems prieinamos ir suderintos su visuotinai naudojamomis informacinių ir ryšių technologijų priemonėmis, neriboti tiekėjų galimybių dalyvauti pirkimo procedūrose.
5. Perkančioji organizacija gali nereikalauti teikiant paraiškas, pasiūlymus, sprendinius, projekto konkursų planus ir projektus (toliau – tiekėjo dokumentai) naudoti Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos priemones, jeigu:
 - 1) dėl specialaus pirkimo pobūdžio reikėtų elektroninių priemonių, įrangos ar rinkmenų formatų, kurie nėra visuotinai prieinami ar palaikomi visuotinai prieinamomis programomis;

- 2) tiekėjo dokumentams parengti reikėtų naudoti rinkmenų formatus, kuriuos galima perskaityti tik naudojant patentuotas programas ar programas, kurios nėra atviros ar visuotinai prieinamos ir kurių perkančioji organizacija negali sudaryti sąlygų atsisiųsti ar jomis naudotis nuotoliniu būdu;
 - 3) elektroninių priemonių naudojimas pareikalautų specialios biuro įrangos, kuri nėra visuotinai prieinama perkančiosioms organizacijoms;
 - 4) pirkimo dokumentuose reikalaujama pateikti modelius ar maketus, kurių neįmanoma perduoti elektroninėmis priemonėmis.
6. Šio straipsnio 5 dalyje nurodytais atvejais tiekėjo dokumentai gali būti pateikiami per pašto paslaugos teikėją ar kitą tinkamą vežėją arba derauti pašto paslaugos teikėjo ar kito tinkamo vežėjo paslaugas ir Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos priemonės.
7. Perkančioji organizacija ir tiekėjas bendrauti ir keistis informacija gali kitomis negu Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos priemonėmis, kai dėl pirkimo pobūdžio reikia naudoti specialių informacinių sistemų priemonės ir įrangą, kurios nėra visuotinai naudojamos, pavyzdžiui, viešojo darbų pirkimo ar projekto konkurso atveju statinio informacinio modeliavimo priemonės. Tokiu atveju perkančioji organizacija turi pasiūlyti alternatyvią prieigą prie šių priemonių ir įrangos. Laikoma, kad perkančioji organizacija pasiūlė tinkamas alternatyvias prieigos galimybes bet kurio iš šių atvejų:
- 1) suteikė neatlygintą, neribotą ir visapusišią tiesioginę prieigą elektroninėmis priemonėmis prie tų priemonių ir įrangos nuo skelbimo apie pirkimą paskelbimo arba kvietimo patvirtinti susidomėjimą išsiuntimo dienos ir tame skelbime ar kvietime nurodė interneto adresą, kuriuo tos priemonės ir įranga yra prieinami;
 - 2) užtikrino, kad dalyviai, kurie dėl nuo jų pačių nepriklausančių priežasčių neturi prieigos prie reikiamų priemonių ir įrangos ar negali laiku tokios prieigos gauti, galėtų dalyvauti pirkimo procedūroje naudodami suteiktus laikinus neatlygintus prisijungimo kodus;
 - 3) suteikė alternatyvų kanalą pasiūlymams teikti elektroninėmis priemonėmis.
8. Perkančioji organizacija gali nereikalauti iš tiekėjo teikiant dokumentus naudoti elektronines priemones, jeigu kitas negu elektronines priemones (teikiant dokumentus per pašto paslaugos teikėją ar kitą tinkamą vežėją) naudoti būtina dėl:
- 1) elektroninių priemonių saugumo pažeidimo;
 - 2) ypač jautriai informacijai apsaugoti reikalingos tokio aukšto lygio apsaugos, kurios neįmanoma užtikrinti Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos priemonėmis arba specialių informacinių sistemų priemonėmis ir įranga, suteikiant alternatyvią prieigą prie šių priemonių ir įrangos pagal šio straipsnio 7 dalį.
9. Perkančiosios organizacijos ir tiekėjo bendravimas ir keitimasis informacija, kuri naudojama vertinant tiekėjų paraiškas, pasiūlymus ar sprendinius, žodžiu leidžiamas tik tuo atveju, kai jo turinys įforminamas dokumentuose ar garso

įrašuose. Žodžiu negali būti pateikiami pirkimo dokumentai, tiekėjo dokumentai ir išreiškiamas tiekėjo susidomėjimas pirkimu.

10. Neatsižvelgiant į pasirinktą perkančiosios organizacijos ir tiekėjo bendravimo ir keitimosi informacija būdą, turi būti užtikrinama, kad būtų išsaugotas duomenų vientisumas, tiekėjo dokumentų konfidencialumas. Taip pat būtina užtikrinti, kad perkančioji organizacija su tiekėjo dokumentais galėtų susipažinti tik pasibaigus nustatytam jų pateikimo terminui.
11. Centrinei viešųjų pirkimų informacinei sistemai, centrinės perkančiosios organizacijos siūlomoms elektroninėms priemonėms ir kitoms specialių informacinių sistemų priemonėms ir įrangai, skirtai tiekėjo dokumentams perduoti ir priimti, taikomi šio įstatymo 4 priede nustatyti reikalavimai. Naudojant šias priemones ir įrangą, taip pat taikomos šios taisyklės:
 - 1) suinteresuotosioms šalims turi būti prieinama informacija apie elektroninių tiekėjo dokumentų pateikimo specifikacijas, įskaitant šifravimą ir laiko žymėjimą;
 - 2) perkančioji organizacija, įvertinusi galimą riziką, gali reikalauti, kad tiekėjo dokumentai būtų pateikti pasirašyti kvalifikuotu elektroniniu parašu, atitinkančiu 2014 m. liepos 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 910/2014 dėl elektroninės atpažinties ir elektroninių operacijų patikimumo užtikrinimo paslaugų vidaus rinkoje, kuriuo panaikinama Direktyva 1999/93/EB (OL L 273, 2014, p. 73) (toliau – Reglamentas Nr. 910/2014);
 - 3) kvalifikuotas elektroninis parašas priimamas šiomis sąlygomis:
 - a) tiekėjo dokumentams pateikti skirtos elektroninės priemonės sudaro galimybes techniškai tvarkyti reikalaujamą kvalifikuoto elektroninio parašo formatą, nustatytą Reglamente Nr. 910/2014 27 straipsnyje nurodytuose įgyvendinimo aktuose. Jeigu tiekėjo dokumentai pateikiami kitokiu elektroninio parašo formatu, į elektroninio parašo arba elektroninio dokumento laukelį turi būti įtraukta informacija apie esamas patvirtinimo galimybes, kuriais naudodamasi perkančioji organizacija turi galėti internetu neatlygintinai ir asmenims, kuriems pateikiamų dokumentų kalba nėra gimtoji, suprantamu būdu patvirtinti gautą elektroninį parašą kaip kvalifikuotą elektroninį parašą;
 - b) jeigu tiekėjo dokumentai pasirašyti kvalifikuotu elektroniniu parašu, patvirtintu galiojančiu kvalifikuotu elektroninio parašo sertifikatu, kurį išdavė sertifikavimo paslaugų teikėjas, įtrauktas į patikimą sąrašą, sudarytą vadovaujantis Reglamente Nr. 910/2014 22 straipsnyje nurodytais įgyvendinimo aktais, jokie papildomi reikalavimai, kurie trukdytų naudoti tokius parašus, nekeliami.
12. Jeigu mobilizacijos, karo ar nepaprastosios padėties atveju yra Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos ar informacinės sistemos „E. sąskaita“ pažeidimų, dėl kurių negalimas perkančiosios organizacijos ir tiekėjo bendravimas ir keitimasis informacija naudojantis šiomis sistemomis, atliekant pirkimus gali būti

naudojamos kitos šiame straipsnyje Centrinei viešųjų pirkimų informacinei sistemai keliamus reikalavimus atitinkančios elektroninės priemonės, vykdyti pirkimo sutartis sąskaitos faktūros gali būti teikiamos ne elektroninėmis priemonėmis.

13. Informacinė sistema „E. sąskaita“ turi sudaryti galimybes perkančiosioms organizacijoms priimti ir apdoroti elektronines sąskaitas faktūras, atitinkančias Europos elektroninių sąskaitų faktūrų standartą.
14. Institucijos ir kiti subjektai, kompetentingi išduoti atliekant viešųjų pirkimų procedūras reikalaujamus dokumentus, gali sudaryti kvalifikuoto parašo formatą pagal Reglamento Nr. 910/2014 27 straipsnyje nurodytus įgyvendinimo aktus. Tokiu atveju turi būti parengtos tam formatui technškai tvarkyti būtinos priemonės ir informacija. Į tokių dokumentų elektroninį parašą arba elektroninio dokumento laikmeną įtraukiama informacija apie esamą kvalifikuoto elektroninio parašo patvirtinimo galimybes, kuriomis naudojantis gautus elektroninius parašus būtų galima patvirtinti internetu, neatlygintinai ir asmeniškai, kuriems pateikiamų dokumentų kalba nėra gimtoji, suprantamu būdu.

Komentuojamame [VPI 22](#) straipsnyje⁶⁶⁶ yra įtvirtintos perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų komunikacijos taisyklės visų viešųjų pirkimų procedūrų bei viešojo pirkimo sutarties vykdymo metu. Šios taisyklės yra svarbios, kadangi jos tiesiogiai siejamos su skaidrumo ir kitų viešųjų pirkimų principų (*detaliau žiūrėti [VPI 17](#) straipsnio komentarą*) įgyvendinimu. Nurodytų reikalavimų nesilaikymas gali būti pripažintas kaip draudžiami, konkurenciją iškreipiantys perkančiųjų organizacijų ir pavienių tiekėjų susitarimai, elgesys ar situacijos, kurios, be kita ko, gali būti vertinamos ir interesų konflikto situacijomis (*detaliau žiūrėti [VPI 21](#) straipsnio komentarą*).

[VPI 22](#) straipsnyje nustatyta, kad viešojo pirkimo procedūrų metu visiems perkančiosios organizacijos ir tiekėjo veiksmai atlikti turi būti naudojamos elektroninės priemonės (*detaliau dėl elektroninių priemonių sąvokos žiūrėti [VPI 2](#) straipsnio 8 dalies komentarą*), taip siekiant pirkimų procedūrų skaidrumo, efektyvumo, tiekėjų dalyvavimo viešuosiuose pirkimuose padidinimo⁶⁶⁷.

Lietuvoje nuo 2008 metų buvo sukurta CVP IS sistema, kuria užtikrinamas elektroninis visų viešojo pirkimo procedūrų vykdymas⁶⁶⁸. Pagal 2018 metų statistiką net 99,8 procentai visų pirkimų buvo atlikti per CVP IS⁶⁶⁹.

Nepaisant tikslo pirkimus maksimaliai vykdyti elektroniniu būdu, [VPI 22](#) straipsnyje taip pat reguliuojamos situacijos, kai elektroninių priemonių naudojimas yra objektyviai neįmanomas, pavyzdžiui, dėl poreikio pateikti projekto maketą (*detaliau žiūrėti [VPI 22](#) straipsnio 5 dalies, 8 dalies komentarą*), ir tokių situacijų sprendimo būdai, t. y. priemonės,

⁶⁶⁶Komentuojamos [VPI 22](#) straipsnio normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 22 straipsnio normas.

⁶⁶⁷[Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 52-oji konstatuojamoji dalis; https://ec.europa.eu/growth/single-market/public-procurement/digital_en; <http://www.sigmaweb.org/publications/Public-Procurement-Policy-Brief-17-200117.pdf>.

⁶⁶⁸https://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/LT_versija/Administracine_informacija/Ketvirtines_ir_metines_ataskaitos/Metines_veiklos_ataskaitos/2013m/Pazangos_araskaita_EPP2013.pdf.

⁶⁶⁹https://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/VPT_2018_veiklos_ataskaita.pdf.

kuriomis gali bendrauti perkančiosios organizacijos ir tiekėjai, kai nėra elektroninių priemonių (detalesnė žiūrėti [VPI 22 straipsnio 6 dalies komentarą](#)).

Be to, pagal [VPI 25](#) straipsnio 1 dalies normas tam tikriems mažos vertės pirkimams (jeigu neskelbiamas mažos vertės pirkimas atliekamas [VPI 31](#) straipsnio 3 dalies 1, 2 ir 4 punktuose, 71 straipsnio 1 dalies 2 punkte, 3 dalies 2, 3 ir 4 punktuose ar 5 ir 6 dalyse nustatytomis sąlygomis) gali būti netaikomos [VPI 22](#) straipsnio nuostatos (detalesnė žiūrėti [VPI 25 straipsnio 1 dalies komentarą](#)).

1. [VPI 22](#) straipsnio 1 dalyje įtvirtinta bendra taisyklė dėl perkančiosios organizacijos ir tiekėjo bendravimo ir keitimosi informacija – CVP IS priemonės.

Kitaip sakant, šia taisykle nustatoma, kad CVP IS yra pagrindinė bendravimo platforma, kurią privalomai turi naudoti tiek perkančiosios organizacijos, tiek tiekėjai. Tai reiškia pareigą perkančiosioms organizacijoms teikti visus dokumentus, duomenis ir informaciją būtinai CVP IS, o tiekėjams visus pasiūlymų (paraiškų) dokumentus, duomenis, klausimus, pasiūlymų (paraiškų) paaiškinimus, patikslinimus, papildymus, neįskaitant mažos kainos pagrindimus ir kita taip pat teikti CVP IS.

CVP IS yra pagrindinė valstybės sukurta sistema, kuri yra privaloma, o tokiomis sistemomis kaip Mercell⁶⁷⁰, nors ir viešinami pirkimai, tačiau nesuteikiamos visos viešojo pirkimo procedūrų prieigos, pavyzdžiui, pasiūlymo pateikimo galimybės ir pan.

CVP IS naudojimo privalomumas reiškia, kad, pavyzdžiui, perkančioji organizacija negali tik paskambinusiam telefonu tiekėjui pateikti atsakymus į klausimus dėl pirkimo dokumentų, o turi visiems suinteresuotiems ir kitoms dalyviams pateikti tuos pačius atsakymus CVP IS, tiekėjas negali pateikti pasiūlymo (paraiškos) paštu ar el. paštu, kai yra nurodymas teikti pasiūlymus (paraiškas) tik CVP IS priemonėmis (toks tiekėjo pasiūlymas nepriimamas ir išsiunčiamas atgal tiekėjui) ir pan.

Kita vertus, teismų praktikoje, esant tam tikroms išimtinėms aplinkybėms, pripažįstama tiekėjo teisė pasiūlymą pateikti CVP IS priemonėmis. LAT *Nacionalinio stadiono* byloje⁶⁷¹ sprendta situacija, kai dalyvis įkėlė pasiūlymą į netinkamą CVP IS skiltį bei dėl programų nesuderinamumo elektroninio parašo negalėjo pasirašyti savo pasiūlymo, nors toks reikalavimas buvo nustatytas konkurso sąlygose. Dalyvis, susidūręs su techninėmis kliūtimis ir negalėdamas pasirašyti pasiūlymo, ėmėsi aktyvių veiksmų (keliolika kartų pakartotinai prisijungė prie CVP IS; susirado asmenį, turintį tinkamą elektroninį parašą; skambino į VPT konsultuotis; CVP IS susirašinėjimo priemonėmis kreipėsi į konkurso komisiją su prašymu nukelti pasiūlymų pateikimo terminą, nurodydamas, kad sistemoje nepavyksta pateikti pasiūlymo) bei tuo pačiu metu konkurso komisijai pristatė savo preliminarų pasiūlymo popierinę versiją iki konkurso sąlygose nustatyto pasiūlymų pateikimo termino. LAT vertino, kad dalyvis pasiūlymą faktiškai pateikė. Tokią išvadą LAT, be kita ko, padarė dalyviui pateikus pasiūlymo popierinės ir elektroninės versijas. LAT nurodė, kad pasiūlymo negavimo sąvoka daugiau reiškia pasiūlymo nepateikimą faktiškai, o ne teisiškai. LAT, įvertinęs dalyvio elgesį pateikiant ir pasirašant pasiūlymą nutarė, kad dalyviui turi būti leista „užbaigti pasirašyti“ savo į CVP IS įkeltą pasiūlymą.

⁶⁷⁰ <https://www.mercell.com/lt-lt/62554931/viesieji-pirkimai.aspx>.

⁶⁷¹ LAT 2018 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-468-469/2018](#).

Išimty, kai gali būti nesilaikoma pareigos tiekėjams su perkančiąja organizacija bendrauti CVP IS, yra įtvirtintos VPI ir taikomos tik aiškiai VPI apibrėžtais atvejais, t. y. tokie atvejai yra bendros taisyklės išimtis ir turi būti aiškinami siaurai, pavyzdžiui, CVP IS priemonėmis nėra atliekamas pasiūlymų vertinimas, viešojo pirkimo sutarties pasirašymas, pretenzijos gali būti pateikiamos ne tik CVP IS priemonėmis (detaliau žiūrėti VPI 101 straipsnio 1 dalies komentarą), CVP IS priemonės gali būti netaikomos, jeigu Centrinė perkančioji organizacija taiko kitas elektronines priemones (detaliau žiūrėti VPI 22 straipsnio 2 dalies komentarą), taip pat CVP IS priemonių netaikymas reguliuojamas VPI 22 straipsnio 5 ir 8 dalyse (detaliau žiūrėti VPI 22 straipsnio 5 ir 8 dalies komentarą).

VPI 22 straipsnio 1 dalyje nurodyti konkretūs dokumentai, kurie teikiami CVP IS. Joje pateikiamas pavyzdinis (nebaigtinis) sąrašas tokių dokumentų:

- skelbimai apie pirkimą, kvietimai pateikti pasiūlymą ir kitų pirkimo dokumentai (detaliau žiūrėti VPI 30–32 straipsnio komentarus);
- tiekėjų paraiškos, pasiūlymai, sprendiniai, projekto konkursų planai ir projektai (detaliau žiūrėti VPI 40 straipsnio komentarą).

CVP IS priemonėmis taip pat teikiami kiti dokumentai, pavyzdžiui, informacija apie tai, kad pateiktas ieškinys dėl perkančiosios organizacijos sprendimų neteisėtumo (detaliau žiūrėti VPI 104 straipsnio 1 dalies komentarą) ir pan.

2. VPI 22 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta taisyklė, kad centrinės viešųjų pirkimų veiklos pagrindu vykdomos viešojo pirkimo procedūros gali būti atliekamos per CVP IS ar kitą Centrinės perkančiosios organizacijos siūlomą platformą.

Centrinė viešųjų pirkimų veikla yra apibrėžta VPI 2 straipsnio 2 dalyje, 82 straipsnyje (detaliau žiūrėti VPI 2 straipsnio 2 dalies, 82 straipsnio komentarą) ir apima Centrinės perkančiosios organizacijos sudarytas preliminarines sutartis (detaliau žiūrėti VPI 2 straipsnio 27 dalies, 78 straipsnio komentarą) ar sukurtas dinamines pirkimo sistemas (detaliau žiūrėti VPI 79 straipsnio komentarą). Centrinė perkančioji organizacija savo pirkimo procedūroms naudoja išimtinai tik CVP IS ar kitas elektronines priemones, kaip nustatyta VPI 82 straipsnio 4 dalyje, todėl visi rezultatai, įskaitant preliminarines sutartis ir dinamines pirkimo sistemas, perkančiosioms organizacijoms prieinami elektroniniu būdu.

Perkančiosios organizacijos gali naudotis Centrinės perkančiosios organizacijos sudarytomis preliminariosiomis sutartimis ir dinaminėmis pirkimo sistemomis, kad sudarytų pagrindines sutartis, kaip nustatyta VPI 82 straipsnio 1 ir 2 dalyje. Kadangi preliminariosios sutartys ir dinaminės pirkimo sistemos yra elektroninės, tai perkančiosios organizacijos turi teisę, bet ne pareigą, elektroniniu būdu vykdyti ir pagrindinės sutarties sudarymo procedūras (atnaujinti valdymąsi ar įsigijimą iš dinaminės pirkimo sistemos⁶²). Kita vertus, Lietuvoje veikianti CPO LT visus procedūras dėl pagrindinių sutarčių sudarymo perkančiosioms organizacijoms siūlo tik elektroninėmis priemonėmis (sukurta CPO LT platforma⁶³), todėl

⁶² VPI 79 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad taikydama dinaminę pirkimo sistemą ir jos pagrindu sudarydama pirkimo sutartis, perkančioji organizacija naudojasi tik elektroninėmis priemonėmis.

⁶³ <https://katalogas.cpo.lt/>; <https://2007.cpo.lt/>.

tokiu atveju perkančiosios organizacijos neturi teisės pasirinkti vykdyti pagrindinės sutarties sudarymo procedūrų ne elektroninėmis priemonėmis.

3. VPI 22 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas perkančiosios organizacijos ir tiekėjo bendravimas pasirašius ir vykdant preliminarįsias sutartis ir viešojo pirkimo sutartis (pagrindines sutartis).

VPI 22 straipsnio 3 dalies nuostatose įtvirtintos bendravimo taisyklės pasibaigus viešajam pirkimui VPI 29 straipsnio 2 dalies 1 punkto pagrindu, t. y. kai sudaroma pirkimo sutartis ir pateikiamas sutarties įvykdymo užtikrinimas, jeigu jo buvo reikalaujama, sudaroma preliminarioji sutartis, sukuriamą dinaminę pirkimų sistema arba nustatomas projekto konkurso laimėtojas (*detalesnį žiūrėti VPI 29 straipsnio 2 dalies 1 punkto komentarą*).

Teismų praktikoje pažymėta, kad VPI reguliavimo reikšmė nesumenksta ir viešajam pirkimui pasibaigus, t. y., nors pagal VPI, sudarius viešojo pirkimo sutartį, pirkimas pasibaigia, tačiau perkančiosios organizacijos ir tiekėjo viešojo pirkimo teisiniai santykiai – ne⁶⁷⁴. Dėl šios priežasties VPI reguliuojami tam tikri aspektai ir pasibaigus viešojo pirkimo procedūroms bei sudarant ar jau sudarius viešojo pirkimo sutartį, pavyzdžiui, dėl pirkimo sutarties keitimo (*detalesnį žiūrėti VPI 89 straipsnio 10 komentarą*) ar reikalavimo dėl šalių bendravimo, kuris įtvirtintas komentuojamoje normoje.

VPI 22 straipsnio 3 dalyje išskirtos dvi situacijos, kurios reguliuojamos skirtingai:

- pasirašant pirkimo sutartis, perkančiosios organizacijos gali pasirinkti komunikacijos priemones, kurios neprivalo būti CVP IS. Tai gali būti tiek elektroninės priemonės, pavyzdžiui, elektroninis paštas, tiek neelektroninės priemonės, pavyzdžiui, paštas ar siuntų vežėjas ir kt. Tai taip pat taikoma sutarties keitimui, pavyzdžiui, šalys gali bendrame susitikime pasirašyti rašytinį sutarties pakeitimą, sutarties nutraukimą, pavyzdžiui, viena šalis gali pranešimą apie nutraukimą pateikti pirkimo sutartyje nurodytomis priemonėmis, pavyzdžiui, faksu, registruotu laišku ir pan. VPI 22 straipsnio 3 dalyje nustatytas leidimas nenaudoti CVP IS yra įtvirtintas, kadangi CVP IS kol kas nėra sukurto funkcionalumo, kuris leistų viešojo pirkimo sutarties šalims naudoti tik CVP IS priemones.

- VPI 22 straipsnio 3 dalyje taip pat nustatyta, kad sąskaitos faktūros turi būti pateikiamos ir apdorojamos (peržiūrimos, patikrinami rekvizitai, apmokamos) tik elektroninėmis priemonėmis, t. y. nėra leidžiama ne elektroninėmis priemonėmis pateikti sąskaitas faktūras.

Elektroninė sąskaita faktūra – sąskaita faktūra, išrašyta, perduota ir gauta tokiu elektroniniu formatu, kuris sudaro galimybę ją apdoroti automatinio ir elektroninio būdu.

Elektroninės sąskaitos faktūros perkančiosioms organizacijoms gali būti pateikiamos dviem būdais:

- tiekėjo pasirinktomis elektroninėmis priemonėmis, kai sąskaitos, sąskaitos faktūros atitinka nustatytus reikalavimus – Europos elektroninių sąskaitų faktūrų standartą, kuris nuoroda paskelbta EK 2017 m. spalio 16 d. įgyvendinimo sprendime (ES) [2017/1870](#) dėl nuorodos į Europos elektroninių sąskaitų faktūrų standartą ir sintaksių sąrašo paskelbimo pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2014/55/ES. Kai tiekėjo sąskaitos faktūros atitinka

⁶⁷⁴ LAT 2011 m. liepos 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-320/2011](#).

nurodytą standartą, perkančiosios organizacijos gali laisvai perkelti šiuos dokumentus į sistemą „e.sąskaita“⁶⁷⁵ bei tinkamai juos apdoroti;

- pirmiau nurodyto standarto neatitinkančios elektroninės sąskaitos faktūros gali būti teikiamos tik naudojantis informacinės sistemos „e.sąskaita“ priemonėmis.

Perkančiosios organizacijos, nepriklausomai nuo to, kuriuo iš pirmiau nurodytų būdų gavo elektroninę sąskaitą faktūrą, privalo ją apdoroti per „e.sąskaita“ sistemą⁶⁷⁶. VPI 22 straipsnio 3 dalyje nustatyta išimtis dėl išimtinai tik elektroninių sąskaitų faktūrų pateikimo ir apdorojimo netaikoma, kai:

- yra VPI 22 straipsnio 12 dalyje nustatytos sąlygos (*detales žiūrėti VPI 22 straipsnio 12 dalies komentarą*);
- viešojo pirkimo sutartis sudaroma žodžiu (*detales žiūrėti VPI 86 straipsnio 7 dalies komentarą*).

4. VPI 22 straipsnio 4 dalyje įtvirtinti reikalavimai visoms naudojamoms elektroninėms priemonėms, t. y. tiek CVP IS, tiek Centrinės perkančiosios organizacijos naudojamoms elektroninėms priemonėms, tiek VPI 22 straipsnio 7 dalyje įtvirtintoms elektroninėms priemonėms, tiek informacinės sistemos „e.sąskaita“ priemonėms. Komentuojama VPI 22 straipsnio 4 dalis skirta reglamentuoti techninių charakteristikų, kurios užtikrina bendravimą ir keitimąsi informacija, reikalavimus. Sąvoka *techninės charakteristikos* apima techninius, programinius reikalavimus informacinėms sistemoms, kuriuos turi įdiegti, suformuoti technikos specialistai.

ES mastu reguliuojama, kad perkančiosios organizacijos turėtų naudoti elektronines ryšio priemones, kurios būtų nediskriminacinės, plačiai prieinamos ir sąveikios su visuotinai naudojamais IRT produktais ir joms neturi būti ribojama ekonominės veiklos vykdytojų galimybė dalyvauti pirkimo procedūroje. Naudojant tokias ryšio priemones, taip pat turėtų būti atsižvelgiama į neįgaliųjų galimybes jomis naudotis⁶⁷⁷.

Faksas, telefonas, paštas, bendravimas žodžiu paprastai yra visiems prieinamos priemonės, kurios pakankamai paprastos ir patikimos, tačiau nurodyti reikalavimai keliami būtent elektroninėms bendravimo ir keitimosi informacija priemonėms.

VPI 22 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta, kad elektroninės priemonės turi atitikti visus šiuos kriterijus kartu:

- turi nediskriminuoti tiekėjų ir neriboti tiekėjų galimybių dalyvauti pirkimo procedūrose. Nediskriminavimo principas turi būti suprantamas kaip apibrėžta VPI 17 straipsnyje (*detales žiūrėti VPI 17 straipsnio komentarą*), įskaitant draudimą taikyti tokias elektronines priemones, kuriomis negalėtų pasinaudoti užsienio tiekėjai, pavyzdžiui, elektroninės priemonės priima tik Lietuvoje išduotus kvalifikuotus elektroninius parašus ar pan. Jeigu elektroninėmis priemonėmis neįgyvendinami nediskriminavimo ir kiti viešųjų pirkimų principai, perkančiosioms organizacijoms tenka pareiga užtikrinti, kad būtų

⁶⁷⁵ <https://www.esaskaita.eu/web/esaskaita>

⁶⁷⁶ „e.sąskaita“ viešojo naudotojo instrukcijos 10 skyriuje numatyta galimybė pačioms perkančiosioms organizacijoms suformuoti sąskaitą faktūrą, jeigu tiekėjas negali pateikti jos e.sąskaita sistemoje.

⁶⁷⁷ Direktyvos 2014/24/ES preambulės 53-oji konstatuojamoji dalis.

prieinamos alternatyvios priemonės, kurios garantuotų, kad visi suinteresuoti rinkos dalyviai turėtų galimybes susipažinti su pirkimo dokumentais, pateikti pasiūlymus (paraiškas). Pavyzdžiui, siekiant komentuojamų tikslų, neturi būti reikalaujama pasiūlymų pasirašyti kvalifikuotu elektroniniu parašu, turi būti priimami ir įprastai pasirašyti dokumentai, ypač tai aktualu, kai tikėtina, jog viešajame pirkime dalyvaus užsienio tiekėjai, leidžiama pasiūlymus (paraiškas) pateikti elektroniniu paštu, per siuntų vežėją ar pan.

- elektroninės priemonės turi būti visiems prieinamos. Laikytina, kad elektroninės priemonės, kurios prieinamos naudojant įprastą kompiuterį, įprastas programines įrangas (Windows, Linux, iOS), programas (Java, adobe), kurios įdiegiamos kompiuteryje, arba yra pasiekiamos internetu, kai priemonių naudojimas nėra apmokestintas, yra prieinamos⁶⁷⁸.

- elektroninės priemonės turi būti suderintos su visuotinai naudojamomis informacinių ir ryšių technologijų priemonėmis. Pavyzdžiui, prisijungti prie CVP IS per visas interneto prieigas (Internet Explorer, Google Chrome, Firefox) per visus interneto tiekėjus (Cgates, Telia, Mezon), įskaitant mobilius prietaisus (Telia, Tele2, Bity), suderinti elektroninio parašo funkcionalumus CVP IS sistemoje su paties elektroninio parašo funkcionalumais ir pan. Jeigu nėra užtikrinami šie suderinamumai, gali kilti daugiausia tokių situacijų, kaip minėtoje Nacionalinio stadiono byloje⁶⁷⁹. Perkančiosios organizacijos turi užtikrinti, kad tokiais atvejais būtų leista pateikti kitu būdu pasirašytą (ne elektroniniu parašu, o paprastu parašu) ar kitu būdu pateiktą (elektroniniu paštu ar per kurjerį, o ne per CVP IS) pasiūlymą (*detalesnė aplinkybių bei LAT sprendimo žiūrėti VPI 22 straipsnio 1 dalies komentarą*).

5. [VPI 22](#) straipsnio 5 dalyje įtvirtintos išimtys, kai perkančiosios organizacijos gali nereikalausti pateikti dokumentų CVP IS:

- dėl specialaus pirkimo pobūdžio reikėtų elektroninių priemonių, įrangos ar rinkmenų formatų, kurie nėra visuotinai prieinami ar palaikomi visuotinai prieinamomis programomis.

- tiekėjo dokumentams parengti reikėtų naudoti rinkmenų formatus, kuriuos galima perskaityti tik naudojant patentuotas programas ar programas, kurios nėra atviros ar visuotinai prieinamos ir kurių perkančioji organizacija negali sudaryti sąlygų atsisiųsti ar jomis naudotis nuotoliniu būdu. Pavyzdžiui, reikalavimas pateikti projektavimo dokumentus tokiu, formatu, kad galėtų nuskaityti programa Autocad, reikalavimas pateikti LED lempų apšvietimo skaičiavimus formatu (.ldt), kad galėtų nuskaityti DIALux, DIALux evo programos.

- elektroninių priemonių naudojimas pareikalautų specialios biuro įrangos, kuri nėra visuotinai prieinama perkančiosioms organizacijoms.

Šie reikalavimai yra tiesiogiai susiję su [VPI 22](#) straipsnio 4 dalyje įtvirtintais kriterijais, kuriuos turi atitikti elektroninės priemonės. Taigi, kai neįmanoma užtikrinti visuotinio prieinamumo, perkančiosios organizacijos turi pirkimą vykdyti kitomis priemonėmis, kurios tokiu visuotiniu prieinamumą užtikrina (*detalesnė žiūrėti VPI 22 straipsnio 6 dalies komentarą*).

⁶⁷⁸ [Stenicke, Michael, Vesterdorf](#), Peter L. [Brussels Commentary on EU Public Procurement Law](#). Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 353 psl.

⁶⁷⁹ LAT 2018 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-468-469/2018](#).

ES mastu taip pat laikomasi nuostatos, kad pareiga visuose viešųjų pirkimų procedūros etapuose naudoti elektronines ryšio priemones nebūtų tikslinga, kai elektroninėms priemonėms naudoti reikėtų specialių priemonių ar rinkmenų formatų, kurie nėra plačiai prieinami, ir kai atitinkami ryšiai galėtų būti palaikomi tik naudojant specializuotą biuro įrangą. Dėl to tam tikrais atvejais, kurie turėtų būti išsamiai apibūdinti, perkančiosios organizacijos neturėtų būti įpareigos reikalauti, kad teikiant pasiūlymus būtų naudojamos elektroninės ryšio priemonės. Tokiais atvejais turėtų būti laikomos ir situacijos, kai būtina naudoti specializuotą biuro įrangą, kuri nėra plačiai prieinama perkančiosioms organizacijoms, pavyzdžiui, plačiaformčius spausdintuvus⁶⁸⁰.

- pirkimo dokumentuose reikalaujama pateikti modelius ar maketus, kurių neįmanoma perduoti elektroninėmis priemonėmis. Paprastai projekto konkursuose perkančiosios organizacijos prašo pateikti planšetis ir maketą, t. y. 3D pastato sumažintą versiją. Tokių pasiūlymo sudėtinųjų dalių objektyviai negalima pateikti elektroninėmis priemonėmis, tiekėjai turi pateikti fizinį šių pasiūlymo dalių variantą perkančiajai organizacijai.

ES mastu taip pat laikomasi nuostatos⁶⁸¹, kad kai kurių pirkimo procedūrų atveju pirkimo dokumentuose galėtų būti reikalaujama pateikti fizinį arba tam tikro mastelio modelį, kurio pateikti perkančiosioms organizacijoms elektroninėmis priemonėmis neįmanoma. Tokiais atvejais modelis turėtų būti perkančiosioms organizacijoms siunčiamas paštu ar per kitą tinkamą vežėją.

Nepaisant to, perkančiosios organizacijos gali naudoti elektroninių ir neelektroninių priemonių kombinaciją, t. y. dalį pasiūlymo dokumentų reikalauti pateikti elektroninėmis priemonėmis, pavyzdžiui, kvalifikacijos duomenis, įgaliojimą, jungtinės veiklos sutartį, pasiūlymo galiojimo užtikrinimą, užpildytą pasiūlymo formą, kadangi šie dokumentai yra lengvai konvertuojami į elektroninius dokumentus (skenuojami, fotografuojami ir pan.), o tą dalį, kurios objektyviai neįmanoma pateikti elektroninėmis priemonėmis, reikalauti pateikti kitomis priimtinais priemonėmis, pavyzdžiui, per siuntų vežėją ar asmeniškai pristatyti dėžę ar kitokį paketą perkančiosios organizacijos nurodytu adresu (*detaliau dėl reikalavimų pasiūlymų (paraiškų) rengimui ne elektroninėmis priemonėmis žiūrėti [VPI](#) 40 straipsnio 7 dalies komentarą*).

6. [VPI](#) 22 straipsnio 6 dalyje įtvirtintos tiekėjų pasiūlymų pateikimo priemonės, kai yra [VPI](#) 22 straipsnio 5 dalyje aplinkybės, dėl kurių elektroninėmis priemonėmis viso pasiūlymo pateikti neįmanoma:

- per pašto paslaugos teikėją. [Lietuvos Respublikos pašto įstatymo](#) 3 straipsnio 10 dalyje nustatyta, kad pašto paslaugos teikėjas – pašto paslaugą teikiantis Lietuvos Respublikos ar kitos valstybės narės pilietis, kitas fizinis asmuo arba Lietuvos Respublikoje ar kitoje valstybėje narėje įsteigtas juridinis asmuo ar kita organizacija, taip pat jų padalinys. Taigi, pašto paslaugos teikėjas turi būti suprantamas plačiai, tai reiškia, kad ši sąvoka apima ne tik Lietuvos paštą, bet ir kitus subjektus, teikiančius siuntinių pristatymo paslaugas, pavyzdžiui DHL, DPD ir kiti. Pašto paslauga suprantama kaip pašto siuntų surinkimas, rūšiavimas,

⁶⁸⁰ [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 53-oji konstatuojamoji dalis.

⁶⁸¹ [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 53-oji konstatuojamoji dalis.

vežimas ir pristatymas ([Pašto įstatymo](#) 3 straipsnio 9 dalis). Pristatymas suprantamas kaip visuma veiksmų, atliekamų nuo pašto siuntų rūšiavimo iki jų pateikimo gavėjams per pašto tinklą, įskaitant įteikimą asmeniškai pasirašytinai gavėjams ([Pašto įstatymo](#) 3 straipsnio 16 dalis). Tinkamiausias būdas pateikti pasiūlymą (paraišką) – registruotoji pašto siunta, kadangi siuntėjo prašymu pateikiami įrodymai, kad pašto siunta buvo pateikta asmeniškai pasirašytinai gavėjui, t. y. tiekėjas gali tiksliai sužinoti, kada buvo pateiktas pasiūlymas perkančiajai organizacijai ([Pašto įstatymo](#) 3 straipsnio 17 dalis).

- per kitą tinkamą vežėją. Tinkamo vežėjo samprata nėra pateikiama [VPI 22](#) straipsnio 6 dalyje, tačiau, atsižvelgiant į tai, kad turi būti pasiūlymas (paraiška) pristatyti į perkančiosios organizacijos patalpas, tinkamas vežėjas turi būti toks, kuris atliktų nurodytus veiksmus. Tai gali būti, pavyzdžiui, taksi vairuotojai, kurie sutinka įteikti pasiūlymą (paraišką) perkančiajai organizacijai, tiekėjo advokatai, kurie pateikia pasiūlymus (paraiškas) perkančiajai organizacijai. Nors detalai tai nėra įvardinta, jeigu tiekėjas asmeniškai pristato pasiūlymą ar jo dalį, tai laikoma pateikta per tinkamą vežėją, t. y. pats tiekėjas ar įmonės darbuotojas laikomas tinkamu vežėju.

- derinant pašto paslaugos teikėjo ar kito tinkamo vežėjo paslaugas ir CVP IS priemones (detaliau žiūrėti [VPI 22](#) straipsnio 5 dalies komentarą).

7. [VPI 22](#) straipsnio 7 dalyje įtvirtintos taisyklės, kuriomis reguliuojama, kaip taikoma [VPI 22](#) straipsnio 5 dalies išimtis, kai viešųjų pirkimų procedūrų šalys turi galimybę naudotis kitomis nei CVP IS elektroninėmis priemonėmis. Komentuojamos perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų tarpusavio bendravimo taisyklės taikomos, kai yra visos šios sąlygos kartu:

- dėl pirkimo pobūdžio reikia naudoti specialių informacinių sistemų priemones ir įrangą, kurios nėra visuotinai naudojamos, t. y. neatitinka [VPI 22](#) straipsnio 4 dalies reikalavimų. Įstatymų leidėjas kaip pavyzdį nurodo viešojo darbų pirkimo ar projekto konkurso atveju naudojamas statinio informacinio modeliavimo priemonės (BIM), tačiau tai gali būti taikoma ir kitiems pirkimams ar kitoms priemonėms.

- perkančioji organizacija turi pasiūlyti alternatyvią prieigą prie šių priemonių ir įrangos.

[VPI 22](#) straipsnio 7 dalyje detalizuota, kada laikoma, kad perkančioji organizacija pasiūlė alternatyvią prieigą. Nurodytos priemonės yra taikomos pasirinktinai:

- suteikė neatlygintą, neribotą ir visapusę tiesioginę prieigą elektroninėmis priemonėmis prie šių priemonių ir įrangos nuo skelbimo apie pirkimą paskelbimo arba kvietimo patvirtinti pasidomėjimą išsiuntimo dienos ir tame skelbime ar kvietime nurodė interneto adresą, kuriuo tos priemonės ir įranga yra prieinami;

- užtikrino, kad dalyviai, kurie dėl nuo jų pačių nepriklausančių priežasčių neturi prieigos prie reikiamų priemonių ir įrangos ar negali laiku tokios prieigos gauti, galėtų dalyvauti pirkimo procedūroje naudodami suteiktus laikinus neatlygintinus prisijungimo kodus;

- suteikė alternatyvų kanalą pasiūlymams teikti elektroninėmis priemonėmis.

Apibendrinant, komentuojama [VPI](#) norma reikalaujama, kad tuo atveju, kai ir jeigu naudojamos kitomis nei CVP IS elektroninėmis priemonėmis, bet kuris tiekėjas turėtų galimybę „pasiekti“ konkretų viešąjį pirkimą ir informaciją apie jį ne prastesnėmis nei įprastinėmis sąlygomis ir taip (vienodai), kaip ir visi kiti tiekėjai, dalyvaujantys tokioje pirkime.

8. [VPI](#) 22 straipsnio 8 dalyje įtvirtintos išimtys, kai perkančioji organizacija turi teisę nereikalauti, kad tiekėjai pasiūlymų dokumentus pateiktų elektroninėmis priemonėmis, jeigu kitas negu elektronines priemones (teikiant dokumentus per pašto paslaugos teikėją ar kitą tinkamą vežėją) naudoti būtina dėl elektroninių priemonių specifikos (saugumo pažeidimų) arba dėl informacijos specifikos (ypač jautri informacija, kurią būti apsaugoti).

ES mastu taip pat laikomasi nuostatos, kad gali pasitaikyti išimčių atveju, kada perkančiosioms organizacijoms turėtų būti leidžiama nesinaudoti elektroninėmis ryšio priemonėmis, kai nesinaudojimas tokiomis ryšio priemonėmis būtinas norint užtikrinti ypač slaptos informacijos apsaugą. Turėtų būti paaiškinta, kad kai reikiamą apsaugos lygį galima užtikrinti plačiai nenaudojamomis elektroninėmis priemonėmis, jas vertėtų naudoti. Tokio atvejo pavyzdys galėtų būti, kai perkančiosios organizacijos reikalauja naudoti tam tikslui skirtas saugias ryšio priemones, prie kurių jos suteikia prieigą⁶⁶².

[VPI](#) 22 straipsnio 8 dalies įgyvendinimui taikoma [VPI](#) 22 straipsnio 6 dalyje nustatytos priemonės tiek, kiek jos užtikrina informacijos slaptumą bei kitus reikalavimus pagal [VPI](#) 22 straipsnio 10 dalį.

[VPI](#) 22 straipsnio 8 dalyje įtvirtintos dvi atskiros išimtys, kai naudojamos ne elektroninės priemonės pateikti pasiūlymo dokumentus:

- dėl elektroninių priemonių saugumo pažeidimo prevencijos. Elektroninės priemonės turi užtikrinti [VPI](#) 22 straipsnio 10 dalyje įtvirtintus reikalavimus dėl informacijos saugumo, konfidencialumo ir vientisumo užtikrinimo (*detalesnė žiūrėti [VPI](#) 22 straipsnio 10 dalies komentarą*), todėl tais atvejais, kai šių reikalavimų negali užtikrinti perkančiosios organizacijos pasirinktos elektroninės priemonės, jos objektyviai negali būti naudojamos.

- ypač jautriai informacijai apsaugoti reikalingos tokio aukšto lygio apsaugos, kurios neįmanoma užtikrinti CVP IS priemonėmis arba specialių informacinių sistemų priemonėmis ir įranga, suteikiant alternatyvią prieigą prie šių priemonių ir įrangos pagal [VPI](#) 22 straipsnio 7 dalį (*detalesnė žiūrėti [VPI](#) 22 straipsnio 7 dalies komentarą*). Ypač jautri informacija suprantama kaip įslaptinta informacija pagal [VTPI](#) 2 straipsnio 3 dalį, t. y. bet kokios formos duomenys, neatsižvelgiant į jų fiksavimo ar perdavimo būdą, sudarantys valstybės ar tarnybos paslaptį. [VTPI](#) 2 straipsnio 26 dalyje įtvirtinta, kad valstybės paslaptis – įslaptinta informacija, kurios praradimas arba neteisėtas atskleidimas gali sukelti grėsmę Lietuvos Respublikos suverenitetui, teritorijos vientisumui, gynybinei galiai, padaryti žalos valstybės interesams, sukelti pavojų žmogaus gyvybei ar sveikatai arba sudaryti prielaidas kilti pavojui žmogaus gyvybei.

⁶⁶² [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 54-oji konstatuojamoji dalis.

9. [VPI 22](#) straipsnio 9 dalyje įtvirtinta, kad, vertinant tiekėjų paraiškas, pasiūlymus ar sprendinius, bendravimas turi vykti raštu ir tik išimtiniais atvejais leidžiamas bendravimas žodžiu, jeigu jis atitinka šioje išimtyje nurodytas sąlygas.

[Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 58-ojoje konstatuojamojoje dalyje nustatyta, kad nors pagrindiniai pirkimo procedūros dokumentai, kaip antai pirkimo dokumentai, prašymai dalyvauti konkurse, susidomėjimo patvirtinimas ir pasiūlymai, turėtų visada būti teikiami raštu, kitais atvejais ir toliau turėtų būti galima su ekonominės veiklos vykdytojais bendrauti žodžiu, jeigu bendravimo žodžiu turinys pakankamai užfiksuojamas dokumentuose. To reikia siekiant užtikrinti tinkamą skaidrumo lygį, kurį nustačius galima patikrinti, ar laikomasi lygiateisiškumo principo. Visų pirma labai svarbu, kad toks bendravimas žodžiu su konkurso dalyviais, kuris galėtų daryti poveikį pasiūlymų turiniui ir vertinimui, būtų pakankamai ir tinkamomis priemonėmis užfiksuojamas dokumentuose, pavyzdžiui, naudojant rašytinius protokolus ar garso įrašus arba parengiant pagrindinių bendravimo elementų santraukas.

Kaip įtvirtinta [VPI 22](#) straipsnio 1 dalyje, visos pirkimo procedūros turi būti vykdomos CVP IS priemonėmis, įskaitant tiekėjų paraiškų, pasiūlymų ar sprendinių vertinimą. [VPI 22](#) straipsnio 9 dalyje įtvirtinta išimtis iš šios bendros taisyklės.

Išimtis taikoma siaurai, t. y.:

- išimties jokių būdu negalima taikyti kvietimui pateikti pasiūlymus, pasiūlymų (paraiškų) pateikimui (draudimas gali būti netaikomas mažos vertės pirkimų atveju; *detaliau žiūrėti [VPI 25](#) straipsnio 1 dalies komentarą*).

- išimtis taikoma tik dėl tiekėjų paraiškų, pasiūlymų ar sprendinių vertinimo ir tik jeigu bendravimas žodžiu atitinka šią sąlygą

- o bendravimas žodžiu yra tinkamai užfiksuojamas. Fiksavimas galimas, kai po bendravimo žodžiu yra parengiami rašytiniai dokumentai (pavyzdžiui, ataskaita, susitikimų protokolai ir pan.) arba pokalbio metu daromas garso įrašas (apie garso įrašo darymą tiekėjas turi būti įspėtas). Kuo sudėtingesnis klausimas yra sprendžiamas žodžiu, tuo detaliau turi būti užfiksuoti bendravimo žodžiu rezultatai.

Kitaip sakant, bendravimas žodžiu leidžiamas neesminiams viešųjų pirkimų procedūros, kai yra vertinami tiekėjų pasiūlymai, elementams, *pavyzdžiui*, galima žodžiu paklausti tiekėjo, kurioje jo pasiūlymo dalyje yra įtvirtintas konkretus prekės rodiklis.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija paskelbė supaprastintą atvirą konkursą. Vienas iš kvalifikacijos reikalavimų yra bendrosios metinės visos veiklos pajamos, tiekėjai turi pateikti 2017 m., 2018 m. ir 2019 m. pelno (nuostolių) ataskaitas. Tiekėjas pateikė pasiūlymą konkursui. Perkančioji organizacija informavo tiekėją, kad jis pateikė neišsamius duomenis, patvirtinančius atitiktį kvalifikacijos reikalavimams, tarp jų ir pristatytam reikalavimui, ir paprašė pateikti prie pasiūlymo nepridėtas 2017 ir 2018 m. pelno (nuostolių) ataskaitas. Iki nustatyto termino tiekėjas nepateikė reikiamų duomenų. Perkančioji organizacija informavo tiekėją, kad 2018 m. duomenys apie įmonės bendrąsias visos veiklos pajamas yra 2019 m. pelno (nuostolių) ataskaitoje.

LAT analogiškoje byloje⁶⁸³ nurodė, kad žodinis paaiškinimas, kuriame dokumente yra pateikti grynojo pelno duomenys, yra tinkamas kvalifikacijos patikslinimas.

Dėl to perkančioji organizacija turi užfiksuoti tokį žodinį paaiškinimą ir priimti jį kaip pakankamą bei vertinti pateiktus duomenis (patvirtinti, kad atitinka nurodytą kvalifikacijos reikalavimą).

- bendravimas tarp tiekėjo ir perkančiosios organizacijos žodžiu dėl kitų pirkimo procedūrų elementų nėra tiesiogiai reguliuojamas, yra lankstesnis: galima bendrauti ir žodžiu, nors tai nerekomenduojama. Bendraujant žodžiu turi būti užtikrintas viešųjų pirkimų principų laikymasis (*detaliau žiūrėti [VPI 17 straipsnio komentarą](#)*).

Paprastai pačiuose pirkimo dokumentuose yra nurodoma, kad yra paskirtas konkretus kontaktinis asmuo. Tiekėjai objektyviai gali kreiptis į perkančiųjų organizacijų nurodytus asmenis tam, kad gautų reikalingą informaciją, pavyzdžiui, ar tinkamas konkretaus subjekto (konkreto banko, draudimo įmonės) pasiūlymo galiojimo užtikrinimas, ar priimtini mobilūs parašai kaip elektroniniai parašai, kada planuojama pateikti atsakymus dėl pasiūlymų eilės ir pan.

10. [VPI 22](#) straipsnio 10 dalyje įtvirtinti reikalavimai visiems bendravimo būdams:

- būtina užtikrinti, kad būtų išsaugotas duomenų vientisumas. Duomenų vientisumas reiškia, kad perduodant pasiūlymo duomenis negali būti pakeičiami šie duomenys, pavyzdžiui, jeigu teikiami duomenys CVP IS ir vienas pasiūlymo lapas nėra nuskenuotas, laikoma, kad duomenų vientisumas yra pažeistas.

- būtina užtikrinti, kad būtų išsaugotas tiekėjo dokumentų konfidencialumas. Konfidencialumas turi būti užtikrinamas iki pasiūlymų pateikimo termino, t. y. svarbu užtikrinti, kad kiti tiekėjai nežinotų, jog konkretus tiekėjas pateikė pasiūlymą, kada tiksliai jį pateikė, kokie dokumentai sudaro pasiūlymą, tam, jog būtų užtikrinta sąžininga konkurencija tarp tiekėjų (*detaliau dėl konkurencijos užtikrinimo žiūrėti [VPI 17 straipsnio komentarą](#)*). Perkančioji organizacija duomenų konfidencialumą turi užtikrinti visuose etapuose, įskaitant jos vidaus darbą, kad su pasiūlymais nesusipažintų asmenys, nepasirašę konfidencialumo pasižadėjimo. Be to, jeigu tiekėjo pasiūlymo dokumentai perduodami vertinti išoriniam specialistui ar ekspertui, perkančioji organizacija taip pat turi imtis veiksmų tam, kad pasiūlymo duomenys nebūtų atskleisti kitiems asmenims (turi įpareigoti ir išorinį specialistą ar ekspertą jų neatskleisti).

- būtina užtikrinti, kad perkančioji organizacija su tiekėjo dokumentais galėtų susipažinti tik pasibaigus nustatytam jų pateikimo terminui. [VPI 44](#) straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad perkančioji organizacija su pateiktais pasiūlymais (paraiškomis) gali susipažinti tik pasibaigus pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminui, todėl CVP IS ir kitos bendravimo priemonės turi užtikrinti, kad perkančiosios organizacijos negalėtų anksčiau atverti pasiūlymų.

Priemonės, kuriomis užtikrinama, kad PO su pasiūlymu negalėtų susipažinti anksčiau, gali būti tiek teisinės, pavyzdžiui, teikiami pasiūlymai paštu, o ant voko užrašoma neatplėšti iki pasiūlymų pateikimo termino pabaigos, tiek faktinės (fizinės, technologinės), pavyzdžiui,

⁶⁸³ LAT 2013 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-43/2013](#).

CVP IS sistemoje pažymimas pasiūlymų pateikimo terminas ir anksčiau CVP IS neleidžiama atverti pasiūlymų bei pasiūlymų šifravimas.

Kainų pasiūlymų šifravimas – tai dokumente esančios informacijos užrakinimas, naudojant tiekėjo sugalvotą slaptažodį. Tiekėjas teikdamas pasiūlymą, kuriame yra kaina, gali užšifruoti jį naudodamas 7-ZIP programinę įrangą. Tiekėjas iki pasiūlymo pateikimo termino pabaigos perkančiajai organizacijai pateikia šifravimo slaptažodį ir tik tada perkančioji organizacija gali susipažinti su tiekėjo pasiūlymu. Detali tvarka, kaip šifruoti pasiūlymus pateikiama VPT nustatytais taisyklėmis⁶⁸⁴.

11. VPI 22 straipsnio 11 dalyje įtvirtinti reikalavimai CVP IS, centrinės perkančiosios organizacijos siūlomoms elektroninėms priemonėms (*detaliau dėl priemonių žiūrėti VPI 22 straipsnio 2 dalies komentara*) ir kitoms specialios informacinių sistemų priemonėms ir įrangai, skirtai tiekėjo dokumentams perduoti ir priimti.

VPI 22 straipsnio 11 dalis skirta tik:

- elektroninių priemonių reikalavimams užtikrinti, todėl nekeliami reikalavimai kitoms – neelektroninėms priemonėms.
- tiekėjų pasiūlymams (paraiškų) pateikti ir gauti, todėl nekeliami tokie reikalavimai kitoms viešojo pirkimo procedūroms, pavyzdžiui, pirkimo dokumentams patalpinti, tolesniam perkančiosios organizacijos ir tiekėjo susirašinėjimui.

Reikalavimai elektroninėms priemonėms ir įrangai:

- VPI 4 priede nustatyta, kad elektroninės priemonės ir įranga turi bent jau užtikrinti, kad:
 - būtų galima nustatyti tikslų pasiūlymų, paraiškų, planų ir projektų pateikimo laiką ir datą. Komentuojamame punkte įtvirtinti konkretūs reikalavimai, kadangi yra itin svarbu nustatyti tikslų tiekėjo pasiūlymo (paraiškos) pateikimo momentą – nuo to priklauso: ar tiekėjas nepavėlavo pateikti pasiūlymo (paraiškos), jeigu pateikti pasiūlymai įvertinti vienodai, nuo pateikimo momento priklauso laimėtojas ir kt.

Pavyzdžiui, CVP IS kiekvienas tiekėjas, pateikęs pasiūlymą (paraišką), gauna automatinį pranešimą apie pasiūlymo (paraiškos) pateikimą, tikslią datą ir laiką.

- būtų įrankiai užtikrinta, kad iki nustatyto termino pabaigos niekas negalėtų susipažinti su duomenimis, perduotais pagal šiuos reikalavimus. Kaip minėta pirmiau (*detaliau žiūrėti VPI 22 straipsnio 10 dalies komentara*), perkančioji organizacija turi užtikrinti duomenų vientisumą ir konfidencialumą, įskaitant tai, kad pati perkančioji organizacija galėtų susipažinti su duomenimis tik pasibaigus pasiūlymų pateikimo terminui (*detaliau žiūrėti VPI 44 straipsnio 2 dalies komentara*).

- tik valstybės informacinės sistemos tvarkytojo ar analogiškas funkcijas atlikančio asmens, jeigu naudojama ne valstybės informacinė sistema, įgaliojti asmenys (toliau

⁶⁸⁴Naudojimosi Centrine viešųjų pirkimų informacine sistema taisyklės, patvirtintos VPT direktoriaus 2017 m. gruodžio 28 d. įsakymu Nr. IS-181; <http://vpt.lrv.lt/lt/pasiulymu-sifravimas>; <http://vpt.lrv.lt/lt/pasiulymu-sifravimas/kas-yra-kainu-pasiulymu-sifravimas>; <http://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/Maziausios%20kainos%20vertinimas.pdf>; <http://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/Ekonominio%20naudingumo%20vertinimas.pdf>.

šiam priede – įgaliojimo asmenys) galėtų nustatyti arba keisti prieigos prie gautų duomenų datas. Šis reikalavimas įtvirtintas tam, kad nebūtų manipuliuojama pasiūlymų (paraiškų) pateikimo duomenimis, kad neatsirastų tikslo proteguoti konkrečius tiekėjus dėl jų pateikimo terminų, pavyzdžiui, pakeisti datą ir laiką tam, kad tiekėjas, pavėlavęs pateikti pasiūlymą, net būtų pašalintas iš pirkimo procedūrų, o jo pasiūlymas paliktas neatvertu.

- skirtingais pirkimo procedūros arba projekto konkurso etapais prieiga prie visų pateiktų duomenų arba jų dalies būtų įmanoma tik įgaliojimo asmenims. Šis reikalavimas taip pat tiesiogiai siejamas su duomenų konfidencialumo užtikrinimu (*detales žiūrėti VPI 22 straipsnio 10 dalies komentare*), kad tik konfidencialumo pasižadėjimus pasirašę asmenys susipažintų su pasiūlymų duomenimis.

- tik įgaliojimo asmenys galėtų suteikti prieigą prie perduotų duomenų, kuri būtų galima tik po nustatyto termino. Šis reikalavimas taip pat tiesiogiai siejamas su duomenų konfidencialumo užtikrinimu, kad tik konfidencialumo pasižadėjimus pasirašę asmenys susipažintų su pasiūlymų duomenimis, bei, kad netgi įgaliojimo asmenys, pavyzdžiui, komisijos nariai, tik tam tikru metu galėtų atverti pasiūlymus. Tai ypač aktualu, kai yra dvi pirkimo dalys (vertinimas pagal kainos ir kokybės santykį), tuomet svarbu, kad antroji dalis būtų atverta tik tinkamai įvertinus ir skyrus balus už pirmos pasiūlymo dalies pasiūlymų rodiklius. Tokiu būdu siekiama išvengti situacijų, kai aukštesni balai skiriamų mažesnę kainą pateikusiam tiekėjui, kadangi norima išleisti kuo mažiau lėšų.

- laikantis šių reikalavimų gauti ir peržiūrėti duomenys ir toliau būtų prieinami tik tiems asmenims, kurie yra įgaliojimo susipažinti su tokiomis duomenimis. Šis reikalavimas taip pat tiesiogiai siejamas su duomenų konfidencialumo užtikrinimu, kad, pavyzdžiui, susipažinus komisijos nariams su tiekėjų pasiūlymais automatiškai kiti pirkimo dalyviai negautų visos pasiūlymo informacijos arba ši informacija nebūtų prieinama visuomenei viešai.

- būtų galima tiksliai nustatyti duomenų susipažinti su duomenimis ir [VPI 4](#) priedo 2, 3, 4, 5 ir 6 punktuose nurodytų reikalavimų pažeidimus ar bandymus padaryti tokius pažeidimus.

- suinteresuotiesiems samms turi būti prieinama informacija apie elektroninių tiekėjo dokumentų pateikimo specifikacijas, įskaitant šifravimą ir laiko žymėjimą. Kitaip sakant, perkančiosios organizacijos konkurso sąlygose turi aiškiai identifikuoti, kokiomis priemonėmis turi būti teikiami pasiūlymai, pavyzdžiui, <https://pirkimai.eviesieji.pirkimai.lt>, kad šioje sistemoje reikia būti registruotam (registracija yra nemokama), kad prisijungimo ir sistemos valdymo informacija yra pateikiama mokymų vadovuose⁶⁸⁵. Pirkimo dokumentuose taip pat turi būti aiškiai nurodyta, kad tiekėjai turi teisę šifruoti pasiūlymų kainas (*detales dėl šifravimo žiūrėti VPI 22 straipsnio 10 dalies komentare*), o taip pat, kaip bus fiksuojami pasiūlymo (paraiškos) pateikimo data ir laikas. Kaip minėta pirmiau, CVP IS siunčia automatinį pranešimą tiekėjams, tačiau kitomis elektroninėmis priemonėmis tiekiant pasiūlymus (paraiškas) perkančiosios organizacijos gali būti įpareigosotos atsiųsti atskirą pranešimą apie pasiūlymo (paraiškos) pateikimą.

- perkančioji organizacija, įvertinusi galimą riziką, gali reikalauti, kad tiekėjo dokumentai būtų pateikti pasirašyti kvalifikuotu elektroniniu parašu, atitinkančiu Europos

⁶⁸⁵ <http://vpt.lrv.lt/lt/cvp-is/mokymu-medziaga/tiekėjams-1>;

[http://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/How_to_develop_and_submit_tender_proposal_using_CVP_IS\(4\).pdf](http://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/How_to_develop_and_submit_tender_proposal_using_CVP_IS(4).pdf).

Parlamento ir Tarybos 2014 m. liepos 23 d. reglamentą (ES) Nr. [910/2014](#) dėl elektroninės atpažinties ir elektroninių operacijų patikimumo užtikrinimo paslaugų vidaus rinkoje, kuriuo panaikinama Direktyva 1999/93/EB (toliau – Reglamentas Nr. 910/2014).

Kitaip sakant, perkančiosios organizacijos turi konkurso sąlygose aiškiai identifikuoti, ar pasiūlymai (paraiškos) turi būti pasirašyti kvalifikuotu elektroniniu parašu (perkančiosios organizacijos turi teisę nuspręsti nereikalauti tokio pobūdžio pasiūlymo (paraiškos) pasirašymo) bei pasirašymo kvalifikuotu elektroniniu parašu reikalavimus bei tvarką.

Veiksniai, kuriuos turi įvertinti perkančiosios organizacijos, nustatydamos kvalifikuoto elektroninio parašo reikalavimą, yra:

- ar pirkimo rūšis lemia kvalifikuoto elektroninio parašo poreikį. Pavyzdžiui, ar mažos vertės pirkimuose yra būtina, kad pasiūlymus (paraiškas) tiekėjai pasirašytų kvalifikuotu elektroniniu parašu;
- pirkimo rūšis lemia užsienio tiekėjų susidomėjimą ir ar užsienio tiekėjai, kurie išreiškė norą dalyvauti pirkime, galės pasirašyti savo valstybėje nareje išduotu kvalifikuotu elektroniniu parašu.

Pagal Reglamento Nr. 910/2014 3 straipsnį kvalifikuotas elektroninis parašas – pažangusis elektroninis parašas, sukurtas naudojant kvalifikuotą elektroninio parašo kūrimo įtaisą ir patvirtintas kvalifikuotu elektroninio parašo sertifikatu. Elektroninis parašas – elektroninės formos duomenys, kurie yra prijungti prie kitų elektroninės formos duomenų arba logiškai susieti su jais ir kuriuos pasirašantis asmuo naudoja pasirašydamas.

Lietuvoje kvalifikuotus elektroninius parašus išduoda: VĮ Registrų centras; Asmens dokumentų išrašymo centras prie LR vidaus reikalų ministerijos. Kitų ES valstybių narių kvalifikuotų elektroninių parašų teikėjų sąrašą perkančiosios organizacijos ir atitinkamai tiekėjai gali patikrinti viešai⁶⁸⁶. Lietuvoje taip pat kaip lygiavertiškai priimami ir mobilūs parašai, kuriuos išduoda visi didžiausi mobilių duomenų teikėjai: Tele2, Bitė, Telia, Teledema. Kvalifikuotas elektroninis parašas priimamas tiek lustinis, tiek USB kriptografinė laikmena, tiek asmens tapatybės kortelė (Lietuvos Respublikos). Pasiūlymui pasirašyti galima naudoti populiariausiomis interneto naršyklėmis (pavyzdžiui, Google Chrome, Internet Explorer, Mozilla Firefox, Safari, Opera).

Jeigu tiekėjai pirmą kartą naudoja kvalifikuotą elektroninį parašą CVP IS , VPT yra pateikusi instrukcijas⁶⁸⁷, kurios palengvina procesą.

- kvalifikuotas elektroninis parašas priimamas šiomis sąlygomis:
 - tiekėjo dokumentams pateikti skirtos elektroninės priemonės sudaro galimybes techniškai tvarkyti reikalaujamą kvalifikuoto elektroninio parašo formatą, nustatytą Reglamente Nr. 910/2014 27 straipsnyje nurodytuose įgyvendinimo aktuose. Jeigu tiekėjo dokumentai pateikiami kitokiu elektroninio parašo formatu, į elektroninio parašo arba elektroninio dokumento laikmeną turi būti įtraukta informacija apie esamas patvirtinimo galimybes, kuriomis naudodamasi perkančioji organizacija turi galėti internetu, neatlygintinai

⁶⁸⁶ <https://webgate.ec.europa.eu/tl-browser/#/>.

⁶⁸⁷ http://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/papildoma_informacija_del_narsykliu_pasirasant_e-parasui.pdf;
<https://www.youtube.com/watch?v=mJq7jMardEI&feature=youtu.be>.

ir asmenims, kuriems pateikiamų dokumentų kalba nėra gimtoji, suprantamu būdu patvirtinti gautą elektroninį parašą kaip kvalifikuotą elektroninį parašą.

Šia sąlyga apibrėžiama, kad yra priimtini kaip lygiaverčiai pažangieji elektroniniai parašai, kvalifikuotais elektroninių parašų sertifikatais patvirtinti pažangieji elektroniniai parašai ir kvalifikuoti elektroniniai parašai, tačiau perkančiosios organizacijos turi turėti galimybę patvirtinti jų lygiavertiškumą. Kitaip sakant, pažangieji elektroniniai parašai, kvalifikuotais elektroninių parašų sertifikatais patvirtinti pažangieji elektroniniai parašai turi atitikti formatus ir metodus, kuriuos patvirtino Komisija⁶⁸⁸.

Lygiaverčiais taip pat laikomi pažangieji elektroniniai parašai, kvalifikuotais elektroninių parašų sertifikatais patvirtinti pažangieji elektroniniai parašai, kurie nors ir neatitinka Komisijos patvirtintų formatų, bet atitinka šį reikalavimą – elektroninio parašo arba elektroninio dokumento laikmeną turi būti įtraukta informacija apie esamas patvirtinimo galimybes, kuriomis naudodamasi perkančioji organizacija turi galėti internetu, neatlygintinai ir asmenims, kuriems pateikiamų dokumentų kalba nėra gimtoji, suprantamu būdu patvirtinti gautą elektroninį parašą kaip kvalifikuotą elektroninį parašą. Kitaip sakant, elektroniniame paraše turi būti nuoroda į interneto svetainę, kurioje kiekvienas subjektas gali viešai be papildomo mokesčio patikrinti elektroninio parašo kvalifikuoto elektroninio parašo reikalavimų atitikimą⁶⁸⁹, o interneto svetainėje pateikiami duomenys neturi būti žodžiai (ypač užsienio kalba), o turi būti simboliai ar kiti duomenys, kuriuos suprastų visi tikrintojai. Pavyzdžiui, ES yra taikomas patikimumo simbolis, patvirtintas Komisijos⁶⁹⁰.

○ jeigu tiekėjo dokumentai pasirašyti kvalifikuotu elektroniniu parašu, patvirtintu galiojančiu kvalifikuotu elektroninio parašo sertifikatu, kurį išdavė sertifikavimo paslaugų teikėjas, įtrauktas į patikimą sąrašą, sudarytą vadovaujantis Reglamento Nr. 910/2014 22 straipsnyje nurodytais įgyvendinimo aktais, jokie papildomi reikalavimai, kurie trukdytų naudoti tokius parašus, nekeliami.

Kaip minėta pirmiau, perkančiosios organizacijos kvalifikuoto elektroninio parašo teikėjų sąrašą gali patikrinti viešai⁶⁹¹. Sąrašas sudaromas ne pačių tiekėjų, o atsakingų institucijų (Lietuvoje atsakinga institucija – RRT). Į sąrašą įtraukiami tiekėjai, atitinkantys Reglamento Nr. 910/2014 reikalavimus, pavyzdžiui, Lietuvoje UAB Skaitmeninio sertifikavimo centras nebuvo pripažintas kvalifikuotų elektroninių parašų teikėju dėl konkrečių reikalavimų neatitikties. Atsižvelgiant į tai, kad kompetentingos institucijos jau patikrino šių elektroninių parašų teikėjų atitikimą ir šių elektroninių parašų priskirtinumą kvalifikuotiems elektroniniams parašams, tai perkančiosios organizacijos papildomai šių duomenų neturi tikrinti.

⁶⁸⁸ Komisijos 2015 m. rugsėjo 8 d. įgyvendinimo sprendimas (ES) [2015/1506](#), kuriuo pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 910/2014 dėl elektroninės atpažinties ir elektroninių operacijų patikimumo užtikrinimo paslaugų vidaus rinkoje 27 straipsnio 5 dalį ir 37 straipsnio 5 dalį nustatomos pažangiųjų elektroninių parašų ir pažangiųjų spaudų formatų, kuriuos turi pripažinti viešojo sektoriaus įstaigos, specifikacijos.

⁶⁸⁹ Kvalifikuotam elektroniniam parašui keliami reikalavimai patvirtinti Reglamente Nr. 910/2014.

⁶⁹⁰ Komisijos 2015 m. gegužės 22 d. įgyvendinimo reglamentas (ES) [2015/806](#), kuriuo nustatomos kvalifikuotų patikimumo užtikrinimo paslaugų ES pasitikėjimo ženklo formos specifikacijos.

⁶⁹¹ <https://webgate.ec.europa.eu/tl-browser/#/>.

12. [VPI](#) 22 straipsnio 12 dalyje įtvirtintos elektroninių sistemų CVP IS ir „e. sąskaita“ naudojimosi išimties mobilizacijos, karo ar nepaprastosios padėties atveju.

Komentuojamoje dalyje nustatytos išimties taikomos, kai yra šios sąlygos kartu:

- Lietuvoje pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatas paskelbta mobilizacija, karo ar nepaprastoji padėtis.

Mobilizacija – valstybės, savivaldybių institucijų ar įstaigų ir ūkio subjektų veiklos pertvarkymas, taip pat karo prievolinkų šaukimas į privalomąją karo tarnybą valstybei ginti ir (ar) Lietuvos Respublikos tarptautiniams įsipareigojimams vykdyti⁶⁹².

Seimas skelbia mobilizaciją, kai būtina ginti Tėvynę arba vykdyti Lietuvos Respublikos tarptautinius įsipareigojimus. Seimas skelbia mobilizaciją priimdamas nutarimus. Seimas gali skelbti visuotinę arba dalinę mobilizaciją. Respublikos Prezidentas dėl ginkluoto užpuolimo, gresiančio valstybės suverenumui ar teritorijos vientisumui, priima sprendimą dėl visuotinės ar dalinės mobilizacijos išleisdamas dekretą ir teikia jį tvirtinti artimiausiame Seimo posėdyje, o tarp Seimo sesijų – nedelsdamas šaukia neeilinę Seimo sesiją. Seimas patvirtina arba panaikina Respublikos Prezidento dekretą⁶⁹³.

Nepaprastoji padėtis – ypatingas teisinis režimas valstybėje ar jos dalyje, leidžiantis taikyti Lietuvos Respublikos Konstitucijoje ir nepaprastosios padėties nustatytus laikinus naudojimosi fizinių asmenų teisėmis ir laisvėmis apribojimus ir laikinus juridinių asmenų veiklos apribojimus⁶⁹⁴. Sprendimą įvesti nepaprastąją padėtį visoje valstybės teritorijoje ar jos dalyje priima Seimas, jeigu valstybėje iškyla grėsmė konstitucinei santvarkai ar visuomenės rimčiai. Tarp Seimo sesijų neatidėliotinais atvejais tokį sprendimą turi teisę priimti Respublikos Prezidentas, kartu šaukdamas neeilinę Seimo sesiją svarstyti šio klausimo. Seimas patvirtina arba panaikina Respublikos Prezidento sprendimą⁶⁹⁵.

Karo padėtis – Lietuvos Respublikos Konstitucijos ir šio įstatymo nustatyta ypatinga teisinė padėtis, kuri įvedama prireikus ginti Tėvynę ginkluoto užpuolimo ar jo grėsmės atveju, kai kyla grėsmė Lietuvos valstybės suverenumui ar jos teritorijos vientisumui, arba prireikus vykdyti Lietuvos valstybės tarptautinius įsipareigojimus siekiant užtikrinti valstybės gynybą ir kitas gyvybiškai svarbias valstybės funkcijas karo metu⁶⁹⁶. Karo padėtį įveda Seimas, kai prireikia ginti Tėvynę arba vykdyti Lietuvos valstybės tarptautinius įsipareigojimus. Ginkluoto užpuolimo atveju, kai kyla grėsmė valstybės suverenumui ar jos teritorijos vientisumui, sprendimą dėl gynybos nuo ginkluotos agresijos ir dėl karo padėties įvedimo priima Respublikos Prezidentas nedelsdamas ir šį sprendimą teikia tvirtinti artimiausiame Seimo posėdyje, o tarp Seimo sesijų – nedelsdamas šaukia Seimo neeilinę sesiją. Seimas nutarimu patvirtina arba panaikina Respublikos Prezidento sprendimą⁶⁹⁷.

- dėl šių aplinkybių sutriko CVP IS ir (arba) „e.sąskaita“ veikimas. Kitaip sakant, jeigu esant pirmiau nurodytoms aplinkybėms elektroninės sistemos CVP IS ir (arba) „e.sąskaita“ ar viena iš jų veikia tinkamai, tai aptariama išimtis negali būti taikoma.

⁶⁹² Lietuvos Respublikos mobilizacijos ir mobilizacinio rezervo rengimo įstatymo 2 straipsnio 13 dalis.

⁶⁹³ Lietuvos Respublikos mobilizacijos ir mobilizacinio rezervo rengimo įstatymo 20 straipsnis.

⁶⁹⁴ Lietuvos Respublikos nepaprastosios padėties įstatymo 2 straipsnio 1 dalis.

⁶⁹⁵ Lietuvos Respublikos nepaprastosios padėties įstatymo 6 straipsnis.

⁶⁹⁶ Lietuvos Respublikos karo padėties įstatymo 2 straipsnio 7 dalis.

⁶⁹⁷ Lietuvos Respublikos karo padėties įstatymo 3 straipsnis.

CVP IS ir (arba) „e.sąskaita“ veikimo tinkamumą ar netinkamumą turi patvirtinti šių sistemų administratoriai, pavyzdžiui, dėl CVP IS sutrikimų pranešimus pateikia VPT.

VPI 22 straipsnio 12 dalyje taip pat pateikiami būdai, kaip sprendžiama susiklosčiusi situacija dėl CVP IS ir (arba) „e.sąskaita“ veikimo sutrikimo:

- kai sutrinka CVP IS veikimas – atliekant pirkimus gali būti naudojamos VPI 22 straipsnyje CVP IS keliamus reikalavimus atitinkančios elektroninės priemonės, pavyzdžiui, CPO.lt taikomos elektroninės priemonės (*detaliau žiūrėti VPI 22 straipsnio 2 dalies komentarą*);

- kai sutrinka „e.sąskaita“ veikimas – sąskaitos faktūros gali būti teikiamos ne elektroninėmis priemonėmis (*detaliau dėl neelektroninių priemonių žiūrėti VPI 22 straipsnio 6 dalies komentarą*).

13. VPI 22 straipsnio 13 dalyje įtvirtinti reikalavimai „e. sąskaita“ elektroninei sistemai. Kadangi pagal VPI 22 straipsnio 3 dalį perkančiosios organizacijos yra įpareigosotos naudotis šia sistema sąskaitoms faktūroms pateikti, priimti ir naudoti (*detaliau žiūrėti VPI 22 straipsnio 3 dalies komentarą*), o tiekėjai taip pat turi tik dvi alternatyvas, iš kurių viena – galimybė taip pat teikti sąskaitas faktūras per „e.sąskaita“, tai atitinkamai ir naudojama „e. sąskaita“ elektroninė sistema turi būti pritaikyta tiekėjų ir perkančiųjų organizacijų įsipareigojimų tinkamam vykdymui.

VPI 22 straipsnio 13 dalies reikalavimai keltami, atsižvelgiant į tai, kad pagal VPI 22 straipsnio 3 dalį bei EK 2017 m. spalio 16 d. įgyvendinimo sprendimą (ES) 2017/1870 dėl nuorodos į Europos elektroninių sąskaitų faktūrų standartą ir sintaksių sąrašo paskelbimo pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2014/53/ES tiekėjai turi teisę teikti sąskaitas faktūras ne tik tiesiai per „e. sąskaita“ sistemą, bet ir kitomis elektroninėmis priemonėmis, pavyzdžiui elektroniniu paštu ar netgi per CVP IS, svarbu tik, kad perkančiosios organizacijos jas gautų. Tokiu atveju „e. sąskaita“ sistema turi leisti pačioms perkančiosioms organizacijoms įkelti atsiųstas sąskaitas faktūras, patikrinti jų teisingumą bei atlikti apmokėjimą⁶⁹⁸.

14. VPI 22 straipsnio 14 dalyje įtvirtinti reikalavimai kvalifikuotam elektroniniam parašui, kuriuo pasirašo ne pats tiekėjas, o kitos institucijos ar kiti subjektai, išduodantys dokumentus.

Institucijos ir kiti subjektai, kompetentingi išduoti atliekant viešojo pirkimo procedūras reikalaujamus dokumentus, gali būti, pavyzdžiui, bankai ar draudimo bendrovės, išduodančios pasiūlymo galiojimo užtikrinimą, Informatikos ir ryšių departamentas, išduodantis pažymą dėl asmenų netekusio ir pan.

Reikalavimai kvalifikuotam elektroniniam parašui yra visiškai analogiški VPI 22 straipsnio 11 dalies 3 punkto a papunkčio reikalavimams (*detaliau žiūrėti VPI 22 straipsnio 11 dalies komentarą*).

⁶⁹⁸ „E.sąskaita“ viešojo naudotojo instrukcijos 10 skyriuje nustatyta galimybė pačioms perkančiosioms organizacijoms suformuoti sąskaitą faktūrą, jeigu tiekėjas negali pateikti jos e.sąskaita sistemoje.

23 straipsnis. Rezervuota teisė dalyvauti pirkimuose

1. Perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose gali nustatyti sąlygas, sudarančias galimybę pirkimuose dalyvauti tik tokį statusą turintiems tiekėjams:
 - 1) socialinei įmonei;
 - 2) neįgaliųjų socialinei įmonei;
 - 3) tiekėjui, kuriame nuteistųjų, atliekančių arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės, dirba daugiau kaip 50 procentų to tiekėjo metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus;
 - 4) tiekėjui, kurio dalyviai yra sveikatos priežiūros įstaigos, kuriose darbo terapijos pagrindais dirba ne mažiau kaip 50 procentų pacientų to tiekėjo metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus;
 - 5) tiekėjui, kurio darbuotojai dalyvauja aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse, nustatytose Lietuvos Respublikos užimtumo įstatyme ar panašaus pobūdžio kitos valstybės teisės akte, jeigu ne mažiau kaip 50 procentų to tiekėjo metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus yra darbo rinkoje papildomai remiami asmenys;
2. Perkančioji organizacija, atlikdama supaprastintus pirkimus, ne mažiau kaip 2 procentus visų per kalendorinius metus atliktų supaprastintų pirkimų vertės pirkimų privalo rezervuoti šio straipsnio 1 dalyje nurodytiems tiekėjams, išskyrus atvejus, kai šie tiekėjai perkančiajai organizacijai reikiamų prekių negamina, paslaugų neteikia ar darbų neatlieka.
3. Šio straipsnio 1 dalyje nurodyti tiekėjai savo gaminamų prekių, teikiamų paslaugų ar atliekamų darbų sąrašus nuolat skelbia Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje.
4. Pirkimo dokumentuose, įskaitant skelbimą apie pirkimą ar išankstinį informacinį skelbimą, turi būti nurodomi rezervuoti pirkimus ir reikalavimas pagrįsti, kad tiekėjas atitinka šiame straipsnyje nustatytus reikalavimus (pateikiamas kompetentingos institucijos išduotas dokumentas ar tiekėjo patvirtinta deklaracija). Šio straipsnio 1 dalies 3, 4 ir 5 punktuose nurodytų tiekėjų atitinkamai tikslinei grupei priklausančių darbuotojų dalis nuo metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus apskaičiuojama Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliojamos institucijos nustatyta tvarka. Pirkimo dokumentuose ir pirkimo sutartyje taip pat nustatoma sąlyga tiekėjui visą dalyvavimo pirkime ir pirkimo sutarties įgydymo laikotarpį atitikti šiame straipsnyje nustatytus reikalavimus.
5. Tiekėjas, dalyvaujantis rezervuotuose pirkimuose, pirkimo sutarčiai įvykdyti kaip subtiekius gali pasitelkti tik šio straipsnio 1 dalyje nurodytą statusą turinčius tiekėjus.

[VPI 23](#)⁶⁹⁹ straipsnyje yra įtvirtintos taisyklės, pagal kurias perkančiosios organizacijos turi teisę rezervuoti teisę dalyvauti konkrečiame pirkime tik specialų statusą turintiems tiekėjams, t. y. socialiniu verslu užsiimančioms įmonėms. Tai reiškia, kad [VPI 23](#) straipsnyje yra įtvirtinta pozityvioji diskriminacija, pagal kurią yra leidžiama apriboti tiekėjų, galinčių dalyvauti viešajame pirkime ir jame teikti savo pasiūlymus, ratą. Toks ribojimas yra pateisinamas viešuoju interesu – socialiai pažeidžiamų žmonių grupių darbo į užimtumo puoselėjimu ir pan. [VPI aiškinamajame rašte](#) nurodyta, kad [VPI 23](#) straipsnio norma buvo įtvirtinta, siekiant padėti nepalankioje padėtyje esantiems asmenims integruotis į visuomenę, užtikrinti jiems lygias galimybes, vykdant socialiai atsakingus pirkimus⁷⁰⁰. Komentuojamu straipsniu, sistemiškai šio straipsnio normas aiškinant su [VPI 17](#) straipsnio 2 dalies 2 punktu, pagal kurį perkančiosios organizacijos turi siekti, kad, vykdant pirkimo sutartis, būtų laikomasi aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų, nustatytų ES ir nacionalinėje teisėje, kolektyvinėse sutartyse ir šio įstatymo 5 priede nurodytose tarptautinėse konvencijose, įstatymo leidėjas taip pat siekė prisidėti prie socialiai atsakingų viešųjų pirkimų politikos įgyvendinimo (*detalesnį žiūrėti [VPI 17](#) straipsnio 2 dalies 2 punkto komentarą*).

[VPI aiškinamajame rašte](#) nustatyta, kad socialinis verslas – socialinės įmonės, neįgaliųjų socialinės įmonės, remiamų asmenų užimtumo rėmimo priemonės. Įstatyme nėra įtvirtintos aiškos socialinio verslo sampratos, tačiau LR ekonomikos ir inovacijų ministerijos parengtame [LR socialinio verslo plėtros įstatymo projekte](#) nurodoma⁷⁰¹, kad socialinis verslas – tai ekonominė veikla, kuria siekiama visuomenei ar jos grupei naudingų tikslų ir socialinio poveikio ir iš kurios uždirbamas pelnas arba jo dalis skiriama šiam poveikiui pasiekti. Tuo tarpu socialinio verslo subjektas turi atitikti šias kriterijus: *pirma*, tai yra labai maža, maža arba vidutinė įmonė; *antra*, siekia socialinio poveikio; *trečia*, metinės pajamos iš ekonominės veiklos sudaro daugiau nei 50 procentų viso socialinio verslo subjekto pajamų; *ketvirta*, daugiau nei 80 procentų iš ekonominės veiklos gauto pelno skiriama socialiniam poveikiui; *penkta*, ekonominės veiklos ir socialinio poveikio siekimo procesus organizuoja konsultuodamasis (suteikdami galimybę pateikti nuomonę ir pasiūlymus) su asmenimis, kuriems daromas socialinis poveikis socialinio verslo subjekto vykdoma veikla⁷⁰².

[VPI aiškinamajame rašte](#) taip pat nustatyta, kad „nepalankioje padėtyje esančių asmenų“ sąvoka turėtų būti aiškinama pagal ES [Reglamento 651/2014](#) nuostatas. Tai reiškia, kad nepalankioje padėtyje esantieji asmenimis laikytini neįgalieji, bedarbiai, socialinėje atskirtyje esantys, grįžę ar esantys laisvės atėmimo vietose, priklausantys nuo psichiką veikiančių medžiagų asmenys. Tokių asmenų integravimas į darbo rinką yra vienas pagrindinių socialinio verslo tikslų. Socialinio verslo įmonės gali būti nepajėgios laimėti viešųjų pirkimų įprastomis

⁶⁹⁹ Komentuojamo [VPI 23](#) straipsnio normos nustatytos iš dalies įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 20 straipsnio nuostatas.

⁷⁰⁰ 2011 m. Europos Komisija (EK) paskelbė socialiai atsakingų viešųjų pirkimų vadovą „[Socialinių pirkimų vadovas. Socialiniai aspektai viešuosiuose pirkimuose](#)“. ES modernizavo viešųjų pirkimų taisykles, išplėtusi galimybes naudotis socialinėmis nuostatomis 2014 m. priimta [Direktyvos 2014/24/ES](#). Viešieji ir privatieji suinteresuotieji subjektai visoje ES taip pat vis dažniau viešaisiais pirkimais siekia gerinti socialinę ir profesinę įtaką, bet to, ne tik pirkti etiškus produktus ir paslaugas, bet ir sukurti geresnes sąlygas neįgaliesiems ir palankių sąlygų turintiems asmenims.

⁷⁰¹ [LR socialinio verslo plėtros įstatymo projektas](#), parengtas LR ekonomikos ir inovacijų ministerijos, 2 straipsnio 2 dalis.

⁷⁰² [LR socialinio verslo plėtros įstatymo projektas](#), parengtas LR ekonomikos ir inovacijų ministerijos, 2 straipsnio 1 dalis, 4 straipsnis.

rinkos sąlygomis, dėl to [VPI](#) 23 straipsnyje įtvirtinta teisė perkančiosioms organizacijoms rezervuoti tam tikrus pirkimus ar jų dalį socialiniu verslu užsiimančioms įmonėms.

1. [VPI](#) 23 straipsnio 1 dalyje yra apibrėžtas baigtinis sąrašas tiekėjų, kuriems gali būti rezervuota teisė dalyvauti pirkimuose:

(i) socialinei įmonei

Socialinės įmonės statusas yra apibrėžtas [Socialinių įmonių įstatymo](#) 3 straipsnio 1 dalyje. Socialinė įmonė – šio įstatymo nustatyta tvarka tokį statusą įgijęs juridinis asmuo, kai tenkinamos visos šios sąlygos kartu:

- *pirma*, darbuotojai, priklausantys šio įstatymo 4 straipsnyje⁷⁰³ nurodytoms socialinėse įmonėse įdarbinamų asmenų tikslinėms grupėms, sudaro ne mažiau kaip 40 procentų metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus ir tikslinėms asmenų grupėms priklausančių darbuotojų skaičius yra ne mažesnis kaip keturi (įdarbinamų asmenų tikslinėms grupėms priklausančių darbuotojų dalis nuo vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus apskaičiuojama Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka);
- *antra*, LR įsteigto juridinio asmens steigimo dokumentuose yra nurodyta šio juridinio asmens veikla, susijusi su tikslinėms asmenų grupėms priklausančių asmenų įdarbinimu, jų darbinio ir socialinio įgūdžių lavinimu ir socialine integracija, o kitoje Europos ekonominės erdvės valstybėje įsteigta įmonė ar jos filialas yra pateikę atitinkamus dokumentus, įrodančius, kad Europos ekonominės erdvės valstybėje, kurioje jie yra įsteigti, teisės aktais jiems suteikta tokia teisė;
- *trečia*, nevykdo veiklos, įtrauktos į [socialinių įmonių neremtinų veiklos rūšių sąrašą](#), kurį tvirtina Vyriausybė ar jos įgaliota institucija⁷⁰⁴, arba iš tokios veiklos gautos

⁷⁰³ [Socialinių įmonių įstatymo](#) 4 straipsnio 1 dalyje nustatytos socialinėse įmonėse įdarbinamų asmenų tikslinės grupės: (i) neįgalieji, turintys sunkų, vidutinį ar lengvą neįgalumo lygį, ar neįgalieji, kuriems nustatytas neviršijantis 55 procentų darbingumo lygis arba didelių, vidutinių ar nedidelių specialiųjų poreikių lygis; (ii) ilgalaikiai bedarbiai, kurių nedarbo trukmė nuo įsiregistravimo Užimtumo tarnyboje dienos yra ilgesnė kaip dveji metai; (iii) vyresni kaip 50 metų asmenys, Užimtumo tarnyboje įsiregistravę kaip bedarbiai; (iv) vaiko motina (įmotė) arba tėvas (įtėvis), vaiko globėjas arba rūpintojas, vieni auginantys vaiką (įvaikį) iki aštuonerių metų arba neįgalų vaiką (įvaikį) iki 18 metų (iki 2005 m. liepos 1 d. pripažintą vaiku invalidu), ar kitas asmuo, prižiūrintis sergantį ar neįgalų šeimos narį, kuriam Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos sprendimu nustatytas specialusis nuolatinės slaugos ar nuolatinės priežiūros (pagalbos) poreikis, jeigu nedarbo trukmė nuo įsiregistravimo Užimtumo tarnyboje dienos yra ilgesnė kaip šeši mėnesiai; (v) asmenys, grįžę iš laisvės atėmimo vietų, kai laisvės atėmimo laikotarpis buvo ilgesnis kaip šeši mėnesiai, ne vėliau kaip per šešis mėnesius nuo jų paleidimo iš pataisos įstaigų dienos įsiregistravę Užimtumo tarnyboje, ir jeigu šios registracijos trukmė yra ne trumpesnė kaip šeši mėnesiai; (vi) asmenys, priklausomi nuo narkotinių, psichotropinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų, baigę psichologinės socialinės ir (ar) profesinės reabilitacijos programas, jeigu nedarbo trukmė nuo įsiregistravimo Užimtumo tarnyboje dienos yra ilgesnė kaip šeši mėnesiai.

⁷⁰⁴ [Socialinių įmonių neremtinų veiklos rūšių sąrašas](#), patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. gruodžio 16 d. nutarimu Nr. 1311.

pajamos sudaro ne daugiau kaip 20 procentų visų šio juridinio asmens pajamų, taip pat nevykdo laikinojo įdarbinimo veiklos⁷⁰⁵.

(ii) neįgaliųjų socialinei įmonei

Neįgaliųjų socialinės įmonės statusas yra apibrėžtas [Socialinių įmonių įstatymo](#) 3 straipsnio 2 dalyje. Neįgaliųjų socialinė įmonė – ši statusą įgijęs juridinis asmuo, kuris atitinka visas šias sąlygas kartu:

- *pirma*, juridinis asmuo atitinka pirmiau nurodytus [Socialinių įmonių įstatymo](#) 3 straipsnio 1 dalies 2 ir 3 punktuose nurodytas sąlygas;
- *antra*, juridinio asmens darbuotojai, priklausantys neįgaliųjų tikslinei grupei, sudaro ne mažiau kaip 50 procentų jos metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus. Neįgalieji, kuriems nustatytas sunkus ar vidutinis neįgalumo lygis arba neviršijantis 40 procentų darbingumo lygis, arba didelių ar vidutinių specialiųjų poreikių lygis, sudaro ne mažiau kaip 40 procentų metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus ir [Socialinių įmonių įstatymo](#) 4 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytai tikslinei asmenų grupei⁷⁰⁶ priklausančių darbuotojų skaičius yra ne mažesnis kaip keturi. Į metinį vidutinį darbuotojų skaičių įtraukiami neįgalūs darbuotojai, dirbantys ne mažiau kaip 80 darbo valandų per mėnesį.

(iii) tiekėjui, kuriame nuteistųjų, atliekančių arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galios bausmės, dirba daugiau kaip 50 procentų to tiekėjo metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus

Į šią grupę patenka tik tie tiekėjai, kurių daugiau kaip 50 procentų darbuotojų atlieka realias terminuotas ([BK](#) 42 straipsnio 1 dalies 4, 5 punktai) ir neterminuotas ([BK](#) 42 straipsnio 1 dalies 6 punktas) laisvės atėmimo bausmės. Tai reiškia, kad darbuotojai, kuriems yra paskirta laisvės apribojimo bausmė ([BK](#) 42 straipsnio 1 dalies 3 punktas) arba, kurie nuteisti laisvės atėmimo bausme, bausmės vykdymą atidedant ([BK](#) 75 straipsnis) nepatenka į šios normos apimtį.

Įstatyme nėra įtvirtinto laikotarpio, nuo kurio iki kurio turi būti apskaičiuojamas nurodytų darbuotojų vidutinis metinis skaičius. Tai reiškia, kad nurodytų darbuotojų vidutinis metinis skaičius apskaičiuojamas įmonės ataskaitinių finansinių metų tam tikro mėnesio paskutinę dieną⁷⁰⁷.

⁷⁰⁵ Laikinojo įdarbinimo veikla reglamentuojama [DK](#) 72 straipsnyje bei [Kriterijų, kuriuos turi atitikti laikinojo įdarbinimo įmonė, sąrašas ir laikinojo įdarbinimo įmonių atitiktis šioms kriterijams nustatymo tvarkos aprašas](#), patvirtintame Vyriausybės 2018 m. vasario 12 d. nutarimu Nr. 151.

⁷⁰⁶ [Socialinių įmonių įstatymo](#) 4 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyta tikslinė asmenų grupė – neįgalieji, turintys sunkų, vidutinį ar lengvą neįgalumo lygį, ar neįgalieji, kuriems nustatytas neviršijantis 55 procentų darbingumo lygis arba didelių, vidutinių ar nedidelių specialiųjų poreikių lygis.

⁷⁰⁷ [Vidutinio metinio darbuotojų skaičiaus pagal sąrašą apskaičiavimo taisyklės](#), patvirtintos Lietuvos Respublikos finansų ministro 2018 m. rugsėjo 20 d. įsakymu Nr. 1K-320 (3 straipsnis).

- (iv) **tiekėjui, kurio dalyviai yra sveikatos priežiūros įstaigos, kuriose darbo terapijos pagrindais dirba ne mažiau kaip 50 procentų pacientų to tiekėjo metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus;**

Darbo terapija – darbinių procesų panaudojimas gydymo tikslais, reabilitacijos procese, sudedamoji dalis. Asmenims, turintiems tam tikrų sutrikimų ar sergant tam tikromis ligomis, pavyzdžiui, turintiems priklausomybę nuo psichiką veikiančių medžiagų, ji naudojama organizmo tonusui pakelti, apykaitos procesų normalizavimui. Pagrindinis darbo terapijos tikslas – pakeisti reabilitacijos programoje dalyvaujančio asmens požiūrį į darbą, padėti jam suformuoti ar atstatyti darbinius įgūdžius bei pripratinti prie kasdienio darbo.⁷⁰⁸

VPI 23 straipsnio 1 dalyje nėra įtvirtinto šios grupės tiekėjų dalyvių – sveikatos priežiūros įstaigų sąrašo. Tai reiškia, kad į šią grupę patenka tiekėjai, kurių dalyviai yra bet kokios sveikatos priežiūros įstaigos, kurios (i) atitinka [Sveikatos priežiūros įstaigų įstatymo](#) 2 straipsnio 1 dalyje nustatytus reikalavimus⁷⁰⁹ bei, kuriose (ii) darbo terapijos pagrindais dirba ne mažiau kaip 50 procentų pacientų to tiekėjo metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus (pavyzdžiui, reabilitacijos įstaigos, priklausomybės ligų centrai ir pan., kuriose darbo terapijos pagrindais (reabilitacinio gydymo tikslais) dirba priklausomybę nuo psichotropinių medžiagų, nuo lošimų ir pan. turintys pacientai).

Įstatyme nėra įtvirtinto termino, per kurį turi būti apskaičiuojamas nurodytų darbuotojų vidutinis metinis skaičius. Tai reiškia, kad nurodytų darbuotojų vidutinis metinis skaičius apskaičiuojamas įmonės ataskaitinių finansinių metų tam tikro mėnesio paskutinę dieną⁷¹⁰.

- (v) **tiekėjui, kurio darbuotojai dalyvauja aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse, nustatytose Lietuvos Respublikos užimtumo įstatyme ar panašaus pobūdžio kitos valstybės teisės akte, jeigu ne mažiau kaip 50 procentų to tiekėjo metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus yra darbo rinkoje papildomai remiami asmenys.**

[Užimtumo įstatymo](#) 2 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad užimtumo rėmimo politika – darbo rinkos paslaugų, užimtumo rėmimo priemonių, kitų ekonominių ir socialinių priemonių, taikomų siekiant didinti darbo įsakančių asmenų užimtumą, mažinti nedarbą, švelninti neigiamas jo pasekmes, visuma. Užimtumo rėmimo priemonės gali būti (i) aktyvios darbo rinkos politikos priemonės; (ii) užimtumo didinimo programos ([Užimtumo įstatymo](#) 12 straipsnio 2 dalis).

VPI 23 straipsnio 1 dalies 5 punkte nėra nustatyto reikalavimo, kad nurodytas skaičius tiekėjo darbuotojų dalyvautų tik [Užimtumo įstatymo](#) 12 straipsnio 2 dalyje apibrėžtose darbo rinkos politikos priemonėse. Šios grupės tiekėjo darbuotojai gali dalyvauti ir užsienio valstybės teisės aktuose nustatytose darbo rinkos politikos priemonėse, tačiau svarbu, kad šios priemonės

⁷⁰⁸ Lejienė Aurelija. *Asmenų, sergančių priklausomybės nuo psichoaktyvių medžiagų ligomis, individualios reabilitacijos metodika*. 2009, p. 21.

⁷⁰⁹ [Sveikatos priežiūros įstaigų įstatymo](#) 2 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad sveikatos priežiūros įstaiga yra juridinis asmuo, organizacija ar jų filialas šio įstatymo, [LR Visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo](#) ir [LR Odontologų rūmų įstatymo](#) nustatyta tvarka turintis teisę teikti sveikatos priežiūros paslaugas.

⁷¹⁰ [Vidutinio metinio darbuotojų skaičiaus pagal sąrašą apskaičiavimo taisyklės](#), patvirtintos Lietuvos Respublikos finansų ministro 2018 m. rugsėjo 20 d. įsakymu Nr. 1K-320 (3 straipsnis).

būtų panašaus pobūdžio, siekiant tų pačių tikslų – didinti darbo ieškančių asmenų užimtumą, mažinti nedarbą, švelninti neigiamas jo pasekmes.

Darbo rinkoje papildomai remiami asmenys yra apibrėžti [Užimtumo įstatymo](#) 25 straipsnyje, t. y.: (i) darbingo amžiaus neįgalieji, kuriems nustatytas iki 25 procentų darbingumo lygis arba sunkus neįgalumo lygis; (ii) bedarbiai, kurie yra darbingo amžiaus neįgalieji, kuriems nustatytas 30–40 procentų darbingumo lygis arba vidutinis neįgalumo lygis; (iii) bedarbiai, kurie yra darbingo amžiaus neįgalieji, kuriems nustatytas 45–55 procentų darbingumo lygis arba lengvas neįgalumo lygis; (iv) nekvalifikuoti bedarbiai, kurie nėra įgiję jokios profesinės kvalifikacijos arba jų užsienyje įgyta profesinė kvalifikacija nėra pripažinta įstatymų nustatyta tvarka, taip pat bedarbiai, kurie neturi jokios neformaliu būdu įgytos kompetencijos, pripažintos įstatymų nustatyta tvarka; (v) ilgalaikiai bedarbiai iki 25 metų, kurių nedarbo trukmė ilgesnė kaip 6 mėnesiai, ir ilgalaikiai bedarbiai nuo 25 metų, kurių nedarbo trukmė ilgesnė kaip 12 mėnesių, skaičiuojant nuo išregistravimo užimtumo tarnyboje dienos; (vi) vyresni kaip 50 metų bedarbiai; (vii) asmenys, turintys teisę į papildomas užimtumo garantijas pagal [LR valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės darbuotojų papildomų užimtumo ir socialinių garantijų įstatymą](#); (viii) bedarbiai iki 29 metų; (ix) pirmą kartą pagal įgytą kvalifikaciją ar kompetenciją darbo veiklą pradedantys bedarbiai; (x) asmenys, kuriems suteiktas pabėgėlio statusas, arba asmenys, kuriems suteikta papildoma ar laikinoji apsauga.

Taigi, į šią grupę patenka tiekėjai, kurių nustatytas skaičius darbuotojų dalyvauja [Užimtumo įstatymo](#) 12 straipsnio 2 dalyje apibrėžtose darbo rinkos politikos priemonėse arba panašaus pobūdžio užsienio valstybės teisės aktuose nustatytose darbo rinkos politikos priemonėse, jei šie darbuotojai atitinka [Užimtumo įstatymo](#) 25 straipsnyje nustatytus darbo rinkoje papildomai remiamų asmenų kriterijus.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad [VPI](#) 23 straipsnio 1 dalies 5 punkte taip pat nėra įtvirtinto laikotarpio, nuo kurio iki kurio turi būti apskaičiuojamas nurodytų darbuotojų vidutinis metinis skaičius. Tai reiškia, kad nurodytų darbuotojų vidutinis metinis skaičius apskaičiuojamas įmonės ataskaitinių finansinių metų tam tikro mėnesio paskutinę dieną⁷¹¹.

2. Atsižvelgiant į minėtą [VPI](#) 23 straipsnio normos tikslą – skatinti ir padėti nepalankioje padėtyje esantiems asmenims integruotis į visuomenę, užtikrinti jiems lygias galimybes, [VPI](#) 23 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas reikalavimas ne mažiau kaip 2 procentus visų per kalendorinius metus atliekamų supaprastintų pirkimų vertės rezervuoti [VPI](#) 23 straipsnio 1 dalyje nurodytiems tiekėjams. Komentuojamos [VPI](#) normos tikslais sąvoka *rezervuoti* turi būti suprantama ne tik kaip perkančiųjų organizacijų pareiga suplanuoti (pavyzdžiui, įtraukti į pirkimų planus (detalesnė žiūrėti [VPI](#) 26 straipsnio komentarą) atitinkamą skaičių pirkimų, kuriuose būtų sudaryta galimybė dalyvauti tik [VPI](#) 23 straipsnio 1 dalyje nurodytą statusą turintiems tiekėjams), bet taip pat ir kaip pareiga faktiškai šiuos pirkimus įvykdyti. [VPI](#) 23 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta nurodytų pirkimų rezervavimo pareiga bus laikoma tinkamai įvykdyta tik tuomet, kai perkančioji organizacija bus faktiškai įvykdžiusi nurodytus pirkimus (išskyrus, kai yra pagrindas taikyti komentuojamo straipsnio 2 dalyje įtvirtintą išimtį).

⁷¹¹ [Vidutinio metinio darbuotojų skaičiaus pagal sąrašą apskaičiavimo taisyklės](#), patvirtintos Lietuvos Respublikos finansų ministro 2018 m. rugsėjo 20 d. įsakymu Nr. 1K-320 (3 straipsnis).

VPI 23 straipsnio 2 dalyje nustatyta išimtis, pagal kurią rezervuotų pirkimų galima neatlikti, arba atlikti jų mažiau, negu 2 procentus visų per kalendorinius metus atliktų supaprastintų pirkimų, jeigu VPI 23 straipsnio 1 dalyje nurodyti tiekėjai apskritai negamina prekių, neteikia paslaugų ar neatlieka darbų, kurių reikia perkančiajai organizacijai. Šios išimties tikslas sietinas su perkančiųjų organizacijų pareiga siekti, kad prekėms, paslaugoms ar darbams įsigyti skirtos lėšos būtų naudojamos racionaliai (*detalesnį žiūrėti VPI 17 straipsnio 2 dalies 1 punkto komentarą*). Be to, jei nurodyti tiekėjai reikiamų prekių, paslaugų, darbų negali pasiūlyti, perkančioji organizacija jų objektyviai neperka.

Informaciją apie VPI 23 straipsnio 1 dalyje nurodytų subjektų gaminamas prekes, teikiamas paslaugas ir atliekamus darbus perkančiosios organizacijos gali gauti iš CVP IS skelbiamų tokių įmonių sąrašų (*detalesnį žiūrėti VPI 23 straipsnio 3 dalies komentarą*). Vis dėlto šios informacijos patikrinimas neturėtų būti laikomas pakankamu pagrindu perkančiajai organizacijai priimti sprendimą dėl nurodytų subjektų pasiūlos atitinkimo perkančiosios organizacijos poreikiams. Vien iš paskelbtų sąrašų perkančioji organizacija neturėtų spręsti, kad, pavyzdžiui, VPI 23 straipsnio 1 dalyje nurodyti tiekėjai negali pasiūlyti perkančiajai organizacijai jos poreikius atitinkančio pirkimo objekto ir dėl to ji neprivalo atlikti rezervuotų pirkimų. Pakankamu pagrindu neįvykdyti nustatyto skaičiaus rezervuotų pirkimų turėtų būti laikomi atlikti rinkos tyrimai, rinkos konsultacijos ar tokių pirkimų paskelbimas. Pavyzdžiui, jeigu perkančioji organizacija paskelbė rezervuotą pirkimą, tačiau jame nebuvo gauta jame galinčių dalyvauti subjektų pasiūlymų – tai būtų pakankamas pagrindas, pagal kurį perkančioji organizacija neprivalėtų įvykdyti nustatyto skaičiaus rezervuotų pirkimų⁷¹².

Papildomai pažymėtina, kad VPI 23 straipsnio 2 dalyje nustatyta pareiga VPI 23 straipsnio 1 dalyje nurodytiems tiekėjams rezervuoti tik perkančiosios organizacijos atliekamus supaprastintus pirkimus. Tai reiškia, kad perkančiosios organizacijos neprivalo rezervuoti atliekamų tarptautinių ar mažos vertės pirkimų (*detalesnį žiūrėti VPI 4 straipsnio komentarą*).

Kita vertus, aptariamų pareigų pažeidimas nesukelia neigiamų padarinių pagal įprastines procedūras atliktiems viešiesiems pirkimams (pavyzdžiui, nelemia viešųjų pirkimų sutarčių negaliojimo). Tokiu atveju, pavyzdžiui, gali būti keliamas perkančiosios organizacijos vadovo administracinės atsakomybės klausimas dėl netinkamo pareigų vykdymo ar jų nevykdymo (ANK 184 straipsnis).

3. VPI 23 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kaip perkančiosios organizacijos gali patikrinti, ar tiekėjai nurodyti šio straipsnio 1 dalyje, gamina joms reikiamas prekes, teikia paslaugas, ar atlieka darbus. Šių tiekėjų gaminamų prekių, teikiamų paslaugų ir atliekamų darbų sąrašai yra skelbiami CVP IS⁷¹³. Minėti sąrašai yra nuolat atnaujinami. Kiekvienas tiekėjas, nurodytas VPI 23 straipsnio 1 dalyje, turi teisę paskelbti savo tiekiamų prekių,

⁷¹² Viešųjų pirkimų iš socialinių įmonių vadovas. *Socialiai orientuoti darnieji viešieji pirkimai*. VšĮ „Neigaliųjų socialinių įmonių sąjunga“, bendradarbiaujant su Viešųjų pirkimų tarnyba.

⁷¹³ Socialinių įmonių gaminamų prekių, teikiamų paslaugų ir atliekamų darbų sąrašai: http://www.cvp.lt/?option=com_social&Itemid=108

teikiamų paslaugų ir atliekamų darbų sąrašus pagal viešai prieinamą VPT parengtą [instrukciją](#).⁷¹⁴

4. [VPI](#) 23 straipsnio 4 dalyje įtvirtinti (i) rezervuotų pirkimų išviešinimo reikalavimai, (ii) tiekėjų specialaus statuso, kuris būtinas, dalyvaujant rezervuotame pirkime, pagrindimo reikalavimai bei (iii) reikalavimai, kaip apskaičiuoti tiekėjų metinį vidutinį sąrašuose esančių atitinkamos grupės darbuotojų skaičių.

Pirma, perkančiosios organizacijos, vykdydamos rezervuotus pirkimus, privalo tiek pirkimo dokumentuose, tiek skelbime apie pirkimą ar išankstiniame informaciniame skelbime aiškiai, tiksliai ir nedviprasmiškai nurodyti, kad vykdomas pirkimas yra rezervuotas ir jame dalyvauti turi teisę tik tiekėjai, atitinkantys [VPI](#) 23 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas sąlygas. Šis reikalavimas sietinas su [VPI](#) 35 straipsnio 4 dalimi, kurioje nustatyta, kad pirkimo dokumentai turi būti tikslūs, aiškūs, be dviprasmybių, kad tiekėjai galėtų pateikti pasiūlymus, o perkančioji organizacija – nupirkti tai, ko reikia (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 35 straipsnio 4 dalies komentarą*).

Antra, tiekėjai, dalyvaujantys rezervuotame pirkime, turi pagrįsti, kad jie atitinka [VPI](#) 23 straipsnio 1 dalyje nustatytus reikalavimus, t. y. turi atitinkamą specialų statusą. Įstatyme nėra aiškaus reikalavimo šio pagrindimo formai ir turiniui. Tai gali būti, pavyzdžiui, įmonės įstatai, ar įmonės vadovo ar jo įgalioto asmens pasirašyta deklaracija ir pan. Šiuo aspektu aktuali [VPI](#) 45 straipsnio 3 dalis, kurioje yra nustatyta perkančiųjų organizacijų pareiga įsitikinti, kad tiekėjai atitinka pirkimo sąlygų reikalavimus (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 45 straipsnio 3 dalies komentarą*). Taigi, tuo atveju, jei tiekėjui savo statusą grindžiant tik deklaracija, perkančioji organizacija turėtų abejonių dėl joje pateiktų duomenų teisingumo, ji bet kuriuo atveju turėtų tinkamai įsitikinti tiekėjo atitikimu nustatytiems reikalavimams.

Trečia, [VPI](#) 23 straipsnio 1 dalies 3, 4, 5 punktuose nurodytų tiekėjų metinis vidutinis sąrašuose esančių atitinkamos grupės darbuotojų skaičius yra apskaičiuojamas pagal [Vidutinio metinio darbuotojų skaičiaus pagal sąrašą apskaičiavimo taisyklės](#), patvirtintas Lietuvos Respublikos finansų ministro 2018 m. rugsėjo 20 d. įsakymu Nr. 1K-320. [VPI](#) 23 straipsnio 4 dalyje taip pat nėra nustatyto reikalavimo, kaip tiekėjas turi pagrįsti atitinkamą vidutinį darbuotojų skaičių. Tai reikia, kad šio reikalavimo pagrindimui pakanka įmonės finansinių ataskaitų ar kitų dokumentų, kuriuose fiksuojamas šis skaičius, taip pat įmonės vadovo, ar jo įgalioto asmens, pavyzdžiui, finansininko deklaracijos ir pan.

Tiekėjas nustatytus atitinkamo statuso reikalavimus turi atitikti ne tik pasiūlymo pateikimo dieną, bet taip pat ir visą sutarties vykdymo laikotarpį. Tokia sąlyga turi būti įtvirtinta tiek pirkimo dokumentuose, tiek viešojo pirkimo sutartyje. Įstatyme nėra įtvirtinto šio reikalavimo kontrolės mechanizmo, todėl perkančiosioms organizacijoms rekomenduotina tokį mechanizmą nustatyti pirkimo dokumentuose bei viešojo pirkimo sutartyje. Pavyzdžiui, įtvirtinant sąlygą, pagal kurią perkančioji organizacija galėtų bet kuriuo metu patikrinti, o tiekėjas pagrįsti, kad tiekėjas nustatytus reikalavimus atitinka. Viešojo pirkimo sutartyje taip pat galima nustatyti, kad nustatytų reikalavimų neatitiktis yra esminis sutarties pažeidimas.

⁷¹⁴VPT parengta instrukcija „Socialinių įmonių teikiamų prekių, teikiamų paslaugų bei atliekamų darbų sąrašų paskelbimas Centriniam viešųjų pirkimų portale CVPP“: http://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/Socialiniu_imoniu_teikiamu_prekiu_paslaugu_ir_atliekamu_darbu_paskelbimas_CVPP.pdf.

5. [VPI](#) 23 straipsnio 5 dalyje įtvirtintas reikalavimas, kad specialaus [VPI](#) 23 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto statuso neturintis tiekėjas, pasinaudodamas kitu ūkio subjektu (kuris šį statusą turi), negalėtų dalyvauti rezervuotame pirkime. Tai reiškia, kad visi ūkio subjektai, nepriklausomai nuo jų bendradarbiavimo formos (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 49 straipsnio komentarą*), kurie siekia dalyvauti rezervuotame pirkime, turi atitikti [VPI](#) 23 straipsnio 1 dalyje nustatytus reikalavimus (bent vieną iš jų). Šios normos tikslas yra užtikrinti, kad, vykdant rezervuotus pirkimus, visoje produkcijos gamybos, darbų atlikimo ar paslaugų teikimo grandinėje į darbo rinką būtų integruoti tik remtini nepalankioje padėtyje esantys asmenys. Atsižvelgiant į tai, teisės norma užkardomos prielaidos piktnaudžiauti išimtimi, kai pirkimą laimi išskirtinį statusą turintis subjektas, o jo vykdymas pavedamas tokiu statuso neturinčiam tiekėjui.

Pavyzdys

Jeigu tiekėjas, dalyvaujantis rezervuotame pirkime dėl baldų pagaminimo kartu su baldų pristatymu, pirkimo laimėjimo atveju pirkimo sutarties dalies vykdymui – baldų pristatymo paslaugai norėtų pasitelkti kitą subtiekėją, šis taip pat turėtų atitikti [VPI](#) 23 straipsnio 1 dalyje nustatyto specialaus statuso reikalavimus, pavyzdžiui, subtiekėjas turėtų būti socialinė įmonė ar neįgaliųjų socialinė įmonė ir pan.

24 straipsnis. Rezervuota teisė dalyvauti tam tikrų paslaugų pirkimuose

1. Perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose gali nustatyti, kad sveikatos, socialinių, kultūros paslaugų, kurių BVPŽ kodai yra 75121000-0, 75122000-7, 75123000-4, 79622000-0, 79624000-4, 79625000-1, 80110000-8, 80300000-7, 80420000-4, 80430000-7, 80511000-9, 80520000-5, 80590000-6, nuo 85000000-3 iki 85323000-9, 92500000-6, 92600000-7, 98133000-4, 98133110-8, pirkimuose gali dalyvauti tik tiekėjai, kurie atitinka šio straipsnio 2 dalyje nurodytus reikalavimus. Tokiu atveju pirkimo sutarties trukmė negali būti ilgesnė kaip 3 metai.
2. Įmonė, kuri gali dalyvauti šio straipsnio 1 dalyje nurodytų paslaugų rezervuotame pirkime, turi atitikti visus šiuos reikalavimus:
 - 1) jos tikslas turi būti viešosios paslaugos, susijusios su šio straipsnio 1 dalyje išvardytomis paslaugomis, teikimas;
 - 2) jos pelnas gali būti panaudojamas tik įmonės veiklos tikslams. Pelnas gali būti paskirstomas ar perskirstomas tik atsižvelgiant į dalyvavimo įmonės valdyme veiksnius;
 - 3) jos valdymo ar dalininkų struktūra pagrįsta darbuotojams suteikiamų nuosavybės ar dalyvavimo įmonės valdyme teisių principais arba reikalauja aktyvaus darbuotojų, paslaugų gavėjų ar suinteresuotų subjektų dalyvavimo įmonės valdyme;
 - 4) per paskutinius 3 metus perkančioji organizacija su šia įmone nebuvo sudariusi pirkimo sutarties pagal šiame straipsnyje nustatytus reikalavimus.
3. Pirkimo dokumentuose, įskaitant skelbimą apie pirkimą, turi būti nurodyta, kad pirkimas vykdomas pagal šį straipsnį, ir reikalaujama pagrįsti, kad tiekėjas atitinka šiame straipsnyje nustatytus reikalavimus (pateikiama tiekėjo patvirtinta deklaracija).
4. Tiekėjas, dalyvaujantis pagal šį straipsnį atliekamuose pirkimuose, pirkimo sutarčiai įvykdyti kaip subiekčius gali pasitelkti tik šio straipsnio 2 dalyje nustatytus reikalavimus atitinkančius tiekėjus.

Komentuojamame [VPI](#) 24 straipsnyje⁷¹⁵ yra įtvirtintos taisyklės, kai perkančiosios organizacijos gali apibūdinti tiekėjų, kurie gali pateikti pasiūlymus (paraiškas), ratą pagal jų vykdomą socialinio verslo veiklą. Kitaip tariant, komentuojama norma yra leidžiama pozityvioji diskriminacija, t. y. situacija, kai įstatymas pateisina nelygiateisiškumą ir diferenciaciją, nes iš visų rinkoje veikiančių subjektų tik tam tikrai konkrečiai apibrėžtai kategorijai tiekėjų yra leidžiama dalyvauti viešuosiuose pirkimuose. Tačiau tokia situacija yra teisėta, nes ji yra būtina, kad būtų pasiekti ir užtikrinti kiti teisiniai gėriai, sudarantys viešąjį interesą: skatinant sveikatos, socialinių ir kultūros sektorių puoselėjimą.

Socialinio verslo ir juridinių asmenų, kurie laikomi socialinio verslo subjektais, samprata nėra įtvirtinta Lietuvos Respublikos įstatymuose, tačiau teisėkūros dokumentuose⁷¹⁶ nurodoma, kad socialinis verslas – ekonominė veikla, kuria siekiama visuomenei ar jos grupei

⁷¹⁵ Komentuojamos [VPI](#) 24 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 77 straipsnio normas.

⁷¹⁶ <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/1ec626406a6e11e99684a7f33a9827ac?jfwid=sagqd0oojm>.

naudingų tikslų ir socialinio poveikio ir iš kurios uždirbamas pelnas arba jo dalis skiriama šiam poveikiui pasiekti. Siūloma socialinio verslo subjekto samprata ir kriterijai: yra labai maža, maža arba vidutinė įmonė; siekia socialinio poveikio; metinės pajamos iš ekonominės veiklos sudaro daugiau nei 50 procentų visų socialinio verslo subjekto pajamų; daugiau nei 80 procentų iš ekonominės veiklos gauto pelno skiriama socialiniam poveikiui; ekonominės veiklos ir socialinio poveikio siekimo procesus organizuoja konsultuodamasis (suteikdamas galimybę pateikti nuomonę ir pasiūlymus) su asmenimis, kuriems daromas socialinis poveikis socialinio verslo subjekto vykdoma veikla.

VPI 24 straipsnyje reguliuojamų rezervuotų pirkimų negalima sutapatinti su VPI 23 straipsnyje įtvirtinta taisykle, kadangi:

- VPI 24 straipsnis taikomas tik pirkimams, kurie konkrečiai įtvirtinti VPI 24 straipsnyje, tuo tarpu VPI 23 straipsnis gali būti taikomas visiems pirkimams objektams, jeigu yra bent viena įmonė, atitinkanti VPI 23 straipsnio reikalavimus, kuri teikia perkančiosios organizacijos įsigijamą pirkimo objektą (prekes, paslaugas ar darbus);

- VPI 24 straipsnis taikomas visiems rinkoje veikiančioms subjektams, įskaitant akcines bendroves, uždariusias akcines bendroves, kurie savo veikloje taiko VPI 24 straipsnio principus dėl socialinio verslo, pavyzdžiui, dėl pelno reinvestavimo, darbuotojų aktyvaus dalyvavimo priimant sprendimus įmonėje. VPI 23 straipsniu, priešingai, ūkio subjektai įpareigojami atitikti konkrečius reikalavimus dėl pačinių asmenų, tačiau kitų konkrečių reikalavimų dėl veiklos vykdymo principų nenustato (*detales žiūrėti VPI 23 straipsnio 1 dalies komentarą*).

2. VPI 24 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos trys sąlygos, kurioms esant, galima vykdyti rezervuotus pirkimus:

- rezervuotus pirkimus galima atlikti tik dėl konkrečių paslaugų įsigijimo. VPI 24 straipsnio 1 dalyje pateikiamas baigtinis sąrašas socialinių, sveikatos ir kultūros paslaugų, kurios gali būti perkamos pagal rezervuotus pirkimus. VPI 24 straipsnio 1 dalyje pateikiami šių paslaugų BVPŽ kodai:

- 75121000-0 (Administracinės švietimo paslaugos),
- 75122000-7 (Administracinės sveikatos priežiūros paslaugos),
- 75123000-4 (Administracinės būsto paslaugos),
- 79622000-0 (Namų ūkio pagalbinių darbininkų parūpinimo paslaugos),
- 75624000-4 (Slaugos personalo parūpinimo paslaugos), pavyzdžiui, savivaldybės administracija perka jos teritorijoje esančių neįgaliųjų asmenų ar senolių slaugos ir priežiūros paslaugas;

- 79625000-1 (Medicinos personalo parūpinimo paslaugos), pavyzdžiui, savivaldybės administracija perka jos teritorijoje esančių asmenų, kuriems reikalinga vaistų dozavimo padavimo ir (ar) suleidimo paslauga, medicinos darbuotojų, turinčių teisę atlikti šiuos veiksmus paslaugos;

- 80110000-8 (Ikimokyklinio ugdymo paslaugos),
- 80300000-7 (Aukštojo mokslo paslaugos),

- 80420000-4 (E.mokymosi paslaugos),
 - 80430000-7 (Universitetinio suaugusiųjų švietimo paslaugos),
 - 80511000-9 (Darbuotojų mokymo paslaugos), pavyzdžiui, Lietuvos darbo birža perka savo darbuotojų mokymų, kaip elgtis su pabėgėlio statusą turinčiais asmenimis, kurie kreipiasi dėl įdarbinimo ar persikvalifikavimo, paslaugas;
 - 80520000-5 (Mokomosios priemonės),
 - 80590000-6 (Mokymo paslaugos), pavyzdžiui, Lietuvos darbo birža perka esamų bedarbių perkvalifikavimo mokymų paslaugas;
 - nuo 85000000-9 (Sveikatos priežiūros ir socialinio darbo paslaugos) iki 85323000-9 (Bendruomenės sveikatos priežiūros paslaugos), pavyzdžiui, savivaldybės administracija perka atvykimo į namus paslaugas senoliams, kai reikia senoliams suteikti skirtingą paketą paslaugų, pavyzdžiui, maisto nupirkimo, maisto pagaminimo, drabužių išskalbimo, nuvežimo į gydymo įstaigą paslaugas;
 - 92500000-6 (Bibliotekų, archyvų, muziejų ir kitos kultūrinės paslaugos),
 - 92600000-7 (Sportinės paslaugos),
 - 98133000-4 (Narystės organizacijų teikiamos paslaugos),
 - 98133110-8 (Jaunimo asociacijų teikiamos paslaugos).
 - rezervuotuose pirkimuose gali dalyvauti tik konkrečius reikalavimus atitinkantys tiekėjai. Reikalavimai įtvirtinti [VPI](#) 24 straipsnio 2 dalyje (*detačiau žiūrėti [VPI](#) 24 straipsnio 2 dalies komentarą*);
 - pirkimo sutarties pagal rezervuotą pirkimą trukmė negali būti ilgesnė kaip 3 metai. Nurodytas ribojimas įtvirtintas, kadangi nurodytus pasiūlymus galinčių pateikti tiekėjų ratas yra susiaurintas (sumažinta sąžininga konkurencija, apribotas tiekėjų lygiateisiškumas ir nediskriminavimas, yra įtvirtinta, kad tokių sutarčių trukmė negali viršyti 3 metų). Toks reguliavimas iš esmės atitinka ir bendrąjį viešojo pirkimo sutarčių terminą, kuris įtvirtintas [VPI](#) 86 straipsnio 5 dalyje (*detačiau žiūrėti [VPI](#) 86 straipsnio 5 dalies komentarą*).
- Perkančiosios organizacijos turi diskreciją nuspręsti nurodytas paslaugas pirkti bendrai pagal [VPI](#) ar susiaurinti tiekėjų ratą ir pirkti pagal komentuojamą [VPI](#) normą.

3. [VPI](#) 24 straipsnio 2 dalyje įtvirtinti kriterijai, kuriuos turi atitikti tiekėjai, galintys dalyvauti rezervuotuose pirkimuose. Tiekėjas turi atitikti visus kriterijus kartu:

- tiekėjo tikslas turi būti viešosios paslaugos, susijusios su [VPI](#) 24 straipsnio 1 dalyje išvardytomis paslaugomis (*detačiau dėl konkrečių viešųjų paslaugų žiūrėti [VPI](#) 24 straipsnio 1 dalies komentarą*), teikimas. Pati tiekėjo veikla gali būti įvairi, bet turi nukreipta į to konkretaus tikslo siekimą. Pavyzdžiui, jeigu Raudonasis kryžius surenka nenaudojamus daiktus, juos parduoda ir paskui už gautus pinigus perka maistą senoliams, tai atitinka nurodyto tikslo siekimą.

- tiekėjo pelnas gali būti panaudojamas tik įmonės veiklos tikslams. Tai nereiškia, kad įmonė neturi siekti pelno, priešingai, pelninga veikla nėra draudžiama. Pelnas gali būti paskirstomas ar perskirstomas tik atsižvelgiant į dalyvavimo įmonės valdyje veiksnius. Kitaip

sakant, pelnas nėra mokamas kaip dividendai investuotojams ar dalininkams, o yra reinvestuojamas atgal į tiekėjo įmonę, į priemones, įrangą, kuri skirta veiklos tolesniam vykdymui, arba paskirstomas pagal nuopelnus, o ne pagal akcijų, pajų, dalių kieki. Šio reikalavimo negalima sutapatinti su ne pelno siekiančių juridinių asmenų veikla, t. y. rezervuoti pirkimai neskirti išskirtinai tik ne pelno siekiantiems tiekėjams, o skirti pelno siekiantiems, tačiau socialinį verslą vykdančioms ūkio subjektams.

- tiekėjo valdymo ar dalininkų struktūra pagrįsta darbuotojams suteikiamų nuosavybės ar dalyvavimo įmonės valdyme teisių principais arba reikalauja aktyvaus darbuotojų, paslaugų gavėjų ar suinteresuotų subjektų dalyvavimo įmonės valdyme.

Šio kriterijaus tikslas yra, kad darbuotojai ne formaliai, o faktiškai dalyvautų įmonės valdyme, taip suteikiant daugiau galimybių darbuotojams daryti įtaką ir (ar) gauti dalį įmonės naudos, kadangi būtent jie yra ta dalis įmonės, kuri kuria naudą. Šiame kriterijuje išskiriamos dvi alternatyvos:

- darbuotojams suteikiamos nuosavybės ar dalyvavimo įmonės valdyme teisės. Vienas iš būdų suteikti nuosavybės teises įmonės valdyme yra darbuotojų opcionai. Darbuotojų opcionai suprantami kaip darbuotojų skatinimo arba motyvacijos priemonė, galima pagal susitarimą tarp darbdavio ir darbuotojo. Tokie opcionai suteikia darbuotojui kažkuriuo metu įsigyti (arba gauti nemokamai) įmonės, kurioje jis dirba, akcijų. Geriausia ši priemonė tuomet, kai įmonė yra listinguota biržoje, arba bent jau įmonėje yra keletas stambių akcininkų ar dalininkų, kurie nėra darbuotojai. Jei iš esmės įmonę ir toliau kontroliuotų tik vienas asmuo, tokių opcionų reikšmė bus menkesnė⁷¹⁷.

Pavyzdys

Tiekėjas A ketina per trejus metus sukurti inovatyvų produktą, kuris, tikėtina, generuos pajamas ir pelną bendrovei. Šiuo metu bendrovė neturi pakankamai lėšų samdyti darbuotojų ir (ar) specialistų, kurie turi patirties kuriant inovacijas, dėl prašomo atlyginimo dydžio, kuris yra didesnis nei tiekėjas A gali mokėti. Dėl šios priežasties Tiekėjas A savo darbuotojams pasiūlė įsigyti, iš darbuotojams numatytų akcijų, opcioną, t. y. teisę (bet ne pareigą) po 3 metų įsigyti Tiekėjo A akcijų už 20 Eur už kiekvieną akciją. Tiekėjas A vertina, kad po 3 metų Tiekėjo A akcijų vertė bus didesnė nei 20 Eur už akciją. Tokiu būdu darbuotojas turės teisę įsigyti Tiekėjo A akcijų už prieš 3 metus sutartą kainą bei parduoti jas brangiau arba įgyti teisę į dividendus, Tiekėjo A valdymo dalį.

- darbuotojams suteikiamos teisės aktyviai dalyvauti įmonės valdyme.

Kriterijaus tikslas yra, kad darbuotojai ne formaliai, o faktiškai dalyvautų įmonės valdyme. Rezervuotų pirkimų tikslas yra apriboti tiekėjų, dalyvaujančių pirkime, ratą. Siekiant nurodytų tikslų įgyvendinimo, vien darbuotojų informavimas ir konsultavimasis su jais⁷¹⁸ yra nepakankama priemonė, kad tiekėjas atitiktų nurodytą kriterijų.

Gamini darbuotojų dalyvavimo bendrovės veiklos modeliai yra, pavyzdžiui, [DK](#) 164 straipsnyje, 210-212 straipsniuose bei [Lietuvos Respublikos įstatyme dėl darbuotojų](#)

⁷¹⁷ <https://www.finansistas.net/darbuotoju-akcijos-ir-opcionai.html>

⁷¹⁸ [SESV](#) 153 straipsnio e papunktyje apibrėžta, kad informavimas ir konsultavimas yra remiami ES lygmeniu.

[dalyvavimo priimant sprendimus Europos bendrovėse; Lietuvos Respublikos įstatyme dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus Europos kooperatinėse bendrovėse, Lietuvos Respublikos vienos valstybės ribas peržengiančio ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi įstatyme](#) įtvirtinta galimybė turėti balsą, sprendžiant dėl valdymo organų narių skyrimo ir pan.

- per paskutinius 3 metus perkančioji organizacija, kuri vykdo rezervuotą konkretų pirkimą, su šia įmone nebuvo sudariusi pirkimo sutarties pagal [VPI 24](#) straipsnyje nustatytus reikalavimus. Kitaip sakant, perkančioji organizacija du kartus iš eilės negali sudaryti viešojo pirkimo sutarties su tuo pačiu tiekėju, kai abu pirkimai vykdomi pagal [VPI 24](#) straipsnį. Jeigu pirmasis pirkimas vykdomas pagal [VPI 24](#) straipsnį, o antrasis pagal bendras [VPI](#) normas, tuomet tas pats tiekėjas gali dalyvauti abiejuose pirkimuose ir juose būti pripažintas laimėtoju. Šis reikalavimas įtvirtintas su tikslu, kad toliau socialinio verslo subjektas galėtų bendrai su visais rinkos dalyviais konkuruoti ir dalyvauti viešuosiuose pirkimuose. Šis reikalavimas yra taikomas tik atitinkamos perkančiosios organizacijos atžvilgiu, todėl jeigu socialinio verslo subjektas turi sudaręs viešojo pirkimo sutartį pagal rezervuotą pirkimą su viena perkančiąja organizacija, tai nedraudžia jam sudaryti analogiškos ar kitokios viešojo pirkimo sutarties pagal rezervuotą pirkimą su kita perkančiąja organizacija.

4. [VPI 24](#) straipsnio 3 dalyje įtvirtinti socialinio verslo išviešinimo ir pagrindimo reikalavimai:

- paskelbimo reikalavimas yra keliamas perkančiajai organizacijai, t. y. pirkimo dokumentuose, skelbime turi būti aiškiai, tiksliai ir nedviprasmiškai nurodyta, kad vykdomas rezervuotas pirkimas ir jame gali dalyvauti tik tiekėjai, atitinkantys [VPI 24](#) straipsnio 2 dalies sąlygas. Šis reikalavimas visiškai atitinka [VPI 35](#) straipsnio 4 dalies nuostatas, kad pirkimo dokumentai turi būti tikslūs, aiškūs, be dviprasmybių, kad tiekėjai galėtų pateikti pasiūlymus, o perkančioji organizacija – nupirkti tai, ko reikia (*detalesnį žiūrėti [VPI 35](#) straipsnio 4 dalies komentarą*).

- tiekėjui keliamas reikalavimas tinkamai įrodyti, kad jis atitinka [VPI 24](#) straipsnio 2 dalies sąlygas. Pagrindinis įrodantis dokumentas, kurio reikalauja perkančiosios organizacijos – tiekėjo deklaracija. Kita vertus, jeigu perkančioji organizacija abejoja, ar tiekėjo deklaracijoje pateikti duomenys yra teisingi, ji privalo tinkamai įsitikinti tiekėjo savybėmis. Taigi, perkančioji organizacija neapribojama, o, priešingai, įpareigojama įsitikinti, kad tiekėjai atitinka kriterijus, kurie leidžia jiems dalyvauti rezervuotuose pirkimuose (*detalesnį žiūrėti [VPI 45](#) straipsnio 3 dalies komentarą*). Priešingai nei [VPI 23](#) straipsnio atveju, perkančiosios organizacijos negali tiesiog patikrinti VPĮ pateikto sąrašo⁷¹⁹, o turi kreiptis į tiekėjus dėl papildomų įrodymų pateikimo, pavyzdžiui, pateikti pelno (nuostolių) ataskaitas dėl pelno reinvestavimo, darbuotojų atstovo valdymo organuose duomenis, darbuotojų opcionų duomenis ir pan.

5. [VPI 24](#) straipsnio 4 dalyje įtvirtintas reikalavimas, kad socialinio verslo subjekto statusą turintis ir socialinio verslo tikslų nesiekiantis tiekėjas, pasinaudodamas kitu ūkio subjektu (kuris yra socialinio verslo subjektas), negalėtų dalyvauti rezervuotame pirkime. Kitaip sakant, visi ūkio subjektai, kurie dalyvauja rezervuotame pirkime, nepriklausomai nuo

⁷¹⁹ http://www.cvpp.lt/?option=com_social&Itemid=108

jų bendradarbiavimo formos (*detaliau apie kitų ūkio subjektų pasitelkimą žiūrėti [VPI 49 straipsnio komentarą](#)*), turi atitikti [VPI 24](#) straipsnio 2 dalies sąlygas, o perkančioji organizacija turi patikrinti visų šių ūkio subjektų atitiktį. Tokiu būdu siekiama, kad nebūtų išvengiama komentuojamo VPI straipsnio reikalavimų ir juo siekiamų teisinio reglamentavimo tikslų. Dėl to jame nustatyti reikalavimai taip pat taikomi ir ūkio subjektams, kurie realiai prisidės ir faktiškai vykdys bent dalį sudarytos viešo pirkimo sutarties (bus subrangovai, subteikėjai ar subteikėjai), nepriklausomai nuo to, ar remiamasi jų pajėgumais, ar jie pasitelkiami tik sutarties vykdymui.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

25 straipsnis. Tarptautinio pirkimo, supaprastinto pirkimo ir mažos vertės pirkimo atlikimas

1. Tarptautinį ar supaprastintą pirkimą perkančioji organizacija atlieka šiame įstatyme nustatyta tvarka, išskyrus šio straipsnio 2, 3 ir 4 dalyse nurodytus atvejus.
2. Atliekant mažos vertės pirkimus, taikomos šio įstatymo I skyriaus, 31, 34 straipsnių, 58 straipsnio 1 dalies, 82 straipsnio, 86 straipsnio 5, 6, 7 ir 9 dalių, 91 straipsnio, VI ir VII skyrių nuostatos ir Viešųjų pirkimų tarnybos patvirtintame mažos vertės pirkimų tvarkos apraše nustatytos taisyklės. Jeigu neskelbiamas mažos vertės pirkimas atliekamas šio įstatymo 31 straipsnio 3 dalies 1, 2 ir 4 punktuose, 71 straipsnio 1 dalies 2 punkte, 3 dalies 2, 3 ir 4 punktuose ar 5 ir 6 dalyse nustatytais sąlygomis, šio įstatymo 22 straipsnyje nustatytų reikalavimų, išskyrus šio įstatymo 22 straipsnio 3 dalyje nustatytą reikalavimą, gali būti nesilaikoma. Taip pat gali būti nesilaikoma šio įstatymo 82 straipsnyje nustatytų reikalavimų, jeigu neskelbiamas mažos vertės pirkimas atliekamas vadovaujantis šio įstatymo 31 straipsnio 3 dalies 4 punkto nuostatomis.
3. Atliekant Lietuvos Respublikos diplomatinėms atstovybėms užsienio valstybėse, Lietuvos Respublikos atstovybėms prie tarptautinių organizacijų, konsulinių įstaigų ir specialiųjų misijų, taip pat kitų perkančiųjų organizacijų, kurios užsienyje įsigyja prekių, paslaugų ar darbų, skirtų užsienyje esantiems jų padaliniams, kariniams atstovams ar specialiesiems atašė arba skirtų užsienyje vykdomiems vystomojo bendradarbiavimo ir kitiems projektams, supaprastintus pirkimus, taikomos šio įstatymo 1–17, 26 straipsnio, 86 straipsnio 7 dalies ir VI skyriaus nuostatos ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtintame tokių pirkimų tvarkos apraše nustatytos taisyklės.
4. Atliekant ypatingos svarbos tarptautiniams renginiams organizuoti reikalingų prekių, paslaugų ar darbų supaprastintus pirkimus, taikomos šio įstatymo 1–17 straipsnių, 26 straipsnio, 86 straipsnio 7 dalies ir VI skyriaus nuostatos ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtintame tokių pirkimų tvarkos apraše nustatytos taisyklės. Šioje dalyje nurodytų tarptautinių renginių sąrašą tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė.

VPI 25 straipsniu reguliuojami tarptautiniai, supaprastinti pirkimai bei atskira supaprastintų pirkimų kategorija – mažos vertės pirkimai (toliau tekste nurodytos viešųjų pirkimų rūšys minimos atskirai) bei jų atlikimo tvarka. Be to, papildomai reglamentuotos atskiros supaprastintų pirkimų tvarkos: (i) kai šiuos pirkimus atlieka Atstovybės, taip pat kitos perkančiosios organizacijos, kurios užsienyje įsigyja prekių, paslaugų ar darbų, skirtų užsienyje esantiems jų padaliniams, kariniams atstovams ar specialiesiems atašė arba skirtų užsienyje vykdomiems vystomojo bendradarbiavimo ir kitiems projektams; (ii) kai atliekamas ypatingos svarbos tarptautiniams renginiams organizuoti reikalingų prekių, paslaugų ar darbų pirkimas.

Pažymėtina, kad pirkimai priskiriami tarptautiniams, supaprastintiems arba mažos vertės pirkimams pagal pirkimų vertės ribas (*detaliau žiūrėti VPI 4 ir 5 straipsnių komentarą*). Toks skirstymas yra aktualus dėl vykdomo viešojo pirkimo teisinio reguliavimo, kadangi skirtingos rūšies viešiesiems pirkimams taikomos atskiros teisės normos, nustatomi atitinkamai griežtesni ar lankstesni reikalavimai procedūrų vykdymui, pirkimo dokumentams.

1. [VPI](#) 25 straipsnio 1 dalyje nurodyta taisyklė, kad tarptautinį ar supaprastintą pirkimą perkančioji organizacija vykdo [VPI](#) nustatyta tvarka, išskyrus komentuojamo straipsnio 2, 3 ir 4 dalyse nurodytus atvejus. Tai reiškia, kad tarptautiniams ar supaprastintiems pirkimams iš esmės yra taikomi visi [VPI](#) reikalavimai, išskyrus reikalavimus, taikomus: (i) mažos vertės pirkimams; (ii) atliekant Atstovybių, taip pat kitų perkančiųjų organizacijų, kurios užsienyje įsigyja prekių, paslaugų ar darbų, skirtų užsienyje esantiems jų padalinio, kariniams atstovams ar specialiesiems atašė arba skirtų užsienyje vykdomiems vystomojo bendradarbiavimo ir kitiems projektams, supaprastintus pirkimus; (iii) atliekant ypatingos svarbos tarptautiniams renginiams organizuoti reikalingų prekių, paslaugų ar darbų supaprastintus pirkimus.

2. [VPI](#) 25 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad atliekant mažos vertės pirkimus turi būti vadovaujamasi: *pirma*, [VPI](#) I skyriaus, 31 ir 34 straipsnių, 58 straipsnio 1 dalies, 82 straipsnio, 86 straipsnio 5, 6, 7 ir 9 dalių, 91 straipsnio, VI ir VII skyriaus nuostatomis, *antra*, [Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašu](#), kuriame nustatyta prekių, paslaugų ir darbų mažos vertės pirkimų būdai ir jų procedūrų atlikimo tvarka.

Kaip matyti, mažos vertės pirkimams yra taikoma lankstesnė tvarka, kadangi mažos vertės pirkimai dėl savo specifikos bei mažos vertės iš esmės nedaro įtakos ūkio subjektų varžymuisi bendrojoje ES rinkoje, išskyrus, jei egzistuoja tarptautinis interesas (angl. *cross-border interest*)⁷²⁰ (detaliau žiūrėti [VPI](#) 4 straipsnio komentarą). Dėl to perkančiosios organizacijos, vykdydamos mažos vertės pirkimus, juos turi organizuoti vadovaujantis pagal [Mažos vertės pirkimų tvarkos apraše](#) nurodytą tvarką ir taisykles.

Nors [VPI](#) mažos vertės pirkimai reglamentuojami minimaliai, tačiau toks supaprastintų pirkimų pobūdis nereiškia, kad šioms procedūroms neaktualios tam tikros bendrosios ir imperatyviosios [VPI](#) nuostatos, t. y. viešųjų pirkimų principai (detaliau žiūrėti [VPI](#) 17 straipsnio 1 dalies komentarą) ir pirkimo tikslas racionaliai naudoti pirkimui skirtas lėšas (detaliau žiūrėti [VPI](#) 17 straipsnio 2 dalies 1 punkto komentarą)⁷²¹. Tačiau ne visada viešųjų pirkimų principų ar kitų paminėtų [VPI](#) nuostatų taikymas supaprastintiems pirkimams lems analogišką tarptautiniams pirkimams taikomą tvarką, ypač tais atvejais, kai [VPI](#) šie pirkimai reguliuojami netapačiai⁷²². LAT pažymėjo, jog pirkimo objekto svarba, viešojo intereso buvimas nelemia to, jog mažos vertės pirkimams turi būti taikomos griežtesnės taisyklės, kurios paprastai taikomos tik tarptautiniams pirkimams⁷²³.

Be to, kilus ginčui, yra labai svarbu tinkamai kvalifikuoti pirkimo rūšį, nes būtent nuo to priklauso teisingas konkretaus ginčo sprendimas. LAT pažymėjo, kad pirkimo sąlygų teisėtumas pirmaisia vertintinas pagal [Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašą](#), todėl ne visiškai pagrįstai tiesiogiai buvo taikomos [VPI](#) 57, 58 straipsnių nuostatos, kuriose reguliuojamos tarptautinių pirkimų derybų procedūros⁷²⁴. Pažymėtina, kad tarptautinius pirkimus reguliuojančios [VPI](#) nuostatos, jei jos neįtvirtintos [VPI](#) 25 straipsnio 2 dalyje,

⁷²⁰ ESJT 2001 m. gruodžio 3 d. nutartis byloje *Vestergaard*, [C-59/00](#).

⁷²¹ LAT 2014 m. gruodžio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-544/2014](#).

⁷²² LAT 2014 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-544/2014](#).

⁷²³ LAT 2010 m. lapkričio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-440/2010](#).

⁷²⁴ LAT 2014 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-544/2014](#).

ginčiuose, kilusiuose iš supaprastintų pirkimų teisinių santykių, kaip papildomas teisės šaltinis teismui gali būti aktualios tuomet, jei jų turinys iš esmės atitinka supaprastintų pirkimų taisyklių ir supaprastinto pirkimo sąlygų turinį⁷²⁵.

Nors [VPI](#) 25 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kokias konkrečiai [VPI](#) nuostatas privaloma turi taikyti perkančioji organizacija, vykdydama mažos vertės pirkimus, tačiau perkančioji organizacija nėra ribojama taikyti ir kitas [VPI](#) nuostatas. Pavyzdžiui, tiekėjų pašalinimo pagrindai ([VPI](#) 46 straipsnis), neįprastai mažos pasiūlytos kainos vertinimas ([VPI](#) 57 straipsnis) mažos vertės pirkimų atveju nėra imperatyvūs, o tai reiškia, kad jų taikymas priklauso nuo perkančiosios organizacijos diskrecijos, kuri turi būti įgyvendinama pirkimo sąlygose nurodant, ar tam tikri tiekėjų pašalinimo pagrindai konkrečiu atveju bus taikomi, ar bus vertinama tiekėjo pasiūlyta neįprastai maža kaina. Tokių sąlygų įtvirtinimas pirkimo sąlygose lemia, ar perkančioji organizacija turės teisę ir pareigą juos vertinti⁷²⁶. Dėl to tam, kad perkančioji organizacija galėtų atmesti tiekėjo pasiūlymą, tokie atvejai turi būti nustatyti konkretaus pirkimo sąlygose⁷²⁷.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo mažos vertės pirkimą „Transporto priemonių kontrolės ir stebėjimo sistemos su montavimu ir kontrolės sistemos palaikymo paslaugos“. Perkančioji organizacija pirkimo sąlygose nurodė, kad ji patikrina, ar pirkime nebuvo pasiūlytos neįprastai mažos kainos, o tuo atveju, jei nustato, kad pateiktame pasiūlyme nurodoma neįprastai maža kaina, perkančioji organizacija privalo tiekėjo CVP IS susirašinėjimo priemonėmis paprašyti per nurodytą terminą pagrįsti neįprastai mažą pasiūlymo kainą, įskaitant ir detalų kainų sudėtinių dalių pagrindimą. Nors nei [VPI](#) 25 straipsnio 2 dalyje, nei Mažos vertės pirkimų tvarkos apraše nėra nurodyta perkančiosios organizacijos pareiga patikrinti neįprastai mažą kainą, tačiau pirkimo sąlygose aiškiai ir tiksliai nurodžius, kokiais atvejais bus tikrinama neįprastai maža pasiūlymo kaina ar įkainiai, tokiu atveju perkančioji organizacija privalo juo vadovautis ir prašyti tiekėjo pagrįsti neįprastai mažą pasiūlymo kainą ar įkainius.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo mažos vertės viešąjį pirkimą dėl skurstantiems asmenims skirtų higienos prekių įsigijimo. Pirkimo sąlygose nustatyta, kad pirkimo sutarties sudarymo atidėjimo terminas nebus taikomas ir pirkimo sutartis su laimėtoju bus sudaroma nedelsiant. Todėl perkančioji organizacija kitą dieną po pasiūlymo eilės ir pirkimo laimėtojo paskelbimo su pirkimo laimėtoju sudarė pirkimo sutartį. Tuo tarpu tiekėjas, pasiūlymo eilėje esantis antroje vietoje perkančiajai organizacijai pretenziją pateikė tik po kelių dienų nuo pranešimo apie pasiūlymo eilę paskelbimo, t. y. jau po pirkimo sutarties sudarymo. Nors tiekėjas turi teisę pateikti pretenziją perkančiajai organizacijai, tačiau jei pretenzija gauta po pirkimo sutarties sudarymo, tai perkančioji organizacija turi teisę atsakyti nagrinėti tokią pretenziją, kadangi

⁷²⁵ LAT 2014 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-544/2014](#).

⁷²⁶ LzpT 2018 m. lapkričio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [2A-1193-236/2018](#).

⁷²⁷ LAT 2011 m. gruodžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-520/2011](#); LAT 2011 m. gruodžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-567/2011](#).

pretenzija pateikta jau po pirkimo sutarties sudarymo, o pirkimo sąlygose buvo aiškiai nurodyta, kad atidėjimo terminas nebus taikomas.

Be to, [VPI](#) 25 straipsnio 2 dalyje nurodyti neskelbiamos mažos vertės pirkimų vykdymo ypatumai:

- i. Neskelbiamiems mažos vertės pirkimams, kurie atliekami [VPI](#) 31 straipsnio 3 dalies 1, 2 ir 4 punktuose, 71 straipsnio 1 dalies 2 punkte, 3 dalies 2, 3 ir 4 punktuose ar 5 ir 6 dalyse nustatytais sąlygomis (*detalesnė žiūrėti minėtų [VPI](#) straipsnių komentarus*), gali būti netaikomi reikalavimai, susiję su bendravimu ir keitimusi informacija ([VPI](#) 22 straipsnis, išskyrus šio straipsnio 3 dalyje nustatytą reikalavimą).
- ii. Neskelbiamiems mažos vertės pirkimams, kurie atliekami remiantis [VPI](#) 31 straipsnio 3 dalies 4 punkto pagrindu, gali būti netaikomi [VPI](#) 82 straipsnyje nustatyti reikalavimai (*detalesnė žiūrėti [VPI](#) 82 straipsnio komentarą*).

3. [VPI](#) 25 straipsnio 3 dalyje nustatyta atskira supaprastintų pirkimų tvarka, kai pirkimai atliekami Atstovybių, taip pat kitų perkančiųjų organizacijų, kurios užsienyje įsigyja prekių, paslaugų ar darbų, skirtų užsienyje esantiems jų padaliniais, kariniams atstovams ar specialiesiems atašė arba skirtų užsienyje vykdomiems vystomojo bendradarbiavimo ir kitiems projektams. Tokia atskira šių pirkimų tvarka nustatyta, atsižvelgiant į užsienyje esančių ir veikiančių Lietuvos perkančiųjų organizacijų (Lietuvos Respublikos diplomatinės atstovybės, konsulinės įstaigos ir kt.) specifiką⁷²⁸.

Atliekant Atstovybių, taip pat kitų perkančiųjų organizacijų, kurios užsienyje įsigyja prekių, paslaugų ar darbų, skirtų užsienyje esantiems jų padaliniais, kariniams atstovams ar specialiesiems atašė arba skirtų užsienyje vykdomiems vystomojo bendradarbiavimo ir kitiems projektams yra taikomi: *pirma*, [VPI](#) 1–17, 26 straipsnio, 86 straipsnio 7 dalies ir IV skyriaus nuostatos, *antra*, [Diplomatinės atstovybių tvarkos aprašas](#), kuriame reglamentuojami:

- i. Atstovybių atliekami supaprastinti prekių, paslaugų ir darbų viešieji pirkimai;
- ii. perkančiųjų organizacijų, kurios nepriskirtinos Atstovybėms, supaprastinti prekių, paslaugų ir darbų viešieji pirkimai, kuriuos atlikus, užsienyje įsigyjamos prekės, paslaugos ar darbai, skirti užsienyje esantiems šių perkančiųjų organizacijų padaliniais, kariniams atstovams ar specialiesiems atašė arba skirti užsienyje vykdomiems vystomojo bendradarbiavimo ir kitiems projektams.

4. [VPI](#) 25 straipsnio 4 dalyje nustatyta atskira supaprastintų pirkimų tvarka pirkimams, kurie atliekami ypatingos svarbos tarptautiniams renginiams organizuoti reikalingų prekių, paslaugų ar darbų įsigijimui.

Atliekant ypatingos svarbos tarptautiniams renginiams organizuoti reikalingų prekių, paslaugų ar darbų supaprastintus pirkimus, taikomi: *pirma*, [VPI](#) 1–17 straipsnių, 26 straipsnio, 86 straipsnio 7 dalies ir VI skyriaus nuostatos; *antra*, [Tarptautinių renginių tvarkos aprašas](#)

⁷²⁸ [VPI aiškinamasis raštas](#).

įtvirtintos taisyklės. [Tarptautinių renginių tvarkos apraše](#) nustatyta [Ypatingos svarbos tarptautinių renginių sąraše](#) nurodytų tarptautinių renginių organizavimui reikalingų prekių, paslaugų ar darbų supaprastintų viešųjų pirkimų tvarka.

[Ypatingos svarbos tarptautinių renginių sąraše](#) nurodyti šie renginiai, kurie turi būti atliekami [VPI](#) 25 straipsnio 4 dalyje nustatyta tvarka:

- i. Vizitai ir kiti renginiai: (i) aukščiausio lygio užsienio delegacijų valstybiniai ir oficialūs vizitai Lietuvos Respublikoje bei aukščiausio lygio Lietuvos Respublikos delegacijų valstybiniai ir oficialūs vizitai užsienyje; (ii) Lietuvos Respublikos pirmininkavimo tarptautinėse organizacijose renginiai Lietuvos Respublikoje ir užsienyje.
- ii. Parodos ir kultūros renginiai: (i) pasaulinės, tarptautinės ir augalininkystės „Expo“ parodos; (ii) tarptautinė maisto pramonės, žemės ūkio ir sodininkystės paroda „Žalioji savaitė“; (iii) Lietuvos kultūros pristatymas užsienyje vykstančiose parodose, knygų mugėse ir kituose renginiuose, kuriais didinamas Lietuvos kultūros matomumas.

26 straipsnis. Pirkimų planai

1. Perkančioji organizacija, išskyrus Lietuvos Respublikos diplomatinės atstovybės užsienio valstybėse, Lietuvos Respublikos atstovybes prie tarptautinių organizacijų, konsulinės įstaigas ir specialiąsias misijas, taip pat kitas perkančiąsias organizacijas, kurios užsienyje įsigyja prekių, paslaugų ar darbų, skirtų užsienyje esantiems jų padaliniais, kariniams atstovams ar specialiesiems atašė, turi parengti ir patvirtinti planuojamų atlikti einamaisiais kalendoriniais metais pirkimų planus ir pagal Viešųjų pirkimų tarnybos nustatytus reikalavimus ir tvarką Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje paskelbti planuojamų atlikti pirkimų suvestinę. Ši suvestinė turi būti paskelbta kiekvienais metais ne vėliau kaip iki kovo 15 dienos, o patikslinus planuojamų atlikti einamaisiais kalendoriniais metais pirkimų planus, – ne vėliau kaip per 5 darbo dienas.
2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodyta tvarka paskelbta planuojamų atlikti pirkimų suvestinė papildomai gali būti paskelbta perkančiosios organizacijos interneto svetainėje, specialiai tam skirtoje skiltyje (toliau – pirkėjo profilis). Paskelbtos planuojamų atlikti pirkimų suvestinės turinys visur turi būti tapatus.

[VPI](#) 26 straipsniu nuo 2017 m. liepos 1 d. yra pakeistos ir patikslintos ankstesnės [VPI](#) redakcijos, galiojusios iki 2017 m. liepos 1 d., 7 straipsnio normos.

1. [VPI](#) 26 straipsnio 1 dalyje yra patvirtinti perkančiųjų organizacijų pareiga parengti ir patvirtinti planuojamų atlikti einamaisiais kalendoriniais metais pirkimų planus ir pagal VPT nustatytus reikalavimus ir tvarką CVP IS paskelbti planuojamų atlikti pirkimų suvestinę⁷²⁹. Šiuo aspektu pažymėtina, kad perkančiosios organizacijos, kurios tam tikrais atvejais įgalioja kitas perkančiąsias organizacijas atlikti pirkimo procedūras, tokius pirkimus turi įtraukti į savo pirkimų planą ir suvestinę. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad [VPI](#) 26 straipsnio 1 dalies normoje yra įtvirtinta išimtis, kurioje nustatyta, jog pirkimų planų tvirtinti ir skelbti neprivalo LR diplomatinės atstovybės užsienio valstybėse, atstovybės prie tarptautinių organizacijų, konsulinės įstaigos ir specialiosios misijos⁷³⁰ bei kitos perkančiosios organizacijos, kurios, *pirma*, prekes, paslaugas ar darbus įgyja užsienyje, *antra*, šios prekės, paslaugos ar darbai, skirti užsienyje esantiems jų padaliniais, kariniams atstovams ar specialiesiems atašė. Papildomai atkreiptinas dėmesys į tai, kad nei [VPI](#) 26 straipsnio 1 dalyje, nei kituose [VPI](#)

⁷²⁹ [VPT konsultacijose](#) yra išaiškinta, kad pirkimų planai ir pirkimų suvestinės nėra tapačios sąvokos. Pirkimų planas yra perkančiosios organizacijos vidaus dokumentas, kuriame ji nurodo einamaisiais biudžetiniais metais planuojamų vykdyti prekių, paslaugų ir darbų pirkimų sąrašą. Šiame dokumente iš esmės turi būti ta pati informacija kaip ir suvestinėje, tačiau, kadangi jis yra pildomas ir koreguojamas pagal perkančiosios organizacijos vidaus taisykles, jame gali būti papildomų duomenų pagal perkančiosios organizacijos poreikius, pavyzdžiui, perkančiosios organizacijos pastabos, sudarytos sutarties vertė, numatoma pirkimo vertė, kuri padeda nustatyti pirkimo būdą, planuojama konkretaus atskiro pirkimo vertė ir kt. Tuo tarpu pirkimų suvestinė yra perkančiosios organizacijos parengta informacija apie visus biudžetiniais metais planuojamus vykdyti pirkimus, išskyrus mažas vertės pirkimus, kuri rengiama pirkimų plano pagrindu ir skelbiama CVP IS. Suvestinėje privalo būti nurodomas pirkimo objekto pavadinimas, rūšis (prekės, paslaugos ar darbai), kodas pagal BVPŽ, numatomas kiekis ar apimtis.

⁷³⁰ LR diplomatinė atstovybė užsienio valstybėse, atstovybė prie tarptautinių organizacijų, konsulinė įstaiga ir specialiųjų misijų sąrašas pateikiamas LR užsienio reikalų ministerijos interneto svetainėje: <https://www.urm.lt/default/lt/embasycontacts>.

straipsniuose nėra nustatyta perkančiųjų organizacijų pareiga tvirtinti mažos vertės pirkimų planus bei skelbti jų suvestines.

[VPI](#) 26 straipsnio 1 dalyje nurodyta perkančiųjų organizacijų pareiga yra neatsiejama nuo viešųjų pirkimų skaidrumo, lygiateisiškumo principų bei racionalaus lėšų panaudojimo tikslų, įgyvendinimo viešuosiuose pirkimuose (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 17 straipsnio 1 dalies ir 2 dalies 1 punkto komentarus*). Viešųjų pirkimų planų paskelbimo CVP IS pagrindinis tikslas yra preliminariai informuoti rinkos dalyvius apie perkančiųjų organizacijų poreikių, kad šie galėtų iš anksto numatyti ir įvertinti savo galimybes varžytis dėl viešųjų pirkimų sutarčių, taip pat, esant reikalui, prisitaikyti prie perkančiųjų organizacijų planuojamų pirkimų⁷³¹. Dėl to pirkimo planai turi būti kiek įmanoma tikslūs ir konkretūs. Siekiama, kad planas atitiktų faktą. Jeigu iš esmės yra priešingai (pavyzdžiui, perkančioji organizacija nuolat arba dažnai nesilaiko plano, jis yra keičiamas ir pan.), tokia situacija nedera su [VPI](#) 17 straipsnyje įtvirtintais principais (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 17 straipsnio komentarą*). Perkančiosios organizacijos negali piktnaudžiauti [VPI](#) 26 straipsnio 1 dalyje nustatyta teise tikslinti planuojamų atlikti pirkimų planus ir privalo iš anksto atsakingai įvertinti savo poreikius bei juos galinčias įtakoti aplinkybes (pavyzdžiui, nors viešųjų pirkimų reguliavime perkančiosioms organizacijoms nėra nustatytos pareigos pirkimų planų suvestinėje skelbti planuojamo pirkimo vertės, vis dėlto, jeigu perkančioji organizacija pirkimų plane ir, pavyzdžiui, ikiprocedūriniuose dokumentuose ją numatytą, ši gali būti kvalifikuojama kaip pirkimui suplanuota maksimali vertė⁷³²). Be to, perkančiosios organizacijos pirkimų planus gali tikslinti tik iki pirkimo procedūros pradžios. Papildomai pažymėtina, kad šiame kontekste vartojama pirkimų planų sąvoka turi būti suprantama bendrai, kaip apimanti ir pirkimų planų suvestinės sąvoką. Kitaip tariant, kalbant apie pirkimų planų pagrindinį tikslą bei perkančiųjų organizacijų pareigą šiuos planus atsakingai rengti, jų laikytis ir nepiktnaudžiauti teise juos keisti – omenyje turimi nustatyta tvarka patvirtinti ir paskelbti pirkimų planai, o ne pirkimų planai, kaip perkančiųjų organizacijų vidaus dokumentai.

Pavyzdys

Jei perkančioji organizacija, pasitvirtinusi pirkimų planą, metų eigoje nustato, kad jai nebėra poreikio įsigyti prekių, paslaugų ar darbų, nurodytų pirkimų plane ir suvestinėje, arba dėl pasikeitusios ekonominės padėties, turimo finansavimo, keičiasi suplanuotų pirkimų vertės, ji gali patikslinti planą ir suvestinę, išbraukiant nereikalingą pirkimą ar pakeičiant vertes, tuo atveju, jei atitinkamo pirkimo dar nėra pradėjusi vykdyti. Priešingu atveju, suteikiant teisę perkančiajai organizacijai pakeisti planą ir suvestinę jau prasidėjus atitinkamo pirkimo procedūroms, gali susiklostyti situacija, kai, pavyzdžiui, perkančioji organizacija atmeta tiekėjų pasiūlymus pirkime motyvuodama tuo, kad kainos viršija suplanuotą pirkimo vertę, kuri buvo pakeista (sumažinta) tik tuomet, kai buvo gauti tiekėjų pasiūlymai, kurių vertės atitiko pradine apskaičiuotą perkančiosios organizacijos vertę. Tokia situacija neabejotinai būtų nesuderinama su [VPI](#) 17 straipsnyje įtvirtintais principais.

Papildomai pažymėtina, kad viešųjų pirkimų planai ir jų suvestinės nėra sudėtinė pirkimo dokumentų dalis (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 35 straipsnio komentarą*). Pirkimų planai ir jų suvestinės

⁷³¹ LAT 2018 m. gegužės 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-160-469/2018](#).

⁷³² Ten pat.

yra priskiriami ikiprocedūriniais viešųjų pirkimų dokumentams. Tai taip pat reiškia, kad pirkimo plano sudarymas ir jo suvestinės paskelbimas nėra siejamas su viešojo pirkimo procedūros pradžia (*detaliau žiūrėti [VPI 29 straipsnio komentarą](#)*)⁷³³.

[VPI 26](#) straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad perkančiosios organizacijos planuojamų atlikti pirkimų suvestinę privalo skelbti kiekvienais metais ne vėliau kaip iki kovo 15 dienos. Įstatyme taip pat įtvirtinta, kad, patikslinus planuojamų atlikti einamaisiais kalendoriniais metais pirkimų planus, juos privaloma paskelbti per 5 kalendorines dienas nuo patikslinto plano patvirtinimo.

Planuojamų kiekvienais metais vykdyti viešųjų pirkimų suvestinės ir jos pakeitimų paskelbimo tvarka bei reikalavimai nustatyti [Informacijos viešinimo CVP IS tvarkos apraše](#) (suvestinės informacijos parengimo bei paskelbimo tvarka apibrėžta šio aprašo 12 – 19 straipsniuose). Minėto tvarkos aprašo priede „[Suvestinėje nurodoma informacija](#)“ taip pat apibrėžti duomenys, kurie turi būti nurodomi suvestinėje, bei jos pildymo aprašymas. Be to, VPT yra parengusi [planuojamų pirkimų suvestinės pildymo ir viešinimo instrukciją](#). Minėtoje instrukcijoje tiekėjams pateikiamos taisyklės, kaip (i) peržiūrėti planuojamų pirkimų suvestinę; (ii) pildyti planuojamus pirkimus; (iii) juos viešinti; (iv) susieti planuojamus pirkimus su konkrečiu pirkimu; (v) importuoti planuojamų pirkimų suvestinės į sistemą.

2. [VPI 26](#) straipsnio 2 dalyje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų teisė planuojamų atlikti pirkimų suvestinę, paskelbtą pagal [VPI 26](#) straipsnio 1 dalyje nurodytą tvarką, taip pat skelbti ir perkančiosios organizacijos interneto svetainėje, specialiai tam skirtoje skiltyje (pavyzdžiui, perkančiosios organizacijos interneto svetainėje galėtų būti sukurta atskira su viešųjų pirkimų informacija susijusi skiltis „Viešieji pirkimai“, kurioje būtų išskirta atskira skiltis „Viešųjų pirkimų planai“). Vis dėlto [VPI 26](#) straipsnio 2 dalyje nustatyta galimybė planuojamų atlikti pirkimų suvestinę skelbti perkančiosios organizacijos interneto svetainėje nereiškia, kad tokiu atveju planuojamų pirkimų suvestinės neturi būti skelbiamos CVP IS [VPI 26](#) straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka. Kitaip tariant, perkančiosios organizacijos gali pasirinkti ir planuojamų pirkimų suvestines skelbti tik CVP IS pagal [VPI 26](#) straipsnio 1 dalį, arba ir CVP IS, ir interneto svetainėje pagal [VPI 26](#) straipsnio 1 bei 2 dalis. [VPI 26](#) straipsnio 2 dalyje taip pat nustatyta, kad bet kuriuo atveju skelbiamų planuojamų atlikti pirkimų suvestinių turinys visur turi būti vienodas.

⁷³³ Ten pat.

27 straipsnis. Pasirengimas pirkimui

1. Perkančioji organizacija, siekdama pasirengti pirkimui ir pranešti tiekėjams apie savo pirkimo planus ir reikalavimus, gali:
 - 1) prašyti suteikti ir gauti nepriklausomų ekspertų, institucijų arba rinkos dalyvių konsultacijas, taip pat konsultuotis su visuomene. Šiomis konsultacijomis remiamasi pirkimo metu, jeigu dėl tokių konsultacijų nėra iškrepiama konkurencija ir pažeidžiami nediskriminavimo ir skaidrumo principai. Perkančiajai organizacijai nusprendus paskelbti kvietimą suteikti šiame punkte nurodytas konsultacijas, šis kvietimas turi būti skelbiamas Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje Viešųjų pirkimų tarnybos nustatyta tvarka;
 - 2) iš anksto Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje paskelbti pirkimų techninių specifikacijų projektus. Techninių specifikacijų projektai skelbiami, dėl šių projektų gautos pastabos ir pasiūlymai vertinami Viešųjų pirkimų tarnybos nustatyta tvarka.
2. Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje paskelbus šio straipsnio 1 dalyje nurodytą kvietimą suteikti konsultacijas arba techninių specifikacijų projektą, šie dokumentai papildomai gali būti skelbiami pirkėjo profilyje, kitur internete ir (arba) leidiniuose. To paties dokumento turinys visur turi būti tapatus.
3. Tais atvejais, kai kandidatas ar dalyvis patvirtina arba su juo bendradarbiaujantis ūkio subjektas padėjo pasirengti pirkimui, perkančioji organizacija privalo imtis tinkamų priemonių, kad dėl tokių kandidatų ir dalyvių dalyvavimo nebūtų pažeista konkurencija. Tinkamomis priemonėmis laikomas informacijos, kurią gavo pasirengti pirkimui padėję ūkio subjektai, pateikimas kitiems kandidatams ir dalyviams ir jos paskelbimas Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje, taip pat pakankamo pasiūlymų pateikimo termino nustatymas.
4. Jeigu, perkančiosios organizacijos nuomone, šio straipsnio 3 dalyje nurodytų priemonių nepakanka norint užtikrinti tiekėjų lygiateisiškumo principo laikymąsi, tikrindama, ar nėra tiekėjo pašalinimo pagrindų, ji privalo prašyti kandidato ar dalyvio, padėjusio pasirengti pirkimui, raštu pagrįsti, kad jų išankstinės konsultacijos negalėjo pažeisti konkurencijos. Tokio kandidato ar dalyvio paraiška ar pasiūlymas šiuo pagrindu atmetamas tik tuo atveju, jeigu jis nepateikia perkančiajai organizacijai tinkamo pagrindimo.

[VPI](#) 27 straipsniu⁷³⁴ buvo pakeistos ir patikslintos ankstesnės [VPI](#) redakcijos, galiojusios iki 2017 m. liepos 1 d., 7 straipsnio 1 dalies nuostatos.

1. [VPI](#) 27 straipsnio 1 dalyje yra apibrėžtos priemonės, kurias perkančiosios organizacijos turi teisę pasirinkti vykdyti, siekdamas pasirengti pirkimui ir pranešti tiekėjams apie savo pirkimų planus, t. y. teisę vykdyti rinkos konsultacijas ir skelbti techninių

⁷³⁴ Komentuojamo [VPI](#) 27 straipsnio nuostatose yra iš dalies perkeltos [Direktyvos 2014/24/ES](#) 40–41 straipsnių, taip pat šios direktyvos preambulės nuostatos.

specifikacijų projektus. Šioje normos dalyje yra įtvirtinta ne perkančiųjų organizacijų pareiga, o teisė pasirinkti ir vykdyti abi arba vieną iš nurodytų pasirengimo pirkimui priemonių, t. y. perkančioji organizacija gali prašyti suteikti ir gauti nepriklausomų ekspertų, institucijų arba rinkos dalyvių konsultacijas ir (arba) iš anksto CVP IS paskelbti pirkimų techninių specifikacijų projektus. Be to, [VPI 27](#) straipsnio 1 dalyje įtvirtintos procedūros nesiejamos su pirkimo procedūrų pradžia (yra vykdomos tik pasirengimo pirkimui stadijoje⁷³⁵).

Įstatyme iš viso yra įtvirtintos trys galimos perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų dalyvių ikiprocedūrinio bendradarbiavimo rūšys: (i) rinkos konsultacijos (įtvirtintos [VPI 27](#) straipsnio 1 dalyje); (ii) techninių specifikacijų projektų skelbimas (įtvirtintas [VPI 27](#) straipsnio 1 dalyje); (iii) pagalbinė viešųjų pirkimų veikla (įtvirtinta [VPI 2](#) straipsnio 22 dalyje ir [27](#) straipsnio 3 dalyje).

[VPI 27](#) straipsnio 1 dalyje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų teisė vykdyti rinkos konsultacijas bei skelbti techninių specifikacijų projektus negali būti tapatinama su pagalbine viešųjų pirkimų veikla, įtvirtinta [VPI 2](#) straipsnio 22 dalyje, kadangi tai yra atskiros ir savarankiškos procedūros. Pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos vykdytoju turi būti CPO (*detaliau žiūrėti [VPI 2](#) straipsnio 3 dalies komentarą*) arba tiekėjas [VPI](#) prasme (*detaliau žiūrėti [VPI 2](#) straipsnio 36 dalies komentarą*), su kuriuo perkančioji organizacija yra sudariusi atitinkamų paslaugų teikimo sutartį. Skirtingai nuo pirkimo suteikti ir gauti rinkos konsultacijas, ar gauti pasiūlymus dėl techninių specifikacijų projektų, pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos vykdytojai – tiekėjai gauna ekonominę naudą ir su jais perkančioji organizacija turi sudaryti viešojo pirkimo-pardavimo sutartį. Taigi perkančioji organizacija, norėdama įsigyti pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos paslaugas, privalo vykdyti viešojo pirkimo procedūras, išskyrus atvejus, kai tokios paslaugos yra įsigyjamos iš CPO (*detaliau žiūrėti [VPI 2](#) straipsnio 22 dalies komentarą*).

Rinkos konsultacijos

Rinkos konsultacija [VPI 27](#) straipsnio 1 dalies 1 punkto prasme – tai perkančiosios organizacijos bendradarbiavimas su kompetentingais subjektais, visuomene iki pirkimo pradžios. Kompetentingi subjektai, įvardinti [VPI 27](#) straipsnio 1 dalies 1 punkte, tai – nepriklausomi ekspertai (finansų, ekonomikos, statybų srities ekspertai, karo pramonės žinovai ir pan.), institucijos (visuomenės įstaigos, organizacijos), rinkos dalyviai (atitinkamos srities verslo atstovai, pavyzdžiui, statybų, informacinių technologijų, teisinių paslaugų sektorių bendrovės ir organizacijos, medicinos pramonės atstovai ir kt.).

[VPI 27](#) straipsnio 1 dalies 1 punkte įtvirtinta perkančiųjų organizacijų teisė, rengiantis pirkimui, gauti nepriklausomų ekspertų, institucijų arba rinkos dalyvių patarimus iš esmės sietina su tuo, kad perkančiosios organizacijos dažnu atveju nėra atitinkamos srities, su kuria yra susijęs pirkimas, profesionalai ir neturi reikiamų ekspertinių ar techninių žinių, nepažįsta atitinkamos rinkos, neturi pakankamai informacijos apie joje egzistuojančias svarbiausias naujoves, nėra susidūrusios su konkrečioje rinkoje būdingomis problemomis ir pan. Taigi, rinkos konsultacijas vykdyti yra tikslinga tuomet, kai, pavyzdžiui, yra įsigyjamas sudėtingas pirkimo objektas, perkančioji organizacija nežino atitinkamos rinkos bei to, ką ji gali pasiūlyti, taip pat tuomet, kai perkančioji organizacija nėra įsitikinusi tuo, kas konkrečiu atveju geriausiai

⁷³⁵ LAT 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-7-23-248/2017](#).

patenkintų jos poreikius, bei kai jai reikia pagalbos identifikuojant geriausią sprendimą, nustatant pirkimo objektui keliamus reikalavimus ir pan.

Tokias rinkos konsultacijas, atsižvelgiant į [VPI 17](#) straipsnio 2 dalies 1 punkte nustatytą reikalavimą lėšas naudoti racionaliai, rekomenduotina atlikti bent kartą per metus, kadangi rinkos konsultacijos nurodytais atvejais yra efektyviausia priemonė, planuojant pirkimui reikalingas lėšas ir nustatant pagrindinius pirkimo objektui keliamus reikalavimus.

Tuo tarpu rinkos konsultacijos nėra tiek reikalingos (tikslingos), tačiau vis tiek galimos, kai yra įsigijamas iš esmės nesudėtingas pirkimo objektas bei jo įsigijimui nėra būtinos atitinkamos specifinės žinios (pavyzdžiui, rengiamasi vykdyti tipinį tam tikrų prekių (kanceliarinių, higienos reikmenų ar kt.) ar paslaugų (aplinkos tvarkymo, vidaus patalpų valymo ar kt.) pirkimą), tokius pirkimus perkančioji organizacija atlieka periodiškai, juos vykdant perkančioji organizacija paprastai nesusiduria su didelėmis problemomis bei rizikomis arba jos yra tipinės bei lengvai suvaldomos ir išsprendžiamos. Vis tik net ir tokiais atvejais konsultacijas rekomenduojama periodiškai atlikti (pavyzdžiui, kartą per metus ar bent kartą per du metus), kadangi rinka veikiausiai bus pasipildžiusi naujais tiekėjais, kurie gali siūlyti įvairesnes prekes, taip pat gali būti pasikeitusios dalies prekių kainos ir pan.

Rinkos konsultacijų galimybė įtvirtinta, atsižvelgiant į perkančiųjų organizacijų poreikį reaguoti į rinkos pokyčius, būtinybę užtikrinti dialogą tarp pirkimų vykdytojų ir rinkos, inovatyvių sprendimų poreikį, siekį iš anksto informuoti rinką apie būsimus pirkimus bei apie egzistuojančią paklausą. Rinkos konsultacija yra vienas iš būdų įgyvendinti viešųjų pirkimų efektyvumo tikslą (*detaliau žiūrėti [VPI 1](#) straipsnio komentarą*), nes dialoge su rinkos dalyviais perkančioji organizacija gali sužinoti, ką siūlo rinka, kas geriausiai atitinka jos poreikius, kokiomis sąlygomis, atsižvelgiant į perkančiosios organizacijos poreikius, įsigyti prekes, paslaugas ar darbus. Šiuo aspektu taip pat pažymėtina, kad galimybės vykdyti rinkos konsultacijas įtvirtinimas [VPI 27](#) straipsnio 1 dalies 1 punkte sietinas ne tik su perkančiųjų organizacijų poreikiu kuo tinkamiau pasirengti viešiesiems pirkimams bei iš anksto informuoti rinką, tačiau taip pat yra neatsiejamas ir nuo strateginio įstatymų leidėjo tikslo – pasiekti, jog daugiau viešųjų pirkimų būtų vykdomi ne pagal mažiausios kainos kriterijų (*detaliau žiūrėti [VPI 55](#) straipsnio 1 dalies 3 punkto komentarą*).

Be to, rinkos konsultacijų vykdymas sietinas ne tik su nauda perkančiosioms organizacijoms, bet taip pat ir su nauda tiekėjams. Tiekėjų teisė dalyvauti rinkos konsultacijose sietina su galimybe jie save pranešti bei parodyti, kad turi ką pasiūlyti, su galimybe keisti pirkimų praktiką ir (ar) paklausą, užduoti klausimus ir aptarti kitus su pirkimu susijusius aspektus ankstyvoje stadijoje, gauti kokybiškesnę informaciją apie perkančiųjų organizacijų poreikius ir keliamus reikalavimus, iš anksto pradėti rengtis numatomam pirkimui.

Rinkos konsultacijų turinys įstatyme nėra apibrėžtas, dėl to [VPI 27](#) straipsnio 1 dalies 1 punkte įtvirtinta teisė konsultuotis – klausimų srities atžvilgiu turėtų būti aiškinama plačiai. Rengdamosi pirkimui, perkančiosios organizacijos turi teisę konsultuotis dėl įvairių su viešaisiais pirkimais susijusių aspektų – pirkimo objekto, kvalifikacijos bei pasiūlymų vertinimo kriterijų, sutarties sąlygų bei tokių sąlygų paplitimo rinkoje ir pan. Rinkos konsultacijomis turėtų būti naudojamosi tada, kada perkančioji organizacija turi tikslą (i) išsiaiškinti įvairius su pirkimo objektu susijusius klausimus (pavyzdžiui, apskritai rinkoje egzistuojančią pasiūlą), (ii) identifiкуoti pirkimo sutarties sudarymui ir vykdymui reikšmingus aspektus (pavyzdžiui, kokios sąlygos, atsižvelgiant į pirkimo objekto specifiką, turi būti

įtrauktos į pirkimo sutartį, kokios rizikos kyla, vykdant pirkimo sutartį); (iii) nustatyti tinkamą pirkimo strategiją (pavyzdžiui, kokį pirkimo vykdymo būdą pasirinkti) ir pan.

[VPI](#) 27 straipsnio 1 dalies 1 punkte nėra nustatytų ne tik rinkos konsultacijų turinio, bet ir procedūros reikalavimų, t. y. kaip perkančiosios organizacijos turi jas vykdyti. Vis dėlto [VPI](#) yra parengusi [Rinkos konsultacijų gaires](#) – metodinę medžiagą, kurioje išsamiai patariama, kaip tokias rinkos konsultacijas vykdyti.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad rinkos konsultacijos neturėtų būti tapatinamos su rinkos tyrimu, t. y. pirminiu pasirengimu, kurį perkančiosios organizacijos turi atlikti, prieš pradėdamos vykdyti bet kokias rinkos konsultacijas ar bet kokį pirkimą apskritai. Rinkos tyrimas gali būti atliekamas, ieškant informacijos internete, spaudoje, analizuojant kitų perkančiųjų organizacijų patirtį atitinkamoje srityje, teikiant paklausimus kompetentingiems subjektams ir pan. Taigi, perkančiosios organizacijos, rengdamosi pirkimui, visų pirma turėtų surinkti informaciją ir įsivertinti, kas yra žinoma apie pirkimo objektą, atitinkamą rinką, jos pasiūlą bei poreikius (pavyzdžiui, odontologui reikalingą įrangą, konkretios įrangos būtinąsias savybes (paciento kėdės būtinos funkcijos ir kt.), pirkimo objekto įsigijimo specifiką (pavyzdžiui, praktikoje taikomos efektyviausios strategijos) ir kitus svarbius aspektus. Būtent taip perkančiosios organizacijos nustato, koks yra poreikis gauti nepriklausomų subjektų pagalbą konkrečiu atveju.

Nors šios procedūros tam tikrais aspektais yra panašios, tačiau rinkos tyrimas iš esmės yra paprastesnė procedūra. Be to, atlikus rinkos tyrimą, gali paaiškėti, kad rinkos konsultacija apskritai nebereikalinga, kadangi visi klausimai buvo išsiaiškinti pirminio tyrimo metu. Papildomai pažymėtina, kad nors įstatyme aiškiai neįtvirtinta, kad, rengiantis pirkimui, prieš tai būtina atlikti rinkos tyrimą, toks poreikis grindinamas iš [VPI](#) 17 straipsnio 2 dalies 1 punkte įtvirtintos pareigos lėšas naudoti racionaliai (*detačiau žiūrėti [VPI](#) 17 straipsnio 2 dalies 1 punkto komentarą*).

Tuo tarpu rinkos konsultacijos yra neprivalomos ir gali būti atliekamos įvairiai. Jos gali būti itin plačios ir kompleksinės arba visiškai paprastos. Praktikoje sutinkami rinkos konsultacijų pasirengimo pirkimui stadijoje metodai: (i) apklausų, klausimynų rinkai skelbimas; (ii) išankstinis rinkos informavimas; (iii) tam tikrų industrijų dienų, parodų organizavimas, kuriose verslo atstovai turėtų galimybę pademonstruoti savo naujausius produktus, paslaugas ir kt.; (iv) susitikimai su verslo atstovais, atviros diskusijos su rinkos dalyviais; (v) bendradarbiavimas su kitomis perkančiosiomis organizacijomis, (vi) bendradarbiavimo platformų kūrimas ir kt.⁷³⁶

Taigi, rinkos konsultacijų metodai įstatyme nėra apibrėžti, jame nėra pateikto jų sąrašo, dėl to perkančiosios organizacijos gali būti kūrybingos ir pasirinkti, jų manymu, konkrečiu atveju labiausiai tinkantį metodą. Vis dėlto, perkančiosios organizacijos kiekvienu atveju turi įvertinti joms žinomas aplinkybes ir konsultacijų metodą bei formatą pasirinkti, atsižvelgiant į būsimą pirkimo specifiką. Pavyzdžiui, sprendamos, ar konsultacijas vykdyti individualiai ir atskirai su kiekvienu kompetentingu subjektu, ar vykdyti bendrai, turi įvertinti, ar jos metu konsultacijas teikiantiems subjektams reikės pasidalinti komercinę (gamybinę) paslaptį su darančia informacija (*detačiau žiūrėti [VPI](#) 20 straipsnio komentarą*), ar gali kilti rizika, kad

⁷³⁶ Watt John. [Market Engagement. Best Practice Report](#). ICLEI – Local Governments for Sustainability, European Secretariat. 2018.

konsultacijų metu bus sudaromos prielaidos sudaryti konkurenciją ribojančius susitarimus (detales žiūrėti [VPI](#) 46 straipsnio 4 dalies 1 punkto komentarą) ir pan.

Pavyzdys

LR Krašto apsaugos ministerija surengė antras viešąsias konsultacijas, per kuras pristatyti ir aptarti pirkimo sąlygų projektai, susiję su planais statyti karinius miestelius Šiauliuose, Šilalės ir Vilniaus rajonuose. Į renginį atvykusiems verslininkams LR Krašto apsaugos ministerijos ekspertai pristatė investuotojų atrankos procedūrą, jos etapus, paaiškino, kokie numatyti minimalūs kvalifikacijos reikalavimai. Potencialūs investuotojai taip pat buvo supažindinti su išankstinės atrankos kriterijais, pasiūlymų vertinimo kriterijais, pristatė pagrindinius techninius projektų įgyvendinimo niuansus. Konsultacijų dalyviai galėjo diskutuoti, užduoti jiems rūpimus klausimus bei gauti atsakymus.

Pavyzdys

Londono Transportas (angl. Transport for London) – vietos valdžios institucija, atsakinga už transporto sistemą Londone, organizavo rinkos konsultacijų renginį „Tiekėjų rytas“, kuriame dalyvavo virš 70 gamintojų, tiekėjų ir Europos apšvietimo industrijos asociacijos (angl. Europe's Lighting Industry Association) atstovų. Šiose rinkos konsultacijose buvo gauta informacija apie beveik 300 skirtingų inovatyvių apšvietimo technologijų, kuri (informacija) buvo panaudota rengiant technines specifikacijas ir kitas pirkimo sąlygas. Dėl gautos informacijos 25 procentais buvo sumažintas gyvavimo ciklo sąnaudos (daugiausiai – elektros energijos sunaudojimas)⁷³⁷.

Rinkos konsultacijas reikėtų atskirti ne tik nuo informacijos rinkimo, atliekant rinkos tyrimą (pirminio pasirengimo), bet taip pat ir nuo: (i) kvietimo derėtis, (ii) konsultantų ar kitų ekspertų teikiamos pagalbos, rengiant pirkimo dokumentus (pavyzdžiui, įsigytos konsultacinės paslaugos dėl pirkimo dokumentų rengimo), (iii) bet kokios ekspertų pagalbos pirkimo procedūros metu (pavyzdžiui, išorės ekspertų dalyvavimas, vertinant pasiūlymus), (iv) konkurencinio dialogo metu vykdomų derybų ir kitų konkurencingų procedūrų, kurių metu deramasi (pavyzdžiui, skelbiamos derybos (detales žiūrėti [VPI](#) 63 straipsnio komentarą), neskelbiamų derybų (detales žiūrėti [VPI](#) 71 straipsnio komentarą).

Neatmestina galimybė, kad, pradėjus vykdyti pirkimo procedūras, dėl kurių buvo atliekama rinkos konsultacija, pirkimo dalyvis, konsultavęs perkančiąją organizaciją, tam tikrais atvejais gali turėti pranašumą prieš kitus pirkimo dalyvius, kurie rinkos konsultacijoje nedalyvavo. Būtent dėl to [VPI](#) 27 straipsnio 1 dalies 1 punkte įtvirtinta nuostata, kad konsultacijų metu gauta informacija pirkimo metu gali būti panaudota tik tokiu atveju, jei bus užtikrinta, kad tokiu būdu nebus iškreipiama konkurencija ir pažeidžiami nediskriminavimo bei skaidrumo principai (detales žiūrėti [VPI](#) 17 straipsnio bei 21 straipsnio komentarus).

⁷³⁷ Londono Transporto vykdytas rinkos konsultacijų renginys: http://www.procraplus.org/fileadmin/user_upload/Procurement_case_studies/Procurement_case_study_Transport_of_London.pdf.

Įstatyme nėra pateiktos konkurencijos iškraipymo sąvokos, ją galima atskleisti tik pagal ESTT praktikoje suformuluotas teisės aiškinimo taisykles dėl konkurencijos užtikrinimo viešuosiuose pirkimuose⁷³⁸ (*detalesnį žiūrėti VPI 17 straipsnio komentarą*). Bendriausia prasme iškreipta konkurencija galėtų būti laikomos situacijos, kai dėl dalyvavimo rinkos konsultacijose jų dalyviai įgijo nepagrįstą pranašumą prieš tuos, kas šiose konsultacijose nedalyvavo ir dėl to buvo iškraipytos normalios konkurencijos sąlygos.

Šiuo aspektu [Rinkos konsultacijų gairėse](#) nustatyta, kad nediskriminavimo ir skaidrumo principų užtikrinimas rinkos konsultacijų metu efektyviausiai pasiekiamas, laikantis etiško elgesio standartų, kurie nustatyti [Etiško elgesio gairėse](#)⁷³⁹. Etiško elgesio standartai apima: (i) nustatytų procedūrų laikymąsi; (ii) nešališkumą visų rinkos konsultacijos dalyvių atžvilgiu; (iii) skaidrumą; (iv) konfidencialumą; (v) atidų, apdairų pareigų laikymąsi; (vi) vengimą bet kokių veiksmų ar neveikimo, galinčių sudaryti įspūdį, jog elgiamasi netinkamai. Taigi, skaidrumo bei nediskriminavimo principų ir efektyvios, neiškreiptos konkurencijos užtikrinimas, vykdant rinkos konsultacijas, iš esmės priklauso nuo to, ar perkančiosios organizacijos laikysis nurodytų elgesio standartų. Atitinkamai, [VPI 27](#) straipsnio 1 dalies 1 punkto prasme perkančiosios organizacijos ir verslo atstovų komunikacija iš anksto nėra laikoma neskaidrumo požymiu, lemiančiu perkančiosios organizacijos kaip kuriems ūkio subjektams suteikiamą pirmenybę. Jeigu bus laikomasi nurodytų elgesio standartų, tiekėjas gali būti laikomas perkančiosios organizacijos partneriu ir tai gali būti suderinama su viešojo pirkimo procedūrų skaidrumu ir korupcijos prevencija.

Taigi, tam, kad rinkos konsultacijų metu gauta informacija (konsultacijomis) būtų galima pasiremti pirkime, perkančiosios organizacijos visais atvejais turi užtikrinti, kad nei vienam kompetentingam subjektui nebus teikiama pirmenybė kitų atžvilgiu (pavyzdžiui, nebus suteikiamos išskirtinės sąlygos, suteikiama daugiau informacijos ir kt.), nebus bendraujama tokiu būdu, kuris suteiktų konkrečiam kompetentingam subjektui ar jų grupei pranašumą (pavyzdžiui, perkančioji organizacija su konkrečiais subjektais nevykdys daugiau susitikimų, nei su kitais, ir pan.), nebus atliekami bet kokie veiksmai, galintys sudaryti įspūdį, jog elgiamasi netinkamai (siekiant tai užtikrinti, rekomenduotina perkančiosioms organizacijoms rinkos konsultacijas vykdyti kuo įmanoma tviriau, pagal nusistatytą tvarką, fiksuojant visą gautą informaciją bei priimtus sprendimus, protokoluoiant visus susitikimus ir pan.).

Bet kuriuo atveju perkančiosios organizacijos nėra įpareigosotos rinkos konsultacijų metu gauta informacija (konsultacijomis) pasinaudoti bei jomis pasiremti pirkime. Tuo atveju, jei tiekėjai nesutinka su perkančiosios organizacijos nustatytais pirkimo sąlygomis ar kitais perkančiosios organizacijos sprendimais po įvykdytų rinkos konsultacijų, jau po konkretaus pirkimo paskelbimo jie gali pasinaudoti teise skusti pirkimo sąlygas ar kitus perkančiosios organizacijos sprendimus bendra tvarka pagal [VPI 101](#) straipsnį (*detalesnį žiūrėti VPI 101 straipsnio komentarą*).

⁷³⁸ ESTT 2002 m. rugsėjo 22 d. sprendimas byloje *Concordia Bus Finland*, [C-513/99](#); 2004 m. gruodžio 14 d. sprendimas byloje *Arnold André*, [C-434/02](#); 2004 m. gruodžio 14 d. sprendimas byloje *Swedish Match ir kt.*, [C-210/02](#); 2004 m. balandžio 29 d. sprendimas byloje *CAS Succhi di Frutta*, [C-496/99](#); 2005 m. kovo 3 d. sprendimas sujungtose bylose *Fabricom*, [C-21/03](#) ir [C-34/03](#); 2015 m. kovo 12 d. sprendimas byloje *eVigilo*, [C-538/13](#).

⁷³⁹ [Etiško elgesio viešuosiuose pirkimuose ir pirkimuose gairės ir Etiško elgesio viešuosiuose pirkimuose patvirtinimas](#), kuri skelbiama VPT [interneto](#) svetainėje, adresu www.vpt.lt, skiltyje Metodinė [pagalba / Gairės](#) ir rekomendacijos.

VPI 27 straipsnio 1 dalies 1 punkte nėra nustatytos perkančiųjų organizacijų pareigos visais atvejais skelbti apie vykdomas rinkos konsultacijas. Perkančiosios organizacijos turi teisę vykdyti rinkos konsultacijas tiesiogiai kreipiantis į kompetentingus subjektus, tačiau vis dėlto toks bendravimo būdas neturi lemti ūkio subjektų konkurencijos iškreipimo, todėl manytina, kad tiesiogiai kreiptis galima ne į potencialius tiekėjus. Perkančiosios organizacijos nusprendus vykdyti rinkos konsultaciją apie ją paskelbiant, kvietimas turi būti paskelbiamas CVP IS priemonėmis VPT nustatyta tvarka. Tokia tvarka yra nustatyta Informacijos viešinimo CVP IS tvarkos apraše⁷⁴⁰ (šio tvarkos aprašo V skyriuje). Minėtame tvarkos apraše yra pateiktas nebaigtinis kvietime pateikiamos informacijos sąrašas, taigi, perkančioji organizacija gali kvietime nurodyti ir kitą, tvarkos apraše nenurodytą informaciją, jeigu ji mano, kad ši informacija yra reikalinga, siekiant efektyviai įvykdyti rinkos konsultaciją. Vis dėlto, perkančiosios organizacijos visuomet, kai skelbia tokį kvietimą, jame privalo nurodyti: (i) informaciją apie konsultacijų tikslą, (ii) aiškiai apibūdintą konsultacijos objektą, pasiūlymus ar kitą indėlį, kurio tikisi iš kompetentingų subjektų, (iii) konsultacijos būdą, (iv) konsultacijos trukmę.

Techninių specifikacijų projektų skelbimas

VPI 27 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatyta perkančiųjų organizacijų teisė iš anksto, t. y. iki pirkimo procedūrų pradžios CVP IS skelbti techninių specifikacijų projektus. Iš esmės techninių specifikacijų projektų skelbimo tikslas sietinas su panašiais tikslais, kaip ir rinkos konsultacijų, t. y. tinkamas pasirengimas pirkimui ir tiekėjų informavimas apie savo pirkimų planus ir (ar) reikalavimus pirkimams. Nors techninių specifikacijų projektų skelbimo procedūros nėra privalomos bei nėra sietinos su pirkimo procedūrų pradžia, jos neabejotinai taip pat yra vienas iš įrankių, padedančių užtikrinti skaidrias ir atviras viešojo pirkimo procedūras.

Techninių specifikacijų projektai skelbiami, vadovaujantis Informacijos viešinimo CVP IS tvarkos apraše nustatyta tvarka (nurodyto tvarkos aprašo 22–26 punktai). Šiame tvarkos apraše nustatytų reikalavimų perkančiosios organizacijos privalo laikytis, jeigu nusprendžia įgyvendinti VPI 27 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtintą teisę. Minėtame tvarkos apraše nustatyta, kad tiekėjai pastabas ir (ar) pasiūlymus dėl paskelbtų techninių specifikacijų projektų turi teisę teikti tik CVP IS susirūšinėjimo priemonėmis ir tik iki perkančiosios organizacijos nustatyto termino, kuris negali būti vėlesnis, nei pirkimo procedūrų pradžios data. Vis dėlto, jeigu dėl pagrįstų priežasčių, pavyzdžiui, dėl tam tikrų techninių kliūčių, neveikiant CVP IS, tiekėjai neturėtų galimybės pateikti savo pastabų ir (ar) pasiūlymų dėl techninių specifikacijų CVP IS priemonėmis, tinkamomis turėtų būti laikomos ir bet kokios kitos priemonės (pavyzdžiui, elektroniniu paštu, tiesiogiai įteiktos popierine forma ir kt.)⁷⁴¹. Perkančiosios organizacijos privalo įvertinti ir išnagrinėti visas gautas pastabas ir (ar) pasiūlymus dėl techninių specifikacijų projektų bei priimtą sprendimą dėl pateiktų pastabų bei pasiūlymų paskelbti CVP IS. Papildomai pažymėtina, kad perkančiosios organizacijos neprivalo atsižvelgti į visas gautas pastabas ir (ar) pasiūlymus.

⁷⁴⁰ Informacijos viešinimo centriniame viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos aprašas, patvirtintas Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 19 d. įsakymu Nr. IS-91.

⁷⁴¹ LAT 2018 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-468-469/2018.

Vertinant gautas pastabas bei pasiūlymus, perkančiosios organizacijos turėtų įvertinti jų svarbą, atitiktį viešuosius pirkimus reglamentuojančių teisės aktų reikalavimams, atsižvelgti į konkrečias aplinkybes, situaciją rinkoje, pastabų bei pasiūlymų reikšmę ir kt. aspektus. Nusprendus, kad tam tikros pastabos ir (ar) pasiūlymai yra iš tiesų geri, inovatyvūs, atitinkantys rinkos situaciją ir kt., perkančiosios organizacijos juos gali priimti ir atitinkamai techninių specifikacijų projektus pakoreguoti. [Informacijos viešinimo CVP IS tvarkos aprašas](#) 26 punkte taip pat nustatyta, kad perkančiosios organizacijos paskelbtų techninių specifikacijų projektus turi teisę taisyti tik iki pirkimo procedūrų pradžios, išskyrus smulkias technines, gramatines klaidas, neturinčias įtakos pirkimo objektui ar tiekėjo suinteresuotumui.

Perkančiajai organizacijai nepriėmus gautų pastabų ir (ar) pasiūlymų dėl paskelbtų techninių specifikacijų projektų bei, pavyzdžiui, paskelbus pirkimą pagal surmintą (nepakeistą) techninės specifikacijos projekto versiją, tiekėjai, nesutinkantys su tam tikrais techninės specifikacijos sprendimais, turi teisę skusti pirkimo sąlygas bendra tvarka pagal [VPI](#) 101 straipsnį (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 101 straipsnio komentarą*).

2. [VPI](#) 27 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinta perkančiųjų organizacijų teisė [VPI](#) 27 straipsnio 2 dalyje nurodytus kvietimus suteikti rinkos konsultacijas bei techninių specifikacijų projektus, be kita ko, skelbti perkančiosios organizacijos interneto svetainėje (perkančiosios organizacijos profilyje) bei bet kokiuose kituose interneto portaluose ir (ar) išleistuose informaciniuose leidiniuose (spaudiniuose). Papildomi tokios informacijos viešinimo būdai gali būti įvairūs, įstatyme nepateiktas jų sąrašas. Perkančiosios organizacijos papildomai nurodytą informaciją gali viešinti, pavyzdžiui, akualioms industrijoms skirtuose leidiniuose (statybų, architektūros žurnaluose ar laikraščiuose ir pan.), kompetentingiems subjektams skirtuose renginiuose (išplatinant informacines skrajutes ir pan.), specialiai atitinkamam projektui sukurtame tinklalapyje ir kt.

Aptariamoms normoms tikslas platesnė informacijos sklaida, siekis sudaryti kuo didesnes galimybes rinkai susipažinti su perkančiosios organizacijos planuojamomis vykdyti rinkos konsultacijomis ir (ar) skelbiamais techninių specifikacijų projektais. Bendravimas su trečiaisiais asmenimis prieš pirkimo procedūrų vykdymą yra papildoma, bet ne pagrindinė priemonė, ja negalima pakeisti skelbimų CVP IS. [VPI](#) 27 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta teisė [VPI](#) 27 straipsnio 1 dalies 1 punkte įtvirtintų rinkos konsultacijų atžvilgiu taikoma tik tuo atveju, kai perkančioji organizacija yra nusprendusi apie vykdomą rinkos konsultaciją skelbti viešai, o ne tiesiogiai kreiptis į kompetentingus subjektus. Be to, [VPI](#) 27 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta teisė tiek kvietimus suteikti rinkos konsultacijas, tiek techninių specifikacijų projektus skelbti kitomis nurodytomis priemonėmis nereiškia, kad tokiu atveju perkančiosios organizacijos šios informacijos nerivalo skelbti CVP IS. Kitaip tariant, perkančiosios organizacijos gali pasirinkti šią informaciją skelbti tik CVP IS pagal [VPI](#) 27 straipsnio 1 dalies 1 bei 2 punktus arba ir CVP IS, ir perkančiosios organizacijos profilyje, kitur internete ir (arba) leidiniuose pagal [VPI](#) 27 straipsnio 1 dalies 1 bei 2 punktus ir 2 dalį. [VPI](#) 27 straipsnio 2 dalyje taip pat nustatyta, kad bet kuriuo atveju visomis priemonėmis skelbiamos nurodytos informacijos turinys visur turi būti vienodas.

3. [VPI](#) 27 straipsnio 3 dalyje yra nustatyta perkančiosios organizacijos pareiga imtis priemonių, kuriomis būtų užkirstas kelias ūkio subjektų konkurencijos pažeidimui, kai

perkančiajai organizacijai bet koku būdu buvo suteikta pagalba, rengiantis pirkimui. Nors įstatyme pažodžiui įtvirtinta, kad tokių priemonių turi būti imtasi tuomet, kai padėjęs pasirengti pirkimui ūkio subjektas yra to paties pirkimo kandidatas, dalyvis ar su juo bendradarbiaujantis ūkio subjektas, vis dėlto, manytina, jog konkurencijos užtikrinimo priemonių turėtų būti imamasi nepriklausomai nuo to, ar konkretus padėjęs pasirengti pirkimui subjektas pirkime dalyvauja, ar ne. Tokia pozicija pagrįsta dviem aktualiais aspektais: *pirma*, perkančiosios organizacijos iš anksto nežino, kas dalyvaus konkrečiame pirkime; *antra*, vien aplinkybė, kad pirkimui pasirengti padėjęs subjektas nedalyvaus pirkime, nebūtinai reiškia, kad konkurencijos pažeidimo nebus.

Šiame kontekste svarbu, kad ūkio subjektas, bet kokiomis priemonėmis padėjęs perkančiajai organizacijai pasirengti pirkimui, nebūtinai yra tokioje pat padėtyje, kaip ir subjektas, kuris perkančiajai organizacijai nepadėjo, jos nekonsultavo ir pan. Perkančiajai organizacijai padėjęs pasirengti pirkimui ūkio subjektas gali būti geresnėje padėtyje dėl to, kad, pavyzdžiui, tai atlikdamas, jis sužinojo daugiau informacijos apie atitinkamą viešąjį pirkimą, galėjo geriau jam pasirengti ir pan. Be to, ESTT šiuo aspektu taip pat yra pasisakę, kad ūkio subjektas, padėdamas pasirengti atitinkamam pirkimui, gali daryti įtaką jo sąlygoms sau naudinga linkme. Tuo tarpu teikiant pasiūlymus visi konkurencijos dalyviai turi turėti lygias galimybes⁷⁴². Vis dėlto draudimas ūkio subjektams, padėjusiems pasirengti viešojo pirkimo procedūroms, dalyvauti atitinkamame pirkime nebūtų objektyviai pagrįstas. Toks draudimas pagal nuoseklią ESTT praktiką būtų neproporcingas ir pernelyg ribojantis padėjusio pasirengti pirkimui ūkio subjekto teises⁷⁴³. Taigi, būtent dėl to [VPI 27](#) straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta teisė ūkio subjektams dalyvauti viešajame pirkime, kuriame jie bet kokiomis priemonėmis padėjo pasirengti, su sąlyga, kad perkančioji organizacija imsis priemonių užtikrinti konkurenciją.

Situacijos dėl tiekėjų, padėjusių perkančiosioms organizacijoms bet kokiomis priemonėmis pasirengti pirkimui, teisę dalyvauti tame pačiame pirkime, yra susijusios su interesų konflikto situacijomis, kurios yra reglamentuojamos [VPI 21](#) straipsnyje, tačiau su jomis negali būti tapatinamos (*detales žiūrėti [VPI 21](#) straipsnio komentarą*). [VPI 21](#) straipsnyje yra apibrėžtos situacijos, kuomet ekonominiais ar asmeniniais ryšiais su perkančiąja organizacija susijusio tiekėjo dalyvavimas atitinkamame viešajame pirkime gali iškreipti konkurenciją, o [VPI 27](#) straipsnyje apibrėžti nenuolatinio ryšio (atsitiktiniai) interesų konfliktai.

Taigi, esminiai skirtumai tarp [VPI 21](#) straipsnyje apibrėžtų interesų konflikto situacijų bei [VPI 27](#) straipsnio 3 dalyje minimo galimo konkurencijos pažeidimo yra tai, kad situacijos, kuomet tiekėjui, kuris padėjo pasirengti viešajam pirkimui, tam tikrais atvejais negali būti leidžiama jam dalyvauti, sietinos su konkrečių tiekėjo veiksmų atlikimu bei dėl to jo įgytu pranašumu tuo tarpu interesų konflikto [VPI 21](#) straipsnio prasme situacijos sietinos su bet kokių užduočių atlikimu arba apskritai gali nebūti jokių užduočių atlikimo, kadangi šiuo aspektu yra svarbus tiekėjo ir perkančiosios organizacijos turimas ryšys (santykiai), be to, interesų konflikto [VPI 21](#) straipsnio prasme pažeidimas kyla ne dėl konkrečiu atveju įgyto konkurencinio pranašumo (pavyzdžiui, dalyvaujant rinkos konsultacijose ir pan.), o dažniausiai kaip *favoritizmo* ir piktnaudžiavimo valdžia išraiška.

⁷⁴² ESTT 1996 m. balandžio 25 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Belgiją*, [C-87/94](#).

⁷⁴³ ESTT 2005 m. kovo 3 d. sprendimas sujungtose bylose *Fabricom prieš Belgiją*, [C-21/03](#) ir [C-34/03](#).

Pagalba perkančiajai organizacijai pasirengti pirkimui [VPI](#) 27 straipsnio 3 dalies kontekste suprantama ir aiškinama plačiai, t. y. nepriklausomai nuo to, ar buvo vykdomos [VPI](#) 27 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos pasirengimo pirkimui procedūros (rinkos konsultacijos ir (ar) techninių specifikacijų projektų skelbimas) ar pagalbinė viešųjų pirkimų veikla (tiekėjų, tiekėjų pagalba perkančiosioms organizacijoms, rengiantis pirkimui (pavyzdžiui, perkančiosios organizacijos įsigytos pirkimo dokumentų parengimo paslaugos ar konsultacinės paslaugos dėl jų rengimo ir pan.). Kitaip tariant, be kita ko, atsižvelgiant į Direktivos 2014/24/ES 40, 41 straipsnių nuostatas, nepriklausomai nuo to, koku būdu ūkio subjektas dalyvavo perkančiajai organizacijai rengiantis viešojo pirkimo procedūrai, koks buvo jo vaidmuo, pagal [VPI](#) 27 straipsnio 3 dalį perkančioji organizacija privalo užtikrinti, kad dėl visų tokių ūkio subjektų dalyvavimo rengiantis pirkimui nebūtų pažeista konkurencija ir tam ji turi imtis aktyvaus vaidmens.

[VPI](#) 27 straipsnio 3 dalyje yra pateiktas tokių priemonių sąrašas. Perkančiosios organizacijos, siekdamos užtikrinti konkurenciją nurodytais atvejais, turi visą informaciją, susijusią su pirkimu, kurią yra gavęs pirkimui padėjęs pasirengti tiekėjas, skelbti viešai CVP IS kartu su pirkimu; ši priemonė skirta tam, kad kiti kandidatai ir dalyviai, kurie nedalyvavo perkančiajai organizacijai rengiantis pirkimui, turėtų lygiai tą pačią informaciją, kaip ir tie, kurie prisidėjo prie pasirengimo (pavyzdžiui, informacija apie atliktos rinkos apklausos rezultatus, vykdytas diskusijas, teiktus pasiūlymus bei priimtus sprendimus (susitikimų protokolų ar kita forma), informaciją apie pirkimo objektą ir pan.).

Perkančiosios organizacijos, įgyvendindamos [VPI](#) 27 straipsnio 3 dalį, taip pat turi pirkimo sąlygose nustatyti pakankamą terminą pasiūlymams pateikti; ši priemonė reikalinga tam, kad tiekėjai, kurie nedalyvavo perkančiajai organizacijai padedant pasirengti pirkimui ir vėliau susipažino su tam tikromis sąlygomis bei informacija, turėtų daugiau laiko šiam pirkimui pasirengti bei pasiūlymams pateikti (pavyzdžiui, tiekėjas, padėjęs pasirengti pirkimui, žinojo, jog pirkimo sąlygose bus nustatytas reikalavimas kartu su pasiūlymu pateikti ir projektinius pasiūlymus, taigi, galėjo anksčiau pradėti šiuos projektinius pasiūlymus rengti); šios priemonės įgyvendinimas reiškia, kad, nors, pavyzdžiui, [VPI](#) 60 straipsnio 1 dalies 2 punkte yra nustatytas minimalus 12 dienų pasiūlymams pateikti terminas, kurį perkančioji organizacija turi nustatyti tiekėjams atviro supaprastinto pirkimo atveju, vis dėlto, perkančioji organizacija turėtų nustatyti atitinkamai prailgtą terminą, pavyzdžiui, 30 kalendorinių dienų, tam, jog pirkimui spėtų pasirengti tiekėjai, nedalyvavę padedant perkančiajai organizacijai rengtis atitinkamam pirkimui.

Pabrėžtina, kad minėta priemonė dėl pakankamo termino pasiūlymui pateikti nustatymo pirkimo sąlygose yra vertinamojo pobūdžio. Įstatyme nėra apibrėžta pakankamo termino sąvoka, todėl šiuo aspektu, perkančiosios organizacijos, įgyvendindamos minėtą priemonę, kiekvienu atveju turi atsižvelgti į konkrečias aplinkybes, t. y. pagalbos pasirengti pirkimui būdą, pasirengimo pirkimui metu priimtus sprendimus, rezultatus ir kt. Vienaip turėtų būti vertinamos situacijos, kai, pavyzdžiui, buvo vykdoma pagalbinė viešųjų pirkimų veikla ir konkretus kompetentingas subjektas padėjo rengti ar rengė pirkimo sąlygas (vadinasi, jis neabejotinai ilgesnį laiką žinojo tam tikrą informaciją ir turėjo galimybę ruošti atitinkamam pirkimui pagal rengiamas sąlygas iš anksto) (pavyzdžiui, buvo vykdytas statybos darbų pirkimas, kurio sąlygose nustatytas reikalavimas tiekėjams pateikti projektinius pasiūlymus; anksčiau, tiekėjas, rengęs šias sąlygas, šią informaciją žinojo anksčiau, dėl to galėjo iš anksto pradėti rengti šiuos projektinius pasiūlymus), tuo tarpu kitaip turėtų būti vertinamos situacijos,

kai, pavyzdžiui, buvo vykdomos atviros rinkos konsultacijos, kurių metu dalyvavo visi suinteresuoti asmenys, tačiau, kurios metu pateikti pasiūlymai nebuvo priimti ir perkančioji organizacija liko prie savo pirminių sprendimų (pavyzdžiui, tiekėjai siūlė nustatyti reikalavimą pateikti projektinius pasiūlymus, tačiau perkančioji organizacija šių reikalavimų nenusakė).

Taigi, [VPI](#) 27 straipsnio 3 dalyje nurodytos priemonės dėl pakankamo termino pasiūlymų pateikimui nustatymo pirkimo sąlygose nebūtinai reiškia, kad visais atvejais perkančioji organizacija turi nustatyti didesnę terminą, nei minimaliai reikalaujamas pagal atitinkamas [VPI](#) normas. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad [VPI](#) 27 straipsnio 3 dalyje pateiktas priemonių sąrašas nėra baigtinis, dėl to perkančiosioms organizacijoms, įgyvendinus joje nustatytas priemones, nedraudžiama imtis ir kitų priemonių, kurios, jų nuomone, galėtų padėti užtikrinti konkurenciją nurodytais atvejais.

4. [VPI](#) 27 straipsnio 4 dalies norma, skirtingai nuo [VPI](#) 27 straipsnio 1–3 dalių, yra įgyvendinama ne iki pirkimo procedūrų pradžios, o jau prasidėjus konkrečiam pirkimo procedūroms, t. y. tikrinant, ar nėra tiekėjo pašalinimo pagrindų pagal [VPI](#) 46 straipsnį (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 46 straipsnio komentarą*). [VPI](#) 27 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta procedūra prašyti kandidato ar dalyvio, padėjusio pasirengti pirkimui, raštu pagrįsti, kad vykdytos išankstinės konsultacijos nepažeidė konkurencijos. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad nors pagal [Direktyvos 2014/24/ES](#) 41 straipsnio pažodinį tekstą tokia procedūra yra taikoma tiek rinkos konsultacijų, tiek pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos atveju, komentaro autorių nuomone, toks aiškinimas būtų per platus, sukuriantis neproporcingą administracinę naštą tiek perkančiosioms organizacijoms, tiek tiekėjams. Komentaro autorių nuomone, nepaisant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 41 straipsnio ir [VPI](#) 27 straipsnio 4 dalies lingvistinės normos konstrukcijos (pažymėtina, kad [VPI](#) 27 straipsnio 4 dalies normos tekste taip pat aiškiai neišskirta ir konkrečiai neįvardinta tik pagalbinė viešųjų pirkimų veikla), bet atsižvelgiant į jos tikslus, įgyvendinimo administracinę naštą bei galimus neigiamus padarinius, taip pat į pirmiau nurodytą ESTT praktiką⁷⁴⁴, kuri šioje normoje įgyvendinta – komentuojama nuostata visų pirma turėtų apimti ir būti taikoma pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos atvejais. Kitaip tariant, visuomet, kai tam tikrame pirkime dalyvauja tiekėjas, vykdamas pagalbinę viešųjų pirkimų veiklą, perkančioji organizacija privalo prašyti jo raštu pagrįsti, kad tokia jo veikla nepažeidė konkurencijos. Tuo tarpu rinkos konsultacijos taip, kaip jos apibrėžtos [VPI](#) 27 straipsnio 1 dalyje, neturėtų būti neįsiesiogiai varžomos vėlesnėmis papildomomis procedūrinėmis priemonėmis (dalyvio pašalinimu, ar pats tiekėjo dalyvavimas rinkos konsultacijoje neiškreipė dalyvių konkurencijos vykdomame pirkime) ir [VPI](#) 27 straipsnio 4 dalyje įtvirtintos priemonės pagal bendrą taisyklę rinkos konsultacijose dalyvavusiems tiekėjams neturėtų būti taikomos, išskyrus išimtines situacijas ir tik tuomet, kai perkančiosios organizacijos nustatytų, kad [VPI](#) 27 straipsnio 3 dalyje įtvirtintų priemonių nepakanka (pavyzdžiui, kai rinkos konsultacijoje dalyvavo tik vienas tiekėjas (atsižvelgiant į tai, kad įstatyme nėra nustatyto reikalavimo, kiek dalyvių turi dalyvauti rinkos konsultacijose), o jo pasiūlytas sprendimas buvo iš esmės įgyvendintas ir perkeltas į pirkimo sąlygas). Įstatyme nėra įtvirtinta, kokiais atvejais turi būti taikoma, kad [VPI](#) 27 straipsnio 3 dalyje įtvirtintų priemonių nepakanka, todėl

⁷⁴⁴ ESTT 2005 m. kovo 3 d. sprendimas sujungtose bylose *Fabricom prieš Belgiją*, [C-21/03 ir C-34/03](#) – šioje byloje buvo sprendžiamas klausimas dėl ūkio subjekto, rengusio konkretaus pirkimo sąlygas, galimybės dalyvauti tame pačiame pirkime bei jo teisės pateikti perkančiajai organizacijai pagrindimą, kad tokiu atveju pirkime nebus iškrepiama konkurencija.

perkančiosios organizacijos kiekvienu konkrečiu atveju turi objektyviai vertinti reikšmingas aplinkybes, pavyzdžiui, gautos pagalbos pobūdį, mastą, pirkimo objekto specifiškumą, rinkos situaciją, padėjusių subjektų ratą, kiekį ir pan. Pažymėtina, kad perkančiajai organizacijai nusprendus neįgyvendinti [VPI](#) 27 straipsnio 4 dalyje įtvirtintos procedūros, tiekėjai, nesutinkantys su tokiu perkančiosios organizacijos sprendimu, turi teisę jį apskusti [VPI](#) 101 straipsnyje nustatyta tvarka (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 101 straipsnio komentarą*).

ESTT šiuo aspektu yra išaiškinęs, kad atsižvelgiant į situaciją, kurioje gali atidurti padėjęs pasirengti atitinkamam pirkimui tiekėjas (pavyzdžiui, kuriam buvo navesa atlikti su viešuoju darbų, prekių ar paslaugų pirkimu susijusį tyrimą, bandymus, studiją ar juos vystyti), dalyvaujant tame pačiame pirkime, negali būti teigiama, kad vienodo požiūrio principas įpareigoja jį vertinti taip pat, kaip ir bet kurį kitą pirkimo dalyvį⁷⁴⁵. Tai reiškia, kad nors išankstinis draudimas tokiam tiekėjui dalyvauti viešajame pirkime būtų neproporcingas ir pažeidžiantis tokio tiekėjo teises, vis dėlto turi būti procedūra, leidžianti konkrečiu atveju įvertinti tokio tiekėjo galimai įgytą konkurencinį pranašumą kitų dalyvių atžvilgiu. Atitinkamai tokiam tiekėjui turi būti suteikta galimybė įrodyti, kad tokios aplinkybėmis – padedant perkančiajai organizacijai pasirengti atitinkamam pirkimui – jų įgyta patirtis negali iškraipyti konkurencijos.

Pažymėtina, kad [VPI](#) 27 straipsnio 4 dalyje įtvirtinto kandidato ar dalyvio pagrindimas dėl konkurencijos užtikrinimo turi būti rašytinės formos. Tuo tarpu aiškių reikalavimų šio pagrindimo turiniui įstatyme nėra nustatyta. Taigi, tai gali būti bet kokie rašytinės formos dokumentai ir (ar) patvirtinimai, kuriais būtų galima pagrįsti, kad minėtu atveju konkurencija nebuvo pažeista.

Įstatyme taip pat nėra ir paaiškinimo, kas laikytina tinkamu pagrindimu. Dėl to [VPI](#) 27 straipsnio 4 dalies norma taip pat yra vertinamojo pobūdžio, t. y. perkančiosios organizacijos kandidatų ar dalyvių pateiktų pagrindimų tinkamumą ir pakankamumą vertina, kiekvienu atveju atsižvelgdama į konkrečias aplinkybes bei pateikto pagrindimo turinį (pavyzdžiui, tiekėjas, rengęs pirkimo sąlygas, teikdamas pagrindimą, turėtų atskleisti, kad pirkimo sąlygų reikalavimus gali atitikti ne vienas tiekėjas, jos nėra pritaikytos išimtinai pirkimo sąlygų rengėjui, pirkimo sąlygos iš esmės nesiskiria nuo kitų panašaus pobūdžio pirkimų ir pan.). Jeigu vis dėlto, įvertinusi tiekėjo pateiktą pagrindimą, perkančioji organizacija nusprendžia, kad tokio tiekėjo dalyvavimas pažeidžia tiekėjų konkurenciją ir to neįmanoma ištaisyti kitomis, mažiau intervencinėmis priemonėmis, toks tiekėjas turėtų būti šalinamas iš pirkimo (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 46 straipsnio 4 dalies 3 punkto komentarą*).

⁷⁴⁵ Ten pat.

28 straipsnis. Pirkimo objekto skaidymas į dalis

1. Tarptautinis pirkimas privalo būti, o supaprastintas ar šio įstatymo 2 priede nurodytų socialinių ir kitų specialiųjų paslaugų pirkimas gali būti atliekamas skaidant pirkimo objektą į dalis, kurių kiekvienai numatoma sudaryti atskirą pirkimo sutartį, ir apibrėžiant šių dalių apimtį ir dalyką. Pirkimo objektas skaidomas į dalis kiekybiniu, kokybiniu pagrindu ar pagal skirtingus jo įgyvendinimo etapus.
2. Tarptautinio pirkimo atveju šio straipsnio 1 dalyje nurodyta pareiga skaidyti pirkimo objektą į dalis netaikoma, jeigu perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose pagrindžia, kad dėl to sumažėtų tiekėjų konkurencija, pirkimo sutarties vykdymas taptų per daug brangus ar sudėtingas techniniu požiūriu, skirtingų pirkimo objekto dalių įgyvendinimas būtų glaudžiai susijęs ir dėl to perkančiajai organizacijai atsirastų būtinybė koordinuoti šių dalių tiekėjus ir tai keltų riziką netinkamai įvykdyti pirkimo sutartį, ar nurodo kitas pagrįstas aplinkybes, dėl kurių netikslinga pirkimo objektą skaidyti į dalis.
3. Statinio statybos darbų ir statinio projektavimo paslaugų pirkimas turi būti atliekamas dalimis (atskiriant statinio statybos darbų pirkimą nuo statinio projektavimo paslaugų pirkimo), kurių kiekvienai numatoma sudaryti atskirą pirkimo sutartį, apibrėžiant šių dalių apimtį ir dalyką. Pareiga skaidyti statinio statybos darbų ir statinio projektavimo paslaugų pirkimą į dalis gali būti netaikoma, jeigu perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose pagrindžia, kad dėl to sumažėtų tiekėjų konkurencija, pirkimo sutarties vykdymas taptų per brangus ar sudėtingas techniniu požiūriu, skirtingų pirkimo objekto dalių įgyvendinimas būtų susijęs ir perkančioji organizacija privalėtų koordinuoti šių dalių tiekėjus, o tai keltų riziką netinkamai įvykdyti pirkimo sutartį, ar nurodo kitas pagrįstas aplinkybes, kodėl netikslinga skaidyti statinio statybos darbų ir statinio projektavimo paslaugų pirkimą į atskiras dalis.
4. Tais atvejais, kai pirkimo objektas skaidomas į dalis, perkančioji organizacija skelbime apie pirkimą, kvietime patvirtinti susidomėjimą ar kituose pirkimo dokumentuose, kuriais kviečiama dalyvauti pirkime, nurodo:
 - 1) dėl kelių pirkimo objekto dalių (vienos, dviejų ar daugiau) tas pats tiekėjas gali pateikti pasiūlymą;
 - 2) maksimalų skaičių pirkimo objekto dalių, dėl kurių laimėtoju gali būti nustatomas tas pats tiekėjas, jeigu perkančioji organizacija nusprendžia šį skaičių riboti. Pirkimo dokumentuose turi būti nurodyti objektyvūs ir nediskriminaciniai kriterijai ar taisyklės, taikomos nustatant, kurias pirkimo objekto dalis laimėjo tiekėjas, jeigu pagal pasiūlymų vertinimo rezultatus tam pačiam tiekėjui turėtų atitekti didesnis negu nustatytas maksimalus pirkimo objekto dalių skaičius;
 - 3) ar perkančioji organizacija pasilieka galimybę nuspręsti sudaryti vieną pirkimo sutartį dėl jos nurodytų pirkimo dalių ar jų grupių, dėl kurių pagal pirkimo dokumentus laimėtoju gali būti nustatomas tas pats tiekėjas.

Komentuojamame [VPI](#) 28 straipsnyje⁷⁴⁶ yra įtvirtintos taisyklės, susijusios su sprendimu (ne) skaidyti pirkimo objektą į dalis. Nors tiek [Direktyvoje 2014/24/ES](#), tiek [VPI](#) tai yra natūraliai įtvirtintas reguliavimas, kuriuo siekiama padidinti konkurenciją viešuosiuose pirkimuose⁷⁴⁷ ir paskatinti smulkiojo ir vidutinio verslo įmonių dalyvavimą⁷⁴⁸ bei užtikrinti viešųjų pirkimų principų laikymąsi ([VPI](#) 17 straipsnio 1 dalis), teismų praktikoje jau prieš tai buvo plėtojama pirkimo objekto skaidymo į dalis samprata, kuri pagrįsta iš esmės tapačiais tikslais. Dėl to, aiškinant komentuojamas [VPI](#) 28 straipsnio teisės normas ir taikant jas praktikoje, visuomet turi būti įvertinti nurodyti tikslai bei jų realiai siekiama kiekvienu vykdomu viešuoju pirkimu. Pirkimo objekto skaidymo į dalis instituto aiškinimas ir taikymas ypatingai svarbi LAT praktika, be kurios neįmanoma teisingai suprasti, aiškinti ir taikyti naujojo [VPI](#) reguliavimo.

Kita vertus, kiekvienu konkrečiu atveju reikėtų įvertinti pirkimo objekto skaidymo į dalis reikalingumą ir būtinumą, ypatingai atsižvelgiant į rinkos specifiką bei į tai, ar bus užtikrinta konkurencija ir tiekėjų nediskriminavimas, ar pirkimo objekto skaidymas galėtų paskatinti naujų rinkos dalyvių prisitraukimą. Pats pirkimo objekto skaidymas į dalis savaime nėra savitiksliis, jis grindžiamas perkančiosios organizacijos poreikių ir galimybių bei laisvos ūkio subjektų konkurencijos pusiausvyra. Tačiau perkančiosios organizacijos sprendimas dėl pirkimo objekto neskaidymo į dalis turi būti tinkamai pagrįstas, t. y. taikomas principas *skaidyk arba pagrįsk*⁷⁴⁹, kuris reiškia, kad paprastai sudėtiniais plačios apimties pirkimai turi būti skaidomi į dalis ([VPI](#) 28 straipsnio 1 ir 3 dalis), t. y. tokių pirkimų skaidymas į dalis yra taisyklė, o jeigu yra priešingai, turi būti patikimas pagrįstas ir išsamus neskaidymo pagrindimas ([VPI](#) 28 straipsnio 2 dalis).

Perkančioji organizacija, prieš priimdama sprendimą dėl pirkimo objekto skaidymo į dalis, turi atlikti pirkimo objekto skaidymo į dalis testą, t. y. įvertinti (i) ar pirkimo objektas iš esmės yra dalus (pavyzdžiui, analizatorių ir reagentų įsigijamas vienu pirkimu, kadangi negalima įsigyti vieno gamintojo reagentų kito gamintojo analizatoriams dėl jų nesuderinamumo aspekto⁷⁵⁰), ar atvirkščiai – jis privalo būti vykdomas atskiromis procedūromis (pavyzdžiui, rangos darbai ir priežiūra) arba (ii) ar ir kaip reikėtų skaidyti pirkimą, kad būtų užtikrinta konkurencija.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad paprastai pirkimo objektą koku nors pagrindu galima skaidyti į smulkesnes dalis ar į atskirus pirkimus. Vis dėlto, kaip nurodyta pirmiau, pirkimo objekto smulkinimas pats savaime nėra siekiamas tikslas, t. y. sprendimas dėl pirkimo objekto skaidymo neturi būti formalius, remiantis tik [VPI](#) 28 straipsniu. Nei ankstesnė (iki 2017 m. liepos 1 d.) teismų praktika, nei dabartinis reguliavimas neturi būti aiškinamas taip, kad perkančiosios organizacijos privalo pirkimo objektą skaidyti tol, kol pačios smulčiausios jo dalys liks savarakiškos, nes tai lemtų absurdiškas situacijas ir neproporcingas perkančiųjų organizacijų patarimas (pavyzdžiui, kanceliarines prekes skaidyti pagal priemones – pieštukai,

⁷⁴⁶ Komentuojamos [VPI](#) 28 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 46 straipsnio normas.

⁷⁴⁷ [VPI](#) aiškinamasis raštas.

⁷⁴⁸ [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 78-ojoje konstatuojamoje dalyje nurodyta, kad siekiant suteikti mažosioms ir vidurinėms įmonėms daugiau galimybių dalyvauti viešuosiuose pirkimuose, perkančiosios organizacijos visų pirma turėtų būti skatinamos skaidyti stambias sutartis į pirkimo dalis.

⁷⁴⁹ Miguel Assis Raimundo, “Aiming at the Market You Want? A Critical Analysis of the Purpose, Coherence, Scope and Judicial Review of the Duties Regarding Division into Lots under Directive 2014/24/EU”, *Procurement: Global Revolution VIII*, 2017, p. 20.

⁷⁵⁰ LAT 2017 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-258-378/2017](#).

savaržėlės ir pan.). Kita vertus, Lietuvoje tiekėjų ir perkančiųjų organizacijų ginčai iš esmės kyla ne dėl skaidymo apimties, o apskritai dėl šios pareigos vykdymo. Bet kokiu atveju, kaip nurodyta pirmiau, sudėtinio pirkimo objekto skaidymas į dalis pagrįstas viešųjų pirkimų principų ir laisvos tiekėjų konkurencijos užtikrinimu.

Pažymėtina, kad egzistuoja šios pirkimo objekto skaidymo į dalis rūšys⁷⁵¹, priklausančios nuo sudėtinio dalių pobūdžio: (i) pirkimo objekto dalys vienuarūšės (homogeniškos) (pavyzdžiui, perkami keli automobiliai, kurių techninės specifikacijos vienodos; įsigijami degalai); (ii) pirkimo objekto dalys nevienarūšės (heterogeniškos), skirtingos (perkami objektai, kurių techninės specifikacijos iš esmės skiriasi), nors tarp savęs gali būti ir glaudžiai susijusios (pavyzdžiui, perkamos vokiečių ir anglų kalbos mokymų paslaugos, statybos ir projektavimo darbai ir pan.).

Pirkimo objekto skaidymo į dalis atveju perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose turi nurodyti, į kiek dalių yra skaidomas pirkimo objektas bei konkrečiai įvardinti pirkimo objekto dalis. Rekomenduotina pirkimo objektą skaidyti į dalis taip, kad pirkimo objekto dalių turi būti mažiau nei galimų pirkimo dalyvių, tokiu būdu užtikrinant sąžiningą tiekėjų konkurenciją viešame pirkime. Priešingu atveju, pirkimo objekto skaidymas į dalis gali netgi paskatinti antikonkurencinius veiksmus ir lemti tiekėjų glaudžiamų susitarimų sudarymą tokiu būdu, kad tiekėjai susitars dėl rinkos pasidalinimo.

Perkančioji organizacija, skaidydama pirkimo objektą į dalis, be kita ko, gali imtis įvairių priemonių, siekdama sumažinti neteisėtų susitarimų tikinylbę. EBPO ir ES iniciatyvos SIGMA vadovas [Sutarčių skaidymas į dalis](#) nurodė šiuos galimus kriterijus: (i) dalyvių skaičius: dažniausiai didesnis dalyvių skaičius reiškia mažesnę neteisėtų tiekėjų susitarimų galimybę, dėl to perkančiosios organizacijos turėtų pasirinkti optimalų dalių skaičių tam, kad užtikrintų didesnę pirkimo dalyvių skaičių; (ii) simetrija: simetriniams tiekėjams (t. y. ūkio subjektams su panašiais pajėgumais, mastu, rinkos dalimis) lengviau pasidalinti simetriškas panašios ekonominės vertės pirkimo dalis, o asimetrines dalis sunkiau pasidalinti. Dėl to, siekdama užkirsti kelią išankstiniam susitarimui, perkančioji organizacija turėtų padalinti dalis taip, kad susikurtų tam tikra asimetrija tarp ūkio subjektų ir tarp pirkimo dalių.

1. [VPI](#) 28 straipsnio 1 dalyje įtvirtinti pirkimo objekto skaidymo į dalis teisiniai pagrindai, su tuo susiję reikalavimai ir sąlygos.

[VPI](#) 28 straipsnio 1 dalyje nustatyta bendroji taisyklė, pagal kurią perkančiosios organizacijos *privalo* skaidyti pirkimo objektą į dalis, jeigu viešasis pirkimas yra tarptautinis (direktyvinės vertės). Šios pareigos gali būti nesilaikoma tik tuomet, jeigu pirkimo dokumentuose perkančioji organizacija motyvuotai pagrindžia, kad sprendimas pirkimo objekto *ne* skaidyti į dalis yra paremtas svarbiomis aplinkybėmis (*skaidyk arba pagrįsk*) (*detales žiūrėti [VPI](#) 28 straipsnio 2 dalies komentarą*).

Tuo tarpu supaprastinto, socialinių bei kitų specialiųjų paslaugų, nurodytų [VPI](#) 2 priede *Socialinės ir kitos specialios paslaugos*, pirkimų atvejais perkančioji turi teisę pirkimo objektą skaidyti į dalis. Taigi, pagal įstatymą supaprastintų pirkimų skirtumas lyginant su tarptautiniais

⁷⁵¹ LIT 2010 m. gegužės 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-126/2010](#); 2015 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-84-248/2015](#); 2014 m. balandžio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-255/2014](#); 2017 m. liepos 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-322-916/2017](#).

pirkimo objekto skaidymo į dalis yra tas, kad supaprastintų pirkimų atvejais netaikoma pareiga pirkimo objekto skaidyti ir pirkimo dokumentuose pateikti tokio neskaidymo motyvų ([VPI](#) 28 straipsnio 2 dalis ir 35 straipsnio 2 dalies 9 punktas). Tačiau tokia teisinė padėtis nereiškia perkančiosios organizacijos absoliučios teisės neskaidyti jungtinio (sudėtinio) pirkimo objekto į atskiras dalis. Kitaip tariant, nors supaprastinto, socialinių bei kitų specialiųjų paslaugų, nurodytų [VPI](#) 2 priede *Socialinės ir kitos specialios paslaugos*, pirkimų atvejais perkančioji organizacija neprivalo skaidyti pirkimo objekto į dalis, ši galimybė turi būti aiškinama, atsižvelgiant į viešųjų pirkimų esmę, konkrečiu pirkimu siekiamą tikslą, [VPI](#) 17 straipsnio reikalavimus bei 37 straipsnio 3 dalies nuostatas.

Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys į tai, kad iki 2017 m. liepos 1 d. nebuvo konkretaus teisinio reguliavimo dėl aptariamų perkančiosios organizacijos pareigų. Teismų praktikoje prievolė skaidyti sudėtinius pirkimo objektus į dalis buvo aiškinama universaliai, nepriklausomai nuo pirkimo rūšies, t. y. nedarant skirtumo tarp supaprastintų ir tarptautinių pirkimų. Ši praktika, kaip nurodyta pirmiau, buvo pagrįsta viešųjų pirkimų principais ir iš [VPI](#) reguliavimo tikslų išplaukiančiu ūkio subjektų laisvos, nesuvaržytos konkurencijos imperatyvu. Dėl naujojo reguliavimo, kuriame, kaip jau pažymėta, daromas pirkimo skaidymo į dalis pareigos vykdymo skirtumas, atsižvelgiant į pirkimo vertę kyla klausimų ir iššūkių dėl ankstesnės teismų praktikos pritaikomumo dabartinėms teisės normoms, juolab kad pamatinės [VPI](#) nuostatos – viešųjų pirkimų ir konkurencijos užtikrinimo principai – liko nepakitę.

Supaprastintų pirkimų atveju sprendimas neskaidyti pirkimo objekto į dalis neretai grindžiamas formaliai nurodant, kad [VPI](#) 28 straipsnio 1 dalyje nustatyta pareiga skaidyti pirkimo objektą taikytina tik tarptautinių pirkimų atvežiu, o vykdant supaprastintus pirkimus nustatyta tik galimybė (teisė) tai daryti. Vadinant viešųjų pirkimų reglamentavimas negali būti traktuojamas kaip suteikiantis teisę apjungti bet kokio pobūdžio prekes, paslaugas ir darbus į vieną pirkimo objektą ir tokio pirkimo neskaidyti į dalis, nevertinant, kokią tai daro įtaką konkretaus viešo pirkimo efektyvumui⁷⁵². Iš negausios LAT praktikos⁷⁵³ dėl [VPI](#) 28 straipsnio nuostatų aiškinimo matyti, kad iš esmės vienintelis ir esminis skirtumas perkančiosioms organizacijoms įgyvendinant pareigą skaidyti sudėtinį pirkimo objektą į dalis ir taip užtikrinti viešųjų pirkimų, konkurencijos užtikrinimo principus bei racionalaus lėšų panaudojimo tikslą, yra tas, kad tik tarptautinių pirkimų atveju perkančiosios organizacijos privalo neskaidymo priežastis iš anksto deklaruoti, t. y. nurodyti pirkimo dokumentuose, tačiau patys teisėto neskaidymo pagrindai visais atvejais iš esmės sutampa ir kasacinio teismo aiškinami vienodai.

[VPI](#) 28 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas pirkimo objekto skaidymas gali pasireikšti keliomis formomis, *pirma*, pirkimą galima skaidyti į atskiras dalis, *antra*, galima organizuoti du paralelius viešo pirkimo procesus.

Atsižvelgiant į tai, [VPI](#) 28 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad pirkimo objektas gali būti skaidomas į dalis kiekybiniu, kokybiniu pagrindu ar pagal skirtingus jo įgyvendinimo etapus:

i. **Kiekybinis pagrindas.** [VPI aiškinamajame rašte](#) nurodyta, kad kiekybiniu pagrindu siekiama, kad pirkimo sutarties apimtis atitiktų smulkiojo ir vidutinio verslo įmonių pajėgumus, todėl šių tikslų turi būti siekiama. Pavyzdžiui, jei perkami dideli kiekiai pirkimo produktų, pirkimas gali būti skaidomas į dalis pagal tapačių prekių kiekius, t. y. jei perkančioji organizacija perka 200 kg morkų, tai

⁷⁵² VPT 2018 m. vasario 6 d. [Informacinis pranešimas dėl pirkimo objekto skaidymo į dalis](#).

⁷⁵³ LAT 2018 m. gruodžio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-508-248/2018](#).

pirkimas gali būti išskaidytas į tokias atskiras dalis: (i) 50 kg morkų turi būti pristatyta sausio – kovo mėn.; (ii) 80 kg morkų turi būti pristatyta balandžio – liepos mėn.; (iii) 20 kg morkų turi būti pristatyta rugpjūčio – spalio mėn.; (iv) 50 kg morkų turi būti pristatyta lapkričio – gruodžio mėn.

- ii. **Kokybinis pagrindas.** Kokybinis išskaidymo pagrindas susijęs su kitais nei kėkio pagrindais, iš esmės dėl kurių viena sudėtinė pirkimo objekto dalis skiriasi nuo kitos. Pirkimo objekto dalių skaidymas kokybiniu pagrindu gali būti pagal techninės specifikacijos reikalavimus, pavyzdžiui, atskirti sudėtingesnę įrangą, kurią gali tiekti tik keli stambesni tiekėjai, nuo įprastinės, kurią gali tiekti daugiau smulkesnių tiekėjų arba pagal darbų pobūdį.

VPI aiškinamajame rašte nurodoma, kad kokybiniu pagrindu siekiama, kad būtų atsižvelgiama į smulkiojo ir vidutinio verslo įmonių specializaciją ir jų veiklos sektorių, todėl šių tikslų turi būti siekiama.

- iii. **Skirtingi įgyvendinimo etapai.** Nors VPI 28 straipsnio 1 dalyje *skirtingi įgyvendinimo etapai* išskirti kaip atskiras ir savarankiškas pirkimo objekto skaidymo pagrindas, tačiau vertintina, kad iš esmės toks pagrindas, priklausomai nuo aplinkybių, priskirtinas kiekybiniam ir kokybiniam pagrindui. Pavyzdžiui, pirkimo objektas skaidomas į dalis kokybiniu pagrindu (atskiri darbai pagal apimtį ir vertę) ir nurodomi darbų atlikimo etapai.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija ketina vykdyti tarptautinį viešąjį pirkimą dėl automobilių (lengvųjų ir krovininių) remonto darbų įsigijimo. Pirkimo objektas skaidytinas į šias atskiras dalis: (i) lengvųjų automobilių remontas, (ii) krovininių automobilių remontas. Pirkimo objekto skaidymo į dalis atveju būtų užtikrinama, kad pirkime galėtų dalyvauti ir tiekėjai, kurie užsiima tik lengvųjų ar krovininių automobilių remontu.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija siekia atnaujinti kompiuterinę įrangą viešosiose bibliotekose, kuri skirta viešai interneto prieigai. Pirkimo objektas skaidytinas į atskiras į dalis pagal skirtingas viešąsias bibliotekas.

2. VPI 28 straipsnio 2 dalyje nurodoma išimtis iš bendrosios taisyklės, kad tarptautinių pirkimų atvejais (pagal teismų praktiką – ir dėl supaprastintų pirkimų), pareiga skaidyti pirkimo objektą į dalis gali būti netaikoma. Tokia išimtis galima tik tada, kai dėl pirkimo objekto skaidymo į dalis sumažėtų tiekėjų konkurencija, pirkimo sutarties vykdymas taptų per daug brangus ar sudėtingas techniniu požiūriu, atsirastų būtinybė koordinuoti skirtingus pirkimo objekto dalių tiekėjus ir tai trukdytų tinkamai vykdyti pirkimo sutartį. Konsultuojamoje VPI teisės normoje pateiktas nebaigtinis išimties pagrindų sąrašas. Atsižvelgiant į tai, kad tiek aiškiai nurodytos, tiek kitos galimos neskaidymo priežastys (noriškai) yra aptariamoms perkančiųjų organizacijų pareigos nevykdymą pateisinančios

aplinkybės, jų turinys turi būti aiškinamas siaurai (griežtai) bei jos taikomos kaip išimtinės nuostatos.

VPI 28 straipsnio 2 dalis turi būti sistemiškai aiškinama su VPI 35 straipsnio 2 dalies 9 punkte įtvirtinta pareiga pirkimo dokumentuose nurodyti sprendimo dėl tarptautinės vertės pirkimo objekto neskaidymo į dalis argumentus. VPI 35 straipsnio 2 dalies 9 punktu perkančiosios organizacijos įpareigojamos nurodyti pirkimo objekto neskaidymo į dalis argumentus. VPI 28 straipsnio 2 dalimi ši perkančiosios organizacijos pareiga papildoma, t. y. įpareigoja ne tik nurodyti argumentus, bet ir išsamiai ir konkrečiai pagrįsti.

Šiuo aspektu kasacinis teismas pažymėjo, kad būtent perkančioji organizacija privalo įrodyti pirkimo neskaidymo į dalis pagrindus⁷⁵⁴. Pats šių pagrindų nenurodymas arba netinkamas, neišsamus, atmestinas, deklaratyvus nurodymas pirkimo dokumentuose gali lemti tai, kad perkančioji organizacija bus laikoma neįvykdžiusi pagrindimo pareigos, dėl ko viešasis pirkimas ir jo baigtis gali būti pripažįstami neatitinkantys VPI reikalavimų (pavyzdžiui, viešasis pirkimas teismo gali būti nutrauktas, o viešojo pirkimo sutartis – pripažinta niekine)⁷⁵⁵.

VPI 28 straipsnio 2 dalyje ir 35 straipsnio 2 dalies 9 punkte nedetalizuojami jokie reikalavimai tokios informacijos išsamumui. Vis dėlto prielaidos, kuriomis grindžiamas neskaidymas, turi būti *realios, aktualios*, t. y. *konkrečios ir pakankamos*. Jeigu perkančiosios organizacijos priežastys neatitinka šių savybių, laikoma, kad argumentavimo pareiga yra neįgyvendinta⁷⁵⁶.

Pažymėtina, kad *realios, aktualios* priežastys gali būti susijusios su dviem kategorijomis. *Pirma*, priežastys, susijusios su *atitinkama* perkančiąja organizacija ir būtent jai aktualiais poreikiais, t. y. turi būti įrodyta, kad būtent šiai konkrečiai perkančiajai organizacijai reiškia neskaidymas (pavyzdžiui, techninės ir ekonominės priežastys). Kitaip tariant, pagrindžiant pirkimo objekto neskaidymą į dalis, neleidžiama remtis apibendrintais ir abstrakčiais argumentais ir paaiškinimais. *Antra*, kita grupė priežasčių, kuriomis grindžiamas neskaidymas, gali būti susijusi su rinka ir jos konjunkūra⁷⁵⁷. Pavyzdžiui, pirkimo neskaidymas į dalis bus pateisinamas, jeigu perkančioji organizacija galės tinkamai pagrįsti, kad pirkimo skaidymas gali paskatinti antikonkurencinius veiksmus ir draudžiamus rinkos dalyvių susitarimus. Taigi, siekiant pagrįsti pirkimo objekto neskaidymą, neužtenka formaliai atkartoti įstatymo nuostatos, kad, pavyzdžiui, *pirkimo sutarties vykdymas taptų per daug brangus ar sudėtingas techniniu požiūriu*, nepateikiant jokios papildomos argumentacijos, skaičiavimų, paaiškinimų ar kitų dokumentų.

Šiame kontekste kasacinio teismo pabrėžiama, kad kelių pirkimo objektų sujungimo į vieną teisėtumo vertinimas pirmiausia priklauso nuo to, ar toks perkančiosios organizacijos sprendimas pagrįstas svarbiomis priežastimis (pagrindų pobūdžio vertinimas) ir ar šis sprendimas yra rimintis galimas ir būtinas, negalimas pasiekti kitomis, mažiau varžančiomis priemonėmis (proporcingumo principas), atsižvelgiant į tai, kad tik svarbių priežasčių nustatymas nepateisina pirkimo objektų sujungimo į vieną⁷⁵⁸. Pirkimo objekto neskaidymas į

⁷⁵⁴ LAT 2018 m. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-319-969/2018](#).

⁷⁵⁵ LAT 2017 m. liepos 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2A-897-381/2017](#).

⁷⁵⁶ Miguel Assis Raimundo, "Aiming at the Market You Want? A Critical Analysis of the Purpose, Coherence, Scope and Judicial Review of the Duties Regarding Division into Lots under Directive 2014/24/EU", *Procurement: Global Revolution VIII*, 2017, p. 20.

⁷⁵⁷ Ten pat.

⁷⁵⁸ LAT 2018 m. gruodžio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-508-248/2018](#).

dalis yra susijęs su mažesnių dalyvių skaičiumi pirkime, nei jis būtų šiuos pirkimo objekto išskaidžius, dėl to toks sprendimas turi būti pagrįstas svarbiomis priežastimis⁷⁵⁹.

Taigi, perkančioji organizacija gali neskaidyti pirkimo objekto į dalis [VPI](#) 28 straipsnio 2 dalies pagrindu, jeigu pirkimo dokumentuose pagrindžia šias aplinkybes:

- i. **Tiekėjų konkurencijos sumažėjimas.** Pirkimo objekto skaidymu į dalis siekiama padidinti konkurenciją viešuosiuose pirkimuose, paskatinti smulkiųjų ir vidutinio verslo įmonių dalyvavimą, todėl, jei pirkimo skaidymas konkrečiu atveju lemia mažesnių dalyvių skaičių, turėtų būti naudojamas išimtimi ir priimtinas sprendimas dėl pirkimo objekto neskaidymo į dalis. Pavyzdžiui, kai perkami labai mažos apimtys ar kiekių pirkimo objektai, tai gali sumažinti tiekėjų suinteresuotumą dalyvauti tokia pirkime (pirkimo dalyse), dėl to atitinkamai – mažėja ir potencialių dalyvių skaičius, atitinkamai – ūkio subjektų konkurencija, o tai lemia prastesnes įsigijimo sąlygas.
- ii. **Pirkimo sutarties vykdymas taptų per brangus ar sudėtingas techniniu požiūriu.** Tuo atveju, jei perkančiosios organizacijos sprendimas neskaidyti pirkimo objekto į dalis grindžiamas tuo, kad pirkimo sutarties vykdymas taptų per sudėtingas techniniu požiūriu, tai perkančioji organizacija tokį neskaidymo pagrindą turi pagrįsti objektyviais duomenimis, detaliais skaičiavimais, techniniais paaiškinimais. Toks neskaidymo pagrindas gali būti paremtas ir nešališko eksperto vertinimu. Kasacinis teismas vienoje byloje pripažino, kad eksperto pateiktas pagrindimas dėl techninio suderinamumo, pripažintas tinkamu ir pakankamu neskaidymui pagrįsti⁷⁶⁰. Taigi, perkančioji organizacija turi įrodyti techninį nesuderinamumą, jeigu neskaido pirkimo į dalis.
- iii. **Skirtingų pirkimo objekto dalių įgyvendinimas būtų glaudžiai susijęs ir dėl to perkančiajai organizacijai esant būtinybė koordinuoti šių dalių tiekėjus ir tai keltų riziką netinkamai įvykdyti pirkimo sutartį.** Tai turi būti tokie atvejai, kai pirkimo objekto sudančios paslaugos yra technologiškai viena su kita susijusios taip, kad, pavyzdžiui, pirkimo objektą išskaidžius į dalis, techniškai nebūtų užtikrinamas sklandus visos sistemos funkcionavimas, nepertraukiamas paslaugų teikimas.
- iv. **Kitos pagrįstos aplinkybės.** [VPI](#) 28 straipsnio 2 dalyje nėra įtvirtinto baigtinio pirkimo objekto neskaidymo į dalis pagrindų sąrašo, kas reiškia, kad perkančiosios organizacijos sprendimas neskaidyti pirkimo objekto į dalis gali būti grindžiamas ir kitomis aplinkybėmis nei nurodyta [VPI](#) 28 straipsnio 2 dalyje.

Taigi, jeigu perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose nurodo svarbias priežastis, dėl kurių buvo priimtas sprendimas pirkimo objekto neskaidyti į dalis ir pateikia šių priežasčių pagrindimą, turėtų būti vertinama, kad perkančioji organizacija tinkamai įvykdė sprendimo neskaidyti pirkimo objekto argumentavimo pareigą. Tačiau, jei tiekėjas nesutinka su

⁷⁵⁹ LAT 2015 m. kovo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-161-415/2015](#); 2015 m. kovo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-162-469/2015](#), 2015 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-183-248/2015](#).

⁷⁶⁰ LAT 2018 m. rugsėjo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-319-969/2018](#).

perkančiosios organizacijos nurodytomis priežastimis ir pagrindimu, tai ginčo atveju pareiga nugrindyti neskaidymo pagrindus tenka tiekėjui⁷⁶¹.

Kasacinio teismo praktikoje analizuotos tokios pirkimo objekto neskaidymo į dalis priežastys, kurios paprastai nevertintos⁷⁶² kaip pakankamos, jei perkančioji organizacija nepateikia tinkamo ir argumentuoto neskaidymo pagrindimo:

- i. **Patogumas.** Perkančiosios organizacijos sprendimas neskaidyti pirkimo į dalis negali būti argumentuojamas paprastu perkančiosios organizacijos patogumu.
- ii. **Finansinių ir žmogiškųjų išteklių stoka.** Atsižvelgiant į lygiateisiskumo ir skaidrumo principus, negalimas atskirų pirkimo objektų sujungimas į vieną, jeigu tai grindžiama tik perkančiosios organizacijos finansinių ir žmogiškųjų išteklių administravimo tikslais⁷⁶³.
- iii. **Sutaupymas.** Viešojo pirkimo skaidymas į dalis, kartu tiekėjams leidžiant pateikti visų jo dalių pasiūlymus (kad ir kiek jų būtų), iš esmės turėtų pasiekti tą patį masto ekonomijos (sutaupymo) efektą⁷⁶⁴.
- iv. **ES struktūrinių fondų finansavimas.** Tokia rizika, net jei ir mažesnė, tam tikra dalimi egzistuoja ir pirkimo objekto neišskaidant į dalis. Jei būtų vertinama, kad ES struktūrinių fondų lėšų finansavimo pradimas yra tinkamas pagrindas pirkimo objekto neskaidymui, tai tokiu būdu būtų nepagrįstai išskirti projektai, finansuojami ne grynai nacionalinėmis, o ES lėšomis⁷⁶⁵.
- v. **Administracinės ir vadybinio pobūdžio priežastys.** Administracinės ir vadybinio pobūdžio priežastys nelaikytinos išimtinėmis, pateisinančiomis atskirų objektų sujungimą⁷⁶⁶.

Be to, šiame kontekste pažymėtina ir tai, kad pirkimo objekto neskaidymas negali būti pateisintas išimtinai tiekėjų teise kooperuotis (bendradarbiauti) tarpusavyje. LAT šiuo aspektu nurodė, kad ūkio subjektų varžymosi neparaikina bendroji jų galimybė (teisė) jiems jungtis ir tapti vienu tiekėju ar pasitelkti trečiuosius asmenis (subrangovus), ši galimybė įtvirtinta įstatyme ir naudojimas ji kaip priemonė priklauso nuo asmeninės kiekvieno ūkio subjekto padėties, tačiau tai savaime nereiškia, kad neišskaidytą pirkimo objektą visuomet pateisina ir pagrindžia bendroji ūkio subjektų galimybė kooperuotis, priešingu atveju pirkimo sąlygų teisėtumo vertinimas iš dalies prarastų prasmę, nes visus reikalavimus pagrįstą teorinę VPI tiekėjams suteikiama teisė bendradarbiauti⁷⁶⁷. Kitaip tariant, perkančiosios organizacijos negali teisinti pirkimo neskaidymo į dalis, nurodydamos, kad bet kas, kas bus suinteresuotas dalyvauti

⁷⁶¹ LAT 2018 m. rugsėjo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-319-969/2018](#).

⁷⁶² Pažymėtina, kad LAT iš esmės tik 2018 m. rugsėjo 4 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. [e3K-3-319-969/2018](#) nagrinėjamu atveju pripažino, kad perkančioji organizacija teisingai neišskaidė pirkimo objekto į atskiras dalis ir tik dėl to, kad tiekėjas nepaneigė perkančiosios organizacijos argumentų dėl techninių aplinkybių, pagrindžiančių pirkimo objekto neskaidymą.

⁷⁶³ LAT 2015 m. kovo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-161-415/2015](#); 2015 m. kovo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-162-469/2015](#), 2015 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-183-248/2015](#).

⁷⁶⁴ LAT 2017 m. liepos 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-322-916/2017](#).

⁷⁶⁵ LAT 2011 m. liepos 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-320/2011](#).

⁷⁶⁶ LAT 2018 m. gruodžio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-508-248/2018](#).

⁷⁶⁷ LAT 2017 m. liepos 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-322-916/2017](#).

pirkime, gali tai padaryti per jungtinės veiklos partnerių ir subrangovų (subtiekėjų ir subteikėjų) pasitelkimą. Toks pagrindimas nelaikomas tinkamu.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose nurodė, kad vienu neišskaidytu pirkimu siekia įsigyti statybos rangos darbus ir stacionarius baldus su buitine įranga. Tokiu būdu buvo apribota galimybė pirkime dalyvauti įmonėms, vykdančioms tik statybos darbus, nes jos buvo verčiamos pasitelkti kitus subjektus, teikiančius ir montuojančius baldus ir buitinę techniką. Statybos darbais ir baldų gamyba bei jų montavimu paprastai užsiima skirtingi ūkio subjektai⁷⁶⁸. Stacionarių baldų su buitine technika įrengimas nekvalifikuotina kaip statybos darbai ar apdaila. LAT nagrinėtoje konkrečioje situacijoje nebuvo įrodyta, kad pagal dvi atskiras sutartis veikiantys ūkio subjektai neišvengiamai pasiektų tarpusavyje techniškai nesuderintą rezultatą. Neginčytina, kad ginčo pirkimo objektus siejanti vieta (konkrečios ugdymo įstaigos patalpos), darbų atlikimas ir baldų įrengimas (tvirtinimas) sudarys vieną bendrą remontuojamų patalpų atnaujinimo rezultatą, atitinkantį iš anksto numatytą viziją, tačiau neįrodyta, kad tų pačių rezultatų neįmanoma pasiekti sudėtinį pirkimo objektą išskaidžius į dalis. Be to, teismas pažymėjo, kad dėl nedidelės baldų su integruota technika vertės juos įsigyti perkančioji organizacija galėtų pagal mažos vertės pirkimo procedūras.

3. [VPĮ](#) 28 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta specialioji pirkimo objekto skaidymo į dalis taisyklė, susijusi su perkančiosios organizacijos pareiga statinio statybos darbų ir statinio projektavimo paslaugų pirkimą atlikti dalimis, t. y. statinio statybos darbų pirkimas turi būti atskirtas nuo statinio projektavimo paslaugų ir sudaromos atskiros pirkimo sutartys. Nors [VPĮ](#) 28 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas reguliavimas yra visiškai naujas, tačiau tokia perkančiųjų organizacijų pareiga jau buvo nustatyta teismų praktikoje, kurioje buvo nagrinėjamas klausimas, susijęs su [VPĮ](#) 28 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta taisykle, pavyzdžiui, LAPT⁷⁶⁹ yra nurodęs, kad yra būtina atskirti statybos ir projektavimo darbus arba pateikti adekvatų pagrindimą, koku pagrindu šie pirkimai yra sujungiami.

Istatymo leidėjas, įtvirtindamas [VPĮ](#) 28 straipsnio 3 dalyje pareigą statinio projektavimo paslaugas ir statinio statybos paslaugas įsigyti atskirai, siekia sukurti prielaidas sąžiningai konkurencijai, skatinčiai kokybės gerėjimą ir inovacijų diegimą, kad būtų gaunama daugiau pasiūlymų, geriau išnagrinėjama konkreti situacija ir įvertinama supanti aplinka, būtų garantuojama sprendimo pasirinkimo laisvė⁷⁷⁰.

[VPĮ](#) 28 straipsnio 3 dalyje nenurodyta, kokių pirkimų atvejais perkančioji organizacija turi pareigą statinio statybos darbus ir statinio projektavimo paslaugas vykdyti atskirai, kas suponuoja išvadą, kad pirkimas dėl statinio statybos darbų ir statinio projektavimo paslaugų turi būti atliktas dalimis tiek tarptautinio, tiek supaprastinto pirkimo atvejais. Tačiau [VPĮ](#) 28 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta pareiga gali būti netaikoma mažos vertės pirkimų atvejais (*detaliau žiūrėti [VPĮ](#) 25 straipsnio 2 dalies komentarą*).

⁷⁶⁸ LAT 2018 m. gruodžio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-508-248/2018](#).

⁷⁶⁹ LAPT 2018 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2A-832-302/2018](#).

⁷⁷⁰ VPĮ aiškinamasis [raštas](#).

Be to, [VPI](#) 28 straipsnio 3 dalyje nurodyta išimtis iš bendrosios taisyklės, kad pareiga skaidyti statinio statybos darbų ir statinio projektavimo paslaugų pirkimą į dalis gali būti netaikoma, jeigu perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose pagrindžia, kad (i) dėl to sumažėtų tiekėjų konkurencija; (ii) pirkimo sutarties vykdymas taptų per brangus ar sudėtingas techniniu požiūriu; (iii) skirtingų pirkimo objekto dalių įgyvendinimas būtų susijęs ir perkančioji organizacija privalėtų koordinuoti šių dalių tiekėjus, o tai keltų riziką netinkamai įvykdyti pirkimo sutartį; (iv) nurodo kitas pagrįstas aplinkybes, kodėl netikslinga skaidyti statinio statybos darbų ir statinio projektavimo paslaugų pirkimą į atskiras dalis.

Pagrindai, kada perkančioji organizacija gali neskaidyti statinio statybos darbų ir statinio projektavimo paslaugų į atskiras dalis, yra analogiški [VPI](#) 28 straipsnio 2 dalyje nurodytiems pagrindams dėl tarptautinio pirkimo neskaidymo, todėl, atrodytų, jų aiškinimas ir taikymas turėtų būti analogiškas (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 28 straipsnio 2 dalies komentare*). Kita vertus, atkreiptinas dėmesys į tai, kad perkančiosios organizacijos tarptautinių pirkimų atvejais ir taip turi pareigą skaidyti pirkimo objektą į dalis ([VPI](#) 28 straipsnio 1 dalis), taigi, [VPI](#) 28 straipsnio 3 dalyje įstatymų leidėjas išskiria dar ir konkrečią sritį (statybos darbai ir projektavimo paslaugos), kuriai esant būtina skaidyti pirkimo objektą į dalis. Tai reiškia, kad [VPI](#) 28 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta galimybė pirkimo objekto neskaidyti į dalis iš esmės turėtų būti dar siauresnė palyginti su [VPI](#) 28 straipsnio 1 dalimi. Dėl to pagrindai nevykdyti skaidymo pareigos turėtų būti aiškinami ir taikomi dar siauriau nei dėl kitų pirkimo objektų.

[Projektavimo paslaugų pirkimų gairėse](#) nurodoma, kad darbų pirkimas kartu su projektavimo paslaugomis galėtų būti vykdomas tokiais atvejais, kai kitaip racionaliai naudodamas lėšas pirkimo vykdytojas nepasiektų reikiamo rezultato, kai pirkimo vykdytojas net neturėdamas statinio projekto gali aiškiai, tiksliai, nedviprasmiškai apibrėžti pirkimo objektą: kiekius, naudojamas medžiagas ir pan. Tačiau perkant projektavimo paslaugas kartu su darbais, pirkimo vykdytojas turi įvertinti tai, kad projekto vykdymo priežiūrą (kurios tikslas – kontroliuoti, kad statinys būtų statomas pagal statinio projektą ir būtų įgyvendinta statinio projekte sukurta statinio architektūra) atliks darbų rangovas arba jo subtiekęjas, todėl, pavyzdžiui, gali kilti rizika, kad nukentės statinio kokybė (gali būti naudojamos pigesnės medžiagos, parenkami sprendiniai, pasižymintys mažesniu ilgaamžiškumu, didinantys būsimas eksploatacines sąnaudas ir pan.).

Aiškinant [VPI](#) 28 straipsnio 3 dalį, svarbu įvertinti projektavimo paslaugų apimtį, t. y. kad projektavimo paslaugos apima tiek techninio projekto (projekto pirmasis ir pagrindinis etapas, nustatantis projektuojamo statinio esminius, funkcinius (paskirties), architektūros (estetinius), technologijos, techninius, ekonominius, kokybės reikalavimus, bei kitus jo rodiklius ir charakteristikas), tiek darbo projekto (projekto antrasis etapas, techninio projekto tęsa, kuriame detalizuojami techninio projekto sprendiniai ir pagal kurį atliekami statybos darbai), tiek techninio darbo projekto (dokumentas, kuriuo vadovaujantis pasiekiami techninio projekto ir darbo projekto tikslai), parengimą. Dėl to projektavimo darbų rangos sutartis gali būti sudaroma viena abiem projekto etapams (techniniam projektui ir darbo projektui) arba atskirai kiekvienam statinio projekto etapui (techniniam projektui, darbo projektui); vienam etapui – techniniam darbo projektui, supaprastintam projektui, paprastojo remonto ar griovimo apimčiai) ([STR 1.04.04:2017 „Statinio projektavimas, projekto ekspertizė“](#) 7.5 punktas). Tai reiškia, kad gali būti pasirenkamas vienas iš pirkimo vykdymo variantų:

- i. techninio ir darbo projektų parengimo (kai projektavimas vykdomas dviem etapais) bei projekto vykdymo priežiūros (kai ji privaloma ar kai ją numatoma vykdyti) paslaugų pirkimas;
- ii. techninio darbo projekto parengimo (kai projektavimas vykdomas vienu etapu) ir projekto vykdymo priežiūros (kai ji privaloma ar kai ją numatoma vykdyti) paslaugų pirkimas;
- iii. supaprastinto projekto parengimo ir projekto vykdymo priežiūros (kai ji privaloma ar kai ją numatoma vykdyti) paslaugų pirkimas.

Nors rekomenduojama darbo projektą įsigyti kartu su techniniu projektu, tačiau išskirtiniais atvejais, kai tai lemtų racionalų lėšų naudojimą, darbo projekto parengimas gali būti perkamas kartu su statybos darbais ([STR 1.04.04:2017 „Statinių projektavimas, projekto ekspertizė“](#) 9.2 punktas). VPT tokiu atveju siūlo pirkimo dokumentuose ir sutartyje numatyti tiesioginį pirkimo vykdytojo atsiskaitymą su subtiekiu – darbo projekto rengėju, jeigu darbo projekto parengimui numatoma pasitelkti subtiekią, nes tokiu būdu bus išlaikomas darbo projekto rengėjo nepriklausomumas nuo rangovo⁷⁷¹.

Be to, [VPI](#) 28 straipsnio 3 dalyje nėra detalizuota, ką reiškia sąvoka, kad *pirkimo objektas turi būti skaidomas, apibrėžiant dalių apimtį ir dalyką*. Manytina, kad tokia sąvoka reiškia, jog statinio statybos darbų ir statinio projektavimo paslaugų pirkimo atveju ne tik kad pirkimas turi būti skaidomas į dalis, bet ir jų įsigijimai įgyvendinami skirtingu metu dėl to, kad neturint projekto nebus galimybės tiksliai apibrėžti darbų apimtį. Taigi, [VPI](#) 28 straipsnio 3 dalis ne tik įtvirtina pareigą dėl pirkimo objekto skaidymo, bet iš esmės ir nurodo, kad turi būti ir skirtingi įgyvendinimo etapai.

4. [VPI](#) 28 straipsnio 4 dalyje yra nurodytas informacijos, kurią perkančioji organizacija pirkimo objekto skaidymo į dalis atvejais privalo nurodyti skelbime apie pirkimą, kvietime patvirtinti susidomėjimą ar kituose pirkimo dokumentuose, sąrašas.

Skelbime apie pirkimą ir kvietime patvirtinti susidomėjimą ar kituose pirkimo dokumentuose turi būti nurodoma: (i) dėl kelių pirkimo objekto dalių (vienos, dviejų ar daugiau) tas pats tiekėjas gali pateikti pasiūlymą; (ii) maksimalų skaičių pirkimo objekto dalių, dėl kurių laimėtoju gali būti nustatomas tas pats tiekėjas, jeigu perkančioji organizacija nusprendžia šį skaičių riboti; (iii) ar perkančioji organizacija pasilieka galimybę nuspręsti sudaryti vieną pirkimo sutartį dėl jos nurodytų pirkimo dalių ar jų grupių, dėl kurių pagal pirkimo dokumentus laimėtoju gali būti nustatomas tas pats tiekėjas.

Pažymėtina, kad [VPI](#) 28 straipsnio 4 dalyje nurodyta, kad perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose gali nustatyti, kad pasiūlymo pateikimo ar pirkimo laimėtojo nustatymo tvarka skirsis nuo įprastinio viešojo pirkimo procedūrų vykdymo. Toks perkančiosios organizacijos sprendimas pateisinamas tik išimtiniais atvejais ir tik tada, kai egzistuoja objektyvios priežastys. Dėl to perkančioji organizacija turėtų įvertinti rinkos situaciją, išanalizuoti, kiek tiekėjų galėtų dalyvauti pirkime ir pan.

[VPI aiškinamajame rašte](#) nurodyta, kad tam tikrais atvejais, siekdamas užtikrinti didesnę konkurenciją ar patikimesnį sutarties vykdymą, perkančiosios organizacijos gali apriboti

⁷⁷¹ [Projektavimo paslaugų pirkimo gairės](#).

pirkimo objekto dalių skaičių, kuriam tas pats tiekėjas gali pateikti pasiūlymą arba kurį gali laimėti tas pats tiekėjas.

Perkančiosios organizacijos, priimdamos sprendimą apriboti pirkimo objekto dalių skaičių, kuriam tas pats tiekėjas gali pateikti pasiūlymą arba kurį gali laimėti tas pats tiekėjas, turi atsižvelgti į [VPI](#) 17 straipsnyje nurodytus viešųjų pirkimų tikslus ir į [VPI](#) 17 straipsnio 3 dalyje nustatytą reikalavimą užtikrinti sąžiningą tiekėjų konkurenciją. Perkančiajai organizacijai suteikiamos teisės viešojo pirkimo procese privalo būti naudojamos taip, kad tai nelemtų neribotos jos diskrecijos, perkančiosios organizacijos sprendimai pagal [VPI](#) nuostatas ar pirkimų taisykles turi būti motyvuoti bei objektyviai pagrįsti, priimami sprendimai bet kokių atveju negali pažeisti viešųjų pirkimų principų, nukrypti nuo viešųjų pirkimų tikslų⁷⁷².

LAT⁷⁷³ vienoje byloje, viena vertus, nurodė, kad [VPI](#) 28 straipsnio 4 dalies 1 ir 2 punktai yra dispozityvūs, perkančiosios organizacijos naudojamos jos nuožiūra, kita vertus, pažymėjo, kad turi būti taikomi tik išimtiniais atvejais, nustatius objektyvias priežastis. Taigi, [VPI](#) 28 straipsnio 4 dalies 1 ir 2 punktuose nurodyta perkančiosios organizacijos galimybė taikytina išimtinėms, objektyviai pagrįstoms situacijoms, kuriose kitokie pobūdžio priemonės yra neefektyvios ar negalėtų analogiškai užtikrinti siekiamų teisėtų tikslų⁷⁷⁴. Dėl to kiekvieno konkrečiu atveju turi būti įvertinama, ar nustatytos priemonės (ribojimas pateikti pasiūlymą abiem pirkimo dalims) nėra pernelyg varžančios tiekėjų teisės ir pažeidžiančios viešųjų pirkimų lygiatėsiškumo ir proporcingumo principus. Atsižvelgiant į tai, kad perkančioji organizacija, skaidydama pirkimo objektą į dalis, iš esmės ir taip užtikrina (skatina) ūkio subjektų konkurenciją, tai perkančiosios organizacijos sprendimas dėl pirkimo laimėtojų ribojimų turi būti pagrįstas papildomomis aplinkybėmis, pavyzdžiui, esant oligopolinei rinkai.

Tuo atveju, jei perkančioji organizacija priima sprendimą pirkimo dokumentuose nurodyti maksimalų pirkimo objekto dalių skaičių, dėl kurių laimėtoju gali būti nustatomas tas pats tiekėjas, tai pirkimo dokumentuose turi nurodyti objektyvius ir nediskriminacinius kriterijus ar taisykles, taikomas nustatant, kurias pirkimo objekto dalis laimėjo tiekėjas, jeigu pagal pasiūlymo vertinimo rezultatus tam pačiam tiekėjui turėtų atitekti didesnis negu nustatytas maksimalus pirkimo objekto dalių skaičius. [VPI](#) 28 straipsnyje nėra apibrėžta objektyvių ir nediskriminacinių kriterijų sąvokos, todėl šie kriterijai aiškinami plečiamai.

Pirkimo dokumentuose taip pat turi būti nustatomos taisyklės, pagal kurias perkančioji organizacija galėtų nustatyti, kuriose pirkimo dalyse bus pasirašomos pirkimo sutartys, jei tiekėjas laimėjo didesniam skaičiui pirkimo objekto dalių nei nustatyta pirkimo dokumentuose. Galima situacija, kai perkančioji organizacija prašo pačių tiekėjų nurodyti dalis, kurioms jie patys teikia pirmenybę pirkimo laimėjimo atveju. Įmanomi ir kiti būdai nustatyti laimėjusius atskiras dalis tiekėjus, ir jie priklauso nuo pirkimo objekto ir rinkos analizės⁷⁷⁵.

Be to, perkančioji organizacija pirkimo objekto skaidymo atvejais pirkimo dokumentuose gali nurodyti, kad tuo atveju, jei keliose pirkimo dalyse nustatomas tas pats pirkimo laimėtojas, tai bus sudaroma viena pirkimo sutartis.

⁷⁷² LAT 2011 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-249/2011](#).

⁷⁷³ Ten pat.

⁷⁷⁴ LAT 2011 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-249/2011](#).

⁷⁷⁵ EBPO ir ES iniciatyvos SIGMA vadovas „[Sutarčių skaidymas į dalis](#)“.

29 straipsnis. Pirkimo procedūrų pradžia ir pabaiga

1. Pirkimo ar projekto konkurso procedūros prasideda, kai:

- 1) Viešųjų pirkimų tarnyba išsiunčia Europos Sąjungos leidinių žurnalui (supaprastinto pirkimo atveju – paskelbia Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje) perkančiosios organizacijos pateiktą skelbimą apie pirkimą, skelbimą apie projekto konkursą ar išankstinį informacinį skelbimą, kuriuo kviečiama dalyvauti pirkime;
- 2) tiekėjams išsiunčiamas kvietimas dalyvauti neskelbiamose derybose;
- 3) perkančioji organizacija priima sprendimą pirkimą atlikti pagal šio įstatymo 72 straipsnio 3 dalį;
- 4) tiekėjams, su kuriais sudaryta preliminarioji sutartis, išsiunčiamas kvietimas pateikti pasiūlymą dalyvauti atnaujinto tiekėjų varijacinei procedūrose;
- 5) tiekėjams, kuriems leista dalyvauti dinaminėje pirkimų sistemoje, išsiunčiamas kvietimas pateikti pasiūlymą.

2. Pirkimo (ar atskiros pirkimo dalies) ar projekto konkurso procedūros baigiasi, kai:

- 1) sudaroma pirkimo sutartis ir pateikiamas sutarties įvykdymo užtikrinimas, jeigu jo buvo reikalaujama, sudaroma preliminarioji sutartis, sukuriamą dinaminė pirkimų sistema arba nustatomas projekto konkurso laimėtojas;
- 2) atmetamos visos paraiškos, pasiūlymai, projekto konkurso planai ar projektai;
- 3) nutraukiamos pirkimo ar projekto konkurso procedūros;
- 4) per nustatytą terminą nepateikiama nė vienos paraiškos, pasiūlymo, projekto konkurso plano ar projekto;
- 5) baigiasi pasiūlymų galiojimo laikas ir pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis nesudaroma dėl priežasčių, kurios priklauso nuo tiekėjų;
- 6) visi tiekėjai atšaukia pasiūlymus, projekto konkurso planus ar projektus ar atsisako sudaryti pirkimo sutartį.

3. Bet kuriuo metu iki pirkimo sutarties (preliminariosios sutarties) sudarymo ar projekto konkurso laimėtojo nustatymo perkančioji organizacija turi teisę savo iniciatyva nutraukti pradėtas pirkimo ar projekto konkurso procedūras, jeigu atsirado aplinkybių, kurių nebuvo galima numatyti, ir privalo tai padaryti, jeigu buvo pažeisti šio įstatymo 17 straipsnio 1 dalyje nustatyti principai ir atitinkamos padėties negalima ištaisyti.

VPI 29 straipsnyje reglamentuojami: (i) viešojo pirkimo ar projekto konkurso procedūrų pradžios momentas; (ii) viešojo pirkimo ar projekto konkurso procedūrų pabaigos pagrindai; (iii) pirkimo ar projekto konkurso procedūrų pasibaigimas kitu pagrindu nei nurodyta VPI 29 straipsnio 2 dalyje – pirkimo ar projekto konkurso nutraukimas perkančiosios organizacijos sprendimu.

1. VPI 29 straipsnio 1 dalyje apibrėžta pirkimo (*apie viešojo pirkimo sąvoką detalčiau žiūrėti VPI 2 straipsnio 37 dalies komentarą*) ar projekto konkurso (*apie projekto*

konkurso sąvoką detaliau žiūrėti [VPI 2 straipsnio 28 dalies komentarą](#)) procedūrų pradžia. Pirkimo ar projekto konkurso procedūrų pradžios momento nustatymas yra svarbus tiek perkančiajai organizacijai, tiek tiekėjui, nes: (i) perkančioji organizacija gali nustatyti tolesnius terminus viešojo pirkimo ar projekto konkurso procedūros veiksmams atlikti; (ii) tiekėjas žino, kada turi teisę pateikti prašymą paaiškinti ar patikslinti pirkimo sąlygas, taip pat pateikti pretenziją dėl pirkimo sąlygų teisėtumo ([VPI 102 straipsnio 1 dalies 2 punktas](#)) ir pan.

Pirkimo ar projekto konkurso procedūrų pradžios momentas susietas su punktais atvejais, nurodytais [VPI 29 straipsnio 1 dalyje](#):

- i. *VPT išsiunčia Europos Sąjungos leidinių biurui (supaprastinto pirkimo atveju – paskelbia CVP IS) perkančiosios organizacijos pateiktą skelbimą apie pirkimą, skelbimą apie projekto konkursą ar išankstinį informacinį skelbimą, kuriuo kviečiama dalyvauti pirkime ([VPI 29 straipsnio 1 dalies 1 punktas](#)).*

[VPI 29](#) straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytas pirkimo pradžios pagrindas yra siejamas su skelbimo apie pirkimą, skelbimo apie projekto konkursą ([VPI 31](#) straipsnis) ar išankstinio informacinio skelbimo ([VPI 30](#) straipsnis) išsiuntimu arba paskelbimu.

Tam, kad skelbimas būtų išsiųstas arba paskelbtas perkančioji organizacija, visų pirma, turi VPT pateikti skelbimą apie pirkimą, skelbimą apie projekto konkursą ar išankstinį informacinį skelbimą, kuriuo kviečiama dalyvauti pirkime. Skelbimų VPT pateikimo tvarka nustatyta Skelbimų teikimo Viešųjų pirkimų tarnybai tvarkos ir reikalavimų skelbiama supaprastintų pirkimų informacijai apraše⁷⁷⁶.

[VPI 29](#) straipsnio 1 dalies 1 punkto pagrindu pirkimo procedūrų pradžia laikoma nuo šių momentų: (i) tarptautinio pirkimo atveju – kai VPT išsiunčia skelbimą ES leidinių biurui. VPT, gavusi perkančiosios organizacijos pateiktą tarptautinio pirkimo skelbimą, per tris darbo dienas nuo jo gavimo dienos turi išsiųsti jį paskelbti Europos Sąjungos leidinių biurui ir po 48 valandų nuo patvirtinimo apie skelbimo gavimą Europos Sąjungos leidinių biure, skelbimą paskelbia CVP IS⁷⁷⁷; (ii) supaprastinto pirkimo atveju – kai VPT skelbimą paskelbia CVP IS. VPT, gavusi perkančiosios organizacijos pateiktą supaprastinto pirkimo skelbimą, per tris darbo dienas (mažos vertės pirkimo skelbimą – per vieną darbo dieną) nuo jo gavimo dienos paskelbia CVP IS⁷⁷⁸. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad skelbimo pateikimas VPT teisiniu požiūriu nereiškia, kad VPT patikrina ar revizuoja skelbimo turinio teisėtumą, teisingumą, tikslumą ir kitus su skelbiama viešuoju pirkimu susijusius aspektus. Jei vėliau paaiškėtų, kad pirkimo dokumentai būtų neteisėti, atsakomybė tenka tik perkančiajai organizacijai⁷⁷⁹. Praktiniu požiūriu VPT, gavusi skelbimą, gali pateikti pastabas, į kurias perkančioji organizacija turi atsižvelgti tam, kad skelbimas būtų paskelbtas.

- ii. *Tiekėjams išsiunčiamas kvietimas dalyvauti neskelbiamose derybose ([VPI 29 straipsnio 1 dalies 2 punktas](#))*

⁷⁷⁶ [Viešųjų pirkimų tarnybai tvarkos ir reikalavimų skelbiama supaprastintų pirkimų informacijai aprašas](#), patvirtintas VPT direktoriaus 2017 m. birželio 21 d. įsakymu Nr. IS-92.

⁷⁷⁷ Ten pat, 10 punktas.

⁷⁷⁸ Ten pat, 10 punktas.

⁷⁷⁹ LAT 2019 m. rugpjūčio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-415/2013](#).

Tuo atveju, jeigu perkančioji organizacija nusprendžia pirkimą vykdyti neskelbiamų derybų būdu, tai pirkimo ar projekto konkurso procedūrų pradžia bus laikoma tada, kai perkančioji organizacija išsiųs tiekėjams kvietimą dalyvauti neskelbiamose derybose (*detačiau žiūrėti [VPI 72 straipsnio 2 dalies 1 punkto komentarą](#)*). Vykdamas neskelbiamas derybas, kvietimas dėl dalyvavimo turi būti išsiunčiamas tiekėjams raštu ([VPI 2 straipsnio 29 dalis](#)).

- iii. *Perkančioji organizacija priima sprendimą pirkimą atlikti pagal [VPI 72 straipsnio 3 dalį](#) ([VPI 29 straipsnio 1 dalies 3 punktas](#)).*

[VPI 72](#) straipsnio 3 dalyje nurodyta neskelbiamų derybų vykdymas, išimtis iš bendrosios taisyklės, t. y. kad supaprastinto pirkimo ir [VPI 2](#) priede nurodytų socialinių ir kitų specialiųjų paslaugų tarptautinio pirkimo atvejais perkančioji organizacija, vykdydama neskelbiamas derybas [VPI 71](#) straipsnio 1 dalies 2 ir 3 punktuose, 3 dalies 2, 3 ir 4 punktuose, 5 ir 6 dalyse nustatytomis sąlygomis, gali pirkimo sutartį sudaryti nesilaikydama neskelbiamų derybų vykdymo etapų, nustatytų [VPI 72](#) straipsnio 2 dalyje. Paprastai nurodytais atvejais pirkimas vykdomas iš vieno tiekėjo.

Šiuo atveju pirkimo pradžia laikoma tada, kai perkančioji organizacija priima sprendimą dėl tokio pirkimo vykdymo. Perkančioji organizacija vidaus dokumentuose turi nustatyti, kur toks sprendimas turi būti užfiksuotas, pavyzdžiui, protokole, perkančiosios organizacijos direktoriaus įsakyme ir pan. Ši informacija privalo būti fiksuojama taip, kad, esant poreikiui, galėtų būti pagrįsta ir įrodyta.

- iv. *Tiekėjams, su kuriais sudaryta preliminarioji sutartis, išsiunčiamas kvietimas pateikti pasiūlymą atnaujinto tiekėjų varžymosi procedūrose ([VPI 29 straipsnio 1 dalies 4 punktas](#)).*

Preliminariosios sutarties atveju atnaujinto tiekėjų varžymosi procedūros reglamentuojamos [VPI 78](#) straipsnio nuostatose. Perkančioji organizacija, vykdydama atnaujintą tiekėjų varžymąsi, raštu kreipiasi į tiekėjus (pateikia kvietimą) ir prašo iki nustatyto pasiūlymo pateikimo pabaigos raštu pateikti pasiūlymus dėl konkrečios pirkimo sutarties sudarymo (*detačiau žiūrėti [VPI 78](#) straipsnio 6 dalies 1 punkto komentarą*). Atnaujintas varžymasis gali būti atliekamas elektroniniu paštu, CVP IS susirašinėjimo priemonėmis.

Taigi, [VPI 29](#) straipsnio 1 dalies 4 punkto pagrindu laikoma, kad pirkimo procedūros prasidėjo nuo to momento, kai perkančioji organizacija išsiunčia kvietimą pateikti pasiūlymą atnaujinto tiekėjų varžymosi procedūrose, kuriame būna nurodyta, iki kada turi būti pateiktas atnaujintas pasiūlymas dėl konkrečios pagrindinės sutarties sudarymo pagal preliminariojoje sutartyje ir kvietime nurodytas sąlygas.

- v. *Tiekėjams, kuriems leista dalyvauti dinaminėje pirkimų sistemoje, išsiunčiamas kvietimas pateikti pasiūlymą ([VPI 29 straipsnio 1 dalies 5 punktas](#)).*

Dinaminės pirkimo sistemos samprata, jos vykdymo ypatumai ir tvarka nurodyti [VPI 19](#) straipsnyje. Perkančioji organizacija, atlikdama kiekvieną konkretų pirkimą, sukurtos dinaminės pirkimo sistemos pagrindu, vienu metu raštu išsiunčia kvietimus visiems

kandidatams, kuriems leista dalyvauti sistemoje, pateikti pasiūlymus (*detales žiūrėti [VPI 79 straipsnio 9 punkto komentarą](#)*). Kvietimai tiekėjams pateikiami CVP IS susirašinėjimo priemonėmis. VPT paskelbtoje Dinaminės pirkimų sistemos vykdymo instrukcijoje⁷⁸⁰ nurodyta, kaip vykdyti dinaminę pirkimų sistemą, įskaitant, bet neapsiribojant, kaip pateikti kvietimus tiekėjams.

Taigi, tas momentas, kai perkančioji organizacija CVP IS susirašinėjimo priemonėmis išsiunčia tiekėjams, kuriems leista dalyvauti dinaminėje pirkimų sistemoje, kvietimą pateikti pasiūlymą, yra laikomas pirkimo procedūrų pradžia.

2. [VPI 29](#) straipsnio 2 dalyje įtvirtinti pirkimo ar projekto konkurso pabaigos pagrindai, kuriems esant, laikoma, kad pirkimas ar projekto konkursas yra pasibaigęs. Šie pagrindai taikomi ir atskiroms pirkimo dalims, jei pirkimo objektas į jas buvo suskaidytas ([VPI 28](#) straipsnis).

Pažymėtina, kad viešojo pirkimo procedūrų pabaiga iš esmės reiškia perkančiųjų organizacijų, bet ne tiekėjų veiksmų suvaržymą, atsižvelgiant į tai, nors viešojo pirkimo procedūros gali būti pabaigtos ar nutrauktos, tiekėjai nėra varžomi ginčyti perkančiųjų organizacijų veiksmus, o teismai priimti sprendimus dėl jų. Be to, tokia pirkimo procedūrų pabaigos samprata kartu lemia ir tai, kad tam tikrais atvejais tiekėjai po jų laimėtos peržiūros procedūros su perkančiąja organizacija gali grįžti (būti sugrąžinti) į prieš teismo nustatyto pažeidimo buvusią padėtį⁷⁸¹. Kitaip tariant, pirkimo ar projekto konkurso pabaigos nustatymas reiškia, kad perkančioji organizacija nebegali atlikti tam tikrų veiksmų, kurie atliekami viešojo pirkimo procedūrų metu, pavyzdžiui, persvarstyti kito tiekėjo pasiūlymą ir su juo sudaryti naują sutartį, keisti pirkimo sąlygas ir pan.

Taigi, tuo atveju, kai perkančiosios organizacijos sprendimas paskelbti laimėtojų eilę teismo yra pripažįstamas neteisėtu ir dėl to jos sprendimas sudaryti viešojo pirkimo sutartį taip pat tampa neteisėtu, viešojo pirkimo teisinių santykių šalys grąžinamos į pirminę prieš pažeidimą buvusią padėtį, kurioje perkančioji organizacija privalo vykdyti jos kompetencijai priklausančias funkcijas ir pareigas⁷⁸². Nors pagal [VPI 29](#) straipsnio 2 dalies punktą pripažįstama, kad sudarius pirkimo ar preliminarą sutartį baigiasi pirkimo procedūros, tačiau ši nuostata negali būti aiškinama taip, kad tuo atveju, kai teismas pripažįsta, jog perkančioji organizacija vieną iš konkurso dalyvių nepagrįstai pripažino laimėtoju ir neteisėtai su juo sudarė viešojo pirkimo sutartį, ginčo šalių negalima grąžinti į prieš pažeidimą buvusią padėtį (neva, pasibaigus konkurso procedūroms, nėra kur šalių grąžinti), kadangi tiekėjų pažeistų teisių gynba būtų neefektyvumo⁷⁸³. Jei teismas nustato, kad perkančioji organizacija netinkamai atliko jai pagal [VPI](#) tenkančią pareigą (pavyzdžiui nustatyti ir patikrinti neįprastai mažą pasiūlymą kainą), šios pareigos vykdytinumas pagal [VPI](#) nedingsta, t. y. perkančioji organizacija, pažeidusi [VPI](#) įtvirtintą tvarką, vis tiek turi atlikti veiksmus, kurie šią tvarką

⁷⁸⁰ Dinaminės pirkimų sistemos vykdymo [instrukciją galima rasti adresu: \[http://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/LT_versija/CVP_IS/Mokymu_medziaga/Perkanciosioms_organizacijoms/Dinamin%C4%97%20pirkim%C5%B3%20sistema.pdf\]\(http://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/LT_versija/CVP_IS/Mokymu_medziaga/Perkanciosioms_organizacijoms/Dinamin%C4%97%20pirkim%C5%B3%20sistema.pdf\)](#)

⁷⁸¹ LAT 2010 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-425/2010](#); 2016 m. gruodžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-546-469/2016](#).

⁷⁸² LAT 2010 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-425/2010](#); 2010 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-216/2010](#).

⁷⁸³ LAT 2010 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-425/2010](#).

atitiktų, tai reiškia, kad pirkimo procedūros atsinaujina, nebent buvo sudaryta ir išsaugota viešojo pirkimo sutartis.

- i. *Sudaroma pirkimo sutartis ir pateikiamas sutarties įvykdymo užtikrinimas, jeigu jo buvo reikalaujama, sudaroma preliminarioji sutartis, sukuriamą dinaminė pirkimų sistema arba nustatomas projekto konkurso laimėtojas (VPI 29 straipsnio 2 dalies 1 punkto komentaras)*

VPI 29 straipsnio 2 dalies 1 punkte nustatyti šie atskiri atvejai, kada pirkimo ar projekto konkurso procedūros laikomos pasibaigusiomis: (i) kai sudaroma pirkimo sutartis ir pateikiamas sutarties įvykdymo užtikrinimas, išskyrus mažos vertės pirkimų atvejus, kai pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimo nereikalaujama; (ii) sudaroma preliminarioji sutartis; (iii) sukuriamą dinaminė pirkimų sistema; (iv) nustatomas projekto konkurso laimėtojas.

Viešojo pirkimo sutarties, preliminariosios sutarties sudarymas, dinaminės pirkimo sistemos sukūrimas ar projekto konkurso laimėtojo nustatymas yra pirkimų tikslas, leidžiantis perkančiajai organizacijai, racionaliai tam naudojant lėšas, įsigyti prekių, paslaugų ar darbų (VPI 17 straipsnio 2 dalies 1 punktas). Dėl to viešojo pirkimo sutarties, preliminariosios sutarties sudarymas, dinaminės pirkimų sistemos sukūrimas ir projekto konkurso laimėtojo nustatymas yra vienas iš pagrindų baigtis viešojo pirkimo procedūroms (VPI 29 straipsnio 2 dalies 1 punktas), nes taip pasiekiamas įstatyme įtvirtintas tikslas. Kita vertus, viešųjų pirkimų procedūrų pabaiga šiuo pagrindu nereiškia, kad VPI normos ir viešųjų pirkimų principai nereikšmingi, nes įstatyme reguliuojami tam tikri su viešojo pirkimo sutarties vykdymu susiję aspektai (pavyzdžiui, sutarties keitimas, papildomų darbų įsigijimas ir pan.)⁷⁸⁴.

Perkančioji organizacija dalyvį, kuris pabrėžiamas viešojo pirkimo laimėtoju, raštu (išskyrus atvejus, kai pirkimo sutartis sudaroma žodžiu) kviečia sudaryti pirkimo ar preliminarįją sutartį ir nurodo laiką, iki kada tiekėjas turi sudaryti pirkimo sutartį ar preliminarįją sutartį (*detales žiūrėti VPI 86 straipsnio 1 dalies komentare*). Dėl to, kai tiekėjas sudaro preliminarįją sutartį, yra laikoma, kad pirkimo procedūros baigėsi. Dėl pirkimo sutarties sudarymo pažymėtina ir tai, kad viešojo pirkimo procedūroms pasibaigti neužtenka tik sudaryti pirkimo sutarties, bet papildomai turi būti pateikiamas ir pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimas (išskyrus mažos vertės pirkimų atvejus, kai nereikalaujama pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimo). Pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimo pateikimo tvarka ir terminai turi būti nurodyta pirkimo sutartyje (VPI 87 straipsnio 1 dalies 6 punktas).

Vertinant, kada yra laikoma projekto konkurso pabaiga, t. y. kada nustatomas projekto konkurso laimėtojas, reikia atsižvelgti ne tik į VPI 76 ir 77 straipsnių nuostatas, bet ir į Projekto konkurso organizavimo taisykles⁷⁸⁵. Šių taisyklių 81 punkte nurodyta, kad perkančioji organizacija ne vėliau kaip per tris darbo dienas po tiekėjų pašalinimo pagrindimų nebuvimo ir kvalifikacijos patikrinimo procedūros įforminimo raštu praneša kiekvienam kandidatui ir dalyviui apie projektų eilę, projekto konkurso laimėtoją (laimėtojus) ir atidėjimo terminą. Taigi, kai perkančioji organizacija informuoja apie projekto konkurso laimėtoją, projekto konkursas laikomas pasibaigusiu.

⁷⁸⁴ LAT 2013 m. gruodžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. [AC-39-1](#). Teismų praktika. 2013.

⁷⁸⁵ [Projekto konkurso organizavimo taisyklės](#), patvirtintos LR aplinkos ministro 2017 m. rugpjūčio 22 d. įsakymu Nr. D1-671: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/13cbd610873d11e78939acf99f6e54eb/asr>.

Be to, [VPI](#) 29 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodoma, kad pirkimo pasibaigimo momentu laikoma ir tai, kad sukuriamą dinaminę pirkimo sistemą. Dinaminės pirkimo sistemos vykdymo tvarka, jos sukūrimas yra reglamentuota [VPI](#) 79 straipsnyje. Tad, kai dinaminę pirkimo sistemą yra sukurta, laikoma, kad pirkimas yra pasibaigęs.

- ii. *Atmetamos visos paraiškos, pasiūlymai, projekto konkurso planai ar projektai ([VPI](#) 29 straipsnio 2 dalies 2 punkto komentaras)*

Tam, kad būtų galima vertinti, kad pirkimo ar projekto konkurso procedūros baigėsi šiuo pagrindu, svarbu, kad būtų atmetos visų tiekėjų, dalyvavusių pirkime, paraiškos, pasiūlymai ar projekto konkurso planai ar projektai. Tiekėjų paraiškos, pasiūlymai, projekto konkurso planai ar projektai gali būti atmeti remiantis [VPI](#) 45 – 46, 57 straipsniuose įtvirtintais pagrindais.

- iii. *Nutraukiamos pirkimo ar projekto konkurso procedūros ([VPI](#) 29 straipsnio 2 dalies 3 punkto komentaras)*

Perkančioji organizacija turi teisę nutraukti pirkimą ar projekto konkurso procedūras, kai atsirado aplinkybių, kurių nebuvo galima numatyti, ir privalo tai padaryti, jeigu buvo pažeisti [VPI](#) 17 straipsnio 1 dalyje nurodyti principai ir atitinkamos padėties negalima ištaisyti (*detales žiūrėti [VPI](#) 29 straipsnio 3 dalies komentare*).

- iv. *Per nustatytą terminą nepateikiama nei vienos paraiškos, pasiūlymo, projekto konkurso plano ar projekto ([VPI](#) 29 straipsnio 2 dalies 4 punktas)*

Šis pirkimo pasibaigimo pagrindas susiklosto tada, kai nei vienas tiekėjas nepateikia paraiškos, pasiūlymo, projekto konkurso plano ar projekto per perkančiosios organizacijos nustatytą terminą. Šiuo aspektu pažymėtina tai, kad perkančioji organizacija turi būti nustačiusi tokį terminą, kuris būtų ne trumpesnis nei [VPI](#) 60, 62, 69, 74 straipsniuose nurodyti terminai.

- v. *Kai baigiasi pasiūlymo galiojimo laikas ir pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis nesudaroma dėl priežasčių, kurios priklauso nuo tiekėjų ([VPI](#) 29 straipsnio 2 dalies 5 punktas)*

Bendroji taisyklė yra tokia, kad tiekėjų pasiūlymai galioja juose nurodytą terminą, o jei pasiūlyme nurodytas jo galiojimo terminas, taikoma prezumpcija, kad pasiūlymas galioja tiek, kiek nustatyta pirkimo dokumentuose ([VPI](#) 41 straipsnio 1 dalis). Remiantis [VPI](#) 41 straipsnio 2 dalimi, perkančioji organizacija turi teisę paprašyti pratęsti pasiūlymo galiojimo terminą. Tai reiškia, kad jei perkančioji organizacija, pasinaudojusi [VPI](#) 41 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta teise paprašyti tiekėjų pratęsti pasiūlymo galiojimo terminą, ir visi tiekėjai tokį perkančiosios organizacijos prašymą atmetė, laikoma, kad pasiūlymai yra nebegaliojantys ir pirkimas yra pasibaigęs. Be to, laikoma, kad pirkimas ar projekto konkursas pasibaigė ir tada, kai perkančioji organizacija, vykdydama pirkimą, nespėja viešojo pirkimo procedūrą atlikti numatytu laiku ir nesikreipia į tiekėjus pratęsti pateiktų pasiūlymų galiojimo terminą.

- vi. *Visi tiekėjai atšaukia savo pasiūlymus, projekto konkurso planus ar projektus, ar atsisako sudaryti sutartį (VPI 29 straipsnio 2 dalies 5 punktas)*

Šiuo pagrindu pirkimas ar projekto konkursas laikomas pasibaigusiu, jei: (i) visi tiekėjai atšaukia savo pasiūlymus, projekto konkurso planus ar projektus; (ii) visi tiekėjai atsisako sudaryti sutartį.

Dėl pasiūlymų, projekto konkurso planų ar projektų atšaukimo pažymėtina, kad kol nesuėjo pasiūlymų pateikimo terminas, tiekėjai turi teisę atšaukti savo pasiūlymą (VPI 41 straipsnio 1 dalis) neprarasdami jų galiojimo užtikrinimo.

Laikoma, kad tiekėjai atsisakė sudaryti pirkimo sutartį šiais atvejais (VPI 86 straipsnio 2 dalis): (i) perkančiajai organizacijai raštu praneša, kad atsisako sudaryti pirkimo sutartį; (ii) nepateikia pirkimo dokumentuose nustatyto pirkimo sutarties įvykdyti užtikrinimą patvirtinančio dokumento; (iii) iki perkančiosios organizacijos nurodyto laiko nepasirašo pirkimo sutarties; (iv) atsisako sudaryti pirkimo sutartį pirkimo dokumentuose nustatytais sąlygomis; (v) tiekėjų grupė neįsteigia juridinio asmens, jei tai buvo reikalaujama pirkimo dokumentuose (*dėl atsisakymo sudaryti pirkimo sutartį pagrindą detalčiau žiūrėti VPI 86 straipsnio 2 dalies komentarą*). Atkreiptinas dėmesys į tai, kad kartais nurodyti veiksmai, be kita ko, gali indikuoti draudžiamo susitarimo buvimą, dėl ko perkančioji organizacija gali būti įpareigota imtis VPI 46 straipsnio 4 dalies 1 punkte nustatytų veiksmų (*detalčiau žiūrėti VPI 46 straipsnio 4 dalies 1 punkto komentarą*).

- vii. *VPI 29 straipsnio 2 dalyje neįtvirtintas pirkimo ar projekto konkurso pabaigos pagrindas – teismo sprendimas*

Pažymėtina, kad pirkimo ar projekto konkurso procedūros gali pasibaigti ir VPI formaliai neįtvirtintu pagrindu, t. y. teismo sprendimu. Tais atvejais, kai teismas dėl pareikšto reikalavimo atitinkamą pirkimo sąlygą bet koku VPI normų ar kitų teisės nuostatų (pavyzdžiui, Konkurencijos įstatymo) pagrindu pripažįsta neteisėta, tik ieškinio patenkinimas – nepakankamas sprendžiant dėl perkančiosios organizacijos neteisėtų veiksmų padarinių⁷⁸⁶. Tokiu atveju teismas privalo priimti sprendimą nepriklausomai nuo pareikšto reikalavimo dėl pirkimo sąlygos. Teismas, sprenddamas, kokius konkrečiai padarinius reikia taikyti atitinkamą pirkimo sąlygą pripažinus neteisėta, jis turėtų atsižvelgti į teismų praktikoje išplėtotą pirkimo sąlygų keitimo teisėtumo vertinimo modelį⁷⁸⁷.

Galimi tokie atvejai: (i) kai teismas sprendimu pripažįsta, kad pirkimo sąlygos yra neteisėtos; (ii) kai teismas pripažįsta, kad pirkimo sąlygų pakeitimas yra neteisėtas. Tiek vienu, tiek kitu atveju situacijos turi būti vertinamos pagal taip vadinamus Borta⁷⁸⁸ kriterijus (*detalčiau žiūrėti VPI 36 straipsnio komentarą*). Taigi, teismas turėtų nustatyti, ar konkrečios pirkimo sąlygos ar jų pakeitimas atitinka Borta kriterijus, ar ne. Dėl to, teismui pripažinus, kad pirkimo sąlygos ar jų pakeitimas yra neteisėtas, perkančioji organizacija nebūtinai turės nutraukti pirkimo procedūras. Tais atvejais, kai netenkinami Borta kriterijai, tai pirkimas neturėtų pasibaigti, o galėtų būti vykdomas toliau.

⁷⁸⁶ LAT 2013 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-590/2013.

⁷⁸⁷ LAT 2017 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-258-378/2017.

⁷⁸⁸ ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas byloje Borta, C-298/15.

Pavyzdys

Teismas, išnagrinėjęs bylą, pripažįsta, kad perkančiosios organizacijos paskelbtos pirkimo sąlygos, susijusios su viešojo pirkimo sutarties vykdymu, yra neteisėtos, tačiau sprendžia, jog nesivadovavimas tokiomis sąlygomis nereikš esminio sutarties sąlygų pakeitimo. Atsižvelgdama į tokį teismo sprendimą, perkančioji organizacija turėtų pratęsti pasiūlymo pateikimo terminą ir pirkimą vykdyti pagal pirmines pirkimo sąlygas.

Vis dėlto paprastai tiekėjai ginčus dėl pirkimo sąlygų inicijuoja ginčydamiesi svarbias viešojo pirkimo sąlygas, kurių pripažinimas neteisėtomis iš principo turėtų būti vertinamas kaip esminis pirkimo sąlygų pakeitimas, dėl kurio į pirkimą galėjo būti priimta daugiau tiekėjų, todėl teismai dažniausiai tokiuose ginčiuose sprendžia nutraukti pirkimo procedūras.

Pirkimo sąlygų keitimo pripažinimo neteisėtu atveju galimi neigiami padariniai iš esmės turėtų priklausyti nuo pirkimo procedūrų eigos, t. y. kiek ji yra pažengusi, ar tiekėjai jau pateikė pasiūlymus, su jais buvo susipažinta, dėl jų priimti sprendimai. Jei tiekėjai pasiūlymų dar nėra pateikę, po teismo sprendimo, kuriuo pripažįstamas pirkimo sąlygų keitimas neteisėtu, pirkimo procedūros galėtų būti atnaujintos ir vykdomos pagal pirminę viešojo pirkimo sąlygų versiją. Kita vertus, kai perkančioji organizacija neteisėtai keičia viešojo pirkimo sąlygas, siekdama ištaisyti pirminių nuostatų neteisėtumą, vienintelis galimas peržiūros procedūros padarinys – pirkimo nutraukimas⁷⁸⁹.

3. [VPI](#) 29 straipsnio 3 dalyje apibrėžtos taisyklės, kurių pagrindu, viena vertus, perkančioji organizacija turi teisę savo iniciatyva nutraukti pirkimo ar projekto konkurso procedūras, kita vertus, privalo nutraukti pirkimo ar projekto konkurso procedūras.

Tuo atveju, jei pirkimo objektas suskaidytas į atskiras dalis, tai perkančioji organizacija turi teisę ar kitais atvejais privalo nutraukti atskirų (pavienių) pirkimo dalių procedūras. Kitaip tariant, pavyzdžiui, jei pirkimo objektas suskaidytas į dvi atskiras dalis ir perkančioji organizacija priima sprendimą nutraukti pirkimo procedūras tik pirmoje pirkimo dalyje, tai antrojoje dalyje pirkimo procedūros yra vykdomos. Atsižvelgiant į tai, paprastai vienos pirkimo dalies pabaiga neterminuota (neturi lemti) kitos (kitų) pirkimo dalių pabaigą.

Svarbu pažymėti, kad pagal LAT praktiką perkančiosios organizacijos [VPI](#) 29 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas sprendimas yra išimtinio pobūdžio, turi būti objektyvios priežastys (o ne subjektyvus jų vertinimas), lėmusios pirkimo nutraukimą. Kitaip tariant, LAT vertinimu, viešo pirkimo nutraukimas yra kraštutinė priemonė ir išimtinis atvejis, perkančiosios organizacijos turi imtis visų priemonių išsaugoti viešą pirkimą ir siekti sudaryti viešo pirkimo sutartį⁷⁹⁰. Atitinkamai [VPI](#) 29 straipsnio 3 dalies teisės normos, kuriose perkančiajai organizacijai įtvirtinta teisė nutraukti procedūrą, aiškinamos siaurai (griežtai). Tokia pozicija, be kita ko, grindžiama, tuo, kad viešo pirkimo procedūros nutraukimas yra viena iš maskuotos diskriminacijos (lygiateisiškumo ir skaidrumo principų pažeidimo) formų, kadangi perkančioji organizacija, subjektyviai nepatenkinta pirkimo laimėtoju, nutraukdama pirkimo procedūrą su

⁷⁸⁹ LAT 2013 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-590/2013](#).

⁷⁹⁰ LAT 2013 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-7-32/2013](#); 2017 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-437-916/2017](#).

siekiu ją pakartoti, taip tuo pačiu gali siekti ir eliminuoti jai neparankų pirkimo laimėtoją⁷⁹¹. Taigi, viešo pirkimo nutraukimas gali būti viena iš neteisėto konkretaus dalyvio protegavimo priemonių (be dažniausiai pasitaikančių perteklinių kvalifikacijos, techninės specifikacijos ir pasiūlymų vertinimo kriterijų).

VPI 29 straipsnio 3 dalyje įtvirtinti du pradėtų pirkimo procedūrų nutraukimo atvejai: (i) perkančiosios organizacijos teisė nutraukti pradėtas pirkimo procedūras, jeigu atsirado aplinkybių, kurių nebuvo galima numatyti; (ii) perkančiosios organizacijos pareiga nutraukti pradėtas pirkimo procedūras, jeigu buvo pažeisti VPI 17 straipsnio 1 dalyje nustatyti principai ir atitinkamos padėties negalima ištaisyti.

i. Perkančiosios organizacijos teisė nutraukti pradėtas pirkimo procedūras, jeigu atsirado aplinkybių, kurių nebuvo galima numatyti

Tam, jog būtų galima pirkimą nutraukti dėl paaiškėjusių aplinkybių, kurių nebuvo galima numatyti, turi būti nustatytos šios dvi sąlygos: 1) pirkimo sutartis dar neturi būti sudaryta; 2) turi būti nustatytos aplinkybės, kurių nebuvo galima numatyti, t. y. jos yra objektyvios, ne subjektyvios. Tokios aplinkybės negali priklausyti nuo perkančiosios organizacijos valios, neveikimo, aplaidumo ar nerūpestingumo nei pirkimo pradžioje, nei jo proceso metu, nei pabaigoje⁷⁹².

LAT yra nurodęs, kad VPI 29 straipsnio 3 dalies nuostatos, susijusios su pirkimo pasibaigimu, nutraukiant pirkimo procedūras, jeigu atsirado aplinkybių, kurių nebuvo galima numatyti, yra ir turėtų būti objektyvios, daugiau priklausyti nuo faktinių aplinkybių, o ne nuo subjektyvaus jų vertinimo, kita vertus, šios nuostatos kvalifikuotinos kaip išimtinės, aiškinamos ir taikytinos siaurai⁷⁹³.

Pirmoji sąlyga yra formalioji (remiamta tik faktų dėl pirkimo sutarties sudarymo), o antroji sąlyga yra vertinamoji (kiekvienam atveju reikia įvertinti konkrečias aplinkybes). VPI neatskleidžiami šios vertinamosios sąlygos taikymo kriterijai, dėl to nenumatytos aplinkybės vertinamos konkrečioje situacijoje. Dėl nenumatytų aplinkybių, kaip sąlygos pirkimo nutraukimo, LAT nurodė šiuos kriterijus, kurie turėtų būti vertinami: (1) atsiranda aplinkybių, kurių perkančioji organizacija nežinojo jų atsiradimo metu; (2) atsiradusių aplinkybių perkančioji organizacija neprivalėjo ir negalėjo žinoti jų atsiradimo metu; (3) atsiradusios aplinkybės turi esmę reikšmę tolimesnei pirkimo eigai, t. y. dėl jų tolimesnis pirkimo procedūrų vykdymas tampa negalimas⁷⁹⁴. Taigi, kiekvienu atveju reikia įvertinti konkrečias aplinkybes, dėl ko buvo nutrauktas pirkimas ir ar perkančioji organizacija negalėjo šių aplinkybių žinoti ir numatyti.

Perkančiosios organizacijos sprendimo teisėtumo vertinimui taip pat svarbus perkančiosios organizacijos intereso ginčo pirkimu egzistavimas, t. y. ar suinteresuotumas pirkimo objektu išliko ar ne⁷⁹⁵. Tai yra vertinamoji sąlyga, tačiau tuo atveju, jei perkančioji organizacija nutraukė pirkimą ir paskelbė naują pirkimą dėl to paties pirkimo objekto,

⁷⁹¹ LAT 2017 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-437-916/2017](#).

⁷⁹² LAT 2013 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-7-32/2013](#); 2011 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-433/2011](#).

⁷⁹³ LAT 2017 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-437-916/2017](#).

⁷⁹⁴ LAT 2011 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-433/2011](#).

⁷⁹⁵ LAT 2013 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-7-32/2013](#).

vertinama, kad suinteresuotumas pirkimo objektu išliko. Kitaip tariant, jei interesas pirkimo objektu išliko, tai pirkimo procedūrų nutraukimas gali būti pripažintas fiktyviu (netikru), o tai lemtų perkančiosios organizacijos sprendimo pripažinimą neteisėtu.

Be to, pagal LAT praktiką, nutraukti pirkimą, remiantis [VPI](#) 29 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta teise, dėl aplinkybių, kurių nebuvo galima numatyti, galima tik tada, kai perkančioji organizacija yra išnaudojusi (kiek, tai nuo jos priklauso) visas įmanomas teisėtus priemones (pavyzdžiui, kreipėsi dėl papildomo finansavimo ar kitaip siekė jo gauti, taip pat priėmus kreipėsi bei siekė atitinkamo projekto, finansuojamo ES struktūrinės paramos, įgyvendinimo sutarties sąlygų, dėl terminų ir sumos, pakeitimo ir pan.)⁷⁹⁶.

Paprastai aplinkybėmis, kurių nebuvo galima numatyti, pripažinti tokie atvejai, kai procedūrų vykdymo metu perkančioji organizacija yra informuojama apie finansavimo sumažinimą, išnyksta objektyvus poreikis pirkimo objektui⁷⁹⁷, priimami tam tikri valdžios institucijų sprendimai, susiję su vykdomu pirkimu ir pan. Tačiau kiekvienu atveju reikia įvertinti, ar perkančioji organizacija aktyviais veiksmais stengėsi ištaisyti situaciją.

Tuo tarpu prie aplinkybių, kurių nebuvo galima numatyti nepriskiriami, pavyzdžiui, galimi teisminiai ginčai. LAT šiuo aspektu pažymėjo, kad tai nėra vertinama kaip neįprastas ir neprognozuojamas dalykas, nes tiekėjų teisė ginčyti perkančiųjų organizacijų sprendimus nėra ekstraordinari ir dėl to ją galima numatyti⁷⁹⁸.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija paskelbė sprendimą dėl pasiūlymų eilės ir pirkimo laimėtojo bei nurodė, kad sutartis bus sudaroma ne anksčiau nei sueis atidėjimo terminas. Perkančioji organizacija dar iki sutarties sudarymo informavo pirkimo dalyvius apie priimtą sprendimą nutraukti pirkimo procedūras. Minėtas sprendimas grindžiamas tuo, kad perkančioji organizacija gavo Vyriausybės nutarimą, kuriame nurodyta, kad planuojama sudaryti sutartis Vyriausybės nutarimu buvo pripažinta neatitinkančia nacionalinio saugumo interesų. Perkančioji organizacija negalėjo iš anksto numatyti minėtų aplinkybių iki Pirkimo paskelbimo ir net pradėjus pirkimo procedūrą. Ar perkančiosios organizacijos planuojamas sandoris su pirkimo laimėtoju atitinka nacionalinio saugumo interesus ar tokių interesų neatitinka – sprendžia ne pati perkančioji organizacija, bet Vyriausybė, todėl iki minėto Vyriausybės nutarimo priėmimo ir paskelbimo, perkančioji organizacija niekaip negalėjo žinoti ar numatyti, kad viešojo pirkimo sandoris negalės būti sudarytas su paskelbtu pirkimo laimėtoju dėl šio sandorio grėsmės nacionaliniam saugumui⁷⁹⁹.

Rekomendacija

Pirmiau nurodytu atveju (ypač, kai pirkimo objektas yra specifinis) rekomenduojama perkančiosioms organizacijoms pirkimo sąlygose nustatyti sąlygą, kad paaiškėjus tokioms aplinkybėms perkančioji organizacija turi ne nutraukti pirkimą, o sudaryti sutartį su II-osios

⁷⁹⁶ Ten pat.

⁷⁹⁷ LAT 2011 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-433/2011](#).

⁷⁹⁸ LAT 2009 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-505/2009](#).

⁷⁹⁹ LAPt 2019 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2A-626-302/2019](#).

vietos pirkimo laimėtoju, jei jis atitinka pirkimo sąlygų reikalavimus. Esant tokiai sąlygai, nekils poreikio nutraukti viešojo pirkimo procedūrą.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija paskelbė skelbimą apie pirkimą ir pirkimo procedūrą metu pasinaudojo [VPI](#) 29 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta teise ir pirkimą nutraukė. Naujai atsiradusia aplinkybe, kurios negalėjo numatyti, perkančioji organizacija laikė tiekėjo, iki naujo pirkimo teikusių paslaugas, pareikštą sutikimą (nors iš pradžių tiekėjas neišreiškė noro tęsti sutarties vykdymą) ir toliau tęsti paslaugų teikimą. Perkančioji organizacija, gavusi tokį tiekėjo sutikimą, pasinaudojo sutartyje nurodyta galimybe pratęsti sutartį neapibrėžtamai, pratęsė sutarties galiojimą. Kitaip tariant, perkančioji organizacija vertino, kad nebeliko poreikio toliau vykdyti pirkimo procedūras. Perkančioji organizacija negalėjo nutraukti pirkimo [VPI](#) 29 straipsnio 3 dalies pagrindu, kadangi perkančioji organizacija paskelbė naują viešąjį pirkimą, o toks jos veiksmas patvirtina valinį sprendimą nepratęsti sutarties su prieš tai teikusių paslaugas tiekėju galiojimo. Perkančioji organizacija, priėmusi tokį sprendimą ir pradėjusi naujas viešojo pirkimo procedūras, negalėjo tokio savo sprendimo pakeisti. Dėl šių priežasčių paslaugų tiekėjo pasikeitusi valia dėl sutartinių santykių su perkančiąja organizacija tęsimo negali būti vertinama kaip aplinkybė, daranti negalimą tolesnį pirkimo procedūrų vykdymą ([VPI](#) 29 straipsnio 3 dalis)⁸⁰⁰

Pavyzdys

Perkančioji organizacija paskelbė viešąjį pirkimą kuro degalinėse įsigijimui. Perkančioji organizacija po pasiūlymo eilės sudarymo ir pirkimo laimėtojo nustatymo priėmė sprendimą dėl pirkimo nutraukimo kurį motyvavo, kad reikiamo kuro kiekis sumažėjo 2-3 kartus, poreikis pirkti kurą išnyko. Perkančiosios organizacijos nurodyta aplinkybė – suvartojamo kuro kiekio sumažėjimas 2-3 kartus, dėl ko galimai objektyviai išnyko poreikis pirkti kurą – šiuo atveju negali būti laikoma aplinkybe, kurios nebuvo galima numatyti, kuri perkančiajai organizacijai nebuvo ir negalėjo būti iš anksto žinoma, dėl kurios tolimesnis pirkimo procedūrų vykdymas tapo negalimas, o tiekėjų interesai nebuvo pažeisti [VPI](#) 29 straipsnio 3 dalies prasme, kadangi dar prieš skelbiant apie viešąjį pirkimą, rengiant pirkimo sąlygas, viešo pirkimo sutarties projektą ir kitus dokumentus, buvo galima objektyviai įvertinti realų perkančiosios organizacijos poreikį kurui, atsižvelgiant į jos planuojamą veiklą artimiausiais metais, ankstesniais laikotarpiais suvartoto ar įsigyto kuro kiekius, kuro įsigijimo dažnumą, reikalingumą ir kitus objektyvius duomenis, leidžiančius numatyti galimą kuro poreikį, jo svyravimų tikimybę, įvertinti pirkimo objekto reikalingumą ir tikslingumą.

- ii. Perkančiosios organizacijos pareiga nutraukti pradėtas pirkimo procedūras, jeigu buvo pažeisti [VPI](#) 17 straipsnio 1 dalyje nustatyti principai ir atitinkamos padėties negalima ištaisyti

[VPI](#) 29 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta perkančiosios organizacijos pareiga nutraukti pirkimo procedūras dėl viešųjų pirkimų principų pažeidimo, turi būti sistemiškai aiškinama su

⁸⁰⁰ LAPT 2019 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2A-634-790/2019](#).

[VPI](#) 17 straipsnio 1 dalimi. Paminėtina, kad komentuojamoje normoje įtvirtinta išimtis iš pirmiau aptartų taisyklių. Praktikoje dažnai aptinkama situacija, kai perkančioji organizacija nutraukia viešąjį pirkimą komentuojamu pagrindu dėl padarytų esminių klaidų, *rengiant* viešųjų pirkimų dokumentus ar *vykdant* viešo pirkimo procedūrą. Teisiniu požiūriu, kaip buvo komentuojama anksčiau, tokia situacija nedera su objektyvumo reikalavimu, t. y. perkančiosios organizacijos klaidos rengiant pirkimo dokumentus yra subjektyvaus pobūdžio elementas, nes visuomet galimas teiginys, kad, jeigu perkančioji organizacija būtų buvusi rūpestingesnė, atidesnė, kruopštesnė, protingesnė (pavyzdžiui, pasinaudodama pagalbine viešųjų pirkimų veikla (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 22 dalies komentarą*)), tuomet ji būtų išvengusi nurodytos situacijos, t. y. klaidų, dėl kurių reikia pirkimą nutraukti. Taigi, galima argumentacija, kad tokiu atveju susidariusi situacija priklauso išimčiai nuo perkančiosios organizacijos, kas neatitinka komentuojamos [VPI](#) teisės normos pirmos dalies sąlygų, susijusių su situacijos numatymu. Tačiau jos antra dalimi dėl neištaisomos padėties yra daroma išimtis ir perkančioji organizacija, priešingai, yra įpareigojama nutraukti viešo pirkimo procedūras, jeigu yra padarytų *esminių* klaidų konkretaus viešo pirkimo metu.

Aiškinant [VPI](#) 29 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą perkančiosios organizacijos pareigą nutraukti pirkimo procedūras, pažymėtina, kad viešųjų pirkimų principų pažeidimas yra prilyginamas imperatyviųjų (privalomųjų) nuostatų pažeidimui būtent dėl to, kad šie, kaip ir kitos [VPI](#) privalomosios nuostatos, susiję su viešojo intereso apsauga. Viešųjų pirkimų principų pažeidimų absoliutumas reiškia, kad kiekvienas viešųjų pirkimų principų pažeidimas lemia perkančiosios organizacijos veiksmų neteisėtumą, t. y. kiekvienas viešųjų pirkimų principų pažeidimas laikytinas esminiu pažeidimu, ir toks pažeidimo nustatymas suponuoja teismų pareigą pripažinti tokius perkančiosios organizacijos veiksmus neteisėtais ir spręsti dėl padarinių⁸⁰¹.

Teismų praktikoje pripažinta, kad pirkimo procedūrų nutraukimo pagrindas (perkančiosios organizacijos pareiga nutraukti pradėtas pirkimo procedūras, jeigu buvo pažeisti [VPI](#) 17 straipsnio 1 dalyje nustatyti principai ir atitinkamos padėties negalima ištaisyti) yra naujas pirkimo procedūrų nutraukimo pagrindas, tačiau aiškinant ir taikant nurodytą pirkimo procedūrų nutraukimo pagrindą, reikia atsižvelgti į kasacinio teismo praktikoje, suformuotus bendro pobūdžio išaiškinimus dėl perkančiosios organizacijos teisės nutraukti pirkimo procedūras, jeigu atsirado aplinkybių, kurių nebuvo galima numatyti⁸⁰². Kitaip tariant, aiškinant ir taikant perkančiosios organizacijos pareigą nutraukti pirkimo procedūras dėl to, kad buvo pažeisti [VPI](#) 17 straipsnio 1 dalyje įtvirtinti principai, reikia vadovautis LAT išaiškinimais⁸⁰³, kad viešojo pirkimo procedūrų nutraukimas yra kraštutinė priemonė, išimtinis atvejis bei tuo, kad perkančiosios organizacijos sprendimas dėl pirkimo nutraukimo nebūtų paremtas tik subjektyvaus vertinimo, kadangi tokiu atveju pati perkančioji organizacija pripažįsta, kad savo veiksmais ar sprendimais pažeidė [VPI](#) 17 straipsnio 1 dalyje įtvirtintus principus. Kitaip tariant, dėl perkančiosios organizacijos priimto sprendimo dėl pirkimo nutraukimo neturi būti jokių abejonių, t. y. turi būti akivaizdu, kad pažeisti [VPI](#) 17 straipsnio 1 dalyje įtvirtinti principai (pavyzdžiui, teisme išspręstas analogiškas atvejis).

⁸⁰¹ LAT 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-7-23-248/2017](#).

⁸⁰² LApT 2018 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [2A-1170-381/2018](#); LApT 2018 m. lapkričio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [2A-1193-236/2018](#).

⁸⁰³ LAT 2013 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-7-32/2013](#); 2017 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-437-916/2017](#).

Atvejais, kada perkančioji organizacija privalo nutraukti pirkimo ar projekto konkurso procedūras dėl [VPI](#) 17 straipsnio 1 dalyje įtvirtintų principų pažeidimo, gali būti įvairūs (pavyzdžiui, esminių pirkimo sąlygų keitimas (tačiau kiekvienu konkrečiu atveju reikia vertinti atskirai, nes galimi atvejai, kai perkančioji organizacija gali ištaisyti padėtį), po pasiūlymų vertinimo nustačius, kad komisijos narys yra patekęs į interesų konflikto situaciją ir tai realiai padarė įtaką pasiūlymų vertinimo rezultatams ar skaidrumui arba su skirtingais dalyviais tame pačiame pirkime buvo deramasi skirtingai, jiems nebuvo sudarytos vienodos galimybės tikslinti pasiūlymą, teikti savo siūlymus dėl pirkimo sąlygų ir pan.). Dažniausiai susiduriama su situacijomis, kai keičiamos esminės pirkimo sąlygos (pakeičiami reikalavimai kvalifikacijai ar techninė specifikacija taip, jog po atliktų pakeitimų daugiau tiekėjų galėtų dalyvauti pirkime, keičiamas sutarties tipas, keičiamas pirkimo objektas). Dėl to tokiais atvejais perkančioji organizacija privalo nutraukti pirkimą ir pradėti naują pirkimą⁸⁰⁴. Kaip jau minėta, negalima daryti išvados, kad visais atvejais privaloma nutraukti pirkimą, jei keičiamos esminės pirkimo sąlygos jau paskelbus apie pirkimą, kadangi galimi atvejai dėl atitinkamos padėties ištaisymo (pavyzdžiui, vadovaujamosi pirminėmis sąlygomis).

Pavyzdys

Perkančiosios organizacijos paskelbto supaprastinto pirkimo objektas – koncertų salės statybos darbai ir baldų pirkimas. Perkančioji organizacija pirkimo objekto į dalis neišskaidė ir paskelbė vieną pirkimą. Pirkimo procedūrų metu perkančioji organizacija gavo tiekėjo pretenziją, kurioje tiekėjas nurodė, kad perkančioji organizacija turėjo skaidyti pirkimo objektą į dalis, kadangi pirkime užkertamas kelias dalyvauti tiekėjams, kurie užsiima tik baldų gamyba, arba tik statybos darbais. Perkančioji organizacija, įvertinusi tiekėjo pretenzijos argumentus, nusprendė, kad pirkimo objektą privalėjo skaidyti į dalis, dėl to toliau negali vykdyti pirkimo ir remiantis [VPI](#) 29 straipsnio 3 dalimi privalo pirkimą nutraukti.

Svarbu paminėti, kad komentuojamos [VPI](#) 29 straipsnio 3 dalies teisės norma (jos dalis), kuria perkančiosios organizacijos įpareigojamos nutraukti viešo pirkimo procedūrą, ši pareiga siejama su sąlyga, kad padaryto pažeidimo negalima ištaisyti. Įstatyme nenustatyta, ką reiškia terminas *atitinkamos padėties negalima ištaisyti*, taip pat nenurodyta, kas ir kokia yra ta padėtis. Siekiant [VPI](#) tikslų ir nuoseklaus aiškinimo, kaip minėta, nurodyti terminai turi būti aiškinami siaurai (griežtai). Padėtis arba situacija, kurios negalima ištaisyti, turėtų būti siejama su dviem pagrindiniais testais, kurie taikomi viešųjų pirkimų praktikoje. *Pirma*, ar, jeigu tokia padėtis nebūtų koreguojama, yra realių prielaidų teigti, kad viešajame pirkime galėjo būti didesnė ir intensyvesnė konkurencija, jame būtų dalyvavę daugiau tiekėjų. *Antra*, ar, jeigu tokia padėtis nebūtų buvusi, yra realių prielaidų teigti, kad viešajame pirkime dalyvavę tiekėjai (pirkimo dalyviai) būtų pateikę kitokius pasiūlymus, t. y. ar padarytas perkančiosios organizacijos pažeidimas galėjo arba realiai turėjo įtakos pirkimo dalyvių ekonominiam elgesiui. Paprastai, jeigu atsakymai į nurodytus klausimus yra teigiami, tai yra padėtis, kurios negalima ištaisyti kitais, kaip tik nutraukiant pirkimą ir inicijuojant naują, pašalinus neigiamas priežastis ir jų padarinius.

⁸⁰⁴ LAT 2011 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-249/2011](#); LApT 2015 m. vasario 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [2A-410-236/2015](#).

Galiausiai pažymėtina, kad perkančiosios organizacijos sprendimas dėl pirkimo nutraukimo, kaip ir bet kuris kitas sprendimas, kuriuo daroma įtaka tiekėjų teisėms, gali būti apskųstas [VPI](#) 102 straipsnio 1 dalies 1 punkto pagrindu. Tuo atveju, kai tiekėjas siekia panaikinti perkančiosios organizacijos, įpareigotos VPT, sprendimą nutraukti pradėtą viešąjį pirkimą, priimtą dėl to, kad pirkimo sąlygos tiekėjams galėjo būti nepakankamai aiškos ir tikslios, jis turi nuginčyti ir skundžiamo sprendimo nutraukti pirkimo procedūrą pagrindus, t. y. įrodyti, kad perkančiosios organizacijos nustatytų kliūčių tęsti viešojo pirkimo procedūras nėra arba jos nėra tokio pobūdžio (nėra esminės), kad reiktų nutraukti pirkimo procedūras⁸⁰⁵. Kitaip tariant, ginčo atveju tiekėjui perkeliama įrodinėjimo našta dėl sprendimo nutraukti pirkimo procedūras neteisėtumo.

⁸⁰⁵ LAT 2017 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-437-916/2017](#).

30 straipsnis. Išankstinis informacinis skelbimas

1. Perkančioji organizacija, norėdama iš anksto pranešti apie planuojamus pirkimus, gali paskelbti išankstinį informacinį skelbimą.
2. Laikotarpis, kuriam skelbiamas išankstinis informacinis skelbimas, negali būti ilgesnis kaip 12 mėnesių nuo jo išsiuntimo paskelbti dienos.
3. Perkančioji organizacija, atlikdama šio įstatymo 2 priede nurodytų socialinių ir kitų specialių paslaugų pirkimus ar supaprastintus pirkimus, o ne centrinės valdžios perkančioji organizacija – visais atvejais gali išankstiniu informaciniu skelbimu pakviesti tiekėjus dalyvauti ribotame konkurse ar skelbiamose derybose, jeigu toks skelbimas atitinka šiuos reikalavimus:
 - 1) jame nurodytos prekės, paslaugos ar darbai, dėl kurių numatyta sudaryti pirkimo sutartį;
 - 2) jame nurodyta, kad bus vykdomas ribotas konkursas ar skelbiamos derybos papildomai neskelbiant skelbimo apie pirkimą, o suinteresuoti tiekėjai bus kviečiami išreikšti susidomėjimą pirkimu;
 - 3) jame pateikta visa informacija pagal šio įstatymo 34 straipsnio 2 dalyje nustatytus reikalavimus;
 - 4) jis išsiųstas paskelbti likus ne mažiau kaip 35 dienoms (supaprastintų pirkimų atveju – likus ne mažiau kaip 15 dienų) ir ne daugiau kaip 12 mėnesių iki kvietimo patvirtinti susidomėjimą išsiuntimo dienos.
4. Paskelbusi išankstinį informacinį skelbimą apie atvirą konkursą, ribotą konkursą, skelbiamas derybas, perkančioji organizacija gali sutrumpinti pasiūlymų pateikimo terminus, kaip nustatyta šio įstatymo 60 straipsnio 2 dalyje, 62 straipsnio 4 dalyje, jeigu šis skelbimas paskelbtas ne mažiau kaip prieš 35 dienas (supaprastintų pirkimų atveju – likus ne mažiau kaip 15 dienų) ir ne daugiau kaip prieš 12 mėnesių iki skelbimo apie pirkimą išsiuntimo iš Viešųjų pirkimų tarnybos dienos ir jame pateikta informacija apie pirkimą, kuri buvo žinoma paskelbimo metu, pagal šio įstatymo 34 straipsnio 2 dalyje nustatytus reikalavimus. Šios dalies nuostatos taikomos tik tais atvejais, kai išankstiniu informaciniu skelbimu nebuvo kviečiama dalyvauti pirkime, kaip nustatyta šio straipsnio 3 dalyje.

Įstatymo šio tikslas yra sukurti ir įtvirtinti tokį teisinį reguliavimą, kad perkančiosios organizacijos galėtų aiškiai nustatyti, koku būdu tiekėjai ar ekonominės veiklos vykdytojų grupės turi įvykdyti atitinkamus kvalifikacijos vertinimo ir kokybinės atrankos kriterijus bei reikalavimus, taip pat koks yra pirkimo objektas, jam keliami reikalavimai bei kitos su pirkimu susijusios sąlygos. Tik iš anksto ir aiškiai nustačius bei paskelbus apie planuojamą vykdyti pirkimą, jei tuo metu įmanoma, sudarius galimybę susipažinti su keliamais paskatinimo pagrindais, tiekėjų kvalifikacijos ir kitais reikalavimais būtų užtikrintas skaidrumo, lygiaisiškumo ir nediskriminavimo principų įgyvendinimas, sukuriant vienodas ir pakankamas sąlygas tiekėjams parengti bei pateikti pasiūlymą ar paraišką.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad nors išankstinis informacinis skelbimas [VPI](#) nėra įrejamas su perkančiosios organizacijos [VPI](#) 26 straipsnio pagrindu skelbiamais pirkimo

planais, tačiau darytina išvada, kad išankstiniu informaciniu skelbimu perkančioji organizacija siekdama užtikrinti tiekėjų konkurenciją, detalizuoja pirkimų plane nurodytą informaciją.

VPI 30 straipsnyje⁸⁰⁶ įtvirtinta išankstinio informacinio skelbimo viešinimo tvarka, privalomas tokio skelbimo turinys.

1. VPI 30 straipsnio 1 dalyje yra nustatyta perkančiosios organizacijos teisė iš anksto išankstiniu informaciniu skelbimu⁸⁰⁷ pranešti apie planuojamus ateityje vykdyti pirkimus. Pažymėtina, kad išankstiniu informaciniu skelbimu pranešant apie planuojamus ateityje vykdyti pirkimus yra įgyvendinama perkančiosios organizacijos teisė, tačiau ne pareiga⁸⁰⁸ iš anksto informuoti rinkos dalyvius apie planuojamus pirkimus, tokiu būdu papildomai užtikrinant viešųjų pirkimų skaidrumo principo laikymąsi bei siekiant užtikrinti sąžiningą tiekėjų konkurenciją.

Perkančiosios organizacijos išankstinius informacinius skelbimus skelbia užpildydamos standartinę skelbimo formą ir pateikdamos ją Viešųjų pirkimų tarnybai⁸⁰⁹.

Supaprastintų pirkimų atveju išankstinius informacinius skelbimus pirkimo vykdytojas rengia užpildydamas Viešųjų pirkimų tarnybos patvirtintą tipinę Sk-3 formą „Išankstinis informacinis / Reguliarus orientacinis skelbimas“⁸¹⁰.

Tarptautinio pirkimo atveju perkančioji organizacija paskelbti išankstinį informacinį skelbimą privalo per Europos Sąjungos leidinių biurą, pateikdama užpildytą standartinę formą⁸¹¹.

Pirmiau nurodyti išankstiniai informaciniai skelbimai, nepriklausomai nuo pirkimo būdo, CVP IS priemonėmis turi būti teikiami Viešųjų pirkimų tarnybai⁸¹², nurodžius perkančiosios organizacijos kontaktinius duomenis, komunikavimo priemones, perkančiosios organizacijos tipą ir pagrindinę veiklą, pirkimo objektą ir kitą informaciją apie pirkimo procedūras, tokiu būdu tiekėjams suteikiant pakankamai informacijos ir laiko apsispręsti dėl dalyvavimo konkrečiame pirkime.

Pažymėtina, kad išankstiniai informaciniai skelbimai gali būti teikiami tiek pranešant apie vieną konkretų planuojamą pirkimą, tiek ir apie kelis ar keletą ateityje planuojamų pirkimų.

2. VPI 30 straipsnio 2 dalyje yra nustatyta, kad išankstiniu informaciniu skelbimu negali būti informuojama apie pirkimus, kurie vyks vėliau nei per 12 mėnesių nuo išankstinio informacinio skelbimo išsiuntimo paskelbti dienos.

Įstatymo leidėjas nustatė, kad išankstiniu informaciniu skelbimu negalima kviesti tiekėjų dalyvauti pirkime, kuris vyks vėliau nei po 12 mėnesių dėl tos priežasties, kad tiek

⁸⁰⁶ Koncentuojamasis VPI 30 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos [2014/24/ES](#) 48 straipsnį.

⁸⁰⁷ Skelbimų teikimo Viešųjų pirkimų tarnybai tvarkos ir reikalavimų skelbiama supaprastintų pirkimų informacijai aprašas ir supaprastintų pirkimų skelbiamos tipinės formos, patvirtinti [Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 21 d. įsakymu Nr. IS-92 \(toliau – Skelbimų teikimo aprašas\)](#)

⁸⁰⁸ ES T 2000 m. rugsėjo 26 d. sprendimas byloje *Europos Komisija prieš Prancūziją*, C-225/98.

⁸⁰⁹ [Skelbimų teikimo aprašas ir Komisijos įgyvendinimo reglamento Nr. 2015/1986 7 straipsnis.](#)

⁸¹⁰ [Skelbimų teikimo aprašas](#)

⁸¹¹ https://simap.ted.europa.eu/documents/10184/99248/LT_F01.pdf

⁸¹² Skelbimų teikimo aprašo 3 punktas.

skelbimas apie pirkimą iki pasiūlymų (paraiškų) pateikimo termino likus nedaug laiko, tiek ir skelbimas apie planuojamą pirkimą iki pasiūlymų (paraiškų) pateikimo termino likus pernešant daug laiko neužtikrina sąžiningos konkurencijos ir didelio tiekėjų aktyvumo pirkime.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad išankstinio informacinio skelbimo išsiuntimo paskelbimo diena yra laikoma diena, kurią Viešųjų pirkimų tarnyba išsiunčia reguliary orientacinį skelbimą paskelbimui.

VPI 30 straipsnio 2 dalyje susiaurinamos Direktyvos [2014/24/ES](#) 48 straipsnio 2 dalies nuostatos nustatant, kad perkančioji organizacija visus išankstinius informacinius skelbimus, nepriklausomai nuo planuojamo taikyti pirkimo būdo ar planuojamų įsigyti prekių, paslaugų ar darbų pobūdžio, gali skelbti ne anksčiau⁸¹³ kaip likus 12 mėnesių iki planuojamo pirkimo. Tuo tarpu Direktyvos [2014/24/ES](#) 48 straipsnio 2 dalyje nustatyta galimybė socialinių ir kitų specialiųjų paslaugų pirkimo sutarčių atveju skelbti išankstinį informacinį skelbimą, kuris siektų ilgesnį nei 12 mėnesių laikotarpį.

Reglamento Nr. [1370/2007/EB](#) Dėl keleivinio geležinkelio ir kelių transporto viešųjų paslaugų 7 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad išankstinis informacinis skelbimas apie atitinkamą konkursą turi būti skelbiamas ne likus ne mažiau kaip vieneriems metams iki konkurso paskelbimo.

3. VPI 30 straipsnio 3 dalyje yra nustatyta, kad perkančioji organizacija gali pasinaudoti išankstiniu informaciniu skelbimu kaip kvietimu dalyvauti ribotame konkurse ar skelbiamose derybose. Pasinaudojus šia galimybe, perkančiajai organizacijai nebereikia skelbti atskiro skelbimo apie pirkimą prieš pradėdant pirkimo procedūrą.

Tuo atveju, jei perkančioji organizacija siekia pasinaudoti galimybe išankstiniu informaciniu skelbimu kviesti dalyvauti konkrečiame pirkime, toks perkančiosios organizacijos skelbimas privalo atitikti VPI 30 straipsnio 3 dalyje nustatytus reikalavimus:

- 1) jame turi būti nurodytas ir aiškiai apibrėžtas pirkimo objektas;
- 2) jame turi būti aiškiai nurodyta, kad apie pirkimą papildomai nebus skelbiama;
- 3) jame turi būti pateikta visa kita informacija, nurodyta VPI 34 straipsnio 2 dalyje ;
- 4) jis išsiųstas paskelbti likus ne mažiau kaip 35 dienoms (supaprastintų pirkimų atveju – likus ne mažiau kaip 15 dienų) ir ne daugiau kaip 12 mėnesių iki kvietimo patvirtinti susidomėjimą išsiuntimo dienos.

Tik visus pirmiau nurodytus reikalavimus atitinkantis išankstinis informacinis skelbimas gali būti kartu laikomas ir kvietimu dalyvauti konkrečiame ribotame konkurse ar skelbiamose derybose.

Pavyzdys

Tuo atveju, jei perkančioji organizacija išankstiniu informaciniu skelbimu, kuriuo buvo skelbiama apie per artimiausius 9 mėnesius planuojamus atlikti 5 pirkimus, kartu ir pakvietė

⁸¹³ Reglamento Nr. [1370/2007/EB](#) 7 straipsnio 2 dalyje nustatyta išimtis iš bendrosios taisyklės, t. y. kad reguliary orientacinis skelbimas apie atitinkamą konkursą dėl keleivinio geležinkelio ir kelių transportu turi būti skelbiamas likus ne mažiau kaip vieneriems metams iki konkurso paskelbimo.

dalyvius teikti paraiškas dėl reiškiamo susidomėjimo ribotame konkurse, atitinkamas skelbimas apie pirkimą riboto konkurso būdu pakartotinai neturi būti teikiamas, o paraiškas dėl reiškiamo susidomėjimo suinteresuoti tiekėjai teikia atsižvelgdami į išankstiniame informaciniame skelbime nurodytą informaciją.

Tuo atveju, kai išankstiniame informaciniame skelbime pateikta informacija neatitinka informacijos, pateiktos kituose pirkimo dokumentuose, vadovaujantis [VPI 35](#) straipsnio 3 dalimi teisinga laikoma informacija, nurodyta skelbime (*detaliau žiūrėti [VPI 35](#) straipsnio komentarą*).

4. [VPI 30](#) straipsnio 4 dalyje yra nustatyta galimybė (teisė) perkančiajai organizacijai išankstiniu informaciniu skelbimu paskelbus apie atvirą, ribotą konkursą ar skelbiamas derybas trumpinti pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminą.

Įstatymo leidėjas [VPI 30](#) straipsnio 4 dalyje nustatė galimybę sutrumpinti pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminą dėl tos priežasties, kadangi rinkoje veikiantys tiekėjai apie planuojamą pirkimą iš anksto jau buvo informuoti išankstiniu informaciniu skelbimu ir turėjo pakankamai laiko susipažinti su esminėmis pirkimo sąlygomis bei tinkamai pasirengti dalyvavimui pirkime.

Pirmiau nurodyta teise trumpinti pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminą perkančioji organizacija gali pasinaudoti tuo atveju, kai išankstiniame informaciniame skelbime buvo nurodyta tuo metu žinoma informacija apie pirkimą (pirkimo objektą, reikalavimus tiekėjų kvalifikacijai, pašalinimo pagrindų nebuvimui ir kita), o pirmiau nurodytas skelbimas paskelbtas ne mažiau kaip prieš 35 dienas (supaprastintų pirkimų atveju – ne mažiau kaip prieš 15 dienų), tačiau ne daugiau kaip prieš 12 mėnesių.

Vadovaujantis [VPI 60](#) straipsnio 2 dalimi, tarptautinio pirkimo atveju pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminas gali būti sutrumpintas iki 15 kalendorinių dienų, o supaprastinto pirkimo atveju – iki 7 kalendorinių dienų (*žiūrėti detaliau [VPI 60](#) straipsnio komentarą*).

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad teise sutrumpinti pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminą perkančioji organizacija negali pasinaudoti tuo atveju, kai išankstiniu informaciniu skelbimu, vadovaujantis [VPI 30](#) straipsnio 3 dalyje suteikta teise, kartu buvo kviečiama ir dalyvauti pirkime. Kitaip tariant, perkančioji organizacija išankstiniu informaciniu skelbimu kviesdama dalyvius dalyvauti pirkime kartu negali ir trumpinti pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminą.

31 straipsnis. Skelbimas apie pirkimą ir skelbimas apie projekto konkursą

1. Perkančioji organizacija tiekėjus dalyvauti pirkime, atliekamame pagal šio įstatymo procedūras, kviečia skelbimu apie pirkimą ar skelbimu apie projekto konkursą, išskyrus atvejus, kai vyksta neskelbiamos derybos arba taikomos šio įstatymo 30 straipsnio 3 dalies nuostatos.
2. Perkančioji organizacija tiekėjus dalyvauti mažos vertės pirkime kviečia skelbimu apie pirkimą, išskyrus šio straipsnio 3 dalyje nustatytus atvejus.
3. Apie mažos vertės pirkimą gali būti neskelbiama, jeigu yra šio įstatymo 71 straipsnio 1 dalies 2 punkte, 2, 3, 5 arba 6 dalyje nustatytų sąlygų arba bent viena iš šių sąlygų:
 - 1) nebuvo gauta paraiškų ar pasiūlymų dalyvauti pirkime, apie kurį buvo skelbta, arba visos pateiktos paraiškos ar pasiūlymai yra netinkami, o pirminės pirkimo sąlygos iš esmės nekeičiamos;
 - 2) dėl įvykių, kurių perkančioji organizacija negalėjo iš anksto numatyti, būtina ypač skubiai įsigyti reikalingų prekių, paslaugų ar darbų. Aplinkybės, kuriomis grindžiama ypatinga skuba, negali priklausyti nuo perkančiosios organizacijos;
 - 3) paslaugos perkamos po projekto konkurso, apie kurį buvo skelbta Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje, jeigu pirkimo sutartis sudaroma pagal projekto konkurse nustatytas taisykles ir perkama iš projekto konkurso laimėtojo arba vieno iš jų. Pastaruoju atveju į derybas kviečiami visi laimėtojai;
 - 4) kai numatoma pirkimo sutarties vertė yra mažesnė kaip 10 000 Eur (dešimt tūkstančių eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio).

Įstatymų leidėjo tikslas yra sukurti ir įtvirtinti tokį teisinį reguliavimą, kad perkančiosios organizacijos galėtų aiškiai nustatyti, kokių būdu tiekėjai ar jų grupės turi įvykdyti atitinkamus kvalifikacijos reikalavimus ir kokybinės atrankos kriterijus. Tik iš anksto ir aiškiai nustačius bei paskelbus apie planuojamą vykdyti pirkimą, bus užtikrintas skaidrumo, lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principų įgyvendinimas, sukuriant vienodas ir pakankamas sąlygas tiekėjams parengti bei pateikti pasiūlymą ar paraišką. Būtina atkreipti dėmesį į tai, kad skelbimų apie pirkimus tvarka yra viena iš skaidrumo (*detaliau žiūrėti [VPI 17 straipsnio komentarą](#)*) įgyvendinimo sąlygų, todėl nurodytų imperatyvų nesilaikymas reiškia ir viešųjų pirkimų principų, pirmiausia skaidrumo, pažeidimą.

Kuo daugiau pareiškėjų iš kitų valstybių narių gali susidomėti konkursu, tuo plačiau apie jį turi būti skelbiama. Atsižvelgiant į tai, įstatymų leidėjas [VPI 34 straipsnyje](#) nustatė, kad skelbimas apie pirkimą ar projekto konkursą turi būti siunčiamas VPT, kuri skelbimą išsiunčia Europos Sąjungos leidinių biurui ir patalpina CVP IS (supaprastinto pirkimo atveju patalpina ir CVP IS) (*detaliau žiūrėti [VPI 34 straipsnio komentarą](#)*).

VPI 31 straipsnyje⁸¹⁴ nustatyti atvejai, kai perkančioji organizacija privalo skelbti apie pirkimą arba projekto konkursą.

1. VPI 31 straipsnio 1 dalyje yra nustatyta perkančiosios organizacijos pareiga skelbti apie pirkimą arba projekto konkursą, išskyrus atvejus, kai pirkimas vykdomas neskelbiamų derybų būdu arba, vadovaujantis VPI 30 straipsnio 3 dalies nuostatomis, kartu buvo keičiama dalyvauti pirkime teikiant išankstinę informacinę skelbimą (*detales žiūrėti VPI 30 straipsnio komentarą*).

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad perkančioji organizacija VPI 34 straipsnyje nustatyta tvarka pateikdama skelbimą apie pirkimą privalo skelbti tiek apie tarptautinius pirkimus, tiek ir apie supaprastintus pirkimus, atliekamus riboto konkurso, skelbiamų derybų, konkurencinio dialogo, inovacijų partnerystės, atviro konkurso būdu.

Perkančiosios organizacijos skelbimus apie pirkimą ir projekto konkursą skelbia užpildydamos standartines skelbimo formas ir pateikdamos jas VPT⁸¹⁵.

Supaprastintų pirkimų atveju skelbimus apie pirkimą pirkimo vykdytojas rengia užpildydamas VPT patvirtintą tipinę Sk-1 formą „Skelbimas apie pirkimą“⁸¹⁶, o skelbdamas apie projekto konkursą – užpildydamas Viešųjų pirkimų tarnybos patvirtintą tipinę Sk-2 formą „Skelbimas apie projekto konkursą, kai vykdomas supaprastintas pirkimas“⁸¹⁷. VPT yra parengusi video⁸¹⁸ medžiagą, kurioje vaizduojama, kaip reikia sukurti mažos vertės pirkimo skelbimą.

Tarptautinio pirkimo atveju perkančioji organizacija privalo paskelbti apie pirkimą per Europos Sąjungos leidinių biurą, pateikdama užpildytą standartinę formą⁸¹⁹, o paskelbti apie projekto konkursą – per Europos Sąjungos leidinių biurą, pateikdama užpildytą standartinę formą⁸²⁰.

Mažos vertės pirkimų atveju skelbimus apie pirkimą pirkimo vykdytojas rengia užpildydamas Viešųjų pirkimų tarnybos patvirtintą Sk-6 tipinę formą „Skelbimas apie supaprastintą mažos vertės pirkimą“⁸²¹. VPT yra parengusi video⁸²² medžiagą, kurioje vaizduojama kaip reikia sukurti tarptautinio pirkimo skelbimą.

Pirmiau nurodyti skelbimai apie pirkimą ar projekto konkursą CVP IS priemonėmis turi būti teikiami VPT⁸²³, nurodant perkančiosios organizacijos kontaktinius duomenis, komunikavimo priemones, perkančiosios organizacijos tipą ir pagrindinę veiklą, pirkimo objektą, finansavimo šaltinį, pasiūlymų pateikimo terminą ir kitą informaciją apie pirkimo procedūras, tokiu būdu tiekėjams suteikiant pakankamai informacijos ir laiko apsispręsti dėl dalyvavimo konkrečiame pirkime.

⁸¹⁴ Komentuojamos VPI 31 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos [2014/24/ES](#) 49 straipsnį.

⁸¹⁵ [Skelbimų teikimo aprašas ir Komisijos įgyvendinimo reglamento Nr. 2015/1986 7 straipsnis](#).

⁸¹⁶ [Skelbimų teikimo aprašas](#)

⁸¹⁷ [Skelbimų teikimo aprašas](#)

⁸¹⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=5U0jtwOUvI&t=8s>

⁸¹⁹ http://simap.ted.europa.eu/documents/10184/99248/LT_F02.pdf

⁸²⁰ http://simap.ted.europa.eu/documents/10184/99248/LT_F12.pdf

⁸²¹ [Skelbimų teikimo aprašas](#)

⁸²² <https://www.youtube.com/watch?v=RGwCfhVVHig&feature=youtu.be>

⁸²³ Skelbimų teikimo aprašo 3 punktas.

Pažymėtina, kad ne anksčiau nei atitinkamas supaprastinto pirkimo skelbimas yra paskelbiamas CVP IS, toks skelbimas gali būti paskelbiamas ir naudojantis kitomis informavimo priemonėmis: internetu (pavyzdžiui, perkančiosios organizacijos interneto svetainėje, socialiniuose tinkluose), nacionaliniuose leidiniuose (pavyzdžiui, šalies ar regiono laikraščiuose), vietos priemonėmis (pavyzdžiui, savivaldybės leidiniuose ar skelbimų lentose), Europos Sąjungos leidiniuose⁸²⁴.

Skelbimą paskelbus, nebegalima iš esmės keisti pirkimo dokumentų turinio, pavyzdžiui, techninių produkto reikalavimų, kiekio, tvarkaraščio, atrankos ir skyrimo kriterijų ir sutarties sąlygų, priešingu atveju reikia nutraukti konkursą (*detaliau žiūrėti VPI 36 straipsnio komentarą*). Labai svarbu, kad skelbimo apie pirkimą ar projekto konkursą turinys būtų tikslus.

Viešųjų pirkimų tarnyba yra parengusi dažniausiai pasitaikančių klaidų rengiant skelbimą apie pirkimą sąrašą⁸²⁵.

Tuo atveju, kai skelbime apie pirkimą pateikta informacija neatitinka informacijos, pateiktos kituose pirkimo dokumentuose, vadovaujantis [VPI 35](#) straipsnio 3 dalimi, teisinga laikoma informacija, nurodyta skelbime (*detaliau žiūrėti VPI 35 straipsnio komentarą*).

Komentaro autorių nuomone, pirmiau nurodyta [VPI 35](#) straipsnio 3 dalyje įtvirtinta dokumentų (duomenų) kolizijos taisyklė vis dėlto nesukuria pareigos tiekėjui atskirai tikrinti, ar yra pirkimo skelbimo ir kitų pirkimo dokumentų tarpusavio neatitikčių⁸²⁶, todėl jis turi teisę (turi teisėtą lūkestį) vadovautis pirkimo dokumentuose nurodyta informacija. Atitinkamai, jei nustatoma pirkimo skelbimo ir kitų dokumentų turinio nesutaptis, perkančioji organizacija neturi teisės atmesti tokį pasiūlymą, kuris neatitinka pirkimo skelbime nurodytų reikalavimų⁸²⁷. Kitaip tariant, perkančioji organizacija negali atmesti tiekėjo pasiūlymo dėl trūkumų, kurie buvo nulemti pačios perkančiosios organizacijos veiksmų, teikiant netikslius duomenis. Jei pirkimo skelbimo ir kitų dokumentų duomenis nesutampa tiek, kad tai gali lemti nepalyginamų pasiūlymų pateikimą ir nelygiavertį jų vertinimą, perkančioji organizacija turi spręsti dėl tolesnės procedūrų eigos, įskaitant procedūrą nutraukimą.

2. [VPI 31](#) straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinta, kad pagal bendrą taisyklę perkančioji organizacija privalo skelbti apie mažos vertės pirkimą, išskyrus [VPI 31](#) straipsnio 3 dalyje nustatytus atvejus, kai perkančioji organizacija neprivalo skelbti apie atitinkamus mažos vertės pirkimus, pavyzdžiui, dėl jų mažareikšmiškumo.

3. [VPI 31](#) straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta, kad apie mažos vertės pirkimą gali būti neskelbiama tuo atveju, jei egzistuoja bent viena iš šių sąlygų:

1) jeigu prekės patiekti, paslaugas teikti ar darbus atlikti gali tik konkretus tiekėjas dėl vienos iš šių priežasčių ([VPI 71](#) straipsnio 1 dalies 2 punktas, *detaliau žiūrėti VPI 71 straipsnio komentarą*):

⁸²⁴ Europos Komisijos aiškinamojo komunikato dėl Bendrijos teisės, taikomos sudarant sutartis, kurioms netaikomos arba tik iš dalies taikomos viešųjų pirkimų direktyvos, Nr. 2006/C 179/02) 2.1.2 punktas.

⁸²⁵ <https://vpt.lrv.lt/lt/nauijienos/del-skelbimo-formos-skelbimas-apie-pirkima-pildymo>

⁸²⁶ Pagal analogiją žr. 39/2015

⁸²⁷ LAT 2011 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-231/2011.

a) pirkimo tikslas yra sukurti arba įsigyti unikalų meno kūrinį ar meninį atlikimą. Meno kūrinys yra originalus meninės veiklos rezultatas, bet kokio išraiškos būdo ar formos.⁸²⁸ Komentaro autorių nuomone, meninis atlikimas yra originalūs meninės veiklos veiksmas, pavyzdžiui – gatvės šokiai (meninės veiklos veiksmas). Tokiu atveju pirkimas gali būti atliekamas neskelbiamos apklausos būdu (Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2.5. punkto a papunktis); arba

b) konkurencijos nėra dėl techninių priežasčių (tik tuo atveju, kai nėra pagrįstos alternatyvos ar pakaitalo ir konkurencijos nebuvimas nėra sukurtas perkančiosios organizacijos, jai dirbtinai sugriežtinus pirkimo reikalavimus; [VPI 71 straipsnio 2 dalis](#)). Tokiu atveju pirkimas gali būti atliekamas neskelbiamos apklausos būdu (Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2.5. punkto b papunktis); arba

c) dėl išimtinių teisių, įskaitant intelektinės nuosavybės teises, apsaugos (tik tuo atveju, kai nėra pagrįstos alternatyvos ar pakaitalo ir konkurencijos nebuvimas nėra sukurtas perkančiosios organizacijos, jai dirbtinai sugriežtinus pirkimo reikalavimus; [VPI 71 straipsnio 2 dalis](#)). Išimtinėmis teisėmis yra laikomos autorių teisės į literatūros, mokslo ir meno kūrinius (autorių teisės), atlikėjų, fonogramų gamintojų, transliuojančiųjų organizacijų ir audiovizualinio kūrinio (filmo) pirmojo įrašo gamintojų teisės (gretutinės teisės) ir duomenų bazių gamintojų teisės (*sui generis* teisės)⁸²⁹. Tokiu atveju pirkimas gali būti atliekamas neskelbiamos apklausos būdu (Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2.5. punkto c papunktis);

2) jeigu perkamos prekės gaminamos tik mokslinių tyrimų, eksperimentų, studijų ar eksperimentinės plėtros tikslais ir jeigu tokiu pirkimu nesiekama įsigyjamų prekių masine gamyba sustiprinti komercinio pajėgumo arba padengti mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros išlaidų ([VPI 71 straipsnio 3 dalies 1 punktas](#); *detaliau žiūrėti [VPI 71 straipsnio komentarą](#)*). Tokiu atveju pirkimas gali būti atliekamas neskelbiamos apklausos būdu (Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2.6. punktas);

3) jeigu perkančioji organizacija pagal ankstesnę pirkimo sutartį iš kokio nors tiekėjo pirko prekių ir nustatė, kad iš jo vėlta pirkti papildomai, siekiant iš dalies pakeisti turimas prekes ar įrenginius arba padidinti turimų prekių ar įrenginių kiekį, kai, pakeitus tiekėją, perkančiajai organizacijai reikėtų įsigyti medžiagų, turinčių kitokias technines charakteristikas, ir dėl to atsirastų nesuderinamumas arba per didelių techninių eksploataavimo ir priežiūros sunkumų. Tokių sutarčių kaip ir pasikartojančių sutarčių, trukmė paprastai negali būti ilgesnė kaip 3 metai, skaičiuojant nuo pradinės pirkimo sutarties sudarymo momento ([VPI 71 straipsnio 3 dalies 2 punktas](#); *detaliau žiūrėti [VPI 71 straipsnio komentarą](#)*). Tokiu atveju pirkimas gali būti atliekamas neskelbiamos apklausos būdu (Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2.7. punktas);

4) jeigu prekės kotiruojamos ir perkamos prekių biržoje ([VPI 71 straipsnio 3 dalies 3 punktas](#); *detaliau žiūrėti [VPI 71 straipsnio komentarą](#)*). Tokiu atveju pirkimas gali būti atliekamas neskelbiamos apklausos būdu (Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2.8. punktas);

5) kai ypač palankiomis sąlygomis perkama iš tiekėjo, kuris yra likviduojamas, restruktūrizuojamas, bankrutuojantis, bankrutavęs ar su kreditoriais sudaręs taikos sutartį, arba

⁸²⁸ Lietuvos Respublikos meno kūrėjo ir meno kūrėjų organizacijų statuso įstatymo 2 straipsnio 4 dalis.

⁸²⁹ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 1 straipsnio 1 dalis.

tiekėjui taikomos panašios procedūros pagal šalies, kurioje jis registruotas, teisės aktus ([VPI 71](#) straipsnio 3 dalies 4 punktas; *detaliau žiūrėti [VPI 71](#) straipsnio komentarą*). Tokiu atveju pirkimas gali būti atliekamas neskelbiamos apklausos būdu (Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2.9. punktas);

6) kai iš to paties tiekėjo perkamos naujos paslaugos ar darbai, panašūs į tuos, kurie buvo pirkti pagal pradinę pirkimo sutartį, kai yra visos šios sąlygos kartu ([VPI 71](#) straipsnio 5 dalis; *detaliau žiūrėti [VPI 71](#) straipsnio komentarą*):

a) visi nauji pirkimai yra skirti tam pačiam projektui, dėl kurio buvo sudaryta pradinė pirkimo sutartis, vykdyti, o pagrindiniame projekte buvo numatyta galimų papildomų paslaugų ar darbų pirkimo mastas ir sąlygos, kurioms esant bus perkama papildomai;

b) pirminė pirkimo sutartis buvo sudaryta paskelbus apie pirkimą šiame įstatyme nustatyta tvarka, skelbime nurodžius apie galimybę pirkti papildomai ir atsižvelgus į papildomų pirkimų vertę;

c) nauji pirkimai atliekami nuo pirminės pirkimo sutarties sudarymo momento praėjus ne ilgesniam kaip 3 metų laikotarpiui.

Tokiu atveju pirkimas gali būti atliekamas neskelbiamos apklausos būdu (Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2.10. punktas);

7) kai perkamos ([VPI 71](#) straipsnio 6 dalis; *detaliau žiūrėti [VPI 71](#) straipsnio komentarą*):

a) prekės ir paslaugos naudojant reprezentacinėms išlaidoms skirtas lėšas. Reprezentacinėmis išlaidomis laikomos lėšos, kurios skirtos naujiems verslo ryšiams su kitais juridiniais arba fiziniiais asmenimis, išskyrus juridinio asmens darbuotojus, akcininkus, savininkus bei kontroliuojamuosius ar kontroliuojančius juridinius asmenis ar kontroliuojančius nuolatinius gyventojus, užmegzti arba esamiems pagerinti⁸³⁰. Tokiu atveju pirkimas gali būti atliekamas neskelbiamos apklausos būdu (Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2.11. punktas).

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad prekių ir paslaugų įsigijimas naudojant reprezentacinėms išlaidoms skirtas lėšas yra reglamentuojamas Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų naudojimo reprezentacinėms išlaidoms taisyklėse⁸³¹;

b) muziejų eksponatai, archyvų ir bibliotekų dokumentai, prenumeruojami laikraščiai ir žurnalai. Tokiu atveju pirkimas gali būti atliekamas neskelbiamos apklausos būdu (Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2.12. punktas), kadangi muziejų eksponatai, archyvų ir bibliotekų dokumentai, prenumeruojami laikraščiai ir žurnalai įprastai parduodami tik vieno ūkio subjekto (kolekcininko), todėl nėra jokio tikslo skelbti apie tokį pirkimą, perkančioji organizacija tiesiogiai kreipiasi į tokį tiekėją.

Kommento autorių nuomone, tuo atveju, jei muziejų eksponatus, archyvų ir bibliotekų dokumentus, prenumeruojamus laikraščius ir žurnalus perkančioji organizacija gali įsigyti ne iš vieno tiekėjo, tokiu atveju ši nuostata nėra taikoma ir perkančioji organizacija privalo skelbti apie tokį mažos vertės pirkimą;

⁸³⁰ Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymo 22 straipsnio 2 dalis.

⁸³¹ Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų naudojimo reprezentacinėms išlaidoms taisyklės, patvirtintos 2002 m. birželio 17 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 919.

c) prekės iš valstybės rezervo. Valstybės rezervas yra lėšos (nacionaline ir užsienio valiuta) ir valstybės lėšomis įsigytos materialinių išteklių atsargos, skirtos mobilizaciniam ūkio, sveikatos, krizės valdymo, civilinės saugos sistemos funkcionavimo ir nukentėjusių gyventojų poreikiams tenkinti ekstremaliųjų situacijų ar krizės metu ir jų padarinių likviduoti, paskelbus mobilizaciją, įvedus nepaprastąją ar karo padėtį ar kitais šio įstatymo nustatytais atvejais⁸³². Tokiu atveju pirkimas gali būti atliekamas neskelbiamos apklausos būdu (Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2.13. punktas);

d) licencijos naudotis bibliotekiniais dokumentais ar duomenų (informacinėmis) bazėmis. VPT yra parengusi išaiškinimą dėl duomenų bazių prenumeratos paslaugų pirkimo⁸³³. Tokiu atveju pirkimas gali būti atliekamas neskelbiamos apklausos būdu (Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2.14. punktas);

e) teisėjų, prokurorų, profesinės karo tarnybos karių, perlaikomosios organizacijos valstybės tarnautojų ir (arba) pagal darbo sutartį dirbančių darbuotojų mokymo ir konferencijų paslaugos. Tokiu atveju pirkimas gali būti atliekamas neskelbiamos apklausos būdu (Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2.15. punktas);

f) ekspertų komisijų, komitetų, tarybų narių, taip pat jų pasitelkiamų ekspertų, valstybės institucijų ar įstaigų kontrolės veiklai reikalingų ekspertų teikiamos nematerialaus pobūdžio (intelektinės) paslaugos. Tokiu atveju pirkimas gali būti atliekamas neskelbiamos apklausos būdu (Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2.16. punktas);

g) mokslo ir studijų institucijų veiklos, mokslo, meninės veiklos, studijų, taip pat mokslo ir studijų institucijų paraiškų, reikalingų lėšai vykdyti studijas ir su studijomis susijusią veiklą gauti, ekspertinio vertinimo paslaugos. Tokiu atveju pirkimas gali būti atliekamas neskelbiamos apklausos būdu (Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2.17. punktas);

h) prekės, gaminamos ir (ar) naudojamos tik mokslinių tyrimų, eksperimentų, studijų ar eksperimentinės plėtos tikslais, kai norimo rezultato negalima pasiekti naudojant tokios pачios paskirties gaminius. Tokiu atveju pirkimas gali būti atliekamas neskelbiamos apklausos būdu (Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2.18. punktas);

i) valstybės išdo funkcijoms atlikti reikalingos finansinės, kredito reitingo nustatymo ir finansinės informacijos teikimo paslaugos. Tokiu atveju pirkimas gali būti atliekamas neskelbiamos apklausos būdu (Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2.19. punktas);

j) keleivių pervežimo, nakvynės ir kitos su tarnybine komandiruite susijusios paslaugos, kai jos įsigyjamos iš tiesioginio paslaugos teikėjo. Tokiu atveju pirkimas gali būti atliekamas neskelbiamos apklausos būdu (Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2.20. punktas);

k) dalijimosi pačių naudotojų sukurta informacija su visuomene platformos paslaugos, kai jos įsigyjamos iš tiesioginio paslaugos teikėjo pagal jo nustatytą visiems paslaugų gavėjams taikomą vienodą paslaugų kainodarą ir paslaugų organizavimo būdus ir kai paslaugos teikėjas neprisiima atsakomybės už skelbiamos informacijos turinį. Tokiu atveju pirkimas gali būti

⁸³² Lietuvos Respublikos valstybės rezervo įstatymo 2 straipsnio 1 dalis.

⁸³³ <https://vpt.lrv.lt/lt/naujienos/del-duomenu-baziu-prenumeratos-paslaugu-pirkimu>

atliekamas neskelbiamos apklausos būdu (Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2.21 punktą).

8) nebuvo gauta paraiškų ar pasiūlymų dalyvauti pirkime, apie kurį buvo skelbta, arba visos pateiktos paraiškos ar pasiūlymai yra netinkami, o pradinės pirkimo sąlygos iš esmės nekeičiamos. Tokiu atveju pirkimas gali būti atliekamas neskelbiamos apklausos būdu (Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2.2. punktą);

9) dėl įvykių, kurių perkančioji organizacija negalėjo iš anksto numatyti, būtina ypač skubiai įsigyti reikalingų prekių, paslaugų ar darbų. Aplinkybės, kuriomis grindžiami ypatinga skuba, negali priklausyti nuo perkančiosios organizacijos. Tokiomis aplinkybėmis galėtų būti laikomos neįprastos gamtinės sąlygos ar kiti nenumatyti įvykiai, dėl kurių atsirado būtinybė skubiai įsigyti reikalingų prekių, paslaugų ar darbų, pavyzdžiui, dėl didelės audros buvo apgadintas perkančiosios organizacijos administracinio pastato stogas, todėl laikino stogo įrengimo ar stogo remonto paslaugas perkančioji organizacija galėtų įsigyti neskelbdama skelbimo apie pirkimą. Tokiu atveju pirkimas gali būti atliekamas neskelbiamos apklausos būdu (Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2.3. punktą);

10) paslaugos perkamos po projekto konkurso, apie kurį buvo skelbta CVP IS, jeigu pirkimo sutartis sudaroma pagal projekto konkurse nustatytas taisykles ir perkama iš projekto konkurso laimėtojo arba vieno iš jų. Pastaruoju atveju derybas kviečiami visi laimėtojai. Įstatymų leidėjas nustatė, kad nėra prievolės perkančiajai organizacijai skelbti apie pirkimą tuo atveju, kai sutartis sudaryta po projekto konkurso apie kurį [VPI 31](#) straipsnio 1 dalies pagrindu jau buvo skelbta (*detalesnė žiūrėti [VPI 31](#) straipsnio 1 dalies komentarą pirmiau*). Tokiu atveju pirkimas gali būti atliekamas neskelbiamos apklausos būdu (Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2.4. punktą);

11) kai numatoma pirkimo sutarties vertė yra mažesnė kaip 10 000 Eur (be PVM) (*detalesnė žiūrėti [VPI 4–5](#) straipsnių komentarus*).

Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.2 punkte nustatyta, kad mažos vertės pirkimas, jei numatoma pirkimo sutarties vertė yra mažesnė kaip 10 000 Eur be PVM, gali būti vykdomas skelbiamos arba neskelbiamos apklausos būdu. Vykdydama neskelbiamą apklausą perkančioji organizacija žodžiu (telefonu, tiesiogiai prekybos vietoje, vertindama internete tiekėjų skelbiamą informaciją apie prekių, paslaugų ar darbų kainą ir kitaip) arba raštu (CVP IS priemonėmis, elektroniniu paštu, paštu, faksu ar kitomis priemonėmis) apklausia pasirinktą skaičių tiekėjų.

Visais kitais, nei pirmiau nurodytais atvejais, perkančioji organizacija privalo skelbti ir apie planuojamą atlikti mažos vertės pirkimą.

Kitaip tariant, įstatymo leidėjas, atsižvelgdamas į tai, kad mažos vertės pirkimais nedaroma reikšminga įtaka ūkio subjektų konkurencinei aplinkai, o tam tikrais atvejais prekes, paslaugas ar darbus gali pasiūlyti tik vienas tiekėjas, nustatė sąlygas, kurioms esant (egzistuojant bent vienai iš jų), perkančiosios organizacijos organizuojami mažos vertės pirkimai galės būti neviešinami skelbiant apie juos CVP IS, kadangi skelbimu apie pirkimą nebūtų įmanoma padidinti tiekėjų konkurencijos arba mažos vertės pirkimu nedaroma reikšminga įtaka konkurencijai.

32 straipsnis. Savanoriško *ex ante* skaidrumo skelbimas

Perkančioji organizacija, atlikdama pirkimą, apie kurį, jos manymu, neprivalo skelbti Europos Sąjungos leidinių biuras ir (arba) neprivaloma skelbti Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje, priėmusi sprendimą nustatyti laimėjusį pasiūlymą, gali paskelbti savanoriško *ex ante* skaidrumo skelbimą.

[VPI](#) 32 straipsnyje⁸³⁴ įtvirtinta perkančiųjų organizacijų teisė paskelbti savanoriško *ex ante* (lot. iš anksto) skaidrumo skelbimą⁸³⁵. Teisę skelbti savanoriško *ex ante* skaidrumo skelbimą perkančiosios organizacijos gali įgyvendinti, kai vykdo (i) tarptautinius pirkimus, apie kuriuos, jų nuomone, neprivalo skelbti ES leidinių biuras ir neprivaloma skelbti CVP IS (detaliau žiūrėti [VPI](#) 34 straipsnio 3 dalies komentarą), arba (ii) supaprastintus bei mažos vertės pirkimus, apie kuriuos, jų nuomone, neprivaloma skelbti CVP IS (detaliau žiūrėti [VPI](#) 31 straipsnio 3 dalies bei 34 straipsnio 4 dalies komentarą).

[VPI](#) yra išskirti du atvejai, kuomet perkančiosios organizacijos neprivalo skelbti apie vykdomus viešuosius pirkimus, t. y. vykdydamos: (i) neskelbiamas derybas (detaliau žiūrėti [VPI](#) 71–72 straipsnių komentarus); (ii) neskelbiamą apklausą pagal [Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašą](#)⁸³⁶. Šiuo aspektu pažymėtina, kad tarptautiniai pirkimai neskelbiamų derybų būdu gali būti pradedami tik gavus VPT sutikimą dėl tokio pirkimo būdo pasirinkimo, tuo tarpu toks sutikimas nereikalingas, jeigu perkančioji organizacija numato paskelbti savanoriško *ex ante* skaidrumo skelbimą ir informaciją apie tai numato pirkimo dokumentuose (detaliau žiūrėti [VPI](#) 72 straipsnio 1 dalies komentarą)⁸³⁷.

Ex ante skaidrumo skelbimas aktualus tik tuomet, kai vykdomas neskelbiamas pirkimas.. Taigi, perkančiosios organizacijos, vykdydamos neskelbiamas derybas, neskelbiamą apklausą, prieš sudarant sutartį, gali paskelbti *ex ante* skaidrumo skelbimą.

Ex ante skaidrumo skelbimas yra savanoriškas ir neprivalomas perkančiosioms organizacijoms. Savanoriško *ex ante* skaidrumo skelbimas skelbiamas ne rengiantis vykdyti pirkimą, o pirkimo procedūrai metu nustatčius laimėtoją, iki pirkimo sutarties su pirkimo laimėtoju sudarymo dienos. Nors įstatyme aiškiai nėra įtvirtinto reikalavimo, prieš kiek dienų iki pirkimo sutarties sudarymo su pirkimo laimėtoju perkančiosios organizacijos turėtų paskelbti *ex ante* skaidrumo skelbimą, rekomenduotina tarptautinių pirkimų atveju – tokį skelbimą paskelbti bent prieš 10 kalendorinių dienų iki pirkimo sutarties sudarymo, supaprastintų pirkimų atveju – prieš 5 darbo dienas iki pirkimo sutarties sudarymo dienos. Tokia pozicija pagrįsta įstatymo leidėjo įvirtintais pretenzijos pateikimo perkančiajai organizacijai terminais, kurie nustatyti [VPI](#) 102 straipsnio 1 dalyje (detaliau žiūrėti [VPI](#) 102 straipsnio 1 dalies komentarą) bei pirkimo sutarties atidėjimo terminais, kurie nustatyti [VPI](#) 86 straipsnio 8 dalyje (detaliau žiūrėti [VPI](#) 86 straipsnio 8 dalies komentarą), taip pat

⁸³⁴ Komentuojamos [VPI](#) 32 straipsnio normos nustatytos iš dalies įgyvendinant [Direktyvos 89/665/EEB](#) 2d straipsnio 4 dalies nuostatas bei [Direktyvos 2009/81/EB](#) 6 straipsnio 4 dalies nuostatas.

⁸³⁵ Supaprastintų pirkimų standartinė forma [Sk-15 Pranešimas dėl savanoriško ex ante skaidrumo](#); Tarptautinių pirkimų standartinė forma [F15 Pranešimas dėl savanoriško ex ante skaidrumo](#).

⁸³⁶ [Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašas](#), patvirtintas Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. IS-97.

⁸³⁷ Neskelbiamos derybos, neskelbiama apklausa – yra viešieji pirkimai, vis dėlto, vykdam pirkimus tokiais būdais viešumo iš esmės nelieka, išskyrus galimą kontrolę, t. y. *ex ante* skaidrumo skelbimą.

sąlygomis, kurioms esant pagal [VPI 105](#) straipsnio 2 dalį pirkimo sutartis negali būti pripažinta negaliojančia (*detales žiūrėti [VPI 105](#) straipsnio 2 dalies komentarą*).

Ex ante skaidrumo skelbimo tikslas – savanoriškai užtikrinti papildomą skaidrumą. Nepaisant to, toks skelbimas savaime skaidrumo negarantuoja. Savanoriškas *ex ante* skaidrumo skelbimas labiau yra priemonė (garantija), padedanti perkančiajai organizacijai užsitikrinti, kad atlikto neskelbiamo viešojo pirkimo pagrindu sudaryta viešojo pirkimo sutartis, priimančius, kad pirkimas turėjo būti paskelbtas – nebus pripažinta negaliojančia⁸³⁸. Kitaip tariant, šio instituto esmė yra perkančiosioms organizacijoms apsaugoti nuo sutarties negaliojimo arba nugrinčijimo, jeigu pasirodo, kad yra padarytas viešųjų pirkimų imperatyvinių teisės normų pažeidimas. Visais atvejais, turint abejonų, ar pirkimas turi būti paskelbtas – rekomenduotina paskelbti *ex ante* skaidrumo skelbimą.

[VPI 105](#) straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad teismas negali pripažinti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties negaliojančia pagal [VPI 105](#) straipsnio 1 dalies 1 punktą, jeigu yra visos šios sąlygos: *pirma*, perkančioji organizacija nusprendė, kad šiuo įstatymu leidžiama nepaskelbti apie tarptautinį pirkimą ES oficialiajame leidinyje arba nepaskelbti apie supaprastintą pirkimą CVP IS; *antra*, perkančioji organizacija paskelbė savanoriško *ex ante* skaidrumo skelbimą; *trečia*, pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis buvo sudaryta ne anksčiau kaip po 10 dienų (supaprastinto pirkimo atveju – anksčiau kaip po 5 darbo dienų) nuo savanoriško *ex ante* skaidrumo skelbimo paskelbimo dienos (*detales žiūrėti [VPI 105](#) straipsnio 1 ir 2 dalies komentarą*). ESTT šiuo aspektu yra išaiškinęs, kad, kai viešojo pirkimo sutartis yra sudaryta nepaskelbus apie pirkimą, nors pagal įstatymo reikalavimus toks pirkimas turėjo būti paskelbtas, tokia sutartis negali būti pripažinta negaliojančia, jeigu buvo įvykdytos prieš tai nurodytos sąlygos⁸³⁹.

Vis dėlto perkančiosios organizacijos bet kuriuo atveju pirkimo būdą privalo pasirinkti atsakingai. Nors viešojo pirkimo sutartis, sudaryta atlikus pirkimą neskelbiamu būdu, kai pagal [VPI](#) reikalavimus atitinkamas pirkimas privalėjo būti paskelbtas – įvykdžius [VPI 105](#) straipsnio 2 dalyje nustatytas sąlygas, negali būti pripažinta negaliojančia, tačiau tokiu atveju teismas gali taikyti alternatyvias sankcijas pagal [VPI 106](#) straipsnį, t. y. (i) pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties trukmės sutrumpinimą; (ii) perkančiajai organizacijai skiriamą baudą (*detales žiūrėti [VPI 106](#) straipsnio komentarą*).

Ex ante skaidrumo skelbimas yra pildomas ir skelbiamas CVP IS priemonėmis. VPT yra parengusi [instrukciją](#)⁸⁴⁰, kurioje nustatyta, (i) koku būdu turi būti užpildomas *ex ante* skelbimas, (ii) kokią informaciją yra būtina užpildyti (pavyzdžiui, skelbiant *ex ante* skelbimą, yra būtina nurodyti, koks buvo nustatytas pasiūlymų pateikimo terminas, taip pat nurodyti sprendimo sudaryti sutartį datą, kuri turi būti ankstesnė, nei savanoriško *ex ante* skelbimo data), (iii) kaip ir kokius dokumentus reikia importuoti į sistemą, (iv) koku būdu reikia paskelbti skelbimą ir t. t.

⁸³⁸ Samalaukaitė Eglė. *Neskelbiamų derybų, kaip išimtinio pirkimo būdo, pasirinkimo ir vykdymo ypatumai Viešųjų pirkimų įstatymo 56 straipsnio 1 dalies 2 ir 4 punkto pagrindu*. SOCIALINIŲ MOKSLŲ STUDIJOS. ISBN 978-616-229-224-4. 2014 6(3), p. 698.

⁸³⁹ ESTT 2014 m. rugsėjo 11 d. sprendimas byloje *Ministero dell'Interno, C-19/13*.

⁸⁴⁰ [Savanoriško išankstinio ex ante skaidrumo skelbimo rengimo ir viešinimo instrukcija](#), parengta VPT.

33 straipsnis. Skelbimai apie pirkimo ir projekto konkurso rezultatus

1. Tarptautinio pirkimo atveju perkančioji organizacija šiame straipsnyje nustatyta tvarka privalo paskelbti skelbimą apie pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymą, skelbimą apie projekto konkurso rezultatus, skelbimą apie pirkimo sutarties keitimą.
2. Skelbimas apie pirkimo sutarties sudarymą, preliminariosios sutarties sudarymą, projekto konkurso rezultatus skelbiamas ne vėliau kaip per 30 dienų po pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymo arba po projekto konkurso rezultatų patvirtinimo. Skelbimai apie pirkimo sutarties sudarymą atlikus šio įstatymo 2 priede nurodytų socialinių ir kitų specialiųjų paslaugų pirkimą ar pirkimo sutarties sudarymą preliminariosios sutarties pagrindu arba pirkimo sutarties sudarymą taikant dinaminę pirkimo sistemą gali būti sugrupuojami ir skelbiami kas ketvirtį ne vėliau kaip per 30 dienų ketvini pasibaigus.
3. Jeigu išankstiniu informaciniu skelbimu tiekėjai buvo kviečiami dalyvauti pirkime, kaip nustatyta šio įstatymo 30 straipsnio 3 dalyje, ir perkančioji organizacija per jo galiojimo laikotarpį nusprendė nebesudaryti kitų pirkimo sutarčių, tai turi būti nurodyta skelbime apie pirkimo sutarties sudarymą.
4. Skelbimas apie pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pakeitimą skelbiamas šio įstatymo 89 straipsnio 1 dalies 1 ir 3 punktuose nurodytais atvejais ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo sutarties pakeitimo dienos.
5. Skelbimuose apie pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymą, projekto konkurso rezultatus neskelbiama informacija, kurios atskleidimas prieštarautų informacijos ir duomenų apsaugą reguliuojantiems teisės aktams arba visuomenės interesams, pažeistų teisėtus konkretaus tiekėjo komercinius interesus arba turėtų neigiamą poveikį tiekėjų konkurencijai.

[VPI](#) 33 straipsnyje⁸⁴¹ nustatyta skelbimo apie pirkimo ir projekto konkurso rezultatus viešinimo tvarka.

Viešųjų pirkimų skaidrumo principas, be kita ko, aktualus ne tik ikisutartinėje viešųjų pirkimų teisinių santykių stadijoje, įgyvendinamas ne tik iš anksto paskelbiant apie pirkimą ar projekto konkursą, tačiau ir apie pirkimo ir projekto konkurso rezultatus – viešojo pirkimo sutarties sudarymą ar keitimą (pirkimo rezultatus) arba projekto konkurso laimėtojus ir prizo vertę (projekto konkurso rezultatus). Tokiu būdu yra sudaroma galimybė tiek konkretaus pirkimo dalyviams, tiek ir kitiems asmenims įvertinti, ar perkančioji organizacija sutartį sudarė bei ją pakeitė griežtai laikydamasi [VPI](#) 89 straipsnio bei pirkimo dokumentuose nustatytų reikalavimų, taip pat ginama ir įgyvendinama [VPI](#) 102 straipsnyje įtvirtinta suinteresuotų dalyvių teisė į veiksmingą teisminę gynybą ginčijant perkančiosios organizacijos sutartą viešojo pirkimo sutartį.

⁸⁴¹ Komentuojamos [VPI](#) 33 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos [2014/24/ES](#) 50 straipsnį.

1. [VPI](#) 33 straipsnio 1 dalyje yra nustatyta perkančiosios organizacijos pareiga skelbti apie tarptautinio pirkimo ar projekto konkurso rezultatus – skelbimą apie pirkimo sutarties preliminariosios sutarties sudarymą ar keitimą, skelbimą apie projekto konkurso rezultatus.

Pažymėtina, kad perkančioji organizacija, nepriklausomai nuo to, koku būdu buvo vykdomas pirkimas, privalo skelbti apie pirkimo sutarties sudarymą arba nesudarymą. Kitaip tariant, privaloma skelbti tiek apie sudarytą pirkimo sutartį, tiek ir apie nesudarytą pirkimo sutartį, nurodant priežastį, kodėl pirkimo sutartis nebuvo sudaryta. Perkančioji organizacija taip pat privalo skelbti apie pirkimo sutarties keitimą.

Perkančioji organizacija taip pat privalo skelbti apie projekto konkurso rezultatus nepriklausomai nuo to, ar po projekto konkurso buvo sudaryta viešojo pirkimo sutartis.

Perkančiosios organizacijos pirmiau nurodytus skelbimus apie pirkimo ar projekto konkurso rezultatus skelbia užpildydamos standartinę skelbimo formą⁸⁴²,⁸⁴³ ir pateikdamos ją VPT CVP IS priemonėmis.

VPT taip pat yra parengusi dažniausiai pasitaikančių klaidų rengiant skelbimus apie sutarties skyrimą⁸⁴⁴.

[VPI](#) 33 straipsnio 1 dalyje praplečiamos Direktyvos [2014/24/ES](#) 50 straipsnio 1 dalies nuostatos nustatant, kad perkančioji organizacija privalo skelbti ne tik apie sudarytas pirkimo ir preliminarąsias pirkimo sutartis, tačiau ir apie projekto konkurso rezultatus.

2. [VPI](#) 33 straipsnio 2 dalyje yra nustatyta, kad skelbimai apie viešojo pirkimo sutarties sudarymą ar projekto konkurso rezultatus privalo būti skelbiami ne vėliau kaip per 30 dienų po pirkimo sutarties, preliminariosios sutarties sudarymo ar projekto konkurso rezultatų paskelbimo.

Tuo atveju, jeigu skelbiama apie pirkimo sutarties sudarymą preliminariosios sutarties pagrindu, taikant dinaminę pirkimo sistemą ar atlikus socialinių ir kitų specialiųjų paslaugų pirkimą, tokie skelbimai gali būti grupuojami ir skelbiami ne vėliau kaip per 30 dienų atitinkamam metų ketvirčiui pasibaigus.

Įstatymo leidėjas nusatė, kad apie sudarytą pirkimo sutartį, preliminarąją sutartį ar projekto konkurso rezultatus perkančioji organizacija turi skelbti per 30 kalendorinių dienų nuo jos sudarymo, siekiant, be kita ko, užtikrinti [VPI](#) 102 straipsnyje įtvirtintą suinteresuotų dalyvių teisę ginčyti perkančiosios organizacijos sudarytą viešojo pirkimo sutartį (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 102 straipsnio komentarą*). Vėlesnis skelbimo apie pirkimo sutarties sudarymą paskelbimas galimas atlikus socialinių ir kitų specialiųjų paslaugų pirkimą ar pirkimo sutartį sudarius taikant dinaminę pirkimo sistemą, viešojo pirkimo sutartį sudarius preliminariosios sutarties pagrindu.

3. [VPI](#) 33 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinti atvejai, kuomet privaloma skelbti apie tai, kad sudaryta viena viešojo pirkimo sutartį, perkančioji organizacija neplanuoja sudaryti kitų ar kitos viešojo pirkimo sutarties.

⁸⁴² https://simap.ted.europa.eu/documents/10184/99248/LT_F03.pdf

⁸⁴³ https://simap.ted.europa.eu/documents/10184/99248/LT_F13.pdf

⁸⁴⁴ <https://vpt.lrv.lt/lt/naujienos/del-skelbimo-formos-skelbimas-apie-sutarties-skyrima-pildymo>

Tuo atveju, kai vadovaujantis [VPI 30](#) straipsnio 3 dalimi suteikta teise perkančioji organizacija paskelbė išankstinį informacinį skelbimą ir per pirmiau nurodyto skelbimo galiojimo laikotarpį perkančioji organizacija sudarė vieną viešojo pirkimo sutartį ir planuoja daugiau nesudaryti pirkimo sutarčių, apie tokį sprendimą perkančioji organizacija privalo nurodyti skelbime apie pirkimo sutarties (ne)sudarymą, kaip išsamiai nurodyta [VPI 33](#) straipsnio 1 dalyje (*detačiau žiūrėti [VPI 33](#) straipsnio 1 dalies komentarą aukščiau*).

Įstatymo leidėjas [VPI 33](#) straipsnio 3 dalyje nustatė pareigą perkančiosioms organizacijoms skelbti apie sprendimą nebesudaryti kitų pirkimo sutarčių tikslu informuoti rinkos dalyvius apie tai, kad perkančioji organizacija ateityje neplanuoja laikytis išankstiniame informaciniame skelbime nurodyto plano. Tokiu būdu rinkos dalyviai neturės teisėtų lūkesčių tikėtis, kad perkančioji organizacija ateityje vykdys išankstiniame informaciniame skelbime nurodytus pirkimus.

4. [VPI 33](#) straipsnio 4 dalyje⁸⁴⁵ yra nustatyta perkančiosios organizacijos pareiga viešai skelbti ir apie pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pakeitimus ne vėliau kaip per 3 darbo dienas po atitinkamos sutarties pakeitimo⁸⁴⁶. Perkančioji organizacija privalo skelbti tik apie pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pakeitimus tik tarptautinių pirkimų atveju.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pakeitimai skelbiami tik tuo atveju, jei atitinkami pakeitimai atliekami [VPI 89](#) straipsnio 1 dalies 2, 3 punktų pagrindu (įsigyjant papildomas prekes, paslaugas ar darbus, arba pirkimo sutarties pakeitimo būtinybė atsirado dėl aplinkybių, kurių prognozė ir apdairus perkančioji organizacija negalėjo numatyti). Tuo atveju, jei pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pakeitimai atliekami [VPI 89](#) straipsnio 1 dalies 1, 4, 5 punktų pagrindu (kai pakeitimas buvo aiškiai, tiksliai ir nedviprasmiškai suformuluotas pirkimo dokumentuose, arba sutarties pakeitimu keičiama sutarties šalis, arba pakeitimas neatsižvelgiant į jo vertę, nėra esminis), apie tokius pakeitimus skelbti nėra privaloma (*detačiau žiūrėti [VPI 89](#) straipsnio komentarą*).

Įstatymo leidėjas, įgyvendindamas viešųjų pirkimų skaidrumo, lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principus, [VPI 33](#) straipsnio 4 dalyje nustatė, kad skelbiama tik apie tarptautinių pirkimų atveju sudarytos pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pakeitimus, kurių suinteresuoti dalyviai negalėjo numatyti dėl to, kad galimybė atlikti tokius sutarties pakeitimus nebuvo numatyta pačioje viešojo pirkimo sutartyje.

Kitaip tariant, [VPI 33](#) straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad, nors vadovaujantis viešojo pirkimo sutartyje ar preliminariojoje sutartyje nustatyta teise, atliekamas viešojo pirkimo ar preliminariosios sutarties pakeitimas teisiškai yra laikomas sutarties pakeitimu, apie tokį viešojo pirkimo sutarties pakeitimą perkančioji organizacija skelbti neprivalo, kadangi galimybė pakeisti viešojo pirkimo sutartį aiškiai buvo nustatyta pačioje viešojo pirkimo sutartyje. Apie viešojo pirkimo ar preliminariosios sutarties pakeitimą taip pat neprivaloma skelbti, kai [VPI 89](#) straipsnio 1 dalies 4 punkto pagrindu yra keičiama tik sutarties šalis. Vis dėlto iš pristatytais neprivalomais skelbimo atvejais perkančioji organizacija gali rinkai pranešti apie sutarties pakeitimą.

⁸⁴⁵ Komentuojamos [VPI 33](#) straipsnio 4 dalies normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos [2014/24/ES](#) 89 straipsnio 1 dalį.

⁸⁴⁶ https://simap.ted.europa.eu/documents/10184/99248/LT_F20.pdf

Pavyzdys

Perkančioji organizacija atliko viešojo pirkimo procedūras ir su pirkimo laimėtoju sudarė pastato statybos rangos sutartį. Sutartyje buvo nustatyta teisė pratęsti darbų atlikimo terminą 6 mėnesiams tuo atveju, jei dėl nenumatytų gamtinių sąlygų (neįprastai žemos ar aukštos temperatūros, atitinkamam regionui iškritusio neįprastai didelio kritulių kiekio ir kt.) tiekėjas (rangovas) negalėjo vykdyti statybos darbų.

Suderintame viešojo pirkimo sutarties vykdymo grafike buvo nurodyta, kad statinio pamatus sudarančius betoninius polių įrengti planuojama kovo mėnesį. Vykstant viešojo pirkimo sutartį kovo–balandžio mėnesį buvo neįprastai žema lauko temperatūra, polių įrengimo vietoje gruntas buvo išalęs iki balandžio mėnesio pabaigos, todėl tiekėjas (rangovas) negalėjo vykdyti polių įrengimo darbų, kadangi technologiškai poliai gali būti gręžiami tik į neišalusį gruntą, esant teigiamai lauko temperatūrai. Tiekėjui (rangovui) neįrengus polių kovo mėnesį, kiti viešojo pirkimo sutartyje nurodyti darbai pagal eiliškumą negalėjo būti atlikti. Atsižvelgiant į tai, perkančioji organizacija ir tiekėjas, vadovaudamiesi viešojo pirkimo sutartyje įtvirtinta teise, pratęsė darbų atlikimo terminą 2 (dviejus) mėnesiams.

Atsižvelgiant į tai, kad darbų termino pratęsimo galimybė aiškiai buvo įtvirtinta Sutartyje, apie tokį sutarties pakeitimą perkančioji organizacija pranešti [VPI](#) 33 straipsnyje nustatyta tvarka neprivalo, tačiau laikantis viešųjų pirkimų skaidrumo principo – gali.

[VPI](#) 33 straipsnio 4 dalies tikslas yra sudaryti galimybę suinteresuotiems dalyviams sužinoti apie viešojo pirkimo sutarties pakeitimus ir juos sekti, tokiu būdu užtikrinant, kad sutarties pakeitimai būtų atliekami griežtai laikantis [VPI](#) 89 straipsnio ir kitų [VPI](#) nuostatų.

5. [VPI](#) 33 straipsnio 5 dalyje yra nustatytas draudimas perkančiajai organizacijai skelbimu apie pirkimo sutarties, preliminariosios sutarties sudarymą ir projekto konkurso rezultatus išviešinti informaciją, kurios viešinimas prieštarautų teisės aktų nuostatoms arba visuomenės interesams, atskleistų tiekėjo komercinę (gamybinę) ar profesinę paslaptį arba turėtų neigiamą poveikį tiekėjų konkurencijai.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad su pirkimo sutartimi, preliminarine sutartimi ar projekto konkurso rezultatais skelbiamos informacijos (ne)viešinimas priklauso nuo to, ar konkreči informacija būtų laikoma konfidencialia (komercine paslaptimi, informacija, galinčia daryti neigiamą įtaką konkurencijai) (detalesnį žiūrėti [VPI](#) 20 straipsnio komentarą), ar jos paskelbimas būtų laikomas pažeidžiančiu visuomenės interesus ar teisės aktuose nustatytus reikalavimus.

Tuo atveju, jei pirkimo sutartis sudaroma su tiekėju fiziniu asmeniu, skelbime apie pirkimo sutarties skyrimą negalima skelbti fizinio asmens kodo, kaip konfidencialios informacijos.

34 straipsnis. Skelbimo rengimas ir paskelbimas

1. Šio įstatymo 30-33 straipsniuose nurodyti pirkimo skelbimai skelbiami šia 34 straipsnyje nustatyta tvarka.
2. Informacija, kuri turi būti nurodyta pirkimo skelbimuose, skelbimų, įskaitant klaidų ištaisymo skelbimus, standartinės formos ir skelbimų reikalavimai nustatyti:
 - 1) tarptautinio pirkimo atveju – 2015 m. lapkričio 11 d. Komisijos įgyvendinimo reglamente (ES) 2015/1986, kuriuo nustatomos standartinės formos, naudojamos skelbiant su viešaisiais pirkimais susijusius pranešimus, ir panaikinamas Įgyvendinimo reglamentas (EB) Nr. 842/2011 (OL L 296, 2015, p. 1);
 - 2) supaprastinto pirkimo atveju – Viešųjų pirkimų tarnybos priimtuose teisės aktuose.
3. Tarptautinio pirkimo skelbimai skelbiami per Europos Sąjungos leidinių biurą ir Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje. Išankstinis informacinis skelbimas, išskyrus šio įstatymo 30 straipsnio 3 dalyje nurodytą atvejį, gali būti skelbiamas pirkėjo profilyje vietoj jo paskelbimo per Europos Sąjungos leidinių biurą. Tačiau prieš tai Europos Sąjungos leidinių biurui turi būti išsiųstas skelbimas apie išankstinio informacinio skelbimo paskelbimą pirkėjo profilyje, o išankstiniame informaciniame skelbime turi būti nurodyta jo išsiuntimo data.
4. Supaprastinto pirkimo skelbimai skelbiami Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje.
5. Visus skelbimus, kurie skelbiami per Europos Sąjungos leidinių biurą ir Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje, perkančioji organizacija parengia ir pateikia Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos priemonėmis Viešųjų pirkimų tarnybai jos nustatyta tvarka.
6. Viešųjų pirkimų tarnyba, gavusi perkančiosios organizacijos pateiktus skelbimus, privalo:
 - 1) tarptautinio pirkimo atveju – per 3 darbo dienas nuo jų gavimo Europos Komisijos nustatytu formatu išsiųsti Europos Sąjungos leidinių biurui ir po 48 valandų nuo patvirtinimo apie skelbimo gavimą Europos Sąjungos leidinių biure paskelbti juos Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje. Skelbimo paskelbimo data yra laikoma Europos Sąjungos leidinių biuro perkančiąją organizacijai atsiųstoje informacijoje nurodyta paskelbimo data;
 - 2) supaprastinto pirkimo atveju – per 3 darbo dienas, mažos vertės pirkimo atveju – per vieną darbo dieną nuo jų gavimo paskelbti juos Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje. Skelbimo paskelbimo data yra laikoma jo paskelbimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje data.
7. Pirkimo skelbimai turi būti skelbiami lietuvių kalba. Papildomai jie gali būti skelbiami ir kitomis perkančiosios organizacijos pasirinktomis oficialiosiomis

Europos Sąjungos institucijų kalbomis. Autentišku laikomas tik perkančiosios organizacijos parengtas skelbimų tekstas.

8. Pirkimo skelbimai papildomai gali būti skelbiami pirkėjo profilyje, kitur internete ir (arba) leidiniuose. Pirkėjo profilyje papildomai gali būti skelbiama ir kita informacija apie pirkimus, įskaitant informaciją apie galiojančius kvietimus teikti pasiūlymus, sudarytas pirkimo sutartis ir preliminarines sutartis, ištrauktas pirkimo procedūras ir kitą bendrojo pobūdžio informaciją (įstaigos, kurioje teikiama informacija apie pirkimą, pavadinimas, telefonų ir faksų numeriai, pašto adresai, elektroninio pašto adresai).
9. Skelbiant tarptautinio pirkimo skelbimus Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje, pirkėjo profilyje, kitur internete ar leidiniuose, turi būti laikomasi šių reikalavimų:
 - 1) prieš tai juos turi paskelbti Europos Sąjungos leidinių biuras;
 - 2) juose turi būti nurodyta skelbimo išsiuntimo Europos Sąjungos leidinių biurui data;
 - 3) to paties skelbimo turinys visur turi būti tapatus.
10. Supaprastinto pirkimo skelbimai prieš skelbiant pirkėjo profilyje, kitur internete ar leidiniuose turi būti paskelbti Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje ir to paties skelbimo turinys visur turi būti tapatus.
11. Perkančioji organizacija šiame straipsnyje nustatyta tvarka gali skelbti apie pirkimus, kuriems šiame įstatyme nenustatytas reikalavimas dėl paskelbimo per Europos Sąjungos leidinių biurą ar paskelbimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje.

[VPI](#) 34 straipsnyje⁸⁴⁷ įtvirtinta pirkimo skelbimo paskelbimo forma ir būdas.

1. [VPI](#) 34 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad [VPI](#) 30–33 straipsniuose nurodyti skelbimai (išankstinis informacinis skelbimas, skelbimas apie pirkimą ir skelbimas apie projekto konkursą, savanoriškas *ex ante* skaidrumo skelbimas, skelbimas apie pirkimo sutartį, preliminarinę sutartį ar projekto konkurso rezultatus, skelbimas apie klaidų ištaisymą, skelbimas apie sutarties keitimą) yra skelbiami [VPI](#) 34 straipsnyje nustatyta tvarka.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad [VPI](#) 30–33 straipsniuose įtvirtintos normos yra specialiosios teisės normos [VPI](#) 34 straipsnio atžvilgiu, todėl esant prieštaravimų tarp atitinkamų [VPI](#) 30–33 straipsnių ir [VPI](#) 34 straipsnio nuostatų, taikomos būtent atitinkamos [VPI](#) 30–33 straipsnių nuostatos.

2. [VPI](#) 34 straipsnio 2 dalyje yra nustatyta, kad apie pirkimus skelbiama užpildant iš anksto parengtas standartines skelbimo formas. Reikalavimai pirkimo skelbimuose nurodomai informacijai, jos turiniui ir išsamumui priklauso nuo to, ar skelbiama apie tarptautinį pirkimą, ar supaprastintą pirkimą:

⁸⁴⁷ Komentuojamos [VPI](#) 34 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos [2014/24/ES](#) 51 straipsnį.

1) tarptautinio pirkimo atveju skelbiama informacija, nurodyta Komisijos 2015 m. lapkričio 11 d. įgyvendinimo reglamente (ES) [2015/1986](#). Atkreiptinas dėmesys į tai, kad šio [reglamento](#) prieduose pateikiamos atitinkamos formos, kurios turi būti užpildytos skelbiant [VPI](#) 30–33 straipsniuose nurodytus skelbimus (*žiūrėti detaliau [VPI](#) 30–33 straipsnių komentarus*).

2) Supaprastintų pirkimų atveju skelbimus pirkimo vykdytojas rengia užpildydamas VPT patvirtintas tipines formas⁸⁴⁸.

Pirmiau nurodyti skelbimai užpildžius atitinkamą skelbimo formą, nepildant jomis nuo to, ar skelbiama apie tarptautinį, ar apie supaprastintą pirkimą, CVP IS priemonėmis turi būti teikiami VPT⁸⁴⁹, ⁸⁵⁰, išskyrus atvejus, kai pirkimo vykdytojas skelbia apie supaprastintą mažos vertės pirkimą. Tokiu atveju skelbimas Viešųjų pirkimų tarnybai nėra siunčiamas, o pirkimo vykdytojas apie pirkimą paskelbia pats, užpildydamas Viešųjų pirkimų tarnybos patvirtintą Sk-6 tipinę formą „Skelbimas apie supaprastintą mažos vertės pirkimą“⁸⁵¹.

Perkančioji organizacija neturi galimybės koreguoti patvirtintų tipinių ir standartinių skelbimų formų, tačiau vadovaujantis [VPI](#) 36 straipsnio 6 dalimi turi galimybę patikslinti pirkimo skelbime nurodytą klaidingą informaciją, laikydamasi teismų praktikoje suformuotų kriterijų⁸⁵², kurie taikomi ir pirkimo sąlygų tikslinimui: 1) pakeitimai (patikslinimai) nėra esminiai; 2) apie pakeitimus (patikslinimus) turi būti tinkamai paskelbta; 3) pakeitimai (patikslinimai) atlikti iki tiekėjams pateikiant pasiūlymus ar paraiškas (*žiūrėti detaliau [VPI](#) 36 straipsnio komentarą*).

3. [VPI](#) 34 straipsnio 3 dalyje yra nustatyta, kad perkančioji organizacija tarptautinio pirkimo skelbimus, įskaitant ir skelbimus apie tarptautinio pirkimo būdu sudarytą viešojo pirkimo sutartį, preliminarįją sutartį ar projekto konkurso rezultatus, privalo skelbti per Europos Sąjungos leidinių biurą ir CVP IS.

Išankstinis informacinis skelbimas apie planuojamą tarptautinį pirkimą, išskyrus šio [VPI](#) 30 straipsnio 3 dalyje nurodytą atvejį (*žiūrėti detaliau [VPI](#) 30 straipsnio komentarą*), per Europos Sąjungos leidinių biurą gali būti pakartotinai neskelbiamas tuo atveju, jeigu išankstinis informacinis skelbimas, prieš tai paskelbus skelbimą pirkėjo profilyje, jau buvo pateiktas Europos Sąjungos leidinių biurui⁸⁵³.

[VPI](#) 34 straipsnio 3 dalyje nustatyta išimtis netaikoma tuo atveju, jeigu išankstiniu informaciniu skelbimu buvo kviečiama dalyvauti atitinkamame pirkime, kaip nurodyta [VPI](#) 30 straipsnio 3 dalyje (*žiūrėti detaliau [VPI](#) 30 straipsnio komentarą*). Tokiu atveju išankstinis informacinis skelbimas privalo būti skelbiamas per Europos Sąjungos leidinių biurą.

4. [VPI](#) 34 straipsnio 4 dalyje yra nustatyta, kad perkančioji organizacija supaprastintų pirkimų skelbimus, privalo skelbti CVP IS.

⁸⁴⁸ Skelbimų teikimo Viešųjų pirkimų tarnybai tvarkos ir reikalavimų skelbiamai supaprastintų pirkimų informacijai aprašo, patvirtinto [Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 21 d. įsakymu Nr. IS-92 \(dalyje „Skelbimų teikimo aprašas“\)](#), priedai.

⁸⁴⁹ Skelbimų teikimo aprašo 3 punktas.

⁸⁵⁰ Skelbimų teikimo aprašo 3 punktas.

⁸⁵¹ http://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/SK6%202017_TAR.docx

⁸⁵² ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas *Borta*, [C-298/15](#).

⁸⁵³ https://simap.ted.europa.eu/documents/10184/99248/LT_F08.pdf.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad [VPI](#) 33 straipsnio 5 dalyje yra nustatytas draudimas perkančiajai organizacijai skelbimu apie pirkimo sutarties, preliminariosios sutarties sudarymą ir projekto konkurso rezultatus išviešinti informaciją, kurios viešinimas prieštarautų teisės aktų nuostatomis arba visuomenės interesams, atskleistų tiekėjo komercinę (gamybinę) ar pramoninę paslaptį (CK 1.116 straipsnis) arba turėtų neigiamą poveikį tiekėjų konkurencijai (žūrėti *detales* [VPI](#) 20 ir 33 straipsnių komentarus). Tokiu atveju, jeigu perkančiajai organizacijai kyla abejonių dėl tiekėjo nurodytos informacijos konfidencialumo, vadovaujantis [VPI](#) 20 straipsnio 3 dalies nuostatomis, ji privalo prašyti tiekėjo įrodyti, kodėl nurodyta informacija yra konfidenciali. Perkančioji organizacija [VPI](#) 33 straipsnio pirkimo skelbime nurodytos informacijos skelbti negali.

5. [VPI](#) 34 straipsnio 5 dalyje yra nustatyta, kad visus skelbimus, kurie privalo būti skelbiami CVP IS ar per Europos Sąjungos leidinių biurą, perkančioji organizacija privalo CVP IS priemonėmis pateikti VPT⁸⁵⁴.

Viešųjų pirkimų tarnyba yra parengusi mokomąją vaizdo medžiagą apie pirkimų skelbimų talpinimą CVP IS⁸⁵⁵.

6. [VPI](#) 34 straipsnio 6 dalyje nustatyti terminai, per kuriuos VPT išsiunčia skelbti perkančiosios organizacijos pateiktą skelbimą ir priklausomai nuo pirkimo vertės arba paskelbia skelbimą CVP IS arba ir paskelbia CVP IS, ir persiunčia Europos leidinių biurui, kuris paskelbia pirkimo skelbimą Europos Sąjungos oficialiame leidinyje.

Viešųjų pirkimų tarnyba atlieka tik formalių skelbimų vertinimą, analizuoja tik paties pirkimo skelbimo atitiktį keliamiems turinio ir formos reikalavimams, tačiau netikrina skelbime nurodytos informacijos teisingumą jo turinio atitikties faktinei situacijai. Dėl to vien aplinkybė, kad Viešųjų pirkimų tarnyba paskelbė atitinkamą skelbimą, nepatvirtina skelbime nurodytos informacijos teisingumo, pirkimo dokumentų ar sąlygų teisėtumo, atitikties įstatymo reikalavimams ar perkančiosios organizacijos teisės skelbti atitinkamą pirkimą, kadangi VPT neatlieka išsamaus kiekvieno skelbimo sąlygų tikrinimo, o būtent perkančiosios organizacijos yra atsakingos už viešųjų pirkimų procedūrų vykdymą.

7. [VPI](#) 34 straipsnio 7 dalyje nustatytas reikalavimas pirkimo skelbimus rengti ir skelbti lietuvių kalba, suteikiant galimybę perkančiajai organizacijai papildomai pirkimų skelbimus rengti ir kitomis oficialiomis Europos Sąjungos institucijų kalbomis.

[VPI](#) 34 straipsnio 7 dalyje susiaurinamos Direktyvos [2014/24/ES](#) 51 straipsnio 3 dalies nuostatos, nustatant, kad perkančioji organizacija visus pirkimo skelbimus turi skelbti lietuvių kalba. Direktyvos [2014/24/ES](#) 51 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad perkančiosios organizacijos savo pasirinkimu pirkimo skelbimus gali skelbti pasirinkta oficialiaja (-iosiomis) Sąjungos institucijų kalba (-omis). Kitaip tariant, Direktyvos [2014/24/ES](#) 51 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad perkančioji organizacija pirkimo skelbimus gali rengti bet kuria, perkančiosios

⁸⁵⁴ Skelbimų teikimo aprašo 3 punktas.

⁸⁵⁵ <https://vpt.lrv.lt/lt/cvp-is/mokymu-medziaga/mokomieji-filmukai>

organizacijos iš oficialių⁸⁵⁶ Europos Sąjungos kalbų pasirinkta kalba, nepriklausomai nuo perkančiosios organizacijos buveinės nacionalinės kalbos. Tuo tarpu VPI 34 straipsnio 7 dalyje nustatytas reikalavimas perkančiosioms organizacijoms pirkimų skelbimus rengti būtent lietuvių kalba.

Perkančioji organizacija, siekianti užtikrinti pakankamą ir sąžiningą tiekėjų konkurenciją pirkime, turėtų atsižvelgti į pirkimu siekiamą įsigyti pirkimo objektą bei tiekėjų, galinčių pasiūlyti konkrečias prekes, paslaugas ar darbus skaičių ir, esant reikalui, didelės vertės ir (ar) svarbos pirkimo skelbimą ar atskiras jo santraukas galėtų skelbti ne tik lietuvių, tačiau ir kitomis Europos Sąjungos institucijų kalbomis⁸⁵⁷.

8. VPI 34 straipsnio 8 dalyje nustatyta perkančiosios organizacijos teisė skelbti pirkimo skelbimą ar bet kokią kitą informaciją apie planuojamą pirkimą, sudarytą pirkimo sutartį, nutrauktas pirkimo procedūras ir kitą informaciją internete (pavyzdžiui, perkančiosios organizacijos interneto svetainėje, socialiniuose tinkluose), valstybiniuose oficialiuose leidiniuose (pavyzdžiui, šalies ar regiono laikraščiuose), vietos priemonėse (pavyzdžiui, savivaldybės leidiniuose ar skelbimų lentose), Europos Sąjungos leidiniuose⁸⁵⁸.

Perkančiajai organizacijai skelbiant apie planuojamą pirkimą kuo įvairesnėse informacijos platinimo priemonėse prisidedama prie sąžiningos konkurencijos skatinimo bei viešųjų pirkimų skaidrumo principo įgyvendinimo, kadangi apie planuojamą pirkimą sužino daugiau tiekėjų. Informacijos apie planuojamą pirkimą skelbimas perkančiosios organizacijos interneto svetainėje ar regiono laikraščiuose, savivaldybės leidiniuose ar skelbimų lentose prisideda ir prie skatinimo regionuose veikiančiams tiekėjams dalyvauti viešuosiuose pirkimuose, nes tokie tiekėjai įprastai ir nedalyvauja viešųjų pirkimų procedūrose, neseka CVP IS ir Europos Sąjungos leidinių biuro skelbiamų pirkimų skelbimų.

9. VPI 34 straipsnio 9 dalyje nustatyta skelbimo apie tarptautinį pirkimą tvarka ir eiliškumas. Skelbimai apie tarptautinį pirkimą gali būti skelbiami kitomis VPI 34 straipsnio 8 dalyje nurodytomis priemonėmis tik po to, kai pirkimo skelbimą paskelbia Europos Sąjungos leidinių biuras (VPI 34 straipsnio 9 dalies 1 punktas).

Kitomis priemonėmis viešinamų pirkimo skelbimų turinys turi atitikti Europos Sąjungos leidinių biuro CVP IS paskelbto pirkimo skelbimo turinį ir visų tokių skelbimų turinys turi būti tapatus. Todėl perkančioji organizacija, pirkimo skelbimus skelbdama socialiniuose tinkluose, perkančiosios organizacijos interneto svetainėje ar kitur, privalo skelbti tokio paties turinio ir apimties pirkimo skelbimus, jų netrumpindama ir nesupaprastindama (VPI 34 straipsnio 9 dalies 3 punktas). Komentaro autorių nuomone, kai Europos Sąjungos leidinių biuro paskelbto pirkimo skelbimo turinys nesutampa su kitur paskelbto pirkimo skelbimo turiniu, pirmenybė turi būti teikiama Europos Sąjungos leidinių biuro paskelbto pirkimo skelbimo turiniui.

⁸⁵⁶ Europos Sąjungos institucijų kalbomis yra laikomos 24 kalbos: nyderlandų, prancūzų, vokiečių, italų, danų, anglų, graikų, portugalų, ispanų, suomių, švedų, čekų, estų, latvių, lenkų, lietuvių, maltiečių, slovākų, slovėnų, vengrų, bulgarų, airių, rumunų ir kroatų kalbos// https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-languages_lt

⁸⁵⁷ Komentaro rengimo metu tokia techninė galimybė numatyta nebuvo.

⁸⁵⁸ Europos Komisijos aiškinamojo komunikato dėl Bendrijos teisės, taikomos sudarant sutartis, kurioms netaikomos arba tik iš dalies taikomos viešųjų pirkimų direktyvos, Nr. 2006/C 179/02) 2.1.2 punktas.

Taip pat perkančioji organizacija, skelbdama pirkimo skelbimus socialiniuose tinkluose, perkančiosios organizacijos interneto svetainėje ar kitur, pirkimo skelbimuose privalo nurodyti jo išsiuntimo Europos Sąjungos leidinių biurui datą.

10. [VPI](#) 34 straipsnio 10 dalyje nustatyti reikalavimai skelbimui apie supaprastintą pirkimą. Skelbimai apie supaprastintą pirkimą gali būti skelbiami kitomis, [VPI](#) 34 straipsnio 8 dalyje nurodytomis priemonėmis tik po to, kai pirkimo skelbimą paskelbia CVP IS priemonėmis. Taip pat [VPI](#) 34 straipsnio 8 dalyje nurodytomis priemonėmis pirkimo skelbimų turinys turi atitikti CVP IS paskelbto pirkimo skelbimo turinį ir visų tokių skelbimų turinys turi būti tapatus. Komentaro autorių nuomone, kai CVP IS paskelbto pirkimo skelbimo turinys nesutampa su kitur paskelbto pirkimo skelbimo turiniu, pirmenybė turi būti teikiama CVP IS paskelbto pirkimo skelbimo turiniui.

11. [VPI](#) 34 straipsnio 11 dalyje nustatyta, kad perkančioji organizacija [VPI](#) 34 straipsnio nustatyta tvarka savanoriškai gali skelbti ir apie pirkimus, kurie, vadovaujantis [VPI](#) 30–33 straipsniais, neprivalo būti skelbiami per Europos Sąjungos leidinių biurą ir (ar) CVP IS (*žiūrėti detaliau [VPI](#) 30–33 straipsnių komentarus*).

Taigi, perkančioji organizacija kitomis priemonėmis nei per Europos Sąjungos leidinių biurą ar CVP IS gali skelbti ir apie pirkimus, atliekamus neskelbiamų derybų būdu, taip pat tais atvejais, kai išankstiniu informaciniu skelbimu kartu buvo kviečiama ir dalyvauti pirkime (*žiūrėti detaliau [VPI](#) 30 straipsnio 3 dalies komentarus*) arba tuo atveju, kai apie atliekamą mažos vertės pirkimą perkančiajai organizacijai skelbti nėra privaloma (*žiūrėti detaliau [VPI](#) 31 straipsnio 2-3 dalių komentarus*).

35 straipsnis. Pirkimo dokumentų turinys

1. Perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose pateikia visą informaciją apie pirkimo sąlygas ir procedūras.
2. Pirkimo dokumentuose turi būti nurodyta:
 - 1) pasiūlymų rengimo reikalavimai;
 - 2) tiekėjų pašalinimo pagrindai, kvalifikacijos reikalavimai ir, jeigu taikytina, reikalaujami kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartai, tarp jų ir reikalavimai atskiriems bendra paraišką ar pasiūlymą pateikiantiems tiekėjų grupės nariams;
 - 3) informacija, kad jeigu tiekėjo kvalifikacija dėl teisės verstis atitinkama veikla nebuvo tikrinama arba tikrinama ne visa apimtimi, tiekėjas perkančiajai organizacijai išsipareigoja, kad pirkimo sutartį vykdys tik tokią teisę turintis asmenys;
 - 4) tiekėjų kvalifikacijos vertinimo tvarka ir mažiausias pateikti pasiūlymus kviečiamų kandidatų skaičius, kai perkančioji organizacija šio įstatymo nustatytais atvejais apriboja pirkimo dalyvių skaičių;
 - 5) tiekėjų pašalinimo pagrindų nebuvimą atliekiant kvalifikacijos reikalavimus ir, jeigu taikytina, reikalaujamiems kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams, patvirtinančių dokumentų sąrašas, informacija, kad tiekėjas turi pateikti Europos bendrąjį viešųjų pirkimų dokumentą pagal šio įstatymo 50 straipsnyje nustatytus reikalavimus, o vykdant atvirą konkursą nurodoma, ar bus taikoma šio įstatymo 59 straipsnio 4 dalyje nurodyta galimybė pirmiausia vertinti tiekėjo pateiktą pasiūlymą, o vėliau tikrinti jo kvalifikaciją;
 - 6) informacija apie šio įstatymo 46 straipsnio 3 ir 8 dalyse nustatytas galimybes nepašalinti iš pirkimo procedūros tiekėjo, neatitinkančio tam tikrų jam keliamų reikalavimų;
 - 7) informacija apie tai, kad perkančioji organizacija gali nuspręsti nesudaryti pirkimo sutarties su ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą pateikusių tiekėju, jeigu pasitvirtina, kad pasiūlymas neatitinka šio įstatymo 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodytų aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų;
 - 8) prekių paslaugų ar darbų pavadinimas, kiekis (apimtis), su prekėmis teiktinų paslaugų pobūdis, prekių tiekimo, paslaugų teikimo ar darbų atlikimo terminai;
 - 9) perkančiosios organizacijos sprendimo dėl tarptautinės vertės pirkimo objekto neskaitymo į dalis argumentai, kaip nustatyta šio įstatymo 28 straipsnio 2 dalyje;
 - 10) techninė specifikacija;
 - 11) pasiūlymų vertinimo kriterijai ir sąlygos;

- 12) prekių, paslaugų ar darbų energijos vartojimo efektyvumo ir aplinkos apsaugos reikalavimai ir (arba) kriterijai Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatytais atvejais ir tvarka;
- 13) perkančiosios organizacijos siūlomos šalims sudaryti pirkimo sutarties sąlygos ir (arba) pirkimo sutarties projektas pagal šio įstatymo 87 straipsnyje nustatytus reikalavimus, jeigu jis yra parengtas. Jeigu ketinama sudaryti preliminarįją sutartį, pirkimo dokumentuose taip pat turi būti preliminariosios sutarties sąlygos ir (arba) preliminariosios sutarties projektas, jeigu jis yra parengtas;
- 14) teisinės formos reikalavimai, kai perkančioji organizacija reikalauja, kad, tiekėjų grupės pateiktą pasiūlymą nustačius laimėjusi ir pasiūlius sudaryti pirkimo sutartį, tiekėjų grupė įgytų tam tikrą teisinę formą. Jeigu reikalaujama, kad tiekėjų grupė įsteigtų juridinį asmenį, nurodoma pareiga tiekėjams laiduoti už jų įsteigto juridinio asmens prievoles, susijusias su pirkimo sutarties sąlygų įvykdymu;
- 15) subtiekimų reikalavimai, nustatyti vadovaujantis šio įstatymo 88 straipsnio nuostatomis;
- 16) informacija, ar perkančioji organizacija leidžia, neleidžia ar reikalauja pateikti alternatyvius pasiūlymus, šių pasiūlymų reikalavimai;
- 17) informacija, kaip turi būti apskaičiuota ir išreikšta pasiūlymuose nurodoma kaina ar sąnaudos. Į kainą ar sąnaudas turi būti įskaityti visi mokesčiai;
- 18) pasiūlymų galiojimo užtikrinimo, jeigu taikytina, reikalavimai;
- 19) pasiūlymų pateikimo termino pabaiga, vieta ir būdas;
- 20) būdai, kuriais tiekėjai gali prašyti pirkimo dokumentų paaiškinimų, sužinoti, ar perkančioji organizacija ketina rengti dėl to susitikimą su tiekėjais, taip pat būdai, kuriais perkančioji organizacija savo iniciatyva gali paaiškinti (patikslinti) pirkimo dokumentus;
- 21) data, iki kada turi galioti pasiūlymas, arba laikotarpis, kurį turi galioti pasiūlymas;
- 22) susipažinimo su pasiūlymais data, o jeigu pirkimas atliekamas ne elektroninėmis priemonėmis, – vieta, data, valanda ir minutė;
- 23) susipažinimo su pasiūlymais ir jų nagrinėjimo procedūros;
- 24) informacija, kad pasiūlymuose nurodytos kainos bus vertinamos eurais. Jeigu pasiūlymuose kainos nurodytos užsienio valiuta, jos bus perskaičiuojamos euras pagal Europos Centrinio Banko skelbiamą orientacinį euro ir užsienio valiutų santykį, o tais atvejais, kai orientacinio euro ir užsienio valiutų santykio Europos Centrinis Bankas neskelbia, – pagal Lietuvos banko nustatomą ir skelbiamą orientacinį euro ir užsienio valiutų santykį paskutinę pasiūlymų pateikimo termino dieną;
- 25) perkančiosios organizacijos valstybės tarnautojų ar darbuotojų arba Komisijos narių (vieno ar kelių), kurie įgalioti palaikyti tiesioginį ryšį su

tiekėjais ir gauti iš jų (ne tarpininkų) pranešimus, susijusius su pirkimų procedūromis, vardai, pavardės, kontaktinė informacija;

- 26) nuorodos į išankstinį informacinį skelbimą, paskelbtą Europos Sąjungos leidinių biuro, taip pat paskelbtą Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje, kituose leidiniuose ir internete, jeigu apie pirkimą buvo skelbta iš anksto;
 - 27) informacija apie atidėjimo termino taikymą, ginčų nagrinėjimo tvarką;
 - 28) informacija apie numatomą skelbti savanoriško ex ante skaidrumo skelbimą;
 - 29) informacija apie tai, ar į Komisijos posėdžius kviečiami dalyvauti stebėtojai, jų dalyvavimo sąlygos;
 - 30) informacija apie tai, kad tiekėjas privalo nurodyti, ar jo pasiūlyme yra konfidencialios informacijos, ir kuri informacija, sudaranti šio įstatymo 20 straipsnio 2 dalimi, yra konfidenciali;
 - 31) informacija apie tai, kad tiekėjas, sudarius sutartį, bet ne vėliau kaip iki sutarties vykdymo pradžios, turi pateikti sutartį vykdydysiančių ir perkančiosios organizacijos nurodytas užduotis atliksiančių darbuotojų sąrašą (vardus, pavardes, gimimo datą) ir jiems siūlomo mokėti darbo užmokesčio mėnesio medianą, taip pat informacija, kad sutarties vykdymo metu pasikeitus nurodytai informacijai tiekėjas nedelsdamas turi informuoti perkančiąją organizaciją ir pateikti atnaujintą nurodytų darbuotojų sąrašą ir patikslintą darbo užmokesčio mėnesio medianą, jeigu taikytina;
 - 32) kita Viešųjų pirkimų tarnybos nustatyta informacija.
3. Pirkimo dokumentų sudedamoji dalis yra išankstinis informacinis skelbimas ir skelbimas apie pirkimą. Perkančioji organizacija skelbimuose esančios informacijos vėliau papildomai gali neteikti. Tuo atveju, kai skelbime apie pirkimą ar išankstiniame informaciniame skelbime, kuriuo tiekėjai kviečiami dalyvauti ribotame konkurse ar skelbiamose derybose, kaip nurodyta šio įstatymo 30 straipsnio 3 dalyje, pateikta informacija neatitinka informacijos, pateiktos kituose pirkimo dokumentuose, teisinga laikoma informacija, nurodyta skelbime apie pirkimą ir išankstiniame informaciniame skelbime, kuriuo tiekėjai kviečiami dalyvauti ribotame konkurse ar skelbiamose derybose.
 4. Perkančioji organizacija pirkimo dokumentus rengia vadovaudamasi šio įstatymo nuostatomis. Pirkimo dokumentai turi būti tikslūs, aiškūs, be dviprasmybių, kad tiekėjai galėtų pateikti pasiūlymus, o perkančioji organizacija – nupirkti tai, ko reikia.
 5. Pirkimo dokumentai rengiami lietuvių kalba. Papildomai pirkimo dokumentai gali būti rengiami ir kitomis kalbomis.

1. [VPI](#) 35 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta imperatyvioji perkančiųjų organizacijų pareiga visą informaciją, susijusią su pirkimo sąlygomis ir procedūromis, pateikti pirkimo dokumentuose. Nurodyta perkančiųjų organizacijų pareiga yra betarpiškai susijusi su viešųjų pirkimų skaidrumo bei lygiateisiškumo principų įgyvendinimo viešajame pirkime užtikrinimu

(detalesnė žiūrėti [VPI 17 straipsnio 1 dalies komentarą](#)). Pirkimo dokumentais ne tik užtikrinama, kad kiekvienas suinteresuotas (potencialus) viešojo pirkimo dalyvis, susipažinęs su viešojo pirkimo objektui, tiekėjams keliamais reikalavimais, viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vykdymo sąlygomis, galėtų įvertinti savo kompetenciją, patikimumą ir parengtumą dalyvauti (vieni ar su trečiaisiais asmenimis) viešajame pirkime bei tinkamai ir laiku įvykdyti viešojo pirkimo-pardavimo sutartį, bet taip pat garantuojama, jog perkančioji organizacija viešojo pirkimo procedūrų metu netaikys tokių reikalavimų, kokie nėra nustatyti viešojo pirkimo dokumentuose. Atitinkamai taip kyla savarankiškas įstatyme įtvirtintas reikalavimas, kad pirkimo dokumentai būtų tikslūs, aiškūs ir be dviprasmybių (detalesnė žiūrėti [VPI 35 straipsnio 4 dalies komentarą](#)). Dėl to komentuojamo VPI straipsnio 1 dalis yra aiškinama ir taikoma sistemaiškai su [VPI 35 straipsnio 4 dalimi](#).

Pirkimo dokumentų sąvoka yra aiškinama ir taikoma plačiai, t.y. pirkimo dokumentai apima ne tik viešojo pirkimo sąlygas, bet taip pat, įskaitant, bet neapsiribojant, skelbimą apie pirkimą (detalesnė žiūrėti [VPI 31 straipsnio komentarą](#)), išankstinį skelbimą apie pirkimą (detalesnė žiūrėti [VPI 30 straipsnio komentarą](#)), techninę specifikaciją (detalesnė žiūrėti [VPI 37 straipsnio komentarą](#)), viešojo pirkimo-pardavimo sutarties projektą (detalesnė žiūrėti [VPI 87 straipsnio komentarą](#)), pirkimo sąlygų bei kitų pirkimo dokumentų paaiškinimus, patikslinimus (detalesnė žiūrėti [VPI 36 straipsnio 5 dalies komentarą](#)).

Tačiau į pirkimo dokumentų sudėtį neįeina pirkimo planai. LAT yra išaiškinęs, kad viešųjų pirkimų planas nelaikytinas išankstiniu skelbimu apie pirkimą. Pagrindinis išankstinio skelbimo apie pirkimą tikslas – sutrumpinti pasiūlymų pateikimo terminus. Viešųjų pirkimų planų paskelbimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje (toliau – CVP IS) pagrindinis tikslas – preliminarai informuoti rinkos dalyvius apie perkančiųjų organizacijų poreikius, kad šie galėtų iš anksto numatyti ir įvertinti savo galimybes varžytis dėl viešojo pirkimų sutarčių, taip pat, esant reikalmi, prisitaikyti prie perkančiųjų organizacijų planuojamų pirkimų. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad skiriasi aptariamų dokumentų paskirtis ir teisinė reikšmė, įskaitant jų (ne)paskelbimo padarinius⁸⁵⁹.

Taigi, viešojo pirkimo dokumentai yra fundamentalusis viešojo pirkimo procedūrų teisinio reglamentavimo šaltinis ir nuo šių dokumentų turinio priklauso, kaip, kokia tvarka ir kokiomis sąlygomis bus vykdomas konkretus viešasis pirkimas. Dėl to perkančiosios organizacijos, rengdamos viešojo pirkimo dokumentus, privalo preciziškai laikytis [VPI](#) reikalavimų. Perkančiosioms organizacijoms netinkamai įgyvendinant nurodytą pareigą ir parengus [VPI](#) nuostatomis, o tam tikrais atvejais, kaip detalizuojama toliau, ir VPT aktams prieštaraujančius pirkimo dokumentus, tokie dokumentai (jų teisėtumas) ne tik gali būti ginčijami viešajame pirkime siekiančių dalyvauti tiekėjų (detalesnė žiūrėti [VPI 101 straipsnio komentarą](#)), bet taip pat gali būti teismų pripažįstami neteisėtais, net jeigu tiekėjai tokio reikalavimo nekenčia⁸⁶⁰.

Siekdamos nepažeisti iš [VPI](#) išplaukiančių imperatyvų, perkančiosios organizacijos, laikydamosi VPI ir kitų teisės aktų nuostatų, privalo nustatyti pirkimo sąlygas taip, kad šiomis būtų nepažeistos joms įstatymo suteiktos diskrecijos ribos, nepagrįstai nebūtų suvaržytos tiekėjų iš tiesų galinčių tinkamai įvykdyti viešojo pirkimo sutartį, teisės, ūkio subjektų

⁸⁵⁹ LAT 2018 m. gegužės 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-160-469/2018](#).

⁸⁶⁰ LAT 2015 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-543-415/2015](#); 2016 m. kovo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-175-415/2016](#); 2017 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-41-469/2017](#).

konkurencija⁸⁶¹. Pabrėžtina, kad perkančioji organizacija, nustatydamas konkrečias viešojo pirkimo sąlygas, privalo užtikrinti, jog būtų įgyvendinti ne tik [VPI](#) reikalavimai, bet taip pat ir viešųjų pirkimų sąlygų santykis su aktualiais VPT aktais. Priklausomai nuo konkretaus VPT akto teisinės galios, nurodytas santykis yra dvejopo pobūdžio – arba imperatyviai privalomas, arba rekomendacinis.

Pavyzdžiui, [VPI](#) 47 straipsnio 7 dalyje nurodyta, kad tiekėjo kvalifikacijos reikalavimai nustatomi pagal [Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodiką](#). LAT, vertindamas viešojo pirkimo reikalavimų santykį su nurodytu ginčui aktualios redakcijos⁸⁶² VPT teisės aktu, yra išaiškinęs, kad [Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodika](#) yra privaloma, jos nuostatos imperatyviosios visais tarptautinių ir supaprastintų pirkimų atvejais, todėl juos vykdančios perkančiosios organizacijos neturi teisės savo nuožiūra spresti dėl metodikos taisyklių (ne)taikymo, be kita ko, dėl pirkimo objekto specifikos ir pan. aplinkybių. Šios išvados nekeičia aplinkybė, kad [Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodikoje](#) vartojamos lingvistiniu požiūriu neįsakomojo pobūdžio frazės *reikalavimas naudotinas*, *reikalavimas nenaudotinas*⁸⁶³.

Tačiau tuo atveju, kai aktualus VPT aktas yra ne imperatyvus, bet rekomendacinio pobūdžio, LAT yra išaiškinęs, kad, nors nekvestionuotinas konkurso sąlygų ir VPT rekomendacijų ryšys, bet kokių atveju ginčo objektas – perkančiosios organizacijos sprendimo nustatyti atitinkamas konkurso nuostatas, o ne viešojo administravimo institucijos – VPT – teisės akto teisėtumas. Kai perkančioji organizacija priima sprendimą, atsižvelgdama į VPT ar kitos viešojo administravimo institucijos poziciją (nurodymą, raštą ir pan.), laikytina, kad teisiškai ji su tokia institucijos pozicija sutiko. Atitinkami iš perkančiosios organizacijos sprendimų kylantys santykiai sieja tik ją ir tiekėjų⁸⁶⁴. VPT rekomendacijos – ne norminio pobūdžio teisės aktas, nepatenkantis į pozityviosios teisės reglamentavimo sritį. Atsižvelgiant į tai, perkančioji organizacija negali pateisinti konkurso sąlygų vien tik remiantis atitiktimi VPT rekomendacijų nuostatomis⁸⁶⁵.

Vertinant perkančiosios organizacijos diskrecijos teisę parengti konkrečius viešojo pirkimo dokumentus ir juose nustatyti konkrečius reikalavimus, pabrėžtina, kad reikalavimai turi būti ne tik suderinti su [VPI](#) bei imperatyviųjų VPT aktų nuostatomis, bet jiems taip pat taikomi ir kiti tinkamumo kriterijai:

- 1) **Reikalavimų tikslingumas, proporcingumas.** Perkančiosios organizacijos, nustatydamos konkrečius reikalavimus, turi įvertinti, ar formuojamos pirkimo sąlygos reikalingos ir tikslingos, pernelyg nesuvaržys tiekėjų, nelems ginčų. Perkančiosios organizacijos neturėtų kelti perteklinių (nors ir teisėtų) pirkimo sąlygų tiekėjams, net siekdamas papildomos apsaugos. Pavyzdžiui, kasacinio teismo konstatuota, kad tiekėjų pateikta jungtinės veiklos sutartis, nors ir

⁸⁶¹ LAT 2013 m. gruodžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. [AC-39-1](#). Teismų praktika. 2013.

⁸⁶² Iki galiojančios [VPI](#) redakcijos priėmimo VPT Kvalifikacijos vertinimo metodinės rekomendacijos buvo ne įsakomos pobūdžio teisės aktas, dėl to LAT vertinimo, kad nurodytų rekomendacijų nuostatos daugiau orientacinės, o ne privalomos, jų taikymas savaime nepagrindžia kvalifikacijos reikalavimo teisėtumo (LAT 2014 m. balandžio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-255/2014](#)).

⁸⁶³ LAT 2018 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-398-469/2018](#).

⁸⁶⁴ LAT 2012 m. kovo 20 d. nutartį civilinėje byloje Nr. [3K-3-132/2012](#).

⁸⁶⁵ LAT 2013 m. rugpjūčio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-415/2013](#); 2014 m. balandžio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-255/2014](#); 2017 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-2-248/2017](#).

nepatvirtinta, kaip reikalaujama, notaro (notaras patvirtino tik sutarties šalių parašų tikrumą), tačiau yra teisėta ir galiojanti ([CK](#) 6.969 straipsnio 1, 4 dalys), jos vykdymas perkančiajai organizacijai nekelia ir nekėlė grėsmės (realios ar potencialios) nei tiekėjui pateikiant pasiūlymą, nei sudarant ar vykdant viešojo pirkimo sutartį. Kasacinio teismo praktikoje realios ir (ar) potencialios grėsmės perkančiajai organizacijai kriterijus vertintas reikšmingu sprendžiant dėl jos veiksmų, atmetant tiekėjo pasiūlymą dėl formalių netikslumų, teisėtum. Nors pirmiau nurodyta ginčo pirkimo sąlyga nepažeidžia VPI ar viešųjų pirkimų principų, tačiau yra perteklinė⁸⁶⁶.

Šiame kontekste taip pat pažymėtina, kad pirkimo sąlygos negali būti nustatomos pagal hipotetiškai juodžiausią scenarijų, perkančioji organizacija pirkimo sąlygose gali įtvirtinti tam tikrus saugiklius, bet ne išankstines dalyvavimo ribojimo sąlygas. Pavyzdžiui, LAT vertindamas, ar ginčijamas kvalifikacijos reikalavimas turėti tris, o ne du specialistus, t. y. ar reikalavimas tiekėjams turėti pagal faktinę padėtį *atsarginį* statybos vadovą yra proporcingas bei objektyviai būtinas dėl pirkimo objekto, yra pažymėjęs, kad tokio pobūdžio reikalavimas nėra suponuotas objektyviai būtino poveikio siekiamam rezultatui, taigi tokia pirkimo sąlyga yra neproporcinga⁸⁶⁷. Kasacinio teismo taip pat konstatuota, kad tai, jog tiekėjų teisės mažiau ribojančios priemonės padidina perkančiosios organizacijos administracinę naštą ir tikimybę, kad jos ne visada pasiteisins, savaime nereiškia, kad absoliutus draudimas dalyvauti konkurse laikytinas proporcingu⁸⁶⁸.

- 2) **Reikalavimų atitikties aktualių kitų specialiųjų teisės aktų nuostatoms.** Sprendžiant ginčus dėl perkančiųjų organizacijų sprendimų teisėtumo, kai yra teisinis pagrindas taikyti [VPI](#) ir kitas teisės normas, pirmiausia taikomos [VPI](#), o kitos teisės normos taikomos tik, kiek atitinkamo teisinio santykio [VPI](#) nereguliuoja arba [VPI](#) normose įtvirtintos blanketinės nuostatos; [VPI](#) nuostatos aiškinamos ir taikytinos taip, kad nebūtų nukrypta nuo kitų teisės aktų imperatyviųjų normų, o šių taikymas negali būti laikomas prieštaraujančiu [VPI](#) nuostatų taikymui, nebent [VPI](#) pažodžiui būtų įtvirtintas priešingas reguliavimas; [VPI](#) ir kitų teisės aktų nuostatų santykis ir šių teisės normų tinkamas taikymas svarbus dėl to, kad tai tiesiogiai susiję su vienu iš viešųjų pirkimų principų – skaidrumo – laikymusi; perkančiosios organizacijos, tiek rengdamos konkurso dokumentus, tiek vertindamos tiekėjų pasiūlymus, privalo nepažeisti kitų teisės aktų imperatyviųjų teisės normų⁸⁶⁹.

Subsidiaraus [VPI](#) ir kitų specialiųjų teisės aktų taikymo taisyklė lemia tai, kad perkančioji organizacija viešojo pirkimo sąlygose negali kelti griežtesnių reikalavimų nei tie, kurie nustatyti specialiuose teisės aktuose. Pavyzdžiui, LAT yra konstatavęs, kad reikalavimas, jog neypatingo statinio statybos darbams tiekėjai privalo įrodyti teisę vykdyti statybos veiklą ypatingame statinyje, negali būti pateisinamas jokiais priemonėmis, nes, priešingai nei kitiems kvalifikacijos reikalavimams (pvz., ekonominio ar finansinio pajėgumo), kurie būtų pernelyg aukšti ar neproporcingi, perkančiosios organizacijos negalėtų pateikti patikimo ir

⁸⁶⁶ LAT 2011 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-293/2011](#).

⁸⁶⁷ LAT 2016 m. sausio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-62-415/2016](#).

⁸⁶⁸ LAT 2016 m. lapkričio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-456-469/2016](#).

⁸⁶⁹ LAT 2010 m. lapkričio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-440/2010](#); 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-158/2011](#); 2014 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-411/2014](#).

įtikinamo jo pagrindimo ar remtis pirkimo objekto ypatingumu, t. y. jo pobūdžiu, svarba ar paskirtimi; jei būtų priešingai, be pateisinamos priežasties tiekėjai, turintys teisę atlikti rekonstrukcijos darbus, jų negalėtų atlikti, jei neturėtų ypatingų statinių statybos darbų atestato, nors jis tokiems darbams (neypatingų statinių) apskritai nėra privalomas⁸⁷⁰.

Perkančiosios organizacijos, keldamos reikalavimus dėl teisės verstis veikla, privalo atsižvelgti į specialiuosius statybos rangą reglamentuojančius teisės aktus, todėl, jei pagal teisės aktus tiekėjai automatiškai gali verstis statybos ranga (nesant specialios teisės įgijimo tvarkos), perkančiosios organizacijos negali jų papildomai prašyti įrodyti šios teisės turėjimo. Kitais žodžiais tariant, perkančiosios organizacijos gali tik tikrinti tiekėjų teisę verstis veikla, kaip nustatyta kituose teisės aktuose, tačiau negali sukurti kokybiškai naujų reikalavimų – nei šios teisės susiaurinti, nei praplatinti. Pirkimo sąlygomis negalima paneigti atitinkamam tiekėjui teisės aktais suteikiamos ar pagal juos įgytos teisės verstis atitinkama veikla⁸⁷¹. Ši pozicija iš dalies atspindi ir kasacinio teismo praktikoje dėl užsienio tiekėjų teisės verstis veikla vertinimo⁸⁷² (detaliau žiūrėti [VPI 47 straipsnio 1 dalies 1 punkto komentarą](#)).

Kita vertus, tuo atveju, kai specialiuosiuose teisės aktuose nėra nurodytų konkrečių imperatyvų, perkančiosioms organizacijoms suteikiama diskrecija tiekėjams kelti reikalavimus, kurie būtų ne visiškai identiški (mažesnei apimčiai ar kitokio turinio), nei tai įprasta kituose santykiuose; be to, jei perkančiosios organizacijos pirkimo sąlygose suformuluoja individualizuotą reikalavimą, pagal jį tiekėjų pasiūlymai ir turėtų būti vertinami, neatsižvelgiant į kitus, iš anksto neišviešintus parametrus, nepriklausomai nuo jų žinomumo ir taikymo kitose srityse⁸⁷³.

- 3) **Objektyvus atitiktis reikalavimams patikrinamumas.** LAT yra išaiškinęs, kad galimumas kelti tam tikrus reikalavimus (sąlygas) priklauso ir nuo perkančiosios organizacijos galimybės patikrinti atitiktį jiems. Pavyzdžiui, kasacinis teismas yra konstatavęs, kad kvalifikacijos reikalavimas dėl vidutinės vieno leidinio auditorijos netinkamas, nes jo atitiktis nustatyta sociologiniais tyrimais, o ne objektyviais, statistikos ar panašaus pobūdžio duomenimis. Toks tyrimas iš esmės priimtinas tiriant rinką, siekiant apibrėžti pirkimo objektą ir pan. Jei perkančioji organizacija negali tinkamai ir objektyviai vykdyti viešojo pirkimo procedūrą pagal savo paskelbtas sąlygas, tokių sąlygų iš tiekėjų ji ir neturėtų reikalauti įvykdyti⁸⁷⁴. Tuo atveju, kai perkančioji organizacija nustato reikalavimą, kuris (kurio dalis) yra neįgyvendintina (atitiktis neįrodytina), pripažįstama, kad toks reikalavimas yra neproporcingas, juo iki minimumo apribojama ar net panaikinama konkurencija tarp tiekėjų, jis neužtikrina viešųjų pirkimų principų ir dėl to yra pripažintinas neteisėtu⁸⁷⁵.

Be kita ko, tuo atveju, kai perkančioji organizacija viešojo pirkimo sąlygose nustato konkrečius techninio pobūdžio reikalavimus, tačiau šiems pagrįsti tiekėjų nereikalauja pateikti atskirų pasiūlymų atitiktį įrodančių dokumentų, tokie reikalavimai yra vertintini kaip

⁸⁷⁰ LAT 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-158/2011](#).

⁸⁷¹ LAT 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-7-23-248/2017](#).

⁸⁷² LAT 2016 m. gruodžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-546-469/2016](#).

⁸⁷³ LAT 2018 m. rugsėjo 21 d. nutarties civilinėje byloje Nr. [e3K-3-325-469/2018](#); 2019 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-211-969/2019](#).

⁸⁷⁴ LAT 2010 m. gegužės 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-126/2010](#).

⁸⁷⁵ LAT 2017 m. sausio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-6-378/2017](#).

deklaratyvūs, išreiškiantys tik perkančiosios organizacijos pageidavimus ateityje (nukreiptus į sutarties vykdymą), todėl, kai tiekėjas kartu su pasiūlymu nepateikia atitinkamų reikalavimų atitiktį pagrindžiančių dokumentų, nėra pagrindo spręsti, kad tiekėjo pasiūlymas neatitinka viešojo pirkimo sąlygų⁸⁷⁶. Kitaip tariant, nurodytu atveju nėra teisinio pagrindo spręsti dėl pasiūlymo neatitikties neišviešintoms pirkimo sąlygoms (dėl atitinkamų dokumentų pateikimo), vis dėlto tai jokių būdu nereiškia, kad perkančioji organizacija neturi teisės atskirai aiškintis ar vertinti, ar pats pasiūlymas siaurąja prasme, kaip toks, atitinka jam keliamus reikalavimus. Atitinkamai, jeigu perkančioji organizacija jai prieinamomis priemonėmis nustato, kad tiekėjo siūlomas pirkimo objektas ar ūkio subjekto pajėgumas *realiai* (objektyviai) neatitinka nustatytų reikalavimų (nors perkančioji organizacija ir neprisė pateikti atitikties pagrindimo įrodymų), toks tiekėjo pasiūlymas turi būti atmestas [VPI](#) 5 straipsnio 1 dalies 1 punkto pagrindu⁸⁷⁷.

- 4) **Realios konkurencijos viešajame pirkime užtikrinimas**. Viešojo pirkimo sąlygos gali būti pripažįstamos neteisėtomis ne tik dėl tiesioginio ribojimo ar kitokio neteisėtumo, bet taip pat ir tuo atveju, jei jomis sudaromos konkurencijos iškraipymo prielaidos. LAT yra konstatavęs, kad neteisėtomis pripažįstamos tokios pirkimo sąlygos, kurios sudaro prielaidas perkančiajai organizacijai pateikti vienodas kainas, o tiekėjų varžymasis iš esmės vyksta dėl pasiūlymų pateikimo greičio ir momento; tokios pirkimo sąlygos pažeidžia nesuvaržytą tiekėjų konkurenciją, racionalų pirkimui skirtų lėšų naudojimą, tiekėjų pasiūlymų lygiateisį vertinimą⁸⁷⁸.

Perkančiosios organizacijos veiksmų nustatant pirkimo sąlygas ir vertinant tiekėjų pasiūlymus, teisėtumas, įskaitant, bet neapsiribojant, priklauso ne tik nuo tinkamų reikalavimų, kaip tokių, nustatymo, bet taip pat ir nuo tinkamųjų kvalifikavimo⁸⁷⁹. Pagal viešųjų pirkimų reguliavimą ir jį aiškinančią teismų praktiką viešojo pirkimo procesą sudaro skirtingos procedūros, reguliuojamos netapatinančių teisės normų, iš kurių tiekėjams ir perkančiajai organizacijai išplaukia skirtingas teisių ir pareigų turinys. Viešųjų pirkimų procedūrų ir joms taikomų teisės normų atskyrimas pagrįstas šių procedūrų tikslais, įgyvendinamais tikrinant atitinkamą tiekėjo pasiūlymo atitiktį, vertinant dalyvio tinkamumą, pajėgumą ir pasiryžimo rimtumą dalyvauti pirkime bei jo pasiūlymo atitiktį techninei specifikacijai ir patrauklumą lyginant su kitais pasiūlymais. Kasacinio teismo ne kartą pažymėta, kad sąvokos *pasiūlymas* turinys nevienareikšmis: *pasiūlymas siaurąja prasme* suprantamas kaip dokumentų visumos dalis, kuria tiekėjas siūlo viešojo pirkimo sutarties objektą, nurodo jo savybes, kainą, sutarties vykdymo aplinkybes ir pan.; *pasiūlymo plačiąja prasme* sąvoka suprantama kaip visų tiekėjo perkančiajai organizacijai pateikiamų dokumentų visuma⁸⁸⁰. Taigi, tinkamas pirkimo dokumentų sąlygų kvalifikavimas lemia tinkamą [VPI](#) nuostatų, taikomų skirtingoms pirkimo procedūroms, taikymą, o tuo pačiu – ir tinkamą ginčo sprendimą.

Sprendžiant perkančiosios organizacijos ir tiekėjo ginčą, svarbu tinkamai kvalifikuoti pirkimo sąlygas, nepriklausomai nuo to, kaip jos įvardytos pirkimo dokumentuose, t. y. būtina atsižvelgti ne tik į pirkimo sąlygos formas (pvz., jos įtvirtinimo vietą ir būdą pirkimo

⁸⁷⁶ LAT 2011 m. birželio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-297/2011](#).

⁸⁷⁷ LAT 2020 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-63-916/2020](#).

⁸⁷⁸ LAT 2013 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-272/2013](#); 2017 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-2-248/2017](#).

⁸⁷⁹ LAT 2010 m. gegužės 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-126/2010](#).

⁸⁸⁰ LAT 2014 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-333/2014](#).

dokumentuose), bet ir turinio aspektus⁸⁸¹. Kitaip tariant, svarbu ne tai, kaip perkančioji organizacija įvardija pirkimo sąlygą, bet sąlygos turinys. Pavyzdžiui, kasacinis teismas, vertindamas konkrečios viešojo pirkimo sąlygos turinį, yra konstatavęs, kad ginčui aktualiose pirkimo sąlygų nuostatose apibrėžtas ne tiekėjų profesinio pajėgumo reikalavimo turinys ir apimtis, o tvarka, pagal kurią įrodinėtina atitikties ginčo konkurso sąlygai, t. y. ūkio subjektų pajėgumų perdavimo (sumavimo) ribojimas⁸⁸² (*detalesnį žiūrėti VPI 49 straipsnio komentare*).

Ypatingai svarbu tai, kad ne tik tiekėjai, bet ir pačios perkančiosios organizacijos privalo besąlygiškai tiksliai laikytis paskelbtų viešojo pirkimo dokumentų⁸⁸³. Perkančiosios organizacijos pareiga griežtai laikytis viešojo pirkimo dokumentų reikalavimų iš esmės įgyvendinama dvejopai:

- 1) Tiekėjų nenaudai negalima taikyti bet kokių iš anksto viešojo pirkimo sąlygose neišviešintų reikalavimų, net ir visuotinai ar tam tikram subjektų ratui žinomo (ar turimo žinoti) teisinio reguliavimo. Tai reiškia, kad tiekėjų pasiūlymai negali būti vertinami kaip neatitinkantys aiškiai neišviešintų reikalavimų ir dėl to atmetami⁸⁸⁴. Pažymėtina, kad tik dėl aiškiai neišviešinto privalomai taikomo teisinio reguliavimo kasacinio teismo nustatytas korekcinis mechanizmas, pagal kurį tiekėjams turi būti leidžiama pataisyti pasiūlymo trūkumus, nulemtus viešojo pirkimo sąlygų.

Jei viešojo pirkimo dokumentuose aiškiai nenumatyta kokios konkrečios teisės turėjimą tiekėjas turi įrodyti perkančiajai organizacijai ir (ar) kokius konkrečius atestatus ar kitokius įrodomuosius dokumentus reikėtų jai pateikti, be to, dėl pirkimo objekto apibrėžties pirkimo sąlygose ir specialiųjų teisės aktų taikymo tokie dokumentai būtini vykdant viešojo pirkimo sutartį, perkančioji organizacija privalo leisti tiekėjui ištaisyti pasiūlymo trūkumus; tokiu atveju pasiūlymo trūkumo (jei jį lėmė išimtinai pirkimo sąlygos) ištaisymas suprantamas ne tik kaip trūkstamo teisės verstis veikla įrodančio dokumento (atestato) pateikimas, bet ir leidimas tiekėjui viešojo pirkimo sutarties vykdymui pasitelkti naujus subjektus – partnerius, subrangovus, jei jis pats negali ar neturi teisės atlikti tam tikrų darbų (teikti paslaugų)⁸⁸⁵.

Perkančiosios organizacijos negali atmesti tiekėjo pasiūlymo pagal iš anksto aiškiai neišviešintus reikalavimus⁸⁸⁶. ESTT praktikoje konstatuota, kad vienodo požiūrio principas ir skaidrumo pareiga turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiama pašalinti ekonominės veiklos vykdytoją iš viešojo pirkimo procedūros dėl to, kad šis neįvykdė pareigos, kuri aiškiai nenumatyta šio pirkimo dokumentuose arba galiojančiame nacionaliniame įstatyme, tačiau kyla nacionalinėms valdžios institucijoms ar nacionaliniams administraciniais teismams aiškinant šį įstatymą ir šiuos dokumentus ir užpildant tuose dokumentuose esančias spragas⁸⁸⁷. Vis dėlto šie principai iš esmės nedraudžia pašalinti ekonominės veiklos vykdytojo iš viešojo pirkimo procedūros dėl to, kad jis neįvykdė su šia procedūra susijusiuose pirkimo

⁸⁸¹ LAT 2011 m. birželio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-297/2011](#).

⁸⁸² LAT 2016 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-291-969/2016](#).

⁸⁸³ ESTT 2004 m. balandžio 29 d. sprendimas byloje *Komisija prieš CAS Succhi di Frutta*, [C-496/99 P](#); LAT 2013 m. gruodžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (I) Nr. [AC-38-1](#). Teismų praktika, 2013.

⁸⁸⁴ LAT 2017 m. lapkričio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-369-916/2017](#); 2018 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-325-469/2018](#).

⁸⁸⁵ LAT 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-7-23-248/2017](#).

⁸⁸⁶ *Ten pat*; 2018 m. gegužės 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-160-469/2018](#).

⁸⁸⁷ ESTT 2016 m. birželio 2 d. sprendimas byloje *Pizzo*, [C-27/15](#).

dokumentuose ar galiojančiose nacionalinės teisės nuostatose aiškiai numatytos pareigos, už kurias nesilaikymą numatytas pašalinimas iš procedūros. Tokia išvada darytina juo labiau dėl to, kad remiantis suformuota ESTT jurisprudencija tuo atveju, jei pareigos buvo aiškiai nustatytos su viešuoju pirkimu susijusiuose dokumentuose numatant, kad už jų nesilaikymą pašalinama iš procedūros, perkančioji organizacija negali leisti taisyti jokių trūkumų, susijusių su minėtų pareigų neįvykdymu⁸⁸⁸.

Nurodyto principo (bendrosios taisyklės) išimtis – tiekėjo pasiūlyta per didelė kaina. Kasacinio teismo dėl pasiūlymų atmetimo dėl per didelės kainos išaiškinta, kad skaidrumo principo laikymasis savaime nesuponuoja būtinybės pirkimo dokumentuose atskleisti pirkimui skiriamų lėšų sumą, tačiau, jeigu tiekėjo pasiūlymo kaina viršija perkančiosios organizacijos iki konkurso procedūros pradžios nustatytą pirkimui skirtų lėšų sumą, tokio tiekėjo pasiūlymas negali būti pripažintas laimėjusiu ir yra atmetamas⁸⁸⁹ (išskyrus [VPI 45 straipsnio 1 dalies 5 punkte nurodytą atvejį, apie kurį detaliau žiūrėti VPI 45 straipsnio 1 dalies 5 punkto komentarą](#)). Tiekėjo, kurio pasiūlymas atmetamas tuo pagrindu, kad jo pasiūlyta kaina viršija pirkimui skirtų lėšų sumą, teisės užtikrinamos ne privalomu pirkimui skiriamos lėšų sumos atskleidimu pirkimo dokumentuose, bet jos nustatymu planuojant pirkimą ir perkančiajai organizacijai pagrindžiant tiekėjo pasiūlymo atmetimą; kai pirkimui numatyta panaudoti lėšų suma neatkleidžiama pirkimo dokumentuose, o perkančioji organizacija atmeta tiekėjo pasiūlymą dėl per didelės kainos, kilus ginčui, ji privalorodyti, kad kaina yra per didelė ir jai nepriimtina⁸⁹⁰.

- 2) Pagal LAT praktiką perkančiųjų organizacijų veiksmai pripažįstami neteisėtais dėl skaidrumo principo pažeidimo tuo atveju, kai perkančiosios organizacijos priima ir vertina pirkimo dokumentą neatitinkantį tiekėjo pasiūlymą bei galiausiai pripažįsta jį laimėjusiu⁸⁹¹.

Perkančiosios organizacijos pareiga laikytis paskelbto viešojo pirkimo sąlygų reikalavimų bei skaidrumo principas remia, be kita ko, tai, kad paskelbtos viešojo pirkimo sąlygos gali būti keičiamos tik griežtai laikantis teismų praktikoje suformuotų reikalavimų (detaliau žiūrėti [VPI 36 straipsnio 5 dalies komentarą](#)). Atkreiptinas dėmesys į tai, kad konkurso sąlygų keitimas gali būti ne tik tiesioginis, bet ir netiesioginis, užslėptas. Pirkimo sąlygų keitimu kvalifikuojamos ir tokios situacijos, kai perkančioji organizacija savo iniciatyva ar paprašyta tiekėjo paaškina (patikslina) pirkimo sąlygas, iš esmės pakeisdama šių turinį (detaliau žiūrėti [VPI 36 straipsnio 5 dalies komentarą](#)), be to, tais atvejais, kai priima ir vertina pirkimo sąlygų neatitinkantį pasiūlymą ir pripažįsta jį laimėtoju (detaliau žiūrėti [VPI 45 straipsnio 1 dalies 1 punkto komentarą](#)), taip pat tada, kai sutarties sudarymo ar jos vykdymo metu keičia jos sąlygas (detaliau žiūrėti [VPI 86 straipsnio 3 dalies, 89 straipsnio komentarą](#))⁸⁹².

Kasacinis teismas yra pasisakęs, kad neribota diskrecijos laisvė perkančiosios organizacijos veiksmuose draudžiama, todėl ji negali savo nuožiūra lanksčiai aiškinti ir vertinti

⁸⁸⁸ ESTT 2019 m. gegužės 2 d. sprendimas byloje *Lavorgna*, [C-309/18](#).

⁸⁸⁹ LAT 2018 m. gegužės 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-160-469/2018](#).

⁸⁹⁰ LAT 2012 m. balandžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-158/2012](#); 2018 m. gegužės 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-160-469/2018](#).

⁸⁹¹ LAT 2007 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-295/2007](#); 2008 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-185/2008](#).

⁸⁹² LAT 2013 m. balandžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (I) Nr. [AC-38-1](#). Teismų praktika. 2013.

konkurso sąlygose nustatytų reikalavimų: vienu atveju plačiau, kitu – siauriau. Toks ribojimas išplaukia iš dalyvių lygiateisiškumo ir skaidrumo principų, viešumo ir objektyvumo reikalavimų⁸⁹³. LAT išaiškinta, kad, pavyzdžiui, perkančioji organizacija, techninėje specifikacijoje suformulavusi reikalavimą, kad tiekėjas pateiktų dokumentus, įrodančius pokalbių trukmės apskaitą 1 sekundės tikslumu, *įrodančių dokumentų* sąvoką pasiūlymų vertinimo metu aiškino plečiamai, teigdama, kad ją atitinka tiekėjo vadovo pateiktas raštas dėl patvirtinimo apie vykdomą apskaitą 1 sekundės tikslumu⁸⁹⁴.

Pažymėtina, kad perkančiajai organizacijai pirkimo procedūrų metu pačiai nestčius jos paskelbtų sąlygų neteisėtumą, šių nuostatų neteisėtas pakeitimas negali atkurti neteisėtos situacijos, todėl pirkimo sąlygų keitimas bet koku atveju nepanaikina neteisėtų perkančiosios organizacijos veiksmų, o tik padidina jų pažeidimo laipsnį⁸⁹⁵. Pagal EST praktiką pagrindinių pirkimo sąlygų apimties keitimu pripažinti tokie perkančiosios organizacijos veiksmai, kuriais ji siekė ištaisyti pradiniam pirkimo dokumento variante nepastebėtą ar neteisėtą pirkimo sąlygą (teisinį trūkumą), pavyzdžiui, prie konkrečiai nurodyto produkto kokybės ženklo vėliau nurodyti žodžius *arba lygiavertis*⁸⁹⁶. Ši pozicija grindžiama vienojo požiūrio į tiekėjus ir skaidrumo principais, pagal kuriuos viešojo pirkimo objektas ir viešojo pirkimo sutarties sudarymo kriterijai būtų aiškiai apibrėžti nuo viešojo pirkimo procedūros pradžios⁸⁹⁷.

LAT atskirai pasisakyta, kad kai teismas dėl pareikšto reikalavimo ar savo iniciatyva atitinkamą pirkimo sąlygą bet koku VPI normų ar kitų teisės aktų nuostatų pažeidimo pagrindu pripažįsta neteisėta, jis privalo tokį pirkimą nutraukti nepriklausomai nuo pareikšto reikalavimo, nes pirkimo procedūros negali būti toliau vykdomos pagal neteisėtomis pripažintas pirkimo sąlygas. Tolesnio procedūrų vykdymo nepateisina aplinkybė, kad perkančioji organizacija neteisėtomis sąlygomis nebesirems, nes, *pirma*, tai faktiškai suponuotų sumažėjusią pirkimo sąlygų apimtį, taigi ir lemtų draudžiamą pirkimo sąlygų keitimą, *antra*, negalima atmesti galimybės, kad dėl neteisėta pripažintos pirkimo sąlygos ar jos dalies pirkime nedalyvavo kiti potencialūs tiekėjai⁸⁹⁸. Vis dėlto, išimtiniais atvejais, kai neteisėta pripažinta atitinkama viešojo pirkimo sąlyga potencialiai negalėtų pritraukti naujų dalyvių, viso viešojo pirkimo nankinti neįtikėtum⁸⁹⁹. Tais atvejais, kai pagal neteisėtas konkurso sąlygas jau yra sudaryta viešojo pirkimo sutartis, nėra pagrindo nutraukti pirkimo, nes jis pagal įstatymą dėl sudaryto sandorio laikomas pasibaigusiu; tokiu atveju, pasibaigusio pirkimo procedūros nenutraukiamos, o sprendžiama dėl sudarytos viešojo pirkimo sutarties galiojimo⁹⁰⁰.

2. VPI 35 straipsnio 2 dalyje yra pateiktas informacijos, kurią perkančioji organizacija privalo nurodyti pirkimo dokumentuose, sąrašas. Nurodytas sąrašas nėra baigtinis,

⁸⁹³ LAT 2010 m. birželio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-150/2010](#); 2010 m. gegužės 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-127/2010](#); 2010 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-216/2010](#).

⁸⁹⁴ LAT 2011 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-458/2011](#).

⁸⁹⁵ LAT 2013 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-590/2013](#).

⁸⁹⁶ EST 2012 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Nyderlandus*, [C-368/10](#).

⁸⁹⁷ EST 2009 m. gruodžio 10 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Prancūziją*, [C-299/08](#).

⁸⁹⁸ LAT 2011 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-249/2011](#); 2013 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-495/2013](#).

⁸⁹⁹ LAT 2017 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-258-378/2017](#).

⁹⁰⁰ LAT 2016 m. gruodžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-577-415/2016](#); 2018 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-325-469/2018](#).

kas reiškia, kad perkančioji organizacija turi teisę, o VPT nurodytais atvejais – pareigą pirkimo dokumentuose pateikti ir papildomą informaciją. Pirkimo dokumentuose privalo būti nurodyta ši informacija:

- 1) **Pasiūlymų rengimo reikalavimai.** Perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose privalo tiksliai, aiškiai ir nedviprasmiškai nurodyti, kokią informaciją tiekėjas privalo nurodyti pasiūlyme, taip pat, kokius dokumentus tiekėjas privalo pateikti kartu su pasiūlymu. Tai ypatingai svarbu todėl, kad tiekėjai privalo pateikti pasiūlymus, atitinkančius perkančiosios organizacijos iškeltus reikalavimus, tam, jog perkančioji organizacija galėtų palyginti atskirų tiekėjų pateiktus pasiūlymus. ESTT yra pažymėjęs, kad, remiantis lygiateisiškumo principu, tuo atveju, kai perkančioji organizacija viešojo pirkimo kvietime nustato tam tikras sąlygas, tiekėjų pasiūlymai turėtų jas atitikti tam, kad garantuotų objektyvų šių duomenų palyginimą⁹⁰¹. Perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose privalo nurodyti ne tik reikalavimus pasiūlymų turiniui, bet taip pat reikalavimus pasiūlymų pateikimo formai, pasiūlymų pateikimo terminus (*dėl pasiūlymų pateikimo termino detaliau žiūrėti [VPI 40 straipsnio komentarą](#)*). Dėl to, jeigu perkančioji organizacija viešojo pirkimo sąlygose pateikia nuorodas, lenteles ar schemas, kuriomis remiantis tiekėjai turi teikti pasiūlymus, tiekėjai privalo pasiūlymus teikti užpildydami būtent perkančiosios organizacijos formas⁹⁰².
- 2) **Tiekėjų pašalinimo pagrindai, kvalifikacijos reikalavimai ir, jeigu taikytina, reikalaujami kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartai, tarp jų ir reikalavimai atskiriems bendrą paraišką ar pasiūlymą pateikiantiems tiekėjų grupės nariams.** Tiekėjų pašalinimo pagrindai reglamentuojami [VPI 45](#) straipsnyje (*detaliau žiūrėti [VPI 46 straipsnio komentarą](#)*). Reikalavimai tiekėjų kvalifikacijai ir tiekėjų kvalifikacijos vertinimo (atitikties nustatytiesiems reikalavimams tikrinimo) reikalavimai reglamentuojami [VPI 47](#) straipsnyje (*detaliau žiūrėti [VPI 47 straipsnio komentarą](#)*). Kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartai reglamentuojami [VPI 48](#) straipsnyje (*detaliau žiūrėti [VPI 48 straipsnio komentarą](#)*).

[VPI 2](#) straipsnio 36 punkte nurodyta, kad tiekėju laikomas ūkio subjektas – fizinis asmuo, privatusis ar viešasis juridinis asmuo, kita organizacija ir jų padalinys arba tokių asmenų grupė, įskaitant laikinas ūkio subjektų asociacijas, kurie rinkoje siūlo atlikti darbus, tiekti prekes ar teikti paslaugas (*detaliau žiūrėti [VPI 2 straipsnio 36 punkto komentarą](#)*). Dėl to perkančiosios organizacijos viešojo pirkimo sąlygose privalo nurodyti, kokius reikalavimus turi atitikti kiekvienas ūkio subjektų grupės narys atskirai, o kokius – visi kartu (*detaliau žiūrėti [VPI 49 straipsnio komentarą](#)*).

Pagal bendrąją taisyklę, vadovaujantis nuoseklia ESTT praktika, bet kuriam ūkio subjektui pripažįstama teisė dalyvaujant tam tikrame viešajame pirkime remtis kitų subjektų pajėgumais, nesvarbu, kokio teisinio pobūdžio būtų jo ryšiai su tokiais subjektais, jei kandidatas ar dalyvis įrodo perkančiajai organizacijai, kad jam tikrai

⁹⁰¹ ESTT 1993 m. birželio 22 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Daniją*, [C-243/89](#).

⁹⁰² LAT 2019 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-217-969/2019](#).

bus prieinami šių ūkio subjektų ištekliai, būtini sutarčiai įvykdyti. Tokia galimybė taikoma ir bendrą pasiūlymą teikiančioms ūkio subjektų grupėms, kurios tokio pat pačiomis sąlygomis gali remtis savo dalyvių ar kitų subjektų pajėgumais⁹⁰³. Tačiau nurodyta taisyklė, esant toliau aptariamoms sąlygoms, turi dvi siaurai aiškinamas ir taikytinas išimtis, kurios yra pateisinamos esant tik tam tikroms objektyvioms aplinkybėms: *pirma*, perkančioji organizacija viešojo pirkimo sąlygose gali įtvirtinti draudimą sumuoti ūkio subjektų pajėgumus, *antra*, perkančioji organizacija viešojo pirkimo sąlygose gali įtvirtinti reikalavimą, kad viešojo pirkimo sutartį vykdytų tas konkretus ūkio subjektas, kuris atitinka konkrečius nustatytus kvalifikacijos reikalavimus.

Kiek tai susiję su galimu draudimu sumuoti pajėgumus, ESTT praktikoje išaiškinta, kad yra tokių darbų, kuriems dėl jų ypatybių reikalingi tik tikri pajėgumai, kurių neįmanoma pasiekti sujungus mažesnius kelių ūkio subjektų pajėgumus. Pavyzdžiui, pagal jungtinės veiklos sutartį veikiantys partneriai gali gebėti bendrai tenkinti sąlygą (-as), susijusią (-as) su profesiniais pajėgumais (įskaitant profesinę patirtį), kurią perkančioji organizacija nustatė pasiūlymo teikimo etape. Tačiau taip negarantuojama, kad tokiu atveju kiekvienam partneriui tikrai bus patikėtos tos konkrečios užduotys, dėl kurių prieš sudarant sutartį buvo patikrinti jo profesiniai pajėgumai. Tokiu atveju perkančioji organizacija pagrįstai gali reikalauti, kad minimalius atitinkamo pajėgumo reikalavimus atitiktų vienas ūkio subjektas arba tam tikrais atvejais ribotas skaičius ūkio subjektų, jei toks reikalavimas susijęs su atitinkamos sutarties objektu ir yra jam proporcingas⁹⁰⁴.

Kiek tai susiję su galimu reikalavimu, kad viešojo pirkimo sutartį vykdytų tas konkretus ūkio subjektas, kuris tenkina konkrečius kvalifikacinius reikalavimus, ESTT praktikoje išaiškinta, jog negalima atmesti galimybės, kad ypatingomis aplinkybėmis, atsižvelgiant į konkretaus pirkimo pobūdį ir tikslus, trečiasis subjektas negali perduoti dalyviui savo pajėgumų, kurie būtini tam tikrai pirkimo sutarčiai įvykdyti. Todėl tokiomis aplinkybėmis dalyvis gali remtis tokiais pajėgumais tik tuo atveju, jei trečiasis subjektas tiesiogiai ir asmeniškai dalyvauja vykdant atitinkamą pirkimo sutartį⁹⁰⁵. Pagal [VPI 49](#) straipsnio 2 dalį, jeigu reikalaujama išsilavinimo, profesinės kvalifikacijos ar profesinės patirties arba turėti specialų leidimą ar būti tam tikrų organizacijų nariu, tiekėjas gali remtis kitų ūkio subjektų pajėgumais tik tuo atveju, jeigu tie subjektai patys suteiks paslaugas, atliks darbus, kuriems reikia jų turimų pajėgumų (*detaliau žiūrėti VPI 49 straipsnio 2 dalies komentarą*). Teismų praktikoje taip pat išaiškinta, kad, nors bet kuriam ūkio subjektui pripažįstama teisė konkrečios sutarties atveju remtis kitų subjektų pajėgumais, nesvarbu, kokio pobūdžio būtų jo ryšiai su tokiais subjektais, jei kandidatas ar dalyvis įrodo perkančiajai organizacijai, kad jam tikrai bus prieinami šių subjektų ištekliai, būtini šiai sutarčiai įvykdyti, negalima atmesti galimybės, kad naudojimasis šia teise gali būti apribotas esant ypatingoms aplinkybėms,

⁹⁰³ ESTT 2013 m. spalio 10 d. sprendimas byloje *Swm Costruzioni 2* ir *Mannocchi Luigino*, C-94/12; ESTT 2016 m. balandžio 7 d. sprendimas byloje *Partner Apelski Dariusz*, [C-324/14](#); ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas byloje *Borta*, [C-298/15](#).

⁹⁰⁴ ESTT 2013 m. spalio 10 d. sprendimas byloje *Swm Costruzioni 2* ir *Mannocchi Luigino*, C-94/12; ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas byloje *Borta*, [C-298/15](#).

⁹⁰⁵ ESTT 2016 m. balandžio 7 d. sprendimas byloje *Partner Apelski Dariusz*, [C-324/14](#).

atsižvelgiant į atitinkamos pirkimo sutarties objektą ir jos tikslus. Būtent taip yra, kai trečiojo asmens turimų pajėgumų, būtinų pirkimo sutarčiai įvykdyti, negalima perduoti kandidatui ar dalyviui, todėl pastarasis šiais pajėgumais galėtų remtis tik jei šis trečiasis subjektas vykdant sutartį dalyvautų tiesiogiai ir asmeniškai⁹⁰⁶.

ESTT praktikoje pripažinta, kad tikslas, jog darbai būtų atlikti tinkamai, gali pateisinti tam tikrus teisės pasitelkti subrangovus apribojimus⁹⁰⁷. Perkančioji organizacija, atsižvelgdama į pirkimo objekto svarbą (pavyzdžiui, darbai laikomi reikalingais nacionaliniam saugumui užtikrinti), gali konkurso dalyviui reikalauti pateikti įrodymų, kad jam tikrai yra prieinami jo pasitelkiamų subjektų ar įmonių ištekliai, kurių jis neturi pats ir kurie yra būtini sutarčiai įvykdyti. Tačiau perkančioji organizacija turi teisę uždrausti pasitelkti subrangovus, kurių pajėgumų ji negali patikrinti, nagrinėdama pasiūlymus ir atrinkdama rangovą esminėms sutarties dalims vykdyti⁹⁰⁸.

- 3) **Informacija, kad, jeigu tiekėjo kvalifikacija dėl teisės verstis atitinkama veikla nebuvo tikrinama arba tikrinama ne visa apimimi, tiekėjas perkančiajai organizacijai įsipareigoja, kad pirkimo sutartį vykdys tik tokią teisę turintys asmenys.** LAT praktikoje⁹⁰⁹ išaiškinta, kad sąvoka *kvalifikacija nebuvo tikrinama*, atsižvelgiant į perkančiųjų organizacijų praktiką, išplaukiančias iš skaidrumo principo, apima ne tik prašymą pateikti atitinkamą teisę liudijantį dokumentą, bet pirmiausia – paties reikalavimo dėl šio tiekėjo pajėgumo turėjimo suformulavimą (įtvirtinimą) viešojo pirkimo sąlygose, t. y. laikoma, kad kvalifikacija tikrinama, kai atitinkami reikalavimai nustatyti pirkimo sąlygose ir perkančioji organizacija, vertindama pasiūlymą, paprašo pateikti atitinkamus dokumentus.

Pabrėžtina, kad nurodyto aiškinimo nekeičia tai, ar perkančioji organizacija nurodytą formuluotę įtvirtina pirkimo sąlygose, ar ne. Pagal [VPI](#) 35 straipsnio 2 dalies 3 punktą perkančioji organizacija turėtų tiksliai ir aiškiai nurodyti, kad tiekėjo kvalifikacija dėl teisės verstis veikla netikrinama (jeigu pirkimo dokumentuose nekeliami teisės verstis veikla reikalavimai). Vis dėlto, imperatyviosios teisės normos privalomos visais atvejais ([CK](#) 6.157 straipsnio 1 dalis), net jeigu viešųjų pirkimų procedūros metu dalyvių kvalifikacija – jų teisės vykdyti atitinkamą veiklą turėjimas – nėra tikrinama. Komentuojama [VPI](#) norma teikia pagrindą daryti išvadą, kad į šį įstatymą iš esmės yra perkelta privatinų teisinių santykių praktika atitinkamos veiklos vykdymo teisės turėjimą užtikrinti ne ikisutartiniuose, o sutartiniuose teisiniuose santykiuose (nors perkančiosioms organizacijoms iš tiesų nedraudžiama reikalavimą dėl šio pajėgumo nustatyti viešojo pirkimo dokumentuose). Perkančiosios organizacijos bet koku atveju, prieš sudarydamos viešojo pirkimo sutartį, privalo įsitikinti, ar atitinkami subjektai turės teisę prisiimti sutartinius įsipareigojimus ir juos vykdyti.

Nurodyta nuostata reiškia, kad, nepriklausomai nuo to, ar perkančioji organizacija pirkimo sąlygose nustato reikalavimą, jog tiekėjas turėtų teisę verstis veikla,

⁹⁰⁶ ESTT 2016 m. balandžio 7 d. sprendimas byloje *Partner Apelski Dariusz*, [C-324/14](#).

⁹⁰⁷ ESTT 2004 m. kovo 18 d. sprendimas byloje *Siemens ir ARGE Telekom*, [C-314/01](#); 2016 m. liepos 14 d. sprendimas byloje *Wrocław – Miasto na prawach powiatu*, [C-406/14](#).

⁹⁰⁸ ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas byloje *Borta*, [C-298/15](#).

⁹⁰⁹ LAT 2019 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-469-469/2019](#).

reikalinga viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vykdymui, ar ne, viešojo pirkimo sutartį gali vykdyti tik tokią teisę turintys tiekėjai. Tai kyla ir iš [VPI](#) bei kitų teisės aktų subsidaraus taikymo taisyklės, reiškiančios, kad pirmiausia reikia taikyti galiojančias [VPI](#) nuostatas, o kitos teisės normos taikytinos tais atvejais, kai [VPI](#) nereguliuoja atitinkamo klausimo arba [VPI](#) normose įtvirtintos blanketinės (nukreipiančios) nuostatos⁹¹⁰. Dėl to, jeigu atitinkamos veiklos vykdymą reglamentuojančiuose teisės aktuose nustatyti reikalavimai dėl tokios veiklos vykdymo, nurodyti reikalavimai taikomi nepriklausomai nuo to, ar yra nustatyti (pakartoti) viešojo pirkimo sąlygose, ar ne.

Tačiau, kaip jau nurodyta [VPI](#) 35 straipsnio 1 dalies komentare, aplinkybė, ar konkretus, konkrečiai suformuluotas reikalavimas dėl teisės verstis atitinkama veikla yra įtvirtintas pirkimo sąlygose, ar ne, turi esminę reikšmę vertinant tiekėjo galimybę pagrįsti atitinkamos reikalingos teisės turėjimą. Pagal LAT praktiką⁹¹¹, jei perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose nurodo neišsamius reikalavimus dėl teisės verstis veikla, dėl ko tiekėjas pateikia ne visus pagal pirkimo objekto specifiką būtinus atitinkamam reikalavimui pagrįsti dokumentus, perkančioji organizacija turi prašyti tiekėjo tikslinti kvalifikaciją, o tiekėjas tokiu atveju, grįsdamas reikalavimą dėl teisės verstis veikla, gali, įskaitant, bet neapsiribojant, nurodyti ir naujus ūkio subjektus (subtiekėjus, jungtinės veiklos partnerius). Be to, atsakingų asmenų teisės vykdyti veiklą įrodinėjimui prieš sudarant viešojo pirkimo sutartį neprikompetentingas kasacinio teismo jurisprudencijoje suformuotos teisės aiškinimo taisyklės (ar jų išimtys) dėl kvalifikacijos objektyvumo sampratos, ribojimo tikslinti kvalifikacijos duomenis laiko atžvilgiu, t. y. tiekėjas dėl netinkamai (netiksliai) suformuluotų viešojo pirkimo sąlygų savo kvalifikaciją grįsti gali dokumento, išduoto vėliau už galutinį pasiūlymų pateikimo terminą, pagrindu. Tačiau tuo atveju, jei pirkimo dokumentuose reikalavimai dėl teisės verstis veikla tikslūs, išsamūs – tiekėjai, tikslindami duomenis apie kvalifikaciją, naujų ūkio subjektų negali nurodyti. Galimybė tikslinant kvalifikaciją nurodyti naujus ūkio subjektus taikoma tik dėl teisės verstis veikla, ir tik tokiu atveju, jei trūkumai kyla iš neaiškiai pirkimo dokumentuose suformuluoto reikalavimo.

Dėl to, net ir tuo atveju, jeigu viešojo pirkimo sąlygose nurodyta, kad tiekėjų kvalifikacija dėl teisės verstis atitinkama veikla netikrinama arba tikrinama ne visa apimtimi, tiekėjai, siekdami atitikti nurodytą reikalavimą, esant poreikiui, jau savo pasiūlymuose privalo išviešinti pasitelkiamus subrangovus. Kitaip tariant, jeigu viešojo pirkimo sąlygose reikalavimas dėl teisės verstis veikla yra suformuluotas tiksliai ir aiškiai, aplinkybė, kad atitiktis šiam reikalavimui pasiūlymų vertinimo metu netikrinama, nelemia tiekėjo teisės vėliau pasitelkti neišviešintus subrangovus.

⁹¹⁰ LAT 2013 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-590/2013](#); 2013 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-713/2013](#); 2015 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-654-378/2015](#); 2016 m. sausio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-62-415/2016](#).

⁹¹¹ LAT 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-7-23-248/2017](#); 2019 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-469-469/2019](#).

- 4) Tiekėjų kvalifikacijos vertinimo tvarka ir mažiausias pateikti pasiūlymus kviečiamų kandidatų skaičius, kai perkančioji organizacija šio įstatymo nustatytais atvejais apriboja pirkimo dalyvių skaičių. Tiekėjų kvalifikacijos vertinimo tvarka yra nustatyta [VPI 47, 50, 51 straipsniuose](#) (*detaliau žiūrėti [VPI 47, 50, 51 straipsnių komentarus](#)*). Tuo atveju, jeigu viešasis pirkimas yra vykdomas riboto konkurso, skelbiamų derybų, konkurencinio dialogo ar inovacijų partnerystės būdu, perkančioji organizacija gali apriboti kandidatų, kuriuos ji kvies pateikti pasiūlymus ar dalyvauti dialoge, skaičių. Tačiau tokiu atveju pirkimo dokumentuose privalo būti nurodytas mažiausias ir, jeigu reikia, didžiausias kviečiamų kandidatų skaičius (*detaliau žiūrėti [VPI 54 straipsnio komentarą](#)*).
- 5) Tiekėjų pašalinimo pagrindų nebuvimą, atitiktį kvalifikacijos reikalavimams ir, jeigu taikytina, reikalaujamiems kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams, patvirtinančių dokumentų sąrašas, informacija, kad tiekėjas turi pateikti Europos bendrąjį viešųjų pirkimų dokumentą pagal šio įstatymo 50 straipsnyje nustatytus reikalavimus, o vykdant atvirą konkursą nurodoma, ar bus taikoma šio įstatymo 59 straipsnio 4 dalyje nurodyta galimybė pirmiausia vertinti tiekėjo pateiktą pasiūlymą, o vėliau tikrinti jo kvalifikaciją. Europos bendrasis viešųjų pirkimų dokumentas ir jam keliami reikalavimai yra reglamentuojami [VPI 50 straipsnyje](#) (*detaliau žiūrėti [VPI 50 straipsnio komentarą](#)*). Europos bendrajame viešųjų pirkimų dokumente pateikiamos informacijos patvirtinimo priemonės yra reglamentuojamos [VPI 51 straipsnyje](#) (*detaliau žiūrėti [VPI 51 straipsnio komentarą](#)*). Pagal [VPI 59 straipsnio 1](#) dalį perkančioji organizacija, atlikdama pirkimą atviro konkurso būdu, gali nesilaikyti [VPI 59 straipsnio 3](#) dalyje nustatyto pirkimo procedūrų eiliškumo ir pirmiausia vertinti dalyvių pateiktus pasiūlymus, o įvertinusi pasiūlymus, – patikrinti, ar nėra ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą pateikusių dalyvio pašalinimo pagrindų, ar šio dalyvio kvalifikacija atitinka nustatytus reikalavimus ir jeigu taikytina, ar tiekėjas laikosi kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų (*detaliau žiūrėti [VPI 59 straipsnio komentarą](#)*). Tačiau tokia perkančiosios organizacijos teisė privalo būti tiesiogiai nurodyta viešojo pirkimo dokumentuose. Priešingi perkančiosios organizacijos veiksmai, t. y. procedūrų eiliškumo nesilaikymas be aiškaus įrankstinio nurodymo, lemia tiekėjų suklaidinimo, nepagrįstų lūkesčių sukėlimo grėsmę ir tuo pačiu – viešųjų pirkimų principų pažeidimą⁹¹².
- 6) Informacija apie [VPI 46 straipsnio 3 ir 8](#) dalyse nustatytas galimybes nepašalinti iš pirkimo procedūros tiekėjo, neatitinkančio tam tikrų jam keliamų reikalavimų. Žiūrėti [VPI 46 straipsnio 3 ir 8 dalies komentarus](#).
- 7) Informacija apie tai, kad perkančioji organizacija gali nuspręsti nesudaryti pirkimo sutarties su ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą pateikusių tiekėju, jeigu paaiškėja, kad pasiūlymas neatitinka šio įstatymo 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodytų aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų. Perkančiosios organizacijos teisė nesudaryti viešojo pirkimo sutarties su ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą pateikusių tiekėju, jeigu pasiūlymas

⁹¹² LAT 2010 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-425/2010](#).

neatitinka [VPI](#) aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų, kyla iš [VPI](#) 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte įtvirtinto perkančiųjų organizacijų siekio (tikslų), kad, vykdant viešojo pirkimo sutartis, būtų laikomasi ir aplinkos apsaugos, socialinės bei darbo teisės įpareigojimų, nustatytų Europos Sąjungos ir nacionalinėje teisėje, kolektyvinėse sutartyse ir [VPI](#) 5 priede nurodytose tarptautinėse konvencijose (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 17 straipsnio 2 dalies 2 punkto komentarą*). Nurodyta perkančiosios organizacijos teisė nesudaryti pirkimo sutarties su ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą pateikusių tiekėju yra įtvirtinta [VPI](#) 45 straipsnio 2 dalyje (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 45 straipsnio 2 dalies komentarą*). Taigi, siekiant pasinaudoti nurodyta teise nesudaryti viešojo pirkimo sutarties su tiekėju, kuris neužtikrina socialinių aspektų (plačiąja prasme) savo veikloje, galima tik tuo atveju, jeigu tokia perkančiosios organizacijos teisė yra nedviprasmiškai nurodyta (išviešinta) pirkimo dokumentuose.

Pabrėžtina, kad tuo atveju, jeigu perkančioji organizacija viešojo pirkimo sąlygose nustato, jog gali nuspręsti nesudaryti pirkimo sutarties su ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą pateikusių tiekėju, jeigu paaiškėja, kad pasiūlymas neatitinka [VPI](#) 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodytų aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų, nustatytų nurodytą neatitiktį, perkančioji organizacija neturėtų sudaryti viešojo pirkimo sutarties su tokį pasiūlymą pateikusių tiekėju. Kitaip tariant, perkančioji organizacija, siekdama socialiai atsakingo pirkimo tikslų ir jau pirkimo sąlygose numčiusi, kad su tuo nedera aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų nesilaikymas, vėliau neturėtų turėti teisės savo nuomūna pasirinkti, ar įgyvendinti socialiai atsakingo pirkimo tikslus, ar vis dėlto sudaryti pirkimo sutartį su tiekėju, kurio pasiūlymas su nurodytais tikslais nesuderinamas.

- 8) **Prekių, paslaugų ar darbų pavadinimas, kiekis (apimtis), su prekėmis teiktinų paslaugų pobūdis, prekių tiekimo, paslaugų teikimo ar darbų atlikimo terminai.** Viešojo pirkimo sąlygose turi būti nurodyta informacija, susijusi su viešojo pirkimo objektu, tam, kad tiekėjai, įvertinę nurodytą informaciją, galėtų priimti sprendimą dėl suinteresuotumo dalyvauti (nedalyvauti) viešajame pirkime. Įprastai viešojo pirkimo sąlygose yra nurodoma tik pagrindinė su pirkimo objektu susijusi informacija, kuri yra detalizuojami techninėje specifikacijoje (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 37 straipsnio komentarą*).
- 9) **Perkančiosios organizacijos sprendimo dėl tarptautinės vertės pirkimo objekto neskaitymo į dalis argumentai, kaip nustatyta šio įstatymo 28 straipsnio 2 dalyje.** Žiūrėti [VPI](#) 28 straipsnio komentarą.
- 10) **Techninė specifikacija.** Žiūrėti [VPI](#) 37 straipsnio komentarą.
- 11) **Pasiūlymų vertinimo kriterijai ir sąlygos.** Bendrieji pasiūlymų vertinimo principai yra įtvirtinti [VPI](#) 45 straipsnyje (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 45 straipsnio komentarą*). Pasiūlymų vertinimo ir palyginimo tvarka yra nustatyta [VPI](#) 55 straipsnyje (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 55 straipsnio komentarą*).
- 12) **Prekių, paslaugų ar darbų energijos vartojimo efektyvumo ir aplinkos apsaugos reikalavimai ir (arba) kriterijai Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatytais atvejais ir tvarka.** Nurodyta nuostata yra

taikoma vykdant žaliuosius viešuosius pirkimus. Žaliasis viešasis pirkimas apibrėžiamas kaip procesas, kai valdžios institucijos siekia pirkti prekių, paslaugų ir darbų, per visą būvio ciklą darančių mažesnę poveikį aplinkai, palyginti su tokios pat paskirties prekėmis, paslaugomis ir darbais, kurie įprastai būtų perkami.⁹¹³ [Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. D1-508](#) yra patvirtintas [Produkty, kurių viešiesiems pirkimas ir pirkimams taikytini aplinkos apsaugos kriterijai, sąrašas](#), taip pat [Aplinkos apsaugos kriterijai](#) bei [Aplinkos apsaugos kriterijų, kuriuos perkančiosios organizacijos ir perkantieji subjektai turi taikyti pirkdami prekes, paslaugas ar darbus, taikymo tvarkos aprašas](#). Taigi, perkančiosios organizacijos, vykdydamos prekių, paslaugų ar darbų, nurodytų [Produkty, kurių viešiesiems pirkimas ir pirkimams taikytini aplinkos apsaugos kriterijai, sąrašas](#), viešuosius pirkimus, privalo pirkimo sąlygose įrašyti [Aplinkos apsaugos kriterijus](#) ir nurodytus viešuosius pirkimus vykdyti laikanti tiek [VPI](#), tiek [Aplinkos apsaugos kriterijų, kuriuos perkančiosios organizacijos ir perkantieji subjektai turi taikyti pirkdami prekes, paslaugas ar darbus, taikymo tvarkos apraše](#) nustatytų reikalavimų. Vykdydant nurodytus žaliuosius viešuosius pirkimus užtikrinama, kad prekės, paslaugos ar darbai pasirenkami ne tik pagal jų kainą ir kokybę, bet ir daromą mažesnę poveikį aplinkai vienoje, keliuose ar visose produkto būvio fazėse, taip skatinant kurti kuo daugiau aplinkai palankių produktų.⁹¹⁴

- 13) **Perkančiosios organizacijos siūlomos šalis sudaryti pirkimo sutarties sąlygos ir (arba) pirkimo sutarties projektas pagal šio įstatymo 87 straipsnyje nustatytus reikalavimus, jeigu jis yra parengtas. Jeigu ketinama sudaryti preliminarįją sutartį, pirkimo dokumentuose taip pat turi būti preliminariosios sutarties sąlygos ir (arba) preliminariosios sutarties projektas, jeigu jis yra parengtas.** Nurodyta nuostata reiškia, kad viešojo pirkimo sutarties vykdymo sutarties sąlygos viešojo pirkimo dokumentuose gali būti pateikiamos dvejopu būdu: arba pirkimo sąlygose nurodant pagrindines viešojo pirkimo sutarties sąlygas, arba kartu su pirkimo dokumentais pateikiant parengtą viešojo pirkimo-pardavimo sutarties ir (arba) viešojo pirkimo-pardavimo preliminariosios sutarties projektą. Privalomos (būtiniosios) rašytinės viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąlygos yra nurodytos [VPI](#) 87 straipsnyje (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 87 straipsnio komentarą*). Siekiant užtikrinti kuo didesnę aiškumą ir išvengti ginčų dėl to, kokios viešojo pirkimo sutarties sąlygos laikytinos pagrindinėmis, o kokios ne, ir pan., perkančiosioms organizacijoms rekomenduojama visais atvejais pasirengti ir kartu su kitais viešojo pirkimo dokumentais paskelbti viešojo pirkimo sutarties projektą.
- 14) **Tiesinės formos reikalavimai, kai perkančioji organizacija reikalauja, kad, tiekėjų grupės pateiktą pasiūlymą nustačius laimėjusį ir pasiūlius sudaryti pirkimo sutartį, tiekėjų grupė įgytų tam tikrą teisinę formą. Jeigu reikalaujama, kad tiekėjų grupė įsteigtų juridinį asmenį, nurodoma pareiga**

⁹¹³ 2008 m. liepos 16 d. Europos Komisijos komunikatas COM/2008/0400 FIN „[Viešieji pirkimai geresnei aplinkai užtikrinti](#)“.

⁹¹⁴ Aplinkos apsaugos kriterijų, kuriuos perkančiosios organizacijos ir perkantieji subjektai turi taikyti pirkdami prekes, paslaugas ar darbus, taikymo tvarkos aprašo, patvirtinto [Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. D1-508](#), 3.1 punktas.

tiekejams laiduoti už jų įsteigto juridinio asmens prievoles, susijusias su pirkimo sutarties sąlygų įvykdymu. Pagal [VPI 2 straipsnio 36 dalį](#) tiekėju yra laikoma, įskaitant, bet neapsiribojant, ūkio subjektų (fizinį asmenų, privačių ar viešųjų juridinių asmenų, kitų organizacijų ir jų padalinių) grupė (*detaliau žiūrėti [VPI 2 straipsnio 36 dalies komentarą](#)*). Ūkio subjektų grupei teikiant pasiūlymą viešajame pirkime, nėra reikalaujama, kad nurodyta grupė įsteigta atskirą, savarankišką juridinį asmenį, tačiau, ūkio subjektų grupę pripažinus laimėtoja, perkančioji organizacija gali reikalauti, kad būtų įsteigtas atskiras, savarankiškas juridinis asmuo. Nurodytu atveju viešojo pirkimo-pardavimo sutartis arba preliminarioji sutartis yra sudaroma su ūkio subjektų grupės įsteigtu juridiniu asmeniu (*detaliau žiūrėti [VPI 86 straipsnio 4 dalies komentarą](#)*). Tuo atveju, jeigu perkančioji organizacija nereikalauja, kad, ūkio subjektų grupę pripažinus laimėtoja, būtų įsteigtas atskiras, savarankiškas juridinis asmuo, viešojo pirkimo-pardavimo sutartis arba preliminarioji sutartis yra sudaroma su visais ūkio subjektų grupės nariais. Tokiu atveju, nors viešojo pirkimo sutartis yra sudaroma su visais ūkio subjektų grupės nariais, t. y. visi partneriai yra laikomi viešojo pirkimo sutarties šalimi, viešojo pirkimo sutartį visų partnerių vardu gali pasirašyti vienas ūkio subjektas–įgaliotas vadovaujantis partneris (nurodytas įgaliojimas gali būti (praktikoje dažniausiai yra) įtvirtintas jau įjungtinės veiklos sutartyje).

- 15) **Subtiekimų reikalavimai, nustatyti vadovaujantis šio įstatymo 88 straipsnio nuostatomis.** Žiūrėti [VPI 88 straipsnio komentarą](#).
- 16) **Informacija, ar perkančioji organizacija leidžia, neleidžia ar reikalauja pateikti alternatyvius pasiūlymus, šių pasiūlymų reikalavimai.** Žiūrėti [VPI 43 straipsnio komentarą](#).
- 17) **Informacija, kaip turi būti apskaičiuota ir išreikšta pasiūlymuose nurodoma kaina ar sąnaudos. Kainą ar sąnaudas turi būti įskaityti visi mokesčiai.** Perkančiosios organizacijos viešojo pirkimo dokumentuose turi nurodyti, kaip konkrečiai tiekėjai turi apskaičiuoti ir išreikšti pasiūlymo kainą. Pavyzdžiui, viešojo pirkimo sąlygose gali būti nurodytas reikalavimas, kad turi būti išskirtos (įvertintos) tiesioginės ir netiesioginės išlaidos, šios, be kita ko, turi būti nurodytos su PVM ir be šio mokesčio⁹¹⁵.

Perkančiosios organizacijos viešojo pirkimo dokumentuose ir viešojo pirkimo-pardavimo sutartyse nustatydamos kainodaros taisykles, privalo vadovautis [Kainodaros taisyklių nustatymo metodikos](#) nuostatomis. Vykdamas mažos vertės viešuosius pirkimus, [Kainodaros taisyklių nustatymo metodika](#) yra rekomendacinio pobūdžio.

Pagal [Kainodaros taisyklių nustatymo metodikos](#) 9 punktą perkančioji organizacija viešojo pirkimo dokumentuose ir sutartyje privalo nurodyti, koks sutarties kainos apskaičiavimo būdas ar jų derinys yra taikomas. Atskiroms sutarties dalims gali būti taikomi skirtingi kainos apskaičiavimo būdai. Pirkimo dokumentuose ir sutartyje nustatytas sutarties kainos apskaičiavimo būdas yra viena iš esminių sutarties sąlygų, kuri negali būti keičiama vykdamas sutartį. Pagal [Kainodaros taisyklių nustatymo metodikos](#) 10 punktą perkančioji organizacija, nustatydamas

⁹¹⁵ LAT 2015 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-654-378/2015](#).

kainodaros taisyklės, gali nustatyti, įskaitant, bet neapsiribojant, šiuos pasiūlymo (sutarties) kainos apskaičiavimo būdus: fiksuotos kainos, fiksuoto įkainio, fiksuotos kainos su peržiūra, fiksuoto įkainio su peržiūra, kintamo įkainio, sutarties vykdymo išlaidų atlyginimo.

Komentuojamoje [VPI](#) 35 straipsnio 2 dalies 17 punkto nuostatoje taip pat yra įtvirtinta principinė taisyklė, kad tiekėjas į pasiūlymo kainą ar sąnaudas privalo įskaityti visus mokesčius. Tai reiškia, kad tiekėjui į pasiūlymo kainą neįskaitant visų atitinkamų mokėtinų mokesčių, pasiūlymo kaina nei pasiūlymu vertinimo, nei viešojo pirkimo – pardavimo sutarties vykdymo etape negalėtų būti keičiama. Tačiau pabrėžtina, kad pagal formuojamą teismų praktiką reikalaujamas, jog į pasiūlymo kainą būtų įtraukti visi mokesčiai ir visos tiekėjo išlaidos, nereiškia, kad tiekėjai bet koku atveju privalo į kainą įtraukti tokias išlaidas, kurių vykdant viešojo pirkimo sutartį dėl savo veiklos specifikos ar kitų priežasčių nepatirs ar kurias jau yra patyrę. Pagrindinis nurodytos sąlygos tikslas yra tas, kad tiekėjas įvykdytų visas pareigas be viešojo pirkimo sutarties kainos papildomo keitimo, o ne tai, jog jis būtina patirtų šių išlaidų⁹¹⁶.

- 18) **Pasiūlymų galiojimo užtikrinimo, jeigu taikytina, reikalavimai.** Žiūrėti [VPI](#) 42 straipsnio komentarą.
- 19) **Pasiūlymų pateikimo termino pabaiga, vieta ir būdas.** Pasiūlymų pateikimo termino nustatymui keliami reikalavimai yra apibrėžti [VPI](#) 40 straipsnyje (*detales žiūrėti [VPI](#) 40 straipsnio komentarą*). Perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų bendravimo ir keitimosi informacija, įskaitant pasiūlymų pateikimo, tvarka yra įtvirtinta [VPI](#) 22 straipsnyje (*detales žiūrėti [VPI](#) 22 straipsnio komentarą*).
- 20) **Būdai, kuriais tiekėjai gali prašyti pirkimo dokumentų paaiškinimų, sužinoti, ar perkančioji organizacija ketina rengti dėl to susitikimą su tiekėjais, taip pat būdai, kuriais perkančioji organizacija savo iniciatyva gali paaiškinti (patikslinti) pirkimo dokumentus.** Žiūrėti [VPI](#) 36 straipsnio komentarą.
- 21) **Data, iki kada turi gauti pasiūlymas, arba laikotarpis, kurį turi galioti pasiūlymas.** Žiūrėti [VPI](#) 41 straipsnio komentarą.
- 22) **Susipažinimo su pasiūlymais data, o jeigu pirkimas atliekamas ne elektroninėmis priemonėmis, – vieta, data, valanda ir minutė.** Žiūrėti [VPI](#) 44 straipsnio komentarą.
- 23) **Susipažinimo su pasiūlymais ir jų nagrinėjimo procedūros.** Žiūrėti [VPI](#) 44 straipsnio komentarą.
- 24) **Informacija, kad pasiūlymuose nurodytos kainos bus vertinamos eurais. Jeigu pasiūlymuose kainos nurodytos užsienio valiuta, jos bus perskaičiuojamos eurais pagal Europos Centrinio Banko skelbiamą orientacinį euro ir užsienio valiutų santykį, o tais atvejais, kai orientacinio euro ir užsienio valiutų santykio Europos Centrinis Bankas neskelbia, – pagal Lietuvos banko nustatomą ir skelbiamą orientacinį euro ir užsienio valiutų santykį paskutinę pasiūlymų pateikimo termino dieną.** Nurodytoje nuostatoje yra įtvirtinta

⁹¹⁶ LAT 2009 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-508/2009](#); LApT 2013 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [2A-2218/2013](#).

principinė taisyklė, kad pasiūlymo kainos turi būti pateiktos ir vertinamos eurais. O tuo atveju, jeigu pasiūlymo kainos yra nurodytos užsienio valiuta, komentuojamame [VPI](#) 35 straipsnio 2 dalies 24 punkte yra įtvirtinta užsienio valiutos perskaičiavimo (konvertavimo) tvarka.

- 25) **Perkančiosios organizacijos valstybės tarnautojų ar darbuotojų arba Komisijos narių (vieno ar kelių), kurie įgalioti palaikyti tiesioginį ryšį su tiekėjais ir gauti iš jų (ne tarpininkų) pranešimus, susijusius su pirkimų procedūromis, vardai, pavardės, kontaktinė informacija.** Nurodyta nuostata yra glaudžiai susijusi su viešųjų pirkimų skaidrumo principo (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 17 straipsnio 1 dalies komentarą*) įgyvendinimu, kadangi ja užtikrinamas sklandus perkančiosios organizacijos ir tiekėjų tiesioginio ryšio palaikymas.
- 26) **Nuorodos į išankstinį informacinį skelbimą, paskelbtą Europos Sąjungos leidinių biuro, taip pat paskelbtą CVP IS, kituose leidiniuose ir internete, jeigu apie pirkimą buvo skelbta iš anksto.** Žiūrėti [VPI](#) 30 straipsnio komentarą.
- 27) **Informacija apie atidėjimo termino taikymą ginčų nagrinėjimo tvarką.** *Apie viešojo pirkimo-pardavimo sutarties arba preliminariosios sutarties sudarymo atidėjimo terminą žiūrėti [VPI](#) 86 straipsnio 8 dalies komentarą, apie ginčų nagrinėjimo tvarką – [VPI](#) 100–107 straipsnių komentarus.*
- 28) **Informacija apie numatomą skelbti savaraisko *ex ante* skaidrumo skelbimą.** Žiūrėti [VPI](#) 32 straipsnio komentarą.
- 29) **Informacija apie tai, ar į Komisijos posėdžius kviečiami dalyvauti stebėtojai, jų dalyvavimo sąlygos.** Žiūrėti [VPI](#) 19 straipsnio 4 dalies komentarą.
- 30) **Informacija apie tai, kad tiekėjas privalo nurodyti, ar jo pasiūlyme yra konfidencialios informacijos, ir kuri informacija, vadovaujantis šio įstatymo 20 straipsnio 2 dalimi, yra konfidenciali.** Žiūrėti [VPI](#) 20 straipsnio komentarą.
- 31) **Informacija apie tai, kad tiekėjas, sudarius sutartį, bet ne vėliau kaip iki sutarties vykdymo pradžios, turi pateikti sutartį vykdysiančių ir perkančiosios organizacijos nurodytas užduotis atliksiančių darbuotojų sąrašą (vardus, pavardes, gimimo datas) ir jiems siūlomo mokėti darbo užmokesčio mėnesio medianą, taip pat informacija, kad sutarties vykdymo metu pasikeitus nurodytai informacijai tiekėjas nedelsdamas turi informuoti perkančiąją organizaciją ir pateikti atnaujintą nurodytų darbuotojų sąrašą ir patikslintą darbo užmokesčio mėnesio medianą, jeigu taikytina.** Nurodyta nuostata yra betarpiškai susijusi ir aiškinama sistemškai su [VPI](#) 55 straipsnio 11 dalyje įtvirtinta perkančiosios organizacijos teise viešojo pirkimo dokumentuose nustatyti socialinį pasiūlymų vertinimo kriterijų ir įvertinti, kiek tiekėjo ir subiekto, jeigu jis pasitelkiamas, sutartį vykdysiantiems ir perkančiosios organizacijos pirkimo dokumentuose nurodytas užduotis atliksiantiems darbuotojams siūlomo darbo užmokesčio mėnesio mediana viršija Lietuvos Respublikoje nustatytą minimalų darbo užmokestį. Perkančiajai organizacijai viešojo pirkimo dokumentuose nustatčius socialinį pasiūlymų vertinimo kriterijų, ji privalo reikalauti, kad tiekėjas visą pirkimo sutarties vykdymo laikotarpį užtikrintų, jog nurodytų darbuotojų darbo užmokesčio mėnesio mediana būtų ne mažesnė, negu buvo nurodyta pateikiant pasiūlymą (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 55*

straipsnio 11 dalies komentarą). Taigi, komentuojamame [VPI](#) 35 straipsnio 2 dalies 31 punkte nurodyta informacija yra reikalinga tam, kad perkančioji organizacija galėtų kontroliuoti, ar viešojo pirkimo laimėtoju pripažintas tiekėjas laikosi pasiūlyme nurodytą įsipareigojimų.

- 32) **Kita Viešųjų pirkimų tarnybos nustatyta informacija.** Nurodyta nuostata patvirtinama, kad [VPI](#) 35 straipsnio 2 dalyje pateiktas informacijos, skelbtinos viešojo pirkimo dokumentuose, sąrašas nėra baigtinis ir perkančioji organizacija turi teisę viešojo pirkimo dokumentuose nurodyti papildoma informaciją, neapibrėžtą [VPI](#) 35 straipsnio 2 dalyje. Tuo tarpu Viešųjų pirkimų tarnybos nurodytais atvejais, perkančioji organizacija privalo viešojo pirkimo dokumentuose įtraukti papildomą, [VPI](#) 35 straipsnio 2 dalyje nenurodytą informaciją. Pavyzdžiui, [VPI](#) 96 straipsnio 2 dalies 11 punkte yra įtvirtinta Viešųjų pirkimų tarnybos teisė patvirtinti konkrečių prekių, paslaugų ar darbų techninėms specifikacijoms taikomus reikalavimus. Esant patvirtintiems konkrečių prekių, paslaugų ar darbų techninės specifikacijos reikalavimams, perkančioji organizacija, vykdydama viešąjį pirkimą, nurodytus reikalavimus privalėtų įtraukti į viešojo pirkimo dokumentus.

3. [VPI](#) 35 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta imperatyvioji perkančiųjų organizacijų pareiga iš anksto paskelbti apie vykdomą viešąjį pirkimą (*detalesnė informacija apie skelbimą bei skelbimą apie pirkimą žiūrėti [VPI](#) 30 ir 31 straipsnių komentarus*), nurodant, kad skelbimai yra sudėtinė viešojo pirkimo dalis. Dėl to perkančioji organizacija skelbimuose esančios informacijos papildomai kituose viešojo pirkimo dokumentuose gali neteikti. Tačiau tokiu atveju, siekiant maksimalaus viešojo pirkimo dokumentų aiškumo, viešojo pirkimo sąlygose turėtų būti pateikiama bent jau nuoroda į skelbimą, papildomai nekartojant skelbime nurodytos informacijos.

[VPI](#) 35 straipsnio 3 dalyje taip pat yra įtvirtinta kolizijos tarp skelbimuose ir kituose viešojo pirkimo dokumentuose nurodytos informacijos sprendimo taisyklė. Pagal [VPI](#) 35 straipsnio 3 dalį tuo atveju, jeigu skelbime ar išankstiniame skelbime, kuriuo tiekėjai kviečiami dalyvauti ribotame konkurse ar skelbiamose derybose (*detalesnė informacija žiūrėti [VPI](#) 30 straipsnio 3 dalies komentarą*), pateikta informacija neatitinka kituose viešojo pirkimo dokumentuose pateiktos informacijos, teisinga laikoma informacija, pateikta būtent skelbime apie pirkimą ar išankstiniame informaciniame skelbime, kuriuo tiekėjai kviečiami dalyvauti ribotame konkurse ar skelbiamose derybose. Vis dėlto perkančiosios organizacijos turėtų vengti situacijų dėl nurodytos kolizinės taisyklės taikymo ir dėti maksimalias pastangas tam, kad viešojo pirkimo dokumentai būtų parengti tinkamai, įskaitant, bet neapsiribojant, būtų užtikrinta skelbime ar išankstiniame skelbime bei pirkimo sąlygose nurodytos informacijos sutaptis.

4. [VPI](#) 35 straipsnio 4 dalyje yra įtvirtinta perkančiųjų organizacijų pareiga užtikrinti, kad viešojo pirkimo dokumentai būtų parengti laikantis [VPI](#) reikalavimų, taip pat būtų tikslūs, aiškūs ir nedviprasmiški, siekiant, kad tiekėjai galėtų pateikti pasiūlymus, o perkančioji organizacija galėtų nusipirkti tai, ko jai reikia. Nurodytas tikslas pasiekiamas tada, kai pirkimo sąlygų turinys leidžia pakankamai gerai informuotiems ir normaliai rūpestingiems

tiekėjams vienodai jas suprasti ir aiškinti, o perkančiajai organizacijai realiai patikrinti, ar tiekėjų pasiūlymai šias atitinka⁹¹⁷.

Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad pernelyg didelis viešojo pirkimo sąlygų išsamumo (detalumo) lygis tam tikrais atvejais gali lemti jų neproporcingumą. LAT, vadovaudamasis ESTT sprendimu byloje *Roche Lietuva*⁹¹⁸, yra pažymėjęs, kad sprendžiant, ar nustatant techninės specifikacijos sąlygas nebuvo pažeistos tiekėjo teisės, turi būti įvertinti du aspektai, *pirma*, ar nebuvo pažeistas vienodo požiūrio principas, t. y. ar techninės specifikacijos reikalavimai nebuvo pritaikyti konkrečiam ekonominės veiklos vykdytojui, *antra*, ar nebuvo pažeistas proporcingumo principas, t. y. ar itin išsamūs techninės specifikacijos reikalavimai (nebūtinai pritaikyti vienam tiekėjui, tačiau dėl savo detalumo reikšmingai apribojantys tiekėjų galimybes dalyvauti viešajame pirkime) buvo būtini, norint pasiekti pirkimo tikslą⁹¹⁹.

Viešojo pirkimo reikalavimų apimtis (turinys) turi būti nustatoma iš potencialių dalyvių pozicijų, nes viešųjų pirkimų teisiniame reguliavime įtvirtintu viešojo pirkimo sutarčių sudarymo procedūrų tikslas yra būtent užtikrinti ES įsteigtiems dalyviams galimybę dalyvauti juos dominančiuose viešuosiuose pirkimuose⁹²⁰. Aplinkybė, kad didesnioji dalis tiekėjų suprato pirkimo sąlygą kitaip nei mažuma, taip pat neleidžia sąlygų šakai teigti, jog objektyviai visiems įprastinio rūpestingumo standartus atitinkantiems dalyviams ji buvo vienodai suprantama ir jų pritaikyta, o perkančioji organizacija turėjo galimybę gauti ir įvertinti tarpusavyje palyginamus pasiūlymus⁹²¹. Tiekėjai turi išsamiai ir atidžiai susipažinti su visais viešojo pirkimo dokumentais bei juose iškeltais reikalavimais, juolab kad gali skirtis ne tik skirtingų perkančiųjų organizacijų vykdomų pirkimų, bet ir to paties pirkėjo pakartotinai atliekamo pirkimo sąlygų turinys. Kita vertus, tiekėjų pareiga veikti apdairiai neeliminuoja perkančiųjų organizacijų pareigos kiek įmanoma aiškiau ir tiksliau apibrėžti reikalavimus jiems⁹²². Dėl to, nors perkančiosios organizacijos formos prasme iš esmės neribojamos bet kur įtvirtinti atitinkamus reikalavimus, tačiau tuo neturi būti piktnaudžiaujama, kadangi perkančioji organizacija turi siekti maksimalaus viešojo pirkimo dokumentų aiškumo (*detales žiūrėti VPI 35 straipsnio 4 dalies komentare*).

Iš kasacinio teismo praktikos matyti, kad pirkimo sąlygų aiškumo klausimas dažniausiai keliamas dviem atvejais: *pirma*, kai dėl konkurso nuostatų turinio trūkumų tiekėjai ribojami pateikti pasiūlymus ar tinkamai apskaičiuoti jų kainą⁹²³, *antra*, kai dėl pirkimo sąlygų turinio trūkumų tiekėjams teisiskai ir faktiškai nesutrukdyta pateikti pasiūlymų, tačiau dėl to vėliau kilo ginčas iš viešojo pirkimo sutarties vykdymo⁹²⁴. Šiame kontekste, pabrėžtina, kad pirkimo sąlygų analizė – ne fakto klausimas, todėl galimas spręsti kasaciniame procese⁹²⁵.

⁹¹⁷ ESTT 2001 m. spalio 18 d. sprendimas byloje *SIAC Construction*, [C-19/00](#); LAT 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-158/2011](#); 2013 m. kovo 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-94/2013](#).

⁹¹⁸ ESTT 2016 m. spalio 25 d. sprendimas byloje *Roche Lietuva*, [C-413/17](#).

⁹¹⁹ LAT 2019 m. rugsio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-32-378/2019](#).

⁹²⁰ LAT 2017 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-437-916/2017](#); 2018 m. gegužės 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-160-469/2018](#).

⁹²¹ LAT 2015 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-39-690/2015](#).

⁹²² LAT 2018 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-325-469/2018](#); 2019 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-211-969/2019](#).

⁹²³ LAT 2013 m. kovo 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-94/2013](#); 2015 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-39-690/2015](#); 2015 m. lapkričio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-609-690/2015](#).

⁹²⁴ LAT 2013 m. gruodžio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-705/2013](#).

⁹²⁵ LAT 2011 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-436/2011](#); 2016 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-291-969/2016](#).

Tai, ar pirkimo dokumentai atitinka [VPI](#) reikalaujamą aiškumo ir (arba) tikslumo standartą, sprendžiama kiekvienu atveju individualiai. Tačiau visais atvejais turi būti siekiama objektyviai įvertinti (patikrinti), ar pakankamai gerai informuoti ir normaliai rūpestingi tiekėjai objektyviai galėjo ir turėjo (objektyvusis ir subjektyvusis aspektai) suprasti pirkimo dokumentus taip, kaip teigia perkančioji organizacija. Neigiamas atsakymas lemia, kad pirkimo dokumentai laikytini neteisėtais ir neatitinkančiais komentuojamų [VPI](#) reikalavimų. Pabrėžtina, kad tiekėjų teisės ribojančios konkursų nuostatos pirkimo dokumentuose turi būti įtvirtintos ypač aiškiai, be dviprasmybių. Atitinkamai, ribojančios nuostatos turi būti aiškinamos siaurai – pirkimo sąlygose aiškiai neįtvirtinus draudimo, kurio turinys vidutiniam atitinkamos rinkos dalyviui nekeltų abejonių, draudžiama priimti sprendimus remiantis šiuo pagrindu (t. y. dėl draudimo nesilaikymo)⁹²⁶.

Nepriklausomai nuo to, kad sąlygų aiškumas, tikslumas yra vertinamas pagal gerai informuoto ir normaliai rūpestingo tiekėjo standartą, nurodytas standartas negali būti suabsoliutinamas, įpareigojant tiekėjus viešajame pirkime keliančius reikalavimus suprasti ir vertinti remiantis kitais šaltiniais nei, pirmiausia, viešojo pirkimo sąlygos. Šiame kontekste pažymėtina kasacinio teismo praktika, pagal kurią mokslo (ar kitoje srityje) vartojamos sąvokos, sampratos savaime neturi visuomet turėti tapatinės reikšmės kaip ir viešojo pirkimo sąlygose, ypač, kai tokia perkančiosios organizacijos valia aiškiai neįtvirtinta pirkimo sąlygose; iš tiesų neatmetinos situacijos, kai pirkėjas pasirenka vertinti tiekėjų pasiūlymus pagal vieną ar kelias (o ne visas) iš sudėtinių tam tikros kategorijos, reiškinio dalių⁹²⁷. Kitaip tariant, pirkimo sąlygose įtvirtintos sąvokos, kategorijos ir pan. neturi būti analogiškos mokslo ar kitose srityse nusistovėjusioms, plačiai pripažintoms analogiškomis sampratomis arba visuotinai suprantamiems dalykams, todėl perkančiosios organizacijos suteikiama diskrecija tiekėjams kelti reikalavimus, kurie būtų ne visiškai identiški (mažesnės apimties ar kitokio turinio), nei tai įprasta kituose santykiuose.

Jei perkančioji organizacija pirkimo sąlygose suformuoja individualizuotą, konkrečiu atveju taikytiną reikalavimą, pagal jį tiekėjų pasiūlymai ir turėtų būti vertinami, neatsižvelgiant į kitus, iš anksto neišviešintus parametrus, nepriklausomai nuo jų žinomumo ir taikymo kitose srityse. Tokios praktikos išimtinė situacija, kai perkančiosios organizacijos pirkimo sąlygose netinkamai įgyvendina imperatyviasias teisės normas⁹²⁸. Remiantis nurodytais išaiškinimais, LAT, pavyzdžiui, yra konstatavęs, kad viešojo pirkimo sąlygose nedetalizavus, kokių konkrečių techninių charakteristikų ar parametrų turėjo būti šiukšlių dėžės, naudojamos paslaugai teikti, perkančiosios organizacijos argumentai, jog kiekvienas protingas žmogus supranta, kas yra šiukšlių dėžė, kokia jos paskirtis, kaip ji turi atrodyti priklausomai nuo pastatymo vietos, tiekėjai, kaip atliekų tvarkymo srities profesionalai, turėtų suprasti, koks yra tikrasis perkančiosios organizacijos pageidavimas, atmetini kaip nepakankami pirkimo sąlygų aiškumui pagrįsti⁹²⁹.

Dėl perkančiosios organizacijos pareigų nustatyti tinkamas pirkimo sąlygas taip pat pažymėtina, kad šioms keliamo aiškumo reikalavimo stoka nebūtinai siejama su jų neteiseumu, kaip tokiu (kiekvienu atveju dėl to sprendžia teismas). Perkančiosios

⁹²⁶ LAT 2014 m. gruodžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-533/2014](#); 2016 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-291-969/2016](#).

⁹²⁷ LAT 2017 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-424-378/2017](#).

⁹²⁸ LAT 2018 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-325-469/2018](#).

⁹²⁹ Ten pat.

organizacijos pirkimo sąlygose turėtų vengti abstrakčių, dviprasmiškai suprantamų ar deklaratyvių formuluočių, nes šios sunkina tiekėjų dalyvavimą pirkime, dėl to gali kilti tiekėjų ir perkančiųjų organizacijų ginčų. LAT praktikoje viešojo pirkimo sąlygų neaiškumas yra konstatuotas, pavyzdžiui, tokiais atvejais:

- 1) Dėl finansinio pajėgumo sąlygos (*pavyzdžiui, tiekėjo veikla per pastaruosius trejus metus turi būti nenuostolinga*) spręsta, kad tiekėjai ir perkančioji organizacija gali skirtingai suprasti ir vertinti tokią pirkimo sąlygą, pavyzdžiui, tiekėjai veiklos nuostolingumo skaičiavimą gali suprasti taip, kad vertintini visi metai kartu, o perkančioji organizacija – pamečiui⁹³⁰.
- 2) Dėl pirkimo objekto apibrėžimo viešojo pirkimo dokumentuose spręsta, kad perkančioji organizacija skirtingose pirkimo dokumentų sąlygose nevienareikšmiškai apibrėžė pirkimo objektą. Vienoje vietoje perkančioji organizacija nurodė, kad perkamos paslaugos ir jų aprašymas apibūdintos techninėje specifikacijoje, kitoje – apibrėžė, kad perkančioji organizacija numato įsigyti skrydžio bilietų pirkimo ir pervežimo paslaugas. Pastarosios Techninėje specifikacijoje apibūdintos tiksliau, tačiau be skrydžio bilietų įsigijimo ir pervežimo paslaugų nurodytos ir kitos, pavyzdžiui, vardinių pasveikinimo laiškų anglų kalba surašymas. Akivaizdu, kad apibrėžimas nereiškia jų papildymo naujomis, kokybiškai kitomis paslaugomis. Kitu atveju, kai tiekėjas ginčytų tik tokio pobūdžio pirkimo objekto apibrėžimą neatitiktį (t. y. pirkimo objektas techninėje specifikacijoje apibrėžtas plačiau nei bendrosiose nuostatose), iš tiesų būtų galima spręsti apie sisteminio konkurso nuostatų aiškinimo taisyklės taikymą⁹³¹.
- 3) Dėl skirtingų pirkimo dokumentų tarpusavio prieštaravimo spręsta, kad pradinėje konkurso sąlygų – techniniame projekte, darbų kiekių žiniaraščiuose, įrenginių poreikio žiniaraštyje – versijoje buvo pateikti skirtingi atitinkamų darbų (įrenginių, priemonių) kiekiai, be kita ko, dėl metalinių grotelių medžių šaknų apsaugai įrengti. Perkančioji organizacija, gavusi keliolika tiekėjų prašymų paaiškinti šias neatitiktis, nurodė, kuriais konkrečiais duomenimis ūkio subjektai turėtų remtis. Kaip nurodyta, atitinkami duomenys pateikti atskiruose prie konkurso sąlygų pridėtuose dokumentuose (techniniame projekte, darbų kiekių ir įrenginių poreikio žiniaraščiuose). Nagrinėjamu atveju aktualu tai, kad perkančioji organizacija gavo klausimą dėl grotelių kiekio nesutapties (24 ar 34 vnt.) techniniame projekte ir darbų kiekių žiniaraštyje (bet ne įrenginių poreikio žiniaraštyje); į užduotą klausimą ji atsakė – *prašome įsivertinti*. Dėl to ginčo šalys iš esmės nesutarė, kokia apimtimi atsakovė patikslino tarpusavyje nederančias konkurso sąlygų nuostatas: ar ji patikslino bet kokius prieštaravimus tarp techninio projekto ir visų žiniaraščių, ar tai padarė tik iš dalies, t. y. patikslino vieno iš žiniaraščių (bet ne visų) duomenis techninio projekto atžvilgiu. LAT vertino, kad perkančioji organizacija dėl apsauginių grotelių pateikė pernelyg lakonišką paaiškinimą, iš kurio aiškiai nematyti įrenginių poreikio žiniaraščio duomenų neatitikties techniniam projektui ir (ar) perkančiosios organizacijos valios šią pataisyti⁹³².

⁹³⁰ LAT 2009 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-506/2009](#).

⁹³¹ LAT 2015 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-39-690/2015](#).

⁹³² LAT 2019 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-17-690/2019](#).

- 4) Pirkimo sąlygos, pagal kurias perkančioji organizacija tiekėjui (nuomotojui) atskirai atlygina nuostolius tik dėl nuomojamos įrangos, kaip tokios, sugadinimo, tačiau, nelaikydama jų lygiaverčiais nuostoliais, atskirai neatlygina išlaidų, patirtų dėl šios įrangos negarantinių gedimų šalinimo darbų atlikimo, nurodant, kad išlaidos tiekėjui bus atlygintos tiek, kiek jis jas įtrauks į bendrą pasiūlymo kainą, laikytinos neaiškiomis ir neatitinkančiomis skaidrumo principo⁹³³.

Be to, tiekėjams suteikta teisė galimai vykdytinų darbų sąnaudas įtraukti į bendrą pasiūlymo kainą neužtikrina pirkimo sąlygų aiškumo ir realios galimybės tiekėjams kiek įmanoma tiksliau apskaičiuoti pasiūlymo kainą, esant neaiškiai pirkimo objekto apimčiai, tiekėjai skirtingai ją apskaičiuos, galimai neatsižvelgs į jos dalį, perkančioji organizacija negali to patikrinti, todėl ji neišvengiamai susidurs su nepalyginamų pasiūlymų vertinimu, kurio metu bus galima pripažinti skaidriu bei objektyviu; jei perkančioji organizacija negalutinai ir objektyviai vykdyti viešojo pirkimo procedūrą pagal savo paskelbtas sąlygas, tokių sąlygų iš tiekėjų ji ir neturėtų reikalauti įvykdyti⁹³⁴.

- 5) Šalių ginčas kilo dėl konkurso sąlygų reikalavimų, susijusių su paslaugų teikimo vieta, ir jų taikymo. Perkančioji organizacija konkurso sąlygose nustatė reikalavimus tiekėjui tyrimus atlikti savo patalpose, nutolusiose ne daugiau kaip 500 metrų atstumu atitinkamai nuo Molėtų ligoninės ar Molėtų rajono PSPC (įstaigos steigėja numato teisės aktu nustatytą tvarką nuomoti konkurso sąlygas atitinkančias patalpas). Nurodytas paslaugų teikimo vietas (arba tiekėjo patalpose, arba atitinkamos gydymo įstaigos patalpose) vertinant kaip alternatyvias, perkančioji organizacija dėl tiekėjo terių ir pareigų patalpų nuomos teisiniuose santykiuose neapibrėžtumo negali būti visiškai tikra, ar egzistuoja objektyvi galimybė gauti itin reikšmingas paslaugas taip, kaip nustatyta konkurso dokumentuose. Pažymėtina ir tai, kad tokios konkurso sąlygos vykdymas apskritai nepriklauso nuo perkančiosios organizacijos valios. Savivaldybei priklausančio turto nuomos būdai ir sąlygos, kai savivaldybės įstaiga – perkančioji organizacija (turto naudotojas) – sutarties pagrindu vykdo viešąjį paslaugų pirkimą, nustatomos savivaldybės tarybos sprendimu. Kol nėra tokio sprendimo, konkurso sąlyga dėl savivaldybei priklausančio turto nuomos vertintina kaip neaiški⁹³⁵.

- 6) Ginčo konkurso sąlygoje nustatytas reikalavimas dėl trijų kokybės kontrolės lygių, tačiau techninės specifikacijos pastabose įtvirtintas nurodymas pateikti reikalingą reagentų kitų priemonių ir kontrolinių medžiagų (atliekant kasdieninę 2-jų lygių kokybės kontrolę) kiekį numatomam nurodytam tyrimų skaičiui per 12 mėn. atlikti. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad konkurso sąlygos yra neaiškos, dviprasmiškos⁹³⁶.

- 7) Iš ekonominio naudingumo kriterijų T1 ir T2 vertinimo aprašymuose nurodytų formuluočių darytina išvada, kad tiekėjai tarpusavyje ir perkančioji organizacija galėjo skirtingai suprasti ir vertinti, ar nurodytos konkrečios rizikos yra *realios ir valdomos*, o jų valdymo priemonės *realios ir pagrįstos*, kas laikoma *vadybos*

⁹³³ LAT 2013 m. kovo 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-94/2013](#).

⁹³⁴ LAT 2017 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-258-378/2017](#).

⁹³⁵ LAT 2016 m. gruodžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-577-415/2016](#).

⁹³⁶ LAT 2017 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-241-690/2017](#).

sistemų taikymo nauda, taip pat kokiais atvejais pateiktas pagrindimas yra *aiškus realus*. Nors formuluotė *reali rizika* gali atrodyti suprantama kaip reiškianti tik realią galinčią įvykti riziką, tačiau nėra aišku, kaip perkančioji organizacija įvertins tiekėjų atliktą rizikos veiksnių analizę, pavyzdžiui, kokios aplinkybės gali sukelti didesnio balo skyrimą – jį gaus pasiūlymas, kuriame nurodyta daugiau rizikos atvejų, labiausiai tikėtinos rizikos, sudėtingiausius padarinius galinčios sukelti rizikos ar kitos aplinkybės. Kiekvienas iš šių atvejų perkančiosios organizacijos gali būti pripažintas reikšmingesniu už kitus, tačiau, to nenurodžius pirkimų sąlygose, sukuriamą situaciją, kai tiekėjams tenka spėti arba bandyti pateikti kuo platesnius rizikų ir jų valdymo priemonių aprašymus. Todėl vertintina, kad ekonominio naudingumo kriterijai suformuluoti nekonkrečiai, abstrakčiai, aiškiai neapibrėžiant, kaip bus vertinama atitiktis nustatytiems kriterijams⁹³⁷.

- 8) Kai viešojo pirkimo sąlygoje nustatyta, kad atitinkamą kvalifikacijos reikalavimą (pavyzdžiui, kritinio likvidumo kriterijų) turi atitikti bent vienas ūkio subjektų grupės narys arba visi kartu, laikytina, jog ši suformuluota ydingai ir negali būti taikoma pažodžiui, nes pagal savo turinį negali būti taikomi vienam viešajam pirkimui kaip alternatyvūs kriterijai, nes jie yra nelygiavertčiai. Nurodytos pirkimo sąlygos ir jų taikymas tiksliai neapibrėžti, todėl tai reikia vertinti pagal teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principus bei įprastinę tokių reikalavimų taikymo praktiką⁹³⁸. Kita vertus, alternatyvumas, kaip toks, jeigu nelemia nelygiavertiškumo, nėra draudžiamas⁹³⁹.

Taigi, perkančiosios organizacijos, nustatydamos viešojo pirkimo sąlygas, privalo siekti, kad jos būtų maksimaliai aiškos, t. y. kad tiek pati perkančioji organizacija, tiek bet kuris viešojo pirkimo dalyvis, perskaitę konkrečią vieną viešojo pirkimo sąlygą, ją vienodai suprastų. Pabrėžtina, kad viešojo pirkimo sąlygų aiškumas siejamas ir su teismų galimybėmis vertinti jų teisėtumą⁹⁴⁰.

Pabrėžtina, kad iš principo neatimamos ir išimtinės situacijos, kai dalyvis turi objektyvią galimybę suprasti pirkimo sąlygas (įskaitant, jų neaiškumą) tik tada, kai, įvertinusi pasiūlymus, perkančioji organizacija pateikia išsamią informaciją apie savo sprendimo motyvus⁹⁴¹, tačiau šios situacijos vertintinos griežtai (siaurai), įvertinus tam tikras konkrečias ginčo aplinkybes, atsižvelgiant į deramai informuoto ir įprastai rūpestingo konkurso dalyvio standartą⁹⁴². Analogiška situacija gali susiklostyti ir pačios perkančiosios organizacijos atžvilgiu⁹⁴³. Tačiau, kaip nurodyta, tai yra išimtinė situacija.

Pagal kasacinio teismo praktiką pirkimo sąlygos turi būti aiškinamos ir taikomos sistemiskai ir lingvistiškai, tačiau nesuabsoliutinant pastarojo aiškinimo metodo, atsižvelgiant į tikrąją perkančiosios organizacijos valią bei į kituose teisės aktuose įtvirtintas normas, taip pat į kitas nuostatas (pvz., VPT teisės aktus)⁹⁴⁴. Tai ypač aktualu, kai pirkimo sąlygų turinys

⁹³⁷ LAT 2018 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-178-378/2018](#).

⁹³⁸ LAT 2012 m. balandžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-43/2012](#).

⁹³⁹ LAT 2014 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-411/2014](#).

⁹⁴⁰ LAT 2015 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-39-690/2015](#).

⁹⁴¹ ESTT 2015 m. kovo 12 d. sprendimas byloje *eVigilo*, [C-538/13](#).

⁹⁴² LAT 2015 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-654-378/2015](#).

⁹⁴³ LAT 2017 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-437-916/2017](#).

⁹⁴⁴ LAT 2015 m. sausio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-39-690/2015](#); 2016 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-291-969/2016](#).

nėra pakankamai aiškus, taip pat, kai viešųjų pirkimų reguliavime nepateikta aiškių procedūrų dėl tam tikrų reikalavimų nustatymo ir atitikties jiems vertinimo.

Kasacinio teismo praktikoje, pavyzdžiui, spęsta dėl sėkmingo sutarties įvykdymo sampratos pagal atitinkamas [CK](#) normas, atsižvelgiant į tai, kad pirkimo sąlygose perkančioji organizacija tiksliai nenurodė, kokių aplinkybių visuma laikytina tinkamu rangos darbų atlikimu kaip kvalifikacijos įgijimo ir įrodymo faktas⁹⁴⁵. Teismų praktikoje taip pat vertinta, kad nustatytas perkančiosios organizacijos siekis, jog tiekėjai pasiūlytų automobilių aikštes, turėjo būti kvalifikuotas ne kaip savarankiškas tikslas, o kaip priemonė patenkinti pirkimo sąlygose apibrėžtą jos poreikį – pagal [VPI](#) perkančiosios organizacijos paslaugų pirkimuose neribojamos kelti proporcingus reikalavimus dėl techninių priemonių, kuriomis perkamos paslaugos bus teikiamos⁹⁴⁶.

Taigi, pirkimo sąlygų aiškinimas, taikant sisteminį, teleologinį, lingvistinį ir kitus metodus⁹⁴⁷, kai kuriais išimtiniais atvejais gali lemti tam tikros turinio reikšmės *suradimą*⁹⁴⁸. Kasacinio teismo, pavyzdžiui, vertinta, kad sisteminis pirkimo sąlygų aiškinimas gali lemti pirkimo sąlygos turinio nustatymą pagal atitiktį reikalavimui pagrindžiančius dokumentus. Tiekėjų kvalifikacijos reikalavimai paprastai nustatomi lentelėje, kurioje nurodomi kvalifikacijos reikalavimai ir jų atitiktį įrodantys dokumentai, kuriuos privalo pateikti tiekėjas. Kilus ginčui dėl konkretaus kvalifikacijos reikalavimo turinio, aplinkybė, kokią ir kokios apimties kvalifikaciją turi turėti pirkime dalyvaujantis tiekėjas, nustatoma įvertinus lentelėje nurodytą lingvistinę to reikalavimo išraišką, ją sistemiskai aiškinant kartu su pirkimo sąlygomis, apibrėžiančiomis pirkimo objektą, techninius reikalavimus jam (pavyzdžiui, reikalavimo turėti teisę verstis veikla, reikalingą perkamiems statybos darbams atlikti, turinys nustatomas įvertinus techninę specifikaciją, kurioje detalizuotas pirkimo objektas)⁹⁴⁹.

Tačiau sisteminis pirkimo sąlygų aiškinimas turi ribas, juo negali būti pateisintas viešojo pirkimo dokumentų nuostatų neaiškumas ir vidinis prieštaraštas, jei vidutinis atitinkamos srities tiekėjas objektyviai negali perkančiajai organizacijai pateikti pasiūlymo ar yra pernelyg suvaržytas tai padaryti. Pavyzdžiui, kasacinio teismo konstatuota, kad apie pirkimo sąlygų turinį tiekėjai turi būti informuoti tiesiogiai, aiškiai ir išsamiai, o ne naudojantis *Google*⁹⁵⁰. Su perkančiųjų organizacijų pareiga tiekėjams nustatyti aiškius reikalavimus nedera situacija, kai dalyviai apie atitinkamas sąlygas turėtų spręsti, vienu metu vertindami skirtingo pobūdžio dokumentus – pagrindines pirkimo sąlygas, techninę specifikaciją ir viešojo pirkimo sutarties projektą, lyginti šių dokumentų turinį ir skirtumus, o šiuos kvalifikuoti kaip tikslinimą ar spragų bei trūkumų šalinimą; perkančiųjų organizacijų pareiga nustatyti aiškias pirkimo sąlygas aktuali ir teismams, nes šie, nebūdami atitinkamų teisinių santykių žinovai, riboti koncentruotai ir objektyviai spęsti panašaus pobūdžio ginčus⁹⁵¹.

Sisteminis pirkimo sąlygų aiškinimo rezultatas neturi lemti visiškai priešingos išvados, palyginus su lingvistine jų išraiška. Teismas, aiškindamas pirkimo sąlygas, negali sukurti

⁹⁴⁵ LAT 2011 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-436/2011](#).

⁹⁴⁶ LAT 2016 m. liepos 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-372-248/2016](#).

⁹⁴⁷ LAT 2011 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-406/2011](#).

⁹⁴⁸ LAT 2017 m. spalio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-360-248/2017](#).

⁹⁴⁹ LAT 2016 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-291-969/2016](#); 2017 m. sausio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-6-378/2017](#).

⁹⁵⁰ LAT 2015 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-84-248/2015](#).

⁹⁵¹ LAT 2015 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-39-690/2015](#); 2019 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-17-690/2019](#).

naujos nuostatos, perkančiosios organizacijos veiksmų teisėtumą vertinti pagal iš anksto tiesiogiai neišviešintus parametrus⁹⁵². Be to, perkančiosios organizacijos valios ir ketinimo, jei jų iš tiesų tokių buvo, dėl pirkimo sąlygos turinio svarba sumenksta, jei ji pirkimo sąlygose juos netinkamai ir nesuprantamai materializuoja. Atsižvelgiant į tai, teisiškai nereikšmingi perkančiosios organizacijos argumentai dėl ginčo pirkimo sąlygos nustatymo ir jos paaiškinimo tikslų⁹⁵³. Neginčijant perkančiosios organizacijos tikslų ir poreikių, kuriuos ji norėjo pasiekti ir tenkinti skelbdama konkursą, pažymėtina, kad jie laikytini neaktualiais, jeigu nėra tinkamai išviešinti pirkimo sąlygose⁹⁵⁴.

VPI 35 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų pareiga dėl pirkimo dokumentų tikslumo ir aiškumo kyla iš bendrosios perkančiųjų organizacijų pareigos objektyviai ir kruopščiai vykdyti viešojo pirkimo procedūras, užtikrinti viešųjų pirkimų principų laikymąsi ir tikslo pasiekimą⁹⁵⁵. Kitaip sakant, už VPI tinkamą vykdymą ir pasiektus rezultatus pirmiausia atsakinga būtent perkančioji organizacija⁹⁵⁶. Šio vertinimo nekeičia tai, kad tiekėjai – profesionalūs viešųjų pirkimų teisinių santykių dalyviai, nes ir perkančiosioms organizacijoms keliama profesionalumo reikalavimai⁹⁵⁷. Jei perkančioji organizacija nevykdo ar vykdo netinkamai pareigas, kylančias iš VPI, būtent jai turi tekti neigiami padariniai. Jeigu būtų priešingai, galėtų kilti situacijos, kai perkančioji organizacija pasinaudotų ar turėtų naudos iš savo neteisėtų veiksmų, o tai suponuotų perkančiosios organizacijos nepagrįsto praturtėjimo grėsmę⁹⁵⁸. Dėl to kasacinio teismo ne kartą konstatuota, kad neaiškių, netikslių ir dviprasmiškų pirkimo dokumentų nuostatų nulemtų negatyvių padarinių rizika tenka pačiai perkančiajai organizacijai⁹⁵⁹. Viešojo pirkimo sąlygų neaiškumai ar netikslumai negali būti aiškinami ir taikomi tiekėjų nenaudai⁹⁶⁰. Toks aiškinimas svarstomas viešųjų pirkimų principų – skaidrumo, lygiateisiškumo – laikymuisi, nes perkančiajai organizacijai nesuteikiant pakankamos ir aiškos, tikslios informacijos tiekėjams, nesilaikant savo paskelbtų konkurso sąlygų, šie principai pažeidžiami⁹⁶¹.

Pirmiau nurodyta negatyvių padarinių rizika, kylanti dėl neaiškių pirkimo sąlygų, gali reikšti:

- 1) **Viešojo pirkimo sąlygos aiškinimą ir taikymą tiekėjo naudai.** Pavyzdžiui, kasacinio teismo vertinta, kad pagal viešojo pirkimo sąlygas perkančioji organizacija negalėjo padaryti vienareikšmės išvados apie tiekėjo pasiūlymo neatitiktį iškeltiems reikalavimams, nes iš pirkimo sąlygų visumos neišplaukia aiški tiekėjų pareiga perkančiajai organizacijai taikytinus mokesčius už bilietų keitimą ar grąžinimą pagrįsti rezervavimo sistemų pažymomis ar išrašais. Tokiu atveju pirkimo sąlygos turi būti aiškinamos tiekėjų naudai, nebent nustatytas reikalavimų neaiškumas, dviprasmiškumas būtų tokio pobūdžio, kad dėl jo tiekėjai

⁹⁵² LAT 2017 m. lapkričio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-369-916/2017](#).

⁹⁵³ LAT 2013 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-272/2013](#).

⁹⁵⁴ LAT 2018 m. rugpjūčio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-325-469/2018](#).

⁹⁵⁵ LAT 2013 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-656/2013](#).

⁹⁵⁶ LAT 2011 m. liepos 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-320/2011](#).

⁹⁵⁷ LAT 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-158/2011](#).

⁹⁵⁸ LAT 2013 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-713/2013](#).

⁹⁵⁹ LAT 2009 m. liepos 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-323/2009](#); 2014 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-132/2014](#).

⁹⁶⁰ LAT 2007 m. lapkričio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-502/2007](#); LAT 2013 m. gruodžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. [AC-39-1](#). Teismų praktika. 2013.

⁹⁶¹ LAT 2011 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-498/2011](#).

skirtingai aiškintų konkurso sąlygas, galimai pateiktų nepalyginamus pasiūlymus, o perkančioji organizacija negalėtų jų įvertinti⁹⁶².

- 2) **Viešojo pirkimo sąlygos pripažinimą neteisėta.** Pirkimo sąlygų pripažinimui neteisėtomis reikia nustatyti tokio pobūdžio jų neaiškumą, kad tiekėjai būtų apriboti pateikti tinkamai apskaičiuotą bei konkurencingą pasiūlymą, o perkančioji organizacija lygiavertiškai juos įvertinti. Pavyzdžiui, kasacinis teismas yra konstatavęs, kad pagal perkančiosios organizacijos nustatytas pirkimo sąlygas, sutarties atlygintinumas priklauso nuo tiekėjo tinkamai apskaičiuotos linco darbų atlikimo apimties ir tiek, kiek realus poreikis ši skaičiavimą viršija, sutartis tampa neatlygintine. Tai nepateisinama nei pirkimo pobūdžiu, nei objektyviu perkančiosios organizacijos galimybių ribotumu ar kitais, nes ši teisėtomis priemonėmis, kurių taikymas pagal VPI jai privalomas, gali sumažinti sutarties vykdymo riziką iki protingos jos ribos⁹⁶³.
- 3) **Perkančiosios organizacijos sprendimo atmesti tiekėjo pasiūlymą ar pripažinti jo atitiktį⁹⁶⁴ pripažinimą neteisėtu.** Pavyzdžiui, kasacinio teismo pripažinta, kad perkančioji organizacija tinkamai neįvykdė pareigos nustatyti aiškius reikalavimus dėl pirkimo objekto tiek pirminio konkurso sąlygų paskelbimo metu, tiek jas tikslindama. Nors ir tikslinamas trūkumas nebuvo tokio pobūdžio, kad tiekėjai negalėtų pateikti pasiūlymų, o perkančioji organizacija – jų lygiateisiškai įvertinti, bet netinkamas perkančiosios organizacijos pareigų vykdymas bet koku atveju negalėjo lemti pasiūlymo atmetimo⁹⁶⁵.
- 4) **Papildomos piniginės prievolės perkančiajai organizacijai kilimą tiekėjo naudai sutarties vykdymo metu⁹⁶⁶.**

Atkreiptinas dėmesys, kad viešojo pirkimo sutarčių kontrahentų ginčai dėl sutarties kainos ir papildomo atsiskaitymo kasacinio teismo viešųjų pirkimų praktikoje iš principo nesiejami su pirkimo sąlygų aiškumu, o su perkančiosios organizacijos konkurso sąlygose padaryta klaida⁹⁶⁷ ar tiesiog išklausius papildomų darbų atlikimo poreikiu, plačiau nevertinant galimo pirkimo sąlygų turinio trūkumo⁹⁶⁸. Kitais žodžiais tariant, tai, kad pirkimo sąlyga yra aiški, nereiškia, kad tiekėjai, vykdydami viešojo pirkimo sutartį, negali kvestionuoti jos teisingumo sutarties kainos padidinimo aspektu, pavyzdžiui, dėl techniniame projekte įvertintos kiekių apskaičiavimo klaidos⁹⁶⁹ (609/2015) (detaliau žiūrėti [VPI](#) 89 straipsnio komentarą).

Pabrėžtina, kad nepatartu laisomai nuo to, jog tikslų, aiškių ir nedviprasmiškų viešojo pirkimo dokumentų parengimo pareiga tenka būtent perkančiajai organizacijai, tiekėjas neturi

⁹⁶² LAT 2017 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-26-916/2017](#).

⁹⁶³ LAT 2013 m. kovo 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-94/2013](#); 2015 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-69-690/2015](#).

⁹⁶⁴ LAT 2009 m. rugsėjo 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-323/2009](#); 2010 m. gegužės 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-129/2010](#).

⁹⁶⁵ LAT 2011 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-231/2011](#); 2019 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-17-690/2019](#).

⁹⁶⁶ LAT 2013 m. gruodžio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-705/2013](#); 2019 m. gegužės 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-180-469/2019](#).

⁹⁶⁷ LAT 2013 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-713/2013](#); 2014 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-132/2014](#).

⁹⁶⁸ LAT 2012 m. spalio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-432/2012](#); 2015 m. balandžio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-202-248/2015](#).

⁹⁶⁹ LAT 2015 m. lapkričio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-609-690/2015](#).

teisės piktnaudžiauti teise, jis negali elgtis taip, kad, matydamas viešojo pirkimo sąlygų neaiškumą (netikslumą), kurį galėjo (objektyvus kriterijus) ir turėjo (subjektyvus kriterijus) suprasti vertindamas pirkimo dokumentus prieš pateikiant pasiūlymą, sąmoningai neveikia, nesikreipia į perkančiąją organizaciją dėl pirkimo sąlygų paaiškinimo, patikslinimo, o po to, kai jo pasiūlymas atmetamas, siekia tai panaudoti prieš perkančiąją organizaciją, ginčydamas jos sprendimą (*detačiau žiūrėti [VPI](#) 36 straipsnio 5 dalies komentarą*).

5. [VPI](#) 35 straipsnio 5 dalyje įtvirtintas imperatyvusis reikalavimas, kad viešojo pirkimo dokumentai visais atvejais būtų parengti lietuvių kalba, neribojant perkančiosios organizacijos teisės pirkimo dokumentus papildomai parengti ir kitomis kalbomis. Tuo atveju, jeigu tarp pirkimo dokumentų, parengtų lietuvių kalba, ir pirkimo dokumentų, parengtų kitomis kalbomis, yra prieštaravimų, pirmenybė teikiama pirkimo dokumentams, parengtiems lietuvių kalba. Viešojo pirkimo dokumentų parengimas ne tik lietuvių, bet ir pavyzdžiui, anglų kalba yra ypač aktualus perkančiosioms organizacijoms vykdant tarptautinius viešuosius pirkimus, kurie gali kelti užsienio tiekėjų susidomėjimą. Nurodytu atveju užsienio tiekėjams galint operatyviai ir betarpiškai susipažinti su viešojo pirkimo dokumentais, yra užtikrinamas didesnis nacionalinių bei užsienio tiekėjų lygiateisiškumas (*detačiau žiūrėti [VPI](#) 17 straipsnio 1 dalies komentarą*). Dėl to perkančiosios organizacijos, vykdančios tarptautinius viešuosius pirkimus ir siekdančios užtikrinti maksimalią tiekėjų konkurenciją, pritraukti kuo daugiau užsienio tiekėjų, turėtų apsvarstyti galimybę viešojo pirkimo dokumentus parengti ir pateikti ne tik lietuvių, bet taip pat ir, pavyzdžiui, anglų kalba, nors [VPI](#) ir nenustatyta tokios imperatyvios pareigos.

36 straipsnis. Pirkimo dokumentų teikimas

1. Perkančioji organizacija pirkimo dokumentus Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje skelbia nuo skelbimo apie pirkimą paskelbimo ar kvietimo patvirtinti susidomėjimą arba kvietimo pateikti pasiūlymą išsiuntimo dienos. Pirkimo dokumentai taip pat gali būti paskelbti ir pirkėjo profilyje, tačiau ne anksčiau, negu jie paskelbiami Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje.
2. Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje turi būti užtikrinta neribota, visapusė, tiesioginė ir neatlygintina prieiga prie paskelbtų pirkimo dokumentų.
3. Skelbime apie pirkimą ar kvietime patvirtinti susidomėjimą turi būti nurodytas interneto adresas, kuriuo pirkimo dokumentai yra pasiekiami.
4. Jeigu perkančioji organizacija negali pirkimo dokumentų paskelbti Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje, nes:
 - 1) jų neįmanoma pateikti elektroninėmis priemonėmis dėl bent vienos šio įstatymo 22 straipsnio 5 dalyje nurodytos priežasties, perkančioji organizacija gali skelbime apie pirkimą ar kvietime patvirtinti susidomėjimą nurodyti, kad pirkimo dokumentai bus pateikiami kitomis priemonėmis laikantis šio straipsnio 5 dalyje nustatytų reikalavimų;
 - 2) taikomi šio įstatymo 20 straipsnio 5 dalyje nurodyti konfidencialios informacijos apsaugos reikalavimai, perkančioji organizacija skelbime apie pirkimą ar kvietime patvirtinti susidomėjimą turi nurodyti keliamus konfidencialumo reikalavimus ir kaip galima susipažinti su pirkimo dokumentais.
5. Jeigu papildomos su pirkimo dokumentais susijusios informacijos paprašoma laiku, perkančioji organizacija ją pateikia visiems tiekėjams ne vėliau kaip likus 6 dienoms, supaprastinto pirkimo atveju – 4 dienoms iki pasiūlymų pateikimo termino pabaigos. Atviro konkurso, riboto konkurso, skelbiamų derybų pagreintų procedūrų atvejais, kaip nustatyta šio įstatymo 60 straipsnio 3 dalyje, 62 straipsnio 7 dalyje, šis terminas yra 4 dienos, supaprastinto pirkimo pagreintų procedūrų atvejais – 3 dienos.
6. Tuo atveju, kai tikslinama pirkimo skelbimuose paskelbta informacija, šio įstatymo 34 straipsnyje nustatyta tvarka skelbiami klaidų ištaisymo skelbimai.
7. Jeigu perkančioji organizacija rengia susitikimą su tiekėjais dėl pirkimo dokumentų, ji rašo šio susitikimo protokolą. Protokole fiksuojami visi šio susitikimo metu pateikti klausimai dėl pirkimo dokumentų ir atsakymai į juos. Informacija apie planuojamą susitikimą su tiekėjais ir po susitikimo parengtas protokolas išrašas paskelbiami Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje.

1. [VPI](#) 36 straipsnio⁹⁷⁰ 1 dalyje yra reglamentuojama viešojo pirkimo dokumentų skelbimo tvarka ir momentas.

⁹⁷⁰ Komentuojamos [VPI](#) 36 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 53 straipsnio normas.

Pagal [VPI 36](#) straipsnio 1 dalyje įtvirtintą bendrąją taisyklę (kurios išimties nurodytos [VPI 36](#) straipsnio 4 dalyje) visi viešojo pirkimo dokumentai elektronine forma turi būti paskelbti CVP IS (*detalesnė apie Centrinę viešųjų pirkimų informacinę sistemą žiūrėti [VPI 2](#) straipsnio 4 dalies komentarą*). Nurodytas reikalavimas yra betarpiškai susijęs ir kyla iš [VPI 22](#) straipsnio 1 dalyje įtvirtintos bendrosios taisyklės, kad perkančiosios organizacijos ir tiekėjo bendravimas ir keitimasis informacija vyksta naudojantis CVP IS (*detalesnė žiūrėti [VPI 22](#) straipsnio 1 dalies komentarą*). Perkančiajai organizacijai viešojo pirkimo dokumentus paskelbus CVP IS (bet ne anksčiau), papildomai viešojo pirkimo dokumentai gali būti skelbiami ir pirkėjo profilyje, t. y. perkančiosios organizacijos interneto tinklalapyje bei kitais būdais. Pabrėžtina, kad nei [VPI 36](#) straipsniu, nei kitomis [VPI](#) nuostatomis iš esmės neribojami viešojo pirkimo dokumentų skelbimo būdai po to, kai dokumentai yra paskelbiami CVP IS.

Pavyzdžiui, [Europos Komisijos Aiškinamajame komunikate dėl bendrijos teisės, taikomos sudarant sutartis, kurioms netaikomos arba tik iš dalies taikomos viešųjų pirkimų direktyvos \(2006/C 179/02\)](#) nurodyta, kad tinkamos ir dažniausiai naudojamos skelbimo priemonės yra, pavyzdžiui, internetas, šalies ar regiono laikraščiai, vietinės reikšmės priemonės – vietos laikraščiai, savivaldybės leidiniai ar net skelbimų lentos. Nurodytos priemonės pagal analogiją galėtų būti taikomos ir informacijos apie viešuosius pirkimus skelbimui. Užtikrinant kuo didesnę viešojo pirkimo dokumentų skaidrą, siekiama informuoti ir sudominti kuo daugiau potencialių viešojo pirkimo dalyvių. Kuo didesnė viešojo pirkimo dokumentų skaidra ir prieinamumas, pasiekiamumas, tuo labiau prisidedama prie viešojo pirkimo atvirumo, skaidrumo užtikrinimo (*detalesnė apie skaidrumo principą žiūrėti [VPI 17](#) straipsnio 1 dalies komentarą*).

Pirkimo dokumentai CVP IS turi būti paskelbti kartu su skelbimu apie pirkimą ar kvietimu patvirtinti susidomėjimą arba kvietimu pateikti pasiūlymą. Kitaip tariant, jau nuo paskelbimo apie vykdomą pirkimą ir (ar) kvietimo patvirtinti susidomėjimą (pateikti pasiūlymą) išsiuntimo momento, tiekėjams turi būti sudaromos sąlygos susipažinti su vykdomo viešojo pirkimo dokumentais, tokiu būdu užtikrinant tiek viešųjų pirkimų skaidrumo, tiek tiekėjų lygiateisiškumo (nediskriminavimo) principų įgyvendinimą (*detalesnė apie viešųjų pirkimų skaidrumo, lygiateisiškumo (nediskriminavimo) principus žiūrėti [VPI 17](#) straipsnio 1 dalies komentarą*).

LAT praktikoje laikomas puoseklios pozicijos, kad, siekiant tinkamai suprasti pirkimo sąlygų turinį, būtina vertinti ne tik sąlygas, kaip tokias, bet ir jų paaiškinimus ar patikslinimus. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad perkančiosios organizacijos paaiškinimai kvalifikuotini sudėtinę pirkimo dokumentų dalimi (*detalesnė žiūrėti [VPI 2](#) straipsnio 39 dalies komentarą*)⁹⁷¹. Atsižvelgiant į tai, CVP IS kartu su viešojo pirkimo dokumentais turi būti paskelbti ir visi viešojo pirkimo dokumentų paaiškinimai, patikslinimai, atsakymai į tiekėjų klausimus. Pabrėžtina, kad viešojo pirkimo dokumentų paaiškinimai, patikslinimai, atsakymai į tiekėjų klausimus turi būti skelbiami taip, kad visi potencialūs viešojo pirkimo dalyviai galėtų su jais susipažinti tokiomis pačiomis sąlygomis ir tuo pačiu metu, t. y. taip, kad apie pirkimo sąlygų paaiškinimus, patikslinimus būtų informuoti ne tik tie ūkio subjektai, kurie buvo prisiėmę (priėmę kvietimą) prie konkretaus viešojo pirkimo, bet ir tie, kurie tokių veiksmų anksčiau atlikę nebuvo (*detalesnė žiūrėti [VPI 36](#) straipsnio 5 dalies komentarą*). Priešingu atveju, perkančiajai organizacijai neužtikrinus vienodo visų potencialių viešojo pirkimo

⁹⁷¹ LAT 2009 m. liepos 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-323/2009](#); 2011 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-436/2011](#).

dalyvių informavimo, yra pažeidžiami tiekėjų lygiateisiškumo (nediskriminavimo) bei viešųjų pirkimų skaidrumo principai.

2. [VPI](#) 36 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad CVP IS turi būti užtikrinta neribota, visapusė, tiesioginė ir neatlygintina prieiga prie paskelbtų viešojo pirkimo dokumentų. Neribota prieiga reiškia, kad bet kuriam suinteresuotam potencialiam tiekėjui turi būti suteikta galimybė susipažinti su paskelbtais viešojo pirkimo dokumentais ir tam neturi būti keliamos jokios papildomos sąlygos⁹⁷². Visapusė prieiga reiškia, kad visa su viešojo pirkimu susijusi informacija (visi viešojo pirkimo dokumentai) turi būti prieinami CVP IS⁹⁷³. Pabrėžtina, kad su reikalavimu užtikrinti visapusę viešojo pirkimo dokumentų prieigą CVP IS koreliuoja reikalavimas, kad patys viešojo pirkimo dokumentai būtų tikslūs, aiškūs be dviprasmybių (*detačiau žiūrėti [VPI](#) 35 straipsnio 4 dalies komentarą*). Tiesioginė prieiga reiškia, kad visi viešojo pirkimo dokumentai turi būti paskelbti vienoje informacinėje sistemoje (CVP IS), nenukreipiant tiekėjų į jokiais kitas papildomas informacines sistemas (tinklalapius)⁹⁷⁴. Neatlygintina prieiga reiškia, kad tiekėjai turi turėti galimybę susipažinti su viešojo pirkimo dokumentais, paskelbtais CVP IS, nemokamai. Teisės doktrinoje nurodoma, kad neribotos, visapusės, tiesioginės ir neatlygintinos prieigos prie paskelbtų dokumentų reikalavimai kartu suponuoja ir reikalavimą, jog prieiga būtų nepertraukiama, t. y. paskelbti viešojo pirkimo dokumentai būtų prieinami tiekėjams visą laiką bet kurio paros metu iki pat pasiūlymų pateikimo termino pabaigos⁹⁷⁵.

[VPI](#) 36 straipsnio 2 dalyje įtvirtintu reguliavimu, kaip nurodyta pirmiau, yra siekiama užtikrinti viešųjų pirkimų skaidrumo, lygiateisiškumo (nediskriminavimo) principų (*detačiau žiūrėti [VPI](#) 17 straipsnio 1 dalies komentarą*) įgyvendinimą bei maksimalią konkurenciją viešajame pirkime (*detačiau žiūrėti [VPI](#) 17 straipsnio 3 dalies komentarą*), sudarant galimybes visiems suinteresuotiems viešojo pirkimo dalyviams operatyviai ir be jokių apribojimų susipažinti su paskelbto viešojo pirkimo dokumentais ir jų pagrindu priimti sprendimą dėl dalyvavimo (nedalyvavimo) viešajame pirkime.

3. [VPI](#) 36 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta nuostata, kad kiekviename skelbime apie pirkimą ar kvietime patvirtinti susidomėjimą turi būti nurodytas interneto adresas, kuriuo pirkimo dokumentai yra pasiekiami (*detačiau apie skelbimo apie pirkimą ir kvietimo patvirtinti susidomėjimą turinį žiūrėti [VPI](#) 30 ir 31 straipsnių komentarus*). [VPI](#) 36 straipsnio 3 dalį sistemiškai aiškinant ir taikant su [VPI](#) 36 straipsnio 1 dalimi, darytina išvada, kad skelbime apie pirkimą ar kvietime patvirtinti susidomėjimą turi būti pateikta nuoroda į CVP IS skiltį, kurioje yra pateikti konkretaus viešojo pirkimo dokumentai. Nurodyto reikalavimo išimtys, kaip detalizuojama [VPI](#) 36 straipsnio 4 dalies komentare, yra susijusios su negalėjimu viešojo pirkimo dokumentų paskelbti CVP IS.

⁹⁷² Stenicke, Michael, Vesterdorf, Peter L., *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*, Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018, P. 584.

⁹⁷³ Ten pat.

⁹⁷⁴ Ten pat.

⁹⁷⁵ Ten pat.

4. [VPI](#) 36 straipsnio 4 dalyje yra įtvirtinta išimtis iš bendrosios viešojo pirkimo dokumentų skelbimo CVP IS taisyklės, kuri aiškinama siaurinamai. Komentuojamoje normoje yra pateiktas baigtinis sąrašas alternatyvių atvejų, kuomet viešojo pirkimo dokumentai gali būti neskelbiami CVP IS, tai: (1) atvejai, kai pirkimo dokumentai techniškai negali būti paskelbti CVP IS (detaliau žiūrėti [VPI](#) 22 straipsnio 5 dalies komentarą) bei (2) atvejai, kai perkančioji organizacija siekia apsaugoti pirkimo dokumentuose esančią konfidencialią informaciją (detaliau žiūrėti [VPI](#) 20 straipsnio 5 dalies komentarą).

[VPI](#) 36 straipsnio 4 dalyje nenurodyta, kaip konkrečiai perkančioji organizacija turėtų tiekėjams pateikti viešojo pirkimo dokumentus, kurie negali būti skelbiami CVP IS. Būtent pati perkančioji organizacija sprendžia, kaip konkrečiai, koku būdu ir forma tiekėjai bus supažindinti su viešojo pirkimo dokumentais. Tačiau nurodytais atvejais perkančioji organizacija privalo skelbime apie pirkimą ar kvietime patvirtinti nusidomėjimą nurodyti, koku būdu, kokiomis sąlygomis (ypatingai, kuomet yra siekiama apsaugoti pirkimo dokumentuose esančią konfidencialią informaciją) ir kada tiekėjų susipažinimui bus pateikti viešojo pirkimo dokumentai.

Teisės doktrinoje laikomasi pozicijos, kad tuo atveju, kai viešojo pirkimo dokumentai negali būti paskelbti, perkančioji organizacija tiekėjams viešojo pirkimo dokumentus pateikia pastariesiems to paprašius⁹⁷⁶. Pabrėžtina, kad, nepaisant viešojo pirkimo CVP IS, perkančioji organizacija, vadovaudamasi skaidrumo, lygiateisiškumo bei nediskriminavimo principais (detaliau žiūrėti [VPI](#) 17 straipsnio 1 dalies komentarą), privalo užtikrinti, kad visi tiekėjai turėtų vienodas galimybes tinkamai ir laiku susipažinti su viešojo pirkimo dokumentais bei nei vienam tiekėjui nebūtų sudaromos palankesnės arba, atvirkščiai, mažiau palankios sąlygos.

5. [VPI](#) 36 straipsnio 5 dalyje yra įtvirtinta tiekėjų, susipažinusių su viešojo pirkimo dokumentais, teisė, nesuėjus pasiūlymų pateikimo terminui, kreiptis į perkančiąją organizaciją, prašant pateikti papildomą su pirkimo dokumentais susijusią informaciją. Atitinkamai tiekėjų teisė suponuoja perkančiosios organizacijos pareigą pateikti nurodytą informaciją. Komentuojama teisės norma aiškinama plečiamai ir koreliuoja su [VPI](#) 17 straipsnyje įtvirtintais viešųjų pirkimų principais ir tikslais (taip pat tiek, kiek tai susiję su tikslais, – [VPI](#) 1 straipsnio 1 dalis). Perkančioji organizacija turi siekti, kad visos su pirkimu susijusios sąlygos (pirkimo dokumentų, jų priedų, kitos sąlygos ir reikalavimai) būtų vienodai aiškos ir suprantamos tiek pačiai perkančiajai organizacijai, tiek ir tiekėjams (pirkimo dalyviams). Dėl to perkančioji organizacija turi pasinaudoti kiekviena galimybe, nepriklausomai nuo jos atsiradimo priežasties (tiekėjo (dalyvio) prašymas ar jos pačios pastebėjimas ir pan.), paaiškinti sąlygas, jas patikslinti ir taip užtikrinti viešųjų pirkimų principų ir tikslų įgyvendinimą, tačiau laikantis komentuojamame straipsnyje ir aktualios teismų praktikos nustatytų reikalavimų. Svarbu paminėti, kad, vertinant pirkimo dokumentų ir (arba) jų paaiškinimų tikslumą, svarbu laikytis pakankamai informuoto tiekėjo standarto: nurodytų su viešuoju pirkimu susijusių dokumentų turinys turi būti toks, kad rūpestingas ir apdairus tiekėjas, veikiantis savo srities rinkoje ir

⁹⁷⁶ Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L., [Brussels Commentary on EU Public Procurement Law](#), Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018, P. 585.

būdamos jos profesionalus dalyvis, gebėtų suprasti pirkimo dokumentų reikalavimus ir pagal juos parengti konkurencingą pasiūlymą pirkime⁹⁷⁷.

Darsyk pabrėžtina, kad perkančioji organizacija turi teisę ne tik gavusi tiekėjų prašymą, bet taip pat ir savo iniciatyva pateikti papildomą su pirkimo dokumentais susijusią informaciją, nors [VPI](#) 36 straipsnio 5 dalyje tai tiesiogiai ir nenurodyta. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad tiek tiekėjai, tiek perkančiosios organizacijos yra profesionalūs viešųjų pirkimų teisinių santykių subjektai, kuriems abiem suteikta iniciatyvos teisė siekti pašalinti galimus neaiškumus dėl pirkimo sąlygų turinio: tiekėjų teisė paprašyti paaiškinti pirkimo sąlygas, perkančiosios organizacijos teisė neprašyti jas patikslinti. Dėl to, jei nė vienas iš jų nepasinaudojo šia jiems [VPI](#) įtvirtinta teise, nė vienam jų *tik dėl to* ir neturi tekti neigiami padariniai⁹⁷⁸. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad pagal [VPI](#) 35 straipsnio 4 dalį būtent perkančiajai organizacijai, o ne tiekėjams tenka pareiga tinkamai suformuoti pirkimo sąlygas⁹⁷⁹. Dėl to bendroji pareiga užtikrinti viešojo pirkimo dokumentų aiškumą, tikslumą išlieka būtent perkančiajai organizacijai. Būtent perkančioji organizacija turi pareigą veikti aktyviai ir, matydama, kad viešojo pirkimo sąlygos yra nepakankamai aiškos ir (ar) tikslios, privalo nurodytus trūkumus pašalinti. Teismų praktikoje pažymėta, kad perkančioji organizacija prieš tiekėją, nepaprašiusį jos patikslinti ar paaiškinti pirkimo sąlygų, negali tuo remtis, pateisindama savo veiksmų neteisėtumą – netinkamų pirkimo sąlygų parengimą⁹⁸⁰.

Kita vertus, iš [VPI](#) 36 straipsnio 5 dalies ir aktualios teismų praktikos kyla ir tiekėjų (pirkimo dalyvių) suinteresuotumas būti aktyvūs bei siekti viešojo pirkimo sąlygų aiškumo, jeigu pirkimo dokumentų vertinimo ir (arba) pasiūlymų teikimo metu tiekėjai sprendžia, kad dokumentuose yra neaiškumų, dėl kurių tiekėjai negali pateikti konkurencingo pasiūlymo. Tiekėjas neturi teisės piktnaudžiauti teise, jei negali ištis taip, kad, matydamas viešojo pirkimo sąlygų neaiškumą (netikslumą), kurį jis galėjo (objektyvus kriterijus) ir turėjo (subjektyvus kriterijus) suprasti vertindamas pirkimo dokumentus prieš pateikiant pasiūlymą, jis nesiekia tokį neaiškumą išsiaiškinti, jį sąmoningai nutyli, o po to, kai jo pasiūlymas atmetamas, siekia panaudoti prieš perkančiąją organizaciją, ginčydamas jos sprendimą.

Tokiu atveju teisė negali ginti nesąžiningo tiekėjo (pirkimo dalyvio). Būtent tokį tiekėjų sąžiningo ir aktyvaus elgesio aiškinimą patvirtina ir teismų praktika, pagal kurią tiekėjams taikomas ribojimas ginčyti pirkimo sąlygas, o teismui – jas vertinti, jei pirkimo sąlygų teisėtumas kvestionuojamas bei kurioje vėlesnėje viešojo pirkimo stadijoje, kai perkančioji organizacija priima sprendimą (perkančioji organizacija įvertino tiekėjų kvalifikaciją, patikrino pasiūlymus, išrinko laimėtoją ir pan.), remdamasi šiomis sąlygomis, kurių tiekėjai neginčijo iš karto, kai apie jas jie sužinojo ar turėjo sužinoti (pvz., pirkimo sąlygų viešas paskelbimas). Tokiuose ginčuose teismai gali vertinti, ar perkančioji organizacija tinkamai dalyviams pritaikė pirkimo sąlygas, bet ne tai, ar jos (pirkimo sąlygos) yra teisėtos⁹⁸¹. Vis dėlto teismų praktikoje

⁹⁷⁷ ESTT 2001 m. spalio 18 d. sprendimas byloje *SIAC Construction*, [C-19/00](#); 2007 m. sausio 18 d. sprendimas byloje *Auroux ir kt.*, [C-220/05](#); LAT 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-158/2011](#); 2013 m. kovo 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-94/2013](#).

⁹⁷⁸ LAT 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-158/2011](#); 2014 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-132/2014](#).

⁹⁷⁹ LAT 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-158/2011](#), 2013 m. gruodžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. [AC-39-1](#). Teismų praktika. 2013.

⁹⁸⁰ LAT 2013 m. gruodžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. [AC-39-1](#). Teismų praktika. 2013.

⁹⁸¹ LAT 2009 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-506/2009](#); 2011 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-436/2011](#).

pripažinta, kad išimtiniais atvejais gali susiklostyti situacija, kai viešojo pirkimo dalyvis turi objektyvią galimybę suprasti pirkimo sąlygas (įskaitant jų neaiškumą) tik tada, kai, įvertinusi pasiūlymus, perkančioji organizacija pateikia išsamią informaciją apie savo sprendimo motyvus⁹⁸², tačiau šios situacijos vertintinos griežtai (siaurai), įvertinus tam tikras konkrečias ginčo aplinkybes, atsižvelgiant į deramai informuoto ir įprastai rūpestingo konkurso dalyvio standartą⁹⁸³.

VPI 36 straipsnio 5 dalyje nėra pateikta papildomos su pirkimo dokumentais susijusios informacijos samprata. Tačiau VPI 36 straipsnio 5 dalį sistemiškai aiškinant su VPI 2 straipsnio 39 dalimi, kurioje įtvirtinta viešojo pirkimo dokumentų samprata, darytina išvada, kad papildoma su pirkimo dokumentais susijusia informacija yra laikytini, įskaitant, bet neapsiribojant, viešojo pirkimo dokumentų paaiškinimai, taip pat viešojo pirkimo dokumentų patikslinimai. Teisės doktrinoje papildoma su pirkimo dokumentais susijusi informacija apibūdinama kaip bet kokia informacija, kuri dėl vienokių ar kitokių priežasčių nebuvo nurodyta viešųjų pirkimų dokumentuose⁹⁸⁴.

VPI 36 straipsnio 5 dalyje nurodyta, kad papildoma su pirkimo dokumentais susijusi informacija yra pateikiama, jeigu jos paprašoma laiku. Tačiau sąvoka *laiku* nėra apibūdinta ar detalizuota, kitaip tariant, nėra nurodyta, kada tiekėjai turi pateikti prašymą dėl papildomos informacijos, kad toks prašymas būtų laikomas pateiktu laiku. Šis dėlto, atsižvelgiant į tai, kad VPI 36 straipsnio 5 dalyje yra įtvirtinti terminai, kurių laikymasis perkančioji organizacija turi pateikti papildomą su pirkimo dokumentais susijusią informaciją, darytina išvada, kad tiekėjai prašymus dėl papildomos informacijos turi pateikti nepažeisdami nurodytų terminų. Teisės doktrinoje nurodoma, kad prašymas, pateiktas tokiu laiku, kad perkančioji organizacija turi galimybę jį įgyvendinti, t. y. pateikti prašomą papildomą informaciją, nepažeisdama nustatytų terminų, laikytinas pateiktu tinkamu laiku⁹⁸⁵.

Perkančiajai organizacijai tiekėjų prašymu ar savo iniciatyva paaiškinus, patikslinus viešojo pirkimo dokumentus, kaip jau nurodyta VPI 36 straipsnio 1 dalies komentare, tokie viešojo pirkimo dokumentų paaiškinimai, patikslinimai turi būti paskelbti CVP IS, sudarant visiems tiekėjams vienodas galimybes su jais susipažinti. Reikalavimas, kad su viešojo pirkimo dokumentais susijusi papildoma informacija būtų prieinama visiems tiekėjams, reiškia, jog viešojo pirkimo sąlygų paaiškinimai, patikslinimai, atsakymai į tiekėjų klausimus siunčiami ne tik klausimą pateikusiam (pirkimo sąlygų paaiškinimų paprašiusiam) tiekėjui, bet ir visiems kitiems prie pirkimo prisijungusiems tiekėjams, o taip pat paskelbiami CVP IS prie pirkimo dokumentų viešai, kad jais galėtų matyti prie pirkimo dar neprisijungę ar ateityje prisijungiantys tiekėjai.

Taip visiems ūkio subjektams sudaromos prielaidos dalyvauti pirkime (jei pratęsimas pasiūlymų pateikimo terminas, o šių subjektų asmeninė padėtis ir siūlomas pirkimo objektas atitiko tiek ankstesnę, tiek pakeistą pirkimo sąlygų redakciją), be to, jiems suteikiamos realios galimybės kvestionuoti viešojo pirkimo sąlygų pakeitimą. Pirmiau nurodyta perkančiųjų organizacijų pareiga ypač svarbi, keičiant tarptautinės vertės pirkimo sąlygas, nes užsienio

⁹⁸² ESCT 2015 m. kovo 12 d. sprendimas byloje *eVigilo*, C-538/13.

⁹⁸³ LAF 2015 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-654-378/2015.

⁹⁸⁴ Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L., *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*, Nomos, C.H. BECK, Hart publishing, 2018, P. 586.

⁹⁸⁵ Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L., *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*, Nomos, C.H. BECK, Hart publishing, 2018, P. 586.

tiekėjams susipažinti su kitoje valstybėje narėje paskelbtu viešuoju pirkimu yra sudėtingiau nei nacionaliniams ūkio subjektams. Pažymėtina, kad tarptautinio pirkimo skelbime (Oficialiojo leidinio tekste) nesant nuorodos į tam tikrą konkurso sąlygą, tiek apie jos pirminę, tiek apie pakeistas versijas užsienio ar Lietuvos tiekėjai gali sužinoti viešojo pirkimo konkurso dokumentuose.⁹⁸⁶

Siekiant užtikrinti pakankamą tiekėjų informavimą, įskaitant, bet neapsiribojant, skaidrumo principo (*detalesnį žiūrėti VPI 17 straipsnio 1 dalies komentarą*) įgyvendinimą, VPI 36 straipsnio 5 dalyje yra įtvirtintas imperatyvus reikalavimas, kad, išskyrus išimtiniais atvejais, papildoma su viešojo pirkimo dokumentais susijusi informacija tiekėjams turi būti pateikta, t. y. paskelbta CVP IS, ne vėliau kaip likus 6 dienoms (tarptautinio pirkimo vykdymo atveju) arba 4 dienoms (supaprastinto pirkimo vykdymo atveju) iki pasiūlymų pateikimo termino pabaigos. Išimtiniais atvejais, t. y. atviro konkurso, riboto konkurso, skelbiamų derybų pagreintųjų procedūrų atvejais (*detalesnį žiūrėti VPI 60 straipsnio 3 dalies, 62 straipsnio 7 dalies komentarus*) informacijos pateikimo terminas yra 4 dienos (tarptautinio pirkimo atveju) arba 3 dienos (supaprastinto pirkimo atveju) iki pasiūlymų pateikimo termino pabaigos.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad VPI 40 straipsnio 4 dalyje yra įtvirtinta perkančiosios organizacijos pareiga pratęsti pasiūlymų pateikimo terminą, kad visi pirkime norintys dalyvauti tiekėjai turėtų galimybę susipažinti su visa pasiūlymų pateikimo reikalinga informacija, dviem atvejais: *pirma*, jeigu papildoma su pirkimo dokumentais susijusi informacija yra pateikiama nesilaikant VPI 36 straipsnio 5 dalyje nurodytų terminų, nors šios informacijos buvo paprašyta laiku; *antra*, jeigu buvo padaryta reikšmingų pirkimo dokumentų pakeitimų. Pažymėtina, kad perkančioji organizacija, net ir laiku, t. y. nepažeidžiant VPI 36 straipsnio 5 dalyje nurodytų terminų, pateikusi papildomą su viešojo pirkimo dokumentais susijusią informaciją, net, jei tokia informacija nėra daromi reikšmingi pirkimo dokumentų pakeitimai, atsižvelgdama į tokios informacijos pobūdį ir svarbą tiekėjų pasiūlymų rengimui, turi teisę pratęsti pasiūlymų pateikimo terminą, kad tiekėjai spėtų laiku ir tinkamai parengti bei pateikti pasiūlymus.

Pasiūlymų pateikimo terminas, kaip toks, yra susijęs ir su konkurencijos užtikrinimu viešajame pirkime bei tuo pačiu siekiu užtikrinti racionalų lėšų naudojimą. Kuo ilgesnis pasiūlymų pateikimo terminas, ypač, terminas, likęs po viešojo pirkimo dokumentų paaiškinimo, patikslinimo, tuo daugiau galimybių tiekėjai turi tinkamai ir laiku parengti bei pateikti pasiūlymus. Tuo tarpu teismų praktikoje išaiškinta, kad didesnis dalyvių skaičius pirkime, t. y. platesnė konkurencija visada užtikrina galimybes gauti mažesnes pasiūlymų kainas bei užtikrinti racionalų perkančiosios organizacijos lėšų panaudojimą⁹⁸⁷.

Ypač, pabrėžtina, kad papildomai su viešojo pirkimo dokumentais susijusiai informacijai, t. y. viešojo pirkimo dokumentų paaiškinimams, patikslinimams, yra keliami ne tik jų paskelbimo laiko ir būdo, bet taip pat ir turinio reikalavimai. Nepriklausomai nuo to, ar viešojo pirkimo dokumentų paaiškinimų, patikslinimų prašo tiekėjai, ar viešojo pirkimo dokumentai yra aiškinami, tikslinami perkančiosios organizacijos iniciatyva, jų turiniui yra keliamas esminis reikalavimas – paskelbto viešojo pirkimo dokumentai negali būti aiškinami ar tikslinami taip, kad keistųsi pagrindinių pirkimo sąlygų esmė; kai perkančioji organizacija apibūdina pirkimo sąlygų turinį (jam suteikia tikslią reikšmę), ji negali vėliau keisti pirkimo

⁹⁸⁶ LAT 2017 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-279-690/2017](#).

⁹⁸⁷ LAT 2013 m. balandžio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-198/2013](#).

dokumentų turinio ar jų aiškinti taip, kad būtų iš esmės pakeistos pirkimo sąlygos, nes tokiu atveju būtų pažeisti skaidrumo ir tiekėjų teisėtų lūkesčių principai⁹⁸⁸.

Be to, perkančioji organizacija, laikydamosi iš skaidrumo principo išplaukiančio imperatyvo nekeisti pirkimo sąlygų, per visą viešojo pirkimo procedūrą privalo laikytis iš anksto paskelbtų reikalavimų, nepriklausomai nuo to, kad sąlygų modifikavimu siekiama ištaisyti jų ydingumą, nes priešingu atveju ji įstatyme įtvirtintą reguliavimą pažeidžia du kartus: tiek iš pradžių nustatydamas neteisėtas pirkimo sąlygas, tiek vėliau jas neteisėtai keisdama⁹⁸⁹. Tiek ESTT praktikoje iki 2017 m. balandžio 5 d. sprendimo *Borta* byloje⁹⁹⁰ priėmimo, tiek kasacinio teismo praktikoje buvo laikomasi griežtos pozicijos, kad vykstant viešojo pirkimo sutarties procedūrai pirkimo vykdytojas iš principo negali keisti esminių pirkimo sąlygų, įskaitant technines specifikacijas ir sutarties sudarymo kriterijus, kuriomis atitinkami ūkio subjektai teisėtai rėmėsi, priimdami sprendimą pateikti pasiūlymą arba atvirkščiai, nedalyvauti atitinkamame viešojo pirkimo konkurse⁹⁹¹.

Vis dėlto negalima daryti išvados, kad bet koks pirkimo sąlygų keitimas, jau paskelbus apie pirkimą, iš esmės yra draudžiamas bet kokiomis aplinkybėmis. ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendime *Borta*⁹⁹², iš dalies netiesiogiai pakeisdamas iki tol formuotą praktiką, atsižvelgdamas į išaiškinimus, kad tiekėjas išimtiniais atvejais turi galimybę taisyti ar pildyti pasiūlymo duomenis, kuriems tereikia paprasto pakeitimo arba, siekdamas ištaisyti akivaizdžias redakcinio pobūdžio klaidas, jei dėl tokios klaidos kreipiamasi į visus ją padariusius dalyvius⁹⁹³, pripažino, kad perkančiajai organizacijai, paskelbusiai vykdomo viešojo pirkimo sąlygas, taip pat turi būti leidžiama daryti tam tikrus pirkimo sąlygų pakeitimus, nepriklausomai nuo keičiamų sąlygų pobūdžio. T. y. ESTT pripažino, kad paskelbtos viešojo pirkimo sąlygos, įskaitant esmines pirkimo sąlygas, gali būti keičiamos. Remiantis ESTT išaiškinimais sprendime *Borta*, kasacinio teismo praktika⁹⁹⁴ imta formuoti ta pačia linkme. Tačiau tiek pagal ESTT, tiek pagal LAT praktiką keičiant (tikslinant) jau paskelbto viešojo pirkimo sąlygas, privalo būti paisoma nediskriminavimo ir vienodo požiūrio principų, taip pat skaidrumo pareigos. Nediskriminavimo ir vienodo požiūrio, skaidrumo principų reikalavimų įgyvendinimas yra užtikrinamas tuo atveju, kai perkančioji organizacija, keisdama jau paskelbtas viešojo pirkimo sąlygas, laikosi trijų sąlygų – vadinamųjų *Borta* kriterijų:

- 1) *Pirma*, atitinkami paskelbtų viešojo pirkimo dokumentų (sąlygų) pakeitimai, nors ir svarbūs, neturi būti tokie esminiai, kad pritrauktų potencialių dalyvių, kurie, jei šių pakeitimų nebūtų padaryta, nebūtų galėję pateikti pasiūlymo. Taip galėtų būti, pavyzdžiui, tuo atveju, kai dėl viešojo pirkimo sąlygų pakeitimų iš esmės pasikeičia pirkimo pobūdis, palyginti su tuo, kas buvo nustatyta iš pradžių, taip pat po viešojo pirkimo sąlygų pakeitimų tiekėjams nebekeliamas reikalavimas turėti tam tikrą leidimą ar licenciją tam tikros veiklos vykdymui.

⁹⁸⁸ LAT 2016 m. kovo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-177-916/2016](#).

⁹⁸⁹ LAT 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-7-23-248/2017](#); 2013 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-590/2013](#).

⁹⁹⁰ ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas *Borta*, [C-298/15](#).

⁹⁹¹ ESTT 2012 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Nyderlandus*, [C 368/10](#); 2015 m. balandžio 16 d. sprendimas byloje *Enterprise Focused Solutions*, [C-278/14](#).

⁹⁹² ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas byloje *Borta*, [C-298/15](#).

⁹⁹³ ESTT 2012 m. kovo 29 d. sprendimas byloje *SAG ELV Slovensko ir kt.*, [C-599/10](#).

⁹⁹⁴ LAT 2017 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-279-690/2017](#).

Leistinumas keisti viešojo pirkimo sąlygas, atsižvelgiant į potencialių (naujų) dalyvių pritraukimo ribojimą, turėtų būti vertinamas daugiau teisiškai, o ne faktiškai, t. y. turi būti vertinama potenciali galimybė, kad po pakeitimų galėtų atsirasti naujų dalyvių; šiam vertinimui nėra tiek svarbios faktinės aplinkybės, kad pakeitus dalyvavimo viešojo pirkimo konkurse nuostatas, naujų dalyvių atsiradimo; daug svarbiau nustatyti pakeistos (ar siekiamos pakeisti) viešojo pirkimo sąlygos turinį ir jos taikymo padarinius⁹⁹⁵. Atsižvelgiant į tai, sprendina, ar keičiamoje viešojo pirkimo sąlygoje tiesiogiai įtvirtinti tam tikri ribojimai ar apskritai kokie nors reikalavimai, kurie, kad ir netiesiogiai, bet siaurinama apibrėžia tiekėjų pajėgumą ar pirkimo objektą (ar kitokio pobūdžio nuostatą) t. y. įtvirtina sąlygą, kurią atitinka (įskaitant ir paprastą prisitaikymą prie išskeltų reikalavimų, pavyzdžiui, nuostatas dėl įpakavimo) ne absoliuti dauguma atitinkamų tiekėjų ar pirkimo objektų; pažymėtina, kad toks vertinimas pirmąsias atliekamas dėl viešojo pirkimo sąlygos keitimo, o ne jos pirminio nustatymo teisėtumo; vienintelė aplinkybė, kad dėl atitinkamos pirkimo sąlygos ne visi pageidaujantys tiekėjai gali pateikti pasiūlymus, savaime nereiškia jos neteisėtumo⁹⁹⁶.

Kai viešojo pirkimo nuostatos pakeitimu pirmiau nurodyto pobūdžio reikalavimų atsisakoma apskritai ar atitiktis jiems palengvinama, teisiškai laikytina, kad toks viešojo pirkimo sąlygos pakeitimas gali pritraukti naujų dalyvių. Kitaip tariant, viešojo pirkimo dokumentų (sąlygų) pakeitimas (paaiškinimas, patikslinimas) bus laikomas neteisėtu ir negalimu, jeigu jam buvus nuo pradžių, jis bent potencialiai būtų turėjęs įtakos tiekėjų *norui ir (ar) galimybei dalyvauti* konkrečiame pirkime. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad teismų praktikoje yra konstatuota, kad tuo atveju, kai perkančioji organizacija pirkimo sąlygų reikalavimus ne švelnina, bet griežtina, nėra pagrindo spręsti, kad dėl pirkimo sąlygų pakeitimo (patikslinimo) į pirkimą būtų pritraukti nauji dalyviai⁹⁹⁷.

Taigi nuo šalių ginčo išprendimo *Borta* byloje ESTT ir LAT praktika pasikeitė tuo aspektu, kad vertinama ne tai, ar pati keičiama (tikslinama) pirkimo sąlyga yra esminė, o ar jos pakeitimas pagal pirmiau pristatytą vertinimo modelį yra esminis. Esmingai gali kisti bet kuri viešojo pirkimo sąlyga, jei dėl jos potencialiai gali atsirasti papildomo ūkio subjektų.

- 2) *Antra*, apie viešojo pirkimo sąlygų pakeitimus turi būti tinkamai paskelbta. Kitaip tariant, antrasis *Borta* kriterijus susijęs su tinkamu pirkimo sąlygų patikslinimu (išviešinimu), kaip tai nurodyta anksčiau dėl tinkamo visų tiekėjų informavimo. Praktikoje neretai pasitaiko atveju, kai apie pirkimo sąlygų tikslinimą, aiškinimą tiesiogiai informuojami tik kvietimą dalyvauti priėmę tiekėjai. Tuo tarpu ne visada vienu metu tikslinamos sąlygos įtvirtinamos ir skelbime apie pirkimą, ir pirkimo procedūrų vykdymą reguliuojančiuose dokumentuose. Kitaip tariant, tokiais atvejais visi suinteresuoti subjektai, kurie nėra priėmę kvietimo dalyvauti pirkime ir dėl to nėra tiesiogiai informuojami apie pirkimo sąlygų tikslinimą, gali apie tai sužinoti atskirai analizuodami pirkimo dokumentus ir pasitikrindami, ar pirkimo sąlygos nebuvo tikslintos. Tačiau tokia situacija neabejotinai lemia skirtingas

⁹⁹⁵ LAT 2017 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-258-378/2017](#).

⁹⁹⁶ LAT 2017 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-279-690/2017](#).

⁹⁹⁷ *Ten pat*.

tiekėjų, priėmusių kvietimą dalyvauti pirkime, ir kitų suinteresuotų subjektų galimybes tokiomis pačiomis sąlygomis ir tuo pačiu momentu susipažinti su viešojo pirkimo sąlygų patikslinimais ir (ar) pakeitimais. Dėl to perkančiosios organizacijos, keisdamos viešojo pirkimo sąlygas, ypatingą dėmesį turėtų skirti įskaitant, bet neapsiribojant, tokių pakeitimų tinkamam paskelbimui ir išviešinimui.

Tačiau pabrėžtina, kad ESTT sprendime *Borta* vertinta, kad pranešimas apie viešojo pirkimo sąlygų pakeitimus pateikiamas *pakankamai informuotiems ir įprastai rūpestingiems tiekėjams*. Šiuos kriterijus atitinka ne tik perkančiųjų organizacijų pranešimas apie pakeitimus, bet ir ūkio subjektų, gavusių pirminę informaciją (signalą), domėjimasis, kaip konkrečiai viešojo pirkimo sąlygos pakito. Taigi, ypač tais atvejais, kai keičiamos tarptautinio pirkimo sąlygos, kurios nebuvo konkrečiai išviešintos skelbime apie pirkimą Oficialiajame leidinyje, tinkamu ūkio subjektų informavimu bus laikytinas paskelbimas apie padarytą sąlygų patikslinimą, dėl kurio konkrečiai turėtų aiškintis patys tiekėjai.

- 3) *Trečia*, viešojo pirkimo sąlygos gali būti keičiamos tik prieš dalyviams pateikiant pasiūlymus. Pasiūlymų pateikimo terminą, jeigu pakeitimai yra svarbūs, reikia pratęsti tiek, kad pratęsimo trukmė atitiktų pakeitimų svarbą ir būtų pakankama tam, kad suinteresuotieji ūkio subjektai galėtų atitinkamai pritaikyti savo pasiūlymus. Pažymėtina, kad ESTT sprendime *Borta* pasiūlymo termino pratęsimo nevertino kaip absoliučios perkančiųjų organizacijų pareigos, o šią susiejo su atitinkamomis aplinkybėmis, įskaitant su pakeitimų svarbą. Šiuo atveju (aspektu) svarbu vadovautis proporcingumo principu ([VPI](#) 17 straipsnio 1 dalis).

Taigi, jeigu perkančiosios organizacijos pateikti pirkimo dokumentų (sąlygų) paaishkinimai, patikslinimai, pakeitimai atitinka nurodytus *Borta* kriterijus, viešojo pirkimo procedūros yra toliau tęsiamos ir vykdomos pagal patikslintas ir (arba) pakeistas viešojo pirkimo sąlygas. Tačiau tuo atveju, jeigu perkančiosios organizacijos atlikti pirkimo dokumentų patikslinimai, pakeitimai neatitinka *Borta* kriterijų, viešasis pirkimas negali būti toliau vykdomas pagal neteisėtai pakeistas viešojo pirkimo sąlygas, dėl to pakeitimų turi būti atsisakoma⁹⁸ ir pirkimas tęsiamas pagal pirmines sąlygas (arba atliekamas pakartotinis pirkimo sąlygų keitimas ar netinkamai atliktų pakeitimų korektūra). Vis dėlto tuo atveju, jeigu pakeitimais, patikslinimais buvo siekiama pašalinti pirminių sąlygų neteisėtumą (pavyzdžiui, neaiškumą), konstatavus, kad pakeitimai, patikslinimai neatitinka *Borta* kriterijų, pirkimas turi būti nutrauktas, kadangi negali būti vykdomas pagal neteisėtas pirmines sąlygas. Pabrėžtina, kad *Borta* kriterijai yra aktualūs ir šalis siekiant kilusį ginčą baigti taikos sutartimi, nes perkančioji organizacija ginče dėl pirkimo sąlygų teisėtumo ieškovui negali daryti tokio pobūdžio nuolaides, jei jos neatitiktų *Borta* kriterijų⁹⁹.

Perkančiosios organizacijos, vykdydamos mažos vertės pirkimus, įskaitant, aiškindamos, tikslinamos viešojo pirkimo dokumentus, vadovaujasi [Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašu](#).

⁹⁸ Neteisėtų keitimų atsisakymas negali būti laikomas savaime neteisėtu ir jam savaime netaikomas *Borta* kriterijų vertinimo modelis. Pavyzdžiui, jei pirkimo sąlygos buvo sugriežtintos, bet netinkamai, ir perkančioji organizacija atsisako tokio sugriežtinimo, atrodytų, kad tai lemia viešojo pirkimo sąlygų palengvinimo situaciją, kuri įprastiniu atveju galimai netenkintų pirmojo *Borta* kriterijaus, bet šiuo atveju taip nebūtų, kadangi pirminės sąlygos buvo teisėtos.

⁹⁹ LAT 2017 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-258-378/2017](#).

Nurodyto aprašo 21.3.8 punkte įtvirtinta nuostata, kad jei pateikti paaiškinimai ar patikslinimai iš esmės keičia pirkimo dokumentuose nustatytus pirkimo objektui keliamus reikalavimus, reikalavimus tiekėjui ar pasiūlymų rengimo reikalavimus, pasiūlymų pateikimo terminas skaičiuojamas iš naujo nuo paaiškinimų ar patikslinimų paskelbimo CVP IS dienos. Tą patį vykdant mažos vertės viešuosius pirkimus, atsižvelgiant į trumpus pasiūlymų pateikimo terminus, 3-iasis *Borta* kriterijus yra taikomas taip, kad, esant poreikiui, pasiūlymų pateikimo terminas yra ne pratęsiamas atitinkamam laikotarpiui, bet prasideda ir yra skaičiuojamas iš naujo.

6. [VPI](#) 36 straipsnio 6 dalyje yra įtvirtinta perkančiosios organizacijos, patikslinusios skelbime apie viešąjį pirkimą nurodytą (skelbiama) informaciją (*detales apie informaciją, kuri turi būti nurodoma skelbimuose apie pirkimus, žiūrėti [VPI](#) 34 straipsnio 2 dalies komentarą*), pareiga užpildyti ir CVP IS paskelbti klaidų ištaisymo skelbimus. VPT yra parengusi ir paskelbusi pranešimą dėl klaidų ištaisymo skelbimo pildymo, kuriame, be kita ko, siekiant aiškumo pateikti ir klaidų ištaisymo skelbimo pildymo pavyzdžiai¹⁰⁰⁰. Klaidų ištaisymo skelbimai turi būti skelbiami tokia pačia tvarka, kaip ir skelbimai apie pirkimą (*detales apie skelbimų rengimo ir paskelbimo tvarką žiūrėti [VPI](#) 34 straipsnio 3–11 dalių komentarus*). Atkreiptinas dėmesys į tai, kad mažos vertės pirkimų atveju nurodytų skelbimų pildyti ir skelbti nereikia.

7. [VPI](#) 36 straipsnio 7 dalyje yra įtvirtinta perkančiosios organizacijos teisė rengti susitikimą su tiekėjais dėl viešojo pirkimo dokumentų. Nurodytoje [VPI](#) normoje nereglamentuojama, ar perkančioji organizacija susitikimą dėl pirkimo dokumentų turėtų rengti su visais tiekėjais vienu metu, ar su kiekvienu tiekėju atskirai. [VPI](#) 36 straipsnio 7 dalyje taip pat nereglamentuojama, kokias konkrečias atvejas gali būti rengiamas nurodytas susitikimas, todėl tai yra išimtinai perkančiosios organizacijos diskrecijai priklausančys klausimai. Jeigu perkančioji organizacija nusprendžia rengti susitikimą su tiekėjais, perkančioji organizacija privalo užtikrinti, kad apie tokį susitikimą būtų informuoti visi potencialūs viešojo pirkimo dalyviai, dėl to, praktikoje, įprastai jau viešojo pirkimo sąlygose yra nurodoma, ar bus rengiamas susitikimas su tiekėjais. Siekiant užtikrinti maksimalų viešųjų pirkimų procedūrų skaidrumą ir tiekėjų lygiateisiškumą (*detales žiūrėti [VPI](#) 17 straipsnio 1 dalies komentarą*), perkančioji organizacija privalo parengti susitikimo protokolą, jame užfiksuodama visus susitikimo metu pateiktus klausimus dėl pirkimo dokumentų ir atsakymus į juos. Atsižvelgiant į tai, kad perkančiosios organizacijos rengiamame susitikime gali dalyvauti ne visi suinteresuoti viešojo pirkimo dalyviai, pavyzdžiui, tiekėjai apie vykdomą pirkimą gali sužinoti jau po perkančiosios organizacijos surengto susitikimo, perkančioji organizacija susitikimo protokolo turinį privalo paskelbti CVP IS.

¹⁰⁰⁰ <https://vpt.lrv.lt/lt/naujienos/del-pirkimu-skelbimuose-paskelbtos-informacijos-tikslinimo>

37 straipsnis. Techninė specifikacija

1. Perkamų prekių, paslaugų ar darbų ypatybės apibūdinamos pirkinio dokumentuose pateikiamoje techninėje specifikacijoje. Kai kurių techninių specifikacijų sąvokos apibrėžtos šio įstatymo 2 straipsnio 10, 13, 30, 34, 35 dalyse. Techninėje specifikacijoje gali būti pateikiamos perkamų prekių, paslaugų ar darbų ypatybės, susijusios ir su konkrečia prekių gamybos, paslaugų teikimo ar darbų atlikimo procesu ar metodu arba konkrečia kito gyvavimo ciklo etapo procesu, net jeigu šie veiksniai nėra susiję su fizinėmis perkamų prekių, paslaugų ar darbų ypatybėmis. Šios ypatybės turi būti susijusios su pirkimo objektu ir proporcingos perkamų prekių, paslaugų ar darbų vertei ir tikslams. Techninėje specifikacijoje taip pat gali būti nurodyta, ar bus reikalaujama kartu perduoti ar suteikti intelektinės nuosavybės teises.
2. Visų pirkimų, skirtų fiziniams asmenims (visai visuomenei, perkančiosios organizacijos valstybės tarnautojams ar darbuotojams), techninės specifikacijos, išskyrus pagrįstus atvejus, turėtų būti parengtos taip, kad jose būtų atsižvelgta į neįgalųjų kriterijus ir tinkamumą visiems naudotojams. Jeigu Europos Sąjungos ar nacionaliniu teisės aktu yra nustatyti privalomi neįgalųjų kriterijai ir tinkamumo visiems naudotojams kriterijai, perkančioji organizacija privalo jais vadovautis rengdama technines specifikacijas. Perkančioji organizacija, veikianti gynybos srityje ar valdanti ypatingos svarbos informacinę infrastruktūrą, ar veikianti srityse, kurios laikomos nacionaliniam saugumui užtikrinti strategiškai svarbių ūkio sektorių dalimi, rengdama su nacionaliniu saugumu susijusių pirkimų technines specifikacijas, turi teisę reikalauti, kad tiekėjo siūlomos prekės, paslaugos ar darbai nekeltų grėsmės nacionaliniam saugumui.
3. Techninė specifikacija turi užtikrinti konkurenciją ir nediskriminuoti tiekėjų.
4. Nepažeidžiant privalomų nacionalinių techninių reikalavimų tiek, kiek jie neprieštarauja Europos Sąjungos teisei, techninė specifikacija gali būti parengta šiais būdais arba šių būdu deriniu:
 - 1) apibūdinant pirimą rezultatą arba nurodant pirkimo objekto funkcinius reikalavimus, įskaitant aplinkos apsaugos reikalavimus. Tokie reikalavimai turi būti tikslūs, kad tiekėjai galėtų parengti tinkamus pasiūlymus, o perkančioji organizacija – įsigyti reikalingų prekių, paslaugų ar darbų;
 - 2) nurodant standartą, techninį liudijimą ar bendrąsias technines specifikacijas. Techninėje specifikacijoje turi būti laikomasi tokios pirmumo tvarkos: pirmausia nurodomas Europos standartą perimantis Lietuvos standartas, Europos techninio įvertinimo patvirtinimo dokumentas, informacinių ir ryšių technologijų bendrosios techninės specifikacijos, tarptautinis standartas, kitos Europos standartizacijos organizacijų nustatytos techninių normatyvų sistemos arba, jeigu tokių nėra, – nacionaliniai standartai, nacionaliniai techniniai liudijimai arba nacionalinės techninės specifikacijos, susijusios su darbų projektavimu, sąmatų apskaičiavimu ir vykdymu bei prekių naudojimu. Kiekviena nuoroda pateikiama kartu su žodžiais „arba lygiavertis“;

- 3) apibūdinant norimą rezultatą arba pirkimo objekto funkcinius reikalavimus nurodytus šios dalies 1 punkte, ir kaip šių reikalavimų atitiktis priemonė – šios dalies 2 punkte nurodytas technines specifikacijas;
- 4) nurodant tam tikrų pirkimo objekto ypatybių technines specifikacijas pagal šios dalies 2 punkte nustatytus reikalavimus, kitų ypatybių – apibūdinant 1 punkte nurodytą norimą rezultatą ar funkcinius reikalavimus.
5. Apibūdinant pirkimo objektą, techninėje specifikacijoje negali būti nurodytas konkretus modelis ar tiekimo šaltinis, konkretus procesas, būdingas konkrečiam tiekėjo tiekiamoms prekėms ar teikiamoms paslaugoms, ar prekių ženklas, patentas, tipai, konkreti kilmė ar gamyba, dėl kurių tam tikriems subjektams ar tam tikriems produktams būtų sudarytos palankesnės sąlygos arba jie būtų atmesti. Toks nurodymas yra leidžiamas išimties tvarka, kai pirkimo objekto yra neįmanoma tiksliai ir suprantamai apibūdinti pagal šio straipsnio 4 dalyje nustatytus reikalavimus. Šiuo atveju nurodymas patekiamas įrašant žodžius „arba lygiavertis“.
6. Kai perkančioji organizacija nurodo technines specifikacijas vadovaudamasi šio straipsnio 4 dalies 2 punkte nustatytais reikalavimais, ji neturi teisės atmesti pasiūlymo dėl to, kad siūlomos prekės ar paslaugos, ar darbai neatitinka nurodytų techninių specifikacijų, kuriomis ji remiasi, jeigu dalyvis savo pasiūlyme bet kokiomis perkančiajai organizacijai tinkamomis priemonėmis, įskaitant ir šio įstatymo 39 straipsnyje nurodytas priemones, įrodo, kad jo pasiūlyti sprendiniai yra lygiavertčiai ir atitinka techninėje specifikacijoje keliamus reikalavimus.
7. Kai perkančioji organizacija techninėje specifikacijoje nurodo objekto norimo rezultato apibūdinimo ar funkcinius reikalavimus pagal šio straipsnio 4 dalies 1 punkte nustatytus reikalavimus, ji neturi teisės atmesti pasiūlymo dėl to, kad siūlomos prekės, paslaugos ar darbai atitinka Lietuvos standartą, perimančią Europos standartą, Europos techninio įvertinimo patvirtinimo dokumentą, bendrą techninę specifikaciją, tarptautinį standartą arba Europos standartizacijos organizacijos nustatytą techninių normatyvų sistemą, jeigu juose yra nurodyti perkančiosios organizacijos keliami norimo rezultato ir funkciniai reikalavimai ir jeigu dalyvis savo pasiūlyme bet kokiomis perkančiajai organizacijai tinkamomis priemonėmis, įskaitant ir šio įstatymo 39 straipsnyje nurodytas priemones, įrodo, kad jo siūlomos technines specifikacijas atitinkančios prekės, paslaugos ar darbai atitinka perkančiosios organizacijos keliamus norimo rezultato ir funkcinius reikalavimus.

1. [VPI](#) 37 straipsnio 1 dalyje¹⁰⁰¹ yra įtvirtintas reikalavimas perkamų prekių, paslaugų ar darbų ypatybes apibūdinti techninėje specifikacijoje. Techninės specifikacijos sąvoka yra apibrėžta [VPI](#) 2 straipsnio 34 dalyje (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 34 dalies komentara*). [VPI](#) 2 straipsnyje taip pat yra apibrėžtos ir kitos [VPI](#) 37 straipsnyje vartojamos bei šio straipsnio taikymui aktualios sąvokos, pavyzdžiui, Europos techninio įvertinimo patvirtinimo dokumentas, informacinių ir ryšių technologijų bendroji techninė specifikacija,

¹⁰⁰¹ Komentuojamos [VPI](#) 37 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 42 straipsnio normas.

standartas, techninis pamatinis dokumentas (*detales žiūrėti [VPI 2 straipsnio 10, 13, 30, 35 dalių komentarus](#)*). Komentuojamoje normoje vartojama sąvoka *pirkimo dokumentuose pateikiamoje techninėje specifikacijoje* (o taip pat ir sistemškai taikomas [VPI 35 straipsnio 2 dalies 10 punktas](#)) reiškia, kad techninė specifikacija yra būtina kiekvieno viešojo pirkimo dokumentų dalis.

Iš viešųjų pirkimų skaidrumo, lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principų kyla reikalavimas, kad techninės specifikacijos būtų parengtos taip, kad būtų tikslios, aišrios ir suprantamos potencialiems viešojo pirkimo dalyviams (t. y. tiekėjams)¹⁰⁰². ESTT yra pažymėjęs, kad techninės specifikacijos privalo būti tiek tikslios, kad konkurso dalyviai galėtų nustatyti sutarties objektą, o perkančiosios organizacijos galėtų sudaryti sutartį, bet to, turi būti aiškiai išdėstytos, kad dalyviai žinotų, ką apima perkančiosios organizacijos nustatyti reikalavimai. Nors perkančioji organizacija ir turi teisę tikėtis, kad tiekėjai bus pakankamai informuoti ir įprastai rūpestingi, tačiau tokio teisėto lūkesčio sąlyga yra ta, kad pati perkančioji organizacija turi būti aiškiai suformulavusi savo reikalavimus. Konkurso specifikacijų apimtis turi būti nustatoma iš potencialių dalyvių pozicijų, nes viešųjų pirkimų teisiniame reguliavime įtvirtintų viešojo pirkimo sutarčių sudarymo procedūrų tikslas yra būtent užtikrinti šiems Europos Sąjungoje įsteigtiems dalyviams galimybę dalyvauti juose dominančiuose viešuosiuose pirkimuose¹⁰⁰³. Tapačios pozicijos laikomasi ir LAT praktikoje.

Perkančiosioms organizacijoms pripažįstama didelė diskrecija formuluojant technines pirkimo specifikacijas, nes būtent jos geriausiai žino objektus, kurių joms reikia, ir gali geriausiai nustatyti reikalavimus, kurie turi būti tenkinami tam, kad būtų gauti pageidaujami rezultatai¹⁰⁰⁴. Tačiau svarbu paminėti, kad techninės specifikacijos parengimas yra viena atsakingiausių perkančiosios organizacijos užduočių per visą viešojo pirkimo procesą. Taip yra todėl, kad techninė specifikacija konkurenciją galima arba iš esmės padidinti, arba ženkliai apriboti. Dėl to kasacinio teismo ne kartą konstatuota, kad, siekdamas nepažeisti iš [VPI](#) išplaukiančių imperatyvų, be kita ko, skaidrumo principo, perkančiosios organizacijos, laikydamosi [VPI](#) ir kitų teisės aktų nuostatų, privalo nustatyti pirkimo sąlygas taip, kad šiomis būtų neperžengtos joms įstatyme suteiktos diskrecijos ribos, nepagrįstai nebūtų suvaržytos tiekėjų, iš tiesų galinčių tinkamai vykdyti viešojo pirkimo sutartį, teisės, ūkio subjektų konkurencija¹⁰⁰⁵.

Kasacinio teismo perkančiosioms organizacijoms pripažįstama diskrecija ne tik dėl techninės specifikacijos turinio, bet ir būdo, kaip jos konkrečiai įtvirtinamos pirkimo sąlygose: ar vienoje konkrečioje vietoje – techninėje specifikacijoje, ar šioje bei kitose pirkimo sąlygų dalyse¹⁰⁰⁶. Vis dėlto perkančiosios organizacijos neturėtų piktnaudžiauti tokia joms suteikta teise ir viešojo pirkimo objektui keliamus reikalavimus turėtų nurodyti kaip įmanoma aiškiau, pavyzdžiui, pirkimo sąlygoje dėl su pasiūlymu teiktinų dokumentų nurodyti visus privalomus dokumentus, o ne nurodyti tik dalį jų kartu su bendra nuoroda apie kitus su pasiūlymu teikiamus dokumentus.

¹⁰⁰² Arrowsmith, Sue. [The Law of Public and Utilities Procurement](#), Sweet & Maxwell, 2005, P. 1140.

¹⁰⁰³ ESTT 2012 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Nyderlandus*, [C-368/10](#).

¹⁰⁰⁴ ESTT 2018 m. spalio 25 d. sprendimas byloje *Roche Lietuva*, [C-413/17](#).

¹⁰⁰⁵ LAT 2011 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-507/2011](#); 2017 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-241-690/2017](#).

¹⁰⁰⁶ LAT 2019 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-211-969/2019](#).

Kita vertus, tiekėjų sąžininga konkurencija negali būti garantuojama tik kiekybinių tiekėjų dalyvavimo pirkimo procedūrose kriterijumi (kuo daugiau atitinkamos srities tiekėjų) neatsižvelgiant į kokybinius kriterijus, įskaitant tiekėjų naudojamų įrenginių ir siūlomo pirkimo objekto atitiktį pirkimo sąlygoms, [VPI](#) bei kitoms imperatyviosioms įstatymų nuostatoms, todėl, pavyzdžiui, leidimas tiekėjams viešojo pirkimo sutarties vykdymo metu nesilaikyti teisinės metrologijos reikalavimų pažeidžia imperatyviasias teisės normas, taip pat neužtikrina sąžiningos ūkio subjektų konkurencijos¹⁰⁰⁷.

Perkančiosios organizacijos, įgyvendindamos joms tenkančią teisę ir siekdamos apibūdinti joms reikalingą pirkimo objektą, techninėje specifikacijoje gali nurodyti tiek fizines perkamų prekių, paslaugų, darbų savybes, tiek perkamų prekių, paslaugų, darbų ypatybes, susijusias su konkrečia prekių gamybos, paslaugų teikimo ar darbų atlikimo procesu, metodu arba konkrečia kito gyvavimo ciklo etapo procesu, net jei šie veiksniai nėra susiję su fizinėmis perkamų prekių, paslaugų ar darbų ypatybėmis. Esminis keliamas reikalavimas – su fizinėmis perkamų prekių, paslaugų ar darbų savybėmis nesusijusios ypatybės turi turėti sąsają su pirkimo objektu ir būti proporcingos pirkimo objekto vertei ir tikslams. Proporcingumo principo turinį sudaro siekiamų tikslų ir jiems pasiekti pasirenkamų priemonių derinimas. ESTT yra išaiškinęs, kad taikomos priemonės (įpareigojimai, suvaržymai, draudimai ir kt.) privalo būti nediskriminuojančios; pagrįstos privalomais bendrojo intereso reikalavimais; tinkamos užtikrinti, kad jomis siekiamas tikslas bus pasiektas; neviršyti to, kas būtina tikslui pasiekti¹⁰⁰⁸. [VPI](#) 37 straipsnio 1 dalies taikymo prasme proporcingumo principas iš esmės reiškia, kad techninėje specifikacijoje gali būti nurodomi ir tiesiogiai su pirkimo objektu nesusiję, tačiau apčiuopiamą sąsają su juo turintys kriterijai.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, vykdydama viešąją elektros energijos pirkimą, turi teisę techninėje specifikacijoje nurodyti reikalavimą, kad elektros energija būtų pagaminta iš atsinaujinančių energijos šaltinių¹⁰⁰⁹. Nors iš atsinaujinančių šaltinių pagaminta elektros energija nesiskirs nuo taršiosios elektrinėje pagamintos elektros energijos, vis dėlto tokiu reikalavimu bus siekiama papildomų aplinkosaugos tikslų.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, vykdydama atliekų surinkimo ir vežimo paslaugas, techninėje specifikacijoje turi teisę nurodyti reikalavimą, kad sutarties vykdymui reikalingų ir tiekėjo siūlomų specializuotų transporto priemonių išmetamų teršalų kiekis neviršytų EURO V standarto išmetamų teršalų ribos¹⁰¹⁰.

¹⁰⁰⁷ LAT 2012 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-359/2012](#).

¹⁰⁰⁸ ESTT 1995 m. lapkričio 30 d. sprendimas byloje *Reinhard Gebhard*, [C-55/94](#).

¹⁰⁰⁹ ESTT 2003 m. gruodžio 4 d. sprendimas byloje *EVN ir Wienstrom*, [C-448/01](#).

¹⁰¹⁰ LAT 2018 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-317-469/2018](#).

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, siekdama įsigyti konkrečią prekę, techninėje specifikacijoje apibūdindama šiai prekei keliamus reikalavimus, negali įtvirtinti reikalavimo, susijusio su sąžiningos prekybos laikymusi, kadangi toks reikalavimas neturi pakankamos sąsajos su pirkimo objektu. Tačiau sąžiningos prekybos reikalavimų laikymasis viešojo pirkimo dokumentuose gali būti įtvirtintas kaip viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąlyga¹⁰¹¹.

Svarbu paminėti, kad perkančiosios organizacijos, formuodamos techninę specifikaciją, be kita ko, turi siekti ir bendrųjų viešųjų pirkimų tikslų, įtvirtintų VPĮ 1 straipsnyje ir 17 straipsnyje (*detalesnį žiūrėti VPĮ 1 straipsnio ir 17 straipsnio komentarus*).

VPĮ 37 straipsnio 1 dalyje taip pat nurodyta, kad techninėje specifikacijoje gali būti įtvirtintas reikalavimas kartu su pirkimo objektu perduoti ar suteikti intelektinės nuosavybės teises. Nurodytas reikalavimas yra aktualus vykdant viešuosius pirkimus, kurių objektas yra laikytinas autorių teisių objektu [Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo prasme](#) (toliau – [ATGTĮ](#)). Pabrėžtina, kad pagal ATGTĮ reguliavimą tiekėjas, net perdavęs autoriaus turtines teises perkančiajai organizacijai, išliko autoriaus asmenines neturtines teises, kurios negali būti perduotos tretiesiems asmenims ([ATGTĮ](#) 14, 15 straipsniai).

2. VPĮ 37 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtintas bendrasis siekis (tikslas), kad viešųjų pirkimų, skirtų fiziniams asmenims, techninės specifikacijos būtų parengtos atsižvelgiant į neįgalųjų kriterijus ir tinkamumą visiems naudotojams. Ši nuostata rodo aiškiają politinę (tiek ES, tiek nacionalinę) valią spręsti nurodytą problemą (aspektą)¹⁰¹². Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad siekis užtikrinti techninių specifikacijų suderinamumą su neįgalųjų kriterijais ir tinkamumą naudotojams įsivaikina perkančiosios organizacijos pareigos, kurios nevykdymas sukelia teisinius padarinius, statusą tik tuo atveju, jeigu Europos Sąjungos ar nacionaliniu teisės aktu yra nustatyti privalomi neįgalųjų kriterijai ir tinkamumo visiems naudotojams kriterijai. Tokiu atveju specialiojo reguliavimo šioje srityje taikymas iš esmės lemia pirmiau nurodytos perkančiosios organizacijos diskrecijos ribojimą, pasireiškiantį ir kitų teisės aktų, pavyzdžiui, statybos rangos, subsidiariu taikymu (*detalesnį žiūrėti VPĮ 1 straipsnio komentarą*).

[Direktivos 2014/24/ES](#) preambulės 3-joje konstatuojamoje dalyje nurodyta, kad, įgyvendinant šią direktyvą reikėtų atsižvelgti į Jungtinių Tautų neįgalųjų teisių konvenciją¹⁰¹³, visų pirma pasirinkant ryšio priemones ir nustatant technines specifikacijas, sutarties skyrimo kriterijus ir sutarties vykdymo sąlygas. Jungtinių Tautų neįgalųjų teisių konvencijos 9 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad valstybės, šios konvencijos šalys, siekdamos, kad neįgalieji galėtų gyventi savarankiškai ir visapusiškai dalyvauti visose gyvenimo srityse, imasi atitinkamų priemonių, kad užtikrintų neįgaliesiems lygiai su kitais asmenimis fizinės aplinkos, transporto, informacijos ir ryšių, įskaitant informacijos ir ryšių technologijų bei sistemų, taip pat kitų priemonių prieinamų objektų ar teikiamų paslaugų prieinamumą tiek miesto, tiek

¹⁰¹¹ EUTJ 2012 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Nyderlandus*, [C-368/10](#).

¹⁰¹² Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L., [Brussels Commentary on EU Public Procurement Law](#), Nomos, C.H. BECK, Hart publishing, 2018, P. 536.

¹⁰¹³ Patvirtinta Tarybos 2009 m. lapkričio 26 d. sprendimu [2010/48/EB](#) dėl Jungtinių Tautų neįgalųjų teisių konvencijos sudarymo Europos bendrijos vardu.

kaimo vietovėse. Šios priemonės, kurios apima prieinamumo kliūčių ir trukdžių nustatymą ir pašalinimą, įskaitant, bet neapsiribojant, taikomos pastatams, keliams, transporto priemonėms ir kitokiems vidaus ir lauko objektams, įskaitant mokyklas, būstą, medicinos įstaigas ir darbo vietas; informacijos, ryšių ir kitokioms tarnyboms, įskaitant elektronines ir avarines tarnybas.

Taigi, [VPI](#) 37 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas siekis (teisės aktų nustatytais atvejais – pareiga) užtikrinti techninės specifikacijos reikalavimų atitiktį neįgalųjų poreikių kriterijams bei tinkamumą visiems naudotojams reiškia produktų, paslaugų, aplinkos, sistemų ir kt. kūrimą, siekiant, kad šie sukurti sprendimai būtų universaliai pritaikyti naudojimui kaip įmanoma didesnei žmonių grupei, skatinant ir užtikrinant socialinę integraciją ir lygybę. Pagal analogiją turėtų būti siekiama, kad nurodyti reikalavimai būtų nustatomi, atsižvelgiant ne tik į neįgalųjų asmenų, bet taip pat ir į kitų asmenų poreikius. Šis siekis apima ne oficialiai pripažintus neįgaliaisiais asmenis, bet ir, pavyzdžiui, vyresnio amžiaus žmones su nusilpusiu regėjimu, tėvus su mažais vaikais, pačius vaikus ir pan. Pabrėžtina, kad atitinkami reikalavimai aktualūs tais atvejais, kai gebėjimas pasinaudoti preke, paslauga ar darbo rezultatu nėra universalus, bet priklauso nuo fizinių asmens savybių, gebėjimų ir pan. Taigi, nurodyti reikalavimai nebus aktualūs perkant tokias prekes, kaip, pavyzdžiui, elektros energija, popierius ar dažai spausdintuvams, tačiau bus ypač aktualūs, pavyzdžiui, nustatant reikalavimus pastatų projektavimo ar informacinių sistemų kūrimo paslaugoms¹⁰¹⁴.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, vykdydama statinio projektavimo paslaugų pirkimą ir nustatydama reikalavimą, kad pateikimas į statinio vidų būtų suprojektuotas tik laiptais, pažeis [VPI](#) 37 straipsnio 2 dalies nuostatas, kadangi nebus užtikrinta galimybė pastatu naudotis neįgaliesiems asmenims.

Vienas iš teisės šaltinių, kuriame reglamentuojamas fiziniams asmenims skirtų viešųjų pirkimų vykdymas ir atitinkamai techninių specifikacijų suderinimas su neįgalųjų kriterijais ir tinkamumu visiems naudotojams, yra rekomendacinio pobūdžio VPT Projektavimo paslaugų pirkimų gairės¹⁰¹⁵. Jose nurodyta, kad, remiantis [VPI](#) 37 straipsnio 2 dalimi, pirkimų, skirtų fiziniams asmenims (visai visuomenei, pirkimo vykdytojo valstybės tarnautojams ar darbuotojams), techninėje užduotyje privaloma nustatyti, kokie universaliojo dizaino reikalavimai, įgyvendinant principą tai, kas tinka neįgaliesiems, tinka visiems, yra keliami konkretaus pirkimo atveju ir kuriuos tiekėjas privalės įgyvendinti rengdamas projektą. Projektavimo paslaugų pirkimų gairių 3 priede nurodyti dažniausiai išskiriami universaliojo dizaino principai:

- 1) lygybė – ta pačia aplinka ir produktais gali naudotis ir ribotus funkcinius gebėjimus turintys asmenys, tai yra jie neišskiriami iš visų kitų. Gaminiai ir statiniai suprojektuojami taip, kad jie atrodytų patraukliai ir estetiškai;
- 2) lankstumas – galimybė tą patį naudojamą dalyką prisitaikyti pagal individualius poreikius (pavyzdžiui, reguliuoti aukštį);

¹⁰¹⁴ Specialiai orientuoti darnieji viešieji pirkimai. Viešųjų pirkimų iš socialinių įmonių vadovas.

¹⁰¹⁵ <https://klausk.vpt.lt/hc/lt/articles/360001327925-VPT-gair%C4%97s-rekomendacijos-prane%C5%A1imai-a%C5%BEvalgos>

- 3) paprastas ir intuityvus naudojimas – lengvai suprantama, kaip naudotis daiktu, orientuotis aplinkoje;
- 4) tinkama informacija – pakankamai informacijos ir ši informacija pateikiama įvairiomis reikiamomis formomis, įskaitant Brailio raštu, garsinę informaciją;
- 5) tolerancija klaidoms – nėra tikimybės patirti žalą ar orumo pažeminimą;
- 6) mažiausios jėgos sąnaudos – aplinka ir produktais gali pasinaudoti ir mažesnę fizinę jėgą turintys asmenys;
- 7) optimalus dydis ir erdvė – tinkamas erdvių, statinių ir produktų plotis, aukštis, dydis;
- 8) kompleksiškumas – aplinka ar gaminys turi kuo daugiau ir įvairių reikalingų elementų, padedančių aplinką ar gaminį padaryti prienamą įvairių funkcinių galimybių žmonėms, pavyzdžiui, įrengus visiems tinkamą įėjimą į patalpas, privalu įrengti ir kitas statinio patalpas, pavyzdžiui, sanitarinį mazgą ir pan.;
- 9) vientisumas – trasos maršruto prieinamumas ir tinkamumas visiems turi būti vientisas, nenutrūkstamas pereinant iš vienos vietos į kitą;
- 10) vartotojų įtraukimas – universalus dizainas, kuriame visiems tampa bendradarbiaujant su vartotojų grupėmis ar jų atstovais.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad, kaip nurodyta pirmiau, tam tikrose srityse nacionaliniuose teisės aktuose nustatyti privalomi reikalavimai, susiję su neįgaliųjų poreikių ir tinkamumo visiems naudotojams kriterijais, į kuriuos perkančioji organizacija privalo atsižvelgti. Pavyzdžiui, rengiant statinių projektus, būtina vadovautis statybos techniniu reglamentu STR 2.03.01:2001 „Statiniai ir teritorijos. Reikalavimai žmonių su negalia reikmėms“¹⁰¹⁶. Lietuvos Respublikos Vyriausybė yra patvirtinusi Bendrųjų reikalavimų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų interneto svetainėms aprašą¹⁰¹⁷, kuriame nustatytas interneto svetainių pritaikymas neįgaliems asmenims, vadovaujantis Neįgaliesiems pritaikytų Interneto tinklalapių kūrimo, testavimo ir įvertinimo metodinėmis rekomendacijomis¹⁰¹⁸. Kita vertus, net ir tais atvejais, kai ES ar nacionaliniuose teisės aktuose nenustatyta privalomų reikalavimų dėl konkrečių neįgaliųjų poreikių ir tinkamumo visiems naudotojams kriterijų, perkančiosios organizacijos, vykdydamos viešuosius pirkimus, skirtus fiziniams asmenims (visai visuomenei, perkančiosios organizacijos valstybės tarnautojams ar darbuotojams), turėtų siekti, kad nurodytų pirkimų objektas būtų maksimaliai pritaikytas ir tinkamas naudoti kuo didesniai visuomenės ratui, įskaitant ir neįgaliuosius. Nors, kaip nurodyta pirmiau, socialiai atsakingo elgesio nesilaikymas tokiu atveju nereikš perkančiosios organizacijos veiksmų pripažinimo neteisėtais.

VPI 17 straipsnio 2 dalyje taip pat įtvirtinta perkančiųjų organizacijų, veikiančių gynybos srityje ar valdantį ypatingos svarbos informacinę infrastruktūrą, ar veikiančių srityse, kurios laikomos nacionaliniam saugumui užtikrinti strategiškai svarbių ūkio sektorių dalimi (*detaaliau dėl nurodyto perkančiųjų organizacijų veiklos pobūdžio žiūrėti VPI 17 straipsnio 5 dalies komentara*) teisė, rengiant su nacionaliniu saugumu susijusių pirkimų technines specifikacijas,

¹⁰¹⁶ Patvirtinta Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2001 m. birželio 14 d. įsakymu [Nr. 317](#).

¹⁰¹⁷ Patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 18 d. nutarimu [Nr. 480](#).

¹⁰¹⁸ Patvirtintos Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2004 m. kovo 31 d. įsakymu [Nr. T-40](#).

reikalauti, kad tiekėjo prekės, paslaugos ar darbai nekeltų grėsmės nacionaliniam saugumui. Nurodyta teise perkančioji organizacija gali pasinaudoti esant dviem kartu taikytinomis sąlygoms: perkančioji organizacija veikia gynybos srityje arba srityse, kurios laikomos nacionaliniam saugumui užtikrinti strategiškai svarbių ūkio sektorių dalimi, arba valdo ypatingos svarbos informacinę infrastruktūrą ir perkančiosios organizacijos perkamos prekės, paslaugos ir darbai yra susiję su nacionaliniu saugumu. Tačiau nei [VPI](#) 37 straipsnio 2 dalyje, nei kitose [VPI](#) nuostatose nėra nurodyta, kaip perkančioji organizacija turėtų įvertinti, ar tiekėjo siūlomos prekės, paslaugos ar darbai nekelia grėsmės nacionaliniam saugumui. Dėl to perkančiosios organizacijos, vadovaudamosi [VPI](#) 92 straipsnio 12 dalimi, turėtų kreiptis į kompetentingas institucijas, kurios atlieka vertinimą dėl ketinamos sudaryti sutarties atitikties nacionalinio saugumo interesams (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 92 straipsnio 12 dalies komentarą*).

3. [VPI](#) 37 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta perkančiųjų organizacijų pareiga technines specifikacijas parengti taip, kad jos užtikrintų konkurenciją ir nediskriminuotų tiekėjų¹⁰¹⁹. Iš nurodyto teisinio reguliavimo matyti, kad techninės specifikacijos turi atitikti šiuos esminius reikalavimus: lygiateisiškumo (užtikrinamos vienodos galimybės tiekėjams), konkurencijos, proporcingumo (techninės specifikacijos turi būti susijusios su sutarties dalyku bei atitikti sutarties vertę ir tikslus)¹⁰²⁰. Pažymėtina, kad lygiateisiškumo (nediskriminavimo) ir proporcingumo principų laikymasis iš esmės kartu lemia ir konkurencijos užtikrinimą. Tuo tarpu lygiateisiškumo (nediskriminavimo) ir proporcingumo reikalavimų nesilaikymas lemia ir konkurencijos apribojimą viešajame pirkime. Tokios pačios pozicijos laikomasi ir teismų praktikoje¹⁰²¹.

[VPI](#) 37 straipsnio 3 dalyje iš esmės yra sukonkretintas bendrasis nediskriminavimo principas, kiek jis aktualus perkančiosios organizacijos veiksams, susijusiems su techninėmis specifikacijomis. Draudimas diskriminuoti tiekėjus – pamatinė viešųjų pirkimų teisės nuostata, jos vertinimas neturi priklausyti išimtinai nuo šalių ir jų veiklos pobūdžio (pavyzdžiui, asmens sveikatos priežiūros sritis). Tokio pobūdžio ginčai peržengia privačių santykių ribas. Dėl to atskirų techninės specifikacijos sąlygų teisėtumą teismas gali vertinti tiek esant tokiam ieškovo reikalavimui, tiek savo iniciatyva. Jei teismas pripažįsta, kad pirkimo sąlygos diskriminuoja tiekėjus, privalo tokį pirkimą pripažinti neteisėtu ir jį nutraukti¹⁰²².

ES lygmeniu perkančiųjų organizacijų veiksmai, kuriais jos nustato pirkimo objekto reikalavimus, pažeidžiančius tiekėjų nediskriminavimo ir lygiateisiškumo principus¹⁰²³ bei varžančius tiekėjų turpusavio konkurenciją, gali būti prilyginti vidaus rinkos laisvių netarifinio ar nefiskalinio (nemokestinio) pobūdžio kliūtims, kurias, kaip ir fiskalines kliūtis, ES teisė draudžia ([SESV](#) 34, 35 straipsniai). Vis dėlto tiekėjų lygiateisiškumas nėra pažeistas, jei reikalavimai pirkimo objektui, ribojantys vidaus rinkos laisves, yra nukreipti į [SESV](#) sutarties

¹⁰¹⁹ [VPI](#) 37 straipsnio 3 dalis įgyvendina [Direktyvos 2014/24/ES](#) 42 straipsnio 2 dalį, kurioje nurodyta, kad techninėmis specifikacijomis ekonominės veiklos vykdytojams sudaromos vienodos galimybės dalyvauti pirkimo procedūroje ir nesudaromos nepagrįstos kliūtys atverti viešuosius pirkimus konkurencijai.

¹⁰²⁰ Kestavičius, D. Disertacija „[Konkurencijos užtikrinimas organizuojant viešuosius pirkimus](#)“ (teisė, S 001).
¹⁰²¹ LAI 2011 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-507/2011](#); 2015 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-96-916/2015](#); 2015 m. rugpjūčio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-466-969/2015](#).

¹⁰²² LAI 2011 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-231/2011](#); 2015 m. rugpjūčio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-466-969/2015](#); 2017 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-241-690/2017](#).

¹⁰²³ ESTT 1990 m. kovo 20 d. sprendimas byloje *Du Pont de Nemours Italiana / USL di Parrara*, [C-21/88](#).

36 straipsnyje nurodytų vertybių (pvz., viešoji tvarka, visuomenės saugumas ir sveikata) ar privalomųjų reikalavimų, kurių sąrašas nėra baigtinis (pvz., mokesčių kontrolė, komercinių sandorių sąžiningumas, vartotojų apsauga, aplinkosauga), apsaugą, tačiau tai neturi tapti diskriminacija¹⁰²⁴. Perkančiosios organizacijos nustatyti aukšti arba pernelyg specifiniai reikalavimai pateisinami tada, jeigu pateikiamas patikimas ir įtikinamas tokių reikalavimų nustatymo pagrindimas¹⁰²⁵. Tai gali būti grindžiama ypatinga perkamo objekto svarba ar sutarties, kuria siekiama įsigyti šį objektą, specifine paskirtimi, arba tuo, kad aukštą ir labai tikslų reikalavimą pateisina viešojo intereso apsauga¹⁰²⁶.

Dėl šio aspekto kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad viešojo intereso apsauga – ne besąlygiškai, o viena iš galimų perkančiosios organizacijos teisėtus veiksmus pagrindžiančių aplinkybių, vertintina pagal visus byloje surinktus duomenis. Kasacinio teismo pozicija šiuo klausimu palaipsniui griežtėjo, be to, plėtojama praktika dėl viešojo intereso sudėtinių elementų (suinteresuotumo pirkimo objektu ir tiekėjų varžymusi) konkurencijos, taip pat nuosekliai laikomasi pozicijos, kad socialiai jautrių ar visuomenės labai reikalingų viešųjų pirkimų objektų įsigijimo teisėtumas dėl savo svarbos pats savaime neturi būti vertinamas kitaip nei dėl kitų įsigijimų, o tiekėjų sąžiningas varžymasis dėl to neturi būti vertinamas mažiau palankiai. Galimybė viešąjį interesą pirkimo objektu išskirti aukščiau už viešąjį interesą tiekėjų sąžiningu varžymusi turi būti aiškinama ir taikoma siaurai, išimtinai¹⁰²⁷.

Šiame kontekste pabrėžtina, kad tai, jog tiekėjų teisės mažiau ribojančios priemonės galimai padidina perkančiosios organizacijos administracinę naštą ir tikimybę, kad jos ne visada pasiteisins, savaime nereiškia, kad absoliutus draudimas dalyvauti viešajame pirkime laikytinas proporcingu¹⁰²⁸. Atitinkamai tai reikėtų, kad vien papildomų pareigų perkančiajai organizacijai ar kitokio pobūdžio administracinės naštos atsiradimas (padidėjimas) nepateisina itin griežtų (tiekėjų teisę dalyvauti viešajame pirkime ribojančių) reikalavimų viešojo pirkimo dalyviams ar objektui (nėra tokiems reikalavimams proporcingas) nustatymo¹⁰²⁹.

Pažymėtina, kad konkurencijos užtikrinimo ir tiekėjų nediskriminavimo imperatyvas gali būti pažeistas tiek techninėje specifikacijoje tiesiogiai įtvirtinant nepagrįstas, perteklines ar kitais būdais konkurenciją ribojančias sąlygas, tiek nustatant [VPI](#) 37 straipsnio nuostatas formaliai atitinkančius reikalavimus, kurių deriniu (sąlygų grupe) ar jų visuma viešojo pirkimo sąlygos pritaikomos vienam tiekėjui ar gamintojui (ar labai siauram jų ratui). Tokiu atveju, tiekėjams pateikus argumentus, kad jų teisės pažeidžia ne (arba ne tik) pavienės pirkimo sąlygos, bet jų derinys, teismas turi įvertinti, ar formaliai teisėtomis techninės specifikacijos sąlygomis nėra sukuriamas netiesioginės (paslėptos) diskriminacijos situacija¹⁰³⁰. Taigi, tiekėjas, nesutikdamas su techninės specifikacijos reikalavimais, gali reikalauti juos panaikinti tiek ginčydamas tiesiogiai [VPI](#) nuostatomis ar viešųjų pirkimų principams prieštaraujančias

¹⁰²⁴ ESTT 1979 m. vasario 20 d. sprendimas byloje *Rewe / Bundesmonopolverwaltung für Branntwein*, [C-120/78](#); LAT 2011 m. gruodžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-510/2011](#).

¹⁰²⁵ LAT 2011 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-507/2011](#); 2019 m. sausio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-32-378/2019](#).

¹⁰²⁶ LAT 2008 m. balandžio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-222/2008](#), 2011 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-507/2011](#); 2017 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-241-690/2017](#).

¹⁰²⁷ LAT 2015 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-96-916/2015](#); 2017 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-241-690/2017](#); 2019 m. sausio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-32-378/2019](#).

¹⁰²⁸ LAT 2016 m. lapkričio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-456-469/2016](#).

¹⁰²⁹ LAT 2019 m. sausio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-32-378/2019](#).

¹⁰³⁰ LAT 2017 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-241-690/2017](#); 2019 m. sausio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-32-378/2019](#).

pirkimo sąlygas (pavyzdžiui, dėl konkrečios nuorodos į konkrečią prekę, neįtvirtintos lygiavertiškumo žymos ar neproporcingumo pirkimo objektui ir pan.), tiek įrodinėdamas, kad kelios kumuliatyviai (visos kartu) taikomos pirkimo sąlygos ar jų visuma netiesiogiai diskriminuoja potencialius tiekėjus, tiek savo reikalavimus grįsdamas abiem netiesiogio pagrindais; tiekėjui pareiškus reikalavimą pripažinti neteisėtomis atskiras pirkimo sąlygas ar jų grupę, teismas pirmiausia turėtų įvertinti pirkimo sąlygų grupės (visumos) atitiktį [VPI 47](#) straipsnio reikalavimams (pavyzdžiui, ar taikomos kartu jos netiesiogiai nediskriminuoja tiekėjų, ar sąlygų išsamumo pobūdis (lygis) nepažeidžia proporcingumo principo), ir tik vėliau, nekonstatavęs šio pagrindo, vertinti atskirų ginčijamų pirkimo sąlygų teisėtumą.

Nurodytos teismo pareigos nepašalina aplinkybės, kad pirkimo sąlygos suformuluotos nenurodant konkretaus modelio ar šaltinio, konkretaus proceso ar prekės ženklo (tokios situacijos reglamentuojamos [VPI 37](#) straipsnio 5 dalyje), kad jos nėra griežtai apibrėžtos (vartojamos tokios sąvokos kaip „ne mažiau“, „ne daugiau“, „iki“ ir pan.), nes jos savaime nereiškia tokių sąlygų teisėtumo. Būtina nustatyti, ar sąlygomis apibrėžtų minimalių (maksimalių) reikalavimų visuma nereiškia, kad juos atitinka tik vienas tiekėjas arba ribotas jų skaičius. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad vienintelė aplinkybė, jog viešojo pirkimo pasiūlymus pateikė ne vienas, o keli tiekėjai, nėra pagrindas pripažinti, kad viešajame pirkime nebuvo apribota konkurencija¹⁰³². Galimo konkurencijos ribojimo vertinimo pagrindu taip pat gali būti įprastinė perkančiųjų organizacijų pirkimo sąlygų nustatymo praktika¹⁰³³.

Kasacinio teismo taip pat konstatuota, kad proporcingumo principo reikalavimų neatitinka ne tik pernelyg aukšti, specifiniai, neadekvatūs pirkimo pobūdžiui reikalavimai ar užslėptos diskriminacijos situacijos, bet ir pernelyg detalios pirkimo sąlygos, kuriomis atimama galimybė pirkimo procedūrose dalyvauti sutartį gebantiems įvykdyti kandidatams ar dalyviams, nepagrįstai ribojama jų konkurencija¹⁰³⁴. Dėl šio proporcingumo principo aspekto ESTT pažymėta, kad kuo išsamesnės techninės specifikacijos nustatomos, tuo didesnė rizika, kad konkretaus gamintojo prekės bus privilegijuojamos¹⁰³⁵. Kitaip tariant, būtina įvertinti, ar itin išsamūs techninės specifikacijos reikalavimai (nebūtinai pritaikyti vienam tiekėjui, tačiau dėl savo detalumo reikšmingai apribojantys tiekėjų galimybes dalyvauti viešajame pirkime) yra būtini norint pasiekti pirkimo tikslus. Taigi, neproporcingai išsamios pirkimo sąlygos gali būti pripažintos neteisėtomis, nepriklausomai nuo nustatytos aplinkybės, kiek potencialių tiekėjų (vienas ar daugiau) jas atitinka. Žinoma, potencialių tiekėjų skaičius – vienas iš teisėtumo vertinimo kriterijų¹⁰³⁶. Poreikis itin detaliai apibrėžti pirkimo objektui keliamus techninius reikalavimus turi būti pagrįstas nurodant detalius jį patvirtinančius argumentus, o ne apibendrintus teiginius apie teikiamų paslaugų sudėtingumą ar jų ypatingą svarbą¹⁰³⁷.

¹⁰³¹ LAT 2017 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-241-690/2017](#).

¹⁰³² 2010 m. gegužės 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-126/2010](#); 2019 m. sausio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-32-378/2019](#).

¹⁰³⁴ LAT 2011 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-507/2011](#); 2019 m. sausio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-32-378/2019](#).

¹⁰³⁵ ESTT 2018 m. spalio 25 d. sprendimas byloje *Roche Lietuva*, [C-413/17](#).

¹⁰³⁶ Pagal analogiją LAT 2015 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-84-248/2015](#).

¹⁰³⁷ LAT 2019 m. sausio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-32-378/2019](#).

4. [VPI](#) 37 straipsnio 4 dalyje yra apibrėžti alternatyvūs techninės specifikacijos rengimo būdai. Pagal [VPI](#) 37 straipsnio 4 dalį techninė specifikacija gali būti parengta arba vienu iš dviejų konkrečių būdų, arba dviejų konkrečių būdų deriniu, t. y.:

- 1) Techninė specifikacija gali būti parengta apibūdinant norimą rezultatą arba nurodant pirkimo objekto funkcinius reikalavimus, įskaitant aplinkos apsaugos reikalavimus. Tokie reikalavimai turi būti tikslūs, kad tiekėjai galėtų parengti tinkamus pasiūlymus, o perkančioji organizacija – įsigyti reikalingų prekių, paslaugų ar darbų.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, siekdama įsigyti transporto priemonių greičio matavimo stacionariais greičio matuokliais su skaitmenine fotografavimo įranga ir matavimo duomenų teikimo paslaugas, techninėje specifikacijoje nurodė reikalavimą, kad matavimo priemonės turi veikti aukšto dažnio elektromagnetinėmis bangomis Doppler efekto principu. Perkančioji organizacija, tiksliai apibūdinusi perkamų paslaugų paskirtį – fiksuoti greičio viršijimo atvejus užmiesčio keliuose – joms suteikė specifinę funkcinę ir rezultato reikšmę, ją susiejant su Doppler efekto principu veikiančiomis matavimo priemonėmis¹⁰³⁸.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, siekdama įsigyti medicinos įrangą, techninėje specifikacijoje nurodė reikalavimą, kad siūlomo šviestuvo šviesos srautas būtų ne baltos spalvos – nedarytų įtakos šviesoje kietėjančiai kompozitinei medžiagai; ją užtikrinantis techninis reikalavimas – ne mažiau kaip du geltonos spalvos diodai. Taigi reikalavimu, kad šviestuve būtų ne mažiau kaip du geltonos spalvos diodai, perkančioji organizacija visų pirma siekė užtikrinti, kad šviestuvo šviesos srautas būtų ne baltos spalvos ir jį naudojant nekietėtų kompozitinė medžiaga. T. y. perkančioji organizacija įtvirtino norimo rezultato reikalavimą¹⁰³⁹.

- 2) Techninė specifikacija gali būti parengta nurodant standartą (detaliau žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 9, 16, 30, 33 dalies komentarus), techninį liudijimą (detaliau žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 10 dalies komentarą) ar bendrąsias technines specifikacijas (detaliau žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 35 dalies komentarą). Techninėje specifikacijoje turi būti laikomasi tokios pirmumo tvarkos: pirmiausia nurodomas Europos standartą įerimantis Lietuvos standartas, Europos techninio įvertinimo patvirtinimo dokumentas, informacinių ir ryšių technologijų bendrosios techninės specifikacijos, tarptautinis standartas, kitos Europos standartizacijos organizacijų nustatytos techninių normatyvų sistemos arba, jeigu tokių nėra, – nacionaliniai standartai, nacionaliniai techniniai liudijimai arba nacionalinės techninės specifikacijos, susijusios su darbų projektavimu, sąmatų apskaičiavimu ir vykdymu bei prekių naudojimu. Kiekviena nuoroda pateikiama kartu su žodžiais „arba lygiavertis“.

¹⁰³⁸ LAT 2009 m. liepos 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-323/2009](#).

¹⁰³⁹ LAT 2018 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-343-690/2018](#).

Dėl standartų taikymo kasacinio teismo pažymėta, kad vienas pagrindinių nacionalinės standartizacijos principų yra savanoriškas standartų taikymas – vadovaujantis Lietuvos [Respublikos standartizacijos įstatymo](#) 7 straipsnio 1 dalimi, Lietuvos standartai ir kiti leidiniai taikomi savanoriškai, išskyrus atvejus, kai teisės aktuose pateikta išskirtinė nuoroda į standartus ir kitus leidinius. Jei teisės akte ar teisės aktu patvirtintame dokumente, reglamentuojančiame tam tikrą sritį, pateikiama nuoroda į tarptautinį, regioninį ar nacionalinį standartą, tai tokio standarto taikymas tampa privalomas visiems subjektams, kurių teisės ir pareigos reguliuoja atitinkamas teisės aktas. Svarbu pažymėti, kad Lietuvoje taikomi standartai, taigi ir tarptautiniai, Europos ir kiti regioniniai ar užsienio valstybių standartai ir kiti leidiniai, negali prieštarauti Lietuvos Respublikos teisės aktams. Kai Lietuvos standarto normoje perimtos tarptautinio standarto nuostatos, atsižvelgiant į tai, reikia aiškinti ir taikyti nacionalinį reguliavimą. Dėl to perkamų prekių apibūdinimas duodant nuorodą į tokį nacionalinį standartą lemia perkančiosios organizacijos pareigą gautus pasiūlymus vertinti pagal, įskaitant, bet neapsiribojant, tarptautinių standartų reikalavimus¹⁰⁴⁰.

- 3) Techninė specifikacija gali būti parengta derinant pirmiau nurodytus techninės specifikacijos rengimo būdus taip – apibūdinant norimą rezultatą arba pirkimo objekto funkcinius reikalavimus ([VPI](#) 37 straipsnio 4 dalies 1 punktas) ir kaip šių reikalavimų atitikties priemonę taikant technines specifikacijas, nurodytas [VPI](#) 37 straipsnio 4 dalies 2 punkte.
- 4) Techninė specifikacija gali būti parengta derinant pirmiau nurodytus techninės specifikacijos rengimo būdus taip – nuodant tam tikrų pirkimo objekto ypatybių technines specifikacijas pagal [VPI](#) 37 straipsnio 4 dalies 2 punkte nustatytus reikalavimus, o kitų ypatybių – apibūdinant norimą rezultatą ar funkcinius reikalavimus ([VPI](#) 37 straipsnio 4 dalies 1 punktas).

Pažymėtina, kad [VPI](#) 37 straipsnio 4 dalies nuostatose nereglamentuojama, kokiais atvejais kokį konkretų techninės specifikacijos parengimo būdą turėtų pasirinkti perkančioji organizacija. Kitaip tariant, perkančioji organizacija turi teisę pasirinkti bet kurį iš techninės specifikacijos rengimo būdų. Tačiau esminis reikalavimas, apibrėžiantis perkančiosios organizacijos diskrecijos ribas, yra tas, kad techninė specifikacijos reikalavimai būtų susiję su pirkimo objektu, jam proporcingi, nediskriminuojantys tiekėjų ir neribojantys konkurencijos viešajame pirkime. Perkančiosios organizacijos pasirinkimas nustatyti vieną iš galimų reikalavimų pirkimo objektui kriterijų (tam tikrą standartą, funkcinį ar rezultato reikalavimą) neturi riboti tiekėjų pateikti savo pasiūlymų, jei jų siūlomos pirkimo objekto savybės atitinka tas, kurias nurodė perkančioji organizacija, ir jeigu tiekėjas tai įrodo¹⁰⁴¹.

5. [VPI](#) 37 straipsnio 5 dalyje yra įtvirtinta bendroji taisyklė, kad, apibūdinant pirkimo objektą, techninėje specifikacijoje negali būti nurodytas konkretus modelis ar tiekimo šaltinis, konkretus procesas, būdingas konkrečiam tiekėjo tiekiamoms prekėms ar teikiamoms paslaugoms, ar prekių ženklas, patentas, tipai, konkreti kilmė ar gamyba, dėl kurių tam tikriems

¹⁰⁴⁰ LAT 2012 m. lapkričio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-471/2012](#).

¹⁰⁴¹ LAT 2013 m. gruodžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. [AC-39-1](#). Teismų praktika. 2013.

subjektams ar tam tikriems produktams būtų sudarytos palankesnės sąlygos arba jie būtų atmesti. Šiuo pagrindu yra įtvirtinta „tapačių standartų“ doktrina, pagal kurią perkančiosios organizacijos perka prekes, paslaugas arba darbus techninėje specifikacijoje nurodydamos tik perkamo objekto tam tikrus bendrus požymius¹⁰⁴². Taigi, pirkimo objektą perkančioji organizacija turi apibūdinti taip, kad būtų išvengta tiesioginės nuorodos į konkretų modelį, prekės ženklą, patentą, kilmę ir t. t.¹⁰⁴³.

Pažymėtina, kad [VPI](#) 37 straipsnio 5 dalies pažeidimo nėra tuomet, kai pirkimo sąlygose nurodytas konkretus veiklos principas yra universalus, pagrįstas visuotinai žinomais fizikos dėsniais ir pan. Pavyzdžiui, kasacinio teismo sprenda, kad *Doppler* efekto principas nėra konkretus prekės apibūdinimas [VPI](#) 37 straipsnio 5 dalies prasme, išskiriantis konkrečią prekę iš kitų. *Doppler* efekto principas nenurodo konkretaus gamintojo ar tiekėjo, kuriam būtų sudarytos išskirtinės sąlygos pasiūlymui pateikti. Visi *Doppler* efekto ar jam lygiavertiu principu veikiantys įrenginiai (įskaitant greičio matuoklius), nesvarbu, kas juos gamina ir kas jais prekiauja, gali būti pasiūlyti perkančiajai organizacijai. *Doppler* efekto principas yra tikslinantis matavimo priemonės veikimą aukšto dažnio elektromagnetinėmis bangomis, nes šiuo principu veikiantys greičio matuokliai skleidžia radijo bangas¹⁰⁴⁴.

Analogiškai kasacinis teismas yra konstatavęs, kad, pavyzdžiui, reikalavimas darbus atlikti naudojant konkrečią kelio dangos konstrukciją kvalifikuojamas kaip bendrosios techninės specifikacijos, kurias perkančioji organizacija turi teisę nurodyti, apibūdindama siekiamą įsigyti objektą. Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys į tai, kad teisiškai nereikšminga aplinkybė laikytina tai, jog atitinkami techniniai reikalavimai konstrukcijai (dangos sluoksnių rūšys, storis ir pan.) įtvirtinti konkrečiame teisės akte. Daug svarbiau yra tai, kad šie reikalavimai *per se* (patys savaime) yra galimi kelti techninės specifikacijos kriterijai. Pripažįstant perkančiosios organizacijos teisę nustatyti technines specifikacijas nurodant pirkimo objekto bendruosius techninius reikalavimus, pavyzdžiui, nurodant atliekant perkamus darbus naudotiną kelio dangos konstrukcijos tipą (tačiau ne konkretų modelį ar tiekimo šaltinį, konkretų procesą), perkančiajai organizacijai nekyla pareiga reikalavime įrašyti žodžius „arba lygiavertis“¹⁰⁴⁵. Tačiau, pavyzdžiui, reikalavimas, kad perkami gatvių asfaltbetonio dangos remonto darbai būtų atliekami konkrečiu *karštojo regeneravimo kelyje metodu*, kaip neatitinkantis [VPI](#) 37 straipsnio 5 dalies reikalavimų būtų laikomas neteisėtu, kadangi nurodytas metodas nėra universalus, visuotinai taikomas ir pan. gatvių dangos remonto darbų metodas¹⁰⁴⁶.

Išimtiniais atvejais, kai pirkimo objekto yra neįmanoma tiksliai ir suprantamai apibūdinti pagal [VPI](#) 37 straipsnio 4 dalyje nustatytus reikalavimus, perkančiosioms organizacijoms leidžiama nurodyti tik kuriuos tikslus pirkimo objektą kvalifikuojančius kriterijus, jei ji taip pat nurodo, kad pripažįstami analogiški arba lygiavertiniai objektai. Taigi, perkančiosios organizacijos pasinaudojimas nurodyta išimtimi, leidžiančia pirkimo objektą apibūdinti nurodant konkretų modelį ar šaltinį, konkretų procesą ar prekės ženklą, patentą, tipą, konkrečią kilmę ar gamybą, gali būti pripažintas teisėtu tik tuo atveju, jeigu egzistuoja dviejų sąlygų visuma: 1) pagal konkretaus pirkimo aplinkybes yra pagrindas konstatuoti, kad pirkimo objekto

¹⁰⁴² EUTT 1989 m. gruodžio 5 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Italiją*, [C-3/88](#).

¹⁰⁴³ ESTT 1995 m. sausio 24 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Nyderlandus*, [C-359/93](#).

¹⁰⁴⁴ LAT 2009 m. liepos 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-323/2009](#).

¹⁰⁴⁵ LAT 2019 m. gruodžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-328-248/2019](#).

¹⁰⁴⁶ LAT 2017 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-41-469/2017](#).

neįmanoma tiksliai ir suprantamai apibūdinti pagal [VPI](#) 37 straipsnio 4 dalies reikalavimus (šias aplinkybes turi įrodyti perkančioji organizacija); 2) perkančioji organizacija šalia konkretaus modelio, prekės ženklo, proceso ir pan. nurodymo prideda priedą „arba lygiavertis“¹⁰⁴⁷.

Taigi, [VPI](#) 37 straipsnio 5 dalis netaikytina, kai objektyviai įmanoma tiksliai ir suprantamai apibūdinti pirkimo objektą pagal bendrąsias technines specifikacijas, norimą rezultatą arba nurodant pirkimo objekto funkcinius reikalavimus; aiškių ir konkrečių reikalavimų tam tikrus standartus atitinkančioms prekėms nenurodymas nepateisinamas didelės apimties šių reikalavimų aprašymu, todėl tik nuoroda į atitinkamą teisės aktą, kuriame būtų reglamentuojamas konkretus prekės ženklas, tiekėjų konkurencijos neužtikrina¹⁰⁴⁸.

Teismų praktikoje konstatuota, kad tai, jog po konkrečios prekės aprašymo specifikacijose nėra pridėti žodžiai „arba lygiavertis“, gali ne tik atgąsinti ūkio subjektus, tiekiančius panašias prekes, nuo dalyvavimo konkurse, bet ir trikdyti importą ES vidaus prekyboje, galimybę sudaryti sutartį paliekant tik konkurso dalyviams, ketinantiems naudoti konkrečiai nurodytą prekę¹⁰⁴⁹.

Pabrėžtina, kad argumentai, jog ir be papildomos nuorodos „arba lygiavertis“ tiekėjai gali pateikti pasiūlymą, laikytini nepagrįstais. Viešojo pirkimo sąlygose nenurodžius nuorodos, kad gali būti pateikiamas lygiavertis objektas, potencialūs konkurso dalyviai negali suprasti konkurso specifikacijų kitaip – kaip draudžiančių lygiavertį objekto pateikimą¹⁰⁵⁰. Dėl to, kai perkančioji organizacija techninėje specifikacijoje neįtvirtina nuorodos „arba lygiavertis“, ji pašalina galimybę nagrinėti prekių lygiavertiškumą, nes iš anksto preziumuoja ir pirkimo dokumentuose tai įtvirtina, kad joks prekių lygiavertiškumas negalimas. Kita vertus, net jei perkančioji organizacija ir laikytų, kad tiekėjo pasiūlytos prekės lygiavertės, ji negalėtų jų vertinti kaip tinkamų, nes tokios galimybės ginčo konkurso sąlygoje nenustatyta, o priešingi veiksmai lemtų jos faktinį pakeitimą ir tiekėjų lygiateisiškumo bei skaidrumo principų pažeidimą¹⁰⁵¹.

Taigi, nors perkančiajai organizacijai paliekama teisė nuspręsti, kokius reikalavimus nustatyti pirkimo objektui, ji turi tai daryti nepažeisdama viešųjų pirkimų principų, draudimo dirbtinai riboti konkurenciją ir laikydamasi šiame straipsnyje nurodytų pirkimo objekto apibūdinimo taisyklių; pirkimo sąlygose perkamų daiktų savybės gali būti apibūdinamos tiksliais duomenimis, tačiau pagal nediskriminavimo principą draudžiama perkančiajai organizacijai viešojo pirkimo dokumentuose nurodyti konkrečius prekių pavadinimus, ženklus ar tipus, technines specifikacijas, jei tai suteiktų galimybę pirkime dalyvauti tik konkrečiam tiekėjui ar keliems tiekėjams, ir apribojant kitų potencialių tiekėjų dalyvavimą; taip perkančioji organizacija yra įpareigojama rinktis iš visų galimų tam tikrus funkcinius reikalavimus

¹⁰⁴⁷ ESTT 1995 m. sausio 24 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Nyderlandus*, [C-359/93](#); LAT 2015 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-96-916/2015](#); 2017 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-41-469/2017](#).

¹⁰⁴⁸ LAT 2015 m. rugpjūčio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-466-969/2015](#); 2017 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-437-916/2017](#).

¹⁰⁴⁹ ESTT 1995 m. sausio 24 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Nyderlandus*, [C-359/93](#); LAT 2015 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-96-916/2015](#).

¹⁰⁵⁰ ESTT 2012 m. gegužės 10 d. sprendimas *Komisija prieš Nyderlandus*, [C-368/10](#); LAT 2015 m. rugpjūčio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-466-969/2015](#).

¹⁰⁵¹ ESTT 2012 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Nyderlandus*, [C-368/10](#); LAT 2015 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-96-916/2015](#).

atitinkančių pirkimo objektų¹⁰⁵². LAT yra konstatavęs, kad techninės specifikacijos neatitinka [VPI 37](#) straipsnio 5 dalies reikalavimų, pavyzdžiui, tokiais atvejais:

- 1) Perkančioji organizacija viešojo pirkimo dokumentuose nurodė, kad gatvių dangos darbai turi būti atlikti taikant karštojo regeneravimo kelyje metodą, tačiau perkančioji organizacija nepateikė įrodymų, kad pirkimo tikslo – suremontuoti gatvių asfaltbetonio dangą – negalima pasiekti atliekant darbus kitais nei karštojo regeneravimo kelyje metodais ir kad pirkimo objekto – asfaltbetonio dangos darbų – negalima tiksliai ir suprantamai apibūdinti pagal [VPI 37](#) straipsnio 4 dalies reikalavimus. Karštojo regeneravimo kelyje metodas nėra visuotinai taikomas metodas, tokiu būdu kloti dangą galima tik turint atitinkamą įrangą (Lietuvoje nagrinėto pirkimo vykdymo metu ją turėjo tik vienas tiekėjas). Taip pat konkurso sąlygose nebuvo nuorodos, kad gatvių asfaltbetonio dangos remonto darbai gali būti atliekami lygiaverčiu metodu¹⁰⁵³.
- 2) Perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose nurodė tikrinį (firminį) perkamo vaisto pavadinimą, o ne veikliąją jo medžiagą. Nors perkančioji organizacija tai grindė siekiamo tikslo specifiškumu – ligonių gydymo tęstinumu, nenustatyta, kad pirkimo objekto nebuvo įmanoma tiksliai ir suprantamai apibūdinti pagal bendrąsias technines specifikacijas, nors ir nurodant turimą arba nurodant pirkimo objekto funkcinius reikalavimus, juolab kad kitoms konkurso dalims perkančioji organizacija nurodė tik vaistų veikliąsias medžiagas. Vadinas, bendrasis, nenukreipiantis į konkretų gaminių prekių pavadinimas buvo galimas ir šia galimybe perkančioji organizacija pasinaudojo kitose konkurso dalyse, todėl [VPI 37](#) straipsnio 5 dalies išimtis netaikytina¹⁰⁵⁴.
- 3) Kai perkančiajai organizacijai būna išplėsti turimą inžinerinę sistemą, jai nepakanka pirkimo dokumentuose nurodyti turimos įrangos modelius ir glaustai apibūdinti perkamų prekių savybes bei siekiamą visų įrenginių suderinamumo tikslą, tačiau ji privalo aiškiai ir detalai apibūdinti turimą įrangą, įskaitant, bet neapsiribojant, nurodyti tikslias svarbiausias veikimo savybes, įrengimo reikalavimus ir kitas aplinkybes tam, kad naujame konkurse dalyvaujantys ūkio subjektai, kurie gali pasiūlyti panašių prekių, galėtų įvertinti prekių lygiavertiškumą ir galimybes dalyvauti pirkimo procedūrose. Bet kokių atveju vien tik turimos įrangos nuoroda pirkimo dokumentuose laikytina nepakankamu pirkimo objekto apibūdinimu¹⁰⁵⁵, dėl kurio tiekėjų, kurie gali pasiūlyti kitas, bet lygiavertės prekes, konkuravimo galimybės su ūkio subjektais, siūlančiais tuos pačius įrenginius, tampa menkesnės ir nelygiavertės.
- 4) Perkančioji organizacija, vykdydama automobilių nuomos paslaugų viešąjį pirkimą, techninėje specifikacijoje nurodė reikalavimus automobiliams turėti tik diskinius stabdžius ir elektromechaninį vairo stiprintuvą, nesudarydama galimybių tiekėjams siūlyti lygiavertes stabdžių ir vairo sistemas¹⁰⁵⁶.

¹⁰⁵² LAT 2011 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-507/2011](#); 2015 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-96-916/2015](#); 2015 m. rugpjūčio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-466-969/2015](#).

¹⁰⁵³ LAT 2017 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-41-469/2017](#).

¹⁰⁵⁴ LAT 2015 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-96-916/2015](#).

¹⁰⁵⁵ ESTT 2012 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Nyderlandus*, [C-368/10](#).

¹⁰⁵⁶ LAT 2015 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-584-378/2015](#).

6. [VPI](#) 37 straipsnio 6 dalyje yra įtvirtintas draudimas atmesti tiekėjo pasiūlymą atveju, jeigu tiekėjo siūlomos prekės, paslaugos ar darbai neatitinka perkančiosios organizacijos nurodytų techninių specifikacijų, tačiau tiekėjas pasiūlyme perkančiajai organizacijai įrodo, kad jo siūlomi sprendiniai yra lygiaverčiai.

Kasacinio teismo praktikoje dėl [VPI](#) 37 straipsnio aiškinimo ir taikymo nurodoma, kad, nors neginčytina perkančiosios organizacijos siekiamų tikslų svarba, jei tiekėjo siūlomas pirkimo objektas iš tiesų lygiavertis perkančiosios organizacijos siekiamam tikslams ir funkciniam reikalavimams, tokiu jis ir turi būti pripažįstamas, nepriklausomai nuo prekių, paslaugų ar darbų svarbos¹⁰⁵⁷. Pavyzdžiui, kasacinis teismas yra konstatavęs, kad nepriklausomai nuo perkančiosios organizacijos užsibrėžtų aplinkosaugos tikslų svarbos, turi būti įvertinta, ar perkančioji organizacija nurodytus tikslus pasiekta, jeigu viešojo pirkimo sutartis būtų sudaryta su tiekėju, kurio pasiūlymo pagrindu atliktos būtų išvežtos trumpesniu, nei konkurso dokumentuose nustatyta, atstumu (į kitą sąvartyną)¹⁰⁵⁸.

Pabrėžtina, kad neidentiškais parametrais apibūdinto pasiūlymo pateikimas [VPI](#) 37 straipsnio prasme savaime nereiškia kitų tiekėjų teisių pažeidimo, priešingai – atspindi jų konkurenciją; lygiateisiškumo principas viešųjų pirkimų srityje reiškia reikalavimą vienodai vertinti tiekėjų pasiūlymus, kurie yra lygiaverčiai ar iš esmės vienodai konkurencingi, nebent skirtingą jų vertinimą būtų galima pateisinti¹⁰⁵⁹. Dėl lygiateisiško pasiūlymų vertinimo tikslo atkreiptinas dėmesys į tai, kad dėl to sprendžiant atitinkamą pasiūlymą lyginant su pirkimo sąlygomis, o ne su kitais pasiūlymais¹⁰⁶⁰.

Kasacinio teismo praktikoje pažymėta, kad tiekėjų pasiūlymų lygiavertiškumas įrodinėtinas ir nustatytinas pagal pirkimo sąlygose įtvirtintus techninius, funkcinis reikalavimus ar standartus, o šie kriterijai sietini ne su sertifikavimo įstaiga, o su konkrečiais, tarpusavyje palyginamais parametrais, standartizuotais reikalavimais, juolab kad neatmetina tikimybė, jog sertifikavimo įstaigoje patikrinti įrenginiai gali būti tarpusavyje nesulyginami¹⁰⁶¹.

Kitaip tariant, tiekėjo siūlomo pirkimo objekto lygiavertiškumas vertinamas pagal perkančiosios organizacijos poreikius, įtvirtintus pirkimo sąlygose. Perkančiosios organizacijos poreikiai suprantami ne abstrakčiai, o konkrečiai kaip įtvirtinta pirkimo sąlygose, t. y. ne tik kaip atitinkamo pirkimo objekto įsigijimas apskritai, bet, jei tai pateisinama ir nebuvo ginčyta ikiteisminėje stadijoje, kaip tikslus atitinkamo poreikio apibūdinimas, techninis sprendimas, prekės veikimo principas ir pan. Taigi, jei perkančioji organizacija tiksliai apibūdino pirkimo objektą, jo lygiavertiškumas vertinamas pagal iškeltus reikalavimus ir jais siekiamus tikslus, nebent konkretūs reikalavimai atitinkamu atveju yra daugiau aprašomojo, o ne tikslinamojo pobūdžio. Pavyzdžiui, jei perkančioji organizacija perka naujų vamzdžių klojimų darbus ir nurodo techninius parametrus tranšėjai, tiekėjo pasiūlymas vamzdžius kloti betranšėjiniu būdu (naują vamzdį įstumiant į seną) bus lygiavertis, nes bus pasiektas užsibrėžtas rezultatas¹⁰⁶², nebent pirkimo sąlygose būtų aiškiai nurodyta, kad tranšėjų kasimu

¹⁰⁵⁷ LAT 2015 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-96-916/2015](#).

¹⁰⁵⁸ LAT 2014 m. sausio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-12/2014](#).

¹⁰⁵⁹ LAT 2014 m. sausio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-12/2014](#).

¹⁰⁶⁰ LAT 2011 m. gruodžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-496/2011](#).

¹⁰⁶¹ LAT 2015 m. rugpjūčio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-466-969/2015](#).

¹⁰⁶² LAT 2011 m. gruodžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-496/2011](#).

siekiama ir kitų tikslų, pvz., atnaujinti asfalto dangą. Analogiškai, perkančiajai organizacijai siekiant įsigyti automobilį, nurodant automobiliui keliamus techninius reikalavimus, diskontingai ir būgniniai stabdžiai turi būti laikomi lygiaverčiais¹⁰⁶³.

Kita vertus, kasaciniam teismui vertinant, ar perkančioji organizacija, paskelbusi transporto priemonių greičio matavimo ir fiksavimo paslaugų pirkimą bei nurodžiusi, jog greičio matuokliai turėtų veikti *Doppler* efektu pagrįstu principu, t. y. skleisti elektromagnetines bangas, lygiaverčiais gali pripažinti tokius įrenginius, kurie veikia skleidami lazerio spindulius, buvo remtasi nacionalinio universiteto mokslininkų išvadomis, pagal kurias tik pagal kai kuriuos parametrus šie veikimo būdai lygiaverčiai, todėl vieni tinkamesni naudoti mieste, kiti – užmiestyje. Kasacinis teismas, atsižvelgdamas į tai, kad greičio matavimo paslauga turėjo būti atliekama valstybinės reikšmės keliuose, šių abiejų įrenginių veikimo būdų nepripažino lygiaverčiais. Teismas nurodė, kad perkančioji organizacija, tiksliai apibūdinusi perkamų paslaugų paskirtį – fiksuoti greičio viršijimo atvejus užmiestio keliuose – joms suteikė specifinę funkcinę ir rezultato reikšmę, ją susiedama su *Doppler* efekto principu veikiančiomis matavimo priemonėmis. Platesnis pirkimo objekto funkcinį reikalavimų ir rezultato aiškinimas lemtų tai, kad *Doppler* efekto principo nurodymas netektų prasmės, nes bet koks matavimo priemonių veikimo būdas, jei matavimo priemonė atitiks pirkimo dokumentuose nurodytus techninius reikalavimus (pvz., matuojamo greičio intervalą), bus lygiavertis¹⁰⁶⁴.

Analogiškai kasacinis teismas yra konstatavęs, kad perkančiajai organizacijai nustačius reikalavimą, jog šviestuvo įjungimas ir išjungimas, apšvietimo intensyvumas bei specialus kompozitų režimas būtų valdomas liečiamais jungikliais, net ir sutinkant su pozicija, jog šviestuvo įjungimas ir išjungimas, apšvietimo intensyvumas gali būti valdomas svirtimi, lieka nepaneigta perkančiosios organizacijos nustatyta aplinkybė, kad ieškovės siūlomo šviestuvo specialus kompozitų režimas gali būti įjungiamas tik ant šviestuvo uždėjus specialų gaubtą (filtrą). Šiame kontekste pripažintinas pagrįstu perkančiosios organizacijos vertinimas, kad toks šviestuvo paruošimo kompozitų režimo naudojimui techninis sprendinys reikalauja papildomų veiksmų, daugiau judesių, taigi atitinkamai ir ilgesnio atsitraukimo nuo atliekamo darbo, ir dėl to negali būti pripažintas specialaus režimo įjungimui liečiamu jungikliu bei vertinamas kaip jam lygiavertis¹⁰⁶⁵.

Kita su tiekėjų pasiūlymų lygiavertiškumo vertinimu susijusi situacija yra dėl perkančiajai organizacijai pasiūlytų perteklinių, papildomai pasiūlytų nei reikalauta prekių, ypač kai pirkimo objektas – darbai, o prekių detalizavimas skirtas tik pasiūlymo atitikties vertinimo tikslu. Kasacinio teismo konstatuota, kad perkančiosios organizacijos sprendimas atmesti pigiausią tiekėjo pasiūlymą tik tuo pagrindu, kad pasiūlyta per daug prekių ar paslaugų, nesant kitų įstatyme nustatytų apribojimų tokį pasiūlymą pripažinti tinkamu, prieštarauja viešųjų pirkimų tikslui – sudaryti pirkimo sutartį, leidžiančią įsigyti reikalingus darbus racionaliai naudojant pirkimui skirtas lėšas. Toks sprendimas reiškia, kad perkančioji organizacija atsisako įsigyti tinkamą pirkimo objektą už mažiausią kainą. Be to, teismo atkreiptas dėmesys į tai, kad papildomos prekės tiesiogiai buvo susijusios su perkančiosios organizacijos siekiamu rezultatu pirkimo objekto atžvilgiu ir skirtų jam pasiekti, toks tiekėjo

¹⁰⁶³ LAT 2015 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-584-378/2015](#).

¹⁰⁶⁴ LAT 2009 m. liepos 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-323/2009](#); 2012 m. lapkričio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-471/2012](#).

¹⁰⁶⁵ LAT 2018 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-343-690/2018](#).

pasiūlymas pripažintinas lygiaverčiu ir tinkamu, todėl neatmetinu. Papildomai kasacinis teismas pažymėjo, kad perkančiajai organizacijai nusprendus „perteklinių“ objektų atsisakyti, pirkimo sutarties pakeitimas neprieštarautų [VPI](#)¹⁰⁶⁶.

Pagal [VPI](#) 37 straipsnio 6 dalį pareiga įrodyti siūlomo objekto lygiavertiškumą kyla tiekėjams. Pabrėžtina, kad siūlomo objekto lygiavertiškumas perkančiosios organizacijos apibūdintam pirkimo objektui ir išviešintiems jo įsigijimo tikslams nereiškia identitumo¹⁰⁶⁷. Jeigu būtų priešingai, iš dalies ar visiškai prarastų prasmę įstatymo nuostata dėl techninės specifikacijos apibūdinimo ir siūlomos prekės savybių vertinimo. Dėl to, jei tiekėjas siūlomas pirkimo objektas iš tiesų lygiavertis perkančiosios organizacijos siekiamiems tikslams ir funkciniam reikalavimams, tokiu jis ir turi būti pripažįstamas, nepriklausomai nuo prekių, paslaugų ar darbų svarbos; jei perkančioji organizacija vertina, kad tiekėjo pateikiamais duomenimis neįrodytas siūlomos prekės lygiavertiškumas, ji šią poziciją turi detaliai pagrįsti, įskaitant, bet neapsiribojant, pateikdama jos turimus įrodymus, o teismas turi išsamiai visus byloje pateiktus duomenis vertinti tarpusavyje¹⁰⁶⁸. Kita vertus, kaip nurodyta pirmiau, lygiavertiškumas iš esmės priklauso nuo to, kaip perkančioji organizacija apibrėžė savo poreikius pirkimo sąlygose.

LAT yra pažymėjęs, kad pagal [VPI](#) pasiūlymo lygiavertiškumo vertinimo kriterijus aktualus ne visais atvejais, priklauso nuo perkančiosios organizacijos suformuluotų pirkimo sąlygų. Lygiavertiškumo kriterijus aktualus sprendžiant dėl pasiūlymų atitikties standarto, techninio liudijimo ar bendrųjų techninių specifikacijų ([VPI](#) 37 straipsnio 4 dalies 2 punktas), o ne funkcinio reikalavimo (ar norimo rezultato) ([VPI](#) 37 straipsnio 4 dalies 1 punktas) atžvilgiu. Atsižvelgiant į tai, kad funkcinis reikalavimas gali būti suformuluotas vienu iš keliolikos galimų variantų tiek turinio, tiek formos prasme, nėra poreikio spręsti dėl atitinkamo pasiūlymo lygiavertiškumo, kuris aktualus esant anksto apibrėžtam, aiškiam ir (ar) visuotinai žinomam reikalavimui, pavyzdžiui, standartui. Dėl to daug svarbiau nustatyti tikslų funkcinio reikalavimo turinį (kuris gali skirtis skirtingose panašaus pobūdžio pirkimuose), pagal kurį reikėtų spręsti dėl pasiūlyto sprendinio atitikties. Neatmetinos situacijos, kad priklausomai nuo funkcinio reikalavimo (norimo rezultato) formuluotės tiekėjai gali teisėtai siūlyti skirtingus sprendinius (pvz., tranšėjinį įrenginį ir vamzdžių klojimą)¹⁰⁶⁹.

Taigi, atsižvelgiant į funkcinio reikalavimo (ar norimo rezultato) suformulavimo apimtį (tikslumą) priklauso tiekėjų galimybės pasiūlyti pirkimo sąlygas atitinkančius (analogiškus) sprendinius. Vis dėlto kad perkančioji organizacija aptariamus reikalavimus suformuluoja siauriau, tuo tiksliau įrodoma atitiktis joms. Atsižvelgiant į tai, tiekėjai negali remtis pasiūlymų lygiavertiškumu, net jei jų sprendiniai iš esmės pasiekia tą patį rezultatą (pavyzdžiui, analogiškus tokiu pačiu patikimumu, bet kitu nei reikalaujama būdu ištiria kraują). Tokiu atveju tiekėjai gali ginčyti techninės specifikacijos sąlygas dėl jų išsamumo (neproporcingo pagrindu) ar dėl užslėptos, netiesioginės diskriminacijos (lygiateisiškumo pagrindas)¹⁰⁷⁰.

¹⁰⁶⁶ LAT 2012 m. balandžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-43/2012](#).

¹⁰⁶⁷ LAT 2015 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-584-378/2015](#); 2018 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-343-690/2018](#).

¹⁰⁶⁸ LAT 2015 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-96-916/2015](#), 2015 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-584-378/2015](#).

¹⁰⁶⁹ LAT 2020 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-140-916/2020](#).

¹⁰⁷⁰ LAT 2019 m. sausio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-32-378/2019](#).

Tiek, kiek tai susiję su tiekėjų siūlomų objektų lygiavertiškumo įrodinėjimo priemonėmis keliamais reikalavimais, jų tinkamumu ir vertinimu, [VPI](#) 37 straipsnio 6 dalis taikoma ir aiškinama sistemiškai su [VPI](#) 39 straipsniu (*detaliau apie įrodinėjimo priemones žiūrėti [VPI](#) 39 straipsnio komentarą*).

7. [VPI](#) 37 straipsnio 7 dalyje yra įtvirtintas draudimas atmesti tiekėjo pasiūlymą tuo atveju, jeigu perkančioji organizacija techninėje specifikacijoje nurodo objekto norimo rezultato apibūdinimo ar funkcinis reikalavimus, o tiekėjo siūlomos prekės, paslaugos ar darbai atitinka Lietuvos standartą, perimančią Europos standartą, Europos techninio įvertinimo patvirtinimo dokumentą, bendrą techninę specifikaciją, tarptautinį standartą arba Europos standartizacijos organizacijos nustatytą techninių normatyvų sistemą, kuriuose yra nurodyti perkančiosios organizacijos keliami norimo rezultato ir funkciniai reikalavimai.

[VPI](#) 37 straipsnio 7 dalyje įtvirtintas draudimas taikomas tuo atveju, jeigu dalyvis savo pasiūlyme bet kokiomis perkančiajai organizacijai tinkamomis priemonėmis įrodo, kad jo siūlomos technines specifikacijas atitinkančios prekės, paslaugos ar darbai atitinka perkančiosios organizacijos keliamus norimo rezultato ir funkcinis reikalavimus. Kitaip tariant, [VPI](#) 37 straipsnio 7 dalyje yra įtvirtintas turinio viršenybės prieš formą principas, pagal kurį viešųjų pirkimų procedūrų reguliavimas neturi viršenybės prieš perkančiosios organizacijos ir tiekėjų veiksmus, jei šie atitinka teisės normų ir pirkimo sąlygų esmę ir jomis siekiamus tikslus¹⁰⁷¹.

[VPI](#) 37 straipsnio 7 dalis aiškinama ir taikoma pagal analogiškas taisykles kaip ir [VPI](#) 37 straipsnio 6 dalis, todėl [VPI](#) 37 straipsnio 6 dalies komentaras aktualus ir [VPI](#) 37 straipsnio 7 daliai (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 37 straipsnio 6 dalies komentarą*).

¹⁰⁷¹ LAT 2014 m. lapkričio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-496/2014](#).

38 straipsnis. Ženklinimas

1. Kai perkamos specialiomis aplinkos apsaugos, socialinėmis ar kitomis ypatybėmis pasižyminčios prekės, paslaugos ar darbai, perkančioji organizacija, rengdama technines specifikacijas, nustatydamą pasiūlymų vertinimo kriterijus ar pirkimo sutarties vykdymo sąlygas, gali reikalauti naudoti specialų ženklą kaip rodymą, kad prekės, paslaugos ar darbai atitinka nustatytus reikalavimus, jeigu tenkinamos visos šios sąlygos:
 - 1) ženkliui keliame reikalavimai yra susiję su tokiais kriterijais, kurie taikytini pirkimo objektui ir yra tinkami perkamų prekių, paslaugų ar darbų charakteristikoms apibrėžti;
 - 2) ženkliui keliame reikalavimai yra objektyviai patikrinami ir nediskriminaciniai;
 - 3) ženklas sukuriame taikant atvirą ir skaidrią procedūrą, kurioje gali dalyvauti visi susiję subjektai: valdžios institucijos ir įstaigos, vartotojai, socialiniai partneriai, gamintojai, platintojai, nevyriausybinės organizacijos;
 - 4) ženklas yra prieinamas visiems suinteresuotiems subjektams;
 - 5) ženkliui keliame reikalavimai nustatomi institucijos ar įstaigos sprendimu, kuriam dėl ženklo suteikimo besikreipiantis ūkio subjektas nedarė lemiamos įtakos.
2. Tuo atveju, kai perkančioji organizacija nereikalauja specialaus ženklo, atitinkančio šio straipsnio 1 dalyje nurodytus reikalavimus, ji gali nurodyti, kokius ženkliui keliamus reikalavimus turi atitikti perkamos prekės, paslaugos ar darbai.
3. Perkančioji organizacija pripažįsta bet kurį tiekėjo pateiktą ženklą, kuriuo patvirtinama, kad prekės, paslaugos ar darbai atitinka lygiaverčius perkančiosios organizacijos reikalaujamo ženklo reikalavimus. Jeigu tiekėjas dėl objektyvių priežasčių negalėjo gauti perkančiosios organizacijos reikalaujamo ar jam lygiaverčio ženklo per nustatytus terminus, perkančioji organizacija pripažįsta bet kokias jai tinkamas tiekėjo pateiktas priemones, įskaitant ir gamintojo techninius duomenis, įrodančius, kad tiekėjo siūlomos prekės, paslaugos ar darbai atitinka specialius ženklo arba perkančiosios organizacijos nurodytus reikalavimus.
4. Kai konkretus ženklas atitinka šio straipsnio 1 dalies 2–5 punktuose nurodytas sąlygas, tačiau juo nustatomi su pirkimo objektu nesusiję reikalavimai, perkančioji organizacija negali reikalauti naudoti tokį ženklą. Tačiau perkančioji organizacija gali techninėje specifikacijoje nurodyti to ženklo reikalavimus, kurie yra susiję su pirkimo objektu ir yra tinkami pirkimo objekto ypatybėms apibrėžti.

1. Komentuojamo [VPI](#) 38 straipsnio¹⁰⁷² 1 dalyje yra įtvirtinta perkančiosios organizacijos teisė viešojo pirkimo dokumentuose reikalauti konkretaus ženklo naudojimo (ženklavimo). Ženklinimas – tai pirkimo objektą apibūdinantis kriterijus. Ženklinimo

¹⁰⁷² Komentuojamos [VPI](#) 38 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 43 straipsnio normas.

reikalavimų naudojimo tikslai yra apibrėžti [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 75-ojoje konstatuojamojoje dalyje, kurioje nurodyta, kad perkančiosios organizacijos, norinčios pirkti tam tikromis aplinkosaugos, socialinėmis ar kitomis charakteristikomis pasižyminčius darbus, prekes ar paslaugas, turėtų turėti galimybę naudotis konkrečiu ženklinimu, kaip antai Europos ekologiniu ženklu, (keleto) šalių ekologiniais ženklais ar bet koku kitu ženklinimu su sąlyga, kad ženklo reikalavimai, pavyzdžiui, produkto aprašymas ir jo pateikimas, įskaitant pakavinio reikalavimus, būtų susieti su sutarties dalyku. Be to, labai svarbu, kad tie reikalavimai būtų parengti ir patvirtinti pagal objektyviai patikrinamus kriterijus, taikant procedūrą, kurioje galėtų dalyvauti suinteresuotieji subjektai, pavyzdžiui, valdžios įstaigos, varintojai, gamintojai, platintojai ir aplinkos organizacijos, ir kad ženklas būtų prieinamas visiems suinteresuotiesiems subjektams.

Taigi, pagal [VPI](#) 38 straipsnio 1 dalį perkančioji organizacija viešojo pirkimo dokumentuose turi teisę viešojo pirkimo objektą, jam keliamus reikalavimus apibūdinti remdamasi konkrečiu ženklu ir jam keliamais reikalavimais. Pastebima, kad, perkančiosios organizacijos pasirinkimu, ženklinimo reikalavimai gali būti patvirtinami techninėje specifikacijoje, pasiūlymų vertinimo kriterijuose ir (arba) sutarties vykdymo sąlygose. Teismų praktikoje laikomasi pozicijos, kad tas pats reikalavimas gali būti keliamas įvairiais aspektais, svarbu siekti skirtingų tikslų¹⁰⁷³. Dėl to perkančioji organizacija, siekdama, kad tiekėjai elgtųsi maksimaliai socialiai atsakingai, turi plačią diskreciją nuspręsti, kaip konkrečiai viešojo pirkimo dokumentuose bus formuojami ir vertinami ženklinimo reikalavimai. Tačiau pabrėžtina, kad vieni ženklai (pavyzdžiui, EKO ženklai) gali būti naudojami (reikalaujami) tiek techninėje specifikacijoje, tiek nurodomi kaip pasiūlymų vertinimo kriterijus, tiek nustatomi kaip viešojo pirkimo sutarties vykdymo sąlyga. Tuo tarpu kiti ženklai (pavyzdžiui, patvirtinantys sąžiningos prekybos reikalavimų laikymąsi) gali būti naudojami tik kaip sutarties vykdymo sąlyga ar pasiūlymų vertinimo kriterijus, bet ne kaip techninės specifikacijos reikalavimų dalis¹⁰⁷⁴.

[VPI](#) 38 straipsnio 1 dalyje nurodytas teiginys „*kai perkamos specialiomis aplinkos apsaugos, socialinėmis ar kitomis ypatybėmis pasižyminčios prekės, paslaugos ar darbai*“ reiškia, kad perkančiosios organizacijos teisė viešojo pirkimo dokumentuose reikalauti konkretaus ženklo naudojimo nėra neribota. [VPI](#) 38 straipsnio 1 dalyje yra apibrėžtos šios normos taikymo ribos objekto prasme – ženklinimas gali būti taikomas tada, kai perkami specialiomis aplinkos apsaugos, socialinėmis ar kitomis ypatybėmis pasižymintys objektai. Sąvoka „*ar kitomis ypatybėmis pasižyminčios*“ reiškia, kad objektų, kurių įsigijime gali būti keliami ženklinimo reikalavimai, sąrašas nėra baigtinis. Teisės doktrinoje pažymima, kad ženklo naudojimas yra vienas iš būdų rūpintis aplinkosaugos problemomis¹⁰⁷⁵. Tačiau, kaip matyti iš nurodytų [VPI](#) 38 straipsnio 1 dalies nuostatų, ženklo naudojimu gali būti siekiama ne tik žaliųjų pirkimų, bet ir socialiai atsakingų pirkimų (sąžiningos prekybos kriterijus) arba, bendrai tariant, darniųjų pirkimų vykdymo skatinimo. Darnieji pirkimai yra tada, kai jais apjungiami reikalavimai, specifikacijos ir pasiūlymų vertinimo kriterijai, kurie yra skirti

¹⁰⁷³ LAI 2010 m. gegužės 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-126/2010](#).

¹⁰⁷⁴ EBT 2010 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Nyderlandus*, [C-368/10](#).

¹⁰⁷⁵ Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L., [Brussels Commentary on EU Public Procurement Law](#), Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018, P. 553.

socialinei bei aplinkos apsaugai ir inovacijoms skatinti, siekiant efektyvaus išteklių naudojimo ir jų bei išlaidų mažinimo, paslaugų, prekių ir darbų kokybės gerinimo¹⁰⁷⁶.

Atsižvelgiant į [VPI](#) 38 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas ženklinimo taikymo ribas, darytina išvada, kad ženklinimas yra, be kita ko, sudėtinė techninės specifikacijos reguliavimo dalis¹⁰⁷⁷, kaip specialioji norma (*apie techninę specifikaciją detaliau žiūrėti [VPI](#) 37 straipsnio komentarą*). Dėl to [VPI](#) 38 straipsnis taikomas tiek, kiek konkretaus ženklo naudojimas nėra reguliuojamas bendrosios techninės specifikacijos ([VPI](#) 37 straipsnis) normomis. Pavyzdžiui, reikalavimas, kad tiekėjų siūlomas viešojo pirkimo objektas būtų pažymėtas CE ženklu yra reguliuojamas ne [VPI](#) 38 straipsnio, bet bendrosiomis techninės specifikacijos ([VPI](#) 37 straipsnio) normomis, kadangi CE ženklas yra skirtas ne specialiomis aplinkos apsaugos, socialinėmis ar kitomis ypatybėmis pasižyminčių prekių žymėjimui. CE ženklinimas yra pagrindinis gaminio atitikties ES teisei rodiklis. Platintojas įsigiama atsakomybę ir, ženklindamas prekę CE ženklu, pareiškia, kad gaminys atitinka visus tiesiogiai susijusius esminius taikomos [Direktyvos 2014/35](#)¹⁰⁷⁸ reikalavimus ir (arba), jei joje nustatyta, buvo patikrintas notifikuotos atitikties vertinimo institucijos, įvykde visus teisinius reikalavimus, taikomus CE ženklinimui, bei įgijo teisę gaminį pardavinėti Europos ekonominėje erdvėje¹⁰⁷⁹.

Pabrėžtina, kad specialiomis aplinkos apsaugos, socialinėmis ar kitomis ypatybėmis pasižyminčioms prekėms, paslaugoms ar darbams kelti reikalavimai gali būti apibrėžti specialiuose teisės aktuose, pavyzdžiui, Produktų, kurių tiesiesiems pirkimams ir pirkimams taikytini aplinkos apsaugos kriterijai, sąrašė, Aplinkos apsaugos kriterijuose, [Aplinkos apsaugos kriterijų, kuriuos perkančiosios organizacijos ir perkantieji subjektai turi taikyti pirkdami prekes, paslaugas ar darbus, taikymo taisyklės apraše](#)¹⁰⁸⁰. Šių specialiųjų teisės aktų taikymas tam tikrais atvejais privalomas – pirmiau nurodytame Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. birželio 28 d. įsakyme Nr. [D1-508](#) nustatyta, kad, atliekant žaliuosius viešuosius pirkimus ir žaliuosius pirkimus, minimalūs aplinkos apsaugos kriterijai yra taikomi privalomai, o išplėstiniai aplinkos apsaugos kriterijai taikomi pasirinktinai.

Sąvoka *taikomi privalomai* aiškintina, be kita ko, atsižvelgiant į [VPI](#) 38 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą perkančiųjų organizacijų diskreciją, taip, kad tuo atveju, kai perkančioji organizacija nusprendžia kelti ženkinimo reikalavimą, ji privalo pirkimo sąlygose įtvirtinti minimalius tam ženklu taikomus kriterijus (pavyzdžiui, popierius dokumentams spausdinti turi būti perdirbtas ir nebalintas), tačiau kartu gali nustatyti ir pasirenkamuosius. Atsižvelgiant į [VPI](#) ir kitų teisės aktų subsidiaraus taikymo taisyklę (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 1 straipsnio komentarą*), perkančiųjų organizacijų diskrecija pirkimo sąlygose įtvirtinti atitinkamus ženklinimui taikomus reikalavimus yra labiau suvaržyta nei kitose situacijose¹⁰⁸¹, todėl pirkimo sąlygose galima įtvirtinti ne dalį, o visus privalomuosius konkrečiu atveju taikomus

¹⁰⁷⁶ Detaliau apie tai žiūrėti: McCruden, Ch. [Using public procurement to achieve social outcomes](#), (2004), National Resource Forum 28, p. 257–267. Apie Lietuvoje įgyvendinamus darniuosius pirkimus detaliau žiūrėti: Soloveičikas, Deividas, [Sustainable Procurement Regulation under Lithuanian Law](#), (2013) EPPPL 1, p. 106–112.

¹⁰⁷⁷ EST 2012 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Europos Komisija prieš Nyderlandus*, [C-368/10](#).

¹⁰⁷⁸ Europos Parlamento ir Tarybos 2014 m. vasario 26 d. direktyva [2014/35/ES](#) dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su tam tikrose įtampos ribose skirtų naudoti elektros įrenginių tiekimu rinkai, suderinimo.

¹⁰⁷⁹ LAT 2018 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-77-969/2018](#).

¹⁰⁸⁰ Visi šie teisės aktai patvirtinti Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. [D1-508](#).

¹⁰⁸¹ LAT 2017 m. lapkričio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-369-916/2017](#); 2018 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-325-469/2018](#).

reikalavimus. Kita vertus, kai specialiuosiuose teisės aktuose nėra atskirai apibrėžtos minimalių reikalavimų taikymo pareigos, perkančioji organizacija išlaiko diskreciją vertinti pasirinktinus konkrečiam ženklui būdingus kriterijus. Tačiau, taikant tik dalį konkretaus ženklo reikalavimų, nebūtų taikomas ženklinimas, kaip toks, o perkančiosios organizacijos išdėsti reikalavimai būtų laikytini ir vertintini pagal bendruosius techninei specifikacijai keliamus reikalavimus (*detaliau žiūrėti VPI 38 straipsnio 2 dalies komentarą*).

Nors VPI 38 straipsnio 1 dalyje tai tiesiogiai nenurodyta, remiantis nuosekliai plečijama teismų praktika, konkretaus ženklo naudojimo (reikalavimo) viešojo pirkimo dokumentuose galimybė aiškintina ir taikytina taip, kad perkančioji organizacija negali pateikti tik blanketinės nuorodos į to ženklo reguliavimą, nurodydama, jog siūlomas objektas turi atitikti konkretaus ženklo reikalavimus, bet techninėje specifikacijoje turi aprašyti esmines pirkimo objekto savybes, jam keliamus reikalavimus, nors jie ir sudaro atitinkamo ženklo turinį. ESTT yra išaiškinęs, kad perkančiosioms organizacijoms suteikiama teisė naudoti detalias ženklo specifikacijas, bet ne patį [ekologinį] ženklą. Žinoma, siekiant supaprastinti patikrinimą, ar laikomasi tokio reikalavimo, perkančiosioms organizacijoms leidžiama nurodyti, kad ženklu, kurio specifikacijas jos panaudojo, pažymėti produktai laikomi atitinkančiais atitinkamas specifikacijas. Tačiau dar kartą pabrėžtina, kad remtis patį [ekologiniu] ženklu leidžiama tik papildomai, kaip įrodymu, kad tenkinamos techninės specifikacijos, nustatytos pirkimo dokumentuose. Visiškai nebūdamas perteklinis formalumas, perkančiajai organizacijai nustatytas įpareigojimas aiškiai nurodyti detalias charakteristikas, kurias ji ketina taikyti, netgi tuomet, kai ji remiasi konkrečiu ženklu apibrėžtomis charakteristikomis, yra būtinas siekiant sudaryti potencialiems dalyviams galimybę remtis vienu oficialiu dokumentu, patvirtintu pačios perkančiosios organizacijos, taigi neverčiant jų neapibrėžtai ieškoti informacijos ir su koku nors ženklu susijusių kriterijų galimų variacijų laike¹⁰⁸².

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, vykdydama rašymui, spausdinimui, kopijavimui naudojamą popieriaus pirkimą, techninėje specifikacijoje nurodė reikalavimą, kad popierius būtų paženklintas Vokietijos ekologiniu ženklu „Mėlynasis angelas“ arba Šiaurės šalių ekologiniu ženklu „Gulbė“, arba kito lygiavėčio ženklu. Perkančioji organizacija techninėje specifikacijoje taip pat nurodė popieriui keliamus reikalavimus – be kitų privalomų minimalių Aplinkos apsaugos kriterijų¹⁰⁸³, (1) popieriaus sudėtyje turi būti ne mažiau kaip 100 % perdirbto popieriaus (naudoto popieriaus ir (ar) gamybos atliekų) plaušų, (2) popierius turi būti nebalintas arba balintas nenaudojant chloro dujų. Perkančioji organizacija taip pat nurodė, kad atitiktį reikalavimams įrodantys dokumentai yra Vokietijos ekologinis ženklas „Mėlynasis angelas“ arba Šiaurės šalių ekologinis ženklas „Gulbė“ arba gamintojo techniniai dokumentai, arba paskelbtosios (notifikuotos) įstaigos bandymų protokolas, arba kiti lygiavėčiai įrodymai. Kaip matyti, perkančioji organizacija techninėje specifikacijoje išdėstė konkrečius reikalavimus, o ne išimtinai pateikė nuorodą į ženklus, kurių turinį sudaro šie reikalavimai.

¹⁰⁸² ESTT 2010 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Nyderlandus*, C-368/10.

¹⁰⁸³ Teisės aktas patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. D1-508.

Pagal [VPI](#) 38 straipsnio 1 dalį viešojo pirkimo dokumentuose gali būti reikalaujama naudoti tik tokį konkretų ženklą, kuris atitinka penkias kumuliatyvias (taikomas visas kartu) sąlygas¹⁰⁸⁴:

- 1) ženklui keliami reikalavimai yra susiję su tokiais kriterijais, kurie taikytini pirkimo objektui ir yra tinkami perkamų prekių, paslaugų ar darbų charakteristikoms apibrėžti¹⁰⁸⁵;
- 2) ženklui keliami reikalavimai yra objektyviai patikrinami ir nediskriminaciniai;
- 3) ženklas sukuriamas taikant atvirą ir skaidrią procedūrą, kurioje gali dalyvauti visi susiję subjektai: valdžios institucijos ir įstaigos, vartotojai, socialiniai partneriai, gamintojai, platintojai, nevyriausybinės organizacijos;
- 4) ženklas yra prieinamas visiems suinteresuotiems subjektams¹⁰⁸⁶;
- 5) ženklui keliami reikalavimai nustatomi institucijos, priimančios sprendimą, kuriam dėl ženklo suteikimo besikreipiantis ūkio subjektas nedarė lemiamos įtakos.

Tuo atveju, jeigu perkančiosios organizacijos siekia pas taikyti ženklas neatitinka bent vienos iš nurodytų 5 (penkių) sąlygų, [VPI](#) 38 straipsnio 1 dalis netaikoma. Tačiau tai nereiškia, kad perkančioji organizacija, nors ir nereikalaujama konkretaus ženklinimo, tačiau vadovaudamasi [VPI](#) 37 straipsnio reguliavimu, viešojo pirkimo dokumentuose negali nustatyti konkrečių pavienių reikalavimų, kurie visi ar iš dalies sutampa su konkretaus ženklo reikalavimais (*detalesnį žiūrėti kitų [VPI](#) 38 straipsnio dalių komentarus*).

2. [VPI](#) 38 straipsnio 2 dalyje vartojama sąvoka „*tuo atveju, kai perkančioji organizacija nereikalauja specialaus ženklo*“ reiškia, kad [VPI](#) 38 straipsnio 2 dalis yra taikoma tada, kada perkančioji organizacija viešojo pirkimo objektą apibrėžia pagal konkretaus ženklo turinį sudarančius reikalavimus ir (ar) jų pasirinktą dalį, tačiau paties ženklinimo nereikalauja. Kitaip tariant, esminis [VPI](#) 38 straipsnio 1 dalies ir 2 dalies skirtumas yra tas, kad [VPI](#) 38 straipsnio 1 dalies pagrindu perkančioji organizacija turi teisę reikalauti konkretaus ženklo naudojimo, tuo tarpu [VPI](#) 38 straipsnio 2 dalies pagrindu perkančioji organizacija negali reikalauti konkretaus ženklo naudojimo, tačiau gali remtis atitinkamo ženklo turinį sudarančiais reikalavimais, apibrėždama pirkimo objekto kriterijus pagal [VPI](#) 37 straipsnį.

¹⁰⁸⁴ Steinicke, Michael, Westerdorf, Peter L., *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*, Nomos, C.H.BECK, Hart Publishing, 2018, P. 555.

¹⁰⁸⁵ Sąsaja su pirkimo objektu reiškia, kad kriterijai yra susiję su darbais, kurie turi būti atliekami, prekėmis, kurios turi būti tiekiamos, arba paslaugomis, kurios turi būti teikiamos pagal tą sutartį visais atžvilgiais ir visais jų gyvavimo ciklo etapais, įskaitant veiksmus, susijusius su: a) konkrečiu tų darbų, prekių ar paslaugų gamybos, tiekimo, teikimo ar prekybos procesu arba b) konkrečiu kito jų gyvavimo ciklo etapo procesu, net jei tokie veiksniai neapima jų daiktinės materijos. Nereikalaujama, kad kriterijus būtų susijęs su vidine produkto charakteristika, t. y. elementu, kuris „įsikūnija“ šiame produkte. Pavyzdžiui, nedraudžiama, kad vykdant pirkimą elektros energijai tiekti perkančioji organizacija reikalautų, kad elektros energija būtų pagaminta iš atsinaujinančių energijos šaltinių (ESTT 2012 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Nyderlandus*, [C-368/10](#); 2003 m. gruodžio 4 d. sprendimas byloje *EVN ir Wienstrom*, [C-448/01](#); LAT 2018 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-178-378/2018](#)).

¹⁰⁸⁶ [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 75-ojoje konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad suinteresuotaisiais subjektais galėtų būti viešieji ar privatieji subjektai, įmonės ar bet kokio pobūdžio nevyriausybinė organizacija (organizacija, kuri nėra valdžios struktūrų dalis ir nėra įprasta įmonė).

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, vykdydama valymo paslaugų pirkimą, techninių specifikacijoje, be kita ko, nurodė, kad turi būti naudojamos valymo priemonės (purškiami valikliai), kurių sudėtyje nėra propelentų. Perkančioji organizacija taip pat nurodė, kad atitinkamam reikalavimui įrodantys dokumentai yra Europos Sąjungos ekologinis ženklas arba gamintojo techniniai dokumentai, arba kiti lygiaverčiai įrodymai. Tačiau perkančioji organizacija neiškėlė reikalavimo, kad valymo priemonės būtų paženklintos Europos Sąjungos ekologiniu ženklu, kadangi perkančioji organizacija viešojo pirkimo sąlygose nenustatė visu valymo priemonėms taikytinų minimalių Aplinkos apsaugos kriterijų¹⁰⁸⁷. Kitaip tariant, perkančioji organizacija viešojo pirkimo sąlygose iš esmės neįtvirtino ženklavimo reikalavimų, o konkrečius objektui keliamus reikalavimus nustatė pagal [VPI 37 straipsnį](#) (nors reikalavimas dėl propelentų nebuvimo valymo priemonių sudėtyje ir patenka į Europos Sąjungos ekologinio ženklo reikalavimų apimtį).

Iš pateikto pavyzdžio akivaizdu, kad perkančiosios organizacijos turi labai tiksliai formuoti pirkimo sąlygas ir konkrečiai įtvirtinti, ar atitinkamo ženklo reikalavimas nustatytas kaip savarankiška pirkimo sąlyga, ar tik kaip įrodomoji priemonė.

[VPI 38](#) straipsnio 2 dalyje įtvirtinta teisė perkančioji organizacija gali pasinaudoti, pavyzdžiui, tada, kai konkretus pirkimo objektui aktualus ženklas neatitinka [VPI 38](#) straipsnio 1 dalyje nurodytų kumulytyvių (taikomų karū) reikalavimų arba tada, kai perkančioji organizacija nori naudoti tik dalį konkretaus ženklo reikalavimų.

Pabrėžtina, kad [VPI 38](#) straipsnio 2 dalis privalo būti aiškinama ir taikoma sistemiskai su [VPI 37](#) straipsniu. Kitaip tariant, perkančioji organizacija viešojo pirkimo objektui keliamus reikalavimus formuodama pagal [VPI 38](#) straipsnio 2 dalį, t. y. pagal konkretaus ženklo reikalavimus, privalo užtikrinti, kad nurodyti reikalavimai būtų susiję su viešojo pirkimo objektu¹⁰⁸⁸, jam proporcingi, nediskriminuotų tiekėjų ir neribotų konkurencijos viešajame pirkime (*detales žiūrėti [VPI 37](#) straipsnio komentarą*).

3. [VPI 38](#) straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta perkančiosios organizacijos pareiga kaip tinkamą pripažinti ne tik viešojo pirkimo sąlygose nurodytą konkretų ženklą, bet taip pat ir bet kurį kitą tiekėjo pateiktą ženklą, kuriuo patvirtinama, kad tiekėjo siūlomos prekės, paslaugos ar darbai atitinka lygiaverčius perkančiosios organizacijos reikalaujamo ženklo reikalavimus. Tokiu būdu įgyvendinamas bendrasis [VPI 37](#) straipsnio 3 dalyje įtvirtintas reikalavimas dėl tiekėjų diskriminacijos draudimo ir konkurencijos viešajame pirkime užtikrinimo (*detales žiūrėti [VPI 37](#) straipsnio 3 dalies komentarą*).

Nurodyta nuostata yra betarpiškai susijusi su [VPI 37](#) straipsnio 5-7 dalių nuostatomis, kurios įtvirtinta perkančiųjų organizacijų pareiga priimti tiekėjų siūlomas lygiavertes prekes, paslaugas ar darbus (*detales žiūrėti [VPI 37](#) straipsnio 5-7 dalių komentarus*).

Nors [VPI 38](#) straipsnio 3 dalyje pažodžiui tai nenurodyta, tačiau šią nuostatą sistemiskai aiškinant ir taikant su [VPI 37](#) straipsnio 5-7 dalimis, tiekėjas, pateikdamas ne viešojo pirkimo

¹⁰⁸⁷ Teisės aktas patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. [D1-508](#).
¹⁰⁸⁸ Žiūrėti 1085 išnašą.

sąlygose konkrečiai nustatyti, bet kitu ženklu pažymėtą objektą, privalo perkančiajai organizacijai pagrįsti ir įrodyti, kad siūlomas objektas iš tiesų atitinka lygiavertis perkančiosios organizacijos reikalaujamo ženklo reikalavimus. Šiame kontekste pabrėžtina, kad turi būti įrodomas būtent tiekėjo pateikto ženklo lygiavertiškumas, bet ne tapatumas. (detaliau žiūrėti [VPI](#) 37 straipsnio 5-7 dalių komentarus).

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, vykdydama rašymui, spausdinimui, kopijavimui naudojamą popieriaus pirkimą, techninėje specifikacijoje nurodė reikalavimą, kad popierius būtų paženklintas Vokietijos ekologiniu ženklu „Mėlynasis angelas“. Perkančioji organizacija techninėje specifikacijoje taip pat nurodė popieriui keliamus reikalavimus – be kitų reikalavimų, popierius turi būti nebalintas arba balintas nenaudojant chloro dujų. Perkančioji organizacija taip pat nurodė, kad atitiktį reikalavimui įrodančius dokumentai: Vokietijos ekologinis ženklas „Mėlynasis angelas“ arba kiti lygiavertiniai įrodymai. Tiekėjas perkančiajai organizacijai pasiūlė popierių, pažymėtą Šiaurės šalių ekologiniu ženklu „Gulbė“. Perkančioji organizacija privalo tiekėjo pasiūlytą popierių laikyti atitinkančiu reikalavimą dėl nebalinimo arba balinimo nenaudojant chloro dujų, kadangi tiek Vokietijos ekologinis ženklas „Mėlynasis angelas“, tiek Šiaurės šalių ekologinis ženklas „Gulbė“ yra tinkami, siekiant pagrįsti siūlomo objekto atitiktį nustatytiems reikalavimams¹⁰⁸⁹. Abu nurodyti ženklai yra suteikiami tik tiems gaminiams, kurie atitinka tam tikrus kriterijus ir dėl to yra mažiau žalingi aplinkai ir žmonių sveikatai. Esminis nurodytų ekologinių ženklų skirtumas yra tik tas, kad ekologinis ženklas „Mėlynasis angelas“ yra Vokietijos nacionalinis ženklas, o ekologinis ženklas „Gulbė“ – Šiaurės Ministrų Tarybos sukurtas ekologinis ženklas.

[VPI](#) 38 straipsnio 3 dalyje taip pat nurodyta, kad tuo atveju, jeigu tiekėjas dėl objektyvių priežasčių negali gauti perkančiosios organizacijos reikalaujamo ar jam lygiavertio ženklo per nustatytus terminus, perkančioji organizacija turi pripažinti bet kokias jai tinkamas tiekėjo pateiktas priemones, įskaitant ir gamintojo techninius duomenis, įrodančias, kad tiekėjo siūlomos prekės, paslaugos ar darbai atitinka specialius ženklo arba perkančiosios organizacijos nurodytus reikalavimus.

Kitaip tariant, [VPI](#) 38 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta tiekėjo teisė pateikti ir perkančiųjų organizacijų pareigą vertinti kitus, negu konkretus ženklas ar jam lygiavertis ženklas, tiekėjų siūlomų prekių, paslaugų ar darbų atitiktį perkančiosios organizacijos nustatytiems reikalavimams pagrindžiančius įrodymus, t. y. vertinti prekių, paslaugų ar darbų savybes, jų turinį, o ne ženklinimą ar apskritai tokio ženklinimo nebuvimą kaip lemiantį pasiūlymo (ne)atitiktį siūlomų dokumentų reikalavimams. Pagal pažodinį [VPI](#) 38 straipsnio 3 dalies reguliavimą nurodyta teisė tiekėjas gali pasinaudoti esant dviem kartu taikytinomis sąlygoms: *pirma*, tiekėjas laiku negali gauti perkančiosios organizacijos reikalaujamo konkretaus arba jam lygiavertio ženklo dėl nuo tiekėjo nepriklausančių priežasčių ir, *antra*, tiekėjas kitomis priemonėmis gali įrodyti, kad jo siūlomos prekės, paslaugos ar darbai atitinka specialaus ženklo arba perkančiosios organizacijos nustatytus reikalavimus.

¹⁰⁸⁹ Aplinkos apsaugos kriterijų, patvirtintų Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. [D1-508](#), 1.1.2 punktas.

Vis dėlto, remiantis kasacinio teismo išaiškinimais dėl [VPI 46](#) straipsnio, analogiškai [VPI 38](#) straipsnio 3 dalies nuostata neturėtų būti aiškinama ir taikoma taip griežtai, kad pasinaudojimas joje įtvirtinta teise dėl kitų atitikties įrodinėjimo priemonių naudojimo būtų galimas išimtinai tik tuo atveju, jeigu tiekėjas per nustatytą laiką negali gauti perkančiosios organizacijos reikalaujamo arba jam lygiavertčio ženklo¹⁰⁹⁰. Atsižvelgiant į siūlomo objekto atitikties keliamiems reikalavimams įrodinėjimo tikslą, tiekėjams turėtų būti leidžiama pasirinkti, kokiomis konkrečiai lygiavertėmis įrodinėjimo priemonėmis pagrįsti siūlomo objekto atitiktį atitinkamiems reikalavimams.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, vykdydama viešąjį pirkimą dėl kompiuterių įsigijimo, techninėje specifikacijoje be kitų privalomų minimalių Aplinkos apsaugos kriterijų¹⁰⁹¹ nurodė reikalavimą, kad foninio apšvietimo šaltiniuose neturi būti gyvsidabrio. Perkančioji organizacija taip pat nurodė, kad atitiktį reikalavimui įrodantys dokumentai yra Europos Sąjungos ekologinis ženklas arba kiti lygiavertčiai dokumentai. Tiekėjo pasiūlytas kompiuteris nebuvo pažymėtas Europos Sąjungos ekologiniu ženklu, tačiau tiekėjas pateikė gamintojo techninius dokumentus, pagrindžiančius, kad foninio apšvietimo šaltiniuose nėra gyvsidabrio. Perkančioji organizacija tiekėjo pateiktus gamintojo techninius dokumentus turėtų pripažinti tinkamais.

[VPI 38](#) straipsnio 3 dalyje yra pateiktas nebūtinis sąrašas priemonių, kuriomis tiekėjas gali įrodinėti, kad jo siūlomos prekės, paslaugos ar darbai atitinka specialius ženklo arba perkančiosios organizacijos nurodytus reikalavimus. Vienintelė nurodyta įrodinėjimo priemonė – gamintojo techniniai duomenys. Tačiau tai neapriboja tiekėjo teisės siūlomų prekių, paslaugų ar darbų atitiktį specialioms ženklo arba perkančiosios organizacijos nurodytiems reikalavimams įrodinėti ir kitomis priemonėmis.

Pabrėžtina, kad kitiems, nei nurodyta viešojo pirkimo sąlygose, įrodymams keliami reikalavimai, jų vertinimo tvarka (perkančiosios organizacijos diskrecijos ribos, vertinant įrodymų (ne)pakankamumą) yra įtvirtinti [VPI 39](#) straipsnyje, dėl to [VPI 38](#) straipsnio 3 dalies nuostatos turi būti aiškinamos ir taikomos sistemiškai su [VPI 39](#) straipsnio nuostatomis (detaliau žiūrėti [VPI 39](#) straipsnio komentarą).

4. [VPI 38](#) straipsnio 4 dalyje yra įtvirtintas draudimas viešojo pirkimo dokumentuose reikalauti konkretaus ženklo naudojimo tuo atveju, kai ženklas atitinka [VPI 38](#) straipsnio 1 dalies 2-5 punktų reikalavimus, bet neatitinka [VPI 38](#) straipsnio 1 dalies 1 punkto reikalavimo dėl visų kriterijų sąsajos su pirkimo objektu. Tačiau nurodytu atveju perkančioji organizacija turi teisę taikyti dalį konkretaus ženklo reikalavimų, kurie yra susiję¹⁰⁹² su pirkimo objektu.

Kaip nurodyta pirmiau (detaliau žiūrėti [VPI 38](#) straipsnio 2 dalies komentarą), perkančioji organizacija konkretaus ženklo reikalavimus, kurie yra susiję su pirkimo objektu ir

¹⁰⁹⁰ LAT 2011 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-293/2011](#).

¹⁰⁹¹ Teisės aktas patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. [D1-508](#).

¹⁰⁹² Žiūrėti 1085 išnašą.

yra tinkami pirkimo objekto ypatybėms apibrėžti, nurodo techninėje specifikacijoje, tačiau nereikalauja naudoti konkretaus ženklo, t. y. nereikalauja, kad siūlomas objektas būtų paženklintas.

Pabrėžtina, kad [VPI](#) 38 straipsnio 4 dalis, tiek, kiek ji susijusi su konkretaus ženklo, aktualių ir taikytinų reikalavimų įtvirtinimu techninėje specifikacijoje, privalo būti aiškinama ir taikoma sistemiškai su [VPI](#) 37 straipsnio reikalavimais. Sistemiškai taikant nurodytas [VPI](#) nuostatas, darytina išvada, kad techninėje specifikacijoje gali būti nurodomi tik tokie (ir tik tiek) konkretaus ženklo reikalavimai, kurie yra susiję su pirkimo objektu, jam proporcingi, nediskriminuojantys tiekėjų ir neribojantys konkurencijos pirkime (*detales žiūrėti [VPI](#) 37 straipsnio komentarą*).

39 straipsnis. Įrodinėjimo priemonės

1. Perkančioji organizacija gali reikalauti, kad tiekėjas kaip tinkamą priemonę įrodančią, kad prekės, paslaugos ar darbai atitinka techninėse specifikacijose nurodytus reikalavimus ar kriterijus, pasiūlymų vertinimo kriterijus ar pirkimo sutarties vykdymo sąlygas, pateiktų Lietuvos Respublikoje įsteigtos atitikties vertinimo įstaigos tyrimų ataskaitą ar pažymą. Perkančiosios organizacijos taip pat pripažįsta kitose šalyse įsteigtų lygiaverčių atitikties vertinimo įstaigų išduotas pažymas.
2. Jeigu tiekėjas negali gauti šio straipsnio 1 dalyje nurodytų pažymų ar tyrimų ataskaitų arba negali jų gauti per nustatytą laiką dėl nuo tiekėjo nepriklausančių aplinkybių ir įrodo, kad prekės, paslaugos ar darbai atitinka techninėse specifikacijose nurodytus reikalavimus ar kriterijus, pasiūlymų vertinimo kriterijus ar pirkimo sutarties sąlygas, perkančioji organizacija pripažįsta ir kitas tinkamas priemones.

Komentuojamame [VPI](#) 39 straipsnyje¹⁰⁹³, tiek, kiek tai susiję su pirkimo objekto atitiktimi techninės specifikacijos reikalavimams, yra įtvirtintos patikslintos ankstesnės [VPI](#) redakcijos, galiojusios iki 2017 m. liepos 1 d., 25 straipsnio 7 dalies normos.

1. [VPI](#) 39 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta perkančiosios organizacijos teisė (bet ne pareiga) viešojo pirkimo dokumentuose nurodyti reikalavimą, kad tiekėjai, siekiantys pagrįsti siūlomų prekių, paslaugų ar darbų atitiktį techninėse specifikacijos reikalavimams, ekonominio naudingumo vertinimo kriterijams ir (ar) viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vykdymo sąlygoms, perkančiajai organizacijai pateiktų LR įsteigtos atitikties vertinimo įstaigos tyrimų ataskaitą ar pažymą.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad [VPI](#) 39 straipsnyje, lyginant jį su ankstesniu reguliavimu, buvo aiškiai išplėsta konkrečių įrodinėjimo priemonių – atitikties vertinimo įstaigos tyrimų ataskaitų ar pažymų – taikymo apimtis, tiesiogiai nurodant, jog šios įrodinėjimo priemonės taikomos ne tik prekių, paslaugų ar darbų atitiktčiai techninės specifikacijos reikalavimams pagrįsti, bet taip pat ir prekių, paslaugų ar darbų atitiktčiai pasiūlymų vertinimo kriterijams (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 55 straipsnio komentarą*) bei pirkimo sutarties vykdymo sąlygoms pagrįsti. Nurodytu [VPI](#) 39 straipsnio 1 dalies reguliavimu dėl siūlomo viešojo pirkimo objekto atitikties pirkimo sutarties vykdymo sąlygoms pagrindimo įgyvendinama idėja, kad, vertinant tiekėjo pasiūlymo atitiktį viešojo pirkimo dokumentų reikalavimams, svarbu vertinti ne tik situaciją viešojo pirkimo proceso metu, bet taip pat atsižvelgti į viešuoju pirkimu siekiamą viso viešojo pirkimo proceso efektyvumo tikslą, kad tiekėjas, laimėjęs viešąjį pirkimą, tinkamai vykdytų viešojo pirkimo sutartį.

Viešojo pirkimo sutarties nuostatos turi derėti su techninės specifikacijos reikalavimais ir viešojo pirkimo dokumentais apskritai, todėl įstatymų leidėjas [VPI](#) 39 straipsnio 1 dalyje patikslino (tiesiogiai nurodė) teisinių reikalavimų pasiūlymui šaltinių sąrašą – pasiūlymas turi atitikti ne tik pirkimo dokumentus (plačiai), techninės specifikacijos reikalavimus (siauriau),

¹⁰⁹³ Komentuojamos [VPI](#) 39 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 44 straipsnio normas.

bet ir viešojo pirkimo sutarties sąlygas (konkrečiai). [VPI 39](#) straipsnio kontekste sutarties vykdymo sąlygos turėtų būti suprantamos kaip sąlygos, pagal kurias viešojo pirkimo-pardavimo sutartį vykdysiantis tiekėjas įsipareigoja laikytis tam tikrų reikalavimų, atitiktis kuriems konkrečiai yra vertinama ir įrodoma tik sutarties vykdymo etape. Pavyzdžiui, ESTT praktikoje, vertinant viešojo pirkimo sąlygose įtvirtintą reikalavimą, kad tiekina kava ir arbata turėtų kokybės ženklą *MAX HAVELAAR*, išaiškinta, jog kokybės ženklu *MAX HAVELAAR* žymimi sąžiningos prekybos produktai, įsigyti už palankią kainą, palyginti su rinkos kaina, ir palankiomis, palyginti su egzistuojančiomis rinkoje, sąlygomis iš smulkiuosius besivystančių šalių gamintojus vienijančių organizacijų. Šis kokybės ženklas grįžiamas keturiais kriterijais, būtent, kad sumokėta kaina turi padengti visas išlaidas ir apimti priemonę prie rinkos kainos, kad už gamybą turi būti mokama iš anksto ir importuotojas su gamintojais turi palaikyti ilgalaikius prekybinius santykius. Tokie kriterijai neatitinka techninės specifikacijos sąvokos apibrėžimo, nes šis apibrėžimas susijęs tik su pačių produktų, jų gamybos, pakuotės ar jų naudojimo charakteristikomis, o ne su sąlygomis, kuriomis tiekėjams įsigijo iš gamintojo. Tačiau šių kriterijų laikymasis apima sutarčių įvykdymo sąlygų sąvoką¹⁰⁹⁴.

Šiame kontekste pažymėtina, kad kasacinio teismo ne kartą sprendta, jog tiekėjų pareigos pateikti įrodymus dėl prekės atitikties kokybės ar kitais pobūdžio reikalavimams įgyvendinimas, t. y. pirkimo objekto atitikties momentas – galutinė pasiūlymų pateikimo diena ar tam tikra sutarties vykdymo diena – iš esmės priklauso nuo to, ar atitinkamas reikalavimas įtvirtintas tik viešojo pirkimo sutarties projekte ar kitose nuostatose, kuriose apibrėžiamas sutarties vykdymas, ar pagrindinėse viešojo pirkimo sąlygose – ypač techninėje specifikacijoje¹⁰⁹⁵. Taigi, atitinkamus reikalavimus pirkimo objektui įtvirtinus viešojo pirkimo sutarties nuostatose, siūlomo objekto atitiktis nurodytiems reikalavimams turi būti įrodyta (pagrįsta) ne pasiūlymų pateikimo dieną, bet sutarties vykdymo dieną.

[Europos Parlamento ir Tarybos 2008 m. liepos 9 d. reglamento \(EB\) Nr. 765/2008, nustatančio su gaminių prekyba susijusius akreditavimo ir rinkos priežiūros reikalavimus ir panaikinančio Reglamentą \(EEB\) Nr. 339/93](#) 2 straipsnio 12 punkte nurodyta, kad atitikties vertinimas – procesas, kurio metu nustatoma, ar gaminyje, procesas, paslauga, sistema, asmuo arba įstaiga atitinka nustatytus reikalavimus. To paties reglamento 2 straipsnio 13 punkte nurodyta, kad atitikties vertinimo įstaiga – įstaiga, vykdanči atitikties vertinimo veiklą, įskaitant kalibravimą, bandymus, sertifikavimą ir patikrinimus. Nacionaliniu mastu atitikties vertinimo objektai, atitikties vertinimo reglamentavimo pagrindai, atitikties vertinimo subjektai ir jų funkcijos yra reglamentuojami [Lietuvos Respublikos atitikties įvertinimo įstatyme](#). BĮ Nacionalinio akreditacijos biuro duomenimis¹⁰⁹⁶, LR yra 220 akredituotų atitikties vertinimo įstaigų, atitinkančių teisės aktų ir (arba) standartų reikalavimus bei galinčių patvirtinti produkto, proceso, paslaugos ar vadybos sistemos atitiktį teisės aktų ir (arba) standartų reikalavimams.

[VPI 39](#) straipsnio 1 dalis yra betarpiškai susijusi su [VPI 37](#) straipsnio 4 dalyje apibrėžtais techninės specifikacijos parengimo būdais, įskaitant, bet neapsiribojant, perkančiosios organizacijos teise techninę specifikaciją parengti nurodant standartą, techninį liudijimą ar bendrąsias technines specifikacijas (*detales žiūrėti [VPI 37](#) straipsnio 4 dalies komentarą*).

¹⁰⁹⁴ ESTT 2012 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Nyderlandus*, [C-368/10](#).

¹⁰⁹⁵ LAT 2018 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-77-969/2018](#); 2018 m. spalio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-354-378/2018](#).

¹⁰⁹⁶ <http://db.nab.lt/ais/accreditation>

Teismų praktikoje išaiškinta, kad sertifikavimo (atestavimo) reguliavimu siekiama kelių tikslų: arba įrodyti siūlomo objekto atitiktį perkančiosios organizacijos iškeltiems reikalavimams, arba įrodyti, kad siūlomo objekto savybės ar specifikacija yra lygiavertė perkančiosios organizacijos nustatytiems funkciniais reikalavimams ar pageidaujamam rezultatui¹⁰⁹⁷.

VPI 39 straipsnio 1 dalyje taip pat įtvirtinta perkančiosios organizacijos pareiga kaip tinkamus tiekėjų siūlomų prekių, paslaugų ar darbų atitikties techninės specifikacijos reikalavimams, ekonominio naudingumo vertinimo kriterijams ir (ar) viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vykdymo sąlygoms įrodymus pripažinti kitose šalyse (ypač ES valstybėse narėse) įsteigtų lygiaverčių atitikties vertinimo įstaigų išduotas pažymas. Nurodyta perkančiosios organizacijos pareiga yra užtikrinamas, įskaitant, bet neapsiribojant, abipusio pripažinimo bei lygiateisiškumo (nediskriminavimo) principų (*detaliau žiūrėti VPI 17 straipsnio 1 dalies komentarą*) įgyvendinimas, todėl komentuojamo straipsnio nuostatos aiškinamos sistemiškai su VPI 17 straipsnio normomis. Nurodyta nuostata, be kita ko, suteikiamos lygios galimybės viešajame pirkime dalyvauti tiek nacionaliniams, tiek užsienio tiekėjams, yra skatinama ir užtikrinama konkurencija viešajame pirkime.

2. VPI 39 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta tiekėjo teisė pateikti ir perkančiųjų organizacijų pareiga vertinti kitus, negu nurodyta VPI 39 straipsnio 1 dalyje, tiekėjų siūlomų prekių, paslaugų ar darbų atitiktį pirkimo dokumentuose nustatytiems reikalavimams, pasiūlymų vertinimo kriterijams ar pirkimo sutarties vykdymo sąlygoms pagrindžiančius įrodymus. Pagal VPI 39 straipsnio 2 dalies reguliavimą nurodyta teise tiekėjas gali pasinaudoti egzistuojant dviem kumuliatyvioms sąlygoms: *pirma*, tiekėjas apskritai arba laiku negali gauti VPI 39 straipsnio 1 dalyje nurodytų įrodymų dėl nuo tiekėjo nepriklausančių priežasčių ir, *antra*, tiekėjas kitomis priemonėmis gali įrodyti, kad jo siūlomos prekės, paslaugos ar darbai atitinka perkančiosios organizacijos nustatytus reikalavimus (kriterijus)¹⁰⁹⁸.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija supaprastinto viešojo pirkimo sąlygose nurodė, kad tiekėjai, siekdami pagrįsti siūlomų prekių atitiktį techninės specifikacijos reikalavimams, turi pateikti kompetentingos LR atitikties vertinimo įstaigos (ar kitose šalyse įsteigtų lygiaverčių atitikties vertinimo įstaigų) išduotą pažymą. Tačiau atitinkamoje LR atitikties vertinimo įstaigoje reikalingos pažymos išdavimo procedūra yra ilgesnė negu viešojo pirkimo sąlygose nustatytas pasiūlymų pateikimo terminas. Tiekėjas perkančiajai organizacijai pateikė įrodymus, kad kreipėsi į atitinkamą įstaigą, pateikdamas visus reikalingus dokumentus ir (ar) atlikdamas kitus reikalingus veiksmus, tačiau atitinkama įstaiga informavo tiekėją, kad atitikties vertinimo procedūra trunka ne mažiau kaip, pavyzdžiui, trisdešimt darbo dienų (tuo tarpu viešojo pirkimo sąlygose nurodytas pasiūlymo pateikimo terminas yra trumpesnis). Tiekėjas perkančiajai organizacijai pateikė prekių gamintojo techninę specifikaciją. Gamintojo techninėje specifikacijoje detaliai pagrindžiama, kad siūlomas objektas atitinka konkrečius pirkimo dokumentuose jam keliamus reikalavimus, įskaitant, atliktus bandymus kitoje nepriklausomoje institucijoje. Atsižvelgiant į tai, gamintojo techninė specifikacija laikytina

¹⁰⁹⁷ LAT 2015 m. rugpjūčio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-466-969/2015](#).

¹⁰⁹⁸ Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L., [Brussels Commentary on EU Public Procurement Law](#), Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018, P. 557.

atitikties vertinimo įstaigų išduotoms pažymoms analogiškos įrodomosios vertės dokumentu. Dėl to perkančioji organizacija turėtų priimti ir vertinti tiekėjo pateiktą gamintojo techninę specifikaciją.

Vis dėlto, pagal kasacinio teismo pateiktus išaiškinimus dėl [VPI 46](#) straipsnio, analogiškai [VPI 39](#) straipsnio 2 dalies nuostata neturėtų būti aiškinama ir taikoma taip, priežtai, kad tiekėjai kitus (nei nustatyta pirkimo sąlygose) lygiaverčius įrodymus perkančiajai organizacijai galėtų pateikti tik objektyviai negalėdami gauti (apskritai, o ne per nustatytą terminą) atitikties vertinimo įstaigos tyrimų ataskaitos ar pažymos ir tai pagrindę (įrodę) perkančiajai organizacijai. Atsižvelgiant į siūlomo objekto atitikties keliems reikalavimams įrodinėjimo tikslą, tiekėjams turėtų būti leidžiama pasirinkti kokiomis konkrečiais lygiavertėmis įrodinėjimo priemonėmis (laikantis toliau detalizuojamų reikalavimų) pagrįsti siūlomo objekto atitiktį atitinkamiems reikalavimams, jeigu toks tiekėjų pasirinkimas nelemia faktinio pirkimo dokumentų pakeitimo ir (arba) savideklaracijos. Būtent tokios reikalavimų dėl konkrečių įrodinėjimo priemonių aiškinimo ir taikymo praktikos laikomasi LAT praktikoje¹⁰⁹⁹.

Taigi, perkančioji organizacija privalo įvertinti ne tik viešojo pirkimo sąlygose nurodytus, bet ir kitus tiekėjo pateiktus tinkamus lygiaverčius įrodymus, kuriais tiekėjas grindžia siūlomų prekių, paslaugų ar darbų atitiktį nustatytiems reikalavimams. Tokiu [VPI 39](#) straipsnio 2 dalies reguliavimu, jo plačiu aiškinimu ir taikymu siekiama atverti konkurenciją konkrečiame viešajame pirkime bei užtikrinti [VPI 1](#) straipsnyje ir 17 straipsnyje nustatytų tikslų ir principų įgyvendinimą. Plečiamasis [VPI 39](#) straipsnio 2 dalies aiškinimas iš esmės lemia tai, kad įrodinėjimo procesas viešajame pirkime gali vykti bet kokiomis tinkamomis ir teisėtomis priemonėmis.

Pabrėžtina, kad [VPI 39](#) straipsnio 2 dalies nuostatų plečiamasis aiškinimas ir taikymas neturėtų būti suprantamas taip, jog įrodinėjimo priemonėms nėra keliami jokie reikalavimai. Iš esmės patikrinama tiekėjo pasiūlymo atitikties vertinimo procedūra privalo būti vykdoma nešališkai, objektyviai. Su objektyviai pasiūlymų vertinimo procedūra nesuderinama tokia pirkimo sąlygose įtvirtinta tvarka, kai tiekėjo pasiūlymo atitiktis įrodinėjama nepatikimais duomenimis¹¹⁰⁰. Tiekėjų pasiūlymų atitiktis techniniams reikalavimams privalo būti pagrįsta gamintojų techniniais dokumentais ar kitais lygiaverčiais duomenimis, ypač tais atvejais, kai toks reikalavimas yra nustatytas viešojo pirkimo sąlygose. Viena vertus, tokiu būdu užtikrinamas gautos informacijos patikimumas ir patikrinamumas, nes perkančioji organizacija gauna informaciją iš objektyvaus ir nešališko šaltinio, paprastai nesuinteresuoto konkretaus viešojo pirkimo baigtimi. Kita vertus, užtikrinamas skaidrumo imperatyvas, įpareigojantis perkančiąją organizaciją, reikalavusią kartu su pasiūlymu pateikti, pavyzdžiui, gamintojo parengtus katalogus ir siūlomų prekių techninių charakteristikų aprašymus, laikytis savo pačios nustatytų sąlygų ir tiekėjų pasiūlymus vertinti išimtinai pagal viešojo pirkimo dokumentus¹¹⁰¹.

Dėl tiekėjo perkančiajai organizacijai pateiktinų atitiktį techniniams reikalavimams patvirtinančių duomenų kasacinio teismo yra pažymėta, kad paprastai tiekėjai, įrodydami, jog jų siūlomoms prekėms atitinka perkančiosios organizacijos paskelbtos techninės specifikacijos

¹⁰⁹⁹ LAT 2011 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-293/2011](#); 2017 m. lapkričio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-369-916/2017](#).

¹¹⁰⁰ LAT 2013 m. gruodžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. [AC-39-1](#). Teismų praktika. 2013.

¹¹⁰¹ LAT 2018 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-343-690/2018](#).

reikalavimus, jos prašomi (tai turi būti nurodyta pirkimo dokumentuose) pateikia arba kompetentingos institucijos oficialų dokumentą (bandymo protokolą, sertifikatą, pažymą, liudijimą ir pan.), arba gamintojo techninius dokumentus¹¹⁰². Tačiau pažymėtina, kad nei [VPI](#), nei teismų praktikoje neįtvirtinta gamintojo dokumentų absoliutumo, todėl perkančioji organizacija (o kilus ginčui – teismas) gamintojo dokumentus privalo įvertinti visų turimų dokumentų (duomenų) kontekste¹¹⁰³. Pavyzdžiui, kasacinis teismas, sprenddamas ginčą dėl atitikties reikalavimui *šviestuvams turi turėti CE ženklą; pateikti įmonės gamintojos gaminio atitikties deklaraciją* pagrindimo, yra konstatavęs, kad, inicijavus peržiūros procedūrą, be kita ko, dėl tiekėjo kartu su pasiūlymu pateiktos įmonės gamintojos gaminio atitikties deklaracijos netinkamumo, tiekėjas turėjo įrodyti, kad pateikta deklaracija atitinka teisės akty nustatytus reikalavimus (priešingu atveju pateikto dokumento apskritai nebūtų galima laikyti „gaminio atitikties deklaracija“) ne tik *subjekto pagrindu*, t. y. ar deklaraciją pateikęs tinkamas subjektas, bet ir *materialiuoju pagrindu*, t. y., kad pateiktos deklaracijos turinys yra patikimas¹¹⁰⁴.

Taigi, perkančiajai organizacijai nesuteiktos neribotos teisės savo nuožiūra konstatuoti pasiūlymo atitikties įrodymo ar neįrodymo, t. y. įrodymų pakankamumo faktą. Vadinasi, ji negali nustatyti ir tokių pirkimų sąlygų, kuriomis būtų sudaromos prielaidos tokia diskrecijos teise naudotis. Išvada dėl bet kurio pasiūlymo atitikties suformuluotiems reikalavimams įrodytumo turi esminę reikšmę, nes nuo jų priklauso visu konkurso dalyvių galimybės konkuruoti ir sudaryti viešojo pirkimo sutartį. Tam tikras aplinkybės įrodančiais tiekėjo dokumentais gali būti pripažįstami tokie dokumentai, kurių turinys dėl įrodinėjamų aplinkybių yra pagrįstas objektyviais, patikrinamais duomenimis. Jei šio turinio pagrindu bet kuris nešališkas, protingas asmuo gali objektyviai padaryti išvadą, kad dokumentas įrodinėjamas aplinkybės patikimai patvirtina. Jei iš objektyviai nepatikimų duomenų bei tiekėjo deklaracijos dėl jo tinkamumo perkančioji organizacija daro išvadą dėl šio kvalifikacijos atitikties, kiti tiekėjai ribojami veiksmingai kvestionuoti tokį perkančiosios organizacijos sprendimą¹¹⁰⁵.

Kasacinio teismo taip pat yra konstatuota, kad tuo atveju, kai pirkimo sąlygose perkamų daiktų savybės apibūdintos tiksliais duomenimis, tokie techninės specifikacijos reikalavimai yra įvykdomi pateikiant konkrečius duomenis, o ne abstraktaus turinio išipareigojimus, jog reikalavimai bus įvykdyti. Tiesiog tiekėjo iš pradžių pateikta techninė dokumentacija nepagrindžia atitikties techninės specifikacijos reikalavimams, vėliau tiekėjui negali būti leidžiama pateikti dokumentus, kurie netinkamą pasiūlymą darytų tinkamą¹¹⁰⁶ (*detalesnį žiūrėti [VPI 55 straipsnio 9 dalies komentarą](#)*). Vis tik šiame kontekste atkreiptinas dėmesys į tai, kad sukurtų ir nesukurtų prekių techninių dokumentų įrodomoji galia (reikšmė) nepripažintina analogiška, nes nesukurtos prekės techninis dokumentas yra būsimos, o ne esamos prekės sudėties patvirtinimas, dar nesukurtų prekių gamintojo techninis dokumentas tokiu atveju yra ne patvirtinimas apie pagamintos prekės sudėtį, kokybę, gaminimo technologiją, naudojimą ir pan., bet jo išipareigojimas pagaminti tam tikrus techninius parametrus atitinkančią prekę¹¹⁰⁷.

¹¹⁰² LAT 2011 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-119/2011](#).

¹¹⁰³ LAT 2012 m. lapkričio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-471/2012](#).

¹¹⁰⁴ LAT 2018 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-77-969/2018](#).

¹¹⁰⁵ LAT 2011 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-293/2011](#); 2011 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-458/2011](#), 2013 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-495/2013](#).

¹¹⁰⁶ LAT 2018 m. birželio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-234-469/2018](#); 2018 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-343-690/2018](#).

¹¹⁰⁷ LAT 2011 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-119/2011](#); 2018 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-77-969/2018](#).

Ypač pabrėžtina, kad tiekėjų paaiškinimams negali būti suteikiama tokia pati įrodomoji reikšmė kaip gamintojų techniniams dokumentams ar kitiems lygiaverčiams duomenims, kurie yra pradinis ir pagrindinis atitikties techninės specifikacijos reikalavimams vertinimo šaltinis. Kai dokumento (deklaracijos), kurį perkančioji organizacija laikė įrodančiu atitiktį pirkinio sąlygoms, šaltinis yra tiekėjas – suinteresuotas pirkimo procedūrų baigtimi jo dalyvis, šiame dokumente pateiktas tiekėjo teiginys, kad jis atitinka suformuluotus reikalavimus, negrindžiamas jokiais patikrinamais duomenimis, kurių objektyvumu, patikimumu būtų galima neabejoti, susidaro tautologinė situacija, pažeidžianti peržiūros procedūros veiksmingumo principą ir (kito) tiekėjo galimybę efektyviai kvestionuoti perkančiosios organizacijos veiksmus daro formalius¹¹⁰⁸. Viešojo pirkimo dalyvio parengti techniniai dokumentai ir jo paaiškinimai dėl jo pasiūlymo atitikties pirkimo dokumentuose nustatytiems reikalavimams, esant dalyvių pretenzijų (ar perkančiosios organizacijos abejonų dėl tiekėjo pasiūlymo atitikties pirkimo sąlygoms ir (ar) dėl to kilus ginčui, nepripažinti pakankamai reikalaujamai atitiktčiai įrodyti¹¹⁰⁹. Kita vertus, tokios situacijos iš dalies negalima išvengti tais atvejais, kai pats tiekėjas yra prekių gamintojas, konkurse pateikiantis techninius dokumentus apie pagamintą prekę¹¹¹⁰. Tačiau net ir tuo atveju, kai tiekėjas pats yra gamintojas ir dėl to gali išduoti techninius dokumentus, už kurių turinį pats atsako, jis nėra atleidžiamas nuo pareigos pateikti informaciją, atitinkančią objektyvumo, patikimumo, informacijos atsekamumo ir kitus kriterijus¹¹¹¹.

Svarbu pažymėti, kad paaiškinimais ar deklaracijomis taip pat negali būti keičiama gamintojo techniniuose dokumentuose nurodoma informacija. Dėl to tais atvejais, kai paaiškinimais teigiama priešingai, nei nurodė gamintojas, arba siekiama pagrįsti kitokią išvadą, nei patvirtina gamintojo duomenys, didesnė įrodomoji reikšmė suteiktina gamintojų techniniams dokumentams ar kitiems lygiaverčiams duomenims¹¹¹².

Galiausiai pabrėžtina, kad ne visais atvejais bet kokie kiti įrodymai (net ir atitinkantys objektyvumo, patikimumo reikalavimus) gali būti pripažįstami lygiaverčiais atitikties vertinimo įstaigų išduotiems dokumentams. Pavyzdžiui, kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad matavimo vienetų, metrologinių laidavimų ir reguliavimų, matavimo priemonių tiekimą rinkai ir jų naudojimą, teisinę metrologiją priežiūrą, fizinių ir juridinių asmenų teises ir pareigas su matavimais susijusiose veiklos srityse reglamentuoja [Metrologijos įstatymas](#). Pagal [Metrologijos įstatymą](#) rinkai tiekiamos matavimo priemonės, skirtos naudoti teisinėje metrologijoje, turi turėti techniniais reglamentais arba kitais teisės aktais nustatytus žymenis ir (arba) ženklus, ir (arba) reikiamus liudijimus (sertifikatus), atitinkančius šio įstatymo, techninių reglamentų ir kitų teisės aktų reikalavimus ir įrodančius atliktą atitikties įvertinimą. Matavimo priemonės neturinčios atitikties metrologiniams reikalavimams įvertinimo, gali būti naudojamos tik asmeniniams tikslams ir teisei metrologijai nepriskirtose veiklos srityse.

¹¹⁰⁸ LAT 2011 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-119/2011](#).

¹¹⁰⁹ LAT 2018 m. sausio 4 d. nutarties civilinėje byloje Nr. [e3K-3-16-378/2018](#).

¹¹¹⁰ LAT 2013 m. gruodžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. [AC-39-1](#). Teismų praktika. 2013.

¹¹¹¹ LAT 2011 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-119/2011](#); 2018 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-427-378/2018](#).

¹¹¹² LAT 2018 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-343-690/2018](#).

Todėl atitiktis [Metrologijos įstatymo](#) reikalavimams gali būti pagrindžiama tik konkrečiais [Metrologijos įstatyme](#) nurodytais įrodymais¹¹³.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

¹¹³ LAT 2009 m. liepos 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-323/2009](#); 2012 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-359/2012](#).

40 straipsnis. Paraiškos ir pasiūlymo pateikimas

1. Perkančioji organizacija privalo nustatyti pakankamą paraiškų ir pasiūlymų pateikimo terminą, kad tiekėjai spėtų laiku ir tinkamai parengti ir pateikti paraiškas ir pasiūlymus. Toks terminas turi būti ne trumpesnis kaip šio įstatymo 60, 62, 65, 69, 74 straipsniuose nurodyti trumpiausi paraiškų ir pasiūlymų pateikimo terminai. Perkančioji organizacija, nustatydamą šį terminą, privalo atsižvelgti į pirkimo sudėtingumą ir laiką, reikalingą paraiškoms ir pasiūlymams parengti.
2. Šiame įstatyme nustatyti trumpiausi paraiškų ir pasiūlymų pateikimo terminai skaičiuojami nuo skelbimo apie tarptautinį pirkimą išsiuntimo paskelbti iš Viešųjų pirkimų tarnybos Europos Sąjungos leidinių biuroi, skelbimo apie supaprastintą pirkimą paskelbimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje ar nuo kvietimo pateikti paraiškas ar pasiūlymus išsiuntimo tiekėjams dienos.
3. Jeigu pasiūlymus galima parengti tik apsilankius paslaugų teikimo ar darbų atlikimo vietoje arba tik vietoje susipažinus su pirkimo dokumentuose nustatytais reikalavimais, perkančioji organizacija nustato ilgesnį, negu šio įstatymo 60, 62, 65, 69, 74 straipsniuose nustatyti, pasiūlymų pateikimo terminus, kad visi suinteresuoti tiekėjai turėtų galimybę susipažinti su visa pasiūlymui parengti reikalinga informacija.
4. Perkančioji organizacija privalo pratęsti pasiūlymų pateikimo terminus, kad visi pirkime norintys dalyvauti tiekėjai turėtų galimybę susipažinti su visa pasiūlymui parengti reikalinga informacija, šiais atvejais:
 - 1) jeigu dėl kokių nors priežasčių papildoma su pirkimo dokumentais susijusi informacija būtų pateikiama likus mažiau kaip 6 dienoms, supaprastinto pirkimo atveju – 4 dienoms iki pasiūlymų pateikimo termino pabaigos, nors šios informacijos buvo paprašyta laiku. Atviro konkurso, riboto konkurso, skelbiamų derybų pagreintų procedūrų atvejais, kaip nustatyta šio įstatymo 60 straipsnio 3 dalyje, 62 straipsnio 7 dalyje, šis terminas yra 4 dienos, supaprastinto pirkimo pagreintų procedūrų atvejais – 3 dienos;
 - 2) jeigu buvo padaryti reikšmingų pirkimo dokumentų pakeitimų.
5. Perkančioji organizacija, pratęsdama pasiūlymų pateikimo terminą šio straipsnio 4 dalyje nurodytais atvejais, privalo atsižvelgti į informacijos ir pirkimo dokumentų pakeitimų svarbą. Jeigu papildomos informacijos nebuvo paprašyta laiku arba ji neturi esminės pakos pasiūlymų parengimui, perkančioji organizacija pasiūlymų pateikimo termino gali nepratęsti.
6. Paraiškos ir pasiūlymai pateikiami elektroninėmis priemonėmis laikantis šio įstatymo 22 straipsnyje nustatytų reikalavimų.
7. Jeigu perkančioji organizacija reikalauja, kad paraiškos ir pasiūlymai (ar jų dalis) būtų pateikiami per pašto paslaugos teikėją ar kitą tinkamą vežėją, kaip nustatyta šio įstatymo 22 straipsnio 6 ir 8 dalyse, jie turi būti pateikiami raštu ir pasirašyti tiekėjo ar jo įgalioto asmens. Tokiu atveju paraiška ar pasiūlymas turi būti pateikiami užklijuotame voke. Pasiūlymo (su priedais) lapai turi būti sunumeruoti, susiūti ir paskutinio lapo antroje pusėje patvirtinti tiekėjo ar jo įgalioto asmens

parašu, nurodytas tiekėjo ar jo įgalioto asmens vardas, pavardė, pareigos (jeigu yra) ir pasiūlymą sudarančių lapų skaičius. Kartu su kitais pasiūlymo lapais įsiuvama ir sunumeruojama pasiūlymo galiojimo užtikrinimą patvirtinančio dokumento kopija. Pasiūlymo galiojimo užtikrinimą patvirtinantis dokumentas neįsiuvamas ir nenumerojamas, jis įdedamas į bendrą voką. Tuo atveju, kai pasiūlymas yra didelės apimties ir susideda iš kelių dalių, šie reikalavimai taikomi kiekvienai pasiūlymo daliai.

8. Jeigu perkančioji organizacija numato pasiūlymus vertinti pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės santykį ir jos pasirinktos vertinti pasiūlymo techninės charakteristikos nėra kiekybiškai vertinamos, pirkimo dokumentuose ji privalo nurodyti (išskyrus derybų ir dialogo atvejus), kad tiekėjai pasiūlymą pateiktų dviem dalimis, kurių vienoje būtų pateikta kaina arba sąnaudos, kitoje – likęs pasiūlymas (techniniai pasiūlymo duomenys, kita informacija ir dokumentai). Perkančiajai organizacijai reikalaujant pasiūlymus pateikti:
 - 1) šio straipsnio 6 dalyje nurodytu būdu turi būti užtikrinama, kad perkančioji organizacija su pasiūlymo dalimi, kurioje pateikta kaina arba sąnaudos, galėtų susipažinti tik po to, kai buvo įvertinta pasiūlymo dalis, kurioje pateikti techniniai pasiūlymo duomenys, kita informacija ir dokumentai;
 - 2) šio straipsnio 7 dalyje nurodytu būdu turi būti reikalaujama, kad tiekėjai nurodytas pasiūlymo dalis pateiktų atskiruose užklijuotuose vokuose, kurie būtų įdėti į bendrą užklijuotą voką.
9. Tiekėjas gali pateikti tik vieną pasiūlymą, o jeigu pirkimo objektas suskaidytas į dalis, kurių kiekvienai numatoma sudaryti atskirą pirkimo sutartį, tiekėjas gali pateikti perkančiajai organizacijai po vieną pasiūlymą dėl vienos, kelių ar visų pirkimo objekto dalių, kaip nurodo perkančioji organizacija, išskyrus atvejus, kai pirkimo dokumentuose leidžiama pateikti alternatyvius pasiūlymus.
10. Tuo atveju, kai perkančioji organizacija nereikalauja pasiūlymų teikti Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos priemonėmis ir tiekėjas prašo patvirtinti jo pasiūlymo gavimo faktą, perkančioji organizacija privalo ne vėliau kaip per vieną darbo dieną nuo prašymo gavimo dienos pateikti rašytinį patvirtinimą ir jame nurodyti gavimo dieną, valandą ir minutę.

[VPI](#) 40 straipsnyje¹¹⁴ reguliuojama tiekėjų pasiūlymų teikimo stadija. Komentuojamame straipsnyje apibrėžiami reikalavimai: pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminui, pasiūlymų (paraiškų) pateikimo formoms ir būdams, nuo kada pradedamas skaičiuoti pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminas, kada turi būti pratęstas pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminas, taip pat pasiūlymų (paraiškų) gavimo patvirtinimo reikalavimai.

[Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 80-ojoje konstatuojamojoje dalyje įtvirtinta, kad tam, jog procedūros taptų spartesnės ir efektyvesnės, dalyvavimo pirkimo procedūrose terminai turėtų būti šiek tiek trumpesni, nesukuriant bereikalingų kliūčių tiekėjų iš visos vidaus (bendrosios rinkos) dalyvavimui, ypač MVI dalyvavimui. Dėl to reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad nustatydamos terminus, susijusius su pasiūlymų ir prašymų dalyvauti pirkime pateikimu,

¹¹⁴ Komentuojamos [VPI](#) 40 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 45-47 straipsnio normas.

perkančiosios organizacijos pirmiausia turėtų atsižvelgti į pirkimo objekto, viešo pirkimo sutarties sudėtingumą ir laiką, reikalingą pasiūlymams parengti, net jei tai reikštų, kad reikia nustatyti ilgesnius terminus, nei ES direktyvoje ar [VPI](#) numatyti minimalūs terminai.

1. [VPI](#) 40 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų pareiga nustatyti pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminą, kuris atitiktų ne tik tai, kas tiesiogiai reglamentuojama pavieniuose [VPI](#) straipsniuose, bet taip pat įgyvendintų viešųjų pirkimų principus (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 17 straipsnio komentarą*) bei atitiktų bendrąjį patikimumo standartą, kuris siejamas su poreikiu įvertinti tiek tai, ką tiesiogiai reglamentuoja komentuojamo ir su juo susijusių [VPI](#) straipsnių normos, tiek ir atsižvelgti į šiame straipsnyje minimas tokias konkretaus viešo pirkimo savybes, kaip jo sudėtingumas, faktinis laiko poreikis paraiškų ir pasiūlymų parengimui ir pan. Taigi, [VPI](#) 40 straipsnio 1 dalyje nustatyta perkančiųjų organizacijų pareiga, atsižvelgiant į minėtas viešo pirkimo savybes, parinkti *pakankamą* paraiškų ir pasiūlymų pateikimo terminą, kad tiekėjai spėtų tokias paraiškas ir pasiūlymus parengti.

[VPI](#) nedetalizuoja, kas yra laikoma *pakankamu* terminu paraiškoms ir pasiūlymams parengti, tai yra vertinamoji kategorija ir todėl tokio termino nustatymas yra perkančiosios organizacijos prerogatyva. Kaip bus komentuojama toliau, [VPI](#) konkrečiais atvejais nustatyti minimalūs terminai paraiškoms ir pasiūlymams parengti, tačiau gali susidaryti situacijos, kai tokie terminai objektyviai nebus pakankami pasirengti pirkimui, kadangi tokio termino nepakankamumą gali lemti pirkimo savybės (sudėtingumas ir pan.). Tokiais atvejais perkančiosios organizacijos turi tai įvertinti ir siekti nustatyti paraiškų ir pasiūlymų terminus, kurie būtų *objektyviai* pakankami pasiūlymų (plačiąja prasme) parengti. Pavyzdžiui, [VPI](#) 60 straipsnio 2 dalyje nurodytas 7 dienų terminas pasirengti dalyvauti supaprastintame pirkime gali būti akivaizdžiai per trumpas, jeigu perkamos projektavimo paslaugos ir iš tiekėjų reikalaujama pateikti minimalius architektūrinius sprendinius, brėžinius ar eskizus. Tokiu atveju nurodytas terminas turėtų būti ilgesnis.

Taigi, [VPI](#) nurodyti minimalūs pasiūlymų pateikimo terminai laikytini labiau įstatymo leidėjo nustatytu orientyru (bet negali būti trumpesni, jei įstatymu tiesiogiai nėra leidžiama trumpinti nurodytų terminų), o ne paneigiama prezumpcija (nustatyta vienaip, kol tiekėjo neįrodyta kitaip). Perkančiosios organizacijos bet koku atveju yra svarbu nustatyti tokius pasiūlymų pateikimo terminus, kad jų rengiamuose pirkimuose galėtų dalyvauti pakankamas skaičius kvalifikuotų tiekėjų, be to, kad dėl pernelyg trumpų terminų nebūtų sulaukta tiekėjų pretenzijų, dėl ko reiktų stabdyti procedūras.

Perkančiosios organizacijos, nustatydamos konkretaus pirkimo terminus turi atsižvelgti į pirkimo sudėtingumą ir laiką, reikalingą paraiškoms ir pasiūlymams parengti. Terminai turi būti nustatomi situaciją vertinant iš tiekėjų perspektyvos, t. y. kad tiekėjai spėtų susipažinti su pateiktais pirkimo dokumentais ir parengti konkurencingą pasiūlymą (paraišką).

[VPI](#) 40 straipsnio 1 dalyje nėra nurodyta, kaip turi būti suprantamos pirkimo *sudėtingumo* ar *laiko*, reikalingo pasiruošti pirkimui, aplinkybės, kuriomis perkančioji organizacija turi vadovautis, kai nustato pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminus, todėl tai sprendžiama kiekvienu konkrečiu atveju individualiai. Aplinkybės gali priklausyti tiek nuo paties pirkimo objekto, tiek nuo tiekėjų konkurencijos. Pavyzdžiui, perkančioji organizacija turi įvertinti, kiek dokumentų turi parengti ir (ar) surinkti tiekėjas ir juos pateikti perkančiajai organizacijai, ar

tokius dokumentus galima greitai ir nevaržomai gauti, ar tam nereikalingos papildomos teisinės procedūros (legalizavimas ir pan.), ar pasiūlymai vertinami pagal kainos ir kokybės santykį ir tiekėjai turi parengti kokybės rodiklių pagrindimą, ar perkamas kompleksinis pirkimo objektas, kuomet reikia vietos ar užsienio partnerių ir jiems surasti bei su jais susitarti yra būtinas neginis terminas, ar pirkimas yra sudėtingas ir jame gali dalyvauti užsienio tiekėjai, kuriems reikės išversti pirkimo dokumentus į jiems suprantamą kalbą ir pan. Kita vertus, reikia atsižvelgti ir į pirkimo būdą. Pavyzdžiui, jeigu vykdomas ribotas konkursas, kur tik teikiant išsamų pasiūlymą reikia pateikti sprendinius, o paraiškos metu reikia pateikti tik kvalifikacijos duomenis, tuomet paraiškos pateikimo terminas turi būti vertinamas tik pagal aplinkybes, paraiškai pateikti, pavyzdžiui, kiek kvalifikacijos ir kvalifikacinės atrankos kriterijų pagrindimo dokumentų reikia, tačiau nevertinama, kiek ir kokių sprendinių reikės kitame etape, kadangi jis bus vertinamas atskirai.

Minėta, kad atskiruose [VPI](#) straipsniuose yra apibrėžti konkretūs pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminai ([VPI](#) 60, 62, 65, 69, 74 straipsniai), pavyzdžiui, [VPI](#) 60 straipsnyje nustatyti pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminai atvira konkurse. Tačiau šie terminai yra apibrėžti kaip minimalūs ir perkančiosios organizacijos turi teisę, o atitinkamais atvejais, laikantis komentuojamos [VPI](#) 40 straipsnio 1 dalies reikalavimų, pareiga nustatyti ilgesnius terminus.

Siekiant sutrumpinti tiekėjų pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminus, perkančiosios organizacijos turi taikyti konkrečias pirkimo būdą reguliuojančias teisės normas, pavyzdžiui, atviram konkursui galima sutrumpinti terminus dėl išankstinio informacinio skelbimo pateikimo, dėl ypač svarbių aplinkybių, dėl elektroninių priemonių naudojimo (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 60 straipsnio komentarą*).

2. [VPI](#) 40 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta taisyklė, nuo kada pradedamas skaičiuoti pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminas.

Paprastai CVP IS tiekėjams informacija yra pateikiama apie galutinį pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminą, todėl patikėms tiekėjams nereikia skaičiuoti dienų iki kada turi būti pateiktas pasiūlymas (paraiška).

Jeigu perkančiosios organizacijos vadovaujasi [VPI](#) 22 straipsniu ir taiko kitas elektronines ar neelektronines priemones (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 22 straipsnio komentarą*), tuomet itin svarbu nustatyti konkretų momentą, nuo kurio pradedamas skaičiuoti pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminas.

CVP IS taip pat visuomet yra pateikta informacija apie tai, kada buvo paskelbtas pirkimas, kadangi būtent nuo šio termino pradedamas skaičiuoti pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminas. Tarptautinio ir supaprastinto pirkimų skelbimai yra teikiami skirtingai (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 34 straipsnio komentarą*), todėl ir pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminas skaičiuojamas priklausomai nuo pirkimo rūšies:

- tarptautiniams pirkimams – nuo skelbimo apie tarptautinį pirkimą išsiuntimo paskelbti iš VPT Europos Sąjungos leidinių biurui (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 34 straipsnio 6 dalies 1 punkto komentarą*);

- supaprastintiems skelbiamiems pirkimams – nuo skelbimo apie supaprastintą pirkimą paskelbimo CVP IS (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 34 straipsnio 6 dalies 2 punkto komentarą*);

- supaprastintiems neskelbiamiems pirkimams – nuo kvietimo pateikti paraiškas ar pasiūlymus išsiuntimo tiekėjams dienos.

3. VPI 40 straipsnio 3 dalyje apibrėžtos aplinkybės, kurioms esant, privalo būti taikomi ilgesni terminai nei VPI įtvirtinti minimalūs pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminai, t. y. detalizuojamos VPI 40 straipsnio 1 dalies taisyklės, konkrečiai reikalaujant prailginti įstatyme nustatytus minimalius pasirengimo dalyvavimui pirkime terminus. Kaip minėta, VPI 60, 62, 65, 69, 74 straipsniuose įtvirtinti minimalūs pasirengimo pirkimui terminai, kuriuos perkančiosios organizacijos gali prailginti. Tuo tarpu VPI 40 straipsnio 3 dalyje nurodytos aplinkybės, kurioms esant, šie terminai privalomai prailginami, t. y.:

- jeigu pasiūlymus galima parengti tik apsilankius patalpu pirkimo ar darbų atlikimo vietoje.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija ketina įsigyti pastato griovimo ir naujo pastato statybos darbus, tačiau pastatas yra visai šalia kitų pastatų. Perkančioji organizacija vertins tiekėjų pasiūlymus pagal kainos ir kokybės santykį, kai vienas iš kriterijų – sprendinys, kaip tinkamai nugriauti pastatą, kitas kriterijus – statybinių atliekų antinis panaudojimas naujo pastato statybai. Tiekėjams būtina nuvykti į vietą apžiūrėti pastatą, kad galėtų pateikti pasiūlymą. Atsižvelgiant į tai, perkančioji organizacija turi nustatyti ilgesnį terminą pasiūlymams pateikti.

- jeigu pasiūlymus galima parengti tik vietoje susipažinus su pirkimo dokumentuose nustatytais reikalavimais. Paprastai perkančiosios organizacijos visus pirkimo dokumentus pateikia CVP IS priemonėmis, tačiau strategiškai svarbiuose pirkimuose, ypač kai tai yra susiję su saugumu ir gynyba ar valstybės ir tarnybos paslaptimi, dalis informacijos gali būti neteikiama viešai.

Pavyzdys

Policijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos vykdė pirkimą „Investuotojo atranka valdžios ir privataus subjektų partnerystės projektų dėl Kauno AVPK ir Panevėžio AVPK viešosios infrastruktūros sukūrimo ir viešųjų paslaugų teikimo įgyvendinimui“ skelbimų derybų būdu¹¹⁵. Šio pirkimo sąlygų 6 punkte buvo įtvirtinta: „Detalus Projektų aprašymas ir reikalavimai jų įgyvendinimui pateikiami Specifikacijose. Kandidatams kviečiam pateikti pasiūlymą bei pasirašiusiam konfidencialumo pasižadėjimą, Komisija sudarys galimybę susipažinti su Projektais susijusiais dokumentais (Žemės sklypų planais ir kitais Valdžios subjekto turimais dokumentais) <...>“.

VPI 40 straipsnio 3 dalyje nėra įtvirtinta, kiek tiksliai ilgesni turi būti pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminai, tačiau tokiais atvejais reikia vadovautis VPI 40 straipsnio 1

¹¹⁵ <https://pirkimai.eviesiejiipirkimai.lt/ctm/Supplier/PublicPurchase/342142>

dalyje įtvirtintais reikalavimais, susijusiais su konkrečiais viešo pirkimo savybėmis, tokiomis kaip jo sudėtingumas, faktinis laiko poreikis paraiškų ir pasiūlymų parengimui ir pan. (*detales žiūrėti VPI 40 straipsnio 1 dalies komentarą*).

4. VPI 40 straipsnio 4 dalyje įtvirtintos aplinkybės, kurioms esant, privalo būti pratęsimi pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminai, t. y. kai po pirkimo dokumentų paskelbimo jie yra papildomi (patikslinami) ar keičiami bei tiekėjams būtinas papildomas terminas pasiūlymams (paraiškas) parengti.

VPI 36 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta galimybė tiekėjams teikti klausimus, prašymus paaiškinti, patikslinti, papildyti pirkimo dokumentus (*detales žiūrėti VPI 36 straipsnio 5 dalies komentarą*). Perkančiajai organizacijai taip pat nedraudžiama savarankiškai paaiškinti, patikslinti pirkimo dokumentus. VPI 36 straipsnio 6 dalyje įtvirtinta galimybė perkančiajai organizacijai ištaisyti pirkimo dokumentų klaidas (*detales žiūrėti VPI 36 straipsnio 6 dalies komentarą*), o VPI 36 straipsnio 7 dalyje – galimybė susitikti su tiekėjais bei atsakyti į jų klausimus (*detales žiūrėti VPI 36 straipsnio 7 dalies komentarą*). Taigi, perkančioji organizacija net ir po pirkimo paskelbimo turi teisę tikslinti dokumentus, pagal kuriuos tiekėjai turi parengti ir pateikti pasiūlymus (paraiškas). Kadangi tiekėjams nustatomas pakankamas terminas susipažinti su pirkimo dokumentais, tai atitinkamai turi būti suteikiamas ir pakankamas terminas susipažinti su pirkimo dokumentų paaiškinimais, patikslinimais, pakeitimais.

Pirmiau nurodytose VPI 36 straipsnio 6 dalyje yra įtvirtinti imperatyvūs terminai, iki kada turi būti pateikti pirkimo dokumentų paaiškinimai, patikslinimai, pakeitimai. Šie terminai laikomi minimaliais būtinais tiekėjams tinkamai susipažinti su visomis korekcijomis ir spėti atitinkamai pakoreguoti pasiūlymus (paraiškas), todėl, kai perkančioji organizacija nespėja pateikti dokumentų paaiškinimų, patikslinimų iki nurodyto termino, turi būti pratęstas pasiūlymo (paraiškos) pateikimo terminas.

VPI 40 straipsnio 4 dalyje detalai nustatyta, kad pasiūlymo (paraiškos) pateikimo terminas turi būti pratęstas, kai:

- papildoma su pirkimo dokumentais susijusi informacija tarptautinio pirkimo atveju pateikiama likus mažiau kaip 6 dienoms, supaprastinto pirkimo atveju – 4 dienoms iki pasiūlymų pateikimo termino pabaigos, nors šios informacijos buvo paprašyta laiku. Atviro konkurso, riboto konkurso, skelbiamų derybų pagreintų procedūrų atvejais, kaip nustatyta VPI 60 straipsnio 3 dalyje, 62 straipsnio 7 dalyje, šis terminas yra 4 dienos, supaprastinto pirkimo pagreintų procedūrų atvejais – 3 dienos.

Kitais atvejais tiekėjai laiku paprašė paaiškinti, patikslinti, papildyti pirkimo dokumentus, tačiau dėl įvairių priežasčių (didelės tikslinimų apimtys, skaičiaus, būtinybės kreiptis į pirkimo dokumentų ar atskiros jų dalies rengėjus ir kita) perkančioji organizacija negali užtikrinti minimalių terminų, įtvirtintų VPI 36 straipsnyje, todėl privalomai turi būti pratęsiamas pasiūlymo (paraiškos) pateikimo terminas, jį nustatant *pakankamą*.

Tam svarbu, kad VPI 40 straipsnio 4 dalis neprivalo būti taikoma, kai ne perkančioji organizacija, o tiekėjai vėluoja pateikti prašymus, klausimus dėl pirkimo dokumentų paaiškinimo, patikslinimo (*detales žiūrėti VPI 40 straipsnio 5 dalies komentarą*).

• jeigu buvo padaryta reikšmingų pirkimo dokumentų pakeitimų. Ši sąlyga nepriklauso nuo to, kada perkančioji organizacija pateikė pirkimo dokumentų pakeitimus, t. y. pakeitimai gali būti pateikiami ir likus daugiau dienų, negu nustatyta [VPI 36](#) straipsnyje. Ši sąlyga taikoma, jeigu pakeitimai yra reikšmingi.

Pakeitimų reikšmingumo sąvoka nėra detalizuojama [VPI 40](#) straipsnio 4 dalyje, todėl apie pirkimo sąlygų pakeitimo pobūdį turi būti sprendžiama kiekvienu konkrečiu atveju. [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 81-ojoje konstatuojamojoje dalyje paaiškinama, kad reikšmingi pakeitimai turėtų būti suprantami kaip apimantys, visų pirma, techninių specifikacijų pakeitimus, kuriuos suprasti ir į kuriuos tinkamai reaguoti tiekėjams prireiktų papildomo laiko. Kaip detalai nurodyta [VPI 36](#) straipsnyje (*detaliau žiūrėti [VPI 36](#) straipsnio komentarą*), reikšmingais pakeitimais vis dėlto negali būti laikomi pakeitimai, kurie atitinka kitus *Borta* kriterijus¹¹¹⁶.

[VPI 40](#) straipsnio 4 dalies 2 punktu yra iš esmės įgyvendinamas vienas iš *Borta* kriterijų (*detaliau dėl Borta kriterijų žiūrėti [VPI 36](#) straipsnio komentarą*) – pasiūlymų pateikimo terminą, jeigu pakeitimai yra svarbūs, reikia pratęsti tiek, kad pratęsimo trukmė atitiktų pakeitimų svarbą ir būtų pakankama tam, kad suinteresuotieji ūkio subjektai galėtų atitinkamai pritaikyti savo pasiūlymus. Taigi, nustatant pasiūlymų (paraiškų) pateikimo termino pratęsimą, turi būti vadovaujama si ir proporcingumo principu ([VPI 7](#) straipsnio 1 dalis).

5. [VPI 40](#) straipsnio 5 dalyje įtvirtinta išimtis iš taisyklės, kad perkančiosios organizacijos privalo pratęsti pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminus pagal [VPI 40](#) straipsnio 4 dalies sąlygas.

Ne visi atsakymai į tiekėjų klausimus, pirkimo dokumentų paaiškinimai, patikslinimai, pakeitimai yra tokie esminiai, kad turėtų įtakos tiekėjų rengiamiems ir teikiamiems pasiūlymams (paraiškoms), pavyzdžiui, ištaisomos redakcinės klaidos dėl priedo numerio, pateikiamas atsakymas, kad subrangovai, kurių pajėgumais tiekėjas nesiremia, gali būti nurodomi prieš vykdant darbus ir neprivalo būti išviesinti pasiūlyme, jeigu jų tiekėjas dar nežino arba pateikiant atsakymą nurodoma, kad jau anksčiau perkančioji organizacija atsakė į tapatų klausimą (pateikiama nuoroda į ankstesnį atsakymą). Tokiais atvejais perkančioji organizacija neprivalo pratęsti pasiūlymų (paraiškų) pateikimo termino. Bet kuriuo atveju perkančioji organizacija turi teisę tai padaryti, tačiau kartu turi būti atsižvelgiama į tikslą užtikrinti operatyvų viešojo pirkimo procedūros vykdymą.

[VPI 40](#) straipsnio 5 dalyje taip pat įtvirtinta, kad perkančioji organizacija neturi prisiimti atsakomybės už tiekėjų neveikimą ir klausimų, prašymų paaiškinti, patikslinti, pakeisti pirkimo dokumentus nepateikimą laiku. Tiekėjai yra profesionalūs viešųjų pirkimų dalyviai ir turi protingai naudotis savo teisėmis, įskaitant teisę kreiptis į perkančiąją organizaciją paaiškinti, patikslinti, pakeisti pirkimo dokumentus (*detaliau žiūrėti [VPI 36](#) straipsnio 5 dalies komentarą*)¹¹¹⁷. Jeigu tiekėjai nepateikė klausimų iki perkančiosios organizacijos nurodyto termino (terminas turi būti aiškiai nurodytas pirkimo dokumentuose), perkančioji organizacija gali atsisakyti šiuos prašymus nagrinėti, o net jeigu juos išnagrinėjo, tai neprivalo po jų

¹¹¹⁶ LSTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas *Borta*, [C-298/15](#).

¹¹¹⁷ LAT 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-158/2011](#); 2014 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-132/2014](#).

paskelbimo pratęsti pasiūlymų (paraiškų) pateikimo terminus, jeigu nėra atliekami paaiškinimai, patikslinimai, pakeitimai.

6. [VPI](#) 40 straipsnio 6 dalyje įtvirtinta bendroji taisyklė, kad paraiškos ir pasiūlymai pateikiami elektroninėmis priemonėmis, laikantis [VPI](#) 22 straipsnyje nustatytų reikalavimų. Kitaip sakant, jeigu kyla klausimų dėl pasiūlymų (paraiškų) pateikimo, [VPI](#) 40 straipsnio 6 dalimi tiekėjai ir perkančiosios organizacijos nukreipiami vadovautis [VPI](#) 22 straipsniu, kuriame įtvirtina, kad pagrindinės elektroninės priemonės – CVP Įstatyme Centrinės perkančiosios organizacijos taikomos elektroninės priemonės, specialios elektroninės priemonės, kurių prieinamumą užtikrina perkančioji organizacija (*detales žiūrėti [VPI](#) 22 straipsnio komentarą*).

7. [VPI](#) 40 straipsnio 7 dalyje įtvirtinti reikalavimai pasiūlymų (paraiškų) pateikimui, jeigu jie teikiami ne elektroninėmis priemonėmis.

[VPI](#) 22 straipsnio 5 ir 8 dalyse nustatyta, kad tam tikrais atvejais pasiūlymai (paraiškos) gali būti teikiami ne elektroninėmis priemonėmis (*detales žiūrėti [VPI](#) 22 straipsnio 5 ir 8 dalių komentarą*). [VPI](#) 22 straipsnio 6 dalyje reglamentuojami būdai, kaip gali būti teikiami pasiūlymai (paraiškos), t. y. per pašto paslaugos teikėją ar kitą tinkamą vežėją.

[VPI](#) 40 straipsnio 7 dalyje įtvirtintos taisyklės, kaip turi būti suformuotas pasiūlymas (paraiška), kai jie teikiami per pašto paslaugos teikėją ar kitą tinkamą vežėją, t. y.:

- paraiška ar pasiūlymas turi būti pateikiami užklijuotame voke. Vokas turi būti suprantamas plačiai, pavyzdžiui, jeigu pasiūlymą (paraišką) sudaro itin didelis kiekis dokumentų, pasiūlymas (paraiška) gali būti pateikiami dėžėje ar net keliose dėžėse. Voko užklėjimas turi užtikrinti, kad perkančioji organizacija iki numatyto pasiūlymų (paraiškų) pateikimo termino negalėtų susipažinti su pasiūlymu (paraiška), o jeigu susipažintų, kad būtų matomos susipažinimo žymės (voko atplėšimo žymės).

- paraiška ar pasiūlymas ir jų priedai turi būti sunumeruoti, susiūti ir paskutinio lapo antroje pusėje patvirtinti tiekėjo ar jo įgalioto asmens parašu, nurodytas tiekėjo ar jo įgalioto asmens vardas, pavardė, pareigos (jeigu yra) ir pasiūlymą sudarančių lapų skaičius. Šie reikalavimai itin svarbūs tam, kad būtų užtikrintas pasiūlymo vientisumas (*detales žiūrėti [VPI](#) 22 straipsnio 10 dalies komentarą*), taip pat, jog nebūtų galimybės tiekėjui papildyti pasiūlymą neleistinu būdu, netaikant [VPI](#) 45 straipsnio, 55 straipsnio nuostatų. Pagal [VPI](#) 40 straipsnio 7 dalį, tiekėjams, dalyvaujantiems pasiūlymų atvėrimo (vokų atplėšimo) posėdyje yra leidžiama ištaisyti pastebėtas susiuvimo ir (arba) sunumeravimo klaidas, ir (arba) kitus įforminimo trūkumus (*detales žiūrėti [VPI](#) 44 straipsnio 7 dalies komentarą*). Taip pat pagal nuosekliai plėtojamą teismų praktiką, jeigu yra klaida dėl lapų numeracijos, dėl to pasiūlymas (paraiška) netampa netinkamais ar nepriimtinais, o perkančioji organizacija turi leisti ištaisyti tokią klaidą¹¹⁸. Jeigu dėl didelės apimties nėra galimybės viso pasiūlymo (paraiškos) susiūti į vieną paketą, tuomet yra leidžiama teikti kelis paketus, kuriems visiems taikomi analogiški reikalavimai.

¹¹⁸ LApT 2013 m. gegužės 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [2A-1625/2013](#).

- jeigu yra reikalaujama pasiūlymo galiojimo užtikrinimo, tuomet teikiant pasiūlymą laikomasi šių įpareigojimų:

- kartu su kitais pasiūlymo lapais įsiuvama ir sunumeruojama pasiūlymo galiojimo užtikrinimą patvirtinančio dokumento kopija.

- originalus pasiūlymo galiojimo užtikrinimą patvirtinantis dokumentas neįsiuvamas ir nenumerojamas, jis įdedamas į bendrą voką. Toks reikalavimas keliamas, siekiant nepažeisti pasiūlymo galiojimo užtikrinimo, kadangi perkančiajai organizacijai gali tekti jį pateikti užtikrinimo davėjui, kad būtų išmokėta nurodyta pasiūlymo galiojimo užtikrinimo suma.

8. [VPI](#) 40 straipsnio 8 dalyje įtvirtinta pasiūlymų pateikimo dviejuose vokuose taisyklė.

[VPI](#) 40 straipsnio 8 dalyje įtvirtinta taisyklė, kad pasiūlymas turi būti pateiktas dviejuose vokuose, taikoma, kai yra šie kriterijai kartu:

- perkančioji organizacija numato pasiūlymus vertinti pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės santykį (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 55 straipsnio 1 dalies 1 punkto komentarą*);

- pasirinktos vertinti pasiūlymo techninės charakteristikos nėra vertinamos kiekybiškai, t. y. tiekėjams nepakanka pateikti tik techninių rodiklių skaitmenų, o reikia teikti, pavyzdžiui, aprašymus, inovatyvius sprendinius ir kita. Tokiu atveju perkančioji organizacija negali atlikti tik paprastų matematinių veiksmų, o turi vertinti pateiktus rodiklius, jų kokybę.

Kitaip sakant, jeigu pakanka tik įvesti matematškai technines charakteristikas, perkančioji organizacija gali reikalauti pateikti pasiūlymus pateikti viename voke netgi tuomet, kai vertinamas kainos ir kokybės santykis.

Taip pat, kai pasirenkamas kainos ir kokybės santykis kaip vertinimo būdas, tačiau kaina yra fiksuojama pačios perkančiosios organizacijos, tuomet tiekėjai neturi pareigos teikti pasiūlymo dviejuose vokuose¹¹⁹.

Išimtis, kai netgi esant [VPI](#) 40 straipsnio 8 dalyje įtvirtintiems kriterijams neprivaloma teikti pasiūlymų dviejuose vokuose – skelbiamų derybų (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 64 straipsnio 3 dalies komentarą*) ir konkurencinio dialogo (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 68 straipsnio 2 dalies komentarą*) pirkimo būdai. Ši išimtis nustatyta, kadangi vykdomos derybos, kurių metu perkančiosios organizacijos privalo turėti galimybę derėtis ne tik dėl sprendinių, bet taip pat dėl kainos, kadangi atskiros derybos dėl šių dviejų aspektų būtų neracionalios, neužtikrintų pirkimų efektyvumo, būtų pernelyg didelė administracinė našta.

Perkančioji organizacija, nustatydamą pirkimo sąlygas, kurios atitinka pirmiau minėtus kriterijus, pirkimo sąlygose taip pat turi aiškiai ir tiksliai nurodyti, kad:

- tiekėjai turi pateikti pasiūlymą dviejuose vokuose;

- pirmame voke turi būti pasiūlymas (EBVPD, kvalifikacijos duomenys (jeigu reikalaujama pateikti iš karto), pašalinimo pagrindų nebuvimą patvirtinantys dokumentai (jeigu reikalaujama pateikti iš karto), susitarimai su kitais ūkio subjektais, jungtinės veiklos sutartis,

¹¹⁹ Šios taisyklės patvirtintos VPT [Ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo gairių](#) 19 psl.

įgaliojimas (jeigu taikoma), techniniai pasiūlymo duomenys, pasiūlymo galiojimo užtikrinimas (jeigu jo reikalaujama)¹¹²⁰, kita informacija ir dokumentai), o antrame voke – kaina ar sąnaudos.

VPI 22 straipsnyje bei VPI 40 straipsnio 6 ir 7 dalyse įtvirtinti du skirtingi pasiūlymų (paraiškų) pateikimo būdai, todėl ir teikiant pasiūlymus dviejuose vokuose turi būti užtikrinami tie patys reikalavimai. Papildomai, kadangi teikiamas ne vienas vokas, o du vokai, turi būti užtikrinti šie reikalavimai:

- jeigu tiekiamas pasiūlymas elektroniniu būdu, turi būti užtikrinama, kad perkančioji organizacija su pasiūlymo dalimi, kurioje pateikta kaina arba sąnaudos (vokas 2), galėtų susipažinti tik po to, kai buvo įvertinta visų tiekėjų pasiūlymo dalis, kurioje pateikti techniniai pasiūlymo duomenys, kita informacija ir dokumentai (vokas 1). Kai naudojamos CVP IS priemonės, perkančiosios organizacijos turi suformuoti dvi pasiūlymo dalis (du vokus), pažymėti CVP IS langelį, kuriame įtvirtintos nuostatos dėl techninių priemonių, kuriomis pati CVP IS neleidžia perkančiosios organizacijos komisijos nariams atverti abiejų pasiūlymo dalių vienu metu. Kitomis elektroninėmis priemonėmis turi būti užtikrinta analogiška galimybė elektroninių priemonių būdu automatiškai neleisti perkančiajai organizacijai atverti abiejų pasiūlymo dalių.

- jeigu tiekiamas pasiūlymas ne elektroniniu būdu, tiekėjas pasiūlymą turi techniškai padalinti į dvi dalis (kai vyksta pasiūlymo numeracija, susiuvimas), kainos ar sąnaudų paketą įdėti į atskirą voką, kuris turi būti užklijuojamas (vokas 2), taip pat kitas dokumentų paketas turi būti įdėtas į atskirą voką ir užklijuotas (vokas 1), tuomet abu vokai kartu įdedami į atskirą voką bei užklijuojamas šis vokas (bendras pasiūlymas).

9. VPI 40 straipsnio 9 dalyje yra įtvirtinta bendra taisyklė, kad vienas tiekėjas turi pateikti vieną pasiūlymą bei šios taisyklės leidžiama išimtis.

Taisyklė, kad gali būti pateiktas tik vienas pasiūlymas pagal VPI 40 straipsnio 9 dalį suprantama kaip reikalavimas, kad tas pats tiekėjas konkrečiame pirkime dalyvautų tik vieną kartą, t. y. tiekėjas gali pateikti pasiūlymą savarankiškai ar kaip ūkio subjektų grupės narys. Kai tiekėjas dalyvauja vienu iš nurodytų būdų, jis tame pačiame pirkime negali:

- pateikti antro savarankiško pasiūlymo;
- pateikti savarankiško pasiūlymo, jeigu jau dalyvauja kaip ūkio subjektų grupės narys;
- dalyvauti ūkio subjektų grupėje, jeigu pateikė pasiūlymą savarankiškai ar jeigu yra kitos ūkio subjektų grupės narys.

Nurodytas draudimas nėra taikomas dėl dalyvavimo viešajame pirkime kaip ūkio subjekto, kurio pajėgumais remiasi, pavyzdžiui, kaip subtiektėjui, subteiktėjui, subrangovui.

¹¹²⁰ Jeigu reikalaujama pasiūlymo galiojimo užtikrinimo, jo dydis turi būti nustatytas konkrečia suma, o ne procentu nuo tiekėjo pasiūlymo kainos. Jeigu būtų nustatomas tik procentas, tuomet perkančioji organizacija jau vertindama pirmojo voko duomenis galėtų preliminarai apskaičiuoti pasiūlymų kainas. Tokia informacija gali daryti įtaką perkančiosios organizacijos sprendimui dėl ekonominio naudingumo balų suteikimo.

Kitaip sakant negali būti ribojama galimybė remtis tokių ūkio subjektų pajėgumais¹¹²¹. Dėl galimybės pirkime dalyvauti savarankiškai ir kaip kito ūkio subjekto pasitelkiamas subteikėjas, subtiekęjas, subrangovas naujausioje teismų praktikoje pažymėta, kad dviejų savarankiškų pasiūlymus pateikusių tiekėjų, kurie pasiūlymuose vienas kitą pasitelkė kaip subrangovus, veiksmai savaime nėra neteisėti, todėl, nenustačius kitų aplinkybių, negali būti atskirai sankcionuojami, t. y. pripažinti kaip alternatyvių ar papildomų pasiūlymų pateikimas (ar draudžiamo susitarimo sudarymas) ir dėl to pašalinti iš pirkimo¹¹²².

Kai pirkimas skaidomas į dalis (*detales žiūrėti VPI 28 straipsnio komentarą*), vienu pasiūlymu yra laikomas kiekvienas pasiūlymas atskirai pirkimo daliai. Taigi, jeigu perkančioji organizacija leidžia pateikti pasiūlymus vienoje, dviejose ar netgi visose dalyse, tuomet kiekvienoje dalyje teikiamas pasiūlymas laikomas atskiru ir savarankišku.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija paskelbė degalų pirkimą, kuris buvo suskaidytas į tris dalis: Druskininkų savivaldybės teritorijoje, Varėnos savivaldybės teritorijoje ir Lazdijų savivaldybės teritorijoje teikiami degalai. Perkančioji organizacija leido tiekėjams pateikti pasiūlymus vienoje, dviejose ar visose pirkimo dalyse. Tiekėjas A nusprendė teikti pasiūlymą tik Varėnos savivaldybės teritorijoje, Tiekėjas B nusprendė teikti pasiūlymą Druskininkų savivaldybės teritorijoje ir pasiūlymą Varėnos savivaldybės teritorijoje, o Tiekėjas C nusprendė dalyvauti visose pirkimo dalyse. Perkančioji organizacija dėl degalų teikimo Varėnos savivaldybės teritorijoje gavo tris savarankiškus pasiūlymus; Druskininkų savivaldybės teritorijoje gavo du savarankiškus pasiūlymus, Lazdijų savivaldybės teritorijoje gavo vieną pasiūlymą. Kiekvienas iš šių pasiūlymų laikomas atskiru, o tiekėjai laikomi pateikę po vieną pasiūlymą pirkimo dalims, kadangi jos vertinamos atskirai.

Išimtis iš taisyklės, kad tiekėjas turi pateikti tik vieną pasiūlymą – alternatyvių pasiūlymų pateikimo galimybė (*detales žiūrėti VPI 43 straipsnio komentarą*). Kai perkančioji organizacija aiškiai, tiksliai įtvirtina alternatyvių pasiūlymų pateikimo galimybę bei kitus alternatyvių pasiūlymų reikalavimus, kaip apibrėžta VPI 43 straipsnyje, tiekėjai turi teisę pateikti daugiau nei vieną pasiūlymą ar daugiau nei vieną pasiūlymą kiekvienoje pirkimo dalyje.

10. [VPI 10](#) straipsnio 10 dalyje nustatyta pareiga perkančiosioms organizacijoms pateikti pasiūlymo pateikimo patvirtinimą.

Kai pasiūlymai teikiami CVP IS priemonėmis, tiekėjai gauna automatinį CVP IS pranešimą, kuriame nurodomas pasiūlymo pateikimo faktas, pateikimo tiksli data ir laikas ([VPI 4](#) priedo reikalavimas, *detales žiūrėti VPI 22 straipsnio 11 dalies komentarą*).

¹¹²¹ ESTT 2009 m. gegužės 19 d. sprendimas byloje *Assitur*, [C-538/07](#); ESTT 2013 m. spalio 10 d. sprendimas byloje *Swm Costruzioni 2 ir Mannocchi Luigino*, [C-94/12](#); LAT 2015 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-391-690/2015](#).

¹¹²² LAT 2018 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-112-690/2018](#).

Kai pasiūlymai teikiami ne CVP IS priemonėmis, t. y. kitomis elektroninėmis priemonėmis ar ne elektroninėmis priemonėmis, tuomet nėra suformuojamas automatinis pranešimas ir turi būti atliekama toliau nurodoma procedūra:

- tiekėjas turi kreiptis į perkančiąją organizaciją, kad ji pateiktų patvirtinimą dėl pasiūlymo gavimo, pateikimo tikslią datą ir laiką. Tokia sąlyga įtvirtinta dėl to, kadangi tais atvejais, kai veža kurjeris ar teikiama registruota siunta paprastai vežėjas gali pateikti detalią informaciją apie pasiūlymo pateikimo tikslią datą ir laiką. Todėl [VPI 40](#) straipsnio 14 dalis taikytina tik tuomet, kai tiekėjai neturi galimybės kitais būdais nustatyti savo pasiūlymo tikslaus pateikimo fakto.

- perkančioji organizacija turi ne vėliau kaip per vieną darbo dieną nuo prašymo gavimo dienos pateikti rašytinį patvirtinimą ir jame nurodyti pateikimo tikslią datą ir laiką. Taigi, perkančioji organizacija gali rašytinį patvirtinimą pateikti tiek iš karto gavusi pasiūlymą, tiek vėliau, tačiau ne vėliau kaip per vieną darbo dieną. Rašytinis patvirtinimas taip pat turi būti suprantamas kaip apibrėžta [VPI 2](#) straipsnio 29 dalyje (*detales žiūrėti [VPI 2](#) straipsnio 29 dalies komentarą*), pavyzdžiui, jeigu pasiūlymą atneša pateikti tiekėjas asmeniškai, perkančioji organizacija gali ant atšviesto voko dalies uždėti žymą apie gavimą, jeigu pasiūlymai teikiami elektroniniu paštu, perkančioji organizacija gali išsiųsti taip pat elektroninį laišką su patvirtinimu apie pasiūlymo gavimą.

41 straipsnis. Pasiūlymo galiojimo terminas, jo keitimas ir atšaukimas

1. Pasiūlymas galioja jame tiekėjo nurodytą terminą. Šis terminas turi būti trumpesnis, negu yra nustatyta pirkimo dokumentuose. Jeigu pasiūlyme nenurodytas jo galiojimo terminas, laikoma, kad pasiūlymas galioja tiek, kiek nustatyta pirkimo dokumentuose.
2. Pirkimo procedūros metu perkančioji organizacija gali prašyti, kad tiekėjai pratęstų pasiūlymų galiojimą iki konkrečiai nurodyto termino. Tiekėjas gali atmesti tokį prašymą, neprarasdamas teisės į savo pasiūlymo galiojimo užtikrinimą, jeigu jo buvo reikalaujama.
3. Tiekėjas, kuris sutinka pratęsti savo pasiūlymo galiojimo terminą ir apie tai raštu praneša perkančiajai organizacijai, pratęsia pasiūlymo galiojimo užtikrinimo terminą arba pateikia naują pasiūlymo galiojimo užtikrinimą patvirtinantį dokumentą, jeigu jo buvo reikalaujama. Jeigu tiekėjas nesusako į perkančiosios organizacijos prašymą pratęsti pasiūlymo galiojimo užtikrinimo terminą, jo nepratęsia arba nepateikia naujo pasiūlymo galiojimo užtikrinimo, laikoma, kad jis atmetė prašymą pratęsti savo pasiūlymo galiojimo terminą.
4. Kol nesusėjo pasiūlymų pateikimo terminas, tiekėjas gali pakeisti arba atšaukti savo pasiūlymą neprarasdamas teisės į savo pasiūlymo galiojimo užtikrinimą, jeigu jo buvo reikalaujama. Toks pakeitimas arba pranešimas, kad pasiūlymas atšaukiamas, pripažįstamas galiojančiu, jeigu perkančioji organizacija jį gavo iki pasiūlymų pateikimo termino pabaigos.

1. [VPI](#) 41 straipsnio 1 dalyje nustatytos taisyklės, susijusios su tiekėjų pateiktų pasiūlymų galiojimo terminu. Ši nuostata įtvirtina tam, kad atgrasytų tiekėjus nuo situacijos, kai tiekėjo pirminiai ketinimai dalyvauti pirkime perkančiosios organizacijos nurodytoms sąlygoms pasikeičia ir jis vienašališkai nutaria būti nebesaistomas savo pateikto pasiūlymo, t. y. jį atšaukti. Tokia situacija perkančiajai organizacijai yra nuostolinga, kadangi kiekvieno viešo pirkimo proceso organizavimas ir įvykdymas reikalauja finansinių, administracinių, laiko ir kitų resursų. Kita vertus, konkretaus pasiūlymo galiojimo termino nustatymas svarbus ir patiems tiekėjams, nes pasiūlymo sąlygos (ypač kaina) po tam tikro laiko gali tapti ekonomiškai neracionaliomis, sunkiai įvykdytinomis.

[VPI](#) 41 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama sistemiškai su [VPI](#) 35 straipsnio 2 dalies 21 punktu, kuriuo perkančioji organizacija įpareigojama pirkimo dokumentuose nurodyti datą, iki kada turi galioti pasiūlymas, arba laikotarpį, kurį turi galioti pasiūlymas. Taigi, visų pirma, perkančioji organizacija privalo pirkimo dokumentuose nurodyti pasiūlymo galiojimo terminą. Iš [VPI](#) 41 straipsnio 1 dalies teksto matyti, kad tiekėjas turi teisę pasiūlyme nurodyti pasiūlymo galiojimo terminą, kadangi net jo ir nenurodžius, yra taikoma prezumpcija, kad pasiūlymas galioja tiek, kiek nustatyta pirkimo dokumentuose. Ši teisė taip pat reiškia galimybę tiekėjui nurodyti ilgesnį nei perkančiosios organizacijos reikalaujamą galiojimo terminą. Vis dėlto, jei tiekėjas nurodo pasiūlymo galiojimo terminą, šis negali būti trumpesnis už perkančiosios organizacijos dokumentuose nustatytą laikotarpį. Perkančiajai organizacijai nustačius tokio potėpio trūkumą, ji turi kreiptis į tiekėją, prašydama jo ištaisyti pasiūlymo galiojimo terminą.

Praktikoje paprastai perkančiosios organizacijos pirkimo dokumentuose nustato tokius pasiūlymų galiojimo terminus: (i) kai pasiūlymai vertinami pagal mažiausią kainą, nustatomas

90 (devyniasdešimt) dienų terminas; (ii) kai pasiūlymai vertinami pagal kainos ir kokybės santykį arba gyvavimo ciklo kriterijų, – nustatomas 120 (šimto dvidešimt) dienų terminas.

2. [VPI](#) 41 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta pasiūlymo galiojimo termino pratęsimo galimybė. Nors perkančioji organizacija, organizuodama pirkimą ir rengdama pirkimo sąlygas, turi įvertinti visas galimas aplinkybes, susijusias su galimu pirkimo procedūrų terminu, ir pirkimo dokumentuose nustatyti pakankamą pasiūlymo galiojimo terminą, tačiau tam tikrais atvejais pirkimo procedūros užsitęsia. Tai gali būti susiję su tiekėjų pateiktų prašymų išskirti pirkimo sąlygų turinį ar pretenzijų skaičiumi, jų nagrinėjimu, galimais teisiniais ginčais, VPT atliekamu procedūrų teisėtumo vertinimu ir pan. Dėl šių priežasčių [VPI](#) 41 straipsnio 2 dalyje nustatyta perkančiosios organizacijos teisė prašyti pratęsti pasiūlymų galiojimo terminą. Pratęsti pasiūlymo galiojimo terminą turi būti prašoma tik tų tiekėjų, kurie dar dalyvauja pirkimo procedūrose, t. y. tiekėjų, kurių pasiūlymai nėra atmesti tuo momentu, kai iškyla poreikis prašyti pasiūlymo galiojimo termino pratęsimo.

Perkančioji organizacija tiekėjų prašyti pratęsti pasiūlymo galiojimo terminą iš esmės turi dar iki šio termino pasibaigimo. Vis dėlto, jei pasibaigus pasiūlymų galiojimo terminui, perkančiajai organizacijai vis dar būtina atlikti tam tikrus pasiūlymų vertinimo veiksmus (bei užbaigti viešojo pirkimo procedūrą), siekdama išvengti nenuostolių, ji turėtų kreiptis į tiekėjus ir jų užklausti, ar šie sutinka, kad jų pasiūlymai būtų laikomi galiojančiais ir būtų toliau vertinami ir (ar), jog su galimu laimėtoju būtų sudaroma viešojo pirkimo sutartis.

[VPI](#) 41 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad tiekėjas gali atmesti perkančiosios organizacijos prašymą pratęsti pasiūlymo galiojimo terminą ir tai nesukels jam jokių teisinių padarinių. Tuo atveju, jei tiekėjas pateikė ir pasiūlymo galiojimo užtikrinimą ([VPI](#) 42 straipsnis), tai tiekėjas jo nepraras ir galės susigrąžinti pirkimo dokumentuose nustatyta tvarka. Pažymėtina, kad [VPI](#) nereglamentuojama, kokiomis sąlygomis pasiūlymo galiojimo užtikrinimas turi būti grąžinamas, dėl to pasiūlymo galiojimo užtikrinimo grąžinimo sąlygos turėtų būti nurodytos pirkimo dokumentuose.

3. [VPI](#) 41 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta pasiūlymo galiojimo termino ir pasiūlymo galiojimo užtikrinimo termino pratęsimo tvarka. Tuo atveju, jei perkančioji organizacija paprašė tiekėjo pratęsti pasiūlymo galiojimo terminą ir tiekėjas su tuo sutinka, tiekėjas turi: (i) perkančiajai organizacijai raštu pranešti, kad sutinka pratęsti pasiūlymo galiojimą terminą; (ii) informuoti perkančiąją organizaciją, kad pratęsia pasiūlymo galiojimo užtikrinimo terminą arba pateikti naują pasiūlymo galiojimo užtikrinimą patvirtinantį dokumentą, jeigu jo buvo reikalaujama pagal pirkimo dokumentus.

Laikoma, kad tiekėjas atmetė prašymą pratęsti savo pasiūlymo galiojimo užtikrinimo terminą, jei: (i) tiekėjas apskritai neatsako į perkančiosios organizacijos prašymą dėl pasiūlymo galiojimo užtikrinimo termino; (ii) tiekėjas nurodo, kad pasiūlymo galiojimo užtikrinimo terminas nebus pratęstas; (iii) nepateikia naujo pasiūlymo galiojimo užtikrinimo.

Tekstą praktikoje prašymo pratęsti pasiūlymo galiojimo terminui atmetimui buvo priskirti tokie atvejai, kai tiekėjas po perkančiosios organizacijos prašymo pratęsti pasiūlymo galiojimo terminą pateikė seną pasiūlymo galiojimo užtikrinimą vietoj naujojo sutartinių įsipareigojimų įvykdymo laidavimo draudimo liudijimo¹²³ arba kai tiekėjas perkančiosios

¹²³ LAPT 2014 m. liepos 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [2A-1277/2014](#).

organizacijos nustatytu terminu nepratęsia pasiūlymo galiojimo termino, nes CVP IS laiku neperskaitė perkančiosios organizacijos pranešimo¹¹²⁴.

Nors nurodytoje teismų praktikoje buvo vertinama, kad tokie atvejai gali susiklostyti ir buvo vertinama, kad tiekėjai tokiais savo veiksmais nepratęsė pasiūlymo galiojimo termino, tačiau rekomenduotina perkančiajai organizacijai tokiais atvejais būti aktyviai ir pasidomėti, ar tiekėjas tikrai nebeturi intereso dalyvauti pirkime, ar pasiteirauti, kodėl buvo dar kartą pateiktas senas pasiūlymo galiojimo užtikrinimo dokumentas, o ne naujas ir pan. Dėl to šie teismų praktikoje nurodyti atvejai neturi būti vertinami kaip bendrosios taisyklės, o labiau kaip specifinės situacijos. Kiekvienu atveju perkančiosioms organizacijoms siūlytina veikti aktyviai ir atsižvelgti į [VPI](#) 17 straipsnio 1 dalyje įtvirtintus tikslus bei [VPI](#) 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte įtvirtiną pirkimo tikslą.

Be to, gali susiklostyti tokios situacijos, kai tiekėjas pavėluoja iki perkančiosios organizacijos nustatyto termino pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimo dokumentą ir pateikia šiek tiek vėliau (pavyzdžiui, pavėluoja kelias valandas ar pateikia kitą dieną). Šiuo aspektu nėra bendros visais atvejais taikytinos taisyklės, dėl to kiekvienu konkrečiu atveju reikėtų vertinti susiklosčiusias aplinkybės. Atsižvelgiant į proporcingumo principą ([VPI](#) 17 straipsnio 1 dalis) ir tiekėjui minimaliai pavėlavus pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimo dokumentą, perkančioji organizacija turėtų vertinti, kad tiekėjas ir toliau yra suinteresuotas dalyvauti pirkime, todėl formaliai neturėtų atmesti pasiūlymo dėl minimalaus termino pavėlavimo pateikti reikalaujamo dokumento. Tačiau nereikėtų vertinti, kad perkančioji organizacija visais atvejais, tiekėjui pavėlavus pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimo dokumentą, turi jį priimti, o ne atmesti pasiūlymą, kadangi tokiu atveju iš esmės būtų paneigti perkančiosios organizacijos nustatyti terminai. [VPI](#) 41 straipsnyje nėra nurodyta tiekėjo atsisakymo pratęsti pasiūlymo galiojimo terminą padariniai.

Vertinant pasiūlymo galiojimo termino ir pasiūlymo galiojimo užtikrinimo termino pratęsimą ir su tuo susijusius padarinius, svarbu atskirti šias situacijas:

- i. **Pirkimo dokumentuose nebuvo reikalaujama pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimo**¹¹²⁵. Tuo atveju, jei pasibaigė pasiūlymų galiojimo terminas, įtvirtintas pirkimo dokumentuose, ir tiekėjas neatsakė į perkančiosios organizacijos prašymą pratęsti pasiūlymo galiojimo terminą ar atsakė, kad nesutinka pratęsti pasiūlymo galiojimo termino, vertinama, kad tiekėjo pasiūlymas yra nebegaliojantis ir toliau nebeturi būti vertinamas. Tai reiškia, kad perkančioji organizacija toliau nebeturi vertinti tokio tiekėjo pasiūlymo, t. y. vertinti tiekėjo pasiūlymo atitiktį pirkimo sąlygų reikalavimams, prašyti tiekėjo pateikti pasiūlymo paaiškinimus, neįprastai mažos kainos pagrindimą, įtraukti į pasiūlymo eilę ir pan. Rekomenduotina perkančiosioms organizacijoms informaciją apie tai, kad tiekėjo pasiūlymas toliau nebus vertinamas užfiksuoti rašytiniame dokumente (protokole) ir apie tai informuoti tiekėją.

Šiame kontekste pažymėtina tai, kad jei tiekėjas į perkančiosios organizacijos prašymą pratęsti pasiūlymo galiojimo terminą apskritai nesureaguoja,

¹¹²⁴ LAuT 2016 m. gruodžio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2A-1213-302/2016](#); Klaipėdos apygardos teismo 2016 m. spalio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2-1508-524/2016](#).

¹¹²⁵ Darbų tarptautinių pirkimų atvejais privaloma, o kitų pirkimų atvejais galima reikalauti pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimą.

rekomenduojama perkančiajai organizacijai būti aktyviai ir papildomai kreiptis į tiekėją ir pasiteirauti, ar tiekėjas tikrai nebėra suinteresuotas toliau dalyvauti pirkime.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdė atliekų surinkimo paslaugų viešąjį pirkimą. Tiekėjas, vadovaudamasis pirkimo sąlygų nuostatomis, nurodė, kad pasiūlymas galioja 90 dienų nuo pasiūlymo pateikimo. Besibaigiant pasiūlymų galiojimo terminui, perkančioji organizacija paprašė tiekėjų pratęsti pasiūlymų galiojimo terminą ir nustatė terminą, iki kada tiekėjai turi atsakyti. Tiekėjas, vadovaudamasis nustatytu terminu, perkančiajai organizacijai atsakė, kad pateikto pasiūlymo galiojimo terminas nebus pratęstas. Tokiu atveju perkančioji organizacija tiekėjo pasiūlymą palieka nevertinamu.

- ii. **Pirkimo dokumentuose buvo reikalaujama pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimą.** Tuo atveju, jei pasibaigė pasiūlymo galiojimo užtikrinimo terminas ir perkančioji organizacija paprašė jį pratęsti, tačiau tiekėjas pasiūlymo galiojimo užtikrinimo termino nepratęsė (užtikrinimo nepateikia su pratęstu terminu), tai toks pasiūlymas turi būti atmetamas. Šiuo atveju perkančioji organizacija negali (neturi teisės) pasinaudoti tiekėjo pateiktu pasiūlymo galiojimo užtikrinimo dokumentu.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdė medicininių atliekų surinkimo ir šalinimo paslaugų pirkimą. Tiekėjai, vadovaudamiesi pirkimo sąlygų nuostatomis, nurodė, kad pasiūlymas galioja 90 dienų nuo pasiūlymo pateikimo bei pateikė pasiūlymo galiojimo užtikrinimo dokumentą. Besibaigiant pasiūlymų galiojimo užtikrinimo terminui, perkančioji organizacija paprašė tiekėjų pratęsti pasiūlymų galiojimo užtikrinimo terminą ir nustatė terminą, iki kada tiekėjai turi atsakyti bei pateikti tai patvirtinančius dokumentus. Iki nustatyto termino vienas tiekėjas nepateikė informacijos, kad pratęsė pasiūlymo galiojimo užtikrinimo terminą. Tokiu atveju perkančioji organizacija turi atmesti tiekėjo pasiūlymą kaip nebegaliojantį.

4. [VP 41](#) straipsnio 4 dalyje įtvirtinta tiekėjo pasiūlymo pakeitimo ir atšaukimo galimybė. Toks pakeitimas arba pranešimas, kad pasiūlymas atšaukiamas, pripažįstamas galiojančiu, jeigu perkančioji organizacija jį gavo iki pasiūlymų pateikimo termino pabaigos, t. y. pasiūlymo pakeitimo ir atšaukimo instituto taikymas aiškiai apibrėžtas laiko atžvilgiu. Tiekėjas tokiu atveju nepraranda teisės į pasiūlymo galiojimo užtikrinimą, jei to buvo reikalaujama pagal pirkimo dokumentus.

Pažymėtina, kad CVP IS nėra techninės galimybės tiekėjui pakeisti savo pateiktą pasiūlymą iki pasiūlymo pateikimo termino. Pasiūlymo pakeitimas turi būti atliekamas tokiu

būdu, kad pirmiausiai tiekėjas turėtų atsiimti savo pateiktą pasiūlymą, jį pakoreguoti ar pridėti naujus dokumentus ir tada iš naujo pateikti pasiūlymą¹¹²⁶.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

¹¹²⁶ VPT skelbiama mokomoji medžiaga: <https://vpt.lrv.lt/lt/cvp-is/mokymu-medziaga/tiekejams-1>

42 straipsnis. Pasiūlymo galiojimo ir pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimas

1. Perkančioji organizacija darbų tarptautinių pirkimų atvejais privalo, o kitų pirkimų atveju gali pareikalauti, kad pasiūlymų galiojimas būtų užtikrinamas, ir privalo pareikalauti, kad pirkimo sutarties įvykdymas būtų užtikrinamas Lietuvos Respublikos civilinio kodekso nustatytais prievolių įvykdymo užtikrinimo būdais.
2. Perkančioji organizacija negali atmesti pasiūlymo galiojimo užtikrinimo ir pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimo remdamasi tuo, kad šiuos užtikrinimus suteikė ne Lietuvos Respublikos ūkio subjektas, jeigu toks pasiūlymo galiojimo užtikrinimas ir pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimas bei jį pateikęs tiekėjas atitinka pirkimo dokumentuose nustatytus reikalavimus.
3. Prieš pateikdamas pasiūlymo galiojimo užtikrinimą arba pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimą patvirtinantį dokumentą, tiekėjas gali prašyti perkančiosios organizacijos patvirtinti, kad ji sutinka priimti jo siūlomą pasiūlymo galiojimo užtikrinimą arba pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimą patvirtinantį dokumentą. Tokiu atveju perkančioji organizacija privalo duoti tiekėjui atsakymą ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo prašymo gavimo dienos. Šis patvirtinimas iš perkančiosios organizacijos neatima teisės atmesti pasiūlymo galiojimo užtikrinimo arba pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimo gavus informacijos, kad pasiūlymo galiojimą ar pirkimo sutarties įvykdymą užtikrinantis ūkio subjektas tapo nemokus ar neįvykdė išpareigojimų perkančiajai organizacijai arba kitiems ūkio subjektams, ar netinkamai juos vykdė.

1. [VPI](#) 42 straipsnio 1 dalis reglamentuoja pasiūlymų galiojimo ir sutarties įvykdymo užtikrinimo būdus, taikomus viešuosiuose pirkimuose, t. y. pasiūlymo galiojimo užtikrinimą ir pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimą.

Pasiūlymų galiojimo užtikrinimas – tai priemonės, kurių imasi (tam tikrais atvejais turi teisę imtis) perkančioji organizacija, siekdama užtikrinti pirkimo dalyvių pasiūlymo galiojimą ir kompensuoti galimus perkančiosios organizacijos nuostolius, jei laimėjęs pirkimą tiekėjas nepagrįstai atsisakytų sudaryti pirkimo sutartį. Pasiūlymo galiojimo užtikrinimas turėtų būti suprantamas ir kaip visų tiekėjo pateikiamų dokumentų teisingumo ir pagrįstumo, t. y. tiekėjo siekio dalyvauti konkurse garantavimas¹²⁷.

Tuo tarpu sutarties įvykdymo užtikrinimas yra priemonės, kurias privalo nustatyti perkančioji organizacija tam, kad būtų užtikrintas tinkamas viešo pirkimo sutarties (į)vykdymas ir kompensuoti galimi nuostoliai dėl netinkamo sutarties vykdymo, įskaitant neteisėtos jos nutraukimo atvejį. Taigi, kaip matyti iš įstatymo teksto, pastarosios priemonės taikomos vykdant viešo pirkimo sutartį, tuo tarpu pasiūlymo galiojimas yra užtikrinamas dar viešo pirkimo proceso (procedūros) stadijoje. Kaip nurodyta [VPI](#) 42 straipsnio 1 dalyje, perkančioji organizacija darbų tarptautinių pirkimų atvejais *privalo* pareikalauti, kad pasiūlymų galiojimas būtų užtikrinimas, tuo tarpu kitų pirkimų atveju (pavyzdžiui, prekių,

¹²⁷ LAPt 2018 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2A-524-236/2018](#).

paslaugų, darbų supaprastintų pirkimų atvejais ar prekių ir paslaugų tarptautinių pirkimų atvejais) turi teisę reikalauti, kad pasiūlymų galiojimas būtų užtikrinimas.

Perkančioji organizacija, atsižvelgdama į [VPI](#) 42 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą pareigą tarptautinių darbų pirkimų atvejais reikalauti pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimą, o kitais pirkimų atvejais teisę prašyti, pirkimo sąlygose turi nurodyti visą būtiną informaciją, susijusią su pasiūlymo galiojimo užtikrinimo pateikimu, pavyzdžiui, pasiūlymo galiojimo užtikrinimo būdą, dydį, galiojimo terminą (toks pats kaip pasiūlymo galiojimo terminas), atvejus, kada perkančioji organizacija gali pasinaudoti pasiūlymo galiojimo užtikrinimu, pasiūlymo galiojimo užtikrinimo grąžinimo tvarka. Pažymėtina, kad remiantis [VPI](#) 25 straipsnio 2 dalimi, mažos vertės pirkimų atvejais perkančioji organizacija neturi pareigos reikalauti pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimo dokumentą.

Perkančioji organizacija, vykdydama skelbiamas derybas ir reikalaudama pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimą, pirkimo sąlygose turi nurodyti, kada pasiūlymo galiojimo užtikrinimo dokumentas turi būti pateiktas. [VPI](#) nėra reglamentuota, ar skelbiamų derybų atveju pasiūlymo galiojimo užtikrinimas turi būti pateiktas kartu su pirminiu pasiūlymu ([VPI](#) 63 straipsnio 3 dalies 4 punktas), ar su galutiniu pasiūlymu ([VPI](#) 63 straipsnio 3 dalies 5 punktas), kas reiškia, kad perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose gali nurodyti, kad: (i) tiekėjai kartu su pirminiu pasiūlymu turi pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimą; (ii) tiekėjai pasiūlymo galiojimo užtikrinimą gali pateikti su galutiniu pasiūlymu, jei tokia pareiga nebuvo nustatyta su pirminių pasiūlymų pateikimu.

[VPI](#) 42 straipsnyje neįtvirtinti atvejai, kada perkančioji organizacija gali pasinaudoti pasiūlymo galiojimo užtikrinimu. Tai reiškia, kad perkančioji organizacija turi teisę pirkimo dokumentuose nurodyti, kada tiekėjai netenka pasiūlymo galiojimo užtikrinimo. Tačiau bet kuriuo atveju perkančioji organizacija privalo nustatyti pirkimo sąlygas taip, kad šiomis būtų neperžengtos joms įstatymo suteiktos diskrecijos ribos, nepagrįstai nebūtų suvaržytos tiekėjų, iš tiesų galinčių tinkamai įvykdyti viešojo pirkimo sutartį, teisės, ūkio subjektų konkurencija¹²⁸. Dažniausiai pirkimo sąlygose nustatomi tokie galimi atvejai, kada perkančiosios organizacijos turi teisę pasinaudoti pasiūlymo galiojimo užtikrinimu: (i) tiekėjas atsiėmė savo pasiūlymą pasiūlymo galiojimo laikotarpiu; (ii) laimėjęs tiekėjas atsisako arba nustatytu laiku neatvyksta sudaryti viešojo pirkimo sutarties arba jos nepasirašo per perkančiosios organizacijos nustatytą laiką; (iii) laimėjęs tiekėjas atsisako pateikti sutarties įvykdymo užtikrinimą ir pan.

Pavyzdys

Pirkimo sąlygose nurodyta, kad tiekėjo pateikiamo pasiūlymo galiojimas turi būti užtikrintas Lietuvos Respublikoje ar užsienyje registruoto banko ar Lietuvos Respublikoje ar užsienyje registruotos draudimo bendrovės ar kredito unijos laidavimo draudimu. Pirkimo sąlygose nurodyta, kad perkančioji organizacija gali pasinaudoti pasiūlymo galiojimo užtikrinimu šiais atvejais: (i) jeigu iki perkančiosios organizacijos nurodyto laiko pirkimo laimėtojas neatvyksta pasirašyti sutarties; (ii) jeigu pirkimo laimėtojas nepateikia pirkimo dokumentuose (konkurso sąlygose) nustatyto sutarties įvykdymo užtikrinimo. Perkančioji organizacija vieno tiekėjo pasiūlymą atmetė tuo pagrindu, kad tiekėjas nepateikė neiprastai

¹²⁸ LAT 2014 m. liepos 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-411/2014](#).

mažos kainos pagrindimo ir dėl šios aplinkybės kreipėsi į draudimo bendrovę dėl pasiūlymo galiojimo užtikrinimo pasinaudojimo. Šiuo atveju perkančioji organizacija neturi teisės pasinaudoti pasiūlymo galiojimo užtikrinimu, kadangi tokia sąlyga nebuvo konkrečiai numatyta pirkimo dokumentuose, o neįprastai mažos kainos pagrindimo nepateikimas nėra prilyginamas situacijai dėl pirkimo sutarties nepasirašymo.

Rekomendacija

Pirmiau nurodytu atveju perkančioji organizacija galėtų pasinaudoti pasiūlymo galiojimo užtikrinimu tik tuo atveju, jei tai būtų konkrečiai nurodyta pirkimo sąlygose. Dėl to, jei pirkimo sąlygose būtų nurodyta tokia sąlyga, kad tiekėjas iki perkančiosios organizacijos nurodyto termino pabaigos nepateikia prašomos informacijos dėl pateikto pasiūlymo patikslinimo, papildymo arba paaiškinimo, neįprastai mažos kainos pagrindimo ar aritmetinių klaidų ištaisymo, nepateikia prašomų pašalinimo pagrindų nebuvimo ar kvalifikaciją pagrindžiančių dokumentų, tai tokiu atveju perkančioji organizacija galėtų pasinaudoti pasiūlymo galiojimo užtikrinimu.

Sprendžiant dėl perkančiosios organizacijos teisės pasinaudoti pasiūlymo galiojimo užtikrinimu, perkančiajai organizacijai nebūtina įrodyti jai padarytos žalos fakto bei dydžio, jei pasinaudojimo pasiūlymo galiojimu užtikrinimo sąlygos yra aiškiai nustatytos pirkimo dokumentuose, o perkančiosios organizacijos veiksmai nesąlygoja situacijų, kurios būtų akivaizdžiai nesąžiningos ir neatitinkančios šalių interesų pusiausvyros¹²⁹. Dėl to perkančioji organizacija, remdamasi pirkimo dokumentuose, atitinkamai – ir tiekėjo pateiktame pasiūlymo galiojimo užtikrinime nurodyta galimybe pasinaudoti pasiūlymo galiojimo užtikrinimu, papildomai neturi teikti jokių papildomų paaiškinimų ar dokumentų, o tik paprašyti sumokėti pasiūlymo galiojimo užtikrinimo sumą.

Dėl pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimo pažymėtina, kad [VPI](#) 42 straipsnio 1 dalyje nustatyta imperatyvioji perkančiosios organizacijos pareiga pareikalauti, kad pirkimo sutarties įvykdymas būtų užtikrinamas. Nurodyta nuostata yra atkartojama [VPI](#) 87 straipsnio 1 dalies 6 punkte, kuriame taip pat įtvirtintas reikalavimas pirkimo sutartyje nurodyti pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimą. Tačiau, kai vykdomas mažos vertės pirkimas, vadovaujantis [VPI](#) 25 straipsnio 2 dalimi ir [Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo](#) 21.4.6 punktu, neprivaloma reikalauti sutarties įvykdymo užtikrinimo.

Sutarties įvykdymo užtikrinimo atveju, kaip ir pasiūlymo galiojimo užtikrinimo atveju, dažniausiai nurodomas reikalaujamas užtikrinimo būdas, data, iki kurios galioja sutarties įvykdymo užtikrinimas (užtikrinimas turi galioti iki visiško sutartinių įsipareigojimų įvykdymo, t.y. apimti sutarties galiojimo terminą), sutarties įvykdymo užtikrinimo vertė.

LAT¹³⁰ buvo sprendžiamas klausimas dėl jungtinės veiklos partnerių pateikto pasiūlymo galiojimo užtikrinimo, t. y. ar pasiūlymo galiojimo užtikrinimas gali būti išduotas vieno partnerio vardu ar pasiūlymo galiojimo užtikrinime turi būti nurodami visi partneriai. Pažymėtina, kad kasacinis teismas šiuo aspektu nenurodė jokių platesnių teisės aiškinimo taisyklių. Vis dėlto perkančiosioms organizacijoms rekomenduotina pirkimo dokumentuose

¹²⁹ LAPt 2018 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2A-524-236/2018](#).

¹³⁰ LAT 2012 m. balandžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-43/2012](#).

įtraukti reikalavimą, kad prievolių įvykdymo užtikrinimo dokumente būtų nurodytas konkretus tiekėjo pavadinimas. Pavyzdžiui, jei pasiūlymą teikia ūkio subjektų grupė, tai nurodomi abiejų partnerių pavadinimai.

Kita vertus, jei tokios nuostatos pirkimo dokumentuose nėra, rekomenduojama, gavus pasiūlymo užtikrinimą, kuriame nurodytas tik vienas ar keli, bet ne visi partneriai, tiesiogiai kreiptis į tokį užtikrinimą išdavusi subjektą ir paprašyti paaiškinti, ar jo prisiimama prievolė apimtų ir kitų subjektų, veikiančių jungtinėje veikloje, veiksmus. Jei būtų gautas neigiamas atsakymas, perkančioji organizacija turėtų kreiptis į tokį tiekėją, prašydama jo patikslinti pateiktą pasiūlymo galiojimo užtikrinimą arba pateikti papildomus dokumentus, išduotus kitų partnerių vardu.

Remiantis [VPI](#) 42 straipsnio 1 dalimi, pasiūlymų galiojimas ir pirkimo sutarties įvykdymas gali būti užtikrinami [CK](#) 6.70 straipsnyje nustatytais ir kitais prievolių užtikrinimo būdais:

- i. **Netesybos** ([CK](#) 6.71–6.75 straipsniai) – tai pinigų suma, kurią skolininkas privalo sumokėti kreditoriui, jeigu prievolė neįvykdyta arba netinkamai įvykdyta. Tai gali būti bauda (fiksuoja suma) arba delspinigiai (procentine atitinkamos vertės išraiška).
- ii. **Įkeitimas ar hipoteka** ([CK](#) 4.170–4.228 straipsniai). Įkeitimas – tai daiktinė teisė į svetimą kilnojamąjį turtą ir turtines teises, kuria užtikrinamas esamo ar būsimo turtinio įsipareigojimo įvykdymas, o hipoteka – tai daiktinė teisė į svetimą nekilnojamąjį daiktą, kuria užtikrinamas esamos ar būsimos turtinės prievolės įvykdymas, kai įkeistas turtas perduodamas kreditoriui. Šis užtikrinimo būdas pripažįstamas kaip itin varžantis tiekėjo teises, todėl retai naudojamas.
- iii. **Laidavimas** ([CK](#) 6.76–6.89 straipsniai) – laiduotojas už atlyginimą ar neatlygintinai įsipareigoja atsakyti kito asmens kreditoriui, jeigu tas asmuo, už kurį laiduojama, neįvykdys visos ar dalies savo prievolės. Šis užtikrinimo būdas yra vienas iš dažniausiai naudojamų viešuosiuose pirkimuose ir taikomas tiek pasiūlymo galiojimo užtikrinimo, tiek ir pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimo atvejais.
- iv. **Garantija** ([CK](#) 6.92–6.97 straipsniai) – tai vienašalis garanto įsipareigojimas garantijoje nurodyta suma visiškai ar iš dalies atsakyti kitam asmeniui – kreditoriui, jeigu asmuo – skolininkas prievolės neįvykdys ar ją įvykdys netinkamai, ir atlyginti kreditoriui nuostolius tam tikromis sąlygomis. Gali būti pateikiama banko, draudimo bendrovės ar kitos finansų institucijos išduota garantija.

Šiam kontekste pažymėtina, kad pagrindinis laidavimo ir garantijos skirtumas yra susijęs su skolininkų (tiekėjų) ir trečiųjų asmenų atsakomybe kreditoriui (perkančiajai organizacijai), t. y. (i) laidavimo atveju – skolininkas ir laiduotojas atsako kreditoriui kaip solidariąją prievolę turintys bendraskoliai¹³¹, jeigu ko kita nenustatyta laidavimo sutartyje ([CK](#) 6.81 straipsnio 1 dalis); (ii) garantijos atveju

¹³¹ Solidari prievolė yra tada, kai kreditorius turi teisę reikalauti, kad prievolę įvykdytų tiek visi ar keli skolininkai bendrai, tiek bet kuris iš jų skyrium, be to, tiek ją visą, tiek jos dalį.

– garanto prievolė yra subsidiari¹¹³² ir ją riboja garantijoje nustatyta suma ([CK](#) 6.92 straipsnio 1 dalis).

- v. **Rankpinigiai** ([CK](#) 6.98–6.100 straipsniai) – tai pinigų suma, kuria viena sutarties šalis pagal sudarytą sutartį jai priklausančių mokėti sumų sąskaita duoda antrajai šaliai, kad įrodytų sutarties egzistavimą ir užtikrintų jos vykdymą.
- vi. **Kiti CK nenumatyti būdai.** Kasacinio teismo praktikoje pažymėta, kad sutartinių civilinių teisinių santykių subjektai, vadovaudamiesi sutarties laisvės principu ir atsižvelgdami į sutarties pobūdį, savo poreikius, finansinį pajėgumą, verslo praktikos tendencijas ir pan., gali pasirinkti tiek [CK](#) 6.70 straipsnio 1 dalyje nustatytus, tiek ir šioje teisės normoje nenustatytus, tačiau imperatyviosioms įstatymų normoms, teisės principams, viešajai tvarkai ir gerai moralei neprieštaraujančius bei adekvačius prievolių įvykdymo užtikrinimo būdus¹¹³³. Pavyzdžiui, [CK](#) 6.70 straipsnyje nenurodytas, bet įpraslinėje komercinėje praktikoje plačiai naudojamas prievolių užtikrinimo būdas yra laidavimo draudimas ([CK](#) 6.987–6.1018 straipsniai), taip pat gali būti užstatas.

Perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose gali nurodyti ne tik vieną, bet ir kelis perkančiajai organizacijai priimtinus prievolių įvykdymo užtikrinimo būdus. Be to, pažymėtina, kad [VPI](#) nenustatyta, kokie reikalavimai turi būti keliami pasiūlymo galiojimo užtikrinimo dokumentams. Pavyzdžiui, nenustatyta, kad pasiūlymų galiojimo užtikrinimo dokumentai (banko garantijos, laidavimo draudimo raštai) – sąlyginiai ar besąlyginiai – laikytini tinkamais, todėl kiekvienu atveju perkančioji organizacija pati sprendžia, kokie [CK](#) numatyti prievolės įvykdymo užtikrinimo būdai jai yra priimtini¹¹³⁴. Tai reiškia, kad pati perkančioji organizacija turi teisę nurodyti pasiūlymo galiojimo užtikrinimui keliamus reikalavimus.

Atsižvelgiant į tai, kad pati perkančioji organizacija sprendžia, kokius reikalavimus, susijusius su pasiūlymo galiojimo užtikrinimu, įtvirtinti pirkimo sąlygose, gali būti nurodomi tokie reikalavimai, taikomi praktikoje: (i) pasiūlymo galiojimas užtikrinamas besąlygine ir neatšaukiama garantija, kai perkančiajai organizacijai nereikia įrodinėti patirtų nuostolių pagrįstumo ir dydžių, arba sąlyginė, kai perkančioji organizacija, siekiant pasinaudoti pasiūlymo galiojimo užtikrinimu, turi įrodyti, kad realiai patyrė nuostolių; (ii) garantas įsipareigoja nedelsiant sumokėti perkančiajai organizacijai užtikrinimo sumą, gavęs pirmą raštišką perkančiosios organizacijos pareikalavimą, arba nurodoma, kad turi būti įgyvendinamos tam tikros sąlygos, kad perkančiajai organizacijai būtų sumokėta reikalaujama suma; (iii) pasiūlymo galiojimas užtikrinamas garantija, išduota banko, kuris garantijos išdavimo dieną turi turėti ne mažiau nei bent vienos tarptautinių reitingų agentūros patvirtintą investicinio lygio reitingą (pavyzdžiui, ne mažesnę kaip: Standard & Poor's – „A-“, Fitch – „A-“, Moody's – „A3“ arba lygiavertį; reitingą turi atitikti bankas, kuris išdavė garantiją, arba bendrovių grupę, kuriai jis priklauso); (iv) banko ar draudimo bendrovių išduotoms garantijoms ar laidavimo raštams turi būti taikoma Lietuvos Respublikos teisė arba

¹¹³² Subsidiari prievolė yra tada, kai skolininkas atsako kreditoriui papildomai greta pagrindinio skolininko, t. y. tada, kai tiek, kiek prievolės neįvykdo pagrindinis skolininkas.

¹¹³³ LAT 2015 m. sausio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-63/2015](#).

¹¹³⁴ LAPt 2015 m. rugsėjo 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [2A-1033-157/2015](#).

Tarptautinių prekybos rūmų patvirtintos taisyklės – „The ICC Uniform rules for demand guarantees“ (Leidinio Nr. 758).

Praktikoje pasitaiko situacijų, kai perkančioji organizacija pirkimo sąlygose įtvirtina reikalavimą pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimą – laidavimo draudimo raštą, nurodant užtikrinimo sumą, bet konkrečiai neįvardija, kokie kiti reikalavimai turi būti taikomi. Dėl to tokiu atveju, jeigu vienas tiekėjas pirkime pateikė sąlyginį laidavimo draudimo raštą, o kitas besąlyginį, tai turi būti vertinama, kad tiek vienas, tiek kitas tiekėjas pateikė tinkamus pasiūlymo galiojimo užtikrinimus.

Kaip minėta, visos nurodytos užtikrinimo priemonės turi būti parenkamos griežtai laikantis viešųjų pirkimų principų, ypač proporcingumo ir konkurencijos skatinimo principo (*detaliau žiūrėti [VPI 17 straipsnio komentarą](#)*). Kuo pirkimo objektas sudėtingesnis ir svarbesnis viešajam interesui, kuo pirkimo vertė didesnė (pavyzdžiui, tarptautinio dujotiekio tiesimo darbų pirkimas), tuo atitinkamai perkančioji organizacija gali parinkti griežtesnes užtikrinimo priemones.

Perkančioji organizacija kiekvieno pirkimo atveju turi vertinti prievolių neįvykdymo tikėtiną riziką ir galimus nuostolius bei atsižvelgti į pirkimo sutarties objektą, sutarties trukmę, tiekėjų kvalifikacijos reikalavimus, rinkos sąlygas, prievolių užtikrinimo būdų ypatumus ir kitas svarbias aplinkybes. Perkančiajai organizacijai prireikus pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimą, tiekėjai patiria papildomą finansinę našą, susijusią su pasiūlymų teikimu, todėl atitinkamai padidėja ir perkančiajai organizacijai teikiamo pasiūlymo kaina. Užtikrinimo dydis (nurodomas absoliučiu ar proporciniu, skaičiuojama nuo sutarties kainos, dydžiu) turėtų būti proporcingas pirkimo svarbai ir tikėtinoms prievolių neįvykdymo neigiamoms pasekmėms.

Perkančioji organizacija, siekdama, kad pirkime dalyvautų kuo didesnis tiekėjų skaičius, turi siekti nustatyti kuo platesnį galimą pateikti prievolių įvykdymo užtikrinimo rūšių sąrašą. O tiekėjai, vertindami, kad sąlygos, nustatyta užtikrinimo priemonė yra neproporcinga ir diskriminuojanti, turi imtis aktyvių veiksmų ir, esant reikalui, spręsti dėl jų ginčijimo. Pažymėtina, kad perkančioji organizacija neturės teisės priimti kitos užtikrinimo priemonės nei nustatyta pirkimo dokumentuose. Vienoje iš bylų LAPT¹¹³⁵ nurodė:

Nors perkančioji organizacija turi teisę pati pasirinkti, kokios sutarties įvykdymo užtikrinimo priemonės reikalingi, nagrinėjamam ginčui, be kita ko, svarbu yra ir tai, kad iš esmės banko garantija ženkliai geriau užtikrina perkančiosios organizacijos interesus nei laidavimo draudimas: banko garantija nėra priklausoma nuo pagrindinės (užtikrinamos) prievolės ir garantijos sumos išmokėjimas nesiejamas su skolininko ir kreditoriaus ginčo dėl garantijos užtikrinimo įsipareigojimų vykdymo išsprendimu; laidavimo savybės yra visiškai priešingos.

Tiekėjo pateiktas laidavimo draudimas pažeidė viešojo pirkimo sąlygas. Atsakovų argumentas, kad šiuo atveju turi būti vadovaujamasi lygiaverčių dokumentų principu, įtvirtintu, be kita ko, [VPI 32 straipsnio 4 dalyje](#), yra visiškai nepagrįstas, nes šiuo atveju problema kyla ne dėl atitinkamų dokumentų pateikimo formos, o dėl dokumentų skirtingo turinio – netapačių prievolių užtikrinimo būdų.

¹¹³⁵ LAPT 2013 m. rugsėjo 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [2A-2117/2013](#).

[VPI](#) 42 straipsnio 1 dalyje nurodytas reikalavimas pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimą turi būti sistemiškai aiškinamas ir su [VPI](#) 45 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta tiekėjo teisė patikslinti pateiktus dokumentus, susijusius su pasiūlymo galiojimo užtikrinimu (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 45 straipsnio 3 dalies komentarą*). Kasacinio teismo yra išaiškinta, kad pasiūlymo galiojimo užtikrinimas priskiriamas prie „kitų reikalavimų“ tiekėjams¹³⁶, dėl to perkančioji organizacija privalo prašyti tiekėjo patikslinti, papildyti, paaiškinti arba pateikti, jei jis nebūtų pateiktas, pasiūlymo galiojimo užtikrinimą patvirtinantį dokumentą ([VPI](#) 45 straipsnio 3 dalis). Nuosekliai formuojamoje teismų praktikoje laikomasi pozicijos, jog nustatyta galimybė ne tik patikslinti pasiūlymo galiojimo užtikrinimą, bet ir jį pakeisti (pateikti naują, kuriame būtų nurodytas kitas pasiūlymo galiojimo užtikrinimo terminas)¹³⁷. Vertintina, kad iš esmės tapachios situacijos yra tiek tuo atveju, kai tiekėjas pateikia netinkamą pasiūlymo galiojimo užtikrinimą (pavyzdžiui, pasiūlymo galiojimo užtikrinimo dokumentas nėra pasirašytas, nurodytas netinkamas pasiūlymo galiojimo užtikrinimo terminas ir pan.), tiek tuo atveju, kai tiekėjas tokio pasiūlymo galiojimo užtikrinimo apskritai nepateikia, kadangi tiek vienu, tiek kitu atveju pasiūlymas jo pateikimo momentu nėra užtikrintas reikiamu pasiūlymo galiojimo užtikrinimo dokumentu.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo tarptautinį viešųjų pirkimų „Susiekimo komunikacijų remonto ir rekonstrukcijų darbų pirkimas“. Pirkimo dokumentuose nustatytas reikalavimas pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimą ir nurodyta, kad pasiūlymo galiojimo užtikrinimas turi galioti ne trumpiau nei galioja pasiūlymas. Tiekėjas kartu su pasiūlymu pateikė pasiūlymo galiojimo užtikrinimo dokumentą, kuris buvo trumpesnis nei pasiūlymo galiojimo terminas, įtvirtintas pirkimo dokumentuose. Tokiu atveju perkančioji organizacija negali iš karto atmesti tiekėjo pasiūlymo, bet, remiantis [VPI](#) 45 straipsnio 3 dalimi, turi kreiptis į tiekėją prašydama patikslinti pateiktą pasiūlymo galiojimo užtikrinimo dokumentą, nurodant tinkamą galiojimo terminą.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija pirkimo sąlygose nurodė reikalavimą pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimo dokumentą, kuris, be kita ko, turi būti pasirašytas elektroniniu parašu. Tiekėjas perkančiajai organizacijai pateikė pasiūlymo galiojimo užtikrinimą, kuris atitinka pirkimo sąlygose nustatytus reikalavimus, tačiau dokumentas nepasirašytas išdavusio subjekto elektroniniu parašu, kaip buvo reikalaujama pirkimo dokumentuose. Perkančioji organizacija, remiantis [VPI](#) 45 straipsnio 3 dalimi, turi kreiptis į tiekėją prašydama patikslinti pateiktą pasiūlymo galiojimo užtikrinimo dokumentą.

Galiausiai paminėtina, kad teismas gali spręsti dėl pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimo sumos mažinimo ([CK](#) 6.258 straipsnio 3 dalis). Kasacinis teismas konstatavo, kad viešojo pirkimo sutartyse įtvirtintų netesybų mažinimas iš principo yra galimas ir teismo sprendimu sumažintos netesybos, net jei jos įtvirtintos viešojo pirkimo sutartyje, apskritai nėra

¹³⁶ LAT 2015 m. birželio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-367-248/2015](#).

¹³⁷ LAT 2016 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-237-415/2016](#).

šios sutarties keitimas¹¹³⁸. Remiantis [CK](#) 6.258 straipsnio 3 dalimi, teismas gali mažinti netesybas (baudą, delspinigius), jeigu jos yra neprotingai didelės, taip pat jei skolininkas įvykdė dalį prievolės. Tačiau, sprendžiant dėl netesybų dydžio, atsižvelgtina į viešojo pirkimo sutarties pobūdį, vertinami tiekėjo veiksmai pirkimo procedūrose, netesybų dydžio išviesinimo aplinkybė iki sutarties sudarymo (ar iš sutarties projekto ar pirkimo sąlygų buvo aiškūs jų dydis) ir pan.¹¹³⁹.

Jei procese dėl tiekėjų sutartinės atsakomybės pastarieji pareiškia argumentuotus prieštaravimus arba teismas savo iniciatyva sprendžia netesybų mažinimo klausimą, perkančiosios organizacijos, įrodinėdamos priteistinių netesybų santykį su realiai patirtais nuostoliais, gali įrodinėti ne tik tiesioginę ekonominę praradimų, negautų pajamų ar papildomų išlaidų vertę, bet ir nurodyti kitokio pobūdžio nepatogumus, suvaržymus ir kt., kurių finansinė vertė, jų nuomone, atitinka apskaičiuotų netesybų dydį¹¹⁴⁰.

2. [VPI](#) 42 straipsnio 2 dalyje nurodyta perkančiosios organizacijos pareiga priimti ne LR ūkio subjektų išduotus pasiūlymų galiojimo ir pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimo dokumentus.

Ši nuostata iš esmės yra taikoma tada, kai egzistuoja užsienio elementas, t. y. kai LR registruotas tiekėjas ar kitos valstybės tiekėjas, siekdamas dalyvauti Lietuvoje organizuojamame pirkime, pateikia ne LR ūkio subjektų išduotus prievolių įvykdymo užtikrinimus. Dėl to [VPI](#) 42 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad perkančioji organizacija negali atmesti tiekėjo pasiūlymo vien dėl to, kad jis pateikė ne LR ūkio subjektų suteiktą pasiūlymo galiojimo arba sutarties įvykdymo užtikrinimą.

Praktikoje pasitaiko situacijų, kai užsienio subjektų išduoti prievolių įvykdymo užtikrinimai neatitinka pirkimo dokumentuose keliamų reikalavimų, tačiau perkančioji organizacija vien dėl to neturi teisės atmesti tiekėjo pasiūlymo, nes užsienyje išduoto dokumento formalūs trūkumai neturi būti vertinami griežčiau, lyginant su nacionaliniu dokumentu (nediskriminavimo dėl kilmės principas). Kitaip tariant, jei užsienio subjekto išduoto prievolių įvykdymo užtikrinimo turinys yra tinkamas, tai perkančioji organizacija tokį dokumentą turi priimti.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo tarptautinį viešąjį pirkimą „Kelio rekonstravimas ir paprastasis dangos remontas“. Pirkimo dokumentuose nurodyta, kad tiekėjai privalo pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimą – banko garantiją arba draudimo bendrovės laidavimą elektronine forma, pateikiamą atskiru failu, pasirašytą pasiūlymo galiojimo užtikrinimą išdavusio banko ar draudimo bendrovės originaliu saugiu elektroniniu parašu, atitinkančiu teisės aktų reikalavimus, kurioje pasiūlymas turi būti užtikrinamas ne mažesnei negu 10 000 Eur sumai. Užsienio tiekėjas, kuris registruotas Estijoje, pateikė Estijos banko išduotą garantiją, kurioje nebuvo nurodyta, kokiais atvejais perkančioji organizacija gali pasinaudoti

¹¹³⁸ LAT 2015 m. gegužės 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-267-916/2015](#).

¹¹³⁹ LAT 2016 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-235-690/2016](#); 2013 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-562/2013](#).

¹¹⁴⁰ LAT 2016 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-235-690/2016](#).

pasiūlymo galiojimo užtikrinimu. Perkančioji organizacija negali atmesti tokio tiekėjo pasiūlymo, o turi kreiptis į tiekėją papildomai prašydama patikslinti pasiūlymo galiojimo užtikrinimo dokumentą.

3. [VPI](#) 42 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta tiekėjo teisė kreiptis į perkančiąją organizaciją dėl pasiūlymo galiojimo arba pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimo priimtino. Tokiu reguliavimu siekiama palengvinti tiekėjo dalyvavimą pirkime ir dar prieš teikiant pasiūlymą pirkime išsiaiškinti, ar pasiūlymo galiojimo arba pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimas bus laikomi tinkami. Tačiau aplinkybė, kad perkančioji organizacija patvirtino, jog pasiūlymo galiojimo ar pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimai yra tinkami, nereiškia, kad perkančioji organizacija pasiūlymo vertinimo metu negal atmesti pasiūlymo galiojimo užtikrinimo arba pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimo pasiūlymus tam tikroms aplinkybėms. Pavyzdžiui, kad pasiūlymo galiojimą ar pirkimo sutarties įvykdymą užtikrinantis ūkio subjektas tapo nemokus ar neįvykdė išsipareigojimų perkančiajai organizacijai arba kitiems ūkio subjektams, ar netinkamai juos vykdė.

Tuo atveju, jei tiekėjas kreipėsi į perkančiąją organizaciją su prašymu patvirtinti, kad pasiūlymo galiojimo užtikrinimas ar pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimas yra tinkami, perkančioji organizacija turi ne teisę, bet pareigą atsakyti tiekėjui ne vėliau kaip per 3 (tris) darbo dienas nuo tiekėjo prašymo gavimo dienos.

43 straipsnis. Alternatyvūs pasiūlymai

1. Perkančioji organizacija gali leisti arba reikalauti, kad tiekėjai pateiktų alternatyvius pasiūlymus. Skelbime apie pirkimą arba kvietime patvirtinti susidomėjimą perkančioji organizacija privalo nurodyti, kad leidžiama, neleidžiama ar reikalaujama pateikti alternatyvius pasiūlymus. Alternatyvūs pasiūlymai turi būti susiję su pirkimo objektu.
2. Perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose nurodo minimalius reikalavimus, kuriuos turi atitikti alternatyvūs pasiūlymai, ir konkrečius jų pateikimo reikalavimus, įskaitant tai, ar alternatyvūs pasiūlymai gali būti teikiami tik pateikus pagrindinį pasiūlymą. Perkančioji organizacija turi pasirinkti tokius pasiūlymų vertinimo kriterijus, kurie būtų tinkami ir pagrindiniams, ir alternatyviems pasiūlymams. Vertinami tik tie alternatyvūs pasiūlymai, kurie atitinka minimalius reikalavimus.
3. Jeigu pirkdama prekes ar paslaugas perkančioji organizacija nusprendė leisti pateikti alternatyvius pasiūlymus ar jų reikalauja, ji negali atmesti alternatyvaus pasiūlymo remdamasi vien tik tuo, kad, jeigu pasiūlymas būtų nustatytas laimėjęs, prekių pirkimas taptų paslaugų pirkimu arba atvirkščiai.

[VPI](#) 43 straipsnyje¹⁴¹ yra įtvirtintos alternatyvių pasiūlymų teikimo pirkime sąlygos ir taisyklės. [VPI](#) 43 straipsnyje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų galimybė pirkime leisti, drausti ar reikalauti, kad tiekėjai pirkime pateiktų alternatyvius pasiūlymus, yra dispozityvi. Perkančiosios organizacijos šia galimybe naudojasi savo nuožiūra, kai dėl objektyvių priežasčių kyla jos taikymo poreikis. Alternatyvūs pasiūlymai leidžiami ne tik taikant kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio vertinimo kriterijų (kaip buvo pagal ankstesnį reguliavimą), o visais atvejais (net ir vertinant tiekėjų pasiūlymus pagal mažiausios kainos kriterijų). Alternatyvių pasiūlymų (ne)pateikimas nagrinėjamos normos kontekste iš esmės reiškia reguliavimą dėl leidimo, draudimo ar reikalavimo pateikti papildomą pasiūlymą *siaurąja prasme* (detaliau žiūrėti [VPI](#) 40 straipsnio komentarą).

1. [VPI](#) 43 straipsnio 1 dalyje perkančiosioms organizacijoms yra įtvirtintas reikalavimas iš anksto skelbime apie pirkimą arba kvietime patvirtinti susidomėjimą informuoti tiekėjus apie alternatyvių pasiūlymų pateikimo galimybę ar draudimą (ar reikalavimą juos pateikti). Perkančiosios organizacijos privalo nurodyti, ar pirkime leidžia, neleidžia ar reikalauja pateikti alternatyvius pasiūlymus, taip pat nurodyti šių pasiūlymų minimalius reikalavimus bei jų pateikimo reikalavimus (detaliau žiūrėti [VPI](#) 43 straipsnio 2 dalies komentarą). Ši norma sistemiškai aiškinama su [VPI](#) 35 straipsnio 2 dalies 15 punktu, kuriame įtvirtinta, kad informacija apie alternatyvių pasiūlymų pateikimo galimybę pirkime visuomet privalo būti nurodyta pirkimo dokumentuose (detaliau žiūrėti [VPI](#) 35 straipsnio 2 dalies 15 punkto komentarą). Nurodyta pareiga sietina su reikalavimu, kad pirkimo sąlygos būtų aiškos, tikslios, be dviprasmybių, tam, kad tiekėjai galėtų pateikti pasiūlymus, o

¹⁴¹ Komentuojamos [VPI](#) 43 straipsnio normos nustatytos iš dalies įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 45 straipsnio, taip pat šios direktyvos preambulės nuostatas.

perkančioji organizacija nupirkti tai, ko reikia¹¹⁴² (detaliau žiūrėti [VPI 35 straipsnio komentarą](#)).

[VPI 40](#) straipsnio 9 dalyje nustatyta, kad tiekėjai pirkime gali pateikti tik vieną pasiūlymą, o jeigu pirkimo objektas suskaidytas į dalis, kurių kiekvienai numatoma sudaryti atskirą pirkimo sutartį, tiekėjas gali pateikti perkančiajai organizacijai po vieną pasiūlymą dėl vienos, kelių ar visų pirkimo objekto dalių, kaip nurodo perkančioji organizacija išskyrus atvejus, kai pirkimo dokumentuose leidžiama pateikti alternatyvius pasiūlymus (detaliau žiūrėti [VPI 40 straipsnio 9 dalies komentarą](#)). Ši įstatymo nuostata suponuoja ne tik tai, kad (i) tiekėjas negali pateikti papildomo pasiūlymo pirkime, jei sąlygose nenustatyta galimybė ar reikalavimas pateikti alternatyvius pasiūlymus, bet ir tai, jog (ii) perkančioji organizacija tokiu atveju jo negali priimti, į jį atsižvelgti ir vertinti. Jeigu būtų priešingai, būtų pažeisti tiekėjų lygiateisiškumo ir skaidrumo principai, kurie įpareigoja perkančiąją organizaciją visus tiekėjus vertinti vienodai ir laikytis [VPI](#) nuostatų bei pirkimo dokumentų sąlygų. Atitinkamai tiekėjai pateikti alternatyvius pasiūlymus, o perkančiosios organizacijos juos priimti ir vertinti turi teisę tik tuo atveju, jei tokia galimybė (ar reikalavimas) buvo aiškiai ir nedviprasmiškai suformuluotas ir nurodytas pirkimo sąlygose (detaliau žiūrėti [VPI 17 straipsnio 1 dalies komentarą](#))¹¹⁴³.

Kita vertus, jei perkančioji organizacija pirkimo sąlygose dėl alternatyvių pasiūlymų neįtvirtina jokių nuostatų, t. y. nei leidimo, nei reikalavimo ar draudimo, tiekėjo veiksmai, kuriais jis pateikia ne vieną, o kelis alternatyvius pasiūlymus, savaime neturėtų būti vertinami kaip neteisėti. Tokiu atveju, perkančioji organizacija, siekdama užtikrinti tiekėjų lygiateisiškumą ir skaidrumą, *pirma*, turėtų patikslinti pirkimo sąlygas, kuriose aiškiai nurodytų alternatyvių pasiūlymų (ne)paėmimo taisykles, *antra*, priklausomai nuo šio patikslinimo, kreiptis arba į kitus dalyvius įneš siūlydama taip pat pateikti alternatyvius pasiūlymus, arba į ne vieną pasiūlymą pateikusį ūkio subjektą ir jo paprašyti pirkime palikti tik vieną pasiūlymą. Visi šie alternatyvūs veiksmai atliktini prieš susipažįstant su tiekėjų pasiūlymais (jų neatidarius).

Nors įstatyme nėra pateiktos aiškos alternatyvaus pasiūlymo sąvokos, atsižvelgiant į [VPI 43](#) straipsnio normos tikslą ir reikšmę, alternatyviais pasiūlymais laikytini to paties tiekėjo skirtingi pasiūlymai, pateikti tame pačiame pirkime, siūlant tą patį pirkimo objektą, tačiau skirtingus jo įgyvendinimo sprendinius. Kitaip tariant, tai pasiūlymai, kuriuose siūlomos kitokios, negu yra nustatyta pirkimo dokumentuose, pirkimo objekto charakteristikos arba pirkimo sąlygos. Pavyzdžiui, alternatyviais pasiūlymais turi būti pasiūlyta alternatyva pirkimo sąlygose nustatyties techniniams sprendiniams (pavyzdžiui, pasiūlytas skirtingas techninio projekto parengimo metodas (3D projektavimas arba projektavimas, taikant statinio informacinio modeliavimo procesą).

Atsižvelgiant į tai, alternatyviais pasiūlymais nelaikomi:

¹¹⁴² ESTT 2001 m. spalio 18 d. sprendimas byloje *SIAC Construction*, [C-19/00](#); ESTT 2004 m. balandžio 29 d. sprendimas byloje *Komisija prieš CAS Succhi di Frutta*, [C-496/99](#); LAT 2013 m. kovo 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-94/2013](#); 2018 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-178-378/2018](#).

¹¹⁴³ LAT 2009 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-508/2009](#); LApT 2013 m. balandžio mėn. 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [2A-1715/2013](#).

a) tiekėjų pasiūlyti techniniai sprendimai, įrengimai arba medžiagos, kuriuos, pavyzdžiui, pagal parengto techninio projekto reikalavimus privalo parinkti arba detalizuoti pats tiekėjas, laikydamasis minimalių techninių specifikacijų reikalavimų ir nustatytų funkcinių savybių¹¹⁴⁴;

b) pasiūlymai, kurių, pavyzdžiui, vienas tiekėjo pateiktas elektroniniu būdu, o kitas – popierine forma; šiuo atveju būtų laikoma, kad tiekėjas pirkime pateikė vieną ir tą patį pasiūlymą¹¹⁴⁵; kitaip tariant, tam, kad pasiūlymai galėtų būti kvalifikuojami kaip alternatyvūs, turi būti konstatuota, jog perkančioji organizacija turėjo teisę pasirinkti, pagal kurią iš dviejų pasiūlytų alternatyvų sudaryti sutartį;

c) pasiūlymai, kuriuose nurodytos dvi skirtingos kainos – su PVM ir be PVM, nors pagal pirkimo sąlygas reikalaujama pateikti po vieną siūlomą kainą su PVM; šiuo atveju du tos pačios kainos skaičiavimai – su PVM ir be PVM būtų traktuojami kaip tiekėjų pateikti, siekiant tiek atitikti pirkimo dokumentų, reikalaujančių nurodyti kainą su PVM, sąlygas, tiek norint apskaičiuoti realią pirkimo sutarties vertę, kurios pagrindu būtų vykdomas, pavyzdžiui, tiekėjų ne PVM mokėtojų – pasiūlymas¹¹⁴⁶;

d) dviejų savarankiškus pasiūlymus pateikusių tiekėjų, kurie pasiūlymuose vienas kitą pasitelkė kaip subrangovus; pagal viešųjų pirkimų teisinį reguliavimą ir jį aiškinančią teismų praktiką tiekėjai gali pasitelkti kitus ūkio subjektus viešojo pirkimo sutarties daliai vykdyti; pagal kasacinio teismo praktiką dviejų savarankiškus pasiūlymus pateikusių tiekėjų, kurie pasiūlymuose vienas kitą pasitelkė kaip subrangovus, veikimai savaime nėra neteisėti, todėl, nenustačius kitų aplinkybių, negali būti atskirai sankcionuojami, t. y. pripažinti kaip alternatyvių ar papildomų pasiūlymų pateikimas¹¹⁴⁷;

e) pasiūlymas, kurio kaina, nurodyta skaičiais, nesutampa su kaina, išreikšta žodžiais; šiuo atveju tiekėjo pasiūlymas turėtų būti vertinamas ne kaip alternatyvus, o kaip pasiūlymas su jame nustatytais trūkumais, dėl kurių galėtų būti inicijuotas perkančiosios organizacijos ir tiekėjo bendradarbiavimo procesas aiškinantis šios klaidos turinį¹¹⁴⁸.

VPI 43 straipsnio 1 dalyje nustatoma, kokie turi būti nustatyti reikalavimai kelių pasiūlymų alternatyvumui, t. y. kaip ir kokių laipsniu jie turi skirtis. Komentuojamoje normoje tik įtvirtinta, kad alternatyvūs pasiūlymai turi būti susiję su pirkimo objektu. Pasiūlymų alternatyvumas VPI 43 straipsnio prasme turi būti taikomas ganėtinai siaurai. Alternatyvos, kaip nurodyta pirmiau, turi būti susijusios su pasiūlymų siaurąja prasme pateikimu, kas iš esmės reiškia tą pasiūlymo dalį, kuria tiekėjas siūlo viešojo pirkimo sutarties objektą, nurodo jo savybes, kainą, sutarties vykdymo aplinkybes ir pan.¹¹⁴⁹. Taigi, alternatyvūs pasiūlymai negali būti susiję su kitomis pasiūlymo (plačiąja prasme) dalimis – reikalavimais tiekėjų pajėgumui, negalėjus pobūdžio reikalavimais ar kitais reikalavimais tiekėjams, nesusijusiais su pirkimo objektu, techninėmis charakteristikomis, sutarties vykdymo sąlygomis ar pasiūlymo kaina¹¹⁵⁰. Tai nepanoma objektyviai, nes tuomet perkančiajai organizacijai tektų vertinti ne

¹¹⁴⁴ LAT 2011 m. gruodžio mėn. 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-496/2011](#).

¹¹⁴⁵ LAT 2018 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-468-469/2018](#).

¹¹⁴⁶ LAT 2009 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-508/2009](#).

¹¹⁴⁷ LAT 2018 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-112-690/2018](#).

¹¹⁴⁸ LAT 2013 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-474/2013](#).

¹¹⁴⁹ LAT 2014 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-333/2014](#); 2019 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-217-969/2019](#).

¹¹⁵⁰ LAT 2013 m. birželio mėn. 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-324/2013](#); 2015 m. birželio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-367-248/2015](#).

tik alternatyvius, bet apskritai nepalyginamus tiekėjų pasiūlymus, pavyzdžiui, vieną pateiktą pašalinimo pagrindus neatitinkanti ūkio subjektų grupė, kitą – jau atitinkanti.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo statybos darbų pirkimą. Pirkimo sąlygose įtvirtinta, kad tiekėjas pirkimo sutarčiai vykdyti turi pasiūlyti bent vieną specialistą, turintį projekto vadovo kvalifikacijos atestatą. Pirkimo sąlygose suteikta teisė tiekėjams pateikti alternatyvius pasiūlymus. Pirkimo sąlygose nurodyta, kad tiekėjas gali pateikti alternatyvų pasiūlymą, kuriuo sutarties vykdymui pasiūlytų 2 specialistus, turinčius projekto vadovo kvalifikacijos atestatą, taip pat nurodyti, kokia būtų tokio alternatyvaus pasiūlymo kaina.

Šiuo atveju suformuluoti reikalavimai būtų netinkami. Perkančioji organizacija negali leisti (ar reikalauti) pateikti alternatyvių pasiūlymų, susijusių su reikalavimais tiekėjų kvalifikacijai, juolab kad jei pakankama kvalifikacija atitinka vieno specialisto pajėgumą, tai du specialistai lemtų pirkimo sąlygų taikymo neproporcingumą.

2. [VPI](#) 43 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų pareiga nustatyti alternatyvių pasiūlymų, jei tokius tiekėjams yra leidžiama (ar reikalaujama) pateikti, reikalavimus. Pirkimo sąlygose perkančiosios organizacijos turi nustatyti minimalius reikalavimus, kuriuos turi atitikti alternatyvūs pasiūlymai bei konkrečius jų pateikimo reikalavimus.

Istatyme neįtvirtinta, kokie minimalūs alternatyvių pasiūlymų reikalavimai turi būti nustatyti. Perkančiosios organizacijos turi teisę pačios nuspręsti, kokie minimalūs reikalavimai alternatyviems pasiūlymams, taip pat, kokie reikalavimai jų pateikimui bus nustatyti. Nepaisant to, minimalūs reikalavimai alternatyviems pasiūlymams turi būti nustatyti taip, kad perkančioji organizacija pagal juos galėtų tinkamai tarpusavyje palyginti ir įvertinti alternatyvius pasiūlymus¹⁵¹.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija perka daugiabučio gyvenamojo namo statybos darbus. Pirkimo sąlygose nustatyta, kad tiekėjai turi pateikti pagrindinį pasiūlymą, kuriuo vienas iš minimalių reikalavimų – statinys turi būti 9 aukštų. Pirkimo sąlygose nurodyta, kad tiekėjams leidžiama pateikti alternatyvų pasiūlymą, kurio vienas iš minimalių reikalavimų – statinys gali būti žemesnis nei 9 aukštų, tačiau turi atitikti detaliojo plano reikalavimus.

Perkančiosios organizacijos gali (tačiau neprivalo) reikalauti, kad alternatyvūs pasiūlymai būtų teikiami tik pateikus pagrindinį pasiūlymą. Tai reiškia, kad perkančiosios organizacijos gali neleisti pateikti tik pasiūlymo pagal alternatyviems pasiūlymams keliamus reikalavimus. Tokiu atveju tiekėjai, nepateikę pasiūlymo pagal pagrindiniams pasiūlymams

¹⁵¹ ESTT 2003 m. spalio 16 d. sprendimas byloje *Traunfellner*, Nr. [C-421/01](#).

keliamas sąlygas, negali teikti ir alternatyvių pasiūlymų reikalavimus atitinkančio pasiūlymo priešingu atveju, toks tiekėjo pasiūlymas nebus vertinamas.

Pirkimo sąlygose taip pat turi būti nustatyti konkretūs alternatyvių pasiūlymų pateikimo reikalavimai. Tai reiškia, kad perkančiosios organizacijos turi nurodyti, pavyzdžiui, ar tiekėjas, teikdamas pagrindinį pasiūlymą CVP IS tuo pačiu failu gali teikti ir alternatyvų pasiūlymą, ar šie pasiūlymai techniškai turi būti pateikti atskirai (turi būti nurodyta, kaip tai įvykdyti).

Tiek pagrindiniai, tiek alternatyvūs tiekėjų pasiūlymai turi būti vertinami pagal tuos pačius pasiūlymų vertinimo kriterijus (*detaliau žiūrėti VPI 55 straipsnio komentaras*). Be to, yra vertinami tik tie alternatyvūs pasiūlymai, kurie atitinka nustatytus alternatyvių pasiūlymų minimalius reikalavimus. Pirkimo, kuriame tiekėjams nustatyta pareiga ar teisė teikti alternatyvius pasiūlymus, laimėtoju pripažįstamas tas tiekėjas, kurio pasiūlymas bendroje pagrindinių ir alternatyvių pasiūlymų eilėje gavo didžiausią balų skaičių arba buvo mažiausios kainos, nepriklausomai nuo to, ar laimėtoju pripažinto ūkio subjekto kitas pasiūlymas nebuvo atmestas dėl neatitikties pirkimo sąlygoms.

3. [VPI](#) 43 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas draudimas perkančiosioms organizacijoms pirkime, kuriame leidžiama ar reikalaujama pateikti alternatyvius pasiūlymus, atmesti alternatyvų pasiūlymą tik dėl to, kad atitinkamą alternatyvų pasiūlymą įvertinus kaip geriausią, prekių pirkimas taptų paslaugų pirkimu, ar atvirkščiai. Ši norma netaikoma tuo atveju, kai pirkime yra perkami darbai.

Šios normos tikslas – užtikrinti, kad perkančiosios organizacijos neatmestų pasiūlymų tik dėl to, kad buvo pakeistas teisinis režimas dėl kainos sudėtinių dalių, nors iš esmės buvo pasiūlytas tas pats pirkimo objektas, t. y. alternatyviu pasiūlymu bet kuriuo atveju būtų užtikrinti perkančiosios organizacijos poreikiai.

[VPI](#) 43 straipsnio 3 dalies norma taip pat sistemiškai aiškinama ir su [VPI](#) 11 straipsnio 1 dalies 2 punkto nuostata, kurioje nustatyti atvejai, kuomet prekių pirkimas gali tapti paslaugų pirkimu ir atvirkščiai. Pagal [VPI](#) 11 straipsnio 1 dalies 2 punktą tais atvejais, kai pirkimo objektas apima paslaugas ir prekes, taikomos šio įstatymo nuostatos, taikytinos mišrios pirkimo sutarties objekto daliai, kurios numatoma pirkimo vertė yra didžiausia, palyginti su kitomis to pirkimo dalimis (*detaliau žiūrėti VPI 11 straipsnio 1 dalies 2 punkto komentarą*). Taigi, komentuojama [VPI](#) 43 straipsnio 3 dalies norma nurodyto [VPI](#) 11 straipsnio 1 dalies 2 punkto kontekste reiškia, kad tuo atveju, kai tiekėjo alternatyviame pasiūlyme pasikeitė kainų pusiausvyrą tarp pasiūlytos prekės ir paslaugos kainos (pavyzdžiui, paslaugos kaina tapo didesnė už siūlomąs prekės kainą (ar atvirkščiai), dėl ko prekių pirkimas virto paslaugų pirkimu (ar atvirkščiai), tokio tiekėjo pasiūlymo negalima atmesti vien šiuo pagrindu.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo programinės įrangos pirkimą. Tiekėjai pirkime kartu su programine įranga turi pasiūlyti ir programinės įrangos įdiegimo bei techninio aptarnavimo paslaugas. Tiekėjai pirkime privalo pateikti alternatyvius pasiūlymus, kuriais pasiūlytų skirtingus techninio aptarnavimo sprendinius, t. y. vienu atveju tiekėjas turi įsipareigoti nuolat prižiūrėti programinę įrangą nuotoliniu būdu; kitu atveju tiekėjas turėtų prižiūrėti programinę įrangą perkančiosios organizacijos nurodytoje vietoje, kurioje nuolat būtų tiekėjo pasiūlyti

specialistai, galintys iš karto reaguoti į programinės įrangos sutrikimus ir nuolat konsultuoti perkančiosios organizacijos darbuotojus.

Akivaizdu, kad programinės įrangos aptarnavimas, vykdomas ne nuotoliniu būdu, išbrangintų siūlomų techninio aptarnavimo paslaugų kainą, kadangi tiekėjas šiam sprendimui įgyvendinti turėtų skirti papildomus resursus (ypač tais atvejais, kai tiekėjas yra užsienio subjektas ir dėl to tiekėjo siūlomiems specialistams reikia pakeisti gyvenamąją ir darbo vietą).

Tuo atveju, jei, pasiūlius antrą variantą, tiekėjo siūlomų techninio aptarnavimo paslaugų kaina taptų didesnė už perkamos programinės įrangos kainą, perkančioji organizacija negalėtų atmesti tokio tiekėjo pasiūlymo vien tuo pagrindu, kad dėl to prekių (programinės įrangos) pirkimas taptų paslaugų (techninio aptarnavimo) pirkimu.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

44 straipsnis. Susipažinimas su paraiškomis ar pasiūlymais

1. Pradinis susipažinimas su paraiškomis ar pasiūlymais vyksta Komisijos posėdyje, išskyrus atvejus, kai, vadovaujantis šio įstatymo 22 straipsnio 2 dalimi, su paraiškomis ar pasiūlymais susipažįstama naudojantis centrinės perkantčios organizacijos siūlomomis elektroninėmis priemonėmis. Pradiniu susipažinimu su paraiškomis ar pasiūlymais, pateiktais ne elektroninėmis priemonėmis, laikomas vokų su paraiškomis ar pasiūlymais atplėšimas.
2. Susipažinimas su paraiškomis ar pasiūlymais pradedamas pirkimo dokumentuose nurodytą dieną, o jeigu pirkimas atliekamas ne elektroninėmis priemonėmis, – nurodytą dieną, valandą ir minutę. Jeigu paraiškos ir pasiūlymai teikiami ne elektroninėmis priemonėmis, Komisijos posėdžio diena ir valanda turi sutapti su paraiškų ar pasiūlymų pateikimo termino pabaiga. Pakeitus šį terminą, atitinkamai turi būti pakeistas ir susipažinimo su paraiškomis ar pasiūlymais laikas. Nustatytu laiku turi įvykti pradinis susipažinimas su visomis paraiškomis ar pasiūlymais, gautais nepasibaigus jų pateikimo terminui.
3. Komisijos posėdyje, kuriame susipažįstama su ne elektroninėmis priemonėmis pateiktais pasiūlymais, turi teisę dalyvauti visi pasiūlymus pateikę tiekėjai arba jų atstovai, išskyrus atvejus, kai pirkimas atliekamas derybų, konkurencinio dialogo ar inovacijų partnerystės būdu. Tiekėjai arba jų atstovai, dalyvavę derybose ar dialoge, turi teisę atvykti į Komisijos posėdį tik tada, kai jame susipažįstama su ne elektroninėmis priemonėmis pateiktais pasiūlymais, kuriuose nurodytos galutinės tiekėjų siūlomos kainos ar sąnaudos ir galutiniai techniniai duomenys. Su pasiūlymais susipažįstama ir tuo atveju, jeigu į Komisijos posėdį tiekėjai ar jų atstovai neatvyksta.
4. Susipažįstant su ne elektroninėmis priemonėmis pateiktais pasiūlymais, vokus atplėšia vienas iš Komisijos narių pasiūlymus pateikusių ir Komisijos posėdyje dalyvaujančių tiekėjų ar jų atstovų akivaizdoje. Pasiūlymo paskutinio lapo antrojoje pusėje pasirašo posėdyje dalyvaujantys Komisijos nariai.
5. Jeigu perkantčioji organizacija pasiūlymus vertina pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės santykį ir jos pasirinktos vertinti pasiūlymo techninės charakteristikos nėra kiekybiškai įvertinamos, su pasiūlymais (išskyrus derybų ar dialogo atvejį) turi būti susipažįstama dviejuose Komisijos posėdžiuose. Pirmajame posėdyje susipažįstama tik su ta pasiūlymo dalimi, kurioje pateikti techniniai pasiūlymo duomenys ir kita informacija bei dokumentai, antrajame posėdyje – su pasiūlymo dalimi, kurioje nurodytos kainos ar sąnaudos. Antrasis posėdis gali įvykti tik tada, kai perkantčioji organizacija patikrina, ar pateiktų pasiūlymų techniniai duomenys ir tiekėjai atitinka pirkimo dokumentuose keliamus reikalavimus, ir pagal pirkimo dokumentuose nustatytus reikalavimus įvertina pasiūlymų techninius duomenis. Apie šio patikrinimo ir vertinimo rezultatus perkantčioji organizacija privalo raštu pranešti visiems tiekėjams. Kai pasiūlymai pateikti ne elektroninėmis priemonėmis, pranešime kartu nurodomas antrojo posėdžio laikas ir vieta. Jeigu perkantčioji organizacija, patikrinusi ir įvertinusi pirmojo posėdžio metu tiekėjo pateiktus duomenis, atmeta jo pasiūlymą, su likusia pasiūlymo dalimi nėra susipažįstama ir

ji saugoma kartu su kitais tiekėjo pateiktais dokumentais šio įstatymo 97 straipsnyje nustatyta tvarka.

6. Susipažįstant su ne elektroninėmis priemonėmis pateiktais pasiūlymais, Komisijos posėdyje dalyvaujantiems tiekėjams ar jų atstovams skelbiama:
 - 1) pasiūlymą pateikusio tiekėjo pavadinimas;
 - 2) pasiūlyme nurodyta kaina ar sąnaudos. Jeigu pirkimas susideda iš atskirų pirkimo objekto dalių, skelbiama kiekvienos pirkimo objekto dalies kaina ar sąnaudos. Tuo atveju, kai pasiūlyme nurodyta kaina ar sąnaudos, išreikštos skaitmenimis, neatitinka kainos ar sąnaudų, nurodytą žodžiais, teisinga laikoma kaina ar sąnaudos, nurodytos žodžiais;
 - 3) pagrindinės techninės pasiūlymo charakteristikos, kai pasiūlymai vertinami pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės santykį. Jeigu pateikia nors vienas Komisijos posėdyje dalyvaujantis tiekėjas ar jo atstovas, turi būti paskelbtos visos pasiūlymų charakteristikos, į kurias bus atsižvelgta vertinant pasiūlymus. Tačiau jeigu šios pasiūlymų charakteristikos yra didelės apimties, Komisijos ir posėdyje dalyvaujančių tiekėjų sutarimu jos gali būti pateiktos tiekėjams raštu ne vėliau kaip per 3 darbo dienas po posėdžio;
 - 4) ar ne elektroninėmis priemonėmis pateiktas pasiūlymas yra susiūtas, sunumeruotas ir paskutinio lapo antroje pusėje patvirtintas tiekėjo ar jo įgalioto asmens parašu, ar nurodytas įgalioto asmens vardas, pavardė, pareigos ir pasiūlymą sudarančių lapų skaičius;
 - 5) ar yra pateiktas pasiūlymo galiojimo užtikrinimas, jeigu jo reikalaujama.
7. Komisijos posėdyje dalyvaujantiems suinteresuotiems tiekėjams ar jų įgaliotiesiems atstovams, pateikusiems pasiūlymą ne elektroninėmis priemonėmis, turi būti leidžiama viešai ištaisyti pastebėtus pasiūlymų susiuvimo ar įforminimo trūkumus, kuriuos įmanoma ištaisyti posėdžio metu.
8. Kiekvienas Komisijos posėdyje, kuriame susipažįstama su ne elektroninėmis priemonėmis pateiktais pasiūlymais, dalyvaujantis tiekėjas ar jo atstovas turi teisę asmeniškai peržiūrėti viešai perskaitytą informaciją, tačiau perkančioji organizacija negali atskleisti tiekėjo pasiūlyme esančios konfidencialios informacijos.
9. Susipažinimo su paraiškomis ar pasiūlymais procedūros rezultatus Komisija įformina protokolu, išskyrus atvejus, kai, vadovaujantis šio įstatymo 22 straipsnio 2 dalimi, su paraiškomis ar pasiūlymais susipažįstama naudojantis centrinės perkančiosios organizacijos siūlomomis elektroninėmis priemonėmis. Susipažinimo su pasiūlymais procedūros protokolo privalomuosius rekvizitus nustato Viešųjų pirkimų tarnyba.
10. Kai pasiūlymai pateikti ne elektroninėmis priemonėmis, apie protokolu įformintus susipažinimo su pasiūlymais procedūros rezultatus turi būti raštu pranešama to pateidaujantiems pasiūlymus pateikusiems tiekėjams, tačiau negali būti atskleidžiama tiekėjo pasiūlyme esanti konfidenciali informacija.

11. Tiekėjai nedalyvauja Komisijos posėdžiuose, kuriuose susipažįstama su elektroninėmis priemonėmis pateiktais pasiūlymais, atliekamos paraiškų ar pasiūlymų nagrinėjimo, vertinimo ir palyginimo procedūros.

VPI 44 straipsnyje yra įtvirtintos susipažinimo su paraiškomis ir pasiūlymais procedūros taisyklės.

1. VPI 44 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta pradinio susipažinimo su paraiškomis ar pasiūlymais procedūra. Susipažinimas su paraiškomis ar pasiūlymais vyksta komisijos posėdyje, kuris gali būti vykdomas įprastu būdu (komisijos nariams surengus susirinkimą (posėdį) tam tikroje fizinėje vietoje) arba CVP IS priemonėmis, taigi, nesant būtinybės būti vienoje fizinėje vietoje (*detaliau žiūrėti VPI 19 straipsnio 6 dalies komentarą*). Atliekant pirkimo procedūras CPO sudarytos preliminariosios sutarties ar sukurtos dinaminės pirkimų sistemos pagrindu, susipažinimas su paraiškomis ar pasiūlymais gali vykti CPO siūlomomis elektroninėmis priemonėmis (*detaliau žiūrėti VPI 22 straipsnio 2 dalies komentarą*). Kai pasiūlymai yra pateikiami ne elektroninėmis priemonėmis – popierine forma, užklijuotame ir nustatyta tvarka užantspauduotame voke, tokiu atveju pradinis susipažinimas su pasiūlymais vyksta komisijos posėdyje, atplėšiant vokus su paraiškomis ar pasiūlymais.

VPI 44 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta pradinio susipažinimo su paraiškomis ar pasiūlymais procedūros sąvoka, kadangi pagal VPI 50 straipsnio 5 dalį perkančiosios organizacijos visų pirma įvertina tiekėjo EBVPD pateiktą informaciją ir, jeigu taikytina, šio straipsnio 4 dalyje nurodytuose dokumentuose pateiktą informaciją, priima sprendimą dėl kiekvieno paraišką ar pasiūlymą pateikusio kandidato ar dalyvio reikalavimų atitikties ir kiekvienam iš jų ne vėliau kaip per 3 darbo dienas raštu praneša apie šio patikrinimo rezultatus, pagrįsdama priimtus sprendimus. Teisę dalyvauti tolesnėse pirkimo procedūrose turi tik tie kandidatai ar dalyviai, kurie atitinka perkančiosios organizacijos keliamus reikalavimus (*detaliau žiūrėti VPI 50 straipsnio 5 dalies komentarą*). Pradinis susipažinimas su pasiūlymais ar paraiškomis vyksta nuo pirmos minutės po galutinio pasiūlymų ar paraiškų pateikimo termino iki pagrindinio susipažinimo su pasiūlymais.

2. VPI 44 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtintas susipažinimo su paraiškomis ir pasiūlymais laikas bei jo nustatymo taisyklės, vykdant susipažinimo su elektroninėmis priemonėmis gautais pasiūlymais bei ne elektroninėmis priemonėmis (popierine forma) gautais pasiūlymais procedūras.

Kai pirkimas ir susipažinimas su paraiškomis ar pasiūlymais vykdomas elektroninėmis priemonėmis, t. y. CVP IS arba CPO siūlomomis elektroninėmis priemonėmis, pirkimo dokumentuose privaloma nustatyti susipažinimo su paraiškomis ar pasiūlymais dieną. Tokiu atveju susipažinimas su paraiškomis ar pasiūlymais yra vykdomas nurodytą dieną bet kuriuo perkančiosios organizacijos pasirinktu tos dienos laiku.

Kai pirkimas ir susipažinimas su paraiškomis ar pasiūlymais vykdomas elektroninėmis priemonėmis, susipažinimo diena ir valanda nebūtinai turi sutapti su pasiūlymų ar paraiškų pateikimo termino pabaiga, tačiau bet kuriuo atveju susipažinimas su pasiūlymais turi būti vykdomas ne anksčiau, nei nustatytas galutinis pasiūlymų pateikimo terminas.

Kai susipažinimas vykdomas elektroninėmis priemonėmis, pakeitus paraiškų ar pasiūlymų pateikimo terminą, nebūtinai turi būti keičiamas ir susipažinimo terminas, jeigu paraiškų ar pasiūlymų pateikimo terminas vis tiek yra anksčiau, negu nustatyta susipažinimo diena.

Pavyzdys

Pirkimo sąlygose yra įtvirtintas pasiūlymų pateikimo terminas – ne vėliau kaip iki 2020 m. sausio 15 d. 10 val. Pirkimo sąlygose nurodyta, kad susipažinimas su pasiūlymais vyks 2020 m. sausio 15 d.

Tai reiškia, kad perkančioji organizacija susipažinimo su pasiūlymais procedūrą vykdydys 2020 m. sausio 15 d. bet kuriuo tos dienos laiku, tačiau ne anksčiau, nei nustatytas galutinis pasiūlymų pateikimo terminas, t. y. ne anksčiau kaip 2020 m. sausio 15 d. 10 val.

Tuo tarpu, kai pirkimas ir susipažinimas su paraiškomis ar pasiūlymais yra vykdomas ne elektroninėmis priemonėmis, atplėšiant popierinius vokus – pirkimo dokumentuose perkančiosios organizacijos privalo nurodyti ne tik susipažinimo dieną, bet ir tikslią valandą bei minutę. Atitinkamai susipažinimo procedūra turi būti vykdoma tą pačią dieną ir valandą, tačiau nėra reikalavimo, kad pasiūlymų pateikimo terminas ir susipažinimo procedūra sutaptų minučių tikslumu. Atsižvelgiant į tai, kad susipažinimo su ne elektroninėmis priemonėmis pateiktomis paraiškomis ar pasiūlymais procedūra vykdoma ne elektroniniu būdu ir šiai procedūrai perkančioji organizacija privalo organizuoti posėdį tam skirtose patalpose, perkančioji organizacija šį posėdį gali įvykdyti vėliau (minučių tikslumu), nei nustatytas pasiūlymų ar paraiškų pateikimo terminas, tačiau rekomenduotina, kad terminas nesiskirtų daugiau, nei, pavyzdžiui, 30 min.

Pavyzdys

Pirkimo sąlygose nustatyta, kad pasiūlymų pateikimo terminas yra 2020 m. sausio 15 d. 10 val. 00 min.

Tokiu atveju pirkimo sąlygose gali būti nustatytas susipažinimo su pasiūlymais posėdžio laikas – 2020 m. sausio 15 d. 10 val. 30 min., t. y. tą pačią dieną ir valandą, kaip ir pasiūlymų pateikimo terminas, tačiau 30 min. vėliau.

Kai pasiūlymai pateikiami ne elektroninėmis priemonėmis, perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose turi nurodyti tiek pasiūlymų pateikimo terminą, tiek susipažinimo su paraiškomis ar pasiūlymais laiką (*detaliau žiūrėti [VPI 35 straipsnio komentarą](#)*). Jeigu perkančioji organizacija pakeičia pasiūlymų pateikimo terminą (pavyzdžiui, jį pratęsia), atitinkamai tam pačiam laikotarpiui turi būti pakeistas ir susipažinimo laikas taip, kad sutaptų pateikimo termino bei susipažinimo laiko diena ir valanda.

Abiem atvejais, t. y. tiek pirkimą bei susipažinimo su paraiškomis ar pasiūlymais procedūrą vykdam elektroninėmis priemonėmis, tiek ne elektroninėmis priemonėmis – komisijos posėdyje perkančiosios organizacijos privalo susipažinti su visais pasiūlymais ar

paraiškomis, kurie buvo pateikti laiku, t. y. iki pirkimo dokumentuose nustatyto paraiškų ar pasiūlymų pateikimo termino pabaigos. Su paraiškomis ar pasiūlymais, pateiktais po nustatyto termino, perkančioji organizacija nesusipažįsta (jų neatidaro). Įstatyme nėra įtvirtintos perkančiųjų organizacijų pareigos tokių pasiūlymų arba grąžinti, jei jie pateikti popierine forma, arba persiųsti, jei jie gauti elektronine forma, tiekėjams arba juos saugoti. Perkančiosios organizacijos turi teisę pirkimo sąlygose pačios nustatyti, kaip ji elgsis su tiekėjo pasiūlymu, su kuriuo nesusipažįsta (neatidaro) – grąžins (persiųs) tiekėjui, saugos įstatymų nurodyta tvarkos taisyklių nustatyta tvarka, ar juos sunaikins.

3. [VPI](#) 44 straipsnio 3 dalyje apibrėžtas asmenų, turinčių teisę dalyvauti komisijos posėdyje, kuriame susipažįstama su ne elektroninėmis priemonėmis pateiktais pasiūlymais, ratas. Tokiuose posėdžiuose turi teisę dalyvauti visi pasiūlymus pateikę tiekėjai arba jų atstovai, išskyrus, kai pirkime buvo atliekamos derybos (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 63, 71 straipsnių komentarus*), vedamas konkurencinis dialogas (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 67 straipsnio komentarą*), taikytos inovacijų partnerystės procedūros (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 73 straipsnio komentarą*). Kai pirkimas buvo vykdomas derybų, konkurencinio dialogo arba inovacijos partnerystės būdu – tiekėjams ir jų atstovams leidžiama dalyvauti tik tame komisijos posėdyje, kuriame susipažįstama su galutiniais tiekėjų pasiūlymais, t. y. galutinė siūloma kaina bei galutiniais techniniais duomenimis. Tokia išimtis yra įtvirtinta, kad būtų užtikrintas tokiu būdu vykdomo pirkimo dalyvių lygiateisiškumas ir sąžininga konkurencija, kad nei vienas dalyvis negalėtų daryti įtakos galutiniams tiekėjų pasiūlymams bei pirkimo rezultatams.

Įstatyme nėra įtvirtintos pareigos tiekėjams ar jų atstovams dalyvauti komisijos posėdžiuose, kuriuose susipažįstama su ne elektroninėmis priemonėmis pateiktais pasiūlymais. Šiuose posėdžiuose dalyvauja tik tie tiekėjai ar jų atstovai, kurie patys to pageidauja. Komisijos posėdis laikomas įvykusi, nepaisant to, ar jame buvo dalyvaujančių tiekėjų ar jų atstovų, ar ne.

Įstatyme taip pat nėra įtvirtintos pareigos tiekėjams ar jų atstovams, norintiems dalyvauti susipažinimo su pasiūlymais posėdyje, pateikti perkančiajai organizacijai išankstinį prašymą ar kitaip informuoti apie ketinimą tokiame posėdyje dalyvauti. Vis dėlto, atsižvelgiant į tai, kad susipažinimo su ne elektroninėmis priemonėmis gautais pasiūlymais ar paraiškomis komisijos posėdžiai vyksta ne elektroniniu būdu ir perkančiajai organizacijai šiam posėdžiui reikia paskirti ir paruošti atitinkamas patalpas, rekomenduotina kiekvienu atveju pranešti perkančiajai organizacijai apie ketinimą dalyvauti šiame posėdyje. Perkančiosios organizacijos tokį reikalavimą taip pat gali nustatyti pirkimo sąlygose ar kvietime pateikti pasiūlymus. Atitinkamai, nors įstatyme aiškiai ir neįtvirtinta, tačiau į komisijos posėdį tiekėjai ar jų atstovai turėtų atvykti su tuo tapatybę patvirtinančiu dokumentu, tam, kad perkančioji organizacija galėtų įsitikinti, ar atvykęs asmuo iš tiesų yra tiekėjas ar jo atstovas. Jeigu į komisijos posėdį atvyksta tiekėjo atstovas, jis turi teisę dalyvauti šiame posėdyje tik tokiu atveju, jeigu turi tiekėjo vadovo patvirtintą įgaliojimą.

4. [VPI](#) 44 straipsnio 4 dalyje nustatyta komisijos posėdžio, kuriame susipažįstama su ne elektroninėmis priemonėmis pateiktais pasiūlymais, vykdymo tvarka. [VPI](#) 44 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad vokus, kuriuose pateikti pasiūlymai, turi atplėšti pasirinktas komisijos narys. Įstatyme nėra įtvirtintų reikalavimų komisijos nariui, kuris privalo atplėšti vokus.

Komisijos narių pareigos bei jų pasiskirstymas turi būti apibrėžtas komisijos veiklą reglamentuojančiuose vidaus dokumentuose, pavyzdžiui, komisijos darbo reglamente (*detaliau žiūrėti VPI 19 straipsnio komentarą*).

Vokai yra atplėšiami atvirai visų komisijos posėdyje dalyvaujančių asmenų, taip pat ir tiekėjų bei jų atstovų akivaizdoje. VPI 44 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta komisijos narių pareiga pasirašyti ant visų pateiktų pasiūlymų, su kuriais susipažinta, paskutinio lapo antros pusės, taip patvirtinant, kad su pasiūlymu susipažinta. Pažymėtina, kad šioje normoje nustatyta pareiga tik komisijos nariams, o ne visiems posėdyje dalyvaujantiems dalyviams. Komisijos nariai, kurie komisijos susipažinimo su pasiūlymais posėdyje nedalyvavo, pasiūlymų paskutinio lapo antroje pusėje taip pat nepasirašo. Bet kuriuo atveju, susipažinimo su pasiūlymais ar pasiūlymais posėdžio protokole turėtų būti išvardyti visi komisijos nariai, nurodant, kas komisijos posėdyje dalyvavo ir kas ne. Komisijos nariai, kurie nedalyvavo susipažinimo su pasiūlymais posėdyje, tačiau toliau dalyvaus pasiūlymų vertinimo procese, turėtų bet kuriuo atveju susipažinti su pasiūlymais vėliau (iki pasiūlymų vertinimo pradžios) ir susipažinimo faktą patvirtinti naujame susipažinimo su pasiūlymais protokole, nurodant tikslią datą, kada su pasiūlymais buvo susipažinta (*detaliau žiūrėti VPI 19 straipsnio komentarą*).

5. VPI 44 straipsnio 5 dalyje nustatyta susipažinimo su pasiūlymais tvarka, kai pasiūlymus perkančioji organizacija vertina pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės santykį, o pasirinktos vertinti pasiūlymo techninės charakteristikos nėra kiekybiškai įvertinamos (*detaliau žiūrėti VPI 55 straipsnio 7 dalies komentarą*). Tokiais atvejais susipažinimas su tiekėjų pasiūlymais privalo būti vykdomas dviem atskirais etapais (dviejuose komisijos posėdžiuose), nebent pirkimas buvo vykdomas derybų (*detaliau žiūrėti VPI 63, 71 straipsnių komentarus*) arba dialogo būdu (*detaliau žiūrėti VPI 67 straipsnio komentarą*). Šioje normoje įtvirtinti reikalavimai yra privalomi tik tais atvejais, kai pasiūlymai pateikti elektroniniu būdu, tiek ir tais atvejais, kai pasiūlymai gauti ne elektroninėmis priemonėmis. Ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo gairėse¹⁵² papildomai nustatyta išlyga, kad pasiūlymus vertinant pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės kriterijų, neprivaloma su pasiūlymais pateiktomis techninėmis charakteristikomis ir kaina susipažinti dviejuose komisijos posėdžiuose, jei perkančioji organizacija pirkimo sąlygose iš anksto nustato fiksuotą kainą ar sąnaudas. Kitaip tariant, tais atvejais, kai tiekėjams nesuteikiama galimybė varžytis dėl kainos, o ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas išrenkamas tik kokybės kriterijų pagrindu (*detaliau žiūrėti VPI 55 straipsnio komentarą*).

VPI 44 straipsnio 5 dalyje taip pat yra įtvirtinti reikalavimai susipažinimo su pasiūlymais procedūros etapams. Kai pasiūlymai vertinami pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės santykį, pirmajame susipažinimo su pasiūlymais posėdyje komisija turi teisę susipažinti tik su technine pasiūlymų dalimi, o antrajame – su pasiūlymų kainomis ar sąnaudomis. Tuo tarpu nors pirkimą vykdančios derybų ar dialogo būdu, susipažinimo su pasiūlymais procedūra taip pat vykdoma keliais etapais – susipažįstama su pirminiais pasiūlymais, o po to su galutiniais, tačiau šiuo atveju kiekviename etape yra susipažįstama su visais pasiūlymo duomenimis.

¹⁵² *„Ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo gairės“*, parengtos VPT, įgyvendinant Europos socialinio fondo ir LR valstybės biudžeto lėšomis finansuojamą projektą „Viešųjų pirkimų efektyvumo didinimas metodinėmis priemonėmis“, projekto Nr. 10.1.2-ESFA-V-916-01-0004V3(2018-02-13).

Tais atvejais, kai pirkime perkančiosios organizacijos pasirenka vertinti pasiūlymus pagal [VPI 55](#) straipsnio 7 dalį, jos pirkimo dokumentuose privalo nustatyti atitinkamus reikalavimus pasiūlymų parengimui, kad pasiūlymo techninė ir finansinė dalis būtų pateikiama atskirai ir būtų sudaryta galimybė atskirai su kiekviena iš šių dalių susipažinti. Kai pasiūlymai yra teikiami elektroninėmis priemonėmis (pavyzdžiui, CVP IS), turi būti sudaryta galimybė įkelti į sistemą du atskirus pasiūlymo dokumentus ar dokumentų paketus. Tais atvejais, kai pasiūlymai yra teikiami ne elektroninėmis priemonėmis, tiekėjai pasiūlymo techninę ir finansinę dalis turi pateikti atskiruose užklijuotuose vokuose (abu vokai turi būti pateikti laiku, iki pirkimo dokumentuose nustatyto pasiūlymų pateikimo termino). Tiekėjai negali pateikti pasiūlymo taip, kad perkančioji organizacija galėtų susipažinti su abejomis pasiūlymo dalimis iš karto (pavyzdžiui, pasiūlymo finansinę ir techninę dalį įdėti į vieną užklijuotą voką, jeigu pasiūlymas teikiamas ne elektroninėmis priemonėmis, arba finansinę ir techninę pasiūlymo dalį importuoti į vieną elektroninį voką, kai pasiūlymas pateikiamas elektroninėmis priemonėmis).

Pirmajame susipažinimo su pasiūlymais ar paraiškomis posėdyje perkančiosios organizacijos susipažįsta su technine pasiūlymų dalimi, t. y. su pasiūlymų pirkimo sąlygų nustatytų reikalavimų atitiktimi. Įstatyme nėra įtvirtinta, kad perkančioji organizacija privalo įvykdyti antrąjį susipažinimo su pasiūlymais posėdį, kuriame susipažįstama su finansine pasiūlymų dalimi. Vis dėlto, [VPI 44](#) straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad komisijos posėdis, kuriame susipažįstama su pasiūlymo dalimi, kurioje nurodytos kainos ar sąnaudos, gali įvykti tik tada, kai perkančioji organizacija patikrina tiekėjų pateiktų pasiūlymų techninius duomenis bei jų pirkimo dokumentuose nustatytų reikalavimų atitiktį, bei įvertina tiekėjų pasiūlymų techninius duomenis (*detaliau žiūrėti [VPI 45](#) straipsnio 1 dalies 1–4 punktų komentarus*). Atitinkamai tai reiškia, kad perkančioji organizacija neturi teisės susipažinti su tiekėjų antraisiais vokais, kol nėra susipažinusi su visais gautais tiekėjų pirmaisiais vokais.

Perkančioji organizacija privalo visu informuoti visus tiekėjus, pateikusius pasiūlymą pirkime, apie jų pasiūlymų techninės dalies tikrinimo ir vertinimo rezultatus (tik tais atvejais, kai pasiūlymai teikiami elektroninėmis priemonėmis, tiek tais, kai teikiami ne elektroninėmis priemonėmis). Nurodyti rezultatus tiekėjams teikiami neatskleidžiant tiekėjų tapatybių, kadangi ši informacija tiekėjams teikiama tik nustačius pasiūlymų eilę (pavyzdžiui, tiekėjus įvardijant A, B, C, D ir pan., kiekvienam asmeniškai neatskleidžiant, kaip jis pavadintas). Kai pasiūlymai pateikiami ne elektroninėmis priemonėmis, perkančiosios organizacijos, informuodamos apie techninės pasiūlymų dalies vertinimo rezultatus, privalo nustatyti ir nurodyti tiekėjams kito komisijos posėdžio, kuriame bus susipažįstama su finansine pasiūlymų dalimi, tikslią vietą ir laiką. Ši įtvirtinta pareiga sietina su tiekėjų teisės dalyvauti komisijos posėdyje įgyvendinimu (*detaliau žiūrėti [VPI 44](#) straipsnio 3 dalies komentarą*). Įstatyme neįtvirtinta perkančiųjų organizacijų pareiga informuoti tiekėjus apie antrojo posėdžio laiką, kai pasiūlymai yra pateikiami elektroninėmis priemonėmis. Vis dėlto, atsižvelgiant į tai, kad tiekėjai gali būti pateikę užšifruotus pasiūlymus ir perkančiajai organizacijai iki antrojo posėdžio turės pateikti iššifravimo kodą, apie sekančio komisijos posėdžio datą perkančiosios organizacijos privalo informuoti ir tais atvejais, kai pasiūlymai teikiami elektroninėmis priemonėmis.

Susipažinus ir įvertinus tiekėjų pasiūlymų techninius pasiūlymų duomenis, antrajame komisijos posėdyje yra susipažįstama tik su tų tiekėjų pasiūlymais, kurie nebuvo atmesti po susipažinimo su technine pasiūlymų dalimi. Tai reiškia, kad pripažinus tiekėjo pasiūlymo techninės dalies neatitiktį (pavyzdžiui, nustačius, kad tiekėjo pasiūlymas neatitinka pirkimo

dokumentuose nustatytų reikalavimų), yra atmetamas visas tiekėjo pasiūlymas pirkime. Visi tiekėjų pasiūlymai pirkime yra saugomi [VPI](#) 97 straipsnyje nurodyta tvarka (*detalesnė žiūrėti [VPI](#) 97 straipsnio komentarą*).

Susipažinimo su pasiūlymų kainomis ar sąnaudomis posėdį rekomenduotina rengti ne anksčiau, nei pasibaigus pretenzijų pateikimo terminui nuo dalyvių informavimo apie kvalifikacijos atitikties ir pasiūlymo techninių duomenų patikrinimo ir įvertinimo rezultatus (*detalesnė žiūrėti [VPI](#) 102 straipsnio komentarą*).

6. [VPI](#) 44 straipsnio 6 dalyje yra nustatytas informacijos, kuri skelbiama tiekėjams, dalyvaujantiems komisijos posėdyje susipažįstant su ne elektroninėmis priemonėmis gautais pasiūlymais, sąrašas. Šis sąrašas yra baigtinis, vadinasi, informacija, kuri nėra nurodyta šiame sąraše, neprivalo būti skelbiama. Be to, nurodyta informacija skelbiama apie visų tiekėjų pateiktus pasiūlymus, su kuriais susipažįstama komisijos posėdyje.

[VPI](#) 44 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad susipažįstant su ne elektroninėmis priemonėmis pateiktais pasiūlymais, turi būti skelbiama:

- 1) *pasiūlymą pateikusių tiekėjo pavadinimas* – tai reiškia, kad komisijos posėdyje privaloma išviešinti visus dalyvavusius tiekėjus;
- 2) *pasiūlyme nurodyta kaina ar sąnaudos* – turi būti paskelbiama kaina ar sąnaudos tiek skaičiais, tiek žodžiais, taip pat nurodoma, ar pasiūlyta kaina ar sąnaudos skaičiais atitinka kainą ar sąnaudas žodžiais (kai pasiūlyme nurodyta kaina ar sąnaudos, išreikštos skaitmenimis, neatitinka kainos ar sąnaudų, nurodytų žodžiais, teisinga laikoma kaina ar sąnaudos, nurodytos žodžiais; kasacinio teismo šiuo aspektu išaiškinta, kad tokiu reguliavimu netiesiogiai pripažįstama, jog tiekėjas, perkančiajai organizacijai pateikdamas kainą, turi mažiau galimybių suklysti bei gali pateikti iš anksto suplanuotą („tikrąją“) siūlyti kainą, kai ši išreiškiama žodžiais, o ne skaičiais; be to, įstatymų leidėjas, vėliau vertus, šioje srityje susiaurino netinkamo ir dėl to atmestino pasiūlymo apimtį (suteikdamas galimybę skirtingą pasiūlymo kainą žodžiais ir skaičiais nurodžiusiam tiekėjui nebūti pašalintam iš pirkimo procedūrų), antra vertus, įtvirtino reguliavimą, dėl kurio išvengiama skirtingų tos pačios situacijos vertinimų, kai nustatoma kainos išraiškų neatitiktis (pavyzdžiui, teisinga laikyti mažesnę kainą, išreikštą skaičiais, žodžiais ir pan.); vis dėlto, tais atvejais, kai tiekėjas aktyviai nepadarė aritmetinių klaidų, t. y. sudėtinės kainos dalys atitinka bendrą kainos rezultatą (sumą), tačiau kainos išraiška skaičiais ir žodžiais nesutampa, pavyzdžiui, jei praleidžiamas tam tikras žodis (kainos išraiška skaičiais nurodoma „1 000 + 1 000 + 1 000 = 3 000“; žodžiais nurodoma „trys“), tai turėtų būti vertinama kaip neteisingai nurodyta kainos išraiška žodžiais, todėl nebūtų prasminga taikyti įstatyme įtvirtintos teisingos kainos prezumpciją, kuri skirta neaiškumams dėl kainos išraiškos neatitikties išspręsti; šiuo atveju perkančioji organizacija turėtų kreiptis į tiekėją, siekdama įsitikinti šios priežasties turinio tikrumu, prašydama tokią neatitiktį paaiškinti, nekeičiant pasiūlymo esmės (*detalesnė žiūrėti [VPI](#) 55 straipsnio 9 dalies komentarą*)¹¹⁵³; tais atvejais, kai pirkimas yra suskaidytas į dalis (*detalesnė žiūrėti [VPI](#)*

¹¹⁵³ LAT 2013 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-474/2013](#).

28 straipsnio komentara), turi būti skelbiama kiekvienos pirkimo objekto dalies kaina ar sąnaudos, kuriai tiekėjas pateikė pasiūlymą.

- 3) *pagrindinės techninės pasiūlymo charakteristikos* – tai reiškia, kad perkančiosios organizacijos neprivalo viešinti visų charakteristikų, į kurias bus atsižvelgta, vertinant pasiūlymus (pavyzdžiui, jeigu ekonominio naudingumo balai projektavimo darbų pirkime yra skiriami balai už atitinkamą sukurtą schemą, perkančioji organizacija neprivalo viešinti visos pasiūlymo techninės dalies aprašymo, o gali pavišinti tik tą dalį, kuri turi esminės reikšmės šių balų skyrimui – konkrečią schemą, ar techninės dalies aprašymo santrauką, kurioje aprašyta ši schema ir pan.). Vis dėlto, jeigu bent vienas komisijos posėdyje dalyvaujantis tiekėjas ar jo atstovas pageidauja, turi būti paskelbtos visos pasiūlymų charakteristikos, į kurias bus atsižvelgta vertinant pasiūlymus (pavyzdžiui, pavišinta visos techninės dalies aprašymas). [VPI](#) 44 straipsnio 6 dalies 3 punkte įtvirtinta nuostata, pagal kurią komisijos nariams ir posėdyje dalyvaujančių tiekėjų ar jų atstovų sutarimu šią informaciją galima tiekėjams pateikti raštu per 3 darbo dienas po posėdžio, jeigu charakteristikos yra didelės apimties. Įstatyme nėra įtvirtinto reikalavimo, kiek komisijos posėdyje dalyvaujančių narių ir tiekėjų ar jų atstovų balsų reikia tam, kad būtų pritarta šios informacijos pateikimui raštu, dėl to rekomenduotina, kad tam pritartų bent pusė posėdyje dalyvavusių komisijos narių ir tiekėjų ar jų atstovų, t. y. paprastoji balsų dauguma (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 49 straipsnio 3 dalies komentara*). Papildomai pažymėtina, kad reikalavimas viešinti technines pasiūlymo charakteristikas netaikomas, kai pasiūlymai yra vertinami pagal sąnaudas, kurios apskaičiuojamos pagal gyvavimo ciklo sąnaudų metodą, aprašytą šio [VPI](#) 56 straipsnyje (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 55 straipsnio 1 dalies 2 punkto ir 56 straipsnio komentarus*) ar pagal kainą (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 55 straipsnio 1 dalies 3 punkto komentara*).
- 4) *ar ne elektroninėmis priemonėmis pateiktas pasiūlymas yra susiūtas, sunumeruotas ir paskutinio lapo antroje pusėje patvirtintas tiekėjo ar jo įgalioto asmens parašu, ar nurodytas įgalioto asmens vardas, pavardė, pareigos ir pasiūlymą sudarančių lapų skaičius* – kaip variant, ar ne elektroninėmis priemonėmis pateiktas pasiūlymas atitinka jam nustatytus formalius pasiūlymo ar paraiškos pateikimo reikalavimus (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 40 straipsnio 7 dalies komentara*);
- 5) *ar yra pateiktas pasiūlymo galiojimo užtikrinimas* – ši informacija neskelbiama, jeigu pirkime nėra reikalaujama pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimo (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 42 straipsnio komentara*).

7. [VPI](#) 44 straipsnio 7 dalyje įtvirtinta tiekėjų ar jų atstovų, kurie dalyvauja komisijos susipažinimo su pasiūlymais ar paraiškomis posėdyje, teisė posėdžio metu ištaisyti formalius pasiūlymo ar paraiškos, kuri teikiama ne elektroninėmis priemonėmis, pateikimo trūkumus, nustatytus [VPI](#) 40 straipsnio 7 dalyje (susiuvimo, įforminimo ir pan.). Tuo atveju, jeigu nustatytų trūkumų nėra įmanoma ištaisyti posėdžio metu (pavyzdžiui, nei vienas iš posėdžio dalyvių neturi tam reikiamų priemonių (reikalingų susiuvimui ir pan.), arba tiekėjo atstovas neturi reikiamo įgaliojimo pasiūlymui pasirašyti ir pan.) arba posėdyje nedalyvauja tiekėjas ar jo atstovas, kurio pasiūlyme pastebėti pasiūlymo susiuvimo ar įforminimo trūkumai,

tokiu atveju šiuos trūkumus turi būti leista ištaisyti po komisijos posėdžio pagal [VPI 45](#) straipsnio 3 dalies reikalavimus (*detaliau žiūrėti [VPI 45](#) straipsnio 3 dalies komentarą*).

[VPI 44](#) straipsnio 7 dalies norma sietina su teismų praktikoje suformuotu ir išplėtotu turiningojo pasiūlymų vertinimo principo įgyvendinimu¹¹⁵⁴. Teismų praktikoje laikomasi nuoseklios pozicijos, kad tiekėjų veiksmai perkančiųjų organizacijų turi būti vertinami, remiantis turinio viršenybės prieš formą principu, t. y. formalizuotas viešųjų pirkinių procedūrų reguliavimas neturi viršenybės prieš perkančiosios organizacijos ir tiekėjų veiksmus, jei šie atitinka teisės normų ir pirkimo sąlygų esmę ir jomis siekiamus tikslus. Šis principas ypač aktualus dėl pasiūlymų nagrinėjimo, vertinant, ar perkančioji organizacija pagrįstai atmetė tiekėjo pasiūlymą dėl jame aptiktų trūkumų ar netikslumų, t. y. ar tinkamai sprendė dėl tiekėjo pasiūlymo turinio ir formos pusiausvyros¹¹⁵⁵. Teismų praktikoje plėtojamas turinio viršenybės prieš formalumus principas, reiškia, kad perkančiosios organizacijos veiksmai turi būti atliekami ne tik tam, kad formaliai būtų atliktos procedūros, o tam, jog būtų objektyviai sudaromos galimybės tiekėjui dalyvauti pirkime, paaiškinti (patikslinti) visus perkančiosios organizacijos keliamus klausimus, nurodytus netikslumus¹¹⁵⁶.

8. [VPI 44](#) straipsnio 8 dalyje įtvirtinta tiekėjų ar jų atstovų, kurie dalyvavo komisijos susipažinimo su ne elektroninėmis priemonėmis gautais pasiūlymais ar paraiškėmis posėdyje, teisė asmeniškai susipažinti su [VPI 44](#) straipsnio 6 dalyje nurodyta posėdžio metu paskelbta informacija. [VPI 44](#) straipsnio 8 dalyje įtvirtinta išimtis, pagal kurią susipažinimo posėdyje dalyvavusiems tiekėjams ar jų atstovams neleidžiama susipažinti su nurodyta informacija, jeigu pasiūlymus ar paraiškas pateikę tiekėjai ją nurodė kaip konfidencialią. Nustatyta išimtis taikoma tik tokiu atveju, jeigu paskelbta informacija neatitinka [VPI 20](#) straipsnio 2 dalyje nurodytų sąlygų, kuomet informacija negali būti laikoma kaip konfidenciali (*detaliau žiūrėti [VPI 20](#) straipsnio komentarą*).

Komentuojamoje normoje įtvirtinta teisė susipažinti tik su ne elektroninėmis priemonėmis pateiktų pasiūlymų visai perskaityta informacija ir tik tiems tiekėjams ar jų atstovams, kurie dalyvavo susipažinimo posėdyje. Tuo tarpu tiekėjai ar jų atstovai, kurie nedalyvavo susipažinimo su ne elektroninėmis priemonėmis pateiktomis paraiškėmis ar pasiūlymais procedūroje, su nurodyta informacija gali susipažinti, vadovaujantis komentuojamo [VPI 44](#) straipsnio 10 dalimi (*detaliau žiūrėti [VPI 44](#) straipsnio 10 dalies komentarą*).

9. [VPI 44](#) straipsnio 9 dalyje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų pareiga susipažinimo su paraiškėmis ar pasiūlymais rezultatus įforminti protokole. Ši pareiga netaikoma, kai su paraiškėmis ar pasiūlymais susipažinama CPO siūlomomis elektroninėmis priemonėmis (*detaliau žiūrėti [VPI 22](#) straipsnio 2 dalies komentarą*).

¹¹⁵⁴ LAT 2014 m. lapkričio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-496/2014](#); 2017 m. lapkričio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-369-916/2017](#); 2018 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-468-469/2018](#).

¹¹⁵⁵ LAT 2012 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-280/2012](#); 2012 m. balandžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-43/2012](#).

¹¹⁵⁶ LAT 2012 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-280/2012](#); 2017 m. lapkričio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-369-916/2017](#).

Reikalavimai susipažinimo su pasiūlymais ar paraiškomis protokolų formoms, jų pildymui ir pan. yra nustatyti [Komisijos susipažinimo su pasiūlymais ar paraiškomis procedūros protokolų privalomųjų rekvizitų apraše](#)¹¹⁵⁷. Šio aprašo 2 straipsnyje nurodyta, kad susipažinimo su tiekėjų pasiūlymais procedūra vykdoma ir protokolai rašomi, atliekant viešąjį pirkimą atviro konkurso, riboto konkurso, skelbiamų derybų, neskelbiamų derybų, konkurencinio dialogo ir inovacijų partnerystės būdu ar taikant dinaminę pirkimų sistemą. Atliekant nurodytus pirkimus, perkančiosios organizacijos privalo naudoti VPT parengtas ir patvirtintas komisijos susipažinimo su paraiškomis ar pasiūlymais protokolų formas¹¹⁵⁸. Tuo tarpu atliekant mažos vertės viešuosius pirkimus pagal [VPI](#) 25 straipsnio 2 dalies nuostatas (*detaliau žiūrėti VPI 25 straipsnio 2 dalies komentarą*) bei supaprastintus viešuosius pirkimus [VPI](#) 25 straipsnio 3 ir 4 dalyse nustatytais atvejais (*detaliau žiūrėti VPI 25 straipsnio 3 ir 4 dalies komentarus*), VPT parengtos susipažinimo protokolų formos perkančiosioms organizacijoms yra rekomendacinės, t. y. šiais atvejais perkančiosios organizacijos protokolų surašyti ir VPT patvirtintomis formomis naudotis neprivalo.

Susipažinimo protokolų formos yra parengtos, vadovaujantis šiais kriterijais: *pirma*, pagal pirkimo būdą (ar pirkimas vykdomas atviro konkurso, riboto konkurso, skelbiamų derybų, neskelbiamų derybų, konkurencinio dialogo ir inovacijų partnerystės būdu ar taikant dinaminę pirkimų sistemą), *antra*, pagal pasiūlymo vertinimo kriterijus (ar pasiūlymai pirkime vertinami pagal kainą ar sąnaudas, kainą ar sąnaudas ir kokybę (kai techninės charakteristikos įvertinamos tik kiekybiškai), kainą ar sąnaudas ir kokybę (kai bent dalis techninių charakteristikų yra įvertinamos kokybiškai), *trečia*, pagal pasiūlymų pateikimo būdą (ar vykdomas elektroninis pirkimas, ar ne elektroninis).

Tais atvejais, kai vykdant viešuosius pirkimus perkančiosios organizacijos privalo surašyti protokolus, jos VPT patvirtintų formų negali naudoti savo nuožiūra (pavyzdžiui, vykdant ribotą konkursą, naudoti atviro konkurso susipažinimo su pasiūlymais protokolo formą), taip pat negali naudoti savo parengtos formos, kurioje nebūtų VPT nustatytų privalomųjų protokolo rekvizitų. Taigi, perkančiosios organizacijos tinkamą susipažinimo protokolo formą turi pasirinkti pagal atliekamo pirkimo būdą (priemonę) bei tinkamą vertinimo kriterijų, taip pat pagal tai, ar pasiūlymai pirkime teikiami elektroninėmis priemonėmis, ar ne.

Pagal nurodyto [Aprašo](#) 13 straipsnį susipažinimo su pasiūlymais ar paraiškomis protokolus perkančiosios organizacijos privalo saugoti [LR dokumentų ir archyvų įstatymo](#) nustatyta tvarka, tačiau ne trumpiau kaip 4 metus nuo pirkimo pabaigos.

10. [VPT](#) 44 straipsnio 10 dalyje įtvirtinta teisė susipažinti su komisijos posėdžio rezultatais, įtvirtintais komisijos posėdžio protokole, tiems pasiūlymus pateikusiems tiekėjams, kurie komisijos susipažinimo su ne elektroninėmis priemonėmis pateiktais pasiūlymais posėdyje nedalyvavo. Tiekėjai tokiu atveju turi kreiptis į perkančiąją organizaciją su prašymu šią informaciją pateikti. Nors komentuojamoje normoje konkrečiai įvardinti tik tie tiekėjai, kurie nedalyvavo susipažinimo su pasiūlymais posėdyje, vis dėlto, autorių nuomone, tokia teisė

¹¹⁵⁷ [Komisijos susipažinimo su pasiūlymais ar paraiškomis procedūros protokolų privalomųjų rekvizitų aprašas](#)¹¹⁵⁷, patvirtintas VPT 2017 m. birželio 7 d. įsakymu Nr. 1S-85.

¹¹⁵⁸ VPT patvirtintos komisijos susipažinimo su paraiškomis ar pasiūlymais formos, kurias perkančiosios organizacijos gali atsisiųsti iš VPT interneto puslapio, adresu: <http://vpt.lrv.lt/lt/komisijos-susipazinimo-su-paraiskomis-ar-pasiulymais-proceduros-protokolu-formos>.

turėtų būti suteikiama ir tiems tiekėjams, kurie posėdyje dalyvavo, tačiau nori su šia informacija susipažinti pakartotinai raštu.

Tiek tiekėjo kreipimasis (prašymas), tiek perkančiosios organizacijos informavimas apie įtvirtintus rezultatus turi būti pateikiami raštu (*detales žiūrėti [VPI 2 straipsnio 29 dalies komentarą](#)*). Perkančiosios organizacijos tiekėjams, pageidaujantiems susipažinti su posėdžio protokole įformintais pasiūlymų susipažinimo rezultatais, pateikia tik tą informaciją, kuri nėra konfidenciali (*detales žiūrėti [VPI 20 straipsnio ir 44 straipsnio 8 dalies komentarus](#)*).

11. [VPI 44 straipsnio 11 dalyje](#) įtvirtinta sąlyga, kada tiekėjai nedalyvauja komisijos susipažinimo su pasiūlymais ar paraiškomis, jų nagrinėjimo, vertinimo ir palyginimo posėdžiuose – kai pasiūlymai ar paraiškos pirkime yra pateikiami elektroninėmis priemonėmis (CVP IS, CPO siūlomomis elektroninėmis priemonėmis ar kitu elektroniniu būdu). Taigi, tiekėjai turi teisę dalyvauti komisijos susipažinimo su pasiūlymais posėdyje tik tuomet, kai pasiūlymai pirkime yra pateikiami ne elektroninėmis priemonėmis.

Tais atvejais, kai pasiūlymai ar paraiškos buvo teikiamos elektroninėmis priemonėmis – su informacija, kas dalyvavo pirkime bei kokią kainą pasiūlė, pasiūlymus pateikę tiekėjai gali susipažinti perkančiajai organizacijai sudarius pasiūlymų eilę vadovaujantis [VPI 58 straipsnio 1 dalimi](#). Vis dėlto perkančioji organizacija, informuodama apie sudarytą pasiūlymų eilę, vadovaujantis [VPI 58 straipsnio 1 dalimi](#), neturi pareigos pateikti didesnės apimties informacijos, nurodytos [VPI 44 straipsnio 6 dalyje](#), pavyzdžiui, pagrindinių laimėjusio tiekėjo pasiūlymo vertinimo charakteristikų ir pan. (*detales žiūrėti [VPI 58 straipsnio 1 dalies komentarą](#)*).

45 straipsnis. Tiekėjo ir jo pateiktos paraiškos ir pasiūlymo vertinimo bendrieji principai

1. Perkančioji organizacija, vadovaudamasi šio įstatymo 55, 56 ir 57 straipsnių nuostatomis, laimėjusį nustato ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą, jeigu tenkinamos visos šios sąlygos:

- 1) pasiūlymas atitinka skelbime apie pirkimą, kvietime patvirtinti susidomėjiną ir pirkimo dokumentuose nustatytus reikalavimus, sąlygas ir kriterijus, atsižvelgiant ir į šio įstatymo 43 straipsnio, jeigu jis taikomas, nuostatas;
- 2) pasiūlymą pateikęs tiekėjas nėra pašalintas vadovaujantis šio įstatymo 46 straipsniu;
- 3) pasiūlymą pateikęs tiekėjas atitinka pirkimo dokumentuose nustatytus kvalifikacijos reikalavimus pagal šio įstatymo 47 straipsnį ir, jeigu taikytina, kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus, reikalaujamus pagal šio įstatymo 48 straipsnį, nediskriminacines taisykles ir kriterijus, nustatytus pagal šio įstatymo 54 straipsnį;
- 4) pasiūlymą pateikęs tiekėjas per perkančiosios organizacijos nustatytą terminą patikslino, papildė, paaiškino informaciją, kaip nurodyta šio straipsnio 3 dalyje;
- 5) pasiūlyta kaina neviršija pirkimui skirtų lėšų, nustatytų perkančiosios organizacijos prieš pradedant pirkimo procedūrą. Jeigu ekonomiškai naudingiausiame pasiūlyme nurodyta kaina viršija pirkimui skirtas lėšas, nustatytas perkančiosios organizacijos prieš pradedant pirkimo procedūrą, ir perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose nėra nurodžiusi pirkimui skirtų lėšų sumos, kiti pasiūlymų eilėje esantys pasiūlymai laimėjusiais negali būti nustatyti. Pirkimui skirtų lėšų suma, nustatyta ir užfiksuota perkančiosios organizacijos rengiamuose dokumentuose prieš pradedant pirkimo procedūrą, gali būti keičiama, kai ji nėra nurodyta pirkimo dokumentuose, perkančiajai organizacijai ekonomiškai naudingiausiame pasiūlyme nurodyta kaina yra priimtina ir perkančioji organizacija gali pagrįsti šios kainos priimtinumą ir suderinamumą su racionalaus lėšų naudojimo principu;
- 6) nėra šio įstatymo 57 straipsnio 3 dalyje nustatytų aplinkybių.

2. Perkančioji organizacija gali nuspręsti nesudaryti pirkimo sutarties su ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą pateikusiu tiekėju, jeigu ji nustato, kad pasiūlymas neatitinka šio įstatymo 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodytų aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų.

3. Jeigu kandidatas ar dalyvis pateikė netikslūs, neišsamius ar klaidingus dokumentus ar duomenis apie atitiktį pirkimo dokumentų reikalavimams arba šių dokumentų ar duomenų trūksta, perkančioji organizacija privalo nepažeisdama teisiškumo ir skaidrumo principų prašyti kandidatą ar dalyvį šiuos dokumentus ar duomenis patikslinti, papildyti arba paaiškinti per jos nustatytą protingą terminą. Tikslinami, papildomi, paaiškinami ir pateikiami nauji gali būti tik dokumentai ar duomenys dėl tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimo, atitikties

kvalifikacijos reikalavimams, kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams, tiekėjo įgaliojimas asmeniui pasirašyti paraišką ar pasiūlymą, jungtinės veiklos sutartis, pasiūlymo galiojimo užtikrinimą patvirtinantis dokumentas ir dokumentai, nesusiję su pirkimo objektu, jo techninėmis charakteristikomis, sutarties vykdymo sąlygomis ar pasiūlymo kaina. Kiti tiekėjo pasiūlymo dokumentai ar duomenys gali būti tikslinami, pildomi arba aiškinami vadovaujantis šio įstatymo 55 straipsnio 9 dalimi.

[VPI](#) 45 straipsnyje¹¹⁵⁹ yra įtvirtinti bendrieji tiekėjų ir jų pateiktų paraiškų bei pasiūlymų vertinimo principai.

1. Perkančiosios organizacijos, nustatydamos ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą (ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas turi būti suprantamas kaip geriausiai perkančiosios organizacijos poreikius ir jos konkrečiame pirkime pasirinktus bei nustatytus pasiūlymų vertinimo kriterijus atitinkantis pasiūlymas), visų pirma turi vadovautis [VPI](#) 55 bei 56 straipsniuose nustatytais pasiūlymų vertinimo ir palyginimo kriterijais bei taisyklėmis (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 55 ir 56 straipsnių komentarus*) bei [VPI](#) 57 straipsnyje nustatytomis neįprastai mažos kainos pagrindimo taisyklėmis (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 57 straipsnio komentarą*). Laikantis nurodytų [VPI](#) 55, 56, 57 straipsnių nuostatų, nustatytas ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas laimėtoju pripažįstamas tik tuo atveju, jei yra visos toliau nurodytos sąlygos. Pasiūlymas, neatitinkantis bent vienos iš nurodytų sąlygų, ne tik sudaro teisėtą pagrindą, bet ir reiškia perkančiosios organizacijos pareigą pasiūlymą atmesti¹¹⁶⁰:

- 1) **Pasiūlymas atitinka skelbime apie pirkimą, kvietime patvirtinti susidomėjimą ir pirkimo dokumentuose nustatytus reikalavimus, sąlygas ir kriterijus, atsižvelgiant ir į šio įstatymo 43 straipsnio, jeigu jis taikomas, nuostatas.** Perkančiosios organizacijos privalo patikrinti tiekėjo pasiūlymo atitiktį pirkimo dokumentuose suformuluotiems reikalavimams (atkreiptinas dėmesys į tai, kad skelbimas apie pirkimą ir kvietimas patvirtinti susidomėjimą yra sudėtinė ir neatsiejama pirkimo dokumentų dalis, dėl to toliau komentuojant [VPI](#) 45 straipsnį, bus naudojama bendri pirkimo dokumentų sąvoka (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 35 straipsnio 3 dalies komentarą*)).

Kita vertus, kai esama vidinio prieštaravimo tarp skelbimo apie pirkimą ir pagrindinių pirkimo dokumentų nuostatų, tiekėjo pasiūlymas negali būti vertinamas kaip neatitinkantis nustatytų reikalavimų ir dėl to atmestas, jei atitinkamas reikalavimas įtvirtintas tik viename iš šių aptartų dokumentų¹¹⁶¹. Kitaip tariant, tiekėjas negali būti atsakingas už pirkimo sąlygų skirtumus / tarpusavio prieštaravimus. Prieštaravimai tarp pirkimo dokumentų negali būti tokio lygio, kad lemtų nelygiateisišką pasiūlymų vertinimą. Analogiška taisyklė taikytina, kai vidinis pirkimo dokumentų turinio

¹¹⁵⁹ Komunikuojamos [VPI](#) 45 straipsnio normos yra nustatytos iš dalies įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 56 straipsnį; taip pat šios direktyvos preambulės nuostatas.

¹¹⁶⁰ LAT 2013 m. sausio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-128/2013](#); 2016 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-112-969/2016](#); 2016 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-112-969/2016](#).

¹¹⁶¹ LAT 2011 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-231/2011](#).

prieštaravimas nustatomas tarp skirtingų vienodo statuso dokumentų (pavyzdžiui, darbų žiniaraščių)¹¹⁶².

Perkančiosios organizacijos privalo patikrinti, ar tiekėjai pasiūlyme nurodė visą informaciją, kurią privalėjo nurodyti pagal pirkimo sąlygas, taip pat, ar pateikė visus reikalaujamus dokumentus kartu su pasiūlymu, nepriklausomai nuo šios informacijos ir dokumentų įtvirtinimo pirkimo sąlygose vietos, nes tiekėjai privalo detaliai susipažinti su visomis pirkimo dokumentų nuostatomis¹¹⁶³. Taigi, tiekėjo (pirkimo dalyvio) pasiūlymas gali būti laikomas tinkamu tik tuomet, kai jis atitinka reikalavimus pasiūlymui plačiąja ir siaurąja prasme, taip pat ir taip vadinamus kitus reikalavimus pasiūlymui (dokumentų įforminimui, komplektacijai ir pan.)¹¹⁶⁴.

Šių duomenų patikrinimas sietinas su lygiateisiškumo principo įgyvendinimu, t. y. perkančioji organizacija privalo patikrinti tiekėjų pasiūlymų atitiktį pirkimo dokumentuose nustatytiems reikalavimams, tam, kad galėtų objektyviai palyginti tiekėjų pasiūlymus¹¹⁶⁵. Perkančiosios organizacijos turi patikrinti tiek pasiūlymų atitiktį turinio, tiek formos reikalavimams. Jeigu pirkime yra leidžiama arba reikalaujama, kad tiekėjai pateiktų alternatyvius pasiūlymus, tokiu atveju perkančioji organizacija taip pat privalo patikrinti, ar tiekėjų alternatyvūs pasiūlymai atitinka pirkimo dokumentuose nustatytus jiems suformuluotus minimalius reikalavimus bei konkrečius jų pateikimo reikalavimus (*detaliau žiūrėti VPI 43 straipsnio komentarą*).

Pirkimo laimėtoju gali būti nustatoma tik tokio tiekėjo pasiūlymas, kuris atitinka visus pirkimo sąlygose nustatytus reikalavimus. Pasiūlymas, kuris neatitinka pirkimo dokumentuose nustatytų reikalavimų, sąlygų ir kriterijų – atmestinas. Kasacinio teismo šiuo aspektu išaiškinta, kad perkančiosios organizacijos tiekėjų pasiūlymus (plačiąja prasme) vertina išimtinai pagal viešojo pirkimo sąlygas. Bet koku atveju perkančiosios organizacijos negali atmesti tiekėjo pasiūlymo pagal iš anksto aiškiai neišviešintus (nepaskelbtus, nepublikuotus) reikalavimus¹¹⁶⁶.

- 2) **Pasiūlymą pateikęs tiekėjas nėra pašalintas vadovaujantis šio įstatymo 46 straipsniu.** Perkančiosios organizacijos privalo patikrinti, ar tiekėjai (ne)atitinka [VPI 46](#) straipsnyje nustatytus pašalinimo pagrindus. Pirkimo laimėtoju gali būti pripažintas tik toks tiekėjas, kuris neatitinka [VPI 46](#) straipsnyje nustatytų pašalinimo pagrindų, arba yra [VPI 46](#) straipsnyje nustatytos sąlygos, dėl kurių perkančioji organizacija jis tiek nepašalina tiekėjo iš pirkimo procedūros (*detaliau žiūrėti VPI 46 straipsnio komentarą*). Tikrindamos, ar nėra tiekėjo pašalinimo pagrindų, nustatytų pagal [VPI 46](#) straipsnį, perkančiosios organizacijos reikalauja patvirtinančių dokumentų, nurodytų [VPI 51](#) straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPI 51 straipsnio komentarą*).
- 3) **Pasiūlymą pateikęs tiekėjas atitinka pirkimo dokumentuose nustatytus kvalifikacijos reikalavimus pagal šio įstatymo 47 straipsnį ir, jeigu taikytina, kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus,**

¹¹⁶² LAT 2019 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-17-690/2019](#).

¹¹⁶³ LAT 2019 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-211-969/2019](#).

¹¹⁶⁴ LAT 2013 m. birželio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-324/2013](#); 2014 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-333/2014](#); 2015 m. birželio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-367-248/2015](#).

¹¹⁶⁵ ESTT 1993 m. birželio 22 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Daniją*, [C-243/89](#).

¹¹⁶⁶ LAT 2017 m. vasario 14 d. nutarties civilinėje byloje Nr. [e3K-7-23-248/2017](#).

reikalaujamus pagal šio įstatymo 48 straipsnį, nediskriminacines taisykles ir kriterijus, nustatytus pagal šio įstatymo 54 straipsnį. Reikalavimai tiekėjų kvalifikacijai bei jų vertinimui nustatyti [VPI 47](#) straipsnyje (*detalesniam žiūrėti [VPI 47](#) straipsnio komentarą*). Kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų reikalavimai nustatyti [VPI 48](#) straipsnyje (*detalesniam žiūrėti [VPI 48](#) straipsnio komentarą*). Tuo tarpu nediskriminacinės taisyklės ir kriterijai reglamentuojami [VPI 54](#) straipsnyje, kuriame įtvirtintos kandidatų kvalifikacinės atrankos atlikimo taisyklės (*detalesniam žiūrėti [VPI 54](#) straipsnį*).

Bet kuriuo atveju pirkimo laimėtoju gali būti nustatytas tik toks ekonomiškai naudingiausias (įskaitant mažiausios kainos) pasiūlymą pateikęs tiekėjas, kuris atitinka pirkimo dokumentuose nustatytus kvalifikacijos reikalavimus ir, jei atitinkamame pirkime taikoma, kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus bei nediskriminacines taisykles ir kriterijus (*detalesniam žiūrėti [VPI 47](#), [48](#), [54](#) straipsnių komentarus*). Jeigu pirkimo sąlygose buvo nustatyta, kad tiekėjo teisė verstis atitinkama veikla netikrinama arba tikrinama ne visa apimtimi, tokiu atveju perkančioji organizacija šiuo duomenų netikrina. Vis dėlto bet kuriuo atveju tiekėjas perkančiajai organizacijai turi pareigoti, kad pirkimo sutartį vykdys tik tokia teisę turintis asmenys (*detalesniam žiūrėti [VPI 35](#) straipsnio 2 dalies 3 punkto komentarą*). Tikrindamos, ar tiekėjas atitinka kvalifikacijos reikalavimus, nustatytus pagal [VPI 47](#) straipsnį, ar tiekėjas laikosi kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų, nustatytų pagal [VPI 48](#) straipsnį, perkančiosios organizacijos reikalauja patvirtinančių dokumentų, nurodytų [VPI 48](#) ir [51](#) straipsniuose (*detalesniam žiūrėti [VPI 48](#) ir [51](#) straipsnių komentarus*).

Papildomai svarbu, kad, atliekant pirkimą atviro konkurso būdu, perkančioji organizacija neprivalo laikytis [VPI 59](#) straipsnio 3 dalyje nustatyto pirkimo procedūrų eiliškumo ([VPI 59](#) straipsnio 4 dalis). Tokiu atveju perkančioji organizacija gali visų pirma įvertinti dalyvių pateiktus pasiūlymus *siaurąja prasme*, o po to patikrinti, ar ekonomiškai naudingiausias pasiūlymą pateikęs dalyvis atitinka nustatytus kvalifikacijos reikalavimus, ar nėra jo pašalinimo pagrindų, ir, jeigu taikytina, ar tiekėjas laikosi kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų (*detalesniam žiūrėti [VPI 59](#) straipsnio komentarą*). Perkančioji organizacija gali nukrypti nuo įstatyme įtvirtintos pirkimo procedūrų atlikimo eiliškumo tvarkos tik tokiu atveju, jei tai aiškiai nustatyta pirkimo dokumentuose¹⁶⁷. Vykdamas kvalifikacinę atranką pagal [VPI 54](#) straipsnį, perkančioji organizacija privalo laikytis pirkimo procedūrų eiliškumo (*detalesniam žiūrėti [VPI 59](#) straipsnio komentarą*).

- 4) **Pasiūlymą pateikęs tiekėjas per perkančiosios organizacijos nustatytą terminą pateiktino, papildė, paaiškino informaciją, kaip nurodyta šio straipsnio 3 dalyje.** Ekonomiškai naudingiausias pasiūlymą pateikęs tiekėjas negali būti pripažintas laimėtoju, jeigu jis, *pirma*, pateikė netikslius, neišsamius ar klaidingus dokumentus ar duomenis apie pirkimo dokumentų reikalavimų atitikimą arba šių dokumentų ar duomenų nepateikė, ir, *antra*, perkančiajai organizacijai paprašius, per nustatytą terminą šių dokumentų ar duomenų nepateiktino, nepapildė arba nepaaiškino. Ši

¹⁶⁷ LAT 2010 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-425/2010](#).

nuostata taikoma tik tuo atveju, kai tiekėjas pateikė neišsamius, netikslius ar klaidingus duomenis apie kvalifikacijos reikalavimų, kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų atitikties, tiekėjo įgaliojimą asmeniui pasirašyti paraišką ar pasiūlymą, jungtinės veiklos sutartį, pasiūlymo gavėjo užtikrinimą patvirtinantį dokumentą ir dokumentus, nesusijusius su pirkimo objektu, jo techninėmis charakteristikomis, sutarties vykdymo sąlygomis ar pasiūlymo kaina (*detaliau žiūrėti VPI 45 straipsnio 3 dalies komentarą*).

- 5) **Pasiūlyta kaina neviršija pirkimui skirtų lėšų, nustatytu perkančiosios organizacijos prieš pradedant pirkimo procedūrą. Jeigu ekonomiškai naudingiausiame pasiūlyme nurodyta kaina viršija pirkimui skirtas lėšas, nustatytas perkančiosios organizacijos prieš pradedant pirkimo procedūrą, ir perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose nėra nurodžiusi pirkimui skirtų lėšų sumos, kiti pasiūlymų eilėje esantys pasiūlymai laimėjusiais negali būti nustatyti. Pirkimui skirtų lėšų suma, nustatyta ir užfiksuota perkančiosios organizacijos rengiamuose dokumentuose prieš pradedant pirkimo procedūras, gali būti keičiama, kai ji nėra nurodyta pirkimo dokumentuose, perkančiajai organizacijai ekonomiškai naudingiausiame pasiūlyme nurodyta kaina yra priimtina ir perkančioji organizacija gali pagrįsti šios kainos priimtinumą ir suderinamumą su racionalaus lėšų naudojimo principu.** Komentuojamo [VPI 45](#) straipsnio 1 dalies 5 punkte nustatyta išimtis iš bendros taisyklės, kad pasiūlymai vertinami išimtinai pagal pirkimo sąlygas, t. y. vadovaujantis šia norma, pasiūlymą dėl kainos, viršijančios pirkimui skirtas lėšas, privaloma atmesti net tuo atveju, jei pirkimo sąlygose iš anksto nėra nurodyta maksimali pirkimui skirta lėšų suma¹⁶⁸. Ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo negalima pripažinti laimėtoju, jeigu: a) jo kaina viršija perkančiosios organizacijos vidaus dokumentuose užfiksuotą pirkimui skirtų lėšų sumą, arba b) jo kaina viršija pirkimo sąlygose nustatytą pirkimui skirtų lėšų sumą. Jeigu pirkimui skirtų lėšų suma užfiksuota tik perkančiosios organizacijos vidaus dokumentuose, ji turi pagrįsti, kad ši suma iš tiesų buvo užfiksuota, nustatyta iki pirkimo (užfiksavimo pagrindimas nėra įtvirtintas įstatyme, taigi, perkančiosios organizacijos tai gali įrodyti įvairiais vidaus dokumentais ar net susirašinėjimais)¹⁶⁹.

Ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas pirkime šiuo pagrindu atmetamas ir vertinami kiti pasiūlymų eilėje esantys pasiūlymai tik tuo atveju, jeigu perkančioji organizacija pirkimui skirtas lėšas prieš pradėdama pirkimą nustatė ne tik ikiprocedūrinuose dokumentuose (pavyzdžiui, pirkimų planuose (*detaliau žiūrėti VPI 26 straipsnio komentarą*), bet ir konkretaus pirkimo sąlygose. Tuo tarpu, jeigu pirkimui skirtos lėšos nebuvo nurodytos konkretaus pirkimo sąlygose, o nustatytos tik perkančiosios organizacijos vidaus dokumentuose, tokiu atveju, atmetus ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą dėl pirkimui skirtų lėšų viršijančios kainos, kiti pasiūlymų eilėje esantys pasiūlymai laimėjusiais taip pat negali būti nustatyti. Tokiu atveju perkančioji organizacija pirkimą turi nutraukti. Ši nuostata yra siejama su skaidrumo bei lygiateisiškumo principų užtikrinimu (*detaliau žiūrėti VPI 17 straipsnio 1 dalies komentarą*). Papildomai atkreiptinas dėmesys į tai, kad perkančioji organizacija tiekėjo pasiūlymą minėtu [VPI 45](#) straipsnio 1 dalies 5 punkto

¹⁶⁸ LAT 2018 m. gegužės 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-40-969/2018](#).

¹⁶⁹ Ten pat.

pagrindu gali atmesti tik tokiu atveju, jeigu pirkimui skirtų lėšų sumą viršija tiekėjo pasiūlymo kaina, o ne per dideli įkainiai¹¹⁷⁰. Nebent apskaičiuojant preliminarų kėkį pagal įkainius, yra matoma, kad galutinė kaina bet kuriuo atveju viršys pirkimui skirtų lėšų sumą¹¹⁷¹.

Perkančiosios organizacijos turi teisę pačios nuspręsti, ar pirkimo dokumentuose tiekėjams išviešinti pirkimui skirtų maksimalų lėšų dydį. Pirkimo dokumentais šiuo aspektu laikomi perkančiosios organizacijos raštu pateikti tiekėjams dokumentai ir elektroninėmis priemonėmis pateikti duomenys, apibūdinantys perkama objektą ir pirkimo sąlygas: skelbimas, kvietimas, techninė specifikacija, aprašomieji dokumentai, pirkimo sutarties projektas, kiti dokumentai ir dokumentų paaiškinimai (patikslinimai). [VPI](#) 35 straipsnyje yra aiškiai nustatyta, kokius duomenis perkančioji organizacija turi nurodyti pirkimo dokumentuose (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 35 straipsnio komentare*). Atitinkamai duomenų apie lėšų (biudžeto), skirtų pirkimui, dydį pateikimas [VPI](#) 35 straipsnyje nenustatytas. Tai reiškia, kad pati perkančioji organizacija sprendžia, pateikti ar nepateikti tiekėjams duomenis apie pirkimui skirtų lėšų dydį¹¹⁷².

Planuodama viešąjį pirkimą, perkančioji organizacija iš anksto numato jam panaudoti maksimalią skiriamų lėšų sumą. Kai ši suma yra nurodyta pirkimo dokumentuose, o perkančioji organizacija atmeta tiekėjo pasiūlymą, remiantis [VPI](#) 45 straipsnio 1 dalies 5 punktu, kilus ginčui, ji privalo įrodyti, kad kaina yra per didelė ir jai nepriimtina (CPK 178 straipsnis). Per didelė, perkančiajai organizacijai nepriimtina kaina yra laikoma tokia pasiūlymo kaina, kuri didesnė, nei perkančiosios organizacijos suplanuota pirkimui skirtina lėšų suma¹¹⁷³.

Teisės aktuose nėra įpareigojimo perkančiosioms organizacijoms viešai (kartu su pirkimo dokumentais) skelbti, kokia kaina bus laikoma priimtina, o kokia – per didelė. Paskelbus viešai kokią kainą perkančioji organizacija laikys tinkama, tai galėtų daryti įtaką tiekėjų siūlomoms kainoms ir iškreipti pirkimo dalyvių konkurencines sąlygas, nes tiekėjai, žinodami, kokią maksimalią kainą sutinka mokėti perkančioji organizacija, teiktų pasiūlymus, orientuodamiesi būtent į šią maksimalią kainą, o ne į savo įkainius¹¹⁷⁴.

[VPI](#) 45 straipsnio 1 dalies 5 punkte taip pat įtvirtinta perkančiųjų organizacijų teisė pakeisti jų pildaus dokumentuose prieš pirkimo procedūras nustatytą ir užfiksuotą pirkimui skirtų lėšų sumą, jeigu, *pirma*, ši suma nenurodyta pirkimo dokumentuose, *antra*, ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą pateikusių tiekėjo kaina yra priimtina ir *trečia*, perkančioji organizacija gali pagrįsti, kad ši kaina jai priimtina ir suderinama su racionalaus lėšų naudojimo principu (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 17 straipsnio 2 dalies 1 punkto komentarą*).

Kasacinio teismo šiuo aspektu išaiškinta, kad [VPI](#) akcentuojama būtinybė racionaliai ir taupiai naudoti lėšas reikalingoms prekėms, paslaugoms ar darbams pirkti, dėl to

¹¹⁷⁰ LAT 2015 m. lapkričio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2A-1138-236/2015](#).

¹¹⁷¹ LAT 2018 m. gegužės 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-40-969/2018](#).

¹¹⁷² LAT 2013 m. rugsėjo mėn. 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [2A-2103/2013](#).

¹¹⁷³ LAT 2012 m. balandžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-158/2012](#); 2018 m. gegužės 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-40-969/2018](#).

¹¹⁷⁴ LAT 2012 m. balandžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-158/2012](#).

perkančiosioms organizacijoms nustatyta galimybė atmesti tiekėjo pasiūlymą, jei jame nurodyta kaina yra per didelė, viršijanti perkančiosios organizacijos galimybes ir neužtikrinanti racionalaus ir taupaus turimų lėšų naudojimo. Priešingu atveju minėtas pagrindinis viešųjų pirkimų tikslas nebūtų įgyvendintas. Vis dėlto dėl pasiūlymo kainos priimtino sprendžia perkančioji organizacija. Jokiuose teisės aktuose nenustatyta, kokiais kriterijais perkančioji organizacija turi remtis, nustatydamą tiekėjo pasiūlymų kainos tinkamumą ir priimtinumą¹¹⁷⁵.

Ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo kainos, viršijančios pirkimui skirtą lėšų sumą, priimtumas būtų pagrįstas, jeigu perkančioji organizacija įrodytų, kad ji, *pirma*, turi pakankamai pinigų, kuriuos gali išleisti konkrečiam pirkimui (pavyzdžiui, yra gavusi papildomą finansavimą, arba nustatant pirkimui skirtas lėšas nebuvo išnaudotas visas finansavimas, kuris perkančiajai organizacijai buvo skirtas konkrečiam pirkimui ir pan.) ir, *antra*, nepažeidžia racionalaus lėšų naudojimo principo (detaliau žiūrėti [VPI 17 straipsnio 2 dalies 1 punkto komentarą](#)).

Vis dėlto perkančiosios organizacijos pirkimui skirtų lėšų sumą gali keisti tik tuo atveju, jeigu ji yra užfiksuota ikiprocedūrinuose perkančiosios organizacijos dokumentuose. Jeigu ši suma užfiksuota pirkimo sąlygose, toks keitimas nėra leistinas, kadangi tai būtų laikoma pirkimo sąlygų keitimu po tiekėjų pasiūlymų pateikimo¹¹⁷⁶.

Kita vertus, aptariama įstatymo nuostata, įsigaliojusi tik 2019 m. birželio 11 d., greičiausiai priimta, be kita ko, reaguojant į LAT 2018 m. gegužės 11 d. nutartį civilinėje byloje Nr. [e3K-3-160-469/2018](#), kurioje spęsta dėl buvusios redakcijos [VPI 39](#) straipsnio 2 dalies¹¹⁷⁷, pagal kurią buvo draudžiama didinti pirkimui skirtą lėšų sumą. Naujoji Lietuvos įstatymų leidejo iniciatyva, autorių nuomone, diskutuotina, nes, *pirma*, pernelyg išplečia perkančiosios organizacijos diskrecijos ribas, be to, *antra*, iš esmės sukuria situaciją, kai perkančioji organizacija savo veiksmais nepriimtinius pasiūlymus padaro priimtinais ([Direktyvos 2014/24/ES](#) 26 straipsnis). Šiame kontekste kasacinis teismas yra pažymėjęs, kad perkančioji organizacija negali teisėtai imtis veiksmų taip, kad koreguojant ikiprocedūrinius dokumentus nepriimtinas pasiūlymas taptų priimtinas¹¹⁷⁸, juolab kad tokioms situacijoms (per didelės kainų pasiūlymų vertinimo) reguliuoti įtvirtintas derybų ir konkurencinio dialogo institutai. Todėl bet kuriuo atveju pirkimui skirtų lėšų sumą rekomenduojama keisti tik išimtiniais atvejais.

- 6) **Nėra šio įstatymo 57 straipsnio 3 dalyje nustatytų aplinkybių.** Perkančiosios organizacijos pagal [VPI 57](#) straipsnio 1 dalį visuomet privalo reikalauti, kad tiekėjai pagrįstai pasiūlyme nurodytą prekių, paslaugų, darbų ar jų sudedamųjų dalių kainą atitinkančias, jeigu jos atrodo (yra) neįprastai mažos. Tuo tarpu pasiūlymas, kuriame

¹¹⁷⁵ LAT 2011 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-293/2011](#); 2018 m. gegužės 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-40-969/2018](#).

¹¹⁷⁶ ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas byloje *Borta*, Nr. [C-298/15](#).

¹¹⁷⁷ [VPI 57](#) straipsnio 2 dalies formuluotės imperatyvūs pobūdis suponuoja perkančiųjų organizacijų pareigą atmesti per didelės kainos pasiūlymus. Taigi, dėl nacionalinio reguliavimo perkančiosios organizacijos ne gali, o privalo atmesti per didelės kainos pasiūlymus. [VPI](#) neįtvirtinus reikalavimo išlaidų ribų, tokie pasiūlymai atmestami ir tokiu atveju, kai perkančioji organizacija turi papildomų lėšų, kurias galėtų išleisti pakoregavusi ikiprocedūrinuose dokumentuose užfiksuotą pirkimui skirtą lėšų sumą.

¹¹⁷⁸ LAT 2018 m. gegužės 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-160-469/2018](#).

nurodyta neįprastai maža kaina ar sąnaudos, turi būti atmestas, jeigu yra bent viena iš nurodytų sąlygų: (i) dalyvis nepateikia tinkamų pasiūlytos mažiausios kainos ar sąnaudų pagrįstumo įrodymų, arba (ii) pasiūlymas neatitinka [VPI 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte](#) nurodytų aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų (*detaliau žiūrėti [VPI 17 straipsnio 2 dalies 2 punkto bei 57 straipsnio komentarus](#)*). Taigi, toks ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas pateikęs tiekėjas, kuris atitinka [VPI 57 straipsnio 3 dalyje](#) nustatytas sąlygas, negali būti pripažintas pirkimo laimėtoju.

2. [VPI 45 straipsnio 2 dalyje](#) įtvirtinta galimybė perkančiosioms organizacijoms nesudaryti pirkimo sutarties su tiekėju, pateikusiu ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas pagal perkančiosios organizacijos nustatytus pasiūlymų vertinimo kriterijus, jeigu šio tiekėjo pasiūlymas neatitinka aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų, nurodytų [VPI 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte](#) (*detaliau žiūrėti [VPI 17 straipsnio 2 dalies 2 punkto komentarą](#)*). Šioje nuostatoje iš esmės įtvirtinta išimtis iš bendros taisyklės, kad pasiūlymai vertinami išimtinai pagal pirkimo sąlygas, t. y. vadovaujantis šia norma, ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas, kuris neatitinka aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų, nurodytų [VPI 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte](#), galima atmesti net tuo atveju, jei pirkimo sąlygose tai nėra aiškiai įtvirtinta. Tiekėjas, pateikęs pasiūlymą, neatitinkantį nurodytų aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų, gali būti nepripažintas pirkimo laimėtoju net ir tuo atveju, jeigu jis atitinka visas kitas [VPI 45 straipsnio 2 dalyje](#) nustatytas sąlygas. Ši norma priimta, siekiant užtikrinti tiek tiekėjų, tiek perkančiųjų organizacijų didesnę socialinę atsakomybę.

[VPI 45 straipsnio 2 dalyje](#) įtvirtintas pasiūlymo atmetimo pagrindas nėra standartinis tiekėjų pašalinimo pagrindas, dėl to jo nereikėtų lyginti su [VPI 46 straipsnio 6 dalies 1 punkte](#) įtvirtintu neprivalomu pašalinimo pagrindu (*detaliau žiūrėti [VPI 46 straipsnio 6 dalies 1 punkto komentarą](#)*), įskaitant pastarojo pašalinimo pagrindo taikymo sąlygas, pavyzdžiui, paskirtą administracinę nuobaudą ar ekonominę sankciją. Atitinkamai, šioje normoje įtvirtinto tiekėjo pašalinimo pagrindo nereikėtų sietai su atliktu (atliekamu) oficialiu tyrimu ir jo pagrindu priimtu sprendimu (pavyzdžiui, sankcijos pritaikymu). Kitaip tariant, tiekėjas šios normos pagrindu gali būti pašalintas iš pirkimo procedūros, nepaisant to, kad dėl tokio tiekėjo nebuvo pradėtos oficialios konkrečių aplinkybių tyrimo procedūros ir jų pagrindu tiekėjui nėra paskirta atitinkama sankcija.

[VPI 45 straipsnio 2 dalis](#) taikoma išimtinėmis aplinkybėmis, kurios paaiškėjo viešojo pirkimo procedūrai vykdymo metu. Pavyzdžiui, vertindama tiekėjo pasiūlymą, perkančioji organizacija gavo informacijos apie tai, kad tiekėjas savo darbuotojams moka mažesnę nei minimalų darbo užmokestį ar, siekiant sutaupyti įmonės kaštus, netinkamai naudoja vaikų darbo jėgą, rėmė diskriminacinę darbo politiką rasės, lyties ar kitu pagrindu ir pan.¹¹⁷⁹ (*detaliau žiūrėti [VPI 17 straipsnio 2 dalies 2 punkto komentarą](#)*). Kitaip tariant, komentuojama teisės norma siekiama reaguoti į situacijas, kai yra akivaizdžiai nesilaikoma nūdienos socialinės atsakomybės standartų ir jie yra nedviprasmiškai ignoruojami. Informacijos (aplinkybių)

¹¹⁷⁹ Atitinkamai normai taikyti itin aktualus būtų visuotinai žinomas UAB „Grigeo Klaipėda“ ekologinės taršos įvykis. Atsižvelgiant į tai, kad [VPI 45 straipsnio 2 dalyje](#) yra įtvirtintas pagrindas atmesti tiekėjo pasiūlymą ne dėl paties tiekėjo, tačiau dėl jo pasiūlymo neatitikties [VPI 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte](#) nurodytiems įsipareigojimams, nurodyto pavyzdžio atveju būtų teisinga vertinti, kad šios normos pagrindu turėtų būti atmestas ne tik nurodytas tiekėjas UAB „Grigeo Klaipėda“, tačiau ir šios bendrovės produkciją siūlantis tiekėjas.

paaikšėjimo būdas įstatyme nėra įtvirtintas. Tai reiškia, kad atitinkama informacija perkančiajai organizacijai gali būti sužinoma įvairiai, pavyzdžiui, žiniasklaidos priemonėmis. Ji gali būti gauta iš kito tiekėjo ir pan. Be to, įstatyme nėra įtvirtinto tokių aplinkybių senaties termino, t. y. nėra nustatyta, kada laikoma, kad aplinkybės, kurių pagrindu tiekėjo pasiūlymas pagal [VPI 45](#) straipsnio 2 dalį turėtų būti atmestas, yra aktualios. Komentaro autorių nuomone, aplinkybės turėtų būti kuo naujesnės arba padėtis (socialinės neatsakomybės situacija) turėtų būti neištaisyta ir neatitiktis [VPI 17](#) straipsnio 2 dalies 2 punkte įtvirtintiems įsipareigojimams vis dar aktuali, t. y. neišnykusi.

Atsižvelgiant į tai, kad [VPI 45](#) straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinta perkančiosios organizacijos diskrecija, pagal kurią pasiūlymą gali atmesti ne pagal pirkimo sąlygose įtvirtintus reikalavimus, šia diskrecija turėtų būti naudojama itin apdairiai ir atsakingai, kiekvienu konkrečiu atveju įvertinus paaikšėjusių aplinkybių dėl [VPI 17](#) straipsnio 2 dalies 2 punkte įtvirtintų įsipareigojimų neatitikimo pobūdį ir rimtumą (t. y. neatitiktis turi būti akivaizdi). Kita vertus, tuo atveju, jei perkančioji organizacija matytų akivaizdų [VPI 17](#) straipsnio 2 dalies 2 punkte įtvirtintų įsipareigojimų neatitiktį, tačiau dėl tokio tiekėjo nesimėtų jokių priemonių, toks perkančiosios organizacijos elgesys būtų nesuderinamas su [VPI 45](#) straipsnio 2 dalies norma.

Vis dėlto, prieš atmetant tiekėjo pasiūlymą [VPI 45](#) straipsnio 2 dalyje įtvirtintu pagrindu, perkančioji organizacija bet kuriuo atveju privalo sudaryti tiekėjui galimybę pasiaiškinti dėl jo pasiūlymo (ne)atitikties [VPI 17](#) straipsnio 2 dalies 2 punkte įtvirtintiems įsipareigojimams. Kitaip tariant, [VPI 45](#) straipsnio 2 dalies normos atveju yra taikoma procedūra, kai perkančiosios organizacijos privalo kreiptis į tiekėją(-us) ir jį prašyti pateikti paaikškinimą(-us) dėl perkančiosios organizacijos nurodytų aplinkybių, susijusių su [VPI 45](#) straipsnio 2 dalies taikymu. Taigi, perkančioji organizacija neturi teisės atmesti tiekėjo pasiūlymo tol, kol nebus gautas ir įvertintas tiekėjo pateiktas paaikškinimas dėl perkančiosios organizacijos turimos informacijos ir jos galimo vertinimo.

Papildomai atkreiptinas dėmesys į tai, kad, priešingai nei taikant [VPI 45](#) straipsnio 1 dalies 5 punktą, su tiekėju nesudarius sutarties nurodytu pagrindu (atmetus tokio tiekėjo pasiūlymą), perkančioji organizacija gali sudaryti sutartį su kitais pasiūlymų eilėje esančiais tiekėjais.

3. [VPI 45](#) straipsnio 3 dalyje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų pareiga prašyti kandidato ar dalyvio patikslinti pasiūlymo netikslumus, neaiškumus ir (ar) neatitiktis, taip pat įtvirtintos pasiūlymo patikslinimo taisyklės.

[VPI 45](#) straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad perkančioji organizacija privalo, laikantis lygiateisiškumo ir skaidrumo principų, įtvirtintų [VPI 17](#) straipsnio 1 dalyje (*detaliau žiūrėti [VPI 17](#) straipsnio 1 dalies komentarą*), kreiptis į tiekėją ar kandidatą su prašymu patikslinti pateiktą pasiūlymą, jeigu nustato, kad (i) šis pateikė netikslus, neišsamius ar klaidingus dokumentus ar duomenis apie atitiktį pirkimo dokumentuose nustatytiems reikalavimams arba (ii) šis dokumentų ar duomenų su pasiūlymu nepateikė.

[VPI 45](#) straipsnio 3 dalies pagrindu tiekėjai gali tikslinti tik dokumentus ar duomenis, susijusius su: (i) tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimu; (ii) kvalifikacijos reikalavimų atitiktimi; (iii) kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų atitiktimi; (iv) tiekėjo įgaliojimu asmeniui pasirašyti paraišką ar pasiūlymą; (v) jungtinės

veiklos sutartimi; (vi) pasiūlymo galiojimo užtikrinimą patvirtinančiu dokumentu; (vii) kitais dokumentais, nesusijusiais su pirkimo objektu, jo techninėmis charakteristikomis, sutarties vykdymo sąlygomis ar pasiūlymo kaina (pasiūlymu *siaurąja prasme*).

Pagal teismų praktiką [VPI](#) 45 straipsnio 3 dalyje išvardyti reikalavimai, kuriuos perkančiosios organizacijos nurodo pirkimo dokumentuose, skirstomi į dvi dideles grupes: *pirma*, reikalavimus tiekėjams, t. y. (i) reikalavimus tiekėjų pajėgumui (kvalifikacijos reikalavimai, atitikties kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams reikalavimai), (ii) negatyvaus pobūdžio reikalavimus (reikalavimai tiekėjų pašalinimo pagrindų nebuvimui) bei (iii) kitus reikalavimus tiekėjams, nesusijusius su pirkimo objektu, techninėmis charakteristikomis, kaina (pavyzdžiui, nuostatos dėl bendro kelių dalyvių dalyvavimo pirkime teikiant bendrą pasiūlymą, reikalavimai jungtinės veiklos sutarčiai, pasiūlymo galiojimo užtikrinimui ir pan.)¹¹⁸⁰; ir, *antra*, reikalavimus pasiūlymui *siaurąja prasme*¹¹⁸¹. Pasiūlymas *siaurąja prasme* iš esmės reiškia tą pasiūlymo dalį, kuria tiekėjas siūlo viešojo pirkimo sutarties objektą, nurodo jo savybes, kainą, sutarties vykdymo aplinkybes ir pan. (*detaliau žiūrėti VPI 55 straipsnio komentarą*). Atitinkamai [VPI](#) 45 straipsnio 3 dalyje įtvirtintos sąlygos tik dėl reikalavimų tiekėjams atitikties tikslinimo, tačiau nėra reglamentuotas pasiūlymų *siaurąja prasme* tikslinimas.

Negatyvaus pobūdžio reikalavimų tikslinimas

Neigiamo pobūdžio reikalavimams priskiriami reikalavimai dėl pašalinimo pagrindų nebuvimo (reikalavimai, kuriais ribojamas ar draudžiamas tiekėjų dalyvavimas pirkime, pavyzdžiui, juridinių asmenų bankrotas, fizinių asmenų neišnykęs teistumas ir pan.)¹¹⁸². Reikalavimai dėl tiekėjų pašalinimo pagrindų nebuvimo yra reglamentuojami [VPI](#) 46 straipsnyje (*detaliau žiūrėti VPI 46 straipsnio komentarą*). Negatyvaus pobūdžio sąlygos, nors ir tiesiogiai nesusijusios su tiekėjo kvalifikacija, tačiau, kaip ir pozityvieji kokybinės atrankos kriterijai, perkančiajai organizacijai padeda įsitikinti tiekėjų patikimumu ir įvertinti asmeninę jų padėtį bei profesines savybes¹¹⁸³. Atsižvelgiant į [VPI](#) 46 straipsnyje įtvirtintos normos tikslą – užtikrinti, kad pirkimą laimėjęs tiekėjas būtų sąžiningas bei pajėgus vykdyti pirkimo sutartį¹¹⁸⁴, [VPI](#) 45 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta teisė tiekėjams paaiškinti, patikslinti ar pateikti naujus duomenis, patvirtinančius, jog pasiūlymo pateikimo momentu tiekėjas neatitiko pirkimo sąlygose nustatytų pašalinimo pagrindų. Atitinkamai komentuojama tiekėjų teisė suponuoti priešpriešinę perkančiųjų organizacijų pareigą sudaryti sąlygas tiekėjams pateikti paaiškinimus, patikslinimus ar naujus duomenis.

Pavyzdys

¹¹⁸⁰ LAT 2013 m. birželio mėn. 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-324/2013](#); 2015 m. birželio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-367-248/2015](#);

¹¹⁸¹ LAT 2014 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-333/2014](#).

¹¹⁸² ESTT 2006 m. vasario 9 d. sprendimas byloje *La Cascina*, Nr. [C-226/04](#); 2008 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje *Michaniki*, Nr. [C-213/07](#); LAT 2011 m. liepos mėn. 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-307/2011](#).

¹¹⁸³ ESTT 2006 m. vasario 9 d. sprendimas byloje *La Cascina*, Nr. [C-226/04](#); LAT 2015 m. birželio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-367-248/2015](#).

¹¹⁸⁴ LAPT 2017 m. sausio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2A-299-302/2017](#).

Jeigu ekonomiškai naudingiausių pasiūlymą pateikęs tiekėjas EBVPD nenurodė, ar yra pažeidęs savo pareigas, susijusias su socialinio draudimo įmokų mokėjimu, perkančioji organizacija privalo kreiptis į tiekėją ir prašyti paaiškinti šiuos tiekėjo duomenis. Perkančioji organizacija privalo įsitikinti, ar tiekėjas pažeidė, ar nepažeidė nurodytas pareigas. Tuo atveju, jei pažeidė – ar šiuo atveju nėra [VPI](#) 46 straipsnio 3 dalies 1, 2, ar 3 punktuose nustatytų sąlygų, kurioms esant, tiekėjas negali būti pašalintas iš pirkimo procedūrų (pavyzdžiui, tiekėjas yra pasirašęs skolos įmokų atidėjimo sutartį arba jo turimų įsiskolinimų suma neviršija 50 Eur (penkiasdešimt eurų) ir pan.).

Tuo atveju, kai tiekėjas pateikia netikslius, neišsamius ar klaidingus dokumentus arba šių dokumentų ar duomenų trūksta, perkančioji organizacija privalo kreiptis į tiekėją, prašydama ir konkrečiai nurodydama, kokių dalyvio dokumentų ar duomenų dėl dalyvio pašalinimo pagrindų nebuvimo trūksta, kokie jo pateikti dokumentai yra neišsami, netikslūs, nepakankami ir kodėl. Tik aiškiai ir tiksliai suformulavusi tiekėjui prašymą paaiškinti, patikslinti ar pateikti konkrečius įrodymus ar duomenis dėl pašalinimo pagrindų, perkančioji organizacija laikytina tinkamai įgyvendinusia [VPI](#) 45 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą pareigą pareikalauti tiekėjo patikslinti, papildyti arba paaiškinti dokumentus ar duomenis dėl tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimo¹¹⁸⁵.

Tuo tarpu tiekėjui tik po aiškaus, tikslaus ir konkretaus perkančiosios organizacijos prašymo nepateikus prašomų įrodymų ar duomenų, t. y. nepagrindus pašalinimo pagrindų nebuvimo, toks tiekėjas privalo būti šalinamas iš pirkimo procedūros¹¹⁸⁶. Taigi, nors pareiga pateikti tinkamus pašalinimo pagrindų nebuvimą pagrindžiančius įrodymus tenka tiekėjui, tačiau ši pareiga tiekėjui atsiranda tik perkančiajai organizacijai aiškiai ir tiksliai suformulavus tokį prašymą. Perkančiajai organizacijai tinkama, neįvykdžius pareigos prašyti tiekėjo pateikti jos nurodytą informaciją pagrindžiančius įrodymus, dėl ko viešųjų pirkimų vykdymo metu buvo eliminuota objektyvi galimybė išsiaiškinti, ar tiekėjas (ne)atitinka nustatytų pašalinimo pagrindų, sprendimas tokį tiekėją pašalinti iš pirkimo procedūrų būtų neteisėtas.

Pavyzdys

Ekonomiškai naudingiausių pasiūlymą pateikęs tiekėjas savo EBVPD nurodė, kad jis nėra pripažintas kaltu dėl faktų iškraipymo, informacijos nuslėpimo. Vis dėlto tiekėjas kartu su pasiūlymu perkančiajai organizacijai pateikė informaciją, kurioje nurodė, kad jis yra įtrauktas į melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą už kitame pirkime pateiktą melagingą informaciją apie būdus skyrimą. Kartu su šia informacija tiekėjas pateikė duomenis apie jo atitiktį [VPI](#) 46 straipsnio 8 dalies b papunkčiui (detaliau žiūrėti [VPI](#) 46 straipsnio 8 dalies b papunkčio komentare), t. y. nurodė, kad jis bendradarbiavo, aktyviai teikė pagalbą ar ėmėsi kitų priemonių, padedančių ištirti, išaiškinti jo padarytą nusikalstamą veiką ar pažeidimą, dėl to laikytinas „apsivaliusiu“, tačiau nepateikė jokių tai pagrindžiančių įrodymų.

Šiuo atveju perkančioji organizacija, pastebėjusi neatitikčių (prieštaravimų) tarp tiekėjo EBVPD ir kitų kartu su pasiūlymu pateiktų dokumentų, vadovaujantis [VPI](#) 45 straipsnio 3 dalimi, privalo kreiptis į tiekėją su prašymu patikslinti šiuos duomenis. Atsižvelgiant į tai, kad

¹¹⁸⁵ LAPT 2019 m. liepos 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2A-982-450/2019](#).

¹¹⁸⁶ LAT 2016 m. vasario 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-15-248/2016](#).

nurodytu atveju tiekėjas pateikė ne tik informaciją su prieštaringu turiniu, bet ir nepakankamai detalizuotą informaciją (t. y. dokumentuose nurodė, esą jis yra „apsivalęs“, tačiau šios informacijos nedetalizavo ir nepagrindė) – perkančioji organizacija, teikdama prašymą paaiškinti tiekėjo pasiūlymo duomenis, šį prašymą turėtų itin aiškiai suformuluoti, kad tiekėjas žinotų, ką turi paaiškinti ir (ar), kokią informaciją papildomai pateikti. Perkančioji organizacija turėtų paprašyti ne tik paaiškinti pateiktų dokumentų informacijos turinio prieštaravimus, bet taip pat ir pagrįsti „apsivalymo“ faktą, pateikti papildomus įrodymus.

Reikalavimų tiekėjų pajėgumui (kvalifikacijos, kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams atitikties duomenų) tikslinimas

VPI 47 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad perkančioji organizacija privalo išsiaiškinti, ar tiekėjas yra kompetentingas, patikimas ir pajėgus įvykdyti pirkimo sąlygas, todėl ji turi teisę pirkimo dokumentuose nustatyti būtinus kandidatų ar dalyvių kvalifikacijos reikalavimus (ekonominio, techninio, profesinio pajėgumo, teisės verstis tam tikra veikla, reikalavimus kokybės vadybos sistemos standartams ir pan.) ir šių reikalavimų atitiktį patvirtinančius dokumentus ar informaciją (*detaliau žiūrėti VPI 47 straipsnio komentarą*). Atitinkamai, vadovaujantis VPI 45 straipsnio 1 dalies 3 punktu, laimėjusiu gali būti pripažintas tik tas tiekėjas, kuris atitinka perkančiosios organizacijos pirkimo dokumentuose nustatytus kvalifikacijos reikalavimus.

Tikrinant tiekėjo kvalifikacijos atitiktį pirkimo sąlygose įtvirtintiems minimaliems reikalavimams, vertintina duomenų apie kvalifikaciją visuma, o ne atskiri tiekėjo kvalifikaciją pagrindžiantys dokumentai¹¹⁸⁷. Perkančiosios organizacijos pareiga patikrinti, ar tiekėjas yra kompetentingas, patikimas ir pajėgus įvykdyti pirkimo sąlygas yra pagrįsta objektyviu tiekėjo kvalifikacijos atitiktį iškeltiems reikalavimams liudijančio dokumento turinio vertinimu, atsižvelgiant į tikrąją perkančiosios organizacijos valią, poreikius, susijusius su viešojo pirkimo sutarties sudarymu ir vykdymu, pirkimo sąlygas. Atsižvelgiant į tai, kad perkančiajai organizacijai yra svarbu, ar tiekėjas objektyviai turi kvalifikaciją (kompetenciją), kuri yra reikalaujama pagal pirkimo sąlygas, VPI 45 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta perkančiosios organizacijos pareiga paprašyti patikslinti, paaiškinti, papildyti tiekėjo duomenis, susijusius su kvalifikacija.

Duomenys, susiję su tiekėjo kvalifikacija turi būti vertinami ne formaliai, o turininguoju požiūriu – t. y. perkančioji organizacija privalo įsitikinti, ar ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą pateikęs tiekėjas turi kvalifikaciją, kurios yra reikalaujama pagal pirkimo sąlygas. Tuo tarpu, jeigu tiekėjo pasiūlymo duomenų perkančiajai organizacijai nėra aišku, ar tiekėjas šią kvalifikaciją turi (pavyzdžiui, tiekėjas pateikė pirkimo sąlygose reikalaujamo projekto dalies vadovo atestatą, kurio galiojimo laikas yra pasibaigęs), perkančioji organizacija privalo į tiekėją kreiptis ir prašyti šiuos duomenis paaiškinti, patikslinti. Jeigu atitinkamas tiekėjas reikalaujamą patirtį (kvalifikaciją) faktiškai turi, tačiau jo pasiūlyme trūko tam tikrų dalies dokumentų ar duomenų, kurie šią turimą patirtį pagrįstų, tiekėjas turi teisę šiuos duomenis patikslinti¹¹⁸⁸.

¹¹⁸⁷ LAT 2011 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-231/2011](#); 2011 m. liepos mėn. 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-311/2011](#).

¹¹⁸⁸ LAT 2011 m. birželio mėn. 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-293/2011](#).

Perkančiosios organizacijos iš esmės visuomet privalo iš dalyvių reikalauti patikslinti (paaikškinti) jų kvalifikaciją pagrindžiančius duomenis, jei iš dokumentų, pateiktų su pasiūlymu, negalima spręsti dėl tiekėjo kvalifikacijos atitikties nustatytiems reikalavimams. Tokiu atveju, nepriklausomai nuo to, kiek ir kokius, kokio turinio ir apimties dokumentus pagrindžiančius tiekėjo kvalifikaciją, pirkimo dalyvis pateikė, perkančioji organizacija privalo pareikalauti iš dalyvio paaikškinti ar patikslinti šiuos duomenis¹¹⁸⁹. Taisyklė „nepriklausomai nuo to, kiek ir kokie, kokio turinio ir apimties dokumentai pateikti“ taikytina ir tais atvejais, kai tiekėjas pateikė didžiąją dalį savo kvalifikaciją pagrindžiančių dokumentų arba nė vieno iš jų¹¹⁹⁰. Tiekėjui leidžiama pateikti kvalifikaciją pagrindžiantį dokumentą, kurio jis su pasiūlymu nebuvo pateikęs¹¹⁹¹. Svarbu, kad kvalifikacija būtų įgyta iki galutinio pasiūlymų pateikimo termino¹¹⁹². Taikant kvalifikacijos duomenų ar dokumentų tikslinimo institutą, svarbu apibrėžti ribą, iki kurios tiekėjai turi būti įgiję tam tikras teises ir pareigas. Kvalifikacijos vertinimo metu ta riba laikytina pasiūlymo pateikimo terminas, iki kada tiekėjas objektyviai turi būti įgijęs tam tikrą kvalifikaciją. Dokumentai gali būti pateikiami ar išduoti vėliau, tačiau kvalifikacija turi būti įgyta iki pasiūlymo pateikimo termino pabaigos. Tai ypač aktualu tais atvejais, kai yra vertinama užsienio tiekėjų kvalifikacija. Kasacinis teismas dėl užsienio tiekėjų kvalifikacijos – teisės verstis atitinkama veikla įgijimo momento yra išaiškinęs, kad kompetentingos Lietuvos institucijos išduodami kvalifikacijos patvirtinimo (pripažinimo) dokumentai užsienio ūkio subjektams tik patvirtina šių tiekėjų anksčiau įgytą kvalifikaciją, o ne naujai ją suteikia. Atitinkamai, pavyzdžiui, rangovų kvalifikacijos atitiktis viešojo pirkimo sąlygoms įrodinėta specialiaisiais teisę verstis atitinkama statybos veikla suteikiančiais dokumentais (jei pagal pirkimo paskelbimo metu galiojančius Lietuvos teisės aktus jie reikalingi), kurie kompetentingų Lietuvos ar užsienio institucijų privalo būti išduoti iki perkančiosios organizacijos nustatyto galutinio pasiūlymų pateikimo termino; tokiu būdu užsienio (ES ir Europos ekonominės erdvės valstybės narių bei Šveicarijos Konfederacijos) tiekėjų įgyta kvalifikacija laikytina atitinkančia viešojo pirkimo sąlygas, nepriklausomai nuo to, kad šio pajėgumo patvirtinimo dokumentas Lietuvoje buvo išduotas po galutinės pasiūlymų pateikimo datos. Kitaip tariant, užsienio tiekėjo kvalifikacija turi būti įgyta iki pasiūlymų pateikimo, tačiau legalizavimas gali būti atliktas ir vėliau. Svarbu, kad tai būtų padaryta iki pirkimo sutarties sudarymo momento. Užsienio tiekėjas turi pareigą po pirkimo paskelbimo kaip įmanoma greičiau per protingą laiką kreiptis į Sertifikavimo centrą su prašymu išduoti teisės pripažinimo dokumentą. Kitų valstybių (ES ir Europos ekonominės erdvės valstybės narių bei Šveicarijos Konfederacijos) tiekėjų (ar bendrus su Lietuvos ūkio subjektais) pasiūlymus dėl užsienio tiekėjų laiku įgytą kvalifikacijos perkančiosios organizacijos privalo vertinti kaip atitinkančius pirkimo sąlygas, išskyrus atvejus, jei bus nustatytas aiškiai socialiai neatsakingas ar nesąžiningas tiekėjų elgesys, darantis įtaką procedūrų operatyvumui, ar dėl pirkimo objekto svarbos ir terminų perkančioji organizacija objektyviai negalės laukti, kol, pavyzdžiui, užsienio rangovas bus pripažinta jo teisė veikti Lietuvoje¹¹⁹³.

Pavyzdys

¹¹⁸⁹ LAT 2011 m. liepos 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-311/2011](#).

¹¹⁹⁰ LAT 2014 m. lapkričio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-475/2014](#).

¹¹⁹¹ ESTT 2013 m. spalio 10 d. sprendimas byloje *Manova*, Nr. [C-336/12](#).

¹¹⁹² LAT 2016 m. vasario 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-15-248/2016](#).

¹¹⁹³ LAT 2016 m. gruodžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-546-469/2016](#); 2017 m. kovo 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-129-378/2017](#).

Pirkimo sąlygose buvo nustatytas reikalavimas tiekėjui pasiūlyti bent vieną specialistą turintį ne mažiau kaip penkerių metų patirtį pastatų inžinerinio projektavimo srityje. Tiekėjas kartu su pasiūlymu pateikė siūlomų specialistų sąrašą, kuriame pasiūlytas ir nurodytą patirtį turintis specialistas, tačiau nepateikė jokių šių patirtį pagrindžiančių dokumentų.

Pirkimo sąlygose aiškiai nebuvo įtvirtinta, kokie dokumentai turi būti pateikiami šiam kvalifikacijos reikalavimui pagrįsti. Pirkimo sąlygose nurodyta, kad šio reikalavimo pagrindimui tiekėjas gali pateikti specialisto vadovo įsakymą, pažymą ar kitą dokumentą, patvirtinantį, kad specialistas turi nurodyto laikotarpio patirtį inžinerinio projektavimo srityje. Atsižvelgiant į tai, tiekėjas gali pateikti, pavyzdžiui, nurodyto specialisto vadovo pažymą, kuri išduota jau po pasiūlymų pateikimo termino, tačiau kurioje nurodyta, kad specialistas yra įgijęs nurodyto laikotarpio patirtį iki pasiūlymų pateikimo termino.

Vis dėlto [VPI](#) 45 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta tiekėjų gaminių patikslinti, paaiškinti, papildyti duomenis, susijusius su kvalifikacija, negali būti atskinanama išplečiant jos prasmę. Pavyzdžiui, tiekėjui pateikiant paraišką, nurodžius, kad nesinems kitų ūkio subjektų pajėgumais, vėlesnis, po paraiškos pateikimo termino pabaigos ūkio subjektų išviešinimas nėra galimas¹¹⁹⁴. Priešingu atveju būtų ne tik paneigti tiekėjų lygiateisiškumo ir sąžiningumo principai, užtikrinantys vienodas sąlygas tiekėjams dalyvauti pirkime bei sąžiningą ir objektyvų jų pasiūlymų (paraiškų) vertinimą, bet ir būtų prieštaraujama kasacinio teismo praktikai dėl tiekėjo pareigos išviešinti pasiteikimus ūkio subjektus momento, taip pat išaiškinimams, kad tik tiekėjo ir kitų ūkio subjektų kvalifikacija, tačiau ne jų tarpusavio ryšys pripažįstamas objektyvia kategorija¹¹⁹⁵.

Papildomai pažymėtina, kad kvalifikacijos duomenų tikslinimo teisės tiekėjas nepraranda ir tais atvejais, kai perkančioji organizacija pažeidžia [VPI](#) 45 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą pareigą kreiptis į tiekėją. Kasacinio teismo yra išaiškinta, kad tais atvejais, kai perkančiosios organizacijos atmetė dalyvio pasiūlymą dėl kvalifikacijos neatitikties, tiekėjai savo pažeistas teises turėtų ginti ikiteisminėje ginčo stadijoje, t. y. skundžiant neteisėtą perkančiosios organizacijos sprendimą, pretenzijoje nepakanka nurodyti netinkamą [VPI](#) 45 straipsnio 3 dalyje taikymą, bet kartu būtina realiai ginti savo teisę – pateikti kvalifikaciją įrodančius dokumentus, nors jų perkančioji organizacija pateikti neprašė¹¹⁹⁶.

Kasacinio teismo šiuo aspektu taip pat konstatuota, kad jei dalyvis perkančiosios organizacijos prašymu nepateikia pateiktų netikslų ar neišsamių duomenų apie savo kvalifikaciją, jo pasiūlymas atmetamas¹¹⁹⁷.

Kitų dokumentų, nesusijusių su pirkimo objektu, jo techninėmis charakteristikomis, sutarties vykdymo sąlygomis ar pasiūlymo kaina, tikslinimas

¹¹⁹⁴ LAT 2020 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-86-916/2020](#).

¹¹⁹⁵ LAT 2019 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-469-469/2019](#); 2017 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-354-690/2017](#).

¹¹⁹⁶ LAT 2014 m. lapkričio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-475/2014](#), 2016 m. vasario 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-15-248/2016](#).

¹¹⁹⁷ LAT 2016 m. vasario 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-15-248/2016](#).

Dėl savo pobūdžio sąvoka „kiti reikalavimai“ įeina į reikalavimų tiekėjams, bet ne pasiūlymo siaurąją prasme apimtį¹¹⁹⁸. Reikalavimai, susiję su tiekėjo įgaliojimu asmeniui pasirašyti paraišką ar pasiūlymą, jungtinės veiklos sutartimi, pasiūlymo galiojimo užtikrinimą patvirtinančiu dokumentu [VPI](#) 45 straipsnio 3 dalies kontekste yra priskiriami privalomiems reikalavimams¹¹⁹⁹.

Perkančiosios organizacijos, nustačiusios, kad tiekėjo kiti dokumentai, susiję su pirkimo objektu, jo techninėmis charakteristikomis, sutarties vykdymo sąlygomis ar pasiūlymo kaina (įskaitant pasiūlymo galiojimo užtikrinimą, įgaliojimą, jungtinės veiklos sutartį ir pan.) yra neaiškūs, netikslūs ar klaidingi, privalo kreiptis į tokį tiekėją su prašymu šiuos duomenis ar dokumentus paaiškinti, patikslinti ar papildyti. Įstatyme yra įtvirtinta galimybė paaiškinti nurodytus duomenis ar dokumentus (pavyzdžiui, pasiūlymo galiojimo užtikrinimą, jungtinės veiklos sutartį ir kt.), bet ir juos patikslinti ar pateikti naujus.¹²⁰⁰

Kitus reikalavimus tiekėjams pagrindžiančių dokumentų išdavimo momentas, skirtingai, nei kvalifikacijos duomenų tikslinimo atveju, yra vertinamas, atsižvelgiant į tai, kokie konkrečiai kitus reikalavimus pagrindžiantys dokumentai yra tikslinami ir koks šių reikalavimų nustatymo tikslas. Šiuo aspektu pažymėtina, kad [VPI](#) ir kituose teisės aktuose nustatyti reikalavimai tiek perkančiajai organizacijai, tiek tiekėjams yra nustatyti ne tam, kad kaip savitikslių būtų atliktos formalios procedūros, kuriose perkančiosios organizacijos ir tiekėjo veiksmai atitiktų teisės normas ar atitinkamas pirkimo sąlygas (dokumento formos reikalavimai), o siekiant viešųjų pirkimo tikslo, atsirandančio iš [VPI](#) 17 straipsnio ir viešųjų pirkimų reguliavimo¹²⁰¹.

Pavyzdžiui, pasiūlymo galiojimo užtikrinimo tikslas – užtikrinti, kad galiotų pirkime dalyvaujančių tiekėjų pasiūlymai, o svarbiausia – užtikrinti, jog pirkimą laimėjęs tiekėjas sudarytų pirkimo sutartį su perkančiąja organizacija (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 42 straipsnio komentarą*). Pasiūlymo galiojimo užtikrinimas taip pat turi užtikrinti, kad tuo atveju, jei pirkimą laimėjęs tiekėjas atsisakytų tokia sutartį sudaryti, pasiūlymo galiojimo užtikrinimą išdavusi institucija tiesiogiai atsakytų perkančiajai organizacijai. Perkančioji organizacija, organizuodama viešąjį pirkimą ir siekdama racionalaus turimų lėšų panaudojimo, turi įsitikinti, kad tiekėjas bus pajėgus suteikti pageidaujamą paslaugą, prekę ar kokybiškai atlikti sutartyje numatytus darbus, dėl to pasiūlymo atmetimas vien dėl, pavyzdžiui, pasiūlymo galiojimo užtikrinimo galiojimo termino netikslumo, būtų laikytinas neteisėtu¹²⁰². Situacijos, kai, pavyzdžiui, tiekėjas pateikia netinkamą pasiūlymo galiojimo užtikrinimą, arba kai tiekėjas tokio pasiūlymo galiojimo užtikrinimo apskritai nepateikia, yra iš esmės vienodos, kadangi tiek vienu, tiek kitu atveju, pasiūlymas, pasiūlymo pateikimo momentu, nėra užtikrintas reikiamu pasiūlymo galiojimo užtikrinimo dokumentu. Atsižvelgiant į nurodytą pasiūlymo galiojimo užtikrinimo tikslą – aiškinant, tikslinant, pildant pasiūlymo galiojimo užtikrinimo duomenis, ar teikiant naują pasiūlymo galiojimo užtikrinimą, nėra svarbu, kada šis dokumentas suformuotas. Svarbu, kad po šio dokumento patikslinimo ar naujo dokumento pateikimo, būtų

¹¹⁹⁸ LAI 2011 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-293/2011](#).

¹¹⁹⁹ T. pat.

¹²⁰⁰ LAI 2016 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-237-415/2016](#).

¹²⁰¹ LAI 2010 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-150/2010](#); 2010 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-425/2010](#); 2011 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-119/2011](#).

¹²⁰² LApT 2015 m. lapkričio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2A-1139-302/2015](#).

tinkamai užtikrinta, kad pirkimą laimėjęs tiekėjas sudarytų pirkimo sutartį su perkančiąja organizacija.

Tuo tarpu skirtingai, nei pasiūlymo galiojimo užtikrinimo atveju, turėtų būti vertinamos situacijos dėl jungtinės veiklos sutarties sudarymo momento. Šiuo atveju, tikslinant duomenis, susijusius su jungtinės veiklos sutartimi (pateikiant jungtinės veiklos sutartį, kuri su pasiūlymu apskritai nebuvo pateikta), yra svarbu, kad tiekėjas pagrįstų, jog tokia jungtinės veiklos sutartis yra sudaryta dar iki pasiūlymų pateikimo momento. Šis pagrindimas, be kita ko, atliekamas aiškinant pasiūlymo duomenis, iš kurių taip pat galima spręsti dėl ūkio subjektų bendradarbiavimo. Priešingu atveju nepagrįstai būtų leidžiamos situacijos, kai tiekėjas deklaruoja, kad pasiūlymą teikia, veikdamas tiekėjų grupėje, tačiau iš tiesų pasiūlymo pateikimo momentu jungtinės veiklos partnerio neturi.

Pavyzdys

Tiekėjas pirkime deklaravo, kad jame dalyvauja kartu su jungtinės veiklos partneriu. Vis dėlto kartu su pasiūlymu perkančiajai organizacijai nepateikė jungtinės veiklos sutarties. Perkančioji organizacija privalo kreiptis į tiekėją su prašymu pateikti jungtinės veiklos sutartį. Tokiu atveju jungtinės veiklos sutartis turi būti sudaryta iki pasiūlymo pateikimo termino paskutinės dienos.

Tikslinant duomenis, susijusius su jungtinės veiklos sutartimi (tuo atveju, kai pateikiama jungtinės veiklos sutartis, kuri nebuvo pateikta su pasiūlymu) sutarties sudarymo momentas būtų neaktualus (pateikta jungtinės veiklos sutartis galėtų būti sudaryta ir po pasiūlymų pateikimo momento) tik tuo atveju, jei iš kitų tiekėjo kartu su pasiūlymu pateiktų duomenų ar dokumentų visumos būtų galima daryti pagrįstą išvadą, kad tiekėjas ir jo deklaruojamas jungtinės veiklos partneris iki pasiūlymo pateikimo momento buvo sutarę, kad pasiūlymą teiks, veikdami tiekėjų grupėje (pavyzdžiui, tiekėjas kartu su pasiūlymu pateikė kitus jungtinės veiklos partnerio dokumentus (pagrindžiančius jo kvalifikaciją ar pan.))¹²⁰³.

Prašydamos patikslinti pasiūlymus [VPI](#) 45 straipsnio 3 dalies prasme, perkančiosios organizacijos privalo nustatyti atitinkamą patikslinimo terminą, iki kurio tiekėjai ar kandidatai turėtų teisę pateikti savo paaiškinimus ar patikslinimus. Nors įstatyme aiškiai neįtvirtinta, tačiau perkančiosios organizacijos nustatytas terminas turėtų būti protingas ir atitikti [VPI](#) 17 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą proporcingumo principą, tam, kad tiekėjai objektyviai suspėtų atitinkamus duomenis pateikti. Protingą ir proporcingą terminą perkančiosios organizacijos kiekvienu atveju turi vertinti atskirai (pavyzdžiui, jeigu tiekėjas yra užsienio valstybės subjektas, atitinkamų duomenų ar dokumentų pateikimui jam objektyviai gali reikėti daugiau laiko, nei LR valstybės subjektui, kadangi jam gali prireikti kreiptis į užsienio valstybės kompetentingus subjektus, gauti reikiamus vertimus ir pan.).

Tiekėjo pasiūlymo dokumentai ar duomenys, kurie nepatenka į [VPI](#) 45 straipsnio 3 dalyje nurodytų duomenų apimtį, t. y. duomenys ar dokumentai, susiję su pirkimo objektu, jo techniniais charakteristikomis, sutarties vykdymo sąlygomis ar pasiūlymo kaina yra tikslinami ne pagal [VPI](#) 45 straipsnio 3 dalį, o pagal [VPI](#) 55 straipsnio 9 dalį. Atitinkamai,

¹²⁰³ LAT 2014 m. lapkričio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-496/2014](#).

nurodytų duomenų ar dokumentų tikslinimui yra taikoma teismų praktika dėl pasiūlymų tikslinimo *siaurąja prasme* (detaliau žiūrėti [VPI](#) 55 straipsnio 9 dalies komentarą).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

46 straipsnis. Tiekėjo pašalinimo pagrindai

1. Perkančioji organizacija pašalina tiekėją iš pirkimo procedūros, jeigu patikrinusi pagal šio įstatymo 50 ir 51 straipsnius ar kitu būdu sužino, kad tiekėjas arba jo atsakingas asmuo, nurodytas šio straipsnio 2 dalies 2 punkte, nuteistas už šią nusikalstamą veiką:
 - 1) dalyvavimą nusikalstamame susivienijime, jo organizavimą ar vadovavimą jam;
 - 2) kyšininkavimą, prekybą poveikiu, papirkimą;
 - 3) sukčiavimą, turto pasisavinimą, turto iššvaistymą, angaulinę pareiškimą apie juridinio asmens veiklą, kredito, paskolos ar tikslinės paramos panaudojimą ne pagal paskirtį ar nustatytą tvarką, kreditinį sukčiavimą, neteisingų duomenų apie pajamas, pelną ar turimą pateikimą, deklaracijos, ataskaitos ar kito dokumento nepateikimą, angaulinę apskaitos tvarkymą ar piktnaudžiavimą, kai šiomis nusikalstamomis veikomis kėsinamasi į Europos Sąjungos finansinius interesus, kaip apibrėžta Konvencijos dėl Europos Bendrijų finansinių interesų apsaugos 1 straipsnyje;
 - 4) nusikalstamą bankrotą;
 - 5) teroristinį ir su teroristine veikla susijusį nusikaltimą;
 - 6) nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimą;
 - 7) prekybą žmonėmis, vaiko pirkimą arba pardavimą;
 - 8) kitos valstybės tiekėjo įstatymų nusikaltimą, apibrėžtą Direktyvos 2014/24/ES 57 straipsnio 1 dalyje išardytus Europos Sąjungos teisės aktus įgyvendinančiuose kitų valstybių teisės aktuose.
2. Laikoma, kad tiekėjas arba jo atsakingas asmuo nuteistas už šio straipsnio 1 ar 3 dalyje nurodytą nusikalstamą veiką, kai dėl:
 - 1) tiekėjo, kuris yra fizinis asmuo, per pastaruosius 5 metus buvo priimtas ir įsiteisėjęs apkaltinamasis teismo nuosprendis ir šis asmuo turi neišnykusį ar nepanaikintą teistumą;
 - 2) tiekėjo, kuris yra juridinis asmuo, kita organizacija ar jos padalinys, vadovo, kito valdymo ar priežiūros organo nario ar kito asmens, turinčio (turinčių) teisę atstovauti tiekėjui ar jį kontroliuoti, jo vardu priimti sprendimą, sudaryti sandorį ar buhalterio (buhalterių) ar kito (kitų) asmens (asmenų), turinčio (turinčių) teisę surašyti ir pasirašyti tiekėjo apskaitos dokumentus, per pastaruosius 5 metus buvo priimtas ir įsiteisėjęs apkaltinamasis teismo nuosprendis ir šis asmuo turi neišnykusį ar nepanaikintą teistumą;
 - 3) tiekėjo, kuris yra juridinis asmuo, kita organizacija ar jos padalinys, per pastaruosius 5 metus buvo priimtas ir įsiteisėjęs apkaltinamasis teismo nuosprendis arba šio straipsnio 3 dalies atveju – galutinis administracinis sprendimas, jeigu toks sprendimas priimamas pagal tiekėjo šalies teisės aktų reikalavimus.

3. Už išsipareigojimų, susijusių su mokesčių, įskaitant socialinio draudimo įmokas, mokėjimu, nevykdymą pagal šalies, kurioje registruotas tiekėjas, ar šalies, kurioje yra perkančioji organizacija, reikalavimus tiekėjas iš pirkimo procedūros pašalinamas, jeigu perkančioji organizacija sužino, kad tiekėjas už tai nuveiktas kaip apibrėžta šio straipsnio 2 dalies 1 ir 3 punktuose, arba turi kitų įrodymų apie šių išsipareigojimų nevykdymą. Tačiau ši nuostata netaikoma, jeigu:

- 1) tiekėjas yra išsipareigojęs sumokėti mokesčius, įskaitant socialinio draudimo įmokas ir dėl to laikomas jau įvykdžiusiu šioje dalyje nurodytus išsipareigojimus;
- 2) išskolinimo suma neviršija 50 Eur (penkiasdešimt eurų);
- 3) tiekėjas apie tikslią jo išskolinimo sumą informuoja tokio metu, kad iki paraiškų ar pasiūlymų pateikimo termino pabaigos, nepėjęs sumokėti mokesčių, įskaitant socialinio draudimo įmokas, sumą į mokestinės paskolos sutarties ar kito panašaus pobūdžio įsipareigojimo susitarimo dėl jų sumokėjimo ar imtis kitų priemonių, kad atitiktų šios dalies 1 punkto nuostatas. Tiekėjas šiuo pagrindu nepašalinamas iš pirkimo procedūros, jeigu, perkančiajai organizacijai reikalaujant pateikti aktualius dokumentus pagal šio įstatymo 50 straipsnio 6 dalį, jis įrodo, kad jau yra laikomas įvykdžiusiu išsipareigojimus, susijusius su mokesčių, įskaitant socialinio draudimo įmokas, mokėjimu.

4. Perkančioji organizacija pašalina tiekėją iš pirkimo procedūros, jeigu:

- 1) jis su kitais tiekėjais yra sudaręs susitarimų, kuriais siekiama iškreipti konkurenciją atliekamame pirkime, ir perkančioji organizacija dėl to turi įtikinamų duomenų;
- 2) jis pirkimo metu pateko į interesų konflikto situaciją, kaip apibrėžta šio įstatymo 21 straipsnyje, ir atitinkamos padėties negalima ištaisyti. Laikoma, kad atitinkamos padėties dėl interesų konflikto negalima ištaisyti, jeigu į interesų konflikto patekę asmenys nulėmė Komisijos ar perkančiosios organizacijos sprendimus ir šių sprendimų pakeitimas prieštarautų šio įstatymo nuostatomis;
- 3) pažeista konkurencija, kaip nustatyta šio įstatymo 27 straipsnio 3 ir 4 dalyse, ir atitinkamos padėties negalima ištaisyti;
- 4) tiekėjas pirkimo procedūrų metu nuslėpė informaciją ar pateikė melagingą informaciją apie atitiktį šiame straipsnyje ir šio įstatymo 47 straipsnyje nustatytiems reikalavimams, ir perkančioji organizacija gali tai įrodyti bet kuriomis teisėtomis priemonėmis, arba tiekėjas dėl pateiktos melagingos informacijos negali pateikti patvirtinančių dokumentų, reikalaujamų pagal šio įstatymo 50 straipsnį. Šiuo pagrindu tiekėjas taip pat šalinamas iš pirkimo procedūros, kai ankstesnių procedūrų, atliktų šio įstatymo, Viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymo ar Pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymo nustatyta tvarka, metu nuslėpė informaciją ar pateikė šiame punkte nurodytą melagingą informaciją arba tiekėjas dėl pateiktos

melagingos informacijos negalėjo pateikti patvirtinančių dokumentų, reikalaujamų pagal šio įstatymo 50 straipsnį, dėl ko per pastaruosius vienus metus buvo pašalintas iš pirkimo procedūrų arba per pastaruosius vienus metus buvo priimtas ir įsiteisėjęs teismo sprendimas. Šiuo pagrindu tiekėjas taip pat pašalinamas iš pirkimo procedūros, kai, vadovaujantis kitų valstybių teisės aktais, ankstesnių procedūrų metu jis nuslėpė informaciją ar pateikė melagingą informaciją arba dėl melagingos informacijos pateikimo negalėjo pateikti patvirtinančių dokumentų, dėl ko per pastaruosius vienus metus buvo pašalintas iš pirkimo procedūrų arba per pastaruosius vienus metus buvo priimtas ir įsiteisėjęs teismo sprendimas ar taikomos kitos panašios sankcijos;

- 5) tiekėjas pirkimo metu ėmėsi neteisėtų veiksmų, siekdamas daryti įtaką perkančiosios organizacijos sprendimams, gauti konfidencialios informacijos, kuri suteiktą jam neteisėtą pranašumą pirkimo procedūroje, ar teikė klaidinančią informaciją, kuri gali daryti esminę įtaką perkančiosios organizacijos sprendimams dėl tiekėjų pašalinimo, jų kvalifikacijos vertinimo, laimėtojo nustatymo, ir perkančioji organizacija gali tai įrodyti bet kokiomis teisėtomis priemonėmis;
- 6) tiekėjas yra neįvykęs pirkimo sutarties, sudarytos vadovaujantis šiuo įstatymu, Viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymu ar Pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymu, ar koncesijos sutarties ar netinkamai ją įvykęs, ir tai buvo esminis sutarties pažeidimas, kaip nustatyta Civiliniame kodekse (toliau – esminis pirkimo sutarties pažeidimas), dėl kurio per pastaruosius 3 metus buvo nutraukta sutartis arba per pastaruosius 3 metus buvo priimtas ir įsiteisėjęs teismo sprendimas, kuriuo tenkinamas perkančiosios organizacijos, perkančiojo subjekto ar suteikiančiosios institucijos reikalavimas atlyginti nuostolius, patirtus dėl to, kad tiekėjas sutartyje nustatytą esminę sutarties sąlygą vykdė su dideliais arba nuolatiniais trūkumais, ar per pastaruosius 3 metus buvo priimtas perkančiosios organizacijos sprendimas, kad tiekėjas sutartyje nustatytą esminę sutarties sąlygą vykdė su dideliais arba nuolatiniais trūkumais ir dėl to buvo pritaikyta sutartyje nustatyta sankcija. Šiuo pagrindu tiekėjas taip pat pašalinamas iš pirkimo procedūros, kai, vadovaujantis kitų valstybių teisės aktais, per pastaruosius 3 metus nustatyta, kad jis, vykdydamas ankstesnę pirkimo sutartį, ankstesnę pirkimo sutartį su perkančiuoju subjektu arba ankstesnę koncesijos sutartį, sutartyje nustatytą esminį reikalavimą vykdė su dideliais arba nuolatiniais trūkumais ir dėl to ta ankstesnė sutartis buvo nutraukta anksčiau, negu toje sutartyje nustatytas jos galiojimo terminas, buvo pareikalauta atlyginti žalą ar taikomos kitos panašios sankcijos. Perkančioji organizacija iš pirkimo procedūros pašalina tiekėją ir tuo atveju, kai ji turi įtikinamų duomenų, kad tiekėjas yra įsteigtas, siekiant išvengti šio pašalinimo pagrindo taikymo;
- 7) tiekėjas yra padaręs profesinį pažeidimą, kai už finansinės atskaitomybės ir audito teisės aktų pažeidimus tiekėjui ar jo vadovui paskirta administracinė nuobauda ar ekonominė sankcija, nustatytos Lietuvos Respublikos

įstatymuose ar kitų valstybių teisės aktuose, ir nuo sprendimo, kuriuo buvo paskirta ši sankcija, įsiteisėjimo dienos arba nuo dienos, kai asmuo įvykdė administracinį nurodymą, praėjo mažiau kaip vieni metai;

- 8) tiekėjas neatitinka minimalių patikimo mokesčių mokėtojo kriterijų, nustatytų Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 40¹ straipsnio 1 dalyje ir dėl to laikomas padariusiu šiurkštų profesinį pažeidimą.
5. Perkančioji organizacija gali netaikyti šio straipsnio 1, 3 ir 4 dalyse nustatytų tiekėjo pašalinimo iš pirkimo procedūros pagrindų tik išimtiniais atvejais, kai būtina užtikrinti viešojo intereso apsaugą, įskaitant visuomenės sveikatos ir aplinkos apsaugą.
 6. Perkančioji organizacija gali pašalinti tiekėją iš pirkimo procedūros, jeigu jis:
 - 1) yra pažeidęs bent vieną iš šio įstatymo 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodytų aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų ir už tai tiekėjui paskirta administracinė nuobauda ar ekonominė sankcija, nustatytos Lietuvos Respublikos įstatymuose ar kitų valstybių teisės aktuose, kai nuo sprendimo, kuriuo buvo paskirta ši sankcija, įsiteisėjimo dienos praėjo mažiau kaip vieni metai;
 - 2) yra nemokus, jam iškelta restruktūrizavimo ar bankroto byla, inicijuotos ar pradėtos likvidavimo procedūros, kai jo turtą valdo teismas ar bankroto administratorius, kai jis su kreditoriais yra sudaręs taikos sutartį (tiekėjo ir kreditorių susitarimą tęsti tiekėjo veiklą, kai tiekėjas prisiima tam tikrus įsipareigojimus, o kreditoriai sutinka savo reikalavimus atidėti, sumažinti ar jų atsisakyti), kai jo veikla sustabdyta ar apribota arba jo padėtis pagal šalies, kurioje jis registruotas, teisės aktus yra tokia pati ar panaši. Tačiau kai yra šiame punkte apibrezta situacija, perkančioji organizacija negali pašalinti tiekėjo iš pirkimo procedūros, jeigu jis pateikė pagrįstų įrodymų, kad sugebės tinkamai įvykdyti pirkimo sutartį;
 - 3) yra padaręs bentą profesinį pažeidimą ir dėl to kyla abejonių, kad jis sąžiningai vykdys sudarytą pirkimo sutartį. Šiuo pagrindu tiekėjas iš pirkimo procedūros gali būti pašalinamas, kai yra bent vienas iš šių perkančiosios organizacijos pirkimo dokumentuose pasirinktinai nurodytų pažeidimų:
 - a) profesinės etikos pažeidimas, kai nuo tiekėjo pripažinimo nesilaikančiu profesinės etikos normų momento praėjo mažiau kaip vieni metai;
 - b) konkurencijos, darbuotojų saugos ir sveikatos, informacijos apsaugos, intelektinės nuosavybės apsaugos pažeidimas, už kurį tiekėjui ar jo vadovui yra paskirta administracinė nuobauda ar ekonominė sankcija, nustatytos Lietuvos Respublikos ar kitų valstybių įstatymuose, kai nuo sprendimo, kuriuo buvo paskirta ši sankcija, arba nuo dienos, kai asmuo įvykdė administracinį nurodymą, įsiteisėjimo dienos praėjo mažiau kaip vieni metai;

- c) draudimo sudaryti draudžiamus susitarimus, įtvirtinto Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatyme ar panašaus pobūdžio kitos valstybės teisės akte, pažeidimas, kai nuo sprendimo paskirti Konkurencijos įstatyme ar kitos valstybės teisės akte nustatytą ekonominę sankciją įsiteisėjimo dienos praėjo mažiau kaip 3 metai;
- d) tiekėjas, kuris yra fizinis asmuo, arba tiekėjo, kuris yra juridinis asmuo, kita organizacija ar jos padalinys, vadovas, kitas valdymo ar priežiūros organo narys ar kitas asmuo, turintis (turintys) teisę atstovauti tiekėjui ar jį kontroliuoti, jo vardu priimti sprendimą, sudaryti sandorį, arba dalyvis, turintis balsų daugumą juridinio asmens dalyvių susirinkime, yra pripažintas kaltu dėl tyčinio bankroto, kaip jis apibrėžtas Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatyme ar panašaus pobūdžio kitų valstybių teisės aktuose, kai nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos praėjo mažiau kaip 3 metai;
7. Perkančioji organizacija tiekėją pašalina iš pirkimo procedūros bet kuriame pirkimo procedūros etape, jeigu paaiškėja, kad dėl savo veiksmų ar neveikimo prieš pirkimo procedūrą ar jos metu jis padarė bent vieną iš pirkimo dokumentuose nustatytų tiekėjo pašalinimo pagrindų.
8. Jeigu tiekėjas neatitinka reikalavimų, nustatytų pagal šio straipsnio 1, 4 ir 6 dalis, perkančioji organizacija jo nepašalina iš pirkimo procedūros, kai yra abi šios sąlygos kartu:
- 1) tiekėjas pateikė perkančiajai organizacijai informaciją apie tai, kad ėmėsi šių priemonių:
 - a) savanoriškai sumokėjo arba įsipareigojo sumokėti kompensaciją už žalą, padarytą dėl šio straipsnio 1, 4 ar 6 dalyje nurodytos nusikalstamos veikos arba pažeidimo, jeigu taikytina;
 - b) bendradarbiavo, aktyviai teikė pagalbą ar ėmėsi kitų priemonių, padedančių iširti, išaiškinti jo padarytą nusikalstamą veiką ar pažeidimą, jeigu taikytina;
 - c) ėmėsi techninių, organizacinių, personalo valdymo priemonių, skirtų tolesnių nusikalstamų veikų ar pažeidimų prevencijai;
 - 2) perkančioji organizacija įvertino tiekėjo informaciją, pateiktą pagal šios dalies 1 punktą, ir priėmė motyvuotą sprendimą, kad priemonės, kurių ėmėsi tiekėjas, siekdamas įrodyti savo patikimumą, yra pakankamos. Šių priemonių pakankamumas vertinamas atsižvelgiant į nusikalstamos veikos ar pažeidimo rimtumą ir aplinkybes. Perkančioji organizacija turi pateikti tiekėjui motyvuotą sprendimą raštu ne vėliau kaip per 10 dienų nuo šios dalies 1 punkte nurodytos tiekėjo informacijos gavimo.

[VPI](#) 46 straipsnyje¹²⁰⁴ reglamentuojami tiekėjų pašalinimo pagrindai (privalomi ir neprivalomi) bei apsivalymo doktrinos samprata.

[VPI](#) 46 straipsnyje įtvirtinti: (i) privalomi pašalinimo pagrindai ([VPI](#) 46 straipsnio 1, 3 ir 4 dalys), kuriuos perkančioji organizacija visada turi įtraukti į pirkimo sąlygas (išskyrus mažos vertės pirkimus); (ii) neprivalomi (pasirinktinai taikomi) pašalinimo pagrindai ([VPI](#) 46 straipsnio 6 dalis), tai reiškia, kad jų neprivaloma nustatyti pirkimo dokumentuose (nepaisant to, kokios vertės ir koks pirkimas vykdomas), tačiau jeigu atitinkamas pašalinimo pagrindas yra nustatytas konkrečiaus pirkimo dokumentuose, jis (kaip ir bet kuri kita pirkimo sąlyga) tampa privalomu tame pirkime ir perkančioji organizacija privalo juo vadovautis.

Tiek privalomi, tiek neprivalomi tiekėjų pašalinimo pagrindai, įtvirtinti [VPI](#) 46 straipsnyje, suformuoti vadinamąja negatyviąja prasme, t. y. tam, kad pasiūlymas nebūtų atmestas, tiekėjas nurodytų kriterijų turi neatitikti (pavyzdžiui, netureti reikšimo už tam tikras nusikalstamas veikas)¹²⁰⁵.

1. [VPI](#) 46 straipsnio 1 dalyje įtvirtinti privalomi tiekėjo pašalinimo iš pirkimo procedūros pagrindai¹²⁰⁶. Tai reiškia, kad perkančiosios organizacijos neturi teisės pasirinkti netaikyti šių pašalinimo pagrindų viešajame pirkime, t. y. kaip nurodyta pirmiau, šiuos pašalinimo pagrindus kiekviena perkančioji organizacija privalomai turi nustatyti pirkimo sąlygose. Tuo atveju, jei perkančioji organizacija tam tikro privalomojo pagrindo neįtvirtina pirkimo sąlygose, tai turi papildomai kreiptis į tiekėją ir prašyti patikslinti informaciją dėl pašalinimo pagrindo neegzistavimo¹²⁰⁷.

Nustačiusi bet kurį iš komentuojamų privalomųjų pašalinimo pagrindų, perkančioji organizacija privalo atmesti tiekėjo pasiūlymą (paraišką) ([VPI](#) 45 straipsnio 2 dalis). Išimtis taikoma tik šiais atvejais: (i) mažos vertės pirkimų atvejais ([VPI](#) 25 straipsnio 2 dalis), kas reiškia, kad perkančioji organizacija turi teisę, bet ne pareigą pirkimo sąlygose nustatyti privalomus pašalinimo pagrindus. Dėl to, jei mažos vertės pirkime perkančioji organizacija nustatys pašalinimo pagrindus, tai tuo atveju ir privalės jais vadovautis vertinant tiekėjo pasiūlymus ir, nustačiusi nors vieną pašalinimo pagrindą, atmesti tiekėjo pasiūlymą; (ii) kai būtina užtikrinti viešojo intereso apsaugą, įskaitant visuomenės sveikatos ir aplinkos apsaugą (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 46 straipsnio 5 dalies komentarą*).

[VPI](#) 46 straipsnio 1 dalyje įtvirtinti pašalinimo pagrindai yra susiję su nusikalstomomis veikomis, kurios reglamentuojamos [BK](#). [VPI](#) 46 straipsnio 1 dalyje įtvirtinti pašalinimo pagrindai taikomi pačiam tiekėjui ir jo atsakingam asmeniui. Šiuo atveju atsakingas asmuo gali būti: (i) tiekėjo vadovas, (ii) kito valdymo (pavyzdžiui, valdyba) ar priežiūros organo narys

¹²⁰⁴ Komentuojamos [VPI](#) 46 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 57 straipsnio nuostatas.

¹²⁰⁵ LAT 2011 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-293/2011](#).

¹²⁰⁶ Privalomi pašalinimo pagrindai taip pat įtvirtinti [VPI](#) 46 straipsnio 3 ir 4 dalyse.

¹²⁰⁷ EST 2016 m. birželio 2 d. sprendime byloje *Pizzo*, [C-27/15](#) pažymėjo, kad vienodo požiūrio principas ir skaidrumo pareiga turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiama pašalinti ūkio subjektą iš viešojo pirkimo procedūros dėl to, kad šis neįvykdė pareigos, kuri aiškiai nurodyta šio pirkimo dokumentuose arba galiojančiame nacionaliniame įstatyme, tačiau kyla nacionalinėms valdžios institucijoms ar nacionaliniams administraciniais teismams aiškinant šį įstatymą ir užpildant tuose dokumentuose esančias spragas; tokiais aplinkybėmis vienodo požiūrio ir proporcingumo principai aiškintini taip, kad pagal juos nedraudžiama suteikti ūkio subjektui galimybės ištaisyti trūkumus ir įvykdyti minėtą sąlygą per perkančiosios organizacijos nustatytą terminą.

(pavyzdžiui, stebėtojų taryba) ar kitas asmuo, turintis teisę atstovauti tiekėjui ar jį kontroliuoti, jo vardu priimti sprendimą, sudaryti sandorį; (iii) buhalteris ar kitas asmuo, turintis teisę surašyti ir pasirašyti tiekėjo apskaitos dokumentus (pavyzdžiui, vadovas įgalioja asmenį, kuris turi teisę surašyti ir pasirašyti arba tik pasirašyti apskaitos dokumentus) (VPI 46 straipsnio 2 dalies 2 punktas).

Remiantis VPI 46 straipsnio 1 dalimi, tiekėjas pašalinamas iš pirkimo procedūros, jei nustatoma, kad tiekėjas arba jo atsakingas asmuo yra nuteistas už nusikalstamą veiką, nurodytą VPI 46 straipsnio 1 dalies 1–8 punktuose. Laikoma, kad tiekėjas ar jo atsakingas asmuo yra nuteistas, jei yra priimtas ir įsiteisėjęs LR ar kitos ES valstybės narės teismo apkaltinamasis nuosprendis (*detaliau žiūrėti VPI 46 straipsnio 2 dalies komentarą*).

VPI 46 straipsnio 1 dalis turi būti sistemiškai aiškinama su VPI 51 straipsnio 1 dalimi (*detaliau žiūrėti VPI 51 straipsnio 1 dalies komentarą*), kurioje įtvirtintas taisyklės, susijusios su pašalinimo pagrindų nebuvimo įrodinėjimu.

1.1. VPI 46 straipsnio 1 dalies 1 punkte įtvirtintas privalomas tiekėjų pašalinimo pagrindas, kai tiekėjas arba jo atsakingas asmuo nuteistas už dalyvavimą nusikalstamame susivienijime, jo organizavimą ar vadovavimą jam.

Nusikalstamo susivienijimo, jo organizavimo ir vadovavimo samprata bei taikoma atsakomybė yra įtvirtintos BK 25 straipsnio 4 dalyje ir 249 straipsnyje. Tuo atveju, jei tiekėjas arba jo atsakingas asmuo yra nuteisti už dalyvavimą nusikalstamame susivienijime, jo organizavimą ar vadovavimą jam, kaip nurodyta BK 25 straipsnio 4 dalyje ir BK 249 straipsnyje, tiekėjas turi būti pašalintas iš pirkimo procedūros (VPI 46 straipsnio 1 dalies 1 punktas).

1.2. VPI 46 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtintas privalomas tiekėjų pašalinimo pagrindas, kai tiekėjas arba jo atsakingas asmuo nuteistas už kyšininkavimą, prekybą poveikiu, papirkimą.

VPI 46 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtintas pašalinimo pagrindas yra susijęs su korupcinio pobūdžio nusikalstamomis veikomis: (i) kyšininkavimas (BK 225 straipsnis); (ii) prekyba poveikiu (BK 226 straipsnis); (iii) papirkimas (BK 227 straipsnis).

Taigi, tuo atveju, jei tiekėjas arba jo atsakingas asmuo yra nuteisti už kyšininkavimą (BK 225 straipsnis), prekybą poveikiu (BK 226 straipsnis), papirkimą (BK 227 straipsnis), tiekėjas turi būti pašalintas iš pirkimo procedūros (VPI 46 straipsnio 1 dalies 2 punktas).

1.3. VPI 46 straipsnio 1 dalies 3 punkte įtvirtintas privalomas pašalinimo pagrindas, kai tiekėjas arba jo atsakingas asmuo nuteistas už sukčiavimą, turto pasisavinimą, turto iššvaistymą, apgaulingą pareiškimą apie juridinio asmens veiklą, kredito, paskolos ar tikslinės paskolos panaudojimą ne pagal paskirtį ar nustatytą tvarką, kreditinį sukčiavimą, neteisėtų duomenų apie pajamas, pelną ar turtą pateikimą, deklaracijos, ataskaitos ar kito dokumento nepateikimą, apgaulingą apskaitos tvarkymą ar piktnaudžiavimą, kai šiomis nusikalstamomis veikomis kėsinamasi į Europos Sąjungos finansinius interesus, kaip apibrėžta Konvencijos dėl Europos Bendrijų finansinių interesų apsaugos 1 straipsnyje.

VPI 46 straipsnio 1 dalies 3 punkte įtvirtintos sąlygos, kai tiekėjas laikomas atitinkančiu pašalinimo pagrindą ir dėl to tiekėjas turi būti pašalintas iš pirkimo procedūros. Šios sąlygos taikomos kartu: (i) tiekėjas ar jo atsakingas asmuo turi būti nuteistas už VPI 46 straipsnio 1 dalies 3 punkte nurodytas nusikalstamas veikas; (ii) nusikalstamomis veikomis turi būti kėsinamasi į ES finansinius interesus.

VPI 46 straipsnio 1 dalies 3 punkte įtvirtintos nusikalstamos veikos, susijusios su nusikaltimais 1) turtinėms teisėms ir turiniams interesams, 2) ekonomikai ir verslo tvarkai, 3) finansų sistemai, 4) valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams, t. y.: (i) sukčiavimas (BK 182 straipsnis); (ii) turto pasisavinimas (BK 183 straipsnis); (iii) turto išvaistymas (BK 184 straipsnis); (iv) apgaulingas pareiškimas apie juridinio asmens veiklą (BK 205 straipsnis); (v) kredito, paskolos ar tikslinės paramos panaudojimas ne pagal paskirti ar nustatytą tvarką (BK 206 straipsnis); (vi) kreditinis sukčiavimas (BK 207 straipsnis); (vii) neteisingų duomenų apie pajamas, pelną ar turtą pateikimas (BK 220 straipsnis); (viii) deklaracijų, ataskaitos ar kito dokumento nepateikimas (BK 221 straipsnis); (ix) apgaulingas apskaitos tvarkymas (BK 222 straipsnis); (x) piktnaudžiavimas (BK 228 straipsnis).

Pažymėtina, kad sukčiavimo (BK 182 straipsnio 5 dalis), turto pasisavinimo (BK 183 straipsnio 4 dalis), turto išvaistymo (BK 184 straipsnio 6 dalis) atvejais už padarytus baudžiamuosius nusižengimus, kurie susiję su nedidelės vertės svetimu turtu ar turtine teise, neatsako juridinis asmuo.

Be to, vertinant, ar nurodytomis nusikalstamomis veikomis kėsinamasi į ES finansinius interesus, turi būti atsižvelgiama į Konvencijos dėl Europos Bendrijų finansinių interesų apsaugos 1 straipsnio nuostatas, kuriose nurodyta, kas yra laikoma Europos Bendrijų finansiniams interesams kenkiantis sukčiavimas. Pavyzdžiui, Europos Bendrijų finansiniams interesams kenkiančiu sukčiavimu laikoma, kad tai bet koks tyčinis veikimas ar neveikimas, susijęs su suklastotų, neteisingų ar neišsamių pareiškimų ar dokumentų naudojimu ar pateikimu, kurio padariniai yra Europos Bendrijų bendrojo biudžeto arba Europos Bendrijų valdomų ar jų vardu valdomų biudžetų lėšų pasisavinimas ar neteisėtas užlaikymas.

1.4. VPI 46 straipsnio 1 dalies 4 punkte įtvirtintas privalomas tiekėjų pašalinimo pagrindas, kai tiekėjas arba jo atsakingas asmuo nuteistas už nusikalstamą bankrotą.

Nusikalstamo bankroto sąvoka ir atsakomybė už jį reglamentuota BK 209 straipsnyje. Dėl to, nustačius, kad tiekėjas ar jo atsakingas asmuo padarė VPI 46 straipsnio 1 dalies 4 punkte nurodytą nusikalstamą veiką (nusikalstamą bankrotą) ir yra priimtas apkaltinamasis nuosprendis, tiekėjas turi būti pašalintas iš pirkimo procedūrų.

VPI 46 straipsnio 1 dalies 4 punkte įtvirtinto tiekėjų pasiūlymo atmetimo pagrindo negalima taikyti su VPI 46 straipsnio 6 dalies 3 punkto d papunktyje įtvirtintu pašalinimo pagrindu, t. y. tyčiniu bankrotu, kaip jis apibrėžtas Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatyme ar panašaus pobūdžio kitų valstybių teisės aktuose.

Skirtumai tarp VPI 46 straipsnio 1 dalies 4 punkto ir VPI 46 straipsnio 6 dalies 3 punkto d papunkčio:

- VPI 46 straipsnio 1 dalies 4 punkto pašalinimo pagrindas yra privalomas, o VPI 46 straipsnio 6 dalies 3 punkto d papunkčio pašalinimo pagrindas yra dispozityvus, t. y.

perkančioji organizacija gali pasirinkti netaikyti pašalinimo pagrindo konkrečiame viešajame pirkime ir jo nenustatyti pirkimo dokumentuose;

- VPI 46 straipsnio 1 dalies 4 punkto pašalinimo pagrindas yra susijęs su tuo, kad turi būti padaryta didelė turtinė žala kreditoriams, t. y. 150 MGL dydžio sumą viršijanti žala (BK 212 straipsnio 1 dalis), tuo tarpu tyčinio bankroto atveju nėra svarbus turtinės žalos dydis.
- VPI 46 straipsnio 1 dalies 4 punkte įtvirtintas pašalinimo pagrindas yra susijęs su veikomis, kurias padarė fizinis asmuo, tuo tarpu tyčinio bankroto atveju – juridinis asmuo.

1.5. VPI 46 straipsnio 1 dalies 5 punkte įtvirtintas privalomas tiekėjų pašalinimo pagrindas, kai tiekėjas arba jo atsakingas asmuo nuteistas už teroristinę ir su teroristine veikla susijusį nusikaltimą.

Teroristiniai ir su teroristine veikla susiję nusikaltimai priklauso nusikaltimams visuomenės saugumui. Teroristiniais nusikaltimais laikomi šie BK nurodyti nusikaltimai (BK 252¹ straipsnio 1 dalis): (i) teroro aktas (BK 250 straipsnis); (ii) grąšinimas padaryti teroristinį nusikaltimą (BK 250³ straipsnis); (iii) orlaivio, laivo ar kitos viešojo ar krovininio transporto priemonės arba stacionarios platformos kontinentiniame selfe užgrobimas (BK 251 straipsnis); (iv) žmogaus pagrobimas įkaitu (BK 252 straipsnis).

Su teroristine veikla susijusiais nusikaltimais yra laikomos šios nusikalstamos veikos (BK 252¹ straipsnio 3 dalis): (i) grupių, kurių tikslas – daryti teroristinius nusikaltimus, kūrimas ir veikla (BK 249¹ straipsnis); (ii) teroristinių nusikaltimų kurstymas (BK 250¹ straipsnis); (iii) verbavimas teroristinei veiklai (BK 250² straipsnis); (iv) teroristinės veiklos finansavimas ir rėmimasis (BK 250⁴ straipsnis); (v) teroristų rengimas ir mokymasis teroristiniais tikslais (BK 250⁵ straipsnis); (vi) vykimas teroristiniais tikslais (BK 250⁶ straipsnis); (vii) vagystė (BK 178 straipsnis), plėšimas (BK 180 straipsnis), kito prievartavimas (BK 181 straipsnis), dokumento suklastojimas ar disponavimas suklastotu dokumentu (BK 300 straipsnis), jeigu jais siekiama gauti lėšų, įrankių ar priemonių teroristiniams nusikaltimams daryti ar remti grupės, kurios tikslas – daryti teroristinius nusikaltimus, veiklą.

Taigi, tuo atveju, jei tiekėjas ar jo atsakingas asmuo yra nuteistas už teroristinę ar su teroristine veikla susijusį nusikaltimą (VPI 46 straipsnio 1 dalies 5 punktas), tiekėjas turi būti pašalintas iš pirkimo procedūros.

1.6. VPI 46 straipsnio 1 dalies 6 punkte įtvirtintas privalomas tiekėjų pašalinimo pagrindas, kai tiekėjas arba jo atsakingas asmuo nuteistas už nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimą.

Nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimo samprata bei atsakomybė reglamentuota BK 216 straipsnyje. Dėl to, jei tiekėjas ar jo atsakingas asmuo yra nuteisti už nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimą, kaip tai nurodyta BK 216 straipsnyje, tiekėjas turi būti pašalintas iš pirkimo procedūros.

1.7. VPI 46 straipsnio 1 dalies 7 punkte įtvirtintas privalomas tiekėjų pašalinimo pagrindas, kai tiekėjas arba jo atsakingas asmuo nuteistas už prekybą žmonėmis, vaiko pirkimą ar pardavimą.

VPI 46 straipsnio 1 dalies 7 punkte nurodytos nusikalstamos veikos, susijusios su nusikaltimais žmogaus laisvei ir vaikui bei šeimai: (i) prekyba žmonėmis (BK 147 straipsnis); (ii) vaiko pirkimas arba pardavimas (BK 157 straipsnis).

Taigi, nustatius, kad tiekėjas ar jo atsakingas asmuo yra nuteistas už prekybą žmonėmis (BK 147 straipsnis) arba vaiko pirkimą arba pardavimą (BK 157 straipsnis), tiekėjas turi būti pašalintas iš pirkimo procedūros.

1.8. VPI 46 straipsnio 1 dalies 8 punkte įtvirtintas privalomas tiekėjų pašalinimo pagrindas, kai kitos valstybės tiekėjas nuteistas už atliktą nusikaltimą, apibrėžtą Direktyvos 2014/24/ES 57 straipsnio 1 dalyje išvardintus Europos Sąjungos teisės aktus įgyvendinančiuose kitų valstybių teisės aktuose.

VPI 46 straipsnio 1 dalies 8 punkte įtvirtintas pašalinimo pagrindas yra taikomas tik užsienio valstybės tiekėjui, t. y. tokiam tiekėjui, kuris padarė nusikaltimą, apibrėžtą Direktyvos 2014/24/ES 57 straipsnio 1 dalyje išvardintus ES teisės aktus įgyvendinančiuose kitų valstybių teisės aktuose. Kitaip tariant, VPI 46 straipsnio 1 dalies 8 punktas yra susijęs su tokiomis situacijomis, kai kitos valstybės tiekėjas yra nuteistas ne Lietuvos Respublikoje, o kitoje ES valstybėje narėje už tokias nusikalstamas veikas, kurios atitinka Direktyvos 2014/24/ES 57 straipsnio 1 dalyje išvardintas nusikalstamas veikas, t. y. (i) dalyvavimas nusikalstamos organizacijos veikloje; (ii) korupcija; (iii) sukčiavimas; (iv) teroristiniai nusikaltimai arba su teroristine veikla susiję nusikaltimai; (v) pinigų plovimo arba teroristų finansavimo; (vi) vaikų darbas ar kitos prekybos žmonėmis formos.

2. VPI 46 straipsnio 2 dalyje apibrėžta, kada yra laikoma, kad tiekėjas ar jo atsakingas asmuo yra nuteistas. VPI 46 straipsnio 1 ir 3 dalyje nurodytas nusikalstamas veikas. Šiais atvejais yra laikoma, kad tiekėjas ar jo atsakingas asmuo yra nuteistas:

2.1. Tuo atveju, jei tiekėjas yra fizinis asmuo, laikoma, kad tiekėjas yra nuteistas, jei per pastaruosius 5 metus buvo priimtas ir įsiteisėjęs apkaltinamasis teismo nuosprendis ir šis asmuo turi neišnykusį ir nepanaikintą teistumą.

VPI 46 straipsnio 2 dalies 1 punkte nustatytos šios sąlygos, kurioms visoms esant kartu, laikoma, kad tiekėjas (fizinis asmuo) yra nuteistas: (i) per pastaruosius 5 (penkerius) metus buvo priimtas ir įsiteisėjęs apkaltinamasis teismo nuosprendis, (ii) asmuo turi neišnykusį ir nepanaikintą teistumą.

Asmeniui, padariusiam nusikalstamą veiką, yra priimamas apkaltinamasis nuosprendis, kurio pagrindu laikoma, kad asmuo turi teistumą. Turinčiais teistumą laikomi už nusikaltimo padarymą nuteisti asmenys, kuriems įsiteisėjo LR ar kitos ES valstybės narės teismo priimtas apkaltinamasis nuosprendis (BK 97 straipsnio 1 dalis). Teistumas išnyksta tais atvejais, kai suenka BK 97 straipsnyje nustatyti terminai (BK 97 straipsnio 6 dalis) ir tokiu atveju asmuo laikomas nuteistu. Taip pat galimas atvejis, kai panaikinamas teistumas BK 97 straipsnio 7

dalies pagrindu, tad tokiu atveju asmuo bus laikomas neteistu. Be to, pažymėtina, kad penkerių metų terminas turi būti skaičiuojamas nuo apkaltinamojo teismo sprendimo įsiteisėjimo, t. y. kai toks sprendimas arba nebuvo apskųstas teismui, arba įsiteisėjo teismo sprendimas (nutartis), kuriuo toks sprendimas buvo patvirtintas ir pripažintas teisėtu.

Pavyzdys

Pirmosios instancijos teismo apkaltinamasis nuosprendis pirkime dalyvaujančio tiekėjo atžvilgiu buvo priimtas 2016 m. gruodžio 1 d. Šis pirmosios instancijos teismo procesinis sprendimas buvo apskųstas apeliacine tvarka ir panaikintas (t. y. apkaltinamasis nuosprendis neįsiteisėjo), o vėliau byla buvo nagrinėjama ir LAT. LAT 2018 m. gegužės 1 d. priėmė nutartį, kuria paliko galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą. Vertinant ar tiekėjas atitinka VPĮ 46 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą tam tikrą pašalinimo pagrindą, penkerių metų terminą turi skaičiuoti nuo LAT nutarties priėmimo dienos, t. y. 2018 m. gegužės 1 d., taigi iki šios datos tiekėjas dėl aptariamo pašalinimo pagrindo negalėjo būti pašalintas.

2.2. Tiekėjo, kuris yra juridinis asmuo, kita organizacija ar jos padalinys, vadovo, kito valdymo ar priežiūros organo nario ar kito asmens, turinčio (turinčių) teisę atstovauti tiekėjui ar jį kontroliuoti, jo vardu priimti sprendimą, sudaryti sandorį, ar buhalterio (buhalterių) ar kito (kitų) asmens (asmenų), turinčio (turinčių) teisę surašyti ir pasirašyti tiekėjo apskaitos dokumentus, per pastaruosius 5 metus buvo priimtas ir įsiteisėjęs apkaltinamasis teismo nuosprendis ir šis asmuo turi neišnykusį ar nepanaikintą teistumą.

VPĮ 46 straipsnio 2 dalies 2 punkto nuostata yra taikoma dėl šių juridinio asmens, kitos organizacijos ar jos padalinio asmenų: (i) vadovo; (ii) kito valdymo (pavyzdžiui, valdyba) ar priežiūros organo nario (pavyzdžiui, stebėtojų taryba) ar kito asmens, turinčio teisę atstovauti tiekėjui ar jį kontroliuoti, jo vardu priimti sprendimą, sudaryti sandorį; (iii) buhalterio ar kito asmens, turinčio teisę surašyti ir pasirašyti tiekėjo apskaitos dokumentus (pavyzdžiui, vadovas įgalioja asmenį, kuris turi teisę surašyti ir pasirašyti arba tik pasirašyti apskaitos dokumentus).

VPĮ 46 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodyti asmenys laikomi nuteisti, jei per pastaruosius 5 (penkerius) metus buvo priimtas ir įsiteisėjęs apkaltinamasis teismo nuosprendis ir šis asmuo turi neišnykusį ir nepanaikintą teistumą (dėl teistumo detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio 2 dalies 1 punkto komentarą).

2.3. Tiekėjo, kuris yra juridinis asmuo, kita organizacija ar jos padalinys, per pastaruosius 5 metus buvo priimtas ir įsiteisėjęs apkaltinamasis teismo nuosprendis arba šio straipsnio 2 dalies atveju – galutinis administracinis sprendimas, jeigu toks sprendimas priimamas pagal tiekėjo šalies teisės aktų reikalavimus.

VPĮ 46 straipsnio 2 dalies 3 punktas yra taikomas tik tiekėjui, kai jis yra juridinis asmuo, kita organizacija ar jos padalinys. Remiantis VPĮ 46 straipsnio 2 dalies 3 punktu, tiekėjas (juridinis asmuo, kita organizacija ar jos padalinys) bus laikomi nuteisti, kai: (i) per pastaruosius 5 (penkerius) metus buvo priimtas ir įsiteisėjęs apkaltinamasis teismo nuosprendis (dėl teistumo detaliau žiūrėti VPĮ 46 straipsnio 2 dalies 1 punkto komentarą), arba, kai (ii) priimamas galutinis administracinis sprendimas, jeigu toks sprendimas priimamas pagal tiekėjo šalies

teisės aktų reikalavimus, už įsipareigojimų, susijusių su mokesčių, įskaitant socialinio draudimo įmokas, mokėjimu nevykdymą ([VPI 46](#) straipsnio 3 dalis).

Tiekėjai, nevykdantys ar netinkamai vykdantys jiems [Mokesčių administravimo įstatyme](#) nustatytas pareigas, atsako pagal [ANK](#) arba pagal [BK](#) ([Mokesčių administravimo įstatymo](#) 143 straipsnis). Taigi, jei priimamas administracinis sprendimas dėl įsipareigojimų, susijusių su mokesčių, įskaitant socialinio draudimo įmokas, mokėjimu nevykdymo, laikoma, kad tiekėjas yra nuteistas ir turi būti pašalintas iš pirkimo procedūrų.

3. [VPI 46](#) straipsnio 3 dalyje įtvirtintas privalomas tiekėjų pašalinimo pagrindas, kuris yra susijęs su jų pareiga mokėti mokesčius. [VPI 46](#) straipsnio 3 dalyje įtvirtintas pašalinimo pagrindo iš viešojo pirkimo sąlygos tikslas yra, be kita ko, įsitikinti, ar dalyvis patikimas, rūpestingas ir atsakingas¹²⁰⁸. Tai, kad ūkio subjektas nesumokėjo socialinio draudimo įmokų, rodo jo nepatikimumą, nerūpestingumą ir neatsakingumą, kiek tai susiję su teisiniu ir socialiniu įsipareigojimų vykdymu.

[VPI 46](#) straipsnio 3 dalyje nurodyti įsipareigojimai, susiję su mokesčių sumokėjimu, turi būti suprantami kaip įsipareigojimai, susiję su: (i) socialinio draudimo įmokų mokėjimu įvykdymu; (ii) mokesčių mokėjimu įvykdymu. Tiekėjas privalo būti pašalintas iš pirkimo procedūros, kai (i) jis nesilaiko pareigų, susijusių su mokesčių arba socialinio draudimo įmokų, mokėjimu pagal šalies, kurioje registruotas tiekėjas, ar šalies, kurioje yra perkančioji organizacija, ir (ii) kai tai nustatyta apkaltinamąjo teismo nuosprendžiu ar administraciniu sprendimu. Tačiau šiuo atveju nėra privaloma, kad būtų priimtas apkaltinamasis teismo nuosprendis ar administracinis sprendimas, kai be kuriuo kitu tinkamu būdu įrodama, kad tiekėjas nesilaiko pareigų, susijusių su mokesčių ar socialinio draudimo įmokų mokėjimu. Tačiau [VPI 46](#) straipsnio 3 dalyje nėra apibrėžta, kokie kiti įrodymai yra galimi ir būtų tinkami, siekiant pagrįsti, kad tiekėjas nevykdė įsipareigojimų, susijusių su mokesčių mokėjimu, dėl to kiekvienu konkrečiu atveju reikėtų vertinti, ar tam tikras įrodymas yra tinkamas, ar ne.

Perkančiosios organizacijos, pirkimo dokumentuose įtvirtindamos [VPI 46](#) straipsnio 3 dalyje nurodytą pašalinimo pagrindą, turi nurodyti ir momentą, kuriuo atžvilgiu tikrins, ar tiekėjas yra įvykęs įsipareigojimus, susijusius su mokesčių sumokėjimu. Šis terminas būtų absoliučiai tikslus ir viešas, kad visi tiekėjai galėtų tiksliai žinoti apribojimus ir būtų tikri, kad tokie patys apribojimai taikomi visiems konkurentams¹²⁰⁹. Be to, gali susiklostyti situacijos, kai perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose nurodo, kad tam tikrą laikotarpį, iki kada aptariamų įsipareigojimų vykdymą liudijantys dokumentai turi būti išduoti kompetentingų institucijų. Pavyzdžiui, ne anksčiau kaip devyniasdešimt dienų iki pasiūlymų pateikimo termino pabaigos, tai reiškia, kad pažymos išdavimo momentas sutampa su perkančiosios organizacijos reikalaujamos sąlygos atitikties laikotarpiu (momento, kada bus vertinamas įsipareigojimų įvykdymas), t. y. ne anksčiau kaip devyniasdešimt dienų iki pasiūlymų pateikimo dienos.

Be to, LAT pažymėjo, kad įsipareigojimų, susijusių su socialinio draudimo įmokų mokėjimu, vykdymas, priešingai nei kvalifikacijos reikalavimas dėl profesinio ar ekonominio pajūmo, yra reguliarus (besikartojantis kas mėnesį), nustatytas įstatymų, dėl to tiekėjo padėtis dėl įsipareigojimų, susijusių su socialinio draudimo įmokų mokėjimu, gali nuolatos

¹²⁰⁸ ESTT 2014 m. liepos 10 d. sprendimas byloje *Comune di Milano*, [C-358/12](#).

¹²⁰⁹ LAT 2013 m. birželio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-340/2013](#).

(periodiškai) kisti dėl atsinaujinančios jo pareigos vykdyti mokestinę prievolę, todėl tokių įsipareigojimų vykdymo fiksavimas pasiūlymo pateikimo momentu neturi tokio tikslo, kurio siekiama tiekėjų kvalifikacijos vertinimo atveju¹²¹⁰. Dėl tos priežasties [VPI](#) 46 straipsnio 1–3 dalyse nurodytos sąlygos, kad tiekėjas bus laikomas įvykęs įsipareigojimus, susijusius su mokesčių sumokėjimu. Be to, atsižvelgiant į tai, kad tiekėjo padėtis dėl įsipareigojimų, susijusių su socialinio draudimo įmokų mokėjimu, gali nuolatos (periodiškai) kisti, perkančiosioms organizacijoms rekomenduotina pirkimo dokumentuose papildomai nurodyti, kad perkančioji organizacija, prieš nustatydamą laimėjusį pasiūlymą, iš pirkimo laimėtojo reikalaus pateikti aktualius dokumentus, patvirtinančius jo pašalinimo pagrindų nebuvimą.

Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad perkančiosios organizacijos pirkimo dokumentuose nustato datą, kurios atžvilgiu tikrins reikalavimą dėl įsipareigojimų, susijusių su mokesčiais, įvykdymo atitiktį. Pavyzdžiui, perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose gali nurodyti, kad duomenys dėl įsipareigojimų, susijusių su mokesčių sumokėjimu įvykdyti bus vertinami pasiūlymo pateikimo dieną arba tą dieną, kai perkančioji organizacija iš pirkimo laimėtojo paprašo pateikti aktualią informaciją bei tai pagrindžiančius įrodymus. LAT pažymėjo, kad perkančiosios organizacijos, norėdamos, kad tiekėjai pateiktų pažymą apie įsiskolinimo socialinio draudimo fondo biudžetui padėti pasiūlymų pateikimo momentu, atsižvelgiant į tokių dokumentų išdavimo tvarką ir trukmę, neribojamos pirkimo sąlygose nustatyti, jog tiekėjai juos pristatytų vėliau, arba – tik nustačiusios tiekėjams reikalavimą atitikti socialinio draudimo įmokų mokėjimų įsipareigojimus, jos gali iš anksto deklaruoti, kad pačios kreipsis į atitinkamas institucijas dėl tiekėjų padėties pasiūlymų pateikimo ar jų vertinimo momentu¹²¹¹.

[VPI](#) 46 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta išimtis, kada privalomas tiekėjų pašalinimo pagrindas, susijęs su mokesčių sumokėjimu, gali būti netaikomas, jeigu tenkinama nors viena [VPI](#) 46 straipsnio 3 dalies 1–3 punktuose įtvirtinta sąlyga.

i. Tiekėjas yra įsipareigojęs sumokėti mokesčius, įskaitant socialinio draudimo įmokas ir dėl to laikomas įvykdytą [VPI](#) 46 straipsnio 3 dalyje nurodytus įsipareigojimus.

[VPI](#) 46 straipsnio 3 dalies 12 punkte įtvirtinta pašalinimo pagrindo netaikymo sąlyga, kai tiekėjas yra įsipareigojęs sumokėti mokesčius. Tai gali būti situacijos, kai mokestinės nepriemokos sumokėjimo terminas yra atidedamas arba išdėstomas ([Mokesčių administravimo įstatymo](#) 88 straipsnis). Dėl to, jei įmokų mokėjimas yra atidėtas ar išdėstomas, tai iki tokio susitarimo su mokesčių administratoriumi nurodyto termino draudėjas laikomas nepažeidusiu prievolės sumokėti įmokas, nes nustatomas naujas mokėjimo terminas. Tai reiškia, kad nesumokėtos įmokos atidėjimo ar išdėstymo laiku iš esmės negali būti laikomos skola, kaip įsipareigojimų, susijusių su socialinio draudimo įmokų mokėjimu, nevykdymo padarinys¹²¹². Kita vertus, ESTT yra nurodęs, kad vien tik aplinkybė, kad tam tikru laikotarpiu mokėjimas buvo pradėtas arba turima įrodymų, jog ketinama mokėti arba asmuo yra mokus sumokėti skolas pasibaigus šiam terminui, nepateisina tokio tiekėjo pasiūlymo neatmetimo¹²¹³.

¹²¹⁰ LAT 2013 m. birželio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-340/2013](#).

¹²¹¹ LAT 2013 m. gruodžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. [AC-39-1](#). Teismų praktika. 2013; LAT 2013 m. birželio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-340/2013](#).

¹²¹² LAT 2013 m. gruodžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. [AC-39-1](#). Teismų praktika. 2013; LAT 2013 m. birželio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-340/2013](#).

¹²¹³ ESTT 2006 m. vasario 9 sprendimas byloje *La Cascina ir kt.*, [C-226/04](#) ir [C-228/04](#).

ii. *Įsiskolinimo suma neviršija 50 Eur (penkiasdešimties eurų).*

VPI 46 straipsnio 3 dalies 2 punkte įtvirtinta minimali riba, kada bus vertinama, kad tiekėjas neturi skolų. Tokia nuostata įtvirtinta remiantis [Direktyvos 2014/24/ES](#) 57 straipsnio 3 dalyje įtvirtintomis nuostatomis ir ESTT praktikoje¹²¹⁴ nurodytais išaiškinimais, kad valstybės narės turi teisę įtvirtinti kriterijus, susijusius su mokesčių sumokėjimu, sąveikinti arba juos padaryti lankstesnius. Be to, VPI aiškinamajame rašte nurodyta, kad tokia nuostata buvo įtvirtinta siekiant išvengti neadekvačių sankcijų, kai tiekėjas pašalinamas už smulkias mokesčių nepriemokas, dėl to VPI 46 straipsnio 3 dalies-2 punkte nustatyta 50 Eur įsiskolinimo riba, kuriai esant tiekėjas dar nėra šalinamas iš pirkimo.

VPI 46 straipsnio 3 dalies 2 punkte įtvirtinta galima įsiskolinimo riba reiškia, kad jei įsiskolinimo suma nesiekia 50 Eur (penkiasdešimt eurų) sumos, tai laikoma, kad tiekėjas yra įvykęs įsipareigojimus, susijusius su mokesčių, įskaitant socialinio draudimo įmokas, mokėjimu VPI 46 straipsnio 3 dalies prasme. Tačiau tuo atveju, jei tiekėjo įsiskolinimo suma viršija 50 Eur (penkiasdešimt eurų) sumą, perkančioji organizacija tokį tiekėją turėtų pašalinti iš pirkimo procedūrų, nebent egzistuoja VPI 46 straipsnio 3 dalies 3 punkte nurodyta sąlyga.

iii. *Tiekėjas apie tikslią jo įsiskolinimo sumą informuotas tokiu metu, kad iki paraiškų ar pasiūlymų pateikimo termino pabaigos nespėjo sumokėti mokesčių, įskaitant socialinio draudimo įmokas, sudaryti mokestinės paskolos sutartis ar kito panašaus pobūdžio įpareigojančio susitarimo dėl jų sumokėjimo ar imtis kitų priemonių, kad atitiktų šios dalies 1 punkto nuostatas.*

VPI 46 straipsnio 3 dalies 3 punktas turėtų būti suprantamas taip, kad tiekėjai, turintys mokestinių skolų, turi galimybę net iki pasiūlymo pateikimo sumokėti įsiskolinimo sumą, ir šiuo pagrindu tiekėjai negali būti pašalinti iš pirkimo procedūros. Tačiau šiuo atveju turi būti taikoma sąlyga, kad tiekėjas apie tikslią jo įsiskolinimo sumą informuotas tada, kad iki paraiškų ar pasiūlymų pateikimo termino pabaigos nespėjo sumokėti mokesčių, įskaitant socialinio draudimo įmokas (taip pat delspinigius už jau padengtą skolą), ar imtis kitų priemonių dėl mokestinių įsipareigojimų įvykdymo. Tai gali būti tokie atvejai, kai tiekėjai į valstybės biudžetą sumoka ne visą reikiamą sumą ir dėl to papildomai kreipiamasi į tiekėją, kad būtų sumokėtas susidaręs įsiskolinimas.

Be to, perkančiajai organizacijai iš galimo pirkimo laimėtojo pareikalavus (*detalesnė žiūrėti VPI 50 straipsnio 6 dalies komentare*) pateikti aktualius duomenis, tiekėjas šiuo pagrindu nebus pašalinamas iš pirkimo procedūros ir laikomas įvykdžiusiu įsipareigojimus, susijusius su mokesčių, įskaitant socialinio draudimo įmokas, mokėjimu.

LApT, nagrinėdamas bylą dėl paskutinę pasiūlymo pateikimo dieną egzistavusio didesnio nei 30 000 Eur įsiskolinimo valstybės biudžetui, pažymėjo, kad trumpalaikis įsiskolinimas susidaręs po tos dienos, kai turėjo būti sumokėta periodinė įmoka, negali paneigti dalyvio kompetencijos ir kvalifikacijos, dėl to tiekėjo įsiskolinimas valstybės biudžetui paskutinę pasiūlymų pateikimo termino dieną, kuris nedelsiant (dvi dienos po pasiūlymo

¹²¹⁴ ESTT 2014 m. liepos 10 d. sprendimas byloje *Comune di Milano*, [C-358/12](#); ESTT 2006 m. vasario 9 d. sprendimas byloje *La Cascina* ir kt. [C-226/04](#) ir [C-228/04](#).

pateikimo dienos) buvo padengtas, neturi esminės reikšmės vertinant trečiojo asmens padėti pašalinimo pagrindų atžvilgiu¹²¹⁵.

4. VPI 46 straipsnio 4 dalyje įtvirtinti specifiniai privalomi tiekėjo pašalinimo iš pirkimo procedūros pagrindai. Kaip minėta pirmiau (*detalesnį žiūrėti VPI 46 straipsnio 1 dalies komentarą*), perkančiosios organizacijos neturi teisės pasirinkti netaikyti šių pašalinimo pagrindų viešajame pirkime, t. y. nepriklausomai nuo to, ar jie nustatyti pirkimo dokumentuose ar ne, komentuojami pašalinimo pagrindai yra privalomai taikomi. Tuo atveju, jei perkančioji organizacija tam tikro privalomojo pagrindo neįtvirtina pirkimo sąlygose, tai turi papildomai kreiptis į tiekėją ir prašyti patikslinti informaciją dėl pašalinimo pagrindo neegzistavimo¹²¹⁶. Nustačiusi bet kurį iš komentuojamų pašalinimo pagrindų, perkančioji organizacija privalo atmesti tiekėjo pasiūlymą (paraišką). Išimtis taikoma tik mažos vertės pirkimų atvejais (*detalesnį žiūrėti VPI 25 straipsnio 2 dalies komentarą*).

VPI 46 straipsnio 4 dalyje yra nustatytas baigtinis savarankiškų pašalinimo pagrindų sąrašas. Tai reiškia, kad perkančioji organizacija neturi teisės savarankiškai nurodyto sąrašo papildyti kitais nei tiesiogiai įstatyme numatyta pasiūlymo atmestimo pagrindais, kurie susiję su profesinėmis savybėmis. Tokios nuostatos laikomasi ir ESTT¹²¹⁷ bei nacionalinėje teismų praktikoje¹²¹⁸.

4.1. VPI 46 straipsnio 4 dalies 1 punkte įtvirtintas privalomas pašalinimo pagrindas, kai tiekėjas su kitais tiekėjais yra sudaręs susitarimų, kuriais siekiama iškreipti konkurenciją atliekamame pirkime, ir perkančioji organizacija dėl to turi įtikinamų duomenų.

VPI 46 straipsnio 4 dalies 1 punktas skirtas vadinamų horizontaliųjų (išorės) interesų konfliktų prevencijai. Horizontaliaisiais (išorės) interesų konfliktais laikomos situacijos, kai pirkime dalyvaujantys tiekėjai dirbtinai konkuruoja ir tuo pačiu metu turi užslėptą (maskuotą) ketinimą ar siekį apgauti perkančiąją organizaciją, imituojant natūralią konkurenciją tokiam pirkime. Paprastai tokiais suderintais veiksmais siekiama prekių tiekimo, paslaugų teikimo ar darbų atlikimo dirbtinai padidintomis kainomis, lyginant su rinkos kainomis, arba tiesiog sudarant dirbtines sąlygas, kurias nors iš pirkime dalyvaujančių tiekėjų laimėti viešąjį pirkimą¹²¹⁹. VPI 46 straipsnio 4 dalies 1 punktas sistemiškai aiškinamas ir taikomas su VPI 17

¹²¹⁵ LApT 2016 m. spalio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2A-1120-302/2016](#).

¹²¹⁶ ESTT 2016 m. birželio 2 d. sprendime byloje *Pizzo*, [C-27/15](#) pažymėjo, kad vienodo požiūrio principas ir skaidrumo pareiga turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiama pašalinti ūkio subjektą iš viešojo pirkimo procedūros dėl to, kad šis neįvykdė pareigos, kuri aiškiai nenurodyta šio pirkimo dokumentuose arba galiojančiame nacionaliniame įstatyme, tačiau kyla nacionalinėms valdžios institucijoms ar nacionaliniams administracijoms teisiamis aiškinant šį įstatymą ir užpildant tuose dokumentuose esančias spragas; tokiomis aplinkybėmis vienodo požiūrio ir proporcingumo principai aiškintini taip, kad pagal juos nedraudžiama suteikti ūkio subjektui galimybės ištaisyti trūkumus ir įvykdyti minėtą sąlygą per perkančiosios organizacijos nustatytą terminą.

¹²¹⁷ ESTT 2012 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje *Forposta ir ABC Direct Contact*, [C-465/11](#); 2006 m. vasario 9 d. sprendimas byloje *La Cascina ir kt.*, [C-226/04](#), ir *Consorzio G.f.M.*, [C-228/04](#); 2008 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje *Michaniki*, [C-213/07](#). *Michaniki* byloje ESTT pažymėjo, kad išimtinumas ir baigtumas taikomas tik dėl pašalinimo pagrindų, susijusių su profesinėmis savybėmis, todėl kiti pagrindai, pavyzdžiui, nacionalinio saugumo atitikties reikalavimas, gali būti įtvirtinti nacionaliniu lygmeniu.

¹²¹⁸ LAT 2011 m. liepos 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-311/2011](#).

¹²¹⁹ Soloveičik, Deividas; Šimanskis, Karolis, *Interesų konflikto koncepcija pagal Lietuvos ir Europos Sąjungos viešųjų pirkimų teisę ir teismų praktiką*, Teisė Nr. 11, 2019, 45-66 psl.; Soloveičik, Deividas; Šimanskis, Karolis,

straipsnio ir ypač su [VPI](#) 17 straipsnio 3 dalies nuostatomis. Taikant komentuojamą tiekėjų pašalinimo pagrindą taip pat rekomenduojama vadovautis EBPO parengtomis gairėmis¹²²⁰

Pažymėtina, kad horizontalieji (išorės) interesų konfliktai patenka ne tik į viešųjų pirkimų teisės ([VPI](#)), bet gali patekti ir į konkurencijos teisės ([Konkurencijos įstatymo](#)), reguliavimo sritį – [Konkurencijos įstatymo](#) 5 straipsnio ir [SESV](#) 101 straipsnio nuostatose reglamentuojami konkurenciją ribojantys ūkio subjektų draudžiami susitarimai. Vėl dėlto tai nereiškia, kad komentuojamo tiekėjų pašalinimo pagrindo taikymas priklauso nuo to, ar bus konstatuotas (nustatytas) konkurencijos teisės ([Konkurencijos įstatymo](#)) pažeidimas ir jį padaręs asmenys bus patraukti atsakomybėn (pavyzdžiui, Konkurencijos taryba pradės tyrimą dėl konkurentų kartelio, nukentėję asmenys inicijuos žalos atlyginimo procesus ir pan.)

Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad [VPI](#) 46 straipsnio 4 dalies 1 punkto nuostatos, *viena vertus*, yra platesnės apimties už pirmiau aptartas draudžiamus susitarimus reglamentuojančias konkurencijos teisės normas, *antra vertus*, pastarųjų atžvilgiu yra savarankiškos, nepriklausomai nuo to, kad ūkio subjektų (tiekėjų) veiksmų turinys taikant [VPI](#) ir konkurencijos teisės normas iš dalies sutaps (pavyzdžiui, bus nustatytas susitarimas, kuriuo bus siekiama dalyvauti konkurse nesąžiningai derinant tarpusavyje veiksmus ar iš anksto susitarimo šalims viena kitai išviešinus perkančiajai organizacijai siūlysimas kainas).

Dėl tokio [VPI](#) ir [Konkurencijos įstatymo](#) normų santykio, pirma, viešųjų pirkimų proceso dalyviams (tiekėjams ir perkančiosioms organizacijoms) vykdomi tokie neteisėtų veiksmų įrodinėjimo standartai kaip specialiosioms institucijoms (pirmiausia – Konkurencijos tarybai), antra, teismai sprendami ginčus dėl perkančiosios organizacijos veiksmų pagal [VPI](#) 46 straipsnio 4 dalies 1 dalį neprivalo taikyti atitinkamų konkurencijos teisės nuostatų (bet gali), trečia, jei teismo procese tiesiogiai netaikytos [Konkurencijos įstatymo](#) 5 straipsnio nuostatos, Konkurencijos taryba nėra savaime įpareigota pradėti tyrimą dėl galimo draudžiamo susitarimo pagal pirmiau nurodytą teisės normą.

Šiame kontekste pažymėtina ir tai, kad pagal ESTT praktiką [SESV](#) 101 straipsnis netaikomas tarpusavyje susijusiems asmenims¹²²¹. Autorių nuomone, pristatytas konkurenciją iškreipiančius susitarimus reguliuojančių teisės normų santykis taip pat reiškia tai, kad pagal [VPI](#) 46 straipsnio 4 dalies 1 punktą neteisėtus susitarimus galima konstatuoti ir tarp susijusių ūkio subjektų, jeigu jų veiksmai atitiks šioje normoje įtvirtintas sąlygas. Tačiau tokiu atveju nei teismo procese, nei kitose administracinėse procedūrose pagal pristatytą ESTT teisės aiškinimą nebus galima taikyti [SESV](#) 101 straipsnio ir [Konkurencijos įstatymo](#) 5 straipsnio nuostatų.

[VPI](#) 46 straipsnio 4 dalies 1 punktas suponuoja perkančiosios organizacijos pareigą savarankiškai vertinti kiekvieno jos vykdomo viešo pirkimo aplinkybes ir, jeigu procedūros metu yra nustatomos komentuojamoje teisės normoje numatytos sąlygos ir pagrindai, – pašalinti nesąžiningai konkuruojančius pirkimo dalyvius iš tokio pirkimo. [VPI](#) 46 straipsnio 4 dalies 1 punkte yra nurodytos trys sąlygos, kuomet taikomas komentuojamas pašalinimo pagrindas:

¹²²⁰ [The Evolving Concept of 'Conflict of Interests' in the EU Public Procurement Law](#), EPPPL, 2017 m., Nr. 2, 112

131 psl.

¹²²¹ EBPO. [DETECTING BID RIGGING IN PUBLIC PROCUREMENT. Helping governments to obtain best value for money](#).

¹²²² ESTT 2018 m. gegužės 17 d. sprendimas byloje *Specializuotas transportas*, [C-531/16](#).

• turi būti sudarytas susitarimas tarp pirkimo dalyvių. Susitarimas turi būti suprantamas ne tik kaip rašytinis ar žodinis dviejų ar daugiau pirkimo dalyvių susitarimas, bet kaip ir bet kokie suderinti veiksmai¹²²², jų visuma, kurie išreiškia bendrą pirkimo dalyvių valią nesąžiningai konkuruoti (nekonkuruoti). Susitarimu laikomi, pavyzdžiui:

- bendravimas telefonu, el. paštu;
- susitikimai (net jeigu nežinant, kas konkrečiai aptarta),
- vieši pareiškimai (pavyzdžiui, per spaudą ar per įmonių interneto svetaines),
- vadinamieji suderinti veiksmai – tai yra tokia bendradarbiavimo forma, kai, nors dar nėra sudaryto susitarimo, iš šalių elgesio galima spręsti, jog šios sąmoningai bendradarbiauja. Tai gali būti vieno iš pirkimo dalyvių veiksmai, kuriais siekiama suderinti tiekėjų pasiūlymus pirkime, nesąžiningai konkuruoti¹²²³, kai kitas dalyvis savo atitinkamais veiksmais ar neveikimu pritaria pirmojo tiekėjo pasiūlytiems veiksmais ar neveikimui.

Pavyzdys

Tiekėjas viešai paskelbia apie savo prekių, paslaugų kainų pasikeitimą (padidinimą). Perkančiosios organizacijos vykdomame pirkime savo paskelbtas kainas nurodė tiekėjas, tačiau jo konkurentai taip pat tokiu pačiu procentu padidino savo kainas.

Pavyzdys, kai būtų susitarimas

Du konkurentai dalyvauja Perkančiosios organizacijos vykdomame pirkime. Tiekėjo 1 direktorius golfo aikštyne pasiūlo Tiekėjo 2 komercijos direktoriui, kad pastarasis pirkime neteiktų neįprastai mažos kainos pagrindimo. Perkančiajai organizacijai pasikreipus į Tiekėją 2, jis neįprastai mažos kainos nepagrindžia.

Pavyzdys, kai nebūtų susitarimo

Du konkurentai dalyvauja Perkančiosios organizacijos vykdomame pirkime. Tiekėjo 1 direktorius golfo aikštyne pasiūlo Tiekėjo 2 komercijos direktoriui, kad pastarasis pirkime neteiktų neįprastai mažos kainos pagrindimo. Perkančiajai organizacijai pasikreipus į Tiekėją 2, jis neįprastai mažą kainą ankamais pagrindžia.

Pavyzdys, kai gali būti įtariamas susitarimas

Perkančioji organizacija po preliminarios sutarties sudarymo su 3 tiekėjais organizavo 7 atnaujinimus varžymusis. Perkančioji organizacija pastebėjo, kad tiekėjai 1 ir 2 kas antrame atnaujiname varžymesi rotuojasi, t. y. tai Tiekėjas 1, tai Tiekėjas 2 nesumažina

¹²²² LVAT 2017 m. rugsėjo 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-909-552/2017](#); 2009 m. spalio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [A-502-34-09](#).

¹²²³ LAT 2017 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-354-690/2017](#); 2018 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-317-469/2018](#); 2018 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-397-378/2018](#).

preliminariojoje sutartyje nurodytų kainų. Perkančioji organizacija gali įtarti susitarimą dėl pirkimų pasidalinimo (rotacijos).

- susitarimu siekiama iškreipti konkurenciją, t. y. pirmiau nurodytų suderintų veiksmų tikslas ar padarinys yra paveikti esamų ar potencialių konkurentų elgesį ar atskleisti reikšmingą (n viešinamą) informaciją ir (arba) ketinimus, susijusius su konkurento planuojamais veiksmais rinkoje, kai tokių veiksmų tikslas arba padarinys yra nenormalių konkurencijos sąlygų atitinkamoje rinkoje atsiradimas¹²²⁴.

Konkurencijos įstatymo 5 straipsnyje pateiktas sąrašas aplinkybių, kurios preziumuojamos, kaip iškreipiančios konkurenciją: susitarimas tiesiogiai ar netiesiogiai nustatyti (fiksuoti) tam tikros prekės kainas arba kitas pirkimo ar pardavimo sąlygas, pasidalyti prekės rinką teritoriniu pagrindu, pagal pirkėjų ar tiekėjų grupes ar kitu būdu, nustatyti tam tikros prekės gamybos ar pardavimo kiekius, taip pat riboti techninę pažangą ar investicijas, panašaus pobūdžio sutartyse taikyti nevienodas (diskriminacines) sąlygas atskiriems ūkio subjektams ir taip sudaryti jiems skirtingas konkurencijos sąlygas, iš kitų ūkio subjektų reikalauti papildomų įsipareigojimų, kurie pagal savo komercinį pobūdį ar paskirtį nėra tiesiogiai susiję su sutarties objektu. Pavyzdžiui, draudžiamu gali būti pripažintas susitarimas riboti gamybos apimtį, tiekėjo susitarimas su pirkėju dėl išimtinumo.

- perkančioji organizacija turi įtikinamų duomenų, kad jos vykdomame viešajame pirkime dalyviai nesąžiningai konkuruoja ir taip iškreipia konkurenciją¹²²⁵. Minėta, kad VPI normose įtvirtinta pačios perkančiosios organizacijos pareiga individualiai vertinti kiekvieną pirkimą ir stebėti, ar nėra nesąžiningos konkurencijos požymių. Tačiau ši pareiga nereiškia, kad perkančiajai organizacijai nustatyta prievolė ar juo labiau – suteikta teisė imtis tokių priemonių, kurias, laikantis įstatymų, gali taikyti konkurencijos priežiūrą vykdanči institucija (Konkurencijos taryba) arba ikiteisminio tyrimo įstaigos. Kitaip tariant, komentuojamos normos tikslais perkančioji organizacija neturi teisės vykdyti kriminalinės žvalgybos ar kitų analogiškų veiksmų. Teismų praktikoje, be kita ko, laikomasi nuostatos, kad suderintų veiksmų egzistavimo faktą ir siekį iškreipti konkurenciją, be kita ko, leidžia patvirtinti pagrįstos tikimybės apie suderintus veiksmus nustatymas, kai ūkio subjektų veiksmų (elgesio) negalima logiškai paaiškinti kaip nors kitaip, nei ūkio subjektų sudarytu susitarimu koordinuoti savo elgesį rinkoje¹²²⁶.

Pažymima, kad įtikinami duomenys komentuojamos VPI normos prasme bus konkretaus pirkimo faktai, kuriais (dažniausiai netiesiogiai) bus patvirtinamas pirkimo dalyvių nesąžiningas elgesys. Kartu tai nereiškia, kad tokie duomenys turi būti prieš tai patvirtinti teismo ar kompetentingų institucijų (pavyzdžiui, Konkurencijos tarybos) ir turėti privalomąją galią (pavyzdžiui, įsiteisėjęs teismo sprendimas, kuriuo konstatuotas draudžiamas susitarimas).

¹²²⁴Soloveičik, Deividas; Šimanskis, Karolis, *Interesų konflikto koncepcija pagal Lietuvos ir Europos Sąjungos viešųjų pirkimų teisę ir teismų praktiką*, Teisė Nr. 111, 2019, 45-66 psl.; LAT 2016 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-155-415/2016](#).

¹²²⁵LAT 2018 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-317-469/2018](#); ESTT 2018 m. gegužės 17 d. sprendimas byloje *Šiaulių regiono atliekų tvarkymo centras ir UAB „Ecoservice projektai“*. [C-531/16](#)

¹²²⁶Soloveičik, Deividas; Šimanskis, Karolis, *Interesų konflikto koncepcija pagal Lietuvos ir Europos Sąjungos viešųjų pirkimų teisę ir teismų praktiką*, Teisė Nr. 111, 2019, 45-66 psl.; LAT 2016 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-155-415/2016](#); ESTT 1988 m. rugsėjo 27 d. sprendimas sujungtose bylose *A. Ahlström Csákytytiö ir kt. prieš Europos Bendrijų Komisiją*, [89/85](#), 104/85, 114/85, 116/85, 117/85 ir 125/85, 129/85.

Įtikinamais laikomi bet kokie duomenys, kurie konkrečiame pirkime yra pakankami perkančiajai organizacijai spręsti dėl VPI 46 straipsnio 4 dalies 1 punkte įtvirtintų pagrindų egzistavimo¹²²⁷. Duomenys, gauti po pirminio tiekėjų pasiūlymo vertinimo, taip pat vėliau gauta Konkurencijos tarybos išvada, kuri nėra privaloma, laikomi kaip galimi įtikinami duomenys VPI 46 straipsnio 4 dalies 1 punkto prasme.

VPI 46 straipsnio 4 dalies 1 punkte nėra nustatytų konkrečių kriterijų, kuriais vadovaujantis perkančioji organizacija gali konstatuoti, kad jos vykdomame pirkime dalyviai yra susitarę iškraipyti konkurenciją. Gerojoje praktikoje¹²²⁸ išskiriamos pavyzdinės situacijos, kuriose horizontalus interesų konfliktas yra labiau tikėtinas – rinkose, kuriose didesnė veiksmų derinimo tikimybė:

- mažas rinkos dalyvių skaičius, pavyzdžiui, komunalinių atliekų tvarkymo pirkimuose konkrečios savivaldybės teritorijoje dalyvauja visuomet tik tie patys trys tiekėjai, todėl jie vienas kitą labai gerai žino ir gali įvairiais būdais paveikti konkurenciją, pavyzdžiui, pasidalinti rinką;
- standartizuoti ar paprasti pirkimo objektai, pavyzdžiui maisto tvarkymo priemonės;
- sunkus patekimas į rinką, pavyzdžiui, vietiniame priemiestinio keleivių vežimo paslaugų teikimas, kuriam reikia gauti vežėjų licenciją konkrečioje savivaldybėje, turėti reikiamą kiekį autobusų ir vairuotojų.

Pirmiau pažymėtose situacijose, kai prielaidų iškraipyti sąžiningą konkurenciją tiekėjams yra daugiau nei įprastai, perkančiosios organizacijos turėtų ne tik atidžiau vykdyti viešo pirkimo procedūras, bet ir iš anksto stengtis užkardyti šių prielaidų materializavimąsi, pavyzdžiui, nustatyti konkurenciją skatinančias pirkimo sąlygas, pirkimą skaidyti į dalis, kooperuotis su kitomis perkančiosiomis organizacijomis ir pan.

Gerojoje praktikoje¹²²⁹ išskiriami ir požymiai, kurie padeda nustatyti horizontalų (išorinį) interesų konfliktą:

- tiekėjų bendravimo požymiai (vieno tiekėjo vardu pasiūlymą teikia kito tiekėjo darbuotojas);
- elgesys po pirkimo sutarties sudarymo (pelno pasidalinimas, subrangovais parenkami buvę tariai konkurentai);
- įtartini pasiūlymų teikimo modeliai (nedalyvavimas pirkime, jeigu pasiūlymą teikia kitas tiekėjas, pasiūlymų neteikimas konkrečioje teritorijoje, pasiūlymų kainų dideli skirtumai esant analogiškiems pirkimo objektams);
- neįprastas tiekėjų elgesys (atsisakymas patikslinti pasiūlymą, kvalifikaciją, laimėjus – atsisakymas sudaryti pirkimo sutartį);
- vadinamasis *cover bidding* modelis, kai geresnį pasiūlymą (mažesnę kainą) pateikęs tiekėjas neturėjo ketinimo sudaryti pirkimo sutartį, o tokia kaina teikiama tik turint

¹²²⁷ L. T. 2018 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-397-378/2018](#).

¹²²⁸ EBPO. [DETECTING BID RIGGING IN PUBLIC PROCUREMENT. Helping governments to obtain best value for money.](#)

¹²²⁹ EBPO. [DETECTING BID RIGGING IN PUBLIC PROCUREMENT. Helping governments to obtain best value for money](#); EBPO. [Kovos su pasiūlymų klastojimu viešųjų pirkimų konkursuose rekomendacijos.](#)

tikslą, kad kitas tiekėjas laimėtų, taip pat, kai konkurentas pateikia akivaizdžiai per didelės kainos pasiūlymą ar pasiūlymą, neatitinkantį pirkimo sąlygų¹²³⁰;

- dokumentų, kuriuos pateikė skirtingi tiekėjai panašumas arba tapatumas (panašios (tapačios) klaidos, šriftai, teksto stilius);

- požymiai, kad analogiškuose pirkimuose vyksta laimėtojų eiliškumas, t. y. viename pirkime laimi vienas tiekėjas, kitame pirkime laimi antras tiekėjas, trečiame pirkime vėl laimi pirmasis tiekėjas. Kitaip sakant, susiklosto tam tikra rotacija (angl. *bid rotation*)¹²³¹.

Perkančiosios organizacijos turi pirkimuose tikrinti šiuos tiekėjų dalyvavimo aspektus¹²³²:

- tas pats tiekėjas visuomet yra laimėtojas;
- laimėtojai pasiskirstę geografinėje teritorijoje. Tiekėjų pasiūlymai laimi tik tam tikrose teritorijose;
- nuolatinis tiekėjas, kurio pasiūlymo buvo tikimasi, nepateikė pasiūlymo, tačiau dalyvavo kituose pirkimuose;
- tiekėjai netikėtai atsisako pasiūlymų, atsisako dalyvavimo pirkime;
- tiekėjai keičiasi vieni su kitais tapdami laimėtojais;
- du ar daugiau tiekėjų pateikia bendrą pasiūlymą, nors galėtų dalyvauti pirkime atskirai, atsižvelgiant į keliamus reikalavimus;
- laimėjęs tiekėjas nuolat sudaro subrangos sutartis su nelaimėjusiais tiekėjais;
- laimėjęs tiekėjas nesudaro sutarties, tačiau vėliau tampa kito laimėtojo subrangovu;
- tiekėjai prieš pasiūlymų pateikimo terminą bendrauja.

Vis dėlto pažymėtina, kad pristatyti aspektai, nors savaime yra naudingi aiškinantis tiekėjų nesąžiningo elgesio aplinkybes, tačiau iš esmės perkančiosioms organizacijoms, ypač nedidelėms, sunkiai pritaikomi, nes, *pirma*, tokio pobūdžio informacijai apdoroti reikia turėti resursų ir sugebėjimų, *antra*, perkančiosios organizacijos galia apribota konkretaus pirkimo atveju, todėl, net jei ji ir pradėtų platus masto tyrimą, ji turi ribotas galimybes (iš esmės neturi) priimti sprendimus dėl tiekėjų veiksmų, priimtų kitose viešojo pirkimo procedūrose, juolab kad [VPI 46](#) straipsnio 4 dalies 1 punkto taikymas siejamas su konkrečiu metu vykstančiu pirkimu, o ne jų grupe, ypač skirtingu metu. Pavyzdžiui, jei pirmos vietos laimėtojas atsiima savo pasiūlymą arba atsisako sudaryti sutartį, perkančiajai organizacijai iš esmės bus neįmanoma įrodyti suderintų veiksmų su kitu (-ais) pirkimo dalyviu (-iais), jei nebus nustatytos kokios nors tarpusavio sąsajos.

Konkurenciją iškreipiantis *susitarimas* gali pasireikšti dviem formomis:

¹²³⁰ EBPO. [Kovos su pasiūlymų klastojimu viešųjų pirkimų konkursuose rekomendacijos..](#)

¹²³¹ EBPO. [Kovos su pasiūlymų klastojimu viešųjų pirkimų konkursuose rekomendacijos..](#)

¹²³² Nurodyti aspektai pavieniui nebūtina lemia pašalinimo pagrindo sąlygų egzistavimą, o turi būti vertinama sąlygų visuma. EBPO. [Kovos su pasiūlymų klastojimu viešųjų pirkimų konkursuose rekomendacijos.](#)

- kai pirkime dalyvauja (formaliai) atskirus (savarankiškus) pasiūlymus pateikę ūkio subjektai.

Nors elgesio strategijos, kurios detalios aptartos EBPO gairėse, praktikoje gali skirtis, visas jas sieja tai, kad tiekėjai susitarimu eliminuoja konkurenciją viešajame pirkime. Tai dažniausiai lemia pirkimo kainos padidėjimą ir viešųjų finansų neefektyvų panaudojimą.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija paskelbė apie degalų pirkimą, nustatė, kad perkančioji organizacija degalų siekia įsigyti bent iš dviejų degalinių, kad esant gedimų vienoje, nenutrūktų kuro tiekimas ir bendrovės veikla. Konkurse dalyvavo trys dalyviai: nesusiję tiekėjai A, B ir C, iš kurių du (A ir B), pirma, turėjo tik po vieną degalinę perkančiosios organizacijos veiklos teritorijoje ir dėl to, antra, bendrai sudarė du analogiško turinio bendradarbiavimo susitarimus. A buvo išrinktas konkurso laimėtojas, todėl C, kuris pats tenkino degalinių tinklo reikalavimą, bet nelaimėjo pirkimo, apskundė jo rezultatus.

LAT analogiškoje byloje nurodė, kad tiekėjai, pateikę viešojo pirkimo konkurse savarankiškus pasiūlymus, kuriuose jie nurodyti kaip vienas kito subrangovai, savaime nereiškia neteisėtų šių ūkio subjektų veiksmų, jų pasiūlymai nelaikytini bendru pasiūlymu ar alternatyviais pasiūlymais. Neteisėtumas galėtų būti konstatuotas, jei būtų papildomai nustatyti kokie nors jų veiksmai, leidžiantys spręsti apie jų valią ir ketinimą iškreipti konkurenciją. Taigi LAT vertino, kad nesant kitų veiksmų, tiekėjų vienas kito pasitelkimas subrangovu savaime nelaikytinas draudžiamu susitarimu¹²³³.

- kai pirkime dalyvauja vieną bendrą pasiūlymą pateikę ūkio subjektai. Prie atvejų priskiriamos specifinės situacijos, kurios formaliai yra teisėtos, bet gali būti įvertintos kaip draudžiami susitarimai [Konkurencijos įstatymo](#) 5 straipsnio nuostatų prasme – konkurentų bendras dalyvavimas tame pačiame pirkime: jungtinė veikla ar subanga.

Ūkio subjektų grupė ar kitas susivienijimas formuojami tada, kai objektyviai vienas ar keli tiekėjai savarankiškai negali įvykdyti pirkimo sutarties. Tačiau praktikoje pasitaiko situacijų, kai tiekėjai susivienija į tiekėjų grupę ne dėl to, kad tai objektyviai būtina (pats tiekėjas neturi tokių pajėgumų), tačiau siekiant kitų tikslų (pavyzdžiui, siekiant gauti daugiau ekonominio naudingumo ar kvalifikacinės atrankos balų, arba kad pirkimo nelaimėtų kitas tiekėjas ir pan.). Dėl to toks tiekėjų susivienijimas, kai siekiama kitų tikslų, dažniausiai yra vertinamas kaip konkurencijos taisyklių pažeidimas ir subjektų grupės narių veiksmus reikia vertinti konkurencijos teisės prasme, tokiu būdu užtikrinant draudžiamų susitarimų prevenciją.

Nors bendras konkurentų dalyvavimas viešajame pirkime (jungtinė veikla ar subanga) pats savaime nėra draudžiamas (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 18 straipsnio 2 dalies komentarą*), tačiau tiekėjams, ketinantiems pirkime dalyvauti kaip ūkio subjektų grupė, svarbu įvertinti, ar: (i) bendrą pasiūlymą ketinama teikti kartu su tiesioginiu konkurentu; (ii) kiekvienas tiekėjas pirkime objektyviai galėtų dalyvauti atskirai. Dėl to, jei kiekvienas iš dviejų ar daugiau tiekėjų

¹²³³ LAT 2018 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-112-690/2018](#).

gali individualiai įvykdyti sutartį, tai paprastai laikoma, kad tiekėjai yra konkuruojantys. Priešingu atveju vertinama, kad tiekėjai nėra konkurentai¹²³⁴.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija paskelbė pirkimą „Požeminių, pusiau požeminių konteinerių įsigijimo, konteinerių aikštelių projektavimo ir požeminių ir pusiau požeminių konteinerių aikštelių įrengimo pirkimas“. Tiekėjas A, prekiaujantis atliekų konteineriais, ir Tiekėjas B, užsiimantis projektavimo ir statybos darbais, sudarė jungtinės veiklos sutartį ir pasiūlymą pateikė kaip ūkio subjektų grupė. Atsižvelgiant į tai, kad tiekėjai veikia skirtingose rinkose ir nėra konkurentai, tai toks bendras tiekėjų pasiūlymas nekelia jokių abiejų konkurencijos teisės prasme.

Pažymėtina, kad gerojoje praktikoje¹²³⁵ nurodoma, jog tiekėjai, svarstantys dalyvauti viešajame pirkime kartu su partneriu (ar subrangovu), turėtų atsižvelgti į šias aplinkybes, kurios galėtų turėti įtakos vertinant konkurencijos teisės pažeidimus.

- jei pirkimas yra išskaidytas į atskiras pirkimo dalis, įsivertinti, ar tiekėjas savarankiškai gali pateikti pasiūlymą didžiajai daliai pirkimo dalių.
- įsivertinti, ar tiekėjas turi pajėgumus pateikti pasiūlymą pirkime individualiai. Svarbiausia yra atsižvelgti ne į subjekto norą ar ne norą vykdyti sutartį, bet subjekto objektyvią galimybę ją įvykdyti.
- priimant sprendimą konkrečiame pirkime dalyvauti kaip ūkio subjektų grupė, svarbu pasirūpinti įrodymais, pagrindžiančiais tokio sprendimo motyvus. Priimamų sprendimų dokumentavimas (tiekėjų susirašinėjimai, derybų protokolai) vėliau gali būti vienas iš svarbių argumentų, įrodančių, kad tiekėjai nesudarė konkurencijos teisės prasme draudžiamo susitarimo.
- įvertinti konkrečiu metu vykdomus kitus projektus, kuriuose yra naudojami resursai, t. y. ar tiekėjas būtų pajėgus tinkamai ir laiku įvykdyti einamuosius projektus bei naujus projektus.
- įvertinti ankstesnius viešuosius pirkimus, kuriuose dalyvavo tiekėjas, t. y. ar dalyvavo savarankiškai, ar su kitu tiekėju, ar dalyvavimas su kitu tiekėju nėra pasikartojantis ir pan.
- vengti keisti konkurencingai jautrią informaciją su kitomis įmonėmis, kol nėra aišku, ar įmonės yra konkurentės viena kitai. Tokia informacija paprastai yra susijusi su kaina, gamyba, kilmės šaltiniais, rinkta, pardavimais ir išlaidomis.
- vengti atskleisti daugiau informacijos nei būtina konkrečiai sutarčiai, kurią sudarys konsorciumo susitarimas. Net jei bendradarbiavimas yra teisėtas, svarbu prisiminti,

¹²³⁴ Sąjoka „konkurentas“ apima tikruosius ir galimus konkurentus. Todėl konkurentai yra įmonės, gaminančios arba tiekiančios tą patį produktą ar paslaugą toje pačioje geografinėje vietovėje, ir įmonės, kurios realiai ir tikėtina gali įsijungti savo verslą (tokia galimybė turi būti reali).

¹²³⁵ Danijos konkurencijos ir vartotojų teisių institucija parengė gaires „Bendras pasiūlymas pagal konkurencijos teisę“: https://www.en.kfst.dk/media/50765/050718_joint-bidding-guidelines.pdf.

kad, tikėtina, įmonės gali būti konkurentais sudarant kitas sutartis. Todėl gali būti neteisėta keistis konkurencinga informacija, išskyrus tai, kas būtina.

Ūkio subjektų veiksmų teisėtumo konkurencijos teisės prasme vertinimas apima tai, ar jungtinės veiklos (ar subrangos) sutartis sudarė tokie ūkio subjektai, dėl kurių bendras dalyvavimo buvo apribota konkurencija, sumažinant konkuruojančių pasiūlymų skaičių perkančiosios organizacijos vykdytuose viešuosiuose pirkimuose. Konkurencijos taryba, atlikdama vieną iš tyrimų¹²³⁶, draudžiamu susitarimu pripažino dviejų konkurentų veiksmus, kai šie, galėdami savarankiškai dalyvauti viešuosiuose pirkimuose, dalyvaudavo jungtinės veiklos pagrindu ir pateikdavo bendrą pasiūlymą. Dėl to tuo atveju, jei ūkio subjektų grupė pirkime dalyvauja tik dėl to, kad surinktų daugiau kvalifikacinės atrankos balų, nėra pakankama priežastis pirkime teikti bendrą pasiūlymą. Jungtinės veiklos santykiai ir galimas konkurencijos pažeidimas neturi būti aiškinami skirtingai nuo subrangos santykių, t. y. jeigu konkurentai pasitelkia vienas kitą subrangovais pirkime, nors gali dalyvauti atskirai ir savarankiškai, tai taip pat turi būti pripažinta sąžiningos konkurencijos pažeidimu [VPI 46](#) straipsnio 4 dalies 1 punkto atžvilgiu¹²³⁷.

Perkančiosios organizacijos veiksmai, kai ji nustato, kad susiklostė reali horizontalaus (išorinio) interesų konflikto situacija, kaip nurodyta pirmiau, turi būti aktyvūs, bet nepakeičiantys specialiųjų įgaliojimų turinčių institucijų kompetencijos. Ji privalo:

- kreiptis į tiekėją (-us) ir jų prašyti pateikti paaiškinimą (-us), pagrindžiantį (-ius), kad perkančiosios organizacijos nustatytos aplinkybės iš tiesų nereiškia egzistuojančio interesų konflikto¹²³⁸. Tiekėjai turi įrodyti, kad aplinkybės yra atsitiktinės ar tokios, kurios neįrodo, jog jie sudarė susitarimą iškreipti konkurenciją pirkime, t. y. draudžiamu susitarimu įtariamų subjektų veiksmai atitinka įprastinę verslo praktiką, buvo pagrįsti kokių nors objektyvių priežasčių ir pan. Kitaip sakant, būtent tiekėjų (-ams) tenka pareiga paneigti perkančiosios organizacijos abejones ar vertinimą dėl realio horizontalaus (išorės) interesų konflikto¹²³⁹. Taip pat, jeigu kitas pirkimo dalyvis, kuris nėra sudaręs konkurenciją iškreipiančio susitarimo, perkančiajai organizacijai nurodo esant požymius, kad tarp tiekėjų yra horizontalus (išorės) interesų konfliktas, jam negali būti keliamas reikalavimas, kad būtent šis tiekėjas įrodytų esant nesąžiningus veiksmus, tai turi atlikti savarankiškai perkančioji organizacija.

- esant horizontalaus konflikto įtarimams tarp nesusijusių ūkio subjektų, apsvarstyti galimybę kreiptis į Konkurencijos tarybą, kad ši įvertintų aplinkybes ir pateiktų rekomendaciją (išvada) dėl tiekėjų veiksmų įvertinimo galimos nesąžiningos konkurencijos aspektu¹²⁴⁰;

- įvertinti visą gautą informaciją, įskaitant tiekėjų pateiktus paaiškinimus, ir priimti sprendimą dėl tiekėjo (-ų) pasiūlymo (-ų) atmetimo ar neatmetimo.

¹²³⁶ Lietuvos Respublikos Konkurencijos Tarybos 2017 m. gruodžio 20 d. nutarimas Nr. [2S-11 \(2017\)](#) Dėl UAB „Irdaiva“ ir AB „PST“ veiksmų bendrai dalyvaujant viešuosiuose pirkimuose pastatų atnaujinimo ir modernizavimo darbams pirkti atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio reikalavimams“.

¹²³⁷ LAT 2018 m. kovo 29 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. [e3K-3-112-690/2018](#) buvo nagrinėta, kad priešingai [Emc](#) ir [Alauša](#) negalėjo tinkamai dalyvauti pirkime, jeigu nebūtų pasitelkę vienas kito subrangovais, todėl nebuvo nustatytas pašalinimo pagrindas ir sąžiningos konkurencijos pažeidimas.

¹²³⁸ LAT 2018 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-397-378/2018](#).

¹²³⁹ LAT 2017 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-354-690/2017](#).

¹²⁴⁰ LAT 2018 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-397-378/2018](#).

VPI 46 straipsnio 4 dalies 1 punkte įtvirtinto tiekėjų pasiūlymo atmetimo pagrindo negalima tapatinti su VPI 46 straipsnio 6 dalies 3 punkto c papunktyje įtvirtintu pašalinimo pagrindu¹²⁴¹, t. y. profesiniu pažeidimu, kai yra draudimo sudaryti draudžiamus susitarimus, įtvirtinto Konkurencijos įstatyme ar panašaus pobūdžio kitos valstybės teisės akte, pažeidimas, kai nuo sprendimo paskirti Konkurencijos įstatyme ar kitos valstybės teisės akte nustatytą ekonominę sankciją įsiteisėjimo dienos praėjo mažiau kaip 3 metai.

Skirtumai tarp VPI 46 straipsnio 4 dalies 1 punkto ir VPI 46 straipsnio 6 dalies 3 punkto c papunkčio:

- 1) VPI 46 straipsnio 4 dalies 1 punkto pašalinimo pagrindas yra nukreiptas į dabartinę viešojo pirkimo procedūrų situaciją, t. y. vertinama, kaip tiekėjas elgiasi konkrečiame pirkime, o VPI 46 straipsnio 6 dalies 3 punkto c papunkčio pašalinimo pagrindas yra susietas su tiekėjo anksčiau atliktais neteisėtais, konkurenciją pažeidžiančiais veiksmais, už kuriuos tiekėjas buvo nubaustas pagal teisės aktų reikalavimus;
- 2) VPI 46 straipsnio 4 dalies 1 punkto pašalinimo pagrindas yra privalomas, o VPI 46 straipsnio 6 dalies 3 punkto c papunkčio pašalinimo pagrindas yra dispozityvus, t. y. perkančioji organizacija gali pasirinkti netaikyti pašalinimo pagrindo konkrečiame viešajame pirkime ir jo nenumatyti pirkimo dokumentuose;
- 3) VPI 46 straipsnio 4 dalies 1 punkto pašalinimo pagrindas nėra susietas su kompetentingos institucijos sprendimo priėmimu ir įsiteisėjimu, o pati perkančioji organizacija vertina pirkimo dalyvių veiksmus konkrečiame viešajame pirkime, tuo tarpu VPI 46 straipsnio 6 dalies 3 punkto c papunkčio pašalinimo pagrindui taikyti reikia kompetentingos institucijos (Konkurencijos tarybos ar teismo) nutarimo ar sprendimo įsiteisėjimo (*detaliau žiūrėti VPI 46 straipsnio 6 dalies 3 punkto c papunkčio komentarą*).
- 4) VPI 46 straipsnio 4 dalies 1 punkto pašalinimo pagrindui taikyti yra keliamas žemesnis įrodinėjimo lygis.

Kita vertus, perkančioji organizacija, nustačiusi tokių tiekėjų elgesį, kuris lemia VPI 46 straipsnio 4 dalies 1 punkto pašalinimo pagrindo taikymą, turėtų pranešti apie tokius veiksmus Konkurencijos tarybai¹²⁴².

Kaip nurodyta pirčiau, pagal VPI 46 straipsnio 4 dalies 1 punktą, be kita ko, reikia nustatyti (konstatuoti) ūkio subjektų susitarimą iškreipti konkurenciją. Atsižvelgiant į pristatytą platesnę šios VPI nuostatos taikymo apimtį lyginant su Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio ir SESV 101 straipsnio nuostatomis, konkurenciją iškreipiantį susitarimą, kai jį įgyvendina atskirus ar bendrą pasiūlymą pateikę ūkio subjektai, VPI 46 straipsnio 4 dalies 1 punkto taikymo prasme gali sudaryti tiek tarpusavyje susiję, tiek nesusiję ūkio subjektai, jei jie pirkimuose turi teisę veikti kaip savarankiški tiekėjai (t. y. pateikti pasiūlymą, prisiimti sutartinius įpareigojimus ir pan.).

Kitais žodžiais tariant, nepriklausomai nuo to, kad pagal konkurencijos teisinį reguliavimą tarpusavyje susiję ūkio subjektai sudaro vieną ekonominį darinį, todėl negali susitarę iškreipti konkurencijos (nes jie plačiąja prasme ir nekonkuruoja, pavyzdžiui, patronuojamoji ir patronuojančioji įmonės), tačiau, atsižvelgdama į konkrečias aplinkybes,

¹²⁴¹ LAT 2018 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-397-378/2018.

¹²⁴² Sanchez - Graells, Albert, Exclusion, qualitative selection and short-listing in the new public sector procurement directive 2014/24.

pavyzdžiui, vienodas klaidas, kitas pasiūlymų derinimo apraiškas, perkančioji organizacija gali atmesti ir tarpusavyje susijusių tiekėjų pasiūlymus.

Nors į VPI 46 straipsnio 4 dalies 1 punkto taikymo sritį jos nepatenka, tačiau atskirai apžvelgtinos situacijos, kai sąžiningą ūkio konkurenciją iškreipia ne tarpusavyje susijusių subjektų susitarimas, bet tik vieno jų veiksmai, t. y. nereikia nustatyti bendros jų valios, suderintų veiksmų. Atsižvelgiant į tai, tarpusavyje susijusiems asmenims pasirenkamas dalyvavimas pirkime, o perkančiosioms organizacijoms – palengvinamas nesąžiningų veiksmų nustatymas (nors jos pareigos dėl konkurencijos iškraipymo tyrimo iš esmės neturi skirtis lyginant su kitais atvejais).

Šiame kontekste pirmiausia pažymėtina, kad pats susijusių tiekėjų dalyvavimas nėra draudžiamas¹²⁴³. Kitaip sakant, susijusios bendrovės („motininė“ ir „dukterinė“ bendrovės, dvi „dukterinės“ bendrovės ir pan.) gali dalyvauti tame pačiame viešajame pirkime ir tai savaime nepažeidžia jokių teisės normų. Nors tokie tiekėjai neturi pareigos tarpusavio sąsajos išviešinti perkančiajai organizacijai, tačiau bet kokių atveju jie privalo tame pačiame pirkime elgtis sąžiningai ir realiai konkuruoti. LAT konstatavo, kad susijusių asmenų antikonkurencinį elgesį galima nustatyti iš konkrečių aplinkybių, *be kita ko*, netiesioginių įrodymų, kurie būtų objektyvūs ir nuoseklūs (o susijusiems asmenims būtų suteikta teisė pateikti priešingų įrodymų), visumos, nereikalaujant konkrečiai konstatuoti, jog tarpusavyje susiję asmenys susitarė veikti nesavarankiškai, nesąžiningai; dėl to konstatuoti susijusių subjektų ryšio įtaka jų pasiūlymų nepriklausomumui gali būti nustatyta ir pagal vieno iš jų elgesį, veiksmus, nereikalaujant įrodyti, kad kitas apie juos žinojo; pakanka nustatyti, ar vieno susijusio subjekto veiksmai (teisėti ar neteisėti) sudarė sąlygas kitam dėl to gauti naudos¹²⁴⁴.

Be to, nors susijusių asmenų atskiras dalyvavimas viešojo pirkimo procedūrose leistinas ir teisėtas, tačiau toks varžymosi modelis yra rizikingesnis už situacijas, kai pasiūlymus pateikia vien nepriklausomi ūkio subjektai; dėl to leistinas toks teisinis reguliavimas (atitinkamai ir bendrųjų teisės normų atskatinimas), pagal kurį susijusių asmenų nenaudai būtų įtvirtinta nuneigiamo pobūdžio nekonkuravimo prezumpcija, taikytina ne tik dėl pačios sąsajos fakto, bet ir kitų atitinkamų aplinkybių vertinimo¹²⁴⁵.

Pavyzdys

Pirkime, be kitų, dalyvavo tarpusavyje susiję asmenys (A ir B). Perkančioji organizacija atmėtė A pasiūlymą (mažiausios kainos) dėl neatitikties techninės specifikacijos reikalavimams ir pirkimo laimėtojų paskelbė B. Tiekėjas A ne tik neteikė pretenzijos, t. y. neginčijo savo pasiūlymo atmėtimo, tačiau, kai peržiūros procedūrą inicijavo tiekėjas C ir pirmosios instancijos teismas patenkino jo ieškinį, be kita ko, pripažindamas antikonkurencinius tiekėjų A ir B veiksmus, šis (tiekėjas A) pateikė apeliacinį skundą ir įrodinėjo, kad perkančioji organizacija teisėtai atmėtė jo pasiūlymą.

¹²⁴³ LAT 2014 m. birželio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-334/2014](#); ESTT 2009 m. gegužės 19 d. sprendimas byloje *Assitur Srl prieš Camera di Commercio, Industria, Artigianato e Agricoltura di Milano*. [C-588/17](#).

¹²⁴⁴ LAT 2018 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-317-469/2018](#).

¹²⁴⁵ Ten pat.

Spręsdamas analogišką situaciją¹²⁴⁶, kasacinis teismas konstatavo, kad tiekėjų A ir B ryšiai turėjo įtakos jų dalyvavimo nepriklausomumui, todėl jų pasiūlymai turėjo būti atmesti LAT teigimu, tiekėjo A neinicijuota peržiūros procedūra, o vėliau apeliacinės instancijos teismui jo teiktas skundas vertintinas kaip ūkio subjektų veiklos tikslams ir sąžiningam varžymuisi prieštaraujantis elgesys; ūkio subjektai turi diskreciją pasirinkti slūgti perkančiosios organizacijos veiksmus ir (ar) procesinius teismų sprendimus ar net jie negali būti verčiami ginti savo galimai pažeistų teisių; vis dėlto viešojo pirkimo konkurse dalyvaujantys tarpusavyje susiję tiekėjai turi atsižvelgti į tai, kad jų elgesys vertintinas, be kita ko, atsižvelgiant į jų ryšių aplinkybę, todėl tokie patys susijusių asmenų veiksmai gali būti vertinami netapačiai nei nesusijusių asmenų; tarpusavyje susiję asmenys pirkimo ir peržiūros procedūrų metu turėtų būti suinteresuoti elgtis taip, kad jų elgesys sukeltų kuo mažiau abejonių.

4.2. VPI 46 straipsnio 4 dalies 2 punkte įtvirtintas privalomas tiekėjų pašalinimo pagrindas, kai tiekėjas pirkimo metu pateko į interesų konflikto situaciją, kaip apibrėžta VPI 21 straipsnyje, ir atitinkamos padėties negalima ištaisyti. Taikoma, kad atitinkamos padėties dėl interesų konflikto negalima ištaisyti, jeigu į interesų konfliktą patekę asmenys nulėmė Komisijos ar perkančiosios organizacijos sprendimus, ir šių sprendimų pakeitimas prieštarautų VPI nuostatom.

VPI 46 straipsnio 4 dalies 2 punkte įtvirtintas reikavimas atmesti tiekėjo pasiūlymą dėl vertikalaus (vidaus) interesų konflikto, t. y. kai interesų konfliktas susidaro dėl aplinkybių, susijusių su tiekėjo ir perkančiosios organizacijos santykiais¹²⁴⁷.

VPI 46 straipsnio 4 dalies 2 punkto pašalinimo pagrindas taikomas, kai yra abi sąlygos kartu:

- egzistuoja realus vertikalus (vidaus) interesų konfliktas (detaliau žiūrėti VPI 21 straipsnio komentarą).
- dėl interesų konflikto susiklosčiusios situacijos negalima ištaisyti, t. y. konkrečiame pirkime buvo negrįžtamai iškreipta konkurencija ir nepakartojus procedūros iš naujo, nėra galimybės užtikrinti pirkimo procedūros, atitinkančios VPI 17 straipsnyje įtvirtintus principus (detaliau žiūrėti VPI 17 straipsnio komentarą).

VPI 46 straipsnio 4 dalies 2 punkte pateikta negalimumo ištaisyti padėties samprata, kuri siejama su poveikiu viešojo pirkimo procedūroms, t. y. padėties negalima ištaisyti, kai interesų konfliktas yra toks, kad:

- nulėmė viešųjų pirkimų komisijos ar pačios perkančiosios organizacijos sprendimų pavyzdžiui, nulėmė specifinių viešojo pirkimo sąlygų įtvirtinimą, tiekėjo pripažinimą laimėtoju arba konkurento pasiūlymo atmetimą;

- toks viešųjų pirkimų komisijos ar perkančiosios organizacijos sprendimas negali būti pakeistas, kadangi tai pažeistų VPI. Pavyzdžiui, atsižvelgiant į *Borta* kriterijus¹²⁴⁸ (detaliau žiūrėti VPI 36 straipsnio komentarą), perkančiosios organizacijos negali pakeisti

¹²⁴⁶ Ten pat.

¹²⁴⁷ Šilovėičik, Deividas Dr., Šimanskis, Karolis, *Interesų konflikto koncepcija pagal Lietuvos ir Europos Sąjungos viešųjų pirkimų teisę ir teismų praktiką*, Teisė Nr. 11, 2019, 45-66 psl.

¹²⁴⁸ ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas byloje *Borta*, C 298/15.

viešojo pirkimo sąlygų, ypač po to, kai yra pateikti pasiūlymai, jeigu dėl tokių pakeitimų pirkime galėjo dalyvauti daugiau tiekėjų arba jų pasiūlymai galėjo būti kitokie (palankesni perkančiajai organizacijai, tiekėjams ir pan.). Priešingai, pavyzdžiui, priimtas sprendimas dėl pasiūlymų eilės arba skirtų ekonominio naudingumo balų gali būti pakeisti, kadangi nėra draudžiama pačioms perkančiosioms organizacijoms grįžti į ankstesnę stadiją. Išimtis būtų, jeigu ekonominio naudingumo vertinimo metu jau yra susipažinta su pasiūlymų kriterijais ir tai gali daryti įtaką perkančiosios organizacijos sprendimams, todėl tokiu atveju grįžimas į ankstesnę stadiją taip pat negalimas¹²⁴⁹.

Teismų praktikoje pripažįstama, kad interesų konflikto padėties ne(b) galima ištaisyti:

- teisiškai (lot. *de jure*). Tai atitinka [VPI 46](#) straipsnio 4 dalies 2 punkte pateiktą sampratą;
- faktiškai (lot. *de facto*). Tais atvejais, kai perkančioji organizacija buvo pasyvi ir nesiėmė būtinų veiksmų, kad būtų išspręsta interesų konflikto situacija¹²⁵⁰. Kitaip sakant, jeigu perkančioji organizacija atlieka veiksmus, įtvirtintus [VPI 21](#) straipsnio 3 dalyje bei kitus aktyvius veiksmus (*detales žiūrėti [VPI 21](#) straipsnio 3 dalies komentarą*) tam, kad interesų konflikto situacija būtų išspręsta ir ši susiklosčiusi padėtis neturi arba nebeturi įtakos viešųjų pirkimų komisijos ar perkančiosios organizacijos sprendimams, tuomet laikoma, kad negalima taikyti [VPI 46](#) straipsnio 4 dalies 2 punkte įtvirtinto pasalinimo pagrindo.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdė IT sistemos pirkimą, kurio ekonominis naudingumas buvo vertinamas pagal kainos ir kokybės santykį. Kokybės kriterijų vertinimas buvo paskirtas ekspertams (doktorantams). Pirkime dalyvavo tiekėjai A ir B. B tiekėjo pasitelkti specialistai (profesoriai), kurie rengė pasiūlymo kokybės kriterijų pagrindimą, dirba tame pačiame universitete kaip pasiūlymus vertinantys ekspertai. Tiekėjas B buvo pripažintas pirkimo laimėtoju. Tiekėjas A paprašė perkančiosios organizacijos susipažinti su laimėjusio tiekėjo pasiūlymu ir perkančiosios organizacijos atliktu jo vertinimu. Pastebėjęs, kad tiek perkančiosios organizacijos pasitelkti ekspertai, tiek tiekėjo B specialistai dirba toje pačioje mokslo įstaigoje, nurodė perkančiajai organizacijai, kad susiklostė interesų konfliktas tarp perkančiosios organizacijos ir tiekėjo B. Perkančioji organizacija atmetė tokius tiekėjo A teiginius, kadangi perkančiosios organizacijos pasitelkti ekspertai pasirašė nešališkumo deklaracijas.

ESTT antrąją byloje nurodė, kad perkančioji organizacija turi būti aktyvi, sprendžiant galimo interesų konflikto situacijas, turi įvertinti padėties poveikį perkančiosios organizacijos sprendimams, imtis veiksmų spręsti interesų konfliktą, o tik nešališkumo deklaracijos pasirašymas nėra pakankama padėties sprendimo priemonė¹²⁵¹.

¹²⁴⁹ 1 ApT 2013 m. spalio 22 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. [2A-2251/2013](#).

¹²⁵⁰ ESTT 2015 m. kovo 12 d. sprendimas byloje *eVigilo*, [C-538/13](#).

¹²⁵¹ ESTT 2015 m. kovo 12 d. sprendimas byloje *eVigilo*, [C-538/13](#).

4.3. VPI 46 straipsnio 4 dalies 3 punkte įtvirtintas privalomas tiekėjų pašalinimo pagrindas, kai pažeista konkurencija, kaip nustatyta VPI 27 straipsnio 3 ir 4 dalyse ir atitinkamos padėties negalima ištaisyti.

VPI 46 straipsnio 4 dalies 3 punkte nustatytas reikalavimas atmesti tiekėjo pasiūlymą, kai specifinės rūšies vertikalios (vidaus) interesų konflikto, t. y. kai interesų konfliktas yra tarp perkančiosios organizacijos ir tiekėjo, kuris šiai vykdyti pagalbinę viešųjų pirkimų veiklą (detaliau žiūrėti VPI 2 straipsnio 22 dalies, 27 straipsnio 3-4 dalies komentara)¹²⁵².

VPI 46 straipsnio 4 dalies 3 punkto pašalinimo pagrindas taikomas, kai įgyta šios sąlygos kartu:

- kandidatas ar dalyvis pats arba su juo bendradarbiaujantis ūkio subjektas perkančiajai organizacijai padėjo pasirengti pirkimui. Kitaip sakant, tiekėjas vykdyti pagalbinę viešųjų pirkimų veiklą (detaliau žiūrėti VPI 2 straipsnio 22 dalies komentara). Ši sąlyga yra taikoma išimtinai tik pagalbinei viešųjų pirkimų veiklai, kuri atskleidžia siaurai, t. y. jeigu tiekėjas dalyvavo rinkos konsultacijoje, VPI 46 straipsnio 4 dalies 3 punkte nustatytas pašalinimo pagrindas nėra taikomas (detaliau žiūrėti VPI 27 straipsnio 1 dalies 1 punkto komentara).

- dėl vykdytos pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos yra pažeista konkurencija. Konkurencijos pažeidimas nustatomas, kai pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos paslaugų teikėjas įgyja nesąžiningą pranašumą prieš kitus viešųjų pirkimų dalyvius dėl to, kad vykdyti pagalbinę viešųjų pirkimų veiklą, pavyzdžiui, dokumentų rengimo metu darė įtaką reikalavimams ir kriterijams sau naudinga linkine ir pan.

- padėties negalima ištaisyti, t. y. konkurencija viešame pirkime yra negrįžtamai iškreipta ir sutrikdyta. VPI 27 straipsnio 3 ir 4 dalyse įtvirtintos priemonės tam, kad būtų ištaisoma nurodyta vertikalios (vidaus) interesų konflikto situacija (detaliau žiūrėti VPI 27 straipsnio 3 ir 4 dalies komentara). Jeigu visos priemonės pagal VPI 27 straipsnio 3 ir 4 dalis yra išnaudotos ir vis tiek nėra galimybes ištaisyti susidariusios situacijos, t. y. padėties negalima ištaisyti (pakeisti) tiek teisiškai (objektyviai neįmanoma), tiek faktiškai, pavyzdžiui, perkančioji organizacija pagal VPI 27 straipsnio 4 dalį kreipėsi į pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos paslaugų teikėją dėl paaiškinimų pateikimo, tačiau šis tiekėjas buvo pasyvus ir nepateikė jokių paaiškinimų arba jie buvo nepakankami, tuomet privaloma taikyti komentuojamą tiekėjo pašalinimo iš pirkimo pagrindą.

Praktikoje susiklostė situacijos, kai konkrečiame viešajame pirkime dalyvauja tiekėjas, kuris atliko parengiamuosius darbus, susijusius su viešuoju pirkimu. Tokiu atveju pripažįstama, kad tam tikrus parengiamuosius darbus atlikęs asmuo, rengdamas savo paraišką, gali būti geresnioje padėtyje dėl to, kad atlikdamas šiuos darbus jis sužinojo informacijos apie šį viešąjį pirkimą, tačiau rengiant paraiškas visi konkurso dalyviai turi turėti lygias galimybes¹²⁵³. Šiuo aspektu ESTT pažymėjo, kad perkančioji organizacija negali neleisti tiekėjui, kuriam buvo pavesta atlikti su viešuoju darbų, prekių ar paslaugų pirkimu susijusį tyrimą, tyrimus, studiją ar juos vystyti, pateikti prašymą dalyvauti arba pateikti paraišką tame viešajame pirkime, nesuteikiant jam galimybes įrodyti, kad tomis konkrečiomis

¹²⁵² Słojewicz, Deividas, M; Šimanskis, Karolis, *Interesu konflikto koncepcija pagal Lietuvos ir Europos Sąjungos viešųjų pirkimų teisę ir teismų praktiką*, Teisė Nr. 11, 2019, 45-66 psl.

¹²⁵³ ESTT 1996 m. balandžio 25 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Belgiją*, C-87/94.

aplinkybėmis jo įgyta patirtis negali iškraipyti konkurencijos¹²⁵⁴. Kitaip tariant, iš esmės nėra draudžiama tiekėjui, kuris atliko konkretaus pirkimo parengiamuosius darbus, dalyvauti pirkime, tačiau perkančioji organizacija turi išsiaiškinti bei tiekėjui suteikti galimybę įrodyti, kad jo įgyta informacija negali iškraipyti konkurencijos.

LApT¹²⁵⁵ nagrinėjo atvejį dėl pagalbinės pirkimų veiklos paslaugų tiekėjo pateikimo į interesų konflikto situaciją, kuri buvo susijusi su tuo, kad ankstesniame pirkime paslaugų tiekėjas perkančiajai organizacijai rengė svarbius su pirkimu susijusius parengiamuosius darbus, be kurių nebūtų įmanoma paskelbti pirkimo, tiekėjo darbuotojai dalyvavo pirkimo procedūrose ne tik konsultuojant perkančiąją organizaciją kilus klausimams susijusiems su parengta technine specifikacija, bet ir teikė perkančiajai organizacijai nuomonę dėl kitų pirkimo dalyvių prašymų paaiškinti ir (ar) patikslinti pirkimo sąlygas. Tuo pačiu pateikė pasiūlyme kitame pirkime. LApT nuomone, dėl šių aplinkybių susidarė ydingo rato situacija, galėjusi iškraipyti sąžiningą tiekėjų varžymąsi, dėl ko yra pakankamas pagrindas spręsti dėl kilusio jokiomis priemonėmis neišsprendžiamo interesų konflikto.

Atsižvelgiant į tai, tiekėjai, prieš padėdami vykdyti pagalbinę viešųjų pirkimų veiklą, turi įvertinti aplinkybę, kad dėl to jie tam tikrais atvejais gali būti apriboti dalyvauti pirkime, kuriam pasirengti jie ir buvo pasamdyti.

Pavyzdys

Projektuotojas padėjo perkančiajai organizacijai parengti naujo administracinio pastato projektavimo užduotį, reikavimus pastatui, įskaitant energinio efektyvumo reikalavimus. Perkančioji organizacija, gavusi šiuos dokumentus, paskelbė techninio projekto parengimo konkursą (supaprastintas pirkimas), nustatė 45 dienų terminą pasiūlymams pateikti, nurodė, kad projektavimo užduotį rengė projektuotojas. Projektuotojas kartu su partneriais pateikė pasiūlymą pirkime. Perkančioji organizacija kreipėsi į projektuotoją, kad pastarasis pagrįstų konkurencinio pranašumo nebuvimą. Projektuotojas pateikė argumentus, kad visi projektavimo užduoties reikalavimai buvo parengti pagal statybos rangą reguliuojančius teisės aktus, bet išskirtinai pagal perkančiosios organizacijos prašymus, todėl kiekvienas kitas projektuotojas būtų parengęs tokius pačius reikalavimus ir projektuotojas dėl to neįgijo pranašumo. Projektuotojas papildomai nurodė, kad nebuvo susipažinęs su kitomis pirkimo dokumentų dalimis.

Perkančioji organizacija tokį projektuotojo paaiškinimą turi priimti. Be to, pati perkančioji organizacija užtikrina pakankamą terminą tam, kad kiti potencialūs pirkimo dalyviai susipažintų su pirkimo dokumentais ir galėtų parengti konkurencingus pasiūlymus.

4.4. [LPL 46](#) straipsnio 4 dalies 4 punkte įtvirtintas privalomas tiekėjų pašalinimo pagrindas, kai tiekėjas pateikia melagingą informaciją.

[LPL 46](#) straipsnio 4 dalies 4 punkte įtvirtinti trys atskiri atvejai, kai tiekėjas laikomas antikinčiąja komentuojamą pašalinimo pagrindą ir jo pasiūlymas privalo būti atmetamas:

¹²⁵⁴ ESTT 2005 m. kovo 3 d. sprendimas byloje *Fabricom*, [C-21/03](#).

¹²⁵⁵ LApT 2019 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2A-876-236/2019](#).

• tiekėjas pirkime, *kuriame dalyvauja*, nuslėpė informaciją ar pateikė melagingą informaciją, arba tiekėjas dėl pateiktos melagingos informacijos negali pateikti patvirtinančių dokumentų, reikalaujamų pagal [VPI 50](#) straipsnį. Taigi, tiekėjas gali klaidinti perkančiąją organizaciją tiek aktyviai – pateikdamas melagingą informaciją ir duomenis, tiek pasyviai, t. y. duomenų ar dokumentų nepateikdamas, sąmoningai suprasdamas, kad tie duomenys perkančiajai organizacijai yra reikšmingi (reikalingi) ir kad jie turi įtakos sprendžiant dėl tiekėjo atitikties pirkimo dokumentų reikalavimams. Pastarosios situacijos turi būti vertinamos itin atidžiai, nes vien tik dėl nepateiktų dokumentų tiekėjas negali būti laikomas pateikusių melagingą informaciją ir įrašomas į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą (*detalesnė žiūrėti [VPI 52](#) straipsnio komentarą*). Tokiais atvejais turi būti aiškinamasi dėl realios situacijos, nustatomos papildomos aplinkybės, pavyzdžiui, perkančioji organizacija iš kitos perkančiosios organizacijos sužino apie tiekėjo pateiktą melagingą informaciją, kreipiantis į tiekėją dėl dokumentų pateikimo, tiekėjas ignoruoja perkančiosios organizacijos prašymus, tiekėjas po pakartotinių perkančiosios organizacijos prašymų nepateikia reikalaujamos informacijos¹²⁵⁶ ir pan. Taigi, perkančioji organizacija turi būti įsitikinusi, kad gauti atitinkamą informaciją [VPI 45](#) straipsnio 3 dalies pagrindu ir ją tikslinti. Tačiau perkančioji organizacija prašiusi, bet negavusi duomenų, neprivalo įrodyti, kad tiekėjas iš tikrųjų neatitinka deklaruojamos kvalifikacijos, pakanka prašomos informacijos nepateikimo, nebendradarbiavimo, vengimo pateikti tokią informaciją ar dokumentus¹²⁵⁷.

• tiekėjas *ankstesniame pirkime* nuslėpė informaciją ar pateikė melagingą informaciją arba tiekėjas dėl pateiktos melagingos informacijos negalėjo pateikti patvirtinančių dokumentų, reikalaujamų pagal [VPI 50](#) straipsnį, dėl ko per pastaruosius vienerius metus buvo pašalintas iš pirkimo procedūrų arba per pastaruosius vienerius metus buvo priimtas ir įsiteisėjęs teismo sprendimas, kuriuo buvo patvirtintas tokio pašalinimo teisėtumas ir pagrįstumas (teisingumas) (*detalesnė žiūrėti [VPI 52](#) straipsnio komentarą*).

• tiekėjas *ankstesniame pirkime*, kuris buvo vykdytas kitoje valstybėje narėje, nuslėpė informaciją ar pateikė melagingą informaciją arba tiekėjas dėl pateiktos melagingos informacijos negalėjo pateikti patvirtinančių dokumentų, dėl ko per pastaruosius vienerius metus buvo pašalintas iš pirkimo procedūrų arba per pastaruosius vienerius metus buvo priimtas ir įsiteisėjęs teismo sprendimas, kuriuo buvo patvirtintas tokio pašalinimo teisėtumas ir pagrįstumas (teisingumas) pateiktos panašios sankcijos.

Melaginga informacija suprantama, kaip faktinės tikrovės neatitinkanti informacija ar informacija, netinkama kvalifikacijos atitikčiai ar pašalinimo pagrindų nebuvimui įrodyti, kurią tiekėjas teikia, siekdamas suklaidinti perkančiąją organizaciją dėl savo ar subtiekiejų ir (ar) kitų ūkio subjektų, kurių pajėgumais remiasi:

- kvalifikacijos reikalavimų atitikties ([VPI 47](#) straipsnis);
- pašalinimo pagrindų nebuvimo ([VPI 46](#) straipsnis).

Netiksliai, tikrovės neatitinkanti informacija gali būti pripažinta melaginga, kai ją teikiantis asmuo suvokia arba negali nesuvokti, kad jo teikiama informacija neatitinka tikrovės¹²⁵⁸. Kitaip sakant, tam, kad perkančioji organizacija nustatytų informacijos melagingumą, reikia konstatuoti tiekėjo tyčinį veikimą arba jo didelį nerūpestingumą, tačiau perkančiosioms

¹²⁵⁶ LAT 2020 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-63-916/2020](#).

¹²⁵⁷ LAT 2020 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-63-916/2020](#).

¹²⁵⁸ LAT 2016 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-112-969/2016](#).

organizacijoms pakanka nustatyti didelį nerūpestingumą ir neprivaloma papildomai vertinti ir įrodinėti tyčios¹²⁵⁹.

Taigi, informacija pripažintina melaginga, nustačius objektyviojo (neatitiktis tiesai (tikrovei) yra daugiau fakto, o ne teisinio pobūdžio) ir subjektyviojo (teikėjas suvokia ar turi suvokti, kad informacija neatitinka realybės ir turi tikslą suklaidinti jos adresatą, t. y. perkančiąją organizaciją) elementų egzistavimą kartu¹²⁶⁰.

Dėl pirmojo informacijos pripažinimo melaginga elemento pažymėtina, kad pagal [VPI](#) informacija gali būti pripažinta melaginga tik tuo atveju, jeigu jos atitiktis tikrovei patikra nereikalauja papildomo teisinio aiškinimo¹²⁶¹. Kitaip tariant, melaginga informacija yra tada, kai ja tokia pripažinti nereikia teismo proceso, sudėtingos teisinės procedūros ir su tuo susijusio įrodinėjimo. Dėl to, pavyzdžiui, jei asmuo, įrodinėdamas kvalifikacijos atitiktį, sąžiningai suklysta, manydamas, kad jo turima patirtis atitinka pirkimo dokumentuose reikalaujamą, ir perkančiajai organizacijai, atmetusiai jo pasiūlymą, tai įrodo, tokio suklydimo nėra melagingos informacijos teikimas.

Teismų praktikoje taip pat įtvirtinta, kad informacijos melagingumas nustatomas tiek tais atvejais, kai tiekėjai pateikia informaciją, kuri neatitinka tikrovės; tiek tais atvejais, kai tiekėjas nepateikia viešojo pirkimo dokumentuose reikalaujamų kvalifikacijos ar pašalinimo pagrindų dokumentų. Tokiu atveju, kai tiekėjas nepateikia dokumentų, perkančioji organizacija neturi pareigos įrodyti, kad tiekėjas iš tikrųjų neatitinka deklaruojamos kvalifikacijos, pakanka vien tik duomenų nepateikimo fakto. Bet kuriuo atveju perkančiosios organizacijos nustatyti duomenys dėl informacijos melagingumo gali būti ginčijami teisminiu būdu¹²⁶².

Dėl antrojo informacijos pripažinimo melaginga elemento pažymėtina, kad jis gali pasireikšti įvairiomis formomis, tačiau perkančiosioms organizacijoms pakanka nustatyti aplaidžius, nerūpestingus tiekėjo veiksmus ar neveikimą tam, kad tiekėją pripažintų pateikusiu melagingą informaciją, t. y. kad tiekėjas objektyviai turėjo suprasti informacijos melagingumą, jeigu būtų elgęsis pagal protingo ir atidaus tiekėjo principus¹²⁶³.

Taigi, jeigu tiekėjas pateikė informaciją apie savo pašalinimo pagrindų nebuvimą ar kvalifikaciją, tačiau jau po dokumentų pateikimo situacija pasikeitė ir tiekėjas pirkimo procedūrų metu tampa neatitinkančiu pašalinimo pagrindą ar nebeatitinka kvalifikacijos reikalavimų, tai nelaikama, kad tiekėjas pateikė melagingą informaciją. Kitaip sakant, informacijos melagingumas vertinamas pagal dokumento parengimo metu egzistuojančias aplinkybes ir jų teisingumą. Perkančioji organizacija negali remtis vėliau atsiradusiomis aplinkybėmis tam, kad konstatuotų informacijos melagingumą.

Tiekėjas vertinamas vienodai esant abiem situacijoms dėl melagingos informacijos:

- tiek tais atvejais, kai tiekėjas atliko aktyvius veiksmus dėl informacijos pateikimo, t. y. teikė melagingą informaciją;

¹²⁵⁹ ETT 2017 m. gegužės 4 d. sprendimas byloje *Esaprojekt*, C-387/14.

¹²⁶⁰ LAT 2017 m. vasario 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-106-690/2017](#).

¹²⁶¹ LAT 2017 m. vasario 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-106-690/2017](#).

¹²⁶² LAT 2020 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-63-916/2020](#).

¹²⁶³ LAT 2020 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-63-916/2020](#).

- tiek tais atvejais, kai tiekėjas buvo pasyvus ir susilaikė nuo reikšmingos informacijos pateikimo arba atskleidimo, t. y. nenurodė perkančiajai organizacijai informacijos, kuri, jeigu jai būtų žinoma, būtų lėmusi jos atitinkamo sprendimo priėmimą¹²⁶⁴.

Melaginga informacija neapima:

- galimų tiekėjo atliktos teisinės kvalifikacijos klaidų. Šias klaidas privlo pastebėti perkančioji organizacija pasiūlymų vertinimo metu, o pastebėjusi – spręsti dėl tiekėjo kvalifikacijos atitikties pirkimo dokumentuose nustatytiems reikalavimams, o ne atmesti pasiūlymą remdamasi melagingos informacijos pateikimu¹²⁶⁵. Kita vertus, jeigu perkančioji organizacija suteikia galimybes paaiškinti ir patikslinti kvalifikacijos duomenis, tačiau tiekėjas nepateikia informacijos ar siekia maskuoti anksčiau pateiktos informacijos melagingumą, tuomet tiekėjas laikomas pateikusiu melagingą informaciją¹²⁶⁶.

- jeigu tiekėjas nepateikė pašalinimo pagrindų nebuvinį ar kvalifikaciją patvirtinančių dokumentų ar šie dokumentai turi klaidų, tiekėju tada būti leidžiama juos ištaisyti¹²⁶⁷ (detaliau žiūrėti [VPI](#) 45 straipsnio 3 dalies komentaras).

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo rangos darbų viešąjį pirkimą, kuriame nustatytas kvalifikacijos reikalavimas turėti įvykdytą panašią sutartį, kai paties tiekėjo atliktų darbų vertė – 10 000 Eur. Tiekėjas A pateikė sutartį, kurią vykdė kaip subrangovas, už 12 000 Eur. Ši subrangos sutartis (subrangos santykiai) nebuvė išviesinta perkančiajai organizacijai, kuriai buvo atlikti darbai.

LAT analogiškoje situacijoje pripažino, kad tik netinkamas subrangos sutarties išviešinimas kitai perkančiajai organizacijai nereiškia, kad Tiekėjas A neatliko darbų ir pateikta informacija melaginga. Šiuo atveju turėtų būti sprendžiama ne dėl melagingos informacijos pateikimo, tačiau dėl negalimumo remtis tokia [VPI](#) reguliavimo neatitinkančia patirtimi¹²⁶⁸.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija turi teisę atmesti tiekėjo pasiūlymą dėl melagingos informacijos pateikimo, kai susiklosto tokia situacija. Tiekėjas buvo sudaręs viešojo pirkimo sutartį su kita perkančiąja organizacija. Sutarties vykdymo metu tiekėjas be išankstinio perkančiosios organizacijos sutikimo pasitelkė subrangovą. Perkančioji organizacija dėl tokio pažeidimo nutraukė sutartį su tiekėju, pripažino tai, kaip esminės sutarties sąlygos vykdymą su dideliais trūkumais. Tiekėjas ginčijo perkančiosios organizacijos sprendimą dėl sutarties nutraukimo. Perkančiosios organizacijos, kuri vykdo kitą pirkimą, procedūrų metu tiekėjas neinformavo jos apie šį, nors ir formalų, pašalinimo pagrindą, todėl laikytinas pateikusiu melagingą

¹²⁶⁴ ESPT 2019 m. spalio 3 d. sprendimas byloje *Delta Antrepriză* [C-267/18](#); LAT 2020 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-63-916/2020](#).

¹²⁶⁵ LAT 2016 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-112-969/2016](#).

¹²⁶⁶ LAT 2020 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-63-916/2020](#).

¹²⁶⁷ LAT 2016 m. vasario 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-15-248/2016](#).

¹²⁶⁸ LAT 2017 m. vasario 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-106-690/2017](#).

informaciją¹²⁶⁹. Tokioje situacijoje tiekėjas turėjo pateikti jo pašalinimo pagrindo duomenis bei paaiškinimus, kad sutarties nutraukimas buvo nepagrįstas, ar neesminės sąlygos neįvykdymas, ar trūkumai nebuvo dideli ar nuolatiniai.

Kai perkančioji organizacija nustato, kad, jos manymu, informacija yra melaginga, ji turi pranešti apie tai tiekėjui ir būtent informaciją pateikęs tiekėjas turi įrodyti, kad informacija nėra melaginga, kaip tai nurodyta pirmiau¹²⁷⁰.

Taip pat pagal teismų praktiką tiekėjas turi teisę atskirai ginčyti informacijos pripažinimą melaginga, net jeigu neginčija paties fakto, kad neatitinka kvalifikacijos reikalavimų¹²⁷¹.

LAT praktikoje¹²⁷² keliamas teisės klausimas, ar dėl melagingos informacijos pateikimo turi kilti individuali (asmeninė) atsakomybė, todėl ūkio subjektų grupės partneriai neturi būti kartu įtraukti į melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą už konkretaus partnerio pateiktą melagingą informaciją.

LAT praktikoje¹²⁷³ taip pat keliamas teisės klausimas, ar ne tik perkančioji organizacija turi diskreciją spręsti dėl informacijos melagingumo, todėl teisėjams turėtų būti perduotas toks vertinimas.

VPI 46 straipsnio 4 dalies 4 punkto taikymo atvežiais, perkančioji organizacija gali pasinaudoti melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą¹²⁷⁴ arba teismų sprendimų ir (ar) nutarčių informacine sistema¹²⁷⁵, siekdama patikrinti nurodytus duomenis apie konkretų tiekėją. Dėl kitose valstybėse narėse pateikiamos informacijos apie melagingą informaciją pateikusių tiekėjų, perkančioji organizacija turi patikrinti e-Certis sistemą (*detales žiūrėti VPI 51 straipsnio 9 dalies komentarą*).

VPI 46 straipsnio 4 dalies 4 punkte įtvirtintas pašalinimo pagrindas taikomas tiek Lietuvos Respublikos tiekėjams, tiek kitų ES valstybių narių ar trečiųjų šalių tiekėjams. VPI 46 straipsnio 4 dalies 4 punkto reguliavimu plačiai apibrėžia situaciją, kai tiekėjai pateikia melagingą informaciją, įskaitant atvejus, kai kitos ES valstybės narės tiekėjas kitoje ES valstybėje narėje pateikė melagingą informaciją bei jeigu Lietuvos Respublikos tiekėjas ar kitos valstybės narės tiekėjas dalyvavo pirkime kitoje ES valstybėje narėje negu yra registruotas ar paprastai veikiantis ir pateikė melagingą informaciją ir tos ES valstybės nustatyta tvarka buvo pašalintas iš pirkimo. Dėl to perkančiosios organizacijos kitų ES valstybių narių informacija apie melagingą informaciją pateikčius tiekėjus turėtų tikrinti ne tik tada, kai pasiūlymus teikia užsienio tiekėjai, bet ir Lietuvos Respublikoje registruoti ar veikiantys tiekėjai, tačiau jie dalyvauja ir kitų ES valstybių narių viešuosiuose pirkimuose.

VPI 46 straipsnio 4 dalies 4 punkte įtvirtintas pašalinimo pagrindas dėl situacijų, susijusių su ankstesniuose pirkimuose pateikta melaginga informacija, yra terminuotas, t. y. tiekėjui gali būti taikomas pašalinimo pagrindas 1 (vienerius) metus:

¹²⁶⁹ EST 2019 m. spalio 3 d. sprendimas byloje *Delta Antrepriză* C-267/18.

¹²⁷⁰ LAT 2011 m. liepos 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-311/2011](#); LAT 2017 m. vasario 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-106-690/2017](#).

¹²⁷¹ LAT 2020 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-63-916/2020](#)

¹²⁷² LAT 2019 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-384-916/2019](#).

¹²⁷³ LAT 2019 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-384-916/2019](#).

¹²⁷⁴ <https://vpt.lrv.lt/melaginga-informacija-pateikusiu-tiekeju-sarasas-3>.

¹²⁷⁵ <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/detalipaieska.aspx?detali=2>.

- nuo pašalinimo iš ankstesnio pirkimo momento. Lietuvoje taikomas terminas nuo tada, kai pasibaigė pretenzijos ar ieškinio pateikimo terminas (*detaliau dėl pretenzijos pateikimo termino žiūrėti [VPI 102 straipsnio komentarą](#)*) apskųsti perkančiosios organizacijos sprendimą atmesti tiekėjo pasiūlymą (paraišką) dėl melagingos informacijos pateikimo (*detaliau žiūrėti [VPI 52 straipsnio 2 dalies 1 punkto komentarą](#)*) arba

- nuo teismo sprendimo, kuriuo pripažinta, kad tiekėjas pateikė melagingą informaciją, įsiteisėjimo momento (*detaliau žiūrėti [VPI 52 straipsnio 2 dalies 2 punkto komentarą](#)*).

Neteisinga informacija dėl kitų tiekėjo pasiūlymo aspektų, pavyzdžiui, dėl pasitelkiamų subtiekių ir (ar) subteikių, ir (ar) subrangovų, pavyzdžiui, kai paraiškoje (pasiūlyme) nenurodomi kiti ūkio subjektai, tačiau jau vertinimo metu jie nurodomi ir teikiami nauji susitarimai, dėl prekių techninės specifikacijos reikalavimų atitikties, nėra laikytina melaginga [VPI 46](#) straipsnio 4 dalies 4 punkto atžvilgiu. Dėl šios priežasties neteisingos informacijos pateikimas apie pasiūlymą *siaurąja prasme* bei apie kitus reikalavimus tiekėjams lemia ne tiekėjo pasiūlymo atmetimą dėl pašalinimo pagrindo egzistavimo, o vadovaujantis [VPI 45](#) straipsnio 1 dalies 1 punktu (*detaliau žiūrėti [VPI 45 straipsnio 1 dalies 1 punkto komentarą](#)*).

4.5. [VPI 46](#) straipsnio 4 dalies 5 punkte įtvirtintas privalomas tiekėjų pašalinimo pagrindas, kai tiekėjas pirkimo metu ėmėsi neteisėtų veiksmų, siekdamas daryti įtaką perkančiosios organizacijos sprendimams, gauti konfidencialios informacijos, kuri suteiktų jam neteisėtą pranašumą pirkimo procedūroje, ar teikė klaidinančią informaciją, kuri gali daryti esminę įtaką perkančiosios organizacijos sprendimams dėl tiekėjų pašalinimo, jų kvalifikacijos vertinimo, laimėtojo nustatymo, ar perkančioji organizacija gali tai įrodyti bet kokiomis teisėtomis priemonėmis.

[VPI 46](#) straipsnio 4 dalies 5 punkte įtvirtintos trys pavienės situacijos, kai tiekėjas laikomas atitinkančiu pašalinimo pagrindą.

- tiekėjas pirkimo metu ėmėsi neteisėtų veiksmų, siekdamas daryti įtaką perkančiosios organizacijos sprendimams;
- tiekėjas pirkimo metu ėmėsi neteisėtų veiksmų, siekdamas gauti konfidencialios informacijos, kuri suteiktų jam neteisėtą pranašumą pirkimo procedūroje;
- teikė klaidinančią informaciją, kuri gali daryti esminę įtaką perkančiosios organizacijos sprendimams dėl tiekėjų pašalinimo, jų kvalifikacijos vertinimo, laimėtojo nustatymo;

Perkančioji organizacija turi atmesti tiekėjo pasiūlymą, vadovaudamasi [VPI 46](#) straipsnio 4 dalies 5 punkto pagrindu, kai:

- yra bent viena iš pirmiau nurodytų situacijų;
- perkančioji organizacija gali tai įrodyti bet kokiomis teisėtomis priemonėmis.

Tiekėjo neteisėtų veiksmų samprata nėra pateikta [VPI 46](#) straipsnio 4 dalies 5 punkte, tačiau ji turi būti aiškinama plačiai, kaip apimanti visą viešojo pirkimo procedūrą nuo pirkimo dokumentų rengimo iki laimėtojo paskelbimo ir viešojo pirkimo sutarties sudarymo. Neteisėti veiksmai, kuriais siekiama daryti įtaką perkančiajai organizacijai, apima visus veiksmus, kurie

nesuderinami su teisės aktų reikalavimais, pavyzdžiui, papirkimas, grasinimai, informacinės sistemos, kuria naudojasi perkančioji organizacija, duomenų gavimas ir pan.

VPI 46 straipsnio 4 dalies 5 punkte įtvirtinti neteisėti veiksmai gali atitikti korupcijos požymius. Jeigu tiekėjo neteisėti veiksmai visiškai atitinka šiuos požymius ir yra įsiteisėjęs apkaltinamasis nuosprendis, tuomet turi būti taikomas VPI 46 straipsnio 1 dalies 2 punkto pašalinimo pagrindas (*detalesnį žiūrėti VPI 46 straipsnio 1 dalies 2 punkto komentarą*). Jeigu neteisėti veiksmai nevisiškai atitinka šiuos požymius ar nėra įsiteisėjęs apkaltinamasis nuosprendis, perkančioji organizacija turi teisę ir (jeigu pašalinimo pagrindas nurodytas pirkimo dokumentuose) pareigą taikyti VPI 46 straipsnio 4 dalies 5 punkto pašalinimo pagrindą¹²⁷⁶.

Pagal VPI 46 straipsnio 4 dalies 5 punktą tiekėjo neteisėtų veiksmų poveikis gali būti tiek perkančiajai organizacijai, tiek kitiems viešojo pirkimo dalyviams, t. y. neteisėtais veiksmais tiekėjas gali siekti iš anksto susipažinti su kito pirkimo dalyvio pasiūlymu, derybų metu pateiktais pagerinimais, pavyzdžiui, tai suteiktą konkurencinį pranašumą teikiant galutinius pasiūlymus.

VPI 46 straipsnio 4 dalies 5 punkte įtvirtinta klaidinančios informacijos samprata nėra pateikta. Šio sampratos reikėtų nesutapatinti su VPI 46 straipsnio 4 dalies 4 punkte įtvirtinta melagingos informacijos samprata. Klaidinančios ir melagingos informacijos skirtumai:

- klaidinanti informacija teikiama dėl kito pirkimo dalyvio pašalinimo pagrindų, kvalifikacijos ir laimėtojo nustatymo aspektų, pavyzdžiui, teikia informaciją, kad projektą vykdė ne konkurentas;
- melaginga informacija teikiama apie paties informacijos teikėjo pašalinimo pagrindus ir kvalifikaciją, tačiau ne apie kitus pasiūlymo aspektus (*detalesnį žiūrėti VPI 46 straipsnio 4 dalies 4 punkto komentarą*).

Dėl šio pašalinimo pagrindo perkančioji organizacija turi turėti pakankamai įrodymų. Kaip nurodyta VPI 46 straipsnio 4 dalies 1 punkto komentare, perkančiajai organizacijai nėra keliamas reikalavimas atlikti ikiteisminio tyrimo institucijos funkcijų, todėl įrodinėjimo laipsnis nėra toks aukštas (*detalesnį žiūrėti VPI 46 straipsnio 4 dalies 1 punkto komentarą*). Dėl to perkančioji organizacija, pakankamai įsitikinusi esant bent vienai iš pirmiau nurodytų situacijų, turi taikyti nurodytą pašalinimo pagrindą.

Taikant VPI 46 straipsnio 4 dalies 5 punkto pašalinimo pagrindą, perkančioji organizacija negali automatiškai atmesti tiekėjo pasiūlymo, o tiekėjui dėl nustatytų aplinkybių turi būti sudaryta galimybė pateikti atsikirtimus (paaiškinimus raštu)¹²⁷⁷. Kitaip tariant, pats automatinis pasiūlymo atmetimas, net ir tuo atveju, jeigu perkančioji organizacija teisingai nustato komentariamoje normoje nurodytas tiekėjo pasiūlymo atmetimo pagrindus, bus neteisėtas, jeigu tiekėjui nebus leista gintis ir (arba) išsamiai paaiškinti jam nurodytas aplinkybes.

¹²⁷⁶ Sanchez - Graells, Albert, *Exclusion, qualitative selection and short-listing in the new public sector procurement directive 2014/24*.

¹²⁷⁷ Esant šiam pašalinimo pagrindui, būtų atitinkamai taikomos VPI 46 straipsnio 4 dalies 1 punkto teisės apskolinimo taisyklės, suformuotos LAT 2018 m. spalio 31 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. [e3K-3-397-378/2018](#)

4.6. [VPI](#) 46 straipsnio 4 dalies 6 punkte įtvirtintas privalomas tiekėjų pašalinimo pagrindas dėl nepatikimų tiekėjų.

[VPI](#) 46 straipsnio 4 dalies 6 punkte įtvirtintos sąlygos, kai tiekėjas laikomas atitinkančiu privalomą pašalinimo pagrindą. Šios sąlygos taikomos kartu:

- tiekėjas yra neįvykdęs viešo pirkimo sutarties, sudarytos vadovaujantis [VPI](#), [GPI](#) ar [PI](#), ar koncesijos sutarties ar netinkamai jas įvykdęs;
- sutarties nevykdymas arba netinkamas vykdymas buvo esminis sutarties pažeidimas, kaip tai nustatyta [CK](#);
- sutarties pažeidimas lėmė vieną iš šių padarinių:
 - per pastaruosius 3 metus buvo nutraukta sutartis dėl tiekėjo padaryto esminio pažeidimo;
 - per pastaruosius 3 metus buvo priimtas ir įsiteisėjęs teismo sprendimas, kuriuo tenkinamas perkančiosios organizacijos, perkančiojo subjekto ar suteikiančiosios institucijos reikalavimas atlyginti nuostolius, patirtus dėl to, kad tiekėjas sutartyje nustatytą esminę sutarties sąlygą vykdė su dideliais arba nuolatiniais trūkumais;
 - per pastaruosius 3 metus buvo priimtas perkančiosios organizacijos sprendimas, kad tiekėjas sutartyje nustatytą esminę sutarties sąlygą vykdė su dideliais arba nuolatiniais trūkumais ir dėl to buvo pritaikyta sutartyje nustatyta sankcija;
 - vadovaujantis kitų valstybių teisės aktais, per pastaruosius 3 metus nustatyta, kad jis, vykdydamas ankstesnę pirkimo sutartį, ankstesnę pirkimo sutartį su perkančiuoju subjektu arba ankstesnę koncesijos sutartį, sutartyje nustatytą esminį reikalavimą (pareigą) vykdė su dideliais arba nuolatiniais trūkumais ir dėl to ta ankstesnė sutartis buvo nutraukta anksčiau, negu toje sutartyje nustatytas jos galiojimo terminas, buvo pareikalauta atlyginti žalą ar taikomos kitos panašios sankcijos.

[VPI](#) 46 straipsnio 4 dalies 6 punkte įtvirtintas pašalinimo pagrindas taikomas tais atvejais, kai buvo sudaryta sutartis su ypač įdomiu elementu, t. y. sutartis buvo pirkimo procedūrų rezultatas ir turėjo būti užtikrinti skaidrumo, lygiateisiškumo, nediskriminavimo, konkurencijos užtikrinimo principai (detaliau žiūrėti [VPI](#) 17 straipsnio komentarą). Taigi, sutarties sudarymas turi būti reguliuojamas [VPI](#), [GPI](#) ar [PI](#), ar [Koncesijų įstatymo](#), tuo tarpu komercinės sutartys (plačiąja prasme) ir jų vykdymo tinkamumas nepatenka į komentuojamo pašalinimo pagrindo reguliavimo sritį. Kitaip sakant, tai, kad tiekėjas su privačiu ūkio subjektu sudarė civilinę sutartį ir ją netinkamai vykdė arba ją užsakovas nutraukė dėl esminio pažeidimo, neturi jokios įtakos perkančioms organizacijoms, taikant aptariamą pašalinimo pagrindą.

[VPI](#) 46 straipsnio 4 dalies 6 punkto pašalinimo pagrindas taikomas tik tais atvejais, kai tai yra padarytas esminis sutarties pažeidimas.

Esminis sutarties pažeidimas gali būti: įstatyminis (įtvirtinta [CK](#) 6.217 straipsnyje) ar sutartinis (įtvirtinta konkrečios viešojo pirkimo sutarties sąlygose)¹²⁷⁸.

Kaip tai apibrėžta [CK](#) 6.217 straipsnyje, nustatant, ar sutarties pažeidimas yra esminis, ar ne, turi būti atsižvelgiama į šiuos kriterijus:

¹²⁷⁸ LAT 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-7-297/2012](#); LAT 2018 m. spalio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-386-378/2018](#).

- ar nukentėjusi šalis iš esmės negauna to, ko tikėjosi iš sutarties, išskyrus atvejus, kai kita šalis nenumatė ir negalėjo protingai numatyti tokio rezultato;
- ar pagal sutarties esmę griežtas prievolės sąlygų laikymasis turi esminės reikšmės;
- ar prievolė neįvykdyta tyčia ar dėl didelio neatsargumo;
- ar neįvykdymas duoda pagrindą nukentėjusiai šaliai nesitikėti, kad sutartis bus įvykdyta ateityje;
- ar sutarties neįvykdžiusi šalis, kuri rengėsi įvykdyti ar vykdė sutartį, patirtų labai didelių nuostolių, jeigu sutartis būtų nutraukta;
- kai sutarties įvykdymo terminas praleistas, nukentėjusi šalis gali nutraukti sutartį, jeigu kita šalis neįvykdo sutarties per papildomai nustatytą terminą.

Perkančiosioms organizacijoms rekomenduojama pačiose pirkimo sutartyse aiškiai ir tiksliai įtvirtinti, kada laikoma, kad buvo esminis sąlygų pažeidimas, tam, kad nekiltų ginčų dėl esminio jų pobūdžio.

VPI neįtvirtinti galimi viešojo pirkimo sutarčių esminiai pažeidimai, kurie būtų aktualūs visoms viešojo pirkimo sutartims. Pateikiamas pavyzdinis esminių pažeidimų sąrašas (geroji viešųjų pirkimų praktika):

- *atlikti darbai neatitinka sutartyje nustatytų reikalavimų ir rangovas neištaiso darbų atlikimo trūkumų per protingą užsakovui sutartyje nustatytą terminą;*
- *rangovas daugiau kaip du kartus iš eilės praleido dalies darbų atlikimo terminą, jei darbai yra tęstinio pobūdžio;*
- *rangovas nesilaiko sutartyje nustatyto darbų atlikimo termino ir vėlavimas nuo nustatyto etapo pabaigos termino yra daugiau nei 30 (trisdešimt) dienų;*
- *rangovo kvalifikacija tapo nebeatitinkančia sutarties reikalavimų ir šios neatitiktys nebuvo ištaisytos per 20 (trisdešimt) dienų nuo kvalifikacijos tapimo neatitinkančia dienos;*

Teismų praktikoje yra nuolat plėtojama esminio pažeidimo samprata ir situacijos, kada laikoma, kad buvo padarytas esminis sutarties pažeidimas.

Pavyzdys

LAT nagrinėtoje byloje buvo nustatyti ir daugybiniai rangovo (tiekėjo) sutarties vykdymo pažeidimai (lėtas darbų tempas; rangovas darbus vykdė ne pagal nustatytus terminus, jų kokybė netinkama; rangovas nevykdė privalomų sutartinių įsipareigojimų, buvo nepasirengęs finansškai; statybvietėje darbus vykdė nepatvirtinti subrangovai ir pan.; ir konstatuotas esminis sutarties vykdymo pažeidimas¹²⁷⁹. Todėl tiekėjo veiksmų visuma reiškia esminį pažeidimą, nors, tikėtina, atskiri veiksmai tokio esminio pažeidimo konstatavimo nelemė.

¹²⁷⁹ LAT 2017 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-397-378/2017](#).

Pavyzdys

Lietuvos apeliacinio teismo nagrinėtoje byloje buvo nustatyta, kad paslaugų teikėjas (tiekėjas) pavėluotai atliko avarijos šalinimo darbus objekte, pavėluotai pateikė sutarties vykdymo užtikrinimą, nesilaikė teikiamų investicijų atlikimo ataskaitų formos, netinkamai tvarkė statybines atliekas, turinčias asbesto, netinkamai vykdė priimtus įsipareigojimus pagal sutartyje numatytą grafiką įrengti spindulinio šildymo sistemas dviejose atsakovės patalpose ir atliko kitus sutarties pažeidimus¹²⁸⁰. Tačiau teismas įvertino, kad užsakovas (perkančioji organizacija) operatyviai nesikreipė į paslaugų teikėją (tiekėją) dėl sutarties pažeidimų, visi sutartyje numatyti darbai buvo atlikti, pretenzijos dėl pačios sutarties ar atliktų darbų nebuvo reikštos, jie buvo priimti ir apmokėti, todėl konstatavo, kad esminis pažeidimas nebuvo padarytas ir užsakovas (perkančioji organizacija) neturėjo teisės vienašališkai nutraukti sutarties.

Pavyzdys

LAT byloje¹²⁸¹ buvo nustatytos aplinkybės, kuomet perkančioji organizacija ir atsakovė sudarė rūmų fasadų remonto sutartį, pagal kurią atsakovė įsipareigojo sutarties nustatytu terminu atlikti rūmų fasadų remonto ir puošybos darbus, o perkančioji organizacija įsipareigojo sumokėti už šiuos darbus. Bendra sutarties kaina – 63 899,71 Eur. Perkančioji organizacija sumokėjo atsakovei 30 000 Eur avansą. Atsakovė nustatytu terminu neatliko sutartų darbų. Perkančioji organizacija pateikė atsakovei reikalavimą dėl sutartinių įsipareigojimų vykdymo, kuriuo nustatytas **papildomas terminas rangos darbams baigti**. Atsakovė neatvyko į objektą pratęsti statybos darbų vykdymo ir toliau ignoravo perkančiosios organizacijos reikalavimus, todėl perkančioji organizacija kreipėsi į trečiuosius asmenis dėl statybos darbų užbaigimo. Statybos darbų, kuriuos turėjo atlikti atsakovė, bet atliko tretieji asmenys, vertė – 72 158,13 Eur. **Papildomo termino praleidimas buvo pripažintas esminiu sutarties pažeidimu**. Taip pat papildoma suma, kurią turėjo perkančioji organizacija sumokėti tretiesiems asmenims, buvo laikoma perkančiosios organizacijos nuostoliais.

Pavyzdys

ESTT Delta Antreprizā¹²⁸² byloje buvo vertinama, ar subrangovo pasitelkimas viešojo pirkimo sutarties vykdymo metu, kai apie jį nebuvo iš anksto pranešta perkančiajai organizacijai, gali būti laikomas esminės sutarties sąlygos vykdymu su dideliais trūkumais. ESTT nurodė, kad turi būti įvertinta, kokia didelė buvo subrangovui patikėta viešojo pirkimo sutarties dalis, ar subrangovo įsikišimas turėjo neigiamą poveikį šios sutarties vykdymui, ar sutartyje, susijusioje su šiuo viešuoju pirkimu, konkurso laimėtojui buvo numatyta pareiga pačiam asmeniškai ją įvykdyti, ar buvo numatyta, kad subrangovų pasitelkimas siejamas su išankstinio perkančiosios organizacijos leidimo gavimu, ar subrangovo pasitelkimas negali prilygti esminiam pasiūlymo, kurį suformulavo konkurso laimėtojas, pakeitimui, nes juo nustatomos sąlygos, kurios, jei būtų numatytos vykstant ankstesnei sutarties sudarymo

¹²⁸⁰ LAT 2018 m. sausio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2A-264-180/2018](#).

¹²⁸¹ LAT 2017 m. gruodžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-464-687/2017](#).

¹²⁸² ESTT 2019 m. spalio 3 d. sprendimas byloje Delta Antreprizā, [C-267/18](#).

procedūrai, būtų leidusios dalyvauti kitiems dalyviams nei tie, kuriems leista dalyvauti iš pradžių, arba jos būtų leidusios atrinkti kitą pasiūlymą nei tas, kuris atrinktas iš pradžių.

Vertindami, ar vienos šalies pažeidimas gali būti kvalifikuojamas kaip esminis, Lietuvos teismai atsižvelgia į šalių elgesio operatyvumą nustačius pažeidimą ir tolimesnį sutarties vykdymą. Pavyzdžiui, vienoje byloje Lietuvos apeliacinis teismas konstatavo, kad griežtas sutarties sąlygos dėl tarpinio rezultato pateikimo termino laikymasis esminės reikšmės neturėjo, nes sutarties vykdymo metu (iki sutarties sustabdymo ir ją atnaujinimo) tarp šalių nebuvo kilęs ginčas dėl terminų praleidimo ar kokybės, sutartis buvo toliau vykdoma, o ši aplinkybė nurodyta tik vėlesniame užsakovo (perkančiosios organizacijos) rašte paslaugų teikėjui (tiekėjui)¹²⁸³. Kitoje byloje Lietuvos apeliacinis teismas taip pat konstatavo, kad nors esminis užsakovo (perkančiosios organizacijos) nurodytas sutarties nutraukimo pagrindas įvyko 2015 m. sausio mėn., dėl šio atvejo daugiau jokių užsakovo pretenzijų nereiškė iki pat 2016 m. rugpjūčio 17 d. rašto pateikimo, sutartis buvo toliau vykdoma¹²⁸⁴. Be to, nors užsakovas (perkančioji organizacija) 2016 m. rugpjūčio 17 d. rašta dėl vienašališko sutarties nutraukimo paslaugų teikėjui (tiekėjui) teikė 2016 m. rugpjūčio 19 d., tačiau sutartį buvo pasiruošęs nutraukti tik po 8 mėnesių, t. y. 2017 m. balandžio 1 d. Užsakovo (perkančiosios organizacijos) atstovas negalėjo paaiškinti tokio ilgo delsimo, nes per šį laikotarpį sutartis buvo vykdoma, atliekami sutarti darbai, todėl nurodytas sutarties pažeidimas negalėjo būti laikomas esminiu.

Kita vertus, esminių pažeidimų nelaikomos situacijos, kai dėl pažeidimo kaltas ir užsakovas. Pavyzdžiui, LAT analizavo ir atsižvelgė į tai, ar užsakovo (perkančiosios organizacijos) netinkamas pareigų vykdymas galėjo turėti įtakos netinkamam rangovo (tiekėjo) pareigų vykdymui. Konstatavus, kad netinkamo sutarties vykdymo (iš užsakovo (perkančiosios organizacijos) pusės) priežastys pagal pobūdį nesusijusios su rangovo (tiekėjo) vėlavimu, nėra pagrindo taikyti CK 6.64 straipsnio 1 dalies 1 punkto ir 3 dalies bei 6.206 straipsnio nuostatų, kuriose įtvirtintas draudimas šaliai remtis kitos šalies neįvykdymu tiek, kiek sutartis nebuvo įvykdyta dėl jos pačios veiksmų ar neveikimo¹²⁸⁵. Tačiau ne bet koks bendradarbiavimo pareigos pažeidimas iš užsakovo (perkančiosios organizacijos) pusės suteikia pagrindą sutarties vykdytojui (tiekėjui) pateisinti savo sutarties pažeidimą. Užsakovo (perkančiosios organizacijos) bendradarbiavimo ar kitų priešpriešinių pareigų pažeidimas turi būti reikšmingas ir užkertantis kelią sutarties vykdytojui (tiekėjui) tinkamai vykdyti sutartį, tik tuomet jis gali būti naudojamas ginantis nuo esminio sutarties pažeidimo.

Esminio pažeidimo galimos pasekmės:

- Sutarties nutraukimas. Sutarties nutraukimas pagal tarptautinės sutarčių teisės *favor contractus* (sutarties naudai) principą ir jį atspindintį nacionalinį teisinį reguliavimą yra išimtinis teisių gynimo būdas (lot. *ultima ratio*), todėl jo taikymui turi būti konstatuotas pakankamas įstatyminis ir faktinis pagrindas¹²⁸⁶. Šis principas reiškia, kad sutarties šalims susiduriant su sunkumais vykdant sutartį, šalys turi teikti prioritetą sutarties išsaikymui ir dėti pastangas ją vykdyti;

¹²⁸³ LAPT 2018 m. balandžio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2A-736-180/2018](#).

¹²⁸⁴ LAPT 2018 m. sausio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2A-264-180/2018](#).

¹²⁸⁵ LAT 2017 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-397-378/2017](#).

¹²⁸⁶ LAPT 2018 m. balandžio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2A-736-180/2018](#).

- pirkimo sutartis nebuvo nutraukta, bet:
 - perkančioji organizacija kreipėsi į teismą dėl nuostolių atlyginimo ir teismo galutiniu neskundžiamu sprendimu priteisė perkančiajai organizacijai nuostolius bei konstatavo esminį pažeidimą¹²⁸⁷;
 - perkančioji organizacija priėmė sprendimą taikyti sankciją.

Perkančiosios organizacijos reikalaujami nuostoliai turi būti suprantami kaip žala dėl sutarties vykdymo su dideliais arba nuolatiniais trūkumais. Nuostoliai (žala) turi būti priteisiami įsiteisėjusiu teismo sprendimu tam, kad būtų taikomas komentuojamas pašalinimo pagrindas.

[CK 6.249](#) straipsnyje, [6.258](#) straipsnyje yra įtvirtinta nuostolių (žalos) samprata. Žala yra asmens turto netekimas arba sužalojimas, turėtos išlaidos (tiesioginiai nuostoliai), taip pat negautos pajamos, kurias asmuo būtų gavęs, jeigu nebūtų buvę neteisėtų veiksmų. Piniginė žalos išraiška yra nuostoliai. Jeigu atsakingas asmuo iš savo neteisėtų veiksmų gavo naudos, tai gauta nauda kreditoriaus reikalavimu gali būti pripažinta nuostoliais. Be tiesioginių nuostolių ir negautų pajamų, į nuostolius įskaičiuojamos: 1) protingos išlaidos, skirtos žalos prevencijai ar jai sumažinti; 2) protingos išlaidos, susijusios su civilinės atsakomybės ir žalos įvertinimu; 3) protingos išlaidos, susijusios su nuostolių išieškojimu ne teismo tvarka. Neįvykdžiusi prievolės įmonė (verslininkas) atsako tik už tuos nuostolius, kuriuos ji numatė ar galėjo protingai numatyti sutarties sudarymo metu kaip tikėtiną prievolės neįvykdymo pasekmę. Jeigu šalis nutraukė sutartį dėl to, kad kita šalis ją pažeidė, ir per protingą terminą sudarė nutrauktą sutartį pakeičiančią sutartį, tai ji turi teisę reikalauti iš sutartį pažeidusios šalies kainų skirtumo bei kitų vėliau atsiradusių nuostolių atlyginimo.

Tiesioginiais nuostoliais pripažįstamos turėtos išlaidos ir turtiniai praradimai. Netiesioginiai nuostoliai taip pat pripažįstami žala, ir šiai žalos rūšiai taikomi bendrieji kasacinio teismo išaiškinimai dėl negautų pajamų priteisimo kriterijų: negautos pajamos, kaip nuostoliai, kurie suprantami kaip grynasis pelnas, turi būti įrodyti; netiesioginiai nuostoliai turi būti pagrįsti realiomis, įrodytomis, neišvengiamomis, o ne tikėtinomis pajamomis¹²⁸⁸. Ar negautos pajamos pripažintinos žala, sprendina pagal tokius kriterijus: 1) ar pajamos buvo numatytos gauti iš anksto; 2) ar pagrįstai tikėtasi jas gauti esant normaliai veiklai; 3) ar šių pajamų negauta dėl neteisėtų skolininko veiksmų; nukentėjęs asmuo privalo įrodyti nuostolių, patirtų negautos naudos forma, realumą, dydį ir priežastinį ryšį su neteisėtais kalto asmens veiksmais¹²⁸⁹.

[CK 6.251](#) straipsnyje įtvirtintas visiško nuostolių atlyginimo principas – padaryti nuostoliai turi būti atlyginti visiškai. Visiško nuostolių atlyginimo principas reiškia, kad

¹²⁸⁷ Ši norma faktiškai teismų praktikoje nėra pritaikoma, nes, kreipiantis į teismą dėl žalos, teismo argumentai dėl esminio pažeidimo nėra pateikiami rezoliucinėje dalyje. Taigi teismas tiesiog priteisia žalą, bet iš tokio sprendimo neišsėka, ar nustatytas esminis pažeidimas.

¹²⁸⁸ LAT 2014 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-418/2014](#); LAT 2019 m. gegužės 21 d. TEISMŲ PRAKTIKOS DĖL SUTARTINĖS CIVILINĖS ATSAKOMYBĖS TAIKYMO APŽVALGA Nr. [AC-49-1](#). Teismų praktika. 2019, 49, p. 642-686.

¹²⁸⁹ LAT 2012 m. balandžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-116/2012](#), Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gegužės 21 d. TEISMŲ PRAKTIKOS DĖL SUTARTINĖS CIVILINĖS ATSAKOMYBĖS TAIKYMO APŽVALGA Nr. [AC-49-1](#). Teismų praktika. 2019, 49, p. 642-686.

nuostoliai atlyginami visa apimtimi, tačiau negali būti atlyginama daugiau, nei iš tikrųjų patirta nuostolių¹²⁹⁰.

Taigi, negalima sutapatinti netesybų (delspinigių ar baudos) reikalavimo su nuostolių atlyginimo reikalavimu.

Pavyzdys

LAT nagrinėtoje byloje¹²⁹¹ buvo nustatytos aplinkybės, t. y. perkančioji organizacija ir atsakovė 2015 m. gegužės 21 d. sudarė rūmų fasadų remonto sutartį, pagal kurią atsakovė įsipareigojo sutarties nustatytu terminu atlikti rūmų fasadų remonto ir puošybos darbus. Bendra sutarties kaina – 63 899,71 Eur. Perkančioji organizacija sumokėjo atsakovei 30 000 Eur avansą. Atsakovė nustatytu terminu neatliko sutartų darbų. Perkančioji organizacija 2015 m. rugpjūčio 27 d. pateikė atsakovei reikalavimą dėl sutartinių įsipareigojimų vykdymo, kuriuo nustatytas papildomas terminas rangos darbams baigti. Atsakovė neatvyko į objektą pratęsti statybos darbų vykdymo, todėl perkančioji organizacija kreipėsi į trečiuosius asmenis dėl statybos darbų užbaigimo. Statybos darbų, kuriuos turėjo atlikti atsakovė, bet atliko tretieji asmenys, vertė – 72 158,13 Eur. Atsakovė atliko tik dalį sutartų darbų, kurių vertė sudaro 19 295 Eur. Suma, kurią turėjo perkančioji organizacija sumokėti tretiesiems asmenims bei skirtumas tarp avanso, sumokėto atsakovei, bei faktiškai atliktų darbų vertės, laikoma perkančiosios organizacijos nuostoliais.

Kita vertus, pagal [CK 6.258](#) straipsnio 2 dalį netesybos yra įskaitomos į nuostolius, todėl galimi keli variantai:

- netesybos yra mažesnės už perkančiosios organizacijos patirtus nuostolius. Tokiu atveju perkančioji organizacija gali papildomai reikalauti patirtų nuostolių, kurių neapima netesybos;
- netesybos yra didesnės už perkančiosios organizacijos patirtus nuostolius. Tokiu atveju teismas gali sumažinti netesybas, tačiau netesybos negali būti mažesnės už patirtus nuostolius¹²⁹².

Nuo 2019 m. lapkričio 1 d. pašalinimo pagrindui taikyti galima papildoma situacija, t. y. pati perkančioji organizacija be teismo sprendimo taiko sankcijas tiekėjams. Sankcijos turi būti suprantamos, kaip netesybų (delspinigių ar baudos) taikymas tiekėjui už esminį sutarties pažeidimą.

Netesybos – tai įstatymų, sutarties ar teismo nustatyta pinigų suma, kurią skolininkas privalo sumokėti kreditoriui, jeigu prievolė neįvykdyta arba netinkamai įvykdyta (bauda,

¹²⁹⁰ LAT 2012 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-415/2012](#); 2018 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-227-916/2018](#).

¹²⁹¹ LAT 2017 m. gruodžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-464-687/2017](#).

¹²⁹² LAT 2013 m. sausio 8 d. Netesybas ir palūkanas reglamentuojančių teisės normų taikymo Lietuvoje Aukščiausiojo Teismo praktikoje apžvalga Nr. [AC-37-1](#). 37, p. 424-452; LAT 2007 m. spalio 12 d. [nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-304/2007](#).

delspinigiai) ([CK 6.71](#) straipsnio 1 dalis). Taigi, kreditoriaus teisė reikalauti netesybų atsiranda tada, kai skolininkas prievolės neįvykdo arba ją įvykdo netinkamai ([CK 6.205](#) straipsnis)¹²⁹³.

Taigi, taikant komentuojamą pašalinimo pagrindą, būtina nustatyti, kad:

- tiekėjas sutartyje nustatytą esminę sutarties sąlygą vykdė su dideliais arba nuolatiniais trūkumais;
- dėl tokio tiekėjo elgesio buvo pritaikyta sutartyje nustatyta sankcija (delspinigiai ar bauda). Kitaip sakant, jeigu bauda ar delspinigiai buvo pritaikyti dėl kitų sutarties pažeidimų, tuomet šis pašalinimo pagrindas negali būti taikomas.

[VPI 46](#) straipsnio 4 dalies 6 punkte nėra pateiktos didelių ir nuolatinių trūkumų sampratos, tačiau, atsižvelgiant į [VPI 46](#) straipsnio 4 dalies 6 punkto tikslus bei proporcingumo principą (*detaliau žiūrėti [VPI 17](#) straipsnio komentarą*), tai turi būti tokie trūkumai, kurie lemty esminį pažeidimą, pavyzdžiui, paslaugų teikimo metu, kai per vienus metus 2 valandas neveikė bilietų įsigijimo ir renginių sistema, tai negali būti laikoma dideliais trūkumais. Nuolatinumas taip pat turi būti, kai trūkumai yra tęstiniai ar pasikartojantys, todėl vieną kartą neįvykdyta pareiga, jeigu kitaip nenustatyta pačioje sutartyje, nelaikytina nuolatiniu trūkumu.

[VPI 46](#) straipsnio 4 dalies 6 punkte, be nacionalinių tiekėjų nepatikimumo įrodymų, perkančiosios organizacijos taip pat turi atsižvelgti į kitose valstybėse taikomas analogiškas teisės normas, t. y. tiekėjas laikomas atitinkančiu šį pašalinimo pagrindą, kai yra šios sąlygos kartu:

- pirma, tiekėjas vykdė sutartį su viešojo elemento kitoje valstybėje. Šiuo atveju pašalinimo pagrindas taikomas tiek Lietuvos Respublikoje įsteigtiems ar veikiančioms tiekėjams, tiek užsienio tiekėjams, svarbu tai, kad pati sutartis buvo vykdoma užsienio valstybėje. Taip pat taikomi tokie patys reikalavimai sutarties sampratai, t. y. sutartis turi būti viešojo pirkimo sutartis, pirkimo sutartis su perkančiuoju subjektu ar koncesijos sutartis. Taip pat, nors tai nėra tiesiogiai įtvirtinta [VPI 46](#) straipsnio 4 dalies 6 punkte, tai taikoma ir sutarčiai, sudarytai pagal kitos valstybės gynybos ir saugumo srities pirkimų teisinį reguliavimą. *Kitos valstybės samprata* nėra pateikiama [VPI 46](#) straipsnio 4 dalies 6 punkte, tačiau tai turi būti suprantama kaip ES valstybė narė ar trečioji valstybė, jeigu jose sudaromos sutartys su viešoju elementu ir taikomos toliau nurodomos sąlygos;

- antra, sutartyje nustatytą esminį reikalavimą vykdė su dideliais arba nuolatiniais trūkumais. [VPI 46](#) straipsnio 4 dalies 6 punkte nėra pateikta *esminio sutarties reikalavimo* samprata. Įstatymų leidėjas nėra nuoseklus, kadangi tame pačiame [VPI 46](#) straipsnio 4 dalies 6 punkte tais atvejais, kai nustatomi Lietuvos Respublikos perkančiųjų organizacijų įpareigojimai, vartojama *esminės sutarties sąlygos* samprata, tuo tarpu kitų valstybių kontekste vartojama *esminio sutarties reikalavimo* samprata. Nepaisant [VPI 46](#) straipsnio 4 dalies 6 punkte įtvirtintų skirtingų terminų, laikytina, kad esminis sutarties reikalavimas yra tapatus esminei sutarties sąlygai, todėl jo pažeidimas bus konstatuotas tada, kada bus nustatytas ir esminio sutarties pažeidimas pagal pirmiau nurodytą teisinį reguliavimą.

trečia, dėl tokių trūkumų:

¹²⁹³ LAT 2013 m. sausio 8 d. Netesybas ir palūkanas reglamentuojančių teisės normų taikymo Lietuvoje Aukščiausiojo Teismo praktikoje apžvalga Nr. [AC-37-1](#). 37, p. 424-452.

- ankstesnė sutartis buvo nutraukta anksčiau, negu toje sutartyje nustatytas jos galiojimo terminas,
- buvo pareikalauta atlyginti žalą ar taikomos kitos panašios sankcijos.

VPI 46 straipsnio 4 dalies 6 punkte dėl kitų valstybių vykdytų sutarčių nėra aiškiai atskleista trečioji sąlyga, t. y. *dėl to ta ankstesnė sutartis buvo nutraukta anksčiau, negu toje sutartyje nustatytas jos galiojimo terminas, buvo pareikalauta atlyginti žalą ar taikomos kitos panašios sankcijos*. Lingvistiškai nurodyta norma gali būti aiškinama dviem būdais:

- sutartis turi būti ir nutraukta ir pareikalauta žalos ar taikomos kitos sankcijos, t. y. turi būti visos sąlygos kartu;
- sutartis turi būti arba nutraukta, arba pareikalauta žalos, arba taikomos kitos sankcijos, t. y. turi būti bent viena sąlyga.

Atsižvelgiant į pirmiau įtvirtintas alternatyvias pašalinimo sąlygas, t. y. Lietuvoje pakanka vienos iš sąlygų: pirkimo sutarties nutraukimo, kreipimosi į teismą dėl žalos ir teismo sprendimo priėmimo, perkančiosios organizacijos sankcijos pritaikymo, manytina, kad dėl kitų valstybių sutarčių su viešuoju elementu pažeidimų taip pat sąlygos aiškinamos kaip alternatyvios.

Vertinimą, kad pakanka tik sutarties esminės sąlygos vykdymo su dideliais trūkumais, patvirtina ESTT *Delta Antrepriză*¹²⁹⁴ byloje, kurioje buvo vertinta, ar vien subrangovo neatskleidimas viešojo pirkimo sutarties vykdymo metu gali būti laikomas esminės sutarties sąlygos vykdymu su dideliais trūkumais. ESTT nurodė, kad žalos atlyginimo sąlygos yra privalomas kriterijus.

Taip pat VPI 46 straipsnio 4 dalies 6 punkte nėra aiškiai įtvirtintas reikalavimas dėl žalos atlyginimo, kai yra kitos valstybės sutarties su viešuoju elementu esminis pažeidimas. VPI 46 straipsnio 4 dalies 6 punkte įtvirtinta, kad turi būti pareikalauta atlyginti žalą, todėl nėra aišku, ar pakanka, kad perkančioji organizacija būtų kreipusis į teikėją dėl žalos atlyginimo, ar turi būti kreipimasis į teismą dėl žalos atlyginimo, ar turi būti galutinis ir neskundžiamas teismo sprendimas dėl žalos atlyginimo. Jeigu pagal analogiją būtų taikomas VPI 46 straipsnio 4 dalies 6 punkte įtvirtintas pašalinimo pagrindas dėl reikalavimo atlyginti žalą, tai ir kitų valstybių atveju turėtų būti įsiteisėjęs teismo sprendimas bei tik reikalavimas atlyginti žalą būtų nepakankamas.

Kitų valstybių įstatymų leidėjai buvo laisvi įtvirtinti pašalinimo pagrindus kaip privalomus ar neprivalomus, taip pat netinkamą ankstesnės sutarties vykdymą laikyti rimtu profesiniu pažeidimu (VPI 46 straipsnio 6 dalies 3 dalis). ESTT *Meca* byloje¹²⁹⁵ vertino Italijos teisės aktus bei situaciją, kai netinkamas ankstesnės sutarties vykdymas buvo įtvirtintas kaip rimto profesinio pažeidimo pašalinimo pagrindas. Tokiu atveju ESTT konstatavo, kad tais atvejais, kai tikėjas ginčija ankstesnės sutarties netinkamo vykdymo aplinkybes, perkančioji organizacija neturi laukti galutinio teismo sprendimo, o turi savarankiškai spręsti dėl tiekėjo patikimumo ar sąžiningumo.

¹²⁹⁴ ESTT 2019 m. spalio 3 d. sprendimas byloje *Delta Antrepriză*, [C-267/18](#).

¹²⁹⁵ ESTT 2019 m. birželio 19 d. sprendimas byloje *Meca*, [C-41/18](#).

Kitų valstybių sutarčių su viešuoju elementu atveju sankcijos turi būti aiškinamos tapachiai kaip ir Lietuvos perkančiųjų organizacijų atveju, kaip nustatyta pirmiau [VPI 46](#) straipsnio 4 dalies 6 punkte.

Vadovaujantis [VPI 91](#) straipsnio normomis, tiekėjas yra įtraukiamas į nepatikimų tiekėjų sąrašą¹²⁹⁶, kai yra viena iš pirmiau nurodytų situacijų (*detaliau žiūrėti [VPI 91](#) straipsnio komentarą*), todėl perkančiosios organizacijos viešojo pirkimo procedūrų metu patikrina nepatikimų tiekėjų sąrašą¹²⁹⁷ ir juo vadovaujasi taikydamos [VPI 46](#) straipsnio 4 dalies 6 punkto pašalinimo pagrindą.

[VPI 46](#) straipsnio 4 dalies 6 punkte įtvirtintas pašalinimo pagrindas yra terminuotas, t. y. tiekėjui gali būti taikomas pašalinimo pagrindas 3 (trejus) metus nuo vienos iš šių aplinkybių atsiradimo momento:

- nuo tada, kai pasibaigė pretenzijos ar ieškinio pateikimo terminas (*detaliau dėl pretenzijos pateikimo termino žiūrėti [VPI 102](#) straipsnio komentarą*), paskusti perkančiosios organizacijos sprendimą nutraukti sutartį ar taikyti sankciją (*detaliau žiūrėti [VPI 91](#) straipsnio 2 dalies 1 punkto komentarą*).
- nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo momento (*detaliau žiūrėti [VPI 91](#) straipsnio 2 dalies 2 -3 punkto komentarą*);
- nuo kitose valstybėse narėse nustatytų aplinkybių.

[VPI 46](#) straipsnio 4 dalies 6 punkte įtvirtintas pašalinimo pagrindas taikomas tiek Lietuvos Respublikos tiekėjams, tiek kitų valstybių tiekėjams. [VPI 46](#) straipsnio 4 dalies 6 punkto reguliavimas plačiai apibrėžia nepatikimų tiekėjus, įskaitant, jeigu kitos valstybės narės tiekėjas savo valstybėje narėje netinkamai vykdė sutartį su viešuoju elementu bei jeigu Lietuvos Respublikos tiekėjas ar kitos valstybės narės tiekėjas netinkamai vykdė sutartį su viešuoju elementu kitoje valstybėje narėje, netgi yra registruotas arba paprastai veikiantis. Dėl to perkančiosios organizacijos kitų valstybių informaciją apie nepatikimus tiekėjus turėtų tikrinti ne tik tada, kai pasiūlymus teikia užsienio tiekėjai, bet ir Lietuvos Respublikoje registruoti ar veikiantys tiekėjai, tačiau jie dalyvauja ir kitų valstybių narių viešuosiuose pirkimuose.

Dėl kitose ES valstybėse narėse pateikiamos informacijos apie nepatikimus tiekėjus, perkančiosios organizacijos turi patikrinti e-Certis sistemą (*detaliau žiūrėti [VPI 51](#) straipsnio 9 dalies komentarą*).

Pašalinimo pagrindo tiekėjai negali išvengti, įsteigdami naują ūkio subjektą. [VPI 46](#) straipsnio 4 dalies 6 punkte įtvirtinta, kad perkančioji organizacija iš pirkimo procedūros pašalina tiekėją ir tuo atveju, kai ji turi įtikinamų duomenų, kad tiekėjas yra įsteigtas, siekiant išvengti šio pašalinimo pagrindo taikymo.

Atsižvelgiant į aiškią ir nedviprasmišką komentuojamos normos formuluotę, darytina išvada, kad būtinios sąlygos jos taikymui yra įrodymas, kad:

¹²⁹⁶ <https://vpt.lrv.lt/nepatikimi-tiekėjai-1>.
¹²⁹⁷ <https://vpt.lrv.lt/nepatikimi-tiekėjai-1>

- konkretus kitas tiekėjas, jei dalyvautų vykdomame pirkime, būtų pašalintas iš pirkimo procedūros dėl komentuojamo straipsnio punkte įtvirtinto pašalinimo pagrindo taikymo,

- pirkime dalyvaujantis tiekėjas įsteigtas po kito tiekėjo konkretaus pažeidimo (sudarancio pagrindą jį pašalinti iš pirkimo procedūros pagal komentuojamą pašalinimo pagrindą) padarymo,

- pirkime dalyvaujantis tiekėjas įsteigtas, siekiant išvengti šio pašalinimo pagrindo taikymo. Pažymėtina, kad įmonių persitvarkymas savaime nėra neteisėtas ir kiekvienu atveju turi būti vertinamas atskirai, siekiant nustatyti vadinamojo „fenikso“ požymius. Įmonę „feniksą“ galima nustatyti, atsižvelgiant į šiuos požymius: tiekėjas, įrašytas į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, perduoda savo turtą naujai įkurtam juridiniam asmeniui; naujai įsteigta įmonė vykdo iš esmės beveik identišką ūkinę komercinę veiklą¹²⁹⁸; naujai įsteigta įmonė yra susijusi su pirmąja per akcininkus, valdymo organus ar jų narius; naujai įsteigtoje įmonėje įdarbinami pirmojoje bendrovėje dirbę ar vis dar dirbantys darbuotojai; naujai įsteigta įmonė yra registruojama tuo pačiu adresu ir veiklą vykdo tose pačiose patalpose, kaip ir veiklą nutraukusi įmonė; daugelis naujosios įmonės klientų yra buvę ar esanti veiklą nutraukusios įmonės klientai, persitvarkymo tikslas yra siekis išvengti konkretaus pašalinimo pagrindo. Tačiau kiekvienu atveju perkančiosios organizacijos turi atskirai įvertinti požymius ir jų atsiradimo aplinkybes, kreiptis į naująjį juridinį asmenį pateikti paaiškinimus.

Taigi, perkančiosios organizacijos turi ne tik tikrinti nepatikimų tiekėjų sąrašą ar kitose valstybėse narėse teikiamus duomenis, bet taip pat atsižvelgti ir vertinti nepatikimų tiekėjų, jų savininkų įsteigtus naujus ūkio subjektus. Naujai įsteigtų įmonių vertinimas kaip atitinkančių pašalinimo pagrindą pagal [VPI 46](#) straipsnio 4 dalies 6 punktą turi būti aiškinamas siaurai ir griežtai, turi būti vertinama, ar naujai įsteigta įmonė nepakeitė darbo principų, nesiekė ištaisyti ankstesnės įmonės sutarties vykdymo trūkumų, darbo kultūros. Taigi, jeigu perkančioji organizacija konstatuoja, kad yra įsteigta vadinamasis „feniksas“ tik tam, kad nebūtų pritaikytas pašalinimo pagrindas, tuomet perkančioji organizacija ir tokį ūkio subjektą turi pašalinti iš pirkimo, vadovaujantis [VPI 46](#) straipsnio 4 dalies 6 punktu.

Nepaisant, to, kad, kaip nurodyta šio straipsnio komentare, Nepatikimų tiekėjų sąrašo tikslas – informacijos apie pirkimo sutarties neįvykdymą ar netinkamą vykdymą pavišėjimas, ESTT praktika suponuoja išvadą, kad faktiškai nepatikimų tiekėjų sąrašai taps nebe registras, kurio informacijos pagrindą turėtų būti automatiškai atmetas tiekėjo pasiūlymas ([VPI 46](#) straipsnio 4 dalies 6 punktas), bet „informacinė lenta“, signalizuojanti perkančiajai organizacijai, jog jos vykdomame pirkime dalyvaujantis tiekėjas yra neįvykęs su kita perkančiąja organizacija sudarytos sutarties ar padaręs sutarties pažeidimą.

ESTT praktikoje¹²⁹⁹ išaiškinta, kad ES teisės aktų leidėjas ketino perkančiajai organizacijai ir tik jai – suteikti įgaliojimus dalyvių atrankos etape įvertinti, ar kandidatas arba dalyvis turi būti pašalintas iš viešojo pirkimo procedūros. Šia galimybe, kurią turi bet kuri perkančioji organizacija, pašalinti dalyvį iš viešojo pirkimo procedūros konkrečiai siekiama jai sudaryti sąlygas įvertinti kiekvieno dalyvio sąžiningumą ir patikimumą. Nurodytas pašalinimo pagrindas grindžiamas svarbiausiu sutartį sudariusio konkurso laimėtojo santykių su

¹²⁹⁸ LVAT 2013 m. balandžio 11 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. [A⁴⁴²-724/2013](#).

¹²⁹⁹ ESTT 2019 m. birželio 19 d. sprendimas byloje *Meca*, [C-41/18](#); 2019 m. spalio 3 d. sprendimas byloje *Delta Antrepriză*, [C-267/18](#).

perkančiąja organizacija veiksniu – laimėtojo patikimumu, kuriuo grindžiamas perkančiosios organizacijos pasitikėjimas juo. Taigi perkančiosios organizacijos ir konkurso laimėtojo pasitikėjimo santykių užmezgimas reiškia, kad perkančioji organizacija neturi būti automatiškai saistoma kitos perkančiosios organizacijos atlikto vertinimo per ankstesnį viešąjį pirkimą.

ESTT nurodė, kad perkančioji organizacija negali, remdamasi kitos perkančiosios organizacijos sprendimu nutraukti ankstesnę viešojo pirkimo sutartį dėl to, jog konkurso laimėtojas dalį darbų patikėjo subrangovui be šios pritarimo, automatiškai padarėti išvados, kad šis konkurso laimėtojas esminį reikalavimą pagal šią viešojo pirkimo sutartį vykdė su dideliais ir nuolatiniais trūkumais. Nurodytu atveju perkančioji organizacija turi pati įvertinti ekonominės veiklos vykdytojo, su kuriuo buvo nutraukta ankstesnė viešojo pirkimo sutartis, elgesį. Šiuo atžvilgiu, remdamasi visomis reikšmingomis aplinkybėmis, visų pirma, sprendimu nutraukti sutartį ir proporcingumo principu, perkančioji organizacija turi rūpestingai ir nešališkai išnagrinėti, ar šis ekonominės veiklos vykdytojas, šios konkrečios perkančiosios organizacijos nuomone, atsakingas už didelius ar nuolatinius trūkumus, padarytus vykdant šioje sutartyje jam nustatytą esminį reikalavimą, dėl kurių gali nutrūkti pasitikėjimo atitinkamu ūkio subjektu santykiai, ar, šios konkrečios perkančiosios organizacijos nuomone, tai, kad tiekėjas pasitelkė subrangovą, prieš tai nepaprašęs išankstinio perkančiosios organizacijos pritarimo, yra didelis trūkumas, ir, jei taip, ar šis trūkumas turėjo įtakos vykdant esminį reikalavimą, nustatytą viešojo pirkimo sutarties laimėtojui, kokia dalis buvo patikėta subrangovui, ar subrangovo įsikišimas turėjo neigiamą poveikį šios sutarties vykdymui, ar sutartyje, susijusioje su šiuo viešuoju pirkimu, konkurso laimėtojui buvo numatyta pareiga pačiam asmeniškai ją įvykdyti, o gal joje buvo numatyta, kad subrangovų pasitelkimas siejamas su išankstinio perkančiosios organizacijos leidimo gavimu, ar subrangovo pasitelkimas negali prilygti esminiam pasiūlymo, kurį suformulavo konkurso laimėtojas, pakeitimui.

Taigi, remiantis nurodyta ESTT praktika¹³⁰⁰, perkančiosioms organizacijoms padidės administracinė našta, nes jos privalės atlikti 2 vertinimus:

- aiškintis, ar į Nepatikimų tiekėjų sąrašą įrašyto tiekėjo pažeidimas buvo esminis, turintis įtakos perkančiosios organizacijos konkretaus pirkimo vykdymui, pavyzdžiui, jeigu vienas iš ūkio subjektų, kurių pajėgumais remiasi tiekėjas, atitinka pašalinimo pagrindą, perkančioji organizacija negali automatiškai atmesti tokio tiekėjo pasiūlymą, o turi būti sudaromos sąlygos įrodyti, jog nustatyti pažeidimai yra mažareikšmiai ir nedarantys įtakos perkančiosios organizacijos būsimos sutarties vykdymui, tiekėjas toliau gali dalyvauti pirkime ir vykdyti viešojo pirkimo sutartį, įskaitant pasinaudodamas savo paties pajėgumais, atsisakydamas ūkio subjekto ar pakeisdamas ūkio subjektą kitu pagal [VPI 49](#) straipsnio nuostatas (*detalesnį dėl ūkio subjekto pakeitimo žiūrėti [VPI 46](#) straipsnio komentarą*)¹³⁰¹;
- ar tiekėjas nepasitaisė, ar jo pritaikytos priemonės leidžia laikyti, kad juo galima pasitikėti sudarant viešojo pirkimo sutartį (*detalesnį žiūrėti [VPI 46](#) straipsnio 8 dalies komentarą*).

¹³⁰⁰ ESTT 2019 m. birželio 19 d. sprendimas byloje *Meca*, [C-41/18](#); 2019 m. spalio 3 d. sprendimas byloje *Delta Antrepriză*, [C-267/18](#).

¹³⁰¹ ESTT 2020 m. sausio 30 d. sprendimas byloje *Tim*, [C-395/18](#).

4.7. VPI 46 straipsnio 4 dalies 7 punkte įtvirtintas privalomas tiekėjo pašalinimo pagrindas, kai tiekėjas yra padaręs profesinį pažeidimą.

VPI 46 straipsnio 4 dalies 7 punkte įtvirtintos sąlygos, kai tiekėjas laikomas atitinkančiu pašalinimo pagrindą. Šios sąlygos taikomos kartu:

- tiekėjas padarė finansinės atskaitomybės ir audito teisės aktų pažeidimą;
- tiekėjui ar jo vadovui paskirta administracinė nuobauda ar ekonominė sankcija, nustatyta Lietuvos Respublikos ar kitos valstybės narės teisės aktuose;
- nepraėjo 1 (vieneri) metai nuo:
 - sprendimo, kuriuo paskirta ekonominė sankcija, įsiteisėjimo dienos;
 - dienos, kai asmuo įvykdė administracinį nurodymą.

VPI 46 straipsnio 4 dalies 7 punkto taikymas susijęs su teisės aktais, kuriuose reguliuojami finansinės atskaitomybės ir audito laikymosi reikalavimai ir už šių teisės aktų nesilaikymą skiriamos sankcijos.

Įmonių finansinė atskaitomybė – finansinių duomenų apie įmonės (pelno siekiančių ribotos civilinės atsakomybės juridinių asmenų (ir neribotos civilinės atsakomybės juridinių asmenų, jei sudaryti finansines ataskaitas juos įpareigoja teisės aktai arba jie patys nusprendžia sudaryti finansines ataskaitas) finansinę būklę, veiklos rezultatus, pinigų srautus bei jų aiškinimo periodinis parengimas nustatyta forma. Finansinių ataskaitų sudarymo tikslas – patenkinti informacijos vartotojų poreikius gauti teisingą informaciją apie įmonės finansinę būklę, veiklos rezultatus ir pinigų srautus.

Finansinių ataskaitų auditas – nepriklausomas įmonės, įstaigos ar organizacijos finansinių ataskaitų arba konsoliduotųjų finansinių ataskaitų patikrinimas ir išvados pateikimas, kurioje nurodoma, ar finansinės ataskaitos arba konsoliduotosios finansinės ataskaitos visais reikšmingais atžvilgiais tikrai ir teisingai parodo įmonės finansinę būklę, veiklos rezultatus ir pinigų srautus. Audito tikslai – nustatyti ar: finansinės ataskaitos visais reikšmingais atvejais tikrai ir teisingai parodo audito įmonės finansinę būklę, veiklos rezultatus ir pinigų srautus pagal taikomus finansinės atskaitomybės reikalavimus; metiniame pranešime (konsoliduotajame metiniame pranešime) arba įmonės veiklos ataskaitoje (jeigu pagal teisės aktų reikalavimus jie rengiami) pateikti finansiniai duomenys atitinka metinių finansinių ataskaitų (metinių konsoliduotųjų finansinių ataskaitų) duomenis.

Teisės aktai, kuriais reguliuojami finansinė atskaitomybė ir auditas:

- [Lietuvos Respublikos įmonių finansinės atskaitomybės įstatymas](#);
- [Lietuvos Respublikos finansinių ataskaitų audito įstatymas](#);
- Europos Parlamento ir Tarybos 2014 m. balandžio 16 d. reglamentas (ES) Nr. [537/2014](#) dėl konkrečių viešojo intereso įmonių teisės aktų nustatyto audito reikalavimų, kuriuo panaikinamas Komisijos sprendimas 2005/909/EB;
- verslo apskaitos standartai;
- tarptautiniai apskaitos standartai;
- tarptautiniai audito standartai.

Teisės aktai, kuriais reguliuojama atsakomybė už finansinės atskaitomybės ir audito teisės aktų pažeidimus:

- [Lietuvos Respublikos įmonių finansinės atskaitomybės įstatymas](#);
- [Lietuvos Respublikos finansinių ataskaitų audito įstatymas](#);
- [ANK](#) 223 straipsnis.

[VPI](#) 46 straipsnio 4 dalies 7 punkte įtvirtinto pašalinimo pagrindo negalima sutapatinti su [VPI](#) 46 straipsnio 1 dalies 3 punkte įtvirtintu pašalinimo pagrindu, kadangi:

- [VPI](#) 46 straipsnio 4 dalies 7 punkte įtvirtintas pašalinimo pagrindas dėl profesinio pažeidimo, dėl kurio buvo paskirta administracinė nuobauda ar ekonominė sankcija;
- [VPI](#) 46 straipsnio 1 dalies 3 punkte įtvirtintas pašalinimo pagrindas yra siejamas su baudžiamąja atsakomybe, t. y. už nurodytus pažeidimus yra taikomi [BK](#) 222 straipsnis, 223 straipsnis.

[VPI](#) 46 straipsnio 4 dalies 7 punkte įtvirtinto pašalinimo pagrindo negalima sutapatinti su [VPI](#) 46 straipsnio 6 dalies 3 punkte įtvirtintu pašalinimo pagrindu, kadangi:

- [VPI](#) 46 straipsnio 4 dalies 7 punkte įtvirtintas pašalinimo pagrindas yra privalomas, o [VPI](#) 46 straipsnio 6 dalies 3 punkte įtvirtintas pašalinimo pagrindas gali būti nustatytas perkančiosios organizacijos pasirinkimu.
- [VPI](#) 46 straipsnio 4 dalies 7 punkte įtvirtintas pašalinimo pagrindas nėra siejamas su abejonėmis, kad tiekėjas sąžiningai įvykdys pirkimo sutartį;
- [VPI](#) 46 straipsnio 4 dalies 7 punkte įtvirtinto pašalinimo pagrindo sąlygos yra skirtingos nuo [VPI](#) 46 straipsnio 6 dalies 3 punkto taikymo sąlygų.

4.8. *[VPI](#) 46 straipsnio 4 dalies 8 punkte įtvirtintas privalomas tiekėjų pašalinimo pagrindas, kai tiekėjas neatitinka minimalių patikimo mokesčių mokėtojo kriterijų.*

[VPI](#) 46 straipsnio 4 dalies 8 punkte įtvirtintos sąlygos, kai tiekėjas laikomas atitinkančiu pašalinimo pagrindą ir dėl to jo pasiūlymas privalo būti atmetas. Šios sąlygos taikomos kartu:

- tiekėjas neatitinka minimalių patikimo mokesčių mokėtojo kriterijų, nustatytų [Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo](#) 40¹ straipsnio 1 dalyje;
- dėl tokios neatitikties tiekėjas laikomas padariusiu šiurkštų profesinį pažeidimą.

[Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo](#) 40¹ straipsnio 1 dalyje įtvirtinti minimalūs patikimo mokesčių mokėtojo kriterijai:

- per trejus metus iki vertinimo nebuvo skirta bauda už pajamų neįtraukimą į apskaitą ir pan. nusizengimus ir dėl bent vieno iš padarytų šių pažeidimų nebuvo apskaičiuota daugiau kaip 15 000 Eur mokesčių.
- per trejus metus iki vertinimo nebuvo baustas už nelegalų darbą.
- įmonė ar jos vadovas nebuvo nuteistas už sukčiavimą, neteisėtą praturtėjimą ir

- per metus iki vertinimo nebuvo paskirta 1 500 Eur ar didesnė bauda už tam tikrus administracinius nusižengimus ir nebuvo paskirta bauda už pakartotinai padarytą nusižengimą.

Šis pašalinimo pagrindas yra nacionalinis, t. y. [Direktyvoje 2014/24/ES](#) nenustatytas toks pašalinimo pagrindas. Dėl šios priežasties yra didelė tikimybė, kad kitos ES valstybės narės tiekėjas neturės galimybės perkančiosioms organizacijoms pateikti tokių duomenų.

Lietuvoje perkančiosios organizacijos, siekdamos taikyti komentuojamą pašalinimo pagrindą, turi patikrinti informaciją apie mokesčių mokėtojus¹³⁰².

5. [VPI](#) 46 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta išimtis iš bendros taisyklės dėl privalomų pašalinimo pagrindų taikymo, t. y. perkančioji organizacija gali netaikyti tiekėjo pašalinimo iš pirkimo procedūros pagrindų [VPI](#) 46 straipsnio 1, 3 ir 4 dalyse nurodytais atvejais, kai būtina užtikrinti viešojo intereso apsaugą.

Tai reiškia, kad esant [VPI](#) 46 straipsnio 5 dalyje įtvirtintoms sąlygoms, perkančioji organizacija, vykdydama konkretų pirkimą, apskritai gali nenustatyti arba nustačiusi, – netaikyti privalomų tiekėjų pašalinimo pagrindų, įtvirtintų [VPI](#) 46 straipsnio 1, 3 ir 4 dalyse. Tai reiškia, kad gali susiklostyti dvejopo pobūdžio situacijos: (i) perkančioji organizacija konkrečiau pirkimo sąlygose iš anksto nurodo, kad nėra nustatomi pašalinimo pagrindai ir tiekėjų atitiktis pašalinimo pagrindams nebus tikrinama; (ii) tuo atveju, jeigu pirkimo sąlygose įtvirtinti pašalinimo pagrindai, tačiau susiklosto [VPI](#) 46 straipsnio 5 dalyje nurodyta situacija, perkančioji organizacija gali netaikyti pašalinimo pagrindų, t. y. nešalinti tiekėjo iš pirkimo procedūrų. Komentaro autorių nuomone, nors toks modelis neatitinka bendrojo imperatyvo tiekėjų pasiūlymus išimtinai vertinti pagal paskelbtas pirkimo sąlygas¹³⁰³, tačiau aptariama nuostata laikytina specialiąja norma (*lex specialis*), kurios taikymas pagrįstas viešojo intereso apsauga. Nepaisant to, pastaroji situacija turėtų būti vertinama kaip ypatinga išimtis.

Siekiant taikyti [VPI](#) 46 straipsnio 5 dalyje nurodytą taisyklę, turi būti nustatytos dvi sąlygos: (i) siekiama užtikrinti viešojo intereso apsaugą, įskaitant visuomenės sveikatos ir aplinkos apsaugą; (ii) turi būti išimtiniai atvejais. Nurodytos [VPI](#) 46 straipsnio 5 dalies taikymo sąlygos detalizuojamos toliau.

Pirma, tiekėjų pašalinimo pagrindų galima nenustatyti arba jų netaikyti, jeigu būtina užtikrinti viešojo intereso apsaugą, įskaitant visuomenės sveikatos ir aplinkos apsaugą.

Dėl viešojo intereso sąvokos kasacinis teismas yra nurodęs, kad viešasis interesas apima pagrindinius principus, kuriais grindžiama valstybės teisinė sistema, valstybės ir visuomenės funkcionavimas, viešojo intereso sąvoka yra vertinamojo pobūdžio, jos turinys gali būti atskleidžiamas tik analizuojant konkrečios situacijos aplinkybes, tačiau bendrąja prasme viešieji interesai reiškia naudą visuomenei ar jos daliai, žmonių gerovę¹³⁰⁴.

[VPI aiškinamajame rašte](#) nurodyta, kad nors laikomasi principo, kad dėl etinių, politinių priežasčių svarbu nesudaryti sutarčių su prasižengusiais tiekėjais, tačiau epidemijų, ekologinių katastrofų atvejais dar svarbesni yra visuomenės interesai. Jei tokiais atvejais skubiai būtinas

¹³⁰² <http://www.vmi.lt/cms/informacija-apie-mokesciu-moketojus>.

¹³⁰³ LAT 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-7-23-248/2017](#).

¹³⁰⁴ LAT 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-155/2011](#).

paslaugas ar prekes (vakcinas, gelbėjimosi įrangą) gali suteikti tik, pavyzdžiui, teistumą turintis tiekėjas, tai jas galima iš jo įsigyti.

Antra, pašalinimo pagrindų netaikymas galimas tik išimtiniais atvejais, kurie iš esmės gali būti siejami su situacijomis, kai pašalinimo pagrindų tikrinimas atima daug laiko arba su tuo, kad labiausiai tikėtinas viešajam interesui patenkinti būtinų prekių tiekėjas įstatyme numatytų privalomų pašalinimo reikalavimų gali neatitikti.

Tuo atveju, jei kiltų ginčas, perkančioji organizacija turėtų įrodyti, kad konkretus pirkimas yra tas išimtinis atvejis, kuomet tiekėjo patikimumas yra gerokai mažesnis nei viešajam interesui patenkinti siekiamos įsigyti prekės, paslaugos ar darbai. Dėl to perkančiosioms organizacijoms rekomenduotina vidaus dokumentuose nustatyti priežastis, kurių pagrindų konkrečiame pirkime nuspręsta netaikyti [VPI 46 straipsnio 1, 3 ir 4 dalyse](#) įtvirtintų privalomų pašalinimo pagrindų.

Pavyzdys

Pasaulyje siaučiant koronaviruso pandemijai, o Vyriausybei priėmus sprendimą dėl karantino paskelbimo šalies mastu, ligoninėje trūksta asmeninių apsaugos priemonių (medicininų kaukių ir apsauginių pirštinių), dėl ko yra paūmėja šias prekes įsigyti ypatingos skubos, kurios nebuvo galima numatyti, tvarka. Atsižvelgiant į šias aplinkybes, ligoninė gali vykdyti viešąjį pirkimą dėl būtinų apsaugos priemonių įsigijimo, pirkimo sąlygose nurodant, kad šiame viešajame pirkime nebus nustatomi ir netaikomi [VPI 46 straipsnio 1, 3 ir 4 dalyse](#) įtvirtinti pašalinimo pagrindai.

Taigi, [VPI 46 straipsnio 5 dalyje](#) įtvirtinta taisyklė aiškinama siaurai (griežtai), dėl to [VPI 46 straipsnio 1, 3 ir 4 dalyse](#) įtvirtinti pašalinimo pagrindų galima netaikyti tik išimtiniais atvejais ir siekiant užtikrinti viešojo intereso apsaugą.

6. [VPI 46 straipsnio 6 dalyje](#) įtvirtinti neprivalomi tiekėjų pašalinimo pagrindai. Perkančiosios organizacijos neturi teisės pasirinkti netaikyti pašalinimo pagrindų, nustatytų [VPI 46 straipsnio 1, 3-4 dalyse](#), tačiau turi teisę pasirinkti, ar į viešojo pirkimo sąlygas įtraukti toliau aptariamus tiekėjų pašalinimo pagrindus. Tai reiškia, kad nustačius bet kurį iš šių tiekėjų pašalinimo pagrindų viešojo pirkimo dokumentuose, perkančioji organizacija privalo atmesti tiekėjo pasiūlymą (paraišką), t. y. jis tampa privalomu, tačiau, jeigu toks pašalinimo pagrindas nebuvo įtvirtintas, perkančioji organizacija negali remtis pašalinimo pagrindu, kuris nebuvo tiekėjams išviesintas ir pagal jį atmesti tiekėjo pasiūlymo (paraiškos). [VPI 46 straipsnio 6 dalyje](#) nustatytas baigtinis sąrašas savarankiškų pašalinimo pagrindų, t. y. perkančioji organizacija negali jo papildyti savo nustatytais pagrindais.

6.1. [VPI 46 straipsnio 6 dalies 1 punkte](#) įtvirtintas neprivalomas tiekėjų pašalinimo pagrindas, jeigu tiekėjas yra pažeidęs aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įsipareigojimus.

[VPI 46 straipsnio 6 dalies 1 punkte](#) įtvirtintos sąlygos, kai tiekėjas laikomas atitinkančiu pašalinimo pagrindą. Šios sąlygos taikomos kartu:

- tiekėjas nėra socialiai atsakingas, t. y. jis yra pažeidęs bent vieną iš [VPI 17](#) straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodytų aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų [VPI 17](#) straipsnio 2 dalies 2 punkte įtvirtinta, kad aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimais yra nustatyti Europos Sąjungos ir nacionalinėje teisėje, kolektyvinėse sutartyse ir [VPI 5](#) priede nurodytose tarptautinėse konvencijose, pavyzdžiui, Tarptautinės darbo organizacijos (toliau – TDO) 1951 m. birželio 29 d. konvencija Nr. 100 dėl vienodo atlyginimo vyrams ir moterims už lygiavertį darbą; TDO 1957 m. birželio 25 d. konvencija Nr. 105 dėl priverstinio darbo panaikinimo; TDO 1973 m. birželio 26 d. konvencija Nr. 138 dėl minimalaus įdarbinimo amžiaus; 1985 m. kovo 22 d. Vienos konvencija dėl ozono sluoksnio apsaugos ir jos 1987 m. rugsėjo 16 d. Monrealio protokolas dėl ozono sluoksnį ardančių medžiagų; 1989 m. kovo 22 d. Bazelio konvencija dėl pavojingų atliekų tarpvalstybių pervežimų bei jų tvarkymo kontrolės (*detaliau žiūrėti [VPI 17](#) straipsnio 2 dalies 2 punkto komentaras*). Taigi, nėra detalaus ir baigtinio teisės normų sąrašo, o kiekvienoje valstybėje gali būti nustatyti skirtingi reikalavimai ir įpareigojimai, kurių privalo laikytis tiekėjas, pavyzdžiui, kolektyvinėse sutartyse.

- už nurodytų įsipareigojimų pažeidimą tiekėjui paskirti administracinė nuobauda ar ekonominė sankcija, nustatyta Lietuvos Respublikos įstatymuose ar kitų valstybių teisės aktuose, pavyzdžiui, [ANK XII](#) skyriuje, XVIII skyriuje;

- nuo sprendimo, kuriuo buvo paskirta ši sankcija, įsiteisėjimo dienos praėjo mažiau kaip vieneri metai.

[VPI 46](#) straipsnio 6 dalies 1 punkte įtvirtintas pašalinimo pagrindas taikomas tiek Lietuvos Respublikos tiekėjams, tiek kitų valstybių narių tiekėjams. [VPI 46](#) straipsnio 6 dalies 1 punkto reguliavimu plačiai apibrėžiami aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės aktų pažeidimai, įskaitant, jeigu kitos valstybės narės tiekėjas savo valstybėje, t. y. pagal vietos teisę, padarė aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės aktų pažeidimus ir jeigu Lietuvos Respublikos tiekėjas ar kitos ES valstybės narės tiekėjas kitoje valstybėje nei yra registruotas arba paprastai veikiantis padarė aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės aktų pažeidimus. Dėl to perkančiosios organizacijos kitų valstybių informaciją apie aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės aktų pažeidimus turėtų tikrinti ne tik tada, kai pasiūlymus teikia užsienio tiekėjai, bet ir Lietuvos Respublikoje registruoti arba veikiantys tiekėjai, tačiau jei jie veikia ir kitų valstybių teritorijose, ten įdarbina asmenis, vykdo veiklą, kuri gali turėti įtakos aplinkos apsaugai.

Pavyzdys

Lietuvos Respublikoje veikiantis tiekėjas savo veikloje įdarbino tiek Ukrainos, tiek Filipinų piliečius, tačiau šie asmenys nebuvo gavę leidimo dirbti ir gyventi Lietuvos Respublikoje, be to, buvo sudarytos darbo sutartys, kurios nebuvo pateiktos Sodrai ir tiekėjas nemokėjo privalomo sveikatos draudimo ir valstybės socialinio draudimo įmokų. Šis tiekėjas buvo pripažintas atlikusiu administracinį nusižengimą bei nubaustas pagal [ANK](#). Perkančioji organizacija pirkimo sąlygose įtvirtino, kad tiekėjai pašalinami iš pirkimo, kai yra nustatyti darbo teisės pažeidimai, todėl šis tiekėjas buvo pašalintas iš pirkimo.

VPI 46 straipsnio 6 dalies 1 punkte įtvirtintas neprivalomas tiekėjų pašalinimo pagrindas taikomas tiekėjui (pavieniam subjektui ar daugianariui tiekėjui¹³⁰⁵, nepriklausomai nuo to, kuris iš tokių tiekėjų sudarančių subjektų atitinka VPI 46 straipsnio 6 dalies 1 punkte įtvirtintą pašalinimo pagrindą). VPI 46 straipsnio 6 dalies 1 punkto pašalinimo pagrindas yra tiesiogiai susijęs su VPI 17 straipsnio pagrindinėmis pareigomis, kad vykdant pirkimo sutartis būtų laikomasi aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų, todėl tais atvejais, kai perkančioji organizacija įtvirtina VPI 46 straipsnio 6 dalies 1 punkte nurodytą pašalinimo pagrindą ir jį atitinka bent subtiekęs ar tiekėjo pasitelkiamas ūkio subjektas, kurio pajėgumais remiamasi, tai ir pagrindinis tiekėjas iš principo galėtų būti pašalintas (tačiau ne automatiškai; žr. toliau), t. y. pagrindinio tiekėjo pasiūlymas gali būti atmestas.

Tačiau, net jeigu nors vienas iš daugianario tiekėjo sudėtinis įeinantis subrangovas, subtiekęs, subteikėjas, ūkio subjektas, kurio pajėgumais remiasi pagrindinis tiekėjas, atitinka pašalinimo pagrindą, perkančioji organizacija negali automatiškai atmesti tokio jungtinio tiekėjo pasiūlymo, o turi:

1. įvertinti, ar nustatyti pažeidimai yra mažareikšmiai ir nedarantys įtakos tokio tiekėjo patikimumui, t. y. vertinamas pažeidimo proporcingumas;
2. jeigu nustatoma, kad pažeidimas nebuvo mažareikšmis, tai tiekėjas, vadovaujantis VPI 46 straipsnio 8 dalies pagrindu, turi įrodyti perkančiajai organizacijai, kad yra patikimas. Kaip vienas iš galimų tiekėjo apšvaistymo pagrindų gali būti subrangovo, subtiekęjo, subteikėjo atsisakymas¹³⁰⁶.

6.2. VPI 46 straipsnio 6 dalies 2 punkte įtvirtintas neprivalomas tiekėjų pašalinimo pagrindas, jeigu tiekėjo finansinė ir veiklos padėtis yra itin sudėtinga.

VPI 46 straipsnio 6 dalies 2 punkte įtvirtintos sąlygos, kai tiekėjas laikomas atitinkančiu pašalinimo pagrindą. Tiekėjas pašalinamas esant bent vienai sąlygai:

- yra nemokus. Juridinio asmens nemokumas – juridinio asmens būseną, kai juridinis asmuo laiku negali įvykdyti prievolių arba juridinio asmens išipareigojimai viršija jo turto vertę¹³⁰⁷. Nemokumo procesas reguliuojamas [Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo](#) II dalies nuostatų, įskaitant gali būti pradėtas bankroto ar restruktūrizavimo procesas, sudaromas susitarimas dėl pagalbos arba priimtas sprendimas bankroto procesą vykdyti teismo tvarka. Šiuo atveju taikomas pašalinimo pagrindas, kai faktiškai egzistuoja nemokumo sąlygos.
- jam iškelta restruktūrizavimo byla. Juridinio asmens restruktūrizavimo procesas – visuma [Juridinių asmenų nemokumo įstatymo](#) nustatytų procedūrų, kuriomis siekiama įveikti juridinio asmens finansinius sunkumus, išsaugoti jo gyvybingumą ir išvengti bankroto, gaunant kreditorių pagalbą finansiniams sunkumams įveikti, taikant ekonomines, technines, organizacines ir kitas priemones¹³⁰⁸. Įmonės restruktūrizavimo byla – teismo

¹³⁰⁵ Daugianaris tiekėjas yra jungtinės veiklos partneriai ar tiekėjas, pasitelkiantis kitus ūkio subjektus, įskaitant subrangovus, subtiekęjus, subteikėjus.

¹³⁰⁶ LSTT 2020 m. sausio 30 d. sprendimas byloje *Tim SpA C-395/18*.

¹³⁰⁷ [Juridinių asmenų nemokumo įstatymo](#) 2 straipsnio 7 dalis.

¹³⁰⁸ [Juridinių asmenų nemokumo įstatymo](#) 2 straipsnio 10 dalis.

nagrinėjama civilinė byla dėl įmonės restruktūrizavimo teisinių santykių¹³⁰⁹. Restruktūrizavimo procesas reguliuojamas [Juridinių asmenų nemokumo įstatymo](#) IV dalies nuostatų.

- jam iškelta bankroto byla. Bankrutuojantis juridinis asmuo – juridinis asmuo, kuriam iškelta bankroto byla arba kurio bankroto procesas vykdomas ne teismo tvarka ir nepradėtos [Juridinių asmenų nemokumo įstatymo](#) nustatytos juridinio asmens likvidavimo dėl bankroto procedūros¹³¹⁰. Juridinio asmens bankroto procesas – visuma [Juridinių asmenų nemokumo įstatymo](#) nustatytų procedūrų, kuriomis teismo arba ne teismo tvarka siekiama likviduoti juridinį asmenį, tenkinant kreditorių reikalavimus juridinio asmens turtu¹³¹¹. Juridinio asmens bankroto byla – teismo nagrinėjama civilinė byla dėl juridinio asmens bankroto teisinių santykių¹³¹². Bankroto procesas reguliuojamas [Juridinių asmenų nemokumo įstatymo](#) III dalies nuostatų.

- inicijuotos ar pradėtos likvidavimo procedūros. Likvidavimo procedūros gali būti atliekamos, vadovaujantis [CK](#) 2.70 straipsniu, 2.106 – 2.117 straipsniais, [Juridinių asmenų nemokumo įstatymu](#), [BK](#) 53 straipsniu.

- kai jo turtą valdo teismas ar bankroto administratorius. Bankroto (nemokumo) administratoriaus pareigos dėl turto administravimo bankroto atveju nustatytos [Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 59 straipsnio, 66 straipsnio nuostatų](#).

- kai jis su kreditoriais yra sudaręs taikos sutartį (tiekėjo ir kreditorių susitarimą tęsti tiekėjo veiklą, kai tiekėjas prisiima tam tikrus išpajėgijimus, o kreditoriai sutinka savo reikalavimus atidėti, sumažinti ar jų atsisakyti). ESTT *Idi* byloje¹³¹³ buvo nagrinėjama situacija, kai vienas iš ūkio subjektų grupės partnerių pirkimo vykdymo metu sudarė susitarimą su kreditoriais, tačiau susitarime nebuvo aptarta galimybė toliau tęsti juridinio asmens veiklą. ESTT konstatavo, kad toks susitarimas su kreditoriais yra pripažinimas, kad tiekėjo finansinė padėtis yra sudėtinga. Tais atvejais, kai yra sudaryta sutartis su kreditoriais, privaloma aptarti tolesnį veiklos vykdymą arba turi būti taikomas pašalinimo pagrindas (Lietuvoje šis pašalinimo pagrindas yra neprivalomas (dėliau žiūrėti [VPI 46 straipsnio 6 dalies komentarą](#)). Kitaip tariant, ESTT pateisina skirtingą vertinimą tais atvejais, kai sudarytas susitarimas su kreditoriais, bet kartu yra aptartos galimybės ir tvarka, kaip toliau juridinis asmuo vykdys veiklą, bei tais atvejais, kai sudarytas susitarimas su kreditoriais yra abstraktus ir neaptaria visų tolesnį veiklos vykdymo aspektų. Lietuvoje paprastai taikos sutartis su kreditoriais visuomet apims tolesnį veiklos vykdymą, todėl Lietuvoje nekiltų tokių klausimų ir pašalinimo pagrindas taikytinas tik esant išimtinėms situacijoms, kai taikos sutartis, priešingai, numato veiklos netęsimą.

Pavyzdys

Ferkančioji organizacija paskelbė finansinių ataskaitų auditavimo paslaugų pirkimą. Pirkimo sąlygose buvo nurodytas pašalinimo pagrindas pagal [VPI 46 straipsnio 6 dalies 2 punktą](#). Pirkime pasiūlymus pateikė tiekėjas A ir tiekėjas B (Italijos tiekėjas). Tiekėjas B savo

¹³⁰⁹ [Juridinių asmenų nemokumo įstatymo](#) 2 straipsnio 8 dalis.

¹³¹⁰ [Juridinių asmenų nemokumo įstatymo](#) 2 straipsnio 1 dalis.

¹³¹¹ [Juridinių asmenų nemokumo įstatymo](#) 2 straipsnio 4 dalis.

¹³¹² [Juridinių asmenų nemokumo įstatymo](#) 2 straipsnio 3 dalis.

¹³¹³ ESTT 2019 m. kovo 28 d. sprendimas byloje *Idi*, [C-101/18](#).

EBVPD nurodė, kad su kreditoriais yra sudaręs taikos susitarimą, kuriame nurodyta tik galimybė ateityje nuspręsti tęsti veiklą. Perkančioji organizacija kreipėsi į tiekėją B, kad pastarasis patvirtintų, jog toliau vykdo veiklą bei turės pakankamai pajėgumų tinkamai įvykdyti pirkimo sutartį. Tiekėjas B dar kartą pateikė tą patį patvirtinimą dėl taikos susitarimo su kreditoriais sudarymo. Perkančioji organizacija, įvertinusi, kad nėra jokių įrodymų apie veiklos tęsimą, be to, pačioje taikos sutartyje nurodyta, jog veikla nėra tęsiama, nebent būtų atskirai nurodyta, priėmė sprendimą pašalinti tiekėją B iš pirkimo procedūrų.

ESTT analogiškoje byloje patvirtino, kad perkančiosios organizacijos gali atmesti tiekėjų, kurie sudarę taikos sutartis su kreditoriais pasiūlymus, jeigu yra visos nacionalinėje teisėje įtvirtintos sąlygos (kurios gali būti skirtingos visose valstybėse narėse)¹³¹⁴. Lietuvoje paprastai taikos sutartis su kreditoriais visuomet apims tolesnį veiklos vykdymą, todėl Lietuvoje nekiltų tokių klausimų ir pašalinimo pagrindas taikytinas tik esant išimtinėms situacijoms, kai taikos sutartis, priešingai, numato veiklos netęsimą.

- kai jo veikla sustabdyta ar apribota. Įmonės veiklos sustabdymas – tai procedūra, kurios metu įmonė, nesudaranti ir nevykdanti jokių sandorių, atsiskaitymų su ūkio subjektais ir negaunanti pajamų, gali būti pripažinta nevykdančia veiklos. Tokia įmonė gali būti laikinai atleista nuo mokesčių deklaracijų teikimo, atsisakyti biudžeto lėšų tvarkymo ir taip sustabdyti savo veiklą. Veiklos nevykdančiu subjektu laikomas¹³¹⁵ tas, kai:

- nesudaro ir nevykdo jokių sandorių;
- nevykdo atsiskaitymų su ūkio subjektais;
- negauna pajamų (išskyrus mokesčių mokėtojo banko sąskaitose esamų piniginių lėšų palūkanas).

Juridinis asmuo gali savanoriškai sustabdyti veiklą, priimdamas sprendimą dėl veiklos sustabdymo ir pateikdamas VMI prašymą laikinai atleisti nuo deklaracijų ir kitų dokumentų pateikimo.

Juridinio asmens veiklos apribojimas yra galimas pagal [BK](#) 52 straipsnį kaip bausmė už nusikalstamą veiklą. Veiklos apribojimas galimas nuo vienerių iki penkerių metų laikotarpiui.

- jo padėtis pagal šalies, kurioje jis registruotas, teisės aktus yra tokia pati ar panaši. Kitaip sakant, kitose valstybėse narėse gali būti įtvirtinti kiti tiekėjo statusą galintys paveikti kriterijai, į kuriuos perkančiosios organizacijos turi atsižvelgti, spręsdamos dėl [VPI](#) 46 straipsnio 6 dalies 2 punkto pašalinimo pagrindo taikymo.

Perkančioji organizacija gali nereikalauti jokių įrodymų iš tiekėjų dėl šio pašalinimo pagrindo nebuvimo, tačiau pati turi patikrinti viešai prieinamą informaciją, pavyzdžiui, Registrų centro teikiamą informaciją apie juridinio asmens statusą ir pan.¹³¹⁶, tačiau esant užsienio tiekėjams, kai perkančioji organizacija negali patikrinti viešų duomenų, tiekėjas turėtų

¹³¹⁴ ESTT 2019 m. kovo 28 d. sprendimas byloje *Idi*, [C-101/18](#).

¹³¹⁵ Mokesčių deklaracijų pateikimo, jų pateikimo termino pratęsimo ir mokesčių mokėtojų laikino atleidimo nuo mokesčių deklaracijų ir (arba) kitų teisės aktuose nurodytų dokumentų pateikimo taisyklės, patvirtintos Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2004 m. liepos 9 d. įsakymu Nr. [VA-135](#) (aktuali redakcija).

¹³¹⁶ <https://www.registrucentras.lt/jar/p/index.php>.

pateikti informaciją iš oficialių registrų ar institucijų, pavyzdžiui, iš teismų administracijos apie bankroto bylos nebuvimą ir pan.

Tačiau, kai yra [VPI 46](#) straipsnio 6 dalies 2 punkte nurodyta situacija, perkančioji organizacija negali pašalinti tiekėjo iš pirkimo procedūros, jeigu jis pateikė pagrįstą įrodymą, kad sugebės tinkamai įvykdyti pirkimo sutartį, pavyzdžiui, veiklos laikinas sustabdymas gali būti tiekėjo bet kada atnaujintas, todėl perkančioji organizacija neturėtų vadovautis esamos situacijos nebeatitinkančia informacija dėl veiklos pobūdžio, restruktūrizavimo atveju tiekėjas gali pateikti restruktūrizavimo metmenis, restruktūrizavimo planą ar teismo sprendimą dėl restruktūrizavimo plano patvirtinimo (šiuose dokumentuose turi būti nurodomi duomenys apie veiklos vykdymą toje srityje, kurioje vykdomas pirkimas), susitarimą su kreditoriais, kuriame nurodomi duomenys apie veiklos vykdymą toje srityje, kurioje vykdomas pirkimas.

Bankroto ar likvidavimo atveju Lietuvoje nėra galimybių toliau tęsti veiklą tuo aspektu, kad neleidžiama dalyvauti naujuose viešuosiuose pirkimuose ir sudaryti naujas viešojo pirkimo sutartis¹³¹⁷, nebent iki likvidavimo patvirtinimo bankrutuojantis subjektas ir kreditoriai sudaro taikos sutartį, kurią taip pat galima pateikti perkančiosioms organizacijoms. [VPI 46](#) straipsnio 6 dalies 2 punkte nėra nurodyta, kokie įrodymai būtų pakankami tam, kad perkančioji organizacija netaikytų [VPI 46](#) straipsnio 6 dalies 2 punkto pašalinimo pagrindo. Kaip nurodyta pirmiau (*detalesnį žiūrėti [VPI 46](#) straipsnio 4 dalies 1 punkto komentarą*), perkančiajai organizacijai nėra keliami aukšti reikalavimai dėl įsitikinimo pašalinimo pagrindo egzistavimu, todėl, jeigu perkančioji organizacija labiau įsitikina tiekėjo pajėgumu įvykdyti pirkimo sutartį, tuomet pašalinimo pagrindas neturi būti taikomas.

6.3. [VPI 46](#) straipsnio 6 dalies 3 punkte įtvirtintas neprivalomas tiekėjų pašalinimo pagrindas, jeigu tiekėjas padarė rimtą profesinį pažeidimą.

[VPI 46](#) straipsnio 6 dalies 3 punkte įtvirtintos sąlygos, kai tiekėjas laikomas atitinkančiu pašalinimo pagrindą, kurios taikomos kartu:

- tiekėjas yra padaręs rimtą profesinį pažeidimą
- dėl padaryto rimto profesinio pažeidimo kyla abejonų, kad jis sąžiningai vykdys sudarytą pirkimo sutartį.

Rimtas profesinis pažeidimas nustatomas, kai yra bent viena iš šių situacijų:

- profesinės etikos pažeidimas, kai nuo tiekėjo pripažinimo nesilaikančiu profesinės etikos normų momento praėjo mažiau kaip vieni metai;
- konkurencijos, darbuotojų saugos ir sveikatos, informacijos apsaugos, intelektinės nuosavybės apsaugos pažeidimas, už kurį tiekėjui ar jo vadovui yra paskirta administracinė nuobauda ar ekonominė sankcija, nustatytos Lietuvos Respublikos ar kitų valstybių įstatymuose, kai nuo sprendimo, kuriuo buvo paskirta ši sankcija, arba nuo dienos, kai asmuo įvykdė administracinį nurodymą, įsiteisėjimo dienos praėjo mažiau kaip vieni metai;
- draudimo sudaryti draudžiamus susitarimus, įtvirtinto Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatyme ar panašaus pobūdžio kitos valstybės teisės akte, pažeidimas, kai nuo

¹³¹⁷ [Juridinių asmenų nemokumo įstatyme nustatyti atvejai, kada bankrutuojantis tiekėjas gali tęsti jau sudarytas sutartis.](#)

sprendimo paskirti Konkurencijos įstatyme ar kitos valstybės teisės akte nustatytą ekonominę sankciją įsiteisėjimo dienos praėjo mažiau kaip 3 metai;

- tiekėjas, kuris yra fizinis asmuo, arba tiekėjo, kuris yra juridinis asmuo, kita organizacija ar jos padalinys, vadovas, kitas valdymo ar priežiūros organo narys ar kitas asmuo, turintis (turintys) teisę atstovauti tiekėjui ar jį kontroliuoti, jo vardu priimti sprendimą, sudaryti sandorį, arba dalyvis, turintis balsų daugumą juridinio asmens dalyvių susirinkime, yra pripažintas kaltu dėl tyčinio bankroto, kaip jis apibrėžtas Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatyme ar panašaus pobūdžio kitų valstybių teisės aktuose, kai nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos praėjo mažiau kaip 3 metai.

Profesinės etikos pažeidimas

Profesinės etikos pažeidimas turi būti suprantamas plačiai, t. y. ne tik kaip konkrečiai profesijai taikomų etikos normų rinkinys, pavyzdžiui, advokatų etikos kodeksas, tačiau ir kiti neteisėti veiksmai, kurie turi įtakos profesiniam patikimumui, reputacijai¹³¹⁸. Profesinės etikos pažeidimą gali nustatyti tiek už etikos priežiūrą atsakingos institucijos, tiek teismai, tiek kitos institucijos ar netgi pati perkančioji organizacija.

Rimto profesinio pažeidimo sąvoka turi būti suprantama kaip paprastai reiškianti ūkio subjekto elgesį, kuriam būdingas tam tikro laipsnio sunkumas, šio subjekto kaltė arba nerūpestingumas. Taigi neteisingas, netikslus arba su trūkumais esantis komercinės sutarties ar jos dalies vykdymas galbūt iš tikrųjų gali rodyti nagrinėjamo ūkio subjekto ribotą profesinę kompetenciją, tačiau tai nėra automatiškai prilyginama sunkiam nusižengimui. Be to, norint konstatuoti, kad padarytas rimtas profesinis pažeidimas, iš principo reikia konkrečiai ir individualiai įvertinti atitinkamo ūkio subjekto elgesį.

LAT nagrinėtoje byloje¹³¹⁹ buvo sprendžiamas klausimas, kai tiekėjas turėjo pateikti informaciją apie pavojingų atliekų tvarkymo licenciją. Tiekėjo licencija buvo panaikinta iki pasiūlymų pateikimo termino pabaigos, tačiau tiekėjas ginčija tokį panaikinimą dėl banko garantijos ar draudimo poliso nepateikimo. LAT vertino, kad toks formalus licencijos galiojimo sąlygų neįvykdymas nėra laikytinas rimtu profesiniu pažeidimu, tiekėjo veiksmai (užtikrinimo dokumento nepateikimas) tiesiogiai nesusiję su ūkine jo veikla, kaip tokia, ir jo profesiniu pajėgumu, o iš esmės įtakoja jo pareigų dėl veiklos licencijavimo atlikimą. Taigi, šie veiksmai daugiau susiję su teise verstis licencijuojama veikla, o ne profesiniu patikimumu, jie iš esmės saisto tik licencijuojamą subjektą ir valstybės instituciją, jų nesilaikymas savaime nesukelia neigiamų padarinių tretiesiems asmenims.

Kitoje LAT byloje¹³²⁰ buvo sprendžiamas klausimas, kai ne tiekėjas, kaip juridinis asmuo, o tiekėjo vadovas padarė rimtą profesinį pažeidimą. Vadovui buvo skirtos nuobaudos už tam tikrus pažeidimus, kuriuos jis atliko kaip asmuo, turintis turto vertintojo kvalifikaciją pažymėjimą, o ne veikdamas kaip įmonės atstovas. LAT nurodė, kad rimtą profesinį pažeidimą turi būti padaręs pats tiekėjas, yra išskirti specialūs atvejai, kai tai taikoma ir fiziniams asmenims, todėl rimto profesinio pažeidimo sąvoka negali būti tiek išplėsta taip, kad ji apimtų

¹³¹⁸ ESTT 2012 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje *Forposta*, [C-465/11](#); LAT 2013 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-533/2013](#).

¹³¹⁹ LAT 2013 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-533/2013](#).

¹³²⁰ LAT 2016 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-515-690/2016](#).

ir juridinio asmens vadovo padarytus veiksmus, už kuriuos vadovui taikoma asmeninė atsakomybė.

Pašalinimo pagrindo dėl profesinės etikos pažeidimo taikymo terminas

Profesinės etikos pažeidimas tiekėjui galioja vienerius metus nuo profesinės etikos pažeidimo konstatavimo:

- institucijos sprendimo,
- teismo sprendimo.

Kadangi nėra sudaromų viešai prieinamų sąrašų dėl profesinės etikos pažeidėjų, tai perkančioji organizacija kiekvienu atveju turi atskirai tikrinti esant sąlygas dėl profesinės etikos pažeidimo, pavyzdžiui, dėl juridinių asmenų kreiptis į jų asociacijas, dėl fizinių asmenų, kurie taip pat priklauso asociacijai (pavyzdžiui, auditoriai, advokatai, notarai, taip pat kreiptis į jų asociaciją. Kitais atvejais vertinamas tiekėjo patvirtinimas.

Konkurencijos, darbuotojų saugos ir sveikatos, informacijos apsaugos, intelektinės nuosavybės apsaugos pažeidimas

[VPI](#) 46 straipsnio 6 dalies 3 punkto b papunkčio pašalinimo pagrindas taikomas, esant šioms sąlygoms kartu:

- tiekėjas padarė konkurencijos, darbuotojų saugos ir sveikatos, informacijos apsaugos, intelektinės nuosavybės apsaugos pažeidimą;
- už pažeidimą tiekėjui ar jo vadovui yra paskirta administracinė nuobauda ar ekonominė sankcija, nustatytos Lietuvos Respublikos ar kitų valstybių įstatymuose;
- nuo sprendimo, kuriuo buvo paskirta ši sankcija, arba nuo dienos, kai asmuo įvykdė administracinį nurodymą, įteisejimo dienos praėjo mažiau kaip vieni metai.

Konkurencijos pažeidimai reguliuojami [Konkurencijos įstatymo](#), [SESV](#) 102 straipsnio, 106 straipsnio ar kitų straipsnių ir kitų valstybių narių atitinkamų teisės aktų nuostatų.

Darbuotojų sauga ir sveikata reguliuojamos [Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo](#), kitų teisės aktų nuostatų. Pažeidimai gali būti nustatyti [ANK](#) 96 straipsnio pagrindu.

Informacijos apsauga bei jų pažeidimo nustatymo tvarka reguliuojamos [CK](#) 1.116 straipsnio, [Lietuvos Respublikos komercinių paslapčių teisinės apsaugos įstatymo](#), kitų teisės aktų nuostatų.

Intelektinė nuosavybės apsauga bei jų pažeidimo nustatymo tvarka reguliuojamos [Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo](#) ir kitų teisės aktų nuostatų.

Draudimo sudaryti draudžiamus susitarimus pažeidimas

VPI 46 straipsnio 6 dalies 3 punkto c papunktyje įtvirtintas tiekėjų pašalinimo pagrindas – specialusis VPI 46 straipsnio 6 dalies 3 punkto b papunkčio atžvilgiu. Pašalinimo pagrindas taikomas, esant šioms sąlygoms kartu:

- tiekėjas sudarė draudžiamus susitarimus, apibrėžtus Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatyme, SESV 101 straipsnyje ar panašaus pobūdžio kitos valstybės teisės akte,
- tiekėjui paskirta Konkurencijos įstatyme ar kitos valstybės teisės akte nustatyta ekonominė sankcija. Jeigu tiekėjas laikomas padariusiu Konkurencijos įstatymo pažeidimą, tačiau dėl pačiame Konkurencijos įstatyme nustatytos galimybės netekyti ekonominės sankcijos tiekėjui ji nepaskirta, tai pašalinimo pagrindas netaikomas;
- dėl pažeidimo ir ekonominės sankcijos paskyrimo yra įsiteisėjęs Konkurencijos tarybos nutarimas (pasibaigęs Konkurencijos tarybos nutarimo apskundimo terminas) ar teismo sprendimas. Teismų praktikoje nurodyta, kad tais atvejais, kai Konkurencijos tarybos nutarimas yra apskųstas teismine tvarka ir dar nėra priimtas galutinis teismo sprendimas, kuris būtų įsiteisėjęs, perkančiosios organizacijos negali taikyti VPI 46 straipsnio 6 dalies 3 punkto c papunkčio pašalinimo pagrindo¹³²¹, tai taip pat taikoma ir tais atvejais, kai apskūsta tik dalis Konkurencijos tarybos nutarimo dėl sankcijos dydžio;
- nuo Konkurencijos tarybos nutarimo ar teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos praėjo mažiau kaip 3 metai.

Konkurencijos įstatymo 5 straipsnyje yra pateikiamas draudžiamų susitarimų apibrėžtis – tai visi susitarimai, kuriais siekiama riboti konkurenciją arba kurie riboja ar gali riboti konkurenciją, yra draudžiami ir negalioja nuo jų sudarymo momento (*detalesniam apie konkrečius draudžiamų susitarimų pavyzdžius žiūrėti VPI 46 straipsnio 4 dalies 1 punkto komentarą*).

Konkurencijos įstatymo 5 straipsnyje įtvirtintas visų bendradarbiavimo formų, kurios riboja ar gali riboti konkurenciją (bet kokia forma (raštu ar žodžiu) sudarytas sutartis, suderintus veiksmus, bendrovių asociacijų priimtus sprendimus, neformalius susitarimus) draudimas¹³²².

Konkurencijos taryba yra viešai paskelbusi Tiekėjų, kuriems paskirta ekonominė sankcija už draudžiamus konkurenciją ribojančius susitarimus, sąrašą¹³²³, kurį perkančiosios organizacijos turi patikrinti, sukdamos įvertinti, ar tiekėjas neturi būti pašalintas iš viešojo pirkimo procedūros.

Tyčinis baiktros

VPI 46 straipsnio 6 dalies 3 punkto d papunkčio pašalinimo pagrindas taikomas, esant šioms sąlygoms kartu:

- pažeidimą padarė fizinis asmuo: tiekėjas, kuris yra fizinis asmuo, arba tiekėjo, kuris yra juridinis asmuo, kita organizacija ar jos padalinys, vadovas, kitas valdymo ar priežiūros organo narys ar kitas asmuo, turintis (turintys) teisę atstovauti tiekėjui ar jį

¹³²¹ LAT 2018 m. rugpjūčio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-300-690/2018](#); LAT 2018 m. rugpjūčio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-301-916/2018](#).

¹³²² <https://www.kt.gov.lt/lt/veiklos-sritys/konkurencija-ribojantys-susitarimai>.

¹³²³ <http://kt.gov.lt/lt/atviri-duomenys/diskvalifikavimas-is-viesuju-pirkimu>.

kontroliuoti, jo vardu priimti sprendimą, sudaryti sandorį, arba dalyvis, turintis balsų daugumą juridinio asmens dalyvių susirinkime.

- asmuo yra pripažintas kaltu dėl tyčinio bankroto, kaip jis apibrėžtas Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatyme ar panašaus pobūdžio kitų valstybių teisės aktuose.

- nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos praėjo mažiau kaip 3 metai.

Tyčinio bankroto reguliavimas bei asmenų atsakomybė už tyčinį bankrotą įtvirtinta [Juridinių asmenų nemokumo įstatymo](#) 13, 64, 65, 70-72 straipsniuose.

Teismas pripažįsta bankrotą tyčiniu, jeigu nustato, kad juridinio asmens nemokumas kilo dėl sąmoningai blogo juridinio asmens valdymo (veikimu ir (ar) neveikimu) ir (ar) juridinio asmens vardu sudarytų sandorių, kai tapo žinoma ar turėjo būti žinoma, kad jų sudarymas pažeidžia kreditorių teises ir (arba) teisėtus interesus.

[Juridinių asmenų nemokumo įstatymo](#) 70 straipsnyje įtvirtinta, kad teismas, priimdamas nutartį dėl bankroto pripažinimo tyčiniu, be kita ko, gali atsižvelgti į šiuos požymius:

- buvo sudaryti nuostolingi ar ekonomiškai nenaudingi juridiniam asmeniui sandoriai, įskaitant ir sandorius, susijusius su akcijų ar kito finansinio turto pirkimu, pardavimu ir (arba) perdavimu, ar priimti kiti nuostolingi ar ekonomiškai nenaudingi juridiniam asmeniui sprendimai;

- turtas buvo parduotas mažesne negu rinkos kaina, turtas perleistas neatlygintinai, atsiskaitymas už turtą atidėtas juridiniam asmeniui ekonomiškai nenaudingam laikotarpiui ar su juridiniu asmeniu atsiskaityta veiklos vykdančių juridinių asmenų ir (arba) juridinių asmenų, nepateikusių Juridinių asmenų registro tvarkytojui finansinių ataskaitų rinkinių, akcijomis;

- kreditorių galimybės nukreipti išieškojimą į juridinio asmens skolininko turtą buvo apribotos arba panaikintos, nes juridinio asmens atsiskaitymai iki bankroto bylos iškėlimo buvo vykdomi pažeidžiant [CK 6.930](#) straipsnyje nustatytą atsiskaitymų grynaisiais ir negrynaisiais pinigais eiliškumą;

- juridinio asmens buhalterinė apskaita buvo tvarkoma apgaulingai ar aplaidžiai, Juridinių asmenų registro tvarkytojui nepateikti ar pateikti neteisingi finansinių ataskaitų rinkiniai ir (arba) mokesčių administratoriaus patikrinimo akte nustatytas mokesčių mokėjimo vengimas;

- veikla ir (ar) turtas buvo perkelti į kitą juridinį asmenį, kai finansiniai įsipareigojimai ar jų dalis liko veiklą ir (ar) turtą perdavusiame juridiniame asmenyje.

Teismas, pripažinęs bankrotą tyčiniu, ta pačia nutartimi nustato asmenį (asmenis), kurio (kurių) veikimas ar neveikimas sukėlė tyčinį bankrotą.

Teismui pripažinus įmonės bankrotą tyčiniu, gali būti pradėtas ikiteisminis tyrimas dėl [BK 209](#) straipsnyje numatyto nusikaltimo – nusikalstamo bankroto. Dėl šios priežasties negalima sutapatinti [VPI 46](#) straipsnio 1 dalies 4 punkte įtvirtinto nusikalstamo bankroto, kai yra privalomas pašalinimo pagrindas bei teismo nuosprendis baudžiamojoje byloje (*detaliau žiūrėti [VPI 46](#) straipsnio 1 dalies 4 punkto komentarą*) ir tyčinio bankroto, kuris nustatomas civilinėje byloje ir nėra privalomas pašalinimo pagrindas.

Tyčinių bankrotų sąrašą perkančiosios organizacijos gali patikrinti viešai¹³²⁴, todėl iš tiekėjų viešojo pirkimo procedūrų metu nėra prašoma papildomos informacijos. Kita vertus, perkančioji organizacija, siekdama atmesti tiekėjo pasiūlymą dėl šio pašalinimo pagrindo, turi kreiptis į tiekėją dėl paaiškinimų pateikimo (*detaliau žiūrėti VPI 46 straipsnio 4 dalies 1 punkto komentarą*).

7. VPI 46 straipsnio 7 dalyje nurodytas momentas, kada perkančioji organizacija gali pašalinti tiekėją iš pirkimo procedūros, kai paaiškėja, kad tiekėjas atitinka bent vieną pirkimo dokumentuose nurodytą pašalinimo pagrindą.

Pagal bendrąją taisyklę perkančioji organizacija, vertindama tiekėjo pateiktą EBVPD, patikrina pašalinimo pagrindų egzistavimą (*detaliau žiūrėti VPI 50 straipsnio komentarą*). Tačiau remiantis VPI 46 straipsnio 7 dalimi, perkančioji organizacija tiekėją gali pašalinti iš pirkimo procedūros ir po EBVPD įvertinimo, jei perkančiajai organizacijai paaiškėja, kad tiekėjas atitinka bent vieną pirkimo dokumentuose įtvirtintą pašalinimo pagrindą. Kitaip tariant, perkančioji organizacija bet kuriame pirkimo procedūros etape iki viešojo pirkimo pabaigos gali pašalinti tiekėją iš pirkimo procedūros, jei paaiškėja aplinkybės, susijusios su tiekėjo atitiktimi pirkimo dokumentuose įtvirtintiems pašalinimo pagrindams.

8. VPI 46 straipsnio 8 dalyje įtvirtinta vadinamoji apsivalymo arba reabilitacijos doktrina (angl. *self-cleaning*), t. y. situacija, kai tiekėjui, padariusiam teisės pažeidimą, leidžiama dalyvauti viešuosiuose pirkimuose, kai jis įgyvendina tam tikras padėties atkūrimo priemones. Prasižengusių tiekėjų reabilitacijos instituto paskirtis yra sudaryti sąlygas rinkoje veikiantiems tiekėjams atgauti galimybę dalyvauti viešuosiuose pirkimuose, nes jie gali perkančiajai organizacijai (teismui) įrodyti, kad buvo imtasi visų įmanomų efektyvių ir pakankamų priemonių tam, jog teisės pažeidimai (administracinės teisės, profesinės etikos pažeidimai, nusikalstamos veikos), kurie jų buvo padaryti ir dėl kurių yra priimti įsiteisėję kompetentingų institucijų sprendimai (teismo sprendimai, nutarimai, apkaltinamieji nuosprendžiai, kitų institucijų (pvz., Konkurencijos tarybos ir pan.), kuriais buvo pritaikytos ekonominės, baudžiamosios sankcijos ar kitos poveikio priemonės, nebus daromi ateityje.

VPI 46 straipsnio 8 dalies nuostatos leidžia tiekėjams pagrįsti, kad jie gali būti laikomi atitinkančiais nustatytus reikalavimus dėl pašalinimo pagrindų nebuvimo net ir nesibaigus įstatyme nustatytiems sankcijos galiojimo terminams. Iš viešųjų pirkimų teisinio reguliavimo neišplaukia tikslas nurodytais pašalinimo pagrindais bausti tiekėjų už padarytus teisės pažeidimus. Kitaip tariant, nustatyti apribojimai nėra baudžiamojo poveikio, tai nėra baudinės priemonės, todėl turi būti leidžiama pasitaisyti.

VPI 46 straipsnio 8 dalies nuostatos netaikomos VPI 46 straipsnio 3 dalyje nurodytiems pašalinimo pagrindams dėl mokesčių ir socialinio draudimo įmokų sumokėjimo, kai galima taikyti VPI 46 straipsnio 3 dalies 3 punkte nurodytą nuostatą, kad tiekėjas gali ištaisyti padėtį sumokėdamas mokesčius ir (ar) socialinio draudimo įmokas ir nebus taikomas pašalinimo pagrindas (*detaliau žiūrėti VPI 46 straipsnio 3 dalies 3 punkto komentarą*).

¹³²⁴ <http://www.avnt.lt/veiklos-sritys/nemokumas-2/moni-bankrotas/tycinis-bankrotas/#Pirkimu%20planas>

VPI 46 straipsnio 8 dalies nuostatos taikomos VPI 46 straipsnio 3 dalyje nurodytiems pašalinimo pagrindams, kai taikomos normos, įtvirtintos VPI 46 straipsnio 2 dalyje, t. y. kai tiekėjui taikomas pašalinimo pagrindas ir kai dėl tiekėjo per pastaruosius 5 metus buvo priimtas yra įsiteisėjęs galutinis administracinis sprendimas, jeigu toks sprendimas priimamas pagal tiekėjo šalies teisės aktų reikalavimus.

VPI 46 straipsnio 8 dalies nuostatos taip pat objektyviai negali būti pritaikytos VPI 46 straipsnio 4 ir 6 dalių pažeidimams, kurie yra vienkartiniai, pavyzdžiui, kai perkančioji organizacija nustato horizontalų interesų konfliktą, kadangi pašalinimo pagrindas nepriklauso nuo ateityje taikytinų priemonių¹³²⁵.

VPI 46 straipsnio 8 dalies nuostatos taikomos, kai yra visos sąlygos kartu:

1) tiekėjas pateikė perkančiajai organizacijai informaciją apie tai, kad ėmėsi visų šių priemonių (išskyrus, jeigu konkreti priemonė netaikytina dėl pažeidimo pobūdžio):

a) savanoriškai sumokėjo arba įsipareigojo sumokėti kompensaciją už žalą, padarytą dėl VPI 46 straipsnio 1, 4 ar 6 dalyje nurodytos nusikalstamos veikos arba pažeidimo, jeigu taikytina;

b) bendradarbiavo, aktyviai teikė pagalbą ar ėmėsi kitų priemonių, padedančių iširti, išaiškinti jo padarytą nusikalstamą veiką ar pažeidimą, jeigu taikytina;

c) ėmėsi techninių, organizacinių, personalo valdymo priemonių, skirtų tolesnių nusikalstamų veikų ar pažeidimų prevencijai užtikrinti.

2) perkančioji organizacija įvertino tiekėjo informaciją, pateiktą pagal VPI 46 straipsnio 8 dalies 1 punktą, ir priėmė motyvuotą sprendimą, kad priemonės, kurių ėmėsi tiekėjas, siekdamas įrodyti savo patikimumą, yra pakankamos. Šių priemonių pakankumas vertinamas atsižvelgiant į nusikalstamos veikos ar pažeidimo rimtumą ir konkrečias aplinkybes. Perkančioji organizacija taip pat pateikti tiekėjui motyvuotą sprendimą raštu ne vėliau kaip per 10 dienų nuo VPI 46 straipsnio 8 dalies 1 punkte nurodytos tiekėjo informacijos gavimo.

VPI 46 straipsnio 8 dalies taikymo tikslai:

Pirma, tiekėjas privalo įrodyti, kad jo pritaikytos ir taikomos priemonės leidžia įgyvendinti tuos tikslus, kuriuos įstatymų leidėjas laikė esant svarbiais, reglamentuodamas VPI 46 straipsnio 1, 4 ir 6 dalyse nustatytus pašalinimo pagrindus. Vadinas, tiekėjas privalo įrodyti, kad *viešojo intereso* prasme jo taikomos priemonės sukuria tam tikrą naudą, kuriai esant, tiekėjas vėl gali būti taikomas patikimu tiekėju (VPI 47 straipsnio 1 dalis) ir todėl jam turi būti leidžiama dalyvauti viešojo pirkimo procedūrose.

Antra, tiekėjas taip pat turi pagrįsti, kad jo pritaikytos ir taikomos priemonės pakeitė tiekėjo korporatyvinę elgseną taip ir tiek, jog ateityje yra mažai tikėtinas aptartų VPI 46 straipsnio 1, 4 ir 6 dalyse nustatytų pašalinimo pagrindų pakartotinumai bei tinkamai ir visiškai suveik bendroji ir individualioji prevencija tiekėjo atžvilgiu¹³²⁶.

¹³²⁵ Priess, Hans-Joachim, *The rules on exclusion and self-cleaning under the 2014 Public Procurement Directive*, P.P.L.R. Issue No 3, 2014 112-123 psl.

¹³²⁶ Pünder, Hermann, Prieß, Joachim-Hans, Arrowsmith, Sue, *Self-Cleaning in Public Procurement Law*, Carl Heymanns Verlag, 2009, 24 psl., Soloveičik, **Deividas**, *Reabilitacijos doktrina viešųjų pirkimų teisėje*,

[VPI](#) 46 straipsnio 8 dalies 1 punkto papunkčiuose nurodytos priemonės, kurių turi imtis tiekėjas, jos taikomos visos kartu, nebent pagal nusikaltimo, nusižengimo ar pažeidimo pobūdį viena iš priemonių objektyviai nėra pritaikytina:

- žalos, padarytos nusikaltimu, nusižengimu ar pažeidimu savanoriškas sumokėjimas ar įsipareigojimas sumokėti.

Žala turi būti suprantama kaip ekonominės sankcijos, paskirtos kompetingos institucijos, sumokėjimas (įsipareigojimas sumokėti), kai tokios sankcijos skiriamos¹³²⁷. Žala taip pat suprantama, kaip nuostoliai, kurie turi būti atlyginami juos patyrusiems subjektams (nukentėjusiesiems)¹³²⁸, pavyzdžiui, jeigu [Konkurencijos įstatymo](#) 5 straipsnio pažeidimas lėmė žalą asmenims, kurie negalėjo patekti į rinką, teikti paslaugas, vykdyti darbus ar teikti prekes, tuomet toks rinkos dalyvis gali kreiptis dėl žalos atlyginimo ir tiekėjas turi atlyginti šią žalą ar įsipareigoti žalą atlyginti (*detalesnė žalos sampratos žiūrėti [VPI](#) 46 straipsnio 4 dalies 6 punkto komentare*).

Jeigu ekonominės sankcijos paskyrimas ir sumokėjimas nesutampa su nuostolių atlyginimu, pavyzdžiui, „nukentėjusysis“ vėliau kreipiasi dėl žalos atlyginimo, ginčas kyla dėl žalos dydžio ir pan., tuomet perkančioji organizacija turi vertinti tik ekonominės sankcijos sumokėjimo faktą, o tik išsprendus nuostolių atlyginimo klausimą perkančioji organizacija turi atsižvelgti ir į šį aspektą. Kitaip sakant, tiekėjas neprivalo viešai skelbti ir klausti, kam jis turi atlyginti žalą (nuostolius).

- bendradarbiavo, aktyviai teikė pagalbą ar ėmėsi kitų priemonių, padedančių ištirti, išaiškinti jo padarytą nusikalstamą veiklą ar pažeidimą.

Tiekėjo bendradarbiavimas neturi būti aiškinamas siaurai, tiekėjas neturi būti verčiamas duoti parodymus prieš save ar atlikti kitus veiksmus ne savo naudai, vien siekdamas atitikti nurodytą [VPI](#) 46 straipsnio 8 dalies 1 punkto b papunkčio reikalavimą¹³²⁹.

Bendradarbiavimas turi būti suprantamas kaip veiksmų atlikimas tyrimą atliekančioms institucijoms (kai nusikaltimą ar nusižengimą, ar pažeidimą nustato specialios institucijos) bei perkančiajai organizacijai (kai pažeidimą nustato perkančioji organizacija, pavyzdžiui, dėl [VPI](#) 46 straipsnio 4 dalies 1 punkto)¹³³⁰.

Kita vertus, jeigu institucija, kuri priėmė nuosprendį, sprendimą, skyrė ekonominę sankciją, pavyzdžiui, Konkurencijos taryba, pripažino, kad egzistuoja lengvinanti aplinkybė – tiekėjo bendradarbiavimas, perkančioji organizacija neturėtų priešingai aiškinti tiekėjo veiksmų¹³³¹.

- pakelė savo organizacinę kultūrą taip, kad ateityje užtikrintų pažeidimų nepasikartojimą.

Nepriklausomos Lietuvos teisė: praeitis, dabartis ir ateitis. Recenzuotų mokslinių straipsnių rinkinys. Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Alumni draugija, 2012. 637-663 psl.

¹³²⁷ Pavyzdžiui, [VPI](#) 46 straipsnio 4 dalies 4 punkto pažeidimo atveju nėra numatomos ekonominės sankcijos, todėl tiekėjams nekeliamas reikalavimas jas sumokėti.

¹³²⁸ Yankins, Christopher R., Kania, Michal, *Suspension and Debarment in the U.S. Government: Comparative Lessons for the EU's Next Steps in Procurement*, 19-2 UrT 47 (2019), GWU Teisės mokyklos mokslinis straipsnis Nr. 2019-39, GWU teisės studijų mokslinis straipsnis Nr. 2019-39.

¹³²⁹ ESTT 2018 m. spalio 24 d. sprendimas byloje *Vossloh Laeis*, [C-124/17](#).

¹³³⁰ ESTT 2018 m. spalio 24 d. sprendimas byloje *Vossloh Laeis*, [C-124/17](#).

¹³³¹ ESTT 2018 m. spalio 24 d. sprendimas byloje *Vossloh Laeis*, [C-124/17](#).

Vertinant bendrai organizacinės kultūros sampratą ir reabilitacijos instituto paskirti viešuosiuose pirkimuose, matyti, kad teigiami tiekėjo elgsenos pakitimai turi būti esminiai ir žymūs, o ne deklaratyvūs ar fragmentiški. Tiekėjo pritaikytos ir nuolat taikomos priemonės turi būti tęstinio pobūdžio ir įtikinti perkančiąją organizaciją (teismą), kad bus pasiekti VPĮ įgyvendinti tikslai, kurių siekiama nustatant pašalinimo pagrindus¹³³².

Faktinis tiekėjo organizacinės kultūros pakitimas reiškia tai, kad jo pritaikytos priemonės turi sudaryti sąlygas realiai atkurti tiekėjo patikimumą, ateityje užtikrinti teisės pažeidimų prevenciją. Dėl to, pavyzdžiui, tiekėjas negali išvengti pareigos įrodinėti savo teisinę reabilitaciją tais atvejais, kai baustas (plačiąja prasme) juridinis asmuo yra reorganizuojamas skaidymo ar prijungimo būdu, perduodant patirtį, technologinius, finansinius ir intelektualiuosius resursus liekančiai po reorganizavimo bendrovei, tačiau savo negatyviąją patirtį palikdamas likviduojamai įmonei¹³³³.

Kita vertus, taikomos priemonės taip pat turi atitikti proporcingumo principą (*detales žiūrėti VPĮ 17 straipsnio komentarą*), atitikti pažeidimo sunkumą ir specifines aplinkybes¹³³⁴.

Organizacinės kultūros pakeitimo priemonių sąrašas nėra baigtinis, todėl tiekėjas gali remtis įvairiais vidaus sprendimais, kurie pagrįstų, kad ateityje nebus atliekami pažeidimai, pavyzdžiui:

- tam tikrais atvejais tinkamam „apsivalymui“ gali būti būtina pakeisti juridinio asmens organus ir valdymo organus, jo dalyvius ir atitinkamus darbuotojus, kurie buvo atsakingi už teisės pažeidimų padarymą;
- tiekėjo organizacinės struktūros pakeitimai (naujų organų, valdymo organų paskyrimas, papildomų funkcijų nustatymas, atsakomybės ir kontrolės perskirstymas ir pan.);
- personalo apmokymai ir paruošimas;
- vidaus gairių ir veiklos standartų parengimas;
- įmonės vadovų rotacijos įtvirtinimas;
- vidaus arba išorės audito procedūrų atlikimas¹³³⁵.

Pavyzdys

Viešajame pirkime dalyvavo tiekėjas, kuris buvo įtrauktas į melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą dėl pateiktos melagingos informacijos apie savo ankstesnį baustumą už Lietuvos Respublikos maisto įstatymo pažeidimą. Kartu su pasiūlymu tiekėjas pateikė dokumentus, įrodančius, kad tiekėjas ėmėsi veiksmų, jog ateityje tokios situacijos (dėl melagingos informacijos pateikimo) nepasikartotų: pateikė paaiškinimus, kad bendradarbiavo

¹³³² Soloveičik, Deividas, *Reabilitacijos doktrina viešųjų pirkimų teisėje*, Nepriklausomos Lietuvos teisė: praeitis, dabartis ir ateitis. Recenzuotų mokslinių straipsnių rinkinys. Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Alumni draugija, 2012. 637-663 psl.; Priess, Hans-Joachim, *The rules on exclusion and self-cleaning under the 2014 Public Procurement Directive*, P.P.L.R. Issue No 3, 2014 112-123 psl.

¹³³³ Soloveičik, Deividas, Dr. LL.M, MCI Arb, *Reabilitacijos doktrina viešųjų pirkimų teisėje*, Nepriklausomos Lietuvos teisė: praeitis, dabartis ir ateitis. Recenzuotų mokslinių straipsnių rinkinys. Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Alumni draugija, 2012. 637-663 psl.

¹³³⁴ Sanchez - Graells, Albert, *Exclusion, qualitative selection and short-listing in the new public sector procurement directive 2014/24*.

¹³³⁵ Nustatyta *Direktyvos 2014/24/ES* preambulės 102-ojoje konstatuojamojoje dalyje.

su perkančiąja organizacija, nustačiusia melagingos informacijos pateikimą, t. y. perkančiajai organizacijai nustačius melagingos informacijos pateikimą, tai pripažino, nurodė aplinkybes dėl pažeidimo atsiradimo, kas lėmė, jog buvo pateikta informacija, neatitinkanti tikrovės, neginčijo priimtų sprendimų, patvirtino ir pradėjo taikyti vidaus pasiūlymų teikimo viešiesiems pirkimams tvarką, sukūrė duomenų bazę „Tiekėjo pašalinimo pagrindai ir kvalifikacijos reikalavimai“, individualiai instruktavo darbuotoją.

LApT analogiškoje situacijoje¹³³⁶ sprendė, kad pritaikytos priemonės turi būti laikomos pakankamomis ir tiekėjo atžvilgiu taikomas „apsivalymo“ reguliavimas.

Pavyzdys

ESTT Delta Antrepriză¹³³⁷ byloje buvo pažymėta, kad perkančioji organizacija turi leisti tiekėjui paaiškinti anksčiau vykdytos ir nutrauktos sutarties aplinkybes, įskaitant subrangovo pasitelkimą viešojo pirkimo sutarties vykdymo metu, kai apie jį nebuvo iš anksto pranešta perkančiajai organizacijai, kuris gali būti laikomas esminės sutarties sąlygos vykdymu su dideliais trūkumais.

VPI 46 straipsnio 8 dalies nuostatos įpareigoja ir perkančiąsias organizacijas tas priemones tinkamai įvertinti¹³³⁸. Taigi, tai, ar taikyti VPI 46 straipsnio 8 dalies normas ir nepašalinti tiekėjo iš viešo pirkimo procedūros, sprendžia pati perkančioji organizacija (ne VPT, teismas (išskyrus, kai perkančiosios organizacijos sprendimas yra ginčijamas) ir pan.) kiekvienu konkrečiu atveju individualiai. Perkančiosios organizacijos turi dvi galimybes:

- pripažinti, kad priemonės yra pakankamos;
- nuspręsti, kad priemonės nėra pakankamos ir pašalinti tiekėją iš pirkimo.

Kitų perkančiųjų organizacijų sprendimai, priimti dėl to paties tiekėjo ir dėl tų pačių aplinkybių turėtų būti taip pat vertinami, tačiau jie yra vertinami tik pagal pateikiamų duomenų visumą ir neatleidžia tiekėjo nuo pareigos kiekvienai perkančiajai organizacijai pateikti visus reikalingus įrodymus.

Abiem atvejais perkančioji organizacija privalo motyvuoti savo sprendimą ir motyvus turi pateikti ne vėliau kaip per 10 dienų nuo informacijos apie priemones gavimo dienos. Šiuo atveju pažymėtina, kad 10 dienų terminas turi būti aiškinamas kaip įpareigojantis perkančiąsias organizacijas operatyviai atlikti pasiūlymo (paraiškų) vertinimą. Kita vertus, jeigu pasiūlymus pateikė didelis skaičius tiekėjų ir perkančioji organizacija objektyviai neturėjo galimybės per nustatytą terminą įvertinti priemonių, tai neturi būti vertinama kaip esminis viešųjų pirkimų procedūrų pažeidimas. Tol, kol tiekėjas nėra pašalinamas iš pirkimo procedūros, perkančioji organizacija gali vertinti pateiktus pasiūlymo (paraiškos) dokumentus. Svarbiausia yra užtikrinti VPI 46 straipsnio 8 dalies nuostatų tikslą ir formaliais pagrindais neatmesti tiekėjo, siekiančio pataisyti savo reputaciją ir susigrąžinti dalykinį patikimumą.

¹³³⁶ LApT 2019 m. liepos 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2A-982-450/2019](#).

¹³³⁷ ESTT 2019 m. spalio 3 d. sprendimas byloje *Delta Antrepriză* [C-267/18](#).

¹³³⁸ ESTT 2019 m. birželio 19 d. sprendimas byloje *Meca*, [C-41/18](#); ESTT 2018 m. vasario 8 d. sprendimas byloje *Lloyd's of London*, [C-144/17](#); ESTT 2017 m. gruodžio 20 d. sprendimas byloje *Impresa di Costruzioni Ing. E. Mantovani SpA ir Guerrato*, [C-178/16](#).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

47 straipsnis. Tiekėjo kvalifikacijos tikrinimas

1. Perkančioji organizacija privalo išsiaiškinti, ar tiekėjas yra kompetentingas, patikimas ir pajėgus įvykdyti pirkimo sąlygas, todėl ji turi teisę skelbime apie pirkimą ar kituose pirkimo dokumentuose nustatyti būtinus kandidatų ar dalyvių kvalifikacijos reikalavimus ir šių reikalavimų atitiktį patvirtinančius dokumentus ar informaciją. Perkančiosios organizacijos nustatyti kandidatų ar dalyvių kvalifikacijos reikalavimai negali dirbtinai riboti konkurencijos, turi būti proporcingi ir susiję su pirkimo objektu, tikslūs ir aiškūs. Tikrinant tiekėjų kvalifikaciją, pasirinktinai atsižvelgiama į jų:
 - 1) teisę verstis atitinkama veikla;
 - 2) finansinį ir ekonominį pajėgumą;
 - 3) techninį ir profesinį pajėgumą.
2. Perkančioji organizacija turi teisę pirkimo dokumentuose pareikalauti, kad tiekėjas turėtų teisę verstis ta veikla, kuri reikalinga pirkimo sutarčiai įvykdyti. Paslaugų pirkimo atveju ji gali pareikalauti, kad tiekėjai turėtų specialų leidimą arba būtų tam tikrų organizacijų nariai, jeigu tai privaloma norint teikti atitinkamas paslaugas savo kilmės šalyje.
3. Tikrindama tiekėjo finansinį ir ekonominį pajėgumą, perkančioji organizacija gali:
 - 1) nustatyti tam tikrą reikalaujamą tiekėjų metinių pajamų iš visos veiklos arba iš veiklos, su kuria susijęs atliekamas pirkimas, sumą. Reikalaujama metinė tiekėjo veiklos pajamų suma negali būti daugiau kaip du kartus didesnė už numatomą atliekamo pirkimo vertę, išskyrus pagrįstus atvejus, kai dėl perkamų prekių, paslaugų ar darbų pobūdžio arba su tuo susijusios rizikos būtina nustatyti didesnę reikalaujamą metinę tiekėjo veiklos pajamų sumą. Perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose arba pirkimo procedūrų ataskaitoje nurodo pagrindines tokio reikalavimo priežastis;
 - 2) atsižvelgti į tam tikrą finansinį santykį, įskaitant turimo turto ir įsipareigojimų santykį. Perkančioji organizacija gali atsižvelgti į tokį santykį, jeigu pirkimo dokumentuose ji nurodė skaidrius, objektyvius ir nediskriminacinius finansinio santykio vertinimo kriterijus ir metodus;
 - 3) reikalauti atitinkamo lygio tiekėjo profesinės civilinės atsakomybės draudimo.
4. Jeigu pirkimo objektas skaidomas į dalis, šiame straipsnyje nurodyti reikalavimai nustatomi kiekvienai pirkimo objekto daliai atskirai. Tuo atveju, kai su tuo pačiu tiekėju galėtų būti sudaroma pirkimo sutartis dėl kelių pirkimo objekto dalių, perkančioji organizacija gali taikyti šio straipsnio 3 dalies 1 punkte nurodytą reikalavimą dėl metinių veiklos pajamų, atsižvelgdama į tų pirkimo objekto dalių bendrą numatomą pirkimo vertę.
5. Kai pirkimo sutartį numatoma sudaryti preliminariosios sutarties pagrindu atnaujinant tiekėjų varžymąsi, reikalaujama didžiausia metinių tiekėjo veiklos pajamų suma pagal šio straipsnio 3 dalies 1 punktą nustatoma atsižvelgiant į didžiausią numatomą tuo pačiu metu vykdomų konkrečių pirkimo sutarčių vertę,

jeigu ji žinoma, arba, jeigu nežinoma – į numatomą preliminariosios sutarties vertę. Kai pirkimo sutartį numatoma sudaryti dinaminės sistemos pagrindu, reikalaujama didžiausia metinių tiekėjo veiklos pajamų suma nustatoma atsižvelgiant į didžiausią numatomą konkrečių per dinaminę pirkimo sistemą sudaromų pirkimo sutarčių vertę.

6. Tikrindama tiekėjo techninį ir profesinį pajėgumą, perkančioji organizacija gali reikalauti žmogiškųjų ir techninių išteklių bei patirties, kurie reikalingi pirkimo sutarčiai įvykdyti pagal pirkimo dokumentuose pirkimo objektui nustatytus kokybės reikalavimus. Reikiama tiekėjo patirtis visų pirma gali būti įrodoma užsakovų pažymomis apie tinkamai įvykdytas ankstesnes sutartis. Perkančioji organizacija gali laikyti, kad tiekėjas neturi reikalaujamo profesinio pajėgumo, jeigu nustato tiekėjo interesų konfliktą, galintį neigiamai paveikti pirkimo sutarties vykdymą. Perkančioji organizacija, veikianti gynybos srityje ar valdanti ypatingos svarbos informacinę infrastruktūrą, ar veikianti srityse, kurios laikomos nacionaliniam saugumui užtikrinti strategiškai svarbių ūkio sektorių dalimi, atlikdama pirkimą, susijusį su nacionaliniu saugumu, taip pat gali laikyti, kad tiekėjas turi interesų konfliktą, galintį neigiamai paveikti pirkimo sutarties vykdymą, jeigu turi informacijos, kad tiekėjas ir jo pasitelkiami subtiekejai turi interesų, galinčių kelti grėsmę nacionaliniam saugumui. Perkant prekes, kurias numatoma atvežti į vietą ir įrengti, paslaugas ar darbus, tiekėjo profesinis pajėgumas suteikti tokias paslaugas arba atlikti įrengimo ir kitus darbus gali būti vertinamas atsižvelgiant į pirkimo sutartį vykdysiančių jo darbuotojų kvalifikaciją, darbo produktyvumą, patirtį ir patikimumą.
7. Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimai nustatomi pagal Viešųjų pirkimų tarnybos patvirtintą tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodiką.

1. [VPI](#) 47 straipsnio 1 dalyje¹³³⁹ yra (a) apibrėžtas kvalifikacijos vertinimo tikslas, (b) nurodyti kriterijai, pagal kuriuos gali būti vertinama tiekėjų kvalifikacija, bei (c) reglamentuojami esminiai kvalifikacijos reikalavimams, kaip tokiems, keliami imperatyvūs (privalomi) reikalavimai, kurių nesilaikymas lemia pirkimo sąlygų neteisėtumą.

Pagal [VPI](#) 47 straipsnio 1 dalį perkančioji organizacija turi pareigą išsiaiškinti, ar tiekėjas, su kuriuo ketinama sudaryti viešojo pirkimo sutartį, yra kompetentingas, patikimas ir pajėgus įvykdyti viešojo pirkimo sutartį, jei bus paskelbtas pirkimo laimėtoju. Įstatyme įtvirtinta perkančiosios organizacijos pareiga patikrinti tiekėjų patikimumą suponuoja reikalavimą, kad perkančiosios organizacijos būtų aktyvios ir kiekvienu konkrečiu atveju, vertindamos pirkimo objektą ir kitas sąlygas, parinktų adekvačius ir [VPI](#) tikslus įgyvendinančius kvalifikacijos patikrinimo kriterijus.

Įgyvendindama nurodytą pareigą, perkančioji organizacija viešojo pirkimo dokumentuose (skelbime apie viešąjį pirkimą ir (ar) kituose viešojo pirkimo dokumentuose) turi teisę nustatyti būtinus kvalifikacijos reikalavimus¹³⁴⁰. Tiekėjų kvalifikacija yra suprantama

¹³³⁹ Komentuojamos [VPI](#) 47 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 58 straipsnio normas.

¹³⁴⁰ LAT 2012 m. balandžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-43/2012](#); 2017 m. sausio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-6-378/2017](#).

kaip tiekėjų teisė verstis atitinkama sutarties įvykdymui reikalinga veikla (*detalesnė žiūrėti VPI 47 straipsnio 2 dalies komentarą*) ir (ar) tiekėjų finansinis bei ekonominis pajėgumas (*detalesnė žiūrėti VPI 47 straipsnio 3 dalies komentarą*), ir (ar) techninis ir profesinis pajėgumas (*detalesnė žiūrėti VPI 47 straipsnio 6 dalies komentarą*). Tiekėjų kvalifikacijos reikalavimų dalį nustatant pat yra ir kokybės vadybos sistemos bei aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų laikymasis (*detalesnė žiūrėti VPI 48 straipsnio komentarą*). Dėl to visi pirkimo dokumentuose keliami kvalifikacijos reikalavimai turi būti susiję su pirkimo objektu ir skirti būtent nurodytų aplinkybių įvertinimui. Pažymėtina, kad nurodytas galimų kvalifikacijos reikalavimų sąrašas yra baigtinis, t. y. perkančioji organizacija negali šio sąrašo papildyti savo nustatytais kvalifikacijos reikalavimais, tiesiogiai nenustatytais įstatyme.

Pagal VPI 47 straipsnio 1 dalį viešojo pirkimo dokumentuose turi būti nurodomi ne tik patys tiekėjams keliami kvalifikacijos reikalavimai, bet taip pat ir šių reikalavimų atitiktį patvirtinantys dokumentai ar informacija. Tačiau tiekėjo kvalifikacija (kvalifikacijos reikalavimai) ir kvalifikaciją pagrindžiantys dokumentai (informacija) nėra tapatūs. Kvalifikacija – objektyvi kategorija (juridinis faktas), kuri žymi tam tikrą praeities (pavyzdžiui, veiklos pelningumas) ar dabarties (pavyzdžiui, įmonėje dirbančių darbuotojų kompetencija) faktų egzistavimą. Tiekėjo kvalifikacija atitinkamam pirkimui gali būti arba pakankama, arba ne. Tuo tarpu tiekėjo kvalifikaciją pagrindžiantys dokumentai – tik juridinio fakto patvirtinimo šaltinis, todėl ne konkretūs dokumentai, kaip tokie, lemia kvalifikacijos turėjimą. Tik kvalifikaciją pagrindžiančio dokumento nepateikimas nepareigia kvalifikacijos kaip tam tikro juridinio fakto ar aplinkybių buvimo, jei jie iš tiesų egzistuoja¹³⁴¹.

Reikalavimas pateikti atitinkamą kvalifikaciją pagrindžiantį dokumentą yra ne kvalifikacijos, o jos pagrindimo reikalavimas; toks reikalavimas yra išvestinis ir svarbus tik dėl to, kad padeda perkančiajai organizacijai patikrinti ir įsitikinti tiekėjų kvalifikacijos atitiktimi pirkimo sąlygose keliamiems reikalavimams; net ir neatitinkant šio išvestinio reikalavimo, tiekėjo kvalifikacija iš principo gali būti pripažįstama atitinkančia minimalius jai keliamus reikalavimus¹³⁴². Kitaip tariant, nuosekliai suformuotoje teismų praktikoje laikomasi nuostatos, kad negalima sutapatinti konkretaus tiekėjo atitikties nustatytiems kvalifikacijos reikalavimams su tuo, kaip jis atitiktį įrodo. Dėl to visais atvejais perkančiosios organizacijos, tikrindamos konkretaus dalyvio atitiktį kvalifikacijos reikalavimams, turi atsakyti į klausimą, ar objektyviai ir realiai konkretus tiekėjas atitinka nustatytus reikalavimus, nepaisant to, kad jis šią atitiktį įrodo ne tomis priemonėmis (ne tais dokumentais, ne tokiais pažymomis, sutartimis ir pan.), kurių reikalaujama pirkimo dokumentuose.

Atsižvelgiant į kvalifikacijos kaip objektyvios kategorijos vertinimą, VPI 45 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta perkančiosios organizacijos pareiga (tiekėjo teisė), nustačius, kad tiekėjas pateikė netikslius, neišsamius ar klaidingus dokumentus, duomenis apie atitiktį kvalifikacijos reikalavimams, arba šių dokumentų, duomenų apskritai nepateikė, kreiptis į tiekėją dėl dokumentų, duomenų paaiškinimo, patikslinimo, pateikimo (*detalesnė žiūrėti VPI 45 straipsnio 3 dalies komentarą*). Ši pareiga yra itin plačios apimties, t. y. perkančioji organizacija privalo reikalauti situacijos patikslinimo ne tik tuomet, kai pateikti duomenys yra neišsamūs, netikslius, kitokio, nei reikalaujama pagal pirkimo dokumentus, bet ir tais atvejais, kai tiekėjas apskritai nepateikė jokių dokumentų apie kvalifikaciją.

¹³⁴¹ LAT 2011 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-293/2011](#).

¹³⁴² *Ten pat.*

Analogiškai perkančiajai organizacijai pareiga atmesti tiekėjo pasiūlymą kyla ne dėl duomenų apie kvalifikaciją formos, o dėl jos turinio. Tiekėjo pasiūlymas turi būti atmetamas, kai tiekėjas neatitinka kvalifikacijos reikalavimų (*detaliau žiūrėti VPI 45 straipsnio 1 dalies 3 punkto komentarą*) arba kai jis paprašytas nepatiksina duomenų apie kvalifikaciją (*detaliau žiūrėti VPI 45 straipsnio 1 dalies 4 punkto komentarą*). Nurodytos VPI 45 straipsnio 1 dalies 3 ir 4 punktų nuostatos sudaro pagrindą perkančiajai organizacijai pripažinti tiekėją neturinčiu reikalaujamos kvalifikacijos (kai nepatikslinami duomenys apie kvalifikaciją) arba jo kvalifikacijos neatitiktį (kai pateikti ar patikslininti duomenys aiškiai rodo kvalifikacijos nepakankamumą)¹³⁴³.

VPI konkrečiai nenurodyta, kokius kvalifikacijos reikalavimus perkančioji organizacija turi teisę nustatyti konkretaus pirkimo atveju – tai, įvertinusi pirkimo pobūdį ir kitas reikšmingas aplinkybes, sprendžia pati perkančioji organizacija. Tačiau net kokių atveju pirkimo sąlygose nustatyti tiekėjo kvalifikacijos reikalavimai turi atitikti esminį kriterijų (tikslą) – jie turi būti pakankami tam, kad perkančioji organizacija galėtų būti užtikrinta tiekėjo pajėgumu įvykdyti pirkimo užduotį¹³⁴⁴. Taip pat tam tikrais atvejais, pavyzdžiui, dėl kvalifikacijos reikalavimo tiekėjams turėti teisę verstis atitinkama veikla, perkančiosios organizacijos diskrecija yra apribota subsidiariai (papildomai) reikytinų (*dėl subsidiaraus VPI ir kitų teisės aktų taikymo detaliau žiūrėti VPI 1 straipsnio komentarą*) kitų teisės aktų reikalavimų (*detaliau žiūrėti VPI 47 straipsnio 2 dalies komentarą*).

VPI 47 straipsnio 1 dalyje vartojama sąvoka *būtinieji kvalifikacijos reikalavimai* suponuoja perkančiųjų organizacijų teisę viešojo pirkimo dokumentuose nustatyti tik minimalius tiekėjų kvalifikacijos reikalavimus. Taigi tokios teisės įgyvendinimas nėra absoliuti perkančiųjų organizacijų diskrecija, ji ribojama, atsižvelgiant į realų atitinkamo reikalavimo poreikį ir santykį su pirkimo objektu. Būtent tokios pozicijos laikomasi ir teismų praktikoje. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad kuo daugiau reikalavimų tiekėjams perkančioji organizacija iškels, tuo mažiau tiekėjų galės dalyvauti pirkime, nors pirkimo objektas dėl savo pobūdžio nesuponuotų poreikio nustatyti papildomą perkančiosios organizacijos apsaugą, o tai neišvengiamai lems didesnę pasiūlymų kainą. Kasacinio teismo pažymėta, kad perkančiosios organizacijos turi įvertinti, ar siūlytos pirkimo sąlygos reikalingos ir tikslingos, pernelyg neapsunkins tiekėjų ar jų nesukiaidins, nelems ginčų¹³⁴⁵.

VPI 47 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų teisė nustatyti tik būtinus tiekėjų kvalifikacijos reikalavimus yra detalizuota kitose VPI 47 straipsnio 1 dalies nuostatose, kuriose nurodyta, kad kvalifikacijos reikalavimai negali dirbtinai riboti konkurencijos, turi būti proporcingi ir susiję su pirkimo objektu, tikslūs ir aiškūs¹³⁴⁶. Pabrėžtina, kad kaip neatitinkantys VPI 47 straipsnio reikalavimų gali būti vertinami ne tik per aukšti, konkurenciją nepagrįstai ribojantys kvalifikacijos reikalavimai, tačiau ir per žemi, nepakankami užtikrinti, kad tiekėjas bus pajėgus įvykdyti pirkimą, kvalifikacijos kriterijai¹³⁴⁷.

Taip pat pažymėtina, kad tuo atveju, jeigu perkančioji organizacija viešojo pirkimo dokumentuose nustato alternatyvius kvalifikacijos reikalavimus (alternatyvūs kvalifikacijos

¹³⁴³ LAT 2011 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-231/2011.

¹³⁴⁴ LAT 2012 m. balandžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-43/2012; 2017 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-476-378/2017.

¹³⁴⁵ LAT 2014 m. liepos 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-376/2014.

¹³⁴⁶ LAT 2016 m. sausio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-62-415/2016.

¹³⁴⁷ LAT 2018 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-398-469/2018.

reikalavimai šiame kontekste suprantami kaip reikalavimai, kuriuos tiekėjai gali atitikti pasirinktinai vienu iš kelių būdų, pavyzdžiui, visi jungtinės veiklos partneriai atskirai arba bent vienas ar keli iš jų) arba reikalavimą pateikti vieną iš kelių galimų (alternatyvių) atitiktį įrodančių dokumentų, tokie reikalavimai turi būti lygiaverčiai. Pavyzdžiui, LAT yra konstatavęs, kad reikalavimas, jog kritinio likvidumo kriterijų atitiktį bent vienas ūkio subjektų grupės narys, ir reikalavimas, kad šį kriterijų atitiktį visi ūkio subjektų grupės nariai, pagal savo turinį negali būti taikomi vienam viešajam pirkimui kaip alternatyvūs kriterijai, nes jie yra nelygiaverčiai¹³⁴⁸. Analogiškai LAT yra konstatavęs, kad reikalavimas pateikti kvalifikacijos atitikties pagrindimo įrodymus iš išorinio subjekto (pvz., audito išvada) negali būti laikomas lygiaverčiu tik sutarties su išoriniu subjektu sudarymo (t. y. audito paslaugų sandorio sudarymas) atžvilgiu, kadangi vien sutarties sudarymo faktas nepagrindžia, kad pagal ją jau buvo atlikti atitinkami reikalingi veiksmai, taigi neįrodo, kad tiekėjas turi reikiamą kvalifikaciją¹³⁴⁹.

Taip pat pažymėtina, kad tais atvejais, kai perkančioji organizacija pirkimo sąlygose nustato tam tikrų reikalavimų vykdymo galimybę (alternatyvą), ji negali atsisakyti vertinti jų atitikties, nes, viena vertus, jie buvo išviešinti ir tai galėjo lemti kai kurių tiekėjų apsisprendimą dalyvauti procedūrose, antra vertus, pasiūlymų vertinimo etape t. y. dar nevykdant viešojo pirkimo sutarties, paprastai nežinoma, ar iš tiesų tam tikra galimybė nebus įgyvendinta. Tam tikrų prekių tiekimo, darbų atlikimo ir (ar) paslaugų tiekimo poreikio galimybė, nurodyta pirkimo dokumentuose, reiškia, kad perkančioji organizacija vykdydama sudarytą sutartį turės teisę pareikalauti atitinkamų veiksmų iš tiekėjo, o tokiu atveju tiekėjas privalės šiuos veiksmus atlikti. Dėl to tokios pirkimo sąlygos negali būti aiškinamos kaip suteikiančios teisę perkančiajai organizacijai nereikalauti iš tiekėjo ar jo pasitelktų subrangovų įrodymų, patvirtinančių jų teisę (ar kitą pajėgumą) tiekti prekes, atlikti darbus ar teikti paslaugas, kurių galbūt reikės¹³⁵⁰. Pabrėžtina, kad aptarta taisyklė yra skirta konkrečiai tiems atvejams, kai perkančioji organizacija pirkimo sąlygose iškelia konkretų reikalavimą, tačiau pasiūlymų vertinimo etape nusprendžia apskritai nevertinti pasiūlymų atitikties iškeltam ir išviešintam reikalavimui. Tai netapatinama su situacija, kai, kaip įtvirtinta [VPI](#) 50 straipsnio 6 dalyje, perkančiajai organizacijai leidžiama tikrinti tik ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą pateikusių tiekėjų atitiktį iškeltiems kvalifikacijos reikalavimams.

Perkančiosios organizacijos turi itin atidžiai įvertinti visų ketinamų kelti reikalavimų svarbą ir reikšmę, tikimybę, kad kai kurių reikalavimų gali neatitikti iš tiesų pajėgūs tiekėjai. Tai ypač svarbu dėl to, kad perkančioji organizacija, tiekėjams nustačiusi tam tikrus kvalifikacijos reikalavimus, nepaisant to, kad tiekėjo veikla, kuriai vykdyti šie yra būtini, viešojo pirkimo sutartyje sudarytų labai nedidelę visos sutarties vertės dalį, viešojo pirkimo laimėtoju turi išrinkti tą tiekėją, kuris visiškai juos atitinka¹³⁵¹. Net ir nedidelė neatitiktis tiekėjų kvalifikacijai keltiems reikalavimams suponuoja perkančiųjų organizacijų pareigą tokiems tiekėjams neleisti dalyvauti tolesnėse viešojo pirkimo procedūrose. Tik toks griežtas kvalifikacijos reikalavimų vertinimas įgalina užtikrinti [VPI](#) 17 straipsnyje įtvirtintų viešųjų pirkimų principų laikymąsi¹³⁵².

¹³⁴⁸ LAT 2012 m. balandžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-43/2012](#).

¹³⁴⁹ LAT 2017 m. sausio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-6-378/2017](#).

¹³⁵⁰ LAT 2014 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-411/2014](#).

¹³⁵¹ LAT 2008 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-185/2008](#).

¹³⁵² LAT 2013 m. gruodžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. [AC-39-1](#). Teismų praktika. 2013.

Tai, ar atitinkamas kvalifikacijos reikalavimas nepažeidžia [VPI](#) įtvirtinto reikalavimo užtikrinti lygias sąlygas visiems tiekėjams dalyvauti pirkimo procedūrose, draudimo jais diskriminuoti ar riboti konkurenciją, sprendžiama atsižvelgiant į teisėtus perkančiosios organizacijos interesus ir pirkimo objekto poreikį. Visada atsiras tiekėjų, kurie netenkinami vieno ar kito reikalavimo. Kadangi reikalavimai tiekėjams susiaurina visų galimų dalyvių skaičių tam tikrų tiekėjų nenaudai, tai tiek perkančioji organizacija, tiek kiti subjektai taikantys komentuojamą normą (teismai, pirkimus kontroliuojančios institucijos ir pan.), turėtų kreipti ypatingą dėmesį į tokių kriterijų taikymo tikslingumą ir pagrįstumą kiekvieno viešojo pirkimo kontekste bei įvertinti tokio (leistino) ribojimo ir juo siekiamo tikslo pusiausvyrą.

Kasacinio teismo praktikoje konkrečiai išaiškinta, kad konkurenciją riboja pernelyg aukšti arba specifiniai, neadekvatūs pirkimo pobūdžiui ar neproporcingi jo sąlygoms reikalavimai, kurie atima galimybę pirkimo procedūrose dalyvauti startui lygiai ir faktiškai gebantiems įvykdyti kandidatams ar dalyviams¹³⁵⁴.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, siekdama įsigyti nelypingo statinio statybos darbus, nepriklausomai nuo statinio sudėtingumo ir svarbos negali kelti neproporcingo kvalifikacijos reikalavimo tiekėjams turėti specialistą – ypatingo statinio statybos vadovą – kadangi nurodyto specialisto funkcijas tokio pirkimo atveju turi teisę atlikti nelypingo statinio statybos vadovas. Tuo tarpu tiekėjams, neturintiems ypatingo statinio statybos vadovo, nepagrįstai ir neteisėtai yra apribojamos (apsunkinamos) galimybės dalyvauti pirkime, tokiu būdu, be kita ko, neužtikrinant tiekėjų konkurencijos pirkime.

Vienas iš kvalifikacijos reikalavimų (kaip ir kitų) teisėtumo vertinimo pagrindų – poreikis užtikrinti viešąjį interesą. Vis dėlto šiuo pagrindu negali būti piktnaudžiaujama, juolab kad iš esmės visos viešojo pirkimo sutartys tam tikra dalimi prisideda prie viešojo gėrio kūrimo, sukurtų visuomeninių gėrybių užtikrinimo ar visuotinių interesų apsaugos. Atsižvelgiant į tai, viešojo intereso apsauga – tik viena iš daugelio perkančiosios organizacijos veiksmų teisėtumą pagrindžiančių aplinkybių. Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys į kasacinio teismo poziciją, pagal kurią viešąjį interesą sudaro dvi lygiavertės sudėtinės dalys – visuomenės poreikis atitinkamu pirkimo objektu ir sąžininga (lygiateisė, laisva) tiekėjų konkurencija. Dėl to socialiai jautrių ar visuomenei labai reikalingų viešųjų pirkimų objektų įsigijimo teisėtumas dėl savo svarbos pats savaime neturi būti vertinamas kitaip nei dėl kitų įsigijimų, o tiekėjų sąžiningas varžymasis dėl to neturi būti vertinamas mažiau palankiai; galimybė viešąjį interesą dėl pirkimo objekto iškelti aukščiau už viešąjį interesą dėl tiekėjų sąžiningo varžymosi turi būti aiškinama ir taikoma siaurai, išimtinai¹³⁵⁵.

Kitaip tariant, viešojo pirkimo objektas, kaip toks, jo svarba savaime negali lemti ir pateisinti itin aukštų, specifinių kvalifikacijos reikalavimų nustatymo¹³⁵⁶. Pavyzdžiui, reikalavimai profesinei patirčiai dėl medicininės įrangos pirkimo (atitinkamas įvykdytu

¹³⁵³ LAT 2013 m. gruodžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. [AC-39-1](#). Teismų praktika. 2013.

¹³⁵⁴ LAT 2010 m. gegužės 4 d nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-126/2010](#).

¹³⁵⁵ LAT 2015 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-96-916/2015](#).

¹³⁵⁶ Ten pat.

sutarčių skaičius, ar vertė) tik dėl pirkimo objekto svarbos savaime negali būti daug griežtesni (aukštesni) už analogiškus reikalavimus, keliamus kitokio pobūdžio įrangos pirkime. Kaip nurodyta pirmiau, iš esmės kiekvienas viešasis pirkimas yra skirtas būtent viešojo intereso tenkinimui (tiesiogiai ar netiesiogiai), todėl tik itin siaurai taikomais, išimtiniais atvejais perkančioji organizacija specifinius, aukštus kvalifikacijos reikalavimus, apribojančius potencialių tiekėjų skaičių pirkime, gali pateisinti objekto svarba, ypač kai kitomis priemonėmis nebūtų įmanoma ar pernelyg sunku užtikrinti viešąjį interesą.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, reikalaudama, kad tiekėjai turėtų patirties teikiant perkamas medicinos tyrimo paslaugas 24 valandas per parą, 7 dienas per savaitę, remiasi vien pirkimo objekto svarba (asmens sveikatos priežiūros sritimi), tačiau nepagrindė šio reikalavimo tikslingumo, neįrodė, kodėl perkamas paslaugas kokybiškai geriau būtų teikti tik darbo organizavimo nurodytu grafiku patirties turintis tiekėjas. Tuo tarpu vien tik aplinkybė, kad bus teikiamos medicinos paslaugos, esant kitiems kvalifikacijos reikalavimams, dėl kurių konkurso pasiūlymą gali pateikti tik medicinos srityje veikiantis, licencijuotas ir tokių paslaugų teikimo patirties turintis tiekėjas, nesudaro pakankamo pagrindo ginčo reikalavimą pripažinti pagrįstu ir dėl to teisėtu¹³⁵⁷.

Kaip jau nurodyta, pagal [VPI](#) 47 straipsnio 1 dalį kvalifikacijos reikalavimai negali dirbtinai riboti konkurencijos, turi būti proporcingi ir susiję su pirkimo objektu. Taip pat šie reikalavimai turi būti tikslūs ir aiškūs. Šiuo aspektu kasacinio teismo išaiškinta, kad svarbiausiu kriterijumi įvertinti, ar tiekėjas pajėgus įvykdyti viešojo pirkimo sutartį, laikytinos pirkimo sąlygos, pagal kurias nustatoma, kokia ūkio subjekto kompetencija atitinkamo pirkimo atveju yra tinkama, o kokia – ne. Atsižvelgiant į tai dėl skirtingų teisėtai nustatytų pirkimo sąlygų to paties tiekėjo kvalifikacija panašiuose pirkimuose vieną kartą gali būti tinkama, o kitą – nepakankama. Perkančioji organizacija neturi teisės laisvai interpretuoti savo paskelbtų sąlygų, vertindama tiekėjo kvalifikaciją atsižvelgti į kitus, nei iš anksto paskelbtus reikalavimus ar aplinkybes. Kitais žodžiais tariant, jei perkančioji organizacija tiekėjams iškėlė tam tikrą kvalifikacijos reikalavimą, ji privalo patikrinti atitiktį jam (visų dalyvių ar, jei nustatyta, – tik laimėtojo), nepriklausomai nuo to, kad kai kurių ūkio subjektų, kurie jau buvo įvykdę panašaus pobūdžio sutartis, atitinkama kompetencija ankstesniuose pirkimuose nebuvo tikrinama.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, nustačiusi tiekėjams ekonominio ir finansinio pajėgumo reikalavimą, įsijeičiant su atitinkamų finansinių metų vertinimu, vėliau negali pripažinti tiekėjo kvalifikacijos tinkama, jei per šiuos finansinius metus jo pajėgumas buvo nepakankamas, tačiau per kitus – tinkamas, arba priešingai – ji negali pripažinti nesant reikalaujamo tiekėjo pajėgumo, jei jis pasikeitė per kitus nei iš anksto nustatytus finansinius metus¹³⁵⁸.

¹³⁵⁷ LAT 2017 m. sausio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-6-378/2017](#).

¹³⁵⁸ LAT 2013 m. birželio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-340/2013](#).

Tačiau [VPI](#) 47 straipsnio 1 dalies nuostata dėl kvalifikacijos reikalavimų tikslumo ir aiškumo negali būti aiškinama ir taikoma taip, kad lemtų itin formalų nustatytų tiekėjų kvalifikacijos reikalavimų atitikties vertinimą. Kitaip tariant, kruopštas, pirkimo sąlygas atitinkantis tiekėjų kvalifikacijos vertinimas neturi tapti pernelyg formalus. Kasacinio teismo ne kartą akcentuotas turinio viršenybės prieš formą principas. Tiekėjų kvalifikacijos vertinime šis reiškia perkančiosios organizacijos pareigą įsitikinti realiu tiekėjo pajėgumu, o ne apsiriboti kvalifikaciją pagrindžiančio dokumento formuluočių sutapties su pirkimo sąlygomis vertinimu. Tokia perkančiosios organizacijos pareiga kildinama iš reguliavime įtvirtintos prerogatyvos įsitikinti tiekėjų pajėgumu, kurio atitikties nustatymui esminę reikšmę turi kvalifikacijos kaip objektyvios kategorijos praeities ir dabarties aplinkybių turinys, o ne jų atvaizdavimo forma dokumentuose.

Pavyzdys

Perkančiosios organizacijos pirkimo sąlygose dėl tiekėjų teisės verstis tam tikra veikla įtvirtinta sąvoka „žemės darbai“ nesutampa su specialiuosiuose statybos teisinius santykius reguliuojančiais teisės aktais, todėl tokie darbai gali būti pripažinti ne tik tada, kai jie tokiais įvardyti pirkimo dokumentuose. Taigi šiuo atveju svarbiau ne pirkimo sąlygose vartojamų sąvokų pavadinimai, o joms suteikta prasmė bei turinys¹³⁵⁹. Atitinkamai, vienintelė aplinkybė, kad, pavyzdžiui, tiekėjo atestate pažodžiui nurodyta, kad jis turi teisę atlikti tam tikros rūšies darbus, nesiaiškinant šio atestato turinio ypač atsižvelgiant į jame galimus nurodyti įvairius kvalifikacijos kategorijų ar subkategorijų variantus, tokio tiekėjo kvalifikacijos pagal pirkimo sąlygas savaime neleidžia pripažinti netinkama¹³⁶⁰.

Remiantis nurodytais tiekėjų reikalavimų teisėtumo kriterijais, LAT neteisėtais yra pripažinęs, pavyzdžiui, tokius kvalifikacijos reikalavimus:

- 1) Reikalavimą tiekėjui turėti ir pateikti ypatingųjų statinių statybos darbų atestatą, perkant neypatingojo statinio rekonstrukcijos darbus¹³⁶¹.
- 2) Reikalavimą įrangos gamintojui turėti sertifikuotą aptarnavimo centrą Lietuvoje, kai pirkimo sąlygose kartu su nurodytu reikalavimu nurodyti ir techninio aptarnavimo reagavimo terminai, per kuriuos tiekėjas privalėtų laiku užtikrinti siūlomos įrangos techninį aptarnavimą¹³⁶².
- 3) Reikalavimą turėti tris, o ne du specialistus perkant dviejų atskirų statinių statybos darbus, t.y. reikalavimą tiekėjams turėti pagal faktinę padėtį „atsarginį“ statybos vadovą¹³⁶³.
- 4) Reikalavimą, kad tiekėjai ypatingo statinio statybos rangovu turi būti atestuoti visose susisiekimo komunikacijose, kadangi perkančioji organizacija privalėjo nurodyti tikslią susisiekimo komunikacijų rūšį, o ne bendrą šių statinių sritį¹³⁶⁴.

¹³⁵⁹ LAT 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-158/2011](#).

¹³⁶⁰ *Idem*.

¹³⁶¹ LAT 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-158/2011](#).

¹³⁶² LAT 2011 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-507/2011](#).

¹³⁶³ LAT 2016 m. sausio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-62-415/2016](#).

¹³⁶⁴ LAT 2013 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-590/2013](#).

Tinkamam tiekėjų kvalifikacijos vertinimui užtikrinti perkančiosios organizacijos turi atsižvelgti į tiekėjo kvalifikacijos įgijimo momentą. Tai svarbu dėl to, kad tiekėjo kvalifikacijos atitiktis iškeltiems reikalavimams gali būti vertinama tik tokiu atveju, jei tiekėjo kompetenciją, pajėgumą ar patikimumą liudijančios faktinės aplinkybės atsirado ne vėliau kaip galutinio pasiūlymų pateikimo dieną (įtvirtintą pirkimo dokumentuose), nors pats dokumentas kaip jų patvirtinimo šaltinis galėtų būti surašytas vėliau (pavyzdžiui, įmonės buhalterinės apskaitos dokumentas už praėjusius finansinius metus). Jei būtų priešingai, t. y. būtų vertinama kaip lygiavertė tiekėjų kvalifikacija įgyta tiek prieš, tiek po šio momento, būtų pažeistas tiekėjų lygiateisiškumo principas. Kasacinio teismo ne kartą konstatuota, kad tiekėjo kvalifikacija objektyviai neatitinka pirkimo sąlygose įtvirtintų reikalavimų, jei iki galutinio pasiūlymų pateikimo momento tiekėjas neįgyja reikalaujamos patirties¹³⁶⁵. Tai reiškia, kad tiekėjo atitiktis pirkimo dokumentuose nustatytiems reikalavimams (kvalifikacija) turi realiai egzistuoti pasiūlymo pateikimo metu (iki pirkimo dokumentuose nustatytą pasiūlymų pateikimo momento), bet ne būti įgyjama po to, kai pasiūlymas pateiktas, ypač tai, kol vyksta jo vertinimo procesas¹³⁶⁶.

Kita vertus, teismų praktikoje laikomasi nuostatos, kad nors tiekėjas anksčiau (prieš viešojo pirkimo paskelbimą) neatitiko nustatytų kvalifikacijos reikalavimų, tačiau iki pasiūlymų pateikimo termino pabaigos pašalino šias neatitiktis, jo dalyvavimas viešojo pirkimo procedūrose negali būti apribojamas ir perkančioji organizacija privalo vertinti pasiūlymų pateikimo termino dieną tiekėjo turimą kvalifikaciją¹³⁶⁷.

Remiantis [VPI](#) 25 straipsnio 2 dalies nuostatomis, atliekant mažos vertės pirkimus, [VPI](#) 47 straipsnio nuostatos nėra imperatyviai taikomos, kadangi perkančioji organizacija turi teisę apskritai netikrinti (nevertinti) tiekėjų kvalifikacijos¹³⁶⁸. Ir tai nelaikoma viešųjų pirkimų principų pažeidimu¹³⁶⁹.

Vis dėlto nurodyta perkančiosios organizacijos teisė nėra neribota. Remiantis [VPI](#) ir kitų teisės aktų subsidiaaraus taikymo taisykle (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 1 straipsnio komentarą*), perkančiosios organizacijos galimybė netikrinti tiekėjų kvalifikacijos turėtų būti suprantama kaip jos teisė pirkimo sąlygose neįtvirtintų atitinkamų tiekėjų kvalifikacijos reikalavimų, tačiau, jei pagal imperatyviasias teisės normas viešojo pirkimo sutartis su tiekėju negali būti sudaryta (pavyzdžiui, tiekėjui neturint teisės verstis tam tikra veikla) ir tai paaiškėja perkančiajai organizacijai (pavyzdžiui, ją apie tai informavo kitas tiekėjas), ji su tokiu tiekėju negali sudaryti sutarties, nes priešingu atveju pažeistų imperatyviasias normas ir viešųjų pirkimų skaidrumo principą¹³⁷⁰. Kitaip tariant, net ir tuo atveju, jeigu tiekėjams mažos vertės viešajame pirkime nėra keliami kvalifikacijos reikalavimai, tačiau jie kyla iš kitų privalomai taikomų teisės aktų, viešojo pirkimo sutartis negali būti sudaryta su tokiu tiekėju, kuris neturi reikiamos kvalifikacijos ir perkančioji organizacija apie tai žino.

¹³⁶⁵ LAT 2011 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-436/2011](#); 2012 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-408/2012](#).

¹³⁶⁶ LAT 2018 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-6-916/2018](#).

¹³⁶⁷ LAT 2012 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-408/2012](#).

¹³⁶⁸ [Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo](#) 21.3.3.6. punktas.

¹³⁶⁹ LAT 2010 m. lapkričio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-440/2010](#).

¹³⁷⁰ LAT 2013 m. gruodžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. [AC-39-1](#). Teismų praktika. 2013.

2. [VPI](#) 47 straipsnio 2 dalyje yra atskirai reglamentuojamas vienas iš tiekėjų kvalifikacijos įvertinimo (patikrinimo) būdų – perkančiosios organizacijos teisė viešojo pirkimo dokumentuose pareikalauti, kad tiekėjas turėtų teisę verstis ta veikla, kuri reikalinga pirkimo sutarčiai įvykdyti, o, paslaugų pirkimo atveju – turėtų specialų leidimą arba būti tam tikrų organizacijų narys, jeigu tai privaloma norint teikti atitinkamas paslaugas savo kilmės šalyje. Nurodytoje teisės normoje vartojama sąvoka *veikla, kuri reikalinga pirkimo sutarčiai įvykdyti, privaloma norint teikti atitinkamas paslaugas* reiškia, kad perkančioji organizacija turi teisę kelti reikalavimus dėl teisės verstis veikla ir (ar) teikti paslaugas turėjimo, narystės atitinkamoje organizacijoje tik tokiu atveju, jeigu atitinkama veikla (paslaugos) patenka į pirkimo objektą.

Viešojo pirkimo nuostatų proporcingumas ir bendroji perkančiųjų organizacijų pareiga nustatyti būtinas dalyvių kvalifikacijos sąlygas reiškia, kad tiekėjų teisės verstis veikla, reikalinga viešojo pirkimo sutarčiai įvykdyti, reikalavimai turi būti nustatomi ir atitiktis jiems vertinama tik pagal specialiuosius teisės aktus, kuriuose reglamentuojama tam tikros specifinės teisės įgijimo, suteikimo ir naudojimosi tvarka bei sąlygos. Pavyzdžiui, jei tiekėjai, siekdami sudaryti ir vykdyti viešojo pirkimo sutartį, prieš tai privalo gauti teisę verstis atitinkama veikla (pavyzdžiui, surinkti, išvežti, tvarkyti, naudoti pavojingus atliekas), tai perkančiajai organizacijai kyla pareiga pirkimo sąlygose įtvirtinti atitinkamą tiekėjų kvalifikacijos reikalavimą dėl teisės verstis konkrečia veikla turėjimo¹³⁷¹.

Tiekėjų teisei verstis veikla reikalavimų nustatymai ir atitiktis jiems vertinimui negali daryti įtakos perkančiosios organizacijos poreikiui pirkimo objekto specifika ir kitos panašios priežastys; perkančiosios organizacijos privalo patikrinti, ar tiekėjų pagal specialiuosius teisės aktus įgyti atestatai (jei jie reikalingi) ar kitais teisę veikti suteikiantys dokumentai pakankami ir leistini tiekėjo kvalifikacijos atitikčiai įrodyti. Viešųjų konkursų sąlygos, dėl kurių tiekėjas negali pagrįsti teisės sudaryti ir vykdyti viešojo pirkimo sutarties, nors tokia jo teisė kyla iš bendrųjų ar specialiųjų teisės aktų nuostatų aiškinimo ir taikymo, pagal įstatymą neteisėtos, neproporcingos, nepateisinamos jokiais pagrindais; dėl tokių pirkimo sąlygų teismai turėtų spręsti savo iniciatyva¹³⁷².

Taigi perkančioji organizacija neturi teisės kelti aukštesnių reikalavimų nei jie atitinkamam pirkimo objektui nustatyti specialiuose teisės aktuose, nepriklausomai nuo to, kad taip ji siektų įsitikinti didesniu tiekėjų pajėgumu, patikimumu. Kitaip tariant, jeigu tiekėjas pagal specialiuosius teisės aktus turi teisę vykdyti atitinkamą veiklą, perkančioji organizacija viešojo pirkimo sąlygomis tokios teisės paneigti negali. Pavyzdžiui, perkančioji organizacija, negali reikalauti tiekėjo turėti atitinkamą licenciją, jeigu konkrečią veiklą reglamentuojančiuose teisės aktuose toks reikalavimas nenustatytas, t. y. nenustatyta, kad veiklos vykdymas yra licencijuojamas. Analogiškai perkančioji organizacija negali kelti aukštesnių sertifikavimo, licencijavimo ir pan. reikalavimų, net jei atitinkama veikla atskirai atestuojama, tačiau atitinkami teisės verstis veikla reikalavimai nenustatyti specialiuose teisės aktuose. Atsižvelgiant į tai, perkančiosios organizacijos daugiau ne nustato pačios teisės verstis veikla irinio, o patikrina tiekėjų pajėgumą pagal kituose teisės aktuose įtvirtintą reguliavimą.

Perkančiosios organizacijos paslaugų pirkimo atveju viešojo pirkimo dokumentuose nustatydamos kvalifikacijos reikalavimą dėl tiekėjų narystės tam tikrose organizacijose,

¹³⁷¹ LAT 2011 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-506/2011](#).

¹³⁷² LAT 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-7-23-248/2017](#).

privalo nepažeisti ES laisvo paslaugų judėjimo taisyklių. Pavyzdžiui, reikalavimas, kad užsienio teikėjas būtų atitinkamos nacionalinės (perkančiosios organizacijos kilmės valstybės) organizacijos (asociacijos) narys yra draudžiamas¹³⁷³, nes pažeistų nediskriminavimo kilmės pagrindu principą.

Kaip nurodyta [VPI](#) 47 straipsnio 1 dalyje, kvalifikacijos reikalavimai, įskaitant reikalavimus dėl teisės verstis atitinkama veikla turėjimo, turi būti tiksliai ir aiškiai įtvirtinti viešojo pirkimo dokumentuose. Vis dėlto [VPI](#) ir kitų teisės aktų, pavyzdžiui, reglamentuojančių statybų veiklą, subsidarius taikymas (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 1 straipsnio komentarą*) lemia tai, kad, jeigu specialiaame teisės akte yra įtvirtintas reikalavimas dėl atitinkamos teisės ir (ar) specialaus leidimo turėjimo, net ir nenustačius tokio reikalavimo viešojo pirkimo sąlygose, perkančioji organizacija negali sudaryti viešojo pirkimo sutarties su tiekėju, kuris atitinkamos teisės ir (ar) atitinkamo leidimo neturi. Taip pat, tai, kad iš privalomų teisės normų kylantis reikalavimas nebuvo tiesiogiai įrašytas pirkimo sąlygose, neatleidžia jo dalyvių nuo pareigos turėti atitinkamą licenciją (sertifikatą), nes bet kokių atvejų dėl jos (nepriklausomai nuo apimties) negalima sudaryti viešojo pirkimo sutarties, jei ūkio subjektas šios teisės neturi¹³⁷⁴.

Tačiau tuo atveju, kai perkančioji organizacija viešojo pirkimo sąlygose pažodžiui nenurodo aiškaus ir konkretaus reikalavimo dėl konkretės teisės verstis atitinkama veikla turėjimo, tik nustato abstraktų reikalavimą, kad tiekėjas turi turėti teisę verstis ta veikla, kuri reikalinga pirkimo sutarčiai įvykdyti (arba apskritai nenustato jokio šios srities reikalavimo), perkančioji organizacija negali atmesti tiekėjo pasiūlymo pagal iš anksto aiškiai nepaskelbtus reikalavimus, nepriklausomai nuo to, kad jų taikymo poreikis kyla dėl kitų specialiųjų teisės aktų taikymo.

ESTT yra išaiškinęs, kad vienodo požiūrio principas ir skaidrumo pareiga turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiama pašalinti ūkio subjektą iš viešojo pirkimo procedūros dėl to, kad šis neįvykdė pareigos, kuri aiškiai nenurodyta šio pirkimo dokumentuose arba galiojančiame nacionaliniame įstatyme, tačiau kyla nacionalinėms valdžios institucijoms ar nacionaliniams administraciniais teismams aiškinant šį įstatymą ir užpildant tuose dokumentuose esančias spragas; tokiais aplinkybėmis vienodo požiūrio ir proporcingumo principai aiškintini taip, kad pagal juos nedraudžiama suteikti ūkio subjektui galimybės ištaisyti trūkumus ir įvykdyti minėtą sąlygą per perkančiosios organizacijos nustatytą terminą¹³⁷⁵.

Analogiškai ESJT formuojamai praktikai LAT taip pat laikosi nuoseklios pozicijos, kad jei viešojo pirkimo dokumentuose aiškiai nenurodyta, kokios konkrečios teisės turėjimą tiekėjas turi įrodyti perkančiajai organizacijai ir (ar) kokius konkrečius atestatus ar kitokius įrodomuosius dokumentus reikėtų jai pateikti, bet dėl pirkimo objekto apibrėžties pirkimo sąlygose ir specialiųjų teisės aktų taikymo tokie dokumentai būtini vykdant viešojo pirkimo sutartį, perkančioji organizacija privalo leisti tiekėjui ištaisyti pasiūlymo trūkumus. Tokiu atveju pasiūlymo trūkumo (jei jį lėmė išimtinai pirkimo sąlygos) ištaisyimas suprantamas ne tik kaip trūkstantį teisės verstis veikla įrodančio dokumento (atestato) pateikimas, bet ir leidimas tiekėjui viešojo pirkimo sutarties vykdymui pasitelkti naujus subjektus – partnerius,

¹³⁷³ Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L., *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*, Nomos, C.H. BECK, Hart publishing, 2018, P. 651.

¹³⁷⁴ LAT 2015 m. vasario 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-60-378/2015](#).

¹³⁷⁵ ESTT 2016 m. birželio 2 d. sprendimas byloje *Pizzo*, [C-27/15](#).

subrangovus, jei jis pats negali ar neturi teisės atlikti tam tikrų darbų (teikti paslaugų)¹³⁷⁶. Pažymėtina, kad iš anksto neišviešinto ūkio subjekto pasitelkimas tiekėjo pajėgumui pagrįsti, kai jis pats jo neturi, neturėtų būti aiškinamas ir vertinamas kaip vienintelė galima jų pasitaikymo (trūkumo šalinimo) priemonė. Iš esmės neatmestini atvejai, kai dėl specifinio pirkimo objekto, atitinkamos rinkos struktūros ar kitokių priežasčių tiekėjui, net ir siekiančiam tą padaryti, nepavyks rasti jokio kito ūkio subjekto arba galimų subrangovų rasti bus itin siauras, dėl to jų pasitelkimas taps sudėtingas, ilgai truks ir pan. Todėl tiekėjai iš esmės turi turėti galimybę pasitaikyti ir kitokiu būdu, pavyzdžiui, įgydami reikiamą kvalifikaciją. Leidimas tiekėjui šalinti aptariamą trūkumą kvalifikuotinas ne kaip bendrųjų teisės normų išimtis, o kaip atskiras institutas – įrodinėjimas, kad pirkimo sutartį vykdys tik tokia teisę turintis asmenys. Atsižvelgiant į tai, toks tiekėjų ir perkančiųjų organizacijų bendradarbiavimas šioje srityje paskelbus galutinius viešojo pirkimo rezultatus nereiškia pakartotinio pasiūlymų vertinimo, todėl atsakingų asmenų teisės vykdyti veiklą įrodinėjimui prieš sudarant viešojo pirkimo sutartį apskritai nėra poreikio *de jure* taikyti kasacinio teismo jurisprudencijoje suformuotų teisės aiškinimo taisyklių (ar jų išimčių) dėl kvalifikacijos objektyvumo sampratos, ribojimo tikslinti kvalifikacijos duomenis laiko atžvilgiu ar pasitelkti naujus trečiuosius asmenis. Viešojo pirkimo laimėtojai bet kuriu atveju *de facto* negalės pradėti vykdyti viešojo pirkimo sutarties neturėdami atitinkamos veiklos vykdymo teisės (leidimo)¹³⁷⁷. Taigi, jei teismo procese paaiškėja, kad perkančioji organizacija, neleidama tiekėjui ištaisyti pirmiau nurodyto trūkumo, jo pasiūlymą atmetė (arba pripažino tinkamu), teismas privalo tokį perkančiosios organizacijos sprendimą pripažinti neteisėtu ir panaikinti bei jį įpareigoti iš naujo įvertinti ūkio subjekto pasiūlymą, prieš tai jam leidžiant per protingą laiką ištaisyti dėl pirkimo sąlygų turinio atsiradusį pasiūlymo trūkumą¹³⁷⁸.

Pabrėžtina, kad viešojo pirkimo sąlygose nustatius reikalavimą dėl teisės verstis atitinkama veikla turėjimo, svarbus tampa nurodytos teisės įgijimo momentas, ypačingai tuo atveju, kai pasiūlymą viešajame pirkime pateikia užsienio subjektas.

Kasacinio teismo praktikoje nurodytu klausimu išaiškinta, kad rangovų kvalifikacijos atitiktis viešojo pirkimo sąlygomis įrodometina specialiaisiais teisę verstis atitinkama statybos veikla suteikiančiais dokumentais (ypač pagal pirkimo paskelbimo metu galiojančius Lietuvos teisės aktus jie reikalingi), kurie kompetentingų Lietuvos ar užsienio institucijų privalo būti išduoti iki perkančiosios organizacijos nustatyto galutinio pasiūlymų pateikimo termino; tokiu būdu užsienio (Europos Sąjungos ir Europos ekonominės erdvės valstybės narių bei Šveicarijos Konfederacijos) tiekėjų įgyta kvalifikacija laikytina atitinkančia viešojo pirkimo sąlygas, nepriklausomai nuo to, kad šio pajėgumo patvirtinimo dokumentas Lietuvoje buvo išduotas po galutinės pasiūlymų pateikimo datos¹³⁷⁹.

Tačiau užsienio tiekėjai turi pareigą po pirkimo paskelbimo kaip įmanoma greičiau per protingą laiką kreiptis į kompetentingą LR instituciją su prašymu išduoti teisės pripažinimo dokumentą. Šis socialiai atsakingo ir sąžiningo elgesio pareigų tinkamas vykdymas, be kita ko, atsižvelgiant ir į kitas aplinkybes, perkančiosioms organizacijoms leidžia vertinti tokių užsienio tiekėjų pasiūlymų tinkamumą. Jei dėl neoperatyvaus užsienyje įgyto pajėgumo

¹³⁷⁶ LAT 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-7-23-248/2017](#).

¹³⁷⁷ LAT 2019 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-469-469/2019](#).

¹³⁷⁸ LAT 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-7-23-248/2017](#); 2019 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-469-469/2019](#).

¹³⁷⁹ LAT 2016 m. gruodžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-546-469/2016](#).

patvirtinimo procedūros inicijavimo Lietuvoje perkančiajai organizacijai tektų pratęsti tiekėjų kvalifikacijos vertinimo (pavyzdžiui, pratęsti terminą teikti kvalifikacijos duomenų paaiškinimus, patikslinimus) ir (ar) visą pasiūlymų vertinimo procedūrą, ji, nustačiusi pirmiau nurodytas aplinkybes, galėtų atsisakyti tai padaryti. Kita vertus, tam tikrais išimtiniais atvejais, kai dėl pirkimo objekto svarbos perkančiajai organizacijai ir visuomenei būtų pateisinami pačios trumpi ir nepratęstini procedūrų vykdymo terminai, nepriklausomai nuo to, kad tiekėjas veikė operatyviai, ir (ar) nuo jo nepriklausančių aplinkybių, įskaitant, ekspertų komisijos sprendimo atidėti teisės pripažinimo dokumento išdavimą, perkančioji organizacija gali atmesti tokio tiekėjo pasiūlymą, jei iki jos nurodyto termino toks ūkio subjektas, tikslindamas kvalifikacijos duomenis, šio dokumento nepateikė¹³⁸⁰.

Taigi, kitų valstybių (ES ir Europos ekonominės erdvės valstybės narių bei Šveicarijos Konfederacijos) tiekėjų (ar bendrus su Lietuvos ūkio subjektais) pasiūlymus dėl užsienio tiekėjų laiku įgytos kvalifikacijos perkančiosios organizacijos privalo vertinti kaip atitinkančius pirkimo sąlygas, išskyrus atvejus, jei bus nustatytas aiškiai socialiai neatsakingas ar nesąžiningas tokių tiekėjų elgesys, darantis įtaką procedūrų operatyvumui, ar dėl pirkimo objekto svarbos ir terminų perkančioji organizacija objektyviai negalės laukti, kol užsienio rangovui bus pripažinta jo teisė veikti Lietuvoje¹³⁸¹.

3. VPI 47 straipsnio 3 dalyje yra reglamentuojamas tiekėjų kvalifikacijos vertinimas (tikrinimas) dėl tiekėjų finansinio ir ekonominio pajėgumo. Finansinio ir ekonominio pajėgumo vertinimo tikslas – užtikrinti, kad pirkimo sutartis būtų sudaryta su tiekėju, kuris turi pakankamus finansinius išteklius ir yra finansiškai stabilus bei pajėgus, kad galėtų tinkamai ir visiškai įvykdyti viešojo pirkimo sutartį¹³⁸². Kitaip tariant, finansinis įmonės pajėgumas asocijuojasi su stabilium ir nuosekliu įmonės veikimu¹³⁸³ – pakankamais tiekėjo finansiniais resursais sutarties įgyvendinimo laikotarpiu padengti svarbiausias išlaidas (mokėti atlyginimus, įsigyti medžiagas, kt.), kol bus apmokėtos pirkimo vykdytojui pateiktos sąskaitos¹³⁸⁴.

VPI 47 straipsnio 3 dalyje yra nurodytas nebaigtinis kriterijų (įrodančiųjų dokumentų), apibūdinančių tiekėjų finansinį ir ekonominį pajėgumą, sąrašas. Kiekvienu konkrečiu atveju perkančioji organizacija turi teisę pasirinkti, kokius konkrečiai ekonominio bei finansinio pajėgumo rodiklius vertinti ir juos nustatyti savarankiškai, t. y. komentuojamoje teisės normoje nurodytą sąrašą papildyti. Būtina nesumaišyti: perkančioji organizacija neturi teisės pildyti bendro VPI 47 straipsnyje numatyto kvalifikacijos reikalavimų sąrašo, tačiau turi teisę (vienintelė išimtis iš taisyklės) papildyti VPI 47 straipsnio 3 dalyje nurodytų priemonių, detalizuojančių finansinio ir ekonominio pajėgumo bendrąjį kvalifikacijos reikalavimą, priemonių sąrašą¹³⁸⁵. Tačiau, nors dėl tiekėjų finansinio ir ekonominio pajėgumo perkančiosios organizacijos suteikta diskrecija nustatyti ir tikrinti tiekėjų kvalifikaciją, ši teisė nėra nenustota. Aptariamieji reikalavimai turi būti susiję su sutarties dalyku ir jam

¹³⁸⁰ *Teis. pat.*

¹³⁸¹ *Teis. pat.*

¹³⁸² Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L., *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*, Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018, P.651.

¹³⁸³ TAT 2009 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-506/2009.

¹³⁸⁴ Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodikos 14 punktas.

¹³⁸⁵ ESTT 2012 m. spalio 18 d. sprendimas byloje *Édukövizig ir Hochtief Construction*, C-218/11.

proporcingi, objektyvūs, kad būtų pateikta informacija apie tokį ūkio subjekto pajėgumą, o taip pat nustatyta pereinamoji riba turi atitikti atitinkamos sutarties mastą¹³⁸⁶.

VPI 47 straipsnio 3 dalies 1 punkte yra įtvirtinta perkančiosios organizacijose teisė tiekėjo finansinį ir ekonominį pajėgumą patikrinti pagal tiekėjo metinių pajamų iš visos veiklos arba iš veiklos, su kuria susijęs atitinkamas pirkimas, sumą.

Pagal Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodiką, kuria remiantis turi būti nustatomi kvalifikacijos reikalavimai (*detaliau žiūrėti VPI 47 straipsnio 7 dalies komentarą*) ir kurios nuostatos visais tarptautinių ir supaprastintų pirkimų atvejais yra pritaikomos¹³⁸⁷, perkančioji organizacija turi diskreciją viešojo pirkimo dokumentuose įtvirtinti tokius metinių pajamų reikalavimus:

- 1) **Bendrosios metinės visos veiklos pajamos** – perkančioji organizacija nustato konkrečią reikalaujamą bendrųjų metinių visos veiklos pajamų sumą ne daugiau kaip per paskutinius trejus finansinius metus, o jeigu tiekėjas įregistruotas vėliau – nuo tiekėjo įregistravimo dienos. Tiekėjas turi atitikti keliamą reikalavimą kiekvienais pirkimo dokumentuose nurodytais finansiniais metais.
- 2) **Bendrosios metinės pajamos iš veiklos, su kuria susijęs atliekamas pirkimas** – perkančioji organizacija nustato konkrečią reikalaujamą bendrųjų metinių pajamų sumą iš veiklos, su kuria susijęs atliekamas pirkimas, ne daugiau kaip per paskutinius trejus finansinius metus, o jeigu tiekėjas įregistruotas ar veiklą atitinkamoje srityje pradėjo vėliau – nuo tiekėjo įregistravimo dienos ar veiklos su pirkimu susijusioje srityje pradžios. Tiekėjas turi atitikti keliamą reikalavimą kiekvienais pirkimo dokumentuose nurodytais finansiniais metais. Perkančioji organizacija turi pareigą aiškiai įvardinti veiklą, su kuria susijęs atliekamas pirkimas. Tačiau nurodyta veikla negali būti pernelyg susiaurinama, pavyzdžiui, kompiuterinės įrangos pardavimas, o ne išimtinai kompiuterių pardavimas¹³⁸⁸.
- 3) **Vidutinės metinės visos veiklos pajamos** – perkančioji organizacija reikalauja atitinkamos konkrečios vidutinės metinių pajamų (išvedamas metinių visos veiklos pajamų vidurkis per nurodytą laikotarpį) sumos ne daugiau kaip per paskutinius trejus finansinius metus.
- 4) **Vidutinės metinės pajamos iš veiklos, su kuria susijęs atliekamas pirkimas** – perkančioji organizacija reikalauja atitinkamos konkrečios vidutinės metinių pajamų iš veiklos, su kuria susijęs atliekamas pirkimas, sumos (išvedamas metinių veiklos pajamų iš veiklos, su kuria susijęs atliekamas pirkimas, vidurkis per nurodytą laikotarpį) ne daugiau kaip per paskutinius trejus finansinius metus. Nurodytas reikalavimas naudotinas tuo atveju, kai tikėtina, kad pirkime galintys dalyvauti tiekėjai verčiasi keliomis veiklomis ir dėl to vidutinės metinės visos veiklos pajamos nepakankamai apibūdina tiekėjų finansinę būklę¹³⁸⁹. Nustatant nurodytą reikalavimą turi būti aiškiai apibrėžiama (įvardijama) veikla, su kuria susijęs atliekamas pirkimas, tačiau veikla negali būti pernelyg susiaurinama.

¹³⁸⁶ EUTT 2012 m. spalio 18 d. sprendimas byloje *Édukövizig ir Hochtief Construction*, [C-218/11](#); LAT 2009 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-506/2009](#).

¹³⁸⁷ LAT 2018 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-398-469/2018](#).

¹³⁸⁸ Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodikos 15.1.2 punktas.

¹³⁸⁹ *Ten pat.* 15.2.2 punktas.

Nei [VPI 47](#) straipsnio 3 dalies 1 punkte, nei kitose [VPI](#) nuostatose, nei [Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodikoje](#) neregamentuojama, kokiais konkrečiai atvejais perkančioji organizacija turėtų vertinti tiekėjo metines pajamas ar vidutines metines pajamas iš visos veiklos, o kokiais – tik iš veiklos, susijusios su atitinkamu pirkimu. Taigi perkančioji organizacija turi plačią diskreciją nuspręsti (pasirinkti), kokias konkrečiai metines pajamas ar vidutines metines pajamas vertinti konkrečiu atveju.

Tačiau nurodyta perkančiosios organizacijos diskrecija yra apribota tuo aspektu, kad reikalaujama metinių pajamų (tiek iš visos veiklos, tiek iš veiklos, susijusios su konkrečiu pirkimu) suma pagal bendrą [VPI 47](#) straipsnio 3 dalies 1 punkto taisyklę negali būti daugiau kaip du kartus didesnė už numatomą atliekamo pirkimo vertę. Taigi, įstatyme įtvirtinta riba, kurią peržengus preiumuojamas kvalifikacijos reikalavimo neteisėtumas. Pavyzdžiui, jeigu numatoma viešojo darbų pirkimo vertė yra 1 000 000,00 Eur, perkančiosios organizacijos reikalaujama metinių pajamų suma iš visos veiklos arba iš veiklos, susijusios su konkrečiu pirkimu, negali būti didesnė kaip 2 000 000,00 Eur.

Išimtiniais atvejais perkančioji organizacija turi teisę viešojo pirkimo dokumentuose įtvirtinti reikalavimą dėl konkretios metinių pajamų (tiek iš visos veiklos, tiek iš veiklos, susijusios su konkrečiu pirkimu) sumos, kuri yra daugiau kaip du kartus didesnė už numatomą atliekamo pirkimo vertę, jeigu tai būtina dėl perkamų prekių, paslaugų ar darbų pobūdžio arba su tuo susijusios rizikos. Taigi, pirmiau nurodyta prezumpcija dėl pirkimo sąlygos teisėtumo yra paneigiama, t. y. galimos išimtys. Nei [VPI 47](#) straipsnio 3 dalies 1 punkte, nei kitose [VPI](#) nuostatose, nei [Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodikoje](#) neregamentuojama, koks konkrečiai pirkimo objekto pobūdis ir (ar) su tuo susijusi rizika galėtų pateisinti nukrypimą nuo bendrosios taisyklės dėl maksimalaus reikalaujamų pajamų dydžio. Taip galėtų būti, pavyzdžiui, perkančiajai organizacijai vykdančiai pirkimą, skirtą ypatingos valstybinės svarbos projektams įgyvendinti, ar susijusiant su nacionaliniu saugumu susijusį pirkimo objektą¹³⁹⁰. Vis dėlto nurodyta išimtis iš bendrosios taisyklės turėtų būti aiškinama ir taikoma siaurai, o perkančioji organizacija kiekvienu tokiu atveju turi pareigą viešojo pirkimo dokumentuose arba pirkimo procedūrų įtaskaitoje nurodyti pagrindines priežastis, lėmusias išimties dėl maksimalaus reikalaujamų pajamų dydžio viršijimo priežastis.

[VPI 47](#) straipsnio 3 dalies 2 punkte yra įtvirtinta perkančiosios organizacijose teisė tiekėjo finansinį ir ekonominį pajėgumą patikrinti pagal tam tikrą finansinį santykį, įskaitant turimo turto ir įsipareigojimų santykį. Nurodyta teise perkančioji organizacija gali pasinaudoti tik tuo atveju, jeigu pirkimo dokumentuose nurodo skaidrius, objektyvius ir nediskriminacinius finansinio santykio vertinimo kriterijus ir metodus.

Pagal [Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodiką](#), perkančioji organizacija turi diskreciją viešojo pirkimo dokumentuose įtvirtinti tokius finansinio santykio reikalavimus, kurie laikyti skaitiniais, objektyviais ir nediskriminaciniais:

- 1) **Bendrojo (pastovaus) mokumo koeficientas.** Nurodytas koeficientas yra ilgalaikio finansinio stabilumo rodiklis, parodantis, kiek vienam įmonės skolos eurui tenka nuosavo kapitalo ir išreiškiantis įmonės finansinį pajėgumą, stabilumą bei gebėjimą vykdyti savo ilgalaikes prievolės. Nustačius šį reikalavimą,

¹³⁹⁰ [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 83-iojoje konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad tokios aplinkybės galėtų būti susijusios su didele rizika, siejama su sutarties vykdymu ar tuo, kad esminę reikšmę turi tinkamas sutarties įvykdymas laiku, nes tai, pavyzdžiui, yra būtina išankstinė kitų sutarčių įvykdymo sąlyga.

vertinamas įmonės nuosavo kapitalo ir visų įsipareigojimų (ilgalaikių ir trumpalaikių) santykis. Reikalavimas įprastai naudojamas perkant prekes, paslaugas ar darbus, sudarant didelės vertės ilgalaikes (galiojančias ilgiau negu dvylika mėnesių) pirkimo sutartis. Šis reikalavimas nenaudotinas, jei pirkimo sutartyje nustatytas avansas ir (ar) tarpiniai mokėjimai, kadangi periodiškai gaunant mokėjimus už prekes, paslaugas ar darbus, tiekėjui yra lengviau vykdyti priimtus įsipareigojimus. Kasacinis teismas, įvertinęs nurodytą reguliavimą, išaiškino, kad tarptautiniuose ir supaprastintuose pirkimuose, kai viešojo pirkimo sutartyje nurodytas avansas ir (ar) tarpiniai mokėjimai tiekėjui, bendrojo mokumo koeficiento reikalavimas tiekėjų kvalifikacijai negali būti taikomas ir pirkimus vykdančys subjektai negali šio reikalavimo nustatyti pirkimo sąlygose¹³⁹¹.

Bendrojo mokumo rodiklis papildo kritinio likvidumo rodiklį (*detaliau žiūrėti komentarą toliau*), charakterizuojantį tiekėjo gebėjimą vykdyti trumpalaikius įsipareigojimus. Mažesnė už vienetą bendrojo mokumo rodiklio reikšmė suponuoja poreikį tiekėjui naudotis kreditorių ar kitais pasitelktais resursais¹³⁹².

- 2) **Einamojo likvidumo koeficientas.** Nurodytas koeficientas yra trumpalaikio finansinio stabilumo rodiklis, parodantis įmonės trumpalaikio turto santykį su trumpalaikiais įsipareigojimais. Nurodytas reikalavimas nenaudotinas, jei pirkimo sutartyje numatytas avansas ir (ar) tarpiniai mokėjimai. Nurodytas reikalavimas taip pat nenaudotinas vykdant pirkimą metų pabaigoje, kadangi tiekėjas turėtų pateikti duomenis už paskutinius finansinius metus (t. y. jie būtų metų senumo). Žemas šio rodiklio lygis rodo, kad įmonė gali nevykdyti trumpalaikių įsipareigojimų, aukštas (daugiau kaip 2) – kad ji nepajėgia panaudoti apyvartinių lėšų. Praktikoje einamojo likvidumo koeficientas svyruoja nuo 1,2 iki 2. Nustatant reikalavimą turi būti atsižvelgiama į prekių, paslaugų ar darbų sektoriaus ypatumus, kadangi skirtinguose sektoriuose ta pati rodiklio reikšmė gali rodyti skirtingą situaciją. Minimali einamojo likvidumo reikšmė – 1,2. Jeigu įmonės turimi įsipareigojimai yra lygūs 0, laikoma, kad tiekėjas atitinka einamojo likvidumo reikalavimą¹³⁹³.
- 3) **Kritinio likvidumo koeficientas.** Nurodytas koeficientas yra trumpalaikio finansinio stabilumo rodiklis, parodantis įmonės trumpalaikio turto (atėmus atsargas) santykį su trumpalaikiais įsipareigojimais. Reikalavimas naudojamas sudarant trumpalaikes (galiojančias trumpiau negu dvylika mėnesių) pirkimo sutartis, vykdančias pirkimą pirmame pusmetyje. Reikalavimas nenaudotinas vykdant pirkimą metų pabaigoje. Kritinio likvidumo koeficiento reikalavimas parodo įmonės sugebėjimą greitai (skubiai) realizuojamu trumpalaikiu turtu padengti trumpalaikius įsipareigojimus. Žemas šio rodiklio lygis rodo, kad įmonei sunku vykdyti įsipareigojimus, aukštas (daugiau kaip 2,5) – kad ji nepajėgia panaudoti apyvartinių lėšų. Praktikoje kritinio likvidumo koeficientas svyruoja apie 1. Nustatant reikalavimą turi būti atsižvelgiama į prekių, paslaugų ar darbų sektoriaus ypatumus. Minimali reikšmė – ne mažesnė nei 0,5. Jeigu įmonės turimi

¹³⁹¹ LAT 2018 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-398-469/2018](#).

¹³⁹² [Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodikos](#) 16.1 punktas.

¹³⁹³ *Ten pat.* 16.2 punktas.

įsipareigojimai yra lygūs 0, laikoma, kad tiekėjas atitinka kritinio likvidumo reikalavimą¹³⁹⁴.

Pagal [VPI](#) 47 straipsnio 3 dalies 3 punktą perkančioji organizacija visada turi teisę reikalauti tiekėjų atitinkamo lygio profesinės civilinės atsakomybės draudimo. Nurodyta teisė ypač aktuali tuo atveju, kai [VPI](#) subsidiariai taikomuose teisės aktuose atitinkamiems subjektams yra nustatyta pareiga apsidrausti profesiniu civilinės atsakomybės draudimu ir be nurodyto draudimo tiekėjas negali verstis atitinkama veikla. Tokią pareigą turi, pavyzdžiui, advokatai, antstoliai, audito įmonės, draudimo brokerių įmonės, įrenginių techninės būklės tikrinimo įstaigos, kelionių organizatoriai ir t. t.

4. [VPI](#) 47 straipsnio 4 dalyje yra reglamentuojamas kvalifikacijos reikalavimų nustatymas tuo atveju, kai viešojo pirkimo objektas yra skaidomas į dalis (*detalesiau dėl pirkimo objekto skaidymą žiūrėti [VPI](#) 28 straipsnio komentarą*).

Perkančioji organizacija, viešojo pirkimo dokumentuose nurodžiusi, kad pirkimo objektas skaidomas į dalis, kvalifikacijos reikalavimus turi nustatyti kiekvienai pirkimo objekto daliai atskirai arba nurodyti, kad konkretus kvalifikacijos reikalavimas taikomas kelioms ar visoms pirkimo objekto dalims. Tokiu būdu siekiama užtikrinti, kad kvalifikacijos reikalavimai atitiktų [VPI](#) 47 straipsnio 1 dalies nuostatas dėl jų proporcingumo, sąsajos su pirkimo objektu ir draudimo riboti konkurenciją. Kitu atveju, perkančioji organizacija turi pareigą įsitikinti tiekėjų kompetencija, patikimumu ir pajėgumu įvykdyti sutartį būtent dėl konkrečios viešojo pirkimo objekto dalies. Priešingu atveju, t. y. kvalifikacijos reikalavimus nustatant pagal visą viešojo pirkimo objekto apimtį (vertę), tačiau numčius, kad pirkimo sutartis gali būti sudaryta dėl atskirų viešojo pirkimo objekto dalių, nustatyti reikalavimai galėtų būti laikomi neproporcingais ir nepagrįstai ribojančiais konkurenciją, atimančiais galimybę pirkime dalyvauti tiekėjams, esantiems tinkamai ir laiku įvykdyti atskiros pirkimo objekto dalies sutartį.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija įgyvendindama, pavyzdžiui, teatro salės rekonstrukcijos projektą ir siekdama įsigyti statybos rangos (rekonstravimo) darbus, sceninę įrangą ir jos montavimo (įrengimo) darbus bei salės kėdes, viešojo pirkimo dokumentuose nurodo, kad pirkimas skaidomas į dalis – (1) statybos rangos (rekonstravimo) darbai, (2) sceninė įranga ir jos montavimo darbai, (3) kėdės – o tiekėjai turi teisę pateikti pasiūlymą tiek vienai, tiek kelioms, tiek visoms pirkimo objekto dalims. Atsižvelgiant į tai, perkančioji organizacija pirkimo sąlygose nurodo, kad tiekėjui, siekiančiam pateikti pasiūlymą pirmai pirkimo objekto daliai, be kitų reikalavimų keliamas kvalifikacijos reikalavimas dėl konkretaus specialisto – statinio statybos vadovo, kuris bus skiriamas statinio statybos vadovu pirkime nustatytiems statybos darbams – turėjimo. Jeigu perkančioji organizacija būtų nurodžiusi bendrą kvalifikacijos reikalavimą dėl nurodyto specialisto turėjimo, taikomą visoms pirkimo objekto dalims, nurodytas reikalavimas negalėtų būti laikomas proporcingu ir neribojančiu konkurencijos, kadangi tiekėjams, pavyzdžiui, kėdžių gamintojams ir (ar) pardavėjams, kurie realiai ir objektyviai gali pateikti pasiūlymą dėl trečios pirkimo objekto dalies, būtų užkirstas

¹³⁹⁴ Ten pat. 16.3 punktas.

kelias tai padaryti nepasitelkiant subrangovų ir (ar) nesikooperuojant su kitais tiekėjais, nors nurodyto specialisto turėjimas pirkimo sutarties dėl trečios pirkimo objekto dalies įvykdymui apskritai nėra reikalingas.

Pagal [VPI](#) 47 straipsnio 4 dalį perkančiajai organizacijai vertinant tiekėjų finansinį ir ekonominį pajėgumą būtent pagal tiekėjų pajamas (*detales žiūrėti [VPI](#) 47 straipsnio 3 dalies 1 punkto komentare*), gali būti taikoma išimtis iš nurodytos bendrosios taisyklės. T. y. reikalaujamų pajamų dydis gali būti nustatomas ne pagal atskiros pirkimo objekto dalies vertę, bet pagal bendrą visų pirkimo objekto dalių vertę.

Tuo atveju, jeigu, išskaidžius pirkimo objektą į dalis, yra tikimybė, kad su tuo pačiu tiekėju galėtų būti sudaroma pirkimo sutartis dėl kelių pirkimo objekto dalių pirkimo sąlygose pagal [VPI](#) 28 straipsnio 4 dalies 1 punktą nurodyta, kad tas pats tiekėjas pasiūlymą gali pateikti tiek dėl vienos, tiek dėl kelių pirkimo objekto dalių), perkančioji organizacija, kiekvienoje pirkimo objekto dalyje nustatydamą kvalifikacijos reikalavimą dėl konkrečios reikalaujamos tiekėjo metinių pajamų sumos, gali atsižvelgti ne į kiekvienos atskiros pirkimo objekto dalies vertę, bet į atskirų pirkimo objekto dalių bendrą vertę (atskirų pirkimo objekto dalių verčių sumą). Taigi, perkančioji organizacija pirkimo sąlygas turėtų formuluoti alternatyviai: tiek tiekėjams, kurie pasirenge dalyvauti pirkimo vienoje iš dalių, tiek kitiems, – kurie ketina pateikti pasiūlymus keliose ar visose pirkimo dalyse.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, vykdydama viešąjį degalų iš degalinių pirkimą, pirkimo objektą išskaidė, pavyzdžiui, į dvidešimt dalių pagal perkančiajai organizacijai aktualias teritorijas ir nurodė, kad tas pats tiekėjas turi teisę pasiūlymą pateikti tiek vienai, tiek kelioms, tiek visoms pirkimo objekto dalims. Esant nurodytoms aplinkybėms, perkančioji organizacija, nustatydamą visoms pirkimo objekto dalims taikytiną kvalifikacijos reikalavimą dėl konkretaus tiekėjo pajamų iš prekybos degalais veiklos dydžio, turi teisę atsižvelgti ne į konkrečios pirkimo objekto dalies vertę, bet į bendrą visų pirkimo objekto dalių vertę. Nurodytą perkančiosios organizacijos teisę suponuoja tai, kad didžioji dalis tiekėjų, vykdančių prekybą degalais, prekybos vietas turi visoje LR teritorijoje, todėl, tikėtina, pasiūlymus pateiks būtent visoms pirkimo objekto dalims.

Tačiau tuo atveju, jeigu su tuo pačiu tiekėju negalėtų būti sudaryta pirkimo sutartis dėl kelių pirkimo objekto dalių (pavyzdžiui, pirkimo sąlygose nurodyta, kad tiekėjas pasiūlymą gali pateikti tik vienai pirkimo objekto daliai) arba tai mažai tikėtina, pavyzdžiui, dėl atskirų pirkimo objekto dalių specifikos, perkančioji organizacija reikalavimus dėl konkrečios tiekėjų pajamų sumos turėtų nustatyti kiekvienai pirkimo objekto daliai atskirai, atsižvelgdama būtent į kiekvienos pirkimo objekto dalies vertę.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, vykdydama teatro salės rekonstrukcijos darbų ir kėdžių pirkimą, pirkimo objektą išskaidė į dvi dalis – (1) salės rekonstrukcijos darbai ir (2) kėdės.

Nors pirkimo sąlygose neįtvirtintas draudimas tiekėjui pasiūlymą pateikti abiem pirkimo objekto dalims, iš esmės neįmanoma, kad savarankiškai veikiantis ūkio subjektas, pavyzdžiui, kėdės gaminanti ir (ar) jų prekybą vykdoma įmonė, nesikooperuodama su kitais ūkio subjektais, būtų kompetentinga ir pajėgi pateikti pasiūlymą tiek dėl kėdžių pirkimo, tiek dėl salės rekonstrukcijos darbų. Dėl to perkančioji organizacija, užtikrindama, kad kvalifikacijos reikalavimas dėl konkrečios tiekėjo metinių pajamų sumos būtų proporcingas pirkimo objektui ir dirbtinai neribotų konkurencijos, nurodytą reikalavimą turėtų nustatyti atskirai kiekvienai pirkimo objekto daliai, atsižvelgdama būtent į konkrečios pirkimo objekto dalies vertę.

5. [VPI](#) 47 straipsnio 5 dalyje yra reglamentuojamas tiekėjų finansinio ir ekonominio pajėgumo tikrinimas pagal tiekėjų metines pajamas (*detales žiūrėti [VPI](#) 47 straipsnio 3 dalies 1 punkto komentarą*) tuo atveju, kai viešojo pirkimo sutartį numatoma sudaryti preliminarinės sutarties arba dinaminės sistemos pagrindu.

Pagal [VPI](#) 47 straipsnio 5 dalį, kai pirkimo sutartį numatoma sudaryti preliminarinės sutarties pagrindu atnaujinant tiekėjų varžymąsi, reikalaujama metinių tiekėjo veiklos pajamų suma yra nustatoma vienu iš dviejų alternatyvių būdų:

- 1) **Atsižvelgiant į didžiausią numatomą tuo pačiu metu vykdomų konkrečių pirkimo sutarčių vertę, jeigu ji žinoma.** Pavyzdžiui, jeigu perkančioji organizacija, vykdydama viešąjį pirkimą, kurio pagrindu sudaromos preliminarinės sutartys, žino, kad preliminarinių sutarčių pagrindu bus sudaromos trys pagrindinės sutartys, iš kurių dvi – vienu metu, nustatydama reikalavimą dėl tiekėjų metinių pajamų perkančioji organizacija turėtų atsižvelgti būtent į didžiausią numatomą nurodytų dviejų konkrečių pirkimo sutarčių vertę.
- 2) **Atsižvelgiant į numatomą preliminarinės sutarties vertę, jeigu nežinoma didžiausia numatomą tuo pačiu metu vykdomų konkrečių pirkimo sutarčių vertė** (*detales apie numatomą preliminarinės sutarties vertę žiūrėti [VPI](#) 5 straipsnio 15 dalies komentarą*).

[VPI](#) 47 straipsnio 5 dalyje vartojama sąvoka *jeigu nežinoma* suponuoja, kad perkančioji organizacija reikalaujama metinių tiekėjo veiklos pajamų sumą, pirmiausia turėtų siekti nustatyti (apskaičiuoti) būtent pagal konkrečių tuo pačiu metu planuojamų vykdyti pirkimo sutarčių vertę. Ir tik tokiu atveju, kai nurodyta vertė yra nežinoma, perkančioji organizacija turėtų vertinti visą numatomą preliminarinės sutarties vertę.

Pagal [VPI](#) 47 straipsnio 5 dalį, kai pirkimo sutartį numatoma sudaryti dinaminės sistemos pagrindu, reikalaujama didžiausia metinių tiekėjo veiklos pajamų suma nustatoma atsižvelgiant į didžiausią numatomą konkrečių per dinaminę pirkimo sistemą sudaromų pirkimo sutarčių vertę (*detales apie numatomą per dinaminę pirkimo sistemą sudaromų pirkimo sutarčių vertę žiūrėti [VPI](#) 5 straipsnio 15 dalies komentarą*).

6. [VPI](#) 47 straipsnio 6 dalyje yra įtvirtinta perkančiosios organizacijos teisė tiekėjų kvalifikaciją įvertinti pagal tiekėjų techninį ir profesinį pajėgumą. Techninio ir profesinio pajėgumo vertinimo tikslas – įsitikinti, kad tiekėjas turi pakankamus įgūdžius, priemones,

įrankius, personalą ir kt., reikalingus pirkimo sutarties vykdymui¹³⁹⁵. Kitaip tariant, techninis ir profesinis pajėgumas yra vertinamas pagal tiekėjo žmogiškuosius ir techninius išteklius bei patirtį, kuri reikalinga pirkimo sutarčiai įvykdyti.

Vertinant tiekėjo žmogiškuosius išteklius, kaip nurodyta pačioje [VPI 47 straipnio 6 dalies](#) normoje, atsižvelgiama į pirkimo sutartį vykdysiančių tiekėjo darbuotojų kvalifikaciją, darbo produktyvumą, patirtį ir patikimumą. [Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodikos](#) 21.6 punkte nurodyta, kad tiekėjo personalo išsilavinimo ir profesinės kvalifikacijos reikalavimas keliamas siekiant įsitikinti, kad pirkimo sutarties vykdymas bus pavestas kvalifikuotam tiekėjo, teikiančio paslaugas ar atliekančio darbus, personalui, ar jo vadovaujančiam personalui, kuris yra tiesiogiai susiję (ar atsakingi) už konkrečios paslaugos suteikimą ar darbų atlikimą. Personalo, nesusijusio su konkrečios pirkimo sutarties vykdymu, kvalifikacija netikrinama.

Pirkimo vykdytojas tiksliai ir aiškiai pirkimo dokumentuose nurodo, kokią kvalifikaciją turi turėti tiekėjas, ar jo vadovaujantys asmenys (pavyzdžiui, darbų atveju – nurodoma konkreti statybos darbų sritis, statinių kategorija ir grupė bei reikalaujama patirtis). Kvalifikacijos reikalavimai turi būti nustatomi, atsižvelgiant į pirkimo vykdytojo nurodytas kompetencijas galintiems atitikti asmenims norminiuose teisės aktuose keliamą kvalifikaciją (pavyzdžiui, statybos techninės veiklos pagrindinių sričių vadovams). Kvalifikacijos reikalavimai nustatomi atsižvelgiant į LR statybos įstatyme nurodytus jiems taikomus kvalifikacijos reikalavimus¹³⁹⁶.

Tiekėjų profesinis pajėgumas, be kita ko, gali būti įvertinamas pagal tiekėjų turimą patirtį. Tiekėjo patirtis – tai reikalavimas, apibūdinantis, ar tiekėjas jau yra vykdęs panašią pirkimo sutartį (per tam tikrą laikotarpį suteikė paslaugas, pateikė prekes ar atliko reikalaujamos apimties darbus) bei ar sutartis buvo įvykdyta ar darbai atlikti tinkamai¹³⁹⁷. Pagal [Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodiką](#) tiekėjo patirčiai keliami tokie pagrindiniai reikalavimai:

- 1) **Reikalaujamos pirkimo sutarties baigtumas.** Pirkimo vykdytojas, siekdamas įsitikinti tiekėjo patikimi, reikalauja įvykdytos ar tebevykdomos pirkimo sutarties. Sprendimas, kokios pirkimo sutarties prašyti, priimamas įvertinus pirkimo objekto specifiką. Įvykdytos pirkimo sutarties gali būti reikalaujama, kai pirkimo sutartis bus sudaroma dėl galutinio produkto sukūrimo arba kol pirkimo sutartis nepabaigta įvykdyti, negalima nustatyti galutinio rezultato, turi būti nurodoma reikalaujama tokios pirkimo sutarties vertė. Vykdamos pirkimo sutarties gali būti reikalaujama, kai sudaroma tęstinio pobūdžio pirkimo sutartis, pavyzdžiui, atliekų išvežimo, valymo paslaugų, kanceliarinių, medicininių prekių tiekimo ir panašiai, pirkimo vykdytojas pirkimo dokumentuose nustato reikalavimą būti įvykdžius ar vykdyti pirkimo sutartį ar jos dalį ir nurodo tokios pirkimo sutarties ar jos įvykdytos dalies vertę¹³⁹⁸.
- 2) **Reikalaujamas pirkimo sutarčių skaičius** – priklauso nuo to, ar pirkimo objektas yra dalus. Jei pirkimo objektas yra nedalomas, pavyzdžiui, perkamas automobilis, vienos informacinės sistemos kūrimas ir panašiai, reikalaujama, kad tiekėjas per

¹³⁹⁵ [Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodikos](#) 21 punktas.

¹³⁹⁶ *Ten pat*, 21.6 punktas.

¹³⁹⁷ *Ten pat*, 21.1 punktas.

¹³⁹⁸ *Ten pat*, 21.1.1 punktas.

pastaruosius trejus metus arba per laiką nuo tiekėjo įregistravimo dienos (jeigu tiekėjas vykdė veiklą mažiau nei trejus metus) būtų įvykdęs ar vykdytų bent vieną sutartį ir nustato, kad tokios sutarties vertė turi būti ne mažesnė kaip 0,5 pirkimo objekto vertės. Jei tiekėjas teikia informaciją apie vykdomą pirkimo sutartį, laikoma, kad jo patirtis atitinka keliamą reikalavimą, jei vykdomos pirkimo sutarties įvykdyta dalis yra ne mažesnė kaip pirkimo dokumentuose reikalaujama suma. Jei pirkimo objektas yra sudėtinis ir gali būti dalus (pavyzdžiui, perkami kelių objektų kadastriniai matavimai) ir (ar) prekių pristatymo, paslaugų suteikimo ar darbų atlikimo terminas yra nevienkartinis (pavyzdžiui, prekės turės būti pristatytos ne visos iš karto, o dalimis), tiekėjo prašoma būti įvykdžius (vykdyti) bent vieną ar daugiau pirkimo sutarčių, kurių bendra vertė būtų ne mažiau kaip 0,5 pirkimo objekto vertės. Jei tiekėjas teikia informaciją apie vykdomą sutartį, laikoma, kad jo patirtis atitinka keliamą reikalavimą, jei vykdomos sutarties įvykdyta dalis yra ne mažesnė kaip 0,5 pirkimo objekto vertės¹³⁹⁹.

- 3) **Vertinamų sutarčių skaičiaus ribojimas** – kai kuriais atvejais (pavyzdžiui, pirkimo vykdytojas planuoja daryti kelis stambesnius užsakymus ir abejoja, ar praktikoje mažesnės apimties sutartis vykdės tiekėjo sugebės įvykdyti didesnės apimties sutartis) pirkimo vykdytojas gali riboti vertinamų sutarčių skaičių. Tokiu atveju pirkimo vykdytojas turi nustatyti proporcingą, protingą reikalavimą, įvertinęs perkamo objekto apimtį ir pirkimo sutarties vykdymo laikotarpį¹⁴⁰⁰. Atitinkamai perkančioji organizacija gali nustatyti ūkio subjektų pajėgumų sumavimo ribojimą, t. y. draudimą dėl pirkimo objekto specifikos reikalaujamos patirties atitiktį grįsti kelių ūkio subjektų atskirai vykdytomis sutartimis.
- 4) **Patirtį įrodančių sutarčių vertė** – pirkimo vykdytojas neprivalo prašyti būti įvykdžius arba vykdyti sutartį (-is) ne mažiau kaip 0,5 pirkimo objekto vertės – apimtis gali būti nustatoma ir mažesnė. Tokia praktika formuotina atsižvelgiant į tai, jog nustatant aukštą įvykdytos (vykdomos) sutarties koeficientą dalyje pirkimų susidaro ydinga situacija, kad pasiūlymą neretai gali pateikti tik vienas tiekėjas, tuo tarpu pirkimo vykdytojas tikslas yra gauti konkurencingus pasiūlymus. Tai įmanoma užsitikrinti tik tais atvejais, kai pirkime dalyvauja smulkaus ar vidutinio verslo atstovai, o ne tik stambiaus kapitalo įmonės. Atitinkamai – kuo aukštesnės vertės sutartis, tuo žemesnis turi būti nustatomas koeficientas¹⁴⁰¹.
- 5) **Kiti parametrai, įrodantys tiekėjo patirtį** – kai kuriais atvejais tiekėjo profesinių pajėgumų pirkimo vykdytojas geriau įsitikina keldamas patirties reikalavimą ne tiekėjui, o specialistui. Tiekėjas, kaip juridinis asmuo, yra atsakingas už žmoniškųjų, finansinių ir kt. išteklių organizavimą, tuo tarpu kokybiškos paslaugos teikimą, darbų atlikimą ar produkto sukūrimą užtikrina specialistai, turintys reikiamą išsilavinimą, kvalifikaciją ir patirtį¹⁴⁰².
- 6) **Patirties vertinimo ypatumai darbų pirkimo atveju** – įsigyjant darbus, vertinama vidutinė metinė svarbiausių statybos darbų apimtis per pastaruosius penkerius metus arba per laiką nuo tiekėjo įregistravimo dienos (jeigu tiekėjas

¹³⁹⁹ *Ten pat.*, 21.1.2 punktas.

¹⁴⁰⁰ *Ten pat.*, 21.1.3 punktas.

¹⁴⁰¹ *Ten pat.*, 21.1.4 punktas; LAT 2014 m. balandžio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-255/2014](#).

¹⁴⁰² [Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodikos](#) 21.1.5 punktas.

vykdė veiklą mažiau nei 5 metus). Vidutinė metinė svarbiausių statybos darbų vertė turi būti ne mažesnė kaip 0,5 perkamų darbų vertės¹⁴⁰³.

- 7) **Reikalavimai dėl patirties, kai kartu perkami skirtingų rūšių pirkimo objektai** – prekių bei paslaugų pirkimo atveju keliamas reikalavimas turėti patirties per pastaruosius trejus metus arba per laikotarpį nuo tiekėjo įregistravimo dienos, darbų pirkimo atveju – per pastaruosius penkerius metus arba per laikotarpį nuo tiekėjo įregistravimo dienos, todėl, jei vienu pirkimu įsigijami skirtingų rūšių pirkimo objektai, ir norima prašyti tiek paslaugų teikimo, tiek darbų atlikimo patirties, turi būti formuluojami du atskiri reikalavimai¹⁴⁰⁴.

Pagal [VPI](#) 47 straipsnio 6 dalį reikalaujama tiekėjų profesinė patirtis visų pirma įrodinėjama užsakovų pažymomis apie tinkamai įvykdytas sutartis. Tačiau sakoma *visų pirma* suponuoją išvadą, kad tiekėjų patirtis gali būti įrodoma ir kitais tinkamais įrodymais. Tokia išvada, be kita ko, kyla ir iš [VPI](#) 39 straipsnio, kurio nuostatos pagal analogiją taikomos sistemiškai (*detaliau apie įrodinėjimo priemones ir jų vertinimą žiūrėti [VPI](#) 39 straipsnio komentarą*).

Perkančioji organizacija gali vertinti, kad tiekėjas neturi reikalaujamo profesinio pajėgumo, jeigu nustato tiekėjo interesų konfliktą, galintį neigiamai paveikti pirkimo sutarties vykdymą (interesų konfliktas yra reglamentuojamas [VPI](#) 21 straipsnyje bei kaip privalomas tiekėjo pašalinimo pagrindas nurodytas [VPI](#) 46 straipsnio 4 dalies 2 punkte). Kitaip tariant, [VPI](#) 47 straipsnio 6 dalis apima vertikalių (išorės) interesų konfliktų prevencijos taisyklę kaip profesinio pajėgumo reikalavimų sudėtinę dalį. Pavyzdžiui, tyrimų ir plėtros paslaugų tikrinimo ir audito sutarties sudarymo atveju, tikrinimo ir audito paslaugas siekiant teikti tiekėjui, teikusiam tyrimų ir plėtros paslaugas, akivaizdžiai būtų nustatytas tiekėjo interesų konfliktas, turintis įtakos tinkamam pirkimo sutarties vykdymui¹⁴⁰⁵.

Teismų praktikoje taip pat išaiškinta, kad asmuo, kuriam buvo pavesta atlikti su viešuoju darbų, prekių ar paslaugų pirkimu susijusį tyrimą, bandymus, studiją ar juos plėtoti, šio viešojo pirkimo procedūros prasme nebūtinai yra tokioje pat padėtyje kaip ir asmuo, kuris tokių darbų neatliks, nes gali būti geresnėje padėtyje dėl to, kad atlikdamas šiuos darbus sužinojo informacijos apie šį viešąjį pirkimą; be to, šiam asmeniui gali kilti interesų konfliktas dėl to, kad jis, būdamas ir viešojo pirkimo konkurso dalyvis, net ir neketindamas to daryti, gali daryti įtaką jo sąlygoms sau naudinga linkme. Tai iškraipytą konkurenciją tarp konkurso dalyvių. Atsižvelgiant į šią situaciją, kurioje gali atsirasti tam tikrus parengiamuosius darbus atlikęs asmuo, negali būti teigiama, kad vienodo požiūrio principas įpareigoja jį vertinti taip pat, kaip ir bet kurį kitą konkurso dalyvį¹⁴⁰⁶.

Pagal [VPI](#) 47 straipsnio 6 dalį perkančioji organizacija, veikianti gynybos srityje ar valdanti ypatingo svarbos informacinę infrastruktūrą, ar veikianti srityse, kurios laikomos nacionalinio saugumui užtikrinti strategiškai svarbių ūkio sektorių dalimi, atlikdama pirkimą,

¹⁴⁰³ *Ten pat*, 21.1.6 punktas.

¹⁴⁰⁴ *Ten pat*, 21.1.7 punktas.

¹⁴⁰⁵ Stijnicke, Michael, Vesterdorf, Peter L., *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*, Nomos, C.J.P.E.C.K., Hart publishing, 2018, P. 654.; LAT 2014 m. lapkričio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-496/2014](#).

¹⁴⁰⁶ ESTI 2005 m. kovo 3 d. sprendimas byloje *Fabricom*, [C-21/03](#); 2008 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje *Micromini*, [C-213/07](#); 2009 m. gegužės 19 d. sprendimas byloje *Assitur*, [C-538/07](#); 2009 m. gruodžio 23 d. sprendimas byloje *Serrantoni ir Consorzio stabile edili*, [C-376/08](#); LAT 2013 m. spalio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-436/2013](#).

susijusį su nacionaliniu saugumu (*detaliau dėl nurodyto perkančiosios organizacijos statuso ir pirkimo pobūdžio žiūrėti VPI 17 straipsnio 5 dalies komentarą*), gali laikyti, kad tiekėjas ne turi reikiamo profesinio pajėgumo, jeigu nustato tiekėjo ar jo pasitelkiamų subtiekiųjų interesų konfliktą, galintį neigiamai paveikti sutarties vykdymą, įskaitant, bet neapsiribojant, jeigu nustato, kad tiekėjas ar jo pasitelkiami subtiekiėjai turi interesų, galinčių kelti grėsmę nacionaliniam saugumui.

Nei VPI 47 straipsnio 6 dalyje, nei kitose VPI nuostatose nėra detalizuota, kokie konkrečiai interesai laikytini galinčiais kelti grėsmę nacionaliniam saugumui, taip pat nėra nurodyta, kaip perkančioji organizacija turėtų įvertinti, ar tiekėjas ir jo pasitelkiami subtiekiėjai (ne) turi grėsmę nacionaliniam saugumui galinčių kelti interesų. Dėl to perkančiosios organizacijos, vadovaudamosi VPI 92 straipsnio 12 dalimi, turėtų kreiptis į kompetentingas institucijas, kurios atlieka vertinimą dėl ketinamos sudaryti sutarties atitikties nacionalinio saugumo interesams (*detaliau žiūrėti VPI 92 straipsnio 12 dalies komentarą*).

Grėsmę nacionaliniam saugumui keliančiais galėtų būti pripažinti, pavyzdžiui, tiekėjo, palaikančio glaudžius santykius su Rusijos verslo ir politikos atstovais, interesai, taip pat tiekėjo, kaltinamo korupcinio pobūdžio byloje, interesai.

Apibendrinant VPI 47 straipsnio 6 dalies nuostatas dėl interesų konflikto prevencijos, pabrėžtina, kad, remiantis pažodiniu aptariamu reguliavimu, perkančiajai organizacijai suteikiama teisė laikyti, kad tiekėjas neatitinka kvalifikacijos reikalavimų, jeigu perkančioji organizacija jau viešojo pirkimo procedūrų metu nustato, kad, vykdant sutartį, tiekėjas patektų į interesų konflikto situaciją. Prieš tiekėjo kvalifikaciją pripažįstant neatitinkančia pirkimo sąlygų reikalavimų, remiantis pažodiniu aptariamu reguliavimu, tiekėjui turėtų būti sudaromos galimybės (sąlygos) dėl to pateikti paaiškinimus, patikslinimus ir (ar) leidžiama nurodyti naują pajėgumą, kurį tiekėjas turėjo pasiūlymų pateikimo metu ir dėl kurio nesusidarytų interesų konflikto situacija (pavyzdžiui, tiekėjui turėtų būti leidžiama vieną specialistą pakeisti kitu specialistu (tiekėjo darbuotoju). Tačiau svarbu tai, kad kaip tinkama negali būti vertinama tiekėjo kvalifikacija, įgyta jau po pasiūlymų pateikimo termino pabaigos (pavyzdžiui, tiekėjas negali pasiūlyme nurodyto specialisto pakeisti kitu specialistu, kuris nėra tiekėjo darbuotojas).

Vis dėlto, atsižvelgiant į komentuojamos VPI 47 straipsnio 6 dalies esmę ir tikslą, Komentario autorių nuomone, aptariama interesų konflikto situacija yra reguliuojama netinkamoje vietoje, kadangi pagal savo esmę tai yra ne pajėgumo (kvalifikacijos) reikalavimas, bet yra pašalinimo pagrindas¹⁴⁰⁷. Priešingu atveju, jeigu aptariamas reikalavimas būtų vertinamas kaip tikrasis profesinio pajėgumo (kvalifikacijos) reikalavimas, pagal bendrąją taisyklę perkančioji organizacija turėtų teisę jį nustatyti arba nenustatyti pirkimo dokumentuose (jeigu pirkimo dokumentuose profesinio pajėgumo reikalavimai tiekėjui nekeliami, gauta informacija apie tiekėjo ar jo pasitelkiamų subtiekiųjų interesus, galinčius kelti grėsmę nacionaliniam saugumui, nesukeltų tiekėjui neigiamų pasekmių, t. y. pasiūlymo atmetimo, kadangi pirkimo sutarties vykdymui profesinis pajėgumas nereikalautas). O tai niekaip neleistų pasiekti VPI 47 straipsnio 6 dalies tikslo – užkirsti kelią pirkime dalyvauti tiekėjams, galintiems kelti grėsmę Lietuvos nacionaliniam saugumui.

Aptariamas tiekėjų pašalinimo pagrindas dėl pirmiau nurodytų turinio ir reguliavimo tikslų argumentų, Komentario autorių nuomone, taikytinas kaip privaloma norma Šiame kontekste pažymėtina, kad sąvoka „perkančioji organizacija gali laikyti“ neaiškintina kaip

¹⁴⁰⁷ Žr. pagal analogiją LAT 2016 m. lapkričio 10 d. nutartį civilinėje byloje Nr. [e3K-3-456-469/2016](#).

neribotos perkančiųjų organizacijų diskrecijos įtvirtinimas, o daugiau reiškia jos kompetencijos nustatymą¹⁴⁰⁸. Atsižvelgiant į tai, jei būtų patikimai nustatyta grėsmė nacionaliniam saugumui, perkančioji organizacija šios aplinkybės negalėtų ignoruoti ir leisti pirkimo procedūrose toliau dalyvauti tokiame nepatikimame ūkio subjektui.

Komentaro autorių nuomone, atsižvelgiant į [VPI](#) 47 straipsnio 6 dalies normos turinį, nepriklausomai nuo aptariamų normų kvalifikavimo, interesų konflikto patikrą perkančioji organizacija turėtų vykdyti visų galimų ūkio subjektų atžvilgiu, t. y. tiek dėl pavienio tiekėjo, tiek tais atvejais, kai šis pasitelkia trečiuosius asmenis kvalifikacijos atitikčiai įrodyti ar siekiant perleisti viešojo pirkimo sutarties dalies vykdymą. Kuriam nors iš jų neatitikus interesų konflikto pagrindo, tiekėjas turėtų būti šalinamas iš viešojo pirkimo procedūros. Kita vertus, prieš tai tiekėjui turi būti leidžiama pasiaiškinti, paneigti perkančiosios organizacijos įtarimus.

Pagal [VPI](#) 47 straipsnio 6 dalį, vertinant tiekėjo techninį pajėgumą, techninius išteklius, atsižvelgiama į pirkimo sutarčiai reikalingus ir tiekėjo turimus įrankius, įrenginius ar technines priemones. Nurodytas kvalifikacijos reikalavimas taikomas tik atliekant paslaugų ar darbų pirkimus ir tik tais atvejais, kai sėkmingam pirkimo sutarties įvykdymui reikalingi atitinkami įrankiai, įrenginiai, techninės priemonės. Paprastai pirkimo vykdytojas pirkimo dokumentuose nenurodo konkrečių įrankių, įrenginių, techninių priemonių, kuriais privalo disponuoti tiekėjas, tačiau, nurodydamas siekiamą rezultatą, leidžia tiekėjui pasirinkti tokius, kurie yra būtini sėkmingam ir teisėtam pirkimo sutarties įvykdymui. Išimtiniais atvejais, kai yra išigijamas ypatingas pirkimo objektas ir kai pirkimo vykdytojo siekiamo pirkimo sutarties rezultato neįmanoma pasiekti naudojant kitokius, nei pirkimo vykdytojo aiškiai ir tiksliai pirkimo dokumentuose nurodyti ir apibrėžti atitinkami įrankiai, įrenginiai, techninės priemonės, pirkimo vykdytojas pirkimo dokumentuose nurodo kokiais įrankiais, įrenginiais, techninėmis priemonėmis tiekėjas turi disponuoti¹⁴⁰⁹.

Pabrėžtina, kad perkančioji organizacija, nustatydamas kvalifikacijos reikalavimą dėl tiekėjo techninio pajėgumo, iš esmės negali reikalauti, jog tiekėjas reikalingas priemones valdytų išimtinai nuosavybės teise ar išimtinai kita forma (pavyzdžiui, nuomos ar panaudos sutarties pagrindu). Kasacinio teismo konstatuota, kad perkančioji organizacija negali atmesti pasiūlymo, jei priemonės perkamai paslaugai teikti tiekėjo valdomos ne nuosavybės teise ar nuomos pagrindu, kaip nustatyta pirkimo sąlygose, o pagal panaudos sandorį¹⁴¹⁰. Kasacinis teismas nurodė, kad pirkimo objektui reikšmingų daiktinių teisių (valdymo ir naudojimo) apimtį prasmė, panauda ir nuoma yra lygiaverčiai asmens santykio su daiktu pagrindai: paprastai tiek panaudos gavėjas, tiek nuomininkas jiems perduotu daiktu gali laisvai naudotis, jį valdyti, tačiau teisė disponuoti daiktu gali būti suvaržyta (pavyzdžiui, subnuomos apribojimais) arba iš viso negalima (nei nuomininkas, nei panaudos gavėjas negali perduoti jiems perduotam daiktui kaip savo); esminis šių teisinių santykių skirtumas – atlygintinumas, tačiau viešajam pirkimui tai nedaro jokios įtakos nei dėl tiekėjų kvalifikacijos, nei dėl perkamos paslaugos¹⁴¹¹.

¹⁴⁰⁸ Žr. pagal analogiją LAT 2015 m. gruodžio 11 d. nutartį civilinėje byloje Nr. [3K-3-654-378/2015](#).

¹⁴⁰⁹ [Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodikos](#) 21.9 punktą.

¹⁴¹⁰ LAT 2011 m. birželio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-297/2011](#).

¹⁴¹¹ LAT 2016 m. liepos 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-372-248/2016](#).

7. [VPI](#) 47 straipsnio 7 dalyje yra įtvirtinta perkančiosios organizacijos pareiga tiekėjo kvalifikacijos reikalavimus nustatyti pagal [Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodiką](#). Ši įstatymo nuostata įgyvendinta Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 29 d. įsakymu [Nr. 1S-105](#). Įsakymo 2 punkte nustatyta, kad juo patvirtinta [Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodika](#) turi vadovautis perkančiosios organizacijos ir perkantieji subjektai, vykdydami nuo 2017 m. liepos 1 d. pradėtus tarptautinius ir supaprastintus pirkimus.

Kasacinis teismas, kaip nurodyta pirmiau, aiškindamas šias nuostatas, taip pat yra išaiškinęs, kad [Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodika](#) yra privaloma, jos nuostatos imperatyviosios visais tarptautinių ir supaprastintų pirkimų atvejais, todėl juos vykdančios perkančiosios organizacijos neturi teisės savo nuožiūra spresti dėl metodikos taisyklių (ne)taikymo, be kita ko, dėl pirkimo objekto specifikos ar panašių aplinkybių. Šios išvados nekeičia aplinkybė, kad [Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodikoje](#) vartojamos lingvistiniu požiūriu neįsakomojo pobūdžio frazės (*reikalavimas naudotinas, reikalavimas nenaudotinas*)¹⁴¹².

Tačiau, atliekant mažos vertės viešuosius pirkimus, pradėtus nuo 2017 m. liepos 1 d., [Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodika](#) yra rekomendacinė¹⁴¹³. Tai reiškia, kad perkančiosios organizacijos, vykdydamos mažos vertės viešuosius pirkimus, neprivalo vadovautis [Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodika](#). Vis dėlto, jeigu perkančiosios organizacijos mažos vertės viešųjų pirkimų procedūrų metu pasirenka tikrinti tiekėjų kvalifikaciją, nustatyti kvalifikacijos reikalavimai neturėtų prieštarauti [Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodikos](#) nuostatomis.

¹⁴¹² LAT 2018 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-398-469/2018](#).

¹⁴¹³ Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 29 d. įsakymo [Nr. 1S-105](#) 2 punktas.

48 straipsnis. Kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartai

1. Perkančioji organizacija gali reikalauti, kad tiekėjas pateiktų nepriklausomos įstaigos išduotą sertifikatą, patvirtinantį, kad jis laikosi tam tikrų kokybės vadybos sistemos standartų, įskaitant ir prieinamumo neigaliesiems standartus. Tam ji pirkimo dokumentuose turi nurodyti atitinkamų Europos standartų serijomis, kurias yra sertifikavusi Europos Sąjungos teisės aktų nustatytus reikalavimus atitinkanti sertifikavimo įstaiga, pagrįstą kokybės vadybos sistema. Perkančioji organizacija turi pripažinti kitose valstybėse narėse įsisteigusių nepriklausomų įstaigų išduotus lygiaverčius sertifikatus. Atlikdama supaprastintą pirkimą ar pirkdama šio įstatymo 2 priede nurodytas socialines ir kitas specialiąsias paslaugas, perkančioji organizacija priima ir kitus tiekėjo lygiaverčių kokybės vadybos užtikrinimo priemonių įrodymus, patvirtinančius, kad jo siūlomos kokybės vadybos užtikrinimo priemonės atitinka reikalaujamus kokybės vadybos užtikrinimo standartus, o kitų pirkimų atvejais lygiaverčiai įrodymai priimami tik jeigu tiekėjas dėl nuo jo nepriklausančių objektyvių priežasčių negali pateikti sertifikatų per nustatytą laiką.
2. Jeigu perkančioji organizacija reikalauja pateikti nepriklausomų įstaigų išduotus sertifikatus, patvirtinančius, kad tiekėjas laikosi tam tikrų aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų, ji pirkimo dokumentuose turi nurodyti Europos Sąjungos aplinkos apsaugos vadybos ir audito sistemą (angl. *Eco-Management and Audit Scheme*, EMAS) arba kitas aplinkos apsaugos vadybos sistemas, pripažįstamas pagal 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1221/2009 dėl organizacijų savanoriškojo Bendrijos aplinkosaugos vadybos ir audito sistemos (EMAS) taikymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 761/2001 ir Komisijos sprendimus 2001/681/EB bei 2006/193/EB (OL L 342, 2009, p. 1), 45 straipsnį, arba kitus aplinkos apsaugos vadybos standartus, pagrįstus atitinkamais Europos arba tarptautiniais standartais, kuriuos yra patvirtinusios sertifikavimo įstaigos, atitinkančios Europos Sąjungos teisės aktus arba atitinkamus Europos ar tarptautinius sertifikavimo standartus. Perkančiosios organizacijos pripažįsta lygiaverčius sertifikatus, išduotus kitose valstybėse narėse įsteigtų nepriklausomų įstaigų. Atlikdama supaprastintą pirkimą ar pirkdama šio įstatymo 2 priede nurodytas socialines ir kitas specialiąsias paslaugas, perkančioji organizacija priima ir kitus tiekėjo lygiaverčių aplinkos apsaugos vadybos užtikrinimo priemonių įrodymus, kurie patvirtintų, kad jo siūlomos aplinkos apsaugos vadybos užtikrinimo priemonės atitinka reikalaujamus aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus, o kitų pirkimų atvejais lygiaverčiai įrodymai priimami tik jeigu tiekėjas dėl nuo jo nepriklausančių objektyvių priežasčių negali pateikti sertifikatų per nustatytą laiką.

1. [VPI](#) 48 straipsnio 1 dalyje¹⁴¹⁴ yra įtvirtinta perkančiosios organizacijos teisė (bet ne pareiga) viešojo pirkimo dokumentuose reikalauti, kad tiekėjas pateiktų nepriklausomos įstaigos išduotą sertifikatą, patvirtinantį, kad tiekėjas laikosi tam tikrų kokybės vadybos sistemos standartų, įskaitant ir prieinamumo neįgaliesiems standartus. Kitaip tariant, [VPI](#) 48 straipsnio 1 dalyje reglamentuojamas kokybės vadybos sistemos standartų, kaip atskirtų (savarankiškų) kvalifikacijos reikalavimų, taikymas viešuosiuose pirkimuose.

Perkančioji organizacija, įgyvendindama nurodytą teisę, viešojo pirkimo dokumentuose privalo aiškiai ir tiksliai nurodyti atitinkamų Europos standartų serijomis, kurias yra sertifikavusi ES teisės aktų nustatytus reikalavimus atitinkanti sertifikavimo įstaiga, pagrįstą kokybės vadybos sistemą.

Pagal [VPI](#) 48 straipsnio 1 dalį tiekėjo taikomos kokybės sistemos tinkamumą pagrindžia ir įrodo nepriklausomos įstaigos išduotas sertifikatas. Siekiant užtikrinti tiekėjų konkurenciją ir nediskriminavimą, komentuojamame straipsnyje įtvirtinta imperatyvioji perkančiųjų organizacijų pareiga kaip tinkamą įrodymą, pagrindžiantį tiekėjų atitiktį analizuojamam kvalifikacijos reikalavimui, pripažinti ir kitose valstybėse narėse įsisteigusių nepriklausomų įstaigų išduotus lygiaverčius sertifikatus.

Išimtis iš nurodytos bendrosios taisyklės dėl konkretaus sertifikato turėjimo gali būti taikoma perkančiajai organizacijai vykdant supaprastintą pirkimą arba perkant [VPI](#) 2 priede nurodytas socialines ir kitas specialiąsias paslaugas. Nurodytais atvejais perkančioji organizacija privalo priimti ir kitus tiekėjo lygiaverčių kokybės vadybos užtikrinimo priemonių įrodymus, patvirtinančius, kad tiekėjo siūlomos kokybės vadybos užtikrinimo priemonės atitinka reikalaujamus kokybės vadybos užtikrinimo standartus.

[VPI](#) 48 straipsnio 1 dalyje vartojama sąvoka *patvirtinančius* suponuoja būtent tiekėjo pareigą kiekvienu atveju, teikiant lygiaverčių kokybės vadybos užtikrinimo priemonių įrodymus, perkančiajai organizacijai pasisi ir įrodyti, kad jo taikomos kokybės užtikrinimo priemonės realiai ir objektyviai atitinka reikalaujamus kokybės vadybos užtikrinimo standartus¹⁴¹⁵. Teismų praktikoje tinkamais ir lygiaverčiais yra pripažinti, pavyzdžiui, tokie dokumentai: kokybės konsultacijų srityje dirbančios bendrovės pažyma, kokybės vadybos sistemos vadovas, auditorių bendrijos išduota pažyma ir kt.¹⁴¹⁶ Tačiau vien tiekėjo savo padėties deklaravimas, nepatvirtintas kitais faktiniais duomenimis, negali būti vertinamas kitu tiekėjo įrodymu dėl lygiaverčių kokybės ir (ar) aplinkos apsaugos vadybos priemonių taikymo¹⁴¹⁷.

Išimtis iš bendrosios taisyklės, kad tiekėjo taikomos kokybės sistemos tinkamumą pagrindžia ir įrodo nepriklausomos įstaigos išduotas sertifikatas, taip pat gali būti taikoma ir kitais negu supaprastintų pirkimų ar [VPI](#) 2 priede nurodytų socialinių ir kitų specialiųjų paslaugų pirkimo atvejais, jeigu tiekėjas pagrindžia, kad dėl nuo jo nepriklausančių objektyvių priežasčių jis negali pateikti sertifikatų per pirkimo sąlygose nustatytą laiką.

¹⁴¹⁴ Komentuojamos [VPI](#) 47 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 62 straipsnio normą.

¹⁴¹⁵ Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L., *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*, Nomos, C.H. BECK, Hart publishing, 2018, P. 683.

¹⁴¹⁶ LApT 2011 m. liepos 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [2A-1198/2011](#).

¹⁴¹⁷ LApT 2012 m. balandžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [2A-1533/2012](#).

Pavyzdys

Perkančioji organizacija viešojo pirkimo sąlygose nurodė, kad tiekėjai, siekdami pagrįstai atitikti kvalifikacijos reikalavimui dėl atitinkamos kokybės vadybos sistemos standartų laikymosi, turi pateikti nepriklausomos įstaigos išduotą sertifikatą. Tiekėjas perkančiosios organizacijai pateikė įrodymus, pagrindžiančius, kad kreipėsi į kompetentingą instituciją dėl atitinkamo sertifikato išdavimo, tačiau sertifikavimo procedūra yra ilgesnė negu viešojo pirkimo sąlygose nustatytas pasiūlymų pateikimo terminas. Nurodytu atveju perkančioji organizacija privalo įvertinti kitus nei atitinkamas sertifikatas tiekėjo pateiktus įrodymus, kuriais tiekėjas siekia pagrįsti, kad laikosi atitinkamų kokybės vadybos sistemos standartų reikalavimų.

Pažymėtina, kad [VPI](#) 48 straipsnio 1 dalyje, o taip pat ir 2 dalyje nurodyti kvalifikacijos reikalavimai turi būti nustatomi bei jų teisėtumas vertinamas sistemosiškai taikant [VPI](#) 47 straipsnio 1 dalies nuostatas, kuriose įtvirtinta perkančiųjų organizacijų pareiga užtikrinti, kad kvalifikacijos reikalavimai dirbtinai neribotų konkurencijos, būtų proporcingi ir susiję su pirkimo objektu, tikslūs ir aiškūs (*detačiau žiūrėti [VPI](#) 47 straipsnio 1 dalies komentarą*). Dėl to perkančioji organizacija, kiekvienu konkrečiu atveju viešojo pirkimo dokumentuose įtvirtindama kvalifikacijos reikalavimus, susijusius su kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų laikymusi, privalo įvertinti šių reikalavimų būtinumą, reikalingumą, sąsają su pirkimo objektu bei proporcingumą pirkimo objektui. Tai ypač aktualu supaprastintų pirkimų atveju.

2. [VPI](#) 48 straipsnio 2 dalyje, analogiškai kaip jo 1 dalyje, yra įtvirtinta perkančiosios organizacijos teisė (bet ne pareiga) viešojo pirkimo dokumentuose kaip kvalifikacijos reikalavimą įtvirtinti aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų taikymą, t. y. reikalauti, kad tiekėjas pateiktų nepriklausomų įstaigų išduotus sertifikatus, patvirtinančius, jog tiekėjas laikosi tam tikrų aplinkos apsaugos vadybos sistemų standartų.

Perkančioji organizacija, taikydama aptariamą reikalavimą, pirkimo dokumentuose turi nurodyti konkrečią ES aplinkos apsaugos vadybos ir audito sistemą (EMAS) arba kitas aplinkos apsaugos vadybos sistemas¹⁴¹⁸, arba kitus aplinkos apsaugos vadybos standartus, pagrįstus atitinkamais Europos arba tarptautiniais standartais, kuriuos yra patvirtinusios sertifikavimo įstaigos, atitinkančios ES teisės aktus arba atitinkamus Europos ar tarptautinius sertifikavimo standartus.

[VPI](#) 48 straipsnio 2 dalyje, analogiškai kaip ir [VPI](#) 48 straipsnio 1 dalyje, nurodyti konkretūs aplinkos apsaugos vadybos sistemos tinkamumą pagrindžiantys dokumentai. Kaip tinkami šio kvalifikacijos reikalavimo atitikties įrodymai perkančiosios organizacijos turi būti pripažinti nepriklausomos įstaigos, įsisteigusios Lietuvos Respublikoje arba kitoje valstybėje narėje, išduoti sertifikatai.

¹⁴¹⁸ Europos Parlamento ir Tarybos 2009 m. lapkričio 25 d. reglamento (EB) [Nr. 1221/2009](#) dėl organizacijų savanoriškojo Bendrijos aplinkosaugos vadybos ir audito sistemos (EMAS) taikymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 761/2001 ir Komisijos sprendimus 2001/681/EB bei 2006/193/EB ([OL L 342, 2009, p. 1](#)) 45 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad valstybės narės gali pateikti Komisijai rašytinį prašymą pripažinti esamas aplinkosaugos vadybos sistemas ar jų dalis, kurios yra patvirtintos pagal tinkamas nacionaliniu arba regionų lygiu pripažintas sertifikavimo procedūras, atitinkančiomis atitinkamus šio reglamento reikalavimus.

Tuo tarpu lygiaverčių aplinkos apsaugos vadybos užtikrinimo priemonių taikymo įrodymai privalo būti priimami ir vertinami tik [VPI](#) 48 straipsnio 2 dalyje nurodytais atvejais, kurie yra analogiški (tapatūs) atvejams, nurodytiems ir [VPI](#) 48 straipsnio 1 dalyje. Kaip jau nurodyta [VPI](#) 48 straipsnio 1 dalies komentare, kuris šiuo aspektu aktualus ir [VPI](#) 48 straipsnio 2 dalies aiškinimui ir taikymui, perkančioji organizacija privalo priimti ir vertinti ne tik atitinkamus sertifikatus, bet ir kitus tiekėjo lygiaverčių aplinkos apsaugos priemonių vadybos užtikrinimo priemonių įrodymus, kurie patvirtintų, kad tiekėjo siūlomos aplinkos apsaugos vadybos užtikrinimo priemonės atitinka nustatytus reikalavimus, šiais alternatyviais atvejais: (1) perkančiajai organizacijai vykdant supaprastintą viešąjį pirkimą, (2) perkančiajai organizacijai perkant [VPI](#) 2 priede nurodytas socialines ir kitas specialiąsias paslaugas, (3) tiek tarptautinio, tiek supaprastinto viešojo pirkimo atveju, tiekėjui pagandus ir įrodžius, kad tiekėjas dėl nuo jo nepriklausančių objektyvių priežasčių negali pateikti sertifikatų per nustatytą laiką¹⁴¹⁹.

¹⁴¹⁹ [Doktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 88-ojoje konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad, kai ekonominės veiklos vykdytojas neturi galimybės pasinaudoti aplinkosaugos vadybos registracijos sistemomis ar galimybės jas gauti per atitinkamą laikotarpį, turėtų būti leidžiama pateikti įgyvendintų aplinkosaugos vadybos priemonių aprašą su sąlyga, kad atitinkamas ekonominės veiklos vykdytojas įrodo, kad tomis priemonėmis užtikrinamas toks pats aplinkosaugos lygis, koks būtų užtikrinamas priemonėmis, būtinomis pagal aplinkosaugos vadybos sistemą.

49 straipsnis. Rėmimasis kitų ūkio subjektų pajėgumais

1. Tiekėjas gali remtis kitų ūkio subjektų pajėgumais, kad atitiktų pirkinio dokumentuose nustatytą reikalavimą turėti specialų leidimą arba būti tam tikrų organizacijų nariu pagal šio įstatymo 47 straipsnio 2 dalies nuostatas, nustatytus finansinio ir ekonominio pajėgumo reikalavimus pagal šio įstatymo 47 straipsnio 3 dalies nuostatas ar techninio ir profesinio pajėgumo reikalavimus pagal šio įstatymo 47 straipsnio 6 dalies nuostatas, neatsižvelgiant į ryšio su tais ūkio subjektais teisinį pobūdį.
2. Jeigu reikalaujama išsilavinimo, profesinės kvalifikacijos ar profesinės patirties pagal šio įstatymo 51 straipsnio 7 dalies 7 punktą arba turėti specialų leidimą ar būti tam tikrų organizacijų nariu pagal šio įstatymo 47 straipsnio 2 dalį, tiekėjas gali remtis kitų ūkio subjektų pajėgumais tik tuo atveju, jeigu tie subjektai patys suteiks paslaugas, atliks darbus, kuriems reikia jų turimų pajėgumų. Ši nuostata taikoma nepažeidžiant pagal šio straipsnio 7 dalį nustatytą reikalavimą.
3. Kai tiekėjas pageidauja remtis kitų ūkio subjektų pajėgumais, jis privalo perkančiajai organizacijai pasiūlyme (paraiškoje) nurodyti, kad vykdant pirkimo sutartį ūkio subjektų, kurių pajėgumais jis remiasi, ištekliai jam bus prieinami.
4. Perkančioji organizacija pagal šio įstatymo 50 ir 51 straipsnių nuostatas patikrina, ar ūkio subjektai, kurių pajėgumais ketina remtis tiekėjas, tenkina jiems keliamus kvalifikacijos reikalavimus ir ar nėra tokio ūkio subjekto pašalinimo pagrindų. Jeigu ūkio subjektas netenkina jam keliamų kvalifikacijos reikalavimų arba jo padėtis atitinka bent vieną pagal šio įstatymo 46 straipsnį perkančiosios organizacijos nustatytą pašalinimo pagrindą, perkančioji organizacija turi pareikalauti per jos nustatytą terminą pakeisti jį reikalavimus atitinkančiu ūkio subjektu.
5. Kai tiekėjas remiasi kitų ūkio subjektų pajėgumais, atsižvelgdamas į pirkimo dokumentuose nustatytus ekonominio ir finansinio pajėgumo reikalavimus, perkančioji organizacija gali reikalauti, kad tiekėjas ir ūkio subjektai, kurių pajėgumais remiasi, prisiimtų solidarią atsakomybę už pirkimo sutarties įvykdymą.
6. Šiame straipsnyje nurodytomis sąlygomis tiekėjų grupė gali remtis grupės dalyvių arba kitų ūkio subjektų pajėgumais.
7. Perkant darbus, paslaugas arba kai perkamas prekės reikia montuoti, diegti, perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose gali reikalauti, kad jos nurodytas esmines atliktų pats pasiūlymą pateikęs tiekėjas, o jeigu pasiūlymą pateikė tiekėjų grupė, – tos grupės dalyvis.

Komentuojamame [VPI](#) 49 straipsnyje¹⁴²⁰ yra įtvirtintos rėmimosi kitų ūkio subjektų pajėgumais taisyklės ir sąlygos.

Viešuosiuose pirkimuose, kaip ir privatinuose civiliniuose teisiniuose santykiuose, konkrečią sutartį gali vykdyti ūkio subjektų grupės (jungtinės veiklos, partnerystės ar kitos

¹⁴²⁰ Komentuojamos [VPI](#) 49 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 63 straipsnio normas.

sutarties pagrindu veikiantys ūkio subjektai, sudedantys savo patirtį, finansus, faktinį darbų vykdymą ar kitus įnašus į bendrą veiklą ar projektą).

Teisinė kategorija „kito subjekto pasitelkimas“ gali turėti dvejopą reikšmę: vienas ūkio subjektas, teikiantis pasiūlymą (paraišką) viešajame pirkime ir pripažintas laimėtoju, sudaręs ir vykdamas sutartį perkančiosios organizacijos naudai, bendradarbiauja su kitu ūkio subjektu, siekdamas, *pirma*, įrodyti kvalifikacijos reikalavimų atitikties pirkimo procedūros metu, nes jo nuosavi ištekliai (pajėgumas) nėra pakankami, *antra*, perleisti dalį viešojo pirkimo sutarties vykdymo. Pažymėtina, kad šie elementai (ūkio subjektų santykiai) gali tiek sutapti, tiek egzistuoti atskirai¹⁴²¹. [VPI](#) 49 straipsnyje atskirai reglamentuojamos būtent pirmojo pasitelkimo atvejo situacijos, o antrojo – [VPI](#) 88 straipsnyje.

Rėmimasis kitam subjektui priklausančiu pajėgumu yra tokio pobūdžio ūkio subjektų santykiai, kai vienas ūkio subjektas, teikiantis pasiūlymą (paraišką) pirkime ir, pripažinus jį laimėtoju, sudaręs ir vykdamas sutartį perkančiosios organizacijos naudai, bendradarbiauja su kitu ūkio subjektu, siekdamas *pirmiausia* įrodyti kvalifikacijos reikalavimų atitikties pirkimo procedūros metu, nes jo nuosavi ištekliai (pajėgumas) nėra pakankami, be to, *antra*, realiai pasinaudoti kito tiekėjo pajėgumu viešojo pirkimo sutarties vykdymo metu. Vis tik pastarasis elementas (pajėgumo, priklausančio kitam subjektui, realus panaudojimas) savaime nereiškia, kad atitinkamą kvalifikaciją vertinimui pateikęs ūkio subjektas privalo tiesiogiai dalyvauti vykdant viešojo pirkimo sutartį, t. y. naudojimas kitam subjekto pajėgumu automatiškai nesukuria subrangos teisinių santykių tarp išteklių turėtojo ir perkančiosios organizacijos¹⁴²².

Pavyzdžiui, pirkimo dalyvis remiasi kito subjekto profesine padėtimi (įvykdytomis sutartimis) ir kvalifikacijos atitikčiai įrodyti perkančiajai organizacijai pateikia tiek savo, tiek pasitelkiamo subjekto pajėgumo įrodymus (t. y. pasinaudoja teise sumuoti pajėgumus), tačiau, sudarius viešojo pirkimo sutartį, ją vykdo vienas, o subjektas, kurio pajėgumu buvo remiamasi pirkimo metu, esant reikalui teikia patarimus, konsultacijas, patikrina darbų rezultatą prieš jį priimant užsakovui ir pan.¹⁴²³. Atsižvelgiant į tai, pripažįstama, kad leidimo pasitelkti kitų ūkio subjektų pajėgumus tikslas – viešuosius pirkimus atverti kuo platesnei konkurencijai. Be to, taip sudaroma daugiau galimybių mažoms ir vidutinėms įmonėms dalyvauti viešuosiuose pirkimuose¹⁴²⁴.

Rėmimosi trečiųjų asmenų pajėgumais teisinis mechanizmas pirmiausia buvo išplėtotas ESTT praktikoje, kurioje (pvz., sprendimai bylose *Ballast Nedam*¹⁴²⁵, *Holst Italia*¹⁴²⁶, *Swm Costruzioni*¹⁴²⁷ bei *Ostas celtnieks*¹⁴²⁸), ESTT laikėsi itin plataus komentuojamo teisinio

¹⁴²¹ LAT 2020 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-86-916/2020](#).

¹⁴²² LAT 2017 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-354-690/2017](#); LAT 2020 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-86-916/2020](#).

¹⁴²³ Pirmiau įrodytoje civilinėje byloje Nr. [e3K-3-354-690/2017](#) kasacinio teismo sprenda dėl faktinės situacijos, kai perkančioji organizacija darbų pirkimo (žvyrkelių asfaltavimo) dokumentuose, be kita ko, **įtvirtino** reikalavimą, kad asfalto gamykloje turi būti įdiegta sertifikuota vidinės gamybos kontrolės sistema. Taigi, jei rangova savo gamyklos (ar tinkamos) neturi, jis galėjo bendradarbiauti su asfalto gamintoju, kurio veikla – asfalto tiekimas – ne kvalifikuotinas subranga, nes viešojo pirkimo sutarties objektas – ne prekės, o darbų atlikimas.

¹⁴²⁴ ESTT 2016 m. sausio 14 d. sprendimas byloje *Ostas celtnieks*, [C-234/14](#); 2013 m. spalio 10 d. sprendimas byloje *Swm Costruzioni 2 ir Mannocchi Luigino*, [C-94/12](#).

¹⁴²⁵ ESTT 1997 m. gruodžio 18 d. sprendimas byloje *Ballast Nedam Groep NV prieš Belgische Staat*, [C-5/97](#); 1994 m. balandžio 14 d. sprendimas byloje *Ballast Nedam Groep NV prieš Belgische Staat*, [C-389/92](#).

¹⁴²⁶ ESTT 1999 m. gruodžio 2 d. sprendimas byloje *Holst Italia*, [C-176/98](#).

¹⁴²⁷ ESTT 2013 m. spalio 10 d. sprendimas byloje *Swm Costruzioni 2 ir Mannocchi Luigino*, [C-94/12](#).

¹⁴²⁸ ESTT 2016 m. sausio 14 d. sprendimas byloje *Ostas celtnieks*, [C-234/14](#).

mechanizmo aiškinimo praktikos. ESTT, o vėliau ir nacionaliniai, įskaitant Lietuvos, teismai vertina, kad rėmimasis trečiųjų asmenų pajėgumais yra fundamentali pirkimo dalyvių teisė ir ji gali būti realizuojama visais teisėtais būdais, nepriklausomai nuo pasirinktos teisinės formos (teisinių santykių, kuriais grindžiamas rėmimasis pajėgumais)¹⁴²⁹. Tačiau viešųjų pirkimų praktikoje neretai pasitaikydavo situacijų, kada tiekėjai ėmė piktnaudžiauti nustatytu terminu reguliavimu, susiklostė tokios situacijos, kai tiekėjai dirbtinai įrodinėdavo savo kvalifikacijos reikalavimų atitiktį, sudarydavo susitarimus su kitais ūkio subjektais tik dėl dalyvavimo pirkime, jo laimėjimo, o vėliau nurodyti ūkio subjektai apskritai jokia forma nedalyvaudavo vykdant sutartį bei faktiškai nesuteikdavo jokių pajėgumų.

Dėl nurodytų situacijų pirkimo sutartys galimai buvo vykdomos su trūkumais. Atitinkamai, reaguojant į praktines problemas, keitėsi ir ESTT praktika aptariamose kategorijose bylose, kuriose, tokiose kaip *Esaprojekt*¹⁴³⁰, *Partner Apelski Dariusz*¹⁴³¹, *Wroclaw*¹⁴³², Europos Sąjungos Teisingumo Teismas pradėjo formuoti taisykles, kuriomis nustatė, kad konkrečiais atvejais, kai tai pateisinama pirkimo objekto specifiškumu, rėmimasis kitų ūkio subjektų pajėgumais gali būti ribojamas tuo aspektu, kad, *pirma*, asmenys, kurių pajėgumais remiamasi, patys turi faktiškai (tiesiogiai) dalyvauti vykdant viešo pirkimo sutartį (*detalesnį žiūrėti VPI 49 straipsnio 2 ir 5 dalies komentarus*), *antra*, gali būti ribojamas ūkio subjektų pajėgumų sumavimas. Vis dėlto šie, kaip ir bet kurie ribojimai, aiškinami siaurai ir turi būti pateisinami pirkimo objekto specifika.

Taigi, kaip nurodyta pirmiau, tam tikras ūkio subjektų bendradarbiavimas tiesiogiai vykdant viešojo pirkimo sutartį (subrangos sandoriai), yra ne rėmimosi kito ūkio subjekto pajėgumu išraiška (tokie sandoriai galėtų būti taikomi nebent kaip trečiojo asmens (o ne jo pajėgumo) pasitelkimas), o tokio rėmimosi teisėtas ribojimas. Kitų ūkio subjektų pajėgumai pagal VPI 49 straipsnį suprantami tik kaip kvalifikacijos reikalavimai, įtvirtinti VPI 47 straipsnyje (*detalesnį žiūrėti VPI 47 straipsnio komentarą*) ir kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartai (*detalesnį žiūrėti VPI 48 straipsnio komentarą*). Taigi, nėra galimybės remtis kitų ūkio subjektų pajėgumu tam, kad būtų pripažinta, jog nėra tiekėjo pašalinimo pagrindų (*detalesnį žiūrėti dėl pašalinimo pagrindų žiūrėti VPI 46 straipsnio komentarą*). Tokia atskirtis pagrįsta teisinio reguliavimo tikslais, nes pašalinimo pagrindų tikrinimu siekiama įsitikinti ne tik tiekėjo pajėgumu, bet ir užtikrinti kitus, su pirkimu tiesiogiai nesusijusius tikslus¹⁴³³.

Jeigu tiekėjo ir trečiojo asmens bendradarbiavimas pagrįstas tik dalies reikalingų darbų atlikimu, paslaugų teikimu ar prekių tiekimu sutarties vykdymo metu, tai taikomos VPI 88 straipsnio nuostatos (*detalesnį žiūrėti VPI 88 straipsnio komentarą*), o ne VPI 49 straipsnis. Rėmimasis kitų ūkio subjektų pajėgumais gali būti tik tada, kai pats tiekėjas asmeniškai arba tiesiogiai neatitinka kvalifikacijos reikalavimų (*detalesnį žiūrėti dėl kvalifikacijos reikalavimų žiūrėti VPI 47 straipsnio komentarą*), kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų (*detalesnį žiūrėti VPI 48 straipsnio komentarą*). Taigi, reikia atskirti situacijas, kai nėra taikomas VPI 49 straipsnis:

¹⁴²⁹ LAT 2013 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-43/2013](#).

¹⁴³⁰ ESTT 2017 m. gegužės 4 d. sprendimas byloje *Esaprojekt*, [C-387/14](#).

¹⁴³¹ ESTT 2016 m. balandžio 7 d. sprendimas byloje *Partner Apelski Dariusz*, [C-324/14](#).

¹⁴³² ESTT 2016 m. liepos 14 d. sprendimas byloje *Wroclaw – Miasto na prawach powiatu*, [C-406/14](#).

¹⁴³³ LAT 2013 m. birželio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-340/2013](#).

- situacija, kai tiekėjas pats visiškai atitinka kvalifikacijos reikalavimus ir kokybės vadybos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus, tačiau pasitelkia subrangovą, subteikėją, subteikėją ar kitą ūkio subjektą tik sutarties vykdymui. Kita vertus, kitas ūkio subjektas tiekėjo atžvilgiu gali turėti dvejopą statusą: tiek subrangovas, kuris faktiškai vykdo sutartį, tiek ūkio subjektas pateikiantis pajėgumus. Tokiu atveju, kaip nurodyta pirmiau, tiekėjas remiasi tiek kitu ūkio subjektu, tiek jo pajėgumu.

- situacija, kai tarp tiekėjo ir pasitelkiamo fizinio asmens susiklosto darbo santykiai ir laikoma, kad veikia pats tiekėjas¹⁴³⁴.

1. [VPI](#) 49 straipsnio 1 dalyje reglamentuojami du svarbūs teisiniai aspektai, susiję su galimybe remtis trečiųjų asmenų pajėgumais. *Pirma*, komentuojamojo teisės normoje bendrai įtvirtinta aptariama tiekėjų teisė. *Antra*, [VPI](#) 49 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad forma (pagrindas), kuria ši teisė gali būti realizuojama, neturi teisės reikšmės, t. y. reglamentuojama, kad ši teisė gali būti įgyvendinama neatsižvelgiant į tiekėjo, kuris remiasi trečiųjų asmenų pajėgumais, ryšį su tais ūkio subjektais, kurių pajėgumais remiamasi, ir tokio ryšio teisinį pobūdį.

Taigi, pagal [VPI](#) 49 straipsnio 1 dalį tiekėjas turi teisę remtis trečiųjų asmenų pajėgumais, siekdamas pagrįsti kvalifikacijos ir kokybės vadybos sistemų reikalavimų atitiktį. Ši teisės norma aiškinama plačiai. Jos tikslas yra sudaryti maksimalias galimybes tiekėjams įrodinėti savo kvalifikacijos ir kokybės vadybos sistemų reikalavimų atitiktį. Komentuojama nuostata į rašytinę teisę perkeliama taisyklės, ESTT suformuluotos minėtose *Ballast Nedam*, *Hostl Italia*, *Swm Costruzioni*, *Ostas celtnieks* ir kitose bylose. Dėl to, remiantis [VPI](#) 49 straipsnio 1 dalies nuostatomis, yra draudžiama riboti ūkio subjekto bendradarbiavimo reikalavimus¹⁴³⁵.

Reikalavimai, kuriems gali būti pasitelkiami kito ūkio subjekto pajėgumai:

- tam, kad tiekėjas atitiktų pirkimo dokumentuose nustatytą reikalavimą turėti specialų leidimą arba būti tam tikrų organizacijų nariu pagal [VPI](#) 47 straipsnio 2 dalies nuostatas, t. y. tam, jog būtų pripažintas turintis teisę verstis veikla, būtina tinkamai įvykdyti sutartį (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 47 straipsnio 2 dalies komentarą*);

- tam, kad tiekėjas atitiktų nustatytus finansinio ir ekonominio pajėgumo reikalavimus pagal [VPI](#) 47 straipsnio 3 dalies nuostatas, pavyzdžiui, dėl vidutinių metinių pajamų, kritinio likvidumo koeficiento ir pan. (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 47 straipsnio 3 dalies komentarą*);

- tam, kad tiekėjas atitiktų techninio ir profesinio pajėgumo reikalavimus pagal [VPI](#) 47 straipsnio 6 dalies nuostatas, pavyzdžiui, dėl tinkamai įvykdytos panašios sutarties, specialisto kvalifikacijos ir pan. (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 47 straipsnio 6 dalies komentarą*).

¹⁴³⁴ LAT 2015 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-554-690/2015](#).

¹⁴³⁵ ESTT 1997 m. gruodžio 18 d. sprendimas byloje *Ballast Nedam Groep NV prieš Belgische Staat*, [C-5/97](#); 1994 m. balandžio 14 d. sprendimas byloje *Ballast Nedam Groep NV prieš Belgische Staat*, [C-389/92](#); 1999 m. gruodžio 2 d. sprendimas byloje *Holst Italia prieš Comune di Cagliari*, [C-176/98](#); 2013 m. spalio 10 d. sprendimas byloje *Swm Costruzioni 2 SpA ir Mannocchi Luigino*, [C-94/12](#); 2016 m. sausio 14 d. sprendimas byloje *Ostas celtnieks*, [C-234/14](#); LAT 2013 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-43/2013](#).

Taigi, suformuota bendra taisyklė, kad iš esmės nėra tokių pajėgumų, kurių kitas ūkio subjektas negalėtų perduoti tiekėjui¹⁴³⁶. Taip pat nėra ribojama, kuriai daliai pirkimo sutarties gali būti pasitelkiami kiti ūkio subjektai¹⁴³⁷.

Kito ūkio subjekto pajėgumo pasitelkimas galimas, neatsižvelgiant į ryšio su kitais ūkio subjektais teisinį pobūdį.

Tai reiškia, kad įstatymų leidėjas neriboja, kokie teisiniai santykiai turi susiklostyti tarp tiekėjo ir kito ūkio subjekto, todėl tokio pobūdžio ribojimo negali iš anksto įtvirtinti ir perkančiosios organizacijos¹⁴³⁸.

Tiekėjams taip pat nedraudžiama sumuoti įvairių ūkio subjektų pajėgumų tam, kad šie atitiktų konkrečius reikalavimus, t. y. kvalifikacijos reikalavimo atitikties (jeigu nėra išimties dėl ribojimo sumuoti pajėgumus) gali būti įrodinėjama ne vieno, o kelių ūkio subjektų turimais pajėgumais¹⁴³⁹.

Kita vertus, tiekėjui nepakanka tik nurodyti pasiūlyme bet kokią ūkio subjektą, kurio pajėgumais tiekėjas remiasi. Tas ūkio subjektas turi išreikšti savo valią kartu su tiekėju dalyvauti pirkime ir, esant reikalui, vykdamas viešojo pirkimo sutartį.

Ši nuostata neturi būti suprantama kaip draudimas sutarties vykdymo metu pakeisti ūkio subjektus, kurių pajėgumais tiekėjas remiasi. Tai detaliai nustatyta [VPI](#) 87 straipsnio 1 dalies 11 punkto, 88 straipsnio 4 dalies nuostatose (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 87 straipsnio 1 dalies 11 punkto, 88 straipsnio 4 dalies komentarus*) bei kurios daliai plėtojama teismų praktika¹⁴⁴⁰.

2. [VPI](#) 49 straipsnio 2 dalyje reglamentuojami atvejai, kai perkančioji organizacija turi teisę riboti arba, tiksliau tariant, nustatyti tam tikrus papildomus rėmimosi trečiųjų asmenų pajėgumais reikalavimus.

[VPI](#) 49 straipsnio 2 dalis taikoma tikomet, kai perkančioji organizacija nustato konkrečius kvalifikacijos reikalavimus tiekėjams.

[VPI](#) 49 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kokių būdu taikomas nurodytas ribojimas, t. y. nustatomas įpareigojimas, kad ūkio subjektas, kurio pajėgumais remiamasi, sutarties vykdymo metu perkančiosios organizacijos naudai faktiškai suteiktų paslaugas, atliktų darbus, kuriems reikia jų turimų pajėgumų. Taigi įstatyme įtvirtinti atvejai, kai rėmimasis kito subjekto pajėgumu lemia privalomą tokio subjekto pasitelkimą, jo įtraukimą į tiesioginį ar netiesioginį santykį su perkančiąja organizacija. Taip įtvirtinamas privalomas ūkio subjektų bendradarbiavimas vykdamas viešojo pirkimo sutartį. Pažymėtina, kad toks privalomas

¹⁴³⁶ LA 2013 m. rugpjūčio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-415/2013](#).

¹⁴³⁷ LAT 2013 m. rugpjūčio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-415/2013](#); 2013 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-43/2013](#).

¹⁴³⁸ ESTT 2016 m. sausio 14 d. sprendimas byloje *Ostas celnieks*, [C-234/14](#); 1999 m. gruodžio 2 d. sprendimas byloje *Holst Italia*, [C-176/98](#).

¹⁴³⁹ ESTT 2013 m. spalio 10 d. sprendimas byloje *Swm Costruzioni 2 SpA ir Mannocchi Luigino*, [C-94/12](#); 2016 m. liepos 14 d. sprendimas byloje *Wroclaw – Miasto na prawach powiatu*, [C-406/14](#); 2019 m. lapkričio 27 d. sprendimas byloje *Tedeschi Srl, Consorzio Stabile Ik Service* [C-402/18](#).

¹⁴⁴⁰ ESTT 2017 m. rugsėjo 14 d. sprendimas byloje *Casertana Costruzioni*, [C-223/16](#).

bendradarbiavimas nebūtinai reiškia tik tiekėjo pareigą sudaryti subrangos sutartį su kitu ūkio subjektu, nes tiesioginis dalyvavimas vykdant sutartį gali reikštis ir jungtine veikla.

Tai reiškia, kad tiekėjui tinkamai nepagrindus, kad kitas ūkio subjektas ne tik leidžia remtis jo kvalifikacija, bet ir vykdys sutarties dalį, perkančioji organizacija privalo konstatuoti, kad tokio ūkio subjekto pasitelkimas netinkamas ir tiekėjas neatitinka kvalifikacijos reikalavimo. Aptariamo reguliavimo tikslas užkardyti galimus tiekėjų piktnaudžiavimus fiktyviai pasitelkiant trečiuosius asmenis tik dėl kvalifikacijos atitikties įrodymo, tačiau realiai nesinaudojant jų pajėgumais (žiniomis, kompetencija, finansais ir pan.).

Kvalifikacijos reikalavimai, dėl kurių perkančioji organizacija gali taikyti ribojimus, t. y. nustatyti papildomas sąlygas, remtis kitų ūkio subjektų pajėgumais

- išsilavinimo, profesinės kvalifikacijos ar profesinės patirties pagal [VPI 51](#) straipsnio 7 dalies 7 punktą (*detalesnį žiūrėti [VPI 51](#) straipsnio 7 dalies 7 punkto komentarą*);
- turėti specialų leidimą ar būti tam tikrų organizacijų nariu pagal [VPI 47](#) straipsnio 2 dalį, t. y. turėti teisę verstis veikla, kuri būtina tinkamai vykdyti pirkimo sutartį (*detalesnį žiūrėti [VPI 47](#) straipsnio 2 dalies komentarą*);
- ekonominio ir finansinio pajėgumo reikalavimai (*detalesnį žiūrėti [VPI 49](#) straipsnio 5 dalies komentarą*).

Įpareigojimas kitam ūkio subjektui pačiam teikti paslaugas, vykdyti darbus, kuriems reikia jų turimų pajėgumų.

Toks įpareigojimas reiškia, kad ūkio subjektas negali tik formaliai dalyvauti pirkimo procedūrų etape, t. y. tik pateikti kvalifikaciją pagrindžiančius dokumentus, o vėliau tiesiogiai nebedalyvauti vykdant viešo pirkimo sutartį. Kitaip tariant, komentuojama teisės norma suteikiama teisė remtis trečiojo asmens pajėgumu su sąlyga (jeigu perkančioji organizacija to reikalauja), kad pastarasis asmuo pats betarpiškai vykdytų atitinkamą viešo pirkimo sutarties dalį, kuriai jis suteikia savo pajėgumą viešo pirkimo dalyviui. Tai taip pat reiškia, kad kitas ūkio subjektas, kurio pajėgumais remiamasi, negali savo dalies perduoti dar kitam ūkio subjektui, kurio pajėgumas nebūvo nurodytas pirkimo metu bei patikrintas perkančiosios organizacijos.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo tvarkomųjų statybos ir tvarkomųjų paveldosaugos darbų pirkimą. Tiekėjas pats turi teisę verstis tvarkomųjų statybos darbų veikla bei nurodė, kad jo subrangovas turi teisę verstis tvarkomųjų paveldosaugos darbų veikla. Tokiu atveju sutarties vykdymo metu tiekėjas turi vykdyti tvarkomuosius statybos darbus, o subrangovas privalo vykdyti tvarkomuosius paveldosaugos darbus, t. y. tiekėjas negali savarankiškai vykdyti tvarkomųjų paveldosaugos darbų ir su subrangovu nesudaryti sutarties dėl tokių darbų vykdymo, be to, pats subrangovas negali perduoti savo darbų dalies dar kitam asmeniui (savo subrangovui, dukterinei įmonei ir pan.).

VPI 49 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtintas reikalavimas dėl tiesioginio subjekto, kurio pajėgumu remiamasi įrodinėjant kvalifikacijos atitiktį, įtraukimo vykdant viešojo paslaugų ar darbų sutartis. Kaip minėta, išimtys yra vertinamos siaurai, todėl VPI 49 straipsnio 2 dalyje tiesiogiai neįtvirtinus įpareigojimų kitam ūkio subjektui pačiam vykdyti prekių tiekimo viešojo prekių pirkimo-pardavimo sutartys nepatenka į VPI 49 straipsnio 2 dalies reguliavimo sritį.

Tiekėjai, kurie remiasi kitų ūkio subjektų pajėgumais, pagal VPI 49 straipsnio 2 dalies ribojimus turi susitarimuose su kitais ūkio subjektais tiksliai nurodyti, kad kitas ūkio subjektas aktyviai (tiesiogiai) prisidės prie pirkimo sutarties vykdymo ir teiks paslaugas, vykdys darbus, dėl kurių yra remiamasi kito ūkio subjekto pajėgumais.

VPI 49 straipsnio 2 dalyje yra pateiktos išimtinės situacijos, kai pajėgumų perdavimas yra ribojamas:

- *ribojamas pajėgumų sumavimas*, t. y. yra tokių darbų ir (ar) paslaugų, kuriems dėl jų ypatybių reikalingi tam tikri pajėgumai, kurių neįmanoma pasiekti sujungus mažesnius kelių ūkio subjektų pajėgumus. Toks ribojimas sumuoti pajėgumus įtvirtintas, kadangi numatoma, kad ūkio subjektų bendradarbiavimas neužtikrins sutarties vykdymo pagal keliamus standartus¹⁴⁴¹. Tokiu atveju perkančioji organizacija pagrįstai gali reikalauti, kad minimalius atitinkamo pajėgumo reikalavimus atitiktų bent vienas ūkio subjektas arba tam tikrais atvejais ribotas skaičius ūkio subjektų, jei toks reikalavimas susijęs su atitinkamos sutarties objektu ir yra jam proporcingas¹⁴⁴².

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo informacinių sistemų diegimo sveikatos priežiūros įstaigose pirkimą. Pirkimas buvo suskirstytas į tris dalis pagal sveikatos priežiūros įstaigas. Bendra informacinė sistema yra skirta tinkamos ligoninės administracijos ir medicinos dalims. Sutartis sudaroma dėl standartinės programinės įrangos, kurią, vykdydamas šią sutartį, ūkio subjektas turi pristatyti, instaliuoti ir sukonfigūruoti. Be kitų, keliamas kvalifikacijos (profesinio pajėgumo) reikalavimas būti įvykdžius panašią sutartį, t. y. įdiegus informacinę sistemą ligoninės administracijos ir kartu medicinos dalyse. Tiekėjas pasitelkė du subrangovus, kurie vienas yra diegęs informacinę sistemą vienos ligoninės administracijoje, o kitas subrangovas diegęs informacinę sistemą kitos ligoninės medicinos dalyje.

ESTT analogiškoje situacijoje¹⁴⁴³ nurodė, kad kiekvieno subrangovo įvykdyta informacinės sistemos diegimo sutartis tik dėl vienos ligoninės dalies negali būti susumuota tam, kad tiekėjas atitiktų reikalavimą dėl įvykdytos sutarties abiejose ligoninės dalyse.

- *ribojamas pajėgumų perdavimas*, t. y. ypatingomis aplinkybėmis, atsižvelgiant į konkretaus pirkimo pobūdį ir tikslus, trečiasis subjektais negali dalyviui tik perduoti savo pajėgumų, kurie būtini tam tikrai pirkimo sutarčiai (ar jos daliai) įvykdyti. Dėl to tokiomis

¹⁴⁴¹ Sanchez-Graells, Arbert, De Korninck, Constant, *Shaping EU Public Procurement Law. A critical analysis of the CJEU case law 2015-2017*. Wolters kluwer, 2018, 105 leidimas, 19 psl.

¹⁴⁴² ESTT 2013 m. spalio 10 d. sprendimas byloje *Swm Costruzioni 2 SpA ir Mannocchi Luigino*, [C-94/12](#); 2016 m. balandžio 7 d. sprendimas byloje *Partner Apelski Dariusz*, [C-324/14](#); 2017 m. gegužės 4 d. sprendimas byloje *Esaprojekt*, [C-387/14](#).

¹⁴⁴³ ESTT 2017 m. gegužės 4 d. sprendimas byloje *Esaprojekt*, [C-387/14](#).

aplinkybėmis dalyvis gali remtis tokiais pajėgumais tik tuo atveju, jei trečiasis subjektas tiesiogiai ir asmeniškai dalyvauja vykdant atitinkamą pirkimo sutartį¹⁴⁴⁴.

Pavyzdys

*Savivaldybės administracija vykdo savivaldybės gatvių valymo žiemos ir vasaros sezonų paslaugų pirkimą. Keliamas kvalifikacijos (profesinio pajėgumo) reikalavimas – būti įvykdžius panašią sutartį dėl gatvių valymo žiemos sezono metu. Tiekėjas tam, kad atitiktų kvalifikacijos reikalavimą, rėmėsi kito ūkio subjekto įvykdyta sutartimi, t. y. kitas ūkio subjektas kitoje savivaldybėje, esančioje už 100 km nuo savivaldybės administracijos vykdančios pirkimą, vykdė panašią sutartį. Kitas ūkio subjektas įsipareigojo teikti konsultacijas, darbuotojų mokymus, tačiau pats neįsipareigojo atlikti gatvių valymo darbų. Perkančioji organizacija atmetė tiekėjo pasiūlymą, kadangi laikė kvalifikacijos reikalavimą specifisku, susijusiu su patirtį turinčiu subjektu, todėl nebuvo pakankamas pajėgumų perdavimas tik konsultavimo apimtyje, o kitas ūkio subjektas turėjo faktiškai vykdyti tą dalį viešojo pirkimo sutarties.*¹⁴⁴⁵

Faktinis dalies pirkimo sutarties vykdymo perdavimas kitam ūkio subjektui, be kita ko, turi atitikti [VPI 49](#) straipsnio 7 dalies reikalavimą, kad esminės perkančiosios organizacijos nurodytas užduotis privalo atlikti pats tiekėjas, o ne pasitelkiamas kitas ūkio subjektas (*detaliau žiūrėti [VPI 49](#) straipsnio 7 dalies komentarą*). Tai reiškia, kad tiekėjas negali remtis išoriniu trečiuoju asmeniu, kaip įtvirtinta [VPI 49](#) straipsnio 2 dalyje, ir šiam ūkio subjektui pavesti faktiškai vykdyti tą dalį sutarties, kuriai perkančioji organizacija nustatė ribojimą dėl perduodamos pirkimo sutarties dalies.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo tvarkomųjų statybos ir tvarkomųjų paveldosaugos darbų pirkimą. Pirkimo sąlygose perkančioji organizacija nurodė, kad esminės užduotys, susijusios su tvarkomaisiais paveldosaugos darbais, t. y. archeologinių ir polichrominių tyrimų atlikimas, turi būti atliktos paties tiekėjo. Šioms dalims negali būti pasitelkiamas kitas ūkio subjektas. Tačiau kitoms dalims, pavyzdžiui, tvarkomųjų paveldosaugos darbų (medinių konstrukcijų darbų, medžio apdailos ir stalių gaminių darbų; metalo konstrukcijų metalo ir metalo gaminių darbų; tinkavimo, dekoratyvinio tinko ir tinkuotų dažytų paviršių darbų) ar tvarkomųjų statybos darbų dalį gali pavesti atlikti kitam ūkio subjektui.

3. [VPI 49](#) straipsnio 3 dalyje įtvirtintos pareigos tiekėjams, jeigu jie siekia remtis kitų ūkio subjektų pajėgumais. Tokiu atveju tiekėjas privalo:

• tinkamai informuoti perkančiąją organizaciją apie rėmimąsi kito ūkio subjekto pajėgumais;

• tinkamai pagrįsti perkančiajai organizacijai, kad jo nurodomi pajėgumai tiekėjui bus prieinami per visą sutarties vykdymo laikotarpį.

¹⁴⁴⁴ ESTT 2016 m. balandžio 7 d. sprendimas byloje *Partner Apelski Dariusz*, [C-324/14](#).

¹⁴⁴⁵ ESTT 2016 m. balandžio 7 d. sprendimas byloje *Partner Apelski Dariusz*, [C-324/14](#).

Informavimo pareiga

Informavimas tiekėjo pasiūlyme apie rėmimąsi kito ūkio subjekto pajėgumais yra tiekėjo pareiga, jam keliamas reikalavimas, kadangi tik tokiu atveju perkančioji organizacija gali žinoti, kelių ūkio subjektų kvalifikaciją ji turi vertinti¹⁴⁴⁶.

Pareigos informuoti perkančiąją organizaciją momentas priklauso nuo pirkimo būdo pasirinkimo, t. y.:

- atviro konkurso atveju kitų ūkio subjektų pajėgumai nurodomi kartu su pasiūlymu;
- riboto konkurso, skelbiamų derybų, konkurencinio dialogo, inovacijų partnerystės atveju kitų ūkio subjektų pajėgumai nurodomi kartu su paraiška¹⁴⁴⁷.

Ūkio subjektų rėmimosi faktas, priešingai nei pats jų pajėgumas, nėra objektyvi kategorija, kurią galima tikslinti pagal [VPI 45](#) straipsnio 3 dalies nuostatas. Kitaip sakant, jeigu tiekėjas nenurodė kito ūkio subjekto savo pasiūlyme (paraiškoje), tai jis neįgyja teisės po pasiūlymų (paraiškų) pateikimo momento, nustatyto pirkimo dokumentuose, nurodyti (siūlyti) perkančiajai organizacijai kitus ūkio subjektus¹⁴⁴⁸, išskyrus [VPI 45](#) straipsnio 4 dalyje aptartas išimtinės situacijas.

Taigi, santykiuose su kitais ūkio subjektais susiklosto dvi skirtingos situacijos:

- kai tiekėjas iš viso nenurodė kito ūkio subjekto pasitelkimo aplinkybės, tai jis tokios teisės neturi po pasiūlymo (paraiškos) pateikimo termino pabaigos;
- kai tiekėjas informavo perkančiąją organizaciją apie kito ūkio subjekto pasitelkimą, tačiau šio ūkio subjekto pateikti dokumentai nepagrindžia jo kvalifikacijos, tai:
 - tiekėjas gali tikslinti nurodyto kito ūkio subjekto kvalifikacijos duomenis pagal [VPI 45](#) straipsnio 3 dalies nuostatas (*detaliau žiūrėti [VPI 45](#) straipsnio 3 dalies komentarą*);
 - pakeisti į naują ūkio subjektą, kuris visiškai atitinka keliamus kvalifikacijos reikalavimus (*detaliau žiūrėti [VPI 49](#) straipsnio 4 dalies komentarą*).

Perkančiosios organizacijos informavimui nėra keliami jokie specialūs reikalavimai. Paprastai kito ūkio subjekto pasitelkimas gali būti išviešintas pasiūlymo (paraiškos) formoje, tiekėjo EBVPD, pasiūlyme pateikiant susitarimą su kitu ūkio subjektu ar kitą atitinkamą dokumentą, nurodant kitą ūkio subjektą, pavyzdžiui, specialistų sąrašą, pateikiant kito ūkio subjektų kvalifikaciją įrodančius dokumentus ir pan. Kita vertus, perkančiosios organizacijos nėra ribojamos prašyti nurodyti konkrečią sutarties dalį konkrečiais darbais ar procentais, kurią vykdys pasitelkti ūkio subjektai (jeigu jie aktyviai dalyvaus sutarties vykdyme).

Pajėgumų faktinio prieinamumo įrodymo pareiga

¹⁴⁴⁶ LAT 2014 m. liepos 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-376/2014](#); 2014 m. lapkričio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-475/2014](#); 2018 m. gegužės 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-219-469/2018](#); 2020 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-86-916/2020](#).

¹⁴⁴⁷ LAT 2020 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-86-916/2020](#).

¹⁴⁴⁸ LAT 2017 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-354-690/2017](#); 2020 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-86-916/2020](#).

[VPI](#) 49 straipsnio 3 dalies reikalavimas turi būti aiškinamas kartu su [VPI](#) 49 straipsnio 1 dalimi, t. y. tiekėjas neribojamas, kokia forma gali pasitelkti kitų ūkio subjektų pajėgumus, tačiau turi pateikti tai įrodantį dokumentą. Dokumento formai¹⁴⁴⁹ taip pat nėra keliami jokie reikalavimai, tačiau reikalavimai yra keliami dokumentų turiniui.

Pavyzdys

Preliminarus susitarimas dėl darbo teisinių santykių sukūrimo, juolab kad ir kitose situacijose (ne viešuosiuose pirkimuose) tai savaime nėra draudžiama, yra leistina priemonė tiekėjams įrodinėti teisės rengti darbo projektą turėjimą¹⁴⁵⁰. Tiekėjo surašytas ir pasirašytas ketinimų protokolas – vienašalis dokumentas, t. y. jame įtvirtinta tik vieno asmens (darbdavio) valia ateityje sukurti darbo teisinius santykius, nors darbo sutartis – dvišalis sandoris. Tiekėjai, norėdami įrodyti teisę parengti darbo projektą, kurį atliktų ateityje, pasirašo projekto vadovas, perkančiajai organizacijai privalėjo pateikti dvišalį susitarimą būsimo darbuotojo susitarimą dėl darbo santykių sukūrimo, kuriame būtų aiškiai įtvirtintos šalių valia sudaryti darbo sutartį ir jos sąlygos mažiausiai tiek, kad perkančioji organizacija galėtų nustatyti objektyvią dalyvio galimybę remtis tokio specialisto pajėgumu viešojo pirkimo sutarties vykdymo metu. Tik tai, kad deklaracijoje gana painiai daroma nuoroda į konkursą ir darbo projekto atlikimą, taip pat aplinkybė, jog tiekėjas pateikė izinio asmens atestatą, neįrodo, kad tiekėjui bus prieinamas šio asmens pajėgumas (ištekliai).

Pavyzdys

ESTT Holst Italia bei Ballast bylose¹⁴⁵¹ nurodė, kad tais atvejais, kai motininė įmonė remiasi dukterinės įmonės pajėgumais (dukterinė įmonė vykdydys dalį sutarties), turi būti tik pateikiami tinkami dukterinės ir motininės įmonės ryšiai bei pajėgumų perdavimas, tačiau negali būti ribojama, kad motininė įmonė būtinai darytų įtaką strateginiams dukterinės įmonės sprendimams.

Pavyzdys

ESTT Édukövizig byloje¹⁴⁵² susiklostė aplinkybės, kad dukterinė įmonė turėjo savo motininei įmonei perimti visą savo pelną, todėl pati negalėjo atitikti kvalifikacijos reikalavimo, susijusio su pelningumu. Tokiu atveju ESTT nustatė, kad dukterinė bendrovė disponuoja tik galimybe remtis kitu subjekto ekonominiais ir finansiniais pajėgumais, pateikdama tokio subjekto įsipareigojimą suteikti šiai bendrovei būtinus išteklius. ESTT konstatavo, kad tokia galimybė ypač pritaikyta minėtoms aplinkybėms, nes taip patronuojančioji bendrovė gali pati neutralizuoti dukterinės bendrovės galimybes atitikti minimalų pajėgumo reikalavimą nebuvimą, kuris atsirado dėl patronuojančiosios bendrovės. ESTT nenustatė, koks turi būti

¹⁴⁴⁹ Tai gali būti ketinimų protokolas, deklaracija, preliminarai subrangos sutartis, preliminarai darbo sutartis ir kt.

¹⁴⁵⁰ ESTT 2014 m. lapkričio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-475/2014](#).

¹⁴⁵¹ ESTT 1999 m. gruodžio 2 d. sprendimas byloje *Holst Italia*, [C-176/98](#); ESTT 1997 m. gruodžio 18 d. sprendimas byloje *Ballast Nedam Groep NV prieš Belgische Staat*, [C-5/97](#); 1994 m. balandžio 14 d. sprendimas byloje *Ballast Nedam Groep NV prieš Belgische Staat*, [C-389/92](#).

¹⁴⁵² ESTT 2012 m. spalio 18 d. sprendimas byloje *Edukövizig ir Hochtief Construction*, [C-218/11](#).

susitarimas, svarbiausia tik, kad jame būtų aptartas pelningumo pajėgumo perdavimas dukterinei įmonei.

Pajėgumų faktinio prieinamumo įrodymo pareiga taip pat reiškia, kad ūkio subjektas, kurio pajėgumais remiamasi, turi atitikti nustatytus kvalifikacijos reikalavimus (*detaliau žiūrėti VPI 49 straipsnio 4 dalies komentarą*).

Taip pat rėmimasis pajėgumais turi būti ne tik pirkimo procedūrų metu, bet visą sutarties vykdymo laikotarpį. Dėl to, jeigu ūkio subjektas pateikia įrodymus išimtinai tik dėl dalyvavimo pirkime, bet nėra jokių įrodymų dėl jo tolesnio dalyvavimo sutarties vykdymo metu (pirkimo pabaiga laikoma sutarties sudarymas, *detaliau žiūrėti VPI 29 straipsnio 2 dalies 1 punkto komentarą*), tuomet nelaikoma, kad tiekėjas tinkamai įrodė, kad kito ūkio subjekto pajėgumai jam bus prieinami. Kaip detaliai nurodyta VPI 45 straipsnio 3 dalyje, susitarimas su kitu ūkio subjektu dėl rėmimosi jo pajėgumais gali būti tikslinamas, pildomas ar pateikiamas, jeigu kitas ūkio subjektas buvo išviešintas, tačiau tik trūko šio dokumento (*detaliau žiūrėti VPI 45 straipsnio 3 dalies komentarą*).

4. VPI 49 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta pareiga patikrinti kito ūkio subjekto, kurio pajėgumais remiasi tiekėjas, pašalinimo pagrindų nebuvimą (VPI 46 straipsnis) bei kvalifikacijos ir kokybės vadybos sistemų reikalavimų (VPI 47-48 straipsniai), dėl kurių ir remiamasi jo pajėgumais, atitiktį.

Nuosekliai plėtojamoje teismų praktikoje laikomasi teisinio požiūrio, kad perkančiosios organizacijos negali skirtingai vertinti tiekėjų, kurie savarankiškai dalyvauja viešajame pirkime, ir tų, kurie pasitelkia kitų ūkio subjektų pajėgumus¹⁴⁵³. Priešingas vertinimas sudarytų sąlygas tiekėjams kitų ūkio subjektų pasitelkimo faktą, pavyzdžiui, subrangą, viešuosiuose pirkimuose naudoti siekiant išvengti nepalankių pasiūlymų vertinimo rezultatų, todėl pažeistų tiekėjų lygiateisiškumo ir skaidrumo principus, sąžiningą ūkio subjektų konkurenciją¹⁴⁵⁴.

Kadangi tiekėjas remiasi kito ūkio subjektų pajėgumais visą sutarties vykdymo laikotarpį, perkančioji organizacija turi įsitikinti, kad tokio ūkio subjekto padėtis yra pakankama, kad būtų perduoti pajėgumai ir situacija nepasikeis sutarties vykdymo laiku.

Taigi, perkančioji organizacija turi patikrinti:

- ar ūkio subjektas, kurio pajėgumais remiasi tiekėjas, atitinka kvalifikacijos arba kokybės vadybos sistemos reikalavimus, dėl kurių jis pasitelkiamas;
- ar dėl ūkio subjekto, kurio pajėgumais remiasi tiekėjas, nėra pašalinimo pagrindų.

Toks tikrinimas perkančiosios organizacijos atliekamas taip pat, kaip ir dėl tiekėjo kvalifikacijos bei pašalinimo pagrindų nebuvimo tikrinimo, t. y. remiantis VPI 50 ir 51 straipsnio tvarka (*detaliau žiūrėti VPI 50 ir 51 straipsnio komentarą*).

Kaip nurodyta pirmiau, jeigu tiekėjas remiasi kito ūkio subjekto pajėgumais, tačiau šis ūkio subjektas pats nevykdė panašios sutarties, o tik buvo tos sutarties šalimi, tai nelaikoma

¹⁴⁵³ LAT 2010 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-425/2010](#); 2014 m. liepos 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-376/2014](#); 2016 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-291-969/2016](#).

¹⁴⁵⁴ LAT 2018 m. gegužės 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-219-469/2018](#).

tinkamu pajėgumų pasitelkimu ir kvalifikacijos atitiktimi¹⁴⁵⁵. Atsižvelgiant į tai, trečiojo asmens profesinė patirtis turi būti tiesioginė, t. y. jis pats anksčiau turėjo būti įvykles atitinkamą sutartį ar jos dalį, o ne tik dalyvauti su partneriu realiai įgyvendinant kitas užduotis.

Pavyzdys

Pirkime yra keliamas kvalifikacijos reikalavimas būti įvykdžius informacinės sistemos diegimo sutartį administracijos ir medicinos dalyse ligoninėje. Tiekėjas pasitelkia kitą ūkio subjektą dėl atitikties šiam kvalifikacijos reikalavimui. Kitas ūkio subjektas jungtinės veiklos pagrindu su kitais dviem ūkio subjektais vykdė panašią sutartį, t. y. informacinės sistemos diegimo sutartį administracijos ir medicinos dalyse ligoninėje, tačiau ūkio subjektas, kurio pajėgumais ketina remtis tiekėjas, pats vykdė tik medicinos dalies informacinės sistemos diegimą, o administracinės dalies diegimą vykdė kiti du ūkio subjekto partneriai. ESTT tokioje situacijoje¹⁴⁵⁶ nurodė, kad kitas ūkio subjektas gali perduoti tik būtiną ligoninės medicinos dalies sutarties vykdyme, tačiau negali perduoti administracijos dalies vykdyme, kadangi pats jos nevykdė, nepaisant to, kad yra nurodytas kaip sutarties šalis vykdant visą sutartį.

VPI 49 straipsnio 4 dalyje taip pat įtvirtinta nuostata, kad jeigu ūkio subjektas, kurio pajėgumais tiekėjas remiasi, neatitinka jam keliamas kvalifikacijos reikalavimo ar dėl šio subjekto yra pašalinimo pagrindų, tuomet tiekėjo pasiūlymas (paraiška) nėra iš karto atmetami, o tiekėjas gali pakeisti tokį ūkio subjektą nauju ūkio subjektu, kuris atitinka nurodytus kvalifikacijos reikalavimus ir (arba) dėl kurio nėra pašalinimo pagrindų.

Vis dėlto ši teisė pakeisti pasitelkiamus ūkio subjektus turi būti aiškinama siaurai, t. y. jeigu paaiškėja, kad tiekėjas, nenurodęs, jog remiasi kitų ūkio subjektų pajėgumais (kvalifikacija), pats neatitinka pirkimo dokumentuose aiškiai ir nedviprasmiškai suformuluotų kvalifikacijos reikalavimų, jis negyja teisės po pasiūlymų pateikimo termino pabaigos pasitelkti (nurodyti) naujų subjektų tam, kad atitiktų kvalifikacijos reikalavimus¹⁴⁵⁷.

Kita vertus, VPI 49 straipsnio 4 dalyje nėra įtvirtintų jokių papildomų sąlygų ar aplinkybių, kurioms esant galimas ūkio subjekto pakeitimas, todėl tokia galimybė yra visais atvejais. Nepaisant to, taip pat turi būti įvertinti, ar tiekėjas, iš anksto žinodamas kito ūkio subjekto pajėgumų nebuvimą, nepateikė akivaizdžiai melagingos informacijos ir atitinkamai neturėtų būti taikomas pašalinimo pagrindas, įtvirtintas VPI 46 straipsnio 4 dalies 4 punkte (detaliau žiūrėti VPI 46 straipsnio 4 dalies 4 punkto komentarą).

5. VPI 49 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta teisė perkančiajai organizacijai reikalauti solidarios ir sąmoningos iš ūkio subjekto, kuris teikia ekonominius ir finansinius pajėgumus.

Tais atvejais, kai tiekėjas remiasi kito ūkio subjekto pajėgumais tam, kad pagrįstų savo ekonominį ir (ar) finansinį pajėgumą, tokie santykiai sieja tik tiekėją ir kitą ūkio subjektą, tačiau nėra kito ūkio subjekto teisinių santykių su perkančiąja organizacija. Dėl šios priežasties, susiklosčius nepalankiai situacijai, kitas ūkio subjektas neturi jokių įsipareigojimų atlyginti

¹⁴⁵⁵ ESTT 2017 m. gegužės 4 d. sprendimas byloje *Esaprojekt*, [C-387/14](#).

¹⁴⁵⁶ ESTT 2017 m. gegužės 4 d. sprendimas byloje *Esaprojekt*, [C-387/14](#).

¹⁴⁵⁷ VPT konsultacija pateikta 2018 m. spalio 5 d.

perkančiosios organizacijos nuostolius, netesybas dėl tiekėjo kaltės. Siekiant išvengti tokių situacijų, kai perkančiosios organizacijos ir kito ūkio subjekto, kurio ekonominiais ir (ar) finansiniais pajėgumais remiasi tiekėjas, nesieja jokie teisiniai santykiai, [VPI](#) 49 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta galimybė perkančiajai organizacijai reikalauti, kad asmuo, kurio pajėgumais remiamasi, būtų solidariai atsakingas kartu su tiekėju už sutarties vykdymą.

Kaip nurodyta pirmiau (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 49 straipsnio 1 dalies komentarą*), perkančioji organizacija negali riboti pajėgumų, kuriuos gali pasitelkti tiekėjas, įskaitant bet neapsiribojant ekonominio ir finansinio pajėgumo reikalavimus. Kitaip sakant, tiekėjas gali remtis kito ūkio subjekto turimu pelningumu, balanso duomenimis tam, kad pagrįstų savo pajėgumą įvykdyti pirkimo sutartį. Tai aktualu ypač tais atvejais, kai pirkimo sutarties vykdymo pradžioje nėra numatyti perkančiosios organizacijos mokėjimai ir perkančioji organizacija siekia įsitikinti, kad tiekėjas turės pakankamai lėšų vykdyti sutartį.

Be to, pirkimo sutartyje įtvirtintos sąlygos dėl tiekėjo atsakomybės už netinkamą pirkimo sutarties vykdymą (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 87 straipsnio 1 dalies 6 ir 9 punkto komentarą*), todėl perkančiajai organizacijai svarbu įsitikinti, kad tiekėjas gebės atlyginti nuostolius bei netesybas.

Taigi, aptariamomis [VPI](#) normomis iš esmės sukuriama trečiojo asmens (naujojo skolininko) ir perkančiosios organizacijos (kreditoriaus) sutartiniai santykiai, turintys panašumų su laidavimu ([CK](#) 6.76 straipsnis). T. y. trečiasis asmuo, kurio finansinis pajėgumas pasitelkiamas pirkime, vėliau tiesiogiai nedalyvaudamas vykdant viešojo pirkimo sutartį, iš esmės įsipareigoja atsakyti (jei į jį dėl to bus kreipiasi) pirkėjui už tiekėjo laiku ar netinkamai įvykdytus sutartinius įsipareigojimus.

Solidarioji atsakomybė įtvirtinta [CK](#) 6.6 straipsnyje. [CK](#) 6.6 straipsnio 4 ir 5 dalyje įtvirtintas pagrindinis solidarios atsakomybės principas – jeigu skolininkų pareiga yra solidari, tai kreditorius turi teisę reikalauti, kad nepažeidžiant įvykdytų tiek visi ar keli skolininkai bendrai, tiek bet kuris iš jų skyrium, be to, tiek ją visą, tiek jos dalį. Kreditorius, kuriam solidariosios prievolės visiškai neįvykdė vienas iš skolininkų, turi teisę reikalauti, kad likusią prievolės dalį įvykdytų bet kuris iš kitų skolininkų arba visi jie bendrai.

[VPI](#) 49 straipsnio 5 dalies atveju solidarioji atsakomybė yra skirtinga, t. y. tiekėjo atsakomybė yra už faktinį sutarties vykdymą (darbų vykdymą, paslaugų teikimą, prekių tiekimą), o kito ūkio subjekto atsakomybė yra tik dėl ekonominio ir (ar) finansinio sutarties vykdymo (toks skirstymas yra draudžiamas pagal [CK](#) 6.6 straipsnio 2 dalį¹⁴⁵⁸).

[VPI](#) 49 straipsnio 5 dalies atveju solidariosios atsakomybės taikymo taisyklėmis negali būti piktnaudžiaujama tokį reikalavimą perkančioji organizacija turi tinkamai pagrįsti bei užtikrinti, kad nurodytas reikalavimas nepažeistų proporcingumo principo (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 17 straipsnio 1 dalies komentarą*). Pavyzdžiui, jeigu numatoma trumpalaikė sutartis, tarpiniai mokėjimai už vykdymą ar avansas, tuomet labai sumažėja rizika dėl tiekėjo ekonominio ar finansinio negalėjimo tinkamai ją įvykdyti ir solidarios kito ūkio subjekto atsakomybės poreikis. Be to, primintina ir tai, kad perkančioji organizacija pagal [VPI](#) 42 straipsnio 1 dalį iš viešojo pirkimo sutarties vykdytojo reikalauja sutarties įvykdymo užtikrinimo, todėl papildoma

¹⁴⁵⁸ [CK](#) 6.6 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad prievolė gali būti solidari nepaisant to, kad vieno skolininko pareiga pagal jos įvykdymo sąlygas skiriasi nuo kitų skolininkų pareigos, pavyzdžiui, kai vienam skolininkui nustatytas terminas, o kitam nenustatytas, kai vienas įsipareigoja besąlygiškai, o kitas – su sąlyga ir panašiai.

jos finansinė apsauga iš trečiojo asmens, kurio finansiniu pajėgumu remiamasi, turėtų būti pagrįsta svarbiomis priežastimis.

6. [VPI](#) 49 straipsnio 6 dalyje įtvirtinta galimybė remtis kitų ūkio subjektų pajėgumais ar savo grupės narių pajėgumais ir ūkio subjektų grupei.

[VPI](#) 49 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad ūkio subjektų grupė (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 18 straipsnio 2 dalies komentarą*) gali remtis:

- ūkio subjektų grupės partnerių pajėgumais. Kitaip sakant, ūkio subjektai gali sudaryti grupę siekiant sujungti pajėgumus tam, kad atitiktų kvalifikacijos reikalavimus. Tokiu atveju taip pat taikomi analogiški ribojimai, nustatyti [VPI](#) 49 straipsnyje, pavyzdžiui, dėl ribojimo sumuoti ūkio subjektų grupės narių pajėgumus, reikalavimas efektyviai vykdyti tą dalį sutarties, kurios vykdymui buvo pasitelkti jo pajėgumai ir kt.;
- kitų ūkio subjektų pajėgumais. Kitaip sakant, jeigu net sudėjus visų ūkio subjektų grupės narių kvalifikacija nėra pakankama, jie turi teisę pasitelkti kitų ūkio subjektų pajėgumus. [VPI](#) 49 straipsnio 6 dalyje nenustatyta, kokie santykiai turi sieti ūkio subjektų grupę su kitu ūkio subjektu, t. y. ar visa ūkio subjektų grupė turi sudaryti susitarimą, ar pakanka, kad vienas iš ūkio subjektų grupės narių sudaro susitarimą ar turi kitus santykius su kitu ūkio subjektu. Dėl šios priežasties perkančioji organizacija turi priimti visus susitarimus ar kitus santykių įrodymus, jeigu jais įrodoma reali galimybė pasitelkti išorinius pajėgumus.

Ūkio subjektų grupės nariams siūlyti sudaryti santykius su kitu ūkio subjektu (subrangovu ar kitais pagrindais veikiančiu ūkio subjektu) visiems kartu. Tai palengvintų tolesnį sutarties vykdymą, nebūtų poreikio nuraukti susitarimus su konkrečiu ūkio subjektų grupės nariu ir iš naujo sudaryti susitarimus su kitais ūkio subjektų grupės nariais, taip pat sumažintų riziką, kad kitas ūkio subjektas atsisakys bendradarbiauti su kitais ūkio subjektų grupės nariais.

7. [VPI](#) 49 straipsnio 7 dalyje įtvirtinta galimybė įpareigoti esmines užduotis atlikti patį tiekėją¹⁴⁵⁹ ar netgi konkretų ūkio subjektų grupės narį.

Kaip nurodyta pirmiau (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 49 straipsnio 1 dalies komentarą*), perkančioji organizacija negali riboti subjektų, kuriems perduodama konkreti užduotis, tačiau [VPI](#) 49 straipsnio 7 dalyje įtvirtinta šios bendros taisyklės išimtis, kuri aiškinama siaurai (griežtai).

[VPI](#) 49 straipsnio 7 dalies išimtis yra taikoma, esant šioms sąlygoms kartu:

- perkami darbai, paslaugos arba kai perkamos prekės, kurias reikia montuoti, diegti (pavyzdžiui, informacinės sistemos sukūrimo ir įdiegimo paslaugos, baldų pagaminimas ir sumontavimas). Taigi, tais atvejais, kai prekių pirkimuose nėra numatomi diegimas ar montavimas, ši išimtis negali būti taikoma;
- perkančioji organizacija nustato esmines užduotis;
- esminės užduotys gali būti vykdomos tik:
 - savarankiško tiekėjo;

¹⁴⁵⁹ [VPI](#) 49 straipsnio 7 dalyje vartojamas terminas tiekėjas nėra tapatus [VPI](#) 2 straipsnio 36 dalyje įtvirtintai sampratai, t. y. neapima pasitelkiamų subtiekių, subteikių, subrangovų ar kitų ūkio subjektų, o tik tą ūkio subjektą, kuris teikia pasiūlymą.

- ūkio subjektų grupės konkreta nario atžvilgiu.

Esminės užduotys

Esminių užduočių samprata ir sąlygos nėra pateiktos [VPI](#) 49 straipsnio 7 dalyje. Esminės užduotys turi būti nurodomos konkrečiai perkančiosios organizacijos vykdomo viešojo pirkimo dokumentuose. Esminės užduotys turi būti aiškos, tikslios, apibrėžtos taip, kad tiekėjai suprastų jų apimtį, negali būti apibrėžiamos abstrakčiai, pavyzdžiui nurodant tik procentinę subrangovams perduodamų darbų dalį¹⁴⁶⁰. Taip pat pirkimo dokumentuose turi būti nurodytas įpareigojimas pačiam tiekėjui ar ūkio subjektų grupės nariui (bent kuriam iš narių) savarankiškai vykdyti šias užduotis sutarties vykdymo metu. Atitinkamai, jeigu esminėms užduotims vykdyti atskirai yra keliami kvalifikacijos reikalavimai (teisė verstis veikla), tuomet tiekėjas ar tas konkretus ūkio subjektų grupės partneris turi atitikti nurodytą kvalifikacijos reikalavimą.

Pagal toliau nurodomą teismų praktiką esminių užduočių įtvirtinimas pirkimo dokumentuose turi būti išimtinis, atsižvelgiant į sutartyje apibrėžtą ekonominės veiklos sektorių, darbų pobūdį ir subrangovų kvalifikaciją¹⁴⁶¹ ir pan.

ESTT praktikoje¹⁴⁶² nurodyta kad toks ribojimas turi būti pagrįstas, atsižvelgiant į sutartyje apibrėžtą ekonominės veiklos sektorių, darbų pobūdį ir subrangovų kvalifikaciją, o taip pat remiamasi išimtinėmis aplinkybėmis į tikslą susijusiu su smulkių ir vidutinių įmonių skatinimu dalyvauti viešajame pirkime verčiau kaip dalyviams, pateikiantiems bendrą pasiūlymą, o ne kaip subrangovams, t. y. būtina įvertinti kiekvieną atvejį atskirai.

¹⁴⁶⁰ ESTT 2019 m. lapkričio 27 d. sprendimas byloje *Tedeschi Srl*, C-402/18; 2016 m. liepos 14 d. sprendimas byloje *Wrocław*, C-406/14; 2019 m. rugsėjo 26 d. sprendimas byloje *Vitali SpA*, C-63/18.

¹⁴⁶¹ ESTT 2016 m. liepos 14 d. sprendimas byloje *Wrocław*, C-406/14.

¹⁴⁶² ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas byloje *Borta*, C-298/15; 2019 m. lapkričio 27 d. sprendimas byloje *Tedeschi Srl*, C-402/18; 2016 m. liepos 14 d. sprendimas byloje *Wrocław*, C-406/14; 2019 m. rugsėjo 26 d. sprendimas byloje *Vitali SpA*, C-63/18.

50 straipsnis. Europos bendrasis viešųjų pirkimų dokumentas

1. Perkančioji organizacija reikalauja, kad tiekėjas, teikdamas paraišimą ar pasiūlymus, pateiktų Europos bendrąjį viešųjų pirkimų dokumentą – aktualią deklaraciją, pakeičiančią kompetentingų institucijų išduodamus dokumentus ir preliminariai patvirtinančią, kad tiekėjas ir subjektai, kurių pajėgumais jis remiasi pagal šio įstatymo 49 straipsnį, atitinka pirkimo dokumentuose pagal šio įstatymo 46, 47, 48 straipsnius nustatytus reikalavimus ir, jeigu taikytina, 51 straipsnyje nustatytus reikalavimus. Jeigu taikomos šio įstatymo 88 straipsnio 5 dalies nuostatos, perkančioji organizacija reikalauja, kad būtų pateiktas pasiūlymo teikimo metu žinomų subtiekiejų, kurių pajėgumais tiekėjas naudojasi, Europos bendrasis viešųjų pirkimų dokumentas.
2. Europos bendrasis viešųjų pirkimų dokumentas parengiamas pagal 2016 m. sausio 5 d. Komisijos įgyvendinimo reglamente (ES) 2016/77, kuriuo nustatoma Europos bendrojo viešųjų pirkimų dokumento standartinė forma (OL L 3, 2016, p. 16), nustatytą standartinę formą. Jame turi būti:
 - 1) oficialus tiekėjo pareiškimas, kad nėra tiekėjo pašalinimo pagrindų, jis tenkina pirkimo dokumentuose nustatytus kvalifikacijos reikalavimus ir, jeigu taikytina, laikosi reikalaujamų kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų. Kartu pateikiama perkančiosios organizacijos reikalaujama atitinkama informacija;
 - 2) nurodyta kompetentinga institucija ar trečioji šalis, atsakinga už dokumentų, patvirtinančių tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimą, atitiktį kvalifikacijos reikalavimams ir, jeigu taikytina, kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams, išdavimą;
 - 3) oficialus tiekėjo pareiškimas, kad jis sugebės nedelsdamas, gavęs perkančiosios organizacijos prašymą, pateikti kompetentingos institucijos ar trečiosios šalies išduotus dokumentus, patvirtinančius jo pašalinimo pagrindų nebuvimą, atitiktį kvalifikacijos reikalavimams ir, jeigu taikytina, kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams;
 - 4) duomenų bazės, kurioje pateikiami dokumentai ar informacija, patvirtinantys tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimą, atitiktį kvalifikacijos reikalavimams ir, jeigu taikytina, kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams, interneto adresas, tiekėjo identifikavimo duomenys ir, jeigu taikytina, tiekėjo sutikimo deklaracija. Tokia informacija pateikiama tik tais atvejais, kai perkančiajai organizacijai suteikiama tiesioginė prieiga prie šiame punkte nurodytoje duomenų bazėje esančių dokumentų, kaip nustatyta šio straipsnio 7 dalies 1 punkte.
3. Tiekėjai gali pakartotinai naudoti Europos bendrąjį viešųjų pirkimų dokumentą, kurį jie naudojo ankstesnėje pirkimo procedūroje, jeigu jie patvirtina, kad šiame dokumente esanti informacija yra teisinga.
4. Perkančioji organizacija bet kuriuo pirkimo procedūros metu gali paprašyti kandidatų ar dalyvių pateikti visus ar dalį dokumentų, patvirtinančių jų pašalinimo

pagrindų nebuvimą, atitiktį kvalifikacijos reikalavimams ir, jeigu taikytina, kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams, jeigu tai būtina siekiant užtikrinti tinkamą pirkimo procedūros atlikimą.

5. Perkančioji organizacija, įvertinusi Europos bendrajame viešųjų pirkimų dokumente pateiktą informaciją ir, jeigu taikytina, šio straipsnio 4 dalyje nurodytuose dokumentuose pateiktą informaciją, priima sprendimą dėl kiekvieno paraišką ar pasiūlymą pateikusių kandidato ar dalyvio atitikties reikalavimams ir kiekvienam iš jų ne vėliau kaip per 3 darbo dienas raštu praneša apie šio patikrinimo rezultatus, pagrįsdama priimtus sprendimus. Teisę dalyvauti tolesnėse pirkimo procedūrose turi tik tie kandidatai ar dalyviai, kurie atitinka perkančiosios organizacijos keliamus reikalavimus.
6. Prieš nustatydamą laimėjusį pasiūlymą, išskyrus atvejus, kai pirkimo sutartis sudaroma preliminariosios sutarties pagrindu pagal šio įstatymo 78 straipsnio 4 dalį ar 5 dalies 1 punktą, perkančioji organizacija reikalauja, kad ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą pateikęs tiekėjas pateiktų aktualius dokumentus, patvirtinančius jo pašalinimo pagrindų nebuvimą ir atitiktį kvalifikacijos reikalavimams, pagal šio įstatymo 51 straipsnį ir, jeigu taikytina, patvirtinančius jo atitiktį kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams, pagal šio įstatymo 48 straipsnį.
7. Perkančioji organizacija nereikalauja iš tiekėjo pateikti dokumentų, patvirtinančių jo pašalinimo pagrindų nebuvimą, atitiktį kvalifikacijos reikalavimams ir, jeigu taikytina, kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams, kaip nustatyta šio straipsnio 4 ir 6 dalyse, jeigu ji:
 - 1) turi galimybę susipažinti su tais dokumentais ar informacija tiesiogiai ir neatlygintinai prisijungusi prie nacionalinės duomenų bazės bet kurioje valstybėje narėje arba naudodamasi Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos priemonėmis;
 - 2) šiuos dokumentus jau turi iš ankstesnių pirkimo procedūrų.

1. [VPI](#) 50 straipsnio¹⁴⁶³ 1 dalyje yra įtvirtinta EBVPD samprata. Tai – tiekėjo deklaracija, pakeičianti kompetentingų institucijų išduodamus dokumentus, kuria preliminarai patvirtinama, kad tiekėjas ir subjektai, kurių pajėgumais remiamasi (*dėl remimosi kitų ūkio subjektų pajėgumais detaliau žiūrėti [VPI](#) 49 straipsnio komentarą*), atitinka pirkimo dokumentuose nustatytus kvalifikacijos reikalavimus (*dėl kvalifikacijos reikalavimų detaliau žiūrėti [VPI](#) 47 straipsnio komentarą*), kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų reikalavimus (*detales žiūrėti [VPI](#) 48 straipsnio komentarą*), kvalifikacinės atrankos kriterijus (*detales žiūrėti [VPI](#) 54 straipsnio komentarą*) ir neegzistuoja tiekėjo pašalinimo pagrindai (*dėl pašalinimo pagrindų detaliau žiūrėti [VPI](#) 46 straipsnio komentarą*). Taigi EBVPD suprantamas kaip pirminis įrodymas, kuriuo pagrindžiama, kad tiekėjas atitinka

¹⁴⁶³ Komentuojamos [VPI](#) 50 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 59 straipsnio normas.

nustatytus reikalavimus ir nėra tiekėjo pašalinimo pagrindų, todėl tiekėjas gali dalyvauti tolesnėse viešojo pirkimo procedūrose¹⁴⁶⁴.

VPI 50 straipsnio 1 dalyje vartojamos sąvokos *tiekėjas ir subjektai, kurių pajėgumais remiamasi* reiškia, kad pagal VPI 50 straipsnio 1 dalies reguliavimą EBVPD turėtų užpildyti ir pateikti tik tiekėjas, kuris, jeigu remiasi kitų ūkio subjektų pajėgumais, savo EBVPD turėtų nurodyti informaciją ir apie tokius ūkio subjektus. Tačiau, atsižvelgiant į EBVPD formą ir į tai, kad joje nėra techninės galimybės nurodyti, kad tiekėjas ne tik remiasi kitų ūkio subjektų pajėgumais, bet šie subjektai atitinka konkrečius keliamus reikalavimus, praktikoje EBVPD pildo ir perkančiąjai organizacijai teikia ne tik pats pasiūlymą teikiantis tiekėjas, bet taip pat atskirai ir visi subjektai, kurių pajėgumais remiasi tiekėjas, t. y. tie subjektai, kurių kvalifikacija remiasi tiekėjas. Tuo atveju, jeigu tiekėjas yra jungtinės veiklos sutarties pagrindu veikianti ūkio subjektų grupė, EBVPD privalo užpildyti ir pateikti kiekvienas jungtinės veiklos partneris. VPI 88 straipsnio 5 dalyje nurodytu atveju (*detaliau žiūrėti VPI 88 straipsnio 5 dalies komentarą*) EBVPD privalo pateikti ir subjektai (subtiektai), kurių pajėgumais tiekėjas nesiremia, tačiau kurie yra žinomi pasiūlymų pateikimo metu ir kurie, tiekėją pripažinus pirkimo laimėtoju, dalyvautų viešojo pirkimo sutarties vykdyme.

Svarbiausias EBVPD tikslas – perkančiųjų organizacijų ir ekonominės veiklos vykdytojų, ypač mažųjų ir vidutinių įmonių, administracines naštas mažinimas¹⁴⁶⁵. Atsižvelgiant į nurodytą tikslą bei VPI 50 straipsnio 1 dalyje vartojamą sąvoką *preliminariai*, tiekėjams, kartu su pasiūlymu pateikus užpildytą EBVPD formą, iki potencialaus laimėtojo nustatymo (išskyrus VPI 50 straipsnio 4 dalyje nurodytą išimtį) nereikia perkančiąjai organizacijai teikti didelio skaičiaus su pašalinimo ir atrankos kriterijais susijusių sertifikatų ar kitų dokumentų. Tuo tarpu pagal bendrąją taisyklę (išskyrus VPI 50 straipsnio 4 dalyje nurodytą išimtį) EBVPD nurodytą informaciją patvirtinančius dokumentus turi pateikti tik tas tiekėjas, kurio pasiūlymas gali būti pripažintas laimėjusiu (*detaliau žiūrėti VPI 50 straipsnio 6 dalies komentarą*).

EBVPD privalo būti naudojamas vykdant tarptautinės vertės bei supaprastintus, išskyrus mažos vertės, pirkimus. Perkancioji organizacija, vykdydama mažos vertės pirkimą ir nustatydamas tiekėjų pašalinimo pagrindus, kvalifikacijos reikalavimus ir (arba) reikalaujamus kokybės vadybos sistemas ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemas standartus, viešojo pirkimo dokumentuose privalo nurodyti, ar pirkime bus naudojamas EBVPD. Jeigu EBVPD nenaudojamas, turi būti nurodoma, ar visų tiekėjų bus prašoma iškart pateikti dokumentus, patvirtinančius tiekėjo atitikimą keliamiems reikalavimams, vadovaujantis VPI 51 straipsnio nuostatomis, ar ju bus prašoma tik iš laimėtojo. Jei pateikti dokumentus, patvirtinančius tiekėjo atitikimą keliamiems reikalavimams, bus prašoma tik iš laimėtojo, turi būti nustatomas reikalavimas kartu su pasiūlymu pateikti laisvos formos deklaraciją dėl atitikties keliamiems reikalavimams¹⁴⁶⁶.

Atsižvelgiant į tai, kad EBVPD yra dokumentas, kuriuo preliminariai patvirtinama ūkio subjektų atitikimas tiekėjams keliamiems reikalavimams (VPI 46, 47, 48 straipsniai), jis, kaip ir patys tiekėjų pašalinimo pagrindų nebuvimo, atitikties kvalifikacijos ir (ar) kokybės vadybos

¹⁴⁶⁴ Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L., *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*, Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018, P. 657.

¹⁴⁶⁵ Europos Komisijos 2016 m. sausio 5 d. įgyvendinimo reglamento (ES) 2016/7, kuriuo nustatoma Europos bendrojo viešųjų pirkimų dokumento standartinė forma, preambulės 1 punktas.

¹⁴⁶⁶ Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo 21.3.3.6., 21.3.3.7 punktai.

bei aplinkos apsaugos vadybos sistemų standartams pagrindimo dokumentai, gali būti tikslinamas bei aiškinamas pagal [VPI](#) 45 straipsnio 3 dalies reikalavimus. Atitinkamai tiekėjas net kartu su pasiūlymu nepateikęs užpildytos EBVPD formos, turi teisę šį dokumentą pateikti po pasiūlymų pateikimo termino pabaigos. Dėl to perkančioji organizacija, nustačiusi, kad EBVPD pateikta ne visa ir (ar) netiksli informacija, privalo kreiptis į tiekėją dėl trūkstamos informacijos pateikimo ir (ar) jos patikslinimo bei įvertinti tiekėjo pateiktą papildomą ir (ar) patikslintą informaciją.

VPT yra išaiškinusi¹⁴⁶⁷, kad pirkimo vykdytojas, vertindamas EBVPD, turi atsižvelgti tik į tuos punktus ir kriterijus, kurie yra būtini tam konkrečiam pirkimui. Jei tiekėjas užpildo daugiau nei reikalaujama, pirkimo vykdytojas nevertina tos dalies. Taigi tokiu atveju tikslinti EBVPD nebūtina. Manytina, kad pirmiau aprašyta teisės elgesio taisyklė labiausiai tinkama situacijai, kai perkančioji organizacija vertina tiekėjo ankstesniam pirkimui parengtą EBVPD. Vis dėlto ne visada tiekėjo nurodyta perteklinė informacija gali būti laikoma tokio pobūdžio pertekline informacija, į kurią perkančioji organizacija neturi atsižvelgti. Pavyzdžiui, tuo atveju, jeigu iš perkančiosios organizacijos prašomos nurodyti informacijos nebūtų paaiškėjusi tiekėjo neatitiktis nustatytiems reikalavimams, tačiau tiekėjas pateikia papildomą, nereikalingą pateikti informaciją, iš kurios matyti, kad tiekėjas nustatytų reikalavimų neatitinka, perkančioji organizacija turėtų vertinti ir tokius duomenis ir kreiptis į tiekėją dėl nurodytos informacijos paaiškinimo, patikslinimo.

Kadangi [VPI](#) nereglamentuojama, kaip konkrečiai, nustačius tam tikrus netikslumus, turėtų būti tikslinamas EBVPD, tiekėjams turėtų būti suteikiama diskrecija nurodytą dokumentą patikslinti tiek pateikiant atnaujintą EBVPD formą su ištaisytais trūkumais, tiek atskirai nuo EBVPD formos pateikiant paaiškinimus ir (ar) su tuo susijusius aktualius dokumentus, tačiau iš naujo nepildant naujos EBVPD formos. Bet kokių atveju, EBVPD trūkumų ištaisyimas ir (ar) kartu su pasiūlymu nepateiktos EBVPD formos pateikimas nėra laikomas draudžiamu pasiūlymo esmės keičimu ir (ar) pasiūlymo iš neatitinkančio pirkimo sąlygų reikalavimų nedaro atitinkančiu¹⁴⁶⁸, kas, priešingu atveju, lemtų pasiūlymo atmetimą (detaliau žiūrėti [VPI](#) 45 straipsnio 1 dalies 4 punkto komentarą).

2. [VPI](#) 50 straipsnio 2 dalyje yra reglamentuojama EBVPD forma ir turinys. 2016 m. sausio 5 d. EK priėmė Komisijos įgyvendinimo reglamentą (ES) [2016/7](#), kuriuo nustatoma Europos Bendrojo viešųjų pirkimų dokumento standartinė forma. Nurodyto reglamento 2 priede yra pateikta standartinė EBVPD forma, prieinama visomis ES oficialiomis kalbomis.

Pagal ES lygiu patvirtintą formą EBVPD sudaro tokios dalys: (I) informacija apie pirkimo procedurą ir perkančiąją organizaciją ar perkantįjį subjektą, (II) informacija apie ekonominės veiklos vykdytoją, (III) pašalinimo kriterijai: su baudžiamaisiais nuosprendžiais susiję pagrindai, su mokesčių ar socialinio draudimo įmokų mokėjimu susiję pagrindai, su nemokumu, interesų konfliktu ar profesiniais nusižengimais susiję pagrindai, kiti pašalinimo pagrindai, nustatyti [VPI](#) 46 straipsnyje, (IV) atrankos kriterijai: tinkamumas, ekonominė ir

¹⁴⁶⁷ <https://klausk.vpt.lt/hc/lt/articles/360001646039-Ar-pirkimo-vykdytojas-vykdydamas-atvir%C4%85-konkurs%C4%85-turi-pra%C5%A1yti-tiek%C4%97jo-patikslinti-EBVPD-jeigu-jis-u%C5%BEpild%C4%97-dal%C4%AF-IV-dalis-Kandidat%C5%B3-kuri%C5%B3-kvalifikacija-tinkama-skai%C4%8Diausuma%C5%BEinimas-kuri-pildoma-kai-vykdomas-ribotas-konkursas>

¹⁴⁶⁸ LAPT 2018 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2A-906-236/2018](#).

finansinė būklė, techniniai ir profesiniai pajėgumai, kokybės užtikrinimo schemos ir aplinkosaugos vadybos standartai, (V) kandidatų, kurių kvalifikacija tinkama, skaičius sumažinimas, (VI) baigiamieji pareiškimai¹⁴⁶⁹.

Rengdamos konkrečios pirkimo procedūros pirkimo dokumentus, perkančiosios organizacijos ir perkantieji subjektai kvietime dalyvauti konkurse, kvietime dalyvauti konkurse nurodytuose pirkimo dokumentuose arba kvietimuose patvirtinti susidomėjimą turi nurodyti, kokios informacijos jie reikalaus iš ekonominės veiklos vykdytojų, ir aiškiai pareikšti, ar reikalauja pateikti EBVPD formos II ir III dalyse nurodytą informaciją apie subrangovus, kurių pajėgumais ekonominės veiklos vykdytojas nesiremia¹⁴⁷⁰. Taigi tais atvejais, kai tiekėjas remiasi konkrečių subjektų (subtiekėjų) pajėgumais tam, kad atitiktų perkančiosios organizacijos nustatytus reikalavimus, tiekėjas privalo pateikti EBVPD formos II ir III dalyse nurodytą informaciją apie tokius subjektus.

EBVPD yra pildomas elektroniniu būdu¹⁴⁷¹. Tai reiškia, kad spausdinti EBVPD neprivaloma. EBVPD gali būti pasirašytas elektroniniu parašu (pasirasant suformuotą PDF failą), arba įkeliant į CVP IS XML failą bei pasirašant visą pasiūlymą elektroniniu parašu (jeigu toks funkcionalumas nustatytas konkrečiame pirkime)¹⁴⁷². EBVPD forma prieinama adresu: <http://ebvpd.eviesiejiipirkimai.lt/espd-web/>.

Pagal [VPI 50](#) straipsnio 2 dalies 1 punktą tiekėjas, pateikdamas užpildytą EBVPD formą, oficialiai pareiškia, kad nėra tiekėjo pašalinimo pagrindų, jis tenkina pirkimo dokumentuose nustatytus kvalifikacijos reikalavimus ir, jeigu taikytina, laikosi reikalaujamų kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų, kartu pateikiama ir kita perkančiosios organizacijos reikalaujama atitinkama informacija. [VPI 50](#) straipsnio 2 dalies 1 punkte vartojama sąvoka *oficialus tiekėjo pareiškimas* reiškia, kad EBVPD yra išimtinai tiekėjo savideklaracija ir kartu su EBVPD neturi būti teikiami viešųjų institucijų ar trečiųjų šalių išduoti sertifikatai ir (ar) kiti dokumentai. Pabrėžtina, kad tiekėjas, EBVPD pažymėdamas, kad atitinka perkančiosios organizacijos nustatytus reikalavimus, garantuoja šios informacijos teisingumą. Dėl to, perkančiajai organizacijai patikrinus ir nustačius, kad tiekėjas vis dėlto keliamų reikalavimų neatitinka, tiekėjo EBVPD nurodyta informacija, esant tam tikroms sąlygoms, gali būti pripažinta melaginga bei taikomos atitinkamos teisinės pasekmės (*dėl melagingos informacijos detaliau žiūrėti [VPI 52](#) straipsnio komentarą*).

Pagal [VPI 50](#) straipsnio 2 dalies 2 punktą tiekėjas EBVPD turi nurodyti kompetentingą instituciją ar trečiąją, lietuviškai atsakingą už dokumentų, patvirtinančių tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimą, atitiktį kvalifikacijos reikalavimams ir, jeigu taikytina, kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams, išdavimą. Nurodyta informacija yra aktuali dėl to, kad, nustačius, jog tiekėjas gali būti pripažintas pirkimo laimėtoju (arba išimtinu [VPI 50](#) straipsnio 4 dalies taikymo atveju), tiekėjas neturi pareigos perkančiajai organizacijai pateikti tą EBVPD deklaruitas atitiktis konkrečioms reikalavimams įrodymų, kurie yra tiesiogiai ir nedviprasmiškai prieinami perkančiajai organizacijai (*dėl detalios žiūrėti [VPI 50](#) straipsnio 7 dalies 1 punkto komentarą*).

¹⁴⁶⁹ Komisijos 2016 m. sausio 5 d. įgyvendinimo reglamento (ES) [2016/7](#), kuriuo nustatoma Europos bendrojo viešųjų pirkimų dokumento standartinė forma, 2 priedas.

¹⁴⁷⁰ Komisijos 2016 m. sausio 5 d. įgyvendinimo reglamento (ES) [2016/7](#), kuriuo nustatoma Europos bendrojo viešųjų pirkimų dokumento standartinė forma, 1 priedas.

¹⁴⁷¹ EBVPD forma prieinama adresu: <http://ebvpd.eviesiejiipirkimai.lt/espd-web/>.

¹⁴⁷² <https://ebvpd.eviesiejiipirkimai.lt/espd-web/filter?lang=lt>

Pagal [VPI](#) 50 straipsnio 2 dalies 3 punktą tiekėjas, perkančiajai organizacijai pateikdamas užpildytą EBVPD, oficialiai pareiškia, kad jis sugebės nedelsdamas, gavęs perkančiosios organizacijos prašymą, pateikti kompetentingos institucijos ar trečiosios šalies išduotus dokumentus, patvirtinančius jo pašalinimo pagrindų nebuvimą, atitiktį kvalifikacijos reikalavimams ir, jeigu taikytina, kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams. Sąvoka *oficialus tiekėjo pareiškimas* reiškia, kad tiekėjas, viešajame pirkime pateikdamas užpildytą EBVPD, deklaruoja ne tik tai, jog atitinka tiekėjui keliamus reikalavimus, bet taip pat ir tai, kad, esant poreikiui, galės tinkamai pagrįsti ir įrodyti tokią atitiktį, kaip tai nurodyta [VPI](#) 50 straipsnio 4 bei 6 dalyse. Atsižvelgiant į tai, vertintina, kad tam tikrais atvejais, kai tiekėjui žinoma, jog gali būti tam tikrų ribojimų perkančiajai organizacijai nedelsiant pateikti EBVPD nurodytą informaciją pagrindžiančius dokumentus, tiekėjas perkančiąją organizaciją apie tai turėtų informuoti iš anksto. Pavyzdžiui, užsienio tiekėjas turėtų nurodyti, kad yra pradėjęs teisės verstis atitinkama veikla Lietuvoje pripažinimo procesą ir atitinkamus teisę verstis konkrečia veikla pagrindžiančius dokumentus galės pateikti tik tada, kai šis procesas bus užbaigtas.

Pagal [VPI](#) 50 straipsnio 2 dalies 4 punktą tiekėjas EBVPD turi nurodyti duomenų bazės, kurioje pateikiami dokumentai ar informacija, patvirtinantys tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimą, atitiktį kvalifikacijos reikalavimams ir, jeigu taikytina, kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams, interneto adresą, jeigu nurodyti dokumentai yra prieinami interneto duomenų bazėje. Pavyzdžiui, LR registruoti juridiniai asmenys EBVPD turi pateikti nuorodą į BĮ Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos tinklalapį¹⁴⁷³, kadangi jame perkančiosios organizacijos turi teisę neatlygintinai susipažinti su informacija apie tiekėjo įsipareigojimų, susijusių su socialinio draudimo įmokų sumokėjimu, įvykdymą, tai pat nuorodą į BĮ Valstybinės mokesčių inspekcijos tinklalapį¹⁴⁷⁴, kuriame perkančiosios organizacijos turi teisę neatlygintinai susipažinti su informacija apie tai, kad tiekėjas atitinka minimalius patikimo mokesčių mokėtojo kriterijus. Kaip jau nurodyta, tokia informacija apie duomenų šaltinius yra aktuali dėl to, kad tiekėjas neturi pareigos perkančiajai organizacijai pateikti tokių dokumentų, kurie yra tiesiogiai ir neatlygintinai prieinami perkančiajai organizacijai (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 50 straipsnio 7 dalies 1 punkto komentarą*).

VPT tiek perkančiosioms organizacijoms¹⁴⁷⁵, tiek tiekėjams¹⁴⁷⁶ yra parengusi rekomendacinę metodinę medžiagą, susijusią su EBVPD pildymu.

3. [VPI](#) 50 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta tiekėjų teisė EBVPD naudoti pakartotinai. Sąvoka *pakartotinai* aiškintina taip, kad tas pats užpildytas EBVPD gali būti naudojamas tiek tos pačios perkančiosios organizacijos vykdomame kitame viešajame pirkime, tiek kitos perkančiosios organizacijos vykdomame viešajame pirkime.

¹⁴⁷³ https://draudejai.sodra.lt/draudeju_viesi_duomenys/

¹⁴⁷⁴ <https://www.vmi.lt/cms/informacija-apie-mokesciu-moketojus>

¹⁴⁷⁵ [http://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/EBVPD%20pildymas\(PO_PS\).pdf](http://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/EBVPD%20pildymas(PO_PS).pdf)

¹⁴⁷⁶ [http://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/EBVPD%20pildymas\(Tiek%C4%97jas\).pdf](http://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/EBVPD%20pildymas(Tiek%C4%97jas).pdf)

VPT yra išaiškinusi¹⁴⁷⁷, kad EBVPD elektroninė forma leidžia pirkimo vykdytojams ir tiekėjams pakartotinai naudoti ankstesnėse pirkimo procedūrose naudotą EBVPD, jei abi pusės naudoja XML versiją. Formą galima naudoti tol, kol duomenys išlieka teisingi ir tinkami.

Taigi, esminė ir vienintelė EBVPD pakartotinio naudojimo sąlyga – EBVPD nurodyti duomenys yra tinkami konkretaus naujo viešojo pirkimo atveju ir teisingi.

Tuo atveju, jeigu EBVPD nurodyti reikalavimai (pavyzdžiui, nepriimtini tiekėjų pašalinimo pagrindai, kvalifikacijos reikalavimai) skiriasi nuo reikalavimų, nurodytų aktualaus viešojo pirkimo dokumentuose, pakartotinio EBVPD naudojimo galimybė kyla. Tačiau, kaip jau nurodyta, EBVPD informacija gali būti tikslinama [VPI 45](#) straipsnio 3 dalies pagrindu. Dėl to, net jeigu tiekėjo pakartotinai (iš kito viešojo pirkimo) teikiamame EBVPD yra netikslumų arba nesutapčių su viešojo pirkimo dokumentuose, įskaitant kartu pateiktame EBVPD, nurodytais reikalavimais, tiekėjas turi teisę nurodytus netikslumus pašalinti. Tai ypač aktualu tuo atveju, kai EBVPD atitinkamos informacijos trūksta. Tuo tarpu priešingu atveju, kai EBVPD yra pateikta konkrečiam viešajam pirkimui neaktuali (perteklinė) informacija, kaip jau nurodyta, pirkimo vykdytojas jos nevertina ir tokiu atveju EBVPD tikslinti nebūtina.

4. [VPI 50](#) straipsnio 4 dalyje yra įtvirtinta perkančiosios organizacijos teisė bet kuriuo pirkimo procedūrų metu paprašyti tiekėjų pateikti visus ar dalį dokumentų, patvirtinančių jų pašalinimo pagrindų nebuvimą, atitikimą kvalifikacijos reikalavimams ir, jeigu taikytina, kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams, jeigu tai būtina siekiant užtikrinti tinkamą pirkimo procedūrų atlikimą. Kitaip tariant, [VPI 50](#) straipsnio 4 dalyje yra įtvirtinta išimtis iš bendrosios taisyklės, kad EBVPD nurodytą informaciją pagrindžiančius dokumentus (duomenis) turi pateikti tik tas tiekėjas, kuris gali būti pripažintas pirkimo laimėtoju (*detaliau žiūrėti [VPI 50](#) straipsnio 6 dalies komentarą*).

[VPI 50](#) straipsnio 4 dalyje nurodyta išimtis gali būti taikoma tuo atveju, jeigu tai būtina siekiant užtikrinti tinkamą pirkimo procedūros atlikimą. Tačiau nei [VPI 50](#) straipsnio 4 dalyje, nei kitose [VPI](#) nuostatose nėra detalizuota, kokie konkrečiai atvejai galėtų būti vertinami kaip keliantys grėsmę tinkamam pirkimo procedūrų atlikimui ir sąlygojantys [VPI 50](#) straipsnio 4 dalies išimties taikymą. Vis dėlto, atsižvelgiant į išimtinę nurodytos teisės pobūdį bei į EBVPD tikslą mažinti administracinę našta, vertintina, kad, nepaisant lakoniško teisinio reguliavimo, perkančioji organizacija šia teise turėtų naudotis tik išskirtiniais atvejais, turėdama pagrįstų abejonių dėl tiekėjų atitinkamais keliamiems reikalavimams ar EBVPD nurodytos informacijos teisingumo.

Tiekėjui, nepateikus EBVPD nurodytą informaciją pagrindžiančių dokumentų ir (arba) pateikus dokumentus, kurie nepagrindžia tiekėjo atitikties nustatytiems reikalavimams ir jų nepatikslinęs per perkančiosios organizacijos nustatytą terminą, tiekėjas pašalinamas iš viešojo pirkimo procedūrų [VPI 45](#) straipsnio 1 dalies 1 punkto ir (arba) 3 punkto, ir (arba) 4 punkto pagrindu.

5. [VPI 50](#) straipsnio 5 dalyje įtvirtinta perkančiosios organizacijos pareiga įvertinti tiekėjo EBVPD nurodytą informaciją ir, jeigu taikytina [VPI 50](#) straipsnio 4 dalies išimtis, –

¹⁴⁷⁷ <https://klausk.vpt.lt/hc/lt/articles/115005675629-Ar-galima-EBVPD-naudoti-pakartotinai->

tiekėjo pateiktuose dokumentuose nurodytą informaciją bei priimti sprendimą dėl kiekvieno tiekėjo atitikties pirkimo dokumentuose nustatytiems tiekėjams keliamiems reikalavimams. Kaip matyti, pagal bendrąją taisyklę tiekėjų atitiktis pirkimo dokumentuose nustatytiems reikalavimams pirmiausia yra įvertinama išimtinai pagal EBVPD nurodytą informaciją ir tik išimtiniais atvejais pagal tiekėjo pateiktus dokumentus.

VPI nereglamentuojama, per kiek laiko perkančioji organizacija privalo įvertinti tiekėjų pateiktus EBVPD. Tačiau VPI 50 straipsnio 5 dalyje nurodyta, kad perkančioji organizacija, įvertinusi kiekvieno tiekėjo atitiktį nustatytiems reikalavimams, privalo ne vėliau kaip per tris darbo dienas raštu informuoti kiekvieną tiekėją apie patikrinimo rezultatus, pagrįsdama priimtus sprendimus. Nurodytoje teisės normoje vartojama sąvoka *pagrįsdama priimtus sprendimus* reiškia perkančiosios organizacijos pareigą pateikti išsamius savo sprendimų (ypatingai tais atvejais, kai tiekėjai pagal pateiktus EBVPD yra pripažinti neatitinkančiais nustatytų reikalavimų) motyvus (*detaliau apie perkančiųjų organizacijų pareigą motyvuoti priimamus sprendimus žiūrėti VPI 19 straipsnio 5 dalies komentarą*). Reikalavimai tiekėjus informuoti raštu ir pateikti sprendimų motyvus yra susiję su veiksmingu tiekėjų teisės į teisminę gynybą įgyvendinimu – VPI 102 straipsnio 1 dalies 1 punkte įtvirtinta tiekėjų teisė perkančiajai organizacijai pateikti pretenziją dėl perkančiosios organizacijos priimto sprendimo, t. y. ginčyti perkančiosios organizacijos priimtą sprendimą.

VPI 50 straipsnio 5 dalyje taip pat nurodyta, kad teisę dalyvauti tolesnėse viešojo pirkimo procedūrose turi tik tie tiekėjai, kurie atitinka perkančiosios organizacijos keliamus reikalavimus. Tuo tarpu perkančiajai organizacijai įvertinus tiekėjo EBVPD ir papildomą tiekėjo pateiktą informaciją (EBVPD paaiškinimus, patikslinimus) bei nustatčius, kad tiekėjas neatitinka pirkimo dokumentuose nurodytų reikalavimų, tokio tiekėjo pasiūlymas turi būti atmestas VPI 45 straipsnio 1 dalies 1 punkto ir (arba) 3 punkto, ir (arba) 4 punkto pagrindu.

6. VPI 50 straipsnio 6 dalyje įtvirtinta perkančiosios organizacijos pareiga, prieš nustatant laimėtoją, kreiptis į ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą pateikusį tiekėją su prašymu pateikti aktualius dokumentus, pagrindžiančius EBVPD nurodytą informaciją, t. y. pagrindžiančius tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimą ir atitiktį kvalifikacijos reikalavimams (*detaliau žiūrėti VPI 51 straipsnio komentarą*) bei, jeigu taikytina, kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams (*detaliau žiūrėti VPI 48 straipsnio komentarą*). Išimtis iš nurodytos taisyklės gali būti taikoma tik tuo atveju, jeigu viešojo pirkimo sutartis sudaroma preliminariosios sutarties pagrindu (*detaliau žiūrėti VPI 78 straipsnio 4 dalies ir 5 dalies 1 punkto komentarus*).

Kreipinasi dėl EBVPD informacijos pagrindimo pirkimo vykdytojas privalo nustatyti protingą terminą dokumentams pateikti, t. y. tokį terminą, per kurį rūpestingas ir apdairus tiekėjas galėtų gauti dokumentus ir juos pateikti pirkimo vykdytojui (įvertinant pažymoms iš valstybės institucijų gauti reikalingą laiką, prašomos informacijos apimtį ir pan.).

Tais atvejais, kai galimas pirkimo laimėtojas teikia dokumentus, gautus iš institucijų, laikoma, kad dokumentai, nurodantys duomenis po pasiūlymų pateikimo termino pabaigos, yra priimtini. Tačiau svarbu tai, kad tiekėjo kvalifikacija ir atitiktis kokybės ir (ar) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams būtų įgyta iki pasiūlymų pateikimo termino pabaigos ir tai turi būti užfiksuota pačiame dokumente, pavyzdžiui, pažyma apie įvykdytą sutartį išduota

po pasiūlymų pateikimo termino pabaigos, o joje nurodoma informacija aktuali iki pasiūlymų pateikimo termino pabaigos¹⁴⁷⁸.

VPI 50 straipsnio 6 dalyje įtvirtintos perkančiosios organizacijos pareigos įgyvendinimo tikslas – siekis realiai įsitikinti ir užtikrinti, kad viešojo pirkimo sutartis būtų sudaryta su kompetentingu, patikimu ir pajėgiu tiekėju. Kitaip tariant, tai, kad administracinės naštos tiek perkančiajai organizacijai, tiek tiekėjams mažinimo tikslu pasiūlymų vertinimo etape yra naudojama tiekėjų deklaracija – EBVPD, negali lemti situacijos, jog viešojo pirkimo sutartis būtų sudaryta su tiekėju, kurio atitiktis viešojo pirkimo dokumentuose nurodytiems reikalavimams yra grindžiama išimtinai EBVPD, t. y. tiekėjo savideklaracijoje pateikta informacija.

Jeigu tiekėjas, pateikęs ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą, tinkamai nepagrindžia EBVPD nurodytos informacijos, t. y. nepateikia tinkamų įrodymų (*detaliau žiūrėti VPI 51 straipsnio komentarą*), perkančioji organizacija su tokiu tiekėju viešojo pirkimo sutarties sudaryti negali ir tokio tiekėjo pasiūlymą turi atmesti (*detaliau žiūrėti VPI 45 straipsnio 1 dalies 1, 3 ir 4 punktų komentarus*).

7. VPI 50 straipsnio 7 dalyje yra reglamentuojamos VPI 50 straipsnio 4 ir 6 dalių taikymo išimtys. Pagal VPI 50 straipsnio 7 dalį perkančioji organizacija nereikalauja iš tiekėjo pateikti dokumentų, patvirtinančių jo pašalinimo pagrindų nebuvimą, atitiktį kvalifikacijos reikalavimams ir kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams (jeigu taikytina) dviem atvejais: (1) jeigu perkančioji organizacija turi galimybę susipažinti su šiais dokumentais ar informacija tiesiogiai ir neatlygintinai prisijungusi prie nacionalinės duomenų bazės bet kurioje valstybėje narėje arba naudodamasi CVP IS priemonėmis; (2) jeigu perkančioji organizacija šiuo dokumentus turi iš ankstesnių pirkimo procedūrų.

VPI 50 straipsnio 7 dalies 1 punkte vartojama sąvoka *tiesiogiai prisijungusi* reiškia, kad konkretūs aktualūs duomenys perkančiajai organizacijai turi būti prieinami be konkrečios informacijos turėtojo sutikimo. Tuo tarpu sąvoka *neatlygintinai* reiškia, kad prisijungimas prie atitinkamos duomenų bazės turi būti nemokamas.

Taigi, tais atvejais, kai EBVPD pateiktos informacijos įrodymus (ar jų dalį) galima nemokamai rasti atitinkamoje nacionalinėje duomenų bazėje, tiekėjas turi nurodyti, kur prašomus įrodymus rasti (t. y. turi nurodyti duomenų bazės pavadinimą, svetainę, dokumento identifikacijos numerį ir pan.). Tokiais atvejais perkančioji organizacija turi įrodymus atsisiųsti tiesiai iš nurodyto šaltinio. Nurodydamas šią informaciją tiekėjas sutinka, kad perkančioji organizacija atsisiųstų dokumentus (pagal atitinkamas asmens duomenų tvarkymo taisykles). Tokiu būdu gerokai sumažinama administracinė našta, susijusi su dalyvių tinkamumo įrodinėjimu.

Pagal VPI 50 straipsnio 7 dalies 2 punktą, jeigu perkančioji organizacija tiekėjo EBVPD pateiktą informaciją pagrindžiančius įrodymus turi iš ankstesnių pirkimų procedūrų ir

¹⁴⁷⁸ EUTT 2013 m. spalio 10 d. sprendimas byloje *Manova*, C-336/12.

<https://klausk.vpt.lt/hc/lt/articles/115005798945-Nustat%C4%99s-galim%C4%85-pirkimo-laim%C4%97tojo%C4%85-pirkimo-vykdytojas-kreipiasi-%C4%AF-tiek%C4%97jo%C4%85-d%C4%97l-aktuali%C5%B3-dokument%C5%B3-patvirtinan%C4%8Di%C5%B3-EBVPD-nurodyt%C4%85-informacij%C4%85-pateikimo-Kuriai-dienai-i%C5%A1-duoti-dokumentai-bus-laikomi-aktualiais->

perkančiosios organizacijos turimi įrodymai yra galiojantys, perkančioji organizacija nesikreipia į tiekėją dėl pakartotinio jų pateikimo, tokiu būdu užtikrindama tiek administracinės naštos mažinimą, tiek ir viešojo pirkimo procedūrų operatyvumą.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

51 straipsnis. Europos bendrajame viešųjų pirkimų dokumente pateikiamos informacijos patvirtinimo priemonės

1. Tikrindama, ar nėra tiekėjo pašalinimo pagrindų, nustatytų pagal šio įstatymo 46 straipsnį, ar tiekėjas atitinka kvalifikacijos reikalavimus, nustatytus pagal šio įstatymo 47 straipsnį, ar tiekėjas laikosi kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų, nustatytų pagal šio įstatymo 48 straipsnį, perkančioji organizacija reikalauja patvirtinančių dokumentų, nurodytų šiame straipsnyje ir šio įstatymo 48 straipsnyje. Tikrindama, ar tiekėjui bus prieinami kitų ūkio subjektų, kurių pajėgumais jis remiasi pagal šio įstatymo 49 straipsnį, turimi ištekliai, perkančioji organizacija iš jo priima bet kokias tai patvirtinančias priemones.
2. Perkančioji organizacija, reikalaudama, kad tiekėjas įrodytų, jog nėra šio įstatymo 46 straipsnio 1 ir 3 dalyse ir 6 dalies 2 punkte nustatytų pašalinimo pagrindų, kaip pakankamą įrodymą priima teismo, valstybės įmonės Registrų centro ar kitos kompetentingos institucijos išduotą dokumentą. Tiekėjas nurodytoms aplinkybėms įrodyti gali pateikti valstybės įmonės Registrų centro Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka išduotą dokumentą, patvirtinantį jungtinius kompetentingų institucijų tvarkomus duomenis.
3. Jeigu tiekėjas negali pateikti šio straipsnio 2 dalyje nurodytų dokumentų, nes valstybėje narėje ar atitinkamoje šalyje tokie dokumentai neišduodami arba toje šalyje išduodami dokumentai neapima visų šio įstatymo 46 straipsnio 1 ir 3 dalyse ir 6 dalies 2 punkte keliamų klausimų, jie gali būti pakeisti:
 - 1) priesaikos deklaracija;
 - 2) oficialia tiekėjo deklaracija, jeigu šalyje nenaudojama priesaikos deklaracija. Oficiali deklaracija turi būti patvirtinta valstybės narės ar tiekėjo kilmės šalies arba šalies, kurioje jis registruotas, kompetentingos teisinės ar administracinės institucijos, notaro arba kompetentingos profesinės ar prekybos organizacijos.
4. Jeigu perkančioji organizacija reikalauja įrodyti, kad tiekėjas turi teisę verstis ta veikla, kuri reikalinga pirkimo sutarčiai įvykdyti, tiekėjas pateikia profesinių ar veiklos registru tvarkytojų, valstybės įgaliotų institucijų pažymas, kaip yra nustatyta toje valstybėje narėje, kurioje jis registruotas, ar priesaikos deklaraciją, liudijančią tiekėjo teisę verstis atitinkama veikla. Paslaugų pirkimo atveju, jeigu tiekėjai, norėdami teikti atitinkamas paslaugas savo kilmės šalyje, turi turėti tam tikrą leidimą arba būti tam tikrų organizacijų nariais, jie pateikia tokius leidimus arba narysčių įrodymus.
5. Perkančioji organizacija gali reikalauti iš tiekėjų pateikti šiuos dokumentus (vieną ar kelis), patvirtinančius jų finansinį ir ekonominį pajėgumą:
 - 1) atitinkamas banko pažymas;
 - 2) atitinkamus įrodymus, kad tiekėjas yra apsidraudęs profesiniu civilinės atsakomybės draudimu, jeigu tokia profesinė rizika yra draudžiama;

- 3) paskutinių finansinių metų ūkio subjekto finansinių ataskaitų rinkinį su auditoriaus išvada (tais atvejais, kai auditas atliktas) ar jo ištrauką, jeigu šalies, kurioje registruotas tiekėjas, įstatymuose reikalaujama skelbti metinį finansinių ataskaitų rinkinį;
 - 4) daugiausia paskutinių 3 finansinių metų, o jeigu ūkio subjektas įregistruotas ar veiklą atitinkamoje srityje pradėjo vėliau, – nuo ūkio subjekto įregistravimo ar veiklos su pirkimu susijusioje srityje pradžios tiekėjo priemonės pažymą apie gautas pajamas iš visos veiklos ar iš veiklos, su kuria susijęs atliekamas pirkimas, jeigu ši informacija turima.
6. Jeigu tiekėjas dėl pateisinamų priežasčių negali pateikti perkančiosios organizacijos reikalaujamų jo finansinių ir ekonominių pajėgumą įrodančių dokumentų, jis turi teisę pateikti kitus perkančiajai organizacijai priimtinus dokumentus.
7. Perkančioji organizacija, atsižvelgdama į perkamų prekių, paslaugų ar darbų pobūdį, kiekį, svarbą ir paskirtį, gali reikalauti iš tiekėjo pateikti šiuos dokumentus (vieną ar kelis), patvirtinančius jų techninį ir profesinį pajėgumą:
- 1) per paskutinius 5 metus atliktų darbų sąrašą kartu su užsakovų pažymomis apie tai, kad svarbiausių darbų atlikimas ir galutiniai rezultatai buvo tinkami. Perkančioji organizacija gali nurodyti, kad bus atsižvelgiama į atitinkamų darbų, atliktų anksčiau negu prieš 5 metus, įrodymus, jeigu to reikia siekiant užtikrinti tinkamą konkurenciją;
 - 2) pagrindinių per paskutinius 3 metus patiektų prekių ar suteiktų paslaugų sąrašus, kuriuose nurodytos prekių ar paslaugų bendros sumos, datos ir prekių ar paslaugų gavėjai – tiek viešieji, tiek privatieji. Perkančiosios organizacijos gali nurodyti, kad bus atsižvelgiama į atitinkamų prekių ar paslaugų, pristatytų ar suteiktų anksčiau negu prieš 3 metus, įrodymus, jeigu to reikia siekiant užtikrinti tinkamą konkurenciją;
 - 3) technikos specialistų ir techninių organizacijų, vykdysiančių pirkimo sutartį, nepaisant jų pavaldumo tiekėjui, ypač atsakingų už kokybės kontrolę, o darbų pirkimo atveju – tų technikos specialistų ir techninių organizacijų, kuriuos rangovas kvies atlikti darbų, aprašymą;
 - 4) tiekėjo įrangos ir priemonių, naudojamų kokybei užtikrinti, ir galimybių atlikti studijas ir tyrimus aprašymą;
 - 5) tiekimo grandinės valdymo ir stebėjimo sistemų, kurias tiekėjas gali taikyti vykdymąs pirkimo sutartį, aprašymą;
 - 6) jeigu reikalingos prekės ar paslaugos yra sudėtingos arba jeigu jos išimtiniais atvejais skirtos specialiems tikslams, – patikrinti tiekėjo prekių gamybos pajėgumų ar paslaugų teikimo technines galimybes ir, jeigu reikia, galimybes atlikti mokslo darbus ir mokslinius tyrimus bei jo turimas kokybės įvertinimo priemones, kuriomis jis naudosis. Tiekėjus tikrina perkančioji organizacija arba jos vardu šalies, kurioje registruotas tiekėjas, kompetentinga oficiali institucija;

- 7) paslaugų teikėjo ar rangovo, ar jų vadovaujančio personalo išsilavinimo ir profesinės kvalifikacijos apibūdinimą, jeigu šie veiksniai nėra pasiūlynu vertinimo kriterijai;
 - 8) aplinkos apsaugos vadybos priemonių, kurias tiekėjas galės taikyti, vykdydamas pirkimo sutartį, apibūdinimą;
 - 9) pažymą apie paslaugų teikėjo ar rangovo darbuotojų vidutinį metinį skaičių ir vadovaujančiųjų darbuotojų skaičių per paskutinius 3 metus;
 - 10) pažymą apie paslaugų teikėjo arba rangovo sutarčiai vykdyti turimus įrankius, įrenginius ir technines priemones;
 - 11) pažymą apie paslaugų, kurioms atlikti paslaugų teikėjas ketina pasitelkti subtiekejus, apimtį;
 - 12) prekių pavyzdžius, aprašymus ar nuotraukų, kurių autentiškumą perkančiosios organizacijos pageidavimu tiekėjas turi patvirtinti;
 - 13) oficialių kokybės kontrolės institucijų ar pripažintą kompetenciją turinčių agentūrų išduotas pažymas, liudijančias, kad prekių kokybė tiksliai atitinka nurodytas specifikacijas ir standartus.
8. Viešųjų pirkimų tarnyba privalo sudaryti Lietuvos Respublikos įmonių ir institucijų, kompetentingų išduoti šio straipsnio 2 dalyje nurodytus tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimą patvirtinančius dokumentus, sąrašą.
 9. Perkančioji organizacija visų pirma reikalauja tokios rūšies pažymų ir tokių dokumentinių įrodymų formų, apie kurias pateikta informacija Europos Komisijos informacinėje dokumentų saugykloje „e-Certis“.
 10. Jeigu perkančiajai organizacijai kyla abejonių dėl tiekėjo tinkamumo, ji turi kreiptis į kompetentingas institucijas, kad gautų visą reikiamą informaciją. Jeigu reikalinga informacija yra susijusi su tiekėju iš kitos valstybės negu perkančioji organizacija, ji turi kreiptis į atitinkamas tos valstybės kompetentingas institucijas.
 11. Perkančioji organizacija ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo tiekėjo prašymo gavimo dienos išduoda pažymą apie tiekėjo per paskutinius 5 metus atliktų svarbiausių darbų ir galutinių rezultatų tinkamumą vykdant su ja sudarytas pirkimo sutartis.

1. [VPI](#) 51 straipsnio¹⁴⁷⁹ 1 dalyje yra detalizuotas tiekėjų EBVPD deklaruotos atitikties perkančiosios organizacijos iškeltiems reikalavimams tikrumo, pagrįstumo patikrinimo įgyvendinimas.

Pagal [VPI](#) 51 straipsnio 1 dalį perkančioji organizacija, tikrindama EBVPD nurodytą informaciją, t. y. vertindama, ar nėra tiekėjų pašalinimo pagrindų, ar tiekėjai atitinka kvalifikacijos reikalavimus, ar laikosi kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų, reikalauja tiekėjų pateikti tai patvirtinančius dokumentus. Perkančioji organizacija dėl atitikties kvalifikacijos reikalavimams bei pašalinimo pagrindų

¹⁴⁷⁹ Komentuojamos [VPI](#) 51 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 60 straipsnio normas.

nebuvimo gali reikalauti dokumentų, kurie nurodyti [VPI 51](#) straipsnyje (*detalesnį žiūrėti kitų [VPI 51](#) straipsnio dalių komentarus*), tuo tarpu dėl kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų laikymosi – dokumentų, kurie nurodyti [VPI 48](#) straipsnyje (*detalesnį žiūrėti [VPI 48](#) straipsnio komentarą*). Tačiau tiek [VPI 51](#) straipsnyje, tiek [VPI 48](#) straipsnyje nurodytų dokumentų sąrašai nėra baigtiniai ir tiekėjai, esant tam tikroms aplinkybėms (kurios detalizuotos [VPI 48](#) straipsnio komentare bei toliau šiame komentare), gali pateikti ir kitus dokumentus. [VPI 51](#) straipsnio 1 dalis privalo būti aiškinama ir taikoma sistemiškai su [VPI 50](#) straipsnio 7 dalimi, pagal kurią perkančioji organizacija apskritai nereikalauja pateikti tų dokumentų (nors ir nurodytų [VPI 48](#) straipsnyje arba [VPI 51](#) straipsnyje), su kuriais turi galimybę susipažinti tiesiogiai ir neatlygintinai prisijungusi prie nacionalinės duomenų bazės ir (arba) kuriuos turi iš ankstesnių pirkimo procedūrų.

Atsižvelgiant į tai, kad tiekėjas, siekdamas atitikti viešojo pirkimo dokumentuose jam keliamus reikalavimus, turi teisę remtis kitų ūkio subjektų pajėgumais (*detalesnį žiūrėti [VPI 49](#) straipsnio 1 dalies komentarą*), [VPI 51](#) straipsnio 1 dalyje yra reglamentuojamas ir kitų ūkio subjektų pajėgumų prieinamumo tiekėjui vertinimas. Kitaip nei atitikties kvalifikacijos reikalavimams, pašalinimo pagrindų nebuvimo bei kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų laikymosi įrodinėjimo atveju, nei [VPI 51](#) straipsnio 1 dalyje, nei kitose [VPI](#) nuostatose neregamentuojamas konkrečių galimų išteklių pasitelkimo fakto įrodinėjimo priemonių naudojimas. Priešingai – [VPI 51](#) straipsnio 1 dalimi suteikiamos itin plačios galimybės ir teisės tiekėjams pasirinkti konkrečias įrodinėjimo priemones, o perkančiosioms organizacijoms nustatoma pareiga priimti visus (bet kokius) įrodymus, jeigu jais realiai pagrindžiama, kad kitų ūkio subjektų, kurių pajėgumais remiamasi, turimi ištekliai bus prieinami tiekėjui (*detalesnį žiūrėti [VPI 49](#) straipsnio 3 dalies komentarą*). Taip aptariamoje normoje įtvirtintas turinio vienybės prieš formą principas.

2. [VPI 51](#) straipsnio 2 dalyje yra reglamentuojamas konkrečių pašalinimo pagrindų – tiekėjo arba jo atsakingo asmens teistumo už konkrečią [VPI 46](#) straipsnio 1 dalyje nurodytą nusikalstamą veiką, išsipareigojimų, susijusių su mokesčių, įskaitant socialinio draudimo įmokas, mokėjimų, nevykdymo pagal šalies, kurioje registruotas tiekėjas, ar šalies, kurioje yra perkančioji organizacija ([VPI 46](#) straipsnio 3 dalis), taip pat tiekėjo nemokumo, jam iškeltos restruktūrizavimo ar bankroto bylos, inicijuotos ar pradėtos likvidavimo procedūros, kai jo turta vado teismas ar bankroto administratorius, kai jis su kreditoriais yra sudaręs taikos sutartį (tiekėjo ir kreditorių susitarimą tęsti tiekėjo veiklą, kai tiekėjas prisiima tam tikrus išsipareigojimus, o kreditoriai sutinka savo reikalavimus atidėti, sumažinti ar jų atsisakyti), kai jo veikla sustabdyta ar apribota arba jo padėtis pagal šalies, kurioje jis registruotas, teisės aktus yra tokia pati ar panaši ([VPI 46](#) straipsnio 6 dalies 2 punktas) – nebuvimo įrodinėjimas.

Pagal [VPI 51](#) straipsnio 2 dalį tiekėjas nurodytų konkrečių pašalinimo pagrindų nebuvimą gali pagrįsti ir įrodyti perkančiajai organizacijai pateikdamas teismo, VĮ Registrų centro ar kitos kompetentingos institucijos išduotą dokumentą.

Dėl LR tiekėjo nurodytų pašalinimo pagrindų nebuvimo aktualius duomenis renka ir juos patvirtinančius dokumentus išduoda šios kompetentingos institucijos¹⁴⁸⁰:

- 1) Teismai – išrašus iš teismų sprendimų, jei tokie yra, patvirtinančius arba paneigiančius [VPI](#) 46 straipsnio 1 ir 3 dalyse bei 46 straipsnio 6 dalies 2 punkte nurodytų aplinkybių buvimą.
- 2) VĮ Registrų centras – išrašus, patvirtinančius arba paneigiančius [VPI](#) 46 straipsnio 6 dalies 2 punkte nurodytų aplinkybių buvimą.
- 3) Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos – duomenis apie tiekėjo išipareigojimų, susijusių su socialinio draudimo įmokų mokėjimu, įvykdymą ar neįvykdymą.
- 4) Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos – duomenis apie tiekėjo išipareigojimų, susijusių su mokesčių mokėjimu, įvykdymą ar neįvykdymą.
- 5) Informatikos ir ryšių departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos – duomenis apie:
 - dėl tiekėjo (fizinio asmens) per pastaruosius penkerius metus priimtus ir įsiteisėjusius apkaltinamuosius teismo nuosprendžius ir šio asmens turimą neišnykusį ar nepanaikintą teistumą arba dėl tiekėjo (juridinio asmens, kitos organizacijos ar jos padalinio) per pastaruosius 5 metus priimtus ir įsiteisėjusius apkaltinamuosius teismo nuosprendžius už nusikalstamas veikas, nurodytas [VPI](#) 46 straipsnio 1 ir 3 dalyse;
 - dėl tiekėjo (juridinio asmens, kitos organizacijos ar jos padalinio) vadovo, kito valdymo ar priežiūros organo nario ar kito asmens, turinčio (turinčių) teisę atstovauti tiekėjui ar jį kontroliuoti, jo vardu priimti sprendimą, sudaryti sandorį, ar buhalterio (banalterių) ar kito (kitų) asmens (asmenų), turinčio (turinčių) teisę surašyti ir pasirašyti tiekėjo apskaitos dokumentus, per pastaruosius penkerius metus priimtus ir įsiteisėjusius apkaltinamuosius teismo nuosprendžius ir šiems asmenims neišnykusį ar nepanaikintą teistumą už nusikalstamas veikas, nurodytas [VPI](#) 46 straipsnio 1 ir 3 dalyse.

[VPI](#) 51 straipsnio 2 dalyje vartojama sąvoka *kitos kompetentingos institucijos* yra ypač aktuali tuo atveju, kai viešajame pirkime dalyvauja užsienio tiekėjas, kadangi skirtingose valstybėse už atitinkamų duomenų rinkimą ir patvirtinančių dokumentų išdavimą gali būti atsakingi skirtingi subjektai (institucijos).

Siekiant palengvinti perkančiųjų organizacijų atliekamą užsienio tiekėjų pateiktų dokumentų vertinimą (patikrą), EK sukūrė keletą priemonių:

- 1) „e-Certis“¹⁴⁸¹ – tai EK sukurta internetinė dokumentų saugykla. Joje pateikiama susisteminta informacija apie kiekvienos ES narės viešuosiuose pirkimuose keliamus reikalavimus ir išduodamus dokumentus, siekiant patvirtinti atitiktį tiems

¹⁴⁸⁰ Lietuvos Respublikos įmonių ir institucijų, kompetentingų išduoti Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 51 straipsnio 2 dalyje nurodytus tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimą patvirtinančius dokumentus, sąrašas, patvirtintas Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. gegužės 17 d. įsakymu [Nr. 1S-71](#).

¹⁴⁸¹ <https://ec.europa.eu/tools/ecertis/#/search>

reikalavimams. Kiekvienoje ES valstybėje narėje išduodami dokumentai yra susieti su konkrečiais tiekėjams nustatomais reikalavimais, pavyzdžiui, „e-Certis“ nurodoma, kad Austrijoje registruotas tiekėjas, siekdamas įrodyti, jog yra įvykdęs mokestines prievole, turėtų pateikti mokesčių inspekcijos išduotą pažymą.¹⁴⁸²

- 2) „e-Certis“ yra glaudžiai susijęs su kita EK administruojama sistema – IMI.¹⁴⁸³ Pastaroji skirta teikti ES valstybės narės institucijų užklausoms kitų ES valstybių narių institucijoms dėl jų išduodamų dokumentų. Pavyzdžiui, tuo atveju, jei pagal „e-Certis“ pateikiamą informaciją pirkimo vykdytojas įsitikino, kad pateiktas tinkamos formos dokumentas (pvz., pažyma), tačiau jam kyla abejonių, ar jame pateikiama informacija atitinka realią situaciją (pvz., ar iš tiesų tiekėjas yra įvykdęs mokestinius įsipareigojimus valstybei), jis gali dėl to pateikti užklausą dokumentą išdavusiai kitos ES valstybės narės institucijai, naudodamasis IMI. Taigi, „e-Certis“ naudotinas patikrinimui, koks dokumentas išduodamas konkrečioje ES valstybėje narėje ir kas turi jį išduoti, o IMI – įsitikinti dokumente pateikiamos informacijos aktualumu (tikrumu).¹⁴⁸⁴

Pagal [VPI](#) 51 straipsnio 2 dalį LR tiekėjas, siekdamas pagrįsti, kad neegzistuoja [VPI](#) 46 straipsnio 1 ir 3 dalyse bei 6 dalies 2 punkte nustatyti pašalinimo pagrindai, vietoj nurodytų kelių kompetentingų institucijų išduotų dokumentų, perkančioji organizacija gali pateikti vieną VĮ Registrų centro išduotą dokumentą, patvirtinantį jungtinius kompetentingų institucijų tvarkomus duomenis. Nurodytas dokumentas yra rengiamas ir išduodamas Kompetentingų institucijų tvarkomų jungtinių duomenų apie viešųjų pirkimų procedūroje dalyvaujančių tiekėjų pažymos išdavimo taisyklėse¹⁴⁸⁵ nustatyta tvarka.

3. [VPI](#) 51 straipsnio 3 dalyje yra reglamentuojama [VPI](#) 51 straipsnio 2 dalies taikymo išimtis tuo atveju, kai tiekėjas kitos valstybėje narėje ar atitinkamoje šalyje [VPI](#) 51 straipsnio 2 dalyje nurodyti dokumentai nėra išduodami arba išduodami dokumentai neapima visų [VPI](#) 46 straipsnio 1 ir 3 dalyse bei 6 dalies 2 punkte keliamų klausimų. Nurodyta išimtis iš esmės yra skirta užsienio subjektams, kadangi, kaip jau nurodyta, LR kompetentingos institucijos išduoda dokumentus, visa apimtimi patvirtinančius [VPI](#) 46 straipsnio 1 ir 3 dalyse bei 6 dalies 2 punkte nurodytus pašalinimo pagrindų nebuvimą.

Jeigu užsienio subjektas dėl nurodytų priežasčių negali pateikti kompetentingų institucijų išduotų dokumentų, jie gali būti pakeičiami tiekėjo priesaikos deklaracija. Tiekėjui pateikus ne kompetentingų institucijų išduotus dokumentus, bet priesaikos deklaraciją (ar oficialią deklaraciją), perkančioji organizacija, vadovaudamasi [VPI](#) 45 straipsnio 3 dalimi, turėtų kreiptis į tiekėją, prašydama paaiškinti (patikslinti), dėl kokių priežasčių tiekėjas nepateikė reikalaujimų dokumentų. Gavusi tiekėjo paaiškinimus (jeigu tiekėjas kartu su paaiškinimais nepateikia kompetentingų institucijų išduotų dokumentų), perkančioji organizacija turi spręsti, ar tiekėjo nurodytos priežastys atitinka [VPI](#) 51 straipsnio 3 dalyje nurodytas sąlygas, ar ne. Tik dėl pateiktų priežasčių tiekėjui objektyviai negalint pateikti kompetentingų institucijų

¹⁴⁸² VPT parengto rekomendacinio pobūdžio [Tiekėjo pašalinimo pagrindų, kvalifikacijos, kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų vertinimo procedūrų vadovo 2 priedas](#).

¹⁴⁸³ https://ec.europa.eu/internal_market/imi-net/using_imi/index_lt.htm

¹⁴⁸⁴ VPT parengto rekomendacinio pobūdžio [Tiekėjo pašalinimo pagrindų, kvalifikacijos, kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų vertinimo procedūrų vadovo 2 priedas](#).

¹⁴⁸⁵ Patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. gruodžio 3 d. nutarimu [Nr. 1286](#).

išduotų dokumentų, perkančioji organizacija pripažįsta tiekėjo priesaikos deklaraciją (arba oficialią deklaraciją) tinkamu įrodymu. Tuo tarpu, jeigu tiekėjas nenurodo, nepagrindžia priežasčių, dėl kurių negalėjo pateikti atitinkamų kompetentingų institucijų išduotų pažymų, jis nepraranda teisės, tikslindamas informaciją apie pašalinimo pagrindų nebuvimą, iš naujo pateikti atitinkamų institucijų išduodamus dokumentus. Jei tokių dokumentų jis galiausiai nepateikia, jo pasiūlymas atmetamas [VPI 45](#) straipsnio 1 dalies 4 punkto pagrindu.

Tiekėjo priesaikos deklaracija yra suprantama kaip tiekėjo savideklaracija, kuria tiekėjas patvirtina ir garantuoja, kad nėra jo pašalinimo pagrindų. Tiekėjo priesaikos deklaracijoje turėtų būti tiekėjo patvirtinimas, kad jam yra žinoma ir suprantama, kad, deklaracijoje pateikus melagingą informaciją, tiekėjas bus pašalintas iš viešojo pirkimo procedūrų (*detaliau žiūrėti [VPI 46](#) straipsnio 4 dalies 4 punkto komentarą*). Taip pat deklaracijoje turėtų būti tiekėjo patvirtinimas, kad tiekėjas už deklaracijoje pateiktos informacijos teisingumą atsako LR teisės aktuose nustatyta tvarka. Pavyzdžiui, tiekėjui pateikus melagingą informaciją, tiekėjas įtraukiamas į melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą (*detaliau žiūrėti [VPI 52](#) straipsnio komentarą*). Tiekėjui deklaracijoje nenurodžius aptartos informacijos, perkančioji organizacija [VPI 45](#) straipsnio 3 dalies pagrindu turėtų kreiptis į tiekėją dėl deklaracijos paaiškinimo (patikslinimo).

Jeigu tiekėjo kilmės šalyje nenaudojama priesaikos deklaracija, tiekėjas, negalėdamas pateikti kompetentingų institucijų išduotų dokumentų, perkančiajai organizacijai gali pateikti oficialią tiekėjo deklaraciją, kuri turi būti patvirtinta valstybės narės ar tiekėjo kilmės šalies arba šalies, kurioje registruotas tiekėjas, kompetentingos teisinės ar administracinės institucijos, notaro arba kompetentingos profesinės ar prekybos organizacijos. Oficiali deklaracija, kaip ir priesaikos deklaracija, tiesmės yra tiekėjo savideklaracija, kuriai keliami papildomi nurodyti formos reikalavimai dėl jos patvirtinimo (kompetentingos teisinės ar administracinės institucijos, notaro arba kompetentingos profesinės ar prekybos organizacijos).

4. [VPI 51](#) straipsnio 4 dalyje yra reglamentuojamas kvalifikacijos reikalavimo – teisės verstis atitinkama viešojo pirkimo sutarties įvykdymui reikalinga veikla (*detaliau žiūrėti [VPI 47](#) straipsnio 1 dalies 1 punkto komentarą*) – įrodinėjimas (pagrindimas).

Pagal [VPI 51](#) straipsnio 4 dalį tiekėjo teisė verstis atitinkama veikla perkančiajai organizacijai įrodoma pateikiant profesinių ar veiklos registrų tvarkytojų, valstybės įgaliotų institucijų pažymą arba priesaikos deklaraciją. [VPI 51](#) straipsnio 4 dalyje taip pat nurodyta, kad paslaugų pirkimo atveju, jeigu tiekėjai, norėdami teikti atitinkamas paslaugas savo kilmės šalyje, turi turėti tam tikrą leidimą arba būti tam tikrų organizacijų nariais, jie privalo pateikti tokius leidimus arba narystės įrodymus. Tačiau pabrėžtina, kad tuo atveju, jeigu perkančiosios organizacijos kilmės (buveinės) valstybėje nereikalaujama, kad tiekėjai, norėdami teikti atitinkamas paslaugas, turėtų tam tikrą leidimą ar būtų tam tikrų organizacijų nariai, tiekėjai, nepriklausomai nuo jų pačių kilmės valstybėje taikomų reikalavimų, neprivalo perkančiajai organizacijai teikti nurodytų įrodymų. Tokiu būdu, be kita ko, užtikrinamas tiekėjų lygiateisiskumo principas, užsienio subjektams nekeliant griežtesnių reikalavimų nei Lietuvos subjektams.

Taigi, konkretus teisė verstis atitinkama veikla ir (ar) teisė teikti konkrečias paslaugas pagrindžiantis dokumentas priklauso nuo perkančiosios organizacijos kilmės valstybėje taikomo reguliavimo. Kitaip tariant, vertinant, koks konkrečiai įrodymas turi būti pateiktas,

privaloma atsižvelgti į subsidiariai (papildomai) taikomą specialų perkančiajai organizacijai privalomą teisinį reguliavimą. Jeigu pagal atitinkamą specialų teisinį reguliavimą nustatyta, kad konkreči veikla gali būti vykdoma tik turint specialią licenciją, leidimą, atestatą ar pan., tiekėjo teisė verstis tokia veikla gali būti įrodoma tik pateikiant konkrečią licenciją, leidimą ar atestatą, o užsienio tiekėjams – pateikiant teisės verstis atitinkama veikla pripažinimo LR dokumentą¹⁴⁸⁶.

Pavyzdys

Tiekėjas, siekdamas pagrįsti teisę verstis statybos veikla, kuri reikalauja pirkimo sutarčiai įvykdyti (statinių kategorija – ypatingi statiniai, statinių grupė – negyvenamieji pastatai), perkančiajai organizacijai turi pateikti VI Statybos produkcijos sertifikavimo centro išduotą kvalifikacijos atestatą, suteikiantį teisę vykdyti sutartyje nustatytus darbus (statinių kategorija – ypatingi statiniai, statinių grupė – negyvenamieji pastatai).

Jeigu konkrečios veiklos vykdymas specialiais teisės aktais nereglamentuojamas, tiekėjo (juridinio asmens) teisė verstis atitinkama veikla gali būti įrodoma perkančiajai organizacijai pateikiant tiekėjo (juridinio asmens) įstatus ir (ar) kitus veiklos dokumentus, ir (ar) tiekėjo priesaikos deklaraciją, kad tiekėjas gali vykdyti konkrečią veiklą¹⁴⁸⁷.

5. [VPI](#) 51 straipsnio 5 dalyje yra reglamentuojamas kvalifikacijos reikalavimo – finansinio ir ekonominio pajėgumo (detaliau žiūrėti [VPI](#) 47 straipsnio 1 dalies 2 punkto komentarą) – įrodinėjimas (pagrindimas). Perkančioji organizacija, siekdama įsitikinti tiekėjų finansiniu ir ekonominiu pajėgumu, gali reikalauti pateikti vieną arba kelis šiuos dokumentus, kurių sąrašas nėra baigtinis¹⁴⁸⁸:

- 1) **Atitinkamas banko pažymas.**
- 2) **Atitinkamus įrodymus, kad tiekėjas yra apsidraudęs profesiniu civilinės atsakomybės draudimu, jeigu tokia profesinė rizika yra draudžiama** (detaliau dėl tiekėjų pareigos būti apsidraudus profesiniu civilinės atsakomybės draudimu žiūrėti [VPI](#) 47 straipsnio 3 dalies 3 punktą) – pavyzdžiui, draudimo įmonės liudijimo kopija.
- 3) **Paskutinių finansinių metų ūkio subjekto finansinių ataskaitų rinkinį su audito išvada (tais atvejais, kai auditas atliktas) ar jo ištrauką, jeigu šalies, kurioje registruotas tiekėjas, įstatymuose reikalaujama skelbti metinį finansinių ataskaitų rinkinį.** Nurodyti įrodymai aktualūs, kai viešojo pirkimo sąlygose yra nustatytas kvalifikacijos reikalavimas dėl bendrojo mokumo koeficiento, einamojo likvidumo koeficiento, kritinio likvidumo koeficiento¹⁴⁸⁹. Tuo atveju, jeigu finansinės atskaitomybės dokumentai dar nėra paskelbti, teikiami

¹⁴⁸⁶ 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva [2006/123/EB](#) dėl paslaugų vidaus rinkoje; [2011 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-506/2011](#).

¹⁴⁸⁷ LAT 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-158/2011](#).

¹⁴⁸⁸ ESTT 2012 m. spalio 18 d. sprendimas byloje *Édukövízig ir Hochtief Construction*, [C-218/11](#).

¹⁴⁸⁹ [Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodikos](#) 16.1, 16.2., 16.3 punktai.

prašomą informaciją nurodantys dokumentai, pavyzdžiui, pažymos, išrašai ir kt. patvirtinti subjektų, atsakingų už tiekėjo finansinę atskaitomybę.

- 4) **Daugiausia paskutinių trejų finansinių metų, o jeigu ūkio subjektas įregistruotas ar veiklą atitinkamoje srityje pradėjo vėliau, – nuo ūkio subjekto įregistravimo ar veiklos su pirkimu susijusioje srityje pradžios tiekėjo įmonės pažymą apie gautas pajamas iš visos veiklos ar iš veiklos, su kuria susijęs atliekamas pirkimas, jeigu ši informacija turima.** Nurodyta norma apibrėžia, kad perkančioji organizacija neturi teisės reikalauti duomenų (informacijos) už daugiau negu trejus paskutinius finansinius metus.

6. [VPI](#) 51 straipsnio 6 dalyje yra reglamentuojama [VPI](#) 51 straipsnio 5 dalies taikymo išimtis, nurodant, kad jeigu tiekėjas dėl pateisinamų priežasčių negali pateikti perkančiosios organizacijos reikalaujamų jo finansinį ir ekonominį pajėgumą įrodančių dokumentų, jis turi teisę pateikti kitus perkančiajai organizacijai priimtinius dokumentus.

Nors [VPI](#) 51 straipsnio 6 dalies taikymas yra siejamas su tiekėjo negalėjimu pateikti perkančiosios organizacijos reikalaujamų dokumentų dėl pateisinamų priežasčių, nei [VPI](#) 51 straipsnio 6 dalyje, nei kitose [VPI](#) normose nėra nurodyta, kokios konkrečiai priežastys galėtų (turėtų) būti vertinamos kaip pateisinamos. Dėl to savokos *pateisinamos priežastys* turėtų būti aiškinama ir taikoma plačiai – perkančioji organizacija turėtų priimti bet kokius tiekėjų teikiamus tinkamus įrodymus, jeigu jų pagrindu gali realiai ir objektyviai įsitikinti, kad tiekėjas turi reikalaujamą ekonominį ir finansinį pajėgumą.

Nurodytą [VPI](#) 51 straipsnio 6 dalies taikymo aiškinimą pagrindžia ir kvalifikacijos kaip objektyvios kategorijos samprata. Pagal nuosekliai formuojamą teismų praktiką tiekėjo kvalifikaciją pagrindžiantys dokumentai – tik juridinio fakto patvirtinimo šaltinis, todėl paprastai ne konkretūs dokumentai, kaip tokie, lemia kvalifikacijos turėjimą. Tik kvalifikaciją pagrindžiančio dokumento nepateikimas nepaneigia kvalifikacijos kaip tam tikro juridinio fakto ar aplinkybių buvimo, jei jie iš tiesų egzistuoja¹⁴⁹⁰. Reikalavimas pateikti atitinkamą kvalifikaciją pagrindžiantį dokumentą yra ne kvalifikacijos, o jos pagrindimo reikalavimas; toks reikalavimas yra išvestinis ir svarbus tik dėl to, kad padeda perkančiajai organizacijai patikrinti ir įsitikinti tiekėjo kvalifikacijos atitiktimi pirkimo sąlygose keliamiems reikalavimams; net ir neatitinkant šio išvestinio reikalavimo, tiekėjo kvalifikacija iš principo gali būti pripažįstama atitinkančia minimalius jai keliamus reikalavimus¹⁴⁹¹ (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 47 straipsnio 1 dalies komentarą*). Dėl to perkančiajai organizacijai turėtų būti priimtini visi tiekėjo teikiami įrodymai, kurie užtikrina jiems keliamos funkcijos įgyvendinimą – leidžia perkančiajai organizacijai įsitikinti tiekėjo kvalifikacija (ekonominiu ir finansiniu pajėgumu).

7. [VPI](#) 51 straipsnio 7 dalyje yra reglamentuojamas kvalifikacijos reikalavimo – techninio ir profesinio pajėgumo (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 47 straipsnio 1 dalies 3 punkto komentarą*) – įrodinėjimas (pagrindimas). Perkančioji organizacija, atsižvelgdama į perkamų prekių, paslaugų ar darbų pobūdį, kiekį, svarbą ir paskirtį, gali reikalauti iš tiekėjų pateikti šiuos dokumentus (vieną ar kelis):

¹⁴⁹⁰ LAT 2011 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-293/2011](#).

¹⁴⁹¹ *Ten pat.*

- 1) **Per paskutinius penkerius metus atliktų darbų sąrašą kartu su užsakovų pažymomis apie tai, kad svarbiausių darbų atlikimas ir galutiniai rezultatai buvo tinkami. Perkančioji organizacija gali nurodyti, kad bus atsižvelgiama į atitinkamų darbų, atliktų anksčiau negu prieš penkerius metus, įrodymus, jeigu to reikia siekiant užtikrinti tinkamą konkurenciją.** Nurodytų dokumentų reikalaujama tada, kada viešojo pirkimo dokumentuose yra keliamas kvalifikacijos reikalavimas dėl tiekėjo turimos patirties – siekiama įvertinti, ar tiekėjas jau yra vykdęs panašaus pobūdžio sutartį (per tam tikrą laikotarpį atlikęs darbus) ir ar tokia sutartis buvo įvykdyta tinkamai ir laiku. Sąvoka *užsakovų aiškinama* plačiai, kaip apimanti tiek perkančiąsias organizacijas, tiek ir privačius užsakovus ir kitus asmenis. Perkančioji organizacija pagal bendrąją taisyklę gali reikalauti duomenų apie darbus, kurie buvo atlikti ne anksčiau negu per penkerius paskutinius metus. Tačiau išimtiniais atvejais, kurie aiškinami ir taikytini siaurai, perkančioji organizacija turi teisę atsižvelgti ir į darbų, atliktų anksčiau negu per paskutinius penkerius metus, įrodymus, jeigu tokiu būdu siekiama užtikrinti tinkamą konkurenciją. Nurodytos išimties taikymas būtų aktualus, pavyzdžiui, tuo atveju, jeigu būtų perkami itin specifiniai darbai, kurie yra perkami ir vykdomi itin retai, kas reiškia, kad tiekėjų, vykdžiusių tokius darbus išimtinai per paskutinius penkerius metus, galėtų apskritai nebūti arba jų būtų itin mažai.

Perkančioji organizacija, siekdama įsitikinti tiekėjo turima patirtimi, gali reikalauti tiek įvykdytos, tiek tebevykdomos sutarties. Sprendimas, kokios pirkimo sutarties prašyti, nėra išimtinai perkančiosios organizacijos diskrecija – tai lemia pirkimo objekto specifika: įvykdytos pirkimo sutarties gali būti reikalaujama, kai pirkimo sutartis bus sudaroma dėl galutinio produkto sukūrimo arba, kol pirkimo sutartis nepabaigta įvykdyti, negalima nustatyti galutinio rezultato. Tuo tarpu vykdomos pirkimo sutarties gali būti reikalaujama, kai bus sudaroma tęstinio pobūdžio pirkimo sutartis pavyzdžiui, atliekų išvežimo, valymo paslaugų, kanceliarinių, medicininių prekių tiekimo ir panašiai. Tuo atveju, kai nereikalaujama, kad sutartis būtų visiškai įvykdyta, pirkimo dokumentuose nustatomas reikalavimas būti įvykdžius ar vykdyti sutartį ar jos dalį ir nurodoma tokios sutarties ar jos įvykdytos dalies vertė¹⁴⁹². Darbų pirkimo atveju galimybė remtis dar neįvykdytomis sutartimis yra ribota, kadangi, galutiniai neįvykdžius darbų sutarties, pavyzdžiui, nepastatius statinio, iki galo neatlikus kapitalinio remonto, neužbaigus kelio rekonstrukcijos darbų ir pan., iš esmės neįmanoma nustatyti galutinio rezultato arba, kitaip tariant, neįmanoma nustatyti, ar darbai atlikti tinkamai.

Pabrėžtina, kad tiekėjui nedraudžiama remtis sutartimi, kurią tiekėjas vykdė ne vienas, bet su kitais ūkio subjektais. Tačiau tokiu atveju turi būti vertinami būtent konkretaus tiekėjo, dalyvaujančio viešajame pirkime, atlikti darbai, jų apimtis, vertė, o ne sutarties objektas apskritai¹⁴⁹³.

Siekiant palengvinti tiekėjų įrodinėjimo pareigą, t. y. siekiant užtikrinti neapsunkintą tiekėjų teisę iš perkančiųjų organizacijų gauti patvirtinimus apie atliktus darbus, [VPI](#) 51 straipsnio 11 dalyje yra įtvirtinta perkančiųjų organizacijų pareiga išduoti nurodytus dokumentus.

¹⁴⁹² Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodikos 21.1.1 punktas.

¹⁴⁹³ ESTT 2017 m. gegužės 4 d. sprendimas byloje *Esaprojekt*, [C-387/14](#).

- 2) **Pagrindinių per paskutinius trejus metus patiektų prekių ar suteiktų paslaugų sąrašus, kuriuose nurodytos prekių ar paslaugų bendros sumos, datos ir prekių ar paslaugų gavėjai – tiek viešieji, tiek privatieji. Perkančiosios organizacijos gali nurodyti, kad bus atsižvelgiama į atitinkamų prekių ar paslaugų, pristatytų ar suteiktų anksčiau negu prieš trejus metus, įrodymus, jeigu to reikia siekiant užtikrinti tinkamą konkurenciją.** Analogiškai kaip jau nurodyta darbų pirkimo atveju, dokumentų, pagrindžiančių atitinkamų prekių pristatymą ar paslaugų suteikimą reikalaujama tada, kada viešojo pirkimo dokumentuose yra keliamas kvalifikacijos reikalavimas dėl tiekėjo turimos profesinės patirties. Pagal bendrąją taisyklę perkančioji organizacija vertina tiekėjų patirtį, įgytą ne anksčiau kaip per trejus paskutinius metus, tačiau, išimtiniais atvejais, siekdama užtikrinti konkurenciją, perkančioji organizacija turi teisę atsižvelgti ir į prekių ar paslaugų, pristatytų (suteiktų) anksčiau negu per paskutinius trejus metus, įrodymus.

Pavyzdys

Prekes (elektroninio stebėjimo priemonės įtariamųjų ar lygtinai nuteistųjų priežiūrai) perka tik valstybės institucija, tad tai, ar tiekėjas bus tokias prekes teikęs per nurodytą laikotarpį, priklauso išimtinai nuo to, kaip dažnai šios prekės įsigyjamos. Jei jos įsigyjamos retai ir dėl to į nurodytą paskutinių trejų metų laikotarpį patenka itin mažai tiekėjų, siekiant užtikrinti tiekėjų konkurenciją, turėtų būti vertinamas ilgesnis laikotarpis¹⁴⁹⁴.

Pavyzdys

Gyventojų surašymas yra atliekamas kas dešimtmetį, dėl to ir gyventojų surašymo paslaugos yra perkamos itin retai. Tai reiškia, kad tiekėjų, teikusių tokias paslaugas išimtinai per paskutinius trejus metus, galėtų įskritai nebūti arba būtų itin mažai. Todėl, siekiant užtikrinti tiekėjų konkurenciją, turėtų būti vertinamas ilgesnis laikotarpis.

Paslaugų pirkimo atveju, kaip jau nurodyta, tiekėjai savo patirtį gali įrodinėti sutartimis, kurių vykdymas dar nėra pasibaigęs.

Pavyzdys

Per pastaruosius 3 metus arba per laiką nuo tiekėjų įregistravimo dienos (jeigu tiekėjas vykdė veiklą mažiau nei 3 metus) tiekėjas turi būti įvykdęs ir (ar) vykdyti valymo paslaugų pirkimo sutartį, kurios vertė ne mažesnė nei 20 000 Eur. Jei tiekėjas teikia informaciją apie vykdomą valymo paslaugų pirkimo sutartį, laikoma, kad jo patirtis atitinka keliamą reikalavimą, jei vykdomos paslaugų pirkimo sutarties įvykdyta dalis per pastaruosius 3 metus yra ne mažesnė nei 20 000 Eur¹⁴⁹⁵.

¹⁴⁹⁴ Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodikos 21.1.7 punktas.

¹⁴⁹⁵ Ten pat, 21.1.1 punktas.

- 3) **Technikos specialistų ir techninių organizacijų, vykdydysiančių pirkimo sutartį, nepaisant jų pavaldumo tiekėjui, ypač atsakingų už kokybės kontrolę, o darbu pirkimo atveju – tų technikos specialistų ir techninių organizacijų, kuriuos rangovas kvies atlikti darbų, aprašymą.** Nurodyti dokumentai teikiami tuo atveju, kai viešojo pirkimo sąlygose keliamas kvalifikacijos reikalavimas tiekėjui turėti technikos specialistų ir (ar) techninių organizacijų, vykdydysiančių pirkimo sutartį. Sąvoka *nepaisant jų pavaldumo tiekėjui* reiškia, kad perkančioji organizacija negali nustatyti konkrečių reikalavimų dėl tiekėjo ir technikos specialistų arba techninių organizacijų tarpusavio santykių, bendradarbiavimo pagrindo. Perkančioji organizacija taip pat negali reikalauti, kad pirmiau nurodyti ištekliai būtų konkrečioje vietoje (pavyzdžiui, kad techninė organizacija būtų įsteigta valstybėje narėje, kurioje bus sudaroma pirkimo sutartis, ar kad turėtų atstovybę tam tikrame mieste)¹⁴⁹⁶. Tačiau tiekėjo pateiktų dokumentų pagrindu perkančioji organizacija turi galėti įsitikinti tiekėjų nurodytų technikos specialistų ir techninių organizacijų prieinamumu tiekėjui.
- 4) **Tiekėjo įrangos ir priemonių, naudojamų kokybei užtikrinti, ir galimybių atlikti studijas ir tyrimus aprašymą.** Nurodyti dokumentai teikiami tuo atveju, kai viešojo pirkimo sąlygose yra keliamas kvalifikacijos reikalavimas, kad, vykdydamas sutartį, tiekėjas naudotųsi technine įranga ir priemonėmis kokybei užtikrinti. Reikalaujama nurodyti techninę įrangą ir priemones kokybei užtikrinti bei turimas galimybes atlikti tyrimus bei mokslinius tyrimus. Vertinamas išvardintos įrangos, priemonių ir galimybių prieinamumas. Sąvoka *kokybė* suprantama kaip paslaugų arba prekių panašių į paslaugas ar prekes, kurios yra konkretaus atliekamo pirkimo objektas, techninė kokybė. Tačiau pabrėžtina, kad prekių pirkimo atveju gali būti įrodinėjama tiekėjo turimos įrangos, o ne prekių kokybė¹⁴⁹⁷. Sąvoka *techninė įranga* turėtų būti aiškinama plačiai, kaip apimanti įrangą, skirtą pristatyti galutiniam produktui. Perkančioji organizacija negali reikalauti, kad pirmiau nurodyti ištekliai būtų konkrečioje vietoje (*pavyzdžiui, techninė įranga ar reikiamus tyrimus atliekanti laboratorija būtų konkrečiame mieste*)¹⁴⁹⁸.
- 5) **Tiekimo grandinės valdymo ir stebėjimo sistemų, kurias tiekėjas gali taikyti vykdydamas pirkimo sutartį, aprašymą.** Nurodytas aprašymas teikiamas tuo atveju, kai viešojo pirkimo sąlygose yra keliamas kvalifikacijos reikalavimas, kad, vykdydamas sutartį, tiekėjas galėtų naudoti tiekimo grandinės valdymo ir stebėjimo sistemas.
- 6) **Jei reikalingos prekės ar paslaugos yra sudėtingos arba jeigu jos išimtiniais atvejais skirtos specialiems tikslams, – patikrinti tiekėjo prekių gamybos pajėgumų ar paslaugų teikimo technines galimybes ir, jeigu reikia, galimybes atlikti mokslo darbus ir mokslinius tyrimus bei jo turimas kokybės įvertinimo priemones, kuriomis jis naudosis. Tiekėjus tikrina perkančioji organizacija arba jos vardu šalies, kurioje registruotas tiekėjas, kompetentinga oficiali institucija.** Nurodytu atveju tiekėjas turi pateikti deklaraciją, kad leidžia atlikti jo

¹⁴⁹⁶ *in pat.*, 21.2 punktas.

¹⁴⁹⁷ LAT 2017 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-354-690/2017](#).

¹⁴⁹⁸ [Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodikos](#), 21.3 punktas.

gamybos pajėgumų arba techninio pajėgumo ir, kai reikia, jam prieinamų tyrimų ir mokslinių tyrimų priemonių bei kokybės kontrolės priemonių patikrą.

- 7) **Paslaugų teikėjo ar rangovo, ar jų vadovaujančio personalo išsilavinimo ir profesinės kvalifikacijos apibūdinimą, jeigu šie veiksniai nėra pasiūlymo vertinimo kriterijai.** Aktualūs dokumentai (gyvenimo aprašymas, išsilavinimą liudijantys diplomai, kvalifikaciją liudijantys sertifikatai, atestatai, kiti dokumentai) teikiami tuo atveju, kai viešojo pirkimo sąlygose keliami kvalifikacijos reikalavimai tiekėjo personalo arba jo vadovaujančio personalo išsilavinimui, profesinei kvalifikacijai. Tačiau tais atvejais, kai išsilavinimo, kvalifikacijos tinkamumas yra įvertinamas atitinkamą kvalifikaciją suteikiančių institucijų, turinčių teisę atestuoti (sertifikuoti) specialistus (pavyzdžiui, statybos specialistų atestavimas ir teisės pripažinimas yra statybos inžinieriaus kvalifikacijos įvertinimo procedūra), reikalavimas turėti atitinkamą išsilavinimą neturėtų būti keliamas. Aktuali informacija turi būti pateikiama apie kiekvieną tiekėjo siūlomą specialistą¹⁴⁹⁹.
- 8) **Aplinkos apsaugos vadybos priemonių, kurias tiekėjas galės taikyti vykdydamas pirkimo sutartį, apibūdinimą.** Nurodytas aprašymas teikiamas tuo atveju, kai viešojo pirkimo sąlygose keliamas aplinkos apsaugos reikalavimas pirkimo sutarties vykdymo metu galėti taikyti aplinkos apsaugos vadybos priemones. Tiekėjas, siekdamas pagrįsti atitiktį tokiam reikalavimui, pateikia aplinkos apsaugos vadybos priemonių, kurias tiekėjas galės taikyti vykdydamas pirkimo sutartį, apibūdinimą (šių vadybos priemonių aprašymą, bet ne nepriklausomų įstaigų išduotus sertifikatus, patvirtinančius, kad tiekėjas laikosi tam tikrų aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų), kuriame turėtų būti apibrėžta tiekėjo aplinkos apsaugos politika; nustatyti reikšmingiausi aplinkos apsaugos aspektai, kuriems įtaką daro, gali daryti tiekėjo veikla, ir šiuos aplinkos apsaugos aspektus reglamentuojantys teisės aktai; aplinkosauginiai tikslai, uždaviniai, priemonės šiems tikslams pasiekti; aplinkosauginių tikslų įgyvendinimo stebėseną; parengtas aplinkosauginių įvairių situacijų valdymo planas; aplinkosauginio gerinimo veiklos kontrolė (pavyzdžiui, parengiamos kasmetinės ataskaitos, kurios pateikiamos pristatomos įmonės vadovybei) ir pan.¹⁵⁰⁰
- 9) **Pažymą apie paslaugų teikėjo ar rangovo darbuotojų vidutinį metinį skaičių ir vadovaujančiųjų darbuotojų skaičių per paskutinius trejus metus.** Nurodyta pažyma teikiama tuo atveju, kai viešojo pirkimo dokumentuose keliamas kvalifikacijos reikalavimas dėl tiekėjo minimalaus vadovaujančiojo personalo ir (ar) darbuotojų skaičiaus per paskutinius trejus metus arba per laiką nuo tiekėjo įregistravimo dienos (jei tiekėjas veikia trumpiau nei trejus metus). Perkančioji organizacija tokiu būdu siekia įsitikinti, kad tiekėjo personalo skaičius yra nekintantis bei stabilus, jeigu tai turi įtakos pirkimo sutarties vykdymui¹⁵⁰¹. Kitaip tariant, perkančioji organizacija gali būti suinteresuota įsitikinti, ar tiekėjas (įmonė) turi pakankamai darbuotojų pasiūlymo pateikimo dieną tam, kad galėtų tinkamai ir laiku įvykdyti pirkimo sutartį.

¹⁴⁹⁹ *Ten pat*, 21.6 p.

¹⁵⁰⁰ *Ten pat*, 21.7 p.

¹⁵⁰¹ *Ten pat*, 21.8 p.

- 10) **Pažymą apie paslaugų teikėjo arba rangovo sutarčiai vykdyti turimus įrankius, įrenginius ir technines priemones.** Kai perkančioji organizacija viešojo pirkimo dokumentuose kelia kvalifikacijos reikalavimą tiekėjui turėti tam tikrus įrankius, įrenginius ir technines priemones, reikalingas sutarčiai vykdyti, tiekėjas privalo perkančiajai organizacijai pagrįsti ir įrodyti, kad atitinkami įrankiai, įrenginiai, techninės priemonės tiekėjui bus prienami. Sąvoka *pažyma* aiškinama ir taikytina plačiai. Tiekėjas gali pateikti, pavyzdžiui, priemonių sąrašą, kuriame pateikiamas jų aprašymas arba gamintojo ar įgalioto atstovo techninių dokumentų kopijos ar nuorodos arba kiti lygiaverčiai įrodymai, nurodant turimus arba galimus pasitelkti nuomos, panaudos ar kitais pagrindais (pateikiamos nuomos sutartys, preliminarios sutartys, lizingo sutartys, ketinimo protokolai ar kitokie nuomos ar panaudos galimybes patvirtinantys dokumentai) įrankius, įrenginius, technines priemones arba kompetentingos oficialios institucijos pažymą apie tai, kad tiekėjų techninės galimybės leidžia įvykdyti pirkimo sutartimi prisiimtus įsipareigojimus¹⁵⁰².
- 11) **Pažymą apie paslaugų, kurioms atlikti paslaugų teikėjas ketina pasitelkti subtiekejus, apimtį.** Nurodyta informacija aktuali dėl to, kad perkančioji organizacija viešojo pirkimo dokumentuose gali reikalauti, kad esmines užduotis atliktų pats pasiūlymą pateikęs tiekėjas (detaliau žiūrėti [VPI 49 straipsnio 7 dalies komentarą](#)). Nurodyta informacija taip pat aktuali ir dėl to, kad, jeigu reikalaujama išsilavinimo, profesinės kvalifikacijos ar profesinės patirties pagal [VPI 51 straipsnio 7 dalies 7 punktą](#) arba turėti specialų leidimą ar būti tam tikrų organizacijų nariu pagal [VPI 47 straipsnio 2 dalį](#), tiekėjas gali remtis kitų ūkio subjektų pajėgumais tik tuo atveju, jeigu tie subjektai patys suteiks paslaugas (atliks darbus), kurioms reikia jų turimų pajėgumų (detaliau žiūrėti [VPI 49 straipsnio 2 dalies komentarą](#)).
- 12) **Prekių pavyzdžius, aprašymus ar nuotraukas, kurių autentiškumą perkančiosios organizacijos pageidavimu tiekėjas turi patvirtinti.** Prekių pavyzdžiai, aprašymai, nuotraukos teikiami perkančiosios organizacijos įsitikinimui, kad tiekėjo kvalifikacija yra pakankama sėkmingam pirkimo sutarties įvykdymui, jeigu yra būtina įvertinti, kokius prekių pavyzdžius, aprašymus ar nuotraukas įprastai gali iki pirkimo sutarties sudarymo pateikti tiekėjas (pateikti prekių pavyzdžiai, aprašymai, nuotraukos patvirtina tiekėjo techninį pajėgumą)¹⁵⁰³.
- 13) **Oficialių kokybės kontrolės institucijų ar pripažintą kompetenciją turinčių agentūrų išduotas pažymas, liudijančias, kad prekių kokybė tiksliai atitinka nurodytas specifikacijas ir standartus.** Nurodyti dokumentai teikiami tuo atveju, kai perkančioji organizacija viešojo pirkimo dokumentuose nustato kvalifikacijos reikalavimą, kad tiekiamų prekių kokybė tiksliai atitiktų nurodytas technines specifikacijas ir standartus¹⁵⁰⁴. Sąvoka *pažymos* aiškinama plačiai, kaip apimanti ne tik pažymas, bet taip pat sertifikatus, liudijimus ir kitokio pobūdžio (formos prasme) dokumentus.

¹⁵⁰² *Ten pat*, 21.9 punktas.

¹⁵⁰³ *Ten pat*, 21.10 punktas.

¹⁵⁰⁴ *Ten pat*, 21.11 punktas.

8. VPI 51 straipsnio 8 dalyje yra įtvirtinta VPT pareiga sudaryti LR įmonių ir institucijų, kompetentingų išduoti šio straipsnio 2 dalyje nurodytus tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimą patvirtinančius dokumentus, sąrašą.

VPT, vykdydama nurodytą pareigą, 2017 m. gegužės 17 d. patvirtino Lietuvos Respublikos įmonių ir institucijų, kompetentingų išduoti Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 51 straipsnio 2 dalyje nurodytus tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimą patvirtinančius dokumentus, sąrašą¹⁵⁰⁵ (*detaliau apie sąraše nurodytas institucijas ir jų išduodamus dokumentus žiūrėti VPI 51 straipsnio 2 dalies komentarą*).

9. VPI 51 straipsnio 9 dalyje įtvirtinta perkančiosios organizacijos, siekiančios įsitikinti EBVPD nurodytos informacijos pagrįstumu, pareiga, visu pirma, reikalauti tiekėjų pateikti tokios rūšies pažymą ir tokius dokumentus, apie kuriuos yra pateikta informacija EK informacinėje dokumentų saugykloje „e-Certis“¹⁵⁰⁶.

VPI 51 straipsnio 9 dalyje vartojama sąvoka *visų pirma* reiškia, kad perkančiajai organizacijai nedraudžiama reikalauti tiekėjų pateikti ir kitos rūšies pažymą, dokumentus (laikantis VPI 51 straipsnio reikalavimų) nei tie, apie kuriuos informacija pateikta „e-Certis“. Tačiau prioritetą turėtų būti teikiamas būtent „e-Certis“ nurodytoms įrodinėjimo priemonėms.

Toks reguliavimas yra grindžiamas abipuse tampa tiek tiekėjams, tiek perkančiosioms organizacijoms. Kaip jau nurodyta VPI 51 straipsnio 2 dalies komentare, „e-Certis“ – tai EK sukurta internetinė dokumentų saugykla, kurioje pateikiama susisteminta informacija apie kiekvienos ES narės viešuosiuose pirkimuose keliamus reikalavimus ir išduodamus dokumentus, siekiant patvirtinti atitiktį tiems reikalavimams. Dėl to „e-Certis“ pirkimų vykdytojams palengvina užsienio subjektų, dalyvaujančių jų vykdomuose pirkimuose, patikrinimą, kadangi, vadovaujantis „e-Certis“ pateikta informacija, yra paprasta įsitikinti, ar pirkimą laimėjęs tiekėjas (ar jo pasitelkiamas subjektas), iš kurio prašoma įrodymų, kad EBVPD pateikta informacija yra teisinga, pateikė tinkamą dokumentą, o jei dokumento nepateikė ar vietoj jo, pavyzdžiui, pateikė deklaraciją, kad atitinka keliamą reikalavimą, ar tai padarė pagrįstai. Tiekėjams, naudojantis „e-Certis“, tampa paprasčiau tinkamai pasirengti ir sudalyvauti pirkime tiek savo valstybėje, tiek kitose ES valstybėse narėse, kadangi „e-Certis“ visuomet galima pasitikrinti, kokius įrodymus reikia pateikti, siekiant įrodyti savo atitiktį pirkimo dokumentuose keliamiems reikalavimams ir EBVPD pateiktai informacijai¹⁵⁰⁷.

10. VPI 51 straipsnio 10 dalyje yra įtvirtinta perkančiosios organizacijos teisė, kilus abejonių dėl tiekėjo tinkamumo, kreiptis į kompetentingas institucijas, siekiant gauti visą reikiamą informaciją dėl tiekėjo atitikties viešojo pirkimo dokumentuose nustatytiems reikalavimams.

¹⁵⁰⁵ Patvirtintas Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. gegužės 17 d. įsakymu Nr. 1S-71.

¹⁵⁰⁶ <https://ec.europa.eu/tools/ecertis/#/search>

¹⁵⁰⁷ VPT parengto rekomendacinio pobūdžio [Tiekėjo pašalinimo pagrindų, kvalifikacijos, kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų vertinimo procedūrų vadovo](#) 2 priedas.

Nei [VPI](#) 51 straipsnio 10 dalyje, nei kitose [VPI](#) nuostatose sąvoka *kilus abejonių* nėra detalizuota, todėl turėtų būti aiškinama ir taikoma plačiai. T. y. perkančioji organizacija, dėl bet kokių priežasčių vertindama, kad iš tiekėjo pateiktų dokumentų negali įsitikinti tiekėjo atitiktimi nustatytiems reikalavimams ar dėl pateiktų duomenų kyla bet kokių abejonių (pavyzdžiui, perkančiajai organizacijai kyla abejonių dėl dokumentus išdavusio subjekto teisės patvirtinti atitinkamas aplinkybes, abejonių dėl dokumentų autentiškumo ir panašiai) turi teisę kreiptis į atitinkamas kompetentingas institucijas ir (ar) subjektus. Tokiu būdu siekiama užtikrinti, kad viešojo pirkimo sutartis būtų sudaryta tik su patikimu, kompetentingu ir pajėgiu tiekėju.

[VPI](#) 51 straipsnio 10 dalyje įtvirtinta perkančiosios organizacijos teisė kreiptis tiek į nacionalines, tiek į kitų valstybių kompetentingas institucijas, jeigu abejonių kelianti informacija yra susijusi su tiekėju iš kitos valstybės negu perkančioji organizacija.

Tačiau pirkimo vykdytojai, turėdami prievolę įsitikinti tiekėjo atitiktimi pirkimo dokumentuose nustatytiems reikalavimams, turi ribotas galimybes patikrinti, ar užsienyje išduotas dokumentas atspindi realią situaciją. Siekiant palengvinti perkančiosios organizacijos pareigos įgyvendinimą, kaip jau nurodyta [VPI](#) 51 straipsnio 2 dalies komentare, EK administruoja sistemą IMI¹⁵⁰⁸, kuri yra skirta ir naudojama būtent teikti ES valstybės narės institucijų užklausoms kitų ES valstybių narių institucijoms išduodamų dokumentų.

IMI suteikia galimybę patogiai ir operatyviai pateikti paklausimą kompetentingai kitos ES valstybės narės institucijai dėl tiekėjo tinkamumo jo kilmės šalies institucijoms. Per IMI formuojamos užklausos yra standartinės (renkamos iš standartizuotų klausimų), tačiau yra sudarytos techninės galimybės paaiškinti klausimą plačiau bei pateikti kitą papildomą informaciją (prisegti priedus). Užklausa gali būti teikiama kompetentingai institucijai arba, jei nėra tiksliai žinoma, į kurią instituciją reikėtų kreiptis, reikiamos šalies įgaliotajam koordinatoriui, kuris pasirūpina tinkamu klausimo nagrinėjimu. LR tokio koordinatoriaus funkcijas atlieka VPT. Užklausos gali būti pateikiamos bet kuria ES oficialia kalba. Pirkimo vykdytojas per IMI gali pateikti paklausimus dėl:

- tiekėjo pateiktų dokumentų ar sertifikatų autentiškumo;
- tiekėjo atitiktis techninėms specifikacijoms (techniniams standartams, kokybės ženklams ir kt.);
- patikrinti, ar nėra kokių nors priežasčių, dėl kurių tiekėjas gali būti pašalintas iš konkurso;
- patvirtinti, ar anksčiau pateiktame EBVPD nurodyta informacija teisinga;
- ir kt.¹⁵⁰⁹

Vis dėlto pabrėžtina, kad perkančioji organizacija, vertindama, kad iš tiekėjo pateiktų dokumentų neatitinka tiekėjo atitiktis nustatytiems reikalavimams, visų pirma turėtų kreiptis į patį tiekėją dėl trūkstamų dokumentų pateikimo ir (ar) pateiktų dokumentų paaiškinimo, patikslinimo (detaliau žiūrėti [VPI](#) 45 straipsnio 3 dalies komentarą).

¹⁵⁰⁸ https://ec.europa.eu/internal_market/imi-net/using_imi/index_lt.htm

¹⁵⁰⁹ VPT parengto rekomendacinio pobūdžio [Tiekėjo pašalinimo pagrindų, kvalifikacijos, kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų vertinimo procedūrų vadovo](#) 2 priedas.

11. [VPI](#) 51 straipsnio 11 dalyje įtvirtinta perkančiosios organizacijos pareiga išduoti tiekėjams pažymą apie jų per paskutinius penkerius metus atliktų svarbiausių darbų ir galutinių rezultatų tinkamumą, vykdant su perkančiąja organizacija sudarytas pirkimo sutartis.

Nurodyta perkančiosios organizacijos pareiga kyla ir yra susijusi su [VPI](#) 51 straipsnio 7 dalies 1 punkte įtvirtinta tiekėjų pareiga pateikti užsakovų pažymą (patvirtinimus) apie tiekėjų tinkamai atliktus darbus.

Atsižvelgiant į tai, kad tiekėjai EBVPD nurodytos informacijos pagrindimo dokumentus turi pateikti operatyviai, per protingą terminą, [VPI](#) 51 straipsnio 11 dalyje yra apibrėžtas perkančiosios organizacijos pareigos įgyvendinimo terminas – ne daugiau kaip penkios darbo dienos nuo tiekėjo prašymo gavimo dienos.

[VPI](#) 51 straipsnio 11 dalyje įtvirtintu reguliavimu užtikrinama, kad nebūtų apsunkintos tiekėjų galimybės tinkamai ir laiku pateikti EBVPD informacijos pagrindimo dokumentus (tiek, kiek tai susiję su užsakovų pažymomis).

52 straipsnis. Informacijos nuslėpimas ar melagingos informacijos pateikimas arba dokumentų nepateikimas

1. Perkančioji organizacija ne vėliau kaip per 10 dienų Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje Viešųjų pirkimų tarnybos nustatyta tvarka skelbia informaciją apie tiekėją, kuris pirkimo procedūrų metu nuslėpė informaciją ar pateikė melagingą informaciją apie atitiktį šio įstatymo 46 ir 47 straipsniuose nustatytiems reikalavimams, arba apie tiekėją, kuris dėl pateiktos melagingos informacijos nepateikė patvirtinančių dokumentų, reikalaujamų pagal šio įstatymo 50 straipsnį, kai:
 - 1) jis buvo pašalintas iš pirkimo procedūros;
 - 2) priimtas teismo sprendimas.
2. Šio įstatymo 46 straipsnio 4 dalies 4 punkte ir šio straipsnio 1 dalyje nurodytas terminas skaičiuojamas:
 - 1) jeigu tiekėjas neteikė pretenzijos ar nesikreipė į teismą, ginčydamas perkančiosios organizacijos sprendimą dėl jo pašalinimo iš pirkimo procedūros, – nuo šio įstatymo 102 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodyto termino pabaigos;
 - 2) jeigu tiekėjas kreipėsi į teismą, ginčydamas perkančiosios organizacijos sprendimą dėl jo pašalinimo iš pirkimo procedūros, – nuo teismo sprendimo, kuriuo nustatoma, kad nėra pagrindo tenkinti tiekėjo reikalavimą, įsiteisėjimo dienos.
3. Perkančioji organizacija, Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje paskelbusi šio straipsnio 1 dalyje nurodytą informaciją, ne vėliau kaip per 3 darbo dienas apie tai informuoja tiekėją.

Komentuojamame [VPI](#) 52 straipsnyje¹⁵¹⁰ apibrėžti informacijos nuslėpimo, melagingos informacijos pateikimo arba dokumentų nepateikimo padariniai, t. y. atvejai, kada toks tiekėjas turi būti įtrauktas į [Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą](#)¹⁵¹¹. Pažymėtina, kad nustčius atitinkamas sąlygas (priežastis) dėl nesąžiningų ūkio subjekto veiksmų, perkančioji organizacija neturi pasirinkimo ir privalo informaciją nuslėpusį ar pateikusį melagingą informaciją įtraukti į pirmiau nurodytą sąrašą. Atsižvelgiant į tai, pavyzdžiui, šalių ginčas dėl to negali būti baigtas taikiant susitarimą, kuriuo aptariama perkančiosios organizacijos pareiga būtų paneigta.

[VPI](#) 52 straipsnyje įtvirtintu reglamentavimu pirmiausia siekiama užkardyti nesąžiningą ūkio subjektų vežymąsi pirkimo procedūrose, be to, kad kitos perkančiosios organizacijos turėtų reikiamą informaciją sprendžiant dėl šio tiekėjo pašalinimo iš kitų pirkimų procedūrų [VPI](#) 46 straipsnio 4 dalies 4 punkto pagrindu (*detales žiūrėti [VPI](#) 46 straipsnio 4 dalies 4 punkto komentare*). Kitaip tariant, tokios informacijos išviešinimas reikalingas siekiant

¹⁵¹⁰ Komentuojamos [VPI](#) 52 straipsnio normos nustatytos iš dalies įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 57 straipsnio 4 dalies h punkto normas.

¹⁵¹¹ Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašas: <https://vpt.lrv.lt/melaginga-informacija-pateikusiu-tiekeju-sarasas-3>.

užtikrinti [VPI](#) nustatyto imperatyvaus reikalavimo pašalinti tokį tiekėją iš visų viešųjų sutarčių skyrimo procedūrų per nustatytą laikotarpį vykdymą.

1. [VPI](#) 52 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta perkančiosios organizacijos pareiga CVP IS paskelbti informaciją apie tiekėją, kuris pirkimo procedūrų metu nuslėpė informaciją, pateikė melagingą informaciją apie [VPI](#) 46 ir 47 straipsniuose nustatytų reikalavimų atitikimą arba apie tiekėją, kuris dėl pateiktos melagingos informacijos nepateikė patvirtinančių dokumentų, reikalaujamų pagal [VPI](#) 50 straipsnį (*apie tai, kas yra laikoma informacijos nuslėpimu, melagingos informacijos nepateikimu ar dokumentų nepateikimu detaliau žiūrėti [VPI](#) 46 straipsnio 4 dalies 4 punkto komentarą*)¹⁵¹².

Kaip matyti iš [VPI](#) 52 straipsnio 1 dalies, į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą turi būti įtraukiamas tiekėjas, kaip tai apibrėžta [VPI](#) 2 straipsnio 36 dalyje (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 36 dalies komentarą*). Atkreiptinas dėmesys į tai, kad tiekėjo sąvoka apima ir ūkio subjektų grupes, kurios suprantamos ne tik kaip bendradarbiavimas jungtinėje veikloje (partnerystė), bet ir kitas formas (subtiekėjų pasitelkimas ar rėmimasis ūkio subjektų pajėgumu)¹⁵¹³.

Tačiau aplinkybė, kad tiekėjas konkrečiame pirkime pasitelkia subtiekėjus ar kitus ūkio subjektus, kurių pajėgumais remiasi, ir būtent šie tieji asmenys pateikia melagingą informaciją, savaime nereiškia, kad į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą turėtų būti automatiškai traukiami ne tik melagingą informaciją pateikę subtiekėjai ar kiti ūkio subjektai, kurių pajėgumais tiekėjas remiasi, bet ir pats tiekėjas. Kiekvienu konkrečiu atveju perkančioji organizacija turi įvertinti tiekėjo ir jo subrangovų ar kitų ūkio subjektų, kurių pajėgumais tiekėjas remiasi, veiksmus atskirai.

Bet kuriuo atveju perkančioji organizacija turi būti aktyvi ir siekti išsiaiškinti dėl tiekėjo, jo subrangovo, ar kitų ūkio subjektų, kurių pajėgumais remiasi tiekėjas, pateiktos melagingos informacijos, t. y. perkančioji organizacija, nustačiusi, kad galimai yra pateikta melaginga informacija, turi kreiptis į tiekėją ir prašyti pateikti paaiškinimus, įrodymus ir pan. Perkančioji organizacija, tik gavusi šią informaciją, gali priimti galutinį sprendimą dėl informacijos pripažinimo melaginga ir atitinkamų subjektų įtraukimo į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą. Taigi, įtraukimas į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą iš esmės priklauso nuo to, ar tiekėjas veikė aktyviai (tikrino subrangovo pateiktą informaciją, kreipėsi į jį papildomai, patikrino viešai prieinamą informaciją ir pan.).

Atsižvelgiant į nurodytas aplinkybes, galimi šie skirtingi įtraukimo į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą atvejai:

- 1) **Į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą įtraukiamas tiek tiekėjas, tiek jo pasitelkiamas subrangovas**¹⁵¹⁴ (ar kitas asmuo, kurio pajėgumu

¹⁵¹² Dėl melagingos informacijos pateikimo taip pat žiūrėti 2018 m. sausio 4 d. nutartį civilinėje byloje Nr. [e3K-3-16-08/2018](#).

¹⁵¹³ ESTT 2020 m. sausio 3 d. sprendimas byloje *TIM*, [C-395/18](#).

¹⁵¹⁴ ESTT 2020 m. sausio 3 d. sprendime byloje *TIM*, [C-395/18](#) išaiškino, kad perkančioji organizacija turi pareigą pašalinti iš procedūros tiekėją, kuris pateikė pasiūlymą dėl dalyvavimo viešojo pirkimo procedūroje, kai konstatuota, kad aplinkos ar socialinės sritys pareigų neįvykdė vienas iš tiekėjo pasiūlyme nurodytų subrangovų. Be to, ESTT minėtoje byloje pažymėjo, kad [Direktyvos 2014/24/ES](#) 57 straipsnio 4 dalyje numatytas neprivalomas pašalinimo pagrindas nėra suformuluotas asmeniškai, tiksliai nenurodant, būtent kas nevykdo

remiamasi). Toks atvejis susiklostytų tada, kai tiekėjas, siekdamas dalyvauti pirkime, pasitelkia trečiuosius asmenis sutarties daliai vykdyti (subtiekėjus) ar kvalifikacijos atitikčiai pagrįsti (asmenis, kurių pajėgumu remiasi) ir šie tretieji asmenys pirkime nusiėmė informaciją ar pateikė melagingą informaciją apie pašalinimo pagrindų nebuvimo ar kvalifikacijos reikalavimų atitikties, ar dėl pateiktos melagingos informacijos nepateikė patvirtinančių dokumentų, reikalaujamų pagal [VPI](#) 50 straipsnį, o tiekėjas žinojo, kad teikiama melaginga informacija, arba įvertinęs gautų dokumentų visumą objektyviai galėjo nustatyti, kad perkančiajai organizacijai teikiama melaginga informacija ir t. t. Kitaip tariant, turi būti vertinama, ar tiekėjas veikė aktyviai ir dėjo pakankamas protingas pastangas patikrinti subrangovo teikiamos informacijos tikrumą.

Išvada, kad tuo atveju, jei perkančioji organizacija, vertinama tiekėjo (kuris pasitelkė subrangovą) pasiūlymą, nustato, jog dėl subrangovo perkančiajai organizacijai pateikta melaginga informacija, tai ji turi tiekėją pašalinti iš pirkimo ir į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą įtraukti ir patį tiekėją, ir subtiekėją, pagrįsta tiekėjo ir jo subrangovo veiksmų bendrumu (solidarumu). Kitais žodžiais tariant, tiek tiekėjo, tiek jo subrangovo, dėl kurio buvo pateikta melaginga informacija, veiksmai sukėlė perkančiosios organizacijos suklaidinimo grėsmę, nepriklausomai nuo to, ar šie suklaidinimai koordinuoti (t. y. susitarė apgauti perkančiąją organizaciją), ar jų veiksmų turinys buvo skirtingas (pavyzdžiui, subrangovas tiekėjui pateikė netikrą informaciją, o šis jos nepatikrinęs pateikė perkančiajai organizacijai)¹⁵¹⁵.

Kaip minėta, bet kuriuo atveju perkančioji organizacija negali automatiškai į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą įtraukti tiek tiekėją, tiek subrangovą, bet turi kreiptis į tiekėją su prašymu paaiškinti susiklosčiusią situaciją.

Pavyzdys

Tiekėjas, dalyvaujantis perkančiosios organizacijos vykdomame viešajame pirkime, pateikė pasiūlymą, kuriame nurodė, kad yra pasitelkiamas ūkio subjektas, siekiant atitikti kvalifikacijos reikalavimą, bei pateikė tiekėjo ir ūkio subjekto, kurio pajėgumais remiasi, užpildytą EBVPD. Ūkio subjekto EBVPD pažymėta, kad jis nėra atlikęs konkurencijos pažeidimo, už kurį tiekėjui ar jo vadovui yra paskirta administracinė nuobauda ar ekonominė sankcija, nustatyta Lietuvos Respublikos ar kitų valstybių įstatymuose. Ūkio subjektas prieš pasiūlymo pateikimą tiekėjui

atitinkamų pareigų. Kaip matyti, ESTT pasisakė būtent dėl pašalinimo iš pirkimo, tačiau ne dėl papildomo nacionaliniame teisme įtvirtinto padarinio, t. y. įrašymo į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą. Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad LAT 2019 m. gruodžio 17 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e3K-3-384-916/2019 kreipėsi į ESTT su prašymu priimti prejudicinį sprendimą, įskaitant, bet neapsiribojant, dėl klausimo, ar nacionaliniame teisme papildomai (be pašalinimo iš pirkimo procedūrų) nustatytos sankcijos už melagingos informacijos pateikimą, gali būti taikomos tik asmeninės atsakomybės pagrindais, ypač kai tikrovės neatitinkančią informaciją pateikia tik jungtinio viešojo pirkimo dalyvio narių dalis (pavyzdžiui, vienas iš kelių partnerių).

¹⁵¹⁵ Patarasis pavyzdys pagal analogiją kvalifikuotinas objektyviuoju bendrininkavimu. Civilinės atsakomybės santykiuose objektyviuoju bendrininkavimu laikytini atvejai, kai žala atsiranda tik dėl kelių atskirų, pavienių priežasčių sąveikos, t. y. keli pažeidėjai veikia atskirai neturėdami ketinimo sukelti žalą, apie vienas kito neteisėtus veiksmus dažniausiai nežinodami, tačiau žala atsiranda tik dėl to, kad kiekvieno jų veiksmai buvo būtinoji žalos atsiradimo priežastis.

buvo pateikęs visą reikiamą informaciją, kurioje, be kita ko, buvo ir sprendimas, kuriuo ūkio subjektui buvo paskirta sankcija už konkurencijos pažeidimą. Tiekėjas, nepatikrinęs šios informacijos ir nesikreipęs į ūkio subjektą, siekdamas išsiaiškinti susiklosčiusią situaciją, turi prisiimti šios informacijos pateikimo riziką – įtraukimą į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo viešąjį pirkimą, siekdamą įsigyti mirusiųjų transportavimo ir palaikų laikymo paslaugas. Pirkimo sąlygose buvo keliamas reikalavimas turėti teisę verstis pirkimo sutarčiai įvykdyti reikalinga veikla ir nurodyta, kad turi būti pateikiamas higienos pasas. Tiekėjas (laidojimo namai), neturėdamas reikiamo higienos paso, reikalingo palaikų laikymo paslaugoms, pasitarkė subrangovą ir kartu su pasiūlymu pateikė subrangovo higienos pasą, kuriame nurodyta, kad jis turi teisę teikti tik šarvojimo paslaugas, bet ne palaikų laikymo paslaugas. Tiekėjas, žinodamas paslaugų specifiką, t. y. kad yra reikalingas specialus higienos pasas, ir tai, kad ši informacija yra skelbiama viešai, nedėjo jokių pastangų išsiaiškinti ar pasitelktas subrangovas turi teisę vykdyti tokią veiklą (nepatikrino subrangovo tiekėjui pateiktos informacijos (higienos paso ir jame nurodytų duomenų), nepasidomėjo ir viešai skelbiama informacija). Dėl to į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą turėtų būti traukiamas tiek subrangovas, tiek tiekėjas.

Rekomendacija

Tiekėjams, pasitelkiant konkrečiame pirkime subrangovus ar kitus ūkio subjektus, kurių pajėgumais ketinama remtis, rekomenduojama kreiptis į pasitelkiamą ūkio subjektą, pasiteiraujant, ar jo teikiama informacija yra teisinga, prieš teikiant pasiūlymą patikrinti visą subrangovo pateiktą informaciją, taip pat sudarant subrangos sutartį įtraukti į ją nuostatą, kad subrangovas, dalyvaudamas pirkime kartu su tiekėju, užtikrina teikiamos informacijos tikrumą.

- 2) **Į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą įtraukiamas tik subrangovas (ar subjektas, kurio pajėgumu remiamasi).** Toks atvejis susiklostytų tada, kai konkrečiame pirkime būtent subrangovas nuslėpė informaciją ar pateikė melagingą informaciją apie pašalinimo pagrindų nebuvimą ar kvalifikacijos reikalavimų atitikimą, ar dėl pateiktos melagingos informacijos nepateikė patvirtinančių dokumentų, reikalaujamų pagal [VPI 50](#) straipsnį, o pats tiekėjas ne tik kad nežinojo apie pateiktą melagingą informaciją, bet ir, prieš teikdamas pasiūlymą, patikrino subrangovo ar kitų ūkio subjektų, kurių pajėgumais tiekėjas remiasi pirkime, pateiktą informaciją, bet negalėjo nustatyti, kad pateikta informacija yra melaginga.

Tokiu atveju tiekėjas turi įrodyti perkančiajai organizacijai, kad teikdamas pasiūlymą elgėsi sąžiningai, įskaitant, bet neapsiribojant, dėjo visas įmanomas

protingas pastangas sudaryti viešojo pirkimo sutartį¹⁵¹⁶, todėl jo veiksmai negali būti vertinami kaip didelis nerūpestingumas. Tiekėjui pateikus perkančiajai organizacijai tinkamus įrodymus, perkančioji organizacija gali nuspręsti neįtraukti tiekėjo į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo viešąjį pirkimą, kuriame nustatė kvalifikacijos reikalavimą, kad tiekėjas turi įrodyti, kad gali tiekti prekes, kurios atitinka techninės specifikacijos reikalavimus. Siekiant atitikti šį reikalavimą, reikėjo pateikti gamintojo išduotą dokumentą, patvirtinantį tiekėjo atstovavimo teisę gamintojui arba bendradarbiavimo sutartį su ūkio subjektu, turinčiu atstovavimo teisę gamintojui. Tiekėjas, siekdamas dalyvauti pirkime ir atitikti minėtą kvalifikacijos reikalavimą, pasitelkė ūkio subjektą, kuris teigė, kad turi tokią teisę ir tiekėjui pateikė gamintojo išduotą dokumentą. Tiekėjas, peržiūrėjęs ūkio subjekto pateiktus dokumentus, kartu su pasiūlymu juos pateikė perkančiajai organizacijai. Pasiūlymo vertinimo metu paaiškėjo (kitas tiekėjas kreipėsi į gamintoją ir gavęs atsakymą pateikė perkančiajai organizacijai), kad tiekėjo pasitelktas ūkio subjektas neturi teisės atstovauti rašte nurodytam gamintojui, t. y. pateikė suklastotą dokumentą. Taigi, tiekėjas nors ir patikrino, ir peržiūrėjo ūkio subjekto pateiktus dokumentus, tačiau iš pateiktų dokumentų visumos negalėjo nustatyti, kad jam buvo pateiktas suklastotas dokumentas. Dėl to į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą turėtų būti traukiamas tik pasitelktas ūkio subjektas.

- 3) **Į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą įtraukiamas tik konkretus jungtinės veiklos partneris.** Jei pirkime pasiūlymas pateiktas jungtinės veiklos partnerių, tai nustačius, kad tik vienas iš jų pateikė melagingą informaciją, tai į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą turėtų būti traukiami ne visi jungtinės veiklos sutarties partneriai, bet tik tas, kuris pateikė melagingą informaciją¹⁵¹⁷. Tokia išvada darytina dėl to, kad jungtinės veiklos partneriai vienas kito atžvilgiu neturi pareigos tikrinti perkančiajai organizacijai teikiamus dokumentus.

Taigi, aptariama neigiamo pobūdžio priemonė (padarinys) už neteisėtus ir įstatymo draudžiamus veiksmus, Komentaro autorių nuomone, iš esmės reiškia asmeninę ūkio subjekto atsakomybę (sankciją), kuri, kaip nurodyta pirmiau, gali kilti skirtingais pagrindais. Dėl to ji ir turi būti taikoma visiems be išimties subjektams, kurie koku nors būdu dalyvauja viešojo pirkimo procedūrose ir dėl to perkančiajai organizacijai teikia informaciją apie save. Toks netiesiogio eigosio sankcionavimo modelis iš esmės skiriasi nuo ūkio subjektų įtraukimo į

¹⁵¹⁶ LAT 2020 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-63-916/2020](#); 2020 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-56-248/2020](#).

¹⁵¹⁷ Autorių nuomone, tokiu atveju jungtinės veiklos partnerių pateiktas pasiūlymas turėtų būti vertinamas, neatsižvelgiant (nevertinant) į vieno jungtinės veiklos partnerio pateiktus melagingus duomenis.

nepatikimų tiekėjų sąrašą, į kurį dėl netinkamai prisiimtų sutartinių prievolių vykdymo patenka tik tiesioginius sutartinius santykius turintys tiekėjai, įskaitant tiekėjus-partnerius.

Pažymėtina, kad už skelbiamos informacijos apie nesąžiningus ūkio subjektus teisingumą atsakinga pati perkančioji organizacija, o VPT atsakinga tik už Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašo administravimą – techninę galimybę pirkimo vykdytojams viešai paskelbti nesąžiningus tiekėjus. Tam, kad tiekėjas būtų įtrauktas į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą turi būti nustatyta, kad dėl minėtų aplinkybių:

- (i) arba tiekėjas buvo pašalintas iš pirkimo procedūrų [VPI 46 straipsnio 4 dalies 4 punkto](#) pagrindu (*detalesnį žiūrėti [VPI 46 straipsnio 4 dalies 4 punkto komentarą](#)*), arba
- (ii) priimtas teismo sprendimas, kuriuo atmetamas tiekėjo reikalavimas panaikinti perkančiosios organizacijos sprendimą dėl jo pašalinimo iš viešo pirkimo procedūros [VPI 46 straipsnio 4 dalies 4 punkto](#) pagrindu. Tiekėjas turi teisę kreiptis į teismą, ginčydamas perkančiosios organizacijos sprendimą dėl jo pašalinimo iš pirkimo procedūros ([VPI 102 straipsnio 1 dalies 1 punktas](#)). Tuo atveju, jei teismas netenkina tiekėjo reikalavimo dėl perkančiosios organizacijos sprendimo dėl jo pašalinimo iš pirkimo procedūros [VPI 46 straipsnio 4 dalies 4 punkto](#) pagrindu, tiekėjas įtraukiamas į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą.

Nurodytos teisės nuostatos tam tikra dalimi panašios į profesinio pažeidimo nustatymo ir padarinių reguliavimą, pagal kurį, Konkurencijos tarybos (ar kitos institucijos) nustatytas teisės pažeidimas, patenkantis į [VPI 46 straipsnio 6 dalies 3 punktą](#), įgauna *res judicata* (galutinio sprendimo) galią, kai nustatyto pažeidimo ir ekonominės sankcijos adresatas – ūkio subjektas laiku nerealizuoja savo gynybos teisių arba, kai tai padaręs, savo teisinės pozicijos neapgina teisme (*taip pat detaliau žiūrėti [VPI 52 straipsnio 2 dalies komentarą](#)*).

[VPI 52 straipsnio 1 dalyje](#) nurodyta informacija yra skelbiama [Informacijos viešinimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos aprašo](#)¹⁵¹⁸ 27–29 punktuose nustatyta tvarka. Perkančioji organizacija, įgyvendindama [VPI 52 straipsnio 1 dalyje](#) įtvirtintą pareigą, turi užpildyti VPT parengtą Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų įvedimo anketą¹⁵¹⁹. Perkančiajai organizacijai rekomenduotina, pildant Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų įvedimo anketą, nurodyti tikslų įrašymo į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą pagrindą, t. y. iš viešai paskelbtos informacijos būna neaišku, kokią informaciją pirkimo vykdymo metu tiekėjas nuslėpė ar pateikė melagingą informaciją, pavyzdžiui, ar nuslėpė informaciją apie teistumą ar pateikė melagingą informaciją, susijusią su mokesčių mokėjimu ir pan. Tikslios informacijos nurodymas, t. y. kokiu pagrindu tiekėjas buvo įtrauktas į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą, palengvintų kitų perkančiųjų organizacijų procedūrų atlikimą tais atvejais, kai taikoma „apsivalymo“ doktrina (*detalesnį žiūrėti [VPI 46 straipsnio 8 dalies komentarą](#)*) ir perkančiajai organizacijai reikia įvertinti apsivalyti siekiančio tiekėjo pateiktus dokumentus.

¹⁵¹⁸ [Informacijos viešinimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos aprašo](#), patvirtinto VPT direktoriaus 2017 m. birželio 19 d. įsakymu Nr. IS-91.

¹⁵¹⁹ Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų įvedimo anketa: <http://vpt.lrv.lt/melaginga-informacija-pateikusių-tiekėjų-įvedimo-anketa>.

Be to, [VPI 52](#) straipsnio 1 dalyje yra nurodytas terminas, per kurį perkančioji organizacija turi paskelbti apie tiekėją, kuris pirkimo procedūrų metu nuslėpė informaciją, pateikė melagingą informaciją apie [VPI 46](#) ir [47](#) straipsniuose nustatytų reikalavimų atitikti arba apie tiekėją, kuris dėl pateiktos melagingos informacijos nepateikė patvirtinančių dokumentų, reikalaujamų pagal [VPI 50](#) straipsnį, – t. y. ne vėliau kaip per 10 dienų (*detales žiūrėti [VPI 52](#) straipsnio 2 dalies komentarą*).

Svarbu pažymėti ir tai, kad į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą tiekėjas įtraukiamas vieneriems metams. Tai reiškia, kad per nurodytą terminą (vienerius metus) tiekėjas iš esmės negali dalyvauti viešuosiuose pirkimuose arba perkančioji organizacija tokį tiekėją turi pašalinti iš pirkimo procedūrų (*detales žiūrėti [VPI 46](#) straipsnio 4 dalies 4 punkto komentarą*). [VPI 52](#) straipsnio 2 dalyje įtvirtinto termino, per kurį perkančioji organizacija turi paskelbti apie tiekėją, kuris pirkimo procedūrų metu nuslėpė informaciją, pateikė melagingą informaciją apie [VPI 46](#) ir [47](#) straipsniuose nustatytų reikalavimų atitikti arba apie tiekėją, kuris dėl pateiktos melagingos informacijos nepateikė patvirtinančių dokumentų, reikalaujamų pagal [VPI 50](#) straipsnį, skaičiavimo taisyklės. Terminas skaičiavimas priklauso nuo to, ar tiekėjas teikė pretenziją ar kreipėsi į teismą, ginčydamas perkančiosios organizacijos sprendimą dėl jo pašalinimo iš pirkimo procedūros.

Pirma, tuo atveju, jeigu tiekėjas neteikė pretenziją, nesikreipė į teismą, siekdamas panaikinti perkančiosios organizacijos priimtą sprendimą dėl jo pašalinimo iš pirkimo procedūros, tai terminas skaičiuojamas nuo to momento, kai pasibaigė pretenzijos ar ieškinio pateikimo terminas (*detales dėl pretenzijos pateikimo termino žiūrėti [VPI 102](#) straipsnio komentarą*) apskųsti perkančiosios organizacijos sprendimą atmesti tiekėjo pasiūlymą (paraišką) dėl melagingos informacijos pateikimo.

Antra, tuo atveju, jeigu tiekėjas kreipėsi į teismą, ginčydamas pirkimo vykdytojo sprendimą dėl jo pašalinimo iš pirkimo procedūros, tai terminas skaičiuojamas nuo teismo sprendimo, kuriuo nustatoma, kad nėra pagrindo tenkinti tiekėjo reikalavimo, įsiteisėjimo dienos.

2. [VPI 52](#) straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad perkančioji organizacija CVP IS paskelbusi informaciją apie tiekėją, kaip tai nurodyta [VPI 52](#) straipsnio 1 dalyje, turi apie tai raštu informuoti tiekėją ne vėliau kaip per tris darbo dienas. Šios pareigos netinkamas vykdymas bet kokių atvejų nelemia nesąžiningo tiekėjo išbraukimo iš aptariamo sąrašo, nes šio informavimo tikslas iš esmės susijęs tik su ribojimo pradžios ir pabaigos nustatymu, bet ne paties ribojimo atlygiu.

53 straipsnis. Sertifikavimo įstaigų išduodamos pažymos

1. Sertifikavimo įstaigos, vadovaudamosi šio įstatymo 46-51 straipsniuose ir šiame straipsnyje nustatytais reikalavimais, gali tiekėjams išduoti pažymą, kad nėra tiekėjo pašalinimo pagrindų ir tiekėjas atitinka tam tikrą kvalifikaciją. Šios pažymos išduodamos pagal Europos sertifikavimo standartus.
2. Kai prašymą išduoti šio straipsnio 1 dalyje nurodytą pažymą pateikia tiekėjų grupei priklausančys tiekėjai, jie gali remtis kitų grupės ūkio subjektų pajėgumais. Šiuo atveju tokie ūkio subjektai sertifikavimo įstaigai privalo įrodyti, kad reikalingais pajėgumais jie galės naudotis visą pažymos galiojimo laikotarpį ir visą šį laikotarpį šie ūkio subjektai atitiks reikalavimus.
3. Sertifikavimo įstaiga pažymą tiekėjams išduoda jų prašymu, jeigu jie pateikia tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimą ir atitiktį kvalifikacijos reikalavimams patvirtinančias priemones, atitinkančias šio įstatymo 51 straipsnio nuostatas, ir, jeigu taikytina, atitiktį kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams patvirtinančias priemones, atitinkančias šio įstatymo 48 straipsnio nuostatas. Pažymos Lietuvos ir užsienio tiekėjams išduodamos vienodomis sąlygomis. Apie priimtą sprendimą dėl pažymos išdavimo sertifikavimo įstaigos tiekėjus informuoja kaip įmanoma greičiau.
4. Kiekvieno pirkimo atveju tiekėjas perkančiajai organizacijai gali pateikti sertifikavimo įstaigos išduotą pažymą, kurioje nurodomos sąlygos, kurių pagrindu tiekėjui išduota pažyma.
5. Perkančioji organizacija iš sertifikavimo įstaigos išduotą pažymą pateikęs tiekėjas, kurio pasiūlymas pagal vertinimo rezultatus pripažintas geriausiu, papildomai reikalauja pateikti pažymą apie socialinio draudimo įmokas ar sumokėtus mokesčius. Perkančioji organizacija nereikalauja dokumentų ir informacijos, jeigu yra šio įstatymo 50 straipsnio 1 dalyje nurodytų aplinkybių.
6. Perkančioji organizacija nereikalauja, kad tiekėjai, norintys dalyvauti pirkimo procedūrose, turėtų šio straipsnio 1 dalyje nurodytas pažymas. Perkančioji organizacija pripažįsta sertifikavimo įstaigos išduotą pažymą, taip pat kitų valstybių narių sertifikavimo įstaigų ar kompetentingų institucijų išduotas lygiavertes pažymas ir be pagrindo negali jomis abejoti. Tiekėjas taip pat gali pateikti ir kitus dokumentus, įrodančius, kad jo kvalifikacija atitinka perkančiosios organizacijos nustatytus reikalavimus.
7. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytos įstaigos praneša savo adresus Europos Komisijai ir valstybės narėms.

[VPI](#) 53 straipsnyje¹⁵²⁰ įtvirtinta galimybė tiekėjams kvalifikacijos reikalavimų atitiktį bei pašalinimo pagrindų nebuvimą įrodinėti ir sertifikavimo įstaigų išduotomis pažymomis. [VPI](#) 53 straipsnyje taip pat nustatyta tokių pažymų išdavimo tvarka, įrodomoji galia, sertifikavimo įstaigoms keliami reikalavimai.

¹⁵²⁰ Komentuojamos [VPI](#) 53 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos [2014/24/ES](#) 64 straipsnį.

Sertifikavimo įstaigos išduodama pažyma yra dokumentas, patvirtinantis, kad tiekėjas atitinka reikalavimus, keliamus tiekėjų kvalifikacijai ir pašalinimo pagrindų nebuvimui. Sertifikavimo įstaigų išduodamos pažymos yra universali tiekėjo atitinkamos kvalifikacijos turėjimo, pašalinimo pagrindų nebuvimo įrodinėjimo priemonė, kuria disponuojantis tiekėjas bet kurioje ES valstybėje narėje gali įrodyti pirmiau nurodytų tiekėjams keliamų reikalavimų atitikimą. Dėl to sertifikavimo įstaigų išduotomis pažymomis pravartu naudotis užsienio tiekėjams.

1. [VPI](#) 53 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad sertifikavimo įstaigos turi teisę išduoti tiekėjams pažymą, patvirtinančią ir įrodančią, jog nėra tiekėjo pašalinimo pagrindų ir tiekėjas atitinka tam tikrą kvalifikaciją. Sertifikavimo įstaigos gali išduoti atitinkamas pažymas, vadovaudamosi [VPI](#) 46–51 straipsniuose įtvirtintais tiekėjų kvalifikacijos ir pašalinimo pagrindų nebuvimo vertinimo kriterijais ir tvarka (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 46–51 straipsnių komentarus*). Kitaip tariant, sertifikavimo įstaiga, prieš išduodama atitinkamą pažymą, vadovaudamasi [VPI](#) 46–51 straipsniuose įtvirtintais kriterijais, privalo patikrinti, ar tiekėjas atitinka tiekėjų kvalifikacijai keliamus reikalavimus ir ar nėra tiekėjo pašalinimo pagrindų.

Pažymėtina, kad [VPI](#) 48 straipsnio 1 dalyje taip pat įtvirtinta sertifikavimo įstaigų teisė išduoti sertifikatus, kuriais patvirtinama apie tai, kad tiekėjas laikosi tam tikrų kokybės vadybos sistemos standartų (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 48 straipsnio komentarą*).

Sertifikavimo įstaigų išduodami sertifikatai išleidžiami vadovaujantis [Europos sertifikavimo standartais](#)¹⁵²¹.

Pavyzdys

Pirkimo sąlygose yra keliamas reikalavimas tiekėjo kvalifikacijai – turėti bent du darbuotojus, turinčius aukštąjį darbo pažymėjimą ir ne mažesnę kaip 5 metų aukštąjį darbo patirtį, taip pat pirkimo sąlygose nustatyti privalomieji tiekėjo pašalinimo pagrindai, įtvirtinti [VPI](#) 46 straipsnyje. Pirkimo sąlygose taip pat nurodyta, kad tiekėjo pasiūlymas ir kiti dokumentai perkančiajai organizacijai turi būti pateikiami lietuvių kalba.

Lenkijos Respublikoje veiklą vykdančias tiekėjas dalyvavo pirkime ir jo pasiūlymas surinko daugiausiai ekonominio naudingumo balų, todėl perkančioji organizacija kreipėsi į tiekėją su prašymu pateikti dokumentus, įrodančius EBVPD nurodytus duomenis apie pašalinimo pagrindų nebuvimą ir atitikimą tiekėjų kvalifikacijai keliamiems reikalavimams.

Tiekėjas surinko visus jo kvalifikaciją ir pašalinimo pagrindų nebuvimą pagrindžiančius dokumentus lenkų kalba, iš viso – 100 puslapių. Šiuo atveju, siekiant išvengti didelių dokumentų vertimo į lietuvių kalbą kaštų, tiekėjas gali kreiptis į Lenkijos Respublikoje veikiančią sertifikavimo įstaigą, kuri išduotų pažymą, jog tiekėjas atitinka reikalavimus, keliamus tiekėjo kvalifikacijai ir pašalinimo pagrindų nebuvimui, o perkančioji organizacija privalo priimti tokią pažymą (išverstą į lietuvių kalbą) ir laikyti ją įrodančią tiekėjo kvalifikaciją ir pašalinimo pagrindų nebuvimą.

¹⁵²¹ <https://ec.europa.eu/growth/single-market/european-standards/harmonised-standards/>

Pažymėtina, kad tiekėjas kvalifikacijos reikalavimų atitiktį ir pašalinimo pagrindų nebuvimą gali įrodinėti ir bet kokiais kitais dokumentais, nei sertifikavimo įstaigos išduota pažyma, tik visi tie dokumentai perkančiajai organizacijai turi būti teikiami lietuvių kalba ar išversti į lietuvių kalbą.

2. [VPI 53](#) straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad prašymą išduoti pažymą sertifikavimo įstaigai gali pateikti ir vienas iš jungtinės veiklos partnerių, jeigu jis, vadovaujantis [VPI 49](#) straipsnyje nustatytais kriterijais, įrodo, jog galės remtis jungtinės veiklos partnerio pajėgumais visą pažymos galiojimo laikotarpį ir visą šį laikotarpį šie ūkio subjektai atitiks reikalavimus (*detačiau žiūrėti [VPI 49](#) straipsnio komentarą*). Kitaip tariant, kvalifikacijos reikalavimų atitiktį dėl visų jungtinės veiklos partnerių šie gali grįsti viena sertifikavimo įstaigos išduota pažyma. Tokiu atveju vienas iš jungtinės veiklos partnerių sertifikavimo įstaigai privalo pateikti ne tik prašymą ir dokumentus, kuriais pagrindžiama kvalifikacijos reikalavimų atitiktis ir pašalinimo pagrindų nebuvimas, tačiau ir dokumentus, kuriais įrodoma, jog prašymą teikiantis jungtinės veiklos partneris galės remtis jungtinės veiklos partnerio pajėgumais (pavyzdžiui, jungtinės veiklos sutartį, ketinimų protokolą).

[VPI 53](#) straipsnio 2 dalimi įstatymų leidėjas suteikė galimybę vienam iš jungtinės veiklos partnerių gauti pažymą apie visų jungtinės veiklos partnerių reikalavimų tiekėjų kvalifikacijai atitiktį. Pažymėtina, kad tiekėjas gali remtis kito tiekėjo pajėgumais tik siekdamas atitikti reikalavimus kvalifikacijai (*detačiau žiūrėti [VPI 46](#) straipsnio komentarą*), todėl pažyma išduodama tik tokių reikalavimų atžvilgiu.

3. [VPI 53](#) straipsnio 3 dalyje nustatyti reikalavimai sertifikavimo įstaigos pažymos išdavimui. Tokia pažyma gali būti išduodama tik tuo atveju, kai tiekėjas pateikia pašalinimo pagrindų nebuvimą ir kvalifikacijos reikalavimų atitiktį patvirtinančias priemones, įrodymus ir dokumentus. Kitaip tariant, sertifikavimo įstaiga įvertina tiekėjo pateiktus įrodymus ir tik šių įrodymų pagrindu gali išduoti atitinkamą pažymą (sertifikatą). Dėl to įstatymų leidėjas [VPI 53](#) straipsnyje nesuteikia sertifikavimo įstaigoms teisės savarankiškai, nesant atitinkamas aplinkybės patvirtinančių dokumentų, spręsti dėl tiekėjų kvalifikacijos reikalavimų atitikties ar pašalinimo pagrindų nebuvimo.

Pašalinimo pagrindų nebuvimą, kvalifikacijos reikalavimų, įskaitant kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus, atitiktį patvirtinančiomis priemonėmis, įrodymais ir dokumentais yra laikomi bet kokie šias aplinkybes patvirtinantys, [VPI 46, 47, 48, 49, 51](#) straipsniuose nurodyti dokumentai ar informacija, pavyzdžiui, VĮ Registrų centras ar kitos institucijos išduotas dokumentas, priesaikos deklaracija ar oficiali deklaracija (įrodanti pašalinimo pagrindų nebuvimą), banko pažymos, finansinės atskaitomybės dokumentai, civilinės atsakomybės draudimo liudijimas, užsakovų pažymos ir kiti objektyvumo reikalavimus atitinkantys dokumentai ar informacija (*detačiau žiūrėti [VPI 46, 47, 48, 49, 51](#) straipsnių komentarus*).

Įgyvendinant viešųjų pirkimų lygiateisiškumo ir nediskriminavimo dėl kilmės principus, [VPI 53](#) straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad sertifikavimo įstaigos pažymas tiek Lietuvos Respublikos, tiek ir kitų valstybių ekonominės veiklos vykdytojams turi išduoti vienodomis, nediskriminacinėmis sąlygomis, o apie priimtą sprendimą dėl pažymos sertifikavimo įstaiga privalo informuoti kaip įmanoma greičiau.

Tiekėjas kvalifikacijos reikalavimų atitiktį ir pašalinimo pagrindų nebuvimą perkančiajai organizacijai įprastai privalo įrodyti šiais nustačius, kad tiekėjo pasiūlymas surinko daugiausiai ekonominio naudingumo balų ir pareikalavimus per nustatytą terminą pateikti atitiktį patvirtinančius dokumentus. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad sertifikavimo įstaiga apie sprendimą dėl pažymos tiekėją privalo informuoti per protingą terminą, kuris, komentaro autorių nuomone, galėtų būti ne ilgesnis nei 5 darbo dienos nuo prašymo pateikimo.

4. [VPI](#) 53 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad perkančioji organizacija tinkama sertifikavimo įstaigos išduota pažyma gali laikyti tik tokią pažymą, kurioje nurodytos sąlygos, kurių pagrindų buvo išduota pažyma, pavyzdžiui, nurodyti pažymos išdavimui tiekėjo pateikti dokumentai, pažymos išdavimo ir galiojimo data ir kita.

Vadovaujantis [VPI](#) 45 straipsnio 1 dalimi, perkančioji organizacija privalo užtikrinti, kad pirkimo laimėtoju būtų nustatytas tik tas tiekėjas, kuris visiškai atitinka pirkimo sąlygose tiekėjų kvalifikacijai, pašalinimo pagrindų nebuvimui ir (ar) kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartui keliamus reikalavimus (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 45 straipsnio komentarą*). Dėl to tuo atveju, jei tiekėjo pateikta sertifikavimo įstaigos išduota pažyma (sertifikatas) neatitinka [VPI](#) 53 straipsnio 4 dalyje nustatytų reikalavimų, vadovaujantis [VPI](#) 45 straipsnio 3 dalimi, perkančioji organizacija privalo kreiptis į tiekėją, prašydama pateikti jo pirmiau nurodytų reikalavimų atitiktį pagrindžiančius dokumentus, kurie vertinami bendra, [VPI](#) 46, 47, 48, 49, 51 straipsniuose nustatyta tvarka (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 46, 47, 48, 49, 51 straipsnių komentarus*). Pirmą praktikoje laikomasi pozicijos, kad perkančioji organizacija gali netinkama sertifikavimo įstaigos išduota pažymą laikyti tokią pažymą, kuri stokoja išsamumo, nuoseklumo, kurioje naudojamos norminiuose teisės aktuose neįtvirtintos sąvokos (iš to matyti, kad sertifikavimo įstaiga, tikėtina, nevertino ir nesivadovavo galiojančiais norminiais teisės aktais ir juose nustatytais reikalavimais) ar dėl kitų priežasčių sertifikavimo įstaigos išduota pažyma negali būti laikoma patikima¹⁵²².

5. [VPI](#) 53 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad nepaisant tiekėjo pateiktos sertifikavimo įstaigos išduotos pažymos patvirtinančios pašalinimo pagrindų nebuvimą, perkančioji organizacija privalo reikalauti tiekėjo, kuris gali būti pripažįstamas laimėjusiu, pateikti aktualias pažymas ar kitus dokumentus apie socialinio draudimo įmokas ar sumokėtus mokesčius (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 51 straipsnio komentarą*).

Pirmiau nurodytas reikalavimas netaikomas tuo atveju, kai perkančioji organizacija turi galimybę pati susipažinti su šiais dokumentais ar informacija tiesiogiai ir neatlygintinai prisijungusi prie atitinkamos duomenų bazės ar CVP IS arba tuo atveju, kai perkančioji organizacija turi šiuos dokumentus iš ankstesnių pirkimo procedūrų (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 50 straipsnio 7 dalies komentarą*).

6. [VPI](#) 53 straipsnio 6 dalyje nustatytas draudimas perkančiosioms organizacijoms reikalauti, kad tiekėjai kvalifikacijos reikalavimų atitiktį ar pašalinimo pagrindų nebuvimą įrodinėti tik sertifikavimo įstaigų išduodamomis pažymomis.

¹⁵²² LAT 2015 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-495/2013](#).

Lygiateisiškumo, nediskriminavimo ir abipusio pripažinimo viešųjų pirkimų principams prieštarautų perkančiosios organizacijos reikalavimas atitiktį tiekėjų kvalifikacijai ar pašalinimo pagrindų nebuvimui įrodinėti konkrečia, perkančiosios organizacijos nurodyta sertifikavimo įstaigos išduota pažyma. Dėl to įstatymų leidėjas [VPI](#) 53 straipsnio 6 dalyje nustatė, kad tiekėjas kvalifikacijos reikalavimų atitiktį ar pašalinimo pagrindų nebuvimą savo pasirinkimu gali įrodinėti tiek sertifikavimo įstaigų išduotomis pažymomis, tiek ir bet kokiais kitais dokumentais ir (ar) informacija (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 47 straipsnio ir 51 straipsnio komentarus*).

Viešųjų pirkimų abipusio pripažinimo principas taip pat lemia, jog vienodą įrodomąją galia turinčiomis turi būti laikomos tiek Lietuvos Respublikos, tiek ir kitų valstybių sertifikavimo įstaigų išduotos pažymos¹⁵²³, o perkančioji organizacija be pagrindo negali abejoti kitų valstybių sertifikavimo įstaigų išduotų pažymų patikimumu.

7. [VPI](#) 53 straipsnio 7 dalyje nustatytas reikalavimas sertifikavimo įmonėms pranešti savo adresus Komisijai ir valstybėms narėms, siekiant sudaryti galimybę valstybėse narėse veikiančioms perkančiosioms organizacijoms įsitikinti kitų valstybių narių sertifikavimo įstaigų išduotų pažymų patikimumu..

Sertifikavimo įstaigos per protingą terminą nuo teisės teikti sertifikavimo paslaugas suteikimo privalo informuoti Europos teisės departamentą prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos¹⁵²⁴ apie sertifikavimo įstaigos adresą ir kitus kontaktinius duomenis, tuo tarpu Europos teisės departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos perduoda šiuos duomenis Komisijai.

¹⁵²³ LAT 2016 m. gruodžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-546-469/2016](#).

¹⁵²⁴ [Europos Sąjungos reikalų koordinavimo taisyklių](#), patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. sausio 9 d. nutarimu Nr. 21, V skyrius.

54 straipsnis. Kandidatų kvalifikacinė atranka

1. Atlikdama pirkimą riboto konkurso, skelbiamų derybų, konkurencinio dialogo ir inovacijų partnerystės būdu, perkančioji organizacija gali apriboti kandidatų, kuriuos ji kvies pateikti pasiūlymus ar dalyvauti dialoge, skaičių. Tokia kvalifikacinė atranka atliekama tik iš kandidatų, dėl kurių nėra perkančiosios organizacijos nustatytų pašalinimo pagrindų, kurie atitinka perkančiosios organizacijos nustatytus kvalifikacijos reikalavimus ir, jeigu taikytina, kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus.
2. Perkančioji organizacija skelbime apie pirkimą ar kvietime patvirtinti susidomėjimą nurodo objektyvius ir nediskriminacinius kvalifikacinės atrankos reikalavimus ir taisykles, mažiausią ir, jeigu reikia, didžiausią kviečiamų kandidatų skaičių. Riboto konkurso atveju kviečiamų kandidatų skaičius negali būti mažesnis kaip 5, skelbiamų derybų, konkurencinio dialogo ir inovacijų partnerystės atveju – ne mažesnis kaip 3. Kviečiamų kandidatų skaičius turi būti pakankamas konkurencijai užtikrinti.
3. Pateikti pasiūlymus ar dalyvauti dialoge turi būti pakviesta ne mažiau kandidatų, negu perkančiosios organizacijos nustatytas mažiausias kviečiamų kandidatų skaičius. Jeigu nustatytus reikalavimus dėl pašalinimo pagrindų, kvalifikacijos ir, jeigu taikytina, kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų atitinka mažiau kandidatų, negu nustatytas mažiausias kviečiamų kandidatų skaičius, perkančioji organizacija pateikti pasiūlymus ar dalyvauti dialoge kviečia visus kandidatus, kurie atitinka šiuos reikalavimus. Šios procedūros metu perkančioji organizacija negali kviesti dalyvauti pirkime paraiškų nepateikusių kitų tiekėjų arba kandidatų, kurie neatitinka nustatytų reikalavimų dėl pašalinimo pagrindų ir kvalifikacijos.

[VPI](#) 54 straipsnyje¹⁵²⁵ yra įtvirtintos tiekėjų kvalifikacinės atrankos atlikimo taisyklės. Kandidatų kvalifikacinė atranka – procedūra, kurios metu perkančioji organizacija pagal pirkimo dokumentuose nustatytus kvalifikacijos kriterijus atranka kandidatus, kurie bus kviečiami dalyvauti tolesnėse pirkimo procedūrose. Kvalifikacinės atrankos tikslas, viena vertus, atrinkti aukščiausią kvalifikaciją turinčius tiekėjus (tai kartu tokios procedūros vykdymo rezultatas). Kita vertus, komentuojamo teisinio mechanizmo tikslas yra įgyvendinti pirkimų efektyvumo tikslą (*detačiau žiūrėti [VPI](#) 1 straipsnio 1 dalies komentarą*), kadangi dalyvaujančių tolesnėse procedūrose skaičius yra sumažinamas iki pirkimo sąlygų nurodyto skaičiaus ir taip palengvinama perkančiųjų organizacijų administracinė našta.

Iš pirmo žvilgsnio gali pasirodyti, kad dalyvių skaičiaus sumažinimas neišvengiamai riboja konkurenciją. Tačiau dėl „kvalifikacijos eilės“, t. y. pateikimo į kitą etapą, turi teisę varžytis visi tiekėjai pagal pirkimo dokumentuose nustatytus kriterijus, taikomus visiems vienodai. Taigi, kvalifikacinę atranką rekomenduojama pasirinkti vykdyti tais atvejais, kai siekiama sudaryti pirkimo sutartį su kuo aukštesnės kvalifikacijos tiekėju (pavyzdžiui, vykdam

¹⁵²⁵ Komentuojamos [VPI](#) 54 straipsnio normos nustatytos iš dalies įgyvendinant [Direktyvos Nr. 2014/24/ES](#) 1 straipsnio, taip pat šios direktyvos preambulės nuostatas.

pirkimą dėl specifinio, ypatingo pirkimo objekto (karinių miestelių statybos ir pan.), arba tada, kai tikimasi sulaukti labai didelio dalyvių skaičiaus (tais atvejais, kai pasirenkamas pirkimo būdas, leidžiantis taikyti kvalifikacinę atranką)¹⁵²⁶.

Kita vertus, perkančiosios organizacijos, siekdamos didesnės kvalifikacijos tiekėjų pritraukimo ir administracinės naštos sumažinimo tikslų, negali kvalifikacinės atrankos sistemos paversti „žiurkių lenktynėmis“, t. y. tiesiog suorganizuoti kiekybinių varžytuvių, kuris tiekėjas (ar jų grupė) pristatys daugiau įvykdytų sutarčių (ar kito pajėgumo įrodymų), nes taip, *pirma*, bus iškreipta tiekėjų konkurencija, *antra*, kvalifikacinės atrankos kriterijai pirkimo objekto atžvilgiu gali tapti neproporcingi (ne dėl paties nustatymo, o pritaikymo praktikos), *trečia*, kiekybinės konkurentų varžytuvės gali juos paskatinti dirbtinai bendradarbiauti, nors savaime toks poreikis neegzistuoja, o tai gali lemti draudžiamo susitarimo nustatymą¹⁵²⁷.

1. VPI 54 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtintos sąlygos, pagal kurias perkančiosios organizacijos gali apriboti tiekėjų, kuriuos ji kvies pateikti pasiūlymus ar dalyvauti dialoge, skaičių, t. y. vykdyti kvalifikacinę atranką. Kvalifikacinę atranką galima vykdyti, atliekant pirkimą tik nurodytais būdais: (i) riboto konkurso (*detalesnį žiūrėti VPI 61–62 straipsnių komentarus*), (ii) skelbiamų derybų (*detalesnį žiūrėti VPI 63–66 straipsnių komentarus*) (iii) konkurencinio dialogo (*detalesnį žiūrėti VPI 67–70 straipsnių komentarus*), (iv) inovacijų partnerystės (*detalesnį žiūrėti VPI 73–75 straipsnių komentarus*). Tai reiškia, kad kvalifikacinė atranka yra negalima, atliekant pirkimą (i) atviro konkurso (*detalesnį žiūrėti VPI 59–60 straipsnių komentarus*), (ii) neskelbiamų derybų (*detalesnį žiūrėti VPI 71–72 straipsnių komentarus*) būdu.

Pirkime, kuriame bus vykdoma kvalifikacinė atranka, perkančiosios organizacijos visų pirma privalo patikrinti pirkimo sąlygose įtvirtintų tiekėjų kvalifikacijos reikalavimų atitiktį pagal VPI 47 straipsnį (*detalesnį žiūrėti VPI 47 straipsnio komentarą*), taip pat jų atitiktį dėl pašalinimo pagrindų nebuvimo pagal VPI 46 straipsnį (*detalesnį žiūrėti VPI 46 straipsnio komentarą*) bei kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų atitiktį, jei šie reikalavimai nustatyti pirkimo sąlygose pagal VPI 48 straipsnį (*detalesnį žiūrėti VPI 48 straipsnio komentarą*).

Perkančiosios organizacijos privalo prašyti patikslinti, paaiškinti, papildyti šių tiekėjų paraiškas pagal VPI 45 straipsnio 3 dalį (*detalesnį žiūrėti VPI 45 straipsnio 3 dalies komentarą*). Tik tie tiekėjai, kurie atitinka pirkimo sąlygose nustatytus kvalifikacijos reikalavimus, pašalinimo pagrindų nebuvimo reikalavimus bei, jei taikoma, kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų reikalavimus, taip pat, kurie tinkamai paaiškino, patikslino savo pasiūlymus, gali būti kviečiami dalyvauti kvalifikacinėje atrankoje.

1. VPI 54 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos kvalifikacinės atrankos reikalavimų nustatymo taisyklės bei apibrėžtas mažiausias kvalifikacinėje atrankoje kviečiamų tiekėjų skaičius.

¹⁵²⁶ LAT 2017 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-476-378/2017.

¹⁵²⁷ <https://www.kt.gov.lt/lt/naujienos/irdaiva-ir-pst-apribojo-konkurencija-viesuosiuose-pirkimuose>.

Siekdama atrinkti tiekėjus, turinčius aukščiausią kvalifikaciją, bei įgyvendinti efektyvumo tikslą (sumažinti savo administracinę naštą), perkančioji organizacija nustato kvalifikacijos kriterijus, pavyzdžiui, įvykdytų ir (ar) vykdomų atitinkamos vertės sutarčių skaičių, vidutines metines su pirkimo objektu susijusias pajamas, specialistų patirtį ir pan. bei nurodo, kad maksimalų (didžiausią galimą) balų skaičių gaus kandidatas, turintis tam tikrą reikalaujamą sutarčių skaičių, pajamas ir pan.

Pavyzdys

Tiekėjas, kurio per pastaruosius 5 metus bendra daugiabučių gyvenamųjų namų statybos darbų sutarčių vertė yra 10 mln. Eur ar daugiau, gauna maksimalų balų skaičių.

Pavyzdys

Tiekėjas, kurio per pastaruosius 5 metus daugiabučių gyvenamųjų namų statybos sutarčių, kurių vertė yra ne mažesnė kaip 50 000 Eur, skaičius yra 5 ar daugiau, gauna maksimalų balų skaičių.

Rekomendacija

Pirkimo dokumentuose, nustatant kvalifikacinės atrankos kriterijus, rekomenduotina neapsiriboti vienu ar dviem, kad perkančioji organizacija kandidatą atrinktų ne tik pagal jo profesinį pajėgumą, bet ir kitas kompetencijas, reikalingas sutarčiai tinkamai įvykdyti.

Įstatyme nėra tiesiogiai apibrėžta, kurie konkrečiai kvalifikacinės atrankos kriterijai gali būti nustatomi. Vis dėlto įstatymų leidėjas, siekdamas visų viešajame pirkime dalyvaujančių šalių interesų pusiausvyros, įtvirtinę tam tikrus principus, kurių privalo laikytis visos perkančiosios organizacijos, nustatydamos kvalifikacinės atrankos kriterijus ir tvarką. Šie principai ir sąlygos nustatytos [VPI](#) 54 straipsnio 2 dalyje.

[VPI](#) 54 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad kvalifikacinės atrankos reikalavimai ir taisyklės turi būti objektyvios ir nediskriminacinės. Kai perkančioji organizacija mano, kad efektyviausiai ir racionaliausiai valstybės lėšos bus panaudotos, jei prekės, paslaugos ar darbai bus įsigijami riboto konkurso, skelbiamų derybų, konkurencinio dialogo ar inovacijų partnerystės būdu, vykdydama kvalifikacinę atranką ji privalo užtikrinti realią konkurenciją, o kvalifikacinės atrankos kriterijus nustatyti aiškius ir nediskriminuojančius. Be to, nustatant konkurso sąlygas ir vykdant pirkimo procedūras, visais atvejais turi būti laikomasi [VPI](#) 17 straipsnyje įtvirtintų principų ir pirkimo tikslo, taip pat [VPI](#) 1 straipsnyje įtvirtinto viešųjų pirkimų reguliavimo tikslo (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 1 straipsnio 1 dalies ir 17 straipsnio komentarus*).

ESTT šiuo aspektu taip pat yra pasisakęs, kad tiekėjų kvalifikacijos atranka gali būti vykdoma, tačiau jos kriterijai nustatomi tik tiekėjų ekonominės, finansinės būklės bei techninių ar profesinių pajėgumų pagrindu¹⁵²⁸. Perkančiosios organizacijos, vykdydamos kvalifikacinę

¹⁵²⁸ ESTT 1992 m. birželio 3 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Italiją*, Nr. [C-360/89](#).

atranką, privalo skirti ypatingą dėmesį pirkimo sąlygose nustatomiems kvalifikacinės atrankos kriterijams ir tvarką, kad būtų užtikrinta reali tiekėjų konkurencija ir būtų laikomasi proporcingumo bei skaidrumo principų (VPI 17 straipsnis).

VPI 17 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas draudimas išvengti arba dirbtinai sumažinti konkurenciją – viena iš prielaidų sudaryti palankesnes sąlygas mažoms ir vidutinėms įmonėms dalyvauti viešuosiuose pirkimuose. Atitinkamai, perkančiosios organizacijos, nustatydamos pirkimo objektui neproporcingus ir pernelyg aukštus kvalifikacijos reikalavimus, pažeidžia mažesnių ar turinčių mažesnę patirtį tiekėjų galimybę lygiateisiškai varžytis dėl viešojo pirkimo sutarties sudarymo. Tokiu atveju viešojo pirkimo sąlygos turi būti pripažintos prieštaraujančiomis viešųjų pirkimų principams ir pripažintos neteisėtomis. Vienas iš dažniausių atvejų, kai kvalifikacinės atrankos kriterijais iškreipiama tiekėjų konkurencija – ūkio subjektų varžytuvės, kuris turi didesnės patirties, t. y. neribojamas maksimalus balų skaičius už atitinkamą kriterijų, nors pagal pirkimo objektą ne visuomet reikia pačios didžiausios tiekėjų patirties.

VPT viešojo konsultacijoje¹⁵²⁹ taip pat yra išaiškinusi, kad perkančiosios organizacijos, nustatydamos tiekėjų kvalifikacinės atrankos kriterijus bei tvarką, turi įsivertinti realią jų įtaką viešojo pirkimo sutarties vykdymui ir nustatyti šių kriterijų reikšmių maksimalias ribas, už kurias duodami balai, kartu nurodyma, kad šias ribojanti kandidato patirtis ir (ar) pajėgumai nevertinami ir papildomi balai už tai neskiriami.

Kasacinis teismas šiuo aspektu yra išaiškinęs, kad tiekėjų kvalifikacijos reikalavimai tiek atvirame, tiek, pavyzdžiui, ribotame konkursuose turi tą patį tikslą – išrinkti tokį tiekėją, kuris būtų pajėgus tinkamai ir laiku įvykdyti sutartį. Viešojo pirkimo sąlygos, kurios viršija šį tikslą, kvalifikuotinos kaip neproporcingos ir neteisėtos. Kvalifikacinės atrankos kriterijai, kuriuos viešųjų pirkimų sąlygose nustato perkančiosios organizacijos, kaip ir bet kurios kitos pirkimų nuostatos, vertintini pagal viešųjų pirkimų principus, galiojantį teisinį reguliavimą, taip pat įprastinę atitinkamų reikalavimų (sąlygų) taikymo praktiką. Kita vertus, kvalifikacinės atrankos kriterijų maksimalių verčių nenustatymas nebūtinai visais atvejais automatiškai bus neteisėtas, jei tokių sąlygų taikymas konkrečiu atveju nelems tiekėjų konkurencijos iškraipymo ir diskriminacijos. Vienintelė aplinkybė, kad nenustatytos kvalifikacinės atrankos kriterijų maksimalios vertės savaimiai nelems viešųjų pirkimų sąlygų neteisėtumo. Tai priklauso, be kita ko, nuo pačių atrankos kriterijų turinio ir apimties. Galimos situacijos, kai dėl pirkimo objekto, rinkos ar kitų aplinkybių specifikos konkretų kvalifikacinės atrankos kriterijų atitiks tik ribotas kiekis tiekėjų – tokiu atveju, net ir nenustačius maksimalios šio kriterijaus vertės, nebūtų pažeisti riboto konkurso reguliavimo tikslai ir viešųjų pirkimų principai, nes tokio reikalavimo taikymo rezultatas būtų lygiavertis reikalavimo su nustatyta maksimalia jo verte taikymo rezultatui¹⁵³⁰.

Kitai aplinkybė, kad perkančioji organizacija nenustato maksimalios balų skyrimo ribos už kvalifikacijos reikalavimų atitiktį, ne visada reikš, kad yra ribojama konkurencija – tai priklausys nuo pačių atrankų turinio bei apimties. Tais atvejais, kai pirkimo objektas, rinka ar tam tikros aplinkybės pasižymi tam tikra specifika – maksimalių balų už kvalifikacijos reikalavimų atitiktį nenustatymas bus proporcingas ir nereikš konkurencijos

¹⁵²⁹ VPT vieša konsultacija *Dėl riboto konkurso būdo pasirinkimo tikslingumo ir tiekėjų kvalifikacinės atrankos*, adresas: <http://vpt.lrv.lt/lt/konsultacine-medziaga/perkanciosioms-organizacijoms/del-riboto-konkurso-budo-pasirinkimo-tikslingumo-ir-tiekeju-kvalifikacines-atrankos>.

¹⁵³⁰ LAT 2017 m. gruodžio 27 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. [3K-3-476-378/2017](#).

iškraipymo bei tiekėjų diskriminavimo. Nors dėl tam tikrų specifinių aplinkybių, maksimalių balų už kvalifikacijos reikalavimų atitiktį nenustatymas nereikš konkurencijos tarp tiekėjų iškraipymo, visais atvejais perkančiosios organizacijos turi pagrįsti tokių specifinių aplinkybių buvimo faktą. Taigi, maksimalaus balų skaičiaus sistemos nenustatymas – daugiau išimtis iš bendrosios taisyklės, kad tokią tiekėjų pajėgumo vertinimo sistemą privalu įdiegti.

Šiuo aspektu LAT papildomai pažymėjo, kad kvalifikacinės atrankos kriterijai neprivalo būti identiški minimaliems tiekėjų kvalifikacijos reikalavimams. Vis dėlto bet kuriuo atveju kvalifikacinės atrankos kriterijai turi būti susiję su pirkimo objektu. Be to, kvalifikacinės atrankos kriterijai negali būti neproporcingi pirkimo objektui, diskriminuoti ūkio subjektus ar kitaip iškreipti sąžiningą jų varžymąsi.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija nustatė minimalų kvalifikacijos reikalavimą turėti patirties, atliekant bent vieno ypatingų statinių kategorijai priskiriamo administracinės paskirties pastato statybos darbus. Atitinkamai kvalifikacijos atrankos kriterijus turi būti susijęs taip pat su ypatingų statinių kategorijai administracinės paskirties statinio statybos darbais.

Kvalifikacinės atrankos kriterijus, susijęs su, pavyzdžiui, neypatingo statinio kategorijai priskiriamo administracinės, ūkinės ar bet kokios kitos paskirties statinio statybos darbais, nebus tinkamas, kadangi kvalifikacinės atrankos kriterijai turi būti susiję su perkamu objektu ir turi atvaizduoti tiekėjo kvalifikaciją, gebėjimą patirti būtent toje srityje, kurios reikia perkančiajai organizacijai. Akivaizdu, kad ypatingų statinių kategorijai priskiriamų statinių techniniai parametrai yra žymiai sudėtingesni, jiems keliama aukštesni reikalavimai ir pan.

Be to, šiuo atveju net ir nustatytos kriterijų, susijusių su nurodytais ypatingų statinių kategorijai priskiriamo administracinės paskirties pastato statybos darbais, perkančiosios organizacijos nurodytam kriterijui turėtų nustatyti maksimalų skiriamų balų skaičių, priešingu atveju tai ne tik reikš neproporcingas ir konkurenciją iškreipiančias sąlygas, bet ir gali susiklostyti situacija, kai tiekėjai pateiks, pavyzdžiui, 100 tokio tipo sutarčių, kas neturės lemiamos reikšmės tiekėjų profesionalumo įvertinimui, tačiau neabejotinai pasunkins perkančiųjų organizacijų administracinę naštą, vertinant pasiūlymus.

Nustatydamos kvalifikacinės atrankos kriterijus, perkančiosios organizacijos turi vadovautis [Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodika](#)¹⁵³¹. Metodika pagal [VPI](#) 47 straipsnio 7 dalį perkančiosioms organizacijoms yra privalomo pobūdžio teisės aktas, dėl to nustatant kvalifikacinės atrankos sąlygas šia metodika taip pat privaloma vadovautis (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 47 straipsnio 7 dalies komentarą*).

[VPI](#) 54 straipsnio 2 dalyje taip pat nurodytas minimalus kviečiamų kandidatų skaičius, kurį perkančiosios organizacijos privalo nustatyti pirkimo sąlygose, t. y. riboto konkurso atveju kviečiamų kandidatų skaičius negali būti mažesnis kaip penki, skelbiamų derybų, konkurencinio dialogo ir inovacijų partnerystės atveju – ne mažesnis kaip trys. Įstatyme nėra

¹⁵³¹ [Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodika](#), patvirtinta VPT direktoriaus 2017 m. birželio 29 d. įsakymu Nr. 1S-105.

ribojama galimybė nusistatyti didesnio kviečiamų kandidatų skaičiaus, ypač jei perkančioji organizacija siekia būti ūkiška, nori gauti racionalias pasiūlymų kainas.

VPI 54 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad kviečiamų kandidatų skaičius turi būti pakankamas konkurencijai užtikrinti. Tai reiškia, kad maksimalus kviečiamų kandidatų skaičius turėtų būti nustatomas pagal tai, kokioje rinkoje yra atliekamas pirkimas, ar rinkoje yra didelė dalis tiekėjų, kurie gali varžytis ir teikti pasiūlymus dėl konkretaus pirkimo objekto ir pan.

3. VPI 54 straipsnio 3 dalyje įtvirtintos kandidatų kvietimo dalyvauti kvalifikacinėje atrankoje taisyklės. Perkančiosios organizacijos privalo pakviesti pateikti pasiūlymus ar paraiškas ne mažiau kandidatų, nei pirkimo sąlygose nustatyta minimalus kviečiamų kandidatų skaičius. Tuo atveju, kai nustatytus reikalavimus (kvalifikacijos, pašalinimo pagrindų, aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų) atitinka mažiau tiekėjų, nei nustatytas kviečiamų kandidatų minimalus skaičius, perkančiosios organizacijos kviečia visus kandidatus, kurie: *pirma*, pateikė paraiškas pirkime ir, *antra*, atitinka nustatytus reikalavimus (kvalifikacijos, pašalinimo pagrindų, aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų). Kandidatai, kurie nepateikė paraiškų arba neatitinka nustatytų reikalavimų, negali būti kviečiami dalyvauti kvalifikacinėje atrankoje.

Tuo atveju, jei pirkimo sąlygose nėra nustatyta maksimalaus kviečiamų kandidatų skaičiaus – perkančiosios organizacijos dalyvauti kvalifikacinėje atrankoje turi teisę kviešti visus kandidatus, kurie atitinka kvalifikacijos, pašalinimo pagrindų, aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų, jei taikytina reikalavimus. Jeigu pirkimo sąlygose nustatytas maksimalus kviečiamų kandidatų skaičius – kviečiama ne daugiau kandidatų, nei nustatytas maksimalus skaičius.

55 straipsnis. Pasiūlymų vertinimas ir palyginimas

1. Perkančioji organizacija ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą išrenka pagal:

- 1) kainos ar sąnaudų ir kokybės santykį. Vertinant atsižvelgiama į kainą arba sąnaudas ir kriterijus, susijusius su pirkimo objektu, įskaitant kokybinius, aplinkosaugos ir (arba) socialinius kriterijus, pavyzdžiui:
 - a) techninius pranašumus, estetines ir funkcines charakteristikas, prieinamumą, tinkamumą visiems vartotojams, socialines, aplinkosaugines ir inovatyvias charakteristikas bei sąžiningos prekybos sąlygas;
 - b) pirkimo sutarčiai įvykdyti paskirtų darbuotojų organizavimą, kvalifikaciją ir patirtį, kai tai daro reikšmingą įtaką pirkimo sutarties įvykdymo kokybei;
 - c) garantinę priežiūrą ir techninę pagalbą, pristatymo sąlygas (pavyzdžiui, pristatymo datą, procesą, trukmę arba įvykdymo laikotarpį);
- 2) sąnaudas, kurios apskaičiuojamos pagal gyvavimo ciklo sąnaudų metodą, aprašytą šio įstatymo 56 straipsnyje;
- 3) kainą.

2. Pirkimų, kuriuos atliekant ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas išrenkamas tik pagal kainą, vertė kiekvienais kalendoriniais metais negali sudaryti daugiau kaip 70 procentų bendros perkančiosios organizacijos pirkimų vertės, į kurią neįskaičiuojama mažos vertės pirkimai ir pagal šio įstatymo 72 straipsnio 3 dalį atliktų pirkimų vertė.

3. Pasiūlymus vertindama pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės santykį, perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose gali iš anksto nustatyti fiksuotą kainą arba sąnaudas. Tokiu atveju tiekėjai konkuruoja ir ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas išrenkamas tik kokybės kriterijų pagrindu.

4. Laikoma, kad pasiūlymų vertinimo kriterijai yra susiję su pirkimo objektu, jeigu jie susiję su perkamais darbais, prekėmis ar paslaugomis bet koku atžvilgiu ir bet kuriame jų gyvavimo ciklo etape, įskaitant konkretaus gamybos, tiekimo, teikimo, atlikimo ar prekybos proceso arba kito gyvavimo ciklo etapo proceso veiksmus, net jeigu šie veiksniai neapima jų fizinių ypatybių.

5. Pasirinkti pasiūlymų vertinimo kriterijai neturi perkančiajai organizacijai suteikti neribotos pasirinkimo laisvės ir turi užtikrinti veiksmingą tiekėjų konkurenciją. Pasiūlymų vertinimo kriterijai turi būti suformuluoti taip, kad tiekėjų pasiūlymuose pateiktos informacijos atitiktų nustatytiems pasiūlymų vertinimo kriterijams būtų galima patikrinti. Kilus abejonių, perkančioji organizacija turi patikrinti tiekėjo pateiktos informacijos tikslumą ir įrodymus.

6. Perkančioji organizacija nurodo pirkimo dokumentuose ekonomiškai naudingiausiame pasiūlyme nustatyti pasirinkto kiekvieno kriterijaus lyginamąjį svorį, išskyrus atvejus, kai ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas nustatomas tik pagal kainą. Kriterijų lyginamasis svoris išreiškiamas konkrečiu dydžiu arba

nustatant intervalą, į kurį patenka kiekviena kriterijui priskiriama reikšmė. Tais atvejais, kai dėl pirkimo objekto ypatybių neįmanoma nustatyti kriterijų lyginamojo svorio, perkančioji organizacija turi nurodyti pirkimo dokumentuose taikomų kriterijų svarbos eiliškumą mažėjimo tvarka.

7. Jeigu perkančioji organizacija pasiūlymus vertina pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės santykį ir jos pasirinktos vertinti pasiūlymo techninės charakteristikos nėra kiekybiškai vertinamos, ji privalo iš pradžių patikrinti ir įvertinti tik pasiūlymų techninius duomenis ir paskui, dalyviams pranešusi apie šio patikrinimo ir įvertinimo rezultatus, atsižvelgdama į pasiūlymo kainą, atlikti bendrą pasiūlymo vertinimą.
8. Perkančioji organizacija, norėdama priimti sprendimą dėl laimėjusio pasiūlymo, turi nedelsdama įvertinti pateiktus dalyvių pasiūlymus ir nustatyti pasiūlymų eilę (išskyrus atvejus, kai pasiūlymą pateikti kviečiama tik vienas tiekėjas arba pasiūlymą pateikia tik vienas tiekėjas). Pasiūlymų eilę nustatoma ekonominio naudingumo mažėjimo tvarka. Tais atvejais, kai kelių tiekėjų pasiūlymų ekonominis naudingumas yra vienodas, sudarant pasiūlymų eilę, pirmesnis į šią eilę įrašomas tiekėjas, kurio pasiūlymas pateiktas anksčiausiai, arba pagal preliminariojoje sutartyje nustatytas pirmumo sąlygas, kai taikoma šio įstatymo 22 straipsnio 2 dalis ir tiekėjo pasiūlymas pateikiamas automatinio būdu.
9. Vadovaudamasi šio įstatymo 45 straipsnio 3 dalimi, perkančioji organizacija gali prašyti dalyvių patikslinti, papildyti arba nusiškinėti savo pasiūlymus, tačiau ji negali prašyti, siūlyti arba leisti pakeisti pasiūlymo, pateikto atviro ar riboto konkurso metu, ar galutinio pasiūlymo, pateikto konkurencinio dialogo, skelbiamų derybų, neskelbiamų derybų ar inovacijų partnerystės metu, esmės – pakeisti kainą arba padaryti kitų pakeitimų, dėl kurių pirkimo dokumentų reikalavimų neatitinkantis pasiūlymas taptų atitinkantis pirkimo dokumentų reikalavimus. Perkančioji organizacija, pasiūlymų vertinimo metu radusi pasiūlyme nurodytos kainos ar sąnaudų apskaičiavimo klaidų, privalo paprašyti dalyvių per jos nurodytą terminą ištaisyti pasiūlyme pastebėtas aritmetines klaidas, nekeičiant susipažinimo su pasiūlymais metu užfiksuotos kainos ar sąnaudų. Taisydamas pasiūlyme nurodytas aritmetines klaidas, dalyvis gali taisyti kainos ar sąnaudų sudedamąsias dalis, tačiau neturi teisės atsisakyti kainos ar sąnaudų sudedamųjų dalių arba papildyti kainą ar sąnaudas naujomis dalimis.
10. Perkančioji organizacija gali nevertinti viso tiekėjo pasiūlymo, jeigu patikrinusi jo dalį nustato, kad, vadovaujantis šio įstatymo reikalavimais, pasiūlymas turi būti atmestas. Šios dalies nuostata netaikoma, jeigu perkančioji organizacija ketina pasiūlymą naudoti šio įstatymo 63 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatyta skelbiamų derybų sąlyga, kai leidžiama pakartotinai nebeskelbti skelbimo apie pirkimą.
11. Perkančioji organizacija gali nustatyti socialinį pasiūlymų vertinimo kriterijų ir įvertinti, kiek tiekėjo ir subtiekiejo, jeigu jis pasitelkiamas, sutartį vykdysiantiems darbuotojams (toliau – nurodyti darbuotojai) siūlomo darbo užmokesčio mėnesio mediana viršija Lietuvos Respublikoje nustatytą minimalų darbo užmokestį. Tokiu atveju perkančioji organizacija privalo reikalauti, kad

tiekėjas visą pirkimo sutarties vykdymo laikotarpį užtikrintų, kad nurodytų darbuotojų darbo užmokesčio mėnesio mediana būtų ne mažesnė, negu buvo nurodyta pateikiant pasiūlymą. Jeigu perkančiajai organizacijai kyla abejonų dėl tiekėjo pateiktos informacijos teisingumo, ji turi teisę kreiptis į kompetentingas institucijas, kad gautų visą reikiamą informaciją apie nurodytiems darbuotojams mokamo darbo užmokesčio mėnesio medianą. Informacija apie nurodytiems darbuotojams mokamo darbo užmokesčio mėnesio medianą perkančiajai organizacijai teikiama Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka.

[VPI](#) 55 straipsnyje¹⁵³² yra įtvirtintos ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo taisyklės. Dėl ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo sampratos pirmąsias atkreiptinas dėmesys į tai, kad naujajame reguliavime ši sąvoka (kategorija) tapo bendrine ir nuo šiol apima visus įmanomus kriterijus, įskaitant ir tik kainą, kurių pagrindu išrenkamas geriausias pasiūlymas. Nors *ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo* sąvoka įstatyme aiškiai nėra apibrėžta, ji turėtų būti suprantama kaip geriausias, labiausiai perkančiosios organizacijos poreikius atitinkantis pasiūlymas, išrinktas pagal perkančiosios organizacijos iš anksto pasirinktus vertinimo kriterijus.

VPT yra parengusi ir paskelbusi [Ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo gaires](#)¹⁵³³ (toliau – [ENPV gairės](#)), kurios yra rekomendacinio pobūdžio, tačiau yra gera metodinė priemonė, galinti palengvinti tiek pasirinkimą pirkimui, tiek pirkimo sąlygų rengimą bei pirkimų vykdymą. [ENPV gairėse](#) rekomenduojama prieš pasirenkant pasiūlymų vertinimo kriterijus pirkime įvykdyti kelis etapus. *Firma*, reikėtų įvertinti konkrečius perkančiosios organizacijos poreikius bei nustatyti tikslius reikalavimus (kas perkama, kodėl perkama, kokios pirkimo objekto charakteristikos ir pan.). Perkančiosios organizacijos turėtų įvertinti, ar konkrečiu atveju yra svarbi pirkimo objekto kokybė, ar perkamas standartinis pirkimo objektas ir yra svarbi tik kaina. Jei perkančiajai organizacijai yra svarbi kokybė ar sąnaudos, ji turėtų apsibrėžti, kokie kokybės ar sąnaudų kriterijai jai turi didžiausią reikšmę, pavyzdžiui, jei perkamos interjero dizaino paslaugos, gali būti svarbi ir reikšminga estetika, jei perkama medicininė įranga – labiausiai tikėtina, kad esminę reikšmę turės ne estetika, o funkciniai parametrai, techninės charakteristikos ir pan. *Antra*, rekomenduotina atlikti rinkos analizę, jei reikia – įvykdyti rinkos konsultacijas (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 27 straipsnio komentarą*). *Trečia*, nustatyti pirkimui skirtas išlaidas, suplanuoti pirkimo vertę. Tik įvykdžius prieš tai nurodytus etapus, perkančiosios organizacijos turėtų nustatyti (pasirinkti) pasiūlymų vertinimo kriterijų, geriausiai tinkantį konkrečiam pirkimui¹⁵³⁴.

Įstatyme nėra įtvirtintų taisyklių, kuriomis perkančiosios organizacijos būtų įpareigojamos vienu ar kitu atveju pirkime pasirinkti konkretų pasiūlymų vertinimo kriterijų, išskyrus [VPI](#) 55 straipsnio 2 dalyje įtvirtintą apribojimą, vykdant pirkimus pagal mažiausios kainos kriterijų, t. y. tokių pirkimų vertė kiekvienais kalendoriniais metais negali sudaryti

¹⁵³² Komitetoje [VPI](#) 55 straipsnio normos nustatytos iš dalies įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 67 straipsnio, taip pat šios direktyvos preambulės nuostatas.

¹⁵³³ [Ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo gairės](#), parengtos VPT, įgyvendinant Europos socialinio fondo ir LR valstybės biudžeto lėšomis finansuojamą projektą „Viešųjų pirkimų efektyvumo didinimas metodinėmis priemonėmis“, projekto Nr. 10.1.2-ESFA-V-916-01-0004V3(2018-02-13).

¹⁵³⁴ [Ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo gairės](#), parengtos VPT, įgyvendinant Europos socialinio fondo ir LR valstybės biudžeto lėšomis finansuojamą projektą „Viešųjų pirkimų efektyvumo didinimas metodinėmis priemonėmis“, projekto Nr. 10.1.2-ESFA-V-916-01-0004V3(2018-02-13).

daugiau kaip 70 procentų bendros pirkimų vertės. Kita vertus, šio nustatyto apribojimo nesilaikymas bet kuriuo atveju nebūtinai reikštų konkretaus pirkimo procedūrų neteisėtumo (*detaliau žiūrėti VPI 55 straipsnio 2 dalies komentarą*). Taigi, perkančiosios organizacijos turi teisę pačios pasirinkti joms labiausiai tinkantį pasiūlymų vertinimo kriterijų atitinkamame pirkime. Perkančiajai organizacijai leidžiama pasirinkti kriterijus, kuriais remdamasi ji ketina sudaryti viešojo pirkimo sutartį, tačiau rinktis galima tik iš kriterijų, kuriais siekiama nustatyti ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą.

Ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kriterijai, kuriais yra grindžiamas pirkimo sutarties sudarymas, gali būti įvairūs su sutartimi susiję kriterijai, pavyzdžiui, kokybė, techniniai parametrai, estetiškos ir funkcinės charakteristikos, aptarnavimas po pardavimo ir techninė pagalba, atlikimo data, atlikimo laikotarpis arba baigimo laikas, kainos ir pan. Be to, ekonomiškai naudingiausiam pasiūlymui nustatyti naudojami kriterijai, kuriais remiantis sudaromos viešojo pirkimo sutartys, gali būti susiję ne tik su pirkimo objektu ir jo savybėmis, bet ir pačiais subjektais, vykdysiančiais viešojo pirkimo sutartį, jų kompetencija ir pan.

Paminėtina, kad pagal ankstesnį reguliavimą, kuriame nebuvo įtvirtinto pavyzdinio ekonominio naudingumo kriterijų sąrašo, buvo susiklosčiusi praktika, pagal kurią nebuvo leidžiama nustatyti ekonominio naudingumo vertinimo kriterijų, susijusių su kvalifikacijos reikalavimais. ESTT *Lianakis* byloje¹⁵³⁵ buvo išaiškinta, kad perkančiajai organizacijai per viešojo pirkimo procedūrą draudžiama atsižvelgti į pirkimo dalyvių patirtį, jų personalą, įrangą ir gebėjimą įvykdyti sutartį nustatyto laikotarpio kaip „sutarties sudarymo kriterijus“, o ne kaip į „kvalifikacinės atrankos kriterijus“.¹⁵³⁶ Vėliau ESTT šiuo aspektu išaiškino, kad iš esmės nedraudžiama nustatyti pasiūlymų ekonominio naudingumo vertinimo kriterijų, susijusių su pirkimo sutartį vykdysiančių specialistų (ar specialistų komandos) kvalifikacija, jeigu atitinkamos pirkimo sutarties pobūdis (pirkimo objektas) lemia, jog sutarties įvykdymui yra itin svarbi jų vykdysiančių komandos narių kvalifikacija, patirtis ir pan. (pavyzdžiui, tais atvejais, kai yra perkamos intelektinės paslaugos arba paslaugos, susijusios su tam tikrais meniniais sugebėjimais ir pan.)¹⁵³⁷

Pasirenkant tinkamiausią pasiūlymų vertinimo kriterijų, turi būti atsižvelgiama į konkretaus pirkimo pobūdį, sudėtingumą, perkančiosios organizacijos ir rinkos tyrimų, įskaitant rinkos konsultacijas (jei tokios buvo vykdytos konkrečiu atveju) rezultatus ir pan. Pasirinkti pasiūlymų vertinimo kriterijai taip pat turi atitikti [VPI 55](#) straipsnio 4 ir 5 dalyse įtvirtintus reikalavimus: *pirma*, kriterijai turi būti susiję su pirkimo objektu (perkamomis paslaugomis, darbais ar prekėmis) (*detaliau žiūrėti VPI 55 straipsnio 4 dalies komentarą*); *antra*, kriterijai turi būti objektyvūs, aiškūs, neturi perkančiajai organizacijai suteikti neribotos pasirinkimo laisvės ir turi užtikrinti veiksmingą tiekėjų konkurenciją (*detaliau žiūrėti VPI 55 straipsnio 5 dalies komentarą*). Bet kuriuo atveju tokie kriterijai turi neprieštarauti nė vienam iš pagrindinių [VPI 17](#) straipsnyje įtvirtintų principų¹⁵³⁸ (*detaliau žiūrėti VPI 17 straipsnio komentarą*). Be to, pasiūlymų vertinimo kriterijai bet kuriuo atveju privalo būti įtvirtinti konkretaus pirkimo sąlygose¹⁵³⁹.

¹⁵³⁵ ESTT 2008 m. sausio 24 d. sprendimas byloje *Lianakis*, [C-532/06](#).

¹⁵³⁶ Ten pat; LVAT 2013 m. gruodžio 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [A-520-2801-13](#).

¹⁵³⁷ ESTT 2016 m. liepos 7 d. sprendimas byloje *Ambisig*, [C-46/15](#).

¹⁵³⁸ ESTT 2002 m. rugsėjo 17 d. sprendimas byloje *Concordia Bus*, [C-513/99](#).

¹⁵³⁹ Ten pat.

1. Taigi, [VPI](#) 55 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad perkančiosios organizacijos siekdamas parinkti naudingiausią pasiūlymą, pasirenka vieną iš nurodytų vertinimo kriterijų. Be to, jos privalo paskelbti atitinkamo kriterijaus subkriterijus (kriterijaus sudėtinės dalis, kuri toliau tekste taip vadinama – kriterijumi arba subkriterijumi)¹⁵⁴⁰.

[VPI](#) 55 straipsnio 1 dalyje įtvirtinti pasiūlymų vertinimo kriterijai yra taikomi tiek vykdant supaprastintus pirkimus (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 4 straipsnio 2 dalies komentarą*), tiek tarptautinius pirkimus (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 4 straipsnio 1 dalies komentarą*), ir mažos vertės pirkimus (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 4 straipsnio 3 dalies komentarą*), jei šie pirkimai yra atliekami skelbiamos apklausos būdu. Tuo tarpu vykdant mažos vertės pirkimus neskelbiamos apklausos būdu, perkančiosios organizacijos turi vadovautis [Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašu](#)¹⁵⁴¹ nustatytomis pasiūlymų vertinimo kriterijų nustatymo taisyklėmis. Minėto tvarkos aprašo 21.3.7.1 punkte nustatyta, kad, vykdant mažos vertės pirkimą neskelbiamos apklausos būdu, laimėtoju gali būti pasirenkamas tik toks tiekėjas, kurio pasiūlymas atitinka perkančiosios organizacijos poreikius (jei buvo rengiami pirkimo dokumentai – juose nustatytus reikalavimus (kuriems nėra privalomai keliami reikalavimai, apibrėžti [VPI](#) 55 straipsnyje) ir tiekėjo siūloma kaina nėra per didelė ir perkančiajai organizacijai nepriimtina. Taigi, šiuo atveju yra taikomas ganėtinai lankstus reguliavimas ir perkančiosioms organizacijoms suteikiama plati diskrecija pasirinkti, koks pasiūlymas joms priimtiniausias. Atitinkamai perkančiosios organizacijos turi teisę savarankiškai nuspręsti ir taikyti pagal analogiją komentuojamame [VPI](#) 55 straipsnyje nustatytus reikalavimus. Tuo tarpu aprašo 21.3.3.14 punkte įtvirtinta privaloma nuostata, kad, atliekant mažos vertės pirkimą skelbiamos apklausos būdu, ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas išrenkamas pagal [VPI](#) 55 straipsnio 1 dalies ir 3–7 dalių reikalavimus. Taigi, šiuo atveju turi būti taikomos komentuojamo [VPI](#) 55 straipsnio 1 dalies ir 3–7 dalių normos.

Kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio kriterijus

[VPI](#) 55 straipsnio 1 dalies 1 punkte yra apibrėžtas kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio vertinimo kriterijus. Pasirinkus šį vertinimo kriterijų, yra atsižvelgiama tiek į pasiūlymo kainą ar sąnaudas, tiek į siūlomo pirkimo objekto kokybę, t. y. kriterijus, kuriuos pirkimo objektas privalo atitikti. Santykis tarp kainos ar sąnaudų ir kokybės įvertinamas pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės pusiausvyrą, atsižvelgiant į aktualią kiekvienai konkrečiai perkančiajai organizacijai. Pagal [ENPV gaires](#) kainos ar sąnaudų ir kokybės santykis – optimalus įvairių kriterijų, susijusių su išlaidomis (kaina ar sąnaudos) ir nesusijusių su išlaidomis (kokybė), kurie atitinka perkančiosios organizacijos poreikius, derinys¹⁵⁴². Šių kriterijų derinio sudedamosios dalys skiriasi kiekvieno pirkimo atveju ir priklauso nuo perkančiosios organizacijos siekiamo rezultato.

Taikant kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio kriterijų pasiūlymams vertinti, gali būti atsižvelgiama į įvairiausius kokybės, aplinkos apsaugos, socialinius kriterijus, tačiau šiuo atveju turi būti vertinamas ir kainos ar sąnaudų elementas, išskyrus atvejus, kai vertinant pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės santykį, perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose iš anksto

¹⁵⁴⁰ ESPT 2002 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje *Universale-Bau ir kt., C-470/99*.

¹⁵⁴¹ [Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašas](#), patvirtintas VPT direktoriaus 2017 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. 1S-97.

¹⁵⁴² [Ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo gairės](#), parengtos VPT, įgyvendinant Europos socialinio fondo ir LR valstybės biudžeto lėšomis finansuojamą projektą „Viešųjų pirkimų efektyvumo didinimas metodinėmis priemonėmis“, projekto Nr. 10.1.2-ESFA-V-916-01-0004V3(2018-02-13).

nustato fiksuotą kainą arba sąnaudas (*detaliau žiūrėti VPI 55 straipsnio 3 dalies komentarą*). Vertinami kriterijai turi būti susiję su perkamu objektu (pasirinktinai apimant jo gyvavimo ciklo etapus nuo produktui skirtų žaliavų išgavimo iki produkto utilizavimo) (*detaliau žiūrėti VPI 55 straipsnio 4 dalies komentarą*), jie turi užtikrinti tiekėjų konkurenciją, būti efektyviai patikrinami ir jais perkančiąjai organizacijai negali būti suteikiama neribota pasirinkimo laisvė (*detaliau žiūrėti VPI 55 straipsnio 5 dalies komentarą*)¹⁵⁴³.

VPI 55 straipsnio 1 dalies 1 punkto a, b, c papunkčiuose yra pateiktas kokybės kriterijaus sudedamųjų dalių sąrašas. Šis sąrašas yra pavyzdinis, nebaigtinis, dėl to perkančiosios organizacijos, atsižvelgdamos į konkretaus pirkimo pobūdį bei savo poreikius, konkrečiu atveju gali pasirinkti bei taikyti kitus, šiame sąraše neįtvirtintus kriterijus, susijusius su pirkimo objektu, įskaitant kokybės, aplinkos apsaugos ir (arba) socialinius kriterijus, jeigu jie tiksliai ir aiškiai apibrėžti pirkimo sąlygose bei juos galima įvertinti.

VPI 55 straipsnio 1 dalies 1 punkte įtvirtinta, kad vertinama pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės kriterijų, atsižvelgiama į kainą arba sąnaudas ir šiuos kokybės kriterijus¹⁵⁴⁴:

- *techninius pranašumus* (VPI 55 straipsnio 1 dalies 1 punkto a papunktis) – pavyzdžiui, įsigyjant odontologinę įrangą (dantų akmens šalinimo instrumentą ar pan.), kaip techninis pranašumas gali būti vertinamas siūlomo ir reikalaujamo įrangos (instrumento) variklio galios skirtumas lyginant su minimaliu jos reikalavimu; arba, įsigyjant vaikišką odontologinę įrangą, kaip techninis pranašumas gali būti vertinamas ekranas, vaizduojantis animacinius filmus ir pan.;
- *estetines charakteristikas* (VPI 55 straipsnio 1 dalies 1 punkto a papunktis) – pavyzdžiui, perkant pediatrių aprangą (chalatus, kelnės ir pan.), tiekėjui gali būti reikalaujama pateikti šios aprangos modelių eskizus su aprašymais; kaip estetiškas pranašumas gali būti vertinama puošiančios detalės, animaciniai elementai ir pan.;
- *funkcines charakteristikas* (VPI 55 straipsnio 1 dalies 1 punkto a papunktis) – pavyzdžiui, įsigyjant odontologo paciento kėdę, balai gali būti skiriami tiekėjui, kurio siūlomos odontologo paciento kėdės valdymas yra ne instrumentų valdymo konsolėje, o atskira kėdėje įmontuotame pedale, kuris gali būti pasiekiamas ir valdomas odontologo koja;
- *prieinamumą, tinkamumą visiems vartotojams* (VPI 55 straipsnio 1 dalies 1 punkto a papunktis) – pavyzdžiui, įsigyjant apgyvendinimo paslaugas, vienas iš kokybės kriterijų gali būti universalus dizainas (pritaikytas specialius poreikius turintiems asmenims ir pan.);
- *socialinius kriterijus* (VPI 55 straipsnio 1 dalies 1 punkto a papunktis) – pavyzdžiui, tiekėjui gali būti skiriamas papildomas balas, jeigu jis, pirkimo sutarties laimėjimo atveju, įsipareigos į pirkimo sutarties vykdymą įtraukti nepalankioje padėtyje esančius asmenis (neįgaliuosius, turinčius priklausomybių ir pan. (*detaliau žiūrėti VPI 54 straipsnio komentarą*), t. y. juos įdarbinti, arba, vykdant sutartį, įsipareigos įgyvendinti priemones, skirtas skatinti moterų ir vyrų lygybę, socialinę atskirtį ir pan.

¹⁵⁴³ ESTT 2003 m. gruodžio 4 d. sprendimas byloje *Wienstrom*, C-448/01.

¹⁵⁴⁴ *Ten pat.*

Šis kriterijus įtvirtintas, siekiant sudaryti sutartis pagal darbo ir socialinius įsipareigojimus, kurie nėra išdėstyti esamuose darbo ir socialinės teisės aktuose¹⁵⁴⁵. Tai reiškia, kad perkančioji organizacija negali skirti didesnio balo už tai, kad, pavyzdžiui, tiekėjas laikosi darbo teisinius santykius reglamentuojančiuose teisės aktuose įtvirtintų pareigų, pavyzdžiui, suteikti darbuotojams, turintiems atitinkamo amžiaus vaikų, papildomą poilsio dieną ar laisvą laiką rugsėjo 1 d. (DK 138 straipsnis) ir pan. Papildomo balo taip pat negalima skirti už kriterijus, kurie nėra susiję su konkrečios pirkimo sutarties vykdymu, pavyzdžiui, už tai, kad tiekėjas darbe laikosi socialinės atsakomybės politikos ir suteikia savo darbuotojams galimybę dirbti iš namų arba suteikia jiems laisvą darbo grafiką ir pan. (nors ir tokių galimybių besąlyginis suteikimas nėra įtvirtintas teisės aktuose). Nustatant konkrečius socialinius kriterijus, būtina atsižvelgti į: (i) galimybes įvertinti ar tiekėjas šiuos reikalavimus atitinka; (ii) atitinkamą rinkos situaciją (ar rinkoje yra tokių tiekėjų, kurie galėtų atitikti nustatytus reikalavimus); (iii) galimybes patikrinti, ar tiekėjas šių reikalavimų laikosi sutarties vykdymo metu;

- *aplinkos apsaugos kriterijus* (VPI 55 straipsnio 1 dalies 1 punkto a papunktis) – šių kriterijų nustatymas atitinkamuose pirkimuose yra papildomai reglamentuojamas Vyriausybės nustatyta tvarka. Produktų, kurių viešiesiems pirkimams ir pirkimams taikytini aplinkos apsaugos kriterijai sąrašas¹⁵⁴⁶ yra nurodyta, kokias prekes, paslaugas ar darbus įsigydamos perkančiosios organizacijos privalo arba gali taikyti aplinkosauginius kriterijus. Pavyzdžiui, įsigyjant rašymui, spausdinimui, kopijavimui naudojamą popierių iš popieriaus ir kartono, galima nustatyti, kad tam tikra procentinė dalis (skaičiuojant pagal vertę) būtų pagaminta, nenaudojant dažų arba pigmentų, pagamintų gyvsidabrio, švino, kadmio arba chromo pagrindu ir pan.

Europos Komisijos komunikate „Viešieji pirkimai geresnei aplinkai užtikrinti“ žaliasis viešasis pirkimas apibūdinamas kaip „procesas, kai valdžios institucijos siekia pirkti prekių, paslaugų ir darbų per visą būvio ciklą darančių mažesnę poveikį aplinkai, palyginti su tokios pat paskirties prekėmis, paslaugomis ir darbais, kurie įprastai būtų perkančioms organizacijoms¹⁵⁴⁷ galimybės vykdyti žaliuosius pirkimus taip pat aprašytos Žaliojo viešojo pirkimo vadove¹⁵⁴⁸; kai perkančiosios organizacijos vykdo žaliuosius pirkimus, nurodytame sąraše nustatyti minimalūs aplinkos apsaugos kriterijai yra taikomi ir pirkimo sąlygose nustatomi privalomai, o išplėstiniai kriterijai taikomi pasirinktinai, perkančiosios organizacijos, atlikdamos prekių, paslaugų ir darbų viešuosius pirkimus, kuriems nurodytame sąraše nustatyti aplinkos apsaugos kriterijai turi taikyti šiuos kriterijus, skaičiuojant pagal skaičių ir pagal vertę, ne mažiau kaip 50 procentų, išskyrus tuos atvejus, kai rinkoje nėra prekių, neteikiamos paslaugos ar neatliekami darbai, atitinkantys žaliesiems pirkimams nustatytus aplinkos apsaugos kriterijus, taip pat tais atvejais, kai jų taikymo išimties numatytos LR įstatymuose ir Vyriausybės nutarimuose¹⁵⁴⁹;

¹⁵⁴⁵ Tupin, C. *Government Procurement and Contracts*, 1989, p. 67.

¹⁵⁴⁶ Produktų, kurių viešiesiems pirkimams ir pirkimams taikytini aplinkos apsaugos kriterijai sąrašas, patvirtintas LR aplinkos ministro 2017 m. rugpjūčio 22 d. įsakymu Nr. D1-672.

¹⁵⁴⁷ Europos Komisijos komunikate „Viešieji pirkimai geresnei aplinkai užtikrinti“ KOM(2008) 400, 3.1 p.

¹⁵⁴⁸ Žaliojo pirkimo vadovas. Liuksemburgas, ES leidinių biuras. 2016.

¹⁵⁴⁹ Vyriausybės 2016 m. vasario 10 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. liepos 10 d. nutarimo Nr. 1133 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 8 d. nutarimo Nr. 804 „Dėl

- *inovatyvias charakteristikas* (VPI 55 straipsnio 1 dalies 1 punkto a papunktis) – pavyzdžiui, projektavimo darbų pirkime papildomus balus galima skirti tiekėjams, kurie naudoja pažangiausią projektavimo programinę įrangą, kuri suteikia galimybę dirbti *BIM* (angl. *Building Information Modeling*), t. y. informacinio pastato modeliavimo aplinkoje. Tai inovatyvus procesas, kurio metu yra kuriama ir valdoma visa statinio informacija visais jo gyvavimo ciklais, nuo pirmos projekto koncepcijos iki jo nugriovimo. Naudojant šį procesą yra ženkliai mažinamas statinio projektavimo laikas ir sąnaudos. Šios aplinkos kūrimui naudojami parametriniai 3D elementai, turintys savyje visą reikiamą informaciją. Duomenys yra apjungiami į duomenų bazines, o tai leidžia bet kuriuo momentu gauti elementų kiekių ir jų parametrų skaičiavimus, atlikti galimų kolizijų tarp skirtingų projektinių dalių patikrinimą, sukurti pjūvius bei vizualizacijas ir visam statinui ir atskiriems jo elementams¹⁵⁵⁰;
- *sąžiningos prekybos sąlygas* (VPI 55 straipsnio 1 dalies 1 punkto a papunktis) – sąvoka „sąžininga prekyba“ yra alternatyvus požiūris į tradicinę prekybą, kuris yra pagrįstas gamintojų ir vartotojų partneryste; sąžiningos prekybos kriterijus yra glaudžiai susijęs su socialiniais kriterijais bendroje prasme, tačiau dėl savo reikšmingumo yra išskirtas kaip atskiras pasiūlymų vertinimo kriterijus. Sąžininga prekyba laiduoja gamintojams geresnius sandėlius ir prekybos sąlygas, o tai, savo ruožtu, suteikia jiems galimybę pagerinti savo gyvenimą ir ateities perspektyvas. Šiuo metu plačiausiai naudojamas Tarptautinės sąžiningos prekybos asociacijos (angl. *Fairtrade International*) sąžiningos prekybos apibrėžimas, pagal kurį sąžininga prekyba yra apibrėžiama kaip prekybos partnerystė, pagrįsta dialogu, skaidrumu ir pagarba, kuria siekiama didesnio teisingumo tarptautinėje prekyboje. Ji prisideda prie nuolatinio ir darnaus vystymosi, suteikdama geresnes prekybos sąlygas ir apsaugodama gamintojų ir darbuotojų teises. Sąžiningos prekybos tikslas – užtikrinti, kad gamintojai ir darbuotojai gautų tokias pajamas, kurios atspindi tikrąsias įdėtas pastangas, išteklius, tiekiant sukurti tokias sąlygas, kurios užtikrintų didesnę socialinę ir aplinkos apsaugą¹⁵⁵¹; taikant šį kriterijų, perkančiosios organizacijos gali, pavyzdžiui, skirti papildomų balų tiekėjams, mokantiems didesnę nei rinkos kainą žaliavų (kurios būna pirkimo sutarties vykdymui) gamintojams ir pan.; be to, ESTT yra išaiškinęs, kad sąlygos, susijusios su sąžiningos prekybos reikalavimų laikymusi, gali būti nustatomos tik kaip pasiūlymų vertinimo kriterijus ar kaip sutarties vykdymo sąlyga, tačiau negali būti nustatomi kaip reikalavimai pirkimo objektui ir įtvirtinami techninės specifikacijos reikalavimų dalyje¹⁵⁵²;
- *pirkimo sutarties įvykdyti paskirtų darbuotojų organizavimą, kvalifikaciją ir patirtį, kai tai daro reikšmingą įtaką pirkimo sutarties įvykdymo kokybei* (VPI 55 straipsnio 1 dalies 1 punkto b papunktis) – šis pasiūlymų vertinimo kriterijus įstatyme įtvirtintas, siekiant užtikrinti aukštesnę ekonominę vertę ir geresnę pirkimo sutarties įvykdymo kokybę. Šiuo atveju turi būti vertinami asmenų (komandos), kurie

naudojamies žaliųjų pirkimų įgyvendinimo programos patvirtinimo“ ir jį keitusių nutarimų pripažinimo netekusiais galios“ pakeitimo“ Nr. 125 2 punktas.

¹⁵⁵⁰ <https://ibimsolutions.lt/straipsniai/kas-yra-bim/>.

¹⁵⁵¹ Paikarytė A., Ruževičius J. *Sąžiningos prekybos plėtros galimybės Lietuvoje*, p. 73–74. SISTEMINIAI TYRIMAI 2014.69. ISSN 2335-8750.

¹⁵⁵² ESTT 2012 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Europos Komisija prieš Nyderlandus*, C-368/10.

tiesiogiai vykdys pirkimo sutartį, sugebėjimai, išsilavinimas ir patirtis. Dėl to svarbu, kad tie asmenys, kurie buvo nurodyti pasiūlymų vertinimo metu, vėliau ir tiesiogiai dalyvautų vykdant viešojo pirkimo sutartį.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad asmenys, už kurių kvalifikaciją, patirtį skiriamą papildomi balai, nebūtinai turi būti tiekėjo darbuotojai (tai gali būti ir tiekėjo pasitelkiami kiti ūkio subjektai (subrangovai), tačiau svarbu, kad jie pasiūlyme būtų nurodyti kaip sutartį vykdysiantys asmenys, o po pirkimo laimėjimo tie patys asmenys iš tiesų šią sutartį faktiškai ir vykdytų). Šis vertinimo kriterijus turėtų būti pasirenkamas tuo atveju, kai pirkimo sutartį vykdysiančių darbuotojų kvalifikacija, patirtis turi esminės reikšmės tinkamai įvykdyti sutartį, pavyzdžiui, kai yra perkamos finansinių konsultacijų teikimo, inžinerinio projektavimo paslaugos, informacinių sistemų kūrimo ir diegimo darbai, lektorių paslaugos ir pan.

Tuo tarpu nurodytas vertinimo kriterijus neturėtų būti taikomas, vykdant pirkimą, kuriame sutartį vykdysiančių darbuotojų kvalifikacija neturi itin didelės reikšmės, pavyzdžiui, kai yra atliekamas prekių pirkimas (šiuo atveju didžiausią reikšmę turi ne, pavyzdžiui, jas pristatysiančių darbuotojų kvalifikacija, o prekės savybės); taip pat tais atvejais, kai įstatymuose atskirai reguliuojama privaloma sutartį vykdančių asmenų kompetencija (pavyzdžiui, apibrėžiant teisės verstis veikla sąlygos). Pasirinkus šį vertinimo kriterijų, svarbu, kad pirkimo sutartyje būtų įtvirtintos sąlygos dėl specialistų, už kuriuos buvo suteikti papildomi balai, pavadinimo tvarkos jiems susirgus ar tiesiog atsisakius vykdyti pirkimo sutartį. Sutartyje turi būti nustatyta, kad šiuos asmenis pavaduojantys ar pakeičiantys asmenys būtų ne žemesnės kvalifikacijos, nei ta, kuri nustatyta pirkimo dokumentuose, bei už kurią buvo suteikti papildomi balai;

- *garantinę priežiūrą ir techninę pagalbą, pristatymo sąlygas kokybei* ([VPI](#) 55 straipsnio 1 dalies 1 punkto c papunktis) – įstatyme įtvirtinti konkretūs pavyzdžiai, kad šiuo atveju gali būti vertinama pirkimo objekto pristatymo data, garantinio aptarnavimo trukmė, sutarties įvykdymo laikotarpis ir pan. Pavyzdžiui, atliekant informacinių sistemų diegimo ir priežiūros paslaugų pirkimą, papildomi balai galėtų būti skiriami už tiekėjo reakcijos laiką į atitinkamus sistemos sutrikimus ir pan. Arba, atliekant darbų pirkimą, perkančioji organizacija galėtų skirti papildomus balus už trumpesnę (lyginant su nurodytu pirkimo sąlygose) šių darbų atlikimo terminą, jeigu perkančiajai organizacijai šių darbų atlikimo terminas yra reikšmingas (pavyzdžiui, mokyklos remonto darbus reikia atlikti iki rugsėjo 15 d., bet papildomi balai bus skiriami, jei jie bus pabaigti iki mokslo metų pradžios)¹⁵⁵³. Vis dėlto, vertinant *garantinę priežiūrą*, atkreiptinas dėmesys į kasacinio teismo išaiškinimus šiuo aspektu, kad bendras reikalavimas garantuoti priežiūrą, jos nedetalizuojant (neapibrėžiant konkrečių sąlygų bei apimtį), yra traktuotinas kaip neaiškių bei neteisėtų pirkimo sąlygų nustatymas pirkime¹⁵⁵⁴.

¹⁵⁵³ [Ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo gairės](#), parengtos VPT, įgyvendinant Europos socialinio fondo ir LR valstybės biudžeto lėšomis finansuojamą projektą „Viešųjų pirkimų efektyvumo didinimas metodinėmis priemonėmis“, projekto Nr. 10.1.2-ESFA-V-916-01-0004V3(2018-02-13).

¹⁵⁵⁴ LAT 2013 m. kovo 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-94/2013](#).

Sąnaudų kriterijus

[VPI](#) 55 straipsnio 1 dalies 2 punkte yra apibrėžtas sąnaudų vertinimo kriterijus. Pasirinkus šį vertinimo kriterijų, yra atsižvelgiama į produkto gyvavimo ciklo metą (nuo produktui skirtų žaliavų išgavimo iki produkto utilizavimo) patiriamas sąnaudas, kurių dalis, kaip sudėtinis kainos ar sąnaudų ir kokybės vertinimo kriterijaus elementas, gali būti naudojamas pasiūlymus vertinant pagal [VPI](#) 55 straipsnio 1 dalies 1 punktą. Pavyzdžiui, apskaičiuojant spausdintuvų įsigijimo sąnaudas, gali būti įtraukiama prekės įsigijimo kaina, rašalo, elektros suvartojimo, atliekų pašalinimo sąnaudos. Skirtingoms sąnaudų kategorijoms suteikini lyginamieji svoriai (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 55 straipsnio 6 dalies komentarą*), o bendras sąnaudų įvertinimas apskaičiuojamas panašia tvarka, kaip ir geriausias kainos ar sąnaudų ir kokybės santykis. Gyvavimo ciklo metodas, pagal kurį apskaičiuojamos sąnaudos, yra įtvirtintas [VPI](#) 56 straipsnyje (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 56 straipsnio komentarą*).

[VPI](#) aiškinamajame rašte¹⁵⁵⁵ nurodyta, kad, jeigu ES lygiu yra patvirtintas bendras gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodas, tai apskaičiuojant sąnaudas, turi būti remiamasi tokiu metodu (šiuo metu galioja [Direktyva 2009/33/EB](#) dėl skatinimo naudoti netaršias ir efektyviai energiją vartojančias kelių transporto priemones, kurioje patvirtintas gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodas). Tuo tarpu, jeigu nėra ES lygiu patvirtinto gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodo, tai valstybė narė tam tikrų produktams gali nusistatyti nacionalinę metodologiją arba gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodologiją gali pasirengti ekspertų asociacijos ar pačios perkančiosios organizacijos (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 56 straipsnio komentarą*).

Sąnaudų kriterijų rekomenduotina taikyti tais atvejais, kai yra perkamos energijos vartojimo efektyvumo didinimo potencialą turinčios (i) prekės (pavyzdžiui, biuro ir kompiuterių įranga, mobilieji telefonai, transporto priemonės ir pan.), (ii) paslaugos (pavyzdžiui, transporto, atliekų tvarkymo ir pan.), (iii) darbai (pavyzdžiui, naujų pastatų statyba, atnaujinimas (modernizavimas), kelių tiesimas ir pan.).

Sąnaudų kriterijus, skirtingai nei sąnaudų ar kainos ir kokybės santykio kriterijus, yra grindžiamas tik finansiniu vertinimu ir apima tokias išlaidų kategorijas:

- perkančiųjų organizacijų ar kitų naudotojų patiriamas išlaidas: (i) susijusias su įsigijimu, įskaitant kainą; (ii) naudojimo išlaidas; (iii) eksploatacijos išlaidas; (iv) gyvavimo ciklo pabaigos išlaidas;
- išlaidas, susijusias su prekių, paslaugų ar darbų gyvavimo laikotarpiu sukeliama išoriniais veiksniais (pavyzdžiui, šiltnamio efektą sukeliančių išmetamųjų dujų ar kitų teršalų kiekio mažinimo išlaidos ir pan.)¹⁵⁵⁶ (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 56 straipsnio komentarą*).

Kainos kriterijus

[VPI](#) 55 straipsnio 1 dalies 3 punkte yra apibrėžtas kainos vertinimo kriterijus. Pasirinkus šį sutarties skyrimo kriterijų yra vertinama tik įsigyjamų prekių, paslaugų ar darbų kaina, kurią

¹⁵⁵⁵ LR VPI Nr. I-1491 pakeitimo įstatymo projekto [aiškinamasis raštas](#).

¹⁵⁵⁶ [Ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo gairės](#), parengtos VPT, įgyvendinant Europos socialinio fondo ir LR valstybės biudžeto lėšomis finansuojamą projektą „Viešųjų pirkimų efektyvumo didinimas metodinėmis priemonėmis“, projekto Nr. 10.1.2-ESFA-V-916-01-0004V3(2018-02-13).

tiekėjui tiesiogiai moka perkančioji organizacija. Šiuo atveju pirkimo dokumentuose užtenka nustatyti, kad pasiūlymai pirkime vertinami pagal kainą. Atsižvelgiant į tai, kad pasirinkus šį vertinimo kriterijų, pirkimo dokumentuose nereikia nustatyti jokių lyginamųjų svorių, formulių (*detaliau žiūrėti VPI 55 straipsnio 6 dalies komentarą*), pasirengimas tokiam pirkimui yra paprastesnis ir lengvesnis. Vis dėlto kainos vertinimo kriterijus ne visuomet gali užtikrinti, kad perkančioji organizacija nusipirks pirkimo objektą, geriausiai atitinkantį jos poreikius. Dėl to kainos vertinimo kriterijaus taikymas gali lemti pirkimo objektų susiaurinimą (t. y. rinkos fragmentaciją), nes perkančiosios organizacijos, siekdamos užsitikrinti atitinkamą pirkimo objekto kokybę, neišvengiamai turi detaliai (išsamiai) aprašyti techninės specifikacijos ir (ar) sutarties vykdymo sąlygas. Be to, kainos kriterijus neužtikrina ekonominių, aplinkosauginių, socialinių problemų sprendimo.

Kainos vertinimo kriterijų rekomenduotina pasirinkti, vykstant pirkimus, kuriuose pirkimo objekto charakteristikos ir kitos sąlygos neturi didelės reikšmės perkančiosios organizacijos poreikių patenkinimui bei sutarties įvykdymui (pavyzdžiui, kai yra vykdomas pirkimas dėl standartinių kasdienių prekių (kanceliarinių, higienos reikmenų ir pan.) ar paslaugų (valymo, spausdinimo ir kt.); taip pat tais atvejais, kai pirkimo objekto techninės specifikacijos yra patvirtintos teisės aktuose, dėl to kaina yra neįdomus aspektas, kuris gali būti įvertinamas, nustatant ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą)¹⁵⁵⁷.

2. [VPI 55](#) straipsnio 2 dalyje įtvirtinta maksimali per kalendorinius metus leistina atliekamų pirkimų vertė, kuriuose pasiūlymai vertinami tik pagal kainos kriterijų. Pirkimų, kuriuos atliekant ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas išrenkamas pagal kainą, bendra vertė negali viršyti 70 procentų visų perkančiosios organizacijos per kalendorinius metus atliekamų supaprastintų ir tarptautinės vertės pirkimų vertės. Į šią vertę nėra įskaičiuojami perkančiosios organizacijos įvykdyti mažos vertės pirkimai pagal [VPI 25](#) straipsnio 2 dalį (*detaliau žiūrėti VPI 25 straipsnio 2 dalies komentarą*) ir [VPI 72](#) straipsnio 3 dalyje nurodyti pirkimai (*detaliau žiūrėti VPI 72 straipsnio 3 dalies komentarą*). Komentuojama teisės norma reiškia tai, kad bent 30 procentų visų perkančiosios organizacijos per kalendorinius metus atliekamų supaprastintų (išskyrus mažos vertės) ir tarptautinės vertės pirkimų turi būti atliekami pagal [VPI 55](#) straipsnio 1 dalies 1 arba 2 punkte nurodytus vertinimo kriterijus.

Ši norma įtvirtinta, siekiant paskatinti perkančiąsias organizacijas vykdyti daugiau pirkimų, kuriuose ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas būtų išrenkamas ne tik pagal kainą, o pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės kriterijų arba tik sąnaudų kriterijų. Įstatyme neįtvirtinus tam tikro ribojimo vykdyti pirkimus, kuriuose pasiūlymai vertinami pagal kainą, tikėtina, kad nebūtų užtikrinti ekonominiai, aplinkosauginiai, socialiniai tikslai, o perkančiosios organizacijos įsigytų pigius, tačiau nebūtinai kokybiškus pirkimo objektus. Kita vertus, aptariamą normos pažeidimas savaime nelemia, kad pirmiau nurodytą ribą viršijusių pirkimų, paskelbtų pagal kainos vertinimo kriterijų, procedūros laikytinos neteisėtomis, taip pat nelemia jų pagrindu sudarytų pirkimo sutarčių negaliojimo; kitaip tariant, aptariamą pareigos pažeidimą nesukelia neigiamų padarinių pagal įprastines procedūras atliktiems viešiesiems pirkimams. Tokiu atveju, pavyzdžiui, gali būti keliamas tik perkančiosios organizacijos vadovo administracinės atsakomybės klausimas dėl netinkamo pareigų vykdymo ar jų nevykdymo ([ANK 184](#) straipsnis).

¹⁵⁵⁷ Ten pat.

3. [VPĮ](#) 55 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta galimybė, pasirinkus kainos ar sąnaudų kokybės santykio kriterijų, kainą ar sąnaudas iš anksto užfiksuoti pirkimo dokumentuose. Ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas tokiu atveju būtų išrenkamas tik pagal kokybės kriterijų (tiekėjams nesuteikiama galimybė konkuruoti dėl kainos). [VPĮ aiškinamajame rašte](#) nurodyta, kad kaina arba sąnaudos gali būti užfiksuoti tiek nacionaliniuose teisės aktuose, tiek perkančiosios organizacijos gali jas užfiksuoti pačios konkrečiai pirkimo procedūrai¹⁵³⁸. Tokia galimybė suteikia pranašumą, nes apsaugo nuo situacijų, kai gaunami nepriimtini tiekėjų pasiūlymai, kurių kaina viršija perkančiosios organizacijos turimą biudžetą. Papildomai pažymėtina, kad komentuojamos [VPĮ](#) 55 straipsnio 3 dalies normos kontekste, kaina ar sąnaudos turi būti užfiksuotos ne ikiprocedūriniuose perkančiosios organizacijos dokumentuose (pavyzdžiui, vidaus tvarkoje), o konkrečius pirkimo sąlygose.

Pavyzdys

Pirkimo dokumentuose nurodyta, kad pirkime yra nustatyta fiksuota prekės kaina, t. y. 3 000 Eur už siūlomą kompiuterinę įrangą. Pirkimo sąlygose nurodyta, kad ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas pirkime nustatomas pagal kokybės kriterijų (techninius pranašumus ir funkcines charakteristikas). Taigi, tiekėjai pirkime nesivaržo dėl kainos. Teikdami pasiūlymą, tiekėjai siūlo prekę už perkančiosios organizacijos nustatytą fiksuotą kainą, o laimėtojas išrenkamas įvertinus pirkimo sąlygose nustatytus kokybės kriterijus, t. y. pasiūlytus papildomus techninius pranašumus ir funkcines charakteristikas.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija perka maitinimo paslaugas Dainų šventės renginyje. Pirkimo dokumentuose nurodyta, kad pirkime yra nustatytas fiksuotas porcijų įkainis, t. y. 6 Eur už vieną porciją. Pirkimo sąlygose taip pat nurodytas preliminarus porcijų kiekis.

Pirkimo sąlygose nurodyta, kad ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas pirkime nustatomas pagal kokybės kriterijų (maisto kokybę, pristatymo greitį, įpakavimą). Taigi, tiekėjai pirkime nesivaržo dėl įkainių. Teikdami pasiūlymą, tiekėjai siūlo prekę už perkančiosios organizacijos nustatytą fiksuotą įkainį, o laimėtojas išrenkamas įvertinus pirkimo sąlygose nustatytus kokybės kriterijus.

[VPĮ](#) 55 straipsnio 3 dalyje įtvirtintos normos prasme fiksuota kaina turi būti suprantama tiek kaip visa pagal pirkimo sutartį tiekėjui mokėtina suma, tiek kaip konkrečių prekių, paslaugų ar darbų įkainiai. Perkančiosios organizacijos taip pat turi teisę užfiksuoti ir dalį pirkimo objekto kainų ar įkainių, o dėl kitos dalies tiekėjams suteikti galimybę konkuruoti ir dėl kainos, jei jų vertinimu, tokiu būdu būtų pasiektas ekonomiškai naudingesnis sprendinys. Bet kuriuo atveju fiksuotos kainos nustatymas pirkime neturėtų lemti tiekėjų varžymosi tik dėl pasiūlymą pateikimo laiko, jei konkrečiu atveju kokybinės charakteristikos nesudarys sąlygų normaliam konkuravimui (detaliau žiūrėti [VPĮ](#) 55 straipsnio 8 dalies komentarą).

¹⁵³⁸ LR VPĮ Nr. I-1491 pakeitimo įstatymo projekto [aiškinamasis raštas](#).

4. [VPI](#) 55 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų pareiga užtikrinti, kad pasirinkti ir pirkimo sąlygose nustatyti pasiūlymų vertinimo kriterijai būtų susiję su pirkimo objektu. [VPI](#) 55 straipsnio 4 dalyje nustatytos sąlygos, kada yra laikoma, kad pasiūlymų vertinimo kriterijai yra susiję su pirkimo objektu, t. y. vertinimo kriterijai turi būti tiesiogiai susiję su perkamais darbais, prekėmis ar paslaugomis bet koku atvečiu ir bet kuriame jų gyvavimo ciklo etape, įskaitant konkretaus gamybos, tiekimo, teikimo, atlikimo ar prekybos proceso arba kito gyvavimo ciklo etapo proceso veiksnius, net jeigu šie veiksniai neapima jų fizinių ypatybių.

ESTT yra išaiškinęs, kad tai, jog perkančioji organizacija gali nuspręsti sudaryti sutartį su ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą pateikusių dalyviu, atsižvelgiant į nustatytus kriterijus, jeigu šie yra susiję su sutarties objektu, nesuteikia šiai perkančiajai organizacijai neribotos pasirinkimo laisvės, turi būti aiškiai nurodyti pirkimo dokumentuose ir neprieštarauti viešųjų pirkimų principams, pirmiausia – nediskriminavimo principui ([VPI](#) 17 straipsnio 1 dalis)¹⁵⁵⁹.

Dėl pasiūlymų vertinimo kriterijų tinkamumo ir jų sąsajos su pirkimo objektu ESTT taip pat yra pažymėjęs, kad nereikalaujama, jog kriterijus būtų susijęs su vidine produkto charakteristika, t. y. elementu, kuris materialine prasme „įsikūnija“ šiame produkte¹⁵⁶⁰ (pavyzdžiui, vykdant pirkimą elektros energijai tiekiančią perkančioji organizacija gali nustatyti pasiūlymų vertinimo kriterijų, kuriuo reikalaujama, kad elektros energija būtų pagaminta iš atsinaujinančių energijos šaltinių)¹⁵⁶¹. Nei [VPI](#) nei ES teisės aktuose ar juos aiškinančioje teismų praktikoje ekonominio naudingumo vertinimo kriterijai netapatinami išimtinai su pirkimo objekto vidinėmis charakteristikomis. Pakanka, kad šie būtų susiję su pirkimo objektu plačiąja prasme¹⁵⁶².

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, vykdama statybos darbų pirkimą, pirkimo sąlygose nustatė ekonominio naudingumo vertinimo kriterijų T1 „Kokybė“, o šiam pagrįsti pareikalavo iš tiekėjų nurodyti, ar jie, atliekami perkamus darbus, taikys (ir kaip) įdiegtas vadybos sistemas ir kuo tai bus naudinga perkamiems darbams. Pažymėtina, kad šio reikalavimo perkančioji organizacija nesiejo vien su formaliu konkrečios kokybės vadybos sistemos įdiegimo faktu. Šiuo reikalavimu yra tikrinama tiekėjų siūlomų atlikti darbų kokybė taikomų vadybos sistemų aspektu, t. y. siekiama išsiaiškinti ne bendrą konkrečių sistemų į(si)diegimo faktą (minimalų tiekėjo pasirengimą), tačiau tokių sistemų ar jų elementų taikymo, atliekant perkamus darbus, naudą, konkretus standarto sprendinių realaus laikymosi faktą, t. y. siekiama atrinkti geriausią galimą rezultatą galintį sukurti tiekėją.

Toks pasiūlymų vertinimo kriterijus bus laikomas susijęs su pirkimo objektu, nepaisant to, kad reikalavimas nėra sietinas su konkrečiu statiniu, jo konstrukcija, tačiau yra susijęs su rezultato sukūrimo procesu. Vien dėl to, kad perkančiosios organizacijos nustatytais reikalavimais siekiama patikrinti ir palyginti, kaip konkretūs tiekėjai organizuotų statybų

¹⁵⁵⁹ ESTT 2002 m. rugsėjo 17 d. sprendimas byloje *Concordia Bus*, [C-513/99](#).

¹⁵⁶⁰ ESTT 2012 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Europos Komisija prieš Nyderlandus*, Nr. [C-368/10](#).

¹⁵⁶¹ ESTT 2003 m. gruodžio 4 d. sprendimas byloje *Wienstrom*, [C-448/01](#).

¹⁵⁶² LAT 2018 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-178-378/2018](#).

procesą ir atliktų pirkimų sąlygų reikalavimus atitinkančius darbus (sukurtų konkrečių rezultatų), jų (reikalavimų) negalima laikyti nesusijusiais su viešojo pirkimo objektu (konkrečiu statiniu, jo rekonstrukcija ar pan.), nes šis objektas yra sukuriamas būtent atliekant statybos darbus¹⁵⁶³).

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, vykdydama lengvųjų automobilių pirkimą, nustatė ekonominio naudingumo kriterijų, susijusį su išmetamo azoto oksido kiekiu ir triukšmo lygiu. Nurodyti kriterijai būtų laikomi susijusiais su pirkimo objektu, siekiant užtikrinti aplinkos apsaugos reikalavimus.

5. [VPI](#) 55 straipsnio 5 dalyje įtvirtinti pasiūlymų vertinimo kriterijų turinio reikalavimai. Pasirinkti pasiūlymų vertinimo kriterijai turi užtikrinti konkurenciją pirkime (detaliau žiūrėti [VPI](#) 17 straipsnio komentarą) bei negali suteikti perkančiajai organizacijai neribotos diskrecijos, vertinant pasiūlymus.

Šiuo aspektu aktuali kasacinio teismo praktika dėl perkančiosios organizacijos pareigos laikytis skaidrumo principo, be kita ko, reiškiančio pirkimo sąlygų aiškumą, tikslumą, nedviprasmiškumą, tam, kad tiekėjai galėtų pateikti pasiūlymus, o perkančioji organizacija nupirkti tai, ko reikia. Tai pasiekama tada, kai pirkimo sąlygų turinys leidžia pakankamai gerai informuotiems ir normaliai rūpestingiems tiekėjams vienodai jas suprasti ir aiškinti, o perkančiajai organizacijai realiai patikrinti, ar tiekėjų pasiūlymai šias atitinka¹⁵⁶⁴ (detaliau žiūrėti [VPI](#) 35 straipsnio komentarą). Tiek vienodo požiūrio principas, tiek iš jo kylantis skaidrumo įsipareigojimas reikalauja, kad viešojo pirkimo objektas ir viešojo pirkimo sutarties sudarymo kriterijai būtų aiškiai apibrėžti nuo viešojo pirkimo procedūros pradžios.

Ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kriterijai turi būti suformuluoti taip, kad leistų visiems deramai informuotiems ir įprastai rūpestingiems konkurso dalyviams žinoti tikslią jų apimtį, taigi, juos aiškinti vienodai. Reikalavimas laikytis lygybės, nediskriminavimo ir skaidrumo principų ([VPI](#) 17 straipsnis) reiškia, kad sutarties sudarymo kriterijai turi būti objektyvūs, o tai užtikrina, jog pasiūlymų palyginimas ir vertinimas vyks objektyviai, taigi – veiksmingos konkurencijos sąlygomis. Taip nebūtų kriterijų, kuriais perkančiajai organizacijai suteikiama besąlyginė pasirinkimo laisvė, atveju. Lygybės, nediskriminavimo ir skaidrumo principai sukelia tuos pačius padarinius, kai kalbama apie sutarties sudarymo kriterijus, kurie taip pat yra esminės viešojo pirkimo sąlygos, nes jie bus lemiami, išsirenkant pasiūlymą iš tų, kurie atitinka perkančiosios organizacijos pirkimo dokumentuose suformuluotus reikalavimus¹⁵⁶⁵.

Perkančiosios organizacijos pasiūlymų vertinimo kriterijus privalo suformuluoti aiškiai ir konkrečiai, tam, kad, *pirma*, tiekėjai aiškiai suprastų, kokie pasiūlymų vertinimo kriterijai yra taikomi ir galėtų tinkamai pateikti savo pasiūlymus pirkime; *antra*, kad pačios perkančiosios organizacijos galėtų lengvai ir tinkamai patikrinti tiekėjų atitiktį nustatytiems

¹⁵⁶³ LAI 2018 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-178-378/2018](#).

¹⁵⁶⁴ LAI 2013 m. kovo 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-94/2013](#) ir joje cituojama teismų praktika; 2018 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-178-378/2018](#).

¹⁵⁶⁵ ESTT 2012 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Europos Komisija prieš Nyderlandus*, Nr. [C-368/10](#).

kriterijams ir palyginti pateiktus pasiūlymus. Perkančiosios organizacijos, formuluodamos konkrečius kriterijus, negali jų apibūdinti abstrakčiai, be to, negali nustatyti subjektyviai vertinamų kriterijų. Tais atvejais, kai ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kriterijai, išreikšti kokybiniais parametrais, pirkimo sąlygose įtvirtinti abstrakčiai ir gaminti vertinami ar aiškinami skirtingai, tokia aplinkybė leidžia teismui pripažinti, jog tiekėjas apie šių kriterijų turinį, nepriklausomai nuo to, kad pirkime pateikė pasiūlymą, sužino perkančiąjai organizacijai jo pasiūlymą įvertinus ir jam pateikus išsamią informaciją apie šio vertinimo rezultatus¹⁵⁶⁶.

Iš pirkimo sąlygose nurodytų formuluočių tiekėjai tarpusavyje ir perkančioji organizacija turi vienodai suprasti ir vertinti nustatytus kriterijus. Kasacinio teismo yra išaiškinta, kad tais atvejais, kai pagal perkančiosios organizacijos parengtas pirkimo sąlygas sprendžiant dėl tiekėjų pasiūlymų ekonominio naudingumo vertinamas ne konkretus matavio (pavyzdžiui, fizikinis dydis), tačiau prašoma pateikti nurodyto kriterijaus aprašymą, perkančiajai organizacijai kyla pareiga kuo tiksliau ir detaliau aprašyti vertinimo kriterijus, kuriais remiantis bus skiriami konkretūs pasiūlymo ekonominio naudingumo balai¹⁵⁶⁷.

Jei ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kriterijai labiau pagrįsti ne absoliučiais, o santykiniais dydžiais ar palyginimu (pavyzdžiui, tam tikri kokybės aspektai, estetika ir pan.), tai perkančiosios organizacijos pareiga nustatyti (aprašyti) šias pirkimo sąlygas tampa reikšmingesnė pasiūlymo vertinimo tikslumui ir procedūros skaidrumui. Tokia pirkimo reikalavimų aiškumo ir kriterijų turinio tarpusavio santykio sąlyga yra ypač aktuali, kai kokybės reikalavimų atitiktis įrodinėjama tiekėjų pateikiamais laisvos formos aprašymais. Siaura perkančiųjų organizacijų diskrecija šioje srityje leidžia tiekėjams suprasti reikalavimų esmę, o perkančiajai organizacijai įvertinti tarpusavyje palyginamus pasiūlymus.

Be to, pasiūlymo ekonominio naudingumo vertinimo kriterijų sąsajumas su viešojo pirkimo objektu ([VPI](#) 55 straipsnio 4 dalis) reiškia ne tik tinkamų kriterijų įtvirtinimą viešojo pirkimo sąlygose, tačiau ir užtikrinimą, jog tiekėjų pateikti atitikties nustatytiems ekonominio naudingumo kriterijams aprašymai (juose esantys tiekėjų įsipareigojimai ar patvirtinimai), susiję su įvairiais viešojo pirkimo sutarties vykdymo aspektais, būtų įtraukti į viešojo pirkimo sutartį bei vykdomi. Kasacinio teismo praktikoje yra konstatuota, kad racionalų lėšų panaudojimą užtikrina ne tik laimėtojo parinkimas, bet ir kruopštus bei dėmesingas viešojo pirkimo sutarties vykdymas ir jo priežiūra¹⁵⁶⁸.

Tais atvejais, kai tiekėjas išrenkamas pirkimo laimėtoju dėl tam tikro savo turimo pranašumo, šis pranašumas turi materializuotis (būti naudojamas, taikomas) ir vykdant viešojo pirkimo sutartį. Priešingu atveju kyla esminio sutarties pakeitimo grėsmė¹⁵⁶⁹. Kitaip tariant, jei tiekėjas pirkime pripažintas laimėtoju dėl to, kad jo pasiūlymas geriau už kitų dalyvių atitiko ekonominio naudingumo reikalavimus, toks jo pranašumas turi tiesiogiai atsispindėti viešojo pirkimo sutartyje ar kituose sutartiniuose tiekėjo ir perkančiosios organizacijos dokumentuose.

[VPI](#) 86 straipsnio 3 dalyje yra nustatytas draudimas perkančiajai organizacijai ir pirkimą laimėjusiam tiekėjui keisti pasiūlymo kainą, pirkimo dokumentuose bei pasiūlyme nustatytas pirkimo sąlygas, siekiant užtikrinti skaidrumo ir tiekėjų lygiateisiškumo principų laikymąsi,

¹⁵⁶⁶ LAT 2013 m. spalio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-436/2013](#).

¹⁵⁶⁷ LAT 2018 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-178-378/2018](#).

¹⁵⁶⁸ LAT 2017 m. vasario 2 d. nutarties civilinėje byloje Nr. [e3K-3-1-969/2017](#).

¹⁵⁶⁹ ESTT 2010 m. balandžio 13 d. sprendimas byloje *Wall*, [C-91/08](#).

įtvirtintą [VPI](#) 17 straipsnio 1 dalyje (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 17 straipsnio 1 dalies ir 86 straipsnio 3 dalies komentarus*). Vis dėlto vien toks draudimas negali būti aiškinamas kaip pakankamas konstatuoti, kad tiekėjui kilo pareiga laikytis ekonominio naudingumo kriterijų, dėl kurių jis buvo pripažintas pirkimo laimėtoju, jei tai atskirai nėra pažymėta viešojo pirkimo dokumentuose ar viešojo pirkimo sutartyje¹⁵⁷⁰. Atsižvelgiant į tai, perkančiosios organizacijos į viešojo pirkimo sutartį turėtų įtraukti sąlygas, pagal kurias ji bet kuriuo pirkimo sutarties vykdymo metu turėtų galimybę patikrinti, ar tiekėjas laikosi ekonominio naudingumo kriterijų (pavyzdžiui, jeigu mokymo paslaugų pirkime ekonominio naudingumo balai buvo skiriami už lektorių kvalifikaciją, patirtį – perkančioji organizacija sutartyje turėtų įtvirtinti sąlygą, pagal kurią viešojo pirkimo sutartį vykdytų (seminaro medžiagą parengtų ir dėstyti) tik pasiūlyme nurodyti lektoriai, o perkančioji organizacija turėtų teisę bet kada patikrinti tokio reikalavimo laikymąsi).

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo statybos darbų pirkimą, kuriame ekonominio naudingumo balai skiriami už įdiegtų kokybės vadybos sistemų laikymąsi pagal tiekėjų aprašymus. Prie pirkimo sąlygų pridėjame pirkimo sutarties projekte nėra pateikta nuorodų į tiekėjų parengtus atitikties ekonominio naudingumo vertinimo kriterijams aprašymus (techninius pasiūlymus), neaptartas jų privalomumas (tokių sąlygų nėra ir pirkimų sąlygose), šie aprašymai (techniniai pasiūlymai) nėra nurodyti, nei kaip viešojo pirkimo sutarties priedas, nei kitaip aptarta jų teisinė galia ir tiekėjų įpareigojantis pobūdis.

Atsižvelgiant į tai, kad šiuo atveju pirkimo sąlygose (įskaitant pirkimo sutarties projektą) nėra nustatyta, kaip perkančioji organizacija ketina užtikrinti, kad tiekėjai (pirkimo laimėtojas) laikytųsi savo pasiūlyme pateiktų aprašymų, turėtų būti laikoma, kad perkančioji organizacija, nustatydama ekonominio naudingumo kriterijus pirkime, neužtikrino jų sąsajumo su pirkimo objektu (privalomumo), pažeidė draudimo bei tiekėjų lygiateisiškumo principus ([VPI](#) 17 straipsnio 1 dalis).

Jei perkančiajai organizacijai kyla abejonių dėl pasiūlymų vertinimo kriterijų atitikties, ji turi patikrinti tiekėjų pateiktą informacijos tikslumą ir įrodymus, o tokio patikrinimo mechanizmas turėtų būti įtvirtintas pirkimo sutartyje (pavyzdžiui, jei ekonominio naudingumo balai yra skiriami už technines charakteristikas (automobilio variklio galingumą ir pan.), įrodymu šio kriterijaus atitiktčiai pagrįsti galėtų būti atitinkamos prekės techninės specifikacijos, kuriose šios charakteristikos yra nurodytos (automobilio techninis pasas ir pan.); atitinkamai pirkimo sutartyje turėtų būti įtvirtinta perkančiosios organizacijos teisė bet kuriuo metu kreiptis į tiekėją su prašymu šią atitiktį pagrįsti, o tiekėjo pareiga, gavus tokį prašymą, pateikti įrodymus).

6. [VPI](#) 55 straipsnio 6 dalyje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų pareiga pirkimo sąlygose nustatyti pasiūlymų vertinimo kriterijų lyginamuosius svorius. Kai perkančiosios organizacijos pasirenka pasiūlymų vertinimą pagal (i) kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio

¹⁵⁷⁰ Ten pat; LAT 2018 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-178-378/2018](#).

kriterijų arba (ii) tik sąnaudų kriterijų, ekonomiškai naudingiausiajam pasiūlymui nustatyti pirkimo dokumentuose privaloma ne tik aiškiai nurodyti su perkamu objektu susijusius pasirinktus vertinimo kriterijus, bet ir kiekvieno iš jų lyginamuosius svorius. Taikydamos ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo atrankos kriterijų, perkančiosios organizacijos valdžios ne tik pasirinkti sutarties sudarymo (tiekėjų vertinimo) kriterijus, bet ir nustatyti jų lyginamąjį svorį tiek, kiek tai būtina, siekiant surasti ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą, leistų apibendrintai vertinti nustatytus subkriterijus¹⁵⁷¹. Kai pirkime ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas išrenkamas tik pagal kainą, ši norma netaikoma.

Lyginamieji svoriai

Kriterijų lyginamuosius svorius galima išreikšti: (i) konkrečiais dydžiais (pavyzdžiui, kaina – 60, aplinkos apsaugos kriterijus – 20, techninis pranašumas – 20); arba (ii) balų intervalais, į kuriuos patenka kiekvienam kriterijui priskiriama reikšmė (pavyzdžiui, kaina – nuo 0 iki 60 balų, aplinkosauginis kriterijus – nuo 0 iki 20 balų, techninis pranašumas – nuo 0 iki 20 balų). Kriterijų lyginamuosius svorius rekomenduotina nustatyti taip, kad kainos lyginamojo svorio ir kitų lyginamųjų svorių, išreikštų konkrečiais dydžiais, arba balų intervalų viršutinių ribų suma būtų lygi 100.

Kiekvienam vertinimo kriterijui galima papildomai nustatyti parametrus (tačiau neprivaloma). Jei parametru lyginamieji svoriai išreiškiami konkrečiais dydžiais, VPT [ENPV gairėse](#) rekomenduojama, kad vieno vertinamo kriterijaus parametru lyginamųjų svorių suma būtų lygi 1.

Pavyzdys

Jeigu vertinimo kriterijumi yra „Rizikos pagrindimas ir įgyvendinimo strategija (1), tai šio kriterijaus pirmajam parametru „Stipuloma projekto įgyvendinimo strategija, rizikų valdymas“ (atkreiptinas dėmesys, kad nustatant parametru „rizikų valdymas“, turi būti aiškiai, konkrečiai ir detalai aprašyta, ką šis parametras reiškia¹⁵⁷²) gali būti nustatytas vertinimas – 0,6, o antrajam parametru „Darbo organizavimas ir diegimo planas numatytų reikalavimų apimtis ir terminas“ – 0,4.

Jeigu parametru lyginamieji svoriai išreiškiami balų intervalais, tuomet vieno vertinamo kriterijaus parametru lyginamųjų svorių balų intervalų viršutinių ribų suma turi būti lygi to kriterijaus balų intervalų viršutinei ribai.

Pavyzdys

Jeigu vertinimo kriterijumi yra „Aprangos medžiagos“ (0 – 20 balų), tai šio kriterijaus pirmajam parametru „Medžiagos tamprumas“ gali būti nustatytas vertinimo intervalas 0 – 15, o antrajam parametru „Medžiagos pralaidumas orui“ – 0 – 5 balų¹⁵⁷³.

¹⁵⁷¹ EBT 2003 m. gruodžio 4 d. sprendimas byloje *Wienstrom*, C-448/01.

¹⁵⁷² LAT 2018 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-178-378/2018](#).

¹⁵⁷³ *Ten pat*.

Perkančiosios organizacijos turi teisę pačios nuspręsti, kokią santykinę svarbą suteikia kiekvienam iš nustatytų kriterijų. Vis dėlto, kiekvienu atveju perkančiosios organizacijos privalo vadovautis įstatyme įtvirtinta pareiga siekti pirkimui skirtas lėšas naudoti racionaliai ir įsigyti tinkamas, reikalingas prekes, paslaugas ar darbus geriausiomis sąlygomis (*detalesnė žiūrėti VPI 17 straipsnio komentarą*). Lyginamieji ekonominio naudingumo pasiūlymų vertinimo kriterijų svoriai kiekvienu atveju nustatomi, atsižvelgiant į perkančiosios organizacijos poreikius, pirkimo objektą bei kitas sąlygas. Kuo didesnis lyginamasis svoris nustatomas atitinkamam kriterijui, tuo didesnę reikšmę šis kriterijus reiškia vertinant pasiūlymus. Kitaip tariant, perkančiosios organizacijos nustatytas kriterijaus lyginamasis svoris turi aiškiai atspindėti perkančiosios organizacijos prioritetus. ENPV gairėse rekomenduojama, renkant lyginamuosius svorius, įsivertinti pirkimo objekto sudėtingumą (pavyzdžiui, jo funkcionalumus, sudėtinės dalis, skirtumus ir panašumus tarp to paties tipo objekto, estetines charakteristikas ir pan., kiek atitinkamos charakteristikos suteikia pirkimo objektui pridėtinės vertės ir pan.)¹⁵⁷⁴.

VPI 55 straipsnio 6 dalyje įtvirtinta išimtis, pagal kurią perkančiosios organizacijos turi teisę nenustatyti pasiūlymų ekonominio naudingumo vertinimo kriterijų lyginamųjų svorių, o pirkimo dokumentuose įtvirtinti šių kriterijų svarbą pagal tvarką, t. y. nuo svarbiausio iki mažiausiai reikšmingo. Tai leidžiama tais atvejais, kai dėl pirkimo objekto ypatybių (sudėtingumo) neįmanoma nustatyti kriterijų lyginamojo svorio, pavyzdžiui, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos vykdomas pirkimas dėl techninių reikalavimų parengimo perspektyvoms sistemos modernizavimui ir plėtrai Astravo atominės elektrinės galimo poveikio zonoje paslaugų.

7. VPI 55 straipsnio 7 dalyje įtvirtinta pasiūlymų ekonominio naudingumo vertinimo tvarka, kai perkančioji organizacija pasiūlymus vertina pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės santykį ir jos pasirinktos vertinti pasiūlymo techninės charakteristikos nėra kiekybiškai vertinamos. Ši norma sistemškai aiškintina su VPI 44 straipsnio 5 dalimi (*detalesnė žiūrėti VPI 44 straipsnio 5 dalies komentarą*), kurioje įtvirtinta, kad tokiais atvejais susipažinimas su tiekėjų pasiūlymais privalo būti vykdomas dviem atskirais etapais (dviejuose komisijos posėdžiuose), nebent pirkimas buvo vykdomas derybų (*detalesnė žiūrėti VPI 63, 71 straipsnių komentarus*) arba dialogo būdu (*detalesnė žiūrėti VPI 67 straipsnio komentarą*). ENPV gairėse papildomai nustatyta, kad pasiūlymus vertinant pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės kriterijų, neprivaloma su pasiūlymais pateiktomis techninėmis charakteristikomis ir kaina susipažinti dviejuose komisijos posėdžiuose, jei perkančioji organizacija pirkimo sąlygose iš anksto nustato fiksuotą kainą ar sąnaudas. Kitaip tariant, tais atvejais, kai tiekėjams nesuteikiama galimybė konkuruoti dėl kainos, o ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas išrenkamas tik kokybės kriterijų pagrindu.

Tais atvejais, kai su pasiūlymais susipažįstama dviejuose komisijos posėdžiuose, pirmame posėdyje susipažįstama tik su ta pasiūlymo dalimi, kurioje pateikti techniniai pasiūlymo duomenys ir kita informacija, o antrame posėdyje susipažįstama su pasiūlymo dalimi, kurioje pateiktos kainos ar sąnaudos. Antrasis komisijos posėdis gali įvykti tik tuomet, kai perkančioji organizacija (i) patikrina, ar pateiktų pasiūlymų techniniai duomenys ir tiekėjai

¹⁵⁷⁴ Ten pat.

atitinka pirkimo dokumentuose įtvirtintus reikalavimus ir (ii) įvertina pasiūlymų techninius duomenis pagal pirkimo dokumentuose nustatytus reikalavimus (*detalesnį žiūrėti [VPI 44 straipsnio 5 dalies komentarą](#)*).

8. [VPI 55](#) straipsnio 8 dalyje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų pareiga įvertinti pateiktus dalyvių pasiūlymus ir nustatyti pasiūlymų eilę. Įstatyme nėra įtvirtinto konkretaus termino, per kurį perkančiosios organizacijos turėtų įvertinti pateiktus pasiūlymus bei nustatyti pasiūlymų eilę. Vis dėlto komentuojamoje [VPI 55](#) straipsnio 8 dalyje nustatyta, kad tai jos turėtų padaryti nedelsdamos. Atsižvelgiant į protingumo principą, terminas pasiūlymams įvertinti ir pasiūlymų eilei sudaryti turėtų būti proporcingas, nustatomas atsižvelgiant į konkretų pirkimą, jo sudėtingumą, pasiūlymus pateikusių tiekėjų skaičių ir pan. Pasiūlymų eilės perkančiosios organizacijos gali nesudaryti tik tuo atveju, kai pirkime yra pakviestas dalyvauti tik vienas tiekėjas, arba tik vienas tiekėjas pateikė savo pasiūlymą.

Nors įstatyme nėra aiškiai įtvirtinta, tačiau perkančiosios organizacijos turi ne tik nustatyti pasiūlymų vertinimo kriterijų lyginamuosius svorius, tačiau jos taip pat kiekvienu atveju privalo pirkimo dokumentuose nurodyti pasirinktas formules, pagal kurias pirkime bus skaičiuojamas ekonominis naudingumas. Tik nustatius tinkamą formulę, galima užtikrinti, kad pirkime bus išrinktas geriausios kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio (ar tik pagal atitinkamų sąnaudų dydį) pasiūlymas. Įstatyme nėra nustatytų ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo apskaičiavimo taisyklių ir formulių, tačiau jos yra pateiktos [ENPV gairėse](#).

Pasiūlymų eilė yra nustatoma ekonominio naudingumo balų mažėjimo tvarka arba kainų didėjimo tvarka, jeigu ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas pirkime išrenkamas tik pagal kainą. Kitaip tariant, pirmas eilėje yra įrašomas daugiausiai ekonominio naudingumo balų surinkęs tiekėjas arba mažiausią kainą pasiūlęs tiekėjas, visi kiti tiekėjai yra įrašomi surinktų balų mažėjimo tvarka ar kainų didėjimo tvarka, atitinkamai paskutinis eilėje įrašomas tiekėjas, surinkęs mažiausiai ekonominio naudingumo balų arba pasiūlęs didžiausią kainą.

[VPI 55](#) straipsnio 8 dalyje įtvirtinta ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo nustatymo taisyklė, kai visi tiekėjų pasiūlymai buvo įvertinti vienodai, t. y. kai tiekėjai surinko tiek pat ekonominio naudingumo balų (turint omenyje bendrą įvertinimo balą, įskaitant techninės pasiūlymo dalies įvertinimą bei pasiūlymo kainą). Tokiu atveju pasiūlymų eilėje, kurioje pasiūlymai nustatomi ekonominio naudingumo mažėjimo tvarka, pirmesnis įrašomas tas tiekėjas, kuris pasiūlymą pateikė anksčiausiai arba pagal preliminarinio sutartyje nustatytas pirmumo sąlygas, kai taikoma šio įstatymo 22 straipsnio 2 dalis ir tiekėjo pasiūlymas pateikiamas autentišku būdu (*detalesnį žiūrėti [VPI 22](#) straipsnio 2 dalies komentarą*).

[VPI 55](#) straipsnio 8 dalyje įtvirtinta pirmumo taisyklė reiškia, kad, teikiant pasiūlymus, tiekėjai turėtų nedelsi ir juos pateikti kuo anksčiau, nelaukdami paskutinės pasiūlymų pateikimo termino dienos ir (ar) valandos. Surinkus vienodą ekonominio naudingumo balų skaičių, didesnė tikimybė laimėti pirkimą tenka tam tiekėjui, kuris pirmesnis pateikė pasiūlymą pirkime.

[VPI 55](#) straipsnio 8 dalyje įtvirtintos normos kontekste pasiūlymų ekonominio naudingumo vienodumas vertinamas subendrintais surinktais ekonominio naudingumo balais (ekonominiu naudingumu) (pavyzdžiui, subendrinus surinktus balus už tiekėjo pasiūlymo kainą ir kokybę), o ne pagal pavienių subkriterijų vienodumą. Gali susiklostyti situacija, kai tiekėjų pasiūlymai pagal subkriterijus gali būti nevienodi (pavyzdžiui, skyrėsi tiek tiekėjų

kainos, tiek įvertinimas pagal kokybės kriterijų), tačiau galiausiai šie tiekėjai buvo įvertinti vienodu ekonominio naudingumo balų skaičiumi. Taigi, komentuojamos normos prasme neturėtų būti vertinama, kad tik esant vienodiems pasiūlymams pagal visus pavienius vertinimo subkriterijus galima taikyti [VPI 55](#) straipsnio 8 dalį ir pirkimo laimėtoju pripažinti anksčiau pasiūlymą pateikęs tiekėjas¹⁵⁷⁵. Kita vertus, aplinkybė, kad tiekėjai pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio kriterijų surinko vienodą balų skaičių, gali reikšti, jog pasiūlymų vertinimas stokoja skaidrumo, objektyvumo, nes tiekėjai konkuruoja labiausiai dėl pasiūlymų pateikimo termino. Tai gali lemti tokių pirkimo sąlygų pripažinimą neteisėtomis.

Analogiškai turėtų būti sprendžiama dėl tokių atvejų, kai pirkime pasiūlymai yra išrenkami tik pagal mažiausios kainos kriterijų. Nors iš įstatymo normos lingvistinio teksto negalima spręsti, kad [VPI 55](#) straipsnio 8 dalis taikoma tik tais atvejais, kai pasiūlymai pirkime vertinami pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės ar sąnaudų kriterijus, tačiau kasacinis teismas šiuo aspektu yra pasisakęs, kad negali susidaryti situacijos, kai tiekėjai pirkime tarpusavyje konkuruoja tik dėl pasiūlymų pateikimo greičio¹⁵⁷⁶. Tokios situacijos gali susidaryti tuomet, kai, pavyzdžiui, pirkimo sąlygose nustatyta, kad ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas išrenkamas pagal kainą, tačiau rinkos situacija lemia, kad yra iš anksto žinoma, kokią kainą pateiks visi tiekėjai (kai atitinkamoje rinkoje tam tikros prekės ar paslaugos kaina yra viešai žinoma, nusistovėjusi ir nekintanti, pavyzdžiui, kelionių organizavimo paslaugų pirkimo atvejais, kai tiekėjai įprastai siūlo 0,00 Eur kainas). Tokiu atveju, nepaisant pirkimo sąlygose įtvirtinto kainos kriterijaus, pirkime tiekėjai varžosi iš tiesų dėl pasiūlymo pateikimo greičio. Atsižvelgiant į tai, kai pirkime pasiūlymai yra vertinami pagal mažiausios kainos kriterijų, taikant [VPI 55](#) straipsnio 8 dalies normą, turi būti atsižvelgiama, ar konkrečiu atveju nėra susiklosčiusi situacija, kai tiekėjams iš anksto yra žinoma rinkos kaina, kurią, tikėtina, siūlys visi dalyvaujantys tiekėjai.

Kita vertus, kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad tais atvejais, kai pagrįstai tikimasi, jog tiekėjai pirkime pateiks pasiūlymus, kuriuose nulinę kainą, perkančioji organizacija turėtų vertinti teises galimybes, įvertinti pirkimo siekiamus tikslus, pirkimo objektą įsigyti ne viešųjų pirkimų, reglamentuojamą [VPI](#), būdu. Atsižvelgiant į tai, kad viešojo pirkimo sutartis yra atlygintinas sandoris¹⁵⁷⁷, realiai tikimybei gauti pasiūlymus už nulinę kainą, perkančioji organizacija jai reikiamas prekes, paslaugas ar darbus turėtų įsigyti kitokio pobūdžio sutartinių santykių pagrindu¹⁵⁷⁸.

9. [VPI 55](#) straipsnio 9 dalyje įtvirtinta pasiūlymų *siaurąja prasme* (t. y. pasiūlymo daliai, kuri tiesiogiai susijusi su pirkimo objektu, jo charakteristikomis, kaina, sutarties vykdymu ir pan.) tikslinimo tvarka.

Kasacinio teismo suformuota praktika dėl pasiūlymo *siaurąja prasme* tikslinimo, kai nėra akivaizdžių kainos apskaičiavimo klaidų, yra itin griežta. Vadovaujantis kasacinio teismo išaiškinimais, pasiūlymas *siaurąja prasme* gali būti tikslinamas išskirtinai išimtiniais atvejais,

¹⁵⁷⁵ LAT 2018 m. sausio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2A-523-180/2018](#).

¹⁵⁷⁶ LAT 2009 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-25/2009](#); 2011 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-249/2011](#).

¹⁵⁷⁷ LAT 2014 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-456/2014](#).

¹⁵⁷⁸ LAT 2017 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-300-469/2017](#).

kai yra akivaizdžios techninio ar redakcinio pobūdžio klaidos ar neatitiktys ir tam užtenka itin paprasto tiekėjo paaiškinimo.

Kasacinis teismas dėl pasiūlymo *siaurąja prasme* vertinimo yra konstatavęs, kad tais atvejais, kai tiekėjo pasiūlyme *siaurąja prasme* nustatomi reikšmingi trūkumai ir kai net pagal turiningojo vertinimo principą, atsižvelgiant į dokumentų visumą, perkančiosios organizacijos negali konstatuoti jo atitikties iškeltiems reikalavimams, tuomet tiekėjo paaiškinimai kaip keičiantys pasiūlymą iš esmės yra nepriimtini ir toks pasiūlymas atmestinas, net jei tiekėjo padaryta klaida būtų akivaizdi (techninė), ji negali būti kvalifikuojama kaip redakcinio pobūdžio ir paprastai ištaisyтина, jei identifikuotą trūkumą galima pašalinti tik iš naujo teikiant duomenis ar net visą pasiūlymą¹⁵⁷⁹. Taigi, naujų duomenų pateikimas, tikslinant (aiškinant) pasiūlymą *siaurąja prasme*, kasacinio teismo vertinimu, paprastai lems panaudojimą jo keitimą.

Kasacinis teismas šiame kontekste taip pat yra pasisakęs, kad tais atvejais, kai perkančioji organizacija nustato, jog tiekėjo pasiūlyme yra tokio pobūdžio trūkumų, kuriuos leidžiama paaiškinti ar patikslinti, nekeičiant pasiūlymo esmės, ji (pirkėja) privalo kreiptis į tiekėją jam siūlydama (prašydama) paaiškinti redakcinio pobūdžio, objektyviai nustatytinus, paprastai ištaisytinus ar paaiškintinus netikslumus. Perkančiosios organizacijos diskrecija šiuo aspektu iš esmės reiškiasi ne sprendimu leisti arba ne tiekėjui paaiškinti pasiūlymą, o įvertinimu, ar pasiūlymo trūkumo pobūdis leidžia jį pataisyti¹⁵⁸⁰.

Situacija, kai dalyviui gali būti leidžiama paaiškinti atitinkamus neaiškius pasiūlymo elementus, yra daugiau išimtinio pobūdžio, pasiūlymo trūkumai turi būti redakcinio pobūdžio, objektyviai nustatytini ir paprastai ištaisytinai. Nustatytas trūkumas pirmiau nurodytų kriterijų neatitinka, kai jam ištaisyti nepakanka paprasto ūkinio subjekto paaiškinimo, o reikia atskiro, gan detalaus ir tikslaus pasiūlymo patikslinimo, papildymo naujais duomenimis. Be to, pripažintina, kad nei pats trūkumas, nei jo taisymas nepasižymi objektyvumu, jei jo ištaisymo rezultatas priklauso nuo tai atliekančio subjekto¹⁵⁸¹.

Kasacinis teismas taip pat yra nurodęs, kad naujo prekės modelio nurodymas (naujų duomenų pateikimas) nepasižymi objektyvumu, tokiu būdu atliktas trūkumo ištaisyimas priklauso išimtinai nuo jį atliekančio subjekto. Teisės paaiškinti tokio pobūdžio trūkumą suteikimas pasiūlymą pateikusiam asmeniui gali atrodyti nepagrįstai palankus šiam subjektui, todėl toks pasiūlymo paaiškinimas (patikslinimas) neatitinka vienodo požiūrio principo. Šiuo aspektu kasacinis teismas yra atkreipęs dėmesį į tai, kad tiek iš teisinio reguliavimo, tiek iš jį aiškinančios teismų praktikos dėl pasiūlymo *siaurąja prasme* vertinimo matyti, jog tiekėjo deklaruojamų ir įrodinėjamų techninių savybių neatitiktis viešųjų pirkimų sąlygoms neretai reiškia neatitiktį *de jure* (teisinę), o ne *de facto* (faktinę), nebent perkančioji organizacija reikalautų pateikti prekių pavyzdžius, atlikti bandymus, demonstraciją ar pan. Vadinas, net jei tiekėjo pasiūlymas pirkimo objektas atitinka pirkimo sąlygas, tačiau tiekėjas pasiūlyme nenurodė konkretaus siūlomo pirkimo objekto modelio, kaip to buvo reikalaujama pagal

¹⁵⁷⁹ LAT 2018 m. birželio 18 d. nutarties civilinėje byloje Nr. [e3K-3-234-469/2018](#); 2019 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-211-969/2019](#), 2019 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-217-969/2019](#); 2019 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-314-469/2019](#).

¹⁵⁸⁰ LAT 2015 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-654-378/2015](#); 2019 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-211-969/2019](#), 2019 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-217-969/2019](#).

¹⁵⁸¹ LAT 2015 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-654-378/2015](#); 2019 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-211-969/2019](#), 2019 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-217-969/2019](#).

pirkimo sąlygas, tokiu atveju pasiūlymas siaurąja prasme negali būti pripažintas atitinkančiu pirkimo sąlygas¹⁵⁸².

Be to, kasacinis teismas pažymėjo, kad tikslinant pasiūlymą svarbus ne konkretus būdas, kaip bus ištaisytas pasiūlyme nustatytas jo trūkumas, o aplinkybė, jog pasiūlymas taisydamas pakeičiant jo duomenis taip, kad pirkimo dokumentų neatitinkantis pasiūlymas taptų juos atitinkantis¹⁵⁸³. Nustatyto pasiūlymo trūkumo mažareikšmiškumas (jo svarba ir vertė visos viešojo pirkimo sutarties atžvilgiu) nedaro įtakos tokio pasiūlymo vertinimui, kaip neatitinkančio nustatytų reikalavimų, jeigu bent dalis jo tokių reikalavimų neatitinka (nurodytas teisės aiškinimas iš principo reiškia, kad net ir tuo atveju, jei, pavyzdžiui, tiekėjas pateiktame darbų kiekių žiniaraštyje, kuriame yra tūkstančiai skirtingų pozicijų, padarė klaidas keliose eilutėse (pavyzdžiui, nurodė netinkamą (net ir nereikšmingą) kiekį medžiagų (vietoje 10 atitinkamo diametro varžtų, nurodė 8) ar netinkamą medžiagą (vietoje 2,5 m pločio skardos, nurodė 2,3 m pločio skardą), toks pasiūlymas turi būti vertinamas kaip neatitinkantis nustatytų reikalavimų, o jo patikslinimas, nepateikiant naujų duomenų, praktiškai būtų neįmanomas).¹⁵⁸⁴

Pavyzdys

Tiekėjas pasiūlymo dalyje, kurioje reikėjo užpildyti darbų kiekių žiniaraščius, jo eilutėje dėl siūlomo betono nurodė betono siūlomą kiekį, tačiau nenurodė jo klasės, kaip buvo reikalaujama pagal pirkimo sąlygas.

Dėl nurodytų žiniaraščio neatitiktųjų būtų darytos dvejopo pobūdžio išvados. Viena vertus, toks žiniaraštis neatitinka pirkimo sąlygose nustatytų reikalavimų (tam tikrose pozicijose pasiūlytas betonas, nenurodant jo klasės (kas reikštų, kad pirkimo laimėjimo atveju tiekėjas sutarties vykdymo metu galėtų naudoti prastesnės kokybės betoną, nei reikalaujama pagal pirkimo sąlygas). Kita vertus, nustatyti pasiūlymo trūkumai būtų kvalifikuotini kaip tokios neatitiktys, kurios negali būti ištaisytos, nepakeičiant pasiūlymo esmės. Jei pasiūlymo nėra galima paaiškinti (patikslinti), nepakeičiant jo duomenų, toks pasiūlymo esmės keitimas neatitiktų VPI 55 straipsnio 9 dalies reguliavimo.

Nors teismų praktikoje suformuotas ir išplėtotas turiningojo pasiūlymų vertinimo principo įgyvendinimas¹⁵⁸⁵, pagal kurį formalizuotas viešųjų pirkimų procedūrų reguliavimas neturi viršenybės prieš pirkimo organizacijos ir tiekėjų veiksmus, jei šie atitinka teisės normų ir pirkimo sąlygų esmę ir jomis siekiamus tikslus, tačiau net ir ši praktika iš esmės neišplečia VPI 55 straipsnio 9 dalyje įtvirtinto reguliavimo taikymo apimties, kadangi, kaip nurodyta pirmiau, net ir remiantis turininguoju pasiūlymų vertinimu, tikslinti pasiūlymo duomenis iš esmės galima tik nepateikiant naujų duomenų.

¹⁵⁸² LAT 2019 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-314-469/2019](#).

¹⁵⁸³ LAT 2015 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-654-378/2015](#); 2019 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-217-969/2019](#).

¹⁵⁸⁴ LAT 2014 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-411/2014](#); 2019 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-217-969/2019](#).

¹⁵⁸⁵ LAT 2012 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-280/2012](#); 2012 m. balandžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-43/2012](#); 2014 m. lapkričio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-496/2014](#); 2017 m. lapkričio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-369-916/2017](#).

Komentaro autorių nuomone, pasiūlymo *siaurąja prasme* duomenų tikslinimo vertinimas kaip *naujų duomenų pateikimas* gali ir turi būti išskiriamas į dvi atskiras kategorijas: *pirma*, naujų duomenų pateikimas fakto prasme, *antra*, naujų duomenų pateikimas turinio prasme. Tai, kad tiekėjas, tikslindamas pasiūlymą *siaurąja prasme* pateikė naują dokumentą, kurio jo pasiūlyme nebuvo, ne visada reikš naujo pasiūlymo pateikimą ar pasiūlymo pakeitimą, taip, kad neatitinkančio reikalavimų pasiūlymas taptų juos atitinkantis. Autorių nuomone, vertinimui, ar pasiūlymo *siaurąja prasme* duomenys iš esmės pakeisti turinio (tėsinė) prasme, galėtų pagal analogiją būti taikoma esminio viešojo pirkimo sutarties pakeitimo samprata ir reguliavimas, pagal kurį kiekvienas sudarytos sutarties pakeitimas pagal bendrąsias civilinės teisės normas yra naujas sandoris, tačiau ne kiekvienas yra esminis, keičiantis šalių interesų pusiausvyrą.

Pažymėtina, kad ESTT praktika pasiūlymo tikslinimo *siaurąja prasme* atžvilgiu nėra tokia griežta ir pagal ją tam tikrais atvejais nėra draudžiama pateikti naujų duomenų, jeigu juos pateikus iš esmės nėra pateikiamas naujas pasiūlymas. ESTT yra aiškinęs, kad pagal viešųjų pirkimų principus konkrečiai nedraudžiama išimtiniais atvejais *taisyti ar pildyti atskirus pasiūlymo duomenis* dėl to, kad akivaizdžiai būtinas paprastas jų paaiškinimas, arba siekiant ištaisyti akivaizdžias redakcinio pobūdžio klaidas, jei dėl šio pasiūlymo faktiškai nepateikiamas naujas pasiūlymas¹⁵⁸⁶. Be to, ESTT, aiškindamas tiekėjų galimybių ištaisyti pasiūlymo trūkumus ribas, nurodė, kad tais atvejais, kai dėl konkursa nuostatų dalyviai neturi galimybės parengti pasiūlymų pagal pirkimo sąlygų ar nacionalinės teisės reikalavimus (pavyzdžiui, pirkimo sąlygose reikalaujama tiekėjų finansiniuose pasiūlymuose nurodyti darbų sąnaudas, tačiau perkančiosios organizacijos kartu su pirkimo dokumentais pateiktoje pasiūlymo formoje nėra išskirtos eilutės šios informacijos nurodymui), tuomet dalyviams turi būti leidžiama ištaisyti tokius pasiūlymo trūkumus¹⁵⁸⁷.

Komentaro autorių nuomone, pristatyta LAT praktika [VPI](#) 55 straipsnio 9 dalies atžvilgiu yra ydinga ir keistina, kadangi jos tikslumu iš principo eliminuojama bet kokia realiai įgyvendinama pasiūlymo *siaurąja prasme* tikslinimo galimybė. Dėl tokios nacionalinės teismų praktikos pasiūlymą *siaurąja prasme* galima tikslinti itin išimtiniais atvejais, tai iš esmės reiškia tik tiekėjų teisę tikslinti redakcinio pobūdžio klaidas. Tokia praktika ne tik formuoja statišką (neveikiantį) [VPI](#) 55 straipsnio 9 dalyje įtvirtintą reguliavimą, bet taip pat yra nesuderinama su [VPI](#) 1 straipsnio 1 dalyje ir 17 straipsnio 2 dalies 1 punkte įtvirtintais tikslais ir principais (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 1 straipsnio 1 dalies ir 17 straipsnio 2 dalies 1 punkto komentarus*), neatspindintiųjų pirkimų procedūrų specifiškumo bei dinamikos. Be to, LAT suformuojama praktika turėtų būti suderinta su prieš tai nurodytais ESTT išaiškinimais, kurie yra lankstesni pasiūlymo tikslinimo *siaurąja prasme* atžvilgiu.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo statybos darbų pirkimą. Prie pirkimo dokumentų yra pridėti perkančiosios organizacijos užpildyti darbų kiekių žiniaraščiai, kuriuose perkančioji organizacija yra tiksliai ir aiškiai nurodžiusi savo poreikius, t. y. kokie darbai, medžiagos, jų

¹⁵⁸⁶ ESTT 2012 m. kovo 29 d. sprendimas byloje *SAG ELV Slovensko ir kt.*, [C-599/10](#); 2017 m. gegužės 11 d. sprendimas byloje *Archus ir Gama*, [C-131/16](#), 2018 m. vasario 28 d. sprendimas sujungtose bylose *MA.T.I. SUD ir Duemme SGR*, [C-523/16 ir C-536/16](#).

¹⁵⁸⁷ ESTT 2019 m. gegužės 2 d. sprendimas byloje *Lavorgna*, [C-309/18](#).

kiekiai turi būti naudojami sutarties vykdymo metu. Šalia atitinkamų darbų, medžiagų aprašymo bei kiekių yra palikta tuščia eilutė, skirta įkainio įrašymui. Vis dėlto prie pirkimo sąlygų pridėti darbų kiekių žiniaraščiai yra neredaguojamo failo formatu.

Kartu su pasiūlymu tiekėjai turi pateikti užpildytus darbų kiekių žiniaraščius, nurodydami, kokius įkainius siūlo darbų kiekių žiniaraščiuose nurodytose pozicijose aprašytiems darbams, medžiagoms. Atsižvelgiant į tai, tiekėjai turi perrašyti visas perkančiosios organizacijos žiniaraščiuose nurodytas eilutes ir į jas įrašyti tik sušalimus įkainius.

Šiuo atveju, kadangi darbų kiekių žiniaraščiai buvo užpildyti pačios perkančiosios organizacijos, o tiekėjai neturi teisės keisti šio dokumento turinio (turi jį perrašyti), tiekėjui suklydus, perrašant tam tikras pozicijas (pavyzdžiui, prie pirkimo sąlygų pridėtame žiniaraštyje nurodyta, kad tiekėjas turi pasiūlyti metalo plokštę, tiekėjas, perrašant atitinkamą eilutę, įrašė ne metalo plokštę, o plastmasę), turėtų būti leidžiama ištaisyti pasiūlymo duomenis, net ir tuo atveju, jei dėl to faktiškai būtų pateikiami nauji duomenys, t. y. patikslintas žiniaraštis su jame patikslintais duomenimis.

Pavyzdys

Tiekėjas pasiūlė pirkimo objektą, visiškai atitinkantį techninės specifikacijos reikalavimus. Kartu su pasiūlymu tiekėjas pateikė pirkimo objekto atitikties deklaracijas, tačiau nepateikė instrukcijos, kurioje nurodyta, kad pirkimo objektas atitinka vieną iš reikalaujamų funkcijų.

Atsižvelgiant į tai, kad šiuo atveju tiekėjas siūlė pirkimo objektą, kuris dar iki pasiūlymo pateikimo atitiko nustatytus reikalavimus, tačiau nepateikė vieno iš tai patvirtinančių dokumentų (tai, kad nepateikta instrukcija, nereiškia, kad pirkimo objektas neturi reikiamos funkcijos, kadangi iš vėliau pateiktos instrukcijos tai galima nustatyti), instrukcijos pateikimas, tikslinant pasiūlymą, neturėtų būti traktuojamas kaip neleistinas naujų duomenų pateikimas.

Praktikoje, ypač vykdant sudėtingus, didelės apimties pirkimus praktiškai neįmanoma išvengti situacijų, kuomet tiekėjų pasiūlymai *siaurąja prasme* yra pateikti be tam tikrų trūkumų ar neatitiktį. Tai itin aktualu vykdant statybos darbų pirkimus, kuriuose tiekėjai įprastai turi užpildyti didelės apimties darbų kiekių žiniaraščius (kuriuose nurodyta tūkstančiai skirtingų pozicijų (eilučių) ir pan.). Akivaizdu, kad tokiais atvejais pateikti pasiūlymą be tam tikrų klaidų ar neatitiktį yra itin sunku. Dėl to perkančiosioms organizacijoms, vertinant tiekėjų pasiūlymų patikslinimus pagal [VPI](#) 55 straipsnio 9 dalį, kiekvienu atveju turėtų būti leidžiama atsižvelgti į konkrečias aplinkybes, tiekėjų padarytų klaidų pobūdį, jų turinį, klaidų atsiradimo priežastis ir pan. aspektus.

[VPI](#) 1 straipsnio 1 dalyje ir 17 straipsnio 2 dalies 1 punkte (*detales žiūrėti [VPI](#) 1 straipsnio 1 dalies ir 17 straipsnio 2 dalies 1 punkto komentarus*) įtvirtintas viešųjų pirkimų efektyvumo tikslas – vykdant viešuosius pirkimus, turi būti siekiama, kad viešųjų pirkimų procedūra būtų efektyvi ir nebūtų atmetami pasiūlymai, kurie turi mažareikšmių neatitiktį, tačiau yra naudingi perkančiajai organizacijai ir mokesčių mokėtojams plačiąja prasme. Dėl to visais atvejais, taikant [VPI](#) 55 straipsnio 9 dalies normas, turi būti ieškoma tinkamo balanso

tarp paminėto tikslo ir lygiateisiškumo bei proporcingumo principų (*detaliau žiūrėti [VPI 17 straipsnio komentarą](#)*)¹⁵⁸⁸.

[VPI 55](#) straipsnio 9 dalyje atskirai reglamentuojamos ir pasiūlymo *siaurąja prasme* duomenų, susijusių su kainos apskaičiavimu, situacijos.

Dėl tiekėjų teisės ištaisyti pasiūlyme pastebėtas aritmetines klaidas yra taikoma iš esmės ta pati kasacinio teismo ir ESTT praktika dėl pasiūlymų *siaurąja prasme* fiksuojimo¹⁵⁸⁹. Aritmetinių klaidų taisymas [VPI 55](#) straipsnio 9 dalyje įtvirtinto reguliavimo kontekste reiškia dalyvio teisę taisyti ar pildyti atskirus pasiūlymo duomenis, siekiant ištaisyti akivaizdžias redakcinio pobūdžio klaidas, jei dėl šio pakeitimo faktiškai nepateikiamas naujas pasiūlymas. Taigi, aritmetinė klaida [VPI 55](#) straipsnio 9 dalies taikymo prasme yra akivaizdus skaičiavimo apsirikimas, kurio ištaisyimas nekeičia pasiūlymo kainos ir yra leidžiamas, jei (i) nėra pakeičiama susipažinimo su pasiūlymais metu užfiksuota kaina, (ii) nėra atsisakoma kainos sudedamųjų dalių arba kaina papildoma naujomis dalimis¹⁵⁹⁰.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo pirkimą skelbiamųjų derybų būdu. Pirkimo sąlygose nustatyta, kad perkančioji organizacija deryboms turi iš ekonomiškai naudingiausių pasiūlymų pateikusius tiekėjus į derybas. Pirkimo sąlygose taip pat nustatyta, kad tiekėjai derybų metu negalės didinti pasiūlymo įkainių (galės tik juos mažinti).

Po įvykdytų derybų potencialus laimėtojas pateikė geriausios kainos galutinį pasiūlymą. Šio tiekėjo galutinė pasiūlymo kaina, lyginant su jo pirminiu pasiūlymu, sumažėjo. Vis dėlto tiekėjas žiniaraščiuose kai kuriuos įkainius padidino (nors tiek pirkimo sąlygose, tiek kvietime į derybas, tiek derybų protokole buvo aiškiai nustatyta, kad įkainių didinti nebus galima). Atsižvelgiant į tai, kad tiekėjams nebūna leidžiama didinti įkainių, tiekėjo pasiūlymo pakeitimas, nekeičiant jo esmės, šiuo atveju nebūtų galimas, nebent tai būtų akivaizdi aritmetinio skaičiavimo klaida ir tiekėjas tai galėtų pagrįsti bei patikslinti pasiūlymą (pavyzdžiui, klaidingai sudauginti įkainiai su kiekiais, per klaidą įkainiai nurodyti su PVM, vietoje įkainių be PVM ir pan.), nekeičiant galutinės pasiūlymo kainos, neatsisakant nei vienos žiniaraščio eilutės bei nepateikiant naujos, taip pat laikantis pirkimo sąlygų reikalavimų, t. y. kad pasiūlymo įkainiai nebūtų padidinti.

Tuo atveju, kai pirkime taikomas fiksuoto įkainio kainodaros metodas ir pirkime nėra aiškūs bei apibrezti konkretūs perkančiosios organizacijos poreikiai (įsigijami preliminarūs kiekiai, kurie gali kisti), fiksuota kaina [VPI 55](#) straipsnio 9 dalies kontekste reiškia ne galutinę

¹⁵⁸⁸ ESTT 2018 m. vasario 28 d. sprendimas byloje *MA.T.I. SUD*, [C-523/16](#).

¹⁵⁸⁹ ESTT 2012 m. kovo 29 d. sprendimas byloje *SAG ELV Slovensko ir kt.*, Nr. [C-599/10](#); LAT 2015 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-660-415/2015](#); 2015 m. gruodžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-674-969/2015](#); 2018 m. birželio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-234-469/2018](#); 2019 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-211-969/2019](#), 2019 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-217-969/2019](#).

¹⁵⁹⁰ ESTT 2012 m. kovo 29 d. sprendimas byloje *SAG ELV Slovensko ir kt.*, Nr. [C-599/10](#); LAT 2015 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-660-415/2015](#); 2015 m. gruodžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-674-969/2015](#).

pasiūlymo kainą, o tiekėjo siūlomus įkainius, kadangi būtent įkainiai šiuo atveju turi esminę reikšmę, vertinant pasiūlymus¹⁵⁹¹.

Taigi, kai pirkime taikomas fiksuoto įkainio kainodaros metodas, taisant aritmetines klaidas pasiūlyme, gali būti tikslinama bendra pasiūlymo kaina. Jei pirkimo objektas susideda iš sudėtinių dalių ir perkančioji organizacija pirs skirtingus prekių kiekius ir (ar) paslaugų apimtis, vertinant pasiūlymą, vertinama įkainių, padaugintų iš maksimalių ir reikalingai numatomų įsigyti kiekių ir (ar) apimčių arba lyginamųjų koeficientų, suma. Atsižvelgiant į kainodaros nuostatas, svarbiausias yra pasiūlytas įkainis, todėl tokiu atveju, taisant klaidas, neturėtų būti keičiamas pradinis pasiūlytas įkainis, tačiau gali būti patikslinta bendra pasiūlymo palyginamoji kaina¹⁵⁹². Taigi, jei pirkime būtų taikomas fiksuoto įkainio kainodaros metodas, pagal [VPI 55](#) straipsnio 9 dalies reguliavimą tiekėjas, taisydamas pasiūlymo kainos aritmetines klaidas, negalėtų keisti pasiūlyme nurodytų įkainių, tačiau pagal pasiūlyme nurodytus įkainius aritmetiškai teisingai apskaičiuota bendra pasiūlymo kaina neabejotinai galėtų ir netgi turėtų pasikeisti. Priešingu atveju, aritmetinių klaidų ištaisymas būtų objektyviai neįmanomas, o tai būtų nesuderinama su [VPI 55](#) straipsnio 9 dalies reguliavimu.

10. [VPI 55](#) straipsnio 10 dalyje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų teisė nevertinti viso tiekėjo pasiūlymo, kai, patikrinus jo dalį, nustatoma, kad pasiūlymas turi būti atmestas. Pavyzdžiui, tais atvejais, kai su pasiūlymais susipažinama dviejuose komisijos posėdžiuose ([VPI 55](#) straipsnio 7 dalis), pirmame posėdyje perkančioji organizacija, susipažinusi su technine pasiūlymo dalimi, nustato, kad pasiūlymas neatitinka pirkimo sąlygų reikalavimų ir tiekėjas jo negali patikslinti šio straipsnio 9 dalyje nustatyta tvarka (nekeisdamas jo esmės), perkančioji organizacija nebeprivalo šio tiekėjo pasiūlymo vertinti antrajame komisijos posėdyje, t. y. neprivalo susipažinti su jo kaina, o tokį pasiūlymą gali iš karto atmesti.

[VPI 55](#) straipsnio 10 dalyje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų teisė nevertinti viso tiekėjo pasiūlymo netaikoma, jeigu perkančioji organizacija ketina pasinaudoti šio [VPI 63](#) straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatyta skelbimų skelbimų sąlyga, kai leidžiama pakartotinai nebeskelbti skelbimo apie pirkimą (*detales žiūrėti [VPI 63](#) straipsnio 1 dalies 2 punkto komentarą*).

11. [VPI 55](#) straipsnio 11 dalyje įtvirtintas atskiras socialinis pasiūlymų vertinimo kriterijus – tiekėjo ir sutiekėjo (jei jis pasitelkiamas) pirkimo sutartį vykdysiantiems darbuotojams darbo užmokesčio mėnesio medianos (vidurkio) ir LR nustatyto minimalaus darbo užmokesčio santykis.

Iki 2019 m. birželio 11 d. galiojusiame [VPI](#) reguliavime šis kriterijus buvo priskirtas prie [VPI 55](#) straipsnio 1 dalies 1 punkte įtvirtinto sąžiningos prekybos sąlygų kriterijaus. Vis dėlto anksčiau galiojusioje normoje buvo įtvirtintas tiekėjo siūlomo atlyginimo pirkimo sutartį vykdysiantiems darbuotojams arba ūkio subjekto, kurio pajėgumais remiamasi, ir kilmės šalyje nustatyto minimalaus darbo užmokesčio santykis. Atsižvelgiant į tai, kad buvo vertinamas skirtumas tarp darbuotojo kilmės šalyje nustatyto minimalaus darbo užmokesčio dydžio ir faktiškai jam mokamo dydžio, toks pasiūlymų vertinimas negalėjo užtikrinti lygiateisiškumo

¹⁵⁹¹ LAT 2015 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-660-415-2015](#); 2015 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-674-969-2015](#).

¹⁵⁹² <https://klausk.vpt.lt/hc/lt/articles/360003610299-Ar-radus-aritmetini%C5%B3-klaid%C5%B3-pasi%C5%ABlyme-jas-taisant-gali-b%C5%ABti-tikslinama-bendra-pasi%C5%ABlymo-kaina->

principo – akivaizdu, kad net ir mokant tą patį darbo užmokestį, pavyzdžiui, 1 000 Eur, vieno balas būtų skiriamas LR tiekėjui, atsižvelgiant į LR nustatytą 555 Eur dydžio minimalų darbo užmokestį, tuo tarpu kitoks balas būtų skiriamas tiekėjui iš Bulgarijos, kur minimalus darbo užmokestis siekia vos 250 Eur¹⁵⁹³. Taigi, pagal naują reguliavimą gali būti vertinamas tiek tiekėjo ir subtiekejo, jeigu jis pasitelkiamas, sutartį vykdysiantiems ir perkančiosios organizacijos pirkimo dokumentuose nurodytas užduotis atliksiantiems darbuotojams siūlomo darbo užmokesčio mėnesio mediana (vidurkis) viršija LR nustatytą minimalų darbo užmokestį (nepaisant to, ar tiekėjas yra LR, ar užsienio subjektas). Kuo daugiau tiekėjo pasiūlytas atlyginimas darbuotojams viršija minimalų užmokestį, nustatytą LR, tuo didesnis balas skiriamas.

Taikant tokį kriterijų siekiama, kad tiekėjai mokėtų pakankamai atlygį savo darbuotojams, ar pakankamas atlygis būtų mokamas ūkio subjekto, kurio pagumais remiasi tiekėjas, darbuotojams, vykdantiems sudarytą viešojo pirkimo sutartį. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad šiuo atveju turi būti vertinamas konkrečiai tik tų darbuotojų darbo užmokestis, kurie tiesiogiai vykdys pirkimo sutartį. Tiekėjai turi užtikrinti, kad visą sutarties vykdymo laikotarpį nurodytų darbuotojų darbo užmokesčio mėnesio mediana būtų ne mažesnė, negu buvo nurodyta pateikiant pasiūlymą. Perkančioji organizacija pirkimo sąlygose ir pirkimo sutarties projekte privalo tiekėjams nustatyti reikalavimą šių sąlygų laikytis (*detaliau žiūrėti VPI 55 straipsnio 5 dalies komentarą*).

Šiuo aspektu papildomai paminėtina ESTT praktika, kurioje buvo sprendžiama dėl pirkimo sąlygose nustatyto reikalavimo, kad tiekėjai įsipareigotų pirkimo sutartį vykdysiantiems darbuotojams mokėti ne mažesnę, nei perkančiosios organizacijos kilmės šalyje nustatytas minimalus darbo užmokestis. ESTT buvo išaiškinta, kad sąlyga, pagal kurią pirkimo dalyviai ir jų galimi subrangovai, įsteigti kitoje, nei perkančiosios organizacijos valstybėje narėje, kurioje minimalaus darbo užmokesčio norma yra mažesnė, privalo mokėti minimalų darbo užmokestį pagal perkančiosios organizacijos nacionalinę teisę, lemia papildomą ekonominę naštą, galinčią neleisti priimančiojoje valstybėje narėje teikti paslaugos ar trukdyti ją teikti arba tokių paslaugų teikimą daryti mažiau patrauklų¹⁵⁹⁴. Tokia sąlyga gali apriboti tiekėjų galimybes dalyvauti pirkime, dėl to yra neleistina. Taigi, perkančiosios organizacijos negali reikalauti, kad tiekėjai ar jų subrangovai įsipareigotų mokėti perkančiosios organizacijos nacionalinėje teisėje įtvirtintą minimalų darbo užmokestį pirkimo sutartį vykdysiantiems darbuotojams¹⁵⁹⁵. Vis dėlto galima nustatyti ekonominio naudingumo kriterijų, pagal kurį ekonominio naudingumo balai būtų skiriami už sutartį vykdysiantiems darbuotojams mokamo darbo užmokesčio mėnesio medianos (vidurkio) ir LR nustatyto minimalaus darbo užmokesčio santykį.

VPI 55 straipsnio 11 dalyje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų teisė, kilus abejonoms dėl tiekėjo pateiktos informacijos teisingumo, kreiptis į kompetentingas institucijas, kad gautų visą reikiama informaciją apie nurodytiems darbuotojams mokamo darbo užmokesčio mėnesio medianą. Darbuotojams mokamo darbo užmokesčio mėnesio medianos teikimo tvarka ir

¹⁵⁹³ Duomenys iš oficialaus Europos statistikos portalas, adresu: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Minimum_wages,_July_2009_and_July_2019_\(EUR_per_month_and_%25\).png](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Minimum_wages,_July_2009_and_July_2019_(EUR_per_month_and_%25).png).

¹⁵⁹⁴ ESTT 2014 m. rugsėjo 18 d. sprendimas byloje *Bundesdruckerei*, C-549/13; 2015 m. lapkričio 17 d. sprendimas byloje *RegioPost*, C-115/14;

¹⁵⁹⁵ Sanchez – Graells, A. *Smart public procurement and labour standards. Pushing the discussion after regipost*. p. 99, 2019. Oxford and Portland, Oregon.

reikalavimai tokios informacijos turinio kontrolei iki 2019 m. lapkričio 1 d. turės būti nustatyti Vyriausybės.

Atsižvelgiant į tai, kad [VPI](#) 55 straipsnio 11 dalyje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų teisė susipažinti su atitinkamais tiekėjų darbuotojų asmens duomenimis, tiek tiekėjai, tiek perkančiosios organizacijos turėtų peržiūrėti bei atnaujinti savo asmens duomenų tvarkymą reglamentuojančius dokumentus. Tiekėjai savo tvarkose turėtų nustatyti darbuotojų duomenų tvarkymą viešųjų pirkimų tikslais bei užtikrinti, kad jų darbuotojai būtų tinkamai informuoti apie tai, kaip tvarkomi jų asmens duomenys. Perkančiosios organizacijos taip pat turėtų atsinaujinti savo vidaus tvarkas, atsižvelgiant į išaugsiantį tvarkomų asmens duomenų kiekį ir užtikrinti, kad tokia informacija būtų saugoma aiškiai apibrėžtą laiko tarpą.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

56 straipsnis. Gyvavimo ciklo sąnaudos

1. Gyvavimo ciklo sąnaudos apima prekių, paslaugų ar darbų gyvavimo laikotarpį patiriamas visas šias išlaidas ar jų dalį:
 - 1) perkančiųjų organizacijų ar kitų naudotojų patiriamas išlaidas:
 - a. su įsigijimu susijusias išlaidas, įskaitant kainą;
 - b. naudojimo išlaidas, pavyzdžiui, energijos ar kitų išteklių suvartojimo išlaidas;
 - c. eksploatavimo išlaidas;
 - d. gyvavimo ciklo pabaigos išlaidas, pavyzdžiui, atliekų surinkimo, perdirbimo išlaidas;
 - 2) išlaidas, susijusias su prekių, paslaugų ar darbų gyvavimo laikotarpiu sukeliama išoriniais aplinkos veiksniais, jeigu įmanoma nustatyti ir patikrinti tokių išlaidų piniginę vertę. Tokios išlaidos gali būti susijusios su šiltnamio efektą sukeliančių išmetamųjų dujų ar kitų išmetamųjų teršalų kiekio mažinimu, klimato kaitos mažinimu.
2. Kai perkančioji organizacija ketina vertinti sąnaudas pagal gyvavimo ciklo sąnaudų metodą, ji pirkimo dokumentuose nurodo, kokius duomenis savo pasiūlyme turi pateikti tiekėjas ir kokią metodą taikys perkančioji organizacija, vertindama gyvavimo ciklo sąnaudas pagal tiekėjo pateiktus duomenis.
3. Perkančiosios organizacijos pasirinktas metodas, pagal kurį vertinamos su išoriniais aplinkos veiksniais susijusios sąnaudos, turi atitikti visas šias sąlygas:
 - 1) jis turi būti pagrįstas objektyviai patikrinamais ir nediskriminaciniais kriterijais. Šis metodas negali tam tikriems tiekėjams sudaryti nepagrįstai palankesnių ar nepalankesnių sąlygų, ypač jeigu jis nebuvo sukurtas taikyti nuolat ir pakartotinai;
 - 2) informaciją apie jį gali gauti visi suinteresuoti subjektai;
 - 3) perkančiosios organizacijos prašomus duomenis turi gebėti pateikti pareigingas tiekėjas įprastomis pastangomis, įskaitant tiekėjus iš trečiųjų šalių, pasirašiusių Pasaulio prekybos organizacijos sutartį dėl viešųjų pirkimų ar kitus Europos Sąjungą įpareigojančius tarptautinius susitarimus.
4. Vertinant gyvavimo ciklo sąnaudas, turi būti taikomi Europos Sąjungos teisės aktu patvirtinti ir galimi bendrieji gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodai, įskaitant metodus, patvirtintus Direktyvą 2009/33/EB įgyvendinančiais nacionaliniais teisės aktais.

Įstatymų leidėjo tikslas yra skatinti europinių gyvavimo ciklo sąnaudų apskaičiavimo koncepcijų plėtrą ir naudojimą, kad viešieji pirkimai labiau palaikytų tvarų Europos Sąjungos ir atitinkamų valstybių narių ekonomikos augimą¹⁵⁹⁶. Įstatymų leidėjas perkančiosioms organizacijoms nenustatė prievolės vertinti pasiūlymus, atsižvelgiant į gyvavimo ciklo sąnaudas, tačiau atitinkamų prekių, paslaugų ar darbų įsigijimas savanoriškai vertinant šį

¹⁵⁹⁶ Direktyvos [2014/24/ES](#) preambulės 95-oji konstatuojamoji dalis.

kriterijų prisideda prie racionalaus lėšų panaudojimo principo užtikrinimo (*žiūrėti detaliau VPI 17 straipsnio komentarą*), kadangi vien prekių įsigijimo kaina neleidžia objektyviai įvertinti perkančiosios organizacijos realiai patiriamų ar ateityje (viso prekės, paslaugos ar darbo rezultato gyvavimo metu) patirtinų išlaidų. Be to, gyvavimo ciklo sąnaudų metodas yra dalis socialinės atsakomybės: ilgesnis gyvavimo ciklas reiškia mažesnę vartojimą, kas atitinkamai reiškia ir mažesnę taršą. Dėl to gyvavimo ciklo įvertinimas yra neatsiejama ES ir racionalios viešųjų pirkimų politikos dalis.

Gyvavimo ciklo sąnaudos yra atskiras ir savarankiškas ekonominio naudingumo vertinimo kriterijus (*žiūrėti detaliau VPI 55 straipsnio 1 dalies komentarą*). Gyvavimo ciklo sąnaudos įprastai vertinamos energetikos ar transporto sektoriuje veikiančių perkančiųjų organizacijų, siekiant tiksliai įvertinti įsigyjamų prekių, paslaugų ar darbų gyvavimo ciklo sąnaudas viso gyvavimo ciklo laikotarpiu (įsigijimo, naudojimo, eksploatavimo, perdirbimo ar utilizavimo).

Gyvavimo ciklo sąnaudų sąvoka apima visas išlaidas per darbų, prekių ar paslaugų gyvavimo ciklą. Tai reiškia, kad vertinant gyvavimo ciklo sąnaudas gali būti įtraukiamos visos sąnaudos, kaip antai atliktinų mokslinių tyrimų, kūrimo, gamybos, transporto, naudojimo, priežiūros ir šalinimo gyvavimo ciklo pabaigoje sąnaudos, tačiau taip pat gali būti įtrauktos sąnaudos dėl išorinių aplinkos veiksnių, pavyzdžiui, užterštumo, kurį sukelia produktui skirtų žaliavų gavyba arba pats produktas ar jo gaminimas, jeigu jos gali būti išreikštos pinigine verte ir gali būti vykdoma jų stebėseną¹⁵⁹⁷.

Pasirinkdama tiekėjų pasiūlymus vertinti pagal gyvavimo ciklo sąnaudas, perkančioji organizacija sukuria mechanizmą, pagal kurį galima įvertinti įprastai tarpusavyje sunkiai palyginamus tiekėjų pasiūlymus, kadangi skirtingiems pasiūlymams skiriamas skirtingas įvertinimas ekonominio naudingumo balais, atsižvelgiant į gyvavimo ciklo vertinimo metodikoje panaudojant svertinius koeficientus, nustatytus perkančiosios organizacijos prioritetus. Skirtingoms sąnaudų kategorijoms suteikiami lyginamieji svoriai, o bendras sąnaudų įvertinimas apskaičiuojamas panašia tvarka kaip ir geriausias kainos ar sąnaudų ir kokybės santykis¹⁵⁹⁸.

Vis dėlto į tam tikrus gyvavimo ciklo sąnaudų elementus (pavyzdžiui, vidutinis energijos išteklių suvartojimas) gali būti atsižvelgiama ir perkančiajai organizacijai pasirinkus tiekėjų pasiūlymus vertinti pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės santykį (VPI 55 straipsnio 1 dalies 1 punktas)¹⁵⁹⁹. Įstatymų leidėjas nustatė, kad perkančiosioms organizacijoms taikant kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio pasiūlymų vertinimo kriterijų, be kita ko, gali būti atsižvelgiama į įvairiausius kokybės, aplinkos apsaugos, socialinius kriterijus, tačiau visada turi būti vertinamas ir kainos ar sąnaudų elementas. Vertinami kriterijai turi būti susiję su perkamo objekto, tam tikrais ar visais gyvavimo ciklo etapais (nuo produktui skirtų žaliavų išgavimo iki produkto utilizavimo), jie turi užtikrinti tiekėjų konkurenciją, būti efektyviai patikrinami ir jais perkančiajai organizacijai negali būti suteikiama neribota pasirinkimo laisvė^{1600,1601}.

¹⁵⁹⁷ Dėktyvos [2014/24/ES](#) preambulės 96-oji konstatuojamoji dalis.

¹⁵⁹⁸ [VPI](#) Nr. I-1491 pakeitimo įstatymo projekto [aiškinamasis raštas](#).

¹⁵⁹⁹ [PAT](#) 2018 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-16-378/2018](#).

¹⁶⁰⁰ [VPI](#) Nr. I-1491 pakeitimo įstatymo projekto [aiškinamasis raštas](#).

¹⁶⁰¹ [ESTT](#) 2003 m. gruodžio 4 d. sprendimas byloje *Wienstrom*, [C-448/01](#).

Atsižvelgiant į tai, kad perkančiosios organizacijos turi teisę vertinti tiekėjų pasiūlymus pagal ne visas, o dalį gyvavimo ciklo sąnaudų, pavyzdžiui, tik į naudojimo kaštus, pasiūlymų vertinimas pagal VPI 55 straipsnio 1 dalies 1 ir 2 punktus iš esmės lemia panašų rezultatą tuo aspektu, nes taip perkančioji organizacija gali bent iš dalies įvertinti svarbias prekės objekto sąnaudas, t. y. nepatirti neplanuotų išlaidų. Dėl to pasirinkus pasiūlymų vertinimą pagal gyvavimo ciklo sąnaudų metodą, siūlytina atsižvelgti į viso gyvavimo ciklo metu atsirandančias išlaidas, o ne tik atskiras jų dalis.

Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad pasirinkus pasiūlymus vertinti atskiru ir savarankišku gyvavimo ciklo sąnaudų ekonominio naudingumo vertinimo kriterijumi (VPI 55 straipsnio 1 dalies 2 punktą), gyvavimo ciklo sąnaudos, kaip nurodyta pirmiau, priešingai nei kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio vertinimo atveju, privalo būti vertinamos arba vadovaujantis ES patvirtintais gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodais (žiūrėti detaliau VPI 56 straipsnio 4 dalies komentarą toliau), arba pačios perkančiosios organizacijos patvirtintais gyvavimo ciklo sąnaudų metodais, kurie atitinka VPI 56 straipsnio 3 dalyje nustatytus reikalavimus (žiūrėti detaliau VPI 56 straipsnio 3 dalies komentarą).

Komentaro autorių nuomone, atitinkamos prekių, paslaugų ar darbų savybės turi būti vertinamos metodiškai, atsižvelgiant į viso gyvavimo ciklo metu patiriamas sąnaudas. Tik pasiūlymų vertinimas, atsižvelgiant į visas gyvavimo ciklo metu patiriamas sąnaudas, leidžia perkančiajai organizacijai visapusiškai ir objektyviai įvertinti viso gyvavimo ciklo metu patiriamas sąnaudas, kitu atveju perkančioji organizacija rizikuoja įsigyti prekes, paslaugas ar darbus, kurių gyvavimo ciklo metu patirtų nenumatytas sąnaudas.

Gyvavimo ciklo sąnaudų metodas pagal taikymo apimtį gali būti skirstomas į tokius laipsnius:

- 1) perkančioji organizacija pirkimo dokumentų techninėje specifikacijoje neįtvirtina konkrečių pirkimo objekto reikalavimų (pvz., įrangos veikimo, pagaminimo ir pan.) ir tokiu būdu leidžia tiekėjams siūlyti įvairias technines charakteristikas atitinkančius pirkimo objektus (pavyzdžiui, tiek dyzelinius, tiek benzininius, tiek suskystintomis dujomis, tiek elektra, tiek bet koku kitu kuru varomus autobusus), taip pat vertina visas VPI 56 straipsnio 1 dalyje nurodytas gyvavimo ciklo sąnaudas (įsigijimo, naudojimo, eksploatavimo, atliekų tvarkymo, kitas susijusias išlaidas);
- 2) perkančioji organizacija pirkimo dokumentų techninėje specifikacijoje neįtvirtina konkrečių pirkimo objekto reikalavimų (pvz., įrangos veikimo, pagaminimo ir pan.) ir tokiu būdu leidžia tiekėjams siūlyti įvairias technines charakteristikas atitinkančius pirkimo objektus (pavyzdžiui, tiek dyzelinius, tiek benzininius, tiek suskystintomis dujomis, tiek elektra, tiek bet koku kitu kuru varomus autobusus), tačiau vertina ne visas VPI 56 straipsnio 1 dalyje nurodytas gyvavimo ciklo sąnaudas (pavyzdžiui, tik įsigijimo ir naudojimo išlaidas);
- 3) perkančioji organizacija pirkimo dokumentų techninėje specifikacijoje įtvirtina konkrečius pirkimo objekto reikalavimus ir tokiu būdu leidžia tiekėjams siūlyti tik konkrečius reikalavimus atitinkančias įvairių technines charakteristikų (modifikacijų) pirkimo objektus (pavyzdžiui, tik dyzeliniu kuru varomus autobusus), tačiau vertina visas VPI 56 straipsnio 1 dalyje nurodytas gyvavimo ciklo sąnaudas (įsigijimo, naudojimo, eksploatavimo, atliekų tvarkymo, kitas susijusias išlaidas);

- 4) perkančioji organizacija pirkimo dokumentų techninėje specifikacijoje įtvirtina konkrečius pirkimo objekto reikalavimus ir tokiu būdu leidžia tiekėjams siūlyti tik konkrečius reikalavimus atitinkančias įvairių technines charakteristikų (modifikacijų) pirkimo objektus (pavyzdžiui, tik dyzeliniu kuru varomus autobusus), tačiau vertina ne visas VPI 56 straipsnio 1 dalyje nurodytas gyvavimo ciklo sąnaudas (pavyzdžiui, tik įsigijimo ir naudojimo išlaidas).

Kuo daugiau konkrečių reikalavimų perkančioji organizacija nustato techninėje specifikacijoje ir kuo mažiau gyvavimo ciklo sąnaudų sudedamųjų dalių vertina, tuo pasirinktas gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodas yra labiau ribotas ir tampa panašesnis į kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio ekonominio naudingumo vertinimo metodą (VPI 55 straipsnio 1 dalies 1 punktas).

VPT yra parengusi ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo gaires¹⁶⁰², kuriose taip pat aprašomas gyvavimo ciklo sąnaudų metodas, jo privalumai ir trūkumai bei praktinės pritaikymo galimybės.

VPI 56 straipsnyje¹⁶⁰³ nustatyta tvarka, kaip perkančioji organizacija turi vertinti gyvavimo ciklo sąnaudas, kokius duomenis perkančioji organizacija tokiu atveju privalo nurodyti pirkimo dokumentuose, nustatyti gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodus.

1. VPI 56 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad gyvavimo ciklo sąnaudos apima visas prekių, paslaugų ar darbų gyvavimo (galiojimo) laikotarpį ir pasibaigus tokiam laikotarpiui naudotojo, vartotojo, užsakovo ar kitų asmenų patiriamas išlaidas ar jų dalį, kurios visos turi būti vertinamos siekiant nustatyti gyvavimo ciklo sąnaudas.

Gyvavimo ciklo sąnaudas pagal jas patiriančius subjektus galima skirstyti į:

- a) prekių, paslaugų ar darbų naudojimo metu perkančiųjų organizacijų ar kitų naudotojų patiriamas išlaidas – tiesioginio naudojimo išlaidas (VPI 56 straipsnio 1 dalies 1 punktas); ir
- b) kitų asmenų, kurie tiesiogiai nesinaudoja įsigijamomis prekėmis, paslaugomis ir darbais patiriamas išlaidas, jei tokios gali būti apskaičiuojamos – su naudojimu nesusijusias išlaidas (VPI 56 straipsnio 1 dalies 2 punkte).

Įstatymų leidėjas VPI 56 straipsnio 1 dalies 1 punkte pirmiau nurodytas tiesioginio naudojimo išlaidas skirsto į:

- a) su įsigijimu susijusias išlaidas. Tokiomis išlaidomis laikomos prekės, paslaugos ar darbų kaina, perkančiosios organizacijos privalomi mokėti mokesčiai, transportavimo, montavimo sertifikavimo, žymėjimo, pritaikymo naudojamoms sistemoms, darbuotojų apmokymo, vertimo išlaidos ir bet kokios kitos su prekės, paslaugos ar darbų rezultato parengimu naudoti susijusios išlaidos;
- b) naudojimo išlaidas – išlaidas, patiriamas naudojant prekes, paslaugas ar darbų rezultata. Tokiomis išlaidomis laikomos elektros, šilumos ar kitos energijos, kuro,

¹⁶⁰² http://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/mp/ENPV_gaires_2017-11-09%E2%80%942018-02-13.pdf
¹⁶⁰³ Komentuojamos VPI 56 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 68 straipsnį.

žmogiškųjų ar kitų išteklių suvartojimo išlaidos, pagalbinių priemonių, reikalingų pirkimo objektui veikti, įsigijimo kaštai;

Pavyzdys

Perkančioji organizacija siekia įsigyti lazerinio pjaustymo stakles. Iš viešai prieinamos informacijos yra žinoma, kad perkančiosios organizacijos poreikius atitinkančios lazerinio pjaustymo staklės dėl skirtingų gamybos technologijų ir jos metu naudojamų medžiagų kokybės skiriasi pagal suvartojamos elektros energijos kiekį. Taip pat perkančiosios organizacijos poreikius atitinkančios lazerinio pjaustymo staklės priklausomai nuo atitinkamo gamintojo gali reikalauti 1 arba 2 asmenų jas aptarnaujančio personalo (perkančiosios organizacijos darbuotojų).

Atsižvelgdama į pirmiau išdėstytas aplinkybes perkančioji organizacija tokiu atveju atrinkdama pirkimo laimėtoją gali vertinti tiekėjų siūlomų lazerinio pjaustymo staklių gyvavimo ciklo sąnaudas, didesnę ekonominio naudingumo balą skirdama mažiau elektros energijos suvartojančioms ir tik 1 asmens aptarnaujančio personalo reikalaujančioms lazerinio pjaustymo staklėms. Tuo tarpu daugiau elektros energijos naudojančios lazerinio pjaustymo staklės, reikalaujančios 2 asmenų aptarnavimo personalo būtų vertinamos mažesniu ekonominio naudingumo balų skaičiumi, kadangi jų gyvavimo ciklo sąnaudos būtų didesnės, o perkančioji organizacija įsigytų tokias stakles tik tuo atveju, jeigu jų kaina būtų atitinkamai mažesnė ar kiti perkančiosios organizacijos vertinami kriterijai būtų tenkinami labiau (perkančioji organizacija skirtų didesnę ekonominio naudingumo balą) nei mažesnėmis gyvavimo ciklo sąnaudomis pasižyminčių staklių.

Pažymėtina, kad nors šiame pavyzdyje nėra nurodyta, tačiau vertindama gyvavimo ciklo sąnaudas perkančioji organizacija gali vertinti ne tik lazerinių pjaustymo staklių naudojimo, tačiau iš kitus (įsigijimo, eksploatavimo, demontavimo, transportavimo, utilizavimo) kaštus.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija siekia įsigyti administracinio pastato statybos rangos darbus. Iš viešai prieinamos informacijos yra žinoma, kad priklausomai nuo statybos rangos metu taikomų darbo metodų ir naudojamų medžiagų skiriasi administracinių pastatų šiluminė varža bei patiriamų valymo išlaidų dydis (aukštesnės kokybės grindų danga bei fasado apdailos medžiagos reikalauja mažiau priežiūros, gali būti valomos rečiau, nanodanga padengti selektyviniai stiklai yra nuplaunami lietaus, todėl jų nereikia valyti mechaniškai).

Atsižvelgdama į pirmiau išdėstytas aplinkybes perkančioji organizacija tokiu atveju atrinkdama pirkimo laimėtoją gali vertinti tiekėjų siūlomų statybos rangos darbų rezultato gyvavimo ciklo sąnaudas, didesnę ekonominio naudingumo balą skirdama mažesnę šilumos energijos suvartojimą bei mažesnes valymo išlaidas garantuojančiam tiekėjo siūlomam statybos darbų rezultatui. Tuo tarpu didesnę šilumos energijos suvartojimą bei didesnes valymo išlaidas garantuojančiam tiekėjo siūlomam statybos darbų rezultatui skirdama mažesnę ekonominio naudingumo vertinimo balą.

Pažymėtina, kad nors šiame pavyzdyje nėra nurodyta, tačiau vertindama gyvavimo ciklo sąnaudas perkančioji organizacija gali vertinti ne tik administracinio pastato statybos rangos darbų rezultato naudojimo, tačiau ir kitus (įsigijimo, eksploatavimo, demontavimo, transportavimo, utilizavimo) kaštus.

- c) eksploatavimo išlaidas. Tokiomis išlaidomis laikomos su prekės, paslaugos ar darbo rezultato naudojimo intensyvumu tiesiogiai nesusijusios, tačiau su prekės išlaikymu (tinkamos būklės palaikymu) susijusios išlaidos. Tokiomis išlaidomis laikomos prekės aptarnavimo (variklio ir kitų skysčių ar komplektuojančių dalių keitimo ir (ar) remonto), išlaikymo (šildymo, šaldymo, apsaugos), valymo, draudimo išlaidos ir kitos su prekės, paslaugos ar darbo rezultato eksploatavimu susijusios išlaidos;

Pavyzdys

Perkančioji organizacija siekia įsigyti lengvuosius automobilius. Iš viešai prieinamos informacijos yra žinoma, kad perkančiosios organizacijos poreikius atitinkantys lengvieji automobiliai, be kitų savybių, dėl gamybos technologijų ir gamybos procese naudojamų medžiagų savybių skiriasi ir pagal lengvojo automobilio naudotojo patiriamas eksploatavimo išlaidas.

Lengvųjų automobilių variklio ir transmisijos alyvos keitimo intervalas, priklausomai nuo automobilio gamintojo, skiriasi nuo 10 000 kilometrų iki 30 000 kilometrų, taip pat skiriasi ir lengvųjų automobilių sunaudojamo kuro kiekis, suteikiamos gamintojo kokybės garantijos terminas, privalomojo civilinės atsakomybės draudimo kaina.

Atsižvelgdama į pirmiau išdėstytas aplinkybes perkančioji organizacija tokiu atveju atrinkdama pirkimo laimėtoją gali vertinti tiekėjų siūlomų lengvųjų automobilių gyvavimo ciklo sąnaudas, didesnę ekonominio naudingumo balą skirdama mažiau kuro sunaudojantiems, ilgesnę gamintojo kokybės garantijos terminą ir retesnę variklio ir transmisijos alyvos keitimo intervalą, mažesnę privalomojo civilinės atsakomybės draudimo kainą turintiems lengviesiems automobiliams. Tuo tarpu daugiau kuro sunaudojantiems, didesnę privalomojo civilinės atsakomybės draudimo kainą, trumpesnę gamintojo kokybės garantijos terminą ir dažnesnę variklio ir transmisijos alyvos keitimo intervalą turinčius lengvuosius automobilius vertinamos mažesniu ekonominio naudingumo balų skaičiumi, o perkančioji organizacija įsigytų tokius lengvuosius automobilius tik tuo atveju, jeigu jų kaina būtų atitinkamai mažesnė ar kiti perkančiosios organizacijos vertinami kriterijai būti tenkinami labiau (perkančioji organizacija skirtų didesnę ekonominio naudingumo balą) nei mažesnėmis gyvavimo ciklo sąnaudomis pasižyminčių lengvųjų automobilių.

Pažymėtina, kad nors šiame pavyzdyje nėra nurodyta, tačiau vertindama gyvavimo ciklo sąnaudas perkančioji organizacija gali vertinti ne tik lengvųjų automobilių eksploatavimo, tačiau iš kitus (įsigijimo, naudojimo, demontavimo, transportavimo, utilizavimo) kaštus.

- d) gyvavimo ciklo pabaigos išlaidas. Tokiomis išlaidomis laikomos demontavimo, išdiegimo, atliekų surinkimo, perdirbimo, transportavimo, utilizavimo išlaidos.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija siekia įsigyti mokyklos stadiono rekonstrukcijos statybos rangos darbus. Iš viešai prieinamos informacijos yra žinoma, kad priklausomai nuo stadiono rekonstrukcijos metu keičiamos stadionų bėgimo takų dangos klojimo technologijos, reikšmingai skiriasi dangos utilizavimo kaina pasibaigus tinkamumo naudoti terminui.

Rangovui tiesiogiai užliejant guminę stadionų bėgimo takų dangą ant paruošto grunto reikalinga šildyti dangą bei laikyti ją prispaustą prie grunto, nuolat gniuždyti tam, kad danga priliptų prie grunto. Siekdami sumažinti darbų sąnaudas kiti rangovai pasirenka kitą guminės stadionų bėgimo takų dangos klojimo būdą – klijuojant ją kljais, tokiu būdu sumažinant darbo kaštus.

Klojant dangą pirmuoju būdu, gyvavimo ciklo pabaigoje guminė danga gali būti perdirbama ir naudojama kaip antrinė žaliava, todėl guminių dangų perdirbimu užsiimantys ūkio subjektai priima stadionų bėgimo takų dangą perdirbti nemokamai.

Klojant dangą antruoju būdu, gyvavimo ciklo pabaigoje guminė danga negali būti perdirbama ir naudojama kaip antrinė žaliava, kadangi guminė danga būna užteršta kljais, kurių mechaniniu būdu pašalinti neįmanoma. Su kljais užterštos guminės dangos antrinis panaudojimas yra neįmanomas. Todėl guminių dangų perdirbimu ir utilizavimu užsiimantys ūkio subjektai priima kljais užterštą stadionų bėgimo takų dangą utilizuoti mokamai, perkančiajai organizacijai patiriant reikšmingus utilizavimo kaštus.

Atsižvelgdama į pirmiau išdėstytas aplinkybes perkančioji organizacija tokiu atveju atrinkdama pirkimo laimėtoją gali vertinti tiekėjų siūlomą guminės stadiono bėgimo takų dangos klojimo būdą, didesnę ekonominio naudingumo balą skirdama tam klojimo būdai, dėl kurio perkančioji organizacija gyvavimo ciklo pabaigoje nepatirs papildomų utilizavimo kaštų. Tuo tarpu guminės dangos klojimo kljū pagalba būdą vertindama mažesniu ekonominio naudingumo balų skaičiumi.

Pažymėtina, kad nors šis pavyzdyje nėra nurodyta, tačiau vertindama gyvavimo ciklo sąnaudas perkančioji organizacija gali vertinti ne tik stadiono rekonstrukcijos statybos rangos darbų rezultato gyvavimo ciklo pabaigos išlaidas, tačiau ir kitus (įsigijimo, naudojimo, eksploatavimo) kaštus.

Įstatymų leidėjas [VPI](#) 56 straipsnio 1 dalies 2 punkte taip pat nurodo, kad perkančioji organizacija, vertindama gyvavimo ciklo sąnaudas gali vertinti ir išlaidas, susijusias su prekių, paslaugų ar darbų gyvavimo laikotarpiu sukeliamais išoriniais aplinkos veiksniais, jeigu įmanoma nustatyti ir patikrinti tokių išlaidų piniginę vertę.

Tokios išlaidos gali būti susijusios su šiltnamio efektą sukeliančių išmetamųjų dujų ar kitų išmetamųjų teršalų kiekio mažinimu, klimato kaitos mažinimu, maistingųjų medžiagų, organinių vandens teršalų išmetimu. Perkančioji organizacija taip pat gali vertinti ne tik paties produkto išmetamųjų teršalų poveikį aplinkai, tačiau ir produktui skirtų žaliavų gavybos paties produkto gamybos metu išmetamųjų teršalų kiekį¹⁶⁰⁴.

¹⁶⁰⁴ Direktyvos [2014/24/ES](#) preambulės 96-oji konstatuojamoji dalis.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, turinti taršos integruotos prevencijos ir kontrolės įsidėmimą, siekia įsigyti į aplinką išmetamų dūmų (teršalų) valymo įrenginius (katalizatorius). Perkančioji organizacija moka taršos mokesčius už teršimą iš stacionarių taršos šaltinių, priklausomai nuo į atmosferą išmetamų dūmų (teršalų) kiekio¹⁶⁰⁵. Iš viešai prieinamos informacijos yra žinoma, kad perkančiosios organizacijos poreikius atitinkantys dūmų (teršalų) valymo įrenginiai (katalizatoriai) yra skirtingo naudingumo koeficiento, todėl priklausomai nuo konkretaus gamintojo dūmų (teršalų) valymo įrenginio (katalizatoriaus), skiriasi neutralizuojamų ir į aplinką išmetamų dūmų (teršalų) kiekis (santykis).

Atsižvelgdama į pirmiau išdėstytas aplinkybes perkančioji organizacija tokiu atveju atrinkdama pirkimo laimėtoją gali vertinti tiekėjų siūlomų dūmų (teršalų) valymo įrenginių (katalizatorių) naudingumo koeficientą, didesnę ekonominio naudingumo balą skirdama didesnę naudingumo koeficientą turintiems dūmų (teršalų) valymo įrenginiams (katalizatoriaus), kurie neutralizuoja didesnę kiekį dūmų ir dėl jų didesnio naudingumo koeficiento į aplinką išmetamas mažesnis teršalų kiekis. Tuo tarpu mažesnę naudingumo koeficientą turinčius dūmų (teršalų) valymo įrenginius (katalizatorius) vertinamos mažesniu ekonominio naudingumo balų skaičiumi, atsižvelgiant į mažesnę jų gyvavimo ciklo sąnaudas.

Pažymėtina, kad nors šiame pavyzdyje nėra nurodyta, tačiau vertindama gyvavimo ciklo sąnaudas perkančioji organizacija gali vertinti netik išmetamų dujų (teršalų) valymo įrenginių (katalizatorių) kaštus, kiek tai susiję su jų naudingumo koeficientu, tačiau ir kitus (įsigijimo, naudojimo, eksploatavimo, demontavimo, transportavimo, utilizavimo) kaštus.

2. [VPI](#) 56 straipsnio 2 dalyje yra nustatyta, kad pasirinkdama vertinti sąnaudas pagal gyvavimo ciklo sąnaudų metodą, perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose turi aiškiai, tiksliai ir nedviprasmiškai įvardinti, kokius duomenis apie siūlomą pirkimo objektą tiekėjas pasiūlyme turi nurodyti ir pateikti (detaliau žiūrėti [VPI](#) 35 straipsnio komentarą).

Pasirinkdama vertinti sąnaudas pagal gyvavimo ciklo sąnaudų metodą, perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose taip pat privalo nurodyti, kokį metodą perkančioji organizacija taikys, vertindama gyvavimo ciklo sąnaudas pagal tiekėjo pateiktus dokumentus (detaliau žiūrėti [VPI](#) 56 straipsnio 3-4 dalių komentarus).

Visų pirma, pažymėtina, kad perkančiosios organizacijos, rengdamos viešojo pirkimo dokumentus, privalo preciziškai laikytis [VPI](#) reikalavimų. Perkančiosioms organizacijoms netinkamai įgyvendinant nurodytą pareigą ir parengus [VPI](#) nuostatomis, o tam tikrais atvejais, ir VPT aktams prieštaraujančius pirkimo dokumentus, tokie dokumentai (jų teisėtumas) ne tik gali būti ginčijami viešajame pirkime siekiančių dalyvauti tiekėjų (detaliau žiūrėti [VPI](#) 101 straipsnio komentarą), bet taip pat gali būti teismų pripažįstami neteisėtais, net jeigu tiekėjai tokio reikalavimo nekelia (detaliau žiūrėti [VPI](#) 35 straipsnio komentarą). Dėl to perkančiajai organizacijai pasirinkus vertinti sąnaudas pagal gyvavimo ciklo sąnaudų metodą, tačiau pirkimo dokumentuose aiškiai, tiksliai ir nedviprasmiškai neįvardinus, kokius duomenis apie siūlomą pirkimo objektą tiekėjas pasiūlyme turi nurodyti ir pateikti bei aiškiai nenurodžius ir

¹⁶⁰⁵ <https://am.lrv.lt/lt/veiklos-sritys-1/aplinkosauginiai-mokesčiai/mokestis-uz-tersima-is-stacionariu-tarsos-saltiniu>.

neidentifikavus, kokį konkretų metodą perkančioji organizacija taikys, vertindama gyvavimo ciklo sąnaudas pagal tiekėjo pateiktus dokumentus, tokie pirkimo dokumentai teismo turėtų būti pripažinti neteisėtais, prieštaraujančiais [VPI 56](#) straipsnio 2 dalies reikalavimams.

Antra, perkančioji organizacija gyvavimo ciklo sąnaudas gali vertinti arba vadovaujantis perkančiosios organizacijos parengta ir patvirtinta gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodika, atitinkančia [VPI 56](#) straipsnio 3 dalyje nustatytus reikalavimus (*detaliau žiūrėti [VPI 56](#) straipsnio 3 dalies komentarą toliau*), arba Europos Sąjungos teisės aktu patvirtintu privalomu gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodu, vadovaujamais [VPI 56](#) straipsnio 4 dalimi (*detaliau žiūrėti [VPI 56](#) straipsnio 4 dalies komentarą*).

Tuo atveju, jei egzistuoja Europos Sąjungos teisės aktu patvirtintas privalomas gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodas, perkančioji organizacija privalo juo vadovautis (*detaliau žiūrėti [VPI 56](#) straipsnio 4 dalies komentarą*).

3. [VPI 56](#) straipsnio 3 dalyje yra nustatyti reikalavimai, kuriuos turi atitikti perkančiosios organizacijos pasirinktas gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodas. Kitaip tariant, [VPI 56](#) straipsnio 3 dalyje nustatyti reikalavimai perkančiosios organizacijos sukurtam ar naudojamam gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodui.

Įstatymų leidėjas nustatė, kad gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimui naudojami metodai turi atitikti skaidrumo, lygiateisiškumo ir nediskriminavimo viešųjų pirkimų principus (*detaliau žiūrėti [VPI 17](#) straipsnio komentarą*). Perkančioji organizacija gali gyvavimo ciklo sąnaudas vertinti pasirinktu metodu tuo atveju, jei toks metodas atitinka visus toliau nurodytus vertinimo metodams taikytinus reikalavimus.

1) jis turi būti pagrįstas objektyviai patikrinamais ir nediskriminaciniais kriterijais. Šis metodas negali tam tikriems tiekėjams sudaryti nepagrįstai palankesnių ar nepalankesnių sąlygų, ypač jeigu jis nebuvo sukurtas taikyti nuolat ir pakartotinai¹⁶⁰⁶.

Įstatymų leidėjas nustatė, kad gyvavimo ciklo sąnaudų metodui iš esmės keliami tie patys kriterijai, kaip ir perkančiosios organizacijos tiekėjų kvalifikacijos reikalavimams (*detaliau žiūrėti [VPI 45](#) ir [47](#) straipsnių komentarus*). Kitaip tariant, gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodas turi būti patikrinamas ir atitiktis jam įvertinama aiškiais, nedviprasmiškais ir nediskriminaciniais kriterijais, kurie turi tiesiogiai sietis ne tik su pirkimo objektu, tačiau ir su viešojo pirkimo sutarimi¹⁶⁰⁷. Dėl to perkančioji organizacija negali vertinti tokių gyvavimo ciklo sąnaudų, kurių perkančioji organizacija, išigydamą, naudodama, eksploatuodama ar utilizuodama (įdiegdama) prekes, paslaugų ar darbo rezultatą, nepatirtų. Pavyzdžiui, perkančioji organizacija negali vertinti kieto kuro katilo gyvavimo ciklo sąnaudų kūrenant jį akmenų anglimi (šiluminio naudingumo, peleningumo ir kitų), jei perkančioji organizacija planuoja kurti kaulų biokurą (medienos atliekomis).

Gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodas taip pat negali sudaryti nepagrįstai palankesnių ar nepalankesnių sąlygų atskiriems tiekėjams ar jų grupėms (*detaliau žiūrėti [VPI 45](#) ir [47](#) straipsnių komentarus*). Dėl to perkančioji organizacija privalo vertinti atitinkamas

¹⁶⁰⁶ Pagal analogiją, LAT 2017 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-41-469/2017](#).

¹⁶⁰⁷ LAT 2018 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-178-378/2018](#).

gyvavimo ciklo sąnaudas bei nustatyti svertinius koeficientus, atsižvelgdama į, be kita ko, konkrečius perkančiosios organizacijos poreikius¹⁶⁰⁸.

2) informaciją apie ją gali gauti visi suinteresuoti subjektai. Gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodas turi būti nurodytas ir detalizuotas pirkimo dokumentuose, priimanais visuotinai naudojamomis informacinių ir ryšių technologijų priemonėmis, neriboti tiekėjų galimybių dalyvauti pirkimo procedūrose (*detaliau žiūrėti [VPI 22 ir 35 straipsnių komentarus](#)*)¹⁶⁰⁹.

3) perkančiosios organizacijos prašomus duomenis turi gebėti pateikti pareigingas tiekėjas įprastomis pastangomis, įskaitant tiekėjus iš trečiųjų šalių, pasirašiusių Pasaulio prekybos organizacijos sutartį dėl viešųjų pirkimų ar kitus Europos Sąjungą įpareigojančius tarptautinius susitarimus.

Įstatymų leidėjas nustatė, kad perkančioji organizacija, siekdama įvertinti gyvavimo ciklo sąnaudas, privalo nustatyti tokius reikalavimus prašomų pateikti dokumentų formai ir turiniui, kuriais tiesiogiai ar netiesiogiai nebūtų diskriminuojami ne tik Europos Sąjungoje veikiantys ekonominės veiklos vykdytojai, tačiau ir ekonominės veiklos vykdytojai (tiekėjai) iš trečiųjų valstybių, su kuriomis Europos Sąjunga yra sudariusi laisvosios prekybos susitarimus, Pasaulio prekybos organizacijos sutartį dėl viešųjų pirkimų¹⁶¹⁰ ir (ar) kitas prekybos sutartis¹⁶¹¹.

Šiame kontekste EK 2019 m. liepos 24 d. paskelbė [Konkurso dalyvių iš trečiųjų šalių dalyvavimo ES viešųjų pirkimų rinkoje gairę](#)¹⁶¹², kuriomis taip pat siekiama užtikrinti sąžiningą konkurenciją, aukštą kokybę ir vienodas sąlygas viešųjų pirkimų rinkose. Šiame neprivalomojo pobūdžio dokumente nurodyta, kad iš esmės tiek Europos Sąjungos bendrovėms, tiek ne Europos Sąjungos bendrovėms taikomos tos pačios Europos Sąjungos viešųjų pirkimų taisyklės. Tačiau teisė pateikti į Europos Sąjungos viešųjų pirkimų rinką užtikrinama tik tų trečiųjų šalių bendrovėms, su kuriomis ES yra sudariusi privalomus tarptautinius arba dvišalius laisvosios prekybos susitarimus, taikomus viešiesiems pirkimams. Pirmiau nurodytose gairėse taip pat pateikiami praktiniai patarimai dėl trečiųjų šalių ekonominės veiklos vykdytojų pateiktų pasiūlymų vertinimo ir su jais sudarytų viešojo pirkimo sutarčių vykdymo.

Pasaulio prekybos organizacijos narėmis yra 164 pasaulio valstybės, o dar 23 valstybės yra pradėjusios stojimo į Pasaulio prekybos organizaciją procesą^{1613,1614}.

Europos Sąjunga su 20 valstybių taip pat yra pasirašiusi Sutartį dėl viešųjų pirkimų. Pirmiau nurodytos sutarties šalimis yra: Armėnija, Australija, Kanada, Kinijos Taipėjus, Honkongas (Kinija), Islandija, Izraelis, Japonija, Lichtenšteinas, Juodkalnija, Moldova, Norvegija, Pietų Zelandija, Pietų Korėja, Singapūras, Šveicarija, Ukraina, Jungtinės Amerikos Valstijos ir Nyderlandai (Arubos vardu)¹⁶¹⁵.

¹⁶⁰⁸ EST T 2012 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje [Europos komisija prieš Nyderlandus](#), C-368/10.

¹⁶⁰⁹ LAT 2018 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-16-378/2018](#).

¹⁶¹⁰ Pasaulio prekybos organizacijos steigimo sutarties 4 priedas, [Susitarimas dėl viešųjų pirkimų](#).

¹⁶¹¹ Direktyvos [2014/25/ES](#) preambulės 27-oji konstatuojamoji dalis, Direktyvos [2014/25/ES](#) 43 straipsnis.

¹⁶¹² https://europa.eu/rapid/press-release_IP-19-4491_lt.pdf

¹⁶¹³ https://www.wto.org/english/tratop_e/gproc_e/memobs_e.htm

¹⁶¹⁴ <https://www.urm.lt/default/lt/ekonomine-diplomatija/lietuva-tarptautinese-ekonominese-organizacijose/ppo>

¹⁶¹⁵ Europos Komisijos 2019 m. liepos 24 d. [Konkurso dalyvių iš trečiųjų šalių dalyvavimo ES viešųjų pirkimų rinkoje gairių](#) 1.1. skyrius.

Gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodui, kaip ir visiems kitiems pirkimo dokumentams keliamas nedviprasmiškumo, aiškumo ir tikslumo reikalavimas (*detalesnė žiūrėti VPI 22 straipsnio komentarą*). Tuo atveju, jei perkančiosios organizacijos pasirinktas gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodas neatitinka bent vieno iš pirmiau nurodytų kriterijų, toks gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodas negali būti taikomas.

4. [VPI 56](#) straipsnio 4 dalyje yra nustatyta, kad vertinant gyvavimo ciklo sąnaudas, privalomai turi būti taikomi Europos Sąjungos teisės aktu patvirtinti privalomi bendrieji gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodai, įskaitant metodus, patvirtintus Direktyvą [2009/33/EB](#) įgyvendinančiais nacionaliniais teisės aktais.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad, kaip nurodyta pirmiau, perkančiosios organizacijos neprivalo vertinti tiekėjų pasiūlymais siūlomų prekių, paslaugų ar darbų gyvavimo ciklo sąnaudų. Tačiau tuo atveju, jei perkančiosios organizacijos vis dėlto pareiškia vertinti siūlomų prekių, paslaugų ar darbų gyvavimo ciklo sąnaudas, o Europos Sąjungos teisės aktu yra patvirtinti atitinkami gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodai, perkančioji organizacija privalo jais vadovautis¹⁶¹⁶.

Šiuo metu yra tik vienas toks privalomas gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodas, patvirtintas Direktyva [2009/33/EB](#), kurią nacionalinėje teisėje įgyvendina Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2011 m. vasario 21 d. įsakymas Nr. 3-100¹⁶¹⁷. Pirmiau nurodytame apraše nustatyta speciali išlaidų, susijusių su legalų sąnaudomis ir šiltnamio efektą sukeliančių dujų bei kietųjų dalelių išmetimų vertinimo perkant kelių transporto (M1, N1, N2, N3, M2 ir M3 kategorijų) priemones metodika.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad yra patvirtintos rekomendacinio pobūdžio (perkančiosioms organizacijoms neprivalomos) gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodikos. Pavyzdžiui, Valstybės informacinių sistemų gyvavimo ciklo valdymo metodika¹⁶¹⁸. Centrinė projektų valdymo agentūra taip pat yra parengusi Pastatų ekonominio naudingumo laikotarpio (gyvavimo ciklo) sąnaudų vertinimo metodikos projektą¹⁶¹⁹.

Jungtinių Tautų Organizacija taip pat yra išleidusi Produktų socialinio gyvavimo ciklo vertinimo gaires¹⁶²⁰ (angl. *Guidelines for Social Life Cycle Assessment of Products*), priimtas pagal Jungtinių Tautų Aplinkos apsaugos programą¹⁶²¹.

Dėl to perkančiosios organizacijos, pasirinkusios vertinti siūlomų prekių, paslaugų ar darbų gyvavimo ciklo sąnaudas, tais atvejais, kai nėra Europos Sąjungos teisės aktu patvirtintų privalomų gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodų, gali tiek pačios sukurti ir naudoti unikalų gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodą, tiek ir naudoti jau patvirtintus rekomendacinio pobūdžio gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodus. Tačiau būtent

¹⁶¹⁶ Direktyvos [2014/24/ES preambulės 96-oji](#) konstatuojamoji dalis.

¹⁶¹⁷ Energijos vartojimo efektyvumo ir aplinkos apsaugos reikalavimų, taikomų įsigyjant kelių transporto priemones, nustatymo ir atveju, kada juos privaloma taikyti, tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2011 m. vasario 21 d. įsakymu Nr. [3-100](#).

¹⁶¹⁸ Valstybės informacinių sistemų gyvavimo ciklo valdymo metodika, patvirtinta 2014 m. vasario 25 d. Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Susisiekimo ministerijos direktoriaus [įsakymu Nr. T-29](#).

¹⁶¹⁹ <https://ppplietuva.lt/lt/leidiniai/pastatu-ekonominio-naudingumo-laikotarpio-gyvavimo-ciklo-sanaudu-vertinimo-metodika>

¹⁶²⁰ http://www.unep.fr/shared/publications/pdf/DTIx1164xPA-guidelines_sLCA.pdf.

¹⁶²¹ <https://www.unenvironment.org/>.

perkančioji organizacija yra atsakinga už naudojamo gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodo atitiktį [VPI](#) 56 straipsnio 3 dalyje nustatytiems reikalavimams (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 56 straipsnio 3 dalies komentarą pirmiau ir [VPI](#) 35 straipsnio komentarą*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

57 straipsnis. Neįprastai maža pasiūlyta kaina

1. Perkančioji organizacija reikalauja, kad dalyvis pagrįstų pasiūlyme nurodytą prekių, paslaugų, darbų ar jų sudedamųjų dalių kainą arba sąnaudas, jeigu jos atrodo neįprastai mažos. Pasiūlyme nurodyta prekių, paslaugų ar darbų kaina arba sąnaudos visais atvejais turi būti laikomi neįprastai mažais, jeigu jie yra 30 ir daugiau procentų mažesni už visų tiekėjų, kurių pasiūlymai neatmeti dėl kitų priežasčių, pasiūlytų kainų arba sąnaudų aritmetinį vidurkį.
2. Perkančioji organizacija, siekdama, kad neįprastai mažos kainos arba sąnaudos būtų pagrįstos, raštu kreipiasi į tokią kainą arba sąnaudas pasiūliusį dalyvį ir prašo pateikti, jos manymu, reikalingas pasiūlymo detales, įskaitant kainos ar sąnaudų sudedamąsias dalis ir skaičiavimus. Perkančioji organizacija, vertindama kainos ar sąnaudų pagrindimą, atsižvelgia į:
 - 1) gamybos proceso, teikiamų paslaugų ar statybos metodo ekonomiškumą;
 - 2) pasirinktus techninius sprendimus arba išskirtinai palankias sąlygas tiekti prekes, teikti paslaugas ar atlikti darbus;
 - 3) dalyvio siūlomų prekių, paslaugų ar darbų originalumą;
 - 4) šio įstatymo 17 straipsnio 2 dalies 2 punkto ir 88 straipsnio nuostatas;
 - 5) dalyvio galimybę gauti valstybės pagalbą.
3. Perkančioji organizacija pasiūlymą, kuriame nurodyta neįprastai maža kaina ar sąnaudos, privalo atmesti bet kuriuo iš šių atvejų:
 - 1) dalyvis nepateikia tinkamų pasiūlytos mažiausios kainos ar sąnaudų pagrįstumo įrodymų;
 - 2) pasiūlymas neatitinka šio įstatymo 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodytų aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų.
4. Kai perkančioji organizacija nustato, kad neįprastai mažos kainos ar sąnaudos pasiūlytos dėl to, kad dalyvis yra gavęs valstybės pagalbą, šis pasiūlymas gali būti atmetamas vien šiuo pagrindu, jeigu dalyvis negali per pakankamą perkančiosios organizacijos nustatytą laikotarpį įrodyti, kad valstybės pagalba buvo suteikta teisėtai. Atmetęs pasiūlymą šiuo pagrindu, perkančioji organizacija apie tai privalo pranešti Europos Komisijai. Valstybės pagalba laikoma bet kuri priemonė, atitinkanti Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 107 straipsnio 1 dalyje nustatytus kriterijus.

Komentuojamame [VPI](#) 57 straipsnyje¹⁶²² įtvirtintas neįprastai mažos pasiūlytos kainos nustatymas ir jos vertinimo taisyklės.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad neįprastai mažos kainos tikrinimas ir vertinimas, kuris įtvirtintas komentuojamame [VPI](#) 57 straipsnyje, neprivalo būti taikomas, kai perkančiosios organizacijos vykdo mažos vertės pirkimus (*detalesiau dėl mažos vertės pirkimų sampratos*

¹⁶²² Komentuojamame [VPI](#) 57 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 69 straipsnio normas.

žiūrėti [VPI 4 straipsnio 3 dalies komentarą](#)), kaip tai apibrėžta [VPI 25 straipsnio 2 dalyje](#) (detaliau žiūrėti [VPI 25 straipsnio 2 dalies komentarą](#)).

Neįprastai mažos pasiūlytos kainos patikrinimas ir įvertinimas – viešųjų pirkimų procedūrose nustatyta galimybė perkančiajai organizacijai įsitikinti tiekėjo pasiūlymo pagrįstumu ir gebėjimu įvykdyti viešojo pirkimo sutartį¹⁶²³. Be siekio apginti perkančiąją organizaciją nuo nesąžiningų tiekėjų veiksmų ar grėsmės, kad viešojo pirkimo sutartis nebus įvykdyta laiku ar bus įvykdyta netinkamai, tiek ES ([Direktyvos 2014/24/ES](#) 69 straipsnis), tiek nacionalinės teisės normose ([VPI 57 straipsnis](#)) įtvirtintu neįprastai mažos pasiūlytos kainos instituto teisiniu reglamentavimu siekiama apsaugoti ir patį konkurso dalyvį nuo vienašališko perkančiosios organizacijos sprendimo atmesti jo pasiūlymą dėl neįprastai mažos pasiūlytos kainos, prieš tai nesuteikus jam galimybės pateikti savo pasiūlymo pagrįstumo paaiškinimą¹⁶²⁴. ES mastu neįprastai mažos pasiūlytos kainos instituto tikslas apibrėžiamas kaip laisvo prekių ir paslaugų judėjimo, t. y. bendros ES vidaus rinkos užtikrinimas, siekis, jog kitose valstybėse narėse veiklą vykdančys tiekėjai nebūtų diskriminuojami dėl jų mažesnių pasiūlytų kainų¹⁶²⁵.

Komentuojamame [VPI 57 straipsnyje](#) pateikiama:

- 1) neįprastai mažos kainos samprata:
 - a) neįprastai mažos kainos prezumpcija, kuri pagal matematinį metodą nustatoma neįprastai maža kaina;
 - b) perkančiųjų organizacijų diskrecijos teisė kitais nei prezumpcijos atvejais nustatyti neįprastai mažą kainą.
- 2) neįprastai mažos kainos vertinimo būtinieji etapai:
 - a) neįprastai mažos kainos nustatymas;
 - b) perkančiosios organizacijos pareiga kreiptis pagrįsti neįprastai mažą kainą;
 - c) tiekėjo neįprastai mažos kainos pagrindimo pateikimas;
 - d) tiekėjo pateikto pagrindimo vertinimas ir sprendimo priėmimas¹⁶²⁶.

¹⁶²³ LAT 2013 m. gruodžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. [AC-39-1](#). Teismų praktika. 2013, 39, p. 520-652; LAT 2010 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-216/2010](#); 2012 m. balandžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-181/2012](#).

¹⁶²⁴ LAT 2010 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-216/2010](#); ESTT 2008 m. gegužės 15 d. sprendimas byloje *SECMIR ir Santorso*, bylos Nr. [C-147/06](#) ir [C-148/06](#); LAT 2013 m. birželio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-343/2013](#); 2015 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-122-690/2015](#); OECD, *Abnormally Low Bidders. Brief No 35*, 2016 m. rugsėjis; Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 743 - 752 psl.; Poulsen, Sune Høvels; Jakobsen, Peter Stig; Kalsmose-Hjelmborg, Simon Evers, *EU Public Procurement Law: The Public Sector Directive The Utilities Directive*, 2 leidimas. København: Djøf Forlag, 2012 m.; [Arrowsmith, Sue, The Law of Public and Utilities Procurement Volume 1](#). London: Sweet & Maxwell, 2014 m., 802-816 psl.

¹⁶²⁵ 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/24/ES dėl viešųjų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva [2004/18/EB](#) preambulės 1 punkte įtvirtintas prekių ir paslaugų judėjimo laisvės užtikrinimas; ESTT 2008 m. gegužės 15 d. sprendimas byloje *SECAP ir Santorno*, bylos Nr. [C-147/06](#) ir [C-148/06](#).

¹⁶²⁶ LAT 2010 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-216/2010](#); ESTT 2001 m. lapkričio 27 d. sprendimas byloje *Impresa Lombardini*, bylos Nr. [C-285/99](#) ir [C-286/99](#); ESBT 2003 m. vasario 23 d. sprendimas byloje *Renco SpA prieš Europos Sąjungos Tarybą*, bylos Nr. [T-4/01](#); Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., p. 743-752.

1. [VPI](#) 57 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta neįprastai mažos kainos samprata, jos nustatymo kriterijai bei įtvirtinta pareiga perkančiajai organizacijai kreiptis į tiekėją dėl neįprastai mažos kainos pagrindimo.

Neįprastai mažos pasiūlytos kainos taisyklės taikomos tiek tais atvejais, kai ekonominio naudingumo kriterijus yra tik kaina (sąnaudos), tiek, kai vertinamas kainos (sąnaudų) bei kokybės santykis¹⁶²⁷.

[VPI](#) 57 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinti du neįprastai mažos kainos nustatymo atvejai:

- 1) neįprastai mažos kainos prezumpcija;
- 2) perkančiųjų organizacijų vertinimas, kad pateikta kaina laikytina neįprastai maža¹⁶²⁸.

Neįprastai mažos kainos prezumpcija

Neįprastai mažos pasiūlytos kainos prezumpcija – jeigu tiekėjų pasiūlymai yra 30 ir daugiau procentų mažesni už visų tiekėjų, kurių pasiūlymai neatmeti dėl kitų priežasčių, pasiūlytų kainų arba sąnaudų aritmetinį vidurkį.

Neįprastai mažos pasiūlytos kainos prezumpcija yra patikrinama taip:

1) sudedamos visų kitais pagrindais – dėl pašalinimo pagrindų nustatymo, dėl neatitikimo kvalifikacijos reikalavimams, dėl neatitikimo kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos reikalavimams, dėl per didelės ir perkančiajai organizacijai nepriimtinos kainos – neatmetų tiekėjų (tiekėjų pasiūlymų atmetimo pagrindai įtvirtinti [VPI](#) 45 straipsnyje (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 45 straipsnio komentarą*) pasiūlymų kainos bei jų suma padalinama iš vertinamų pasiūlymų skaičiaus;

2) palyginama vertinamo tiekėjo pasiūlymo kaina su vidutine tiekėjų pasiūlymų kaina. Jeigu lyginama kaina yra 30 ir daugiau procentų mažesnė, tuomet ji pagal komentuojamo [VPI](#) 57 straipsnio 1 dalį yra neįprastai maža.

Perkančiosioms organizacijoms nustačius neįprastai mažos pasiūlytos kainos prezumpciją pagal komentuojamo [VPI](#) 57 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą matematinį metodą, jos neturi diskrecijos teisės ir privalo kreiptis į tiekėją dėl neįprastai mažos pasiūlytos kainos pagrindimo¹⁶²⁹. Kitaip sakant, perkančiosios organizacijos, nustačiusios neįprastai mažą kainą¹⁶³⁰:

a. neturi teisės priimti tiekėjo pasiūlymo be neįprastai mažos pasiūlytos kainos pagrindimo kaip atitinkančio viešojo pirkimo dokumentų reikalavimus;

b. neturi teisės atmeti tiekėjo pasiūlymo neįvykdžiusios neįprastai mažos pasiūlytos kainos patikrinimo ir įvertinimo procedūros.

¹⁶²⁷ LIAI 2012 m. balandžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-181/2012](#).

¹⁶²⁸ Perkančiosios organizacijos individualus vertinimas, kad pateikta kaina laikytina neįprastai maža, negali paneigti [VPI](#) 57 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos prezumpcijos dėl neįprastai mažos kainos.

¹⁶²⁹ Mancardi, Benedetta, [Abnormally low tenders of public providers. A cross-subsidisation issue?](#), EPPPL, 4 leidimas, 2018 m., p. 270-284.

¹⁶³⁰ OECD [Abnormally Low Tenders. Brief No 35](#), 2016 m. rugsėjis.

Perkančiųjų organizacijų diskrecijos teisė vertinti, kad pasiūlyta kaina (ar jos dalis) neįprastai maža

[VPI](#) 57 straipsnio 1 dalyje¹⁶³¹ įtvirtinta perkančiųjų organizacijų diskrecija pačioms įvertinti, ar konkrečiu atveju pateikta kaina ekonomiškai racional¹⁶³². Ši perkančiųjų organizacijų diskrecija apima du aspektus:

- 1) Perkančiosios organizacijos pačios pirkimo dokumentuose nustato neįprastai mažos kainos ribas (apibrėžia neįprastai mažos pasiūlymo kainos sampratą pirkimo dokumentuose);
- 2) Perkančiosios organizacijos, vykdydamos viešojo pirkimo procedūras, konkrečiu atveju sprendžia, kad tiekėjų pasiūlymų kaina yra neįprastai maža. Prastiloje toks neįprastai mažos kainos nustatymas atliekamas: paprastai palyginant su rinkos kainomis pirkimo objektui, su numatoma pirkimo verte, įprastai taikoma pelno marža rinkoje ir kt.¹⁶³³.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, remdamasi objektyviais ir skaidriais kriterijais, gali ir turi konstatuoti neįprastai mažą kainą ir siūlyti tiekėjui ją pagrįsti ir kitais atvejais, be kita ko, kai pasiūlyme nurodyta neįprastai maža atskirų jo dalių kaina.¹⁶³⁴

Reikalavimas kreiptis į tiekėją dėl neįprastai mažos kainos pagrindimo pateikimo

Nustačius neįprastai mažą pasiūlytą kainą, kaip nurodyta pirmiau, perkančiosios organizacijos privalo įgyvendinti antrąjį neįprastai mažos kainos etapą, t. y. kreiptis į tiekėją dėl jo pasiūlymo kainos pagrindimo – tai yra privaloma neįprastai mažos pasiūlytos kainos patikrinimo procedūros stadija tiek tais atvejais, kai pati perkančioji organizacija nustato neįprastai mažos kainos ribas (apibrėžia neįprastai mažos pasiūlymo kainos sampratą pirkimo dokumentuose) ar, vykdant viešojo pirkimo procedūras konkrečiu atveju, sprendžia, kad tiekėjų pasiūlymų kaina yra neįprastai maža, tiek tais atvejais, kai tiekėjo pasiūlymo kaina atitinka neįprastai mažos kainos prezumpciją¹⁶³⁵.

¹⁶³¹ [VPI](#) 57 straipsnio 1 dalies nuostatos tiesiogiai perkeltos iš [Direktyvos 2014/24/ES](#) 69 straipsnio 1 dalies.

¹⁶³² LAT 2010 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-216/2010](#); ESTT 2001 m. lapkričio 27 d. sprendimas byloje *Impresit Lombardini*, bylos Nr. [C-285/99](#) ir [C-286/99](#); LAT 2016 m. gruodžio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-570-469/2016](#); Soloveičikas, Deividas, *Neįprastai mažos pasiūlytos kainos koncepcijos taikymo ypatumai pagal Europos Sąjungos ir Lietuvos viešųjų pirkimų teisę*. Teisė, 2008 m., Nr. 67, p. 7-24; OECD *Abnormally Low Tenders. Brief No 35*, 2016 m. rugsėjis.

¹⁶³³ OECD *Abnormally Low Tenders. Brief No 35*, 2016 m. rugsėjis; [Steinicke, Michael, Vesterdorf](#), Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*, Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., p. 743-752.

¹⁶³⁴ ESBT 2003 m. vasario 23 d. sprendimas byloje *Renco SpA prieš Europos Sąjungos Tarybą*, bylos Nr. [T-4/01](#); LAT 2016 m. gruodžio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-570-469/2016](#).

¹⁶³⁵ ESBT 2008 m. gegužės 15 d. sprendimas byloje *SECAP ir Santorno*, bylos Nr. [C-147/06](#) ir [C 148/06](#); byla [C-285/99](#); ESTT 1982 m. vasario 10 d. sprendimas byloje *SA Transporoute et Travaux prieš The Minister of public works*, bylos Nr. [76/81](#); ESTT 1989 m. birželio 22 d. sprendimas byloje *Fratelli Constanzo SpA prieš Comune di Milano*, bylos Nr. [103/88](#); ESTT 2012 m. kovo 29 d. sprendimas byloje *SAG ELV Slovensko ir kt.*, bylos Nr. [C-599/10](#); ESBT 2003 m. vasario 23 d. sprendimas byloje *Renco SpA prieš Europos Sąjungos Tarybą*, bylos Nr. [T-4/01](#); LAT 2010 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-216/2010](#).

Teisingumo Teismas bei LAT nurodė, jog reikalavimas iš anksto (iki neįprastai mažos kainos identifikavimo) pateikti kainos paaiškinimus (pagrindimus) nėra pakankamas ir perkančiosios organizacijos, nustačiusios neįprastai mažą pasiūlytą kainą, turi leisti pateikti papildomus paaiškinimus ir pagrindimus¹⁶³⁶.

Tiek Perkančiosios organizacijos, tiek tiekėjai privalo atlikti ne formalius veiksmus, o siekti tinkamai pagrįsti bei įsitikinti neįprastai mažos pasiūlytos kainos tinkamumu.

1) **Perkančiosios organizacijos turi įgyvendinti šią pareigą, realiai suteikdamos tiekėjams galimybę pagrįsti kainą.** Perkančiosios organizacijos formalūs reikalavimai, kuriais ji iš tikrųjų nesiekia patikrinti tiekėjo pasiūlymo rimtumo ar apskritai nesudaro jam sąlygų paaiškinimams pateikti, pripažintini savaime neteisėtais ir pažeidžiančiais viešųjų pirkimų teisiniame reglamentavime įtvirtintas jos pareigas bei viešojo pirkimo principus.¹⁶³⁷ Perkančioji organizacija, reikalaujama kainos pagrindimo, privalo nurodyti dalyviui, kurios jo pasiūlytos kainos dalys (jei įmanoma išskirti) ar dėl kokių konkrečių priežasčių, jos vertinimu, laikoma, jog dalyvio pasiūlyta kaina yra neįprastai maža¹⁶³⁸.

Pavyzdys

Buvo vykdomas viešasis pirkimas dėl renginių organizavimo, o tiekėjas turėjo pateikti kainos pasiūlymą, kuriame buvo išskaidytos kainos dalys: renginio vietos suradimas, restorano suradimas, apšvietimo, prožektorius, LED ekrano suteikimas. Perkančioji organizacija kartą kreipėsi į tiekėją dėl jo kainos pagrindimo bei prašė nurodyti, kokius atlyginimus tiekėjas moka darbuotojams, kadangi nurodytos patalpų suradimo kainos yra tiesiogiai priklausomos nuo darbuotojų atliekamų funkcijų ir kiek bus skiriama laiko šioms paslaugoms atlikti, dėl apšvietimo, prožektoriaus ir LED ekrano paprašė pateikti susitarimus su jų tiekėjais ar įrodymus, jog tiekėjas turi šią įrangą.

2) **Tiekėjai taip pat turi aktyviai bendradarbiauti su perkančiąja organizacija, vykdyti jos reikalavimus pateikti visus prašomus paaiškinimus ar dokumentus** (rungtyniškumo principas tarp perkančiosios organizacijos ir tiekėjo)¹⁶³⁹. Tiekėjas privalo išsamiai pateikti tai, ko prašo perkančioji organizacija, t. y. savo pagrindimu iš esmės paneigti galimybę, jog pirkimo sutartis dėl neįprastai mažos pasiūlytos kainos nebus tinkamai ir visiškai įvykdyta (dalyvis nebus susidurs su mokumo, pinigų srauto trūkumo ir kitomis su tuo susijusiomis kliūtimis) arba (ir) tokią sutartį reikės vėliau pakeisti, didinant jos kainą.

2. [VPI 57](#) straipsnio 2 dalyje pakartota [VPI 57](#) straipsnio 1 dalyje įtvirtinta pareiga perkančiosioms organizacijoms kreiptis į tiekėjus dėl nustatytos neįprastai mažos pasiūlytos

¹⁶³⁶ EST T 2001 m. lapkričio 27 d. sprendimas byloje *Impresa Lombardini*, bylos Nr. [C-285/99](#) ir [C-286/99](#); LAT 2017 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-2-248/2017](#); Arrowsmith, Sue, *The Law of Public and Utilities Procurement Volume 1*, London: Sweet & Maxwell, 2014 m., 802-816 psl.

¹⁶³⁷ LAT 2012 m. balandžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-181/2012](#).

¹⁶³⁸ EST T 2001 m. lapkričio 27 d. sprendimas byloje *Impresa Lombardini*, bylos Nr. [C-285/99](#) ir [C-286/99](#); Arrowsmith, Sue, *The Law of Public and Utilities Procurement Volume 1*, London: Sweet & Maxwell, 2014 m., 802-816 psl.

¹⁶³⁹ LAT 2012 m. balandžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-181/2012](#); LAT 2013 m. birželio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-333/2013](#).

kainos pagrindimo, tokio kreipimosi reikalavimai, o taip pat duomenys, į kuriuos perkančiosios organizacijos turi atsižvelgti kitame etape – vertindamos pateiktus neįprastai mažos kainos pagrindimus.

Komentuojamo [VPI](#) 57 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinti reikalavimai perkančiosios organizacijos kreipimuisi:

1) **kreipimasis turi būti raštiškas**, t. y. perkančiosios organizacijos negali kreiptis į tiekėjus žodžiu. Kita vertus, pagal [VPI](#) 22 straipsnį (*detales žiūrėti [VPI](#) 22 straipsnio komentarą*) bendravimas ir keitimasis informacija turi būti vykdomas CVPIS priemonėmis ir tik išimtiniais atvejais gali būti taikomi kiti būdai ir metodai¹⁶⁴⁰. Šis reguliavimas jau užtikrina, jog perkančiosios organizacijos kreipimasis būtų teikiamas raštu, t. y. CVPIS priemonėmis;

2) kreipimesi turi būti nurodyta, **kurios pasiūlymo detalės, įskaitant kainos ar sąnaudų sudedamąsias dalis ir skaičiavimus, turi būti pagrįstos**¹⁶⁴¹. Kaip minėta pirmiau¹⁶⁴², perkančioji organizacija turi diskrecijos teisę kreiptis ne tik dėl visos pasiūlymo kainos, bet taip pat dėl kainos dalies pagrindimo, dėl konkrečių pagrindimo aspektų, ypač, kai tai yra galimai susiję su valstybės pagalbos gavimu;

3) komentuojamame [VPI](#) 57 straipsnyje nėra įtvirtinto termino, kurį turi suteikti perkančioji organizacija ir per kurį tiekėjas turi pateikti nustatytos neįprastai mažos pasiūlytos kainos pagrindimą. Dėl šios priežasties, **perkančioji organizacija turi nustatyti terminą, kuris atitinka bendrą protingumo principą**¹⁶⁴³. Protingas terminas yra vertinamas kriterijus ir kiekvienu atveju perkančioji organizacija, atsižvelgdama į pirkimo specifiką, kainodaros sudėtingumą, tiekėjo buveinės vietą, užsienio ūkio subjekto ar nacionalinio ūkio subjekto, viešųjų pirkimų principus (*detales žiūrėti [VPI](#) 17 straipsnio komentarą*) turi nustatyti pakankamą terminą kainos pagrindimui pateikti.

Kadangi kainos pagrindimo pateikimo terminų nustatymas yra perkančiųjų organizacijų teisė ir pareiga, jos, tiekėjų prašymu, gali pratęsti kainos pagrindimo terminą. Pagal VPT [išaiškinimus](#)¹⁶⁴⁴, tiekėjas prašymą pratęsti kainos pagrindimo terminą turi pateikti perkančiajai organizacijai iki jos nustatyto pirminio termino pabaigos. Perkančiosios organizacijos turi sprendimo teisę, pratęsti terminą ar jo nepatęsti. Perkančioji organizacija teisę pratęsti terminą turi įgyvendinti, atsižvelgdama į pirmiau nurodytus protingumo ir kitus viešųjų pirkimų principus (*detales žiūrėti [VPI](#) 17 straipsnio komentarą*). Rekomenduojama sudaryti pirkimo dalyviui visas reikiamas sąlygas tam, kad jis realiai galėtų pagrįsti jo pasiūlytą kainą. Atsisakymas pratęsti kainos pagrindimo terminą turėtų būti siejamas tik su pirkimo dalyvio piktnaudžiavimu teise.

4) Pagal viešųjų pirkimų teisinį reguliavimą perkančiosioms organizacijoms nedraudžiama **kreiptis kelis kartus** į tiekėjus, kad šie pateiktų papildomus neįprastai mažą

¹⁶⁴⁰ [Steinicke, Michael, Vesterdorf](#), Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 743-752 psl.

¹⁶⁴¹ Viešųjų pirkimų tarnybos [išaiškinimas](#).

¹⁶⁴² ES BT 2003 m. vasario 23 d. sprendimas byloje *Renco SpA prieš Europos Sąjungos Tarybą*, bylos Nr. [T-4/01](#); ES T 2010 m. gruodžio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-570-469/2016](#).

¹⁶⁴³ ES TT 1982 m. vasario 10 d. sprendimas byloje *SA Transporoute et Travaux prieš The Minister of public works*, bylos Nr. [76/81](#); LAT 2010 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-216/2010](#).

¹⁶⁴⁴ Pasiūlyme nurodytos prekių, paslaugų ar darbų neįprastai mažos kainos pagrindimo rekomendacijos, patvirtintų 2009 m. lapkričio 10 d. Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus įsakymu Nr. [IS-122](#), Valstybės žinios, 2009, Nr. 136-5965.

kainą pagrindžiančius dokumentus, jeigu tiekėjas pateikė kainos pagrindimo dokumentus ir duomenis, tačiau, perkančiosios organizacijos vertinimu, yra reikalingi papildomi duomenys ir dokumentai¹⁶⁴⁵.

Reikalavimai neįprastai mažos kainos pagrindimui

Komentuojamo [VPI](#) 57 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtintas pavyzdinis, tačiau ne galutinis, sąrašas kriterijų, kuriais gali būti grindžiama neįprastai maža pasiūlyta kaina¹⁶⁴⁶, t.y. kriterijai, susiję su techniniais sprendimais, originalumu, teisės aktų laikymusi, valstybės pagalba:

1) **Gamybos proceso, teikiamų paslaugų ar statybos metodo ekonomiškumas.** Perkančiosios organizacijos gali prašyti tiekėjų nurodyti, kaip tiekėjų pasirinktas gamybos proceso, paslaugų teikimo ar statybų metodas turi įtakos tiekėjo pasiūlymo kainos ekonomiškumui. Pavyzdžiui, tiekėjas gali nurodyti, kad jis modernizavo savo gamybos procesą, kas leidžia vieną vienetą atitinkamos prekės teikti už ypatingai mažą kainą;

2) **Pasirinkti techniniai sprendimai ir (ar) išskirtinai palankios sąlygos tiekti prekes, teikti paslaugas ar atlikti darbus.** Tokios išskirtinai palankios sąlygos gali priklausyti nuo tam tikrų pasitelkiamų techninių priemonių ar išskirtinai palankių sąlygų, gautų iš trečiųjų asmenų. Pavyzdžiui, prekių tiekėjas gali nurodyti, kad jis yra sudaręs sutartį su savo tiekėju itin palankiomis sąlygomis, kas leidžia jo gaminamą prekę pagaminti ar teikiamą paslaugą teikti itin mažomis sąnaudomis.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija paprašė tiekėjo pagrįsti neįprastai mažas siūlomų prekių (trikotožo gaminiai) kainas. Tiekėjas prisidamas pasiūlymo kainą pateikė preliminarąją sutartį su Azijos gamintoju, kurioje yra nurodyta gaminių kaina, taip pat pateikė prekių transportavimo kaštų paskaičiavimą, kartu pateikdamas viešai skelbiamus transportavimo įkainius bei krovinių pervežimo įmonių pateiktus duomenis apie galimas krovinių pervežimo kainas, nurodė taikomus mokesčius ir kitus mokesčius, kurie turi įtakos galutinei prekių kainai. Toks neįprastai mažos kainos pagrindimas turėtų būti laikomas tinkamu.

Pavyzdys

Vykdomas kelionių organizavimo paslaugų pirkimas. Kelionių organizavimo paslaugų rinkoje vyraujantis verslo modelis lemia, jog pagrindinę dalį pajamų tiekėjai gauna ne iš klientų, o iš gaunamų komisinių mokesčių. Todėl tiekėjas, siekdamas pagrįsti pasiūlytą neįprastai mažą kainą, turėtų pateikti susitarimų kopijas ar pažymą, išduotas aviakompanijų, viešbučių, draudimo kompanijų, rezervacijų sistemų, kitų veiklos partnerių, kurie įrodytų, kokio dydžio komisinius mokesčius ar premijas už pasiektas pardavimų apimtis tiekėjas gauna,

¹⁶⁴⁵ ESPT 2003 m. vasario 23 d. sprendimas byloje *Renco SpA prieš Europos Sąjungos Tarybą*, bylos Nr. [T-4/01](#); LAT 2010 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-216/2010](#); LAT 2012 m. balandžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-181/2012](#), LAT 2010 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-425/2010](#).

¹⁶⁴⁶ Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 743-752 psl.

o perkančioji organizacija, vertindama neįprastai mažą kainą, turėtų atkreipti dėmesį į tiekėjo pateiktus susitarimus dėl komisinio atlyginimo.

3) **Siūlomų prekių, paslaugų ar darbų originalumas.** Jeigu būtent prekės, paslaugos ar darbo originalumas lemia siūlomos kainos mažumą, ji gali būti laikoma realiai pagrįsta. Pavyzdžiui, tiekėjas pateikia prekės gamybos, paslaugų teikimo ar darbų atlikimo technologijos patentą;

4) **VPI 17 straipsnio 2 dalies 2 punkto ir 88 straipsnio nuostatos.** Šis reguliavimas atitinka iki 2017 m. liepos 1 d. galiojusio viešųjų pirkimų reguliavimą¹⁶⁴⁷ dėl norminių dokumentų dėl darbų saugos ir darbo sąlygų, galiojančių prekių tiekimo, paslaugų teikimo ar darbų atlikimo vietoje, laikymosi.

Praktikoje tiekėjo kaina gali būti neįprastai maža, jeigu tiekėjas nesilaiko tokių norminių dokumentų reikalavimų. Tiekėjas turėtų pateikti įrodymus dėl darbo saugos bendrovėje užtikrinimo, darbo užmokesčio mokėjimo darbuotojams ir kt.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija paprašė tiekėjo pagrįsti neįprastai mažą perkraustymo paslaugų kainą, nurodant esmines kainos sudėtinės dalis. Tiekėjas, grįsdamas pasiūlymo kainą, nurodė, kad paslaugas ketina teikti sandėdamas moksleivius ir studentus, jiems mokėdamas minimalų atlygį, o būtiną paslaugoms teikti transportą ketina nuomotis tik tomis dienomis, kuomet bus reikalinga paslaugų teikimui. Tačiau kartu su kainos pagrindimu ir vėliau paprašius patikslinti kainos pagrindimą, tiekėjas nepateikė konkrečių darbo užmokesčio skaičiavimų, atsižvelgiant į su darbo santykiais mokėtinus gyventojų pajamų ir socialinio draudimo mokesčius, nenurodė, kad turi ar buvo sudaręs transporto nuomos sutartis nurodytomis kainomis. Perkančioji organizacija, patikrinusi viešai skelbiamus tiekėjo darbuotojų skaičių, jų kitimo dinamiką, mokamo darbo užmokesčio rodiklius, nustatė, kad kainos pagrindime pateikti skaičiavimai neatitinka tiekėjo skelbiamų duomenų apie mokamą darbo užmokestį – tiekėjo mokamas užmokestis yra ženkliai didesnis nei nurodyta kainos pagrindime. Patikrinusi viešai skelbiamas krovininio transporto nuomos kainas, perkančioji organizacija nerado viešai skelbiamos informacijos, kad krovininių pervežimui skirtas transportas rinkoje nuomojamas tiekėjo nurodytomis kainomis. Atsižvelgiant į šią informaciją, perkančioji organizacija turėtų laikyti, kad tiekėjas neįprastai mažos kainos nepagrindė.

5) **dalyvio galimybė gauti valstybės pagalbą (detaliau žiūrėti VPI 57 straipsnio 4 dalies komentaras).**

Tiekėjai negali būti suvaržyti ir jiems turi būti leista pateikti ir papildomus, perkančiųjų organizacijų prašymuose nenurodytus, įrodymus¹⁶⁴⁸. Perkančiosios organizacijos tuo pačiu principu patikrinti ir įvertinti visus tiekėjų pateiktus įrodymus, nepaisant to, jog tų dokumentų

¹⁶⁴⁷ Iki 2017 m. liepos 1 d. galiojusio [Viešųjų pirkimų įstatymo](#) 40 straipsnio 2 dalies 4 punktas.

¹⁶⁴⁸ ESTT 2001 m. lapkričio 27 d. sprendimas byloje *Impresa Lombardini*, bylos Nr. [C-285/99](#) ir [C-286/99](#); LAT 2017 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-2-248/2017](#).

perkančiosios organizacijos neprašė. Kiti galimi neįprastai mažos kainos pagrindimo aspektai, kurie taikomi praktikoje:

1) iki 2017 m. liepos 1 d. galiojusiame viešųjų pirkimų [reguliavime](#)¹⁶⁴⁹ buvo pateiktas detalesnis sąrašas duomenų, dokumentų ir informacijos, kurią gali pateikti tiekėjas, įskaitant: darbo jėgos pasitelkimo ir jos organizavimo sąlygų, leidžiančių sumažinti pasiūlymo kainą, aprašymą; subrangovų ar paslaugų subteikėjų pasitelkimo sąlygų, leidžiančių sumažinti pasiūlymo kainą, aprašymą; naudojimosi technine įranga (turima ar galima pasitelkti) sąlygų aprašymą; nurodytų taikyti nuolaidų skaičiavimo detalizavimą ir pagrindimą, ypač kai nuolaida suteikiama trečiojo asmens (subrangovo ar subteikėjo) atliekamoje dalyje; kainos išskaidymą, kur matytųsi detalios sudedamosios kainos dalys (jeigu pasiūlyme yra nurodyta tik bendra kaina, jos nedetalizuojant) ir išskaidytų kainų pagrindimą.

2) Lietuvos teismų praktikoje¹⁶⁵⁰ yra taip pat plačiai pažymima, jog neįprastai mažą kainą gali būti pagrindžiama tuo, jog tiekėjas nepatiria bendrųjų kaštų, t. y. tiekėjas tų išlaidų nepatiria vykdydamas viešojo pirkimo sutartį, nes tos išlaidos nepatiriamos pagal teisinį reguliavimą.

Pavyzdžiui, tiekėjas yra ne PVM mokėtojas, todėl nepatiria mokesčio mokėjimo prievolės.

3) tiekėjas gali pateikti įrodymus, jog pasiūlyta kaina, kuri atitinka savikainą ar yra nuostolinga, laikytina pagrįsta, kadangi tiekėjo ekonominė nauda pirkimo atveju yra ne tik gaunama pirkimo kaina, bet taip pat konkurencingumo didėjimas, rinkos išplėtimas bei nauda, gaunama iš kitų mokesčių, kai perkančioji organizacija, pati tiesiogiai nemokėdama už paslaugas arba mokėdama ne rinkos kainą, sudaro tiekėjui galimybę pasiekti jam aktualią rinką ir iš jos gauti pajamų¹⁶⁵¹. Tokiu atveju svarbu, kad tiekėjas pagrįstų, jog nebus pinigų srauto sutrikimo ar kitų aplinkybių, kurios lemtų teikėjo nemokumą ar negalėjimą įvykdyti viešo pirkimo sutarties.

Pavyzdys

Tiekėjas gali pagrįsti, kad viešo pirkimo sutarties nuostolis yra kompensuojamas lygiagrečiai vykdomų kitų sutarčių ir iš jų gaunamų pajamų.

4) išimtiniais atvejais, kai yra vykdoma viešojo pirkimo sutartis, o perkančioji organizacija netikrino neįprastai mažos kainos, tiekėjas gali pateikti įrodymus, kad jis tinkamai vykdo viešojo pirkimo sutartį, todėl pagrįsta vertinti, jog už nurodytą kainą galima ir faktiškai tinkamai vykdoma sutartis. Būtina pabrėžti, jog šių argumentų tiekėjas negali naudoti tais

¹⁶⁴⁹ 2009 m. lapkričio 10 d. Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus įsakymas Nr. [1S-122](#) „Dėl pasiūlyme nurodytos pirkimų paslaugų ar darbų neįprastai mažos kainos pagrindimo rekomendacijų patvirtinimo“, Valstybės žinios, 2009, Nr. 136-5965.

¹⁶⁵⁰ LAT 2010 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-216/2010](#).

¹⁶⁵¹ LAT 2010 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-216/2010](#); LAT 2017 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-2-248/2017](#); LAT 2017 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-1-939/2017](#).

atvejais, kai viešojo pirkimo procedūrų metu buvo atliktas neįprastai mažos kainos vertinimas, t. y. tiekėjas negali remtis vykdoma sutartimi pagrįsti anksčiau pateiktų argumentų¹⁶⁵².

5) perkančiosios organizacijos, atlikdamos neįprastai mažos kainos pagrįstumo vertinimą, gali atsižvelgti į tiekėjo statusą, t. y. vertinama, ar gerai rinkoje žinomo tiekėjo (pavyzdžiui, UAB „Bitė Lietuva“, TEO LT, AB¹⁶⁵³) pasiūlymo kaina gali būti tokia, jog jis būtų nepajėgus įvykdyti viešojo pirkimo sutartį. Teismai nurodytais atvejais, kai pasiūlymus teikė gerai rinkoje žinomi tiekėjai, taikė turiningąjį vertinimą, kad neįprastai mažos kainos instituto tikslas yra įsitikinti tiekėjo pajėgumu už nurodytą kainą įvykdyti sutartį, o ne tik formaliai visada tikrinti neįprastai mažą kainą, todėl teismo procedūrų metu nekilo abejonių dėl kainos pagrįstumo;

6) **Tiekėjo veiklos pelningumas, ilgametė veiklos patirtis** – kiti pasiūlymo aspektai, kurie gali būti susiję su kvalifikacija, yra kaip vienas iš įrodymų, jog tiekėjas yra pajėgus už nurodytą kainą įvykdyti viešojo pirkimo sutartį, tačiau negali būti vertinami išimtinai tik šie aspektai¹⁶⁵⁴.

Perkančiosios organizacijos pareiga vertinti pateiktą neįprastai mažos kainos pagrindimą

Tiekėjui pateikus neįprastai mažos kainos pagrindimą, Perkančioji organizacija turi įgyvendinti kitą etapą – įvertinti pateiktą neįprastai mažos kainos pagrindimą bei priimti sprendimą dėl tiekėjo pasiūlymo.

Perkančiosios organizacijos vertinimas turi būti kaip įmanoma objektyvus, o ne subjektyvus, tiek tais atvejais, kai perkančioji organizacija ketina atmesti tiekėjo pasiūlymą, tiek tais atvejais, kai ketina priimti pateiktą pagrindimą kaip tinkamą¹⁶⁵⁵.

Kiekvienu atveju, sprendžiant, ar perkančioji organizacija tinkamai vertino neįprastai mažos pasiūlymo kainos pagrindimą, turi būti įvertinta ir nustatyta, ar perkančioji organizacija turėjo realią galimybę, remdamasi faktiniais duomenimis, įsitikinti, kad tiekėjo pasiūlyta kaina pagrįsta ir reali, o tiekėjas pateikė pakankamus ir realius duomenis, jog ji iš tiesų egzistuoja¹⁶⁵⁶. Pateikiamiems neįprastai mažos kainos pagrindimo dokumentams yra keliami tapatūs reikalavimai, kaip ir kitiems pasiūlymo dokumentams, t. y. abstraktūs, lakoniški, deklaratyvūs paaiškinimai (pavyzdžiui, nurodant, kad pirkimo dalyvis įvykdytų sutartį tinkamai, papildomai nieko nedetalizuojant), vien paties viešojo pirkimo dalyvio parengti dokumentai dėl tiekėjo pasiūlymo atitikties pirkimo sąlygoms nepripažįstami pakankamai reikalaujamai atitiktčiai įrodyti¹⁶⁵⁷.

¹⁶⁵² LAT 2015 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-122-690/2015](#); LAT 2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-7-359-469/2018](#).

¹⁶⁵³ Lietuvos apeliacinio teismo 2009 m. rugpjūčio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [2A-592/2009](#); 2012 m. sausio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [2A-1019/2012](#); 2012 m. lapkričio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [2A-2353/2012](#).

¹⁶⁵⁴ LAT 2013 m. birželio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-333/2013](#).

¹⁶⁵⁵ LAT 2018 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-6-916/2018](#).

¹⁶⁵⁶ LAT 2015 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-122-690/2015](#); LAT 2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-7-359-469/2018](#).

¹⁶⁵⁷ LAT 2011 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-119/2011](#); 2011 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-458/2011](#).

Pavyzdys

Vykdomas rangos darbų viešasis pirkimas. Perkančioji organizacija paprašė pateikti neįprastai mažą kainą tiekėjo, kuris pateikė deklaratyvius paaiškinimus dėl taikomo metodo vamzdinių renovacijai, pasirinktų techninių sprendimų, naudojamos techninės įrangos, išskirtinai palankių sąlygų gauti didelės nuolaidas medžiagoms, paslaugoms ar darbams. Tačiau tik tokie paaiškinimai nėra pakankami neįprastai mažos pasiūlymo kainos pagrindimui, kadangi nepateiktas planuojamų taikyti nuolaidų apskaičiavimo detalizavimas ir pagrindimas, išskirtinai palankių sąlygų tiekti prekes, paslaugas ar atlikti darbus įrodymais taip pat disponavimas tam tikra technine įranga.

Perkančioji organizacija turi vertinti visus tiekėjo pateiktus įrodymus, pavyzdžiui, netgi tuo atveju, kai perkančioji organizacija paprašė 10 pagrindimo aspektų, o tiekėjas nurodė 3 aspektus, tačiau pateikiami pagrindimo aspektai visiškai pagrindžia pasiūlytą kainą, laikytina, jog tiekėjas tinkamai įvykdė savo pareigą, yra įgyvendintas neįprastai mažos kainos vertinimo tikslas – įsitikinti, jog tiekėjas už nurodytą kainą įvykdys viešojo pirkimo sutartį.

Neįprastai mažos kainos pagrindimo konfidencialumas

Neįprastai mažos kainos pagrindimas savaime nėra laikytinas konfidencialia informacija, išskyrus komercinės paslapties atvejus¹⁶⁵⁸. Kaina, įkainiai ar sąnaudos (priklausomai nuo Perkančiosios organizacijos pasirinkto viešojo pirkimo sutarties kainodaros modelio) nėra konfidenciali informacija (*detales žiūrėti [VPI 20 straipsnio komentarą](#)*). Bendrą kainą, įkainių ar sąnaudų sudarančių sudedamųjų dalių, t. y. teikiant paslaugas naudojamų medžiagų ar priemonių kainų, paslaugas teikiančių asmenų darbo užmokesčio ar kitokio atlygio, transportavimo, paruošimo ir pan. tiekėjo patiriamų išlaidų konfidencialumas yra nuginčijama prezumpcija, t. y. kiekvienas tiekėjas, siekiantis susipažinti su neįprastai mažos kainos pagrindimu, gali atskirai pagrįsti šių sudėtinių dalių nekonfidencialumą.

3. [VPI 57](#) straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta Perkančiosios organizacijos pareiga visais atvejais atmesti tiekėjų pasiūlymus dėl neįprastai mažos kainos, kai tiekėjas neįvykdo pareigos pagrįsti kainą bei kai pasiūlymas neatitinka [VPI 17](#) straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodytų aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų (*detales žiūrėti [VPI 17](#) straipsnio 2 dalies 2 punkto komentarą*).

Tiekėjo pasiūlymo atmetimas dėl neįprastai mažos kainos pagrindimo nepateikimo

Komentuojamo [VPI 57](#) straipsnio 2 dalyje buvo tiksliai nurodyta, jog rungtyniškumo principas įpareigoja tiekėjus pateikti neįprastai mažos kainos pagrindimą. Taigi, tais atvejais, kai po perkančiosios organizacijos kreipimosi tiekėjai nevykdo savo pareigos pagrįsti neįprastai mažą kainą ir perkančioji organizacija per nustatytą terminą negauna jokių neįprastai

¹⁶⁵⁸ LAT 2018 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-371-378/2018](#).

mažos kainos pagrindimų (išskyrus numatytus atvejus, kai terminas pratęsiamas), perkančioji organizacija turi pareigą atmesti tokio tiekėjo pasiūlymą¹⁶⁵⁹.

Tiekėjo pasiūlymo atmetimas dėl VPI 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodytų aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įsipareigojimų nesilaikymo

VPI 57 straipsnio 3 dalies 2 punkte nurodytas privalomas pagrindas atmesti tiekėjo pasiūlymą dėl neįprastai mažos pasiūlytos kainos, kai nėra laikomasi aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įsipareigojimų, nustatytų ES ir nacionalinėje teisėje, kolektyvinėse sutartyse ir VPI 5 priede nurodytose tarptautinėse konvencijose. Ši nuostata turi būti tinkamai įgyvendinti VPI 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte įtvirtintus pagrindinius viešųjų pirkimų principus (detaliau žiūrėti VPI 17 straipsnio 2 dalies 2 punkto komentara).

Komentuojamo VPI 57 straipsnio 3 dalies 2 punktu sistemiskai su VPI 17 straipsnio 2 dalies 2 punkto nuostatomis siekiama įgyvendinti socialinius aspektus (angl. *social considerations*) viešuosiuose pirkimuose tiek nacionaliniu, ES, tiek tarptautiniu viešosios teisės mastu¹⁶⁶⁰. VPI 57 straipsnio 3 dalies 2 punkte bei atitinkamai VPI 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodytų imperatyvių normų pažeidimu laikomi ne tik pažeidimai, kurie buvo padaryti ES teritorijoje, bet ir kitose, ne ES valstybėse.

Pavyzdys

Komentuojamos normos įgalina perkančiąją organizaciją naftos viešajame pirkime atmesti tarptautinės įmonės pasiūlymą, jeigu ši įmonė pripažinta pažeidusia aplinkos apsaugos reikalavimus Nigerijoje¹⁶⁶¹, o aprangos viešajame pirkime – tarptautinės drabužių gamintojos pasiūlymą, jeigu nustatyta, kad drabužiai gaminami Indijoje, pažeidžiant nepilnamečių darbo ir sąžiningo apmokėjimo sąlygas¹⁶⁶².

Kitaip tariant, komentuojamomis teisės normomis siekiama ne tik įprastų viešųjų pirkimų tikslų įgyvendinimo, bet ir žmogaus teisių apsaugos plačiąja prasme.

Neįprastai maža tiekėjo pasiūlymo kaina gali susidaryti dėl skirtingų VPI 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte įtvirtintų teisės aktų nesilaikymo, pavyzdžiui, pateikiant neįprastai mažos kainos pagrindimą, paaiškėja, jog tiekėjas savo darbuotojams nemoka dienpinigių tais atvejais,

¹⁶⁵⁹ Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*, Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 743-752 psl.

¹⁶⁶⁰ Europos Sąjungos išorės politikos generalinis direktoratas, *The extraterritorial effects of legislation and policies in the EU and US. Report for the Directorate-General for External Policies of the Union*, 2012 m. gegužė; Dr. Sanchez-Graells, Albert, *Territorial Extension and Case Law of the Court of Justice Good administration and access to justice in procurement as a case study*, Europe and the World: A Law Review, UCL Review, 2018 m., 1-18 psl.

¹⁶⁶¹ Aikensmit, Laurens, *Green Trade and Fair Trade in and with the EU: Process-based Measures within the EU Legal Order*, Cambridge University Press, 2017 m., 123 psl.; Dr. Sanchez-Graells, Albert, *Territorial Extension and Case Law of the Court of Justice Good administration and access to justice in procurement as a case study*, Europe and the World: A Law Review, UCL Review, 2018 m., 1-18 psl.

¹⁶⁶² Dr. Sanchez-Graells, Albert, *Territorial Extension and Case Law of the Court of Justice Good administration and access to justice in procurement as a case study*, Europe and the World: A Law Review, UCL Review, 2018 m., 1-18 psl.

kai darbuotojai yra komandiruotėje ir atitinka kitas [Lietuvos Respublikos darbo kodekse](#)¹⁶⁶³ ar [kituose teisės aktuose](#) nustatytas dienpinigių mokėjimo sąlygas.

4. [VPI](#) 57 straipsnio 4 dalis reguliuoja neįprastai mažos kainos pasiūlymo atmetimą pagrindžiant suteikta neteisėta valstybės pagalba, perkančiosios organizacijos pareigą atmesti tiekėjo pasiūlymą, jeigu tiekėjas negali per pakankamą perkančiosios organizacijos nustatytą laikotarpį įrodyti, kad valstybės pagalba buvo suteikta teisėtai, taip pat perkančiosios organizacijos pareigą pranešti apie tiekėjo pasiūlymo atmetimą Komisijai.

[VPI](#) 57 straipsnio 4 dalyje įtvirtintas pasiūlymo dėl neįprastai mažos kainos atmetimo pagrindas, kuris susijęs ir nukreiptas ne į pasiūlymo kainos vertinimą, bet į tiekėją bei jo finansavimą.

Tiekėjams, kurie yra gavę ir teisėtai naudoja valstybės pagalbą, negali būti draudžiama dalyvauti viešuosiuose pirkimuose¹⁶⁶⁴. Tai taip pat įtvirtinta komentuojamo [VPI](#) 57 straipsnio 2 dalies 5 punkte, kuriame numatyta, jog teisėtai gautos valstybės pagalbos naudojimas yra vienas iš įrodymų dėl neįprastai mažos kainos pagrįstumo. Kitaip sakant, tik neteisėtai gauta ir naudojama valstybės pagalba (tai yra nepranešta Komisijai arba pranešta, tačiau pastarosios pripažinta nesuderinama su [SESV](#)¹⁶⁶⁵ 107 straipsniu arba suderinama, tačiau naudojama ne pagal paskirtį) yra pagrindas atmesti neįprastai mažos kainos pasiūlymą, ir, priešingai, teisėtai gauta ir naudojama valstybės pagalba yra pagrindas pripažinti, jog neįprastai maža kaina yra pagrįsta.

Pareiga įrodyti, kad neįprastai mažą kainą ar sąnaudas pasiūliusiam tiekėjui suteikta valstybės pagalba yra teisėta, tenka pačiam tiekėjui. Tačiau komentuojamoje nuostatoje tiesiogiai nėra įtvirtinta, kam tenka pareiga įrodyti (paneigti), ar tiekėjui apskritai buvo suteikta valstybės pagalba. Sistemiskai interpretuojant komentuojamą nuostatą, pareiga įrodyti, jog tiekėjui buvo suteikta valstybės pagalba, turėtų atitekti perkančiajai organizacijai¹⁶⁶⁶. Šiame kontekste reikėtų atsižvelgti, be kita ko, į tai, kad būtent perkančiajai organizacijai tenka pareiga įrodyti priežastinį ryšį tarp, viena vertus, neįprastai mažos kainos ar sąnaudų pasiūlymo, ir, kita vertus, tiekėjui suteiktos valstybės pagalbos.

Siekiant įvertinti, ar egzistuoja pagrindas perkančiajai organizacijai atmesti tiekėjo pasiūlymą remiantis komentuojama nuostata, reikėtų įvertinti, pirma, ar tiekėjas apskritai yra gavęs valstybės pagalbą; antra, ar apie suteiktą valstybės pagalbą buvo kilusi pareiga pranešti Komisijai; ir trečia, ar apie suteiktą valstybės pagalbą buvo pranešta Komisijai, bei ar pastaroji pripažino, jog tiekėjui suteikta valstybės pagalba yra suderinama su vidaus rinka.

Pirma, būtina įvertinti, ar tiekėjas apskritai yra gavęs valstybės pagalbą. Valstybės pagalbos sąvoka yra įtvirtinta [SESV](#) 107 straipsnio 1 dalyje, kurioje valstybės pagalba apibrėžiama kaip valstybės narės arba iš valstybinių išteklių bet kokia forma suteikta pagalba,

¹⁶⁶³ [DK](#) 107 straipsnis; Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. sausio 28 d. nutarimas Nr. 99 „Dėl Komandiruočių sąnaudų atskaitymo iš pajamų taisyklių patvirtinimo“.

¹⁶⁶⁴ [ESTT](#) 2000 m. gruodžio 7 d. sprendimas byloje *ARGE* bylos Nr. [C-94/99](#), [ESTT](#) 2009 m. gruodžio 23 d. sprendimas byloje *CoNISMa*, bylos Nr. [C-305/08](#); Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*, Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 743-752 psl.

¹⁶⁶⁵ [Sątartis dėl Europos Sąjungos veikimo](#), Oficialusis leidinys C 326, 26/10/2012 p. 0001–0390.

¹⁶⁶⁶ Biancardi, Benedetta, *Abnormally low tenders of public providers. A cross-subsidisation issue?*, EPPPL, 4 leidimas, 2018, 270-284 psl.

kuri, palaikydama tam tikras įmones arba tam tikrų prekių gamybą, iškraipo konkurenciją arba gali ją iškraipyti ir daro įtaką valstybių narių tarpusavio prekybai. Vertinant, ar tam tikra priemonė gali būti kvalifikuojama kaip valstybės pagalba, be kita ko, reikėtų atsižvelgti į EK [pranešimą](#) dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 107 straipsnio 1 dalyje vartojamos valstybės pagalbos sąvokos¹⁶⁶⁷. Taip pat reikėtų įvertinti, ar pagalba nelaikoma *de minimis*, kaip apibrėžta EK 2013 m. gruodžio 18 d. reglamente (ES) Nr. [1407/2013](#) dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 107 ir 108 straipsnių taikymo *de minimis* pagalbai¹⁶⁶⁸ arba EK 2012 m. balandžio 25 d. reglamente (ES) Nr. [360/2012](#) dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 107 ir 108 straipsnių taikymo *de minimis* pagalbai, skiriamai visuotinės ekonominės svarbos paslaugas teikiančioms įmonėms¹⁶⁶⁹.

Pavyzdys

Vienas iš atvejų, kuomet gali būti nustatyta, jog tiekėjui buvo suteikta valstybės pagalba – kryžminis subsidijavimas¹⁶⁷⁰, t. y. praktika, kai gautos viešųjų paslaugų kompensavimo lėšos yra naudojamos ne viešosioms paslaugoms teikti, o komercinės veiklos kaštams sumažinti (tikslus apibrėžimas pateikiamas Komisijos pranešime dėl konkurencijos taisyklių taikymo pašto sektoriui ir tam tikrų valstybės priemonių, susijusių su pašto paslaugomis, vertinimo¹⁶⁷¹).

Galimi įrodymai, jog tiekėjas valstybės pagalbos nenaudoja netinkamai (nėra kryžminio subsidijavimo) – atskiros sąskaitos veiklai, kuriam skiriama valstybės pagalba, ir ekonominei – komercinei veiklai¹⁶⁷².

Antra, būtina įvertinti, ar apie neįprastai mažą kainą ar sąnaudas pasiūliusio tiekėjo gautą valstybės pagalbą buvo privaloma pranešti Komisijai pagal [SESV](#) 108 straipsnio 3 dalį. Šiuo atžvilgiu reikėtų įvertinti, ar tiekėjas gautai valstybės pagalbai gali būti taikomos EK reglamentuose numatytos išimtys, atleidžiančios nuo pareigos apie teikiamą valstybės pagalbą pranešti. Pavyzdžiui, reikėtų įvertinti, ar tiekėjo gauta valstybės pagalba tenkina išimtį, numatytą EK 2014 m. birželio 17 d. reglamente (ES) Nr. [651/2014](#) kuriuo tam tikrų kategorijų pagalba skelbiama suderinama su vidaus rinka taikant Sutarties 107 ir 108 straipsnius¹⁶⁷³ arba

¹⁶⁶⁷ Europos Komisijos pranešimas dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 107 straipsnio 1 dalyje vartojamos valstybės pagalbos sąvokos, Oficialusis leidinys [C 262](#), 2016 m. liepos 19 d. 0001–0050 psl.

¹⁶⁶⁸ Europos Komisijos 2013 m. gruodžio 18 d. reglamentas (ES) Nr. 1407/2013 dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 107 ir 108 straipsnių taikymo *de minimis* pagalbai Oficialusis leidinys [L 352](#), 2013 m. gruodžio 24 d., 1 psl.

¹⁶⁶⁹ Europos Komisijos 2012 m. balandžio 25 d. reglamentas (ES) Nr. 360/2012 dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 107 ir 108 straipsnių taikymo *de minimis* pagalbai, skiriamai visuotinės ekonominės svarbos paslaugas teikiančioms įmonėms, Oficialusis leidinys [L 114](#), 2012 m. balandžio 26 d., 8 psl.

¹⁶⁷⁰ Biancardi, Benedetta, *Abnormally low tenders of public providers. A cross-subsidisation issue?*, EPPPL, 4 leidimas, 2018, 270-284 psl.

¹⁶⁷¹ Komisijos pranešimas dėl konkurencijos taisyklių taikymo pašto sektoriui ir tam tikrų valstybės priemonių, susijusių su pašto paslaugomis, vertinimo ([98/C 39/02](#)), Oficialusis leidinys C 039, 1998 m. vasario 6 d., 0002–0018 psl.

¹⁶⁷² 2006 m. lapkričio 16 d. Komisijos direktyva [2006/111/EB](#) dėl finansinių santykių tarp valstybių narių ir valstybės įmonių skaidrumo ir dėl finansinio skaidrumo tam tikrose įmonėse, Oficialusis leidinys L 318, 2006 m. lapkričio 17 d., 17–25 psl.; Biancardi, B. *„Abnormally low tenders of public providers. A cross-subsidisation issue?“*, EPPPL, 4 leidimas, 2018, 270-284 psl.

¹⁶⁷³ Europos Komisijos 2014 m. birželio 17 d. reglamentas (ES) Nr. 651/2014 kuriuo tam tikrų kategorijų pagalba skelbiama suderinama su vidaus rinka taikant Sutarties 107 ir 108 straipsnius, Oficialusis leidinys [L 187](#), 2014 m. birželio 26 d., 1 psl.

EK 2011 m. gruodžio 20 d. sprendime Nr. [2012/21/ES](#) dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 106 straipsnio 2 dalies taikymo valstybės pagalbai, kompensacijos už viešąją paslaugą forma skiriamai tam tikroms įmonėms, kurioms pavesta teikti visuotinės ekonominės svarbos paslaugas¹⁶⁷⁴. Pažymėtina, kad sprendama dėl tokio reglamento ar schemos taikymo, perkančioji organizacija gali tik nustatyti, ar visos atitinkamo reglamento arba schemos sąlygos yra tenkinamos. Jeigu taip nėra, perkančioji organizacija negali vertinti pagalbos priemonės suderinamumo, nes šis vertinimas priklauso išimtinai Komisijos kompetencijai¹⁶⁷⁵.

Trečia, jei neiįprastai mažą kainą ar sąnaudas pasiūlęs tiekėjas yra gavęs valstybės pagalbą ir jei ši pagalba netenkina Komisijos reglamentuose, nustatančiuose išimtis pareigai apie teikiamą valstybės pagalbą pranešti, įtvirtintų sąlygų, tai būtina įvertinti, ar apie tiekėjui suteiktą valstybės pagalbą buvo pranešta Komisijai, ir ar pastaroji yra pripažinusi, kad ši pagalba tenkina [SESV](#) 107 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas sąlygas, dėl ko yra laikytina suderinama su vidaus rinka, bei kad nėra naudojama netinkamai.

Jeigu perkančioji organizacija nustato, atsižvelgdama į nepakankamus tiekėjo pateiktus priešingus įrodymus, jog tiekėjo pasiūlymo neiįprastai mažą kainą ar sąnaudas buvo nulemti tiekėjo neteisėtai gautos valstybės pagalbos, ji gali komentuojamos nuostatos pagrindu priimti sprendimą atmesti tiekėjo pasiūlymą. Tiekėjo pasiūlymas gali būti atmetamas net ir tuo atveju, jei yra galimybė, jog šiam suteikta valstybės pagalba vėlesnis pripažinta esanti suderinama, kadangi vėlesnis pagalbos suderinimas bet kuriuo atveju nepaneigia, jog valstybės pagalba buvo suteikta neteisėtai, ir nepanaikina galimybės, jog šis tiekėjo neteisėtai gauta pagalba bus iš jo išieškota¹⁶⁷⁶.

Perkančioji organizacija, komentuojamos nuostatos pagrindu atmetusi tiekėjo pasiūlymą, privalo pranešti apie tokį savo sprendimą Komisijai. Šiuo atveju perkančioji organizacija privalo Komisijai pranešti tik apie savo pačios sprendimą atmesti tiekėjo pasiūlymą, o ne pranešti apie neteisėtai suteiktą valstybės pagalbą [SESV](#) 108 straipsnyje numatyta tvarka.

¹⁶⁷⁴ Europos Komisijos 2011 m. gruodžio 20 d. sprendimas Nr. 2012/21/ES dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 106 straipsnio 2 dalies taikymo valstybės pagalbai, kompensacijos už viešąją paslaugą forma skiriamai tam tikroms įmonėms, kurioms pavesta teikti visuotinės ekonominės svarbos paslaugas, *Oficialusis leidinys* [L 7](#), 2012 m. sausio 11 d., 3 psl.

¹⁶⁷⁵ ESTT 2008 m. vasario 12 d. sprendimas byloje *CELF*, bylos Nr. [C-199/06](#).

¹⁶⁷⁶ ESTT 2006 m. spalio 5 d. sprendimas *Transalpine Ölleitung in Österreich*, bylos Nr. [C-368/04](#); 2015 m. kovo 19 d. sprendimas *OTP Bank*, bylos Nr. [C-672/13](#).

58 straipsnis. Informavimas apie pirkimo procedūros rezultatus

1. Perkančioji organizacija kandidatams ir dalyviams ne vėliau kaip per 5 darbo dienas raštu praneša apie priimtą sprendimą nustatyti laimėjusį pasiūlymą, dėl kurio bus sudaroma pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, arba sprendimą leisti dalyvauti dinaminėje pirkimo sistemoje, pateikia šio straipsnio 2 dalyje nurodytos atitinkamos informacijos, kuri dar nebuvo pateikta pirkimo procedūros metu, santrauką, nurodo nustatytą pasiūlymų eilę, laimėjusį pasiūlymą ir tikslų atidėjimo terminą. Perkančioji organizacija taip pat turi nurodyti priežastis, dėl kurių buvo priimtas sprendimas nesudaryti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties, pradėti pirkimą ar dinaminę pirkimų sistemą iš naujo. Šioje dalyje nurodyto reikalavimo gali būti nesilaikoma, kai supaprastinto pirkimo ar šio įstatymo 2 priede nurodytų socialinių ir kitų specialiųjų paslaugų pirkimų atveju pirkimo sutartis, kurios numatoma vertė neviršija 10 000 Eur (dešimt tūkstančių eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio), sudaroma preliminariosios sutarties pagrindu, kai pasiūlymas pateikiamas žodžiu ar pirkimo sutartis sudaroma žodžiu.
2. Perkančioji organizacija, gavusi kandidato ar dalyvio raštu pateiktą prašymą, ne vėliau kaip per 15 dienų nuo jo gavimo dienos turi pateikti šią informaciją:
 - 1) kandidatui – jo paraiškos atmetimo priežastis;
 - 2) dalyviui, kurio pasiūlymas nebuvo atmetas:
 - a) laimėjusio pasiūlymo charakteristikas ir santykinius pranašumus, įskaitant kainą, dėl kurių šis pasiūlymas buvo pripažintas geriausiu, taip pat šį pasiūlymą pateikusių dalyvio ar preliminariosios sutarties šalių pavadinimus;
 - b) informaciją apie derybų ir dialogo su dalyviais eigą ir pažangą;
 - 3) dalyviui, kurio pasiūlymas buvo atmestas, – pasiūlymo atmetimo priežastis, įskaitant, jeigu yra, informaciją apie tai, kad buvo remtasi šio įstatymo 55 straipsnio 10 dalies nuostatomis, o šio įstatymo 37 straipsnio 6 ir 7 dalyse nurodytais atvejais – taip pat priežastis, dėl kurių priimtas sprendimas dėl nelygiavertiskumo arba sprendimas, kad prekės, paslaugos ar darbai neatitinka nurodyto rezultatų apibūdinimo ar funkcinių reikalavimų.
3. Perkančioji organizacija šio straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytais atvejais negali teikti informacijos, jeigu jos atskleidimas prieštarauja informacijos ir duomenų apsaugą reguliuojantiems teisės aktams arba visuomenės interesams, pažeidžia teisėtus konkretaus tiekėjo komercinius interesus arba turi neigiamą poveikį tiekėjo konkurencijai.
4. Jeigu perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose prašo pateikti ir prekių pavyzdžių, ji, įvertinusi pasiūlymus, nustačiusi pasiūlymų eilę ir priėmusi sprendimą dėl laimėjusio pasiūlymo, iki pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymo turi leisti visiems dalyviams susipažinti su pateiktais laimėjusio pasiūlymo prekių pavyzdžiais.

5. Susipažinti su visa su pirkimais susijusia informacija gali tik Komisijos nariai. Komisijos posėdžiuose dalyvaujantys stebėtojai ir perkančiosios organizacijos pakviesti ekspertai, Viešųjų pirkimų tarnybos atstovai, perkančiosios organizacijos vadovas, jo įgalioti asmenys, kiti asmenys ir institucijos, turintys tokią teisę pagal jų veiklą reglamentuojančius Lietuvos Respublikos įstatymus, taip pat Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu įgalioti Europos Sąjungos ar atskirų valstybių finansinę paramą administruojantys viešieji juridiniai asmenys. Kiti asmenys gali susipažinti tik su ta su pirkimais susijusia informacija, kurią atskleisti leidžia šis įstatymas.

VPI 58 straipsnyje¹⁶⁷⁷ reglamentuojamos taisyklės, susijusios su informavimu apie pirkimo procedūras. Tinkamas VPI 58 straipsnyje įtvirtintų taisyklių įgyvendinimas (informavimas apie pirkimo rezultatus, paraiškos ar pasiūlymo atmetimo priežastis, laimėjusio pasiūlymo charakteristikas ir santykinis pranašumas) visų pirma užtikrina skaidrumo principą (VPI 17 straipsnio 1 dalis), kadangi suteikia galimybę tiekėjams gauti pirminę informaciją apie pirkimo procedūrų rezultatus, o tiekėjai tokiu būdu sužino, dėl kokių charakteristikų pirkimo laimėtojo pasiūlymas yra geresnis, tuo pačiu užtikrina tiekėjų teises ir jų galimai pažeistų teisėtų interesų gynybą, nes nuo tam tikro perkančiosios organizacijos priimto sprendimo momento skaičiuojamas terminas teikti pretenziją perkančiajai organizacijai, o vėliau ir ieškinį teismui (*detačiau žiūrėti VPI 102 straipsnio komentarą*).

VPI 58 straipsnio nuostatose yra įtvirtinta perkančiosios organizacijos pareiga tinkamai informuoti kandidatus ir dalyvius apie priimtus sprendimus. LAT pažymėjo, kad tokios pareigos tinkamas vykdymas priklauso nuo viso viešojo pirkimo metu tiekėjui pateiktų duomenų visumos, leidžiančios su šiais sprendimais susipažinti ir suprasti jų turinį bei, esant poreikiui, nuo realios tiekėjo galimybės šią informaciją pasinaudoti ginant galbūt pažeistas teises¹⁶⁷⁸. Kitaip tariant, pagrindinė taisyklė yra ta, kad informacija tiekėjams turi būti teikiama tokia ir tiek, jog būtų užtikrinti viešųjų pirkimų, ypač skaidrumo, principai (*detačiau žiūrėti VPI 17 straipsnio 1 dalies komentarą*), taip pat, kad tiekėjas galėtų aiškiai suprasti atitinkamo viešojo pirkimo teisinę ar faktinę situaciją, ypač tą, kuri yra susijusi su juo, ir, jei reikalinga, – suformuoti pretenzijos ar ieškinį perkančiajai organizacijai dalyką ir pagrindą.

Perkančioji organizacija komentuojamas VPI normas turi taikyti taip, kad nebūtų pažeisti konfidencialios informacijos saugojimo reikalavimai (*detačiau žiūrėti VPI 20 straipsnio komentarą*). Vis dėlto informacijos teikimo kandidatams ir dalyviams pareigos vykdymas nepriklauso nuo savarankiškos tiekėjų teisės prašyti susipažinti su kitų tiekėjų pasiūlymais. Aptariama perkančiosios organizacijos pareiga yra prielaida tiekėjams gauti pirminį informacijos šaltinį, taip jie gali lengviau spręsti, ar nori susipažinti detačiau su jų konkurentų pasiūlymais plačiąja prasme. Kita vertus, VPI 58 straipsnyje įtvirtinamas minimalus atitinkamų ūkio subjektų informavimo standartas, todėl perkančiosios organizacijos nėra ribojamos taikyti aukštesnių standartų.

Pažymėtina, kad VPI 58 straipsnyje įtvirtintos teisės susipažinti su tam tikra informacija negalima visiškai tapatinti su VPI 20 straipsniu, kadangi: (i) VPI 20 straipsnis yra orientuotas į tiekėjų pasiūlymus ir susipažinimą su jais, tuo tarpu VPI 58 straipsnis yra daugiau susijęs su

¹⁶⁷⁷ Komentuojamos VPI 58 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 55 straipsnio normas.

¹⁶⁷⁸ LAT 2013 m. gruodžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. [AC-39-1](#). Teismų praktika. 2013.

tiekėjų supažindinimu apie viešųjų pirkimų procesą ir jame priimtus sprendimus bei paaiškinimu, kuo remiantis atitinkami sprendimai buvo priimti; (ii) pagal [VPI](#) 20 straipsnio nuostatas perkančioji organizacija turi nuspręsti supažindinti tiekėją su tam tikra pasiūlymo medžiaga, ar nesupažindinti, o pagal [VPI](#) 58 straipsnio nuostatas perkančioji organizacija privalo informuoti apie viešojo pirkimo procedūrą ir priimtus sprendimus; (iii) pagal [VPI](#) 58 straipsnį tiekėjai dėl atitinkamos informacijos papildomo supažindinimo (ne tik dėl laimėtojo pasiūlymo informacijos, bet ir dėl savo paties paraiškos ar pasiūlymo atmetimo priežasčių) gali kreiptis tik tada, kai yra priimtas perkančiosios organizacijos sprendimas dėl pasiūlymo eilės ir pirkimo laimėtojo.

1. [VPI](#) 58 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta perkančiosios organizacijos pareiga informuoti kandidatus ir dalyvius apie pirkimo procedūros rezultatus bei nurodyta tokio informavimo tvarka. [VPI](#) 58 straipsnio 1 dalyje įtvirtintomis informavimo taisyklėmis siekiama užtikrinti visų kandidatų ir dalyvių teisę gauti informaciją apie visos pirkimo procedūros rezultatus¹⁶⁷⁹.

Perkančioji organizacija kandidatus ir dalyvius turi raštu informuoti apie perkančiosios organizacijos sprendimą: 1) nustatyti laimėjusį pasiūlymą, dėl kurio bus sudaroma pirkimo sutartis arba preliminarioji sutartis, 2) leisti dalyviams dalyvauti dinaminėje pirkimo sistemoje. Perkančioji organizacija, informuodama apie priimtus sprendimus, taip pat turi nurodyti: 1) informaciją, kuri dar nebuvo pateikta pirkimo procedūros metu, santrauka, 2) informaciją apie nustatytą pasiūlymo eilę, laimėjusį pasiūlymą ir tikslų audėjimo terminą. Be to, tuo atveju, jei perkančioji organizacija priima sprendimą nesudaryti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties, pradėti pirkimą ar dinaminę pirkimo sistemą iš naujo, perkančioji organizacija turi nurodyti išsamias priežastis, dėl kurių buvo priimtas toks sprendimas.

Nurodyta informacija turi būti pateikiama kandidatams (*detačiau žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 38 dalies komentarą*) ir dalyviams (*detačiau žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 41 dalies komentarą*), dėl to tretiesiems asmenims tokia informacija negali būti teikiama. Tai reiškia, kad perkančioji organizacija apie [VPI](#) 58 straipsnio 1 dalyje nurodytus priimtus sprendimus turi informuoti ir dalyvį, kurio pasiūlymas yra atmetas. Perkančioji organizacija, priėmusi atitinkamą sprendimą, turi nedelsiant, bet ne vėliau kaip per 5 (penkias) darbo dienas apie jį raštu informuoti kandidatus ir dalyvius. Toks 5 (penkių) dienų informavimo terminas turi būti skaičiuojamas nuo sprendimo priėmimo momento. Pažymėtina, kad [VPI](#) nėra apibrėžtas terminas, per kurį perkančiosios organizacijos turi įvertinti tiekėjų pasiūlymus ir dėl jų priimti sprendimą. Vis dėlto bet kokių atvejų turi būti siekiama pasiūlymų vertinimą atlikti kaip įmanoma greičiau, siejti, kad nebūtų vilkinamos pirkimo procedūros. Praktikoje pasitaiko situacijų, kai pasiūlymų vertinimas užtrunka ilgą laiko tarpą dėl tiekėjams nežinomų priežasčių, tad tokiu atveju perkančiosioms organizacijoms rekomenduotina būti aktyvioms ir papildomai informuoti tiekėjus, dėl kokių priežasčių užtruko pasiūlymų vertinimas.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija priėmė sprendimą dėl pasiūlymo eilės ir pirkimo laimėtojo bei apie šį sprendimą informavo visus dalyvius. Tiekėjas, paskelbtas pirkimo laimėtoju, informavo

¹⁶⁷⁹ LAT 2015 m. birželio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-362-415/2015](#).

perkančiąją organizaciją, kad atsisako sudaryti sutartį. Perkančioji organizacija vadovaudamasi pirkimo sąlygų reikalavimais, nusprendžia sutartį sudaryti su pasiūlymo eilėje antroje vietoje esančiu tiekėju, tai tokiu atveju perkančioji organizacija turi informuoti apie sudarytą naują pasiūlymo eilę ir nustatytą pirkimo laimėtoją.

Be to, remiantis [VPI](#) 58 straipsnio 1 dalimi, perkančioji organizacija išimtiniais atvejais gali neinformuoti visų kandidatų ar dalyvių apie pirkimo procedūras, jei egzistuoja nors viena iš šių sąlygų: (i) supaprastinto pirkimo atveju ar [VPI](#) 2 priede nurodytųjų ir kitų specialiųjų paslaugų pirkimų atveju pirkimo sutartis sudaroma preliminarinės sutarties pagrindu ir pirkimo sutarties vertė neviršija 10 000 Eur be PVM; (ii) pasiūlymas pateikiamas žodžiu ar pirkimo sutartis sudaroma žodžiu.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykde supaprastintą pirkimą, kurio metu nustatė pirkimo laimėtoją. Perkančioji organizacija ir tiekėjas ketina sudaryti pirkimo sutartį, kurios vertė yra 9 000 Eur. Sutartis sudaroma raštu. Tokiu atveju perkančioji organizacija privalo dalyvius ir kandidatus raštu informuoti apie pirkimo procedūros rezultatus.

2. [VPI](#) 58 straipsnio 2 dalyje nustatytos perkančiosios organizacijos pareigos teikti informaciją esant kandidato ar dalyvio raštu pateiktam prašymui įgyvendinimo apimtys, kurios skirstomos priklausomai nuo tiekėjo teisinės padėties pirkimo procedūrose, t. y. kandidatas (*detalesnė žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 41 dalies komentare*) ar dalyvis (*detalesnė žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 38 dalies komentare*). Kandidato kategorija, siejama su konkrečiais viešojo pirkimo būdais, t. y. viešojo pirkimo kandidatas dalyvauja pirkimuose, kurie organizuojami konkurencinio dialogo, riboto konkurso, skelbiamų ar neskelbiamų derybų, taip pat inovacijų partnerystės būdu. Tiek kandidatas, tiek dalyvis pradeda realizuoti savo dalyvavimą pirkime, tačiau kandidato statusas nepasikeičia nuo pasiūlymo pateikimo.

2.1. Kandidatui – jo paraiškos atmetimo priežastis ([VPI](#) 58 straipsnio 2 dalies 1 punktas)

[VPI](#) 58 straipsnio 2 dalies 1 punkte įtvirtinta viešojo pirkimo kandidato teisė sužinoti paraiškos atmetimo priežastis. [VPI](#) 58 straipsnio 2 dalies 1 punktas apima tik kandidatus, kurie dalyvavo pirkime, kuris buvo atliekamas konkurencinio dialogo būdu, riboto konkurso, skelbiamų derybų, neskelbiamų derybų arba inovacijų partnerystės būdu.

Viešojo pirkimo kandidatui, kurio pasiūlymas atmestas, turi būti pateiktos išsamios paraiškos atmetimo priežastys, aiškiai ir konkrečiai nurodoma, kokių reikalavimų jis neatitiko. Tačiau perkančioji organizacija neprivalo jam pateikti visos tiekėjo vertinimo ataskaitos¹⁶⁸⁰. Kaip minėta, perkančioji organizacija turi pateikti tiek ir tokią informaciją, kuri sudarytų sąlygas rūpestingam ir atidžiam kandidatui teisiniu požiūriu įvertinti perkančiosios organizacijos sprendimo motyvus ir priimti sprendimą dėl galimo savo teisių gynimo [VPI](#)

¹⁶⁸⁰ ESTT 2018 m. gegužės 3 d. sprendimas byloje *European Dynamics Luxembourg*, [C-376/16](#).

nustatyta tvarka. Todėl pateikiama informacija turi būti aktuali, t. y. susijusi su konkrečiu objektu ar dalyku. Pavyzdžiui, jeigu tiekėjas neatitiko konkretaus kvalifikacijos reikalavimo, nepateikė reikalaujamo dokumento, perkančioji organizacija turi argumentuoti ir motyvuoti dėl tokio konkretaus dokumento, kvalifikacijos reikalavimo, o ne nurodyti abstrakčiai, kad kandidatas neatitiko kvalifikacijos reikalavimo.

2.2. *Dalyviui, kurio pasiūlymas nebuvo atmestas, laimėjusio pasiūlymo charakteristikas ir santykinius pranašumus, įskaitant kainą, dėl kurių šis pasiūlymas buvo pripažintas geriausiu, taip pat šį pasiūlymą pateikusio dalyvio ar preliminariosios sutarties šalių pavadinimus, informaciją apie derybų ir dialogo su dalyviais eigą ir pažangą (VPI 58 straipsnio 2 dalies 2 punktą).*

VPI 58 straipsnio 2 dalies 2 punkte įtvirtinta viešojo pirkimo dalyvio, t. y. pasiūlymą pateikusio tiekėjo, kurio pasiūlymas nebuvo atmestas, teisė susipažinti su (i) laimėjusio pasiūlymo charakteristikomis ir santykiniais pranašumais, dėl kurių šis pasiūlymas pripažintas geriausiu; (ii) laimėjusį pasiūlymą pateikusio dalyvio ar preliminariosios sutarties šalių pavadinimais; (iii) informacija apie derybų ir dialogo su dalyviais eigą ir pažangą. VPI 58 straipsnio 2 dalis turi būti sistemiškai aiškinama su VPI 20 straipsnyje įtvirtinta perkančiosios organizacijos pareiga užtikrinti iš tiekėjų gautos informacijos, kurią tiekėjai nurodė kaip konfidencialią, apsaugą (*detaliau žiūrėti VPI 20 straipsnio komentarą*).

VPI 58 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta galimybė susipažinti tik su laimėjusio pasiūlymo, bet ne su kitų tiekėjų pasiūlymų, informacija, t. y. pasiūlymo charakteristikomis ir santykiniais pranašumais. Tačiau VPI 58 straipsnyje atskirai nereglamentuoti susipažinimo su laimėjusio pasiūlymo charakteristikomis ir santykiniais pranašumais terminai. Atsižvelgiant į tai, kad teisė kreiptis į perkančiąją organizaciją dėl atitinkamos informacijos gavimo yra sudėtinė pirkimo procedūrų dalis, dėl to vertintina, kad tiekėjai perkančiajai organizacijai prašymą susipažinti su kitų dalyvių pasiūlymais pagal VPI 58 straipsnį turi pateikti iki viešojo pirkimo procedūrų pabaigos. Tiekėjai turi laikytis pareigos domėtis vykdomu viešuoju pirkimu ir operatyviai ginti galimai pažeistas subjektines teises¹⁶⁸¹. Kitaip tariant, tiekėjas, sužinojęs apie perkančiosios organizacijos sprendimą dėl pasiūlymo eilės ir pirkimo laimėtojo nustatymo, turi veikti aktyviai ir stengtis kuo operatyviau pateikti perkančiajai organizacijai prašymą susipažinti su pirkimo laimėtojo pasiūlymo charakteristikomis ir santykiniais pranašumais.

VPI 58 straipsnio 2 dalyje yra nurodytas terminas, per kurį perkančioji organizacija turi atsakyti į tiekėjo prašymą susipažinti su laimėjusio pasiūlymo charakteristikomis ir santykiniais pranašumais, t. y. per 15 (penkiolika) dienų nuo tokio prašymo gavimo dienos. Tuo atveju, jei perkančioji organizacija tiekėjo prašomą informaciją pateikia dar nepasibaigus sutarties sudarymo atidėjimo terminui ar dar nesant sudarytai sutarčiai ir tiekėjai iš perkančiosios organizacijos gauna prašomą informaciją, pretenzijos pateikimo termino skaičiavimas atnaujinamas nuo šio sužinojimo momento¹⁶⁸².

Pasiremiantis VPI 58 straipsnio 2 dalies 2 punktu, viešojo pirkimo dalyvis turi teisę susipažinti su šia informacija:

¹⁶⁸¹ STT 2010 m. sausio 28 d. sprendimas byloje *Uniplex*, [C-406/08](#); LAT 2016 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-450-690/2016](#).

¹⁶⁸² LAT 2018 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-211-248/2018](#).

- i. Laimėjusio pasiūlymo charakteristikomis ir santykiniais pranašumais, dėl kurių šis pasiūlymas pripažintas geriausiu. Ši informacija turėtų būti suprantama kaip kriterijai, pagal kuriuos buvo vertinamas pasiūlymas, techniniai pasiūlymo aspektai, suteikiami ekonominio naudingumo balai už kiekvieną kriterijų ir pan. (detalesnė žiūrėti [VPI 55 straipsnio komentaras](#)).
- ii. Laimėjusio pasiūlymą pateikusių dalyvių ar preliminariosios sutarties šalių pavadinimais. Viešojo pirkimo dalyvis, žinodamas šią informaciją, gali įvertinti, ar pirkimo laimėtojas tikrai gali pasiūlyti perkančiajai organizacijai siekiamą įsigyti pirkimo objektą.
- iii. Informacija apie derybų ir dialogo su dalyviais eigą ir pažangą. Tuo atveju, jei pirkimas vykdomas skelbiamų ar neskelbiamų derybų būdu, konkurencinio dialogo būdu, viešojo pirkimo dalyvis turi teisę žinoti derybų ir dialogo eigą ir pažangą (pavyzdžiui, ar jau visi dalyviai dalyvavo derybose ir pan.).

Pažymėtina, kad [VPI 58](#) straipsnio 2 dalyje nereglamentuojami atvejai, kokiomis priemonėmis turi būti leista susipažinti su laimėtojo pasiūlymu. Tai yra perkančiosios organizacijos ir informacijos prašančio tiekėjo susitarimas. Kokių būdu jis bus supažindintas su pasiūlymu, sprendžiama pagal tai, koks pasirenkamas abiem pusėms priimtinas būdas. Perkančioji organizacija negali nepagrįstai riboti tiekėjo teisės susipažinti su pasiūlymu bei atsisakyti siųsti pasiūlymą CVP IS priemonėmis ar būtina reikalauti, jog tiekėjas atvyktų į perkančiąją organizaciją. Rekomenduojama atsižvelgti į tiekėjo prašyme nurodytus argumentus ir motyvus bei sudaryti jam palankiausias įmanomas sąlygas komentuojamai teisei įgyvendinti (pavyzdžiui, jei tiekėjas prašo susipažinimo CVP IS priemonėmis, sudaryti jam tokias galimybes, jeigu nėra objektyvių priežasčių jas riboti).

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo viešąjį pirkimą, kuris suskaidytas į 7 (septynias) pirkimo dalis. Tiekėjas pasiūlymą pateikė 3-jose pirkimo dalyse. Tiekėjas perkančiajai organizacijai pateikė prašymą susipažinti su pirkimo laimėtojų pasiūlymais visose 7 (septyniuose) pirkimo dalyse. Toliau atveju perkančioji organizacija turi teisę tiekėją supažindinti su pirkimo laimėtojų pasiūlymais tik tose dalyse, kuriose tiekėjas dalyvavo ir pasiūlymas nebuvo atmetas, kadangi kitose dalyse tiekėjas nedalyvavo. Susipažinimas su kitų tiekėjų pasiūlymais turi būti siejamas su galimai pažeistų teisių gynyba¹⁶⁸³.

- 2.3. *Dalyviui, kurio pasiūlymas buvo atmetas, – pasiūlymo atmetimo priežastis, išskyrus, jeigu taikoma, informaciją apie tai, kad buvo remtasi [VPI 55](#) straipsnio 10 dalies nuostatomis, o [VPI 37](#) straipsnio 6 ir 7 dalyse nurodytais atvejais – taip pat priežastis, dėl kurių priimtas sprendimas dėl nelygiavertiškumo arba sprendimas, kad prekės, paslaugos ar darbai neatitinka nurodyto rezultato apibūdinimo ar funkcinių reikalavimų ([VPI 58](#) straipsnio 2 dalies 3 punktas).*

[VPI 58](#) straipsnio 2 dalies 3 punkte nustatyta dalyvio teisė gauti informaciją, susijusią su jo pasiūlymo atmetimu, t. y. perkančioji organizacija turi dalyviui išsamiai nurodyti jo

¹⁶⁸³ LAT 2018 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-211-248/2018](#).

pasiūlymo atmetimo priežastis. Ši nuostata taikoma ir tais atvejais, kai perkančioji organizacija nevertina viso tiekėjo pasiūlymo, jeigu patikrinusi dalį jo nustato, kad pasiūlymas turi būti atmestas (*detaliau žiūrėti VPI 55 straipsnio 10 dalies komentarą*) bei, kai pasiūlymas atmetamas dėl nelygiavertiškumo (*detaliau žiūrėti VPI 37 straipsnio 6 dalies komentarą*) arba kai prekės, paslaugos ar darbai neatitinka nurodyto rezultatų apibūdinimo ar funkcinų reikalavimų (*detaliau žiūrėti VPI 37 straipsnio 7 dalies komentarą*).

Perkančiosios organizacijos sprendimų motyvai ir pagrindai reikšmingi tiekėjams, nes leidžia suprasti perkančiosios organizacijos veiksmų galimo (ne)teisėtumo bei jų interesų užtikrinimo ar pažeidimo pobūdį ir apimtį, todėl suponuoja tiekėjų galimybę tinkamai ir veiksmingai ginti savo pažeistas teises¹⁶⁸⁴. Dėl to perkančioji organizacija tiekėjai turi vienu metu nurodyti visas jo pasiūlymo neatitiktis, kurias atitinkamoje procedūroje nustatė ir tai aiškiai nurodyti.

3. [VPI 58](#) straipsnio 3 dalyje įtvirtinta perkančiosios organizacijos teisė neteikti informacijos, jei informacijos atskleidimas 1) prieštarauja informacijos ir duomenų apsaugą reguliuojantiems teisės aktams arba visuomenės interesams, 2) pažeidžia teisėtus konkretaus tiekėjo komercinius interesus arba turi neigiamą poveikį tiekėjų konkurencijai.

Perkančioji organizacija negali teikti informacijos, kuri prieštarauja [Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymui](#) ar kitiems teisėms aktams. Pavyzdžiui, viešai skelbiant informaciją turi būti užtikrinama, kad nebus atskleisti fizinių asmenų asmens kodai. Prie tokio draudimo taip pat priskiriami atvejai, kai informacijos atskleidimas prieštarauja visuomenės interesams ir gali būti neteikiama, kai jos suteikimas pakenktų valstybės saugumo ir gynybos interesams, baudžiamajam asmenų persekiojimui, skatintų pažeisti valstybės teritorijos vientisumą ar viešąją tvarką arba jos nesuteikimas užkirstų kelią teisės pažeidimams ar būtų labai svarbus žmonių sveikatai apsaugoti¹⁶⁸⁵.

Be to, perkančioji organizacija turi teisę neteikti informacijos viešojo pirkimo dalyviui ar kandidatui [VPI 58](#) straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytais atvejais, jei tai pažeidžia teisėtus konkretaus tiekėjo komercinius interesus arba turi neigiamą poveikį tiekėjų konkurencijai (*detaliau žiūrėti VPI 20 straipsnio komentarą*).

4. [VPI 58](#) straipsnio 4 dalyje įtvirtinta dalyvio teisė susipažinti su pirkimo laimėtojo pateiktais pasiūlymo prekių pavyzdžiais. [VPI 58](#) straipsnio 4 dalyje nurodoma, kad susipažinti su prekių pavyzdžiais turi teisę visi viešojo pirkimo dalyviai, kurie pateikė pasiūlymus pirkime (*detaliau žiūrėti VPI 20 straipsnio 38 dalies komentarą*).

Perkančioji organizacija, atsižvelgdama į perkamų prekių, paslaugų ar darbų pobūdį, kiekį, svarbą ir paskirtį, gali reikalauti iš tiekėjų pateikti prekių pavyzdžius ([VPI 51](#) straipsnio 7 dalis 12 punktas). Atsižvelgiant į tai, perkančioji organizacija turi leisti visiems dalyviams susipažinti su pirkimo laimėtojo pateiktais prekių pavyzdžiais.

¹⁶⁸⁴ LAT 2011 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-231/2011](#).
¹⁶⁸⁵ [Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo](#) 18 straipsnis.

5. [VPI](#) 58 straipsnio 5 dalyje įtvirtintas sąrašas asmenų, kurie gali susipažinti su visa su pirkimais susijusia informacija.

Pažymėtina, kad dėl [VPI](#) 58 straipsnio 5 dalies taikymo teismų praktikoje vyrauja skirtingos pozicijos. Viena vertus, LAPT yra nurodęs, kad tai baigtinis sąrašas asmenų, galinčių susipažinti su šia informacija ir kad tiekėjai nėra įtraukti į subjektų, galinčių susipažinti su tokio pobūdžio informacija, sąrašą¹⁶⁸⁶. Kita vertus, LAT šiame kontekste yra pažymėjęs, kad, atsižvelgiant į įstatymų leidėjo valią skaidrinti viešųjų pirkimų konkursus, viešojo pirkimo komisijos protokolai, susirašinėjimas su konkursų dalyviais, jiems paskelbti sprendimai ir pan. pagal teisinį reguliavimą negali būti pripažinti komercine paslaptimi¹⁶⁸⁷. Įvertinus teismų praktikoje nurodytus skirtingo pobūdžio išaiškinimus, pažymėtina, kad tiekėjų atžvilgiu ribojimas susipažinti su pirkimo procedūrų eigos informacija yra susijęs su tuo, kad tiekėjai susipažinti su perkančiosios organizacijos vidaus medžiaga yra apriboti ne apskritai, o tik laiko ir informacijos jautrumo atžvilgiu, t. y. kol nagrinėjami tiekėjų pasiūlymai viešojo pirkimo komisijos protokolai yra neviešinama informacija, tačiau perkančiajai organizacijai, paskelbus informaciją apie pirkimo rezultatus, ši informacija negali būti laikoma slapta, nebent ji pasižymi komercinės paslapties požymiais (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 20 straipsnio komentarą*).

Taigi, [VPI](#) 58 straipsnio 5 dalyje nurodytas asmenų, kurie bet kuriuo pirkimo procedūrų metu gali susipažinti su visa pirkimo informacija, sąrašas

- i. **Komisijos nariai** (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 19 straipsnio komentarą*). Komisijos narių funkcijos reglamentuojamos komisijos darbo reglamente, kurį rengia ir tvirtina ją sudariusi perkančioji organizacija. Paprastai komisijos nariams priskiriamos šios funkcijos: rengti skelbimus, informacinius pranešimus, skelbti pirkimo dokumentus, teikti tiekėjams pirkimo dokumentų paaiškinimus bei patikslinimus, rengti susitikimus su tiekėjais, atlikti vokų su pasiūlymais atplėšimo procedūras, tikrinti kandidatų ir dalyvių kvalifikacijos reikalavimų atitikimą, jų atitiktį patvirtinančius dokumentus, nagrinėti, vertinti, palyginti pateiktus pasiūlymus, priimti sprendimus ir pranešti dalyviams apie laimėtojo nustatymą, išnagrinėti gautas pretenzijas ir pateikti atsakymus ir pan. Dėl šių priežasčių komisijos nariai turi teisę susipažinti su visa informacija, susijusia su pirkimais, tačiau pasibaigus pirkimui, komisijos nariai iš esmės nebeturi tikslo susipažinti su konkretaus pirkimo informacija. Komisijos nariai prieš pradedant pirkimą turi pasirašyti konfidencialumo pasižadėjimą (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 15 dalies komentarą*) ir nešališkumo deklaraciją (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 19 dalies komentarą*).
- ii. **Komisijos posėdžiuose dalyvaujantys stebėtojai ir perkančiosios organizacijos pakviesti ekspertai** (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 19 straipsnio komentarą*). Stebėtojai (vaistybės ir savivaldybių institucijų ar įstaigų ir visuomenės atstovai) turi teisę dalyvauti pirkimo procedūrose stebėtojų teisėmis, tai reiškia, kad jie neturi nei balsavimo teisės, nei jokių kitokių įgaliojimų priimti atitinkamus sprendimus, susijusius su komisijos darbu. Tačiau siekiant sudaryti galimybes perkančiajai organizacijai skaidriai atlikti pirkimus ir tai parodyti visuomenei ar kitoms institucijoms, šie asmenys gali dalyvauti pirkimo procedūrose ir tokiu būdu susipažinti su pirkimo

¹⁶⁸⁶ LAPT 2016 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [2A-642-302/2016](#), 2015 m. birželio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2-735-236/2015](#).

¹⁶⁸⁷ LAT 2017 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-354-690/2017](#).

informacija. Perkančioji organizacija taip pat turi teisę, esant ekspertinių žinių poreikiui konkrečiu klausimu, pasitelkti ekspertus, kurie vykdytų savo ekspertų pareigas – pavyzdžiui, teiktų konsultacijas, vertinant pasiūlymų techninę dalį ir pan. Stebėtojai ir ekspertai turi pasirašyti konfidencialumo pasižadėjimą (*detaliau žiūrėti VPI 2 straipsnio 15 dalies komentarą*) ir nešališkumo deklaraciją (*detaliau žiūrėti VPI 2 straipsnio 19 dalies komentarą*).

- iii. **VPT atstovai** (*detaliau žiūrėti VPI 95 straipsnio komentarą*). VPT atstovai turi teisę susipažinti su pirkimo informacija, kiek tai jai yra būtina vykdamas paskirtas funkcijas, įtvirtintas [VPI 95](#) straipsnyje.
- iv. **Perkančiosios organizacijos vadovas, jo įgalioti asmenys** (*detaliau žiūrėti VPI 19 straipsnio komentarą*). Paprastai perkančiosios organizacijos vadovas ar jo įgaliotas asmuo yra komisijos pirmininkas, dėl to minėti asmenys turi teisę susipažinti su pirkimo informacija.
- v. **Kiti asmenys ir institucijos, turinčios tokia teisę pagal jų veiklą reglamentuojančius Lietuvos Respublikos įstatymus**. Pavyzdžiui, teisę susipažinti su pirkimo informacija turi Specialiųjų tyrimų tarnyba¹⁶⁸⁸.
- vi. **Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu įgalioti ES ar atskirų valstybių finansinę paramą administruojantys viešieji juridiniai asmenys**. Institucijos, administruojančios ES finansinę paramą, yra nurodytos [Atsakomybės ir funkcijų paskirstymo tarp institucijų, įgyvendinant 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programoje](#)¹⁶⁸⁹. Pavyzdžiui, CPVA, LVPA turi teisę susipažinti su konkrečia pirkimo informacija.

¹⁶⁸⁸ [Specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymo](#) 8 straipsnis.

¹⁶⁸⁹ [Atsakomybės ir funkcijų paskirstymo tarp institucijų, įgyvendinant 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programą](#), patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. birželio 4 d. nutarimu Nr. 528.

59 straipsnis. Atviro konkurso sąlygos ir vykdymas

1. Atvirą konkursą perkančioji organizacija gali vykdyti visais atvejais.
2. Atliekant pirkimą atviro konkurso būdu, pasiūlymą gali pateikti keli vieną suinteresuotas tiekėjas. Dalyvių skaičius atvirame konkurse neribojamas.
3. Perkančioji organizacija atvirą konkursą vykdo šiais etapais:
 - 1) skelbia apie pirkimą, šio įstatymo 31, 34 straipsniuose nustatyta tvarka kviesdama tiekėjus pateikti pasiūlymus;
 - 2) patikrina, ar nėra pirkimo dokumentuose nustatytų dalyvių pašalinimo pagrindų, ar dalyviai atitinka keliamus kvalifikacijos reikalavimus ir, jeigu taikytina, reikalaujamas kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus;
 - 3) nagrinėja, vertina ir palygina dalyvių pateiktus pasiūlymus, vadovaudamasi pirkimo dokumentuose nustatytais sąlygomis.
4. Atlikdama pirkimą atviro konkurso būdu, perkančioji organizacija gali nesilaikyti šio straipsnio 3 dalyje nustatyto pirkimo procedūrų eiliskumo ir pirmiausia vertinti dalyvių pateiktus pasiūlymus, o įvertinti pasiūlymus patikrinti, ar nėra ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą pateikusių dalyvio pašalinimo pagrindų, ar šio dalyvio kvalifikacija atitinka nustatytus reikalavimus ir, jeigu taikytina, ar tiekėjas laikosi kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų. Perkančioji organizacija, naudodamasi šia galimybe, turi užtikrinti, kad dalyvio tikrinimas būtų atliekamas nešališkai ir skaidriai, o pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis būtų sudaroma tik su nustatytais reikalavimus atitinkančiu tiekėju.
5. Pirkimą atliekant atviro konkurso būdu, perkančiosios organizacijos ir tiekėjų derybos yra draudžiamos.

Komentuojamame [VPI 59](#) straipsnyje¹⁶⁹⁰ įtvirtintos atviro konkurso vykdymo taisyklės, sąlygos, etapai.

Atviras konkursas yra pagrindinis ir dažniausiai naudojamas viešojo pirkimo būdas, kuris gali būti taikomas visais atvejais. Įstatymų leidėjas tai įtvirtino būtent dėl to, jog atviro konkurso būdu vykdamas viešąjį pirkimą yra geriausiai užtikrinami viešųjų pirkimų principai (*detaliau žiūrėti [VPI 17](#) straipsnio komentarą*). Atviro konkurso būdas taikytinas tiek tarptautinės viešųjų pirkimų, tiek supaprastintiems pirkimams, todėl perkančiosios organizacijos, nurodydamos pirkimo būdą (atviras konkursas), turi nurodyti ir pirkimo rūšį (tarptautinis ar supaprastintas pirkimas).

1. [VPI 59](#) straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad perkančiosios organizacijos nėra ribojamos pasirinkti atvirą konkursą, šiam būdai taikyti nėra keliamos jokios papildomos

¹⁶⁹⁰ Komentuojamos [VPI 59](#) straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 27 straipsnio normas.

sąlygos. Tai įtvirtinta siekiant, kad būtų kaip galima labiau užtikrinta tiekėjų konkurencija¹⁶⁹¹. Atviras konkursas tai – bendrasis standartas, kuris taikomas visuomet, nebent yra sąlygos, kurias perkančioji organizacija turi pagrįsti, taikyti kitus pirkimo būdus¹⁶⁹².

2. VPI 59 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta nuostata, kad perkančiosios organizacijos, vykdydamos viešąjį pirkimą atviro konkurso būdu neriboja viešojo pirkimo dalyvių skaičiaus. Šiuo reguliavimu įtvirtinamos dvi taisyklės:

- perkančioji organizacija negali nuspręsti kviesti konkrečius tiekėjus dalyvauti pirkime, o turi būti suteikiama teisė visiems rinkos dalyviams vienodai dalyvauti viešojo pirkimo sutarties sudarymo. Kitaip tariant, pirkime gali dalyvauti visi tiekėjai, kurie nori ir vertina, kad atitinka pirkimo dokumentuose nustatytus reikalavimus. Tokiu būdu atviro konkurso būdas yra atskiriamas nuo neskelbiamų derybų būdo, kuri pasirinkus perkančioji organizacija turi teisę kviesti vieną ar daugiau savo pasirinktų tiekėjų (*detalesnį žiūrėti VPI 72 straipsnio 2 dalies 1 punkto komentarą*);

- perkančioji organizacija taip pat neriboja tiekėjų, kurie gali pateikti pasiūlymus atvira konkurse skaičiaus. Taigi, pasiūlymus gali pateikti tiek vienas, tiek neribotas tiekėjų skaičius. Tokiu būdu atviro konkurso būdas yra atskiriamas nuo riboto konkurso, skelbiamų derybų, konkurencinio dialogo, inovacijų partnerystės būdo, kuriuos pasirinkus, paraiškas turi teisę pateikti visi suinteresuoti tiekėjai, tačiau pasiūlymus yra kviečiami pateikti tik ribotas skaičius viešojo pirkimo dalyvių (*detalesnį žiūrėti VPI 61 straipsnio 2 dalies, 64 straipsnio 1 dalies, 68 straipsnio 1 dalies, 73 straipsnio 2 dalies komentarą*).

3. VPI 59 straipsnio 3 dalyje įtvirtinti atviro konkurso būdu vykdomo viešojo pirkimo etapai, t. y. eiliškumas, kuriuo perkančioji organizacija vadovaujasi, vykdydama viešąjį pirkimą. Kita vertus, vadovaujantis teismų praktika¹⁶⁹³, netgi perkančiajai organizacijai pažeidus nurodytą eiliškumą, perkančiosios organizacijos sprendimai gali būti nepripažinti neteisėtais, jeigu toks eiliškumo pažeidimas nesukėlė pasekmių, nepažeidė viešųjų pirkimų principų (*detalesnį žiūrėti VPI 17 straipsnio komentarą*). Kita vertus, viešojo pirkimo procedūrų eiliškumo nesilaikymas gali būti pripažintas neteisėtu, jei tiekėjus suklaidino, lėmė neveiksmingą tarpusavio bendradarbiavimą (susirašinėjimą)¹⁶⁹⁴.

Perkančioji organizacija atvirą konkursą vykdo šiais etapais:

- 1) skelbia apie pirkimą, VPI 31, 34 straipsniuose nustatyta tvarka kviesdama tiekėjus pateikti pasiūlymus (*detalesnį žiūrėti VPI 31, 34 straipsnio komentarą*);

- 2) patikrina ar nėra pirkimo dokumentuose nustatytų dalyvių pašalinimo pagrindų, ar dalyviai atitinka keliamus kvalifikacijos reikalavimus, įskaitant reikalaujamus kokybės vadybos sistemos (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus. Kitaip sakant,

¹⁶⁹¹ Europos Komisijos gairės „*VIEŠASIS PIRKIMAS GAIRĖS SPECIALISTAMS. kaip išvengti dažniausiai pasitaikančių klaidų, kai projektai finansuojami iš Europos struktūrinių ir investicijų fondų*“.

¹⁶⁹² Ribotas konkursas pagal VPI 61 straipsnio reguliavimą taip pat gali būti taikomas neribotai, tačiau VPT rekomenduoja taikyti ribotą konkursą tik gerai apgalvojus. Taigi ir šis pirkimo būdas VPT taikytinas atskirais atvejais, o ne visuotinai. Žiūrėti <https://vpt.lrv.lt/lt/naujienos/ribotas-konkursas-tik-gerai-apgalvojus-papildyta>.

¹⁶⁹³ LAT 2010 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-425/2010](#); ESTT 2009 m. lapkričio 12 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Graikiją*, [C-199/07](#).

¹⁶⁹⁴ LAT 2010 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-425/2010](#).

perkančioji organizacija įgyvendina [VPI 45-48](#) straipsnių nuostatas (*detaliau žiūrėti [VPI 45-48](#) straipsnio komentarą*);

3) nagrinėja, vertina ir palygina dalyvių pateiktus pasiūlymus (siaurąja prasme), vadovaudamasi pirkimo dokumentuose nustatytomis sąlygomis. Kitaip sakant, perkančioji organizacija įgyvendina [VPI 45](#) straipsnio, 55 straipsnio nuostatas (*detaliau žiūrėti [VPI 45-55](#) straipsnio komentarą*).

4. [VPI 59](#) straipsnio 4 dalyje įtvirtinta galimybė nesilaikyti [VPI 59](#) straipsnio 3 dalyje įtvirtinto eiliškumo. Eiliškumo galima nesilaikyti, jeigu perkančioji organizacija tai pirkimo dokumentuose nurodė aiškiai, tiksliai ir nedviprasmiškai. Jeigu perkančioji organizacija to nenurodė, taikoma bendroji eiliškumo taisyklė.

Eiliškumo pakeitimas reiškia, kad perkančioji organizacija turi teisę pirkimo procedūras atlikti šia tvarka:

- 1) įvertina tiekėjų pasiūlymų techninius duomenis bei nustato pirkimo eilę,
- 2) patikrina tiekėjų EBVPD,
- 3) įvertina, ar nėra pirkimo dokumentuose nustatytų dalyvių pašalinimo pagrindų, ar dalyviai atitinka keliamus kvalifikacijos reikalavimus ir reikalaujamus kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus, tik to tiekėjo, kuris gali būti pripažintas laimėtoju.

Taigi, [VPI](#) yra leidžiama sukeisti vietomis eiliškumą, įtvirtintą [VPI 59](#) straipsnio 3 dalies 2 punkte ir 3 punkte. Šiuo reguliavimu siekiama sumažinti perkančiosioms organizacijoms tenkančią administracinę naštą, užtikrinti viešo pirkimo koncentruotumą ir ekonomiškumą¹⁶⁹⁵.

[VPI 59](#) straipsnio 4 dalies taikymui yra keliamas tiesioginis reikalavimas (imperatyvas), kad dalyvio tikrinimas būtų atliekamas nešališkai ir skaidriai, o pirkimo sutartis ar preliminarieji sutartis būtų sudaroma tik su nustatytus reikalavimus atitinkančiu tiekėju. Kitaip sakant, perkančiosios organizacijos negali manipuliuoti procesu ir privalo patikrinti galimo laimėtojo pasiūlymą atitinkantį pirkimo dokumentų reikalavimus. Perkančiosios organizacijos privalo paaisyti veismų praktikoje¹⁶⁹⁶ suformuotos taisyklės, kad pirkimo laimėtoju gali būti pripažintas tik visiškai viešojo pirkimo sąlygas atitinkantis tiekėjas ir netgi nedidelė neatitiktis turi lemti jo pasiūlymo atmetimą, nors jo pasiūlyta kaina ir būtų mažiausia arba pasiūlymas ekonomiškai naudingiausias pagal kainos ir kokybės santykį.

5. [VPI 59](#) straipsnio 5 dalyje įtvirtintas draudimas derėtis su tiekėjais viešojo pirkimo vykdomo atviro konkurso būdu metu. Tokiu būdu atviro konkurso būdas yra atskirimas nuo skelbiamų ir neskelbiamų derybų, konkurencinio dialogo, inovacijų partnerystės pirkimo būdų (*detaliau žiūrėti [VPI 64](#) straipsnio 2 dalies 5 punkto, 66 straipsnio,*

¹⁶⁹⁵ [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 84-oji konstatuojamoji dalis.

¹⁶⁹⁶ LAT 2009 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-508/2009](#); 2012 m. balandžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-181/2012](#).

68 straipsnio 2 dalies 5 punkto, 70 straipsnio, 72 straipsnio 2 dalies 2 punkto, 73 straipsnio 5 dalies 5 punkto komentarą).

Draudimas reiškia, kad perkančioji organizacija negali nei oficialiai visų tiekėjų, nei vieno ar kelių konkrečių tiekėjų kviešti į derybas ar su jais derėtis kitais būdais.

Teismų praktikoje yra pažymėta, kad tiekėjai (viešųjų pirkimų dalyviai) taip pat yra diskriminuojami, jeigu su viešojo pirkimo laimėtoju ir (arba) kitais asmenimis yra deramasi dėl viešojo pirkimo sutarties projekto sąlygų po viešo pirkimo procedūrų baigimo, ypač tais atvejais, kai viešojo pirkimo sutarties projektas buvo sudedamoji viešojo pirkimo dokumentų dalis¹⁶⁹⁷ (detaliau žiūrėti [VPI](#) 17 straipsnio 1 dalies komentarą).

Derybomis taip pat laikoma, jeigu perkančioji organizacija vienam ar keliems tiekėjams, pažeisdama [VPI](#) 55 straipsnio 9 dalį, leidžia ištaisyti savo pasiūlymą siaurąja prasme trūkumus¹⁶⁹⁸ (detaliau žiūrėti [VPI](#) 55 straipsnio 9 dalies komentarą), kadangi pirkimo laimėtoju gali būti pripažintas tik visiškai viešojo pirkimo sąlygas atitinkantis tiekėjas ir netgi nedidelė neatitiktis turi lemti jo pasiūlymo atmetimą, nors jo pasiūlyta kaina ir būtų mažiausia arba pasiūlymas ekonomiškai naudingiausias pagal kainos ir kokybės santykį¹⁶⁹⁹.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdė statybos darbų pirkimą. Pirkimo dokumentuose buvo nurodyta, jog tiekėjai kartu su pasiūlymais turi pateikti užpildytus žiniaraščius (žiniaraščiuose, įtvirtintuose pirkimo sąlygose, buvo 2050 eilučių, kurios reikėjo užpildyti). Tiekėjas pateikė pasiūlymą, tačiau perkančioji organizacija nustatė, kad 18 iš 2050 eilučių yra trūkumų, todėl tiekėjo pasiūlymas neatitinka konkurso sąlygų reikalavimų ir turi būti atmestas. Tiekėjas ginčijo, kad tik 18 iš 2050 eilučių žiniaraščių pavadinimai nesutapo su konkurso dokumentuose pateiktų pavyzdinių žiniaraščių eilučių pavadinimais. Tiekėjas nurodė, kad 18 eilučių ištaisymas negali būti laikomas esminių, kadangi sudaro tik 0,87 proc. visų žiniaraščių eilučių.

Nuosekliai plėtojamoje teismų praktikoje¹⁷⁰⁰ pažymėta, kad net ir nedidelė neatitiktis konkurso sąlygų reikalavimų turi lemti pasiūlymo atmetimą, nepaisant to, jog pasiūlymo kaina būtų mažiausia.

¹⁶⁹⁷ EST 1993 m. birželio 22 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Daniją* [C-243/89](#).

¹⁶⁹⁸ EST 2012 m. kovo 29 d. sprendimas byloje *SAG ELV Slovensko ir kt.*, [C-599/10](#); LAT 2015 m. gruodžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-674-969/2015](#); 2015 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-654-278/2015](#); 2016 m. vasario 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-121-690/2016](#); 2019 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-211-969/2019](#).

¹⁶⁹⁹ LAT 2009 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-508/2009](#); 2012 m. balandžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-181/2012](#).

¹⁷⁰⁰ LAT 2019 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-217-969/2019](#).

60 straipsnis. Pasiūlymų pateikimo atviram konkursui terminai

1. Perkančioji organizacija pasiūlymų pateikimo terminą nustato vadovaudamasi šio įstatymo 40 straipsnio nuostatomis. Pasiūlymų pateikimo terminas negali būti trumpesnis kaip:
 - 1) 35 dienos nuo skelbimo išsiuntimo iš Viešųjų pirkimų tarnybos dienos – tarptautinio pirkimo atveju;
 - 2) 12 dienų nuo skelbimo paskelbimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje dienos – supaprastinto pirkimo atveju.
2. Jeigu perkančioji organizacija paskelbė išankstinį informacinį skelbimą, kaip nustatyta šio įstatymo 30 straipsnio 4 dalyje, šio straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytas terminas gali būti sutrumpintas iki 15 dienų, šio straipsnio 1 dalies 2 punkte nurodytas terminas – iki 7 dienų.
3. Skubos atveju, kai neįmanoma pirkimo atlikti laikantis šio straipsnio 1 dalyje nustatytų terminų, perkančioji organizacija turi teisę atvirą konkursą įvykdyti taikydama pagreitiną procedūrą, prieš tai skelbimo apie pirkimą nurodžiusi tokį pasirinkimą pagrindžiančias priežastis. Tokiu atveju pasiūlymų pateikimo terminas nustatomas ne trumpesnis kaip:
 - 1) 15 dienų nuo skelbimo apie pirkimą išsiuntimo iš Viešųjų pirkimų tarnybos dienos – tarptautinio pirkimo atveju;
 - 2) 7 dienos nuo skelbimo paskelbimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje dienos – supaprastinto pirkimo atveju.
4. Jeigu perkančioji organizacija paskelbime apie pirkimą nurodo, kad pasiūlymai turi būti perduodami elektroninėmis priemonėmis laikantis šio įstatymo 22 straipsnio 1, 7 ir 11 dalyse nustatytų reikalavimų, šio straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytas pasiūlymų pateikimo terminas gali būti sutrumpintas 5 dienomis, šio straipsnio 1 dalies 2 punkte nurodytas terminas – 3 dienomis.
5. Jeigu perkančioji organizacija negali pirkimo dokumentų ar jų dalies paskelbti Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje dėl šio įstatymo 22 straipsnio 5 dalyje ar 20 straipsnio 5 dalyje nurodytų priežasčių, ji pailgina pasiūlymų pateikimo terminą ne mažiau kaip 5 dienomis, išskyrus šio straipsnio 3 dalyje nurodytą skubos atvejį.

Komentuojame [VPI](#) 60 straipsnyje¹⁷⁰¹ įtvirtinti atviro konkurso vykdymo terminai ir jų sutrumpinimo galimybes. Šio straipsnio nuostatos turi būti sistemiškai aiškinamos su [VPI](#) 40 straipsnyje (detalesnį žiūrėti [VPI](#) 40 straipsnio komentarą) įtvirtintomis teisės normomis, kuriomis reglamentuojama, kad bet kuriuo atveju pasiūlymo pateikimo terminai turi būti *pakančiam* tinkamai pasirengti ir pateikti pasiūlymą. Tai reiškia, kad dėl pasiūlymo pateikimo termino kiekvienu konkrečiu atveju sprendimą priima perkančioji organizacija, kuriai nesuteikiama teisė, išskyrus komentuojamame straipsnyje numatytus atvejus, sutrumpinti

¹⁷⁰¹ Komentuojamos [VPI](#) 60 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 27 straipsnio normas.

minimalius pasiūlymo pateikimo terminus, tačiau tuo pačiu ir neribojama jos teisė šiuos terminus prailginti, jeigu to reikia tam, kad jie būtų *pakankami* pasiūlymams pateikti.

1. [VPI](#) 60 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta bendra atviro konkurso minimalių terminų taisyklė.

[VPI](#) 60 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad perkančioji organizacija pasiūlymų pateikimo terminą nustato vadovaudamasi [VPI](#) 40 straipsnio nuostatomis, t. y. perkančioji organizacija turi atsižvelgti į pirkimo sudėtingumą, laiką, reikalingą pasiūlymui parengti, pasiūlymų pateikimo būdą (ar naudojamas CVP IS, ar ne elektroninės priemonės) ir į kitas aplinkybes (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 40 straipsnio komentarą*). Taigi, [VPI](#) 60 straipsnio 1 dalyje nustatyti tik minimalūs terminai, kurie objektyviai negali būti trumpesni (išskyrus [VPI](#) 60 straipsnio kitose dalyse nurodytas išimtis), tačiau, kaip minėta, perkančioji organizacija visomet gali pasirinkti nustatyti ilgesnį pasiūlymų pateikimo terminą.

[VPI](#) 60 straipsnio 1 dalyje nustatyti minimalūs pasiūlymų pateikimo terminai pagal pirkimo rūšį:

- tarptautinio pirkimo atveju – 35 dienos nuo skelbimo išsiuntimo iš VPT dienos. Pagal [VPI](#) 34 straipsnio 6 dalies 1 punktą VPT, gavusi perkančiosios organizacijos pateiktus skelbimus, tarptautinio pirkimo atveju privalo per 3 darbo dienas nuo jų gavimo Komisijos nustatytu formatu išsiųsti Europos Sąjungos leidinių biuroi ir po 48 valandų nuo patvirtinimo apie skelbimo gavimą Europos Sąjungos leidinių biure paskelbti juos CVP IS. Skelbimo paskelbimo data yra laikoma Europos Sąjungos leidinių biuro perkančiajai organizacijai atsiųstoje informacijoje nurodyta paskelbimo data, todėl būtent nuo šios datos skaičiuojamas pasiūlymų pateikimo terminas (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 34 straipsnio 6 dalies 1 punkto komentarą*);
- supaprastinto pirkimo atveju – 12 dienų nuo skelbimo paskelbimo CVP IS dienos (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 34 straipsnio 6 dalies 2 punkto komentarą*).

2. [VPI](#) 60 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta bendros taisyklės išimtis, kai galima sutrumpinti pasiūlymų pateikimo terminą dėl išankstinio informacinio skelbimo.

Išimtis gali būti taikoma, kai perkančiosios organizacijos veiksmai atitinka sąlygą, kad apie atvirą konkursą būtų paskelbtas išankstinis informacinis skelbimas pagal [VPI](#) 30 straipsnio 4 dalies reikalavimus (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 30 straipsnio 4 dalies komentarą*).

Pasiūlymų pateikimo termino tikslas – užtikrinti, kad tiekėjai spėtų susipažinti su perkančiosios organizacijos reikalavimais, įtvirtintais pirkimo dokumentuose, tinkamai parengti konkurencingą pasiūlymą.

Išankstinio informacinio skelbimo tikslas – iš anksto pranešti tiekėjams apie planuojamą pirkimą, paskelbti esmines pirkimo sąlygas ir reikalavimus tam, kad suinteresuoti rinkos dalyviai galėtų pradėti rengtis atviram konkursui (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 30 straipsnio komentarą*).

Taigi, perkančioji organizacija iš anksto supažindinusi rinkos subjektus su planuojamu atviru konkursu ir esminėmis jo sąlygomis, suteikia pakankamai duomenų jiems pradėti rengtis

pateikti pasiūlymą ir dėl šios priežasties šie rinkos subjektai gali pasirengti pateikti pasiūlymus per trumpesnę laiką, nei nustatyta [VPI 60](#) straipsnio 1 dalyje.

[VPI 60](#) straipsnio 2 dalyje įtvirtinta išimtis [VPI 60](#) straipsnio 1 dalyje nustatytiems minimaliems pasiūlymų pateikimo terminams pagal pirkimo rūšį:

- tarptautinio pirkimo atveju 35 dienų terminas gali būti sutrumpintas ir perkančioji organizacija gali nustatyti minimalų 15 dienų terminą;
- supaprastinto pirkimo atveju 12 dienų terminas gali būti sutrumpintas ir perkančioji organizacija gali nustatyti minimalų 7 dienų terminą.

Terminų pradžios momentas skaičiuojamas taip pat kaip ir [VPI 60](#) straipsnio 1 dalyje nustatytiems minimaliems pasiūlymų pateikimo terminams.

3. [VPI 60](#) straipsnio 3 dalyje įtvirtinta bendros taisyklės išimtis – pagreitinta procedūra, kai galima sutrumpinti pasiūlymų pateikimo terminą dėl skubos. Ši teisės norma aiškinama siaurai ir griežtai.

Išimtis gali būti taikoma, kai yra šios sąlygos kartu:

- yra skubos atvejis, dėl kurio negalima atviro konkurso atlikti laikantis [VPI 60](#) straipsnio 1 dalyje nustatytų terminų;
- perkančioji organizacija skelbime apie pirkimą turi nurodyti tokį pasirinkimą pagrindžiančias priežastis.

Skubos samprata nėra pateikiama [VPI 60](#) straipsnio 3 dalyje. Sprendžiant, ar yra perkančiosios organizacijos skuba įvykdyti atvirą konkursą, turi būti vertinamos konkrečios aplinkybės bei perkančiosios organizacijos veiksmai, kurie buvo nukreipti išvengti tokios situacijos susiklostymo. Skuba dėl atviro konkurso vykdymo neturi būti sutapatinama su ypatingos skubos aplinkybėmis¹⁷⁰², dėl kurių gali būti taikomas neskelbiamų derybų būdas (detaliau žiūrėti [VPI 71](#) straipsnio 1 dalies 3 punkto komentarą).

Pavyzdys

Perkančioji organizacija paskelbė medicinos priemonių ir vaistų įsigijimo pirkimą atviro konkurso būdu. Tiekėjai pateikė pretenziją dėl pirkimo sąlygų teisėtumo ir vėliau ginčijo šias sąlygas teisminiu būdu. Teisminis ginčas užtruko 8 mėnesius. Perkančiajai organizacijai būtina užtikrinti neperskaijamą pacientų gydymą ir turėti reikiamų vaistų, todėl perkančioji organizacija turi teisę skubos tvarka vykdyti kitą atvirą konkursą dėl vaistų įsigijimo.

[VPI 60](#) straipsnio 3 dalies taikymas nėra toks išimtinis kaip [VPI 71](#) straipsnio 1 dalies 3 punkto neskelbiamų derybų sąlygų taikymas, laikytinas artimesniu [VPI 60](#) straipsnio 2 dalies reguliavimui, todėl nėra keliami itin griežti skubos įrodymo reikalavimai.

[VPI 60](#) straipsnio 3 dalyje įtvirtinti sutrumpinti terminai yra visiškai analogiški [VPI 60](#) straipsnio 2 dalyje nustatytiems sutrumpintiems terminams, todėl abi išimtys laikomos

¹⁷⁰² [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 46-oji konstatuojamoji dalis.

vienodai svarbiomis. Kitaip sakant, [VPI](#) 60 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta išimtis nėra aiškinama siauriau, nėra keliama aukšti skubos įrodymo reikalavimai.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija siekia įsigyti mokyklos sporto salės rekonstravimą. Perkančiajai organizacijai buvo patvirtintas finansavimas balandžio mėnesį. Perkančioji organizacija ketina paskelbti konkursą gegužės mėnesį. Darbus reikia atlikti iki rugsėjo mėnesio, t. y. iki mokslo metų pradžios. Dėl šios priežasties perkančioji organizacija gali vykdyti atvirą konkursą trumpesniais terminais pagal [VPI](#) 60 straipsnio 5 dalį.

[VPI](#) 60 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta išimtis [VPI](#) 60 straipsnio 1 dalyje nustatytiems minimaliems pasiūlymų pateikimo terminams pagal pirkimo rūšį:

- tarptautinio pirkimo atveju 35 dienų terminas gali būti sutrumpintas ir perkančioji organizacija gali nustatyti minimalų 15 dienų terminą;
- supaprastinto pirkimo atveju 12 dienų terminas gali būti sutrumpintas ir perkančioji organizacija gali nustatyti minimalų 7 dienų terminą.

Terminų pradžios momentas skaičiuojamas taip pat, kaip ir [VPI](#) 60 straipsnio 1 dalyje nustatytiems minimaliems pasiūlymų pateikimo terminams. Be to, pirkimams dėl skubos, kurių dokumentų negalima pateikti elektroniniu būdu, nėra taikomas imperatyvus reikalavimas prailginti terminus (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 60 straipsnio 5 dalies komentarą*).

Jeigu perkančioji organizacija siekia sutrumpinti pasiūlymų pateikimo terminus, ji turi pasirinkti vieną iš išimčių, t. y. [VPI](#) 60 straipsnio 3 dalyje arba [VPI](#) 60 straipsnio 2 dalyje įtvirtintą išimtį, negali taikyti abiejų šių išimčių kartu. Kita vertus, objektyviai šios išimtys kartu negali būti taikomos, kadangi išankstinio skelbimo esmė yra tai, kad perkančioji organizacija likus ilgesniam terminui nei pirkimo procedūrų paskelbimo turi informaciją apie pirkimo objektą, tuo tarpu skubos aplinkybės reiškia, kad perkančioji organizacija iš anksto nežino pirkimo objekto poreikio ir negali paskelbti išankstinio skelbimo. Kitaip sakant, [VPI](#) 60 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta išimtis yra visiškai priešinga [VPI](#) 60 straipsnio 2 dalyje įtvirtintai išimčiai dėl poreikio nustatymo termino ir skelbimo pateikimo iš anksto galimybių.

4. [VPI](#) 60 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta bendros taisyklės išimtis, kai galima sutrumpinti pasiūlymų pateikimo terminą, kadangi atviras konkursas vykdomas elektroninėmis priemonėmis.

Išimties taikymo sąlyga yra ta, kad atviras konkursas turi būti vykdomas elektroninėmis priemonėmis (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 22 straipsnio komentarą*).

[VPI](#) 60 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta išimtis [VPI](#) 60 straipsnio 1 dalyje nustatytiems minimaliems pasiūlymų pateikimo terminams pagal pirkimo rūšį:

- tarptautinio pirkimo atveju 35 dienų terminas gali būti sutrumpintas 5 dienomis, t. y. perkančioji organizacija gali nustatyti minimalų 30 dienų terminą;

- supaprastinto pirkimo atveju 12 dienų terminas gali būti sutrumpintas 3 dienomis ir perkančioji organizacija gali nustatyti minimalų 9 dienų terminą.

Terminų pradžios momentas skaičiuojamas taip pat, kaip ir [VPI](#) 60 straipsnio 1 dalyje nustatytiems minimaliems pasiūlymų pateikimo terminams.

5. [VPI](#) 60 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta taisyklė, kai privaloma prailginti pasiūlymų pateikimo terminą, kadangi atviro konkurso dokumentai negali būti pateikti elektroninėmis priemonėmis.

Pagal [VPI](#) 36 straipsnio 1 dalį perkančioji organizacija pirkimo dokumentus CVP IS skelbia nuo skelbimo apie pirkimą paskelbimo ar kvietimo patvirtinti pasiūlymą arba kvietimo pateikti pasiūlymą išsiuntimo dienos. Kitaip sakant, bendroji taisyklė yra, kad visi pirkimo dokumentai turi būti teikiami elektroninėmis priemonėmis. Tačiau [VPI](#) 36 straipsnio 4 dalyje nustatytos išimtys, kai galima pirkimo dokumentų ar jų dalies neteikti elektroninėmis priemonėmis (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 36 straipsnio komentarą*). [VPI](#) 60 straipsnio 5 dalyje įtvirtintos tik konkrečios išimtinės aplinkybės, t. y. informacijos konfidencialumas pagal [VPI](#) 20 straipsnio 5 dalį (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 20 straipsnio 5 dalies komentarą*), dėl specialios įrangos, priemonių, programinės įrangos ir pan. poreikio pagal [VPI](#) 22 straipsnio 5 dalį (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 22 straipsnio 5 dalies komentarą*).

Esant nurodytoms išimtinėms aplinkybėms, tiekėjai turi dėti daugiau pastangų tam, kad susipažintų su pirkimo dokumentais, pavyzdžiui, atvyktų perkančiosios organizacijos buveinę ir susipažinti su atspausdintais dokumentais, prisijungti prie perkančiosios organizacijos suteiktų kitų informacinių sistemų, jų programų ir pan. Dėl to susipažinti reikalingas papildomas terminas ir atitinkamai perkančioji organizacija privalo suteikti tiekėjams ilgesnį pasiūlymų pateikimo terminą.

[VPI](#) 60 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta išimtis [VPI](#) 60 straipsnio 1 dalyje nustatytiems minimaliems pasiūlymų pateikimo terminams pagal pirkimo rūšį:

- tarptautinio pirkimo atveju 35 dienų terminas privalo būti prailgintas 5 dienomis, t. y. perkančioji organizacija privalo nustatyti minimalų 40 dienų terminą;
- supaprastinto pirkimo atveju 12 dienų terminas privalo būti prailgintas 5 dienomis, t. y. perkančioji organizacija privalo nustatyti minimalų 17 dienų terminą.

Analogiškai, jeigu yra išankstinis informacinis skelbimas, o duomenys nėra prieinami elektroninėmis priemonėmis, tai [VPI](#) 60 straipsnio 2 dalyje nurodyti terminai taip pat pratęsiami 5 dienomis.

Terminų pradžios momentas skaičiuojamas taip pat, kaip ir [VPI](#) 60 straipsnio 1 dalyje nustatytiems minimaliems pasiūlymų pateikimo terminams.

Įstatymų leidėjas išimtį padarė dėl skubos aplinkybių ([VPI](#) 60 straipsnio 3 dalis), kuomet nėra taikomas termino prailginimas. Tai suprantama, kadangi, esant skubos aplinkybėms, viršenybę turi tikslas operatyviai įsigyti pirkimo objektą, o ne suteikti ilgesnį terminą tiekėjams susipažinti su pirkimo dokumentais ir parengti pasiūlymą.

61 straipsnis. Riboto konkurso sąlygos ir vykdymas

1. Ribotą konkursą perkančioji organizacija gali vykdyti visais atvejais atsižvelgdama į konkretaus pirkimo ypatumus.
2. Atliekant pirkimą riboto konkurso būdu, paraišką gali pateikti kiekvienas suinteresuotas tiekėjas, pasiūlymus teikia tik perkančiosios organizacijos pakviesti kandidatai. Perkančioji organizacija gali apriboti kandidatų, kuriuos ji kvies pateikti pasiūlymus, skaičių, vadovaudamasi šio įstatymo 54 straipsnio nuostatomis.
3. Perkančioji organizacija ribotą konkursą vykdo šiais etapais:
 - 1) skelbia apie pirkimą šio įstatymo 31, 34 straipsniuose nustatyta tvarka, kviesdama tiekėjus pateikti paraiškas;
 - 2) patikrina, ar nėra pirkimo dokumentuose nustatytų kandidatų pašalinimo pagrindų, ar kandidatai atitinka keliamus kvalifikacijos reikalavimus ir, jeigu taikytina, reikalaujamus kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus;
 - 3) atlieka kandidatų kvalifikacinę atranką pagal nustatytas procedūras ir kriterijus, jeigu tokia atranka nurodyta pirkimo dokumentuose;
 - 4) atrinktus kandidatus vienu metu raštu kviečia pateikti pasiūlymus. Kvietime pateikiama šio įstatymo 3 priedo 1 punkte nurodyta informacija;
 - 5) nagrinėja, vertina ir palygina pateiktus pasiūlymus, vadovaudamasi pirkimo dokumentuose nustatytais sąlygomis.
4. Ne centrinės valdžios perkančioji organizacija ribotą konkursą gali atlikti šiais etapais:
 - 1) skelbia apie pirkimą šio įstatymo 30 straipsnio 3 dalyje ir 34 straipsnyje nustatyta tvarka, kviesdama tiekėjus išreikšti susidomėjimą pirkimu;
 - 2) išsiunčia kvietimus patvirtinti susidomėjimą vienu metu raštu visiems susidomėjimą išreikšusiems tiekėjams ir prašo jų pateikti paraiškas. Kvietime patvirtinti susidomėjimą pateikiama šio įstatymo 3 priedo 2 punkte nurodyta informacija;
 - 3) toliau pirkimą atlieka šio straipsnio 3 dalies 2–5 punktuose nustatytais etapais.
5. Ribotame konkurse perkančiosios organizacijos ir tiekėjų derybos yra draudžiamos.

Komentuojamame [VPI](#) 61 straipsnyje¹⁷⁰³ įtvirtintos riboto konkurso vykdymo taisyklės, sąlygos ir etapai.

Pagrindinė riboto konkurso savybė (lyginant su atviru konkursu) – sumažinti perkančiųjų organizacijų administracinę naštą, apribojant tiekėjų, teikiančių pasiūlymus

¹⁷⁰³ Komentuojamos [VPI](#) 61 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 28 straipsnio normas.

perkančiajai organizacijai, skaičių (prieš tai sudarius vienodas galimybes visiems pateikti paraiškas)¹⁷⁰⁴. Nors ribotas konkursas ir atviras konkursas yra dažniausiai taikomi viešojo pirkimo būdai, tačiau reikia atsižvelgti į šiuos pagrindinius atviro ir riboto konkursų skirtumus:

- i. riboto konkurso ypatybė yra ta, kad jis yra vykdomas dvejais etapais – pirmajame etape perkančiosios organizacijos skelbia apie pirkimą ir kviečia tiekėjus pateikti paraiškas, o antrajame – atrinktus tiekėjus kviečia pateikti pasiūlymus. Tuo tarpu vykdant atvirą konkursą, nėra taikoma dviejų etapų procedūra ir tiekėjai teikia tik pasiūlymus. Dėl to yra būtina atskirti paraiškos ir pasiūlymo sąvokas, t. y. paraiška yra tiekėjo pateikiamų dokumentų ir duomenų visuma, kuria jis išreiškia pageidavimą dalyvauti pirkime (*apie paraiškos sąvoką detaliau žiūrėti VPI 2 straipsnio 42 dalies komentarą*), o perkančiajai organizacijai įvertinus tiekėjų paraiškas ir pabaigus pirmąjį tokio pirkimo etapą, ji gali pereiti į antrąjį etapą ir tik atrinktus kandidatus vienu metu raštu kvieisti pateikti pasiūlymus (*apie pasiūlymo sąvoką detaliau žiūrėti VPI 2 straipsnio 45 dalies komentarą*). Kitaip tariant, riboto konkurso atveju paraiškas gali pateikti visi tiekėjai, o pasiūlymus – tik atrinkti tiekėjai pagal perkančiosios organizacijos nustatytus kriterijus.
- ii. priešingai nei atviro konkurso atveju, pirkimą vykdant riboto konkurso būdu yra taikoma kvalifikacinė atranka, kurios metu perkančioji organizacija pagal pirkimo dokumentuose nustatytus kvalifikacinės atrankos kriterijus atranka kandidatus, kviečiamus dalyvauti tolesnėse pirkimo procedūrose (VPI 54 straipsnis, 61 straipsnio 3 dalies 3 punktas).

Kiekvienu konkrečiu atveju perkančioji organizacija turėtų tinkamai ir atidžiai įvertinti, kurį pirkimo būdą pasirinkti.

1. VPI 61 straipsnio 1 dalis apibrėžia, kada gali būti vykdomas ribotas konkursas.

VPI 61 straipsnyje nurodoma, kad riboti konkursai iš esmės gali būti vykdomi visais atvejais, tačiau turi būti atsižvelgiama į konkretaus pirkimo ypatumus. VPI 61 straipsnyje nėra paaiškinta, ką reiškia tokia sąlyga. Konkretūs pirkimo ypatumai turėtų būti siejami su tokiomis aplinkybėmis, kaip pirkimo objekto specifiškumas, sudėtingumas, rinkoje esanti situacija, t. y., kiek tiekėjų gali pasiūlyti perkančiosios organizacijos siekiamą įsigyti objektą ir pan. Dėl to viešąjį pirkimą riboto konkurso būdu rekomenduojama vykdyti tada, kai tikimasi sulaukti labai didelio dalyvių skaičiaus ir (arba) siekiama sudaryti pirkimo sutartį su itin aukštos kvalifikacijos tiekėjais¹⁷⁰⁵, t. y. kai rinkoje konkurencija didžiulė ir perkančioji organizacija nori sudaryti trumpąjį sąrašą, t. y. atrinkti pačius tinkamiausius tiekėjus ir sudaryti sąlygas toliau jiems konkuruoti pateikiant pasiūlymus perkančiajai organizacijai¹⁷⁰⁶.

VPI 61 straipsnyje nurodžiusi, kad prioritetas renkantis pirkimo procedūrą turėtų būti teikiamas atviram konkursui, ypač perkant statybos rangos darbus, tačiau atsižvelgiant į VPI 61 straipsnio 1 dalį, ribotas konkursas gali būti vykdomas visais atvejais, net ir siekiant įsigyti statybos

¹⁷⁰⁴ L. T. 2017 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-476-378/2017](#).

¹⁷⁰⁵ VPI rekomenduoja taikyti ribotą konkursą tik gerai apgalvojus. Žiūrėti <https://vpt.lrv.lt/lt/naujienos/ribotas-konkursas-tik-gerai-apgalvojus-papildyta>.

¹⁷⁰⁶ Europos Komisijos gairės „[VIEŠASIS PIRKIMAS GAIRĖS SPECIALISTAMS](#)“. **Kaip išvengti dažniausiai pasitaikančių klaidų, kai projektai finansuojami iš Europos struktūrinių ir investicijų fondų lėšų**.

rangos darbus¹⁷⁰⁷. Jei perkančioji organizacija parengia kokybiškus pirkimo dokumentus, nustato aiškius ir nediskriminuojančius kvalifikacijos kriterijus ir tokiu būdu užtikrina realią konkurenciją pirkime, tai vertinama, kad pirkimas, vykdomas tiek atviro, tiek riboto konkurso būdu, yra skaidrios ir tinkamos procedūros ir neturėtų būti teikiamas prioritetas konkrečiam pirkimo būdui.

2. VPI 61 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos taisyklės, susijusios su tiekėjų galimybe dalyvauti viešajame pirkime, vykdomame riboto konkurso būdu.

Kaip jau buvo nurodyta, ribotas konkursas yra vykdomas dviem etapais. Pirmajame etape perkančiosios organizacijos skelbia apie pirkimą ir kviečia tiekėjus pateikti paraiškas, o antrajame – atrinktus tiekėjus kviečia pateikti pasiūlymus:

- i. pirmajame etape gali dalyvauti visi suinteresuoti tiekėjai, t. y. visi tiekėjai, norintys dalyvauti pirkime, gali pateikti paraiškas. Tiekėjai, pateikdami perkančiajai organizacijai paraiškas, išreiškia pagundą dalyvauti pirkime, vykdomame riboto konkurso būdu.

Paraiškos vertinimo metu perkančioji organizacija patikrina, ar nėra pirkimo dokumentuose nustatytų pašalinimo pagrindų, ar tiekėjai atitinka keliamus kvalifikacijos reikalavimus ir, jeigu taikytina, reikalaujamus kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus bei atlieka kandidatų kvalifikacinę atranką, jeigu tokia taikoma.

Tuo atveju, jei perkančioji organizacija nusprendžia nevykdyti kvalifikacinės atrankos ir neapriboja kandidatų, kurios kvies pateikti pasiūlymus, skaičiaus, tai riboto konkurso skirtumas nuo atviro konkurso tik toks, kad perkančioji organizacija, nustačiusi tiekėjo paraiškos neatitiktį iškeltiems reikalavimams, ją atmets ir nebekviečia pateikti pasiūlymo.

- ii. antrajame etape pasiūlymus gali pateikti tik perkančiosios organizacijos atrinkti kandidatai, t. y. atrinktieji tiekėjams, turintiems reikiamų profesinių, techninių ir finansinių žinių ir pajėgumų, išsiunčiamas kvietimas teikti pasiūlymus. Tai reiškia, kad perkančioji organizacija negali pakviesti pasiūlymą pateikti tiekėjui, kuris nedalyvavo atrankoje.

Perkančioji organizacija turi siekti pirkimo sąlygose nustatyti tokius reikalavimus, kad būtų užtikrinta sąžininga tiekėjų konkurencija ir kuo didesnis tiekėjų skaičius galėtų perkančiajai organizacijai pateikti paraiškas.

VPI 61 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad perkančioji organizacija taip pat gali apriboti kandidatų, kurios ji kvies pateikti pasiūlymus, skaičių. Remiantis VPI 54 straipsnio 2 dalimi, riboto konkurso atveju minimalus kviečiamų kandidatų skaičius, kurį perkančiosios organizacijos gali nustatyti pirkimo sąlygose, negali būti mažesnis kaip 5 (penki). Tačiau šis skaičius yra minimalus ir neribojantis galimybės nusistatyti jo didesnio, ypač jei perkančioji organizacija siekia būti ūkiška, nori užtikrinti didesnę konkurenciją bei gauti ekonomiškai naudngiausią pasiūlymą. VPT rekomenduoja perkant standartines prekes, paslaugas ar darbus

¹⁷⁰⁷ VPT rekomenduoja taikyti ribotą konkursą tik gerai apgalvojus. Žiūrėti <https://vpt.lrv.lt/lt/naujienos/ribotas-konkursas-tik-gerai-apgalvojus-papildyta>.

(pavyzdžiui, kompiuterinės technikos, valymo paslaugų pirkimų ir pan.) nustatyti, kad kviečiamų kandidatų skaičius yra ne mažiau kaip 10 (dešimt)¹⁷⁰⁸.

3. VPI 61 straipsnio 3 dalyje įtvirtinti riboto konkurso būdu vykdomo viešojo pirkimo etapai, t. y. eiliškumas, kuriuo perkančioji organizacija turi vadovautis, vykdydama viešąjį pirkimą.

Ribotas konkursas iš esmės yra vykdomas dviem etapais: (i) paraiškų vertinimas ir kvalifikacinė atranka, jeigu ji yra taikoma; (ii) pasiūlymų vertinimas. Perkančioji organizacija ribotą konkursą vykdo šiais etapais:

- 1) skelbia apie pirkimą, VPI 31, 34 straipsniuose nustatyta tvarka kviesdama tiekėjus pateikti paraiškas (*detaliau žiūrėti VPI 31, 34 straipsnių komentarus*). Paraiškų pateikimo terminas nustatomas remiantis VPI 62 straipsnyje nurodytomis taisyklėmis. Perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose privalo pateikti visą informaciją apie pirkimo sąlygas ir procedūras (*detaliau žiūrėti VPI 35 straipsnio 1 dalies komentarą*). Kitaip tariant, perkančioji organizacija turi iš karto su skelbimu pateikti VPI reikalaujamą informaciją visiems tiekėjams, o ne tik tiems tiekėjams, kuriuos perkančioji organizacija kvies pateikti pasiūlymus.

Tiekėjai kartu su užpildyta paraiškos forma dažniausiai turi pateikti šiuos dokumentus: (i) EBVPD (teikia ir tiekėju pasitelkiami ūkio subjektai); (ii) pirkimo dokumentuose nurodytus kvalifikacinės atrankos kriterijų atitiktį pagrindžiančius dokumentus; (iii) jungtinės veiklos sutarties kopiją, jei paraišką teikia jungtinės veiklos partneriai; (iv) įgaliojimą pasirašyti paraišką konkursui ir jos priedus (jei paraišką pasirašo ne tiekėjo įmonės vadovas); (v) informaciją (ketinimų protokolai, susitarimai ir kt.), kad tiekėjui bus priskiriami kitų ūkio subjektų pajėgumai, jei jis ketina juos pasitelkti.

- 2) patikrina, ar nėra pirkimo dokumentuose nustatytų kandidatų pašalinimo pagrindų (*detaliau žiūrėti VPI 46 straipsnio komentarą*), ar kandidatai atitinka keliamus kvalifikacijos reikalavimus (*detaliau žiūrėti VPI 47 straipsnio komentarą*) ir, jeigu taikytina, reikalaujamas kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus (*detaliau žiūrėti VPI 48 straipsnio komentarą*).
- 3) atlieka kandidatų kvalifikacinę atranką pagal nustatytas procedūras ir kriterijus, jeigu tokia atranka nurodyta pirkimo dokumentuose (*detaliau žiūrėti VPI 54 straipsnio komentarą*). Perkančioji organizacija šiame etape taip pat gali vykdyti dokumentų, pagrindžiančių EBVPD nurodytą informaciją, patikrinimą pagal kvalifikacinės atrankos kriterijus.

Perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose gali nurodyti, kad tiekėjas nebus priimamas į kvalifikacinę atranką, kai tiekėjo paraiškos duomenys neatitinka pirkimo sąlygose nustatytų reikalavimų ar tiekėjas paraiškoje pateikė netikslius ar neįsamius EBVPD duomenis ir, perkančiajai organizacijai prašant, nepaaiškino ir nepatikslino.

Be to, remiantis VPI 54 straipsnio 2 dalimi, 61 straipsnio 2 dalimi, perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose gali nurodyti, kad kvalifikacinės atrankos

¹⁷⁰⁸ VPT rekomenduoja taikyti ribotą konkursą tik gerai apgalvojus. Žiūrėti <https://vpt.lrv.lt/lt/naujienos/ribotas-konkursas-tik-gerai-apgalvojus-papildyta>.

tikslas yra atrinkti konkretų perkančiosios organizacijos pirkimo dokumentuose nurodytą skaičių kvalifikuočiausių (pagal atrankos kriterijus) iš visų paraiškas pateikusių kvalifikacinės atrankos duomenis atitikusių kandidatų, kurie bus kviečiami pateikti pasiūlymus.

Perkančioji organizacija, vykdydama kvalifikacinę atranką, privalo užtikrinti realią konkurenciją, o kvalifikacinės atrankos kriterijus nustatyti aiškius ir nediskriminuojančius. Svarbu pažymėti ir tai, kad kvalifikacinės atrankos kriterijai neprivalo būti identiški minimaliems tiekėjų kvalifikacijos reikalavimams¹⁷⁰⁹. Vis dėlto bet kuriuo atveju kvalifikacinės atrankos kriterijai turi būti susiję su pirkimo objektu, negali būti neproporcingi pirkimo objektui, diskriminuoti ūkio subjektus ar kitaip iškreipti sąžiningą jų varžymąsi.

Perkančiosios organizacijos, nustatydamos tiekėjų kvalifikacinės atrankos kriterijus bei tvarką, turi įsivertinti realią jų įtaką viešojo pirkimo sutarties vykdymui. Rekomenduojama nustatyti kuo daugiau kvalifikacinės atrankos kriterijų (neapsiribojant vienu ar dviem), kad perkančioji organizacija kandidatą atsirinktų ne tik pagal jo finansinę padėtį, bet ir kitus pajėgumus ir kompetencijas, reikalingas sutarties vykdymui. Tačiau bet kuriuo atveju, reikėtų atsižvelgti į konkretų pirkimo objektą ir nustatyti tokių kvalifikacinės atrankos kriterijų skaičių, kad perkančioji organizacija galėtų atsirinkti tinkamą tiekėją.

Taip pat perkančioms organizacijoms siekiant išvengti dirbtinio tiekėjų varžymosi, įskaitant formalų ūkio subjektų tarpusavio bendradarbiavimą, ypač dėl profesinio pajėgumo, rekomenduojama nustatyti kriterijų reikšmių maksimalias ribas, už kurias duodami balai, kartu nurodant, kad šias ribas viršijanti kandidato patirtis ir (ar) pajėgumai nevertinami ir papildomi balai už tai neskiriami. Tačiau kvalifikacinės atrankos kriterijų maksimalių verčių nenustatymas nebūtinai visais atvejais automatiškai bus neteistas, jei tokių sąlygų taikymas konkrečiu atveju nelems tiekėjų konkurencijos iskraipymo ir diskriminacijos¹⁷¹⁰. Tai priklauso nuo pačių atrankos kriterijų turinio ir apimties. Galimos situacijos, kai dėl pirkimo objekto, rinkos ar kitų aplinkybių specifikos konkretų kvalifikacinės atrankos kriterijų atitiktis tik ribotas kiekis tiekėjų – tokiu atveju, net ir nenustačius maksimalios šio kriterijaus vertės, nebūtų pažeisti riboto konkurso reguliavimo tikslai ir viešųjų pirkimų principai, nes tokio reikalavimo taikymo rezultatas būtų lygiavertis reikalavimo su nustatyta maksimalia jo verte taikymo rezultatui.

Pavyzdys

Tiekėjo pasirenkiamo specialisto, turinčio teisę vadovauti tvarkybos darbams, patirtis per pastaruosius 5 metus arba per laiką nuo kvalifikacijos įgijimo dienos (jeigu specialistas įgijo kvalifikaciją prieš mažiau nei 5 metus) iki paraiškų pateikimo dienos vadovaujant tvarkybos darbams, skaičiuojant įvykdytus projektus, kai darbų kaina ne mažesnė nei 50 000 Eur be PVM. Daugiau nei 10 įvykdytų sutarčių specialisto patirtis nevertinama ir papildomi balai už tai neskiriami.

¹⁷⁰⁹ LAT 2017 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-476-378/2017](#).

¹⁷¹⁰ LAT 2017 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-476-378/2017](#).

- 4) atrinktus kandidatus vienu metu raštu kviečia pateikti pasiūlymus, kvietimą nurodant [VPI 3](#) priede „Kvietimo pateikti pasiūlymą, dalyvauti dialoge ir kvietimo patvirtinti susidomėjimą turinys“ pateiktą informaciją. Pasiūlymų pateikimo terminas nustatomas remiantis [VPI 62](#) straipsnyje nurodytomis taisyklėmis. Perkančioji organizacija negali kviešti dalyvauti pirkime kitų, paraiškų nepateikusių, tiekėjų arba kandidatų, kurių paraiškos neatitinka pirkimo sąlygų reikalavimų.
- 5) nagrinėja, vertina ir palygina dalyvių pateiktus pasiūlymus, vadovaudamasi pirkimo dokumentuose nustatytais sąlygomis. Kitais atvejais, perkančioji organizacija įgyvendina [VPI 45](#) straipsnio, 55 straipsnio nuostatas (*detaliau žiūrėti [VPI 45, 55 straipsnių komentarus](#)*), t. y.: (i) tikrina, ar tiekėjų pasiūlymuose nurodytos prekės, paslaugos ar darbai atitinka techninės specifikacijos reikalavimus, jei reikia, kreipiasi dėl pasiūlymo paaiškinimo ir pan.; (ii) vertina, ar tiekėjų pasiūlytos kainos nėra per didelės (nėra didesnės nei planuota pirkimo pradžioje), pirkimo vykdytoji nepriimtinos, ar pasiūlytos kainos nėra neįprastai mažos, jei reikia, kreipiasi į tiekėjus dėl neįprastai mažos kainos pagrindimo; (iii) atlieka pasiūlymų vertinimą pagal pirkimo dokumentuose nustatytą ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kriterijų; (iv) atlieka kitus (jei reikia) veiksmus, susijusius su pasiūlymų vertinimu.

Be to, šiame etape perkančioji organizacija taip pat atlieka dokumentų, pagrindžiančių EBVPD nurodytą informaciją, patikrinimą, jei vykdamas kvalifikacinę atranką, jie nebūtų tikrinami anksčiau, ir tai nustatyta pirkimo dokumentuose. Dėl to perkančioji organizacija, nustačiusi galimą pirkimo laimėtoją, kreipiasi į tiekėją dėl aktualių dokumentų, patvirtinančių EBVPD nurodytą informaciją, pateikimo. Nustačius kelis galimus pirkimo laimėtojus (pavyzdžiui, preliminariosios sutarties sudarymo atveju), perkančioji organizacija kreipiasi į visus galimus laimėtojus, prašydama pateikti aktualius dokumentus pagal jų pateiktus EBVPD. Tačiau gali būti, kad perkančioji organizacija pirkimo sąlygose įtvirtins reikalavimą, kad visi tiekėjai atrinkti pateikti pasiūlymus turės pateikti ir dokumentus, pagrindžiančius EBVPD nurodytą informaciją. Tad minėta informacija nebūtina bus vertinama šiame etape.

Taigi nurodyti riboto konkurso vykdymo etapai, viena vertus, reiškia, kad perkančioji organizacija, vykdydama pirkimą, privalo vadovautis nurodytu procedūrų vykdymo eiliškumu, kita vertus, jog tiekėjai turi laikytis pirkimo sąlygose nurodyto eiliškumo ir su paraiška ar pasiūlymu pateikti tik tokius dokumentus, kurių konkrečiame etape yra reikalaujama.

Praktikoje pasitaiko situacijų, kai tiekėjai kartu su paraiška pateikia ir dokumentus, kurie gali būti teikiami tik su pasiūlymu, t. y. informaciją apie kainą ar ekonominio naudingumo kriterijų reikšmes ir tokiu atveju kyla klausimas, ką turi daryti perkančioji organizacija: ar atmesti tiekėjo paraišką, ar vertinti tik tuos dokumentus, kurie turėjo būti pateikti su paraiška. Atsižvelgiant į tai, kad [VPI](#) nėra įtvirtintas toks paraiškos atmetimo ar tiekėjo pašalinimo iš pirkimo pagrindas, todėl kiekvienu atveju turi būti sprendžiama

atsižvelgiant į konkrečioje situacijoje susiklosčiusias aplinkybes bei į tai, ar tokiais veiksmais nebūtų pažeisti [VPI](#) 17 straipsnio 1 dalyje įtvirtinti principai, t. y. ar aplinkybė, kad tiekėjas kartu su paraiška pateikė ir kitus dokumentus, gali lemti kitų tiekėjų padėtį pirkime (išskraipomas tiekėjų pasiūlymų vertinimas ir pan.). Tuo atveju, jei tiekėjo paraiška būtų vertinama toliau, tai turi būti užtikrinamas dokumentų ir juose nurodytos informacijos, susijusios su antruoju etapu, konfidencialumas, kad būtų užtikrinta sąžininga konkurencija pirkime.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo pirkimą riboto konkurso būdu. Pirmajame paraiškų pateikimo etape tiekėjas pateikė ne tik paraiškos formą su reikalaujamais kvalifikacijos dokumentais, kaip nustatyta pirkimo dokumentuose, bet ir pasiūlymo formą, kurioje yra nurodytos siūlomų ekonominio naudingumo kriterijų reikšmės (kriterijai objektyvūs, apibrėžti konkrečiais ir objektyviai pamatuojamais parametrais) kartu su technine informacija apie siūlomą pirkimo objektą. Pirkimo sąlygose nustatyti ekonominio naudingumo kriterijai, susiję su konkrečiomis kokybinių reikalavimų reikšmėmis, dydžiais, t. y. kad tiekėjams reikia nurodyti tik konkretų skaičių. Taigi, tiekėjas per klaidą pateikęs ir užpildytą pasiūlymo formą kartu su techniniais dokumentais, perkančiajai organizacijai atskleidė ekonominio naudingumo kriterijų reikšmes. Šiuo atveju vertintina, kad perkančioji organizacija tokią tiekėjo paraišką turėtų vertinti toliau, kadangi tai neturi ir objektyviai negali turėti absoliučiai jokios įtakos tiekėjo paraiškos vertinimui, kadangi ekonominio naudingumo kriterijai yra konkrečiai pamatuojami, nepriklauso nuo perkančiosios organizacijos vertinimo, dėl to bus užtikrinta sąžininga konkurencija pirkime.

4. [VPI](#) 61 straipsnio 4 dalyje įtvirtinti riboto konkurso būdu vykdomo viešojo pirkimo etapai, kai pirkimą vykdo ne centrinės valdžios perkančiosios organizacijos (detaliau žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 5 dalies komentarą). Ne centrinėms valdžios perkančiosios organizacijoms įtvirtinta galimybė pirkimą įvykdyti kita tvarka nei įtvirtinta [VPI](#) 61 straipsnio 3 dalyje, tačiau bet kuriuo atveju ne centrinės valdžios perkančiosios organizacijos gali ribotą konkursą vykdyti ir [VPI](#) 61 straipsnio 3 dalyje nurodyta tvarka.

Ne centrinės valdžios perkančioji organizacija ribotą konkursą gali vykdyti šiais etapais:

- a. Skelbiant apie pirkimą [VPI](#) 30 straipsnio 3 dalyje ir 34 straipsnyje nustatyta tvarka, kviesdama tiekėjus išreikšti susidomėjimą pirkimu (detaliau žiūrėti [VPI](#) 30 straipsnio 3 dalies ir 34 straipsnio komentarus).
- b. Išsiunčia kvietimus patvirtinti susidomėjimą vienu metu raštu visiems susidomėjimą išreiškusiems tiekėjams ir prašo jų pateikti paraiškas. Kvietime patvirtinti susidomėjimą pateikiama [VPI](#) 3 priedo „Kvietimo pateikti pasiūlymą, dalyvauti dialoge ir kvietimo patvirtinti susidomėjimą turinys“ 2 punkte nurodyta informacija (pavyzdžiui, interneto adresas, kuriuos CVP IS ar kitur paskelbti pirkimo dokumentai, pridedami pirkimo dokumentai, jei neskelbiami CVP IS ir pan.).

- c. Toliau pirkimą atlieka [VPI](#) 61 straipsnio 3 dalies 2-5 punktuose nustatytais etapais (*detales žiūrėti [VPI](#) 61 straipsnio 3 dalies 2-5 punktų komentarus*).

5. [VPI](#) 61 straipsnio 5 dalyje įtvirtintas draudimas derėtis su tiekėjais viešojo pirkimo vykdomo riboto konkurso būdu metu. Tokiu būdu riboto konkurso būdas yra atskiriamas nuo skelbiamų ir neskelbiamų derybų, konkurencinio dialogo, inovacijų partnerystės pirkimo būdų (*detales žiūrėti [VPI](#) 64 straipsnio 2 dalies 5 punkto, 66 straipsnio, 68 straipsnio 2 dalies 5 punkto, 70 straipsnio, 72 straipsnio 2 dalies 2 punkto, 73 straipsnio 5 dalies 5 punkto komentarus*). Šis draudimas reiškia, kad perkančioji organizacija negali nei oficialiai visų tiekėjų, nei vieno ar kelių konkrečių tiekėjų kviešti į derybas ar su jais derėtis kitais būdais.

ESTT šiuo aspektu taip pat pažymėjo, kad riboto konkurso procedūra iš esmės reiškia, kad atlikus kandidatų atranką ir jiems pateikus savo pasiūlymus, šie pasiūlymai iš principo nebegali būti keičiami nei perkančiosios organizacijos, nei paties kandidato iniciatyva. Kandidatų vienodo vertinimo principui ir iš jo išplaukiančiai skaidrumo pareigai prieštarautų bet kokios perkančiosios organizacijos ir vieno ar kito kandidato derybos per šią procedūrą. Jei perkančiajai organizacijai būtų leista prašyti kandidato, kurio pasiūlymą ji laiko neaiškiu ar neatitinkančiu techninių specifikacijų, pateikti atitinkamus paaiškinimus (išskyrus išimtinis atvejus, pavyzdžiui, redakcinio pobūdžio klaidos, paprasti paaiškinimai ir pan.), tuo atveju, jei šio kandidato pasiūlymas galiausiai būtų atrinktas, galėtų atrodyti, jog perkančioji organizacija slaptai dėl jo derėjosi kitų kandidatų nenaudai ir taip pažeidė vienodo vertinimo principą¹⁷¹¹.

¹⁷¹¹ ESTT 2012 m. kovo 29 d. sprendimas byloje *SAG ELV Slovensko ir kt.*, [C-599/10](#).

62 straipsnis. Paraiškų ir pasiūlymų pateikimo ribotam konkursui terminai

- 1. Perkančioji organizacija paraiškų ir pasiūlymų pateikimo terminus nustato vadovaudamasi šio įstatymo 40 straipsnio nuostatomis.**
- 2. Paraiškų dalyvauti pirkime pateikimo terminas negali būti trumpesnis kaip:**
 - 1) 30 dienų nuo skelbimo išsiuntimo iš Viešųjų pirkimų tarnybos dienos arba kvietimo patvirtinti susidomėjimą išsiuntimo tiekėjams dienos – tarptautinių pirkimų atveju;**
 - 2) 10 dienų nuo skelbimo paskelbimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje dienos arba kvietimo patvirtinti susidomėjimą išsiuntimo tiekėjams dienos – supaprastintų pirkimų atveju.**
- 3. Pasiūlymų pateikimo terminas nuo kvietimų pateikti pasiūlymus išsiuntimo tiekėjams dienos negali būti trumpesnis kaip:**
 - 1) 30 dienų – tarptautinių pirkimų atveju;**
 - 2) 10 dienų – supaprastintų pirkimų atveju.**
- 4. Jeigu perkančioji organizacija paskelbė išankstinį informacinį skelbimą, kaip nustatyta šio įstatymo 30 straipsnio 4 dalyje, šio straipsnio 3 dalies 1 punkte nurodytas pasiūlymų pateikimo terminas gali būti sutrumpintas iki 10 dienų, šio straipsnio 3 dalies 2 punkte nurodytas terminas – iki 5 dienų.**
- 5. Jeigu perkančioji organizacija paskelbė ma apie pirkimą nurodo, kad pasiūlymai turi būti perduodami elektroninėmis priemonėmis laikantis šio įstatymo 22 straipsnio 1, 7 ir 11 dalyse nustatytų reikalavimų, šio straipsnio 3 dalies 1 punkte nurodytas pasiūlymų pateikimo terminas gali būti sutrumpintas 5 dienomis, šio straipsnio 3 dalies 2 punkte nurodytas terminas – 3 dienomis.**
- 6. Ne centrinės valdžios perkančioji organizacija su atrinktais kandidatais gali susiderinti kitą pasiūlymų pateikimo terminą, negu nustatytas šio straipsnio 3 dalyje, tuo atveju, jeigu visi atrinkti kandidatai turės tiek pat laiko pasiūlymams parengti ir pateikti. Ne centrinės valdžios perkančioji organizacija užtikrina, kad derinant pasiūlymų pateikimo terminą nebūtų atskleisti atrinkti kandidatai. Jeigu ne centrinės valdžios perkančioji organizacija ir atrinkti kandidatai nesusiderina pasiūlymų pateikimo termino, šis terminas nuo kvietimų pateikti pasiūlymus išsiuntimo tiekėjams dienos negali būti trumpesnis kaip:**
 - 1) 10 dienų – tarptautinių pirkimų atveju;**
 - 2) 7 dienos – supaprastintų pirkimų atveju.**
- 7. Skubos atveju, kai neįmanoma pirkimo atlikti laikantis šiame straipsnyje nustatytų terminų, perkančioji organizacija gali ribotą konkursą įvykdyti taikydama pagreitiną procedūrą, prieš tai skelbime apie pirkimą nurodžiusi tokį pasirinkimą pagrindžiančias priežastis. Tokiu atveju:**
 - 1) paraiškų pateikimo terminas negali būti trumpesnis kaip:**

- a) 15 dienų nuo skelbimo apie pirkimą išsiuntimo iš Viešųjų pirkimų tarnybos dienos arba kvietimo patvirtinti susidomėjimą išsiuntimo tiekėjams dienos – tarptautinių pirkimų atveju;
- b) 7 dienos nuo skelbimo paskelbimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje dienos arba kvietimo patvirtinti susidomėjimą išsiuntimo tiekėjams dienos – supaprastintų pirkimų atveju;
- 2) pasiūlymų pateikimo terminas nuo kvietimų pateikti pasiūlymus išsiuntimo tiekėjams dienos negali būti trumpesnis kaip:
- a) 10 dienų – tarptautinių pirkimų atveju;
- b) 7 dienos – supaprastintų pirkimų atveju.
8. Jeigu perkančioji organizacija negali pirkimo dokumentų ar jų dalies paskelbti Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje dėl įstatymo 20 straipsnio 5 dalyje ar 22 straipsnio 5 dalyje nurodytų priežasčių, ji pailgina pasiūlymų pateikimo terminą ne mažiau kaip 5 dienomis, išskyrus šio straipsnio 7 dalyje nurodytą skubos atvejį.

Komentuojamame [VPI](#) 62 straipsnyje¹⁷¹² įtvirtinti riboto konkurso vykdymo terminai ir jų sutrumpinimo arba prailginimo galimybės. Taigi, komentuojamas straipsnis aktualus vykdant pirkimus būtent riboto konkurso būdu.

1. [VPI](#) 62 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad perkančioji organizacija paraiškų ir pasiūlymų pateikimo terminus nustato vadovaudamasi [VPI](#) 40 straipsnio nuostatomis, t. y. perkančioji organizacija turi atsižvelgti į pirkimo sudėtingumą, laiką reikalingą pasiūlymų parengimui, pasiūlymų pateikimo būdą (ar naudojamas CVP IS, ar ne elektroninės priemonės) ir į kitas aplinkybes (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 40 straipsnio komentarą*). Taigi, perkančioji organizacija, vykdydama ribotą konkursą, paraiškų ir pasiūlymų pateikimo terminus turi nustatyti vadovaudamasi [VPI](#) 40 straipsnio nuostatomis.

2. [VPI](#) 62 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta bendra riboto konkurso paraiškų pateikimo minimalių terminų taikymo taisyklė, t. y. nustatyti tik minimalūs terminai, kurie objektyviai negali būti trumpesni, tačiau perkančioji organizacija visada gali pasirinkti nustatyti ilgesnį paraiškų pateikimo terminą.

[VPI](#) 62 straipsnio 2 dalyje nustatyti minimalūs paraiškų pateikimo terminai pagal pirkimo rūšį:

- tarptautinio pirkimo atveju – 30 dienų nuo skelbimo išsiuntimo iš VPT dienos arba kvietimo patvirtinti susidomėjimą išsiuntimo tiekėjams dienos. Pagal [VPI](#) 34 straipsnio 6 dalies 1 punktą VPT, gavusi perkančiosios organizacijos pateiktus skelbimus, tarptautinio pirkimo atveju privalo per 3 (tris) darbo dienas nuo jų gavimo Komisijos nustatytu formatu išsiųsti Europos Sąjungos leidinių biurui ir

¹⁷¹² Komentuojamos [VPI](#) 60 straipsnio nuostatos nustatytos iš dalies įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 28 straipsnio normas.

po 48 valandų nuo patvirtinimo apie skelbimo gavimą Europos Sąjungos leidinių biure paskelbti juos CVP IS. Skelbimo paskelbimo data yra laikoma Europos Sąjungos leidinių biuro perkančiajai organizacijai atsiųstoje informacijoje nurodyta paskelbimo data, todėl būtent nuo šios datos skaičiuojamas paraiškų pateikimo terminas (*detaliau žiūrėti [VPI 34 straipsnio 6 dalies 1 punkto komentarą](#)*). Taip pat paraiškų pateikimo terminas gali būti skaičiuojamas nuo kvietimo patvirtinti susidomėjimą išsiuntimo tiekėjams dienos, t. y. nuo tos dienos, kai perkančioji organizacija tiekėjams išsiunčia kvietimą pateikti paraiškas.

- supaprastinto pirkimo atveju – 10 dienų nuo skelbimo paskelbimo CVP IS dienos (*detaliau žiūrėti [VPI 34 straipsnio 6 dalies 2 punkto komentarą](#)*) arba nuo kvietimo patvirtinti susidomėjimą išsiuntimo tiekėjams dienos.

3. [VPI 62](#) straipsnio 3 dalyje įtvirtinti minimalūs pasiūlymų pateikimo terminai, kurie skaičiuojami nuo kvietimų pateikti pasiūlymus išsiuntimo tiekėjams dienos, t. y. kai perkančioji organizacija, patikrinusi tiekėjų paraiškas, pirkimo sąlygų reikalavimus atitinkančius tiekėjus kviečia pateikti pasiūlymus.

[VPI 62](#) straipsnio 3 dalyje nustatyti minimalūs pasiūlymų pateikimo terminai pagal pirkimo rūšį:

- tarptautinių pirkimų atveju – 30 dienų;
- supaprastintų pirkimų atveju – 10 dienų.

Nurodyti minimalūs pasiūlymų pateikimo terminai išimtiniais atvejais gali būti sutrumpinti tik tuomet, jei (i) perkančioji organizacija paskelbė išankstinį informacinį skelbimą ([VPI 62](#) straipsnio 4 dalis); (ii) pasiūlymai turi būti perduodami elektroninėmis priemonėmis ([VPI 62](#) straipsnio 5 dalis); (iii) yra stubus atvejis ([VPI 62](#) straipsnio 7 dalis).

4. [VPI 62](#) straipsnio 4 dalyje įtvirtinta bendros taisyklės, įtvirtintos šio straipsnio 3 dalyje, išimtis, kai galima sutrumpinti pasiūlymų pateikimo terminą dėl išankstinio informacinio skelbimo. Tačiau [VPI 62](#) straipsnio 4 dalies pagrindu gali būti sutrumpinami tik pasiūlymų, bet ne paraiškų pateikimo terminai.

Išimtis gali būti taikoma, kai perkančiosios organizacijos veiksmai atitinka sąlygą, kad apie ribotą konkursą būtų paskelbtas išankstinis informacinis skelbimas pagal [VPI 30](#) straipsnio 4 dalies reikalavimus (*detaliau žiūrėti [VPI 30 straipsnio 4 dalies komentarą](#)*).

Pasiūlymų pateikimo termino tikslas – užtikrinti, kad tiekėjai spėtų susipažinti su perkančiosios organizacijos reikalavimais, įtvirtintais pirkimo dokumentuose, tinkamai parengti konkurencingą pasiūlymą.

Išankstinio informacinio skelbimo tikslas – iš anksto pranešti tiekėjams apie planuojamą pirkimą, paskelbti esmines pirkimo sąlygas ir reikalavimus tam, kad suinteresuoti rinkos dalyviai galėtų pradėti rengtis ribotam konkursui (*detaliau žiūrėti [VPI 30 straipsnio komentarą](#)*).

Taigi, perkančioji organizacija, iš anksto supažindinusi rinkos subjektus su planuojamu ribotu konkursu ir esminėmis jo sąlygomis, suteikia pakankamai duomenų, reikalingų jiems pradėti rengtis pateikti pasiūlymus ir dėl šios priežasties šiems rinkos subjektams nebūtina taikyti [VPI 62](#) straipsnio 3 dalyje įtvirtintų terminų tinkamai pasirengti dalyvavimui ribotame konkurse.

[VPI 62](#) straipsnio 4 dalyje įtvirtinta išimtis [VPI 62](#) straipsnio 3 dalyje nustatytiems minimaliems pasiūlymų pateikimo terminams pagal pirkimo rūšį:

- tarptautinio pirkimo atveju – 30 dienų pasiūlymų pateikimo terminas gali būti sutrumpinamas iki 10 dienų minimalaus termino.
- supaprastinto pirkimo atveju – 10 dienų pasiūlymų pateikimo terminas gali būti sutrumpinamas iki 5 dienų minimalaus termino.

5. [VPI 62](#) straipsnio 5 dalyje įtvirtinta bendros taisyklės, įtvirtintos [VPI 62](#) straipsnio 3 dalyje, išimtis, kai galima sutrumpinti pasiūlymų pateikimo terminą, kai ribotas konkursas vykdomas elektroninėmis priemonėmis.

Išimties taikymo sąlyga yra tai, kad ribotas konkursas turi būti vykdomas elektroninėmis priemonėmis, įskaitant CVP IS ar kitas elektronines priemones (*detaliau žiūrėti [VPI 22](#) straipsnio 1, 7, 11 dalių komentarus*).

[VPI 62](#) straipsnio 5 dalyje įtvirtinta išimtis [VPI 62](#) straipsnio 3 dalyje nustatytiems minimaliems pasiūlymų pateikimo terminams pagal pirkimo rūšį:

- tarptautinio pirkimo atveju – 30 dienų terminas gali būti sutrumpintas 5 dienomis ir perkančioji organizacija gali nustatyti minimalų 25 dienų terminą;
- supaprastinto pirkimo atveju – 10 dienų terminas gali būti sutrumpintas 3 dienomis ir perkančioji organizacija gali nustatyti minimalų 7 dienų terminą.

6. [VPI 62](#) straipsnio 6 dalyje įtvirtintos taisyklės, susijusios su ne centrinės valdžios perkančiosios organizacijos teise nustatyti kitokius pasiūlymų pateikimo terminus nei įtvirtinti [VPI 62](#) straipsnio 3 dalyje. Tokia ne centrinių perkančiųjų organizacijų teisė galima tuo atveju, kai laikomasi šių sąlygų:

- Visiems atrinktiems kandidatams nustatomas toks pats terminas pasiūlymams parengti ir pateikti. Tai reiškia, kad ne centrinės valdžios perkančioji organizacija, gavėjusi tiekėjų paraiškas ir norėdama atrinktus tiekėjus kviešti pateikti pasiūlymus, su visais tiekėjais turi suderinti ir jiems nustatyti vienodą pasiūlymų pateikimo terminą, kad tokiu būdu būtų užtikrintas viešųjų pirkimų principų laikymasis ([VPI 17](#) straipsnio 1 dalis).

Ne centrinės valdžios perkančioji organizacija turi užtikrinti, kad derinant pasiūlymų pateikimo terminą nebūtų atskleisti atrinkti kandidatai, t. y. turi būti užtikrinamas tiekėjų konfidencialumas tam, kad tiekėjai galėtų parengti ir pateikti konkurencingus pasiūlymus.

Tačiau galima situacija, kai ne centrinės valdžios perkančioji organizacija su atrinktais kandidatais nesuderina visoms šalims tinkamo pasiūlymo pateikimo termino, tad tokiu atveju ne centrinės valdžios perkančioji organizacija turi vadovautis [VPI 62](#) straipsnio 6 dalyje nustatytais minimaliais pasiūlymų pateikimo terminais, kurie skaičiuojami nuo kvietimo pateikti pasiūlymus tiekėjams išsiuntimo dienos: (i) tarptautinių pirkimų atveju – 10 dienų, (ii) supaprastintų pirkimų atveju – 7 dienos.

7. [VPI 62](#) straipsnio 7 dalyje įtvirtinta bendros taisyklės, įtvirtinta [VPI 62](#) straipsnio 2 ir 3 dalyse, išimtis – pagreitinata procedūra, kai galima sutrumpinti tiek paraiškų, tiek pasiūlymų pateikimo terminą dėl skubos.

Išimtis gali būti taikoma, kai yra šios sąlygos kartu:

- yra skubos atvejis, dėl kurio negalima riboto konkurso atlikti laikantis [VPI 62](#) straipsnio 2 ir 3 dalyse nustatytų terminų;
- perkančioji organizacija skelbime apie pirkimą turi nurodyti tokį pasirinkimą pagrindžiančias priežastis.

Skubos samprata nėra pateikiama [VPI 60](#) straipsnio 3 dalyje. Sprendžiant, ar yra perkančiosios organizacijos skuba įvykdyti atvirą konkursą, turi būti vertinamos konkrečios aplinkybės bei perkančiosios organizacijos veiksmai, kurie buvo nukreipti išvengti tokios situacijos susiklostymo. Skuba dėl riboto konkurso vykdymo neturi būti sutapatinama su ypatingos skubos aplinkybėmis¹⁷¹³, dėl kurių gali būti taikomas neskelbiamų derybų būdas (*detaliau žiūrėti [VPI 71](#) straipsnio 1 dalies 3 punkto komentarą*). Be to, perkančioji organizacija, nusprenddama ribotą konkursą vykdyti taikydama pagreitintą procedūrą, tokio pasirinkimo priežastis būtinai turi nurodyti skelbime apie pirkimą.

[VPI 62](#) straipsnio 7 dalyje įtvirtinta išimtis [VPI 62](#) straipsnio 1 dalyje nustatytiems minimaliems paraiškų ir pasiūlymų pateikimo terminams pagal pirkimo rūšį:

	Tarptautinis pirkimas	Supaprastintas pirkimas
Paraiška	Terminas negali būti trumpesnis nei 15 dienų nuo skelbimo apie pirkimą išsiuntimo iš VPT arba kvietimo patvirtinti susidomėjimą išsiuntimo tiekėjams dienos	Terminas negali būti trumpesnis nei 7 dienos nuo skelbimo paskelbimo CVP IS dienos arba kvietimo patvirtinti susidomėjimą išsiuntimo tiekėjams dienos
Pasiūlymas	Terminas negali būti trumpesnis nei 10 dienų nuo kvietimų pateikti pasiūlymus išsiuntimo tiekėjams dienos	Terminas negali būti trumpesnis nei 7 dienos nuo kvietimų pateikti pasiūlymus išsiuntimo tiekėjams dienos

¹⁷¹³ [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 46-oji konstatuojamoji dalis.

8. [VPI](#) 62 straipsnio 8 dalyje įtvirtinta taisyklė, kai perkančioji organizacija privalo prailginti pasiūlymų pateikimo terminą, kadangi riboto konkurso dokumentai ar jų dalis negali būti paskelbiami CVP IS.

Remiantis [VPI](#) 36 straipsnio 1 dalimi, perkančioji organizacija pirkimo dokumentus CVP IS skelbia nuo skelbimo apie pirkimą paskelbimo ar kvietimo patvirtinti susidomėjimą arba kvietimo pateikti pasiūlymą išsiuntimo dienos, kitaip sakant, įtvirtinta bendroji taisyklė, kad visi pirkimo dokumentai būtų teikiami elektroninėmis priemonėmis. Tačiau [VPI](#) 36 straipsnio 4 dalyje nustatytos išimtys, kai galima pirkimo dokumentų ar jų dalies neteikti elektroninėmis priemonėmis (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 36 straipsnio komentarą*).

[VPI](#) 62 straipsnio 8 dalyje įtvirtintos tik konkrečios išimtinės aplinkybės, t. y. informacijos konfidencialumas pagal [VPI](#) 20 straipsnio 5 dalį (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 20 straipsnio 5 dalies komentarą*), dėl specialios įrangos, priemonių, programinės įrangos ir pan. poreikio pagal [VPI](#) 22 straipsnio 5 dalį (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 22 straipsnio 5 dalies komentarą*). Esant nurodytoms išimtinėms aplinkybėms tiekėjai turi dėti daugiau pastangų tam, kad susipažintų su pirkimo dokumentais, pavyzdžiui, atvykti į perkančiosios organizacijos buveinę ir susipažinti su popieriniais dokumentais, prisijungti prie perkančiosios organizacijos suteiktų kitų programų. Dėl to susipažinimui reikalingas papildomas terminas ir atitinkamai perkančioji organizacija turi pareigą suteikti ilgesnį pasiūlymų pateikimo terminą tiekėjams.

Taigi, [VPI](#) 62 straipsnio 8 dalyje nurodyta, kad pasiūlymų pateikimo terminas prailgintinas ne mažiau kaip 5 dienomis, t. y. tarpautinio pirkimo atveju perkančioji organizacija gali nustatyti minimalų 35 dienų terminą, o supaprastinto pirkimo atveju perkančioji organizacija gali nustatyti minimalų 15 dienų terminą. Tačiau [VPI](#) 62 straipsnio 8 dalyje įtvirtinta taisyklė dėl termino prailginimo negali būti taikoma skubos atveju ([VPI](#) 62 straipsnio 7 dalis), kadangi esant skubos atvejui ukslas yra operatyviai įsigyti pirkimo objektą, o ne suteikti ilgesnį terminą tiekėjams susipažinti su pirkimo dokumentais ir parengti pasiūlymą. Be to, jei perkančiajai organizacijai tokiu atveju būtų leidžiama prailginti pasiūlymų pateikimo terminą, tai apskritai kiltų abejonių dėl tikrojo skubos poreikio.

63 straipsnis. Skelbiamų derybų sąlygos

1. Perkančioji organizacija tarptautinį pirkimą skelbiamų derybų būdu gali atlikti šiais atvejais:
 - 1) kai perkamos prekės, paslaugos ar darbai atitinka bent vieną iš kriterijų:
 - a) perkančiosios organizacijos poreikiai negali būti patenkinti be specialaus lengvai prieinamų sprendinių pritaikymo;
 - b) prekės, paslaugos ar darbai apima inovatyvius ar projektinius sprendinius;
 - c) dėl specifinių aplinkybių, susijusių su prekių, paslaugų ar darbų pobūdžiu, sudėtingumu, teisine ar finansine prigimtimi arba tenkinama rizika, pirkimo sutartis negali būti sudaryta be išankstinių derybų;
 - d) perkančioji organizacija negali tiksliai apibrėžti perkamo objekto techninės specifikacijos, pateikdama nuorodą į standartą, Europos techninio įvertinimo patvirtinimo dokumentą, informacinių ir ryšių technologijų bendrąją techninę specifikaciją ar techninį pamatinį dokumentą, apibrėžtus šio įstatymo 2 straipsnio 10, 13, 30 ir 35 dalyse;
 - 2) jeigu atviram ar ribotam konkursui visi pateikti pasiūlymai yra nepriimtini, o pirkimo sąlygos iš esmės nekeičiamos. Perkančioji organizacija gali neskelbti skelbimo apie pirkimą, kai į derybas kviečiami visi vykusiame atvirame ar ribotame konkursui pasiūlymus pateikę tiekėjai, atitinkantys perkančiosios organizacijos nustatytus reikalavimus dėl pašalinimo pagrindų, kvalifikacijos, jeigu taikytina, kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų ir formalius pirkimo procedūros reikalavimus.
2. Perkančioji organizacija visais atvejais gali pasirinkti skelbiamų derybų būdą, kai atliekamas supaprastintas pirkimas ar perkamos šio įstatymo 2 priede nurodytos socialinės ir kitos specialiosios paslaugos. Perkančioji organizacija gali neskelbti skelbimo apie pirkimą, kai skelbiamos derybos vyksta šio straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatytais sąlygomis.

Komentuojamame [VPI](#) 63 straipsnyje¹⁷¹⁴ įtvirtintos sąlygos, kurioms esant, perkančiosios organizacijos gali vykdyti pirkimą skelbiamų derybų būdu.

Skelbiamos derybos – tai pirkimo būdas, kai paraiškas dalyvauti derybose gali pateikti visi tiekėjai, o perkančioji organizacija su visais ar atrinktais tiekėjais derasi dėl sutarties vykdymo sąlygų, įtvirtintų pirkimo dokumentuose. Kaip matyti iš paties pirkimo būdo pavadinimo, apie tokį pirkimą yra skelbiama [VPI](#) nustatyta tvarka, taigi skelbiamos derybos, priešingai nei neskelbiamos derybos, yra labiau viešo reikalavimus atitinkantis pirkimų būdas. Derybų tikslas – pasiekti geriausią derybų rezultatą tinkamam sutarties vykdymui užtikrinti. Skelbiamų derybų pirkimo būdas yra išskirtinis ir pirkimai gali būti vykdomi tik tuo atveju, kai yra tenkinamos visos [VPI](#) 63 straipsnyje nustatytos sąlygos.

Nors, kaip nurodyta, skelbiamos derybos yra skaidrus pirkimo būdas, nes apie šią procedūrą skelbiama bendra tvarka, tačiau jos metu yra deramasi, kas, kita vertus, gali sukelti papildomų

¹⁷¹⁴Komentuojamos [VPI](#) 63 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 26 straipsnio 4 dalies normas.

rizikų skaidrumui riboti. Dėl to [VPI](#) 63 straipsnyje nustatytos sąlygos turi būti aiškinamos siauriai. Skelbiamos derybos iš esmės turėtų būti vykdomos tada, kai tikėtina, kad atviri ar riboti konkursai be derybų neduos tinkamų pirkimo rezultatų arba kai objektyviai reikia lankstumo tam, kad maksimaliai būtų užtikrintas perkančiosios organizacijos poreikis įsigyti būtent to, ko jam reikia. Pavyzdžiui, sudėtingo pirkimo objekto (įrangai, įrenginiui, agregatui, infrastruktūros statybai, profesinių paslaugų pirkimui ir pan.) poreikis gali būti geriau užtikrintas perkančiajai organizacijai pirmiausia apskritai sudarant galimybę derėtis su pirkimo dalyviais, taip pat derėtis ne tik dėl kainos, bet ir dėl kitų sutarties vykdymui svarbių sąlygų. Vis dėlto, vertinant skelbiamų derybų taikymo ribas, perkančiajai organizacijai rekomenduojama pagrįsti tokio pirkimo būdo pasirinkimą ir jo taikymą (tai nebūtinai turi būti nurodoma konkrečiose pirkimo sąlygose, o užtektų perkančiosios organizacijos vidaus dokumentuose nurodyti motyvus dėl skelbiamų derybų taikymo konkrečiu atveju).

1. [VPI](#) 63 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos sąlygos, kurioms esant skelbiamų derybų būdu gali būti vykdomi tarptautiniai pirkimai, kurių objektas (tikslas) – prekės, paslaugos ar darbai¹⁷¹⁵ (detaliau žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 7, 24 ir 26 dalių komentarus). [VPI](#) 63 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas baigtinis sąrašas atvejų, kada perkančiosios organizacijos gali vykdyti tarptautinį pirkimą skelbiamų derybų būdu, tai reiškia, kad ši perkančiosios organizacijos teisė tarptautinių pirkimų atveju negali būti išplečiama kitais teisiniais pagrindais ir turi būti aiškinama siauriai.

Pirma, tarptautinis pirkimas skelbiamų derybų būdu gali būti vykdomas, kai perkamos prekės, paslaugos ar darbai atitinka bent vieną iš [VPI](#) 63 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytų sąlygų. [VPI](#) 63 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatytos sąlygos yra alternatyvios, o ne kumuliatyvios (taikomos kartu).

[VPI](#) 63 straipsnio 1 dalies 1 punkte visi nurodyti kriterijai iš esmės susiję su aplinkybėmis, kad perkančiosios organizacijos negali patenkinti savo poreikių ar nežino, kaip jie turėtų būti įgyvendinami. Dėl to tais atvejais derybos gali būti būtinos, siekiant užtikrinti prekių, paslaugų ar darbų atitiktį perkančiosios organizacijos poreikiams. Atsižvelgiant į tai, dėl paruoštų naudoti paslaugų ar prekių pirkimo, kurias rinkoje gali teikti ar tiekti daug įvairių tiekėjų, skelbiamos derybos neturėtų būti naudojamos¹⁷¹⁶.

Taigi, tarptautinis pirkimas skelbiamų derybų būdu gali būti vykdomas egzistuojant nors vienai iš [VPI](#) 63 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytai sąlygai:

- i. [VPI](#) 63 straipsnio 1 dalies 1 punkto a papunktyje nustatyta, kad skelbiamos derybos gali būti vykdomos, kai perkančiosios organizacijos poreikiai negali būti patenkinti be specialaus lengvai prieinamų sprendinių pritaikymo. [VPI](#) nėra paaishkinta, ką reiškia *poreikiai negali būti patenkinti be specialaus lengvai prieinamų sprendinių pritaikymo*, tačiau tai turėtų būti suprantama kaip tokie atvejai, kai perkančioji organizacija nėra tikra dėl tam tikrų sprendinių, esamų alternatyvų rinkoje, ar kai yra sudėtingas pirkimo objekto pritaikymas ar reikalingi projektavimo pakeitimai. Tokie pritaikymo ar projektavimo darbai ypač svarbūs kompleksinio pirkimo atveju, kai

¹⁷¹⁵ Šioje kontekste reikia turėti omenyje, kad [VPI](#) 63 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos sąlygos yra taikomos ir konkurencinio dialogo atveju, t. y. konkurencinis dialogas gali būti vykdomas tik [VPI](#) 63 straipsnio 1 dalyje nurodytais atvejais ([VPI](#) 67 straipsnis).

¹⁷¹⁶ [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 43-oji konstatuojamoji dalis, [Steinicke, Michael, Vesterdorf](#), Peter L. [Brussels Commentary on EU Public Procurement Law](#). Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 387 psl.

perkami sudėtingi produktai, intelektinės paslaugos¹⁷¹⁷, pavyzdžiui, oro uosto bagažo valdymo sistemos konsultavimo paslaugos, architektų paslaugos arba inžinerijos paslaugos, ar vykdomi didelio masto informacinių ir ryšių technologijų projektai.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija ketina vykdyti pirkimą, kurio tikslas – modernizuoti vaizdo stebėjimo sistemas. Perkančioji organizacija pirkimu siekia: (i) įdiegti vieningą programinę vaizdo stebėjimo valdymo sprendimą, palengvinantį veiklos organizavimą; (ii) įdiegti naudotojui draugišką bei funkcionalią programinę įrangą, gerinančią paslaugų vykdymą bei leidžiančią operatyviai atsekti įvykius; (iii) didinti saugą ir patikimumą. Perkančioji organizacija pirkimo sąlygose nurodė, kad tiekėjai turės pasiūlyti technologinį sprendinį, kuris geriausiai atitiktų perkančiosios organizacijos pirkimu siekiamus tikslus. Atsižvelgiant į tai, kad projektas technologiškai sudėtingas, taip pat sudėtingas tokia paslaugų pritaikymas dėl perkančiosios organizacijos vykdomos specifinės veiklos, tai pirkimas vykdomas skelbiamų derybų būdu, kad, įskaitant, bet neapsiribojant, derybų metu būtų išsiaiškinami tiekėjų siūlomi sprendimai.

- ii. [VPI](#) 63 straipsnio 1 dalies 1 punkto b papunktyje nustatyta, kad skelbiamos derybos gali būti vykdomos, kai prekės, paslaugos ar darbai apima inovatyvius ar projektinius sprendinius. [VPI](#) 63 straipsnio 1 dalies 1 punkto b papunktis yra susijęs su dviem atskirais atvejais, t. y.: (i) prekės, paslaugos ar darbai apima inovatyvius sprendinius (*detalesnė apie inovacijos sąvoką žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 14 dalies komentarą*); (ii) prekės, paslaugos ar darbai apima projektinius sprendinius.

[VPI](#) 63 straipsnio 1 dalies 1 punkto b papunktyje nurodyta sąlyga apima prekes, paslaugas ir darbus, tačiau praktikoje dažniausiai taikoma darbų atveju. Turėtina omenyje tai, kad darbų atveju, siekiant vykdyti skelbiamas derybas [VPI](#) 63 straipsnio 1 dalies 1 punkto b papunkčio pagrindu, projektiniai sprendiniai neapima visų atvejų, susijusių su statybos darbais¹⁷¹⁸. Tai patvirtinama ir [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 43-oje konstatuojamoje dalyje, kur nurodoma, kad skelbiamos derybos gali būti rengiamos tais atvejais, kai pirkimo objektas yra susijęs su nestandartiniais pastatais arba kai apima projektavimą arba inovacinius sprendimus.

Remiantis [VPI](#) 63 straipsnio 1 dalies 1 punkto b papunkčiu, skelbiamos derybos gali būti vykdomos, kai prekės, paslaugos ar darbai apima inovatyvius sprendinius, t. y. kai rinkoje nėra jau sukurtų sprendimų. Skelbiamos derybos taip pat gali būti taikomos, kai tiesioginėmis, skaidriomis ir dokumentais pagrįstomis derybomis viešiesiems pirkėjams gali būti sudarytos sąlygos derėtis dėl esamų elementų ar sąlygų pritaikymo, siekiant sukurti inovacinį sprendimą, kuris atitiks techninėse specifikacijose aprašytus poreikius¹⁷¹⁹. Skelbiamų derybų metu sudaromos sąlygos padėti tiesioginį dialogą apie konkrečius sprendimų, kuriuos reikia sukurti, savybes.

¹⁷¹⁷ [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 43-oji konstatuojamoji dalis.

¹⁷¹⁸ Professor Sue Arrowsmith. The Law of Public and Utilities Procurement, 3^{ed} ed., 2014 m., 880 p.

¹⁷¹⁹ Europos Komisijos 2018 m. gegužės 15 d. „[Inovacinių sprendimų viešųjų pirkimų gairės](#)“.

- iii. [VPI](#) 63 straipsnio 1 dalies 1 punkto c papunktyje nustatyta, kad skelbiamos derybos gali būti vykdomos dėl specifinių aplinkybių, susijusių su prekių, paslaugų ar darbų pobūdžiu, sudėtingumu, teisine ar finansine prigimtimi arba tenkančia rizika, pirkimo sutartis negali būti sudaryta be išankstinių derybų. [VPI](#) nėra paaiškinta, kaip reikia specifinės aplinkybės, susijusios su prekių, paslaugų ar darbų pobūdžiu, sudėtingumu, teisine ar finansine prigimtimi arba tenkančia rizika, todėl turėtų būti suprantami, kaip tokie atvejai, kai perkančiosios organizacijos pačios nepajėgia įvertinti, kokius techninius, finansinius ar teisinius sprendimus gali pasiūlyti rinkta. Si padėtis gali susiklostyti esant inovaciniams projektams, įgyvendinant didelius integruotus transporto infrastruktūros projektus, didelius kompiuterių tinklų projektus ar projektus, susijusius su kompleksiniu ir struktūrizuotu finansavimu.

Pirkimo objektas vertinamas kaip sudėtingas, kai perkančioji organizacija negali apibrėžti priemonių, kuriomis būtų patenkinti jos poreikiai ir (arba) pasiekti jos tikslai. Gali būti du atvejai: perkančioji organizacija negali apibrėžti techninių priemonių, naudotinų siekiant nurodyto sprendimo, arba perkančioji organizacija negali nuspręsti, kuriuo iš kelių galimų sprendimų būtų geriausiai tenkinami jos poreikiai¹⁷²⁰.

Projektai finansiniu ar teisiniu požiūriu sudėtingi gali būti tada, kai finansavimas sudėtingas ir struktūrinis, o finansinės ir teisinės struktūros neįmanoma iš anksto apibrėžti¹⁷²¹. Toks sudėtingumas dažnai būdingas viešojo ir privataus sektorių partnerystės bei panašiuose vykdomuose projektuose.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija siekia įsigyti sprogmenų aptikimo įrangą. Perkančioji organizacija vykdo priestato statybą, kurioje turės būti įrengta nauja sprogmenų aptikimo įranga. Pirkimo objektas apima įrenginių projektavimą, gamybą, tiekimą, pristatymą, integravimą, paleidimą, priežiūrą ir garantinės priežiūros paslaugomis. Atsižvelgiant į tai, kad (i) objektas savo pobūdžiu yra sudėtingas, (ii) svarbu tiksliai įgyvendinti projekto grafiką, (iii) projekto įgyvendinimo metu gali kilti rizikų dėl finansavimo, perkančioji organizacija pirkimą nusprendė vykdyti skelbiant derybų būdu.

- iv. [VPI](#) 63 straipsnio 1 dalies 1 punkto d papunktyje nustatyta, kad skelbiamos derybos gali būti vykdomos tada, kai perkančioji organizacija negali tiksliai apibrėžti perkamo objekto techninės specifikacijos. Tai tokie atvejai, kai dėl pirkimo objekto sudėtingumo perkančioji organizacija pirkimo metu negali nustatyti tikslų siekiamo įsigyti pirkimo objekto techninių reikalavimų, pateikdama nuorodą į standartą (detaliau žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 30 dalies komentarą), Europos techninio įvertinimo patvirtinimo dokumentą (detaliau žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 10 dalies komentarą), informacinių ir ryšių technologijų bendrąją techninę specifikaciją (detaliau žiūrėti

¹⁷²⁰ Europos Komisijos gairės „[VIEŠASIS PIRKIMAS GAIRĖS SPECIALISTAMS. Kaip išvengti dažniausiai pasitaikančių klaidų, kai projektai finansuojami iš Europos struktūrinių ir investicijų fondų](#)“.

¹⁷²¹ Europos Komisijos gairės „[VIEŠASIS PIRKIMAS GAIRĖS SPECIALISTAMS. Kaip išvengti dažniausiai pasitaikančių klaidų, kai projektai finansuojami iš Europos struktūrinių ir investicijų fondų](#)“.

[VPI 2 straipsnio 13 dalies komentarą](#)), ar techninį pamatinį dokumentą ([detaliau žiūrėti VPI 2 straipsnio 35 dalies komentarą](#)).

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, siekdama įsigyti vaizdo stebėjimo sistemų įrengimą, techninėje specifikacijoje nurodė reikalavimą, kad vaizdo kamerų stebėjimo zonoje būtų galimybė nustatyti stebimo objekto priklausomybę pagal rūšinius požymius (žmogus, gyvūnas, transporto priemonė) bei transporto priemonių valstybinius numerius bet kuriuo paros metu, esant bet kokioms oro sąlygoms. Kitaip tariant, perkančioji organizacija pirkimo sąlygose įtvirtino norimą rezultatą (siekiamą tikslą), tačiau nežino konkrečių techninių savybių šiam rezultatui pasiekti, taip pat nežino ir koks standartas turėtų būti taikomas. Dėl šių priežasčių, buvo pasirinkta pirkimą vykdyti skelbiamų derybų būdu.

Taigi, kaip matyti iš [VPI 63 straipsnio 1 dalies 1 punkte](#) nurodytų alternatyvių skelbiamų derybų vykdymo sąlygų, šios iš esmės gali būti apibūdinamos kaip pasikartojančios ir persidengiančios, tai reiškia, kad konkrečiu atveju gali egzistuoti kelios sąlygos, kurių pagrindu perkančioji organizacija vykdo pirkimą skelbiamų derybų būdu.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija siekia įsigyti muziejaus erdvių ir ekspozicijos projekto parengimo ir įgyvendinimo paslaugas. Pagrindinis pirkimo tikslas – sukurti ir įgyvendinti projektą muziejaus ekspozicijai bei bendrosioms muziejaus patalpoms, kuris būtų naujoviškas, inovatyvus, pagrįstas modernių informacinių technologijų naudojimu, originalus, aukšto meninio lygio, patrauklus įvairaus amžiaus lankytojams ir pan., t.y. muziejui nėra reikalingi standartiniai, įprasti ir nuobodūs sprendimai. Pirkimo objektas perkančiajai organizacijai nėra aiškus, neįmanoma tiksliai aprašyti jo techninės specifikacijos, yra žinomi tik perkančiosios organizacijos poreikiai ir pirkimo tikslai, bet ne priemonės tiems tikslams pasiekti. Pirkimo metu būtų siekiama išsiaiškinti, kaip tuos poreikius patenkinti ir tikslus įgyvendinti. Tokiu atveju perkančioji organizacija galėtų įvykdyti pirkimą skelbiamų derybų būdu remiantis [VPI 63 straipsnio 1 dalies 1 a, b ir d papunkčiu](#).

Antra, tarptautinis pirkimas skelbiamų derybų būdu gali būti vykdomas ir tais atvejais, kai nustatomos šios [VPI 62 straipsnio 1 dalies 2 punkte](#) įtvirtintos sąlygos, taikomos visos kartu: (i) atviram ar ribotam konkursui visi pateikti pasiūlymai yra nepriimtini; (ii) pirkimo sąlygos iš esmės nekeičiamos.

Remiantis [VPI 2 straipsnio 18 dalimi](#), pasiūlymas laikomas nepriimtiniu, kai jis atitinka bent vieną iš alternatyvių požymių: kai (i) jis neatitinka perkančiosios organizacijos viešojo pirkimo dokumentuose nustatytų reikalavimų, įskaitant tiekėjo pašalinimo pagrindų, kvalifikacijos, kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų reikalavimus; (ii) pasiūlymo kaina viršija viešajam pirkimui skirtas lėšas, perkančiosios organizacijos nustatytas prieš pradedant pirkimo procedūrą ir dėl to perkančioji organizacija atmeta pasiūlymus; (iii) gaunamas pavėluotai ([detaliau žiūrėti VPI 2 straipsnio 18 dalies komentarą](#)). Taigi, nustačius, kad visų tiekėjų pasiūlymai pateikti atviram ar ribotam konkursui yra nepriimtini [VPI 2 straipsnio 18 dalies](#)

pagrindu, perkančioji organizacija gali svarstyti pirkimą vykdyti skelbiamų derybų būdu, t. y. tam tikra prasme (faktiškai) jį tęsti (teisine prasme tai yra naujas, savarankiškas pirkimo būdas).

Be to, vertinant *nepriimtino pasiūlymo* sąvoką, pažymėtina, kad [VPI 63](#) straipsnio 1 dalies 2 punktas apima ir atvejus, kai tiekėjo nepriimtinas pasiūlymas tampa priimtinu dėl neįvykusių perkančiosios organizacijos veiksmų. Kitaip tariant, perkančioji organizacija savo veiksmais sukuria tokią situaciją, kad nors pasiūlymas iš esmės yra neatitinkantis tam tikrų sąlygų, pasiūlyta kaina viršija skirtas lėšas, tačiau perkančioji organizacija priima tokį pasiūlymą ir vertina kaip tinkamą. Pavyzdžiui, LAT yra pažymėjęs, kad įstatymų leidėjas, [VPI 45](#) straipsnio 1 dalies 5 punkte įtvirtindamas galimybę perkančiajai organizacijai pakeisti pirkimui skirtų lėšų sumą, iš esmės sukuria situaciją, kai perkančioji organizacija savo veiksmais nepriimtinius pasiūlymus padaro priimtinais (*detaliau žiūrėti [VPI 45](#) straipsnio 1 dalies 5 punkto komentarą*). Šiame kontekste kasacinis teismas yra pažymėjęs, kad perkančioji organizacija negali tęsti tokių veiksmų taip, kad, koreguojant ikiprocedūrinius dokumentus, nepriimtinas pasiūlymas taptų priimtinas¹⁷²².

Tačiau vertinant [VPI 63](#) straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtintą sąlygą ir skelbiamų derybų taikymą, reikia atskirti sąvoką *nepriimtinas pasiūlymas* nuo *netinkamas pasiūlymas*, t. y. kai pasiūlymai yra nepriimtini, yra taikomos skelbiamos derybos, atskirai apie jas neskelbiant, o kai pasiūlymai yra netinkami, tai yra vykdomos neskelbiamos derybos (*detaliau žiūrėti [VPI 71](#) straipsnio 1 dalies 1 punktą*). Taigi, perkančiosios organizacijos turi tinkamai nustatyti pasiūlymų atmetimo pagrindą ir atitinkamai taikyti tinkamą pirkimo būdą: skelbiamas derybas apie jas neskelbiant arba neskelbiamas derybas.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija paskelbė tarptautinę atvirą konkursą „Pėsčiųjų ir dviračių tako remonto darbų pirkimas“. Perkančioji organizacija vidaus dokumentuose numatė maksimalią pirkimui skirtą lėšų sumą. Gavus tiekėjų pasiūlymus, perkančioji organizacija nustatė, kad visų tiekėjų pasiūlytos kainos yra per didelės, dėl to visų tiekėjų pasiūlymus atmetė kaip nepriimtinius. Remiantis tuo, kad visų tiekėjų pasiūlymai buvo nepriimtini, perkančioji organizacija [VPI 63](#) straipsnio 1 dalies 2 punkto pagrindu įvykdė skelbiamas derybas be skelbimo.

Remiantis [VPI 63](#) straipsnio 1 dalies 2 punktu, turi būti ne tik nustatyta, kad visi tiekėjų pasiūlymai nepriimtini, bet ir pirkimo sąlygos turi būti iš esmės nekeičiamos, tai reiškia, kad negali būti atlikti esminiai pirkimo sąlygų pakeitimai. [VPI 63](#) straipsnyje nėra išaiškinta, kokios pirkimo sąlygos gali būti keičiamos, o kokios ne. Vertinant pirkimo sąlygų keitimo galimybę, turi būti atsižvelgta į ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendime *Borta*¹⁷²³ suformuotas tris sąlygas – vadinamas Borta kriterijais (*detaliau žiūrėti [VPI 36](#) straipsnio 5 dalies komentarą*). Be to, ESTT praktikoje šiuo aspektu yra išaiškinta, kad esminiu pakeitimu gali būti laikomas kiekvienas pradinio pirkimo sąlygų keitimas, jeigu jis gali praplėsti atvejų, kada pirkimai gali būti vykdomi skelbiamų derybų būdu, apimtį¹⁷²⁴. Taip pat esminiu pakeitimu būtų laikomos tokios situacijos, kai pakeista sąlyga, jei ji būtų numatyta per pradinės sutarties sudarymo procedūrą, būtų leidusi per procedūrą su kandidatų paržymusi pateiktus pasiūlymus laikyti tinkamais arba būtų leidusi juos pateikti tiems

¹⁷²² LAT 2018 m. gegužės 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-160-469/2018](#).

¹⁷²³ ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas byloje *Borta*, [C-298/15](#).

¹⁷²⁴ ESTT 2005 m. sausio 13 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Ispaniją*, [C-84/03](#).

dalyviams, kurie nedalyvavo pradinėje procedūroje¹⁷²⁵. Bet kuriuo atveju rekomenduojama nieko nekeisti, o jei neįmanoma, aptariamam atveju modifikuoti sąlygas kuo mažiau.

Šiuo pagrindu vykdydama skelbiamas derybas, perkančioji organizacija gali neskelbti skelbimo apie pirkimą, kai į derybas kviečiami visi vykusiame atvira ar ribota konkurse pasiūlymus pateikę tiekėjai, atitinkantys perkančiosios organizacijos nustatytus reikalavimus dėl pašalinimo pagrindų, kvalifikacijos, jeigu taikytina, kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų ir formalius pirkimo procedūros reikalavimus. [VPJ](#) 63 straipsnio 1 dalies 2 punkte nurodyti formalūs pirkimo procedūros reikalavimai gali būti laikomi reikalavimais pateikti pasiūlymą trimis egzemplioriais, parengti pasiūlymo turinį, pasiūlymą pasirašyti ne paprastu, o saugiu kvalifikuotu sertifikatu patvirtintu elektroniniu parašu ir pan.¹⁷²⁶.

Nors šiuo pagrindu skelbiamos derybos yra kaip tęsinys ankstesnio perkančiosios organizacijos vykdyto pirkimo atviro ar riboto konkurso būdu, tačiau [VPJ](#) 63 straipsnio 1 dalies 2 punkto pagrindu vykdomos skelbiamos derybos, kaip nurodyta pirmiau, yra laikomos atskiru pirkimu. Turėtina omenyje, kad techniškai CVP IS sistemoje skelbiamos derybos vykdomos toje pačioje paskyroje, kuri buvo suformuota vykdant atvirą ar ribotą konkursą.

Atsižvelgiant į tai, kad perkančioji organizacija negali keisti pirminių pirkimo sąlygų, tai perkančioji organizacija gali nerengti naujų pirkimo dokumentų visa apimtimi, o kvietime derėtis tik nurodyti tas sąlygas, kurias perkančioji organizacija nustatė naujai (pavyzdžiui, derybų data, derybų sąlygos). Be to, perkančioji organizacija, vykdydama skelbiamas derybas be skelbimo, gali nurodyti, kad tiekėjų pateiktus pirminius pasiūlymus laikys tuos pasiūlymus, kurie pateikti prieš tai skelbtame pirkime.

2. [VPJ](#) 63 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad perkančiosios organizacijos nėra ribojamos pasirinkti skelbiamas derybas, kai vykdomas supaprastintas pirkimas ar perkamos socialinės ir kitos specialiosios paslaugos, nurodytos [VPJ](#) 2 priede „Socialinės ir kitos specialiosios paslaugos“, tai reiškia, kad nėra keliamos jokios papildomos sąlygos.

¹⁷²⁵ ESTT 2009 m. birželio 4 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Graikiją*, [C-250/07](#).

¹⁷²⁶ [VPJ aiškinamasis raštas](#).

64 straipsnis. Skelbiamų derybų vykdymas

1. Atliekant pirkimą skelbiamų derybų būdu, paraišką gali pateikti kiekvienas suinteresuotas tiekėjas, pirminius pasiūlymus teikia tik perkančiosios organizacijos pakviesti kandidatai. Perkančioji organizacija gali apriboti kandidatų, kuriuos ji kvies pateikti pirminius pasiūlymus, skaičių, vadovaudamasi šio įstatymo 54 straipsnio nuostatomis.
2. Atlikdama pirkimą skelbiamų derybų būdu, perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose nurodo pirkimo objektą, pasiūlymų vertinimo kriterijus ir minimalius reikalavimus, kuriuos turi atitikti visi pasiūlymai. Pateikta informacija turi būti pakankamai tiksli, kad tiekėjai galėtų nustatyti pirkimo pobūdį ir apimtį ir nuspręsti, ar pateikti paraišką.
3. Perkančioji organizacija skelbiamas derybas vykdo šiais etapais, išskyrus šio straipsnio 4 dalyje nurodytą atvejį:
 - 1) skelbia apie pirkimą šio įstatymo 31, 34 straipsniuose nustatyta tvarka, kviesdama tiekėjus pateikti paraiškas;
 - 2) patikrina, ar nėra pirkimo dokumentuose nustatytų kandidatų pašalinimo pagrindų, ar kandidatai atitinka keliamą kvalifikacijos reikalavimus ir, jeigu taikytina, reikalaujamus kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus;
 - 3) atlieka kandidatų kvalifikacinę atranką pagal nustatytas procedūras ir kriterijus, jeigu tokia atranka nustatyta pirkimo dokumentuose;
 - 4) atrinktus kandidatus vienu metu raštu kviečia pateikti pirminius pasiūlymus. Kvietime pateikiama šio įstatymo 3 priedo 1 punkte nurodyta informacija;
 - 5) šio įstatymo 66 straipsnyje nustatyta tvarka derasi su dalyviais, kurių pirminiai ir vėlesni pasiūlymai atitinka pirkimo dokumentuose nustatytus minimalius reikalavimus, prašo jų pateikti galutinius pasiūlymus;
 - 6) įvertina galutinius pasiūlymus ir nustato laimėtoją.
4. Ne centrinės valdžios perkančioji organizacija skelbiamas derybas gali vykdyti šiais etapais:
 - 1) skelbia apie pirkimą šio įstatymo 30 straipsnio 3 dalyje ir 34 straipsnyje nustatyta tvarka, kviesdama tiekėjus išreikšti susidomėjimą pirkimu;
 - 2) išsiunčia kvietimus patvirtinti susidomėjimą vienu metu raštu visiems susidomėjimą išreiškusiems tiekėjams ir prašo jų pateikti paraiškas. Kvietime patvirtinti susidomėjimą pateikiama šio įstatymo 3 priedo 2 punkte nurodyta informacija;
 - 3) toliau pirkimą atlieka šio straipsnio 3 dalies 2–5 punktuose nustatytais etapais.
5. Vertinant pasiūlymus, kuriuose nurodytos galutinės tiekėjų siūlomos kainos ar sąnaudos, taip pat galutiniai duomenys, kurie vertinami pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės santykį, gali būti netaikomi šio įstatymo 55 straipsnio 7 dalyje nustatyti reikalavimai.

Komentuojamame [VPI](#) 64 straipsnyje¹⁷²⁷ įtvirtintos skelbiamų derybų vykdymo taisyklės, etapai. Skelbiamų derybų vykdymas pasižymi tuo, kad paraiškas dalyvauti skelbiamose derybose gali pateikti visi tiekėjai, o perkančioji organizacija su visais ar atrinktais tiekėjais derasi dėl pirkimo sąlygų ir kviečia pateikti galutinius pasiūlymus.

1. [VPI](#) 64 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos taisyklės, susijusios su tiekėjų galimybe dalyvauti viešajame pirkime, vykdomame skelbiamų derybų būdu.

[VPI](#) 64 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad paraišką dalyvauti skelbiamose derybose gali pateikti kiekvienas suinteresuotas tiekėjas, t. y. suinteresuotų tiekėjų skaičius negali būti ribojamas, tačiau dalyvauti derybose ir pateikti galutinius pasiūlymus gali tik perkančiosios organizacijos atrinkti tiekėjai:

- iii. pirmajame etape gali dalyvauti visi suinteresuoti tiekėjai, t. y. visi tiekėjai, norintys dalyvauti pirkime, gali pateikti paraiškas. Tiekėjai, pateikdami perkančiajai organizacijai paraiškas, išreiškia pageidavimą dalyvauti pirkime, vykdomame skelbiamų derybų būdu.

Paraiškos vertinimo metu perkančioji organizacija patikrina, ar nėra pirkimo dokumentuose nustatytų pašalinimo pagrindų, ar tiekėjai atitinka keliamus kvalifikacijos reikalavimus ir, jeigu taikytini, reikalaujamus kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus bei atlieka kandidatų kvalifikacinę atranką, jeigu tokia taikoma.

- iv. tuo tarpu pasiūlymus pateikti ir dalyvauti derybose gali tik perkančiosios organizacijos atrinkti kandidatai, t. y. atrinktiems tiekėjams, turintiems reikiamų profesinių, techninių ir finansinių pajėgumų, išsiunčiamas kvietimas teikti pasiūlymus. Tai reiškia, kad perkančioji organizacija negali pakviesti pasiūlymą pateikti tiekėjui, kuris nedalyvavo atrankoje.

Komentuojamoje [VPI](#) 64 straipsnio 1 dalies sąvoka *pirminius pasiūlymus teikia tik perkančiosios organizacijos pakviesti kandidatai* reiškia, kad tik tie (suinteresuoti) tiekėjai, kurie, *pirma*, perkančiosios organizacijos nustatyta tvarka pateikė paraišką ir, *antra*, atitiko perkančiosios organizacijos nustatytus reikalavimus (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 64 straipsnio 3 dalies komentarą*), turi būti pakviesti dalyvauti derybose. Tai reiškia, kad derybose negali dalyvauti tiekėjai, kurie neatitinka pastarųjų dviejų sąlygų.

Perkančioji organizacija turi siekti pirkimo sąlygose nustatyti tokius reikalavimus, kad būtų užtikrinta sąžininga tiekėjų konkurencija ir kuo didesnis tiekėjų skaičius galėtų perkančiajai organizacijai pateikti paraiškas.

[VPI](#) 64 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad perkančioji organizacija taip pat gali apriboti kandidatų, kuriuos ji kvies pateikti pirminius pasiūlymus, skaičių. Remiantis [VPI](#) 54 straipsnio 2 dalimi, skelbiamų derybų atveju minimalus kviečiamų kandidatų skaičius, kurį perkančiosios organizacijos gali nustatyti pirkimo sąlygose, negali būti mažesnis kaip 3 (trys). Tačiau šis skaičius yra minimalus ir neribojantis galimybės nusistatyti jo didesnio, ypač jei perkančioji

¹⁷²⁷ Komentuojamos [VPI](#) 64 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 29 straipsnio normas.

organizacija siekia būti ūkiška, nori užtikrinti didesnę konkurenciją bei gauti ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą.

2. [VPI](#) 64 straipsnio 2 dalyje nustatyta perkančiųjų organizacijų pareiga pirkimo sąlygose nustatyti pasiūlymų reikalavimus.

Remiantis [VPI](#) 64 straipsnio 2 dalimi, perkančioji organizacija, atlikdama pirkimą skelbiamų derybų būdu, pirkimo dokumentuose privalo nurodyti šią informaciją: (i) pirkimo objektą (reikalavimai pirkimo objektui įtvirtinti [VPI](#) 37 straipsnyje); (ii) pasiūlymų vertinimo kriterijus (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 55 straipsnio komentarą*); (iii) minimalius reikalavimus, kuriuos turi atitikti visi pasiūlymai.

[VPI](#) 64 straipsnyje neįtvirtinta, kokie minimalūs pasiūlymų reikalavimai turi būti nustatyti, dėl to pačios perkančiosios organizacijos turi teisę nuspręsti, kokie minimalūs reikalavimai pasiūlymams bus nustatyti. Direktyvos 2014/24/ES 45-ojoje konstatuojamoje dalyje nurodyta, kad minimalūs reikalavimai yra laikomi tokie, kuriais yra apibūdinamas pirkimo objektas, t. y. tos sąlygos ir ypatybės (visų pirma fininės, funkcinės ir teisinės), kurias turėtų atitikti ar turėti kiekvienas pasiūlymas, kad perkančiajai organizacijai būtų leista skirti sutartį pagal pasirinktus sutarčių skyrimo kriterijus. Be to, perkančioji organizacija pirkimo sąlygose turi aiškiai nurodyti, kokie reikalavimai yra laikomi minimaliais, kadangi dėl jų nebus galima derėtis ([VPI](#) 66 straipsnio 2 dalis).

Pavyzdys

Pirkimo objektas – daugiaaukštės stovėjimo aikštelės statybos darbai. Perkančioji organizacija pirkimo sąlygose įtvirtino tokius minimalius reikalavimus: (i) stovėjimo aikštelė turi išlaikyti iki 5 tonų sveriančias transporto priemones; (ii) stovėjimo aikštelė vienu metu turi atlaikyti 500 transporto priemonių apkrovą.

[VPI](#) 64 straipsnio 2 dalyje nurodyta pareiga sietina su reikalavimu, kad pirkimo sąlygos būtų aiškos, tikslios, be dviprasmybių (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 35 straipsnio komentarą*) tam, kad tiekėjai galėtų nustatyti pirkimo pobūdį, apimtį ir nuspręsti dėl dalyvavimo pirkime bei paraiškos pateikimo. Nurodytas tikslas pasiekiamas tada, kai pirkimo sąlygų turinys leidžia pakankamai gerai informuotiems ir normaliai rūpestingiems tiekėjams vienodai suprasti perkančiosios organizacijos siekiamą įsigyti pirkimo objektą ir apimtį.

3. [VPI](#) 64 straipsnio 3 dalyje įtvirtinti skelbiamų derybų vykdomo viešojo pirkimo etapai, t. y. eilėkumas, kuriuo perkančioji organizacija turi vadovautis, vykdydama viešąjį pirkimą.

Perkančioji organizacija skelbiamas derybas vykdo šiais etapais:

- 1) skelbia apie pirkimą, [VPI](#) 31, 34 straipsniuose nustatyta tvarka kviesdama tiekėjus pateikti paraiškas (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 31, 34 straipsnių komentarus*). Paraiškų pateikimo terminas nustatomas, remiantis [VPI](#) 65 straipsnyje nurodytomis taisyklėmis.

Tiekėjai kartu su užpildyta paraiškos forma dažniausiai turi pateikti šiuos dokumentus: (i) EBVPD (teikia ir tiekėjų pasitelkiami ūkio subjektai); (ii) pirkimo dokumentuose nurodytus kvalifikacinės atrankos, jeigu ji taikoma, kriterijų atitiktį pagrindžiančius dokumentus; (iii) jungtinės veiklos sutarties kopiją, jei paraišką teikia jungtinės veiklos partneriai; (iv) įgaliojimą pasirašyti paraišką konkursei ir jos priedus (jei paraišką pasirašo ne tiekėjo įmonės vadovas); (v) informaciją (ketinimų protokolai, susitarimai ir kt.), kad tiekėjui bus prieinami kiti ūkio subjektų pajėgumai, jei jis ketina juos pasitelkti.

- 2) patikrina, ar nėra pirkimo dokumentuose nustatytų kandidatų pašalinimo pagrindų (*detaliau žiūrėti [VPI 46 straipsnio komentarą](#)*), ar kandidatai atitinka keliamus kvalifikacijos reikalavimus (*detaliau žiūrėti [VPI 47 straipsnio komentarą](#)*) ir, jeigu taikytina, reikalaujamus kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus (*detaliau žiūrėti [VPI 48 straipsnio komentarą](#)*). Taip pat perkančioji organizacija privalo prašyti patikslinti, patikslinti, papildyti šių tiekėjų pateiktą informaciją pagal [VPI 45](#) straipsnio 3 dalį (*detaliau žiūrėti [VPI 45 straipsnio 3 dalies komentarą](#)*).
- 3) atlieka kandidatų kvalifikacinę atranką pagal nustatytas procedūras ir kriterijus, jeigu tokia atranka nustatyta pirkimo dokumentuose (*detaliau žiūrėti [VPI 54 straipsnio komentarą](#)*). Perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose gali nurodyti, kad tiekėjas nebus traukiamas iš kvalifikacinę atranką, kai tiekėjo paraiškos duomenys neatitinka pirkimo sąlygose nustatytų reikalavimų ar tiekėjas paraiškoje pateikė netikslius ar netiksliai EBVPD duomenis ir, perkančiajai organizacijai prašant, nepaaiškino ir neįtikslino.

Be to, remiantis [VPI 54](#) straipsnio 2 dalimi, 61 straipsnio 2 dalimi, perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose gali nurodyti, kad kvalifikacinės atrankos tikslas yra pagal nustatytus kriterijus atrinkti konkretų skaičių iš visų paraiškas pateikusių kvalifikacinės atrankos duomenis atitikusių kandidatų, kurie bus kviečiami pateikti pasiūlymus.

Perkančioji organizacija, vykdydama kvalifikacinę atranką, privalo užtikrinti realią konkurenciją bei kvalifikacinės atrankos kriterijus nustatyti aiškius ir nediskriminuojančius. Svarbu pažymėti ir tai, kad kvalifikacinės atrankos kriterijai neprivalo būti identiški minimaliems tiekėjų kvalifikacijos reikalavimams¹⁷²⁸. Vis dėlto bet kuriuo atveju kvalifikacinės atrankos kriterijai turi būti susiję su pirkimo objektu, negali būti neproporcingi pirkimo objektui, diskriminuoti ūkio subjektus ar kitaip iškreipti sąžiningą jų varžymąsi.

Perkančiosios organizacijos, nustatydamos tiekėjų kvalifikacinės atrankos kriterijus bei tvarką, turi įvertinti realią jų įtaką viešojo pirkimo sutarties vykdymui. Rekomenduojama nustatyti kuo daugiau kvalifikacinės atrankos kriterijų (neapsiribojant vienu ar dviem), kad perkančioji organizacija kandidatą pasirinktų ne tik pagal jo finansinę padėtį, bet ir kitus pajėgumus ir kompetencijas, reikalingas sutarties vykdymui. Tačiau bet kuriuo atveju, reikėtų atsižvelgti į konkretų pirkimo

¹⁷²⁸ LAT 2017 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-476-378/2017](#).

objektą ir nustatyti tokį kvalifikacinės atrankos kriterijų skaičių, kad perkančioji organizacija galėtų pasirinkti tinkamą tiekėją.

Taip pat perkančioms organizacijoms, siekiant išvengti dirbtinio tiekėjų varžymosi, įskaitant formalų ūkio subjektų tarpusavio bendradarbiavimą, ypač dėl profesinės pajėgumo, rekomenduojama nustatyti kriterijų reikšmių maksimalias ribas, už kurias duodami balai, kartu nurodant, kad šias ribas viršijanti kandidato patirtis ir (ar) pajėgumai nevertinami ir papildomi balai už tai neskiriami.

Pavyzdys

Tiekėjo pasitelkiamo specialisto, turinčio teisę vadovauti tvarkybos darbams, patirtis per pastaruosius 5 metus arba per laiką nuo kvalifikacijos įgijimo dienos (jeigu specialistas įgijo kvalifikaciją prieš mažiau nei 5 metus) iki paraiškų pateikimo dienos vadovaujant tvarkybos darbams, skaičiuojant įvykdytus projektus, kai darbų kaina ne mažesnė nei 50 000 Eur be PVM. Daugiau nei 10 įvykdytų sutarčių specialisto patirtis nevertinama ir papildomi balai už tai neskiriami.

Tačiau kvalifikacinės atrankos kriterijų maksimalių verčių nenustatymas nebūtinai visais atvejais automatiškai bus neteisingas, jei tokių sąlygų taikymas konkrečiu atveju nelems tiekėjų konkurencijos iškreipimo ir diskriminacijos¹⁷²⁹. Tai priklauso nuo pačių atrankos kriterijų turinio ir apimties. Galimos situacijos, kai dėl pirkimo objekto, rinkos ar kitų aplinkybių specifikos konkretų kvalifikacinės atrankos kriterijų atitikis tik ribotam kiekiui tiekėjų – tokiu atveju, net ir nenustačius maksimalios šio kriterijaus vertės, nebūtų pažeisti riboto konkurso reguliavimo tikslai ir viešųjų pirkimų principai, nes tokio reikalavimo taikymo rezultatas būtų lygiavertis reikalavimo su nustatyta maksimalia jo verte taikymo rezultatui.

- 4) atrinktus kandidatus vienu metu raštu kviečia pateikti pirminius pasiūlymus. Pirminių pasiūlymų pateikimo terminas nustatomas remiantis [VPI](#) 65 straipsnyje nurodytomis taisyklėmis. Perkančioji organizacija negali kviesti dalyvauti pirkime kitų, paraiškų nepateikusių, tiekėjų arba kandidatų, kurių paraiškos neatitinka pirkimo sąlygų reikalavimų.

Kvietime pateiktą pirminį pasiūlymą turi būti nurodyta [VPI](#) 3 priedo „Kvietimo pateikti pasiūlymą, dalyvauti dialoge ir kvietimo patvirtinti susidomėjimą turinys“ 1 punkte nurodyta informacija (pavyzdžiui, pasiūlymo pateikimo termino pabaigą, jei tai reikia, nurodoma, kokius papildomus dokumentus, patvirtinančius atitiktį nustatytiems reikalavimams dėl pašalinimo pagrindų ir kvalifikacijos, turi pateikti tiekėjai ir pan.). Be to, perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose gali nurodyti, kad tiekėjai kartu su pirminiu pasiūlymu turi pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimą (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 42 straipsnio komentarą*).

- 5) vykdo derybas su dalyviais, kurių pirminiai ir vėlesni pasiūlymai atitinka pirkimo dokumentuose nustatytus minimalius reikalavimus [VPI](#) 66 straipsnyje nustatyta tvarka (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 66 straipsnio komentarą*). Perkančioji organizacija,

¹⁷²⁹ LAT 2017 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-476-378/2017](#).

įvykdžiusi derybas su tiekėjais, kviečia juos pateikti galutinius pasiūlymus ir, jei nurodyta pirkimo sąlygose (jei tokia pareiga jose nebuvo nustatyta su pirminiu pasiūlymu pateikimu), pasiūlymo galiojimo užtikrinimą (*detalesnė žiūrėti [VPI 42 straipsnio komentarą](#)*).

- 6) įvertina galutinius pasiūlymus ir nustato laimėtoją, vadovaujantis pirkimo sąlygose nustatytais reikalavimais bei [VPI 45](#) straipsnio, 55 straipsnio nuostatomis (*detalesnė žiūrėti [VPI 45, 55 straipsnių komentarus](#)*).

Taigi, nurodyti skelbiamų derybų vykdymo etapai, viena vertus, rodo, kad perkančioji organizacija, vykdydama pirkimą, privalo vadovautis nurodytu procedūrų vykdymo eiliškumu, kita vertus, jog tiekėjai turi laikytis pirkimo sąlygose nurodyto eiliškumo ir su paraiška ar pasiūlymu pateikti tik tokius dokumentus, kurių konkrečiame etape yra reikalaujama.

4. [VPI 64](#) straipsnio 4 dalyje įtvirtinti skelbiamų derybų būdu vykdomo viešojo pirkimo etapai, kai pirkimą vykdo ne centrinės valdžios perkančiosios organizacijos (*detalesnė žiūrėti [VPI 2](#) straipsnio 5 dalies komentarą*). Ne centrinės valdžios perkančiosios organizacijos įtvirtinta galimybė pirkimą įvykdyti paprastesne tvarka, t. y. nevykdyti tam tikrų įprastai skelbiamoms deryboms taikomų etapų. Tačiau bet kuriuo atveju ne centrinės valdžios perkančiosios organizacijos gali skelbiamas derybas vykdyti ir [VPI 64](#) straipsnio 3 dalyje nurodyta tvarka.

Ne centrinės valdžios perkančioji organizacija skelbiamas derybas gali vykdyti šiais etapais:

- a. skelbia apie pirkimą [VPI 30](#) straipsnio 3 dalyje ir 34 straipsnyje nustatyta tvarka, kviesdama tiekėjus išreikšti susidomėjimą pirkimu (*detalesnė žiūrėti [VPI 30](#) straipsnio 3 dalies ir 34 straipsnio komentarus*).
- b. išsiunčia kvietimus patvirtinti susidomėjimą vienu metu raštu visiems susidomėjimą išreiškus tiekėjams ir prašo jų pateikti paraiškas. Kvietime patvirtinti susidomėjimą pateikiama [VPI 3](#) priedo „Kvietimo pateikti pasiūlymą, dalyvauti dialoge ir kvietimo patvirtinti susidomėjimą turinys“ 2 punkte nurodyta informacija (pavyzdžiui, interneto adresas, kuriuos CVP IS ar kitur paskelbti pirkimo dokumentai, pridedami pirkimo dokumentai, jei neskelbiami CVP IS ir pan.).
- c. toliau pirkimą atlieka [VPI 64](#) straipsnio 3 dalies 2-5 punktuose nustatytais etapais (*detalesnė žiūrėti [VPI 64](#) straipsnio 3 dalies 2-5 punktų komentarus*).

5. [VPI 64](#) straipsnio 5 dalyje įtvirtinta taisyklė, kada perkančioji organizacija gali nesilaikyti pasiūlymų ekonominio naudingumo vertinimo tvarkos, įtvirtintos [VPI 55](#) straipsnio 7 dalyje (*detalesnė žiūrėti [VPI 55](#) straipsnio 7 dalies komentarą*), t. y. nevykdyti susipažinimo su tiekėjų pasiūlymais dviejuose komisijos posėdžiuose. Tokia situacija yra galima tik tada, kai perkančioji organizacija vertina tiekėjų pasiūlymus, kuriuose nurodytos (i) galutinės tiekėjų siūlomos kainos ar sąnaudos ir (ii) galutiniai duomenys, kurie vertinami pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės santykį. Kitaip tariant, perkančioji organizacija remiantis [VPI 64](#) straipsnio

5 dalimi, gali vienu metu susipažinti tiek su ta pasiūlymo dalimi, kurioje pateikti techniniai pasiūlymo duomenys, tiek ir su ta pasiūlymo dalimi, kurioje pateiktos kainos ar sąnaudos. Tačiau iš [VPI 64](#) straipsnio 5 dalies ir [VPI 55](#) straipsnio 7 dalies negalima daryti vienareikšmės išvados apie tai, ar tiekėjai turėtų teikti dvi atskiras pasiūlymo formas (kaina ir techniniai aspektai), ar visus šiuos duomenis reikėtų pateikti bendrai. Komentaro autorių nuomone, remiantis nurodytomis nuostatomis, perkančioji organizacija gali nereikalauti pateikti atskiras pasiūlymo formas, bet siekdama racionalesnio pasiūlymo vertinimo (įvertinti techninius pasiūlymų aspektus dar nežinant kainų), laikytis tos pačios pasiūlymų vertinimo tvarkos, išlaikant eiliškumą, ir informuoti tiekėjus apie abu rezultatus.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

65 straipsnis. Paraiškų ir pirminių pasiūlymų pateikimo skelbiamoms deryboms terminai

- 1. Perkančioji organizacija paraiškų ir pasiūlymų pateikimo terminus nustato vadovaudamasi šio įstatymo 40 straipsnio nuostatomis.**
- 2. Paraiškų dalyvauti pirkime pateikimo terminas negali būti trumpesnis kaip:**
 - 1) 30 dienų nuo skelbimo išsiuntimo iš Viešųjų pirkimų tarnybos dienos arba kvietimo patvirtinti susidomėjimą išsiuntimo tiekėjams dienos – tarptautinių pirkimų atveju;**
 - 2) 10 dienų nuo skelbimo paskelbimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje dienos arba kvietimo patvirtinti susidomėjimą išsiuntimo tiekėjams dienos – supaprastintų pirkimų atveju.**
- 3. Pirminių pasiūlymų pateikimo terminas nuo kvietimų pateikti pasiūlymus išsiuntimo tiekėjams dienos negali būti trumpesnis kaip:**
 - 1) 30 dienų – tarptautinių pirkimų atveju;**
 - 2) 10 dienų – supaprastintų pirkimų atveju.**
- 4. Nustatant paraiškų ir pirminių pasiūlymų pateikimo terminus, taikomos šio įstatymo 62 straipsnio 4–8 dalių nuostatos.**

Komentuojamame [VPI](#) 65 straipsnyje¹⁷³⁰ įtvirtintų skelbiamų derybų vykdymo terminai ir jų sutrumpinimo arba prailginimo galimybės. Taigi komentuojamas straipsnis aktualus vykdant pirkimus būtent skelbiamų derybų būdu. Šio straipsnio nuostatos turi būti sistemiskai aiškinamos su [VPI](#) 40 straipsnyje įtvirtintomis teisės normomis, kuriomis reglamentuojama, kad bet kuriuo atveju pasiūlymo pateikimo terminai turi būti pakankami tinkamai pasirengti ir pateikti pasiūlymą (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 40 straipsnio komentarą*).

1. [VPI](#) 65 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad perkančioji organizacija paraiškų ir pasiūlymų pateikimo terminus nustato vadovaudamasi [VPI](#) 40 straipsnio nuostatomis, t. y. perkančioji organizacija turi atsižvelgti į pirkimo sudėtingumą, laiką, reikalingą pasiūlymų parengimui, pasiūlymų pateikimo būdą (ar naudojamas CVP IS, ar ne elektroninės priemonės) ir į kitas aplinkybes (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 40 straipsnio komentarą*). Taigi, perkančioji organizacija, vykdydama skelbiamas derybas, paraiškų ir pasiūlymų pateikimo terminus turi nustatyti vadovaudamasi [VPI](#) 40 straipsnio nuostatomis.

2. [VPI](#) 65 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta bendra skelbiamų derybų paraiškų pateikimo minimalių terminų taisyklė, t. y. nustatyti tik minimalūs terminai, kurie objektyviai negali būti trumpesni, tačiau perkančioji organizacija visada gali pasirinkti nustatyti ilgesnį paraiškų pateikimo terminą.

[VPI](#) 65 straipsnio 2 dalyje nustatyti minimalūs paraiškų pateikimo terminai pagal pirkimo rūšį:

¹⁷³⁰ Komentuojamos [VPI](#) 65 straipsnio nuostatos nustatytos iš dalies įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 29 straipsnio normas.

- i. tarptautinio pirkimo atveju – 30 dienų nuo skelbimo išsiuntimo iš VPT dienos arba kvietimo patvirtinti susidomėjimą išsiuntimo tiekėjams dienos. Pagal [VPI 34](#) straipsnio 6 dalies 1 punktą VPT, gavusi perkančiosios organizacijos pateiktus skelbimus, tarptautinio pirkimo atveju privalo per 3 (tris) darbo dienas nuo gavimo Komisijos nustatyto formatu išsiųsti Europos Sąjungos leidinių biurui ir po 48 valandų nuo patvirtinimo apie skelbimo gavimą Europos Sąjungos leidinių biuro paskelbti juos CVP IS. Skelbimo paskelbimo data yra laikoma Europos Sąjungos leidinių biuro perkančiajai organizacijai atsiųstoje informacijoje nurodyta paskelbimo data, todėl būtent nuo šios datos skaičiuojamas paraiškų pateikimo terminas (*detalesnį žiūrėti [VPI 34](#) straipsnio 6 dalies 1 punkto komentarą*). Taip pat paraiškų pateikimo terminas gali būti skaičiuojamas nuo kvietimo patvirtinti susidomėjimą išsiuntimo tiekėjams dienos, t. y. nuo tos dienos, kai perkančioji organizacija tiekėjams išsiunčia kvietimą pateikti paraišką. Taigi, perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose turi aiškiai nurodyti terminą, iki kada turi būti pateikiamos paraiškos.
- ii. supaprastinto pirkimo atveju – 10 dienų nuo skelbimo paskelbimo CVP IS dienos (*detalesnį žiūrėti [VPI 34](#) straipsnio 6 dalies 2 punkto komentarą*) arba nuo kvietimo patvirtinti susidomėjimą išsiuntimo tiekėjams dienos. Perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose turi aiškiai nurodyti terminą, iki kada turi būti pateikiamos paraiškos.

3. [VPI 65](#) straipsnio 3 dalyje įtvirtinti minimalūs pirminių pasiūlymų pateikimo terminai, kurie skaičiuojami nuo kvietimų pateikti pasiūlymus išsiuntimo tiekėjams dienos, t. y. kai perkančioji organizacija, patikrinusi tiekėjų paraiškas, pirkimo sąlygų reikalavimus atitinkančius tiekėjus kviečia pateikti pirminius pasiūlymus.

[VPI 65](#) straipsnio 3 dalyje nustatyti minimalūs pasiūlymų pateikimo terminai pagal pirkimo rūšį: (i) tarptautinių pirkimų atveju – 30 dienų; (ii) supaprastintų pirkimų atveju – 10 dienų.

4. [VPI 65](#) straipsnio 4 dalyje nurodyta, kad perkančioji organizacija, nustatydamą paraiškų ir pirminių pasiūlymų pateikimo terminus, gali taikyti [VPI 62](#) straipsnio 4 – 8 dalių nuostatas:

- i. [VPI 62](#) straipsnio 4 ir 5 dalyse nurodyti atvejai, susiję su išimtimis, kai galima sutrumpinti pirminių pasiūlymų pateikimo terminą (*detalesnį žiūrėti [VPI 62](#) straipsnio 4 ir 5 dalių komentarus*).
- ii. [VPI 62](#) straipsnio 6 dalyje įtvirtintos taisyklės, susijusios su ne centrinės valdžios perkančiosios organizacijos teise nustatyti kitokius pasiūlymų pateikimo terminus nei įtvirtinta [VPI 65](#) straipsnio 3 dalyje (*detalesnį žiūrėti [VPI 62](#) straipsnio 6 dalies komentarą*).
- iii. [VPI 62](#) straipsnio 7 dalyje įtvirtintas pagreitinotos procedūros atvejis, kai galima sutrumpinti tiek paraiškų, tiek pasiūlymų pateikimo terminą dėl skubos (*detalesnį žiūrėti [VPI 62](#) straipsnio 7 dalies komentarą*).

- iv. [VPI](#) 62 straipsnio 8 dalyje įtvirtintas atvejis, kai perkančioji organizacija privalo prailginti pasiūlymų pateikimo terminą (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 62 straipsnio 8 dalies komentarą*).

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

66 straipsnis. Derybų reikalavimai

1. Derybų metu perkančioji organizacija turi laikytis šių sąlygų:
 - 1) tretiesiems asmenims neatskleisti jokios iš tiekėjo gautos informacijos be tiekėjo sutikimo, kuriame būtų nurodyta, kokią informaciją leidžiama atskleisti;
 - 2) visiems tiekėjams taikyti vienodus reikalavimus, suteikti vienodas galimybes ir pateikti vienodą informaciją; teikdama informaciją perkančioji organizacija neturi diskriminuoti tiekėjų;
 - 3) visus tiekėjus, kurių pasiūlymai nebuvo atmesti pagal šio straipsnio 4 dalį, raštu informuoti apie techninių specifikacijų ar kitų pirkimo dokumentų pakeitimus. Perkančiosios organizacijos nustatyti minimalūs reikalavimai negali būti keičiami. Atsižvelgdama į pirkimo dokumentų pakeitimus, perkančioji organizacija nustato pakankamą terminą tiekėjams pakeisti pateiktus pasiūlymus;
 - 4) derybas vesti vadovaujantis šio įstatymo 22 straipsnyje nustatytais reikalavimais. Tuo atveju, kai surašomas derybų protokolas, jį pasirašo Komisijos pirmininkas ir dalyvio, su kuriuo derėtasi, įgaliotasis atstovas.
2. Perkančioji organizacija derasi, išskyrus šio straipsnio 3 dalyje nustatytą atvejį, su kiekvienu iš tiekėjų dėl jų pateiktų pirminių ir vėlesnių pasiūlymų ir pirkimo sutarties sąlygų, siekdama geriausio rezultato pagal pirkimo dokumentuose keliamus reikalavimus. Atliekant pirkimą skelbiamų derybų būdu, negalima derėtis dėl pirkimo dokumentuose nustatytų minimalių reikalavimų, pasiūlymo vertinimo kriterijų ir tvarkos, galutinio derybų rezultato, užtikrinto derybų protokoluose ar po derybų pateiktuose galutiniuose pasiūlymuose.
3. Perkančioji organizacija gali nesidominti sudaryti pirkimo sutartį su pirminį pasiūlymą pateikusių tiekėju, taip pat tiekėjo pirminį pasiūlymą vertinti kaip galutinį, kai jis neatvyksta į derybas ir (arba) nepateikia galutinio pasiūlymo, jeigu apie tokias galimybes ji nurodė skelbiame pirkimą ar kvietime patvirtinti susidomėjimą.
4. Skelbiamos derybos gali vykti nuosekliai, pakopomis, kad būtų galima, vadovaujantis pirkimo dokumentuose nustatytais kriterijais, mažinti pasiūlymų, dėl kurių būtų deramasi, skaičių. Pirkimo dokumentuose turi būti nurodyta, ar perkančioji organizacija numato taikyti derybų pakopas. Jeigu derybos vyksta pakopomis, dalyviams, kurie nekviečiami į kitą pakopą, per 3 darbo dienas nuo atitinkamo sprendimo priėmimo, raštu pranešama, kokie pasiūlymai pasirinkti, nurodomos jų pasirinkimo priežastys. Paskutinėje derybų pakopoje likusių dalyvių skaičius turi užtikrinti konkurenciją, jeigu yra pakankamai tinkamų pasiūlymų.
5. Perkančioji organizacija, ketindama baigti derybas, nustato terminą, iki kada dalyviai turi pateikti galutinius pasiūlymus, ir apie tai informuoja visus likusius dalyvius. Įvertinusi ar galutiniai pasiūlymai atitinka pirkimo dokumentuose nustatytus minimalius reikalavimus ir šio įstatymo 45 straipsnio 1 dalies nuostatas, perkančioji organizacija nustato laimėjusį pasiūlymą, vadovaudamasi pirkimo dokumentuose nustatyta pasiūlymų vertinimo tvarka ir kriterijais.

[VPI](#) 66 straipsnyje¹⁷³¹ yra nustatyta derybų, atliekamų vykdant pirkimą skelbiamų derybų būdu, vykdymo tvarka. Skelbiamų derybų, kaip vieno iš pirkimo būdų, ypatumas tas, kad atrinkti tiekėjai teikia ne tik pasiūlymus, bet ir kviečiami derėtis, kad derybų šalys pasiektų geriausią rezultatą.

Derybų metu perkančioji organizacija turi siekti šių tikslų: (i) padėti tiekėjams suprasti perkančiosios organizacijos poreikius ir reikalavimus, kad pagal juos tiekėjai galėtų pakoreguoti savo pasiūlymus, pasiūlyti geresnes sąlygas, ištaisyti klaidas (tais atvejais, kai tiekėjų pasiūlymai atviraime ar ribotame konkurse yra nepriimtini ir dėl to perkančioji organizacija vykdo skelbiamas derybas) ir pan.; (ii) pirkimo sąlygų reikalavimų turinio paaiškinimas tiekėjams, jeigu tam tikri pirkimo aspektai dėl pirkimo sudėtingumo buvo neaiškūs; (iii) siekti, kad pateikti pasiūlymai būtų kiek galima naudingesni perkančiajai organizacijai, pavyzdžiui, pasiekiant geriausią kainos ir kokybės santykį; (iv) paskatinti tiekėjus pagerinti savo pasiūlymų sąlygas.

1. [VPI](#) 66 straipsnio 1 dalyje nustatytos sąlygos, kurių privalo laikytis perkančioji organizacija, vykdydama derybas viešajame pirkime, vykdomame skelbiamų derybų būdu. Perkančioji organizacija, vykdydama derybas, visų pirma turi užtikrinti viešųjų pirkimų lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principų laikymąsi (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 17 straipsnio 1 dalies komentarą*), kad nei vienas iš pirkimo dalyvių nebūtų diskriminuojamas.

Remiantis [VPI](#) 66 straipsnio 1 dalimi, perkančioji organizacija, vykdydama derybas, privalo laikytis šių sąlygų:

- 1) Tretiesiems asmenims neatskleisti jokios iš tiekėjo gautos informacijos be tiekėjo sutikimo, kuriame būtų nurodyta, kokią informaciją leidžiama atskleisti ([VPI](#) 66 straipsnio 1 dalies 1 punktas). Ši sąlyga apima ne tik iš tiekėjo gautos informacijos slaptumo užtikrinimą, bet perkančioji organizacija taip pat turi užtikrinti informacijos, susijusios su derybų eiga ir rezultatais, apsaugą, t. y. neinformuoti dalyvių apie pasiektus susitarimus su kitais dalyviais.

Dėl to [VPI](#) 66 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyta iš tiekėjo gautos informacijos slaptumo apsauga turi būti sistemiškai aiškinama su [VPI](#) 20 straipsnio 1 dalimi, kurioje įtvirtinta perkančiosios organizacijos pareiga užtikrinti iš tiekėjų gautos informacijos, kurią tiekėjai nurodė kaip konfidencialią, apsaugą.

- 2) Visiems tiekėjams suteikti vienodus reikalavimus, suteikti vienodas galimybes ir pateikti vienodą informaciją. Teikdama informaciją perkančioji organizacija neturi diskriminuoti tiekėjų ([VPI](#) 66 straipsnio 1 dalies 2 punktas).
- 3) Visus tiekėjus, kurių pasiūlymai nebuvo atmesti pagal šio [VPI](#) 66 straipsnio 4 dalį, raštu informuoti apie techninių specifikacijų ar kitų pirkimo dokumentų pakeitimus. Perkančiosios organizacijos nustatyti minimalūs reikalavimai negali būti keičiami. Atsižvelgdama į pirkimo dokumentų pakeitimus, perkančioji organizacija nustato tiekėjams pakankamą pateiktų pasiūlymų pakeitimo terminą ([VPI](#) 66 straipsnio 1 dalies 3 punktas).

¹⁷³¹ Komentuojamos [VPI](#) 66 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 29 straipsnio normas.

Perkančiajai organizacijai, įvykdžius derybas su tiekėjais ir įvertinus tiekėjų pasiūlymus, gali kilti poreikis patobulinti pirkimo sąlygas. Dėl to perkančioji organizacija, nepažeisdama [VPI 35](#) straipsnio nuostatų ir laikydamosi teismų praktikoje nustatytų reikalavimų ir sąlygų, gali keisti pirkimo dokumentų turinį¹⁷³² (*detaliau žiūrėti [VPI 35](#) straipsnio komentarą*).

Tačiau, kaip nurodyta pirmiau, perkančioji organizacija tiek derybų metu, tiek po derybų negali keisti pirkimo sąlygose nustatytų minimalių reikalavimų. Priešingu atveju, pirkimo sąlygos būtų laikomos neteisėtomis, o perkančioji organizacija turėtų arba nutraukti pirkimo procedūras, arba panaikinti pirkimo dokumentų pakeitimus ir pirkimo procedūras vykdyti pagal pirminius pirkimo dokumentus.

Atsižvelgdama į pirkimo dokumentų pakeitimus, perkančioji organizacija taip pat privalo nustatyti pakankamą terminą tiekėjams pateikti pakeistus pasiūlymus¹⁷³³ (*detaliau žiūrėti [VPI 35](#) straipsnio komentarą*).

- 4) Derybas vesti vadovaujantis [VPI 22](#) straipsnyje nustatytais reikalavimais. Tuo atveju, kai surašomas derybų protokolas, jį pasirašo Komisijos pirmininkas ir dalyvio, su kuriuo derėtasi, įgaliotas atstovas ([VPI 66](#) straipsnio 1 dalyio 4 punktas).

Derybų metu naudojamos bendravimo priemonės turi atitikti [VPI 22](#) straipsnyje nustatytus reikalavimus, būti nediskriminacinės ir sudaryti vienodas galimybes tiekėjams bendrauti ir keisti informaciją su perkančiąja organizacija, t. y. vedant derybas su tiekėjais gali būti bendraujama ir keičiamasi informacija rengiant susitikimus, darant prezentacijas, taip pat gali būti bendraujama raštu: paštu arba per kurjerį, faksu, elektroninėmis priemonėmis, CVP IS. Perkančioji organizacija išsirenka bendravimo priemones atsižvelgdama į konkretaus pirkimo sudėtingumą, tiekėjų galimybes (*detaliau žiūrėti [VPI 22](#) straipsnio komentarą*).

Be to, derybų turinys turi būti norminamas derybų protokoluose [VPI 19](#) straipsnyje nustatyta tvarka. Tinkamai surašytu protokolu laikomas toks protokolas, kurį pasirašo tiek komisijos pirmininkas, tiek ir tiekėjo atstovas. Derybų metu vykęs susirašinėjimas taip pat gali būti pridėtas prie derybų protokolo (*detaliau žiūrėti [VPI 19](#) straipsnio komentarą*).

2. [VPI 66](#) straipsnio 2 dalyje yra nustatyta derybų vykdymo tvarka bei sąlygos, dėl kurių perkančioji organizacija negali derėtis su tiekėjais.

[VPI 66](#) straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad perkančioji organizacija privalo atskirai derėtis su kiekvienu tiekėju dėl jų pateiktų pirminių ir vėlesnių pasiūlymų ir pirkimo sutarties sąlygų tam, kad perkančioji organizacija gautų geriausią tiekėjų siūlomą rezultatą.

Perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose privalo nurodyti, koku eiliškumu į derybas bus kviečiami dalyviai. Įprastai pirmas į derybas kviečiamas vėliausiai pirminį pasiūlymą pateikęs dalyvis, vėliau – priešpaskutinis ir taip toliau, tačiau perkančioji organizacija pirkimo sąlygose gali nustatyti ir kita dalyvių eiliškumo atrankos būdą, pavyzdžiui, burtų keliu.

¹⁷³² ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas byloje *Borta*, [C-298/15](#).

¹⁷³³ ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas byloje *Borta*, [C-298/15](#).

Pati perkančioji organizacija nusprendžia, dėl kokių sąlygų derėtis, ir tai aiškiai nurodo pirkimo dokumentuose. Perkančioji organizacija su visais tiekėjais turi derėtis dėl tų pačių sąlygų, siekdama užtikrinti lygiateisiškumo, nediskriminavimo principus ([VPI 17](#) straipsnio 1 dalis). Perkančioji organizacija su tiekėjais gali derėtis dėl įvairių prekių, paslaugų ar darbų aspektų, pavyzdžiui, kokybės, kiekių, sutarties sąlygų, socialinės ir aplinkos apsaugos, jeigu jie nenumatyti pirkimo dokumentuose nurodytų minimalių reikalavimų, pavyzdžiui:

- 1) dėl prekių pristatymo termino, jeigu jis nėra pirkimo dokumentuose nustatytas minimalus reikalavimas, atsižvelgiant į tai, kad prekių pristatymo termino traukinimas gali turėti įtakos sumažinti pasiūlymo kainą;
- 2) dėl galimybės, kad tiekėjas be papildomo mokesčio ar mokys perkančiosios organizacijos darbuotojus naudotis iš jo įsigytais prekėmis;
- 3) dėl perkamo objekto komplektacijos – tiekėjai pasiūlo pirkimo objekto priedus, kurių reikalingumo perkančioji organizacija negalėjo numatyti prieš pradėdama pirkimą.

[VPI 66](#) straipsnio 2 dalyje taip pat nustatyta, dėl kokių aspektų perkančioji organizacija skelbiamose derybose negali derėtis su tiekėjais, t. y. negalima derėtis dėl:

- 1) pirkimo dokumentuose nustatytų minimalių reikalavimų. Minimalūs reikalavimai, kuriuos turi nustatyti perkančioji organizacija, yra tos sąlygos ir ypatybės (visų pirma fizinės, funkcinės ir teisinės), kurias privalo atitikti ir turėti kiekvienas pasiūlymas, kad perkančiajai organizacijai būtų leista sudaryti sutartį pagal pasirinktus sutarčių skyrimo kriterijus¹⁷³⁴. Dėl to perkančiosios organizacijos pirkimo sąlygose turėtų iš anksto nurodyti minimalius reikalavimus, kuriais apibūdinamas pirkimo pobūdis ir kurie derybų eigoje negali būti keičiami.
- 2) pasiūlymo vertinimo kriterijų ir tvarkos. Sutarčių skyrimo kriterijai ir jų lyginamojo svorio nustatymas privalo būti stabilūs per visą procedūrą ir jie negali būti derybų dalykas, kad būtų užtikrintos vienodos sąlygos visiems tiekėjams¹⁷³⁵. Kitaip tariant, tiekėjų pasiūlymai tame pačiame pirkime negali būti vertinami pagal skirtingus tiekėjų pasiūlymų vertinimo kriterijus, atskiriems tiekėjams negali būti taikomi žemesni nei nustatyti minimalūs reikalavimai, o patys tiekėjų pasiūlymai turi būti tarpusavyje palyginami (*detalesnė žiūrėti [VPI 55](#) straipsnio komentarą*).
- 3) galutinio derybų rezultato, užfiksuoto derybų protokoluose ar po derybų pateiktuose galutiniuose pasiūlymuose. Tai reiškia, kad vėlesnėmis derybomis negalima persiderėti dėl to, ką tiekėjas ir perkančioji organizacija jau buvo sutarę derybų metu. Tačiau teismų praktikoje pripažįstama, kad tiekėjams teikiant galutinius pasiūlymus, juose leidžiama sumažinti derybose sutartą kainą¹⁷³⁶.

Be to, tuo atveju, jei skelbiamos derybos yra vykdomos [VPI 63](#) straipsnio 1 dalies 2 punkto pagrindu, kai atvirom ar ribotam konkursui visi pateikti pasiūlymai yra nepriimtini, o pirkimo sąlygos iš esmės nekeičiamos, tai tokiuose pirkimuose pradinės (atviro ar riboto konkurso) sąlygos negali būti keičiamos, taigi ir derėtis dėl nustatytų sąlygų iš esmės negalima. Pavyzdžiui, nebus galima derėtis dėl prekių kiekio, techninės specifikacijos reikalavimų ir pan.

¹⁷³⁴ [Direktyvos 2014/24/ES](#) 45-oji konstatuojamoji dalis.

¹⁷³⁵ *Ten pat.*

¹⁷³⁶ LAT 2014 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-544/2014](#).

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdė viešąjį pirkimą riboto konkurso būdu, siekdama įsigyti šalmus. Perkančioji organizacija visų tiekėjų pasiūlymus atmetė dėl pasiūlytos per didelės kainos. Perkančioji organizacija, remiantis VPI 63 straipsnio 1 dalies 2 punktu, nusprendė vykdyti skelbiamas derybas dėl to, kad ribotame konkurse visi tiekėjų pasiūlymai yra nepriimtini. Perkančioji organizacija kvietime į derybas nurodė, kad riboto konkurso sąlygos iš esmės nekeičiamos, dėl to tiekėjai kviečiami derėtis tik dėl kainos.

3. [VPI](#) 66 straipsnio 3 dalyje nurodytas atvejis, kada perkančioji organizacija gali nevykdyti derybų, t. y. pirkimo sutartį sudaryti su pirminį pasiūlymą pateikusia tiekėju, tiekėjo pirminį pasiūlymą vertinant kaip galutinį.

Perkančioji organizacija gali nesiderėti tik [VPI](#) 66 straipsnio 3 dalyje nurodytu atveju, kai yra tenkinamos visos sąlygos: (i) tiekėjas neatvyksta į derybas ir (arba) nepateikia galutinio pasiūlymo bei (ii) tokia galimybė buvo įtvirtinta skelbime apie pirkimą ar kvietime patvirtinti susidomėjimą. Taigi, visų pirma perkančioji organizacija pirkimo sąlygose turi nurodyti, kad susiklosčius tokiai situacijai (tiekėjui neatvykus į derybas ar nepateikus galutinio pasiūlymo), perkančioji organizacija nesiderės ir tiekėjo pirminį pasiūlymą laikys galutiniu pasiūlymu.

4. [VPI](#) 66 straipsnio 4 dalyje yra nustatyta perkančiosios organizacijos teisė skelbiamas derybas vykdyti pakopomis, apie tai iš anksto aiškiai ir nedviprasmiškai nurodžius pirkimo dokumentuose. Tai reiškia, kad derybų pakopų taikymas nėra privalomas, bet gali būti pasirinkamas.

Derybų pakopos – derybų procedūros dalys, kurių metu, vadovaujantis pirkimo dokumentuose kiekvienai pakopai nustatytais pasiūlymų vertinimo kriterijais, mažinamas pateiktų pasiūlymų skaičius (pavyzdžiui, nurodyti, kad į kitą derybų pakopą bus kviečiami trys ekonomiškai naudingiausias pasiūlymus pateikę tiekėjai). Tokiu būdu perkančioji organizacija atrenka tiekėjus, kurių pasiūlymai geriausiai atitinka perkančiosios organizacijos poreikius bei finansines galimybes ir derybas tęsia tik su šiais tiekėjais. Pirkimo dokumentuose perkančioji organizacija privalo nurodyti ne tik tai, kad derybų pakopos bus taikomos, tačiau ir nustatyti atskirų derybų pakopų eiliškumą, konkretų derybų objektą ar objektus (jų ribas). Pavyzdžiui, perkančioji organizacija gali nustatyti, kad pirmojoje derybų pakopoje bus deramasi dėl pirkimo objekto techninių savybių, antroje – dėl pristatymo terminų ir apmokomų perkančiosios organizacijos darbuotojų skaičiaus, trečioje – dėl pirkimo objekto kainos. Paskutinėje pakopoje likęs dalyvių skaičius turi būti pakankamas konkurencijai užtikrinti, jeigu yra pakankamai tinkamų pasiūlymų.

Perkančioji organizacija neprivalo taikyti visų ar dalies derybų pakopų, nors ir buvo apie šią galimybę nurodžiusi pirkimo dokumentuose, jeigu derybų pakopų taikymas neužtikrins konkurencijos dėl per mažo pirminių pasiūlymų pateikusių tiekėjų skaičiaus.

[VPI](#) 66 straipsnio 4 dalyje taip pat nurodyta, kad dalyviams, kurie nekviečiami į kitą pakopą, per 3 (tris) darbo dienas turi būti raštu pranešama, kokie pasiūlymai pasirinkti, nurodomos jų pasirinkimo priežastys. Tokiu atveju tiekėjai, kurie nekviečiami į kitą derybų pakopą, turėtų

galimybę įvertinti perkančiosios organizacijos sprendimo tęsti derybas su atitinkamais tiekėjais pagrįstumą ir teisėtumą.

Be to, gali susiklostyti situacijos, kada tiekėjas negalės atvykti į derybas dėl pagrįstų priežasčių, dėl to prieš protingą terminą iki derybų pradžios turi pranešti apie tai perkančiajai organizacijai, kad būtų galima suderinti kitą derybų laiką. Be to, galimi tokie atvejai, susiję su tiekėjo neatvykimu į derybas: (i) kai tiekėjas neatvyksta į derybas ir praneša, kad pirminis jo pasiūlymas laikytinas galutiniu, tai tokiu atveju neturėtų būti laikoma, kad tiekėjas atsisakė savo pasiūlymo, o turi būti vertinamas pirminis pasiūlymas; (ii) kai tiekėjas neatvyksta į derybas ir apie atvykimą nepraneša perkančiajai organizacijai, tai tokiu atveju turi būti laikoma, kad tiekėjas atsisakė pasiūlymo. Perkančiajai organizacijai rekomenduotina nurodytus atvejus aiškiai nurodyti pirkimo sąlygose, kad tiekėjai žinotų, kokie galimi padariniai neatvykus į derybas.

5. [VPI](#) 66 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta galutinių pasiūlymų pateikimo tvarka ir jų vertinimas.

Perkančioji organizacija, įvykdžiusi derybas su visais tiekėjais, raštu informuoja visus dalyvius, iki kada turi būti pateikti galutiniai pasiūlymai. [VPI](#) 65 straipsnyje nenustatyta jokių minimalių terminų galutiniams pasiūlymams pateikti, dėl ko turi būti vadovaujamas [VPI](#) 40 straipsnio nuostatomis ir nustatomas toks terminas, kad visi tiekėjai spėtų laiku ir tinkamai parengti ir pateikti galutinius pasiūlymus.

Perkančioji organizacija, gavusi tiekėjų galutinius pasiūlymus, įvertina, ar tiekėjai atitinka pirkimo dokumentuose nustatytus minimalius reikalavimus bei ar atitinka [VPI](#) 45 straipsnio 1 dalyje nustatytus reikalavimus (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 45 straipsnio 1 dalies komentarą*). Vadovaudamasi pirkimo dokumentuose nustatyta pasiūlymų vertinimo tvarka ir kriterijais, perkančioji organizacija sudaro pasiūlymų eilę ir nustato laimėjusį pasiūlymą.

67 straipsnis. Konkurencinio dialogo sąlygos

Perkančioji organizacija pirkimą konkurencinio dialogo būdu gali atlikti šio įstatymo 63 straipsnio 1 dalyje nurodytais atvejais.

Komentuojamame [VPI](#) 67 straipsnyje¹⁷³⁷ yra įtvirtinti konkurencinio dialogo pirkimo būdo taikymo atvejai.

Pirkimas konkurencinio dialogo būdu gali būti atliekamas esant [VPI](#) 63 straipsnio 1 dalyje nustatytais atvejais, t. y. tais pačiais atvejais, kaip ir neskelbiamos derybės (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 63 straipsnio 1 dalies komentarą*). Taigi, komentuojama teisės norma yra nukreipiančioji, todėl sistemiškai taikytina su [VPI](#) 63 straipsniu. Be to, šia nuostata įtvirtinama taisyklė, kad konkurencinis dialogas gali būti vykdomas ne visais atvejais, o tik esant toms sąlygoms, kurios reglamentuojamos [VPI](#) 63 straipsnio 1 dalyje. Tuo pasireiškia griežtas pastarosios teisės normos pobūdis, t. y. konkurencinio dialogo taikymo ribos.

¹⁷³⁷ Komentuojamos [VPI](#) 67 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 26 straipsnio 4 daly.

68 straipsnis. Konkurencinio dialogo vykdymas

1. Atliekant pirkimą konkurencinio dialogo būdu, paraišką gali pateikti kiekvienas suinteresuotas tiekėjas, dialoge gali dalyvauti tik perkančiosios organizacijos pakviesti tiekėjai. Perkančioji organizacija gali apriboti kandidatų, kuriuos ji kvies dalyvauti dialoge, skaičių, vadovaudamasi šio įstatymo 54 straipsnio nuostatomis.
2. Perkančioji organizacija konkurencinį dialogą vykdo šiais etapais:
 - 1) skelbia apie pirkimą šio įstatymo 31 ir 34 straipsniuose nustatyta tvarka ir kviečia tiekėjus pateikti paraiškas. Skelbime ir (arba) aprašomajame dokumente nurodomi perkančiosios organizacijos poreikiai ir reikalavimai, pasiūlymų vertinimo kriterijai ir orientacinis tvarkaraštis;
 - 2) patikrina, ar nėra pirkimo dokumentuose nustatyta kandidatų pašalinimo pagrindų, ar kandidatai atitinka keliamus kvalifikacijos reikalavimus ir, jeigu taikytina, reikalaujamus kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus;
 - 3) atlieka kandidatų kvalifikacinę atranką pagal nustatytas procedūras ir kriterijus, jeigu tokia atranka nurodyta pirkimo dokumentuose;
 - 4) atrinktus kandidatus vienu metu raštu kviečia pradėti dialogą ir pateikti siūlomus sprendinius, kad būtų galima išsiaiškinti ir nustatyti priemones, geriausiai atitinkančias perkančiosios organizacijos poreikius. Kvietime pateikiama šio įstatymo 3 priedo 1 punkte nurodyta informacija;
 - 5) šio įstatymo 70 straipsnyje nustatyta tvarka veda dialogą su dalyviais, prašo jų pateikti galutinius pasiūlymus;
 - 6) įvertina galutinius pasiūlymus ir nustato laimėtoją.
3. Atliekant pirkimą konkurencinio dialogo būdu, pasiūlymai vertinami pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės santykį.
4. Perkančioji organizacija konkurencinio dialogo dalyviams gali nustatyti prizus ir pinigines išmokas.

[VPI](#) 68 straipsnyje¹⁷³⁸ yra nustatyta konkurencinio dialogo vykdymo tvarka, galimi taikyti pasiūlymų vertinimo kriterijai

Konkurencinio dialogo pasirinkimo tikslas – perkančiosios organizacijos siekis išsirinkti ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą, apsvarstant visas viešojo pirkimo objekto, taip pat viešojo pirkimo-pašalinimo sutarties sąlygas su kiekvienu kandidatu.

Nors konkurencinio dialogo sąvoka nėra pateikta [VPI](#), galima daryti išvadą, kad konkurencinis dialogas yra pirkimo būdas, kai kiekvienas tiekėjas gali pateikti paraišką dalyvauti pirkimo procedūrose ir perkančioji organizacija veda dialogą su atrinktais kandidatais, norėdama atrinkti vieną ar keletą tinkamų, jos reikalavimus atitinkančių

¹⁷³⁸ Komentuojamos [VPI](#) 68 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant Direktyvos [2014/24/ES](#) 30 straipsnio normas.

alternatyvių sprendinių, kurių pagrindu pasirinktus kandidatus kviečia pateikti pasiūlymus (*detales žiūrėti VPI 70 straipsnio komentarą*).

Konkurencinis dialogas įprastai naudojamas vystant didelės apimties ir (ar) kompleksinius infrastruktūros projektus, pavyzdžiui, tuo pačiu pirkimu įsigyjant tiek darbus, tiek ir paslaugas arba įsigyjant daugiau, nei vienos rūšies paslaugas, įsigyjant inovatyvias prekes. Taip pat konkurencinis dialogas naudojamas organizuojant viešojo ir privataus sektorių partnerystės (VPSP) projektų įgyvendinimą. Konkurencinis dialogas yra labiau išimtinis, ribotai taikytinas viešojo pirkimo vykdymo būdas, išskyrus VPSP projektus. o konkurencinį dialogą galima vykdyti tik tais atvejais, kai yra tenkinamos visos [VPI 67](#) straipsnyje ir [63](#) straipsnio 1 dalyje nustatytos sąlygos (*detales žiūrėti VPI 63 straipsnio ir 67 straipsnio komentarus*) ir tik [VPI 68](#) straipsnyje nustatyta tvarka ir eiliškumu.

Konkurencinio dialogo procedūra turi panašumų į skelbiamų derybų procedūrą (*detales žiūrėti VPI 63 – 66 straipsnių komentarus*). Abi procedūros yra susijusios ne su vienkartinio tiekėjų pasiūlymų gavimu, tačiau su derybomis (dialogu) dėl sudomino pirkimo objekto, jo kainos ir kt. Abi procedūros vyksta atskirais etapais. Vis dėlto perkančiajai organizacijai pasirenkant, kokių būdu vykdyti pirkimą – konkurencinio dialogo ar skelbiamų derybų būdu, svarbu atsižvelgti į šių pirkimo būdų skirtumus.

Skelbiamų derybų pirkimo būdas gali būti palankesnis tuo atveju, jei perkančioji organizacija nebūtinai ketina vykdyti derybas, pasiūlydama teisę pirkimo laimėtoją atrinkti vieno etapo procedūros pagalba¹⁷³⁹.

Konkurencinio dialogo esmė yra perkančiajai organizacijai įvertinti ir identifikuoti jos poreikius atitinkantį pirkimo objektą, tuo tarpu pirkimą atliekant skelbiamų derybų būdu, perkančioji organizacija jau skelbdama pirkimą turi tiksliai žinoti perkančiosios organizacijos poreikius ir reikiamo pirkimo objekto techninę specifikaciją. Skelbiamų derybų pirkimo būdas nėra toks lankstus, kaip konkurencinio dialogo būdas, kurio metu perkančioji organizacija turi platesnes galimybes koreguoti reikalavimus tiekėjų kvalifikacijai ir pirkimo objektui. Priešingai nei konkurencinio dialogo atveju, skelbiamų derybų atveju perkančioji organizacija negali leisti tiekėjams keisti savo esminių pasiūlymų, išskyrus [VPI 45](#) ir [55](#) straipsniuose nustatytus atvejus (*detales žiūrėti VPI 45 straipsnio ir 55 straipsnio komentarus*)

Perkančiosios organizacijos įprastai pasirenka pirkimą vykdyti konkurencinio dialogo būdu tais atvejais, kai negalima objektyviai nustatyti pirkimo objekto techninių reikalavimų, kurie tenkintų perkančiosios organizacijos poreikius arba tikslus. Perkančiosios organizacijos susiduria su situacijomis, kai arba jos apskritai negali apibrėžti techninių, teisinių, finansinių ar kitų priemonių, kurios taikomos jų norimam tikslui pasiekti, arba, kai jos negali nustatyti, kuris iš galimų sprendinių geriausiai patenkins jos poreikius, arba kai nėra aiškios finansavimo sąlygos, įskaitant perkančiosios organizacijos galimi finansiniai įsipareigojimai, ar kai reikia daugiau lankstumo derantis su tiekėjais dėl pirkimo sutarties sąlygų, įskaitant dėl rizikų įgyvendinant sutartį perdavimo tiekėjui^{1740,1741,1742}. Dialogo tikslas yra identifikuoti ir nustatyti labiausiai perkančiosios organizacijos poreikius atitinkantį sprendinį. Dialogas yra vienas lankčiausių pirkimo būdų, kuriame, siekiant bendradarbiauti su kandidatais, diskutuojama

¹⁷³⁹ S. Arrowsmit, *The Law of Public and Utilities Procurement: Regulation in the EU*, 2014.

¹⁷⁴⁰ Trybus, Caranta, Gunilla, *EU Public Contract Law, Public Procurement and Beyond*, 2014, P. 85.

¹⁷⁴¹ S. Arrowsmit, S. Treumer, *Competitive dialogue in EU Law*, 2012.

¹⁷⁴² The Scottish Government, *Scottish capital investment manual, PPP Guide: Section 2, From OJEU to Contract Award*, 2009

(deramasi) apie galimus sprendinius, išgryninamos idėjos ir perkančiosios organizacijos galimybės. Dialogo metu kandidatas ir perkančioji organizacija gali derėtis dėl konkretaus sprendinio ir viešojo pirkimo sutarties sąlygų, kandidatas gali prezentacija ar bet koku kitu būdu pristatyti siūlomą sprendinį, prašyti paaiškinti perkančiosios organizacijos poreikius. Dialogo procedūra vykdoma tol, kol perkančioji organizacija supras ir išsiaiškins jos poreikius ir reikalavimus atitinkantį sprendinį ar kelis sprendinius.

Tuo atveju, jei perkančioji organizacija tiksliai žino (turi žinoti) pirkimo objekto techninius reikalavimus, kurie patenkintų jos poreikius, konkurencinio dialogo vykdymas yra negalimas, kadangi jo tikslas iš esmės yra išsiaiškinti, kokie rinkoje tiekėjų siūlomi sprendiniai ar prekės geriausiai atitiktų perkančiosios organizacijos poreikius. Kitaip tariant, konkurencinio dialogo esmė yra perkančiajai organizacijai suprasti savo poreikius ir rasti įsigyti tiekėjų siūlomus sprendinius, patenkinančius šiuos poreikius.

Konkurencinį dialogą taip pat galima vykdyti, kai: rinkoje siūlomas produktas negali visiškai patenkinti perkančiosios organizacijos poreikių ir toki produktą reikėtų patobulinti, kad jis būtų tinkamas; reikalingi dizaino ar inovatyvūs sprendimai; būtinos derybos dėl produkto pobūdžio, jo sudėtingumo, teisinių ar finansinių sąlygų; techninės specifikacijos negali būti aprašytos pateikiant nuorodas į esamus standartus, Europos techninius liudijimus ir pan.; kai vykstant atvirą ar ribotą konkursą buvo gauti nepilnintini pasiūlymai, o pirkimo sąlygos iš esmės nekeičiamos¹⁷⁴³.

Atsižvelgiant į tai, kad konkurencinis dialogas vykdomas sudėtinguose, didelės apimties ar kompleksiškuose projektuose, paprastai ir siejiant pritraukti tiekėjus iš kitų valstybių, rekomenduojama perkančiajai organizacijai iš karto numatyti lėšas, skirtas pirkimo dokumentų, jų paaiškinimų vertimams, o taip pat sinchroninio vertimo išlaidas dialogo vykdymo metu.

1. [VPI](#) 68 straipsnio 1 dalyje yra nustatyta konkurencinio dialogo taikymo apimtis tiekėjų atžvilgiu, nustatant, kad paraišką dalyvauti konkurenciniame dialoge gali pateikti kiekvienas suinteresuotas tiekėjas, t. y. suinteresuotų tiekėjų skaičius negali būti ribojamas, tačiau būtent perkančioji organizacija gali nuspręsti, kurie tiekėjai dalyvaus tolesnėse konkurencinio dialogo procedūrose. Kitaip tariant, teisė atsiliepti į skelbimą apie konkurencinį dialogą suteikiama kiekvienam rinkoje veikiančiam tiekėjui, jeigu jis atitinka pirkimo dokumentuose nustatytus reikalavimus. Tokiems tiekėjams negali būti nustatyta jokių apribojimų pateikti paraišką, jei jie atitinka pirkimo sąlygose įtvirtintus reikalavimus.

Komentuojamoj [VPI](#) 68 straipsnio 1 dalies sąvoka *dialoge gali dalyvauti tik perkančiosios organizacijos pakviesti tiekėjai* reiškia, kad tik tie (suinteresuoti) tiekėjai, kurie, *pirma*, perkančiosios organizacijos nustatyta tvarka pateikė paraišką ir, *antra*, atitiko perkančiosios organizacijos nustatytus reikalavimus (*detales žiūrėti [VPI](#) 68 straipsnio 2 dalies komentarą*), turi būti pakviesti dalyvauti dialoge. Tai reiškia, kad dialoge negali dalyvauti tiekėjai, kurie neatitinka pastarųjų dviejų sąlygų.

Pirkime, vykdomame konkurencinio dialogo būdu, perkančiosios organizacijos visų pirma privalo patikrinti pirkimo sąlygose įtvirtintų tiekėjų kvalifikacijos reikalavimų atitiktį pagal [VPI](#) 47 straipsnį (*detales žiūrėti [VPI](#) 47 straipsnio komentarą*), taip pat jų atitiktį dėl

¹⁷⁴³ [VPI aiškinamasis raštas](#).

pašalinimo pagrindų nebuvimo pagal [VPI 46](#) straipsnį (*detaliau žiūrėti [VPI 46](#) straipsnio komentarą*) bei kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų atitiktį, jei šie reikalavimai nustatyti pirkimo sąlygose pagal [VPI 48](#) straipsnį (*detaliau žiūrėti [VPI 48](#) straipsnio komentarą*).

Perkančiosios organizacijos privalo prašyti patikslinti, paaiškinti, papildyti šių tiekėjų paraiškas pagal [VPI 45](#) straipsnio 3 dalį (*detaliau žiūrėti [VPI 45](#) straipsnio 3 dalies komentarą*). Tik tie tiekėjai, kurie atitinka pirkimo sąlygose nustatytus kvalifikacijos reikalavimus, pašalinimo pagrindų nebuvimo reikalavimus bei, jei taikoma, kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų reikalavimus, taip pat, kurie tinkamai paaiškino, patikslino savo pasiūlymus, gali būti kviečiami dalyvauti dialoge.

Įstatymų leidėjas taip pat suteikė teisę perkančiajai organizacijai riboti kandidatų, kuriuos ji kvies dalyvauti dialoge skaičių, kaip tai nustatyta [VPI 54](#) straipsnyje (*detaliau žiūrėti [VPI 54](#) straipsnio komentarą*).

Komentuojamo teisinio mechanizmo tikslas yra įgyvendinti pirkimų efektyvumo tikslą (*detaliau žiūrėti [VPI 1](#) straipsnio 1 dalies komentarą*), kadangi dalyvaujančių tolesnėse procedūrose skaičius yra sumažinamas iki pirkimo sąlygose nurodyto skaičiaus ir taip palengvinama perkančiųjų organizacijų administracinė našta.

Iš pirmo žvilgsnio gali pasirodyti, kad dalyvių skaičiaus sumažinimas neišvengiamai riboja konkurenciją. Tačiau dėl patekimo į kitą etapą turi teisę varžytis visi tiekėjai pagal pirkimo dokumentuose nustatytus kriterijus, taikomus visiems vienodai. Taigi, tiekėjų atranką rekomenduojama pasirinkti vykdyti tais atvejais, kai kartu siekiama ir sumažinti perkančiosios organizacijos administracinę naštą, ir sudaryti pirkimo sutartį su kuo aukštesnės kvalifikacijos tiekėju (pavyzdžiui, vykdant pirkimą dėl specifinio, ypatingo pirkimo objekto (karinių miestelių statybos ir pan.), arba tada, kai tikimasi sulaukti labai didelio dalyvių skaičiaus¹⁷⁴⁴ (*detaliau žiūrėti [VPI 54](#) straipsnio komentarą*)). Bet kuriuo atveju prieš nusprendžiant naudoti tiekėjų atranką, rekomenduojama atlikti rinkos tyrimą ir išsiaiškinti, kiek potencialių tiekėjų gali dalyvauti pirkime.

Tiekėjų atranką rekomenduojama vykdyti nustatant atrankos kriterijus, kurie betarpiškai siejasi su pirkimo objektu, viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąlygomis bei pirkimo dokumentuose tiekėjų kvalifikacijai keliamais kriterijais.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, vykdydama konkurencinį dialogą, kuriuo siekia įsigyti statybos darbus ir pastatų administravimo paslaugas, gali nustatyti tokius kvalifikacinės atrankos kriterijus:

K1. Kandidato vidutinė metinė pastatų statybos ir montavimo darbų apimtis per paskutinius 5 (penkerius) metus iki paraiškų pateikimo termino pabaigos arba per laiką nuo kandidato registravimo dienos (jeigu kandidatas vykdė veiklą mažiau nei 5 (penkerius) metus) – 5.000.000,00 eurų be PVM.

K2. Kandidato vidutinė metinė pastatų administravimo bei priežiūros tinkamai suteiktų paslaugų apimtis per paskutinius 5 (penkerius) metus iki paraiškų pateikimo termino pabaigos

¹⁷⁴⁴ LAT 2017 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-476-378/2017](#).

arba per laiką nuo kandidato įregistravimo dienos (jeigu kandidatas vykdė veiklą mažiau nei 5 (penkerius) metus) – 3.000.000,00 eurų be PVM.

Pirmiau nurodyti kvalifikacinės atrankos kriterijai turėtų būti kiek aukštesni, nei minimalūs kvalifikacijos reikalavimai, tokiu būdu neužkertant kelio pirkime dalyvaujantiems didesniai skaičiui tiekėjų, tačiau paliekant galimybę perkančiajai organizacijai atrinkti tuos tiekėjus, kurių kvalifikacija yra didesnė.

Perkančiosios organizacijos, siekdamos didesnės kvalifikacijos tiekėjų pritraukimo ir administracinės naštos sumažinimo tikslų, negali kvalifikacinės atrankos sistemos paversti *žiurkių lenktynėmis*, t. y. tiesiog suorganizuoti kiekybinių varžytuvių, kuris tiekėjas (ar jų grupė) pristatys daugiau įvykdytų sutarčių (ar kito pajėgumo įrodymų), nei taip, *pirma*, bus iškreipta tiekėjų konkurencija, *antra*, kvalifikacinės atrankos kriterijai pirkimo objekto atžvilgiu gali tapti neproporcingi (ne dėl paties nustatymo, o panaudojimo praktikos), *trečia*, kiekybinės konkurentų varžytuvės gali juos paskatinti dirbtinai bendradarbiauti, nors savaime toks poreikis neegzistuoja, o tai gali lemti draudžiamo susitarimo nustatymą^{1745, 1746}.

Todėl perkančioji organizacija turėtų nustatyti tiek minimalią kvalifikacinės atrankos kriterijų ribą, tiek ir maksimalią kvalifikacinės atrankos kriterijų ribą, kurią viršiję tiekėjai negautų už tai papildomų balų (*detaliau žiūrėti VPI 54 straipsnio komentarą*).

2. [VPI 68](#) straipsnio 2 dalyje yra nustatyta konkurencinio dialogo procedūros vykdymo tvarka ir eiliškumas.

Prieš pradėdama vykdyti konkurencinio dialogo pirkimą perkančioji organizacija turėtų pasirengti konkurencinio dialogo vykdymui ir pirkimo dokumentuose nustatyti ne tik [VPI 35](#) straipsnyje nustatytus reikalavimus ir sąlygas, tačiau taip pat nustatyti dialogo tikslus, trukmę, etapus ir kitas reikšmingas dialogo vykdymo sąlygas.

[VPI 35](#) ir [36](#) straipsniuose nustatyta perkančiosios organizacijos teisė organizuoti susitikimus su tiekėjais. Dėl to atsižvelgiant į konkurencinio dialogo procedūros sudėtingumą, rekomenduojama perkančiajai organizacijai organizuoti susitikimus prieš kiekvieną konkurencinio dialogo etapą – prieš paraiškų pateikimo ir prieš dialogo vykdymą siekiant paaiškinti kvalifikacijos reikalavimus, atrankos kriterijus, dialogo vedimo procedūrą, reikalavimus sprendinių techninei, finansinei ir teisinei informacijai, ekonominio naudingumo vertinimo kriterijus.

Konkurencinis dialogas vykdomas šia tvarka, pagal kurią perkančioji organizacija:

1) skelbia apie pirkimą [VPI 31](#) ir [34](#) straipsniuose nustatyta tvarka ir kviečia tiekėjus pateikti paraiškas. Skelbime ir (arba) aprašomajame dokumente nurodomi perkančiosios organizacijos poreikiai ir reikalavimai, pasiūlymų vertinimo kriterijai ir orientacinis tvarkaraštis.

Kitaip tariant, įstatymų leidėjas, atsižvelgdamas į tai, kad konkurenciniu dialogu perkančioji organizacija siekia aktyvaus tiekėjų veikimo siūlant atitinkamus skirtingus pirkimo

¹⁷⁴⁵ <https://www.kt.gov.lt/lt/naujienos/irdaiva-ir-pst-apribojo-konkurencija-viesuosiuose-pirkimuose>

¹⁷⁴⁶ LAT 2017 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-476-378/2017](#).

objektus bei atskleidžiant ir pademonstruojant konkrečias jų technines savybes, nustatė papildomus reikalavimus skelbimų apie pirkimą, vykdomą konkurencinio dialogo būdu, turiniui.

Be [VPI 31](#) ir [34](#) straipsniuose nustatytų pirkimų skelbimo turinio ir jų paskelbimo reikalavimų, skelbimuose apie pirkimą, vykdomą konkurencinio dialogo būdu, turi būti nurodomi ir perkančiosios organizacijos poreikiai bei reikalavimai pirkimo objektui, pasiūlymo vertinimo kriterijai ir orientacinis konkurencinio dialogo vykdymo tvarkaraštis, tam, kad tiekėjai įvertintų konkurencinio dialogo vykdymo trukmę, siekiamo išiegti pirkimo objekto specifiką, jam keliamus reikalavimus ir kriterijus, kuriais vadovaujantis bus vertinami tiekėjų pasiūlymai ir apsispręsti dėl dalyvavimo konkurenciniame dialoge bei sudaryti sąlygas parengti atitinkamus sprendinius bei pasiūlymą (*detalesnį žiūrėti [VPI 31](#) ir [34](#) straipsnių komentarus*).

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad po atviro konkurso ar riboto konkurso pasirinkusi konkurencinį dialogą, perkančioji organizacija gali neskelbti skelbimo apie pirkimą, kai ji į dialogą kviečia visus vykusiame atviram ar ribotam konkursui pasiūlymus pateikusius tiekėjus, atitinkančius pirkimo dokumentuose įtvirtintus reikalavimus dėl pašalinimo pagrindų, kvalifikacijos ir formalius pirkimo procedūros reikalavimus. Šiame kontekste formalių pirkimo procedūros reikalavimų pavyzdžiais galėtų būti laukiami reikalavimai pateikti pasiūlymą naudojantis CVP IS, parengti pasiūlymo turinį, pasiūlymą pasirašyti ne paprastu, o saugiu kvalifikuotu sertifikatu patvirtintu elektroniniu parašu¹⁷.

Vis dėlto pirmiau nurodyta procedūra turėtų būti taikoma tik išimtiniais atvejais, kadangi pirkimą vykdam atviro konkurso ar riboto konkurso būdu pirkimo dokumentuose nustatytos aiškos ir konkrečios sąlygos, tuo tarpu konkurencinio dialogo procedūra taikytina esant techninio, finansinio ar kt. pobūdžio neapibrėžtumui, todėl viešųjų pirkimų skaidrumo, lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principai galėtų būti pažeisti, jei neskelbdama apie konkurencinį dialogą perkančioji organizacija tokiu būdu užkirstų galimybę kitiems tiekėjams dalyvauti pirkime;

2) patikrina tiekėjų pateiktose EBVPD nurodytą informaciją, pirkimo sąlygose įtvirtintų tiekėjų kvalifikacijos reikalavimų atitikties pagal [VPI 47](#) straipsnį (*detalesnį žiūrėti [VPI 47](#) straipsnio komentarą*), taip pat jų atitikties dėl pašalinimo pagrindų nebuvimo pagal [VPI 46](#) straipsnį (*detalesnį žiūrėti [VPI 46](#) straipsnio komentarą*) bei kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų atitikties, jei šie reikalavimai nustatyti pirkimo sąlygose pagal [VPI 48](#) straipsnį (*detalesnį žiūrėti [VPI 48](#) straipsnio komentarą*);

3) atlieka atrinktų kandidatų kvalifikacinę atranką pagal nustatytas procedūras ir kriterijus, jeigu tokia atranka nurodyta pirkimo dokumentuose (*detalesnį žiūrėti [VPI 54](#) straipsnio komentarą*);

4) vieną mėnu kreipiasi į atrinktus kandidatus ir raštu kviečia pradėti dialogą ir pagal perkančiosios organizacijos nustatytus reikalavimus pateikti siūlomus sprendinius, kad būtų galima išsiaiškinti ir nustatyti priemones, geriausiai atitinkančias perkančiosios organizacijos poreikius. Kvietime pateikiama [VPI 3](#) priedo 1 punkte nurodyta informacija.

Konkurencinio dialogo su pasirinktais kandidatais metu perkančioji organizacija gali aptarti visas pirkimo sąlygas. Perkančioji organizacija į dialogo procedūras turi kviesti ne mažiau kandidatų, negu perkančiosios organizacijos nustatytas mažiausias jų skaičius. Jei

¹⁷ [VPI aiškinamasis raštas](#).

minimalius kvalifikacijos reikalavimus atitinkančių kandidatų skaičius yra mažesnis už nurodytą skelbime apie pirkimą, perkančioji organizacija gali tęsti procedūrą ir kviesti dialogo visus paraiškas pateikusius ir minimalius kvalifikacinius reikalavimus atitinkančius kandidatus. Tuo atveju, jei minimalius kvalifikacijos reikalavimus atitinkančių kandidatų skaičius yra didesnis už nurodytą skelbime apie pirkimą, perkančioji organizacija gali tęsti procedūrą ir kviesti dialogo geriausiai įvertintas paraiškas pateikusius ir minimalius kvalifikacinius reikalavimus atitinkančius kandidatus. Šios procedūros metu perkančioji organizacija, kaip nurodyta anksčiau, negali kviesti dalyvauti pirkime kitų, paraiškų nepateikusių tiekėjų arba kandidatų, kurie neatitinka minimalių kvalifikacijos reikalavimų;

5) [VPI 70](#) straipsnyje nustatyta tvarka veda dialogą su dalyviais, o ji užbaigusi prašo jų pateikti galutinius pasiūlymus (*detaliau žiūrėti [VPI 70](#) straipsnio komentarą*).

6) įvertina galutinius pasiūlymus ir nustato laimėtoją, vadovaujantis pirkimo sąlygose nustatytais tiekėjų pasiūlymų ekonominio naudingumo vertinimo kriterijais (*detaliau žiūrėti [VPI 55](#) straipsnio komentarą*).

3. [VPI 68](#) straipsnio 3 dalyje yra nustatyta, kad vykdant pirkimą konkurencinio dialogo būdu tiekėjų pasiūlymai gali būti vertinami tik pagal kainos (ar sąnaudų) ir kokybės santykį (*detaliau žiūrėti [VPI 55](#) straipsnio 1 dalies 1 punkto komentarą*).

Įstatymų leidėjas [VPI 68](#) straipsnio 3 dalyje įvirtino tik vienintelį galimą tiekėjų pasiūlymų ekonominio naudingumo vertinimo kriterijų, atsižvelgdamas į konkurencinio dialogo esmę, prasmę ir taikymo tikslą.

Konkurencinio dialogo būdu įsigyjant prekę, paslaugą ar darbą yra taikomas kokybinis reikalavimas – atitikti perkančiosios organizacijos poreikius. Būtent iš konkurencinio dialogo tikslo išplaukia tai, kad prekes, paslaugas ar darbus įsigyjant šiuo pirkimo būdu, siūlomas pirkimo objektas negali būti pakartotinai vertinamas kokybės aspektu, kadangi siūlomos prekės, paslaugos ar darbai perkančiosios organizacijos savaime yra atrenkami pagal kokybės kriterijų, o laimėtojo atrinkimui būtina vertinti ir prekę, paslaugą ar darbą kainą. Kitaip tariant, konkurencinio dialogo metu tiekėjai galutinius pasiūlymus teikia tik dėl to perkančiosios organizacijos atrinkto pirkimo objekto, kurio kokybiniai kriterijai jau yra įvertinti ir patvirtinti, todėl pakartotinis siūlomo pirkimo objekto kokybės vertinimas nėra tikslingas. Būtent dėl šios priežasties vykdant pirkimą konkurencinio dialogo būdu tiekėjų pasiūlymus galima vertinti tik pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės santykį.

Pavyzdys

*Perkančioji organizacija, kurios veikla yra susijusi su IT ir telekomunikacijų paslaugų teikimu valstybiniams energetikos įmonėms, konkurencinio dialogo būdu **siekia įsigyti administracinio pastato statybos darbus**, kuris būtų pritaikytas specifiniams perkančiosios organizacijos poreikiams. Perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose detaliai išdėstė perkančiosios organizacijos poreikius ir konkrečius funkcinis bei nefunkcinius reikalavimus, kuriuos turėtų atitikti tiekėjo siūlomas statinys.*

Atsižvelgdama į tai, perkančioji organizacija pasirinko tiekėjų pasiūlymus vertinti pagal kainos ir kokybės santykį:

<i>Eil. Nr.</i>	<i>Pasiūlymų vertinimo kriterijai</i>	<i>Lyginamasis ekonominio naudingumo įvertinime svoris</i>	<i>Pasiūlyme pateikti informacija, kuri bus vertinama pagal ekonominio naudingumo kriterijus</i>
1.	<i>Pasiūlymo kaina (A)</i>	$x=50$	<i>Užpildyta pasiūlymo forma</i>
2.	<i>Atitiktis funkciniams reikalavimams (B):</i> <i>Pastatų energinė klasė</i> <i>Teritorijos išplanavimas ir funkcionalumas;</i> <i>Pastato išplanavimas ir funkcionalumas</i>	$y=30$	<i>Atitikties funkciniams reikalavimams lentelė</i>
3.	<i>Atitiktis nefunkciniams reikalavimams (C)</i> <i>BMS (angl. Building Management System, liet. Pastatų valdymo Sistema) įdiegimas</i> <i>Antrinis lietaus ir / ar nuotekų vandens panaudojimas</i>	$z=20$	<i>Atitikties nefunkciniams reikalavimams lentelė</i>

Taigi, pirkimą vykdydama konkurencinio dialogo būdu, perkančioji organizacija gali nustatyti tiekėjų pasiūlymų ekonominio naudingumą vertinti pagal kainos ir kokybės santykį, atsižvelgiant į konkretaus siūlomo pirkimo objekto atitiktį keliamiems funkciniams ir nefunkciniams reikalavimams (pasiūlyto administracinio pastato funkcinius parametrus) bei kainą.

4. [VPI](#) 68 straipsnio 4 dalyje yra nustatyta, kad perkančioji organizacija, atsižvelgdama į tai, kad konkurencinio dialogo vykdymas reikalauja didelių laiko, finansinių ir kitų kaštų, konkurencinio dialogo dalyviams gali nustatyti bei skirti prizus ir pinigines išmokas.

Tokiu būdu perkančioji organizacija, siekdama paskatinti tiekėjus dalyvauti ilgai trunkančiame ir didelių kaštų reikalaujantiame konkurencinio dialogo vykdymo procese, gali visiškai ar iš dalies padengti dalyvavimo konkurenciniame dialoge kaštus, siekiant paskatinti kuo daugiau dalyvių pateikti kokybiškus pasiūlymus ir pasiūlyti perkančiosios organizacijos poreikiams atitinkančias prekes, paslaugas ar darbus.

Pirmiau nurodytos skatinimo priemonės (jų vertė) turi būti įskaičiuota į bendrą pirkimo vertę.

69 straipsnis. Paraiškų dalyvauti konkurenciniame dialoge pateikimo terminai

1. Perkančioji organizacija paraiškų dalyvauti konkurenciniame dialoge pateikimo terminus nustato vadovaudamasi šio įstatymo 40 straipsnio nuostatomis.
2. Paraiškų dalyvauti pirkime pateikimo terminas negali būti trumpesnis kaip:
 - 1) 30 dienų nuo skelbimo išsiuntimo iš Viešųjų pirkimų tarnybos dienos – tarptautinių pirkimų atveju;
 - 2) 10 dienų nuo skelbimo paskelbimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje dienos – supaprastintų pirkimų atveju.

[Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 80-ojoje konstatuojamojoje dalyje įtvirtinta, kad tam, jog procedūros taptų spartesnės ir efektyvesnės, dalyvavimo pirkimo procedūrose terminai turėtų būti kuo trumpesni, nesukuriant bereikalingų kliūčių tiekėjams, ypač MVĮ, iš visos vidaus (bendrosios) rinkos dalyvauti. Dėl to reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad nustatydamos terminus, susijusius su pasiūlymų ir prašymų dalyvauti pirkime pateikimu, perkančiosios organizacijos pirmiausia turėtų atsižvelgti į pirkimo objekto pobūdį (specifiškumą), viešo pirkimo sutarties sudėtingumą ir laiką, reikalingą pasiūlymams parengti, net jei tai reikštų, kad reikia nustatyti ilgesnius terminus, nei ES direktyvoje ar [VPI](#) įtvirtinti terminai.

[VPI](#) 69 straipsnyje¹⁷⁴⁸ yra nustatyti paraiškų dalyvauti konkurenciniame dialoge pateikimo terminai – minimalūs.

1. [VPI](#) 69 straipsnio 1 dalyje yra nustatyta perkančiosios organizacijos pareiga nustatyti paraiškų dalyvauti konkurenciniame dialoge pateikimo terminus, vadovaujantis [VPI](#) 40 straipsnyje nustatyta tvarka (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 40 straipsnio komentarą*).

Perkančioji organizacija konkrečių paraiškų dalyvauti konkurenciniame dialoge pateikimo terminą privalo nustatyti atsižvelgdama į pirkimo objekto, viešo pirkimo sutarties sudėtingumą, ir parinkti pakankamą paraiškų pateikimo terminą, kad, viena vertus, tiekėjai spėtų tokias paraiškas parengti, kita vertus, šie terminai kiek įmanoma būtų trumpesni (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 40 straipsnio komentarą*).

Paraiškų dalyvauti konkurenciniame dialoge pateikimo terminus rekomenduotina nustatyti, atsižvelgiant į atliktą rinkos konsultaciją ar tyrimą (jei toks buvo atliekamas), kadangi tuo atveju, jei pirkimo procedūrose planuoja dalyvauti tiekėjai iš kitų valstybių, tuomet būtina nustatyti ilgesnį paraiškų pateikimo terminą, ypač atsižvelgiant į tai, kad tiekėjui gali būti poreikis išversti pirkimo sąlygas, jų paaiškinimus į anglų kalbą ir (ar) kitas kalbas. Bet kuriuo atveju perkančiosios organizacijos nustatomi konkurencinio dialogo (pavienių etapų) procedūrų terminai turi būti tokie, kad užtikrintų lygiateisę konkurenciją, taip pat atitiktų pirkimo objekto (pavyzdžiui, kuo sudėtingesnis pirkimo objektas (infrastruktūros statinys ir pan., tuo ilgesnis gali būti reikalingas atitinkamas terminas) ir suinteresuotų tiekėjų, dialogo dalyvių, kitų asmenų (pavyzdžiui, svarbu įvertinti, ar suinteresuoti yra tik nacionaliniai, ar ir užsienio

¹⁷⁴⁸ Komentuojamos [VPI](#) 69 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant Direktyvos [2014/24/ES](#) 30 straipsnio normas.

tiekėjai, ar jiems gali būti poreikis tartis su finansų institucijomis (bankais, fondais ir pan.) specifiką.

2. [VPI](#) 69 straipsnio 2 dalyje yra nustatyti minimalūs paraiškų dalyvauti konkurenciniame dialoge pateikimo terminai:

1) 30 dienų nuo skelbimo išsiuntimo iš VPT dienos – tarptautinių pirkimų atveju (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 34 straipsnio 6 dalies 1 punkto komentarą*);

2) 10 dienų nuo skelbimo paskelbimo CVP IS dienos – supaprastintų pirkimų atveju (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 34 straipsnio 6 dalies 2 punkto komentarą*).

Skaičiuojant paraiškų pateikimo terminą reikšminga nustatyti nuo kada pradedamas skaičiuoti paraiškų pateikimo terminas. Tarptautinio ir supaprastinto pirkimų skelbimai yra teikiami skirtingai (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 34 straipsnio komentarą*). Todėl ir paraiškų pateikimo terminas skaičiuojamas priklausomai nuo pirkimo rūšies:

- tarptautiniams pirkimams – nuo skelbimo apie tarptautinį pirkimą išsiuntimo paskelbti iš VPT Europos Sąjungos leidinių biurui (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 34 straipsnio 6 dalies 1 punkto komentarą*);

- supaprastintiems skelbiamiems pirkimams – nuo skelbimo apie supaprastintą pirkimą paskelbimo CVP IS (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 34 straipsnio 6 dalies 2 punkto komentarą*);

Pasibaigus paraiškos terminui, perkantiesios organizacijos privalo grąžinti atgal pateiktas paraiškas (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 40 straipsnio komentarą*). Atkreiptinas dėmesys į tai, kad pirmiau nurodyti paraiškų konkurenciniame dialoge pateikimo terminai yra skaičiuojami kalendorinėmis, o ne darbo dienomis.

70 straipsnis. Dialogo reikalavimai

1. Perkančioji organizacija, vesdama dialogą, turi laikytis šių sąlygų:

- 1) visiems tiekėjams taikyti vienodus reikalavimus, suteikti vienodas galimybes ir pateikti vienodą informaciją;
 - 2) tretiesiems asmenims neatskleisti jokios iš tiekėjo gautos informacijos be tiekėjo sutikimo, kuriame būtų nurodyta, kokią informaciją leidžiama atskleisti;
 - 3) dialogą vesti vadovaujantis šio įstatymo 22 straipsnyje nustatytais reikalavimais. Tuo atveju, kai surašomas dialogo protokolas, jį pasirašo Komisijos pirmininkas ir dalyvio, su kuriuo konsultuotasi, galiojantis atstovas.
2. Konkurencinis dialogas gali būti vedamas viena po kitos eilėmis pakopomis, kad taikant skelbime apie pirkimą ar aprašomajame dokumente nustatytus kriterijus būtų sumažintas tuo konkurencinio dialogo etape svarstytinų sprendinių skaičius. Pirkimo dokumentuose turi būti nurodyta, ar perkančioji organizacija numato taikyti dialogo pakopas. Jeigu taikomos dialogo pakopos, dalyviams, kurie nekviečiami į kitą pakopą, per 3 darbo dienas nuo atitinkamo sprendimo priėmimo raštu pranešama, kokie sprendiniai pasirinkti, nurodomos jų pasirinkimo priežastys. Paskutinėje pakopoje likęs dalyvių skaičius turi užtikrinti konkurenciją, jeigu yra pakankamai tinkamų sprendinių.
3. Perkančioji organizacija tęsia dialogą tol, kol ji gali nustatyti jos poreikius atitinkantį vieną ar kelis sprendinius.
4. Baigusi dialogą, perkančioji organizacija apie tai praneša likusiems dalyviams ir prašo kiekvieno jų pateikti galutinius pasiūlymus. Šiame kvietime nurodoma galutinio pasiūlymo pateikimo termino pabaiga, adresas ir kalba (kalbos), kuria (kuriomis) jie turi būti pateikti. Galutiniai pasiūlymai rengiami pagal vykstant dialogui pateiktus ir patikslintus sprendinius. Šie pasiūlymai turi apimti visus būtinus ir pirkimui atitinkamus reikalingus elementus.
5. Perkančioji organizacija dalyvių gali prašyti galutinius pasiūlymus paaiškinti, patikslinti ir išsamiai apibūdinti, tačiau toks paaiškinimas, patikslinimas, išsamus apibūdinimas arba papildoma informacija negali pakeisti pasiūlymo esmės arba dalyvavimo dialoge reikalavimų, iškreipti ar apriboti konkurencijos ir diskriminuoti tiekėjų.
6. Gautus galutinius pasiūlymus perkančioji organizacija įvertina, remdamasi skelbime apie pirkimą arba aprašomajame dokumente nurodytais kriterijais. Perkančioji organizacija su dalyviu, kurio pasiūlymas atitinka geriausią kainos ar sąnaudų ir kokybės santykį, gali derėtis dėl finansinių išpareigojimų ar kitų pasiūlyme nurodytų sąlygų patvirtinimo, galutinių pirkimo sutarties sąlygų nustatymo, tačiau tik tuo atveju, jeigu nebus keičiami pagrindiniai pasiūlymo ar kvietimo dalyvauti konkurenciniame dialoge elementai, įskaitant skelbime apie pirkimą arba aprašomajame dokumente nurodytus poreikius ir reikalavimus, tai nesukels pavojaus dėl konkurencijos iškreipimo ar diskriminacijos atsiradimo.

[VPI 70](#) straipsnyje¹⁷⁴⁹ yra nustatyta konkurencinio dialogo vykdymo tvarka. [VPI 70](#) straipsnyje iš esmės yra atkartojami [VPI 66](#) straipsnyje nustatyti dialogo reikalavimai, išskyrus tam tikras toliau nurodomas išimtis.

Dialogo procedūra susideda iš dviejų etapų. Pirmojo etapo metu teikiami, tobulinami ir tikslinami tiekėjų siūlomi sprendiniai ir dėl jų vykdomas dialogas. Dialogas savo esme nėra derybos. Pats terminas suponuoja (nusako), kad tai yra dvišalė perkančiosios organizacijos ir tiekėjų diskusija, ieškant geriausių sprendinių ir jų alternatyvų. Tik perkančiajai organizacijai identifikavus jos poreikius atitinkantį sprendinį ar sprendinius, tiekėjai gali būti kviečiami teikti galutinius pasiūlymus, pereinant į antrąjį dialogo etapą – tiekėjų pasiūlymų vertinimą.

Dialogo metu perkančioji organizacija turi siekti šių tikslų:

- 1) I dialogo etapo metu padėti tiekėjams suprasti perkančiosios organizacijos poreikius ir reikalavimus, kad pagal juos tiekėjai prieš II dialogo etapą galėtų pakoreguoti savo sprendinius ir vėliau pateikti galutinius pasiūlymus;
- 2) Po I dialogo etapo patobulinti pirkimo sąlygas, įskaitant technines specifikacijas, sutarties projektą, jeigu tam tikri pirkimo aspektai dėl pirkimo sudėtingumo perkančiajai organizacijai buvo neaiškūs;
- 3) siekti, kad II dialogo etapo metu pateikti galutiniai pasiūlymai būtų kiek galima naudingesni perkančiajai organizacijai, pavyzdžiui, pasiekiant geriausią kainos ir kokybės santykį;
- 4) II dialogo etapo metu paskatinti tiekėjus pagerinti savo galutinių pasiūlymų sąlygas (skatinti tiekėjų konkurenciją).

Praktikoje rekomenduotina dialogą vykdyti šiais etapais ir vadovaujantis tokiais principais:

1. Išsiunčiamas kvietimas dalyviams dalyvauti dialogo susitikimuose, pridedama susitikimo darbotvarkė, kurioje nurodoma, kuriuo metu (valandomis) dėl kurio klausimo ar objekto bus vedamas dialogas, rekomenduojama nustatyti pertraukas ne rečiau kaip kas 2 valandas;
2. Dar prieš susitikimą turėtų būti sutarta, kas iš kurio dalyvio pasiūlymo bus laikoma „geriausiu scenarijumi“, ką iš pasiūlymo privaloma turėti, dėl ko verta derėtis, o ko verta atsisakyti;
3. Perkančiosios organizacijos komanda turėtų būti susiderinusi dialogo eigos planą (pertraukos, pasitarimai, žodžio suteikimo tvarka ir pan.);
4. Prieš susitikimą pasirūpinama būtina įranga (kompiuteris, projektorius, ekranas, rodyklė);
5. Dialogo susitikimai vykdomi tam tinkamoje patalpoje, kurioje yra stalas komisijos nariams, o kitoje pusėje – stalas dalyvio atstovams. Ekspertus rekomenduojama pakviesti užimti vietas netoli nuo perkančiosios organizacijos atstovų;

¹⁷⁴⁹ Komentuojamos [VPI 70](#) straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant Direktyvos [2014/24/ES](#) 30 straipsnio normas.

6. Dialogo atitinkamą pakopą (techninę, finansinę ir teisinę) veda už dialogo pakopos vedimą paskirtas atsakingas asmuo;
7. Susitikimo pradžioje pirkimo komisijos pirmininkas:
 - 7.1. iš dalyvio atstovo paprašo įgaliojimo, kad jis turi teisę atstovauti dalyviui;
 - 7.2. dalyviams trumpai pristato apie pradedamą dialogo pakopą, kokia tvarka bus vedamas dialogas, jo tikslą, o taip pat pristato asmenį, atsakingą už pakopos vedimą;
 - 7.3. pristato komisijos narius, pagrindinius ekspertus bei paprašo dalyvio pristatyti savo komandą;
 - 7.4. paaiškina susitikimo tvarką – kokie klausimai; kada ir kokios pertraukos; iki kada vyks susitikimas; dalyvio ir pirkimo komisijos teisė daryti papildomas pertraukas apsitarti; kuriose patalpose dialogo šalys aptaria klausimus; susitikimo įrašas ir protokolavimas bei pasirašymas.
8. Pakopos vedėjas gali deleguoti užduotis komandai ir ekspertams, koordinuodamas visą procesą.
9. Susitikimų metu rekomenduojama laikytis nustatytos susitikimo darbotvarkės. Rekomenduojama nutraukti sesiją anksčiau, jeigu nebus poreikis.
10. Susitikimo pradžioje komisijos pirmininkas turėtų informuoti dalyvį, kad jis gali prašyti padaryti pertrauką
11. Galima nustatyti maksimalų dalyvio atstovų skaičių, galintį būti dialogo susitikimo kambaryje. Turėtų būti laikomasi taisyklės, kad dalyvio atstovų skaičius neturi viršyti perkančiosios organizacijos komisijos narių ir ekspertų skaičiaus. Bet kokiu atveju reikia iš anksto, likus kelioms dienoms iki susitikimo išsiaiškinti, kiek dalyvio atstovų dalyvaus konkrečiame susitikime;
12. Dalyviui turėtų būti suteikta patalpa jo komandos pasitarimui – jeigu komisija su nariais klausimus aptaria kitoje patalpoje nei vyksta susitikimas, tuomet pačioje pradžioje komisijos pirmininkas dalyvio atstovams pasiūlo pasitarimus organizuoti susitikimų patalpoje. Šiuo atveju visa perkančiosios organizacijos komanda turi palikti patalpą ir turi būti užtikrintas dalyvio pasitarimo konfidencialumas. Sprendimą dėl pasitarimo poreikio ir trukmės priima perkančioji organizacija;
13. Ekspertai posėdžių metu dalyvauja kaip klausytojai ir laikosi visiškos tylos. Jie turi teisę siūlyti savo klausimus pakopos vedėjui;
14. Susitikimų metu daromas garso įrašas, o susitikimo protokolas turėtų būti paruoštas per pirkimo komisijos darbo reglamente nurodytą terminą (apie tai iš anksto pirkimo komisijos pirmininkas turi būti informuoti dalyvį). Susitikimo protokolas prieš jį pasirašant pirkimo komisijos pirmininkui, sekretoriui bei dalyvio įgaliotam atstovui turi būti suderintas su dalyviu;
15. Jei kažkurio klausimo pirkimo komisija negali atsakyti, išipareigojama atsakymą pateikti nedelsiant per CVP IS. Apie tai pirkimo komisijos pirmininkas turėtų įspėti susitikimo pradžioje;
16. Dalyvius susitikimo pradžioje reiktų informuoti, kad perkančiosios organizacijos negali nurodyti, kaip dalyviui struktūruoti savo pasiūlymą. Taip pat apie tai, kad

perkančioji organizacija neprivalo informuoti apie galimas dalyvio pasiūlymo spragas;

17. Bendraujant su dalyviais turi būti išlaikomi sąžiningumo ir nešališkumo principai;
18. Susitikimo pabaigoje galima išskirti tas dalyvio pasiūlymo sritis (detales), kurios gali būti tobulinamos;
19. Susitikimo pabaigoje uždaromas susitikimas ir primenama dėl kito susitikimo laiko, dialogo klausimų, susitikimo protokolo derinimo bei pasirašymo ir kad visa informacija bus teikiama per CVP IS.

Dialogo procedūra gali būti skaidoma į techninę, finansinę ir teisinę dalis. Techninėje dalyje perkančioji organizacija išsiaiškina savo galutinius poreikius – apimtį, techninius sprendimus, išpildymo laiką ir pagal tai gali detalai ir aiškiai patikslinti pirkimo dokumentus (techninę specifikaciją ir kitus);

Finansinėje dalyje – techninio sprendinio kainą, kuri su galutiniu pasiūlymu gali mažėti arba didėti (išskyrus pirkimo dokumentuose nustatytas išimtis), atsiskaitymo tvarką.

Teisinėje dalyje – sutarties sąlygas, kurios priimtinos dėl perkančiajai organizacijai, tiek dalyviams bei galimiems finansuotojams (jeigu dalyviai bankai / investicijų fondai), jeigu sutartis ilgalaikė, kaip šalys pasiskirsto rizikas, įskaitant statybos, tinkamumo, teisės aktų pasikeitimo ir pan.

1. [VPI](#) 70 straipsnio 1 dalyje yra nustatytos sąlygos, kurių privalo laikytis perkančioji organizacija, vykdydama dialogą pirkime, kuris vykdomas konkurencinio dialogo būdu. Vykstant dialogui, perkančioji organizacija, atsižvelgdama į viešųjų pirkimų lygiateisiškumo principą (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 17 straipsnio komentarą*), visų pirma privalo užtikrinti visų pirkimo dalyvių lygiateisiškumą ir tai, kad nei vienas iš pirkimo dalyvių nebūtų diskriminuojamas.

Vykdydama dialogą perkančioji organizacija privalo laikytis šių sąlygų:

- 1) visiems tiekėjams taikyti vienodus reikalavimus, suteikti vienodas galimybes ir pateikti vienodą informaciją; teikdama informaciją perkančioji organizacija neturi diskriminuoti tiekėjų ([VPI](#) 70 straipsnio 1 dalies 1 punktas).

Lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principų laikymasis yra susijęs ne tik su konfidencialios informacijos apsauga, kaip nustatyta [VPI](#) 20 straipsnyje, tačiau ir su dialogo esme, tikslu ir prasme, kai derėdamiesi tiekėjai negali žinoti, o perkančioji organizacija atskleisti sąlygų, dėl kurių derasi kiti pirkimo dalyviai. Dėl to perkančiajai organizacijai draudžiama informuoti trečiuosius asmenis ar kitus pirkimo dalyvius apie susitarimus su kitais pirkimo dalyviais.

Lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principai lemia ir tai, kad su visais pirkimo dalyviais turi būti deramasi dėl tų pačių sąlygų, suteikiant tokios pačios apimties informaciją tokiu pat būdu ar priemonėmis, kiekvienam dalyviui skiriant vienodą ar panašų terminą dialogui, vienodą skaičių dialogo pakopų ir pan. Su kiekvienu dalyviu turi būti deramasi atskirai. Rekomenduojama, kad dėl tų pačių pirkimo sąlygų dialogą vestų tas pats pirkimo komisijos narys ar nariai.

- 2) Tretiesiems asmenims neatskleisti jokios iš tiekėjo gautos informacijos be tiekėjo sutikimo, kuriame būtų nurodyta, kokią informaciją leidžiama atskleisti ([VPI 70](#) straipsnio 1 dalies 2 punktas).

Įstatymų leidėjas [VPI 70](#) straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatė draudimą perkančiajai organizacijai tretiesiems asmenims atskleisti tiekėjo konkurencinio dialogo metu pateiktą informaciją, tokiu būdu išsaugant tiekėjo konkurencinį pranašumą konkurencinio dialogo vykdymo metu.

Komentaro autorių nuomone, [VPI 70](#) straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatytas draudimas atskleisti tiekėjo pateiktą informaciją lemia, kad perkančioji organizacija konkurencinio dialogo vykdymo metu gali atskleisti iš tiekėjo gautą informaciją tretiesiems asmenims tik tuo atveju, kai:

- 1) yra gautas tiekėjo sutikimas dėl tokios informacijos atskleidimo; arba
- 2) tais atvejais, kai tokios informacijos atskleidimas yra būtinas tolimesniam konkurencinio dialogo vykdymui, o informacija atskleidžiama tokiu būdu ir apimtimi, kuris nepažeistų tiekėjo teisių bei teisėtų interesų.

Antruoju atveju iš tiekėjo gautos informacijos atskleidimas galėtų būti pateisinamas tik tuo atveju, jei tokios informacijos atskleidimas yra būtinas tolesnėms konkurencinio dialogo procedūroms vykdyti. Atsižvelgiant į tai, kai perkančioji organizacija pagal iš ūkio subjekto gautą informaciją identifikuoja savo poreikius, jis turi teisę informuoti kitus tiekėjus apie galimybę pasiūlyti tokį poreikį įgyvendinančius sprendinius, tačiau neatskleidžiant tokį sprendinį pasiūliusio tiekėjo ar konkrečių jo pasiūlymo detalių. Priešingu atveju, draudimas išviešinti tiekėjo pasiūlytus, perkančiosios organizacijos poreikius atitinkančius sprendinius iš esmės reikštų draudimą perkančiajai organizacijai paviešinti (identifikuoti ir paskelbti) jos poreikius, kuriam tiekėjai būtų kviečiami pasiūlyti savo sprendinius teikdami galutinius pasiūlymus.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija konkurencinio dialogo būdu vykdo statinio renovacijos darbų, pritaikant statinį perkančiosios organizacijos poreikiams, viešąjį pirkimą.

Vienas iš tiekėjų atliko perkančiosios organizacijos veiklos analizę ir nustatė, kad efektyvi perkančiosios organizacijos veikla galima ir nepanaudojant viso statinio administracinės patalpoms, o likęs laisvas statinio plotas gali būti panaudojamas įrengiant perkančiosios organizacijos darbuotojų vaikams skirtą ugdymo vietą, kadangi analizės metu buvo nustatyta, kad net 80 procentų perkančiosios organizacijos darbuotojų augina mažamečius vaikus. Atsižvelgiant į tai, pirminiame pasiūlyme vienas tiekėjas nurodė galimybę renovuojant statinį įrengti darbuotojų vaikams skirtą ugdymo vietą.

Perkančioji organizacija, nustačiusi, kad šio tiekėjo siūlomas sprendinys atitinka perkančiosios organizacijos poreikius, gali informuoti kitus tiekėjus apie tai, kad tiekėjai gali teikti pasiūlymus, susijusius su laisvo statinio ploto panaudojimu perkančiosios organizacijos darbuotojų poreikiams, socialiniams poreikiams, tokiu būdu netiesiogiai atskleidžiant iš vieno tiekėjo gautą informaciją tretiesiems asmenims.

VPI 70 straipsnio 1 dalies 2 punkto nuostatos taip pat turi būti aiškinamos kartu su kitomis VPI nuostatomis, įskaitant VPI 20 straipsnio nuostatas. Todėl bet kuriuo atveju perkančioji organizacija tretiesiems asmenims negali atskleisti tiekėjo pateiktos konfidencialios informacijos. Perkančiosios organizacijos neribojamas tiekėjo nurodymas laikyti tam tikrą informaciją konfidencialia. Konfidencialios informacijos sąvoka pateikiama VPI 20 straipsnyje. Pati perkančioji organizacija privalo vertinti, ar tiekėjo kaip konfidenciali nurodoma informacija iš tiesų gali būti laikoma konfidencialia ir negali būti atskleista tretiesiems asmenims (*detales žiūrėti VPI 20 straipsnio komentarą*).

- 3) dialogą vesti vadovaujantis VPI 22 straipsnyje nustatytais reikalavimais. Tuo atveju, kai surašomas dialogo protokolas, jį pasirašo Komisijos pirmininkas ir dalyvio, su kuriuo derėtasi, įgaliotasis atstovas (VPI 75 straipsnio 1 dalies 3 punktas).

Dialogo metu naudojamos bendravimo priemonės turi atitikti VPI 22 straipsnyje nustatytus reikalavimus, būti nediskriminacinės, iš anksto atskleistos pirkimo dokumentuose (*detales žiūrėti VPI 35 straipsnio komentarą*) ir sudaryti vienodas galimybes tiekėjams bendrauti ir keistis informacija su perkančiąja organizacija, t. y. vedant dialogą su tiekėjais gali būti bendraujama ir keičiamasi informacija rengiant susitikimus, darant prezentacijas, taip pat gali būti bendraujama raštu: paštu arba per kurjerį, faksu, telefonu (trumpaisiais žinutėmis), elektroninėmis priemonėmis (CVP IS). Perkančioji organizacija išsirenka bendravimo priemones atsižvelgdama į konkretaus pirkimo sudėtingumą, tiekėjų galimybes (*detales žiūrėti VPI 22 straipsnio komentarą*).

Pažymėtina, kad dialogo turinys, kai dialogas atliekamas ne raštu, turi būti įforminamas dialogo protokoluose VPI 19 straipsnyje nustatyta tvarka. Tinkamai surašytu protokolu laikomas toks protokolas, kurį pasirašo tiek komisijos pirmininkas, tiek ir tiekėjo atstovas. Dialogo metu vykęs susirašinėjimas gali būti pridedamas prie dialogo protokolo (*detales žiūrėti VPI 19 straipsnio komentarą*).

2. VPI 70 straipsnio 2 dalyje yra nustatyta perkančiosios organizacijos teisė taikyti dialogo pakopas, apie tai iš anksto aiškiai ir nedviprasmiškai nurodžius pirkimo dokumentuose. Dialogo pakopų esmė yra ta, kad perkančioji organizacija, taikydama dialogo pakopas, atsižvelgdama į pirkimo dokumentuose nustatytus kriterijus, gali mažinti sprendinių, dėl kurių yra deramasi, skaičių. Tokiu būdu perkančioji organizacija atrenka sprendinius, kurie geriausiai atitinka perkančiosios organizacijos poreikius bei finansines galimybes ir dialogą tęsia prašydama pateikti galutinius pasiūlymus, atsižvelgiant į perkančiosios organizacijos pasirinktus sprendinius (*detales žiūrėti VPI 66 straipsnio komentarą*).

Viešųjų pirkimų skaidrumo, lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principus atitinka situacija, kai pirmas dialogui kviečiamas vėliausiai pirminį sprendinį pasiūlęs dalyvis ir taip toliau, tačiau perkančioji organizacija pirkimo sąlygose gali nustatyti ir kitą dalyvių eiliškumo atrankos būdą, pavyzdžiui, burtų keliu.

Komentaro autorių nuomone, pirkimo dokumentuose perkančioji organizacija turėtų nurodyti ne tik tai, kad dialogo pakopos bus taikomos, tačiau ir nustatyti atskirų dialogo pakopų eiliškumą, konkretų dialogo objektą ar objektus (jų ribas). Pavyzdžiui, perkančioji organizacija gali nustatyti, kad pirmojoje dialogo pakopoje bus deramasi dėl pirkimo objekto techninių savybių, antroje – dėl pristatymo terminų ir apmokomų perkančiosios organizacijos darbuotojų skaičiaus, trečioje – dėl pirkimo objekto kainos. Gali būti deramasi dėl įvairių prekių, paslaugų ar darbų aspektų, pavyzdžiui, kokybės, kiekių, sutarties sąlygų, socialinės ir aplinkos apsaugos, inovacijų, jeigu jie nesudaro pirkimo dokumentuose nurodytų minimalių reikalavimų.

Dialogas gali būti vykdomas tokiomis pakopomis (skirtingų pakopų susitikimai gali būti vykdomi lygiagrečiai):

1. Pirmojoje pakopoje aptariami ir vedamas dialogas dėl techninių sprendinių aspektų, įskaitant inžinerinius ir techninius aspektus, paslaugų, prekių teikimo, projekto rezultato, dėl kitų su techniniais sprendinio aspektais susijusių klausimų (rekomenduotina trukmė – 5 darbo dienos);
2. Antrojoje pakopoje galima derėtis dėl prekių pristatymo termino, jeigu jis nesudaro pirkimo dokumentuose nustatytų minimalių reikalavimų, atsižvelgiant į tai, kad prekių pristatymo termino prailginimas gali turėti įtakos sumažinti pasiūlymo kainą (rekomenduotina trukmė – 1 darbo diena);
3. Trečiojoje pakopoje aptariami ir vedamas dialogas dėl finansinių sprendinio aspektų, įskaitant finansavimo sąlygas, atsiskaitymų ir mokėjimų tvarką, kainos mažinimo ir kitų su finansiniais sprendinio aspektais susijusių klausimų (rekomenduotina trukmė – 3 darbo dienos);
4. Ketvirtojoje pakopoje galima susitarti, kad tiekėjas be papildomo mokesčio apmokys perkančiosios organizacijos darbuotojus naudotis iš jo įsigytais prekėmis (rekomenduotina trukmė – 1 darbo diena);
5. Penktojoje pakopoje galima derėtis dėl perkamo objekto komplektacijos – tiekėjai pasiūlo pirkimo objekto priedus, kurių reikalingumo perkančioji organizacija negalėjo numatyti prieš pradėdama pirkimą (rekomenduotina trukmė – 1 darbo diena);
6. Šeštojoje pakopoje vedamas dialogas dėl teisinių sprendinio (sutarties projekto) aspektų (rekomenduotina trukmė – 2 darbo dienos).

Vykdamas dialogą pakopomis, vadovaujantis viešųjų pirkimų skaidrumo principu (*detaliau žiūrėti [VPI 17 straipsnio komentarą](#)*), dalyviams, kurie nekviečiami į kitą dialogo pakopą, raštu ([VPI 22](#) straipsnyje nustatyta tvarka) turėtų būti pranešama, kokie sprendiniai pasirinkti, nurodant jų pasirinkimo priežastys (*detaliau žiūrėti [VPI 22 ir 66 straipsnių komentarus](#)*).

Tokiu atveju tiekėjai, kurie nekviečiami į kitą dialogo pakopą, turėtų galimybę įvertinti perkančiosios organizacijos sprendimo tęsti dialogą su atitinkamais tiekėjais pagrįstumą ir teisėtumą.

Įstatymų leidėjas [VPI 70](#) straipsnio 2 dalyje nustatė, kad dialogo pakopos privalo būti taikomos taip, kad būtų užtikrinama tiekėjų konkurencija. Dėl to dialogas pakopomis negali būti atliekamas tokiu būdu, kad paskutinėje dialogo pakopoje liktų tik vienas dalyvis, išskyrus

atvejus, kai perkančiosios organizacijos poreikius atitinkantį sprendimą gali pasiūlyti tik vienas tiekėjas.

Po kiekvienos dialogo pakopos perkančioji organizacija gali prašyti dalyvių patikslinti sprendinius ar atskiras jo dalis pagal dialogo rezultatus.

3. [VPI](#) 70 straipsnio 3 dalyje yra nustatyta, kad dialogo vykdymas nėra savitiksli, todėl dialogas turi būti vykdomas tol, kol perkančioji organizacija galės identifikuoti savo poreikius bei tokių poreikių finansines ir teises sąlygas pagal vieną ar kelis sprendinius, kurie atitiktų perkančiosios organizacijos poreikius.

Be to, dialogo vykdymas daugiau (pirmiausia) yra susijęs ne tiek su konkrečiu dalyviu (laimėtoju) atrinkimu, kiek su vieno ar kelių perkančiosios organizacijos poreikius atitinkančių sprendinių nustatymu. Perkančiajai organizacijai dialogo būdu atrinkus vieną ar kelis perkančiosios organizacijos poreikius atitinkančius sprendinius, dialogas yra baigiamas ir vadovaujantis [VPI](#) 70 straipsnio 4 dalyje nustatyta tvarka dalyviai yra kviečiami pateikti galutinius pasiūlymus, siūlant perkančiosios organizacijos identifikuotus, jos poreikius atitinkančius sprendinius.

Būtent perkančioji organizacija vertina ir nustato, koks konkretus sprendinys atitinka jos poreikius, iš anksto atitinkamų kriterijų ir sprendinių ar jo dalių nenustačiusi pirkimo dokumentuose. Vis dėlto perkančioji organizacija pranešime tiekėjams, kviesdama pateikti galutinius pasiūlymus, turėtų motyvuoti, kodėl būtent pasirinktas sprendinys atitinka jos poreikius ir apie tai informuoti tiekėjus (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 70 straipsnio 1 dalies komentarą pirmiau ir [VPI](#) 22 straipsnio komentarą*).

Komentaro autorių nuomone, perkančioji organizacija net ir nustačiusi sprendinį, atitinkantį jos poreikius, neturėtų nutraukti dialogo procedūros ir turėtų išklausti visų tiekėjų siūlomus sprendinius ir tik išklausi visus tiekėjus nuspręsti, kokie sprendiniai atitinka perkančiosios organizacijos poreikius ir dėl kokių sprendinių tiekėjai galės pateikti galutinį pasiūlymą¹⁷⁵⁰.

4. [VPI](#) 70 straipsnio 4 dalyje yra nustatyta kvietimo pateikti galutinius pasiūlymus ir galutinių pasiūlymų pateikimo tvarka.

Įstatymų leidėjas [VPI](#) 70 straipsnio 4 dalyje nustatė, kad perkančioji organizacija gali prašyti dalyvių pateikti galutinius pasiūlymus tik tuo atveju, jeigu yra baigta dialogo procedūra, kurios metu perkančioji organizacija yra nustačiusi vieną ar kelis jos poreikius atitinkančius sprendinius. Tuo atveju, jei perkančioji organizacija neidentifikavo ir nenustatė, kokie konkretūs sprendiniai tenkintų jos poreikius, dalyviai negali būti kviečiami teikti galutinius pasiūlymus, o perkančioji organizacija turi arba tęsti dialogo vykdymą, arba nutraukti pirkimo procedūras.

Tuo atveju, jeigu perkančioji organizacija identifikavo jos poreikius atitinkančius sprendinius, ji patikslina pirkimo dokumentus (pirkimo dokumentuose nustato atitinkamus reikavimus, atsižvelgdama į pasirinktus sprendinius) (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 35 straipsnio*

¹⁷⁵⁰ The Scottish Government, *Scottish capital investment manual, PPP Guide: Section 2, From OJEU to Contract Award*, 2009.

komentarą), apie dialogo pabaigą informuoja dialogo pakopų metu neatmestus tiekėjus (detaliau žiūrėti [VPI 35 straipsnio komentarą](#)), ir paprašo jų pateikti galutinius pasiūlymus pagal patikslintus pirkimo dokumentus (detaliau žiūrėti [VPI 69 straipsnio komentarą](#)).

Komentaro autorių nuomone, pirkimo dokumentuose perkančioji organizacija gali numatyti, kad perkančioji organizacija pateikti galutinius pasiūlymus kvies tik tuos tiekėjus, kurių siūlyti sprendiniai atitiko perkančiosios organizacijos poreikius, jei tokiu būdu nebus nepagrįstai (dirbtinai) ribojama tiekėjų konkurencija (detaliau žiūrėti [VPI 17 straipsnio komentarą](#)). Tokia tiekėjų atrankos procedūra atitinka konkurencinio dialogo esmę ir prasmę.

Likę dalyviai gali pateikti galutinius pasiūlymus tik dėl tų sprendinių, kurie dialogo metu buvo nustatyti kaip atitinkantys perkančiosios organizacijos poreikius. Dalyvių teikiamų galutinių pasiūlymų turinys turi atitikti patikslintuose pirkimo dokumentuose nustatytus reikalavimus.

Kviesdama dalyvius pateikti galutinius pasiūlymus perkančioji organizacija kvietime privalo nurodyti galutinį pasiūlymų pateikimo terminą, adresą ir kalbą, kuria pasiūlymas turi būti parengtas. Perkančioji organizacija kvietime taip pat gali nurodyti papildomą informaciją, susijusią su galutinių pasiūlymų rengimu ir pateikimu.

5. [VPI 70](#) straipsnio 5 dalyje yra nustatyta perkančiosios organizacijos teisė prašyti dalyvių paaiškinti, patikslinti ir išsamiai apibūdinti pateiktus galutinius pasiūlymus.

Perkančioji organizacija gali prašyti dalyvių patikslinti, papildyti arba paaiškinti savo galutinius pasiūlymus, tačiau tiekėjams yra draudžiama atlikti esminius savo tokių pasiūlymų keitimus, t. y. keisti kainą ar atlikti kitus pakeitimus, dėl kurių pirkimo dokumentų reikalavimų neatitinkantis pasiūlymas taptų atitinkantis pirkimo dokumentų reikalavimus, arba jei toks dalyvio galutinio pasiūlymo paaiškinimas, patikslinimas galėtų iškreipti ar apriboti konkurenciją, diskriminuoti kitus dalyvius (detaliau žiūrėti [VPI 55 straipsnio 9 dalies komentarą](#)).

6. [VPI 70](#) straipsnio 6 dalyje yra nustatyta galutinio dalyvio pasiūlymo vertinimo tvarka.

Galutinius dalyvių pasiūlymus perkančioji organizacija privalo vertinti griežtai laikydamasi pirkimo dokumentuose nustatytų sąlygų ir pirkimo dokumentuose nustatytų pasiūlymų vertinimo kriterijų (detaliau žiūrėti [VPI 55 straipsnio komentarą](#)).

Įstatymų leidėjas [VPI 70](#) straipsnio 6 dalyje nustatė, kad vykdant pirkimą konkurencinio dialogo būdu, yra taikoma kiek lankstesnė procedūra. Perkančioji organizacija su preliminarų pirkimo laimėtoju iki viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo gali derėtis dėl tam tikrų neesminių viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąlygų: finansinių įsipareigojimų (pavyzdžiui, apmokėjimo termino, avansinio mokėjimo, avansinio mokėjimo dydžio ir kt.), kitų pasiūlyme nurodytų sąlygų patvirtinimo ar galutinių viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąlygų. Vis dėlto po kvietimo pateikti galutinius pasiūlymus, perkančiosios organizacijos ir preliminarus pirkimo laimėtojas negali derėtis dėl ir keisti esminių pasiūlymo sąlygų, kvietimo dalyvauti pirkime sąlygų, įskaitant ir pirkimo dokumentuose nurodytų

perkančiosios organizacijos poreikių ir reikalavimų, pavyzdžiui, dėl pirkimo objekto kainos, kokybės, techninių savybių, atitikties atitinkamiems standartams ir kita.

Taip pat perkančioji organizacija ir dalyvis gali derėtis tik tiek ir tik dėl tų sąlygų, kiek tai nesukels pavojaus dėl konkurencijos iškreipimo ar lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principų pažeidimo, o dėl šių sąlygų nebuvo susitarta anksčiau (*detaliau žiūrėti [VPJ 55 straipsnio 9 dalies komentarą](#)*).

Pavyzdys

Perkančioji organizacija įvertino dalyvių pateiktus galutinius pasiūlymus, o daugiausiai ekonominio naudingumo balų gavo Tiekėjo A pasiūlymas. Tiekėjas A prieš sudarant viešojo pirkimo-pardavimo sutartį nurodė, kad sutiktų pasirašyti viešojo pirkimo-pardavimo sutartį tuo atveju, jei pirmiau nurodytoje sutartyje būtų numatytas avansinis mokėjimas, 5 000 Eur padidinta pirkimo objekto kaina, 12 mėnesių sutrumpinta kokybės garantijos trukmė ir pakeista prekių pristatymo vieta.

Atsižvelgdama į tai, kad pirkimo dokumentuose buvo įtvirtintas konkretus kokybės garantijos terminas, tiekėjams nebuvo nustatyta galimybė gauti avansinį mokėjimą, o pirkimo objekto kainos pakeitimas reikštų lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principų pažeidimą, kadangi dalyviai tarpusavyje konkuravo ir dėl pirkimo objekto kainos, perkančioji organizacija su Tiekėju A galėtų derėtis tik dėl prekių pristatymo vietos ir tik tiek, kiek tai nepažeistų lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principų bei nesukeltų pavojaus konkurencijos iškreipymui.

71 straipsnis. Neskelbiamų derybų sąlygos

1. Prekės, paslaugos ar darbai neskelbiamų derybų būdu gali būti perkami, kai yra bent viena iš šių sąlygų:
 - 1) jeigu atviram ar ribotam konkursui nepateikta paraiškų ar pasiūlymų arba visos pateiktos paraiškos ar pasiūlymai yra netinkami, o pirmosios pirkimo sąlygos iš esmės nekeičiamos ir jeigu Europos Komisijos prašymu jai pateikiama šiuo pagrindu atliekamo ar atlikto pirkimo procedūros ataskaita. Jeigu perkančioji organizacija ketina šiuo pagrindu taikyti neskelbiamų derybų būdą, ji turi visiems atviro ar riboto konkurso kandidatams ir dalyviams pranešti, kad jie pateikė netinkamas viešojo pirkimo paraiškas ar netinkamus viešojo pirkimo pasiūlymus;
 - 2) jeigu prekes patiekti, paslaugas teikti ar darbus atlikti gali tik konkretus tiekėjas dėl vienos iš šių priežasčių:
 - a. pirkimo tikslas yra sukurti arba įsigyti unikalų meno kūrinį ar meninį atlikimą;
 - b. konkurencijos nėra dėl techninių priežasčių;
 - c. dėl išimtinių teisių, įskaitant intelektinės nuosavybės teises, apsaugos;
 - 3) jeigu neišvengiamai būtina pirkimą atlikti ypač skubiai dėl įvykio, kurio perkančioji organizacija negalėjo numatyti, kai tokio pirkimo neįmanoma atlikti atviro, riboto konkurso ar neskelbiamų derybų būdais šiame įstatyme nustatytais terminais. Aplinkybės, kuriomis grindžiama ypatinga skuba, jokių būdu negali priklausyti nuo perkančiosios organizacijos.
2. Šio straipsnio 1 dalies 2 punkto b ir c papunkčiai gali būti taikomi tik tuo atveju, kai nėra pagrįstos alternatyvos ar pakaitalo ir konkurencijos nebuvimas nėra sukurtas perkančiosios organizacijos, jai dirbtinai sugriežtinus pirkimo reikalavimus.
3. Neskelbiamų derybų būdu prekės taip pat gali būti perkamos, kai yra bent viena iš šių sąlygų:
 - 1) jeigu perkamos prekės gaminamos tik mokslinių tyrimų, eksperimentų, studijų ar eksperimentinės plėtros tikslais ir jeigu tokiu pirkimu nesiekama įsigyjamų prekių masine gamyba sustiprinti komercinio pajėgumo arba padidinti mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros išlaidų;
 - 2) jeigu perkančioji organizacija pagal ankstesnę pirkimo sutartį iš kokio nors tiekėjo pirko prekių ir nustatė, kad iš jo verta pirkti papildomai, siekiant iš dalies pakeisti turimas prekes ar įrenginius arba padidinti turimų prekių ar įrenginių kiekį, kai, pakeitus tiekėją, perkančiajai organizacijai reikėtų įsigyti medžiagų, turinčių kitokias technines charakteristikas, ir dėl to atsirastų nesuderinamumas arba per didelių techninių eksploatavimo ir priežiūros sunkumų. Tokių sutarčių, kaip ir pasikartojančių sutarčių, trukmė paprastai negali būti ilgesnė kaip 3 metai, skaičiuojant nuo pradinės pirkimo sutarties sudarymo momento;
 - 3) jeigu prekės kotiruojamos ir perkamos prekių biržoje;

- 4) kai ypač palankiomis sąlygomis perkama iš tiekėjo, kuris yra likviduojamas, restruktūrizuojamas, bankrutuojantis, bankrutavęs ar su kreditoriais sudaręs taikos sutartį, arba tiekėjui taikomos panašios procedūros pagal šalies, kurioje jis registruotas, teisės aktus.
4. Neskelbiamų derybų būdu paslaugos taip pat gali būti perkamos po projekto konkurso, vykdyto laikantis šio įstatymo nustatytų reikalavimų, jeigu pirkimo sutartis sudaroma pagal projekto konkurse nustatytas taisykles ir perkama iš projekto konkurso laimėtojo arba vieno iš jų. Pastaruoju atveju į derybas kviečiami visi laimėtojai.
5. Neskelbiamų derybų būdu paslaugos ir darbai taip pat gali būti perkami, kai iš to paties tiekėjo perkamos naujos paslaugos ar darbai, panašūs į tuos, kurie buvo pirkti pagal pirminę pirkimo sutartį, kai yra visos šios sąlygos kartu:
- 1) visi nauji pirkimai yra skirti tam pačiam projektui, dėl kurio buvo sudaryta pirminė pirkimo sutartis, vykdyti, o pagrindiniame projekte buvo numatyta galimų papildomų paslaugų ar darbų pirkimo mastas ir sąlygos, kurioms esant bus perkama papildomai;
 - 2) pirminė pirkimo sutartis buvo sudaryta neskelbus apie pirkimą šiame įstatyme nustatyta tvarka, skelbime pildžius apie galimybę pirkti papildomai ir atsižvelgus į papildomų pirkimų vertę;
 - 3) nauji pirkimai atliekami nuo pirminės pirkimo sutarties sudarymo momento praėjus ne ilgesniam kaip 3 metų laikotarpiui.
6. Supaprastintų pirkimų atvejais neskelbiamų derybų būdu taip pat gali būti perkamos:
- 1) prekės ir paslaugos naudojant reprezentacinėms išlaidoms skirtas lėšas;
 - 2) muziejų eksponatai, archyvų ir bibliotekų dokumentai, prenumeruojami laikraščiai ir žurnalai;
 - 3) prekės iš valstybės rezervo;
 - 4) licencijos naudoti bibliotekinius dokumentais ar duomenų (informacinėmis) bazėmis;
 - 5) teisėjų, prokurorų, profesinės karo tarnybos karių, perkančiosios organizacijos valstybės tarnautojų ir (arba) pagal darbo sutartį dirbančių darbuotojų mokymo ir konferencijų paslaugos;
 - 6) ekspertų komisijų, komitetų, tarybų narių, taip pat jų pasitelkiamų ekspertų, valstybės institucijų ar įstaigų kontrolės veiklai reikalingų ekspertų teikiamos nematerialaus pobūdžio (intelektinės) paslaugos;
 - 7) mokslo ir studijų institucijų veiklos, mokslo, meninės veiklos, studijų, taip pat mokslo ir studijų institucijų paraiškų, reikalingų leidimui vykdyti studijas ir su studijomis susijusią veiklą gauti, ekspertinio vertinimo paslaugos;
 - 8) prekės, gaminamos ir (ar) naudojamos tik mokslinių tyrimų, eksperimentų, studijų ar eksperimentinės plėtros tikslais, kai norimo rezultato negalima pasiekti naudojant tokios pačios paskirties gaminius;

- 9) valstybės izdo funkcijoms atlikti reikalingos finansinės, kredito reitingo nustatymo ir finansinės informacijos teikimo paslaugos;
- 10) keleivių pervežimo, nakvynės ir kitos su tarnybine komandiruote susijusios paslaugos, kai jos įsigyjamos iš tiesioginio paslaugos teikėjo;
- 11) dalijimosi pačių naudotojų sukurta informacija su visuomene platformos paslaugos, kai jos įsigyjamos iš tiesioginio paslaugos teikėjo pagal jo nustatytą visiems paslaugų gavėjams taikomą vienodą paslaugų kainodarą ir paslaugų organizavimo būdus ir kai paslaugos teikėjas neprisiima atsakomybės už skelbiamos informacijos turinį.

Komentuojamame [VPI](#) 71 straipsnyje¹⁷⁵¹ įtvirtintos sąlygos, kurioms esant, perkančiosios organizacijos gali vykdyti pirkimą neskelbiamų derybų būdu.

[VPI](#) 71 straipsnio sąlygos yra taikomos tiek tarptautiniams (išskyrus [VPI](#) 71 straipsnio 6 dalies nuostatas), tiek supaprastintiems pirkimams. Neskelbiamos derybos pagal atskiras sąlygas gali būti taikomos arba visiems pirkimo objektams (dalyboms, paslaugoms, prekėms), arba tik jų daliai, t. y. tik paslaugoms, tik paslaugoms ir dalyboms ar tik prekėms.

Neskelbiamos derybos yra viešojo pirkimo būdas, kai perkančioji organizacija neprivalo skelbti apie pirkimo vykdymą, viešinti pirkimo dokumentų, o gali pasirinkti konkrečius tiekėjus, kurie kviečiami pateikti pasiūlymus ir su kuriais yra deramasi. Kadangi toks pirkimo būdas riboja tiekėjų konkurenciją ir yra mažiau įskaidrus (tam tikra dalimi neskelbiamos derybos – viešųjų pirkimų antagonizmas), neskelbiamos derybos gali būti taikomos tik išimtiniais atvejais, o [VPI](#) 71 straipsnio sąlygos aiškinamos ir taikomos siaurai¹⁷⁵². Be to, taikant neskelbiamų derybų būdą, perkančioji organizacija privalo pagrįsti tokio pirkimo būdo taikymą¹⁷⁵³.

1. [VPI](#) 71 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos sąlygos, kurioms esant, gali būti vykdomi prekių, paslaugų arba darbų pirkimai neskelbiamų derybų būdu. Šiuo būdu pirkimas gali būti vykdomas esant bent vienai iš [VPI](#) 71 straipsnio 1 dalyje nurodytų sąlygų, t. y. nustatytos sąlygos yra alternatyvios, o ne kumuliatyvios (taikomos kartu).

1.1. [VPI](#) 71 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyta, kad neskelbiamos derybos gali būti vykdomos, jeigu atviram ar ribotam konkursui nepateikta paraiškų ar pasiūlymų arba visos pateiktos paraiškos ar pasiūlymai yra netinkami, o pirminės pirkimo sąlygos iš esmės nekeičiamos ir jeigu Europos Komisijos prašymu jai pateikiama šiuo pagrindu atliekamo ar atlikto pirkimo procedūros ataskaita. Jeigu perkančioji organizacija ketina šiuo pagrindu taikyti neskelbiamų derybų būdą, ji turi visiems atviro ar riboto konkurso kandidatams ir dalyviams pranešti, kad jie pateikė netinkamas viešojo pirkimo paraiškas ar netinkamus viešojo pirkimo pasiūlymus.

¹⁷⁵¹ Komentuojamos [VPI](#) 71 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 32 straipsnio nuostatas.

¹⁷⁵² [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 50-oji konstatuojamoji dalis; ESTT 2005 m. sausio 13 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Ispaniją*, [C-84/03](#); Sakalauskaitė, Eglė. *Neskelbiamų derybų, kaip išimtinio pirkimo būdo, pasirinkimo ir vykdymo ypatumai Viešųjų pirkimų įstatymo 56 straipsnio 1 dalies 2 ir 4 punkto pagrindu*. Socialinių mokslų studijos. 2014, 6(3). 681–705 psl.

¹⁷⁵³ ESTT 2009 m. birželio 4 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Graikiją*, [C-250/07](#).

Taigi, neskelbiamos derybos gali būti vykdomos esant šioms sąlygoms kartu:

- prieš vykdant neskelbiamas derybas buvo vykdomos atviro arba riboto konkurso procedūros. Dėl to, prieš vykdant neskelbiamas derybas, apie pirkimo vykdymą ir jo sąlygas turėjo būti skelbiama [VPI](#) nustatyta tvarka;
- atviro arba riboto konkurso procedūros nebuvo užbaigtos viešo pirkimo sutarties sudarymu, kadangi:
 - iš viso nebuvo pateikta paraiškų (pasiūlymų). Kitaip sakant, nebuvo pirkimo kandidatų ar dalyvių;
 - visos pateiktos paraiškos (pasiūlymai) yra netinkamos (*detalesnį žiūrėti [VPI 2 straipsnio 20-21 dalies komentarus](#)*). [VPI](#) 71 straipsnio 1 dalies 1 punkto reguliavimas aiškinamas taip, kad:
 - netinkama paraiška yra tokia, kai kandidatai ar dalyviai neatitinka kvalifikacijos reikalavimų, dėl jų yra pašalinimo pagrindų (*detalesnį žiūrėti [VPI 2 straipsnio 20 dalies komentarą](#)*);
 - netinkamas pasiūlymas yra toks, kuris neatitinka reikalavimų dėl pirkimo objekto (*detalesnį žiūrėti [VPI 2 straipsnio 21 dalies komentarą](#)*).

Paraiškos teikiamos tik riboto konkurso procedūroje (netaikoma atviram konkursui), todėl neskelbiamos derybos vykdomos esant kvalifikacijos, pašalinimo pagrindų trūkumams.

Atviro konkurso atveju neskelbiamos derybos vykdomos tik esant trūkumų pasiūlyme siaurąja prasme, o kai atviro konkurso atveju yra nustatomi nepriimtini pasiūlymai, t. y. kai pasiūlymas neatitinka perkančiosios organizacijos viešojo pirkimo dokumentuose nustatytų reikalavimų, įskaitant reikalavimus dėl tiekėjo pašalinimo pagrindų, kvalifikacijos, kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų; jame pasiūlyta kaina viršija viešajam pirkimui skirtas lėšas, perkančiosios organizacijos nustatytas prieš pradedant pirkimo procedūrą, išskyrus [VPI 45 straipsnio 1 dalies 5 punkte](#) numatytus atvejus; jis gautas pavėluotai; dėl jo perkančioji organizacija turi įrodymų apie neleistino susitarimo ar korupcijos atvejus; jame pasiūlyta tiekėjo nepagrįsta ar netinkamai pagrįsta neįprastai maža kaina (*detalesnį žiūrėti [VPI 2 straipsnio 18 dalies komentarą](#)*), gali būti vykdomos skelbiamos derybos, atskirai ir papildomai (pakartotinai) apie jas nepaskelbiant (*detalesnį žiūrėti [VPI 63 straipsnio 1 dalies 2 punkto komentarą](#)*). Taigi, perkančiosios organizacijos turi tinkamai nustatyti pasiūlymų atmetimo pagrindą ir atitinkamai taikyti tinkamą pirkimo būdą: neskelbiamas derybas ar skelbiamas derybas apie jas nepaskelbiant.

- pirminės atviro konkurso ar riboto konkurso sąlygos yra nekeičiamos, vykdant neskelbiamas derybas. Atsižvelgiant į tai, kad pagal pirmines sąlygas nedalyvavo pirkime tiekėjai ar dalyvių (kandidatų) paraiškos (pasiūlymai) buvo netinkamos, tai sąlyga, jog negali būti keičiamos pirminės konkurso sąlygos turi būti suprantama taip, kad yra leidžiami tokie pakeitimai, kurie reikalingi tam, kad būtų įvykdytos neskelbiamos derybos, pavyzdžiui, nurodoma, dėl kokių aspektų bus deramasi, nurodoma, kad gali būti vienas pasiūlymo vokas, o ne du ir pan. Be to, pagal ESTT suformuotą teismų praktiką¹⁷⁵⁴ leidžiami tokie pakeitimai, kurie nėra laikomi esminiais.

¹⁷⁵⁴ ESTT 2009 m. birželio 4 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Graikiją*, [C-250/07](#).

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdė atliekų tvarkymo paslaugų pirkimą, kurio sąlygose nustatė, kad pasiūlymus vertins pagal vienos tonos atliekų sutvarkymo įkainį, apie kurį paskelbė 2018 m. rugpjūčio mėnesį. Pirkimo techninėje specifikacijoje buvo nurodyti 2016-2017 metų atliekų kiekiai tam, kad tiekėjai suprastų praeities duomenis. Dėl pateiktų netinkamų pasiūlymų perkančioji organizacija viešai paskelbė, jog pirkimo procedūros pasibaigė. Perkančioji organizacija 2019 m. sausio mėnesį pateikė kvietimus visiems pirkime dalyvavusiems tiekėjams pateikti pasiūlymus neskelbiamose derybose. Neskelbiamų derybų dokumentuose perkančioji organizacija nurodė papildomus praeities duomenis (2018 metų atliekų kiekius). Toks pirkimo sąlygų pakeitimas, kai nurodomi atnaujinti duomenys, nepakeičia jų esmės, todėl leistini. Tačiau negali būti keičiami duomenys, pavyzdžiui, preliminarus numatomas įsigyti paslaugų kiekis, pobūdis, ir panašiai.

- Komisijos prašymu jai pateikiama šiuo pagrindu atliekamo ar atlikto pirkimo procedūros ataskaita. Taigi, ataskaita neprivalo būti teikiama visais atvejais, o tik tuomet, kai to paprašo Komisija. Ši [VPI](#) 71 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustata objektyviai įgyvendinama tik tarptautinių pirkimų vykdymo atvejais, o supaprastintiems pirkimams Komisija dėl jų kiekio ir nacionalinio pobūdžio, neturinčio įtakos bendrajai rinkai, neprašo procedūros ataskaitos, taigi šis reikalavimas supaprastintiems pirkimams objektyviai neįgyvendinamas.

- perkančioji organizacija turi pranešti visiems tiekėjams apie jų paraiškų (pasiūlymų) netinkamumą, t. y. turi CVP RF priemonėmis pranešti pirkime dalyvavusiems tiekėjams apie kiekvieno iš jų pasiūlymo (paraiškos) atmetimą bei tai, jog procedūros pasibaigė.

Vykdydama neskelbiamas derybas pagal [VPI](#) 71 straipsnio 1 dalies 1 punktą (kai ankstesniame pirkime buvo gautas bent vienas pasiūlymas), perkančioji organizacija neturi laisvės pasirinkti, kuriuos tiekėjus ji gali kviešti į neskelbiamas derybas. Dėl to privalomai derėtis turi būti kviečiami visi tiekėjai, kurių paraiškos (pasiūlymai) buvo netinkami. Kita vertus, jeigu nebuvo pateikta nei viena paraiška (pasiūlymas), tuomet perkančioji organizacija gali pasirinkti tiekėją (-us), kuris (-ie) bus kviečiamas (-i) dalyvauti neskelbiamose derybose. Tačiau net ir šiuo atveju perkančioji organizacija turi siekti įgyvendinti viešųjų pirkimų tikslus ir principus ([VPI](#) 17 straipsnis). Pavyzdžiui, jei yra galimybė kviešti deryboms kelis tiekėjus ir bent tokiu būdu užtikrinti konkurenciją, lygiateisiškumą ir išvengti tiekėjų diskriminacijos, perkančioji organizacija būtent taip ir turėtų įgyvendinti jai suteiktą teisę nuspręsti, kiek ir kokius tiekėjus ji ketina pakviesti deryboms.

12. [VPI](#) 71 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatyta, kad neskelbiamos derybos gali būti vykdomos, jeigu prekes patiekti, paslaugas teikti ar darbus atlikti gali tik konkretus tiekėjas dėl vieno iš šių priežasčių: a) pirkimo tikslas yra sukurti arba įsigyti unikalų meno kūrinių ar menoinių atlikimų; b) konkurencijos nėra dėl techninių priežasčių; c) dėl išimtinių teisių, įskaitant intelektualines nuosavybės teises, apsaugos.

Taigi, neskelbiamos derybos, taikant [VPI](#) 71 straipsnio 1 dalies 2 punktą gali būti vykdomos tokiu būdu, kad dėl objektyvių priežasčių kreipiamasi tik į vieną konkretų tiekėją.

Pagal [VPI](#) 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto a-c papunkčiuose nustatytas sąlygas į konkrečių tiekėjų galima kreiptis tik tais atvejais, kai nėra (ar negali būti) kitų rinkos dalyvių, kurie perkančiajai organizacijai galėtų parduoti pirkimo objektą arba pirkimo objektas yra neatsiejamas nuo jį sukuriančio subjekto. Komentuojamos sąlygos (teisės norma) aiškesnės siaurai ir griežtai, todėl nepagrįstai ir neteisėtai taikant neskelbiamų derybų būdą, ypač tinkamai nepagrindus aplinkybių, jog nėra kitų tiekėjų, tai laikoma esminiu viešųjų pirkimų teisės pažeidimu¹⁷⁵⁵.

Priežastys, dėl kurių kreipiamasi tik į vieną tiekėją:

- [VPI](#) 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto a papunktyje nustatyta, kad pirkimo tikslas yra sukurti arba įsigyti unikalų meno kūrinį ar meninį atlikimą. Ši sąlyga nustatyta atsižvelgiant į tai, kad menininko tapatybė iš principo lemia unikalų meno kūrinio pobūdį ir vertę¹⁷⁵⁶. Kitaip tariant, komentuojamo punkto taikymas yra grįstas *intuitu personae* (liet. *dėl asmens*) principu, tai reiškia, kad sutartis yra sudaroma su konkrečiu asmeniu, būtent dėl jo asmenybės (pavyzdžiui, yra tik vienas konkretus ar išskirtinis menininkas, meno trupė, orkestras ir pan.). Tai nereiškia, kad apskritai neegzistuoja kitų tokių tiekėjų, galinčių parduoti pirkimo objektą (pavyzdžiui, nutapyti paveikslą arba atlikti meno kūrinį), tačiau perkančioji organizacija siekia įsigyti būtent konkretaus tiekėjo (pavyzdžiui, Lietuvos valstybinio simfoninio orkestro) kūrinio atlikimą, t. y. nors kūrinį objektyviai ir gali atlikti kitas orkestras, perkančiosios organizacijos vertinimu, būtent nurodytas pasižymi tik jam būdingomis savybėmis, išskirtiniu atlikimo braižu ar pan.);
- [VPI](#) 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto b papunktyje nustatyta, kad neskelbiamos derybos gali būti vykdomos, kai konkurencija negalima dėl techninių priežasčių. Techninės priežastys aptariamam atveju turi būti itin detalios pagrįstos, įskaitant, kodėl nėra pagrįstų alternatyvų ar pakaitalų, pavyzdžiui, naudojant alternatyvius platinimo kanalus, įskaitant esančius už perkančiosios organizacijos valstybės narės ribų¹⁷⁵⁷, arba renkantis funkcijų atžvilgiu panašius darbus, prekes ir paslaugas (perkančioji organizacija turi atlikti rinkos tyrimą ar rinkos konsultaciją). Techninėmis priežastimis galėtų būti pripažintas, pavyzdžiui, toks faktas, kad kitam ekonominės veiklos vykdytojui techniniu atžvilgiu beveik neįmanoma įvykdyti užduoties arba būtinų, kad būtų naudojamos tam tikromis priemonėmis, metodais, kuriuos turi tik vienas ekonominės veiklos vykdytojas. Techninės priežastys taip pat gali būti susijusios su specialiais sąveikos reikalavimais, kurie turi būti įvykdyti siekiant užtikrinti perkamų darbų, prekių ar paslaugų funkcinių tinkamumą¹⁷⁵⁸. Tačiau sąveika turi būti suprantama siaurai ir tik įsigijimas iš vieno konkretaus tiekėjo patenkintų perkančiosios organizacijos poreikius, pavyzdžiui, buvo pripažinta, kad poreikis, jog visoje valstybėje būtų vieno gamintojo sraigčių sparniai, nebuvo tinkamas techninis pagrindimas, taip pat skirtingų tos pačios upės atkarpų tvarkymo darbai nėra taip susiję ir neatskiriami, kad negalėtų atlikti skirtingi rangovai, analogiškai buvo pripažinta, kad nėra pagrindo paslaugas įsigyti iš

¹⁷⁵⁵ ES TT 1995 m. gegužės 18 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Italiją*, [C-57/94](#); 2003 m. balandžio 10 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Vokietiją*, [C-20/01](#) ir [C-28/01](#); 2004 m. rugsėjo 14 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Italiją*, [C-385/02](#).

¹⁷⁵⁶ [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 50-oji konstatuojamoji dalis.

¹⁷⁵⁷ Vykstant supaprastintas neskelbiamas derybas nėra būtina patikrinti visos ES rinkos, o tik Lietuvos Respublikos rinką.

¹⁷⁵⁸ [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 50-oji konstatuojamoji dalis.

konkreto arčiausiai esančio tiekėjo, kadangi nebuvo jokių įrodymų, jog atliekų vežimas į toliau esančią jėgainę darytų įtaką aplinkos apsaugai¹⁷⁵⁹.

- [VPI](#) 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto c papunktyje nustatyta, kad tam, kad būtų galima vykdyti neskelbiamas derybas komentuojamu teisiniu pagrindu, yra būtina, jog egzistuočių poreikis užtikrinti išimtinių teisių, įskaitant intelektinės nuosavybės teises, apsaugą. Šiai neskelbiamų derybų vykdymo sąlygai taip pat taikomas reikalavimas, kad rinkoje negali būti alternatyvų ar pakaitalų perkamam objektui (prekėms, paslaugoms ar darbams), t. y. iš esmės susiklosto natūrali monopolija prekėms, paslaugoms ar darbams¹⁷⁶⁰. Išimtinės teisės turi būti suprantamos griežtai, kadangi teisės aktais suteiktos išimtinės teisės ir prekių, paslaugų ar darbų įsigijimas iš tokią teisę turinčio tiekėjo reguliuojamas [VPI](#) 6 straipsnio 12 punkte (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 6 straipsnio 12 punkto komentarą*). Pavyzdžiui, pagal STR 1.04.04:2017 „Statinio projektavimas, projekto ekspertizė“¹⁷⁶¹ 9, 42 punktus, tik techninį projektą parengęs projektuotojas gali jį koreguoti bei rengti darbo projektą. Dėl to, jeigu projektuotojas nėra perleidęs šių teisių arba nėra davęs sutikimo keisti jo parengtus sprendinius kitiems subjektams, atitinkamo projekto keitimo paslaugas galėtų suteikti tik šis projektuotojas ir jokie kiti tiekėjai dėl šių paslaugų negalėtų objektyviai konkuruoti. Tokiu atveju perkančioji organizacija galėtų pirkti atitinkamas paslaugas neskelbiamų derybų būdu komentuojamo punkto pagrindu.

1.3. [VPI](#) 71 straipsnio 1 dalies 3 punkte nustatyta, kad neskelbiamos derybos gali būti vykdomos, jeigu neišvengiamai būtina pirkinį atlikti ypač skubiai dėl įvykio, kurio perkančioji organizacija negalėjo numatyti, kai tokio pirkimo neįmanoma atlikti atviro, riboto konkurso ar skelbiamų derybų būdais šiame įstatyme nustatytais terminais. Aplinkybės, kuriomis grindžiama ypatinga skuba, jokių būdų negali priklausyti nuo perkančiosios organizacijos.

Taigi, neskelbiamos derybos gali būti vykdomos esant šioms sąlygoms kartu¹⁷⁶²:

- pirkimą būtina atlikti ypač skubiai. Ne bet kokios aplinkybės lemia neskelbiamų derybų taikymą, o tik itin tokios, kurios reikia reaguoti itin didele skuba. Itin didelė skuba turi būti aiškinama kaip situacija, kai pirkimo neįmanoma atlikti atviro, riboto konkurso ar skelbiamų derybų būdais [VPI](#) nustatytais terminais. Dėl to perkančioji organizacija pirmiau turi įvertinti, ar nėra galimybių taikyti sutrumpintus terminus kitiems pirkimo būdams, pavyzdžiui, atviras konkursas gali būti vykdomas sutrumpintais terminais dėl skubos aplinkybių (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 60 straipsnio 3 dalies komentarą*). Tik tuo atveju, kai ir sutrumpinti terminai yra pernelyg ilgi, gali būti vykdomos neskelbiamos derybos, tačiau tik tuomet, jeigu egzistuoja ir kitos komentuojamos teisinės sąlygos.

¹⁷⁵⁹ ESTT 2008 m. balandžio 8 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Italiją*, [C-337/05](#); ESTT 2004 m. rugsėjo 14 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Italiją*, [C-385/02](#); ESTT 2009 m. spalio 15 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Vokietiją*, [C-275/08](#); ESTT 2003 m. balandžio 10 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Vokietiją*, [C-20/01](#) ir [C-28/01](#).

¹⁷⁶⁰ [Dėkys vos 2014/24/ES](#) preambulės 50-oji konstatuojamoji dalis.

¹⁷⁶¹ Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2016 m. lapkričio 7 d. įsakymu Nr. [D1-738](#) patvirtintas statybos techninis reglamentas STR 1.04.04:2017 „Statinio projektavimas, projekto ekspertizė“ ([redakcija, galiojanti nuo 2019 m. sausio 1 d.](#)).

¹⁷⁶² ESTT 1992 m. kovo 18 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Ispaniją*, [C-24/91](#); 1993 m. rugpjūčio 2 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Italiją*, [C-107/92](#).

• skuba atsirado dėl nenumatytos aplinkybės. Be to, aplinkybės, kuriomis grindžiama ypatinga skuba, jokių būdu negali priklausyti nuo perkančiosios organizacijos. ESTT byloje *Komisija prieš Italiją*¹⁷⁶³ buvo vertinamas sraigtasparnių, skirtų miškams gesinti, pirkimas iš vieno tiekėjo. ESTT pažymėjo, kad gaisrai vasarą pietų Europoje negali būti laikomi nenumatytomis aplinkybėmis, t. y. įprastiniai sezoniniai įvykiai nepripažinti nenumatytomis aplinkybėmis. Kita vertus, generalinis advokatas šioje byloje¹⁷⁶⁴ pažymėjo, kad tais atvejais, kai gaisrų intensyvumas yra ypač neįprastas netgi pietų Europos vasaroms ir valstybė netgi turi paskelbti neįprastą padėtį, tuomet aplinkybės galėtų būti pripažintos nenumatytomis. Kitoje ESTT byloje¹⁷⁶⁵, kurioje perkančioji organizacija pirkė upės priežiūros vienoje dalyje darbus iš tiekėjo, kuris prižiūri kitą tos pačios upės dalį, buvo nurodyta, kad nebuvo jokios skubos užtikrinti potvynių prevenciją, kadangi pirmoji sutartis buvo sudaryta žymiai anksčiau ir pati perkančioji organizacija planavo sutartį sudaryti etapais. ESTT byloje *Komisija prieš Vokietiją*¹⁷⁶⁶ buvo pažymėta, kad itin didelės skuba neegzistavo, kadangi praėjo ilgas laiko tarpas tarp procedūros ir sutarties sudarymo. LAT Anglijoje byloje¹⁷⁶⁷ taip pat pažymėjo, kad valstybės (ir ES) finansavimo gavimas ir nustatyti terminai dėl projekto veiklų įvykdymo negali būti laikomi skubos aplinkybėmis. Taip pat skuba negali priklausyti nuo pačios perkančiosios organizacijos veiksmų ar neveikimo, t. y. nuo jos valios, neapdairumo ir pan.

Pavyzdys, kai aplinkybės priklauso nuo perkančiosios organizacijos

Perkančioji organizacija turi sudariusi mokinių maitinimo paslaugų sutartį. Paslaugos pagal šią sutartį yra teikiamos iki birželio 21 dienos. Perkančioji organizacija rugsėjo 7 dieną nustatė, kad neturi galiojančios mokinių maitinimo paslaugų sutarties ir siekia neskelbiamų derybų būdu įvykdyti pirkimą. Tačiau tokiu atveju perkančioji organizacija turėjo vykdyti turimų sutarčių priežiūrą ir nustatyti, kada baigiasi ankstesnės sutarties galiojimas bei tinkamai suplanuoti mokinių maitinimo paslaugų pirkimą taip, kad pasibaigus ankstesnei sutarčiai, jau būtų sudaroma nauja sutartis. Dėl to ypatinga skuba tokiais atvejais priklauso nuo perkančiosios organizacijos netinkamo sutarčių valdymo ir negali būti taikoma neskelbiamų derybų išimtis.

• yra priežastinis ryšys tarp skubos ir nenumatytų aplinkybių. Lietuvos teisės doktrinoje ir teismų praktikoje priežastinio ryšio nustatymas skirstomas į du būtinuosius etapus: faktinio ir teisinio priežastinio ryšio nustatymą. Pirmajame etape nustatomas faktinis priežastinis ryšys, t. y. būtinosios priežasties (lot. *conditio sine qua non*) testą – nustatoma, ar subjekto veiksmai yra būtina žalos atsiradimo sąlyga ir ar be jo veiksmų žala nebūtų atsiradusi. Antajame etape nustatomas teisinis priežastinis ryšys, kai sprendžiama, ar pasekmės teisškai nėra pernelyg nutolusios nuo neteisėto veiksmo. Taigi, sprendžiant, ar yra priežastinis ryšys, reikia nustatyti, ar būtent perkančiosios organizacijos nurodytos

¹⁷⁶³ ESTT 2005 m. spalio 27 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Italiją*, [C-525/03](#).

¹⁷⁶⁴ Generalinio advokato Jacobs išvada, pateikta 2005 m. birželio 2 d. byloje *Komisija prieš Italijos Respubliką*, [C-525/03](#).

¹⁷⁶⁵ ESTT 2004 m. rugsėjo 14 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Italiją*, [C-385/02](#).

¹⁷⁶⁶ ESTT 2009 m. spalio 15 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Vokietiją*, [C-275/08](#).

¹⁷⁶⁷ LAT 2009 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-505/2009](#).

nenumatytos aplinkybės lėmė itin didelę skubą bei tai, ar nėra skuba pernelyg nutolusi nuo nenumatytų aplinkybių.

Pavyzdys

2019 m. sausio mėn. Baltijos jūroje buvo kilusi itin didelė audra, kuri nuplovė pakrantės smėlį. Perkančioji organizacija, nustatė, kad įvyko nenumatytos aplinkybės, t. y. dėl itin didelės audros nuplautas smėlis ir reikia atkurti pakrantę. Tačiau žiemos mėnesiais nuplautas pajūrio smėlis nebus atkuriamas dėl oro sąlygų ir ne greitai įgyvendintino poreikio, todėl nėra priežastinio ryšio tarp nenumatytų aplinkybių ir itin didelės skubos. Kitaip sakant, perkančioji organizacija gali kitais pirkimo būdais įsigyti smėlio ruožo atkūrimo paslaugas (darbus), kurios bet kuriuo atveju bus atliekamos ne žiemos metu.

2. [VPI](#) 71 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos sąlygos, kurioms esant gali būti taikomos neskelbiamos derybos dėl to, kad tik vienas subjektas gali suteikti paslaugas, prekes ar darbus ([VPI](#) 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto b ir c papunkčių reguliavimas).

[VPI](#) 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto b ir c papunkčiuose įtvirtinta galimybė prekes, paslaugas ar darbus įsigyti iš vieno tiekėjo, kai nėra konkurencijos dėl techninių priežasčių ar išimtinių teisių apsaugos.

Sąlygos, kurias perkančioji organizacija turi papildomai įvertinti, jeigu ji pageidauja pirkimą vykdyti nurodytais teisiniais pagrindais, yra:

- perkamų prekių, paslaugų ar darbų alternatyvų ar pakaitalų tinkamumo įvertinimas. Kitaip sakant, perkančioji organizacija turi įvertinti, ar būtų priimtinas ir jos poreikius patenkintų lygiavertis, panašus pirkimo objektas, kuris teikiamas rinkoje esant tiekėjų konkurencijai. Tokiu atveju jeigu tinkami alternatyvūs ar pakeičiami pirkimo objektai, tuomet negali būti vykdomos neskelbiamos derybos [VPI](#) 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto b ir c papunkčių pagrindu;

- konkurencijos nebuvimas nėra sukurtas pačios perkančiosios organizacijos, jai dirbtinai sugriežtinus pirkimo reikalavimus. Tai reiškia, kad perkančioji organizacija turi įvertinti, ar techninės specifikacijos reikalavimai atitinka [VPI](#) 37 straipsnio reikalavimus (detaliau žiūrėti [VPI](#) 37 straipsnio komentarą).

Dėl šios priežasties perkančiosioms organizacijoms siūlytina atlikti rinkos konsultacijas (detaliau žiūrėti [VPI](#) 27 straipsnio komentarą) bei įsitikinti, kad iš tikrųjų yra tik vienas tiekėjas, galintis pasiūlyti pirkimo objektą.

Pavyzdys, kai galima neskelbiamų derybų būdą grįsti techninėmis priežastimis

Perkančioji organizacija įsigijo IT sistemą iš konkretaus gamintojo, kai pati sistema ar teisės į sistemą nebuvo perduotos perkančiajai organizacijai. IT sistemos gamintojui priklauso visos intelektinės nuosavybės teisės ir tik šis subjektas gali naudotis teisėmis, įskaitant IT sistemos modifikavimą, naujų funkcionalumų sukūrimą. Dėl to perkančioji organizacija turi teisę neskelbiamų derybų būdu iš to paties gamintojo pirkti IT sistemos naujų funkcionalumų įdiegimo paslaugas.

Pavyzdys, kai negalima neskelbiamų derybų būdą grįsti techninėmis priežastimis

Perkančioji organizacija turi analizatorių, kuris naudoja konkrečius reagentus. Reagentus šiam analizatoriui gali parduoti tik konkretus tiekėjas. Kita vertus, kiti tiekėjai gali pasiūlyti kitus reagentus ir analizatorių panaudą. Dėl šios priežasties perkančioji organizacija negali remtis turimo analizatoriaus ypatybėmis, kai siekia įsigyti reagentus.

3. [VPI](#) 71 straipsnio 3 dalyje įtvirtintos sąlygos, kurioms esant gali būti neskelbiamų derybų būdu vykdomi prekių pirkimai.

[VPI](#) 71 straipsnio 3 dalies sąlygos taikomos tik prekių pirkimams, todėl paslaugų ir darbų pirkimai neskelbiamų derybų būdu pagal šias sąlygas negali būti atliekami.

Prekių pirkimas turi atitikti bent vieną iš [VPI](#) 71 straipsnio 3 dalies sąlygų:

3.1. [VPI](#) 71 straipsnio 3 dalies 1 punkte įtvirtinta sąlyga, jeigu perkamos prekės gaminamos tik mokslinių tyrimų, eksperimentų, studijų ar eksperimentinės plėtros tikslais ir jeigu tokiu pirkimu nesiekama įsigyjamų prekių masine gamyba sustiprinti komercinio pajėgumo arba padengti mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros išlaidų.

[VPI](#) 71 straipsnio 3 dalies 1 punktas taikomas, esant šioms sąlygoms kartu:

- Neskelbiamas derybas galima vykdyti tada, kai perkamos tam tikros specifinės prekės, kurios nėra prieinamos konkurencinėje rinkoje. Tokios perkamos prekės turi būti gaminamos ir (arba) parduodamos siekiant ne komercinių, bet mokslinių tikslų. Ši sąlyga atskiria neskelbiamų derybų būdą nuo [VPI](#) 15 straipsnyje reglamentuojamos įstatymo netaikymo išimties, kuomet mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugų pirkimas nepatenka į [VPI](#) reguliavimo sritį (detaliau žiūrėti [VPI](#) 15 straipsnio komentarą) ir yra atliekamas tik perkančiosios organizacijos poreikiams tenkinti, t. y. moksliniai tyrimai, eksperimentai, studijos ar eksperimentinė plėtra yra [VPI](#) 15 straipsnio priemonė, t. y. paslaugos, o ne tikslas, kurio siekiama vykdomais pirkimais, t. y. prekės, skirtos paslaugoms teikti;

- tokiu pirkimu nesiekama įsigyjamų prekių masine gamyba sustiprinti komercinio pajėgumo arba padengti mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros išlaidų. Kitaip sakant, prekės įsigyjamos tik kaip prototipas, o ne masinės gamybos prekės urmu. Ši sąlyga atskiria neskelbiamų derybų būdą nuo inovacijų partnerystės pirkimo būdo, kurio tikslas yra inovacinio produkto sukūrimas mokslinių tyrimų ir inovacijų veiklos rezultatas, o finansavimas turėtų būti proporcingas gaunamam produktui (detaliau žiūrėti [VPI](#) 73 straipsnio komentarą). Neskelbiamų derybų atveju mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros išlaidos gali viršyti prekių kainą.

3.2. [VPI](#) 71 straipsnio 3 dalies 2 punkte nustatyta, kad neskelbiamos derybos gali būti vykdomos, jeigu perkančioji organizacija pagal ankstesnę pirkimo sutartį iš kokio nors tiekėjo pirko prekių ir nustatė, kad iš jo verta pirkti papildomai, siekiant iš dalies pakeisti turimas prekes ar įrenginius arba padidinti turimų prekių ar įrenginių kiekį, kai, pakeitus tiekėją, perkančiajai organizacijai reikėtų įsigyti medžiagų, turinčių kitokias technines

charakteristikas, ir dėl to atsirastų nesuderinamumas arba per didelių techninių eksploatavimo ir priežiūros sunkumų. Tokių sutarčių, kaip ir pasikartojančių sutarčių, trukmė paprastai negali būti ilgesnė kaip 3 metai, skaičiuojant nuo pradinės pirkimo sutarties sudarymo momento.

Neskelbiamos derybos gali būti vykdomos esant visoms šioms sąlygoms kartu:

- prekės yra įsigyjamos iš tiekėjo, iš kurio perkančioji organizacija pagal ankstesnę viešojo pirkimo sutartį jau pirkė prekių. Tokiu būdu perkančioji organizacija, vykdydama ankstesnį viešąjį pirkimą, pagal kurį sudaryta ankstesnė viešojo pirkimo sutartis, užtikrino viešųjų pirkimų principus (*detaliau žiūrėti VPI 17 straipsnio komentarą*), kadangi apie ankstesnį pirkimą buvo viešai paskelbta, be to, pagal viešai paskelbtas pirkimo sąlygas buvo objektyviai atrinktas pirkimo laimėtojas;
- perkančioji organizacija įsigyja tų pačių prekių, kurios buvo perkamos pagal ankstesnę su tiekėju sudarytą viešojo pirkimo sutartį. Tai reiškia, kad iš tiekėjo negali būti perkamos bet kurios kitos jo siūlomos prekės, o tik tos, dėl kurių jau buvo sudaryta ankstesnė pirkimo sutartis;
- papildomų prekių įsigijimo tikslas yra iš dalies pakeisti turimas prekes ar įrenginius arba padidinti turimų prekių ar įrenginių kiekį pavyzdžiui, pakeisti sugedusią ir nepataisomą prekę nauja preke ar įsigyti papildomą tą pačią prekę dėl to, jog padidėjo perkančiosios organizacijos poreikis (pavyzdžiui, padidėjo darbuotojų, atsirado nauja vidaus tvarka ar teisinis reguliavimas, kuris lemia didesnę poreikį);
- perkančioji organizacija negali kreiptis į kitus tiekėjus dėl pirkimo sutarties sudarymo, kadangi pakeitus tiekėją, perkančiajai organizacijai reikėtų įsigyti medžiagų, turinčių kitokias technines charakteristikas, ir dėl to atsirastų nesuderinamumas arba per didelių techninių eksploatavimo ir priežiūros sunkumų. Vertinant tai, kas yra laikytina dideliais techniniais eksploatacijos ir priežiūros sunkumais, reikėtų atsižvelgti į tai, ar perkant skirtingas technines charakteristikas turinčias prekes iš esmės būtų galimas jas suderinti su turimomis prekėmis. Pavyzdžiui, nepakanka vien tik perkančiosios organizacijos pripratimo naudoti konkrečias prekes, o turi būti objektyviai neįmanoma pakeisti prekių kitomis, užtikrinant tiekėjų konkurenciją. Perkančioji organizacija privalo pagrįsti aplinkybių, kuriomis ji grindžia neskelbiamų derybų vykdymą, buvimą objektyviais duomenimis. Taigi, perkančioji organizacija kaip ir VPI 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto b ir c papunkčių atveju, turi įrodyti, kad yra nepriimtinos alternatyvios, analogiškos prekės (*detaliau žiūrėti VPI 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto b ir c papunkčių, 2 dalies komentarą*). Šiuo atveju išimtinės teisės teikti papildomas prekes atsiranda dėl ankstesnių prekių tiekimo, todėl perkančioji organizacija turi atskirti VPI 71 straipsnio 3 dalies 2 punkto sąlygas nuo VPI 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto b ir c papunkčių reikalavimų.
- papildomų prekių įsigijimo sutartis negali būti ilgesnė kaip 3 metai nuo pagrindinės (pradinės) pirkimo sutarties įsigaliojimo momento.

VPI 71 straipsnio 3 dalies 2 punkte įtvirtinta sąlyga, kai galima taikyti neskelbiamas derybas yra panaši į VPI 89 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtintą nuostatą, kuomet gali būti pakeičiama pradinė pirkimo sutartis (*detaliau žiūrėti VPI 89 straipsnio 1 dalies 2 punkto komentarą*) tuo, jog perkama iš to tiekėjo, iš kurio perkančioji organizacija jau yra įsigijusi prekių. Kita vertus, VPI 71 straipsnio 3 dalies 2 punkto nuostatų negalima sutapatinti su VPI

89 straipsnio 1 dalies 2 punktu, kadangi sutarties keitimas galimas tik nepasibaigus sutarties galiojimo terminui, tuo tarpu [VPI](#) 71 straipsnio 3 dalies 2 punktą taikomas sutarčiai (au pasibaigus („pagal ankstesnę sutartį“). Be to, taikant [VPI](#) 71 straipsnio 3 dalies 2 punktą, perkančioji organizacija turi nustatyti tikslingumą įsigyti papildomų prekių, t. y. nepakankamą tik įtvirtintos galimybės, o perkančiajai organizacijai objektyviai turi kilti poreikis įsigyti papildomas prekes.

3.3. [VPI](#) 71 straipsnio 3 dalies 3 punkte nustatyta, kad neskelbiamos derybos gali būti vykdomos, jeigu prekės kotiruojamos ir perkamos prekių biržoje.

[Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 50-ojoje konstatuojamojoje dalyje įtvirtinta, kad atviro konkurso ar kita analogiškos prigimties procedūra netikslinga, kai prekės perkamos tiesiogiai prekių biržoje, įskaitant tokiose biržos prekių prekybos platformose, kaip antai žemės ūkio produktų, žaliavų ir energijos produktų biržos, kai reguliuojama ir prižiūrima daugiašalė prekybos sistema natūraliai užtikrina rinkos kainas.

3.4. [VPI](#) 71 straipsnio 3 dalies 4 punkte nustatyta, kad neskelbiamos derybos gali būti vykdomos, kai ypač palankiomis sąlygomis perkantis tiekėjas, kuris yra likviduojamas, restruktūrizuojamas, bankrutuojantis, bankrutavęs ar su kreditoriais sudaręs taikos sutartį, arba tiekėjui taikomos panašios procedūros pagal šalies, kurioje jis registruotas, teisės aktus.

Neskelbiamos derybos perkant prekes gali būti vykdomos esant visoms šioms sąlygoms kartu:

- prekės įsigijamos ypač palankiomis sąlygomis. Tokiais atvejais prekės dažnai yra parduodamos už ženkliai palankesnes nei įprastos rinkos sąlygos (pavyzdžiui, už ženkliai mažesnę nei rinkos kainą), kadangi siūloma, kaip galima greičiau parduoti tiekėjo turtą, kad būtų patenkinti kreditorių reikalavimai;
- prekių pardavėjas turi specifinį statusą, t. y. yra likviduojamas, restruktūrizuojamas, bankrutuojantis, bankrutavęs ar su kreditoriais sudaręs taikos sutartį, arba tiekėjui taikomos panašios procedūros pagal šalies, kurioje jis registruotas, teisės aktus (*detaliau dėl kiekvieno statuso reikšmės žiūrėti [VPI](#) 46 straipsnio 6 dalies 2 punkto komentarą*).

Neskelbiamos derybos vykdomos būtent dėl tiekėjo statuso ypatybių, t. y. dėl to, kad tiekėjas „išeina iš rinkos“¹⁷⁶⁸. Taikant [VPI](#) 71 straipsnio 3 dalies 4 punkte įtvirtintą sąlygą, perkančioji organizacija, akivaizdu, negali tikrinti [VPI](#) 46 straipsnio 6 dalies 2 punkto pašalinimo pagrindo, kadangi nei vienas iš tiekėjo jo neatitiktų ([VPI](#) 46 straipsnio 6 dalies 2 punkto pašalinimo pagrindas nėra privalomas, todėl siūlytina perkančiosioms organizacijoms, kvietime jį įtvirtinti).

4. [VPI](#) 71 straipsnio 4 dalyje įtvirtintos taisyklės, kurios taikomos, kai neskelbiamos derybos yra vykdomos po projekto konkurso procedūros.

¹⁷⁶⁸ [Steinicke, Michael, Vesterdorf](#), Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 439 psl.

Neskelbiamos derybos gali būti vykdomos tik po projekto konkurso, kuris buvo vykdytas, vadovaujantis [VPI įtvirtinta tvarka ir sąlygomis \(detaliau žiūrėti VPI 76 straipsnio komentarą\)](#).

[VPI 76](#) straipsnio 2 dalyje yra nustatyta, kad perkančioji organizacija, įvykdžiusi projekto konkursą bei atrinkusi geriausius projektus (planus), gali paslaugų pirkimą vykdyti neskelbiamų derybų būdu ([detaliau žiūrėti VPI 76 straipsnio 2 dalies komentarą](#)). [VPI 71](#) straipsnio 4 dalyje įtvirtintos taisyklės, kai turi būti vykdomas antrasis etapas po projekto konkurso prizininkų nustatymo, t. y. vedamos derybos su laimėtoju ar visais prizininkais, priklausomai nuo perkančiosios organizacijos pasirinkto modelio ([detaliau žiūrėti VPI 76 straipsnio komentarą](#)).

Pagal [VPI 76](#) straipsnį perkančioji organizacija gali atrinkti vieną ar kelis projekto konkurso laimėtojus, todėl visi projekto konkurso laimėtojai turi būti kviečiami dalyvauti neskelbiamose derybose. Paprastai perkančiosios organizacijos projekto konkurso sąlygose detalizuoja neskelbiamų derybų vykdymo tvarką, pavyzdžiui, nurodo, kad projekto konkurso metu nustatomos pirma, antra ir trečia vietos, kurių tiekėjams suteikiami prizai, tuomet į neskelbiamas derybas kviečiamas pirmos vietos laimėtojas ir su juo deramasi. Tik tuo atveju, jeigu šis tiekėjas nesutinka dalyvauti neskelbiamose derybose, nepateikia pasiūlymo ar perkančiajai organizacijai nėra tinkamas derybų rezultatas, tuomet kviečiamas derėtis antros vietos laimėtojas.

5. [VPI 71](#) straipsnio 5 dalyje įtvirtintos taisyklės, kai neskelbiamos derybos yra vykdomos dėl naujų panašių paslaugų ar darbų iš to paties tiekėjo, su kuriuo buvo sudaryta pirkimo sutartis.

[VPI 71](#) straipsnio 5 dalies tvarka taikoma tik paslaugų ar darbų pirkimams, todėl prekių pirkimai neskelbiamų derybų būdu pagal šias sąlygas negali būti atliekami, o turi būti taikomas [VPI 71](#) straipsnio 3 dalies 2 punktas ([detaliau žiūrėti VPI 71 straipsnio 3 dalies 2 punkto komentarą](#)).

Neskelbiamos derybos komentuojamu teisiniu pagrindu gali būti vykdomos esant visoms šioms sąlygoms kartu:

- perkamos naujos paslaugos ar darbai, kurie yra panašūs į jau įsigytas paslaugas ar darbus. Taigi, perkančioji organizacija negali pirkti visiškai skirtingų paslaugų ar darbų, pavyzdžiui, jeigu yra įsigijami pastato statybos darbai, tai želdinių tvarkymo darbai, kurie nebuvo nustatyti pirkime, negali būti įsigijami. Taip pat ši sąlyga reiškia, kad prieš įsigyjant papildomas panašias paslaugas ar darbus turi būti įvykdytas viešasis pirkimas, kuriame apibrėžti darbai ir paslaugos, į kuriuos panašūs bus įsigijami papildomai. Tokiu būdu siekiama užtikrinti tiekėjų lygiateisiškumą, sąžiningą konkurenciją ([detaliau žiūrėti VPI 17 straipsnio komentarą](#)). Atitinkamai todėl terminas *panašūs* aiškinamas siaurinamai ir griežtai;

- [VPI 71](#) straipsnio 5 dalies 1 punkto sąlyga:

- visi nauji pirkimai yra skirti tam pačiam projektui¹⁷⁶⁹, dėl kurio buvo sudaryta pirminė pirkimo sutartis, vykdyti. Taigi pirminiame pirkime turėjo būti nurodytas perkančiosios organizacijos įgyvendinamas projektas, kuriam skirti darbai ir paslaugos.

- pagrindiniame projekte buvo numatyta galimų papildomų paslaugų ar darbų pirkimo mastas ir sąlygos, kurioms esant bus perkama papildomai. Taigi, apie papildomų darbų ar paslaugų įsigijimo galimybę turi būti pranešta visiems suinteresuotiems rinkos dalyviams. Tokiu būdu visi tiekėjai galėjo tinkamai įsivertinti savo galimybes dalyvauti viešajame pirkime, o atlikus pirkimą neskelbiamų derybų būdu iš konkretaus tiekėjo nėra joms suteikiamos išimtinės ir geresnės galimybės negu kitiems tiekėjams, kadangi tokia galimybė buvo tinkamai visiems išviešinta;

- [VPI](#) 71 straipsnio 5 dalies 2 punkto sąlyga – pirminė pirkimo sutartis buvo sudaryta paskelbus apie pirkimą [VPI](#) nustatyta tvarka, skelbime nurodžius apie galimybę pirkti papildomai ir atsižvelgus į papildomų pirkimų vertę. Tai reiškia, kad ne tik pirkimo dokumentuose, bet ir pirkimo skelbime turi būti nustatyta papildomų darbų ar paslaugų įsigijimo galimybė. Taip pat pagal [VPI](#) 4 ir 5 straipsnio normas (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 4 ir 5 straipsnio komentarą*) turi būti tinkamai apskaičiuota numatoma pirkimo vertė ir tinkamai pasirinkta pirkimo rūšis, t. y. įskaičiuojami ir visi papildomi darbai bei paslaugos jau vykdamas skelbiamą pirkimą;

Pavyzdys

Perkančioji organizacija numatė paslaugų, kurių vertė yra 110 000 Eur (vertė yra mažesnė už tarptautinio pirkimo vertę, todėl galimai būtų vykdomas supaprastintas pirkimas), pirkimą. Taip pat perkančioji organizacija numatė, kad papildomai tų pačių paslaugų gali įsigyti iki 35 000 Eur. Atsižvelgiant į tai, kad planuojant pirkimą turi būti sudėtos šios vertės (110 000 + 35 000 = 145 000). Kadangi bendrai šios vertės viršija tarptautinės vertės pirkimų ribą (139 000 Eur), tai turi būti vykdomas tarptautinės vertės pirkimas. Taigi ir neskelbiamos derybos, jei jos būtų vykdomos, dėl 35 000 Eur būtų tarptautinės vertės.

- [VPI](#) 71 straipsnio 5 dalies 3 punkto sąlyga – nauji pirkimai atliekami nuo pirminės pirkimo sutarties sudarymo momento praėjus ne ilgesniam kaip 3 metų laikotarpiui. Taigi, papildomų paslaugų ar darbų įsigijimo sutartis negali būti sudaroma vėliau, pavyzdžiui, po 3,5 metų nuo pagrindinės (pradinės) pirkimo sutarties įsigaliojimo momento.

[VPI](#) 71 straipsnio 5 dalis, kai galima taikyti neskelbiamas derybas, yra panaši [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 2 punkto nuostatomis, kuomet gali būti pakeičiama pradinė pirkimo sutartis (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 2 punkto komentarą*), tuo, kad perkama iš tiekėjo, iš kurio perkančioji organizacija jau buvo įsigijusi prekių.

ISTT analizuoti pavyzdžiai:

¹⁷⁶⁹ Jis pats projektas suprantamas kaip atskirų veiksmų visuma, kuria siekiama bendro tikslo, pavyzdžiui, projektas gali būti studentų miestelio statyba ar atskiro pastatų komplekso statyba, į kuriuos įeitų projektavimo, statybos darbai, užbaigimo procedūros ir pan.

- ESTT byloje *Komisija prieš Italiją*¹⁷⁷⁰ buvo konstatuota, kad nebuvo nei vienos iš sąlygų (Lietuvoje įtvirtintų [VPI](#) 71 straipsnio 5 dalyje) skirti konkrečiam subjektui suturti dėl kelio praplatinimo ir sujungimo su kitais keliais, kai tokių galimybių nebuvo nustatytų pirkimo dokumentuose, o tiekėjas tik derybų metu pasiūlė didesnę darbų apimtį, ir vykdyti perkančioji organizacija derėjosi išimtinai tik su vienu tiekėju dėl šių sąlygų.

- ESTT byloje *Komisija prieš Ispaniją*¹⁷⁷¹ buvo spręstas klausimas, ar gali tiekėjai procedūrų metu pagerinti savo pasiūlymus ir taip perimti didesnę dalį kelio priežiūros. ESTT konstatavo, kad tokiu atveju vis tiek laikoma, kad papildomi darbai buvo skirti ne pirkimo procedūrų ir pažeistos neskelbiamų derybų sąlygoms.

- ESTT *Komisija prieš Italiją* byloje¹⁷⁷² kilo ginčas dėl 3 metų skaičiavimo termino pradžios. Italija laikėsi pozicijos, kad terminas pradedamas skaičiuoti nuo pagrindinių darbų pabaigos, tuo tarpu ESTT laikėsi pozicijos, kad 3 metai skaičiuojami nuo pagrindinės sutarties sudarymo, o ne įvykdymo.

6. [VPI](#) 71 straipsnio 6 dalyje įtvirtinti atvejai, kai vykdomos supaprastintos neskelbiamos derybos.

Kadangi neskelbiamos derybos pagal [VPI](#) 71 straipsnio 6 dalį vykdomos tik supaprastintiems pirkimams, todėl tarptautinės vertės pirkimai negali būti vykdomi neskelbiamų derybų būdu, esant nurodytoms sąlygoms.

6.1. [VPI](#) 71 straipsnio 6 dalies 1 punkte nustatyta, kad supaprastintos neskelbiamos derybos gali būti vykdomos, kai perkamos prekės ir paslaugos naudojant reprezentacinėms išlaidoms skirtas lėšas.

Reprezentacinės išlaidos nėra tiksliai apibrėžtos [VPI](#) 71 straipsnio 6 dalies 1 punkte, todėl vadovaujamesi Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 17 d. nutarimu Nr. [919](#) patvirtintų Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų naudojimo reprezentacinėms išlaidoms taisyklių 2 punktu, kur nurodyta, kad reprezentacinės išlaidos – atstovavimo išlaidos šalies viduje ir užsienyje, joms priskiriama: užsienio valstybių asmenų, delegacijų, svečių ir juos lydinčių asmenų priėmimo išlaidos (išlaidos transportui, nakvynei, maitinimui, vertėjams, gidams, gėlėms, suvenyrams, atminimo dovanoms, kitoms prekėms ir paslaugoms); užsienyje arba šalies viduje rengiamų oficialių priėmimų išlaidos (vaišių, pobūvių, banketų, kurie rengiami įstaigos vadovo arba jo įgalioto asmens sprendimu kokio nors asmens, delegacijos, svečių garbei, taip pat įstatymų nustatytų atminčių ir švenčių dienų, profesijų dienų, sutarčių pasirašymo, vizitų, valstybės arba įstaigos jubiliejų, valstybės, tarptautinių organizacijų, kitų apdovanojimų skyrimo įstaigos darbuotojams progomis, organizavimo, maisto produktų, alkoholinių ir nealkoholinių gėrimų, kitų prekių ir paslaugų pirkimo išlaidos); darbo susitikimų išlaidos (maisto produktų, nealkoholinių ir alkoholinių gėrimų, kitų prekių, skirtų įstaigos atstovų susitikimams darbo klausimams aptarti, svarstyti, derinti su kitų įstaigų, įmonių, organizacijų atstovais, pirkimo išlaidos); išlaidos atminimo dovanoms, suvenyrams, gėlėms, sveikinimo raštams, atvirukams, nuotraukoms valstybės, įstaigos, įstaigos darbuotojų arba

¹⁷⁷⁰ ESTT 2005 m. spalio 27 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Italiją* [C-187/04](#) ir [C-188/04](#).

¹⁷⁷¹ ESTT 2010 m. balandžio 22 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Ispaniją*, [C-423/07](#).

¹⁷⁷² ESTT 2004 m. rugsėjo 14 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Italiją*, [C-385/02](#).

valstybei nusipelnusių asmenų jubiliejų, valstybės, tarptautinių organizacijų, kitų apdovanojimų skyrimo įstaigos darbuotojams, įstatymų nustatytų atmintinų ir švenčių dienų, profesijų dienų progomis; išlaidos vizitinėms kortelėms, reprezentaciniams suvenyrams, lipdukams ir leidiniams; išlaidos, susijusios su dalyvavimu labdaros, kultūros, sporto ir kitose visuomeniniuose renginiuose (išlaidos dovanėlėms švenčių proga ikimokyklinių mokymo, sveikatos apsaugos, vaikų, senelių, invalidų globos įstaigų auklėtiniams ir globotiniams, socialiai remtinoms šeimoms, taip pat išlaidos suvenyrams, dovanoms, gėlėms, pagal varžybų ir konkursų sąlygas numatytiems prizams, su dalyvavimu minėtuose renginiuose susijusiems mokesčiams, valstybės arba įstaigos atributika pažymėtoms prekėms); oficialiam vizitui raštiškai pakviesto Lietuvos Respublikos oficialaus asmens sutuoktinio ar kito lydinčio šeimos nario, vizito metu atliekančio atitinkamas valstybinio ir diplomatinio protokolo nustatytas funkcijas, vykimo į vizito vietą ir atgal visų rūšių transporto priemonėmis išlaidos.

Reprezentacinėms išlaidoms nepriskiriama: užsienio specialistų, dirbančių Lietuvos Respublikoje pagal susitarimą, maitinimo ir nakvynės išlaidos, įstaigų švenčių, konkursų, sporto varžybų, parodų, mugių, festivalių, koncertų, kitų renginių rengimo išlaidos, kai jos daromos iš specialiai išvardytiems renginiams rengti numatytų lėšų.

Taigi pagal [VPI](#) 71 straipsnio 6 dalies 1 punktą gali būti perkamos ne bet kurios prekės ar paslaugos, bet būtent tokios, kurios yra skirtos reprezentuoti perkančiąją organizaciją.

Pavyzdys

Lietuvos perkančioji organizacija užsienio delegatams įteikė knygų apie Lietuvą. Atskiras reprezentacinis renginys nebuvo organizuojamas. Tokių dovanų išlaidos gali būti priskiriamos reprezentacinėms išlaidoms, nes dovana pristato Lietuvą, todėl šios knygos įsigijimas galimas neskelbiamų derybų būdu.

6.2. [VPI](#) 71 straipsnio 6 dalies 2 punkte nustatyta, kad supaprastintos neskelbiamos derybos gali būti vykdomos, kai perkami muziejų eksponatai, archyvų ir bibliotekų dokumentai, prenumeruojami laikraščiai ir žurnalai.

[VPI](#) 71 straipsnio 6 dalies 2 punkte nurodyti pirkimo objektai: muziejų eksponatai, archyvų ir bibliotekų dokumentai, yra vienetiniai objektai, turintys meninę – istorinę reikšmę, dėl jų teikimo objektyviai negali būti konkuruojama, kadangi tokį pirkimo objektą turi konkretus tiekėjas. Dėl šios priežasties perkančioji organizacija gali vykdyti pirkimą neskelbiamų derybų būdu.

[VPI](#) 71 straipsnio 6 dalies 2 punkte nurodyti pirkimo objektai: laikraščiai ir žurnalai, rengiami konkrečiomis temomis, yra intelektualios veiklos rezultatas. Dėl šios priežasties perkančiąjai organizacijai svarbu įsigyti konkrečiomis temomis publikuojamą laikraštį ar žurnalą. Kadangi nėra atitinkamų pirkimo objektų pakaitalų ar alternatyvų, tai perkančioji organizacija šiuos objektus įsigyja neskelbiamų derybų būdu iš konkretaus tiekėjo.

6.3. [VPI](#) 71 straipsnio 6 dalies 3 punkte nustatyta, kad supaprastintos neskelbiamos derybos gali būti vykdomos, kai perkamos prekės iš valstybės rezervo.

Valstybės rezervo samprata nėra pateikiama [VPI 71](#) straipsnio 6 dalies 3 punkte, todėl reikia vadovautis [Lietuvos Respublikos valstybės rezervo įstatymo](#) 2 straipsnio 1 dalimi, kur nustatyta, kad valstybės rezervas – tai mobilizaciniais, ūkio, sveikatos, krizės valdymo, susisiektimo ir civilinės saugos sistemos funkcionavimo ir nukentėjusių gyventojų poreikiams tenkinti ekstremaliųjų situacijų ar krizės metu ir jų padariniams likviduoti, paskelbus mobilizaciją, įvedus nepaprastąją ar karo padėtį ar kitais šio įstatymo nustatytais atvejais, skirtos lėšos; valstybės lėšomis įsigytos materialinių išteklių atsargos; materialinių išteklių atsargos, kurių pirkimas valstybės lėšomis nustatytas pagal preliminarąsias viešojo pirkimo-pardavimo sutartis.

Būtent [Valstybės rezervo įstatyme](#) yra įtvirtinta šių objektų kaupimo, tvarkymo tvarka, todėl perkančiosios organizacijos, remiantis šio įstatymo normomis bei [VPI 71](#) straipsnio 6 dalies 3 punktu, gali įsigyti reikiamų prekių. Perkančiosios organizacijos prekių iš valstybės rezervo gali įsigyti tik [Valstybės rezervo įstatymo](#) 2 straipsnio 1 dalyje nurodytiems tikslams įgyvendinti.

6.4. [VPI 71](#) straipsnio 6 dalies 4 punkte nustatyta, kad supaprastintos neskelbiamos derybos gali būti vykdomos, kai perkamos licencijos naudotis bibliotekiniais dokumentais ar duomenų (informacinėmis) bazėmis.

[VPI 71](#) straipsnio 6 dalies 4 punkte nurodyti pirkimo objektai: licencijos naudotis bibliotekiniais dokumentais ar duomenų (informacinėmis) bazėmis, turi vertę kaip intelektinės veiklos rezultatai. Licencijas gali išduoti tik konkretus tiekėjas, kuris sukūrė konkrečią bazę ir (ar) turi jos valdymo ir (arba) intelektines nuosavybės teises. Perkančiajai organizacijai svarbu įsigyti konkrečios dokumentų ar duomenų (informacinės) bazės licenciją, kuri suteiktų prieigą prie perkančiosios organizacijos poreikius tenkinančių dokumentų ar duomenų (informacijos). Kadangi nėra atitinkamų pirkimo objektų pakaitalų ar alternatyvų, tai perkančioji organizacija šiuos objektus įsigyja neskelbiamų derybų būdu iš konkretaus tiekėjo.

6.5. [VPI 71](#) straipsnio 6 dalies 5 punkte nustatyta, kad supaprastintos neskelbiamos derybos gali būti vykdomos, kai perkamos teisėjų, prokurorų, profesinės karo tarnybos karių, perkančiosios organizacijos valstybės tarnautojų ir (arba) pagal darbo sutartį dirbančių darbuotojų mokymo ir konferencijų paslaugos.

Neskelbiamos derybos gali būti vykdomos pagal [VPI 71](#) straipsnio 6 dalies 5 punktą, esant šioms sąlygoms kartu:

- pirkimo objektas yra mokymų ir konferencijų paslaugos. Mokymai ir konferencijos yra suprantami kaip būdai, kuriais perduodamos žinios, informacija, patirtis ir naujausios tendencijos klausytojams aktualiomis temomis. Mokymai ir konferencijos organizuojami kaip renginiai, į kuriuos kviečiami klausytojai bei lektoriai, kurie perduoda žinias, informaciją, patirtį;
- pirkimo objektas yra skirtas teisėjams, prokurorams, profesinės karo tarnybos kariams, perkančiosios organizacijos valstybės tarnautojams ir (arba) pagal darbo sutartį dirbantiems darbuotojams. Taigi, asmenų, kuriems teikiamos mokymų ir (ar) konferencijų paslaugos, yra gana platus, siekiama, kad visiems viešajame sektoriuje dirbantiems fiziniams asmenims šios paslaugos būtų perkamos neskelbiamų derybų būdu.

Atsižvelgiant į tai, yra aktualu, kad žiniomis, informacija ir patirtimi dalintusi būtent konkrečios srities specialistas, kurio konkretus dalyvavimas suteikia vertę dėl to asmens žinių patirties, todėl kreipiamasi neskelbiamų derybų būdu į šį subjektą (lektorių) dėl paslaugų teikimo.

6.6. *VPI 71 straipsnio 6 dalies 6 punkte nustatyta, kad supaprastintos neskelbiamos derybos gali būti vykdomos, kai perkamos ekspertų komisijų, komitetų, tarybų narių, taip pat jų pasitelkiamų ekspertų, valstybės institucijų ar įstaigų kontrolės veiklai reikalingų ekspertų teikiamos nematerialaus pobūdžio (intelektinės) paslaugos.*

Neskelbiamos derybos gali būti vykdomos pagal VPI 71 straipsnio 6 dalies 6 punktą, kai pirkimo objektas yra nematerialaus pobūdžio (intelektinės) paslaugos, t. y. paslaugos, kurias teikiant nėra sukuriama materialus rezultatas, o įsigyjamos intelektinės paslaugos, kurioms teikti reikalingos konkretaus asmens turimos žinios, patirtis, kompetencija suteikti šias paslaugas. Intelektines paslaugas perkančioji organizacija įsigyja iš ekspertų komisijos, komitetų, tarybų narių, taip pat jų pasitelkiamų ekspertų.

Atsižvelgiant į tiekėjų subjektiškumą, atkreiptinas dėmesys į tai, kad pagal VPI 71 straipsnio 6 dalies 6 punktą perkamos ne įprastinės, o specifinės ekspertinės paslaugos, kurias pagal turinį ar teisinius reikalavimus gali suteikti arba ne pavienis ekspertas, o atitinkamo reikalo žinovų grupė, arba intelektinės paslaugos teikiamos specifinei valstybės institucijų veiklai vykdyti.

Neskelbiamos derybos pagal VPI 71 straipsnio 6 dalies 6 punktą gali būti vykdomos dviem skirtingais atvejais:

a) bendruoju atveju, kai ekspertų komisijų, komitetų ar kitų darinių veikla ir teikiamos paslaugos nepriklauso nuo perkančiosios organizacijos vykdomos veiklos¹⁷³;

b) specifiniu atveju, kai intelektinės ekspertinės paslaugos teikiamos institucijos kontrolės veiklai (pavyzdžiui, Valstybės kontrolės) užtikrinti. Pažymėtina, kad pastarasis (specifinis) ekspertinių paslaugų teikimo atvejis yra ne VPI 71 straipsnio taikymą ribojantis, o kaip tik praplečiantis elementas, įskaitant kad analogiškoje PI 79 straipsnio 6 dalies 6 punkto nuostatoje pastarasis atvejis nenustatytas. Be to, atkreiptinas dėmesys į tai, kad šiuo atveju ekspertines paslaugas gali teikti ir pavienis ekspertas, o ne jų grupė.

6.7. *VPI 71 straipsnio 6 dalies 7 punkte nustatyta, kad supaprastintos neskelbiamos derybos gali būti vykdomos, kai perkamos mokslo ir studijų institucijų veiklos, mokslo, meninės veiklos, studijų, taip pat mokslo ir studijų institucijų paraiškų, reikalingų leidimui vykdyti studijas ir su studijomis susijusių veiklų gauti, ekspertinio vertinimo paslaugos.*

Neskelbiamos derybos gali būti vykdomos pagal VPI 71 straipsnio 6 dalies 7 punktą, esant šioms sąlygoms kartu:

- pirkimo objektas yra nematerialaus pobūdžio (intelektinės) paslaugos, t. y. paslaugos, kurias teikiant nėra sukuriama materialus rezultatas, o reikalingos konkretaus asmens turimos žinios, patirtis, kompetencija suteikti šias paslaugas. Šiuo atveju šios

¹⁷³ Kita vertus, aptariamoms normoms taikymo sritis daugiausia susijusi su kultūros ir švietimo sferomis.

intelektinės paslaugos – tik ekspertinio vertinimo paslaugos. Taigi, šiuo atveju yra itin svarbus intelektines paslaugas teikiantis subjektas (ekspertas).

- pirkimo objektas yra apribotas ir neskelbiamos derybos gali būti vykdomos tik dėl ekspertinio vertinimo šiems tikslams: mokslo ir studijų institucijų veiklos, mokslo, meninės veiklos, studijų, taip pat mokslo ir studijų institucijų paraiškų, reikalingų leidimui vykdyti studijas ir su studijomis susijusią veiklą gauti.

Pavyzdys

Vilniaus universitetas siekia įvertinti naujai kuriamų studijų programų kokybę, todėl kreipiasi į ekspertą, kuris turi žinių ir patirties būtent toje srityje, kurioje kuriamos studijų programos.

Atsižvelgiant į tai, yra aktualu, kad ekspertinį vertinimą vykdytų ekspertas, turintis žinias, informaciją ir patirtį konkrečioje srityje, t. y. jo ekspertinis vertinimas suteikia vertę. Dėl to kreipiamasi neskelbiamų derybų būdu į šį subjektą (ekspertą) dėl paslaugų teikimo.

6.8. *VPI 71 straipsnio 6 dalies 8 punkte nustatyta, kad supaprastintos neskelbiamos derybos gali būti vykdomos, kai perkamos prekės gaminamos ir (ar) naudojamos tik mokslinių tyrimų, eksperimentų, studijų ar eksperimentinės plėtros tikslais, kai norimo rezultato negalima pasiekti naudojant tokios pačios paskirties gaminius.*

Neskelbiamos derybos gali būti vykdomos pagal [VPI 71](#) straipsnio 6 dalies 8 punktą, esant šioms sąlygoms kartu:

- perkamos prekės. Taigi, [VPI 71](#) straipsnio 6 dalies 8 punktas netaikomas, kai perkančioji organizacija siekia įsigyti paslaugas ar darbus;
- prekių gaminimo ir (ar) naudojimo tikslas yra moksliniai tyrimai, eksperimentai, studijos ar eksperimentinė plėtra. Ši sąlyga atskiria neskelbiamų derybų būdą nuo [VPI 15](#) straipsnio išimties, kuomet mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugų pirkimas iš viso nepatenka į [VPI](#) reguliavimo sritį (detaliau žiūrėti [VPI 15](#) straipsnio komentarą), yra atliekamas tik perkančiosios organizacijos poreikiams tenkinti, t. y. moksliniai tyrimai, eksperimentai, studijos ar eksperimentinė plėtra yra [VPI 15](#) straipsnio priemonė, paslaugos, o ne tikslas, t. y. negali būti prekės.

6.9. *VPI 71 straipsnio 6 dalies 9 punkte nustatyta, kad supaprastintos neskelbiamos derybos gali būti vykdomos, kai perkamos valstybės išdo funkcijoms atlikti reikalingos finansinės, kredito reitingo nustatymo ir finansinės informacijos teikimo paslaugos.*

Neskelbiamos derybos gali būti vykdomos pagal [VPI 71](#) straipsnio 6 dalies 9 punktą, esant šioms sąlygoms kartu:

- pirkimo objektas yra finansinės, kredito reitingo nustatymo ir finansinės informacijos teikimo paslaugos;
- perkamų paslaugų tikslas yra užtikrinti valstybės išdo funkcijas.

Valstybės išdas ir jo funkcijos pagal [Lietuvos Respublikos valstybės išdo įstatymo](#)² straipsnio 3 dalį yra Lietuvos Respublikos finansų ministerijos valdoma sistema, kuri apima šios ministerijos valdomą valstybės išdo bendrąją sąskaitą Lietuvos banke ir sistemas, leidžiančias įgyvendinti valstybės išdo funkcijas: kaupti valstybės išdo bendrojoje sąskaitoje valstybės piniginius išteklius ir juos išduoti, tvarkyti šių veiksmų apskaitą, atlikti kontrolę, rengti bei teikti atskaitomybę apie šiuos veiksmus, valdyti valstybės vardu priimtus įsipareigojimus išplatinus Lietuvos Respublikos Vyriausybės vertybinius popierius, pasirašius paskolų sutartis ir kitus įsipareigojamuosius skolos dokumentus, prognozuoti valstybės piniginių išteklių srautus, investuoti ar kitaip grąžintinai naudoti laikinai išsivys valstybės piniginius išteklius.

Kaip nurodyta [VPI aiškinamajame rašte](#), perkant [VPI](#) 71 straipsnio 6 dalies 9 punkte nurodytas paslaugas, valstybės išdas negali taikyti kitais pirkimo būdais (pavyzdžiui, atviro konkurso, riboto konkurso ar skelbiamų derybų būdu) atliekamo pirkimo procedūroms keliamų reikalavimų, kadangi taikant šiuos reikalavimus nebūtų galima užtikrinti operatyvaus ir efektyvaus valstybės skolos ir valstybės lėšų valdymo, kas, tikėtina, turėtų neigiamą įtaką galutiniam tiek finansiniam, tiek nefinansiniam (įvairių rizikos rūšių valdymo proceso) rezultatui.

Be to, kitais nei neskelbiamų derybų būdu atliekamo pirkimo procedūroms keliami reikalavimai perkant finansines paslaugas būtų nesuderinami su šių paslaugų specifiška ir neatitiktų kitų Europos Sąjungos šalių valstybės skolos valdymo agentūrų bei centrinių bankų taikomos praktikos.

Pasauliniu mastu pripažįstami trijų tarptautinių kredito reitingų agentūrų¹⁷⁷⁴ suteikiami reitingai, o aktualią finansinę informaciją pasauliniu mastu teikia bendrovės Bloomberg ir Reuters. Siekiant efektyvaus ir valstybės išdo funkcijų vykdymo tinkamu laiku, reikalingos visų minėtų agentūrų ir bendrovių teikiamos paslaugos. Taigi, paprastai yra sudaroma ne viena pirkimo sutartis su konkrečia bendrove, o kelios sutartys su skirtingomis bendrovėmis, iš kurių gaunama reikalinga informacija.

6.10. [VPI](#) 71 straipsnio 6 dalies 10 punkte nustatyta, kad supaprastintos neskelbiamos derybos gali būti vykdomos, kai perkamos keleivių pervežimo, nakvynės ir kitos su tarnybine komandiruite susijusios paslaugos, kai jos įsigijamos iš tiesioginio paslaugos teikėjo.

Neskelbiamos derybos gali būti vykdomos pagal [VPI](#) 71 straipsnio 6 dalies 10 punktą, esant šioms sąlygoms kartu:

- pirkimo objektas yra keleivių pervežimo, nakvynės ir kitos su tarnybine komandiruite susijusios paslaugos. Taigi paslaugos turi būti specifinės, skirtos konkrečiam tikslui, t. y. susijusios su tarnybine komandiruite. Tarnybine komandiruite laikomas teisės aktų nustatyta tvarka įformintas darbuotojo išvykimas tam tikram laikui iš nuolatinės darbo vietos darbdavio siuntimu atlikti darbo funkcijas, vykdyti tarnybinį pavedimą ar kelti kvalifikaciją¹⁷⁷⁵;

- perkamos paslaugos iš specifinio subjekto, t. y. iš tiesioginio paslaugos teikėjo. Tai reiškia, kad paslaugos, kurios yra įsigijamos per tarpininką, kelionių organizatorių, turi

¹⁷⁷⁴ „Moody's“, „Standard & Poor's“, „Fitch Ratings“.

¹⁷⁷⁵ [DK](#) 107 straipsnis.

būti perkamos taikant kitus viešojo pirkimo būdus, užtikrinančius konkurenciją. Tuo tarpu jeigu įsigyjamas konkretus kelionės bilietas iš vežėjo, pavyzdžiui, traukinio bilietas iš AB „Lietuvos geležinkeliai“, lėktuvo bilietas iš Air Baltic, Wizzair, Lufthansa, nakvyne konkrečioje vietoje, pavyzdžiui, konkrečiame viešbutyje, tai gali būti atliekama neskelbiamu derybų būdu.

6.11. VPI 71 straipsnio 6 dalies 11 punkte įtvirtinta sąlyga, kai perkamos dalijimosi pačių naudotojų sukurta informacija su visuomene platformos paslaugos, kurios įsigyjamos iš tiesioginio paslaugos teikėjo pagal jo nustatytą visiems paslaugų gavėjams taikomą vienodą paslaugų kainodarą ir paslaugų organizavimo būdus ir kai paslaugos teikėjas neprisiima atsakomybės už skelbiamos informacijos turinį.

Neskelbiamos derybos gali būti vykdomos pagal VPI 71 straipsnio 6 dalies 11 punktą, esant šioms sąlygoms kartu:

- perkamos dalijimosi pačių naudotojų sukurta informacija su visuomene, pavyzdžiui, perkančiosios organizacijos sukurta reklamos, informacinio pranešimo paskelbimo ar kito išplatavimo, platformoje paslaugos;
- paslaugos įsigyjamos tiesiogiai iš platformos valdytojo, pavyzdžiui, Facebook, Youtube, Google, todėl perkančiosios organizacijos gali kreiptis į tokių platformų valdytojus;
- duomenų, pavyzdžiui, reklamos, vaizdo klipų ar informacinių pranešimų, pateikimo kainos ir pateikimo būdai (paskelbimas ar kitas viešinimo būdas) yra visiems subjektams vienodi, t. y. platformos valdytojas visiems besikreipiantiems tiek fiziniams, tiek juridiniams asmenims nustato visiškai vienodą kainą, dėl kurių objektyviai nėra deramasi;
- platformos valdytojas neatsako už skelbiamos informacijos turinį. Tai reiškia, kad platformos valdytojas neatlieka papildomų veiksmų patikrinti duomenų, o pačios perkančiosios organizacijos turi užtikrinti teksto gramatinį ir turinio tinkamumą, vaizdo klipo garso tinkamumą ir pan.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija organizuoja tarptautinį renginį ir turi įsigijusi sukurta vaizdo klipą apie šį renginį, jo datą, dalyvių kainas ir kitą informaciją. Šį vaizdo klipą perkančioji organizacija nori paskelbti socialiniuose tinkluose Facebook, Instagram, TikTok, kad jį matytų visi suinteresuoti dalyviai, jis būtų rodomas iki paties renginio datos. Perkančioji organizacija pagal Facebook, Instagram, TikTok taisykles patalpina vaizdo klipą šiose platformose bei apmoka Facebook, Instagram, TikTok taisyklėse nustatytą kainą už vaizdo klipo viešinimą.

72 straipsnis. Neskelbiamų derybų vykdymas

1. Tarptautinis pirkimas neskelbiamų derybų būdu gali būti pradedamas tik gavus viešųjų pirkimų tarnybos sutikimą dėl tokio pirkimo būdo pasirinkimo. Viešųjų pirkimų tarnybos sutikimas nereikalingas, jeigu perkančioji organizacija numato paskelbti savanoriško *ex ante* skaidrumo skelbimą ir informaciją apie tai nurodo pirkimo dokumentuose arba jeigu pirkimas atliekamas pagal šio įstatymo 71 straipsnio 1 dalies 1, 3 punktus ar 4 dalį.
2. Perkančioji organizacija neskelbiamas derybas vykdo šiais etapais:
 - 1) pasirinktus tiekėjus raštu kviečia pateikti pasiūlymus;
 - 2) patikrina, ar nėra pirkimo dokumentuose nustatytų tiekėjų pašalinimo pagrindų, ar tiekėjai atitinka keliamus kvalifikacijos reikalavimus ir, jeigu taikytina, reikalaujamus kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus;
 - 3) šio įstatymo 66 straipsnyje nustatyta tvarka derasi su dalyviais ir prašo jų pateikti galutinius pasiūlymus. Perkančioji organizacija neprivalo prašyti pateikti galutinio pasiūlymo tuo atveju, kai neskelbiamose derybose dalyvauja vienas tiekėjas;
 - 4) įvertina galutinius pasiūlymus ir nustato laimėtoją.
3. Supaprastinto pirkimo ir šio įstatymo 2 priede nurodytų socialinių ir kitų specialiųjų paslaugų tarptautinio pirkimo atvejais perkančioji organizacija, vykdydama neskelbiamas derybas šio įstatymo 71 straipsnio 1 dalies 2 ir 3 punktuose, 3 dalies 2, 3 ir 4 punktuose, 5 ir 6 dalyse nustatytomis sąlygomis, gali pirkimo sutartį sudaryti nesilaikydama šio straipsnio 2 dalyje nurodytiems etapams taikomų ir kitų pirkimo procedūroms bei pirkimo sutarties turiniui nustatytų reikalavimų. Šių reikalavimų perkančioji organizacija taip pat gali nesilaikyti tarptautinio pirkimo atveju, vykdydama neskelbiamas derybas šio įstatymo 71 straipsnio 1 dalies 3 punkte nustatytomis sąlygomis.

Komentuojamame [VPĮ](#) 72 straipsnyje įtvirtintos neskelbiamų derybų vykdymo procedūrinės taisyklės: pareiga gauti VPT leidimą dėl tarptautinės vertės neskelbiamų derybų vykdymo ir šio pareigos išimtys, neskelbiamų derybų etapai bei etapų laikymosi išimtys.

1. [VPĮ](#) 72 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta pareiga kreiptis į VPT ir vykdyti tarptautinės vertės neskelbiamas derybas tik gavus jos sutikimą bei tokios pareigos išimtis, kai neskelbiamos derybos vykdomos be VPT sutikimo.

VPT sutikimas vykdyti neskelbiamas derybas taikomas tik kai yra vykdomas tarptautinis viešasis pirkimas. Taigi ši formalioji neskelbiamų derybų vykdymo sąlyga neaktuali supaprastintų pirkimų atvejais¹⁷⁷⁶.

Išimtys, kai perkančiosios organizacijos tarptautinės vertės neskelbiamas derybas vykdo be VPT sutikimo:

¹⁷⁷⁶ Pagal analogiją LAT 2011 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-433/2011](#).

• atliekamas tarptautinis viešasis pirkimas neskelbiamų derybų būdu, kai yra bent viena iš šių sąlygų:

- perkančioji organizacija numato paskelbti savanoriško *ex ante* skaidrumo skelbimą ir informaciją apie tai nurodo pirkimo dokumentuose (*detalesnė informacija žiūrėti VPI 32 straipsnio komentarą*). Savanoriškas *ex ante* skaidrumo skelbimas yra priemonė (garantija), padedanti perkančiajai organizacijai užsitikrinti, kad neskelbiamų derybų būdu sudaryta sutartis, paaiškęs, kad turėjo būti įvykdytos pirkimo procedūros kitu būdu (nebuvo sąlygų taikyti neskelbiamų derybų būdą) – nebus pripažinta negaliojančia¹⁷⁷. Kitaip tariant, šio instituto esmė yra perkančiosioms organizacijoms apsaugoti nuo sutarties negaliojimo arba nugalinėjimo, jeigu pasirodo, kad yra padarytas viešųjų pirkimų imperatyviųjų teisės normų pažeidimas. Komentuojamo VPI straipsnio kontekste šio instituto paskirtis yra sudaryti sąlygas rinkos dalyviams įvertinti neskelbiamų derybų, kaip pirkimo būdo, pasirinkimą ir jį užginčyti, jeigu, tiekėjų vertinimu, toks pasirinkimas yra neteisėtas. Taigi, tais atvejais, kai perkančioji organizacija sudaro galimybes rinkos dalyviams ginčyti perkančiosios organizacijos sprendimą dėl neskelbiamų derybų vykdymo ir laimėtojo nustatymo, VPT sutikimas nėra reikalingas, t. y. pati rinka patikrina neskelbiamų derybų teisėtumą.

- pirkimas atliekamas pagal VPI 71 straipsnio 1 dalies 1, 3 punktus ar 4 dalį (*detalesnė informacija žiūrėti VPI 71 straipsnio 1 dalies 1, 3 punktų ir 4 dalies komentarą*). Išimtis nustatyta dėl kelių savarankiškų (nepriklausomai taikomų) priežasčių:

o VPI 71 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyta sąlyga dėl neskelbiamų derybų tik po viešojo pirkimo, apie kurį buvo iš anksto tiksliai paskelbta, nėra keičiamos pradinio pirkimo sąlygos ir pirmajame pirkime galėjo dalyvauti visi suinteresuoti rinkos dalyviai. Į neskelbiamas derybas kviečiami visi paraiškas (pasiūlymus) pateikę kandidatai (dalyviai), kurie buvo atmesti pirmajame pirkime arba pirmojo pirkimo metu nebuvo pateiktos nei vienos paraiškos (pasiūlymo), t. y. ir anksčiau nebuvo suinteresuotų rinkos dalyvių. Taigi, VPT sutikimas vykdyti neskelbiamas derybas pagal tapačias sąlygas nereikalingas, kadangi rinkos dalyviams jau buvo suteikta galimybė dalyvauti pirkime.

o VPI 71 straipsnio 1 dalies 3 punkte nustatyta sąlyga dėl ypatingos skubos aplinkybių, kurios nepriklaus nuo perkančiosios organizacijos (*detalesnė informacija žiūrėti VPI 71 straipsnio 1 dalies 3 punkto komentarą*). Prioritetas šiuo atveju teikiamas pirkimo objektui išsigijimui, o ne formaliai procedūrai gauti VPT sutikimą;

o VPI 71 straipsnio 4 dalyje nustatyta sąlyga dėl neskelbiamų derybų vykdymo po projekto konkursų, kai tokia galimybė buvo įtvirtinta projekto konkurso sąlygose. Projekto konkursas yra viešai skelbiamas pirkimas, kuriame gali dalyvauti visi suinteresuoti tiekėjai, o neskelbiamos derybos tokiu atveju vykdomos tik iš atrinktų dalyvių. Taigi, VPT sutikimas vykdyti neskelbiamas derybas pagal iš anksto atskleistas sąlygas neteikiamas.

VPT sutikimų dėl neskelbiamų derybų vykdymo tvarką nustato Perkančiųjų organizacijų prašymų dėl Viešųjų pirkimų tarnybos sutikimų pateikimo ir nagrinėjimo taisyklės, patvirtintos VPT direktoriaus 2017 m. birželio 29 d. įsakymu Nr. [IS-99](#). Prašymas dėl sutikimo pradėti pirkimą neskelbiamų derybų būdu gavimo išnagrinėjamas per 10 darbo

¹⁷⁷ Sakalauskaitė Eglė. *Neskelbiamų derybų, kaip išimtinio pirkimo būdo, pasirinkimo ir vykdymo ypatumai Viešųjų pirkimų įstatymo 56 straipsnio 1 dalies 2 ir 4 punkto pagrindu*. SOCIALINIŲ MOKSLŲ STUDIJOS. ISSN 2029-2244. 2014 6(3), p. 698.

dienų nuo motyvuoto perkančiosios organizacijos kreipimosi arba nuo papildomų dokumentų gavimo ir jų užregistravimo VPT dienos¹⁷⁷⁸. Sprendimą dėl sutikimo atlikti pirkimą neskelbiamų derybų būdu Tarnyba paskelbia CVP IS sprendimo priėmimo dieną¹⁷⁷⁹.

2. [VPI](#) 72 straipsnio 2 dalyje įtvirtinti neskelbiamų derybų vykdymo etapai:

2.1. kaip nurodyta [VPI](#) 71 straipsnyje, neskelbiamų derybų būdo ypatumas yra tas, kad perkančioji organizacija gali neskelbti viešai apie pirkimo pradžią ir pasirinkti konkrečius tiekėjus, kurie toliau dalyvaus pirkimo procedūrose. Dėl šios priežasties, vykdant pirkimą neskelbiamų derybų būdu, nėra teikiami skelbimai CVP IS (išskyrus savanoriško *ex ante* skaidrumo skelbimą (*detalesnį žiūrėti VPI 32 straipsnio komentarą*)), o tik tiesiogiai kviečiami atitinkami pasirinkti perkančiosios organizacijos valia ar nustatyti teisės normose, pavyzdžiui, anksčiau dalyvavę atvirame konkurse) tiekėjai pateikti pasiūlymus. Kvietimui nėra nurodyti konkretūs reikalavimai, išskyrus tai, kad jis turi būti pateiktas raštu (*detalesnį žiūrėti VPI 2 straipsnio 29 dalies komentarą*). Kartu su kvietimu perkančioji organizacija pasirinktiems tiekėjams turi pateikti ir pirkimo dokumentus (*detalesnį žiūrėti VPI 35 straipsnio komentarą*);

2.2. tiekėjams pateikus pasiūlymus neskelbiamose derybose, perkančioji organizacija pirmiausiai patikrina, ar nėra pirkimo dokumentuose nustatytų tiekėjų pašalinimo pagrindų, ar tiekėjai atitinka keliamus kvalifikacijos reikalavimus, įskaitant kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus (*detalesnį žiūrėti VPI 45–48 straipsnio komentarą*).

2.3. nors tai nėra tiesiogiai įtvirtinta [VPI](#) 72 straipsnio 2 dalyje, tačiau perkančioji organizacija, prieš vykdydama derybas, turi patikrinti, ar tiekėjų pateikti pirminiai pasiūlymai atitinka viešojo pirkimo, vykdomo neskelbiamų derybų būdu, sąlygas (*detalesnį žiūrėti VPI 45 straipsnio 1 dalies 1 punkto komentarą*). Tiekėjai, kurių pasiūlymai nėra atmesti, yra kviečiami į derybas. Derybos vykdomos [VPI](#) 66 straipsnyje nustatyta tvarka (*detalesnį žiūrėti VPI 66 straipsnio komentarą*).

Perkančioji organizacija po derybų etapo turi pateikti tiekėjams kvietimus pateikti galutinius pasiūlymus (*detalesnį žiūrėti VPI 64 straipsnio 3 dalies 5 punkto komentarą*).

Taisyklės, kad turi būti teikiami galutiniai pasiūlymai po derybų, išimtis taikoma tuo atveju, kai neskelbiamose derybose dalyvauja vienas tiekėjas. Tokiu atveju perkančioji organizacija turi teisę, bet ne pareigą, nevykdyti formalių derybų, o iš karto kreiptis dėl pasiūlymo pateikimo, t. y. etapai neskirstomi į pirminio ir galutinio pasiūlymo pateikimą. Taip pat galimas procedūrų vykdymas, kai perkančioji organizacija nesikreipia dėl galutinio pasiūlymo pateikimo, o derybų protokole užfiksuoti pasiūlymo duomenys laikomi galutiniais ir jais vadovaujantis turi būti įvertinamas pasiūlymas ir sudaroma viešojo pirkimo sutartis.

¹⁷⁷⁸ Perkančiųjų organizacijų prašymų dėl Viešųjų pirkimų tarnybos sutikimų pateikimo ir nagrinėjimo taisyklių 10 punktas.

¹⁷⁷⁹ Perkančiųjų organizacijų prašymų dėl Viešųjų pirkimų tarnybos sutikimų pateikimo ir nagrinėjimo taisyklių 10 punktas.

2.4. po derybų etapo perkančioji organizacija įvertina galutinius pasiūlymus ir nustato laimėtoją. Pasiūlymai turi būti vertinami ir laimėtojas nustatomas, vadovaujantis pasiūlymų vertinimo kriterijais, t. y. ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas atrenkamas pagal kainą (sąnaudas) ar kainos (sąnaudų) ir kokybės santykį (*detaliau žiūrėti VPI 55 straipsnio komentarą*).

Nustačius laimėtoją, taikomas viešojo pirkimo sutarties atidėjimo terminas (išskyrus, kai kviečiamas tik vienas tiekėjas) (*detaliau žiūrėti VPI 86 straipsnio 8 dalies komentarą*).

3. [VPI 72](#) straipsnio 3 dalyje įtvirtinta išimtis, kai neprivaloma laikytis [VPI 72](#) straipsnio 2 dalyje įtvirtintų etapų ir kitų pirkimo procedūroms bei sutarties turiniui nustatytų reikalavimų.

Išimtis taikoma, kai:

- yra šios dvi sąlygos kartu:
 - vykdomas supaprastintas pirkimas ar tarptautinis [VPI 2](#) priede nurodytų socialinių ir kitų specialiųjų paslaugų pirkimas;
 - neskelbiamos derybos vykdomos esant [VPI 71](#) straipsnio 1 dalies 2 ir 3 punktuose, 3 dalies 2, 3 ir 4 punktuose, 5 ir 6 dalyse nustatytoms sąlygoms (*detaliau žiūrėti [VPI 71](#) straipsnio 1 dalies 2 ir 3 punktų, 3 dalies 2, 3 ir 4 punktų, 5 ir 6 dalių komentarą*), t. y. kai neskelbiamos derybos vykdomos iš vieno konkretaus tiekėjo, dėl ypatingos skubos aplinkybių, nepriklausančių nuo perkančiosios organizacijos.
- vykdomas tarptautinis pirkimas [VPI 71](#) straipsnio 1 dalies 3 punkte nustatytomis sąlygomis (*detaliau žiūrėti [VPI 71](#) straipsnio 1 dalies 3 punkto komentarą*).

Ši išimtis reiškia, kad perkančioji organizacija gali¹⁷⁸⁰ pirkimo sutartį sudaryti nesilaikydama [VPI 72](#) straipsnio 2 dalyje nurodytiems etapams, procedūroms taikomų bei pirkimo sutarties turiniui nustatytų reikalavimų: neprivalo pirkimo dokumentuose įtvirtinti visų reikalavimų, juose privalo būti tik tokie reikalavimai, kuriais identifikuojamas pirkimo objektas ([VPI 35](#) straipsnio 2 dalies 8 punktas; 10 punktas), apibrėžiamos pagrindinės sutarties sąlygos, pavyzdžiui, sutarties įvykdymo terminas ([VPI 35](#) straipsnio 2 dalies 13 punktas), pasiūlymų rengimo reikalavimai ir pateikimo terminai ([VPI 35](#) straipsnio 2 dalies 1 punktas, 17 punktas, 19 punktas), pasiūlymų vertinimas ([VPI 35](#) straipsnio 2 dalies 23-24 punktas) (*detaliau dėl pirkimo dokumentų turinio žiūrėti [VPI 35](#) straipsnio komentarą), tikrinti tiekėjų kvalifikacijos, tiekėjo pašalinimo pagrindų, kokybės vadybos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų (*detaliau žiūrėti [VPI 45–48](#) straipsnio komentarą*), derėtis su tiekėju (*detaliau žiūrėti [VPI 66](#) straipsnio komentarą*), kviešti pateikti galutinius pasiūlymus (*detaliau dėl galutinių pasiūlymų pateikimo žiūrėti [VPI 64](#) straipsnio 3 dalies 5 punkto komentarą), taikyti atidėjimo terminą (*detaliau žiūrėti [VPI 86](#) straipsnio 8 dalies komentarą*), viešojo pirkimo sutartyje įtvirtinti visas privalomas sąlygas (*detaliau žiūrėti [VPI 87](#) straipsnio komentarą*). [VPI 72](#) straipsnio 3 dalies norma turi būti aiškinama taip, kad perkančioji organizacija gali nesilaikyti ne tik [VPI](#) reikalavimų, bet perkančiosios organizacijos vidaus**

¹⁷⁸⁰ Įtvirtinta perkančiųjų organizacijų diskrecija netaikyti konkrečių [VPI](#) nuostatų reiškia, kad perkančioji organizacija turi teisę pasirinkti taikyti ar netaikyti kiekvieną atskirą reikalavimą. Kitaip sakant, perkančioji organizacija gali priimti sprendimą tiek taikyti dalį, tiek visas [VPI](#) normas.

tvarkos nuostatų, pavyzdžiui, Alytaus gaisro atveju dėl itin didelės skubos, ypatingų aplinkybių, vidaus tvarkos taikymas, įskaitant atsakingų asmenų patvirtinimus (parašus), būtų pernelyg suvaržantis ir toks viešasis pirkimas neužtikrintų visuomenės poreikių.

Atlikus tarptautinės vertės pirkimą neskelbiamų derybų būdu pagal [VPI 71 straipsnio 1 dalies 3 punktą](#), turi būti teikiami šie duomenys:

- skelbimas apie sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymą (*detaliau žiūrėti [VPI 33 straipsnio komentarą](#)*),
- viešojo pirkimo ataskaita (*detaliau žiūrėti [VPI 96 straipsnio komentarą](#)*) ir
- skelbiamas laimėjusio dalyvio pasiūlymas bei sudaryta sutartis ar preliminarioji sutartis (*detaliau žiūrėti [VPI 86 straipsnio 9 dalies komentarą](#)*).

Pavyzdys

Perkančioji organizacija dėl ypatingos skubos aplinkybių (reikia likviduoti avarijos padarinius), kreipėsi į vieną tiekėją dėl paslaugų suteikimo. Kvietimas buvo išsiųstas tiekėjo direktoriui bendruoju elektroniniu paštu. Kvietime nebuvo keliami jokie kvalifikacijos reikalavimai, išskyrus reikalavimą, kad tiekėjas veiktų veikla, būtina likviduoti avarijos padarinius, nekeliami pašalinimo pagrindų nebuvimo reikalavimai. Kvietime tik buvo nurodyti avarijos padariniai, kuriuos turės tiekėjas likviduoti ir pasiūlymo forma bei terminas, iki kurio tiekėjas turi atsiųsti pasiūlymą.. Tiekėjas pateikė perkančiajai organizacijai pasiūlymą. Perkančioji organizacija iš karto išsiuntė tiekėjui pranešimą apie sutarties sudarymą ir sutarties projekto suderinimą (kitai sakant, perkančioji organizacija nevykdė derybų ir nereikėjo teikti galutinių pasiūlymų). Sutartis buvo sudaryta tą pačią dieną, kai tiekėjas pateikė pasiūlymą (kitai sakant, nebuvo taikomas atidėjimo terminas).

Taigi, perkančioji organizacija, esant poreikiui, turi teisę itin sutrumpinti procedūras, netaikyti daugumos etapų ir institutų. Tačiau taip pat perkančioji organizacija ir šiuo atveju turėjo teisę, pavyzdžiui, tikrinti pašalinimo pagrindų nebuvimą, tai įtvirtindama kvietime.

73 straipsnis. Inovacijų partnerystės sąlygos ir vykdymas

1. Atliekant pirkimą inovacijų partnerystės būdu, siekiama sukurti inovatyvų produktą, paslaugą ar darbus, taip pat vėliau atlikti sukurto inovatyviojo produkto pirkimą, jeigu jis atitinka įvykdymo (rezultatyvumo) lygį ir maksimalias sąnaudas, dėl kurių susitarė perkančioji organizacija ir dalyviai.
2. Atliekant pirkimą inovacijų partnerystės būdu, paraišką gali pateikti kiekvienas suinteresuotas tiekėjas, o inovacijų partnerystės procedūroje gali dalyvauti tik perkančiosios organizacijos pakviesti kandidatai. Perkančioji organizacija gali apriboti kandidatų, kuriuos ji kvies dalyvauti inovacijų partnerystės procedūroje, skaičių, vadovaudamasi šio įstatymo 54 straipsnio nuostatomis.
3. Atlikdama pirkimą inovacijų partnerystės būdu, perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose nurodo:
 - 1) inovatyviojo produkto poreikį, kurio negalima patenkinti rinkoje esančiais produktais, paslaugomis ir darbais;
 - 2) norimos įsigyti mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugos inovatyviajam produktui sukurti aprašymą;
 - 3) minimalius reikalavimus, kuriuos turi atitikti pasiūlymai;
 - 4) numatomus inovacijų partnerystės etapus ir jų trukmę.
4. Pirkimo dokumentuose pateikiama informacija turi būti pakankamai tiksli, kad tiekėjai galėtų įvertinti reikiamo sprendimo pobūdį ir mastą ir nuspręsti, ar jiems tikslinga dalyvauti pirkime.
5. Perkančioji organizacija inovacijų partnerystę vykdo šiais etapais:
 - 1) skelbia apie pirkimą šio įstatymo 31, 34 straipsniuose nustatyta tvarka, kviesdama tiekėjus pateikti paraiškas;
 - 2) patikrina, ar nėra pirkimo dokumentuose nustatytų kandidatų pašalinimo pagrindų, ar kandidatai atitinka keliamus kvalifikacijos reikalavimus, ir, jeigu taikytina, reikalaujamus kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus;
 - 3) atlieka kandidatų kvalifikacinę atranką pagal nustatytas procedūras ir kriterijus, jeigu tokia atranka nurodyta pirkimo dokumentuose;
 - 4) atrinktus kandidatus vienu metu raštu kviečia pateikti pirminius pasiūlymus, kurie gali apimti šiuos mokslinių tyrimų ir inovacijų projektų etapų aprašymus: inovatyviojo produkto koncepcijos ar prototipo, sukurto inovatyviojo produkto, kuris gali būti komercinamas, bandomosios partijos. Kvietime pateikiama šio įstatymo 3 priedo 1 punkte nurodyta informacija;
 - 5) derausi su dalyviais, kurių pirminiai ir vėlesni pasiūlymai atitinka pirkimo dokumentuose nustatytus minimalius reikalavimus, šio įstatymo 75 straipsnyje nustatyta tvarka;

- 6) įvertina galutinius pasiūlymus ir nustato laimėjusį pasiūlymą ar kelis laimėjusius pasiūlymus, vadovaudamasi pirkimo dokumentuose nustatyta pasiūlynų vertinimo tvarka ir kriterijais;
- 7) su vienu ar keliais laimėjusiais tiekėjais (partneriais) sudaro inovacijų partnerystės sutartis. Šiose pirkimo sutartyse, atsižvelgiant į mokslinių tyrimų ir inovacijų proceso etapus, nurodomi vienas po kito einantys sutarties vykdymo etapai: inovatyviojo produkto koncepcijos sukūrimas ir patvirtinimas, inovatyviojo produkto prototipo sukūrimas, inovatyviojo produkto bandomosios partijos sukūrimas, sukurto inovatyviojo produkto pirkimas. Po kiekvieno iš nurodytų etapų, išskyrus etapą po inovatyviojo produkto bandomosios partijos sukūrimo, gali būti vedamos derysės. Pagal sutartyse nurodytus kiekvieno iš etapų vertinimo kriterijus perkančioji organizacija priima sprendimą dėl partnerių, vykdysiančių kitą inovacijų partnerystės sutarties etapą, skaičiaus;
- 8) kai inovacijų partnerystės sutartis sudaryta su keliais partneriais, sukūrus inovatyviojo produkto bandomąją partiją pagal sutartyje nustatytą tvarką priimamas sprendimas, iš kurio partnerio bus perkamas sukurta inovatyvusis produktas.
6. Nustatant inovacijų partnerystės pirkimo sąlygas, kandidatams turi būti keliamas kvalifikacinis reikalavimas dėl patirties atliekant mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą, kuriant ir įgyvendinant inovacijų sprendimus. Pirkimo dokumentuose nurodomos intelektinės nuosavybės teisės taikomos sąlygos.
7. Atliekant pirkimą inovacijų partnerystės būdu, pasiūlymai vertinami pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės santyki.
8. Inovacijų partnerystės sutartį vykdytą nuosekliais etapais, turi būti nustatomi kiekvieno etapo vertinimo kriterijai ir galimas maksimalus partnerių veiklos po kiekvieno inovacijų partnerystės sutarties vykdymo etapo apmokėjimas. Perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose gali nurodyti, kad, atlikus tarpinius vertinimus, ji gali nutraukti inovacijų partnerystės sutartį po kiekvieno etapo, o jeigu inovacijų partnerystės sutartis sudaromos su keliais partneriais – sumažinti partnerių skaičių ir atitinkamai nutraukti atskiras sutartis.
9. Sudarydama inovacijų partnerystės sutartį su keliais partneriais, perkančioji organizacija kitiems partneriams negali atskleisti jokios iš bet kurio partnerio gautos informacijos ar pasiūlytų sprendimų be šio partnerio sutikimo dėl konkretės informacijos atskleidimo.
10. Perkančioji organizacija turi užtikrinti, kad inovacijų partnerystės struktūra ir įvairių jos etapų trukmė ir vertė atitiktų siūlomo sprendimo inovacijų laipsnį ir mokslinių tyrimų ir inovacijų veiklos, reikalingos inovatyviam sprendimui, kurio dar nėra rinkoje, kurti, seką. Numatoma inovatyviojo produkto vertė turėtų būti proporcinga investicijoms, reikalingoms tokiam produktui sukurti.

Komentuojamame [VPI](#) 73 straipsnyje yra įtvirtintos pirkimo, atliekamo inovacijų partnerystės būdu, sąlygos ir vykdymą reglamentuojančios teisės normos¹⁷⁸¹.

Inovatyvios partnerystės pirkimo būdas yra reikšmingas instrumentas, įgalinantis perkančiąsias organizacijas įsigyti rinkoje dar neegzistuojantį produktą. Pažymėtina, kad teismų praktikoje pripažįstama, kad tiekėjai gali siūlyti, o perkančiosios organizacijos įsigyti dar nepagamintas (nesukomplektuotas) prekes¹⁷⁸². Vis dėlto tam tikras atvejais perkančiosioms organizacijoms gali kilti poreikis įsigyti apskritai rinkoje dar neegzistuojančių prekių, kurių negamina ne tik pavieniai gamintojai, bet jų rinkoje nėra apskritai.

[Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 49-ojoje konstatuojamojoje dalyje paaiškinta inovacijų partnerystės pirkimo būdo paskirtis, nurodant, kad kai poreikio sukurti inovacinį produktą ar gauti inovacinę paslaugą ar vykdyti inovacinius darbus ir vykdyti velesnį susijusių prekių, paslaugų arba darbų pirkimą rinkoje jau esamais sprendimais neįmanoma patenkinti, perkančiosios organizacijos turėtų galėti pasinaudoti specialia pirkimo procedūra sutarčių, kurioms taikoma ši direktyva, atžvilgiu. Ši speciali procedūra turėtų sudaryti galimybę perkančiosioms organizacijoms suformuoti ilgalaikę inovacijų partnerystę siekiant sukurti ir paskui nusipirkti naują, inovacinį produktą, paslaugą ar darbus, teigu užsakymas dėl tokio inovacinio produkto ar paslaugos arba inovacinių darbų gali būti įvykdytas pagal sutartą rezultatų lygį ir kainą, nesant reikalo tokiam pirkimui įgyvendinti atskiros pirkimo procedūros.

Inovacijų svarba tiesiogiai pripažįstama [Direktyvoje 2014/24/ES](#), kurios preambulės 47-ojoje konstatuojamojoje dalyje nurodoma, kad moksliniai tyrimai ir inovacijos, įskaitant ekologines ir socialines inovacijas, yra vieni iš svarbiausių būsimo augimo variklių [...], o viešosios institucijos turėtų geriausiai strategiškai išnaudoti viešuosius pirkimus inovacijoms skatinti. Be to, pažymėtina, kad inovacinių prekių, darbų ir paslaugų pirkimas atlieka esminį vaidmenį gerinant viešųjų paslaugų efektyvumą ir kokybę ir kartu sprendžiant svarbiausius visuomenės uždavinius. Jis padeda pasiekti geriausią viešųjų pinigų ir vertės santykį ir užtikrinti didesnę ekonominę naudą, naudą aplinkai ir visuomenei, nes kuriamos naujos idėjos, jos paverčiamos inovaciniais produktais bei paslaugomis ir taip skatinamas tvarus ekonomikos augimas.

Komentuojamas straipsnis turi būti aiškinamas sistemiškai su inovacijos sąvoka, įtvirtinta [VPI](#) 2 straipsnio 14 dalyje (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 14 dalies komentarą*). Komentuojamame straipsnyje įtvirtintas pirkimo būdas yra naujas, jį lyginant su viešųjų pirkimų teisiniu reguliavimu apskritai, nes pirmąsyk jis buvo įtvirtintas tik [Direktyvoje 2014/24/ES](#). Autorių vertinimu, sukuriant naują pirkimo būdą, skirtą išimtinai inovatyviems pirkimams, siekiama viešojo sektoriaus teisinę ekosistemą adaptuoti prie pasaulinių tendencijų, skatinant inovacijas ir sudaryti galimybes finansuoti startuolius taip pat per viešuosius pirkimus.

Atkreiptas dėmesys į [VPI](#) taikymo išimtį, kurios objektas yra panašus ar iš dalies sutampa su inovacijų partnerystės pirkimo objektu. [VPI](#) 15 straipsnyje nustatyta, kad esant konkrečioms sąlygoms, tam tikrų mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtos paslaugų pirkimai yra atliekami netaikant [VPI](#) (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 15 straipsnio komentarą*). Vienas iš galimų būdų vykdyti pirkimą yra ikiprekybinis pirkimas, kuris reguliuojamas Vyriausybės

¹⁷⁸¹ Komentuojamos [VPI](#) 73 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 31 straipsnio normas.

¹⁷⁸² LAT 2011 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-119/2011](#).

patvirtintu Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugų pirkimų vykdymo tvarkos aprašu¹⁷⁸³. Iki prekybinių pirkimų turi būti siekiama įsigyti inovacinio produkto, reikalingo perkančiosios organizacijos uždaviniams spręsti, sukūrimo mokslinių tyrimų paslaugas. Taigi, siekiant vykdyti ikiprekybinį pirkimą, remiamasi [VPI](#) taikymo išimtimi. Tai reiškia, kad [VPI](#) netaikomas. Tuo tarpu inovacijų partnerystė yra vienas [VPI](#) įtvirtintų pirkimo būdų ir visų pirkimų teisinio reguliavimo dalis.

Pagrindinis skirtumas tarp mokslinių tyrimų ar eksperimentinės plėtros tyrimų pirkimų ir inovacijų partnerystės pirkimo būdo yra tas, kad inovacijų partnerystės pirkimo būdas įgalina perkančiąsias organizacijas įsigyti patį inovatyvų produktą (kuris pirkimo vykdymo metu dar neegzistuoja rinkoje), o ne tik mokslinio tyrimo ar eksperimentinės plėtros pagrindą sukuriama intelektualinį produktą.

Inovacijų partnerystės pirkimo būdo esmė ir taikoma procedūra yra sąlygota jos išskirtinio objekto. Vykdydama pirkimą inovacijų partnerystės pirkimo būdu, perkančioji organizacija pirmiausiai paskelbia pirkimą, kuriame nurodo reikalavimus perkamam inovatyviam produktui. Pirkime gali dalyvauti tik tokie tiekėjai, kurie turi patirties atliekant mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą, kuriant ir įgyvendinant inovacijų sprendimus. Pirkimo vykdymo metu jie varžosi teikdami paraiškas ir pasiūlymus, kuriuos pagal nustatytas sąlygas įvertinusi, perkančioji organizacija gali sudaryti inovacijų partnerystės sutartį su keliais partneriais. Inovacijų partnerystės sutartis yra vykdoma ir inovatyvusis produktas yra kuriamas pagal komentuojamame straipsnyje įtvirtintus inovacijų sutarties vykdymo etapus, kiekviename jų perkančiajai organizacijai tikrinant atitinkamo etapo rezultatų pasiekimą. Jei partnerių, vykdančių sutartį, yra keli – prastai sutartį vykdančys partneriai ar nustatytų etapo rezultatyvumo tikslų nepasiekiantys tiekėjai turi būti eliminuojami iš tolesnio inovacijų partnerystės sutarties vykdymo. Kai inovacinis produktas yra sukuriamas, vykdančiosios sutarties etapu, inovacinis produktas yra įsigijamas.

1. [VPI](#) 73 straipsnio 1 dalyje nustatytos imperatyviosios (privalomos) pirkimo vykdymo inovacijų partnerystės būdu sąlygos – (i) atliekamu pirkimu privalo būti siekiama sukurti inovatyvų produktą, paslaugą ar darbus, (ii) vėliau atlikti sukurto inovacinio produkto pirkimą (tuo atveju, jeigu jis atitinka įvykdymo (rezultatyvumo) lygį ir maksimalias sąnaudas, dėl kurių susitarė perkančioji organizacija ir dalyviai).

Pirmoji pirkimų inovacijų partnerystės būdu atlikti būtina sąlyga – pirkimo objektas privalo būti inovacinis produktas, paslauga ar darbai. Nors [VPI](#) nėra įtvirtinta sąvoka *inovatyvus produktas*, tačiau [VPI](#) 2 straipsnio 14 dalyje yra įtvirtinta *inovacijos* sąvoka, į kurią atsižvelgiant, turi būti aiškinama inovatyvusis produktas, paslauga ar darbų sąvoka (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 14 dalies komentarą*). Kitaip tariant, kaip minėta, komentuojama [VPI](#) teisės norma turi būti sistemiškai taikoma su [VPI](#) 2 straipsnio 14 dalimi, tokiu būdu atskleidžiant ir tuo pačiu nustatant, kas turi būti laikoma *inovatyviu produktu, paslauga ar darbu*.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad [VPI](#) 2 straipsnio 14 dalyje įtvirtinta inovacijos sąvoka skiriasi nuo įprastinės jos sampratos, kadangi ji yra išplėsta papildomais turinio elementais, tokiais, kaip naujo rinkodaros metodo arba naujo organizacinio metodo diegimas verslo

¹⁷⁸³ Vyriausybės 2020 m. sausio 15 d. [nutarimu](#) Nr. 22 patvirtintas [Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugų pirkimų vykdymo tvarkos aprašas](#).

praktikoje, organizacijoje arba plėtojant išorės ryšius (*detaliau žiūrėti VPI 2 straipsnio 14 dalies komentarą*). Inovacijų informacijos rinkimo, pranešimo ir naudojimo gairėse (Oslo vadove)¹⁷⁸⁴ nurodoma, kad bendriausia prasme inovacija yra naujas arba patobulintas produktas ar procesas (arba jų derinys), kuris ženkliai skiriasi nuo ankstesnių vieneto produkto ar procesų ir kuris yra prieinamas potencialiems naudotojams (produkto atveju) arba kuris vieneto yra naudojamas (proceso atveju).

Antroji pirkimui inovacijų partnerystės būdu atlikti būtina sąlyga – pirkimu turi būti siekiama vėliau atlikti sukurto inovacinio produkto pirkimą (tuo atveju, jeigu jis atitinka įvykdymo (rezultatyvumo) lygį ir maksimalias sąnaudas, dėl kurių susitarė perkančioji organizacija ir dalyviai). Taigi, perkančioji organizacija, siekdama atlikti pirkimą inovacijų partnerystės būdu, privalo siekti ne tik sukurti inovatyvią prekę, paslaugą ar inovatyviai atlikti darbus, tačiau vėliau tokį pirkimo objektą ir įsigyti.

Ši sąlyga taip pat netiesiogiai nurodo, kad perkančioji organizacija, be komentuojamo straipsnio 3 dalyje nurodytų privalomų inovatyvios partnerystės būdu atliekamo pirkimo dokumentų nuostatų, juose taip pat privalo nustatyti (i) inovatyvaus pirkimo objekto įvykdymo (rezultatyvumo) privalomą lygį (angl. *key performance indicators*), (ii) maksimalias sąnaudas, galimas skirti inovatyvaus pirkimo objekto sukūrimui ir įsigijimui, t. y. nurodyti maksimalias kiekvieno inovatyvios partnerystės etapo sėkmingo įvykdymo atvejais partneriams mokėtinas sumas.

2. VPI 73 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad perkančioji organizacija pirkimą inovacijų partnerystės būdu privalo vykdyti dviem etapais – (i) kviešti bet kurį tiekėją pateikti paraiškas ir atlikti kvalifikacinę atranką bei (ii) atrinktus kandidatus kviešti pateikti pasiūlymus. Vykdamas pirkimą inovacijų partnerystės būdu, pirmojo etapo (t. y. paraiškų pateikimo ir kvalifikacinės atrankos) įvykdymo metu pirkime gali dalyvauti kiekvienas suinteresuotas tiekėjas, tuo tarpu antrajame etape (t. y. pasiūlymų pateikimo ir jų vertinimo) etape – tik perkančiosios organizacijos pakviesti kandidatai. Taigi, įstatymų leidėjas inovacijų partnerystei iš esmės adaptavo ruštam konkursui ar skelbiamoms deryboms taikomas taisykles, kai yra įgyvendinama kvalifikacinė atranka. Taip siekiama, viena vertus, sudaryti sąlygas kuo didesnei konkurencijai, nes leidžiama teikti paraiškas bet kam, kas atitinka pirkimo dokumentuose nustatytus reikalavimus. Kita vertus, siekiama ir viešo pirkimo proceso efektyvumo ir administracinės naštos perkančiajai organizacijai mažinimo, kadangi vėlesnėse pirkimo procedūros stadijose konkurenciją tęsia tie kandidatai, kurie buvo atrinkti pagal kvalifikacinės atrankos taisykles.

Komentuojamojo straipsnio dalyje taip pat nustatyta, kad perkančioji organizacija gali apriboti kandidatų kviečiamų dalyvauti antrajame pirkimo etape ir pateikti pasiūlymus, skaičių vadovaudamasi VPI 54 straipsnio nuostatomis (*detaliau žiūrėti VPI 54 straipsnio komentarą*).

3. VPI 73 straipsnio 3 dalyje nustatyti privalomi pirkimo dokumentų reikalavimai, galintys būti pirkimą inovacijų partnerystės būdu. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad pirkimo dokumentų privalomi reikalavimai įtvirtinti ir šio straipsnio 6, 7 dalyse (detaliau žiūrėti šių straipsnio dalių komentarus). Be to, VPI 73 straipsnio 3 dalyje įtvirtinti pirkimo dokumentų

¹⁷⁸⁴ <https://www.oecd.org/sti/inno/oslo-manual-2018-info.pdf>

turinio reikalavimai aktualūs ir taikytini viešojo pirkimo sutarčiai. Kitaip tariant, komentuojamos nuostatos, išskyrus [VPI 73](#) straipsnio 3 dalies 3 punktą, turi būti perkeltos į inovacijų partnerystės sutartį ir suformuluotos kaip viešo pirkimo sutarties kontrahento (tiekėjo) sutartinės pareigos (prievoles).

[VPI 73](#) straipsnio 3 dalies 1 punkte nustatyta, kad pirkimo inovacijų partnerystės būdu dokumentuose turi būti nurodytas inovacinio produkto poreikis, kurio negalima patenkinti rinkoje esančiais produktais, paslaugomis ir darbais. Ši norma laikytina specialiąja teisės norma [VPI 35](#) straipsnio 2 dalies 10 punkto atžvilgiu, nes perkančioji organizacija privalo ne tik aprašyti pageidaujamą įsigyti inovatyvų produktą (jo funkcinius ir techninius reikalavimus), tačiau ir pagrįsti jo poreikį, nurodant aplinkybes, dėl kurių perkančiosios organizacijos poreikio negalima patenkinti rinkoje esančiais produktais, paslaugomis ir darbais.

Vadovaujantis komentuojama norma, manytina, kad perkančioji organizacija, vykdydama pirkimą inovacijų partnerystės būdu, privalo ne tik pagrįsti komentuojamo straipsnio 1 dalyje įtvirtintą inovacijų partnerystės pirkimo būdo taikymo sąlygą, tačiau taip pat ją ir atskleisti vykdant patį pirkimą. Kitaip tariant, netinkamas ir (arba) nepakankamas pagrindimas gali lemti neteisėtą inovacijos partnerystės, kaip pirkimo būdo taikymą. Būtina paminėti, kad, viena vertus, tai parodo, jog inovacijų partnerystės pasirinkimas yra ribojamas. Tačiau, kita vertus, komentuojamos normos turi būti aiškiai tiksliai ir neturi formaliu požiūriu varžyti perkančiųjų organizacijų, siekiančių panaudoti inovacijų partnerystę siekiant komentuojamose normose nurodytų tikslų, susijusių su inovacijomis. Kitaip tariant, komentuojami inovacijų partnerystės pasirinkimo ribojimai ir sąlygos turi būti aiškinami turiningai, įgyvendinant turinio prieš formą ypatybės principą.

[VPI 73](#) straipsnio 3 dalies 2 punkte nustatyta, kad pirkimo inovacijų partnerystės būdu dokumentuose turi būti nurodytas norimos įsigyti mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtos paslaugos inovatyviajam produktui sukurti aprašymas.

Kiekvienu pirkimu, atliekamu inovacijų partnerystės būdu, turi būti siekiama įsigyti būtent inovacinį, rinkoje dar neegzistuojantį ar esmingai atnaujintą produktą, paslaugą ar darbus. Tokio naujo (atnaujinto) pirkimo objekto sukūrimo dalis yra mokslinių tyrimų ar eksperimentinės plėtos paslaugos, kurių metu turi būti sukuriamas naujo produkto koncepcija, nustatomos esminės techninės ar funkcinės savybės ir pan. Komentuojamo straipsnio dalies nuostata, kad perkančioji organizacija privalo nurodyti norimos įsigyti mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtos paslaugos inovatyviajam produktui sukurti aprašymą, reiškia, kad pati perkančioji organizacija privalo aprašyti reikalavimus moksliniams tyrimams ar eksperimentinės plėtos paslaugoms, kurias privalės suteikti vykdomo pirkimo laimėtojai. Rengiant šį mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtos paslaugos inovaciniam produktui sukurti aprašymą, jame gali būti nurodomi privalomi atlikti moksliniai tyrimai, perkančiajai organizacijai svarbos inovatyvaus pirkimo objekto charakteristikos ar suderinamumas su egzistuojančiais produktais, paslaugomis ar darbais ar procesais bei prievolė juos nustatyti ir (arba) įširti.

[VPI 73](#) straipsnio 3 dalies 3 punkte nustatyta, kad pirkimo inovacijų partnerystės būdu dokumentuose turi būti nurodyti minimalūs reikalavimai, kuriuos turi atitikti pasiūlymai. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad komentuojamoje normoje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų pareiga aprašyti būtent pasiūlymų privalomus minimalius reikalavimus, t. y. pirkimo, vykdomo inovacijų partnerystės būdu, antrajam etapui kandidatų teikiamų dokumentų visumą.

Kaip nustatyta komentuojamo straipsnio 5 dalies 4 punkte, perkančiosios organizacijos gali nustatyti, kad, be kita ko, kandidatų teikiami pasiūlymai apimtų šiuos mokslinių tyrimų ir inovacijų projektų etapų aprašymus: inovacinio produkto koncepcijos ar prototipo, sukurto inovatyviojo produkto, kuris gali būti komercinamas, bandomosios partijos. Taigi, manytina, kad jau šiuo – pasiruošimo pirkimui inovacijų partnerystės būdu – metu, perkančiosios organizacijos turi turėti konkretų lūkestį, kaip turėtų būti vykdoma numatoma sudaryti inovacijų partnerystės sutartis bei nustatyti aiškius ir su tuo susijusius reikalavimus, kaip pat, kaip konkrečiai tiekėjai turi atskleisti savo pasiūlymų esmę vykdomame pirkime.

Formuluojant reikalavimus pasiūlymams ir siekiant aiškumo, perkančiosioms organizacijoms siūlytina nustatyti aiškų baigtinį sąrašą dokumentų, kuriuos kartu su pasiūlymu privalo pateikti tiekėjas bei konkrečius minimalius reikalavimus jų turimiesiems.

VPI 73 straipsnio 3 dalies 4 punkte nustatyta, kad pirkimo inovacijų partnerystės būdu dokumentuose turi būti nurodyti numatomi inovacijų partnerystės etapai ir jų trukmė. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad reikalavimai pirkimo inovacijų partnerystės būdu etapams nustatyti komentuojamo straipsnio 5 dalies 7 punkte. Jame nustatyta, kad atsižvelgiant į mokslinių tyrimų ir inovacijų proceso etapus, turi būti nurodomi vienas po kito einantys šie sutarties vykdymo etapai: (i) inovacinio produkto koncepcijos sukūrimas ir patvirtinimas, (ii) inovacinio produkto prototipo sukūrimas, (iii) inovacinio produkto bandomosios partijos sukūrimas, (iv) sukurto inovacinio produkto pirkimas. Taigi, pirkimo dokumentuose perkančioji organizacija turėtų detalizuoti konkrečius reikalavimus kiekvienam iš nurodytųjų etapų, jų tinkamo įvykdymo reikalavimus bei darbų pereinant į tolimesnįjį etapą, tvarką, jei jos bus atliekamos sutarties vykdymo metu.

4. VPI 73 straipsnio 4 dalyje pakartojama bendra nuostata (reikalavimas) dėl pirkimo dokumentuose pateikiamos informacijos aiškumo, nurodant, kad ji turi būti pakankamai tiksli, kad tiekėjai galėtų įvertinti reikiamo sprendimo pobūdį ir mastą ir nuspręsti, ar jiems tikslinga dalyvauti pirkime.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad VPI 35 straipsnio 4 dalyje nustatyta perkančiųjų organizacijų pareiga parengti tikslūs, aiškius ir be dviprasmybių pirkimo dokumentus, kad tiekėjai galėtų pateikti pasiūlymus, o perkančioji organizacija – nupirkti tai, ko reikia (*detaliau žiūrėti VPI 35 straipsnio komentarą*). Tačiau atsižvelgiant į tai, kad vykdant pirkimą inovacijų partnerystės būdu yra sudėtinga aiškiai ir tiksliai nustatyti siekiamo įsigyti pirkimo objekto reikalavimus (priešingai nei atliekant įprastą, t. y. ne inovacinio produkto viešąjį pirkimą), komentuojamame straipsnyje nustatyta perkančiųjų organizacijų pareiga pirkimo dokumentuose pateikti bent tokios apimties ir aiškumo informaciją, kuri tiekėjams suteiktų galimybę nustatyti siekiamo įsigyti inovatyvaus produkto pobūdį ir nuspręsti, ar jiems tikslinga dalyvauti pirkime.

Kitaip tariant, VPI 73 straipsnio 4 dalis yra specialioji teisės norma VPI 35 straipsnio 4 dalies nuostatų atžvilgiu, kas suponuoja, kad įstatymų leidėjas siekė nustatyti lankstesnes sąlygas pirkimo dokumentų išsamumui ir tikslumui, kai pirkimai rengiami inovacijų partnerystės būdu, o ne organizuojami bendra tvarka. Atitinkamai tai pagrindžia ir vartojama terminologija *pakankamai tiksli* informacija. Įstatymų leidėjas neapibrėžia, koks informacijos kiekis sudaro *pakankamą tikslumą*, tačiau įstatymo teksto formuluotės leidžia laikyti, kad, kaip minėta, informacijos turi būti tiek, kad atitinkamoje rinkoje veikiantys tiekėjai suprastų, ką ir

kokiomis sąlygomis perkančioji organizacija siekia įsigyti, tuo pačiu nereikalaujant, jog perkančioji organizacija preciziškai detalizuotų inovaciją, kadangi tai prieštarautų pastarosios esmei ir objektyviai situacijai (negalima detalizuoti to, kas tik vykdant viešo pirkimo sutartį bus sukurta ir (arba) paaiškės). Be to, turėtina omeny ir tai, kad perkančiosios organizacijos objektyviai turi mažiau žinių apie atitinkamą inovacinį sprendinį, nei jo rinkos dalyviai.

5. [VPI](#) 73 straipsnio 5 dalyje nustatyti inovacijų partnerystės pirkimo vykdymo etapai. Atsižvelgiant į tai, kad, kaip nustatyta [Direktyvos 2014/24/ES](#) pradžioje 49-ojoje konstatuojamojoje dalyje, pirkimas inovacijų partnerystės būdu pagrįstas procedūrinėmis taisyklėmis, kurios taikomos konkurso procedūrai su derybomis, didelė dalis pirkimo inovacijų partnerystės būdu etapų sutampa su pirkimo, atliekamu skelbiamų derybų būdu, taisyklėmis.

[VPI](#) 73 straipsnio 5 dalies 1 punkte nustatyta, kad perkančioji organizacija skelbia apie pirkimą [VPI](#) 31, 34 straipsniuose nustatyta tvarka, kviesdama dalyvius pateikti paraiškas (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 31, 34 straipsnių komentarus*). Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad šio punkto reguliavimas taip pat reiškia, kad pirkimas, atliekamas inovacijų partnerystės būdu, gali būti tik skelbiamas.

[VPI](#) 73 straipsnio 5 dalies 2 punkte nustatyta, kad perkančioji organizacija privalo patikrinti, ar nėra pirkimo dokumentuose nustatytų kandidatų pašalinimo pagrindų, ar kandidatai atitinka keliamus kvalifikacijos reikalavimus, ir, jeigu taikytina, reikalaujamus kokybės vadybos sistemos ir (arba) aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus. Šis pirkimo inovacijų partnerystės būdu vykdymo etapas atitinka skelbiamų derybų vykdymo etapą, įtvirtintą [VPI](#) 64 straipsnio 3 dalies 2 punkte (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 64 straipsnio 3 dalies 2 punkto komentarą*).

[VPI](#) 73 straipsnio 5 dalies 3 punkte nustatyta, kad perkančioji organizacija privalo atlikti kandidatų kvalifikacinę atranką pagal nustatytas procedūras ir kriterijus, jeigu tokia atranka nurodyta pirkimo dokumentuose. Šis pirkimo inovacijų partnerystės būdu vykdymo etapas atitinka skelbiamų derybų vykdymo etapą, įtvirtintą [VPI](#) 64 straipsnio 3 dalies 3 punkte (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 64 straipsnio 3 dalies 3 punkto komentarą*).

[VPI](#) 73 straipsnio 5 dalies 4 punkte nustatyta, kad perkančioji organizacija privalo atrinktus kandidatus vienu metu raštu pakviesti pateikti pirminius pasiūlymus. Šis pirkimo inovacijų partnerystės būdu vykdymo etapas atitinka skelbiamų derybų vykdymo etapą, įtvirtintą [VPI](#) 64 straipsnio 3 dalies 4 punkte (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 64 straipsnio 3 dalies 4 punkto komentarą*).

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad, kaip nurodyta komentuojamo straipsnio 3 dalies 4 punkto komentare, pirkimo inovacijų partnerystės būdu pirkimo dokumentuose privalo būti nustatyti inovacijų partnerystės etapai, kurie detalizuoti [VPI](#) 73 straipsnio 5 dalies 7 punkte. Vienas iš šių inovacijų partnerystės etapų yra inovacinio produkto koncepcijos sukūrimas ir patvirtinimas, kurio sudedamųjų dalių aprašymai įvardijami kaip pavyzdiniai, kurių gali būti prašoma iš tiekėjų: inovatyviojo produkto koncepcijos ar prototipo aprašymas, sukurto inovatyviojo produkto, kuris gali būti komercinamas, bandomosios partijos aprašymus ir pan.

[VPI](#) 73 straipsnio 5 dalies 5 punkte nustatyta, kad perkančioji organizacija derasi su dalyviais, kurių pirminiai ir vėlesni pasiūlymai atitinka pirkimo dokumentuose nustatytus minimalius reikalavimus, [VPI](#) 75 straipsnyje nustatyta tvarka. Šis pirkimo inovacijų

partnerystės būdu vykdymo etapas atitinka skelbiamų derybų vykdymo etapą, įtvirtintą [VPI 64](#) straipsnio 3 dalies 5 punkte (*detaliau žiūrėti [VPI 64](#) straipsnio 3 dalies 5 punkto komentarą*).

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad inovacijų partnerystės pirkimo metu atliekamų derybų reikalavimai, yra įtvirtinti [VPI 75](#) straipsnyje punkte (*detaliau žiūrėti [VPI 75](#) straipsnio komentarą*).

[VPI 73](#) straipsnio 5 dalies 6 punkte nustatyta, kad perkančioji organizacija ivertina galutinius pasiūlymus ir nustato laimėjusį pasiūlymą ar kelis laimėjusius pasiūlymus, vadovaudamasi pirkimo dokumentuose nustatyta pasiūlymų vertinimo tvarka ir kriterijais. Šis pirkimo inovacijų partnerystės būdu vykdymo etapas atitinka skelbiamų derybų vykdymo etapą, įtvirtintą [VPI 64](#) straipsnio 3 dalies 6 punkte (*detaliau žiūrėti [VPI 64](#) straipsnio 3 dalies 6 punkto komentarą*).

[VPI 73](#) straipsnio 5 dalies 7 punkte nustatyta, kad perkančioji organizacija su vienu ar keliais laimėjusiais tiekėjais (partneriais) sudaro inovacijų partnerystės sutartis. Šiose pirkimo sutartyse, atsižvelgiant į mokslinių tyrimų ir inovacijų proceso etapus, privalo būti nurodomi vienas po kito einantys sutarties vykdymo etapai: (i) inovacinio produkto koncepcijos sukūrimas ir patvirtinimas, (ii) inovacinio produkto prototipo sukūrimas, (iii) inovacinio produkto bandomosios partijos sukūrimas, (iv) sukurto inovacinio produkto pirkimas. Kitaip tariant, įstatyme nurodytos esminės sutarties sąlygos, bet kurių viešo pirkimo sutartis negali būti laikoma teisėta ir galiojanti (CK 6.162 straipsnio 2 dalis).

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad komentuojaname punkte įtvirtinta perkančiųjų organizacijų teisė po kiekvieno iš šių etapų (išskyrus etapą po inovacinio produkto bandomosios partijos sukūrimo; šis sutarties vykdymo etapas reglamentuotas komentuojamos straipsnio dalies 8 punkte) su laimėjusiais tiekėjais vykdyti derybas. Tuo atveju, jei perkančioji organizacija nuspręstų šia teise pasinaudoti, pirkimo dokumentuose turi būti nustatoma šių derybų vykdymo tvarka, kiekvieno iš etapų vykdymo (tiekėjų sukuriama rezultato) vertinimo kriterijai, maksimalus skaičius tiekėjų, kurie gali patekti į tolimesnį sutarties vykdymo etapą ir kt. derybų vykdymui reikšmingos aplinkybės. Visa tai turi būti reguliuojama ir įgyvendinama taip, kad nebūtų prieštaravimų viešųjų pirkimų principams (*detaliau žiūrėti [VPI 17](#) straipsnio komentarą*).

[VPI 73](#) straipsnio 5 dalies 8 punkte nustatyta, kad, kai perkančioji organizacija inovacijų partnerystės sutartį sudarė su keliais partneriais, sukūrus inovacinio produkto bandomąją partiją *pagal sutartyje nustatytą tvarką* turi būti priimamas sprendimas, iš kurio partnerio bus perkamas sukurta inovacinis produktas. Atitinkamai tai reiškia, kad komentuojamoje dalyje įtvirtintos sąlygos turi būti detalizuotos pirkimo dokumentuose ir viešo pirkimo sutartyje, papildomai nustatant ir kitus svarbius šio teisinio santykio elementus, pavyzdžiui, perkančiosios organizacijos pasirinkimo teisės turinį (kada ir kaip ji pasirenka), atsakomybės apribojimą (ar ji atsakinga už tai, kad nesudaro sutarties su bet kuriuo pirkimo dalyviu) ir pan.

[VPI 73](#) straipsnio 5 dalies 8 punkte nustatytos kelios reikšmingos aplinkybės, susijusios su galutinio (jau sukurto) inovacinio produkto įsigijimu. *Pirma*, inovacinis produktas (prekė) gali būti įsigijamas tik iš vieno partnerio, t. y. negali būti partnerių, iš kurių perkamas sukurta inovacinis produktas (ne bandomoji partija), negali būti daugetas. *Antra*, jei perkančioji organizacija sutartį sudarė su keliais partneriais, šioje sutartyje (kaip nurodyta komentuojamos straipsnio dalies septintajame punkte), privalo būti įtvirtinti atrankos kriterijai, kurie sudarytų galimybes perkančiajai organizacijai priimti pagrįstą sprendimą, kurį iš partnerių pakviesti į

paskutinį inovacijų partnerystės sutarties vykdymo etapą (sukurto inovacinio produkto pirkimas) ir iš kurio partnerio įsigyti geriausią sukurtą inovacinio produktą.

6. [VPI](#) 73 straipsnio 6 dalyje nurodyta, kad nustatant inovacijų partnerystės pirkimo sąlygas, kandidatams turi būti keliamas kvalifikacinis reikalavimas dėl patirties atliekant mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą, kuriant ir įgyvendinant inovacijų sprendimus, o pirkimo dokumentuose nurodomos intelektinės nuosavybės teisės taikomos sąlygos. Taigi, rengdama pirkimą inovacijų partnerystės būdu, perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose privalo nustatyti kvalifikacijos reikalavimą kandidatams turėti patirties atliekant mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą (įgyvendinant inovacijų sprendimus) (*detalesnė žiūrėti [VPI](#) 47 straipsnio komentarą*). Atkreiptinas dėmesys į tai, kad inovacijos sąvoka turi būti suprantama ir aiškinama tokiu būdu, kaip ji yra įtvirtinta [VPI](#) 2 straipsnio 14 dalyje (*detalesnė žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 14 dalies komentarą*), todėl jei perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose nustatys abstraktų reikalavimą turėti patirties atliekant mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą, komentuojama norma nebus tinkamai įgyvendinta.

Perkančioji organizacija, rengdama pirkimo inovacijų partnerystės būdu dokumentus, juose taip pat privalo nustatyti siekiamo įsigyti inovatyvaus produkto naudojimo bei komercinimą reglamentuojančias intelektinės nuosavybės teises. Perkančiajai organizacijai rekomenduojama aiškiai atskleisti, kokias konkrečias prielaidas turi poreikių – galimai ir visais atvejais autorių turtines teises, įvykdžius inovacijų partnerystės sutartį ar jos etapus, įgyja perkančioji organizacija ir tiekėjai (autorių turtinės teisės reglamentuojamos Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 15 straipsnyje).

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad alternatyviai įgyjamoms autorių turtinėms teisėms perkančioji organizacija gali nustatyti konkretaus turinio licencijas bei jų sąlygas, kurias perkančioji organizacija gali įgyti sukurtą inovacinį produktą.

7. [VPI](#) 73 straipsnio 7 dalyje įtvirtinta, kad atliekant pirkimą inovacijų partnerystės būdu, pasiūlymai vertinami pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės santykį. Taigi, nustatant inovacijų partnerystės pirkimo sąlygas, jose privalo būti įtvirtinti ir detalieji aprašyti pasiūlymų ekonominio naudingumo vertinimo kriterijai. Pasiūlymų vertinimo kriterijų nustatymo reikalavimai detalizuoti [VPI](#) 55 straipsnyje (*detalesnė žiūrėti [VPI](#) 55 straipsnio komentarą*).

Atsižvelgiant į tai, kad inovacijų partnerystės sutartis turi būti vykdoma etapais, perkančioji organizacija juos privalo detalizuoti pirkimo dokumentuose. Komentuojamo straipsnio 4 dalyje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų teisė pirkimo dokumentuose nurodyti, kad, atlikus tarpinius vertinimus, ji gali nutraukti inovacijų partnerystės sutartį po kiekvieno etapo, o jeigu inovacijų partnerystės sutartys sudaromos su keliais partneriais – sumažinti partnerių skaičių ir atitinkamai nutraukti atskiras sutartis. Dėl to darytina išvada, kad ir sutarties vykdymo metu partneriai privalo būti atrenkami taikant kainos ar sąnaudų ir kokybės santykį.

Galiausiai atkreiptinas dėmesys į tai, kad [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 48-ojoje konstatuojamojoje dalyje įtvirtinta, kad, atsižvelgiant į inovacijų svarbą, perkančiosios organizacijos turėtų būti skatinamos kuo dažniau leisti teikti alternatyvius pasiūlymus.

Alternatyvių pasiūlymų samprata įtvirtinta [VPI 43](#) straipsnyje (*detalesnė žiūrėti [VPI 43](#) straipsnio komentarą*). Perkančiajai organizacijai nusprendus suteikti tiekėjams teisę teikti alternatyvius pasiūlymus, ji pirkimo dokumentuose privalo nustatyti minimalius reikalavimus, kuriuos turi atitikti alternatyvūs pasiūlymai.

8. [VPI 73](#) straipsnio 8 dalyje nustatyta inovacijų sutarties vykdymo tvarka. Perkančiajai organizacijai vykdant sutartį, privalo būti nustatyti ne tik kiekvieno iš etapų (*detalesnė žiūrėti [VPI 73](#) straipsnio 5 dalies 7 punkto komentarą*) vertinimo kriterijai, tačiau ir galimas maksimalus partnerių veiklos apmokėjimas. Ši nuostata reiškia, kad inovacijų partnerystės sutartyje privalo būti nustatytas maksimalus atlyginimas kiekvieną iš etapų įvykdantiems tiekėjams, konkretaus mokėtino dydžio nustatymo ir mokėjimo tvarka. Pavyzdžiui, perkančioji organizacija gali nustatyti, kad nevisiškai įvykdžius kurį nors iš inovacijų sutarties etapų, tiekėjas nebėra kviečiamas į kitą sutarties vykdymo etapą, tačiau jam gali būti sumokamas atlyginimas, priklausomai nuo jo pasiekto sutarties etapo dalinio įvykdymo rezultato.

Komentuojamoje straipsnio dalyje taip pat įtvirtinta perkančiųjų organizacijų teisė pirkimo dokumentuose nustatyti galimybę (i) apskritai nutraukti inovacijų partnerystės sutartį po kiekvieno etapo, (ii) po kiekvieno etapo mažinti partnerių skaičių ir nutraukti atskiras inovacijų partnerystės sutartis. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad perkančiajai organizacijai nusprendus pasinaudoti šia teise, manytina, kad pirkimo dokumentuose turi būti nurodytos aiškos ir nedviprasmiškos aplinkybės, kuomet perkančioji organizacija gali pasinaudoti numatoma teise tiek apskritai nutraukti inovacijų partnerystės sutartį, tiek pagal kokius konkrečius kriterijus galima atrinkti partnerius, su kuriais sudarytos inovacijų sutartys bus nutraukiamos.

9. [VPI 73](#) straipsnio 9 dalyje nustatyta perkančiųjų organizacijų pareiga užtikrinti inovacijų partnerystės sutarčių vykdymo metu iš partnerių gaunamos informacijos konfidencialumo apsaugą.

Komentuojant šioje straipsnio dalyje įtvirtintą perkančiųjų organizacijų pareigą užtikrinti konfidencialumą, pažymėtina, kad ESTT yra konstatavęs, kad dėl savo pobūdžio ir dėl Bendrijos reglamentavimo šioje srityje sistemos, viešojo pirkimo sutarčių sudarymo procedūros grindžiamos pasitikėjimu tarp perkančiųjų organizacijų ir jose dalyvaujančių ūkio subjektų (t. y. fiduciariniais) santykiais¹⁷⁸⁵. Pagrindinis viešųjų pirkimų tikslas – užtikrinti neiškraipytą konkurenciją tarp valstybių narių, be kitų priemonių, pasiekiamas ir tuo, kad perkančiosios organizacijos turi pareigą, grindžiamą abipusiu šalių pasitikėjimu ir bendradarbiavimu, neatskleisti ūkio subjektų pateiktos informacijos, susijusios su viešojo pirkimo sutarčių sudarymu, ir užtikrinti jos konfidencialumą¹⁷⁸⁶ (*detalesnė žiūrėti [VPI 20](#) straipsnio komentarą*). Bendrai vertinant, labai tikėtina, kad inovacijų partnerystės pirkimo vykdymo metu, priešingai nei įprastų viešųjų pirkimų vykdymo atvejais, didžioji dalis tiekėjo pasiūlymo informacijos ir inovacijų partnerystės sutarties vykdymo metu sukuriama rezultato,

¹⁷⁸⁵ ESTT 2008 m. vasario 14 d. sprendimas byloje *Varec*, [C-450/06](#).

¹⁷⁸⁶ *Ten pat*.

bus laikoma komercine paslaptimi [VPI](#) 20 straipsnio prasme (nes kuriamos inovacijos, kas paprastai objektyviai lemia komercinės paslapties statusą inovacijos rezultatui).

10. [VPI](#) 73 straipsnio 10 dalyje nustatyti bendrojo pobūdžio reikalavimai inovacijų partnerystės vykdomai sutarčiai.

Komentuojamoje straipsnio dalyje nustatyta pareiga perkančiajai organizacijai nustatyti tokias pirkimo dokumentų sąlygas ir inovacijų partnerystės sutarties struktūrą, etapų trukmę ir atlyginimą partneriams, kurios maksimaliai atitiktų įsigyjamą inovacijos laipsnį ir jai reikalingų sukurti mokslinių tyrimų, inovacinės veiklos kūrimo trukmę ir seką. Tai reiškia, kad perkančioji organizacija negali nustatyti neįgyvendinamai trumpų arba itin sunkiai įgyvendinamų inovacijos sukūrimo terminų. Šie atskirų sutarties vykdymo etapų terminai turi būti nustatomi atsižvelgiant į įsigyjamą produkto inovacijos laipsnį. Pavyzdžiui, inovacinio produkto sukūrimui būtiniams moksliniams tyrimams privalo būti skiriamas pakankamas terminas, per kurį objektyviai būtų įmanoma įgyvendinti konkretų inovacijų sutarties etapą. Tačiau patvirtinto inovacinio produkto gamybai (paskutiniam inovacijų partnerystės sutarties vykdymo etapui) tam tikrais atvejais galėtų būti skiriamas trumpesnis terminas, pavyzdžiui, tais atvejais, kai jo gamyba gali būti atliekama atliekant santykinai nedideles modifikacijas egzistuojančioms gamybos linijoms, skirtoms pagaminti rinkoje jau egzistuojantiems produktams.

Komentuojamoje straipsnio dalyje taip pat nustatyta, kad įsigyjamą inovatyviojo produkto vertė turėtų būti proporcinga investicijoms, reikalingoms tokiam produktui sukurti. Tai reiškia, kad perkančioji organizacija, rengdama pirkimą inovacijų partnerystės būdu, turėtų įsivertinti, koks yra galimas inovatyvaus produkto pritaikomumas rinkoje, galima jo vertė, kokio dydžio yra objektyviai būtinos investicijos, siekiant sukurti šį produktą, bei nustatyti atitinkamo dydžio atlyginimą partneriams, kuris galėtų būti mokamas po konkretaus (ar kiekvieno) inovacijų sutarties vykdymo etapų ir intelektinės nuosavybės teises (ar jų proporcijos tarp partnerio ir perkančiosios organizacijos), pajamos iš kurių, tikėtina, parduodant inovacinį produktą rinkoje, galėtų kompensuoti partnerio patirtas išlaidas vykdant inovacijų partnerystės sutartį.

74 straipsnis. Paraiškų ir pasiūlymų pateikimo inovacijų partnerystei terminai

1. Perkančioji organizacija paraiškų ir pasiūlymų pateikimo terminus nustato vadovaudamasi šio įstatymo 40 straipsnio nuostatomis.
2. Paraiškų dalyvauti pirkime pateikimo terminas negali būti trumpesnis kaip:
 - 1) 30 dienų nuo skelbimo išsiuntimo iš Viešųjų pirkimų tarnybos dienos – tarptautinių pirkimų atveju;
 - 2) 10 dienų nuo skelbimo paskelbimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje dienos – supaprastintų pirkimų atveju.

Komentuojamame [VPI](#) 74 straipsnyje¹⁷⁸⁷ yra nustatyti pasiūlymų ar paraiškų pateikimo inovacijų partnerystei terminai ir jų sutrumpinimo arba prailginimo galimybės. Taigi, komentuojamas straipsnis aktualus vykdant pirkimus būtent inovacijų partnerystės būdu. Šio straipsnio nuostatos turi būti sistemiškai aiškinamos su [VPI](#) 40 straipsnyje (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 40 straipsnio komentarą*) įtvirtintomis teisės normomis, kuriomis reglamentuojama, kad bet kuriuo atveju pasiūlymo pateikimo terminai turi būti pakankamai ankamai pasirengti ir pateikti pasiūlymą.

1. [VPI](#) 74 straipsnio 1 dalyje yra nustatyta perkančiosios organizacijos pareiga nustatyti pasiūlymų ar paraiškų dalyvauti inovacijų partnerystėje pateikimo terminus vadovaujantis [VPI](#) 40 straipsnyje nustatyta tvarka (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 40 straipsnio komentarą*).

Perkančioji organizacija konkretų paraiškų dalyvauti inovacijų partnerystėje terminą privalo nustatyti, atsižvelgdama į pirkimo objekto, viešo pirkimo sutarties sudėtingumą ir parinkti pakankamą paraiškų pateikimo terminą, kad tiekėjai, viena vertus, spėtų tokias paraiškas ar pasiūlymus parengti, kita vertus, terminai turėtų būti kiek įmanoma trumpesni (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 40 straipsnio komentarą*).

2. [VPI](#) 74 straipsnio 2 dalyje yra nustatyti minimalūs paraiškų dalyvauti inovacijų partnerystėje terminai:

- 1) tarptautinių pirkimų atveju – 30 dienų nuo skelbimo išsiuntimo iš VPT dienos (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 34 straipsnio 6 dalies 1 punkto komentarą*);
- 2) supaprastintų pirkimų atveju – 10 dienų nuo skelbimo paskelbimo CVP IS dienos (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 34 straipsnio 6 dalies 2 punkto komentarą*).

Dėl paraiškų ar pasiūlymų pateikimo termino taikymo reikšminga nustatyti, nuo kada pradedamas skaičiuoti paraiškų ar pasiūlymų pateikimo terminas. Tarptautinio ir supaprastinto pirkimų skelbimai yra teikiami skirtingai (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 34 straipsnio komentarą*), todėl ir paraiškų ar pasiūlymų pateikimo terminas skaičiuojamas priklausomai nuo pirkimo rūšies:

¹⁷⁸⁷ Komentuojamos [VPI](#) 74 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant Direktyvos [2014/24/ES](#) 31 straipsnį.

- tarptautiniams pirkimams – nuo skelbimo apie tarptautinį pirkimą išsiuntimo paskelbti iš VPT Europos Sąjungos leidinių biurui (*detaliau žiūrėti [VPI 34](#) straipsnio 6 dalies 1 punkto komentarą*);

- supaprastintiems skelbiams pirkimams – nuo skelbimo apie supaprastintą pirkimą paskelbimo CVP IS (*detaliau žiūrėti [VPI 34](#) straipsnio 6 dalies 2 punkto komentarą*);

Pasibaigus paraiškos ar pasiūlymo terminui perkančiosios organizacijos privalo gražinti pateiktas paraiškas ar pasiūlymus (*detaliau žiūrėti [VPI 40](#) straipsnio komentarą*). Atkreiptinas dėmesys į tai, kad pirmiau nurodyti paraiškų ar pasiūlymų pateikimo įmončių partnerystei terminai yra skaičiuojami kalendorinėmis, o ne darbo dienomis.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

75 straipsnis. Derybų reikalavimai atliekant pirkimą inovacijų partnerystės būdu

1. Derybų metu perkančioji organizacija turi laikytis šių sąlygų:

- 1) tretiesiems asmenims neatskleisti jokios iš tiekėjo gautos informacijos be tiekėjo sutikimo, kuriame būtų nurodyta, kokią informaciją leidžiama atskleisti;
 - 2) visiems tiekėjams taikyti vienodus reikalavimus, suteikti vienodas galimybes ir pateikti vienodą informaciją; teikdama informaciją perkančioji organizacija neturi diskriminuoti tiekėjų;
 - 3) visus dalyvius, kurių pasiūlymai nebuvo atmesti pagal šio straipsnio 3 dalį, raštu informuoti apie techninių specifikacijų ar kitų pirkimo dokumentų pakeitimus. Perkančiosios organizacijos nustatyti minimalūs reikalavimai negali būti keičiami. Atsižvelgdama į pirkimo dokumentų pakeitimus, perkančioji organizacija nustato tiekėjams pakankamą pateiktų pasiūlymų pakeitimo terminą;
 - 4) derybas vesti vadovaujantis šio įstatymo 22 straipsnyje nustatytais reikalavimais. Tuo atveju, kai surašomas derybų protokolai, jį pasirašo Komisijos pirmininkas ir dalyvio, su kuriuo derėtasi, įgaliotasis atstovas.
2. Perkančioji organizacija derasi su kiekvienu tiekėju dėl jų pateiktų pirminių ir vėlesnių pasiūlymų, siekdama geriausio rezultato pagal pirkimo dokumentuose nustatytus reikalavimus. Atliekant pirkimą inovacijų partnerystės būdu, negalima derėtis dėl pirkimo dokumentuose nustatytų minimalių reikalavimų, pasiūlymo vertinimo kriterijų ir tvarkos, galutinio derybų rezultato, užfiksuoto derybų protokoluose ar po derybų pateiktuose galutiniuose pasiūlymuose.
3. Perkančioji organizacija gali nustatyti derybų pakopas, kad būtų galima, vadovaujantis pirkimo dokumentuose nustatytais kriterijais, mažinti pasiūlymų, dėl kurių būtų deramasi, skaičių. Pirkimo dokumentuose turi būti nurodyta, ar perkančioji organizacija turi taikyti derybų pakopas.

Derybos yra vienas iš inovacijų partnerystės būdu vykdomų pirkimų etapų. Nepriklausomai nuo to, ar deramasi po pateikto pirminio tiekėjo pasiūlymo, ar jau po vėlesnių pasiūlymų pateikimo, derybos turi būti vykdomos laikantis [VPI 75](#) straipsnyje nustatytų sąlygų ir reikalavimų.

[VPI 75](#) straipsnyje¹⁷⁸⁸ yra nustatyta derybų, atliekamų vykdant pirkimą inovacijų partnerystės būdu, vykdymo tvarka. [VPI 75](#) straipsnyje iš esmės yra atkartojami [VPI 66](#) straipsnyje nustatyti skelbiamų derybų reikalavimai (*detaliau žiūrėti [VPI 66](#) straipsnio komentarą*), išskyrus tam tikras toliau nurodomas išimtis.

Derybų metu perkančioji organizacija turi siekti šių tikslų:

- 1) padėti tiekėjams suprasti perkančiosios organizacijos poreikius ir reikalavimus, kad pagal juos tiekėjai galėtų pakoreguoti savo pasiūlymus, ištaisyti redakcinio pobūdžio

¹⁷⁸⁸ Komentuojamos [VPI 75](#) straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant Direktyvos [2014/24/ES](#) 31 straipsnio normas.

ar kitas klaidas. Perkančioji organizacija gali prašyti dalyvių patikslinti, papildyti arba paaiškinti savo pasiūlymus, tačiau tiekėjams yra draudžiama atlikti esminius savo pasiūlymų keitimus, t. y. keisti kainą ar atlikti kitus pakeitimus, dėl kurių pirkimo dokumentų reikalavimų neatitinkantis pasiūlymas taptų atitinkantis pirkimo dokumentų reikalavimus (*detaliau žiūrėti VPI 55 straipsnio 9 dalies komentarą*).

- 2) patobulinti pirkimo sąlygas, jeigu tam tikri pirkimo aspektai dėl pirkimo sudėtingumo perkančiajai organizacijai buvo neaiškūs¹⁷⁸⁹;
- 3) siekti, kad pateikti pasiūlymai būtų kiek galima naudingi perkančiajai organizacijai, pavyzdžiui, pasiekiant geriausią kainos ir kokybės santykį;
- 4) paskatinti tiekėjus pagerinti savo pasiūlymų sąlygas (skatinti tiekėjų konkurenciją).

1. VPI 75 straipsnio 1 dalyje yra nustatytos sąlygos, kuriomis privalo laikytis perkančioji organizacija, vykdydama derybas pirkime, atliekamame inovacinių partnerystės būdu. Vykstant deryboms, perkančioji organizacija, atsižvelgdama į viešųjų pirkimų lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principus (*detaliau žiūrėti VPI 17 straipsnio komentarą*), visų pirma privalo užtikrinti visų pirkimo dalyvių lygiateisiškumą ir tai, kad nei vienas iš pirkimo dalyvių nebūtų diskriminuojamas. Tai reiškia, kad perkančioji organizacija turi organizuoti derybų procesą su kiekvienu pirkimo dalyviu taip, kad jis su kiekvienu tokiu asmeniu būtų vienodas. Pavyzdžiui, derybų klausimai, jų eiliškumas, apimtis ir pan. iš esmės turi sutapti, priešingu atveju kyla diskriminavimo ir (arba) lygiateisiškumo reikalavimų pažeidimų galimybė.

Vykdydama derybas perkančioji organizacija privalo laikytis šių sąlygų:

- 1) Tretiesiems asmenims neatskleisti jokios iš tiekėjo gautos informacijos be tiekėjo sutikimo, kuriame būtų nurodyta, kokią informaciją leidžiama atskleisti (VPI 75 straipsnio 1 dalies 1 punktas). Pažymėtina, kad neatskleistina kitiems subjektams informacija suprastina praeitį, ji apima ne tik konfidencialią informaciją (komercinę paslaptį), bet taip pat ir duomenis, kurių atskleidimas būtų nesuderintas su sąžininga ir veiksminga konkurencija.

Perkančiosios organizacijos neriboja vien tiekėjo nurodymas laikyti tam tikrą informaciją konfidencialia (komercinė paslaptimi). Konfidencialios informacijos sąvoka pateikta VPI 20 straipsnyje. Pati perkančioji organizacija privalo vertinti, ar tiekėjo kaip konfidenciali nurodoma informacija iš tiesų gali būti laikoma konfidencialia ir negali būti atskleista tretiesiems asmenims (*detaliau žiūrėti VPI 20 straipsnio komentarą*). Perkančioji organizacija privalo laikytis viešųjų pirkimų skaidrumo principo (*detaliau žiūrėti VPI 17 straipsnio komentarą*) ir turi leisti tretiesiems asmenims susipažinti su ne konfidencialia tiekėjo pateikta informacija.

Vykdydama derybas, perkančioji organizacija taip pat privalo laikytis viešųjų pirkimų lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principų (*detaliau žiūrėti VPI 17 straipsnio komentarą*). Lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principų laikymasis yra susijęs ne tik su konfidencialios informacijos apsauga, kaip nustatyta VPI 20 straipsnyje, tačiau ir su derybų esme, tikslu ir prasme, kai derėdamiesi tiekėjai negali žinoti, o perkančioji organizacija atskleisti sąlygų, dėl kurių derasi kiti

¹⁷⁸⁹ ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas byloje *Borta*, [C-298/15](#).

pirkimo dalyviai. Dėl to perkančiajai organizacijai draudžiama informuoti trečiuosius asmenis ar kitus pirkimo dalyvius apie susitarimus su kitais pirkimo dalyviais, taip pat bet kokią kitą informaciją, susijusią su derybų eiga ar derybų metu aptartais klausimais.

- 2) visiems tiekėjams taikyti vienodus reikalavimus, suteikti vienodas galimybes ir pateikti vienodą informaciją; teikdama informaciją perkančioji organizacija neturi diskriminuoti tiekėjų ([VPI](#) 75 straipsnio 1 dalies 2 punktas).

Lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principai lemia ir tai, kad perkančiosios pirkimo dalyviais turi būti deramasi dėl tų pačių sąlygų, suteikiant tokios pačios apimties informaciją tokiu pat būdu ar priemonėmis, kiekvienam dalyviui skiriant vienodą ar panašų laiką tarpą deryboms, vienodą skaičių derybų pakopų. Su kiekvienu dalyviu turi būti deramasi atskirai. Rekomenduotina, kad dėl tų pačių pirkimo sąlygų derybas vesti tas pats pirkimo komisijos narys ar nariai.

- 3) visus dalyvius, kurių pasiūlymai nebuvo atmesti pagal šio [VPI](#) 75 straipsnio 3 dalį, raštu informuoti apie techninių specifikacijų ar kitų pirkimo dokumentų pakeitimus. Perkančiosios organizacijos nustatyti minimalūs reikalavimai negali būti keičiami. Atsižvelgdama į pirkimo dokumentų pakeitimus, perkančioji organizacija nustato tiekėjams pakankamą pateiktų pasiūlymų pakeitimo terminą ([VPI](#) 75 straipsnio 1 dalies 3 punktas).

Pirkimo sąlygų tobulinimo poreikis gali kilti derybų metu perkančiajai organizacijai įvertinus tiekėjų pasiūlymus, gavus daugiau informacijos apie rinkoje siūlomas prekes, paslaugas ar darbus. Todėl perkančioji organizacija, nepažeisdama [VPI](#) 35 straipsnyje nustatytų reikalavimų ir laikydamasi teismų praktikoje nustatytų reikalavimų ir sąlygų, gali keisti pirkimo dokumentų turinį¹⁷⁹⁰ (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 35 straipsnio komentarą*).

Įstatymų leidėjas [VPI](#) 75 straipsnio 1 dalies 3 punkte nustatė, kad vykdant pirkimą inovacijų partnerystės būdu perkančiosios organizacijos nustatyti minimalūs reikalavimai ir pasiūlymų vertinimo kriterijai, jų lyginamieji svoriai negali būti keičiami.

Perkančiajai organizacijai nesilaikius [VPI](#) 75 straipsnio 1 dalies 3 punkte nustatyto reikalavimo ir pakeitus pirkimo dokumentuose nustatytus minimalius reikalavimus, pasiūlymų vertinimo kriterijus ir (ar) jų lyginamuosius svorius, tokios pirkimo sąlygos būtų laikomos neteisėtomis, o perkančioji organizacija turėtų arba nutraukti pirkimo procedūras, arba panaikinti pirkimo dokumentų pakeitimus ir pirkimo procedūras vykdyti pagal pirminius pirkimo dokumentus.

Atsižvelgdama į pirkimo dokumentų pakeitimus, perkančioji organizacija taip pat privalo nustatyti pakankamą terminą tiekėjams pateikti pakeistus pasiūlymus¹⁷⁹¹ (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 35 straipsnio komentarą*).

- 4) derybas vesti vadovaujantis [VPI](#) 22 straipsnyje nustatytais reikalavimais. Tuo atveju, kai surašomas derybų protokolas, jį pasirašo Komisijos pirmininkas ir

¹⁷⁹⁰ ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas byloje *Borta*, [C-298/15](#).

¹⁷⁹¹ ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas byloje *Borta*, [C-298/15](#).

dalyvio, su kuriuo derėtasi, įgaliotasis atstovas ([VPI](#) 75 straipsnio 1 dalies 4 punktas).

Derybų metu naudojamos bendravimo priemonės turi atitikti [VPI](#) 22 straipsnyje nustatytus reikalavimus, būti nediskriminacinės ir sudaryti vienodas galimybes tiekėjams bendrauti ir keistis informacija su perkančiąja organizacija, t. y. vedant derybas su tiekėjais gali būti bendraujama ir keičiamasi informacija rengiant susitikimus, darant prezentacijas, taip pat gali būti bendraujama raštu: paštu arba per kurjerį, faksu, telefonu, elektroninėmis priemonėmis. Perkančioji organizacija išsirenka bendravimo priemones atsižvelgdama į konkretaus pirkimo sudėtingumą, tiekėjų galimybes (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 22 straipsnio komentarą*).

Pažymėtina, kad derybų turinys turi būti įforminamas derybų protokoluose [VPI](#) 19 straipsnyje nustatyta tvarka, jei derybų protokolai yra surašomi. Tinkamai surašytu protokolu laikomas toks protokolas, kurį pasirašo tiek Komisijos pirmininkas, tiek ir tiekėjo atstovas. Derybų metu vykęs susirašinėjimas taip pat gali būti pridedamas prie derybų protokolo (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 19 straipsnio komentarą*).

2. [VPI](#) 75 straipsnio 2 dalyje yra nustatyta derybų vykdymo tvarka ir eiliškumas.

[VPI](#) 75 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad perkančioji organizacija privalo atskirai derėtis su kiekvienu tiekėju, o derybų tikslas yra perkančiajai organizacijai gauti geriausią tiekėjų siūlomą rezultatą.

Komentaro autorių nuomone, pirkimo dokumentuose perkančioji organizacija privalo nurodyti, kokių eiliškumu į derybas bus kviečiami dalyviai.

Įprastai pirmas deryboms kviečiamas vėliausiai pirminį pasiūlymą pateikęs dalyvis, vėliau – priešpaskutinis ir taip toliau, tačiau perkančioji organizacija pirkimo sąlygose gali nustatyti ir kitą dalyvių eiliškumo atrankos būdą, pavyzdžiui, burtų keliu.

Gali būti deramasi dėl įvairių prekių, paslaugų ar darbų aspektų, pavyzdžiui, kokybės, kiekių, sutarties sąlygų, socialinės ir aplinkos apsaugos, inovacijų, jeigu jie nesudaro pirkimo dokumentuose nurodytų minimalių reikalavimų, pavyzdžiui:

1) dėl prekių pristatymo termino, jeigu jis nėra pirkimo dokumentuose nustatytas minimalus reikalavimas, atsižvelgiant į tai, kad prekių pristatymo termino prailginimas gali turėti įtakos sumažinti pasiūlymo kainą;

2) dėl galimybes, kad tiekėjas be papildomo mokesčio apmokys perkančiosios organizacijos darbuotojus naudotis iš jo įsigytais prekėmis;

3) dėl pirkimo objekto komplektacijos – tiekėjai pasiūlo pirkimo objekto priedus, kurių reikalingumo perkančioji organizacija negalėjo numatyti prieš pradėdama pirkimą.

Istaitų leidėjas [VPI](#) 75 straipsnio 2 dalyje taip pat nustatė, kad atliekant pirkimą inovacijų partnerystės būdu negalima derėtis nei dėl pirkimo dokumentuose nustatytų minimalių reikalavimų, nei dėl pasiūlymų vertinimo kriterijų ir tvarkos, kadangi tiekėjų pasiūlymai tame pačiame pirkime negali būti vertinami pagal skirtingus tiekėjų pasiūlymų vertinimo kriterijus, atskiriems tiekėjams negali būti taikomi žemesni nei nustatyti minimalūs

reikalavimai, o patys tiekėjų pasiūlymai turi būti tarpusavyje palyginami (*detaliau žiūrėti [VPI 55 straipsnio komentarą](#)*).

Įstatymų leidėjas taip pat nustatė, kad atliekant pirkimą inovacijų partnerystės būdu negalima derėtis dėl galutinio derybų rezultato, užfiksuoto derybų protokoluose ar po derybų pateiktuose galutiniuose pasiūlymuose. Kitaip tariant, vėlesnėmis derybomis negalima persiderėti dėl to, ką tiekėjas ir perkančioji organizacija jau buvo sutarę derybų metu.

3. [VPI 75](#) straipsnio 3 dalyje yra nustatyta perkančiosios organizacijos teisė taikyti derybų pakopas, apie tai iš anksto aiškiai ir nedviprasmiškai nurodžius pirkimo dokumentuose.

Derybų pakopų esmė yra ta, kad perkančioji organizacija, taikydama derybų pakopas, atsižvelgdama į pirkimo dokumentuose nustatytus kriterijus, gali mažinti pasiūlymų, dėl kurių yra deramasi, skaičių. Tokiu būdu perkančioji organizacija atrenka tiekėjus, kurių pasiūlymai geriausiai atitinka perkančiosios organizacijos poreikius bei finansines galimybes ir derybas tęsia tik su šiais tiekėjais (*detaliau žiūrėti [VPI 66 straipsnio komentarą](#)*).

Komentaro autorių nuomone, pirkimo dokumentuose perkančioji organizacija privalo nurodyti ne tik tai, kad derybų pakopos bus taikomos, tačiau ir nustatyti atskirų derybų pakopų eiliškumą, konkretų derybų objektą ar objektus (jų ribas). Pavyzdžiui, perkančioji organizacija gali nustatyti, kad pirmojoje derybų pakopoje bus deramasi dėl pirkimo objekto techninių savybių, antroje – dėl pristatymo terminų ir apmokamų perkančiosios organizacijos darbuotojų skaičiaus, trečioje – dėl pirkimo objekto kainos.

Komentaro autorių nuomone, nors [VPI 75](#) straipsnio 3 dalyje nėra nustatyta, tačiau vykdant derybas pakopomis, vadovaujantis viešųjų pirkimų skaidrumo principu (*detaliau žiūrėti [VPI 17 straipsnio komentarą](#)*) ir įstatymo analogija, taikant [VPI 66](#) straipsnio 4 dalį, dalyviams, kurie nekviečiami į kitą derybų pakopą, raštu turėtų būti pranešama, kokie pasiūlymai pasirinkti, nurodomos jų pasirinkimo priežastys (*detaliau žiūrėti [VPI 66 straipsnio komentarą](#)*).

Tokiu atveju tiekėjai, kurie nekviečiami į kitą derybų pakopą, turėtų galimybę įvertinti perkančiosios organizacijos sprendimo tęsti derybas su atitinkamais tiekėjais pagrįstumą ir teisėtumą.

76 straipsnis. Projekto konkurso vykdymas

1. Šis skirsnis taikomas projekto konkursui, kai:

- 1) jis organizuojamas kaip dalis procedūros, kuria siekiama sudaryti paslaugų pirkimo sutartį, ir (arba)
 - 2) dalyviams skiriami prizai ar atlygis.
2. Projekto konkursas skelbiamas ir apie projekto konkurso rezultatus pranešama vadovaujantis šio įstatymo 31, 33 ir 34 straipsnių nuostatomis. Jeigu perkančioji organizacija paslaugų pirkimą ketina tęsti neskelbiamų derybų būdu, tai turi būti nurodyta skelbime apie projekto konkursą.
3. Projekto konkurse turi teisę dalyvauti fiziniai, juridiniai asmenys, kitos organizacijos, jų padaliniai ar tokių asmenų grupė. Dalyvavimas projekte konkurse negalima riboti teritoriniu pagrindu ar kitaip diskriminuoti tiekėjų.
4. Perkančioji organizacija gali atlikti kandidatų, kuriuos pakvies pateikti planus ar projektus, kvalifikacinę atranką. Šiuo atveju perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose turi nustatyti aiškius, nediskriminacinius ir realią konkurenciją užtikrinančius kvalifikacines atrankos kriterijus.
5. Projekto konkursas organizuojamas vadovaujantis šio skirsnio, šio įstatymo I skyriaus, išskyrus 19 straipsnį, 31, 33, 34 straipsnių nuostatomis ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgalios institucijos patvirtintomis projekto konkurso organizavimo taisyklėmis.

Komentuojamame [VPI](#) 76 straipsnyje¹⁷⁹² įtvirtinta projekto konkurso vykdymo tvarka ir reikalavimai.

Projekto konkurso sąvoka pateikiama [VPI](#) 2 straipsnio 28 dalyje (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 28 dalies komentarą*).

Pagrindinės sritys, kuriose taikomas projekto konkursas, yra miestų ir teritorijų planavimo, architektūros, inžinerijos ar duomenų tvarkymas. Tačiau vertėtų pažymėti, kad komentuojama procedūra galėtų būti naudojama ir kitais tikslais, pavyzdžiui, siekiant įsigyti projektus finansų inžinerijos srityje, kurie optimizuotų MVĮ skiriamą paramą įgyvendinant Jungtinių Europos išteklių labai mažoms, mažoms ir vidutinėms įmonėms finansuoti iniciatyvą arba kitas Europos Sąjungos paramos MVĮ programas konkrečioje valstybėje narėje. Projekto konkurso, skirto įsigyti projektus tokiai finansų inžinerijai, sąlygose taip pat galėtų būti nustatyta, kad tikrovės paslaugų pirkimo sutartys šioms finansų inžinerijos priemonėms įgyvendinti būtų skiriamos projekto konkurso laimėtojų arba vienam iš laimėtojų vedant derybas be skelbimo apie pirkimą¹⁷⁹³.

Projekto konkurso vykdymas detaliau reguliuojamas Projekto konkurso taisyklėse.

Projekto konkurso taisyklių 4 punkte įtvirtinta, kad perkančioji organizacija privalo užtikrinti, kad vykdant projekto konkursą būtų laikomasi [VPI](#) I skyriaus, išskyrus 19 straipsnį,

¹⁷⁹² Komentuojamos [VPI](#) 76 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 78-80 straipsnio normas.

¹⁷⁹³ [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 120-oji konstatuojamoji dalis.

31, 33, 34, 76, 77 straipsnių nuostatų, kas reiškia, kad turi būti laikomasi nurodytų teisės normų ir taisyklių reikalavimų.

1. [VPI](#) 76 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos dvi projekto konkurso procedūros taikymo galimybės, kurios gali būti taikomos tiek alternatyviai, t. y. tik viena iš dviejų, tiek abi kartu.

[VPI](#) 76 straipsnio 1 dalies sąlygos:

1.1. *projekto konkursas organizuojamas kaip dalis procedūros, kurioje siekiama sudaryti paslaugų pirkimo sutartį.*

Procedūra laikoma projekto konkursu dviem atvejais:

- kai vykdomas projekto konkursas yra atskira procedūra, nėra sudaroma paslaugų pirkimo sutartis, o tik skiriami prizai. Pasibaigus projekto konkurso procedūrai yra organizuojamas atskiras viešasis pirkimas dėl paslaugų pirkimo sutarties sudarymo, t. y. visiškai nauja pirkimo procedūra, pavyzdžiui, atviras konkursas, ribotas konkursas ar skelbiamos derybos.
- kai vykdomas projekto konkursas nėra atskira procedūra, tik dalis viešojo pirkimo procedūros. Projekto konkursas tokiu atveju yra pirmasis viešojo pirkimo procedūros etapas. Po šio etapo toliau vykdomos neskkelbiamos derybos ir sudaroma paslaugų sutartis.

Jeigu po projekto konkurso iš viso nėra siekiama sudaryti paslaugų pirkimo sutarties, t. y. nebus vykdomas nei atskiras viešasis pirkimas, nei neskkelbiamos derybos pagal [VPI](#) 76 straipsnio 2 dalį (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 76 straipsnio 2 dalies komentarą*), tuomet tokia procedūra nelaikoma projekto konkursu, o Perkančioji organizacija turi vykdyti plano ar projekto viešąjį pirkimą vienu iš pirkimo būdų, pavyzdžiui, atviro konkurso, riboto konkurso ar skelbiamų derybų būdu¹⁷⁹⁴.

Kai projekto konkursas organizuojamas kaip dalis viešo pirkimo procedūros (pirmasis neskkelbiamų derybų etapas), perkančiosios organizacijos projekto konkurso dokumentuose turi tiksliai ir aiškiai nurodyti šią informaciją, t. y. kad projekto konkurso laimėtojas (laimėtojai) bus kviečiamas (kviečiami) dalyvauti tolesnėse paslaugų pirkimo procedūrose¹⁷⁹⁵. Tolesnės pirkimo procedūros visada vykdomos neskkelbiamų derybų būdu pagal [VPI](#) 71 straipsnio 4 dalį. Perkančioji organizacija turi teisę neskkelbiamas derybas vykdyti tik su projekto konkurso laimėtoju ar su visais projekto konkurso laimėtojais (kai nustatomi keli laimėtojai)¹⁷⁹⁶.

Kita vertus, perkančioji organizacija, projekto konkurso pirkimo dokumentuose įtvirtinusi tikslą sudaryti paslaugų pirkimo sutartį, nėra absoliučiai įpareigota paslaugų pirkimo sutartį sudaryti, t. y. taikomi ir bendrieji pirkimo procedūrų nutraukimo pagrindai, įtvirtinti [VPI](#) 29 straipsnio 3 dalyje (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 29 straipsnio 3 dalies komentarą*). Be to, projekto konkurso metu gali būti nustatyta, kad nei vienas iš pateiktų pasiūlymų (projektų) neatitinka perkančiosios organizacijos poreikių, todėl ji negali būti įpareigota visais atvejais sudaryti viešo pirkimo sutarties.

¹⁷⁹⁴ Projekto konkurso taisyklių 20 punktas.

¹⁷⁹⁵ Projekto konkurso taisyklių 24.13 punktas.

¹⁷⁹⁶ Projekto konkurso taisyklių 82-83 punktai.

1.2. *projekto konkurso dalyviams skiriami prizai ar atlygis.*

[VPI](#) 76 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtinta, kad [VPI](#) 76-77 straipsnio normos taikomos projekto konkursui, kai dalyviams skiriami prizai ar atlygis.

Paprastai perkančiosios organizacijos nustato prizus projekto konkurso dalyviams, kurie tampa pirmos – trečios vietos laimėtojais, atitinkamai paskirstant prizinį fondą. Prizai paprastai skiriami, kadangi sudaroma tik viena paslaugų pirkimo sutartis, o dalyvavimas projekte konkurse (projekto parengimas) reikalauja didelių kaštų, pavyzdžiui, projektuotojai turi įdėti pastangų, rengiant projektinius sprendinius, apskaičiuojant perkančiosios organizacijos poreikius, siūlant inovatyvius sprendimus, be to, projektinių pasiūlymų rengimo atvejais dažnai prašoma pateikti maketus, kuriuos reikia parengti ir netgi fiziškai pateikti perkančiajai organizacijai.

Ši sąlyga taip pat nėra privaloma. Tai reiškia, kad procedūra laikoma projekto konkursu ir tais atvejais, kai perkančioji organizacija neskiria prizų ar atlygio projekto konkurso dalyviams. Pagrindinis projekto konkurso tikslas – projekto konkurso dalyviams sudaryti paslaugų pirkimo sutartį, kurią vykdant projekto konkurso laimėjimo atveju bus gaunamas atlygis, todėl prizas nėra pagrindinis projekto konkurso vykdytojo dalyvavimo jame tikslas.

Tais atvejais, kai projekto konkursas nėra organizuojamas kaip dalis procedūros, kuria siekiama sudaryti paslaugų pirkimo sutartį, o tik skiriamas prizai, perkančioji organizacija vis tiek turi turėti tikslą sudaryti paslaugų sutartį. Kitą sakant, tais atvejais, kai skiriami tik prizai ar atlygis, perkančioji organizacija turi organizuoti atskiras viešojo pirkimo procedūras dėl paslaugų įsigijimo, jau panaudodama tą rezultatą, kurį gavo projekto konkurso procedūros metu. Kaip minėta pirmiau, tais atvejais, kai nėra nei pirkimo procedūrų tęstinumo (neskelbiamų derybų pagal [VPI](#) 71 straipsnio 4 dalį), nei atskiros paslaugų pirkimo procedūros, tai perkančioji organizacija negali taisyti projekto konkurso kaip pirkimo procedūros, o turi būti taikomi vykdomas viešasis pirkimas bendra tvarka, pavyzdžiui, atviras konkursas, ribotas konkursas, skelbiamos derybos ar kitas būdas.

Prizų ar atlygio dydis nėra reguliuojamas, todėl perkančiosios organizacijos turi teisę nustatyti šiuos dydžius, pavyzdžiui, atsižvelgdamos į turimą biudžetą, projektų sudėtingumą ir pan.

2. [VPI](#) 76 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos projekto konkurso duomenų viešinimo taisyklės.

[VPI](#) 76 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos trys atskiros viešinimo taisyklės:

- projekto konkursas skelbiamas, vadovaujantis [VPI](#) 31 straipsnio ir 34 straipsnio nuostatomis¹⁷⁹ (detačiau žiūrėti [VPI](#) 31 straipsnio ir 34 straipsnio komentarą). [VPI](#) 76 straipsnio 2 dalyje nėra įtvirtintų minimalių projekto konkurso pasiūlymų (projektų) pateikimo terminų nei tarptautinės vertės projekto konkursams, nei supaprastintiems projekto konkursams, todėl pačios perkančiosios organizacijos turi diskreciją nustatyti šiuos terminus. Kita vertus, projekto konkurso pasiūlymams (projektams) pateikti terminas turi atitikti proporcingumo principą ir turi būti pakankamas, atsižvelgiant į [VPI](#) 40 straipsnio 1 dalį, kuri

¹⁷⁹ Projekto konkurso taisyklių 21 punktas.

taikoma *mutatis mutandis* (atsižvelgiant į reikalingus pakeitimus) (*detaliau žiūrėti VPI 40 straipsnio komentarą*)¹⁷⁹⁸.

- projekto konkurso skelbime turi būti papildomai pateikiama informacija apie tai, ar perkančioji organizacija ketina tęsti pirkimą neskelbiamų derybų būdu¹⁷⁹⁹. Skelbime turi būti nurodyta, kurį būdą perkančioji organizacija taikys, t. y. ar pagal Projekto konkurso taisyklių 82 punktą po projekto konkurso perkančioji organizacija, vadovaudamasi VPI 71 straipsnio 4 dalies nuostatomis, paslaugas turi teisę pirkti iš projekto konkurso laimėtojų arba vieno iš jų neskelbiamų derybų būdu, ar pagal Projekto konkurso taisyklių 83 punktą tuo atveju, kai išrenkami keli projekto konkurso laimėtojai (pirmąsias vietas užėmę dalyviai), perkančioji organizacija, vadovaudamasi VPI 71 straipsnio 4 dalies nuostatomis, paslaugas turi teisę pirkti neskelbiamų derybų būdu. Pastaruoju atveju į derybas kviečiami visi laimėtojai.

- projekto konkurso rezultatai skelbiami, vadovaujantis VPI 33 straipsnio ir 34 straipsnio nuostatomis¹⁸⁰⁰ (*detaliau žiūrėti VPI 33 straipsnio ir 34 straipsnio komentarą*).

3. VPI 76 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta taisyklė, kad projekto konkurse pasiūlymus (projektus) gali pateikti visi rinkos dalyviai, ir nustatytas draudimas diskriminuoti tiekėjus teritoriniu ar kitu pagrindu.

VPI 76 straipsnio 3 dalyje detalizuota, kad projekto konkurse gali dalyvauti fiziniai, juridiniai asmenys, kitos organizacijos, jų padaliniai ar tokių asmenų grupė. Jeigu projekto konkurse dalyvauja tiekėjų grupės, perkančioji organizacija iš šios grupės neturi reikalauti, kad ji įgytų tam tikrą teisinę formą, tačiau perkančioji organizacijai priėmus sprendimą su tokia grupe sudaryti pirkimo sutartį, iš jos gali būti reikalaujama įgyti tam tikrą teisinę formą, jeigu tai yra būtina siekiant tinkamai įvykdyti pirkimo sutartį. Apie tai turi būti nurodyta projekto konkurso dokumentuose¹⁸⁰¹. Tai visiškai atitinka tiekėjo sąvoką, kuri apibrėžta VPI 2 straipsnio 36 dalyje (*detaliau žiūrėti VPI 2 straipsnio 36 dalies komentarą*), bei VPI 18 straipsnio nuostatas (*detaliau žiūrėti VPI 18 straipsnio komentarą*). Dėl to perkančioji organizacija negali diskriminuoti tiekėjų dėl jų organizacinės formos, svarbu tik tai, kad tiekėjai turėtų perkančiosios organizacijos projekto konkurso sąlygose nustatytą kvalifikaciją ir dėl tiekėjų nebūtų pašalinimo pagrindų.

VPI 76 straipsnio 3 dalyje taip pat nurodyta, kad tiekėjai negali būti diskriminuojami teritoriniu pagrindu, t. y. yra įtvirtintas reikalavimas vadovautis nediskriminavimo principu (VPI 17 straipsnio 1 dalis) bei užtikrinti judėjimo laisvę. Pavyzdžiui, perkančioji organizacija negali reikalauti, kad projekto konkurso pasiūlymus (projektus) pateiktų tik Lietuvos Respublikoje veikiančių tiekėjų, o turi būti priimami ir kitose valstybėse veikiančių tiekėjų pasiūlymai (projektai). Kita vertus, vertinant šį draudimą riboti tiekėjų dalyvavimą teritoriniu pagrindu, turi taip pat būti atsižvelgtina į VPI 17 straipsnio 5 dalies nuostatas, kai leidžiamas diskriminavimas teritoriniu pagrindu dėl nacionalinio saugumo interesų užtikrinimo (*detaliau žiūrėti VPI 17 straipsnio 5 dalies komentarą*).

¹⁷⁹⁸ Projekto konkurso taisyklių 40 punktas.

¹⁷⁹⁹ Projekto konkurso taisyklių 22 punktas.

¹⁸⁰⁰ Projekto konkurso taisyklių 86 punktas.

¹⁸⁰¹ Projekto konkurso taisyklių 16 punktas.

[VPI](#) 76 straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad pateiktas sąrašas, kokiais atvejais draudžiama diskriminacija, nėra baigtinis, todėl ir kitais atvejais perkančioji organizacija turi užtikrinti tiekėjų lygiateisiškumą, nediskriminavimo, sąžiningos konkurencijos principų įgyvendinimą (detaliau žiūrėti [VPI](#) 17 straipsnio 1 ir 3 dalies komentarą).

4. [VPI](#) 76 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta teisė vykdyti projekto konkurso kandidatų kvalifikacinę atranką.

Projekto konkursas gali būti vykdomas dviem būdais:

- atviro projekto konkurso būdu, kai visi tiekėjai kviečiami pateikti pasiūlymus (projektus) ir komisija vertina visų tiekėjų projektus¹⁸⁰²;
- riboto projekto konkurso būdu, kai paraiškas gali pateikti visi suinteresuoti tiekėjai, o pasiūlymus (projektus) teikia tik perkančiosios organizacijos kvalifikacinės atrankos metu atrinkti ir pakviesti tiekėjai¹⁸⁰³.

[VPI](#) 76 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta galimybė taikyti kvalifikacinę atranką reiškia, kad perkančioji organizacija pasirenko riboto projekto konkurso procedūras.

Šiuo atveju perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose turi nustatyti aiškius, nediskriminacinius ir realią konkurenciją užtikrinančius kvalifikacinės atrankos kriterijus (detaliau dėl kvalifikacinės atrankos žiūrėti [VPI](#) 14 straipsnio komentarą).

Perkančioji organizacija gali apriboti kandidatų, kuriuos jis kvies pateikti projektus, skaičių, kuris negali būti mažesnis kaip 3. Jeigu to kvalifikacinės atrankos keli kandidatai surinko vienodą balų skaičių ir kandidatų yra daugiau negu 3, perkančioji organizacija privalo šiuos kandidatus kviesti pateikti projektus. Mažiau kandidatų gali būti pakviesta tik tuo atveju, kai pateikiama mažiau paraiškų arba nustatytus reikalavimus dėl pašalinimo pagrindų ir kvalifikacijos atitinka mažiau kandidatų¹⁸⁰⁴.

5. [VPI](#) 76 straipsnio 5 dalyje įtvirtintos normos, kuriomis privaloma vadovautis, vykdant projekto konkursą.

[VPI](#) 76 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad projekto konkursas organizuojamas vadovaujantis [VPI](#) IV skyriaus „Pirkimo priemonės, bendrai atliekami pirkimai“ pirmojo skirsnio „Projekto konkursas“, [VPI](#) I skyriaus (išskyrus [VPI](#) 19 straipsnį¹⁸⁰⁵), [VPI](#) 31, 33, 34 straipsnių nuostatomis ir Projekto konkurso taisyklėmis.

Tai reiškia, kad vykdant projekto konkursą, reikia vadovautis bendrosiomis [VPI](#) nuostatomis, įskaitant nuostatas dėl pirkimo vertės nustatymo, taikymo išimčių, viešųjų pirkimų principų, interesų konfliktų ir kt., reikalavimais dėl skelbimo, kurie įtvirtinti [VPI](#).

Projekto konkurso taisyklėse yra įtvirtinti reikalavimai, kurie paprastai nukreipia atgal į konkrecias [VPI](#) normas. Projekto konkurso taisyklėse įtvirtintos normos dėl projekto

¹⁸⁰² Projekto konkurso taisyklių 10, 55.1 punktai, XI skyrius.

¹⁸⁰³ Projekto konkurso taisyklių 11, 55.2 punktai, XII skyrius.

¹⁸⁰⁴ Projekto konkurso taisyklių 60 punktas.

¹⁸⁰⁵ [VPI](#) 19 straipsnyje įtvirtintos taisyklės dėl viešųjų pirkimų komisijos, tuo tarpu projekto konkurso vertinimo komisijos taisyklės įtvirtintos [VPI](#) 77 straipsnyje.

konkurso organizavimo sąlygų (*detaliau žiūrėti [VPI 76 straipsnio 1 dalies komentarą](#)*), pradžios ir pabaigos (*detaliau žiūrėti [VPI 29 straipsnio komentarą](#)*), projekto konkurso skelbimo (*detaliau žiūrėti [VPI 76 straipsnio 2 dalies komentarą](#)*), projekto konkurso dokumentų, įskaitant pašalinimo pagrindus (*detaliau žiūrėti [VPI 46 straipsnio komentarą](#)*), kvalifikacijos reikalavimus (*detaliau žiūrėti [VPI 47 straipsnio komentarą](#)*), kvalifikacinę atranką (*detaliau žiūrėti [VPI 76 straipsnio 4 dalies komentarą](#)*), ir jų teikimo (*detaliau žiūrėti [VPI 36 straipsnio komentarą](#)*), projekto konkurso vertinimo komisijos (*detaliau žiūrėti [VPI 77 straipsnio komentarą](#)*), paraiškų ir projektų pateikimo (*detaliau žiūrėti [VPI 40 straipsnio komentarą](#)*), projekto konkurso vykdymo būdų (*detaliau žiūrėti [VPI 76 straipsnio 4 dalies komentarą](#)*), projektų nagrinėjimo, aptarimo ir vertinimo.

Kita vertus, tai, kad projekto konkursams nėra tiesiogiai taikomas [VII](#) skyrius, reiškia ir projekto konkurso skirtumą nuo įprastinių pirkimo būdų, pavyzdžiui, gali skirtis pasiūlymų (projektų) vertinimo kriterijai.

77 straipsnis. Projekto konkurso vertinimo komisija

1. Kandidatų pateiktus planus ar projektus vertina perkančiosios organizacijos arba įgaliotosios organizacijos sudaryta vertinimo komisija. Vertinimo komisiją sudaranti perkančioji organizacija privalo suteikti šiai komisijai visus įgaliojimus, reikalingus planams ar projektams vertinti ir laimėtojams nustatyti.
2. Vertinimo komisija sudaroma ją sudarančios perkančiosios organizacijos vadovo įsakymu (potvarkiu) iš ne mažiau kaip 3 fizinių asmenų – komisijos pirmininko ir bent 2 komisijos narių. Vertinimo komisijos posėdžiai ir priimanami sprendimai yra teisėti, kai posėdyje dalyvauja daugiau kaip pusė visų komisijos narių, o jeigu komisija sudaryta iš 3 asmenų, – kai posėdyje dalyvauja visi komisijos nariai.
3. Vertinimo komisijos pirmininku skiriamas ją sudariusios perkančiosios organizacijos vadovas arba jo įgaliotas šios perkančiosios organizacijos ar bendru pavaldumu susijusios kitos perkančiosios organizacijos darbuotojas. Vertinimo komisiją turi sudaryti su projekto dalyviais nesusiję fiziniai asmenys. Vertinimo komisijos nariais gali būti ne tik vertinimo komisiją sudarančios organizacijos darbuotojai. Vertinimo komisijos pirmininku ir nariais skiriami tik nepriekaištingos reputacijos asmenys, pasirašę nešališkumo deklaraciją ir konfidencialumo pasižadėjimą. Jeigu projekto konkurso dalyviams keliama profesiniai reikalavimai, ne mažiau kaip trečdalis vertinimo komisijos narių turi būti bent tokios pačios arba lygiavertės kvalifikacijos. Vertinimo komisijos posėdžiai protokoluojami.
4. Vertinimo komisija sprendimus priima savarankiškai, paprasta balsų dauguma, balsuojant atviru vardiniu balsavimu. Balsuoti galima tik už arba prieš priimamą sprendimą. Jeigu balsai pasiskirsto po lygiai, lemia komisijos pirmininko balsas.
5. Pateikti planai ar projektai vertinami anonimiškai (vertinimo komisijos nariai gali sužinoti, kas pateikė pasiūlymus, tik komisijai priėjus prie bendros nuomonės ar priėmus sprendimą dėl geriausio plano ar projekto) ir pagal pirkimo dokumentuose nustatytus kriterijus, kurie nebūtinai turi remtis kaina, sąnaudomis arba kainos ar sąnaudų ir kokybės santykiu. Vertinimo komisija narių pasirašytame protokole nurodo projektų šališkumą, remdamasi kiekvieno projekto pranašumais, ir kartu pateikia savo pastabas, dėl kurių reikia papildomo paaiškinimo.
6. Kai vertinimo komisija prieina prie bendros nuomonės ar priima sprendimą, prireikus kandidatai gali būti kviečiami atsakyti į klausimus, kuriuos vertinimo komisija yra pateikusi protokole. Vertinimo komisijos narių ir kandidatų pokalbiai protokoluojami.

Komentuojamame [VPI](#) 77 straipsnyje¹⁸⁰⁶ įtvirtinta projekto konkurso vertinimo komisijos sudėtis, funkcijos ir darbo organizavimo tvarka.

Projekto konkurso vertinimo komisija yra sudaroma tik planų ar projektų vertinimui atlikti, tačiau šiai komisijai neturi būti perduodamos viešojo pirkimo komisijos funkcijos, pavyzdžiui, paskelbti projekto konkursą, vertinti kvalifikaciją, pašalinimo pagrindų nebuvimą

¹⁸⁰⁶ Komentuojamos [VPI](#) 77 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 81-82 straipsnio normas.

ir kt. Dėl to projekto konkurso procedūros metu veikia dvi komisijos: viešojo pirkimo komisija (*detalesnė žiūrėti [VPI 19 straipsnio komentarą](#)*) ir projekto konkurso vertinimo komisija.

1. [VPI 77](#) straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad perkančiosios organizacijos projektų ir planų vertinimui privalo sudaryti vertinimo komisiją¹⁸⁰⁷.

Jeigu projekto konkurso procedūras atlieka pati perkančioji organizacija, tuomet vertinimo komisiją sudaro, atitinkamas užduotis nustato ir visus įgaliojimus suteikia pati perkančioji organizacija. Tuo tarpu, jeigu projekto konkurso procedūras pagal įgaliojimą atlieka kita perkančioji organizacija pagal [VPI 83](#) straipsnį (*detalesnė žiūrėti [VPI 83 straipsnio komentarą](#)*), tuomet pirmiau nurodytus veiksmus atlieka būtent įgaliotoji (įgaliotinė) perkančioji organizacija. Atitinkamai ji yra ir atsakinga už šios komisijos veiklą, funkcijas ir tokios veiklos atitiktį [VPI](#) nustatytiems reikalavimams.

Vertinimo komisijai privalo būti suteikti įgaliojimai, reikalingi planams ar projektams vertinti ir laimėtojams nustatyti. Taigi, vertinimo komisija veikia pagal įgaliotojos perkančiosios organizacijos įgaliojimus. Įgaliojimams nėra nustatytų konkrečių reikalavimų, tačiau įgaliotoja perkančioji organizacija turi atsižvelgti į projekto konkurso reikalavimus, ypač vertinimo kriterijus, parametrus ir jų svorius, perkančiosios organizacijos tikslus, taip pat turi būti suteikta pakankamai laisvės vertinimo komisijos nariams pagal savo kompetenciją išreikšti nuomonę dėl vertinamo plano (projekto).

2. [VPI 77](#) straipsnio 2 dalyje reglamentuojami reikalavimai vertinimo komisijos sudėčiai¹⁸⁰⁸.

[VPI 77](#) straipsnio 2 dalies nuostatos iš esmės yra analogiškos [VPI 19](#) straipsnio 2 dalies ir 3 dalies normoms (*detalesnė žiūrėti [VPI 19 straipsnio 2 dalies ir 3 dalies komentarą](#)*).

Komisijos sudėtį įsakymu arba potvarkiu tvirtina ją sudarančios perkančiosios organizacijos vadovas. Šiame įsakyme ar potvarkyje turėtų būti nurodyta, kokie asmenys yra skiriami komisijos nariais (nurodant jų vardus, pavardes, pareigas), kas iš jų yra skiriamas komisijos pirmininku. Įsakyme ar potvarkyje dėl komisijos skyrimo taip pat turėtų būti įtvirtinta šio dokumento įsigaliojimo data, paskelbimo tvarka bei už jo paskelbimą atsakingi asmenys (asmuo).

[VPI 77](#) straipsnio 2 dalyje nėra nustatytų reikalavimų dėl vertinimo komisijos narių keitimo. Jeigu perkančiajai organizacijai atsiranda poreikis pakeisti vertinimo komisijos sudėtį (pavyzdžiui, vienam iš vertinimo komisijos narių susirgus, išvykus į komandiruotę, išvykus atostogų, pakeitus darbovietę ar dėl kitų priežasčių), ji gali tai padaryti pagal vidaus viešųjų pirkimų organizavimo tvarką reglamentuojančius dokumentus. Tokiu atveju, keičiant vertinimo komisijos narių sudėtį, naują sudėtį reikia patvirtinti perkančiosios organizacijos vadovo potvarkiu ar įsakymu. Vertinimo komisijos sudėtis gali būti keičiama bet kuriuo metu (net ir prasidėjus konkrečiam projekto konkurso procedūroms). Atsižvelgiant į tai, keičiant vertinimo komisijos sudėtį, pavyzdžiui, prasidėjus konkrečiam projekto konkurso procedūroms,

¹⁸⁰⁷ Projekto konkurso taisyklių 36 punktas.

¹⁸⁰⁸ Projekto konkurso taisyklių 37 punktas.

nauji vertinimo komisijos nariai turėtų susipažinti su vykdomo projekto konkurso eiga, priimtais sprendimais ir pan.

VPI 77 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad vertinimo komisiją turi sudaryti ne mažiau kaip trys fiziniai asmenys, iš kurių vienas skiriamas komisijos pirmininku. VPI nėra nustatęs ribojimo dėl maksimalaus vertinimo komisijos narių skaičiaus, taigi, perkančiosios organizacijos vidaus tvarkos taisyklėse ir netgi įsakyme ar potvarkyje pats nustato maksimalų skiriamų vertinimo komisijos narių skaičių.

Nors įstatyme nustatytas įpareigojimas tik dėl minimalaus trijų vertinimo komisijos narių skaičiaus, visais atvejais rekomenduotina, kad vertinimo komisija būtų sudaryta iš didesnio skaičiaus asmenų, pavyzdžiui, ne mažiau kaip penkių asmenų. Tokia rekomendacija sietina su VPI 77 straipsnio 2 dalyje nustatytu vertinimo komisijos kvorumu, t. y. tam, kad vienam ar keliems iš komisijos narių susirgus, išvykus ir pan., vertinimo komisija vis tiek galėtų priimti sprendimus (komisijos kvorumui reikalingas daugiau nei pusė komisijos narių dalyvavimas, o, kai komisijos narių iš viso yra trys – visų narių dalyvavimas) (*detaliau žiūrėti VPI 77 straipsnio 2 dalyje komentarą toliau*). Taip pat reikėtų atsižvelgti į tai, kiek projektų (planų) yra pateikta, kadangi gali itin išsiskirti vertinimo komisijos narių nuomonės ir gali būti sudėtinga nustatyti konkrečius balus ir laimėtoją.

VPI 77 straipsnio 2 dalyje yra apibrėžtas vertinimo komisijos narių kvorumas, t. y. vertinimo komisijos posėdžiuose dalyvaujančių komisijos narių minimalus skaičius, kuris laikomas būtina sąlyga, kad posėdžiai ir juose priimti sprendimai būtų pripažinti galiojančiais. VPI 77 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad vertinimo komisijos kvorumą sudaro daugiau nei pusė visų komisijos narių, o, jeigu vertinimo komisija sudaryta iš trijų asmenų, tokiu atveju kvorumą sudaro visi komisijos nariai.

3. VPI 77 straipsnio 3 dalyje reglamentuojami reikalavimai vertinimo komisijos nariams¹⁸⁰⁹.

VPI 77 straipsnio 3 dalies nuostatos iš dalies yra analogiškos VPI 19 straipsnio 2 dalies ir 3 dalies normoms (*detaliau žiūrėti VPI 19 straipsnio 2 dalies ir 3 dalies komentarą*).

VPI 77 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad vertinimo komisijos pirmininku gali būti skiriamas tik (i) vertinimo komisiją sudariusios perkančiosios organizacijos vadovas arba jo įgaliotas darbuotojas, arba (ii) vertinimo komisiją sudariusios perkančiosios organizacijos vadovo įgaliotas bendru pavaldumu susijusios¹⁸¹⁰ perkančiosios organizacijos darbuotojas.

VPI 77 straipsnio 3 dalyje nėra įtvirtinto įpareigojimo, kad vertinimo komisijos kitais nariais (išskyrus pirmininką) būtų skiriami tik ją sudariusios perkančiosios organizacijos darbuotojai. Tai reiškia, kad perkančiosios organizacijos gali pasirinkti ir vertinimo komisijos nariais skirti ne savo darbuotojus, tačiau trečiuosius asmenis, turinčius konkrečios srities, susijusios su projekto konkurso pirkimo objektu – projektavimo, informacinių technologijų, miestų planavimo ar kitus specialistus.

¹⁸⁰⁹ Projekto konkurso taisyklių 38 punktas.

¹⁸¹⁰ Bendro pavaldumo įmonė – viena iš dviejų ar daugiau įmonių, kurioms lemiamą poveikį daro tie patys juridiniai ar fiziniai asmenys (14-ojo Verslo apskaitos standarto „Verslo jungimai“, patvirtinto Audito ir apskaitos tarnybos direktoriaus 2013 m. kovo 8 d. įsakymu Nr. VAS-3, 5.1 punktas).

Tuo atveju, kai vertinimo komisijos nariais yra skiriami ne ją sudarančios perkančiosios organizacijos darbuotojai, bei kai atitinkamas pareigas įvykdyti skiriami išoriniai komisijos nariai, šie asmenys gali pareigas vykdyti:

- atlygintinai. Tuomet dėl tokių asmenų paskyrimo perkančioji organizacija turėtų atlikti atskirą viešojo pirkimo procedūrą ir su jais sudaryti viešojo pirkimo paslaugų teikimo sutartį;
- neatlygintinai. Tuomet perkančioji organizacija turi sudaryti susitarimą dėl neatlygintinio paslaugų teikimo. Toks neatlygintinis pareigų atlikimas nedidžia komisijos nario nuo pareigos tinkamai atlikti funkcijas ir atsakomybės dėl sprendimų.

Reikalavimai vertinimo komisijos nariams:

- [VPI](#) 77 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas reikalavimas, kad vertinimo komisiją turi sudaryti su projekto dalyviais nesusiję fiziniai asmenys, kitaip sakant, tarp vertinimo komisijos narių ir projekto konkurso dalyvių neturi kilti interesų konfliktas (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 21 straipsnio komentarą*). Objektiviai nėra galimybės iš anksto nustatyti interesų konfliktų, tačiau perkančioji organizacija turi užtikrinti, kad nustačius interesų konflikto situacijos požymius, vertinimo komisijos konkretus narys nepriimtų sprendimų. ESTT šiuo aspektu yra pasisakęs, kad nedraudžiama konstatuoti, jog konkurso dalyvių pasiūlymai įvertinti neteisėtai, remiantis vien tuo, kad tarp konkurso laimėtojo ir pasiūlymus vertinusių perkančiosios organizacijos paskirtų ekspertų buvo reikšmingų sąsajų. Perkančioji organizacija bet kuriuo atveju privalo patikrinti, ar egzistuoja interesų konfliktai, ir imtis tinkamų priemonių, skirtų jiems išvengti, nustatyti ir pašalinti¹⁸¹¹.

- [VPI](#) 77 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad visi komisijos nariai turi būti nepriekaištingos reputacijos. [VPI](#) 2 straipsnio 17 dalyje yra apibrėžta nepriekaištingos reputacijos asmens sąvoka, t. y. asmuo: (i) kuris atitinka [VTI](#) nustatytus nepriekaištingos reputacijos kriterijus, keliamus asmeniui, einančiam valstybės tarnautojo pareigas; (ii) kuriam nėra paskirta administracinė nuobauda (išskyrus išpėjimą) už [VPI](#), [PI](#), [GPI](#), taip pat šių įstatymų įgyvendinamųjų teisės aktų pažeidimą arba sprendimas dėl tokios administracinės nuobaudos paskyrimo įsiteisėjo ar asmuo įvykdė administracinį nurodymą anksčiau kaip prieš vienus metus; (iii) kuris nėra pripažintas pažeidęs [IDI](#) arba dėl kurio sprendimas pripažinti pažeidusiu šį įstatymą priimtas anksčiau kaip prieš vienus metus (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 17 dalies komentarą*).

- Vertinimo komisijos nariai prieš pradėdami darbą privalo būti pasirašę konfidencialumo pasižadėjimus, kurie apibrėžti [VPI](#) 2 straipsnio 15 dalyje, bei nešališkumo deklaracijas, kurios apibrėžtos [VPI](#) 2 straipsnio 19 dalyje (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 15 ir 19 dalies bei 21 straipsnio 2 dalies komentarus*). Nurodytos pareigos sietinos su tiekėjų konfidencialios informacijos užtikrinimu (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 20 straipsnio komentarą*) bei su vienodo požiūrio į pirkimo dalyvius principu, kurio tikslas skatinti sveiką ir veiksmingą konkurenciją tarp tiekėjų (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 17 straipsnio komentarą*).

- [VPI](#) 77 straipsnio 3 dalyje nėra įtvirtintų aiškių skiriamų vertinimo komisijos narių ir vertinimo komisijos pirmininko išsilavinimo ar patirties reikalavimų. Tačiau, jeigu perkančioji organizacija nutaria kelti profesinius reikalavimus projekto konkurso dalyviams, tai turėtų užtikrinti, kad ir vertinimo komisijos nariai atitiktų tapačius reikalavimus. Toks

¹⁸¹¹ ESTT 2015 m. kovo 12 d. sprendimas byloje *eVigilo*, Nr. [C-538/13](#).

reikalavimas vertinimo komisijos nariams keliamas, siekiant užtikrinti, kad vertinimo komisijos nariai sugebės kompetentingai įvertinti pateiktus planus (projektus). Analogiškos profesinės kvalifikacijos privalo būti trečdalis vertinimo komisijos narių, t. y. jeigu vertinimo komisiją sudaro trys nariai, tai bent vienas narys privalo turėti profesinę kvalifikaciją, reikiamą ir projekto konkurso dalyviams.

Vertinimo komisijos posėdžiai yra protokoluojami, o tai reiškia, kad:

- vertinimo komisija visus sprendimus priima posėdžiuose;
- vertinimo komisijos posėdžio protokole yra nurodomi ne tik vertinimo komisijos narių balsai ir rezultatai, bet taip pat ir vertinimo komisijos narių pasisakymai, atskirosios nuomonės (kai jos pareiškiamos), paaiškinimai, komisijos sprendimų motyvai (pagrindai ir argumentai). Atsižvelgiant į įtvirtintą pareigą motyvuoti vertinimo komisijos sprendimus, vertinimo komisijos nariai, kurie balsuoja priešingai nei dauguma, turėtų visuomet išreikšti savo atskirąją nuomonę.

- vertinimo komisijos sprendimų motyvai ir pagrindai reikšmingi tiekėjams, nes šie jiems leidžia suprasti perkančiosios organizacijos veiksmų galimo (ne)teisėtumo bei jų interesų užtikrinimo ar pažeidimo pobūdį ir apimtį, todėl suponuoja tiekėjų galimybę tinkamai ir veiksmingai ginti savo pažeistas teises. Šiuo aspektu kasacinis teismas yra išaiškinęs¹⁸¹², kad perkančiosios organizacijos veiksmų teisėtumas ir jų atitiktis reikalavimui motyvuoti komisijos sprendimus turi būti vertinami atsižvelgiant į tai, kokių padaryta pažeidimų – ar dėl sprendimų motyvų nebuvimo iš viso, ar dėl jų glaustumo, neinformatyvumo, abstraktumo, pavėluoto jų išsamaus pateikimo arba kitokių jų trūkumų, taip pat, ar šie trūkumai buvo esminiai, ar jie buvo ištaisyti. Šios aplinkybės nustatomos įvertinant komisijos protokolo turinį ir kitus pirkimo procedūrų dokumentus (pretenzijas, atsakymus į pretenzijas, kitą susirašinėjimo medžiagą). Pagal šiuos duomenis turi būti įvertinama, ar nukrypimas nuo reikalavimo motyvuoti komisijos sprendimą yra esminis, t. y. pažeidžiantis viešųjų pirkimų pamatines nuostatas dėl pirkimo procedūrų skaidrumo, viešojo pirkimo dalyvių lygiateisiškumo ir kt. ([VPI](#) 17 straipsnis).

- vertinimo komisijos posėdžio protokolą privalo pasirašyti visi posėdyje dalyvavę nariai. Jeigu vertinimo komisijos posėdyje dalyvavęs komisijos narys protokole nepasirašo, turėtų būti laikoma, kad šis komisijos narys posėdyje nedalyvavo, o jo balsas negalėtų būti įskaitomas.

- jeigu vertinimo komisijos posėdyje dalyvauja ne visi komisijos nariai, posėdžio protokole turėtų būti nurodomi visi komisijos nariai, įvardijant, kas komisijos posėdyje dalyvavo ir kaip balsavo bei kas komisijos posėdyje nedalyvavo.

4. [VPI](#) 77 straipsnio 4 dalyje reglamentuojama vertinimo komisijos darbo tvarka ir sprendimų priėmimas¹⁸¹³.

[VPI](#) 77 straipsnio 4 dalies nuostatos iš dalies yra analogiškos [VPI](#) 19 straipsnio 5 dalies normoms (detalesnį žiūrėti [VPI](#) 19 straipsnio 5 dalies komentarą).

[VPI](#) 77 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad balsavimai vertinimo komisijos posėdžiuose vykdomi atviru vardiniu balsavimu, nurodant, už arba prieš atitinkamą sprendimą, t. y.

¹⁸¹² LAT 2011 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-231/2011](#).

¹⁸¹³ Projekto konkurso taisyklių 38 punktas.

kiekvieno komisijos nario balsas (*už* arba *prieš* konkrečiu klausimu) yra užfiksuojamas protokole, nurodant balsavusio komisijos nario vardą ir pavardę.

Sprendimai vertinimo komisijos posėdžiuose yra priimami ir yra teisėti, kai yra posėdyje dalyvaujančių komisijos narių kворumas, nustatytas [VPI 77](#) straipsnio 2 dalyje (pavyzdžiui, jeigu komisiją sudaro trys komisijos nariai, kurie visi dalyvavo vertinimo komisijos posėdyje, tuomet sprendimas yra priimamas, kai už jį balsuoja bent du komisijos nariai (t. y. penkiasdešimt procentų plius vienas balsas) paprasta balsų dauguma. Tuo atveju, jeigu visų vertinimo komisijos posėdyje dalyvavusių narių balsai pasiskirstė lygiai, lemiamą reikšmę turi vertinimo komisijos pirmininko balsas (pavyzdžiui, jeigu iš keturių komisijos narių du balsavo *už* ir du *prieš*, tokiu atveju bus priimtas tas sprendimas, už kurį balsavo komisijos pirmininkas).

[VPI 77](#) straipsnio 4 dalyje įtvirtinta, kad vertinimo komisijos nariai turi teisę balsuoti tik *už* arba *prieš*, tai reiškia, kad balsavimo metu vertinimo komisijos nariai negali susilaikyti nuo sprendimo priėmimo, o turi aiškiai išreikšti savo poziciją svarstomu klausimu, taip pat pateikti savo sprendimo motyvus. Nors [VPI 77](#) straipsnio 4 dalyje aiškiai neįtvirtinta, tačiau vertinimo komisijai gali būti nustatyta, kad tuo atveju, kai vertinimo komisijos narys negali priimti atitinkamo sprendimo, nes, pavyzdžiui, jam nepakako laiko išanalizuoti konkretų klausimą, trūksta tam tikros informacijos ar pan., tuomet vertinimo komisijos narys galėtų motyvuotai prašyti nukelti vertinimo komisijos balsavimo datą ir kreiptis dėl papildomos informacijos, paaiškinimų į kitus vertinimo komisijos narius ir pan.

5. [VPI 77](#) straipsnio 5 dalyje reglamentuojama planų ar projektų vertinimo tvarka, kriterijai bei įtvirtintas anonimiškumo reikalavimas, vertinant planus ar projektus¹⁸¹⁴.

Pažymėtina, kad projekto konkursui tiekėjai turi pateikti du vokus¹⁸¹⁵:

1) pirmajame voke pateikti plano (projekto) duomenys, kaina (jeigu perkančioji organizacija reikalauja), projekto devizas;

2) antrajame voke pateiktas devizo šriftas, informacija apie tiekėją.

[VPI 77](#) straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad pateikti planai ar projektai (pirmasis vokas) vertinami anonimiškai. Šis reikalavimas pirmiausia siejamas su lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principų įgyvendinimu.

[VPI 77](#) straipsnio 5 dalyje pateikiama anonimiškumo samprata, t. y. vertinimo komisijos nariai gali sužinoti, kas pateikė pasiūlymus, tik komisijai priėjus prie bendros nuomonės ar priėmus sprendimą dėl geriausio plano ar projekto. Tai reiškia, kad planai ar projektai yra pateikiami, nenurodant tiekėjo pavadinimo (nei ant vieno dokumento ar maketo), o pateikiant plano ar projekto devizą (tiekėjo sukurtą pavadinimą savo planui ar projektui, kuris išskirtų jį iš kitų tiekėjų pateiktų planų ar projektų). Devizo šriftas, t. y. devizo susiejimo su konkrečiu tiekėju informacija pateikiama atskirame voke, kad su šiais duomenimis perkančioji organizacija ir vertinimo komisija galėtų susipažinti tik įvertinusi planus (projektus)¹⁸¹⁶. Jeigu

¹⁸¹⁴ Projekto konkurso taisyklių 39 punktas.

¹⁸¹⁵ Projekto konkurso taisyklių 50 punktas.

¹⁸¹⁶ Projekto konkurso taisyklių 50-51 punktai.

dėl tiekėjo kaltės yra pažeidžiamas plano ar projekto anonimiškumas, tuomet vertinimo komisija šio plano (projekto) nevertina, o jis yra atmetamas¹⁸¹⁷.

VPI 77 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad pateikti planai ar projektai vertinami pagal pirkimo dokumentuose nustatytus kriterijus, kurie nebūtinai turi remtis kaina, sąnaudomis arba kainos ar sąnaudų ir kokybės santykiu¹⁸¹⁸. Tai reiškia, kad planai (projektai) vertinami nebūtinai pagal VPI 55 straipsnio tvarką ir atitinkamai VPT ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo gairės nėra taikytinos projekto konkursams (*detaliau žiūrėti VPI 55 straipsnio komentarą*). Toks reguliavimas įtvirtintas, kadangi paprastai planų (projektų) vertinimo kriterijai yra susiję su estetika ar kitais subjektyviais kriterijais, kurie yra ribojami viešuosius pirkimus vykdant tradiciniais būdais. Taip pat pasiūlymo kaina dažnai gali iš viso nebūti vertinimo kriterijumi, kadangi projekto konkursas yra tik dalis pirkimo procedūros, o kainą tiekėjai siūlo jau neskelbiamų derybų procedūros metu¹⁸¹⁹. Tačiau taip pat, kaip ir taikant VPI 55 straipsnio normas, vertinimo kriterijai projekto konkurse turi būti aiškiai, tiksliai apibrėžti, taip pat nurodomi jų vertinimo svoriai, parametrai, kuriuos turi atsižvelgti tiek tiekėjai, rengdami planus (projektus), tiek vertinimo komisijos nariai, vertindami pateiktus planus (projektus) arba kriterijai išdėstomi svarbos mažėjimo tvarka.

Nors VPI 77 straipsnio 5 dalyje tiesiogiai nenustatyta, tačiau projekto konkursui pateiktų projektų įvertinimui gali būti rengiamas viešas aptarimas, kuriame juos analizuoja komisijos pakviesti ekspertai. Šio aptarimo išvados iforminamos protokolu. Komisijos nariai viešame aptarime savo nuomonės nepareiškia. Projekto konkurso viešo aptarimo protokolas su ekspertų išvadomis pateikiamas vertinimo komisijai iki jos nustatyto termino. Ekspertai savo išvadas pateikia raštu. Ekspertų išvados komisijai yra rekomendacinio pobūdžio¹⁸²⁰.

VPI 77 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad vertinimo komisija narių pasirašytame protokole nurodo:

- projektų eiliškumą pagal vertinimo kriterijus. Vertinimo komisija sudaro preliminarą projektų eilę komisijos suteiktą vertinimų mažėjimo tvarka. Jeigu kelių projektų vertinimo balas yra vienodas, nustatant preliminarą projektų eilę, pirmesnis į šią eilę įrašomas dalyvis, kurio projektas pateiktas anksčiau¹⁸²¹;
- nurodo kiekvieno projekto pranašumus ir trūkumus. VPI 77 straipsnio 5 dalyje nėra nustatyta, kad kiekvieno vertinimo komisijos nario vertinimas turi būti pateikiamas atskirai, todėl vertinimo komisija protokole turi teisę nurodyti bendrus visos komisijos vertinimus, skiriamus bendrus balus ir bendrus nustatytus pranašumus ir trūkumus. Kita vertus, jeigu vertinimo komisijos narių nuomonės nesutampa, siūlytina protokole įtvirtinti atskirą konkretaus komisijos nario nuomonę.

6. VPI 77 straipsnio 6 dalyje nustatyta galimybė užduoti klausimus tiekėjams po planų (projektų) įvertinimo.

¹⁸¹⁷ Projekto konkurso taisyklių 68-69 punktai.

¹⁸¹⁸ Projekto konkurso taisyklių 70 punktas.

¹⁸¹⁹ Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H. BECK, Hart publishing, 2018 m., 804 psl.

¹⁸²⁰ Projekto konkurso taisyklių 71-72 punktai.

¹⁸²¹ Projekto konkurso taisyklių 74 punktas.

Vertinimo komisija posėdyje, kuriame vertinami planai (projektai), gali suformuoti klausimus tiekėjams dėl planų (projektų).

Esant poreikiui, tame pačiame protokole, kuriame pateikiamas planų (projektų) vertinimas, įrašomos projektams pateiktos komisijos pastabos, reikalaujančios papildomų tiekėjų paaiškinimų¹⁸²².

Pastabos, reikalaujančios papildomų tiekėjų paaiškinimų, pateikiamos tiekėjams atskirame posėdyje, į kurį kviečiami tiekėjai. Posėdis gali būti organizuojamas, kai vertinimo komisija prieina prie bendros nuomonės ar priima sprendimą dėl preliminarios projektų eilės. Vertinimo komisijos narių ir kandidatų pokalbiai protokoluojami.

[VPI](#) 77 straipsnio 5 dalyje nėra nustatyta, dėl kokių aspektų gali būti pateikiami klausimai, pastabos, kadangi planai (projektai) turi visiškai atitikti perkančiosios organizacijos poreikius bei projekto konkurso sąlygas.

Kaip nustatyta [VPI](#) 55 straipsnio 9 dalyje bei nuosekliai plėtojamoje teismų praktikoje, tiekėjai negali paaiškinti, patikslinti ar pakeisti savo pasiūlymų esmės (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 55 straipsnio 9 dalies komentarą*).

Taigi, vertinimo komisijos klausimai iš esmės galimi tik dėl tų aspektų, kurie nėra pasiūlymų vertinimo dalykas arba gali būti paprastai aiškinti.

[VPI](#) 77 straipsnio 5 dalyje taip pat nėra nustatyta pareiga tiekėjams atsakyti į vertinimo komisijos klausimus, tačiau toks atsisakymas bendradarbiauti gali turėti įtakos tolesniems tiekėjo ir perkančiosios organizacijos santykiams, netgi galimybei vertinimo komisijai tinkamai įvertinti tiekėjo pasiūlymą¹⁸²³.

¹⁸²² Projekto konkurso taisyklių 74 punktas.

¹⁸²³ Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 805 psl.

78 straipsnis. Preliminarioji sutartis

1. Perkančiosios organizacijos turi teisę sudaryti preliminarąsias sutartis tuo atveju, kai jas sudarant yra taikomos šiame įstatyme nustatytos procedūros.
2. Sudarant pirkimo sutartis preliminariosios sutarties pagrindu, taikomos šioje dalyje ir šio straipsnio 3, 4 ir 5 dalyse nustatytos procedūros. Šios sutartys gali būti sudaromos tik tarp skelbime apie pirkimą arba kvietime patvirtinti susidomėjimą aiškiai nurodytų perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų, su kuriais sudaryta preliminarioji sutartis.
3. Kai pirkimo sutartys sudaromos preliminariosios sutarties pagrindu, šalys negali daryti esminių preliminariosios sutarties sąlygų pakeitimų.
4. Jeigu preliminarioji sutartis yra sudaryta su vienu tiekėju, šios sutarties pagrindu sudarydama pirkimo sutartį perkančioji organizacija gali raštu kreiptis į tiekėją, su kuriuo sudaryta preliminarioji sutartis, ir, kai reikia, prašyti papildyti pasiūlymą bei nurodyti, kad pasiūlymo papildymas turi neprieštarauti preliminariosios sutarties sąlygoms.
5. Kai preliminarioji sutartis sudaroma su keliais tiekėjais, ji vykdoma vienu iš šių būdų:
 - 1) neatnaujinant tiekėjų varžymosi rečiau, nei preliminariojoje sutartyje nustatytomis sąlygomis. Tokiu atveju pirkimo dokumentuose iš anksto turi būti nurodyta tvarka, pagal kurią bus nustatoma, kuris preliminarąją sutartį sudaręs tiekėjas tieks prekes, teiks paslaugas ar vykdys darbus ir kokiomis sąlygomis jis tai atliks;
 - 2) atnaujinant tiekėjų varžymąsi, kai preliminariojoje sutartyje nustatytos ne visos prekių tiekimo, paslaugų teikimo ar darbų vykdymo sąlygos. Atnaujinto tiekėjų varžymosi procedūrose dalyvauja preliminarąją sutartį sudarę tiekėjai;
 - 3) iš dalies atnaujinant tiekėjų varžymąsi, kai derinamos šios dalies 1 ir 2 punktuose aprašytos procedūros. Jeigu pirkimo objektas buvo išskaidytas į dalis, kurioms sudaromos atskiros preliminariosios sutartys, perkančioji organizacija iš dalies atnaujintą tiekėjų varžymąsi gali taikyti tik tam tikrose pasirinktose preliminariosiose sutartyse. Taikant iš dalies atnaujintą tiekėjų varžymąsi, pirkimo dokumentuose iš anksto turi būti numatyta:
 - a. iš dalies atnaujinto tiekėjų varžymosi galimybė;
 - b. objektyvūs kriterijai, taikomi nustatant, kurie darbai, prekės ar paslaugos bus perkami atnaujinant tiekėjų varžymąsi, o kurie – neatnaujinant tiekėjų varžymosi tiesiogiai pritaikius preliminariojoje sutartyje nustatytas darbų vykdymo, prekių tiekimo ar paslaugų teikimo sąlygas;
 - c. dėl kurių sąlygų vyks atnaujintas tiekėjų varžymasis.
6. Vykdydama šio straipsnio 5 dalies 2 arba 3 punkte nurodytą atnaujintą tiekėjų varžymąsi, perkančioji organizacija turi vadovautis tokiomis pačiomis sąlygomis, kurios buvo taikomos sudarant preliminarąją sutartį, arba, prireikus, tiksliau suformuluotomis sąlygomis ar kitomis pirkimo dokumentuose nurodytomis

sąlygomis. Atnaujintą tiekėjų varžymąsi perkančioji organizacija vykdo pagal šią procedūrą:

- 1) raštu kreipiasi į tiekėjus ir prašo iki nustatyto pasiūlymų pateikimo termino pabaigos raštu pateikti pasiūlymus dėl konkrečios pirkimo sutarties sudarymo. Kvietime pateikti pasiūlymą, be kitos informacijos, turi būti nurodytas reikalavimas tiekėjui patvirtinti, kad Europos bendrajam viešųjų pirkimų dokumente nurodyta informacija, kuri pateikta perkančiajai organizacijai, teikiant pasiūlymą dėl preliminariosios sutarties sudarymo, yra nepasikeitusi, arba, jei pasikeitusi, pateikti aktualią informaciją;
 - 2) nustato kiekvieno pirkimo atveju pakankamą pasiūlymų pateikimo terminą, atsižvelgdama į pirkimo objekto sudėtingumą, taip pat į kitus svarbius dalykus ir į laiką, kurio reikia pasiūlymams pateikti;
 - 3) užtikrina, kad pasiūlymai išliktų konfidencialūs iki jų pateikimo termino pabaigos;
 - 4) išrenka laimėjusį pasiūlymą pateikusių tiekėjų, vadovaudamasi pirkimo dokumentuose ir preliminariojoje sutartyje nustatytais pasiūlymų vertinimo kriterijais, ir su šiuo pasiūlymą pateikusių tiekėju sudaro pirkimo sutartį.
7. Vykdydama šio straipsnio 5 dalies 2 arba 3 punkte nurodytą atnaujintą tiekėjų varžymąsi, perkančioji organizacija gali pasinaudoti elektroniniu katalogu, kaip nustatyta šio įstatymo 81 straipsnio 4 ir 5 dalyse.

[VPI](#) 2 straipsnio 27 dalyje yra pateikta preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąvoka, nurodant, kad preliminarioji viešojo pirkimo-pardavimo sutartis yra vienos ar kelių perkančiųjų organizacijų ir vieno ar kelių tiekėjų sudaryta sutartis, kurios tikslas – nustatyti sąlygas, įskaitant kainą ir, kur to reikia, numatomą kiekį, taikomas viešojo pirkimo-pardavimo sutartims, kurios bus sudarytos per tam tikrą nurodytą laikotarpį. Preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutartys gali būti skirstomos pagal sutarties šalių skaičių, pagal jų išsamumą ir kt. (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 27 dalies komentarą*).

Iš pirmiau nurodytos preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąvokos matyti, kad preliminarioji viešojo pirkimo-pardavimo sutartis iš esmės atitinka visus pagrindinės viešojo pirkimo-pardavimo sutarties požymius (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 44 dalies komentarą*), išskyrus tai, jog šia sutartimi tiekėjas ir perkančioji organizacija sutaria dėl konkrečių viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąlygų, tačiau perkančioji organizacija dar neužsako atitinkamų prekių, paslaugų ar darbų. Kitaip tariant, preliminarioji viešojo pirkimo-pardavimo sutartis yra tiekėjo (ar kelių tiekėjų) ir perkančiosios organizacijos (ar kelių perkančiųjų organizacijų) susitarimas dėl viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo ateityje, konkrečiomis, iš anksto sutartomis sąlygomis. Tai yra organizacinė sutartis.

Preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutartis nėra konkreti procedūra ar galutinė viešojo pirkimo sutartis, tai veikiau yra priemonė, kurią rekomenduojama taikyti nustatytiems ir patikartojantiems perkančiosios organizacijos poreikiams patenkinti, kai ji iš anksto nežino, kada tiksliai atsiras pirkimo poreikis, koks bus pirkimų dažnis ir pan.¹⁸²⁴. Žinoma, tai nėra

¹⁸²⁴ Europos Komisijos 2018 m. vasario mėn. [Viešojo pirkimo gairės specialistams](#).

vieninteliai kriterijai, apsprendžiantys preliminariosios sutarties taikymo pasirinkimą. Praktikoje preliminarioji viešojo pirkimo-pardavimo sutartis dažniausiai pasirenkama sudaryti pavyzdžiui, kai nėra aišku, ar prekės, paslaugos ar darbai apskritai bus reikalingi, arba siekiama turėti daugiau nei vieną tiekėją, su kuriuo perkančioji organizacija galėtų bendradarbiauti. Dėl to sudarant preliminarniąją viešojo pirkimo-pardavimo sutartį su daugiau nei vienu tiekėju yra didelė tikimybė, kad ji bus sudaryta su keliais pagrindiniais rinkos dalyviais, kas bus naudinga perkančiajai organizacijai užtikrinant jos veiklą. Preliminariosioms sutartims, sudarytoms su keliais ūkio subjektais, netaikoma bendroji taisyklė, kad dėl to paties pirkimo objekto negali būti sudaromos kelios viešojo pirkimo-pardavimo sutartys¹⁸²⁵.

Taigi, preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymas tiekėjų atžvilgiu nėra ribojamas. Įgyvendindamos šią teisę, perkančiosios organizacijos turi teisę pasirinkti preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sąlygas, jų detalumą, tokiu būdu nustatant atnaujinto varžymosi apimtį bei galimybę tiekėjui ir perkančiajai organizacijai derėtis dėl konkrečių pagrindinės viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąlygų (kiek tai neprieštarauja viešųjų pirkimų principams), pavyzdžiui, sutartinių ginčų sprendimo tvarkos, taikytinos teisės, viešojo pirkimo-pardavimo sutarties nutraukimo pagrindu, kitų tiekėjo ir perkančiosios organizacijos teisių ir pareigų.

Vis dėlto perkančiosios organizacijos diskreција nėra visiškai, ją riboja viešųjų pirkimų principai (*detačiau žiūrėti VPI 17 straipsnio komentara*), VPI privalomosios teisės normos bei pirkimo dokumentuose nustatytos sąlygos, kurios negali būti iš esmės keičiamos sudarant pagrindinę viešojo pirkimo-pardavimo sutartį.

Tiekėjams naudinga tai, kad preliminarniąją viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi jiems suteikiamos išimtinės teisės dėl pirkimo objekto, dėl kurio yra sudaryta preliminarinė sutartis ir tiekėjai neturi dalyvauti naujame viešajame pirkime, o tik atnaujintame tiekėjų varžymesi, jeigu pagal pirkimo dokumentus ir preliminarniąją sutartį tokia procedūra yra taikoma. Pirmiau nurodyta sutartimi nustatoma, kaip viešojo pirkimo-pardavimo sutartis bus skiriama preliminariosios sutarties šalims, taip pat nustatomos kitos sąlygos, įskaitant viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo laikotarpį. Preliminariosios pirkimo sutarties naudojimo nauda perkančiajai organizacijai pasireiskia ir tuo, kad preliminarniąją sutartimi jai padedama sutaupyti ir viešojo pirkimo išlaidas, nes atsiranda masto ekonomija, ir laiką, skiriamą viešojo pirkimo procedūroms.

VPI 78 straipsnio¹⁸²⁶ yra nustatyta, kokiais atvejais ir kaip perkančioji organizacija gali sudaryti preliminarniąją viešojo pirkimo-pardavimo sutartį, taip pat nustatyti preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties pakeitimo atvejai, preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vykdymo tvarka.

1. VPI 78 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad perkančiosios organizacijos turi teisę sudaryti preliminarniąsias viešojo pirkimo-pardavimo sutartis tik tuo atveju, kai jas sudarant yra taikomos VPI nustatytos procedūros. Kitaip tariant, VPI yra įtvirtintas preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties institutas, kuris gali būti taikomas atliekant pirkimo procedūrą bendra VPI nustatyta tvarka, tačiau vietoj viešojo pirkimo-pardavimo sutarties yra sudaroma preliminarioji viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, tokiu būdu atidedant viešojo pirkimo-

¹⁸²⁵ LAT 2018 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-8-248/2018.

¹⁸²⁶ Komentuojamos VPI 78 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 33 straipsnį.

pardavimo sutarties sudarymą ir suteikiant teisę perkančiajai organizacijai vykdyti atnaujintą tiekėjų varžymąsi arba sudaryti viešo pirkimo-pardavimo sutartį netaikant tokios procedūros pirkimo-pardavimo sutarčiai.

Preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo tvarka yra detalizuota [VPI](#) 78 straipsnio 3–5 dalyse (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 78 straipsnio 3–5 dalių komentarą toliau*).

2. [VPI](#) 78 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtintas pagrindinės viešojo pirkimo-pardavimo sutarties uždaro principas, nustatant, kad viešojo pirkimo-pardavimo sutartis gali būti sudaryta tik esant dviem sąlygoms kartu:

1) tik tarp perkančiųjų organizacijų, kurios buvo aiškiai nurodytos skelbime apie pirkimą arba kvietime patvirtinti susidomėjimą, ir tiekėjų;

2) tik tarp perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų, kurie yra sudarę preliminarąją viešojo pirkimo-pardavimo sutartį.

Pirmoji sąlyga yra aktuali nagrinėjant klausimą dėl perkančiosios organizacijos galimybės prisijungti prie jau sudarytos preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties. Nors nei [Direktyvos 2014/24/ES](#), nei [VPI](#) nuostatose nėra nustatyta galimybės tiekėjui ar perkančiajai organizacijai prisijungti prie sudarytos preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties, ESTT praktikoje išplėtotas vienpusis sutarties uždaro principas, reiškiantis, kad tiekėjas negali prisijungti prie jau sudarytos preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties, kadangi priešingu atveju būtų pažeisti viešųjų pirkimų principai. Tačiau viešųjų pirkimų principų pažeidimo nebus, jei perkančioji organizacija, nebuvusi nuo pradžių tokios sutarties šalimi, prisijungtų prie jau sudarytos preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties tomis pačiomis sąlygomis ir įsipareigoti ateityje sudaryti pagrindinę viešojo pirkimo-pardavimo sutartį iš anksto nustatytais terminais, įsigyjant pirkimo sąlygose nurodytą kiekį prekių, paslaugų ar darbų nurodyta kaina¹⁸²⁷.

Svarbu pažymėti tai, kad pirmiau nurodytoje ESTT nagrinėtoje byloje būtent pirkimo dokumentuose buvo nustatyta galimybė perkančiosioms organizacijoms prisijungti prie preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties. Komentaro autorių nuomone, pirmiau nurodytas vienpusis sutarties uždaro principas taikomas tik tuo atveju, jei galimybė prisijungti prie preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties buvo nustatyta pirkimo dokumentuose – skelbime apie pirkimą arba kvietime patvirtinti susidomėjimą (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 24 dalies komentarą*).

Komentaro autorių nuomone, perkančiosios organizacijos prisijungimas prie preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties negali lemti situacijų, kad tiekėjui būtų suteikta galimybė tiekti daugiau prekių, paslaugų ar darbų, nei buvo nurodyta pirkimo dokumentuose, t. y. neturi iš esmės keistis pirkimo objekto apimtis. Kita vertus, naujų perkančiųjų organizacijų prisijungimas prie preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties ribotinas tais atvejais, kai dėl tokio prisijungimo tiekėjas patirtų reikšmingą kaštų padidėjimą ar pagrindinės viešojo pirkimo-pardavimo sutarties įvykdymas taptų ekonomiškai neapdionaus: pavyzdžiui, prekių pristatymas kitai perkančiajai organizacijai, esančiai 200 kilometrų atstumu nuo vykdžiusios pirkimą perkančiosios organizacijos, arba mažos vertės

¹⁸²⁷ ESTT 2018 m. spalio 3 d. sprendimas byloje *Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato – Antitrust in Coopervice*, [C-216/17](#).

prekių pristatymas reikšmingai padidėjusiam užsakovų skaičiui, dėl ko pristatymo kaštai galėtų viršyti prekių kainą.

3. [VPI 78](#) straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties keitimo galimybė, nustatant, kad gali būti keičiamos tik neesminės preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąlygos. Preliminariosios sutarties keitimui yra *mutatis mutandis* taikoma iš esmės ta pati tvarka, kaip ir viešojo pirkimo-pardavimo sutarties keitimui, kuri detalizuojama [VPI 89](#) straipsnyje (*detaliau žiūrėti [VPI 89](#) straipsnio komentarą*).

Kokios preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąlygos yra laikomos esminėmis turėtų būti vertinama kiekvienu konkrečiu atveju, atsižvelgiant į pirkimo objektą, perkančiosios organizacijos poreikius ir kitas reikšmingas aplinkybes (*detaliau žiūrėti [VPI 89](#) straipsnio komentarą*). Iš esmės turėtų būti laikomasi požiūrio, kad negalima keisti preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties nuostatų, jei dėl to keitimo ankstesnėje procedūroje dėl preliminariosios sutarties sudarymo valią varžytis būtų išreiškę daugiau ūkio subjektų. Kitais žodžiais tariant, pagrindinės pirkimo-pardavimo sutarties sudarymas pagal iš esmės pakeistas preliminariosios sutarties nuostatas neturėtų lemti sutarties sudarymo bei išankstinio skelbimo apie viešąjį pirkimą (*detaliau žiūrėti [VPI 78](#) straipsnio 4 dalies komentarą toliau*).

4. [VPI 78](#) straipsnio 4 dalyje yra nustatyta viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo tvarka tais atvejais, kai preliminarioji viešojo pirkimo-pardavimo sutartis yra sudaryta su vienu tiekėju. Tokiu atveju nėra tikslo taikyti [VPI 78](#) straipsnio 5 dalyje nustatytą procedūrą, kadangi pirkimo procedūrose dalyvaujant vienam tiekėjui atlikti papildomas pirkimo procedūras, skirtas paskatinti (atnaujinti) tiekėjų konkurenciją, yra objektyviai neracionalu, netikslinga. Dėl to, nesant tiekėjų konkurencijos, perkančioji organizacija gali tiesiogiai raštu kreiptis į vieną sutartį sudariusį tiekėją ir jam siūlyti sudaryti viešojo pirkimo-pardavimo sutartį.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad sudarius preliminarniąją viešojo pirkimo-pardavimo sutartį bendravimas ir keitimasis informacija tarp perkančiosios organizacijos ir tiekėjo gali vykti ne CVP IS, o raštu (*detaliau žiūrėti [VPI 22](#) straipsnio komentarą*).

Perkančioji organizacija, netaikydama [VPI 78](#) straipsnio 5 dalyje nustatytą procedūrą, taip pat gali kreiptis į tiekėją su kuriuo yra sudaryta preliminarioji viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, ir prašyti papildyti pasiūlymą bei nurodyti, kad pasiūlymo papildymas turi neprieštarauti preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąlygoms. Tokiu būdu perkančioji organizacija skatina tiekėją pateikti konkurencingesnį pasiūlymą, jame nurodant mažesnę kainą, pasiūlant daugiau ar kokybiškesnių prekių, paslaugų ar darbų, pakeičiant prekių pristatymo laiką, vietą ir kt. Vis dėlto tinkamu tiekėjo pasiūlymu turi būti laikomas ir toks pasiūlymas, kuris iš esmės sutampa su pirminiu tiekėjo pasiūlymu. Tuo atveju, jei toks tiekėjo pasiūlymas surinktų daugiausia ekonominio naudingumo balų, perkančioji organizacija galėtų sudaryti pagrindinę viešojo pirkimo-pardavimo sutartį su tokiu tiekėju.

Pazymėtina, kad patikslintas pasiūlymas turi neprieštarauti preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties nuostatoms, todėl perkančioji organizacija tokiu būdu gali derėtis su tiekėju tik sudarytos preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties rėmuose ir iš

esmės nekeisdama pirkimo dokumentuose nustatytų reikalavimų (*detaliau žiūrėti [VPI 36 straipsnio komentarą](#)*).

Preliminarioji viešojo pirkimo-pardavimo sutartis gali būti keičiama tik tuo atveju, jei toks pakeitimas nelems esminio tokios sutarties pakeitimo. Preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties keitimui yra taikoma iš esmės ta pati tvarka, kaip ir viešojo pirkimo-pardavimo sutarties keitimui, kuri detalizuojama [VPI 89](#) straipsnyje (*detaliau žiūrėti [VPI 89](#) straipsnio komentarą*).

Su vienu tiekėju sudaryta preliminarioji viešojo pirkimo-pardavimo sutartis negali būti iš esmės pakeista, kadangi toks pakeitimas prieštarautų ir viešųjų pirkimų skaidrumo, lygiateisiškumo principams (*detaliau žiūrėti [VPI 17](#) straipsnio komentarą*). Varžymesi dėl preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties dalyvavusių kitų tiekėjų, su kuriais preliminarioji sutartis nebuvo sudaryta, teisės ir teisėti interesai būtų pažeisti tuo atveju, jei tiekėjų varžymasis vyko dėl sąlygų, kurios vėlesniu perkančiosios organizacijos susitarimu su vienu tiekėju būtų iš esmės pakeistos.

Esminis preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąlygų vėlesnis pakeitimas gali suponuoti ir tai, kad pagal pakeistas preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąlygas atitinkamame pirkime būtų dalyvavę daugiau tiekėjų, todėl toks preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties pakeitimas lemia ir sąžiningos tiekėjų konkurencijos principo pažeidimą (*detaliau žiūrėti [VPI 17](#) straipsnio komentarą*).

Istatymo leidėjas taip pat nustatė tam tikras viešinimo principo išimtis, pavyzdžiui, neprivaloma skelbti skelbimo apie supaprastintą pirkimo atveju sudarytos preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties pakeitimą [VPI 33](#) straipsnio nustatyta tvarka (*detaliau žiūrėti [VPI 33](#) straipsnio komentarą*).

5. [VPI 78](#) straipsnio 5 dalyje yra nustatyta viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vykdymo tvarka tais atvejais, kai preliminarioji viešojo pirkimo-pardavimo sutartis yra sudaryta su keliais tiekėjais.

Preliminarioji viešojo pirkimo-pardavimo sutartis perkančiosios organizacijos pasirinkimu (apie pasirinktą konkretų būdą aiškiai, tiksliai ir nedviprasmiškai nurodžius pirkimo dokumentuose) gali būti vykdoma vienu iš trijų būdų:

- 1) **neatnaujinant tiekėjų varžymosi** ([VPI 78](#) straipsnio 5 dalies 1 punktas). Tokiu atveju po preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo pirkimo dokumentuose iš anksto nurodyta tvarka yra atrenkamas didžiausią ekonominio naudingumo balų skaičių surinkęs tiekėjas, su kuriuo yra sudaroma pagrindinė viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, pagal kurią tiekėjas pradeda tiekti prekes, teikti paslaugas ar vykdyti darbus. Neatnaujintas tiekėjų varžymasis taikomas tuo atveju, kai perkančioji organizacija tokį preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo būdą nustato pirkimo dokumentuose.

Didesnę tiekėjų konkurenciją užtikrina preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo būdas vykdant atnaujintą varžymąsi, kadangi neatnaujinto tiekėjų varžymosi atveju preliminarioji viešojo pirkimo-pardavimo sutartis iš esmės yra skirta ne tiekėjų tarpusavio konkurencijos skatinimui, tačiau tik atidėti pagrindinės viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo momentą arba sudaryti

sąlygas nesant atitinkamo pirkimo objekto poreikiui pagrindinės viešojo pirkimo-pardavimo sutarties ateiityje apskritai nesudaryti. Tačiau toks preliminarinės viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo būdas nereiškia, kad sąžininga tiekėjų konkurencija nebuvo užtikrinta, kadangi pati preliminarinės sutarties sudarymo tvarka atitinka laisvą tiekėjų varžymąsi.

Neatnaujinamo tiekėjų varžymosi atveju pagrindinė viešojo pirkimo-pardavimo sutartis gali būti sudaroma tiek su vienu tiekėju, tiek ir su keliais tiekėjais.

- 2) **atnaujinant tiekėjų varžymąsi** ([VPI](#) 78 straipsnio 5 dalies 2 punktas). Tokiu atveju po preliminarinės viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo pirkimo dokumentuose iš anksto nurodyta tvarka yra atliekamas atnaujintas tiekėjų, su kuriais jau yra sudaryta preliminarinė viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, varžymasis, pagal kurį (tiekėjams teikiant pakartotinius (pakeičiusius) pasiūlymus) yra atrenkamas tiekėjas ar keli tiekėjai, su kuriais yra sudaroma pagrindinė viešojo pirkimo-pardavimo sutartis.

Atnaujinto tiekėjų varžymosi pagal sudarytas preliminarines viešojo pirkimo-pardavimo sutartis esmė (toks būdas pasirenkamas tais atvejais) yra ta, kad perkančioji organizacija pirkimo procedūrų atlikimo metu dar nežino konkretaus pirkimo objekto poreikio ar kitų pagrindinės viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąlygų, tačiau tokiam atsiradus, – siekia sudaryti pagrindinę viešojo pirkimo-pardavimo sutartį nedelsiant ir neatliekant papildomų procedūrų (pavyzdžiui, įsigyjant tarnybinių kelionių organizavimo paslaugas¹⁸²⁸, ar įsigyjant automobilių kurą¹⁸²⁹).

Kitaip tariant, perkančioji organizacija sudaro preliminarinę viešojo pirkimo-pardavimo sutartį kaip priemonę atitinkamam laiko tarpui atidėti pagrindinės viešojo pirkimo-pardavimo sutarties pasirašymą ir sudaryti galimybę tiekėjams pakoreguoti pasiūlymus atsižvelgiant į pasikeitusią rinkos situaciją.

Atnaujintas tiekėjų varžymas taip pat yra priemonė skatinti tiekėjų konkurenciją, jiems toliau varžantis dėl pasiūlymo kainos ir kitų sąlygų.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, kurios veikla yra susijusi su valstybinių miškų priežiūra, kirtimu ir medienos pardavimu, viešuoju pirkimu siekia įsigyti medžių nukirtimo ir ištempimo iš kirtavietės paslaugas.

Perkančiosios organizacijos veiklos apimtys ir pirkimu siekiamų įsigyti paslaugų poreikis priklauso nuo medienos rinkoje vyraujančių kainų ir gamtinių sąlygų, todėl rengiant pirkimo dokumentus ir pirkimo procedūrų metu perkančioji organizacija žino tik preliminarų pirkimo objekto kiekį, taip pat nežino reikiamo paslaugų teikimo termino.

Tuo atveju, jei gamtinės sąlygos bus palankios, o medienos kaina rinkoje aukšta, perkančioji organizacija taip pat gali reikėti iki 50 procentų daugiau paslaugų.

¹⁸²⁸ LAT 2013 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-272/2013](#).

¹⁸²⁹ LAT 2014 m. balandžio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-255/2014](#).

Atsižvelgiant į tai, perkančioji organizacija gali pasirinkti medžių nukirtimo ir ištempimo iš kirtavietės paslaugų viešąjį pirkimą vykdyti su keliais tiekėjais sudarant preliminarias viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, o žinant apie konkretų pirkimo objekto poreikį, – atnaujinant tiekėjų varžymąsi ir sudarant pagrindines viešojo pirkimo-pardavimo sutartis dėl konkretaus kiekio medžių nukirtimo ir ištempimo iš kirtavietės paslaugų įsigijimo.

Atnaujintas tiekėjų varžymasis taip pat yra priemonė skatinti tiekėjų konkurenciją, jiems toliau varžantis dėl pasiūlymo kainos ir kitų sąlygų. Atnaujintas tiekėjų varžymasis vyksta tuo atveju, kai tokia preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo tvarka yra nustatyta pirkimo dokumentuose, o atnaujintas varžymasis vykdomas pagal patikslintas sąlygas (pavyzdžiui, pristatymo terminą, vietą, įsigyjamų prekių rūšį ir pan.) tiekėjams teikiant pakartotinius pasiūlymus su atitinkama kaina. Toks pagrindinės viešojo pirkimo-pardavimo sutarties būdas leidžia užtikrinti didesnę tiekėjų konkurenciją, tiekėjams varžantis tarpusavyje ir teikiant konkrečios rinkos situaciją atitinkančius pasiūlymus.

- 3) iš dalies atnaujinant tiekėjų varžymąsi kai derinamos neatnaujinto ir atnaujinto varžymosi procedūros ([VPI 78](#) straipsnio 5 dalies 3 punktas). Tokiu atveju perkančioji organizacija atnaujiną tiekėjų varžymąsi tik tam tikrose pasirinktose preliminariosiose sutartyse (atskirose pirkimo objekto dalyse) ar atskiroje preliminarios sutarties dalyje ar dalyse.

Po preliminariosios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo pirkimo dokumentuose iš anksto nurodyta tvarka iš dalies yra atnaujinamas tiekėjų varžymasis, sudarant galimybę tiekėjams varžytis preliminariosiose sutartyse (atskirose pirkimo objekto dalyse) ar atskiroje preliminariosios sutarties dalyje ar dalyse.

Taikant iš dalies atnaujinant tiekėjų varžymąsi, pirkimo dokumentuose iš anksto turi būti nurodyta:

a) iš dalies atnaujinto tiekėjų varžymosi galimybė ([VPI 78](#) straipsnio 5 dalies 3 punkto a papunktis);

b) objektyvūs kriterijai, taikomi nustatant, kurie darbai, prekės ar paslaugos bus perkami atnaujinant tiekėjų varžymąsi, o kurie – neatnaujinant tiekėjų varžymąsi tiesiogiai pritaikius preliminariojoje sutartyje nustatytas darbų vykdymo, prekių tiekimo ar paslaugų teikimo sąlygas ([VPI 78](#) straipsnio 5 dalies 3 punkto b papunktis).

Kitaip tariant, pstatymų leidėjas suteikė perkančiosioms organizacijoms diskreciją nuspręsti, kuri pirkimo objekto dalis bus įsigyjama atliekama atnaujinant tiekėjų varžymąsi ir kuri – neatnaujinant.

Perkančiosios organizacijos sprendimas atnaujinti varžymąsi atskirose pirkimo objekto dalyse turi būti pagrįstas objektyviais kriterijais. Pavyzdžiui, įsigyjant autobusų eksploatavimui aptarnavimui reikalingas dalis (skirtingas pirkimo objekto dalis): variklinės alyvos, oro ir alyvos filtrus, langų skystį, stabdžių skystį atnaujintas tiekėjų varžymasis gali būti atliekamas įsigyjant variklinę alyvą, kadangi ji yra gaminama naftos pagrindu, kurios kainos (tuo pačiu ir variklinės alyvos kaina) nuolat kinta ir stabdžių skystį, kadangi ji reikia keisti tik kas trejus metus. Dėl to atnaujinant tiekėjų varžymąsi tose pirkimo objekto dalyse,

kurių kaina nuolat kinta, perkančioji organizacija galėtų sulaukti konkurencingesnių pasiūlymų, nei neatnaujinant tiekėjų varžymosi (tiekėjai taikytų didesnes maržas tuo atveju, jei neatnaujinant tiekėjų varžymosi tiekėjai privalo pasiūlyti fiksuotas prekių kainas, nors tokių prekių kainos nuolat svyruoja;

c) dėl kurių sąlygų vyks atnaujintas tiekėjų varžymasis ([VPI](#) 78 straipsnio 5 dalies 3 punkto c papunktis). Įstatymų leidėjas nustatė, kad pirkimo dokumentuose perkančioji organizacija privalo nurodyti ne tik konkrečias pirkimo objekto dalis, dėl kurių vyks atnaujintas tiekėjų varžymasis, tačiau ir nurodyti, dėl kokių konkrečiai sąlygų vyks atnaujintas tiekėjų varžymasis, pavyzdžiui, pristatymo termino, vietos, suteikiamos kokybės garantijos termino, nuolaidos dydžio, įsigyjamų prekių rūšies ir pan. Tokiu atveju tiekėjai tiksliai žino, dėl kokių konkrečiai sąlygų vyks atnaujintas tiekėjų varžymasis ir kokias konkrečiai pasiūlymo dalis tiekėjas gali koreguoti.

6. [VPI](#) 78 straipsnio 6 dalyje yra nustatyta atnaujinto ir iš dalies atnaujinto tiekėjų varžymosi vykdymo tvarka. Įstatymų leidėjas nustatė, kad atnaujintas ar iš dalies atnaujintas tiekėjų varžymasis gali vykti tik pirkimo dokumentuose nurodytomis sąlygomis, kurios gali būti tikslinamos.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad perkančioji organizacija negali keisti pirkimo dokumentų turinio ar jų aiškinti taip, kad būtų iš esmės pakeistos pirkimo sąlygos, nes tokiu atveju būtų pažeisti skaidrumo ir tiekėjų teisėtų lūkesčių principai¹⁸³⁰ (detaliau žiūrėti [VPI](#) 36 straipsnio komentarą). Kitaip tariant, prieš vykdant atnaujintą ar iš dalies atnaujintą varžymąsi gali būti keičiamos tik tos pirkimo sąlygos, kurių pakeitimas nelemia pirkimo sąlygų pakeitimo iš esmės (pavyzdžiui, tokiomis sąlygomis galėtų būti prekių pristatymo terminas ir vieta, prekių, paslaugų ar darbų kokybės garantijos terminas ir pan.).

Atnaujintą tiekėjų varžymąsi perkančioji organizacija privalo vykdyti laikydamasi šių procedūrų:

1) raštu kreipiasi į tiekėjus ir juos prašo iki nustatyto pasiūlymų pateikimo termino pabaigos raštu pateikti pasiūlymus dėl konkrečios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo. Kartu su pasiūlymu tiekėjas taip pat turi atnaujinti informaciją, nurodytą prieš tai teiktame EBVPD.

Gavę kvietimą teikti pasiūlymus, tiekėjai gali pateikti atnaujintus pasiūlymus, atsižvelgdami į patikslintus reikalavimus ir konkrečias viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sąlygas, siūlydami atitinkamų prekių, paslaugų ar darbų kainą;

2) nustato kokybės pirkimo atveju pakankamą pasiūlymų pateikimo terminą, atsižvelgdami į pirkimo objekto sudėtingumą, taip pat į kitus svarbius dalykus ir į laiką, kurio reikia pasiūlymams pateikti.

Pasiūlymų pateikimo terminą perkančioji organizacija turėtų nustatyti tokį, kad tiekėjai galėtų spėti tinkamai parengti ir pateikti savo pasiūlymus¹⁸³¹. Šiuo atveju (aspektu) svarbu vadovautis proporcingumo principu ([VPI](#) 17 straipsnio 1 dalis);

¹⁸³⁰ LAT 2016 m. kovo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-177-916/2016](#).

¹⁸³¹ ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas *Borta*, [C-298/15](#).

3) užtikrina, kad pasiūlymai išliktų konfidencialūs iki jų pateikimo termino pabaigos (detaliau žiūrėti [VPI 20 straipsnio komentarą](#));

4) išrenka laimėjusį tiekėją, vadovaudamasi pirkimo dokumentuose ir preliminariojoje sutartyje nustatytais pasiūlymų vertinimo kriterijais, ir su šį pasiūlymą pateikusių tiekėjų sudaro viešojo pirkimo-pardavimo sutartį (detaliau žiūrėti [VPI 55 straipsnio komentarą](#)).

7. [VPI 78](#) straipsnio 7 dalyje yra nustatyta perkančiosios organizacijos teisė atnaujintą ar iš dalies atnaujintą tiekėjų varžymąsi vykdyti pasinaudojant elektroniniu katalogu, atnaujinamų elektroninių katalogų pagrindu [VPI 81](#) straipsnio 4–5 dalyse nustatyta tvarka (detaliau žiūrėti [VPI 81 straipsnio 4–5 dalių komentarą](#)).

Atnaujinto varžymosi vykdymas pasinaudojant elektroniniu katalogu leidžia perkančiajai organizacijai užtikrinti didesnę tiekėjų konkurenciją. Perkančioji organizacija, atnaujinusi tiekėjų varžymąsi ir naudodamasi elektroniniu katalogu, iš anksto žino preliminarų tiekėjų, galinčių pasiūlyti konkrečias prekes, paslaugas ar darbus skaičių, todėl, siekdama racionaliai panaudoti pirkimui skirtas lėšas, ji gali koreguoti pirkimo objekto ar įsigyjamo pirkimo objekto kiekio reikalavimus (sąlygas), atsižvelgiant į pasiūlą rinkoje.

79 straipsnis. Dinaminė pirkimo sistema

1. Perkančioji organizacija įprastiems pirkimams, kurių charakteristikos yra rinkoje visuotinai žinomos ir atitinka perkančiosios organizacijos nustatytus reikalavimus, gali taikyti dinaminę pirkimo sistemą.
2. Taikydama šią sistemą ir jos pagrindu sudarydama pirkimo sutartis, perkančioji organizacija naudojasi tik elektroninėmis priemonėmis.
3. Dinaminė pirkimo sistema gali būti suskirstyta į prekių, paslaugų ar darbų kategorijas, kurios objektyviai nustatomos atsižvelgiant į pirkimus, atliekamus pagal tas kategorijas, būdingas charakteristikas. Tokios charakteristikos gali apimti maksimalią leidžiamą pirkimo sutarčių apimtį ar konkrečią geografinę teritoriją, kurioje bus vykdomos pirkimo sutartys.
4. Atlikdama pirkimus pagal dinaminę pirkimo sistemą perkančioji organizacija laikosi riboto konkurso taisyklių. Dinaminėje pirkimo sistemoje leidžiama dalyvauti visiems kandidatams, kurie atitinka perkančiosios organizacijos nustatytus kvalifikacinius reikalavimus, o kandidatų skaičius pagal šio įstatymo 54 straipsnio nuostatas nėra ribojamas. Jeigu dinaminė pirkimo sistema suskirstyta į kategorijas, perkančioji organizacija nurodo kiekvienai kategorijai taikomus kvalifikacinius reikalavimus.
5. Taikant dinaminę pirkimo sistemą, turi būti laikomasi šių terminų:
 - 1) tarptautinio pirkimo paraiškų pateikimo terminas turi būti ne trumpesnis kaip 30 dienų nuo skelbimo išsiuntimo iš Viešųjų pirkimų tarnybos dienos arba kvietimo patvirtinti susidomėjimą išsiuntimo tiekėjams dienos, o supaprastinto pirkimo atveju – ne trumpesnis kaip 10 dienų nuo skelbimo paskelbimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje dienos arba kvietimo patvirtinti susidomėjimą išsiuntimo tiekėjams dienos. Išsiuntus pirmąjį kvietimą dalyvauti konkrečiame pirkime pagal dinaminę pirkimo sistemą, paraiškų pateikimo terminai nebetaikomi;
 - 2) gautas kandidatų paraiškas perkančioji organizacija turi patikrinti per ne ilgesnį kaip 10 darbo dienų terminą. Šis terminas gali būti pailgintas iki 15 darbo dienų, kai tikrinamos pirmosios paraiškos, gautos po skelbimo apie pirkimą, kvietimo patvirtinti susidomėjimą arba kai prireikia papildomų dokumentų ar kitokio papildomo patikrinimo dėl kandidatų atitikties kvalifikaciniams reikalavimams. Perkančioji organizacija negali išsiųsti pirmojo kvietimo teikti pasiūlymus dėl konkretaus pirkimo dinaminės pirkimo sistemos pagrindu, kol nesibaigė šis tiekėjų paraiškų tikrinimo terminas;
 - 3) pasiūlymų pateikimo terminas turi būti ne trumpesnis kaip 10 dienų, supaprastinto pirkimo atveju – ne trumpesnis kaip 7 dienos nuo kvietimo pateikti pasiūlymą išsiuntimo dienos. Jeigu pirkimą atlieka ne centrinės valdžios perkančioji organizacija, gali būti taikomos šio įstatymo 62 straipsnio 6 dalies nuostatos. Šio įstatymo 62 straipsnio 4 ir 5 dalių nuostatos netaikomos.
6. Norėdama sukurti dinaminę pirkimo sistemą, perkančioji organizacija:

- 1) skelbia apie pirkimą šio įstatymo 30 straipsnio 3 dalyje arba 31 ir 34 straipsniuose nustatyta tvarka ir skelbime nurodo, kad bus taikoma dinaminė pirkimo sistema;
 - 2) be kitų dalykų, pirkimo dokumentuose nurodo pirkimo objekto pobūdį, numatomą apimtį, taip pat būtiną informaciją apie dinaminę pirkimo sistemą, įskaitant jos veikimą, naudojamą elektroninę įrangą, techninio prisijungimo priemones ir jų specifikacijas. Pirkimo dokumentuose taip pat nurodomas kandidatų paraiškų tikrinimo terminas, įskaitant jo pratęsimo galimybę;
 - 3) jeigu taikytina, skelbime apie pirkimą arba kvietime patvirtinti susidomėjimą nurodo dinaminės pirkimo sistemos prekių, paslaugų ar darbų kategorijas ir šių kategorijų pirkimams būdingas charakteristikas;
 - 4) skelbime apie pirkimą arba kvietime patvirtinti susidomėjimą nurodo interneto adresą, kuriuo iki dinaminės sistemos pabrėžtos elektroninėmis priemonėmis nevaržomai, tiesiogiai ir be apribojimų galima susipažinti su pirkimo dokumentais.
7. Perkančioji organizacija, dinaminės pirkimo sistemos pagrindu sudarydama konkrečias pirkimo sutartis, gali pasinaudoti elektroniniu katalogu, kaip nustatyta šio įstatymo 81 straipsnio 6 dalyje.
 8. Perkančioji organizacija suteikia galimybę visiems tiekėjams pateikti paraiškas per visą dinaminės pirkimo sistemos galiojimo laiką ir dalyvauti šioje sistemoje šio straipsnio 4 ir 5 dalyse nurodytomis sąlygomis. Perkančioji organizacija ne vėliau kaip per vieną darbo dieną nuo sprendimo priėmimo dienos praneša tiekėjui apie leidimą dalyvauti dinaminėje pirkimo sistemoje arba apie jo paraiškos atmetimą.
 9. Perkančioji organizacija, sukurtoje dinaminės pirkimo sistemos pagrindu atlikdama kiekvieną konkretų pirkimą, dėl pirkimo sutarties sudarymo vienu metu raštu išsiunčia kvietimus visiems kandidatams, kuriems leista dalyvauti sistemoje, pateikti pasiūlymą. Kai dinaminė pirkimo sistema suskirstyta į kategorijas, perkančioji organizacija išsiunčia kvietimus visiems kandidatams, kuriems leista dalyvauti atitinkamoje pirkimo kategorijoje. Kvietime pateikiama šio įstatymo 3 priedo 1 punkte nurodyta informacija.
 10. Perkančioji organizacija, vadovaudamasi pasiūlymų vertinimo kriterijais, nurodytais skelbime apie pirkimą arba kvietime patvirtinti susidomėjimą, nustato laimėjusį pasiūlymą pateikusį dalyvį ir su juo sudaro pirkimo sutartį. Prireikus šie kriterijai tiksliau apibrėžiami šio straipsnio 9 dalyje nurodytame kvietime pateikti pasiūlymą.
 11. Perkančioji organizacija bet kuriuo dinaminės pirkimo sistemos galiojimo laikotarpiu gali paprašyti tiekėjų, kuriems leista dalyvauti šioje sistemoje, per 5 darbo dienas nuo prašymo išsiuntimo dienos pateikti atnaujintas ar patikslintas deklaracijas, nurodytas šio įstatymo 50 straipsnio 1 dalyje. Šio įstatymo 50 straipsnio 4, 5 ir 6 dalių nuostatos dėl tiekėjų kvalifikaciją įrodančių dokumentų priimančios visą dinaminės pirkimo sistemos galiojimo laikotarpį.
 12. Perkančioji organizacija skelbime apie pirkimą arba kvietime patvirtinti susidomėjimą turi nurodyti dinaminės pirkimo sistemos galiojimo terminą, o jeigu

šis terminas pasikeičia, perkančioji organizacija apie tai praneša Europos Komisijai, užpildžiusi:

- 1) skelbimo apie pirkimą arba kvietimo patvirtinti susidomėjimą formą pagal tai, kuri iš šių formų buvo panaudota pirminiam paskelbimui apie dinaminę pirkimo sistemą. Tokia tvarka taikoma, kai pakeičiamas dinaminės pirkimo sistemos galiojimo terminas pačios sistemos nenutraukiant;
- 2) skelbimo apie pirkimo sutarties sudarymą formą, kai dinaminė pirkimo sistema nutraukiama.

13. Perkančioji organizacija negali imti kokių nors mokesčių iš tiekėjų, suinteresuotų dalyvauti ar dalyvaujančių dinaminėje pirkimo sistemoje, nei prieš sukuriant šią sistemą, nei jos galiojimo laikotarpiu.

Komentuojamame [VPI](#) 79 straipsnyje¹⁸³² įtvirtinta dinaminės pirkimo sistemos procedūra, jos vykdymo taisyklės ir tvarka.

Dinaminė pirkimo sistema yra viešųjų pirkimų organizavimo techninė (elektroninė) priemonė, kuri gali būti naudojama perkančiųjų organizacijai, tam, kad būtų atrinkti tiekėjai (sudarytas kvalifikuotų tiekėjų sąrašas), kurie vėliau kviečiami dalyvauti konkrečiame viešajame pirkime ir sudaryti pirkimo sutartis (kviečiami visi dinaminėje pirkimo sistemoje ar jos kategorijoje esantys tiekėjai). Dinaminė pirkimo sistema nėra pirkimo būdas ar pirkimo sutartis¹⁸³³, t. y. vykdant viešąjį pirkimą dinaminės pirkimo sistemos priemonėmis viešasis pirkimas vykdomas riboto konkurso būdu ir tik todėl sudaroma pirkimo sutartis (*detales žiūrėti [VPI](#) 61-62 straipsnio komentarą*). Dinaminė pirkimo sistema yra skelbiama ir vykdoma tik elektroniniu būdu, viešinami dinaminės pirkimo sistemos dokumentai, kuriuose turi būti atskleidžiama dinaminės pirkimo sistemos esmė.

- dinaminės pirkimo sistemos galiojimo terminas;
- reikalavimai, kurie keliami tiekėjams (kvalifikacijos sąlygos ir pašalinimo pagrindai);
- dinaminės pirkimo sistemos kategorijos (jeigu taikomos);
- dinaminės pirkimo sistemos sukūrimo etapai;
- detalizuojami kiti etapai, kaip perkančioji organizacija toliau naudosis dinamine pirkimo sistema.

Pagrindiniai dinaminės pirkimo sistemos etapai:

- perkančioji organizacija paskelbia apie vykdomą dinaminę pirkimo sistemą ir jos dokumentus;
- tiekėjai teikia paraiškas dinaminei pirkimo sistemai, paraiškos teikiamos visą dinaminės pirkimo sistemos galiojimo laikotarpį;

¹⁸³² Komentuojamos [VPI](#) 79 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 34 straipsnio nuostatas.

¹⁸³³ Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. [Brussels Commentary on EU Public Procurement Law](#). Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 468 psl.

- perkančioji organizacija įvertina tiekėjų paraiškas, įskaitant kvalifikacijos duomenis ir informaciją apie pašalinimo pagrindų nebuvimą;
- perkančioji organizacija tiekėjus, atitinkančius dinaminės pirkimo sistemos reikalavimus, įtraukia į sudaromą dinaminę pirkimo sistemą (ar konkrečią jos kategoriją, jeigu taikoma). Tuomet laikoma, kad dinaminė pirkimo sistema yra sukurta;
- perkančioji organizacija bet kuriuo dinaminės pirkimo sistemos laikotarpiu nustatiusi pirkimo objekto poreikį, išsiunčia kvietimus dinaminėje pirkimo sistemoje (ar konkrečioje jos kategorijoje) esantiems visiems tiekėjams pateikti pasiūlymus,
- tiekėjai tuomet pateikia pasiūlymus konkrečiam pirkimo objektui;
- perkančioji organizacija, vadovaudamasi kvietime nurodytais kriterijais, įvertina tiekėjų pasiūlymus ir atrenka laimėtoją bei su juo sudaro pirkimo sutartį.

Iki 2017 m. liepos 1 d. pradėtos dinaminės pirkimo sistemos skirtumas yra tai, kad anksčiau pradėta dinaminė pirkimo sistema buvo vykdoma kaip atviras konkursas, kurio metu buvo teikiami orientaciniai pasiūlymai. Nuo 2017 m. liepos 1 d. dinaminė pirkimo sistema vykdoma kaip ribotas konkursas, kurio metu nėra teikiami orientaciniai pasiūlymai, o tik paraiškos, todėl tiekėjai nėra apriboti orientaciniuose pasiūlymuose nurodytų techninių parametrų, gali laisvai siūlyti pirkimo objektą (prekes, paslaugas ar darbus).

Dinaminės pirkimo sistemos privalumai yra:

- neribotas dinaminės pirkimo sistemos galiojimo terminas, t. y. nors terminas bendrai turi būti nustatomas, tačiau nėra apribotas tik trejais metais. Tačiau pasikeitus rinkos sąlygoms, perkančiosios organizacijos turėtų spręsti dėl dinaminės pirkimo sistemos nutraukimo;
- galimybė tiekėjams vėlisi, ne iš karto po dinaminės pirkimo sistemos paskelbimo, prisijungti prie šios sistemos, tokiu būdu užtikrinant galimybes naujai įsteigtiems subjektams būti įtrauktiems į dinaminę pirkimo sistemą ir varžytis dėl pagrindinių pirkimo sutarčių sudarymo;
- dinaminė pirkimo sistema veikia visiškai elektroniniu būdu, todėl operatyviau ir efektyviau gali būti pateiktos paraiškos dalyvauti dinaminėje pirkimo sistemoje, pateikti pasiūlymai pagrindinėms sutartims. Kitaip tariant, dinaminė pirkimo sistema padeda sutrumpinti pirkimo procedūros terminus;
- gali būti įsigijamas didelis kiekis prekių, paslaugų ar darbų;
- galimybė perkančiajai organizacijai gauti ypač daug įvairių pasiūlymų ir taip didelės konkurencijos pagrindu užtikrinti kuo geresnį viešųjų lėšų panaudojimą¹⁸³⁴.
- ypač patogi priemonė, kurią sukuria centrinės perkančiosios organizacijos. Naudojant šią priemonę, centrinės perkančiosios organizacijos leidžia kitoms perkančiosioms organizacijoms įsigyti prekių, paslaugų ar darbų iš jau atrinktų tiekėjų.

¹⁸³⁴ [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 63-oji konstatuojamoji dalis.

1. [VPI](#) 79 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta pirkimo, kuriam taikoma dinaminė pirkimo sistema, apibrėžtis.

[VPI](#) 79 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad dinaminė pirkimo sistema taikomas įprastiems pirkimams, kurių charakteristikos yra rinkoje visuotinai žinomos ir atitinka perkančiosios organizacijos nustatytus reikalavimus.

Taigi, tam, kad būtų taikoma dinaminė pirkimo sistema, pirkimai turi atitikti šias sąlygas kartu:

- pirkimo charakteristikos yra visuotinai žinomos;
- pirkimo charakteristikos atitinka perkančiosios organizacijos poreikius.

Visuotinai žinomos pirkimo charakteristikos:

- įprastai taikomi kvalifikacijos reikalavimai, pavyzdžiui, reikalavimai pirkimą vykdančioms specialistams, panašios įvykdytos sutartys;
- nuolat taikomi, įprasti pirkimo objekto techniniai parametrai. Kitaip sakant, dinaminė pirkimo sistema, kuri sudaro galimybę perkančiajai organizacijai įsigyti įprastai naudojamus, kasdienius produktus, darbus ar paslaugas, kurių charakteristikos yra visuotinai žinomos rinkoje. Ši sąvoka turi būti suprantama ir aiškinama, kaip prekės, paslaugos ir darbai, kurie yra lengvai identifikuojami, kuriuos galima įsigyti visiškai be pakeitimų ar su minimaliais pakeitimais iš rinkos, vadinamieji pirkimai „nuo lentynos“. Pavyzdžiui, prekės, tokios kaip kanceliarinės prekės, kompiuteriai, knygos, maisto produktai; paslaugos, tokios kaip valymo ar priežiūros paslaugos¹⁸³⁵. Taigi, jeigu perkančiajai organizacijai yra reikalingas individualus, tik jai pritaikytas pirkimo objektas, tai dinaminė pirkimo sistema nėra pritaikyta tokio objekto įsigijimui.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija turi sukūrusi dinaminę pirkimo sistemą lengvųjų automobilių remonto paslaugoms. Perkančiajai organizacijai kilo poreikis remontuoti sunkvežimį, kuris buvo įsigytas pagal individualius parametrus (su šaldymo įranga mirusiesiems laikyti). Atsižvelgiant į tai, kad perkančiosios organizacijos poreikis skiriasi nuo dinaminės pirkimo sistemos, todėl perkančioji organizacija turi atskiru viešuoju pirkimu įsigyti sunkvežimio remonto paslaugas.

Dinaminė pirkimo sistema gali būti taikoma plačiai, jos naudojimas nėra ribojamas jokiais papildomais kriterijais ar sąlygomis, pirkimo objektui, tiekėjams, išskyrus tuos kriterijus, kurie nurodyti [VPI](#) 79 straipsnio 1 dalyje. Taigi, iš esmės nėra riboto sąrašo prekių, paslaugų ar darbų, kurių įsigijimui negali būti sukurta dinaminė pirkimo sistema.

¹⁸³⁵ Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. [Brussels Commentary on EU Public Procurement Law](#). Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 469-470 psl.

2. [VPI](#) 79 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad dinaminė pirkimo sistema ir jos pagrindu vykdomos procedūros dėl pagrindinių sutarčių sudarymo yra vykdomos išimtinai tik elektroninėmis priemonėmis.

[VPI](#) 79 straipsnio 2 dalyje nėra įtvirtinti konkretūs ar specifiniai reikalavimai elektroninėms priemonėms, todėl dinaminei pirkimo sistemai taip pat taikomos bendrosios normos dėl elektroninių priemonių, įtvirtintos [VPI](#) 22 straipsnyje (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 22 straipsnio komentarą*).

[VPI](#) 79 straipsnio 2 dalies reikalavimas taikomas visiems dinaminės pirkimo sistemos etapams, t. y.:

- tiekėjų atrankos dinaminės pirkimo sistemos metu procedūroms;
- pirkimo procedūroms, kuriomis siekiama iš dinaminėje pirkimo sistemoje esančių tiekėjų atrinkti konkretų tiekėją, su kuriuo bus sudaroma pirkimo sutartis.

3. [VPI](#) 79 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtintas leidimas sukirstyti dinaminę pirkimo sistemą į kategorijas pagal perkančiosios organizacijos pasirinktus kriterijus.

Kategorijoms yra keliamas pagrindinis reikalavimas, kad jų atskyrimas būtų pagrįstas objektyviomis charakteristikomis (kriterijais), kurias būdingos tik tos kategorijos prekėms, paslaugoms ar darbams¹⁸³⁶. [VPI](#) 79 straipsnio 3 dalyje pateikiamas nebaigtinis sąrašas galimo skirstymo į kategorijas charakteristikų:

- maksimali leidžiama pirkimo sutarčių apimtis. Tokiu būdu smulkusis verslas gali dalyvauti ir pateikti pasiūlymus smulkesniems užsakymams, taip pat, gali būti nustatomas maksimalus sutarčių skaičius;
- geografinė teritorija, kurioje bus vykdomos sutartys. Tokiu būdu tiekėjai, kurie neturi pajėgumų pristatyti prekes, atlikti paslaugas ar vykdyti darbus labiau nutolusiose vietose ir labiau nutolusioms perkančiosioms organizacijoms, gali pasirinkti tik konkrečią geografinę teritoriją, kurioje varžysis dėl pirkimo sutarties.

Taip pat kategorijos gali būti nustatomos pagal pirkimo objekto specifiką, tiksliai apibrėžiant reikalavimus kategorijai priskintam objektui. Tokio skirstymo į kategorijas tikslas yra užtikrinti, kad dinaminė pirkimo sistema būtų prieinama ir joje dalyvautų smulkusis verslas, tai ypač aktualu, kai dinaminę pirkimo sistemą kuria centrinė perkančioji organizacija. Taip pat skirstymas į kategorijas yra svarbus, kadangi atskiriems pirkimo objektams ar pirkimo objekto dalims gali būti keliami skirtingi reikalavimai – tai ypač pasakytina apie kvalifikacijos reikalavimus, susijusius su patirtimi, kompetencija bei teise verstis veikla (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 47 straipsnio komentarą*). Pavyzdžiui, specialistams, kurie vykdo tik ypatingos kategorijos pastatų statybą, reikalingas Statybos produktų sertifikavimo centro išduodamas atestatas, tačiau, jeigu perkančioji organizacija pirs tvarkomuosius paveldosaugos darbus (specialiuosius darbus kultūros paveldo objekte), tuomet specialistams reikia papildomai turėti Kultūros ministerijos išduodamą atestatą. Perkančioji organizacija negali kelti aukštesnių reikalavimų specialistams, negu nustatyta teisės aktuose¹⁸³⁷, todėl negali įprastiems statybos

¹⁸³⁶ [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 66-oji konstatuojamoji dalis.

¹⁸³⁷ LAT 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-7-23-248/2017](#).

rangos darbams (ar netgi tvarkomiesiems statybos darbams) kelti reikalavimų tvarkomiesiems paveldosaugos darbams.

Taip pat dinaminės pirkimo sistemos kategorijų nereikia sutapatinti su viešojo pirkimo dalimis (*detaliau dėl pirkimo skaidymo į dalis žiūrėti [VPI 28 straipsnio komentarą](#)*), kadangi, tiek bendram viešajam pirkimui, tiek atskiroms pirkimo dalims gali būti sukurta viena ar kelios dinaminės pirkimo sistemos kategorijos, pavyzdžiui, vykdomas ES paramos gavimo investicijų projektų, galimybių studijų ir paraiškų rengimo pirkimas, suskaidytas į 3 dalis: investicijų projektų parengimo paslaugos, galimybių studijų parengimo paslaugos, paraiškų parengimo paslaugos, kiekviena iš šių dalių suskirstyta į 3 kategorijas, nurodant, kad 1 tiekėjas gali sudaryti ne daugiau kaip 3 sutartis kiekvienoje pirkimo dalyje.

Suskirsčius dinaminę pirkimo sistemą į kategorijas, perkančioji organizacija konkrečiam pirkimo objektui turi galimybę atrinkti tiekėjus iš tos kategorijos, kuri atitinka pirkimo objektą.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija turi sukūrusi dinaminę pirkimo sistemą, kuri suskirstyta į dvi kategorijas: neypatingos kategorijos negyvenamosios paskirties pastatų remonto, rekonstrukcijos ar statybos darbams ir ypatingos kategorijos negyvenamosios paskirties pastatų remonto, rekonstrukcijos ar statybos darbams. Perkančiajai organizacijai kilo poreikis rekonstruoti ypatingos kategorijos kultūros paskirties pastatą. Atsižvelgiant į tai, perkančioji organizacija turi pasirinkti taikyti tos kategorijos dinaminę pirkimo sistemą, kuri skirta ypatingos kategorijos negyvenamosios paskirties pastatų remonto, rekonstrukcijos ar statybos darbams.

4. [VPI 79](#) straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad dinaminė pirkimo sistema vykdoma pagal riboto konkurso procedūras. Tai reiškia, kad tiekėjų paraiškų vertinimo tvarka yra tokia:

- nėra teikiami orientaciniai pasiūlymai, kurie buvo teikiami, kai dinaminė pirkimo sistema vykdyta pagal atvirą konkurso taisyklę, o teikiamos paraiškos, kaip nustatyta [VPI 61](#) straipsnio 2 dalies, 3 dalies 1 punkto normose;

- dinaminės pirkimo sistemoje yra leidžiama dalyvauti visiems kandidatams, kurie atitinka perkančiosios organizacijos nustatytus kvalifikacijos reikalavimus (*detaliau dėl kvalifikacijos reikalavimų žiūrėti [VPI 47-48 straipsnio komentarą](#)*). Nors tai nėra įtvirtinta tiesiogiai [VPI 79](#) straipsnio 4 dalyje, dinaminėje pirkimo sistemoje taip pat taikomi pašalinimo pagrindai (*detaliau dėl pašalinimo pagrindų žiūrėti [VPI 46 straipsnio komentarą](#)*). Tai atitinka riboto konkurso procedūros pirmąjį etapą, kai yra teikiamos paraiškos, o perkančioji organizacija vertina tiekėjų paraiškas ir atranka pagal kvalifikacinės atrankos kriterijus (*detaliau žiūrėti [VPI 61](#) straipsnio 2 dalies, 3 dalies 2 punkto komentarą*);

- dinaminės pirkimo sistemos vykdymo metu nėra taikomos kvalifikacinės atrankos procedūros (*detaliau dėl kvalifikacinės atrankos žiūrėti [VPI 54 straipsnio komentarą](#)*), t. y. nėra apribojamas kandidatų, kurie gali būti kviečiami pateikti pasiūlymus, skaičius. Tai atitinka riboto konkurso procedūros reikalavimus, kadangi [VPI 61](#) straipsnio 3 dalies 3 punkte įtvirtinta, kad kvalifikacinė atranka nėra privalomas riboto konkurso etapas (*detaliau žiūrėti*

[VPĮ 61 straipsnio 3 punkto komentarą](#)). Dinaminės pirkimo sistemos tikslas yra sudaryti tiekėjų sąrašą, iš kurių vėliau perkančioji organizacija ar kitos perkančiosios organizacijos gali įsigyti prekes, paslaugas ar darbus, todėl tokių tiekėjų ribojimas būtų priešingas dinaminės pirkimo sistemos tikslams.

Kuomet perkančioji organizacija dinaminę pirkimo sistemą suskirsto į kategorijas, tuomet ir kvalifikacijos reikalavimai turi būti atitinkamai nustatomi kiekvienai kategorijai atskirai bei turi būti proporcingi būtent tos konkrečios kategorijos, o ne visos dinaminės pirkimo sistemos parametrams¹⁸³⁸.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija siekia sukurti dinaminę pirkimo sistemą, kuri suskirstyta į tris kategorijas: neypatingos kategorijos negyvenamosios paskirties pastatų remonto, rekonstrukcijos ar statybos darbams, ypatingos kategorijos negyvenamosios paskirties pastatų projektavimo paslaugoms ir ypatingos kategorijos negyvenamosios paskirties pastatų remonto, rekonstrukcijos ar statybos darbams.

Dinaminės pirkimo sistemos kategorijos neypatingos kategorijos negyvenamosios paskirties pastatų remonto, rekonstrukcijos ar statybos darbams kvalifikacijos reikalavimai turi atitikti neypatingos kategorijos pastatų teisinį reguliavimą, pavyzdžiui, turėti teisę verstis neypatingos kategorijos negyvenamosios paskirties pastatų remonto, rekonstrukcijos ar statybos darbų veikla, turėti bent vieną specialistą, kuris turi teisę eiti neypatingos kategorijos negyvenamosios paskirties pastatų statybos darbų vadovo pareigas¹⁸³⁹.

Dinaminės pirkimo sistemos kategorijos ypatingos kategorijos negyvenamosios paskirties pastatų projektavimo paslaugoms kvalifikacijos reikalavimai turi atitikti ypatingos kategorijos pastatų projektavimo teisinį reguliavimą, pavyzdžiui, turėti bent vieną specialistą, kuris turi teisę eiti ypatingos kategorijos negyvenamosios paskirties pastatų projekto vadovo pareigas.

Dinaminės pirkimo sistemos kategorijos ypatingos kategorijos negyvenamosios paskirties pastatų remonto, rekonstrukcijos ar statybos darbams kvalifikacijos reikalavimai turi atitikti ypatingos kategorijos pastatų teisinį reguliavimą, pavyzdžiui, turėti teisę verstis ypatingos kategorijos negyvenamosios paskirties pastatų remonto, rekonstrukcijos ar statybos darbų veikla, turėti bent vieną specialistą, kuris turi teisę eiti ypatingos kategorijos negyvenamosios paskirties pastatų statybos darbų vadovo pareigas.

Pašalinimo pagrindai ir kvalifikacijos reikalavimai negali būti keičiami visą dinaminės pirkimo sistemos galimą laikotarpį, nepaisant to, kada konkretus tiekėjas kreipiasi dėl jo įtraukimo į dinaminę pirkimo sistemą.

¹⁸³⁸ [Deklaracijos 2014/24/ES](#) preambulės 66-oji konstatuojamoji dalis; Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 470-471 psl.

¹⁸³⁹ Šiems specialistams taip pat taikomas reikalavimas turėti Statybos produktų sertifikavimo centro išduodamą atestatą, tik jame pažymima, kad **turi teisę eiti** neypatingojo statinio statybos darbų vadovo pareigas.

5. [VPI](#) 79 straipsnio 5 dalyje įtvirtinti dinaminės pirkimo sistemos procedūrų terminai.

5.1. [VPI](#) 79 straipsnio 5 dalies 1 punkte įtvirtinti tiekėjų paraiškų¹⁸⁴⁰ pateikimo terminai, kuriant dinaminę pirkimo sistemą:

- paraiškos pateikimo pirminis terminas tarptautiniame pirkime, vykdomame kuriant dinaminę pirkimo sistemą, turi būti ne trumpesnis kaip 30 dienų nuo skelbimo išsiuntimo iš VPT dienos arba kvietimo patvirtinti susidomėjimą išsiuntimo tiekėjams dienos;
- paraiškos pateikimo pirminis terminas supaprastintame pirkime, vykdomame kuriant dinaminę pirkimo sistemą, turi būti ne trumpesnis kaip 10 dienų nuo skelbimo paskelbimo CVP IS dienos arba kvietimo patvirtinti susidomėjimą išsiuntimo tiekėjams dienos.

Kita vertus, dinaminės pirkimo sistemos procedūroms taip pat taikomas proporcingumo principas (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 17 straipsnio komentarą*) bei [VPI](#) 40 straipsnio nuostatos, todėl perkančioji organizacija turi nustatyti paraiškų pateikimo terminą tiek, kad jis atitiktų pirkimo specifiką, dokumentų kiekį ir kitus kriterijus, t. y. užtikrintų, kad tiekėjai spėtų laiku parengti ir pateikti paraiškas (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 40 straipsnio 1 dalies komentarą*). Kadangi perkančioji organizacija, sukurianti dinaminę pirkimo sistemą, neatrenka konkretaus tiekėjo, kuris vykdys viešojo pirkimo sutartį, o tik sudaro nebaigtinį tiekėjų sąrašą (dinaminę pirkimo sistemą), tai perkančioji organizacija pateiktas paraiškas turi teisę vertinti iš karto jas gavusi, nelaukdama paraiškų pateikimo termino pabaigos.

Detaliau skelbimo pateikimo tvarka apibūdinta [VPI](#) 34 straipsnyje (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 34 straipsnio komentarą*).

Dinaminės pirkimo sistemos specifiškai yra ta, kad tiekėjai gali pasibaigus pirminėms paraiškų vertinimo procedūroms ir sukūrus dinaminę pirkimo sistemą, visą dinaminės pirkimo sistemos galiojimo laikotarpį teikti paraiškas tam, jog būtų įtraukti į dinaminę pirkimo sistemą. Paraiškų pateikimo terminai po dinaminės pirkimo sistemos sukūrimo, dinaminės pirkimo sistemos galiojimo laikotarpiu, nėra nustatyti. Tai reiškia, kad tiekėjai gali bet kuriuo metu kreiptis į perkančiąją organizaciją sudariusią ir (ar) valdančią dinaminę pirkimo sistemą tam, kad būtų į ją įtraukti (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 79 straipsnio 8 dalies komentarą*).

5.2. [VPI](#) 79 straipsnio 5 dalies 2 punkte įtvirtinti paraiškų vertinimo terminai.

Paraiškų vertinimo maksimalus terminas yra 10 darbo dienų nuo paraiškų pateikimo termino pabaigos, nustatytos pirkimo dokumentuose, o jeigu paraiškos teikiamos po dinaminės pirkimo sistemos sukūrimo, nuo paraiškų pateikimo momento. Kadangi dinaminę pirkimo sistemą yra vykdoma pagal riboto konkurso taisykles ir yra tikrinama tik tiekėjų kvalifikacija, įstatymų leidėjas nustatė tikslų terminą paraiškoms įvertinti. Toks terminas yra nustatytas, atsižvelgiant į tai, kad dinaminės pirkimo sistemos pagrindu viešo pirkimo sutartys sudaromos nuolat, todėl visiems to pageidaujantiems ir kvalifikaciją atitinkantiems tiekėjams turi būti leista dalyvauti tolesnėse procedūrose (kaip nurodoma [VPI](#) 79 straipsnio 9 dalyje, perkančioji organizacija kvietimus dalyvauti tolesnėse procedūrose ir sudaryti pagrindinę sutartį turi siųsti

¹⁸⁴⁰ Tai reiškia, kad terminas nustatomas iš karto po dinaminės pirkimo sistemos paskelbimo, tačiau šis terminas neturi būti tapatus ir tais atvejais, kai pakartotinai, papildomai teikiamos paraiškos dinaminei pirkimo sistemai pagal [VPI](#) 79 straipsnio 8 dalį.

visiems dinaminėje pirkimo sistemoje ar konkrečioje jos kategorijoje esantiems tiekėjams (*detales žiūrėti [VPI 79 straipsnio 9 dalies komentarą](#)*). Tas pats paraiškų vertinimo terminas taikomas, kai perkančioji organizacija tik kuria dinaminę pirkimo sistemą, tiek [VPI 79](#) straipsnio 8 dalies taikymo atveju, kai paraiškas tiekėjai pateikia dinaminės pirkimo sistemos galiojimo laikotarpiu (*detales žiūrėti [VPI 79 straipsnio 8 dalies komentarą](#)*). Pažymėtina, kad šis 10 darbo dienų terminas (o taip pat [VPI 79](#) straipsnio 5 dalies 2 punkte nustatytas 15 dienų terminas) nėra naikinamasis (o procedūrinis), todėl perkančioji organizacija turi teisę jį pratęsti, jeigu tiekėjas negali nustatyti terminu pateikti reikalaujamų dokumentų.

[VPI 79](#) straipsnio 5 dalies 2 punkte taip pat įtvirtinta galimybė pratęsti paraiškų vertinimo terminą iki 15 darbo dienų, kai yra bent viena iš šių išimčių:

- tikrinamos pirminės paraiškos, gautos po skelbimo apie pirkimą, kvietimo patvirtinti susidomėjimą. Šiame etape paprastai yra sulaukiama daugiausiai paraiškų būti įtrauktiems į dinaminę pirkimo sistemą, todėl dėl didelio kiekio paraiškų, perkančioji organizacija gali objektyviai nespėti patikrinti visų kvalifikacijos duomenų per 10 darbo dienų terminą. Atsižvelgiant į tai, perkančioji organizacija gali pratęsti šį terminą iki 15 darbo dienų.
- prireikia papildomų dokumentų ar kitokių papildomų kandidatų kvalifikacijos reikalavimų atitikties patikrinimo. Pagal [VPI 45](#) straipsnio 3 dalies nuostatas tais atvejais, kai tiekėjų paraiškose yra trūkumų, perkančioji organizacija turi suteikti galimybę juos ištaisyti (*detales žiūrėti [VPI 45 straipsnio 3 dalies komentarą](#)*), todėl atitinkamai ir paraiškų vertinimas gali užtrukti. Taip pat pagal [VPI 50](#) straipsnio 7 dalies nuostatas perkančioji organizacija negali reikalauti duomenų, kuriuos gali patikrinti viešai ar kurios ji pati turi iš kitų pirkimų (*detales žiūrėti [VPI 50 straipsnio 7 dalies komentarą](#)*), t. y. pati perkančioji organizacija turi atlikti patikrinimą ir vertinimą, kuris gali užtrukti. Atsižvelgiant į tai, perkančioji organizacija gali pratęsti šį terminą iki 15 darbo dienų.

[VPI 79](#) straipsnio 5 dalies 2 punkte yra įtvirtintas draudimas kviesti tiekėjus pateikti pasiūlymus dėl pirmojo konkretaus pirkimo dinaminės pirkimo sistemos pagrindu, kol nesibaigė tiekėjų paraiškų tikrinimo terminas. Šis draudimas yra siejamas su visų tiekėjų lygiateisiškumo, nediskriminavimo principais bei sąžininga konkurencija (*detales žiūrėti [VPI 17 straipsnio komentarą](#)*). Kaip minėta, visiems tiekėjams turi būti išsiunčiamas kvietimas (*detales žiūrėti [VPI 79 straipsnio 9 dalies komentarą](#)*), todėl perkančioji organizacija pirmiausia turi įvertinti visų tiekėjų paraiškas ir sudaryti dinaminę pirkimo sistemą, o tik tuomet vykdyti konkrečius įsigijimus. Jeigu būtų priešingai, tai konkrečiame pirkime galimai negalėtų sudalyvauti pirkimo sutartį galintis įvykdyti tiekėjas, o taip pat perkančioji organizacija neįtikintų, kad bus racionaliai panaudotos lėšos dėl to, kad nesuteikta galimybė varžytis kuo daugiau tiekėjų (*detales žiūrėti [VPI 17 straipsnio komentarą](#)*).

Jeigu perkančioji organizacija, įvertinusi tiekėjų paraiškas, nustato, kad pastarieji neatitinka kvalifikacijos reikalavimų ar atitinka pašalinimo pagrindus, tuomet perkančioji organizacija atmeta tokias paraiškas. [VPI 79](#) straipsnyje nėra nurodyta, per kiek laiko gali būti skundžiamas toks perkančiosios organizacijos sprendimas, tačiau, vadovaujantis [VPI VII](#) skyriaus normomis, terminas skaičiuojamas 10 kalendorinių dienų tarptautinio pirkimo ir 5 darbo dienų supaprastinto pirkimo atveju nuo perkančiosios organizacijos sprendimo. Kita vertus, dinaminės pirkimo sistemos ypatumas yra tas, kad tiekėjui nedraudžiama pakartotinai pateikti paraišką, kai jis tampa atitinkančiu kvalifikacijos reikalavimus arba pašalinimo pagrindais šnyko.

5.3. [VPI 79](#) straipsnio 5 dalies 3 punkte įtvirtinti pasiūlymų pateikimo terminai.

Kai yra sudaryta dinaminė pirkimo sistema, perkančioji organizacija gali pateikti įsigyti pirkimo objektą per dinaminę pirkimo sistemą, tačiau, kai yra jau priimtas toks sprendimas, ji turi siųsti kvietimus dėl konkretaus pirkimo objekto šioje dinaminėje pirkimo sistemoje ar konkrečioje jos kategorijoje esantiems tiekėjams dėl pasiūlymų pateikimo. Terminas pasiūlymams pateikti:

- tarptautinio pirkimo atveju – ne trumpesnis kaip 10 dienų nuo kvietimo pateikti pasiūlymą išsiuntimo dienos;
- supaprastinto pirkimo atveju – ne trumpesnis kaip 7 dienos nuo kvietimo pateikti pasiūlymą išsiuntimo dienos.
- jeigu pirkimą atlieka ne centrinės valdžios perkančioji organizacija (*detalesnė žiūrėti [VPI 2](#) straipsnio 5 dalies komentarą*), gali būti taikomos [VPI 62](#) straipsnio 6 dalies nuostatos, t. y. perkančioji organizacija gali su tiekėjais suderinti kitą pasiūlymų pateikimo terminą (*detalesnė žiūrėti [VPI 62](#) straipsnio 6 dalies komentarą*).

Dinaminės pirkimo sistemos vykdymo atveju [VPI 62](#) straipsnio 4 ir 5 dalių nuostatos, kuriomis reguliuojama galimybė sutrumpinti pasiūlymų pateikimo terminus, netaikomos (*detalesnė žiūrėti [VPI 62](#) straipsnio 4 ir 5 dalių komentarą*).

6. [VPI 79](#) straipsnio 6 dalyje reguliuojama informacijos apie vykdomą dinaminę pirkimo sistemą apimtis.

Kaip nustatyta [VPI 2](#) straipsnio 39 dalyje (*detalesnė žiūrėti [VPI 2](#) straipsnio 39 dalies komentarą*), pirkimo dokumentus sudaro skelbimas apie pirkimą, techninė specifikacija, aprašomasis dokumentas. Atsižvelgiant į dinaminės pirkimo sistemos specifiką, [VPI 79](#) straipsnio 6 dalyje įtvirtinti papildomi duomenys, kurie turi būti nurodomi pirkimo dokumentuose, kurie nebuvo įtvirtinti [VPI 30](#) straipsnio 3 dalyje, 31 straipsnyje, 34 straipsnyje, 35 straipsnyje, 37 straipsnyje (*detalesnė žiūrėti [VPI 30](#) straipsnio 3 dalies, 31 straipsnio, 34 straipsnio, 35 straipsnio, 37 straipsnio komentarą*).

[VPI 79](#) straipsnio 6 dalies 1, 3, 4 punktuose nurodyti specifiniai duomenys, kurie turi būti pateikiami skelbime:

- [VPI 79](#) straipsnio 6 dalies 1 punkte įtvirtinta, kad skelbimas apie dinaminę pirkimo sistemą yra skelbiamas taip pat kaip ir kiti skelbimai apie pirkimo procedūras, t. y. vadovaujantis [VPI 30](#) straipsnio 3 dalyje ar 31 straipsnyje, 34 straipsnyje nurodyta tvarka. Skelbime apie pirkimą privaloma tiksliai, aiškiai ir nedviprasmiškai nurodyti, kad bus taikoma dinaminė pirkimo sistema. Kaip minėta, dinaminė pirkimo sistema vykdoma pagal riboto konkurso taisyklės (*detalesnė žiūrėti [VPI 79](#) straipsnio 4 dalies komentarą*), todėl svarbu, kad tiekėjai būtų informuoti apie tai, jog tai nėra įprastinis ribotas konkursas, tiekėjai iš karto po kvalifikacijos įvertinimo ar kvalifikacinės atrankos nebus kviečiami pateikti pasiūlymų.

• [VPI 79](#) straipsnio 6 dalies 3 punkte įtvirtinta, kad tais atvejais, kai perkančioji organizacija dinaminę pirkimo sistemą suskirsto į kategorijas, tai turi būti tiksliai, aiškiai ir

nedviprasmiškai nurodyta skelbime, taip pat turi būti nurodomos pačios kategorijos ir jų pasirinkimo charakteristikos (*detalesnė žiūrėti VPI 79 straipsnio 3 dalies komentarą*).

- [VPI 79](#) straipsnio 6 dalies 4 punkte įtvirtinta, kad perkančioji organizacija skelbime turi pateikti interneto adresą, kuriuo iki dinaminės sistemos pabaigos elektroninės priemonėmis nevaržomai, tiesiogiai ir be apribojimų galima susipažinti su pirkimo dokumentais. [VPI 79](#) straipsnio 6 dalies 4 punktas turi būti aiškinamas kartu su [VPI 22](#) straipsnio nuostatomis, todėl pagrindinė elektroninė sistema, kurios interneto adresas turi būti būtinai nurodomas yra CVP IS svetainė, perkančiosios organizacijos papildomai informaciją gali viešinti perkančiosios organizacijos interneto svetainėje ir (ar) centrinės perkančiosios organizacijos interneto svetainėje.

- papildomas reikalavimas skelbimui įtvirtintas [VPI 79](#) straipsnio 12 dalyje (*detalesnė žiūrėti VPI 79 straipsnio 12 dalies komentarą*).

[VPI 79](#) straipsnio 6 dalies 2 punkte nurodyti specifiniai duomenys, kurie turi būti pateikiami dinaminės pirkimo sistemos aprašomajame dokumente ir (ar) techninėje specifikacijoje:

- pirkimo objekto pobūdis, t. y. prekės, paslaugos ar darbai, kokie keliami techniniai reikalavimai pirkimo objektui, jeigu dinaminė pirkimo sistema yra suskirstyta į kategorijas, turi būti nurodomas kiekvienos kategorijos pirkimo objektas ir jo pobūdis;

- numatoma pirkimo objekto (prekių, paslaugų ar darbų) apimtis. Kadangi dinaminė pirkimo sistema įgyvendinama, siekiant sudaryti viešo pirkimo sutartis, ji gali galioti ilgiau nei 3 metus, todėl tikslaus pirkimo objekto kiekio nėra galimybės nustatyti, tačiau perkančioji organizacija turi nustatyti preliminarus pirkimo objekto kiekius¹⁸⁴¹. Ši informacija yra svarbi tam, kad tiekėjai galėtų tinkamai įsivertinti savo pajėgumus ir dalyvavimą dinaminėje pirkimo sistemoje. Jeigu dinaminė pirkimo sistema yra suskirstyta į kategorijas, turi būti nurodomas kiekvienos kategorijos pirkimo objekto preliminarus kiekis;

- būtina informacija apie dinaminę pirkimo sistemą, įskaitant jos veikimą, naudojamą elektroninę įrangą, techninio prisijungimo priemones ir jų specifikacijas. Kaip minėta (*detalesnė žiūrėti VPI 79 straipsnio 2 dalies komentarą*), dinaminė pirkimo sistema vykdoma išimtinai tik elektroninėmis priemonėmis, kurios neprivalo būti CVP IS priemonės. Dėl šios priežasties, tiekėjams turi būti suteikta visa būtina informacija tam, kad pastarieji galėtų pateikti paraiškes ir pasiūlymus;

- kandidatų paraiškų tikrinimo terminas, įskaitant jo pratęsimo galimybę (*detalesnė žiūrėti VPI 79 straipsnio 5 dalies 2 punkto komentarą*).

- jei dinaminę pirkimo sistemą organizuoja centrinė perkančioji organizacija, ji turi pirkimo dokumentuose nurodyti, kad šia dinamine pirkimo sistema galės naudotis kitos perkančiosios organizacijos (*detalesnė žiūrėti VPI 82 straipsnio 1 dalies 2 punkto komentarą*).

¹⁸⁴¹ LAT 2014 m. balandžio 25 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. [3K-3-255/2014](#) buvo pažymėta, kad dinaminė pirkimo sistema negali būti sutapatinama su pirkimo būdais, todėl ir pirkimo objekto kiekis negali būti nustatomas tiksliai, o gali būti nurodomas tik preliminarus kiekis. LAT buvo nurodyta, kad dinaminės pirkimo sistemos tikslo neatitiktų, jeigu būtų įpareigojimas išviešinti visą informaciją apie perkančiąsias organizacijas, kiek įmanoma tikslesnį jų siekiamą įsigyti degalų kiekį, pristatymo vietą ir pan.

7. [VPI](#) 79 straipsnio 7 dalyje įtvirtinta, kad dinaminės pirkimo sistemos metu perkančiosios organizacijos, sudarydamos pagrindines sutartis, gali reikalauti, kad tiekėjai pasiūlymus pateiktų elektroninio katalogo forma (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 81 straipsnio 6 dalies komentarą*). Tokia galimybė dar labiau supaprastina perkančiosios organizacijos viešojo pirkimo procedūrą, kadangi, *pirma*, pirkimas vykdomas tik iš dinaminėje pirkimo sistemoje esančių tiekėjų, *antra*, tiekėjai pateikia pasiūlymus pagal elektroninio katalogo formą, kuri gali būti automatiškai patikrinama ir įvertinama, taip itin supaprastinant pasiūlymų vertinimo etapą.

Pavyzdys

CPO.lt sukūrė elektroninį katalogą baldams, kurio viešasis pirkimas vykdytas, taikant dinaminę pirkimo sistemą¹⁸⁴². Dėl šio įrankio (dinaminės pirkimo sistemos) taikymo tiekėjai gali bet kuriuo laikotarpiu iki 2023 m. birželio 7 d. teikti paraiškas dėl dalyvavimo dinaminėje pirkimo sistemoje bei siūlyti savo prekes. Taigi, tiekėjų ratas ir suteiktas baldų asortimentas nuolat plečiasi, pavyzdžiui, 2019 m. lapkričio 26 d. CPO.lt informavo, kad katalogas papildytas mokytojo / biuro stalais.

8. [VPI](#) 79 straipsnio 8 dalyje nustatyta teisė tiekėjams kreiptis dėl įtraukimo į dinaminę pirkimo sistemą per visą jos galiojimo laikotarpį.

Tiekėjai turi teisę dalyvauti dinaminėje pirkimo sistemoje ne tik pateikdami paraiškas per perkančiosios organizacijos nustatytą pradinį terminą po dinaminės pirkimo sistemos paskelbimo (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 79 straipsnio 4-5 dalies komentarą*), bet taip pat visą dinaminės pirkimo sistemos galiojimo laikotarpį.

Net kai tiekėjas pateikia paraišką dalyvauti dinaminėje pirkimo sistemoje, vis tiek taikomi jo paraiškos vertinimo kriterijai ir tvarka, nustatyti [VPI](#) 79 straipsnio 4-5 dalyse, t. y. taikomos riboto konkurso taisyklės, perkančioji organizacija turi paraišką įvertinti per 10 dienų (taikoma galimybė pratęsti iki 15 dienų).

Kai perkančioji organizacija vertina tiekėjų paraiškas dinaminės pirkimo sistemos galiojimo metu, įvertinusi tas paraiškas, ji turi informuoti tiekėją per 1 (vieną) darbo dieną nuo sprendimo priėmimo dienos apie leidimą dalyvauti dinaminėje pirkimo sistemoje arba apie paraiškos atmetimą.

9. [VPI](#) 79 straipsnio 9 dalyje įtvirtinta tvarka, kaip vykdomos procedūros dėl konkretaus pirkimo.

Perkančioji organizacija, sukurtos dinaminės pirkimo sistemos pagrindu atlikdama kiekvieną konkretų pirkimą, dėl pirkimo sutarties sudarymo vienu metu raštu išsiunčia kvietimus visiems kandidatams, kuriems leista dalyvauti sistemoje arba dinaminės pirkimo sistemos kategorijoje, pateikti pasiūlymą. Taigi, perkančioji organizacija kreipiasi į konkrečius tiekėjus, esančius dinaminėje pirkimo sistemoje.

Kvietimams pateikti pasiūlymus konkrečiame pirkime keliami reikalavimai:

¹⁸⁴² Dinaminės pirkimo sistemos pirkimo dokumentai buvo paskelbti 2019 m. birželio 10 d. CVP IS priemonėmis <https://cvpp.eviesiejipirkimai.lt/Notice/Details/2019-666997>.

- kvietimai turi būti siunčiami visiems dinaminės pirkimo sistemos tiekėjams arba kai dinaminė pirkimo sistema suskirstyta į kategorijas, visiems tiekėjams, kuriems leidžiama dalyvauti atitinkamoje pirkimo kategorijoje.

- kvietimai turi būti siunčiami elektroniniu būdu visiems nurodytiems tiekėjams vienu metu, taip užtikrinant lygiateisiškumo, nediskriminavimo ir sąžiningos konkurencijos principus (detaliau žiūrėti [VPI 17 straipsnio komentarą](#));

- kvietime pateikiama [VPI 3](#) priedo 1 punkte nurodyta informacija:
 - interneto adresas, kuriuo CVP IS ir kitur paskelbti pirkimo dokumentai;
 - papildomai perkančioji organizacija turi detalizuoti pirkimo objektą, jo apimtį (kiekius, terminus ir kitas sutarties vykdymo sąlygas) arba pateikti nuorodą į elektroninę sistemą, kurioje pirkimo dokumentai paskelbti;

- nuoroda į paskelbtą skelbimą apie pirkimą, t. y. turima parodyti, kad kvietimas yra teikiama dinaminės pirkimo sistemos pagrindu¹⁸⁴³;

- kai kviečiama pateikti pasiūlymus, – pasiūlymo pateikimo termino pabaiga, adresas ir kalba (kalbos), kuria (kuriomis) jis turi būti parengtas. Pasiūlymų pateikimo minimalūs terminai nustatyti [VPI 79](#) straipsnio 5 dalies 3 punkte (detaliau žiūrėti [VPI 79 straipsnio 5 dalies 3 punkto komentarą](#)).

- jeigu reikia, nurodo, kokius papildomus dokumentus, patvirtinančius atitiktį nustatytiems reikalavimams dėl pašalinimo pagrindų ir kvalifikacijos, turi pateikti tiekėjai;

- pasiūlymų vertinimo kriterijų lyginamieji svoriai (detaliau žiūrėti [VPI 55 straipsnio komentarą](#));

- kita, perkančiosios organizacijos nuomone, reikalinga informacija, pavyzdžiui, kad bus naudojamas elektroninis katalogas (detaliau žiūrėti [VPI 79 straipsnio 7 dalies komentarą](#)).

10. [VPI 79](#) straipsnio 10 dalyje įtvirtinta pasiūlymų, kurie pateikiami pagal perkančiosios organizacijos kvietimą, vertinimo tvarka.

Vertinimo kriterijai gali būti nustatyti:

- skelbime apie dinaminę pirkimo sistemą ar kvietime patvirtinti susidomėjimą,
- kvietime pateikti pasiūlymą (detaliau žiūrėti [VPI 79 straipsnio 9 dalies komentarą](#)).

Dinaminės pirkimo sistemos pagrindu vykdomiems konkretiems pirkimams yra taikomi tokie patys vertinimo kriterijai kaip ir tradiciniams pirkimams, t. y. ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas gali būti atrinktas pagal kainą (įkainį), sąnaudas, kainos (sąnaudų) ir kokybės santykį (detaliau žiūrėti [VPI 55 straipsnio komentarą](#)).

Tiekėjas, kurio pasiūlymas pripažintas ekonomiškai naudingiausiu, yra pripažįstamas laimėtoju ir su juo sudaroma pirkimo sutartis. [VPI 79](#) straipsnio 10 dalyje nėra įtvirtintas tokio

¹⁸⁴³ Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. [Brussels Commentary on EU Public Procurement Law](#). Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 472 psl.

perkančiosios organizacijos sprendimo ginčijimo terminas, todėl taikomi bendrieji ginčų nagrinėjimo terminai, nustatyti [VPI](#) VII skyriuje.

11. [VPI](#) 79 straipsnio 11 dalyje nustatyta EBVPD, kvalifikacijos ir pašalinimo pagrindų nebuvimo duomenų atnaujinimo tvarka ir sąlygos.

Perkančioji organizacija bet kuriuo dinaminės pirkimo sistemos galiojimo laikotarpiu gali paprašyti tiekėjų, kuriems leista dalyvauti šioje sistemoje pateikti atnaujintus ar patikslintus dokumentus:

- EBVPD (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 50 straipsnio 1 dalies komentarą*);
- kvalifikacijos ir pašalinimo pagrindų nebuvimo duomenis (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 50 straipsnio 4-6 dalies komentarą*).

Duomenys turi būti atnaujinami, patikslinami per 5 darbo dienas nuo perkančiosios organizacijos kreipimosi.

Siekiant visų tiekėjų lygiateisiškumo bei skaidrumo principo įgyvendinimo (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 17 straipsnio komentarą*), perkančiosios organizacijos turėtų dinaminės pirkimo sistemos dokumentuose įtvirtinti, kad į tiekėjus bus keliami dėl jų paraiškose nurodytų duomenų atnaujinimo, patikslinimo. Pavyzdžiui, dinaminės pirkimo sistemos dokumentuose rekomenduojama nustatyti reikalavimą kartą per 6 mėnesius pateikti atnaujintus dokumentus apie kvalifikaciją, pašalinimo pagrindų nebuvimą ir kt. Taip pat siūlytina įtraukti reikalavimą, kad tiekėjas, pasikeitus jo situacijai, iš karto informuotų perkančiąją organizaciją bei pateiktų atnaujintus duomenis. Jeigu tiekėjas neatitinka perkančiosios organizacijos nustatytų kriterijų, tuomet perkančioji organizacija turi pašalinti tokį tiekėją iš dinaminės pirkimo sistemos. Prieš pašalinant tiekėją iš dinaminės pirkimo sistemos, tiekėjas turi būti tinkamai informuotas apie tokį perkančiosios organizacijos sprendimą (pateikiami motyvai ir argumentai) (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 50 straipsnio 5 dalies komentarą*). Kita vertus, kaip nurodyta pirmiau, [VPI](#) 79 straipsnyje nėra draudimo tokiam tiekėjui pakartotinai dalyvauti dinaminėje pirkimo sistemoje, kai jis vėl atitinka nurodytus kriterijus.

Taip pat pagal [VPI](#) 50 straipsnio 6 dalį perkančioji organizacija turi teisę reikalauti iš tiekėjo, kuris pripažintas laimėtoju konkrečiame pirkime (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 79 straipsnio 10 dalies komentarą*), pateikti aktualius kvalifikacijos atitikties ir pašalinimo pagrindų nebuvimo duomenis ir dokumentus (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 50 straipsnio 6 dalies komentarą*).

12. [VPI](#) 79 straipsnio 12 dalyje nustatytos dinaminės pirkimo sistemos galiojimo taisyklės.

Bendroji dinaminės pirkimo sistemos taisyklė – perkančioji organizacija skelbime apie pirkimą arba kvietime patvirtinti susidomėjimą turi nurodyti dinaminės pirkimo sistemos galiojimo terminą. [VPI](#) 79 straipsnio 12 dalyje nėra nurodytas ribojimas dėl dinaminės pirkimo sistemos galiojimo termino, todėl tai gali būti ilgesnis nei 3 metų laikotarpis.

Kadangi dinaminės pirkimo sistemos galiojimo terminas gali būti ilgas, tai perkančiosioms organizacijoms turi būti suteikiama galimybė nutraukti dinaminės pirkimo sistemos galiojimą ar jį sutrumpinti (prailginti). Perkančioji organizacija tokiu atveju turi

priimti sprendimą dėl dinaminės pirkimo sistemos nutraukimo ar jos galiojimo termino sutrumpinimo (prailginimo), kuris yra pateikiamas kiekvienam dinaminėje pirkimo sistemoje dalyvaujančiam tiekėjui bei paskelbiamas viešai. Tuomet perkančioji organizacija turi panaikinti prieigą prie dinaminės pirkimo sistemos.

Kaip nustatyta [VPI 79](#) straipsnio 4 dalyje (*detalesnį žiūrėti [VPI 79](#) straipsnio 4 dalyje komentare*), dinaminė pirkimo sistema vykdoma riboto konkurso tvarka, todėl nėra sudaromos sutartys su tiekėjais, o perkančioji organizacija nėra ribojama vykdyti atskirus pirkimus ne per dinaminę pirkimo sistemą. Kitaip sakant, perkančioji organizacija nėra įpareigota būtinai naudotis savo sukurta dinamine pirkimo sistema, todėl ji gali pasirinkti pirkimą vykdyti [VPI](#) nustatytais būdais, pavyzdžiui, riboto konkurso būdu. Tačiau, jeigu jau yra paskelbtas kvietimas dinaminėje pirkimo sistemoje, tai perkančioji organizacija negali karta vykdyti kitos procedūros, pavyzdžiui, riboto konkurso, dėl to paties pirkimo objekto.

Tiekėjai, įrašyti į dinaminę pirkimo sistemą, turi teisę ir teisę dalyvauti individualiai viešuosiuose pirkimuose, t. y. buvimas dinaminėje pirkimo sistemoje nereiškia, kad tiekėjai kitais būdais negali teikti pasiūlymų. Nutraukus ar sustabdžius dinaminę pirkimo sistemą, perkančioji organizacija nebeteiks kvietimo dinaminėje pirkimo sistemoje esantiems tiekėjams per šią sistemą, o prekes, paslaugas ar darbus turės įsigyti, vykdydama viešuosius pirkimus bendra tvarka, užtikrindama viešųjų pirkimų viešinimą (*detalesnį žiūrėti [VPI 31-34](#) straipsnių komentaras*). Kitaip sakant, perkančioji organizacija turi pasirinkti vieną procedūrą, kurią taikys, negali procedūros dubliuotis. Tuo tarpu tiekėjai, nors ir esantys dinaminėje pirkimo sistemoje (įrašyti į sąrašą), gali teikti pasiūlymus atskiruose perkančiosios organizacijos vykdomuose viešuosiuose pirkimuose, neparašdami savo statuso (nėra išbraukiami iš dinaminės pirkimo sistemos).

Perkančioji organizacija, nutraukdama dinaminės pirkimo sistemos galiojimą ar pakeisdama galiojimo terminą, turi apie tai pranešti Komisijai. Pranešimas Komisijai vykdomas užpildžius:

- skelbimo apie pirkimą arba kvietimo patvirtinti susidomėjimą formą pagal tai, kuri iš šių formų buvo panaudota pirminiam paskelbimui apie dinaminę pirkimo sistemą (*detalesnį žiūrėti [VPI 31](#) straipsnio komentare*). Tokia tvarka taikoma, kai pakeičiamas dinaminės pirkimo sistemos galiojimo terminas pačios sistemos nenutraukiant;
- skelbimo apie pirkimo sutarties sudarymą formą (*detalesnį žiūrėti [VPI 33](#) straipsnio komentare*), kai dinaminė pirkimo sistema nutraukiama.

13. [VPI 79](#) straipsnio 13 dalyje nustatyta, kad perkančioji organizacija negali imti kokių nors mokesčių iš tiekėjų, suinteresuotų dalyvauti ar dalyvaujančių dinaminėje pirkimo sistemoje, nei prieš sukuriant šią sistemą, nei jos galiojimo laikotarpiu. Kita vertus, kai dinaminė pirkimo sistema ketina pasinaudoti kitos perkančiosios organizacijos, tai perkančioji organizacija, kuri sukūrė dinaminę pirkimo sistemą, gali reikalauti naudojimo mokesčio iš šių perkančiųjų organizacijų. Tai itin aktualu centrinėms perkančiosioms organizacijoms. Taip pat mokesčiai yra imamas tuomet, kai sudaroma pirkimo sutartis¹⁸⁴⁴.

¹⁸⁴⁴ Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 476 psl., Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministro 2019 m. gruodžio 16 d. įsakymas Nr. 4-724 „Dėl viešosios įstaigos CPO LT teikiamų paslaugų kainų ir tarifų nustatymo“.

80 straipsnis. Elektroninis aukcionas

1. Perkančiosios organizacijos gali taikyti elektroninius aukcionus, kurių metu pateikiamos naujos sumažintos kainos ir (arba) tam tikros pasiūlymo elementų naujos reikšmės. Šiuo tikslu perkančiosios organizacijos rengia elektroninį aukcioną, kaip kartojamą procesą, kurio metu pritaikius automatinius vertinimo metodus pasiūlymai išdėstomi iš eilės. Elektroninis aukcionas gali būti taikomas tik po išsamaus pasiūlymų įvertinimo. Tam tikroms paslaugų ar darbų pirkimo sutartims, kurių objektas – intelektinės veiklos rezultatai, tokie, kaip darbų projektavimas, kuris negali būti vertinamas automatinio būdu, elektroninis aukcionas netaikomas.
2. Perkančioji organizacija gali taikyti elektroninius aukcionus, atlikdama pirkimą atviro, riboto konkurso arba skelbiamų derybų būdu, kai pirkimo objekto techninė specifikacija tiksliai suformuluojama. Kai sąlygos yra tokios pačios, elektroninį aukcioną perkančioji organizacija gali taikyti atnaujinama varžymąsi tarp preliminarinės sutarties šalių, kai preliminarioji sutartis sudaryta su keliais tiekėjais, ar vykdydama konkretų pirkimą dėl pirkimo sutarties sudarymo dinaminės pirkimo sistemos pagrindu.
3. Elektroniniam aukcionui pateikti pasiūlymai vertinami remiantis:
 - 1) tik kainomis, kai pirkimo sutartis sudaroma vien kainos pagrindu;
 - 2) kaina ir (arba) naujomis pasiūlymo kriterijų, nurodytų pirkimo dokumentuose, reikšmėmis, kai pirkimo sutartis sudaroma geriausio kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio pagrindu ar mažiausių sąnaudų pagrindu pritaikius gyvavimo ciklo sąnaudų metodą.
4. Perkančioji organizacija, nusprendusi taikyti elektroninį aukcioną, apie tai nurodo skelbime apie pirkimą arba kvietime patvirtinti susidomėjimą, kartu pateikdama bent šią informaciją:
 - 1) elektroninio aukcionu vertinamas pasiūlymo reikšmės, jeigu jas galima išmatuoti ir išreikšti skaičiais arba procentais;
 - 2) pasiūlymo reikšmės, kurios gali būti pateiktos, ribas, nurodytas pirkimo objekto specifikacijose;
 - 3) informaciją, kuri bus pateikiama dalyviams elektroninio aukciono metu, ir, jeigu reikia, kada su ja bus galima susipažinti;
 - 4) informaciją apie elektroninio aukciono eigą;
 - 5) sąlygas, kuriomis dalyviai galės teikti savo pasiūlymus, ir, jeigu reikia, mažiausius reikalaujamus skirtumus tarp pasiūlymų;
 - 6) informaciją apie naudojamą elektroninę įrangą, suderinimą ir ryšio technines specifikacijas.
5. Perkančioji organizacija, prieš pradėdama elektroninį aukcioną:
 - 1) atlieka pradinį išsamų pasiūlymų vertinimą pagal taikomus pasiūlymų vertinimo kriterijus ir nustatytą kriterijų reikšmingumą;

- 2) vienu metu kviečia visus dalyvius, kurie atitinka reikalavimus, nustatytus pagal šio įstatymo 46, 47 ir 48 straipsnius, ir kurių pasiūlymai atitinka techninių specifikacijų reikalavimus, nėra nepriimtini pirkimo pasiūlymai ar netinkami pirkimo pasiūlymai, dalyvauti elektroniniame aukcione. Kvietime dalyviui nurodoma, kurią dieną, kuriuo laiku ir kaip prisijungti prie elektroninės įrangos. Elektroninis aukcionas gali vykti keliais vienais po kito einančiais etapais. Elektroninis aukcionas negali prasidėti anksčiau kaip po 2 darbo dienų nuo tos dienos, kurią buvo išsiųsti kvietimai.
6. Kartu su kvietimu dalyvauti elektroniniame aukcione pateikiami atitinkamo dalyvio išsamaus pasiūlymo vertinimo rezultatai, atsižvelgiant į kriterijų lyginamuosius svorius, kaip nustatyta šio įstatymo 55 straipsnio 6 dalyje. Kvietime taip pat nurodoma matematinė formulė, kuri bus taikoma automatinio būdu nustatant pasiūlymų su naujomis kainomis ar naujomis pasiūlymų reikšmėmis eiliškumą. Išskyrus atvejus, kai ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas nustatomas vien tik kainos pagrindu, sudarant šią formulę turi būti atsižvelgta į visų kriterijų, vertinamų nustatant ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą, lyginamuosius svorius, nurodytus skelbime apie pirkimą ar kituose pirkimo dokumentuose. Šiuo tikslu visi vertinamų kriterijų reikšmių intervalai turi būti iš anksto sumažinami iki nustatytos reikšmės. Jeigu leidžiami alternatyvūs pasiūlymai, kiekvienam alternatyviam pasiūlymui nurodoma atskira formulė.
7. Kiekviename elektroninio aukciono etape perkančioji organizacija vienu metu visiems dalyviams praneša informaciją, kurios turi pakakti, kad jie bet kuriuo metu galėtų nustatyti savo vietą pasiūlymų eilėje. Ji gali suteikti ir kitokią informaciją apie pateiktas kainas ir pasiūlymų reikšmes, jeigu tai nurodyta pirkimo dokumentuose. Perkančioji organizacija taip pat bet kuriuo metu gali paskelbti to aukciono etapo dalyvių skaičių, tačiau ji viso elektroninio aukciono metu negali atskleisti informacijos, leidžiančios atpažinti elektroninio aukciono dalyvio tapatybę.
8. Perkančioji organizacija uždaro elektroninį aukcioną vienu ar keliais iš šių būdų:
- 1) kvietime dalyvauti aukcione iš anksto nurodo nustatytą aukciono uždarymo datą ir laiką;
 - 2) kai nebeįvyksta naujų kainų arba naujų pasiūlymų reikšmių, kurios atitiktų perkančiosios organizacijos nustatytus reikalavimus dėl mažiausio skirtumo tarp pateiktų pasiūlymų reikšmių. Šiuo atveju perkančioji organizacija kvietime dalyvauti aukcione nurodo laiką, kuris turi praeiti nuo paskutinio pasiūlymo pateikimo iki elektroninio aukciono uždarymo;
 - 3) kai baigiami visi kvietime dalyvauti elektroniniame aukcione nurodyti aukciono etapai. Perkančiajai organizacijai nusprendus, kad elektroninis aukcionas bus baigiamas pagal šį punktą ar kartu derinant šio punkto ir šios dalies 2 punkto nuostatas, kvietime dalyvauti elektroniniame aukcione nurodomas kiekvieno aukciono etapo grafikas.
9. Perkančioji organizacija, uždariusi elektroninį aukcioną, remdamasi elektroninio aukciono rezultatais pagal šio įstatymo 55 straipsnyje nustatytus reikalavimus nustato laimėtoją, su kuriuo bus sudaryta pirkimo sutartis.

Komentuojamame [VPI](#) 80 straipsnyje¹⁸⁴⁵ įtvirtinta elektroninio aukciono samprata, jo procedūros, šių vykdymo taisyklės ir tvarka.

1. [VPI](#) 80 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta elektroninio aukciono samprata ir taikymo ribos.

Elektroninis aukcionas yra elektroninė viešo pirkimo organizavimo forma, kuri gali būti naudojama viešuosius pirkimus vykdant bet kuriuo būdu: tiek atviro konkurso, riboto konkurso, tiek pirkimo būdais su derybomis (dialogu), tiek atnaujinto varžymosi metu. Taigi, elektroninis aukcionas yra ne atskiras viešojo pirkimo būdas, o instrumentas, kuriuo gali naudotis perkančiosios organizacijos, vykdydamos viešojo pirkimo procedūras bet kuriuo leistinu pirkimo būdu.

Pats pavadinimas nusako, kad elektroninis aukcionas yra visiškai elektroninė procedūra, kurios metu vertinamų pasiūlymų kainos gali būti mažinamos ar kiti objektyviai pamatuojami kriterijai gali būti gerinami. Šios procedūros pagrindinis veikimo principas yra leidimas viešojo pirkimo metu varžytis dėl mažiausios kainos ar pagerinti kitus objektyviai pamatuojamus pasiūlymo parametrus. Kitaip sakant, tai yra ne klasikinis, o standiškas, t. y. mažėjančios kainos aukcionas. Taigi, taikant elektroninį aukcioną, tiekėjai yra laisvesni varžytis dėl geriausio pasiūlymo, kadangi jų kaina nėra fiksuojama ir galutinė, o dalyviai turi galimybę pagerinti savo kainą iki elektroninio aukciono pabaigos. Taip pat tiekėjai gali pagerinti ir kitus pasiūlymo parametrus.

Kiti pasiūlymo parametrai, kurie gali būti pagerinti aukciono metu, turi būti objektyviai pamatuojami, pavyzdžiui, mėnesiais (pagerinti, pavyzdžiui, darbų atlikimo terminą ar garantinį terminą) ar procentais (pavyzdžiui, šviestuvų energinį efektyvumą po perkančiosios organizacijos nustatyto laikotarpio), todėl pagerinti negalima tokių parametru, kurie yra labiau subjektyvūs, pavyzdžiui, estetiniai kriterijai.

Kriterijų gerinimas turi būti suprantamas taip, kad tiekėjai gali perkančiajai organizacijai pateikti tik geresnės (aukštesnės) kokybės atnaujintą parametru, pavyzdžiui, jeigu vertinamas darbų atlikimo terminas ir geresniu terminu laikomas kuo trumpesnis terminas, tai tiekėjai turi teisę trumpinti siūlomus terminus, tačiau negali jų ilginti po pasiūlymų pateikimo termino.

Elektroninio aukciono pakartotinumą turi būti aiškinamas taip, kad tiekėjai turi teisę ne vieną kartą, o net keli ar keliolika kartų sumažinti kainas ar pagerinti kitus parametrus (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 80 straipsnio 8 dalies komentarą*).

Elektroninio aukciono specifika yra ta, kad tiekėjams mažinant kainas ar keičiant kitus objektyvius parametrus perkančioji organizacija iš viso neatlieka jokių veiksmų, o tiekėjų pasiūlymų eilė ir kiti parametrai pakeičiami automatiškai elektroninėje sistemoje, t. y. taikomi automatiniai vertinimo metodai. Patys tiekėjai, dalyvaujantys aukcione, pagal perkančiosios organizacijos pasirinkimą gali matyti savo pasiūlymo parametrus ir kiekvienu atveju geriausius parametrus, pavyzdžiui, mažiausią pasiūlytą kainą (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 80 straipsnio 6 dalies komentarą*).

¹⁸⁴⁵ Komentuojamos [VPI](#) 80 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 35 straipsnio normas.

Kadangi elektroninis aukcionas yra viešojo pirkimo procedūros dalis, todėl iki elektroninio aukciono etapo vykdymo perkančiosios organizacijos turi atrinkti tiekėjus ir jų pasiūlymus, t. y. įvertinti tiekėjų EBVPD, kvalifikaciją, pašalinimo pagrindų nebuvimą, įvertinti pasiūlymą, įskaitant pasiūlymo siaurąją prasmę; atitikimą pirkimo sąlygų reikalavimams (*detaliau žiūrėti [VPI 80 straipsnio 5 dalies komentarą](#)*).

Elektroninis aukcionas nėra taikomas, kai yra ne mechanizuotas vertinimas, o intelektualus, t. y. kur pasireiškia didesnis vertinamasis (t. y. ne formalus atitinkamų parametrų, pvz., elektros sąnaudų patikrinimas) pasiūlymų tikrinimas. Tai yra paslaugos, susijusios su intelektinės veiklos rezultatais, pavyzdžiui, darbų projektavimas¹⁸⁴⁶.

2. [VPI 80 straipsnio 2 dalyje](#) įtvirtintos viešojo pirkimo procedūros, kurioms gali būti taikomas elektroninis aukcionas.

Elektroninis aukcionas gali būti taikomas:

- atviro, riboto konkurso arba skelbiamų derybų būdu, kai pirkimo objekto techninė specifikacija tiksliai suformuluojama. Vienintelis kriterijus, kuri turi užtikrinti perkančiosios organizacijos yra tiksliai suformuluota techninė specifikacija. Tikslus techninės specifikacijos suformulavimas reiškia, kad turi būti nustatyti tokie parametrai, kurie užtikrintų, jog tiekėjai varžosi dėl tokio paties tipo darbų, prekių ar paslaugų tiekimo. Aukcionas labiausiai tinka įprastinėms, tiksliai apibrėžiamoms prekėms, pvz., degalams. Nebus laikoma, kad techninė specifikacija tiksliai apibrėžta, kai ji nustatoma pagal perkančiosios organizacijos siekiamą rezultatą ir tiekėjai gali siūlyti visiškai skirtingus sprendinius arba kai yra vertinami individualūs tiekėjų aprašymai (*detaliau žiūrėti [VPI 37 straipsnio 4 dalies komentarą](#)*). Tai gali būti sudėtinga pirkimo būdams su derybomis (dialogu), kadangi šių pirkimo būdų taikymas yra galimas tik su sąlyga, pavyzdžiui, kad perkančioji organizacija negali tiksliai apibrėžti perkamo objekto techninės specifikacijos, pateikdama nuorodą į standartą, Europos techninio įvertinimo patvirtinimo dokumentą, informacinę ir ryšių technologijų bendrąją techninę specifikaciją ar techninį pamatinį dokumentą (*detaliau žiūrėti [VPI 63 straipsnio 1 dalies d punkto komentarą](#)*). Taikant elektroninį aukcioną pirkimams su derybomis taip pat reikia detaliai nurodyti pasiūlymų dalis, pirkimo sąlygas, dėl kurių galima derėtis iki elektroninio aukciono, rekomenduojama, kad, kai elektroninis aukcionas vyksta dėl kainos, dėl kitų pasiūlymo parametrų, derėtis turi būti leidžiama, tačiau derybos turi vykti iki aukciono;

- atnaujindama varžymąsi tarp preliminarinės sutarties šalių, kai preliminarioji sutartis sudaryta su keliais tiekėjais ir sąlygos yra tokios pačios. Dažniausiai atnaujintas varžymasis vyksta tik dėl pasiūlymų kainų, todėl elektroninio aukciono instrumentas ypač aktualus vykdam atnaujinto varžymosi procedūras (*detaliau dėl preliminarinių sutarčių žiūrėti [VPI 78 straipsnio komentarą](#)*);

- vykdydama konkretų pirkimą dėl pirkimo sutarties sudarymo dinaminės pirkimo sistemos pagrindu, kai sąlygos yra tokios pačios. Dažniausiai konkretus kvietimas dėl pagrindinės sutarties sudarymo vyksta tik dėl pasiūlymų kainų ir objektyvių techninių parametrų, todėl elektroninio aukciono instrumentas ypač aktualus taikant dinaminę pirkimo sistemą (*detaliau dėl dinaminės pirkimo sistemos žiūrėti [VPI 79 straipsnio komentarą](#)*).

¹⁸⁴⁶ [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 67-oji konstatuojamoji dalis.

3. [VPI](#) 80 straipsnio 3 dalyje įtvirtinti pasiūlymų elektroninio aukciono būdų vertinimo kriterijai.

Galimi vertinimo kriterijai:

- tik mažiausios kainos kriterijus, kai pirkimo sutartis sudaroma vien kainos pagrindu (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 55 straipsnio 1 dalies 3 punkto komentarą*);
- kaina ir (arba) naujomis pasiūlymo kriterijų, nurodytų pirkimo dokumentuose, reikšmėmis, kai pirkimo sutartis sudaroma geriausio kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio kriterijaus pagrindu ar mažiausių sąnaudų pagrindu pritaikius gyvavimo ciklo sąnaudų metodą (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 55 straipsnio 1 dalies 1-2 punkto, 56 straipsnio komentarą*). Šiuo atveju, kaip nurodyta pirmiau (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 80 straipsnio 1 dalies komentarą*), kokybės kriterijai turi būti objektyvūs ir pamatuojami, pavyzdžiui, terminu ar procentais. Kita vertus, kadangi elektroninis aukcionas gali būti tik dalis viešojo pirkimo procedūros, perkančiosios organizacijos pagal [VPI](#) 55 straipsnio 1 dalies 1-2 punkto nuostatas gali nustatyti ir subjektyvius kokybės kriterijus, tačiau juos turi įvertinti atskirai, nevykdant dėl jų elektroninio aukciono.

4. [VPI](#) 80 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta informacija, kuri turi būti viešinama, kai vykdomas elektroninis aukcionas.

Kai perkančioji organizacija nusprendžia vykdyti elektroninį aukcioną, apie tai turi būti pažymima skelbime apie pirkimą (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 30-32 straipsnio komentarą*).

Skelbime turi būti minimaliai pateikiama ši informacija:

- Elektroninio aukciono metu vertinamos pasiūlymo reikšmės, jeigu jas galima išmatuoti ir išreikšti skaičiais arba procentais. Tai reiškia, kad perkančioji organizacija turi tinkamai identifikuoti, dėl kurių pasiūlymo parametrų bus vykdomas elektroninis aukcionas, pavyzdžiui, tik dėl kainos, dėl termino ir darbų vykdymo termino mėnesiais ([VPI](#) 80 straipsnio 4 dalies 1 punktas) (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 80 straipsnio 6 ir 7 dalies komentarą*);
- Pasiūlymo reikšmių, kurios gali būti pateiktos, ribos, nurodytos pirkimo objekto specifikacijose. Tai reiškia, kad perkančioji organizacija turi nurodyti geriausią ir prasčiausią konkretaus parametro dydį, kurį gali siūlyti tiekėjai, pavyzdžiui, darbų vykdymo terminas turi būti ne trumpesnis kaip 5 mėnesiai, bet ne ilgesnis negu 15 mėnesių ([VPI](#) 80 straipsnio 4 dalies 2 punktas) (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 80 straipsnio 6 dalies komentarą*);
- Informacija, kuri bus pateikiama dalyviams elektroninio aukciono metu, ir, jeigu reikia, kada su ja bus galima susipažinti ([VPI](#) 80 straipsnio 4 dalies 3 punktas);
- Informacija apie elektroninio aukciono eigą, pavyzdžiui, kas kiek laiko gali būti pateikiamas atnaujintas elektroninio aukciono pasiūlymas, kiek atnaujintų pasiūlymų gali pateikti vienas tiekėjas, kiek laiko truks elektroninis aukcionas arba po kiek laiko neatnaujinus nei vieno tiekėjo pasiūlymo elektroninis aukcionas uždaromas ([VPI](#) 80 straipsnio 4 dalies 4 punktas) (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 80 straipsnio 8 dalies komentarą*);

- Sąlygos, kuriomis dalyviai galės teikti savo pasiūlymus, ir, jeigu reikia, mažiau reikalaujami skirtumai tarp pasiūlymų. Kitaip sakant, pateikiama matematinė formulė, pagal kurią bus automatiškai vertinami pasiūlymai (VPI 80 straipsnio 4 dalies 5 punktas) (*detales dėl formulės ir vertinimo žiūrėti VPI 80 straipsnio 6 dalies komentarą*);

- Informacija apie naudojamą elektroninę įrangą, suderinimą ir ryšio technines specifikacijas. VPT yra atnaujinusi CVP IS priemones, kuriomis perkančiosios organizacijos gali vykdyti elektroninius aukcionus¹⁸⁴⁷, tačiau, vadovaujantis VPI 80 straipsnio 4 dalies 6 punktu, perkančiosios organizacijos gali naudoti ir kitas elektronines priemones, tačiau jos turi atitikti VPI 22 straipsnio reikalavimus (VPI 80 straipsnio 4 dalies 6 punktas) (*detales žiūrėti VPI 22 straipsnio komentarą*).

5. VPI 80 straipsnio 5 dalyje įtvirtinti perkančiosios organizacijos veiksmai, kurie turi būti atliekami iki elektroninio aukciono vykdymo pradžios.

Perkančioji organizacija, prieš pradėdama elektroninį aukcioną:

- nors tai nenurodyta tiesiogiai VPI 80 straipsnio 5 dalyje, pagal VPI 80 straipsnio 1 dalies nuostatas iki elektroninio aukciono vykdymo, turi būti atliekamas pasiūlymų vertinimas, neįprastai mažos kainos pagrindimo procedūra (*detales žiūrėti VPI 80 straipsnio 1 dalies komentarą*) bei, esant reikalui (jei tai iš anksto nustatyta), – kvalifikacinė atranka¹⁸⁴⁸;

- atlieka pradinį išsamų pasiūlymų vertinimą pagal taikomas pasiūlymų vertinimo kriterijus ir nustatytą kriterijų reikšmingumą. Tai reiškia, kad perkančioji organizacija, prieš vykdydama elektroninį aukcioną, nustato, kokias kainas ir kitus kokybės kriterijus pateikė tiekėjai, kadangi būtent pagal šiuos duomenis bus pradėdamas elektroninis aukcionas. Taip pat perkančioji organizacija turi įvertinti tas kriterijus, kurie nėra elektroninio aukciono dalykas (*detales žiūrėti VPI 80 straipsnio 3 dalies komentarą*);

- vienu metu kviečia visus dalyvius dalyvauti elektroniniame aukcione.

Kviečiami dalyviai, atitinkantys visus šiuos reikalavimus:

- kurie atitinka reikalavimus, nustatytus pagal VPI 46, 47 ir 48 straipsnius,
- kurių pasiūlymai atitinka techninių specifikacijų reikalavimus,
- nėra nepriimtini pirkimo pasiūlymai (*detales dėl nepriimtino pasiūlymo žiūrėti VPI 2 straipsnio 18 dalies komentarą*) ar netinkami pirkimo pasiūlymai (*detales dėl netinkamo pasiūlymo žiūrėti VPI 2 straipsnio 21 dalies komentarą*).

Sąvoka „vienu metu“ reiškia, kad visi dalyviai turi gauti kvietimą tuo pačiu metu, kad iki aukciono pradžios jiems būtų likęs vienodas terminas ir būtų užtikrintas tiekėjų lygiateisiškumas, nediskriminavimas bei sąžininga konkurencija (*detales žiūrėti VPI 17 straipsnio komentarą*).

Kvietime dalyviui nurodoma:

¹⁸⁴⁷ Techninė informacija, kaip organizuoti ir vykdyti elektroninius aukcionus CVP IS platformoje, pateikiama VPT mokomajame filmuke [http://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/vpt_aukcionas_12_20%2001\(1\).mp4](http://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/vpt_aukcionas_12_20%2001(1).mp4)

¹⁸⁴⁸ Kadangi pagal VPI 80 straipsnio 2 dalį elektroninis aukcionas galimas riboto konkurso, skelbiamų derybų procedūrose, tai taikomos bendros šių pirkimo būdų normos dėl kvalifikacinės atrankos, t.y. VPI 61 straipsnio 3 dalies 3 punktas; VPI 64 straipsnio 3 dalies 3 punktas.

- kurią dieną, kuriuo laiku galima prisijungti prie elektroninės įrangos. Elektroninis aukcionas negali prasidėti anksčiau kaip po 2 darbo dienų nuo tos dienos, kurią buvo išsiųsti kvietimai;

- kaip prisijungti prie elektroninės sistemos. Kadangi Lietuvoje elektroninis aukcionas vykdomas CVP IS priemonėmis, tai tiekėjams jau yra žinomas prisijungimas prie aukciono, kadangi jis tapatus prisijungimui prie pirkimo procedūrų;

- kad elektroninis aukcionas gali vykti keliais vienas po kito einančiais etapais.

6. [VPI](#) 80 straipsnio 6 dalyje nustatyta pasiūlymų vertinimo informacija, kuri turi būti pateikiama kvietime dalyvauti elektroniniame aukcione.

Kvietime pateikiama:

- atitinkamo dalyvio išsamaus pasiūlymo vertinimo rezultatai, atsižvelgiant į kriterijų lyginamuosius svorius, kaip nustatyta [VPI](#) 55 straipsnio 6 dalyje (*detalesniam žiūrėti VPI 55 straipsnio 6 dalies komentaras*). Kadangi po šio įvertinimo bus taikoma matematinė formulė, tai kokybės kriterijai turi būti konkretūs ir aiškūs: turi būti konkretūs, skaitmenimis apibūdinti gausimas balas arba konkreti vertinimo formulė, negali būti nurodyta, kad kokybės kriterijai nustatomi svarbos mažėjimo tvarka¹⁸⁴⁹. Kaip nurodyta pirmiau (*detalesniam žiūrėti VPI 80 straipsnio 5 dalies komentaras*), prieš elektroninį aukcioną turi būti įvertinti tiekėjų pasiūlymai, todėl kartu su kvietimu turi būti pateikiami vertinimo rezultatai;

- matematinė formulė, kuri taikytina automatiškai būdu nustatant pasiūlymų su naujomis kainomis ar naujomis pasiūlymų reikšmėmis eiliškumą. Kitaip sakant, nurodoma, kiek mažiausiai turi skirtis tiekėjo atnaujintas pasiūlymas nuo geriausio pasiūlymo, pavyzdžiui, perkančioji organizacija nustato, kad atnaujinti pasiūlymą galima 20 Eur pagerinant kainą, tokiu atveju, kai geriausia kaina yra 680 Eur, tai atnaujinti pasiūlymą galima tik siūlant 680 Eur ar mažesnę kainą. Sumažinimą taip pat perkančioji organizacija gali nustatyti procentais, pavyzdžiui, perkančioji organizacija nustato, kad atnaujinti pasiūlymą galima 5 proc. pagerinant kainą, tokiu atveju, kai geriausia kaina yra 700 Eur, tai atnaujinti pasiūlymą galima tik siūlant 665 Eur (700 Eur – (700 Eur × 5 proc.)) ar mažesnę kainą. Tokiu būdu tiekėjas, aukciono pabaigoje patekęs mažiausios kainos pasiūlymą, pagal formulę tampa laimėtoju. Taip pat formulė taikoma kiekvieno atnaujinto pasiūlymo pateikimo metu tam, kad elektroninio aukciono dalyviai žinotų apie mažiausią atnaujintą pasiūlymo kainą.

Pavyzdys

Elektroniniame aukcione dalyvauja 3 tiekėjai: Tiekėjas 1 pasiūlyme iki elektroninio aukciono pateikė 1 000 Eur sumą, Tiekėjas 2 – 1 100 Eur sumą, Tiekėjas 3 – 1 500 Eur sumą. Perkančioji organizacija nustatė, kad mažiausias skirtumas nuo mažiausios kainos turi būti 10 Eur. Perkančioji organizacija turi elektroniniame aukcione nustatyti šiuos duomenis ir formules:

1) elektroninio aukciono pradžioje mažiausia kaina yra 1 000 Eur;

¹⁸⁴⁹ Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. [Brussels Commentary on EU Public Procurement Law](#). Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 485 psl.

2) Tiekėjai turi teisę sumažinti savo pasiūlymų kainas, tačiau mažiausiai 10 Eur.

Tiekėjas 2 pateikė atnaujintą kainos pasiūlymą 950 Eur, todėl pagal formulę jis turi būti pirmoje vietoje. Tuomet Tiekėjas 1 ir Tiekėjas 3 turi matyti, kad tuo metu mažiausia kaina yra būtent 950 Eur, o ne 1 000 Eur. Tiekėjas 3 atnaujino pasiūlymo kainą ir nurodė 940 Eur (kadangi negali būti mažiau kaip 10 Eur mažesnė). Kiti Tiekėjai nebeteikė atnaujintų kainų. Elektroninio aukciono pabaigoje pagal formulę buvo nustatyta, kad Tiekėjas 3 yra laimėtojas, Tiekėjas 2 yra antroje vietoje, o Tiekėjas 1 yra trečioje vietoje.

Kai ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas nustatomas kainos ir kokybės santykio pagrindu, sudarant šią formulę, turi būti atsižvelgta į visų kriterijų vertinimų nustatant ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą, lyginamuosius svorius, nurodytus skelbime apie pirkimą ar kituose pirkimo dokumentuose.

Šiuo tikslu visi vertinamų kriterijų reikšmių intervalai turi būti iš anksto sumažinami iki nustatytos reikšmės. Tai reiškia, kad tiekėjų pasiūlymai yra įvertinami kaip nustatyta [VPI 80](#) straipsnio 5 dalyje, nustatomi aukščiausi ir žemiausi kokybės vertinimo balai ir būtent nuo šių balų skaičiuojamas ir vertinamas pakeitimas elektroninio aukciono būdu.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija nustatė, kad vienas iš kokybės kriterijų bus darbų atlikimo terminas, kuris negali būti trumpesnis kaip 5 mėnesiai ir ilgesnis kaip 20 mėnesių. Pirkime dalyvauja 3 tiekėjai: Tiekėjas 1 pasiūlė 8 mėnesių terminą, Tiekėjas 2 pasiūlė 10 mėn. terminą, Tiekėjas 3 pasiūlė 15 mėn. terminą. Taikant elektroninį aukcioną turi būti vertinami ne perkančiosios organizacijos nustatytos kriterijų reikšmės, o mažiausia ir didžiausia tiekėjų pateiktų pasiūlymų reikšmė, t. y. 8 mėn. ir 15 mėn.

Jeigu leidžiama pateikti alternatyvius pasiūlymus, kiekvienam alternatyviam pasiūlymui nurodoma atskira formulė. Kadangi perkančiosios organizacijos iš anksto nežino, kokie alternatyvūs pasiūlymai bus pateikti pirkime, tai formulė sudaroma tik gavus ir įvertinus pirminius tiekėjų pasiūlymus. Dėl šios priežasties elektroninio aukciono taikymas alternatyviems pasiūlymams yra sudėtingas, nes gali pažeisti skaidrumo, sąžiningos konkurencijos principus, kadangi perkančioji organizacija formulę gali nustatyti tokiu būdu, kad laimėtoju būtų pripažintas konkretus tiekėjas (detaliau žiūrėti [VPI 17](#) straipsnio komentarą).

7. [VPI 80](#) straipsnio 7 dalyje įtvirtinta pareiga perkančiajai organizacijai elektroninio aukciono metu pranešti informaciją, būtiną atnaujintiems pasiūlymams elektroniniame aukcione pateikti.

Informacija, kurią elektroninio aukciono metu turi pateikti perkančioji organizacija:

informaciją, kurios turi pakakti, kad elektroninio aukciono dalyviai bet kuriuo metu galėtų nustatyti savo vietą pasiūlymų eilėje. Kaip nurodyta [VPI 80](#) straipsnio 6 dalies komentare, perkančioji organizacija turi parengti formules taip, kad tiekėjai visada žinotų

geriausią pasiūlytą kainą ar kitus geriausius kriterijus, kuriuos turi pagerinti tiekėjas, tačiau taip pat perkančioji organizacija turi užtikrinti, kad būtų žinomas ne tik geriausias pasiūlymas, tačiau ir paties tiekėjo pirminio pasiūlymo ir atnaujinto pasiūlymo duomenys (kaina ar kiti pirminiai bei atnaujinti kriterijai).

- perkančioji organizacija gali suteikti ir kitokią informaciją apie pateiktas kainas ir pasiūlymo reikšmes, jeigu tai nurodyta pirkimo dokumentuose, pavyzdžiui, pateiktas tiekėjų pirmines kainas ir kitus kriterijus.
- perkančioji organizacija taip pat bet kuriuo metu gali paskelbti apie aukciono etapo dalyvių skaičių, tačiau ji viso elektroninio aukciono metu negali atskleisti informacijos, leidžiančios atpažinti elektroninio aukciono dalyvio tapatybę¹⁸⁵⁰.

8. [VPI](#) 80 straipsnio 8 dalyje įtvirtinti elektroninio aukciono užbaigimo būdai. Bet kuriuo atveju perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose turi tiksliai nustatyti, kuris elektroninio aukciono užbaigimo būdas yra taikomas:

- [VPI](#) 80 straipsnio 8 dalies 1 punkte nustatytas elektroninio aukciono uždarymas kvietime dalyvauti aukcione iš anksto nurodo nustatytą aukciono uždarymo datą ir laiką;
- [VPI](#) 80 straipsnio 8 dalies 2 punkte numatytas elektroninio aukciono uždarymas, kai perkančioji organizacija nebegauna naujų kainų arba naujų pasiūlymo reikšmių, kurios atitiktų perkančiosios organizacijos nustatytus reikalavimus dėl mažiausio skirtumo tarp teikiamų pasiūlymo reikšmių. Šiuo atveju perkančioji organizacija kvietime dalyvauti aukcione nurodo laiką, kuris turi praeiti nuo paskutinio pasiūlymo pateikimo iki elektroninio aukciono uždarymo, pavyzdžiui, perkančioji organizacija nustato, kad tais atvejais, kai elektroninio aukciono dalyviai per 7 minutes nepateikia atnaujinto pasiūlymo kainos ar ir kitų kriterijų, tuomet elektroninis aukcionas laikomas uždarytą;
- [VPI](#) 80 straipsnio 8 dalies 3 punkte numatytas elektroninio aukciono uždarymas, kai baigiami visi kvietime dalyvauti elektroniniame aukcione nurodyti aukciono etapai. Perkančiajai organizacijai nusprendus, kad elektroninis aukcionas bus baigiamas pagal [VPI](#) 80 straipsnio 8 dalies 3 punktą ar kartu derinant [VPI](#) 80 straipsnio 8 dalies 3 punktą ir [VPI](#) 80 straipsnio 8 dalies 2 punktą nustatytas, kvietime dalyvauti elektroniniame aukcione nurodomas kiekvieno aukciono etapo grafikas.

Kadangi nurodyti elektroninio aukciono uždarymo terminai yra nustatomi pačios perkančiosios organizacijos, tai jai ir yra suteikiama teisė pratęsti nurodytus terminus. Apie termino pratęsimą turi būti informuojami visi elektroninio aukciono dalyviai, taip užtikrinant skaidrumo, lygiateisiškumo, nediskriminavimo ir sąžiningos konkurencijos principus (*detales žiūrėti [VPI](#) 17 straipsnio komentarą*).

9. [VPI](#) 80 straipsnio 9 dalyje įtvirtinti veiksmai, kuriuos turi atlikti perkančioji organizacija po elektroninio aukciono uždarymo.

[VPI](#) 80 straipsnio 9 dalyje nustatyta, kad uždarius elektroninį aukcioną, perkančioji organizacija patikrina jo rezultatus (kadangi elektroninis aukcionas vykdomas be perkančiosios

¹⁸⁵⁰ Tokiu būdu yra siekiama sumažinti riziką, kad tiekėjai tarpusavyje sudarys konkurenciją ribojantį susitarimą.

organizacijos įsitraukimo, o tiesiogiai elektroninėmis priemonėmis pagal sukurtas formules). Perkančioji organizacija, nustačiusi kiekvieno tiekėjo pasiūlymo po elektroninio aukciono duomenis, toliau atlieka pasiūlymų vertinimą pagal įprastiems pirkimo būdams nustatytas taisykles, t. y. [VPI 55](#) straipsnio nuostatas (*detaliau žiūrėti [VPI 55](#) straipsnio komentaras*).

Kaip nurodyta pirmiau (*detaliau žiūrėti [VPI 80](#) straipsnio 2-3 dalies komentaras*), perkančioji organizacija gali nustatyti matematiškai paprastai neįvertinamus kokybės kriterijus, kurie nesusiję su skaitine išraiška (procentais, mėnesiais ir panašiai), ir šie duomenys nėra vertinami elektroniniame aukcione. Kai baigiamas aukcionas, perkančioji organizacija laimėtoją nustato remdamasi tiek aukciono galutiniais rezultatais, tiek kitais kokybės kriterijų vertinimo rezultatais, kurie nebuvo aukciono dalis.

Perkančioji organizacija, atlikusi pirkimo procedūras pagal konkrečiam jos pasirinktam pirkimo būdai įtvirtintus reikalavimus, nustato pirkimo laimėtoją, su kuriuos bus sudaroma pirkimo sutartis.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

81 straipsnis. Elektroninis katalogas

1. Perkančioji organizacija gali reikalauti iš tiekėjų pateikti pasiūlymą elektroninio katalogo forma arba naudojantis elektroniniu katalogu. Elektroninio katalogo forma teikiamas pasiūlymas gali būti papildytas ir kitos formos dokumentais.
2. Tiekėjai elektroninius katalogus rengia pagal perkančiosios organizacijos nustatytą formatą ir technines specifikacijas. Elektroniniai katalogai turi atitikti elektroninėms priemonėms keliamus reikalavimus ir papildomus perkančiosios organizacijos nustatytus reikalavimus pagal šio įstatymo 22 straipsnio nuostatas.
3. Kai perkančioji organizacija reikalauja arba leidžia tiekėjams pasiūlymus pateikti elektroninio katalogo forma, ji turi apie tai pranešti šiomis formomis:
 - 1) apie tai nurodyti skelbime apie pirkimą arba kvietime patvirtinti susidomėjimą;
 - 2) pirkimo dokumentuose nurodyti visą pagal šio įstatymo 22 straipsnio 11 dalį reikiamą informaciją, susijusią su elektroninio katalogo formatu, naudojama elektronine įranga ir prisijungimo prie jos sąlygomis, specifikacijomis.
4. Perkančioji organizacija, sudariusi preliminarąją sutartį su keliais tiekėjais, pateikusiais pasiūlymus elektroninio katalogo forma, gali nustatyti, kad sudarant konkrečią pirkimo sutartį atnaujintas tiekėjų varžymasis vyks atnaujinamų elektroninių katalogų pagrindu. Tokiu atveju perkančioji organizacija taiko vieną iš šių metodų:
 - 1) kviečia dalyvius iš naujo pateikti elektroninius katalogus, pritaikytus konkrečiai pirkimo sutarčiai;
 - 2) praneša dalyviams, kad iš jų pateiktų elektroninių katalogų ji pati ketina susirinkti informaciją, reikalingą sudaryti pasiūlymui, pritaikytam konkrečiai pirkimo sutarčiai. Apie šio metodo taikymą turi būti iš anksto nurodyta pirkimo dokumentuose.
5. Prieš atnaujinama tiekėjų varžymąsi pagal šio straipsnio 4 dalies 2 punktą, perkančioji organizacija turi pranešti dalyviams datą ir laiką, kada ji ketina rinkti informaciją, reikalingą sudaryti pasiūlymui, pritaikytam konkrečiai pirkimo sutarčiai, ir turi suteikti dalyviams galimybę nesutikti, kad informacija būtų renkama tokiu būdu. Toks pranešimas turi būti išsiųstas ne vėliau kaip likus 3 darbo dienoms iki informacijos rinkimo dienos. Perkančioji organizacija negali priimti sprendimo dėl laimėtojo, kol ji galimam laimėtojų nepateikia savo sudaryto pasiūlymo ir negauna iš jo patvirtinimo, kad šiame pasiūlyme nėra esminių klaidų.
6. Perkančioji organizacija, dinaminės pirkimo sistemos pagrindu sudarydama konkrečias pirkimo sutartis, gali:
 - 1) reikalauti, kad pasiūlymas sudaryti šią sutartį būtų pateiktas elektroninio katalogo forma;
 - 2) taikyti šio straipsnio 4 dalies 2 punkto ir 5 dalies nuostatas, jeigu tiekėjas kartu su prašymu dalyvauti dinaminėje pirkimo sistemoje yra pateikęs ir elektroninį katalogą, atitinkantį perkančiosios organizacijos nurodytą formatą ir technines specifikacijas. Vėliau, gavę perkančiosios organizacijos

pranešimą apie ketinimą sudaryti pasiūlymą pagal šio straipsnio 4 dalies 2 punkto nuostatas, kandidatai galutinai papildė elektroninio katalogo turinį.

Komentuojamame [VPI](#) 81 straipsnyje¹⁸⁵¹ įtvirtinta elektroninio katalogo apibrėžtis ir jo naudojimo taisyklės.

Elektroninis katalogas kaip viešųjų pirkimų įrankis yra įtvirtintas tik nuo 2017 m. liepos 1 d. įsigaliojusioje [VPI](#) redakcijoje. Anksčiau, nors atskirai nebuvo reguliuojamas, elektroninis katalogas buvo taikomas, dažniausiai centrinių perkančiųjų organizacijų.

Elektroninis katalogas – forma, kuria naudojasi visi tiekėjai ir joje pateikia būtent tik informaciją apie prekes, paslaugas ar darbus, jų technines savybes. Šio „naujo“ įrankio įtvirtinimo tikslas – užtikrinti, kad naujų būdų naudojimas atitiktų viešųjų pirkimų reguliavimą ir lygiateisiškumo, nediskriminavimo bei skaidrumo principus¹⁸⁵². Kitaip sakant, jeigu jau perkančiosios organizacijos taiko elektroninius katalogus, tai geriau juos tinkamai sureguliuoti ir taikyti teisingai bei teisėtai.

Elektroninis katalogas, kaip ir kiti elektroniniai įrankiai (elektroninis aukcionas, dinaminė pirkimo sistema) yra skirti skatinti viešųjų pirkimų vykdymą elektroninėmis priemonėmis bei leisti perkančiosioms organizacijoms supaprastinti viešojo pirkimo procedūras¹⁸⁵³.

1. [VPI](#) 81 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta Perkančiosios organizacijos galimybė reikalauti iš tiekėjų pateikti pasiūlymą elektroninio katalogo forma arba naudojantis elektroniniu katalogu.

[VPI](#) 81 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta perkančiosios organizacijos teisė, bet ne pareiga reikalauti pasiūlymus pateikti elektroninio katalogo forma. Kita vertus, kai perkančioji organizacija nustato šį reikalavimą, tiekėjai neturi teisės pasirinkti ir pasiūlymus teikti kitais būdais (ne elektroninio katalogo forma).

Taigi, elektroninis katalogas gali būti naudojamas dviem atvejais:

- elektroninio katalogo forma gali būti visas pasiūlymas. Kitaip sakant, perkančioji organizacija gali reikalauti pateikti pasiūlymus pagal specifinę formą, kurią būtų lengva elektroniniu būdu apdoroti, pavyzdžiui, palyginti kainas, technines savybes ir pan.
- elektroninio katalogo forma teikiama dalis pasiūlymo. Elektroninio katalogo forma teikiamas pasiūlymas gali būti papildytas ir kitos formos dokumentais, t. y. elektroninis katalogas yra tik dalis tiekėjo bendro pasiūlymo, o tiekėjas papildomai gali pateikti kitus dokumentus, pavyzdžiui prekių techninius aprašymus.

[VPI](#) 81 straipsnio 1 dalyje nėra pateikta elektroninio katalogo samprata, tačiau bendriausia prasme elektroninis katalogas yra elektroninėmis priemonėmis visiems pirkimo dalyviams bendras informacijos pateikimo ir vertinimo formatas, pavyzdžiui, dinamiška struktūrinė lentelė pasiūlymams pateikti, excel, word ar pdf failas, kuriame pateikiami tiekėjo

¹⁸⁵¹ Komentuojamos [VPI](#) 81 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 36 straipsnio normas.

¹⁸⁵² [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 68-oji konstatuojamoji dalis.

¹⁸⁵³ Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. [Brussels Commentary on EU Public Procurement Law](#). Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 490-491 psl.

turimos prekės, teikiamos paslaugos ar darbai. Elektroninis katalogas turi būti toks, kad būtų galima lengvai kopijuoti, vertinti pateikiamus duomenis.

Nors [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 57-ojoje konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad būtų naudinga turėti bendrą elektroninio katalogo formą, tačiau kol kas Europos Sąjungos lygmeniu tokia forma nėra sukurta ir priimta.

2. [VPI](#) 81 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtintos elektroninių katalogų rengimo taisyklės ir reikalavimai.

Pagal [VPI](#) 81 straipsnio 2 dalies nuostatas perkančioji organizacija, skelbdama viešąjį pirkimą ir ketindama naudoti elektroninius katalogus kaip pasiūlymų pateikimo formą, turi nustatyti elektroninio katalogo reikalavimus, t. y. formatą ir technines specifikacijas. Tai, kad perkančioji organizacija nustato reikalavimus elektroniniam katalogui, reiškia, jog tiekėjai negali tiesiog pateikti savo bendrų katalogų, o turi juos pritaikyti prie konkrečių perkančiosios organizacijos poreikių. Tokie reikalavimai yra būtini ir tam, jog visų tiekėjų pateikti elektroniniai katalogai būtų palyginami elektroninėmis priemonėmis.

Be to, elektroniniai katalogai turi atitikti elektroninėms priemonėms keliamus reikalavimus ir papildomus perkančiosios organizacijos nustatytus reikalavimus pagal [VPI](#) 22 straipsnio nuostatas (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 22 straipsnio komentarą*), t. y. turi būti suformuojami visiems suinteresuotiems tiekėjams prieinamu formatu (galima atsidaryti ir užpildyti bet kuriuo kompiuteriu), užtikrinamas duomenų vientisumas ir užtikrinami kiti reikalavimai.

3. [VPI](#) 81 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtintos taisyklės dėl pranešimo apie elektroninių katalogų naudojimą bei informacijos apie elektroninius katalogus apimtis.

[VPI](#) 81 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta, kad apie elektroninių katalogų naudojimą viešajame pirkime turi būti iš anksto pranešta tiekėjams skelbime (jeigu apie viešuosius pirkimus yra skelbiama) ar kvietime pateikti susidomėjimą (jeigu apie viešuosius pirkimus nėra skelbiama viešai).

Kitaip sakant, tiekėjams kartu su visa pagrindine informacija skelbimuose, kaip nurodyta [VPI](#) 33 straipsnio 2 dalyje (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 33 straipsnio 2 dalies komentarą*), turi būti pateikti duomenys apie elektroninio katalogo naudojimą.

Pirkimo dokumentuose perkančioji organizacija turi pateikti visą pagal [VPI](#) 22 straipsnio 11 dalį reikiamą informaciją, susijusią su elektroninio katalogo formatu, naudojama elektronine įranga ir prisijungimo prie jos sąlygomis, specifikacijomis (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 22 straipsnio 11 dalies komentarą*).

[VPI](#) 81 straipsnio 3 dalyje taip pat įtvirtinta, kad perkančioji organizacija turi diskreciją nustatyti, ar elektroninis katalogas yra privalomas tiekėjams, ar tiekėjai gali pasirinkti taikyti ar netaikyti elektroninio katalogo formas.

[VPI](#) 81 straipsnio 4 dalyje yra įtvirtintas elektroninių katalogų naudojimas antrąjį kartą, kuris apima įvairius varžymosi metu pagal preliminariosios sutarties sudarymo procedūrą.

Pagal [VPI](#) 81 straipsnio 1 dalį, visi viešieji pirkimai gali būti vykdomi pateikiant elektroninius katalogus, įskaitant tuos pirkimus, kai yra sudaroma preliminarioji sutartis.

Pagal [VPI](#) 78 straipsnio 5 dalies 2 punktą (*detales žiūrėti [VPI](#) 78 straipsnio 5 dalies 2 punkto komentare*), kai preliminarnią sutartį sudaro daugiau nei vienas tiekėjas, perkančioji organizacija gali pasirinkti vykdyti atnaujintą varžymąsi. [VPI](#) 81 straipsnio 4 dalyje yra nurodyti atnaujinto varžymosi būdai, kai atnaujintas varžymasis vyksta atnaujinamų elektroninių katalogų pagrindu.

Tokiu atveju perkančioji organizacija taiko vieną iš šių būdų:

- [VPI](#) 81 straipsnio 4 dalies 1 punkte įtvirtintas būdas – perkančioji organizacija kviečia dalyvius iš naujo pateikti elektroninius katalogus, pritaikytus konkrečiai pirkimo sutarčiai. Šis metodas gali būti taikomas, kai tiekėjai pirkimo procedūrų metu pateikė elektroninius katalogus, pagal kuriuos buvo sudaryta preliminarioji sutartis, o atnaujinto varžymosi metu tiekėjai pateikia tik tą dalį elektroninių katalogų, kuri skirta konkrečiam perkančiosios organizacijos užsakymui. Šis metodas reiškia aktyvius tiekėjų veiksmus, kai jie gali pasirinkti nedalyvauti atnaujintame varžyme nepateikdami atnaujintų elektroninių katalogų. Tačiau tokiu atveju tiekėjai turi prisiimti atsakomybę už nedalyvavimą atnaujintame varžyme, kai, pavyzdžiui, preliminariojoje sutartyje numatomos baudos už pasiūlymų (atnaujintų katalogų) nepateikimą atnaujinto varžymosi metu.
- [VPI](#) 81 straipsnio 4 dalies 2 punkte įtvirtintas būdas – perkančioji organizacija praneša dalyviams, kad iš jų pateiktų elektroninių katalogų ji pati ketina susirinkti informaciją, reikalingą konkrečiai pirkimo sutarčiai sudaryti. Apie šio metodo taikymą turi būti iš anksto nurodyta pirkimo dokumentuose. Šis būdas gali būti taikomas, kai tiekėjai pirkimo procedūrų metu pateikė elektroninius katalogus, pagal kuriuos buvo sudaryta preliminarioji sutartis, o atnaujinto varžymosi metu tiekėjai lieka pasyvūs (išskyrus [VPI](#) 81 straipsnio 4 dalyje nustatytas tiekėjų teises), o perkančioji organizacija atlieka visus veiksmus, t. y. iš pateiktų katalogų išrenka reikalingas dalis ir jas palygina tarpusavyje.

5. [VPI](#) 81 straipsnio 5 dalyje yra įtvirtintos [VPI](#) 81 straipsnio 4 dalies 2 punkto įgyvendinimo taisyklės.

Prieš atnaujindama tiekėjų varžymąsi pagal [VPI](#) 81 straipsnio 4 dalies 2 punktą, perkančioji organizacija turi pranešti dalyviams datą ir laiką, kada ji ketina rinkti informaciją, reikalingą konkrečiai pirkimo sutarčiai sudaryti, ir turi suteikti dalyviams galimybę nesutikti, kad informacija būtų renkama tokiu būdu. Toks pranešimas turi būti išsiųstas ne vėliau kaip likus 3 darbo dienoms iki informacijos rinkimo dienos. Perkančioji organizacija negali priimti sprendimo dėl laimėtojo, kol ji galimam laimėtojų nepateikia savo sudaryto pasiūlymo ir negauna iš jo patvirtinimo, kad šiame pasiūlyme nėra esminių klaidų. Perkančiosios organizacijos pirkimo dokumentuose taip pat turi nurodyti pasekmes, jeigu tiekėjai nesutinka, kad tokiu būdu būtų renkama informacija konkrečiai pirkimo sutarčiai sudaryti. Rekomenduotina nustatyti, kad tiekėjas, nesutikęs su informacijos rinkimu, nedalyvauja atnaujintame varžyme dėl tos konkrečios pirkimo sutarties sudarymo.

[VPI](#) 81 straipsnio 5 dalimi siekiama užtikrinti tiekėjų, sudariusių preliminarnią sutartį, naudojant elektroninius katalogus, sąžiningą konkurenciją, lygiateisiškumą bei nepažeisti skaidrumo bei nediskriminavimo principų. Kitaip sakant, yra numatomas išankstinis

paskelbimas apie ketinamą sudaryti pagrindinę sutartį bei elektroninių katalogų vertinimo datą ir laiką.

Tokiu būdu yra užtikrinama, kad tiekėjai, nesutinkantys su elektroninių katalogų vertinimo taisyklėmis, nurodytomis perkančiosios organizacijos, turi galimybę ginčyti tokį perkančiosios organizacijos sprendimą, ginti savo galimai pažeistas teises ir teisėtus interesus.

Papildomai pažymėtina, kad perkančioji organizacija, netgi įvykdžiusi elektroninių katalogų vertinimą bei priėmusi sprendimą dėl laimėtojo, negali iš karto jį kviesti sudaryti pagrindinę sutartį, o privalo kreiptis į galimą laimėtoją dėl to, ar šis patvirtina tokiam jo elektroninio katalogo vertinimui, kurį atliko perkančioji organizacija. Tik galiamam laimėtojui patvirtinus jo elektroninio katalogo vertinimo teisėtumą, perkančioji organizacija gali su šiuo tiekėju sudaryti pagrindinę sutartį.

6. [VPI](#) 81 straipsnio 6 dalyje yra įtvirtintos dinaminės pirkimo sistemos naudojimo ypatybės, naudojant elektroninius katalogus.

Perkančioji organizacija, dinaminės pirkimo sistemos pagrindu sudarydama konkrečias pirkimo sutartis, gali reikalauti, kad pasiūlymas sudaryti šią sutartį būtų pateiktas elektroninio katalogo forma. Toks reguliavimas atitinkamai yra nustatytas [VPI](#) 79 straipsnio 7 dalyje (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 79 straipsnio 7 dalies komentarą*). Kitaip sakant, elektroninis katalogas gali būti naudojamas ne tik viešųjų pirkimų būdams, tačiau taip pat tokioms viešųjų pirkimų priemonėms kaip dinaminė pirkimo sistema įgyvendinti.

Taikant dinaminę pirkimo sistemą, naudojant elektroninius katalogus, gali būti vykdomas konkretus pirkimas, kai perkančioji organizacija atlieka elektroninių katalogų vertinimą, t. y. kad iš jų pateiktų elektroninių katalogų ji pati ketina susirinkti informaciją, reikalingą sudaryti pasiūlymui, pritaikyti konkrečiai pirkimo sutarčiai (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 81 straipsnio 4 dalies 2 punkto ir 5 dalies komentarą*).

82 straipsnis. Centralizuotų pirkimų veikla ir centrinės perkančiosios organizacijos

1. Perkančiosios organizacijos gali, o šio straipsnio 2 dalyje nustatytu atveju – privalo, prekių ir (arba) paslaugų įsigyti iš centrinės perkančiosios organizacijos. Taip pat prekės, paslaugos ir darbai gali būti, o šio straipsnio 2 dalyje nustatytu atveju – turi būti įsigijami naudojantis centrinės perkančiosios organizacijos:
 - 1) atlikta pirkimo procedūra;
 - 2) valdoma dinamine pirkimo sistema. Jeigu centrinės perkančiosios organizacijos sukurta dinamine pirkimo sistema gali pasinaudoti kitos perkančiosios organizacijos, tai turi būti nurodyta skelbime apie pirkimą;
 - 3) sudaryta preliminarą sutartimi, kaip nustatyta šio įstatymo 78 straipsnio 2 dalyje.
2. Perkančiosios organizacijos, išskyrus Lietuvos Respublikos diplomatinės atstovybės užsienio valstybėse, Lietuvos Respublikos atstovybės prie tarptautinių organizacijų, konsulinės įstaigas ir specialiąsias misijas, privalo įsigyti prekių, paslaugų ir darbų šio straipsnio 1 dalyje nurodytu būdu, jeigu Lietuvos Respublikoje veikiančios centrinės perkančiosios organizacijos siūlomos prekės ar paslaugos, per sukurta dinaminę pirkimų sistemą ar sudaryta preliminarą sutartį galimos įsigyti prekės, paslaugos ar darbai atitinka perkančiosios organizacijos poreikius ir perkančioji organizacija negali prekių, paslaugų ar darbų įsigyti efektyvesniu būdu racionaliai naudodama tam skirtas lėšas. Perkančiosios organizacijos privalo motyvuoti savo sprendimą neatlikti pirkimo naudojantis centrinės perkančiosios organizacijos paslaugomis, tai patvirtinančią dokumentą paskelbti pirkėjo profilyje ir jį saugoti kartu su kitais pirkimo dokumentais šio įstatymo 97 straipsnyje nustatyta tvarka.
3. Laikoma, kad perkančioji organizacija įvykdo įsipareigojimus pagal šį įstatymą, jeigu ji prekių, paslaugų ar darbų įsigyja iš centrinės perkančiosios organizacijos ar per ją pagal šio straipsnio 1 dalį. Tačiau perkančioji organizacija atsako už tinkamą šio įstatymo nuostatų laikymąsi, kai ji pati atlieka tam tikras procedūras, įskaitant:
 - 1) pirkimo sutarties sudarymą centrinės perkančiosios organizacijos valdomos dinaminės pirkimo sistemos pagrindu;
 - 2) atnaujinto tiekėjų varžymosi vykdymą centrinės perkančiosios organizacijos sudarytos preliminarosios sutarties pagrindu;
 - 3) veiksmus, atliekamus pagal šio įstatymo 78 straipsnio 5 dalies 1 ir 3 punktuose nurodytus reikalavimus, siekiant nustatyti tiekėją, su kuriuo bus sudaroma pirkimo sutartis centrinės perkančiosios organizacijos sudarytos preliminarosios sutarties pagrindu.
4. Centrinė perkančioji organizacija, atlikdama centralizuotus pirkimus, naudojasi tik elektroninėmis priemonėmis pagal šio įstatymo 22 straipsnyje nustatytus reikalavimus.
5. Perkančiosios organizacijos centrinės perkančiosios organizacijos teikiamas centralizuotos pirkimų veiklos paslaugas gali įsigyti netaikydamos šio įstatymo.

Centralizuotos pirkimų veiklos paslaugų pirkimo sutartyje papildomai gali būti nurodytos ir joms teikti reikalingos pagalbinės pirkimų veiklos paslaugos.

6. Sprendimą dėl centrinių perkančiųjų organizacijų steigimo, jų teisinės formos ar teisės atlikti centrinės perkančiosios organizacijos funkcijas perkančiąją organizacijai suteikimo pagal kompetenciją priima Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota (įgaliotos) institucija (institucijos) arba savivaldybės taryba.
7. Centrinės perkančiosios organizacijos veikla finansuojama iš įstatymų, kuri įgyvendina centrinės perkančiosios organizacijos funkcijas atliekančio juridinio asmens dalyvio ar savininko teises ir pareigas, skirtų valstybės ar savivaldybės biudžeto asignavimų ir (arba) kitų lėšų.
8. Centrinė perkančioji organizacija ketvirčiui pasibaigus per 5 darbo dienas privalo pateikti Viešųjų pirkimų tarnybai informaciją apie perkančiųjų organizacijų centralizuotus pirkimus, atliktus per ketvirtį, ir kartu nurodyti informaciją apie atliktus žaliuosius pirkimus ir jų vertes bei energijos vartojimo efektyvumo reikalavimų taikymą.

Komentuojamame [VPI](#) 82 straipsnyje¹⁸⁵⁴ įtvirtinta centrinių perkančiųjų organizacijų veikla, jų steigimas ir funkcijos, taip pat centralizuotų pirkimų vykdymo pagrindinės nuostatos, pareigos perkančiosioms organizacijoms įsigyti pirkimo objektus iš ar per centrinės perkančiąsias organizacijas.

Viešųjų pirkimų centralizavimas – tai viešųjų pirkimų organizavimas, kai tam tikros konkrečios perkančiosios organizacijos yra atsakingos už įsigijimus ar viešojo pirkimo sutarčių sudarymą kitų perkančiųjų organizacijų naudai.

Praktikoje taikomos šios pirkimų centralizavimo formos:

- pagrindinės organizacijos centralizuoja jai pavaldžių organizacijų pirkimus, pavyzdžiui, Sveikatos apsaugos ministerija perka už ligonines;
- viešojo sektoriaus organizacijos vykdo pirkimus per centrinę perkančiąją organizaciją, pavyzdžiui, CPO LT atvejais.

Centrinių perkančiųjų organizacijų samprata pateikta [VPI](#) 2 straipsnio 3 dalyje (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 3 dalies komentarą*).

Perkančiąsias organizacijas viešųjų pirkimų centralizavimas paveikia tuo aspektu, kad jos faktiškai nevykdo dalies viešųjų pirkimų procedūros veiksmų.

Viešųjų pirkimų centralizavimo privalumai:

1. Visuose organizacijos padaliniuose bendrai naudojamų prekių grupių vieneto (prekės) kainos sumažinimas. Centralizuotų pirkimų atveju galima išsiderėti geresnes kainas.

2. Didesnė specialistų specializacija, kvalifikacija, profesionalumas lemia geresnes galimybes plėsti organizacijos žinias apie produktus, tiekėjus ir t. t., tai ypač aktualu

¹⁸⁵⁴ Komentuojamos [VPI](#) 82 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 37 straipsnio normas.

mažesnėms perkančiosioms organizacijoms, kurios neturi patirties ir pajėgumų įvykdyti viešųjų pirkimų procedūrą.

3. Veiklos išlaidų mažinimas, nes mažėja administracinės išlaidos, kai atliekama mažiau pirkimų.

4. Standartizuoto pirkimų proceso sukūrimas, kas lemia greitesnes procedūras, mažesnę ginčų tikimybę.

5. Galimybė profesionaliau vykdyti pirkimų funkciją, atliekant detalią pirkimų analizę, renkant statistinę pirkimų informaciją.

6. Didesnė organizacijos bendros ir pirkimų strategijų atitiktis (dermė), lengviau daryti pertvarkymus.

7. Didinama konkurencija tarp tiekėjų.

8. Užtikrinamas pirkimų skaidrumas, išvengiama konkretaus tiekėjo favoritizmo.

Atskirai perkančiųjų organizacijų vykdomų viešųjų pirkimų privalumai:

1. Mažesnės koordinacinės išlaidos organizacijoje tarp centrinės perkančiosios organizacijos ir pirkėjo (perkančiosios organizacijos ar pirkėjo subjekto), kadangi tais atvejais, kai pirkimus vykdo pati perkančioji organizacija, nemokama už naudojimąsi centrinės perkančiosios organizacijos įrankiais.

2. Greičiau sprendžiamos iškilusios problemos, kadangi santykiai sieja tiesiogiai tiekėjus ir perkančiąsias organizacijas, nėra tarpininkos, t. y. centrinės perkančiosios organizacijos, kuri perimtų problemų sprendimo procedūras.

3. Perkančioji organizacija gali būti labiau įgudusi savo srities pirkimuose, jei jos poreikiai skiriasi nuo kitų perkančiųjų organizacijų poreikių.

4. Aiškus atsakomybės pasidalijimas, t. y. visa atsakomybė tenka tik perkančiajai organizacijai, kai tuo tarpu pirkimas iš ar per centrinę perkančiąją organizaciją dalis atsakomybės tenka centrinei perkančiajai organizacijai ir dalis atsakomybės – perkančiajai organizacijai.

5. Vietiniai pirkėjai gali geriau pažinti vietinę rinką, todėl geriau išnaudotų rinkos galimybes nei centralizacijos atveju¹⁸⁵⁵.

6. Atskirais atvejais tai gali padėti išvengti per didelio perkamosios galios sutelkimo, slaptų susitarimų ir išsaugoti skaidrumą bei konkurenciją, be to, užtikrinti MVĮ galimybes patekti į rinką¹⁸⁵⁶.

1. ¹⁸⁵⁵ CIP 82 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtintos perkančiųjų organizacijų teisės ir pareigos pasinaudoti centrinės perkančiosios organizacijos paslaugomis.

¹⁸⁵⁶ CIP 82 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta bendroji taisyklė, kad perkančiosios organizacijos gali (turi diskreciją) įsigyti prekių, paslaugų ir darbų iš ar per centrinę perkančiąją organizaciją.

¹⁸⁵⁵ Day M. *Gower Handbook of Purchasing Management*. Chartered Institute of Purchasing & Supply. Gower Publishing Company 2002, 45 psl.

¹⁸⁵⁶ [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 59-oji konstatuojamoji dalis.

[VPI](#) 82 straipsnio 1 dalyje taip pat yra įtvirtinta bendrosios taisyklės išimtis, kai perkančiosios organizacijos netenka pasirinkimo teisės ir turi pareigą įsigyti prekes, paslaugas ar darbus iš ar per centrinę perkančiąją organizaciją (*detaliau apie pareigą įsigyti prekes, paslaugas ar darbus iš ar per centrinę perkančiąją organizaciją žiūrėti [VPI](#) 82 straipsnio 2 dalies komentarą*).

[VPI](#) 82 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos perkančiųjų organizacijų galimybės:

- [VPI](#) 82 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad perkančiosios organizacijos gali, o [VPI](#) 82 straipsnio 2 dalyje nustatytu atveju – privalo įsigyti prekių, paslaugų ar darbų iš centrinės perkančiosios organizacijos. Šiuo atveju centrinė perkančioji organizacija atlieka didmenininko ar perpardavėjo vaidmenį, įsigydama didesnę kiekį prekių, paslaugų ar darbų, kuriuos gali atitinkamai perparduoti kitoms perkančiosioms organizacijoms. CPO.lt neteikia tokios paslaugos, tačiau tai neriboja kitų centrinių perkančiųjų organizacijų teisės vykdyti nurodytą veiklą. Pavyzdžiui, Suomijoje veikianti centrinė perkančioji organizacija Hansel Ltd iki 2003 m. buvo „didmenininkas“, kuris turėjo sandėlius ir perkančiosioms organizacijoms tiekdamas prekes¹⁸⁵⁷.

- [VPI](#) 82 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad perkančiosios organizacijos gali, o [VPI](#) 82 straipsnio 2 dalyje nustatytu atveju – privalo įsigyti prekių, paslaugų ar darbų, naudojantis centrinės perkančiosios organizacijos įrankiais, priemonėmis, kurios detalizuotos [VPI](#) 82 straipsnio 1 dalies 1-3 punktuose. Kitaip sakant, centrinė perkančioji organizacija atlieka tarpininko vaidmenį, t. y. viešojo pirkimo procedūras iki viešojo pirkimo sutarties pasirašymo atlieka centrinė perkančioji organizacija, o kitos perkančiosios organizacijos, pasinaudoja centrinės perkančiosios organizacijos priemonėmis (pateikia kvietimą dinaminėje pirkimo sistemoje (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 79 straipsnio 1 dalies komentarą*), atlieka atnaujinto varžymosi procedūras (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 78 straipsnio 5-6 dalies komentarą*) bei pasirašo viešojo pirkimo sutartis.

[VPI](#) 82 straipsnio 1 dalyje pateiktas sąrašas centrinės perkančiosios organizacijos sukurtų įrankių, priemonių, kuriomis gali pasinaudoti perkančiosios organizacijos:

- [VPI](#) 82 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodyta galimybė centrinei perkančiajai organizacijai už perkančiąją organizaciją atlikti pirkimo procedūras. Kaip nustatyta [VPI](#) 83 straipsnyje, perkančioji organizacija gali įgalioti kitą perkančiąją organizaciją, įskaitant ir centrinę perkančiąją organizaciją atlikti pirkimo procedūras (*detaliau dėl įgaliojimo atlikti viešojo pirkimo procedūras žiūrėti [VPI](#) 83 straipsnio komentarą*). Tokiu atveju perkančioji organizacija turi tik pasirašyti pirkimo sutartį, jai nebereikia atlikti jokių papildomų veiksmų, priimti papildomų sprendimų.

- [VPI](#) 82 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatyta galimybė įsigyti prekių, paslaugų ar darbų, naudojantis centrinės perkančiosios organizacijos valdoma dinamine pirkimo sistema (*detaliau dėl dinaminės pirkimo sistemos žiūrėti [VPI](#) 79 straipsnio komentarą*). Taigi, dinaminę sistemą kaip priemonę vykdyti viešuosius pirkimus turi teisę taikyti ne tik perkančiosios organizacijos, tačiau ir centrinė perkančioji organizacija. Centrinė perkančioji organizacija sukuria dinaminę sistemą, kurią toliau gali naudoti kitos perkančiosios organizacijos. Centrinės perkančiosios organizacijos naudojamos dinaminės pirkimo sistemos ypatumas yra tas, kad centrinė perkančioji organizacija privalo skelbime apie dinaminę pirkimų sistemą pranešti, kad

¹⁸⁵⁷ „Viešųjų pirkimų centralizavimo galimybių Lietuvoje studija“.

perkančiosios organizacijos galės naudoti šią priemonę. Tokiu atveju perkančiosios organizacijos tik turi pateikti kvietimą dinaminėje pirkimo sistemoje dėl pagrindinės sutarties sudarymo, nebereikia tikrinti tiekėjų kvalifikacijos, pašalinimo pagrindų (*detaliau žiūrėti [VPI 79 straipsnio 9 dalies komentarą](#)*).

- [VPI 82](#) straipsnio 1 dalies 3 punkte nustatyta galimybė įsigyti prekių, paslaugų ar darbų, naudojantis centrinės perkančiosios organizacijos sudaryta preliminarąja sutartimi (*detaliau žiūrėti [VPI 78 straipsnio komentarą](#)*). Centrinė perkančioji organizacija atlieka tarpininko vaidmenį, t. y. centrinė perkančioji organizacija turi teisę kaip ir kitos perkančiosios organizacijos sudaryti preliminarąsias sutartis, o perkančiosios organizacijos gali vykdyti atnaujintą varžymąsi dėl pagrindinių sutarčių sudarymo, kaip tai nustatyta sudarytoje preliminariojoje sutartyje (*detaliau žiūrėti [VPI 78 straipsnio 5-6 dalių komentarus](#)*).

2. [VPI 82](#) straipsnio 2 dalyje apibrėžta:

- perkančiųjų organizacijų pareiga vykdyti pirkimus per centrinę perkančiąją organizaciją, esant nurodytoms aplinkybėms;

- tokios pareigos vertikalios ir horizontalios išimtys, t. y. subjektai, kuriems nenustatyta pareigos vykdyti pirkimus per centrinę perkančiąją organizaciją, bei situacijos, kada bet kuri perkančioji organizacija gali nevykdyti pirkimų per centrinę perkančiąją organizaciją;

- priemonės, kuriomis galima pasinaudoti centralizacijai.

Perkančiosios organizacijos yra įpareigosotos vykdyti viešuosius pirkimus centrinės perkančiosios organizacijos įrankiais ar iš centrinės perkančiosios organizacijos, jeigu yra visos šios sąlygos kartu:

- centrinė perkančioji organizacija turi pirkimo objektą ar naudojantis centrinės perkančiosios organizacijos įrankiais perkančiosios organizacijos gali įsigyti prekių, paslaugų ar darbų, kurių parametrai, charakteristikos visiškai atitinka perkančiosios organizacijos poreikius. Pavyzdžiui, jeigu perkančiajai organizacijai reikia valymo priemonių ir centrinėje perkančiojoje organizacijoje dėl tokių priemonių yra sudaryta dinaminė pirkimo sistema, tai perkančioji organizacija turi pirkti naudodama centrinės perkančiosios organizacijos dinaminę pirkimo sistemą.

Pavyzdys, kaip būtina pirkti per centrinę perkančiąją organizaciją

Centrinė perkančioji organizacija turi sudarytą dinaminę pirkimo sistemą atliekų tvarkymo paslaugoms. Perkančioji organizacija persikėlė į kitas patalpas, kitame mieste ir ankstesnis atliekų tvarkytojas objektyviai negali suteikti paslaugų, todėl perkančiajai organizacijai reikalingas naujas atliekų tvarkytojas. Kadangi nėra jokių aplinkybių, dėl kurių būtų galima pagrįsti atskiro viešojo pirkimo poreikį, tokiu atveju privaloma įsigyti paslaugų per centrinę perkančiąją organizaciją.

- Kita vertus, jeigu centrinės perkančiosios organizacijos neturi reikiamų prekių, paslaugų ar darbų, perkančiosios organizacijos neturi pareigos kreiptis į centrinę perkančiąją

organizaciją, kad ši pradėtų ir įvykdytų procedūras dėl tokio pirkimo objekto, o gali savarankiškai vykdyti atskirą viešąjį pirkimą.

Pavyzdys, kai nebūtina pirkti per centrinę perkančiąją organizaciją

Centrinė perkančioji organizacija turi sudarytą dinaminę pirkimo sistemą atliekų išsiliejimo valymo darbams, o perkančiosios organizacijos patalpose įvykus avariją būtina itin skubiai atlikti atliekų valymo paslaugas. Dinaminės pirkimo sistemos būdu būtina kviesti visus dinaminėje pirkimo sistemoje esančius tiekėjus pateikti pasiūlymus, pasiūlymų pateikimo terminas negali būti trumpesnis kaip 10 dienų (7 dienos supaprastintiems pirkimams) (detaliau žiūrėti [VPI](#) 79 straipsnio 5 dalies 3 punkto komentarą), todėl perkančiajai organizacijai nėra tinkamas toks ilgas procesas ir perkančioji organizacija neskeltamų derybų būdu gali efektyviau įsigyti paslaugas (detaliau žiūrėti [VPI](#) 71 straipsnio 2 dalies 3 punkto komentarą). Tokiu atveju neprivaloma įsigyti paslaugų per centrinę perkančiąją organizaciją.

- centrinė perkančioji organizacija turi pirkimo objektą ar naudojantis centrinės perkančiosios organizacijos įrankiais perkančiosios organizacijos gali įsigyti prekių, paslaugų ar darbų, o atitinkama perkančioji organizacija pirkimo objekto negali įsigyti efektyvesniu būdu.
- centrinė perkančioji organizacija turi pirkimo objektą ar naudojantis centrinės perkančiosios organizacijos įrankiais perkančiosios organizacijos gali įsigyti prekių, paslaugų ar darbų, o pirkimo objekto perkančioji organizacija negali įsigyti racionaliai naudodama lėšas.

Pavyzdys, kai būtina pirkti per centrinę perkančiąją organizaciją

Centrinė perkančioji organizacija 2015 metais sudarė elektroninį katalogą, kurio objektas yra spausdintuvų remonto paslaugos. Perkančioji organizacija, atlikusi rinkos konsultacijas, nustatė, kad 2019 metais tiekėjai siūlė žymiai didesnes paslaugų kainas, negu nurodytos centrinės perkančiosios organizacijos elektroniniame kataloge. Tokiu atveju privaloma įsigyti paslaugų per centrinę perkančiąją organizaciją.

Pavyzdys, kai nebūtina pirkti per centrinę perkančiąją organizaciją

Centrinė perkančioji organizacija 2015 metais sudarė preliminarįją sutartį, kurios objektas yra IT paslaugos, tačiau perkančioji organizacija, atlikusi rinkos konsultacijas nustatė, kad 2019 metais tiekėjai siūlė žymiai mažesnes IT paslaugų kainas, negu nurodytos centrinės perkančiosios organizacijos preliminariniojoje sutartyje. Tokiu atveju neprivaloma įsigyti paslaugų per centrinę perkančiąją organizaciją.

Perkančioji organizacija, nevykdydama pirkimų per centrinę perkančiąją organizaciją, turi šias pareigas:

- Perkančiosios organizacijos privalo motyvuoti tokį sprendimą. Motyvai gali būti susiję su pirkimo objekto specifiška, rinkos kainų pasikeitimu po centrinės perkančiosios organizacijos vykdytų procedūrų, greitesniu prekių, paslaugų ar darbų įsigijimu iš tiekėjų, pavyzdžiui, kai vykdomas mažos vertės pirkimas, esant skubos aplinkybėms ar kiti atvejai. Jeigu perkančiosios organizacijos reikiamų prekių, paslaugų ar darbų nėra centrinės perkančiosios organizacijos kataloge, tuomet sprendimo pirkti savarankiškai motyvuoti nereikia.

- Perkančiosios organizacijos sprendimą, kuriuo motyvuoja viešojo pirkimo vykdymą, o ne įsigijimą iš centrinės perkančiosios organizacijos, turi paskelbti savo profilyje (centrinės perkančiosios organizacijos elektroninėmis priemonėmis yra sukuriamas pirkėjo profilis (*detaliau dėl pirkėjo profilio žiūrėti VPI 26 straipsnio 2 dalies komentarą*). Šis sprendimas taip pat turi būti saugomas kartu su kitais pirkimo dokumentais [VPI 97 straipsnio](#) nustatyta tvarka, t. y. saugomi ketverius metus nuo pirkimo pabaigos [Lietuvos Respublikos dokumentų ir archyvų įstatymo](#) nustatyta tvarka (*detaliau žiūrėti VPI 97 straipsnio komentarą*).

Jeigu perkančioji organizacija netinkamai motyvuoja savo sprendimą ir neperka per ar iš centrinės perkančiosios organizacijos, tokie perkančiosios organizacijos veiksmai neturi įtakos pagal atskirą viešojo pirkimo procedūrą sudarytos sutarties teisėtumui ir galiojimui (išskyrus išimtinės situacijas, kai nustatoma, jog atskiru pirkimu buvo visiškai neracionaliai naudojamos lėšos, siekiant proteguoti konkretų tiekėją, ir pan.).

Pareigos vykdyti procedūras iš ar per centrinę perkančiąją organizaciją išimtis subjektų atžvilgiu yra nustatyta tik Lietuvos Respublikos diplomatinėms atstovybėms užsienio valstybėse, Lietuvos Respublikos atstovybėms prie tarptautinių organizacijų, konsulinėms įstaigoms ir specialiosioms misijoms. Taigi, šios perkančiosios organizacijos neprivalo vykdyti pirkimų iš ar per centrinę perkančiąją organizaciją ir joms nekeliamą pareiga pagrįsti tokį pasirinkimą. Kita vertus, nėra nustatyta ir draudimo, todėl šios perkančiosios organizacijos turi diskreciją pirkti iš ar per centrinę perkančiąją organizaciją.

3. [VPI 82 straipsnio 5 dalyje](#) yra įtvirtintos šios pagrindinės taisyklės, susijusios su perkančiųjų organizacijų ir centrinių perkančiųjų organizacijų funkcijų pasidalijimu:

- jeigu perkančioji organizacija įsigyja prekių, paslaugų ar darbų iš ar per centrinę perkančiąją organizaciją, tai laikoma, kad perkančioji organizacija įgyvendino reikalavimus pagal [VPI](#). Taigi, yra įtvirtinta viešųjų pirkimų procedūrų teisėtumo prezumpcija, kai perkančioji organizacija vykdo viešuosius pirkimus per centrinę perkančiąją organizaciją. Kitaip tariant, įtvirtinamas dvigubo pirkimo organizavimo išvengimo principas. Be to, tiekėjai negali ginčyti perkančiosios organizacijos veiksmų ar sprendimų dėl viešųjų pirkimų procedūrų, kurios buvo atliktos centrinės perkančiosios organizacijos. Šiuo atveju tiekėjai turėtų ginčyti tik centrinės perkančiosios organizacijos atliktus veiksmus bei priimtus sprendimus pagal [VPI VII skyriaus](#) tvarką.

- perkant iš ar per centrinę perkančiąją organizaciją nereikia atskirų viešojo pirkimo procedūrų, t. y. tarp perkančiosios organizacijos ir centrinės perkančiosios organizacijos (*detaliau žiūrėti VPI 82 straipsnio 5 dalies komentarą*);

- nustatomos atsakomybės ribos. Nors taikoma bendroji taisyklė, kad, jeigu perkančioji organizacija įsigyja prekių, paslaugų ar darbų iš ar per centrinę perkančiąją

organizaciją, tai laikoma, kad perkančioji organizacija įgyvendino reikalavimus pagal [VPI](#) perkančioji organizacija atsako už tinkamą [VPI](#) laikymąsi:

1) perkančioji organizacija atsako už pirkimo sutarties sudarymo procedūras centrinės perkančiosios organizacijos valdomas dinaminės pirkimo sistemos pagrindu, kai perkančioji organizacija vykdo procedūras¹⁸⁵⁸. Kitaip sakant, perkančioji organizacija turi laikyti dinaminės pirkimo sistemos reikalavimų ir tvarkos, nurodytos [VPI](#) 79 straipsnio 9-10 dalyse (*detales žiūrėti [VPI](#) 79 straipsnio komentarą*) bei centrinės perkančiosios organizacijos nurodytose dinaminės pirkimo sistemos naudojimo taisyklėse.

2) perkančioji organizacija atsako už atnaujinto tiekėjų varžymosi vykdymą centrinės perkančiosios organizacijos sudarytos preliminariosios sutarties pagrindu. Kitaip sakant, perkančioji organizacija turi laikytis preliminarinio sutartyje bei [VPI](#) 78 straipsnyje nurodytų reikalavimų bei tvarkos (*detales žiūrėti [VPI](#) 78 straipsnio komentarą*);

3) perkančioji organizacija atsako už veiksmus, atliekamus pagal [VPI](#) 78 straipsnio 5 dalies 1 ir 3 punktuose nurodytus reikalavimus, siekiant nustatyti tiekėją, su kuriuo bus sudaroma pirkimo sutartis centrinės perkančiosios organizacijos sudarytos preliminariosios sutarties pagrindu. Kitaip sakant, perkančioji organizacija atsako už sprendimą sudaryti pagrindines viešųjų pirkimų sutartis su tiekėjais be atnaujinto varžymosi (*detales žiūrėti [VPI](#) 78 straipsnio 5 dalies 1 ir 3 punkto komentarą*).

Pavyzdys

Perkančioji organizacija per centrinę perkančiąją organizaciją vykdo daugiabučių namų modernizavimo rangos darbų be projektavimo viešuosius pirkimus. Susipažinęs su viešųjų pirkimų techninėmis specifikacijomis tiekėjas nustatė, kad jos yra pritaikytos vienam tiekėjui, diskriminuoja rangovus, todėl šie pirkimai yra neteisėti ir turi būti nutraukti. Ieškinyje buvo pateiktas perkančiajai organizacijai, o ne centrinei perkančiajai organizacijai, kadangi būtent perkančioji organizacija yra atsakinga už tinkamą techninių specifikacijų parengimą, net jeigu pirkimas vykdomas per centrinės perkančiosios organizacijos priemones. Ginčo atveju centrinė perkančioji organizacija rengia bendrąsias technines specifikacijas, tačiau perkančioji organizacija turėjo teisę patikslinti techninių specifikacijų reikalavimus paskelbiant konkretų pirkimą¹⁸⁵⁹.

Pavyzdys

Centrinė perkančioji organizacija paskelbė degalų pirkimą per elektroninį katalogą. Tiekėjas ginčijęs paskelbtų pirkimo sąlygų, įskaitant preliminariosios sutarties nuostatas, teisėtumą. Kadangi buvo ginčijamos sąlygos tos procedūros, pagal kurią tik vėliau perkančiosios organizacijos sudarys pagrindines pirkimo sutartis, tai tiekėjas pasirinko tinkamą subjektą – centrinę perkančiąją organizaciją. Kita vertus, vėliau, kai bus sudaromos

¹⁸⁵⁸ Jeigu procedūras atlieka centrinė perkančioji organizacija, tuomet atsakomybė taikoma būtent centrinei perkančiajai organizacijai.

¹⁸⁵⁹ LAT 2019 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-296-378/2019](#).

pagrindinės pirkimo sutartys, tiekėjai negalės ginčyti nurodytų pirkimo per elektroninį katalogą sąlygų ir teikti pretenzijos perkančiajai organizacijai¹⁸⁶⁰.

Pavyzdys

Centrinė perkančioji organizacija sudarė bendradarbiavimo susitarimą su perkančiaja organizacija, kurios pagrindu vykdė pirkimo procedūras. Centrinė perkančioji organizacija nustatė pirkimo laimėtoją bei nurodė, kad siūlys perkančiajai organizacijai sudaryti pirkimo sutartį. Perkančioji organizacija nutraukė pirkimą, kadangi negavo reikiamo finansavimo projektui. Kadangi sprendimą nutraukti procedūras priėmė perkančioji organizacija, tai pastaroji ir turi prisiimti atsakomybę bei būtent ji turi būti ginčo šalimi, nors visas procedūras vykdė centrinė perkančioji organizacija¹⁸⁶¹.

4. [VPI](#) 82 straipsnio 4 dalyje yra įtvirtintos centrinės perkančiosios organizacijos pareigos naudoti elektronines priemones.

Centrinės perkančiosios organizacijos turi vykdyti visus viešuosius pirkimus tik elektroninėmis priemonėmis, kadangi elektroninės ryšių priemonės ypač tinka centralizuotų pirkimų praktikai ir priemonėms palaikyti, nes suteikia galimybę pakartotinai naudoti ir automatiškai tvarkyti duomenis, taip pat kuo labiau sumažinti informavimo ir sandorių sąnaudas¹⁸⁶².

Elektroninės priemonės sąvoka apibrėžta [VPI](#) 2 straipsnio 8 dalyje; tai – elektroninė įranga, naudojama duomenims, perduodamiems ir gaunamiems laidinėmis, radijo, optinėmis ar kitomis elektromagnetinėmis priemonėmis, naudoti (įskaitant skaitmeninį glaudinimą) ir saugoti (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 8 dalies komentarą*).

Elektroninių priemonių reikalavimai yra detalizuoti [VPI](#) 22 straipsnyje (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 22 straipsnio komentarą*).

5. [VPI](#) 82 straipsnio 5 dalyje yra įtvirtinta, kad netaikomos [VPI](#) procedūros, kai perkančiosios organizacijos įsigyja centrinės perkančiosios organizacijos teikiamas centralizuotos pirkimų veiklos paslaugas bei papildomai kartu pagalbinės pirkimų veiklos paslaugas.

[VPI](#) 82 straipsnio 5 dalies išimtis gali būti taikoma, esant šioms sąlygoms kartu:

- 1) paslaugos yra įsigyjamos iš centrinės perkančiosios organizacijos;
- 2) yra įsigyjamos centralizuotos pirkimų veiklos paslaugos ir papildomai kartu pagalbinės pirkimų veiklos paslaugos¹⁸⁶³.

¹⁸⁶⁰ LAT 2019 m. kovo 7 d. sprendimas, priimtas civilinėje byloje Nr. [e2A-609-302/2019](#); LAT 2014 m. balandžio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-255/2014](#).

¹⁸⁶¹ LAT 2015 m. rugsėjo 17 d. sprendimas, priimtas civilinėje byloje Nr. [e2A-988-236/2015](#).

¹⁸⁶² [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 72-oji konstatuojamoji dalis.

¹⁸⁶³ Pagalbinės pirkimų veiklos paslaugų įsigijimas nėra privalomas, todėl gali būti įsigyjamos tik centralizuotos pirkimų veiklos paslaugos.

Centralizuotos pirkimo veiklos samprata yra įtvirtinta [VPI 2 straipsnio 2 dalyje](#) (*detalesnė žiūrėti [VPI 2 straipsnio 2 dalies komentare](#)*).

Pagalbinės pirkimų veiklos samprata įtvirtinta [VPI 2 straipsnio 22 dalyje](#) (*detalesnė žiūrėti [VPI 2 straipsnio 22 dalies komentare](#)*).

Taigi, perkančiosios organizacijos neturi vykdyti viešojo pirkimo tam, kad įsigytų centrinės perkančiosios organizacijos teikiamas paslaugas. Išimtis taikoma, kadangi centrinės perkančiosios organizacijos turi išimtinę teisę vykdyti centralizuotų viešųjų pirkimų veiklą, steigiamos pagal [VPI 82 straipsnio 6 dalyje](#) įtvirtintą tvarką ir reikalavimus (*detalesnė žiūrėti [VPI 82 straipsnio 6 dalies komentare](#)*), jos nėra laikomos rinkos dalyviais, kurie konkuruoja tarpusavyje, o steigiamos viešojo nepramoninio ir nekomercinio pobūdžio veiklai vykdyti (*detalesnė žiūrėti [VPI 2 straipsnio 25 dalies komentare](#)*). Dėl to šio taisyklės taikoma, nepriklausomai nuo, kad valstybėje gali veikti daugiau nei viena centrinė perkančioji organizacija.

6. [VPI 82 straipsnio 6 dalyje](#) yra įtvirtinta centrinių perkančiųjų organizacijų steigimo tvarka ir sąlygos.

[VPI 82 straipsnio 6 dalyje](#) yra apibrėžtas baigtinis subjektų ratas, kurie turi teisę steigti centrinės perkančiąsias organizacijas:

1) Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2007 m. sausio 19 d. nutarimu Nr. [50](#) „Dėl centralizuotų viešųjų pirkimų vykdymo“ nutarė įgalioti ministerijas priimti sprendimus dėl teisės atlikti centrinės perkančiosios organizacijos funkcijas suteikimo jų reguliavimo sričiai priklausančioms perkančiosioms organizacijoms (įskaitant pačias ministerijas); suteikti teisę atlikti centrinės perkančiosios organizacijos funkcijas viešajai įstaigai CPO LT;

2) Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliota institucija;

3) savivaldybės taryba.

Šios institucijos turi teisę priimti sprendimą dėl centrinės perkančiosios organizacijos teisinės formos, steigimo ir paskirtų funkcijų.

Šiuo metu įsteigtos centrinės perkančiosios organizacijos Lietuvos Respublikoje – VšĮ CPO LT, kurią įsteigė Lietuvos Respublikos ūkio (ekonomikos ir inovacijų) ministerija; Gynybos resursų agentūra, kuri buvo įsteigta, siekiant konsoliduoti įsigijimų srityje dirbančių krašto apsaugos ministerijos ekspertų žinias, jų patirtį, išvengti funkcijų dubliavimo, aiškiai paskirstyti atsakomybę, užtikrinti efektyvesnį procesą ir skaidresnį įsigijimų vykdymą¹⁸⁶⁴; Informacinės visuomenės plėtros komitetui suteikta teisė atlikti centrinės perkančiosios organizacijos funkcijas – vykdyti centralizuotus informacinių ir ryšių technologijų ir (arba) jas naudojant teikiamų paslaugų įsigijimo viešuosius pirkimus¹⁸⁶⁵.

¹⁸⁶⁴ http://kam.lt/lt/naujienos_874/aktualijos_875/2018_metais_gynybos_resursu_agentura_ir_lietuvas_kariuomene_vykdydys_pirkimu_uz_mazdaug_265 mln_euru.html.

¹⁸⁶⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. lapkričio 9 d. nutarimas Nr. [1122](#) „Dėl teisės atlikti centrinės perkančiosios organizacijos funkcijas suteikimo Informacinės visuomenės plėtros komitetui prie Susisiekimo ministerijos“.

Europos Sąjungoje yra įsteigta apie 6000 centrinių perkančiųjų organizacijų (dalis jų yra konkrečiam projektui ar vienkartinė centrinių perkančiųjų organizacijų)¹⁸⁶⁶. Daugiausiai centrinių perkančiųjų organizacijų veikia Didžiojoje Britanijoje, pavyzdžiui, Government Procurement Service, Eastern Shires Purchasing Organisation, Yorkshire Purchasing Organisation, NHS Commercial Medicines Unit ir kt.

Europos Sąjungos lygmeniu centrinės perkančiosios organizacijos gali būti skirstomos į veikiančias nacionaliniu mastu, sektoriaus mastu, vietos centrinės perkančiąsias organizacijas, kelių regionų (rajonų, apskričių) bendras centrinės perkančiąsias organizacijas, centrinės perkančiąsias organizacijas, veikiančias savo steigėjų interesais ir kt.

7. VPI 82 straipsnio 7 dalyje yra įtvirtinta centrinių perkančiųjų organizacijų finansavimo tvarka.

Centrinės perkančiosios organizacijos steigėjas (*detales žiūrėti VPI 82 straipsnio 6 dalies komentarą*) teisės aktų nustatyta tvarka sprendžia dėl lėšų dydžio, skiriamo centrinės perkančiosios organizacijos veiklai finansuoti. Kitaip sakant, centrinės perkančioji organizacija yra finansuojama savo steigėjo lėšomis.

Kita vertus, centrinėms perkančiosioms organizacijoms nėra draudžiama imti užmokesčių už paslaugas atliekamas perkančiosioms organizacijoms, pavyzdžiui, už viešųjų pirkimų procedūrų vykdymą¹⁸⁶⁷ ar naudojimąsi dinamine pirkimų sistema¹⁸⁶⁸.

8. VPI 82 straipsnio 8 dalyje yra įtvirtinta centrinių perkančiųjų organizacijų atskaitomybės už viešųjų pirkimų procedūrų vykdymą tvarka.

Centrinė perkančioji organizacija, kaip ir visos perkančiosios organizacijos, VPT turi teikti viešųjų pirkimų ataskaitas (*detales dėl perkančiųjų organizacijų teikiamų ataskaitų žiūrėti VPI 96 straipsnio komentarą*).

Centrinės perkančiosios organizacijos turi teikti ataskaitas kiekvieną ketvirtį, per 5 darbo dienas nuo ketvirčio pabaigos, t. y. per 5 darbo dienas nuo balandžio 1 d., liepos 1 d., spalio 1 d., sausio 1 d.

Centrinių perkančiųjų organizacijų ataskaitose turi būti pateikta informacija apie:

- 1) perkančiųjų organizacijų centralizuotus pirkimus, atliktus per ketvirtį (sausio 1 d. – kovo 31 d., balandžio 1 d. – birželio 31 d., liepos 1 d. – rugsėjo 31 d., spalio 1 d. – gruodžio 31 d.).
- 2) atliktus žaliuosius pirkimus ir jų vertes energijos vartojimo efektyvumo reikalavimų atžymą. Žalieji pirkimai atliekami, vadovaujantis Lietuvos Respublikos aplinkos

¹⁸⁶⁶ MEs access to public procurement markets and aggregation of demand in the EU. <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/15459/attachments/1/translations>.

¹⁸⁶⁷ Direktyvos 2014/24/ES preambulės 69-oji konstatuojamoji dalis.

¹⁸⁶⁸ Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministro 2019 m. gruodžio 16 d. įsakymas Nr. 4-724 Dėl viešosios įstaigos CPO LT teikiamų paslaugų kainų ir tarifų nustatymo.

ministerijos patvirtintais kriterijais¹⁸⁶⁹, taip pat Komisijos patvirtintais kriterijais¹⁸⁷⁰ Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. spalio 11 d. nutarimo Nr. 828 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. liepos 21 d. nutarimo Nr. 1133 "Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 8 d. nutarimo Nr. 804 „Dėl Nacionalinės žaliųjų pirkimų įgyvendinimo programos patvirtinimo“ ir jį keitusių nutarimų pripažinimo netekusiais galios“ pakeitimo“ 2 punktu, [VPI](#) apibrėžtos perkančiosios organizacijos ir [VPI](#) apibrėžti perkantieji subjektai, atlikdami prekių, paslaugų ir darbų viešuosius pirkimus ar pirkimus, kuriems nustatyti aplinkos apsaugos kriterijai, turi taikyti šiuos kriterijus, skaičiuojant pagal skaičių ir pagal vertę, ne mažiau kaip 45 procentams tokių pirkimų 2017 metais, ne mažiau kaip 45 procentams – 2018 metais, ne mažiau kaip 50 procentų – 2019 metais ir ne mažiau kaip 50 procentų – 2020 metais, išskyrus tuos atvejus, kai rinkoje nėra prekių, neteikiamos paslaugos ar neatliekami darbai, atitinkantys žaliems pirkimams nustatytus aplinkos apsaugos kriterijus, taip pat tais atvejais, kai jų taikymo išimties numatytos Lietuvos Respublikos įstatymuose ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimuose.

¹⁸⁶⁹ <https://am.lrv.lt/lt/veiklos-sritys-1/kitos-veiklos-sritys/zalieji-pirkimai>.

¹⁸⁷⁰ Komisijos tarnybų 2016 m. gegužės 20 d. darbinis dokumentas ES žaliųjų viešųjų pirkimų kriterijai, taikomi biurų pastatų projektavimui, statybai ir valdymui [SWD\(2016\) 180 final](#); https://ec.europa.eu/environment/gpp/eu_gpp_criteria_en.htm.

83 straipsnis. Įgaliojimų atlikti pirkimo procedūras suteikimas kitai perkančiajai organizacijai

1. Perkančioji organizacija pirkimams organizuoti, pirkimo procedūroms iki pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymo atlikti, taip pat atlikto pirkimo procedūrų ataskaitai ar skelbimui apie sudarytą pirkimo ar preliminariosios sutartį pateikti gali įgalioti kitą perkančiąją organizaciją. Tam ji privalo įgaliotajai organizacijai nustatyti užduotis ir suteikti visus įgaliojimus, kuriuos užduotims vykdyti. Įgaliojimai įforminami Civilinio kodekso nustatyta tvarka.
2. Už perkančiosios organizacijos įgaliotajai organizacijai nustatytas užduotis atsako perkančioji organizacija, o už šių užduočių įvykdymą – įgaliojotoji organizacija. Už pirkimo sutarties sudarymą, jos sąlygų vykdymą yra atsakinga perkančioji organizacija.

Komentuojamame [VPI](#) 83 straipsnyje įtvirtintos taisyklės taikomos, kai už perkančiąją organizaciją viešąjį pirkimą [VPI](#) nustatyta tvarka atlieka kita perkančioji organizacija. Be to, komentuojamame straipsnyje nustatomas tokių perkančiųjų organizacijų tarpusavio teisinis santykis ir tarpusavio atsakomybės paskirstymas.

[VPI](#) 83 straipsnis sistemiškai aiškinamas su [CK](#) nuostatomis, kuriose reglamentuojami įgaliojimo ir pavedimo sutarties teisiniai santykiai ([CK](#) 2.132 – 2.151 straipsniai).

1. [VPI](#) 83 straipsnio 1 dalyje nustatyta įgalimybė vienai perkančiajai organizacijai įgalioti kitą perkančiąją organizaciją pirmosios eilės atlikti tokius veiksmus:

pirma, perkančioji organizacija gali įgalioti vieną ar kelis subjektus. [VPI](#) 83 straipsnio 1 dalyje yra vartojama vienaskaita, kai kalbama apie įgaliotinę perkančiąją organizaciją, tačiau nėra jokių procedūrinių ar teisinių kliūčių įgalioti kelis subjektus [VPI](#) procedūrų vykdymui.

antra, perkančioji organizacija turi teisę pavesti atlikti nurodytas funkcijas tik kitai perkančiajai organizacijai ar perkančiajam subjektui. Perkantieji subjektai, kurie yra perkančiosios organizacijos ir atlieka pirkimus, nesusijusius su jų „komunalinio sektoriaus“ veikla, turi vadovautis [VPI](#) normomis ([PI](#) 15 straipsnio 1 dalis, [VPI](#) 8 straipsnis), todėl jie gali būti įgaliojami atlikti pirkimo procedūras. Jeigu perkančioji organizacija įgaliojimus suteikia perkantiesiems subjektams, kurie nėra perkančiosios organizacijos ([PI](#) 4 straipsnio 1 dalies 2-3 punktai), šiems pirkimams vis tiek taikomos [VPI](#) normos.

Galima pavesti atlikti šias funkcijas:

- organizuoti viešąjį pirkimą, t. y. parengti pirkimo dokumentus, atlikti rinkos konsultaciją, pasirinkti ekspertus, kurie dalyvaus tiekėjų pasiūlymų vertinime, paskelbti apie viešąjį pirkimą;
- atlikti pirkimo procedūras iki sutarties ar preliminarios sutarties sudarymo, t. y. pateikti atsakymus į tiekėjų paklausimus, atverti tiekėjų pasiūlymus, įvertinti tiekėjų pasiūlymus, tiekėjų kvalifikaciją, pašalinimo pagrindų nebuvimą, kreiptis dėl pasiūlymų paaiškinimo, neįprastai mažos kainos pagrindimo, pranešti apie sudarytą pasiūlymų eilę ir laimėtoją, siūlyti perkančiajai organizacijai sudaryti pirkimo sutartį;

- pateikti ataskaitą apie atliktą pirkimą;
- paskelbti apie sudarytą pirkimo ar preliminarįją sutartį.

Atsižvelgiant į tai, įgaliotinė perkančioji organizacija negali sudaryti sutarties ar preliminariosios sutarties už pavedimą (įgaliojimą) suteikusią perkančiąją organizaciją, o pavedimas apsiriboja tik viešojo pirkimo procedūromis nuo organizavimo pradžios, pavyzdžiui, rinkos konsultacijos atlikimo, pirkimo dokumentų parengimo, iki sutarties sudarymo, t. y. pavedimą gavusi perkančioji organizacija dar paskelbia pasiūlymų eilę ir laimėtoją. Kita vertus, pretenzijų nagrinėjimas nėra priskirtinas prie pirkimo procedūrų, o prie ginčų nagrinėjimo (perkančiųjų organizacijų peržiūros) procedūrų, todėl pagal komentuojamą straipsnį įgaliojimas nėra skirtas įgaliotosios perkančiosios organizacijos pareigai nagrinėti tiekėjų pretenzijas dėl sprendimų. Nepaisant to, kadangi būtų įgaliotoji perkančioji organizacija geriausiai gali žinoti ginčo situaciją, nėra draudžiama papildomai įgalioti ją taip pat ir nagrinėti tiekėjų pretenzijas dėl sprendimų. Tokia pati pozicija taikytina dėl įgaliojimo atstovauti perkančiajai organizacijai teisiniuose ginčiuose.

Tam, kad kita perkančioji organizacija galėtų atlikti nurodytus veiksmus, pavedimą duodanti perkančioji organizacija turi atlikti šiuos veiksmus:

- parengti įgaliojimą ir (arba) sudaryti pavedimo sutartį;
- nustatyti užduotis, t. y. tiksliai ir aiškiai nurodyti, kuriuos veiksmus turi atlikti kita perkančioji organizacija ir kada jau pavedimą duodanti perkančioji organizacija perima funkcijas;
- suteikti visus įgaliojimus atitinkamoms užduotims vykdyti, t. y. tiesiogiai nurodyti atitinkamame teisiniame dokumente, kad yra suteikiami konkretūs įgaliojimai (pavedimas suteikiamas).

2. [VPI](#) 83 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas atsakomybės tarp įgaliotosios perkančiosios organizacijos ir įgaliotosios perkančiosios organizacijos paskirstymas.

Įgaliotoja perkančioji organizacija atsako už:

- Įgaliotajai (įgaliotinei) organizacijai nustatytas užduotis, t. y. perkančioji organizacija netinkamai nustačiusi užduotis, pavyzdžiui, pateikusi konkurenciją ribojančius pirkimo dokumentus, pagal kuriuos įgaliotoji perkančioji organizacija turi vykdyti pirkimą, atsako už jų neteisėtumą;
- pirkimo sutarties sudarymą, jos sąlygų vykdymą. Kadangi, kaip nustatyta [VPI](#) 83 straipsnio 1 dalyje (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 83 straipsnio 1 dalies komentarą*), įgaliotoji (įgaliotinė) perkančioji organizacija negali pasirašyti sutarties ir jos vykdyti, o jos įgaliojimai pasibaigia paskelbus laimėtoją bei, esant poreikiui, išsprendus ginčus dėl pirkimo procedūrų, tai ji nėra atsakinga už sutarties sudarymą ir tinkamą vykdymą.
- Atitinkamai įgaliotoja perkančioji organizacija yra atsakinga ir už alternatyvių sankcijų mokėjimą. Alternatyvi sankcija, pavyzdžiui, bauda, yra neteisėtos sutarties, kurios šalis yra ne įgaliotinė, o įgaliotoja perkančioji organizacija, pripažinimo negaliojančia alternatyva, todėl tik ši pastaroji perkančioji organizacija (įgaliotoja) yra tinkamas šios

ekonominės sankcijos subjektas¹⁸⁷¹. Kita vertus, jeigu alternatyvi sankcija buvo taikyta dėl įgaliotinės perkančiosios organizacijos veiksmų ir sprendimų, įgaliotoja perkančioji organizacija turi teisę reikalauti jos patirtų nuostolių (alternatyvi sankcija laikytina įgaliotosios perkančiosios organizacijos nuostoliais) atlyginimo iš įgaliotinės ([CK 6.245 straipsnis](#)).

Įgaliotoji (įgaliotinė) perkančioji organizacija atsako už tinkamą jai pavestą užduočių vykdymą, pavyzdžiui, jeigu jai buvo pavesta parengti pirkimo dokumentus, tai būtent įgaliotoji (įgaliotinė) perkančioji organizacija bus atsakinga už pirkimo dokumentų neteisingumą.

[VPI](#) 83 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas tik atstovavimas pirkimo procedūrų metu ir šalių atsakomybė, tačiau neįtvirtinta šalių atsakomybė viešųjų pirkimų ginčo nagrinėjimo metu, neįtvirtintas šalių procesinis teisinis subjektiškumas, t. y. prieš kuria perkančiąją organizaciją – atstovę ar atstovaujamąją – tiekėjas turėtų inicijuoti peržiūros procedūrą. Tai ypač sudėtinga, atsižvelgiant į tai, kad kiekvienu atveju įgaliotajai (įgaliotinė) perkančiajai organizacijai perduodamos skirtingos funkcijos (užduotys). Šiuo aspektu teismo praktikoje suformuota bendra teisės aiškinimo taisyklė, kad tokiais atvejais abi perkančiosias organizacijas reikėtų traukti į civilinę bylą atsakovėmis¹⁸⁷².

Pavyzdys

Perkančioji organizacija įgaliojo kitą perkančiąją organizaciją organizuoti ir atlikti pirkimo procedūras iki sutarties sudarymo. Tiekėjas ginčijo laimėtojo paskelbimą, pateikdamas pretenziją įgaliotajai (įgaliotinei) perkančiajai organizacijai, paskui įgaliotojai perkančiajai organizacijai pateikė ieškinį.

LAT analogiškoje byloje nurodė, kad vykdant pirkimus pagal įgaliojimą susidaro trišalis teisinis santykis, kuris tiekėją (-us) susiekia su įgaliotoja ir įgaliotąja (įgaliotine) perkančiaja organizacija, kurios teismo procesas dėl to abi turėtų būti įtrauktos atsakovėmis. Kita vertus, įgaliotosios (įgaliotinės) perkančiosios organizacijos įtraukimas kaip trečiojo asmens, nereiškia, kad teismo sprendimas ar nutartis būtų neteisėti¹⁸⁷³.

¹⁸⁷¹ LAT 2015 m. liepos 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-440-415/2015](#); 2018 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-427-378/2018](#).

¹⁸⁷² LAT 2016 m. liepos 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-372-248/2016](#).

¹⁸⁷³ LAT 2016 m. liepos 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-372-248/2016](#).

84 straipsnis. Bendrai atliekamas pirkimas

1. Kelios perkančiosios organizacijos gali susitarti ir kartu atlikti bendrus pirkimus.
2. Jeigu perkančiosios organizacijos savo vardu ir interesais (poreikiams patenkinti) kartu atlieka pirkimo procedūras, jos bendrai atsako už pirkimo procedūrų atlikimą pagal šio įstatymo nuostatas. Ši nuostata taikoma ir tuo atveju, kai viena perkančioji organizacija pirkimo procedūrą atlieka savo ir kitų perkančiųjų organizacijų interesais.
3. Jeigu perkančiosios organizacijos ne visas pirkimo procedūras atlieka savo pačių vardu ir interesais, jos kartu atsako tik už bendrai atliekamas pirkimo procedūras. Kiekviena perkančioji organizacija atsako už savo vardu ir interesais atliekamas pirkimo procedūros dalis.

Komentuojamame [VPI](#) 84 straipsnyje¹⁸⁷⁴ įtvirtintos perkančiųjų organizacijų kartu atliekamų viešųjų pirkimų galimybės bei atsakomybės paskirstymo taisyklės.

Bendras pirkimo atlikimas – perkančiųjų organizacijų bendradarbiavimo būdas, kai kelios perkančiosios organizacijos susitaria konkretų viešąjį pirkimą atlikti kartu. Taigi bendras pirkimo atlikimas iš esmės yra organizacinė priemonė, leidžianti perkančiosioms organizacijoms bendradarbiaujant tarpusavyje atlikti vią įtvirtintas viešųjų pirkimų procedūras.

[Direktivos 2014/24/ES](#) preambulės 71-ojoje konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad bendrai atliekamas pirkimas – tai mažiau nei centrinės perkančiosios organizacijos atliekamas institucionalizuotas ir sistemingas bendras pirkimas arba nustatyta praktika naudotis paslaugų teikėjais, kurie parengia ir valdo pirkimo procedūras perkančiosios organizacijos vardu bei sąskaita ir jai vadovaujant.

Bendras pirkimas gali vykti labai skirtingai: gali vykti suderintas pirkimas, kai parengiamos bendros techninės specifikacijos darbų, prekių ar paslaugų pirkimui; galima padėtis, kai atitinkamos perkančiosios organizacijos kartu vykdo vieną pirkimo procedūrą veikdamos kartu arba patikėdamos vienai perkančiajai organizacijai valdyti pirkimo procedūrą visų perkančiųjų organizacijų vardu¹⁸⁷⁵.

Bendro pirkimo procedūros negalima sutapatinti su [Direktivos 2014/24/ES](#) 12 straipsnyje įtvirtinta viešojo – viešojo sektoriaus partneryste, kuri Lietuvoje negali būti taikoma (*detačiau žiūrėti [VPI 10 straipsnio komentarą](#)*). [VPI](#) 84 straipsnyje įtvirtintas bendras pirkimas skiriasi nuo viešojo – viešojo sektoriaus partnerystės tuo, kad bendro pirkimo atveju paslaugų, prekių ar darbų tiekėjas atrenkamas viešojo pirkimo procedūrų būdu, tuo tarpu viešojo – viešojo sektoriaus partnerystės atveju nėra atliekamos viešojo pirkimo procedūros, o perkančiosios organizacijos kooperuojasi ir savo resursais įgyvendina atitinkamas funkcijas¹⁸⁷⁶.

Kai bendrą pirkimą organizuoja tos pačios valstybės perkančiosios organizacijos, taikomas [VPI](#) 84 straipsnis. Tuo tarpu, kai perkančiosios organizacijos yra iš skirtingų ES

¹⁸⁷⁴ Komentuojamos [VPI](#) 84 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant [Direktivos 2014/24/ES](#) 38 straipsnio normas.

¹⁸⁷⁵ [Direktivos 2014/24/ES](#) preambulės 71-oji konstatuojamoji dalis.

¹⁸⁷⁶ Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. [Brussels Commentary on EU Public Procurement Law](#). Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 506 psl.

valstybių narių, taikomas [VPI](#) 85 straipsnis. Dėl šios priežasties itin svarbu nustatyti, kuriose valstybėse veikia perkančiosios organizacijos ir tinkamai pasirinkti situaciją reguliuojančias teisės normas.

1. [VPI](#) 84 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta perkančiųjų organizacijų teisė, bet ne pareiga kooperuotis vykdant viešuosius pirkimus.

Tam, kad būtų vykdomas bendras pirkimas, situacija turi atitikti nurodytas sąlygas kartu:

- bendradarbiauti turi bent dvi perkančiosios organizacijos, todėl negali būti bendradarbiaujama su privačiais ūkio subjektais;
- turi būti sudaromas susitarimas dėl bendrai atliekamo pirkimo ar kelių pirkimų. [VPI](#) 84 straipsnio 1 dalyje nėra aptarta susitarimo rūšis, todėl turi būti vadovaujamasi [CK](#) nuostatomis. Pagal [CK](#) nuostatas susitarimas dėl bendrai atliekamo pirkimo ar kelių pirkimų artimiausias jungtinės veiklos sutarčiai (partnerystei), kai dvi ar daugiau perkančiųjų organizacijų kooperuojasi vienam bendram tikslui ([CK](#) 6.969–6.982 straipsniai). Dėl šios priežasties, susitarimui dėl bendrai atliekamo pirkimo ar kelių pirkimų *mutatis mutandis* (pakeičiant būtinas normas) siūlytina taikyti [CK](#) 6.969–6.982 straipsnių normas, pavyzdžiui, tai, kad pagal [CK](#) 6.969 straipsnio 4 dalį šalys privalo susitarimą sudaryti raštu. Susitarime turi būti detalizuojamos kiekvienos perkančiosios organizacijos funkcijos ir atsakomybė, kadangi būtent pagal šį susitarimą vadovaujantis [VPI](#) 84 straipsnio 2 ir 3 dalimis taikoma atsakomybė (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 84 straipsnio 2 ir 3 dalies komentarą*).

Bendras pirkimas suprantamas ne tik kaip visų viešojo pirkimo procedūrų atlikimas kartu, bet taip pat kooperacija dėl bendros techninės specifikacijos parengimo, pirkimo procedūrų atlikimo pavedimas konkrečiai perkančiajai organizacijai.

Susitarime turėtų būti šalių aptartieji aspektai:

- dėl kokio konkretaus pirkimo, konkretaus projekto ar pirkimų srities perkančiosios organizacijos susitaria, pavyzdžiui, susitariama bendrai vykdyti tik konkretaus pastato statybos darbus arba susitariama bendrai įgyvendinti projektą, kuriam reikia trijų atskirų pirkimų, kurie bus vykdomi visų susitariančių perkančiųjų organizacijų bendrai, arba perkančiosios organizacijos susitaria, kad visi daugiabučių renovavimo pirkimai vykdomi kartu;
- dėl kurių konkrečiai procedūrų perkančiosios organizacijos susitaria bendradarbiauti, t. y. nurodomi konkretūs etapai, procedūros, kurios bus vykdomos kartu ir kurios vykdomos atskirai, pavyzdžiui, perkančiosios organizacijos susitaria, kad visos pirkimo procedūros bus vykdomos kartu, arba susitaria, kad kartu bus vykdomos procedūros iki pasiūlymų vertinimo etapo, o kiekviena perkančioji organizacija nustato atskirus vertinimo kriterijus;
- kuri perkančioji organizacija atstovaus bendrai atliekamame pirkime ir atliks veiksmus, kurie negali būti atliekami kartu, pavyzdžiui, pateiks skelbimą VPT, priims tiekėjų klausimus, pateiks bendrus atsakymus tiekėjams;
- kaip sudaromos ir vykdomos pirkimo sutartys;

- kaip apibrėžiama perkančiųjų organizacijų atsakomybė, kokią konkrečią atsakomybę prisiima kiekviena perkančioji organizacija vidiniuose tarpusavio santykiuose.

Bendras pirkimas nuo pirkimo pagal įgaliojimą (*detaliau žiūrėti VPI 83 straipsnio komentarą*) skiriasi tuo, kad perkančioji organizacija ar kelios perkančiosios organizacijos veikia bendrai, sudaro bendrą viešojo pirkimo komisiją, įsigyja pirkimo objektą visoms bendradarbiaujančioms perkančiosioms organizacijoms arba jeigu viena perkančioji organizacija visų kitų bendradarbiaujančių perkančiųjų organizacijų vardu ir interesais vykdo bendro pirkimo procedūras, įsigyja pirkimo objektą ne tik kitoms perkančiosioms organizacijoms, tačiau taip pat ir savo poreikiams, tuo tarpu pagal įgaliojimą atliekamas pirkimas skirtas išimtinai tik kitos perkančiosios organizacijos naudai ir poreikiams tenkinti.

2. [VPI](#) 84 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinta bendra taisyklė, kad perkančiosios organizacijos bendrai atsako už bendro pirkimo procedūras.

Bendroji atsakomybė taikoma dviem atvejais:

- jeigu perkančiosios organizacijos savo vardu ir interesais (poreikiams patenkinti) kartu atlieka pirkimo procedūras,
- kai viena perkančioji organizacija pirkimo procedūrą atlieka savo ir kitų perkančiųjų organizacijų interesais.

Bendros atsakomybės sąlygos nereglamentuojamos [VPI](#) 84 straipsnio 2 dalyje, todėl reikia vadovautis [CK](#) nuostatomis. [CK](#) 6.6 straipsnyje, 6.24-6.25 straipsniuose, 6.245 straipsnyje įtvirtinta, kad atsakomybė gali būti tiek solidari, tiek dalinė. Viešuosiuose pirkimuose itin sudėtinga atskirti, kuri konkrečiai perkančioji organizacija atliko konkretų veiksmą, priėmė sprendimą dėl konkretios pirkimo dokumentų sąlygos ar atliko kitą viešojo pirkimo procedūros veiksmą, todėl bendra atsakomybė turėtų būti suprantama kaip solidarioji perkančiųjų organizacijų, bendrai vykdančių pirkimą, atsakomybė. Kita vertus, tais atvejais, kai yra visiškai aišku, kuri perkančioji organizacija atliko konkretų veiksmą ar veiksmus, priėmė sprendimą ar sprendimus, tai taikoma individuali, asmeninė tos perkančiosios organizacijos atsakomybė, t.y. kitos perkančiosios organizacijos nėra atsakingos už konkrečius veiksmus, atliktus vienos perkančiosios organizacijos.

3. [VPI](#) 84 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta bendros atsakomybės išimtis, kai perkančiosios organizacijos atsako tik už savo veiksmus.

Išimtis šiai taisyklei dėl bendros atsakomybės taikoma, kai perkančiosios organizacijos ne visas pirkimo procedūras atlieka savo pačių vardu ir interesais. Kaip minėta (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 84 straipsnio 1 dalies komentarą*), bendru pirkimu laikomi ir tokie atvejai, kai ne visos pirkimo procedūros atliekamos kartu, tai ypač aktualu sudarant pirkimo sutartis, preliminaras sutartis dinaminės pirkimo sistemas.

Tokiu atveju, kai bendras pirkimas atliekamas tik dėl dalies viešojo pirkimo procedūrų, taikomos šios taisyklės:

- kartu perkančiosios organizacijos atsako tik už bendrai atliekamas pirkimo procedūras;

- kiekviena perkančioji organizacija atsako už savo vardu ir interesais atliekamas pirkimo procedūros dalis. Pavyzdžiui, kiekviena perkančioji organizacija atskirai atsakinga už savarankiškai sudaromą pirkimo sutartį ar preliminarą sutartį (jeigu preliminarą sutartis sudaroma atskirai kiekvienos perkančiosios organizacijos interesais), dinaminę pirkimo sistemą, atnaujintą varžymąsi preliminaros sutarties pagrindu ar kvietimą pateikti pasiūlymus dinaminės pirkimo sistemos atveju.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

85 straipsnis. Skirtingų valstybių narių perkančiųjų organizacijų bendrai atliekamas pirkimas

- 1. Lietuvos Respublikos ir kitų valstybių narių perkančiosios organizacijos gali atlikti bendrus pirkimus bet kuriuo iš šiame straipsnyje nurodytų atvejų.**
- 2. Perkančiosios organizacijos neturi teisės atlikti bendro pirkimo, jeigu taip galėtų būti išvengta šio įstatymo ar kitų valstybių narių, kurių perkančiosios organizacijos kartu atlieka bendrą pirkimą, teisės aktų, suderintų su Europos Sąjungos teisės aktų reikalavimais, taikymo.**
- 3. Perkančiosios organizacijos gali naudotis kitoje valstybėje narėje veikiančios centrinės perkančiosios organizacijos centralizuotos pirkimo veiklos paslaugomis.**
- 4. Centrinė perkančioji organizacija centralizuotos pirkimo veiklos paslaugas teikia vadovaudamasi valstybės narės, kurioje ji veikia, teisės aktų nuostatomis. Valstybės narės, kurioje veikia centrinė perkančioji organizacija, teisės aktų nuostatos taip pat taikomos:**
 - 1) dinaminės pirkimo sistemos pagrindu sudaromai pirkimo sutarčiai;**
 - 2) atnaujintam tiekėjų varžymuisi pagal preliminarąją sutartį;**
 - 3) tiekėjams, kurie yra preliminariosios sutarties šalys, vykdysiantiems atitinkamą užduotį, nustatyti vadovaujantis šio įstatymo 78 straipsnio 5 dalies 1 arba 3 punktu.**
- 5. Kelios skirtingų valstybių narių perkančiosios organizacijos gali:**
 - 1) sudaryti vieną pirkimo sutartį;**
 - 2) sudaryti bendrą preliminarąją sutartį;**
 - 3) pirkimus atlikti taikytamos dinaminės pirkimo sistemos;**
 - 4) sudaryti sutartis preliminariosios sutarties arba dinaminės pirkimo sistemos pagrindu.**
- 6. Tuo atveju, kai nėra tarp valstybių narių sudaryto tarptautinio susitarimo, reguliuojančio būtinius elementus, pačios perkančiosios organizacijos, norinčios kartu atlikti bendrą pirkimą, pasirašo susitarimą, kuriame nustato:**
 - 1) šalių atsakomybę ir taikytinas valstybių narių nacionalinių teisės aktų nuostatas. Pirkimo dokumentuose gali būti nustatyta kiekvienos bendrame pirkime dalyvaujančios perkančiosios organizacijos atsakomybė ir taikytinos nacionalinių teisės aktų nuostatos;**
 - 2) pirkimo procedūrų vidinį organizavimą, įskaitant procedūrų valdymą, numatomų pirkti prekių, paslaugų ar darbų pasiskirstymą, pirkimo ar preliminarųjų sutarčių sudarymą.**
- 7. Laikoma, kad šio straipsnio 6 dalyje nurodytame susitarime dalyvaujanti perkančioji organizacija, įsigydama prekių, paslaugų ar darbų iš perkančiosios organizacijos, atsakingos už pirkimo procedūros atlikimą, įvykdo šiame įstatyme nustatytas pareigas.**

8. Kai kelios skirtingų valstybių narių perkančiosios organizacijos įsteigia bendrą subjektą, įskaitant ir Europos teritorinio bendradarbiavimo grupes ar kitus pagal Europos Sąjungos teisę įsteigtus subjektus, dalyvaujančios perkančiosios organizacijos, vadovaudamosi įsteigto subjekto kompetentingo valdymo organo sprendimu, sutaria dėl vienos iš valstybių narių nacionalinių pirkimų taisyklių taikymo šia tvarka:

- 1) taikomos valstybės narės, kurioje yra bendro subjekto registruota buveinė, nacionalinių teisės aktų nuostatos. Šis susitarimas gali būti neterminuotas, jeigu tai nustatyta bendro subjekto steigimo dokumente, arba terminuotas – tam tikrų rūšių pirkimų arba vieno ar kelių atskirų pirkimų atveju;
- 2) taikomos valstybės narės, kurioje bendras subjektas vykdo veiklą, nacionalinių teisės aktų nuostatos.

Komentuojamame [VPI](#) 85 straipsnyje¹⁸⁷⁷ įtvirtintos perkančiųjų organizacijų, kurių buveinės yra ir kurios savo veiklą vykdo skirtingose valstybėse, kartu atliekamų viešųjų pirkimų bei pirkimų iš kitos valstybės centrinės perkančiosios organizacijos galimybės ir bendradarbiavimo tvarka.

Bendras pirkimas reiškia situaciją, kai dvi ar daugiau perkančiųjų organizacijų vykdo pirkimo procedūrą kartu (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 84 straipsnio komentarą*). Pagrindinė šios specifinės procedūros savybė yra ta, kad tik vienas konkursas skelbiamas visų dalyvaujančių perkančiųjų organizacijų vardu¹⁸⁷⁸. Bendras pirkimas gali vykti labai įvairiai, viena vertus, gali vykti suderintas pirkimas, kai parengiamos bendros techninės specifikacijos darbams, prekėms ar paslaugoms pirkti, o tokių pirkimų vykdytų kelios perkančiosios organizacijos, kiekvienai vykdančios atskirą pirkimo procedūrą. Kita vertus, galima padėtis, kai atitinkamos perkančiosios organizacijos bendrai vykdo vieną pirkimo procedūrą veikdamos kartu arba patikėdamos vienai perkančiajai organizacijai vadovauti pirkimo procedūrą visų perkančiųjų organizacijų vardu¹⁸⁷⁹.

Bendras pirkimas savaime neturi jokio tarpvalstybinio elemento ir taikomas [VPI](#) 84 straipsnis. Tam, kad būtų bendras tarpvalstybinis viešasis pirkimas, konkrečioje pirkimo procedūroje turi dalyvauti perkančiosios organizacijos iš skirtingų valstybių narių, suskirstydamos savo reikalavimus ir veikdamos kartu sudarant sutartį¹⁸⁸⁰.

Bendriems pirkimams, turintiems tarpvalstybinį elementą, būdinga chronologinė seka¹⁸⁸¹:

- Parengimo konkursui etapas: pagrindinis dėmesys skiriamas sprendimų priėmimo procesui prieš įgyvendinant tarpvalstybinį bendrą pirkimą (perkamo objekto apibrėžimas, sprendimas įgyvendinti pirkimus kartu, susitarimo sudarymas, taikomos teisės nustatymas, darbų pasiskirstymas, pirkimo dokumentų parengimas, pirkimo organizavimas);

¹⁸⁷⁷ Komentuojamos [VPI](#) 85 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 39 straipsnio nuostatas.

¹⁸⁷⁸ Europos Komisijos mokymų įrankis „[Joint procurement. Fact sheet](#)“ 2008 m.

¹⁸⁷⁹ [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 71-oji konstatuojamoji dalis.

¹⁸⁸⁰ Europos Komisijos 2017 m. kovo 20 d. galimybių studija „[Feasibility study concerning the actual implementation of a joint cross-border procurement procedure by public buyers from different Member States](#)“.

¹⁸⁸¹ Europos Komisijos 2017 m. kovo 20 d. galimybių studija „[Feasibility study concerning the actual implementation of a joint cross-border procurement procedure by public buyers from different Member States](#)“.

- Konkurso etapas: dėmesys sutelkiamas į klausimus, kylančius įgyvendinant tarpvalstybinį bendrą pirkimą (komisijos sandara, sprendimų priėmimas, atsakomybė už priimamus sprendimus);

- Laimėtojo paskelbimo ir sutarties vykdymo etapas: dėmesys sutelkiamas į viešųjų pirkimų sutarties vykdymo klausimus (sutarties šalių atsakomybę, taikytiną teisę, vykdymo vietą).

VPI 85 straipsniu siekiama sumažinti teises ir praktines kliūtis, kurios kyla dėl ES valstybių narių teisės sistemų ypatumų¹⁸⁸².

VPI 85 straipsnio tikslas yra nustatyti naujas bendro tarpvalstybinio pirkimo taisykles, kad perkančiosioms organizacijoms būtų lengviau bendradarbiauti ir būtų geriau išnaudojami vidaus rinkos privalumai atveriant prekių tiekėjams ir paslaugų teikėjams aptautines verslo galimybes¹⁸⁸³. Taip pat VPI 85 straipsniu siekiama papildyti, patikslinti Roma I taikymo taisykles.

Praktikoje¹⁸⁸⁴ išskiriami ir kiti bendro tarpvalstybinio pirkimo privalumai:

- mažesnės kainos dėl masto ekonomijos;
- administracinių kaštų sumažinimas;
- aplinkosaugos kriterijų lengvesnis įtvirtinimas bei įgyvendinimas pirkime;
- naujų prekių pristatymas į konkrečią ES valstybės narės rinką;
- inovatyvių produktų kūrimo skatinimas.

Taikant bendrą tarpvalstybinį pirkimą susiduriama su šiais sunkumais:

- teisinis sudėtingumas, susijęs su nacionaliniais viešųjų pirkimų įstatymais ir sutarčių nuostatomis, taip pat konkrečius produktus reglamentuojantys teisės aktai;
- nelanksti rinkos struktūra ir kainų politika;
- sudėtingos ar novatoriškos prekės ar paslaugos, kurias sunku standartizuoti;
- Partnerių koordinavimas;
- Kalba;
- Bendravimas su galutiniais vartotojais;
- El. viešųjų pirkimų priemonės, nes jos sukurtos atsižvelgiant į nacionalinius reikalavimus.

Siekiami VPI 85 straipsnio tikslai tiesiogiai priklauso nuo:

- tinkamų partnerių, kurie būtų pasiryžę pasiekti gerų rezultatų;
- patikimo projekto valdymo;
- rinkų, į kurias buvo kreiptasi, ir tarpvalstybinių bendrų pirkimų pripažinimo;

¹⁸⁸² [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 73-oji konstatuojamoji dalis.

¹⁸⁸³ [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 73-oji konstatuojamoji dalis.

¹⁸⁸⁴ Europos Komisijos mokymų įrankis „[Joint procurement. Fact sheet](#)“ 2008 m.

- pažangios ir gerai parengtos viešųjų pirkimų strategijos¹⁸⁸⁵.

Taigi, siekiant tinkamai pasiekti bendrų tarpvalstybinių pirkimų tikslų bei išvengti susiklostančių sunkumų, [VPI](#) 85 straipsnyje įtvirtinti metodai (būdai), kuriuos gali taikyti perkančiosios organizacijos, organizuodamos tarpvalstybinius bendrus pirkimus, kiekvienas iš nurodytų būdų įgyvendinimo bendrosios taisyklės.

[VPI](#) 85 straipsnyje reguliuojami trys metodai (būdai), kurie gali būti laisvai pasirenkami¹⁸⁸⁶:

- bendras pirkimas, kurį atlieka perkančiosios organizacijos iš skirtingų valstybių (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 85 straipsnio 5-7 dalies komentarą*);
- pirkimas iš centrinės perkančiosios organizacijos, veikiančios kitoje valstybėje (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 85 straipsnio 3-4 dalies komentarą*);
- bendras pirkimas per bendrai įsteigtą juridinį asmenį (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 85 straipsnio 8 dalies komentarą*).

Kaip nurodyta [VPI](#) 84 straipsnio komentare, bendro pirkimo procedūros negalima sutapatinti su [Direktyvos 2014/24/ES](#) 12 straipsnyje įtvirtinta viešojo – viešojo sektoriaus partneryste, kuri Lietuvoje pagal įstatymą netaikytina (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 10 straipsnio komentarą*).

1. [VPI](#) 85 straipsnio 1 dalyje reguliuojama teisė skirtingų ES valstybių narių perkančiosioms organizacijoms atlikti bendrus tarpvalstybinius pirkimus.

[VPI](#) 85 straipsnio taikymui yra būtinas sąlytutinis elementas, t. y. [VPI](#) 85 straipsnyje nustatytais metodais (būdais) gali pasinaudoti perkančiosios organizacijos (*detaliau dėl perkančiosios organizacijos statuso žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 25 dalies komentarą*), kai bent viena perkančioji organizacija įsteigta ir veikia kitoje valstybėje narėje, kitaip sakant, pirkime turi dalyvauti mažiausiai dviejų skirtingų valstybių narių perkančiosios organizacijos.

Kita valstybė narė turi būti suprantama kaip Europos Sąjungos valstybė narė, todėl [VPI](#) 85 straipsnis netaikomas, kai perkančioji organizacija veikia valstybėje, nepriklausančioje Europos Sąjungai.

[VPI](#) 85 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad bendro tarpvalstybinio pirkimo organizavimo metodų (būdų) sąrašas yra baigtinis, o perkančiosios organizacijos turi diskreiją pasirinkti bendrą pirkimą, kurį atlieka perkančiosios organizacijos iš skirtingų valstybių (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 85 straipsnio 5-7 dalies komentarą*), ar pirkimą iš centrinės perkančiosios organizacijos, veikiančios kitoje valstybėje (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 85 straipsnio 3-4 dalies komentarą*), ar bendrą pirkimą per bendrai įsteigtą juridinį asmenį. Kita vertus, nei vienas iš metodų (būdų) neturi prioriteto prieš kitus ir perkančiosios organizacijos turi laisvę pasirinkti joms tinkančiausią.

¹⁸⁸⁵ Europos Komisijos 2017 m. kovo 20 d. galimybių studija „[Feasibility study concerning the actual implementation of a joint cross-border procurement procedure by public buyers from different Member States](#)“

¹⁸⁸⁶ Europos Komisijos 2017 m. kovo 20 d. galimybių studija „[Feasibility study concerning the actual implementation of a joint cross-border procurement procedure by public buyers from different Member States](#)“.

2. [VPI](#) 85 straipsnio 2 dalyje yra nustatytas draudimas vykdyti viešuosius pirkimus vadovaujantis [VPI](#) 85 straipsnio būdais, siekiant išvengti konkrečios valstybės narės teisės akto taikymo.

Perkančiosios organizacijos neturi teisės atlikti bendro pirkimo, jeigu taip galėtų būti išvengta [VPI](#) ar kitų ES valstybių narių, kurių perkančiosios organizacijos kartu atlieka bendrą pirkimą, teisės aktų, suderintų su Europos Sąjungos teisės aktų reikalavimais, taikymo, pavyzdžiui, skaidrumo reikalavimo ir dokumentų pateikimo tiekėjams reikalavimo⁸⁸⁷. Tai aktualu, kai valstybės narės turi teisę neįtvirtinti konkrečios [Direktyvos 2014/24/ES](#) normos ar objektyviai jos nėra įtvirtinusi ir tokiu teisiniu reguliavimu pasinaudoja perkančiosios organizacijos, bendrai atlikdamos viešuosius pirkimus ir pasirinkdamos mažiau varžančias procedūras.

Pavyzdys

Lenkijos ir Lietuvos perkančiosios organizacijos pasirinko taikyti Lenkijos viešųjų pirkimų teisės normas, kadangi Lenkijos viešųjų pirkimų teisinėje yra papildoma išimtis, kuomet nereikia taikyti griežtų viešųjų pirkimų procedūrų ir terminų dėl nacionalinės svarbos projektų. Lenkijos ir Lietuvos perkančiosios organizacijos būtent siekia, kad jų projektas būtų tokiu pripažintas ir, taikant Lenkijos viešųjų pirkimų teisę, būtų pritaikyta nurodyta išimtis ir nevykdomas pirkimas pagal standartinius pirkimų būdus.

3. [VPI](#) 85 straipsnio 3 dalyje nurodyta galimybė perkančiosioms organizacijoms naudotis kitos ES valstybės narės centrinės perkančiosios organizacijos paslaugomis.

[VPI](#) 85 straipsnio 3 dalyje nustatyta galimybė Lietuvos Respublikos perkančiosioms organizacijoms įsigyti prekes, paslaugas ir darbus iš kitos valstybės narės centrinės perkančiosios organizacijos. Analogiškai kitų valstybių narių perkančiosios organizacijos turi galimybę įsigyti prekes, paslaugas ir darbus iš Lietuvos Respublikoje įsteigtų centrinių perkančiųjų organizacijų, priklausančių iš CPO.LT (detaliau apie centrinės perkančiąsias organizacijas žiūrėti [VPI](#) 82 straipsnio komentarą).

Kitų valstybių narių centrinių perkančiųjų organizacijų veikla ir viešųjų pirkimų vykdymo tvarka reglamentuojama jų kilmės valstybių narių teisės aktais.

Pažymėtina, kad [VPI](#) 85 straipsnio 3 dalyje nėra leistina pasinaudoti centrinės perkančiosios organizacijos teikiamomis pagalbinės viešųjų pirkimų veiklos paslaugomis (detaliau žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 22 dalies komentarą), todėl galima naudotis tik centralizuotų viešųjų pirkimų veiklos paslaugomis (detaliau žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 2 dalies komentarą).

4. [VPI](#) 85 straipsnio 4 dalyje yra įtvirtinta centrinės perkančiosios organizacijos paslaugų teikimo kitų valstybių narių perkančiosioms organizacijoms tvarka ir sąlygos.

[VPI](#) 85 straipsnio 4 dalyje yra nustatyta, kad centrinės perkančiosios organizacijos vykdo centrinę viešųjų pirkimų veiklą (detaliau žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 2 dalies komentarą)

⁸⁸⁷ Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. [Brussels Commentary on EU Public Procurement Law](#). Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018 m., 510 psl.

pagal tos valstybės narės teisės aktus, kurioje yra įsteigta centrinė perkančioji organizacija, nepaisant to, jog prekes, paslaugas ir darbus gali įsigyti kitų valstybių narių perkančiosios organizacijos, kurių pirkimus reguliuoja būtent tų valstybių narių teisės aktai. Tai reiškia, kad taikomos teisės normos yra privalomos ir perkančiosios organizacijos negali susitarinėti su centrinėmis perkančiosiomis organizacijomis dėl kitų valstybių narių teisės normų taikymo, priešingai negu [VPI 85 straipsnio 6 dalies 1 punkto](#) atveju (*detalesnį žiūrėti [VPI 85 straipsnio 6 dalies 1 punkto komentarą](#)*)¹⁸⁸⁸.

Pavyzdys

Lenkijos perkančioji organizacija siekia įsigyti kanceliarines prekes per Lietuvos centrinės perkančiosios organizacijos sukurtą dinaminę pirkimo sistemą. Tokiu atveju dinaminės pirkimo sistemos procedūroms ir kvietimui pagal dinaminę pirkimo sistemą yra taikomas [VPI](#), o ne Lenkijos viešųjų pirkimų teisės aktai.

Papildomai [VPI 85 straipsnio 4 dalyje](#) nurodyta, kad ne tik centrinės perkančiosios organizacijos veikla, tačiau taip pat dalis kitų valstybių narių perkančiųjų organizacijų viešųjų pirkimų procedūrų veiksmų turi būti atliekami pagal valstybės narės, kurioje veikia centrinė perkančioji organizacija, teisės aktų nuostatas. [VPI 85 straipsnio 4 dalyje](#) pateikiamas baigtinis tokių procedūrų sąrašas:

- dinaminės pirkimo sistemos pagrindu sudaroma pirkimo sutartis (*detalesnį žiūrėti [VPI 79 straipsnio komentarą](#)*);
- atnaujintas tiekėjų varžymasis pagal preliminarąją sutartį (*detalesnį žiūrėti [VPI 78 straipsnio komentarą](#)*);
- tiekėjams, kurie yra preliminarosios sutarties šalys, vykdydysiantiems atitinkamą užduotį, nustatyti vadovaujantis [VPI 78 straipsnio 5 dalies 1 arba 3 punktu](#) (*detalesnį žiūrėti [VPI 78 straipsnio 5 dalies 1 ir 3 punktų komentarą](#)*).

5. [VPI 85 straipsnio 5 dalyje](#) yra įtvirtinta skirtingų valstybių narių perkančiųjų organizacijų bendradarbiavimo galimybė.

[VPI 85 straipsnio 5 dalies](#) reguliavimas reiškia, kad nėra būtina prekes, paslaugas ar darbus įsigyti iš kitoje valstybėje narėje veikiančių centrinių perkančiųjų organizacijų, o perkančiosios organizacijos gali tiesiogiai bendradarbiauti. Taip pat bendradarbiauti gali ir centrinės perkančiosios organizacijos, pavyzdžiui, buvo vykdomas HAPPI projektas, kai centrinės perkančiosios organizacijos iš skirtingų valstybių narių vykdė tarpvalstybinius bendrus pirkimus inovaciniams produktams, skirtiems sveikatos sričiai, t. y. senstančios visuomenės narių paskirstymo sveikatos priežiūros įstaigoms visoje Europos Sąjungoje, įsigyti¹⁸⁸⁹.

¹⁸⁸⁸ Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H. BECK, Hart publishing, 2018 m., 512 psl.

¹⁸⁸⁹ https://ec.europa.eu/eip/ageing/public-procurement-platform/aha-innovative-solutions/5-happi-project-joint-transnational-eu-tenders_en.

Skirtingų valstybių narių perkančiosios organizacijos gali:

- sudaryti vieną pirkimo sutartį. Tai reiškia, kad viešojo pirkimo sutarties (*detalesnė informacija dėl viešojo pirkimo sutarties sampratos žiūrėti VPI 2 straipsnio 43 punkto komentarą*) šalimis gali būti ne viena perkančioji organizacija, tačiau kelios perkančiosios organizacijos, veikiančios skirtingose valstybėse narėse;
- sudaryti bendrą preliminarniąją sutartį. Tai reiškia, kad preliminarinės sutarties (*detalesnė informacija dėl preliminarinės sutarties sampratos žiūrėti VPI 2 straipsnio 27 punkto, 78 straipsnio komentarą*) šalimis gali būti ne viena perkančioji organizacija, tačiau kelios perkančiosios organizacijos, veikiančios skirtingose valstybėse narėse. Tai praktikoje dažniausiai taikomas modelis, kadangi jo pagrindu perkančiosios organizacijos gali sudaryti atskiras pagrindines sutartis, pavyzdžiui, jau nurodytas HAPPI projektas¹⁸⁹⁰;
- pirkimus atlikti taikydamos dinaminę pirkimo sistemą. Tai reiškia, kad tiekėjai dalyvauja dinaminėje pirkimo sistemoje, sudarytoje kelių perkančiųjų organizacijų, veikiančių skirtingose valstybėse narėse (*detalesnė informacija dėl dinaminės pirkimo sistemos žiūrėti VPI 79 straipsnio komentarą*);
- sudaryti sutartis preliminarinės sutarties arba dinaminės pirkimo sistemos pagrindu. Tai reiškia, kad viešojo pirkimo sutarties, kuri sudaroma po atnaujinto varžymosi pagal preliminariniojoje sutartyje ir VPI 78 straipsnio 5 dalyje nustatytą tvarką (*detalesnė informacija žiūrėti VPI 78 straipsnio 5 dalies komentarą*), arba po konkrečių pirkimų dėl viešojo pirkimo sutarties sudarymo, VPI 79 straipsnio 9 dalies pagrindu, vykdymo (*detalesnė informacija žiūrėti VPI 79 straipsnio 9 dalies komentarą*), šalimis gali būti ne viena perkančioji organizacija, tačiau kelios perkančiosios organizacijos, veikiančios skirtingose valstybėse narėse. Tai taip pat reiškia, kad perkančioji organizacija gali pasinaudoti kitos valstybės narės perkančiosios organizacijos sukurta dinamine pirkimo sistema netgi tais atvejais, kai perkančioji organizacija nėra centrinė perkančioji organizacija¹⁸⁹¹.

6. VPI 85 straipsnio 6 dalyje yra įtvirtintos taisyklės, kada skirtingų valstybių narių perkančiosios organizacijos turi teisę vykdyti bendrus viešuosius pirkimus.

VPI 85 straipsnio 6 dalyje įtvirtinti 2 atvejai, kai skirtingų valstybių narių perkančiosios organizacijos gali vykdyti bendrus viešuosius pirkimus:

- 1) tarp valstybių narių yra sudarytas tarptautinis susitarimas, kuriame yra sureguliuoti bendrų viešųjų pirkimų vykdymo elementai¹⁸⁹²;
- 2) tarp skirtingų valstybių narių perkančiųjų organizacijų sudarytas susitarimas, kuriame yra sureguliuoti bendrų viešųjų pirkimų vykdymo elementai¹⁸⁹³. Tai taikoma tais

¹⁸⁹⁰ https://ec.europa.eu/eip/ageing/public-procurement-platform/aha-innovative-solutions/5-happi-project-joint-transnational-eu-tenders_en.

¹⁸⁹¹ Stummé, Michael, Vesterdorf, Peter L. *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*. Nomos, C.H. Beck, Hart publishing, 2018 m., 512 psl.

¹⁸⁹² Tarptautinis susitarimas gali būti įvairių formų, pavyzdžiui, 2008 m. rugsėjo 3 d. sutartis tarp Vokietijos ir Danijos dėl jungties per Fehmarn Belt statybos.

¹⁸⁹³ Pavyzdžiui, susitarimas tarp AB LITGRID ir Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A. (Lenkijos perkančioji organizacija) dėl povandeninės Lenkijos – Lietuvos HVDC jungties (Harmony link) statybos.

atvejais, kai tarptautiniame susitarime nėra aptartų viešųjų pirkimų taisyklių ar kai iš viso nėra sudarytas tarptautinis susitarimas.

Taigi, skirtingų valstybių narių perkančiosios organizacijos negali bet kokiomis priemonėmis vykdyti bendrų viešųjų pirkimų, o tam turi būti sudarytas formalus tarptautinis pobūdžio susitarimas (tarp valstybių narių arba tarp perkančiųjų organizacijų).

Susitarimuose turėtų būti detalizuoti bent šie aspektai¹⁸⁹⁴:

- bendros veiklos priežastys ir tikslai, t. y. kodėl pirkimas atliekamas bendrai, kokia nauda, vykdant bendrą tarpvalstybinį pirkimą;
- dalyvaujančių perkančiųjų pavadinimai ir kiti rekvizitai;
- įsigijamas produktas (-ai) / paslauga (-os) (galbūt nurodant kiekį);
- procedūra, kurią reikia atlikti;
- pavedimas pagrindiniam susitarimo partneriui atlikti procedūras (jeigu taip susitariama);
- perkančiųjų organizacijų pareigos rengiant pirkimo dokumentus, vykdant pirkimo procedūras.

Priklausomai nuo perkančiųjų organizacijų susitarimo, tarpvalstybinius bendrus pirkimus galima skirstyti į dvi grupes:

- labiau centralizuotus. Tokiu atveju pirkimo dokumentų projektą parengti pavedama pagrindiniam partneriui, kuris pateikia projektą kitų partnerių įvertinimui, tuomet galutinį variantą patvirtina pagrindinis partneris. Pirkimo pasiūlymų vertinimą pagal suderintą tvarką atlieka pagrindinis partneris;
- labiau decentralizuotus. Tokiu atveju kiekvienas susitarimo partneris prisideda prie pirkimo dokumentų projekto rengimo (pavyzdžiui, suformuojamas komitetas ar komisija iš visų partnerių) ir patvirtina galutinius pirkimo dokumentus. Pirkimo komisiją tuomet siūloma sudaryti iš visų partnerių atstovų ir ši pirkimo komisija atlieka pasiūlymų vertinimą.

VPI 85 straipsnio 6 dalyje taip pat nurodyti būtini susitarimų elementai, t. y.:

- 1) VPI 85 straipsnio 6 dalies 1 punkte nustatyta, kad susitarime turi būti įtvirtinta šalių atsakomybė ir teiktinos valstybių narių nacionalinės teisės aktų nuostatos.

Susitarimo šalys (perkančiosios organizacijos) turi teisę paskirti pagrindinį partnerį, kuris būtų atsakingas už pirkimo vykdymą¹⁸⁹⁵. Taip pat susitariama, kokias konkrečias funkcijas atliks kiekvienas susitarimo partneris, pavyzdžiui, HAPPI projekte Prancūzijos centrinė perkančiųjų organizacija buvo atsakinga už administracinį darbą (faktinį procedūrų vykdymą), tačiau kiti partneriai prisidėjo prie techninės specifikacijos rengimo, pateikė informaciją apie valstybėse narėse taikomas imperatyviasias teisės normas, buvo sudarytas bendras visų partnerių komitetas, kuris rengė bendrus pirkimo dokumentus¹⁸⁹⁶.

¹⁸⁹⁴ Europos Komisijos mokymų įrankis „[Joint procurement. Fact sheet](#)“ 2008 m..

¹⁸⁹⁵ Europos Komisijos 2017 m. kovo 20 d. galimybių studija „[Feasibility study concerning the actual implementation of a joint cross-border procurement procedure by public buyers from different Member States](#)“.

¹⁸⁹⁶ Europos Komisijos 2017 m. kovo 20 d. galimybių studija „[Feasibility study concerning the actual implementation of a joint cross-border procurement procedure by public buyers from different Member States](#)“.

Perkančiosios organizacijos turi pasirinkti vienos iš valstybių narių, kurių perkančiosios organizacijos dalyvauja susitarime, teisės normas, kurios taikytinos bendrai vykdomiems viešiesiems pirkimams (paprastai tai būna tos perkančiosios organizacijos valstybės teisės normos, kuri yra paskiriama pagrindiniu partneriu, kuris vykdys pirkimo procedūras)¹⁸⁹⁷.

Tai reiškia, kad tais atvejais, kai bendrus pirkimus ketina vykdyti Ispanijos ir Italijos perkančiosios organizacijos, jos negali pasirinkti taikyti Vokietijos viešųjų pirkimų teisės. Tokia taisyklė įtvirtinta, atsižvelgiant į [VPI](#) 85 straipsnio 2 dalies draudimą taikyti [VPI](#) 85 straipsnio normas, siekiant išvengti nacionalinės teisės taikymo. Kita vertus, ieigta pagal [VPI](#) 85 straipsnio 6 dalies 2 punktą perkančiosios organizacijos pasiskirsto funkcijas, pavyzdžiui, viešųjų pirkimų etapus ar atskirų sutarčių sudarymą, tuomet kiekvienam atskiram etapui, funkcijai ar sutarčiai gali būti taikomos skirtingų valstybių narių teisės normos. Pavyzdžiui, minėtame HAPPI projekte buvo sudaryta preliminarioji sutartis pagal Prancūzijos teisę, tačiau atnaujinti varžymaisi buvo atliekami pagal tos valstybės teisę, kurios valstybės perkančioji organizacija atliko atnaujintą varžymąsi¹⁸⁹⁸.

[VPI](#) 85 straipsnio 6 dalies 1 punkte įtvirtinta taisyklė, kad turi būti taikomos konkrečios iš susitariančių perkančiųjų organizacijų valstybių narių viešųjų pirkimų teisės normos, nereiškia, kad sudaromai viešųjų pirkimų sutarčiai negal būti taikoma kitos konkrečios teisės normos, pavyzdžiui, tiekėjo, kuris laimėjo pirkimą, valstybės teisės normos. Nepaisant to, kokios valstybės materialioji teisė pasirinkta, turi būti užtikrinti Europos Sąjungos reguliuojami pirkimo sutarčių aspektai, pavyzdžiui, dėl ribojimo keisti viešojo pirkimo sutartį (detaliau žiūrėti [VPI](#) 89 straipsnio komentarą).

Pavyzdys

Sudaromas susitarimas tarp AB LITGRID ir Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A. (Lenkijos perkančioji organizacija) dėl poandeninės Lenkijos – Lietuvos HVDC jungties (Harmony link) statybos. Susitarimo šalys nusprendė, kad būtent Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A. vykdys visus viešuosius pirkimus, kurie yra skirti bendriems perkančiųjų organizacijų poreikiams, bendram projekto suderinamumui, o tie pirkimai, kurie būtini tik konkrečiai valstybei (konkrečios perkančiosios organizacijos poreikiams), bus vykdomi atskirai. Kai vykdomi bendri pirkimai yra taikoma Lenkijos viešųjų pirkimų teisė. Nepažeidžiant nurodytos taikytinos teisės, AB LITGRID turi aktyviai dalyvauti rengiant pirkimo dokumentus bei naudoti imperatyviasias teisės normas, kurios bus taikomos sutarties vykdymo metu (tai sutarties daliai, kuri bus vykdoma Lietuvos teritorijoje).

2) pirkimo procedūrų vidaus organizavimas, įskaitant procedūrų valdymą, numatomų pirkti prekių, paslaugų ar darbų pasiskirstymą, pirkimo ar preliminarinių sutarčių sudarymą. Kitaip sakant, perkančiosios organizacijos turi pasiskirstyti, kuri iš perkančiųjų organizacijų atliks viešųjų pirkimų procedūras ir (ar) kuriuos konkrečius procedūrų etapus, pavyzdžiui, HAPPI projekte pagrindinis pirkimas buvo vykdomas Prancūzijos centrinės perkančiosios organizacijos Prancūzijoje taikomoje elektroninėje viešųjų pirkimų

¹⁸⁹⁷ Europos Komisijos 2017 m. kovo 20 d. galimybių studija „[Feasibility study concerning the actual implementation of a joint cross-border procurement procedure by public buyers from different Member States](#)“.

¹⁸⁹⁸ Europos Komisijos 2017 m. kovo 20 d. galimybių studija „[Feasibility study concerning the actual implementation of a joint cross-border procurement procedure by public buyers from different Member States](#)“.

sistemoje¹⁸⁹⁹, kuri iš perkančiųjų organizacijų sudarys ir vykdys sutartis, pavyzdžiui, HAPPI projekte kiekviena perkančioji organizacija buvo atskirai atsakinga už sudarytos pagrindinės sutarties valdymą ir priežiūrą¹⁹⁰⁰.

Pavyzdys

Perkančiosios organizacijos iš Ispanijos ir Italijos sudarė susitarimą dėl konkretaus projekto bendro vykdymo. Buvo nustatyta, kad Italijos perkančioji organizacija vykdys procedūras ir sudarys dinaminę pirkimo sistemą. Dinaminės pirkimo sistemos procedūroms bei kvietimui sudaryti pagrindinės sutartis buvo nustatyta Italijos viešųjų pirkimų teisė, o sudarytoms pagrindinėms sutartims taikoma tos valstybės teisė, kurios valstybės perkančioji organizacija sudaro pagrindinę sutartį.

Pavyzdys

Sudaromas susitarimas tarp AB LITGRID ir Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A. (Lenkijos perkančioji organizacija) dėl povandeninės Lenkijos – Lietuvos HVDC jungties (Harmony link) statybos. Susitarimo šalys nusprendė, jog būtent Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A. vykdys visus viešuosius pirkimus, kurie yra skirti bendriems perkančiųjų organizacijų poreikiams, bendram projekto suderinamumui. Kai vykdomi bendri pirkimai yra taikoma Lenkijos viešųjų pirkimų teisė. Lenkijos teisė taip pat taikoma sudaromoms sutartims, nors sutarties šalys yra tiek AB LITGRID, tiek Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A. (ir pirkimo laimėtojas).

7. [VPI](#) 85 straipsnio 7 dalyje yra įtvirtinta, kad [VPI](#) 85 straipsnio 6 dalyje nurodytame susitarime dalyvaujanti perkančioji organizacija, įsigydama prekių, paslaugų ar darbų iš perkančiosios organizacijos, atsakingos už pirkimo procedūros atlikimą, įvykdo [VPI](#) nustatytas pareigas. Kita vertus, kai bendro tarpvalstybinio pirkimo šalimis yra skirtingų valstybių narių centrinės perkančiosios organizacijos, kyla poreikis papildomai susitarti, kaip perkančiosios organizacijos, kurios nėra tarpvalstybinio bendro pirkimo šalys, tačiau turi teisę pirkti iš centrinės perkančiosios organizacijos pagal teisės normas, bendraus su centrine perkančiąja organizacija, sudariusia sutartį ar preliminarąją sutartį bei įsigys reikalingų prekių, paslaugų ar darbų, o taip pat kurios valstybės narės teisė bus taikoma šiems santykiams: centrinės perkančiosios organizacijos ar kitos valstybės narės perkančiosios organizacijos. Ši tvarka turėtų būti apatinama tarpvalstybinio bendro pirkimo šalių susitarime¹⁹⁰¹.

Kaip nurodyta [VPI](#) 85 straipsnio 6 dalyje, perkančiosios organizacijos turi teisę susitarti, kurios valstybės narės tvarka ir teisės nuostatos yra taikomos viešiesiems pirkimams. Bet kuriuo atveju pirkimams taikytinos pagrindinės ES nuostatos, visos valstybės narės turėjo

¹⁸⁹⁹ Siekiant pritraukti kaip galima daugiau dalyvių, pirkimo dokumentai buvo išversti į anglų, prancūzų ir italų kalbas, buvo skelbiami ES mastu, buvo nustatytas ilgesnis pasiūlymų pateikimo terminas, paskirtas asmuo pagalbininkas, leidžiamas pateikti pasiūlymus ir ne Prancūzijos viešųjų pirkimų elektroninėje sistemoje (Europos Komisijos 2017 m. kovo 20 d. galimybių studija „[Feasibility study concerning the actual implementation of a joint cross-border procurement procedure by public buyers from different Member States](#)“.)

¹⁹⁰⁰ Europos Komisijos 2017 m. kovo 20 d. galimybių studija „[Feasibility study concerning the actual implementation of a joint cross-border procurement procedure by public buyers from different Member States](#)“.

¹⁹⁰¹ Sanchez-Graells, Albert, [Collaborative Cross-border Procurement in the EU: Future or Utopia?](#), 10 psl.

perkelti į nacionalinę teisę [Direktyvos 2014/24/ES](#) nuostatas, be to, tiesiogiai taikytini viešųjų pirkimų principai, prekių, paslaugų ir darbų tiekimo laisvė¹⁹⁰².

Atsižvelgiant į tai, [VPI](#) 85 straipsnio 7 dalyje yra įtvirtinta viešųjų pirkimų procedūrų teisėtumo prezumpcija. Kitaip sakant, tiekėjai negali ginčyti perkančiosios organizacijos veiksmų ar sprendimų tik dėl bendrų viešųjų pirkimų procedūrų, kurios buvo atliktos kitos valstybės narės perkančiosios organizacijos, vykdymo fakto. Šiuo atveju tiekėjai turi ginčyti būtent kitos valstybės narės perkančiosios organizacijos atliktus veiksmus bei priimtus sprendimus pagal tos valstybės narės, kurios perkančioji organizacija vykdo viešųjų pirkimų procedūras tvarką (jeigu procedūras vykdo Lietuvos Respublikos perkančioji organizacija pagal Lietuvos viešųjų pirkimų teisės normas, taikoma [VPI](#) VII skyriaus ar [PI](#) VII skyriaus tvarka).

8. [VPI](#) 85 straipsnio 8 dalyje yra įtvirtinta skirtingų valstybių narių perkančiųjų organizacijų teisė bendrų viešųjų pirkimų procedūrų vykdymui įsteigti bendrą subjektą bei teisė nustatyti to subjekto vykdomiems bendriems viešiesiems pirkimams sąlygas ir tvarką.

Skirtingų valstybių narių perkančiosios organizacijos turi teisę įsteigti juridinį asmenį, skirtą vykdyti bendrus viešuosius pirkimus, nepaisant to, kokio to juridinio asmens forma.

[VPI](#) 85 straipsnio 8 dalyje yra nurodytas nebūtinas sąrašas galimų steigiamo subjekto formų, t. y. Europos teritorinio bendradarbiavimo grupė pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. [1082/2006](#).

Pavyzdys

Lietuvos, Estijos ir Latvijos geležinkelių srityje veikiančios perkančiosios organizacijos bei šių šalių ministerijos sudarė tarpvalstybinį susitarimą, kuriuo bendram Rail Baltica projektui vykdyti buvo įsteigtas bendras juridinis asmuo RB Rail AS, veikiantis pagal Latvijos teisę. Kadangi buvo pasirinkta, kad juridinis asmuo steigiamas Latvijoje, pasirinkta juridinio asmens forma, kuri reguliuojama būtent Latvijoje.

Skirtingų valstybių narių perkančiosios organizacijos turi sutarti dėl subjekto vykdomų bendrų viešųjų pirkimų taikomos ir taikomų teisės aktų. Taikytina teisė nustatoma įsteigto subjekto kompetentingo valdymo organo sprendimu. [VPI](#) 85 straipsnio 8 dalyje yra nurodytos alternatyvios valstybių narių teisės normos:

1) valstybės narės, kurioje yra bendro subjekto registruota buveinė, nacionalinių teisės aktų nuostatos. Šis susitarimas gali būti neterminuotas, jeigu tai nustatyta bendro subjekto steigimo dokumente, arba terminuotas – tam tikrų rūšių pirkimams arba vienam ar keliems atskiriems pirkimams.

Kitaip sakant, yra taikomos subjekto registruotos buveinės principas, t. y. taikomos tos valstybės narės, kurioje yra registruota buveinė, teisės aktų nuostatos. Pavyzdžiui,

¹⁹⁰² 1981 m. vasario 17 d. Sprendimas byloje *Komisija prieš Italiją*, [133/80](#); 1987 m. liepos 9 d. sprendimas byloje *CEI / Association intercommunale pour les autoroutes des Ardennes*, [27/86](#), 28/86 ir 29/86; 2000 m. gruodžio 7 d. Sprendimas byloje *Telaustria ir Telefonadress*, [C-324/98](#).

vadovaujantis [ABI](#) 2 straipsnio 7 dalimi, juridinio asmens, kuris yra registruotas Lietuvos Respublikoje, buveinė turi būti Lietuvos Respublikos teritorijoje.

Taip pat nurodyta, jog registruotos buveinės principas gali būti taikomas:

- a) terminuotai arba neterminuotai;
- b) visiems viešiesiems pirkimams, vykdomiems subjekto, arba tik daliai viešųjų pirkimų.

Pavyzdys

Lietuvos, Estijos ir Latvijos geležinkelių srityje veikiančios perkančiosios organizacijos bei šių šalių ministerijos sudarė tarptautinį susitarimą, kuriuo bendram Rail Baltica projektui vykdyti buvo įsteigtas bendras juridinis asmuo RB Rail AS, veikiantis pagal Latvijos teisę. Pirkimams, kuriuos vykdo RB Rail AS yra taikomos Latvijos viešųjų pirkimų teisės normos.

2) valstybės narės, kurioje bendras subjektas vykdo veiklą, nacionalinių teisės aktų nuostatos.

Kitaip sakant, alternatyviai gali būti taikomas vykdomos veiklos teritorijos principas. Kadangi juridiniai asmenys turi teisę vykdyti veiklą keliose valstybėse, turėti filialus, atstovybes, ar netgi faktinę buveinę (ne registruotą buveinę), tai objektyviai gali būti vykdoma veikla kitoje valstybėje nei subjektas yra įsteigtas.

Pavyzdys

Lietuvos, Estijos ir Latvijos geležinkelių srityje veikiančios perkančiosios organizacijos bei šių šalių ministerijos sudarė tarptautinį susitarimą, kuriuo bendram Rail Baltica projektui vykdyti buvo įsteigtas bendras juridinis asmuo RB Rail AS, veikiantis pagal Latvijos teisę. Buvo nustatyta kelių skirtingų viešųjų pirkimų tvarka ir taikytina teisė:

- *pirkimams, kuriuos vykdo RB Rail AS pagal tarptautinį susitarimą (pavyzdžiui, galimybių studijai ar techniniam projektui) yra taikomos Latvijos viešųjų pirkimų teisės normos;*
- *pirkimams, kuriuos vykdo RB Rail AS pagal kiekvienos perkančiosios organizacijos pavedimą dėl konkrečioje valstybėje atliekamų darbų ar teikiamų paslaugų, taikomos tos valstybės teisės normos, kurios valstybės perkančiosios organizacijos pavedimą vykdo RB Rail AS.*

86 straipsnis. Pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymas

1. Dalyvis, kurio pasiūlymas nustatytas laimėjęs, sudaryti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties kviečiamas raštu (išskyrus šio įstatymo nustatytus atvejus, kai pirkimo sutartis sudaroma žodžiu) ir jam nurodomas laikas, iki kada jis turi sudaryti pirkimo sutartį ar preliminarnią sutartį.
2. Jeigu tiekėjas, kuriam buvo pasiūlyta sudaryti pirkimo sutartį ar preliminarnią sutartį, raštu atsisako ją sudaryti arba nepateikia pirkimo dokumentuose nustatyto pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimą patvirtinančio dokumento, arba iki perkančiosios organizacijos nurodyto laiko nepasirašo pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties, arba atsisako sudaryti pirkimo sutartį ar preliminarnią sutartį šiame įstatyme ir pirkimo dokumentuose nustatomomis sąlygomis arba tiekėjų grupė neįsteigia juridinio asmens, kaip nustatyta šio straipsnio 4 dalyje, laikoma, kad jis (jie) atsisakė sudaryti pirkimo sutartį ar preliminarnią sutartį. Tuo atveju perkančioji organizacija siūlo sudaryti pirkimo sutartį ar preliminarnią sutartį tiekėjui, kurio pasiūlymas pagal nustatytą pasiūlymų eilę yra pirmas po tiekėjo, atsisakiusio sudaryti pirkimo sutartį ar preliminarnią sutartį, jeigu tenkinamos šio įstatymo 45 straipsnio 1 dalyje išdėstytos sąlygos.
3. Sudarant pirkimo sutartį ar preliminarnią sutartį, joje negali būti keičiama laimėjusio tiekėjo pasiūlymo kaina, sąnaudos ar kitos sąlygos, derybų ar dialogo atveju – galutinai suderėta kaina, sąnaudos ar kitos sąlygos ir pirkimo dokumentuose nustatytos pirkimo sąlygos. Tuo atveju, kai mokesčius reguliuojančių įstatymų ir jų įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka perkančioji organizacija pati turi sumokėti pridėtinės vertės mokestį į valstybės biudžetą už įsigytą pirkimo objektą, į pasiūlymo kainą ar sąnaudas įskaitytas šis mokestis sudarant pirkimo sutartį ar preliminarnią sutartį išskaičiuojamas.
4. Jeigu perkančioji organizacija reikalauja, kad tiekėjų grupė, kurios pasiūlymas nustatytas laimėjęs, įsteigtu juridinį asmenį, ji pirkimo sutartį ar preliminarnią sutartį sudaro su šiuo tikslu subjektu įsteigtu juridiniu asmeniu. Juridinių asmenų įsteigę ūkio subjektai privalo laiduoti už jų įsteigto juridinio asmens prievoles, susijusias su pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sąlygų įvykdymu.
5. Sudaromoje pirkimo sutartyje turi būti nustatomas ne ilgesnis kaip 3 metų nuo sutarties įsigaliojimo prekių tiekimo, paslaugų teikimo, darbų atlikimo laikotarpis, išskyrus pagrįstus atvejus, kai atsižvelgiant į perkamo objekto ypatybes ir siekiant racionalaus išteklių panaudojimo būtina pailginti šį laikotarpį. Tokie atvejai gali apimti pirkimo sutartis dėl:
 - 1) elektros energijos ir šilumos, dujų, karšto ir šalto vandens, nuotekų ir atliekų tvarkymo paslaugų;
 - 2) bankų ir kitų finansinių institucijų teikiamų finansinių paslaugų;
 - 3) prekių nuomos, finansinės nuomos (lizingo), pirkimo išsimokėtinai;
 - 4) aptarnavimo, remonto ar priežiūros paslaugų, kai įsigyjamo objekto pirkimo sutartis apima ir šias paslaugas;
 - 5) dokumentų saugojimo paslaugų;

- 6) darbų ar statinio statybos techninės priežiūros paslaugų;
- 7) statinio projekto vykdymo priežiūros paslaugų arba statinio projektavimo ir statinio projekto vykdymo priežiūros paslaugų, kai šios paslaugos perkamos kartu;
- 8) investicijų projektų įgyvendinimo;
- 9) finansinių priemonių ar fondų fondo, kaip šios sąvokos apibrėžtos 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1303/2013, kuriuo nustatomos Europos regioninės plėtros fondui, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondui, Europos žemės ūkio fondui kaimo plėtrai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondui bendros nuostatos ir Europos regioninės plėtros fondui, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondui ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondui taikytinos bendrosios nuostatos ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1083/2006 (OL L 347, 2013, p. 320), 2 straipsnio 11 ir 27 punktuose, finansų inžinerijos priemonių, įskaitant kartu teikiamas subsidijas, valdymo ir (arba) įgyvendinimo paslaugų;
- 10) miško sodmenų išauginimo paslaugų;
- 11) kitų prekių ir (ar) paslaugų, kai ilgesnis kaip 3 metų prekių tiekimo ir (ar) paslaugų teikimo laikotarpis ekonominiu ar socialiniu požiūriu yra naudingesnis ir perkančioji organizacija tai pagrindžia.
6. Preliminarioji sutartis negali būti sudaryta ilgesniam kaip 4 metų laikotarpiui, išskyrus pagrįstus, su pirkimo objektu susijusius atvejus, kurie nurodomi skelbime apie pirkimą arba kvietime patvirtinti susidomėjimą. Pirkimo sutartis preliminariosios sutarties pagrindu gali būti sudaryta ne vėliau kaip iki preliminariosios sutarties galiojimo termino pabaigos, tačiau pati pirkimo sutartis gali galioti ir ilgiau.
7. Pirkimo sutartis žodžiu gali būti sudaroma tik tada, kai supaprastinto pirkimo sutarties vertė yra mažesnė kaip 3 000 Eur (trys tūkstančiai eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio). Šio įstatymo 25 straipsnio 3 ir 4 dalyse nurodytuose aprašuose nustatytais atvejais gali būti leidžiama žodžiu sudaryti supaprastinto pirkimo sutartis, kurių vertė ne didesnė kaip 10 000 Eur (dešimt tūkstančių eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio).
8. Pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis turi būti sudaroma nedelsiant, bet ne anksčiau, negu pasibaigė atidėjimo terminas, kuris negali būti trumpesnis kaip 10 dienų (supaprastintų pirkimų atveju – ne trumpesnis kaip 5 darbo dienos), o jeigu pranešimas apie sprendimą nustatyti laimėjusį pirkimo pasiūlymą nebuvo siunčiamas elektroninėmis priemonėmis, negali būti trumpesnis kaip 15 dienų. Atidėjimo terminas gali būti netaikomas, kai:
- 1) vienintelis suinteresuotas dalyvis yra tas, su kuriuo sudaroma pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, ir nėra suinteresuotų kandidatų;
 - 2) pirkimo sutartis sudaroma dinaminės pirkimo sistemos pagrindu arba preliminariosios sutarties pagrindu;

3) pirkimo sutartis sudaroma žodžiu.

9. Perkančioji organizacija laimėjusio dalyvio pasiūlymą, sudarytą pirkimo sutarties preliminarįją sutartį ir šių sutarčių pakeitimus, išskyrus informaciją, kurios atskleidimas prieštarautų informacijos ir duomenų apsaugą reguliuojantiems teisės aktams arba visuomenės interesams, pažeistų teisėtus konkretaus tiekėjo komercinius interesus arba turėtų neigiamą poveikį tiekėjų konkurencijai, ne vėliau kaip per 15 dienų nuo pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymo ar jų pakeitimo, bet ne vėliau kaip iki pirmojo mokėjimo pagal ją pradžios Viešųjų pirkimų tarnybos nustatyta tvarka turi paskelbti Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje. Šis reikalavimas netaikomas laimėjusio dalyvio pasiūlymui, kai pasiūlymas pateikiamas žodžiu, arba sudarytai pirkimo sutarčiai, kai pirkimo sutartis sudaroma žodžiu, pirkimams, kurie atliekami neskelbiamų derybų būdu (mažos vertės pirkimų atveju – neskelbiant apie pirkimą), esant šio įstatymo 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto b ir c papunkčiuose ir 5 dalies 5, 6, 7 punktuose nustatytoms sąlygoms, jeigu jų metu laimėjusio dalyvio nustatomas fizinis asmuo, ir esant šio įstatymo 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto a papunktyje nustatyti sąlygai, taip pat laimėjusio dalyvio pasiūlymo, pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties dalims, kai nėra techninių galimybių tokiu būdu paskelbti informacijos. Tokiu atveju perkančioji organizacija turi sudaryti galimybę susipažinti su nepaskelbtomis laimėjusio dalyvio pasiūlymo, pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties dalimis.

[VPI](#) 86 straipsnyje¹⁹⁰³ yra įtvirtintos pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymo procedūrų taisyklės.

Pirkimo sutarties sąvoka yra įtvirtinta [VPI](#) 2 straipsnio 44 dalyje, kurioje nustatyta, kad viešojo pirkimo-pardavimo sutartis – šio įstatymo nustatyta tvarka dėl ekonominės naudos vieno ar daugiau ūkio subjektų ir vienos ar kelių perkančiųjų organizacijų raštu, išskyrus šiame įstatyme nustatytus atvejus, kai pirkimo sutartis gali būti sudaroma žodžiu, sudaroma sutartis, kurios dalykas yra prekės, paslaugos ar darbai. Ekonominė nauda laikomas piniginis atlygis arba kitoks finansinis (ekonominės vertės) atlygis tiekėjui, pavyzdžiui, teisė nemokėti mokesčių, pasinaudoti pirkimo sutarties vykdymo rezultatu, galimybė gauti pajamas iš trečiųjų asmenų ir panašiai (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 44 dalies komentarą*).

Tuo tarpu preliminariosios sutarties sąvoka apibrėžta [VPI](#) 2 straipsnio 27 dalyje, kurioje įtvirtinta, kad perkančioji viešojo pirkimo-pardavimo sutartis – vienos ar kelių perkančiųjų organizacijų ir vieno ar kelių tiekėjų sudaryta sutartis, kurios tikslas – nustatyti sąlygas, įskaitant kainą ir, kur to reikia, numatomą kiekį, taikomas viešojo pirkimo-pardavimo sutartims, kurios bus sudarytos per tam tikrą nurodytą laikotarpį (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 27 dalies komentarą*). Taigi, komentuojama [VPI](#) 86 straipsnio norma apima tiek viešojo pirkimo, tiek preliminariosios sutarties sudarymo procedūrų taisykles.

¹⁹⁰³ Komentuojama [VPI](#) 86 straipsnio nuostatos nustatytos iš dalies įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės nuostatas.

1. [VPI](#) 86 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos kvietimo sudaryti pirkimo sutartį ir preliminarąją sutartį tvarka. Pirkimo ar preliminarąji sutartis yra sudaroma su dalyviu, kurio pasiūlymas pripažįstamas geriausiu. Perkančioji organizacija, nustačiusi laimėtoją, kviečia jį sudaryti sutartį. Įprastai pirkimo ar preliminarąji sutartis yra sudaroma raštu (*detaliau žiūrėti [VPI 2 straipsnio 29, 44 dalių komentarus](#)*). Tais atvejais, kai sutartis sudaroma raštu, kvietimas pasirašyti taip pat pateikiamas raštu.

Komentuojamo [VPI](#) 86 straipsnio 7 dalyje įtvirtinti atvejai, kada pirkimo sutartis sudaroma žodžiu (*detaliau žiūrėti [VPI 86 straipsnio 7 dalies komentarus](#)*). Atitinkamai tokiais atvejais kvietimas sudaryti pirkimo sutartį taip pat teikiamas žodžiu. Siekiant išvengti galimų nesklandumų, nepaisant pastarosios galimybės kviešti sudaryti sutartį žodžiu, vis tik rekomenduojama pirkimo laimėtoją pakviesti sudaryti sutartį raštu (pavyzdžiui, elektroniniu pranešimu arba, įkeliant žinutę į CVP IS paskyrą ir pan.).

Kviečiant sudaryti pirkimo ar preliminarąją sutartį (neatsižvelgiant į tai, ar kvietimas pateikiamas raštu, ar žodžiu), perkančioji organizacija privalo nurodyti laiką, iki kada laimėjęs dalyvis turi sudaryti sutartį. Pirkimo ir preliminarąsios sutarties sudarymo laiko reikalavimai yra įtvirtinti [VPI](#) 86 straipsnio 8 dalyje (*detaliau žiūrėti [VPI 86 straipsnio 8 dalies komentarus](#)*). Kitų formos ar turinio reikalavimų kvietimui pasirašyti pirkimo ar preliminarąją sutartį komentuojamoje [VPI](#) 86 straipsnio 1 dalyje nustatyta nėra.

2. [VPI](#) 86 straipsnio 2 dalyje įtvirtinti atsisakymo sudaryti pirkimo ar preliminarąją sutartį pagrindai. Laikoma, kad tiekėjas, kuriam buvo pasiūlyta sudaryti pirkimo ar preliminarąją sutartį, atsisakė ją sudaryti, jei jis (ji):

- (i) raštu atsisako ją sudaryti – tai reiškia, kad tiekėjas, kuriam buvo pasiūlyta sudaryti pirkimo ar preliminarąją sutartį, pateikė perkančiajai organizacijai raštišką atsisakymą ją sudaryti, kuris pateiktas iki perkančiosios organizacijos kvietime pasirašyti sutartį nurodyto sutarties pasirašymo termino pabaigos;
- (ii) nepateikia pirkimo dokumentuose nustatyto pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimo dokumento – tai reiškia, kad net ir tuo atveju, jei tiekėjas, kuriam pasiūlyta sudaryti pirkimo ar preliminarąją sutartį, ją pasirašo, tačiau iki perkančiosios organizacijos nurodyto termino nepateikia sutarties įvykdymo užtikrinimo patvirtinančio dokumento, laikoma, kad tiekėjas atsisakė sudaryti sutartį. Ši sąlyga taikoma tik tuo atveju, jei pirkimo sąlygose yra nustatytas reikalavimas pateikti pirkimo sutarties galiojimo užtikrinimą (*detaliau žiūrėti [VPI 42 straipsnio komentarus](#)*). Visais atvejais, kai pirkimo dokumentuose yra nustatytas reikalavimas pateikti pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimą, pirkimo sąlygose rekomenduojama papildomai detalizuoti (perrašyti įstatymo nuostatą) minėtas tokio užtikrinimo nepateikimo pasekmes, tam, kad pirkimo dalyviai iš anksto žinotų, jog tokio dokumento nepateikimas bus laikomas piktnaudžiavimu ir atsisakymu sudaryti sutartį [VPI](#) 86 straipsnio 2 dalies prasme;
- (iii) iki perkančiosios organizacijos nurodyto laiko nepasirašo (neatvyksta pasirašyti) pirkimo sutarties ar preliminarąsios sutarties – šiuo atveju tiekėjas laikomas atsisakiusiu sudaryti pirkimo ar preliminarąją sutartį net ir tuo atveju, jeigu jis nėra išreiškęs aiškaus atsisakymo raštu ir yra įvykdęs kitas sąlygas, būtinas sutarties pasirašymui (pavyzdžiui, yra įsteigęs naują juridinį asmenį ir pan.), tačiau sutarties

nepasirašo iki perkančiosios organizacijos kvietime pasirašyti pirkimo ar preliminarįją sutartį nustatyto laiko ir (ar) iki nustatyto laiko nepaprašo perkančiosios organizacijos šio termino pratęsti.

Vis dėlto ši sąlyga neturėtų būti taikoma tais atvejais, kai, pavyzdžiui, tiekėjas perkančiosios organizacijos nustatyto laiku objektyviai negali atvykti pasirašyti pirkimo sutarties ir paprašė perkančiosios organizacijos atidėti sutarties pasirašymą (paskirti kitą pasirašymo laiką) dėl asmens, įgalioto pasirašyti pirkimo sutartį, atostogų, išvykimo, nedarbingumo laikotarpis ar esant kitoms objektyvioms priežastims. Tokiu atveju perkančioji organizacija turėtų kooperuotis, atsižvelgti į tiekėjo prašymą ir paskirti kitą sutarties pasirašymo laiką. Tiekėjas taip pat neturėtų būti laikomas atsisakiusiu pasirašyti sutartį tais atvejais, kai, pavyzdžiui, iki nurodyto laiko nepasirašo sutarties dėl to, kad objektyviai negavo informacijos apie paskirtą pirkimo sutarties pasirašymo laiką (dėl techninių klaidų ar kt.), ar su ja nesusipažino dėl kitų objektyvių priežasčių.

Kiekvienu konkrečiu atveju perkančiosios organizacijos turėtų įvertinti, ar tiekėjas elgiasi sąžiningai ir nepiktnaudžiauja, ar priežastys, dėl kurių iki nurodyto laiko tiekėjas nepasirašė pirkimo ar preliminariosios sutarties yra objektyvios ir pagrįstos. Perkančioji organizacija, vertindama, ar yra pakankamas pagrindas spręsti, kad tiekėjas, nepasirašydamas sutarties nustatyto laiku, atsisakė sudaryti sutartį, turėtų vertinti ne tik tiekėjo nurodytas priežastis, bet ir tiekėjo elgesį, siekiant šias priežastis ištaisyti (pavyzdžiui, operatyviai prašymo pratęsti sutarties pasirašymo terminą pateikimas, įrodymų pateikimas, kodėl buvo praleistas terminas ir pan.);

- (iv) atsisako sudaryti pirkimo sutartį ar preliminarįją sutartį šiame įstatyme ir pirkimo dokumentuose nustatytomis sąlygomis – į šios sąlygos apimtį patenka, pavyzdžiui, tiekėjo atsisakymas sudaryti sutartį, išreikštas žodžiu, taip pat visi kiti atvejai, kai tiekėjas neįvykdo sutarties sudarymo sąlygų, kurios konkrečiu atveju būtinos. Nurodyta sąlyga turėtų būti taikoma tik tais atvejais, kai konkretūs sutarties sudarymo reikalavimai yra aiškiai įtvirtinti pirkimo sąlygose ar [VPI](#) (pavyzdžiui, kai tiekėjas nesutinka pasirašyti pirkimo sutarties pagal prie pirkimo dokumentų pridėtą pirkimo sutarties projektą ir nori pasirašyti pagal savo parengtą sutarties projektą, taip pažeidžiant [VPI](#) 86 straipsnio 3 dalies reikalavimus).

Vis dėlto perkančiosios organizacijos šiuo pagrindu taip pat negali piktnaudžiauti ir nustatyti sunkiai įgyvendinamų ar nepagrįstų sąlygų, pavyzdžiui, tais atvejais, kai prie pirkimo dokumentų nebuvo pridėtas pirkimo sutarties projektas, perkančioji organizacija negali pirkimo sutartyje nustatyti tiekėjui akivaizdžiai nenaudingų, neproporcingų sąlygų (pavyzdžiui, neproporcingai didelių, baudinių delspinigių), o tiekėjui nesutikus pasirašyti sutarties tokiomis sąlygomis, laikyti, kad jis atsisakė pasirašyti pirkimo sutartį komentuojamos normos pagrindu;

- (v) tiekėjų grupė neįsteigia juridinio asmens, kaip nustatyta [VPI](#) 86 straipsnio 4 dalyje – ši sąlyga taikoma tik tuo atveju, jeigu toks reikalavimas buvo nustatytas pirkimo sąlygose (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 86 straipsnio 4 dalies komentarą*).

Jei yra nustatyta bent viena iš nurodytų sąlygų, teisine prasme laikoma, kad tiekėjas, kuriam buvo pasiūlyta sudaryti pirkimo sutartį ar preliminarįją sutartį, atsisakė ją sudaryti.

Kai tiekėjas, kuriam buvo pasiūlyta sudaryti pirkimo ar preliminarįją sutartį, atsisakė ją sudaryti, perkančioji organizacija siūlo sudaryti pirkimo sutartį ar preliminarįją sutartį tiekėjui, kurio pasiūlymas pagal nustatytą pasiūlymų eilę yra pirmas po tiekėjo, atsisakiusio sudaryti sutartį, jei šis tiekėjas gali būti nustatytas laimėtoju pagal [VPI 45 straipsnio 1 dalį](#) (*detalesnį žiūrėti [VPI 45 straipsnio 1 dalies komentarą](#)*). Tuo atveju, jei tiekėjas, kurio pasiūlymas pagal nustatytą pasiūlymų eilę yra pirmas po tiekėjo, atsisakiusio sudaryti pirkimo sutartį ar preliminarįją sutartį, a) negali būti pripažintas laimėtoju dėl to, kad nėra tekinama bent viena iš [VPI 45 straipsnio 1 dalyje](#) įtvirtintų sąlygų, arba b) jis taip pat atsisako sudaryti sutartį, tokiu atveju kreipiamasi į kitą pasiūlymų eilėje esantį tiekėją, kuris gali būti pripažintas laimėtoju pagal [VPI 45 straipsnio 1 dalį](#).

Nors [VPI 86 straipsnio 2 dalyje](#) nėra įtvirtinti tiekėjų, atsisakiusių sudaryti pirkimo ar preliminarįją sutartį, atsakomybės pagrindai, tai nereiškia, kad tokie tiekėjams dėl to negali kilti neigiami padariniai. Pažymėtina, kad ikisutartinė atsakomybė už nesąžiningus veiksmus įtvirtinta [CK 6.165 straipsnio 4 dalyje](#). Šiuo aspektu pažymėtina, kad pagal kasacinio teismo praktiką [VPI](#) pripažįstamas specialiojo įstatymo (lot. *lex specialis*) tiek [CK](#), [CPK](#), tiek kitų teisės aktų¹⁹⁰⁴ atžvilgiu. [VPI](#), kaip specialiojo įstatymo aiškinimą ir taikymą, lemia šio įstatymo tikslai (nustatyti [VPI 1 straipsnio 1 dalyje](#)) ir juo reguliuojamų santykių pobūdis¹⁹⁰⁵. Atsižvelgiant į tai, kad viešųjų pirkimų teisiniai santykiai reguliuojami specialiojo įstatymo, kitų teisės aktų nuostatos turi būti taikomos subsidiariai [VPI](#) atžvilgiu (*detalesnį žiūrėti [VPI 1 straipsnio komentarą](#)*). Vis dėlto aptartas specialiojo įstatymo ir kitų teisės aktų nuostatų subsidiaraus taikymo pobūdis neeliminuoja privalomų reikalavimų, įtvirtintų ne [VPI](#), taikymo¹⁹⁰⁶. Šiuo aspektu pažymėtina, kad viešojo pirkimo procedūrų metu tarp pasiūlymą pateikusių tiekėjų ir perkančiosios organizacijos susiklosto ikisutartiniai santykiai, kurie, be kita ko, reglamentuojami [CK](#) nuostatomis. Taigi, nors pirkimo ir preliminariosios sutarties sudarymo tvarka įtvirtinta [VPI 86 straipsnyje](#), tai nesudaro pagrindo netaikyti [CK](#) nustatytų šalių pareigų, esant ikisutartiniais santykiams.

Kasacinis teismas, formuodamas vienodą teismų praktiką, yra išaiškinęs, kad pirkimą laimėjusio asmens pareiga sudaryti sutartį kyla iš ikisutartinių santykių šalis saistančių abipusių teisių ir pareigų. Būtent [CK 1.5, 6.4, 6.158, 6.163 straipsniuose](#) nustatyta ikisutartinių santykių šalims pareiga elgtis sąžiningai, nevesti derybų, jei neketinama sudaryti sutarties, be pakankamos priežasties nereikalauoti, kad toli pažengusios derybos būtų nutrauktos. Taip užtikrinamas ir vieno iš civilinės teisės principų – teisėtų lūkesčių – įgyvendinimas, kad asmuo, laimėjęs pirkimą, be priežasties nenutrauks prasidėjusių santykių ir neatsisakys sudaryti sutarties¹⁹⁰⁷. Atitinkamai, vadovaujantis [CK 6.246 straipsniu](#), civilinė atsakomybė atsiranda neįvykdžius įstatymuose ar sutartyje nustatytos pareigos (neteisėtas neveikimas) arba atlikus

¹⁹⁰⁴ Pažymėtina, kad [VPI](#) kaip specialiojo įstatymo statusas pripažintas, pavyzdžiui, LR [Komerčinio arbitražo, Transporto ir kelių įstatymų, Atliekų tvarkymo įstatymų](#) atžvilgiu.

¹⁹⁰⁵ Teismas nagrinėdamas tiekėjų ir perkančiųjų organizacijų ginčus, *ex officio* (pagal pareigas) sprendžia dėl [VPI](#) taikymo. [VPI](#) siekiama tinkamos kokybės prekių ir paslaugų, reikalingų valstybės ir savivaldybių darniai ir tinkamai veiklai, racionaliam valstybės biudžeto lėšų naudojimui užtikrinti, konkurencijai ir rinkos plėtrai skatinti, lygiateisiškumo, nediskriminavimo, skaidrumo principus įgyvendinančioms priemonėms garantuoti, atsižvelgiant į kovą su korupcija teisės aktų tikslus ir uždavinius. Viešųjų pirkimų teisinis reglamentavimas susijęs su viešojo intereso apsauga, todėl [VPI](#) viešiesiems pirkimams nustatyti specialūs reikalavimai, o šio įstatymo nuostatos aiškinamos ir taikytinos taip, kad būtų apgintas viešasis interesas ([LAT 2008 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-583/2008](#)).

¹⁹⁰⁶ LAT 2014 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-411/2014](#).

¹⁹⁰⁷ LAT 2010 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-127/2010](#); 2015 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-541-690/2015](#).

veiksmus, kuriuos įstatymai ar sutartis draudžia atlikti (neteisėtas veikimas), arba pažeidus bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai. Pažeidimą galima padaryti aktyviais veiksmais arba pasyviai, tuo tarpu civilinė atsakomybė atsiranda, kai dėl neteisėto elgesio kiti asmenys patiria žalos. Tam, kad tiekėjui, atsisakiusiam sudaryti pirkimo ar preliminarią sutartį, būtų pritaikyta civilinė atsakomybė, būtina nustatyti visas keturias civilinės atsakomybės sąlygas: neteisėtus veiksmus, kaltę, žalą, priežastinį ryšį tarp neteisėtų veiksmų ir padarytos žalos¹⁹⁰⁸.

Šiuo aspektu pažymėtina, kad pirkimo ar preliminariosios sutarties sudarymas yra pagrindinis viešojo pirkimo tikslas (*detales žiūrėti VPI 2 straipsnio 37 dalies komentarą*). Perkančioji organizacija turi teisėtus lūkesčius, kad pripažinusi galiojantį pasiūlymą laimėjusiu ir apie tai informavusi tiekėją (akceptavusi pasiūlymą), jį su šiuo tiekėju galės sudaryti pirkimo ar preliminarią sutartį. Atitinkamai tiekėjas, dalyvaudamas pirkime, pateikdamas pasiūlymą jame, įgyja prievolę laimėjimo atveju pirkimo ar preliminarią sutartį sudaryti, tuo tarpu perkančioji organizacija įgyja teisę iš tiekėjo reikalauti šios prievolės įvykdymo. Įsipareigojimų (prievolės) neįvykdymas tiekėjui sukelia pasekmes – nusprendamas nesudaryti sutarties, jis prisiima riziką ir atsakomybę dėl galimų perkančiosios organizacijos nuostolių, kuriuos tiekėjas protingai gali numatyti, atlyginimo.

Atsakomybė dėl tiekėjo VPI 86 straipsnio 2 straipsnyje nustatyto atsisakymo pasirašyti pirkimo ar preliminarią sutartį taikoma, atsižvelgiant ir į tai, kad VPI 41 straipsnio 4 dalyje nustatyta tiekėjo teisė pakeisti arba atšaukti savo pasiūlymą. Pagal minėtą VPI 41 straipsnio 4 dalį tiekėjas gali pakeisti ar atšaukti pasiūlymą neparasdamas teisės į savo pasiūlymo galiojimo užtikrinimą, jeigu jo buvo reikalaujama, tik kol nesuėjo pasiūlymų pateikimo terminas. Toks pakeitimas arba pranešimas, kad pasiūlymas atšaukiamas, pripažįstamas galiojančiu, jeigu perkančioji organizacija jį gauna iki pasiūlymų pateikimo termino pabaigos (*detales žiūrėti VPI 41 straipsnio 4 dalies komentarą*). Taigi, po šio termino tiekėjas nebetenka teisės atšaukti pasiūlymą ir laimėjimo atveju turi pareigą pasirašyti sutartį. Tuo tarpu VPI 86 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad dalyvis, kurio pasiūlymas nustatytas laimėjęs, kviečiamas sudaryti pirkimo sutartį ar preliminarią sutartį, nurodant laiką, iki kada jis turi sudaryti pirkimo sutartį ar preliminarią sutartį. Atitinkamai pagal CK 6.173 straipsnio 2 dalį akceptas sukelia teisinės pasekmes nuo to momento, kai jį gauna oferentas.

Tiekėjai turi teisę (laisvą valią) apsispręsti, ar dalyvauti pirkime, ar teikti jame savo pasiūlymą, prisiimant įsipareigojimą sudaryti sutartį. Be to, kasacinio teismo praktikoje pripažįstama, kad ne tik perkančiosios organizacijos, bet ir tiekėjai privalo elgtis atsakingai, nepažeisti bendrųjų teisingumo ir sąžiningumo imperatyvų, savo veiksmais nepagrįstai nesukelti neigiamų padarinių kitiems asmenims ar visuomenei¹⁹⁰⁹. Taigi, tiekėjai, kurių pasiūlymai nustatyti laimėtojais, atsisakydami pasirašyti sutartį, pažeidžia įsipareigojimus dėl sutarties sudarymo, kadangi pažeidžia (i) pareigą elgtis sąžiningai ikisutartiniuose santykiuose (CK 6.163 straipsnio 1 dalis), (ii) bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai (neatšaukia savo pasiūlymų, kurie jų pripažinimo laimėjusiais metu galiojo, nesirūpina tuo, kad savo veiksmais gali padaryti žalą perkančiajai organizacijai, prieš pateikiant pasiūlymą neįvertina visų padarinių, galinčių kilti dėl pasiūlymo pateikimo ir vėliau atsisakymo jį vykdyti bei sudaryti sutartį) (CK 6.246 straipsnis), (iii) oferento įsipareigojimą būti sutarties saistomam ir įsipareigojančiam akcepto atveju (CK 6.167 straipsnio 1 dalis). Atkreiptinas dėmesys į tai,

¹⁹⁰⁸ Ten pat.

¹⁹⁰⁹ LAT 2011 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-293/2011](#).

kad atsakomybė dėl atsisakymo pasirašyti pirkimo ar preliminarį sutartį gali kilti tik tokiu atveju, jei perkančiosios organizacijos [VPI](#) 86 straipsnio 2 straipsnyje nustatyta tvarka pateiktame kvietime pasirašyti sutartį nurodytu laiku tiekėjo pasiūlymas yra galiojantis (detaliau žiūrėti [VPI](#) 41 straipsnio komentarą).

Atsižvelgiant į tai, iš tiekėjo, kuriam buvo pasiūlyta sudaryti pirkimo ar preliminarį sutartį, ir kuris atsisakė ją sudaryti, perkančioji organizacija turi teisę reikalauti atlyginti su tuo susijusius nuostolius. Pagrįstais nuostoliais gali būti laikomas skirtumas tarp pirkimo ar preliminarį sutartį atsisakiusio pasirašyti tiekėjo pasiūlymo kainos ir kito eilėje esančio tiekėjo pasiūlymo, kuriam pasiūlyta sudaryti sutartį, ir (arba), su kuriuo perkančioji organizacija faktiškai sudarė pirkimo sutartį, pasiūlymo kainos. Tam tikrais atvejais perkančioji organizacija gali reikalauti ir didesnių nuostolių atlyginimo, pavyzdžiui, jeigu dėl to perkančioji organizacija turėjo atlikti naujas pirkimo procedūras. Tokiu atveju perkančioji organizacija gali reikalauti atlyginti ne tik kainų skirtumą, tačiau ir išlaidas, skirtas naujoms procedūroms organizuoti.

Tuo pačiu pabrėžtina, kad net ir tuo atveju, jei pirkimo sąlygose buvo nustatytas reikalavimas pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimą, tai neatleidžia tiekėjo nuo pareigos atlyginti perkančiosios organizacijos nuostolius, kurie višio pasiūlymo galiojimo užtikrinimo sumą. Kasacinis teismas šiuo aspektu yra išaiškinęs, kad aplinkybė, kad perkančioji organizacija pirkime nereikalavo pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimo, nereiškia, jog perkančioji organizacija neturi teisės į nuostolių atlyginimą dėl tiekėjo atsisakymo sudaryti sutartį; prievolių įvykdymo užtikrinimo iš tiekėjų reikalavimas viešojo pirkimo metu visų pirma yra perkančiųjų organizacijų teisė, o ne pareiga; nors pasiūlymo galiojimo užtikrinimo priemonės potencialiai sumažintų atvejus, kai tiekėjai atsisako pasirašyti viešojo pirkimo sutartis, tai savaime neleidžia daryti išvados, kad dėl to nors vienas iš tiekėjų būtų nepriėmęs sprendimo nepasirašyti sutarties, kuris perkančiajai organizacijai sukėlė žalą; net jei pasiūlymo galiojimo užtikrinimo iš tiekėjų būtų paprašyta, tai iš esmės nesumažintų perkančiosios organizacijos patirtų nuostolių, o tik pakeistų perkančiosios organizacijos interesų užtikrinimo tvarką ir galimą bylinėjimąsi su tiekėjais (perkančioji organizacija galėtų reikalauti tokios žalos, kurios nepadengtų užtikrinimo priemonės)¹⁹¹⁰.

Tais atvejais, kai pirkimo sutartį atsisako sudaryti ne vienas tiekėjas, jiems visiems gali kilti atsakomybė dėl tokio atsisakymo ir pareiga atlyginti perkančiosios organizacijos dėl to patirtus nuostolius. Tokiu atveju tiekėjų atsakomybė yra ne solidari, o dalinė. Tai reiškia, kad, pavyzdžiui, pirmasis sutartį atsisakęs pasirašyti tiekėjas turi perkančiajai organizacijai sumokėti jo pasiūlymo kainos skirtumą nuo antrojo tiekėjo, kuris pagal [VPI](#) 86 straipsnio 2 dalį buvo kviečiamas sudaryti sutartį. Tuo tarpu antrasis sutartį atsisakęs pasirašyti tiekėjas atlygina skirtumą tarp jo pasiūlymo kainos ir sekančio eilėje esančio pasiūlymo kainos ar tiekėjo, su kuriuo perkančioji organizacija faktiškai sudarė sutartį, kainos.

Šiame kontekste kasacinio teismo išaiškinta, kad dalinės atsakomybės esmė yra ta, kad kiekvienas iš žalą padariusių asmenų atsako tik už žalą dalį, priklausomai nuo jo atliktų veiksmų sukeltų pasekmių ir kaltės laipsnio; daliai atsakomybei pagrįsti turi būti protingas pagrindas; kai sprendžiama dėl dalinės atsakomybės taikymo, teismui itin svarbu kiek įmanoma visapusiškai, detalai ir objektyviai įvertinti konkrečios situacijos aplinkybes, kad būtų galima teisingiau nustatyti kiekvieno už žalą atsakingo asmens atsakomybės ir

¹⁹¹⁰ LAT 2015 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-541-690/2015](#).

atlygintinos žalos dydį; teismas turi nustatyti faktinį (ar žala būtų atsiradusi, jeigu nebūtų neteisėtų veiksmų; lot. *conditio sine qua non*) ir teisinį (ar žala teisiškai nėra pernelyg nutolusi nuo neteisėto veiksmo) priežastinį ryšį¹⁹¹¹.

Šiuo aspektu kasacinis teismas yra suformulavęs praktiką, kad tais atvejais, kai, pavyzdžiui, tiekėjų veiksmus ir žalą siejančio priežastinio ryšio pobūdis yra skirtingas, t. y. kai vieno tiekėjo veiksmai buvo tiesioginė žalos atsiradimo priežastis, o kito veiksmai tik netiesiogiai turėjo įtakos žalai atsirasti, tiekėjų atsakomybė yra dalinė; nustatant priežastinį ryšį, reikia įvertinti tiekėjo, jeigu jis elgtųsi kaip protingas ir apdairus asmuo, galimybę neteisėtų veiksmų atlikimo metu numatyti žalos atsiradimą, neteisėtais veiksmais pažeistos teisės ar teisėto intereso prigimtį ir vertę bei pažeisto teisinio reglamentavimo apsauginę tikslą¹⁹¹². Netapatus tiekėjų tų pačių veiksmų vertinimas grindžiamas išskirtiniu jų supratimu apie dėl jų veiksmų kilsiančius skirtingus padarinius, taigi, ir nevienos jų prišimamos rizikos vertinimą. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad pirmoje vietoje esanti tiekėjas negali ir neprivalo numatyti, kad ne tik jis, bet ir žemesnėje vietoje esantis tiekėjas gali atsisakyti pasirašyti viešojo pirkimo sutartį. Kasacinis teismas šiuo aspektu taip pat yra išaiškinęs, kad net ir tais atvejais, kai pirmos vietos laimėtojas gali numatyti, kad tikimybė, jog antros vietos laimėtojas taip pat atsisakys pasirašyti sutartį, yra didesnė nei įprastai (pavyzdžiui, atitinkamos prekės rinkos konjunktūra), tačiau toks galimas numanymas nepakankamas solidariajai skolininkų atsakomybei nustatyti. Priešinga išvada gali būti daroma tik tuo atveju, jei būtų nustatytas neteisėtas tiekėjų veiksmų derinimas¹⁹¹³.

Pirkimo sutarties ar preliminarinės sutarties sudarymas arba visų tiekėjų atsisakymas sudaryti pirkimo ar preliminarinę sutartį [VPI](#) 86 straipsnio 2 dalyje įtvirtintais pagrindais taip pat reiškia ir pirkimo ar atskiro pirkimo dalies procedūrų pabaigą, apibrėžtą [VPI](#) 29 straipsnio 2 dalyje (*detales žiūrėti [VPI](#) 29 straipsnio 2 dalyje komentare*).

3. [VPI](#) 86 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas draudimas, sudarant pirkimo ar preliminarinę sutartį, keisti laimėjusio tiekėjo pasiūlymo kainą, sąnaudas, ar kitas sąlygas, derybų ar dialogo atveju – galutinai suderėtą kainą, sąnaudas ar kitas sąlygas, taip pat negali būti keičiamos kitos pirkimo dokumentuose nustatytos sąlygos. ESTT šiame kontekste yra išaiškinęs, kad derybos ir sutarties sudarymas su tiekėju pagal konkurso sąlygų neatitinkančias sąlygas pažeidžia tiekėjų lygiai teisiškumo principą¹⁹¹⁴. Ši nuostata koreliuoja su [VPI](#) 35 straipsniu, kuriame yra įtvirtinta pirkimo dokumentų apimtis bei turinys (*detales žiūrėti [VPI](#) 35 straipsnio komentare*). Šiuo aspektu pažymėtina, kad pirkimo ar preliminarinių sutarčių projektai yra pirkimo sąlygų sudedamoji dalis. Pagal ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimą *Borta* byloje¹⁹¹⁵ pirkimo sąlygų keitimas turi atitikti suformuluotus *Borta* kriterijus (trečiasis *Borta* kriterijus – viešojo pirkimo sąlygos gali būti keičiamos tik prieš dalyviams pateikiant pasiūlymus)¹⁹¹⁶. Atitinkamai pasiūlymo, neatitinkančio pirkimo sąlygų, vertinimas kaip

¹⁹¹¹ LAT 2008 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-7-59/2008](#); 2015 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-541-690/2015](#).

¹⁹¹² LAT 2007 m. lapkričio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-7-345/2007](#); 2015 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-541-690/2015](#).

¹⁹¹³ LAT 2015 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-541-690/2015](#).

¹⁹¹⁴ ESTT 1993 m. birželio 22 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Daniją*, [C-243/89](#).

¹⁹¹⁵ ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas *Borta*, [C-298/15](#).

¹⁹¹⁶ ESTT 2017 m. balandžio 5 d. sprendimas *Borta*, [C-298/15](#).

tinkamo, reikštų pirkimo sąlygų pakeitimą, nesivadovaujant (apeinant) *Borta* kriterijais (t. y. sudarant sutartį, pakeitus pasiūlymo kainą, sąnaudas ar kitas sąlygas).

Kita vertus, [VPI 86](#) straipsnio 3 dalyje įtvirtinta norma taip pat koreliuoja ir su [VPI 55](#) straipsnio 9 dalimi, kurioje nustatyta, kad, vadovaudamasi [VPI 45](#) straipsnio 3 dalimi, perkančioji organizacija gali prašyti dalyvių patikslinti, papildyti arba paaiškinti savo pasiūlymus, tačiau ji negali prašyti, siūlyti arba leisti pakeisti pasiūlymo esmės – pakeisti kainą arba padaryti kitų pakeitimų, dėl kurių pirkimo dokumentų reikalavimų neatitinkantis pasiūlymas taptų atitinkantis pirkimo dokumentų reikalavimus (*detales žiūrėti [VPI 55](#) straipsnio 9 dalies komentarą*). Bet kuriuo atveju, pasiūlymas tikslinamas pagal [VPI 55](#) straipsnio 9 dalyje nustatytus reikalavimus gali būti tik iki perkančiosios organizacijos sprendimo dėl pirkimo ar preliminariosios sutarties sudarymo priėmimo. Taigi, pirkimo ar preliminariosios sutarties sudarymo momentu yra draudžiama keisti tiek laimėjusio tiekėjo pasiūlymą, tiek pirkimo ar preliminariosios sutarties sąlygas, kurios yra pirkimo dokumentų sudėtinė dalis.

Be draudimo, sudarant pirkimo ar preliminarįją sutartį, keisti laimėjusio tiekėjo pasiūlymo kainą, sąnaudas ir kitas sąlygas bei pirkimo ar preliminariosios sutarties sąlygas, [VPI 86](#) straipsnio 3 dalyje taip pat įtvirtintos situacijos, kai mokesčius reguliuojančių įstatymų ir jų įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka už įsigytą pirkimo objektą pridėtinės vertės mokestį turi išskaityti ir į valstybės biudžetą sumokėti perkančioji organizacija. Tokiu atveju į pasiūlymo kainą ar sąnaudas įskaitytas šis mokestis, sudarant pirkimo ar preliminarįją sutartį, turi būti išskaičiuojamas iš pasiūlymo ar sąnaudų kainos, t. y. tiekėjui šia suma (išskaičiuotu pridėtinės vertės mokesčio dydžiu) už įsigytą pirkimo objektą sumokama atitinkamai mažiau. Atitinkamai tokiu atveju šios sumos išskaičiavimas iš laimėjusio tiekėjo pasiūlymo kainos ar sąnaudų [VPI 86](#) straipsnio 3 dalies pagrindu nebūna laikomas laimėjusio pasiūlymo kainos ar sąnaudų keitimu.

Atveju, kai pridėtinės vertės mokestį už tiekiamas prekes (teikiamas paslaugas) išskaito ir sumoka pirkėjas (klientas), apraše¹⁹⁷ nurodyti kiti atvejai, kai pridėtinės vertės mokestį už tiekiamas prekes (teikiamas paslaugas) išskaito ir sumoka į biudžetą šių prekių (paslaugų) pirkėjas. Pagal minėtą aprašą asmuo, registruotas pridėtinės vertės mokesčio mokėtoju Lietuvoje (išskyrus pridėtinės vertės mokesčių mokėtojomis įregistruotas biudžetines įstaigas), įsigijęs prekių ir paslaugų iš asmens, registruoto pridėtinės vertės mokesčių mokėtoju, privalo išskaityti ir sumokėti pridėtinės vertės mokestį, jeigu: (i) prekių tiekėjui (paslaugų teikėjui) teisme pradėta bankroto procedūra (taikoma iki 2021 m. gruodžio 31 d.); (ii) tiekiamos juodųjų ir spalvotųjų metalų atliekos ir laužas, panaudotos medžiagos, įskaitant pusgaminių atliekas, atsiradusias perdirbant, gaminant ar lydant juoduosius arba spalvotuosius metalus ar jų lydinius, taip pat tiekiamos atliekos ir kitos perdirbamos medžiagos, kurias sudaro juodieji ir spalvotieji metalų lydiniai; (iii) tiekiamą medieną: rąstai – skersai atpjautos apvaliosios medienos dalys: lentos, lentelės – pailgi 3–40 mm storio ir ne siauresni kaip 25 mm pločio pjautinės medienos gabalai; tašai, tašeliai – iš dviejų, trijų ar keturių pusių lygiagrečiai su rąsto ašimi atpjauti, aptašyti ar nufrezuoti rąstai, storesni ir platesni kaip 40 mm pjautinės medienos gabalai (taikoma iki 2021 m. gruodžio 31 d.); (iv) tiekiami standieji diskai; (v) tiekiami mobilieji telefonai, planšetės ir nešiojamieji kompiuteriai.

¹⁹⁷ Atveju, kai pridėtinės vertės mokestį už tiekiamas prekes (teikiamas paslaugas) išskaito ir sumoka pirkėjas (klientas), aprašas, patvirtintas 2002 m. birželio 13 d. Vyriausybės nutarimu „Dėl priemonių mokestinių prievolių įvykdymui užtikrinti“ Nr. 900.

Tuo atveju, jei pirkimo sąlygose nebuvo nustatyto reikalavimo tiekėjui pridėtinės vertės mokesčio įskaiciuoti į pasiūlymo kainą ar sąnaudas, perkančioji organizacija šio mokesčio iš tiekėjo pasiūlymo kainos ar sąnaudų negali išskaiciuoti. Tuo tarpu, net jei pirkimo sąlygose nurodytas reikalavimas pateikti pasiūlymo kainą su PVM ir be PVM, jei tiekėjas nėra PVM mokėtojas (pavyzdžiui, užsienyje registruotas tiekėjas), turi būti vertinama tik jo kaina be PVM. Pažymėtina, kad galimi atvejai, kai tiekėjas, kuris pasiūlymo pateikimo dieną nėra PVM mokėtojas, pirkimo laimėjimo atveju dėl pirkimo sutarties vertės gali tapti PVM mokėtoju. Atsižvelgiant į tai, kad laimėjimo atveju tiekėjas ketina tapti PVM mokėtoju, pasiūlymo kainą tokiaame pirkime tiekėjas turi nurodyti taip pat su PVM. Rekomenduojama tokią taisyklę įtvirtinti pačiose pirkimo sąlygose.

Tiekėjų nurodyta kaina su ir be PVM nelaikytina dviem atskirais kainomis. Atitinkamai kasacinio teismo šiuo aspektu yra išaiškinta, kad neracionalu yra versti tiekėjus, kurie nėra PVM mokėtojai, nurodyti kainą su PVM, iš anksto žinant, kad tai neatitinka [PVMĮ](#) nuostatų, o vėliau, remiantis neteisingai išskirto PVM grąžinimo mastu, pervesti į valstybės biudžetą pasiūlyme nepagrįstai nurodytą mokesį. Tokiu atveju perkančioji organizacija nepagrįstai būtų verčiama sudaryti viešojo pirkimo sutartį didesne kaina, be to, [PVMĮ](#) 71 straipsnio 6 dalis neatliktų savo apsauginės funkcijos, o būtų taikoma formaliai, nes prieš PVM skaičiavimą abiem sandorio šalims būtų aišku, kad PVM skaičiuoti nereikia. Minėta, jog tai iškreiptų [VPI](#) ir [PVMĮ](#) bendrą taikymą¹⁹¹⁸.

4. [VPI](#) 86 straipsnio 4 dalyje pirkimo ar preliminariosios sutarties sudarymo tvarka tais atvejais, kai perkančioji organizacija pirkimo sąlygose buvo nustačiusi reikalavimą, kad tiekėjų grupė, dalyvaujanti pirkime, laimėjimo atveju įsteigtų juridinį asmenį. Perkančioji organizacija gali reikalauti, kad ūkio subjektų grupės pateiktą pasiūlymą pripažinus geriausiu ir perkančiajai organizacijai pasiūlius sudaryti pirkimo sutartį, ši ūkio subjektų grupė įgytų tam tikrą teisinę formą, jei tai yra būtina siekiant tinkamai įvykdyti pirkimo sutartį.

Visais atvejais teisinės formos reikalavimai turi būti nustatyti pirkimo dokumentuose. Jeigu pirkimo sąlygose nėra nustatyto reikalavimo, kad ūkio subjektų grupė įsteigtų juridinį asmenį, perkančioji organizacija vėliau negali reikalauti tokios formos įgijimo, nebent šalis bendru sutarimu pakeistų jau sudarytas viešojo pirkimo sutarties nuostatas. Jeigu perkančioji organizacija, parinkdama teisinę formą, iš anksto pirkimo dokumentuose reikalauja, kad ūkio subjektų grupė, kurios pasiūlymas bus pripažintas geriausiu, įsteigtų juridinį asmenį, ji pirkimo sutartį ar preliminarįją sudaro su šių ūkio subjektų įsteigtu nauju juridiniu asmeniu. Tai reiškia, kad perkančioji organizacija negali reikalauti iš ūkio subjektų grupės įsteigti juridinį asmenį, jeigu šis asmuo nebus pirkimo laimėtojas. Ūkio subjektai, įsteigę juridinį asmenį, privalo laiduoti už jų įsteigto juridinio asmens prievolės, susijusias su pirkimo ar preliminariosios sutarties sąlygų įvykdymu. Šios sąlygos taip pat turi būti nurodytos pirkimo dokumentuose.

Laidavimo samprata ir sąlygos nėra aptartos [VPI](#), tačiau apibrėžtos [CK](#). Pagal [CK](#) 6.76 straipsnio 1 dalį laidavimo sutartimi laiduotojas už atlyginimą ar neatlygintinai išipareigoja atakvildito asmens kreditoriui, jeigu tas asmuo, už kurį laiduojama, neįvykdys visos ar dalies savo prievolės. [CK](#) 6.77 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad laidavimas atsiranda sudarius laidavimo sutartį arba įstatymų ar teismo sprendimo pagrindu. [VPI](#) 86 straipsnio 4 dalyje

¹⁹¹⁸ Ten pat.

įtvirtintas laidavimo reikalavimas laikytinas laidavimu pagal laidavimo sutartį, o ne pagal įstatymą, kadangi ūkio subjektai turi laisvą valią pasirinkti, ar dalyvauti pirkime savarankiškai, ar ūkio subjektų grupėje ir laimėjimo atveju turėti pareigą įsteigti naują juridinį asmenį bei, atitinkamai, už šį juridinį asmenį laiduoti. [CK](#) 6.78 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad laidavimu gali būti užtikrinamas tiek esamos, tiek ir būsimos, tačiau pakankamai apibūdintos prievolės įvykdymas. [CK](#) 6.81 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad, kai prievolė neįvykdyta, šalininkas ir laiduotojas atsako kreditoriui kaip solidariąją prievolę turintys bendraskoliai, jeigu ko kita nenustato laidavimo sutartis. Bendrai laidavę asmenys atsako kreditoriui solidariai, jeigu ko kita nenustato laidavimo sutartis ([CK](#) 6.81 straipsnio 3 dalis). Papildomai atkreiptinas dėmesys į tai, kad pagal [CK](#) 6.79 straipsnį laidavimo sutartis tarp perkančiosios organizacijos ir ūkio subjektų, įsteigusių juridinį asmenį pirkimo sutarčiai vykdyti, privalo būti rašytinės formos. Šios formos nesilaikymas laidavimo sutartį daro negaliojančią (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 42 straipsnio komentarą*).

[VPI](#) 86 straipsnio 4 dalyje įtvirtintas reikalavimas, kad ūkio subjektai, įsteigę juridinį asmenį, laiduotų už jų įsteigto juridinio asmens prievolę susijusias su pirkimo ar preliminariosios sutarties sąlygų įvykdymu, yra susijęs su tuo, kad naujai įsteigtas juridinis asmuo dažnu atveju neturi jokio kapitalo, kuriuo galėtų garantuoti savo prievolių perkančiajai organizacijai įvykdymą.

5. [VPI](#) 86 straipsnio 5 dalyje įtvirtintos pirkimo sutarties termino nustatymo sąlygos. Pirkimo sutartyje privaloma nustatyti prekių tiekimo, paslaugų teikimo, darbų atlikimo laikotarpį, kuris negali būti ilgesnis, nei 3 (treji) metai nuo sutarties įsigaliojimo, jei nėra pagrįstų sąlygų, dėl kurių terminas galėtų būti ilgesnis. [VPI](#) 86 straipsnio 5 dalyje įtvirtintas tokių pagrįstų atvejų, kai, atsižvelgiant į perkamo objekto ypatybes ir siekiant racionalaus lėšų panaudojimo (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 17 straipsnio komentarą*), šis terminas galėtų būti nustatomas ilgesnis. Tokie atvejai gali apimti pirkimo sutartis dėl:

- (i) elektros energijos ir šilumos, dujų, karšto ir šalto vandens, nuotekų ir atliekų tvarkymo paslaugų;
- (ii) bankų ir kitų finansinių institucijų teikiamų finansinių paslaugų;
- (iii) prekių nuomos, finansinės nuomos (lizingo), pirkimo išsimokėtinai;
- (iv) aptarnavimo, remonto ar priežiūros paslaugų, kai įsigyjamo objekto pirkimo sutartis apima ir šias paslaugas;
- (v) dokumentų saugojimo paslaugų;
- (vi) darbų ar statinio statybos techninės priežiūros paslaugų;
- (vii) statinio projekto vykdymo priežiūros paslaugų arba statinio projektavimo ir statinio projekto vykdymo priežiūros paslaugų, kai šios paslaugos perkamos kartu;
- (viii) investicijų projektų įgyvendinimo;
- (ix) finansinių priemonių ar fondų fondo, kaip šios sąvokos apibrėžtos 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1303/2013, kuriuo nustatomos Europos regioninės plėtros fondai, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondui, Europos žemės ūkio fondui kaimo plėtrai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondui bendros nuostatos ir Europos regioninės plėtros

fondui, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondui ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondui taikytinos bendrosios nuostatos ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1083/2006 (OL L 347, 2013, p. 320), 2 straipsnio 11 ir 27 punktuose, finansų inžinerijos priemonių, įskaitant kartu teikiamas subsidijas, valdymo ir (arba) įgyvendinimo paslaugų;

- (x) miško sodmenų išauginimo paslaugų;
- (xi) kitų prekių ir (ar) paslaugų, kai ilgesnis kaip 3 (trejų) metų prekių tiekimo ir (ar) paslaugų teikimo laikotarpis ekonominiu ar socialiniu požiūriu yra ilgesnis ir perkančioji organizacija tai pagrindžia – įstatyme nėra įtvirtinta, kaip perkančioji organizacija turėtų pagrįsti, kad tam tikrų prekių ir (ar) paslaugų sutartį yra ekonominiu arba socialiniu požiūriu naudinga vykdyti ilgiau, nei 3 (tris) metus; pagrindas sutarties termino prailginimui galėtų būti specifinis pirkimo objektas, pavyzdžiui, informacinių sistemų sukūrimo ir įdiegimo paslaugos, kuomet objektyviai tokio pirkimo objekto įgyvendinimui yra reikalingas ilgesnis terminas ir ekonominiu požiūriu yra naudingiau, kad tai įgyvendintų vienas tiekėjas nuo pradžios iki pabaigos; atkreiptinas dėmesys, kad ši sąlyga taikoma tik prekių ir (ar) paslaugų sutartims, tačiau nėra taikoma darbų sutartims.

VPI 86 straipsnio 5 dalyje įtvirtintas atveju, kuomet pirkimo sutarties terminas gali būti prailgintas (nustatytas ilgesnis, nei 3 (treji) metai) nėra baigtinis. Taigi, perkančioji organizacija gali nustatyti ilgesnį pirkimo sutarties terminą ir kitais, VPI 86 straipsnio 5 dalyje neįtvirtintais atvejais, jeigu ji bet kokiomis priemonėmis galėtų pagrįsti, kad ilgesnis terminas yra būtinas, atsižvelgiant į perkamo objekto ypatybes ir gali užtikrinti racionalaus lėšų panaudojimą (pavyzdžiui, Vyriausybei patvirtinus Viešųjų pastatų energinio efektyvumo didinimo programą, buvo įtvirtintas energijos taupymo paslaugų teikėjo modelio (ETPT), geriau žinomo kaip ESCO modelis, taikymas, renovuojant centrinės valdžios pastatus¹⁹¹⁹, šio modelio sutarčių terminas gali būti ir iki 10 metų¹⁹²⁰; viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų (PPP)¹⁹²¹, kurie taip pat ruošiami, vadovaujantis ilgalaikė perspektyva bei, atsižvelgiant į konkrečią komercinę sritį, sutarčių terminas atitinkamai gali būti ilgesnis, nei 3 (treji) metai).

Pavyzdys

Lietuvos Respublikos vyriausybės inicijuotas viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektas „Vilniaus mieste veikiančių teismų infrastruktūros sukūrimas ir priežiūra“. Projekto nustatyta trukmė yra 29 metai¹⁹²².

Atsižvelgiant į tai, komentuojama VPI 86 straipsnio 5 dalies norma šiuo aspektu turėtų būti sisteminei aiškinama su VPI 1 straipsnio 1 dalimi, kurioje įtvirtintas efektyvumo tikslas viešuose pirkimuose bei VPI 17 straipsnio 2 dalies 1 punktu, kuriame įtvirtinta, kad

¹⁹¹⁹ Vyriausybės 2004 m. lapkričio 26 d. nutarimu Nr. 1328 patvirtinta Viešųjų pastatų energinio efektyvumo didinimo programa.

¹⁹²⁰ UAB „Energijos sprendimų centras“ vieša konsultacija ESCO modelio geroji praktika.

¹⁹²¹ <https://www.ppplietuva.lt/lt/projektai>.

¹⁹²² <https://issuu.com/lietuvosteismai/docs/brosiura-vilniaus-teismu-vpsp-lt>

perkančioji organizacija turi siekti, jog prekėms, paslaugoms ar darbams įsigyti skirtos lėšos būtų naudojamos racionaliai (*detalesnį žiūrėti [VPI 1 straipsnio 1 dalies ir 17 straipsnio 2 dalies 1 punkto komentarus](#)*). Bet kuriuo atveju, net, jei perkančioji organizacija nustato ilgesnį terminą, būtina atsižvelgti ir į proporcingumo principą ir nustatyti tik tokį terminą, kuris objektyviai reikalingas.

6. [VPI](#) 86 straipsnio 6 dalyje įtvirtintas maksimalus preliminariosios sutarties terminas. Bendras maksimalus preliminariosios sutarties terminas negali būti ilgesnis, nei 4 (ketveri) metai. Vis dėlto perkančioji organizacija turi teisę nustatyti ilgesnį preliminariosios sutarties terminą, jeigu ji gali pagrįsti, kad ilgesnis terminas yra reikalingas, atsižvelgiant į pirkimo objekto ypatybes. Kaip ir [VPI](#) 86 straipsnio 5 dalies atveju, nustatomas ilgesnis terminas, vadovaujantis proporcingumo principu, turi būti tik toks, koks objektyviai reikalingas. Pavyzdžiui, kai yra nustatyti ir pasikartojantys perkančiosios organizacijos poreikiai, o perkančioji organizacija iš anksto nežino, kada tiksliai atsiras pirkimo poreikis, koks bus tokių pirkimų dažnis ir pan.¹⁹²³, tačiau žino, kad toks poreikis išliks ilgiau, negu 4 (ketverius) metus, tuo tarpu atskirų tokio pirkimo objekto procedūrų vykdymas būtų ekonomiškai nenaudingas. Taigi, bendras sutarties terminas (preliminariosios ir pirkimo sutarties) negali būti ilgesnis nei 7 (septyneri) metai. Vis dėlto atkreiptinas dėmesys į tai, kad [VPI](#) 86 straipsnio 5 dalyje įtvirtintas ne pirkimo sutarties, o paslaugų teikimo, prekių tiekimo, darbų atlikimo maksimalus terminas; pirkimo sutarties terminas ne visais atvejais sutampa su paslaugų teikimo, prekių tiekimo, darbų atlikimo terminu (pirkimo sutarties terminas gali būti ilgesnis, kadangi sutartyje nustatytas papildomas laikas prekių, paslaugų, darbų priėmimui ir mokėjimams atlikti ir pan.), dėl to tokiais atvejais bendras preliminariosios ir pirkimo sutarties terminas gali būti ilgesnis nei 7 (septyneri) metai. Bendras terminas taip pat bus ilgesnis tais atvejais, kai pagal [VPI](#) 86 straipsnio 5 dalį yra nustatomas ilgesnis pirkimo sutarties terminas ir (ar) pagal [VPI](#) 86 straipsnio 6 dalį yra nustatomas ilgesnis preliminariosios sutarties terminas.

Visais atvejais perkančioji organizacija privalo nurodyti skelbime apie pirkimą arba kvietime patvirtinti susidomėjimą atvejus, dėl kurių yra nustatomas ilgesnis, nei 4 (ketverių) metų terminas. Papildomai atkreiptinas dėmesys į tai, kad pirkimo sutartį preliminariosios sutarties pagrindu galima sudaryti tik iki preliminariosios sutarties termino pabaigos, tačiau pirkimo sutartis gali galioti ilgiau, nei preliminarioji sutartis, kurios pagrindu ji sudaryta. Be to, sudarius pagrindinę sutartį, preliminarioji sutartis lieka galioti joje nurodytą laikotarpį, jeigu preliminariojoje sutartyje nenurodyta kitaip.

Pavyzdys

Preliminarioji sutartis galioja 4 (ketverius) metus nuo sutarties įsigaliojimo, t. y. iki 2023 m. lapkričio 11 d. Pagrindinė sutartis preliminariosios sutarties pagrindu sudaroma paskutinę preliminariosios sutarties galiojimo dieną, t. y. 2023 m. lapkričio 11 d., joje nustatytas 3 (trejų) metų galiojimo laikotarpis, t. y. iki 2026 m. lapkričio 11 d. Taigi, pagrindinė sutartis galios, nors preliminariosios sutarties galiojimo terminas bus pasibaigęs.

¹⁹²³ 2018 m. vasario mėn. Europos Komisijos [Viešojo pirkimo gairės specialistams](#).

7. [VPI](#) 86 straipsnio 7 dalyje įtvirtinti atvejai, kada viešojo pirkimo sutartis gali būti sudaryta žodžiu. Pirkimo sutartis sudaroma žodžiu tik, jei yra viena iš šių sąlygų:

pirma, supaprastinto pirkimo sutarties vertė yra mažesnė kaip 3 000 Eur (trys tūkstančiai eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio); šiuo aspektu papildomai pažymėtina, kad, nors [VPI](#) 86 straipsnio 7 dalyje įvardinta tik supaprastinto pirkimo sutarties vertė, ta pati sąlyga taikoma ir sudarant pirkimo sutartį, atlikus mažos vertės pirkimą, kadangi pagal [VPI](#) 25 straipsnio 2 dalį, atliekant mažos vertės pirkimus, taikomos, įskaitant, bet neapsiribojant [VPI](#) 86 straipsnio 5, 6, 7 ir 9 dalys ir [Mažos vertės pirkimų tvarkos apraše](#) nustatytos taisyklės, tuo tarpu [Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo](#) 21.4.3. punkte nustatyta, kad sutartis gali būti sudaroma žodžiu tik tada, kai pirkimo sutarties vertė yra mažesnė kaip 3 000 Eur (trys tūkstančiai eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio);

antra, pirkimo sutartis sudaroma, atlikus pirkimą atstovybių, taip pat kitų perkančiųjų organizacijų, kurios užsienyje įsigyja prekių, paslaugų ar darbų, skirtų užsienyje esantiems jų padaliniais, kariniams atstovams ar specialiesiems atašė arba skirtų užsienyje vykdomiems vystomojo bendradarbiavimo ir kitiems projektams; šiuo atveju yra taikomas [Diplomatinųjų atstovybių tvarkos aprašas](#) (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 25 straipsnio 3 dalies komentarą*), kurio 79 punkte nustatyta, kad pirkimo sutartis gali būti sudaroma žodžiu, jei jos vertė ne didesnė kaip 10 000 (dešimt tūkstančių) eurų (be pridėtinės vertės mokesčio);

trečia, pirkimo sutartis sudaroma, atlikus ypatingos svarbos tarptautiniams renginiams organizuoti reikalingų prekių, paslaugų ar darbų supaprastintą pirkimą pagal [Tarptautinių renginių tvarkos apraše](#) įtvirtintas taisykles (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 25 straipsnio 4 dalies komentarą*), kurių 53 punkte nustatyta, kad pirkimo sutartis (taip pat preliminarioji sutartis) sudaroma raštu, išskyrus atvejus, kai pirkimo sutarties vertė yra mažesnė kaip 3 000 Eur (trys tūkstančiai eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio), o pirkimo užsienyje atveju – kai pirkimo sutarties vertė ne didesnė kaip 10 000 (dešimt tūkstančių) eurų (be pridėtinės vertės mokesčio).

Visais kitais atvejais viešojo pirkimo sutartis yra sudaroma raštu (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 44 dalies komentarą*).

8. [VPI](#) 86 straipsnio 8 dalyje įtvirtintas pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymo terminas bei pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymo atidėjimo terminas. Pirkimo sutartis ir preliminarioji sutartis turi būti sudaroma nedelsiant, tačiau ne anksčiau, negu pasibaigė atidėjimo terminas. [VPI](#) 86 straipsnio 8 dalyje įtvirtintas reikalavimas sudaryti pirkimo sutartį ir preliminarją sutartį nedelsiant (iš karto po to, kai pasibaigė sutarties sudarymo atidėjimo terminas) reiškia, kad įstatymų leidėjas iš esmės įtvirtino nepertraukiamų ir operatyviai vykdomų viešojo pirkimo procedūrų modelį, kurio išimtis yra atskirai reglamentuotos ir pagrįstos svarbiomis aplinkybėmis¹⁹²⁴. Kasacinis teismas šiuo aspektu yra išaiškinęs, kad perkančioji organizacija iš esmės neturi teisės pati (savarankiškai) sustabdyti viešojo pirkimo procedūrą, o šį sprendimą priima arba įpareigota VPT, arba įstatyme nustatytu pagrindu. Taigi, pirkimo procedūrų stabdymas perkančiųjų organizacijų sprendimu – [VPI](#) griežtai reglamentuota, išimtinė priemonė, kuri taikoma joms ne naudojantis teisėmis, o vykdančiomis pareigomis. Kitaip tariant, perkančioji organizacija neturi teisės delsti pirkimo sutarties

¹⁹²⁴ LAT 2017 m. gegužės 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-219-690/2017](#).

sudarymo, išskyrus, kai pirkimo procedūros turi būti stabdomos įstatyme nustatytais pagrindais¹⁹²⁵.

Tuo tarpu pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymo atidėjimo termino sąvoka yra įtvirtinta [VPI](#) 2 straipsnio 43 dalyje, kurioje nustatyta, kad pirkimo ir preliminariosios sutarties sudarymo atidėjimo terminas – pagal [VPI](#) reikalavimus nustatytas laikotarpis, kuris prasideda nuo pranešimo apie sprendimą nustatyti laimėjusį viešojo pirkimo pasiūlymą išsiuntimo iš perkančiosios organizacijos suinteresuotiems kandidatams ir suinteresuotiems dalyviams dienos ir, kuriam pasibaigus sudaroma pirkimo sutartis arba preliminarioji sutartis (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 43 dalies komentarą*).

ESTT yra suformavęs atidėjimo termino teisinius pagrindus ir šiuo aspektu išaiškinęs, kad su tiekėjų veiksmingos teisinės gynybos principu, išplaukiančiu iš [Direktyvos 89/665](#) 1 straipsnio, nedera situacija, kai po perkančiosios organizacijos sprendimo paskelbti pirkimo laimėtoją iš karto priimamas sprendimas sudaryti viešojo pirkimo sutartį, t. y. šie sprendimai priimami vienu ar panašiu metu, arba net kai šie sprendimai yra sudėtinės vieno sprendimo dalys. Tokiais atvejais tiekėjui, siekiančiam kvestionuoti pirkimo rezultatus nepaliekama nei teisinė, nei faktinė galimybė jų pakeisti. Atidėjimo terminas – viena iš tiekėjų teisių gynimo priemonių, todėl ši priemonė visuomet turi būti įgyvendinama kartu su tiekėjų teisių veiksmingos (efektyvios) gynybos teisiniu principu¹⁹²⁶.

[VPI](#) 86 straipsnio 8 dalyje įtvirtintas pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymo terminas turi būti sistemaiškai aiškinamas ir taikomas su [Direktyvos 2007/66/EB](#) nuostatomis, kuriose atidėjimo terminas yra įtvirtintas kaip pažeistų teisių gynimo priemonė. [Direktyvos 2007/66/EB](#) preambulės 4-ojoje konstatuojamoje dalyje nurodyta, kad turi būti nustatytas laikotarpis, trunkantis nuo sprendimo dėl sutarties suteikimo iki sutarties sudarymo dienos, per kurį būtų galima atlikti veiksmingą peržiūros procedūrą. Siekiant užtikrinti veiksmingą teisminę suinteresuotų dalyvių apsaugą, reikia nustatyti minimalų atidėjimo laikotarpį, kuriuo konkrečios sutarties sudarymas sustabdomas, nepriklausomai nuo to, ar sutartis sudaroma pasirašymo metu, ar ne. Atitinkamai [Direktyvos 2007/66/EB](#) preambulės 6-ojoje konstatuojamoje dalyje įtvirtinta, kad atidėjimo laikotarpis turėtų suteikti suinteresuotiems dalyviams pakankamai laiko išnagrinėti sprendimą dėl sutarties suteikimo ir įvertinti, ar tikslinga inicijuoti peržiūros procedūrą. Kai suinteresuotiems dalyviams pranešama apie sprendimą dėl sutarties suteikimo, jiems turi būti suteikta reikiama informacija, kuri būtina siekiant veiksmingos peržiūros. Tai taip pat atitinkamai taikoma kandidatams, jei perkančioji organizacija ar perkantysis subjektas laiku nepateikė informacijos apie jų paraiškos atmetimą.

Taigi, pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymo atidėjimo terminu yra apibrėžta: *pirma*, prielaidos pabaigti viešojo pirkimo procedūras [VPI](#) 29 straipsnio 2 dalies 1 punkto pagrindas pasirašius pirkimo sutartį ar preliminarą sutartį (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 29 straipsnio 2 dalies 1 punkto komentarą*); *antra*, teisė pateikti pretenzijas ir perkančiųjų organizacijų pareiga priimti ir nagrinėti pretenzijas pagal [VPI](#) 103 straipsnio 1 dalį (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 103 straipsnio 1 dalies komentarą*); *trečia*, padariniai, kai perkančiosios organizacijos pažeidžia reikalavimą dėl atidėjimo termino, t. y. sudarytos sutartys laikomos negaliojančiomis (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 105 straipsnio 1 dalies 2 punkto komentarą*). Atidėjimo terminas – viena iš tiekėjų teisių gynimo priemonių, todėl ši priemonė visuomet turi būti

¹⁹²⁵ Ten pat.

¹⁹²⁶ ESTT 2002 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje *Universale-Bau* [C-470/99](#); 2003 m. vasario 27 d. sprendimas byloje *Santex*, [C-327/00](#); 2007 m. spalio 11 d. sprendimas byloje *Lämmerzahl*, [C-241/06](#);

įgyvendinama kartu su tiekėjų teisių veiksmingos (efektyvios) gynybos teisiniu principu¹⁹²⁷ (detaliau žiūrėti [VPI 2 straipsnio 43 dalies komentarą](#)).

[VPI 86](#) straipsnio 8 dalyje yra detalizuoti atidėjimo terminai tarptautinės vertės pirkimams ir supaprastintiems pirkimams:

- (i) tarptautinių pirkimų atveju pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymo atidėjimo terminas negali būti trumpesnis kaip 10 dienų;
- (ii) supaprastintų pirkimų atveju pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymo atidėjimo terminas negali būti trumpesnis kaip 5 darbo dienos;
- (iii) jeigu pranešimas apie sprendimą nustatyti laimėjusį pirkimo pasiūlymą nebuvo siunčiamas elektroninėmis priemonėmis, nesvarbu, ar buvo vykdomas tarptautinis ar supaprastintas pirkimas, pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymo atidėjimo terminas negali būti trumpesnis kaip 15 dienų.

Visais atvejais pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymo atidėjimo terminai gali būti ilgesni, tačiau negali būti trumpesni, nei įtvirtinti [VPI 86](#) straipsnio 8 dalyje. Jei perkančioji organizacija taiko ilgesnį, nei įstatyme įtvirtintas atidėjimo terminas, šis terminas turi būti nurodytas pirkimo sąlygose. Atitinkamai [VPI 86](#) straipsnio 8 dalyje taip pat yra įtvirtinti atvejai, kada atidėjimo terminas gali būti netaikomas.

- (i) vienintelis suinteresuotas dalyvis yra tas, su kuriuo sudaroma pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, ir nėra suinteresuotų kandidatų (detaliau žiūrėti [VPI 2 straipsnio 31 ir 32 dalies komentarus](#));
- (ii) pirkimo sutartis sudaroma dirbtinės pirkimo sistemos pagrindu (detaliau žiūrėti [VPI 79 straipsnio komentarą](#)) arba preliminariosios sutarties pagrindu (detaliau žiūrėti [VPI 2 straipsnio 77 dalies komentarą](#));
- (iii) pirkimo sutartis sudaroma žodžiu (detaliau žiūrėti [VPI 86](#) straipsnio 7 dalies komentarą).

9. [VPI 86](#) straipsnio 9 dalyje įtvirtintas reikalavimas perkančiosioms organizacijoms skelbti CVP IS laimėjusio dalyvio pasiūlymą, sudarytą pirkimo sutartį, preliminarnią sutartį ir šių sutarčių pakeitimus, taip pat įtvirtinti atvejai, kada nurodytos informacijos CVP IS skelbti nėra privaloma.

Laimėjusio dalyvio pasiūlymas, sudaryta pirkimo sutartis, preliminarioji sutartis ir šių sutarčių pakeitimai CVP IS yra viešinami [Informacijos viešinimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos apraše](#) nustatyta tvarka (šio aprašo VIII dalis). Minėto [tvarkos aprašo](#) 30 punkte bei [VPI 10](#) straipsnio 3 dalies 3 punkte taip pat įtvirtintas reikalavimas skelbti

¹⁹²⁷ ES T 2002 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje *Universale-Bau* C-470/99; 2003 m. vasario 27 d. sprendimas byloje *Samex*, C-327/00; 2007 m. spalio 11 d. sprendimas byloje *Lämmerzahl*, C-241/06; LAT 2011 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-119/2011](#); 2011 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-458/2011](#); 2013 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-7-32/2013](#); 2015 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-122-690/2015](#); 2016 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-237-415/2016](#); 2018 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-77-969/2018](#); 2018 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje [e3K-3-371-378/2018](#).

vidaus sandorius ar jų pakeitimus (*detaliau žiūrėti [VPI 10 straipsnio 3 dalies 3 punkto komentarą](#)*).

Informacija turi būti paskelbiama ne vėliau kaip per 15 dienų nuo pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymo, bet ne vėliau kaip iki pirmojo mokėjimo pagal sutartį pradžios. Jei perkančioji organizacija keičia sudarytą pirkimo sutartį ar preliminarją sutartį, šie pakeitimai turi būti paskelbti CVP IS ne vėliau kaip per 15 kalendorinių dienų nuo atitinkamų pakeitimų atlikimo dienos ([aprašo 30 punktas](#)).

Pirkimo sutartis, preliminarąsias sutartis ir jų pakeitimus viešinti privaloma, nepriklausomai nuo jų vertės, taip pat nepriklausomai nuo to, ar buvo vykdytas tarptautinis, supaprastintas, ar mažos vertės pirkimas, ar pirkimas per CPO. Perkančiosios organizacijos privalo pavišinti rašytinės formos informaciją, t. y. jeigu pirkimo sutartis ar preliminarąji sutartis sudaryta raštu, o pasiūlymas pateiktas žodžiu – viešinama sutartis; jeigu sutartis sudaryta žodžiu, o pasiūlymas pateiktas raštu – viešinamas pasiūlymas; jeigu sutartis sudaryta ir pasiūlymas pateiktas raštu – viešinama ir sutartis, ir pasiūlymas¹⁹²⁸. Kitaip tariant, [VPI 86](#) straipsnio 9 dalyje įtvirtintas reikalavimas viešinti nurodytą informaciją CVP IS netaikomas laimėjusio dalyvio pasiūlymui, kai pasiūlymas pateikiamas žodžiu, arba sudarytai pirkimo sutarčiai, kai pirkimo sutartis sudaroma žodžiu.

[VPI 86](#) straipsnio 9 dalies pagrindu nėra skelbiama informacija, kurios atskleidimas prieštarautų informacijos ir duomenų apsaugą reguliuojantiems teisės aktams arba visuomenės interesams, pažeistų teisėtus konkretaus tiekėjo komercinius interesus arba turėtų neigiamą poveikį tiekėjų konkurencijai. Ši nuostata koreliuoja su [VPI 20](#) straipsniu, kuriame įtvirtinta konfidencialios informacijos viešuosiuose pirkimuose apibrėžtis bei draudimas tokią informaciją atskleisti tretiesiems asmenims (*detaliau žiūrėti [VPI 20 straipsnio komentarą](#)*). Taigi, perkančiosios organizacijos negali CVP IS pavišinti tokios informacijos, kuri yra konfidenciali [VPI 20](#) straipsnio 2 dalies prasme arba, kurios atskleidimas pažeistų [Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo](#) reikalavimus (pavyzdžiui, fizinio asmens kodo viešas atskleidimas pažeistų [Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo 3](#) straipsnio 2 dalies normą), arba pažeistų visuomenės interesus (pavyzdžiui, kalėjimo pastato projektavimo sutarties tam tikros sąlygos, techninės detalės gali būti neatskleidžiamos, siekiant užtikrinti visuomenės interesą, kad suprojektuotame pastate būtų garantuotas saugumas).

[VPI 86](#) straipsnio 9 dalyje taip pat įtvirtintos kitos išimtys, kai nustatytos informacijos viešinimo reikalavimas netaikomas, t. y.:

pirma, pirkimams, kurie atlikti neskelbiamų derybų būdu (mažos vertės pirkimų atveju – neskelbiant apie pirkimą), jei, atlikus tokį pirkimą, sutartis sudaroma su fiziniu asmeniu ir tik esant vienai iš šių sąlygų: (i) jeigu prekes tiekti, paslaugas teikti ar darbus atlikti gali tik konkretus tiekėjas – dėl išimtinių teisių apsaugos arba konkurencijos nėra dėl techninių priežasčių (esant [VPI 71](#) straipsnio 1 dalies 2 punkto b ir c papunkčiuose nustatytoms sąlygoms (*detaliau žiūrėti [VPI 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto b ir c papunkčių komentarą](#)*); (ii) kai perkančios mokymų paslaugos, ekspertų teikiamos intelektinės paslaugos, ekspertinio vertinimo paslaugos (esant [VPI 71](#) straipsnio 6 dalies 5, 6, 7 punktuose nustatytoms sąlygoms (*detaliau žiūrėti [VPI 71 straipsnio 6 dalies 5, 6, 7 punktų komentarą](#)*)) (tuo tarpu kitais atvejais, pavyzdžiui, sudarius sutartį dėl patalpų remonto darbų, nors sutartis sudaroma su fiziniu

¹⁹²⁸ VPT [2019 m. vasario 11 d. vieša konsultacija](#).

asmeniui, informacijos viešinimo reikalavimas, nustatytas [VPI](#) 86 straipsnio 9 dalyje, turi būti taikomas);

antra, perkant iš konkretaus tiekėjo unikalų meno kūrinį ar meninį atlikimą (kai yra [VPI](#) 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto a papunktyje nustatyta sąlyga (*detales žiūrėti [VPI](#) 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto a papunkčio komentarą*);

trečia, laimėjusio dalyvio pasiūlymo, pirkimo sutarties ar preliminarinės sutarties dalimis, kai nėra techninių galimybių tokiu būdu paskelbti informacijos (pavyzdžiui, atitinkama informacija yra itin didelės (per didelės) apimties, ar tokio formato, kuris neturi būti įrašytas“ CVP IS ir pan.). Tokiu atveju perkančioji organizacija turi sudaryti galimybę susipažinti su nepaskelbtomis laimėjusio dalyvio pasiūlymo, pirkimo sutarties ar preliminarinės sutarties dalimis, pavyzdžiui, su nepaskelbta informacija norintys susipažinti asmenys tai galėtų padaryti fiziškai atvykę į perkančiosios organizacijos patalpas sutartu laiku arba susipažinimas būtų užtikrinamas kitomis priemonėmis.

87 straipsnis. Pirkimo sutarties turinys

1. Pirkimo sutartyje, kai ji sudaroma raštu, turi būti nustatyta:

- 1) sutarties šalių teisės ir pareigos;
 - 2) perkamos prekės, paslaugos ar darbai, preliminarus, o jeigu įmanoma, – tikslus jų kiekis;
 - 3) kainodaros taisyklės, nustatytos pagal Viešųjų pirkimų tarnybos patvirtintą metodiką;
 - 4) mokėjimo tvarka. Mokėjimo laikotarpiai turi atitikti Lietuvos Respublikos mokėjimų, atliekamų pagal komercines sutartis, vėlavimo prevencijos įstatymo 5 straipsnyje nustatytus reikalavimus;
 - 5) sutarties prievolių įvykdymo terminai;
 - 6) sutarties įvykdymo užtikrinimas;
 - 7) sutarties peržiūros sąlygos ar pasirinkimo galimybės, jeigu tai numatoma;
 - 8) ginčų sprendimo tvarka;
 - 9) sutarties nutraukimo atvejai, įskaitant šio įstatymo 90 straipsnyje nurodytus atvejus, ir tvarka;
 - 10) sutarties galiojimas;
 - 11) subtiektėjai, jeigu vykdant pirkimo sutartį jie pasitelkiami, ir jų keitimo tvarka;
 - 12) perkančiosios organizacijos vadovo sprendimu skiriamas asmuo, atsakingas už sutarties vykdymą, sutarties ir pakeitimų paskelbimą pagal šio įstatymo 86 straipsnio 9 dalies nuostatas.
- ### 2. Perkančioji organizacija gali nustatyti specialias pirkimo sutarties vykdymo sąlygas, siejamas su ekonominiais, inovacijų, užimtumo, socialinės ir aplinkos apsaugos reikalavimais, jeigu tokios sąlygos:
- 1) susijusios su pirkimo objektu, kaip nustatyta šio įstatymo 55 straipsnio 4 dalyje;
 - 2) nurodytos pirkimo dokumentuose.

Komentuojame [VPI](#) 87 straipsnyje¹⁹²⁹ yra įtvirtinti materialieji (turinio) pirkimo sutarties reikalavimai. Komentuojamame straipsnyje yra nustatyti konkretūs viešojo pirkimo sutarties turinio reikalavimai, t. y. esminės sutarties sąlygos, kurios privalo būti nurodytos viešo pirkimo sutartyje. Pagal nuosekliai plėtojamą kasacinio teismo praktiką [CK](#) nuostatos ir jose įtvirtintas sutarčių laisvės principas [VPI](#) 87 straipsnio kontekste taikomos tik tiek, kiek šio aspekto nereguliuoja specialusis [VPI](#)¹⁹³⁰. [CK](#) 6.382 straipsnyje taip pat įtvirtinta, kad viešojo pirkimo-pardavimo sutartims [CK](#) normos taikomos tiek, kiek kiti įstatymai nenustato ko kita.

¹⁹²⁹ Komentuojamos [VPI](#) 87 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 72 straipsnio normas.

¹⁹³⁰ LAT 2013 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-75/2013](#).

Sąlygos, įtvirtintos sudarytoje pirkimo sutartyje, per visą sutarties vykdymo laikotarpį turi kuo labiau atspindėti galutinį atlikto viešojo pirkimo rezultatą, t. y. pirkimo dokumentuose suformuluotus reikalavimus, pirkimo vykdytojo ir pirkimą laimėjusio tiekėjo įsipareigojimus bei atsakomybę. Dėl to pirkimo sutartis turi būti rengiamos ne tik vadovaujantis [VPI](#) įtvirtintais privalomais reikalavimais, tačiau taip pat kiekvienu konkrečiu atveju įvertinus visas įmanomas su konkrečiu pirkimu ir su sutarties vykdymu susijusias aplinkybes¹⁹³¹. Atsižvelgiant į tai, kad viešojo pirkimo sutartis jų galiojimo laikotarpiu galima keisti tik griežtai laikantis [VPI](#) 89 straipsnyje įtvirtintų reikalavimų (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 89 straipsnio komentarą*), perkančiosios organizacijos privalo įvertinti visus galimus sutarties vykdymo ypatumus ir juos išsamiai aptarti rengiamos sutarties sąlygose, nes iš anksto nenustačius tam tikrų sąlygų laisvumo, toks sprendimas gali sukelti neigiamus padarinius ne tik tiekėjams, bet ir pačiai perkančiajai organizacijai (pavyzdžiui, pirkimo sutartyje nustačius, kad subrangovai negalės būtų keičiami, ar nustačius tik kelias tokio pakeitimo galimybes, o pasitelktam subrangovui iš esmės vėluojant atlikti darbus ar kitais būdais netinkamai vykdant savo sutartinių įsipareigojimus rangovui, jo pakeitimas viešojo pirkimo sutarties kontekste taptų negalimu, dėl to būtų itin apsunkintas tinkamas ir savalaikis pirkimo sutarties įvykdymas).

Be to, perkančiosios organizacijos nustatytos pirkimo sutarties sąlygos turi ne tik neprieštarauti [VPI](#) reguliavimui ir kitoms teisės normoms (pavyzdžiui, [CK](#)), bet taip pat negali būti pernelyg griežtos tiekėjams. Sutarties projekte nustatytus teisėtus, tačiau pernelyg griežtus, nepalankius tiekėjams reikalavimus (pavyzdžiui, didelės baudas, pernelyg didelės vertės sutarties įvykdymo užtikrinimo reikalavimus ir kitas sąlygas), yra didelė tikimybė, kad tiekėjai nesirys dalyvauti pirkime ir teikti konkurencingą pasiūlymą.

[VPI](#) 87 straipsnio nuostatos turi būti sistemškai aiškinamos ir taikomos kartu su [VPI](#) 35 straipsniu, kuriame įtvirtinti reikalavimai pirkimo dokumentų turiniui, kadangi pirkimo sutarties projektas yra pirkimo dokumentų sudėtinė dalis (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 35 straipsnio 1 dalies komentarą*). [VPI](#) 35 straipsnio 2 dalies 13 punkte taip pat nustatyta, kad pirkimo dokumentuose turi būti nurodyta perkančiosios organizacijos siūlomos šalims sudaryti pirkimo sutarties sąlygos ir (arba) pirkimo sutarties projektas pagal [VPI](#) 87 straipsnyje nustatytus reikalavimus, jeigu jis yra pritaikytas (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 35 straipsnio 2 dalies 13 punkto komentarą*).

Šiuo aspektu pažymėtina, kad perkančiosios organizacijos turi diskreciją rengti pirkimo sutartis ir jose nustatyti konkrečius reikalavimus, dėl to reikalavimai pirkimo sutartims (kiek jie neatsispindi sutarties projekte) turi būti ne tik suderinti su [VPI](#) nuostatomis, bet jiems taip pat, kaip ir pirkimo dokumentams bendrąja prasme, taikomi ir kiti tinkamumo kriterijai: (i) reikalavimų tikslingumas, proporcingumas; (ii) reikalavimų atitiktis aktualių kitų specialiųjų teisės aktų nuostatomis; (iii) objektyvus atitikties reikalavimams patikrinamumas; (iv) realios konkurencijos viešajame pirkime užtikrinimas (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 35 straipsnio 1 dalies komentarą*). Atitinkamai pirkimo sutarties projekto turiniui, kaip sudėtinei pirkimo dokumentų daliai, taip pat keliami reikalavimai, kad pirkimo sutarties nuostatos būtų tikslios, aiškos ir be dviprasmybių (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 35 straipsnio 4 dalies komentarą*).

Kasacinio teismo yra išaiškinta, kad pirkimo sutartis, sudaryta atlikus pirkimo procedūras pagal [VPI](#) nuostatas yra specifinė tuo, jog tiekėjai jas sudaro prisijungimo būdu, todėl atitinkamai perkančiosios organizacijos yra atsakingos už tikslias, aiškias, nedviprasmiškas bei

¹⁹³¹ [Sutarčių keitimo gairės](#).

teisingas pirkimo sąlygas ir visus pirkimo dokumentus, įskaitant sutarties projektą. Priešingu atveju gali kilti nepagrįsto perkančiosios organizacijos praturtėjimo grėsmė¹⁹³². Už viešo pirkimo procedūrų organizavimą ir pasiektus rezultatus pirmiausia atsakingos perkančiosios organizacijos¹⁹³³. Šio vertinimo nekeičia tai, kad tiekėjai – profesionalūs viešųjų pirkimų teisinių santykių dalyviai, nes ir perkančiosioms organizacijoms keliama profesionalumo reikalavimai¹⁹³⁴. Atsižvelgiant į tai, būtent perkančiosioms organizacijoms kyla neigiamų padarinių už netinkamą pirkimo sutarties ar kitų pirkimo dokumentų parengimą¹⁹³⁵.

Pavyzdys

Pirkimo sutartyje nustatyta, kad tiekėjas privalo atlikti statybos darbus, vadovaujantis prie pirkimo sutarties pridėtu techniniu darbo projektu. Pirkimo sutartyje jokie kiti darbų atlikimo reikalavimai nėra detalizuoti. Techninis darbo projektas buvo su trūkumais, dėl kurių tiekėjas privalėjo stabdyti darbus, tol, kol šie trūkumai bus ištaisyti, tačiau dėl to tiekėjas neatliko darbų sutartyje nustatytu terminu. Sutartyje nebuvo įtvirtinta terminų keitimo tvarka, tačiau, atsižvelgiant į tai, kad tiekėjas negalėjo darbų vykdyti būtent dėl pirkimo sutarties ir jos priedų trūkumų, neigiamų padarinių rizika turėtų kilti perkančiajai organizacijai, o tiekėjui neturėtų būti taikoma atsakomybė už tokių terminų praleidimą.

1. Komentuojamo [VPI](#) 87 straipsnio 1 dalyje yra pateiktas sąlygų, kurias perkančioji organizacija privalo nustatyti pirkimo sutartyje, sąrašas. Papildomai atkreiptinas dėmesys į tai, kad šis sąrašas taikomas tik raštu sudarytoms pirkimo sutartims (*detales žiūrėti [VPI](#) 86 straipsnio komentarą*). Nurodytas privalomas sąlygų sąrašas yra baigtinis, tačiau perkančioji organizaciją turi teisę pirkimo sutartyje nustatyti ir papildomas sąlygas (pavyzdžiui, šalių bendravimo, keitimosi informacija tvarka, susitikimų organizavimo tvarka ir pan.), kurios negali prieštarauti imperatyviosioms teisės normoms. Pirkimo sutartyje privalo būti nustatytos šios sąlygos:

- 1) **Sutarties šalių teisės ir pareigos.** Įstatyme nėra įtvirtintų konkrečių reikalavimų, kokios šalių teisės ir pareigos turi būti nustatytos pirkimo sutartyje. Rekomenduojama perkančiosioms organizacijoms kiekvienu konkrečiu atveju pirkimo sutarties šalių teises ir pareigas apibrėžti, atsižvelgiant į perkamų darbų, paslaugų ir prekių specifiką, pirkimo sutarties pobūdį, perkančiosios organizacijos pirkimo sutartimi siekiamus tikslus ir kitas svarbias aplinkybes. Perkančiosios organizacijos, konkrečiose pirkimo sutartyse nustatydamos pagrindines šalių teises ir pareigas, turi teisę įgyvendinti [CK](#) 6.156 straipsnyje įtvirtintą sutarčių laisvės principą, įtvirtindamos konkrečiu atveju reikalingas nuostatas. Vis dėlto sutarčių laisvės principo įgyvendinimas bet kuriuo atveju negali reikšti [VPI](#) ir kitų imperatyviųjų teisės aktų reikalavimų nepaisymo, t. y. visais atvejais pirkimo

¹⁹³² LAT 2013 m. kovo 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-94/2013](#); 2013 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-713/2013](#); 2015 m. lapkričio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-609-690/2015](#); 2017 m. sausio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-91-248/2017](#); 2017 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-261-690/2017](#).

¹⁹³³ LAT 2011 m. liepos 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-320/2011](#).

¹⁹³⁴ LAT 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-158/2011](#).

¹⁹³⁵ LAT 2018 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-325-469/2018](#).

sutartyje įtvirtintos sutarties šalių teisės ir pareigos neturi prieštarauti [VPI](#) ir kitiems teisės aktų reikalavimams.

Perkančiosios organizacijos negali piktnaudžiauti savo teise nustatyti (parengti) pirkimo sutarties sąlygas, jas pritaikydamos tik savo poreikių tenkinimui ir neatsižvelgdamos į tiekėjo poreikius bei interesus. Pirkimo sutartyje visais atvejais nustatant šalių teises ir pareigas turi būti išlaikyta šalių teisių ir pareigų pusiausvyra (pavyzdžiui, pirkimo sąlygose įtvirtinta perkančiosios organizacijos teisė reikalauti iš tiekėjo mokėti 0,2 proc. dydžio netesybas už darbų atlikimo vėlavimą, tuo tarpu tiekėjui nesuteikta teisė reikalauti netesybų iš perkančiosios organizacijos už apmokėjimo už atliktus darbus vėlavimą ar kitų įsipareigojimų nevykdymą ar netinkamą vykdymą – tokios pirkimo sutartyje įtvirtintos nelygiavertės sąlygos, komentaro autorių nuomone, turėtų būti traktuojamos kaip perkančiosios organizacijos piktnaudžiavimas, dėl to netinkamos).

Rekomendacija

Perkančiosioms organizacijoms gali būti nustatytos, įskaitant, bet neapsiribojant šios teisės:

- kontroliuoti ir prižiūrėti, ar darbų atlikimo, paslaugų teikimo, prekių tiekimo eiga, kiekis, kaina, kokybė, naudojimas atitinka pirkimo sąlygų, techninės specifikacijos reikalavimus, tiekėjo pasiūlymą, aktus, PVM sąskaitas faktūras, teisės aktų reikalavimus;
- atlikti bet kokius patikrinimus, kurie perkančiajai organizacijai atrodo reikalingi, kilus įtarimui ar siekiant išvengti grėsmės, kad tiekėjas nesugebės laiku atlikti darbų, teikti paslaugų, tiekti prekių ar darbai atliekami, paslaugos teikiamos, prekės tiekiamos nekokybiškai, neprofesionaliai, pažeidžiant teisės aktų, techninės specifikacijos, pasiūlymo reikalavimus;
- raštu reikalauti išsiaiškinti defektus ar trūkumus, nepriimti nekokybiškai atliktų darbų, suteiktų paslaugų, tiektų prekių ir nemokėti už netinkamai atliktus darbus, suteiktas paslaugas, tiektas prekes iki nustatytų defektų ar trūkumų pašalinimo, jei tai įmanoma arba pašalinti trūkumus trečiųjų asmenų pagalba tiekėjo sąskaita;
- darbų vykdymo, paslaugų teikimo, prekių tiekimo metu raštiško ir motyvuoto prašymo pagrindu reikalauti tiekėjo darbuotojo (tiekėjo pareigas vykdančio asmens) pakeitimo, jei mano, kad šis asmuo netinkamai vykdo pareigas;
- nutraukti sutartį, esant sutartyje nustatytoms sąlygoms ir 90 straipsnyje nurodytus atvejus;
- pakeisti (kartu su tiekėju) sutarties sąlygas, sutartyje nustatyta tvarka, įskaitant [VPI](#) 89 straipsnyje nurodytus atvejus;
- pasinaudoti sutarties įvykdymo užtikrinimu, jei tiekėjas nevykdo savo sutartinių įsipareigojimų ar vykdo juos netinkamai (įspėjus prieš tai tiekėją ir nurodžius, dėl kokio pažeidimo reikalavimas pateiktas) (išskyrus atvejus, kai sutarties įvykdymo užtikrinimas gali būti netaikomas, t. y. mažos vertės sutartims).

Perkančiosioms organizacijoms gali būti nustatomos, įskaitant, bet neapsiribojant šios pareigos:

- tinkamai ir sąžiningai vykdyti sutartį;
- pateikti tiekėjui reikiamus dokumentus (pavyzdžiui, rangos sutarties atveju, statybą leidžiantį dokumentą, darbo projektą ir pan.);
- pateikti tiekėjui reikiamas medžiagas, įrangą, priemones, atlaisvinti statybvieta ar kt. (pagal sutarties objekto pobūdį);
- sutarties vykdymo metu bendradarbiauti su tiekėju, teikiant sutarties vykdymui pagrįstai reikalingą informaciją, kurios pateikimo būtinybė iškilo sutarties vykdymo metu;
- tiekėjui tinkamai įvykdžius sutartinius įsipareigojimus, priimti iš tiekėjo atliktus darbus, suteiktas paslaugas, tiekias prekes sutartyje nustatyta tvarka;
- tiekėjui tinkamai įvykdžius sutartinius įsipareigojimus, sumokėti tiekėjui už sutartyje nustatyta tvarka ir terminais tinkamai atliktus darbus, suteiktas paslaugas, tiekias prekes pagal sutartyje numatytą kainą;
- sutarties vykdymo metu sudaryti tiekėjui galimybę patekti į perkančiosios organizacijos teritoriją (jei tai reikalinga, atsižvelgiant į pirkimo sutarties objektą, pavyzdžiui, rangos sutarties atveju tiekėjui reikalinga patekti į objektą, kuriame atliekami darbai);
- suteikti reikiamus įgaliojimus tiekėjui veikti perkančiosios organizacijos vardu (jei tai reikalinga, pavyzdžiui, projektavimo rangos sutarties atveju, jei tiekėjas įsipareigojamas ir įgaliojamas perkančiosios organizacijos vardu gauti statybą leidžiantį dokumentą);
- užtikrinti iš tiekėjo sutarties vykdymo metu gautos ir su sutarties vykdymu susijusios informacijos konfidencialumą ir apsaugą. Pasibaigus sutartinių įsipareigojimų įvykdymo terminui, tiekėjui paprašius raštu, grąžinti visus iš tiekėjo gautus sutarčiai vykdyti reikalingus dokumentus;
- tinkamai vykdyti kitus įsipareigojimus, kurie yra nustatyti sutartyje ir teisės aktyse (pavyzdžiui, [VPL](#), [CK](#), [Statybos įstatyme](#) ir kt.).

Tiekėjams gali būti nustatomos, įskaitant, bet neapsiribojant šios teisės:

- gauti sutartyje nurodyto dydžio užmokestį už laiką, tinkamai ir kokybiškai atliktus darbus, suteiktas paslaugas, tiekias prekes;
- prašyti, kad perkančioji organizacija pateiktų su tinkamu sutarties vykdymu susijusią informaciją ar dokumentus, kurių pateikimo būtinybė atsirado sutarties vykdymo metu;
- atlikti sutartinius įsipareigojimus anksčiau sutartyje numatyto termino;

- pateikti į perkančiosios organizacijos valdomas patalpas, tiek, kiek tai būtina atlikti darbus, suteikti paslaugas, tiekti prekes bei įvykdyti kitus sutartyje nustatytus įsipareigojimus (jei tai reikalinga pagal sutarties objekto pobūdį);
- suderinus su perkančiąja organizacija, įrengti statybos aikštelėje laikinus statinius, konstrukcijas ir įrenginius (rangos sutarties atveju);
- sandėliuoti medžiagas, įrenginius, prekes (atsižvelgiant į pirkimo sutarties objekto pobūdį);
- reikalauti, kad perkančioji organizacija tinkamai ir laiku vykdytų kitus sutartinius įsipareigojimus.

Tiekėjams gali būti nustatomos, įskaitant, bet neapsiribojant šios pareigos:

- tinkamai ir sąžiningai vykdyti sutartį;
- per sutartyje nurodytus terminus pateikti sutarties įvykdymo užtikrinimą (išskyrus atvejus, kai sutarties įvykdymo užtikrinimas gali būti netaikomas, t. y. mažos vertės sutartims), civilinės atsakomybės araudimus (pavyzdžiui, rangos sutarties atveju), pateikti kitus reikalingus dokumentus (jei taikoma);
- prieš 3 (tris) darbo dienas (ar kitą nurodytą terminą) nuo sutarties pasirašymo paskirti už sutarties vykdymą atsakingus asmenis, kurių kvalifikacija atitinka pirkimo sąlygų reikalavimus (jeigu buvo keliami);
- sutartyje nustatytu laiku atlikti darbus, suteikti paslaugas, tiekti prekes ir perduoti perkančiajai organizacijai; ištaisyti nustatytus trūkumus, jei tokie buvo;
- laikytis saugos darbe, sveikatos, civilinės saugos, technologinių, aplinkos apsaugos (žemės, oro, vandens, gruntinių vandenų ir kt.), sanitarijos, gaisrinės saugos, techninių ir kitų reikalavimų (atsižvelgiant į pirkimo sutarties objekto pobūdį) bei susijusių perkančiosios organizacijos nurodymų, nepažeisti trečiųjų asmenų interesų ir užtikrinti, kad nurodytų reikalavimų laikytųsi tiekėjo bei jo pasitelktų trečiųjų asmenų (subrangovų) darbuotojai. Už nurodytų reikalavimų nesilaikymo kilusias pasekmes visais atvejais atsako tiekėjas;
- pateikti visus dokumentus, numatytus techninėje specifikacijoje, bei konsultuoti perkančiąją organizaciją kitais, su tiekėjo sutartiniais įsipareigojimais susijusiais klausimais;
- raštu informuoti perkančiąją organizaciją apie aplinkybes, kurios trukdo ir (ar) gali trukdyti jam tinkamai vykdyti sutartį nedelsiant po to, kai jis apie jas sužinojo ar turėjo sužinoti;
- vykdydamas sutartį, vadovautis perkančiosios organizacijos nurodymais, paaiškinimais;
- dalyvauti perkančiosios organizacijos organizuojamose susirinkimuose ir pasitarimuose (jei tokie bus rengiami). Jei tiekėjas ar jo atstovas susirinkime /

pasitarime nedalyvauja, nepaisant to, jis įsipareigoja vykdyti susirinkimo/pasitarimo metu priimtus sprendimus;

- užtikrinti iš perkančiosios organizacijos sutarties vykdymo metu gautos ir su sutarties vykdymu susijusios informacijos konfidencialumą ir apsaugą. Pasibaigus sutartinių įsipareigojimų įvykdymo terminui, perkančiajai organizacijai paprašius raštu, grąžinti visus iš perkančiosios organizacijos gautus sutarčiai vykdyti reikalingus dokumentus;
- perkančiosios organizacijos prašymu teikti jai išsamias ataskaitas apie darbų atlikimo, paslaugų teikimo, prekių tiekimo eigą (įskaitant, bet neapsiribojant, išsamius pranešimus apie esamą sutarties vykdymo stadiją, numatomus įvykdymo terminus, aplinkybes, galinčias daryti įtaką įvykdymo terminams ir kt.);
- informuoti perkančiąją organizaciją apie sutartį vykdančius subrangovus;
- tinkamai vykdyti kitus įsipareigojimus, kurie numatyti sutartyje ir galiojančiuose teisės aktuose (pavyzdžiui, [VPI](#), [CK](#) [Statybos įstatyme](#) ir kt.). Dėl pastarosios pareigos, kuri aktuali ir perkančiajai organizacijai, kaip nurodyta pirmiau, be [VPI](#) įtvirtintų privalomų pirkimo sutarties sąlygų, tokių yra ir kituose teisės aktuose, pavyzdžiui, [Statybos įstatymo](#) 16 straipsnyje įtvirtintos statinio projektuotojo pareigos ir teisės.

- 2) **Perkamos prekės, paslaugos ar darbai, preliminarus, o jeigu įmanoma, – tikslus jų kiekis.** Pirkimo sutartyje turi būti aiškiai nurodomos ir apibrėžiamos perkamos prekės, paslaugos ar darbai. Pirkimo sutartyje taip pat nurodomas preliminarus, o jei įmanoma, tikslus jų kiekis (apimtis). Kitaip tariant, pirkimo sutartyje turi būti aiškiai apibrėžiamas pirkimo objektas, kuris nustatytas pirkimo dokumentuose bei detalizuotas techninėje specifikacijoje [VPI](#) 35 straipsnio 2 dalyje bei 37 straipsnyje nustatyta tvarka (detaliau žiūrėti [VPI](#) 35 straipsnio 2 dalies ir 37 straipsnio komentarus). Pirkimo sutartyje taip pat gali būti pateikta nuoroda į techninę specifikaciją, nustatant, kad techninė specifikacija yra neatsiejama pirkimo sutarties dalis (priedas).

Dažnas atvejis, kai pirkimo sąlygose (įskaitant pirkimo sutartį) nurodoma, kad paslaugų, darbų ar prekių kiekis yra preliminarus, o perkančioji organizacija neįsipareigoja nupirkti viso kiekio bei sumokėti visą numatytą sutarties kainą. Perkančiosios organizacijos taip pat neretai nei pirkimo sąlygose, nei pirkimo sutartyje neapibrėžia, ką reiškia nurodytas „preliminarus kiekis“. Nesant tikslaus preliminarus kiekio apibrėžimo, atsiranda tam tikras teisinis neapibrėžtumas, kas neapčiuopiamai nedera su skaidrumo, nediskriminavimo principais, įtvirtintais [VPI](#) 17 straipsnio 1 dalyje ir iš jų išplaukiančiu tikslų, aiškių ir nedviprasmiškų pirkimo sąlygų reikalavimu, kuris įtvirtintas [VPI](#) 35 straipsnio 4 dalyje (detaliau žiūrėti [VPI](#) 17 straipsnio 1 dalies ir 35 straipsnio 4 dalies komentarus).

Kasacinis teismas šiuo aspektu yra nurodęs, kad, kai perkančioji organizacija nustato, kad pirkimo objekto apimtis (kiekiai) yra tokio orientacinio pobūdžio, kad

gali būti nepasiekta viršutinė jos riba arba ji gali būti viršijama trečdaliu, tokia situacija *de jure* tampa labai artima tai, kai pirkimo objektas visai neapibrėžtas¹⁹³⁶

Netikslios, neaiškios ir dviprasmiškos pirkimo sąlygos gali būti pagrindas civilinei atsakomybei kilti. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad, jei yra nustatoma, kad perkančiosios organizacijos nurodytos konkurso dalyko charakteristikos yra neteisingos, tai sudaro pagrindą konstatuoti jos civilinės atsakomybės sąlygas – neteisėtus veiksmus ir kaltę, kurie pasireiškė klaidingos informacijos, turėjusios esminę reikšmę apsisprendžiant dėl dalyvavimo konkurse ir pasiūlymo turinio, pateikimu konkurso dalyviams¹⁹³⁷. Atsižvelgiant į tai, perkančiosios organizacijos visais atvejais pirkimo sutartyje turėtų kuo įmanoma tiksliau apibrėžti pirkimo objektą ir jo kiekį. Tais atvejais, kai pirkimo sutartyje nurodoma, kad perkamas kiekis yra preliminarus, perkančioji organizacija turėtų nurodyti (apibrėžti) šio kiekio minimalią ir maksimalią ribas (kurios bet kuriuo atveju nuo planuojamo įsigyti kiekio neturėtų skirtis iš esmės – daugiau nei trečdaliu).

Pirkimo sąlygų tikslumo reikalavimas svarbus ir sprendžiant sutartinius perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų ginčus. Kasacinis teismas taip pat yra išaiškinęs, kad, sprendžiant dėl sutarties, sudarytos pagal [VII](#), sąlygų aiškinimo, svarbu analizuoti ir vertinti atitinkamo viešojo pirkimo sąlygas, kuriose įtvirtintos esminės būsimos sutarties nuostatos ar šios sutarties projektas. Aplinkybė, jog viešojo pirkimo sąlyga dėl, pavyzdžiui, perkančių paslaugų apimties ir kainos apskaičiavimo nebuvo aiškiai suformuluota ir ginčo šalys sudarė šiuo aspektu ydingą sutartį, negali būti aiškinama tik vienos jų naudai – kaip *per se* (savaiame) suteikianti prioritetą vienos ar kitos šalies pozicijai dėl sutarties kainos. Tokiu atveju šalių ginčas dėl paslaugų kainos skaičiavimo turėtų būti sprendžiamas taikant sutarčių aiškinimo taisykles bei atsižvelgiant į viešojo pirkimo sutarties sudarymo teisinio reglamentavimo ypatumus. Jeigu bendrų sutarties šalių ketinimų taikant sutarčių aiškinimo taisykles nustatyti negalima, įskaitant atvejus, kai perkančiosios organizacijos ketinimai iš viešojo pirkimo sąlygų aiškiai neišplaukia, tai ginčijamas sutarties turinys turi būti nustatomas pagal tai, kokią prasmę jai tokiomis pat aplinkybėmis būtų suteikę analogiškai šalims protingi asmenys ([CK](#) 6.193 straipsnio 1 dalis)¹⁹³⁸.

Pavyzdys

Tarp šalių kilo ginčas, vykdamas viešojo pirkimo būdu sudarytą vertimo paslaugų sutartį, šalims skirtingai aiškinant sutarties sąlygą dėl paslaugų apimties ir jų kainos apskaičiavimo. Tiekėjas buvo pranašint laimėjusiu viešąjį vertimo paslaugų pirkimą, kadangi pasiūlė mažiausią kainą, taigi, su juo buvo sudaryta vertimo paslaugų teikimo sutartis, šalys sutartį vykdė.

Vis dėlto sutartyje aiškiai neapertus vertimo paslaugų apimtį ir kainodaros, vykdamas sutartį paaiškėjo, kad tiekėjas vieno puslapio kainą skaičiavo už 1500 spaudos ženklų, o

¹⁹³⁶ LAT 2017 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-258-378/2017](#).

¹⁹³⁷ LAT 2017 m. lapkričio mėn. 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-396-969/2017](#).

¹⁹³⁸ LAT 2013 m. gruodžio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-705/2013](#).

perkančioji organizacija tą pačią kainą skaičiavo už 3500 spaudos ženklų apimties puslapio vertimą.

Atsižvelgiant į tai, kad ginčo šalys ne tik sudarė vertimo paslaugų sutartį, bet ir ją vykdė, t. y. tiekėjas teikė vertimo paslaugas, o perkančioji organizacija už jas mokėjo, sutartį aiškinant negalima nustatyti bendros sutarties šalių valios, jų tikrųjų ketinimų, turėtų sutartį sudarant, todėl už suteiktas vertimo paslaugas, kurių rezultatu perkančioji organizacija pasinaudojo, turi būti atlyginama tiek, kiek tokiomis aplinkybėmis būtų susitarę analogiškai palims protingi asmenys. Tokiu būdu išvengiama vienos šalies nepagrįsto praturtėjimo kitos atžvilgiu (įskaitant nepagrįstą sutaupymą ar permokėjimą). Vertimo paslaugos apimtys ir kainos nustatymo kriterijais šiuo atveju galėtų būti CVP IS duomenys apie analogiškuose viešuosiuose pirkimuose dėl vertimo paslaugų teikimo ginčo sutarties sudarymo laikotarpiu kitų perkančiųjų organizacijų nustatytą vertimo paslaugos apimtį, t. y. tam tikrą spaudos ženklų kiekį viename vertimo puslapyje, ir už ją pasiūlytą viešųjų pirkimų laimėtojų kainą.

- 3) **Kainodaros taisyklės, nustatytos pagal Viešųjų pirkimų tarnybos patvirtintą metodiką.** Ši nuostata koreliuoja su [VPI 35 straipsniu](#), kadangi perkančiosios organizacijos tiek pirkimo dokumentuose, tiek pirkimo sutartyse privalo nustatyti taikomą kainodarą. Nustatydamos kainodaros taisykles, perkančiosios organizacijos privalo vadovautis [Kainodaros taisyklių nustatymo metodikos](#) nuostatomis. Vykdamt mažos vertės viešuosius pirkimus, [Kainodaros taisyklių nustatymo metodika](#) yra rekomendacinio pobūdžio.

Pagal [Kainodaros taisyklių nustatymo metodikos](#) 9 punktą perkančioji organizacija viešojo pirkimo dokumentuose ir sutartyje privalo nurodyti, koks sutarties kainos apskaičiavimo būdas ar jų derinys yra taikomas. Atskiroms sutarties dalims gali būti taikomi skirtingi kainos apskaičiavimo būdai. Pirkimo dokumentuose ir sutartyje nustatytas sutarties kainos apskaičiavimo būdas yra esminis sutarties keitimas, kuris negalimas, vykdant sutartį. Pagal [Kainodaros taisyklių nustatymo metodikos](#) 10 punktą perkančioji organizacija, nustatydama kainodaros taisykles, gali nustatyti, įskaitant, bet neapsiribojant, šiuos pasiūlymo (sutarties) kainos apskaičiavimo būdus: fiksuotos kainos, fiksuoto įkainio, fiksuotos kainos su peržiūra, fiksuoto įkainio su peržiūra, kintamo įkainio, sutarties vykdymo išlaidų atlyginim.

- 4) **Mokėjimo tvarka. Mokėjimo laikotarpiai turi atitikti Lietuvos Respublikos mokėjimų, atliekamų pagal komercines sutartis, vėlavimo prevencijos įstatymo 5 straipsnyje nustatytus reikalavimus.** Pirkimo sutartyje turi būti nustatyta perkančiosios organizacijos atsiskaitymo su tiekėju už pagal pirkimo sutartį atliktus darbus, suteiktas paslaugas, tiekias prekes tvarka. Kitaip tariant, pirkimo sutartyje turėtų būti nustatyta: (i) ar pagal sutartį yra mokamas avansinis mokėjimas, jei taip, kokio jis dydžio ir kokia jo sumokėjimo tvarka; (ii) ar tiekėjui yra sumokama visa sutarties kaina, įvykdžius sutartyje nustatytus įsipareigojimus, ar mokėjimas yra vykdomas dalimis; jeigu mokėjimas vykdomas dalimis, turi būti nustatyta, kokios tos dalys; (iii) kokie yra atsiskaitymo terminai; (iv) ar yra nustatyta galimybė tiesioginiam atsiskaitymui su subtiekejais; jei taip, kokios šio

atsiskaitymo sąlygos ir tvarka (*detaliau žiūrėti [VPI 88 straipsnio 2 dalies komentarą](#)*), kitos atsiskaitymo sąlygos (jei taikoma konkrečiu atveju).

Pažymėtina, kad mokėjimo laikotarpiai (atsiskaitymo terminai) turi atitikti [Mokėjimų, atliekamų pagal komercines sutartis, vėlavimo prevencijos įstatymo](#) 5 straipsnyje nustatytus reikalavimus. Mokėjimai už parduotas prekes, suteiktas paslaugas ir atliktus darbus turi būti atlikti ne vėliau kaip: (i) per 30 kalendorinių dienų nuo dienos, kai prekių pirkėjas, paslaugų gavėjas ar darbų užsakovas gauna sąskaitą faktūrą arba lygiavertį dokumentą; (ii) jeigu sąskaitos faktūros arba lygiavertio dokumento gavimo diena neaiški, – per 30 kalendorinių dienų nuo prekių gavimo, paslaugų suteikimo ar darbų atlikimo dienos. Sąskaitos faktūros arba lygiavertio dokumento gavimo diena yra laikoma neaiškia, jeigu sąskaita faktūra arba lygiavertis dokumentas skolininkui išrašytas ir išsiųstas nesinaudojant elektroninėmis priemonėmis; (iii) kai prekių pirkėjas, paslaugų gavėjas ar darbų užsakovas sąskaitą faktūrą arba lygiavertį dokumentą gauna anksčiau, negu jam pateiktos prekės, suteiktos paslaugos ar atlikti darbai, – per 30 kalendorinių dienų nuo prekių gavimo, paslaugų suteikimo ar darbų atlikimo dienos; (iv) jeigu įstatymuose ar komercinėje sutartyje yra nustatyta priėmimo ar patikrinimo procedūra, kuria turi būti patikrinta, ar prekės, paslaugos ar darbai atitinka komercinės sutarties sąlygas, ir jeigu prekių pirkėjas, paslaugų gavėjas ar darbų užsakovas gauna sąskaitą faktūrą arba lygiavertį dokumentą anksčiau arba prekių, paslaugų ar darbų priėmimo ar patikrinimo dieną, – per 30 kalendorinių dienų nuo prekių, paslaugų ar darbų priėmimo ar patikrinimo dienos ([Mokėjimų, atliekamų pagal komercines sutartis, vėlavimo prevencijos įstatymo](#) 5 straipsnio 1 dalies 1–4 punktai).

Pirkimo sutartyse tarp perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų pagal minėto [LR mokėjimų, atliekamų pagal komercines sutartis, vėlavimo prevencijos įstatymo](#) 5 straipsnį draudžiama nustatyti konkrečią datą, laiką ar įvykį, kada sąskaita faktūra arba lygiavertis dokumentas laikomi gautais. Jeigu tai yra nustatyta, tokia sutarties sąlyga laikoma negaliojančia ir mokėjimai už parduotas prekes, suteiktas paslaugas ir atliktus darbus turi būti atlikti per pirmiau nurodytus nustatytus laikotarpius ([Mokėjimų, atliekamų pagal komercines sutartis, vėlavimo prevencijos įstatymo](#) 5 straipsnio 2 dalis).

Pirkimo sutartyje nustatytas mokėjimo laikotarpis negali būti ilgesnis negu pirmiau nurodyti nustatyti laikotarpiai, išskyrus atvejus, kai dėl to sutartyje aiškiai susitarinama kitaip, jeigu tai yra objektyviai pagrįsta, atsižvelgiant į konkretų sutarties pobūdį ar ypatumus, ir, jeigu bet kuriuo atveju mokėjimo laikotarpis neviršija 60 kalendorinių dienų nuo prekių gavimo, paslaugų suteikimo ar darbų atlikimo dienos. [Mokėjimų, atliekamų pagal komercines sutartis, vėlavimo prevencijos įstatymo](#) 5 straipsnio 3 dalis) (ši sąlyga galėtų būti taikoma tais atvejais, kai, pavyzdžiui, sutartis yra finansuojama iš kitų šaltinių ir pan.). Jeigu pirkimo sutartyje nustatytas mokėjimo laikotarpis viršija 60 kalendorinių dienų, tokia sutarties sąlyga laikoma negaliojančia ir mokėjimai už parduotas prekes, suteiktas paslaugas ir atliktus darbus turi būti atlikti per [Mokėjimų, atliekamų pagal komercines sutartis, vėlavimo prevencijos įstatymo](#) 5 straipsnio 1 dalies 1–4 punktuose nustatytus laikotarpius.

Pirkimo sutartyje taip pat turi būti nustatyta, kad sąskaitos faktūros turi būti pateikiamos ir apdorojamos (peržiūrimos, patikrinami rekvizitai, apmokamos) tik elektroninėmis priemonėmis, t. y. negali būti leidžiama ne elektroninėmis priemonėmis pateikti sąskaitas faktūras ([VPI 22 straipsnio 3 dalis](#)). Elektroninė sąskaita faktūra reiškia sąskaitą faktūrą, išrašytą, perduotą ir gautą tokiu elektroniniu formatu, kuris sudaro galimybę ją apdoroti automatinio ir elektroninio būdu. Elektroninės sąskaitos faktūros perkančiosioms organizacijoms gali būti pateikiamos dviem būdais: *pirma*, tiekėjo pasirinktomis elektroninėmis priemonėmis, kai sąskaitos, sąskaitos faktūros atitinka nustatytus reikalavimus – Europos elektroninių sąskaitų faktūrų standartą, kurio nuoroda paskelbta EK 2017 m. spalio 16 d. įgyvendinimo sprendime (ES) [2017/1870](#), dėl nuorodos į Europos elektroninių sąskaitų faktūrų standartą ir sintaksių sąrašo paskelbimo pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2014/55/ES; *antra*, pirmiau nurodyto standarto neatitinkančios elektroninės sąskaitos faktūros gali būti teikiamos tik naudojantis informacinės sistemos „e.sąskaita“ priemonėmis. Perkančiosios organizacijos, nepriklausomai nuo to, kuriuo iš pirmiau nurodytų būdų gavo elektroninę sąskaitą faktūrą, privalo ją apdoroti per „e.sąskaita“ sistemą⁹³⁹ (*detales žiūrėti VPI 22 straipsnio 3 dalies komentarą*). [VPI 22](#) straipsnio 3 dalyje nustatyta išimtis dėl išskirtinai tik elektroninių sąskaitų faktūrų pateikimo ir apdorojimo netaikoma, kai *pirma*, yra [VPI 22](#) straipsnio 12 dalyje nustatytos sąlygos (*detales žiūrėti VPI 22 straipsnio 12 dalies komentarą*); *antra*, viešojo pirkimo sutartis sudaroma žodžiu (*detales žiūrėti VPI 86 straipsnio 7 dalies komentarą*).

- 5) **Sutarties prievolių įvykdymo terminai.** Pirkimo sutartyje turi būti nurodomi terminai, per kuriuos ar iki kurių turės būti įvykdyti pirkimo sutarties šalių įsipareigojimai. Taip pat pateikiama informacija apie galimus prievolių įvykdymo terminų pratęsimus, sustabdymus ar nukėlimus, nurodant aplinkybes, kurioms atsiradus, prievolių įvykdymo terminai būtų pratęsti, sustabdyti ar nukelti. Taip pat gali būti pateikiama nuoroda į techninę specifikaciją, jei terminai pagal pirkimo sąlygas buvo įtvirtinti techninėje specifikacijoje.

Rekomendacija

- terminus nustatyti dienomis arba mėnesiais, vengti konkrečių juridinio fakto (įvykio) pradžios, pabaigos datų;
- prekių tiekimo sutarties atveju – nustatyti, kad prekės pristatomos nuo perkančiosios organizacijos užsakymo pateikimo, o ne nuo sutarties pasirašymo (jeigu taikoma pagal prekių pobūdį);
- darbų sutarties atveju – nustatyti, kad darbai pradedami vykdyti nuo statybą leidžiančio dokumento (jei jis neišimtas iki pirkimo pradžios) išdavimo termino ar statybvietės perdavimo dienos, o ne nuo sutarties pasirašymo dienos;

⁹³⁹ „E.sąskaita“ viešojo naudotojo instrukcijos 10 skyriuje numatyta galimybė pačioms perkančiosioms organizacijoms suformuoti sąskaitą faktūrą, jeigu tiekėjas negali pateikti jos e.sąskaita sistemoje.

- *paslaugų sutarties atveju – nustatyti, kad paslaugos pradedamos teikti nuo perkančiosios organizacijos atskiros pranešimo pateikimo arba reikiamos informacijos pateikimo (jeigu taikoma pagal paslaugų pobūdį);*
- *nustatyti realius terminus; nustatant terminus ir jų pratęsimo galimybes, įvertinti konkretaus pirkimo sutarties objekto specifiką, sezoniskumą, gamybinės ir oro sąlygas, kitas objektyvias ir praktikoje dažnai pasitaikančias aplinkybes.*

- 6) **Sutarties įvykdymo užtikrinimas.** Žiūrėti [VPI 42 straipsnio komentarą](#).
- 7) **Sutarties peržiūros sąlygos ar pasirinkimo galimybės, jeigu tai numatoma.** Pirkimo sutartyje pateikiama informacija apie galimybę keisti sutarties kainą dėl kainų lygio pokyčio, mokesčių, minimalaus darbo užmokesčio dydžio pasikeitimų bei kitų objektyvių aplinkybių, taip pat informacija apie galimybę pagal tą pačią sutartį įsigyti papildomų prekių, paslaugų ar darbų, kurių poreikis gali atsirasti dėl prekių tiekimo, paslaugų teikimo, darbų atlikimo termino pratęsimo, perkamų kiekių, apimčių, objekto pakeitimo ir kt. Pirkimo sutartyje turi būti nurodyta tokių galimų pakeitimų ar pasirinkimo galimybių apimtis, pobūdis ir aplinkybės, kuriomis tai gali būti atliekama, taip pat tokių pakeitimų įforminimo tvarka (detaliau žiūrėti [VPI 89 straipsnio komentarą](#)).
- 8) **Ginčų sprendimo tvarka.** Pirkimo sutartyje turi būti įtvirtinta, kokia yra ginčų, kylančių iš sutarties ar susijusių su ja, jos pažeidimu, nutraukimu ar negaliojimu, sutarties sąlygų nevykdymu arba netinkamu vykdymu, sprendimo tvarka, pavyzdžiui, sąlygos dėl ginčų sprendimo derybų keliu, kokia šių derybų tvarka – terminas, per kurį ginčas gali būti išsprendžiamas derybomis, jo pratęsimo sąlygos ir galimas laikotarpis (jei taikoma); taip pat rekomenduotina įtvirtinti, kas laikoma derybų pradžia (pavyzdžiui, diena, kurią viena iš šalių pateikė prašymą raštu kitai šaliai su siūlymu pradėti derybas); teisingumas, jei ginčo nepavyktų išspręsti derybų keliu (pavyzdžiui, ar ginčai sprendžiami Lietuvos Respublikos teismuose, ar arbitraže).

Šiuo aspektu pažymėtina, kad ne visi ginčai, kylantys dėl viešojo pirkimo sutarties, yra arbitruotini. Kasacinio teismo šiuo aspektu išaiškinta, kad pagrindinis viešųjų pirkimų teisinių santykius reguliuojantis teisės aktas – [VPI](#), taigi, sprendžiant dėl ginčų, kylančių iš viešųjų pirkimų teisinio santykių, arbitruotinumo, pirmiausia atsižvelgtina į [VPI](#), kaip specialiojo įstatymo, nuostatas. Siekiant užtikrinti viešojo intereso apsaugą, sprendžiant viešųjų pirkimų ginčus, už jų nagrinėjimą atsakingam subjektui turi būti suteikti plačiausi įgaliojimai veikti. Tokio pobūdžio galios, sprendžiant viešųjų pirkimų ginčus Lietuvoje, suteiktos tik teismams. Viešųjų pirkimų teisiniame reguliavime nustatytas ryšys tarp tiekėjų pažeistų teisių gynėbos veiksmingumo principo užtikrinimo ir tiekėjų bei perkančiųjų organizacijų ginčus sprendžiančio subjekto statuso. Kasacinis teismas nurodė, kad ginčas dėl viešojo pirkimo sutarties pakeitimo kvalifikuotinas ginču dėl viešojo pirkimo procedūrų, kurioms [VPI](#) nustato privalomąją teismo jurisdikciją. Arbitražinio teismo įgaliojimai tiek pagal nacionalinę teisę, tiek pagal ES teisę neprilygsta teismo įgaliojimams, arbitražinio teismo veikla nukreipta tik į teisinių santykių šalių nesutarimų sprendimą, todėl ginčų dėl viešojo pirkimo sutarties

keitimo arbitruotinumą galėtų lemti tai, kad bus nevisiškai pasiekti įstatymo leidėjo [VPI](#) įtvirtinti tikslai, visuomenės suinteresuotumas šiais santykiais būtų pernelyg apribotas (pavyzdžiui, dėl arbitražinio teismo sprendimo konfidencialumo), o tiekėjų teisių apsauga būtų neveiksminga dėl negalima apskųsti prejudicinio sprendimo kreiptis į Teisingumo Teismą. Ginčas dėl viešojo pirkimo sutarties keitimo negali būti sprendžiamas arbitražiniame teisme, nors toks ginčų sprendimas ir būtų nustatytas šalių sudarytoje viešojo pirkimo sutartyje¹⁹⁴⁰.

Taigi, nearbitruotini ginčai, susiję su viešųjų pirkimų sutartiniais teisiniais santykiais, kurie patenka į [VPI](#) reguliavimo sritį, pavyzdžiui, ginčai dėl viešojo pirkimo sutarties kainos (ar kitų esminių sąlygų) keitimo, tuo tarpu ginčai dėl viešojo pirkimo sutarties vykdymo santykių, kuriems [VPI](#) nustatos netaikytinos, pavyzdžiui, dėl atsakomybės už sutartinių prievolių nevykdymą, nekvalifikuotini kaip sutarties keitimas, todėl arbitruotini¹⁹⁴¹.

- 9) **Sutarties nutraukimo atvejai, įskaitant šio įstatymo 90 straipsnyje nurodytus atvejus, ir tvarka.** Pirkimo sutarties nutraukimo sąlygos ir tvarka įtvirtinta [VPI](#) 90 straipsnyje, taigi, šią tvarką reikia nurodyti pirkimo sutartyje (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 90 straipsnio komentarą*). Atkreiptinas dėmesys į tai, kad [VPI](#) 90 straipsnio 1 dalyje nurodyti atvejai siejami su perkančiosios organizacijos pareiga nutraukti sutartį ir ši tvarka turi būti nurodoma pirkimo sutartyje, tuo tarpu [VPI](#) 90 straipsnio 3 dalis susijusi tiek su perkančiosios organizacijos, tiek su tiekėjo teise nutraukti sudarytą ir vykdomą sutartį, ir taikoma tik tuo atveju, jei ši tvarka yra įtvirtinta sutartyje.

[VPI](#) 90 straipsnio 1 dalis yra specialioji teisės norma, kurioje yra įtvirtinti specialūs viešųjų pirkimų sutarčių nutraukimo atvejai, o [VPI](#) 90 straipsnio 3 dalis nukreipia į [CK](#) 6.217 straipsnio 1 dalį ir 5 dalį, kuriose įtvirtinti bendrieji vienašališko sutarties nutraukimo pagrindai bei [CK](#) 6.721 straipsnį, kuriame reglamentuojamas vienašalis paslaugų sutarties nutraukimas. Tačiau nurodytas specialusis teisinis reguliavimas viešojo pirkimo būdu sudarytoms paslaugų teikimo sutartims gali būti taikomas tik tokiais atvejais, jeigu perkančiosios organizacijos viešojo pirkimo sutartyje aiškiai ir tiksliai nurodo, jog viešojo pirkimo sutartis galės būti nutraukiama [CK](#) nurodytais atvejais. Viešojo pirkimo sutartyje turi būti aiškiai apibrėžti sutarties nutraukimo atvejai, įskaitant, bet neapsiribojant, nurodyta, kad sutartis gali būti nutraukta [CK](#) nustatytais atvejais. Tokios pačios pozicijos laikomasi ir teismų praktikoje¹⁹⁴² (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 90 straipsnio 3 dalies komentarą*).

- 10) **Sutarties galiojimas.** Žiūrėti [VPI](#) 86 straipsnio 5 dalies komentarą.

- 11) **Subtiekėjai, jeigu vykdančią pirkimo sutartį jie pasitelkiami, ir jų keitimo tvarka.** Pirkimo sutartyje turi būti pateikiama informacija apie tiekėjo pasitelkiamus subtiekėjus, nurodant pirkimo sutarties dalį (-is), perduodamą (-as) subtiekėjui (-ams), taip pat pateikiama informacija apie galimą subtiekėjų keitimą

¹⁹⁴⁰ LAT 2011 spalio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-7-304/2011](#).

¹⁹⁴¹ LAT 2014 m. lapkričio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-510/2014](#); 2015 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-450-469/2015](#).

¹⁹⁴² LAT 2018 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje [e3K-3-8-248/2018](#).

(pavyzdžiui, dėl subtiekėjų bankroto, restruktūrizavimo bylos iškelimo ar likvidavimo procedūros pradėjimo; ar, kai subtiekėjai nebeatitinka jiems keliamų kvalifikacinių reikalavimų; su jais nutraukiama sutartis dėl negalėjimo laiku ir tinkamai įvykdyti sutarties sąlygų ir kt.), ar naujų pasitelkimą (pavyzdžiui, kai paaikškėja, kad yra būtina pasitelkti naują (papildomą) subtiekėją, atsiradus pirkimo dokumentuose ir techninėje specifikacijoje nurodytiems darbams ar nenurodytoms paslaugoms, be kurių nebūtų galima tinkamai įgyventi sutarties nuostatų; jei siekiant tinkamai ir laiku įvykdyti sutartį, būtina padidinti sutarties vykdymo spartą dėl nepalankių gamtinių sąlygų ar kitų objektyvių aplinkybių ir kt. (detaliau žiūrėti [VPI 88 straipsnio komentarą](#)).

- 12) **Perkančiosios organizacijos vadovo sprendimu skiriamą asmenį, atsakingą už sutarties vykdymą, sutarties ir pakeitimų paskelbimą pagal šio įstatymo 86 straipsnio 9 dalies nuostatas.** [VPI 86](#) straipsnio 9 dalyje įtvirtinta pareiga perkančiajai organizacijai skelbti pirkimo sutartis ir jos pakeitimus (detaliau žiūrėti [VPI 86 straipsnio 9 dalies komentarą](#)). Taigi, pirkimo sutartyje turi būti nurodomas už šios pareigos įgyvendinimą atsakingas asmuo, kuris, be kita ko, būtų atsakingas už visus su sutarties vykdymu susijusius klausimus, tiekėjas galėtų betarpiškai su juo bendrauti sutarties vykdymo klausimais. Pirkimo sutartyje turėtų būti nurodomi šio asmens kontaktiniai duomenys (telefono numeris, elektroninio pašto adresas ar kita reikalinga informacija). Nurodyta nuostata yra glaudžiai susijusi su viešųjų pirkimų skaidrumo principo (detaliau žiūrėti [VPI 17 straipsnio 1 dalies komentarą](#)) įgyvendinimu, kadangi ja užtikrinamas skaidrus perkančiosios organizacijos ir tiekėjo tiesioginio ryšio palaikymas.

2. Komentuojamo [VPI 87](#) straipsnio 2 dalyje įtvirtinta perkančiosios organizacijos teisė nustatyti specialias pirkimo sutarties vykdymo sąlygas, kurios siejamos su ekonominiais, inovacijų, užimtumo, socialinės ir aplinkos apsaugos reikalavimais. Tokiu atveju šios sąlygos *pirma*, turi būti susijusios su pirkimo objektu pagal [VPI 55](#) straipsnio 4 dalį (detaliau žiūrėti [VPI 55 straipsnio 4 dalies komentarą](#)), *antra*, privalo būti nurodytos iš anksto pirkimo dokumentuose (detaliau žiūrėti [VPI 35](#) straipsnio komentarą). Pavyzdžiui, tais atvejais, kai tiekėjams pagal pirkimo sąlygas papildomi ekonominio naudingumo balai buvo skiriami už tai, kad jie pirkimo sutarties įmėjimo atveju įsipareigos į pirkimo sutarties vykdymą įtraukti nepalankioje padėtyje esančius asmenis (neįgaliuosius, turinčius priklausomybių ir pan. (detaliau žiūrėti [VPI 24](#) straipsnio komentarą), t. y. juos įdarbinti, arba, vykdant sutartį, įsipareigos įgyvendinti priemonių, skirtų skatinti moterų ir vyrų lygybę, socialinę atskirtį ir pan., pirkimo sutartyje gali būti nustatomos sąlygos, užtikrinančios, kad tiekėjas šių reikalavimų laikysis sutarties vykdymo metu (pavyzdžiui, sutartyje nustatyti reikalavimai tiekėjui periodiškai teikti perkančiajai organizacijai informaciją apie sutartį vykdančius asmenis, priemonių, skirtų skatinti moterų ir vyrų lygybę, socialinę atskirtį įgyvendinimo planą, šio plano įgyvendinimo veiklos ataskaitas ar kt.).

88 straipsnis. Subtiekimas

1. Perkančioji organizacija turi reikalauti, kad dalyvis savo pasiūlyme nurodytų, kokiai pirkimo sutarties daliai ir kokius subtiekėjus, jeigu jie yra žinomi, jis ketina pasitelkti.
2. Jeigu tai leidžiama dėl pirkimo sutarties pobūdžio, perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose turi nustatyti tiesioginio atsiskaitymo su subtiekejais galimybę ir tokio atsiskaitymo tvarką, kurioje, be kitų reikalavimų, turi būti nustatyta teisė tiekėjui prieštarauti nepagrįstiems mokėjimams. Perkančioji organizacija ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo šio straipsnio 4 dalyje nurodytos informacijos gavimo raštu informuoja subtiekėjus apie tokia tiesioginio atsiskaitymo galimybę, o subtiekęs, norėdamas pasinaudoti tokia galimybe, raštu pateikia prašymą perkančiajai organizacijai. Tais atvejais, kai subtiekęs išreiškia norą pasinaudoti tiesioginio atsiskaitymo galimybe, turi būti sudaroma trišalė sutartis tarp perkančiosios organizacijos, pirkimo sutartį sudariusio tiekėjo ir jo subtiekejo, kurioje aprašoma tiesioginio atsiskaitymo su subtiekeju tvarka, atsižvelgiant į pirkimo dokumentuose ir subtiekinio sutartyje nustatytus reikalavimus.
3. Šio straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyti reikalavimai nekeičia pagrindinio tiekėjo atsakomybės dėl numatomos sudaryti pirkimo sutarties įvykdymo.
4. Pirkimo dokumentuose turi būti nustatyta, kad sudarius pirkimo sutartį, tačiau ne vėliau negu pirkimo sutartis pradeda vykdymą, tiekėjas įsipareigoja perkančiajai organizacijai pranešti tuo metu žinomų subtiekėjų pavadinimus, kontaktinius duomenis ir jų atstovus. Perkančioji organizacija taip pat reikalauja, kad tiekėjas informuotų apie minėtos informacijos pasikeitimus visu pirkimo sutarties vykdymo metu, taip pat apie naujus subtiekėjus, kuriuos jis ketina pasitelkti vėliau. Jeigu taikomos šio straipsnio 5 dalies nuostatos, kartu su informacija apie naujus subtiekėjus pateikiami ir subtiekejo pašalinimo pagrindų nebuvimą patvirtinantys dokumentai.
5. Tais atvejais, kai tiekėjas nesiremia subtiekejo pajėgumais, perkančioji organizacija, siekiant užtikrinti tinkamą šio įstatymo 17 straipsnio 2 dalies 2 punkto nuostatų įgyvendinimą ir vadovaudamasi šio įstatymo 50 ir 51 straipsniuose nustatytais reikalavimais, gali patikrinti, ar nėra šio įstatymo 46 straipsnyje nurodytų tiekėjo subtiekejo pašalinimo pagrindų. Tokiu atveju, jeigu subtiekejo padėtis atitinka bent vieną pagal šio įstatymo 46 straipsnį nustatytą pašalinimo pagrindą, perkančioji organizacija reikalauja, kad tiekėjas per perkančiosios organizacijos nustatytą terminą pakeistų minėtą subtiekėją reikalavimus atitinkančiu subtiekeju.

¹⁹⁴³ VPI 88 straipsnyje yra reglamentuojami aspektai, susiję su subtiekinio teisinais sątykais viešųjų pirkimų procese, t. y. subtiekėjų išviešinimo taisyklės, atsiskaitymo su subtiekejais tvarka, subtiekėjų atsakomybės sąlygos dėl numatomos sudaryti pirkimo sutarties

¹⁹⁴³ VPI 88 straipsnio nuostatos nustatytos iš dalies įgyvendinant [Direktyvos Nr. 2014/24/ES](#) 71 straipsnio, taip pat šios direktyvos preambulės normas.

įvykdymo, informavimo apie subtiečių duomenis tvarka bei subtiečių keitimo sąlygos. Be to, [VPI 88](#) straipsnis koreliuoja su [VPI 49](#) straipsniu, kuriame įtvirtinta tiečių teisė remtis lito ūkio subjektų pajėgumais, šios teisės įgyvendinimo pagrindai ir tvarka (*detaliau žiūrėti [VPI 49](#) straipsnio komentarą*).

Svarbu pažymėti, kad iki [Direktyvos 2014/24/ES](#) priėmimo viešųjų pirkimų reguliavime nebuvo įtvirtintos galimybės pirkimo sutarties vykdymui pasitelkti kartu su paraiška ar pasiūlymu neišviešintus subtiečius, taip pat nebuvo įtvirtintos sąlygos dėl tiesioginio atsiskaitymo su subtiečiais. Priimant [Direktyvą 2014/24/ES](#), joje buvo iš dalies pakeisti reikalavimai, susiję su subrangos (subtiečimo) teisiniais santykiais, šios naujos taisyklės atitinkamai buvo perkeltos į [VPI 88](#) straipsnį. Naujojo subtiečimo teisinių santykių reguliavimo tikslai – įtvirtinti priemonės, skatinančias smulkaus ir vidutinio verslo dalyvavimą viešuosiuose pirkimuose, garantuoti šios grandies ūkio subjektų apsaugą. Taigi, komentuojamo [VPI 88](#) straipsnio normos nuostatos turėtų būti aiškinamos nurodytų tikslų įgyvendinimo kontekste.

Kito subjekto pasitelkimas yra tokio pobūdžio ūkio subjektų santykiai, kai vienas ūkio subjektas, teikiantis pasiūlymą (paraišką) pirkime, ir, pripažinus jį laimėtoju, sudaręs ir vykdantis sutartį perkančiosios organizacijos naudai, bendradarbiauja su kitu ūkio subjektu, siekdamas *pirmiausia* įrodyti kvalifikacijos reikalavimų atitikimą pirkimo procedūros metu, nes jo nuosavi ištekliai (pajėgumas) nėra pakankami, *antra*, perleisti dalį viešojo pirkimo sutarties vykdymo. Pažymėtina, kad šie elementai (santykiai) gali tiek sutapti, tiek koegzistuoti atskirai.

Pirmasis ūkio subjektų bendradarbiavimo būdas (pajėgumo, priklausančio kitam subjektui, pasitelkimas kvalifikacijos atitikčiai įrodyti) savaime nereiškia, kad atitinkamą kvalifikaciją vertinimui pateikęs ūkio subjektas privalo tiesiogiai dalyvauti, vykdant viešojo pirkimo sutartį, t. y. naudojimas kito subjekto pajėgumu automatiškai nesukuria subrangos teisinių santykių tarp išteklių turėto ir perkančiosios organizacijos¹⁹⁴⁴. Kasacinio teismo praktikoje yra išaiškinta, kad sąvokos „kitas ūkio subjektas“ (fizinis ar juridinis asmuo) ir „subrangovas“ netapačios: subrangovai, kuriuos tiečiai pasitelkia daliai viešojo pirkimo sutarties atlikti, iš esmės yra kiti (t. y. ne pats tiečėjas) ūkio subjektai, tačiau tam tikrais atvejais kiti ūkio subjektai nebūtinai perkančiosios organizacijos naudai tiesiogiai vykdo viešojo pirkimo sutartį¹⁹⁴⁵.

Išimtimi laikytinos situacijos, kai dėl pirkimo objekto specifikos perkančioji organizacija galėtų reikalauti, kad pajėgumą kvalifikacijos atitikčiai įrodyti pateikiantis subjektas, pats tiesiogiai dalyvautų, vykdant viešojo pirkimo sutartį¹⁹⁴⁶. Tokiu atveju susiklosto dvejopo pobūdžio ūkio subjektų santykiai: tiek pajėgumo „skolinimas“, tiek tiesioginis dalyvavimas, vykdant sutartį, t. y. subrangą. Tokia situacija susiklosto ypač tuomet, kai trečiasis asmuo pasitelkiamas įrodyti teisę verstis veikla, reikalinga sutarčiai įvykdyti.

Vis dėlto, kaip nurodyta pirmiau, ūkio subjektų bendradarbiavimas gali apsiriboti tik dalies viešojo pirkimo sutarties vykdymo perleidimu. Tokios situacijos galimybė matyti ir iš šio straipsnio 5 dalies (žiūrėti toliau). Tokiu atveju tokie santykiai pateks tik į [VPI 88](#) straipsnio teisinio reguliavimo sritį. Sprendžiant dėl subrangos atribojimo nuo kitų ūkio subjektų

¹⁹⁴⁴ LAI 2017 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-354-690/2017](#).

¹⁹⁴⁵ LAI 2014 m. lapkričio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-475/2014](#).

¹⁹⁴⁶ ESTT 2016 m. balandžio 7 d. sprendimas byloje *Partner Apelski Dariusz*, [C-324/14](#); 2016 m. liepos 14 d. sprendimas byloje *Wrocław – Miasto na prawach powiatu*, [C-406/14](#).

bendradarbiavimo formų, pagrindiniu kriterijumi pripažįstami trečiųjų asmenų veiksmai dėl pirkimo objekto, t. y. ar šie tiesiogiai ir aktyviai prisideda prie perkančiosios organizacijos poreikių tenkinimo¹⁹⁴⁷.

Tokiam vertinimui neturi reikšmės, kokio dydžio ir (ar) vertės yra perleidžiama kitam asmeniui vykdyti viešojo pirkimo sutarties dalis, t. y. teisinio santykio kvalifikavimui kaip subrangos nedaro įtakos jų mažareikšmiškumas¹⁹⁴⁸. Šiuo aspektu svarbiausia tai, kad atitinkami prievoliniai išpareigojimai įeity į viešojo pirkimo sutarties apimtį¹⁹⁴⁹. Be to, kasacinio teismo konstatuota, kad subrangos teisiniai santykiai susiklosto tarp perkančiosios organizacijos ir visų trečiųjų asmenų, tiesiogiai vykdydiančių viešojo pirkimo sutartį, nepriklausomai nuo to, kas šiuos subrangovus pasitelkė: ar tiekėjas, ar jo subrangovas. Kitaip tariant, viešųjų pirkimų srityje iš principo neegzistuoja kelių (papildomų) lygių subtiektimo teisinių santykių situacijos, todėl visi ūkio subjektai, tiesiogiai prisidedantys prie perkančiosios organizacijos poreikių tenkinimo, laikytini lygiaverčiais subtiektėjais¹⁹⁵⁰.

Nors [VPI](#) 88 straipsnyje aiškiai neįtvirtinta, tačiau pagal nuoseklią ESTT praktiką, kuri pagrįsta [Direktyvos 2014/24/ES](#) nuostatų (pagal analogiją taikant Direktyvos [2014/25/ES](#) 79 straipsnio 3 dalį) aiškinimu, tam tikrais atvejais gali būti leidžiamas subrangos ribojimas viešųjų pirkimų procese. [VPI](#) 49 straipsnio 7 dalyje taip pat įtvirtinta, kad perkant darbus, paslaugas arba kai perkamas prekės reikia montuoti, diegti, perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose gali reikalauti, kad jos nurodytas esminis užduotis atliktų pats pasiūlymą pateikęs tiekėjas, o jeigu pasiūlymą pateikė tiekėjų grupė – tos grupės dalyvis (*detačiau žiūrėti [VPI 49 straipsnio 7 dalies komentarą](#)*). Vis dėlto šis ribojimas negali būti išreikštas abstrakčia procentine dalimi. Šiuo aspektu ESTT nurodė, kad viešųjų pirkimų srityje turi būti skatinamas konkursų atvirumas konkurencijai. Pasitelkiant subrangovus ir taip galimai skatinant smulkias ir vidutines įmones dalyvauti viešojo pirkimo sutarčių rinkoje, prisidedama prie šio tikslo siekimo¹⁹⁵¹. Tačiau toks ribojimas gali būti pateisinamas, jeigu juo siekiama teisėto bendrojo intereso tikslo ir jis atitinka proporcingumo principą, t. y. jis tinkamas šio tikslo įgyvendinimui užtikrinti ir neviršija to, kas būtina jam pasiekti¹⁹⁵².

[VPI](#) 2 straipsnio 46 dalyje yra apibrėžta subtiektimo sutarties sąvoka, t. y. subtiektimo sutartis yra laimėjusio dalyvio ir vieno arba kelių ūkio subjektų (toliau – subtiektėjai) arba subtiektėjo ir vieno arba kelių ūkio subjektų (toliau kartu – subtiektėjai) raštu ar žodžiu sudaroma sutartis dėl ekonominės naudos tiekti prekes, teikti paslaugas ar atlikti darbus, nurodytus perkančiosios organizacijos su laimėjusiu dalyviu sudarytoje pirkimo sutartyje. Taigi, subtiektimu laikomas dalies sudarytos pirkimo sutarties prievolių perdavimas pirmajai arba dar tolesnei subtiektėjų grandžiai¹⁹⁵³. Tuo tarpu paties subtiektėjo sąvoka [VPI](#) nėra aiškiai apibrėžta, dėl to subtiektėjo sąvoka turėtų būti atskleidžiama, remiantis [CK](#) 6.650 straipsnio 1 dalimi, kurioje įtvirtinta subrangovo sąvoka. Pagal [CK](#) 6.650 straipsnio 1 dalį subrangovu laikomas rangovo pasitelkęs kitas asmuo savo (rangovo) prievolėms įvykdyti. [VPT viešoje konsultacijoje](#) yra išaiškinusi, kad tiek subtiektėjo, tiek subteiktėjo sąvoką reikėtų aiškinti

¹⁹⁴⁷ LAT 2012 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-359/2012](#).

¹⁹⁴⁸ Teis. pat.

¹⁹⁴⁹ Teis. pat.

¹⁹⁵⁰ LAT 2018 m. gegužės 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-219-469/2018](#).

¹⁹⁵¹ ESTT 2017 m. balandžio 5 d. Sprendimas byloje *Borta*, [C 298/15](#); 2019 m. rugsėjo 26 d. Sprendimas byloje *Itan*, [C-63/18](#).

¹⁹⁵² ESTT 2017 m. balandžio 5 d. Sprendimas byloje *Borta*, [C 298/15](#).

¹⁹⁵³ [VPI aiškinamasis raštas](#).

analogiškai subrangovo sąvokai, t. y. subtiekėjais ar subteikėjais laikytini asmenys, kuriuos tiekėjas pasitelkia savo prievolėms (daliai prievolių) įvykdyti¹⁹⁵⁴.

Kaip nurodyta pirmiau, pagal kasacinio teismo praktiką subtiekėjais [VPI](#) 88 straipsnio kontekste laikytini tik tie ūkio subjektai, kurie tiesiogiai prisideda prie viešojo pirkimo sutarties vykdymo. Tuo tarpu, jei, vykdant viešojo pirkimo sutartį, trečiojo asmens veikla apsiriboja tik prievolinėmis santykiais su tiekėju – kontrahentu dėl tam tikrų įrenginių, patalpų ir kt. (panauda, nuoma ir pan.), tai nepripažįstama viešojo pirkimo sutarties dalies vykdymu, t. y. subanga, partneryste. Tokiu atveju tiekėjas – kontrahentas, naudojantis kitam subjektui priklausančią infrastruktūrą, pats teikia ar atlieka paslaugas ar darbus, o kitam subjektui priklausančios infrastruktūros naudojimas yra tik priemonė ją teikti, bet ne subteikimas ar subanga. Perkančiajai organizacijai paprastai nėra (neturi būti) svarbu, ar tiekėjas sutarčiai vykdyti reikalingą infrastruktūrą valdo kaip savininkas ar kitokiu teisėtu pagrindu, jai svarbiau įsitikinti, kad jis turės realių galimybių šia infrastruktūra naudotis¹⁹⁵⁵.

1. [VPI](#) 88 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtintas reikalavimas dalyviui nurodyti, kokius subtiekėjus ir kurias pirkimo sutarties dalis, jeigu jie yra žinomi, jis ketina pasitelkti pirkimo sutarties vykdymui. Pažymėtina, kad ne visais atvejais pasiūlymo pateikimo metu tiekėjas žinos subtiekėjus, kuriuos jis pasitelks vykdyti sutartį pavyzdžiui, kai pasiūlymą teikiantis tiekėjas turi perkančiosios organizacijos statusą ir nori pasitelkti subtiekėją, jis turi atlikti atskirą viešojo pirkimo procedūrą tam subtiekėjui parinkti. Taigi, tokiu atveju teikdamas pasiūlymą, jis dar nežinos savo būsimo subrangovo¹⁹⁵⁶. Kitaip tariant, [VPI](#) 88 straipsnio 1 dalies normoje įtvirtinta sąvoka „žinomi“ turėtų būti suprantama ir taikoma kaip taisyklės, pagal kurią tik susiklosčius tam tikroms objektyvioms aplinkybėms tiekėjas gali nepateikti informacijos apie subtiekėjus, kurie jam tuo metu pagrįstai nėra žinomi, išimtis.

Komentuojamoje normoje tiekėjų pareiga išviešinti subrangovus siejama su jų žinojimu apie atitinkamų trečiųjų asmenų ir jų atstovų būsimą dalyvavimą vykdant viešojo pirkimo sutartį. Komentaro autorių nuomone, tokia sąlyga, viena vertus, galimai netinkamai perkelta iš Direktyvos 2014/24/ES 71 straipsnio 2 ir 5 dalies nuostatų, pagal kurias tiekėjo pareiga išviešinti informaciją apie pasitelkiamus subrangovus yra dvejopo pobūdžio (*pirma*, tiekėjas pasiūlyme turi išviešinti pачtus subrangovus; *antra*, darbų ar paslaugų viešojo pirkimo sutarčių atveju, kai šie turi būti atliekami (teikiamos) objekte tiesiogiai prižiūrint perkančiajai organizacijai, po sutarties sudarymo, bet ne pradėjus jos vykdyti, tiekėjas perkančiajai organizacijai turi suteikti kontaktinę savo subrangovų informaciją, duomenis apie jų atstovus ir pan. (tai gali padaryti ir anksčiau)¹⁹⁵⁷; *antra* vertus, bet kokiu atveju aptariamos taisyklės išimtis, t. y. galimybė neišviešinti subrangovų dėl nežinojimo apie juos, aiškintina siaurai, griežtai ir taikytina tik išimtiniais, objektyviai pateisinamais atvejais, pavyzdžiui, kai perkančioji organizacija netinkamai ar apskritai pirkimo dokumentuose nenustato kvalifikacijos reikalavimo dėl teisės verstis veikla¹⁹⁵⁸.

¹⁹⁵⁴ [VPI](#) 2015 m. liepos 31 d. vieša konsultacija [Dėl subrangovo, subtiekėjo, subteikėjo sąvokų](#).

¹⁹⁵⁵ LAT 2012 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-359/2012](#).

¹⁹⁵⁶ [VPI](#) aiškinamasis raštas.

¹⁹⁵⁷ Pažymėtina, kad [Direktyvos Nr. 2014/24/ES](#) 71 straipsnyje, kuris būtent ir perkeltas į [VPI](#) 88 straipsnio 1 dalį, tiekėjų pareiga išviešinti subrangovus nesiejama su žinojimu apie šiuos konkrečius trečiuosius asmenis.

¹⁹⁵⁸ LAT 2019 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-469-469/2019](#).

Iš tiesų pagal bendrąją taisyklę viešojo pirkimo dalyvis turi objektyvią galimybę įvertinęs viešojo pirkimo dokumentų turinį, suprasti, ar jam pačiam pakanka pajėgumų priimti visus sutartinius įsipareigojimus perkančiosios organizacijos naudai, jei nepakanka, – kad reikia pasitelkti trečiuosius asmenis, atitinkamai jis privalo imtis aktyvių jų paieškų, vėliau – ir bendradarbiavimo su jais veiksmų¹⁹⁵⁹. Taigi, bendra taisyklė yra ta, kad tiekėjas, teikdamas pasiūlymą, žino (turi žinoti), kokias sutarties dalis ir kokiems subrangovams jis ketina pavesti vykdyti. Ir tik išimtiniais atvejais ši informacija tiekėjui gali būti nežinoma. Priešingu atveju susiklostytų ydinga praktika, kuomet į konkursą tiekėjai galėtų eiti subrangovų net neieškodami.

Be to, pristatytas [VPI](#) 88 straipsnio 1 dalies normos aiškinimas taip pat sistemiškai siejamas ir su kitų [VPI](#) normų tinkamu įgyvendinimu, pavyzdžiui, [VPI](#) 46 straipsnio dėl pašalinimo pagrindų nebuvimo (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 46 straipsnio komentarą*), ar 21 straipsnio dėl interesų konflikto situacijų (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 21 straipsnio komentarą*). Be to, iš [Direktyvos 2014/24/ES](#) 71 straipsnio 1 dalies matyti, kad ES įstatymų leidėjas siekė nustatyti pareigą tikrinti ne tik pačių tiekėjų, bet ir jų subrangovų atitikimą pamatinėms teisės normoms aplinkos, socialinės ir darbo teisės srityse¹⁹⁶⁰. Tiekėjų diskrecija pasiūlyme išviešinti subrangovus tokiai valstybių narių pareigai prieštarautų.

Papildomai atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad tokie išimtiniai atvejai, kuomet tiekėjas gali nežinoti apie pasitelkiamus subrangovus taikomi tik tokioms subrangovams, kurių pajėgumais nėra papildomai remiamasi. Tuo tarpu visus subrangovus, kurių pajėgumais tiekėjas remiasi, visais atvejais būtina nurodyti teikiant pasiūlymą, ir čia jokios išimtys nėra taikomos (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 49 straipsnio komentarą*).

[VPI](#) 88 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtintas reikalavimas nurodyti pirkimo sutarties vykdymui pasitelkiamus subtiekejus – pamatinė subrangos teisinis santykius reglamentuojanti teisės norma. Nuosekliai plėtojamoje kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad reikalavimo išviešinti subtiekejus ir jų atliktinų darbų dalį tikslas – patikrinti, ar tiekėjo pasiūlyme nurodyto konkretaus subtiekejo kvalifikacija atitinka jo atliktinai darbų daliai keliamus reikalavimus. Kai pirkimo sąlygose įtvirtinti kvalifikacijos reikalavimai tiekėjui ir jo subtiekejams taikytini ne visiems kartu, o atskirai, perkančiajai organizacijai, remiantis pažyma apie tiekėjo ir jo subtiekejų atliktus darbus, yra lengviau vertinti visų jų kvalifikacijos atitiktį¹⁹⁶¹. Kasacinio teismo taip pat išaiškinta, kad subtiekejams taip pat yra taikomos tam tikros tiekėjams keliamos sąlygos: jiems gali būti keliami tiekėjų kvalifikacijos ar pašalinimo pagrindų nebuvimo (pavyzdžiui, neteistumas, socialinės įmonės statusas) reikalavimai bei tikrinama atitiktis jiems; subtiekimas – vienas iš ūkio subjektų dalyvavimo viešuosiuose pirkimuose būdų, skirtas, be kita ko, ne išvengti pajėgumo vertinimo, o priešingai – atitikti kvalifikacijos reikalavimus, todėl subtiekejų pasitelkimo aplinkybė negali lemti nelygiavėrcio tiekėjų vertinimo¹⁹⁶².

Nors nurodyta nuosekliai išplėtotą kasacinio teismo praktiką iš esmės siejama su subtiekejų kvalifikacijos ar kitų reikalavimų tikrinimu, komentaro autorių nuomone, [VPI](#) 88 straipsnio 1 dalies prasme tiekėjai privalo išviešinti visus subtiekejus, taip pat ir tuos, kurių

¹⁹⁵⁹ LAT 2020 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-86-916/2020](#).

¹⁹⁶⁰ ESTT 2020 m. sausio 20 d. sprendimas byloje *Tim*, [C-395/18](#).

¹⁹⁶¹ LAT 2014 m. liepos 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-376/2014](#).

¹⁹⁶² LAT 2016 m. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-291-969/2016](#); 2018 m. gegužės 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-219-469/2018](#).

pajėgumais pirkime nesiremia ir kurių kvalifikacijos ar kitų pirkimo sąlygose nustatytų reikalavimų atitikties nėra tikrinama. Tiekėjas, dalyvaudamas pirkime, žino (privalo žinoti) ar vykdant pirkimo sutartį jam bus reikalingi papildomi resursai, ar pirkimo sutartį vykdys tik savo jėgomis, jeigu papildomi resursai tiekėjui bus reikalingi, jis iš anksto turi ruoštis pirkimui ir šių papildomų resursų ieškoti. Taigi, teikdamas pasiūlymą, tiekėjas turėtų žinoti, kokius subtiekejus ir kokias pirkimo sutarties dalis jis pasitelks pirkimo sutarties vykdymui ir kokiomis išimtiniais atvejais šios informacijos gali nepateikti.

Tiekėjo pasitelkiami subjektai, jų tinkamumas pagal viešojo pirkimo sąlygas ir jų visų tarpusavio ryšiai bei šių glaudumas yra neatsiejama įprastinės verslo rizikos dalis¹⁹⁶³. Tiekėjas yra atsakingas už visų trečiųjų asmenų, tiesiogiai prisidedančių prie viešojo pirkimo sutarties vykdymo, išviešinimą, nepriklausomai nuo to, jog jų nesieja prievolinių teisinių santykių. ESTT yra išaiškinęs, kad subrangovų atsisakymas dalyvauti viešajame pirkime ir viešojo pirkimo sutartyje iš esmės yra tiekėjo atsakomybės klausimas. Spresdamas klausimą dėl tiekėjo teisės dalyvauti pirkime, pasikeitus įmonių grupės, teikusios pasiūlymą, sudėčiai, ESTT išaiškino, kad iš esmės gali būti leidžiama vienam iš dviejų ūkio subjektų, sudariusių įmonių grupę, kuri šio subjekto buvo pakviesta teikti pasiūlymą, pakeisti šią grupę jai iširus ir savo vardu dalyvauti viešojo pirkimo sutarties sudarymo procedūroje, jei sąlyga, jog, *pirma*, šis ūkio subjektas pats atitinka perkančiosios organizacijos nustatytus reikalavimus ir, *antra*, jo tolesnis dalyvavimas minėtoje procedūroje neiškreipia kitų konkurso dalyvių konkurencinės padėties¹⁹⁶⁴.

Be to, tai, kad, pavyzdžiui, tiekėjo tiesioginiai kontrahentai galbūt jo neinformavo apie bendradarbiavimą su kitais ūkio subjektais, neteikia pirmiau nurodytos tiekėjo pareigos apimties, už kurią jis pats atsakingas, o atliekami jos nevykdymo padariniai jam kyla kaip sudėtinės verslo rizikos dalis. Atsižvelgiant į tai, komentuojamos [VPI 88](#) straipsnio 1 dalyje įtvirtintos normos pagrindu tiekėjas pažeidžia pareigą nurodyti visus subrangovus net ir tais atvejais, kai jis galimai yra suklaidinamas savo pasitelkiamų subrangovų, kurie, patys neturėdami reikalingų pajėgumų atlikti šias pareigas, tiekėjui nežinant samdosi iš anksto pasiūlyme neišviešintus ūkio subjektus¹⁹⁶⁵.

2. [VPI 88](#) straipsnio 2 dalyje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų pareiga pirkimo dokumentuose nustatyti tiesioginio atsiskaitymo su subtiekejais galimybę, šios pareigos įgyvendinimo pagrindai ir tvarka. Komentuojama [VPI 88](#) straipsnio 2 dalies nuostata koreliuoja su [Direktyvos Nr. 2014/24/ES](#) preambulės 105-ąja konstatuojamąja dalimi, pagal kurią tiesioginio mokėjimo subrangovams galimybių nustatymas laikytinas išplėstine skaidrumo pareiga, kuri įtvirtinta [VPI 17](#) straipsnio 1 dalyje (*detaliau žiūrėti VPI 17 straipsnio 1 dalies komentara*).

Nors subrangovai tiesiogiai perkančiosios organizacijos naudai vykdo viešojo pirkimo sutarties dalį, tačiau šis dalyvavimas yra tik faktinio pobūdžio. Tuo tarpu teisine prasme subrangovų ir perkančiosios organizacijos tiesiogiai nesieja prievolinių santykių, dėl to bendraja tvarka (nesudarius atskiro trišalio susitarimo, kuris aptariamas toliau) apmokėjimą

¹⁹⁶³ LAT 2016 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-112-969/2016](#).

¹⁹⁶⁴ ESTT 2016 m. gegužės 24 d. sprendimas byloje *MT Højgaard ir Züblin, C-396/14*.

¹⁹⁶⁵ LAT 2018 m. gegužės 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-219-469/2018](#).

subrangovams už viešojo pirkimo sutarties dalies vykdymą atlieka ne perkančioji organizacija, o juos pasitelkęs tiekėjas.

VPI aiškinamajame rašte nurodyta, kad VPI 88 straipsnio 2 dalyje nustatyta galimybė perkančiajai organizacijai tiesiogiai sumokėti subtiekejui už jo tinkamai atliktus darbus, suteiktas paslaugas ar patiektas prekes, jeigu tai leidžia pirkimo sutarties pobūdis ir subtiekęjas to prašo, turėtų būti naudinga smulkiojo ir vidutinio verslo įmonėms. Atitinkamai ši norma, be kita ko, skirta sureguliuoti situacijas, kai tiekėjas dėl, pavyzdžiui, itin pablogėjusių finansinės padėties neturi galimybių atsiskaityti su subtiekejais už jų tinkamai įvykdytus (ar įvykdysimus) sutartinius įsipareigojimus, kadangi neturint pakankamai lėšų visiems pareikštiems reikalavimams patenkinti, jis privalo atsiskaitymus atlikti CK 6.930 straipsnio 1 dalyje nustatyta eilės tvarka.

Tiesioginio atsiskaitymo su subtiekejais galimybė pirkimo dokumentuose turėtų būti nustatyta visais atvejais, išskyrus išimtines situacijas, kai tiesioginio atsiskaitymo galimybė su subtiekejais būtų neįgyvendinama dėl pirkimo sutarties pobūdžio (VPI 35 straipsnio 2 dalies 15 punktas).

VPT viešojoje konsultacijoje¹⁹⁶⁶ yra išaiškinusi, kad tiesioginio atsiskaitymo su subtiekejais galimybės pirkimo dokumentuose galima nenustatyti iš esmės tik kai sutarties objektas yra nedalus ir sutarties įgyvendinime neįmanomas subtiečių dalyvavimas. Visais kitais atvejais perkančiosios organizacijos privalo pirkimo dokumentuose šią galimybę nustatyti. Komentaro autorių nuomone, galimybės tiesioginio atsiskaitymo subrangovams taikymas gali būti problematiškas ir tais atvejais, kai pirkimo objektas dalus, bet iš sutarties nėra aiškus konkretus atitinkamų darbų įkainojimas. Pavyzdžiui, kai pasirašoma fiksuotos kainos sutartis, kurioje nors atskiri darbai ir išskirti, bet nėra įkainoti. Aptartą problematiškumą suponuoja ir santykių daugiašališkumas, dėl kurio tų pačių darbų vertė gali skirtis, priklausomai nuo konkrečios piniginės prievolės vykdymo (pavyzdžiui, perkančioji organizacija tiekėjui už atitinkamą darbą sumoka daugiau, nei šis vėliau savo subrangovui). Bet kokių atveju rekomenduotina visais atvejais pirkimo dokumentuose įtvirtinti tiesioginio atsiskaitymo su subrangovais galimybę, nes visos šios priemonės įgyvendinimo problemos galėtų būti sprendžiamos trišalėje sutartyje (žiūrėti toliau).

VPT viešojoje konsultacijoje¹⁹⁶⁷ ypatingai akcentuojamas tiesioginio atsiskaitymo su subtiekejais galimybės įtvirtinimo momentas, t. y. tiesioginis atsiskaitymas su subtiekejais turi būti įtvirtintas iš anksto pirkimo dokumentuose, tuo tarpu šios galimybės negalima nustatyti jau pasirašius viešojo pirkimo sutartį (jei tai nebuvo įtvirtinta pirkimo sąlygose, įskaitant pirkimo sutarties projektą), kadangi toks pirkimo sutarties pakeitimas būtų laikomas esminiu pagal VPI 89 straipsnio 4 dalį (*detaliau žiūrėti VPI 89 straipsnio 4 dalies komentarą*).

Komentaro autorių nuomone, įstatymo nuostatas aiškinant kaip perkančiosios organizacijos pareigą iš anksto viešojo pirkimo dokumentuose nustatyti tiesioginio atsiskaitymo su subrangovais galimybę, aptariamo imperatyvo nesilaikymas bet kokių atveju neturėtų būti aiškinamas tiekėjų (subrangovų) nenaudai. Kasacinio teismo konstatuota, kad vienintelė aplinkybė, kad perkančioji organizacija į viešojo pirkimo sąlygas neperkėlė

¹⁹⁶⁶ 2019 m. spalio 16 d. VPT vieša konsultacija: <http://vpt.lrv.lt/lt/naujienos/del-tiesioginiu-atsiskaitymu-subtiekejams>.

¹⁹⁶⁷ 2019 m. spalio 16 d. VPT vieša konsultacija: <http://vpt.lrv.lt/lt/naujienos/del-tiesioginiu-atsiskaitymu-subtiekejams>.

atitinkamos privalomos [VPI](#) normos, nesuponuoja vertinimo, jog toks reguliavimas tiekėjams netaikytinas¹⁹⁶⁸. Šią komentaro autorių poziciją pagrindžia ir tai, kad bet kokių atveju visos šalys – perkančioji organizacija, tiekėjas ir jo subrangovas (-ai) turi pasirašyti bendrą susitarimą dėl tiesioginio mokėjimo tvarkos subrangovams. Taigi, be šio trišalio susitarimo subrangovams vis tiek nebūtų atliekami mokėjimai iš perkančiosios organizacijos. Pažymėtina, kad tiesioginis atsiskaitymas su subrangovais savaime nepažeidžia kitų tiekėjų teisių, o didžiausią įtaką turi paties viešojo pirkimo laimėtojo turtinei padėčiai.

Perkančiosios organizacijos, nustatydamos tiesioginio atsiskaitymo su subtiekejais galimybę, pirkimo dokumentuose taip pat privalo nustatyti ir tokio atsiskaitymo tvarką. Be kitų reikalavimų tiesioginiams atsiskaitymams su subtiekejais, kurie nėra aiškiai apibrėžti ir išskirti [VPI](#) 88 straipsnio 2 dalyje, atsiskaitymo su subtiekejais tvarkoje visais atvejais privaloma nustatyti teisę tiekėjui prieštarauti nepagrįstiems mokėjimams ar jų daliai tais atvejais, kai tiekėjas nesutinka su subtiekejams mokėtinomis sumomis, tiekėjas turi teisę šias sumas ginčyti, pavyzdžiui, pateikiant įrodymus, pagrindžiančius, kad subtiekejas atliko mažesnę ar didesnę dalį darbų, kad tiekėjo ir subtiekejo susitarime dėl atsiskaitymo nustatyti mažesni įkainiai ir pan.).

Ne vėliau kaip per tris darbo dienas po to, kai yra pasirašoma pirkimo sutartis ir perkančioji organizacija pagal [VPI](#) 88 straipsnio 4 dalį gaus iš tiekėjo informaciją apie tuo metu žinomus subtiekejus – jų pavadinimus, kontaktinius duomenis ir atstovus (*detačiau žiūrėti [VPI](#) 88 straipsnio 4 dalies komentarą*), perkančioji organizacija privalo informuoti žinomus subtiekejus apie tokią pirkimo dokumentuose ir sutartyje nustatytą tiesioginio atsiskaitymo galimybę. Jei kiti subtiekejai paaiškėja vėliau – ši informacija jiems pateikiama per tris darbo dienas nuo informacijos apie naujo subtiekejo pasitelkimą iš tiekėjo gavimo dienos.

Subtiekejas, norėdamas pasinaudoti tokia galimybe, pateikia prašymą perkančiajai organizacijai. Įstatyme nėra įtvirtintų reikalavimų tokio prašymo turiniui ar formai, išskyrus, kad šis prašymas turi būti pateiktas raštu (*detačiau žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 29 dalies komentarą*). Tais atvejais, kai subtiekejas išreiškia norą pasinaudoti pirkimo dokumentuose ir sutartyje nustatyta tiesioginio atsiskaitymo galimybe, kaip nurodyta pirmiau, turi būti sudaroma trišalė sutartis tarp perkančiosios organizacijos, pirkimo sutartį sudariusio tiekėjo ir jo subtiekejo, kurioje aprašoma tiesioginio atsiskaitymo su subtiekeju tvarka, atsižvelgiant į pirkimo dokumentuose ir subtiekejo sutartyje nustatytus reikalavimus.

3. [VPI](#) 88 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta pagrindinio tiekėjo atsakomybė dėl numatomos sudaryti pirkimo sutarties vykdymo, neatsižvelgiant į tai, *pirma*, ar ir kokiais pirkimo sutarties dalimis vykdyti tiekėjas pasitelkė subtiekėją (-us) pagal [VPI](#) 88 straipsnio 1 dalį, *antra*, ar pirkimo sąlygose yra nustatyta tiesioginio atsiskaitymo su subtiekejais galimybė ir (ar) yra sudaryta trišalė sutartis tarp perkančiosios organizacijos, pirkimo sutartį sudariusio tiekėjo ir jo subtiekejo dėl tiesioginio atsiskaitymo pagal [VPI](#) 88 straipsnio 2 dalį.

Priešingai, nei [VPI](#) 49 straipsnio 5 dalyje, kurioje nustatyta perkančiosios organizacijos teisė reikalauti, kad tiekėjas ir ūkio subjektai, kurių pajėgumais remiamasi, siekiant atitikti ekonominio ir finansinio pajėgumo reikalavimus, prisiimtų solidarią atsakomybę už pirkimo sutarties įvykdymą, [VPI](#) 88 straipsnio 3 dalyje visais atvejais yra įtvirtinta pagrindinio tiekėjo

¹⁹⁶⁸ LAT 2019 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-469-469/2019](#).

atsakomybė. Ši nuostata iš esmės atitinka [CK](#) 6.257 straipsnį, kuriame nustatyta, kad skolininkas, pasitelkęs prievolei įvykdyti trečiuosius asmenis, atsako kreditoriui, kai prievole neįvykdyta ar netinkamai įvykdyta dėl šių trečiųjų asmenų kaltės. Atitinkamai komentuojama [VPI](#) 88 straipsnio 3 dalies norma koreliuoja ir su [CK](#) 6.650 straipsnio 3 dalimi, kurioje nustatyta, kad generalinis rangovas atsako užsakovui už subrangovų prievolių neįvykdymą ar netinkamą įvykdymą.

Kasacinio teismo praktikoje šiuo aspektu išaiškinta, kad, jeigu užduočiai vykdyti yra pasitelkiami subrangovai, tai rangovas tampa generaliniu rangovu ir išlieka atsakingas užsakovui už prisiimtų prievolių įvykdymą, o subrangovams – už užsakovo prievolių įvykdymą¹⁹⁶⁹. [CK](#) 6.650 straipsnyje įtvirtintos nuostatos dėl rangos sutarties šalių santykio tais atvejais, kai generalinis rangovas darbams atlikti pasitelkia subrangovus ir su jais sudaro atskiras rangos sutartis, atspindi sutarties uždarojo principą. Šis principas reiškia, kad sutartis sukuria teises ir pareigas ją sudariusiems asmenims ir, išskyrus įstatymu įtvirtintas išimtis, nesukuria teisių ir pareigų tretiesiems asmenims¹⁹⁷⁰. Uždarojo principas lemia, kad tik sutarties šalys gali reikšti reikalavimus dėl jos netinkamo vykdymo; sutartinės civilinės atsakomybės tikslas ir teikiamos apsaugos ribos – sutartį sudariusių asmenų interesų, susijusių su tinkamu sutarties įvykdymu, apsauga¹⁹⁷¹.

Kasacinio teismo taip pat nurodyta, kad galima sutartinių santykių kombinacija, kai užsakovas turi tiesioginį reikalavimą subrangovui, o subrangovas – užsakovui, kai toks pareigų ir teisių pasiskirstymas nustatytas tiek generalinės rangos, tiek subrangos sutartyje. Toks susitarimas nėra teisių perleidimas, dėl to pagal sutartį kiekvienai iš šalių išlieka atsakomybė sutarties kontrahentui, t. y. užsakovui, generaliniam rangovui ir subrangovui yra galimybė pasirinkti, kam pareikšti reikalavimus – sutarties kontrahentui ar asmeniui, nurodytam sutartyje. Pažymėtina, kad kuri nors iš rangos sutarties šalių pagal sutartį gali įgyti reikalavimo teisę pasirinktinai į kurią nors asmenį, t. y. užsakovą, generalinį rangovą ar subrangovą, jeigu sudaroma trišalė sutartis, pagal kuri visoms šalims paskirstomos teisės ir pareigos¹⁹⁷² (pavyzdžiui, tiesioginio atsiskaitymo su subtiekejais atveju (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 88 straipsnio 2 dalies komentarą*)).

Pavyzdys

Tiekėjas su perkančiąja organizacija pasirašė ir vykdė daugiabučio namo statybos darbų viešojo pirkimo sutartį. Šildymo, vėdinimo ir oro kondicionavimo dalies rangos darbams atlikti tiekėjas pasitelkė subtiekėją. Subtiekėjas pavėluotai atlikti rekuperacinės vėdinimo sistemos įrengimo darbus. Atitinkamai, subtiekėjui neatlikus šių darbų, rangovas negalėjo atlikti kitų darbų (kadangi statybos darbai yra atliekami tam tikru eiliškumu).

Šiuo atveju, nepaisant to, kad šildymo, vėdinimo ir oro kondicionavimo dalies rangos darbai bei atitinkamai kiti darbai buvo atlikti pavėluotai dėl subtiekėjo kaltės, pirkimo sutartyje nustatytos netesybos bus taikomos ne subtiekėjui, o tiekėjui.

¹⁹⁶⁹ LAT 2019 m. gruodžio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-357-313/2019](#).

¹⁹⁷⁰ *Ten pat.*

¹⁹⁷¹ LAT 2019 m. gruodžio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-357-313/2019](#).

¹⁹⁷² LAT 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-157/2011](#); 2012 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-526/2012](#); 2019 m. gruodžio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-357-313/2019](#).

Rekomendacija

Tiekėjas, sudarydamas sutartis su subtiekejais, turėtų atsižvelgti į visas įmanomas situacijas, kai dėl tam tikrų subtiekejo veiksmų ar neveikimo, tiekėjui gali kilti atsakomybė pagal sutartį, sudarytą su perkančiąja organizacija. Atitinkamai tiekėjai tokiose sutartyse turėtų nusistatyti sąlygas, kad už bet kokių nuostolių, patirtų pagal pagrindinę viešojo pirkimo sutartį dėl subtiekejo kaltės, tiekėjui atsako subtiekejas.

4. [VPI](#) 88 straipsnio 4 dalyje įtvirtintas reikalavimas perkančiosioms organizacijoms pirkimo dokumentuose nustatyti, kad tiekėjai, sudarius pirkimo sutartį, bet ne vėliau, negu ji pradeda vykdyti, turi perkančiajai organizacijai pateikti šiuo metu žinomų subtiekejų pavadinimus, kontaktinius duomenis ir jų atstovus. Šis reikalavimas koreliuoja su [Direktyvos Nr. 2014/24/ES](#) preambulės 105-joje konstatuojamąja dalimi, kurioje įtvirtinta, kad būtina užtikrinti tam tikrą skaidrumą subrangos grandinėje, nes tai suteikia perkančiosioms organizacijoms informacijos apie tai, kokie subjektai yra statybvietėse, kuriose vykdomi joms skirti darbai, arba kurios įmonės teikia paslaugas pastatuose, infrastruktūros objektuose ar tokiose vietovėse, kaip rotušėse, savivaldybių mokyklose, sportui skirtuose objektuose, uostuose ar greitkeliuose, už kuriuos perkančiosios organizacijos yra atsakingos arba kuriuos tiesiogiai prižiūri. Nurodytoje nuostatoje taip pat nustatyta, kad reikalaujamą informaciją apie subtiekejus bet kuriuo atveju turėtų teikti pagrindinis tiekėjas. Analogiškas komentuojamos normos tikslas įtvirtintas ir [VPI aiškinamajame](#), kuriame nustatyta, kad vienas iš [VPI](#) 88 straipsnio 4 dalyje įtvirtintos nuostatos dėl subtiekejų nurodymo tikslų yra užtikrinti tam tikrą skaidrumą subtiekejo grandinėje. Perkančioji organizacija privalo turėti informaciją apie asmenis, kurie atlieka darbus ar teikia paslaugas pastatuose ar statiniuose (pavyzdžiui, savivaldybėse, mokyklose, uostuose, kaimuose), už kuriuos ji yra atsakinga ar, kuriuos ji prižiūri. Be to, [VPI](#) 88 straipsnio 4 dalies norma neabejotinai turi ir praktinę reikšmę, ypač, kai pirkimo sutarties objektas yra susijęs su atliekamais darbais ypatingos svarbos objektuose, kuriuose yra sustiprinti reikalavimai saugumo objektu užtikrinimui ir pan., dėl ko, pavyzdžiui, perkančiosios organizacijos į statybvietę leidžia patekti tik asmenims, turintiems specialius leidimus (atitinkamai šių leidimų išdavimui yra būtina žinoti informaciją apie objekte dirbančius asmenis) ir pan. Tiekėjai pirkimo dokumentuose, įskaitant pirkimo sutartyje nustatytomis sąlygomis ir tvarka, turi teisę pakeisti sutarties vykdymui pasitelkiamus subtiekejus kitais subtiekejais, tačiau bet kuriuo atveju apie planuojamus pasikeitimus privalo informuoti perkančiąją organizaciją. Pavyzdžiui, jei tiekėjui pradėjus vykdyti sutartį konkretus subtiekejas atsisakė toliau vykdyti sutartį, tiekėjas apie tai privalo informuoti perkančiąją organizaciją, taip pat informuoti, kokius naujus subtiekejus ketina pasitelkti, nurodant šių subtiekejų pavadinimus, kontaktinius duomenis ir jų atstovus. Jei pirkimo sutartyje nustatytas reikalavimas gauti perkančiosios organizacijos pritarimą pasitelkiamiems subtiekejams, prieš šioms naujiems subtiekejams pradedant vykdyti sutartį, tiekėjas privalo gauti išankstinį perkančiosios organizacijos sutikimą.

Be to, [VPI](#) 88 straipsnio 4 dalies norma koreliuoja su [VPI](#) 89 straipsnio nuostatomis, kuriose įtvirtintos pirkimo sutarties keitimo sąlygos ir tvarka, kadangi tam tikrais atvejais subtiekejo pakeitimas nėra galimas, net jei tokio pakeitimo galimybė įtvirtinta pirkimo sąlygose ar sutartyje. ESTT šiuo aspektu išaiškinta, kad ir subrangovo pakeitimas, net jei tokia

galimybė nustatyta sutartyje, išimtiniais atvejais gali reikšti esminį sutarties sąlygų pakeitimą, kai vieno, o ne kito subrangovo pasitelkimas, atsižvelgiant į atitinkamai paslaugai būdingus požymius, buvo lemiamas sutarties sudarymo veiksnys¹⁹⁷³ (*detaliau žiūrėti VPI 89 straipsnio komentarą*).

Tuo atveju, jei perkančioji organizacija pagal [VPI 88](#) straipsnio 5 dalį konkrečiame pirkime reikalauja, kad ne tik tiekėjai, bet ir subtiektėjai, kurių pajėgumais tiekėjas pasiremia, pagrįstų pašalinimo pagrindų, nustatytų [VPI 46](#) straipsnyje, nebuvimą, tiekėjai privalo pateikti ne tik informaciją apie naujus subtiektėjus, bet ir šių subtiektėjų pašalinimo pagrindų nebuvimą patvirtinančius dokumentus (*detaliau žiūrėti VPI 46 straipsnio ir 88 straipsnio 5 dalies komentarus*).

Atskiri subtiektėjų pasitelkimo, keitimo ir išviešinimo reikalavimai taip pat gali būti nustatyti ir viešojo pirkimo sąlygose ir (ar) viešojo pirkimo sutartyje. Dėl to, pavyzdžiui, tiekėjui pavedus atlikti darbus, suteikti paslaugas ar tiekti prekes neišviešintam subtiektėjui (tokiam, apie kurį tiekėjas nesuteikė reikalaujamos informacijos), tokiu atveju būtų pažeidžiamos ne tik [VPI 88](#) straipsnio 4 dalies nuostatos, bet ir konkrečios viešojo pirkimo sutarties nuostatos.

Papildomai atkreiptinas dėmesys į tai, kad neišviešintas subtiektėjas, kuris vykdė viešojo pirkimo sutartį (dalį sutarties), tokia įgyta patirtimi taip pat negalėtų remtis kituose viešųjų pirkimų konkursuose. Kasacinis teismas šiuo aspektu yra išaiškinęs, kad, *pirma*, tiekėjas, įrodinėdamas savo kvalifikacijos atitikti viešojo pirkimo sąlygoms, negali remtis tokiu pajėgumu, kuris įgytas *inter alia* pažeidžiant viešųjų pirkimų teisinio reguliavimo išplaukiančią pareigą tiekėjų pasiūlymuose ir viešojo pirkimo sutartyse išviešinti subrangą ir subrangovus; *antra*, informacija apie pirmiau nurodytu būdu įgytą kvalifikaciją nelaikytina melaginga, jei kitais įrodymais pagrindžiama, kad ūkio subjektas *de facto* aktyviai prisidėjo prie perkančiosios organizacijos poreikio pirkimo objektu tenkinimo; *trečia*, bet koku atveju perkančioji organizacija negali atsižvelgti į duomenis apie ūkio subjekto (dalyvio, jo partnerio ar subrangovo) kvalifikaciją, įgytą nesilaikant viešųjų pirkimų ar kitų teisės normų, jei toks teisės pažeidimas lems tiekėjų pasiūlymų nelygiavertį vertinimą ir sukurs piktnaudžiavimo teise prielaidas¹⁹⁷⁴.

[VPI](#) aiškiai nėra reglamentuota tiekėjo atsakomybė už [VPI 88](#) straipsnio 4 dalies pažeidimą, t. y. tiekėjo išpareigojimų perdavimą neatskleistiems subtiektėjams. Atsižvelgiant į tai, rekomenduotina tiekėjo atsakomybę už tokį pažeidimą įtvirtinti pirkimo dokumentuose, įskaitant pirkimo sutarties projektą. Perkančioji organizacija turi teisę pirkimo sutartyje nustatyti, kad, pavyzdžiui, už pareigos išviešinti atsakingus subtiektėjo atstovus (kontaktinius asmenis), tiekėjai moka nustatyto dydžio baudą. Vis dėlto, tuo atveju, jei subrangovas, tiesiogiai vykdamas dalį pirkimo sutarties, turi ir kvalifikacijos „skolintojo“ tiekėjui funkciją (*detaliau žiūrėti VPI 88 straipsnio komentaro įvadą*), tokiu atveju jo neišviešinimas lemtų perkančiosios organizacijos pareigą nutraukti viešojo pirkimo sutartį, kadangi tai reikštų, kad pirkimo laimėtoju pripažintas kvalifikacijos reikalavimų neatitinkantis tiekėjas. Perkančioji organizacija taip pat turi teisę nustatyti, kad tokios pareigos nesilaikymas laikytinas esminiu sutarties pažeidimu, dėl kurio galima vienašališkai nutraukti sutartį. Tuo atveju, jei toks sutarties pažeidimas būtų laikomas esminiu (tokia sąlyga aiškiai įtvirtinta sutartyje),

¹⁹⁷³ ESTT 2010 m. balandžio 13 d. sprendimas byloje *Wall*, [C-91/08](#).

¹⁹⁷⁴ LAT 2017 m. vasario 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-106-690/2017](#).

perkančioji organizacija turėtų, *pirma*, teisę vienašališkai nutraukti sutartį dėl tiekėjo kaltės ([VPI 90](#) straipsnio 3 dalis (*detalesnį žiūrėti [VPI 90](#) straipsnio 3 dalies komentarą*); *antra*, tokiu atveju – pareigą įtraukti tiekėją į nepatikimų tiekėjų sąrašą ([VPI 91](#) straipsnio 1 dalis (*detalesnį žiūrėti [VPI 91](#) straipsnio 1 dalies komentarą*); *trečia*, teisę reikalauti atlyginti visus patirtus nuostolius ([CK 6.221](#) straipsnio 2 dalis).

Šiuo aspektu ESTT *Delta Antrepriză*¹⁹⁷⁵ byloje sprendžiant dėl įtraukimo į nepatikimų tiekėjų sąrašus teisėtumo buvo vertinama, ar subrangovo pasitelkimas viešojo pirkimo sutarties vykdymo metu, kai apie jį nebuvo iš anksto pranešta perkančiajai organizacijai, gali būti laikomas esminės sutarties sąlygos vykdymu su dideliais trūkumais. ESTT nurodė, kad turi būti įvertinta, kokia didelė buvo subrangovui patikėta viešojo pirkimo sutarties dalis, ar subrangovo įsikišimas turėjo neigiamą poveikį šios sutarties vykdymui, ar sutartyje, susijusioje su šiuo viešuoju pirkimu, konkurso laimėtojui buvo numatyta pareiga pačiam asmeniškai ją įvykdyti, ar buvo numatyta, kad subrangovų pasitelkimas siejamas su išankstinio perkančiosios organizacijos leidimo gavimu, ar subrangovo pasitelkimas negali prilygti esminiam pasiūlymo, kurį suformulavo konkurso laimėtojas, pakeitimui, nes juo nustatomos sąlygos, kurios, jei būtų numatytos vykstant ankstesnei sutarties sudarymo procedūrai, būtų leidusios dalyvauti kitiems dalyviams nei tie, kuriems leista dalyvauti iš pradžių, arba jos būtų leidusios atrinkti kitą pasiūlymą nei tas, kuris atrinktas iš pradžių.

Tiekėjui dėl nurodytos pareigos nevykdymo, kaip nurodyta pirmiau, galėtų kilti nuostolių atlyginimo pareiga, jei sutartis yra neįvykdyta ar vykdoma netinkamai. Vis dėlto, jeigu tiekėjo pasitelkti subtiektėjai sutartį įvykdytų, t. y. pirkimo sutarties objektą įvykdytų tinkamai ir laiku, perkančiajai organizacijai nepatyrus jokių nuostolių, tiekėjui negalėtų kilti jų atlyginimo pareiga.

5. [VPI 88](#) straipsnio 5 dalis įtvirtinta teisė patikrinti subtiektėjo, kurio pajėgumais tiekėjas nesiremia, pašalinimo pagrindų nebuvimą ([VPI 46](#) straipsnis).

Kadangi tiekėjas pasitelkia subtiektėjus pirkimo sutarties daliai vykdyti, perkančioji organizacija turi teisę įsitikinti, kad tokio subtiektėjo padėtis yra pakankama, kad jis galėtų vykdyti sutartį ir situacija nepasikeis sutarties vykdymo laiku. Taigi, perkančioji organizacija turi teisę patikrinti, ar dėl subtiektėjo, kurio pajėgumais nesiremia tiekėjas, nėra pašalinimo pagrindų.

Ši nuostata koreliuoja su [VPI 17](#) straipsnio 2 dalies 2 punktu, kuriame nustatyta perkančiųjų organizacijų pareiga siekti, kad, vykdant pirkimo sutartis, būtų laikomasi aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų, nustatytų ES ir nacionalinėje teisėje, kolektyvinėse sutartyse ir [VPI 5](#) priede nurodytose tarptautinėse konvencijose (*detalesnį žiūrėti [VPI 17](#) straipsnio 2 dalies 2 punkto komentarą*). Papildomai pažymėtina, kad [VPI 88](#) straipsnio 5 dalyje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų teisė, o ne pareiga tikrinti subtiektėjų, kurių pajėgumais tiekėjas nesiremia, pašalinimo pagrindų nebuvimą. Atitinkamai nurodytos teisės neįgyvendinimas nereikštų [VPI 17](#) straipsnio 2 dalies 2 punkte įtvirtintų principų pažeidimo. Kita vertus, [VPI 88](#) straipsnio 5 dalies norma turėtų būti suprantama kaip viena iš [VPI 17](#) straipsnio 2 dalies 2 punkte įtvirtintų principų įgyvendinimo priemonių. Bet kuriuo atveju, jei perkančioji organizacija ketina pasinaudoti [VPI 88](#) straipsnio 5 dalyje įtvirtinta teise tikrinti

¹⁹⁷⁵ ESTT 2019 m. spalio 3 d. sprendimas byloje *Delta Antrepriză*, [C-267/18](#).

subtiekiejų, kurių pajėgumais tiekėjas nesiremia, pašalinimo pagrindų nebuvimą, tai turi būti iš anksto nustatyta pirkimo sąlygose, o ne po pasiūlymų eilės sudarymo.

VPI 88 straipsnio 5 dalies norma atitinka Direktyvos Nr. 2014/24/ES preambulės 105-osios konstatuojamosios dalies bei 71 – 72 straipsnių nuostatas, kuriose nustatyta, kad turi būti užtikrinta, jog subrangovai laikytųsi taikytinų pareigų aplinkos, socialinės ir darbo teisės srityse, nustatytų ES teise, nacionaline teise, kolektyvinėmis sutartimis arba šioje direktyvoje išvardytomis tarptautinės aplinkos, socialinės ir darbo teisės nuostatomis, su sąlyga, kad tokios taisyklės ir jų taikymas atitiktų ES teisę. Be to, minėtą preambulės 105-osios konstatuojamosios dalies nuostatą perkančiosioms organizacijoms turėtų būti sudarytos galimybės tikrinti arba iš jų turėtų būti reikalaujama patikrinti, ar subrangovų padėtis nėra tokia, kokiai esant ekonominės veiklos vykdytoji būtų neleista dalyvauti konkurse. Kai tokios priemonės taikomos subrangovams, turėtų būti užtikrintas jų suderinamumas su pagrindiniais rangovams taikytinomis nuostatomis, kad nustačius, jog yra privalomų pašalinimo pagrindų, būtų taikomas reikalavimas, kad pagrindinis rangovas pakeistų atitinkamą subrangovą.

VPI 88 straipsnio 5 dalyje taip pat įtvirtinta nuostata, kad jeigu dėl subtiekiejo yra pašalinimo pagrindų, tuomet tiekėjo pasiūlymas (paraiška) nėra iš karto atmetami, o tiekėjas gali pakeisti tokį subtiekieją nauju subtiekieju, dėl kurio nėra pašalinimo pagrindų. Vis dėlto komentuojamos VPI 88 straipsnio 5 dalies normos taikymui turėtų būti siejamas su išimtinėmis situacijomis, kai atsiranda aplinkybės, kurių nebuvo galima numatyti. Šios normos pagrindu neturėtų būti leidžiamos situacijos, kai tiekėjai piktnaudžiauja įtvirtinta teise ir, pavyzdžiui, tik formaliai pateikia bet kokių subtiekiejų informaciją, iš anksto žinodami, kad šie subtiekiejai nebus pasitelkiami pirkimo sutarties vykdymui. Tokios situacijos bet kuriuo atveju nekoreliuotų su kasacinio teismo praktika, kurioje įtvirtinta, kad tiekėjo pasitelkiami subjektai, jų tinkamumas pagal viešojo pirkimo sąlygas ir jų visų tarpusavio ryšiai bei šių glaudumas yra neatsiejama įprastinės verslo rizikos dalis, kuri tenka būtent tiekėjui¹⁹⁷⁶. Be to, tokiu atveju taip pat turi būti įvertinta, ar tiekėjas, pavyzdžiui, iš anksto žinodamas subtiekiejo pašalinimo pagrindų buvimą, nepateikė akivaizdžiai melagingos informacijos ir atitinkamai neturėtų būti taikomas pašalinimo pagrindas, įtvirtintas VPI 46 straipsnio 4 dalies 4 punkte (*detaliau žiūrėti VPI 46 straipsnio 4 dalies 4 punktą komentaru*).

¹⁹⁷⁶ LAT 2016 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-112-969/2016](#).

89 straipsnis. Pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties keitimas jos galiojimo laikotarpiu

1. Pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis jos galiojimo laikotarpiu gali būti keičiama neatliekant naujos pirkimo procedūros pagal šį įstatymą, kai yra bent vienas iš šių atvejų:

- 1) kai pakeitimas, neatsižvelgiant į jo piniginę vertę, iš anksto buvo aiškiai, tiksliai ir nedviprasmiškai suformuluotas pirkimo dokumentuose nustatant pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties peržiūros, įskaitant kainos indeksavimą, atlyginimų darbuotojams peržiūrą, sąlygas ar pasirinkimo galimybes, įskaitant sutarties termino, perkamų kiekių, apimtį, objekto pakeitimą. Pirkimo dokumentuose turi būti nurodyta galimų pakeitimų ar pasirinkimo galimybių apimtys, pobūdis ir aplinkybės, kuriomis tai gali būti atliekama. Neleidžiami tokie pakeitimai ar pasirinkimo galimybės, dėl kurių iš esmės pasikeistų pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pobūdis;**
- 2) kai būtina iš to paties tiekėjo pirkti papildomų darbų, paslaugų ar prekių, kurie nebuvo įtraukti į pirminį pirkimą, kai yra visos šios sąlygos kartu:**
 - a) tiekėjo pakeitimas negalimas dėl ekonominių ar techninių priežasčių, tokių, kaip pagal pirminį pirkimą įsigytos įrangos, paslaugų ar įrenginių pakeičiamumo ir sąveikumo reikalavimų užtikrinimas, ir dėl to, kad perkančiajai organizacijai sukeltų didelių nepatogumų ar nemažą išlaidų dubliavimą;**
 - b) atskiro pakeitimo vertė neviršija 50 procentų, o bendra atskirų pakeitimų pagal šį punktą vertė – 100 procentų pradinės pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties vertės. Tokiais pakeitimais negali būti siekiama išvengti šiame įstatyme pirkimui nustatytos tvarkos taikymo;**
- 3) kai pakeitimo poreikis atsirado dėl aplinkybių, kurių protinga ir apdairi perkančioji organizacija negalėjo numatyti, ir kai kartu yra šios sąlygos:**
 - a) pakeitimas iš esmės nepakeičia pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pobūdžio;**
 - b) atskiro pakeitimo vertė neviršija 50 procentų, o bendra atskirų pakeitimų pagal šį punktą vertė – 100 procentų pradinės pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties vertės. Tokiais pakeitimais negali būti siekiama išvengti šiame įstatyme pirkimui nustatytos tvarkos taikymo;**
- 4) kai pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties šalis, su kuria perkančioji organizacija sudarė sutartį, pakeičiama nauja sutarties šalimi dėl bent vienos iš šių priežasčių:**
 - a) įgyvendinant pirkimo dokumentuose iš anksto nedviprasmiškai, laikantis šios dalies 1 punkte nustatytų reikalavimų, suformuluotą**

- pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties peržiūros sąlygą ar pasirinkimo galimybę;
- b) dėl pradinio tiekėjo reorganizavimo, įskaitant jungimą ir skaidymą, atskyrimo ar bankroto procedūros, pradinio tiekėjo teises ir pareigas visiškai arba iš dalies perima kitas tiekėjas, atitinkantis anksčiau pirkimo dokumentuose nustatytus kvalifikacinius reikalavimus. Toks tiekėjo pakeitimas negali lemti kitų esminių sutarties pakeitimų ir taip negali būti siekiama išvengti šio įstatymo taikymo;
 - c) kai pati perkančioji organizacija prisiima tiekėjo įsipareigojimus dėl subtiečių. Toks sutarties pakeitimas galimas, jeigu pirkimo dokumentuose buvo nustatyta tiesioginio atsiskaitymo su subtiečiais galimybė, kaip nustatyta šio įstatymo 88 straipsnio 2 dalyje;
- 5) kai pakeitimas, neatsižvelgiant į jo vertę, nėra esminis, kaip nustatyta šio straipsnio 4 dalyje.
2. Pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis jos galiojimo laikotarpiu taip pat gali būti keičiama pagal šį įstatymą neatliekant naujos pirkimo procedūros, nereikalaujant patikrinti, ar nėra šio straipsnio 4 dalies 1–4 punktuose nurodytų aplinkybių, tačiau yra visos šios sąlygos kartu:
- 1) bendra atskirų pakeitimų pagal šį punktą vertė neviršija atitinkamų tarptautinio pirkimo vertės ribų, nurodytų šio įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje;
 - 2) bendra atskirų pakeitimų pagal šį punktą vertė neviršija 10 procentų pradinės pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties vertės prekių ar paslaugų pirkimo atveju ir 15 procentų – darbų pirkimo atveju;
 - 3) pakeitimu iš esmės nepakeičiamas pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pobūdis.
3. Jeigu pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties vertė buvo peržiūrėta pagal joje nurodytas kainų peržiūros sąlygas, taikant šio straipsnio 1 dalies 2 ir 3 punktus ir 2 dalį, atsižvelgiama į patikslintą sutarties vertę.
4. Pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pakeitimas jos galiojimo laikotarpiu laikomas esminiu pagal šio straipsnio 1 dalies 5 punktą, kai juo pakeičiamas pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties bendrasis pobūdis. Bet kuriuo atveju esminiais pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pakeitimais laikomi tokie pakeitimai, kai tenkinama bent viena iš šių sąlygų (šio straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytais atvejais į šias sąlygas neatsižvelgiama):
- 1) pakeitimu nustatoma nauja sąlyga, kurią įtraukus į pradinį pirkimą būtų galima priimti kitų kandidatų paraiškų, dalyvių pasiūlymų ar pirkimas sudomintų daugiau tiekėjų;
 - 2) dėl pakeitimo ekonominė pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pusiausvyra pasikeičia tiekėjo, su kuriuo sudaryta ši sutartis, naudai taip, kaip nebuvo aptarta pradinėje sutartyje;
 - 3) dėl pakeitimo labai padidėja pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties apimtis;

- 4) kai tiekėją, su kuriuo sudaryta pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis pakeičia naujas tiekėjas dėl kitų priežasčių, negu šio straipsnio 1 dalies 4 punkte nurodytos priežastys.
- 5) Jeigu pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pakeitimas atliekamas kitais negu apibrėžti šio straipsnio 1 ir 2 dalyse atvejais, tokiame pakeitimui atlikti turi būti atliekama nauja pirkimo procedūra pagal šio įstatymo reikalavimus.

VPI 89 straipsnyje¹⁹⁷⁷ yra įtvirtintos viešojo pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties keitimo jų galiojimo laikotarpiu prielaidos, sąlygos ir taisyklės. Svarbu pažymėti, kad iki Direktyvos 2014/24/ES priėmimo viešojo pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties keitimo jos galiojimo laikotarpiu klausimas pozityviojoje teisėje iš esmės nebuvo reguliuojamas. Tačiau pagrindinės taisyklės apie draudimą keisti viešųjų pirkimų sutartis buvo formuojamos ir plėtojamos ESTT praktikoje¹⁹⁷⁸ bei, atitinkamai, ją perėmusioje LAT praktikoje. Teismų praktika dėl viešųjų pirkimų sutarčių keitimo buvo pakankamai griežta ir nelanksti. Priimant Direktyvą 2014/24/ES, joje buvo susistemintos ne tik pagrindinės teismų praktikoje suformuotos taisyklės dėl esminio sutarties keitimo draudimo ir šio draudimo išimtys, bet taip pat įtvirtinta naujų išlygų keisti sudarytą viešojo pirkimo sutartį.

VPI 89 straipsnyje įtvirtintas reguliavimas yra ypač svarbus, kadangi, atsižvelgiant į viešųjų pirkimų esmę, sąlygos, įtvirtintos viešojo pirkimo-pardavimo sutartyje, per visą sutarties vykdymo laikotarpį turi kuo labiau atspindėti galutinį atlikto viešojo pirkimo rezultatą, t. y. pirkimo dokumentuose suformuluotus reikalavimus, pirkimo vykdytojo ir pirkimą laimėjusio tiekėjo įsipareigojimus bei atsakomybę¹⁹⁷⁹. Priešingu atveju kyla rizika, kad bus pažeisti VPI 17 straipsnio 1 dalyje įtvirtinti viešųjų pirkimų principai, įskaitant, bet neapsiribojant, tiekėjų lygiateisiškumo ir skaidrumo principai¹⁹⁸⁰. Kitaip tariant, viešo pirkimo sutarties neteisėtas (t. y. prieštaraujantis komentuojamame straipsnyje įtvirtintoms taisyklėms) pakeitimas lemia lygiateisiškumo, nediskriminavimo ir skaidrumo principų pažeidimą. Atsižvelgiant į tai, viešojo pirkimo sutarčių keitimo ribojimai iš esmės laikytini atitinkamų viešųjų pirkimų principų išraiška. Teisėtai pakeista viešojo pirkimo sutartis savaime laikytina atitinkančia pamatines viešųjų pirkimų nuostatas ir atvirkščiai¹⁹⁸¹.

Atsakomybė už viešo pirkimo sutarties pakeitimą (papildymą) tenka pačiai perkančiajai organizacijai, kuri dėl to sprendžia, atsižvelgdama į VPI 89 straipsnyje įtvirtintas taisykles. Tokiam sprendimui priimti ir vykdyti nereikalingas VPT arba kitų institucijų išankstinis leidimas (sutikimas).

¹⁹⁷⁷ Komentuojamos VPI 89 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 72 straipsnio nuostatas.

¹⁹⁷⁸ ESTT 2004 m. balandžio 9 d. sprendimas byloje *Komisija prieš CAS Succhi di Frutta*, C-496/99 P; 2008 m. birželio 19 d. sprendimas byloje *Pressetext*, C-454/06; 2010 m. balandžio 13 d. sprendimas byloje *Wall*, C-91/08; 2016 m. rugsėjo 7 d. sprendimas byloje *Finn Frogne*, C-549/2014.

¹⁹⁷⁹ Sutarčių keitimo gairės.

¹⁹⁸⁰ LAT 2011 m. spalio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-304/2011.

¹⁹⁸¹ LAT 2016 m. vasario 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-121-690/2016.

Tačiau viešųjų pirkimų teisiniuose santykiuose, kitaip nei civiliniuose teisiniuose santykiuose, sutarčių laisvės principas yra ribojamas¹⁹⁸². Kitaip tariant, viešojo pirkimo sutarties pakeitimai yra išimties iš bendrojo sutarčių laisvės principo. Tokie pakeitimai yra galimi tik komentuojamame straipsnyje tiesiogiai nustatytais atvejais¹⁹⁸³. Tuo tarpu CK nuostatos (bendrosios sutarčių keitimo taisyklės), sprendžiant dėl viešojo pirkimo sutarties šalių galimybės keisti sudarytą sutartį, taikomos tik tiek, kiek šio aspekto reguliavo specialusis VPI¹⁹⁸⁴. Tais atvejais, kai viešojo pirkimo sutartis negali būti pakeista (papildyta) pagal VPI 89 straipsnyje nustatytus reikalavimus ir jeigu tokie pakeitimai (papildymai) reikalingi papildomam prekių, paslaugų ar darbų įgijimui, tokiai daliai turi būti organizuojama atskira viešojo pirkimo procedūra laikantis VPI nustatytos tvarkos.

Atsižvelgiant į tai, VPI 89 straipsnyje, *pirma*, yra įtvirtintas bendrasis draudimas keisti viešojo pirkimo sutartį, jei tai būtų esminis jos pakeitimas (VPI 89 straipsnio 4 dalis), *antra*, yra įtvirtinti atvejai, kai pakeitimas *ex lege* (pagal teisę) nelaikytinas esminiu, jei laikomasi VPI 89 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatytų sąlygų (konkrečių neesminių pakeitimų išraiška). Taigi, pagal viešųjų pirkimų teisinį reguliavimą iš esmės įtvirtinamas toks viešojo pirkimo sutarčių keitimo modelis, pagal kurį leidžiami visi dvišaliai sandoriai¹⁹⁸⁵, išskyrus atvejus, kai šie atitinka atskirai įtvirtintus draudžiamus esminius sutarties pakeitimus ar viršija leidimų keisti sutarties ribas. Tuo tikslu, nepriklausomai nuo bendrosios sutarčių keitimo sampratos, visi viešojo pirkimo sutarties pakeitimai patenka į viešųjų pirkimų teisinio reguliavimo sritį, kurioje vieni pripažįstami kaip leidžiami, kiti – kaip draudžiami.

VPI iš esmės reglamentuotos situacijos, kai šalys sutaria dėl viešojo pirkimo sutarties pakeitimo, o įstatyme įtvirtintos sąlygos jomsampa bendro sutarimo ribomis. Vis dėlto neatmestinos situacijos, kai šalys ne visiškai sutaria ne tik dėl pakeitimo konkretaus įvykdymo, jo teisėtumo ar kitų panašių aplinkybių, o apskritai laikosi skirtingos pozicijos dėl sutartinių santykių kaitos. Tokiems atvejams aktualus CK 6.204 straipsnyje įtvirtintas sutarties keitimo dėl pasikeitusių aplinkybių institutas (*rebus sic stantibus*), kurio pagrindu viena šalis gali inicijuoti sutarties pakeitimą, o negavusi tam pritarimo iš kitos šalies – kreiptis į teismą dėl jos sąlygų modifikavimo. Vis dėlto teismas, sprenddamas dėl viešojo pirkimo sutarties pakeitimo, turi atsižvelgti į konkrečias VPI 89 straipsnio taisykles, o jei šalių ginčas nepatenka į šio straipsnio reguliavimo sritį (neatitinka konkrečiose jo nuostatose apibrėžtų keitimo atvejų ar ribojimų) – į VPI 17 straipsnio reikalavimus, t. y. tokiu atveju teismas, sprenddamas dėl viešojo pirkimo sutarties keitimo, privalo paisyti viešųjų pirkimų principų¹⁹⁸⁶.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad sutarties pakeitimas teismo sprendimu gali būti netiesioginis (neakivaizdus), bet pripažintas ir tvirtinantis šalių sudarytą taikos sutartį¹⁹⁸⁷. Kita

¹⁹⁸² CK 6.156 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad sutarties šalys turi teisę laisvai sudaryti sutartis ir savo nuožiūra nustatyti tarpusavio teises bei pareigas, taip pat sudaryti ir CK nenumatytas sutartis, jeigu tai neprieštarauja įstatymams (pavyzdžiui, sutartis neprieštarauja viešajai tvarkai, moralei ir kt.).

¹⁹⁸³ Bogdanowicz Piotr, *The Application of the Principle of Proportionality to Modifications of Public Contracts*, EPPPL 194, 2013; Marique, Y., *Changes during performance*, p. 207, publikuotas K. Wauters and Y. Marique (eds), *EC Directive 2014/24 on public procurement – A new turn for competition in public markets?*, Brussels, Larcier, 2016, p. 197-224.

¹⁹⁸⁴ LAT 2013 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-75/2013.

¹⁹⁸⁵ Pagal CK 1.63 straipsnio 1 dalį sandoriais laikomi asmenų veiksmai, kuriais siekiama sukurti, pakeisti arba panaikinti civilines teises ir pareigas.

¹⁹⁸⁶ LAT 2013 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-75/2013.

¹⁹⁸⁷ ESTT 2016 m. rugsėjo 7 d. sprendimas byloje *Finn Frogne*, C-549/2014; LAT 2017 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-258-378/2017.

vertus, tam tikrais atvejais yra sudėtinga nuspręsti, ar šalių ginčo sprendimas teismo procese apskritai patenka į viešojo pirkimo sutarties keitimo teisinio reguliavimo sritį. Tai yra ne kiekvienas prašymas netaikyti sutarties nuostatų *per se* (savaiame) reikš jų pakeitimą. Pavyzdžiui, dėl tam tikrų aplinkybių sprendžiant dėl netesybų mažinimo kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad teismo sprendimu sumažintos netesybos, nepriklausomai nuo to, kad jos įtvirtintos viešojo pirkimo sutartyje, apskritai nėra šios sutarties keitimas¹⁹⁸⁸.

Kasacinis teismas taip pat yra išaiškinęs, kad, pavyzdžiui, užstato už vienkartinę tarą mokėjimo prievolės perkančiajai organizacijai atsiradimas, kai tai tiesiogiai nenustatyta viešojo pirkimo sutartyje (o išplaukia iš pasikeitusio teisinio reguliavimo), taip pat nelemia poreikio keisti viešojo pirkimo sutarties. Toks aiškinimas pagrįstas [CK](#) 6.189 straipsnyje įtvirtinta nuostata, kad teisėtai sudaryta ir galiojanti sutartis jos šalims turi įstatymo galią. Sutartis įpareigoja atlikti ne tik tai, kas tiesiogiai joje nustatyta, bet ir visa tai, ką lemia sutarties esmė arba įstatymai. Pagal kasacinio teismo išaiškinimus [CK](#) 6.189 straipsnio normoje įtvirtinta, *pirma*, sutarties privalomumo ir vykdytinumo principai, kuriais vadovaudamasis kiekvienas asmuo privalo tinkamai ir laiku vykdyti savo sutartines privoles¹⁹⁸⁹; *antra*, kad sutartis įpareigoja atlikti ne tik tai, kas tiesiogiai joje nustatyta, bet ir visa tai, ką lemia sutarties esmė arba įstatymai; *trečia*, kad, neatsižvelgiant į tai, kokias nuostatas pažeidė – įstatymo ar sutarties, šalių atsakomybė laikytina sutartine¹⁹⁹⁰.

[VPI](#) 89 straipsnyje nereglamentuojami reikalavimų pakeitimų formai (jų įforminimo tvarkai). Tačiau pagal [CK](#) (kurio nuostatos taikytinos subsidiariai) 6.192 straipsnio 4 dalį sutarties pakeitimas arba papildymas turi būti tos pat formos, kokios turėjo būti sudaryta sutartis, išskyrus įstatymų ar sutarties nustatytus atvejus. Taigi, rašytinė viešojo pirkimo sutartis gali būti pakeičiama tik rašytiniu šalių susitarimu (ar teismo sprendimu). Tokios pozicijos laikomasi ir teismų praktikoje. LAT yra konstatavęs, kad konkliudentiniais veiksmais negali būti pakeista sutartis, kurios pakeitimo sąlygos ir pagrindai imperatyviai reglamentuoti įstatymo. Kai šių reikalavimų nesilaikoma, nėra pagrindo pripažinti, kad perkančiosios organizacijos konkliudentiniais veiksmais (pvz., priimtos ir apmokėtos tiekėjo pateiktos PVM sąskaitos faktūros), buvo pritarta šalių sutarties pakeitimui¹⁹⁹¹.

Vis dėlto tuo atveju, kai viešojo pirkimo sutartis yra sudaroma žodžiu (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 86 straipsnio 7 dalies komentaryje*), jos pakeitimai taip pat galėtų būti žodinės formos.

Sutarties keitimo tvarkos nesilaikymas sukuria niekinio sandorio padarinius¹⁹⁹². LAT, sprenddamas klausimą dėl viešojo pirkimo sutarčių keitimo tvarkos nesilaikymo, yra išaiškinęs, kad sandorio pripažinimas niekiniu iš esmės reiškia konstatavimą, kad jis neegzistuoja ([CK](#) 1.78 straipsnio 1 dalis), todėl iš jo šalims negali kilti teisių ir pareigų. Būtent dėl to [CK](#) 1.80 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta bendroji taisyklė, kad, taikant restitucijos (atkūrimo) instituto nuostatas, niekinio sandorio šalys grąžinamos į pradinę padėtį (buvusią prieš šio sandorio sudarymą)¹⁹⁹³. Vis dėlto tuo atveju, jei iki sandorio pripažinimo niekiniu, tiekėjas faktiškai būtų įvykdes viešojo pirkimo sutartį, perkančioji organizacija bet kuriuo atveju privalėtų su tokiu

¹⁹⁸⁸ LAT 2015 m. gegužės 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-267-916/2015](#).

¹⁹⁸⁹ LAT 2019 m. birželio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-193-469/2019](#).

¹⁹⁹⁰ LAT 2015 m. gegužės 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-327-687/2015](#).

¹⁹⁹¹ LAT 2013 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-75/2013](#).

¹⁹⁹² LAT 2015 m. spalio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-564-469/2015](#).

¹⁹⁹³ LAT 2015 m. spalio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-564-469/2015](#).

tiekėju atsiskaityti. Jei būtų priešingai, tokios situacijos suponuotų perkančiųjų organizacijų nepagrįsto praturtėjimo grėsmę¹⁹⁹⁴.

Taigi, kiekvienu konkrečiu atveju, vertinant konkretaus sutarties pakeitimo teisėtumą, visų pirma turi būti įvertinamas jo suderinamumas su [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies bei 2 dalies reikalavimais, antra, turi būti įvertinta tokio pakeitimo įforminimo tvarka ir jos atitikties [CK](#) (kurio nuostatos taikytinos subsidiariai) 6.192 straipsnio 4 dalies reikalavimams.

Pabrėžtina, kad [VPI](#) 89 straipsnyje įtvirtintos viešojo pirkimo sutarčių keitimo taisyklės taikomos tiek tarptautinės vertės, tiek supaprastintiems pirkimams. Taip pat reikėtų pažymėti, kad viešojo pirkimo sutarčių keitimo nuostatomis, t. y. [VPI](#) 89 straipsnio nuostatų taikymui, negalioja principas *lex retro non agit* (įstatymas atgal negalioja). Tai reiškia, kad naudotis [VPI](#) 89 straipsnio nuostatomis galima dėl visų viešojo pirkimo sutarčių, įskaitant tas, kurios buvo sudarytos iki 2017 m. liepos 1 d., keitimo¹⁹⁹⁵.

1. [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 1-4 punktuose yra nurodyti 4 (keturi) konkretūs atvejai (sąlygos), kada sudaryta ir galiojanti viešojo pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis gali būti teisėtai pakeista šalių susitarimu, nevykdant naujos viešojo pirkimo procedūros.

Kaip jau nurodyta, sutarties ar preliminariosios sutarties pakeitimą atliekant [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 1-4 punktų pagrindu, pagal įstatymą yra laikoma, kad sutarties pakeitimas yra neesminis, todėl leidžiamas.

1) Pagal [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 1 punktą pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis jos galiojimo laikotarpiu gali būti keičiama šalių susitarimu, kai toks pakeitimas nustatytas viešojo pirkimo dokumentuose (įskaitant viešojo pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties projekte). Sudarytą ir galiojančią pirkimo sutartį leidžiama keisti pagal joje įtvirtintas nuostatas, nes apie tai žino visi potencialūs tiekėjai, todėl net ir atsitikus sutartyje nurodytam (aptartam) atvežiui, sutarties pakeitimas jiems nėra siurprizinis.

Pagal [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 1 punktą viešojo pirkimo sutartyje gali būti nurodyta, kaip konkrečiai galės būti keičiama pirkimo sutartis. Pavyzdžiui, viešojo pirkimo sutartyje gali būti nustatyta, kad, padidėjus PVM tarifui, atitinkamai padidėjusiu PVM tarifu dydžiu bus padidinta ir viešojo pirkimo sutarties kaina. Tokiu atveju, įvykus sutartyje nurodytai sąlygai, t. y. padidėjus PVM tarifui, sutarties kaina automatiškai, be atskiro šalių susitarimo, padidėja. Pagal [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 1 punktą pirkimo sutartyje šalys taip pat gali susitarti tik dėl keitimo srities, pavyzdžiui, šalys gali susitarti, kad sutartis gali būti keičiama dėl sutarties šalims taikomų mokesčių pasikeitimo. Tačiau tokiu atveju, įvykus sutartyje nurodytoms sąlygoms, bendrojo pobūdžio susitarimas bus ne pagrindas konkrečiai pakeisti sutartį, o prielaida sutarties šalims atskirai susitarti dėl pakeitimo apimties (turinio). Kitaip tariant, sutarties šalys sutartyje gali susitarti dėl konkrečių sričių, kuriose šalių susitarimu galimi pakeitimai. Bet tokiu atveju, šalims tiksliai, aiškiai ir nedviprasmiškai neapsibrėžus konkrečių pakeitimų sąlygų, konkretūs pakeitimai nurodytose srityse galės būti atliekami tik atsižvelgiant į [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 5 punkto bei 4 dalies nuostatas arba kitas [VPI](#) 89 straipsnio nuostatas reglamentuojančias konkrečius sutarčių keitimo pagrindus.

¹⁹⁹⁴ LAT 2011 m. liepos 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-320/2011](#).

¹⁹⁹⁵ LAT 2013 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-75/2013](#).

Nors [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 1 punkte vartojamos sąvokos *keičiama, pakeitimas*, tačiau pagal savo esmę [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 1 punkto taikymas tuo atveju, jeigu šalys susitaria, kaip konkrečiai bus keičiama pirkimo sutartis, apskritai neturėtų būti laikomas sutarties keitimu, kaip tokiu, bet turėtų būti suprantamas kaip sutarties vykdymas joje nurodytais (pasikeitusiomis) sąlygomis. Tokį vertinimą suponuoja ir LAT praktika, kurioje, pavyzdžiui, nurodyta, kad priklausomai nuo to, ar viešojo pirkimo sutartyje įtvirtintos (neįtvirtintos) kainodaros taisyklės, skirtingai kvalifikuojamas sutarties kainos perskaičiavimas. Pirkimo dokumentuose ir pirkimo sutartyje įtvirtinus ne tik fiksuotą kainą, bet ir kainodaros taisykles, pagal kurias sutarties kaina koreguotina atsižvelgiant į mokesčių įstatymų pasikeitimus, įvykus tokiems pasikeitimams, sudarytos sutarties kainos perskaičiavimas nekvalifikuotinas sutarties pakeitimu. Nurodytu atveju viešojo pirkimo sutarties pakeitimo poreikis nekyla, nes sutarties sąlygos, nustatančios kainą, koreguojamos sutartyje nustatyta tvarka. Tačiau, kai viešojo pirkimo sutartyje įtvirtinta tik fiksuota kaina be kainodaros taisyklių, kainos perskaičiavimas kvalifikuotinas sutarties keitimu, todėl sprendina dėl poreikio sudaryti atitinkamas naujas aplinkybes (pvz., mokesčių bazės pasikeitimą) perskaičiuoti fiksuotą sutarties kainą tenkinimo galimybių ir teisėtumo¹⁹⁹⁶.

[Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 111-oje konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad atskirose sutartyse pačios perkančiosios organizacijos turėtų turėti galimybę numatyti sutarties pakeitimus, taikant nuostatas dėl peržiūros arba pasirinkimo galimybės, tačiau pagal jas joms neturėtų būti suteikiama neribota diskrecija.

Taigi, konkrečioms pakeitimas pagal [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 1 punktą yra keliami griežti reikalavimai.

Tam, kad sutartis ar preliminarioji sutartis jos galiojimo laikotarpiu galėtų būti teisėtai keičiama [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 1 punkto pagrindu, konkretus pakeitimas viešojo pirkimo dokumentuose turi būti numatytas iš anksto.

Sąvoka *iš anksto* reiškia, kad perkančioji organizacija, jau rengdama viešojo pirkimo dokumentus, atsižvelgdama į perkamo objekto specifiką (pavyzdžiui, tam tikruose sektoriuose būdingus ryškius kainų pokyčius, planuojamos sudaryti sutarties trukmę ir pan.), galėtų įvertinti, ar, vykdant sutartį, atsirastų poreikis keisti sutarties vykdymo sąlygas ir, nustatiusi tokį galimą poreikį, pirkimo dokumentuose išvardinti konkrečius sutarties vykdymo laikotarpiu galimus atlikti pakeitimus.

Perkančioji organizacija viešojo pirkimo dokumentuose turi numatyti baigtinį sąrašą konkrečių atvejų, kuriems esant galėtų būti keičiamos viešojo pirkimo-pardavimo sutarties ar preliminariosios sutarties nuostatos (vykdymo sąlygos).

Konkrečiai galimi viešojo pirkimo-pardavimo sutarties ar preliminariosios sutarties pakeitimai viešojo pirkimo dokumentuose privalo būti suformuluoti aiškiai, tiksliai ir nedviprasmiškai.

Sąvoka *aiškiai, tiksliai ir nedviprasmiškai* reiškia, kad viešojo pirkimo dokumentuose turi būti nurodyta ne tik galimybė keisti sutartį, bet ir nustatyta aiški pakeitimų apimtis, jų pobūdis bei aplinkybės, kurioms esant pakeitimai gali būti atliekami (šių aplinkybių sąrašas konkrečioje sutartyje turėtų būti baigtinis, sudarytas iš aiškių ir konkrečiai apibrėžtų bei nepažeidžiančių šalių lygiateisiškumo bei interesų pusiausvyros aplinkybių). [VPI](#) 89 straipsnio

¹⁹⁹⁶ LAT 2013 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-75/2013](#).

1 dalies 1 punkte įtvirtinto reikalavimo dėl numatomų viešojo pirkimo sutarties pakeitimų aiškumo, tikslumo, nedviprasmiškumo neatitiktų, pavyzdžiui, tokios sutarties nuostatos: „Šalių susitarimu kainos gali būti peržiūretos“, „Pasikeitus kainoms rinkoje šalys turi teisę peržiūrėti kainas“, „Įvykus nenumatytoms aplinkybėms šalys gali pratęsti darbų terminą“. Taip pat rekomenduojama įtvirtinti tikslią šių pakeitimų įforminimo tvarką (t. y. nurodyti, kokia forma bus sudaromi sutarties pakeitimai (raštu), kokia tvarka bus inicijuojami sutarties pakeitimai ir pan.)¹⁹⁹⁷.

Pavyzdys

Viešojo paslaugų pirkimo sutarties projekte, paskelbtame kartu su kitais viešojo pirkimo dokumentais, nurodyta, kad sutarties vykdymo laikotarpiu, pasikeitus PVM tarifui, sutarties kainoje esantis PVM tarifas nesuteiktoms paslaugoms keičiamas (mažinamas ar didinamas) pagal Lietuvos Respublikos teisės aktus. Sutarties kainos su PVM pakeitimas įforminamas papildomu rašytiniu šalių susitarimu, kuris tampa neatskiriama sutarties dalimi.

Pavyzdys

Viešojo pirkimo sutarties projekte, paskelbtame kartu su kitais viešojo pirkimo dokumentais, nurodyta, kad, vykdant sutartį, gali būti atliekami techninio pobūdžio sutarties pakeitimai. Techninio pobūdžio pakeitimais laikoma: sutarties šalių rekvizitai, kontaktinių asmenų pakeitimas, techninės klaidos. Techninio pobūdžio pakeitimai įforminami sutarties šalių atstovų pasirašytu susitarimu, kuris yra neatskiriama sutarties dalis.

[VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 1 punkte nėra pateiktas baigtinis konkrečių pakeitimų ar pasirinkimo galimybių, kurie iš anksto tiksliai, aiškiai ir nedviprasmiškai gali būti įtvirtinami viešojo pirkimo dokumentuose, sąrašas. Tačiau [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 1 punkte yra nurodyti pagal šį punktą galimų pakeitimų ir (ar) pasirinkimo galimybių pavyzdžiai. Tai – sutarties kainos indeksavimas, atlyginimų darbuotojams peržiūra, sutarties termino, perkamų kiekių (darbų) apimtys, objekto pakeitimais:

- **Sutarties kainos indeksavimas**, lemiantis sutarties kainos perskaičiavimą, yra vienas iš dažniausiai pirkimo sutartyse nurodomų ir praktikoje pasitaikančių galiojančios viešojo pirkimo-pardavimo sutarties pakeitimų.

ESTT praktikoje nurodyta, kad kaina – svarbi viešojo pirkimo sutarties sąlyga, kurios pakeitimas sutarties galiojimo metu, jei tam nėra aiškaus leidimo pirminės sutarties sąlygose, galėtų reikšti skaidrumo ir vienodo požiūrio į dalyvius principų pažeidimą¹⁹⁹⁸. Tačiau, jeigu pirminės sutarties sąlygose yra įtvirtintos nuostatos dėl sutarties kainos peržiūros, ESTT yra konstatavęs, kad sutarties šalių atliktas sutarties pakeitimas (pagal sutartyje nurodytą nuorodą į naują kainų indeksą ankstesnio sutartyje nustatyto kainų indekso pakeitimas naujesniu) yra sutarties vykdymas joje nustatytomis sąlygomis ir nėra laikomas esminiu sutarties pakeitimu, reikalaujančiu naujų pirkimo procedūrų vykdymo¹⁹⁹⁹.

¹⁹⁹⁷ [Sutarties keitimo gairės](#).

¹⁹⁹⁸ ESTT 2004 m. balandžio 9 s. sprendimas byloje *Komisija prieš CAS Succhi di Frutta*, [C-496/99 P](#).

¹⁹⁹⁹ ESTT 2008 m. birželio 19 d. sprendimas byloje *Presstext*, [C-454/06](#).

Pirkimo dokumentuose nustatant taisykles, susijusias su kainos peržiūra (priklausomai nuo pasirinkto sutarties kainos apskaičiavimo būdo, peržiūrima gali būti tiek kaina, tiek įkainis) tam, kad sutarties vykdymo metu dėl kainos pakeitimo nekiltų ginčų, turi būti nurodytos ne tik aplinkybės, kurioms atsiradus bus atliekama peržiūra ir pakeitimai, papildymai, bet ir pats mechanizmas, kaip sutarties kaina bus perskaičiuojama: pavyzdžiui, nurodomi statistinių rodiklių šaltiniai, kai peržiūra vykdoma, remiantis jų duomenimis; sutarties kainos perskaičiavimo formulė; sutarties peržiūros momentas bei dažnumas; taip pat momentas, nuo kurio įsigalioja pakeista sutarties kaina ir už kurias prekes, paslaugas ar darbus bus mokama senosiomis kainomis, o už kurias – pakeistomis. Esant poreikiui, gali būti nustatytos skirtingos kainos peržiūros taisyklės skirtingoms sutarties objekto sudėtinėms dalims (jei sutarties objektą sudaro skirtingos sudėtinės dalys). Be to, fiksuotos kainos ar fiksuotų kainų perskaičiavimo momentas gali būti nustatytas arba konkrečia data, arba tam tikrų įvykių arba šių būdų deriniu²⁰⁰⁰.

- **Atlyginimų darbuotojams peržiūra.** LR minimalųjį darbo užmokestį nustato LR Vyriausybė. Perkančioji organizacija turi teisę viešojo pirkimo dokumentuose (įskaitant sutarties projektą) nustatyti, kad tuo atveju, kai, atsižvelgiant į sutarties objektą, sutartį vykdantiems tiekėjo darbuotojams yra mokamas minimalus darbo užmokestis, sutarties vykdymo metu sutarties kaina gali būti perskaičiuojama dėl minimalaus darbo užmokesčio pokyčių.

Pavyzdys

Viešojo pirkimo sutarties projekte nustatyta, kad sutarties galiojimo laikotarpiu sutarties kaina perskaičiuojama, jeigu LR Vyriausybės nustatyta tvarka LR taikytinas minimalus darbo užmokestis padidėja daugiau kaip 5 proc. lyginant su tuo, kuris taikytinas sutarties sudarymo metu. Sutarties kainos pakeitimas formuojamas papildomu šalių susitarimu, kuris tampa neatskiriama sutarties dalimi. Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad 5 proc. (ar daugiau) padidėjus minimaliam darbo užmokesčiui, nebūtinai visa sutarties kaina padidės 5 proc. (ar daugiau). Nurodytas sutarties pakeitimas būtų galimas ir teisėtas, jeigu iš sutarties nuostatų būtų aišku, kokią sutarties kainos dalį sudaro būtent sutartį vykdantiems darbuotojams mokamas minimalus darbo užmokestis. Dėl to šalys sutartyje turi susitarti, kokia viešojo pirkimo sutarties kainos dalis atitinka išlaidas, skirtas darbuotojų minimaliam darbo užmokesčiui, ir tik dėl šios dalies būtų galimas sutarties kainos pakeitimas, atsižvelgiant į minimalaus darbo užmokesčio pokytį. Papildomai atkreiptinas dėmesys, kad tuo atveju, kai viešojo pirkimo sutartis yra sudaryta dėl tokio pirkimo objekto, kad minimalus darbo užmokestis sutartį vykdantiems darbuotojams nemokamas (t. y. mokamas didesnis atlyginimas), apskritai nekyla poreikis didinti sutarties kainą aptariamam pagrindui.

Sutarties termino pakeitimas. Šalys, vykdydamos viešojo pirkimo sutartį, gali susidurti su įvairiais sunkumais ir (ar) nenumatytomis aplinkybėmis. Tais atvejais, kai ekonomiškai naudingiausias pasiūlymui išrinkti nėra pasirenkamas sutartinių įsipareigojimų įvykdymo terminas (kaip vienas iš ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kriterijų) arba, nors toks ekonominio naudingumo vertinimo

²⁰⁰⁰ [Sutarčių keitimo gairės.](#)

kriterijus ir buvo taikytas, laimėtojas negavo dėl to daugiausia balų, perkančiosios organizacijos turi teisę pirkimo dokumentuose nustatyti galimybę pratęsti šalių sutartinių įsipareigojimų įvykdymo bei sutarties galiojimo terminus, nurodant konkrečią pratęsimo trukmę bei galimų pratęsimų skaičių, taip pat konkrečias aplinkybes, kurioms esant, galėtų būti pratęstas sutarties įvykdymo terminas.

Pavyzdys

Statybos rangos sutartyje nurodyta, kad darbų atlikimo terminas – 24 (dvidesimt keturi) mėnesiai nuo sutarties įsigaliojimo dienos. Sutartyje taip pat nurodyta, kad darbų atlikimo terminas gali būti pratęstas vieną kartą 6 (šešių) mėnesių laikotarpiu dėl aplinkybių, kurios nepriklauso nuo rangovo, taip pat dėl išskirtinai nepalankių gamtinių sąlygų, pavyzdžiui, žemesnė negu -25 C° oro temperatūra laikosi ilgiau kaip 5 (penkias) dienas iš eilės, kurių joks patyręs rangovas nebūtų galėjęs tikėtis ir tai įvertinti (taikoma darbams, kurių kokybė priklauso nuo gamtinių sąlygų).

Viešojo pirkimo dokumentuose gali būti įtvirtinama ne tik sutartinių įsipareigojimų įvykdymo termino pratęsimo, bet taip pat ir sustabdymo galimybė. Tačiau pažymėtina, kad tiek, kiek tai susiję su sutarties keitimu, termino sustabdymas aktualus tik tuo atveju, jeigu pirkimo sutartyje jos įvykdymo terminas yra apibrėžtas ne konkrečia data, bet atitinkamu laikotarpiu. Pavyzdžiui, jeigu sutartyje nurodyta, kad darbai turi būti atlikti per devynis mėnesius nuo sutarties sudarymo, sustabdžius sutarties vykdymą dėl sutartyje nurodytų priežasčių, sutarties nuostata dėl darbų atlikimo termino neturės būti keičiama. Tačiau, jeigu sutartyje yra nurodyta konkreti darbų atlikimo data, pavyzdžiui, 2020 m. kovo 1 d., net ir sustabdžius sutarties vykdymą dėl sutartyje nurodytų priežasčių, sutartyje nurodyta jos įvykdymo data turės būti pakeista, kadangi dėl darbų vykdymo stabdymo darbai nebus atlikti 2020 m. kovo 1 d.

Pirkimo dokumentuose ir sutartyje įtvirtinant galimybę stabdyti sutartinių įsipareigojimų vykdymo terminą, reikia nurodyti aplinkybes, kurioms atsiradus sutartinių įsipareigojimų įvykdymas gali būti stabdomas.

Pavyzdys

Vykdam rangos darbų sutartis rekomenduojama įtvirtinti sąlygas, kurioms esant būtų galima tokias sutartis stabdyti: papildomi archeologiniai tyrinėjimai, kurie nebuvo numatyti, bet kuriuos būtina atlikti; papildomos projektavimo paslaugos (kai darbai buvo perkami pagal techninį projektą); reikalaujama perduoti dalį statybvietės (rekonstruojamame pastate dar veikia įstaigos ir pan.); trečiųjų šalių įtaka; sustabdytas finansavimas arba trūksta finansavimo; laiku neatla svinta darbų vieta; būtinas papildomas laikas įvykdyti papildomų darbų viešąjį pirkimą; laiku nepateikta įranga, kurią privalo pateikti pirkimo vykdytojas; bet koks nenumatomas gamtos jėgų veikimas, kurio joks patyręs tiekėjas nebūtų galėjęs tikėtis; fizinės kliūtys arba kitos nei klimatinės fizinės sąlygos, su kuriomis vykdant darbus susidurta statybvietėje, ir tų kliūčių ar sąlygų tiekėjas nebūtų galėjęs pagrįstai numatyti; bet koks uždelsimas ar sutrikimas

dėl atliekamo sutarties pakeitimo; kitos aplinkybės, kurios nebuvo žinomos pirkimo vykdymo metu ir su kuriomis susidurtų bet kuris tiekėjas²⁰⁰¹.

Pirkimo dokumentuose įtvirtinus galimybę stabdyti sutartinių įsipareigojimų įvykdymo terminą, sustabdymas turėtų būti terminuotas, t. y. reikėtų nustatyti galima maksimalų sutartinių įsipareigojimų vykdymo sustabdymo terminą, taip pat turėtų būti nustatoma ir sutartinių įsipareigojimų vykdymo sustabdymo įforminimo tvarka.

Pavyzdys

Viešojo pirkimo sutartyje nurodyta, kad dėl sustabdyto perkančiosios organizacijos skirtos finansavimo, darbų (jų dalies) vykdymas gali būti sustabdytas, tačiau ne ilgiau kaip 6 (šešis) mėnesius per visą sutarties vykdymo laikotarpį. Darbų vykdymo sustabdymas įforminamas šalių rašytiniu susitarimu, kuris tampa neatskiriama sutarties dalimi.

Tais atvejais, kai aplinkybės, dėl kurių sutartinių įsipareigojimų (jų dalies) vykdymas buvo sustabdytas, dar nėra išnykusios, o sutarties sustabdymas trunka ilgiau nei sutartyje nustatytas galimas maksimalus sutartinių įsipareigojimų vykdymo sustabdymo terminas, sutarties šalys, vadovaudamosi sutartyje įtvirtintais sutarties nutraukimo atvejais (taip pat [VPI](#) 90 straipsnyje, [CK](#) nurodytais atvejais) ir tvarka, turėtų svarstyti dėl sutarties nutraukimo²⁰⁰². Tačiau galima situacija, kai sustabdymo pratęsimas galėtų būti vykdomas kitų [VPI](#) 89 straipsnio nuostatų pagrindu (jeigu būtų nustatytas šių nuostatų taikymo pagrindas).

Pabrėžtina, kad sutartinių įsipareigojimų, kurių vykdymas buvo sustabdytas, vykdymo terminas turi būti pratęsimas ne tam laikotarpiui, kiek trunka sutartinių įsipareigojimų vykdymo sustabdymas, o laikotarpiui, kuris, išnykus aplinkybėms, dėl kurių sutartinių įsipareigojimų (jų dalies) vykdymas buvo sustabdytas, pagal sutartį buvo likęs tiekėjo sutartinių įsipareigojimų (jų dalies) vykdymui iki kol sutartinių įsipareigojimų (jų dalies) vykdymas buvo sustabdytas.

- **Perkamų kiekių, objekto pakeitimas.** Pirkimo dokumentuose numatant galimus perkamų kiekių pokyčius, turėtų būti numatyta ne tik galimybė atsisakyti dalies prekių, paslaugų ar darbų, bet ir nurodytos atsisakomų prekių, paslaugų ar darbų apimtys, apibrėžtos konkrečios aplinkybės, kurioms esant perkančioji organizacija galėtų atsisakyti dalies viešojo pirkimo objekto. Atitinkamai tokie patys reikalavimai keliami ir formuluojamoms nuostatoms, susijusioms su galimybe vienas prekes, paslaugas ar darbus pakeisti kitais. Pirkimo dokumentuose nustačius galimybę įsigyti papildomas prekes, paslaugas ar darbus, privaloma nurodyti kiek įmanoma konkrečius jų kiekius, apimtis, konkrečias aplinkybes, kurioms atsiradus perkančioji organizacija gali įsigyti papildomas prekes, paslaugas ar darbus, jų kainodarą. Pavyzdžiui, LAT yra konstatavęs, kad, kai perkančioji organizacija nustato, jog pirkimo objekto apimtis (kiekiai) yra tokio orientacinio pobūdžio, kad gali būti nepasiekta viršutinė jos riba arba ji gali būti viršijama trečdaliu, tokia

²⁰⁰¹ [Sutarčių keitimo gairės.](#)

²⁰⁰² *Ten pat.*

situacija *de jure* (teisiškai) tampa labai artima tai, kai pirkimo objektas visai neapibrėžtas. Tokios pirkimo sąlygos sudaro prielaidas tiekėjams sunkiau ir neracionaliai (neekonomiškai) apskaičiuoti bendrą pasiūlymų kainą, todėl laikytinos neteisėtomis²⁰⁰³.

Kaip jau nurodyta, [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 1 punkte yra pateiktas ne baigtinis galimų iš anksto numatyti viešojo pirkimo-pardavimo sutarties ar preliminariosios sutarties pakeitimų sąrašas. Dėl to perkančioji organizacija turi teisę viešojo pirkimo dokumentuose numatyti ir kitus, t. y. [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 1 punkte konkrečiai nenurodytus, pakeitimus.

[VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodyta, kad viešojo pirkimo dokumentuose sutarties ar preliminariosios sutarties pakeitimai gali būti įtvirtinami neatsižvelgiant į jų piniginę vertę. Priešingai nurodytam reguliavimui, [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 2, 3 punktuose bei 89 straipsnio 2 dalyje apibrėžti konkretūs pakeitimai yra galimi tik tokiu atveju, jeigu neviršijamos konkrečios įstatyme nustatytos vertės. Tačiau tokio būdu neturėtų būti suprantama ir aiškinama taip, kad [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 1 punkto pagrindu sutartis ar preliminarioji sutartis galėtų būti keičiama didinant jos kainą visiskai neribotai. Tokį aiškinimą pagrindžia tai, kad kiekvienu atveju reikalinga įvertinti, ar atitinkamos sąlygos, leidžiančios keisti sutartį, nustatymas nepažeidžia pagrindinių pirkimų principų²⁰⁰⁴. Taip pat svarbu, kad pakeitimas nebūtų tokios vertės, jog supaprastinto pirkimo būdu pasiektų tarptautinio pirkimo vertės ribą, net jei keitimo galimybės objektyvios. Akivaizdu, kad perkančioji organizacija, viešojo pirkimo dokumentuose nurodydama, kad turi teisę pirkimo sutarties vykdymo metu įsigyti, pavyzdžiui, dvigubai ar trigubai daugiau prekių ar paslaugų, neužtikrintų nei viešųjų pirkimų skaidrumo, nei tiekėjų lygiateisiškumo principų laikymosi²⁰⁰⁵.

Ypač svarbu tai, kad nors [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 1 punkte nėra įtvirtinto baigtinio pirkimo dokumentuose iš anksto galimų numatyti pakeitimų sąrašo, kas suponuoja išvadą, kad galimi įvairūs pakeitimai, [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 1 punkte yra įtvirtintas aiškus draudimas pirkimo dokumentuose nurodyti tokius pakeitimus ar pasirinkimo galimybes, dėl kurių iš esmės pasikeistų pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pobūdis. Taigi, ši nuostata pirmiausia aktuali pirkimo dokumentų turiniui ir turi būti aiškinama bei taikoma sistemiškai su [VPI](#) 35 straipsnio nuostatomis, t. y. perkančiosioms organizacijoms viešojo pirkimo dokumentuose draudžiamas iš anksto nustatyti pirkimo objekto pobūdžio keitimo galimybę.

Sąvoka *pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pobūdis* nėra detalizuota nei [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 1 punkte, nei kitose [VPI](#) nuostatose.

[Direktivos 2014/24/ES](#) preambulės 109-ojoje konstatuojamoje dalyje nurodyta, kad sutarčių keitimui nuostatos negali būti taikomos, kai dėl pakeitimo pasikeistų viso pirkimo pobūdis, pavyzdžiui, jeigu darbai, prekės ar paslaugos, kurias numatoma pirkti, pakeičiamos skirtingais dalykais arba jeigu iš esmės pakeičiama pirkimo rūšis, nes tokiu atveju galima daryti patikimą prielaidą dėl numanomo poveikio rezultatams.

Atsižvelgiant į tai, sąlyga, kad pakeitimu negali būti pakeičiamas sutarties ar preliminariosios sutarties pobūdis, turėtų būti suprantama taip, kad, pavyzdžiui:

²⁰⁰³ LAT 2017 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-258-378/2017](#).

²⁰⁰⁴ *Ten pat.*

²⁰⁰⁵ LAT 2017 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-258-378/2017](#).

- Prekės, paslaugos ar darbai, kuriuos numatoma pirkti, negali būti pakeičiami iš esmės kitokiomis prekėmis (kitokio pobūdžio, o ne atnaujinto modelio) paslaugomis ar darbais.

Pavyzdys

Negalimas toks viešojo pirkimo sutarties pakeitimas, kurį atlikus, vietoj sutartyje numatytų ypatingojo statinio statybos rangos darbų būtų perkami neypatingo statinio statybos rangos darbai. Nurodytas pakeitimas būtų suprantamas kaip sutarties pobūdžio pasikeitimas dėl to, kad, įskaitant, bet neapsiribojant, lemtų kitų specialistų (kitokios kvalifikacijos) poreikį ir apskritai – galimai kitų tiekėjų suinteresuotumą pirkimu ir pirkimo sutarties vykdymu.

- Prekių tiekimo sutartis po atlikto pakeitimo negali tapti paslaugų ar darbų sutartimi; paslaugų teikimo sutartis po atlikto pakeitimo – prekių ar darbų sutartimi; darbų vykdymo sutartis po atlikto pakeitimo – paslaugų ar prekių sutartimi. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad tuo atveju, jeigu yra sudaroma mišri pirkimo sutartis, kuri priklausomai nuo sudėtinio objekto dalies vertės kvalifikuotina, pavyzdžiui, prekių sutartimi (nors pagal ją teikiamos ir paslaugos), pakeitimas negali būti toks, kad mišri sutartis turėtų būti kvalifikuojama nebe prekių, o paslaugų sutartimi. Tokiu atveju papildomos reikalingos paslaugos turėtų būti įsigyjamos kitų [VPI](#) 89 straipsnio nuostatų pagrindu (jeigu būtų nustatytas jų taikymo pagrindas) arba vykdant naują viešųjų pirkimų procedūrą.

Pavyzdys

Viešojo paslaugų teikimo sutartis sudaryta dėl mokymo paslaugų teikimo. Sutarties vykdymo metu nuspręsta pakeisti sutartį, papildomai įsigyjant kompiuterius kaip pagalbinę priemonę mokymo paslaugoms teikti. Šiuo atveju, atlikus sutarties pakeitimą, iš esmės pasikeistų sutarties pobūdis, kadangi pakeitimu būtų įsigijami kompiuteriai, t. y. prekės, kai tuo tarpu pati pradinė sutartis sudaryta tik dėl mokymo paslaugų teikimo²⁰⁰⁶.

Taigi, kiekvienu konkrečiu atveju, rengiant viešojo pirkimo dokumentus ir juose įtvirtinant konkrečius galimus viešojo pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pakeitimus, privalo būti įvertinama, ar nurodyti pakeitimai nelemtų pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pobūdžio pasikeitimo.

2) Pagal [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 2 punktą pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis jos galiojimo laikotarpiu gali būti keičiama neatliekant naujos pirkimo procedūros, kai būtina iš to paties tiekėjo pirkti papildomų darbų, paslaugų ar prekių, kurie nebuvo įtraukti į pirmąjį pirkimą. Pavyzdžiui, viešojo pirkimo sutartimi yra perkami konkretaus pajūrio ruožo valymo darbai. Prieš sutarties vykdymo pradžią dėl kilusios stichijos išsiplėtė valytino pajūrio ruožo ilgis. Taigi, tam, kad sutartis galėtų būti tinkamai įvykdyta, būtina iš tiekėjo pirkti

²⁰⁰⁶ [Sutarčių keitimo gairės.](#)

papildomus darbus – pajūrio ruožo valymo darbus padidėjusioje teritorijoje. [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 2 punkto nuostatos dėl papildomų prekių įsigijimo keičiant sudarytą sutartį koreliuoja su [VPI](#) 71 straipsnio 3 dalies 2 punkto nuostatomis dėl papildomų prekių įsigijimo vykdant naują viešojo pirkimo procedūrą neskelbiamų derybų būdu. Esminis nurodytų nuostatų taikymo skirtumas – papildomų prekių poreikio atsiradimo momentas – jeigu papildomų prekių poreikis iškyla vykdant pirkimo sutartį, pirmiausia turėtų būti sprendžiamas sutarties keitimo [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 2 punkto pagrindu galimumas ir tik nustačius, kad sutartis negali būti teisėtai pakeista, pavyzdžiui, dėl to, kad pakeitimo vertė yra didesnė nei 50 procentų pradinės sutarties vertės, sprendžiamas klausimas dėl naujo pirkimo vykdymo neskelbiamų derybų būdu ([VPI](#) 71 straipsnio 3 dalies 2 punktas). Tuo tarpu, jeigu papildomų prekių poreikis iškyla jau po to, kai yra įvykdyta prekių pirkimo sutartis, 89 straipsnio 1 dalies 2 punkto taikymo klausimas nekyla (negali būti keičiama jau įvykdyta sutartis), o vertinama, ar yra visos neskelbiamų derybų vykdymo sąlygos, nustatytos [VPI](#) 71 straipsnio 3 dalies 2 punkte.

[Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 108-ojoje konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad gali susiklostyti situacijos, kai perkančiosioms organizacijoms prireiks papildomų darbų, prekių ar paslaugų; tokiais atvejais pradinės sutarties pakeitimas neorganizuojant naujos pirkimo procedūros gali būti pateisinamas, visų pirma tada, kai papildomos prekės ar paslaugos yra skirtos prekėms, paslaugoms ar įrenginiams iš dalies pakeisti arba jos yra esamų paslaugų, prekių arba įrenginių tąsa, jeigu pakeitus tiekėją perkančioji organizacija privalėtų įsigyti medžiagų, darbų ar paslaugų, kurių techninės charakteristikos yra kitokios, ir dėl to atsirastų eksploatacijos ir priežiūros nesuderinamumas arba kiltų neproporcingų techninių eksploatacijos ir priežiūros sunkumų.

Taigi, pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pakeitimas [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 2 punkto pagrindu yra galimas ne tik nustačius, papildomų darbų, prekių ar paslaugų, kurie nebuvo įtraukti į pirminę sutartį, poreikį, bet tik tada, kada be nurodyto poreikio yra tenkinamos dvi (būtinės abi kartu) sąlygos:

- *Pirma*, būtina papildomų darbų, paslaugų ar prekių pirkti iš to paties tiekėjo, kadangi tiekėjo pakeitimas negalimas dėl (i) ekonominių ar techninių priežasčių, tokių, kaip pagal pirminį pirkimą įsigytos įrangos, paslaugų ar įrenginių pakeičiamumo ir sąveikos reikalavimų užtikrinimas, ir (ii) dėl to, kad perkančiajai organizacijai sukeltų didelių nepatogumų ar nemažą išlaidų dubliavimą. Pažymėtina, kad nurodytos priežastys yra alternatyvios, dėl to pakanka nustatyti bent vienos iš jų egzistavimą.

[VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 2 punkte minima sąvoka *būtina* reiškia, kad kiekvienu konkrečiu atveju turi būti sprendžiama ir vertinama, ar objektyviai būtina papildomų prekių, darbų ar paslaugų pirkti iš to paties tiekėjo. Tai reiškia, kad būtinybė turi būti objektyvi ir nesąlygota perkančiosios organizacijos noro ar pan.

Nei [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 2 punkte, nei kitose [VPI](#) nuostatose nėra nurodyta, kokios konkrečiai ekonominės ir (ar) techninės priežastys gali pateisinti būtiną papildomų prekių, paslaugų ar darbų, neįtrauktų į pirminę sutartį, įsigijimą iš to paties tiekėjo, nevykdant naujos pirkimo procedūros. Tačiau [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 2 punkte yra pateiktas pavyzdinis nurodytų priežasčių sąrašas, tai – pagal pirminį pirkimą įsigytos įrangos, paslaugų ar įrenginių pakeičiamumo ir sąveikos reikalavimų užtikrinimas, didelių nepatogumų ar nemažų išlaidų dubliavimo išvengimas.

Taigi, kiekvienu konkrečiu atveju perkančioji organizacija, viešojo pirkimo-pardavimo sutarties ar preliminariosios sutarties vykdymo metu nustačiusi papildomų prekių, paslaugų ar darbų įsigijimo poreikį, kai tokia galimybė iš anksto nebuvo įtvirtinta viešojo pirkimo dokumentuose [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 1 punkto pagrindu, privalo įvertinti, ar egzistuoja tokios ekonominės ir (ar) techninės priežastys, taip pat didelių nepatogumų, išlaidų dubliavimo grėsmė, kurios pateisintų papildomų prekių, paslaugų ar darbų įsigijimą iš pradinio tiekėjo, nevykdant naujos viešojo pirkimo procedūros.

VPT yra nurodžiusi, kad papildomų paslaugų įsigijimas iš konkretaus pradinio tiekėjo būtų galimas, pavyzdžiui, tokiu atveju, kai tiekėjas pagal sutartį įsipareigojo sukurti ir įdiegti naują informacinę sistemą (IS) bei po IS sistemos įdiegimo teikti programinės įrangos garantinės priežiūros paslaugas. Sutarties vykdymo metu (IS diegimo metu) pasikeitė teisės aktai, dėl ko atsirado poreikis IS papildyti nauju funkcionalumu, kuris nebuvo įtrauktas į pirminio pirkimo techninę specifikaciją, tačiau yra būtinas, kad įdiegta būtų tinkamai veiktu ir būtų pasiektas pirkimo tikslas. Papildomo IS funkcionalumo įdiegimo kaina – 7 proc. pradinės sutarties vertės. Įvertinus tai, kad papildomo funkcionalumo kūrimo metu bus modifikuojami ir esamos IS komponentai, tam tikrų funkcijų modifikavimo trikdžių ir problemų šalinimas tokiu atveju būtų labai komplikotas, nes teikiant paslaugas kitiems tiekėjams, būtų sunku identifikuoti trikdžių priežastis ir greitai rasti jų sprendimo būdus, o trečiajai šaliai atlikus netinkamus veiksmus ir tuo sukėlus visos sistemos trikdžius, jie negalėtų būti šalinami pagal dabartinio tiekėjo sutartinius garantinius įsipareigojimus.

[VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 2 punkte bei kitose [VPI](#) nuostatose taip pat nėra detalizuota, kokie konkrečiai *dideli nepatogumai* ar *neįprastai didelių išlaidų dubliavimas* pateisintų papildomų prekių, paslaugų ar darbų įsigijimą iš to paties tiekėjo. Laikoma, kad dideliais nepatogumais ir (ar) išlaidų dubliavimu galėtų būti, pavyzdžiui, tokios situacijos:

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdė vandens valymo įrenginių išvalymo ir dumblo išvežimo paslaugų pirkimą. Pirkimo dokumentuose (techninėje specifikacijoje) buvo nurodyta, kad maksimalus dumblo kiekis – 100 tonų. Sudarius viešojo pirkimo sutartį ir tiekėjui ją vykdant, paaiškėjo, kad realus dumblo kiekis yra didesnis nei 100 tonų, t. y. – 103. Taigi, perkančiajai organizacijai iškilo poreikis įsigyti papildomas paslaugas – 3 tonų dumblo išvalymo ir išvežimo paslaugas. Atsižvelgiant į tai, kad pirkimą laimėjęs tiekėjas jau yra atsivežęs ir sumontavęs visą dumblo išvalymui ir išvežimui reikalingą įrangą, taip pat į papildomų paslaugų apimtį, būtų nelogiška ir neracionalu vykdyti naują viešojo pirkimo procedūrą dėl 3 tonų dumblo išvalymo ir išvežimo paslaugų, kadangi perkančioji organizacija patirtų papildomas ir nepagrįstas tiek ekonomines, tiek laiko sąnaudas. Dalis išlaidų, tokių, kaip reikalingos įrangos atsivežimo ir sumontavimo kaštai, būtų dubliuojamos. Tuo tarpu padidėjusi paslaugų apimtis nėra tokia, kad iš esmės pasikeistų pirkimo pobūdis, būtų siūloma kita kaina ir pan.

Antra, atskiro pakeitimo vertė neviršija 50 (penkiasdešimt) procentų, o bendra atskirų pakeitimų pagal šį punktą vertė – 100 (šimto) procentų pradinės pirkimo

sutarties ar preliminariosios sutarties vertės. Tokiais pakeitimais negali būti siekiama išvengti šiame įstatyme pirkimui nustatytos tvarkos taikymo.

Sąvoka *atsiŕo pakeitimo* reiškia, kad [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 2 punkte nereglamentuojama, kiek konkrečiai kartų sutarties vykdymo metu sutartis gali būti keičiama. [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 2 punkto pagrindu.

Tačiau tokia teisė nėra neribota. [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtintas ribojimas, susijęs tiek su kiekvieno atsiŕo pakeitimo verte, tiek su bendra visų pakeitimų verte.

Kiekvieno atsiŕo pakeitimo vertė negali viršyti 50 (penkiasdešimt) procentų pradinės pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties vertės. Tačiau didelis skaičius mažų pakeitimų, neviršijant atsiŕų pakeitimų verčių, kelia abejones dėl tokių pakeitimų techninės būtinybės.

Pavyzdys

Perkančiosios organizacijos ir tiekėjo sudarytos bei vykdomos viešojo medicininės įrangos pirkimo-pardavimo sutarties vertė yra lygi 100 000,00 Eur (be PVM). Iškilus poreikiui įsigyti papildomą įrangos komponentą ir nustačius, kad papildomą prekę dėl techninių priežasčių – pagal pirminę sutartį įsigytos medicininės įrangos ir papildomai reikalingo komponento techninės sąveikos (suderinamumo) – būtina pirkti iš pradinio tiekėjo, atsiŕo pakeitimo, kuriuo įsigijamos papildomos prekės, vertė negali viršyti 50 (penkiasdešimt) procentų pradinės sutarties vertės, t. y. 50 000,00 Eur (be PVM).

Tuo tarpu bendra (susumuota) atsiŕų pakeitimų vertė negali viršyti 100 procentų pradinės sutarties vertės.

Pavyzdys

Perkančiosios organizacijos ir tiekėjo sudarytos bei vykdomos viešojo paslaugų pirkimo-pardavimo sutarties vertė yra lygi 100 000,00 Eur (be PVM). Sutarties vykdymo metu perkančioji organizacija ir tiekėjas sudarė sutarties pakeitimą, pagal kurį perkančioji organizacija iš tiekėjo įsigijo papildomų paslaugų, kurių vertė – 40 000,00 Eur (be PVM), t. y. 40 proc. pradinės sutarties vertės. Pakartotinai perkančioji organizacija ir tiekėjas sudarė sutarties pakeitimą, pagal kurį perkančioji organizacija dar kartą iš tiekėjo įsigijo papildomų paslaugų, kurių vertė – 30 000,00 Eur (be PVM), t. y. 30 proc. pradinės sutarties vertės. Atsižvelgiant į atsiŕų pakeitimų bendrą vertę – 70 000 Eur (be PVM), sutarties galiojimu metu, nustačius visas [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 2 punkto taikymo sąlygas, perkančioji organizacija turėtų teisę įsigyti dar papildomų paslaugų už ne daugiau kaip 30 000,00 Eur (be PVM), kadangi įsigytos papildomų paslaugų už didesnę sumą, būtų viršyta pradinė sutarties vertė (100 000,00 Eur (be PVM) ir toks sutarties pakeitimas būtų draudžiamas.

Aukreiptinas dėmesys į tai, kad, vertinant sutarties ar preliminariosios sutarties keitimo galimybę (teisėtumą) [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 2 punkto pagrindu, tiek, kiek tai susiję su atsiŕo pakeitimo ir (ar) visų pakeitimų bendra verte, pradinei sutarties vertei neturi įtakos jau

atliktų pakeitimų vertė, išskyrus pakeitimus, atliktus [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 1 punkto pagrindu (dėl nurodytos išimties detaliau žiūrėti [VPI](#) 89 straipsnio 3 dalies komentarą).

Pavyzdys

Perkančiosios organizacijos ir tiekėjo sudarytos bei vykdomos viešojo paslaugų pirkimo-pardavimo sutarties vertė yra lygi 100 000,00 Eur (be PVM). Sutarties vykdymo metu perkančioji organizacija ir tiekėjas sudarė sutarties pakeitimą, pagal kurį perkančioji organizacija iš tiekėjo įsigijo papildomų paslaugų, kurių vertė – 40 000,00 Eur (be PVM), t. y. 40 proc. pradinės sutarties vertės. Pakartotinai perkančioji organizacija ir tiekėjas siekia sudaryti sutarties pakeitimą, pagal kurį perkančioji organizacija dar kartą iš tiekėjo įsigytų papildomų paslaugų, kurių vertė – 50 000, 00 Eur (be PVM). Vertinant tokio pakeitimo galimumą (teisėtumą) jo vertės prasme, pradinė sutarties vertė yra buvusi 100 000,00 Eur (be PVM), o ne 140 000,00 Eur (be PVM), t. y. prie pradinės sutarties vertės nepridedama perkančiosios organizacijos įsigytų papildomų paslaugų vertė. Atsižvelgiant į tai, kad siekiamų įsigyti paslaugų vertė sudaro 50 proc. pradinės sutarties vertės, o bendra abiejų pakeitimų vertė – 90 000,00 Eur (be PVM) – neviršija 100 proc. pradinės sutarties vertės, perkančioji organizacija ir tiekėjas, tiek, kiek tai susiję su [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 2 punkto b papunkčio taikymu, galėtų sudaryti susitarimą dėl papildomų paslaugų įsigijimo.

Galiausiai, nepriklausomai nuo to, kokia yra konkretaus pakeitimo vertė ir (ar) bendra atskirų pakeitimų vertė, t. y. nepriklausomai nuo to, kad konkretaus pakeitimo vertė gali neviršyti 50 (penkiasdešimties) procentų pradinės sutarties vertės, o bendra pakeitimų vertė – 100 (šimto) procentų pradinės sutarties vertės, kaip to reikalaujama [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 2 punkto b papunktyje, toks pakeitimas ir (ar) pakeitimai yra draudžiami, jeigu lemtų [VPI](#) pirkimui nustatytos tvarkos netaikymą. Kitip tariant, kiekvienu konkrečiu atveju turi būti įvertinama, ar konkretus pakeitimas nelemia siekio išvengti [VPI](#) pirkimui nustatytos tvarkos taikymo.

Pavyzdys

Pagal [VPI](#) nuostatas atliekamas supaprastintas pirkimas, kuriuo perkamos tam tikros paslaugos. Sutarties vertė – 120 000,00 Eur (be PVM). Iš kilo poreikis atlikti sutarties pakeitimą, t. y. įsigyti papildomų paslaugų, kurių vertė – 30 proc. pradinės sutarties vertės. Kadangi po pakeitimo sutarties vertė būtų lygi 156 000,00 Eur (be PVM), tokiu atveju būtų peržengiama tarptautinio pirkimo vertės riba ir pirkimui turėtų būti taikoma [VPI](#) tarptautiniam pirkimui nustatyta tvarka, todėl toks pakeitimas negalimas. Šiuo atveju sutarties pakeitimas būtų galimas, jeigu papildomų paslaugų būtų įsigyta ne daugiau nei 15,83 procentų pradinės sutarties vertės (bendra sutarties ir jos pakeitimo vertė – 139 000,00 Eur (be PVM))²⁰⁰⁸ (atkreiptinas dėmesys, kad nuo 2020 m. sausio 1 d. buvo patikslintos tarptautinių pirkimų vertės ribos)²⁰⁰⁹.

²⁰⁰⁸ Ten pat; LAT 2016 m. sausio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-90-469/2016](#).

²⁰⁰⁹ <https://vpt.lrv.lt/lt/naujienos/patikslintos-tarptautiniu-pirkimu-ir-tarptautines-koncesijos-vertes-ribos>

3) Pagal [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 3 punktą pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis jos galiojimo laikotarpiu gali būti keičiama neatliekant naujos pirkimo procedūros, kai pakeitimo poreikis atsirado dėl aplinkybių, kurių protinga ir apdairi perkančioji organizacija negalėjo numatyti ir kai kartu yra šios sąlygos: pakeitimas iš esmės nepakeičia pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pobūdžio bei atskiro pakeitimo vertė neviršija 50 (penkiasdešimt) procentų, o bendra atskirų pakeitimų pagal šį punktą vertė – 100 (šimto) procentų pradinės pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties vertės.

Taigi, [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 3 punkto taikymui yra būtina nustatyti tris (būtinai visas kartu) sąlygas:

- *Pirma*, pakeitimo poreikis turi būti atsiradęs dėl aplinkybių, kurių protinga ir apdairi perkančioji organizacija negalėjo numatyti. Pakrežtina, kad perkančioji organizacija, jau rengdama pirkimo sąlygas, atsižvelgdama į pirkimo objektą, turėtų įvertinti tikėtinas sutarties vykdymo grėsmes ir jas nustatčiusi, nurodyti galimus sutarties pakeitimus pagal [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 1 punktą.

[VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 3 punkte minima sąvoka *poreikis* reiškia, kad kiekvienu konkrečiu atveju turi būti sprendžiama ir vertinama, ar objektyviai egzistuoja poreikis įsigyti papildomų prekių, paslaugų ar darbų būtent dėl nenumatytų aplinkybių, o ne dėl bet kokių kitų priežasčių.

[Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 109-ojoje konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad sąvoka *nenumatytos aplinkybės* reiškia aplinkybes, kurių nebuvo įmanoma nuspėti, nepaisant to, kad perkančioji organizacija pagrįstai spėjusiai rengėsi pradiniam sutarties skyrimui, atsižvelgdama į visas jos turimas priemones, konkretaus projekto pobūdį ir charakteristikas, gerąją praktiką atitinkamoje srityje ir poreikį užtikrinti tinkamą rengiantis sutarties skyrimui panaudotų išteklių ir numatomos jos vertės santykį.

Sąvoka *nenumatytos aplinkybės*, o kartu ir galimybė keisti viešojo pirkimo sutartį ar preliminarniąją sutartį nurodytu pagrindu, turėtų būti aiškinama ir taikoma griežtai (siaurai).

Teismų praktikoje vertinta ir pripažinta, kad, pavyzdžiui, konkrečios priežastys, dėl kurių reikėtų keisti sutarties vykdymo terminą, nelaikytinos nenumatytomis aplinkybėmis²⁰¹⁰. LAT taip pat yra konstatavęs²⁰¹¹, kad Vyriausybės skiriamas finansavimas savaime nelaikytinas nenumatomu įvykiu, juolab sukeliančiu ypatingą skubą. Vyriausybės veikla negali būti prilyginta nenusėjamiesiems įvykiams, kurie ypatingai keistų įprastines viešųjų pirkimų procedūrų taikymo sąlygas. Jei būtų priešingai, įprastinė Vyriausybės atliekama teisės aktų vykdomoji veikla viešųjų pirkimų teisės prasme taptų ekstraordinarinė. ESTT taip pat ne kartą pripažino, kad valstybės institucijų veikla ir jos rezultatai nelaikytini nenumatomais įvykiais, nepaisant aplinkybės, jog konkrečiu atveju perkančioji organizacija nesitikėjo šios veiklos padarinių. ESTT yra konstatavęs, kad aplinkybė, jog valstybės narės institucija, kuri pagal nacionalinę teisę viešųjų darbų projektų aprobacijos procedūros metu privalo pateikti savo sutikinimą konkrečiam projektui, prieš tam nustatytą terminą išreiškia savo nepritarimą dėl priežasčių, dėl kurių ji tam turi teisę, nelaikoma nenumatomu įvykiu²⁰¹².

²⁰¹⁰ Bendrojo Teismo 2013 m. sausio 31 d. (aštuntoji kolegija) sprendimas byloje *Ispanija prieš Komisiją*, [T-235/11](#).

²⁰¹¹ LAT 2009 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-505/2009](#).

²⁰¹² ESTT 1996 m. kovo 28 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Vokietiją*, [C-318/94](#); 2005 m. birželio 2 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Graikiją*, [C-394/02](#).

Remiantis Komisijos parengtu vadovu dėl Bendrijos taisyklių, taikomų viešojo darbų pirkimo sutarčių sudarymui, Komisija nenumatytais įvykiais laiko tokius įvykius, kurie neapsakomai viršija įprastines ekonominio ir socialinio gyvenimo ribas, pavyzdžiui, žemės drebėjimai ar potvyniai.

Tačiau sutarčių keitimo kontekste nenumatytos aplinkybės yra suprantamos plačiau nei tokie įvykiai, kurie viršija įprastines ekonominio ir socialinio gyvenimo ribas. Kitu tariant, sutarčių keitimo kontekste nenumatytomis aplinkybėmis yra laikomos ir kasdieniniame gyvenime galinčios susiklostyti aplinkybės, kurių perkančioji organizacija negalėjo numatyti. Taigi, susiklosčius aplinkybėms, kurių perkančioji organizacija pagrįstai negalėjo numatyti, perkančioji organizacija turi teisę (nustačiusi ir kitų būti sąlygų egzistavimą) įsigyti papildomų prekių, paslaugų ar darbų, nevykdydama naujos viešojo pirkimo procedūros.

Pavyzdys

Tiekėjas pagal viešojo pirkimo sutartį įsipareigojo per 30 (trisdešimt) dienų terminą perkančiajai organizacijai pristatyti prekes – kompiuterius. Pasaulio sveikatos organizacijai paskelbus pandemiją dėl COVID-19 viruso, o Lietuvoje įvedus karantiną, daugelio ūkio subjektų veikla buvo sustabdyta arba apribota, atitinkamai sutriko tiekimo grandinės iš užsienio šalių. Tiekėjas informavo perkančiąją organizaciją, kad objektyviai negalės įvykdyti sutarties per joje nustatytą terminą, nes 14 dienų trukmės prekių pristatymas tiekėjui iš gamintojo – šiaurės Italijoje veikiančios įmonės. Atitinkamai tiekėjas paprašė perkančiosios organizacijos pakeisti sutartį, nurodant 14 dienų ilgesnį sutarties įvykdymo terminą. Kadangi pasaulinė pandemija ir karantinas, dėl kurio atsirado tiekimo sutrikimai, atitinka nenumatytų aplinkybių sampratą, perkančioji organizacija įvertinusi objektyvias priežastis, turėtų pasirašyti su tiekėju sutarties pakeitimą dėl sutarties įvykdymo termino pratęsimo.

Pavyzdys

Tiekėjas pagal sutartį atliks kelio tiesimo darbus. Sutarties vykdymo pradžioje buvo atlikti geologiniai grunto tyrinėjimai, tačiau, pradėjus vykdyti darbus, vienoje planuojamo tiesti kelio atkarpoje, nikasus viršutinį grunto sluoksnį, rastas didelis kiekis durpių, kurios grunto tyrinėjimų metu nebuvo nustatytos, dėl to tolesnis darbų vykdymas tapo neįmanomas neatlikus papildomų darbų – neiškasus durpių sluoksnio. Siekiant tęsti darbų vykdymą, būtina atlikti papildomus sutartyje nenumatytus darbus – iškasti ir išvežti durpių sluoksnį.

- Antrasis pakeitimas, net ir tuo atveju, jeigu yra sąlygotas aplinkybių, kurių perkančioji organizacija negalėjo numatyti, iš esmės nepakeičia pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pobūdžio (dėl pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pobūdžio keitimo draudimo detalčiau žiūrėti [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 1 punkto komentarą).

Trečia, atskiro pakeitimo vertė neviršija 50 (penkiasdešimties) procentų, o bendra atskirų pakeitimų pagal šį punktą vertė – 100 (šimto) procentų pradinės pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties vertės, taip pat šiais pakeitimais negali būti

siekiama išvengti [VPI](#) pirkimui nustatytos tvarkos taikymo (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 2 punkto komentarą*).

- 4) Pagal [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 4 punktą pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis jos galiojimo laikotarpiu gali būti keičiama neatliekant naujos pirkimo procedūros, kai pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties šalis, su kuria perkančioji organizacija sudarė sutartį, pakeičiama nauja sutarties šalimi dėl konkrečių [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 4 punkte nurodytų priežasčių.

ESTT praktikoje išaiškinta, kad paprastai kito kontrahento nei tas, su kuriuo perkančioji organizacija iš pradžių sudarė sutartį, atsiradimas yra vienos iš esminių atitinkamos viešojo pirkimo sutarties sąlygų pasikeitimas, nebent toks kontrahentų pakeitimas yra numatytas pirminės sutarties sąlygose, pavyzdžiui, nuostatoje dėl subrangos²⁰¹³. Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad ir subrangovo pakeitimas, net jei tokia galimybė numatyta sutartyje, išimtiniais atvejais gali reikšti tokį vieno iš esminių sutarties sąlygų pakeitimą, kai būtent konkretaus ūkio subjekto pasitelkimas, atsižvelgiant į atitinkamai paslaugai būdingus požymius, buvo lemiamas sutarties sudarymo veiksnys²⁰¹⁴.

Vis dėlto, atsižvelgiant į tai, kad sutarties vykdymo laikotarpiu yra galimi įvairūs tiekėjų struktūriniai pokyčiai²⁰¹⁵, įstatymų leidėjas [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 4 punkte įtvirtino platesnį priežasčių, dėl kurių gali būti keičiama pradinė sutarties šalis, sąrašą, lyginant su ESTT praktikoje suformuota išimtimi.

Viešojo pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pakeitimas [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 4 punkto pagrindu yra teisėtas ir galimas tuo atveju, jeigu sutarties šalis keičiama dėl bent vienos iš trijų alternatyvių priežasčių:

- *Pirma*, įgyvendinant pirkimo dokumentuose iš anksto nedviprasmiškai, laikantis [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatytų reikalavimų, suformuluotą pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties peržiūros sąlygą ar pasirinkimo galimybę.

Remiantis nurodyta [VPI](#) nuostata, perkančioji organizacija jau viešojo pirkimo dokumentuose (įskaitant, viešojo pirkimo sutarties projekte), laikydamasi [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 1 punkto reikalavimų, turi teisę nurodyti atvejus, kuomet, jau sudarius ir vykdant viešojo pirkimo ar preliminarįją sutartį, vienas tiekėjas gali būti pakeičiamas kitu. Tokio keitimo priežastys (prielaidos) turi būti objektyvios ir kitos nei tos, kurios nurodytos [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 4 punkto b papunktyje.

VPT yra nurodžiusi, kad galimybė pagal šį papunktį keisti sutarties šalį – labai ribota. VPT vertinimo sutartis [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 4 punkto a papunkčio pagrindu galėtų būti teisėtai keičiama, pavyzdžiui, tokiu atveju:

Pavyzdys

²⁰¹³ ESTT 2008 m. birželio 19 d. sprendimas byloje *Presstext*, [C-454/06](#).

²⁰¹⁴ ESTT 2010 m. balandžio 13 d. sprendimas byloje *Wall*, [C-91/08](#).

²⁰¹⁵ ESTT 2008 m. birželio 19 d. sprendimas byloje *Presstext*, [C-454/06](#); LAT 2012 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-359/2012](#).

Vykdamas viešojo ir privataus sektorių partnerystės (VPSP) projektą yra numatoma galimybė pakeisti sutarties šalį, t. y. kai pirkimo dokumentuose nustatoma įstojimo („Step-In“) teisė: tiekėjui netinkamai vykdamas sutartį, nebegalint jos vykdyti ir panašiai, bei siekiant sutartį išsaugoti ir užtikrinti finansuotojo (asmens, suteikiančio tiekėjui finansiniame veiklos metu finansavimą, reikalingą tinkamai vykdyti jo įsipareigojimus pagal VPSP sutartį) suteikto finansavimo susigrąžinimą, tarp pirkimo vykdytojo, tiekėjo ir finansuotojo gali būti sudaromas tiesioginis susitarimas, kuriame nustatomos sąlygos reguliuojančios įstojimo („Step-In“) į VPSP sutartį atvejį, t. y. nurodomos aplinkybės, kurioms esant finansuotojas gali pasinaudoti įstojimo („Step-In“) teise, terminai, per kuriuos VPSP sutarties šalys ir finansuotojas turi atlikti atitinkamus veiksmus, VPSP sutarties šalių ir finansuotojo teisės ir pareigos, pasitraukimo („Step-Out“) sąlygos, ginčų sprendimo tvarka ir kitos aktualios sąlygos. Įstojimo („Step-In“) laikotarpiu finansuotojas gali laikinai perimti sutarties vykdymą paskiriant įgaliotinį vykdyti tiekėjo įsipareigojimus bei prisiimti teises pagal sutartį, kartu ar atskirai su tiekėju (tokiu atveju tiekėjas išlieka VPSP sutarties šalimi). Galimas ir visiškas tiekėjo teisių ir pareigų perleidimas tinkamam substitutui, kurį pasiūlo finansuotojas, o pirkimo vykdytojas priima sprendimą dėl pasiūlyto substituto tinkamumo. Tokiu atveju tiekėjas atleidžiamas nuo visų įsipareigojimų, kylančių iš VPSP sutarties ir šios sutarties šalimi tampa kitas subjektas – tinkamas substitutas²⁰¹⁶.

Nors pagal pažodinį [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 4 punkto a papunkčio tekstą jo taikymas nėra ribotas, jeigu viešojo pirkimo sutartyje tiksliai, aiškiai ir nedviprasmiškai įtvirtinama sutarties šalies keitimo galimybė, Komentaro autorių nuomone, novacija ([CK](#) 6.141 straipsnis) nėra galima, t. y. perkančioji organizacija viešojo pirkimo sutartyje negali nurodyti tokios nuostatos, kad sutarties vykdymo metu tiekėjas gali būti tiesiog pakeistas kitu tiekėju. Vertinant priešingai, būtų pažeisti skaidrumo, lygiateisiškumo ir kiti viešųjų pirkimų principai ([VPI](#) 17 straipsnis), kadangi tokiu atveju viešojo pirkimo sutartis būtų skiriama naujam tiekėjui be tinkamų procedūrų²⁰¹⁷.

Vis dėlto, kai paskelbtą viešojo pirkimo laimėtoją sudaro keli ūkio subjektai (nepriklausomai nuo jų tarpusavio santykių), vieno jų pakeitimas nauju ar sudėties sumažėjimas (pavyzdžiui, iš pradžių buvus trims jungtinės veiklos partneriams, vienas jų pasitraukia) iš principo galimas, laikantis tam tikrų sąlygų. ESTT yra išaiškinęs, kad subrangovo pakeitimas, net jei tokia galimybė numatyta sutartyje, išimtiniais atvejais gali reikšti tokį vienos iš esminių sutarties sąlygų pakeitimą, kai vieno, o ne kito subrangovo pasitelkimas, atsižvelgiant į atitinkamai paslaugai būdingus požymius, buvo lemiamas sutarties sudarymo veiksnys²⁰¹⁸. Taigi, sutarties nuostata dėl sutarties šalies keitimo turi atitikti ir nurodytą ESTT praktiką.

- Antra, dėl pradinio tiekėjo reorganizavimo, įskaitant jungimą ir skaidymą, atskyrimo ar bankroto procedūros, pradinio tiekėjo teises ir pareigas visiškai arba iš dalies perima kitas tiekėjas, atitinkantis anksčiau pirkimo dokumentuose nustatytus kvalifikacijos reikalavimus. Toks tiekėjo pakeitimas negali lemti kitų esminių sutarties pakeitimų ir taip negali būti siekiama išvengti [VPI](#) taikymo.

²⁰¹⁶ [Sutarčių keitimo gairės](#).

²⁰¹⁷ ESTT 2016 m. gegužės 24 d. sprendimas byloje *MT Højgaard ir Züblin*, [C-396/14](#).

²⁰¹⁸ ESTT 2010 m. balandžio 13 d. sprendimas byloje *Wall*, [C-91/08](#).

Kaip matyti iš [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 4 punkto b papunkčio reguliavimo, tiekėjo pakeitimas nurodytu pagrindu yra galimas ir teisėtas tada, kada tiekėjo teisinis tapatumas pasikeičia, t. y. formaliai nelieta pirminio tiekėjo, su kuriuo sudaryta sutartis, tačiau yra kitas tiekėjas, kuris perima visas pradinio tiekėjo teises ir pareigas.

Aptarta situacija, t. y. visų teisių ir pareigų perdavimas yra galima tiekėjo reorganizavimo atveju. Reorganizavimas gali būti atliekamas šiais būdais:

- Jungimo būdu, kuris yra 2 (dviejų) rūšių: (1) prijungimas²⁰¹⁹ ir (2) sujungimas²⁰²⁰.
- Skaidymo būdu, kuris pagal [CK](#) taip pat yra 2 (dviejų) rūšių: (1) išdalijimas²⁰²¹ ir (2) padalijimas²⁰²².

[Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatyme](#) nustatytas dar vienas bendrovės skaidymo būdas – bendrovės atskyrimas. Bendrovės atskyrimas įstatyme apibrėžiamas kaip juridinio asmens, kuris toliau tęs veiklą, dalies atskyrimas ir šiai daliai priskirtų turto, teisių ir pareigų pagrindu vienos ar kelių naujų bendrovių steigimas. Taigi, šiuo atveju reorganizuojama bendrovė (nuo kurios atskiriama dalis turto, įsipareigojimų, teisių bei pareigų, kurių pagrindu kuriama viena ar kelios naujos bendrovės) po reorganizavimo tęsia veiklą, t. y. nepasibaigia²⁰²³. Dėl to bendrovės skaidymas atskyrimo būdu neatitinka [CK](#) 2.95 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos reorganizavimo sampratos, kad reorganizavimas yra juridinio asmens pabaiga be likvidavimo procedūros.

Sąvoka *tiekėjo reorganizavimas* neapima verslo ar jo dalies perleidimo pardavimo sandorio pagrindu, todėl negalima situacija, kai, pavyzdžiui, pirkimo vykdytojas nori pakeisti tiekėją, su kuriuo sudaryta sutartis, dėl to, kad šis tiekėjas savo verslą ar jo dalį, susijusį su sutarties vykdymu, perleido pardavimo sandorio pagrindu kitam tiekėjui. Taigi, novacija ([CK](#) 6.141 straipsnis) pagal [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 4 punkto b papunktį negalima. Situacija, kai keičiasi tik juridinio asmens akcininkai, o visas verslas ar jo dalis nėra parduodamas, nėra laikoma sutarties keitimu²⁰²⁴.

Pagal [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 4 punkto b papunktį sutartis taip pat gali būti keičiama dėl pradinio tiekėjo bankroto²⁰²⁵. Bankroto atveju viešojo pirkimo sutarties šalies pakeitimas kita šalimi yra aktualus tuo atveju, kai nemokumo procedūra nesibaigia likvidavimu, o kreditorių susitarimu vienas iš jų perima bankrutuojančios įmonės turtą ir įsipareigojimus.

²⁰¹⁹ [CK](#) 2.97 straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad prijungimas – tai vieno ar daugiau juridinių asmenų prijungimas prie kito juridinio asmens, kuriam pereina visos reorganizuojamo juridinio asmens teisės ir pareigos.

²⁰²⁰ [CK](#) 2.97 straipsnio 4 dalyje nurodyta, kad sujungimas – tai dviejų ar daugiau juridinių asmenų susivienijimas į naują juridinį asmenį, kuriam pereina visos reorganizuotų juridinių asmenų teisės ir pareigos.

²⁰²¹ [CK](#) 2.97 straipsnio 6 dalyje nurodyta, kad išdalijimas – tai reorganizuojamo juridinio asmens teisių ir pareigų išdalijimas kitiems veikiantiems juridiniams asmenims.

²⁰²² [CK](#) 2.97 straipsnio 7 dalyje nurodyta, kad padalijimas – tai vieno reorganizuojamo juridinio asmens pagrindu įsteigimas dviejų ar daugiau juridinių asmenų, kuriems tam tikromis dalimis pereina reorganizuoto juridinio asmens teisės ir pareigos.

²⁰²³ [Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo](#) 71 straipsnis.

²⁰²⁴ [Sutarčių keitimo gairės](#).

²⁰²⁵ [Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo](#) 2 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad bankrutuojantis juridinis asmuo – juridinis asmuo, kuriam iškelta bankroto byla arba kurio bankroto procesas vykdomas ne teismo tvarka ir nepradėtos šio įstatymo nustatytos juridinio asmens likvidavimo dėl bankroto procedūros.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad tuo atveju, kuomet tiekėjas yra jungtinės veiklos partnerių grupė ir vienam iš jungtinės veiklos partnerių yra iškelta bankroto procedūra, kyla klausimas dėl likusių jungtinės veiklos partnerių galimybės tęsti sutarties vykdymą.

VPT yra išaiškinusi, kad sutartis dėl vieno iš jungtinės veiklos partnerių bankroto gali būti keičiama, jeigu likę jungtinės veiklos partneriai turi reikiamą kvalifikaciją ir yra pajėgūs patys vykdyti sutartį. VPT vertinimu, sutarties keisti nebūtų galima, jeigu, pavyzdžiui, vienam jungtinės veiklos partneriui iškelta bankroto procedūra, tačiau tik jis vienas turėjo būtina sertifikatą atlikti tam tikrus darbus, o likę jungtinės veiklos partneriai neturi reikiamos kvalifikacijos, todėl vieni patys visų sutartimi nustatytų įsipareigojimų vykdyti negalėtų. Tokiu atveju sutarties šalys turėtų svarstyti galimybę pasitelkti subieką, kuris atliktų bankrutavusio jungtinės veiklos partnerio darbus²⁰²⁶. Komentaro autorių nuomone, tiekėjui neturėtų būti draudžiama pasitelkti naują jungtinės veiklos partnerį, jeigu, kaip nurodyta pirmiau, tiekėjo sudėtis nebuvo lemiamas sutarties sudarymo veiksnys²⁰²⁷. Tokia pozicija grindžiama ir tiekėjo sąvoka (samprata), kuri apima ir ūkio subjektų grupes (*detaliau žiūrėti VPI 2 straipsnio 36 punkto komentarą*).

Tačiau svarbu pažymėti, kad nurodyta situacija, nors ir koreliuoja su [VPI 89](#) straipsnio 1 dalies 4 punkto b papunkčiu, tiesiogiai į jo taikymo sritį nepatenka. Dėl to bankrutavusio jungtinės veiklos partnerio pakeitimo kitu ūkio subjektu likusių jungtinės veiklos partnerių sutarties vykdymo tęsimo teisėtumas apskritai vertintinas pagal [VPI 89](#) straipsnio 4 dalį, o ne [VPI 89](#) straipsnio 1 dalies 4 punktą (*detaliau žiūrėti VPI 89 straipsnio 4 dalies 4 punkto komentarą*).

Keičiant sutartį visais [VPI 89](#) straipsnio 1 dalies 4 punkto b papunktyje nurodytais atvejais, privalo būti užtikrinta, kad naujasis tiekėjas atitiktų pirkimo dokumentuose nustatytus kvalifikacijos reikalavimus ir nebūtų siekiama išvengti [VPI](#) taikymo.

Susiklosčius situacijai, kai, pavyzdžiui, pirkimas atliekamas pasirinkus kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio kriterijų, tiekėjas pripažįstamas laimėjusiu dėl vieno iš jungtinės veiklos partnerių aukštesnės nei pirkimo dokumentuose nurodytos kvalifikacijos (gauta daugiau balų), dėl tam tikrų susiklosčiusių aplinkybių norint pakeisti minėtą jungtinės veiklos partnerį kitu, kitas asmuo privalo būti ne žemesnės kvalifikacijos nei tas, kurį jis pakeičia²⁰²⁸.

Pabrėžtina, kad situacijai, kai perkančiajai organizacijai pirminio paslaugų teikėjo teikiamų paslaugų teikimas perduodamas kitam paslaugų teikėjui, kapitalo bendrovei, kurios vienintelis akcininkas yra pirminis paslaugų teikėjas, kontroliuojantis naująjį paslaugų teikėją ir duodantis jam nurodymus, jeigu tas pirminis paslaugų teikėjas ir toliau prisiima atsakomybę už sutartinių įsipareigojimų vykdymą, laikytina kontrahento vidiniu persitvarkymu, kuris nėra esminių sutarties sąlygų pakeitimas²⁰²⁹, todėl – galimas.

- Trečia, kai pati perkančioji organizacija prisiima tiekėjo įsipareigojimus dėl subiekto.

Pažymėtina, kad pagal [VPI 89](#) straipsnio 1 dalies 4 punkto c papunktį pirkimo sutarties šali savarankiškai nėra keičiama, t. y. subrangovas netampa tiekėju, tiesiog pasikeičia mokėjimo

²⁰²⁶ [Sutarčių keitimo gairės](#).

²⁰²⁷ ESTT 2010 m. balandžio 13 d. sprendimas byloje *Wall*, [C-91/08](#).

²⁰²⁸ [Sutarčių keitimo gairės](#).

²⁰²⁹ ESTT 2008 m. birželio 19 d. sprendimas byloje *Presstext*, [C-454/06](#).

prievolės subrangovui vykdytojas, bet tiekėjas lieka sutarties šalimi. Kitaip tariant, tai nėra sutarties šalies keitimas, tai – sutarties keitimas dėl piniginių prievolių.

[VPI](#) 88 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta galimybė perkančiajai organizacijai tiesiogiai sumokėti subtiekejui už jo tinkamai pateiktas prekes, suteiktas paslaugas ar atliktus darbus (detales žiūrėti [VPI](#) 88 straipsnio 2 dalies komentarą). Atsižvelgiant į [VPI](#) 88 straipsnio 2 dalies reguliavimą, galimas sutarties pakeitimas, kai perkančioji organizacija prisiima įsipareigojimus subtiekejų atžvilgiu.

Pavyzdys

Sutartimi perkami langai kartu su montavimo darbais. Jei pirkimo vykdytojas pirkimo dokumentuose reikalauja, kad tiekėjas atskirai išskirtų įsigyjamų langų bei jų montavimo darbų kainas, tokio pobūdžio sutartis leistų atsiskaityti su subtiekeju tiesiogiai, jeigu tiekėjas pasiūlyme nurodo, kad įsigytus langus montuos jo pasitelktas subtiekejas. Taigi, šiuo atveju tiekėjas lieka tas pats, o su subtiekeju bus tiesiogiai atsiskaitoma už jo atliktus sutartinius įsipareigojimus, t. y. už langų montavimo darbų atlikimą²⁰³⁰

Subtiekejui išreiškus norą pasinaudoti tiesioginiu atsiskaitymo galimybe, turėtų būti sudaroma trišalė sutartis tarp pirkimo vykdytojo, sutartį sudariusio tiekėjo ir subtiekejo, kurioje, atsižvelgiant į pirkimo dokumentuose ir subtiekinio sutartyje nustatytus reikalavimus, būtų aprašyta atsiskaitymo su subtiekeju tvarka (nurodomi atsiskaitymo terminai, banko sąskaitos numeris, pan.), taip pat nustatyta teisė tiekėjui prieštarauti nepagrįstiems mokėjimams²⁰³¹.

Pažodžiui aiškinant [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 4 punkto c papunktį, toks sutarties pakeitimas galimas, jeigu pirkimo dokumentuose buvo nustatyta tiesioginio atsiskaitymo su subtiekejais galimybė, kaip įtvirtinta [VPI](#) 88 straipsnio 2 dalyje. VPT vertinimu, jeigu nei pirkimo dokumentuose, nei pirkimo sutartyje nėra įtvirtinta tiesioginio atsiskaitymo su subtiekejais galimybė, toks viešojo pirkimo sutarties pakeitimas, subtiekejui išreiškus norą dėl tiesioginio atsiskaitymo, galimai būtų esminis²⁰³².

Tačiau, autorių nuomone, viešojo pirkimo sutarties pakeitimas dėl tiesioginio atsiskaitymo su subtiekejais, net ir tuo atveju, jeigu tokia galimybė iš anksto nebuvo įtvirtinta pirkimo dokumentuose ir (ar) pirkimo sutartyje, neturėtų būti vertinama kaip esminis sutarties keitimas, kadangi tai prieštarautų pačiai tiesioginio atsiskaitymo su subtiekejais esmei arba, kitaip tariant, panašiai tiesioginio atsiskaitymo su subtiekejais tikslą – mažųjų ir vidutinių įmonių dalyvavimo viešuosiuose pirkimuose skatinimą²⁰³³. Be to, toks pakeitimas neabejotinai atitiktų ir [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 5 punktą, kadangi tai, kad subrangovai gaus atlygį tiesiogiai

²⁰³⁰ [Sutarčių keitimo gairės](#).

²⁰³¹ Ten pat.

²⁰³² <https://vpt.lrv.lt/lt/naujienos/del-tiesioginiu-atsiskaitymu-subtiekejams>

²⁰³³ [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 78-ojoje konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad valstybėms narėms turėtų būti leidžiama padaryti daugiau, kad mažosioms ir vidutinėms įmonėms būtų lengviau dalyvauti viešųjų pirkimų rinkoje. Siekdamas to paties tikslo valstybės narės taip pat turėtų turėti galimybę sukurti tiesioginio mokėjimo subrangovams sistemas.

iš perkančiosios organizacijos, o ne iš tiekėjo, nepažeis nei šalių pusiausvyros, nei kitų ūkio subjektų teisių.

5) Pagal [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 5 punktą pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis jos galiojimo laikotarpiu gali būti keičiama neatliekant naujo pirkimo procedūros, kai pakeitimas, neatsižvelgiant į jo vertę, nėra esminis.

[VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 5 punktu patvirtinama, kad, kaip jau nurodyta, [VPI](#) nepadidina baigtinio galimų pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties keitimo atvejų sąrašo. Priešingai – [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 5 punkto reguliavimas suponuoja išvadą, kad galimi visi pakeitimai, kurie nėra laikomi esminiais.

Esminio pakeitimo samprata, esminiam pakeitimui būdingi požymiai yra apibrėžti [VPI](#) 89 straipsnio 4 dalyje ir išplėtoti nuosekliai formuojamoje teismų praktikoje (*dėl esminio sutarties pakeitimo detaliau žiūrėti [VPI](#) 89 straipsnio 4 dalies komentaryje*).

Tuo tarpu nei [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 5 punkte, nei kitose [VPI](#) nuostatose nėra pateikta neesminio sutarties pakeitimo apibrėžtis, nėra nurodytų aiškių neesminio sutarties pakeitimo nustatymo kriterijų ir (ar) galimų neesminių sutarties pakeitimų pavyzdinio sąrašo.

LAT viešojo pirkimo sutarčių nuostatų keitimo praktikoje, be kita ko, pagrįstoje ESTT nuoseklia praktika šiuo klausimu, išaiškinta, kad, siekiant užtikrinti procedūrų skaidrumą ir vienodą požiūrį į viešųjų pirkimų dalyvius (lygiateisiškumą), viešojo pirkimo sutarties nuostatų pakeitimai yra naujos sutarties sudarymas ES viešųjų pirkimų nuostatų prasme, jei nustatomos iš esmės skirtingos sąlygos, nei pradinėje sutartyje, ir taip parodoma šalių valia sudaryti naują susitarimą dėl esminių tokios sutarties sąlygų²⁰³⁴.

Vertinant konkretų planuojamą sutarties pakeitimą, reikėtų įvertinti, *pirma*, ar atitinkamu sutarties pakeitimu nebus pažeisti skaidrumo ir lygiateisiškumo principai ([VPI](#) 17 straipsnio 1 dalis) bei, *antra*, ar sutarties pakeitimu būtų nustatomos iš esmės naujos (skirtingos, nei pradinėje sutartyje) sutarties sąlygos, tokiu būdu sudarant naują šalių susitarimą²⁰³⁵. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad, esant antrajai sąlygai, visuomet bus konstatuotas ir pirmosios sąlygos, t. y. skaidrumo bei lygiateisiškumo principų pažeidimas.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija – mokykla – vykdė viešąjį kompiuterių pirkimą. Pirkimo dokumentuose buvo nurodyta, kad perkančioji organizacija perka 20 (dvidešimt) konkrečių parametrų kompiuterių. Vykdamas sudarytą pirkimo sutartį, dėl padidėjusio mokinių skaičiaus (sujungus kelias mokyklas), paaiškėjo, kad mokyklai yra reikalingas 1 (vienas) papildomas kompiuteris. Atsižvelgiant į papildomų prekių apimtį, būtų nelogiška ir neracionalu vykdyti naują viešojo pirkimo procedūrą dėl 1 (vieno) kompiuterio įsigijimo. Tuo tarpu padidėjęs kompiuterių skaičius nėra toks, kad iš esmės pasikeistų pirkimo objekto pobūdis, būtų siūloma kita kaina ir pan.

²⁰³⁴ LAT 2014 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-132/2014](#).

²⁰³⁵ Graells, Albert Sanchez, De Koninck, Constant, [Shaping EU Public Procurement Law. A Critical Analysis of the CJEU Case Law 2015-2017](#). 2018, p. 246. The Netherlands: Kluwer Law International.

Nurodytas teisinis reguliavimas ir teismų praktika suponuoja išvadą, kad neesminiu ir todėl galimu sutarties ar preliminariosios sutarties pakeitimu [VPI 89](#) straipsnio 1 dalies 5 punkto prasme turėtų būti laikytinas bet koks pakeitimas, kuris neatitinka įstatyme ir teismų praktikoje nustatytų esminio pakeitimo kriterijų²⁰³⁶ (*detalesnė apie esminio ir neesminio pakeitimo santykį žiūrėti [VPI 89](#) straipsnio 4 dalies komentarą*).

VPT yra rekomendavusi²⁰³⁷ neesminiu viešojo pirkimo sutarties pakeitimu [VPI 89](#) straipsnio 1 dalies 5 punkto prasme laikyti pakeitimus, susijusius su, pavyzdžiui, (i) dalies sutartyje numatytų, tačiau nebereikalingų vykdyti darbų atsisakymu (svarbu pažymėti, kad, pavyzdžiui, jeigu sutarties pakeitimu yra atsisakoma ženklios dalies darbų, tačiau sutarties kaina nėra pakeičiama (atitinkamai nėra sumažinama, dėl ko tiekėjas gauna didesnę naudą), tokiu atveju sutarties pakeitimas nebus laikomas neesminiu, kadangi ekonominė sutarties pusiausvyra pasikeis tiekėjo, su kuriuo sudaryta sutartis, naudai)²⁰³⁸, (ii) taip pat prekių pristatymo vietos pakeitimu (pirkimo vykdytojo buveinės pasikeitimu), (iii) sutarties rekvizitų pakeitimu, (iv) pakeitimais, kuriais konkretizuojamos sutarties sąlygos (patikslinamas prekių pristatymo adresas, nurodant konkrečią patalpą), (v) pakeitimais, kuriais keičiami atsakingi už sutarties vykdymą paskirti asmenys (kai tai susiję su sutartyje nurodytų asmenų liga, darbo santykių nutraukimu bei kitomis panašiomis aplinkybėmis) ir pan.

Taigi, kiekvienu atveju, siekiant pasinaudoti [VPI 89](#) straipsnio 1 dalies 5 punkte įtvirtinta galimybe pakeisti galiojančios viešojo pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties nuostatas, yra būtina įvertinti, ar (i) planuojamas pakeitimas nepažeis jau minėtų skaidrumo ir lygiateisiškumo principų, (ii) nebus sudaromas iš esmės naujas sandoris, (iii) pakeitimas nepateks į draudimų sąrašą dėl esminių sutarties pakeitimų pagal [VPI 89](#) straipsnio 4 dalį arba į [VPI 89](#) straipsnio 1 dalies 1-4 punkto bei 4 dalies laikymo sritį.

2. [VPI 89](#) straipsnio 2 dalyje yra reglamentuojamas dar vienas atvejis, kai viešojo pirkimo sutartis arba preliminarinė sutartis jos galiojimo laikotarpiu gali būti keičiama, neatliekant naujos viešojo pirkimo procedūros. [VPI 89](#) straipsnio 2 dalies pagrindu gali būti atliekami mažareikšmiai (*de minimis*) sutarties pakeitimai, dėl kurių nežymiai iki tam tikros vertės padidėja sudarytos viešojo pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties vertė. [VPI 89](#) straipsnio 2 dalyje įtvirtintas nurodymas, kad šios nuostatos taikymui nereikalaujama patikrinti, ar nėra [VPI 89](#) straipsnio 4 dalies 1-4 punktuose nurodytų aplinkybių, reiškia, kad nurodytu atveju svarbiausias kriterijus yra vertė, tuo tarpu į kitus kriterijus iš esmės neatsižvelgiama. [VPI 89](#) straipsnio 2 dalies pagrindu įprastai gali būti keičiama tiek sutarties vertė, t. y. padidinama sutarties kaina už sutartyje nurodytą objektą, tiek įsigyjamoms papildomoms prekėms, paslaugoms ar darbui.

Tačiau pagal nurodytą nuostatą galimas ir, pavyzdžiui, pristatymo termino sutrumpinimas, kuris lemia kaštų išaugimą. [VPI 89](#) straipsnio 2 dalyje įtvirtintas reguliavimas palengvina viešojo pirkimo sutarties pakeitimo galimybes dėl, pavyzdžiui, projektavimo klaidų nustatymo, PVM tarifo pasikeitimo, kai kainos indeksavimas neaptartas pačioje sutartyje ir pan. Vis dėlto VPT laikosi griežtesnės mažareikšmių (*de minimis*) sutarties pakeitimų

²⁰³⁶ Arrowsmith, Sue, *The Law of Public and Utilities Procurement: regulation in the EU and UK, Volume 1*. 3rd Edition. 2014, p. 597-598. London: Sweet & Maxwell.

²⁰³⁷ [Sutarčių keitimo gairės](#).

²⁰³⁸ LAT 2019 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-287-684/2019](#).

aiškinimo pozicijos ir *de minimis* pateisina tais atvejais, kai paaiškėja papildomų kiekių būtinybė ar papildomų darbų, kurių reikia sutarties įvykdymo užbaigimui, poreikis.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad [VPI](#) 89 straipsnio 2 dalies taikymui yra svarbus [VPI](#), kaip *lex specialis*, santykis su [CK](#) 6.685 straipsnio nuostatomis. [CK](#) 6.685 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad rangovas turi teisę reikalauti perskaičiuoti sutarties kainą, jeigu dėl ne nuo jo priklausančių aplinkybių faktiška statybos darbų kaina padidėjo daugiau kaip penkiolika procentų. Tačiau, net jeigu nuo dėl tiekėjo nepriklausančių priežasčių (pavyzdžiui, kartu su pirkimo dokumentais paskelbto techninio projekto klaidų) darbų kaina padidėja mažiau nei 15 procentų, tiekėjas turi teisę reikalauti padidinti sutarties vertę [VPI](#) 89 straipsnio 2 dalies pagrindu, netaikant bendrųjų [CK](#) 6.685 straipsnio 2 dalies taisyklių²⁰³⁹.

Siekiant sutartį teisėtai pakeisti [VPI](#) 89 straipsnio 2 dalies pagrindais turi egzistuoti trys taikomos visos kartu sąlygos:

- *Pirma*, bendra atskirų pakeitimų vertė neviršija atitinkamos tarptautinio pirkimo vertės ribų, nurodytų [VPI](#) 4 straipsnio 1 dalyje.

Pavyzdys

Vadovaujantis [VPI](#) įtvirtintomis nuostatomis, įvykdytos tarptautinio pirkimo procedūros. Pirkimo vykdytojas įsigijo pastato rekonstrukcijos (vidaus ir išorės) darbus iš viso už 7 300 000,00 Eur (be PVM). Pradėjus vykdyti sutartį, paaiškėjo kad yra reikalingi papildomi pastato vidaus rekonstravimo darbai (kuriuos iš principo galima buvo nusimatyti iš anksto), kurių vertė – 5 procentai, skaičiuojant nuo pradinės sutarties vertės (365 000,00 Eur (be PVM)). Vėlesniame sutarties vykdymo etape buvo dar kartą nuspręsta papildomai įsigyti analogiškų pastato vidaus rekonstravimo darbų, kurių vertė – 9 procentai, skaičiuojant nuo pradinės sutarties vertės (657 000,00 Eur (be PVM))²⁰⁴⁰. Nurodyti sutarties pakeitimai yra galimi, kadangi bendra jų vertė – 1 022 000,00 Eur (be PVM) (arba 14 proc. pradinės sutarties vertės) – neviršija tarptautinio darbų pirkimo sutarties vertės ribų.

Tuo atveju, jeigu sutartis yra sudaryta atlikus supaprastintą viešąjį pirkimą, pakeitimai pagal [VPI](#) 89 straipsnio 2 dalį yra negalimi, jeigu, įvertinus bendrą sutarties ir jos pakeitimų vertę, būtų nustatyta, kad sudarant sutartį turėjo būti taikoma tarptautiniam pirkimui nustatyta tvarka.

Pavyzdys

Pagal [VPI](#) nustatytas atliekamas supaprastintas pirkimas, kuriuo perkamos kurjerių paslaugos už 125 000,00 Eur (be PVM). Sutarties vykdymo metu reikalinga įsigyti papildomas kurjerių paslaugas, kurių vertė – 10 procentų, skaičiuojant nuo pradinės sutarties vertės (13 500,00 Eur (be PVM)). Šiuo atveju keičiant sutartį, būtų tenkinamos visos [VPI](#) 89 straipsnio 2 dalies 1), 2) bei 3) punktuose nustatytos sąlygos, tačiau po sutarties pakeitimo sutarties vertė padidėtų tiek, kad būtų pažeistas pirkimo būdas – sutarties vertė būtų 148 000,00 Eur be PVM

²⁰³⁹ LAT 2019 m. lapkričio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-364-469/2019](#).
²⁰⁴⁰ [Sutarčių keitimo gairės](#).

(sutartis šiuo atveju turėjo būti sudaryta atlikus ne supaprastinto, bet tarptautinio pirkimo procedūras (tarptautinio paslaugų pirkimo vertės riba – 139 000,00 Eur be PVM), todėl toks sutarties pakeitimas negalimas.

Analogiškai, jeigu viešojo pirkimo sutartis arba preliminarioji sutartis sudaryta atlikus mažos vertės pirkimą, pakeitimai pagal [VPI](#) 89 straipsnio 2 dalį yra negalimi, jeigu, įvertinus bendrą sutarties ir jos pakeitimų vertę, paaiškėtų, kad sudarant sutartį turėjo būti taikoma [VPI](#) supaprastintam pirkimui nustatyta tvarka.

- *Antra, bendra atskirų pakeitimų vertė neviršija 10 (dešimt) procentų pradinės pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties vertės prekių ar paslaugų pirkimo atveju ir 15 (penkiolikos) procentų – darbų pirkimo atveju.*

Sąvoka *atskirų pakeitimų* reiškia, kad [VPI](#) 89 straipsnio 2 dalyje neregamentuojama, kiek konkrečiai kartų sutarties vykdymo metu sutartis gali būti keičiama [VPI](#) 89 straipsnio 2 dalies pagrindu. Tačiau tokia teisė nėra neribota. [VPI](#) 89 straipsnio 2 dalies 2 punkte įtvirtintas ribojimas, susijęs su bendra pakeitimų (nepriklausomai nuo jų skaičiaus) verte.

Bendra atskirų pakeitimų vertė, nepriklausomai nuo pakeitimų skaičiaus, prekių ar paslaugų pirkimo atveju negali viršyti 10 (dešimt) procentų pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties vertės.

Pavyzdys

Perkančiosios organizacijos ir tiekėjo sudarytos bei vykdomos viešojo prekių pirkimo-pardavimo sutarties vertė yra lygi 80 000,00 Eur (be PVM). Perkančioji organizacija sutarties vykdymo metu iš tiekėjo įsigyja papildomų prekių, kurių vertė – 2 000 Eur (be PVM). Pakartotinai perkančioji organizacija iš tiekėjo įsigyja prekių, kurių vertė 4 000 Eur (be PVM). Nurodyti sutarties pakeitimai yra galimi ir teisėti [VPI](#) 89 straipsnio 2 dalies pagrindu, kadangi bendra atskirų pakeitimų vertė (6 000,00 Eur (be PVM) (1) neviršija tarptautinio pirkimo vertės ribų, (2) neviršija 10 (dešimt) procentų bendros pradinės sutarties vertės (yra lygi 7,5 proc. bendros sutarties vertės) bei nepakeičia pirkimo sutarties pobūdžio.

Bendra atskirų pakeitimų vertė, nepriklausomai nuo pakeitimų skaičiaus, darbų pirkimo atveju negali viršyti 15 (penkiolikos) procentų pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties vertės.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija ir rangovas yra sudarę statinio statybos rangos darbų sutartį, kurios vertė 2 000 000,00 Eur (be PVM). Sutarties vykdymo metu perkančioji organizacija [VPI](#) 89 straipsnio 2 dalies pagrindu, nevykdydama naujos pirkimo procedūros, turėtų teisę iš tiekėjo įsigyti papildomų darbų, kurių vertė būtų ne didesnė kaip 300 000,00 Eur (be PVM).

Kaip jau nurodyta [VPI 89](#) straipsnio 1 dalies 2 punkto komentare, pagal [VPI 89](#) straipsnio 2 dalį keičiant viešojo pirkimo-pardavimo arba preliminarįją sutartį, pradinei sutarties verte nustatyti neturi įtakos jau atliktų pakeitimų vertės – po kiekvieno [VPI 89](#) straipsnio 1 dalies 2-4 punkto arba 89 straipsnio 2 dalies pagrindu atlikto sutarties pakeitimo pradinė sutarties vertė pakeitimo verte nedidinama (priešingai nei tuo atveju, kai pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties vertė yra peržiūrima pagal joje nurodytas kainų peržiūros sąlygas (*detales žiūrėti [VPI 89](#) straipsnio 3 dalies komentare*)).

- Trečia, pakeitimu iš esmės nepakeičiamas pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pobūdis (*detales žiūrėti [VPI 89](#) straipsnio 1 dalies 1 punkto komentare*).

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad, nepriklausomai nuo to, jog [VPI 89](#) straipsnio 2 dalyje yra įtvirtintos *de minimis* (mažareikšmių) viešojo pirkimo sutarties keitimo taisyklės pagal vertę, tai jokių būdu nereiškia, kad nurodytos nuostatos gali būti taikomos neribotai. Priešingai, sutarties pakeitimai pagal [VPI 89](#) straipsnio 2 dalį turi būti objektyviai pagrįsti ir motyvuoti, t. y. sutarties šalys negali be jokių argumentų ir priežasčių padidinti sudarytos viešojo darbų pirkimo sutarties vertę penkiolika procentų.

3. [VPI 89](#) straipsnio 3 dalyje yra reglamentuojamos pradinės sutarties vertės nustatymo taisyklės tuo atveju, kai yra atliekami sutarties pakeitimai. Pradinė sutarties vertė yra reikšminga, vertinant sutarties pakeitimų pagal [VPI 89](#) straipsnio 1 dalies 2-3 punktus bei 89 straipsnio 2 dalį galimumą (teisėtumą).

Pradinė viešojo pirkimo sutarties (o taip pat ir preliminariosios sutarties) vertė (jeigu ji fiksuota) arba kainodaros taisyklės privalo būti apibrėžiamos kiekvienoje viešojo pirkimo sutartyje (*detales žiūrėti [VPI 87](#) straipsnio 1 dalies 3 punkto komentare*).

Tiek, kiek tai susiję su [VPI 89](#) straipsnio 1 dalies 1 punkto, 2 punkto bei 89 straipsnio 2 dalies taikymu, pagal bendrąją taisyklę pradinė sutarties vertė nesikeičia visą sutarties galiojimo laikotarpį. Nurodyto reguliavimo tikslas – užtikrinti, kad nebūtų piktnaudžiaujama sutarties keitimo galimybėmis. Jei su kiekvieną kartą atlikus sutarties pakeitimą [VPI 89](#) straipsnio 1 dalies 2 punkto, 3 punkto bei 2 dalies pagrindu pradinė sutarties vertė būtų padidinama pakeitimo verte, sutarties keitimo galimybė būtų ženkliai išplėsta arba netgi taptų iš esmės neribota (tiek, kiek tai susiję su pakeitimų verte), o tai neatitiktų [VPI 89](#) straipsnio tikslo.

Tačiau [VPI 89](#) straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta nurodytos taisyklės išimtis. Jeigu pirkimo sutarties arba preliminariosios sutarties vertė yra peržiūrima pagal pačioje sutartyje įtvirtintas kainų peržiūros sąlygas ([VPI 89](#) straipsnio 1 dalies 1 punktas), pradinei sutarties verte laikytina būtent sutarties vertė po atlikto pakeitimo.

Pavyzdys

Pirkėnčioji organizacija ir tiekėjas vykdo viešojo pirkimo rangos darbų sutartį, kurios vertė – 1 000 000,00 Eur (be PVM). Sutartyje numatyta, kad sutarties vykdymo laikotarpiu, vieną kartą per metus sutarties kaina perskaičiuojama taikant Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės paskelbtus statybos sąnaudų kainų indeksus, jeigu nuo pasiūlymo pateikimo dienos arba nuo sutarties kainos paskutinio indeksavimo statybos

sąnaudų kainų pokytis yra didesnis kaip 5 procentai. Nurodytos nuostatos pagrindu atlikus sutarties kainos perskaičiavimą, sutarties vertė padidėjo, pavyzdžiui, iki 1 100 000,00 Eur (be PVM). Sutarties vykdymo metu, pavyzdžiui, atsiradus poreikiui įsigyti papildomų darbų dėl aplinkybių, kurių perkančioji organizacija negalėjo numatyti ([VPI 89 straipsnio 1 dalies 3 punktas](#)), vertinant tokio pakeitimo galimumą (teisėtumą), pradine sutarties verte būtų laikoma būtent po sutarties kainos indeksavimo patikslinta sutarties vertė, t. y. 1 100 000,00 Eur (be PVM).

4. [VPI 89 straipsnio 4 dalyje](#) yra reglamentuojami esminio sutarties pakeitimo, kuris yra draudžiamas ([VPI 89 straipsnio 1 dalies 5 punktas](#)), samprata ir bendrieji tokio pakeitimo nustatymo kriterijai.

[Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 107-ojoje konstatuojamojoje dalyje pažymėta, kad esminių pakeitimų samprata buvo įtvirtinta, atsižvelgiant į suformuotą ESTT praktiką²⁰⁴¹, nurodant, kad esminiai pradinės sutarties pakeitimai visų pirma susiję su šalių tarpusavio teisių ir pareigų taikymo sritimi ir turiniu, įskaitant intelektinės nuosavybės teisių paskirstymą. Tokie pakeitimai rodo šalių ketinimą iš naujo derėtis dėl esminių tos sutarties sąlygų. Visų pirma taip yra tuo atveju, jeigu iš dalies pakeistos sąlygos, jei būtų buvusios ištrauktos į pradinę procedūrą, būtų dariusios įtaką procedūros baigčiai.

Pagal [VPI 89 straipsnio 4 dalį](#) esminių pakeitimų visais atvejais laikomas toks pakeitimas, kuriuo pakeičiama pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties bendrasis pobūdis (*dėl sutarties bendrojo pobūdžio ir draudimo įtakos detaliau žiūrėti [VPI 89 straipsnio 1 dalies 1 punkto komentarą](#)*).

[VPI 89 straipsnio 4 dalies 1-4 punktuose](#) taip pat yra nurodyti 4 (keturi) alternatyvūs atvejai, kuomet viešojo pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pakeitimas visada laikomas esminiu.

- 1) *Pakeitimu nustatoma nauja sąlyga, kurią įtraukus į pradinį pirkimą būtų galima priimti kitų kandidatų pasiūlymus, dalyvių pasiūlymų ar pirkimas sudomintų daugiau tiekėjų*²⁰⁴².

Vertinant šią sąlygą, turi būti atsižvelgta į tai, ar pakeitimas būtų turėjęs įtakos rinkoje veikiantiems tiekėjams, kurie anksčiau nedalyvavo viešajame pirkime pagal pirminės siūlytos viešojo pirkimo sutarties sąlygas, t. y. ar šie subjektai galimai būtų dalyvavę, jeigu pakeista sąlyga būtų nurodyta pirminės viešojo pirkimo sutarties sąlygose. Kitaip tariant, vertinama, ar galimai būtų pasikeitęs rinkoje veikiančio tiekėjo ekonominis elgesys, priimant sprendimą (i) dalyvauti viešajame pirkime, jeigu jis tokios galimybės nerealizavo arba (ii) dalyvauti tame pirkime kitomis sąlygomis, lyginant su tomis, kurioms esant jis pateikė pasiūlymą. Sprendžiant dėl viešojo pirkimo sutarties sąlygos pakeitimo, pagal analogiją taikytini tokie atvejai, kai keičiamos viešojo pirkimo sąlygos, kurios būtų lėmusios tai, kad reikėtų grįžti į ankstesnę pirkimo stadiją ar netgi iš naujo skelbti viešąjį pirkimą. Pavyzdžiui, perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose buvo nustatčiusi, jog viešojo pirkimo sutarties vykdymo terminas yra

²⁰⁴¹ ESTT 2008 m. birželio 19 d. sprendimas byloje *Pressetext*, [C-454/06](#); 2010 m. balandžio 13 d. sprendimas byloje *Wall*, [C-91/08](#).

²⁰⁴² ESTT 2008 m. birželio 19 d. sprendimas byloje *Pressetext*, [C-454/06](#); 2010 m. balandžio 13 d. sprendimas byloje *Wall*, [C-91/08](#); 2016 m. rugsėjo 7 d. sprendimas byloje *Finn Frogne*, [C-549/2014](#).

12 mėnesių, tačiau, sudarius viešojo pirkimo sutartį, jis buvo pakeistas į 18 mėnesių sutarties vykdymo terminą su 6 mėnesių darbų vykdymo atidėjimu²⁰⁴³.

Dar vienas naujos sąlygos, kuri būtų laikoma esminiu pakeitimu, pavyzdys yra, kai pirminėse viešojo pirkimo sąlygose buvo nurodyta, jog tiekėjai turi pateikti užtikrinimą 100 procentų prekių vertės, o vėliau pakeičiama, jog reikia pateikti tik 50 procentų prekių vertės, kadangi laimėtojas negali pateikti didesnės vertės užtikrinimo²⁰⁴⁴.

Sprendžiant dėl to, ar pakeitimas yra esminis, taip pat turi būti vertinama kokią įtaką konkrečios sąlygos pakeitimas būtų turėjęs pasiūlymo vertinimo reguliavimo ekonominio naudingumo kriterijus etape, t. y. jeigu dėl sąlygos pakeitimo būtų galėjęs pasikeisti skiriami balai, viešojo pirkimo laimėtojas – tokiu atveju sąlygos pakeitimas bus laikomas esminiu.

- 2) *Dėl pakeitimo ekonominė pirkimo sutarties ar preliminarosios sutarties pusiausvyra pasikeičia tiekėjo, su kuriuo sudaryta ši sutartis, naudai taip, kaip nebuvo aptarta pradinėje sutartyje*²⁰⁴⁵.

Ši sąlyga dėl esminio pakeitimo yra susijusi pirmiausia su kaina, kaip esminės viešojo pirkimo sutarties sąlygos, pakeitimu. Kitaip tariant, viešojo pirkimo sutarties kaina išimtinai tiekėjo naudai ir be nustatytų objektyvių sąlygų negali būti didinama²⁰⁴⁶. Papildomų paslaugų įsigijimas iš to paties tiekėjo už tokią kainą, kuri padengtų tiekėjo nuostolius, vykdant pagrindinius viešojo pirkimo sutarties įsipareigojimus, taip pat gali būti laikomas esminiu viešojo pirkimo sutarties ar jos kainos pakeitimu tiekėjo naudai²⁰⁴⁷. Tačiau tuo atveju, jeigu sutarties kaina yra keičiama pagal [VPI](#) 89 straipsnio 2 dalį (*de minimis* pakeitimas), toks pakeitimas, lemiantis ekonominės pirkimo sutarties pusiausvyros pasikeitimą tiekėjo naudai, nelaikytinas esminiu ir draudžiamu.

Kita vertus, jeigu ekonominė pusiausvyra pasikeičia perkančiosios organizacijos naudai (pavyzdžiui, sumažinant viešojo pirkimo sutarties kainą), yra žymiai mažesnė tikimybė, jog pakeitimas būtų pripažintas esminiu²⁰⁴⁸. Vis dėlto, pavyzdžiui, jeigu tiekėjas sumažina viešojo pirkimo sutarties kainą perkančiosios organizacijos naudai tik tam, kad viešojo pirkimo sutartis nebūtų nutraukta, toks pakeitimas būtų laikomas esminiu, kadangi nesant tokio pakeitimo, viešojo pirkimo sutartis būtų nutraukta ir vykdoma nauja viešojo pirkimo procedūra²⁰⁴⁹.

²⁰⁴³ Arrowsmith, Sue, [The Law of Public and Utilities Procurement: regulation in the EU and UK, Volume 1, 3rd Edition](#), Sweet&Maxwell, 2014, p. 580.

²⁰⁴⁴ Hartlev ir Wahl Liljenbol, [Changes to existing contracts under the EU public procurement rules and the drafting of review clauses to avoid the need for a new tender](#), P.P.L.R., 2013, p. 54; Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L., [Brussels Commentary on EU Public Procurement Law](#), Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018, p. 772.

²⁰⁴⁵ ESTT 2008 m. birželio 19 d. sprendimas byloje *Presstext*, [C-454/06](#).

²⁰⁴⁶ ESTT 2008 m. birželio 19 d. sprendimas byloje *Presstext*, [C-454/06](#); LAT 2013 m. sausio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-79/2013](#); 2013 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-713/2013](#); 2014 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-132/2014](#).

²⁰⁴⁷ Arrowsmith, Sue., [The law of public and utilities procurement: regulation in the EU and UK, Volume 1, 3rd Edition](#), Sweet&Maxwell, 2014, p. 584.

²⁰⁴⁸ Arrowsmith, Sue, [The law of public and utilities procurement: regulation in the EU and UK, Volume 1, 3rd Edition](#), Sweet&Maxwell, 2014, p. 585; ESTT 2008 m. birželio 19 d. sprendimas byloje *Presstext*, [C-454/06](#).

²⁰⁴⁹ Hartlev ir Wahl Liljenbol, [Changes to existing contracts under the EU public procurement rules and the drafting of review clauses to avoid the need for a new tender](#), P.P.L.R., 2013, p. 56; Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L., [Brussels Commentary on EU Public Procurement Law](#), Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018, p. 773; Arrowsmith, Sue, [The law of public and utilities procurement: regulation in the EU and UK, Volume 1, 3rd Edition](#), Sweet&Maxwell, 2014, p. 585.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad tam tikrais atvejais kainos pakeitimas viešojo pirkimo sutartyje gali būti siejamas išimtinai su techninio pobūdžio pakeitimais, kurie nebus laikomi esminiais, pavyzdžiui, jeigu pakeitimas susijęs su nacionalinės valiutos pakeitimu į eurus ir dėl to yra reikalingas kainos suapvalinimas²⁰⁵⁰.

Tuo tarpu viešo pirkimo sutarties pakeitimai, kuriais, nors ir nekeičiama kaina, tačiau pagerinama tiekėjo (sutartinė) padėtis vykdant sutartį, laikomi esminiais pakeitimais. Pavyzdžiui, be objektyvaus pagrindo netesybų dydžio sumažinimas ar jų atsisakymas, sutarties įvykdymo termino pakeitimas jį prailginant, nesant tam svarių teisinių (technologinių) priežasčių²⁰⁵¹, tiekėjui nustatytų sutartinių prievolių (pareigų), ypač esminių, perkančiosios organizacijos, kaip kreditoriaus, atžvilgiu atsisakymas arba pakeitimas tiekėjo naudai bus laikomas esminiu sutarties pakeitimu.

Atskiri viešojo pirkimo sutarties pakeitimų atvejai, dėl kurių gali pasikeisti ekonominė sutarties pusiausvyra tiekėjo naudai, tačiau kurie nelaikytini esminiais pagal komentuojamo straipsnio 4 dalį, nustatyti [VPI 89 straipsnio 2 dalyje](#). Dėl šios priežasties, sprendžiant dėl esminio pakeitimo pagal [VPI 89 straipsnio 4 dalies 2 punkto sąlyga](#), turi būti kartu įvertinama, ar pakeitimas neatitinka [VPI 89 straipsnio 2 dalies reikalavimų](#).

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad VPT [Kainodaros taisyklių nustatymo metodikos](#) 54 punkte nurodyta, kad, kai darbų atlikimo laikotarpis, prekių tiekimo, paslaugų teikimo trukmė kartu su numatytu sutarties pratęsimu yra ilgesnė nei 2 (dveji) metai, pirkimo vykdytojas pirkimo dokumentuose privalo (jei trumpesnė – gali) nustatyti fiksuotą kainą su peržiūra arba fiksuotą įkainį su peržiūra arba kitą kainos apskaičiavimo būdą, kartu nustatant ir sutarties kainos (įkainių) peržiūros sąlygas. Tokiu atveju, sutartyje nustačius kainos ar įkainio peržiūros taisykles, susiklosčiusius sutartyje nurodytoms aplinkybėms, kaina ar įkainis yra keičiami pagal [VPI 89 straipsnio 1 dalies 1 punktą](#).

Tačiau, atsižvelgiant į [Kainodaros taisyklių nustatymo metodikos](#) 54 punkto privalomą pobūdį ([VPI 87 straipsnio 1 dalies 5 punktas](#)), remiantis kasacinio teismo praktika, net perkančiajai organizacijai sutartyje nenumatant kainos ar įkainio perskaičiavimo taisyklių, tiek, kiek tai susiję su PVM pasikeitimu, kuris nereikalauja platesnių aiškinimų (taikymo variantų), o tik aritmetinių skaičiavimų atlikimo, sutarties kaina dėl pasikeitusio PVM tarifo galėtų būti perskaičiuojama remiantis [VPI 89 straipsnio 1 dalies 5 punktu](#), ir tai nebūtų laikoma esminiu sutarties pakeitimu, kadangi tiekėjams negali kilti neigiamos pasekmės dėl perkančiųjų organizacijų netinkamo pareigų vykdymo. Jeigu nurodytu atveju perkančioji organizacija nesutiktų keisti viešojo pirkimo sutarties dėl pasikeitusio PVM tarifo, tiekėjas dėl sutarties pakeitimo galėtų kreiptis į teismą²⁰⁵². Nurodytą aiškinimą pagrindžia ir subsidiariai

²⁰⁵⁰ ESTT 2008 m. birželio 19 d. sprendimas byloje *Presstext*, [C-454/06](#).

²⁰⁵¹ Teismų praktikos pavyzdys, kuomet atitinkamam pakeitimui buvo nustatyti objektyvūs pagrindai: žiūrėti LAT 2015 m. gegužės 8 d. nutartį civilinėje byloje Nr. [3K-3-267-916/2015](#).

²⁰⁵² LAT 2013 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-75/2013](#); 2016 m. vasario 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-30-378/2016](#).

*Nors VPT laikosi pristatytos pozicijos dėl galimybės aptartu atveju sutartį keisti tik vieninteliu atveju dėl pasikeitusio PVM tarifo, Komentaro autorių nuomone, nurodyta situacija galėtų būti aiškinama plačiau, t. y. apimanti ir kitus atvejus. Tačiau tokiais atvejais, kai sutarties keitimo prielaidos ir poreikis keisti sutartį nėra akivaizdūs (kitais nei PVM tarifo pasikeitimo atvejais), tiekėjas, remdamasis nurodytu aiškinimu, galėtų kreiptis į perkančiąją organizaciją ir inicijuoti sutarties pakeitimą, tačiau negalėtų tikėtis konkretaus pakeitimo turinio. Kitaip tariant, tuo atveju, kai sutarties keitimo prielaidos yra akivaizdžios, tiekėjo teisėtas lūkestis yra ginamas labiau nei tuo atveju, kai sutarties keitimo prielaidos nėra tokios akivaizdžios.

taikytinas [CK](#) 6.189 straipsnio 1 dalies reguliavimas, pagal kurį sutartis įpareigoja atlikti ne tik tai, kas tiesiogiai joje numatyta, bet ir visa tai, ką lemia sutarties esmė arba įstatymai*.

- 3) Pažymėtina, kad tam tikrai atvejais, pavyzdžiui, pasikeitus PVM tarifo dydžiui, sutarties keitimo prielaidos ir poreikis keisti sutartį yra akivaizdus. Tačiau taip pat esama atvejų, kai sutarties keitimo prielaidos nėra tokios akivaizdžios, pavyzdžiui, pasikeitus kainų lygiui, kadangi kainų lygio pokytis pats savaime nėra pakeitimo pagrindas, tiekėjas, remdamasis nurodytu aiškinimu, galėtų kreiptis į perkančiąją organizaciją ir inicijuoti sutarties pakeitimą, tačiau negalėtų tikėtis konkretaus pakeitimo turinio. Kitaip tariant, tuo atveju, kai sutarties keitimo prielaidos yra akivaizdžios, tiekėjo teisėtas lūkestis yra ginamas labiau nei tuo atveju, kai sutarties keitimo prielaidos nėra tokios akivaizdžios. *Dėl pakeitimo labai padidėja pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties apimtis*²⁰⁵³.

Vertinant, ar pakeitimas laikytinas esminiu pagal [VPI](#) 89 straipsnio 4 dalies 3 punkto sąlygą, kartu turi būti vertinama, ar pakeitimas nepatenka į [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 2 punkto išimtį, kai yra leidžiamas viešojo pirkimo sutarties pakeitimas. Kitaip tariant, turi būti vertinama sąlyga *labai padidėja*, kadangi mažareikšmis viešojo pirkimo sutarties pakeitimas, patenkantis į [VPI](#) 89 straipsnio 2 dalies išimtį, nebūtų laikytinas esminiu. Be to, viešojo pirkimo sutarties pakeitimas iki 50 procentų pradinės viešojo pirkimo sutarties vertės [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies atvejais yra leidžiamas. Visais atvejais sąlyga *labai padidėja* vertinama, atsižvelgiant į viešojo pirkimo sutarties vertę, kadangi mažos vertės pirkimo sutartys gali daryti didelę įtaką toks pat vertės pakeitimas, kuris tarptautinės vertės pirkimui neturės reikšmingos įtakos. Pavyzdžiui, ESTT²⁰⁵⁴ sprendė, kad pakeitimas būtų atliktas pratęsiant viešojo pirkimo sutartį tokiam terminui, jog pratęsimo laikotarpiu atliktų papildomų darbų vertė beveik prilygo pagrindinės viešojo pirkimo sutarties vertei, todėl laikytas esminiu pakeitimu. Ypač griežtai turi būti vertinamos tos situacijos, kai papildomų darbų vertė viršija nustatytas tarptautinės vertės ribas ir nėra vykdomi atskiri viešojo pirkimai dėl šių darbų²⁰⁵⁵.

Komentuojama esminio pakeitimo sąlyga apima tiek tuos atvejus, kai yra papildomai įsigyjama pagal viešojo pirkimo sutartį numatytų prekių, paslaugų ar darbų, tiek ir tuos, kai papildomai įsigyjama prekių, paslaugų ar darbų, kurie visiškai nenumatyti viešojo pirkimo sutartyje²⁰⁵⁶.

- 4) *Kai tiekėją, su kuriuo sudaryta pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, pakeičia naujas tiekėjas dėl kitų priežasčių, negu [VPI](#) 89 straipsnio 1 dalies 4 punkte nurodytos priežastys.*

Viešųjų pirkimų procedūrų vykdymo rezultatas – atrinktas konkretus rinkos dalyvis, su kuriuo yra sudaroma viešojo pirkimo sutartis bei kuris faktiškai vykdo sutartinius įsipareigojimus, t.y. perkančiosioms organizacijoms yra svarbus tiekėjo individualizavimas.

²⁰⁵³ ESTT 2008 m. birželio 19 d. sprendimas byloje *Presstext*, [C-454/06](#).

²⁰⁵⁴ ESTT 2010 m. balandžio 22 d. sprendimas byloje Europos Komisija prieš Ispaniją, [C-423/07](#).

²⁰⁵⁵ ESTT 2010 m. balandžio 29 d. sprendimas byloje Europos Komisija prieš Vokietiją, [C-160/08](#).

²⁰⁵⁶ Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L., *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*, Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018, p. 774.

Priešingu atveju, viešojo pirkimo sutarties vykdymo metu, keičiant tiekėją, būtų pažeisti skaidrumo, lygiateisiškumo ir kiti viešųjų pirkimų principai ([VPI](#) 17 straipsnis), kadangi tokiu atveju viešojo pirkimo sutartis būtų skiriama naujam tiekėjui be tinkamų procedūrų²⁰⁵⁷.

Pagal bendrąsias viešųjų pirkimų taisykles yra draudžiama perduoti savo teises ir pareigas pagal viešojo pirkimo sutartį tretiesiems asmenims, t. y. yra draudžiama tiekėjo, kaip viešojo pirkimo sutarties (preliminarijos sutarties) šalies, novacija ([CK](#) 6.141–6.143 straipsniai), išskyrus [VPI](#) 89 1 straipsnio 1 dalies 4 reglamentuojamais atvejais, kurių sąrašas yra baigtinis.

Tačiau teismų praktikoje, sprendžiant dėl jungtinės veiklos partnerių grupės sudėties pasikeitimo pirkimo procedūrų metu, yra išaiškinta, kad vienodo požiūrio į ūkio subjektus principas turi būti aiškinamas taip, kad perkančioji organizacija nepažeidžia šio principo, kai leidžia vienam iš dviejų ūkio subjektų, sudariusių įmonių grupę, kuri buvo pakviesta teikti pasiūlymą, pakeisti šią grupę jai iširus ir savo vardu dalyvauti viešojo pirkimo sutarties sudarymo derybų procedūroje su sąlyga, jog nustatyta, *pirma*, kad šis ūkio subjektas pats atitinka perkančiojo subjekto nustatytus reikalavimus ir *antra*, jo tolesnis dalyvavimas minėtoje procedūroje neiškreipia kitų konkurso dalyvių konkurencinės padėties²⁰⁵⁸. Nurodyta teismų praktika pagal analogiją taikytina ir vertinant jungtinės veiklos partnerių grupės sudėties pasikeitimą pirkimo sutarties vykdymo metu.

5. [VPI](#) 89 straipsnio 5 dalyje yra įtvirtinta taisyklė, kad tuo atveju, kai planuojamas atlikti viešojo pirkimo sutarties pakeitimas neatitinka [VPI](#) 89 straipsnio 1 arba 2 dalies taikymo sąlygų, toks pakeitimas [VPI](#) 89 straipsnio pagrindu yra negalimas.

Tuo tarpu perkančioji organizacija, nustatydama konkretaus pakeitimo, neatitinkančio [VPI](#) 89 straipsnio reikalavimų poreikį, pavyzdžiui, papildomų darbų, kurių vertė viršija [VPI](#) 89 straipsnio 1 arba 2 dalyje nurodytas leidžiamo pakeitimo vertės ribas, privalo vykdyti naują viešojo pirkimo procedūrą, laikydamasi jai taikytinų [VPI](#) taisyklių (reikalavimų).

²⁰⁵⁷ ESTT 2016 m. gegužės 24 d. sprendimas byloje *MT Højgaard ir Züblin*, [C-396/14](#).

²⁰⁵⁸ ESTT 2016 m. gegužės 24 d. sprendimas byloje *MT Højgaard ir Züblin*, [C-396/14](#).

90 straipsnis. Pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties nutraukimas

- 1. Perkančioji organizacija šiame straipsnyje nustatyta tvarka gali vieną iš šių būdų nutraukti pirkimo sutartį, preliminariąją sutartį ar sutartį, kuria keičiama pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, jeigu:**
 - 1) pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis buvo pakeista pažeidžiant šio įstatymo 89 straipsnį;**
 - 2) paaiškėjo, kad tiekėjas, su kuriuo sudaryta pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, turėjo būti pašalintas iš pirkimo procedūros pagal šio įstatymo 46 straipsnio 1 dalį;**
 - 3) paaiškėjo, kad su tiekėju neturėjo būti sudaryta pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis dėl to, kad Europos Sąjungos Teisingumo Teismas procese pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 258 straipsnį pripažino, kad nebuvo įvykdyti įsipareigojimai pagal Europos Sąjungos steigiamąsias sutartis ir Direktyvą 2014/24/ES.**
- 2. Nutraukiant pirkimo sutartį, preliminariąją sutartį ar sutartį, kuria keičiama pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, šio straipsnio 1 dalyje nurodytais pagrindais, laikomasi šių reikalavimų:**
 - 1) apie sutarties nutraukimą perkančioji organizacija privalo iš anksto pranešti tiekėjui per sutartyje nustatytą terminą, o jeigu sutartyje toks terminas nenurodytas, – prieš trisdešimt dienų;**
 - 2) sutarties nutraukimas atleidžia perkančiąją organizaciją ir tiekėją nuo sutarties vykdymo;**
 - 3) sutarties nutraukimas neturi įtakos ginčų nagrinėjimo tvarką nustatančių sutarties sąlygų ir kitų sutarties sąlygų galiojimui, jeigu šios sąlygos pagal savo esmę lieka galiojti ir po sutarties nutraukimo;**
 - 4) kai sutartis nutraukta, tiekėjas gali reikalauti grąžinti jam viską, ką jis yra perdavęs perkančiajai organizacijai vykdydamas sutartį, jeigu jis tuo pat metu grąžina perkančiajai organizacijai visa tai, ką buvo iš pastarosios gavęs. Kai grąžinimo natūra neįmanomas ar nepriimtinas dėl sutarties dalyko pasikeitimo, atlyginama pagal to, kas buvo gauta, vertę pinigais, jeigu toks atlyginimas neprieštarauja protingumo, sąžiningumo ir teisingumo kriterijams. Jeigu sutarties vykdymas yra tęstinis ir dalus, galima reikalauti grąžinti tik tai, kas buvo gauta po sutarties nutraukimo. Restitucija neturi įtakos sąžiningų trečiųjų asmenų teisėms ir pareigoms.**
- 3. Pirkimo sutartis, preliminarioji sutartis ar sutartis, kuria keičiama pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, gali būti nutraukta ir sutartyje nurodytais atvejais bei kitais negu šio straipsnio 1 dalyje nurodytais ir Civiliniame kodekse nustatytais atvejais ir tvarka.**

VPI 90 straipsnyje²⁰⁵⁹ yra įtvirtintas teisinis viešojo pirkimo sutarties, preliminariosios sutarties ar sutarties, kuria keičiama pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, nutraukimo reguliavimas, kuris pagal Direktyvos 2014/24/ES nuostatas tampa minimalia standartizuota šio instituto tvarka visoje ES. Priimant Direktyvą 2014/24/ES, buvo atsižvelgta į tai, kad perkančiosios organizacijos kartais gali susidurti su aplinkybėmis, dėl kurių viešojo pirkimo sutartys nutrauktinos anksčiau laiko, jog būtų įvykdytos pareigos viešųjų pirkimų srityje pagal ES teisę²⁰⁶⁰. Dėl to Direktyvos 2014/24/ES 73 straipsnyje buvo įtvirtintas minimalus atvejų, kuriems esant, perkančiosios organizacijos turi turėti teisę nutraukti viešąsias sutartis jų galiojimo metu, sąrašas²⁰⁶¹. Tuo tarpu kiekviena valstybė narė, įgyvendinanti Direktyvos 2014/24/ES 73 straipsnio nuostatas, turi teisę išplėsti viešųjų pirkimų sutarčių, preliminarinių sutarčių ar sutarčių, kuriomis pastarosios keičiamos, nutraukimo jų galiojimo metu pagrindų sąrašą. Tačiau Direktyvos 2014/24/ES 73 straipsnyje įtvirtintas minimalus sutarčių nutraukimo pagrindų sąrašas valstybių narių nacionalinėje teisėje negali būti susiaurinamas.

Lietuvos teisėje šiuo metu egzistuoja platesnis vienašališko sutarties nutraukimo atvejų sąrašas, lyginant jį su tuo, kuris įtvirtintas Direktyvos 2014/24/ES 73 straipsnyje – sutartis vienašališkai gali būti nutraukta ir pačioje sutartyje bei CK nurodytais atvejais (CK 6.217, 6.721 straipsniai).

1. VPI 90 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinti 3 (trys) alternatyvūs pagrindai, kuriems esant perkančioji organizacija gali vienašališkai nutraukti pirkimo sutartį, preliminarnią sutartį ar sutartį, kuria keičiama pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis.

Sąvoka *vienašališkai* reiškia, kad VPI 90 straipsnio 1 dalyje nurodytais atvejais sutartis gali būti nutraukta perkančiosios organizacijos sprendimu, nesikreipiant į teismą. Sąvokos *gali nutraukti* vartojimas reiškia, kad perkančioji organizacija atsakinga spręsti dėl VPI 90 straipsnio 1 dalyje nurodytų vienašališko sutarties nutraukimo pagrindų egzistavimo, ir, nustatiusi, jog egzistuoja bent vienas iš VPI 90 straipsnio 1 dalyje nurodytų pagrindų, perkančioji organizacija neturi pasirinkimo teisės nutraukti ar nenutraukti sutartį. Taigi šis pagrindų vertinimas ir taikymas (sutarties nutraukimas) – perkančiosios organizacijos pareiga. Pavyzdžiui, nustatymas, kad tiekėjas turėjo būti pašalintas iš pirkimo procedūrų dėl VPI 46 straipsnio 1 dalyje nurodytų pašalinimo pagrindų egzistavimo, bet tai neatlikta iš karto, reiškia, kad buvo sudarytas niekinis sandoris²⁰⁶². Be to, viešųjų pirkimų teisiniai santykiai yra ypatingi, siejami su viešuoju interesu. Viešojo pirkimo sutarčių sudarymui yra nustatytos specialiosios normos (VPI). Atitinkamai viešųjų pirkimų sutarčių nutraukimas taip pat nėra ir negali būti laikomas priklausomu išimtinai nuo perkančiosios organizacijos diskrecijos.

- 1) Pagal VPI 90 straipsnio 1 dalies 1 punktą perkančioji organizacija gali vienašališkai nutraukti sutartį, kuria keičiama pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, jeigu pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis buvo pakeista pažeidžiant

²⁰⁵⁹ Komentuojamos VPI 90 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 73 straipsnio nuostatas.

²⁰⁶⁰ Direktyvos 2014/24/ES preambulės 112-oji konstatuojamoji dalis.

²⁰⁶¹ Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L., *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*, Nomos, C.H. BECK, Hart publishing, 2018, p. 776.

²⁰⁶² Soloveičik, D., Šimanskis, K. Viešojo pirkimo sutarties pripažinimas negaliojančia pagal Lietuvos teismų praktiką. TEISĖ 84. 2012.

VPI 89 straipsnio reikalavimus (*detales apie pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties keitimą jų galiojimo laikotarpiu žiūrėti VPI 89 straipsnio komentarą*)

Nei VPI 90 straipsnyje, nei kitose VPI nuostatose (o taip pat ir Direktyvos 2014/24/ES 73 straipsnyje) nėra reglamentuojama, ar nurodyta nuostata turėtų būti taikoma tuo atveju, kai pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pakeitimo neteisėtumas yra konstatuojamas atitinkamos priežiūros institucijos ar teismo, ar išimtinai pačios perkančiosios organizacijos.

Tačiau VPI 90 straipsnio 1 dalies 1 punktą sistemiškai aiškinant ir taikant su VPI 95 straipsnio 1 dalies 2 punkto, 2 dalies 9 punkto nuostatomis, darytina išvada, kad VPI 90 straipsnio 1 dalies 1 punktas turėtų būti taikomas būtent tuo atveju, kai VPT nustato, kad viešojo pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis buvo pakeista nesilaikant VPI 89 straipsnio reikalavimų. Tokiu atveju perkančiajai organizacijai neginčijant nurodyto VPT sprendimo, perkančioji organizacija vienašališkai, nesikreipdama į teismą, turėtų nutraukti sutartį (susitarimą), kuria neteisėtai, nesilaikant VPI 89 straipsnio reikalavimų buvo pakeista viešojo pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, ir sutarties vykdymą tęsti pagal pirmines sutarties nuostatas.

Būtent tokį aiškinimą pagrindžia ir tai, kad priešingas vertinimas lemtų perkančiosios organizacijos, pažeidusios VPI 89 straipsnio reikalavimus, teisę savo pačios pažeidimą (neteisėtą elgesį) panaudoti prieš tiekėją ir būtų nesuderinamas nei su sąžiningumu, nei su gero administravimo principais²⁰⁶³, nei su interesų konflikto vengimo įgyvendinimu²⁰⁶⁴.

Taigi, VPI 90 straipsnio 1 dalies 1 punkto taikymo atveju sąvoka *gali nutraukti* reiškia perkančiosios organizacijos galimybę vienašališkai, nesikreipiant į teismą nutraukti sutartį, kuria (1) neteisėtai buvo pakeista viešojo pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, (2) nurodyto pakeitimo neteisėtumas buvo konstatuotas VPT (ar kitos priežiūros funkcijas atliekančios institucijos) sprendimu²⁰⁶⁵, (3) perkančioji organizacija neginčija ir nekvestionuoja VPT (ar kitos priežiūros funkcijas atliekančios institucijos) sprendimo. Kitaip tariant, VPI 90 straipsnio 1 dalies 1 punkto taikymo atveju perkančiosios organizacijos diskrecija reiškia ne perkančiosios organizacijos pasirinkimą nutraukti ar nenutraukti sutartį, kuria neteisėtai buvo pakeista pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, bet perkančiosios organizacijos pareigos nutraukti tokią sutartį įgyvendinimo būdą (sutartis gali būti nutraukta vienašališkai, nesikreipiant į teismą).

Svarbu pažymėti, kad ne kiekvienas neteisėtas pakeitimas turėtų lemti viso pakeičiančio sandorio, o ne tik konkretaus nuostatos, negaliojimą. Pagal CK 1.96 straipsnį sandorio dalies negaliojimas nedaro negaliojančių kitų jo dalių, jeigu galima daryti prielaidą, kad sandoris būtų buvęs sudarytas ištraukiant negaliojančios dalies. Taigi, kiekvienu atveju turėtų būti įvertinama, ar neteisėtas sutarties pakeitimas lemia viso pakeičiančiojo sandorio, ar tik atskiros jo dalies (normos) nutraukimą.

- 2) Pagal VPI 90 straipsnio 1 dalies 2 punktą perkančioji organizacija gali vienašališkai nutraukti pirkimo sutartį, preliminarniąją sutartį ar sutartį, kuria

²⁰⁶³ Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnis.

²⁰⁶⁴ Pagal analogiją žiūrėti LAT 2018 m. rugsėjo 4 d. nutartį civilinėje byloje Nr. e3K-3-319-969/2018.

²⁰⁶⁵ Atkreiptinas dėmesys į tai, kad viešojo pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pakeitimo neteisėtumas gali būti konstatuojamas ir teismo sprendimu, tačiau tokiu atveju būtent teismas sprendžia ir dėl neteisėtai sudaryto pakeitimo pripažinimo niekiniu ir negaliojančiu ar alternatyvų sankcijų perkančiajai organizacijai taikymo. Dėl to VPI 90 straipsnio 1 dalies 1 punkto taikymo klausimas nekyla.

keičiama pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, jeigu paaiškėja, kad tiekėjas, su kuriuo sudaryta pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, turėjo būti pašalintas iš pirkimo procedūros pagal [VPI 46](#) straipsnio 1 dalį (*detalesnė žiūrėti [VPI 46](#) straipsnio 1 dalies komentare*).

Pagal bendrąją taisyklę perkančioji organizacija tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimą patikrina vertindama tiekėjo pateiktą EBVPD (*detalesnė žiūrėti [VPI 50](#) straipsnio komentare*). Tačiau, remiantis [VPI 46](#) straipsnio 7 dalimi, perkančioji organizacija tiekėjas gali pašalinti iš pirkimo procedūros ir po EBVPD įvertinimo, jei perkančiajai organizacijai paaiškėja, kad tiekėjas atitinka bent vieną pirkimo dokumentuose įtvirtintą pašalinimo pagrindą. Kitaip tariant, perkančioji organizacija bet kuriame pirkimo procedūros etape iki viešo pirkimo pabaigos gali pašalinti tiekėją iš pirkimo procedūros, jei paaiškėja aplinkybės, susijusios su tiekėjo atitiktimi pirkimo dokumentuose įtvirtintiems pašalinimo pagrindams.

Atitinkamai [VPI 90](#) straipsnio 1 dalies 2 punkte yra įtvirtintas tiekėjo pašalinimas iš viešųjų pirkimų teisinių santykių ir po sutarties sudarymo, t. y. jau pasibaigus viešųjų pirkimų procedūroms. Kitaip tariant, [VPI 90](#) straipsnio 1 dalies 2 punkte yra įtvirtintas pavėluotas [VPI 46](#) straipsnio 1 dalies pašalinimo pagrindų taikymas, tokiu būdu užtikrinant perkančiosios organizacijos pasitaisymo galimybę.

Taigi, tuo atveju, jeigu, sudarius ir vykdant viešo pirkimo sutartį, preliminarioją sutartį ar sutartį, kuria keičiama pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, perkančiajai organizacijai paaiškėja, kad tiekėjas, su kuriuo sudaryta sutartis, turėjo būti pašalintas iš pirkimo procedūrų, sudaryta sutartis turėtų būti nutraukta. Priešingas vertinimas būtų nesuderinamas su tiekėjų lygiateisiškumo principu tuo aspektu, kad tiekėjas, kuris realiai neturėjo teisės sudaryti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties, negali gauti naudos iš sutarties tik dėl to, kad sutartis per klaidą vis dėlto buvo sudaryta²⁰⁶⁶.

Kadangi [VPI 90](#) straipsnio 1 dalies 2 punkte nėra detalizuota, ką konkrečiai reiškia sąvoka *paaiškėjo*, atsižvelgiant į [VPI 90](#) straipsnio 1 dalies 2 punkto esmę ir sąveiką su viešųjų pirkimų principais, vertintina, kad sąvoka *paaiškėjo* aiškinama ir taikytina plačiai. Tai yra tam, kad galėtų būti taikomas [VPI 90](#) straipsnio 1 dalies 2 punktas, nėra būtina, kad tiekėjo pašalinimo pagrindų, nurodytų [VPI 46](#) straipsnio 1 dalyje, egzistavimas būtų nustatytas (konstatuotas) VPT (ar kitos priežiūros funkcijas atliekančios institucijos) ar teismo sprendimu, tam pakanka pačios perkančiosios organizacijos sužinojimo ir pagrįsto aplinkybių įvertinimo.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad tuo atveju, jeigu paaiškėja, jog tiekėjas, su kuriuo sudaryta pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, turėjo būti pašalintas iš pirkimo procedūros pagal [VPI 46](#) straipsnio 1 dalį, tačiau perkančioji organizacija nepriima sprendimo (vengia priimti sprendimą) dėl sutarties nutraukimo, [VPI 90](#) straipsnio 1 dalies 2 punktas turėtų būti aiškinamas ir taikomas sistemiskai su [VPI 101](#) straipsnio 1 dalimi, įtvirtinančia tiekėjų, manančių, kad perkančioji organizacija nesilaikė [VPI](#) reikalavimų, teisę kreiptis į teismą, bei su [VPI 102](#) straipsnio 1 dalimi, įtvirtinančia tokios teisės įgyvendinimo terminus. Taigi, suinteresuoti tiekėjai, paaiškęs nurodytoms aplinkybėms, galėtų ginčyti perkančiosios organizacijos veiksmų (sutarties sudarymo ir jos nenutraukimo) teisėtumą, įskaitant, bet neapsiribojant, remdamiesi [VPI 90](#) straipsnio 1 dalies 2 punktu.

²⁰⁶⁶ Steinicke, Michael, Vesterdorf, Peter L., *Brussels Commentary on EU Public Procurement Law*, Nomos, C.H.BECK, Hart publishing, 2018, p. 776.

- 3) Pagal [VPI](#) 90 straipsnio 1 dalies 3 punktą perkančioji organizacija gali vienašališkai nutraukti pirkimo sutartį, preliminarnią sutartį ar sutartį, kuria keičiama pirkimo sutartis ar preliminarinioji sutartis, jeigu ESTT procese pagal [SESV](#) 258 straipsnį pripažino, kad su tiekėju neturėjo būti sudaryta pirkimo sutartis ar preliminarinioji sutartis dėl to, kad atitinkama valstybė narė neįvykdė savo įsipareigojimų pagal ES steigiamąsias sutartis ir [Direktyvą 2014/24/ES](#).

[SESV](#) 258 straipsnyje nurodyta, kad, jei EK mano, jog kuri nors valstybė narė neįvykdė kokios nors pareigos pagal ES steigiamąsias sutartis, ji šiuo reikalu pareikia pagrįstą nuomonę, iš pradžių suteikusi atitinkamai valstybei narei galimybę išdėstyti savo pastabas. Jei atitinkama valstybė narė per EK nustatytą laiką neatsižvelgia į tą nuomonę, EK gali perduoti šį reikalą svarstyti ESTT.

Taigi, ESTT pripažinus, kad valstybė narė pažeidė įsipareigojimus pagal ES steigiamąsias sutartis ir (ar) [Direktyvą 2014/24/ES](#), viešojo pirkimo sutartis, sudaryta pagal neteisėta pripažintą procedūrą, nepriklausomai nuo nacionalinio teisinio reguliavimo, negali būti laikoma sudaryta teisėtai ir turi būti nutraukta. Pabrėžtina, kad nurodyto vertinimo taip pat nepaneigia teisinio saugumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principai, *pacta sunt servanda* (*sutarčių reikia laikytis*) principas²⁰⁶⁷.

2. [VPI](#) 90 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinta pirkimo sutarties, preliminariosios sutarties, ar sutarties, kuria keičiama pirkimo sutartis ar preliminarinioji sutartis, nutraukimo [VPI](#) 90 straipsnio 1 dalyje nurodytais pagrindais tvarka.

Pagal [VPI](#) 90 straipsnio 2 dalies 1 punktą perkančioji organizacija apie sutarties nutraukimą privalo iš anksto pranešti tiekėjui per sutartyje nustatytą terminą, o jeigu sutartyje toks terminas nenustatytas, – prieš 30 (trisdešimt) dienų.

Sąvokos *privalo* vartojimas reiškia perkančiosios organizacijos pareigą laikytis [VPI](#) 90 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos vienašališko sutarties nutraukimo tvarkos, įskaitant, įspėjimo apie vienašališką sutarties nutraukimą terminų. Tačiau nurodytos tvarkos pažeidimas nelemia sutarties nutraukimo, kaip tokio, neteisėtumo. Vis dėlto perkančioji organizacija, planuodama nutraukti sutartį, turėtų bendradarbiauti su tiekėju, pavyzdžiui, prašydama paaiškinti naujai paaiškėjusias aplinkybes, o ne iš karto priimti sprendimą vienašališkai nutraukti sutartį.

Sąvokos *iš anksto* vartojimas reiškia, kad egzistuojant [VPI](#) 90 straipsnio 1 dalies 1-3 punktuose nurodytam sutarties nutraukimo pagrindui, perkančioji organizacija, prieš vienašališkai nutraukdama sutartį, turi pareigą apie tai įspėti tiekėją. Toks išankstinis pranešimas leidžia sutarties vykdytojui iš anksto sužinoti kitos šalies poziciją ir išvengti papildomų nuostalių, kurių gali atsirasti dėl to, kad nėra aišku, ar bus reikalaujama įvykdyti sutartį²⁰⁶⁸.

Pranešimas kitai šaliai apie sutarties nutraukimą turi būti aiškus, konkretus, jame turi būti nurodytas sutarties nutraukimo pagrindas, sutarties nutraukimo data, jis turi būti tinkamai įteiktas kitai šaliai²⁰⁶⁹. Tačiau kasacinio teismo yra išaiškinta, kad pats pranešimas apie būsimą vienašališką sutarties nutraukimą nesukuria kokių nors teisinių padarinių, tai yra tik būtinoji

²⁰⁶⁷ *In pat*; ESTT 2007 m. balandžio 17 d. sprendimas byloje *A.G.M.-COS.MET*, [C-470/03](#).

²⁰⁶⁸ LAT 2014 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-155/2014](#).

²⁰⁶⁹ LAT 2013 m. kovo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-208/2013](#).

vienašališko sutarties nutraukimo procedūrinė dalis²⁰⁷⁰. Pats pranešimas apie būsimą vienašališkos sutarties nutraukimą negali būti ginčo objektu, t. y. šalis, nesutinkanti su vienašaliu sutarties nutraukimu, gali ginčyti, kad nėra teisinio pagrindo tokiam sutarties nutraukimui, kad ji buvo įspėta netinkamai, nesuprato pranešimo turinio ir pan., tačiau pats pranešimas savaime yra tik vienašališko sutarties nutraukimo būtinoji procedūrinė dalis. Pažymėtina, kad kasacinio teismo praktikoje yra akcentuojamas pranešimo apie vienašališkos sutarties nutraukimą teisnumas, t. y. kad turi būti pranešta laikantis nustatytos tvarkos, tačiau tai nereiškia, kad pats pranešimas apie būsimą vienašališkos sutarties nutraukimą sukuria kokius nors konkrečius teisinius padarinius.

Istatyme nenustatyta tokio pranešimo forma, todėl šalys gali pačios aptarti dėl jos, o jeigu sutartyje neaptarta, – pranešimu laikytina bet kokia forma, kuri, atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes, yra protinga ir priimtina²⁰⁷¹. Vis dėlto perkančiosios organizacijos, siekdamos maksimalaus aiškumo ir tikslumo bei potencialių ginčų išvengimo pranešime apie būsimą vienašališką sutarties nutraukimą turėtų nurodyti, kad tiekėjas, nesutinkamas su sutarties nutraukimu, gali ginčyti tokį perkančiosios organizacijos sprendimą, o ieškinio pateikimo terminas skaičiuotinas ne nuo pranešimo gavo dienos, bet nuo pranešime nurodytos sutarties nutraukimo datos ([VPI](#) 102 straipsnio 4 dalis). Taip pat, siekiant maksimalaus aiškumo, pranešime dėl vienašališko sutarties nutraukimo perkančiosios organizacijos turėtų nurodyti, ar, suėjus pranešime nurodytam terminui, tiekėjas bus ar nebus atskiru raštu informuotas, kad pirkimo sutartis yra nutraukta (pabrėžtina, kad toks atskiras pranešimas pagal [VPI](#) 90 straipsnį nėra privalomas (būtinas)).

Perkančioji organizacija pirkimo sutartyje, preliminariojoje sutartyje ar sutartyje, kuria keičiama pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, turi teisę įtvirtinti konkretų pranešimo apie vienašališką sutarties nutraukimą terminą. Jei [VPI](#) 90 straipsnio 2 dalies 1 punkte, nei kitose [VPI](#) nuostatose neregamentuojama, koks konkrečiai įspėjimo apie sutarties nutraukimą terminas turėtų ir galėtų būti nurodomas sutartyje. Tačiau, atsižvelgiant į tokio pranešimo tikslą ir svarbą, nurodytas terminas turėtų būti protingas ir pakankamas tam, kad būtų išvengta papildomų šalių nuostolių. Pagal įstatymą protingu ir pakankamu terminu laikomas būtent 30 (trisdešimt) dienų terminas. Taigi, nors įstatyme neįtvirtintas draudimas sutartyje nurodyti ir trumpesnį įspėjimo terminą, perkančiosios organizacijos neturėtų tuo piktnaudžiauti. Tuo tarpu, jeigu sutartyje nėra nurodytas konkretus pranešimo apie sutarties nutraukimą terminas, perkančioji organizacija privalo vadovautis [VPI](#) 90 straipsnio 2 dalies 1 punktu ir tiekėją apie sutarties nutraukimą informuoti (įspėti) ne vėliau kaip prieš 30 (trisdešimt) dienų.

[VPI](#) 90 straipsnio 2 dalies 2 punkte reglamentuojami vienašališko perkančiosios organizacijos sutarties nutraukimo padariniai, nurodant, kad sutarties nutraukimas atleidžia perkančiąją organizaciją ir tiekėją nuo sutarties vykdymo. Tai reiškia, kad pagal bendrąją taisyklę, nutraukus sutartį, perkančioji organizacija netenka teisės reikalauti ją įvykdyti, o tiekėjas nebeturį pareigos ją vykdyti. Kitaip tariant, nutraukdamos sutartį, šalys atsisako nuo tolesnių savo įsipareigojimų vykdymo.

Tačiau [VPI](#) 90 straipsnio 2 dalies 3 punkte yra įtvirtinta nurodytos bendrosios taisyklės išimtis, pagal kurią sutarties nutraukimas neturi įtakos ginčų nagrinėjimo tvarką nustatančių sutarties sąlygų ir kitų sutarties sąlygų galiojimui, jeigu šios sąlygos pagal savo esmę lieka galios ir po sutarties nutraukimo. [VPI](#) 90 straipsnio 2 dalies 3 punkte nedetalizuota ir

²⁰⁷⁰ LAT 2015 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-30-219/2015](#).

²⁰⁷¹ LAT 2013 m. liepos 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-364/2013](#).

nepaaiškinta, kokios sąlygos galėtų būti laikomos *kitomis sąlygomis*, kurios lieka galioti ir po sutarties nutraukimo.

Pirmiau aptarta [VPI](#) 90 straipsnio 2 dalies 3 punkte įtvirtinta nuostata yra analogiška (identiška) [CK](#) 6.221 straipsnio 3 dalyje įtvirtintai nuostatai. LAT, aiškindamas [CK](#) 6.221 straipsnio 3 dalies normą yra nurodęs, kad, sprendžiant dėl atitinkamos sutarties sąlygos galiojimo po sutarties nutraukimo, turi būti atsižvelgiama į sąlygų esmę. Pavyzdžiui, jeigu sutarties sąlygos susijusios su naudoti perduotu daiktu, tai šios sutarties sąlygos reikalauja, kad sutarties sąlygomis gavęs turtą ir jos galiojimo metu pagal sutarties reikalavimus naudojęs daiktą asmuo vykdytų daikto naudojimo sąlygas ir po sutarties nutraukimo to, kol jis naudojasi daiktu, taip pat sąlygos galiotų atsiskaitymams, susijusiems su daikto naudojimu iki sugrąžinimo²⁰⁷². Kitos sutarties sąlygos, kurios nurodomos [CK](#) 6.221 straipsnio 3 dalies nuostatoje (analogiškai ir [VPI](#) 90 straipsnio 2 dalies 3 punkte), taip pat gali būti šalių pagrindinėje sutartyje įtvirtintos sąlygos dėl sutarties nutraukimo padarinių, susijusios su sutarties šalies prisiimta prievole, išipareigojimais, perduoto turto disponavimu, nuostolių atlyginimu ir kt.²⁰⁷³

[VPI](#) 90 straipsnio 2 dalies 4 punkte yra reglamentuojamas restitucijos taikymas pirkimo sutarties, preliminarinės sutarties, ar sutarties, kuria keičiama pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, nutraukimo atveju. [VPI](#) 90 straipsnio 2 dalies 4 punkto nuostata koreliuoja su [CK](#) 6.222 straipsnio, kuriuo reglamentuojamas restitucijos taikymo klausimas sutarties nutraukimo atveju, nuostatomis. LAT yra aiškinęs, kad restitucija – civilinės prievolių teisės, bet ne viešųjų pirkimų teisės institutas. Sprendžiant ginčus dėl viešųjų pirkimų procedūrų teisėtumo ir jų pagrindu sudarytų sutarčių negaliojimo (o, atitinkamai ir viešojo pirkimo sutarties nutraukimo atveju), restitucija turi būti taikoma pagal [CK](#) normas²⁰⁷⁴. Dėl to, aiškinant ir taikant [VPI](#) 90 straipsnio 2 dalies 4 punktą yra aktuali teismų praktika, suformuota aiškinant ir taikant [CK](#) 6.222 straipsnio nuostatas. Pagal [CK](#) 6.222 straipsnio 1 dalyje (o atitinkamai ir [VPI](#) 90 straipsnio 2 dalies 4 punkte) įtvirtintą bendrąją dvišalės restitucijos taisyklę, nutraukus sutartį, šalis gali reikalauti grąžinti jai viską, ką ji yra perdavusi kitai šaliai vykdydama sutartį, jeigu ji tuo pat metu grąžina kitai šaliai visa tai, ką buvo iš pastarosios gavusi²⁰⁷⁵. Kai grąžinimas natūraliai nematomas ar nepriimtinas dėl sutarties dalyko pasikeitimo, atlyginama pagal to, kas buvo gauta, vertę pinigais, jeigu toks atlyginimas neprieštarauja protingumo, sąžiningumo ir teisingumo kriterijams. Tuo atveju, jeigu sutarties vykdymas yra tęstinis ir dalus, galima reikalauti grąžinti tik tai, kas buvo gauta po sutarties nutraukimo. Tęstinio vykdymo sutartis yra apibūdinama kaip sutartis, kuri vykdoma atliekant tam tikrus veiksmus, dažnai – tam tikrais periodais, arba tiesiog, kuri vykdoma keliais veiksmiais per sutartyje nustatytą laikotarpį. Esant tęstinio vykdymo sutarčiai jos prievolei vykdyti reikia tam tikro laiko, t. y. prievolių padarinių sukelia tik po tam tikro laiko²⁰⁷⁶.

Reikia atsižvelgti ir į tai, kad [VPI](#) 90 straipsnio 1 dalyje nurodytų sutarties nutraukimo pagrindų nustatymas iš esmės suponuoja, kad buvo sudarytas niekinis sandoris, t. y. sandoris, kuris teisine prasme neegzistuoja. Dėl to tais atvejais, kai pripažįstama niekine viešojo pirkimo sutartis pagal kurią faktinis paslaugų teikimas ar darbų atlikimas jau yra įvykęs ir restitucija

²⁰⁷² LAT 2014 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-15/2014](#).

²⁰⁷³ LAT 2009 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-273/2009](#); 2011 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-145/2011](#); LApT 2014 m. sausio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [2A-186/2014](#).

²⁰⁷⁴ LAT 2011 m. liepos 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-320/2011](#).

²⁰⁷⁵ LAT 2011 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-531/2011](#).

²⁰⁷⁶ LAT 2012 m. gegužės 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-212/2012](#).

natūra yra negalima (nes prievolės pagal šią sutartį įvykdė tik tiekėjas), atlyginimo dydis už suteiktas paslaugas ar atliktus darbus negali būti nustatomas pagal negaliojančios sutarties sąlygas, o perkančiosios organizacijos nepagrįsto sutaupymo vertė apskaičiuotina pagal analogiško sandorio vertės kriterijų (*ar kitus teisingo atlyginimo metodus*). Jei analogiško viešojo pirkimo sutarčių, sudarytų panašiu kaip pripažinto negaliojančio sandorio sudarymo metu, kainos (įkainių) teismas negalėtų nustatyti, jis galėtų vertinti sandorių, sudarytų panašiu metu tarp privatinės teisės reguliuojamų teisės subjektų (t. y. būtų galima vertinti ne viešojo pirkimo sutarčių, o kitų sandorių), vertę. Teisingo atlyginimo nustatymui taip pat gali būti taikomi ir kiti metodai (pvz., paskirta teismo ekspertizė)²⁰⁷⁷.

Bet kokių atveju, restitucija neturi įtakos sąžiningų trečiųjų asmenų teisėms ir pareigoms. Taip pat svarbu pažymėti, kad restitucijos taikymas ar netaikymas neapriboja nukentėjusios šalies teisės naudotis ir kitomis suderinamomis civilinių teisinių gynimo priemonėmis, pavyzdžiui, nuostolių atlyginimu²⁰⁷⁸.

Taip pat svarbu pažymėti, kad, nors [VPI](#) 90 straipsnio 2 dalyje tai tiesiogiai nereglamentuojama, sutarties šalis, patyrusi nuostolių dėl vienašališko sutarties nutraukimo (kai toks nutraukimas pripažįstamas neteisėtu), turi teisę į ją atlyginimą. Kadangi [VPI](#) tiesiogiai nereglamentuojamiems santykiams subsidiariai taikytinos kitų teisės aktų nuostatos, nuostolių atlyginimo klausimas turėtų būti sprendžiamas remiantis [CK](#) nustatyta tvarka (įskaitant, bet neapsiribojant, [CK](#) 6.249, 6.256 straipsniai).

3. [VPI](#) 90 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta kitų nei nurodyti [VPI](#) 90 straipsnio 1 dalyje, viešojo pirkimo sutarties, preliminarosios sutarties ar sutarties, kuria keičiama pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, nutraukimo atvejų egzistavimo galimybė. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad [VPI](#) 90 straipsnio 1 dalyje nurodyti atvejai siejami su perkančiosios organizacijos pareiga nutraukti sutartį, tuo tarpu [VPI](#) 90 straipsnio 3 dalis susijusi tiek su perkančiosios organizacijos, tiek su tiekėjo teise nutraukti sudarytą ir vykdomą sutartį.

Pagal [VPI](#) 90 straipsnio 3 dalį pirkimo sutartis, preliminarioji sutartis ar sutartis, kuria keičiama pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, gali būti nutraukta sutartyje bei [CK](#) nurodytais atvejais ir tvarka. Tai reiškia, kad [VPI](#) 90 straipsnio 1 dalis yra specialioji teisės norma, kurioje yra įtvirtinti specialūs viešųjų pirkimų sutarčių nutraukimo atvejai, tuo tarpu [VPI](#) 90 straipsnio 3 dalis nukreipia į [CK](#) 6.217 straipsnio 1 dalį ir 5 dalį, kuriose įtvirtinti bendrieji vienašališko sutarties nutraukimo pagrindai bei [CK](#) 6.721 straipsnį, kuriame reglamentuojamas vienašalis paslaugų sutarties nutraukimas. Tačiau nurodytas specialusis teisinis reguliavimas viešojo pirkimo būdu sudarytoms paslaugų teikimo sutartims gali būti taikomas tik tokiais atvejais, jeigu perkančiosios organizacijos viešojo pirkimo sutartyje aiškiai ir tiksliai nurodys, jog viešojo pirkimo sutartis galės būti nutraukiama ir [CK](#) nurodytais atvejais. Kitaip tariant, nepaisant to, jog [CK](#) 6.217 bei 6.721 straipsniai yra įstatyminiai vienašalio sutarties nutraukimo pagrindai ir privačiuose teisiniuose santykiuose šalys turi neribotą teisę nutraukti sutartį vadovaudamosi nurodytais [CK](#) straipsniais, sisteminis [VPI](#) 90 straipsnio 3 dalies bei [VPI](#) 87 straipsnio 1 dalies 9 punkto aiškinimas ir taikymas suponuoja išvadą, kad viešojo pirkimo sutartyje turi būti aiškiai apibrėžti sutarties nutraukimo atvejai, įskaitant, bet

²⁰⁷⁷ LAT 2016 m. balandžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-7-89-378/2016](#).

²⁰⁷⁸ LAT 2012 m. gegužės 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-212/2012](#).

neapsiribojant, nurodyta, kad sutartis gali būti nutraukta [CK](#) nustatytais atvejais. Iš esmės tokios pozicijos laikomais ir teismų praktikoje²⁰⁷⁹.

[CK](#) 6.217 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad šalis gali nutraukti sutartį, jeigu kita šalis sutarties neįvykdo ar netinkamai įvykdo ir tai yra esminis sutarties pažeidimas. Pagal šio straipsnio 2 dalį, nustatant, ar sutarties pažeidimas yra esminis, ar ne, turi būti atsižvelgiama į tai: 1) ar nukentėjusi šalis iš esmės negauna to, ko tikėjosi iš sutarties, išskyrus atvejus, kai kita šalis nenumatė ir negalėjo protingai numatyti tokio rezultato; 2) ar pagal sutarties esmę gležtas prievolės sąlygų laikymasis turi esminę reikšmę; 3) ar prievolė neįvykdyta tvčia ar dėl didelio neatsargumo; 4) ar neįvykdymas duoda pagrindą nukentėjusiai šaliai nesitikėti, kad sutartis bus įvykdyta ateityje; 5) ar sutarties neįvykdžiusi šalis, kuri rengėsi įvykdyti ar vykdė sutartį, patirtų labai didelių nuostolių, jeigu sutartis būtų nutraukta. [CK](#) 6.217 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad vienašališkai sutartis gali būti nutraukta joje nustatytais atvejais.

Teisėtai sudaryta ir galiojanti sutartis jos šalims turi įstatymų galią ([CK](#) 6.189 straipsnio 1 dalis), todėl vienašalis sutarties nutraukimas galimas tik toje sutartyje ar įstatyme nustatytais atvejais. Sutarties nutraukimo, esant jos neįvykdymui, įskaitant netinkamą įvykdymą ir termino praleidimą, reglamentavimas [CK](#) įtvirtina tarptautinėje sutarčių teisėje pripažįstamo *favor contractus* (prioriteto sutarties vykdymui) principo taikymą nacionalinėje teisėje. Šis principas reiškia, kad šalys turi siekti išsaugoti sutartį, jeigu tai tik įmanoma, o sutarties nutraukimą naudoti tik kaip *ultima ratio* (paskutinė priemonė)²⁰⁸⁰. Nutraukimo pagrindai turi būti realūs, jų tikrumas įrodytas, ir jie turėtų reikšti, kad sutarties tokiu būdu galiojimas sukeltų nukentėjusiai šaliai sutarties sudarymo metu nenumatytus turinio ar asmeninio pobūdžio didelius praradimus. Vien tik formalus sutarties esminių nuostatų pažeidimas, jeigu neatsiranda neigiamų pasekmių (žalos) nukentėjusiai šaliai, paprastai leidžia daryti išvadą, kad esminio sutarties pažeidimo nebuvo, o nukentėjusios šalies rėmimasis tokia aplinkybe vienašališkai nutraukiant sutartį reiškia bandymą įrodyti tariamą ar apsimestinį sutarties nutraukimo pagrindą. Vienašalis sutarties nutraukimas kaip nukentėjusios šalies interesų savigynos priemonė įstatymų leidėjo yra įtvirtintas ir laikomas adekvačia reakcija į sutartį pažeidusios šalies elgesį, pasireiškusį esminiu sutarties pažeidimu²⁰⁸¹.

Kasacinis teismas yra pasisakęs, kad pagal [CK](#) 6.217 straipsnį sutarties pažeidimas gali būti laikomas esminiu dviem pagrindais: pirma, pažeidimas gali būti laikomas esminiu pagal įstatymą; antra, šalys gali pats susitarti, ką jos laikys esminiu pažeidimu²⁰⁸². Įstatyminis pažeidimo pripažinimo esminiu pagrindas yra vertybinis, vertinamasis, tuo tarpu sutartinis – daugiau formalus, diskrecinis, priklausantis nuo šalių valios. Atsižvelgiant į tai, skiriasi šių pagrindų egzistavimo įrodinėjimas ir paneigimas (nuginčijimas).

Kasacinio teismo praktikoje, sprendžiant, ar pažeidimas gali būti laikomas esminiu pagal įstatymą, išaiškinta, kad, vertinant [CK](#) 6.217 straipsnio 2 dalyje išvardytus kriterijus, darytina išvada, jog tuo didesnis atotrūkis tarp sutarties neįvykdymo ir pažadėto vykdymo, tuo didesnė tikimybė, kad sutarties neįvykdymas esant ginčui bus pripažintas esminiu; kiekvienu atveju sutarties pažeidimą pripažįstant esminiu, turi būti įvertinta, ar nukentėjusios šalies interesai dėl tokio pažeidimo buvo iš esmės suvaržyti, nes esminį sutarties pažeidimą nulemia tai, ar nukentėjusi šalis negavo didžiosios dalies to, ką pagal sutartį per visą jos terminą pagrįstai

²⁰⁷⁹ LAT 2018 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje [e3K-3-8-248/2018](#).

²⁰⁸⁰ LAT 2009 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-287/2009](#).

²⁰⁸¹ LAT 2014 m. kovo 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-89/2014](#).

²⁰⁸² LAT 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-7-297/2012](#).

tikējosi gauti, taip pat ar nukentėjusios šalies teisėti, pagrįsti lūkesčiai dėl numatytų sutarties vykdymo rezultatų lieka neįgyvendinti vien dėl sutartį pažeidusio kontrahento veiksmų ar dėl kitų priežasčių²⁰⁸³.

Jeigu šalys susitarė, kad tam tikros sutarties sąlygos pažeidimas yra pagrindas vienašališkai nutraukti sutartį (CK 6.217 straipsnio 5 dalis), tai nebūtina, kad jos būtų susitarusios šį pažeidimą vertinti kaip esminį (CK 6.217 straipsnio 2 dalis)²⁰⁸⁴. Sutartyje ir įstatyme išvardytų vienašališko sutarties nutraukimo pagrindų taikymo skirtumas yra tas, kad teismas netikrina, ar sutartyje įtvirtintas sutarties nutraukimo pagrindas savo pobūdžiu atitinka CK 6.217 straipsnio 2 dalies kriterijus. Skirtingai nuo CK 6.217 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto vienašališko sutarties nutraukimo teisinio pagrindo – esminio sutarties pažeidimo, nulemta sutartį pažeidusios šalies kaltais veiksmais, CK 6.217 straipsnio 5 dalyje įtvirtintas vienašališko sutarties nutraukimo pagrindas sutartyje nustatytais atvejais nebūtinai siejamas su vienos iš sutarties šalių kalte ar esminiu sutarties neįvykdymu (netinkamu vykdymu)²⁰⁸⁵.

Pavyzdys

Tęstinio pobūdžio prekių tiekimo sutartyje nurodyta, kad, užsakovui užfiksavus ne mažiau kaip 3 (tris) sutartyje nurodyto prekių pristatymo termino praleidimo atvejus, bus laikoma, kad tiekėjas iš esmės pažeidė sutartį ir užsakovas turi teisę vienašališkai nutraukti sutartį bei reikalauti sumokėti baudą. Nurodytu atveju, sprendžiant, ar užsakovas įgijo teisę vienašališkai nutraukti sutartį, vertinama, ar jis įrodė, kad tiekėjas pažeidė ne mažiau kaip 3 (tris) sutartyje nurodytus pažeidimus – ne mažiau kaip 3 (tris) kartus praleido prekių pristatymo terminą²⁰⁸⁶.

Atsižvelgiant į CK 6.217 straipsnio 5 dalyje įtvirtintą šalių teisę susitarti dėl konkretaus pažeidimo kvalifikavimo esminiu, praktikoje galėjo susiklostyti neproporcingų situacijų, kai viešojo pirkimo sutartį nutraukus dėl sutartyje nurodyto ir esminiu apibrėžto pažeidimo (nors ir nedidelio) bei tiekėją tuo pagrindu įtraukus į Nepatikimų tiekėjų sąrašą (*detaliau žiūrėti VPI 91 straipsnio komentarą*), tiekėjui būtų užkirstas kelias dalyvauti viešųjų pirkimų procedūrose. Tačiau nurodytų neproporcingų situacijų kilimo rizika buvo minimizuota ESTT praktikoje²⁰⁸⁷. ESTT nurodė, kad perkančiosios organizacijos ir konkurso laimėtojo pasitikėjimo santykių užmezgimas reiškia, kad perkančioji organizacija neturi būti automatiškai saistoma kitos perkančiosios organizacijos atlikto vertinimo per ankstesnį viešąjį pirkimą ir kiekvieną kartą turi pati įvertinti tiekėjo patikimumą (nepatikimumą). Taigi, po ESTT pateiktų išaiškinimų didėja racijos egzistuoti grynai sutartiniam vienašališko sutarties nutraukimo pagrindui (nepriklausomai nuo to, ar jis siejamas su esminiu pažeidimu, ar ne), kadangi tiekėjui visa apimtimi nėra užkertamas kelias dalyvauti kituose viešuosiuose pirkimuose.

²⁰⁸³ LAT 2009 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-287/2009](#); 2012 m. gegužės 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-212/2012](#); 2017 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-53-684/2017](#).

²⁰⁸⁴ LAT 2014 m. sausio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-114/2014](#); 2018 m. spalio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-386-378/2018](#).

²⁰⁸⁵ LAT 2018 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-8-248/2018](#).

²⁰⁸⁶ Pagal analogiją žiūrėti LAT 2018 m. spalio 26 d. nutartį civilinėje byloje Nr. [e3K-3-386-378/2018](#).

²⁰⁸⁷ ESTT 2019 m. spalio 3 d. sprendimas byloje *Delta Antrepriză*, [C-267/18](#).

Bet kokių atvejų, sutartyje nurodytas nutraukimo pagrindas yra sutarties sąlyga, todėl teismo vertinamas ir kontroliuojamas sutarties sąlygų teisėtumo ir sąžiningumo aspektais²⁰⁸⁸. Net ir sutartį vienašališkai nutraukiant, kai tai joje tiesiogiai nustatyta, paisant kontrahento teisėtų interesų, tokiu nutraukimu neturėtų būti padaroma neproporcingai didelė žala kontrahento teisėtiems interesams, lyginant su sutartį nutraukiančios šalies interesais²⁰⁸⁹.

Svarbu pažymėti, kad nukentėjusioji šalis, delsdama pasinaudoti vienašališka sutarties nutraukimu, savo veiksmais patvirtina, kad priims tolimesnį sutarties vykdymą. Taip ji sukuria lūkestį sutartį pažeidusiai šaliai, kad sutartis nebus nutraukta, todėl ji praranda teisę nutraukti sutartį²⁰⁹⁰.

Sutarties šalių galimybė vienašališkai nutraukti sutartį remiantis pačioje sutartyje arba CK nurodytais atvejais, taip pat ribojama tuo, kad CK nustatyta privaloma vienašališko sutarties nutraukimo tvarka. Apie vienašališką sutarties nutraukimą privaloma iš anksto pranešti kitai šaliai per sutartyje nustatytą terminą, o jeigu toks terminas nenurodytas, – prieš trisdešimt dienų (CK 6.218 straipsnio 1 dalis).

Nurodyti teisės vienašališkai nutraukti sutartį ribojimai užtikrina sutarties pagrindu atsiradusių teisinių santykių stabilumą, teisinės padėties apibrėžtumą. Vienai iš šalių piktnaudžiaujant vienašališko nutraukimo teise, kita turi teisę teisme reikalauti pripažinti tokius veiksmus neteisėtais ir atlyginti nuostolius; tokiu atveju teismas įvertina, ar sutartis nutraukta pagrįstai ir teisėtai bei apgina sąžiningos šalies interesus. Taigi sutartį vienašališkai nutraukianti šalis prisiima riziką dėl vienašališko sutarties nutraukimo neteisėtumo ir dėl to jai tenkančių nepalankių padarinių²⁰⁹¹.

Kaip jau nurodyta, be nurodytų bendrųjų CK 6.217 straipsnyje įtvirtintų vienašališko sutarties nutraukimo pagrindų ir taisyklių, CK 6.221 straipsnyje yra įtvirtintos specialiosios vienašališko būtent paslaugų sutarčių nutraukimo taisyklės.

Pagal CK 6.221 straipsnio 1 dalį klientas turi teisę vienašališkai nutraukti sutartį, nepaisydamas to, kad paslaugų teikėjas jau pradėjo ją vykdyti. Klientas, siekdamas sutartį nutraukti CK 6.221 straipsnio 1 dalies pagrindu, neprivalo remtis paslaugų teikėjo kalte šiam netinkamai vykdant ar nevykdant sutarties, toks nutraukimas galimas nesant paslaugų teikėjo kaltės. Pagal CK 6.221 straipsnio 1 dalį klientas gali pats nuspręsti, kada atsisakyti jam teikiamų paslaugų ir nutraukti sutartį. Ši paslaugų gavėjo teisė yra besąlyginė, ji negali būti siejama su tam tikru aplinkybių nustatymu (pvz., paslaugos teikėjo veiksmai, teisinis ar ekonominis kliento pasinaudojimo nutraukti sutartį pagrįstumas ir pan.) ir nepriklauso nuo to, ar paslaugos gavėjas yra fizinis, ar juridinis asmuo²⁰⁹².

Nors pagal bendrąją taisyklę klientas turi teisę nutraukti paslaugų sutartį, vadovaudamasis CK 6.271 straipsnio 1 dalimi, nepaisydamas to, ar tokia jo teisė yra įtvirtinta sutartyje, tačiau, kaip jau nurodyta, aptariamas specialusis CK 6.271 straipsnio teisinis

²⁰⁸⁸ LAT 2013 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-244/2013](#); 2014 m. sausio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-114/2014](#); 2018 m. spalio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-386-378/2018](#).

²⁰⁸⁹ LAT 2014 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-348/2014](#).

²⁰⁹⁰ LAT 2019 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-72-916/2019](#); Chochrin, T. [Vienašališkas sutarties nutraukimas: esminis pažeidimas ir papildomas terminas sutarčiai įvykdyti. Privatinės teisės teorija ir praktika. Liber Amicorum Vytautui Pakalniškiui](#). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2013, p. 292–294.

²⁰⁹¹ LAT 2015 m. gruodžio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-694-969/2015](#).

²⁰⁹² LAT 2007 m. birželio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-235/2007](#); 2013 m. spalio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-476/2013](#).

reguliavimas (kaip ir bendrosios [CK](#) 6.217 straipsnio vienašališko sutarties nutraukimo taisyklės) viešojo pirkimo būdu sudarytoms paslaugų teikimo sutartims gali būti taikomas tik tokiu atveju, jeigu tai nurodyta sutartyje ([VPI](#) 87 straipsnio 1 dalies 9 punktas).

Taigi, priklausomai nuo to, kaip perkančioji organizacija suformuluoja konkretų viešojo paslaugų pirkimo dokumentų nuostatą, t. y., nustato sutarties nutraukimo galimybę [CK](#) 6.271 straipsnio pagrindu arba nurodo, kad sutarties nutraukimas vykdomas [CK](#) nustatyta tvarka ar ne, gali susiklostyti dvi iš esmės skirtingos situacijos dėl perkančiosios organizacijos teisės vienašališkai nutraukti viešojo paslaugų pirkimo sutartį įgyvendinimo. *Pirma*, perkančiajai organizacijai viešojo pirkimo dokumentuose įtvirtinus nuostatą (viešojo pirkimo sutartyje numatius), kad perkančioji organizacija turi teisę vienašališkai nutraukti sutartį [CK](#) 6.271 straipsnio pagrindu (arba nurodžius bendrą nuostatą, kad sutarties nutraukimas vykdomas [CK](#) nustatyta tvarka), perkančioji organizacija turės teisę bet kuriuo sutarties vykdymo momentu vienašališkai nutraukti viešojo paslaugų pirkimo sutartį, nedetalizuodama ir neįrodinėdama nei teisinio, nei ekonominio tokio savo sprendimo priežasčių. *Antra*, perkančiajai organizacijai sutartyje nenurodžius sutarties nutraukimo galimybės [CK](#) 6.271 straipsnio pagrindu (taip pat nenurodžius bendros nuostatos, kad sutarties nutraukimas vykdomas [CK](#) nustatyta tvarka), perkančioji organizacija vienašališkai sutartį galės nutraukti remdamasi tik sutartyje nurodytais sutarties nutraukimo pagrindais (jeigu tokie bus nurodyti).

Pavyzdžiui, atsižvelgiant į viešųjų pirkimų tikslą sudaryti pirkimo sutartį, leidžiančią įsigyti perkančiajai organizacijai (atlikti pirkimą įgalijusiai perkančiajai organizacijai) ar tretiesiems asmenims reikalingų prekių, paslaugų ar darbų, racionaliai naudojant tam skirtas lėšas, viešojo pirkimo sutartyje gali būti įtvirtinta nuostata, kad viešojo pirkimo sutartis, nepriklausomai nuo tiekėjo veiksmų ir (ar) kaltės, gali būti nutraukiama tuo atveju, kai viešojo pirkimo objektas – paslaugos – perkančiajai organizacijai tampa nebereikalingas. Tačiau, siekiant pasinaudoti tokia sutartine nuostata, leidžiančia vienašališkai nutraukti viešojo pirkimo sutartį, labai svarbu, kad perkančiajai organizacijai neberekėtų ne konkretaus tiekėjo, su kuriuo sudaryta sutartis, paslaugų, bet neberekėtų konkrečių paslaugų apskritai. Priešingas sutartinės nuostatos dėl vienašališko sutarties nutraukimo, pasikeitus perkančiosios organizacijos poreikiams, aiškinimas ir leidimas perkančiajai organizacijai nutraukti viešojo pirkimo sutartį, sudarytą su konkrečiu tiekėju, dėl to, kad būtent konkretaus tiekėjo teikiamos paslaugos (o ne paslaugos apskritai) tapo nebereikalingos perkančiajai organizacijai, galėtų lemti tai, jog perkančioji organizacija galėtų vykdyti viešuosius pirkimus dėl to paties objekto tol, kol laimėtoju būtų pasirinktas konkretus perkančiosios organizacijos pageidaujamas subjektas. O toks sutartinės nuostatos aiškinimas būtų nesuderinamas nei su viešųjų pirkimų principais, nei su viešųjų pirkimų tikslu ([VPI](#) 17 straipsnis)²⁰⁹³.

Nurodytų skirtingų situacijų pavyzdžiai patvirtina, kad perkančiosios organizacijos, siekdamos užsitikrinti, kad viešojo paslaugų pirkimo sutartis, sudaryta dėl mokymų, audito ir panašių paslaugų, nepatiriant didelių sunkumų, bet kuriuo jos vykdymo momentu galės būti nutraukta, pavyzdžiui, dėl pasikeitusių perkančiosios organizacijos poreikių, viešojo pirkimo dokumentuose kaip sutarties nutraukimo pagrindą turėtų nustatyti (ir) [CK](#) 6.721 straipsnio 1 dalį.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad, nors [VPI](#) 90 straipsnis yra skirtas vienašališko sutarties nutraukimo reguliavimui, tai savaime neriboja galimybės viešojo pirkimo sutartyje,

²⁰⁹³ Ten pat.

preliminariojoje sutartyje ar sutartyje, kuria keičiama pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis įtvirtinti nuostata, kad sutartis gali būti nutraukta bendru šalių sutarimu ir tam, priešingai nei vienašališko sutarties nutraukimo atveju, nėra būtinas sutarties sąlygų pažeidimas. Vis dėlto sutarties nutraukimas šalių tarpusavio susitarimu negali prieštarauti privalomoms įstatymų normoms, viešajai tvarkai ar gerai moralei.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

91 straipsnis. Pirkimo sutarties neįvykdymas ar netinkamas įvykdymas

- 1. Perkančioji organizacija ne vėliau kaip per 10 dienų Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje Viešųjų pirkimų tarnybos nustatyta tvarka skelbia informaciją apie pirkimo sutarties neįvykdžiusius ar netinkamai ją įvykdžiusius tiekėjus (tiekėjų grupės atveju – visus grupės narius), taip pat apie ūkio subjektus, kurių pajėgumais rėmėsi tiekėjas ir kurie su tiekėju prisiėmė solidaria atsakomybę už pirkimo sutarties įvykdymą pagal šio įstatymo 49 straipsnio 5 dalį, jeigu pažeidimas įvykdytas dėl tos pirkimo sutarties dalies, kuriai jie buvo paštelkti, kai:**
 - 1) sutartis nutraukta dėl esminio pirkimo sutarties pažeidimo arba priimtas perkančiosios organizacijos sprendimas, kad tiekėjas pirkimo sutartyje nustatytą esminę pirkimo sutarties sąlygą vykdė su dideliais arba nuolatiniiais trūkumais ir dėl to perkančioji organizacija pritaikė sutartyje nustatytą sankciją;**
 - 2) priimtas teismo sprendimas, kuriuo tenkinamas perkančiosios organizacijos reikalavimas atlyginti nuostolius, patirtus dėl to, kad tiekėjas sutartyje nustatytą esminę pirkimo sutarties sąlygą vykdė su dideliais arba nuolatiniiais trūkumais.**
- 2. Šio įstatymo 46 straipsnio 4 dalies 6 punkte ir šio straipsnio 1 dalyje nurodytas terminas skaičiuojamas:**
 - 1) jeigu tiekėjas nesikreipė į teismą, ginčydamas pirkimo sutarties nutraukimą dėl esminio pirkimo sutarties pažeidimo ar perkančiosios organizacijos sprendimą, kad tiekėjas pirkimo sutartyje nustatytą esminę pirkimo sutarties sąlygą vykdė su dideliais arba nuolatiniiais trūkumais ir dėl to perkančioji organizacija pritaikė sutartyje nustatytą sankciją, – nuo šio įstatymo 102 straipsnio 4 dalyje nurodyto termino pabaigos;**
 - 2) jeigu tiekėjas kreipėsi į teismą, ginčydamas pirkimo sutarties nutraukimą dėl esminio pirkimo sutarties pažeidimo ar perkančiosios organizacijos sprendimą, kad tiekėjas pirkimo sutartyje nustatytą esminę pirkimo sutarties sąlygą vykdė su dideliais arba nuolatiniiais trūkumais ir dėl to perkančioji organizacija pritaikė sutartyje nustatytą sankciją, – nuo teismo sprendimo, kuriuo nustatoma, kad nėra pagrindo tenkinti tiekėjo reikalavimą, įsiteisėjimo dienos;**
 - 3) nuo teismo sprendimo, kuriuo tenkinamas perkančiosios organizacijos reikalavimas atlyginti nuostolius, patirtus dėl to, kad tiekėjas sutartyje nustatytą esminę pirkimo sutarties sąlygą vykdė su dideliais arba nuolatiniiais trūkumais, įsiteisėjimo dienos.**
- 3. Perkančioji organizacija, Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje paskelbusi šio straipsnio 1 dalyje nurodytą informaciją, ne vėliau kaip per 3 darbo dienas apie tai informuoja tiekėją.**

VPI 91 straipsnyje yra reglamentuojami tiekėjų įtraukimo į Nepatikimų tiekėjų sąrašą²⁰⁹⁴ (kitai – „juodąjį tiekėjų sąrašą“) pagrindai ir tvarka, taip pat tiekėjų informavimo apie jų įtraukimą į nurodytą sąrašą terminai. VPI 91 straipsnis aiškinamas ir taikomas sistemiskai su VPI 95 straipsnio 1 dalies 11 punktu, kuriame įtvirtinta VPT funkcija administruoti perkančiųjų organizacijų pagal komentuojamą straipsnį paskelbtą informaciją (*detalesnį žiūrėti VPI 95 straipsnio 1 dalies 11 punkto komentarą*), bei VPI 46 straipsnio 4 dalies 6 punktu, kuriame nurodytas tiekėjų pašalinimo iš pirkimo procedūrų pagrindas – tiekėjas, įtrauktas į Nepatikimų tiekėjų sąrašą (*detalesnį žiūrėti VPI 46 straipsnio 4 dalies 6 punkto, 8 dalies komentarą*).

1. VPI 91 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad perkančioji organizacija ne vėliau kaip per 10 (dešimt) dienų CVP IS VPT nustatyta tvarka skelbia informaciją apie pirkimo sutarties neįvykdžiusius ar netinkamai ją įvykdžiusius tiekėjus (tiekėjų grupės atveju – visus grupės narius), taip pat apie ūkio subjektus, kurių pajėgumais rėmėsi tiekėjas ir kurie su tiekėju prisiėmė solidarią atsakomybę už pirkimo sutarties įvykdymą pagal VPI 49 straipsnio 5 dalį, jeigu pažeidimas įvykdytas dėl tos pirkimo sutarties dalies, kuriai jie buvo pasitelkti.

Sąvokos *skelbia* vartojimas reiškia, kad VPI 91 straipsnio 1 dalies nuostatos nesuteikia perkančiajai organizacijai diskrecijos spręsti dėl netinkamai viešojo pirkimo sutartį vykdžiusių tiekėjų įtraukimo ar neįtraukimo į Nepatikimų tiekėjų sąrašą. Esant įstatyme nustatytiems pagrindams, perkančiosios organizacijos privalo išviešinti viešojo pirkimo sutarties pažeidusius tiekėjus. Taigi nepatikimo tiekėjo išviešinimas yra ne perkančiosios organizacijos teisė, o pareiga, kurios vykdymas yra privalomas, pagrįstas siekiu apsaugoti perkančiąsias organizacijas nuo tiekėjų, nevykdančių sutartinių įsipareigojimų²⁰⁹⁵. Teismų praktikoje laikomasi pozicijos, kad nepatikimų tiekėjų sąrašo sudarymu yra ginamas viešasis interesas, apsaugantis perkančiąsias organizacijas nuo sutarčių sudarymo su nekokybiškas paslaugas ir (arba) prekes teikiančiais, ar darbus atliekančiais asmenimis (tiekėjais)²⁰⁹⁶. Kita vertus, šio instituto preventyvus pobūdis lemia ir tai, kad papildomai užtikrinamas jau sudarytų viešojo pirkimo sutarčių tinkamas vykdymas.

Pagal VPI 91 straipsnio 1 dalį, esant įstatyme nustatytiems pagrindams, į Nepatikimų tiekėjų sąrašą privalo būti įtraukti šie subjektai:

- 1) **Tiekėjas** – tiek juridinis, tiek fizinis asmuo. Tačiau, viešinant duomenis apie fizinį asmenį, būtina užtikrinti, kad nebus pažeistos Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo nuostatos. VPT yra nurodžiusi, kad Nepatikimų tiekėjų sąrašą skelbiant informaciją apie tiekėją – fizinį asmenį, perkančioji organizacija turėtų skelbti tik tiek asmens duomenų, kiek reikia identifikuoti konkretų fizinį asmenį kaip ūkio subjektą (pavyzdžiui, fizinio asmens vardą, pavardę, individualios veiklos pažymėjimo arba verslo liudijimo numerį), neskelbti ypatingų asmens duomenų ir asmens kodo, neskelbti fizinio asmens kontaktinių duomenų (pavyzdžiui, fizinio asmens abonento, telefono ryšio numerio, nors ir naudojamo verslo tikslais ar darbinių funkcijų vykdymui, fizinio

²⁰⁹⁴ Nepatikimų tiekėjų sąrašas viešai skelbiamas adresu: <https://vpt.lrv.lt/nepatikimi-tiekėjai-1>

²⁰⁹⁵ LApT 2019 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2A-890-302/2019](#).

²⁰⁹⁶ LApT 2017 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2-1513-178/2017](#); 2018 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2-540-302/2018](#).

asmens gyvenamosios vietos adreso) be jo sutikimo²⁰⁹⁷. Grėsmė, kad Nepatikimų tiekėjų sąraše paviešinus tik netinkamai sutartį vykdžiusio ir (ar) neįvykdžiusio tiekėjo – fizinio asmens – vardą ir pavardę, nurodyti duomenys gali sutapti su kito fizinio asmens duomenimis, turėtų (galėtų) būti minimizuota bendradarbiavimo tarp tiekėjo ir perkančiosios organizacijos pagalba. Be to, tiekėjas, vadovaudamasis [VPI](#) 101 straipsniu, kiekvienu atveju turi teisę ginčyti perkančiosios organizacijos sprendimą dėl tiekėjo pašalinimo iš viešojo pirkimo procedūrų, įrodinėdamas, kad ne jis yra įtrauktas į Nepatikimų tiekėjų sąrašą (jame nurodytų asmens duomenų sutapties ar kitos perkančiosios organizacijos apsirikimo atveju).

- 2) **Visi ūkio subjektų grupės nariai** – tuo atveju, jeigu tiekėjas yra jungtinės veiklos sutarties pagrindu veikianti ūkio subjektų grupė, nustačius, kad egzistuoja tiekėjo įtraukimo į Nepatikimų tiekėjų sąrašą pagrindas, į jį turi būti įtraukti visi ūkio subjektų grupės nariai, nepriklausomai nuo to, kurio konkrečiai jungtinės veiklos partnerio veiksmai ir (ar) neveikimas nulėmė netinkamą sutarties vykdymą ar neįvykdymą. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad, atsižvelgiant į tai, jog subtiekejams kaip ir tiekėjams taikomi tam tikri reikalavimai, subtiekejai turėtų būti vertinami kaip tiekėjo grupės dalis, juolab kad subtiekejams, priešingai nei kitas trečiasis asmuo (pavyzdžiui, įrangos nuomotojas ar prekių tiekėjas statybų rangoje), perkančiosios organizacijos naudai betarpiškai (fiziškai, organizaciniu aspektu) prisideda prie viešojo pirkimo sutarties vykdymo²⁰⁹⁸. Dėl to, ūkio subjektų grupę sudarant tiek jungtinės veiklos partneriams, tiek subrangovams, visi ūkio subjektų grupės nariai trauktini į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, jeigu nustatomas [VPI](#) 91 straipsnyje įtvirtintas pagrindas.
- 3) **Ūkio subjektai, kurių pajėgumais rėmėsi tiekėjas** – tuo atveju, jeigu tiekėjas, teikdamas pasiūlymą, rėmėsi kitų ūkio subjektų pajėgumais tam, kad atitiktų perkančiosios organizacijos nustatytus kvalifikacijos (ekonominio ir finansinio pajėgumo) reikalavimus, ir nurodyti ūkio subjektai prisiėmė solidarią atsakomybę už pirkimo sutarties įvykdymą (*detačiau žiūrėti [VPI](#) 49 straipsnio 5 dalies komentarą*), į Nepatikimų tiekėjų sąrašą turi būti įtrauktas ne tik tiekėjas, bet ir solidarią atsakomybę prisiėmę ūkio subjektai, nepriklausomai nuo to, ar sutartis netinkamai įvykdyta (neįvykdyta) dėl jų, ar ne dėl jų veiksmų. Tai reiškia, kad ūkio subjektų, kurių pajėgumais rėmėsi tiekėjas, įrašymui į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, priešingai nei įrašymui į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą, nėra būdinga asmeninė ūkio subjekto atsakomybė (sankcija) (*detačiau žiūrėti [VPI](#) 52 straipsnio 1 dalies komentarą*). Taip pat, ūkio subjektų, kurių pajėgumais rėmėsi tiekėjas, įrašymas į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, netaikytinas ir sutartine atsakomybe, jeigu sutartis neįvykdyta ar netinkamai įvykdyta ne dėl jų veiksmų.

Tačiau tuo atveju, jeigu ūkio subjektai, kurių pajėgumais rėmėsi tiekėjas, nebuvo prisiėmę solidarios atsakomybės už pirkimo sutarties įvykdymą (savanoriškai ar dėl to, kad perkančioji organizacija to nepareikalavo), nustačius, kad pirkimo sutartis įvykdyta netinkamai ar neįvykdyta, į Nepatikimų tiekėjų sąrašą yra įtraukiamas tik tiekėjas.

²⁰⁹⁷ <https://vpt.lrv.lt/lt/pasalinimo-pagrindai-1/nepatikimu-tiekejy-sarasas-1/klausimai-atsakymai/perkanciosioms-organizacijoms-5>

²⁰⁹⁸ LAT 2017 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-354-690/2017](#).

Pagal [VPI](#) 91 straipsnio 1 dalį tiekėjas (vienadalis ar jungtinis), o esant aptartoms sąlygoms – ir ūkio subjektai, kurių pajėgumais jis rėmėsi, į Nepatikimų tiekėjų sąrašą įtraukiami nustačius bent vieną iš 3 (trių) alternatyvių pagrindų:

- 1) **Sutartis nutraukta dėl esminio pirkimo sutarties pažeidimo** (*detalesnė detalizacija dėl esminio sutarties pažeidimo sampratos ir perkančiosios organizacijos teisės vienašališkai nutraukti sutartį dėl esminio sutarties pažeidimo žiūrėti [VPI](#) 90 straipsnio 3 dalies komentarą*).
- 2) **Priimtas perkančiosios organizacijos sprendimas, kad dideliu arba nuolatiniu būdu vykdoma pirkimo sutartyje nustatyta esminę pirkimo sutarties sąlygą vykdė su dideliais arba nuolatiniiais trūkumais ir dėl to perkančioji organizacija pritaikė sutartyje nustatyta sankciją.** Nei [VPI](#) 91 straipsnio 1 dalyje, nei kitose [VPI](#) nuostatose nedetalizuojama, kokios konkrečiai sutarties sąlygos gali būti kvalifikuojamos esminėmis sutarties sąlygomis. Teismų praktikoje išaiškinta, kad vertinimas, kurios sąlygos yra esminės, o kurios – ne, priklauso nuo sutarties rūšies, jos pobūdžio, šalių išreikštos valios, susitarimo, įstatymo, reglamentuojančio ginčo santykius²⁰⁹⁹. VPT taip pat yra nurodžiusi, kad pavyzdinio esminių pirkimo sutarties sąlygų sąrašo nėra, nes kiekvienu atveju dėl pirkimo objekto ypatybių, esminės sąlygos gali būti skirtingos. Teismų praktikoje kaip dažniausi esminių sutarties sąlygų pavyzdžiai išskiriamas sutarties terminas, kokybė. Dėl to perkančioji organizacija kiekvieną kartą turėtų vertinti (taip pat tai įtvirtinti sutartyje), kokias sąlygas laikyti esminėmis. Bet koku atveju perkančioji organizacija negali vertinti ar parengti tokių esminių pirkimo sutarties nuostatų, kurios pažeistų imperatyviasias teisės normas ([CK](#) 1.80 straipsnis, 6.157 straipsnis), teisės principus ([CK](#) 1.5 straipsnis), būtų neatitinkančios proporcingumo ir protingumo reikalavimų²¹⁰⁰.

[VPI](#) 91 straipsnio 1 dalyje taip pat nedetalizuota *didelių arba nuolatinių trūkumų* samprata. LAT, taikydamas iki 2017 m. liepos 1 d. galiojusį [VPI](#), sprendė dėl nuolatinių sutarties vykdymo trūkumų pripažinimo esminiu sutarties pažeidimu, dėl kurio perkančioji organizacija vienašališkai nutraukė sutartį; teismas nurodė, kad vien tik formalus sutarties esminių nuostatų pažeidimas neigiamai atsiranda neigiamų pasekmių (žalos) nukentėjusiai šaliai, paprastai leidžia daryti išvadą, kad *esminio sutarties pažeidimo* nebuvo, o nukentėjusios šalies rėmimasis tokia aplinkybe vienašališkai nutraukiant sutartį reiškia bandymą įrodyti tariamą ar apsimestinį sutarties nutraukimo pagrindą²¹⁰¹.

Pažymėtina, kad pagal [VPI](#) 91 straipsnio 1 dalį didelių arba nuolatinių trūkumų pagrindas nesusietas su sutarties esminiu pažeidimu ar jos nutraukimu, todėl tam, kad tiekėjas būtų įtrauktas į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, pakanka įrodyti savarankišką trūkumų pagrindą. Atsižvelgiant į tai, kad sudaryta sutartis šalims turi įstatymo galią ir šalys privalo sutartis vykdyti taip, kaip jose nurodyta, vertintina, jog pirkimo sutartyje šalys gali apibrėžti atvejus, kas laikoma dideliu ir nuolatiniu sutarties vykdymo trūkumu, suteikiančiu teisę perkančiajai organizacijai taikyti sutartyje įtvirtintas sankcijas ir tiekėją įtraukti į Nepatikimų tiekėjų sąrašą.

²⁰⁹⁹ LAT 2009 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-299/2009](#).

²¹⁰⁰ <https://klausk.vpt.lt/hc/lt/articles/115005719229-Kokios-pirkimo-sutarties-s%C4%85lygos-gali-%C5%ABti-esmin%C4%97mis>

²¹⁰¹ LAT 2018 m. spalio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-386-378/2018](#).

Taigi, remiantis komentuojamu pagrindu, perkančiosios organizacijos sprendimas skirti tiekėjui sankciją už esminės sutarties sąlygos vykdymą su nuolatiniais ar dideliais trūkumais, lemiantis tiekėjo įtraukimą į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, yra grindžiamas, įskaitant, bet neapsiribojant, pirkimo sutarties sąlygomis. Dėl tikslumo bei aiškumo, taip pat siekiant išvengti papildomų ginčų, rekomenduotina būtent sutartyje apibrėžti, kas bus laikoma dideliu ar nuolatiniu sutarties vykdymo trūkumu. Tuo tarpu tiekėjai, jau prieš teikdami pasiūlymus, turėtų itin atidžiai susipažinti su pirkimo sutarties projektu, išsiaiškinti, kokios yra esminės sutarties sąlygos, kaip sutartyje yra apibrėžti sutarties vykdymo dideli ir nuolatiniai trūkumai bei kokios yra numatytos sankcijos. Taigi, prieš teikdamas pasiūlymą, tiekėjas turėtų tinkamai įsivertinti savo pajėgumą įvykdyti pirkimo sutartį joje nustatytais sąlygomis bei riziką, kad nesėkmės atveju perkančiosios organizacijos sprendimu gali būti įtrauktas į Nepatikimų tiekėjų sąrašą.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad [VPI](#) 91 straipsnio 1 dalies 2 punkto taikymo prasme (priešingai nei [VPI](#) 90 straipsnio 3 dalies taikymo prasme) esminės viešojo pirkimo sutarties sąlygos pažeidimas ir sankcijos už tai skyrimas gali būti (nors ir nepivalo) tapatus esminiam sutarties pažeidimui. Kitaip tariant, nors esminės sutarties sąlygos pažeidimas, priešingai nei esminis pažeidimas, nesuteikia perkančiajai organizacijai teisės vienašališkai nutraukti sutartį, tiek vienu, tiek kitu atveju tai lemia tiekėjo įtraukimą į Nepatikimų tiekėjų sąrašą.

Taigi, tam, kad ūkio subjektas [VPI](#) 91 straipsnio 1 dalies 1 punkto pagrindu būtų įtrauktas į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, nėra būtina, jog sutartis būtų nutraukta dėl esminio jos pažeidimo, pakanka, kad: *pirma*, perkančioji organizacija priimtų sprendimą, kuriame būtų konstatuota, kad tiekėjas bent vieną konkrečiai nurodytą esminę pirkimo sutarties sąlygą vykdė su dideliais arba nuolatiniais trūkumais, *antra*, perkančioji organizacija už tai tiekėjui pritaikė sutartyje nustatytą sankciją, pavyzdžiui, delspinigius ar kitokio pobūdžio netesybas. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad praktikoje šios studijos gali sutapti, t. y. perkančioji organizacija priima sprendimą tiekėjui už esminės pirkimo sutarties sąlygos vykdymą su dideliais arba nuolatiniais trūkumais taikyti sutartyje numatytą sankciją ir apie tokį savo sprendimą informuoja tiekėją.

- 3) **Priimtas teismo sprendimas, kuriuo tenkinamas perkančiosios organizacijos reikalavimas atlyginti nuostolius, patirtus dėl to, kad tiekėjas sutartyje nustatytą esminę pirkimo sutarties sąlygą vykdė su dideliais arba nuolatiniais trūkumais.** Nurodytas tiekėjų įtraukimo į Nepatikimų tiekėjų sąrašą pagrindas reiškia, kad jo taikymui nebūtinas viešojo pirkimo sutarties nutraukimas, tačiau būtinas teismo sprendimas, kuriuo perkančiajai organizacijai iš tiekėjo būtų priteistas nuostolių, kuriuos perkančioji organizacija patyrė dėl ūkio subjekto kaltės – esminės pirkimo sutarties sąlygos vykdymo su dideliais arba nuolatiniais trūkumais, atlyginimas. Tai ypač aktualu tuo atveju, kai, pavyzdžiui, sutartyje nėra įtvirtintų sankcijų už netinkamą sutarties vykdymą ir (arba) sutartyje įtvirtinta bauda, netesybos nepadengia realių perkančiosios organizacijos patirtų nuostolių.

Tačiau praktikoje šios normos taikymas gali būti problemiškas, kadangi ieškinio dalykas (reikalavimas) įprastai būna žalos (nuostolių) atlyginimas, o pagrindas – dideli ir (ar) nuolatiniai sutarties vykdymo trūkumai. Atitinkamai teismo sprendimo rezoliucinėje dalyje turėtų būti nurodytas teismo sprendimas ieškinį tenkinti (visiškai ar iš dalies) ir priteisti perkančiajai organizacijai atitinkamą žalos dydį arba ieškinį atmesti. Dėl to gali susiklostyti situacija, kad teismo vertinimas dėl didelių ar nuolatinių sutarties vykdymo trūkumų bus išdėstytas tik sprendimo motyvuojamojoje, bet ne rezoliucinėje, dalyje. Nors, kaip jau

nurodyta, [VPI](#) 91 straipsnio 1 dalies 2 punkto taikymui yra būtina, kad būtų priimtas teismo sprendimas, kuriuo ne tik būtų tenkinamas perkančiosios organizacijos reikalavimas atlyginti nuostolius, bet taip pat būtų konstatuotas esminės pirkimo sutarties sąlygos vykdymas su dideliais arba nuolatiniais trūkumais. Dėl to perkančiosioms organizacijoms siekiant išvengti [VPI](#) 91 straipsnio 1 dalies 2 punkto taikymo problemų, rekomenduotina ieškinio reikalavimą formuluoti ne tik dėl žalos (nuostolių) atlyginimo, bet taip pat ir dėl pripažinimo, kad tiekėjas esminę pirkimo sutarties sąlygą vykdė su dideliais arba nuolatiniais trūkumais.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad [VPI](#) 91 straipsnyje nereglamentuoja, kiek kartų tas pats ūkio subjektas gali būti įtraukiamas į Nepatikimų tiekėjų sąrašą. Tačiau, atsižvelgiant į Nepatikimų tiekėjų sąrašo (nepatikimų tiekėjų išviešinimo) tikslą, svarbu, kad išviešinamoje informacijoje atsispindėtų visi tiekėjo padaryti ir konstatuoti pirkimo sutarties esminiai pažeidimai bei visi netinkami pirkimo sutarties vykdymo atvejai. Be to, viešos perkančiosios organizacijos pareigos įtraukti nepatikimą tiekėją į viešą registrą vykdymas neeliminuoja kitos perkančiosios organizacijos analogiškos pareigos vykdymo, jei ūkio subjekto netinkamas sutartinių įsipareigojimų vykdymas nustatomas dėl skirtingų sutarčių.

Perkančioji organizacija, nustačiusi, kad egzistuoja bent vienas iš nurodytų ūkio subjektų įtraukimo į Nepatikimų tiekėjų sąrašą pagrindas, privalo šią informaciją ne vėliau kaip per 10 (dešimt) dienų paskelbti CVP IS, laikydamasi VPT nusistatytos tvarkos. [VPI](#) 91 straipsnio 1 dalyje nurodyto 10 (dešimties) dienų termino pradžios ir skaičiavimo taisyklės yra įtvirtintos [VPI](#) 91 straipsnio 2 dalyje (žiūrėti [VPI 91 straipsnio 2 dalies komentarą](#)).

Svarbu pažymėti, kad, nors [VPI](#) 91 straipsnio 1 dalyje yra nurodytas konkretus terminas, per kurį perkančioji organizacija privalo CVP IS paskelbti informaciją apie nepatikimą tiekėją, tokio termino praleidimas nelemia nebegalėjimo tiekėjo įtraukti į Nepatikimų tiekėjų sąrašą. Teismų praktikoje pripažįstama, kad 10 (dešimties) dienų termino paskelbti apie pirkimo sutartis neįvykdžiusius ar netinkamai įvykdžiusius tiekėjus praleidimas negali užkirsti kelio, praleidus šį terminą, perkančiajai organizacijai paskelbti apie pirkimo sutartis netinkamai įvykdžiusius tiekėjus. Priešingas aiškinimas prieštarautų šio instituto tikslui – informacijos apie pirkimo sutarties netinkamą vykdymą paviešinimui, kad viešuosiuose pirkimuose dalyvautų tik tinkamai sutartis vykdanys ūkio subjektai. [VPI](#) 91 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas procedūrinis terminas negali būti laikomas naikinamuoju. Naikinamasis terminas yra toks terminas, kuriam pasibaigus išnyksta tam tikra civilinė teisė ar pareiga. Šio termino praleidimas tik galėtų sukurti prielaidas kaltam asmeniui taikyti atsakomybę už viešųjų pirkimų tvarkos pažeidimą ([Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso](#) 184 straipsnis). Tuo tarpu [VPI](#) nenustatytą jokių sankcijų perkančiosioms organizacijoms, kurios netinkamai vykdo [VPI](#) 91 straipsnio 1 dalyje nurodytas pareigas²¹⁰².

Tačiau perkančiosios organizacijos turėtų elgtis maksimaliai apdairiai ir rūpestingai, kadangi gali susiklostyti situacija, kuomet vienai perkančiajai organizacijai nesilaikant [VPI](#) 91 straipsnio 1 dalyje nurodyto termino ir laiku nepaskelbus aktualios informacijos apie pirkimo sutartį netinkamai vykdžiusį tiekėją, kita perkančioji organizacija tokį tiekėją pripažintų laimėtoju kitame viešajame pirkime ar, netgi, su tokiu tiekėju sudarytų viešojo pirkimo sutartį. Susiklosčius tokiai situacijai, t. y. praleidus [VPI](#) 91 straipsnio 1 dalyje nurodytą terminą ir paviešojant įtraukus tiekėją į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, komentaro autorių nuomone, gali susidaryti dvejopo pobūdžio, skirtingai sprendžiamos situacijos.

²¹⁰² LAPT 2018 m. birželio 7 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. [e2A-821-302/2018](#).

Pirma, kai tiekėjas yra pripažintas laimėtoju, tačiau pirkimo sutartis dar nėra sudaryta, perkančioji organizacija, atsižvelgdama į naujai paašikėjusią informaciją, privalėtų kreiptis į tiekėją dėl nurodytos informacijos paašikinimo ir, jį gavusi, spręsti dėl padarinių. Įvertinusi tiekėjo pateiktą informaciją ir nustačiusi, kad tiekėjas laikytinas nepatiku, perkančioji organizacija turėtų panaikinti savo sprendimą pripažinti tiekėją laimėjusiu ir pašalinti jį iš pirkimo procedūrų (*detales žiūrėti VPI 46 straipsnio 7 dalies komentarą*). Kita vertus, atlikusi reikšmingų aplinkybių tyrimą ir nustačiusi, kad, nepaisant to, jog tiekėjas yra įtrauktas į Nepatiku tiekėjų sąrašą, jis konkrečiame vykdomame pirkime vis dėlto laikytinas patiku ir perkančioji organizacija neturi pagrindo juo nepasitikėti²¹⁰³, perkančioji organizacija galėtų nekeisti savo sprendimo dėl laimėjusio tiekėjo ir sudaryti su juo pirkimo sutartį.

Antra, tuo atveju, jeigu perkančioji organizacija jau sudarė viešojo pirkimo sutartį su pavėluotai į Nepatiku tiekėjų sąrašą įtrauktu tiekėju, ji bet kokiame atveju privalėtų kreiptis į tiekėją dėl atitinkamų paašikinimų pateikimo. Gavusi tiekėjo paašikinimus, perkančioji organizacija turi teisę vertinti dėl tokio tiekėjo patikimumo ir galėtų spręsti, kad sutartis buvo sudaryta dėl suklydimo (CK 1.90 straipsnis). Tai reiškia, kad perkančioji organizacija, vertindama, kad, jeigu būtų žinojusi, kad tiekėjas įtrauktas į Nepatiku tiekėjų sąrašą, nebūtų sudariusi viešojo pirkimo sutarties, teismine tvarka galėtų ginčyti sudarytos sutarties teisėtumą, jei tiekėjas nesutiktų jos nutraukti bendru sutarimu. Šiame kontekste pažymėtina ir tai, kad į suklydimo sudėtį įeina ir aplinkybė, kad viešojo pirkimo procedūros metu tiekėjas nepateikė duomenų perkančiajai organizacijai, kad su juo anksčiau buvo nutraukta viešojo pirkimo sutartis dėl esminio jos pažeidimo. ESTT pripažįstama, kad tokie tiekėjo veiksmai gali būti laikomi kaip melagingos informacijos pateikimas²¹⁰⁴.

VPI 91 straipsnio 1 dalyje vartojama frazė „VPT nustatyta tvarka“ reiškia, kad tiekėjus į Nepatiku tiekėjų sąrašą įtraukia ir už konkrečios informacijos teisingumą yra atsakingos būtent perkančiosios organizacijos, tačiau VPT yra atsakinga už Nepatiku tiekėjų sąrašo administravimą – techninę galimybę perkančiosioms organizacijoms viešai paskelbti nepatikus tiekėjus.

Remiantis VPT nustatyta tvarka, perkančioji organizacija, vykdydama pareigą įtraukti tiekėją į Nepatiku tiekėjų sąrašą, turi užpildyti Nepatiku tiekėjų įvedimo anketą²¹⁰⁵ ir atsiųsti VPT jos pasirašytą ir kanuotą kopiją. VPT, gavusi perkančiosios organizacijos įgaliojot ar atsakingo asmens pasirašytą dokumentą, patvirtinantį Nepatiku tiekėjų sąrašą įvestų duomenų autentiškumą, CVP IS paskelbia tiekėją, kuris yra įtrauktas į Nepatiku tiekėjų sąrašą²¹⁰⁶.

Informacijos viešinimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos aprašo²¹⁰⁷ 39 punkte nurodyta, kad Nepatiku tiekėjų sąrašuose atitinkamai nurodoma ši informacija:

- 1) Pirkimo vykdytojo pavadinimas;

²¹⁰³ ESTT 2019 m. birželio 19 d. sprendimas byloje *Meca*, C-41/18; 2019 m. spalio 3 d. sprendimas byloje *Delta Antrepriză*, C-267/18.

²¹⁰⁴ ESTT 2019 m. birželio 19 d. sprendimas byloje *Meca*, C-41/18; 2019 m. spalio 3 d. sprendimas byloje *Delta Antrepriză*, C-267/18.

²¹⁰⁵ <https://vpt.lrv.lt/lt/pasalinimo-pagrindai-1/nepatikimu-tiekēju-sarasas-1/nepatikimu-tiekēju-ivedimo-anketa>

²¹⁰⁶ <https://vpt.lrv.lt/lt/pasalinimo-pagrindai-1/nepatikimu-tiekēju-sarasas-1/kaip-paskelbti-nepatikima-tiekēja>

²¹⁰⁷ Patvirtintas Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 19 d. įsakymu Nr. 1S-91.

- 2) Tiekėjo (tiekėjų grupės atveju – visų grupės narių (partnerių ar subrangovų), ūkio subjekto, kurio pajėgumais rėmėsi tiekėjas ir kuris su tiekėju prisiėmė solidaria atsakomybę už pirkimo sutarties įvykdymą pagal [VPI](#) 49 straipsnio 5 dalį, jeigu pažeidimas įvykdytas dėl tos pirkimo sutarties dalies, kuriai jis buvo pasirašytas pavadinimas, o jei tiekėjas yra fizinis asmuo, nurodomas jo vardas ir pavardė);
- 3) Tiekėjo (juridinio asmens) kodas (jeigu tiekėjas yra fizinis asmuo, asmens kodas nenurodomas);
- 4) Pirkimo sutarties nutraukimo data arba teismo sprendimo įsiteisėjimo data;
- 5) Data, nuo kurios skaičiuojamas 3 (trejų) metų tiekėjo buvimo Nepatikimų tiekėjų sąrašė terminas;
- 6) Data, iki kurios tiekėjas yra įtrauktas į Nepatikimų tiekėjų sąrašą.

2. [VPI](#) 91 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtintos [VPI](#) 46 straipsnio 4 dalies 6 punkte nurodyto 3 (trių) metų termino ir [VPI](#) 91 straipsnio 1 dalyje nurodyto 10 (dešimties) dienų termino skaičiavimo pradžios taisyklės.

Pagal [VPI](#) 91 straipsnio 2 dalį ūkio subjektų įtraukimo į Nepatikimų tiekėjų sąrašą momentas priklauso nuo to, (1) kokių konkrečiai [VPI](#) 91 straipsnio 1 dalyje nurodytu pagrindu perkančioji organizacija rengiasi tiekėją įtraukti į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, ir nuo to, (2) ar tiekėjas kvestionuoja (ginčija) tokį perkančiosios organizacijos sprendimą, ar ne.

Tiek [VPI](#) 101 straipsnio nuostatos (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 101 straipsnio komentarą*), tiek viešųjų pirkimų skaidrumo principas (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 17 straipsnio 1 dalies komentarą*) suponuoja tiekėjų galimybę patikrinti perkančiosios organizacijos priimtus sprendimus, juos ginčyti ir būti tikriems, kad viešųjų pirkimų ginčus nagrinėjančių institucijų priimti sprendimai bus tinkamai įgyvendinti²¹⁰⁸. Atitinkamai [VPI](#) 102 straipsnyje yra įtvirtinti konkretūs terminai, per kuriuos tiekėjas gali pasinaudoti nurodyta teise (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 102 straipsnio komentarą*).

Taigi, atsižvelgiant į tiekėjo įtraukimo į Nepatikimų tiekėjų sąrašą pagrindą ir tiekėjo teisę ginčyti perkančiosios organizacijos sprendimus, galimi skirtingi [VPI](#) 91 straipsnio 1 dalyje nurodyto 10 (dešimties) dienų termino, per kurį perkančioji organizacija privalo išviešinti informaciją apie nepatikimą tiekėją, pradžios momentai:

- 1) **Perkančioji organizacija priėmė sprendimą nutraukti pirkimo sutartį dėl esminio sutarties pažeidimo.** Remiantis [VPI](#) 102 straipsnio 4 dalimi, tiekėjas, manydamas, kad perkančioji organizacija nepagrįstai nutraukė pirkimo sutartį dėl esminio pirkimo sutarties pažeidimo, turi teisę pareikšti ieškinį teismui per 30 (trisdešimt) dienų nuo pirkimo sutarties nutraukimo. Priklausomai nuo to, ar tiekėjas per nurodytą 30 (trisdešimties) dienų terminą pareiškia ieškinį teismui, ar ne [VPI](#) 91 straipsnio 1 dalyje nurodytas 10 (dešimties) dienų terminas prasideda:

Jeigu tiekėjas nesikreipė į teismą, ginčydamas pirkimo sutarties nutraukimą dėl esminio sutarties pažeidimo – nuo [VPI](#) 102 straipsnio 4 dalyje įtvirtinto 30 (trisdešimties) dienų ieškinio senaties termino pabaigos.

²¹⁰⁸ ESTT 1999 m. spalio 28 d. sprendimas byloje *Alcatel Austria ir kt., C-81/98*.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija informavo tiekėją, kad nuo 2019 m. spalio 1 d. nutraukia pirkimo sutartį dėl esminio pirkimo sutarties pažeidimo. Pagal [VPI](#) 102 straipsnio 4 dalį tiekėjas, nesutikdamas su pirkimo sutarties nutraukimu dėl esminio pirkimo sutarties pažeidimo, turėjo teisę iki 2019 m. spalio 31 d. (imtinai) pareikšti ieškinį teismui. Jeigu tiekėjas iki 2019 m. spalio 31 d. nepareiškė ieškinio teismui, perkančioji organizacija privalėjo ne vėliau kaip 2019 m. lapkričio 11 d. (skaičiuojant 10 (dešimties) dienų terminą nuo 2019 m. spalio 31 d.), vykdydama [VPI](#) 91 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą pareigą, paskelbti informaciją apie tokį tiekėją.

Tačiau svarbu pažymėti, kad [VPI](#) 104 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta tiekėjo pareiga, pateikus ieškinį, ne vėliau kaip per 3 (tris) darbo dienas apie tai informuoti perkančiąją organizaciją. Perkančioji organizacija, suėjus 30 (trisdešimties) dienų terminui nuo sutarties nutraukimo dienos, paprasčiausiai gali neturėti informacijos apie ieškinio pateikimą, nors toks ieškinys ir yra pateiktas. Dėl to perkančioji organizacija neturėtų pernelyg skubėti, žinoma, laikydamasi [VPI](#) 91 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto 10 (dešimties) dienų termino, paskelbti informaciją apie tiekėją Nepatikimų tiekėjų sąrašą.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija informavo tiekėją, kad nuo 2019 m. spalio 1 d. nutraukia pirkimo sutartį dėl esminio pirkimo sutarties pažeidimo. Pagal [VPI](#) 102 straipsnio 4 dalį tiekėjas, nesutikdamas su pirkimo sutarties nutraukimu dėl esminio pirkimo sutarties pažeidimo, turėjo teisę iki 2019 m. spalio 31 d. (imtinai) pareikšti ieškinį teismui. 2019 m. spalio 31 d. tiekėjas pareiškė ieškinį teismui, tačiau tą pačią dieną apie ieškinio pareiškimą neinformavo perkančiosios organizacijos. Perkančioji organizacija, 2019 m. spalio 31 d. neturėdama informacijos apie ieškinio pateikimą, turi teisę įtraukti tokį tiekėją į Nepatikimų tiekėjų sąrašą. Vis dėlto, vadovaujantis [VPI](#) 104 straipsnio 1 dalimi, perkančioji organizacija neturėtų skubėti tą pačią dieną įrašyti tiekėjo į Nepatikimų tiekėjų sąrašą. Pasibaigus ieškinio pateikimo terminui, perkančiajai organizacijai rekomenduotina mažiausiai 3 (tris) darbo dienas neskubėti viešinti informacijos apie pirkimo sutartį netinkamai vykdžiusį tiekėją.

- **Jeigu tiekėjas kreipėsi į teismą, ginčydamas pirkimo sutarties nutraukimą dėl esminio sutarties pažeidimo** – nuo teismo sprendimo, kuriuo nustatoma, kad nėra pagrindo tenkinti tiekėjo reikalavimą, įsiteisėjimo dienos. [CPK](#) 279 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad pirmosios instancijos teismų sprendimai įsiteisėja pasibaigus apskundimo apeliacine tvarka terminui, jeigu sprendimas nėra apskųstas. Tuo atveju, kai yra paduotas apeliacinis skundas, sprendimas, kuris nėra panaikintas, įsiteisėja apeliacine tvarka išnagrinėjus bylą, o apeliacinės instancijos teismo nutartis ar naujas sprendimas įsiteisėja nuo jų priėmimo dienos.

- 2) **Perkančioji organizacija priėmė sprendimą, kad tiekėjas pirkimo sutartyje nustatytą esminę pirkimo sutarties sąlygą vykdė su dideliais arba nuolatinais**

trūkumais ir dėl to perkančioji organizacija pritaikė sutartyje nustatytą sankciją. Remiantis [VPI](#) 102 straipsnio 4 dalimi, tiekėjas, manydamas, kad perkančioji organizacija nepagrįstai priėmė sprendimą, kad tiekėjas pirkimo sutartyje nustatytą esminę pirkimo sutarties sąlygą vykdė su dideliais arba nuolatiniiais trūkumais ir dėl to perkančioji organizacija pritaikė sutartyje nustatytą sankciją, turi teisę pareikšti ieškinį teismui per 30 (trisdešimt) dienų nuo perkančiosios organizacijos sprendimo išsiuntimo tiekėjui dienos. Priklausomai nuo to, ar tiekėjas per nurodytą 30 (trisdešimties) dienų terminą pareiškia ieškinį teismui, ar ne, [VPI](#) 91 straipsnio 1 dalyje nurodytas 10 (dešimties) dienų terminas prasideda:

- **Jeigu tiekėjas nesikreipė į teismą, ginčydamas pirkimo sutarties nutraukimą dėl esminio sutarties pažeidimo** – nuo [VPI](#) 102 straipsnio 4 dalyje nurodyto 30 (trisdešimties) dienų termino pabaigos.
 - **Jeigu tiekėjas kreipėsi į teismą, ginčydamas pirkimo sutarties nutraukimą dėl esminio sutarties pažeidimo** – nuo teismo sprendimo, kuriuo nustatoma, kad nėra pagrindo tenkinti tiekėjo reikalavimą, įsiteisėjimo dienos.
- 3) **Teismas priėmė sprendimą, kuriuo tenkinamas perkančiosios organizacijos reikalavimas atlyginti nuostolius, patirtus dėl to, kad tiekėjas sutartyje nustatytą esminę pirkimo sutarties sąlygą vykdė su dideliais arba nuolatiniiais trūkumais.** Nurodytu atveju [VPI](#) 91 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas 10 (dešimties) dienų terminas prasideda nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos.

Atkreiptinas dėmesys, kad [VPI](#) 102 straipsnio 4 dalis yra ieškinio senaties termino norma. Tai reiškia, kad net ir pasibaigus [VPI](#) 102 straipsnio 4 dalyje nurodytiems terminams tiekėjas (ieškovas) turi teisę kreiptis į teismą, ginčydamas vienašališką sutarties nutraukimą dėl esminio pažeidimo ar perkančiosios organizacijos sprendimą dėl esminės sutarties sąlygos vykdymo su dideliais ar nuolatiniiais trūkumais ir sankcijos už tai skyrimo, prašydamas atnaujinti praleistą ieškinio pateikimo terminą²¹⁰⁹. Atitinkamai perkančioji organizacija (atsakovė) gali neprašyti taikyti ieškinio senaties termino²¹¹⁰. Bet koku atveju galimybė pareikšti ieškinį net ir pasibaigus [VPI](#) 102 straipsnio 4 dalyje nurodytam terminui, jokių būdų nevaržo perkančiosios organizacijos, kuri, vadovaudamasi [VPI](#) 91 straipsniu, privalo paskelbti informaciją apie pirkimo sutartį netinkamai vykdžiusius ar neįvykdžiusius tiekėjus.

3. [VPI](#) 91 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta perkančiosios organizacijos, įtraukusios ūkio subjektą į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, pareiga ne vėliau kaip per 3 (tris) darbo dienas apie tai informuoti tiekėją.

[VPI](#) 91 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta perkančiosios organizacijos pareiga užtikrinti, kad tiekėjas, įtrauktas į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, būtų tinkamai apie tai informuotas, kadangi dėl to tiekėjui kyla atitinkami padariniai ir sunkumai, dalyvaujant kituose viešuosiuose pirkimuose (dėl šio žiūrėti [VPI](#) 46 straipsnio 4 dalies, 8 dalies komentarus). Tačiau, analogiškai, kaip jau

²¹⁰⁹ [CK](#) 1.131 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad, jeigu teismas pripažįsta, jog ieškinio senaties terminas praleistas dėl svarbios priežasties, pažeistoji teisė turi būti ginama, o praleistas ieškinio senaties terminas atnaujinamas.

²¹¹⁰ [CK](#) 1.126 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad ieškinio senatį teismas taiko tik tuo atveju, kai ginčo šalis reikalauja.

nurodyta [VPI](#) 91 straipsnio 1 dalies komentare, šio procedūrinio termino praleidimas jokiū būdu nelemia tiekėjo įtraukimo į Nepatikimų tiekėjų sąrašą neteisėtumo ir (ar) negaliojimo.

Tokių aiškinimą pagrindžia ir tai, kad tiek perkančiosios organizacijos, tiek tiekėjai yra laikytini profesionaliais viešųjų pirkimų teisinių santykių dalyviais²¹¹¹. Jau perkančioji organizacija informavus tiekėją apie priimtą sprendimą nutraukti pirkimo sutartį dėl esminio pažeidimo ar priimtą sprendimą skirti tiekėjui sankciją už esminių sutarties sąlygų vykdymą su nuolatiniais ir dideliais trūkumais, tiekėjui turi būti suprantama ir aišku, kad, įsteisėjus tokiam perkančiosios organizacijos sprendimui, tiekėjas bus įtrauktas į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, kadangi tokios pasekmės nustatytos įstatyme. Dėl to [VPI](#) nėra įtvirtinto reikalavimo, kad perkančioji organizacija, pavyzdžiui, pranešime apie pirkimo sutarties nutraukimą dėl esminio pažeidimo informuotų tiekėją ir apie tokio nutraukimo būsimas pasekmes – įtraukimą į Nepatikimų tiekėjų sąrašą.

Vis dėlto svarbu pažymėti, kad tiekėjo įtraukimas į Nepatikimų tiekėjų sąrašą yra laikytinas atskiru perkančiosios organizacijos sprendimu, kuris gali būti ginčijamas ir kitais pagrindais, nei įtvirtinta [VPI](#) 91 straipsnyje. Kitaip tariant, tiekėjas gali ginčyti įtraukimą į Nepatikimų tiekėjų sąrašą, nes jis buvo įtrauktas, pavyzdžiui, per klaidą, todėl jam nėra poreikio atskirai ginčyti sutarties nutraukimą ar netesybų taikymą. Tai galėtų būti ypač aktualu tretiesiems asmenims, kurie neprisiėmė solidarios atsakomybės su tiekėju (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 91 straipsnio 1 dalies komentarą*), kadangi tokie asmenys sutarties nesudaro, jos nevykdo, jų atžvilgiu netaikomos netesybos.

Papildomai pažymėtina, kad tiekėjo įtraukimas į Nepatikimų tiekėjų sąrašą savaime nelemia draudimo tiekėjui dalyvauti kituose viešuosiuose pirkimuose. Nurodytas pašalinimo pagrindas (tiekėjo įtraukimas į Nepatikimų tiekėjų sąrašą) grindžiamas svarbiausiu sutartį sudariusio konkurso laimėtojo santykių su perkančiąja organizacija veiksnium – laimėtojo patikimumu, kuriuo grindžiamas perkančiosios organizacijos pasitikėjimas juo. Taigi, perkančiosios organizacijos ir konkurso laimėtojo pasitikėjimo santykių užmezgimas reiškia, kad perkančioji organizacija neturi būti automatiškai saistoma kitos perkančiosios organizacijos atlikto vertinimo per ankstesnį viešąjį pirkimą²¹¹² (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 46 straipsnio 4 dalies 6 punkto komentarą*).

²¹¹¹ LAT 2015 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-84-248/2015](#).

²¹¹² ESTT 2019 m. birželio 19 d. sprendimas byloje *Meca*, [C-41/18](#); 2019 m. spalio 3 d. sprendimas byloje *Delta Antrepriză*, [C-267/18](#).

92 straipsnis. Pirkimų valdyme dalyvaujančios institucijos

1. Formuojant Europos Sąjungos pirkimų politiką dalyvauja, Europos Sąjungos pirkimų teisę į nacionalinę teisę perkelia, valstybės pirkimų politiką formuoja ir jos įgyvendinimą organizuoja, koordinuoja ir kontroliuoja ministerija, atsakinga už viešųjų pirkimų politikos formavimą.
2. Pirkimų politiką įgyvendina Viešųjų pirkimų tarnyba.
3. Pirkimų priežiūrą atlieka Viešųjų pirkimų tarnyba ir kitos valstybės institucijos pagal savo kompetenciją, taip pat Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu įgalioti Europos Sąjungos ar atskirų valstybių finansinę paramą administruojantys viešieji juridiniai asmenys pagal savo kompetenciją.
4. Šio įstatymo 46 straipsnio 4 dalies 1 punkte nurodytų tiekėjų susitarimų, kuriais iškreipiama pirkime dalyvaujančių tiekėjų konkurencija, nustatymo klausimais perkančiąsias organizacijas konsultuoja ir metodinę pagalbą teikia Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba.
5. Šio įstatymo 21 straipsnio 1 dalyje nurodytų interesų konfliktų nustatymo gaires rengia Vyriausioji tarnybinės etikos komisija.
6. Centrinės valdžios institucijų sąrašą peržiūri, atnaujina ir apie jį Europos Komisiją informuoja ši sąrašą tvirtinanti Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliota institucija.
7. Informaciją į kitų valstybių narių institucijų, perkančiųjų organizacijų ar tiekėjų paklausimus dėl šio įstatymo 37, 38, 39, 46, 47, 48, 50, 51, 53 ir 57 straipsnių nuostatų taikymo teikia valstybės institucijos ir įstaigos pagal savo kompetenciją ir kiti asmenys, išduodantys dokumentus, susijusius su šioje dalyje nurodytų straipsnių nuostatų taikymu. Teikiant šią informaciją negali būti atskleidžiama konfidenciali informacija ir turi būti užtikrinama asmens duomenų apsauga pagal įstatymų reikalavimus.
8. Sprendimų, kuriuos priėmė teismas pagal šio įstatymo 106 straipsnio 2 dalį, kopijas per Centrinę viešųjų pirkimų informacinę sistemą Viešųjų pirkimų tarnybai teikia Nacionalinė teismų administracija.
9. Perkančiųjų organizacijų neatitinkantį prieigą prie dokumentų ar informacijos, patvirtinančios tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimą, per Centrinę viešųjų pirkimų informacinę sistemą teikia tokius duomenis tvarkančios pagal šio įstatymo 51 straipsnio 8 dalį į Viešųjų pirkimų tarnybos sudaromą sąrašą įtrauktos institucijos.
10. Duomenis apie pirkimo sutarčių ir vidaus sandorių vykdymą iš informacinės sistemos „E. sąskaita“ į Centrinę viešųjų pirkimų informacinę sistemą teikia valstybės įmonė Registrų centras. Informaciją, kuri turi būti teikiama pagal šį reikalavimą, nustato Viešųjų pirkimų tarnyba.
11. Informaciją apie subjektus, neatitinkančius minimalių patikimo mokesčių mokėtojo kriterijų, kaip tai numatyta šio įstatymo 46 straipsnio 4 dalies 8 punkte, skelbia Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos.

12. Šio įstatymo 37 straipsnio 2 dalyje ir 47 straipsnio 6 dalyje nurodytą informaciją reikalingą įvertinti, ar perkančiosios organizacijos, veikiančios gynybos srityje, ketinama sudaryti pirkimo sutartis keltų grėsmę nacionalinio saugumo interesams, pagal perkančiosios organizacijos kreipimąsi teikia kompetentingos institucijos vadovaudamosi Nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos įstatyme nurodytais sandorių atitikties nacionalinio saugumo interesams kriterijais. Šio įstatymo 37 straipsnio 2 dalyje ir 47 straipsnio 6 dalyje nurodytos informacijos vertinimas, ar perkančiosios organizacijos, valdančios ypatingos svarbos informacinę infrastruktūrą ar veikiančios srityse, kurios laikomos nacionaliniam saugumui užtikrinti strategiškai svarbių ūkio sektorių dalimi, ketinama sudaryti pirkimo sutartis keltų grėsmę nacionalinio saugumo interesams, atliekamas Nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos įstatymo nustatyta tvarka.

VPI 92 straipsnyje yra įtvirtintas pirkimų valdyme dalyvaujančių institucijų sąrašas. Viešieji pirkimai yra svarbi priemonė, kuri, kartu su kitomis, padeda spręsti viešosios politikos klausimus, tokius kaip socialinės atskirties mažinimas, darbo vietų kūrimas, aplinkos tvarumo didinimas ir panašiai. Tai – bendrosios rinkos pagrindinis ir labiausias investavimo būdas²¹¹³. Efektyvus viešųjų pirkimų vykdymas ne tik užtikrina nacionalų lėšų panaudojimą, skatina ekonomiką, tačiau, kaip nurodyta, prisideda ir prie kitų politikos tikslų: mažina socialinę atskirtį, remia ekologiją, inovacijas ir taip prisideda prie aplinkos tvarumo didinimo. Šiai sričiai daug dėmesio skiria Komisija, tarptautinės organizacijos (Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (EBPO), Europos Sąjungos iniciatyva „Parama valdysenos ir valdymo gerinimui“ (SIGMA), leisdamos rekomendacijas dėl viešųjų pirkimų, analizuodamos ir apibendrinamos skirtingų šalių patirtį ir formuodamos gerąją praktiką, aiškindamos Komisijos direktyvų reikalavimus.

Pagal viešųjų pirkimų vertę, dalyvių skaičių ir aplinką, kurioje jie vykdomi, viešųjų pirkimų sistema yra sudėtingas mechanizmas, kurio efektyviam veikimui užtikrinti būtina, kad kiekvienas sistemos dalyvis aiškiai suprastų savo pareigas ir atsakomybes, tinkamai ir laiku vykdytų jam paskirtas funkcijas. Viešųjų pirkimų sistemą sudaro šie subjektai: viešųjų pirkimų politikos formuotojai, politikos įgyvendintojai, pirkimus vykdančiosios institucijos, tiekėjai, priežiūros ir kontrolės, teisėsaugos institucijos. Esant teisminiam ginčui, sistemą papildo įvairių instancijų teismai, aiškinantys VPI nuostatas ir prisidedantys prie viešųjų pirkimų praktikos formavimo²¹¹⁴.

VPI 92 straipsnyje įtvirtintas būtent nacionalinių institucijų sąrašas. Tam tikros nacionalinės institucijos turi išimtinę Lietuvos viešųjų pirkimų politikos įgyvendinimo kompetenciją (pavyzdžiui, Nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos koordinavimo komisija (*detaliau žiūrėti VPI 92 straipsnio 11 dalies komentarą*), kitais atvejais atitinkamos funkcijos yra padalijamos tarp kelių institucijų (pavyzdžiui, tarp skirtingų ministerijų pagal kompetenciją (*detaliau žiūrėti VPI 92 straipsnio 1 dalies komentarą*)).

²¹¹³ Europos Komisijos 2017 m. spalio 3 d. rekomendacija dėl viešųjų pirkimų specializacijos „*Viešųjų pirkimų specializacijos struktūros kūrimas*“, Nr. C(2017) 6654 final.

²¹¹⁴ Valstybės kontrolės 2018 m. gegužės 4 d. valstybinio audito ataskaita „*Viešųjų pirkimų sistemos funkcionavimas*“ Nr. VA-2018-P-900-1-4.

1. VPI 92 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta institucija, atsakinga už viešųjų pirkimų politikos formavimą. Lietuvos viešųjų pirkimų politika yra neatsiejama nuo Europos Sąjungos viešųjų pirkimų politikos. Politikos formuotojai privalo atsižvelgti į Europos Sąjungos norminiuose dokumentuose viešiesiems pirkimams keliamus tikslus ir reikalavimus bei juos integruoti į nacionalinę teisinę sistemą. Taigi, pagal VPI 92 straipsnio 1 dalį už dalyvavimą formuojant Europos Sąjungos pirkimų politiką, Europos Sąjungos pirkimų teisės į nacionalinę teisę perkėlimą, valstybės pirkimų politikos formavimą ir jos įgyvendinimo organizavimą, koordinavimą ir kontroliavimą yra atsakinga Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija²¹¹⁵.

Ekonomikos ir inovacijų ministerija yra valstybės įstaiga. Ekonomikos ir inovacijų ministerija įpareigota formuoti valstybės politiką, organizuoti, koordinuoti ir kontroliuoti jos įgyvendinimą, o įstatymų nustatytais atvejais – ją įgyvendinti pavestose valdymo srityse (Ekonomikos ir inovacijų ministerijos nuostatai 1 straipsnis)²¹¹⁶. Formuojant politiką, ministerijai pavesta: teikti Vyriausybei pasiūlymus dėl viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo ir plėtros, viešųjų pirkimų skaidrumo, efektyvumo didinimo, konkurencijos viešuosiuose pirkimuose skatinimo, palankesnių sąlygų smulkesnio ir vidutinio verslo subjektams dalyvauti viešuosiuose pirkimuose sudarymo, darniųjų, inovatyviųjų pirkimų skatinimo, perėjimo prie visiškai elektroninių viešųjų pirkimų, viešųjų pirkimų centralizavimo tobulinimo, veiksmingos viešųjų pirkimų kontrolės ir pažeidimų prevencijos, veiksmingo viešųjų pirkimų ginčų proceso; nagrinėti perkančiųjų organizacijų, tiekėjų ir asocijuotų verslo struktūrų keliamas viešųjų pirkimų teisinio reguliavimo problemas, analizuoti kitų valstybių patirtį viešųjų pirkimų srityje (Ekonomikos ir inovacijų ministerijos nuostatai 8 straipsnis)²¹¹⁷.

Viešųjų pirkimų politika glaudžiai susijusi su kitomis valdymo sritimis, tokiomis kaip aplinkos apsauga, nacionalinis saugumas ir gynyba, inovacijos, energijos vartojimo efektyvumas ir kita. Formuojant viešųjų pirkimų politiką, būtina išmanyti atskiras valdymo sritis ir atitinkamoms kompetentingoms institucijoms įsitraukti į procesą. Dėl to, nors komentuojamoje VPI 92 straipsnio 1 dalyje aiškiai nenurodyta, formuojant politiką, be Ekonomikos ir inovacijų ministerijos, pagal kompetenciją dalyvauja ir kitos institucijos, t. y. Aplinkos, Krašto apsaugos, Energetikos ar Susisiekimo ministerijos ir t.t. Taigi, Ekonomikos ir inovacijų ministerijos veikla apima atskirų priemonių vykdymą, viešųjų pirkimų teisės aktų ir jų pakeitimų projektų rengimą, kuriame dalyvauja kitos institucijos ir teikia pastabas pagal kompetenciją (pavyzdžiui, Aplinkos ministerija yra atsakinga už Žaliųjų pirkimų politikos formavimą²¹¹⁸, be to, pastabas dėl VPI ar jo pakeitimo projektų, taip pat pačius pakeitimų projektus gali rengti ir teikti taip pat kitos ministerijos).

²¹¹⁵ Ekonomikos ir inovacijų ministerijos nuostatai, patvirtinti Vyriausybės 2018 m. gruodžio 27 d. nutarimu Nr. 1403.

²¹¹⁶ Ekonomikos ir inovacijų ministerijos nuostatai, patvirtinti Vyriausybės 2018 m. gruodžio 27 d. nutarimu Nr. 1403.

²¹¹⁷ Ekonomikos ir inovacijų ministerijos nuostatai, patvirtinti Vyriausybės 2018 m. gruodžio 27 d. nutarimu Nr. 1403.

²¹¹⁸ Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos **interneto** puslapis: <https://am.lrv.lt/lt/veiklos-sritys-1/kitos-veiklos-sritys/zalieji-pirkimai>.

Pavyzdys

Ekonomikos ir inovacijų ministerija yra įsteigusi Viešųjų pirkimų sistemos funkcionavimo stebėsenos komisiją, kurios sudėtyje yra visų viešųjų pirkimų politikos formavime ir įgyvendinime dalyvaujančių institucijų ir aktyviausių socialinių partnerių atstovai. Šios komisijos tikslas – vykdyti viešųjų pirkimų sistemos funkcionavimo stebėseną, nagrinėti viešųjų pirkimų reguliavimo taikymo praktikoje kylančias problemas, teikti pasiūlymus Ekonomikos ir inovacijų ministerijai dėl teisinio reguliavimo tobulinimo ir (ar) dėl efektyvesnio viešųjų pirkimų sistemos funkcionavimo priemonių. Viešųjų pirkimų sistemos funkcionavimo stebėsenos komisijoje taip pat siekiama rasti vieno tiekėjo pirkimų problemos sprendimus, aptarti centralizuotus pirkimus, administracinės naštos mažinimo aspektus supaprastintuose pirkimuose ir kitus praktikoje išylančius aktualius klausimus²¹¹⁹.

2. [VPI](#) 92 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta pagrindinė institucijų atsakinga už viešųjų pirkimų politikos įgyvendinimą. Pagrindinė viešųjų pirkimų politiką įgyvendinanti institucija yra VPT, tačiau ji nėra vienintelė, kadangi viešųjų pirkimų politikos įgyvendinime dalyvauja ir kitos institucijos (detaliau žiūrėti [VPI](#) 92 straipsnio 3 dalies komentarą).

Pavyzdys

Valstybės įmonė Registrų centras kartu su partneriais Ekonomikos ir inovacijų ministerija, UAB „Alna Software“, UAB „Slaivis“, kompiuterių servisas“, UAB „Sistemų integracijos sprendimai“ ir Asociacija „Infobalt“ nuo 2017 m. rugsėjo mėn. įgyvendina Europos infrastruktūros tinklų priemonės finansuojamą projektą „eInvoicing Cross-Border LT“. Projekto tikslas – modernizuoti valstybinę informacinę sistemą „E. Sąskaita“ taip, kad būtų sukurtos priemonės įgyvendinti Direktyvą [2014/55/ES](#) dėl elektroninių sąskaitų faktūrų naudojimo viešuosiuose pirkimuose. Įgyvendinant šią direktyvą, turi būti sudarytos teisinės ir techninės galimybės perkančiosioms organizacijoms ir perkantiesiems subjektams priimti ir apdoroti 2017 m. spalio mėn. paskelbtą Europos elektroninių sąskaitų faktūrų standartą EN 16931-1:2017 atitinkančias elektronines sąskaitas faktūras²¹²⁰.

VPT yra Lietuvos Respublikos valstybės įstaiga ([Viešųjų pirkimų tarybos nuostatu](#) 1 straipsnis)²¹²¹. VPT paskirtas – įgyvendinti viešųjų pirkimų, pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, ir koncesijų politiką ir prižiūrėti, kaip vykdomasi [VPI](#), [GPI](#), [PI](#) ir [KI](#) ([Viešųjų pirkimų tarybos nuostatu](#) 2 straipsnis)²¹²².

VPT yra svarbi viešųjų pirkimų sistemos dalis, kurios veikla daro didelę įtaką viešųjų pirkimų sistemos efektyvumui. VPT funkcijos, įskaitant, bet neapsiribojant – rengti ir (arba) priimti [VPI](#) ir kituose įstatymuose nurodytus teisės aktus, teikti metodinę pagalbą, rengti [VPI](#)

²¹¹⁹ Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijos [interneto](#) puslapis: <http://eimin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/viesuju-pirkimu-politika/viesuju-pirkimu-sistemos-funkcionavimo-stebesena>.

²¹²⁰ Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijos [interneto](#) puslapis: <http://eimin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/viesuju-pirkimu-politika/projektas-einvoicing-cross-border-lt>.

²¹²¹ [Viešųjų pirkimų tarybos nuostatai](#), patvirtinti Vyriausybės 2017 m. spalio 31 d. nutarimu Nr. 889.

²¹²² [Viešųjų pirkimų tarybos nuostatai](#), patvirtinti Vyriausybės 2017 m. spalio 31 d. nutarimu Nr. 889.

taikymui ir įgyvendinimui reikalingas rekomendacijas bei gaires ir kt. ([Viešųjų pirkimų tarybos nuostatai](#) 9 straipsnis²¹²³, [VPI](#) 95 straipsnis).

VPT veiklos sritys įgyvendinant viešųjų pirkimų politiką yra ūkio subjektų priežiūra, teisės aktų pažeidimų prevencija, metodinė pagalba, mokymai, konsultavimas, statistika ir analizė, CVP IS administravimas, bendradarbiavimas, viešo intereso gynimas, tarptautinis bendradarbiavimas²¹²⁴. Visos VPT funkcijos, organizacinė ir valdymo struktūra bei kompetencija reglamentuojama [VPI](#) 93–95 straipsniuose (*detalesnė žiūrėti [VPI](#) 93–95 straipsnių komentarus*).

3. [VPI](#) 92 straipsnio 3 dalyje įtvirtintos pirkimų priežiūrą atliekančios institucijos. Pirkimų priežiūrą atlieka VPT ir kitos valstybės institucijos pagal savo kompetenciją (pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė), taip pat Vyriausybės nutarimu²¹²⁵ įgalioti Europos Sąjungos ar atskirų valstybių finansinę paramą administruojantys viešieji juridiniai asmenys pagal savo kompetenciją. Pažymėtina, kad viena iš pagrindinių VPT funkcijų yra vykdyti [VPI](#) ir su jo įgyvendinimu susijusių teisės aktų pažeidimų prevenciją, priežiūrėti, kaip laikomasi šių teisės aktų reikalavimų, įskaitant šių teisės aktų reikalavimus, vykdant pirkimo sutartis ir [VPI](#) 10 straipsnyje nurodytus vidaus sandorius (*detalesnė žiūrėti [VPI](#) 95 straipsnio 1 dalies 2 punkto komentarą*); pagal VPT kompetenciją nagrinėti administracinių nusižengimų bylas (*detalesnė žiūrėti [VPI](#) 95 straipsnio 1 dalies 3 punkto komentarą*).

Tuo tarpu Lietuvos Respublikos finansų ministerija yra atsakinga už Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos vykdymą ir įgyvendinimą. Atitinkamai Vyriausybės nutarimu²¹²⁶ įgalios įgyvendinančios institucijos atsakingos už Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos techninės paramos prioritetų įgyvendinimą, vykdomų viešųjų pirkimų priežiūrą (VšĮ Centrinė projektų valdymo agentūra (CPVA), Lietuvos Respublikos Aplinkos ministerijos aplinkos projektų valdymo agentūra (APVA), Europos socialinio fondo agentūra (ESFA), VšĮ Lietuvos verslo paramos agentūra (LVPA). Pavyzdžiui, Finansų ministerijai pavaldi CPVA yra atsakinga už patikimo finansinės paramos (lėšų) panaudojimo, efektyvaus programų ir projektų valdymo užtikrinimą. CPVA strateginiai tikslai: (i) užtikrinti tinkamą Europos Sąjungos, tarptautinių institucijų, valstybės ir kitų lėšų panaudojimą, orientuojantis į CPVA administruojamų projektų rezultatus; (ii) vykdyti viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės bei su viešosiomis investicijomis susijusias konsultavimo funkcijas; (iii) skleisti projektų ir programų, finansuojamų iš Europos Sąjungos, tarptautinių institucijų, valstybės ir kitų lėšų, administravimo ir viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo patirtį, inicijuojant arba vykdant (dalyvaujant) patirties sklaidos projektus²¹²⁷. Atitinkamai, vykdant strateginius tikslus, CPVA viena iš funkcijų yra viešųjų pirkimų priežiūra (tikrinimas) ([CPVA įstatu](#) 11 punktas²¹²⁸). Tai yra įprastinės pagal minėtą Vyriausybės nutarimą įgyvendinančiųjų institucijų atliekamos funkcijos.

²¹²³ [Viešųjų pirkimų tarybos nuostatai](#), patvirtinti Vyriausybės 2017 m. spalio 31 d. nutarimu Nr. 889.

²¹²⁴ Viešųjų pirkimų tarybos [internetu](#) puslapis: <https://vpt.lrv.lt/lt/veiklos-sritys>.

²¹²⁵ 2014 m. birželio 4 d. Vyriausybės nutarimas Nr. 528 „Dėl atsakomybės ir funkcijų paskirstymo tarp institucijų, įgyvendinančių 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programą“.

²¹²⁶ [Teisės aktai](#).

²¹²⁷ VšĮ Centrinės projektų valdymo agentūros 2016 m. veiklos ataskaita: [https://finmin.lrv.lt/uploads/finmin/documents/files/cpva%20veiklos%20ataskaita 2016 su%20parasais.pdf](https://finmin.lrv.lt/uploads/finmin/documents/files/cpva%20veiklos%20ataskaita%202016%20su%20parasais.pdf).

²¹²⁸ VšĮ Centrinės projektų valdymo agentūros įstatas: https://www.cpva.lt/data/public/uploads/2018/02/cpva_istatai.pdf.

Kiekvienos iš nurodytų institucijų nėra viena kitai atskaitingos ar pavaldžios, o vykdo būtent joms priskirtinas funkcijas, taip pat – ir viešųjų pirkimų priežiūrą pagal savo kompetenciją. Nurodytų institucijų kompetencijų pasidalijimas yra nustatytas [Atsakomybės ir funkcijų paskirstymo tarp institucijų, įgyvendinant 2014 – 2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programą, taisyklėse](#)²¹²⁹. Pažymėtina, kad tą patį pirkimą vienu metu gali tikrinti, pavyzdžiui, tiek VPT, tiek CPVA ir pan. Tą patį pirkimą taip pat vienu metu gali tikrinti ir skirtingos agentūros, pavyzdžiui, CPVA ir APVA, jeigu pirkimas yra finansuojamas iš šaltinių, kuriuos administruoja abi tikrinančios agentūros. Tais atvejais, kai kelios institucijos, tikrindamos tą patį projektą, nesutaria dėl atitinkamo pažeidimo su projektu vykdytoju, jos kreipiasi į VPT dėl išvados šiuo klausimu pateikimo. Atsižvelgiant į dabartinį reguliavimą, komentaro autorių nuomone, siekiant išvengti dvigubo tikrinimo procedūrų, dabartinė sistema ir kompetencijų pasidalijimas tarp institucijų yra taisytinas.

Papildomai pažymėtina, kad kasacinio teismo išaiškinta, jog pirkimo procedūrų teisėtumas ir perkančiosios organizacijos veiksmų pagrįstumas yra svarbus visuomenės interesas. Dėl to VPT, kaip viešąjį interesą ginančiai institucijai, suteikta teisė inicijuoti ieškinius viešajam interesui ginti dėl viešojo pirkimo procedūrų teisėtumo²¹³⁰. Atitinkamai prie pirkimų priežiūros tam tikra prasme prisideda ir teismai. Kaip tariant, nors teismai nėra administracinės priežiūros subjektai, tačiau tai yra peržiūros institucijos. Taigi, teismai atlieka pirkimų priežiūrą bendrąja prasme, pagal kompetenciją nagrinėdami viešųjų pirkimų bylas ir formuodami teismų praktiką viešųjų pirkimų srityje.

Pirkimų priežiūrą pagal kompetenciją taip pat vykdo teisėsaugos institucijos, atlikdamos nusikalstamų veikų ir korupcijos pobūdžio nusikalstamų veikų viešųjų pirkimų srityje tyrimus, įgyvendindamos prevencines ir antikorupcines priemones (pavyzdžiui, jei VPT, pagal savo kompetenciją atlikdama tyrimą, identifikuoja, kad vykdant pirkimo procedūras, galimai buvo padarytas baudžiamasis nusižengimas ar nusikaltimas, tokiu atveju VPT turėtų kreiptis į ikiteisminio tyrimo instituciją, pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybą (STT), Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybą prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (FNTT) (ją informuoti) atitinkamam tyrimui pradėti).

4. [VPI](#) 92 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta, kad Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba yra atsakinga už perkančiųjų organizacijų konsultavimą ir metodinės pagalbos teikimą, nustatant [VPI](#) 46 straipsnio 4 dalies 1 punkte nurodytus tiekėjų susitarimus, kuriais iškreipiama pirkime dalyvaujančių tiekėjų konkurencija (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 46 straipsnio 4 dalies 1 punkto komentara*).

Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba yra savarankiška valstybės įstaiga, atskaitinga Lietuvos Respublikos Seimui, vykdanči valstybinę konkurencijos politiką ir prižiūrinti, kaip laikomasi įstatymų, kurių priežiūra pavesta Konkurencijos tarybai, reikalavimų. Institucijos teisinė autonomija, įtvirtinta Konkurencijos įstatyme, garantuoja

²¹²⁹ Atsakomybės ir funkcijų paskirstymo tarp institucijų, įgyvendinant 2014 – 2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programą, taisyklės, patvirtintos Vyriausybės 2014 m. birželio 4 d. nutarimu „[Dėl atsakomybės ir funkcijų paskirstymo tarp institucijų, įgyvendinant 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programą](#)“ Nr. 528.

²¹³⁰ LAT 2013 m. rugpjūčio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-415/2013](#).

priimamų sprendimų nešališkumą²¹³¹. Konkurencijos tarybos funkcijos, be kita ko, apima [Konkurencijos įstatymo](#) ir kitų įstatymų pažeidimų tyrimą bei nagrinėjimą, sankcijas pažeidėjams įstatymų nustatytais atvejais ir tvarka taikymą²¹³². Taigi, Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba gali, *pirma*, pati atlikti [Konkurencijos įstatymo](#) pažeidimo tyrimus, *antra*, teikti savo neįpareigojančias išvadas, kurios gali būti svarbios perkančiosioms organizacijoms, priimant sprendimus ir vėliau sprendžiant dėl jų teisėtumo²¹³³.

5. [VPI](#) 92 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta institucija, rengianti [VPI](#) 21 straipsnio 1 dalyje nurodytą [Viešuosiuose pirkimuose kylančių interesų konfliktų nustatymo gaires](#), t. y. Vyriausioji tarnybinės etikos komisija (*detales žiūrėti [VPI](#) 21 straipsnio 1 dalies komentarą*). Vyriausioji tarnybinės etikos komisija (VTEK) yra Lietuvos Respublikos Seimo įsteigta ir jam atskaitinga kolegiali institucija, kurios paskirtis – užtikrinti, kad valdžios įstaigos ir jose dirbantys asmenys etišškai tarnautų žmonėms. VTEK uždaviniai yra: (i) padėti asmenims deklaruoti privačius interesus ir juos derinti su viešaisiais interesais; (ii) užtikrinti, kad asmenys skaidriai darytų įtaką teisėkūrai; (iii) įgyvendinant [Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatyme](#) nustatytus įgaliojimus, užkirsti kelią atsirasti ir plisti korupcijai; (iv) įgyvendinant [Lietuvos Respublikos valstybės politikų etikos kodekse](#) nustatytus įgaliojimus, padėti valstybės politikams viešajame gyvenime elgtis etišškai; (v) koordinuoti tarnybinės etikos politikos formavimą valstybės ir savivaldybių institucijose ir įstaigose bei kituose viešojo sektoriaus subjektuose; (vi) atlikti privačių interesų deklaravimo stebėseną, interesų konfliktų rizikos vertinimą ir valdymą, pažeidimų prevenciją valstybės ir savivaldybių institucijose ir įstaigose, kituose viešojo sektoriaus subjektuose ir kituose [Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatyme](#) nurodytuose juridiniuose asmenyse, kuriuose dirba deklaruojantys asmenys ([Lietuvos Respublikos Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos įstatymo](#) 2 straipsnio 2 dalis).

6. Pagal [VPI](#) 92 straipsnio 6 dalį Centrinės valdžios institucijų sąrašą peržiūri, atnaujina ir apie jį Komisiją informuoja ši sąrašą tvirtinanti Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija²¹³⁴. Centrinės valdžios institucija – perkančioji organizacija, įrašyta į centrinių valstybinio administravimo subjektų sistemai priklausančių perkančiųjų organizacijų sąrašą²¹³⁵.

Jeigu yra įsteigiamas naujas ūkio subjektas, kuris atitinka perkančiosios organizacijos sampratą (*detales dėl žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 25 dalies komentarą*), Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija sprendžia, ar tokia perkančioji organizacija priskirtina

²¹³¹ [Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos nuostatai, patvirtintų Vyriausybės 2012 m. lapkričio 7 d. nutarimu Nr. 133](#), 1 straipsnis.

²¹³² [Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos nuostatai, patvirtintų Vyriausybės 2012 m. lapkričio 7 d. nutarimu Nr. 133](#), 7, 8 straipsnis.

²¹³³ [Lietuvos Respublikos civilinės bylos Nr. e3K-3-397-378/2018](#).

²¹³⁴ [Ekonomikos ir inovacijų ministerijos nuostatai](#), patvirtinti Vyriausybės 2018 m. gruodžio 27 d. nutarimu Nr. 1403.

²¹³⁵ [Centrinių valstybinio administravimo subjektų sistemai priklausančių perkančiųjų organizacijų sąrašas](#), patvirtintas Lietuvos Respublikos ūkio ministro (šiuo metu pavadinimas pakeistas į Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija) 2003 m. vasario 21 d. įsakyму Nr. 4-72.

centrinės valdžios perkančiosioms organizacijoms ir ar turi būti keičiamas Centrinės valdžios perkančiųjų organizacijų sąrašas, jį papildant, ar ne.

7. [VPI](#) 92 straipsnio 7 dalyje įtvirtintos institucijos, teikiančios informaciją į kitų valstybių narių institucijų, perkančiųjų organizacijų ar tiekėjų paklausimus dėl [VP](#) 37, 38, 39, 46, 47, 48, 50, 51, 53 ir 57 straipsnių nuostatų taikymo (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 37, 38, 39, 46, 47, 48, 50, 51, 53 ir 57 straipsnių komentarus*). [VPI](#) 92 straipsnio 7 dalyje šios institucijos nėra konkrečiai įvardintos ir nėra pateiktas jų sąrašas, taigi, reikalingą informaciją kiekvienas iš nurodytų atveju teikia skirtingos institucijos pagal savo kompetenciją (pavyzdžiui, informaciją dėl pašalinimo pagrindų nebuvimo pagal [VPI](#) 46 straipsnį, atsižvelgiant į konkretų pašalinimo pagrindą, teikia Konkurencijos taryba, VĮ Registrų centras, Informatikos ir ryšių departamentas ir kitos institucijos ar asmenys).

Institucija ar asmuo, teikiantis informaciją, reikalingą pagal [VPI](#) 37, 38, 39, 46, 47, 48, 50, 51, 53 ir 57 straipsnių nuostatas, privalo užtikrinti teikiamos konfidencialios informacijos ([CK](#) 1.116 straipsnis, [VPI](#) 20 straipsnis (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 20 straipsnio komentarą*)) bei asmens duomenų apsaugą ([Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas](#)). Atitinkamai [Reglamento 2016/679](#) 83 straipsnyje įtvirtinta, kad, siekiant užtikrinti saugumą ir užkirsti kelią šį reglamentą pažeidžiančiam duomenų tvarkymui, duomenų valdytojas arba duomenų tvarkytojas turėtų įvertinti šio duomenų tvarkymu susijusius pavojus ir įgyvendinti jo mažinimo priemones, pavyzdžiui, šifravimą. Šiomis priemonėmis turėtų būti užtikrintas tinkamo lygio saugumas, įskaitant konfidencialumą, atsižvelgiant į techninių galimybių išsivystymo lygį ir įgyvendinimo sąlygas pavojų ir saugotinių asmens duomenų pobūdžio atžvilgiu. Vertinant pavojų duomenų saugumui, reikėtų atsižvelgti į pavojus, kurie kyla, tvarkant asmens duomenis, pavyzdžiui, į tai, kad persiųsti, saugomi ar kitaip tvarkomi duomenys gali būti netyčia arba neteisėtai sunaikinti, prarasti, pakeisti, be leidimo atskleisti arba be leidimo prie jų gauta prieiga, ir dėl to gali būti padarytas kūno sužalojimas, materialinė ar nematerialinė žala.

8. [VPI](#) 92 straipsnio 8 dalyje įtvirtinta, kad Nacionalinė teismų administracija yra atsakinga už teismų sprendimus, kuriais buvo nuspręsta nepripažinti pirkimo sutarties ar preliminarosios sutarties negaliojančia ir taikyti alternatyvias sankcijas (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 106 straipsnio 2 dalies komentarą*), kopijų VPT įteikimą per CVP IS.

Nacionalinė teismų administracija yra teismus ir teismų savivaldos institucijas aptarnaujanti biudžetinė įstaiga, kurios paskirtis – pagal kompetenciją užtikrinti teismų ir teismų savivaldos institucijų administracinę ir organizacinę veiklą ([Lietuvos Respublikos nacionalinės teismų administracijos įstatymo](#) 1 straipsnis). Viena iš pagrindinių Nacionalinės teismų administracijos veiklos sričių, be kita ko, yra visuomenės informavimas ([Lietuvos Respublikos nacionalinės teismų administracijos įstatymo](#) 2 straipsnis). Nacionalinė teismų administracija turi laisvą ir tinkamai informuoti visuomenę, žiniasklaidą, taip pat – valstybės ir savivaldybės institucijas ir įstaigas apie teismų savivaldos institucijų, Nacionalinės teismų administracijos, teismų veiklą bei jų priimamus sprendimus²¹³⁶.

²¹³⁶ Lietuvos teismų [interneto](#) puslapis: <https://www.teismai.lt/lt/nacionaline-teismu-administracija/veiklos-siyty/134>.

9. VPI 92 straipsnio 9 dalyje²¹³⁷ įtvirtinta, kad Lietuvos Respublikos įmonės ir institucijos, kompetentingos išduoti VPI 51 straipsnio 2 dalyje nurodytus tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimą patvirtinančius dokumentus (pavyzdžiui, VĮ Registrų centras, Valstybinis socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Informacijos ir ryšių departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos ir kt.) turi suteikti perkančiosioms organizacijoms neatlygintiną prieigą per CVP IS prie šių dokumentų ar informacijos. Tokių įmonių ir institucijų sąrašą sudaro VPT²¹³⁸ (detaliau žiūrėti VPI 51 straipsnio 2 dalies komentarą).

10. VPI 92 straipsnio 10 dalyje įtvirtinta, kad duomenis apie pirkimo sutarčių ir vidaus sandorių vykdymą iš informacinės sistemos „E. sąskaita“ į CVP IS teikia VĮ Registrų centras, kitaip tariant, VĮ Registrų centras teikia elektroninę paslaugą „E. sąskaita“²¹³⁹. Informacinė sistema „E. sąskaita“ – valstybės informacinė sistema, skirta informacinių technologijų priemonėmis parengti, pateikti ir išsaugoti, bet neapsiribojant, su viešųjų pirkimų sutarčių, sudarytų pagal VPI, bei vidaus sandorių vykdymu susijusias sąskaitas už įsigyjamas prekes, paslaugas ir darbus, taip pat gauti informaciją apie pateiktų sąskaitų apmokėjimą²¹⁴⁰ (detaliau žiūrėti VPI 2 straipsnio 12 dalies komentarą). Nurodytos informacijos iš informacinės sistemos „E. sąskaita“ teikimas prisideda prie viešųjų pirkimų skaidrumo principo užtikrinimo, kadangi, tokiu būdu VPT turi techninę galimybę gauti viešojo pirkimo–pardavimo sutarties bei vidaus sandorių vykdymo informaciją, kuri reikalinga užtikrinti tokių sutarčių vykdymo kontrolę. Informaciją, kuri turi būti teikiama pagal šį reikalavimą, nustato VPT.

11. VPI 92 straipsnio 11 dalyje įtvirtinta, kad Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos skelbia informaciją apie subjektus, neatitinkančius minimalių patikimo mokesčių mokėtojo kriterijų pagal VPI 46 straipsnio 4 dalies 8 punktą (detaliau žiūrėti VPI 46 straipsnio 4 dalies 8 punkto komentarą). Ar mokesčių mokėtojas atitinka minimalius patikimo mokesčių mokėtojo kriterijus (pagal Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymą 40¹ straipsnį), galima patikrinti Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos interneto puslapyje (nuoroda: <https://www.vmi.lt/cms/naujiena-informacija-apie-mokesciu-moketojus>), atlikus paiešką pagal nuorodą „Fiziniai asmenys“ arba „Juridiniai asmenys“ skiltyje „Priklausymas grupėms“. Siekiant peržiūrėti visus mokesčių mokėtojus, kurie atitinka ar neatitinka minimalius numatytus kriterijus, reikia atlikti paiešką pagal nuorodą „Pagal grupes“, pasirinkus grupę „Atitinka minimalius patikimo mokesčių mokėtojo kriterijus (pagal Lietuvos Respublikos mokesčių

²¹³⁷ Vadovaujantis 2017 m. gegužės 2 d. VPI Nr. I-1491 pakeitimo įstatymu Nr. XIII-327, komentuojamo VPI 92 straipsnio 9 dalies nuostata įsigalioja 2023 m. sausio 1 d.

²¹³⁸ Lietuvos Respublikos įmonių ir institucijų, kompetentingų išduoti Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 51 straipsnio 2 dalyje nurodytus tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimą patvirtinančius dokumentus, sąrašas, patvirtintas Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. gegužės 17 d. įsakymu Nr. IS-71.

²¹³⁹ Informacinės sistemos „E. sąskaita“ nuostatai, patvirtinti Nacionalinio bendrųjų funkcijų centro direktoriaus 2019 m. rugpjūčio 26 d. įsakymu Nr. V-316; VĮ Registrų centras interneto puslapis: http://info.registrucentras.lt/faq/elektrone_saskaita.

²¹⁴⁰ Informacinės sistemos „E. sąskaita“ nuostatai, patvirtinti Nacionalinio bendrųjų funkcijų centro direktoriaus 2019 m. rugpjūčio 26 d. įsakymu Nr. V-316, 2.2. straipsnis.

[administravimo įstatymo](#) 40¹ straipsnį)“ arba „Neatitinka minimalių patikimo mokesčių mokėtojo kriterijų“ (pagal [Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo](#) 40¹ straipsnį)“.

12. [VPI](#) 92 straipsnio 12 dalyje įtvirtinta, kad informaciją, kuri reikalinga įvertinti ar perkančiosios organizacijos, veikiančios gynybos srityje, ketinama sudaryti pirkimo sutartis keltų grėsmę nacionalinio saugumo interesams, pagal perkančiosios organizacijos kreipimąsi teikia institucijos pagal kompetenciją (*detales žiūrėti [VPI](#) 37 straipsnio 2 dalies ir 47 straipsnio 6 dalies komentarus*). Vertinimą dėl ketinamos sudaryti sutarties atitikties nacionalinio saugumo interesams atlieka Nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos koordinavimo komisija, kuri veikia pagal Vyriausybės patvirtata [Nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos koordinavimo komisijos darbo tvarkos aprašą](#).

Komisija įgaliota atlikti nacionaliniam saugumui svarbios įmonės ketinamo sudaryti ar sudaryto sandorio patikrą, duoti sutikimą pirmos ir antros kategorijų nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių įmonių reorganizavimo, pertvarkymo, restruktūrizavimo ar likvidavimo procesų įgyvendinimui. [Nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos koordinavimo komisijos darbo tvarkos apraše](#) nustatyti kreipimosi į komisiją pagrindai, būtini pateikti dokumentai, investuotojų patikros dėl atitikties nacionalinio saugumo interesams vykdymo procedūros ir komisijos sprendimų priėmimo tvarka. Vertinimas dėl ketinamos sudaryti sutarties atitikties nacionalinio saugumo interesams atliekamas, vadovaujantis [Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos įstatyme](#) įtvirtintais kriterijais bei tvarka.

93 straipsnis. Viešųjų pirkimų tarnyba

1. Viešųjų pirkimų tarnyba – valstybės biudžetinė įstaiga, veikianti pagal šį ir kitus Lietuvos Respublikos įstatymus, tarptautinius įsipareigojimus, savo nuostatus ir finansuojama iš valstybės biudžeto.
2. Viešųjų pirkimų tarnyba yra viešasis juridinis asmuo, turintis sąskaitą banko ir antspaudą su Lietuvos valstybės herbu ir savo pavadinimu. Viešųjų pirkimų tarnybos administracijos struktūrą tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė arba paveda ją tvirtinti Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriui. Viešųjų pirkimų tarnybos nuostatus tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė.
3. Viešųjų pirkimų tarnybos darbo tvarka nustatyta Viešųjų pirkimų tarnybos darbo reglamente. Šį reglamentą tvirtina Viešųjų pirkimų tarnybos direktorius.
4. Pasibaigus kalendoriniams metams, Viešųjų pirkimų tarnyba per 4 mėnesius parengia metinę veiklos ataskaitą, ją paskelbia Viešųjų pirkimų tarnybos interneto svetainėje ir pateikia Lietuvos Respublikos Seimui ir Lietuvos Respublikos Vyriausybei.
5. Viešųjų pirkimų tarnyba priima sprendimus savarankiškai ir nešališkai.

Komentuojamame [VPI](#) 93 straipsnyje įtvirtinta VPT, kaip valstybinės įstaigos, forma, finansavimo tvarka ir veiklos organizavimo pagrindiniai principai.

VPT įkurta 1996 m. gruodžio 19 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. [1473](#).

VPT paskirtis – įgyvendinti viešųjų pirkimų, pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srityse perkančiųjų subjektų, ir koncesijų politiką ir prižiūrėti, kaip laikomasi [VPI](#), [GPI](#), [PI](#) ir [Koncesijų įstatymo](#)²¹⁴¹.

VPT vizija – „VPT – pažangi, nepriklausoma profesionalų komanda, kuria pasitiki visuomenė“, misija – „Viešasis pirkimas – skaidru, paprastu ir efektyvu“.

VPT, atsižvelgiant į jo steigimo ir veiklos tikslus, turi teisę teikti valdingo pobūdžio nurodymus perkančiosioms organizacijoms²¹⁴², kurių pastarosios privalo laikytis, pavyzdžiui, perkančiosios organizacijos turi pareigą vykdyti VPT vertinimo ar tikrinimo metu pateiktus įsipareigojimus, perkančiosios organizacijos privalo vadovautis VPT parengtais privalomojo pobūdžio teisės aktais. VPT funkcijos ir teisės, įskaitant teisę duoti valdingus nurodymus, yra detalios įtvirtintos [VPI](#) 95 straipsnyje (detaliau žiūrėti [VPI](#) 95 straipsnio komentarą).

1. [VPI](#) 93 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta VPT apibrėžtis, juridinio asmens forma, finansavimo šaltiniai ir veiklą reguliuojantys teisės aktai.

VPT kaip juridinio asmens forma – valstybės biudžetinė įstaiga, tai parodo, kad VPT steigėjas yra valstybė (1996 m. gruodžio 19 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. [1473](#)). Tai, kad valstybė yra VPT steigėjas, nustatyta [Lietuvos Respublikos biudžetiniu](#)

²¹⁴¹ LApT 2019 m. rugsėjo 24 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. [e2A-1161-381/2019](#).

²¹⁴² LAT 2012 m. kovo 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-132/2012](#).

[įstaigų įstatymo](#) 4 straipsnio 1 dalyje ir VPT nuostatuose, patvirtintuose Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. gruodžio 21 d. nutarimu Nr. [1517](#) (toliau – VPT nuostatai).

Biudžetinė įstaiga gali turėti ir įgyti tik tokias civilines teises ir pareigas, kurios neprieštaruja biudžetinės įstaigos nuostatomis ir jos veiklos tikslams ([Biudžetinių įstaigų įstatymo](#) 3 straipsnio 1 dalis).

VPT savo veikloje vadovaujasi:

- Lietuvos Respublikos įstatymais: Lietuvos Respublikos Konstitucija, [VPI](#), [GPI](#), [PI](#), Koncesijos įstatymu, Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymu, Biudžetinių įstaigų įstatymu, kitais įstatymais ir Lietuvos Respublikos Seimo priimtais teisės aktais, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais ir kitais teisės aktais;
- tarptautiniais įsipareigojimais: Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis ir susitarimais, Europos Sąjungos teisės aktais;
- VPT nuostatais. VPT nuostatų 15 punkte nustatyta, kad VPT veikla organizuojama vadovaujantis VPT direktoriaus patvirtintais strateginiais veiklos planais, rengiamais vadovaujantis Strateginio planavimo metodika, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 6 d. nutarimu Nr. 827 „Dėl Strateginio planavimo metodikos patvirtinimo“, kitais planavimo dokumentais.

VPT finansavimas skiriamas iš valstybės biudžeto (VPT nuostatų 5 punktas).

2. [VPI](#) 93 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta VPT, kaip juridinio asmens, teisinė forma, rekvizitai, VPT administracijos ir VPT nuostatų tvirtinimo tvarka.

Kaip nustatyta [VPI](#) 93 straipsnio 1 dalyje, VPT yra biudžetinė įstaiga, t. y. viešasis ribotos civilinės atsakomybės juridinis asmuo.

Tai, kad VPT yra viešasis juridinis asmuo, vadovaujantis [CK](#) 2.34 straipsnio 2 dalimi, reiškia, jog šio juridinio asmens tikslas – tenkinti viešuosius interesus ir jog VPT yra ne pelno siekianti organizacija. [CK](#) 2.34 straipsnio 4-5 dalyse nurodyti ribojimai, taikomi viešiesiems juridiniams asmenims. VPT juridinio asmens teisinė forma reiškia, kad VPT gali vykdyti tik tiksliai jai priskirtas funkcijas, negali savo nuožiūra pakeisti veiklos pobūdžio, pavyzdžiui, užsiimti nekilnojamojo turto vystymu.

Tai, kad VPT yra ribotos civilinės atsakomybės juridinis asmuo reiškia, kad VPT steigėjai neatsako savo turtu už VPT veiksmus ir sprendimus ([CK](#) 2.50 straipsnio 4 dalis).

[VPI](#) 93 straipsnio 2 dalyje įtvirtinti VPT rekvizitai:

- turi sąskaitą banke;
- antspaudą su Lietuvos Respublikos herbu ir savo pavadinimu.

Vadovaujantis [Biudžetinių įstaigų įstatymo](#) 4 straipsnio 2 dalimi, Lietuvos Respublikos Vyriausybė įgyvendina savininko teises, todėl:

- VPT administracijos struktūrą tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė arba paveda ją tvirtinti VPT direktoriui²¹⁴³.

- VPT nuostatus tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė (patvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. gruodžio 21 d. nutarimu Nr. [1517](#)).

3. [VPI](#) 93 straipsnio 3 dalyje įtvirtintos teisės normos, kuriomis reguliuojama VPT darbo tvarka.

[VPI](#) 93 straipsnio 3 dalyje nėra detalizuoti reikalavimai VPT darbo tvarkai, o nukreipiama į VPT darbo reglamentą, patvirtintą VPT direktoriaus 2011 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. [1S-200](#) (toliau – VPT darbo tvarka).

VPT darbo tvarkoje įtvirtinta:

- VPT administracijos struktūra;
- VPT veiklos organizavimas;
- pavedimai;
- dokumentų valdymas;
- teisėkūra;
- pozicijų kitoms institucijoms ir įstaigoms teikimas;
- sutarčių vizavimas;
- užsienio valstybių oficialių asmenų, tarptautinių institucijų ir organizacijų atstovų ir kitų svečių priėmimas;
- informacijos apie tarnybos veiklą skelbimas;
- asmenų prašymų nagrinėjimas ir jų aptarnavimas;
- tarnybinės komandiruotės;
- atostogų suteikimo tvarka;
- darbuotojų mokymas ir kvalifikacijos kėlimas;
- darbuotojų skatinimas ir atsakomybė;
- aprangos naudojimas;
- tarnybinio transporto ir mobiliųjų telefonų naudojimas;
- darbo grupių ir komisijų veikla.

Darbo tvarka papildomai reguliuojama VPT vidaus tvarkos taisyklėmis, VPT administracijos padalinių nuostatais, VPT valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, pareigybių aprašymais²¹⁴⁴.

²¹⁴³ LR V 2011 m. gruodžio 21 d. nutarimas Nr. [1518](#) „Dėl Viešųjų pirkimų tarnybos administracijos struktūros tvirtinimo“. Aktualią informaciją apie struktūrą galima rasti <http://vpt.lrv.lt/lt/struktura-ir-kontaktai/vpt-struktura>.

²¹⁴⁴ VPT nuostatų 16 punktas.

4. [VPI](#) 93 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kada, kokiomis priemonėmis yra skelbiamas ir kuriai institucijai teikiama VPT veiklos ataskaita.

Viešojo sektoriaus subjektų, įskaitant VPT, metinių veiklos ataskaitų reikalavimai nustatyti [Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatyme](#)²¹⁴⁵.

Viešojo sektoriaus subjekto metinė veiklos ataskaita – viešojo sektoriaus subjekto nefinansinė ataskaita, kurioje pateikiama informacija apie metinius veiklos rezultatus, atsižvelgiant į veiklos tikslų pasiekimą²¹⁴⁶.

VPT veiklos ataskaita yra rengiama vieną kartą per metus per 4 mėnesius po kalendorinių metų pabaigos, t. y. iki kiekvienų metų balandžio 30 dienos.

Veiklos ataskaitoje turi būti pateikiama: informacija apie viešojo sektoriaus subjekto metinius veiklos rezultatus, atsižvelgiant į veiklos tikslų pasiekimą. Viešojo sektoriaus subjektas, įgyvendinantis asignavimų valdytojo strateginį veiklos planą, teikia informaciją apie metinius veiklos rezultatus, pasiektus vykdant asignavimų valdytojo strateginį veiklos planą; informacija apie atliktus darbus ir kita su viešojo sektoriaus subjekto metiniais veiklos rezultatais susijusi informacija²¹⁴⁷.

VPT veiklos ataskaitose²¹⁴⁸ pateikiami duomenys: kaip VPT konkrečiais metais įgyvendino VPT strateginį veiklos planą²¹⁴⁹; kokie pagrindiniai veiklos rezultatai; kokia suteikta metodinė pagalba ir mokymai; VPT tęsėkūra, pavyzdžiui, kokius pasiūlymus [VPI](#) pateikė VPT, kokios tvarkos, rekomendacijos buvo parengtos; kaip buvo nagrinėjami pranešimai apie pažeidimus, vykdomi pažeidimų tyrimai; kokių prevencinių priemonių ėmėsi VPT išvengti pažeidimų; kokių veiksmų ėmėsi VPT dėl pirkimų ir sutarčių priežiūros.

Viešojo sektoriaus subjektai veiklos ataskaitą teikia viešojo sektoriaus subjektui, kurio vadovas yra asignavimų valdytojas, kuris perdavė jiems gautus asignavimus šio viešojo sektoriaus subjekto nustatytu terminu²¹⁵⁰. VPT veiklos ataskaita teikiama Lietuvos Respublikos Seimui ir Lietuvos Respublikos Vyriausybei.

VPT veiklos ataskaita skelbiama viešai VPT interneto svetainėje (VPT darbo tvarkos 16 punktas)²¹⁵¹.

5. [VPI](#) 93 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad VPT priima sprendimus savarankiškai ir nešališkai.

VPT kaip viešojo administravimo subjektas savo veikloje privalo vadovautis [VAI](#)²¹⁵². [VAI](#) 3 straipsnyje yra įtvirtinti viešojo administravimo principai, kuriais privalo vadovautis ir VPT savo veikloje, t. y.:

²¹⁴⁵ [Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymo](#) 2 straipsnio 34¹ dalis.

²¹⁴⁶ [Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymo](#) 2 straipsnio 34¹ dalis.

²¹⁴⁷ [Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymo](#) 22¹ straipsnio 1 dalis.

²¹⁴⁸ <http://vpt.lrv.lt/lt/administracine-informacija/metines-veiklos-ataskaitos-1>.

²¹⁴⁹ VPT direktoriaus 2019 m. sausio 8 d. įsakymu Nr. [IS-3](#) patvirtintas 2019-2021 m. strateginis veiklos planas.

²¹⁵⁰ [Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymo](#) 32¹ straipsnio 1 dalis.

²¹⁵¹ <http://vpt.lrv.lt/lt/administracine-informacija/metines-veiklos-ataskaitos-1>.

²¹⁵² VPT nuostatų 3 punktas.

- įstatymo viršenybės. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus. Administraciniai aktai, susiję su asmenų teisių ir pareigų įgyvendinimu, visais atvejais turi būti pagrįsti įstatymais;

- objektyvumo. Šis principas reiškia, kad administracinio sprendimo priėmimas ir kiti oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs;

- atsakomybės už priimtus sprendimus. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas, priimdamas administracinius sprendimus, turi prisiimti atsakomybę už priimtų administracinių sprendimų sukeltus padarinius.

Taigi, VPT, priimdama sprendimus, turi vadovautis tik įstatymais ir kitais teisės aktais, atsižvelgdama į visų suinteresuotų asmenų pateiktus paaiškinimus, neturėdama išankstinio nusistatymo už ar prieš konkretų sprendimą.

Kadangi VPT prižiūri kitų viešųjų subjektų, valstybinės valdžios institucijų (pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos ir pan.) viešuosius pirkimus, tai itin svarbu, kad šios institucijos negalėtų ir nedarytų įtakos VPT sprendimų priėmimui.

94 straipsnis. Viešųjų pirkimų tarnybos direktorius

1. Viešųjų pirkimų tarnybai vadovauja direktorius. Viešųjų pirkimų tarnybos direktorius – valstybės pareigūnas, kurį Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko teikimu 4 metams į pareigas priima ir iš jų atleidžia Respublikos Prezidentas. Viešųjų pirkimų tarnybos direktorius pareigas gali eiti ne daugiau kaip dvi kadencijas iš eilės.
2. Viešųjų pirkimų tarnybos direktorius gali turėti pavaduotojų. Pavaduotojus skiria Viešųjų pirkimų tarnybos direktorius Valstybės tarnybos įstatyme nustatyta tvarka. Kai direktoriaus nėra, jį laikinai pavaduoja vienas iš jo pavaduotojų.
3. Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriumi gali būti nepriekaištingos reputacijos asmuo, kuris yra Lietuvos Respublikos pilietis ir turi magistro ar jam prilygintą kvalifikacinį laipsnį.
4. Viešųjų pirkimų tarnybos direktorius atleidžiamas iš pareigų šiais pagrindais:
 - 1) savo noru;
 - 2) kai pasibaigia jo kadencija;
 - 3) kai jis išrenkamas arba paskiriamas į kitas pareigas;
 - 4) kai dėl jo įsiteisėja apkaltinamasis teismo nuosprendis;
 - 5) kai paaiškėja, kad jis šiurkščiai pažeidė savo pareigas;
 - 6) jeigu savo poelgiu jis pažemino valstybės pareigūno vardą;
 - 7) jeigu jis neatitinka nepriekaištingos reputacijos reikalavimų;
 - 8) kai jis netenka Lietuvos Respublikos pilietybės.
5. Viešųjų pirkimų tarnybos direktorius gali būti atleidžiamas iš pareigų dėl sveikatos būklės, kai jis dėl laikinojo nedarbingumo nedirba ilgiau kaip 120 kalendorinių dienų iš eilės arba ilgiau kaip 140 dienų per paskutinius 12 mėnesių. Į šiuos laikotarpius neįskaitomas laikas, per kurį jis gavo ligos socialinio draudimo pašalpą sergantiems šeimos nariams slaugyti ir ligos pašalpą dėl užkrečiamųjų ligų protrūkių arba epidemijų nušalintiems nuo darbo.
6. Pasibaigus kadencijai, Viešųjų pirkimų tarnybos direktorius eina pareigas tol, kol į šias pareigas bus priimtas naujas direktorius.
7. Viešųjų pirkimų tarnybos direktorius ir jo pavaduotojai negali eiti kitų renkamų ar skiriamų pareigų, dirbti verslo ar kitose privačiose įstaigose ar įmonėse, išskyrus pedagoginę ar kūrybinę veiklą.
8. Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus darbo užmokestis nustatomas pagal Lietuvos Respublikos valstybės politikų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymą, materialinė atsakomybė ir kasmetinės atostogos – pagal Valstybės tarnybos įstatymą. Kitiems jo darbo santykiams ir socialinėms garantijoms taikomos Lietuvos Respublikos darbo kodekso nuostatos.
9. Viešųjų pirkimų tarnybos direktorius organizuoja Viešųjų pirkimų tarnybos darbą, jai atstovauja, tiesiogiai atsako už tai, kad būtų įgyvendintos Viešųjų pirkimų tarnybai teisės aktais nustatytos funkcijos, priima įsakymus, Viešųjų

pirkimų tarnybos vardu priima sprendimus ir sprendžia Viešųjų pirkimų tarnybai priskirtus klausimus.

Komentuojamame [VPI](#) 94 straipsnyje įtvirtinti reikalavimai VPT direktoriui, jo skyrimo, veiklos vykdymo ir atleidimo pagrindai.

1. [VPI](#) 94 straipsnio 1 dalyje reguliuojama VPT direktoriaus, kaip valstybės pareigūno, samprata, jo kadencijos terminas.

VPT direktorius yra valstybės pareigūnas, kuris vadovauja VPT. Jam taikomi bendrieji valstybės tarnautojų reikalavimai, įtvirtinti [VTI](#) 9 straipsnyje. Konkretūs reikalavimai, keliami šiam valstybės pareigūnui, nustatyti [VPI](#) 94 straipsnio 3 dalyje (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 94 straipsnio 3 dalies komentarą*).

VPT direktoriaus teisės, pareigos ir funkcijos detalizuotos [VPI](#) 94 straipsnio 9 dalyje (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 94 straipsnio 9 dalies komentarą*) bei VPT nuostatų 18 punkte.

VPT direktorių Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko teikimu 4 metams į pareigas priima ir iš jų atleidžia Respublikos Prezidentas.

VPT direktorius pareigas gali eiti ne daugiau kaip dvi kadencijas iš eilės, t. y. ne daugiau kaip 8 metus iš eilės. Kita vertus, tai reiškia, kad nėra ribojamas kadencijų skaičius, jeigu jos yra ne iš eilės.

2. [VPI](#) 94 straipsnio 2 dalyje nustatyta VPT direktoriaus teisė turėti pavaduotojų ir VPT direktoriaus pavadavimo tvarka.

VPT direktorius gali turėti pavaduotojų. Pavaduotojų skaičius nėra ribojamas, praktikoje skiriami 2 pavaduotojai²¹⁵³.

Pavaduotojus skiria VPT direktorius [VTI](#) nustatyta tvarka.

VPT direktoriaus pavaduotojų²¹⁵⁴:

- koordinuoja ir kontroliuoja jiems priskirtų VPT administracijos padalinių darbą pagal šių padalinių nuostatuose nurodytas funkcijas;
- dalyvauja planuojant VPT veiklą;
- VPT direktoriaus įgalioti, atstovauja VPT teisme, kitose valstybės ir savivaldybių institucijose ir įstaigose svarstant klausimus, susijusius su viešaisiais pirkimais ir pirkimais, palaiko ryšius su tarptautinėmis organizacijomis VPT veiklos klausimais;
- VPT direktoriaus paskirti, laikinai VPT direktoriaus nesant, atlieka VPT direktoriaus funkcijas;
- atlieka kitas VPT direktoriaus jiems pavestas funkcijas.

²¹⁵³ <http://vpt.lrv.lt/lt/struktura-ir-kontaktai/vpt-struktura>.

²¹⁵⁴ VPT nuostatų 20 punktas.

3. [VPI](#) 94 straipsnio 3 dalyje nustatyti reikalavimai asmeniui, kuris skiriamas VPT direktoriumi.

Reikalavimai VPT direktoriui:

- turi būti nepriekaištingos reputacijos (*detalesnė reputacijos žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 17 dalies komentare*);
- turi būti Lietuvos Respublikos pilietis, t. y. VPT direktoriumi negali būti paskirtas užsienietis kaip apibrėžta [Lietuvos Respublikos įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties](#) 2 straipsnio 32 dalyje.
- turi turėti magistro ar jam prilygintą kvalifikacinį laipsnį.

Magistras priskiriamas Lietuvos kvalifikacijos sandaros (LTKS) 7 lygmeniui (Europos kvalifikacijos sandaros (EKS) 7 lygmuo)²¹⁵⁵.

Iki 2009 m. antrajai studijų pakopai dar buvo priskiriamos specialiosios profesinės studijos.

Magistro laipsnis gali būti įgyjamas ir baigus vientisasias studijas, apimančias pirmąją ir antrąją studijų pakopas. Pagal vienkopę aukštojo mokslo sistemą Lietuvos aukštojoje mokykloje įgyta kvalifikacija, vadovaujantis Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2002 m. balandžio 26 d. įsakymu Nr. [754](#) „Dėl studijų baigtų pagal vienos pakopos aukštojo mokslo sistemą, prilyginimo atitinkamų pakopų nuoseklioms studijoms“, laikoma lygiaverte kvalifikacijai, teikiama baigus universitetinės antrosios pakopos (magistrantūra) arba vientisasias studijas.

VPT direktoriaus magistro kvalifikacijos sritys (kryptis) nėra nurodyta, todėl priimtinos visos specializacijos, kryptys, pavyzdžiui, inžinerinių mokslų, socialinių mokslų ir kitų.

4. [VPI](#) 94 straipsnio 4 dalyje įtvirtinti VPT direktoriaus atleidimo pagrindai.

VPT direktorius atleidžiamas iš pareigų šiais pagrindais:

- savo noru;
- kai pasibaigia jo kadencija (*detalesnė kadencijų žiūrėti [VPI](#) 94 straipsnio 1 dalies komentare*). Pasibaigus kadencijai ir antrajai kadencijai nepaskyrus to paties asmens VPT direktoriumi, vadovaujantis [VPI](#) 94 straipsnio 6 dalimi, VPT direktorius toliau laikinai eina savo pareigas iki naujo VPT direktoriaus paskyrimo (*detalesnė žiūrėti [VPI](#) 94 straipsnio 6 dalies komentare*);
- kai jis išrenkamas arba paskiriamas į kitas pareigas. Tai reiškia, kad VPT direktorius vienu metu negali eiti kitų pareigų, išskyrus [VPI](#) 94 straipsnio 7 dalyje nustatytas pareigas (*detalesnė žiūrėti [VPI](#) 94 straipsnio 7 dalies komentare*);
- kai dėl jo įsiteisėja apkaltinamasis teismo nuosprendis. Tai reiškia, kad VPT direktorius dėl kurio yra priimtas ir įsiteisėja apkaltinamasis teismo nuosprendis²¹⁵⁶,

²¹⁵⁵ <https://www.skvc.lt/default/lt/lietuvas-svietimo-sistema/aukstasis-mokslas>.

²¹⁵⁶ Apkaltinamasis nuosprendis gali būti priimtas, vadovaujantis [BK](#), [BPK](#) ar kitose valstybėse analogiškais baudžiamosios teisės normomis.

nebeatitinka nepriekaištingos reputacijos reikalavimų, įtvirtintų [VTI](#) 4 straipsnio 2 dalyje (detaliau žiūrėti [VPI](#) 94 straipsnio 3 dalies, [VPI](#) 2 straipsnio 17 dalies komentarą);

- kai paaiškėja, kad jis šurkščiau pažeidė savo pareigas. Tai reiškia, kad VPT direktorius, pažeidęs savo pareigas (detaliau dėl VPT direktoriaus pareigų žiūrėti [VPI](#) 94 straipsnio 9 dalies komentarą), nebeatitinka nepriekaištingos reputacijos reikalavimų, įtvirtintų [VTI](#) 4 straipsnio 2 dalyje (detaliau žiūrėti [VPI](#) 94 straipsnio 3 dalies, [VPI](#) 2 straipsnio 17 dalies komentarą);

- jeigu savo poelgiu jis pažemino valstybės pareigūno vardą. Tai reiškia, kad VPT direktorius, pažeminęs valstybės pareigūnų vardą, nebeatitinka nepriekaištingos reputacijos reikalavimų, įtvirtintų [VTI](#) 4 straipsnio 2 dalyje (detaliau žiūrėti [VPI](#) 94 straipsnio 3 dalies, [VPI](#) 2 straipsnio 17 dalies komentarą);

- jeigu jis neatitinka kitų nepriekaištingos reputacijos reikalavimų (detaliau žiūrėti [VPI](#) 94 straipsnio 3 dalies, [VPI](#) 2 straipsnio 17 dalies komentarą);

- kai jis netenka Lietuvos Respublikos pilietybės, t. y. VPT direktorius nebeatitinka jam keliamų reikalavimų, įtvirtintų [VPI](#) 94 straipsnio 3 dalyje (detaliau žiūrėti [VPI](#) 94 straipsnio 3 dalies komentarą).

Nustačius bent vieną iš šių pagrindų, VPT direktorius privalo būti atleistas iš pareigų.

5. [VPI](#) 94 straipsnio 5 dalyje įtvirtintas papildomas neprivalomas VPT direktoriaus atleidimo pagrindas.

VPT direktorius gali, bet neprivalo, būti atleidžiamas iš pareigų dėl sveikatos būklės, kai jis dėl laikinojo nedarbingumo nedirba ilgiau kaip 120 kalendorinių dienų iš eilės arba ilgiau kaip 140 dienų per paskutinius 12 mėnesius.

Į šiuos laikotarpius neįskaitomas laikas, per kurį jis gavo ligos socialinio draudimo pašalpą sergantiems šeimos nariams laugyti²¹⁵⁷ ir ligos pašalpą dėl užkrečiamųjų ligų protrūkių arba epidemijų²¹⁵⁸ praleidęs nuo darbo.

Nedarbingumo pažymėjimus išduoda gydytojai²¹⁵⁹.

6. [VPI](#) 94 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kiek papildomai laiko VPT direktorius eina pareigas, pasibaigus jo kadencijai.

Pasibaigus kadencijai, VPT direktorius laikinai eina pareigas tol, kol į šias pareigas bus priimtas naujas direktorius. Kitaip sakant, kai pasibaigia VPT direktoriaus kadencija ir jis nėra paskiriamas antrai kadencijai arba VPT direktorius jau dvi kadencijas iš eilės ėjo pareigas, tuomet turi būti paskirtas kitas asmuo eiti VPT direktoriaus pareigas. Iki to laiko, kol bus

²¹⁵⁷ Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnis.

²¹⁵⁸ Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 11 straipsnis.

²¹⁵⁹ Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymas, Elektroninių nedarbingumo pažymėjimų bei elektroninių nėštumo ir gimdymo atostogų pažymėjimų išdavimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2010 m. liepos 21 d. įsakymu Nr. V-653 / A1-356.

paskirtas naujas VPT direktorius, VPT negali veiklos vykdyti be vadovo, todėl ankstesnis VPT direktorius turi eiti pareigas pereinamuoju laikotarpiu.

7. [VPI](#) 94 straipsnio 7 dalyje nustatyti ribojimai VPT direktoriui ir jo pavaduotojams eiti kitas pareigas.

VPT direktorius ir jo pavaduotojai negali eiti kitų renkamų ar skiriamų pareigų, dirbti verslo ar kitose privačiose įstaigose ar įmonėse, išskyrus pedagoginę ar kūrybinę veiklą.

Toks reguliavimas įtvirtintas atsižvelgiant į KT 2004 m. liepos 1 d., 2011 m. vasario 23 d. nutarimo nuostatas. KT 2004 m. liepos 1 d., 2011 m. vasario 23 d. nutarime buvo pateiktas išaiškinimas dėl darbo ir pareigų sampratų. Kadangi analogiškas reikalavimas įtvirtintas [VPI](#) 94 straipsnio 7 dalyje, tai jis aiškinamas ir suprantamas tapačiai.

KT 2004 m. liepos 1 d., 2011 m. vasario 23 d. nutarime numatyta, kad:

- sąvoka „pareigos“ apima bet kokią veiklą Lietuvos valstybės, savivaldybės, užsienio valstybės ar tarptautinėje įstaigoje, įmonėje, organizacijoje arba atstovaujant tokiai įstaigai, įmonei, organizacijai, jeigu ši veikla yra susijusi su pareigų užėmimu, darbo atlikimu, tarnybos ėjimu, kitų funkcijų vykdymu, kitų užduočių atlikimu, vadinamųjų garbės pareigų užėmimu ir pan. (įskaitant dalyvavimą kolegialiuose valdymo, kontrolės ir kituose organuose), neatsižvelgiant į tai, ar ta veikla yra nuolatinė, ar laikina, ar vienkartinio pobūdžio (epizodinė), į tai, ar už tą veiklą yra atlyginama kokiomis nors išmokomis arba kaip nors kitaip, ar nėra atlyginama, į tai, ar ta veikla teisės aktuose yra įvardijama kaip pareigos, ar kaip nors kitaip, į tai, ar ta veikla yra vadovaujanti, ar ne, į tai, ar asmuo tai veiklai yra renkamas, ar skiriamas, į tai, ar ta veikla yra įforminama kokia nors teisine sutartimi arba kitu teisės aktu, ar yra atliekama be teisinės sutarties arba kito teisės akto, išskyrus tiesiogiai nustatytas arba implicitiškai numatytas išimtis.

- sąvoka „darbas“ apima bet kokią veiklą Lietuvos, užsienio ar tarptautinėje privačioje įstaigoje, įmonėje, organizacijoje arba atstovaujant tokiai įstaigai, įmonei, organizacijai, jeigu ši veikla yra susijusi su darbo atlikimu, pareigų užėmimu, tarnybos ėjimu, kitų funkcijų vykdymu, kitų užduočių atlikimu, vadinamųjų garbės pareigų užėmimu ir pan. (įskaitant dalyvavimą kolegialiuose valdymo, kontrolės ir kituose organuose), neatsižvelgiant į tai, ar ta veikla yra nuolatinė, ar laikina, ar vienkartinio pobūdžio (epizodinė), į tai, ar už tą veiklą yra atlyginama kokiomis nors išmokomis arba kaip nors kitaip, ar nėra atlyginama, į tai, ar ta veikla teisės aktuose yra įvardijama kaip darbas, ar kaip nors kitaip, į tai, ar toje įstaigoje, įmonėje, organizacijoje yra, ar nėra dar ir kitų asmenų, užsiimančių kokia nors veikla, į tai, ar ta veikla yra vadovaujanti, ar ne, į tai, ar asmuo tai veiklai yra renkamas, ar skiriamas, į tai, ar ta veikla yra įforminama kokia nors teisine sutartimi arba kitu teisės aktu, ar yra atliekama be teisinės sutarties arba kito teisės akto; sąvoka „darbas“ apima ir bet kokią kitą privačią veiklą, kuria siekiama pelno, taip pat ir tokią veiklą, kuria siekiama pelno, kuri atliekama neįsteigus įmonės, įstaigos, organizacijos.

- sąvokos „pareigos“ ir „darbas“ aiškinamos neatsižvelgiant į laiką, kada atliekama veikla gali būti vykdoma – ar darbo, ar poilsio metu.

- pareigų nesuderinamumas su kitomis pareigomis bei darbu reiškia, kad pagal Konstituciją negalima tokia teisinė situacija, jog Seimo narys būtų asmuo, kuris yra ne nutraukęs darbo santykius su tam tikra valstybės, savivaldybės įmone, įstaiga, organizacija,

privačia įmone, įstaiga, organizacija, kuria nors visuomenine organizacija, profesine sąjunga, politine partija, asociacija ar kitoku susivienijimu (nepriklausomai nuo jo pavadinimo), bet joje išleistas atostogų arba kokių nors kitu būdu jam yra leista laikinai (kol jis eina Seimo nario pareigas) nedirbti atitinkamo darbo, nevykdyti atitinkamos veiklos, arba kitaip yra sustabdytas jo įgaliojimų (pareigų) vykdymas toje įmonėje, įstaigoje, organizacijoje, visuomeninėje organizacijoje, profesinėje sąjungoje, politinėje partijoje, asociacijoje ar kitokiame susivienijime (nepriklausomai nuo jo pavadinimo).

Draudimo eiti pareigas ar dirbti darbą išimtis yra:

- kūrybinė veikla. Aiškinant kūrybinės veiklos konstitucinę sampratą pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos Konstitucijos 42 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog kultūra, mokslas ir tyrinėjimai bei dėstymas yra laisvi, o šio straipsnio 3 dalyje – jog dvasinius ir materialinius autoriaus interesus, susijusius su mokslo, technikos, kultūros ir meno kūryba, saugo ir gina įstatymas. Pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją kūrybinė veikla – tai veikla mokslo, technikos, kultūros ar meno srityse, kuria siekiama sukurti kūrinį, t. y. kokybiškai naują, originalią, niekada anksčiau neegzistavusią konkrečią materialinę ar dvasinę mokslo, technikos, kultūros ar meno vertybę. Kūrybinė veikla gali būti ir nuolatinė, profesinė, ir vienkartinė (epizodinė). Už kūrybinę veiklą autoriui gali būti sumokėtas atlyginimas. Visuotinai įprasta, kad atlyginimą už kūrybinę veiklą reguliuoja autorių teisės normos. Pavyzdžiui, autorine sutartimi įforminta Seimo nario veikla, kai jis viešai skaito savo sukurtas paskaitas ir gauna už jas autoriinį atlyginimą, laikytina kūrybine veikla, už kurią Seimo narys gali gauti atlyginimą. (KT 2011 m. vasario 23 d. nutarimas).

- pedagoginė veikla. Lietuvos Respublikos Konstitucijoje pedagoginė veikla yra atribota nuo kūrybinės veiklos: pedagoginė veikla siejama su dėstymu, mokymu, ugdymu, mokymo, auklėjimo įstaigose (įskaitant aukštąsias mokyklas). Pavyzdžiui, paskaita paprastai yra pedagoginės veiklos forma. Paskaitose siekiama suteikti žinių apie dėstomąjį dalyką, aiškinami probleminiai to dalyko klausimai (KT 2011 m. vasario 23 d. nutarimas).

8. VPI 94 straipsnio 8 dalyje nurodyti VPT direktoriaus darbo užmokesčio, materialinės atsakomybės ir kasmetinių atostogų bei kitų darbo ir socialinių garantijų institutus reguliuojantys teisės aktai.

VPT direktoriaus darbo užmokestis nustatomas pagal Lietuvos Respublikos valstybės politikų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymą. Lietuvos Respublikos valstybės politikų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo 3 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad valstybės pareigūnų darbo užmokestis susideda iš: pareiginės algos; priedo už išstarnautus Lietuvos valstybei metus; vienkartinės priemokos. Lietuvos Respublikos valstybės politikų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatyme nustatyti pareiginių algų skaičiavimo metodai, koeficientai ir kiti reikalavimai. VPT direktoriaus darbo užmokesčio dydis viešinamas VPT interneto svetainėje²¹⁶⁰.

VPT direktoriaus materialinė atsakomybė ir kasmetinės atostogos – pagal VPI.

VPI 38 straipsnyje įtvirtinta, kad valstybės tarnautojas turi atlyginti savo neteisėta kalta veikla valstybės ir savivaldybės institucijai ir įstaigai padarytą tiesioginę materialinę žalą.

²¹⁶⁰ <http://vpt.lrv.lt/lt/administracine-informacija/darbo-uzmokestis>.

Atlygintinos žalos dydis negali viršyti 6 vidutinių valstybės tarnautojo darbo užmokesčių išskyrus atvejus, kai žala padaryta tyčia.

[VTĮ](#) 42 straipsnyje įtvirtintas kasmetinių atostogų reguliavimas, t. y. valstybės tarnautojui suteikiamos 22 darbo dienų trukmės kasmetinės minimalios atostogos. Valstybės tarnautojui, vienam auginančiam vaiką (įvaikį) iki 14 metų arba neįgalų vaiką (įvaikį) iki 18 metų, taip pat valstybės tarnautojui, kuris pripažintas neįgaliuoju, suteikiamos 27 darbo dienų trukmės kasmetinės minimalios atostogos. Valstybės tarnautojui už kiekvieną 5 metų tarnybos stažą suteikiamos 3 darbo dienos kasmetinių papildomų atostogų, tačiau bendra kasmetinių atostogų trukmė negali būti ilgesnė kaip 37 darbo dienos. Valstybės tarnautojui už pirmuosius tarnybos metus kasmetinės atostogos paprastai suteikiamos po 6 tarnybos mėnesių toje valstybės ar savivaldybės institucijoje ar įstaigoje.

Kitiems VPT direktoriaus darbo santykiams ir socialinėms garantijoms taikomos [DK](#) nuostatos.

9. [VPI](#) 94 straipsnio 9 dalyje įtvirtintos VPT direktoriaus pareigos ir funkcijos.

VPT direktorius²¹⁶¹:

- organizuoja VPT darbą taip, kad būtų įgyvendinti VPT veiklos tikslai ir funkcijos;
- užtikrina VPT teikiamų konsultacijų vieningumą, kompetentingumą ir kokybę;
- sprendžia VPT priskirtus klausimus ir VPT vardu priima sprendimus, tiesiogiai atsako už tai, kad būtų įgyvendintos VPT funkcijos;
- užtikrina, kad būtų laikomasi įstatymų, kitų teisės aktų ir VPT nuostatų;
- atstovauja VPT valstybės ir savivaldybių institucijose, įstaigose ir tarptautinėse organizacijose;
- priima įsakymus, kontroliuoja, kaip jie įgyvendinami;
- per 4 mėnesius nuo kalendorinių metų pabaigos pateikia VPT metinę veiklos ataskaitą Lietuvos Respublikos Seimui, Lietuvos Respublikos Vyriausybei ir paskelbia VPT interneto svetainėje (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 93 straipsnio 4 dalies komentarą*);
- tvirtina VPT administracijos struktūrą ir darbuotojų pareigybių sąrašą, neviršydamas darbo užmokesčiui nustatytų lėšų ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtinto didžiausio leistino darbuotojų pareigybių skaičiaus;
- priima į pareigas ir atleidžia iš jų VPT darbuotojus, juos skatina, skiria jiems pašalpas, tarnybines nuobaudas;
- nustato VPT direktoriaus pavaduotojų koordinavimo ir kontroliavimo sritis;
- užtikrina, kad pagal [Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus atskaitomybės įstaty](#)na teikiami ataskaitų rinkiniai ir statistinės ataskaitos būtų teisingi;

²¹⁶¹ VPT nuostatų 18 punktas.

- užtikrina racionalų ir taupų VPT lėšų ir turto naudojimą, veiksmingą VPT vidaus kontrolės sistemos sukūrimą, veikimą ir tobulinimą;
- atlieka kitas įstatymų ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų jam pavestas funkcijas.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

95 straipsnis. Viešųjų pirkimų tarnybos kompetencija

1. Viešųjų pirkimų tarnyba atlieka šias funkcijas:

- 1) rengia ir (arba) priima šiame įstatyme nurodytus teisės aktus;**
- 2) vykdo šio įstatymo ir su jo įgyvendinimu susijusių teisės aktų pažeidimų prevenciją, prižiūri, kaip laikomasi šių teisės aktų reikalavimų, įskaitant šių teisės aktų reikalavimus vykdant pirkimo sutartis ir šio įstatymo 10 straipsnyje nurodytus vidaus sandorius;**
- 3) pagal savo kompetenciją nagrinėja administracinių nusižengimų bylas;**
- 4) teikia metodinę pagalbą, rengia rekomendacijas ir gaire šio įstatymo taikymo ir įgyvendinimo, taip pat pirkimų planavimo ir jų atlikimo klausimais, moko perkančiąsias organizacijas ir organizuoja jų mokymą, neatlygintinai konsultuoja perkančiąsias organizacijas ir teikia šio įstatymo taikymo klausimais;**
- 5) renka, kaupia ir analizuoja informaciją apie pirkimus, sudarytas pirkimų sutartis, preliminarąsias sutartis ir pirkimo sutarčių įvykdymo rezultatus, pirkimų ginčus, nustatytus pirkimų tvarkos pažeidimus ir pirkimų praktikoje pasitaikančias problemas. Šią informaciją, išskyrus konfidencialią informaciją, skelbia Viešųjų pirkimų tarnybos interneto svetainėje ir (arba) Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje ir teikia Europos Komisijai, valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms;**
- 6) analizuoja ir vertina pirkimų sistemą, pastebėjusi jos trūkumų, rengia ir šio įstatymo 92 straipsnio 1 dalyje nurodytai ministerijai teikia pasiūlymus, kaip ją tobulinti;**
- 7) bendradarbiauja su Europos Komisija pirkimų teisės aktų taikymo klausimais;**
- 8) persiunčia Europos Sąjungos leidinių biurui skelbti perkančiųjų organizacijų skelbimus ir užtikrina perkančiųjų organizacijų perduodamų kitų pranešimų ir informacijos persiuntimą;**
- 9) koordinuoja informacijos į kitų valstybių narių institucijų, perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų paklausimus dėl šio įstatymo 37, 38, 39, 46, 47, 48, 50, 51 ir 57 straipsnių nuostatų taikymo teikimą, įskaitant informacijos teikimą per Vidaus rinkos informacinę sistemą, sukurtą vadovaujantis 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr. 1024/2012 dėl administracinio bendradarbiavimo per Vidaus rinkos informacinę sistemą, kuriuo panaikinamas Komisijos sprendimas 2008/49/EB (OL L 316, 2012, p. 1);**
- 10) administruoja Centrinę viešųjų pirkimų informacinę sistemą;**
- 11) administruoja perkančiųjų organizacijų pagal šio įstatymo 91 straipsnio 1 dalį paskelbtą informaciją apie pirkimo sutarties neįvykdžiusius ar netinkamai ją įvykdžiusius tiekėjus ir pagal šio įstatymo 52 straipsnio 2 dalį paskelbtą informaciją apie tiekėjus, kurie pirkimo procedūrų metu nuslėpė informaciją ar pateikė melagingą informaciją apie atitiktį šio įstatymo 46 ir**

47 straipsniuose nustatytiems reikalavimams, arba apie tiekėjus, kurie dėl pateiktos melagingos informacijos nepateikė patvirtinančių dokumentų, reikalaujamų pagal šio įstatymo 50 straipsnį;

- 12) kiekvienais metais rengia ir Lietuvos Respublikos Vyriausybei teikia šio įstatymo 23 straipsnio 2 dalyje nurodytų pirkimų ataskaitą;
 - 13) teikia ir nuolat atnauja Europos Komisijos informacinėje dokumentų saugykloje „e-Certis“ skelbiamą informaciją apie Lietuvoje išduodamas pažymas ir kitus tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimą ir kvalifikaciją patvirtinančius dokumentus, laisvai ir neatlygintinai prieinamą Lietuvos duomenų bazių, kuriose pateikiama informacija apie tiekėjus, kaip nurodyta šio įstatymo 50 straipsnio 7 dalies 1 punkte, sąrašą;
 - 14) rengia ir kas trejus metus Europos Komisijai teikia šio įstatymo 98 straipsnio 2 dalyje nurodytą pirkimų stebėsenos ataskaitą;
 - 15) Europos Komisijai teikia informaciją apie šio įstatymo 92 straipsnio 2 ir 3 dalyse nurodytas institucijas, taip pat apie nacionalines iniciatyvas, kurių imtasi siekiant perkančiosioms organizacijoms ar tiekėjams teikti rekomendacijas, padėti įgyvendinti pirkimų taisykles arba reaguoti į problemas, su kuriomis susiduriama įgyvendinant pirkimų taisykles;
 - 16) Europos Komisijos prašymu perduoda šio įstatymo 96 straipsnyje nurodytas ataskaitas ar pagrindinę ataskaitose pateiktą informaciją;
 - 17) kiekvienais metais Europos Komisijai teikia visų sprendimų, kuriuos priėmė teismas pagal šio įstatymo 106 straipsnio 2 dalį, kopijas ir tuos sprendimus paskelbia Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje;
 - 18) Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje skelbia informaciją apie tarptautinio pirkimo vertės ribas, įskaitant informaciją apie patikslintas vertės ribas;
 - 19) atlieka kitų įstatymų nustatytas funkcijas.
2. Viešųjų pirkimų tarnyba turi teisę:
- 1) savarankiškai pasirinkti tikrinimo objektą, būdą, mastą ir laiką;
 - 2) gauti iš perkančiosios organizacijos ar kitų asmenų su pirkimu, įskaitant pirkimo sutarties vykdymą, susijusią informaciją ir dokumentus, reikalingus Viešųjų pirkimų tarnybos funkcijoms atlikti, taip pat laikinai, ne ilgiau kaip 30 dienų, paimti iš perkančiosios organizacijos ar kitų asmenų šių dokumentų originalus, įforminusi tai dokumentų poėmio aktu. Prireikus šis terminas gali būti pratęstas dar 30 dienų;
 - 3) gauti perkančiosios organizacijos, Komisijos ar jos narių, pirkimo procedūrose dalyvaujančių ekspertų, kitų asmenų su pirkimu, įskaitant pirkimo sutarties vykdymą, susijusių veiksmų ir sprendimų paaiškinimus;
 - 4) pateikti pirkimo dokumentus ir tiekėjų pasiūlymus papildomai ekspertizei;
 - 5) įtarusi šio įstatymo ir su jo įgyvendinimu susijusių teisės aktų pažeidimus ir vadovaudamasi teisingumo ir protingumo kriterijais, įpareigoti perkančiąją

organizaciją sustabdyti pirkimo procedūras iki perkančiosios organizacijos pateiktų dokumentų ir sprendimų įvertinimo, o nustačiusi šiuos pažeidimus, – įpareigoti perkančiąją organizaciją nutraukti pirkimo procedūras, pakeisti ar panaikinti neteisėtus sprendimus ar veiksmus;

- 6) šiame įstatyme nustatytais atvejais duoti sutikimą perkančiajai organizacijai atlikti pirkimą neskelbiamų derybų būdu;
 - 7) traukti administracinę atsakomybę šį įstatymą pažeidusius ir Viešųjų pirkimų tarnybos reikalavimų ar sprendimų nevykdančius asmenis;
 - 8) nustačiusi šio įstatymo pažeidimus ar galimus Konkurencijos įstatymo pažeidimus, korupcijos apraiškas ar dokumentų klastojimą, medžiagą tolesniam tyrimui perduoti teisėsaugos institucijoms ar kitoms valstybės institucijoms nagrinėti pagal kompetenciją;
 - 9) nustačiusi šio įstatymo ir su jo įgyvendinimu susijusių teisės aktų pažeidimus, gindama viešąjį interesą, kreiptis į teismą dėl pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pripažinimo negaliojančia ir (arba) alternatyvių sankcijų taikymo;
 - 10) gavusi kitų valstybių narių institucijų, perkančiųjų organizacijų ar tiekėjų paklausimą dėl šio įstatymo 37, 38, 39, 40, 47, 48, 50, 51 ir 57 straipsnių nuostatų taikymo, persiųsti jį Lietuvos valstybės institucijoms, įstaigoms ar viešiesiems juridiniams asmenims, kurie pagal kompetenciją turi suteikti reikiamą informaciją;
 - 11) patvirtinti konkrečių prekių, paslaugų ar darbų techninėms specifikacijoms taikomus reikalavimus;
 - 12) grąžinti perkančiajai organizacijai šio įstatymo reikalavimų neatitinkančius skelbimus Viešųjų pirkimų tarnybos nustatyta tvarka.
3. Viešųjų pirkimų tarnyba sprendimą dėl šio straipsnio 2 dalies 6 punkte nurodyto sutikimo priima ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo motyvuoto perkančiosios organizacijos kreipimosi gavimo dienos ir šio sprendimo priėmimo dieną jį paskelbia Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje. Jeigu perkančioji organizacija kartu su kreipimusi nepateikia visų būtinų dokumentų, Viešųjų pirkimų tarnyba ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo perkančiosios organizacijos kreipimosi gavimo dienos gali paprašyti papildomų dokumentų, reikalingų sprendimui priimti, kuriuos perkančioji organizacija turi pateikti ne vėliau kaip per 20 darbo dienų nuo Viešųjų pirkimų tarnybos prašymo gavimo dienos. Perkančiajai organizacijai pateikus motyvuotą prašymą, Viešųjų pirkimų tarnyba šį terminą pratęsia perkančiosios organizacijos nurodytam laikotarpiui. Papildomų dokumentų pateikimo termino pratęsimo atvejų skaičius neribojamas. Viešųjų pirkimų tarnyba sprendimą dėl šio straipsnio 2 dalies 6 punkte nurodyto sutikimo priima ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo papildomų dokumentų gavimo dienos. Jeigu perkančioji organizacija per nustatytą terminą nepateikia prašomų papildomų dokumentų, Viešųjų pirkimų tarnyba prašymo nenagrinėja, tačiau tai nekliudo perkančiajai organizacijai vėl kreiptis į Viešųjų pirkimų tarnybą su tuo pačiu prašymu dėl šio straipsnio 2 dalies 6 punkte nurodyto sutikimo. Jeigu per

šioje dalyje nustatytą terminą Viešųjų pirkimų tarnyba nepateikia jokie atsakymo laikoma, kad sutikimas gautas. Kreipimosi dėl šio straipsnio 2 dalies 6 punkte nurodytų sutikimų tvarką nustato Viešųjų pirkimų tarnyba.

4. Viešųjų pirkimų tarnyba, paskyrusi administracinę nuobaudą perkančiosios organizacijos valstybės tarnautojui ar darbuotojui arba gavusi informaciją apie teismo paskirtą administracinę nuobaudą perkančiosios organizacijos valstybės tarnautojui ar darbuotojui, ne vėliau kaip per vieną darbo dieną nuo sprendimo skirti administracinę nuobaudą įsiteisėjimo dienos apie tai praneša perkančiosios organizacijos vadovui.
5. Viešųjų pirkimų tarnyba nenagrinėja skundų ir pranešimų dėl galimų pirkimų ar pirkimo sutarčių vykdymo pažeidimų. Šiuose skunduose ir pranešimuose pateikta informacija naudojama viešųjų pirkimų analizei, kurios rezultatų pagrindu gali būti pradėtas perkančiosios organizacijos veiklos patikrinimas, vadovaujantis šio straipsnio 2 dalies 5 punktu.

Komentuojamame [VPI](#) 95²¹⁶² straipsnyje įtvirtintos VPT funkcijos, jos teisės ir šių įgyvendinimo tvarka.

1. [VPI](#) 95 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtintos VPT funkcijos.

1.1. [VPI](#) 95 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyta, kad VPT rengia ir (arba) priima [VPI](#) nurodytus teisės aktus.

Ši VPT funkcija reiškia, kad [VPI](#) turi būti tiesiogiai nurodyta, jog VPT turi pareigą priimti teisės aktus. VPT priimami teisės aktai atitinka įstatymus lydimųjų teisės aktų statusą.

[VPI](#) nustatyti VPT priimami teisės aktai:

- pirkimo vertės nustatymo metodika ([VPI](#) 5 straipsnio 5 dalis)²¹⁶³;
- tvarka, kaip skelbiami vidaus sandoriai ir jų metinės ataskaitos ([VPI](#) 10 straipsnio 3 dalis)²¹⁶⁴;
- VPT su VTEK nustato nešališkumo deklaracijos formą ([VPI](#) 21 straipsnio 2 dalis)²¹⁶⁵;
- mažos vertės pirkimų tvarkos aprašas ([VPI](#) 25 straipsnio 2 dalis)²¹⁶⁶;

²¹⁶² Komentuojamos [VPI](#) 95 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 83 straipsnio normas.

²¹⁶³ Nustatomos viešojo pirkimo ir pirkimo vertės skaičiavimo metodika, patvirtinta VPT direktoriaus 2017 m. birželio 27 d. įsakymu Nr. [IS-94](#).

²¹⁶⁴ Informacijos viešinimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos aprašas, patvirtintas VPT direktoriaus 2017 m. birželio 19 d. įsakymu Nr. [IS-91](#).

²¹⁶⁵ Nešališkumo deklaracija, patvirtinta VPT direktoriaus 2017 m. birželio 23 d. įsakymu Nr. [IS-93](#).

²¹⁶⁶ Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašas, patvirtintas VPT direktoriaus 2017 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. [IS-97](#).

- pirkimo planų tvirtinimo ir viešinimo tvarka ([VPI 26](#) straipsnio 1 dalis)²¹⁶⁷;
- skelbimų pateikimo ir vertinimo tvarka ([VPI 27](#) straipsnio 1 dalis, 34 straipsnio 5 dalis)²¹⁶⁸;
- skelbimų turinio reikalavimai ([VPI 34](#) straipsnio 1 dalies 2 punktas)²¹⁶⁹;
- papildomi reikalavimai pirkimo dokumentams ([VPI 35](#) straipsnio 2 dalies 32 punktas);
- susipažinimo su pasiūlymais procedūros protokolo privalomųjų rekvizitai ([VPI 44](#) straipsnio 9 dalis)²¹⁷⁰;
- tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodika ([VPI 47](#) straipsnio 7 dalis)²¹⁷¹;
- tvarka, kaip perkančiosios organizacijos skelbia informaciją apie melagingą informaciją pateikusius tiekėjus ([VPI 52](#) straipsnio 1 dalis)²¹⁷²;
- laimėjusio dalyvio pasiūlymo, sudarytų sutarčių, preliminarinių sutarčių ir jų pakeitimo, išskyrus informaciją, kurios atskleidimas prieštarautų informacijos ir duomenų apsaugą reguliuojantiems teisės aktams arba visuomenės interesams, pažeistų teisėtus konkretaus tiekėjo komercinius interesus arba turėtų neigiamą poveikį tiekėjų konkurencijai, viešinimo tvarka ([VPI 86](#) straipsnio 9 dalis)²¹⁷³;
- kainodaros taisyklės ([VPI 87](#) straipsnio 1 dalies 3 punktas)²¹⁷⁴;
- tvarka, kaip perkančiosios organizacijos skelbia informaciją apie nepatikimus tiekėjus ([VPI 91](#) straipsnio 1 dalis)²¹⁷⁵;
- registracijos CVP IS tvarka ([VPI 96](#) straipsnio 1 dalis)²¹⁷⁶;
- informacija, kuri turi būti teikiama [VPI 96](#) straipsnio 2 dalyje nurodytose ataskaitose, ataskaitų reikalavimai ir jų standartinės formos ([VPI 96](#) straipsnio 3 dalis)²¹⁷⁷.

²¹⁶⁷ Informacijos viešinimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos aprašas, patvirtintas VPT direktoriaus 2017 m. birželio 19 d. įsakymu Nr. [IS-91](#).

²¹⁶⁸ Skelbimų teikimo Viešųjų pirkimų tarnybai tvarkos ir reikalavimų skelbiama supaprastintų pirkimų informacijai aprašas, patvirtintas VPT direktoriaus 2017 m. birželio 21 d. įsakymu Nr. [IS-92](#).

²¹⁶⁹ Skelbimų teikimo Viešųjų pirkimų tarnybai tvarkos ir reikalavimų skelbiama supaprastintų pirkimų informacijai aprašas, patvirtintas VPT direktoriaus 2017 m. birželio 21 d. įsakymu Nr. [IS-92](#).

²¹⁷⁰ Komisijos susipažinimo su pasiūlymais ar paraiškomis procedūros protokolų privalomųjų rekvizitų aprašas, patvirtintas VPT direktoriaus 2017 m. birželio 7 d. įsakymu Nr. [IS-85](#).

²¹⁷¹ Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodika, patvirtinta VPT direktoriaus 2017 m. birželio 29 d. įsakymu Nr. [IS-105](#).

²¹⁷² Informacijos viešinimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos aprašas, patvirtintas VPT direktoriaus 2017 m. birželio 19 d. įsakymu Nr. [IS-91](#).

²¹⁷³ Informacijos viešinimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos aprašas, patvirtintas VPT direktoriaus 2017 m. birželio 19 d. įsakymu Nr. [IS-91](#).

²¹⁷⁴ Kainodaros taisyklių nustatymo metodika, patvirtinta VPT direktoriaus 2017 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. [IS-95](#).

²¹⁷⁵ Informacijos viešinimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos aprašas, patvirtintas VPT direktoriaus 2017 m. birželio 19 d. įsakymu Nr. [IS-91](#).

²¹⁷⁶ Registracijos Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos aprašas, patvirtintas VPT direktoriaus 2017 m. birželio 7 d. įsakymu Nr. [IS-81](#).

²¹⁷⁷ Ataskaitų rengimo ir teikimo tvarkos aprašas.

1.2. VPI 95 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatyta, kad VPT vykdo VPI ir su jo įgyvendinimu susijusių teisės aktų pažeidimų prevenciją, priežiūrą, kaip laikomasi šių teisės aktų reikalavimų, įskaitant šių teisės aktų reikalavimus vykdant pirkimo sutartis ir VPI 16 straipsnyje nurodytus vidaus sandorius.

Ši VPT funkcija apima šiuos aspektus:

- VPI ir su jo įgyvendinimu susijusių teisės aktų pažeidimų prevenciją. Prevencija – tai išankstinis užtikrinimas, kad nebūtų atliktas pažeidimas, pirkimo dokumentų ir rekomendacijų pateikimas į ateitį ar pasiūlymas ištaisyti trūkumus, kurie gali būti ištaisyti.
- teisės aktų reikalavimų laikymosi priežiūrą. Priežiūra reiškia, kad VPT tikrina viešųjų pirkimų dokumentų, procedūrų atitikimą VPI ir su jo įgyvendinimu susijusiems teisės aktams, jeigu nustatomas pažeidimas, teikiami įpareigojimai, pavyzdžiui, nutraukti pirkimo procedūras.

VPT, įgyvendindama šią funkciją, yra patvirtinusi Pirkimų priežiūros taisykles.

Ši VPT funkcija vykdoma dviem formomis:

- vertinimu. Vertinimas – perkančiosios organizacijos atliekamo ar atlikto pirkimo ir (arba) sudarytos sutarties ar vidaus sandorio atitikties VPI ir (ar) kitų su juo įgyvendinimu susijusių teisės aktų reikalavimams įvertinimas²¹⁷⁸. Vertinimas atliekamas VPT tarnautojų VPT pavedimu (gavus pranešimą ar kitais būdais nustatčius rizikas²¹⁷⁹), kitų institucijų (teisėsaugos ar administruojančios institucijos) pavedimu.
- tikrinimu. Tikrinimas – perkančiosios organizacijos veiklos, susijusios su pirkimų procedūrų vykdymu, sutarčių sudarymu ir vykdymu, vidaus sandorių vykdymu, arba tam tikros srities, sektoriaus, rūšies pirkimų patikrinimas, kurio metu analizuojamos ir vertinamos perkančiosios organizacijos atliekamos pirkimų planavimo, organizavimo ir (arba) sutarties, vidaus sandorio sudarymo ir vykdymo procedūros, arba konkrečios srities, sektoriaus, rūšies pirkimų vykdymo tendencijos, pateikiant bendras išvagas, išvadas²¹⁸⁰.

1.3. VPI 95 straipsnio 1 dalies 3 punkte nustatyta, kad VPT pagal savo kompetenciją nagrinėja administracinių nusižengimų bylas.

ANK 589 straipsnio 75 punkte nustatyta, kad administracinių nusižengimų teiseną pradeda, administracinių nusižengimų tyrimą atlieka ir administracinių nusižengimų protokolus surašo Viešųjų pirkimų tarnybos pareigūnai – dėl ANK 175, 184, 505, 507, 515 straipsniuose įtvirtintų administracinių nusižengimų.

²¹⁷⁸ Pirkimų priežiūros taisyklių 3.3 punktas, II skyrius. Vertinimo išvadas galima rasti VPT interneto svetainėje <http://vpt.lrv.lt/lt/ukio-subjektu-prieziura/isvados-ataskaitos/vertinimo-isvados-4>.

²¹⁷⁹ Rizikos apibrėžtos VPT interneto svetainėje <http://vpt.lrv.lt/lt/ukio-subjektu-prieziura/tikrinimu-atranks-kriterijai-2>.

²¹⁸⁰ Pirkimų priežiūros taisyklių 3.6 punktas, III skyrius. Tikrinimo ataskaitas galima rasti VPT interneto svetainėje <http://vpt.lrv.lt/lt/ukio-subjektu-prieziura/isvados-ataskaitos/tikrinimo-ataskaitos-2>.

Taigi, VPT kompetencija yra ne nagrinėti šias administracinių nusižengimų bylas, o atlikti administracinių nusižengimų tyrimą bei surašyti administracinių nusižengimų protokolus (pačias bylas pagal kompetenciją nagrinėja teismai):

- [ANK](#) 175 straipsnyje įtvirtinta, kad energijos ar kuro, kurių reikia elektros ir šilumos energijai gaminti, pirkimo taisyklių ir su jų įgyvendinimu susijusių teisės aktų pažeidimas užtraukia išpėjimą arba baudą įsigyjančiųjų organizacijų vadovams arba jų įgaliotiems vadovauti pirkimo komisijai asmenims, pirkimo komisijos nariams, balsavusiems už neteisėto sprendimo priėmimą, ekspertams, kitiems pirkimus atliekantiems asmenims nuo vieno šimto penkiasdešimt iki septynių šimtų eurų. [ANK](#) 175 straipsnio 1 dalyje numatytas administracinis nusižengimas, padarytas pakartotinai, užtraukia baudą nuo septynių šimtų iki vieno tūkstančio dviejų šimtų eurų.

- [ANK](#) 184 straipsnyje įtvirtinta, kad [VPI](#), [PI](#), [GPI](#), [Koncesijų įstatymo](#) ir šių įstatymų įgyvendinamųjų teisės aktų pažeidimas užtraukia išpėjimą arba baudą perkančiųjų organizacijų, perkančiųjų subjektų, koncesijas suteikiančiųjų institucijų vadovams ar jų įgaliotiems asmenims, viešojo pirkimo ar pirkimo, atliekamo varentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiojo subjekto, ar koncesijos suteikimo komisijos nariams, balsavusiems už neteisėto sprendimo priėmimą, ekspertams, perkančiųjų organizacijų, perkančiųjų subjektų, koncesijas suteikiančiųjų institucijų valstybės tarnautojams ar darbuotojams nuo dviejų šimtų penkiasdešimt iki trijų tūkstančių eurų. [ANK](#) 184 straipsnio 1 dalyje numatytas administracinis nusižengimas, padarytas pakartotinai, užtraukia baudą nuo dviejų tūkstančių iki šešių tūkstančių eurų (*dėliau dėl šio pažeidimo žiūrėti [VPI](#) 100 straipsnio komentarą*).

- [ANK](#) 505 straipsnyje įtvirtinta, kad kludymas įstatymų įgaliotiems pareigūnams įgyvendinti jų veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose jiems nustatytas teises ar atlikti jiems pavestas pareigas, šių pareigūnų teisėjų priedymų ir reikalavimų, taip pat valstybės pareigūnų ar kolegialių institucijų sprendimų (nutarimų) nevykdymas ar netinkamas vykdymas (pareigūnų neįleidimas į tikrinamas eritorijas, patalpas (išskyrus žmogaus būstą) ar kitus objektus, nepateikimas pareigūnams informacijos, duomenų ar dokumentų arba klaidingų ar tikrovės neatitinkančių informacijos ar duomenų pateikimas, atsisakymas paaiškinti ar suteikti duomenis, dokumentų nusipaimas, vengimas atvykti ir duoti paaiškinimus ir kt.), išskyrus [ANK](#) 224 straipsnio 1 dalyje, 347, 318, 322, 506 straipsniuose nurodytus atvejus, užtraukia baudą asmenims nuo aštuoniasdešimt iki septynių šimtų aštuoniasdešimt eurų ir juridinių asmenų vadovams ar kitiems atsakingiems asmenims – nuo trijų šimtų devyniasdešimt iki vieno tūkstančio devynių šimtų penkiasdešimt eurų. [ANK](#) 505 straipsnio 1 dalyje numatytas administracinis nusižengimas, padarytas pakartotinai, užtraukia baudą asmenims nuo septynių šimtų dvidešimt iki vieno tūkstančio vieno šimto septyniasdešimt eurų ir juridinių asmenų vadovams ar kitiems atsakingiems asmenims – nuo vieno tūkstančio vieno šimto iki šešių tūkstančių eurų.

- [ANK](#) 507 straipsnyje įtvirtinta, kad valstybės politiko, valstybės pareigūno, valstybės tarnautojo ar viešojo administravimo funkcijas atliekančio asmens garbės ir orumo pažeidimas, reiškiamas raštu, žodžiu, gestais, įžeidžiančiu, įžūliu, provokuojančiu ar kitokiu elgesiu, užtraukia baudą nuo penkiasdešimt iki trijų šimtų eurų.

- [ANK](#) 515 straipsnyje įtvirtinta, kad Lietuvos Respublikoje įgyvendinamų tarptautinių sankcijų pažeidimas užtraukia baudą nuo dviejų šimtų iki šešių tūkstančių eurų.

1.4. [VPI](#) 95 straipsnio 1 dalies 4 punkte nustatyta, kad VPT teikia metodinę pagalbą, rengia rekomendacijas ir gaires [VPI](#) taikymo ir įgyvendinimo, taip pat pirkimų planavimo ir jų atlikimo klausimais, moko perkančiąsias organizacijas ir organizuoja jų mokymus, neatlygintinai konsultuoja perkančiąsias organizacijas ir tiekėjus [VPI](#) taikymo klausimais.

VPT vykdo šias funkcijas perkančiosioms organizacijoms ir tiekėjams:

- teikia metodinę pagalbą²¹⁸¹, pavyzdžiui, rengia konkrečių viešųjų pirkimų vykdymo gaires (statybos darbų pirkimo gaires, automobilių pirkimo gaires), pavyzdinius dokumentus, teikia naudingas nuorodas į užsienio praktiką, kitų šalių atsakingų institucijų portalus;
- rengia rekomendacijas ir gaires²¹⁸², pavyzdžiui, sutarties keitimo gaires, ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo gaires.
- moko perkančiąsias organizacijas ir organizuoja jų mokymus, pavyzdžiui CV PIS naudojimosi mokymus pradedantiesiems. Mokymų temos ir datos skelbiamos VPT interneto svetainėje.
- neatlygintinai konsultuoja perkančiąsias organizacijas ir tiekėjus [VPI](#) taikymo klausimais. Daugumą atsakymų VPT skelbia viešai interneto svetainėje²¹⁸³. Klausimus perkančiosios organizacijos ir tiekėjai gali pateikti elektronine forma²¹⁸⁴, kreiptis nurodytais telefonais (atkreiptinas dėmesys į tai, kad CVP IS klausimais ir ataskaitų bei skelbimų klausimais telefonu VPT konsultuoja tik iki 12 val.)²¹⁸⁵, el. paštu klausk@vpt.lt.

1.5. [VPI](#) 95 straipsnio 1 dalies 5 punkte nustatyta, kad VPT renka, kaupia ir analizuoja informaciją apie pirkimus, sudarytas pirkimų sutartis, preliminarįsias sutartis ir pirkimo sutarčių įvykdymo rezultatus, pirkimų ginčus, nustatytus pirkimų tvarkos pažeidimus ir pirkimų praktikoje pasitaikančias problemas. Šią informaciją, išskyrus konfidencialią informaciją, skelbia VPT interneto svetainėje ir (arba) CVP IS ir teikia Europos Komisijai, valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms.

VPT renka, kaupia ir analizuoja informaciją apie:

- pirkimus;
- sudarytas pirkimų sutartis;
- sudarytas preliminarįsias sutartis;
- pirkimo sutarčių įvykdymo rezultatus;
- ginčus;

²¹⁸¹ <http://vpt.lrv.lt/lt/metodine-pagalba/gaires-ir-rekomendacijos>.

²¹⁸² Visos gairės ir rekomendacijos viešinamos <http://vpt.lrv.lt/lt/metodine-pagalba/gaires-ir-rekomendacijos>.

²¹⁸³ <https://klausk.vpt.lt/hc/lt>.

²¹⁸⁴ <https://klausk.vpt.lt/hc/lt/requests/new>.

²¹⁸⁵ <http://vpt.lrv.lt/lt/cvp-is/konsultacijos-telefonu>.

- nustatytus pirkimų tvarkos pažeidimus (pažeidimai nustatomi atliekant vertinimus ar tikrinimus pagal Pirkimų priežiūros taisykles (*detaliau žiūrėti VPI 95 straipsnio 1 dalies 2 punkto komentarą*);

- pirkimų praktikoje pasitaikančias problemas.

Ši informacija:

- skelbiama VPT interneto svetainėje ir (ar) CVP IS (išskyrus konfidencialią informaciją), pavyzdžiui, teikiant metines, ketvirtines ar temines ataskaitas, apžvalgas²¹⁸⁶;
- teikiama Komisijai, valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms (*detaliau žiūrėti VPI 95 straipsnio 1 dalies 12, 14, 16 punkto komentarus*).

1.6. *VPI 95 straipsnio 1 dalies 6 punkte nustatyta, kad VPT analizuoja ir vertina pirkimų sistemą, pastebėjusi jos trūkumų, rengia ir VPI 92 straipsnio 1 dalyje nurodytai ministerijai teikia pasiūlymus, kaip ją tobulinti.*

VPT, atlikdama kitas savo funkcijas, ypač priežiūrą bei stebėseną (*detaliau žiūrėti VPI 95 straipsnio 1 dalies 2 ir 5 punkto komentarus*), turi ir sistemina viešųjų pirkimų organizavimo ir vykdymo aspektus, daugiausiai susiduria su pažadiniais, klausimais ir gali identifikuoti viešųjų pirkimų sistemos trūkumus. Dėl šios priežasties VPT, kaip viešųjų pirkimų srityje kompetentinga institucija, turi rengti ir teikti pasiūlymus Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijai dėl sistemos tobulinimo, pavyzdžiui, teikiant teisės aktų pakeitimų pasiūlymus.

1.7. *VPI 95 straipsnio 1 dalies 7 punkte nustatyta, kad VPT bendradarbiauja su Komisija pirkimų teisės aktų taikymo klausimais.*

VPT bendradarbiauja su Komisija pirkimų teisės aktų taikymo klausimais, t. y. gali kreiptis dėl Komisijos priimtų Direktyvą 2014/24/ES įgyvendinančių teisės aktų išaiškinimo ir taikymo pavyzdžių, prašyti pateikti išaiškinimus dėl konkrečių viešųjų pirkimų teisės normų, kurie nepatenka į ESTT jurisdikciją.

1.8. *VPI 95 straipsnio 1 dalies 8 punkte nustatyta, kad VPT persiunčia Europos Sąjungos leidinių biurui skelbti perkančiųjų organizacijų skelbimus ir užtikrina perkančiųjų organizacijų per duomenų kitų pranešimų ir informacijos persiuntimą.*

VPT, vadovaudamasi VPI 34 straipsnio 5-6 dalimis, turi, CVP IS priemonėmis gavusi skelbimą apie tarptautinės vertės pirkimą, jį patikrinti bei persiųsti Europos Sąjungos leidinių biurui (*detaliau žiūrėti VPI 34 straipsnio 5 ir 6 dalies komentarus*).

1.9. *VPI 95 straipsnio 1 dalies 9 punkte²¹⁸⁷ nustatyta, kad VPT koordinuoja informacijos į kitų valstybių narių institucijų, perkančiųjų organizacijų ar tiekėjų paklausimus*

²¹⁸⁶ <http://vpt.lrv.lt/lt/statistika-ir-analize>.

²¹⁸⁷ Komentuojamos VPI 95 straipsnio 1 dalies 9 punkto nuostatos nustatytos įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES 83 straipsnio 4 dalies normas.

dėl [VPI 37, 38, 39, 46, 47, 48, 50, 51 ir 57 straipsnių nuostatų taikymo teikimą, įskaitant informacijos teikimą per Vidaus rinkos informacinę sistemą, sukurtą vadovaujantis 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu \(ES\) Nr. 1024/2012 dėl administracinio bendradarbiavimo per Vidaus rinkos informacinę sistemą, kuriuo panaikinamas Komisijos sprendimas 2008/49/EB \(OL L 316, 2012, p. 1\).](#)

Kitų ES valstybių narių institucijos, perkančiosios organizacijos ir tiekėjai negali būti įpareigoti žinoti Lietuvos Respublikos nacionalinių viešųjų pirkimų teisės ypatumų, tačiau ši informacija vis tiek jiems gali būti aktuali: kitų valstybių perkančiosioms organizacijoms tikrinant Lietuvoje veikiančio ūkio subjekto pašalinimo pagrindus, kvalifikaciją; kitų valstybių tiekėjams rengiant ir teikiant pasiūlymus.

VPT turi pareigą koordinuoti, kad būtų pateikta informacija apie:

- [VPI 37](#) straipsnio nuostatų taikymą, t. y. informacija, kaip rengiamos techninės specifikacijos, kaip priimtini lygiaverčiai tiekėjų sprendiniai ir kita aktuali informacija, ypač teismų praktika (*detalesnė žiūrėti [VPI 37 straipsnio komentaras](#)*);
- [VPI 38](#) straipsnio nuostatų taikymą, t. y. informacija apie ženklavinimą, priimtinius lygiaverčius įrodymus ir kita aktuali informacija, ypač teismų praktika (*detalesnė žiūrėti [VPI 38 straipsnio komentaras](#)*);
- [VPI 39](#) straipsnio nuostatų taikymą, t. y. dėl techninės specifikacijos atitiktį įrodančių dokumentų, ypač tyrimų ataskaitų ir pažymų priimtimumo, lygiaverčių dokumentų priimtimumo ir kitą aktualią informaciją, ypač teismų praktiką (*detalesnė žiūrėti [VPI 39 straipsnio komentaras](#)*);
- [VPI 46](#) straipsnio nuostatų taikymą, t. y. dėl pašalinimo pagrindų taikymo, perkančiosios organizacijos pareigų ir teisių vertinant pašalinimo pagrindą, „apsivalymo doktrinos“ ir kitą aktualią informaciją, ypač teismų praktiką (*detalesnė žiūrėti [VPI 46 straipsnio komentaras](#)*);
- [VPI 47 ir 48](#) straipsnių nuostatų taikymą, t. y. dėl kvalifikacijos reikalavimų (įskaitant kokybės vadybos sistemas ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartus), jų proporcingumo, kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodikos taikymo ir kitą aktualią informaciją, ypač teismų praktiką (*detalesnė žiūrėti [VPI 47 ir 48 straipsnių komentaras](#)*);
- [VPI 50](#) straipsnio nuostatų taikymą, t. y. dėl EBVPD taikymo, pildymo, reikšmės, o taip pat dėl jo tikslinimo pagal [VPI 45](#) straipsnį ir kitą aktualią informaciją, ypač teismų praktiką (*detalesnė žiūrėti [VPI 45 ir 50 straipsnių komentaras](#)*);
- [VPI 51](#) straipsnio nuostatų taikymą, t. y. kokiais dokumentais patvirtinamas pašalinimo pagrindų nebuvimas ir tiekėjų kvalifikacija (*detalesnė žiūrėti [VPI 51 straipsnio komentaras](#)*);
- [VPI 57](#) straipsnio nuostatų taikymą, t. y. neišprastai mažos kainos nustatymo metodinė prezumpcija, kada laikoma, kad kaina yra neišprastai maža, perkančiosios organizacijos ir tiekėjų pareigos, neišprastai mažos kainos pagrindimą ir kitą aktualią informaciją, ypač teismų praktiką (*detalesnė žiūrėti [VPI 57 straipsnio komentaras](#)*).

[VPI 95](#) straipsnio 1 dalies 9 punkte nėra nurodyta, kad informacijos pateikimas yra esminis VPT funkcija ir pareiga. VPT turi pareigą koordinuoti, taigi, patį informacijos pateikimą nurodytoje sistemoje gali atlikti kita institucija (*detalesnė žiūrėti [VPI 95 straipsnio komentaras](#)*).

žiūrėti [VPI 92 straipsnio](#), [VPI 95 straipsnio 2 dalies 10 punkto komentarą](#)), o VPT tik turi patikrinti, ar iš tikrųjų ši informacija yra pateikta.

[VPI 95 straipsnio 1 dalies 9 punkte](#) taip pat nėra nurodyta, kokiais būdais turi būti pateikiama informacija, išskyrus, kad vienas iš būdų, prieinamų kitų valstybių narų institucijoms, perkančiosioms organizacijoms ar tiekėjams yra Vidaus rinkos informacinė sistema²¹⁸⁸, sukurta vadovaujantis 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr. [1024/2012](#) dėl administracinio bendradarbiavimo per Vidaus rinkos informacinę sistemą, kuriuo panaikinamas Komisijos sprendimas 2008/49/EB. Kitaip sakant, informacija gali būti perduodama ir kitais būdais, pavyzdžiui, el. paštu, pateikiant nuorodą į VPT atsakymus į klausimus ar panašiai, tačiau jeigu yra kreipiamasi naudojant nurodytą Vidaus rinkos informacinę sistemą, tuomet VPT turi sukoordinuoti, jog atsakymas taip pat būtų pateiktas šiuo būdu.

1.10. [VPI 95 straipsnio 1 dalies 10 punkte](#) nustatyta, kad VPT administruoja CVP IS.

VPT valdo ir administruoja CVP IS, t. y.:

- užtikrina CVP IS nuolatinį veikimą, informuoja ir taiso trūkumus;
- vykdo CVP IS modernizavimą;
- registruoja perkančiąsias organizacijas ir tiekėjus;
- rengia pirkimų vykdymo ir pasiūlymų pateikimo metodikas perkančiosioms organizacijoms ir tiekėjams;
- teikia konsultacijas dėl CVP IS veikimo²¹⁸⁹.

1.11. [VPI 95 straipsnio 1 dalies 11 punkte](#) nustatyta, kad VPT administruoja perkančiųjų organizacijų pagal [VPI 91 straipsnio 1 dalį](#) paskelbtą informaciją apie pirkimo sutarties neįvykdžiusius ar netinkamą įvykdžiusius tiekėjus ir pagal [VPI 52 straipsnio 2 dalį](#) paskelbtą informaciją apie tiekėjus, kurie pirkimo procedūrų metu nuslėpė informaciją ar pateikė melagingą informaciją apie atitiktį [VPI 46](#) ir [47](#) straipsniuose nustatytiems reikalavimams, arba apie tiekėjus, kurie dėl pateiktos melagingos informacijos nepateikė patvirtinančių dokumentų reikalaujamų pagal [VPI 50 straipsnį](#).

VPT be CVP IS sistemos taip pat administruoja šiuos sąrašus:

- nepatikimų tiekėjų sąrašą²¹⁹⁰;
- melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą²¹⁹¹.

²¹⁸⁸ https://ec.europa.eu/internal_market/imi-net/index_lt.htm.

²¹⁸⁹ <http://vpt.lrv.lt/lt/cvp-is>.

²¹⁹⁰ <https://vpt.lrv.lt/nepatikimi-tiekėjai-1>.

²¹⁹¹ <https://vpt.lrv.lt/melaginga-informacija-pateikusių-tiekėjų-sarasas-3>.

1.12. VPI 95 straipsnio 1 dalies 12 punkte nustatyta, kad VPT kiekvienais metais rengia ir Lietuvos Respublikos Vyriausybei teikia VPI 23 straipsnio 2 dalyje nurodytų pirkimų ataskaitą.

VPT turi pareigą pateikti Lietuvos Respublikos Vyriausybei parengtą metinę ataskaitą apie rezervuotus pirkimus (detalesnį žiūrėti VPI 23 straipsnio komentarą).

Kadangi perkančiosios organizacijos pagal VPI 23 straipsnio 2 dalį turi pareigą, atlikdamos supaprastintus pirkimus, ne mažiau kaip 2 procentus visų per kalendorinius metus atliktų supaprastintų pirkimų vertės pirkimų rezervuoti VPI 23 straipsnio 1 dalyje nurodytiems tiekėjams, išskyrus atvejus, kai šie tiekėjai perkančiajai organizacijai reikiamų prekių negamina, paslaugų neteikia ar darbų neatlieka, tai VPT turi įvertinti ir informuoti, ar šis procentas buvo pasiektas, kiek tiksliai procentų buvo pasiekta, ir kita aktualia informacija apie rezervuotus pirkimus²¹⁹².

1.13. VPI 95 straipsnio 1 dalies 13 punkte nustatyta, kad VPT teikia ir nuolat atnauja Komisijos informacinėje dokumentų saugykloje „e-Certis“ skelbiamą informaciją apie Lietuvoje išduodamas pažymas ir kitus tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimą ir kvalifikaciją patvirtinančius dokumentus, laisvai ir neatlygintinai prieinamą Lietuvos duomenų bazių, kuriose pateikiama informacija apie tiekėjus, kaip nurodyta VPI 50 straipsnio 7 dalies 1 punkte, sąrašą.

VPT turi pareigą pateikti ir nuolat atnaujinti informaciją „e-Certis“ sistemoje²¹⁹³. VPI 51 straipsnio 9 dalyje nurodyta, kad perkančioji organizacija visų pirma reikalauja tokios rūšies pažymų ir tokių dokumentinių įrodymų formų, apie kuriuos pateikta informacija Komisijos informacinėje dokumentų saugykloje „e-Certis“, todėl šioje platformoje esanti informacija turi būti aktuali bei užtikrinanti, kad kitų valstybių perkančiosios organizacijos galėtų tinkamai patikrinti tiekėjų teikiamų dokumentų patikimumą.

Dėl šios priežasties VPT turi viešinti šiuos duomenis:

- informaciją apie Lietuvoje išduodamas pažymas, pavyzdžiui, Informatikos ir ryšių departamento išduodamą pažymą apie neteistumą, VĮ Registrų centro išduodamą jungtinę pažymą, VMI išduodamą pažymą, SPSC išduodamus sertifikatus.
- informaciją apie kitų tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimą ir kvalifikaciją patvirtinančius dokumentus,
- laisvai ir neatlygintinai prieinamą Lietuvos duomenų bazių, kuriose pateikiama informacija apie tiekėjus, kaip nurodyta VPI 50 straipsnio 7 dalies 1 punkte, sąrašą, pavyzdžiui, Sodros duomenų bazę apie tiekėjų socialinio draudimo įmokų sumokėjimą, nepatikimų tiekėjų sąrašą, melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą.

1.14. VPI 95 straipsnio 1 dalies 14 punkte nustatyta, kad VPT rengia ir kas trejus metus Komisijai teikia VPI 98 straipsnio 2 dalyje nurodytą pirkimų stebėsenos ataskaitą.

²¹⁹² Lietuvos Respublikos Vyriausybei teikiamas ataskaitas galima rasti VPT interneto svetainėje <http://vpt.lrv.lt/lt/statistika-ir-analize/temines-viesuju-pirkimu-analizes>.

²¹⁹³ E-certis sistema pasiekama <https://ec.europa.eu/tools/ecertis/#/search>.

VPT turi pareigą pateikti Komisijai VPT parengtą stebėsenos ataskaitą²¹⁹⁴. Stebėsenos ataskaita teikiama ne rečiau kaip kas trejus metus. Stebėsenos ataskaitos turinys detalizuotas [VPI 98](#) straipsnio 2 dalyje (*detaliau žiūrėti [VPI 98](#) straipsnio 2 dalies komentarą*).

Pirmoji stebėsenos ataskaita teikiama ne vėliau kaip 2017 m. balandžio 18 d., o vėliau kas trejus metus.

1.15. [VPI 95](#) straipsnio 1 dalies 15 punkte²¹⁹⁵ nustatyta, kad VPT Komisijai teikia informaciją apie [VPI 92](#) straipsnio 2 ir 3 dalyse nurodytas institucijas, taip pat apie nacionalines iniciatyvas, kurių imtasi siekiant perkančiosioms organizacijoms ar tiekėjams teikti rekomendacijas, padėti įgyvendinti pirkimų taisykles arba reaguoti į problemas, su kuriomis susiduriama įgyvendinant pirkimų taisykles.

VPT turi pareigą pateikti Komisijai VPT parengtą informaciją apie:

- [VPI 92](#) straipsnio 2 ir 3 dalyse nurodytas institucijas, t. y. apie institucijas, įgyvendinančias viešųjų pirkimų politiką bei viešųjų pirkimų priežiūrą (*detaliau dėl institucijų žiūrėti [VPI 92](#) straipsnio 2 ir 3 dalies komentarą*).
- nacionalines iniciatyvas, kurių imtasi siekiant perkančiosioms organizacijoms ar tiekėjams teikti rekomendacijas, padėti įgyvendinti pirkimų taisykles arba reaguoti į problemas, su kuriomis susiduriama įgyvendinant pirkimų taisykles. Kitaip sakant, VPT turi informuoti apie [VPI 95](#) straipsnio 1 dalies 2, 4, 6 punkte vykdomas VPT funkcijas.

1.16. [VPI 95](#) straipsnio 1 dalies 16 punkte²¹⁹⁶ nustatyta, kad VPT Komisijos prašymu perduoda [VPI 96](#) straipsnyje nurodytas ataskaitas ar pagrindinę ataskaitose pateiktą informaciją.

Komisija turi teisę kreiptis į VPT tam, kad pastaroji pateiktų [VPI 96](#) straipsnyje nurodytas ataskaitas, t. y. kiekvienos perkančiosios organizacijos vykdytų viešųjų pirkimų ataskaitas ar sudarytų viešojo pirkimo sutarčių, kurios sudaromos neskelbiant apie viešąjį pirkimą, ataskaitas ar pagrindinę ataskaitose pateiktą informaciją (*detaliau apie ataskaitas žiūrėti [VPI 96](#) straipsnio komentarą*).

Tai reiškia, kad VPT, priešingai negu [VPI 95](#) straipsnio 1 dalies 14, 15, 17 punkte nurodytais atvejais, neprivalo savarankiškai teikti šios informacijos, o jos turi atskirai paprašyti Komisija.

1.17. [VPI 95](#) straipsnio 1 dalies 17 punkte nustatyta, kad VPT kiekvienais metais Komisijai teikia visų sprendimų, kuriuos priėmė teismas pagal [VPI 106](#) straipsnio 2 dalį, kopijas ir tuos sprendimus paskelbia CVP IS.

²¹⁹⁴ Komisijai teikiamas ataskaitas galima rasti VPT interneto svetainėje <http://vpt.lrv.lt/lt/statistika-ir-analize/ataskaitos-europos-komisijai>.

²¹⁹⁵ Komentuojamos [VPI 95](#) straipsnio 1 dalies 15 punkto nuostatos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 85 straipsnio 3 dalies normas.

²¹⁹⁶ Komentuojamos [VPI 95](#) straipsnio 1 dalies 16 punkte nuostatos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 85 straipsnio normas.

VPT turi pareigą informuoti Komisiją apie perkančiosioms organizacijoms per metus pritaikytas alternatyvias sankcijas (*detaliau apie alternatyvias sankcijas žiūrėti [VPI 06 straipsnio 2 dalies komentarą](#)*), t. y. VPT turi kiekvienais metais surinkti ir Komisijai pateikti pačius teismo sprendimus, kuriais buvo pritaikytos alternatyvios sankcijos. VPT informacija gauna iš Nacionalinės teismų administracijos (*detaliau žiūrėti [VPI 95 straipsnio 8 dalies komentarą](#)*).

[VPI 95](#) straipsnio 1 dalies 17 punkte nenurodyta, kada ar per kiek laiko po kiekvienų metų pabaigos VPT pateikia šiuos duomenis Komisijai.

VPT taip pat turi paskelbti šiuos teismų sprendimus apie pritaikytas alternatyvias sankcijas CVP IS²¹⁹⁷.

1.18. [VPI 95](#) straipsnio 1 dalies 18 punkte nustatyta, kad VPT CVP IS skelbia informaciją apie tarptautinio pirkimo vertės ribas, įskaitant informaciją apie patikslintas vertės ribas.

VPT, kaip už viešųjų pirkimų tinkamą vykdymą bei CVP IS administravimą atsakinga institucija, turi pareigą informuoti visus suinteresuotus subjektus apie aktualias pirkimo organizavimo metu tarptautinio pirkimo vertės ribas, kadangi jos keičiamos kartą per 2 metus Komisijos (*detaliau žiūrėti [VPI 4](#) straipsnio 1 dalies komentarą*). Ši informacija apie tarptautinio pirkimo vertės ribas viešinama CVP IS interneto svetainėje²¹⁹⁸.

1.19. [VPI 95](#) straipsnio 1 dalies 19 punkte nustatyta, kad VPT atlieka kitų įstatymų nustatytas funkcijas.

VPT funkcijos taip pat gali būti nustatytos kituose įstatymuose, pavyzdžiui, [Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo](#) 11 straipsnio 8 dalyje nustatyta, kad perkančiųjų subjektų vadovų, perkančiojo subjekto pirkimo komisijos narių, perkančiojo subjekto vadovo paskirtų atlikti supaprastintus pirkimus asmenų, perkančiojo subjekto atliekamų pirkimų procedūrose dalyvaujančių ekspertų, pirkimo iniciatorių nusišalinimo tvarkos aprašą tvirtina VTEK kartu su VPT; Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. kovo 3 d. nutarimu Nr. 277 patvirtintose Įmonių, veikiančių energetikos srityje, energijos ar kuro, kurių reikia elektros ir šilumos energijai gaminti, pirkimų taisyklėse.

2. [VPI 95](#) straipsnio 2 dalyje įtvirtintos VPT teisės ir atitinkamai kitų subjektų pareigos užtikrinti VPT teisių neapsunkintą įgyvendinimą.

VPT turi teisę:

2.1. *sauganaiškai pasirinkti tikrinimo objektą, būdą, mastą ir laiką ([VPI 95](#) straipsnio 2 dalies 1 punktas).*

²¹⁹⁷ <http://vpt.lrv.lt/lt/teisine-informacija/teises-aktu-pazeidimai/teismo-sprendimai-1>.

²¹⁹⁸ https://pirkimai.eviesiejiipirkimai.lt/ppo_startpage/Tarptautinio%20pirkimo%20vert%C4%97.pdf.

[VPI](#) 95 straipsnio 2 dalies 1 punkte detalizuojama [VPI](#) 93 straipsnio 5 dalyje (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 93 straipsnio 5 dalies komentarą*) įtvirtinta taisyklė, kad VPT priima sprendimus savarankiškai ir nešališkai.

Tai reiškia, kad VPT, neatsižvelgdama į kitų subjektų nuomonę, pavyzdžiui, tiekėjų prašymus, turi teisę pati nuspręsti dėl:

- tikrinamo objekto. Kitaip sakant, tiekėjų ar kitų institucijų prašymas pradėti tikrinimą nėra įpareigojantys VPT ir ji gali pasirinkti atlikti ar neatlikti konkretų tikrinimą. Išimtis nustatyta tik tais atvejais, kai kreipiasi teisės saugos institucijos ar administruojančios institucijos, pavyzdžiui, CPVA, LVPA, ESFA. Tikrinimo apimtis ir teisės detalizuotos Pirkimų priežiūros taisyklėse (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 95 straipsnio 1 dalies 2 punkto komentarą*);
- tikrinimo būdo. Pirkimų priežiūros taisyklių 28 punkte nurodyti keli galimi tikrinimo būdai, t. y. tikrinimas gali būti atliekamas pirkimo vykdytojo buveinėje arba nuotoliniu būdu, o konkretų būdą gali laisvai pasirinkti VPT;
- tikrinimo masto. Pirkimų priežiūros taisyklių 30.4 bei 31 punktuose nurodyta, kad VPT nustato tikrinimo užduotis ir apimtis bei jas gali pagrįstai išplėsti. Kitaip sakant, savarankiškumas reiškia, kad pateiktas prašymas iš tiekėjo ar kitos institucijos nėra privalomas ne tik iš viso nagrinėti, bet VPT, priėmusi prašymą tikrinimui, nėra apribota tik prašymo apimtimi ir pati gali spręsti, ką ir kiek tikrins;
- tikrinimo laiko. VPT turi tiesę nustatyti, kada bus vykstama į pirkimo vykdytojo buveinę, per kiek laiko turi būti atliktas patikrinimas (Pirkimų priežiūros taisyklių 30.3 punktas). Minimalūs terminai yra reguliuojami Pirkimų priežiūros taisyklių 48-54 punktuose:
 - VPT darbuotojas, gavęs užduotį atlikti vertinimą:
 - ne vėliau kaip per 10 d. d. nuo pavedimo atlikti vertinimą gavimo dienos atlieka pasirengimą vertinti;
 - ne vėliau kaip per 20 d. d. nuo visų vertinimui reikalingų duomenų gavimo dienos, atlieka tyrimą ir surašo vertinimo išvadą.
 - Atsižvelgiant į atliekamo vertinimo apimtį, sudėtingumą bei kitas svarbias aplinkybes, 20 d. d. nustytas terminas gali būti pratęstas, tačiau ne ilgiau kaip 10 d. d.
 - Kai vertinimas atliekamas teisės saugos institucijų pavedimu, vertinimo išvada (arba) specialisto išvada turi būti parengta ne vėliau kaip per 60 d. d. nuo visų vertinimui atlikti reikalingų duomenų gavimo, jei specialiuose teisės aktuose nenustatyta kitaip. Išimtiniais atvejais (neįprastai didelė apimtis, pirkimo vykdytojo veiksmai, turintys įtakos termino trukmei ir kt.) šis terminas gali būti pratęstas, tačiau ne ilgiau kaip 40 d. d.
 - Jei tikrinimas atliekamas pirkimo vykdytojo buveinėje, tikrinimo ataskaita turi būti parengta ne vėliau kaip per 40 d. d. nuo tikrinimo pirkimo vykdytojo buveinėje termino pabaigos, o kai pateikiamas nurodymas / prašymas pateikti papildomus dokumentus ar paaiškinimus, arba, jei kreipiamasi tarnybinės pagalbos ar prašoma eksperto išvados – nuo visų tikrinimo ataskaitai parengti reikalingų dokumentų gavimo.

Jei tikrinimas atliekamas nevykstant į pirkimo vykdytojo buveinę, VPT darbuotojas:

- ne vėliau kaip per 10 d. d. nuo pavedimo atlikti tikrinimą gavimo dienos atlieka pasirengimą tikrinti;
- ne vėliau kaip per 40 d. d. nuo visų tikrinimui reikalingų duomenų gavimo dienos atlieka tyrimą ir surašo tikrinimo ataskaitą.
 - Nustatyti terminai gali būti stabdomi šiais atvejais:
 - kai vertinimo išvadai ar tikrinimo ataskaitai parengti pasitelkiamas ekspertas;
 - kai vertinimo išvadai ar tikrinimo ataskaitai parengti reikalinga kompetentingos institucijos konsultacija (tarnybinė pagalba).

2.2. gauti iš perkančiosios organizacijos ar kitų asmenų su pirkimu, įskaitant pirkimo sutarties vykdymą, susijusią informaciją ir dokumentus, reikalingus VPT funkcijoms atlikti, taip pat laikinai, ne ilgiau kaip 30 dienų, paimti iš perkančiosios organizacijos ar kitų asmenų šių dokumentų originalus, įforminusi tai dokumentų poėmio akta. Prieikus šis terminas gali būti pratęstas dar 30 dienų (VPI 95 straipsnio 2 dalies 2 punktą);

VPT, vadovaudamasi Pirkimų priežiūros taisyklėmis, gali atlikti vertinimą ar tikrinimą. Vertinimo ir tikrinimo įrodymai gaunami taikant tokias vertinimo procedūras: perskaičiavimą (matematinio tikslumo patikrinimą), išorės patvirtinimą (informacijos patvirtinimą ar paneigimą), tikrinimą (dokumentų, objektų), stebėjimą (procesų, procedūrų ir kt.), paklausimą (klausimų pateikimą ir atsakymų į juos gavimą), analitines procedūras (Pirkimų priežiūros taisyklių 41 punktas). Taigi, šioms funkcijoms atlikti VPT gali reikalauti perkančiosios organizacijos suteikti informaciją ir dokumentus (Pirkimų priežiūros taisyklių 19, 33.2, 40 punktai).

Dokumentų ir informacijos suteikimas galimas tiek paimant popierinius dokumentus, tiek perimant CVP IS prisijungimą bei prieinant prie elektroninių dokumentų. Kai yra paimami dokumentų originalai, VPT turi įforminti poėmio aktą²¹⁹⁹.

Informacija ir duomenys gali būti gaunami iš:

- perkančiosios organizacijos;
- kitų asmenų, turinčių ir valdančių informaciją ar dokumentus.

Informacija ir dokumentai, kurie gali būti paimami:

- susiję su pirkimu;
- susiję su pirkimo sutarties vykdymu.

Informacija ir dokumentai turi būti reikalingi VPT funkcijoms vykdyti, t. y. būtent skirti tikrinti ar vertinti. Taigi, jeigu yra atliekamas konkretaus pirkimo tikrinimas ar vertinimas, tai VPT gali paimti tik to konkretaus pirkimo dokumentus ar informaciją.

Dokumentai ir informacija gali būti paimti VPT tik laikinai, t. y. ne ilgiau kaip 30 dienų. Prieikus šis terminas gali būti pratęstas dar 30 dienų. Taigi, bendras poėmio terminas negali būti ilgesnis kaip 60 dienų.

²¹⁹⁹ Priežiūros taisyklių 5 priedas.

2.3. gauti perkančiosios organizacijos, Komisijos ar jos narių, pirkimo procedūrose dalyvaujančių ekspertų, kitų asmenų su pirkimu, įskaitant pirkimo sutarties vykdymą, susijusių veiksmų ir sprendimų paaiškinimus (VPĮ 95 straipsnio 2 dalies 3 punktas);

VPT, vadovaudamasi Pirkimų priežiūros taisyklėmis, gali atlikti vertinimą ar tikrinimą. Vertinimo ir tikrinimo įrodymai gaunami taikant tokias vertinimo procedūras: perskaitymą (matematinio tikslumo patikrinimą), išorės patvirtinimą (informacijos patvirtinimą ar paneigimą), tikrinimą (dokumentų, objektų), stebėjimą (procesų, procedūrų, t.t.), apklausimą (klausimų pateikimą ir atsakymų į juos gavimą), analitines procedūras (Pirkimų priežiūros taisyklių 41 punktas). Taigi, šioms funkcijoms atlikti VPT gali reikaluoti perkančiosios organizacijos, Komisijos ar jos narių, pirkimo procedūrose dalyvaujančių ekspertų, kitų asmenų su pirkimu, įskaitant pirkimo sutarties vykdymą, susijusių veiksmų ir sprendimų paaiškinimus (Pirkimų priežiūros taisyklių 33.4, 40 punktai).

Asmenys, kurie turi pateikti paaiškinimus:

- perkančioji organizacija;
- perkančiosios organizacijos viešųjų pirkimų komisija;
- perkančiosios organizacijos viešųjų pirkimų komisijos konkretūs nariai;
- pirkimo procedūrose dalyvaujantys ekspertai;
- kiti asmenys, susiję su pirkimo sutarties vykdymu.

Paaiškinimai pateikiami dėl:

- subjektų atliktų veiksmų;
- subjektų priimtų sprendimų.

Paaiškinimai gali būti teikiami tiek raštu, tiek žodžiu²²⁰⁰.

2.4. pateikti pirkimo dokumentus ir tiekėjų pasiūlymus papildomai ekspertizei (VPĮ 95 straipsnio 2 dalies 4 punktas);

Vertinimui ar tikrinimui atlikti VPT turi teisę pasitelkti konkrečios srities specialistus (ekspertus). VPT gali pasitelkti atitinkamų sričių specialistus (ekspertus), kai vertinimui arba tikrinimui atlikti reikalingos kitų nei VPĮ sričių žinios ir kompetencija, pavyzdžiui, statybų teisės specialistų žinios reikalingos nustatyti, ar tinkamai parengta techninė specifikacija. Apie konkrečios srities eksperto poreikį nurodoma vertinimo pasirengimo etapo metu. Jei VPT neturi reikalingos srities eksperto, inicijuojama ekspertinės paslaugos pirkimo procedūra arba ekspertai pasitelkiami VPT direktoriaus nustatyta tvarka. VPT darbuotojai, pasinaudoję specialistų (ekspertų) ir (ar) VPT darbuotojų darbo rezultatais, yra atsakingi už savo išvadų teisingumą (Pirkimų priežiūros taisyklių V skyrius).

²²⁰⁰

<http://vpt.lrv.lt/lt/ukio-subjektu-prieziura>.

2.5. įtarusi [VPI](#) ir su jo įgyvendinimu susijusių teisės aktų pažeidimus ir vadovaudamasi teisingumo ir protingumo kriterijais, įpareigoti perkančiąją organizaciją sustabdyti pirkimo procedūras iki perkančiosios organizacijos pateiktų dokumentų ir sprendimų įvertinimo, o nustačiusi šiuos pažeidimus, – įpareigoti perkančiąją organizaciją nutraukti pirkimo procedūras, pakeisti ar panaikinti neteisėtus sprendimus ar veiksmus ([VPI](#) 95 straipsnio 2 dalies 5 punktas);

Vadovaujantis [VPI](#) 95 straipsnio 1 dalies 2 punktu, VPT atlieka pažeidimų prevenciją ir priežiūrą, tai reiškia, kad VPT pagal savo kompetenciją turi teisę perkančiosioms organizacijoms teikti įpareigojančius nurodymus, t. y. individualius administravimo aktus ([VAI](#) 2 straipsnio 9 dalis, 5 straipsnio 2 punktas, 8, 9 straipsniai).

VPT diskrecija dėl įpareigojimų perkančiosioms organizacijoms yra ribota, todėl VPT turi pagrįsti, kad yra šios sąlygos kartu tam, jog galėtų perkančiosioms organizacijoms teikti įpareigojimus:

- turi būti įtarimas, kad perkančioji organizacija atliko [VPI](#) ir su jo įgyvendinimu susijusių teisės aktų pažeidimus. Nepakanka tik ūkio subjekto ar institucijos pranešimo, turi būti objektyviai įvertinti pirkimo procedūrų duomenys ir informacija;
- įpareigojimas perkančiajai organizacijai atitinka teisingumo ir protingumo kriterijus, t. y. VPT turi įvertinti, ar įpareigojimas atitinka proporcingumo principą, ar perkančioji organizacija nepatirs pernelyg didelės žalos dėl šio įpareigojimo.

[VPI](#) 95 straipsnio 2 dalies 5 punkte nustatyti du atskiri VPT įpareigojimai, teikiami perkančiosioms organizacijoms:

- sustabdyti pirkimo procedūras iki perkančiosios organizacijos pateiktų dokumentų ir sprendimų įvertinimo;
- nustačius [VPI](#) ir su jo įgyvendinimu susijusių teisės aktų pažeidimus, – įpareigoti perkančiąją organizaciją:
 - nutraukti pirkimo procedūras,
 - pakeisti ar panaikinti neteisėtus sprendimus ar veiksmus.

Pirkimų priežiūros taisyklėse 56-57 punktuose nurodyta, kad VPT turi tikrinti, domėtis, kaip perkančiosios organizacijos įgyvendina VPT įpareigojimus.

Kadangi VPT įpareigojimai yra imperatyvaus pobūdžio individualūs administraciniai aktai, tai perkančiosios organizacijos turi teisę juos ginčyti [ABTI](#) nustatyta tvarka.

2.6. [VPI](#) nustatytais atvejais duoti sutikimą perkančiajai organizacijai atlikti pirkimą neskelbiamų derybų būdu ([VPI](#) 95 straipsnio 2 dalies 6 punktas);

[VPI](#) 72 straipsnio 1 dalyje nustatyti atvejai, kai prieš vykdant viešąjį pirkimą neskelbiamų derybų būdu, privaloma gauti VPT sutikimą (detaliau žiūrėti [VPI](#) 72 straipsnio 1 dalies komentaras).

VPT sutikimų dėl neskelbiamų derybų vykdymo tvarka nustatyta [VPI](#) 95 straipsnio 3 dalyje normose, Perkančiųjų organizacijų prašymų dėl Viešųjų pirkimų tarnybos sutikimų pateikimo ir nagrinėjimo taisyklėse, patvirtintose VPT direktoriaus 2017 m. birželio 29 d.

įsakymu Nr. [1S-99](#). Prašymas dėl sutikimo pradėti pirkimą neskelbiamų derybų būdu gavimo išnagrinėjamas per 10 darbo dienų nuo motyvuoto perkančiosios organizacijos kreipimosi arba nuo papildomų dokumentų gavimo ir jų užregistravimo VPT dienos²²⁰¹. Sprendimą dėl sutikimo atlikti pirkimą neskelbiamų derybų būdu VPT paskelbia CVP IS sprendimo priėmimo dieną²²⁰².

2.7. *traukti administracinę atsakomybę [VPI](#) pažeidusius ir VPT reikalavimų ar sprendimų nevykdančius asmenis (VPI 95 straipsnio 2 dalies 7 punktą);*

[VPI](#) 95 straipsnio 1 dalies 3 punkte įtvirtinta, kad viena iš VPT funkcijų yra pagal savo kompetenciją nagrinėti administracinių nusižengimų bylas (*detales žiūrėti [VPI](#) 95 straipsnio 1 dalies 3 punkto komentarą*).

Įgyvendinant šią funkciją, VPT turi teisę inicijuoti administracinio nusižengimo procedūras, t. y. traukti administracinę atsakomybę [VPI](#) pažeidusius ir VPT reikalavimų ar sprendimų nevykdančius asmenis. Konkretūs asmenys, kurie gali būti traukiami administracinę atsakomybę detalizuojami konkrečiuose [ANK](#) straipsniuose (*detales žiūrėti [VPI](#) 95 straipsnio 1 dalies 3 punkto, 100 straipsnio komentarą*).

Atitinkami VPT veiksmai yra detalizuoti konkrečiuose [ANK](#) straipsniuose ([ANK](#) 589 straipsnio 75 punkte nustatyta, kad administracinių nusižengimų teiseną pradeda, administracinių nusižengimų tyrimą atlieka ir administracinių nusižengimų protokolus surašo VPT pareigūnai – dėl [ANK](#) 175, 184, 505, 507, 515 straipsniuose numatytų administracinių nusižengimų.).

2.8. *nustačiusi [VPI](#) pažeidimus ar galimus [KI](#) pažeidimus, korupcijos apraiškas ar dokumentų klastojimą, medžiagą tolesniam tyrimui perduoti teisėsaugos institucijoms ar kitoms valstybės institucijoms nagrinėti pagal kompetenciją (VPI 95 straipsnio 2 dalies 8 punktą);*

VPT kompetencija yra detaliai aprašyta baigtiniame sąraše [VPI](#) 95 straipsnio 1 dalyje, todėl VPT negali priimti sprendimų, kurie viršija kompetenciją. Atsižvelgiant į tai, kai nustatomi pažeidimai srityse, viršijančiose VPT kompetenciją, pastaroji turi perduoti pagal institucijų kompetenciją klausimus tolesniam tyrimui.

Perduotini klausimai ir institucijos, kurioms perduodami duomenys:

- [VPI](#) pažeidimas;
- galimas [KI](#) pažeidimas, VPT tuomet duomenis perduoda Konkurencijos tarybai tolesniam tyrimui;
- korupcijos apraiškos. Korupcija – valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens tiesioginis ar netiesioginis siekimas, reikalavimas arba priėmimas turtinės ar kitokios asmeninės naudos (dovanos, paslaugos, pažado, privilegijos) sau ar kitam asmeniui už atlikimą

²²⁰¹ [Perkančiųjų organizacijų prašymų dėl Viešųjų pirkimų tarnybos sutikimų pateikimo ir nagrinėjimo taisyklių](#) 19 punktą.

²²⁰² [Perkančiųjų organizacijų prašymų dėl Viešųjų pirkimų tarnybos sutikimų pateikimo ir nagrinėjimo taisyklių](#) 19 punktą.

arba neatlikimą veiksmų pagal einamas pareigas, taip pat valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens veiksmai arba neveikimas siekiant, reikalaujant turtinės ar kitokios asmeninės naudos sau arba kitam asmeniui ar šią naudą priimant, taip pat tiesioginis ar netiesioginis siūlymas ar suteikimas valstybės tarnautojui, jam prilygintam asmeniui turtinės ar kitokios asmeninės naudos (dovanos, paslaugos, pažado, privilegijos) už atlikimą arba neatlikimą veiksmų pagal valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens einamas pareigas, taip pat tarpininkavimas darant šioje dalyje nurodytas veikas²²⁰³. Tokiu atveju VPT duomenis perduoda STT tolesniam tyrimui;

- dokumentų klastojimas. Pagal [BK](#) 300 straipsnyje nurodyta atsakomybė už dokumento klastojimą. Klastojimas arba falsifikacija – tai sąmoningas, tyčinis ko nors iškraipymas, pakeitimas netikru dalyku ar visai naujo pagaminimas, siekiant asmeninės naudos, pasipelnymo ar kitų tikslų. Teismų praktikoje dokumentu laikytinas bet koks rašytinis aktas, kuriuo asmuo liudija faktą, turintį teisinę reikšmę²²⁰⁴. Tokiu atveju VPT duomenis perduoda STT ar kitai atsakingai institucijai tolesniam tyrimui.

2.9. *nustačiusi [VPI](#) ir su jo įgyvendinimu susijusių teisės aktų pažeidimus, gindama viešąjį interesą, kreiptis į teismą dėl pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pripažinimo negaliojančia ir (arba) alternatyvių sankcijų taikymo ([VPI](#) 95 straipsnio 2 dalies 9 punktą);*

[CPK](#) 49 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad įstatymų nustatytais atvejais valstybės ir savivaldybių institucijos ir kiti asmenys gali pareikšti ieškinį ar pareiškimą viešajam interesui ginti.

[VPI](#) 95 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatyta, kad viena iš VPT funkcijų yra [VPI](#) ir su jo įgyvendinimu susijusių teisės aktų pažeidimų prevencija, priežiūra, todėl VPT pagal savo kompetenciją turi užtikrinti, kad nebūtų tiesiami [VPI](#) ir su jo įgyvendinimu susijusių teisės aktų pažeidimai.

Atsižvelgdama į tai, VPT turi teisę kreiptis tiesiai į teismą dėl vieno iš reikalavimų tenkinimo:

- pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pripažinimo negaliojančia (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 105 straipsnio komentarą*) arba
- alternatyvių sankcijų taikymo (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 106 straipsnio komentarą*).

VPT turi pateikti ieškinį apygardos teismui, vadovaujantis [CPK](#) 27 straipsnio 3 dalimi. VPT nėra taikomi [VPI](#) 102 straipsnyje nurodyti ieškinio senaties terminai, o taikomas bendras 10 metų senaties terminas ([CK](#) 1.125 straipsnis)²²⁰⁵.

2.10. *gauti kitų valstybių narių institucijų, perkančiųjų organizacijų ar tiekėjų paklausimą dėl [VPI](#) 37, 38, 39, 46, 47, 48, 50, 51 ir 57 straipsnių nuostatų taikymo, persiųsti*

²²⁰³ <https://www.stt.lt/pateikti-pranesima-apie-korupcija/7425>.

²²⁰⁴ LAT 2006 m. spalio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje [2K-515/2006](#); 2008 m. birželio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje [2K-290/2008](#).

²²⁰⁵ LAT 2010 m. liepos 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-339/2010](#).

jį Lietuvos valstybės institucijoms, įstaigoms ar viešiesiems juridiniams asmenims, kurie pagal kompetenciją turi suteikti reikiamą informaciją (VPĮ 95 straipsnio 2 dalies 10 punktas);

VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 9 punkte įtvirtinta, kad VPT koordinuoja informacijos į kitų valstybių narių institucijų, perkančiųjų organizacijų ar tiekėjų paklausimus dėl VPĮ 37, 38, 39, 46, 47, 48, 50, 51 ir 57 straipsnių nuostatų taikymo teikimą (*detalesnė informacija žiūrėti VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 9 punkto komentare*).

Kaip nurodyta VPĮ 95 straipsnio 1 dalies 9 punkto komentare, koordinavimas reiškia, kad funkcijas gali atlikti ne pati VPT, o kita institucija. Dėl šios priežasties VPT turi teisę perduoti kitų valstybių narių institucijų, perkančiųjų organizacijų ar tiekėjų paklausimą Lietuvos valstybės institucijoms, įstaigoms ar viešiesiems juridiniams asmenims, kurie pagal kompetenciją turi suteikti reikiamą informaciją (*detalesnė informacija žiūrėti VPĮ 92 straipsnio komentare*).

2.11. patvirtinti konkrečių prekių, paslaugų ar darbų techninėms specifikacijoms taikomas reikalavimus (VPĮ 95 straipsnio 2 dalies 11 punktas);

VPT turi teisę rengti ir patvirtinti konkrečių prekių, paslaugų ar darbų techninėms specifikacijoms taikomas reikalavimus.

2.12. grąžinti perkančiajai organizacijai VPĮ reikalavimų neatitinkančius skelbimus VPT nustatyta tvarka (VPĮ 95 straipsnio 2 dalies 12 punktas).

Vadovaujantis VPĮ 34 straipsnio reguliavimu, perkančiosios organizacijos turi pateikti viešojo pirkimo skelbimus VPT. Vis dėlto būtent perkančioji organizacija yra atsakinga už informacijos teisingumą. Taigi, jeigu VPT nustato, kad skelbime esanti informacija neatitinka VPĮ normų, grąžina skelbimą perkančiajai organizacijai pataisyti (*detalesnė informacija žiūrėti VPĮ 34 straipsnio komentare*)²²⁰⁶.

3. VPĮ 95 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta sutikimų vykdyti neskelbiamas derybas suteikimo tvarka.

VPT sutikimų dėl neskelbiamų derybų vykdymo tvarka nustatyta VPĮ 95 straipsnio 3 dalies normose bei Perkančiųjų organizacijų prašymų dėl Viešųjų pirkimų tarnybos sutikimų pateikimo ir nagrinėjimo taisyklėse, patvirtintose VPT direktoriaus 2017 m. birželio 29 d. įsakymu Nr. 1S-99.

Prašymas dėl sutikimo pradėti pirkimą neskelbiamų derybų būdu gavimo išnagrinėjamas per 10 darbo dienų nuo motyvuoto perkančiosios organizacijos kreipimosi arba nuo papildomų dokumentų gavimo ir jų užregistravimo VPT dienos²²⁰⁷. Jeigu per nustatytą terminą VPT nepateikia jokio atsakymo, laikoma, kad sutikimas gautas.

²²⁰⁶ VPT direktoriaus 2017 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. 1S-96 patvirtinto Skelbimų grąžinimo tvarkos aprašo 3 punktas.

²²⁰⁷ Perkančiųjų organizacijų prašymų dėl Viešųjų pirkimų tarnybos sutikimų pateikimo ir nagrinėjimo taisyklių 19 punktas.

Papildomų dokumentų pateikimo tvarka ir terminai²²⁰⁸:

- jeigu perkančioji organizacija kartu su kreipimusi nepateikia visų būtinų dokumentų, VPT ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo perkančiosios organizacijos kreinimosi gavimo dienos gali paprašyti papildomų dokumentų, reikalingų sprendimui priimti;
- perkančioji organizacija VPT prašomus dokumentus turi pateikti ne vėliau kaip per 20 darbo dienų nuo VPT prašymo gavimo dienos;
- perkančiajai organizacijai pateikus motyvuotą prašymą, VPT ši terminą pratęsia perkančiosios organizacijos nurodytam laikotarpiui. Papildomų dokumentų pateikimo termino pratęsimo atvejų skaičius neribojamas;
- jeigu perkančioji organizacija per nustatytą terminą nepateikia prašomų papildomų dokumentų, VPT prašymo nenagrinėja. Tai nekliaudo perkančiajai organizacijai vėl kreiptis į VPT su tuo pačiu prašymu dėl sutikimo pirkimą vykdyti neskelbiamų derybų būdu.

Sprendimą dėl sutikimo atlikti pirkimą neskelbiamų derybų būdu VPT paskelbia CVP IS sprendimo priėmimo dieną²²⁰⁹.

4. [VPI](#) 95 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta pareiga VPT pranešti perkančiosios organizacijos vadovui apie valstybės tarnautojui ar darbuotojui paskirtą administracinę nuobaudą.

Kaip nustatyta [VPI](#) 95 straipsnio 2 dalies 7 punkte, [VPI](#) 100 straipsnyje (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 95 straipsnio 2 dalies 7 punkto, 100 straipsnio komentarą*), [ANK](#) 589 straipsnyje, VPT turi teisę inicijuoti administracinio nusizengimo procedūrą, patraukti administracinę atsakomybės asmenis, pažeidusius [VPI](#)

Vadovaujantis [ANK](#) 610 straipsniu, VPT surašo pažeidimo protokolą ir jį teikia teismui, kuris sprendžia dėl administracinės atsakomybės ir nuobaudos skyrimo.

VPT, gavusi apylinkės teismo sprendimą dėl nuobaudos skyrimo²²¹⁰, turi pareigą pranešti apie tai perkančiosios organizacijos vadovui.

Pranešti VPT turi ne vėliau kaip per 1 darbo dieną nuo sprendimo skirti administracinę nuobaudą įsiteisėjimo dienos.

5. [VPI](#) 95 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta taisyklė, kad VPT nenagrinėja skundų ir pranešimų apie galimą pirkimų ar pirkimo sutarčių vykdymo pažeidimus.

²²⁰⁸ Perkančiųjų organizacijų prašymų dėl Viešųjų pirkimų tarnybos sutikimų pateikimo ir nagrinėjimo taisyklių 16 punktas.

²²⁰⁹ Perkančiųjų organizacijų prašymų dėl Viešųjų pirkimų tarnybos sutikimų pateikimo ir nagrinėjimo taisyklių 16 punktas.

²²¹⁰ Asmuo, kuriam paskirta nuobauda (išskyrus išpėjimą), nebeatitinka nepriekaištingos reputacijos reikalavimų ir vienus metus nuo nuobaudos skyrimo negali būti viešųjų pirkimų komisijos nariu (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 17 dalies komentarą*).

Informaciją apie galimus [VPI](#) pažeidimus vykdant pirkimus ar pirkimo sutartis galima pateikti VPT paštu, elektroniniu paštu, faksu arba struktūrizuota forma VPT interneto svetainėje²²¹¹.

[VPI](#) 95 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatyta, kad VPT funkcija yra atlikti pažeidimų prevenciją ir priežiūrą. [VPI](#) 95 straipsnio 2 dalies 1 punkte įtvirtinta, kad VPT savarankiškai pasirenka tikrinimo objektą, būdą, mastą ir laiką. Taigi, VPT nėra privalomi tikrėjų, kitų subjektų prašymai, skundai dėl galimų pirkimų ar pirkimo sutarčių vykdymo pažeidimų.

Vertinimo objektas vertinimui, o tikrinimo objektas tikrinimui atrenkiamas riziką VPT direktoriaus teisės aktų nustatyta tvarka (Pirkimų priežiūros taisyklių 4 punktas, Viešųjų pirkimų, pirkimų atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, viešojo pirkimo–pardavimo sutarčių bei pirkimo–pardavimo sutarčių, sudaromų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, atrinkimo vertinimui ir perkančiųjų organizacijų bei perkančiųjų subjektų atrinkimo tikrinimui procedūrų tvarkos aprašas, patvirtintas VPT direktoriaus 2017 m. spalio 30 d. įsakymu Nr. [1S-154](#)). Prašymą, skundą pateikę subjektai informuojami, ar jų skundas, prašymas perduodamas vertinti (tikrinti), ar VPT nenustatė rizikų, bei prašymas, skundas neperduotas tolesniam vertinimui viešai skelbiant VPT interneto svetainėje²²¹².

Jeigu prašymas ar skundas perduodamas tolesniam vertinimui, taikomas [VPI](#) 95 straipsnio 2 dalies 5 punktas dėl VPT teisių, t. y. dėl teisės teikti įpareigojimus sustabdyti viešojo pirkimo procedūras, o nustatčius pažeidimus – nutraukti pirkimo procedūras, pakeisti ar panaikinti neteisėtus sprendimus ar veiksmus (dėl šio žiūrėti [VPI](#) 95 straipsnio 2 dalies 5 punkto komentarą).

²²¹¹ <http://vpt.lrv.lt/lt/praneskite-apie-viesuju-pirkimu-pazeidimus>.

²²¹² <http://vpt.lrv.lt/pranesimu-nagrinejimas-2>.

96 straipsnis. Perkančiųjų organizacijų registracija ir pirkimų ataskaitos

1. Perkančioji organizacija registruojasi Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje Viešųjų pirkimų tarnybos nustatyta tvarka.
2. Perkančioji organizacija Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos priemonėmis Viešųjų pirkimų tarnybai pateikia:
 - 1) kiekvienų pirkimo procedūrų, įskaitant ir pirkimo procedūras, kurių metu sudaroma preliminarioji sutartis ar jos pagrindu sudaroma pirkimo sutartis, sukuriamą dinaminę pirkimo sistemą ar jos pagrindu sudaroma pirkimo sutartis, ataskaitą per 15 dienų pasibaigus pirkimo procedūroms, bet ne vėliau kaip iki pirmojo mokėjimo pagal sudarytą pirkimo sutartį pradžios. Ši ataskaita neteikiama, kai pirkimo sutartis sudaroma pagal šio įstatymo 72 straipsnio 3 dalį atlikus supaprastintą pirkimą, preliminariosios sutarties pagrindu pagal šio įstatymo 78 straipsnio 4 dalį ar 79 straipsnio 5 dalies 1 punktą, atliekant pirkimą pagal šio įstatymo 82 straipsnio 1 dalį ar atliekant šio įstatymo 25 straipsnio 3 ir 4 dalyse nurodytą pirkimą ir mažos vertės pirkimą;
 - 2) visų per kalendorinius metus sudarytų pirkimo sutarčių, kai pirkimo sutartis sudaroma atliekant šio įstatymo 25 straipsnio 3 ir 4 dalyse nurodytus pirkimus ar kai sudarytos pirkimo sutarties nereikalaujama paskelbti pagal šio įstatymo 86 straipsnio 9 dalies nuostatas, ataskaitą per 30 dienų, pasibaigus ataskaitiniams kalendoriniams metams.
3. Informaciją, kuri turi būti teikiama šio straipsnio 2 dalyje nurodytose ataskaitose, ataskaitų reikalavimus ir jų standartines formas nustato Viešųjų pirkimų tarnyba. Jeigu Viešųjų pirkimų tarnybos teisės aktuose reikalaujama pirkimo procedūros ataskaitose pateikti informaciją, kuri jau pateikta skelbime apie sudarytą pirkimo sutartį ar preliminarįją sutartį, parengtame pagal šio įstatymo 33 straipsnį, perkančioji organizacija, pildydama šią ataskaitą, gali pateikti nuorodą į tą skelbimą.
4. Šio straipsnio 2 dalyje nurodytos ataskaitos ir šio įstatymo 92 straipsnio 10 dalyje nurodyti duomenys, išskyrus informaciją, kurios atskleidimas prieštarautų informacijos ir duomenų apsaugą reguliuojantiems teisės aktams arba visuomenės interesams, pažeistų teisėtus konkretaus tiekėjo komercinius interesus arba turėtų neigiamą poveikį tiekėjų konkurencijai, skelbiami Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje. Perkančioji organizacija, laikydamosi šioje dalyje nustatytų reikalavimų, šio straipsnio 2 dalyje nurodytas ataskaitas gali paskelbti ir pirkimo pramonėje.

Komentuojamame [VPI](#) 96²²¹³ straipsnyje įtvirtintos perkančiųjų organizacijų registracijos CVP IS taisyklės bei ataskaitų teikimo tvarka, ataskaitų formos.

²²¹³ Komentuojamo [VPI](#) 96 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 84 straipsnio normas.

1. [VPI](#) 96 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos perkančiųjų organizacijų registracijos CVP IS taisyklės.

Vadovaujantis [VPI](#) 96 straipsnio 1 dalimi, perkančiosios organizacijos privalo užsiregistruoti CVP IS sistemoje. Toks imperatyvas nustatytas dėl to, kad pagal [VPI](#) 22 straipsnio 1 dalį visas bendravimas viešojo pirkimo procedūrų metu turi vykti CVP IS priemonėmis, t. y. perkančiosios organizacijos turi skelbti pirkimus, pateikti atsakymus, priimti pasiūlymus CVP IS priemonėmis, išskyrus [VPI](#) 22 straipsnyje nustatytas išimtis (detalesiau žiūrėti [VPI](#) 22 straipsnio komentarą).

Perkančiųjų organizacijų registracijos CVP IS tvarka įtvirtinta Registracijos Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos apraše, patvirtintame VPT direktoriaus 2017 m. birželio 7 d. įsakymu Nr. [IS-81](#).

Registracija CVP IS yra nemokama. Perkančioji organizacija turi užpildyti elektroninę registracijos formą²²¹⁴, susipažinti su Naudojimosi Centrine viešųjų pirkimų informacine sistema taisyklėmis, patvirtintomis VPT direktoriaus 2017 m. gruodžio 28 d. įsakymu Nr. [IS-181](#), išsiųsti registracijos formą VPT.

VPT darbuotojai patikrina registracijos formoje pateiktus duomenis ir patvirtina registraciją per 3 darbo dienas. VPT sprendimas dėl registracijos patvirtinimo naudotojui pranešamas registracijos formoje nurodytu elektroniniu paštu.

2. [VPI](#) 96 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta ataskaitų VPT teikimo tvarka.

Ataskaitas turi teikti pati perkančioji organizacija CVP IS priemonėmis. Tais atvejais, kai pirkimo procedūras pagal [VPI](#) vykdo įgaliotoji (įgaliotinė) perkančioji organizacija, pirkimo procedūrų ataskaitą rengti ir teikti CVP IS priemonėmis privalo įgaliotusioji (įgaliotoja) perkančioji organizacija, išskyrus atvejus, kai įgaliojimus pateikti pirkimo procedūrų ataskaitą ji suteikia įgaliotajai perkančiajai organizacijai.

Centrinės perkančiosios organizacijos teikia VPT informaciją apie pirkimų vykdytojų centralizuotus pirkimus vadovaudamosi [VPI](#) 82 straipsnio 8 dalimi.

[VPI](#) 96 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtintos dvi rūšys ataskaitų, kurias turi teikti perkančiosios organizacijos.

2.1. [VPI](#) 96 straipsnio 2 dalies 1 punktas. Pirkimo procedūrų ataskaitos.

Procedūros, dėl kurių teikiamos ataskaitos:

- pirkimo procedūros, kurių metu sudaroma pagrindinė sutartis;
- pirkimo procedūros, kurios pasibaigė kitais [VPI](#) 29 straipsnio pagrindais;
- pirkimo procedūros, kurių metu sudaroma preliminarioji sutartis;
- pirkimo procedūros, kai preliminarios sutarties pagrindu sudaroma pirkimo sutartis;
- pirkimo procedūros, kurių metu sukuriamą dinaminę pirkimo sistemą;

²²¹⁴

<https://pirkimai.eviesiejiipirkimai.lt/ctm/Company/CompanyRegistration/RegisterCompany?B=PPO&OID=1>.

- pirkimo procedūros, kai dinaminės pirkimo sistemos pagrindu sudaroma pirkimo sutartis;
- projekto konkurso procedūros.

Procedūros, dėl kurių ataskaitos nėra teikiamos:

- pirkimo sutartis sudaroma pagal [VPI 72](#) straipsnio 3 dalį atlikus supaprastintą pirkimą, t. y. vykdomas pirkimas neskelbiamų derybų būdu (*detalesnė žiūrėti [VPI 72](#) straipsnio 3 dalies komentaras*);
- pirkimo sutartis sudaroma preliminariosios sutarties pagrindu pagal [VPI 78](#) straipsnio 4 dalį ar 78 straipsnio 5 dalies 1 punktą, t. y. kai preliminarioji sutartis sudaryta su vienu tiekėju ar pagrindinė pirkimo sutartis sudaroma neatnaujinant tiekėjų varžymosi (*detalesnė žiūrėti [VPI 78](#) straipsnio 4 dalies, 78 straipsnio 5 dalies 1 punkto komentaras*);
- atliekant pirkimą pagal [VPI 82](#) straipsnio 1 dalį, t. y. išsigyjant pirkimo objektą iš ar per centrinę perkančiąją organizaciją (*detalesnė žiūrėti [VPI 82](#) straipsnio komentaras*);
- atliekant [VPI 25](#) straipsnio 3 ir 4 dalyse nurodytą pirkimą, t. y. kai pirkimai atliekami Lietuvos Respublikos diplomatinėse atstovybėse užsienio valstybėse, Lietuvos Respublikos atstovybėse prie tarptautinių organizacijų, komitetų įstaigų ir specialiųjų misijų, taip pat kitų perkančiųjų organizacijų, kurios užsienyje įsigyja prekių, paslaugų ar darbų, skirtų užsienyje esantiems jų padaliniais, kariniams atstovams ar specialiesiems atašė arba skirtų užsienyje vykdomiems vystomojo bendradarbiavimo ir kitiems projektams (*detalesnė žiūrėti [VPI 25](#) straipsnio 3 dalies komentaras*); kai pirkimai atliekami ypatingos svarbos tarptautiniams renginiams organizuoti (*detalesnė žiūrėti [VPI 25](#) straipsnio 3 dalies komentaras*);
- atliekant mažos vertės pirkimą (*detalesnė dėl mažos vertės pirkimo sampratos žiūrėti [VPI 4](#) straipsnio 3 dalies komentaras*).

Bendroji taisyklė, kad ataskaitos CVP IS priemonėmis turi būti pateiktos per 15 kalendorinių dienų pasibaigus pirkimo procedūroms (*detalesnė dėl pirkimo pabaigos žiūrėti [VPI 29](#) straipsnio 2 dalies komentaras*), tačiau ne vėliau kaip iki pirmojo mokėjimo pagal sudarytą pirkimo sutartį pradžios.

2.2. [VPI 96](#) straipsnio 2 dalies 2 punktas. Visų per kalendorinius metus sudarytų pirkimo sutarčių, kai pirkimo sutartis sudaroma atliekant [VPI 25](#) straipsnio 3 ir 4 dalyse nurodytus pirkimus ar kai sudarytos pirkimo sutarties nereikalaujama paskelbti pagal [VPI 86](#) straipsnio 9 dalies nuostatas, ataskaitos.

Pagrindinė taisyklė yra įtvirtinta [VPI 86](#) straipsnio 9 dalyje, t. y. perkančioji organizacija skelbia laimėjusio dalyvio pasiūlymą, sudarytą pirkimo sutartį, preliminarįją sutartį ir šių sutarčių pakeitimus ne vėliau kaip per 15 kalendorinių dienų nuo pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymo ar jų pakeitimo. Taip pat yra įtvirtinta išimtis, kai perkančioji organizacija laimėjusio dalyvio pasiūlymą, sudarytą pirkimo sutartį, preliminarįją sutartį ir šių sutarčių pakeitimus skelbia ne vėliau kaip iki pirmojo mokėjimo pagal ją pradžios. Perkančioji organizacija laimėjusio dalyvio pasiūlymą, sudarytą pirkimo sutartį, preliminarįją sutartį ir šių sutarčių pakeitimus skelbia VPT nustatyta tvarka CVP IS (*detalesnė žiūrėti [VPI 86](#) straipsnio 9 dalies komentaras*).

[VPI](#) 96 straipsnio 2 dalies 2 punkte įtvirtintos papildomos taisyklės, kai reikia skelbti ne kiekvieną sudarytą sutartį, o bendrą ataskaitą apie per kalendorinius metus sudarytas sutartis.

Ataskaitos skelbimas reiškia, kad neprivaloma viešinti pačios sutarties teksto, o tik ataskaitoje pažymėti apie sutarties sudarymo faktą²²¹⁵.

Sutartys, dėl kurių teikiamos metinės ataskaitos:

- pirkimo sutartis sudaroma atliekant [VPI](#) 25 straipsnio 3 ir 4 dalyse numatytus pirkimus, t. y. kai pirkimai atliekami Lietuvos Respublikos diplomatinių atstovybių užsienio valstybėse, Lietuvos Respublikos atstovybių prie tarptautinių organizacijų, konsulinių įstaigų ir specialiųjų misijų, taip pat kitų perkančiųjų organizacijų, kurios užsienyje įsigyja prekių, paslaugų ar darbų, skirtų užsienyje esantiems jų padaliniams, kariniams atstovams ar specialiesiems atašė arba skirtų užsienyje vykdomiems vystomojo bendradarbiavimo ir kitiems projektams (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 25 straipsnio 3 dalies komentarą*), kai pirkimai atliekami ypatingos svarbos tarptautiniams renginiams organizuoti (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 25 straipsnio 3 dalies komentarą*);

- kai sudarytos pirkimo sutarties nereikalaujama paskelbti pagal [VPI](#) 86 straipsnio 9 dalies nuostatą, t. y. kai pasiūlymas pateikiamas žodžiu arba sudarytai pirkimo sutarčiai, kai pirkimo sutartis sudaroma žodžiu, pirkimams, kurie atliekami skelbiamų derybų būdu (mažos vertės pirkimų atveju – neskelbiant apie pirkimą) esant [VPI](#) 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto b ir c papunkčiuose ir 6 dalies 5, 6, 7 punktuose nustatytoms sąlygoms, jeigu jų metu laimėjusių dalyviu nustatomas fizinis asmuo, ir esant [VPI](#) 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto a papunktyje nustatytai sąlygai (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 86 straipsnio 9 dalies komentarą*).

- kai perkančioji organizacija atlieka mažos vertės pirkimus ir sudaro sutartis (Ataskaitų rengimo ir teikimo aprašo 12.1.1 punktą.)

Metinės sutarčių ataskaitos teikiamos per 30 kalendorinių dienų, pasibaigus ataskaitiniams kalendoriniams metams.

3. [VPI](#) 96 straipsnio 3 dalyje įtvirtinti ataskaitų turinio reikalavimai.

Ataskaitų formos ir rengimo bei teikimo tvarka reguliuojama Ataskaitų rengimo ir teikimo tvarkos aprašu. Šiame apraše detalai aprašyti reikalavimai, kas turi būti nurodyta kiekvienoje ataskaitos dalyje, pavyzdžiui,

Atn-1	I dalis	I dalis	
„Pirkimo procedūrų ataskaita“	„Bendri informacija apie pirkimą“		Pažymimas vienas iš galimų pasirinkimų, atsižvelgiant į tai, kokia procedūrų ataskaita yra teikiama: 1) pirkimo procedūrų ataskaita – pažymima tuomet, kai teikiama informacija apie kiekvieną pirkimo procedūrą, kai buvo siekiama sudaryti pirkimo sutartį, preliminarąją sutartį ar sukurti dinaminę pirkimo sistemą. Pažymėjus šį langelį, toliau pildoma I dalies 1.1, 2.1, 3, 4, 4.1, 5, 5.1 punktai, II, III, V, VI, VII, IX, X, XI, XIII dalys;

²²¹⁵ Sutarties skelbimas reguliuojamas atskirai [VPI](#) 86 straipsnio 9 dalyje.

			2) pirkimo procedūrų ataskaita preliminariosios sutarties pagrindu – pažymima, kai informacija teikiama atlikus procedūras jau sudarytos preliminariosios sutarties pagrindu; Pažymėjus šį langelį, toliau pildoma I dalies 1.1, 1.2, 2.1, 4, 4.1 punktai, II, V, VII, X dalys, XI dalies 2, 2.1 punktai, XIII dalis; 3) pirkimo procedūrų ataskaita dinaminės pirkimo sistemos pagrindu – pažymima, kai informacija teikiama atlikus procedūras naudojantis jau sukurtą dinamine pirkimo sistema. Pažymėjus šį langelį, toliau pildoma I dalies 1.1, 1.2, 2.1, 4, 4.1 punktai, II, V, VI, VII, IX, X dalys, XI dalies 2, 2.1, 2.2 punktai, XIII dalis; 4) projekto konkurso procedūrų ataskaita – pažymima, kai informacija teikiama atlikus projekto konkurso procedūras. Pažymėjus šį langelį, toliau pildoma I dalies 1.1, 2.2, 3, 4, 4.1, 5, 5.1 punktai, IV dalys, V dalies 1 punktas, VI, VIII, IX, X, XII ir XIII dalys.“

Jeigu VPT priimtuose teisės aktuose, t.y. Ataskaitų rengimo ir teikimo apraše reikalaujama pirkimo procedūros ataskaitose pateikti informaciją, kuri jau pateikta skelbime apie sudarytą pirkimo sutartį ar preliminarįją sutartį, parengtame pagal [VPI 33](#) straipsnį (*detaliau dėl informacijos žiūrėti [VPI 33](#) straipsnio komentarą*), perkančioji organizacija, pildydama šią ataskaitą, gali pateikti nuorodą į tą skelbimą, pavyzdžiui,

X dalis „Pirkimo (projekto konkurso) procedūrų pabaiga“	X dalies 1 punktas	Lentelės skiltyje „Pirkimo objekto dalies (-ių) numeris (-iai)“ surašomi pirkimo objekto dalių numeriai, dėl kurių buvo priimtas atitinkamas sprendimas. Skiltyje „Sprendimo priėmimo data“ nurodoma sprendimo dėl atitinkamos pirkimo (projekto konkurso, kai ataskaita teikiama dėl projekto konkurso) procedūrų pabaigos priėmimo data. Skiltyje „Sprendimą nulėmusios priežastys“ nurodomos priežastys, kuriomis remiantis buvo priimtas atitinkamas sprendimas.

[VPI 96](#) straipsnio 4 dalyje įtvirtintos ataskaitų viešinimo taisyklės bei ribojimai.

[VPI 96](#) straipsnio 4 dalyje nustatyta bendra taisyklė, kad pirkimo procedūrų ataskaitos, metinės pirkimo sutarčių ataskaitos bei [VPI 92](#) straipsnio 10 dalyje nurodyti duomenys, t. y. duomenys apie sutarčių vykdymą iš informacinės sistemos „e.sąskaita“ (*detaliau žiūrėti [VPI 92](#) straipsnio 10 dalies komentarą*) turi būti viešinami.

Viešinimas vykdomas:

- CVP IS priemonėmis;
- papildomai perkančiosios organizacijos ataskaitas gali paskelbti ir savo profilyje (detaliau apie perkančiosios organizacijos profilį žiūrėti [VPI 26 straipsnio 2 dalies komentarą](#)).

[VPI 96](#) straipsnio 4 dalyje nustatyta išimtis, kurie duomenys nėra viešinami, t.y. informacija, kurios atskleidimas prieštarautų informacijos ir duomenų apsaugą reguliuojantiems teisės aktams arba visuomenės interesams, pažeistų teisėtus konkretaus tiekėjo komercinius interesus arba turėtų neigiamą poveikį tiekėjų konkurencijai.

[VPI 96](#) straipsnio 4 dalies nuostata koreliuoja su [VPI 20](#) straipsniu, kuriame įtvirtinta konfidencialios informacijos viešuosiuose pirkimuose apibrėžtis bei draudimas tokią informaciją atskleisti tretiesiems asmenims (detaliau žiūrėti [VPI 20 straipsnio komentarą](#)). Taigi, perkančiosios organizacijos negali CVP IS paviėšinti tokios informacijos, kuri yra konfidenciali [VPI 20](#) straipsnio 2 dalies prasme arba kurios atskleidimas pažeistų [Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo](#) reikalavimus (pavyzdžiui, fizinio asmens kodo viešas atskleidimas pažeistų [Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo](#) 3 straipsnio 2 dalies normą), arba pažeistų visuomenės interesus (pavyzdžiui, kalėjimo pastato projektavimo sutarties tam tikros sąlygos, techninės detalės gali būti neatskleidžiamos, siekiant užtikrinti visuomenės interesą, kad suprojektuotame pastate būtų garantuotas saugumas).

Ši išimtis visiškai atitinka [VPI 58](#) straipsnio 3 dalyje, 86 straipsnio 9 dalyje įtvirtintas nuostatas (detaliau žiūrėti [VPI 58 straipsnio 3 dalies, 86 straipsnio 9 dalies komentarą](#)).

97 straipsnis. Pirkimo eigą pagrindžiantys dokumentai ir jų saugojimas

1. Perkančioji organizacija turi dokumentais pagrįsti atliekamo pirkimo eigą netgi tuo atveju, kai pirkimas atliekamas elektroninėmis priemonėmis.
2. Pirkimus prižiūrinčios institucijos turi teisę stebėti visas pirkimų procedūras, prirėikus filmuoti Komisijos posėdžius ir kitas pirkimo procedūras.
3. Planavimo ir pasirengimo pirkimams dokumentai, pirkimo dokumentai, pasiūskos, pasiūlymai bei jų nagrinėjimo ir vertinimo dokumentai, Komisijos sprendimų priėmimo, derybų, dialogo ar kiti protokolai, susirašinėjimo su tiekėjais dokumentai, kiti su pirkimu susiję dokumentai saugomi ne trumpiau kaip 4 metus nuo pirkimo pabaigos, preliminariosios sutartys, pirkimo sutartys, jų pakeitimai ir su jų vykdymu susiję dokumentai – ne trumpiau kaip 4 metus nuo pirkimo sutarties įvykdymo.
4. Šio straipsnio 3 dalyje nurodyti dokumentai saugomi Lietuvos Respublikos dokumentų ir archyvų įstatymo nustatyta tvarka.

Komentuojamame [VPI](#) 97²²¹⁶ straipsnyje įtvirtintos pirkimo procedūrų eigos fiksavimo priemonės, būdai ir subjektai, galintys tai atlikti, bei šių duomenų archyvavimo sąlygos ir taisyklės.

1. [VPI](#) 97 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas reikalavimas dokumentais pagrįsti viešojo pirkimo eigą.

[VPI](#) 22 straipsnyje nustatyta, kad visas bendravimas tarp perkančiosios organizacijos ir tiekėjų vyksta CVP IS priemonėmis. Išskyrus tame pačiame straipsnyje nurodytas išimtis (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 22 straipsnio komentarą*). Kitaip sakant, viešasis pirkimas gali būti vykdomas keliais būdais:

- elektroninėmis priemonėmis, pavyzdžiui, CVP IS, centrinės perkančiosios organizacijos elektroninės priemonės;
- neelektroninėmis priemonėmis, t. y. pirkimo dokumentai ir pasiūlymai teikiami popieriniu būdu, kai nėra galimybių naudoti elektroninių priemonių (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 22 straipsnio komentarą*).

[VPI](#) 19 straipsnyje įtvirtinta, kad visi viešųjų pirkimų komisijos posėdžiai yra protokoluojami (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 19 straipsnio komentarą*), todėl [VPI](#) 97 straipsnio 1 dalimi įstatymų leidėjas tik dar kartą pabrėžia ir įtvirtina, jog visi perkančiosios organizacijos veiksmai ir sprendimai turi būti tinkamai užfiksuoti. Kadangi didžioji dauguma sprendimų ir veiksmų yra atliekami viešųjų pirkimų komisijos, tai viešojo pirkimo eiga fiksuojama posėdžio protokolais.

[VPI](#) 97 straipsnio 1 dalyje nėra nustatyta, kad fiksavimas galimas tik posėdžio protokolais, todėl atskiri veiksmai gali būti priimti ir parengiant bei patvirtinant kitokius dokumentus, pavyzdžiui, perkančiosios organizacijos direktoriaus įsakymas dėl viešojo

²²¹⁶ Komentuojamos [VPI](#) 97 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 83, 84 straipsnio 6 dalies normas.

pirkimo komisijos sudarymo, eksperto paskyrimo, kiekvieno komisijos nario nešališkumo deklaracijos, konfidencialumo pasižadėjimai. Pirkimo dokumentai, tiekėjų pasiūlymai susirašinėjimas su tiekėjais taip pat laikomi dokumentais, fiksuojančiais pirkimo procedūros eigą.

Dokumentai gali būti tiek popierine forma, tiek pasirašyti kvalifikuotu elektroniniu parašu (*detaliau apie elektroninį parašą žiūrėti [VPI 22 straipsnio komentarą](#)*).

2. [VPI 97](#) straipsnio 2 dalyje įtvirtinta teisė pirkimus prižiūrinčiai institucijai stebėti pirkimo procedūras, fiksuoti procedūrų eigą.

[VPI 19](#) straipsnio 4 dalyje įtvirtinta, kad perkančioji organizacija gali kviešti stebėtojus į pirkimo procedūras (*detaliau žiūrėti [VPI 19 straipsnio 4 dalies komentarą](#)*). [VPI 58](#) straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad susipažinti su visa su pirkimais susijusia informacija gali komisijos posėdžiuose dalyvaujantys stebėtojai, VPT atstovai, kiti asmenys ir institucijos, turinčios tokią teisę pagal jų veiklą reglamentuojančius Lietuvos Respublikos įstatymus, taip pat Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu įgalioti Europos Sąjungos ar atskirų valstybių finansinę paramą administruojantys viešieji juridiniai asmenys (*detaliau žiūrėti [VPI 58 straipsnio 5 dalies komentarą](#)*).

[VPI 97](#) straipsnio 2 dalyje papildomai detalizuojama pirkimų priežiūrą vykdančių institucijų teisė ne tik susipažinti su pirkimo duomenimis, bet taip pat ir stebėti pačių pirkimo procedūrų vykdymą.

Pirkimus prižiūrinčios institucijos laikomos VPT ir institucijos, turinčios tokią teisę pagal jų veiklą reglamentuojančius Lietuvos Respublikos įstatymus, taip pat Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu įgalioti Europos Sąjungos ar atskirų valstybių finansinę paramą administruojantys viešieji juridiniai asmenys, pavyzdžiui, CPVA, LVPA, ESFA.

Pirkimus prižiūrinčių institucijų teisės:

- stebėti visų pirkimų procedūrų vykdymą, t. y. asmeniškai dalyvauti posėdžiuose, gauti reikalingą informaciją. Stebėjimas suteikia teisę gauti informaciją, tačiau šios institucijos neturi teisių įsiterpti į pirkimo procedūras, išskyrus joms nustatytas funkcijas.
- filmuoti komisijos posėdžius ir kitas pirkimo procedūras.

3. [VPI 97](#) straipsnio 3 dalyje įtvirtinta pareiga saugoti pirkimo procedūrų dokumentus bei saugojimo terminas.

[VPI 97](#) straipsnio 3 dalyje išskirtos dvi grupės dokumentų bei nustatyti atskiri jų saugojimo terminai:

3.1. Pirkimo procedūrų dokumentai, t. y. planavimo ir pasirengimo pirkimams dokumentai (*detaliau žiūrėti [VPI 27 straipsnio komentarą](#)*), pirkimo dokumentai (*detaliau žiūrėti [VPI 2 straipsnio 39 dalies, 35 straipsnio komentarą](#)*), paraiškos (*detaliau žiūrėti [VPI 2 straipsnio 42 dalies, 40 straipsnio komentarą](#)*), pasiūlymai (*detaliau žiūrėti [VPI 2 straipsnio 45 dalies, 40 straipsnio komentarą](#)*) bei jų nagrinėjimo ir vertinimo dokumentai, Komisijos sprendimų priėmimo, derybų, dialogo ar kiti protokolai (*detaliau žiūrėti [VPI 19 straipsnio komentarą](#)*), susirašinėjimo su tiekėjais dokumentai, kiti su pirkimu susiję dokumentai saugomi

ne trumpiau kaip 4 metus nuo pirkimo pabaigos (*detaliau dėl pirkimo pabaigos žiūrėti [VPI 20 straipsnio 2 dalies komentarą](#)*);

3.2. preliminariosios sutartys, pirkimo sutartys, jų pakeitimai ir su jų vykdymu susiję dokumentai – ne trumpiau kaip 4 metus nuo pirkimo sutarties įvykdymo, t. y. įvykdžius visus sutartinius įsipareigojimus, duomenys turi būti saugomi dar 4 metus.

Kiti teisės aktai gali numatyti ir ilgesnius dokumentų saugojimo terminus.

4. [VPI 97](#) straipsnio 4 dalyje nurodyta, kokia tvarka vadovaujantis turi būti saugomi pirkimo procedūrų dokumentai.

[VPI 97](#) straipsnio 4 dalyje nėra detalizuota dokumentų saugojimo tvarka, o nukreipiama vadovautis [Lietuvos Respublikos dokumentų ir archyvų įstatymu](#).

[Dokumentų ir archyvų įstatymo](#) 12 straipsnyje nustatyta, kad valstybės institucijos privalo: saugoti dokumentus patikimoje ir saugioje aplinkoje, įvertindami galimus rizikos veiksnius; išsaugoti savo veiklos dokumentus reikiamą laiką, kad būtų užtikrinti veiklos įrodymai, apsaugotos su ja susijusių fizinių ir juridinių asmenų teisės; užtikrinti, kad turimi elektroniniai ir kiti dokumentai, prie kurių prieinama tik specialios įrangos priemonėmis, išliktų autentiški, patikimi ir prieinami visą jų saugojimo laiką. Kartu su šiais dokumentais turi būti saugoma ir kontekstinė informacija.

Už valstybės institucijos veiklos dokumentų išsaugojimą reikiamą laiką atsako vadovas.

Valstybės institucijos popierinius veiklos dokumentus, išskyrus nuolat saugomus dokumentus, gali išsaugoti elektronine forma, nesaugodami popierinio dokumento, jeigu yra užtikrinamas popierinio dokumento skaitmeninio vaizdo tikrumas. Popierinių dokumentų atrankos ir jų išsaugojimo elektronine forma tvarką nustato Lietuvos vyriausiasis archyvaras.

Valstybės institucijų dokumentų saugojimo ir saugyklų įrengimo reikalavimus nustato Lietuvos vyriausiasis archyvaras²¹⁷.

Kadangi pirkimo procedūrų dokumentai yra laikomi trumpai saugomais dokumentais pagal [Dokumentų ir archyvų įstatymo](#) 2 straipsnio 20 dalį, tai jie saugomi perkančiųjų organizacijų, nėra perduodami archyvams saugoti.

²¹⁷ Dokumentų saugojimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos vyriausiojo archyvaro 2011 m. gruodžio 28 d. įsakymu Nr. [V-157](#).

98 straipsnis. Pirkimų stebėsenos ataskaita

1. Pirkimų stebėsenos ataskaitą rengia ir Europos Komisijai teikia Viešųjų pirkimų tarnyba.
2. Europos Komisijai teikiama stebėsenos ataskaita apima:
 - 1) dažniausias netinkamo šio įstatymo taikymo ir teisinio netikrumo priežastis, įskaitant galimas struktūrines ar pasikartojančias problemas;
 - 2) labai mažų, mažų ir vidutinių įmonių dalyvavimo pirkimuose mastą;
 - 3) informaciją apie sukčiavimo, korupcijos, interesų konflikto ir kitų rimtų pažeidimų atliekant pirkimus atvejų prevenciją, nustatymą, tinkamą pranešimą apie juos;
 - 4) supaprastintų pirkimų bendrą vertę per atitinkamą laikotarpį;
 - 5) kitą informaciją, kuri gali atskleisti pirkimų reglamentavimo ir praktikos problemas.
3. Į Europos Komisijai teikiamą stebėsenos ataskaitą taip pat įtraukiama šio įstatymo 95 straipsnio 1 dalies 15 punkte nurodyta informacija.
4. Viešųjų pirkimų tarnybos prašymu šio įstatymo 92 straipsnio 3 dalyje nurodytos pirkimų priežiūrą atliekančios institucijos ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu įgalioti Europos Sąjungos ar atskirų valstybių finansinę paramą administruojantys viešieji juridiniai asmenys Viešųjų pirkimų tarnybai pateikia informaciją apie nustatytus šio įstatymo pažeidimus, sukčiavimo, korupcijos atliekant pirkimus atvejus ir kitą turimą informaciją, reikalingą Europos Komisijai teikiamai stebėsenos ataskaitai parengti.

Komentuojamame [VPI](#) 98²¹⁸ straipsnyje įtvirtintas reikalavimas VPT teikti stebėsenos ataskaitas Komisijai, stebėsenos ataskaitos reikalavimai.

1. [VPI](#) 98 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta VPT pareiga teikti stebėsenos ataskaitas Komisijai.

Stebėsenos ataskaita – tai informacijos rinkmena apie viešuosius pirkimus kiekvienoje valstybėje narėje. Stebėsenos ataskaitą sudaro duomenys apie dažniausias netinkamo taikymo ar teisinio netikrumo priežastis, įskaitant galimas struktūrines ar pasikartojančias taisyklių taikymo problemas, apie MVĮ dalyvavimo viešuosiuose pirkimuose mastą ir apie sukčiavimo, korupcijos, interesų konflikto ir kitų rimtų pažeidimų viešųjų pirkimų srityje atvejų prevenciją, nustatymą ir tinkamą pranešimą apie tokius atvejus. [Direktyvos 2014/24/ES](#) 83 straipsnyje nenurodyta, kuri konkreiti institucija turi pateikti stebėsenos ataskaitas, be to, tai gali būti daugiau nei vienos institucijos kompetencija, tačiau Lietuvoje ši pareiga priskirta būtent VPT, kuri turi teisę iš kitų institucijų reikalauti duomenų, bet pati juos sistemina ir pateikia Komisijai.

²¹⁸ Komentuojamos [VPI](#) 98 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2014/24/ES](#) 83 straipsnio normas.

Stebėsenos ataskaitų teikimo terminas nustatytas [VPI 95](#) straipsnio 1 dalies 14 punkte (*detalesnė žiūrėti [VPI 95](#) straipsnio 1 dalies 14 punkto komentarą*), t. y. stebėsenos ataskaita teikiama kartą per trejus metus.

2. [VPI 98](#) straipsnio 2 dalyje įtvirtinti reikalavimai stebėsenos ataskaitos turiniui

Komisijai teikiama stebėsenos ataskaita apima:

2.1. dažniausias netinkamo [VPI](#) taikymo ir teisinio netikrumo priežastis, įskaitant galimas struktūrines ar pasikartojančias problemas (VPT viena iš funkcijų yra informacijos rinkimas ir sisteminimas [VPI 95](#) straipsnio 1 dalies 5 punktas). [VPI 98](#) straipsnio 2 dalyje nėra įtvirtinta, kas laikoma dažniausia priežastimi, kaip dažnai turi pasikartoti problema tam, kad VPT ją įtrauktų į stebėsenos ataskaitą. Jau pateiktoje VPT stebėsenos ataskaitoje nėra jokių kriterijų, pagal kuriuos buvo išskirtos dažniausios, struktūrinės ar pasikartojančios problemos, tačiau pateikiami duomenys apima klausimus, dėl kurių dažniausiai kyla teisiniai ginčai viešuosiuose pirkimuose, VPT atliktus tikrinimus ir vertinimus, dažniausiai užduodamus klausimus, pavyzdžiui, pateikiami duomenys apie tai, kad viešųjų pirkimų specialistams trūksta kompetencijos, daliai jų tai yra antraeilės pareigos, daug problemų kyla dėl pirkimo skaidymo į dalis, ekonominio naudingumo kokybės kriterijų;

2.2. labai mažų, mažų ir vidutinių įmonių dalyvavimo pirkimuose mastą (viešųjų pirkimų teisės normos turi užtikrinti MVĮ dalyvavimo viešuosiuose pirkimuose galimybes, nors nėra leistina tiksliai nustatyti MVĮ dalyvavimo procento²²¹⁹);

2.3. informaciją apie sukčiavimą, korupcijos, interesų konflikto ir kitų rimtų pažeidimų atliekant pirkimus atvejų prevenciją, nustatymą, tinkamą pranešimą apie juos (VPT teisė ir atitinkamai pareiga perduoti duomenis kitų institucijų tolesniam tyrimui nustatyta [VPI 95](#) straipsnio 2 dalies 8 punkte);

2.4. supaprastintų pirkimų bendrą vertę per atitinkamą laikotarpį (*detalesnė apie supaprastintų pirkimų vertes žiūrėti [VPI 98](#) straipsnio 2 dalies komentarą*);

2.5. kitą informaciją, kuri gali atskleisti pirkimų reglamentavimo ir praktikos problemas.

3. [VPI 98](#) straipsnio 3 dalyje įtvirtinti papildomi, [VPI 98](#) straipsnio 2 dalyje nenurodyti stebėsenos ataskaitos duomenys.

Į Komisijai teikiamą stebėsenos ataskaitą taip pat įtraukiama [VPI 95](#) straipsnio 1 dalies 15 punkte nurodyta informacija, t. y. duomenys apie [VPI 92](#) straipsnio 2 ir 3 dalyse nurodytas institucijas/institucijas, įgyvendinančias viešųjų pirkimų politiką bei viešųjų pirkimų priežiūrą (*detalesnė dėl institucijų žiūrėti [VPI 92](#) straipsnio 2 ir 3 dalies komentarą*), taip pat apie nacionalines iniciatyvas, kurių imtasi siekiant perkančiosioms organizacijoms ar tiekėjams teikti rekomendacijas, padėti įgyvendinti pirkimų taisykles arba reaguoti į problemas, su kuriomis susiduriama įgyvendinant pirkimų taisykles (apie [VPI 95](#) straipsnio 1 dalies 2, 4, 6 punkte vykdomas VPT funkcijas) (*detalesnė žiūrėti [VPI 95](#) straipsnio 1 dalies 15 punkto komentarą*).

²²¹⁹ [Direktyvos 2014/24/ES](#) preambulės 78, 124 konstatuojamosios dalys.

4. [VPI](#) 98 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta VPT teisė iš kitų kompetentingų (toliau nurodytų) institucijų prašyti duomenų, reikalingų stebėsenos ataskaitai,.

Informacija, kurią turi pateikti institucijos:

- informacija apie nustatytus [VPI](#) pažeidimus;
- informacija apie nustatytus sukčiavimo atvejus;
- informacija apie nustatytus korupcijos atliekant pirkimus atvejus;
- kita turima informacija, reikalinga Komisijai teikiamai stebėsenos ataskaitai parengti.

Institucijos, į kurias kreipiasi VPT:

- [VPI](#) 92 straipsnio 3 dalyje nurodytos pirkimų priežiūrą atliekančios institucijos, pavyzdžiui, apie sukčiavimą ar korupciją informaciją gali pateikti STT (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 95 straipsnio 2 dalies 8 punkto komentarą*);
- Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu įgalioti Europos Sąjungos ar atskirų valstybių finansinę paramą administruojantys viešieji juridiniai asmenys, pavyzdžiui, LVPA, CPVA, ESFA analizuoja, vertina pirkimus, kurių objektas finansuojamas Europos Sąjungos fondų lėšomis, taiko finansines korekcijas²²⁰.

Taigi, VPT ne tik pati renka, analizuoja ir sistematina bei į stebėsenos ataskaitą įtraukia duomenis, tačiau taip pat koordinuoja, kad kitos institucijos taip pat pateiktų aktualius duomenis. Bet kuriuo atveju VPT yra atsakinga už stebėsenos ataskaitos parengimą ir pateikimą Komisijai.

²²⁰ Projektų administravimo ir finansavimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos finansų ministro 2014 m. spalio 8 d. įsakymu Nr. [1K-316](#).

99 straipsnis. Europos Sąjungos teisės pažeidimo nagrinėjimas

1. Perkančioji organizacija, gavusi Viešųjų pirkimų tarnybos pranešimą, kad Europos Komisija nustatė rimtą Europos Sąjungos teisės nuostatų pažeidimą, privalo ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo pranešimo gavimo dienos visą su pirkimu susijusią informaciją raštu pateikti Viešųjų pirkimų tarnybai.
2. Perkančioji organizacija apie savo priimtus sprendimus ar atliktus veiksmus, susijusius su Europos Komisijos nustatytu rimtu Europos Sąjungos teisės nuostatų pažeidimu, ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo atitinkamų sprendimų priėmimo ar veiksmų atlikimo informuoja Viešųjų pirkimų tarnybą.
3. Viešųjų pirkimų tarnyba per 21 dieną nuo Europos Komisijos pranešimo apie nustatytą rimtą Europos Sąjungos teisės nuostatų pažeidimą gavimo dienos privalo Europos Komisijai pateikti:
 - 1) patvirtinimą, kad pažeidimas ištaisytas;
 - 2) argumentuotą paaiškinimą, kodėl pažeidimas neištaisytas, jeigu atsisakyta pažeidimą ištaisyti;
 - 3) pranešimą apie tai, kad pirkimo procedūras sustabdė perkančioji organizacija savo iniciatyva arba kad sprendimą sustabdyti pirkimo procedūras priėmė Viešųjų pirkimų tarnyba arba teismas.
4. Argumentuotas paaiškinimas, nurodytas šio straipsnio 3 dalies 2 punkte, *inter alia* gali būti grindžiamas faktu, kad galimą pažeidimą jau nagrinėja Viešųjų pirkimų tarnyba, teismas ar kita teisės saugos institucija. Viešųjų pirkimų tarnyba apie tokių procesų rezultatus informuoja Europos Komisiją iš karto, kai apie juos sužino.
5. Viešųjų pirkimų tarnyba, pranešusi apie sustabdytas pirkimo procedūras, kaip nurodyta šio straipsnio 3 dalies 3 punkte, turi papildomai informuoti Europos Komisiją apie pirkimo procedūrų sustabdymo atšaukimą arba pradėtą kitą pirkimo procedūrą, visiškai ar iš dalies susijusią su tuo pačiu pirkimo objektu. Tokiu pranešimu turi būti patvirtinama, kad galimas pažeidimas ištaisytas, arba pateikiamas argumentuotas paaiškinimas, kodėl pažeidimas neištaisytas.
6. Gavusi Europos Komisijos pranešimą apie nustatytą rimtą Europos Sąjungos teisės nuostatų pažeidimą, Viešųjų pirkimų tarnyba turi teisę kreiptis į teismą, jeigu mano, kad perkančioji organizacija pažeidė šio įstatymo reikalavimus ir pažeidimų neištaisė.

Komentuojamame [VPI](#) 99 straipsnyje²²¹ reglamentuojamos perkančiųjų organizacijų, VPT teisės ir pareigos, kai Komisija nustato rimtą ES teisės pažeidimą viešųjų pirkimų srityje ir apie tai informuoja perkančiąją organizaciją ir (arba) VPT. Komentuojamame straipsnyje taip pat patvirtinta atitinkamų pranešimų pateikimo tvarka, VPT ir Komisijos bendradarbiavimo nurodytose situacijose pagrindai.

²²¹ Komentuojamos [VPI](#) 98 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2007/66/EB](#) 3 straipsnio normas.

Kaip nurodoma Komisijos darbiname dokumente, Komisija, prieš sudarant pirkimo sutartį, gali savarankiškai ar gavusi skundą įvertinti, ar pirkimo procedūrų metu nebuvo rimto Europos Sąjungos teisės nuostatų pažeidimo²²²², o tokį pažeidimą nustačiusi, turi kreiptis su pranešimu ir reikalavimu ištaisyti pažeidimą²²²³.

Rimtas ES teisės nuostatų pažeidimas [VPI](#) 99 straipsnio atžvilgiu yra susijęs būtent su ES viešųjų pirkimų teisės normomis. Taip pat turi būti nustatytas pažeidimo rimumas, t. y. pagrindinių laisvių (laisvas prekių, paslaugų, asmenų judėjimas), viešųjų pirkimų principų pažeidimas.

Jeigu valstybė narė ir (ar) konkreti perkančioji organizacija neištaiso pažeidimo, tuomet Komisija gali kreiptis į ESTT dėl pažeidimo nustatymo pagal vadinamąją išipareigojimų nevykdymo procedūrą²²²⁴. Komisija turi prioritetą teikti nacionalinėms peržiūros procedūroms, todėl tokie patikrinimai turi būti vykdomi tik dėl rimtų ES teisės nuostatų pažeidimo²²²⁵.

1. [VPI](#) 99 straipsnio 1 dalyje nustatyta pareiga perkančiosioms organizacijoms pateikti duomenis apie pirkimą VPT, kai gautas VPT pranešimas, kad Komisija nustatė rimtą ES teisės nuostatų pažeidimą.

[VPI](#) 99 straipsnio 1 dalies nuostatose įtvirtinta Komisijos atliekamo pažeidimo tyrimo eiga:

- Komisija, visų pirma, nustato, ar buvo rimtas ES teisės pažeidimas;
- nustačiusi rimtą ES teisės pažeidimą, Komisija kreipiasi į VPT dėl informacijos apie pirkimo eigą, priimtus sprendimus ir atliktus veiksmus pateikimo;
- VPT kreipiasi į konkrečią perkančiąją organizaciją, kad ši pateiktų informaciją apie pirkimą, priimtų sprendimų ir atliktų veiksmų (informaciją apie priimtus sprendimus ir atliktus veiksmus perkančioji organizacija turi pateikti, vadovaujantis [VPI](#) 99 straipsnio 2 dalies nuostatomis (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 99 straipsnio 2 dalies komentarą*);
- perkančioji organizacija privalo ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo VPT pranešimo gavimo dienos pateikti VPT visą su pirkimu susijusią informaciją raštu.

[VPI](#) 99 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos perkančiųjų organizacijų pareigos VPT. VPT pareigos Komisijai įtvirtintos [VPI](#) 99 straipsnio 3 dalyje (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 99 straipsnio 3 dalies komentarą*).

²²²² 2017 m. sausio 24 d. Europos Komisijos darbinis dokumentas „EVALUATION OF THE MODIFICATIONS INTRODUCED BY DIRECTIVE 2007/66/EC TO DIRECTIVES 89/665/EEC AND 92/13/EEC CONCERNING THE EUROPEAN FRAMEWORK FOR REMEDIES IN THE AREA OF PUBLIC PROCUREMENT/ REFIT EVALUATION Accompanying the document REPORT FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL ON THE EFFECTIVENESS OF DIRECTIVE 89/665/EEC AND DIRECTIVE 92/13/EEC, AS MODIFIED BY DIRECTIVE 2007/66/EC, CONCERNING REVIEW PROCEDURES IN THE AREA OF PUBLIC PROCUREMENT“ Nr. [SWD\(2017\) 13](#) final.

²²²³ ES teisės normų pažeidimai fiksuojami ir viešinami Europos Komisijos interneto svetainėje https://ec.europa.eu/atwork/applying-eu-law/infringements-proceedings/infringement-decisions/?lang_code=lt.

²²²⁴ ESTT 1995 m. sausio 24 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Nyderlandus*, [C-359/93](#).

²²²⁵ [Direktyvos 2007/66/EB](#) preambulės 28-oji konstatuojamoji dalis.

Perkančiosios organizacijos informaciją turi pateikti raštu (*detačiau dėl termino raštu žiūrėti [VPI 2 straipsnio 29 dalies komentarą](#)*) tam, kad VPT galėtų šią informaciją pateikti Komisijai (*detačiau dėl VPT pareigų Komisijai žiūrėti [VPI 99 straipsnio 3 dalies komentarą](#)*).

2. [VPI 99](#) straipsnio 2 dalyje nustatyta pareiga perkančiosioms organizacijoms pateikti duomenis VPT apie pirkime, dėl kurio Komisija nustatė rimtą ES teisės nuostatų pažeidimą, priimtus sprendimus ar atliktus veiksmus.

Kaip minėta [VPI 99](#) straipsnio 1 dalies komentare, VPT iš perkančiosios organizacijos turi gauti visą informaciją apie pirkimą, dėl kurio Komisija nustatė rimtą ES teisės pažeidimą, t. y. tiek informaciją apie pirkimą, tiek informaciją apie priimtus sprendimus ar atliktus veiksmus. Kadangi sprendimai gali būti priimti ar veiksmai atlikti ir jau po Komisijos pranešimo gavimo dienos, t. y. galimai perkančioji organizacija jau ištaisė pažeidimą, apie tai turi būti informuojama iš karto, bet ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo sprendimų priėmimo ar veiksmų atlikimo dienos. Informacija pateikiama VPT, kuri, vadovaujantis [VPI 99](#) straipsnio 3 dalimi, informaciją teikia Komisijai (*detačiau žiūrėti [VPI 99](#) straipsnio 3 dalies komentarą*).

3. [VPI 99](#) straipsnio 3 dalyje nustatyta pareiga VPT pateikti duomenis Komisijai apie pirkime, dėl kurio Komisija nustatė rimtą ES teisės nuostatų pažeidimą, priimtus sprendimus ar atliktus veiksmus.

Nacionaliniu lygmeniu gali būti priimami du sprendimai:

- ištaisyti pažeidimą;
- paaiškinti, kodėl pažeidimas neištaisytas.

Atsižvelgiant į galimus sprendimus, VPT turi Komisijai pateikti:

— pagal [VPI 99](#) straipsnio 3 dalies 1 punktą patvirtinimą, kad pažeidimas ištaisytas. Tokiu būdu turi būti nurodyta, kokiu būdu ištaisytas pažeidimas ir atitinkamai Komisija nebeturi pagrindo tęsti rimto pažeidimo tyrimo, kreiptis į ESTT;

— pagal [VPI 99](#) straipsnio 3 dalies 2 punktą argumentuotą paaiškinimą, kodėl pažeidimas neištaisytas, jeigu atsisakyta pažeidimą ištaisyti (*detačiau žiūrėti [VPI 99](#) straipsnio 4 dalies komentarą*);

— pagal [VPI 99](#) straipsnio 3 dalies 3 punktą pranešimą apie tai, kad pirkimo procedūras sustabdė perkančioji organizacija savo iniciatyva arba kad sprendimą įpareigoti sustabdyti pirkimo procedūras priėmė VPT arba teismas. Šiuo atveju pažeidimas dar nėra ištaisytas, tačiau jau yra pradėtas pažeidimo tyrimas ir vykdomos nacionalinės procedūros, todėl nėra pagrindo atlikti dvigubą procedūras ir Komisijai. Be to, tai atitinka ir [Direktyvos 2007/66/EB](#) preambulės 28-ojoje konstatuojamojoje dalyje įtvirtintą nacionalinių priemonių prioritetinį taikymą, t. y. kad esant pradėtoms nacionalinėms peržiūros procedūroms papildomai nėra taikomos Komisijos procedūros. Kadangi yra priimtas tik dalinis (procedūrinis) sprendimas dėl pažeidimo, vadovaujantis [VPI 99](#) straipsnio 5 dalimi, Komisija turi būti informuojama ir apie galutinį sprendimą dėl pažeidimo (*detačiau žiūrėti [VPI 99](#) straipsnio 5 dalies komentarą*).

4. [VPI](#) 99 straipsnio 4 dalyje nustatyta galimybė paaiškinti, kodėl pažeidimas neištaisytas.

[VPI](#) 99 straipsnio 3 dalies 2 punkte nustatyta, kad VPT turi Komisijai pateikti argumentuotą paaiškinimą, kodėl pažeidimas neištaisytas, jeigu atsisakyta pažeidimą ištaisyti. Taigi, VPT paaiškinimas turi būti tinkamai argumentuotas.

Nei [VPI](#) 99 straipsnio 3 dalies 2 punkte, nei [VPI](#) 99 straipsnio 4 dalyje nėra pateikto sąrašo argumentų, kuriuos gali pateikti VPT, tačiau, kaip vienas iš galimų argumentų, gali būti tai, kad galimą pažeidimą jau nagrinėja VPT, teismas ar kita teisėsaugos institucija. Kaip ir [VPI](#) 99 straipsnio 3 dalies 3 punkte nustatytu atveju, pažeidimas dar nėra ištaisytas, tačiau jau yra pradėtas pažeidimo tyrimas ir vykdomos nacionalinės procedūros, todėl nėra pagrindo atlikti dvigubos procedūros bei Komisijai veikti. Kita vertus, Komisijai turi būti pranešta apie pažeidimo nagrinėjimo rezultatus iš karto, kai tik apie juos sužino VPT.

Rezultatai gali būti tiek pažeidimo ištaisyimas, tiek paaiškinimas, kodėl pažeidimas neištaisytas.

5. [VPI](#) 99 straipsnio 5 dalyje nustatyta tvarka, kaip turi elgtis VPT, kai Komisijai pateikiamas tarpinis sprendimas, t. y. pranešimas apie tai, kad pirkimo procedūras sustabdė perkančioji organizacija savo iniciatyva arba kad sprendimą sustabdyti pirkimo procedūras priėmė VPT arba teismas.

Tuo atveju, kai VPT Komisijai išsiunčia pranešimą pagal [VPI](#) 99 straipsnio 3 dalies 3 punktą, VPT turi papildomą pareigą informuoti Komisiją apie galutinį sprendimą, kuris priimtas po to, kai pirkimo procedūrų sustabdymo metu buvo išnagrinėtas VPT, perkančiosios organizacijos ar teismo, t. y. apie:

- pirkimo procedūrų sustabdymo atšaukimą, t. y. apie tai, kad pažeidimą atsisakyta ištaisyti bei kartu pateikiamas argumentuotas pagrindimas, kodėl pažeidimas neištaisytas (*detaliau apie pagrindimą žiūrėti [VPI](#) 99 straipsnio 4 dalies komentarą*); arba
- pradėtą kitą pirkimo procedūrą, visiškai ar iš dalies susijusią su tuo pačiu pirkimo objektu, t. y. pirkimo procedūras, dėl kurių buvo nustatytas rimtas Europos Sąjungos teisės nuostatų pažeidimas, pasibaigęs, todėl nebeliko ir pažeidimo, o naujos pirkimo procedūros atitinka Europos Sąjungos teisės nuostatas.

6. [VPI](#) 99 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad VPT, gavusi Komisijos pranešimą apie nustatytą rimtą ES teisės nuostatų pažeidimą, turi teisę kreiptis į teismą, jeigu mano, kad perkančioji organizacija pažeidė [VPI](#) reikalavimus ir pažeidimų neištaisė.

Kadangi [VPI](#) nuostatos turi atitikti ES teisės nuostatas, tai nustačius rimtą ES teisės nuostatų pažeidimą, atitinkamai laikoma, jog perkančioji organizacija pažeidė ir [VPI](#) reikalavimus.

Tuo atveju VPT informuoja Komisiją apie tai, kad pažeidimas neištaisytas, tačiau pažeidimą pradėjo nagrinėti teismas pagal VPT ieškinį.

VPT kreipiasi į teismą, teikdama ieškinį, kaip institucija, ginanti viešąjį interesą ([CPK](#) 49 straipsnis) (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 95 straipsnio 2 dalies 9 punkto komentarą*).

100 straipsnis. Perkančiosios organizacijos vadovų ir kitų įgaliotų asmenų atsakomybė

1. Už perkančiosios organizacijos atliekamus viešuosius pirkimus atsako perkančiosios organizacijos vadovas.
2. Komisijos nariai, ekspertai, stebėtojai, už sutarties vykdymą atsakingi asmenys ir kiti asmenys už savo veiką atsako pagal Lietuvos Respublikos įstatymus.

[VPI](#) 100 straipsnyje yra reglamentuojama perkančiosios organizacijos vadovų ir kitų įgaliotų asmenų atsakomybė už [VPI](#) ir susijusių teisės aktų tinkamą laikymąsi ir taikymą. Komentuojamo [VPI](#) 100 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta perkančiųjų organizacijų vadovų, o šio straipsnio 2 dalyje – komisijos narių, ekspertų, stebėtojų, už sutarties vykdymą atsakingų asmenų ir kitų asmenų, susijusių su perkančiosios organizacijos atliekamais viešaisiais pirkimais, atsakomybė už neteisėtą pirkimų procedūrų vykdymą. Perkančiosios organizacijos sąvoka šiuo aspektu turi būti suprantama, kaip ji apibrėžta [VPI](#) 2 straipsnio 25 dalyje (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 25 dalies komentarą*).

Atsakomybė teisine prasme – tai subjekto pareiga atsakyti už padarytą teisės pažeidimą ir patirti tam tikras prievartos priemones, pavyzdžiui, atlyginti padarytą žalą. Dėl to perkančiosios organizacijos vadovui ir kitiems jo įgaliotiems asmenims, atsižvelgiant į jų padarytus arba nepadarytus, tačiau būtinus atlikti veiksmus, gali būti taikoma skirtinga atsakomybė: drausminė ar tarnybinė (priklausomai nuo to, kokiais teisiniais santykiais su perkančiąja organizacija yra susijęs jos vadovas ir kiti įgaliotieji asmenys), civilinė, administracinė ir baudžiamoji.

Drausminė atsakomybė yra darbo drausmės užtikrinimo priemonė, kuri taikoma darbo drausmės pažeidimo pagrindu. Darbo drausmės pažeidimo objektu gali būti perkančiosios organizacijos darbo tvarka, kuri yra nustatyta darbo teisės normose, pavyzdžiui, [DK](#). Neteisėtas perkančiosios organizacijos vadovo ar kitų atsakingų asmenų elgesys gali visų pirma pasireikšti darbinių pareigų, nustatytų norminiais aktais, nevykdymu arba netinkamu vykdymu. Pavyzdžiui, jei, vykdydamas darbo pareigas (vykdydamas viešojo pirkimo procedūras), darbuotojas padarė nusikaltimo požymių turinčią veiką (suklastojo dokumentus, suklastojo kito asmens parašą ar pan.), su tokiu darbuotoju gali būti nutraukiama darbo sutartis dėl šiurkštaus darbo pareigų pažeidimo ([DK](#) 58 straipsnio 3 dalis).

Be to, į atsakingų asmenų atsakomybės sritį taip pat įeina ir žalos atlyginimo klausimas. Žalos, kilusios dėl darbuotojo darbo teisės normų pažeidimų, atlyginimo klausimai įtvirtinti [DK](#) 151 straipsnyje, kuriame nustatyta, kad kiekviena darbo sutarties šalis privalo atlyginti savo darbo pareigų pažeidimu dėl jos kaltės kitai sutarties šaliai padarytą turtinę žalą, taip pat ir neturtinę žalą.

Šio aspektu pažymėtina, kad perkančiųjų organizacijų vadovų ir kitų atsakingų asmenų statusas ir santykis su perkančiąja organizacija gali būti dvejopas – darbo teisiniai santykiai ir valstybės tarnybos. Atitinkamai, atsižvelgiant į vadovo ar kito atsakingo asmens statusą, jam gali būti taikoma ne drausminė, o tarnybinė atsakomybė. Tarnybinė atsakomybė už nustatytų pareigų pažeidimą asmenims taikoma pagal [VTI](#). Šio įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyta, kad valstybės tarnautojas turi atsakyti už savo veiksmų padarinius, naudojamos informacijos, dokumentų tinkamą naudojimą ir konfidencialumą; įstaigos ar institucijos vadovo reikalavimu atsiskaityti už savo veiklą. [VTI](#) įtvirtinta ir daugiau valstybės tarnautojų

pareigų. Atitinkamai [VTI](#) 32 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad valstybės tarnautojai už tarnybinius nusižengimus traukiami tarnybinėn atsakomybėn.

Už valstybės ir savivaldybės institucijai ir įstaigai padarytą materialinę žalą valstybės tarnautojai traukiami materialinėn atsakomybėn. Pagal [VTI](#) 39 straipsnio 1 dalį valstybės tarnautojas turi atlyginti savo neteisėta kalta veika valstybės ir savivaldybės institucijai ir įstaigai padarytą tiesioginę materialinę žalą. [VTI](#) 39 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad valstybės tarnautojas atlygina visą šio straipsnio 1 dalyje nurodytą žalą, jeigu ją padarė atlikdamas viešojo administravimo veiklą ir (arba) padėdamas valstybės ar vietos valdžią įgyvendinantiems asmenims vykdyti jiems nustatytas funkcijas, tačiau atlygintinos žalos dydis negali viršyti 6 vidutinių valstybės tarnautojo darbo užmokesčių, išskyrus atvejus, kai žala padaryta tyčia. [VTI](#) 32 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad ginčai dėl valstybės tarnautojų tarnybinės ir materialinės atsakomybės nagrinėjami [ABTI](#) nustatyta tvarka.

Pažymėtina, kad administracinė atsakomybė už [VPI](#) pažeidimus yra įtvirtinta [ANK](#). [ANK](#) 2 straipsnyje yra įtvirtintos pagrindinės administracinės atsakomybės nuostatos: (i) pagal šį kodeksą atsako fizinis asmuo, jeigu jo padaryta veika, už kurią šiame kodekse yra numatyta tam tikra sankcija, buvo uždrausta tos veikos padarymo metu galiojusiame teisės akte; (ii) įstatymų ar kitų teisės aktų nežinojimas nuo administracinės atsakomybės neatleidžia; (iii) asmuo atsako pagal šį kodeksą tik tuo atveju, jeigu jis yra kaltas dėl administracinio nusižengimo padarymo; (iv) pagal šį kodeksą atsako tik tas asmuo, kurio padaryta įstatymų uždrausta veika atitinka šiame kodekse nustatytus administracinio nusižengimo požymius; (v) niekam negali būti antrą kartą skiriama administracinė nuobauda už tą pačią veiką; (vi) įstatymui, teismui, kitiems viešojo administravimo subjektams visi administracinės atsakomybės traukiami asmenys yra lygūs; (vii) asmuo laikomas padariusiu administracinį nusižengimą tik įvykdęs administracinį nurodymą arba šio kodekso nustatyta tvarka įsiteisėjus nutarimui, kuriuo asmuo pripažįstamas padariusiu administracinį nusižengimą.

[ANK](#) 5 straipsnyje nustatyta, kad administracinis nusižengimas yra šiame kodekse uždrausta kaltininko padaryta pavojinga veika (veikimas arba neveikimas), atitinkanti administracinio nusižengimo, už kurį numatyta administracinė nuobauda, požymius. Asmuo už padarytą teisės pažeidimą, atitinkantį šiame kodekse numatyto administracinio nusižengimo požymius, atsako administracine tvarka pagal šį kodeksą, jeigu šis padarytas teisės pažeidimas neužtraukia baudžiamosios atsakomybės.

Demokratinėje teisinėje valstybėje įstatymų leidėjas turi teisę ir kartu pareigą įstatymais uždrausti veikas, kuriomis daroma esminė žala asmenų, visuomenės ar valstybės interesams arba keliama grėsmė, kad tokia žala atsirastų²²²⁶. Įstatymuose nustatydamas, kokios veikos yra priešingos teisei, taip pat nustatydamas teisinę atsakomybę už teisei priešingas veikas, įstatymų leidėjas turi plačią diskreciją. Ši diskrecija apima ir diskreciją nustatyti aplinkybes, lemiančias tai, kokios sankcijos turi būti taikomos už teisės pažeidimus. Pažymėtina, kad konstitucinis teisinės valstybės principas būtų pažeistas, jeigu: (i) įstatyme būtų nustatyta teisinė atsakomybė už tokia veiką, kuri nėra pavojinga visuomenei ir dėl to teisiškai nedraustina; (ii) įstatyme būtų nustatyta tokia griežta sankcija (teisinė atsakomybė) už teisei priešingą veiką, kad pagal ją skiriama bausmė arba nuobauda teisės pažeidėjui būtų akivaizdžiai per didelė, nes neproporcinga (neadekvati) padarytam teisės pažeidimui, ir dėl to neteisinga; (iii) asmenys, traukiami teisinėn atsakomybėn, negalėtų pasinaudoti tam tikromis teisėmis (*inter alia* teise į

²²²⁶ Konstitucinio Teismo 2000 m. gegužės 8 d., 2003 m. birželio 10 d., 2004 m. gruodžio 29 d. [nutarimai](#).

tinkamą teisinį procesą), kurias jie turi pagal [Konstituciją](#), ir (arba) negalėtų pasinaudoti tam tikromis teisėmis, kurias pagal įstatymus turi kiti asmenys, esantys analogiškoje padėtyje – antruoju atveju būtų pažeistas ir konstitucinis asmenų lygiateisiškumo principas, taigi ir [Konstitucijos](#) 29 straipsnio 1 dalis. Siekiant užkirsti kelią neteisėtoms veikoms, ne visuomet yra tikslinga atitinkamas veikas pripažinti nusikaltimais ir taikyti už jas pačias griežčiausias priemones – kriminalines bausmes; kiekvieną kartą, kai reikia spręsti, pripažinti veiką nusikaltimu ar kitokiu teisės pažeidimu, labai svarbu įvertinti, kokių rezultatų galima pasiekti kitomis, nesusijusiomis su kriminalinių bausmių taikymu priemonėmis, *inter alia* administracinėmis sankcijomis²²²⁷. Taigi, įstatymų leidėjas, paisydamas [Konstitucijos](#), *inter alia* iš jos kylančio teisės sistemos nuoseklumo, vidinio neprieštaravimo imperatyvų, gali pasirinkti, kurios teisės šakos normomis apibrėžti tam tikrus teisės pažeidimus ir kokias sankcijas (baudžiamąsias, administracines ar kt.) už juos nustatyti.

Vertinant, ar teisinė atsakomybė priskirtina administracinei, ar baudžiamajai teisei, pabrėžtina, kad tarp administracinės ir baudžiamosios teisinės atsakomybės esama nemaža panašumų, bet yra ir esminių skirtumų. Administracinių teisės pažeidimų ir nusikalstamų veikų pavojingumas yra nevienodas, skiriasi ir patraukimo administracinėn arba baudžiamojon atsakomybėn padariniai. Administracinės nuobaudos gali būti panašios į kriminalines bausmes²²²⁸. Vis dėlto pabrėžtina, kad įstatymų leidėjas turi siekti tarpšakinio administracinių ir baudžiamųjų sankcijų suderinamumo. Asmenų, traukiamų administracinėn teisinėn atsakomybėn, ir asmenų, traukiamų baudžiamojon teisinėn atsakomybėn teisinė padėtis negali nesiskirti, nes skiriasi pats šios teisinės atsakomybės pagrindas: pirmieji yra padarę administracinius teisės pažeidimus, o antrieji – nusikaltimus ar kitus teisės pažeidimus, apibrėžtus baudžiamajame įstatyme. Įvairių rūšių teisinės atsakomybės už teisės pažeidimus įtvirtinimas savaime negali būti pagrindu įvesti nuostatų atitinkamo įstatymuose nustatyto teisinio reguliavimo atitiktį konstituciniams lygiateisiškumo ir teisinės valstybės principams. Taigi, vien tai, kad įstatymuose tam tikros teisei priešingos veikos apibrėžiamos kaip administraciniai teisės pažeidimai (bet jeigu už juos nustatytos administracinės nuobaudos savo griežtumu prilygsta kriminalinėms bausmėms), o kitos – kaip nusikaltimai ar kitos baudžiamuosius įstatymus pažeidžiančios veikos, savaime nereiškia, kad yra nukrypstama nuo konstitucinių teisinės valstybės ar asmenų lygiateisiškumo principų²²²⁹.

Administracinė atsakomybė už viešųjų pirkimų pažeidimus įtvirtinta [ANK](#) 184 straipsnyje, kurio 1 dalyje nustatyta, kad už [VPI](#) ir šio įstatymo įgyvendinamųjų teisės aktų pažeidimą perkančiųjų organizacijų vadovams ar jų įgaliotiems asmenims, taip pat komisijos nariams, balsavusiems už neteisėto sprendimo priėmimą, ekspertams, perkančiųjų organizacijų valstybės tarnautojams ar darbuotojams taikomas įspėjimas arba bauda – nuo dviejų šimtų penkiasdešimt iki trijų tūkstančių eurų. To paties [ANK](#) 184 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad už [ANK](#) 184 straipsnio 1 dalyje nustatytus administracinius nusižengimus, kurie padaromi pakartotinai, taikoma bauda nuo dviejų tūkstančių iki šešių tūkstančių eurų.

Tuo tarpu [BK](#) yra įtvirtintas nusikalstamų veikų sąrašas bei baudžiamosios atsakomybės priemonės už nusikalstamų veikų padarymą. [BK](#) 12 straipsnyje nustatyta, kad baudžiamasis nusižengimas yra pavojinga ir šiame kodekse uždrausta veika (veikimas ar neveikimas), už kurią numatyta bausmė, nesusijusi su laisvės atėmimu, išskyrus areštą. Tuo tarpu pagal [BK](#) 11

²²²⁷ Konstitucinio Teismo 1997 m. lapkričio 13 d. [nutarimas](#).

²²²⁸ Konstitucinio Teismo 1997 m. lapkričio 13 d. [nutarimas](#).

²²²⁹ Konstitucinio Teismo 2005 m. lapkričio 10 d. [nutarimas](#).

straipsnį nusikaltimas yra pavojinga ir šiame kodekse uždrausta veika (veikimas ar neveikimas), už kurią numatyta laisvės atėmimo bausmė.

Baudžiamoji atsakomybė yra individuali ir taikoma pagal [BK](#) ir [BPK](#) taisykles. Dažniausiai su viešųjų pirkimų vykdymu susijusi baudžiamoji atsakomybė taikoma už šias nusikalstamas veikas: piktnaudžiavimą (pagal [BK](#) 228 straipsnį); kyšininkavimą (pagal [BK](#) 225 straipsnį); prekybą poveikiu (pagal [BK](#) 226 straipsnį); papirkimą (pagal [BK](#) 227 straipsnį); tarnybos pareigų neatlikimą (pagal [BK](#) 229 straipsnį); dokumento suklastojimą ir disponavimą suklastotu dokumentu (pagal [BK](#) 300 straipsnį); antspaudo, spaudo ar blanko suklastojimą (pagal [BK](#) 301 straipsnį); neteisėtą poveikį elektroniniams duomenims ar informacinei sistemai (pagal [BK](#) 196, 197 straipsnius); neteisėtą prisijungimą prie informacinės sistemos (pagal [BK](#) 198¹ straipsnį); neteisėtą disponavimą įrenginiais, programine įranga, slaptažodžiais, kodais ir kitokiais duomenimis (pagal [BK](#) 198² straipsnį) ir kt.

Vis dėlto pabrėžtina, kad kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad nepritartina praktikai, kai viešųjų pirkimų tvarkos pažeidimai kvalifikuojami kaip nusikalstamas piktnaudžiavimas neanalizuojant, ar pakankamas padarytų veiksmų pavojingumas, ar pakankamai yra duomenų išvadai apie didelės žalos padarymą, neįvertinant kitų teisės šakų normų veiksmingumo atkuriant pažeistas teises ir nubaudžiant teisės aktų reikalavimus pažeidusius asmenis. Tokia praktika neatitinka baudžiamųjų įstatymų paskirties. Pavyzdžiui, kasacinis teismas dėl baudžiamosios atsakomybės taikymo už viešųjų pirkimų pažeidimus yra nurodęs, kad pagal Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudenciją (1997 m. lapkričio 13 d., 2005 m. lapkričio 10 d. nutarimai), siekiant užkirsti kelią neteisėtoms veikoms ne visuomet yra tikslinga tokią veiką pripažinti nusikaltimu, taikyti pačią griežčiausią priemonę – kriminalinę bausmę. Todėl kiekvieną kartą, kai reikia spresti, pripažinti veiką nusikaltimu ar kitokiu teisės pažeidimu, labai svarbu įvertinti, kokių rezultatų galima pasiekti kitomis, nesusijusiomis su kriminalinių bausmių taikymu, priemonėmis (administracinėmis, drausminėmis, civilinėmis sankcijomis ar visuomenės poveikio priemonėmis ir pan.)²²³⁰.

1. [VPI](#) 100 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta asmeninė perkančiosios organizacijos vadovo atsakomybė už perkančiosios organizacijos atliekamus viešuosius pirkimus ir su jais susijusius atliekamus veiksmus bei priimamus sprendimus (ar priešingai, neveikimą).

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad perkančiosios organizacijos vadovui taikomi aukštesni veiklos ir atsakomybės reikalavimai nei bet kuriam perkančiosios organizacijos darbuotojui, todėl jam įstatymų priskirta didesnė atsakomybė už viešųjų pirkimų pažeidimus, nei kitiems atsakingiems asmenims, nurodytiems [VPI](#) 100 straipsnio 2 dalyje, t. y. perkančiosios organizacijos vadovas yra pagrindinis asmuo, atsakingas už perkančiosios organizacijos veiklą, vykdomą viešųjų pirkimų srityje.

[CK](#) 2.87 straipsnyje nustatytos fiduciarinės (pasitikėjimu grįstos) juridinio asmens valdymo organų pareigos. Pagal [CK](#) 2.87 straipsnį juridinio asmens vadovas privalo veikti sąžiningai ir protingai ([CK](#) 2.87 straipsnio 1 dalis) ir būti lojalus (laikytis konfidencialumo ([CK](#) 2.87 straipsnio 2 dalis), vengti interesų konflikto ([CK](#) 2.87 straipsnio 3 ir 5 dalys) ir kt. Juridinio asmens valdymo organo narys, nevykdantis arba netinkamai vykdantis fiduciarines ar steigimo dokumentuose nurodytas pareigas, privalo padarytą žalą atlyginti juridiniam

²²³⁰ LAT 2012 m. balandžio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. [2K-161/2012](#).

asmeniui visiškai, jei įstatymuose, steigimo dokumentuose ar sutartyje nenustatyta kitaip ([CK](#) 2.87 straipsnio 7 dalis).

[CK](#) 2.87 straipsnyje nurodyta, kad juridinio asmens organų nariai turi pareigas pačiam juridiniam asmeniui – valdymo organo narys turi veikti sąžiningai ir protingai juridinio asmens ir kitų juridinio asmens organų narių atžvilgiu. Taigi, juridinio asmens valdymo organai turi laikytis fiduciarinių pareigų ne tik vykdydami imperatyvias įstatymuose nustatytas pareigas (šiuo kontekste, pirkimus vykdyti, vadovaujantis [VPI](#)), bet ir nepažeisti fiduciarinių pareigų, priimdami verslo sprendimus, kai įstatymai ir bendrovės vidaus dokumentai nereglamentuoja konkretaus elgesio modelio.

Šiuo kontekste būtina pažymėti, kad LAT yra išaiškinęs, kad vadovas privalo dirbti rūpestingai ir kvalifikuotai bei daryti viską, kas nuo jo priklauso, jog jo vadovaujama įmonė veiktų pagal įstatymus ir kitus teisės aktus. Įmonės vadovas taip pat privalo rūpintis, kad įmonė laikytųsi įstatymų, nustatytų savo veiklos apribojimų. Bendroji valdymo organų rūpestingumo pareiga apima ne tik teisėtą²²³¹, bet ir sąžiningo bei protingo elgesio reikalavimą. Rūpestingumo pareiga saisto bendrovės vadovą, valdybos ir stebėtojų tarybos narius²²³².

Atsižvelgiant į tai, perkančiųjų organizacijų vadovų sprendimai, kuriais būtų vykdomi pirkimai, nesivadovaujant ar pažeidžiant [VPI](#), visų pirma būtų vertinami, kaip pažeidžiantys [CK](#) 2.87 straipsnyje nustatytus reikalavimus, kuriems asmeninė atsakomybė už perkančiosioms organizacijoms padarytą žalą.

Valdymo organų narių civilinės atsakomybės pagrindai priklauso nuo konkrečios bendrovės valdymo struktūros ir tos bendrovės valdymo organų kompetencijos. Jei bendrovė turi vienpakopę valdymo struktūrą, civilinės atsakomybės prievolė už netinkamą valdymo funkcijos įgyvendinimą kyla bendrovės vadovui, kaip vieninteliam valdymo organui. Kai bendrovė turi daugiapakopę valdymo struktūrą, civilinė atsakomybė už netinkamą valdymą ir priežiūrą taikytina tiek valdybos ir stebėtojų tarybos nariams, tiek bendrovės vadovui dėl skirtingų jiems įstatymuose, kituose teisės aktuose ir steigimo dokumentuose nustatytų pareigų pažeidimo.

Pažymėtina, kad bendrovės valdyba ir vadovas yra savarankiški valdymo organai, kurių kompetencija iš dalies dubliuojasi. Kai valdyba priima įstatyme ar steigimo dokumentuose jos kompetencijai priskirtus sprendimus, bendrovės vadovas už tokius sprendimus neatsako. Jei kilusią žalą nulėmė abiejų valdymo organų veiksmai, kiekvienam jų tenkanti atsakomybė turi būti įvertinta pagal daiktinę prievolių taisyklės proporcingai jų elgesio įtakai žalos atsiradimui, išskyrus atvejus, kai valdymo organų narių atsakomybė pagal įstatymus arba steigimo dokumentus yra didesnė.

Vertinant galimą žalą, būtina pažymėti, kad žala pripažįstami tiesioginiai nuostoliai ir negautos naudos. Jei dėl neteisėtų valdymo organų veiksmų bendrovė ne tik patyrė žalą, bet ir gavo naudos, tada žalos dydis nustatomas, išskaičiuojant gautą naudą iš patirtų nuostolių sumos. Tuo atveju, kai, nustatant bendrovės patirtą žalą, pasikeičia bendrovei priklausančio turto vertė ir (arba) bendrovės gauta nauda, patirta žala nustatoma pagal teismo sprendimo priėmimo metu buvusį bendrovės turto vertės ir gautos naudos skirtumą ([CK](#) 6.249 straipsnis).

²²³¹ LAT 2006 m. birželio 12 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. [3K-3-298/2006](#).

²²³² LAT 2014 m. sausio 9 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. [3K-7-124/2014](#).

Taigi, jei perkančioji organizacija dėl [VPI](#) pažeidimų turėtų sumokėti baudas, tai būtų tiesioginiai nuostoliai, kuriuos tektų atlyginti vadovaujantiems asmenims. Taip pat galėtų būti vertinama, ar perkančiosios organizacijos, pažeisdamos [VPI](#) (pavyzdžiui, nevykdydamos viešųjų pirkimų procedūrų pagal [VPI](#)), nepatyrė ir kitų nuostolių (pavyzdžiui, nevykdant pirkimų pagal [VPI](#), prekes, paslaugas arba darbus įsigijo didesnėmis kainomis, nei būtų galėjusios įsigyti, jei pirkimai būtų vykdomi, vadovaujantis [VPI](#)).

Be civilinės atsakomybės, perkančiosios organizacijos vadovams taip pat gali kilti administracinė ir baudžiamoji atsakomybė (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 100 straipsnio įvadinės dalies komentarą*). Perkančiosios organizacijos vadovas visais atvejais atsako už sprendimus, kuriuos priima. Atitinkamai jam nėra taikoma atsakomybė už kitų darbuotojų atliekamus savarankiškus veiksmus ar sprendimus tik dėl to, kad jis yra vadovas. Kitaip tariant, perkančiosios organizacijos vadovas neatsako už sprendimus, prieštaraujančius [VPI](#), kurių jis nepriima (nebent tai yra neteisėtas neveikimas, sprendimo nepriėmimas, kai jį buvo privaloma priimti).

Pavyzdys

Bendrovė įsiteisėjusiu teismo sprendimu yra pripažinta perkančiąja organizacija. Taigi, nuo šios dienos visus pirkimus privalo vykdyti, vadovaujantis [VPI](#) reikalavimais.

Vis dėlto šios bendrovės (perkančiosios organizacijos) vadovas nurodo bendrovės (perkančiosios organizacijos) darbuotojams, atsakingiems už vykdomus pirkimus, visus pirkimus vykdyti, neatliekant viešųjų pirkimų procedūrų. Atitinkamai, nors šios perkančiosios organizacijos vadovas nėra jos viešųjų pirkimų komisijos narys, jam kils atsakomybė už visus vykdomus pirkimus, nesivadovaujant [VPI](#) reikalavimais.

Atsižvelgiant į perkančiosios organizacijos vadovo teisinį santykį su perkančiąja organizacija, taip pat į pažeidimo pobūdį, jam gali būti taikoma drausminė, tarnybinė, civilinė, administracinė ar baudžiamoji atsakomybė. Administracinė atsakomybė už [VPI](#) pažeidimus gali kilti tik tuo atveju, jei asmuo padarė pažeidimą, reglamentuojamą [VPI](#). Tuo tarpu, jei atitinkamas asmens pareigos neatlikimas ar neteisėto sprendimo priėmimas nėra reglamentuojamas [VPI](#), atsakomybė gali kilti pagal kitus Lietuvos Respublikos įstatymus, kaip nurodyta pirmiau.

2. [VPI](#) 100 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta komisijos narių, ekspertų, stebėtojų, už sutarties vykdymą atsakingų asmenų ir kitų asmenų atsakomybė už savo veiką. Kitaip tariant, šioje straipsnio dalyje įtvirtinta visų asmenų, susijusių su perkančiosios organizacijos atliekamais tiesiais pirkimais, atsakomybė, išskyrus perkančiosios organizacijos vadovą.

[VPI](#) 100 straipsnio 2 dalis yra nukreipiančioji norma. Komentuojamo 100 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad visi nurodyti asmenys atsako pagal Lietuvos Respublikos įstatymus (pavyzdžiui, [ANK](#) 184 straipsnyje įtvirtinta komisijos narių, balsavusių už neteisėto sprendimo priėmimą, atsakomybė, nustatant, kad šiems asmenims už tokį pažeidimą taikomas įspėjimas arba bauda).

Pažymėtina, kad šių asmenų atsakomybė kyla tik tada ir tik tiek, kiek atitinkamas pažeidimas susijęs su to asmens atliekamais veiksmiais ar priimamais sprendimais (pavyzdžiui,

komisijos narys gali atsakyti už komisijos priimtą neteisėtą sprendimą tik tuo atveju, jei konkrečiu atveju už tokį sprendimą balsavo).

Atsižvelgiant į komisijos narių, ekspertų, stebėtojų, už sutarties vykdymą atsakingų asmenų ir kitų asmenų teisinį santykį su perkančiąja organizacija, taip pat į pažeidimo pobūdį, šiems asmenims, kaip ir perkančiosios organizacijos vadovams, taip pat gali būti taikoma drausminė, tarnybinė, administracinė ar baudžiamoji atsakomybė. Administracinė atsakomybė nurodytiems asmenims už [VPI](#) pažeidimus gali kilti tik tuo atveju, jei asmuo padarė pažeidimą, reglamentuojamą [VPI](#). Tuo tarpu, jei atitinkamas asmens pareigos neatlikimas ar neteisėtas sprendimo priėmimas nėra reglamentuojamas [VPI](#), atsakomybė gali kilti pagal kitus Lietuvos Respublikos įstatymus.

Pavyzdys

Perkančiosios organizacijos viešojo pirkimo komisijos pirmininkas, kuris nėra perkančiosios organizacijos vadovas, priėmė sprendimą viešojo pirkimo sutartį nutraukti. Vis dėlto perkančiosios organizacijos vidaus dokumentuose buvo nustatyta, kad sprendimus dėl viešojo pirkimo sutarčių turi teisę priimti tik perkančiosios organizacijos vadovas. Vadovaujantis tuo, perkančiosios organizacijos viešojo pirkimo komisijos pirmininkui turėtų būti taikoma drausminė arba tarnybinė atsakomybė. Administracinė atsakomybė už šį pažeidimą negali kilti, kadangi toks pažeidimas nėra reglamentuojamas [VPI](#).

Pavyzdys

Teismo sprendimu bendrovė, iki tol laikiusi savęs perkančiąja organizacija, pripažįstama perkančiąja organizacija. Vis dėlto perkančiosios organizacijos vadovas priima sprendimą toliau vykdyti pirkimus ne pagal [VPI](#), o pagal vidines bendrovės tvarkas.

Atitinkamai perkančiosios organizacijos darbuotojai (pirkimų komisija) priima sprendimus pagal šias vidaus tvarkas dėl pirkimo, vykdyto ne pagal [VPI](#). Šiems darbuotojams už neteisėtų sprendimų (ne pagal [VPI](#)) priėmimą turi kilti atsakomybė pagal [VPI](#) 100 straipsnio 2 dalį.

Kitaip tariant, perkančiosios organizacijos vadovo sprendimai nešalina neteisėtumo teisės prasme ir šiuos sprendimus vykdančių darbuotojų atsakomybės.

101 straipsnis. Teisė ginčyti perkančiosios organizacijos veiksmus ar priimtus sprendimus

1. Tiekėjas, kuris mano, kad perkančioji organizacija nesilaikė šio įstatymo reikalavimų ar nepagrįstai nutraukė sutartį dėl esminio pirkimo sutarties pažeidimo ir tuo pažeidė ar pažeis jo teisėtus interesus, šiame skyriuje nustatyta tvarka gali kreiptis į apygardos teismą, kaip pirmosios instancijos teismą, dėl:
 - 1) perkančiosios organizacijos sprendimų, neatitinkančių šio įstatymo reikalavimų, panaikinimo ar pakeitimo;
 - 2) žalos atlyginimo;
 - 3) pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pripažinimo negaliojančia;
 - 4) alternatyvių sankcijų taikymo pagal šio įstatymo 106 straipsnio 1 dalį;
 - 5) pirkimo sutarties nutraukimo dėl esminio pirkimo sutarties pažeidimo pripažinimo nepagrįstu.
2. Tiekėjas gali pateikti prašymą teismui dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso nustatyta tvarka.
3. Tiekėjas, norėdamas iki pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymo teisme ginčyti perkančiosios organizacijos sprendimus ar veiksmus, pirmiausia raštu (faksu, elektroninėmis priemonėmis arba pasirašytinai per pašto paslaugos teikėją ar kitą tinkamą vežėją) turi pateikti pretenziją perkančiajai organizacijai.

1. [VPI](#) 101 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta tiekėjų teisė į teisminę gynybą (teisė kreiptis į teismą) ir jos įgyvendinimo (galimybės pasinaudoti teise į teisminę gynybą) būtiniosios sąlygos.

Tiekėjų teisė į teisminę gynybą viešuosiuose pirkimuose kyla tiek iš ES, tiek iš nacionalinio teisinio regulavimo. [VPI](#) tiek, kiek tai susiję su teise į teisminę gynybą, yra įgyvendinta [Direktyva 89/665/EEB](#), kurią iš dalies pakeitė [Direktyva 2007/66/EB](#)²²³³. [Direktyva 89/665/EEB](#) subjektų, suinteresuotų viešojo pirkimo sutarties sudarymu, atžvilgiu nustato minimalųjį apsaugos standartą ir viešojo pirkimo peržiūros procedūrų bendruosius kriterijus, kuriuos turi atitikti nacionalinėse teisės sistemose numatytos peržiūros procedūros tam, kad užtikrintų ES teisės reikalavimų, sudarant viešojo pirkimo sutartis, laikymąsi (procesinės autonomijos principas)²²³⁴. Šis minimalus apsaugos standartas buvo patikslintas ir išplėstas [Direktyva 2007/66/EB](#). Dėl to nacionalinės teisės nuostatų aiškinimas ir taikymas turi atitikti nurobtų peržiūros direktyvų turinį ir siekiamus tikslus, taip pat susijusią ESTT praktiką²²³⁵.

²²³³ LAT 2011 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-7-404/2011](#).

²²³⁴ ESTT 2003 m. birželio 19 d. sprendimas byloje *GAT*, [C-315/01](#).

²²³⁵ LAT 2009 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-25/2009](#); 2009 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-35/2009](#); 2010 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-150/2010](#); 2010 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-425/2010](#).

Pagal ESTT suformuotą praktiką nacionalinėje teisėje įtvirtintos viešųjų pirkimų nagrinėjimo procedūros turi atitikti bendruosius ES teisės principus. Nesant ES teisės nuostatų atitinkamoje srityje, kiekviena valstybė narė turi paskirti kompetentingus teismus ir nustatyti išsamias ieškinių, skirtų iš ES teisės kylančių asmenų teisių apsaugai užtikrinti, procesines taisykles. Šios taisyklės neturi būti mažiau palankios nei taikomos panašioms iš nacionalinės teisės sistemos kylančių teisių apsaugai numatytiems ieškiniams (lygi vertiškumo principas) ir dėl jų naudojimas ES teisėje nustatytais teisėmis neturi tapti praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas (veiksmingumo principas)²²³⁶.

[Lietuvos Respublikos Konstitucijos](#) 30 straipsnyje yra nurodyta, kad asmuo, kurio konstitucinės teisės ar laisvės pažeidžiamos, turi teisę kreiptis į teismą. [VPI](#) 101 straipsnyje įtvirtinta teisė į teisminę gynybą, be kita ko, yra betarpiškai susijusi arba, kitaip tariant, kyla ir iš viešųjų pirkimų skaidrumo principo ([VPI](#) 17 straipsnio 1 dalis), kurio įskaitant, bet neapsiribojant, užtikrinama tiekėjų galimybė patikrinti perkančiųjų organizacijų atliktų veiksmų ir (ar) priimtų sprendimų teisėtumą.

Tačiau, nepaisant aukščiausiam nacionaliniame lygmenyje ([Lietuvos Respublikos Konstitucijos](#) 30 straipsnyje) garantuojamos teisės į teisminę gynybą, nurodyta teisė nėra neribota.

[Lietuvos Respublikos Konstitucijos](#) 30 straipsnyje įtvirtintos asmens teisės kreiptis į teismą įgyvendinimo procesinė tvarka ir sąlygos yra nustatytos specialiuosiuose įstatymuose. Tam, kad ši teisė būtų įgyvendinta tinkamai, šios tvarkos būtina laikytis²²³⁷. [CPK](#) 5 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad kiekvienas suinteresuotas asmuo turi teisę įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą, kad būtų apginta pažeista ar ginčijama jo teisė arba įstatymų saugomas interesas. Pagal [CPK](#) 2 ir 5 straipsnius teisminė gynyba taikoma tiems asmenims, kurie įrodo, kad jų teisės ir teisėti interesai pažeidžiami. Tačiau jeigu jie neįrodo, kad turi teisę ar teisėtą interesą dėl ginčo dalyko, tai ieškinių gali būti atmetamas taikant [CPK](#) 5 straipsnį dėl to, kad pareikštas netinkamo ieškovo – asmens, kuris neįrodė, jog jam priklauso teisė, kad jo teisė pažeidžiama ar ginčijama, kad jis turi teisinį interesą dėl ginčo dalyko²²³⁸. [CPK](#) 49 straipsnyje atskirai įtvirtintas asmenų, ginančių kitų subjektų ar visuomenės teises ir interesus, procesinis subjektiškumas, ir tik tokie visąjį interesą ginantys subjektai gali ginti ne savo, o kitų asmenų pažeistus interesus.

Taigi, pagal nurodytą teisių reguliavimą [VPI](#) 101 straipsnio 1 dalyje vartojama sąvoka *pažeidė ar pažeis jo teisėtus interesus* reiškia, kad ne bet kuris tiekėjas, o tik tas, kurio interesai yra pažeidžiami, turi teisę kreiptis į teismą dėl jų teisinės gynybos. Kitaip tariant, tiekėjui, siekiančiam ginčyti perkančiosios organizacijos atliktus veiksmus ir (ar) priimtus sprendimus, yra būtinas teisinis suinteresuotumas.

Būtent tokios pozicijos dėl tiekėjų suinteresuotumo, kaip būtiniosios teisės į teisminę gynybą įgyvendinimo sąlygos, laikomasi ir teismų praktikoje. ESTT dėl tiekėjų teisės ginčyti perkančiosios organizacijos veiksmus yra išaiškinęs, kad sprendimų peržiūros procedūra turi būti prieinama bent jau kiekvienam suinteresuotam asmeniui, kuris yra ar buvo suinteresuotas, kad būtų sudaryta nagrinėjama viešojo pirkimo sutartis, ir kuris dėl tariamo pažeidimo

²²³⁶ ESTT 2010 m. gegužės 6 d. sprendimas sujungtose bylose *Club Hotel Loutraki AE ir kt.*, [C-145/08](#) ir [C-149/08](#).

²²³⁷ LAT 2007 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-92/2007](#).

²²³⁸ LAT 2009 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-252/2009](#).

gali arba galėjo patirti žalą, nepaisant galimybės gauti nuostolių atlyginimą²²³⁹, nuo to momento, kai perkančioji organizacija išreiškia savo valią, galinčią sukelti teisinius padarinius²²⁴⁰. Kasacinio teismo praktikoje²²⁴¹ dėl teisės kreiptis į teismą viešųjų pirkimų bylose taip pat yra pateikti išaiškinimai, kurių esmė ta, kad tiekėjo teisinis suinteresuotumas ginčyti perkančiosios organizacijos sprendimus yra teisės kreiptis į teismą viešųjų pirkimų bylose įgyvendinimo sąlyga.

Suinteresuotumas – tai savarankiškas teisinis interesas ir poreikis jį ginti. Kitaip tariant, teisė kreiptis į teismą nereiškia, kad asmuo gali reikalauti ginti nuo pažeidimu bei kieno teisę (išskyrus [CPK](#) 49 straipsnyje įtvirtintas išimtis), o reiškia galimybę kreiptis į teismą dėl to, jog būtų apginta būtent besikreipiančio asmens subjektinė teisė ar įstatymų saugomas interesas.

Viešuosiuose pirkimuose tiekėjo teisinis suinteresuotumas reiškia tiekėjo suinteresuotumą viešojo pirkimo sutarties sudarymu ir finansinio atlygio už suteiktas paslaugas, pristatytas prekes ar atliktus darbus gavimu ir nereiškia kitokios naudos ar kitokio pobūdžio suinteresuotumo pirkimo rezultatu²²⁴². Tačiau materialioji tiekėjo dalyvavimo pirkimo konkurse teisė nesutapatinama su jo procesine teise kreiptis į teismą dėl perkančiosios organizacijos veiksmų. Pagal šią praktiką, aiškinančią tiekėjo teisę naudotis peržiūros procedūra, ja gali remtis ne tik viešojo pirkimo procedūrose dalyvaujantis subjektas, bet ir subjektas, kuris formaliai jose nedalyvavo, t. y. ne tik pirkimo objektą pasiūlęs subjektas (dalyvis), bet ir galintis tokį objektą pasiūlyti (tiekėjas) asmuo, bet dėl vieno ar kitų priežasčių to nepadaręs. Taigi, teisinis suinteresuotumas viešojo pirkimo sutarties sudarymu nebūtinai sietinas su formaliu dalyvio ar kandidato statusu²²⁴³.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija paskelbė skelbimą apie viešąjį pirkimą. Tiekėjas X, susipažinęs su pirkimo dokumentais, nustatė, kad pirkimo sąlygos yra diskriminacinės, pritaikytos konkrečiam tiekėjui. Dėl to tiekėjas X nepateikė pasiūlymo pirkime. Tačiau tiekėjas X, net ir nepateikęs pasiūlymo pirkime, turi teisinį suinteresuotumą ginčyti pirkimo sąlygų teisėtumą ir tokiu būdu pasiekti, kad pirkimas būtų vykdomas pagal teisėtas pirkimo sąlygas ir tiekėjas X turėtų realią galimybę varžytis dėl pirkimo sutarties sudarymo.

Teisė ginčyti perkančiosios organizacijos priimtus sprendimus ir (ar) atliktus veiksmus siejama su intereso sudaryti viešojo pirkimo sutartį gynimu, kai dėl perkančiosios organizacijos veiksmų atitinkamas tiekėjas neteisėtai ribojamas ar jam neleidžiama sudaryti sutarties, arba turtinės padėties atkūrimui, ypač kai šio intereso jau nebeįmanoma įgyvendinti.

Kasacinio teismo, be kita ko, yra išaiškinta, kad tiekėjų suinteresuotumą, kaip sąlygą inicijuoti perkančiosios organizacijos veiksmų peržiūros procedūrą, apibrėžia dviejų elementų visuma: ieškovo tinkamumas ginčyti perkančiosios organizacijos sprendimus (veiksmus),

²²³⁹ ESTT 2004 m. birželio 24 d. sprendimas *Komisia prieš Austriją*, [C-212/02](#).

²²⁴⁰ ESTT 2005 m. sausio 11 d. sprendimas byloje *Stadt Halle ir RPL Lochau*, [C-26/03](#).

²²⁴¹ LAT 2019 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-296-378/2019](#).

²²⁴² LAT 2019 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-296-378/2019](#).

²²⁴³ ESTT 2005 m. sausio 11 d. sprendimas byloje *Stadt Halle ir RPL Lochau*, [C-26/03](#), LAT 2009 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-252/2009](#); 2011 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-7-444/2011](#); 2019 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-296-378/2019](#).

įskaitant sprendimą nustatyti atitinkamas pirkimo sąlygas (lot. *ratione personae*), ir jo subjektinių teisių pažeidimas dėl galimai neteisėtų perkančiosios organizacijos sprendimų (įskaitant pirkimo sąlygų neteisėtumą) ar veiksmų (lot. *ratione materiae*). Tai – privalomos ir abi kartu taikomos teisinio suinteresuotumo sąlygos, kurios lemia tai, kad teismai nagrinėja šalių ginčą iš esmės tik tuo atveju (nebent dėl viešojo intereso apsaugos tai darytų savo iniciatyva), kai ieškinį, laikydamasis įstatymuose nustatytos tvarkos, pareiškia tinkamas ieškovas, įtikinamai ir patikimai įrodęs, jog būtent jo teisėtus interesus pažeidžia atitinkamos pirkimo sąlygos²²⁴⁴.

Pavyzdys

Tiekėjas, pateikdamas pretenziją perkančiajai organizacijai, atitinkamai, vėliau (po pretenzijos atmetimo) pareiškdamas ieškinį teismui, kvestionuoja pirkimo dokumentų (techninės specifikacijos) nuostatų teisėtumą. Tiekėjas teigia, kad linėja, kad techninės specifikacijos nuostatomis, kuriose įtvirtintos konkrečios naudotųjų prekių, įrenginių ar procesų nuorodos, potencialiai ribojama tiekėjų konkurencija. Tačiau tiekėjas nei pretenzijoje, nei kreipdamasis į teismą, nepateikė jokių konkrečių argumentų, kad jis turi blogesnes sąlygas įsigyti ir pasiūlyti konkrečias medžiagas arba priešingai – turi geresnes panašių (lygiaverčių) medžiagų įsigijimo sąlygas. Nors šiuo atveju tiekėjas yra tinkamas subjektas ginčyti pirkimo sąlygų teisėtumą (jis veikia atitinkamos ekonominės veiklos srityje, dalyvauja panašiuose pirkimuose), jam nepagrindus ir neįrodžius, kaip konkrečiai pirkimo sąlygomis yra pažeidžiamos būtent jo subjektinės teisės, tiekėjas laikytinas nepagrindusiu teisinio suinteresuotumo kvestionuoti ir ginčyti pirkimo sąlygų teisėtumą.

Dėl to teismai, nepriklausomai nuo subjekto teisinės ir faktinės padėties viešojo pirkimo procedūrose, gavę ieškinį, privalo visada įvertinti ieškovo teisinį suinteresuotumą, t. y. ieškovo tinkamumą ginčyti perkančiosios organizacijos sprendimus (veiksmus) ir jo subjektinių teisių pažeidimą²²⁴⁵. Nors teismas ieškovo teisinį suinteresuotumą privalo įvertinti nepriklausomai nuo to, ar jis kvestionuojamas (ginčijamas) atsakovės (perkančiosios organizacijos) ir (ar) trečiųjų asmenų, veikiančių atsakovės pusėje, nurodytos proceso šalys vis dėlto turėtų elgtis maksimaliai apdairiai bei rūpestingai ir vertindamos, kad ieškovas (tiekėjas) neturi teisinio suinteresuotumo, nedelsiant jį ginčyti. Teismui įvertinus, kad ieškovas neturi (nepagrindė) teisinio suinteresuotumo, ieškinys atmetamas taikant [CPK 5](#) straipsnį dėl to, kad pareikštas netinkamo ieškovo – asmens, kuris neįrodė, kad jam priklauso teisė, kad jo teisė pažeidžiama ar ginčijama, kad jis turi teisinį interesą dėl ginčo dalyko²²⁴⁶.

Svarbu pažymėti, kad teisinis suinteresuotumas, pagrindžiantis teisę į teisminę gynybą, negali būti pareigamas argumentais dėl tokio kreipimosi tikslingumo ar besikreipiančio asmens teisėtų reikalavimų pagrįstumo; sprendžiant, ar asmuo turi teisę kreiptis į teismą, nevertinamos aplinkybės, kurios yra bylos nagrinėjimo iš esmės dalykas ir kurių pagrindu teismas sprendžia – patenkinti ar atmesti ieškinį (pvz., tiekėjo galimybė laimėti viešąjį pirkimą). Kitaip tariant, teismas, vertindamas tiekėjo teisinį suinteresuotumą, kaip tokį,

²²⁴⁴ LAT 2019 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-296-378/2019](#); 2019 m. gruodžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-328-248/2019](#).

²²⁴⁵ LAT 2009 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-25/2009](#).

²²⁴⁶ LAT 2009 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-252/2009](#).

nevertina tiekėjo argumentų dėl konkrečių perkančiosios organizacijos sprendimų ar veiksmų neteisėtumo pagrįstumo.

Pavyzdys

Tiekėjas, susipažinęs su perkančiosios organizacijos paskelbto viešojo pirkimo sąlygomis, nustatė, kad tiekėjo kvalifikacijos reikalavimas turėti pavojingų atliekų tvarkymo licenciją yra neteisėtas, kadangi tiekėjas, neturėdamas nurodytos licencijos, negali dalyvauti pirkime, nors, tiekėjo vertinimu, tokia licencija pirkimo sutarties vykdymui yra nereikalinga. Dėl to tiekėjas perkančiajai organizacijai pateikė pretenziją, o perkančiajai organizacijai ją atmetus – ieškinį teismui. Teismas, vertindamas tiekėjo teisinį suinteresuotumą, nevertina kvalifikacijos reikalavimo turėti pavojingų atliekų licenciją teisėtumą kaip tokio. Priešingai, teismas įvertina tik tai, kad tiekėjas yra tinkamas subjektas ginčyti pirkimo sąlygas ir tai, kad konkretus kvalifikacijos reikalavimas pažeidžia tiekėjo teises – neleidžia tiekėjui pateikti pasiūlymo pirkime.

Taip pat svarbu tai, kad tiekėjų teisinis suinteresuotumas nebūtinai turi lemti tiesioginius ir konkrečius padarinius jiems palankaus teismo proceso sprendimo priėmimo atveju. Pakanka nustatyti, kad tiekėjui (ieškovui) sudaromos prielaidos įgyvendinti savo subjektnes teises, įskaitant, bet neapsiribojant, teisę į žalos atlyginimą, teisę dalyvauti naujame viešojo pirkimo konkurse ir pan.²²⁴⁷.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija atviro konkurso būdu vykdė supaprastintą viešąjį renginio organizavimo paslaugų pirkimą. Pirkimo sąlygose buvo nurodyta, kad ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas bus išrenkamas pagal mažiausią kainą. Pasiūlymus pirkime pateikė du tiekėjai – tiekėjas X, kurio pasiūlymo kaina 50 000,00 Eur be PVM, ir tiekėjas Y, kurio pasiūlymo kaina – 54 000,00 Eur be PVM. Perkančioji organizacija, įvertinusi tiekėjų pasiūlymų atitiktį pirkimo sąlygų reikalavimams, priėmė sprendimą tiekėjo X pasiūlymą atmesti. Tiekėjas X, nesutikdamas su perkančiosios organizacijos sprendimu dėl jo pasiūlymo atmetimo, pateikė perkančiajai organizacijai pretenziją, o perkančiajai organizacijai ją atmetus – ieškinį teismui. Vykstant teisminiam procesui, civilinėje byloje nepritaikius laikinųjų apsaugos priemonių, perkančioji organizacija sudarė pirkimo sutartį su pirkimo laimėtoju pripažintu tiekėju Y ir ją įvykdė. Tačiau, išnagrinėjus civilinę bylą iš esmės, teismas priėmė sprendimą, kuriuo perkančiosios organizacijos sprendimą atmesti tiekėjo X pasiūlymą pripažino neteisėtu ir panaikino. Tačiau, esant jau sudarytai ir įvykdytai pirkimo sutarčiai, teismas nusprendė nepripažinti pirkimo sutarties negaliojančia nuo jos sudarymo momento, bet taikyti alternatyvią sankciją – skirti baudą perkančiajai organizacijai (VPĮ 106 straipsnis).

²²⁴⁷ L. Nr. 2009 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-252/2009](#); 2011 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-7-404/2011](#); 2014 m. balandžio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-255/2014](#); 2015 m. kovo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-163-415/2015](#); 2017 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-258-378/2017](#); 2018 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-211-248/2018](#); 2018 m. rugsėjo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-319-969/2018](#); 2019 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-296-378/2019](#).

Atsižvelgiant į nurodytą teismo sprendimą, tiekėjas X turi teisę reikšti naują ieškinį perkančiajai organizacijai dėl žalos atlyginimo ([VPI](#) 107 straipsnis).

Tiek, kiek tai susiję su konsorciumo dalyvavimu (siekiu dalyvauti) viešųjų pirkimų procedūroje ir atitinkamai konsorciumo bei jo pavienio nario teisiniu suinteresuotumu ginčyti perkančiosios organizacijos priimtus sprendimus ir (ar) atliktus veiksmus, ESTT yra išsiskinęs, kad peržiūros direktyvose ([Direktyvoje 89/665/EEB](#), [Direktyvoje 2007/66/EB](#)) nesant specialios nuostatos dėl procesinės pavienio konsorciumo nario teisės kreiptis į teismą, valstybės narės savo vidaus teisės sistemose turi konkrečiai apibrėžti, ar į asociaciją, kuri pateikė pasiūlymą dėl viešojo pirkimo, susibūrusios įmonės taip pat turi teisę pradėti peržiūros procedūras ir kokiomis sąlygomis²²⁴⁸. [VPI](#) nesant normos, kurioje būtų nustatyta, kaip teisę kreiptis į teismą turi įgyvendinti tiekėjai, viešajame pirkime dalyvaujantys jungtinės veiklos sutarties pagrindu, šis klausimas turi būti sprendžiamas pagal bendrąją teisės kreiptis į teismą kriterijų – asmuo turi pagrįsti savo teisinį suinteresuotumą, t. y. nurodyti pažeistą ar ginčijamą subjektinę teisę ar teisėtą interesą, dėl kurio jis kreipiasi į teismą. Pagal LAT praktiką toks teisinis reguliavimas, pagal kurį pavieniam jungtinės veiklos partneriui, grupės asmeniui, dalyvaujančiam viešajame pirkime kaip vienas tiekėjas, nariui, būtų ribojama teisė kreiptis į teismą, tokia teisė pripažįstant tik visiems jungtinės veiklos dalyviams kartu, neatitiktų teisminės gynybos lygiavertiškumo principo²²⁴⁹.

Tiekėjų teisės inicijuoti peržiūros procedūrą įgyvendinimas priklauso ir nuo ieškovo naudojamo civilinių teisių gynybos būdo, todėl tiekėjų suinteresuotumo ginčyti viešojo pirkimo nuostatas ir reikšti kitokio pobūdžio reikalavimus turinys (sąlygos) nėra visiškai tapatus²²⁵⁰. Tiekėjui pagrįsti teisinį suinteresuotumą ginčyti pirkimo sąlygas yra sudėtingiau nei pagrįsti teisinį suinteresuotumą dėl jo pateikto pasiūlymo vertinimo, taip pat pagal ESTT praktiką²²⁵¹ tiekėjui pagrįsti suinteresuotumą ginčyti perkančiosios organizacijos sprendimus yra sudėtingiau nei pagrįsti suinteresuotumą reikalauti žalos atlyginimo.

Šiame kontekste pažymėtina nuosekliai griežtėjanti kasacinio teismo praktika dėl tiekėjų (ieškovų) teisės ginčyti viešojo pirkimo sąlygas įgyvendinimo. Iš kasacinio teismo praktikos dėl tiekėjų suinteresuotumo ginčyti pirkimo sąlygas matyti, kad, *pirma*, šis klausimas aktualus visais atvejais, nepriklausomai nuo to, ar dėl jo ginčo šalys tiesiogiai nesutaria, *antra*, teisinis suinteresuotumas ginčyti viešojo pirkimo sąlygas kaip sąlyga kreiptis į teismą pripažįstamas tais atvejais ir tiek, kiek ieškovas gina būtent savo subjektnes tiekėjo (dalyvio) teises ir pažeistą savo teisę varžytis dėl viešojo pirkimo sutarties sudarymo²²⁵².

Tiekėjui pripažįstamas teisinis suinteresuotumas, t. y. teisė ginčyti viešojo pirkimo sąlygas, įskaitant, bet neapsiribojant, šiais atvejais:

²²⁴⁸ ESTT 2007 m. spalio 4 d. sprendimas byloje *Consortio Elisoccorso San Raffaele ir kt.*, [C-492/06](#).

²²⁴⁹ LAT 2011 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-7-404/2011](#).

²²⁵⁰ ESTT 2015 m. lapkričio 26 d. sprendimas byloje *Medeval*, [C-166/14](#); LAT 2011 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-7-404/2011](#).

²²⁵¹ ESTT 2005 m. sausio 11 d. sprendimas byloje *Stadt Halle ir RPL Lochau*, [C-26/03](#).

²²⁵² LAT 2019 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-296-378/2019](#).

- 1) Kai tiekėjas savo galbūt pažeistus interesus gina ne iš karto išviešinus jo teises pažeidžiančias pirkimo nuostatas, bet vėlesnėje pirkimo stadijoje, pavyzdžiui, kai priimamas sprendimas su konkurso laimėtoju sudaryti viešojo pirkimo sutartį²²⁵³;
- 2) Kai teismo proceso metu viešojo pirkimo procedūros įstatymo pagrindu pasibaigia atmetus visų dalyvių pasiūlymus ir kai būtų visiškai aišku, kad naujas viešasis konkursas pagal ginčijamas pirkimo sąlygas ateityje nebus skelbiamas²²⁵⁴;
- 3) Jei konkurencijos sąlygų iškraipymu, kaip perkančiosios organizacijos veiksmų vertinimo pagrindu, tiekėjas remiasi, siekdamas apginti ne pažeidžiamas savo teises, o visų galimų panašioje situacijoje esančių subjektų interesus²²⁵⁵;
- 4) Viešojo pirkimo tikslo – sudaryti viešojo pirkimo sutartį racionaliai naudojant tam skirtas lėšas – pagrindu, jei ginčijami perkančiųjų organizacijų veiksmai nepažeidžia tiekėjo subjektinių teisių²²⁵⁶;
- 5) Kai tiekėjas pateikia pasiūlymą, kuris atitinka ginčijamas sąlygas, t. y. šių taikymu nepažeidžiamos jo, kaip tiekėjo, teisės. Vien ekonominio racionalumo argumentai negali pagrįsti viešojo pirkimo sąlygų neteisėtumo, jei iš principo tiekėjai pagal konkurso sąlygas gali teikti pasiūlymus ir veiksmingai konkuruoti tarpusavyje²²⁵⁷;
- 6) Kai viešojo pirkimo sąlygos tarpusavyje sujungtos taip, kad vienų nustatymas lemia kitų turinį (pvz., pirkimo objektų sujungimo nuostatos ir tiekėjų kvalifikacijos reikalavimai), o tiekėjas (ieškovas), ginčydamas bet kurias jų, aiškiai neįrodo, kaip konkrečiai jis neatitinka kurių nors reikalavimų²²⁵⁸;
- 7) Kai tiekėjas teismo procese siekia nepagrįstai išplėsti ginčo apimtį įrodinėdamas, kad ikiteisminėje ginčo stadijoje kvestionuotos tam tikros viešojo pirkimo sąlygos iš esmės kartu reiškia ir kitų su jomis susijusių, bet savarankiškų (kurių egzistavimas nelemia privalomų kitų nustatymo) reikalavimų ginčijimą²²⁵⁹;
- 8) Kai tiekėjo interesus galimai pažeidžia pirkimo sąlygų pakeitimas, jei jis pats prisidėjo prie šių perkančiosios organizacijos veiksmų atlikimo (teikė atitinkamą prašymą ar pretenziją) – galimas pirkimo sąlygų pakeitimo, kurį inicijavo ieškovas, pripažinimas neteisėtu lemia tokio tiekėjo piktnaudžiavimą²²⁶⁰.

Kasacinio teismo praktikoje pripažįstama, kad aplinkybė, jog bylos nagrinėjimo teisme metu ginčo pirkimas pasibaigė perkančiajai organizacijai atmetus visus pasiūlymus, negalėtų būti pakankama priežastis pripažinti, kad ieškovės teisinis suinteresuotumas sudaryti viešojo pirkimo sutartį išnyko; kita vertus, pirkimo procedūrų pabaiga galėtų būti pripažinta kaip

²²⁵³ LAT 2015 m. kovo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-163-415/2015](#); ESTT 2004 m. vasario 12 d. sprendimas byloje *Grossmann Air Service*, [C-230/02](#).

²²⁵⁴ LAT 2015 m. kovo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-163-415/2015](#).

²²⁵⁵ LAT 2014 m. balandžio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-255/2014](#).

²²⁵⁶ LAT 2017 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-258-378/2017](#).

²²⁵⁷ *Ten pat.*

²²⁵⁸ LAT 2018 m. rugsėjo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-319-969/2018](#).

²²⁵⁹ LAT 2015 m. rugpjūčio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-466-969/2015](#).

²²⁶⁰ LAT 2018 m. rugsėjo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-319-969/2018](#).

pagrindas konstatuoti tiekėjo teisinio suinteresuotumo ginčyti konkurso sąlygas pabaigą tik tuo atveju, kai būtų visiškai aišku, kad naujas analogiškas pirkimas nebus skelbiamas²²⁶¹.

Pagal [VPI](#) 101 straipsnio 1 dalį suinteresuotas tiekėjas gali kreiptis į teismą dėl:

- 1) **Perkančiosios organizacijos sprendimų, neatitinkančių šio įstatymo reikalavimų, pakeitimo ar panaikinimo.**

Nei [VPI](#) 101 straipsnio 1 dalyje, nei kitose [VPI](#) nuostatose nėra detalizuota, kokie konkrečiai perkančiosios organizacijos sprendimai ir (ar) veiksmai gali būti savarankiškas ginčo dalykas. Tačiau teismų praktikoje dėl perkančiosios organizacijos sprendimų (ar veiksmų), kurie gali būti peržiūros procedūros objektas, nurodyta, kad įstatymų leidėjas nesiekė detalizuoti skųstinių perkančiosios organizacijos veiksmų; ieškinį dėl panaikinimo objektas yra bet kokie perkančiųjų organizacijų sprendimai, kuriais įvesti viešųjų pirkimų teisės nuostatos, nenustatant jokių suvaržymų dėl šių sprendimų prigimties ir turinio bei nepriklausomai nuo galimybės tiekėjui prisiteisti žalos atlyginimą²²⁶² ir sprendimų priėmimo momento²²⁶³. Taigi, bet koks perkančiosios organizacijos sprendimas, priimtas dėl viešojo pirkimo sutarties, patenkantis į viešųjų pirkimų reguliavimą ir galintis turėti teisinių pasekmių, nepriklausomai nuo to, ar šis aktas priimtas pagal formalią sutarties sudarymo procedūrą, ar jos netaikant, yra sprendimas, kuriam turi būti taikoma peržiūros procedūra²²⁶⁴.

Pavyzdžiui, LAT yra nurodęs, kad tiekėjas dėl nesupažindinimo su kito dalyvio pasiūlymu gali teisėtai pateikti pretenziją, tuo pačiu pagrindu jis gali kvestionuoti perkančiosios organizacijos veiksmus ir teisme²²⁶⁵. Tai yra tiekėjas gali reikšti ieškinį dėl perkančiosios organizacijos sprendimo nesupažindinti tiekėjo su laimėtojo pasiūlymu panaikinimo.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad pagal nuosekliai suformuotą kasacinio teismo praktiką perkančiosios organizacijos sprendimas dėl pretenzijos atmetimo nėra atskirai skųstinas sprendimas. Kasacinis teismas yra išsiskinęs, kad ieškinio reikalavimas dėl pretenzijos atmetimo nėra savarankiškas reikalavimas ir dėl to nepatenka į bylos nagrinėjimo dalyką; viešųjų pirkimų ginčiuose teismui pripažinus ieškovo pagrindinio reikalavimo pagrįstumą ir tenkinus ieškinį ar jo dalį, perkančiosios organizacijos sprendimai, kuriais tiekėjo pretenzija buvo atmesta, netenka teisės reikšmės ir teismui nereikia dėl jų atskirai spręsti²²⁶⁶.

Pagal [VPI](#) 101 straipsnio 1 dalį suinteresuotas tiekėjas gali kreiptis į teismą ne tik dėl perkančiosios organizacijos sprendimų panaikinimo, bet ir dėl jų pakeitimo. Kasacinio teismo praktikoje ne kartą konstatuota, kad teismai, išsprendę perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų ginčus ir pripažinę ieškovo (tiekėjo) reikalavimų (reikalavimų dalies) pagrįstumą, ne visada turėtų juos tenkinti iš esmės, nes taip būtų veikama už pačią perkančiąją organizaciją, kompetentingą ir atsakingą už konkretų pirkimą, susiaurinama jos galimų priimti sprendimų apimtis, nežinant jos poreikių ir galimybių. Dėl šių priežasčių kasacinio teismo sprenda dėl perkančiosios organizacijos neteisėtų veiksmų šalis grąžinti į pirminę prieš pažeidimą buvusią

²²⁶¹ LAT 2015 m. kovo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-163-415/2015](#); 2020 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-86-916/2020](#).

²²⁶² EST 1999 m. spalio 28 d. sprendimas byloje *Alcatel Austria ir kt.*, [C-81/98](#).

²²⁶³ EST 2005 m. sausio 11 d. sprendimas byloje *Stadt Halle ir RPL Lochau*, [C-26/03](#).

²²⁶⁴ LAT 2019 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-296-378/2019](#).

²²⁶⁵ LAT 2018 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-211-248/2018](#).

²²⁶⁶ LAT 2014 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-411/2014](#); 2017 m. gegužės 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-219-690/2017](#).

padėtį, kad būtų pakartotinai bei teisėtai atliktos pirkimo procedūros. Atsižvelgiant į tai, teismai, nustatę [VPĮ](#) pažeidimą, turėtų sudaryti prielaidas, kad tam tikrus tiekėjų reikalavimus (pvz., iš naujo įvertinti pasiūlymą) faktiškai tenkintų pačios perkančiosios organizacijos²²⁶⁷. Kita vertus, kasacinio teismo taip pat pažymėta, kad nurodyta jo praktika neturi būti suabsoliutinta visus sprendimus paliekant išimtinai perkančiajai organizacijai, juolab kad dėl to gali papildomai kilti ginčų.²²⁶⁸ Šalių ginčams tęsiantis tam tikrą laikotarpį, dėl ko galėtų pasikeisti perkančiosios organizacijos finansinė padėtis ar apskritai jos suinteresuotumas pirkimo objektu, būtų neracionalu tenkinti tiekėjo reikalavimą dėl jo pripažinimo laimėtoju; tačiau tai nereiškia, kad peržiūros institucija neturi teisės dėl perkančiosios organizacijos kompetencijos, įtvirtintos [VPĮ](#), tenkinti tam tikrų ieškovų (tiekėjų) reikalavimų ar savo iniciatyva dėl to spręsti, ypač tais atvejais, kai tam tikrų tiekėjų grįžimas į prieš pažeidimą buvusią padėtį negalimas, nes perkančioji organizacija, remdamasi teismo sprendimu, turės priimti sprendimą jo (jų) pasiūlymą (-us) atmesti²²⁶⁹.

Pavyzdys

Teismas, išnagrinėjęs ieškovo (tiekėjo Y, kurio pasiūlymas perkančiosios organizacijos sprendimu nurodytas 2-oje pasiūlymų eilės vietoje) ieškinį dėl perkančiosios organizacijos sprendimo pirkimo laimėtoju pripažinti tiekėją X neteisėtu, ir pripažinęs, kad tiekėjo X pasiūlymas neatitiko viešojo pirkimo sąlygų reikalavimų, gali pakeisti perkančiosios organizacijos sprendimą dėl pasiūlymų eilės ir tiekėjo Y pasiūlymą nurodyti 1-oje pasiūlymų eilės vietoje. Tokiu būdu būtų realiai apgintos ieškovo teisės, o perkančioji organizacija išlaikytų savo kompetenciją dėl pirkimo procedūrų vykdymo – pavyzdžiui, galėtų atmesti tiekėjo Y pasiūlymą dėl per didelės kainos, nutraukti pirkimą (esant tam pagrindui) ar pan.

- 2) **Žalos atlyginimo.** Tiekėjui pripažįstamas teisinis suinteresuotumas iš perkančiosios organizacijos reikalauti atlyginti patirtą žalą, jei šis reikalavimas bus grindžiamas įsiteisėjusiu teismo sprendimu, kuriuo bus pripažinta, kad perkančiosios organizacijos sprendimas, dėl kurio jis nebuvo pripažintas viešojo pirkimo laimėtoju, yra neteisėtas. Vis dėlto tiekėjo teisė tame pačiame procese prisiteisti negautas pajamas iš perkančiosios organizacijos dėl šios neteisėtų veiksmų turi būti pripažįstama, jei civilinės atsakomybės byloje tiekėjas įrodo, kad jis dėl objektyvių priežasčių negalėjo iš anksto nuginčyti neteisėto perkančiosios organizacijos sprendimo²²⁷⁰ (detaliau dėl reikalavimo dėl žalos atlyginimo žiūrėti [VPĮ](#) 107 straipsnio komentarą).
- 3) **Pirkimo sutarties ar preliminarosios sutarties pripažinimo negaliojančia** (detaliau dėl nurodyto reikalavimo žiūrėti [VPĮ](#) 105 straipsnio komentarą).
- 4) **Alternatyvių sankcijų taikymo.** Pagal [VPĮ](#) 106 straipsnį alternatyvios sankcijos yra dviejų rūšių: pirkimo sutarties ar preliminarosios sutarties trukmės sutrumpinimas arba baudos perkančiajai organizacijai skyrimas. Kaip jau nurodyta šiame komentare, esminė tiekėjo teisės į teisminę gynybą įgyvendinimo sąlyga yra

²²⁶⁷ LAT 2011 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-293/2011](#).

²²⁶⁸ LAT 2015 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-437-690/2015](#).

²²⁶⁹ LAT 2018 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-360-248/2018](#).

²²⁷⁰ LAT 2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-7-359-469/2018](#).

tiekėjo teisinis suinteresuotumas. Nors [VPI](#) 101 straipsnio 1 dalies 4 punkte yra įtvirtinta tiekėjo teisė kreiptis į teismą dėl alternatyvių sankcijų taikymo, konkrečiai jų nedetalizuoju, komentaro autorių nuomone, tiekėjas jokių atvejų neturi teisinio suinteresuotumo dėl alternatyvios sankcijos – baudos – taikymo (skyrimo). Atsižvelgiant į tai, kad tiekėjo teisinis suinteresuotumas reiškia jo suinteresuotumą viešojo pirkimo sutarties sudarymu ir finansinio atlygio už suteiktas paslaugas, pristatytas prekes ar atliktus darbus gavimu, tačiau nereiškia kitokios naudos ar kitokio pobūdžio suinteresuotumo pirkimo rezultatu, baudos, mokėtinės į valstybės biudžetą, perkančiajai organizacijai baudos skyrimas neturi asmeniškai jokios įtakos tiekėjo teisėms ir (ar) teisiniams interesams. Tuo tarpu dėl alternatyvios sankcijos – pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties trukmės sutrumpinimo – tiekėjas gali turėti teisinį suinteresuotumą, kadangi, pasibaigus sutrumpintai sutarties galiojimo trukmei, perkančioji organizacija gali skelbti naują viešąjį pirkimą dėl atitinkamų prekių, paslaugų ar darbų tolesnio vykdymo (išsigijimo), kuriame gali dalyvauti ir tiekėjas (*detaliau dėl alternatyvių sankcijų kaip tokių žiūrėti [VPI](#) 106 straipsnio komentarą*).

Suinteresuotumo sutarties termino sutrumpinimu išimtinai galėtų būti laikomos situacijos, kai yra neabejotinai aišku, kad ginčo pirkimo objektas yra vienetinis ir ateityje dėl jo nebus pakartotinai skelbiamas viešasis pirkimas. Kita vertus, net jei paprastai tiekėjui pripažintinas suinteresuotumas į viešojo pirkimo sutarties termino sutrumpinimą, tačiau bet kokių atvejų pagrindinis jo ginamas interesas turėtų būti neteisėtų perkančiosios organizacijos sprendimų panaikinimas ir sutarties pripažinimas negaliojančia. Komentaro autorių nuomone, tiekėjas negalėtų išimtinai reikalauti aptartos alternatyvios sankcijos, nes taip, viena vertus, iš dalies ginamas viešasis interesas, o tai patenka į kitų institucijų kompetencijos sritį, antra vertus, kiekvieno tiekėjo pagrindinis tikslas sudaryti viešojo pirkimo sutartį, dėl šio intereso gynimo ir inicijuotina peržiūros procedūra.²²⁷¹

5) **Pirkimo sutarties nutraukimo dėl esminio pirkimo sutarties pažeidimo pripažinimo nepagrįstu.**

[VPI](#) 101 straipsnio 1 dalyje taip pat yra įtvirtinta viešųjų pirkimų ginčų teisingumo taisyklė, nurodant, kad *tiektėjas gali kreiptis į apygardos teismą, kaip pirmosios instancijos teismą* dėl perkančiosios organizacijos [VPI](#) reikalavimų nesilaikymo ar pirkimo sutarties nutraukimo dėl esminio jos pažeidimo. [VPI](#) 101 straipsnio 1 dalyje tiesiogiai vartojama sąvoka *tiektėjas* reiškia, kad ji taikytina būtent tiekėjams²²⁷². Tačiau, nors [VPI](#) 101 straipsnyje reguliuojamos tiekėjų ieškinių pateikimo procedūros, įskaitant ieškinius dėl esminio sutarties pažeidimo, perkančiosios organizacijos kreipiantis į teismą dėl, įskaitant, bet neapsiribojant, sutarties vykdymo, iš esmės turi būti taikomos tos pačios teisingumo taisyklės kaip ir tiekėjams²²⁷³.

Pagal [CPK](#) 25 straipsnį civilines bylas nagrinėja apylinkės ir apygardos teismai, kaip pirmosios instancijos teismai, [CPK](#) nustatyta tvarka. Apygardos teismai, kaip pirmosios instancijos teismai, nagrinėja civilines bylas, išvardytas [CPK](#) 27 straipsnyje. Pagal [CPK](#) 27

²²⁷¹ *Ibid.*

²²⁷² Pagal analogiją žr. LAT 2013 m. rugpjūčio 1 d. nutartį civilinėje byloje Nr. [3K-3-415/2013](#).

²²⁷³ LAT 2018 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-8-248/2018](#).

straipsnio 3 punktą apygardos teismai, kaip pirmosios instancijos teismai, nagrinėja civilines bylas dėl civilinių viešo konkurso teisinių santykių.

Pagal LAT praktiką civilinės bylos dėl civilinių viešo konkurso teisinių santykių, įvardytos [CPK](#) 27 straipsnio 3 punkte ir nagrinėtinos apygardos teisme, kaip pirmosios instancijos teisme, įskaitant, bet neapsiribojant, apima bylas dėl viešųjų pirkimų teisinių santykių plačiąja prasme, t. y. pirmiausia ginčus dėl perkančiųjų organizacijų sprendimų ar veiksmų, priimtų vykdant viešųjų konkursų procedūras, taip pat tokių viešų subjektų ir tiekėjų tarpusavio ginčus vykdant viešojo pirkimo sutartis²²⁷⁴. LAT taip pat yra išaiškinęs, kad civilinės bylos, kuriose nagrinėjami perkančiųjų organizacijų ir viešojo pirkimo dalyvių (tiekėjų) ginčai dėl pastarųjų ikisutartinės atsakomybės atsisakius sudaryti viešojo pirkimo sutartį, taip pat teisingi pirmosios instancijos – apygardos – teismai²²⁷⁵.

LAT taip pat yra išaiškinęs, kad ir [CPK](#) 27 straipsnio, ir [VPI](#) 101 straipsnio nuostatos reguliuoja viešųjų pirkimų (konkursų) teisingumo taisykles, tikslinti apimtimi, t. y. [VPI](#) įtvirtinta taisyklė siauresne apimtimi (iš esmės dėl procedūrų, taip pat dėl vienašalio sutarties nutraukimo) atkartoja [CPK](#) bendrąją taisyklę, kuri neapribota tik procedūrine teisinių santykių stadija. Taigi tos civilinės bylos iš viešųjų pirkimų teisinių santykių, kurios neįvardytos [VPI](#) 101 straipsnio 1 dalyje, nagrinėtinos apygardos teismų, kaip pirmosios instancijos teismų, pagal [CPK](#) 27 straipsnio 3 punktą²²⁷⁶. Šiame kontekste reikėtų atsižvelgti nuosekliai suformuota kasacinio teismo praktika, pagal kurią [VPI](#) norma dėl pirkimo pasibaigimo sudarius viešojo pirkimo sutartį turėtų būti aiškinama kaip reiškianti perkančiosios organizacijos tokių veiksmų ribojimą, kad, sudarius viešojo pirkimo sutartį, draudžiama imtis veiksmų, kurie pagal [VPI](#) atliekami prieš sutarties sudarymą, tačiau neįmanoma įvykdytų procedūrų atlikimo pareiga nedingsta tik dėl sudaryto sandorio²²⁷⁷; be to, kasacinio teismo ne kartą konstatuota, kad, nors pagal [VPI](#), sudarius viešojo pirkimo sutartį, pirkimas pasibaigia, tačiau perkančiosios organizacijos ir tiekėjo viešojo pirkimo teisiniai santykiai nesibaigia; [VPI](#) imperatyviosios normos tiekėją ir perkančiąją organizaciją saisto ir po sutarties sudarymo, nes [VPI](#) reguliuoja tam tikrus sutarties šalių teisinių santykių aspektus, kurie išeina už viešojo pirkimo procedūrų²²⁷⁸.

Taigi, tiek [VPI](#) 101 straipsnio 1 dalyje tiesiogiai nurodyti ginčai, tiek ir ginčai, kilę dėl sutarčių, sudarytų vykdant viešuosius pirkimus, (ne)tinkamo vykdymo, tiek ir kiti su viešųjų pirkimų sutarčių vykdymu susiję klausimai, pavyzdžiui, taikos sutarties dėl viešojo pirkimo sutarties vykdymo sudarymo ir jos patvirtinimo teismine tvarka klausimai, nors ir tiesiogiai nenurodyti [VPI](#) 101 straipsnio 1 dalyje, nagrinėtini apygardos teismų, kaip pirmosios instancijos teismų²²⁷⁹.

2. [VPI](#) 101 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinta tiekėjo teisė pateikti teismui prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo.

²²⁷⁴ LAT 2018 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-8-248/2018](#).

²²⁷⁵ LAT 2020 m. kovo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-67-248/2020](#).

²²⁷⁶ LAT 2018 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-8-248/2018](#).

²²⁷⁷ LAT 2010 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-425/2010](#).

²²⁷⁸ LAT 2011 m. spalio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-7-304/2011](#).

²²⁷⁹ LAT 2019 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-361-248/2019](#).

Laikinių apsaugos priemonių taikymo viešuosiuose pirkimuose klausimas, atsižvelgiant į viešųjų pirkimų procedūrų nenutrūkstanto vykdymo pobūdį, yra ypač aktualus. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad pirkimo procedūrų stabdymas galimas trimis atvejais: *pirma*, kai tokį sprendimą perkančiąją organizaciją įpareigoja priimti VPT; *antra*, kai bet kurios instancijos teismas priima sprendimą taikyti tokią laikinąją apsaugos priemonę; *trečia*, kai perkančioji organizacija gauna ir nagrinėja gautą pretenziją bei dėl to priima sprendimą. Iš teisinio reguliavimo darytina išvada, kad perkančioji organizacija iš esmės neturi teisės pati (savarankiškai) sustabdyti viešojo pirkimo procedūrą, o šį sprendimą priima arba įpareigota VPT, arba įstatyme nustatytu pagrindu. Pirkimo procedūrų stabdymas perkančiųjų organizacijų sprendimu – VPI griežtai reglamentuota, išimtinė priemonė, kuri taikoma joms ne naudojantis teisėmis, o vykdant pareigas²²⁸⁰. Taigi, atsižvelgiant į tai, kad viešųjų pirkimų procesas turi nuolatos tęstis, net ir vykstant ginčui, laikinosios apsaugos priemonės yra svarbios ginant ieškovo teises.

VPI nėra reglamentuojamos nei tiekėjo teisės pateikti teismui prašymą dėl laikinių apsaugos priemonių įgyvendinimo sąlygos, nei tvarka, nurodant, kad prašymas dėl laikinių apsaugos priemonių viešųjų pirkimų bylose teikiamas CPK nustatyta tvarka.

CPK 144 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad teismas dalyvaujančių byloje ar kitų suinteresuotų asmenų prašymu gali taikyti laikinąsias apsaugos priemones, jeigu šie asmenys tikėtinais pagrindžia savo ieškinio reikalavimą ir nesieja šių priemonių teismo sprendimo įvykdymas gali pasunkėti arba pasidaryti nebeįmanomas. Remiantis bendrąja proceso teisės norma, įtvirtinta CPK 144 straipsnio 1 dalyje, nustatius, kad ieškinys yra tikėtinais (*prima facie*) pagrįstas, sprendžiama dėl laikinių apsaugos priemonių taikymo poreikio, kurį nulemia realios grėsmės būsimo teismo sprendimo įvykdymui egzistavimas. CPK 423⁷ straipsnyje nustatytos specialiosios taisyklės, kurios taikomos sprendžiant klausimą dėl laikinių apsaugos priemonių taikymo būtinumo viešųjų pirkimų bylose. Pagal CPK 423⁷ straipsnio 1 dalį teismas laikinąsias apsaugos priemones viešųjų pirkimų bylose gali taikyti tik tuo atveju, jei jos nepažeidžia ekonomiškumo, efektyvumo ir proporcingumo principų bei viešojo intereso. Iš šių teisinių nuostatų darytina išvada, kad sprendžiant klausimą dėl laikinių apsaugos priemonių taikymo viešųjų pirkimų bylose, iš pradžių yra nustatinėjama, ar egzistuoja grėsmė įvykdyti tikėtinais ieškovui palankų teismo sprendimą, o nustatius, kad tokia grėsmė egzistuoja – vertinama, ar tokių laikinių apsaugos priemonių pritaikymas nepažeis viešojo intereso bei nesukels didesnės žalos, nei laikinių apsaugos priemonių netaikymas²²⁸¹.

Vertinant CPK 144 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos vienos iš būtinųjų laikinių apsaugos priemonių taikymo sąlygos – tikėtino (*prima facie*) ieškinio pagrįstumo – egzistavimą, teismas nenagrinėja ieškinio pagrįstumo iš esmės, netiria ir nevertina ieškinio faktinių ir teisinių argumentų ir juos patvirtinančių įrodymų²²⁸². Pagal *prima facie* doktriną atliekamo ieškinio pagrįstumo vertinimo tikslas yra teismo įsitikinimas, ar išnagrinėjus bylą iš esmės, galėtų būti priimtas ieškovui palankus teismo sprendimas²²⁸³. Dėl to, sprendžiant klausimą dėl laikinių apsaugos priemonių taikymo, teismas privalo tik patikrinti, ar ieškinio reikalavimas nėra akivaizdžiai nepagrįstas, o būtent, ar ieškovas pasirinko leistiną ir aiškiai įmanomą civilinių

²²⁸⁰ LApT 2017 m. gegužės 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-219-690/2017](#).

²²⁸¹ LApT 2019 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2-1790-236/2019](#).

²²⁸² LApT 2014 m. balandžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [2-674/2014](#); 2014 m. liepos 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [2-1194/2014](#); 2019 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2-1794-790/2019](#).

²²⁸³ LApT 2013 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [2-1040/2013](#); 2013 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [2-2476/2013](#).

teisių gynimo būdą ir ar prašymas taikyti laikinąsias apsaugos priemones pareikštas siekiant užtikrinti reikalavimą, kuris pagrįstas ieškinyje nurodytomis faktinėmis aplinkybėmis²²⁸⁴.

LApT praktikoje nuosekliai formuojama pozicija, kad teismo atliekamas *prima facie* ieškinio įvertinimas leidžia teismui atsisakyti taikyti laikinąsias apsaugos priemones tik tais atvejais, kai ieškovo reiškiamas reikalavimas yra akivaizdžiai nepagrįstas, kai, pavyzdžiui, ieškovas pasirinko neleistiną ar aiškiai neįmanomą savo civilinių teisių gynimo būdą arba prašoma taikyti laikinąsias apsaugos priemones, užtikrinant reikalavimą, kuris iš viso nėra pagrįstas ieškinyje nurodytomis faktinėmis aplinkybėmis, ir pan., t. y. tais atvejais, kai jau ieškinio priėmimo stadijoje galima daryti prielaidą, kad reiškiamas reikalavimas teismo negalės būti tenkinamas dėl pakankamai akivaizdaus šio reikalavimo nepagrįstumo²²⁸⁵.

Tačiau vien nustatyta aplinkybė, kad ieškinyje *prima facie* yra pagrįstas, nėra pakankamas pagrindas taikyti laikinąsias apsaugos priemones. Pagal CPK 144 straipsnio 1 dalį teismo taikomų laikinųjų apsaugos priemonių paskirtis – užkirsti kelią tam, kad galutinis teismo sprendimo įvykdymas pasunkėtų arba pasidarytų negalimas²²⁸⁶. Pavyzdžiui, ieškovui (tiekėjui) skundžiant perkančiosios organizacijos sprendimą dėl ieškovo pasiūlymo atmetimo, teismui tenkinus ieškinį, skundžiamas perkančiosios organizacijos sprendimas dėl ieškovo pasiūlymo atmetimo netektų teisinės galios ir pirkimo procedūros būtų tęsiamos, o ieškovas turėtų galimybę pretenduoti į pirkimo sutarties sudarymą. Tačiau tuo atveju, jei būtų pripažinti neteisėtais perkančiosios organizacijos veiksmai, tačiau laikinosios apsaugos priemonės nebūtų taikomos ir pirkimo procedūros būtų tęsiamos, pirkimo sutartis su kitu tiekėju jau būtų sudaryta ir vykdoma, būsimos teismo sprendimo įvykdymas pasunkėtų, nes kiltų poreikis spręsti dėl pirkimo sutarties pripažinimo negaliojančiu, spręsti alternatyvių sankcijų perkančiajai organizacijai taikymo klausimą, ieškovė net ir ieškimo patenkinimo atveju galėtų prarasti teisę sudaryti viešojo pirkimo sutartį²²⁸⁷.

Tačiau tiekėjas, prašydamas taikyti konkrečias laikinąsias apsaugos priemones, privalo pagrįsti ir įrodyti, kad prašomos laikinosios apsaugos priemonės yra būtinos ir tinkamos tam, kad būtų įvykdytas galutinis ir ieškovui galimai palankus teismo sprendimas. Pavyzdžiui, pasibaigus pirkimui, išnyksta teisinis pagrindas taikyti pirkimo procedūrų sustabdymą kaip laikinąją apsaugos priemonę, o tuo atveju, jei pirkimas pasibaigia pirkimo sutarties sudarymu, taip pat išnyksta teisinis pagrindas taikyti ir įpareigojimą perkančiajai organizacijai nesudaryti viešojo pirkimo sutarties. Jeigu tokia sutartis sudaryta iki procesinio klausimo dėl laikinųjų apsaugos priemonių nagrinėjimo, teismas, remdamasis vien šia aplinkybe, turi pagrindą prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių – viešojo pirkimo procedūrų stabdymo – taikymo atmesti. Tai reiškia, kad pirkimo sutarties sudarymas sudaro savarankišką pagrindą atmesti ieškovo prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo viešųjų pirkimų byloje, kurių dalyką sudaro viešojo pirkimo konkurso procedūrų sustabdymas arba įpareigojimas perkančiajai organizacijai nesudaryti viešojo pirkimo sutarties²²⁸⁸. Kita vertus, teismas, atsižvelgdamas į susiklosčiusią situaciją, pavyzdžiui, nustatęs, kad viešojo pirkimo sutartis jau

²²⁸⁴ LApT 2019 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2-1794-790/2019](#).

²²⁸⁵ LApT 2015 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [2-827-370/2015](#); 2018 m. vasario 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2-208-178/2018](#); 2019 m. gruodžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2-1714-302/2019](#).

²²⁸⁶ LApT 2019 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2-1794-790/2019](#).

²²⁸⁷ *Ibid.*

²²⁸⁸ LApT 2018 m. sausio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2-407-180/2018](#); 2019 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2-1790-236/2019](#).

sudaryta, gali, tačiau neprivalo, *ex officio* (savo iniciatyva) pritaikyti kitą laikinąją apsaugos priemonę, pavyzdžiui, sustabdyti sudarytos viešojo pirkimo sutarties vykdymą.

Kaip jau nurodyta [VPI](#) 101 straipsnio 2 dalies komentare, sprendžiant klausimą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo viešųjų pirkimų bylose, be [CPK](#) 144 straipsnio 1 dalyje nurodytų bendrųjų laikinųjų apsaugos priemonių taikymo taisyklių taikomos ir specialiosios [CPK](#) 423⁷ straipsnyje įtvirtintos taisyklės. Tai reiškia, kad, net ir nustačius [CPK](#) 144 straipsnio 1 dalyje įtvirtintų ir aptartų dviejų kumuliatyvių (taikomų kartu) sąlygų egzistavimą, laikinosios apsaugos priemonės viešųjų pirkimų bylose netaikomos, jeigu jų taikymu būtų pažeisti ekonomiškumo ir proporcingumo principai bei viešasis interesas²²⁸⁹.

Nuosekliai formuojamoje teismų praktikoje pripažįstama, kad jeigu konkrečioje byloje taikytinos ar jau pritaikytos laikinosios apsaugos priemonės daro ar gali daryti žalą visuomenei, jos daliai, daryti neigiamą įtaką žmonių gerovei, teismas gali atsisakyti taikyti laikinasias apsaugos priemones arba panaikinti pritaikytas laikinasias apsaugos priemones. Teismų praktikoje taip pat konstatuota, kad valstybė privalo atstovauti ir ginti viešąjį interesą. Teismas taip pat gali atsisakyti taikyti laikinasias apsaugos priemones, jeigu jų taikymas pažeistų teisingumo principą, o valstybės taikomos poveikio priemonės būtų neproporcingos (neadekvačios) teisės pažeidimui bei neatitiktų siekiamų teisėtų tikslų, akivaizdžiai varžytų asmens teises labiau negu reikia šiems tikslams pasiekti. Jeigu pažeista interesų pusiausvyra bei socialinio gyvenimo stabilumas, t. y. laikinosios apsaugos priemonės netaikomos, jeigu, pripažįstant vieno asmens interesus, būtų paneigti kito (kitų) asmens (-ų) teisėti interesai ir būtų pažeistas viešasis interesas²²⁹⁰.

Pavyzdys

*Teismų praktikoje yra pripažinta, kad, pavyzdžiui, vaikų darželio atnaujinimo darbų sutarties vykdymas yra susijęs su viešojo intereso, kaip platesnės visuomenės dalies nei tik ieškovo, interesų tenkinimu. Ieškovo siekdamas laikinųjų apsaugos priemonių pritaikymo – sutarties vykdymo sustabdymo – visų pirma siekia užtikrinti savo, o ne viešąjį interesą. Teikdamas tokį prašymą, ieškovas nepateikė įrodymų, kad visuomenės interesas dėl to, jog darželis nebūtų baigtas atnaujinami nenukentėtų, o laikinųjų apsaugos priemonių pritaikymas mažiau pažeistų viešąjį interesą nei jų netaikymas. Dėl to yra pagrindas konstatuoti, kad laikinųjų apsaugos priemonių taikymas kur kas labiau pažeistų viešąjį interesą, negu šių priemonių netaikymas. Šiuo atvečiu yra pakankama atmesti ieškovo prašymą taikyti laikinasias apsaugos priemones.*²²⁹¹

Galiojantys įstatymai viešojo intereso sampratos nepateikia. Teismų praktikoje nurodoma, kad bendrąja prasme viešieji interesai reiškia naudą visuomenei ar jos daliai, žmonių gerovei²²⁹².

²²⁸⁹ LApT 2017 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2-1182-180/2017](#); 2017 m. rugsėjo 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2-1607-302/2017](#); 2019 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2-1794-790/2019](#).

²²⁹⁰ *Idem*.

²²⁹¹ Klaipėdos apygardos teismo 2016 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2-1892-777/2016](#).

²²⁹² LApT 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-155/2011](#); LApT 2008 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [2-817/2008](#), 2008 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [2-773/2008](#), 2012 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [2-1982/2012](#).

Viešųjų pirkimų metu gali būti siekiama įsigyti prekes, kurių neįsigijus, ar paslaugas, kurių nesuteikus skubiai, gali žymiai nukentėti visuomenės ar jos dalies teisės ir teisėti interesai ir dėl to būtų padaryta žala socialiai reikšmingoms vertybėms (sveikatai, aplinkai, valstybės saugumui ir pan.). Jeigu iš ieškovo pateiktų duomenų preliminarus įvertinimo negalima daryti vienareikšmiškos išvados dėl viešojo pirkimo esminių principų pažeidimo, o pirkimo dalykas susijęs su poreikiu užtikrinti visuomenei ar jos pažeidžiamai grupei būtinų prekių (paslaugų) įsigijimą kuo skubiau, kad nebūtų padaryta nepataisoma žala šiems asmenims ir konstitucinėms vertybėms, įprastai turi būti ginama pastaroji²²⁹³.

Kita vertus, atkreiptinas dėmesys į tai, kad pagal LAT praktiką viešųjų pirkimų bylose viešasis interesas apima tiek visuomenės interesą tam tikru pirkimo objektu (preke, paslauga, darbų rezultatu) ir jo teikiama nauda, tiek ir visuomenės interesą užtikrinti konkurso dalyvių sąžiningą varžymąsi. Tokia viešojo intereso samprata kyla iš [VPI taisyklių](#) – racionalaus lėšų panaudojimo, konkurencijos ir rinkos plėtros skatinimo, lygiateisiškumo, nediskriminavimo, skaidrumo principus įgyvendinančių priemonių užtikrinimo²²⁹⁴.

Viešojo intereso apsauga sprendžiant viešųjų pirkimų ginčus turi apimti abu jo aspektus – tiek visuomenės interesą dėl tam tikro pirkimo objekto (prekės, paslaugos, darbų rezultato) ir jo teikiamos naudos, tiek ir visuomenės interesą užtikrinti konkurso dalyvių sąžiningą varžymąsi – nė vienas iš jų *a priori* (iš anksto) neturi primenytis vienas kito atžvilgiu; sprendimas ginti viešąjį interesą kaip visuomenės sumanymą pirkimo objektu ir jo teikiama nauda turėtų būti grindžiamas realios ar realiai numatomos žalos visuomenei ar jos daliai, neigiamos įtakos žmonių gerovei pagrindu²²⁹⁵.

Nurodytas pagrindas turėtų būti aiškinamas ir taikomas siaurai bei apimti tik tam tikras išskirtines situacijas, įskaitant, bet neapsiribojant, atsižvelgiant į šiuos kriterijus: a) ar tam tikras visuomenės interesas dėl pirkimo objekto nebuvo tenkintas ilgą laiką arba niekada ir tokia situacija savaime nėra ar anksčiau nebuvo laikoma kaip sukelianti realios žalos visuomenei; b) ar visuomenei nekyla akivaizdžios ir neišvengiamos žalos, susijusios su svarbiausių konstitucinių gėrių apsauga (visuomenės sauguma, individų sveikata ir pan.); c) ar visuomenės intereso patenkinimas reikalauja ypatingos skubos, kuri pateisintų pirkimo objekto poreikio iškėlimą prieš sąžiningą tiekėjų konkurenciją, ir kt.²²⁹⁶. Teismų praktikoje poreikis skubiai, neatsižvelgiant į ginčo baigtį, užtikrinti viešąjį interesą dėl pirkimo objekto yra konstatuotas, pavyzdžiui, tokiais atvejais:

- 1) pirkimo objektas yra skirtas išspręsti problemas, susijusias su sankryžos eismo pralaidumu ir susidarančiomis spūstimis, kurios lemia dažnus eismo įvykius ir dėl oro bei triukšmo taršos kelia neigiamas pasekmes aplinkinių teritorijų gyventojams bei darbuotojams, taip pat mažina investicinį aplinkinių rajonų bei viso miesto patrauklumą²²⁹⁷;
- 2) pirkimo objektas – medicininė įranga – finansuojama iš konkrečių metų valstybės biudžeto, finansavimo sumos nesant galimybės perkelti į kitus metus. Atsižvelgiant į tai, kad laikinųjų apsaugos priemonių taikymas gali sukliudyti perkančiajai

²²⁹³ LApT 2017 m. sausio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2-466-180/2017](#); 2018 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2-581-302/2018](#).

²²⁹⁴ LAT 2005 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-416/2005](#).

²²⁹⁵ LAT 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-155/2011](#).

²²⁹⁶ LAT 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-155/2011](#).

²²⁹⁷ LApT 2019 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2-1790-236/2019](#).

organizacijai laiku įsigyti reikalingą prietaisą, o tai savo ruožtu gali turėti įtakos neigiamų padarinių atsiradimui ligoninės pacientų sveikatai, netekus galimybės būti gydomiems pasitelkiant naujausią medicinos įrangą, taip pat kiltų grėsmė ir [Lietuvos Respublikos Konstitucijos](#) ginamoms vertybėms – žmogaus teisėi į sveikatą ir kokybišką medicinos pagalbą. Dėl to situacija vertintina kaip išskirtinė ir dėl viešojo intereso prioritetą skiriamas pirkimo objektui²²⁹⁸.

Analogiškai teismų praktikoje pripažinta, kad, pritaikius laikinąsias apsaugos priemones, viešasis interesas pirkimo objektu nepažeidžiamas, pavyzdžiui, tokiais atvejais:

- 1) kai pirkimo objektas yra, pavyzdžiui, bibliotekos pastato statybos, nepaneigiant jo svarbos visuomenei, nenustatytinas būtinumas perkamus statybos darbus atlikti neatidėliotinai – nėra matyti, kad nedelsiant nepastatius bibliotekos naujo pastato, kils akivaizdi ir neištaisoma žala svarbiausiems konstituciniams geriams. Nurodytu atveju esminę reikšmę turėjo ir tai, kad objekto statyba buvo pradėta dar 2008 m., o nuo 2016 m. gruodžio 1 d. statybos darbai nebevyko. Taigi, visuomenės interesus dėl pirkimo objekto nebuvo tenkintas ilgą laiką ir tokia situacija savaime nėra ir anksčiau nebuvo laikoma kaip sukelti realios žalos visuomenei. Ypatingą skubą vykdyti projektą paneigia ir ta aplinkybė, kad nėra gautas finansavimas projekto įgyvendinimui. Taigi, nors pirkimo objektas visuomenei yra svarbus ir reikalingas, tačiau esant nurodytoms aplinkybėms, svarbiau yra užtikrinti visuomenės poreikį racionaliai ir skaidriai vykdyti viešuosius pirkimus bei panaudoti biudžeto lėšas²²⁹⁹;
- 2) pirkimo objektas – komunalinių atliekų surinkimo savivaldybės teritorijoje ir išvežimo paslaugų pirkimas. Byloje nesant jokių objektyvių įrodymų, kad pirkimo objektas yra ypatingos valstybinės svarbos, kad taikius laikinąsias apsaugos priemones bus sutrikdyta, mišrių bei komunalinių atliekų surinkimas ir išvežimas vartotojams, prioritetą turi būti teikiamas viešojo intereso, sietino su pirkimo procedūrų teisėtumu užtikrinimui²³⁰⁰.

Taigi, konkuruojant kelioms teisinėms vertybėms – pirkimo procedūrų teisėtumo užtikrinimui ir operatyviam pirkimo procedūrų vykdymui, prioritetiškai turi būti ginama ta vertybė, kurios neapgynus atsirastų didesnė žala²³⁰¹.

Pagal LAT praktiką sprendžiant dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, reikia atsižvelgti į dar vieną papildomą viešojo intereso aspektą, susijusį su racionaliu lėšų naudojimu. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad teismai, priimdami sprendimus netaikyti laikinąsias apsaugos priemones (sustabdyti viešojo pirkimo procedūras, įpareigoti nesudaryti viešojo pirkimo sutarties, sustabdyti jos vykdymą, kt.), turi atsižvelgti į viešojo intereso sudėtinę dalį tarpusavio derinimą, įvertinti neteisėtai sudaryto sandorio išsaugojimo grėsmes, tzn. kad nepagrįstai iš viešojo pirkimo pašalintas ar jo laimėtoju nepripažintas ūkio subjektas dėl to gali siekti prisiteisti negautas pajamas. Dėl tokios situacijos viešosios lėšos gali būti išleidžiamos neracionaliai (perkančiosios organizacijos gali susidurti su dvigubo mokėjimo už sutartį situacijomis). Kasacinis teismas yra atkreipęs dėmesį ir į tai, kad viešųjų

²²⁹⁸ LApT 2019 m. gruodžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2-1758-236/2019](#).

²²⁹⁹ LApT 2019 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2-1794-790/2019](#).

²³⁰⁰ LApT 2019 m. gruodžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2-1714-302/2019](#).

²³⁰¹ LApT 2014 m. kovo 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [2-509/2014](#).

pirkimų teisinis reguliavimas ir teismų taikomos bylų nagrinėjimo organizacinės priemonės suponuoja palyginti operatyvų viešųjų pirkimų ginčų nagrinėjimą. Dėl to pagrįsta ir racionalu išskyrus tam tikras specifines situacijas, kai iš tiesų būtina skubiai, neatsižvelgiant į ginčo baigtį, užtikrinti viešąjį interesą dėl pirkimo objekto ar jo teikiamos naudos, apginti ir apsaugoti tiekėjų turtinius interesus, įskaitant, bet neapsiribojant, dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo ir neteisėtai sudarytos viešojo pirkimo sutarties panaikinimo jau pirmame teismo procese dėl neteisėtų perkančiųjų organizacijų veiksmų, o ne vėliau sprendžiant ginčus dėl pastarųjų civilinės atsakomybės²³⁰². Komentaro autorių nuomone, atsižvelgiant į nurodytas aplinkybes, teismų praktika iš laikinųjų apsaugos priemonių netaikymo praktikos palaipsniui pereina į dažnesnį laikinųjų apsaugos priemonių taikymą.

CPK 423⁷ straipsnio 1 dalyje nurodytas ekonomiškumo principas reiškia, kad laikinosios apsaugos priemonės, be kita ko, turi būti parenkamos taip, jog maksimaliai užtikrintų būsimo teismo sprendimo įvykdymą, nepadarant atsakovui nuostolių arba šie nuostoliai būtų minimalūs ir nepažeistų kitų asmenų teisių ir teisėtų interesų. Proporcingumo principas reiškia, kad teismas gali taikyti laikinasias apsaugos priemones tais atvejais arba taikyti tokias ir tiek laikinųjų apsaugos priemonių, kiek tai būtina ir pakanka užtikrinti būsimo teismo sprendimo, kuris gali būti palankus ieškovui, įvykdymui. Tiek ekonomiškumo, tiek proporcingumo principai, kaip ir teisingumo bei kiti civilinio proceso teisės principai, reikalauja išlaikyti proceso šalių interesų pusiausvyrą, todėl laikinosios apsaugos priemonės turi būti taikomos arba parenkamos taip, kad nesuteiktų nei vienai iš šalių perdėto pranašumo ar nesuvaržytų vienos proceso šalies teisių daugiau nei būtina teisėtam tikslui pasiekti²³⁰³.

Atsižvelgiant į ekonomiškumo bei proporcingumo principus, teismas negali taikyti laikinųjų apsaugos priemonių, jeigu jų neigiamos pasekmės galėtų viršyti jų teikiamą naudą. Taigi visais atvejais teismas, sprenddamas klausimą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, turi įvertinti, ar tam tikros rūšies laikinųjų apsaugos priemonių taikymas pagal nustatytas aplinkybes būtų adekvatus siekiamam tikslui, nepažeistų proporcingumo, ekonomiškumo principų, proceso šalių interesų pusiausvyros (CPK 145 straipsnio 2 dalis)²³⁰⁴.

Pagal CPK 145 straipsnio 1 dalį bei 423⁷ straipsnio 2 dalį kaip laikinosios apsaugos priemonės viešųjų pirkimų bylose gali būti taikomos šios bendrosios bei specialiosios laikinosios apsaugos priemonės (jeigu jos yra tinkamos ir būtinos, siekiant užtikrinti galutinio teismo sprendimo įvykdymą):

- 1) viešojo pirkimo procedūrų sustabdymas;
- 2) įpareigojimas perkančiajai organizacijai nesudaryti viešojo pirkimo sutarties;
- 3) perkanciosios organizacijos priimto sprendimo įgyvendinimo sustabdymas;
- 4) su pirkimo laimėtoju sudarytos viešojo pirkimo sutarties vykdymo sustabdymas;
- 5) draudimas atsakovui dalyvauti tam tikruose sandoriuose arba imtis tam tikrų veiksmų;
- 6) draudimas kitiems asmenims perduoti atsakovui turtą arba vykdyti kitas prievoles;

²³⁰² LA7 2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-7-359-469/2018](#).

²³⁰³ LApT 2007 liepos 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [2-451/2007](#).

²³⁰⁴ LApT 2014 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [2-2287/2014](#); 2019 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2-1610-236/2019](#).

- 7) išieškojimo vykdymo procese sustabdymas;
- 8) įpareigojimas atlikti veiksmus, užkertančius kelią žalai atsirasti ar padidėti;
- 9) kitos įstatymuose numatytos ar teismo pritaikytos priemonės, kurių neįvykdymas teismo sprendimo įvykdymas gali pasunkėti ar pasidaryti nebeįmanomas.

Pagal [CPK](#) 144 straipsnio 2 dalį laikinosios apsaugos priemonės gali būti taikomos tiek nepareiškus ieškinio, tiek ir bet kurioje civilinio proceso stadijoje [CPK](#) nustatyta tvarka. Ši sąvoka *bet kurioje civilinio proceso stadijoje* aiškinama kaip asmens teisė pateikti prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių tiek iki ieškinio pareiškimo teismui dienos ([CPK](#) 147 straipsnio 3 dalis), tiek kartu su ieškiniu, tiek ir vėliau – iki to momento, kai byla nagrinėjama visų instancijų teismuose ([CPK](#) 147 straipsnio 2 dalis)²³⁰⁵.

Svarbu pažymėti, kad nutartys dėl laikinųjų apsaugos priemonių neturi *res judicata* (galutinis teismo sprendimas) galios²³⁰⁶. Tai reiškia, kad, teismui atmetus ieškovo prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones, ieškovas gali iš naujo prašyti jų taikymo, pavyzdžiui, pasikeitus tam tikroms reikšmingoms aplinkybėms. Pagal [CPK](#) 148 straipsnio 1 dalį teismas gali dalyvaujančių byloje asmenų ar kitų suinteresuotų asmenų pagrįstu prašymu vieną laikinąją apsaugos priemonę pakeisti kita. Pavyzdžiui, teismui patenkinus ieškovo prašymą įpareigoti perkančiąją organizaciją nesudaryti pirkimo sutarties iki galutinio teismo sprendimo priėmimo, bet paaiškėjus, kad sutartis jau sudaryta, ieškovas turi teisę prašyti teismo pritaikytą laikinąją apsaugos priemonę pakeisti kita – sustabdyti pirkimo sutarties vykdymą iki galutinio teismo sprendimo priėmimo.

Pagal [CPK](#) 146 straipsnio 1 dalį šalies prašymu teismas nutartimi gali pareikalauti, kad ieškovas ar kitas prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo padavęs asmuo per teismo nustatytą terminą pateiktų atsakovo nuostolių galinčių atsirasti dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, atlyginimo užtikrinimą. Šių nuostolių atlyginimas gali būti užtikrinamas ir banko garantija. Ieškovui nesumokėjus nuostolių atlyginimui užtikrinti skirtų pinigų arba nepateikus banko garantijos per nustatytą terminą, teismas per tris darbo dienas nuo termino pabaigos dienos privalo panaikinti taikytas laikinąsias apsaugos priemones.

[CPK](#) 146 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta nuostata, kad, įsiteisėjus sprendimui, kuriuo ieškinys atmetas, atsakovas turi teisę reikalauti, kad ieškovas atlygintų nuostolius, kuriuos atsakovas patyrė dėl ieškovo prašymu taikytų laikinųjų apsaugos priemonių. Jeigu atsakovas per keturiolika dienų nuo teismo sprendimo dėl ginčo esmės įsiteisėjimo dienos nepareiškia ieškinio dėl nuostolių atlyginimo, taikytos nuostolių atlyginimo užtikrinimo priemonės panaikinamos. Nuostolių atlyginimo užtikrinimo priemonių panaikinimas neužkerta kelio atsakovui bendra tvarka pareikšti ieškinį dėl nuostolių atlyginimo. LAT praktikoje išaiškinta, kad [CPK](#) 146 straipsnio 2 dalies normos taikymo sąlygos yra įsiteisėjęs teismo sprendimas, kuriuo ieškovas, prašiusio taikyti laikinąsias apsaugos priemones, ieškinys atmetas, ir nuostoliai, kuriuos atsakovas patyrė dėl laikinųjų apsaugos priemonių. Taigi, naudodamasis nurodyta teise ir reikšdamas ieškinį po ginčo, kurį nagrinėjant buvo taikomos laikinosios apsaugos priemonės, išnagrinėjimo jo naudai, ieškovas turi įrodyti nuostolių atsiradimo faktą ir dydį bei priežastinį ryšį su taikytomis laikinosiomis apsaugos priemonėmis, nes gali būti atlyginami tik tie realūs ieškovo patirti nuostoliai, kurie susidarė kaip laikinųjų apsaugos

²³⁰⁵ LApT 2018 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [2-223-464/2018](#).

²³⁰⁶ LApT 2018 m. lapkričio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [2-1581-516/2018](#).

priemonių taikymo tiesioginė pasekmė²³⁰⁷. Kasacinio teismo pažymėta, kad [CPK 146](#) straipsnio 2 dalies pagrindinė deliktinė atsakomybė taikoma nenustatant jos sąlygos – kaltės, nes tai yra ieškovo atsakomybės už jo rizika atliktus veiksmus atvejis (griežtoji atsakomybė); sprendamas dėl civilinės atsakomybės už žalą, atsiradusią dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo civiliniame procese, teismas turi nustatyti šias civilinės atsakomybės sąlygas: neteisėtus veiksmus, žalą ir priežastinį ryšį tarp neteisėtų veiksmų ir žalos²³⁰⁸. Kasacinio teismo praktikoje neteisėtais veiksmais kaip civilinės atsakomybės už žalą, atsiradusią dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, sąlyga pripažįstamas asmens, prašiusio taikyti laikinąsias apsaugos priemones, bendrojo pobūdžio pareigos elgtis atidžiai ir rūpestingai pažeidimas, patvirtinamas įsiteisėjusiu teismo sprendimu, kuriuo jo reikalavimai pripažinti nepagrįstais ir atmesti²³⁰⁹. Plėtodamas [CPK 146](#) straipsnio 2 dalies aiškinimo ir taikymo praktiką, kasacinis teismas yra nurodęs, kad skolininkas (šiuo atveju – perkančioji organizacija) taip pat gali patirti nuostolių taikius laikinąsias apsaugos priemones byloje, kuri baigta neišnagrinėjus jos iš esmės, todėl taip pat gali būti aktualus ir jų atlyginimo klausimas, ir tokiu atveju reikia nustatyti, ar egzistavo aplinkybės, kurios, išnagrinėjus bylą iš esmės, būtų lėmusios ieškinio atmetimą; nutartis nutraukti bylą, priešingai nei sprendimas atmesti ieškinį, neturi prejudicijos²³¹⁰. Tuo atveju, kai byla neišnagrinėta iš esmės ir todėl ieškinio nepagrįstumas nekonstatuotas įsiteisėjusiu teismo sprendimu, asmens, prašiusio taikyti laikinąsias apsaugos priemones, veiksmų neteisėtumas taip pat gali būti konstatuotas nustačius jo pareigos elgtis atidžiai ir rūpestingai pažeidimą²³¹¹.

3. [VPI 101](#) straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta privaloma ikiteisminė ginčų nagrinėjimo stadija viešųjų pirkimų bylose, nurodant, kad tiekėjas, norėdamas iki pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymo teisme ginčyti perkančiosios organizacijos sprendimus ar veiksmus, pirmiausia turi pateikti pretenziją perkančiajai organizacijai.

Kasacinio teismo praktikoje pabrėžama, kad perkančiosios organizacijos privalo užtikrinti, jog tiekėjų galimybė pasinaudoti peržiūros procedūromis būtų ne formali, bet realiai įgyvendinama. Peržiūros procedūros veiksmingumo principas suponuoja efektyvių perkančiosios organizacijos veiksmų ir sprendimų apskundimo priemonių buvimą ir galimybę jomis realiai pasinaudoti²³¹². Jei teisėtai pritaikytos peržiūros procedūros nuostatos konkrečiu atveju lemia neveiksmingą, per daug suvaržytą pažeistų teisių gynybą, teismai materialiosios ir proceso teisės normas *ex officio* (savo iniciatyva) aiškina ir taiko taip, kad tiekėjui būtų leista efektyviai įgyvendinti teisę į pažeistų teisių gynybą²³¹³. Pavyzdžiui, teismų praktikoje

²³⁰⁷ LAT 2009 m. lapkričio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-469/2009](#); 2016 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-449-684/2016](#).

²³⁰⁸ 2011 m. vasario 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-74/2011](#); 2013 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-7-335/2013](#).

²³⁰⁹ LAT 2013 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-7-335/2013](#).

²³¹⁰ LAT 2014 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-418/2014](#); 2016 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-449-684/2016](#).

²³¹¹ LAT 2017 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-213-313/2017](#), 2019 m. sausio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-62-403/2019](#); 2019 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-391-44/2019](#).

²³¹² LAT 2009 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-25/2009](#); 2009 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-35/2009](#); 2010 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-150/2010](#); 2010 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-425/2010](#).

²³¹³ LAT 2011 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-119/2011](#); 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-155/2011](#).

konstatuota, kad ieškovui ieškinyje prašant tik panaikinti perkančiosios organizacijos sprendimą dėl pretenzijos atmetimo, nenurodant kitų reikalavimų, teismo procesinis sprendimas šalių ginčą apriboti tik nurodytu perkančiosios organizacijos sprendimo vertinimu, o ne perkvalifikuoti atsižvelgiant į tikrąjį ieškovo tikslą iš esmės ginčyti viešojo pirkimo rezultatus, yra pernelyg formalus ir paneigiantis tiekėjo (ieškovo) teisių gynbos veiksmingumo principą²³¹⁴.

Veiksmingos teisių gynbos principas lemia ir tai, kad perkančiosios organizacijos sprendimų peržiūros procedūros nuostatos (terminų nustatymas) ir jų taikymas neturi būti toks, kad pasinaudojimas šia procedūra tiekėjams pasidarytų praktiškai neįmanomas ar labai sudėtingas. Dėl to naikinamuosius pretenzijų padavimo terminus galima taikyti tik dėl tokių perkančiosios organizacijos veiksmų, pažeidžiančių konkurso dalyvių interesus, kurie nustatyti ar paaiškėja prieš šių terminų pabaigą. Reikia atsižvelgti ir į tai, kad laikas iki naikinamųjų terminų pabaigos tiekėjas turėjo pretenzijai paduoti, nes pernelyg trumpi terminai taip pat nesuderinami su veiksminga teisių gynba. Atsižvelgiant į tai, apimybė, jog ieškovas iš pradžių rėmėsi kitu perkančiosios organizacijos veiksmų neteisėtumo pagrindu, gali būti teisiškai nereikšminga, jeigu šis naujasis pagrindas paaiškėja vėliau²³¹⁵. Tiekėjų veiksmingos teisių gynbos neužtikrina ir tokia situacija, kai dėl pavėluoto informavimo apie perkančiosios organizacijos sprendimo naują pagrindą tiekėjas priverstas vienu metu dalyvauti dviejuose skirtingose ginčo procedūrose: teisminėje dėl pirmojo sprendimo pagrindo ir ikiteisminėje dėl naujojo pagrindo²³¹⁶.

VPI 101 straipsnio 3 dalyje vartojama sąvoka *iki pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymo* reiškia, kad ikiteisminė ginčo nagrinėjimo stadija yra privaloma tik iki sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymo momento. Tačiau tam tikrais atvejais dėl objektyvių priežasčių negalima pasinaudoti ikiteisimine ginčo nagrinėjimo stadija iki sutarties sudarymo, pavyzdžiui, tik po viešojo pirkimo sutarties sudarymo susipažinus su laimėtojo pasiūlymu. Dėl to ikiteisminės stadijos privalomumas nereiškia absoliutaus ribojimo (draudimo) po viešojo pirkimo sutarties sudarymo inicijuoti peržiūros procedūras. Nepaneigiant to, kas nurodyta, pagal bendrąją taisyklę pretenzijos, gautos po preliminariosios sutarties ar sutarties sudarymo, yra nagrinėtinos (*detaliau žiūrėti VPI 103 straipsnio 1 dalis*). Vis dėlto perkančiosioms organizacijoms nedraudžiama išnagrinėti tiekėjų pretenzijas, kurios gautos jau po viešojo pirkimo sutarties sudarymo ir dėl jų priimti atitinkamus sprendimus.

VPI 101 straipsnio 3 dalyje įtvirtintos privalomos ikiteisminės stadijos esmė – prieš viešojo pirkimo sutarties sudarymą leisti tiekėjui ir perkančiajai organizacijai išspręsti nesutarimus išvengiant teismo proceso, t. y. perkančiajai organizacijai panaikinti jos netinkamus sprendimus arba besiskundžiančiam tiekėjui išsamiau išdėstyti šių sprendimų priėmimo priežastis ir motyvus²³¹⁷. Ikiteisminė ginčo nagrinėjimo stadija viešojo pirkimo procedūroje yra vienas iš svarbių kiekviename viešajame pirkime, nesvarbu, dėl ko vėliau kyla ginčas²³¹⁸.

²³¹⁴ LAT 2018 m. lapkričio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-406-378/2018](#).

²³¹⁵ LAT 2010 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-150/2010](#); 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-158/2011](#); 2011 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-506/2011](#).

²³¹⁶ LAT 2013 m. birželio 7 d. nutartį civilinėje byloje Nr. [3K-3-324/2013](#); 2018 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-371-378/2018](#).

²³¹⁷ LAT 2012 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-408/2012](#).

²³¹⁸ LAT 2011 m. liepos 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-307/2011](#).

Kasacinio teismo ne kartą akcentuota pretenzijos perkančiajai organizacijai padavimo svarba. Tokia privaloma ikiteisminė ginčų sprendimo tvarka įtvirtinta ne tik siekiant užtikrinti viešųjų pirkimų procedūrų operatyvumą, sudaryti galimybę tiekėjui ir perkančiajai organizacijai išsiaiškinti tarpusavio pretenzijų pagrįstumą nepradedant teismo procesui, bet ir nustatyti kilusio ginčo ribas²³¹⁹.

Tai reiškia, kad vienas svarbiausių reikalavimų, atsižvelgiant į Lietuvoje įtvirtintą ikiteisminę ginčų nagrinėjimo tvarką, taikomų tiekėjams, reiškiantiems reikalavimus perkančiajai institucijai – teismui, – ieškinyje nurodomi bei skundžiami perkančiosios organizacijos neteisėti veiksmai (ieškinio pagrindas) turi sutapti su prieš tai tiekėjo perkančiajai organizacijai apskūstais sprendimais pretenzijoje, t. y. ieškovas savo reikalavimą teisme galėtų grįsti tik tokiais pažeidimais, kurie buvo priešpastatyti pretenzijoje ir perkančiosios organizacijos arba neišnagrinėti, arba išnagrinėti, tačiau pripažinti kaip nepagrįsti²³²⁰. Kasacinio teismo praktikoje²³²¹ nurodytos pozicijos laikomasi nuosekliai, ji, be kita ko, įtvirtinta ir [CPK 423³](#) straipsnio 2 dalyje, kurioje nurodyta, kad ieškinio pagrindas turi sutapti su tiekėjo kreipimesi, pareikštame išankstinio ginčų sprendimo ne teisme tvarka, nurodytomis faktinėmis aplinkybėmis, kuriomis buvo grindžiamas tas kreipimasis.

Pavyzdys

Tiekėjas perkančiajai organizacijai pateikė pretenziją, kurioje nurodė, kad perkančioji organizacija nepagrįstai pripažino tiekėjo kvalifikaciją neatitinkančia pirkimo sąlygų reikalavimų, kadangi subjektyviai aiškino ir interpretavo konkretų kvalifikacijos reikalavimą, formaliai įvertino tiekėjo pateiktus kvalifikaciją pagrindžiančius įrodymus ir paaiškinimus. Perkančiajai organizacijai atmetus tiekėjo pretenziją, tiekėjas pateikė teismui ieškinį. Ieškinyje tiekėjas, be kita ko, nurodė, kad pirkimo sąlygose įtvirtintas kvalifikacijos reikalavimas apskritai yra pernelyg aukštas ir specifiškas dėl to – neteisėtas. Nurodyti argumentai dėl kvalifikacijos reikalavimo neteisėtumo, kaip tokio, teismo turėtų būti paliekami nenagrinėti (išskyrus atvejus, kai teismas nusprendžia dėl to spręsti savo iniciatyva), kadangi ieškovas nurodytų argumentų nekėlė pretenzijoje, kas reiškia, kad tiekėjas nesilaikė privalomos ikiteisminės ginčų nagrinėjimo tvarkos ([CPK 423³](#) straipsnio 2 dalis).

Tačiau nurodytas aiškinimas netaikomas tais atvejais, kai atitinkamų aplinkybių ieškovas negalėjo nurodyti kreipimosi padavimo metu. Vienas tokių atvejų – išimtinės situacijos, kai ieškovas (tiekėjas) turi objektyvią galimybę suprasti pirkimo sąlygas tik tada, kai, įvertinusi pasiūlymus, perkančioji organizacija pateikė išsamią informaciją apie savo sprendimo motyvus²³²². Šis dėlto šios situacijos vertintinos griežtai (siaurai), įvertinus tam tikras

²³¹⁹ LAT 2012 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-408/2012](#).

²³²⁰ LAT 2009 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje Nr. [3K-3-506/2009](#); 2011 m. liepos 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-307/2011](#).

²³²¹ LAT 2017 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-437-916/2017](#); 2019 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-211-969/2019](#).

²³²² ESTT 2015 m. kovo 12 d. sprendimas byloje *eVigilo*, [C-538/13](#).

konkreto ginčo aplinkybes, atsižvelgiant į deramai informuoto ir įprastai rūpestingo konkurso dalyvio standartą²³²³.

Pavyzdys

Pirkimo sąlygose buvo įtvirtintas kvalifikacijos reikalavimas tiekėjui turėti atliekų tvarkymo licenciją. Perkančioji organizacija, įvertinusi tiekėjo pateiktus kvalifikacijos pagrindimo dokumentus, priėmė sprendimą atmesti tiekėjo pasiūlymą dėl neatitinkanties pirkimo sąlygų reikalavimui. Tiekėjas, nesutikdamas su perkančiosios organizacijos sprendimu, pateikė pretenziją, kurioje nurodė, kad visiškai atitinka pirkimo sąlygų reikalavimus, t. y. turi atliekų tvarkymo licenciją. Perkančioji organizacija priėmė sprendimą atmesti tiekėjo pretenziją, kurioje nurodė, kad tiekėjas neatitinka kvalifikacijos reikalavimų, kadangi tiekėjo pateikta licencija nesuteikia teisės teikėjui tvarkyti pavojingas atliekas. Tiekėjas pateikė ieškinį teismui, kuriame ginčijo perkančiosios organizacijos sprendimą atmesti tiekėjo pasiūlymą ir, be kita ko, nurodė, kad perkančioji organizacija ne tik netinkamai vertino tiekėjo kvalifikaciją, bet pasiūlymų vertinimo etape faktiškai pakeitė pirkimo sąlygas, t. y. išklė naują pirkimo sąlygose neįtvirtintą reikalavimą, kad tiekėjas turėtų ne atliekų tvarkymo licenciją, bet būtų pavojingų atliekų tvarkymo licenciją. Šiuo atveju ieškovo negali būti laikomas pažeidusiu ikiteisminę ginčų nagrinėjimo stadiją, kadangi tik iš perkančiosios organizacijos sprendimo atmesti tiekėjo pretenziją tiekėjui tapo aišku, kad perkančioji organizacija pasiūlymų vertinimo etape faktiškai pakeitė pirkimo sąlygų reikalavimus – išklė naują reikalavimą turėti būtų pavojingų atliekų tvarkymo licenciją. Dėl to ieškovo argumentai dėl faktinio pirkimo sąlygų pakeitimo turėtų būti nagrinėjami.

Iš kasacinio teismo praktikos matyti, kad svarbiau, jog sutaptų pretenzijoje ir ieškinyje išdėstyti perkančiosios organizacijos sprendimų ir (ar) veiksmų neteisėtumą pagrindžiantys argumentai (pagrindai), negu pretenzijoje ir ieškinyje keliami reikalavimai. Kasacinio teismo, pavyzdžiui, nurodyta, kad pirkimo sąlygų teisėtumo klausimas pretenzijoje nebūtinai turi būti iškeltas kaip būsimo ieškinio dalykas (reikalavimas), t. y. tiekėjas iš esmės gali ginčyti perkančiosios organizacijos sprendimą dėl jo pasiūlymo remdamasis pirkimo sąlygų neteisėtumu²³²⁴. Kita vertus, tikria tiekėjų teisė pretenzijoje perkančiajai organizacijai įvairiais būdais kelti pirkimo sąlygų neteisėtumo klausimą, atsižvelgiant į [VPI](#) įtvirtintus sprendimų ginčijimo terminus, nesupildo perkančiųjų organizacijų pareigos tokias tiekėjų pretenzijas nagrinėti. Jei tiekėjas pretenzijoje ginčija jo pasiūlymo atmetimą, įskaitant, bet neapsiribojant, remdamasis pirkimo sąlygų neteisėtumu, jis teisiškai ginčija du sprendimus – vieną dėl pirkimo sąlygų, kitą – dėl pasiūlymo, tačiau jie priimti skirtingu metu, todėl perkančioji organizacija gali spręsti nagrinėti tik tuos tiekėjo reikalavimus, kurie pateikti nepraleidus [VPI](#) nustatyto pretenzijų padavimo termino²³²⁵.

Nurodytos ikiteisminės ginčų nagrinėjimo tvarkos, taikomos tiekėjams, reiškiantiems reikalavimus teismui, teisinio reglamentavimo, kad ieškinyje nurodomi bei skundžiami

²³²³ LAT 2017 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-437-916/2017](#); 2019 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-211-969/2019](#).

²³²⁴ LAT 2014 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-544/2014](#); 2016 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-293-378/2016](#).

²³²⁵ LAT 2014 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-544/2014](#).

perkančiosios organizacijos neteisėti veiksmai turi sutapti su prieš tai tiekėjo perkančiajai organizacijai apskūstais sprendimais pretenzijoje, aiškinimas taikytinas atsižvelgiant į sisteminius teisės aiškinimo ryšius su teismo pareigų apimčių vertinimu *ex officio* (savo iniciatyva) spręsti dėl perkančiųjų organizacijų veiksmų teisėtumo. Nuosekliai formuojant kasacinio teismo praktikoje atsispindi šie svarbiausi aspektai:

- 1) Viešųjų pirkimų teisinis reglamentavimas yra susijęs su viešojo intereso apsauga, [VPI](#) nuostatos aiškinamos ir taikytinos taip, kad būtų apgintas viešasis interesas; teismų vaidmuo saugant viešąjį interesą aktualus ne tik dėl visuomenei svarbių gėrių apsaugos, bet ir siekiant skatinti tiekėjų sąžiningą varžymąsi;²³²⁶
- 2) Teismai, sprendami tiekėjų ir perkančiųjų organizacijų ginčus, materialiosios ir proceso teisės normas aiškina ir taiko taip, kad tiekėjui būtų leista efektyviai įgyvendinti teisę į pažeistų teisių gynybą; teismai turi patikrinti ne tik tai, kaip buvo laikytasi peržiūros procedūros nuostatų, bet ir tai, ar naudojimasis jomis suponavo veiksmingą tiekėjo teisių gynybą²³²⁷. Kitaip tariant, jeigu viešųjų pirkimų procedūrų reikalavimų formaliai buvo laikytasi, tačiau tiekėjas realiai negalėjo pasinaudoti teise į teisminę gynybą, toks pirkimo procedūrų laikymasis neužtikrina veiksmingos gynybos principo įgyvendinimo. Pavyzdžiui, perkančioji organizacija atmesdama tiekėjo pasiūlymą, nenurodo tiekėjo pasiūlymo motyvų, argumentų, o tik nurodo, kad tiekėjo pasiūlymas neatitinka pirkimo sąlygų reikalavimų. Dėl to tiekėjas nei pretenzijoje, nei ieškinyje negali suformuoti detalių perkančiosios organizacijos sprendimo neteisėtumą pagrindžiančių įrodymų;
- 3) Teismo teisė peržengti ieškinio ribas nėra absoliuti, negali būti sutapatinta su jo pareiga taip veikti, ypač tada, kai galimas viešojo intereso pažeidimas šiuose santykiuose nėra akivaizdus; tai grąžinama siekiu užtikrinti proceso spartą, aiškiai apibrėžti ginčo apimtį ir iš esmės nepaneigti ikiteisminės tiekėjų ir perkančiųjų organizacijų ginčo stadijos²³²⁸. Kitaip tariant, teismas ginčą nagrinėja tokia apimtimi, kokia jo ribas nustato ieškovas, suformuodamas konkrečius ieškinio reikalavimus. Tačiau, jeigu teismas vertina, kad atitinkami perkančiosios organizacijos veiksmai ar priimti sprendimai, nors jų ir neginčija ieškovas, yra akivaizdžiai neteisėti, teismas peržengia ieškovo suformuluotas ginčo ribas ir pasisako dėl akivaizdžiai neteisėtų perkančiosios organizacijos veiksmų ar sprendimų.

Taigi, net konkrečiu atveju konstatavus, kad tiekėjas ar perkančioji organizacija²³²⁹ teismui nurodo naujas faktines aplinkybes ar iškelia naujus reikalavimus, kuriuos galėjo nurodyti ar iškelti ikiteisminėje ginčo stadijoje, nuostata, jog tiekėjas ar perkančioji organizacija savo reikalavimą teisme galėtų grįsti tik tokiais pažeidimais, kurie buvo išnagrinėti ikiteisminėje stadijoje, iš esmės taikytina tik tiekėjui (ieškovui) ir perkančiajai organizacijai (atsakovui), bet savaime neapriboja teismo, kuris viešųjų pirkimų ginčus sprendžia kaip aktyvus arbitras. Kasacinio teismo išaiškinta, kad nurodytos ikiteisminės ginčų nagrinėjimo tvarkos teisinio reglamentavimo, jog ieškinyje nurodomi bei skundžiami perkančiosios organizacijos neteisėti veiksmai turi sutapti su prieš tai tiekėjo perkančiajai

²³²⁶ LAT 2011 m. spalio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-7-304/2011](#).

²³²⁷ LAT 2013 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-7-32/2013](#).

²³²⁸ LAT 2010 m. birželio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-350/2010](#).

²³²⁹ LAT 2018 m. birželio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-234-469/2018](#).

organizacijai apskūstais sprendimais pretenzijoje, aiškinimas taikytinas atsižvelgiant į sisteminius teisės aiškinimo ryšius su teismo pareigų apimčių vertinimu *ex officio* (pagal pareigas) spręsti dėl perkančiųjų organizacijų veiksmų teisėtumo. Teismai, sprenddami tiekėjų ir perkančiųjų organizacijų ginčus, materialiosios ir proceso teisės normas *ex officio* (pagal pareigas) aiškina ir taiko taip, kad tiekėjui būtų leista efektyviai įgyvendinti teisę į pažeistų teisių gynybą; teismai turi patikrinti ne tik tai, kaip buvo laikytasi peržiūros procedūros nuostatų, bet ir tai, ar naudojimas jomis suponavo veiksmingą tiekėjo teisių gynybą.²³³⁰ Kita vertus, aktyvus teismo vaidmuo viešųjų pirkimų ginčiuose negali būti aiškinamas taip, kad peržiūros institucijos kiekvieną kartą privalėtų nuodugniai išnagrinėti kiekvieną ieškovo nemotyvuotą abejonę, deklaratyvius argumentus, nes tai suponuoja piktnaudžiavimo procesinėmis teisėmis, ginčo nepagrįsto užtrukimo ir ikiteisminės ginčo stadijos reikšmės devalvacijos grėsmę.²³³¹ Kasacinio teismo konstatuota, kad aktyvus teismų vaidmuo laikytinas jų diskrecija, tačiau ne absoliučia bei ribojama perkančiųjų organizacijų galimai neteisėto veiksmo (sprendimo) akivaizdumu.²³³² Dėl to, jei perkančiosios organizacijos veiksmų galimas neteisėtumas nėra akivaizdus, nenustatytinas be papildomo (atskiro) tam tikrų faktinių aplinkybių vertinimo, o procese nepateikta bent kokių nors objektyvių abejonų dėl to, teismo pozicija *ex officio* (savo iniciatyva) neperžengti ginčo ribų ir kvalifikuotina kaip jo aktyvaus vaidmens tokio pobūdžio ginčiuose pažeidimas.²³³³ Kitaip tariant, iš nurodytos kasacinio teismo praktikos matyti, kad teismų iniciatyvos teisė spręsti dėl ieškinyje aiškiai nenurodytų aplinkybių koreliuoja su perkančiosios organizacijos galimai teisei priešingo elgesio akivaizdumu – tuo atveju, kai perkančiosios organizacijos galimai teisei priešingas elgesys akivaizdus – teismas privalo peržengti ginčo ribas, visais kitais atvejais – teismas turi tokią teisę, bet ne pareigą.

CPK 423² straipsnio 3 dalyje, kuri taikytina tiek, kiek nurodytas klausimas nereglamentuojamas VPI, įtvirtinta, kad, kai įstatymų nustatytais pagrindais atsisakoma nagrinėti tiekėjo kreipimąsi, pareikštą iš esmės ginčų sprendimo ne teisme tvarka, tiekėjas gali kreiptis į teismą pareikšdamas ieškinį dėl ginčo esmės ir nurodyti priežastis, dėl kurių jis nesutinka su priimtu sprendimu atsisakyti nagrinėti jo kreipimąsi; teismas, pripažinęs, kad ieškovo nurodyti argumentai yra pagrįsti, nagrinėja bylą iš esmės. Nurodytoje CPK normoje įtvirtinta ieškovo procesinio elgesio taisyklė teismui pateikti argumentus dėl nesutikimo su perkančiosios organizacijos sprendimu nenagrinėti jo pretenzijos aiškintina plačiai ir turi būti suprantama kaip apimanti įvairius atvejus: tiek situacijas, kai ieškovas iš esmės sutinka (šios aplinkybės nekvestionuoja) su pretenzijos termino praleidimu, tačiau vertina, kad dėl tam tikrų priežasčių jam neturėtų būti taikomi griežčiausi terminų praleidimo padariniai (pvz., nurodo objektyvias bei išskirtines priežastis, pateisinančias termino praleidimą); tiek ir tokius ginčus, kai tiekėjas ir perkančioji organizacija, be kita ko, nesutaria, ar iš tiesų terminas pretenzijai pateikti buvo praleistas, t. y. ginčijasi dėl šio termino skaičiavimo ir taikymo tvarkos.²³³⁴

VPI 101 straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad pretenzija perkančiajai organizacijai turi būti pateikiama raštu (faksu, elektroninėmis priemonėmis arba pasirašytinai per pašto paslaugas

²³³⁰ LAT 2013 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-7-32/2013](#); 2018 m. birželio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-234-469/2018](#).

²³³¹ LAT 2015 m. birželio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-362-415/2015](#).

²³³² LAT 2016 m. kovo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-175-415/2016](#).

²³³³ LAT 2018 m. birželio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-234-469/2018](#).

²³³⁴ LAT 2015 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-84-248/2015](#); 2016 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-237-415/2016](#).

teikėją ar kitą tinkamą vežėją). Nurodyti pretenzijos pateikimo būdai – faksu, elektroninėmis priemonėmis arba pasirašytinai per pašto paslaugos teikėją ar kitą tinkamą vežėją – yra alternatyvūs ir tiekėjas turi teisę pasirinkti bet kurį iš nurodytų būdų. Praktikoje pretenzijos įprastai yra teikiamos elektroninėmis priemonėmis – per CVP IS sistemą.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

102 straipsnis. Pretenzijos pateikimo perkančiajai organizacijai, prašymo pateikimo ar ieškinio pareiškimo teismui terminai

- 1 Tiekėjas turi teisę pateikti pretenziją perkančiajai organizacijai, pateikti prašymą ar pareikšti ieškinį teismui (išskyrus šio straipsnio 3 ir 4 dalyse nurodytus atvejus).**
 - 3) per 10 dienų (supaprastintų pirkimų atveju – per 5 darbo dienas) nuo perkančiosios organizacijos pranešimo raštu apie jos priimtą sprendimą išsiuntimo tiekėjams dienos, o jeigu šis pranešimas nebuvo siunčiamas elektroninėmis priemonėmis, – per 15 dienų nuo pranešimo išsiuntimo tiekėjams dienos;**
 - 4) per 10 dienų (supaprastintų pirkimų atveju – per 5 darbo dienas) nuo paskelbimo apie perkančiosios organizacijos priimtą sprendimą dienos, jeigu šiame įstatyme nėra reikalavimo raštu informuoti tiekėjus apie perkančiosios organizacijos priimtus sprendimus.**
- 2 Jeigu perkančioji organizacija per nustatytą terminą neišnagrinėja jai pateiktos pretenzijos, tiekėjas turi teisę pateikti prašymą ar pareikšti ieškinį teismui per 15 dienų nuo dienos, kurią perkančioji organizacija turėjo raštu pranešti apie priimtą sprendimą pretenziją pateikusiam tiekėjui, suinteresuotiems kandidatams ir suinteresuotiems dalyviams.**
- 3 Tiekėjas turi teisę pareikšti ieškinį dėl pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pripažinimo negaliojančia per 6 mėnesius nuo pirkimo sutarties sudarymo dienos.**
- 4 Tiekėjas, manydamas, kad perkančioji organizacija nepagrįstai nutraukė pirkimo sutartį dėl esminio pirkimo sutarties pažeidimo ar nepagrįstai priėmė sprendimą, kad tiekėjas pirkimo sutartyje nustatytą esminę pirkimo sutarties sąlygą vykdė su dideliais arba nuolatiniais trūkumais ir dėl to perkančioji organizacija pritaikė sutartyje nustatytą sankciją, turi teisę pareikšti ieškinį teismui per 30 dienų nuo pirkimo sutarties nutraukimo ar perkančiosios organizacijos sprendimo išsiuntimo tiekėjui dienos.**
- 5 Tais atvejais, kai tiekėjui padaryta žala kildinama iš neteisėtų perkančiosios organizacijos veiksmų ar sprendimų, tačiau šiame įstatyme nenustatyta pareiga perkančiajai organizacijai raštu informuoti tiekėjus arba paskelbti apie jos veiksmus ar sprendimus, taikomi Civiliniame kodekse nustatyti ieškinio pareiškimo senaties terminai. Šios dalies nuostatos netaikomos šio straipsnio 4 dalyje nustatytu atveju.**

[VPI](#) 102 straipsnyje²³³⁵ yra įtvirtinti pretenzijos pateikimo perkančiajai organizacijai, prašymo pateikimo ar ieškinio pareiškimo teismui terminai.

[Direktyvos 2007/66/EB](#) preambulės 11-ojoje konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad kai valstybės narė reikalauja, kad suinteresuotas asmuo reikalavimą atlikti peržiūrą visų pirma pateiktų perkančiajai organizacijai arba perkančiajam subjektui, būtina minėtam asmeniui nustatyti pagrįstą minimalų laikotarpį, per kurį iki sutarties sudarymo šis asmuo galėtų kreiptis

²³³⁵ Komentuojamos [VPI](#) 102 straipsnio nuostatos nustatytos įgyvendinant [Direktyvos 2007/66/EB](#) 2f straipsnio normas.

į kompetentingą peržiūros instituciją, jeigu jis norėtų pareikšti pretenzijas dėl perkančiosios organizacijos arba subjekto atsakymo arba tokio atsakymo nepateikimo. Dėl to, siekiant suteikti galimybę tiekėjui ginčyti perkančiosios organizacijos sprendimus, [VPI 102](#) straipsnyje nustatyti terminai, per kuriuos tiekėjas turi teisę pateikti perkančiajai organizacijai pretenziją arba ieškinį teismui.

Lietuvos teisės sistemoje įtvirtinta perkančiosios organizacijos veiksmų teisėtumo peržiūros procedūra apima privalomą ikiteisminę stadiją ([CPK 423](#)² straipsnio 1 dalis, [VPI 101](#) straipsnio 3 dalis). Tiekėjas, norėdamas iki pirkimo sutarties sudarymo ginčyti perkančiosios organizacijos sprendimus ar veiksmus, pirmiausia turi perkančiajai organizacijai pateikti pretenziją. Šiai stadijai būdingi veiksmingos tiekėjų teisių gynybos, šalių kooperavimosi ir bendradarbiavimo principai (*detaliau žiūrėti [VPI 101](#) straipsnio komentarą*). Šios teisių gynimo stadijos esmė – prieš viešojo pirkimo sutarties sudarymą leisti tiekėjui ir perkančiajai organizacijai išspręsti nesutarimus, išvengiant teismo proceso, t. y. perkančiajai organizacijai panaikinti jos netinkamus sprendimus arba besiskundžiančiam tiekėjui išsamiau išdėstyti šių sprendimų priėmimo priežastis ir motyvus. Tuo atveju, kai tiekėjas pasinaudoja ikiteisimine savo teisių gynimo procedūra ir jo pretenzija nėra patenkinta, tiekėjas turi teisę perkančiosios organizacijos veiksmus skųsti teismui (*detaliau žiūrėti [VPI 101](#) straipsnio komentarą*).

[VPI 102](#) straipsnyje nustatytas sutrumpintas ieškinio senaties terminas, t. y. nagrinėjant ginčus dėl viešųjų pirkimų netaikytina [CK 1.125](#) straipsnio 3 dalis, kurioje nustatytas vieno mėnesio ieškinio senaties terminas, taikomas iš konkurso rezultatų atsirandantiems reikalavimams. Itin trumpi ieškinio senaties terminai įstatymo leidėjo nustatyti siekiant viešojo pirkimo procedūrų operatyvumo, tai įpareigoja tiekėjus ginčų dėl viešojo pirkimų procedūrų metu elgtis apdairiai ir laiku imtis priemonių savo interesų apsaugai bei teisių gynybai²³³⁶.

[VPI 102](#) straipsnyje nustatyti šie pretenzijos, prašymo ar ieškinio pateikimo terminai, kurių skaičiavimas, taikymas detalizuojami toliau šio straipsnio komentare:

	Tarptautiniai pirkimai	Supaprastinti pirkimai	Mažos vertės pirkimai
Pretenzijos pateikimas dėl perkančiosios organizacijos priimtų sprendimų, išskyrus sprendimą dėl pirkimo sąlygų	10 (dešimt) kalendorinių dienų – jei pranešimas nebuvo siunčiamas elektroninėmis priemonėmis	5 (penkios) darbo dienos	5 (penkios) darbo dienos
Pretenzijos pateikimas dėl pirkimo sąlygų	10 (dešimt) kalendorinių dienų	5 (penkios) darbo dienos	5 (penkios) darbo dienos
Terminas pareikšti ieškinį, jei tiekėjo	10 (dešimt) kalendorinių dienų	5 (penkios) darbo dienos	5 (penkios) darbo dienos

²³³⁶ LAT 2012 m. balandžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-170/2012](#).

pretenzija nėra patenkinama			
Terminas pareikšti ieškinį, jei perkančioji organizacija laiku neišnagrinėja pretenzijos	15 (penkiolika) kalendorinių dienų	15 (penkiolika) kalendorinių dienų	15 (penkiolika) kalendorinių dienų
Terminas pareikšti ieškinį dėl pirkimo ar preliminariosios sutarties pripažinimo negaliojančia	6 (šeši) mėnesiai	6 (šeši) mėnesiai	6 (šeši) mėnesiai
Terminas pareikšti ieškinį dėl pirkimo sutarties nutraukimo, padarius esminį sutarties pažeidimą (VPI 105 straipsnio 1 dalies 1–3 punktai)	30 (trisdešimt) kalendorinių dienų	30 (trisdešimt) kalendorinių dienų	30 (trisdešimt) kalendorinių dienų

1. [VPI](#) 102 straipsnyje 1 dalyje įtvirtinti bendrieji pretenzijos pateikimo perkančiajai organizacijai ir prašymo bei ieškinio pateikimo teismui terminai, išskyrus [VPI](#) 102 straipsnio 2, 3 ir 4 dalyse nurodytus atvejus. [VPI](#) 102 straipsnio 1 dalyje nurodyta vienoda procedūrinių ir ieškinio senaties terminų trukmė, t. y. jie taikomi tiek dėl pretenzijos perkančiajai organizacijai, tiek prašymo, ieškinio teismui pateikimui.

Atsižvelgiant į tai, kad vienojo pirkimo procedūrose tiekėjų interesus gali pažeisti ne vienu metu priimtų perkančiųjų organizacijų sprendimai, dėl to tiekėjas, perkančiajai organizacijai pateikęs vieną pretenziją, pagal [VPI](#) neribojamas pateikti naują, jeigu šios nelaikytinos pakartotinėmis²³³⁷ (*apie pakartotines pretenzijas detaliau žiūrėti [VPI](#) 103 straipsnio 1 dalies komentarą*). Tuo atveju, jei tiekėjas pateikia nepakartotinę pretenziją, tai kiekviena tokia pretenzija yra vertinama kaip atskira ir nauja pretenzija, kas reiškia, kad, vertinant pretenzijos pateikimo terminus, dėl tokių pretenzijų yra sprendžiama atskirai.

[VPI](#) 102 straipsnio 1 dalyje nurodyti pretenzijos, prašymo ar ieškinio padavimo terminai skiriasi priklausomai nuo to, kaip apie skundžiamą perkančiosios organizacijos sprendimą pranešama tiekėjui – raštu ar kitomis priemonėmis, taip pat nuo pirkimo tipo – skundžiamasi dėl tapatiniamo ar supaprastintame pirkime priimtų sprendimų:

²³³⁷ LAT 2018 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-360-248/2018](#); 2015 m. rugpjūčio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-466-969/2015](#).

1) **Terminas, skaičiuojamas nuo perkančiosios organizacijos priimto sprendimo išsiuntimo dienos:**

- a. tarptautinių pirkimų atveju – per 10 kalendorinių dienų nuo perkančiosios organizacijos pranešimo raštu apie jos priimtą sprendimą išsiuntimo dienos;
- b. supaprastintų pirkimų (taip pat ir mažos vertės pirkimų) atveju – per 5 darbo dienas nuo perkančiosios organizacijos pranešimo raštu apie jos priimtą sprendimą išsiuntimo dienos;
- c. tuo atveju, jei perkančiosios organizacijos pranešimas nebuvo siunčiamas elektroninėmis priemonėmis – per 15 kalendorinių dienų nuo pranešimo išsiuntimo tiekėjams dienos nepriklausomai nuo pirkimo tipo (pašies).

Perkančioji organizacija privalo tinkamai ir laiku informuoti kandidatus ir dalyvius apie priimtus sprendimus konkrečiame viešajame pirkime (dėliau žiūrėti [VPI 58 straipsnio komentarą](#)), pavyzdžiui, apie sprendimą dėl pasiūlymo eilės sudarymo ir dėl pirkimo laimėtojo nustatymo, apie sprendimą atmesti tiekėjo paraišką ar pasiūlymą ir pan. Dėl to terminas pretenzijai prašymui ar ieškiniai pateikti skaičiuojamas nuo perkančiosios organizacijos priimto sprendimo išsiuntimo raštu tiekėjams dienos.

Perkančioji organizacija apie priimtus sprendimus turi informuoti raštu ir gali pasirinkti sprendimo informavimo būdą – paprastai informuojama per CVP IS, o tik išimtiniais atvejais faksu, per pašto paslaugos teikėją. Nuo sprendimo informavimo būdo priklauso pretenzijos ar ieškinio pateikimo terminai. Tuo atveju, jei apie priimtą sprendimą informuojama elektroninėmis priemonėmis (dažniausiai per CVP IS), tai, kaip nurodyta, tarptautinių pirkimų atveju taikomas 10 (dešimties) kalendorinių dienų terminas, supaprastintų pirkimų atveju taikomas 5 (penkių) darbo dienų terminas. Tačiau, jei perkančioji organizacija apie priimtą sprendimą informuoja ne elektroninėmis priemonėmis, o per pašto paslaugos teikėją, tai tokiu atveju taikomas ilgesnis pretenzijos, prašymo ar ieškinio pateikimo terminas – 15 dienų nuo sprendimo išsiuntimo dienos. Svarbu pažymėti ir tai, kad terminas pretenzijai pateikti prasideda rytojaus dieną nuo nulis valandų nulis minučių po tos kalendorinės datos arba to įvykio, kuriais apibrėžta termino pradžia, t. y. nuo perkančiosios organizacijos sprendimo pateikimo ([CK 1.118 straipsnis](#)).

Jei tiekėjo pretenzija netenkinama, tiekėjas per [VPI 102](#) straipsnio 1 dalyje nustatytus terminus, turi teisę kreiptis su ieškiniu į teismą. Jei tiekėjo pretenzija yra patenkinama (visiškai ar iš dalies), perkančioji organizacija dėl to priima anksčiau nei naujus sprendimus ir apie tai informuoja kitus tiekėjus (pavyzdžiui, sudaro naują pasiūlymų eilę). Tiekėjas, kuris nesutinka su naujuoju perkančiosios organizacijos sprendimu, turi teisę pats dėl to teikti pretenziją per [VPI 102](#) straipsnio 1 dalyje nustatytus terminus. Pavyzdžiui, tiekėjas pateikė pretenziją, kuria ginčija pirkimo laimėtojo atitiktį pirkimo sąlygų reikalavimams ir perkančioji organizacija tokią pretenziją patenkina ir informuoja pirkimo laimėtoją apie jo pasiūlymo atmetimą. Tiekėjas, kurio pasiūlymas buvo atmestas išnagrinėjus pretenziją, turi teisę ginčyti sprendimą dėl jo pasiūlymo atmetimo, atskirai nekvestionuodamas savo konkurento pateiktos pretenzijos išnagrinėjimo rezultato teisėtumo.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo supaprastintą pirkimą „Naujas lengvasis keturrašis automobilis“ ir 2020 m. sausio 10 d. tiekėjas per CVP IS informavo apie priimtą sprendimą sudaryti pasiūlymų eilę ir pirkimo laimėtoju pripažinti tiekėją UAB „X“. II-oje vietoje esantis tiekėjas, nesutinkantis su tokiu perkančiosios organizacijos sprendimu, turi teisę per 5 darbo dienas pateikti pretenziją (terminas, pradedamas skaičiuoti rytojaus dieną ([CK 1.118 straipsnis](#)), t. y. paskutinė pretenzijos pateikimo diena – 2020 m. sausio 17 d.

2) Terminas, skaičiuojamas nuo paskelbimo apie perkančiosios organizacijos priimtą sprendimą dienos:

- a. tarptautinių pirkimų atveju – per 10 kalendorinių dienų nuo paskelbimo apie perkančiosios organizacijos priimtą sprendimą dienos;
- b. supaprastintų pirkimų (taip pat ir mažos vertės pirkimų) atveju – per 5 darbo dienas nuo paskelbimo apie perkančiosios organizacijos priimtą sprendimą dienos.

[VPI](#) 102 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtinti terminai iš esmės yra susiję su pirkimo sąlygų ar jų paaiškinimų paskelbimu.

Nors pagal [VPI](#) 35 straipsnio 1 dalį perkančiosios organizacijos privalo pirkimo dokumentuose pateikti visą informaciją apie pirkimo sąlygas ir procedūras, tačiau perkančioji organizacija tiek savo iniciatyva, tiek tiekėjų prašymu turi teisę paaiškinti ar patikslinti paskelbtas pirkimo sąlygas (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 35 straipsnio 2 dalies 20 punkto komentara*). Dėl to, jei perkančioji organizacija pirkimo sąlygas paaiškina ar patikslina taip, kad pateikiama papildoma informacija, tai pretenzijos pateikimo terminas yra skaičiuojamas ne nuo pradinės pirkimo sąlygų versijos, bet nuo jų paaiškinimų paskelbimo. Tačiau bet kuriuo atveju tiekėjai negali piktnaudžiauti pirkimo sąlygų paaiškinimų institutu ir vertinti, kad perkančiajai organizacijai, pateikus atsakymus į tiekėjų klausimus, atsinaujina terminas visoms pirkimo sąlygoms skusti.

Kita vertus, vienintelė aplinkybė, kad perkančioji organizacija paaiškino pirkimo sąlygas, savaime nereiškia, kad atsinaujina apskundimo terminas, nes patikslinimas (paaiškinimas) gali iš esmės nekeisti jų turinio. Be to, atkreiptinas dėmesys į tai, kad jei pats tiekėjas inicijuoja pirkimo sąlygų patikslinimą, vėliau jis negali įvesti naujos redakcijos pirkimo sąlygos teisėtumo dėl netinkamo pirkimo sąlygų keitimo pagal vadinamuosius Borta kriterijus (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 36 straipsnio 5 dalies komentara*).

Pavyzdys

2020 m. sausio 3 d. perkančioji organizacija CVP IS paskelbė skelbimą apie tarptautiniu būdu vykdomą viešąjį pirkimą „Komunalinių atliekų surinkimo paslaugos“. Tiekėjas, nesutikdamas su perkančiosios organizacijos paskelbto

pirkimo sąlygose įtvirtintu kvalifikacijos reikalavimu dėl atestato turėjimo, turi teisę pretenziją pateikti per 10 kalendorinių dienų, t. y. paskutinė pretenzijos pateikimo diena – 2020 m. sausio 13 d.

Pavyzdys

2020 m. sausio 3 d. perkančioji organizacija CVP IS paskelbė apie supaprastintu būdu vykdomą viešąjį pirkimą „Mirusiųjų pervežimo paslaugos“. 2020 m. sausio 11 d. perkančioji organizacija, atsakydama į tiekėjų klausimus, įskaitant, bet neapsiribojant, paaiškino, kad mirusiųjų palaikų pervežimas turi būti vykdytas per tris valandas nuo pranešimo gavimo. Tad tiekėjai, neutikdami su minėtu paaiškinimu, kuris nebuvo įtvirtintas pirkimo sąlygose, gali teikti pretenziją per 5 darbo dienas, skaičiuojamas nuo atsakymų į tiekėjų klausimus paskelbimo CVP IS dienos.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo supaprastintą atvirą pirkimą „Tarnybinių kelionių organizavimo paslaugų pirkimas“, kuris CVP IS priemonėmis buvo paskelbtas 2019 m. balandžio 29 d., o 2019 m. gegužės 6 d. tiekėjams buvo teikti atsakymai dėl techninės specifikacijos reikalavimų. Tiekėjas 2019 m. gegužės 8 d. pateikė perkančiajai organizacijai pretenziją, kurią neginčija pirkimo sąlygų paaiškinimų, o ginčija kitus techninės specifikacijos reikalavimus, nesusijusius su perkančiosios organizacijos teiktais paaiškinimais. Perkančioji organizacija turi tokios pretenzijos nenagrinėti, nes tiekėjas praleido [VPI](#) 102 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtintą pretenzijų pateikimo terminą.

[VPI](#) 102 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta bendroji pretenzijos, prašymo, ieškinio pateikimo terminų skaičiavimo taisyklė yra siejama su pranešimo raštu apie jį išsiuntimo ar paskelbimo tiekėjams dienos. Tačiau teismų praktikoje pažymima, kad pretenzijos padavimo terminų skaičiavimas pradedamas nuo tos dienos, kurią asmuo sužinojo arba turėjo sužinoti apie savo teisės pažeidimą²³³⁸. Taigi, termino pradžia nustatyti kartu turi būti taikomi subjektyvusis ir objektyvusis kriterijai. Terminų skaičiavimas nuo tiekėjo sužinojimo apie teisėtų interesų pažeidimą reiškia subjektyviojo kriterijaus taikymą ir bendrąja prasme tai būtų momentas, kada tiekėjas faktiškai suvokė įvykusį interesų pažeidimo faktą. O termino pradžios susiejimas su diena, kurią tiekėjas turėjo sužinoti apie interesų pažeidimą, reiškia objektyviojo kriterijaus taikymą, šiuo atveju nustatant termino pradžios momentą taikytinas bendrasis *bonus pater familias* (liet. patidaus asmens) elgesio standartas, termino pradžia laikomas momentas, kada įvykus tariamo pažeidimo faktą panašioje situacijoje būtų suvokęs protingas (apdairus, rūpestingas, atidus) asmuo²³³⁹. Kitaip tariant, termino pradžios momentas yra siejamas su atidus, protingo asmens galimybe nustatyti savo teisių pažeidimą.

²³³⁸ LAT 2013 m. gruodžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. [AC-39-1](#). Teismų praktika. 2013; 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-158/2011](#).

²³³⁹ LAT 2013 m. gruodžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. [AC-39-1](#). Teismų praktika. 2013.

Tiekėjui, kuris kreipėsi į perkančiąją organizaciją dėl informacijos suteikimo, turi būti sudaryta galimybė ginti galimai pažeistas savo teises per įstatymų nustatytą terminą nuo datos, kurią jis gavo informacijos, iš kurios sužinojo arba turėjo sužinoti apie perkančiosios organizacijos padarytą pažeidimą. Tokios taisyklės tikslas – užtikrinti, kad terminas būtų taikomi taip, jog nesuvaržytų tiekėjų teisių pateikti ieškinį dėl perkančiosios organizacijos veiksmų tais atvejais, kai perkančioji organizacija aiškiai tiekėjui nenurodė informacijos, reikalingos šiam ieškiniui pagrįsti²³⁴⁰. Tai reiškia, kad turi būti užtikinama, jog tiekėjo pretenzijos ar ieškinio pateikimo terminai būtų skaičiuojami nuo tada, kai tiekėjas sužinojo apie tariamą pažeidimą arba objektyviai turėjo apie jį sužinoti.

Tačiau tais atvejais, kai tiekėjas kreipiasi į perkančiąją organizaciją dėl informacijos suteikimo tik tam, kad prasitęstų terminą pretenzijos ar ieškinio pateikimui, t. y. perkančioji organizacija atsakyme nepateikia jokios naujos informacijos, tai pretenzijos ar ieškinio terminai neturėtų būti skaičiuojami nuo tokio perkančiosios organizacijos atsakymo. Priešingas aiškinimas, kuriuo būtų pripažinta teisė tiekėjui skusti perkančiosios organizacijos veiksmus vien dėl šios pateikto atsakymo į paklausimą fakto, nevertinant tokio paklausimo ir atsakymo į jį turinio, atsakyme pateiktos informacijos naujumo ir jos reikšmės tiekėjo teisių gynybai, neatitiktų teisminės gynybos veiksmingumo principo²³⁴¹.

VPI 102 straipsnio 1 dalyje įtvirtintų terminų tikslas nuo sužinojimo momento praktikoje dažnai siejamas su atvejais, kai tiekėjai pateikia perkančiajai organizacijai prašymą susipažinti su kitų dalyvių pasiūlymais (*detales žiūrėti VPI 20 straipsnio komentarą*). Jei nesibaigus sutarties atidėjimo terminui ar dar nesant sudarytai sutarčiai tiekėjai iš perkančiosios organizacijos gauna prašomą informaciją, pretenzijos pateikimo termino skaičiavimas (VPI 102 straipsnio 1 dalis) atnaujinamas nuo jo sužinojimo momento²³⁴². Šiuo aspektu taip pat svarbu pažymėti, kad tokiu atveju VPI 86 straipsnio 8 dalyje įtvirtintas atidėjimo terminas sutarčiai sudaryti neprasitęsia, o prasitęsia tik pretenzijos padavimo terminas. Tai reiškia, kad tiekėjui gali būti sudėtinga pateikti pretenziją perkančiajai organizacijai, nes jau gali būti sudaryta pirkimo sutartis. Tačiau, autorių nuomone, tuo atveju, jei tiekėjas pretenziją teikia būtent dėl naujai sužinotos informacijos, tai turėtų būti pavėlinamas pirkimo sutarties sudarymas. Dėl to perkančioji organizacija, gavusi tiekėjo pretenziją, turėtų įvertinti, ar tiekėjo pretenzija yra paremta objektyviai naujais duomenimis. Bet kokių atveju siūlytina iki naujos pretenzijos gavimo (ar termino jai paduoti pasibaigimo) nesudaryti viešojo pirkimo sutarties.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija supaprastinto pirkimo būdu vykdo viešąjį pirkimą „Reagentai bei papildomos priemonės“. 2020 m. sausio 6 d. perkančioji organizacija tiekėjus informavo apie sudarytą pasiūlymų eilę ir nustatytą pirkimo laimėtoją. II-oje vietoje esantis tiekėjas pateikė perkančiajai organizacijai prašymą dėl susipažinimo su pirkimo laimėtojo pasiūlymu ir prašė pateikti įrangos techninę dokumentaciją, patvirtinančią atitiktį techninės specifikacijos reikalavimams. Perkančioji organizacija tiekėjo prašomą informaciją pateikė tik 2020 m. sausio 13 d. Tiekėjas, susipažinęs su įrangos technine dokumentacija, nustatė, kad pirkimo laimėtojo siūloma įranga neatitinka techninės specifikacijos reikalavimų, todėl

²³⁴⁰ LAT 2016 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-450-690/2016](#).

²³⁴¹ LAT 2016 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-450-690/2016](#).

²³⁴² LAT 2018 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-211-248/2018](#).

pretenziją gali pateikti perkančiajai organizacijai per 5 (penkias) darbo dienas, skaičiuojamas nuo 2020 m. sausio 13 d.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija supaprastinto pirkimo būdu vykdo viešąjį pirkimą, siekdama įsigyti medicininę įrangą. Perkančioji organizacija 2018 m. liepos 8 d. informavo apie nustatytą pasiūlymo eilę ir pirkimo laimėtoją. Tiekėjas tą pačią dieną (2018 m. liepos 8 d.) kreipėsi į perkančiąją organizaciją su prašymu pateikti informaciją apie pirkimo laimėtojo pasitelktus subrangovus. 2018 m. liepos 9 d. perkančioji organizacija pateikė tiekėjo prašytą informaciją. Tiekėjas 2018 m. liepos 10 d. pateikė perkančiajai organizacijai pretenziją, kurioje nurodė, kad pirkimo laimėtojas neatitinka pirkimo sąlygose nustatyto kvalifikacijos reikalavimo, taip pat dar kartą pateikė prašymą tiekėjui pateikti informaciją apie pirkimo laimėtojo pasitelktus subrangovus. Perkančioji organizacija 2018 m. liepos 14 d. atsakyme į pretenziją nurodė, kad informacija apie subrangovus jau yra žinoma tiekėjui ir tik papildomai pateikė šią informaciją. Tiekėjas pateikė perkančiajai organizacijai pretenziją, kuria ginčijo, kad pirkimo laimėtojo pasitelktas subrangovas neatitinka pirkimo sąlygose nustatyto reikalavimo. Perkančioji organizacija turi teisę tokios pretenzijos netenkinti, kadangi ji pateikta praleidus [VPI 102](#) straipsnio 1 dalies 1 punktą nustatytą terminą. Vertinama, kad terminas yra praleistas, kadangi tiekėjas informaciją apie subrangovus jau žinojo 2018 m. liepos 9 d., nuo kada ir turėjo būti skaičiuojamas pretenzijos pateikimo terminas. Tuo tarpu tiekėjo pateikta pretenzija, kuria pakartotinai prasima pateikti informaciją apie subrangovus, vertinama kaip tiekėjo siekis prasižesti terminą pretenzijai pateikti.

Taigi, [VPI 102](#) straipsnio 1 dalyje įtvirtintų terminų laikymasis, viena vertus, yra susijęs su tuo, kad perkančiosios organizacijos turi laiku ir tinkamai informuoti apie priimtus sprendimus, kita vertus, su tuo, kad tiekėjai privalo domėtis vykdomu viešuoju pirkimu (pirkimo procedūra), jo sąlygomis ir eiga bei operatyviai ginti pažeistas subjektyvias teises.

Perkančioji organizacija privalo tiekėjus tinkamai informuoti apie priimtus sprendimus

Perkančiosios organizacijos viešojo pirkimo komisijos sprendimų motyvai ir pagrindai reikšmingi tiekėjams, nes jie jiems leidžia suprasti perkančiosios organizacijos veiksmų galimo (ne)teisėtumo bei jų interesų užtikrinimo ar pažeidimo pobūdį ir apimtį, todėl suponuoja tiekėjų galimybę tinkamai ir veiksmingai ginti savo pažeistas teises²³⁴³. Kitaip tariant, perkančiosios organizacijos priimtus sprendimus, atsakymus į pretenzijas ar kitus dokumentus turi motyvuoti taip, kad tiekėjai galėtų suprasti priimto sprendimo priežastis.

Galų susidaryti situacijų, kai perkančioji organizacija, nors ir informuoja tiekėją apie priimtą sprendimą, tačiau tiekėjui gali būti sudėtinga iš karto suprasti galimo pažeidimo turinį, kadangi tiekėjui nepateikiama išsami informacija. LAT yra pažymėjęs, kad negalimas toks terminų laikymas, lemiantis tiekėjų teisių suvaržymą pateikti ieškinį dėl perkančiosios organizacijos veiksmų (pavyzdžiui, pasirinktos viešojo pirkimo sutarties sudarymo procedūros), jei ji aiškiai tiekėjui nenurodė informacijos, reikalingos šiam ieškiniui pagrįsti

²³⁴³ LAT 2015 m. gruodžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-674-969/2015](#).

(pavyzdžiui, viešojo pirkimo sutarties vertės); galimybė riboti tiekėjų teisę, atsižvelgiant į šiuo apdairų ir rūpestingą elgesį (subjektyvusis kriterijus) ir turėjimą sužinoti apie tam tikras aplinkybes (objektyvusis kriterijus), kvestionuoti perkančiosios organizacijos sprendimus priklauso nuo to, ar šiems buvo suteikta objektyvi ir išsami informacija, kuri gali sudaryti prielaidas sužinoti (suprasti) apie pažeidimą²³⁴⁴.

Svarbu pažymėti ir tai, kad LAT praktikoje suformuotas išaiškinimas, kad tiekėjui tam tikrais atvejais, kai objektyviai neaiškus perkančiosios organizacijos sprendimo turinys (motyvai), suteikiama teisė kreiptis į teismą dėl tokio perkančiosios organizacijos sprendimo neteisėtumo, atskirai neginčijant jo neteisėtumo kitais pagrindais²³⁴⁵. Kasacinis teismas konstatavo, kad iš perkančiosios organizacijos sprendimo, kuriame lakoniškai buvo nurodytas tik pasiūlymo atmetimo pagrindas (atitinkama VPI nuostata), tiekėjas galėjo tik iš dalies suprasti jos pasiūlymo atmetimo prielaidas, bet tokiais veiksmais perkančioji organizacija iš esmės pažeidė ieškovo teisę į teisminę gynybą, juolab kad net atsakyme į pretenziją jokios papildomos informacijos jam taip pat nebuvo suteikta²³⁴⁶. Panaši situacija buvo nagrinėjama ir ESTT byloje, kurioje buvo nurodyta, kad tiekėjas savo iniciatyva pakartotinėmis užklausomis siekė išsiaiškinti atitinkamų konkurso sąlygų turinį, tačiau perkančiosios organizacijos atsakymai buvo neaiškūs, dviprasmiški, juose buvo gudraujama, tokiam ūkio subjektui dėl peržiūros terminų pasidarė pernelyg sunku naudotis suteiktomis teisėmis, o nacionalinio perkančiųjų organizacijų sprendimų apskundimo reguliavimo, nors savaime atitinkančio ES teisę, taikymas pažeidė veiksmingumo principą²³⁴⁷.

Kai pasiūlymo neatitiktys nurodytos ne viešojo pirkimo komisijos protokole, o atsakyme į pakartotinę pretenziją, kuri, be kita ko, palikta nepagrįsta, taip pat, kai šie trūkumai nurodyti ieškinio padavimo išvakarėse (perkančiąją organizacijai žinant, kad jis bus pateiktas), tokie perkančiosios organizacijos veiksmai nelaikytini tinkamu pranešimu tiekėjui apie jo pasiūlymo neatitiktį. Tai sudaro pagrindą perkančiosios organizacijos veiksmus peržiūros procedūroje pripažinti nenuosekliais, dviprasmiškais ir pažeidžiančiais veiksmingos gynybos principą²³⁴⁸.

Dėl to, tokiu atveju, kai pasiūlymo atmetimo priežastys nurodomos tik atsakant į pretenziją, tokie perkančiosios organizacijos veiksmai laikytini nauju jos sprendimu, kurį tiekėjas gali skųsti, nes apie šį pagrindą jam nebuvo pranešta anksčiau. Vis dėlto tiekėjų veiksmingos teisių gynybos neužtikrina tokia situacija, kai dėl pavėluoto informavimo apie perkančiosios organizacijos sprendimo naują pagrindą tiekėjas priverstas vienu metu dalyvauti dviejose skirtingose ginčo procedūrose: teisminėje dėl pirmojo sprendimo atmesti pasiūlymą pagrindo ir ikiteisminėje dėl naujojo. Dėl to perkančioji organizacija tiekėjui turi vienu metu nurodyti visas jo pasiūlymo neatitiktis, kurias galima nustatyti atitinkamoje procedūroje²³⁴⁹.

Tai, kad tiekėjas sužino apie savo pasiūlymo atmetimą, nesuteikia jam galimybės veiksmingai pateikti ieškinį, nes tokia informacija nepakankama tam, kad būtų galima įžvelgti galimą neteisėtumą, kurį būtų galima apskųsti. Tik po to, kai tiekėjui pranešta apie motyvus, dėl kurių jis buvo pašalintas iš viešojo pirkimo procedūros, jis gali susidaryti aiškią nuomonę

²³⁴⁴ LAT 2015 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-84-248/2015](#); 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-158/2011](#).

²³⁴⁵ LAT 2018 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-397-378/2018](#).

²³⁴⁶ LAT 2018 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-397-378/2018](#).

²³⁴⁷ ESTT 2007 m. spalio 11 d. sprendimas byloje *Lämmerzahl*, [C-241/06](#).

²³⁴⁸ LAT 2013 m. birželio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-324/2013](#).

²³⁴⁹ LAT 2013 m. birželio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-324/2013](#).

dėl galimo taikytinų nuostatų pažeidimo ir tikslingumo pareikšti ieškinį. Dėl to veiksmingumo principą užtikrina toks reguliavimas, tik jei nustatyti peržiūros procedūros terminai (ieškinių ir pretenzijų pateikimo) bus skaičiuojami nuo datos, kai ieškovas sužinojo arba turėjo sužinoti apie tariamą pažeidimą²³⁵⁰.

Taigi, viešojo pirkimo komisijos sprendimų motyvai ir pagrindai reikšmingi tiekėjams, nes šie jiems leidžia suprasti perkančiosios organizacijos veiksmų galimo (ne)teisingumo bei jų interesų užtikrinimo ar pažeidimo pobūdį ir apimtį, todėl suponuoja tiekėjų galimybę tinkamai ir veiksmingai ginti savo pažeistas teises. Dėl to pretenzijos ar ieškinio pateikimo terminas skaičiuojamas tik nuo tada, kai tiekėjas sužinojo apie pažeidimą, t. y. kai perkančioji organizacija pateikia priimto sprendimo motyvus.

Tiekėjų pareiga laikytis [VPI](#) 102 straipsnio 1 dalyje nustatytų terminų

Pretenzijos padavimo termino turinio analizė suponuoja išvadą, kad tiekėjas viešojo pirkimo ginčų nagrinėjimo procedūrose turi elgtis apdairiai ir paisyti [VPI](#) nustatytų terminų. Kiekvienas tiekėjas privalo domėtis viešo konkurso eiga, sąlygomis.

Jeigu perkančioji organizacija, laikydamasi [VPI](#) reikalavimų, informavo suinteresuotus asmenis apie vykdomą konkursą, pripažintina, kad kiekvienas tiekėjas apie konkursą informuotas tinkamai ir turėtų operatyviai ginti galbūt pažeistas subjektines teises. Toks teisinis reguliavimas įtvirtina tiekėjo pareigą domėtis vykdomu konkursu ir operatyviai ginti pažeistas subjektines teises²³⁵¹. Dėl to naudojimas perkančiosios organizacijos sprendimų apskundimo teise gali būti ribojamas, jeigu tiekėjas galėjo ar turėjo nustatyti pažeidimą, veikdamas taip rūpestingai, kaip galima tikėtis iš patyrusio tokio subjekto²³⁵².

Tiekėjai, siekdami efektyviai apginti savo galimai pažeistas teises, negali nepaisyti jiems nustatytų procedūrinių reikalavimų, t. y. reikalavimo laikytis privalomos ikiteisminės ginčo nagrinėjimo tvarkos ir [VPI](#) 102 straipsnio 1 dalyje nustatytų terminų pretenzijos ir ieškinio pateikimui, o priešingu atveju jie turi prisiimti neigiamų padarinių atsiradimo riziką: (i) pretenzija pateikta praleidus terminą – perkančioji organizacija turi teisę nenagrinėti pretenzijos, nebent ją priima ir išnagrinėja, tokiu būdu atnaujinama terminą (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 103 straipsnio 1 dalies komentarą*); (ii) ieškinys teismui pateiktas praleidus nustatytą terminą – proceso šalies prašymu teismas gali taikyti ieškinio senatį ir tokį ieškinį atmesti, išskyrus atvejus, kai ieškovo prašymu ar teismo iniciatyva pripažįstama, kad ieškinio senaties terminas praleistas dėl svarbių priežasčių.

[VPI](#) 102 straipsnio 1 dalyje nustatyti pretenzijos, prašymo ar ieškinio pateikimo terminai yra vertinami kaip atnaujinamieji. Atnaujinamasis yra toks terminas, kuriam pasibaigus teismas gali jį atnaujinti, jeigu terminas buvo praleistas dėl svarbių priežasčių. Nors procesinių terminų, ribojančių tiekėjų teisių gynimą viešuosiuose pirkimuose, nustatymas nacionalinėje teisėje ir jų taikymas yra teisėtas pagal ES direktyvas dėl tiekėjų teisių gynimo, tokie terminai negali būti taikomi, kaip pat draudžiama atsisakyti nagrinėti tas pretenzijas ar ieškinius, kurie pateikiami nors ir praleidus nustatytus terminus, tačiau dėl nepakankamo žinojimo tiekėjas

²³⁵⁰ ESTT 2010 m. sausio 28 d. sprendimas byloje *Uniplex*, [C-406/08](#).

²³⁵¹ LAT 2013 m. gruodžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. [AC-39-1](#). Teismų praktika. 2013.

²³⁵² ESTT 2010 m. sausio 28 d. sprendimas byloje *Uniplex*, [C-406/08](#).

negalėjo inicijuoti savo teisių gynimo anksčiau²³⁵³. Taigi, termino atnaujinimas, be kita ko, priklauso nuo subjektyvaus faktoriaus, t. y. nuo to, kiek, kada ir kokiomis aplinkybėmis tiekėjas sužinojo apie savo teisių pažeidimą viešųjų pirkimų procese (*detales žiūrėti VPI 103 straipsnio 1 dalies komentarą*), išskyrus atvejus, kai tiekėjas apie pirkimo sąlygų išaiskinimą sužinojo tik po pasiūlymų įvertinimo²³⁵⁴.

VPI 102 straipsnio 1 dalyje nustatyti pretenzijos, prašymo ar ieškinio pateikimo terminai reiškia, kad tiekėjai nurodytus dokumentus gali pateikti tiek perkančiosios organizacijos ar teismo darbo metu, tiek ir po darbo valandų. Dėl to, jei, pavyzdžiui, tiekėjas pretenziją perkančiajai organizacijai pateikia paskutinę termino dieną ir po darbo valandų, tai tokia pretenzija turi būti nagrinėjama.

Tuo atveju, jei paskutinė diena pretenzijai pateikti yra ne darbo ar oficialios šventės diena, tai paskutinė termino diena laikoma po jos einanti darbo diena (SK 1.121 straipsnio 2 dalis). Pavyzdžiui, paskutinė diena pretenzijai pateikti yra sausio 1 d., tai terminas pretenzijai pateikti bus laikoma po jos einanti darbo diena – sausio 2 d.

2. VPI 102 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta tiekėjo teisė kreiptis su prašymu ar ieškiniu į teismą, kai perkančioji organizacija neišnagrinėja (nepateikia savo pozicijos joje išdėstytais klausimais ir (arba) neatlieka su pretenzijos reikalavimais susijusių veiksmų) jai tiekėjo pateiktos pretenzijos per VPI 103 straipsnio 3 dalyje nustatytą 6 (šešių) darbo dienų terminą.

Sąvoka *neišnagrinėja pretenzijos*, kaip suporuojanti ieškinio senaties termino skaičiavimo pradžią, aiškinama siaurai, todėl jos taikymas neapima tokių situacijų, kai tiekėjui dėl atitinkamų aplinkybių objektyviai gali kilti pagrįstų lūkesčių dėl tolesnio pateiktos pretenzijos nagrinėjimo²³⁵⁵. Taigi, tuo atveju, jei egzistuoja tam tikros aplinkybės, kurios tiekėjui leistų manyti, kad pretenzija bus išnagrinėta, tai jis negali pasinaudoti VPI 102 straipsnio 2 dalyje įtvirtintomis sąlygomis ir nesulaukus perkančiosios organizacijos atsakymo į pretenziją kreiptis į teismą.

Tačiau tam tikrais atvejais perkančiosios organizacijos turi teisę pretenzijas nagrinėti ilgiau nei VPI 103 straipsnio 3 dalyje nustatytas terminas, tačiau tokiu atveju perkančioji organizacija privalo tiekėją informuoti dėl užsitęsusio pretenzijos nagrinėjimo, o tiekėjas negali pasinaudoti VPI 102 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta teise pareikšti ieškinį, kadangi vertinama, kad pretenzija yra tebenagrinėjama (*detales žiūrėti VPI 103 straipsnio 3 dalies komentarą*).

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo viešąjį pirkimą, kurio metu siekia įsigyti mokyklinių baldų kompleksą. Tiekėjas, nesutikdamas su perkančiosios organizacijos sprendimu dėl pasiūlymo eilės ir pirkimo laimėtojo nustatymo, pateikė perkančiajai organizacijai pretenziją. Pagal VPI 103 straipsnio 3 dalį perkančioji organizacija turi pareigą per šešias darbo dienas išnagrinėti tiekėjo pateiktą pretenziją. Perkančioji organizacija, siekdama įvertinti pretenzijoje

²³⁵³ ESTT 2002 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje *Universale-Bau ir kt.*, C-470/99; 2003 m. vasario 27 d. sprendimas byloje *Santex*, C-327/00.

²³⁵⁴ LAT 2015 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-309-248/2015.

²³⁵⁵ LAT 2018 m. spalio 19 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. e3K-3-371-378/2018.

nurodytų argumentų pagrįstumą, kreipėsi į Viešųjų pirkimų tarnybą dėl nuomonės pateikimo. Dėl šios priežasties perkančioji organizacija informavo tiekėją, kad pretenzija nebus išnagrinėta per [VPI](#) 103 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą terminą, kadangi ėmėsi aktyvių veiksmų, jog gautų kompetentingos institucijos išvadą ir galėtų tinkamai atsakyti į ieškovės pateiktus klausimus, t. y. išnagrinėti pretenziją iš esmės. Tiekėjas, net ir negavęs konkretaus (galutinio) atsakymo į pretenziją, turėjo duomenų, jog pretenzija tebenagrinėjama ir atsisakymas į jos argumentus bus pateiktas vėliau, todėl nėra pagrindo taikyti [VPI](#) 102 straipsnio 2 dalyje nustatytą terminą ieškiniui pareikšti. Be to, perkančioji organizacija taip pat turi elgtis sąžiningai ir vėliau laikytis pozicijos, kad tiekėjas nepraleido ieškinio senaties termino.

3. [VPI](#) 102 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta bendros taisyklės, nustatytos [VPI](#) 102 straipsnio 1 dalyje, išimtis, kai tiekėjas turi teisę kreiptis su ieškiniu į teismą dėl pirkimo sutarties ar preliminarios sutarties pripažinimo negaliojančia. Išimtis gali būti taikoma tik tais atvejais, kai egzistuoja šios trys sąlygos: (i) į teismą kreipiasi būtent tiekėjas; (ii) egzistuoja [VPI](#) 105 straipsnio 1 dalyje nurodyti pažeidimai; (iii) ieškinyje pareiškiamas per 6 (šešis) mėnesius nuo pirkimo sutarties sudarymo. Nurodytos sąlygos detalizuojamos toliau.

Pirma, [VPI](#) 102 straipsnio 3 dalis taikytina ne visiems asmenims, bet būtent tiekėjams, t. y. remiantis [VPI](#) 102 straipsnio 3 dalimi kreiptis į teismą gali tik tiekėjas (*detales žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 36 dalies komentarą*). Toks šios normos taikymas kildinamas iš [Direktyvos 89/665/EEB](#) nuostatų bei šiuo pagrindu ESTT suformuotų išaiškinimų. ESTT dėl [Direktyvos 2007/66/EB](#) taikymo asmenims (atitinkamai ir [VPI](#) 102 straipsnio 3 dalies), būtent, ar ji taikytina ir dėl perkančiųjų organizacijų reikiamų reikalavimų, nurodė, kad iš direktyvos nuostatų formuluotės negalima daryti išvados, kad ES teisės aktų leidėjas taip pat norėjo perkančiąsias organizacijas pripažinti subjektais, kurie gali reikalauti viešųjų pirkimų sutarčių sudarymo procedūrų peržiūros²³⁵⁶. Taigi, ESTT, suformuodamas nurodytus išaiškinimus, tuo pačiu ir konstatavo, kad nėra draudžiama išplėsti ieškovų ratą, tačiau LAT nurodė, kad Lietuvos įstatymų leidėjas jo neišplėto²³⁵⁷. Taigi, nors perkančioji organizacija pagal [VPI](#) 102 straipsnio 3 dalį nėra laikytina ieškovu, tačiau ji gali būti ieškovu remiantis kitomis teisės normomis.

Antra, [VPI](#) 102 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas ieškinio senaties terminas taikomas siaurai, t. y. tik dėl tam tikrų pažeidimų, nurodytų [VPI](#) 105 straipsnio 1 dalyje²³⁵⁸. [VPI](#) 105 straipsnio 1 dalies 1 – 3 punktuose įtvirtinti atvejai, kada teismas pripažįsta pirkimo sutartį ar preliminarą sutartį negaliojančia (*detales žiūrėti [VPI](#) 105 straipsnio 1 dalies komentarą*):

- i. kai perkančioji organizacija nepaskelbia apie pirkimą, kai tai nėra leidžiama pagal [VPI](#) reikalavimus;
- ii. kai perkančioji organizacija pažeidžia [VPI](#) 86 straipsnio 8 dalyje, 103 straipsnio 2 dalyje ar 104 straipsnio 2 dalyje nustatytus reikalavimus, dėl ko tiekėjas neturėjo galimybės pasinaudoti teisių gynimo priemonės iki sutarties sudarymo;
- iii. kai perkančioji organizacija pažeidžia [VPI](#) 78 straipsnio 6 dalies ar 79 straipsnio 9 ir 10 dalių nuostatas ir netaikė atidėjimo termino.

²³⁵⁶ ESTT 2010 m. spalio 21 d. sprendimas byloje *Symvoulio Apochetefseos Lefkosias*, [C-570/08](#).

²³⁵⁷ LAT 2016 m. sausio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-90-469/2016](#).

²³⁵⁸ LAT 2013 m. rugpjūčio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-415/2013](#).

Taigi, teikėjas pareikšti ieškinį teismui dėl pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pripažinimo negaliojančia gali tik dėl pirmiau nurodytų pažeidimų. Tačiau pažymėtina ir tai, kad [VPI 102](#) straipsnio 3 dalis yra betarpiškai susijusi su [VPI 20](#) straipsnio 4 dalyje įtvirtinta tiekėjo teise po viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo, bet ne vėliau kaip per 6 (šešius) mėnesius, prašyti perkančiosios organizacijos supažindinti su laimėjusio tiekėjo pasiūlymu ar paraiška (*detalesnį žiūrėti [VPI 20](#) straipsnio 4 dalies komentarą*). Atsižvelgiant į tai, kad ieškinio senaties terminas, įtvirtintas [VPI 102](#) straipsnio 3 dalyje, taikomas tik dėl tam tikrų pažeidimų, nurodytų [VPI 105](#) straipsnio 1 dalies 1-3 punktuose, tačiau pagal naująjį [VPI 20](#) straipsnio 4 dalies reguliavimą tiekėjai (ieškovai) iš esmės neribotai (tik pagrindinę bendrąją suinteresuotumą viešojo pirkimo rezultatais) gali kreiptis dėl laimėtojo pasiūlymo atskleidimo, todėl per šį terminą susipažinę su laimėtoju pasiūlymu ir, jų manymu, nustatę galimas jo neatitiktis pirkimo sąlygoms, jie turi teisę pareikšti ieškinį teisme (nereikalaujant iš jų teikti pretenzijos) laikydamiesi [VPI 102](#) straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatytų terminų. Tokiu atveju ieškinio senaties termino pradžios skaičiavimas sietinas su ieškiniu žiniu su laimėtojo pasiūlymu momentu.

Įprastinėse situacijose sutarties ginčijimas – išvestinis reikalavimas, reiškiamas pildant ieškinį tada, kai nepritaikomos laikinosios apsaugos priemonės ir dėl to sudaroma sutartis; tokiu atveju perkančiosios organizacijos veiksmų ginčijimui galioja ieškinio senaties terminai, įtvirtinti [VPI 102](#) straipsnio 1 ir 2 dalyse; ir priešingai – kai tiekėjas dėl perkančiosios organizacijos veiksmų (pavyzdžiui, apie pirkimą nepažinoma) ar kitų objektyvių priežasčių (pirkimas baigėsi sutarties sudarymu, pretenzija jau negali būti teikiama, tačiau sutarties nuostatos neatitinka pirkimo sąlygų ar pasiūlymo nuostatų) negali veiksmingai pasinaudoti įprastine ikiteismine ginčų procedūra, tokiu atveju taikytinas [VPI 102](#) straipsnio 3 dalyje įtvirtintas ieškinio senaties terminas²³⁵⁹.

Trečia, [VPI 102](#) straipsnio 3 dalyje įtvirtinta teise tiekėjai gali pasinaudoti per 6 (šešių) mėnesių terminą, kuris skaičiuojamas nuo pirkimo sutarties sudarymo dienos.

Šiuo aspektu [Direktyvos 2007/66/EB](#) 25-ojoje ir 27-ojoje konstatuojamosiose dalyse nurodyta, kad galimybės remtis sutarties negaliojimu apribojimas laiko atžvilgiu pateisinamas būtinybe ilgainiui užtikrinti perkančiųjų organizacijų ir perkančiųjų subjektų priimtų sprendimų teisinį tikrumą, tam reikėtų laikytis šių terminų galiojimo.

[VPI 102](#) straipsnio 3 dalyje nustatytas 6 (šešių) mėnesių terminas yra vertinamas kaip naikinamasis terminas, kuris negali būti atnaujintas²³⁶⁰. Tai iš esmės yra bendros atnaujinamų ieškinio senaties terminų ([CK 1.125](#) straipsnis) išimtis, kuri tiesiogiai įtvirtinta [Direktyvoje 2007/66/EB](#). Tad, tuo atveju, jei tiekėjas, praleidęs 6 (šešių) mėnesių terminą, kreipsis į teismą su ieškiniu, tai teismas iš esmės negalės šio termino atnaujinti. Tačiau, jei atsakovas (perkančioji organizacija) nepaprašys taikyti ieškinio senaties termino, tai tokiu atveju teismas turėtų ieškinį nagrinėti iš esmės.

4. [VPI 102](#) straipsnio 4 dalyje reglamentuojama tiekėjo teisė pareikšti ieškinį dėl to, kad perkančioji organizacija nepagrįstai nutraukė pirkimo sutartį.

²³⁵⁹ LAT 2013 m. rugpjūčio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-415/2013](#); 2018 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-211-248/2018](#).

²³⁶⁰ ESTT 2015 m. lapkričio 26 d. sprendimas byloje *MedEval*, [C-166/14](#).

VPI 102 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta taisyklė taikoma tada, kai tiekėjas vertina, kad perkančioji organizacija: (i) arba nepagrįstai nutraukė pirkimo sutartį dėl esminio pirkimo sutarties pažeidimo ar (ii) nepagrįstai priėmė sprendimą, kad tiekėjas pirkimo sutartyje nustatytą esminę pirkimo sutarties sąlygą vykdė su dideliais ir nuolatiniais trūkumais (dėl to perkančioji organizacija pritaikė sutartyje nustatytą sankciją (*detaliau žiūrėti VPI 91 straipsnio 1 dalies komentarą*)).

VPI 102 straipsnio 4 dalyje nurodytais atvejais tiekėjas turi teisę kreiptis per 30 (trisdešimt) dienų terminą, kuris skaičiuojamas nuo pirkimo sutarties nutraukimo arba perkančiosios organizacijos sprendimo išsiuntimo tiekėjams dienos. Tuo atveju, jei per VPI 102 straipsnio 4 dalyje nustatytą terminą tiekėjas nepareiškia ieškinio teismui dėl pirkimo sutarties nutraukimo, tai perkančioji organizacija, neturėdama duomenų apie sutarties nutraukimo ginčijimą teismine tvarka, turi įgyvendinti VPI 91 straipsnyje numatytą pareigą – tiekėją įtraukti į Nepatikimų tiekėjų sąrašą²³⁶¹ (*apie Nepatikimų tiekėjų sąrašą detaliau žiūrėti VPI 91 straipsnio komentarą*)).

Pavyzdys

Tiekėjas vykdo viešojo pirkimo būdu sudarytą sutartį pagal kurią jis įsipareigojo teikti kelionių organizavimo paslaugas. Pirkimo sutartyje įtvirtinta, kad perkančioji organizacija turi teisę vienašališkai nutraukti pirkimo sutartį dėl esminio sutarties pažeidimo ir apie nutraukimą informuoti tiekėją prieš 30 dienų. Perkančioji organizacija 2019 m. balandžio 1 d. informavo tiekėją, kad perkančioji organizacija nusitė, jog tiekėjas įvykdė esminę sutarties pažeidimą, dėl ko perkančioji organizacija vienašališkai nutraukia sutartį. Taip pat nurodė, kad sutartis bus laikoma nutraukta nuo 2019 m. gegužės 2 d. Tiekėjas, nesutikdamas su perkančiosios organizacijos sprendimu dėl pirkimo nutraukimo, turi teisę pareikšti ieškinį per 30 dienų, t. y. iki 2019 m. gegužės 1 d. įstatymu.

5. VPI 102 straipsnio 5 dalyje reglamentuojamos ieškinio pareiškimo teismui taisyklės, kurios taikomos tik egzistuojant šioms sąlygoms: (i) tiekėjui padaryta žala kildinama iš neteisėtų perkančiosios organizacijos veiksmų ar sprendimų ir (ii) VPI nenustatyta pareiga perkančiajai organizacijai raštu informuoti tiekėjus apie tokius veiksmus ar sprendimus. Taigi, tik nustačius abi šias sąlygas tiekėjas turi teisę kreiptis su ieškiniu į teismą VPI 102 straipsnio 5 dalies pagrindu.

Tačiau VPI 102 straipsnio 5 dalyje nėra konkrečiai nurodyta, kokie perkančiosios organizacijos veiksmai ar sprendimai, apie kuriuos perkančioji organizacija neturi raštu informuoti tiekėją, gali sukelti žalą tiekėjui. VPI 102 straipsnio 5 dalyje nurodytas atvejis galėtų būti siejamas su situacija, kai perkančioji organizacija tiekėjui suteikė informaciją apie pirkimo laimėtojo pasiūlymo informaciją, kurią sudaro tiekėjo komercinė paslaptis ir perkančioji organizacija neturėjo teisės jos suteikti. Nurodytu atveju tiekėjui gali būti sukliedama žala, kadangi perkančioji organizacija neteisėtai konkurentui atskleidė informaciją apie tiekėjo komercinę paslaptį.

²³⁶¹ Nepatikimų tiekėjų sąrašas viešai skelbiamas adresu: <https://vpt.lrv.lt/nepatikimi-tiekėjai-1>

Be to, ne tik turi būti nustatyti perkančiosios organizacijos neteisėti veiksmai ar sprendimai, bet ir iš tokių perkančiosios organizacijos veiksmų ar sprendimų tiekėjui turi būti padaryta žala. Žalos samprata yra įtvirtinta [CK](#) 6.249 straipsnyje, 6.258 straipsnyje ir apibūdinama kaip asmens turto netekimas arba sužalojimas, turėtos išlaidos (tiesioginiai nuostoliai), taip pat negautos pajamos, kurias asmuo būtų gavęs, jeigu nebūtų buvę neteisėtų veiksmų.

Taigi, jei nurodytais ar kitais atvejais, kai perkančioji organizacija neturi pareigos tiekėjus raštu informuoti apie atliktus veiksmus ar priimtus sprendimus, ir tokiais veiksmais tiekėjui yra padaryta žala, tai turi būti vadovaujamosi [CK](#) 1.125 straipsnyje įtvirtintais ieškinio pareiškimo senaties terminais.

Autorių nuomone, tiekėjui, siekiančiam reikalauti žalos atlyginimo iš perkančiosios organizacijos [VPI](#) 102 straipsnio 5 dalies pagrindu, visų pirma turi būti priimtas sprendimas, kuriuo galutinai pripažįstamas šis pažeidimas, o tik tada tiekėjas turi teisę kreiptis į teismą su ieškiniu dėl žalos atlyginimo²³⁶². Tad tokiu atveju, [CK](#) 1.125 straipsnyje įtvirtinti ieškinio senaties terminai turėtų būti skaičiuojami nuo sprendimo, kuriuo pripažįstami neteisėti perkančiosios organizacijos veiksmai, priėmimo.

²³⁶² LAT 2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-7-359-469/2018](#).

103 straipsnis. Pretenzijos nagrinėjimas perkančiojoje organizacijoje

1. Perkančioji organizacija privalo nagrinėti tik tas tiekėjų pretenzijas, kurios gautos iki pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymo dienos ir pateiktos laikantis šio įstatymo 102 straipsnio 1 dalyje nustatytų terminų. Neprivaloma nagrinėti pretenzijų, teikiamų pakartotinai dėl to paties perkančiosios organizacijos priimto sprendimo arba atlikto veiksmo.
2. Perkančioji organizacija, gavusi pretenziją, nedelsdama sustabdo pirkimo procedūrą, kol bus išnagrinėta ši pretenzija ir priimtas sprendimas. Perkančioji organizacija negali sudaryti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties anksčiau kaip po 10 dienų (supaprastintų pirkimų atveju – anksčiau negu po 5 darbo dienų) nuo rašytinio pranešimo apie jos priimtą sprendimą išsiuntimo pretenziją pateikusiam tiekėjui, suinteresuotiems kandidatams ir suinteresuotiems dalyviams dienos, o jeigu šis pranešimas nebuvo siunčiamas elektroninėmis priemonėmis, – ne anksčiau kaip po 15 dienų.
3. Perkančioji organizacija privalo išnagrinėti pretenziją, priimti motyvuotą sprendimą ir apie jį, taip pat apie anksčiau praneštą pirkimo procedūros terminų pasikeitimą raštu pranešti pretenziją pateikusiam tiekėjui, suinteresuotiems kandidatams ir suinteresuotiems dalyviams ne vėliau kaip per 6 darbo dienas nuo pretenzijos gavimo dienos.

VPI 103 straipsnyje reglamentuojama pretenzijos nagrinėjimo tvarka, terminai bei su tuo susiję veiksmai, kuriuos perkančioji organizacija privalo atlikti nagrinėdama tiekėjų pateiktas pretenzijas.

Lietuvoje iš esmės egzistuoja dviejų etapų viešųjų pirkimų ginčų nagrinėjimo sistema: (i) ikiteisminė stadija, t. y. pretenzijos pateikimas perkančiajai organizacijai ir jos nagrinėjimas; (ii) teisminė stadija, t. y. kai pretenzija (ne)tenkinama arba tenkinama iš dalies, pretenziją pateikęs tiekėjas (ar jo konkurentas) turi teisę kreiptis į teismą. Prie pastarojo etapo taip pat priskirtini atvejai, kai viešąjį interesą ginanti institucija teikia ieškinį teismui dėl perkančiosios organizacijos veiksmų pripažinimo neteisėtais ir (ar) negaliojančiais.

VPI 103 straipsnyje reglamentuojamas pirmojo etapo (pretenzijos nagrinėjimo) įgyvendinimas, kurio esmė – prieš viešojo pirkimo sutarties sudarymą leisti tiekėjui ir perkančiajai organizacijai išspręsti nesutarimus galimai išvengiant teismo proceso, t. y. perkančiajai organizacijai panaikinti jos netinkamus sprendimus arba besiskundžiančiam tiekėjui išsamiau išdėstyti šių sprendimų priėmimo priežastis ir motyvus.

Kasacinio teismo nuosekliai pažymima, kad perkančiosios organizacijos, nors jos ir nėra peržiūros institucijos, bet dėl privalomos ikiteisminės ginčų sprendimo sistemos turi plačius įgaliojimus bendradarbiauti su tiekėjais, o kartais ir pareigą, išplaukiančią iš tiekėjų veiksmingos teisios apsaugos tikslo, pagal savo kompetenciją ir turimas priemones imtis reikalingų veiksmų, užtikrinančių tiekėjams realias galimybes apginti galbūt pažeistus interesus⁶³.

⁶³ LAT 2018 m. gegužės 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-212-378/2018](#).

Perkančiosios organizacijos, nagrinėdamos pretenzijas, privalo užtikrinti, kad tiekėjų galimybė pasinaudoti peržiūros procedūromis būtų ne formali, bet realiai įgyvendinama²³⁶⁴. Perkančioji organizacija privalo nagrinėti tiekėjų pateiktas pretenzijas, iš šios pareigos išplaukia jos teisė spręsti, ar tiekėjo pateikta pretenzija atitinka reikalavimus, ar ji priimtina ir ar nagrinėtina iš esmės, taip pat teisė spręsti dėl praleisto pretenzijos pateikimo termino atnaujinimo. Aplinkybė, kad perkančioji organizacija priėmė ir išnagrinėjo tiekėjo pretenziją, kuri jai buvo pateikta praleidus pretenzijos pateikimo terminą, reiškia ir tai, kad šį terminą perkančioji organizacija atnaujino, o toks VPI nuostatų aiškinimas atitinka veiksmingumo principo turinį²³⁶⁵. Tačiau tuo atveju, kai perkančioji organizacija pretenziją atmeta ne tik dėl nepagrįstų tiekėjo argumentų, bet ir dėl praleisto pretenzijos pateikimo termino, laikytina, kad tokie jos veiksmai nelemia pretenzijos pateikimo terminų atnaujinimo²³⁶⁶. Perkančioji organizacija kiekvienu atveju turi vertinti konkrečiai susiklosčiusias aplinkybes ir ne formaliai vertinti tiekėjų pateiktas pretenzijas, bet užtikrinant, kad tiekėjams būtų suteikta galimybė pasinaudoti peržiūros procedūra.

1. VPI 103 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos tiekėjų pateiktų pretenzijų nagrinėjimo sąlygos, t. y. kokias pretenzijas perkančioji organizacija privalo nagrinėti.

VPI 103 straipsnio 1 dalyje reglamentuojamos tik pretenzijų, o ne bet kokių kitokių dokumentų nagrinėjimas (pavyzdžiui, prašymas paaiškinti pirkimo sąlygas, pateikti tam tikrą informaciją ir pan.). Praktikoje susiklosto situacijų, kai iš tiekėjo pateikto dokumento nėra aišku, ar tiekėjas teikia pretenziją dėl pirkimo sąlygų neteisėtumo, ar tik prašymą jas paaiškinti. Tokiu atveju perkančioji organizacija, siekiama nustatyti, ar tiekėjas teikia pretenziją, ar tik prašo paaiškinti ar patikslinti pirkimo dokumentus, kiekvienu atveju turi vertinti tiekėjo kreipimosi turinį. Jeigu iš informacijos turinio ir kitų požymių galima nustatyti, kad tai pretenzija, net jeigu pats dokumentas neįvardytas pretenzija, tuomet tiekėjo pateiktas dokumentas turi būti tokiu pripažįstamas ir nagrinėjamas kaip pretenzija. Dėl to rekomenduotina tiekėjams, teikiantiems pretenziją perkančiajai organizacijai, aiškiai ir tiksliai nurodyti, kad yra teikiama būtent pretenzija.

Pažymėtina, kad tiekėjo teisė prašyti paaiškinti pirkimo dokumentų reikalavimus ir tiekėjo teisė į perkančiąją organizaciją kreiptis su pretenzija yra du skirtingi ir vienas nuo kito nepriklausomi tiekėjų teisių įgyvendinimo ir gynimo būdai, kuriais tiekėjai naudojami laikydamiesi teisės aktuose ir pirkimo dokumentuose nustatytų sąlygų ir tvarkos. Tuo atveju, jei tiekėjas siekia pasinaudoti savo teise prašyti pirkimo dokumentų paaiškinimų, sužinoti, ar perkančioji organizacija ketina rengti dėl to susitikimą su tiekėjais, jis privalo į perkančiąją organizaciją kreiptis per pirkimo dokumentuose nustatytą terminą ir pirkimo dokumentuose nustatytą tvarką²³⁶⁷. Be to, tiekėjo perkančiajai organizacijai pateikti paklausimai dėl priimtų sprendimų motyvų paaiškinimo taip pat savaime nelaikytini pretenzijomis²³⁶⁸. Tad tuo atveju,

²³⁶⁴ LAT 2009 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-25/2009](#); 2009 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-35/2009](#); 2010 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-150/2010](#); 2010 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-425/2010](#).

²³⁶⁵ LAT 2009 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-35/2009](#).

²³⁶⁶ LAT 2014 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-544/2014](#).

²³⁶⁷ LAT 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-158/2011](#); 2011 m. gruodžio mėn. 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-509/2011](#).

²³⁶⁸ LAT 2018 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-397-378/2018](#).

jei tiekėjas perkančiajai organizacijai siekia pateikti pretenziją, o ne paklausimą, jis, kaip nurodyta pirmiau, tai turėtų aiškiai ir nurodyti.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo kelionių organizavimo paslaugų viešąjį pirkimą. Perkančioji organizacija priėmė sprendimą atmesti tiekėjo UAB „X“ pasiūlymą ir apie tai informavo tiekėją. Tiekėjas, nepraleisdamas [VPI](#) 102 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyto termino, pateikė perkančiajai organizacijai pretenziją, į kurią perkančioji organizacija pateikė atsakymą. Tiekėjas, gavęs perkančiosios organizacijos atsakymą į pretenziją, pateikė perkančiajai organizacijai prašymą, kuriuo perkančiosios organizacijos prašė dar kartą persvarstyti priimtą sprendimą dėl tiekėjo pasiūlymo atmetimo. Tiesioginis tiekėjo dokumentas (prašymas) yra vertinamas ne kaip pretenzija, bet kaip tiekėjo papildomas paklausimas. Tiekėjas, gavęs perkančiosios organizacijos atsakymą į pretenziją, turėjo ne teikti papildomus paklausimus, o kreiptis su ieškiniu į teismą per [VPI](#) 102 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatytus terminus.

[VPI](#) 103 straipsnio 1 dalyje nustatyta bendroji taisyklė, pagal kurią perkančiosios organizacijos privalo nagrinėti tik tas tiekėjų pretenzijas, kurios: (i) gautos iki pirkimo sutarties ar preliminarosios sutarties sudarymo dienos; (ii) pateiktos laikantis [VPI](#) 102 straipsnio 1 dalyje nustatytų terminų; (iii) pretenzija nėra teikiama pakartotinai dėl to paties perkančiosios organizacijos priimto sprendimo ar atlikto veiksmo. Taigi, perkančioji organizacija pareigą nagrinėti tiekėjų pateiktas pretenzijas turi tik tais atvejais, kai tenkinamos visos pirmiau nurodytos sąlygos. Tačiau net jeigu netenkinama kuri nors iš nurodytų sąlygų, perkančioji organizacija, siekdama užtikrinti viešųjų pirkimų skaidrumą ir atvirumą, galėtų tokią pretenziją išnagrinėti ir dėl to priimti sprendimą.

Kita vertus, pagal teismų praktiką perkančiajai organizacijai bet koku atveju rekomenduotina spręsti dėl tiekėjų pretenzijų (t. y. nepalikti jų nenagrinėtų apskritai), taip sumažinant netinkamą pirmiau nurodytų sąlygų egzistavimo vertinimo riziką. Atsižvelgiant į tai, sąvoka „privalo nagrinėti“ daugiau reiškia perkančiosios organizacijos veiksmų teisinį, o ne faktinį pobūdį, t. y. perkančioji organizacija faktiškai neturėtų ignoruoti nė vienos pretenzijos, bet galėtų esant tam tikroms aplinkybėms, kai kurių jų nenagrinėti iš esmės. Teismų praktikoje nurodoma, kad net ir nusprendus jų nenagrinėti, perkančioji organizacija šias pretenzijas turi atmesti, palikti nenagrinėtas, bet ne apskritai nevertinti²³⁶⁹. Priešingu atveju, laikytina, kad pretenzija buvo neišnagrinėta ir tiekėjui iš naujo pradedamas skaičiuoti ieškinio senaties terminas.

Perkančioji organizacija, išnagrinėjusi tiekėjo pateiktą pretenziją, gali nuspręsti priimti tokius sprendimus: (i) pretenziją tenkinti visiškai arba iš dalies; (ii) pretenzijos netenkinimo atveju – arba pretenziją atmesti, arba palikti nenagrinėta.

Kaip jau nurodyta, [VPI](#) 103 straipsnio 1 dalyje nustatytos sąlygos, pagal kurias perkančioji organizacija privalo nagrinėti tiekėjų pateiktas pretenzijas, kurios detalizuojamos toliau.

²³⁶⁹ LAT 2018 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-397-378/2018](#).

Pirma, [VPI](#) 103 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad perkančioji organizacija privalo nagrinėti tik tas tiekėjų pretenzijas, kurios gautos iki pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymo dienos.

[VPI](#) 103 straipsnio 1 dalyje vartojama sąvoka *iki pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymo* reiškia, kad ikiteisminė ginčų nagrinėjimo stadija yra privaloma tik iki sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymo momento. Dėl to pretenzijos, gautos jau po preliminariosios sutarties ar sutarties sudarymo, neprivalo būti nagrinėjamos. Taigi, pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymo atidėjimo terminu yra apibrėžta teisė pateikti pretenzijas ir perkančiųjų organizacijų pareiga priimti ir jas nagrinėti.

Tačiau sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymui atidėjimo terminas gali būti netaikomas atliekant mažos vertės pirkimus ([VPI](#) 25 straipsnio 2 dalis), kas reiškia, kad tokiu atveju tiekėjams yra apsunkintos galimybės mažos vertės pirkimų atvejais pateikti pretenzijas perkančiajai organizacijai. Tačiau, jei tiekėjas pretenziją pateikia iki pirkimo ar preliminariosios sutarties sudarymo, nepaisant to, ar buvo taikomas atidėjimo terminas, ar nebuvo, tai pretenzija turi būti nagrinėjama. Kita vertus, jei objektyviai tiekėjas negali pateikti pretenzijos, tai nereiškia, kad jam apskritai apribojama teisė į teisminę gynybą, o tai turėtų būti aiškinama kaip situacija, kai šalių ginčas sprendinys tik teismo procese.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdo mažos vertės pirkimą, kuriuo siekiama įsigyti baldus. Pirkimo sąlygose nurodyta, kad pirkimo sutarties sudarymui nėra taikomas atidėjimo terminas. Perkančioji organizacija pirkimo sutartį sudarė 2 (antrą) dieną po informavimo apie nustatytą pirkimo laimėtoją. Tiekėjas perkančiajai organizacijai pretenziją pateikė kitą dieną po pirkimo sutarties sudarymo, tad tokia tiekėjo pretenzija neprivalo būti nagrinėjama. Jei perkančioji organizacija tiekėjo pretenzijos nebenauginė, tiekėjas gali ieškiniu kreiptis į teismą.

Antra, [VPI](#) 103 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad perkančioji organizacija privalo nagrinėti tas tiekėjų pretenzijas, kurios pateiktos laikantis [VPI](#) 102 straipsnio 1 dalyje nustatytų terminų.

[VPI](#) 102 straipsnio 1 dalyje įtvirtinti pretenzijos pateikimo perkančiajai organizacijai terminai, kas reiškia, kad tiekėjas viešojo pirkimo ginčų nagrinėjimo procedūrose turi elgtis apdairiai ir paisyti [VPI](#) nustatytų terminų.

LAT yra pažyminęs, kad tuo atveju, jei perkančioji organizacija, laikydamasi [VPI](#) reikalavimų, informavo suinteresuotus asmenis apie vykdomą konkursą, pripažintina, kad kiekvienas tiekėjas apie konkursą informuotas tinkamai ir turėtų operatyviai ginti galbūt pažeistas subjektyvias teises. Toks teisinis reguliavimas įtvirtina tiekėjo pareigą domėtis vykdomu konkursu, t. y. elgtis pagal *bonus pater familias* (apdairaus, rūpestingo ir atidaus žmogaus) standartą ir operatyviai ginti pažeistas subjektyvias teises. Tokių terminų reglamentavimu siekiama užtikrinti viešojo pirkimo procedūrų operatyvumą²³⁷⁰. Kitaip tariant,

²³⁷⁰ LAT 2013 m. gruodžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. [AC-39-1](#). Teismų praktika. 2013.

savo teisių gynimu turi pasirūpinti kiekvienas tiekėjas asmeniškai pats ir tuomet, kai anksčiausiai sužinojo apie savo galimą teisių pažeidimą.

Pretenzijos padavimo terminas – procedūrinis terminas, kuris yra tiesiogiai susijęs tik su tam tikrų veiksmų atlikimu neteisminėse procedūrose ir jo praleidimas nepanaikina asmens teisės į jo pažeistų teisių gynybą teisme. Šio termino praleidimas nelemia tiekėjo teisės pareikšti pretenziją ir perkančiosios organizacijos teisės nagrinėti pretenziją pasibaigimo.

Nepaisant to, kad tiekėjai pretenziją perkančiajai organizacijai privalo pateikti per [VPI 102](#) straipsnio 1 dalyje įtvirtintus terminus, tačiau tiekėjai, net ir praėjus pretenzijų padavimo terminui, skaičiuojamam po sužinojimo ar turėjimo sužinoti apie tariamą savo teisių pažeidimą, nepraranda teisės paduoti pretenziją, o perkančiosios organizacijos turi teisę tokią pretenziją priimti ir nagrinėti, tokiu būdu atnaujinamos praleistą procedūrinį pretenzijos pateikimo terminą. Kitaip tariant, perkančioji organizacija, gavusi tiekėjo pretenziją praleidus [VPI 102](#) straipsnio 1 dalyje nustatytus terminus, gali priimti tokius sprendimus:

- 1) pretenzijos nenagrinėti iš esmės ir tuo pagrindu ją atmesti, atskirai apie tai raštu informuojant tiekėją. Tiekėjas, nesutinkantis su perkančiosios organizacijos sprendimu dėl atsisakymo nagrinėti pretenziją, gali kreiptis į teismą [VPI 102](#) straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka ([CPK 423²](#) straipsnio 3 dalis). Tuo atveju, jei teismas pripažįsta, kad ieškovo nurodyti argumentai, kuriais grindžiamas nesutikimas su priimtu sprendimu atsisakyti nagrinėti jo kreipimąsi, yra pagrįsti, teismas nagrinėja bylą iš esmės. Jei teismas vertina, kad perkančioji organizacija pagrįstai nenagrinėjo pretenzijos, nutraukia bylą ([CPK 293](#) straipsnio 2 dalis).

Taip pat gali susiklostyti situacijos, kai perkančioji organizacija tiekėjo pretenziją nagrinėja iš esmės, bet jos, kaip nepagrįstos, netenkina ne tik dėl, jos manymu, nepagrįstų tiekėjo argumentų, bet ir dėl praleisto pretenzijos pateikimo termino. Tuomet laikoma, kad tokie jos veiksmai *de jure* (teisiškai) nelemia pretenzijos pateikimo terminų atnaujinimo, o tokia situacija patenka į [CPK 423²](#) straipsnio 3 dalies reguliavimą dėl atsisakymo nagrinėti tiekėjo kreipimąsi, pareikštą išankstinio ginčo sprendimo ne teisme tvarka²³⁷¹. Kitaip tariant, perkančioji organizacija pretenziją iš esmės palieka nenagrinėtą, bet tuo pačiu išreiškia savo poziciją dėl tiekėjo pretenzijos argumentų ir reikalavimų nepagrįstumo. Toks perkančiosios organizacijos sprendimas vertinamas kaip atsisakymas nagrinėti pretenziją.

- 2) pretenziją nagrinėti iš esmės ir pretenzijoje nurodytus reikalavimus patenkinti arba nepatenkinti²³⁷². Perkančiosios organizacijos valia (bet nebūtinai atskiras nurodymas raštu) atnaujinti praleistą pretenzijos pateikimo terminą turi būti aiškiai nustatyta.

Trečia, perkančioji organizacija gali nenagrinėti pretenzijų, teikiamų pakartotinai dėl to paties perkančiosios organizacijos priimto sprendimo arba atlikto veiksmo.

[VPI](#) įtvirtinta tiekėjų teisė dėl perkančiųjų organizacijų sprendimų paduoti vieną pretenziją vėliau teikti ieškinį teismui, jei pretenzija nepatenkinta ar neišnagrinėta, o

²³⁷¹ LAT 2015 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-84-248/2015](#); 2014 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-544/2014](#).

²³⁷² LAT 2015 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-84-248/2015](#); 2014 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-544/2014](#).

perkančiosios organizacijos turi teisę pakartotines (dėl to paties sprendimo tuo pačiu pagrindu) pretenzijas palikti nenagrinėtas, tokiu atveju ieškinio senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo sužinojimo apie pirmosios pretenzijos išnagrinėjimą ar nuo datos, kai ji turėjo būti išnagrinėta²³⁷³. Tačiau tiekėjas, perkančiajai organizacijai pateikęs vieną pretenziją, dėl to pagal [VPI](#) neribojamas pateikti naujų, jeigu šios nelaikytinos pakartotinėmis. Kaip nurodyta pirmiau, pretenzijų pakartotinumą suponuoja perkančiųjų organizacijų teisė jų nevertinti (jas atmesti, palikti nenagrinėtas), bet ne apskritai jų nevertinti (jas ignoruoti)²³⁷⁴. Tai reiškia, kad perkančioji organizacija, gavusi pakartotinę pretenziją ir nusprendusi jos nenagrinėti, bet kuriuo atveju turi apie tai informuoti tiekėją, nurodydama, kad pretenzija arba yra atmesta, arba paliekama nenagrinėta.

Remiantis [VPI](#) 103 straipsnio 1 dalimi, pakartotinę pretenziją turi būti suprantama kaip tokia, kuri teikiama arba dėl to paties perkančiosios organizacijos priimto sprendimo ir tuo pačiu pagrindu (pavyzdžiui, dėl sprendimo nustatyti laimėjusį pasiūlymą kaip ekonomiškai naudingiausią pagal pirkimo sąlygas), arba dėl to paties atlikto veiksmo.

Pretenzijų pakartotinumui vertinti svarbus ne perkančiųjų organizacijų ginčijamų sprendimų priėmimo momentas, o šių sprendimų turinio atskirtis²³⁷⁵. Pavyzdžiui, perkančioji organizacija, paskelbusi pirkimo sąlygas, iš to paties tiekėjo gavo dvi skirtingas pretenzijas, tačiau nors jomis ginčijo pirkimo sąlygas, tačiau skirtingus reikalavimus. Vis dėlto tai, kad tiekėjas pateikė pretenziją dėl konkretaus pirkimo sąlygų reikalavimo, kuris iš esmės susijęs su kitu reikalavimu, nereiškia, kad tiekėjas kartu iškvestavo ir kitą, kadangi tokiu atveju tai suponuotų menamų ar tariamų tiekėjo reikalavimų nagrinėjimą ir nepagrįstą ikiteisminės ginčo stadijos apimties nustatymą²³⁷⁶.

Perkančiųjų organizacijų sprendimų turinio skirtingumas taip pat gali būti pripažintas ir tais atvejais, kai ginčijami jų veiksmai pagal tą pačią viešojo pirkimo nuostatą, bet kitu pagrindu²³⁷⁷. Taigi, tuo atveju, jei perkančioji organizacija, gavusi pretenziją, nustato, kad ji laikoma pakartotine, turi teisę jos nenagrinėti iš esmės ir šiuo pagrindu atmesti.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija viešajame pirkime nustatė pasiūlymo eilę ir pirkimo laimėtoją, apie tai raštu informavo visus tiekėjus. II-oje vietoje esantis tiekėjas pateikė perkančiajai organizacijai pretenziją dėl pirkimo laimėtojo neatitikties kvalifikacijos reikalavimui. Perkančioji organizacija, susipažinusi su pretenzija, kreipėsi į pirkimo laimėtoją dėl paaiškinimų ir papildomų dokumentų pateikimo, o juos gavusi nustatė, kad pirkimo laimėtojas atitinka pirkimo sąlygų reikalavimus, dėl to pretenziją atmetė kaip nepagrįstą. Tiekėjas po kelių dienų nuo pirmosios pretenzijos išnagrinėjimo pateikė dar vieną pretenziją perkančiajai organizacijai, kurioje prašė panaikinti sprendimą dėl pasiūlymo eilės ir pirkimo laimėtojo nustatymo ir pripažinti, kad pirkimo laimėtojas neatitinka kvalifikacijos reikalavimo. Tiekėjas pretenzijoje nurodė, kad ji privalo būti nagrinėjama ir nevertinama kaip pakartotinė, nes

²³⁷³ LAT 2012 m. balandžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-170/2012](#).

²³⁷⁴ LAT 2018 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-397-378/2018](#).

²³⁷⁵ LAT 2018 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-360-248/2018](#); 2015 m. rugpjūčio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-466-969/2015](#).

²³⁷⁶ LAT 2015 m. rugpjūčio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-466-969/2015](#).

²³⁷⁷ LAT 2016 m. kovo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-177-916/2016](#).

tiekęjas remiasi naujais argumentais ir dokumentais, paaiškęjusiems tik perkančiosios organizacijos atsakyme į pirmąją pretenziją. Pretenzija vertinama kaip pakartotinė ([VPI 103](#) straipsnio 1 dalis) ir gali būti nenagrinėjama, nes: (i) abi pretenzijos pareikštos dėl to paties sprendimo – sprendimo dėl pasiūlymo eilės ir pirkimo laimėtojo nustatymo; (ii) abi pretenzijos pareikštos tuo pačiu pagrindu – dėl pirkimo laimėtojo atitikties kvalifikacijos reikalavimams.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija vykdomame viešajame pirkime gavo tiekėjo pretenziją dėl pirkimo laimėtojo atitikties pirkimo sąlygų reikalavimams. Perkančioji organizacija, susipažinusi su pretenzija, nusprendė kreiptis į pirkimo laimėtojo dėl papildomų dokumentų pateikimo ir panaikino sprendimą dėl pasiūlymo eilės. Įvertinusi gautus papildomus dokumentus, perkančioji organizacija nusprendė atmesti pretenziją kaip nepagrįstą ir priėmė naują sprendimą dėl pasiūlymo eilės ir pirkimo laimėtojo. Tuo pat metu tiekėjas perkančiajai organizacijai pateikė dar vieną pretenziją, kuria prašė panaikinti naują priimtą sprendimą dėl pasiūlymo eilės. Tokia tiekėjo pateikta pretenzija vertinama kaip pakartotinė ([VPI 103](#) straipsnio 1 dalis), kadangi teikiama dėl to paties perkančiosios organizacijos sprendimo turinio atžvilgiu, dėl to perkančioji organizacija turi teisę jos nenagrinėti.

2. [VPI 103](#) straipsnio 2 dalyje nurodyti perkančiosios organizacijos veiksmai, kurie privalo būti atliekami gavus tiekėjo pretenziją, t.y.: (i) pirkimo procedūrų sustabdymas; (ii) pirkimo ar preliminariosios sutarties sudarymo termino nukėlimas.

Pirkimo procedūrų sustabdymas

Perkančioji organizacija, gavusi pretenziją, visų pirma privalo nedelsiant sustabdyti pirkimo procedūras, kol bus išnagrinėta pretenzija ir priimtas sprendimas. Viešųjų pirkimų procedūrų sustabdymas yra svarbus dėl to, kad būtų užtikrinta reali ir veiksminga tiekėjų pažeistų teisių gynyba bei nebūtų sudaryta viešojo pirkimo sutartis, dėl kurios varžosi tiekėjas ir jo konkurentai²³⁷⁸. Procedūrų sustabdymas reiškia, kad perkančioji organizacija negali priimti kitokių sprendimų ar atlikti kitų veiksmų, išskyrus patį pretenzijos nagrinėjimą. Tuo atveju, jei vykdomas pirkimas yra suskaidytas į dalis ir tiekėjas pretenziją pateikia tik dėl vienos pirkimo dalies, tai tokiu atveju pirkimo procedūros stabdomos tik dėl tos dalies, dėl kurios pateikta pretenzija, o ne dėl viso pirkimo.

[VPI 103](#) straipsnio 2 dalyje įtvirtinta perkančiosios organizacijos pareiga stabdyti pirkimo procedūras, gavus pretenziją. [VPI 103](#) straipsnio 2 dalyje nenustatyta, kad tam tikrais atvejais perkančiosios organizacijos gali nestabdyti pirkimo procedūrų, kas iš esmės reiškia, kad visais atvejais turi būti stabdomos pirkimo procedūros, gavus tiekėjo pretenziją. Komentaro autorių nuomone, perkančioji organizacija privalo stabdyti pirkimo procedūras net ir tais atvejais, kai tiekėjas pretenziją pateikia pavėluotai ir perkančioji organizacija tą pačią dieną nusprendžia nenagrinėti pretenzijos.

Tai pat gali susiklostyti situacijos, kai tiekėjas pateikia perkančiajai organizacijai pretenziją dėl pirkimo sąlygų reikalavimų neteisėtumo prieš pasibaigiant pasiūlymo pateikimo terminui, o perkančioji organizacija nesustabdo pirkimo procedūrų ir tik pasibaigus pasiūlymo

²³⁷⁸ LAT 2017 m. gegužės 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-219-690/2017](#).

pateikimo terminui informuoja tiekėją, kad, pavyzdžiui, pretenzija yra pateikta praleidus [VPI](#) 102 straipsnio 1 dalyje 2 punkte nustatytą terminą. Toks formalus [VPI](#) taikymas gali reikšti tiekėjo teisių ribojimą, kai jis dėl pretenzijos nagrinėjimo praranda teisę į pasiūlymo pateikimą, dėl to, autorių nuomone, tokiu atveju perkančiosios organizacijos, gavusios pretenziją, privalo stabdyti pirkimo procedūras ir atidėti pasiūlymo pateikimo terminą bent jau tokiam terminui, kuris buvo likęs iki paduodant pretenziją.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija 2020 m. sausio 6 d. paskelbė supaprastinto pirkimo būdu vykdomą pirkimą. Pasiūlymų pateikimo terminas – 2020 m. sausio 23 d. 9 val. Tiekėjas, nesutikdamas su pirkimo sąlygose įtvirtintu kvalifikaciniu reikalavimu, perkančiajai organizacijai 2020 m. sausio 14 d. pateikė pretenziją. Perkančioji organizacija, gavusi tiekėjo pretenziją, informavo tiekėjus apie sustabdytas pirkimo procedūras. Perkančioji organizacija 2020 m. sausio 21 d. tiekėją informavo, kad pretenzija nenagrinėjama dėl praleisto pretenzijos pateikimo termino, t. y. tiekėjas, vadovaujantis [VPI](#) 102 straipsnio 1 dalies 2 punktu, pretenziją turėjo pateikti iki 2020 m. sausio 13 d. Perkančioji organizacija, atsakymą į pretenziją pateikusi tik 2020 m. sausio 21 d. (prieš pat pasiūlymo pateikimo terminą) ir nepratęsusi pasiūlymo pateikimo teikimo, apribojo tiekėjo galimybes pateikti pasiūlymą pirkime. Dėl to perkančioji organizacija turėjo ne tik sustabdyti pirkimo procedūras, bet ir pratęsti pasiūlymo pateikimo terminą.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija 2020 m. sausio 6 d. paskelbė apie vykdomą mažos vertės pirkimą. Pasiūlymų pateikimo terminas – 2020 m. sausio 13 d. Tiekėjas, nesutikdamas su pirkimo sąlygų reikalavimais, 2020 m. sausio 8 d. pateikė perkančiajai organizacijai pretenziją. Perkančioji organizacija sustabdė pirkimo procedūras ir tiekėją apie pretenzijos išnagrinėjimą informavo 2020 m. sausio 10 d. Perkančioji organizacija tiekėjus taip pat informavo apie tai, kad procedūros tęsiamos ir pasiūlymų pateikimo terminas pratęsiamas, nustatant, kad tiekėjai pasiūlymą turi pateikti iki 2020 m. sausio 15 d.

Tačiau perkančioji organizacija neturi stabdyti pirkimo procedūrų tais atvejais, kai tiekėjas tik išreiškė perkančiajai organizacijai ketinimą pateikti pretenziją dėl priimtų sprendimų, t. y. ne pateikė rašytinę pretenziją, o tik išreiškė ketinimą tai padaryti ateityje²³⁷⁹. Nors toks tiekėjo pranešimas būtų raštu protokoluotas viešojo pirkimo komisijos posėdyje, tačiau tai vis dėlto nelaikytina rašytine pretenzija [VPI](#) 102 straipsnio 1 dalies prasme, kas reiškia, kad perkančioji organizacija neturi stabdyti pirkimo procedūrų²³⁸⁰.

[VPI](#) perkančiosioms organizacijoms nenustatyta pareiga informuoti tiekėjus apie pirkimo procedūros stabdymą, kai yra gauta pretenzija. Informuoti tiekėjus privaloma tik apie priimtą sprendimą dėl pretenzijos ir pasikeitusius pirkimo procedūrų terminus ([VPI](#) 103 straipsnio 3 dalis). Vis dėlto, siekiant pirkime užtikrinti skaidrumą, rekomenduojama tiekėjus informuoti,

²³⁷⁹ LAT 2010 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-150/2010](#).

²³⁸⁰ LAT 2010 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-150/2010](#).

kad pirkimo procedūros yra sustabdytos, kadangi praktikoje susiklosto situacijų, kai tiekėjai negaudami informacijos apie procedūrų sustabdymą, susidaro klaidingą įspūdį, kad perkančioji organizacija jų pretenziją ignoruoja, todėl teikia pakartotines pretenzijas, taip pat ir kiti tiekėjai yra nežinioje, kadangi nežino, ar procedūros dar vis yra sustabdytos ar tęsiamos.

Pirkimo ar preliminariosios sutarties sudarymo termino nukėlimas

[VPI](#) 103 straipsnio 2 dalyje taip pat įtvirtinta perkančiosios organizacijos pareiga nesudaryti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties per [VPI](#) 103 straipsnio 2 dalyje nustatytus terminus, dėl kurių iš esmės nukeliamas sutarties sudarymo terminas. Tokiu būdu tiekėjams suteikiama galimybė efektyviai ginti galimai pažeistas jų teises, neprarandant galimybės sudaryti viešojo pirkimo sutartį²³⁸¹.

Perkančioji organizacija negali sudaryti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties per šiuos [VPI](#) 103 straipsnio 2 dalyje nustatytus terminus:

- 1) tarptautinių pirkimų atvejais – ne anksčiau kaip per 10 (dešimt) kalendorinių dienų nuo rašytinio pranešimo apie priimtą sprendimą išsiuntimo dienos;
- 2) supaprastintų (mažos vertės) pirkimų atvejais – ne anksčiau kaip per 5 (penkias) darbo dienas nuo rašytinio pranešimo apie priimtą sprendimą išsiuntimo dienos.
- 3) Tarptautinių, supaprastintų pirkimų atvejais, kai pranešimas nebuvo siunčiamas elektroninėmis priemonėmis – ne anksčiau kaip po 15 (penkiolikos) kalendorinių dienų.

Kaip matyti, [VPI](#) 103 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinti minimalūs terminai, per kuriuos perkančioji organizacija negali sudaryti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties po atsakymo į pretenziją pateikusiam tiekėjui dienos, tačiau [VPI](#) 103 straipsnio 2 dalis neriboja perkančiųjų organizacijų nustatyti ir ilgesnius terminus. Bet kuriuo atveju turi būti vertinama konkreči situacija ir atsižvelgiama į viešųjų pirkimų principų užtikrinimą ([VPI](#) 17 straipsnio 1 dalis), kad perkančioji organizacija nepagrįstai nevilkintų pirkimo procedūrų.

[VPI](#) 103 straipsnio 2 dalyje įtvirtinti terminai, per kuriuos perkančioji organizacija negali sudaryti sutarties po pretenzijos išnagrinėjimo, nėra atidėjimo terminai [VPI](#) 86 straipsnio 8 dalies prasme (*detačiau žiūrėti [VPI](#) 86 straipsnio 8 dalies komentarą*). [VPI](#) 86 straipsnio 8 dalyje nustatyti terminai yra susiję su pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymu po sprendimo apie laimėjusio pasiūlymo nustatymą, tuo tarpu [VPI](#) 103 straipsnio 2 dalyje apibrėžtas pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties nesudarymo terminas po pretenzijos išnagrinėjimo. Tačiau bet kuriuo atveju jų tikslas yra vienodas – suteikti galimybę tiekėjui pateikti pretenziją ar ieškinį iki viešojo pirkimo sutarties sudarymo. [VPI](#) 103 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad perkančioji organizacija per 6 (šešių) darbo dienų terminą privalo išnagrinėti pretenziją, priimti sprendimą ir tiekėjus informuoti apie jį bei pirkimo procedūrų terminų pasikeitimą.

[VPI](#) nenustatyta perkančiųjų organizacijų teisė atidėti gautų pretenzijų nagrinėjimą, kadangi sureguliuotos tik pretenzijos išnagrinėjimo ar nenagrinėjimo situacijos²³⁸². Vis dėlto galimos situacijos, kai, konkrečiu atveju siekiant užtikrinti kvalifikuotą peržiūros procedūrą ir

²³⁸¹ LAPt 2019 m. sausio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2A-459-790/2019](#).

²³⁸² LAT 2017 m. gegužės 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-219-690/2017](#).

veiksmingą tiekėjų pažeistų teisių gynybą, dėl objektyvių priežasčių (būtinumo iš naujo įvertinti tiekėjų pasiūlymus ar kitaip patikrinti pretenzijoje nurodytus argumentus, kreiptis į kompetentingas institucijas ir pan.) perkančioji organizacija turės imtis aktyvių veiksmų ir dėl to pretenzija bus nagrinėjama ilgiau nei [VPI](#) nustatytos 6 (šešios) darbo dienos. Tokiu atveju perkančioji organizacija privalo informuoti pretenziją pateikusį tiekėją apie užsitęsusių jos nagrinėjimą, o ieškinio senaties terminas kreiptis į teismą pradedamas skaičiuoti nuo tos dienos, kai perkančioji organizacija išnagrinėja pretenziją ir pateikia atsakymą tiekėjui, nes tik nuo šios dienos tiekėjui tampa žinomi perkančiosios organizacijos nesutikimo su jo reikalavimais (jų dalimi) pagrindai²³⁸³.

Taigi, perkančiajai organizacijai nepateikus atsakymo į pretenziją laiku, ji turi informuoti tiekėjus apie to priežastis, o tuo atveju, jei neinformuoja tiekėjo apie užsitęsusią pretenzijos nagrinėjimą, tai turi prisiimti tokio sprendimo galimas pasekmes – tiekėjai gali nuspręsti kreiptis į teismą, jeigu perkančioji organizacija per [VPI](#) 103 straipsnio 3 dalyje nustatytą terminą neišnagrinėja jai pateiktos pretenzijos ([VPI](#) 102 straipsnio 2 dalis).

Perkančioji organizacija, gavusi pretenziją, turi nustatyti, ar pretenzija gauta iki pirkimo sutarties ar preliminarosios sutarties sudarymo dienos, ar pateikta laiku (*detačiau žiūrėti [VPI](#) 103 straipsnio 1 dalies komentarą*). Jei tenkinamos šios sąlygos, perkančioji organizacija privalo išnagrinėti pretenziją ir, jei reikia, imtis papildomų veiksmų tinkamam pretenzijos išnagrinėjimui. Tuo atveju, jei perkančioji organizacija, gavusi pretenziją, iš naujo vertina atitinkamo tiekėjo pasiūlymą ir sprendžia dėl skundžiamo savo sprendimo teisėtumo, tai nelaikytina priimto sprendimo persvarstymu, o tiesiog [VPI](#) nustatytu pretenzijos nagrinėjimu²³⁸⁴. Dėl to skundžiamo sprendimo panaikinti vien todėl, kad tiekėjo pasiūlymas vertinamas dar kartą, nėra būtina.

Kasacinis teismas šiame kontekste yra pažymėjęs, kad pirkimo procedūrų stabdymas perkančiųjų organizacijų sprendimu – [VPI](#) griežtai reglamentuota, išimtinė priemonė, kuri taikoma joms ne naudojantis teisėmis, o vykdant pareigas; aptartas reguliavimas, be kita ko, koreliuoja su įstatymo nuostata, kad pirkimo sutartis turi būti sudaryta nedelsiant, iš karto po atidėjimo termino; įstatymų leidėjas iš esmės įtvirtino nepertraukiamų ir operatyviai vykdomų viešojo pirkimo procedūrų modelį, kurio išimtys yra atskirai reglamentuotos ir pagrįstos svarbiomis aplinkybėmis²³⁸⁵. Tai reiškia, kad perkančiosios organizacijos veiksmai neturi lemti užsitęsusių, neracionalių ir neekonomiškų pirkimo ir peržiūros procedūrų vykdymo.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, įvykdžiusi viešąjį pirkimą, informavo tiekėjus apie nustatytą pasiūlymo eilę ir pirkimą laimėjusį pasiūlymą. II-oje vietoje esantis tiekėjas pateikė perkančiajai organizacijai pretenziją, kurioje nurodė, kad pirkimo laimėtojas neatitinka pirkimo sąlygose nustatyto kvalifikacijos reikalavimo. Perkančioji organizacija, gavusi tiekėjo pretenziją, nusprendė kreiptis į pirkimo laimėtoją dėl papildomų dokumentų pateikimo. Perkančioji organizacija vien dėl to, kad ketina dar kartą patikrinti pirkimo laimėtojo pasiūlymo atitikimą neturi panaikinti sprendimo dėl pasiūlymo eilės ir pirkimo laimėtojo

²³⁸³ LAT 2018 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-371-378/2018](#).

²³⁸⁴ LAT 2019 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-469-469/2019](#).

²³⁸⁵ LAT 2019 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-469-469/2019](#); 2017 m. gegužės 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-219-690/2017](#).

nustatymo. Perkančioji organizacija, gavusi iš pirkimo laimėtojo papildomus dokumentus, nustatė, kad pirkimo laimėtojas atitinka pirkimo sąlygose nustatytą kvalifikacijos reikalavimą. dėl to pretenzijoje nurodyti argumentai atmestini kaip nepagrįsti ir perkančiosios organizacijos priimtas sprendimas nekeičiamas.

VPI 103 straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad perkančioji organizacija, išnagrinėjusi pretenziją, turi priimti motyvuotą sprendimą. Motyvuotas sprendimas VPI 103 straipsnio 3 prasme turėtų būti laikomas toks, kuris leistų suprasti perkančiosios organizacijos priimto sprendimo motyvus, aplinkybes, t. y. dėl kokių priežasčių perkančioji organizacija nusprendė atmesti ar patenkinti pretenziją. Nepaisant to, ar perkančioji organizacija priima sprendimą tenkinti, tenkinti iš dalies ar ją atmesti, perkančioji organizacija bet kuriuo atveju turi pateikti motyvuotą atsakymą į pretenziją. LAT yra pažymėjęs, kad viešojo pirkimo komisijos sprendimų motyvai ir pagrindai reikšmingi tiekėjams, nes jie jiems leidžia suprasti perkančiosios organizacijos veiksmų galimo (ne)teisėtumo bei jų interesų užtikrinimo ar pažeidimo pobūdį ir apimtį, todėl suponuoja tiekėjų galimybę tinkamai ir veiksmingai ginti savo pažeistas teises²³⁸⁶.

Be to, perkančiosios organizacijos atsakymo į pretenziją turinys iš esmės yra betarpiškai susijęs ir su konfidencialios informacijos užtikrinimu (VPI 20 straipsnis). Praktikoje pasitaiko situacijų, kai tiekėjas perkančiajai organizacijai pretenziją pateikia dėl konkurento pasiūlymo atitikties pirkimo sąlygų reikalavimams, o perkančiosios organizacijos atsakymus į pretenzijas grindžia trumpais argumentais, motyvuodamas tuo, kad negali atskleisti kito tiekėjo pateiktos konfidencialios informacijos.

Pavyzdys

Tiekėjas pateikė perkančiajai organizacijai pretenziją dėl pirkimo sąlygų galimo neteisėtumo, kurioje ginčijo 4 (keturias) skirtingas pirkimo sąlygų nuostatas ir prašė jas pakeisti arba panaikinti. Perkančioji organizacija, įvertinusi pretenzijoje nurodytus argumentus, priėmė sprendimą pretenziją tenkinti iš dalies – patikslinti pretenzijoje ginčijamus 2 pirkimo sąlygų reikalavimus. Todėl, nors perkančioji organizacija ir tenkina pretenziją iš dalies, tačiau atsakyme į pretenziją turi pateikti savo sprendimų motyvus dėl kitų dviejų pirkimo sąlygų reikalavimų, kurių perkančioji organizacija nusprendė netenkinti.

Remiantis VPI 103 straipsnio 3 dalimi, perkančioji organizacija apie priimtą sprendimą dėl pretenzijos išnagrinėjimo ir pasikeitusius pirkimo procedūrų terminus turi raštu informuoti pretenziją pateikusį tiekėjų, suinteresuoties kandidatus ir suinteresuoties dalyvius. Perkančioji organizacija motyvuotą atsakymą į pretenziją turi pateikti tik pretenziją pateikusiam tiekėjui, o suinteresuotus kandidatus ar dalyvius tik informuoti apie pretenzijos išnagrinėjimo rezultatą ir apie tolimesnį procedūrų vykdymą. LAT šiuo aspektu nurodė, kad perkančioji organizacija motyvuotą atsakymą apie išnagrinėtą pretenziją privalo išsiųsti tik pretenziją pateikusiam tiekėjui, o visus kitus pirkimo dalyvius ji informuoja apie gautos pretenzijos išnagrinėjimo rezultatą (jos atmetimą ar patenkinimą) ir tolesnę procedūrų eigą; su

²³⁸⁶ LAT 2011 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-231/2011](#).

pretenzija ir motyvuotu atsakymu į ją kiti pirkimo dalyviai gali susipažinti pagal [VPI](#) 20 straipsnio nuostatas, jei perkančiajai organizacijai pateiks atskirą prašymą susipažinti ir jei prašoma išviešinti pretenzija ir atsakymas į ją (ar pretenzijos ar atsakymo į ją dalis) nepažeis atitinkamo ūkio subjekto teisės į konfidencialios informacijos apsaugą²³⁸⁷.

Taigi, perkančioji organizacija, išnagrinėjusi pretenziją ir priėmusi sprendimą, turi apie ją informuoti tiekėjus per 6 (šešias) darbo dienas.

²³⁸⁷ LAT 2016 m. kovo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-177-916/2016](#).

104 straipsnis. Prašymo ar ieškinio nagrinėjimas teisme

1. Tiekėjas, pateikęs prašymą ar pareiškęs ieškinį teismui, privalo ne vėliau kaip per 3 darbo dienas pateikti perkančiajai organizacijai prašymo ar ieškinio kopiją su gavimo teisme įrodymais.
2. Perkančioji organizacija, gavusi tiekėjo prašymo ar ieškinio teismui kopiją, negali sudaryti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties, kol nesibaigė atidėjimo terminas ar šio įstatymo 103 straipsnio 2 dalyje, 105 straipsnio 2 dalies 3 punkte ir 105 straipsnio 3 dalies 3 punkte nurodyti terminai ir kol perkančioji organizacija negavo teismo pranešimo apie:
 - 1) motyvuotą teismo nutartį, kuria atsisakoma priimti ieškinį;
 - 2) motyvuotą teismo nutartį dėl tiekėjo prašymo taikyti laikinąsias apsaugos priemones atmetimo, kai šis prašymas teisme buvo gautas iki ieškinio pareiškimo;
 - 3) teismo rezoliuciją priimti ieškinį netaikant laikinųjų apsaugos priemonių.
3. Jeigu dėl tiekėjo prašymo pateikimo ar ieškinio pareiškimo teismui pratęsimi anksčiau tiekėjams pranešti pirkimo procedūru terminai, apie tai perkančioji organizacija išsiunčia tiekėjams pranešimus ir nurodo terminų pratęsimo priežastis.
4. Perkančioji organizacija, sužinojusi apie teismo sprendimą dėl tiekėjo prašymo ar ieškinio, ne vėliau kaip per 3 darbo dienas raštu informuoja suinteresuotus kandidatus ir suinteresuotus dalyvius apie teismo priimtus sprendimus.

VPI 104 straipsnyje įtvirtintos prašymo ar ieškinio nagrinėjimo teisme ir su tuo susijusios taisyklės, kuriomis įgyvendinamos [Direktyvos 2007/66/EB](#) nuostatos. Iki [Direktyvos 2007/66/EB](#) (o atitinkamai ir nacionalinių VPI normų) priėmimo perkančiosios organizacijos, priėmusios sprendimą dėl viešojo pirkimo laimėtojo, skubėdavo sudaryti viešojo pirkimo sutartį. [Direktyvos 2007/66/EB](#) preambulės 4-ojoje konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad perkančiosios organizacijos norėdamos, kad nebūtų galima atšaukti ginčytino sprendimo dėl sutarties sudarymo, kartais labai greitai pasirašo sutartį. Dėl to, siekiant pašalinti šiuos trūkumus, trukdžius užtikrinti veiksmingą teisminę suinteresuotų dalyvių, t. y. tų, kurie dar nėra galutinai pašalinti, apsaugą, buvo nustatytas minimalus atidėjimo laikotarpis, kuriuo konkrečios sutarties sudarymas sustabdomas, ir su tuo susijusios taisyklės. Taigi, VPI 104 straipsnio nuostatų tikslas – užtikrinti, kad tiekėjai, manantys, kad perkančiosios organizacijos sprendimai pažeidžia jų teises ar teisėtus interesus, galėtų veiksmingai pasinaudoti teise į teisminę gynimą, neprarasdami galimybės sudaryti viešojo pirkimo sutartį. VPI 104 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta tiekėjo, pateikusio prašymą ar pareiškusio ieškinį teismui, pareiga apie tai informuoti perkančiąją organizaciją.

1. VPI 104 straipsnio 1 dalyje nedetalizuojama, apie kokio konkrečiai prašymo pateikimą teismui tiekėjas turi informuoti perkančiąją organizaciją. Tačiau VPI 104 straipsnio 1 dalį aiškinant ir taikant sistemiškai su VPI 101 straipsnio, reglamentuojančio tiekėjo teisę ginčyti perkančiosios organizacijos veiksmus ar sprendimus, 2 dalimi, darytina išvada, kad VPI

104 straipsnio 1 dalyje vartojama sąvoka *prašymas* reiškia būtent prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo. Nors įprastai prašymas dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo yra suformuluojamas pačiame ieškinyje, [CPK](#) 144 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad laikinosios apsaugos priemonės gali būti taikomos ir nepareiškus ieškinio. Tai reiškia, kad tiekėjas, dar prieš pareiškdamas ieškinį, gali teismui pateikti prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo (*detalesnė informacija apie prašymą taikyti laikinas apsaugos priemones pateikiama VPI 101 straipsnio 2 dalies komentare*). Dėl to [VPI](#) 104 straipsnio 1 dalyje yra atskirai išskirtos ir vartojamos sąvokos *ieškinys* ir *prašymas*.

Nepriklausomai nuo to, ar tiekėjas pateikia teismui prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo iki ieškinio pareiškimo, ar pareiškia ieškinį teismui, [VPI](#) 104 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto perkančiosios organizacijos informavimo tikslas – užtikrinti, kad, tiekėjui pasinaudojus teise į teisminę gynybą, net ir pasibaigus sutarties sudarymo atidėjimo terminui (*detalesnė informacija apie sutarties sudarymo atidėjimo terminą žiūrėti VPI 86 straipsnio 8 dalies komentare*), tam tikrą laiką dar nebūtų sudaryta pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis. Priešingu atveju, sudarius preliminarąją sutartį ar pirkimo sutartį, net ir patenkinus tiekėjo ieškinį, tiekėjo teisės (siekis sudaryti pirkimo sutartį) realiai gali likti neapgintos tiekėjo pageidaujamu būdu, pavyzdžiui, teismui nusprendus išsaugoti sudarytą pirkimo sutartį ar preliminarąją sutartį ir perkančiajai organizacijai taikyti alternatyvias sankcijas (*detalesnė informacija žiūrėti VPI 106 straipsnio komentare*). Dėl to būtent tiekėjai, pateikę prašymą ar pareiškę ieškinį teismui, turi elgtis maksimaliai apdairiai, rūpestingai ir tinkamai įgyvendinti [VPI](#) 104 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą informavimo pareigą.

Pagal [VPI](#) 104 straipsnio 1 dalį tiekėjas, pateikęs prašymą ar pareiškęs ieškinį teismui, privalo ne vėliau kaip per 3 (tris) darbo dienas nuo prašymo ar ieškinio pateikimo teismui dienos pateikti perkančiajai organizacijai tokio prašymo ar ieškinio kopiją su gavimo teisme įrodymais. Vis dėlto tiekėjas, pateikęs prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių, pavyzdžiui, draudimo perkančiajai organizacijai sudaryti pirkimo sutartį ar preliminarąją sutartį iki galutinio teismo sprendimo priėmimo, taikymo ar pareiškęs ieškinį, kuriame ginčija perkančiosios organizacijos viešajame pirkime priimtus sprendimus ir (ar) atliktus veiksmus, turėtų nedelsiant, t. y. jau prašymo ar ieškinio pateikimo dieną, nelaukdamas paskutinės [VPI](#) 104 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto termino dienos, apie tai pranešti perkančiajai organizacijai, juolab kad šalių keitimas informacija vyksta CVP IS visą parą. Priešingu atveju, per [VPI](#) 104 straipsnio 1 dalyje nustatytą 3 (trių) darbo dienų terminą tokiam pranešimui pateikti, perkančioji organizacija nežinodama apie ieškinio teismui pateikimą (ypatingai tada, kai ieškinys pateiktas paskutinę atidėjimo termino dieną), gali sudaryti pirkimo sutartį, kas laikytina pirkimo procedūros pabaiga ([VPI](#) 29 straipsnio 2 dalis).

Pavyzdys

2020 m. sausio 3 d. perkančioji organizacija CVP IS priemonėmis informavo tiekėjus apie atviro tarptautinio konkurso būdu vykdomame viešajame pirkime sudarytą pasiūlymų eilę ir sprendimą pirkimo laimėtoju pripažinti tiekėją X. Perkančioji organizacija taip pat nurodė, kad pirkimo laimėtoju pripažintas tiekėjas X pirkimo sutartį kviečiamas pasirašyti pasibaigus sutarties sudarymo atidėjimo terminui, t. y. 2020 m. sausio 14 d. Tiekėjas Y, kurio pasiūlymas nurodytas antrojoje pasiūlymų eilės vietoje, nesutikdamas su perkančiosios organizacijos sprendimu pirkimo laimėtoju pripažinti tiekėją X, 2020 m. sausio 10 d. perkančiajai

organizacijai pateikė pretenziją, kurioje nurodė, kad tiekėjo X pasiūlymas turėjo būti atmestas kaip neatitinkantis pirkimo sąlygų reikalavimų. Perkančioji organizacija, gavusi tiekėjo Y pretenziją, sustabdė pirkimo procedūras. 2020 m. sausio 20 d. perkančioji organizacija, išnagrinėjusi tiekėjo Y pretenziją, priėmė sprendimą ją atmesti kaip nepagrįstą ir apie tokį sprendimą informavo tiekėją Y. Perkančioji organizacija CVP IS pranešimais informavo suinteresuotus pirkimo dalyvius, kad pirkimo procedūros yra atnaujinamos ir tęsiamos toliau, o tiekėjas X pirkimo sutartį kviečiamas sudaryti pasibaigus [VPI](#) 103 straipsnio 2 dalyje nurodytam terminui, t. y. 2020 m. sausio 31 d. Tiekėjas Y, nesutikdamas su perkančiosios organizacijos sprendimais, įskaitant sprendimą atmesti tiekėjo Y pretenziją, 2020 m. sausio 30 d. pateikė ieškinį teismui, tačiau apie tai neinformavo perkančiosios organizacijos. 2020 m. sausio 31 d. perkančioji organizacija ir tiekėjas X sudarė viešojo pirkimo sutartį. Jeigu tiekėjas Y, 2020 m. sausio 30 d. pateikęs ieškinį teismui, apie tai tą pačią dieną būtų informavęs perkančiąją organizaciją, perkančioji organizacija, laikydamasi [VPI](#) 104 straipsnio 2 dalyje įtvirtinto draudimo, nebūtų galėjusi 2020 m. sausio 31 d. sudaryti pirkimo sutarties.

Kita vertus, rekomenduojama perkančiosioms organizacijoms iš karto nesudaryti viešojo pirkimo sutarties. Kitaip tariant, aptarta iš įstatymo išplaukianti tiekėjų pareiga neturi būti aiškinama kaip suteikianti besąlyginę teisę perkančiosioms organizacijoms sudaryti sutartį iš karto po įstatyme įtvirtinto termino atmetus pretenziją, nes tai reikštų grynai formalų [VPI](#) nuostatų taikymą. Be to, toks formalus įstatymo taikymas ilgina ir brangina teismo procesą. Nors pagal pirmiau nurodytą pavyzdį perkančioji organizacija formaliai [VPI](#) nepažeidė, bet jos sparta jai pačiai gali lemti papildomų neigiamų padarinių atsiradimą.

[VPI](#) 104 straipsnio 1 dalyje nereguluojama, koku būdu tiekėjas turi informuoti perkančiąją organizaciją apie prašymo ar ieškinio teismui pateikimo faktą. Tačiau [VPI](#) 104 straipsnio 1 dalį aiškinant ir taikant sistemiškai su [VPI](#) 22 straipsnio 1 dalimi, tiekėjas perkančiąją organizaciją turėtų informuoti CVP IS priemonėmis. Vis dėlto, net ir tuo atveju, jeigu tiekėjas perkančiąją organizaciją apie prašymo ar ieškinio pateikimą teismui informuotų, pavyzdžiui, elektroniniu paštu, toks informavimas neturėtų būti laikomas netinkamu ir nesukeliančiu teisinių pasekmių.

Pagal [VPI](#) 104 straipsnio 1 dalį tiekėjas privalo ne tik informuoti perkančiąją organizaciją apie prašymo ar ieškinio teismui pateikimą, bet taip pat privalo perkančiajai organizacijai pateikti paties prašymo ar ieškinio kopiją su gavimo teisme įrodymais. Tačiau nei [VPI](#) 104 straipsnio 1 dalyje, nei kitose [VPI](#) nuostatose nėra nurodyta, kokie konkrečiai įrodymai turėtų būti pateikiami perkančiajai organizacijai, kaip pagrindžiantys prašymo ar ieškinio gavimo teisme faktą. Tai reiškia, kad tokiais įrodymais turėtų būti pripažįstami bet kokie (bet kokios formos) įrodymai, kurie leistų perkančiajai organizacijai įsitikinti, kad prašymas ar ieškiny s yra gautas teisme.

Tokių įrodymų forma iš esmės priklauso nuo prašymo ar ieškinio pateikimo teismui būdo. Tuo atveju, jeigu prašymas ar ieškiny s teismui yra pateiktas per EPP sistemą²³⁸⁸, tiekėjas perkančiajai organizacijai galėtų pateikti, pavyzdžiui, išrašą iš EPP sistemos, kuriame matytųsi,

²³⁸⁸ EPP sistema – tai portalas „E.teismas“, kuriame proceso dalyviai gali peržiūrėti bylų informaciją, klausytis teismo posėdžių garso įrašų, susipažinti su vykstančiais teismo procesais, formuoti ir teismui teikti procesinius dokumentus, gauti pranešimus apie dokumentų priėmimą, bylos nagrinėjimą ir t.t. (detaliau apie EPP sistemą žiūrėti <https://e.teismas.lt/lt/public/apie/>).

kad pateiktas prašymas ar ieškinys yra *išsiųstas* arba *registruotas*. Tuo tarpu, jeigu prašymas ar ieškinys teismui yra teikiamas ne per EPP sistemą (pavyzdžiui, dėl nurodytos sistemos veiklos sutrikimų), bet siunčiamas teismui elektroniniu paštu ar fiziškai pristatomas į teismą, tiekėjas perkančiajai organizacijai galėtų pateikti, pavyzdžiui, iš teismo gautą elektroninį laišką, patvirtinantį, kad tiekėjo elektroniniu paštu atsiųsti dokumentai yra gauti, arba prašymo ar ieškinio kopiją su teisme uždėta žyma *gauta*.

2. [VPI](#) 104 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtintas draudimas perkančiajai organizacijai, gavusiai tiekėjo prašymo ar ieškinio teismui kopiją, sudaryti pirkimo sutartį ar preliminarą sutartį tol, kol nenustatomas 2 (dviejų) privalomų abiejų kartu sąlygų egzistavimas:

- 1) Baigėsi pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties atidėjimo terminas (*dėl atidėjimo termino detaliau žiūrėti [VPI](#) 86 straipsnio 8 dalies komentara*) arba [VPI](#) 103 straipsnio 2 dalyje nurodytas terminas (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 103 straipsnio 2 dalies komentara*), arba [VPI](#) 105 straipsnio 2 dalies 3 punkte nurodytas terminas (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 105 straipsnio 2 dalies 3 punkto komentara*), arba [VPI](#) 105 straipsnio 3 dalies 3 punkte nurodytas terminas (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 105 straipsnio 3 dalies 3 punkto komentara*) ir

- 2) Perkančioji organizacija gavo teismo pranešimą apie:

- i. **Motyvuotą teismo nutartį, kuria atsisakoma priimti ieškinį.** Pagal [CPK](#) 137 straipsnio 2 dalį teismas atsisako priimti ieškinį, jeigu ginčas nenagrinėtinas teisme civilinio proceso tvarka; ieškinys neteismingas tam teismui; suinteresuotas asmuo, kreipęsis į teismą, nesilaikė tai būtų kategorijai įstatymų nustatytas išankstinio ginčų sprendimo ne teisme tvarkos; yra įsiteisėjęs teismo sprendimas, priimtas dėl ginčo tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu, arba teismo nutartis priimti ieškovo atsisakymą ieškinio ar patvirtinti šalių taikos sutartį; teismo žinioje yra byla dėl ginčo tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu; pateiktą suinteresuoto asmens vardu padavė neįgaliotas vesti bylą asmuo. Tačiau, komentaro autorių nuomone, dalis nurodytų pagrindų (pavyzdžiui, išankstinio ginčų sprendimo ne teisme tvarkos laikymasis) viešųjų pirkimų bylose dėl šių ginčų pobūdžio nėra (neturėtų būti) vertinami ieškimo priėmimo stadijoje, kadangi paprastai yra (gali būti) susiję su ginčo dalyku. Pavyzdžiui, atsakyti į klausimą, ar tiekėjas tinkamai laikėsi teisminės ginčų nagrinėjimo tvarkos, t. y. ar nepraleido pretenzijos pateikimo termino, neretai galima tik detaliai įvertinus visas bylos aplinkybes. Dėl to, sprendžiant ieškimo priėmimo klausimą viešųjų pirkimų bylose, iš esmės yra patikrinama, ar ieškinys atitinka formaliuosius ieškiniui keliamus reikalavimus ([CPK](#) 423³ straipsnis).

Perkančioji organizacija, gavusi teismo pranešimą ir (ar) nutartį, kuria atsisakyta priimti tiekėjo (ieškovo) ieškinį, esant pasibaigusiam sutarties sudarymo atidėjimo terminui arba [VPI](#) 103 straipsnio 2 dalyje, 105 straipsnio 2 dalies 3 punkte arba [VPI](#) 105 straipsnio 3 dalies 3 punkte nurodytam terminui, neribojama sudaryti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties.

- ii. **Motyvuotą teismo nutartį dėl tiekėjo prašymo taikyti laikinąsias apsaugos priemones atmetimo, kai šis prašymas teisme buvo gautas iki ieškinio pareiškimo.** Kaip jau nurodyta [VPI](#) 104 straipsnio 1 dalies komentare, pagal [CPK](#) 144 straipsnio 2 dalį laikinosios apsaugos priemonės gali būti taikomos tiek prieš ieškinio pateikimą, tiek ir bet kurioje civilinio proceso stadijoje [CPK](#) nustatyta tvarka. Taigi, tuo atveju, jeigu tiekėjas (ieškovas) dar iki ieškinio pareiškimo pateikia teismui prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones ir apie tai informuoja perkančiąją organizaciją, perkančioji organizacija negali sudaryti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties tol, kol teismas neišsprendžia tiekėjo pateikto prašymo dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo.

Jeigu teismas priima motyvuotą nutartį netenkinti tiekėjo (ieškovo) prašymo dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, perkančioji organizacija, esant pasibaigusiam sutarties sudarymo atidėjimo terminui arba [VPI](#) 103 straipsnio 2 dalyje, 105 straipsnio 2 dalies 3 punkte arba [VPI](#) 105 straipsnio 3 dalies 3 punkte nurodytam terminui, neribojama sudaryti pirkimo sutartį, nebent tiekėjas perkančiajai organizacijai prieš tai pateikė įrodymus ir apie ieškinio pateikimą.

- iii. **Teismo rezoliuciją priimti ieškinį netaikant laikinųjų apsaugos priemonių.** Tuo atveju, jeigu teismas priima tiekėjo (ieškovo) pareikštą ieškinį, tačiau netenkina tiekėjo (ieškovo) prašymo taikyti laikinąsias apsaugos priemones, perkančioji organizacija, esant pasibaigusiam sutarties sudarymo atidėjimo terminui arba [VPI](#) 103 straipsnio 2 dalyje, 105 straipsnio 2 dalies 3 punkte arba [VPI](#) 105 straipsnio 3 dalies 3 punkte nurodytam terminui, yra neribojama sudaryti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties. Pirkimo sutarties sudarymo faktas neatima teisės iš tiekėjo teikti naują prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių – sudarytos sutarties vykdymo sustabdymo, jeigu nustatomi [CPK](#) įtvirtinti tokio naujo prašymo teikimo pagrindai (detalesnį *dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo žiūrėti [VPI](#) 101 straipsnio 2 dalies komentarą*).

[VPI](#) 104 straipsnio 2 dalyje tiesiogiai nereglamentuojami šioje nuostatoje įtvirtinto draudimo sudaryti pirkimo sutartį ar preliminarąją sutartį teisiniai padariniai ir (ar) perkančiųjų organizacijų, nesilaikiusių aptariamo draudimo, teisinė atsakomybė. Tačiau kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad sandoris, kuris yra sudarytas pažeidžiant tokį teismo nutartimi nustatytą draudimą, kaip prieštaraujantis viešajai tvarkai yra niekinis ir negalioja ([CK](#) 1.81 straipsnio 1 dalis). Tokiam sandorio kvalifikavimui nedaro įtakos vėlesni teismo sprendimai, t. y. ar buvo patenkinti byloje ieškinio reikalavimai, dėl kurių buvo taikytos laikinosios apsaugos priemonės, ar pažeisto draudimo laikinumo pobūdis. Teismas, nagrinėjantis asmens reikalavimą, susijusį su laikinųjų apsaugos priemonių pažeidimu ([CK](#) 1.78 straipsnio 4 dalis, [CPK](#) 5 straipsnis), nustatęs šį viešosios tvarkos pažeidimo faktą, tokį sandorį vertina niekiniu ir *ex officio* (pagal pareigas) sprendžia dėl niekinio sandorio padarinių. Teismo laikinųjų apsaugos priemonių taikymo tvarka paskirtas draudimas sudaryti viešojo pirkimo sutartį turi tikslą nevykdyti viešojo pirkimo procedūrų tuo metu, kol dėl jų vyksta ginčas, tam, kad nepažeidžiant viešojo pirkimo vykdymas tuo atveju, jeigu išaiškėtų, kad vykdytas konkursas buvo neteisėtas ir turi būti vykdomas iš naujo (pakartotinai). Jeigu ieškinyje dėl viešojo pirkimo

nepatenkintas (dėl materialaus ginčo aspekto) ir netaikytas [CK](#) 1.80 straipsnis pripažinti viešojo pirkimo sutartį negaliojančia, daroma išvada, kad laikinosios apsaugos priemonės galiojimo metu sudarytas sandoris prieštaravo viešajai tvarkai, tačiau toks pažeidimas pasireiškė ne dėl [VPI](#), o dėl [CPK](#) įtvirtintų imperatyvų. Jeigu ieškinys, kurį nagrinėjant taikytos laikinosios apsaugos priemonės, atmetamas, tai yra pagrindas vertinti, kad neliko tikslo, kuriame pasiekti teismo buvo nustatytas draudimas²³⁸⁹.

[CPK](#) 149 straipsnyje už laikinųjų apsaugos priemonių pažeidimą nustatyta atsakomybė, turtinė sankcija – baudos skyrimas; civilinė atsakomybė – nuostolių atlyginimas. Bet nei šioje, nei kitose viešosios teisės normose nenustatyta, kad dėl laikinųjų apsaugos priemonių draudimo pažeidimo turi būti taikoma restitucija. Priešingai, [CK](#) 1.81 straipsnio 3 dalyje nurodyta tik galimybė taikyti restituciją ir jos taikymo sąlygos. Dėl teismų praktikoje laikomasi pozicijos, kad viešojo pirkimo sutartis, sudaryta pažeidžiant priimtąs laikinąsias apsaugos priemones, kvalifikuojama kaip niekinis sandoris, prieštaraujantis viešajai tvarkai dėl [CPK](#) 18 straipsnio ir teismo draudimo taikyti laikinąsias apsaugos priemones pažeidimo, bet, ieškinį atmetus kaip nepagrįstą, taigi nelikus pagrindo teismo nustatytą draudimą įgyvendinti, kad būtų apsaugotas ieškovo interesas, bei nenustačius ieškovo teisės ir teisėto intereso pažeidimo dėl to, jog buvo sudarytas sandoris ([CPK](#) 5 straipsnis), restitucija netaikoma pagal [CK](#) 1.81 straipsnio 3 dalį, o atsakovui skiriama turtinė sankcija – bauda ([CPK](#) 149 straipsnis)²³⁹⁰.

Taip pat [VPI](#) 104 straipsnio 2 dalyje nurodyto draudimo nepaisymas galėtų sukurti prielaidas kaltam asmeniui taikyti administracinę atsakomybę už viešųjų pirkimų tvarkos pažeidimą ([ANK](#) 184 straipsnis).

3. [VPI](#) 104 straipsnio 3 dalyje yra nurodyta, kad tuo atveju, jeigu perkančioji organizacija dėl tiekėjo prašymo ar ieškinio pareiškimo teismui pratęsia anksčiau tiekėjams praneštus pirkimo procedūrų terminus, ji privalo apie tai informuoti tiekėjus.

[VPI](#) 104 straipsnio 3 dalyje nereglamentuojama, kokie konkrečiai pirkimo procedūrų terminai galėtų (turėtų) būti pratęsimi dėl tiekėjo prašymo ar ieškinio pareiškimo teismui. Tai reiškia, kad perkančioji organizacija nurodytu pagrindu galėtų pratęsti iš esmės bet kokius procedūrinius terminus. Tai galėtų būti, pavyzdžiui, pasiūlymų pateikimo terminas (jeigu ginčijamas pirkimo sąlygų teisėtumas), pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymo terminas ir pan.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija informuoja tarptautinio atviro konkurso būdu vykdyto viešojo pirkimo laimėtoju pripažintą tiekėją X, kad tiekėjas X pirkimo sutartį kviečiamas sudaryti pasibaigus sutarties sudarymo atidėjimo terminui, t. y. 2020 m. sausio 13 d. 2020 m. sausio 12 d., t. y. paskutinę sutarties sudarymo atidėjimo termino dieną, perkančioji organizacija CPK 18 straipsnio priemonėmis gauna tiekėjo Y pranešimą, kuriame tiekėjas Y nurodo, kad pateikė teismui ieškinį dėl perkančiosios organizacijos sprendimo pirkimo laimėtoju pripažinti tiekėją X kariniam su prašymu taikyti laikinąsias apsaugos priemones – draudimą perkančiajai

²³⁸⁹ LAT 2011 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-231/2011](#).

²³⁹⁰ Ibid.

organizacijai sudaryti pirkimo sutartį su pirkimo laimėtoju pripažintu tiekėju X iki galutinio teismo sprendimo priėmimo. Perkančioji organizacija, vadovaudamasi [VPI 104 straipsnio 2 dalies](#) reguliavimu, negali sudaryti pirkimo sutarties su tiekėju X tol, kol negauna teismo pranešimo apie teismo priimtą nutartį, kuria atisakyta priimti tiekėjo Y ieškinį, arba teismo pranešimo apie priimtą rezoliuciją, kuria nuspręsta priimti ieškinį netaikant laikinųjų apsaugos priemonių. Atsižvelgiant į tai, perkančioji organizacija privalo pratęsti (nukeiti) tiekėjui X praneštą sutarties sudarymo terminą ir apie tai informuoti tiekėją X.

[VPI 104 straipsnio 3 dalyje](#) vartojama sąvoka *išsiunčia tiekėjams pranešimus* reiškia, kad perkančioji organizacija CVP IS susirašinėjimo priemonėmis kiekvieną tiekėją informuoja atskirai, t. y. kiekvienam tiekėjui atskirai išsiunčia konkretų pranešimą. Tačiau tuo atveju, jeigu pratęsiamas pasiūlymų pateikimo terminas, perkančioji organizacija turėtų ne tik pranešimais informuoti prie pirkimo prisijungusius tiekėjus, bet taip pat patalpinti pranešimą apie pasiūlymų pateikimo termino pratęsimą CVP IS sistemoje prie kitų viešai skelbiamų ir prieinamų pirkimo dokumentų.

[VPI 104 straipsnio 3 dalyje](#) nereglamentuojami pranešimo formos reikalavimai, kas reiškia, kad perkančioji organizacija pati nusprendžia, kokios konkrečios formos pranešimą siųsti tiekėjams. Esminis pranešimo turiniui keliamas reikalavimas – perkančioji organizacija privalo nurodyti terminų pratęsimo priežastis – tiekėjo pareikštas prašymas ar ieškinys teismui. Tačiau [VPI 104 straipsnio 3 dalyje](#) vartojama sąvoka *nurodo terminų pratęsimo priežastis* nereiškia perkančiosios organizacijos pareigos tiekėjams detalizuoti prašymo ar ieškinio turinio. Priešingai – pakanka nurodyti faktą, kad procedūriniai terminai yra pratęsimi dėl tiekėjo teismui pateikto prašymo ar pareikšto ieškinio.

[VPI 104 straipsnio 3 dalyje](#) taip pat nenurodytas konkretus tiekėjų informavimo terminas, t. y. nenurodyta, per kiek laiko nuo atitinkamų terminų pratęsimo perkančioji organizacija apie tai turi informuoti tiekėjus. Tačiau, siekiant užtikrinti maksimalų skaidrumą pirkime, perkančioji organizacija tai turėtų padaryti nedelsdama po to, kai priima sprendimą pratęsti atitinkamus terminus.

4. [VPI 104 straipsnio 4 dalyje](#) yra įtvirtinta perkančiosios organizacijos pareiga informuoti suinteresuotus kandidatus ir suinteresuotus dalyvius apie teismo sprendimus dėl tiekėjo pateikto prašymo ar pareikšto ieškinio.

[VPI 104 straipsnio 4 dalyje](#) vartojama sąvoka *suinteresuotus kandidatus ir suinteresuotus dalyvius* reiškia, kad perkančioji organizacija apie teismo priimtus sprendimus privalo informuoti ne visus pirkime dalyvavusius tiekėjus, bet tik suinteresuotus kandidatus (*detalesiau dėl suinteresuotų kandidatų sampratos žiūrėti [VPI 2 straipsnio 32 dalies](#) komentarą*) ir suinteresuotus dalyvius (*detalesiau dėl suinteresuotų dalyvių sampratos žiūrėti [VPI 2 straipsnio 31 dalies](#) komentarą*). Toks reguliavimas yra įtvirtintas dėl to, kad tiekėjams, kurie neatitinka suinteresuotų kandidatų ar suinteresuotų dalyvių sampratos, t. y. jau yra praradę suinteresuotumą viešojo pirkimo sutarties sudarymu, teismo priimti sprendimai, nepažeidusiomai nuo jų turinio, realiai negali sukelti jokių teisinių padarinių. Kita vertus, perkančioji organizacija gali (t. y. jai nedraudžiama) informuoti ir nesuinteresuotus dalyvius.

[VPI](#) 104 straipsnio 4 dalį aiškinant ir taikant sistemiškai su [VPI](#) 22 straipsnio 1 dalimi, [VPI](#) 104 straipsnio 4 dalyje vartojama sąvoka *raštu* reiškia, kad perkančioji organizacija apie teismo priimtus sprendimus suinteresuotus dalyvius ir kandidatus turėtų informuoti CVP IS priemonėmis, pateikdama rašytinius pranešimus.

[VPI](#) 104 straipsnio 4 dalyje įtvirtintą suinteresuotų kandidatų ir dalyvių informavimo pareigą perkančioji organizacija turi įgyvendinti per 3 (tris) darbo dienas nuo sužinėjimo apie teismo priimtus sprendimus dienos.

Nors nei [VPI](#) 104 straipsnio 4 dalyje, nei kitose [VPI](#) normose nėra įtvirtinama perkančiųjų organizacijų, nevykdančių ar laiku nevykdančių informavimo pareigos, teisinė atsakomybė ir (ar) padariniai, perkančiosios organizacijos neturėtų tuo piktnaudžiauti, kadangi nurodytos pareigos nevykdymas galėtų sukurti prielaidas kaltam asmeniui taikyti administracinę atsakomybę už viešųjų pirkimų tvarkos pažeidimą ([Aukštųjų](#) 184 straipsnis).

105 straipsnis. Pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pripažinimas negaliojančia

1. Teismas pripažįsta pirkimo sutartį ar preliminarąją sutartį negaliojančia bet kuriuo iš šių atvejų:

- 1) perkančioji organizacija sudarė pirkimo sutartį ar preliminarąją sutartį nepaskelbusi apie tarptautinį pirkimą Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje arba nepaskelbusi apie supaprastintą pirkimą Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje, kai tai nėra leidžiama pagal šio įstatymo reikalavimus;
- 2) perkančioji organizacija pažeidė šio įstatymo 86 straipsnio 8 dalyje, 103 straipsnio 2 dalyje ar 104 straipsnio 2 dalyje nustatytus reikalavimus, dėl ko teismui prašymą pateikęs ar ieškinį pareiškęs dalyvis neturėjo galimybės pasinaudoti teisių gynimo priemonėmis iki pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymo, ir kartu perkančioji organizacija pažeidė ir kitus šio įstatymo reikalavimus, jeigu tas pažeidimas turėjo neigiamos įtakos teismui prašymą pateikusio ar ieškinį pareiškusio dalyvio galimybėms sudaryti pirkimo sutartį ar preliminarąją sutartį;
- 3) perkančioji organizacija pažeidė šio įstatymo 78 straipsnio 6 dalies ar 79 straipsnio 9 ir 10 dalių nuostatas ir, sudarydama pirkimo sutartį, pasinaudojo išimtimi, leidžiančia netaikyti atidėjimo termino;
- 4) nustačius kitų šio įstatymo imperatyviųjų nuostatų šiurkščių pažeidimų.

2. Teismas negali pripažinti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties negaliojančia pagal šio straipsnio 1 dalies 1 punktą, jeigu yra visos šios sąlygos:

- 1) perkančioji organizacija nusprendė, kad šiuo įstatymu leidžiama nepaskelbti apie tarptautinį pirkimą Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje arba nepaskelbti apie supaprastintą pirkimą Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje;
- 2) perkančioji organizacija paskelbė savanoriško *ex ante* skaidrumo skelbimą;
- 3) pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis buvo sudaryta ne anksčiau kaip po 10 dienų (supaprastinto pirkimo atveju – ne anksčiau kaip po 5 darbo dienų) nuo savanoriško *ex ante* skaidrumo skelbimo paskelbimo dienos.

3. Teismas negali pripažinti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties negaliojančia pagal šio straipsnio 1 dalies 3 punktą, jeigu yra visos šios sąlygos:

- 1) perkančioji organizacija mano, kad sudarydama pirkimo sutartį ji laikėsi šio įstatymo 78 straipsnio 6 dalies ar 79 straipsnio 9 ir 10 dalių nuostatų;
- 2) perkančioji organizacija suinteresuotiems dalyviams išsiuntė pranešimus apie sprendimą nustatyti laimėjusį pasiūlymą pagal šio įstatymo 58 straipsnio 1 dalyje nustatytus reikalavimus;
- 3) pirkimo sutartis buvo sudaryta ne anksčiau kaip po 10 dienų (supaprastintu pirkimu atveju – ne anksčiau negu po 5 darbo dienų) nuo pranešimų apie sprendimą nustatyti laimėjusį pasiūlymą išsiuntimo suinteresuotiems dalyviams dienos, o jeigu šie pranešimai nebuvo siunčiami elektroninėmis

priemonėmis, – ne anksčiau kaip po 15 dienų nuo šių pranešimų išsiuntimo kitomis priemonėmis dienos.

[VPI](#) 105 straipsnyje²³⁹¹ yra įtvirtinti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pripažinimo negaliojančia pagrindai ir tvarka. Teismas pripažįsta pirkimo ar preliminarnią sutartį negaliojančia, jeigu nustato imperatyvių teisės normų pažeidimų, išskyrus jeigu egzistuoja komentuojamo [VPI](#) 105 straipsnio 2 ir 3 dalyje nustatytos sąlygos (*detales žiūrėti [VPI](#) 100 straipsnio 2 ir 3 dalies komentarus*), be to, pagal [VPI](#) 107 straipsnio 1 dalį teismas tenkina reikalavimą tik dėl žalos atlyginimo ir nenaikina sutarties, jeigu buvo laikomasi [VPI](#) 105 straipsnio 1, 2 ir 3 dalių (*detales žiūrėti [VPI](#) 107 straipsnio 1 dalies komentarus*).

Viešųjų pirkimų teisinių santykių reglamentavimo tam tikra ypatumas yra tas, kad dominuoja viešajai teisei būdingas imperatyvusis teisinio reguliavimo metodas, t. y. vyrauja privalomojo pobūdžio nuostatos. [VPI](#) siekiama užtikrinti racionalią valstybės biudžeto lėšų naudojimą, kokybišką prekių ir paslaugų, reikalingų užtikrinti valstybės ir savivaldybių darnią ir tinkamą veiklą, gavimą, skatinti konkurenciją ir rinkos plėtrą, garantuoti lygiateisiškumo, nediskriminavimo ir skaidrumo principų įgyvendinimą. Viešųjų pirkimų teisinis reglamentavimas susijęs su viešojo intereso apsauga, todėl [VPI](#) viešiesiems pirkimams nustatyti specialūs reikalavimai, o šio įstatymo nuostatos įsiskaitomos ir taikytinos taip, kad būtų apgintas viešasis interesas²³⁹². Taigi, atitinkamai tais atvejais, kai [VPI](#) pažeidimai yra esminiai (t. y. ne formalūs, grynai procedūriniai), jie lemia perkančiosios organizacijos veiksmų neteisėtumą, o jų nustatymas suponuoja teismų pareigą, o ne diskreciją pripažinti skundžiamus perkančiosios organizacijos veiksmus, įskaitant ir viešojo pirkimo sutarties sudarymą, neteisėtais ir juos panaikinti²³⁹³. Be to, kasacinio teismo šiuo aspektu taip pat išaiškinta, kad, vertinant perkančiosios organizacijos veiksmų ir sprendimų teisėtumą, ypač tais atvejais, kai nėra aiškių [VPI](#) nuostatų atitinkamoje srityje, reikėtų atsižvelgti ir į atitinkamų jos veiksmų ar sprendimų realiai sukeltas pasekmes. Tam taikytinas tiekėjų nepagrįsto konkurencinio pranašumo vertinimo kriterijus. Reikia įvertinti tai, kiek perkančiosios organizacijos veiksmai dėl vieno tiekėjo faktiškai (realiai) paveikė kitus tiekėjus ir ar pirmajam tiekėjui buvo suteikta daugiau teisių negu kitiems, t. y. ar perkančiosios organizacijos veiksmai dėl vieno tiekėjo pakeitė šio tiekėjo padėtį ir situaciją kitų tiekėjų nenaudai²³⁹⁴.

[VPI](#) 105 straipsnio nuostatose, be kita ko, įtvirtintos negaliojančio sandorio prezumpcijos, kurių reguliavimas harmonizuotas Europos Sąjungos lygmeniu²³⁹⁵. Taigi tai – konkreti [CK](#) 1.80 straipsnio 1 dalies nuostatų išraiška. Ši norma buvo įtvirtinta, siekiant užkirsti kelią rimtiems [VPI](#) pažeidimams bei už juos įtvirtinti veiksmingas sankcijas. Pažymėtina, kad vienu iš šiurkščiausių pažeidimų pripažįstamas tiesioginis sutarties sudarymas (angl. *direct contracting*) (sutarties sudarymas, nesivadovaujant [VPI](#) reikalavimais). Būtent todėl [Direktyvoje 2007/66](#), atitinkamai – ir [VPI](#) 105 straipsnyje, buvo įtvirtinta ši teisių gynimo priemonė. Kitam variant, [Direktyvoje 2007/66](#) ir [VPI](#) 105 straipsnyje įtvirtinto sutarties

²³⁹¹ [VPI](#) 105 straipsnio nuostatose yra įgyvendinamos [Direktyvos 2007/66](#) 2d straipsnio, taip pat preambulės nuostatos.

²³⁹² LAT 2010 m. kovo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-145/2010](#).

²³⁹³ Šimonyčik Deividas, Šimanskis Karolis. *Viešojo pirkimo sutarties pripažinimas negaliojančia pagal Lietuvos teismų praktiką*. ISSN 1392–1274. TEISĖ, 2012, p. 84.

²³⁹⁴ LAT 2009 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-25/2009](#); ESTT 2005 m. kovo 3 d. sprendimas byloje *Fabricom*, [C-21/03](#) ir [C-34/03](#).

²³⁹⁵ [Direktyvos 2007/66](#) 2 straipsnio 2 dalies, taip pat preambulės nuostatose.

pripažinimo negaliojančia tikslas – iš esmės užtikrinti, kad nebūtų sudaromi tiesioginiai sandoriai.

ESTT šiuo aspektu yra išaiškinęs, kad pripažinus sutartį, sudarytą per viešojo pirkimo sutarties sudarymo procedūrą, negaliojančia, sutartis nebeegzistuoja ir tam tikrais atvejais nebevykdoma, o tai yra esminė administracinės ar teisminės valdžios institucijų intervencija į asmenų ir valstybės įstaigų sutartinius santykius. Toks sprendimas gali sukelti didelius trukdžius ir ekonominių nuostolių ne tik asmeniui, su kuriuo sudaryta atitinkama viešojo pirkimo sutartis, bet ir perkančiajai organizacijai, taigi, ir visuomenei, kuri galiausiai naudoiasi darbais ir paslaugomis, dėl kurių sudaryta atitinkama viešojo pirkimo sutartis. Taigi, Europos Sąjungos teisės aktų leidėjas suteikė daugiau reikšmės teisiniam saugumui prašymu pripažinti sutartį negaliojančia atveju, o ne ieškinio dėl žalos atlyginimo atveju (*detalesnį žiūrėti VPI 107 straipsnio komentarą*). Dėl to, siekiant pasinaudoti VPI 105 straipsnyje įtvirtinta galimybe pirkimo sutartį ar preliminarąją sutartį pripažinti negaliojančia, reikia laikytis specifinių įtvirtintų procedūrų ir terminų (*detalesnį žiūrėti VPI 102 straipsnio 3 dalies komentarą*).

Pagal nuosekliai suformuotą kasacinio teismo praktiką, viešojo pirkimo procedūras pripažinus neteisėtomis, turi būti sprendžiama dėl perkančiosios organizacijos neteisėtų veiksmų padarinių. Tais atvejais, kai pagal neteisėtus perkančiosios organizacijos sprendimus sudaryta viešojo pirkimo sutartis, nėra pagrindo nutraukti pirkimo (ar panaikinti neteisėtus sprendimus), nes jis pagal įstatymą dėl sudaryto sandorio laikomas pasibaigusiu, todėl perkančiosios organizacijos neteisėti veiksmai tokiu atveju ieškovui, pateikusiam prašymą ar pareiškusiam ieškinį, nebesukelia teisinių padarinių: nustačius atitinkamas aplinkybes, ginčijamas perkančiosios organizacijos sprendimas pripažįstamas neteisėtu, pasibaigusio pirkimo procedūros nenutraukiamos (neteisėti sprendimai nepanaikinami), o sprendžiama dėl sudarytos viešojo pirkimo sutarties galiojimo²³⁹⁶, t. y. sprendžiama dėl viešojo pirkimo sutarties pripažinimo niekine ir jos panaikinimo VPI 105 straipsnio pagrindu arba jos išsaugojimo ir alternatyviųjų sankcijų taikymo VPI 106 straipsnio pagrindu²³⁹⁷ (*detalesnį žiūrėti VPI 106 straipsnio komentarą*). Viešojo pirkimo sutartys, esant VPI 105 straipsnio 1 dalyje įtvirtintoms sąlygoms, pripažįstamos neteisėtomis kaip niekiniai sandoriai. Niekinio sandorio teisinės pasekmės ir niekinio sandorio faktą teismas konstatuoja *ex officio* (savo iniciatyva) (CK 1.78 straipsnio 5 dalis) neatsižvelgdamas į bylos dalyvių reikalavimus (CK 1.78 straipsnio 5 dalis). Taigi, teismas pripažįsta sandorį niekiniu tiek bylos dalyviams pareiškus tokį reikalavimą, tiek jo nepareiškus, ir kiekvienu atveju sprendžia dėl niekinio sandorio teisinių padarinių, nes tik išspręsdamas dėl negaliojančio sandorio teisinių padarinių užbaigiamas ginčo sprendimas ir atkuriamą teisinę taiką²³⁹⁸.

Pažymėtina, kad teismams sprendžiant perkančiosios organizacijos sprendimų pripažinimo neteisėtais klausimą, kartu kyla ir kitų padarinių taikymo klausimas (restitucijos arba žalos atlyginimo) (CK 1.80 straipsnio 2 dalis, VPI 107 straipsnis (*detalesnį žiūrėti VPI 107 straipsnio komentarą*)). Restitucija – civilinės prievolių teisės, bet ne viešųjų pirkimų institutas. Dėl to sprendžiant ginčus dėl viešųjų pirkimų procedūrų teisėtumo ir jų pagrindu sudarytų

²³⁹⁶ LAT 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-7-23-248/2017](#).

²³⁹⁷ LAT 2009 m. liepos 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-323/2009](#); 2010 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-505/2009](#); 2013 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-474/2013](#); 2017 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-301-469/2017](#).

²³⁹⁸ LAT 2010 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-505/2009](#); 2016 m. sausio 6 d. nutarties civilinėje byloje Nr. [3K-3-62-415/2016](#); 2018 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-360-248/2018](#); 2017 m. vasario 14 d. nutarties civilinėje byloje Nr. [e3K-7-23-248/2017](#).

sutarčių negaliojimo, restitucija turi būti taikoma pagal [CK](#) šeštosios knygos normas. Papildomai pažymėtina, kad įprastai restitucija galima tik dėl prekių pirkimo sutarčių²³⁹⁹.

Viešojo pirkimo ar preliminarįją sutartį pripažinus negaliojančia, tam tikrais atvejais šalys pagal kasacinio teismo praktiką gali būti grąžinamos į iki pažeidimo buvusią padėtį. Konstatavus, jog perkančioji organizacija netinkamai atliko atitinkamą jai pagal [VPI](#) tenkančią pareigą, šios pareigos vykdytinumas pagal [VPI](#) nepradingsta, t. y. pažeidusi [VPI](#) įtvirtintą tvarką, perkančioji organizacija vis tiek turi atlikti veiksmus, kurie šią tvarką atitiktų. Šalių grąžinimo į pirminę padėtį apimtis priklauso nuo to, ar yra pagrindas grąžinti konkretų dalyvį į pirminę prieš pažeidimą buvusią padėtį; jei teismas konstatuoja, kad tam tikro tiekėjo pasiūlymas neteisėtai buvo neatmestas kaip neatitinkantis pirkimo sąlygų, perkančiosios organizacijos veiksmų neteisėtumas, t. y. pasiūlymų vertinimo netinkamumas, nesudaro pagrindo tokį dalyvį grąžinti į pirminę, prieš pažeidimą buvusią padėtį, nes dėl tokio tiekėjo perkančioji organizacija negali priimti jokio kito sprendimo kaip tik jo pasiūlymą atmesti²⁴⁰⁰.

Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad šalių grąžinimo į prieš pažeidimą buvusią padėtį ribojimas gali būti susijęs su viešojo pirkimo sutarties sudarymu ir ypač su reikšmingos jos dalies įvykdymu, dėl ko pasikeičia pirkimo objektas ir neįmanoma užtikrinti viešųjų pirkimų principų laikymosi: pavyzdžiui, dėl sumažėjusios pirkimo objekto apimties tam tikri reikalavimai tiekėjams gali tapti neproporcingi, be to, nepastatoma tikimybė, kad mažesnės vertės pirkime galėtų dalyvauti daugiau tiekėjų, ir pan.²⁴⁰¹

Pavyzdys

Teismas pripažino, kad tiekėjo pasiūlymas pirkime buvo atmestas neteisėtai. Perkančioji organizacija iki tol sudarė sutartį su kitu tiekėju, kuris buvo neteisėtai pripažintas pirkimo laimėtoju.

Pirkimo objektas šiuo atveju pirkimo sąlygose buvo išsamiai detalizuotas (nustatytas reikalavimas pateikti plačios apimties šinjaraščius), be to, atsiskaitymas su rangovu numatytas ne pagal fiksuotos kainos, o fiksuoto ikainio kainodaros taisyklę, taigi, su tiekėju pagal sutartį atsiskaitoma pagal faktiškai atliktus darbus. Iki teismo pripažinimo, kad sutartis buvo sudaryta neteisėtai, laimėtojas buvo įvykdyęs proc. pirkimo sutarties vertės.

Atsižvelgdamas į nurodytas aplinkybes, teismas pripažino, kad neracionalu išsaugoti viešojo pirkimo sutartį, skiriant baudą, kuri ex lege (pagal įstatymą) galėtų viršyti neteisėtai iš pirkimo pašalinto tiekėjo ir neteisėtai laimėtoju pripažinto tiekėjo pasiūlytų kainų skirtumą. Taigi, šiuo atveju teismas išaiškino, kad šalių grąžinimas į prieš pažeidimą buvusią padėtį yra galimas, o neteisėtai sudaryta pirkimo sutartis pripažintina negaliojančia²⁴⁰².

Teismai, sprenddami dėl niekinio sandorio padarinių, turi aiškiai nustatyti, kokios teisės normos, kuriomis šie padariniai reglamentuojami, atitinkamu atveju turi būti taikomos. Tai

²³⁹⁹ LAT 2010 m. liepos 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-339/2010](#).

²⁴⁰⁰ LAT 2010 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-425/2010](#); 2015 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-437-690/2015](#); 2019 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-17-690/2019](#).

²⁴⁰¹ LAT 2019 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-17-690/2019](#).

²⁴⁰² LAT 2019 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-17-690/2019](#).

svarbu ne tik siekiant užtikrinti tinkamą teisės normų taikymą ir teisingą ginčo sprendimą, bet kartu ir kreditoriui priteisiant adekvatų jo naudai vykdytinos piniginės prievolės dydį (apimtį). Tuo atveju, kai tiekėjas pareiškia ieškinį perkančiajai organizacijai dėl apmokėjimo už suteiktas paslaugas ar atliktus darbus pagal sutartį, kuri pripažįstama niekine, ieškovo reikalavimas (atsiskaitymo pagal sandorį klausimas) nagrinėtinas remiantis taisyklėmis, reglamentuojančiomis niekinio sandorio padarinių taikymą, ir nustačius, kad tokios sutarties pagrindu atsakovo užsakymu paslaugos faktiškai buvo suteiktos, taikytinos be pagrindo įgyto turto ar nepagrįstą praturtėjimą reglamentuojančios teisės normos ([CK 6.237 straipsnio 1 dalis](#), [6.240 straipsnis](#), [6.242 straipsnio 1 dalis](#)).

Kasacinis teismas, keisdamas ankstesnę savo praktiką dėl tiekėjo naudai vykdytinos perkančiosios organizacijos piniginės prievolės teismui viešojo pirkimo sutartį pripažinus negaliojančia *ab initio*, išaiškino, kad tais atvejais, kai pripažįstama niekine viešojo paslaugų teikimo sutartis, pagal kurią faktinis paslaugų teikimas jau yra įvykęs, ir institucija natūra yra negalima (nes prievolės pagal šią sutartį įvykdė tik tiekėjas), atlyginimo dydis už suteiktas paslaugas negali būti nustatomas pagal negaliojančios sutarties sąlygas, o perkančiosios organizacijos nepagrįsto sutaupymo vertė apskaičiuotina pagal analogiško sandorio vertės kriterijų (ar kitus teisingo atlyginimo metodus)²⁴⁰³.

Papildomai pažymėtina, kad viešojo pirkimo sutarties pripažinimas negaliojančia ar išsaugojimas – vėliausiai byloje sprendžiami klausimai. Teismai pirmiausia turi nagrinėti perkančiosios organizacijos veiksmų teisėtumą, kurio vertinimas neturi priklausyti nuo viešojo pirkimo procedūrų ar sutarties svarbos. Jei byloje kyla poreikis išsaugoti sutartį, [VPI](#) įtvirtinti ir teismų naudotini mechanizmai. Vis dėlto neturėtų būti tokios situacijos, kai perkančiosios organizacijos sprendimų vertinimas priklauso nuo siekio išsaugoti viešojo pirkimo santykius²⁴⁰⁴.

1. [VPI](#) 105 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad pirkimo ar preliminarįją sutartį negaliojančia pripažįsta teismas. Teismas pripažįsta pirkimo sutartį ar preliminarįją sutartį negaliojančia bet kuriuo iš šių atvejų:

1) Perkančioji organizacija sudarė pirkimo sutartį ar preliminarįją sutartį nepaskelbusi apie tarptautinį pirkimą Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje arba nepaskelbusi apie supaprastintą pirkimą Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje, kai tai nėra leidžiama pagal šio įstatymo reikalavimus

Reikalavimai perkančiosioms organizacijoms skelbti apie tarptautinį pirkimą Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje arba apie supaprastintą pirkimą CVP IS yra įtvirtinti [VPI](#) 31 straipsnyje (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 31 straipsnio komentarą*). Atitinkamai [VPI](#) 31 straipsnio 1 dalyje yra nustatyta, kad perkančiosios organizacijos visais atvejais turi pareigą skelbti apie pirkimą arba projekto konkursą, išskyrus atvejus, kai pirkimas vykdomas neskelbiamų derybų būdu arba, vadovaujantis [VPI](#) 30 straipsnio 3 dalies nuostatomis, kartu buvo ir kviečiama dalyvauti pirkime, ir teikiamas išankstinis informacinis skelbimas (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 30 ir*

²⁴⁰³ LAT 2016 m. balandžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-7-89-378/2016](#).

²⁴⁰⁴ LAT 2013 m. rugpjūčio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-415/2013](#); 2014 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-411/2014](#).

31 straipsnių komentarus). Taigi, pirkimo ar preliminarioji sutartis teismo pripažįstama negaliojančia, jeigu perkančioji organizacija nepaskelbė apie tarptautinį arba supaprastintą pirkimą, nors pagal [VPI](#) reikalavimus tai privalėjo padaryti²⁴⁰⁵. Pažymėtina, kad pirkimo ar preliminarioji sutartis šiuo pagrindu negali būti pripažinta negaliojančia, jei perkančioji organizacija nepaskelbė apie pirkimą, apie kurį privalėjo paskelbti, tačiau paskelbė savanoriško *ex ante* skaidrumo skelbimą pagal [VPI](#) 32 straipsnį, laikantis [VPI](#) 105 straipsnio 2 dalyje įtvirtintų sąlygų (*detačiau žiūrėti [VPI](#) 105 straipsnio 2 dalies komentarą*).

2) *Perkančioji organizacija pažeidė [VPI](#) 86 straipsnio 8 dalyje arba 103 straipsnio 2 dalyje arba 104 straipsnio 2 dalyje nustatytus reikalavimus, dėl ko teismui prašymą pateikęs ar ieškinį pareiškęs dalyvis neturėjo galimybės pasinaudoti teisių gynimo priemonėmis iki pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymo, ir kartu perkančioji organizacija pažeidė ir kitus šio įstatymo reikalavimus, jeigu tas pažeidimas turėjo neigiamos įtakos teismui prašymą pateikusio ar ieškinį pareiškusio dalyvio galimybės sudaryti pirkimo sutartį ar preliminarnią sutartį*

[VPI](#) 86 straipsnio 8 dalyje įtvirtintų reikalavimų pažeidimas reiškia, kad perkančioji organizacija sudarė pirkimo ar preliminarnią sutartį anksčiau, nei įstatyme įtvirtintas pirkimo ar preliminariosios sutarties sudarymo atidėjimo terminas. Pagal [VPI](#) 86 straipsnio 8 dalį pirkimo ar preliminarioji sutartis turi būti sudaroma ne vėliau, tačiau ne anksčiau, negu pasibaigė atidėjimo terminas, kuris negali būti trumpesnis kaip 10 dienų (supaprastintų pirkimų atveju – ne trumpesnis kaip 5 darbo dienos), o jeigu pranešimas apie sprendimą nustatyti laimėjusį pirkimo pasiūlymą nebuvo siunčiamas elektroninėmis priemonėmis, negali būti trumpesnis kaip 15 dienų. Atidėjimo terminas gali būti netaikomas, kai: (i) vienintelis suinteresuotas dalyvis yra tas, su kuriuo sudaroma pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, ir nėra suinteresuotų kandidatų; (ii) pirkimo sutartis sudaroma dinaminės pirkimo sistemos pagrindu arba preliminariosios sutarties pagrindu; (iii) pirkimo sutartis sudaroma žodžiu (*detačiau žiūrėti [VPI](#) 86 straipsnio 8 dalies komentarą*).

Pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymo atidėjimo termino sąvoka yra įtvirtinta [VPI](#) 2 straipsnio 43 dalyje, kurioje nustatyta, kad pirkimo ir preliminariosios sutarties sudarymo atidėjimo terminas – pagal [VPI](#) reikalavimus nustatytas laikotarpis, kuris prasideda nuo pranešimo apie sprendimą nustatyti laimėjusį viešojo pirkimo pasiūlymą išsiuntimo iš perkančiosios organizacijos suinteresuotiems kandidatams ir suinteresuotiems dalyviams dienos ir, kuriam pasibaigus sudaroma pirkimo sutartis arba preliminarioji sutartis (*detačiau žiūrėti [VPI](#) 2 straipsnio 43 dalies komentarą*). ESTT yra suformavęs atidėjimo termino teisinius pagrindus ir šiuo aspektu išaiškinęs, kad su tiekėjų veiksmingos teisinės gynybos principu, išplaukiančiu iš Direktyvos [89/665](#) 1 straipsnio, nedera situacija, kai po perkančiosios organizacijos sprendimo paskelbti pirkimo laimėtoją iš karto priimamas sprendimas sudaryti viešojo pirkimo sutartį, t. y. šie sprendimai priimami vienu ar panašiu metu, arba net kai šie sprendimai yra sudėtinės vieno sprendimo dalys. Tokiais atvejais tiekėjui, siekiančiam kvestionuoti pirkimo rezultatus nepaliekama nei teisinės, nei faktinės galimybės jų pakeisti. Atidėjimo terminas – viena iš tiekėjų teisių gynimo priemonių, todėl ši priemonė visuomet turi

²⁴⁰⁵ ESTT 2018 m. rugsėjo 20 d. sprendimas byloje *Rudigier*, Nr. [C-518/17](#).

būti įgyvendinama kartu su tiekėjų teisių veiksmingos (efektyvios) gynbos teisiniu principu²⁴⁰⁶.

Pagal [VPI](#) 103 straipsnio 2 dalį perkančiosios organizacijos, gavusios pretenziją, privalo nedelsiant sustabdyti pirkimo procedūrą, kol bus išnagrinėta pretenzija ir priimtas sprendimas. Perkančiosios organizacijos neturi teisės sudaryti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties anksčiau kaip po 10 dienų (supaprastintų pirkimų atveju – anksčiau negu po 5 darbo dienų) nuo rašytinio pranešimo apie jos priimtą sprendimą išsiuntimo pretenziją pateikusiam tiekėjui, suinteresuotiems kandidatams ir suinteresuotiems dalyviams dienos, o jeigu šis pranešimas nebuvo siunčiamas elektroninėmis priemonėmis, – ne anksčiau kaip po 15 dienų.

Šie reikalavimai glaudžiai susiję su perkančiųjų organizacijų pareiga, nagrinėjant pretenzijas, užtikrinti, jog tiekėjų galimybė pasinaudoti peržiūros procedūromis būtų ne formali, bet realiai įgyvendinama. Peržiūros procedūros veiksmingumo principas suponuoja efektyvių perkančiosios organizacijos veiksmų ir sprendimų apšundimo priemonių buvimą ir galimybę jomis realiai pasinaudoti²⁴⁰⁷ (*detačiau žiūrėti [VPI](#) 103 straipsnio 2 dalies komentarą*). Taigi, [VPI](#) 103 straipsnio 2 dalyje įtvirtintų reikalavimų pažeidimas reiškia, kad perkančioji organizacija neužtikrino tiekėjui galimybės (t. y. nesuteikė pakankamai laiko) įvertinti situacijos ir nuspręsti dėl jo teisių gynimo. Kitaip tariant, dėl tokio pažeidimo tiekėjas negalėjo pasinaudoti jam priklausančiomis teisių gynimo priemonėmis.

Tuo tarpu [VPI](#) 104 straipsnio 2 dalyje įtvirtintų reikalavimų pažeidimas reiškia, kad perkančioji organizacija, gavusi tiekėjo prašymo ar ieškinio teismui kopiją, nesustabdė pirkimo procedūrų ir sudarė pirkimo ar preliminarąją sutartį. Pagal [VPI](#) 104 straipsnio 2 dalį perkančiosioms organizacijoms draudžiama, gavusioms nurodytą informaciją apie pateiktą prašymą ar pareikštą ieškinį, sudaryti pirkimo sutartį ar preliminarąją sutartį, kol nesibaigė atidėjimo terminas ar šio įstatymo 103 straipsnio 2 dalyje, 105 straipsnio 2 dalies 3 punkte ir 105 straipsnio 3 dalies 3 punkte nurodyti terminai ir kol perkančioji organizacija negavo teismo pranešimo apie: (i) motyvuotą teismo nutartį, kuria atsisakoma priimti ieškinį; (ii) motyvuotą teismo nutartį dėl tiekėjo prašymo taikyti laikinąsias apsaugos priemones atmetimo, kai šis prašymas teisme buvo gautas iki ieškinio pareiškimo; (iii) teismo rezoliuciją priimti ieškinį netaikant laikinųjų apsaugos priemonių (*detačiau žiūrėti [VPI](#) 104 straipsnio 2 dalies komentarą*).

Pažymėtina, kad teismas pirkimo ar preliminarąją sutartį pripažįsta negaliojančia komentuojamo [VPI](#) 105 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtintu pagrindu tik tais atvejais, kai perkančioji organizacija ne tik pažeidė vieną iš šių normų, t. y. [VPI](#) 86 straipsnio 8 dalį, 103 straipsnio 2 dalį ar 104 straipsnio 2 dalį, dėl ko teismui prašymą pateikęs ar ieškinį pareiškęs dalyvis neturėjo galimybės pasinaudoti teisių gynimo priemonėmis iki pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymo, bet tuo pačiu pažeidė ir kitus [VPI](#) reikalavimus, jeigu tas pažeidimas turėjo neigiamos įtakos teismui prašymą pateikusio ar ieškinį pareiškusio dalyvio galimybėms sudaryti pirkimo sutartį ar preliminarąją sutartį. Kasacinio teismo praktikoje laikomasi nuoseklios pozicijos, kad nukrypimas nuo [VPI](#) nustatytos konkrečios procedūros iš esmės neturi įtakos dalyvių ir kitų tiekėjų teisių apimčiai, nebent besiskundžiantis dalyvis ar

²⁴⁰⁶ EJT 2002 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje *Universale-Bau* [C-470/99](#); 2003 m. vasario 27 d. sprendimas byloje *Santex*, [C-327/00](#); 2007 m. spalio 11 d. sprendimas byloje *Lämmerzahl*, [C-241/06](#);

²⁴⁰⁷ LAT 2009 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-25/2009](#); 2009 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-35/2009](#); 2010 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-150/2010](#); 2010 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-425/2010](#).

tiekęjas iš tiesų įrodytų, kad šiais veiksmais buvo pažeisti jo teisėti iš [VPI](#) kildinami interesai ir taip nepagrįstai suvaržyta galimybė sudaryti viešojo pirkimo sutartį²⁴⁰⁸.

Kasacinio teismo, kaip nurodyta pirmiau, taip pat išaiškinta, kad, vertinant [VPI](#) nuostatų ir viešųjų pirkimų principų galimą pažeidimą bei perkančiosios organizacijos veiksmų ir priimtų sprendimų teisėtumą, atsižvelgtina į atitinkamų jos veiksmų ar sprendimų realiai sukeltus padarinius tiekėjams, todėl būtina įvertinti tai, kiek perkančiosios organizacijos veiksmai tiekėjus faktiškai paveikė²⁴⁰⁹. Tuo tarpu, jeigu perkančioji organizacija pažeidė tik [VPI](#) 86 straipsnio 8 dalį, 103 straipsnio 2 dalį ar 104 straipsnio 2 dalį, tačiau nepadarė kitų [VPI](#) pažeidimų, kurie turėjo neigiamos įtakos dalyvio, pateikusio prašymą, ar pareiškusio ieškinį, galimybėms sudaryti pirkimo sutartį ar preliminariją sutartį – tokia atveju sutartis nėra pripažįstama negaliojančia, o yra taikomos alternatyvios sankcijos pagal [VPI](#) 106 straipsnį (detaliau žiūrėti [VPI](#) 106 straipsnio komentarą).

3) perkančioji organizacija pažeidė [VPI](#) 78 straipsnio 6 dalies ar 79 straipsnio 9 ir 10 dalių nuostatas ir, sudarydama pirkimo sutartį, pasinaudojo išimtimi, leidžiančia netaikyti atidėjimo termino

[VPI](#) 78 straipsnio 6 dalyje įtvirtinta, kad, vykdydama [VPI](#) 78 straipsnio 5 dalies 2 punkte (atnaujintas tiekėjų varžymąsi, kai preliminarinioje sutartyje nustatytos ne visos prekių tiekimo, paslaugų teikimo ar darbų vykdymo sąlygos (detaliau žiūrėti [VPI](#) 78 straipsnio 5 dalies 2 punkto komentarą) arba 3 punkte (iš dalies atnaujintas tiekėjų varžymasis (detaliau žiūrėti [VPI](#) 78 straipsnio 5 dalies 3 punkto komentarą) nurodytą atnaujintą tiekėjų varžymąsi, perkančioji organizacija turi vadovautis tolimomis pačiomis sąlygomis, kurios buvo taikomos sudarant preliminariją sutartį, arba prireikus iš naujo suformuluotomis sąlygomis ar kitomis pirkimo dokumentuose nurodytomis sąlygomis. Pagal [VPI](#) 78 straipsnio 6 dalį atnaujintą tiekėjų varžymąsi perkančioji organizacija vykdo pagal šią procedūrą: (i) raštu kreipiasi į tiekėjus ir prašo iki nustatyto pasiūlymų pateikimo termino pabaigos raštu pateikti pasiūlymus dėl konkrečios pirkimo sutarties sudarymo; kvietime pateikti pasiūlymą, be kitos informacijos, turi būti nurodytas reikalavimas tiekėjui patvirtinti, kad Europos bendrajame viešųjų pirkimų dokumente nurodyta informacija, kuri pateikta perkančiajai organizacijai, teikiant pasiūlymą dėl preliminarinės sutarties sudarymo, yra nepasikeitusi, arba, jei pasikeitusi, pateikti aktualią informaciją; (ii) nustato kiekvieno pirkimo atveju pakankamą pasiūlymų pateikimo terminą, atsižvelgdama į pirkimo objekto sudėtingumą, taip pat į kitus svarbius dalykus ir į laiką, kurio reikia pasiūlymams pateikti; (iii) užtikrina, kad pasiūlymai išliktų konfidencialūs iki jų pateikimo termino pabaigos; (iv) išrenka laimėjusį pasiūlymą pateikusį tiekėją, vadovaudamasi pirkimo dokumentuose ir preliminarinioje sutartyje nustatytais pasiūlymų vertinimo kriterijais, ir su šį pasiūlymą pateikusiu tiekėju sudaro pirkimo sutartį (detaliau žiūrėti [VPI](#) 78 straipsnio 6 dalies komentarą).

[VPI](#) 79 straipsnio 9 dalyje nustatyta, kad perkančioji organizacija, sukurtos dinaminės pirkimo sistemos pagrindu atlikdama kiekvieną konkretų pirkimą, dėl pirkimo sutarties sudarymo vienu metu raštu privalo išsiųsti kvietimus visiems kandidatams, kuriems leista dalyvauti sistemoje, pateikti pasiūlymą; kai dinaminė pirkimo sistema suskirstyta į kategorijas,

²⁴⁰⁸ LAT 2010 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-150/2010](#).

²⁴⁰⁹ LAT 2009 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-25/2009](#); 2011 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-231/2011](#).

perkančioji organizacija išsiunčia kvietimus visiems kandidatams, kuriems leista dalyvauti atitinkamoje pirkimo kategorijoje; kvietime pateikiama [VPI 3 priedo 1 punkte](#) nurodyta informacija (*detaliau žiūrėti [VPI 79 straipsnio 9 dalies komentarą](#)*). Tuo tarpu [VPI 79 straipsnio 10 dalyje](#) nustatyta, kad perkančioji organizacija, vadovaudamasi pasiūlymu vertinimo kriterijais, nurodytais skelbime apie pirkimą arba kvietime patvirtinti susidomėjimą, nustato laimėjusį pasiūlymą pateikusį dalyvį ir su juo sudaro pirkimo sutartį; prireikus šie kriterijai tiksliau apibrėžiami [VPI 79 straipsnio 9 dalyje](#) nurodytame kvietime pateikti pasiūlymą (*detaliau žiūrėti [VPI 79 straipsnio 10 dalies komentarą](#)*).

Pažymėtina, kad teismas pirkimo ar preliminarįją sutartį pripažįsta negaliojančia komentuojamo [VPI 105 straipsnio 1 dalies 3 punkte](#) įtvirtintu pagrindu tik tais atvejais, kai perkančioji organizacija ne tik pažeidė vieną iš šių normų, t. y. [VPI 78 straipsnio 6 dalį](#) ar [79 straipsnio 9 ir 10 dalis](#), bet tuo pačiu, sudarydama pirkimo sutartį, pasinaudojo išimtimi, leidžiančia netaikyti atidėjimo termino. Atitinkamai atidėjimo termino netaikymo išimtis įtvirtinta [VPI 86 straipsnio 8 dalyje](#), kurioje nustatyta, kad atidėjimo terminas gali būti netaikomas, kai: (i) vienintelis suinteresuotas dalyvis yra tas, su kuriuo sudaroma pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, ir nėra suinteresuotų kandidatų; (ii) pirkimo sutartis sudaroma dinaminės pirkimo sistemos pagrindu arba preliminariosios sutarties pagrindu; (iii) pirkimo sutartis sudaroma žodžiu (*detaliau žiūrėti [VPI 86 straipsnio 8 dalies komentarą](#)*). Be to, pirkimo ar preliminarioji sutartis negali būti pripažinta negaliojančia [VPI 105 straipsnio 1 dalies 3 punkte](#) įtvirtintu pagrindu, jei egzistuoja visos [VPI 105 straipsnio 3 dalyje](#) įtvirtintos sąlygos (*detaliau žiūrėti [VPI 105 straipsnio 3 dalies komentarą](#)*).

4) nustačius kitų šio įstatymo imperatyviųjų nuostatų šiurkščių pažeidimų

Tai reiškia, kad pirkimo ar preliminarioji sutartis pripažįstama negaliojančia ir tais atvejais, kai nėra pažeistos [VPI 105 straipsnio 1 dalies 1 – 3 punktuose](#) konkrečiai nurodytos normos, tačiau yra padaryti kiti privalomųjų viešųjų pirkimų normų, pirmiausia viešųjų pirkimų principų, pažeidimai.

Šiame kontekste kasacinio teismo išaiškinta, kad viešųjų pirkimų principų pažeidimas yra prilyginamas privalomųjų nuostatų pažeidimui būtent dėl to, kad šie, kaip ir kitos [VPI](#) privalomos nuostatos, sudarytos viešojo intereso apsaugai; viešųjų pirkimų principų pažeidimai yra objektyvaus ir absoliutaus pobūdžio; viešųjų pirkimų principų pažeidimo objektyvumas reiškiasi tuo, kad jo pripažinimui konstatuoti nesvarbios jokios kitos šalutinės aplinkybės, tokios kaip perkančiosios organizacijos atstovų nepatyrimas, jų kaltės laipsnis, žalos dydis ir pan.; viešųjų pirkimų principų pažeidimų absoliutumas reiškia, kad kiekvienas viešųjų pirkimų principų pažeidimas lemia perkančiosios organizacijos veiksmų neteisėtumą, t. y. kiekvienas viešųjų pirkimų principų pažeidimas laikytinas esminiu pažeidimu, ir toks pažeidimo nustatymas sukelia teisinių pareigą pripažinti tokius perkančiosios organizacijos veiksmus neteisėtais ir spręsti dėl padarinių²⁴¹⁰.

Pirkimo ar preliminarioji sutartis pripažįstama negaliojančia ir nustačius kitus privalomųjų normų pažeidimus, pavyzdžiui, jei buvo pažeisti [VPI 55 straipsnio 9 dalyje](#) įtvirtinti reikalavimai pasiūlymų tikslinimui (tikėjui, tikslinant pasiūlymą, buvo leista pateikti naujus duomenis, dėl ko iš esmės reikalavimų neatitinkantis pasiūlymas tapo reikalavimus

²⁴¹⁰ LAT 2009 m. lapkričio 15 d. nutartį civilinėje byloje Nr. [3K-3-508/2009](#); 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-7-23-248/2017](#).

atitinkančiu ir pan. (detalesnį žiūrėti [VPI 55 straipsnio 9 dalies komentarą](#)), pažeisti [VPI 45](#) straipsnyje įtvirtinti pasiūlymų vertinimo reikalavimai (tiekėjas, neatitinkantis kvalifikacijos reikalavimų, buvo pripažintas pirkimo laimėtoju, ar tiekėjui, atitinkančiam kvalifikacijos reikalavimus, nebuvo leista patikslinti kvalifikacijos duomenų ir pan. (detalesnį žiūrėti [VPI 45 straipsnio komentarą](#)) ir kt.

Pavyzdys

Bendrovė, kuri faktiškai savęs nelaiko perkančiąja organizacija, visus bendrovės įsigijimus vykdo netaikydama [VPI](#) reikalavimų, o vadovaudamasi savo vidinėmis pirkimų taisyklėmis. Vis dėlto įsiteisėjusiu teismo sprendimu bendrovė yra pripažįstama perkančiąja organizacija. Atsižvelgiant į tai, kad teismo sprendimu bendrovė pripažįstama perkančiąja organizacija, visos po tokio teismo sprendimo sutartys, sudarytos atlikus pirkimus netaikant [VPI](#) reikalavimų, teismo galėtų būti pripažintos negaliojančiomis.

2. [VPI](#) 105 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos sąlygos, kurioms esant, teismas negali pripažinti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties negaliojančia pagal [VPI](#) 100 straipsnio 1 dalies 1 punktą. Taigi 105 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos taisyklės taikytos to paties straipsnio 1 dalies taikymo išimtyse. Net jei perkančioji organizacija sudarė pirkimo sutartį ar preliminarją sutartį nepaskelbusi apie tarptautinį pirkimą Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje arba nepaskelbusi apie supaprastintą pirkimą CVP IS, kai tai nėra leidžiama pagal šio įstatymo reikalavimus, teismas negali pripažinti šios sutarties negaliojančia, jei yra šios sąlygos:

1) perkančioji organizacija nusprendė, kad šiuo įstatymu leidžiama nepaskelbti apie tarptautinį pirkimą Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje arba nepaskelbti apie supaprastintą pirkimą CVP IS;

2) perkančioji organizacija paskelbė savanoriško *ex ante* skaidrumo skelbimą;

3) pirkimo sutartis ar preliminarji sutartis buvo sudaryta ne anksčiau kaip po 10 dienų (supaprastinto pirkimo atveju – ne anksčiau kaip po 5 darbo dienų) nuo savanoriško *ex ante* skaidrumo skelbimo paskelavimo dienos.

Pažymėtina, kad, vadovaujantis [VPI](#) 32 straipsniu, perkančioji organizacija, atlikdama pirkimą, apie kurį, jos manymu, neprivalo skelbti Europos Sąjungos leidinių biuras ir (arba) neprivaloma skelbti CVP IS, priėmusi sprendimą nustatyti laimėjusį pasiūlymą, gali paskelbti savanoriško *ex ante* skaidrumo skelbimą (detalesnį žiūrėti [VPI 32 straipsnio komentarą](#)).

Atitinkamai ESTT taip pat yra išaiškinęs, kad, kai viešojo pirkimo sutartis yra sudaryta nepaskelbus apie pirkimą, nors pagal įstatymo reikalavimus toks pirkimas turėjo būti paskelbtas, tokia sutartis negali būti pripažinta negaliojančia, jeigu buvo įvykdytos prieš tai nurodytos sąlygos²⁴¹¹. Nepaisant to, perkančiosios organizacijos privalo atsakingai įvertinti, ar konkrečiu atveju jos (ne)privalo vadovautis [VPI](#) reikalavimais.

Nors tiek [VPI](#) 32 straipsnio, tiek [VPI](#) 105 straipsnio 2 dalies pažodiniame tekste *ex ante* skaidrumo skelbimas siejamas tik su atvejais, kai perkančioji organizacija neskelbia pirkimo, nors tai nėra leidžiama pagal šio įstatymo reikalavimus, vis dėlto, atsižvelgiant į [VPI](#) 32

²⁴¹¹ ESTT 2014 m. rugsėjo 11 d. sprendimas byloje *Fastweb*, [C-19/13](#).

straipsnio normos tikslą, pirkimo ar preliminarioji sutartis negalėtų būti pripažinta negaliojančia ir tais atvejais, kai savanoriškas *ex ante* skaidrumo skelbimas buvo paskelbtas sudarant vidaus sandorius, taip pat kitais atvejais, kuomet perkančioji organizacija mano, kad [VPI](#) reikalavimai apskritai yra netaikomi (*detales žiūrėti [VPI](#) 32 straipsnio komentarą*).

Papildomai pažymėtina, kad nurodytos sąlygos turi būti taikomos kumuliatyviai (visos kartu) – nesant bent vienos iš jų, pirkimo ar preliminarioji sutartis turi būti pripažinta negaliojančia pagal [VPI](#) 105 straipsnio 1 dalies 1 punktą. Pavyzdžiui, jei perkančioji organizacija, *pirma*, nepaskelbė apie pirkimą, nors pagal [VPI](#) privalėjo apie jį paskelbti, arba sudarė sutartį, neatliekant pirkimo, nors privalėjo vadovautis [VPI](#) reikalavimais, *antra*, paskelbė savanoriško *ex ante* skaidrumo skelbimą, tačiau sudarė pirkimo ar preliminariją sutartį anksčiau kaip po 10 dienų (supaprastinto pirkimo atveju – anksčiau kaip po 5 darbo dienų) nuo savanoriško *ex ante* skaidrumo skelbimo paskelbimo dienos, tokiu atveju teismas pripažįsta tokią sutartį negaliojančia.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad [VPI](#) 105 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta būtinoji sąlyga dėl atitinkamo sutarties sudarymo termino yra pagrįsta įstatymo leidėjo įtvirtintais pretenzijos pateikimo perkančiajai organizacijai terminais, kurie nustatyti [VPI](#) 102 straipsnio 1 dalyje (*detales žiūrėti [VPI](#) 102 straipsnio 1 dalies komentarą*) bei pirkimo sutarties atidėjimo terminais, kurie nustatyti [VPI](#) 86 straipsnio 8 dalyje (*detales žiūrėti [VPI](#) 86 straipsnio 8 dalies komentarą*).

3. [VPI](#) 105 straipsnio 3 dalyje įtvirtintos sąlygos, kurioms esant, teismas negali pripažinti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties negaliojančia pagal [VPI](#) 105 straipsnio 1 dalies 3 punktą. Kitaip tariant, net jei perkančioji organizacija pažeidė [VPI](#) 78 straipsnio 6 dalies ar 79 straipsnio 9 ir 10 dalių nuostatas, teismas negali pripažinti šios sutarties negaliojančia, jei yra visos šios sąlygos:

1) perkančioji organizacija mano, kad sudarydama pirkimo sutartį ji laikėsi [VPI](#) 78 straipsnio 6 dalies ar 79 straipsnio 9 ir 10 dalių nuostatų (*detales žiūrėti [VPI](#) 78 straipsnio 6 dalies ar 79 straipsnio 9 ir 10 dalių komentarus*) – šiuo atveju vertinama, ar perkančioji organizacija buvo įsitikinusi, jog elgiasi tinkamai. Kitaip tariant, įstatymų leidėjas [VPI](#) 105 straipsnio 3 dalyje įtvirtino išimtį, pagal kurią yra vertinamas perkančiosios organizacijos kaltės laipsnis, pažeidžiant [VPI](#) 78 straipsnio 6 dalies ar 79 straipsnio 9 ir 10 dalių normas.

Pavyzdys

Vykdydamos atnaujintą varžymąsi, vadovaujantis [VPI](#) 78 straipsnio 6 dalimi, perkančiosios organizacijos privalo nustatyti kiekvieno pirkimo atveju pakankamą pasiūlymų pateikimo terminą. Įstatyme nėra įtvirtinta, koks terminas yra pakankamas, taigi, tai yra vertinamojo pobūdžio norma. Atitinkamai, jei perkančioji organizacija nustatytų terminą, kuris, jos manymu, yra pakankamas, tačiau vėliau būtų pripažinta, kad nebuvo atsižvelgta į pirkimo objekto sudėtingumą, taip pat į kitus svarbius dalykus ir į laiką, kurio reikia pasiūlymams pateikti (pavyzdžiui, nustatytas terminas apėmė šventinį ir tarpšventinį laikotarpį, po kurio tiekėjams buvo likusios vos kelios darbo dienos iki termino pabaigos), būtų galima taikyti [VPI](#) 100 straipsnio 3 dalį, jeigu egzistuočių kitos dvi sąlygos.

2) perkančioji organizacija suinteresuotiems dalyviams išsiuntė pranešimus apie sprendimą nustatyti laimėjusį pasiūlymą pagal [VPI 58](#) straipsnio 1 dalyje nustatytus reikalavimus – [VPI 58](#) straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad perkančioji organizacija kandidatams ir dalyviams ne vėliau kaip per 5 darbo dienas praneša apie priimtą sprendimą nustatyti laimėjusį pasiūlymą, dėl kurio bus sudaroma pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis, arba sprendimą leisti dalyvauti dinaminėje pirkimo sistemoje, pateikia šio straipsnio 2 dalyje nurodytos atitinkamos informacijos, kuri dar nebuvo pateikta pirkimo procedūros metu, santrauką, nurodo nustatytą pasiūlymų eilę, laimėjusį pasiūlymą ir tikslų atidėjimo terminą (*detaliau žiūrėti [VPI 58](#) straipsnio 1 dalies komentarą*).

3) pirkimo sutartis buvo sudaryta ne anksčiau kaip po 10 dienų (supaprastintų pirkimų atveju – ne anksčiau negu po 5 darbo dienų) nuo pranešimų apie sprendimą nustatyti laimėjusį pasiūlymą išsiuntimo suinteresuotiems dalyviams dienos, o jeigu šie pranešimai nebuvo siunčiami elektroninėmis priemonėmis, – ne anksčiau kaip po 15 dienų nuo šių pranešimų išsiuntimo kitomis priemonėmis dienos – ši sąlyga taip pat yra pagrįsta įstatymo leidėjo įvirtintais pretenzijos pateikimo perkančiajai organizacijai terminais, kurie nustatyti [VPI 102](#) straipsnio 1 dalyje (*detaliau žiūrėti [VPI 102](#) straipsnio 1 dalies komentarą*) bei pirkimo sutarties atidėjimo terminais, kurie nustatyti [VPI 86](#) straipsnio 8 dalyje (*detaliau žiūrėti [VPI 86](#) straipsnio 8 dalies komentarą*).

Papildomai pažymėtina, kad nurodytos sąlygos turi būti taikomos kumuliatyviai (visos kartu) – nesant bent vienos iš jų, pirkimo ar preliminarioji sutartis turi būti pripažinta negaliojančia pagal [VPI 105](#) straipsnio 1 dalies 3 punktą.

106 straipsnis. Alternatyvios sankcijos ir jų taikymas

1. Teismas taiko alternatyvias sankcijas pagal šio straipsnio 3 dalį, jeigu perkančiosios organizacija pažeidė šio įstatymo 86 straipsnio 8 dalyje, 103 straipsnio 2 dalyje ar 104 straipsnio 2 dalyje nustatytus reikalavimus, tačiau nėra kitų šio įstatymo 105 straipsnio 1 dalies 2 punkte nurodytų aplinkybių.
2. Teismas gali nepripažinti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties negaliojančia ir taikyti alternatyvias sankcijas pagal šio straipsnio 3 dalį, nors pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis buvo sudaryta neteisėtai pagal šio įstatymo 105 straipsnio 1 dalies nuostatas, jeigu dėl viešojo intereso, įskaitant su pirkimo sutartimi ar preliminarąja sutartimi nesusijusius ekonominius interesus, dėl kurių pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pripažinimas negaliojančia turėtų neproporcingų pasekmių, būtina išsaugoti pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties pasekmes. Tiesiogiai su pirkimo sutartimi ar preliminarąja sutartimi susiję ekonominiai interesai apima, *inter alia*, išlaidas, susidariusias dėl vėlavimo vykdyti pirkimo sutartį, naujos pirkimo procedūros pradėjimo, pirkimo sutartį vykdančio tiekėjo pakeitimo teisinių pareigų, kurios atsirado pripažinus pirkimo sutartį ar preliminarąją sutartį negaliojančia.
3. Teismo skiriamos alternatyvios sankcijos turi būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios. Teismas taiko šias alternatyvias sankcijas:
 - 1) pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties trukmės sutrumpinimą;
 - 2) perkančiajai organizacijai skiriamą baudą. Bauda skiriama ne didesnė negu 10 procentų pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties vertės.
4. Teismas, skirdamas alternatyvias sankcijas, turi atsižvelgti į visus reikšmingus aspektus, įskaitant pažeidimo rimtumą, perkančiosios organizacijos elgesį. Teismo skirta alternatyvi sankcija, įskaitant perkančiajai organizacijai skirtos baudos dydį, turi būti motyvuojama teismo sprendime.

Pagal teisinį reguliavimą ([VPI](#) 105 straipsnio 1 dalies 4 punktas, CK 1.80 straipsnio 1 dalis) ir jį aiškinančią teismų praktiką, neteisėtai, pažeidžiant [VPI](#) nuostatas sudaryta pagrindinė ar preliminarioji viešojo pirkimo-pardavimo sutartis kaip prieštaraujančios imperatyviosioms teisės normoms laikytinos niekinėmis ir negaliojančiomis (žr. *detalesniam VPI 105 straipsnio komentaram*). Vis dėlto dėl sutarties sudarymo procedūrų pažeidimų šio sandorio visuomeninė reikšmė nesumenksta, todėl kartais iškyla poreikis derinti kelis viešojo intereso elementus – imperatyviųjų teisės normų laikymąsi ir visuomenės poreikį pirkimo objektu (ar gresiančią žalą jį įgyvendinti) – ir nuspręsti, kurio apsauga konkrečiu atveju yra svarbesnė. Atsižvelgiant į tai, neteisėtai sudaryta pagrindinė ar preliminarioji viešojo pirkimo-pardavimo sutartis teismo išimtiniais atvejais gali būti paliekama galioti, tačiau tokiu atveju teismas perkančiajai organizacijai privalo taikyti vieną iš [VPI](#) 106 straipsnyje²⁴¹² įtvirtintų alternatyvių sankcijų – viešojo pirkimo-pardavimo sutarties trukmės sutrumpinimą arba skirti baudą.

Nepaisant to, kad alternatyvi sankcija – bauda yra taikoma įpareigojant tiesiogiai ar netiesiogiai biudžeto lėšomis išlaikomą perkančiąją organizaciją sumokėti baudą į valstybės

²⁴¹² Komentuojamos [VPI](#) 106 straipsnio normos nustatytos įgyvendinant Direktyvos [2007/66/ES](#) 2e straipsnį.

biudžetą, negali būti laikoma, kad bauda yra mokėjimas „į tą pačią kišenę“. Perkančiajai organizacijai skirti asignavimai yra atskiri ir riboti, o jų netekimas sumokėjus baudą, tiesiogiai neigiamai paveikia atitinkamą perkančiąją organizaciją. Be to, dėl perkančiosios organizacijos darbuotojo (valstybės tarnautojo) kaltės pritaikius alternatyvią sankciją, galima teigti, kad darbuotojo (valstybės tarnautojo) asmeninė atsakomybė (*detales žiūrėti VPI 100 straipsnio komentarą*).

Alternatyvios sankcijos visų pirma buvo įtvirtintos Direktyvos [2007/66/ES](#) 2e straipsnio 2 dalyje ir tik vėliau buvo perkeltos į [VPI²⁴¹³](#). Dėl to vadovaujantis [VPI 106](#) straipsnio nuostatomis aiškinant ir perkančiosioms organizacijoms taikant alternatyvias sankcijas, reikia įgyvendinti ir Direktyvos [2007/66/ES](#) tikslus.

Tuo atveju, jeigu visos arba beveik visos sutartyje nustatytos pareigos jau buvo įvykdytos, tai neturėtų suteikti galimybės netaikyti griežtų sankcijų. Taisiais atvejais teismai gali taikyti alternatyvias sankcijas, atsižvelgdami į tai, kiek sutartis dar galioja²⁴¹⁴.

Nepaisant to, siekiant, kad taikomos sankcijos būtų proporcingos, teismai turi galimybę nesužlugdyti sutarties arba pripažinti jos visą arba dalinį laikiną poveikį, jeigu dėl atitinkamo atveju susidariusių išskirtinių aplinkybių reikia atsižvelgti į tam tikras svarbias bendro intereso priežastis. Tais atvejais turėtų būti taikomos alternatyvios sankcijos. Teismas turėtų išnagrinėti visus atitinkamus aspektus siekdamas nustatyti, ar dėl svarbių bendro intereso priežasčių reikalaujama, kad sutarties poveikis būtų išlaikytas²⁴¹⁵.

Alternatyvios sankcijos taip pat gali būti taikomos kaip tiekėjo pažeistų teisių gynybos priemonė ([VPI 106](#) straipsnio 1 dalis), vadovaujantis [VPI 101](#) straipsnio 1 dalies 4 punkte įtvirtinta teise, tiekėjui reikalaujant perkančiajai organizacijai taikyti alternatyvią sankciją dėl šios atliktų [VPI](#) nuostatų pažeidimo (*detales žiūrėti VPI 101 straipsnio 1 dalies 4 punkto komentarą*). Tiekėjas gali prašyti teismo taikyti alternatyvią sankciją perkančiajai organizacijai tik tuo atveju, kai turi teisinį suinteresuotumą dėl tokios alternatyvios sankcijos taikymo (*detales žiūrėti VPI 101 straipsnio 1 dalies 4 punkto komentarą*). Komentaro autorių nuomone, tiekėjas gali būti suinteresuotas tik sutarties galiojimo termino sutrumpinimu, o baudos skyrimu perkančiajai organizacijai niekaip neapginamos jo teisės.

Tuo atveju, jei tiekėjas su ieškiniu kreipiasi į teismą dėl alternatyvios sankcijos – sutarties galiojimo sutrumpinimo taikymo, rekomenduotina trečiuoju asmeniu į bylą traukti ir pirkimo laimėtoją, tokiu būdu sudarant galimybę pirkimo laimėtoju dalyvauti procese, išvengiant jo teisių pažeidimo ir bylos grąžinimo nagrinėti iš naujo²⁴¹⁶.

Alternatyvia sankcija yra laikomos tik teismo paskirtos, perkančiosios organizacijos nepriklausomai institucijai (Lietuvoje – valstybės biudžetą) mokamos baudos arba viešojo pirkimo-pardavimo sutarties trukmės sutrumpinimas. Perkančiosios organizacijos tiekėjui atlyginta (atlygintina) jo patirta žala nėra laikoma alternatyvia sankcija^{2417,2418}, ši aplinkybė nedaro įtakos teismo skiriamos alternatyvios sankcijos pobūdžiui ar jos dydžiui (*detales žiūrėti VPI 101 straipsnio 1 dalies 4 punkto komentarą*).

²⁴¹³ Kita vertus, analogiško rezultato sprendinį kasacinis teismas yra taikęs ir anksčiau – dėl viešojo intereso apsaugos šalims laikinai išsaugojo neteisėtai sudarytos viešojo pirkimo sutarties padarinius (žr. LAT 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-155/2011](#)).

²⁴¹⁴ Direktyvos [2007/66/ES](#) konstatuojamosios dalies 21 punktas.

²⁴¹⁵ Direktyvos [2007/66/ES](#) konstatuojamosios dalies 22 punktas.

²⁴¹⁶ LAT 2015 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-326-415/2015](#).

²⁴¹⁷ Direktyvos [2007/66/ES](#) 2e straipsnio 2 dalis.

²⁴¹⁸ LAT 2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-7-359-469/2019](#).

žiūrėti [VPI 107 straipsnio komentarą](#)). Kitaip tariant, alternatyvios sankcijos ir žala nėra tapatūs teisės institutai bei teisių gynimo priemonės.

Alternatyvios sankcijos gali būti taikomos dviem atvejais: 1) privalomai – perkančiajai organizacijai pažeidus [VPI 86 straipsnio 8 dalies](#), [103 straipsnio 2 dalies](#) arba [104 straipsnio 2 dalies](#) nuostatas, kai toks pažeidimas neturėjo neigiamos įtakos tiekėjo galimybei sudaryti viešojo pirkimo-pardavimo sutartį ([VPI 106 straipsnio 1 dalis](#)) (nepripažinus viešojo pirkimo-pardavimo sutarties negaliojančia [VPI 105 straipsnio 1 dalies 2 punkto](#) pagrindu); 2) pasirinktinai – teismui nusprendus, kad būtina išsaugoti neteisėtai sudaryta ir pripažintą negaliojančia viešojo pirkimo sutartį ([VPI 105 straipsnio 1 dalis](#), [106 straipsnio 2 dalis](#)).

[VPI 106](#) straipsnyje yra nustatyta, kokiais atvejais ir kokios alternatyvios sankcijos teismo gali būti taikomos perkančiajai organizacijai. Tik teismas turi teisę perkančiajai organizacijai taikyti alternatyvias sankcijas. Nors alternatyvios sankcijos tiesiogiai taikomos perkančiajai organizacijai, kai kurios iš jų (sutarties galiojimo termino sutrumpinimas) taikymas turi įtakos ir tiekėjų, sudariusių viešojo pirkimo-pardavimo sutartį, teisėms.

Pagal kasacinio teismo praktiką tuo atveju, jei pirkimo procedūras vykdo įgaliotoji (įgaliotinė) perkančioji organizacija, alternatyvi sankcija vis vien skiriama ją įgaliojusiai perkančiajai organizacijai (įgaliotojai), kadangi neteisėtai sudaryta viešojo pirkimo-pardavimo sutartis buvo sudaryta būtent jos naudai²⁴¹⁹. Tai – bendrieji teisės aiškinimo taisyklė, nuo kurios atskirais atvejais nukrypstama, t. y. bauda gali būti skiriama ir įgaliotojai perkančiajai organizacijai, kai atitinkamu atveju nėra susidariusių klasikinio įgaliojimo santykių ar alternatyvios sankcijos skyrimas galėtų pažeisti proceso ekonomiško ir koncentruotumo principus²⁴²⁰. Kita vertus, atkreiptinas dėmesys į tai, kad net ir tais atvejais, kai baudą teismas paskiria įgaliotojai perkančiajai organizacijai, ši gali reikšti regresinį reikalavimą dėl priteistos sumos atlyginimo iš teisės pažeidimą atlikusio asmens, t. y. įgaliotinės perkančiosios organizacijos²⁴²¹.

Alternatyviosios sankcijos negali būti prilyginamos administracinei atsakomybei (nuobaudai). Alternatyvių sankcijų tikslas – daugiau ne nubausti perkančiąją organizaciją, nors jos elgesys – vienas iš vertinamų veiksnių (pagrindų), o užtikrinti viešojo intereso apsaugą. Teismas taip pat gali taikyti tik vieną iš [VPI 106 straipsnio 3 dalyje](#) įtvirtintų alternatyvių sankcijų, konkrečią sankciją ir jos dydį parinkdamas atsižvelgiant į [VPI 106 straipsnio 4 dalyje](#) nustatytus kriterijus.

Valstybėms narems suteikta teisė nustatyti griežtesnes alternatyvias sankcijas, nustatyti alternatyvių sankcijų ypatybes ir taikymo taisykles²⁴²².

1. [VPI 106](#) straipsnio 1 dalyje nustatytas vienas iš alternatyvių sankcijų taikymo pagrindų, esant tam tikriems [VPI](#) nuostatų pažeidimams.

Teismas perkančiajai organizacijai taiko atitinkamą alternatyvią sankciją tuo atveju, kai, nors perkančiosios organizacijos atlikti [VPI](#) nustatytų reikalavimų pažeidimai nėra pakankami pripažinti sudarytą viešojo pirkimo-pardavimo sutartį negaliojančia [VPI 105](#)

²⁴¹⁹ LAT 2018 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-427-378/2018](#).

²⁴²⁰ LAT 2020 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-124-248/2020](#).

²⁴²¹ LAT 2015 m. liepos 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-440-415/2015](#).

²⁴²² Direktyvos [2007/66/ES](#) konstatuojamosios dalies 19-20 punktai.

straipsnio 1 dalies 2 punkto nustatyta tvarka (*detaliau žiūrėti [VPI 105 straipsnio 1 dalies 2 punkto komentara](#)*), tačiau tokie veiksmai pažeidė tiekėjo teisę į veiksmingą teisminę gynybą ir tokiu būdu pažeidė lygiateisiškumo, nediskriminavimo ir skaidrumo viešųjų pirkimų principus (*detaliau žiūrėti [VPI 17 straipsnio komentara](#)*).

Kitaip tariant, teismas perkančiajai organizacijai taiko alternatyvias sankcijas tuo atveju, kai perkančioji organizacija atliko [VPI](#) nustatytų reikalavimų pažeidimus, kurie pažeidė tiekėjo teisę į veiksmingą teisminę gynybą, tačiau tokie pažeidimai nepadarė įtakos tiekėjo galimybių sudaryti viešojo pirkimo ar preliminarįją sutartį, pavyzdžiui, kai perkančioji organizacija nenagrinėjo tiekėjo pateiktos pretenzijos, tačiau net ir pretenzijos tenkinimo atveju tiekėjo pasiūlymas nebūtų buvęs ekonomiškai naudingiausias, todėl toks pažeidimas neturėjo neigiamos įtakos dalyvio galimybėms sudaryti pirkimo sutartį ar preliminarįją sutartį²⁴²³.

Alternatyvios sankcijos perkančiajai organizacijai gali būti taikomos tuo atveju, kai perkančioji organizacija pažeidė konkrečius, [VPI](#) nustatytus reikalavimus:

1) taikyti viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo atidėjimo terminą arba stabdyti pirkimo procedūras, t. y. sudarė viešojo pirkimo-pardavimo sutartį nepagrįstai netaikant atidėjimo termino (*detaliau žiūrėti [VPI 86 straipsnio 2 dalies komentara](#)*). Tuo atveju, jei perkančioji organizacija netaiko sutarties sudarymo atidėjimo termino, tiekėjui yra apsunkinamas pažeistų teisių gynimas, pažeidžiamas viešųjų pirkimų skaidrumo principas (*detaliau žiūrėti [VPI 17 straipsnio komentara](#)*); arba

2) gavusi tiekėjo pretenziją, sustabdyti pirkimo procedūrą (*detaliau žiūrėti [VPI 103 straipsnio 2 dalies komentara](#)*), t. y. toliau neteisėtai tęsė pirkimo procedūras. Tuo atveju, jei perkančioji organizacija nestabdė pirkimo procedūrą gavusi tiekėjo pretenziją, tiekėjui yra apsunkinamas pažeistų teisių gynimas, pažeidžiamas viešųjų pirkimų skaidrumo principas (*detaliau žiūrėti [VPI 17 straipsnio komentara](#)*); arba

3) nesudaryti viešojo pirkimo-pardavimo sutarties, kai sužino apie teismui pateiktą ieškinį (*detaliau žiūrėti [VPI 104 straipsnio 2 dalies komentara](#)*), t. y. neteisėtai sudarė viešojo pirkimo sutartį. Tuo atveju, jei perkančioji organizacija sudarė viešojo pirkimo-pardavimo sutartį, nors tiekėjas pateikė teismui ieškinį, tiekėjui yra apsunkinamas pažeistų teisių gynimas, pažeidžiamas viešųjų pirkimų skaidrumo principas (*detaliau žiūrėti [VPI 17 straipsnio komentara](#)*).

Egzistuojant bent vienam iš pirmiau nurodytų pažeidimų, taip pat nustačius, kad toks pažeidimas turėjo neigiamos įtakos tiekėjo galimybėms sudaryti pirkimo sutartį ar preliminarįją sutartį, tačiau dėl tokio pažeidimo tiekėjui nepraradus galimybės sudaryti viešojo pirkimo sutartį ar preliminarįją sutartį (*detaliau žiūrėti [VPI 105 straipsnio 1 dalies 2 punkto komentara](#)*), teismas perkančiajai organizacijai taiko [VPI 106 straipsnio 3](#) dalyje nustatytą alternatyvią sankciją.

Atvejais, kai perkančiosios organizacijos pažeidimas turėjo neigiamos įtakos tiekėjo galimybėms sudaryti pirkimo sutartį ar preliminarįją sutartį, pavyzdžiui, laikomos situacijos, kai perkančioji organizacija netaikė viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo atidėjimo termino ar nepranešė tiekėjui apie išnagrinėtą pretenziją, gavusi tiekėjo pretenziją nestabdė pirkimo procedūrą, sudarė viešojo pirkimo-pardavimo sutartį gavusi tiekėjo ieškinį, nesuėjęs atidėjimo terminui. Tokiais atvejais dėl perkančiosios organizacijos veiksmais sąlygotos

²⁴²³ LAT 2015 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-326-415/2015](#).

teisinio neapibrėžtumo situacijos, tiekėjui kyla papildomų sunkumų įgyvendinant teisę į veiksmingą teisminę gynybą, pažeistų teisių gynybos tenka kreiptis į teismą, prašant teismo taikyti laikinąsias apsaugos priemones ir stabdyti pirkimo procedūras, arba drausti sudaryti viešojo pirkimo-pardavimo sutartį ar stabdyti jos vykdymą.

Alternatyvių sankcijų taikymas vadovaujantis [VPI](#) 106 straipsnio 1 dalies nuostatomis iš esmės galimas esant pirmiau nurodytiems perkančiosios organizacijos atliktiems [VPI](#) nuostatų pažeidimams, tačiau nesant sudarytos viešojo pirkimo-pardavimo sutarties. Priešingu atveju, esant tiek atliktiems [VPI](#) nuostatų pažeidimams, tiek sudarytai viešojo pirkimo-pardavimo sutarčiai, teismas spęs klausimą ne dėl alternatyviųjų sankcijų taikymo, o dėl sutarties pripažinimo negaliojančia [VPI](#) 105 straipsnio 1 dalies 2 punkto nuostatos pagrindu (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 105 straipsnio 1 dalies 2 punkto komentarą*).

2. [VPI](#) 106 straipsnio 2 dalyje įstatymų leidėjas nustatė, kad jeigu ir egzistuojant [VPI](#) 105 straipsnio 1 dalyje nustatytam pagrindui pripažinti pirkimo sutartį ar preliminarąją sutartį negaliojančia, teismas išimtiniais atvejais, kai egzistuoja viešasis interesas išsaugoti viešojo pirkimo-pardavimo sutartį (gauti viešojo pirkimo-pardavimo sutarties rezultatą) arba jei viešojo pirkimo-pardavimo sutarties nutraukimas turėtų neproporcingų pasekmių, vis dėlto gali jos nepripažinti negaliojančia ir taikyti vieną iš [VPI](#) 106 straipsnio 3 dalyje įtvirtintų alternatyvių sankcijų (sutarties galiojimo termino trumpinimą arba piniginę baudą).

[VPI](#) 105 straipsnyje nustatyta, kad viešojo pirkimo-pardavimo sutartis pripažįstama negaliojančia tais atvejais, kai:

- 1) viešojo pirkimo-pardavimo sutartį sudarė nepaskelbusi apie pirkimą, kai skelbimas buvo būtinas ([VPI](#) 105 straipsnio 1 dalies 1 punktas); arba
- 2) nepagrįstai netaikė atidėjimo termino ar nesilaikė kitų [VPI](#) nustatytų terminų, kai dėl to tiekėjas neturėjo galimybių pasinaudoti teisių gynimo priemonėmis iki viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo ([VPI](#) 105 straipsnio 1 dalies 2-3 punktai);
- 3) perkančioji organizacija šiukščiai pažeidė imperatyviasias [VPI](#) nuostatas ([VPI](#) 105 straipsnio 1 dalies 4 punktas).

Komentuojama [VPI](#) norma aiškinama siaurai (griežtai). Viešojo pirkimo sutarties išsaugojimas ir alternatyviųjų priemonių taikymas įstatyme įtvirtintas kaip išimtinė priemonė, jos taikymas galimas tik dėl viešojo intereso, kuris išeina už konkrečios sutarties ribų, t. y. svarbu išsaugoti sandorį ne dėl jo paties ar tik dėl perkančiosios organizacijos interesų, o nustatius, kad viešojo pirkimo sutarties pripažinimas negaliojančia pažeistų visuomenės dalies interesus. Teismas, užuot priimdami sprendimus išsaugoti neteisėtai sudarytą viešojo pirkimo sandorį, visų pirma turėtų taikyti laikinąsias apsaugos priemones, atsižvelgti į viešojo intereso sudėtinųjų dalių tarpusavio derinimą, įvertinti neteisėtai sudaryto sandorio išsaugojimo grėsmes, riziką, kad nepagrįstai iš viešojo pirkimo pašalintas ar jo laimėtoju nepripažintas ūkio subjektas dėl to gali siekti prisiteisti negautas pajamas²⁴²⁴, o perkančiajai organizacijai teks ne tik du kartus sumokėti už tą patį pirkimo objektą, bet jai teks ir alternatyvios sankcijos neigiamos pasekmės (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 107 straipsnio komentarą*).

²⁴²⁴ LAT 2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-7-359-469/2019](#).

Neteisėtai sudarytos sutarties išsaugojimas dėl viešojo intereso apsaugos

Teismas gali palikti galioti neteisėtai sudarytą viešojo pirkimo-pardavimo sutartį ir taikyti alternatyvias sankcijas tais atvejais, kuomet egzistuoja viešasis interesas išsaugoti sutartį ir gauti jos teikiamą naudą.

Dėl viešojo intereso sąvokos kasacinis teismas yra nurodęs, kad viešasis interesas apima pagrindinius principus, kuriais grindžiama valstybės teisinė sistema, valstybės ir visuomenės funkcionavimas, viešojo intereso sąvoka yra vertinamojo pobūdžio, jos turinys gali būti atskleidžiamas tik analizuojant konkrečios situacijos aplinkybes, tačiau bendrąja prasme viešieji interesai reiškia naudą visuomenei ar jos daliai, žmonių gerovei²⁴²⁵.

VPĮ aiškinamajame rašte nurodyta, kad epidemijų, ekologinių katastrofų atvejais dar svarbesni yra visuomenės interesai. Jei tokiais atvejais skubiai būtina įsigyti paslaugas, darbus ar prekes (vakcinas, gelbėjimosi įrangą), neteisėtai sudaryta viešojo pirkimo-pardavimo sutartis galėtų būti paliekama galioti.

Viešojo intereso apsauga sprendžiant viešųjų pirkimų ginčus turi apimti abu jo aspektus – tiek visuomenės interesą dėl tam tikro pirkimo objekto (prekės, paslaugos, darbų rezultato) ir jo teikiamos naudos, tiek ir visuomenės interesą užtikrinti konkurso dalyvių sąžiningą varžymąsi – nė vienas iš jų neturi pirmenybės vieno kito atžvilgiu. Sprendimas ginti viešąjį interesą kaip visuomenės suinteresuotumą pirkimo objektu ir jo teikiama nauda turėtų būti grindžiamas realios ar realiai numatomos žalos visuomenei ar jos daliai, neigiamos įtakos žmonių gerovei pagrindu²⁴²⁶.

Kasacinis teismas yra suformavęs kriterijus, kurie turi būti vertinami sprendžiant klausimą dėl neteisėtai sudarytos viešojo pirkimo-pardavimo sutarties palikimo galioti viešojo intereso gynybos pagrindu: a) ar tam tikro visuomenės interesas dėl pirkimo objekto nebuvo tenkintas ilgą laiką arba niekada į tokia situacija savaime nėra ar anksčiau nebuvo laikoma kaip sukelianti realios žalos visuomenei; b) ar visuomenei nekyla akivaizdžios ir neištaisomos žalos, susijusios su svarbiausiu konstitucinių gėrių apsauga (visuomenės saugumas, individų sveikata ir pan.); c) ar visuomenės intereso patenkinimas reikalauja ypatingos skubos, kuri pateisintų pirkimo objekto pareikio iškelimą prieš sąžiningą tiekėjų konkurenciją, ir kt.²⁴²⁷.

Tik tuo atveju, jeigu yra tenkinami pirmiau nurodyti kriterijai, pagrindžiantys neteisėtai sudarytos viešojo pirkimo-pardavimo sutarties išsaugojimo būtinybę, teismas gali palikti galioti sudarytą viešojo pirkimo-pardavimo sutartį ir perkančiajai organizacijai skirti VPĮ 106 straipsnio 3 dalyje nurodytą alternatyvią sankciją.

Teismų praktikoje laikoma, kad viešojo pirkimo-pardavimo sutartis turi būti išsaugoma dėl viešojo intereso apsaugos, pavyzdžiui, esant šioms aplinkybėms:

1) kai pirkimo objektas yra nekilnojamojo turto draudimo paslaugos, kadangi pirkimo sutartį pripažinus neteisėta ir negaliojančia, atsakovo (universiteto) nekilnojamasis turtas liktų be draudimo apsaugos²⁴²⁸;

²⁴²⁵ LAT 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-155/2011](#).

²⁴²⁶ LAT 2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-7-359-469/2019](#).

²⁴²⁷ LAT 2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-7-359-469/2019](#).

²⁴²⁸ LAT 2015 m. birželio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-367-248/2015](#).

2) kai pirkimas susijęs su švietimo įstaigos šilumos įrenginių atnaujinimu ir šilumos energijos tiekimu, skirtas socialiai pažeidžiamos visuomenės grupės (vaikų) tinkamoms ugdymo sąlygoms, jų gerovei užtikrinti, neabejotinai susiję su prioritetiniu viešuoju interesu²⁴²⁹;

3) kai sutarties objektas yra tinkamai surinkti ir patalpinti komunalines atliekas į tam skirtus tinkamos kokybės kontenerius, taip išvengiant aplinkos užteršimo, užtikrinant sanitarines sąlygas²⁴³⁰;

4) kai ginčo viešojo pirkimo-pardavimo sutartis susijusi su socialiai pažeidžiamos visuomenės grupės (mokinių) interesais, jų nuoseklus ir nenutrūkstamo ugdymo užtikrinimo poreikiu²⁴³¹;

5) kai ginčo viešojo pirkimo-pardavimo sutartimi siekiama užtikrinti socialiai jautrios paslaugos – globos namų gyventojų maitinimo teikimą, kuris turi būti tvarus²⁴³².

Pirmiau nurodyta teismų praktika yra suformuota išnagrinėjus ir atsižvelgiant į konkrečias bylos faktines aplinkybes, todėl negali būti laikoma, kad viešojo pirkimo-pardavimo sutartys, kuriomis įsigyjamos pirmiau nurodytos prekės, paslaugos ar darbai visais atvejais privalo būti išsaugotos. Viešojo pirkimo-pardavimo sutarties išsaugojimo klausimas negali būti sprendžiamas automatiškai, nevertinant konkrečių bylos faktinių aplinkybių²⁴³³. Kita vertus, šie pavyzdžiai rodo, kad viešojo pirkimo sutartys paprastai išsaugojamos, kai sutarties objektas susijęs su socialiai pažeidžiamomis socialinėmis grupėmis (vaikai, pagyvenę žmonės) arba skirtas didelei visuomenės daliai (komunalinių atliekų tvarkymas tam tikroje teritorijoje).

VPI 106 straipsnio 2 dalyje taip pat įtvirtinta, kad tiesiogiai su sutartimi nesusijusiomis neigiamomis ekonominėmis pasekmėmis nėra laikomos vėlavimo vykdyti sutartį (gauti jos teikiamą naudą), naujos pirkimo procedūros pradėjimo ir vykdymo, sutartį vykdančio tiekėjo pakeitimo, sutarties nutraukimo teisiųjų pareigų (padarinių) kaštai. Kitaip tariant, iš anksto numatyti, su viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymu ar nutraukimu tiesiogiai susiję ekonominiai interesai negali būti pagrindu išsaugoti neteisėtai sudarytą viešojo pirkimo-pardavimo sutartį.

Alternatyviųjų sankcijų paskirtis – nepalikti teisiškai neįvertintų neteisėtų perkančiosios organizacijos veiksmų, dėl kurių šiai bet kokių atveju turėtų kilti neigiamo pobūdžio padariniai, kurie dėl viešojo intereso priežasčių išsaugojus viešojo pirkimo-pardavimo sutartį modifikuojami į kitus ekonominio pobūdžio suvaržymus (baudą ar sutarties termino sutrumpinimą). Dėl to alternatyviosios sankcijos taikomos nepriklausomai nuo to, ar paliekama gauti neteisėtai sudaryta viešojo pirkimo-pardavimo sutartis yra įvykdyta, ar ne²⁴³⁴ (detaliau žiūrėti VPI 106 straipsnio 3 dalies komentarą toliau).

²⁴²⁹ LAT 2015 m. birželio 11 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. [2A-647-180/2015](#).

²⁴³⁰ LAT 2013 m. birželio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-340/2013](#).

²⁴³¹ LAT 2018 m. gruodžio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-508-248/2018](#).

²⁴³² LAT 2018 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-398-469/2018](#).

²⁴³³ LAT 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-7-23-248/2017](#).

²⁴³⁴ LAT 2015 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-309-248/2015](#).

Nacionalinė teismų administracija privalo informuoti VPT apie teismo sprendimą priimtą vadovaujantis [VPI](#) 106 straipsnio 2 dalimi (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 98 straipsnio 8 dalies komentarą*).

3. [VPI](#) 106 straipsnio 3 dalyje yra nustatytas baigtinis sąrašas alternatyvių sankcijų, kurias teismas gali taikyti perkančiajai organizacijai.

Nors [VPI](#) 106 straipsnio 3 dalyje aiškiai nėra nurodyta, tačiau teismas pasirinktinai gali taikyti tik vieną iš [VPI](#) 106 straipsnio 3 dalyje nustatytų alternatyvių sankcijų, kaip nustatyta Direktyvos [2007/66/ES](#) 2e straipsnio 2 dalyje. Kitaip tariant, teismas perkančiajai organizacijai kaip alternatyvią sankciją gali taikyti arba viešojo pirkimo-pardavimo sutarties trukmės sutrumpinimą, arba jai skirti iki 10 procentų pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties vertės dydžio baudą.

Teismas perkančiajai organizacijai gali taikyti vieną iš šių alternatyvių sankcijų:

- 1) pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties trukmės sutrumpinimą. Tokiu atveju teismo sprendimu keičiama sutarties galiojimo trukmė, ją nustatant arba kalendoriniu terminu (dienomis, mėnesiais, metais ir kt.), arba nustatant konkrečią sutarties galiojimo pabaigos datą (pavyzdžiui, 2025 m. gruodžio 31 d.).

Šios alternatyvios sankcijos taikymu yra siekiama sumažinti neigiamus neteisėtų perkančiosios organizacijos veiksmų padarinius tiekėjų atžvilgiu, tiekėjams sudarant galimybę kuo greičiau varžytis dėl naujos viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo. Kita vertus, šia alternatyvia sankcija kartu užtikrinamas nenutrūkstamas prekių, paslaugų ar darbų tiekimas perkančiajai organizacijai, suteikiant papildomai laiko atlikti naujas pirkimo procedūras ir sudaryti naują viešojo pirkimo-pardavimo sutartį;

- 2) baudos skyrimą. Bauda perkančiajai organizacijai turėtų būti skiriama neprioritetiškai, iš esmės kuomet negalima taikyti kitos alternatyvios sankcijos – viešojo pirkimo-pardavimo sutarties galiojimo trumpinimo, kai dėl viešojo pirkimo-pardavimo sutarties pobūdžio (integralumo) negalima jos išskaidyti (paprastai rangos darbų pirkimo atvejais) arba jos galiojimas yra (arba beveik) pasibaigęs.

Bauda yra silpniau tiekėjų teises ginanti teisių gynimo priemonė, kadangi tokios sankcijos taikymas iš esmės niekaip neužtikrina tiekėjų teisių gynbos įgyvendinimo, nesumažina perkančiosios organizacijos atlikto pažeidimo neigiamų padarinių. Tuo tarpu sutarties galiojimo trumpinimo atveju tiekėjas turi galimybę greičiau iš naujo varžytis dėl naujos viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo.

Kasacinis teismas yra konstatavęs, kad baudą teismas įprastai turėtų skirti tais atvejais, kai pirkimo objektas yra nedalus, o sėkmingas sutarties įvykdymas reiškia visišką kontrahentų įsipareigojimų įgyvendinimą, pavyzdžiui, vienkartinis perkančiajai organizacijai reikalingų prekių pirkimas-pardavimas. Tuo tarpu viešojo pirkimo-pardavimo sutarties galiojimo terminas turėtų būti trumpinamas tais atvejais, kai pirkimo objektas yra dalus, o viešojo pirkimo sutarties vykdymas yra tęstinis, pavyzdžiui, perkančiosios organizacijos patalpų valymo

paslaugos. Tokiu būdu atitinkamoje rinkoje veikiantiems tiekėjams būtų sudaryta galimybė kuo greičiau varžytis dėl naujos viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo²⁴³⁵.

Bauda, kaip alternatyvi sankcija, dažnai skiriama ir tais atvejais, kai viešojo pirkimo-pardavimo sutarties galiojimo terminas netektų prasmės, nes arba sutartis buvo vienkartinė, vykdyto ir iki teismo sprendimo yra visiškai įvykdyta, arba iki teismo sprendimo priėmimo tokios sutarties galiojimas pasibaigė ar pasibaigs netrukus po teismo sprendimo priėmimo. Tokiu atveju teismo paskirta alternatyvi sankcija – viešojo pirkimo-pardavimo sutarties galiojimo termino trumpinimas – netektų prasmės, tokia poveikio priemonė nebūtų veiksminga, proporcinga ir atgrasanti.

Santykinai didžiausia kasacinio teismo perkančiajai organizacijai skirta bauda siekė 5 proc. sutarties vertės²⁴³⁶, o mažiausia – apie 0,27 proc.²⁴³⁷. Kitaip tariant, nors įstatymų leidėjas teismui suteikė diskrecijos teisę spręsti dėl alternatyvios sankcijos skyrimo kiekvienu konkrečiu byloje nagrinėjamu atveju²⁴³⁸, tačiau kasacinio teismo nuomone, perkančiosioms organizacijoms teismai paprastai skiria itin mažo dydžio alternatyvias sankcijas – baudas, kurų dydis kartais prilygsta bylinėjimosi išlaidų dydžiui²⁴³⁹.

VPI 106 straipsnio 3 dalyje įstatymų leidėjas nustatė, jog teismo skiriamos alternatyvios sankcijos turi būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios.

Kasacinio teismo praktikoje plėtojami konkretūs alternatyvios sankcijos parinkimo kriterijai. LAT formuoja praktiką, kad alternatyvios sankcijos – baudos dydis (santykinis ir nominalus), *pirma*, bet koku atveju turi atitikti įstatyme įtvirtintus bendruosius veiksmingumo, proporcingumo ir atgrasomumo tikslus, *antra*, turi būti individualizuotas ir motyvuotas, kita vertus, *trečia*, perkančiajai organizacijai neturi būti sunkiai įvykdomas ir (ar) tapti bausmės priemone²⁴⁴⁰. Dėl to teismas, parinkdamas alternatyvią sankciją, privalo atsižvelgti į pirmiau nurodytus kriterijus ir individualizuoti skiriamą alternatyvią sankciją.

Proporcingumas

Teismas, parinkdamas alternatyvią sankciją, turi vertinti perkančiosios organizacijos atliktų pažeidimų pobūdį, mastą, įtaką sąžiningai tiekėjų konkurencijai, racionaliam lėšų panaudojimui, perkančiosios organizacijos atsakomybę lengvinančias ir sunkinančias aplinkybes²⁴⁴¹, pavyzdžiui, kai perkančiajai organizacijai buvo pateikti tarpusavyje prieštaraujantys duomenys²⁴⁴². Tik įvertinęs visas pirmiau nurodytas aplinkybes, teismas gali skirti perkančiosios organizacijos pažeidimus atitinkančią, proporcingą sankciją.

Pavyzdys

²⁴³⁵ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. AC-39-1“ *Teismo praktika* 39 (2013).

²⁴³⁶ LAT 2013 m. birželio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-340/2013](#);

²⁴³⁷ LAT 2015 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-326-415/2015](#);

²⁴³⁸ LAT 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-7-23-248/2017](#).

²⁴³⁹ LAT 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-7-23-248/2017](#).

²⁴⁴⁰ LAT 2018 m. gruodžio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-508-248/2018](#), 43 punktas.

²⁴⁴¹ LAT 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-7-23-248/2017](#).

²⁴⁴² LAT 2013 m. birželio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-340/2013](#).

Teismas konstatavo, kad perkančioji organizacija atliko [VPI](#) nuostatų pažeidimus ir taikė perkančiajai organizacijai alternatyvią sankciją – baudą, kadangi viešojo pirkimo-pardavimo sutartis yra pasibaigusi.

Skirdamas baudą, teismas atsižvelgė į tai, kad teismų praktikoje nėra (nebuvo) vieningos pozicijos, kokią sprendimą perkančioji organizacija tokiu atveju turėtų priimti. Dėl to teismas nežymiai sumažino planuotą skirti baudos dydį.

Įstatymų leidėjas taip pat nustatė baudos dydžio „lubas“. Teismo skiriamos alternatyvios sankcijos – baudos dydis negali viršyti 10 procentų pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties vertės.

Viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vertė iš esmės atitinka nematomą pirkimo vertę (fiksuoto į kainio sutarties atveju) arba pasiūlymo kainą (fiksuotos kainos sutarties atveju), įskaitant visus sutarties pratęsimus.

Atgrasomumas

Komentaro autorių nuomone, reikalavimas, kad alternatyvios sankcijos turi būti atgrasančios, [VPI](#) taikymo prasme nereiškia ir negali lemti situacijų, kai perkančiosios organizacijos atlikto pažeidimo pobūdį ir mastą viršijanti alternatyvi sankcija būtų skiriama siekiant įbauginti kitas perkančiąsias organizacijas ar įvykdyti tam tikrą parodomąjį procesą. Atlikto pažeidimo pobūdį ir mastą viršijanti alternatyvi sankcija neatitiktų proporcingumo kriterijaus. Vis dėlto atgrasomumo reikalavimas reiškia tai, kad alternatyviosios sankcijos turėtų būti prevencinio pobūdžio, be to, tokios, kurių perkančioji organizacija negalėtų traukti į įprastines veiklos sąnaudas. Atgrasomumas, nors ir neturi būti baudinio pobūdžio, bet turi viršyti paprastai patiriamas viešųjų pirkimų finansines sąnaudas, pavyzdžiui, bylinėjimosi išlaidų dydį, projekto atlikimo vėlavimo sąnaudas (netesybas) ir pan.

Veiksmingumas

Teismo skiriama alternatyvi sankcija taip pat privalo būti ne tik proporcinga ir atgrasanti, tačiau ir veiksminga, leidžianti pasiekti alternatyvios sankcijos tikslus – sukelti neigiamas pasekmes perkančiajai organizacijai už jos atliktus neteisėtus veiksmus (pažeidimus). Tokiu atveju, jei teismo skirta alternatyvi sankcija nedaro įtakos perkančiosios organizacijos veiklai, neverčia perkančiosios organizacijos laikytis [VPI](#) nustatytų reikalavimų, tokia alternatyvi sankcija nėra veiksminga.

Pavyzdys

Teismas konstatavo, kad perkančioji organizacija atliko [VPI](#) nuostatų pažeidimus ir taikė perkančiajai organizacijai alternatyvią sankciją – baudą, kadangi nors viešojo pirkimo-pardavimo sutartis nėra pasibaigusi, tačiau teismo sprendimo priėmimo metu yra įvykdyta 90 procentų sutarties vertės, todėl alternatyvios sankcijos – sutarties galiojimo termino sutrumpinimas nebūtų veiksminga priemonė.

Atsižvelgiant į tai, teismas perkančiajai organizacijai turėtų skirti iki 10 procentų sutarties vertės dydžio baudą.

Įstatymų leidėjas nenustatė konkrečių reikalavimų, kiek teismas gali trumpinti viešojo pirkimo-pardavimo sutarties terminą, kadangi tokios alternatyvios sankcijos skyrimas priklauso nuo konkrečių bylos aplinkybių, ginčo sutarties vykdymo etapų, įsigytų prekių, paslaugų ar darbų pobūdžio.

Vis dėlto, komentaro autorių nuomone, trumpindamas sutarties galiojimo trukmę, teismas turėtų palikti galioti sutartį tokiam laikotarpiui, kuris leistų užtikrinti perkančiosios organizacijos veiklai reikalingų prekių, paslaugų ar darbų tiekimo nepetrūkumą. Kitaip tariant, sutarties galiojimas turėtų būti trumpinamas iki tiek, kiek perkančiajai organizacijai reikėtų laiko įvykdyti naują pirkimo procedūrą ir sudaryti naują viešojo pirkimo-pardavimo sutartį.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija, kurios veikla yra susijusi su valstybinių miškų priežiūra, kirtimu ir medienos pardavimu, viešuoju pirkimu įsigijo medžių nukirtimo ir ištempimo iš kirtavietės paslaugas, kai medžiai kertami ir ištempiami iš sunkiai prieinamų, pelkėtų vietovių. Dėl nepalankių gamtinių sąlygų paslaugų teikimas galimas tik esant kietam, sušalusiam gruntui, kai oro temperatūra yra neigiama.

Perkančioji organizacija sudarė 36 mėnesių trukmės paslaugų viešojo pirkimo-pardavimo sutartį. Kadangi sutarties vykdymas yra susijęs su viešojo intereso tenkinimu, o sutarties objektas yra dalus, teismas nusprendė taikyti perkančiajai organizacijai alternatyvią sankciją ir sutrumpinti 36 mėnesių trukmės paslaugų viešojo pirkimo-pardavimo sutarties galiojimo terminą. Kadangi teismo sprendimas buvo priimamas lapkričio mėnesį, teismas nusprendė sutrumpinti sutarties galiojimo terminą iki kovo mėnesio, kadangi perkančioji organizacija nebūtų spėjusi įvykdyti naujo viešojo pirkimo ir įsigyti reikiamų paslaugų esant paslaugų teikimui palankioms oro sąlygoms. Tuo tarpu nutraukus paslaugų viešojo pirkimo-pardavimo sutartį kovo mėnesį, perkančioji organizacija turės pakankamai laiko įvykdyti naują viešojo pirkimo procedūrą iki kol gamtinės sąlygos leis vykdyti medienos nukirtimo ir ištempimo darbus.

Teismas perkančiajai organizacijai gali skirti baudą, siekiančią iki 10 procentų viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vertės. Vis dėlto, skirdamas baudą, teismas atitinkamą baudos dydį turėtų nustatyti atsižvelgdamas į [VPI](#) 106 straipsnio 3-4 dalyse nustatytus reikalavimus, perkančiosios organizacijos atsakomybę lengvinančias ar sunkinančias aplinkybes, pažeidimo sunkumą, situacijos teisinio reguliavimo aiškumą ir teismų praktikos nuoseklumą konkrečiu atveiu.

Komentaro autorių nuomone, baudos dydis gali būti parenkamas taikant dviejų pakopų procedūrą:

- 1) atitinkamai egzistuojant perkančiosios organizacijos atsakomybę lengvinančioms ar sunkinančioms aplinkybėms didinant ar mažinant baudos dydį nuo baudos dydžio medianos – 5 procentų; ir
- 2) parinktą baudos dydį procentais paverčiant į nominalų baudos dydį, šį atitinkamai mažinant ar didinant atsižvelgiant į veiksmingumo, proporcingumo ir atgrasomumo principus, baudos dydį parenkant tokį, kuris nebūtų bausmė perkančiajai organizacijai ir nebūtų sunkiai įvykdoma, tačiau ir nebūtų pernelyg švelni sankcija.

Pavyzdys

Teismas konstatavo, kad perkančioji organizacija atliko [VPI](#) nuostatų pažeidimus ir taikė perkančiajai organizacijai alternatyvią sankciją – baudą, kadangi viešojo pirkimo-pardavimo sutartis yra visiškai įvykdyta. Skirdamas perkančiajai organizacijai baudą ir parinkdamas jos dydį teismas konstatavo, kad skiriama 8 procentų sutarties vertės bauda, kadangi perkančiosios organizacijos veiksmuose matyti šiurkštūs [VPI](#) nuostatų pažeidimai, tiekėjai perkančiajai organizacijai teikė motyvuotas pretenzijas, nepateikdami nuosekliai formuojamą, nekintančią teismų praktiką aktualių klausimų (dėl tiekėjų kvalifikacijai keliamų reikalavimų atitiktį patvirtinančių dokumentų tikslinimo). Perkančioji organizacija nereagavo į tiekėjų pretenzijas, neleido susipažinti su tiekėjo pasiūlymu, nepaskelbė skelbimo apie sutarties skyrimą, atliko šiurkščius [VPI](#) nuostatų pažeidimus nepaisant to, kad perkančiojoje organizacijoje veikia aukštos kvalifikacijos viešųjų pirkimų teisės specialistai, o perkančioji organizacija nuolat atlieka panašaus pobūdžio pirkimus. Taip pat nepateikė teismui prašytos informacijos ir dokumentų, trukdė vykdyti teisingumą.

Pavyzdys

Teismas konstatavo, kad perkančioji organizacija atliko [VPI](#) nuostatų pažeidimus ir taikė perkančiajai organizacijai alternatyvią sankciją – baudą.

Skirdamas perkančiajai organizacijai baudą ir parinkdamas jos dydį teismas konstatavo, kad skiriama 2 procentų sutarties vertės bauda, kadangi perkančiosios organizacijos veiksmuose nematyti šiurkščių [VPI](#) nuostatų pažeidimų, teismų praktika aktualių klausimų nėra išplėtotą, o perkančioji organizacija pirmą kartą vykdė pirkimą elektroninio aukciono būdu.

4. [VPI](#) 166 straipsnio 4 dalyje yra įtvirtinta procedūrinė teisės norma, įtvirtinanti teismo pareigą motyvuoti sprendimą dėl alternatyvios sankcijos parinkimo ir skyrimo.

Teismo sprendimas turi būti pagrįstas ir teisėtas (CPK 263 straipsnis). Šie reikalavimai taikytini visų instancijų teismų priimamiems sprendimams ir yra susiję su įstatymu pavesta teismo pareiga tinkamai motyvuoti priimamą sprendimą, t. y. jį pagrįsti faktiniais ir teisiniais argumentais (CPK 270, 331 straipsniai). Teismo sprendimo motyvavimo svarbą yra pabrėžęs

ir Europos Žmogaus Teisių Teismas, nurodydamas, kad sprendimo motyvavimas yra būtinas norint parodyti, kad teisingumas įvykdytas atidžiai²⁴⁴³.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nuosekliai formuojamoje praktikoje ne kartą yra pažymėjęs, kad teismas sprendime pateiktas išvadas privalo motyvuoti ne tik nurodant atitinkamą teisės normą, bet ir išdėstydamas nustatytas aplinkybes, įrodymų vertinimą (CPK 270 straipsnio 4 dalis). Neišsamus ar nepakankamas bylos aplinkybių tyrimas pirmosios instancijos teisme yra vertinamas kaip proceso pažeidimas, sudarantis pagrindą panaikinti ar pakeisti teismo sprendimą²⁴⁴⁴.

Atsižvelgiant į tai, skirdamas alternatyvią sankciją teismas privalo išsamiai motyvuoti (nurodyti tiek faktinį, tiek teisinį pagrindą), kodėl parenkama būtent tokia alternatyvi sankcija ir būtent tokio dydžio alternatyvi sankcija.

Teismo pareiga motyvuoti sprendimus dėl alternatyvių sankcijų taikymo yra susijusi ir su tiekėjų bei perkančiųjų organizacijų teisės į veiksmingą teisinę gynybą principo užtikrinimu, kadangi tik teismui nurodžius išsamius sprendimo motyvus, tiekėjas ar perkančioji organizacija gali pateikti išsamius atsikirtimus. Kaip nurodyta pirmiau, tiekėjo teisė ginčyti alternatyvių sankcijų taikymą ribojama tiekėjo suinteresuotumu (*detaliau žiūrėti VPI 101 straipsnio 1 dalies 4 punkto komentarą*). Todėl tiekėjas gali ginčyti tik alternatyvios sankcijos, kuria trumpinamas viešojo pirkimo-pardavimo sutarties galiojimo terminas taikymą, konkretų jos dydį.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija (regioninė sveikatos priežiūros įstaiga, pirminis sveikatos priežiūros centras) vykdė viešojo pirkimo procedūras ir sudarė viešojo pirkimo-pardavimo sutartį netinkamai taikiusi (skaičiavusi VPI 86 straipsnio 8 dalyje nustatytą sutarties sudarymo atidėjimo terminą. Tiekėjas pateikė perkančiajai organizacijai pretenziją, kurią perkančioji organizacija atmetė, kadangi pirkimo procedūros pasibaigė sudarius viešojo pirkimo pardavimo sutartį.

Tiekėjas su ieškiniu kreipėsi į teismą, prašydamas pripažinti neteisėtu perkančiosios organizacijos sprendimą dėl pirkimo laimėtojo paskelbimo ir pripažinti sudarytą viešojo pirkimo-pardavimo sutartį neteisėta.

Viešojo pirkimo-pardavimo sutartis yra vienkartinio vykdymo, buvo įvykdyta iki tiekėjo pretenzijos pateikimo, perkančiajai organizacijai dar nežinant apie padarytą VPI 86 straipsnio 8 dalies pažeidimą ir negalint jo ištaisyti. Perkančioji organizacija užtikrina sveikatos priežiūrą atitinkamame regione (teikia viešąjį interesą tenkinančias paslaugas), o perkančiajai organizacijai skirdamas finansavimas yra nepakankamas kokybiškų sveikatos priežiūros paslaugų teikimui.

Atsižvelgiant į tai, teismas, skirdamas perkančiajai organizacijai alternatyvią sankciją – baudą (kadangi pasibaigusios sutarties galiojimas negali būti trumpinamas), turėtų atsižvelgti į pirmiau nurodytas perkančiosios organizacijos atsakomybę lengvinančias aplinkybes,

²⁴⁴³ ESTT 2001 m. rugsėjo 27 d. sprendimas byloje *Hirvisaari prieš Suomiją*, bylos Nr. 4968/99, par. 30

²⁴⁴⁴ LAT 2011 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-244/2011](#); 2016 m. kovo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-179-469/2016](#); 2018 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-326-1575/2018](#).

pažeidimo rimtumą, sankcijos įtaką perkančiosios organizacijos veiklai ir skirti mažesnę nei 5 procentų sutarties vertės alternatyvią sankciją, pavyzdžiui, 3 procentų (30 000 Eur), atsižvelgiant į viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vertę – 1 000 000 Eur.

ARCHYVINIS DOKUMENTAS

107 straipsnis. Žalos atlyginimas dėl šio įstatymo reikalavimų nesilaikymo

1. Teismas tenkina tiekėjo reikalavimą tik dėl žalos atlyginimo, jeigu pirkimo sutartis jau sudaryta ir buvo laikomasi šio įstatymo 50 straipsnio 5 dalies, 55 straipsnio 8 dalies, 58 straipsnio 1 dalies, 86 straipsnio 1 ir 8 dalių, 102 straipsnio 105 straipsnio 2 dalies, 104 straipsnio 2 dalies, 105 straipsnio 1, 2 ir 3 dalių, 106 straipsnio nuostatų.
2. Tiekėjas, kreipdamasis į teismą dėl žalos atlyginimo, gali reikalauti atlyginti tiesioginius ar netiesioginius nuostolius, kurių atsirado dėl to, kad perkančioji organizacija nesilaikė šio įstatymo reikalavimų. Kai tiekėjas reikalauja atlyginti žalą, kuri apima ir tiesioginius, ir netiesioginius nuostolius, teismas tenkina didesnės vertės reikalavimą.
3. Kai reikalaujama atlyginti žalą, kuri yra tokio paties dydžio kaip pasiūlymo parengimo arba dalyvavimo pirkimo procedūroje išlaidos, žalos atlyginimo reikalaujantis tiekėjas turi įrodyti žalos dydį, taip pat tai, kad buvo pažeisti šio įstatymo reikalavimai ir kad dėl šio pažeidimo jis neteko galimybės sudaryti pirkimo sutartį ar preliminarąją sutartį.

Žalos atlyginimas yra vienas iš [VPI](#) įtvirtintų tiekėjo teisių gynybos būdų, kuomet tiekėjui dėl perkančiosios organizacijos neteisėtų veiksmų pirkimo procedūrų metu praradus galimybę sudaryti viešojo pirkimo sutartį, sudikiant teisę reikalauti iš perkančiosios organizacijos atlyginti tiekėjo patirtus nuostolius (tiesioginius ar netiesioginius), perkančiajai organizacijai taikant deliktinę ar civilinę atsakomybę. Teisinio kvalifikavimo prasme tiekėjo žalos atlyginimo pagrindas yra perkančiosios organizacijos pareigų, jai nustatytų ikisutartiniuose teisiniuose santykiuose (pavyzdžiui, tinkamai organizuoti viešojo pirkimo procesą, laikytis viešųjų pirkimų principų ir pan.), pažeidimas, kai dėl perkančiosios organizacijos neteisėtų veiksmų pirkimo procedūrų metu su tiekėju nėra sudaroma viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, tokia būdu pažeidžiant tiekėjo teises ir teisėtus interesus, jo teisėtus lūkesčius.

Nuostolių atlyginimo institutas viešuosiuose pirkimuose – atskira, iš Europos Sąjungos teisinio reguliavimo išplaukianti ir nacionaliniais teisiniais instrumentais sustiprinama tiekėjų teisių gynybos priemonė, kurios taikymas turi užtikrinti veiksmingą pažeistų interesų gynybą²⁴⁴⁵.

Nors žalos atlyginimo institutas ES teisėje atsirado dar 1989 metais²⁴⁴⁶, Direktyvoje [89/665/EEB](#), įgyvendinant procesinės autonomijos principą, įtvirtinti tik minimalūs reikalavimai, kuriuos turi atitikti nacionalinėse teisės sistemose nustatytos peržiūros procedūros, kad būtų užtikrintas ES viešųjų pirkimų teisės reikalavimų laikymasis²⁴⁴⁷. Dėl to valstybės narės gali laisvai nustatyti sąlygas, kuriomis jų teisės sistemose turi būti

²⁴⁴⁵ LAI 2013 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-7-32/2013](#).

²⁴⁴⁶ Europos Tarybos 1989 m. gruodžio 21 d. direktyvos [89/665/EEB](#) dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su peržiūros procedūrų taikymu sudarant viešojo prekių pirkimo ir viešojo darbų pirkimo sutartis, derinimo.

²⁴⁴⁷ ESTT 2016 m. rugsėjo 15 d. sprendimas byloje *Star Storage ir kt.*, [C-439/14](#).

taikomos Direktyvos [89/665/EEB](#) 2 straipsnio 6 dalį perkeliančios nacionalinės teisės normos taip pat galimus, jei reikia, šios direktyvos taikymo ribojimus, išimtis ar nukrypimus²⁴⁴⁸.

Vis dėlto reali ir efektyvi tiekėjų pažeistų teisių gynyba pirkimo procedūrų metu nei ES teisės aktais, nei [VPI](#) nuostatomis ilgą laiką nebuvo užtikrinta²⁴⁴⁹. Tokia teisinė situacija lėmė, kad perkančiosios organizacijos po laimėtojo nustatymo siekdavo kuo skubiau sudaryti viešojo pirkimo-pardavimo sutartį, siekiant įgyti imunitetą nuo bet kokių neigiamų pasekmių, susijusių su pirkimo procedūrų reikalavimų pažeidimais. Atskirose valstybėse narėse, net ir nustatčius teisinį mechanizmą tiekėjo patirtai žalai atlyginti, jam tenkanti įrodinėjimo našta buvo didelė, todėl net ir esant atitinkamam teisiniam mechanizmui, juo pasinaudoti tiekėjams būdavo itin sudėtinga²⁴⁵⁰.

Veiksmingumo principas reikalauja, kad perkančiosios organizacijos sprendimų peržiūros procedūra ir jos taikymas neturi būti toks, kad pasinaudojimas šia procedūra tiekėjams pasidarytų praktiškai neįmanomas ar labai sudėtingas²⁴⁵¹.

Igyvendinant Lietuvos Respublikos Konstitucijos 30 straipsnio nuostatas ir jų aiškinimą konstitucinėje jurisprudencijoje²⁴⁵², [VPI](#) nenustatyta visiško nuostolių atlyginimo principo išimčių, todėl perkančiosios organizacijos yra įpareigosios atlyginti visus tiekėjo patirtus tiesioginius ar netiesioginius nuostolius, kurie yra išreikšiami pinigine išraiška^{2453,2454}. Nors [VPI](#) 107 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad tiekėjas gali reikalauti tik tiesioginių, arba tik netiesioginių nuostolių atlyginimo, tokia nuostata nereiškia visiško nuostolių atlyginimo principo ribojimo, kadangi atlyginus tiekėjo patirtus netiesioginius nuostolius, kartu atlyginami visi tiekėjo patirti nuostoliai (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 107 straipsnio 2 dalies komentarą*).

Be [VPI](#) 107 straipsnyje įtvirtintų nuostatų, sprendžiant dėl tiekėjo patirtos žalos atlyginimo, kartu (sistemiškai) taikomi ir CK 6.245–6.249 straipsniai, 6.251 straipsnis, 6.263 straipsnis ir kitos teisės normos, atsižvelgiant į toliau nurodomą viešųjų pirkimų teisinio elemento specifiką.

[VPI](#) 107 straipsnyje²⁴⁵⁵ reglamentuojamos tik situacijos, kuomet tiekėjas žalos atlyginimo iš perkančiosios organizacijos reikalauja dėl [VPI](#) nustatytų reikalavimų nesilaikymo. Tuo atveju, jei tiekėjo patirta žala nėra susijusi su [VPI](#) nuostatų pažeidimais (pavyzdžiui, žala dėl netinkamo viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vykdymo ir pan.), tokios situacijos sprendžiamos taikant tik CK ir kitų įstatymų nuostatas.

Teisę kreiptis į teismą dėl neteisėtais perkančiosios organizacijos veiksmais sukeltos žalos atlyginimo (vadovaujantis [VPI](#) 107 straipsnio nuostatomis) turi bet kuris viešojo pirkimo procese dalyvavęs tiekėjas (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 101 straipsnio 1 dalies 2 punkto komentarą*).

²⁴⁴⁸ ESTT 2018 m. gegužės 7 d. sprendimas byloje *Hochtief*, [C-300/17](#).

²⁴⁴⁹ *European Procurement & Public Private Partnership Law Review, Special issue on the Fosen-Linjen case*, Volume 14, Number 4, 2019.

²⁴⁵⁰ *European Procurement & Public Private Partnership Law Review, Special issue on the Fosen-Linjen case*, Volume 14, Number 4, 2019.

²⁴⁵¹ ESTT 2003 m. vasario 27 d. sprendimas byloje *Santex*, [C-327/00](#).

²⁴⁵² Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2015 m. balandžio 16 d. nutarimas, bylos Nr. [11/2013](#).

²⁴⁵³ LTAI 2003 m. gruodžio 8 d. nutartis civilinėje Nr. [3K-3-1177/2003](#); 2007 m. gegužės 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-199/2007](#); 2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-7-359-469/2018](#).

²⁴⁵⁴ ESTT 2008 m. sausio 10 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Portugaliją*, bylos Nr. [C-70/06](#).

²⁴⁵⁵ [VPI](#) 107 straipsnyje įgyvendinamos Europos Tarybos 1989 m. gruodžio 21 d. direktyvos [89/665/EEB](#) dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su peržiūros procedūrų taikymu sudarant viešojo prekių pirkimo ir viešojo darbų pirkimo sutartis, derinimo 2 straipsnio nuostatos.

Nors tiekėju yra laikoma ir atitinkama tiekėjų grupė, pavyzdžiui – jungtinės veiklos partneriai (detales žiūrėti [VPI 2 straipsnio 36 dalies komentarą](#)), tačiau teisę kreiptis į teismą dėl žalos atlyginimo turi bet kuris iš ūkio subjektų grupės narių, nereikalaujant, kad jie inicijuotų peržiūros procedūrą kaip bendraieškovai. Toks platus teisinis suinteresuotumas reikalauja žalos atlyginimo kyla iš ESTT suformuotos praktikos²⁴⁵⁶, pagal kurią tiekėjo teisė reikalauti žalos atlyginimo vienam iš ūkio subjektų grupės narių yra pripažįstama labiau už teisę ginčyti perkančiosios organizacijos sprendimus.

Prieš komentuojant konkrečias [VPI 107](#) straipsnio teisės normas, aktualu apžvelgti civilinės atsakomybės sąlygas, kurios yra svarbios taikant ir aiškinant sistemiskai [VPI 107](#) straipsnį, kurių egzistavimas yra būtina prielaida, tiekėjui siekiant reikalauti patirtos žalos atlyginimo:

- 1) Įsiteisėjusiu teismo sprendimu yra konstatuoti perkančiosios organizacijos neteisėti veiksmai, dėl kurių tiekėjas neteko galimybės sudaryti viešojo pirkimo-pardavimo sutartį ar preliminarįją viešojo pirkimo-pardavimo sutartį;

Pagal kasacinio teismo praktiką, Lietuvoje yra įtvirtinta dviejų pakopų procedūra, siekiant [VPI 107](#) straipsnyje nustatyta tvarka reikalauti iš perkančiosios organizacijos tiekėjo patirtos žalos atlyginimo. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2018 m. gruodžio 20 d. nutartimi²⁴⁵⁷ patvirtino suformuotą praktiką dėl tiekėjų patirtos žalos, susijusios su neteisėtais perkančiosios organizacijos veiksmais, atlyginimo. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos keitimas yra susijęs su Direktyvoje [89/665/EEB](#) nustatyta galimybe valstybėms narėms nustatyti dvipakopę procedūrą. Tačiau Lietuvoje dvipakopė žalos atlyginimo sistema išplaukia ne iš teisinio reguliavimo, o iš aiškinančios teismų praktikos.

Kasacinis teismas nustatė, kad reikalauti nuostolių atlyginimo iš perkančiųjų organizacijų tiekėjai gali tik tada, kai jau yra įsiteisėjęs teismo sprendimas, kuriuo konstatuoti perkančiosios organizacijos neteisėti veiksmai, kuriais pažeistos tiekėjo teisės, ir labiausiai tikėtina, kad jis būtų laimėjęs viešą pirkimą bei sudaręs viešo pirkimo sutartį (prejudicinė byla)²⁴⁵⁸.

Tai reiškia, kad, siekiant reikalauti žalos atlyginimo iš perkančiųjų organizacijų, būtina inicijuoti du savarankiškus teisinius procesus (bylą dėl perkančiosios organizacijos sprendimų ginčijimo ir bylą dėl žalos atlyginimo), einančius vienas po kito, o ne iš karto. Dėl pirmiau nurodytos LAT suformuotos dvipakopės žalos atlyginimo procedūros CPK 423¹ straipsnio 2 dalies nuostatos iš dalies tapo negyvendinamos, kadangi reikalavimas dėl žalos atlyginimo nuo šiol įprastai negalėtų būti pareikštas kartu su reikalavimais, atsirandančiais iš viešųjų pirkimų teisinių santykių.

Pirmiau nurodyta taisyklė dėl dvipakopės žalos atlyginimo procedūros netaikoma tik tais atvejais, kai byloje dėl žalos atlyginimo tiekėjas įrodo, kad jis dėl objektyvių priežasčių negalėjo iš anksto nuginčyti neteisėto perkančiosios organizacijos

²⁴⁵⁶ ESTT 2010 m. gegužės 6 d. sprendimas byloje *Club Hotel Loutraki ir kt.*, bylos Nr. [C-145/08](#).

²⁴⁵⁷ LAT 2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-7-359-469/2018](#).

²⁴⁵⁸ LAT 2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-7-359-469/2018](#).

sprendimo²⁴⁵⁹, pavyzdžiui, perkančioji organizacija sudarė viešojo pirkimo-pardavimo sutartį netaikydama atidėjimo termino (*detaliau žiūrėti VPI 86 straipsnio 8 dalies komentarą*). Tokiu atveju tiekėjas gali kreiptis į teismą, kartu reikalaudamas ir pripažinti perkančiosios organizacijos sprendimą neteisėtu ir taikyti perkančiajai organizacijai deliktinę civilinę atsakomybę.

2) Egzistuoja perkančiosios organizacijos civilinei atsakomybei kilti būtinos sąlygos – žala (CK 6.249 straipsnis) ir priežastinis ryšys tarp žalos ir perkančiosios organizacijos neteisėtų veiksmų (CK 6.247 straipsnis).

IEŠKOVUI (TIEKĖJUI), SIEKIANČIAM PRISITEISTI ŽALOS ATLYGINIMĄ IŠ PERKANČIOSIOS ORGANIZACIJOS, REIKIA ĮRODYTI TIK PERKANČIOSIOS ORGANIZACIJOS NETEISĖTUS VEIKSMUS, ŽALĄ IR PRIEŽASTINĮ RYŠĮ TARP JŲ (T. Y. NEREIKIA ĮRODYTI PERKANČIOSIOS ORGANIZACIJOS KALTĖS)²⁴⁶⁰. Pirmiau nurodytos pozicijos laikosi ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismas²⁴⁶¹. Perkančiosios organizacijos kaltė yra preziumuojama (CK 6.248 straipsnis).

Atsižvelgiant į pirmiau nurodytą Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuotą dvipakopę žalos atlyginimo taisyklę, perkančiosios organizacijos neteisėti veiksmai yra konstatuojami prejudicinėje byloje dėl perkančiosios organizacijos sprendimų panaikinimo, tuo tarpu likusios perkančiosios organizacijos civilinės atsakomybės sąlygos – žala ir priežastinis ryšys tarp žalos ir perkančiosios organizacijos neteisėtų veiksmų, tiekėjas privalo būti įrodinėjamas antroje pakopoje – civilinėje byloje dėl žalos atlyginimo²⁴⁶².

Žala (CK 6.249 straipsnis)

Žala yra asmens turto netekimas, turėtos išlaidos (tiesioginiai nuostoliai), taip pat negautos pajamos, kurias asmuo būtų gavęs, jeigu nebūtų buvę neteisėtų veiksmų. Piniginė žalos išraiška yra nuostoliai (CK 6.249 straipsnio 1 dalis). Tiekėjo patirtą žalą sudaro arba negautos pajamos (t. y. realiai numatytos gauti lėšos, jeigu nebūtų pažeidimo), kurias tiekėjas būtų gavęs, jei jis būtų sudaręs ir vykdęs viešojo pirkimo-pardavimo sutartį (netiesioginė žala), arba tiekėjo patirtos pasiūlymo rengimo ir vykdymo viešojo pirkimo procedūroje išlaidos (tiesioginė žala).

VPI 107 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad tiekėjas gali reikalauti arba tiesioginės žalos, arba netiesioginės žalos atlyginimo.

Netiesioginiai nuostoliai

Negautos pajamas kaip nuostolius apibūdina tokie požymiai kaip pagrįstas tikėtinumas jas gauti, jeigu perkančiosios organizacijos atlikto pažeidimo nebūtų,

²⁴⁵⁹ LAT 2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-7-359-469/2018](#).

²⁴⁶⁰ LAT 2015 m. birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-413-378/2015](#); 2017 m. kovo 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-128-469/2017](#).

²⁴⁶¹ ESTT 2004 m. spalio 14 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Portugaliją*, [C-275/03](#).

²⁴⁶² LAT 2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-7-359-469/2018](#).

ir pajamos, suprantant jas kaip sumą, kurią sudarytų lėšos, kuriomis asmuo praturtėtų iš teisėtos veiklos įvykdžius viešojo pirkimo-pardavimo sutartį²⁴⁶³. Kitaip tariant, negautos tiekėjo pajamos yra negautas tiekėjo grynasis pelnas, iš tiekėjo pasiūlyme nurodytos kainos (pajamų) atimant visus tiekėjo pajamoms viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vykdymo kaštus, įskaitant visus privalomus mokėti mokesčius.

Teismų praktikoje pripažįstama, kad žalos dydis privalo būti grindžiamas atsižvelgiant į konkursiniame pasiūlyme nurodytas kainas, kurios galiojo pirkimo metu²⁴⁶⁴, t. y. tiekėjo gautinomis pajamomis yra laikoma tiekėjo pasiūlyme nurodyta kaina. Dėl to įprastai tiekėjas gautinų pajamų dydžio (bruto) įrodinėti neprivalo. Vis dėlto galimi atvejai, kai tiekėjas patirtos žalos atlyginimo gali reikalauti ne dėl to, kad su juo nepagrįstai nebuvo sudaryta viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, tačiau tais atvejais, kai perkančioji organizacija pažeisdama [VPI](#) nuostatas tiekėjui sukėlė atitinkamą žalą, pavyzdžiui, atskleisdama tiekėjo konfidencialią informaciją, nepagrįstai įtraukdama į nepatikimų tiekėjų sąrašą ir kt.

Nustatant grynąjį pelną (negautas pajamas neto), turi būti atsižvelgiama į visas, vykdant ūkinę komercinę veiklą, patiriamas sąnaudas, įskaitant ir veiklos sąnaudas (t. y. darbo užmokestį, darbo priemonių įsigijimą, darbo vietų įrengimą, privalomus mokėti mokesčius ir pan.). Atskaičius iš visų pajamų (įplaukų) sąnaudas, o iš šių – ir pelno mokesčių pagal Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymą, subjektui liktų grynasis pelnas, t. y. tai, kuo būtų pagerėjusi nukentėjusio asmens turtinė padėtis²⁴⁶⁵.

Pavyzdys

Įsiteisėjusiu teismo sprendimu nuspačius neteisėtus perkančiosios organizacijos veiksmus, dėl kurių tiekėjas prarado galimybę sudaryti viešojo pirkimo-pardavimo sutartį, tiekėjas kreipėsi į teismą dėl žalos (negauto grynojo pelno) atlyginimo.

Tiekėjas perkančiajai organizacijai pateikė pasiūlymą dėl 10 vnt. lengvųjų automobilių pardavimo už 300 000 Eur su PVM.

Negautą grynąjį pelną tiekėjas galėtų apskaičiuoti iš 300 000 Eur su PVM atimdamas šiuos viešojo pirkimo-pardavimo sutarties vykdymo kaštus:

- 1) Prekių įsigijimo kaštus – 230 000 Eur su PVM;*
- 2) Prekių transportavimo kaštus – 15 000 Eur su PVM;*
- 3) Prekių draudimo kaštus – 1 500 Eur su PVM;*
- 4) Prekių transportavimo kaštus – 15 000 Eur su PVM;*
- 5) Sutarties įvykdymo užtikrinimo pateikimo kaštus – 1 000 Eur su PVM;*

²⁴⁶³ LAT 2011 m. sausio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-6/2011](#); 2017 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-314-378/2017](#).

²⁴⁶⁴ LAT 2013 m. gegužės 31 d. **nutartis civilinėje** byloje Nr. [2A-1823/2013](#).

²⁴⁶⁵ LAT 2017 m. lapkričio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e2-620-798/2017](#); LAT 2015 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-24-421/2015](#).

6) Darbuotojų kaštus – 1 500 Eur su PVM;

7) Pelno mokesčio kaštus – 12 900 Eur.

Atsižvelgiant į tiekėjo pasiūlymą nurodytą 300 000 Eur be PVM kainą ir patirtinus 276 900 Eur sutarties vykdymo kaštus, tiekėjas galėtų reikalauti 23 100 Eur (300 000 Eur – 276 900 Eur = 23 100 Eur) žalos atlyginimo iš perkančiosios organizacijos.

Tiesioginiai nuostoliai

Tiesioginius nuostolius sudaro tiekėjo realiai patirti dalyvavimo pirkimo procedūroje kaštai, t. y. išlaidos, patirtos tiek rengiantis pirkimo procedūroms, ruošiant ir pateikiant pasiūlymą ar paraišką pirkime patirtas išlaidas, tiek ir dalyvavimo pirkimo procedūroje išlaidos, pavyzdžiui, kelionių į derybas, vertėjo, maketo ar pavyzdžio gamybos ir kitas su dalyvavimu pirkime susijusias išlaidas (detaliau žiūrėti [VPI 107 straipsnio 3 dalies komentarą](#)).

Pavyzdys

Įsiteisėjusiu teismo sprendimu nustatius neteisėtus perkančiosios organizacijos veiksmus, dėl kurių tiekėjas prarado galimybę sudaryti viešojo pirkimo-pardavimo sutartį, tiekėjas kreipėsi į teismą dėl tiesioginės žalos atlyginimo.

Tiekėjas galėtų reikalauti tokių dalyvavimo pirkimo procedūrose išlaidų atlyginimo:

- 1) Pirkimo sąlygų vertimo išlaidų – 600 Eur su PVM;
- 2) Pasiūlymo galiojimo užtikrinimo išlaidų – 200 Eur su PVM;
- 3) Kelionių išlaidų – 1 500 Eur su PVM;
- 4) Išlaidų darbuotojams – 250 Eur su PVM.

Atsižvelgiant į tiekėjo realiai patirtas pasiūlymo rengimo ir dalyvavimo pirkimo procedūrose išlaidas, tiekėjas galėtų reikalauti perkančiosios organizacijos atlyginti 2 650 Eur dydžio tiesioginės žalos atlyginimo.

Priežastinis ryšys

Atlyginami tik tie nuostoliai, kurie susiję su veiksmais (veikimu, neveikimu), nulemusiais perkančiosios organizacijos civilinę atsakomybę tokiu būdu, kad nuostoliai pagal jų ir civilinės atsakomybės prigimtį gali būti laikomi perkančiosios organizacijos veiksmų (veikimo, neveikimo) rezultatu (CK 6.247 straipsnis), t. y. nuostoliai yra atlyginami tik įrodžius priežastinį ryšį tarp tokių nuostolių ir neteisėtos veiklos.

Reikalaujant nuostolių iš perkančiosios organizacijos, svarbi dalis tenka įrodinėjant priežastinį ryšį, t. y. siekiui įrodyti, kad, jeigu perkančioji organizacija nebūtų padariusi pažeidimo (neteisėtai neatmetusi pasiūlymo arba neteisėtai palikusi tiekėją, kurio pasiūlymas privalėjo būti atmetas), nukentėjęs tiekėjas būtų sudaręs ir įvykdęs viešojo pirkimo-pardavimo sutartį

bei nebūtų patyręs žalos, t. y. būtų gavęs tas pajamas, kurias teisėtai tikėjosi gauti. Sprendžiant klausimą dėl tiekėjo netiesioginių nuostolių atlyginimo iš esmės susiduriama su tam tikro pobūdžio tikimybės vertinimu, nes bet koku atveju teismas vertina teorinę situaciją – ar galėjo būti sudaryta viešojo pirkimo-pardavimo sutartis. Teismas tokio pobūdžio ginče pagal šalių pateiktus įrodymus ir argumentus turi spręsti, kurios šalies pateikiamas nematerializuoto (nesamos) situacijos scenarijus realiausias, bei nustatyti pagrįstą prielaidų jam įvykti, jei nebūtų buvę atlikti neteisėti veiksmai²⁴⁶⁶.

Pagal kasacinio teismo formuojamas taisykles²⁴⁶⁷ ginčo šalių interesų pusiausybra nustatoma, atsižvelgiant į šalių galimybes realiai apginti savo teises:

Pirma, tiekėjui pakanka įrodyti, kad jis būtų buvęs pirkimo laimėtojas ir tai prilygsta nuneigiamai perkančiosios organizacijos civilinės atsakomybės prezumpcijai²⁴⁶⁸;

Antra vertus, – perkančiosios organizacijos, o ne tiekėjai turi įrodyti, kad su ieškovu (tiekėju) bet kuriuo atveju viešojo pirkimo sutartis nebūtų buvusi sudaryta, net ir esant konstatuotam jos pažeidimui.

Kasacinis teismas taip pat yra išaiškinęs, kad jei tiekėjas teismui pateikia reikalavimą atlyginti žalą, toks šalių ginčas pagal įstatymą nekvalifikuotinas kaip turintis viešojo intereso gynimo elementą ir CPK 423¹ straipsnyje nustatytos viešųjų pirkimų bylų nagrinėjimo ypatumus reglamentuojančios procesinės taisyklės tokiose bylose netaikytinos²⁴⁶⁹. Taigi tiekėjo ir perkančiosios organizacijos ginčas dėl pastarosios civilinės atsakomybės iš esmės prilygsta įprastiniam civiliniam tokio pobūdžio ginčui, kuriame teismo aktyvumas yra smarkiai apribotas pačių ginčo šalių rungimosi.

Tai, kad pagal kasacinio teismo praktiką ieškovui (tiekėjui) nereikia įrodinėti sau nepalankių veiksmų, savaime nereiškia, jog atsakovei (perkančiajai organizacijai) pateikus argumentus (įrodymus), kad viešojo pirkimo-pardavimo sutartis su ieškovu dėl kokių nors teisėtų priežasčių vis tiek (net ir nesant neteisėtų jos veiksmų) nebūtų sudaryta, pastarajam nereikia į tai atsikirtinėti, t. y. kad jis atleidžiamas nuo savo reikalavimų pagrįstumo įrodinėjimo pareigos.

Kaip nurodyta pirmiau, sprendžiant dėl neteisėtų perkančiosios organizacijos veiksmų ir nustatant priežastinį ryšį tarp perkančiosios organizacijos neteisėtų veiksmų ir atsiradusios žalos, perkančiajai organizacijai tenka pareiga įrodyti, kad nepaisant perkančiosios organizacijos neteisėtų veiksmų, dėl tam tikrų teisėtų ir pateisinamų priežasčių viešojo pirkimo-pardavimo sutartis su žalos atlyginimo reikalaujančiu tiekėju nebūtų sudaryta ar tiekėjas nebūtų buvęs pajėgus įvykdyti viešojo pirkimo-pardavimo sutartį²⁴⁷⁰. Tuo tarpu tiekėjas neturi įrodinėti

²⁴⁶⁶ LAT 2017 m. kovo 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-128-469/2017](#).

²⁴⁶⁷ LAT 2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-7-359-469/2018](#).

²⁴⁶⁸ LAT 2014 m. sausio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-12/2014](#).

²⁴⁶⁹ LAT 2017 m. kovo 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-128-469/2017](#).

²⁴⁷⁰ LAT 2014 m. sausio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-12/2014](#).

hipotetinių, sau nepalankių aplinkybių (pavyzdžiui, kad jo pasiūlyta kaina perkančiajai organizacijai yra per didelė)²⁴⁷¹.

Kaltė

Perkančiosios organizacijos deliktinės civilinės atsakomybės taikymui reikšmės neturi nustatyto [VPI](#) nuostatų pažeidimo sunkumas ar perkančiosios organizacijos kaltės forma. Perkančioji organizacija už nuostatų pažeidimus atsako be kaltės, nepriklausomai nuo to, kokias konkrečiai [VPI](#) nuostatas ji pažeidė^{2472, 2473}.

1. [VPI](#) 107 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad žalos atlyginimas yra išskatinė tiekėjų teisių gynbos priemonė tais atvejais, kai viešojo pirkimo-pardavimo sutartis yra sudaryta neteisėtai, tačiau nėra teisinio pagrindo pripažinti ją negaliojančia [VPI](#) 105 straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka (*detaliau žiūrėti [VPI](#) 105 straipsnio 1 dalies komentaras*).

Kitaip tariant, [VPI](#) 107 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad tiekėjas gali kreiptis į teismą dėl žalos atlyginimo tik tais atvejais, kai neteisėtai sudaryta viešojo pirkimo-pardavimo sutartis nebuvo pripažinta negaliojančia [VPI](#) 105 straipsnyje nustatyta tvarka. Tokiais atvejais žalos atlyginimas yra vienintelė galima tiekėjo pažeistų teisių gynbos priemonė²⁴⁷⁴.

Komentaro autorių nuomone, įstatymų leidėjas, perkeldamas Direktyvos [2007/66/EB](#)²⁴⁷⁵ 2 straipsnio 7 dalį, pernelyg susiaurino jos taikymo apimtį, [VPI](#) 107 straipsnio 1 dalyje nustatydamas, kad reikalavimas atlyginti tiekėjo patirtą žalą galimas tuo atveju, kai buvo, be kita ko, laikomasi [VPI](#) 50 straipsnio 5 dalies ir 55 straipsnio 8 straipsnio nuostatų. Jei atitinkamos Direktyvos 2007/66/ES nuostatos būtų pažodžiui perkeltos į [VPI](#) 107 straipsnio 1 dalį, ši turėtų būti aiškinama ir taikoma tik kartu su [VPI](#) 105 straipsnio 1 dalies ir [VPI](#) 106 straipsnio 1 dalies nuostatomis, kurios nuleidžia viešojo pirkimo-pardavimo sutarties negaliojimo ir alternatyvių sankcijų taikymo su [VPI](#) 50 straipsnio 5 dalies ir 55 straipsnio 8 straipsnio nuostatų pažeidimu.

Įprastai tiekėjui žala dėl neteisėtai su juo nesudarytos viešojo pirkimo-pardavimo sutarties būtent ir atsiranda tuomet, kai nebuvo laikomasi [VPI](#) 50 straipsnio 5 dalies ir 55 straipsnio 8 straipsnio nuostatų, ir tiekėjo pasiūlymas buvo nepagrįstai atmestas, tačiau nebuvo [VPI](#) 105 straipsnyje nustatytų sąlygų pripažinti neteisėtai sudarytą viešojo pirkimo-pardavimo sutartį negaliojančia, o perkančiajai organizacijai buvo pritaikytos [VPI](#) 106 straipsnio 1 dalyje nustatytos alternatyvios sankcijos.

Atsižvelgiant į tai, [VPI](#) 107 straipsnio 1 dalies taikymas labai susiaurinamas, siejamas su neįprastinėmis situacijomis, kai tiekėjas žalos patiria dėl ne su pasiūlymo vertinimo susijusių neteisėtų perkančiosios organizacijos veiksmų (pavyzdžiui, atkleistos konfidencialios informacijos).

²⁴⁷¹ LAT 2013 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-7-32/2013](#).

²⁴⁷² Europos laisvosios prekybos asociacijos valstybių Teisingumo Teismo 2019 m. rugpjūčio 1 d. sprendimas byloje *Fosen-Linjen AS, AtB AS*, [E-7/18](#).

²⁴⁷³ ESTT 2004 m. spalio 14 d. Sprendimas byloje *Komisija prieš Portugaliją*, C-275/03.

²⁴⁷⁴ Direktyvos [89/665/EEB konstatuojamoji dalis](#).

²⁴⁷⁵ 2007 m. gruodžio 11 d. Direktyva [2007/66/EB](#), iš dalies keičianti Tarybos direktyvas 89/665/EEB ir 92/13/EEB dėl viešųjų sutarčių suteikimo peržiūros procedūrų veiksmingumo didinimo.

Reikalavimas dėl tiesioginių ar netiesioginių nuostolių atlyginimo tenkinamas tais atvejais, kai egzistuoja pirmiau ([VPI 107](#) straipsnio komentaro įžangoje) nurodytos perkančiosios organizacijos civilinės atsakomybės sąlygos, bei egzistuoja toliau nurodytos aplinkybės:

1) Viešojo pirkimo-pardavimo sutartis jau yra sudaryta

Įstatymų leidėjas [VPI 107](#) straipsnio 1 dalyje nustatė, kad tiekėjo patirtų nuostolių atlyginimas, kaip tiekėjo teisių gynimo priemonė, gali būti taikoma tik tais atvejais, kuomet pirkimo procedūra yra baigta – yra sudaryta viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, išskyrus šio [VPI 107](#) straipsnio 3 dalyje nustatytus atvejus (*detaliau žiūrėti [VPI 107](#) straipsnio 3 dalies komentarą*).

Vadovaujantis [VPI 106](#) straipsnio nuostatomis, teismo perkančiajai organizacijai dėl [VPI](#) nuostatų pažeidimo taikytos alternatyvios sankcijos nedaro jokios įtakos tiekėjo galimybei pasirinkti reikalauti atlyginti patirtą žalą ar priteisiamos žalos dydžiui.

2) Nėra [VPI 105](#) straipsnio 1 dalyje nustatytų sąlygų, kuomet sudaryta viešojo pirkimo-pardavimo sutartis paliekama galioti (*detaliau žiūrėti [VPI 105](#) straipsnio 1 dalies 1, 2, 3, 4 punkto komentarą*)

Tai reiškia, kad tenkinamas reikalavimas tik atlyginti tiekėjo patirtus nuostolius tais atvejais, kai perkančioji organizacija nepadarė [VPI](#) pažeidimų, kurie sudarytų pagrindą pripažinti viešojo pirkimo-pardavimo sutartį negaliojančia [VPI 105](#) straipsnio 1 dalies 1-3 punktų pagrindu (*detaliau žiūrėti [VPI 105](#) straipsnio 1 dalies komentarą*):

1) perkančioji organizacija sudarė pirkimo sutartį ar preliminarąją sutartį paskelbusi apie tarptautinį pirkimą Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje arba paskelbusi apie supaprastintą pirkimą CVP IS, kai tai yra būtina pagal [VPI](#) reikalavimus ([VPI 105](#) straipsnio 1 dalies 1 punktas);

2) perkančioji organizacija nepažeidė [VPI 86](#) straipsnio 8 dalyje, 103 straipsnio 2 dalyje ar 104 straipsnio 2 dalyje nustatytų reikalavimų ir nėra kitų [VPI 105](#) straipsnio 1 dalies 2 punkte nurodytų aplinkybių, dėl kurių sudaryta viešojo pirkimo-pardavimo sutartis galėtų būti pripažinta negaliojančia ([VPI 105](#) straipsnio 1 dalies 2 punktas);

3) perkančioji organizacija nepažeidė [VPI 78](#) straipsnio 6 dalies ar 79 straipsnio 9 ir 10 dalių nuostatų ir nėra kitų [VPI 105](#) straipsnio 1 dalies 3 punkte nurodytų aplinkybių, dėl kurių sudaryta viešojo pirkimo-pardavimo sutartis galėtų būti pripažinta negaliojančia ([VPI 105](#) straipsnio 1 dalies 3 punktas);

4) nesant kitų [VPI](#) imperatyviųjų nuostatų pažeidimų bei kitų [VPI 105](#) straipsnio 41 dalies 4 punkte nurodytų aplinkybių, dėl kurių sudaryta viešojo pirkimo-pardavimo sutartis galėtų būti pripažinta negaliojančia ([VPI 105](#) straipsnio 1 dalies 4 punktas).

2. [VPI](#) 107 straipsnio 2 dalyje yra įgyvendintas dvigubo baudimo draudimo principas, nustatant, kad tiekėjas negali kartu reikalauti perkančiosios organizacijos atlyginti tiek tiesioginių, tiek netiesioginių nuostolių atlyginimo.

Paraiškos ar pasiūlymo rengimo ir pateikimo kaštus, kurie tiekėjų teisėtų interesų pažeidimo atveju tampa tiesioginiais nuostoliais, tiekėjai patiria nepriklausomai nuo to, ar jie bus paskelbti pirkimo laimėtojais ir su jais bus sudaryta viešojo pirkimo-pardavimo sutartis, ar ne (nebent pirkimo sąlygos nustato kitaip). Pirkimo laimėtojo patirtos pasiūlymo rengimo ir pateikimo išlaidos įprastai yra padengiamos gaunant viešojo pirkimo-pardavimo sutarties naudą²⁴⁷⁶.

Tuo atveju, jeigu tiekėjas pasirenka reikalauti perkančiosios organizacijos atlyginti jo patirtus netiesioginius nuostolius (negautą grynąjį pelną, prarastą galimybę sutaupyti ir t. t.), tiekėjas negali kartu reikalauti atlyginti ir pasiūlymo rengimo kaštus, kadangi juos tiekėjas būtų patyręs bet kuriuo atveju. Tuo tarpu pasiūlymo rengimo ir pateikimo išlaidų (tiesioginių nuostolių) ir netiesioginių nuostolių atlyginimas iš esmės reiškia, kad tiekėjas atsidurtų geresnėje padėtyje, nei tuo atveju, jei nebūtų perkančiosios organizacijos neteisėtų veiksmų ir tiekėjas būtų įvykдęs viešojo pirkimo-pardavimo sutartį.

Kitaip tariant, jei viešojo pirkimo-pardavimo sutartis būtų sudaryta su tiekėju ir iš šio sandorio jis būtų gavęs pajamų bei patyręs išlaidų, išlaidos, patirtos rengiantis dalyvauti ir dalyvaujant pirkimo procedūrose, jam atskirai nebūtų atlyginamos (išskyrus atvejus, kai nustatyti prizai už dalyvavimą). Iš principo darytina prielaida, kad tiekėjai, dalyvaudami pirkimo procedūrose ir pateikdami pasiūlymus, galutinę pasiūlymo kainą siekia gauti tokios finansinės naudos, kuri būtų didesnė už visas su pirkimo procedūromis ir sutartimi susijusias išlaidas²⁴⁷⁷.

Dėl šios priežasties, siekiant nesudaryti galimybės perkančiajai organizacijai taikyti dvigubos civilinės atsakomybės, įstatymai leidėjas, įgyvendindamas kasacinio teismo išaiškinimus civilinėje byloje Nr. 3K-3-413-378/2015²⁴⁷⁸, [VPI](#) 107 straipsnio 2 dalyje įtvirtino draudimą kartu reikalauti ir tiesioginių nuostolių, ir netiesioginių nuostolių atlyginimo. Tuo atveju, jei tiekėjas vis dėlto reikalauja tiek tiesioginių nuostolių, tiek netiesioginių nuostolių atlyginimo, teismas turėtų tenkinti didesnės vertės reikalavimą, į jį įskaitydamas mažesnįjį.

Pavyzdys

Tiekėjas kreipėsi į teismą, prašydamas perkančiosios organizacijos atlyginti jo patirtus 1 000 Eur dydžio pasiūlymo rengimo kaštus ir 5 000 Eur dydžio netiesioginius nuostolius, kuriuos sudaro tiekėjo negautas grynasis pelnas, tiekėjui praradus galimybę sudaryti ir įvykdyti viešojo pirkimo-pardavimo sutartį.

Teismas konstatavęs, kad egzistuoja pagrindas perkančiajai organizacijai taikyti civilinę atsakomybę nesant civilinės atsakomybės mažinimo pagrindų, tiekėjui turėtų priteisti

²⁴⁷⁶ *European Procurement & Public Private Partnership Law Review, Special issue on the Fosen-Linjen case, Volume 14, Number 4, 2019.*

²⁴⁷⁷ LAT 2011 m. vasario 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-7-70/2011](#); 2015 m. birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-413-378/2015](#).

²⁴⁷⁸ LAT 2015 m. birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-413-378/2015](#).

5 000 Eur netiesioginių nuostolių atlyginimą (didesnės vertės reikalavimas), kaip apimantį tiek tiesioginių nuostolių, tiek netiesioginių nuostolių atlyginimą.

Egzistuoja situacijos, kai tiekėjas iš vykdomos viešojo pirkimo-pardavimo sutarties negauna grynojo pelno, tačiau viešojo pirkimo-pardavimo sutartis yra sudaroma siekiant gauti kitą naudą, pavyzdžiui, reklamą, siekiant įeiti į rinką, sutaupyti pasiekiant mastingumą ir kt. Tokiais atvejais įprastai tiekėjas patiria didesnius tiesioginius nuostolius, nei netiesioginius nuostolius, todėl tiekėjui išlieka teisė reikalauti tik tiesioginių nuostolių atlyginimą.

3. [VPI](#) 107 straipsnio 3 dalyje įstatymų leidėjas įtvirtino galimybę tiekėjui reikalauti tiesioginių nuostolių atlyginimo tais atvejais, kai perkančioji organizacija pažeidė [VPI](#) nustatytus reikalavimus, o dėl tokio pažeidimo tiekėjas nepagrįstai prarado galimybę sudaryti viešojo pirkimo-pardavimo sutartį. Iš esmės [VPI](#) 107 straipsnio 3 dalyje atkartojama [VPI](#) 107 straipsnio 1 dalies nuostata dėl tiekėjo patirtos žalos atlyginimo, nustatant, kad tiekėjo patirtus tiesioginius nuostolius sudaro pasiūlymo rengimo išlaidos.

Teisę į tiesioginių nuostolių atlyginimą tiekėjas įgyja nepriklausomai nuo to, kokie konkrečiai [VPI](#) nustatyti reikalavimai buvo pažeisti, tačiau, kaip minėta, tiekėjui kyla pareiga įrodyti tiek pažeidimą (CK 6.246 straipsnis), tiek patirtos žalos dydį (CK 6.249 straipsnis), tiek ir priežastinį ryšį tarp patirtos žalos ir perkančiosios organizacijos padarytų [VPI](#) pažeidimų (CK 6.247 straipsnis), t. y. įrodyti, kad nesant perkančiosios organizacijos padaryto [VPI](#) pažeidimo, tiekėjas būtų sudaręs viešojo pirkimo sutartį ir tokiu būdu būtų atlygintos pasiūlymo parengimo ir dalyvavimo pirkimo procedūroje išlaidos (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 107 straipsnio 1 dalies komentarą pirmiau*). Kitaip tariant, teisę į tiesioginių nuostolių ar netiesioginių nuostolių atlyginimą įgyvendinimo sąlygos iš esmės yra tapačios²⁴⁷⁹.

Komentaro autorių nuomone, [VPI](#) 107 straipsnio 3 dalyje pateikiama *pasiūlymo parengimo išlaidų* sąvoka apima tiekėjo išlaidas, patirtas rengiantis pateikti, rengiant ir pateikiant pasiūlymą ar paraišką pirkime, pavyzdžiui, vertimo, kelionės, apžiūros, spausdinimo, darbuotojų ir kt. išlaidas.

[VPI](#) 107 straipsnio 3 dalyje pateikiama sąvoka *dalyvavimo pirkimo procedūroje išlaidos* apima tiekėjo išlaidas, patirtas tiek rengiantis pirkimo procedūroms, rengiant ir pateikiant pasiūlymą ar paraišką pirkime patirtas išlaidas, tiek ir dalyvavimo pirkimo procedūroje išlaidas pavyzdžiui, kelionių į derybas, vertėjo, maketo ar pavyzdžio gamybos ir kitas su dalyvavimu pirkime susijusias išlaidas. Kitaip tariant, sąvoka *dalyvavimo pirkimo procedūroje išlaidos* apima tiek pasiūlymo parengimo, tiek dalyvavimo pirkimo procedūroje išlaidas.

[VPI](#) 107 straipsnio 3 dalyje nustatyta teisė reikalauti atlyginti žalą tiekėjas gali pasinaudoti tais atvejais, jeigu perkančioji organizacija, nesilaikydama 29 straipsnio 3 dalyje nustatytų sąlygų, neteisėtai nutraukė pirkimo procedūras (*detalesnį žiūrėti [VPI](#) 29 straipsnio komentarą*)²⁴⁸⁰, perkančioji organizacija neteisėtai pakeitė pirkimo sąlygas ir dėl to pirkimo

²⁴⁷⁹ *European Procurement & Public Private Partnership Law Review, Special issue on the Fosen-Linjen case*, Volume 14, Number 4, 2019.

²⁴⁸⁰ Europos laisvosios prekybos asociacijos valstybių Teisingumo Teismo 2019 m. rugpjūčio 1 d. sprendimas byloje *Fosen-Linjen AS, AtB AS*, [E-7/18](#).

procedūros buvo nutrauktos (*detaliau žiūrėti [VPI 35 straipsnio komentarą](#)*), perkančioji organizacija nepagrįstai atsisakė sudaryti viešojo pirkimo-pardavimo sutartį su pirkimo laimėtoju (*detaliau žiūrėti [VPI 86 straipsnio komentarą](#)*), perkančiosios organizacijos paskelbtos pirkimo sąlygos buvo pripažintos neteisėtomis ir pirkimo procedūra buvo nutraukta ir kt.

Pavyzdys

Perkančioji organizacija iki galutinės pasiūlymų pateikimo dienos nenurodydama priežasčių, nutraukė pirkimo procedūras. Teismas konstatavo, kad perkančioji organizacija nepagrįstai nutraukė pirkimo procedūras, tokiu būdu pažeisdama sutartinius teisinius santykius, tiekėjų teisėtą lūkesčių principą.

Tiekėjas kreipėsi į teismą, prašydamas perkančiosios organizacijos atlyginti jo patirtus 1 000 Eur dydžio pasiūlymo rengimo kaštus, tiekėjui praradus galimybę sudaryti ir įvykdyti viešojo pirkimo-pardavimo sutartį.

Teismas, konstatavęs, kad tiekėjas būtų buvęs pirkimo laimėtojas ir būtų sudaręs viešojo pirkimo-pardavimo sutartį, turėtų tiekėjo naudai iš perkančiosios organizacijos priteisti tiekėjo patirtas pasiūlymo rengimo išlaidas.

Pavyzdys

Perkančiajai organizacijai paskelbus skelbimą apie pirkimą, tiekėjas Nr. 1 teikė pretenziją dėl pirkimo sąlygų neteisėtumo. Perkančiajai organizacijai atmetus pretenziją, tiekėjas Nr. 1 su ieškiniu kreipėsi į teismą, prašydamas pripažinti pirkimo sąlygas neteisėtomis ir pirkimo procedūras nutraukti. Teismas tenkino ieškinio reikalavimą ir pripažino pirkimo sąlygas neteisėtomis bei nutraukė pirkimo procedūras.

Tokiu atveju Tiekėjas Nr. 2 (taip pat ir kiti pirkime dalyvavę tiekėjai) gali kreiptis į teismą, reikalaudamas atlyginti patirtus tiesioginius nuostolius, kuriuos Tiekėjas Nr. 2 patyrė rengdamas pasiūlymą.